[illegible] de

[illegible] 31-22

BIBLIOTECA NAZIONALE
13
12 F
24

13-12-1923

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

AVGVSTINI
BARBOSÆ,
I.V.D. LVSITANI,
PROTONOTARII APOSTOLICI,

OLIM S. CONGREGATIONIS INDICIS CONSVLTORIS,
& inſignis Eccleſiæ Vimaranenſis Theſaurarij maioris,

NVNC VERO EPISCOPI VGENTINI,
& à Conſiliis D. PHILIPPI IV. Hiſpaniarum Regis Catholici,

COLLECTANEORVM

Ex Doctoribus tum priſcis, tum neotericis, in CODICEM *Iuſtiniani*

TOMVS SECVNDVS,

LIBRVM QVARTVM ET QVINTVM
eiuſdem Codicis continens.

Cum Summariis, & ſex Indicibus, I. & II. Titulorum, III. Legum, IV. Authenticarum, V. Legum incidenter diſcuſſarum, VI. Rerum & verborum locupletiſſimus.

LVGDVNI,
Sumptib. PHILIPPI BORDE, LAVRENTII ARNAVD, & CLAVDII RIGAVD.
M. DC. L.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

AVGVSTISSIMÆ COELITVM REGINÆ, INTEGERRIMÆ THEMIDI, ILLIBATÆ SVPREMI IVDICIS PARENTI

MARIÆ,

AVGVSTINVS BARBOSA D. D. D.

QVICVMQVE IESV flectit genu, matri quoque pronus ſupplicat. Tuus nimirum (mortalium ſimul ac immortalium Regina) filius ita ius proprium in te tranſcripſit, vt ſtatuerit quidquid à mortalibus obſequij nomine reciperet, id omne velut in tuis excerptum latifundiis, communitatis iure repeteres: neque repudiare voluit vt alienum, quod eſſet tuum, quia propriæ ſedis, & regij tribunalis ornamentum. Vindicabit igitur ipſe filius quas tibi vouemus in ſcientiam iuris lucubrationes, quando noluit alienas eſſe cenſeres quas ipſi nuncupauimus. Neque verò iuris cognitio alteri cuiquam referri debebat accepta, quàm tibi, quæ ſupremum enixa Iudicem, lucem diuinis & humanis legibus attuliſti. Cæcutiet hauddubiè quiſquis aliam Themidem conſuluerit: damnabitur quiſquis aliam patronam adoptauerit; cuius patrocinium adeò præſens ſenſit humanum genus, vt cùm iam inde à mundi primordiis per tot ſæculorum ſpatia, in eius agenda cauſa laboraſſet antiquitas; cecidiſſent Patriarchæ ſanctitatis faces; perſpicacibus ac eloquentibus Prophetis poſt crebras perorationes hæſiſſet aqua, necdum liqueret: ipſa, iam prolata capitis ſententia ſic orauerit, vt vno verbo, eóque contracto, vindicias ſecundùm ſalutem atque libertatem impetrauerit. Loquentur æternùm (Iuſtitiæ parens) clientes tui illam in mortalium cauſa dicenda ſolertiam, æternæ vitæ municipes, libertatis iure donati quotquot in cœleſtes ciues adſcripti ſunt; in quorum ſingulorum cordibus exarata ſententia, quos capite diminutos, quos aquâ & igni interdictos, quos imminutæ maieſtatis reos & perduelles in gratiam ſupremi Iudicis reſtituiſti: eloquens cùm ſileres; vbi videlicet in cœleſti foro, in curiæ diuinæ roſtris nudato pectore per filij cicatrices, luculentas pro Republica humana plagas acceptas oſtenderes, neque tamen quidquam iuri derogares, cùm reos ampliatos ſic immutabas, vt inducto criminibus filij ſanguine, pretioſis lituris, Sanctos ex flagitioſis efficeres, & aduerſarium lynceum quæſitorem productis criminum tabellis vt nefarium calumniatorem refutares. Æmularentur vtinam Iuriſperiti tuam illam in interpretandis legibus atque criminibus humanitatem, & ſine præuaricatione nullo Reipublicæ damno conuictos reos abſoluerent, ea tamen lege, vt eorum innocentiam præſtarent. Aſſequentur, vt & ipſe confido, ſi te, quam certiſſimam legum Hermathenam propoſui, venerentur, ſi te ſuam Themidem, ſi te mecum Patronam adoptent. *Anſelm.*

ã 2 *APPRO*

APPROBATIO DOCTORVM.

NOs infraſcripti ſacræ Theologiæ Doctores fidem facimus legiſſe ac perlegiſſe librum, cui inſcriptio eſt: *Doctoris* AVGVSTINI BARBOSÆ *Collectanea Doctorum in Codicem Iuſtiniani*, nihilque in eo fidei Catholicæ Apoſtolicæ Romanæ, aut bonis moribus contrarium reperiſſe. Lugduni die 13. Maij 1637.

Fr. BERNARDINVS MOLLIASSON.

Fr. BONAVENTVRA DE LA CLOISTRE Guardianus Conuentus S. Bonauenturæ.

Conſenſus D. Vicarij Generalis ſubſtituti.

PErſpectis à Nobis præfatorum in Theologia Doctorum approbationibus, hoc Opus, cui inſcriptio eſt: *Collectanea Doctorum in Codicem Iuſtiniani, Authore Doctore* AVGVSTINO BARBOSA, ſub prælum mittendi, & in lucem edendi vltrò facimus facultatem. Lugduni Idibus Maij M. DC. XXXVII.

DE VILLE, Vic. Gen. Subſt.

Summa Priuilegij à Chriſtianiſſimo Galliarum Rege conceſſi.

LVDOVICI XIII. Galliæ, & Nauarræ Regis authoritate ſancitum eſt, ac præſentibus literis cautum, ne quis in Regno ſuo, aliiſve locis ditioni ſuæ ſubiectis, intra proximos nouem annos, à die impreſſionis primæ inchoandos ac numerandos, excudat, vendat, excudendum, vendendúmque quouis modo, & ratione conetur Librum, qui inſcribitur, *Collectanea Doctorum in Codicem Iuſtiniani, Authore Doctore* AVGVSTINO BARBOSA, præter Gabrielem Boiſſat, & ſocios, Bibliopolas Lugdunenſes, aut illos, quibus ipſimet conceſſerint. Prohibitum inſuper eadem authoritate Regia omnibus ſuis ſubditis, eundem Librum extra Regni ſui limites imprimendum curare, vel quenquam, vbicunque fuerit, ad id agendum impellere, ac inſtigare, ſine conſenſu dictorum Gabrielis Boiſſat, & ſociorum. Idque omne ſub confiſcatione librorum, aliiſque pœnis originali Diplomate contra delinquentes expreſſis. Datum Pariſiis die tertio Iulij, anno milleſimo ſexcenteſimo trigeſimoſeptimo.

De mandato Regis

Signatum

RENOVARD.

INDEX PRIMVS
TITVLORVM,
ORDINE LIBRORVM,
ET MATERIARVM.

LIBRI QVARTI

Tit. 1. DE rebus creditis, & iureiurando. pag. 1. col. 1.
2 Si certum petatur. 8.2
3 De ſuffragio. 15.1
4 De prohibita ſequeſtratione pecuniæ. ibid. 2
5 De condictione indebiti. 18.1
6 De condictione ob cauſam datorum. 20.2
7 De condictione ob turpem cauſam. 25.1
8 De condictione furtiua. 27.2
9 De condictione ex lege, & ſine cauſa, vel iniuſta cauſa. 28.2
10 De obligationibus, & actionibus. 29.2
11 Vt actiones ab hæredibus, & contra hæredes incipiant. 33.2
12 Ne vxor pro marito, vel maritus pro vxore, vel mater pro filio conueniatur. 34.1
13 Ne filius pro patre, vel pater pro filio emancipato, vel libertus pro patrono, vel ſeruus pro domino conueniatur. 37.2
14 An ſeruus ex ſuo facto poſt manumiſſionem teneatur. 42.1
15 Quando fiſcus, vel priuatus debitoris ſui debitores conuenire poſſit. ibid.
16 De hæreditariis actionibus. 44.2
17 Ex delictis defunctorum in quantum hæredes conueniantur. 47.1
18 De conſtituta pecunia. 49.1
19 De probationibus. 51.1
20 De teſtibus. 65.1
21 De fide inſtrumentorum, & amiſſione eorum; & de apochis, & antapochis faciendis, & de bis quæ ſine ſcriptura fieri poſſunt. 77.1
22 Plus valere quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur. 89.1
23 De commodato. 90.2
24 De pignoratitia actione. 94.1
25 De inſtitoria, & exercitoria actione. 97.2
26 Quod cum eo, qui in aliena poteſtate eſt, geſtum eſſe negotium dicitur, vel de peculio, ſiue quod iuſſu, aut de in rem verſo. 99.2
27 Per quas perſonas nobis acquiratur. 104.1
28 Ad Senatuſconſultum Macedonianum. 105.1
29 Ad Senatuſconſultum Velleianum. 111.2
30 De non numerata pecunia. 124.2
31 De compenſationibus. 139.1
32 De vſuris. 145.2
33 De nautico fœnore. 162.2
34 Depoſiti, vel contrà. 164.2
35 Mandati, vel contrà. 172.2
36 Si ſeruus ſe extero emi mandauerit. 181.2
37 Pro ſocio. 182.1
38 De contrahenda emptione, & venditione. 185.2
39 De hæreditate, vel actione vendita. 196.2
40 Quæ res vendi non poſſunt, & quæ vendere, vel mercari vetantur. 199.2
41 Quæ res exportari non debeant. 201.1
42 De Eunuchis. 202.1
43 De patribus, qui filios diſtraxerunt. ibid. 2
44 De reſcindenda venditione. 204.2
45 Quando liceat ab emptione diſcedere. 230.2
46 Si propter publicas penſitationes venditio fuerit celebrata. 232.1
47 Sine cenſu, vel reliquis fundum comparari non poſſe. 234.1
48 De periculo & commodo rei venditæ. 235.2
49 De actionibus empti, & venditi. 242.2
50 Si quis alteri, vel ſibi ſub alterius nomine, vel alterius pecunia emerit. 253.1
51 De rebus alienis non alienandis, & de prohibita rerum alienatione, vel hypotheca. 257.1
52 De communium rerum alienatione. 264.2
53 Rem alienam gerentibus non interdici rerum ſuarum alienationem. 267.1
54 De pactis inter emptorem, & venditorem. ibid. 2
55 Si ſeruus exportandus veneat. 281.1
56 Si mancipium ita venierit ne proſtituatur. 281.2
57 Si mancipium ita fuerit alienatum, vt manumittatur, vel contrà. 283.2
58 De ædilitiis actionibus. 288.1
59 De Monopoliis, & conuentu negotiatorum illicito, vel artificio ergolaborum, necnon balneatorum prohibitis, & pactionibus illicitis. 294.1
60 De Nundinis, & mercatibus. 295.2
61 De Vectigalibus, & commiſſis. 297.1
62 Vectigalia noua inſtitui non poſſe. 302.1
63 De commerciis, & mercatoribus. 304.1
64 De rerum permutatione, & de præſcriptis verbis. 306.1
65 De locato & conducto. 311.1
66 De iure emphyteutico. 336.2

LIBRI QVINTI

Tit. 1. DE ſponſalibus, & arrhis ſponſalitiis, & & proxeneticis. 343.1
2 Si rector prouinciæ, vel ad eum pertinentes, ſponſalitias dederint arrhas. 346.1
3 De donationibus ante nuptias, vel propter nuptias, & ſponſalitiis. 347.1
4 De nuptiis. 358.1

Index Titulorum.

5 De inceſtis, & inutilibus nuptiis. 371.1
6 De interdicto matrimonio inter pupillam, & tutorem, ſeu curatorem, filiósque eorum. 380.2
7 Si quacunque præditus poteſtate, vel ad eum pertinentes ad ſuppoſitarum iuriſdictioni ſuæ aſpirare tentauerint nuptias. 383.1
8 Si nuptiæ ex reſcripto petantur. 384.1
9 De ſecundis nuptiis. ibid.2
10 Si ſecundo nupſerit mulier, cui maritus vſumfructum reliquit. 402.1
11 De dotis promiſſione, & nuda pollicitatione. 403.1
12 De iure dotium. 410.1
13 De rei vxoriæ actione in ex ſtipulatu actionem transfuſa, & de natura dotibus præſtita. 437.1
14 De pactis conuentis tam ſuper dote, quàm ſuper donatione ante nuptias, & paraphernis. 448.1
15 De dote cauta, non numerata. 454.1
16 De donationibus inter virum, & vxorem, & à parentibus in liberos factis, & de ratihabitione. 457.2
17 De repudiis, & iudicio de moribus ſublato. 474.2
18 Soluto matrimonio quemadmodum dos petatur. 483.2
19 Si dos conſtante matrimonio ſoluta fuerit. 487.2
20 Ne fideiuſſores, vel mandatores dotium dentur. 488.1
21 Rerum amotarum. 489.2
22 Ne pro dote mulieris bona quondam mariti addicantur, id eſt, in ſolidum dentur. 490.2
23 De fundo dotali. 491.1
24 Diuortio facto, apud quem liberi morari, vel educari debeant. 493.1
25 De alendis liberis, ac parentibus. 494.2
26 De concubinis. 497.2
27 De naturalibus liberis, & matribus eorum, & ex quibus cauſis iuſti efficiantur. 498.1
28 De teſtamentaria tutela. 508.2
29 De confirmando tutore. 511.2
30 De legitima tutela. 512.2
31 Qui petant tutores, vel curatores. 515.1
32 Vbi petantur tutores, vel curatores. 517.2
33 De tutoribus, vel curatoribus illuſtrium, vel clariſſimarum perſonarum. 519.1
34 Qui dare tutores, vel curatores poſſunt, & qui dari non poſſunt. ibid.2
35 Quando mulier tutelæ officio fungi poteſt. 525.1
36 In quibus caſibus tutorem, vel curatorem habenti tutor, vel curator dari poteſt. 530.2
37 De adminiſtratione tutorum, vel curatorum, & pecunia pupillari fœneranda, vel deponenda. 531.2
38 De periculo tutorum, & curatorum. 545.2
39 Quando ex facto tutoris, vel curatoris minores agere, vel conueniri poſſunt. 547.1
40 Si ex pluribus tutoribus, vel curatoribus omnes, vel vnus agere pro minore, vel conuenire poſſint. 549.1
41 Ne tutor, vel curator vectigalia conducat. ibid.
42 De tutore, vel curatore, qui ſatis non dedit. 550.2
43 De ſuſpectis tutoribus, vel curatoribus. 552.2
44 De in litem dando tutore, vel curatore. 555.1
45 De eo, qui pro tutore negotia geſſit. 556.2
46 Si mater indemnitatem promiſerit. 557.1
47 Si contra matris voluntatem tutor datus ſit. ibid.2
48 Vt cauſæ poſt pubertatem adſit tutor. 558.1
49 Vbi pupilli educari debeant. 559.1
50 De alimentis pupillo præſtandis. 561.1
51 Arbitrium tutelæ. 562.2
52 De diuidenda tutela, & pro qua parte quiſque tutorum conueniatur. 568.2
53 De in litem iurando. 569.2
54 De hæredibus tutorum, vel curatorum. 573.2
55 Si tutor, vel curator non geſſerit. 574.2
56 De vſuris pupillaribus. 575.2
57 De fideiuſſoribus tutorum, vel curatorum. 576.2
58 De contrario iudicio tutelæ. 577.2
59 De auctoritate præſtanda. 578.1
60 Quando tutores, vel curatores eſſe deſinant. 580.2
61 De actore à tutore, ſeu curatore dando. 581.2
62 De excuſationibus [tutorum, & curatorum,] & de temporibus earum. 582.1
63 Si tutor, vel curator falſis allegationibus excuſatus ſit. 587.1
64 Si tutor, vel curator Reipubl. cauſa aberit. 588.1
65 De excuſationibus veteranorum. ibid.2
66 Qui numero liberorum ſe excuſant. ibid.
67 Qui morbo ſe excuſant. 590.1
68 Qui ætate ſe excuſant. ibid.2
69 Qui numero tutelarum ſe excuſant. 591.1
70 De curatore furioſi, vel prodigi. ibid.2
71 De prædiis, & aliis rebus minorum, ſine decreto non alienandis, vel obligandis. 595.2
72 Quando decreto opus non eſt. 606.1
73 Si quis ignorans rem minoris eſſe, ſine decreto comparauerit. 607.1
74 Si maior factus alienationem factam ſine decreto ratam habuerit. 609.1
75 & vlt. De Magiſtratibus conueniendis. 610.2

INDEX

INDEX II.

EORVNDEM TITVLORVM,

SERIE ALPHABETI.

A

ACTIONIBVS empti, & venditi. 242.2
Actore à tutore, ſeu curatore dando. 581.2
Adminiſtratione tutorum, vel curatorum, & pecunia pupillari fœneranda, vel deponenda. 531.2
Ad Senatuſconſ. { *Macedonianum.* 105.1
Velleianum. 111.2 }
Ædilitijs actionibus. 288.1
Alendis liberis, ac parentibus. 494.2
Alimentis pupillo præſtandis. 561.1
An ſeruus ex ſuo facto poſt manumiſſionem teneatur. 42.1
Arbitrium tutelæ. 562.2
Auctoritate præſtanda. 578.1

C

Commercijs, & mercatoribus. 304.1
Commodato. 90.2
Communium rerum alienatione. 264.2
Compenſationobus. 139.1
Confirmando tutore. 511.1
Concubinis. 497.2
Condictione { *ex lege, & ſine cauſa, vel in iniuſta cauſa.* 28.2
furtiua. 27.2
indebiti. 18.1
ob cauſam datorum. 20.2
ob turpem cauſam. 25.1 }
Conſtituta pecunia. 49.1
Contrahenda emptione, & venditione. 185.2
Contrario iudicio tutelæ. 577.2
Curatore furioſi. 591.2

D

Depoſiti, vel contrà. 164.2
Diuidenda tutela, & pro qua parte quiſque tutorum conueniatur. 568.2
Diuortio facto, apud quem liberi morari, vel educari debeant. 493.1
Donationibus { *ante nuptias, vel propter nuptias, & ſponſalitijs.* 347.1
inter virum, & vxorem, & à parentibus in liberos factis, & de ratihabitione. 457.2 }
Dote cauta, non numerata. 454.1
Dotis promiſſione, & nuda pollicitatione. 403.1

E

Eo, qui pro tutore negotia geſſit. 556.2
Edendo? — *E[illegible]ushit.* 201.1
Excuſationibus { *tutorum & curatorum, & de temporibus eorum.* 582.1
veteranorum. 588.2 }
Ex delictis defunctorum in quantum heredes conueniantur. 4.1

F

Fide inſtrumentorum, & amiſſione eorum, & de apochis, & antapochis faciendis, & de his quæ ſine ſcripturu fieri poſſunt. 77.1
Fideiuſſoribus tutorum, vel curatorum. 576.1
Fundo dotali. 491.1

H

Heredibus tutorum, vel curatorum. 573.2
Hereditarijs actionibus. 44.2
Hereditate, vel actione vendita. 196.2

I

Inceſtis & inutilibus nuptijs. 371.1
In litem { *dando tutore, vel curatore.* 555.1
iurando. 569.2 }
In quibus caſibus tutorem, vel curatorem habenti tutor, vel curator dari poteſt. 530.2
Inſtitoria, & exercitoria actione. 97.2
Interdicto matrimonio inter pupillam, & tutorem, ſeu curatorem, filióſque eorum. 380.2
Iure { *dotium.* 410.1
emphyteutico. 336.2 }

L

Legitima tutela. 512.2
Locato, conducto. 311.1

M

Magiſtratibus conueniendis. 610.2
Mandati, vel contrà. 171.2
Monopolijs, & conuentu negotiorum illicito, vel artificio ergolaborum, necnon balneatorum prohibitis, & pactionibus illicitis. 294.1

N

Naturalibus liberis, & matribus eorum, & ex quibus cauſis iuſti efficiuntur. 498.1
Nautico fœnore. 162.2
Ne { *fideiuſſores, vel mandatores dotium dentur.* 488.1
filius pro patre, vel pater pro filio emancipato, vel libertus pro patrono, vel ſeruus pro domino conueniatur. 37.2
pro dote mulieris bona quondam mariti addicantur, id eſt, inſolidum dentur. 490.2
tutor, vel curator vectigalia conducat. 549.2
vxor pro marito, vel maritus pro vxore, vel mater pro filio conueniatur. 34.1 }

Non

Non numerata pecunia. 124.2
Nundinis, & mercatibus. 295.2
Nuptijs. 358.1

O

Obligationibus, & actionibus. 29.2

P

Pactis
- *inter emptorem, & venditorem.* 267.2
- *conuentis tam ſuper dote, quàm ſuper donatione ante nuptias, & paraphernis.* 448.1

Patribus, qui filios diſtraxerunt. 201.2
Periculo
- *& commodo rei vendita.* 235.2
- *tutorum, vel curatorum.* 545.2

Per quas perſonas nobis acquiratur. 104.1
Pignoratitia actione. 94.1
Plus valere quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur. 89.1
Pradijs, & alijs rebus minorum ſine decreto non alienandis, vel obligandis. 595.2
Probationibus. 51.1
Prohibita ſequeſtratione pecunia. 15.2
Pro ſocio. 182.1

Q

Qua res
- *exportari non debeat.* 201.1
- *vendi non poſſunt, & qua vendere, vel mercari vetantur.* 199.2

Quando
- *decreto opus non eſt.* 606.1
- *ex facto tutoris, vel curatoris minores agere, vel conueniri poſſint.* 547.1
- *fiſcus, vel priuatus debitoris ſui debitores conuenire poſſit.* 42.1
- *liceat ab emptione diſcedere.* 230.2
- *mulier tutela officio fugi poteſt.* 525.1
- *tutores, vel curatores deſinant.* 580.2

Qui
- *atate ſe excuſant.* 590 2
- *dare tutores, vel curatores poſſunt, & qui dari non poſſunt.* 519.2
- *morbo ſe excuſant.* 590.1
- *numero*
  - *liberorum ſe excuſant.* 588.1
  - *tutelarum.* 591.1
- *petant tutores, vel curatores.* 525.1

Quod cum eo, qui in aliena poteſtate eſt, geſtum eſſe negotium dicitur, vel de peculio, ſiue quod iuſſu, aut de in rem verſo. 99.2

R

Rebus
- *alienis non alienandis, & de prohibita rerũ alienatione, vel hypotheca.* 257 1
- *creditis, & iureiurando.* 1.1

Rei vxoria actione in ex ſtipulatu actionem trãsfuſa, & de natura dotibus praſtita. 437 1
Rem alienam gerentibus non interdici rerum ſuarum alienationem. 267.1
Repudijs, & iudicio de moribus ſublato. 474.2
Rerum
- *amotarum.* 489.2
- *permutatione, & de praſcriptis verbis.* 306.1

Reſcindenda venditione. 204.2

S

Secundis nuptijs. 364.2

Si (continued)
- *certum petatur.* 8
- *contra matris voluntatem tutor datus ſit.* 557.2
- *dos conſtante matrimonio ſoluta fuerit.* 487.2
- *ex pluribus tutoribus, vel curatoribus, omnes, vel vnus agere pro minore, vel conuenire poſſint.* 549.1
- *maior factus alienationem factam ſine decreto ratam habuerit.* 609.1
- *mancipium ita fuerit alienatum, vt manumittatur, vel contrà.* 283.2
- *mater indemnitatem promiſerit.* 557.1

Sine cenſu, vel reliquis fundum comparari non poſſe. 234.1

Si
- *nuptia ex reſcripto petantur.* 384.1
- *propter publicas penſitationes venditio fuerit celebrata.* 232.1
- *quacunque praditus poteſtate, vel ad eum pertinentes ad ſuppoſitarum iuriſdictioni ſua aſpirare tentauerint nuptias.* 383.1
- *quis alteri, vel ſibi ſub alterius nomine, vel alterius pecunia emerit.* 253.1
- *quis ignorans rem minoris eſſe, ſine decreto comparauerit.* 607.1
- *rector prouincia, vel ad eum pertinentes, ſponſalitias dederint arrhas.* 346.1
- *ſecundo nupſerit mulier, cui maritus vſumfructum reliquit.* 402.1
- *ſeruus exportandus veneat.* 281.1
- *ſeruus ſe extero emi mandauerit.* 181.2
- *tutor, vel curator falſis allegationibus excuſatus ſit.* 587.1
- *tutor, vel curator non geſſerit.* 574.2
- *tutor, vel curator Reipublica cauſa aberit.* 588.1

Soluto matrimonio quemadmodum dos petatur. 483.2
Sponſalibus, & arrhis ſponſalitijs, & proxeneticis. 343.1
Suffragio. 15.1
Suſpectis tutoribus, vel curatoribus. 552.2

T

Teſtamentaria tutela. 508.2
Teſtibus. 65.1
Tutore, vel curatore, qui ſatis non dedit. 550.2
Tutoribus, vel curatoribus illuſtrium, vel clariſſimarum perſonarum. 519.1

V

Vbi
- *petantur tutores, vel curatores.* 517.2
- *pupilli educari debeant.* 559.1

Vectigalia noua inſtitui non poſſe. 302.1
Vectigalibus, & commiſſis. 297.1
Vſuris. 145.2
Vſuris pupillaribus. 575.2
Vt
- *actiones ab haredibus, & contra haredes incipiant.* 33.2
- *cauſa poſt pubertatem adſit tutor.* 558.2

INDEX

INDEX III.

LEGVM.

A

ACaligato. 365.2
A legatis. 300.2
A mariro. 466.1
A Procuratore. 176.1
Ab Anaſtaſio. 180.2
Ab inceſtis. 380.2
Ab vno. 549.1
Acta ſimulata. 89.2
Actor. 63.1
Actori. 5.2
Ad agoatos. 513.2
Ad auunculos. 513.3
Ad barbaricum. 201.2
Ad comparandas. 177.2
Ad eos. 546.1
Ad exactionem. 406.2
Ad litem. 556.1
Ad probationem. 330.1
Ad probationem dominij. 63.1
Ad probationem ſeruitutis. ibid.
Ad protegendam. 555.2
Ad reſcindendam. 222.2
Admone. 515.1
Admone eam. 516.2
Aduersùs. 128.2
Aduersùs. 242.2
Aduersùs. 311.2
Adoersùs. 532.1
Aduersùs. 570.1
Aduersùs. 611.1
Aduersùs creditorem. 148.1
Aduersùs eum. 172.2
Aduersùs hæredes. 574.2
Aduocationis. 25.1
Ædem. 312.1
Æs alienum. 196.2
Alij deſponſatæ. 343.2
Amita. 516.1
Ampliſſimi. 582.2
An tibi. 555.2
Anaſtaſij. 501.2
Ancilla. 282.1
Ante diuiſionem. 420.1
Ante oblationem. 28.1
Antiquæ. 122.2
Apud eos. 80.2
Arrhis ſponſaliorum. 344.2
Aſſeueratio. 131.1
Auia tua. 415.1

B

BOna. 458.1
Bonam fidem. 31.1

C

CAuſa. 1.2
Celebrandis. 365.1
Certi. 199.2
Certi iuris. 316.1
Certum eſt. 575.1
Certum eſt. 588.1
Ceſſante. 306.1
Circa locatiooes. 328.2
Clatum. 579.1
Coloni. 583.2
Commiſſoriæ. 277.2
Communium rerum. 501.1
Comparandi. 200.2
Comparationes. 86.1
Compenſationes. 144.2
Compenſationis æquitatem. 490.1
Competens. 496.1
Competens iudex. 550.1
Conductores. 335.2
Conſenſu. 478.1
Conſtitutione. 513.2
Conſtitutionem. 543.2
Conſtitutionibus. 158.2
Contractus. 82.1
Contractus. 331.1
Creditor. 467.1
Creditor inſtrumentis. 148.2
Creditor qui, j. 94.2
Creditor qui, ij. 95.2
Creditorem. 521.2
Creditores. 47.1
Creditoribus. 42.1
Creditoris falſo. 20.1
Cuidam. 507.1
Cùm à matribus. 517.1
Cùm a ſocero. 415.2
Cùm ad eas. 116.1
Cùm aliis. 593.1
Cùm aliis. 395.1
Cùm allegas. 152.1
Cùm ancilla. 23.2
Cùm ancilla. 103.1
Cùm ancillis. 372.2
Cùm apertiſſimè. 401.2
Cùm apud. 76.2
Cùm citra. 419.1
Cùm conductorem. 333.1
Cùm conuenit. 240.1
Cùm de nuptiis. 338.2
Cùm dicas. 163.1
Cùm dotem. 416.2
Cùm dubitatur. 341.2
Cùm emancipatis. 596.2
Cùm & ſoluta. 19.2
Cùm etiam. 4.2
Cùm eum. 91.2
Cùm ex cauſa. 173.1
Cùm fidem. 127.1
Cùm filiusfam. 100.1
Cùm furioſus. 594.1
Cùm hæreditas. 170.1
Cùm in ſocietatis. 184.1
Cùm in te. 349.2
Cùm inſtrumentis. 80.1
Cùm inter. 241.2
Cùm interdictæ. 564.2
Cùm ipſe. 188.1
Cùm iure. 517.2
Cùm iuſta. 286.2
Cùm mandati. 176.1
Cùm multæ. 355.2
Cùm non frumentum. 153.1
Cùm ob augmentum. 531.1
Cùm patrem. 420.1
Cùm per eos. 256.2
Cùm per liberam. 104.2
Cùm per procuratorem. 174.2
Cùm precibus. 309.2
Cùm precibus tuis. 61.1
Cùm proponas. 5.1
Cùm proponas. 163.2
Cùm proponas. 183.2
Cùm proponas. 290.2
Cùm proponas. 381.2
Cùm proponas. 609.1
Cùm propria. 255.2
Cùm quædam mulier. 543.2
Cùm quidam. 88.1
Cùm quidam. 437.2
Cùm quis. 505.1
Cùm quis legatum. 7.2
Cùm repudiante. 593.1
Cùm res. 56.2
Cùm res. 187.2
Cùm ſit. 611.1
Cùm ſpeciem. 242.1
Cùm ſtipulationes. 34.2
Cùm te. 26.1
Cùm te. 35.1
Cùm te. 361.2
Cùm te fundum. 279.1
Cùm te ideo. 35.2
Cùm te in Gallia. 12.1
Cùm te minorem. 54.2
Cùm te ſponſæ. 350.1
Cùm tibi. 529.2
Cùm tutelæ. 562.2
Cùm venditorem. 249.2
Cùm vetetum. 352.1
Cùm vltra. 130.2
Curabit præſes. 2456.1
Curator. 524.2

Curator. 586.1
Curatorem. 382.1
Curatorem. 523.2
Curatores. 513.1
Curatores. 592.1
Curiales. 333.2

D

DAmnum. 325.1
Data certæ. 30.1
De contractu. 222.1
De iis. 465.2
De iis. 535.1
De iis quæ. 417.1
De rebus. 351.1
De rebus. 490.3
De reſtituendis. 92.1
De ſocietate. 185.1
De ſucceſſione. 536.1.
De vſuris. 161.2
Debitores. 77.2
Debitoribus. 537.1
Delata. 5.2
Deſiderium tuum. 169.1
Dictam legem. 24.1
Diſſentientis. 475.2
Diſſolutæ. 29.1
Diſtrahent. 258.2
Diui Adriani. 51.1
Diui Conſtantini. 501.2
Diuortij. 490.1
Dolum actoris. 241.2
Dolus emptoris. 226.2
Dominos. 103.2
Dominum. ibid.
Dominus horreorum. 311.1
Donationes. 460.1
Donationes, quas Diuus. 423.2
Donationes, quas parentes. 471.1
Dos à patre. 485.1
Dotem. 454.2
Dotis. 416.1
Dotis actione. 486.2
Dubium. 475.1
Dubium. 483.2
Dudum. 194.2

E

EA conditione. 227.2
Ea lege. 21.1
Ea lege. 310.1
Ea quæ. 19.1
Ea quæ. 349.1
Ea quidem. 91.1
Ea quidem. 286.1
Eam quæ. 283.2
Educatio pupillorum. 559.1
Eius quod. 143.2
Eius quod. 575.2
Eius rei nomine. 100.2
Eligere. 577.1
Emancipatione. 80.1
Emancipatis. 254.1
Empti fides. 189.2
Emptione. 89.2
Emptionem. 186.2
Emptionem. 310.2
Emptor hæreditatis. 198.1
Emptor ſeruorum. 251.1
Emptorem. 322.1
Eo quòd multis. 12.2
Eos teſtes. 66.2
Eos qui à principali. 160.1
Eos, qui officia. 9.2
Eſt in arbitrio. 33.2
Et qui notitiæ. 545.2
Et Senatus. 139.1
Etiam conſtante. 114.2
Etiam iure. 65.2
Etiam mulieres. 556.2
Etiam teſtamento. 553.2
Etiam vectigale. 604.2
Etiamſi. 101.2
Etiamſi. 142.1
Etiamſi. 461.2
Etiamſi contrarium. 173.2
Etiamſi non dotem. 415.2
Etſi à muliere. 99.1
Etſi à patre. 509.1
Etſi contra 360.1
Etſi de tua. 462.1
Etſi dotis. 412.2
Etſi is quem. 601.2
Etſi præſes. 599.1
Etſi ſciens. 534.1
Etſi tutores. 547.2
Et ſine. 606.1
Euicta. 410.2
Eum cui mutuam. 33.1
Eum quem. 554.2
Eum qui. 564.2
Eum qui. 579.1
Eum qui mutuam. 13.1
Eum qui ob reſtituenda. 27.2
Eum tutorem. 551.1
Ex arrhali. 244.1
Ex cauſa. 139.2
Ex contractibus. 98.2
Ex conuentione. 234.2
Ex diui. 516.2
Ex morte. 351.2
Ex nominis. 199.1
Ex patroni. 39.2
Ex pecunia. 253.2
Ex pecunia. 417.1
Ex perſona. 52.1
Ex placito. 308.2
Ex prædiis. 150.2
Ex præſtatione. 300.1
Ex verbis. 464.2
Exactores tributorum. 583.2
Excepta. 104.2
Exceptionem dilatoriam. 61.2
Excepto. 328.1
Exceptis. 302.1
Excuſationem. 586.2
Excuſationis. 582.1
Exemplo. 54.2
Expulſos. 252.2

F

FAlſa. 582.1
Falſo tibi. 265.2
Fideicommiſſum. 19.2
Filiæ. 486.1
Filiæ diuortium. 475.2
Fœminæ. 389.1
Fœminis alienas. 116.1
Frater. 514.1
Frater tuus. 583.2
Fratris vxorem. 375.2
Fructus. 250.2
Fructus. 448.2
Frumenti vel hordei. 151.1
Fruſtrà. 54.2
Fruſtrà. 112.2
Fruſtrà. 532.1
Fruſtrà. 533.1
Fruſtrà diſputas. 34.2
Fruſtrà exiſtimas. 403.2
Fruſtrà opinaris. 129.1
Fucandæ. 200.2

G

GEnerali. 489.2
Generali. 519.2
Generaliter. 6.2
Generaliter. 123.2
Generaliter cenſemus. 395.2
Generaliter. 132.1

H

HAbito ſemel. 293.2
Hac edictali. 397.1
Hac lege. 450.2
Hæredem. 46.1
Hæredes. 116.1
Hæredes. 174.1
Hæredes. 474.2
Hæreditas. 449.2
Hi qui impoſita. 229.1
Humanitatis. 502.1
Humanitatis. 586.1
Humilem. 379.2

I

ILlatæ. 78.2
Illud requirendum. 606.2
Illuſtribus. 519.1
Imperialis. 366.1
In actione. 5.2
In bonæ. 3.2
In bonæ fidei. 151.1
In cauſis. 482.2
In coniunctione. 365.2
In contractibus. 89.1
In contractibus. 133.2
In copulandis. 360.2
In dotibus. 456.1
In dubium. 551.2
In ea. 139.2
In emphyteuticariis. 339.1
In exercendis. 81.2
In hæredes. 611.2
In iudicio. 332.2
In locum. 515.2
In magiſtratus. 511.1
In poſtulandis. 553.2
In quibus. 399.2
In re mandata. 178.2
In rebus. 429.2
In ſeruili conditione. 521.2
In ſolum. 44.1
In vendentis. 195.1

In

In vniuerſis. 524.1
Incendium. 12.2
Indebita. 555.1
Indebitum. 20.1
Indecoram. 581.1
Indubitari. 138.1
Initio venditionis. 278.1
Inſtitoria. 98.2
Inſtrumenta. 52.2
Inſtrumentis. 79.2
Inter omnes. 605.2
Inuicem debiti. 144.1
Inuitos. 325.1
Inuitum. 190.1
Inuſitatam. 585.2
Is per quem. 169.1
Is qui rationem. 570.1
Iubemus. 294.1
Iubemus. 483.1
Iubemus. 501.2
Iubemus licere. 117.1
Iubemus omnes. 63.2
Iudices. 84.1
Iuliana. 547.2
Iuriſiurandum. 2.1
Iuriſiurandi. 68.2
Ius emphyteuticarium. 337.1

L

LEge vendirionis. 281.2
Legem. 326.2
Legem. 448.2
Lex Leonis. 452.2
Lex quæ tutores. 539.1
Liberi concubinas. 359.1
Liberos. 203.1
Liberum. 475.1
Liberta. 371.2
Libertinorum. 73.1
Libertiorum. 391.2
Libertos. 582.2
Libertum. 359.1
Libertum tuum. 552.2
Licèt. 476.1
Licèt. 493.1
Licèt. 531.1
Licèt. 585.1
Licèt aduersùs. 572.1
Licèt ante. 28.2
Licèt certis. 319.1
Licèt dos. 425.2
Licèt quidam. 380.2
Licèt retro. 336.1
Licèt ſeruitutis. 41.2
Licèt tutorum. 569.2
Luminibus captum. 520.1
Luminibus captus. 590.5

M

MAcedoniani. 109.2
Magiſtratus. 518.1
Mala fide. 29.2
Mancipia. 255.1
Mancipia. 259.1
Mandatum. 176.2
Mariti. 492.2
Maritus. 250.1
Maritus. 467.1
Mater. 509.2
Mater pupillæ. 381.2
Matre. 500.1
Matrem tuam. 60.2
Matres. 525.2
Matres naturalibus. 517.2
Matris pietas. 516.1
Matrimonium. 474.1
Mercalem. 27.1
Mercatores. 305.2
Milites. 333.2
Militiæ armatæ. 520.2
Minorem. 125.1
Minoribus ætate. 353.2
Minoribus. 599.2
Mortis cauſa. 242.1
Mulier. 345.1
Mulier. 425.2
Mulierem. 115.2
Mulierem. 283.1
Mulieribus. 112.1
Multum intereſt. 265.1
Multum intereſt. 256.1
Multum intereſt. 347.2
Mutuæ pecuniæ. 13.2

N

NAturalibus. 512.2
Ne cui. 335.2
Ne frumentum. 201.1
Ne lucrum. 593.1
Ne magiſtratuum. 514.2
Ne contra. 39.1
Nec creditores. 96.2
Ne filium quidem. 362.2
Nec filius. 5.1
Nec inter. 460.2
Nec maritus. 486.1
Nec Seoatorum. 584.1
Nefandiſſimum. 384.2
Negantes. 32.1
Negotiatores. 304.1
Neminem. 371.2
Nemini. 497.2
Nemini liceat. 364.1
Nemo. 514.1
Nemo alienigenis. 201.2
Nemo prohibetur. 318.1
Nemo res. 259.2
Nepotibus. 517.1
Neque à Præſide. 521.1
Neque à tutela. 583.2
Neque ab initio. 363.2
Neque actione. 578.2
Neque æquam. 8.2
Neque commiſſum. 298.1
Neque ex eius. 38.2
Neque filia. 689.2
Neque mater. 419.2
Neque natales. 56.1
Neque per epiſtolam. 511.2
Neque ſcriptura. 542.2
Neque ſine nuptiis. 362.2
Neque tutoris. 578.2
Nihil prohibet. 257.1
Nimia credulitate. 32.1
Nimis graue. 68.1
Niſi eam pecuniam. 532.2
Nobiliores. 304.2
Nomina. 563.1
Nominibus. 30.2
Nominis. 197.2
Non aduersùs. 14.1
Non epiſtolis. 57.2
Non eſt. 267.2
Non eſt. 577.1
Non eſt ignotum. 533.1
Non eſt probabilis. 224.1
Non eſt vobis. 596.2
Non idcirco. 80.2
Non idcirco. 592.2
Non idcirco. 227.1
Non nudis. 58.1
Non omni. 536.1
Non omnium. 552.1
Non prius. 44.1
Ne quidem. 302.2
Non ſolent. 303.3
Non ſolùm. 304.2
Non ſolùm. 597.2
Non vnde. 11.2
Non vtiliter. 556.2
Nulla. 403.1
Nulla res. 101.2
Nullum penitus. 72.1
Nuper. 505.2

O

OB æs alienum. 32.2
Ob æs alienum. 603.1
Ob cauſam. 31.1
Ob maritorum. 35.1
Ob reſtituenda. 27.2
Oleo quidem. 159.2
Omnes. 235.1
Omnes tutores. 564.2
Omnibus in re propria. 69.2
Omnibus militibus. 298.2
Omnium. 300.1
Otationſ. 592.1

P

PActum dotale. 449.1
Pactum vulgare. 94.2
Parentes. 67.1
Parentum. 495.1
Pater pro filia. 450.1
Pater tuus. 590.2
Pater veſter. 574.1
Patrem. 363.2
Patris nomine. 39.2
Patroni. 515.2
Pecuniam. 20.2
Pecuniam. 24.2
Pecuniam. 44.2
Pecuniæ indebitæ. 18.1
Peoes illum. 298.2
Per diuerſas. 179.1
Per retentionem. 148.1
Permutationem. 307.2
Pietatis. 554.1
Pignoribus. 559.1
Pignoris cauſa. 97.1
Pignus in bonis. 96.1
Plures. 85.2
Pollicitatione. 348.2
Portionem quidem. 266.1

Poſſeſſiones. 52.1
Poſſeſſiones tuæ. 608.2
Poſt litis. 47.2
Poſt perfectam. 236.2
Poſt perfectam. 251.2
Poſt ſolutionem. 178.1
Poſtquam eò decurſum. 199.1
Potuit. 531.1
Prædicta ruſtica. 601.1
Prædiuum. 601.2
Prædium ruſticum. 607.1
Præfectus vrbi. 282.2
Præſes. 27.2
Præſes prouinciæ. 328.1
Præſes prouinciæ. 553.1
Prætextu. 93.1
Pretij. 178.1
Pretij cauſa. 226.1
Pro auro. 160.1
Pro dubietate. 20.1
Pro hæreditariis. 45.1
Pro officio. 537.2
Pro oneribus. 420.2
Procuratorem. 176.1
Promiſſæ. 41.2
Proprietatis. 51.2
Propter. 531.1
Propter æs. 43.1
Propter inſtrumenta. 169.1
Pupillorum. 539.1
Pupillus. 561.1
Pupillus. 576.1

Q

QVæ fortuitis. 95.2
Quædam. 557.2
Quantum in tutela. 584.2
Quamuis. 41.2
Quamuis. 114.1
Quamuis. 149.2
Quamuis. 255.2
Quamuis. 448.2
Quamuis pecuniam. 9.1
Quamuis vſuræ. 147.2
Quem dicis. 509.1
Qui ad tutelam. 589.1
Qui cauſaria. 388.2
Qui contrà. 373.2
Qui depoſitum. 170.1
Qui exercendorum. 296.1
Qui exportandus. 282.2
Qui nondum. 198.1
Qui rem. 329.1
Qui ſe non immiſcuerunt. 575.1
Qui ſecutus. 99.2
Qui tibi. 198.2
Qui tutores. 588.1
Quia aliena. 256.2
Quia ea lege. 276.1
Quia nonnunquam. 200.2
Quicquid contra. 301.1
Quicquid tutoris dolo. 565.1
Quidam. 384.1
Quinquaginta. 581.2
Quiſquis iudici. 14.1
Quiſquis maior. 218.1
Quod de ſuo. 455.2
Quod dicis. 521.1
Quod euitandi. 26.2
Quod ex operis. 94.1
Quod plerumque. 561.1
Quos res. 586.1
Quod ſponſæ. 348.2
Quominus. 97.2
Quoniam. 310.1
Quoniam. 509.1
Quoniam deſideria. 501.1
Quoniam liberi. 70.2
Quoniam liberum. 143.2
Quoniam præteritæ. 401.2
Quoties. 27.1
Quoties. 413.2
Quoties ex quolibet. 16.2

R

RAtas manere. 224.1
Ratio iuris. 197.2
Rationes. 53.2
Rationes curæ. 535.2
Rebus. 310.1
Receptitia. 50.1
Re quidem. 230.2
Rei annonariæ. 234.2
Rem in præſenti. 438.2
Rem maioris. 207.2
Rem quam. 423.1
Res quas. 420.1
Res vxoris. 568.1
Romanæ gentis. 202.2

S

SAlarium. 177.2
Sancimus. 185.2
Sancimus. 261.1
Sancimus. 369.1
Sancimus. 370.2
Sancimus. 543.1
Sancimus. 544.1
Sciant cuncti. 64.1
Scripturæ diuerſæ. 80.2
Secundum. 484.2
Senatus. 698.2
Senatuſconſulti. 381.1
Senatuſconſultum. 111.2
Seruos pro domino. 68.1
Seruus tuus. 98.1
Seueriter. 584.2
Si à creditore. 32.1
Si à matre. 418.1
Si à patre. 19.1
Si à ſponſo. 352.2
Si à te. 279.2
Si abſentibus. 587.1
Si abſentis. 9.2
Si ad excludendum. 4.1
Si ad reſoluendam. 600.2
Si aduerſarius. 78.1
Si aduerſarius. 114.1
Si adulta. 46.1
Si æſtimata. 49.2
Si ancillam. 189.1
Si ancillam. 249.2
Si ancillam. 458.1
Si ante matrimonium. 350.1
Si apud. 291.1
Si bonam. 534.2
S circumſcripta. 486.1
Si citra. 18.2
Si competenti. 496.1
Si conductionis. 331.1
Si conſentiente. 351.2
Si conſtante. 354.2
Si conſtante. 467.2
Si conſtante. 482.2
Si conſtante. 487.1
Si conſtante matrimonio. 487.2
Si conſtat. 140.1
Si conſtiterit. 79.2
Si contra. 178.2
Si contra. 558.1
Si contra ampliſſimi. 607.2
Si conuenit. 450.1
Si creditrici. 148.2
Si creditor. 95.1
Si cui. 137.1
Si cùm ante. 349.2
Si cùm ea. 405.1
Si cùm exiguam. 25.1
Si cùm Hermes. 318.2
Si cùm ipſe. 112.2
Si cùm pater. 116.1
Si cùm patruus. 307.1
Si curator. 563.2
Si curatores. 534.2
Si curatores. 580.2
Si curatores. 582.1
Si de fundo. 325.2
Si de poſſeſſione. 62.2
Si debitum. 43.2
Si defunctus. 566.2
Si depoſiti. 167.2
Si deſerta. 233.1
Si diuiſa. 325.2
Si diuiſio. 569.2
Si diuiſum. 549.2
Si dolo. 223.1
Si donationem. 365.2
Si donationis. 187.1
Si dotare. 115.1
Si dotem. 424.1
Si duo, vel plures. 105.1
Si ea lege. 154.2
Si ea lege. 268.1
Si ea lege. 285.2
Si ea pactione. 151.2
Si ea quæ. 607.2
Si ex alio. 103.1
Si ex cautione. 25.2
Si ex cautione. 125.1
Si ex contractu. 101.2
Si ex pretio. 11.1
Si ex venditione. 142.2
Si ex voluntate. 461.2
Si falſum. 90.1
Si fideiuſſor. 173.2
Si filiæ tuæ. 350.1
Si filij tui. 465.1
Si filiis. 516.1
Si filius. 110.2
Si filiusfamilias. 39.1
Si filiusfamilias. 105.2
Si filiusfamilias. 109.1
Si filiusfam. 111.1
Si fœnebris. 115.1
Si fructus. 462.1
Si fundum. 259.2
Si fundum. 269.1
Si furioſus. 369.2

Si Gaudentius. 189.1
Si genero. 425.1
Si hi. 330.2
Si hi qui. 325.2
Si ignorans. 484.2
Si ij,qui. 548.2
Si in cauſa. 43.1
Si in locum. 530.2
Si in rem. 13.1
Si in rem. 548.1
Si in ſolutum. 31.2
Si incurſu. 265.1
Si inter. 422.1
Si interrogatione. 146.1
Si intra. 130.1
Si inuita. 362.2
Si is qui. 344.1
Si is qui depoſitam. 169.2
Si is,qui pretium. 286.1
Si iure. 297.2
Si liber. 24.1
Si liberam. 103.1
Si liberis. 354.1
Si libertam. 371.2
Si liberti. 334.2
Si litteras. 174.1
Si magiſtratus. 611.1
Si maior. 227.1
Si maior. 266.2
Si mandator. 102.2
Si maritus. 373.2
Si maritus, j. 462.2
Si maritus, ij. 464.2
Si mater. 113.2
Si mater. 189.2
Si mater. 351.1
Si mater tua. 159.2
Si militem ad negotium. 23.1
Si minor. 248.2
Si minor. 604.2
Si minores. 606.1
Si mulier, j. 115.2
Si mulier, ij. 120.1
Si mulier. 424.2
Si mulier. 453.1
Si mutuam. 99.1
Si non donationis. 189.1
Si nondum vobis. 550.2
Si non eſt numeratum. 29.2
Si non ex propria. 578.1
Si non ſimpliciter. 288.2
Si non ſinguli. 10.2
Si non ſubſcripſiſti. 535.2
Si non ſuſpectum. 554.2
Si non verum. 464.2
Si nulla. 264.2
Si nulla culpa. 96.1
Si nuptiis. 358.2
Si olei. 329.2
Si pater. 204.2
Si pater. 345.1
Si pater. 406.1
Si pater. 519.1
Si pater dotem. 407.1
Si pater tuus. 173.1
Si pater tuus. 248.2
Si pater tuus. 578.1
Si pater tuus. 592.2
Si patrem. 496.2
Si patris. 381.1
Si paternam. 114.1
Si Parochus. 284.1
Si pecuniam. 124.2
Si pecuniam. 576.1
Si per ignorantiam. 19.2
Si per te. 349.2
Si permittente. 109.2
Si poſt finitum. 568.2
Si prædium. 292.1
Si prædium. 413.1
Si prædium. 605.1
Si præſidi. 57.2
Si præſidi. 348.1
Si pro alieno. 49.2
Si pro contutore. 577.2
Si pro dote. 404.2
Si pro ea. 175.2
Si pro mutua. 61.2
Si probare potes. 606.1
Si propriis. 467.1
Si propter. 143.1
Si prouincialium. 303.2
Si puellam. 287.2
Si pupillorum pater. 510.1
Si qua mulier. 385.1
Si quæ ex fœminis. 388.1
Si quando. 75.1
Si quando. 610.2
Si quas. 555.2
Si quaſi. 329.2
Si qui. 306.1
Si qui deſideria. 15.1
Si quidem. 464.1
Si quidem. 485.2
Si quidem. 602.2
Si quidem donationis. 32.1
Si quis. 202.1
Si quis. 346.2
Si quis. 383.1
Si quis alumnam. 370.1
Si quis conductionis. 331.1
Si quis fundum. 233.3
Si quis geſtum. 90.1
Si quis inceſti. 375.2
Si quis ita. 280.1
Si quis iuſiurandum. 6.1
Si quis naturalem. 501.2
Si quis prioris. 40.1
Si quis propter. 203.1
Si quis ſeruum. 20.1
Si quis ſine. 301.2
Si quis teſtibus. 73.1
Si quis tutoris. 382.2
Si quis vel pecunias. 170.2
Si quos. 228.2
Si repetendi. 23.2
Si res pupillares. 546.1
Si ſciens. 113.1
Si ſcriptum. 56.2
Si ſecundum. 176.2
Si ſeruos. 248.1
Si ſeruus. 181.2
Si ſeruus. 102.1
Si ſine decreto. 609.2
Si ſine voluntate. 113.1
Si ſocero. 486.2
Si ſocietatis. 184.2
Si ſocrus. 420.1
Si ſolemnibus. 79.2
Si ſororis. 523.2
Si ſtipulatio. 411.2
Si ſui iuris. 581.2
Si te in vacuam. 467.2
Si tibi. 65.2
Si tibi. 332.2
Si tibi pater. 510.2
Si tibi pupillorum. 174.2
Si tibi res. 350.2
Si traditio. 244.1
Si tranſactionis. 331.2
Si tres tutelas. 591.2
Si tu & collegas. 611.2
Si tutor. 382.2
Si tutor. 586.1
Si tutor petitus. 546.2
Si tutores. 143.2
Si tutores. 509.2
Si totoris. 541.1
Si velut. 144.1
Si vicinis. 361.1
Si vnus. 474.2
Si voluntate. 224.2
Si volunteте. 405.2
Si vſumfructum. 402.1
Si vſuras. 159.2
Si vt. 281.2
Si vt allegas. 41.2
Si vt allegas. 585.1
Si vt proponis. 21.2
Si vt proponis, j. 359.2
Si vt proponis, ij. 360.1
Si vt proponis. 461.1
Si vt proponis. 512.2
Si vt proponis. 587.2
Si vteris. 78.2
Si vxor. 115.2
Sicut ceſſat. 463.2
Sicut iniquum. 79.2
Sicut initio. 31.1
Sicut periculum. 250.2
Sicut ex iure. 489.2
Siue ex teſtamento. 556.1
Siue poſſidetis. 60.1
Siue ſerui. 42.2
Societatem. 182.1
Solam teſtationem. 66.1
Statum tuum. 79.1
Sub prætextu. 46.1
Summa ſententia. 570.2
Sumptus. 532.2
Suo potius. 557.1
Super chirographariis. 14.2
Super rebus. 195.2
Superuacuam. 572.2
Suſpectos. 555.1

T

TAm mandatori. 131.2
Tempore. 280.1
Temporis. 547.1
Teſtamento. 511.1
Teſtamento. 584.1
Teſtium facilitatem. 74.1
Traiectitiæ. 164.1
Traiectitiam. 163.1
Tutelæ actio. 566.2
Tutelæ actione. 510.2
Tutelam. 525.2
Tutelam. 434.1

Tutor. 537.1
Tutor poſt pubertatem. 566.2
Tutor qui. 552.1
Tutorem. 575.2
Tutorem quondam. 565.2
Tutores. 511.2
Tutores. 558.1
Tutores. 565.2
Tutores. 585.2
Tutores. 587.2
Tutores, vel curatores. 541.2
Tutores debita. 535.1
Tutoribus. 546.1
Tutoris officium. 580.2

T

VBi adhuc. 416.1
Vectigalia. 301.1
Vectigalia. 302.2
Venditi. 243.2
Venditi actio. 248.2
Venditio. 596.1
Venditionem. 232.2
Venditiones. 186.1
Venditor factum. 226.2
Vendritici. 259.1
Veſtium auri. 229.2
Vetere. 604.2
Veteris. 567.1
Veterum. 580.1
Veterum ambiguitatem. 123.1
Viam veritatis. 324.2
Viduæ. 364.2
Viros clariſſimos. 586.2
Vis eius. 59.1
Vltrà. 251.2
Vniuerſis. 2991.
Voluntariæ. 584.1
Vſuræ. 166.2
Vſuræ pro parte. 150.1
Vſuras. 147.1
Vſurpationem. 300.2
Vt creditor. 51.2
Vt debitum. 46.2
Vt nullo. 162.1
Vtrùm nepos. 560.2
Vxor. 476.2
Vxori. 390.2
Vxorem. 463.1

Z

ZEnodorus. 106.1

INDEX

2991.
584.1
166.2
150.1
147.1
300.2
51.2
46.2
161.1
560.2
476.2
390.2
463.1

106.1

INDEX IV.
AVTHENTICARVM.

A

AD hæc. 87.1
Ad hæc. 153.2
Ad hæc. 529.2
Æqualitas. 451.2
Apud eloquentiſſimum 85.1
At qui ſemel. 62.1
At ſi contractus. 87.2

C

Contrà qui. 128.1

D

Donationem. 428.2
Dos data. 357.1

E

E contra. 476.1
Eò deeurſum. 538.1
Ex complexu. 377.2
Ex teſtamento. 393.1

F

Fruſtrà diſputas. 34.2

H

Habita. 40.1
Hæres. 396.1
Hanc autem. 137.1
Hoc locum. 401.2
Hodie. 477.1

I

Iiſdem. 387.2
In donatione. 392.2
Inceſtas. 377.2
Item ſine legitimis. 506.1

L

Licèt. 502.2
Lucrum. 391.2

M

Matri & auiæ. 526.1
Maximis decorati. 368.2
Minoris debitor. 522.1

N

• Nouiſſimè. 531.2
Nunc autem. 400.2

P

Permiſſa. 356.2

Q

Quod eis. 367.2
Quod hodie. 482.2
Quod locum. 457.2
Quod obtinet. 54.1

R

Rogati. 75.1

S

Sacramentmm. 528.1
Sed & periculum. 235.1
Sed ſi quis. 76.2
Sed & ſi quis. 394.2
Sed hodie. 33.2
Sed iam. 355.1
Sed iam cautum. 171.2
Sed nouo iure. 15.1
Sed nouo iure. 363.2
Sed nouo iure. 480.2
Sed nouo iure. 499.2
Sed omninò. 36.1
Sed quæ. 451.1
Sed quamuis. 446.2
Sed ſi aurum. 39[illegible].1
Si pater. 493.2
Si qua mulier. 120.2
Si quando. 49.2
Si quis liberos. 506.2
Si teſtis 7[illegible].2
Sicut hæreditas. 513.1
Siue à me. 119.1

V

Vxore mortua. 396.1

INDEX

INDEX V.

Legum & iurium incidenter diſcuſſorum, correctorum, conciliatorum.

CODICIS

l. Si ex pretio,ſi cert. petatur,& l. aduerſùs,de non num.pecun. conciliata. 11.1 4
l. pignoris cauſa,verb.nec creditor citra conuentionem, vel præſidialem iuſsionem,de pignor.act. declarata. 99.1.6
l. pignoris cauſa,de pign.act.& l.ſi conuenit,in prin. ff.hoc tit.conciliata. 97.1.7
l. ſeruus tuus,verb.ſi cùm eum officio alicui,vel negotiationi,&c.de inſtit.& exerc. act. enodata. 98.1.3
l.ſi filius,ad SC.Maced.explicita. 110.2.2
l. ſi filiusfamil.verſ. interdum, ad SC. Maced: declarata. ibid.3
l.ſi ſine voluntate,verſ.decipere voluiſti,ad SC. Velleian enucleata. 113.2.9
l.fin ad SC.Velleian.& l.1.ff.ſolut.matrim.conciliata. 128.2.5
l. ſi ex pretio,ſi cert.pet.explicita. 115.1.4
l. creditor inſtrumentis, de vſuris, & l. cùm de in rem verſo.ff.hoc tit.conciliatæ. 148.2.4
l. ſi ea pactione,de vſur.enodata. 151.2.6
l.licèt certis,verb.vt mos regionis poſtulat,de locat.& conduct.declarata. 320.1.11
l.hac edictali,de ſecun.nupt.explicita. 398.1.13
l. fruſtrà exiſtimas, de dotis promiſſ. intellectus communior,& magis verus. 403.2.2
l.ſi pater,de dot.promiſſ.declarata. 406.1.4
l. pater pro filia,de pactis,enucleata. 450.1.2
l. dotem,de dote cauta,non num.explicita. 455.1.4
l. quæ de ſuo,de dote caut. non numer. enodata. 455.2.3
l.3.verſ.ſed pollicitatio tantùm ſubſequuta,&c. & verſ.liceat non numer. pecuniæ exceptionem,&c.de dote caut.non numer. declarata. 456.2.3,4
l. conſtante, de don.inter vir. & vxor. explicita. 466.1.2
l.ſi vxor,de repud. eiúſque materia fusè enodata. 476.2.2,3,4
l. conſenſu, verb. diſſolui præcipimus, de repud. declarata. 478.1.2
l.iubemus,de repud.explicita. 483.1.4.7
l.generali,verſ.vel à marito, vel à patre, ne fideiuſſores,&c.declarata. 489.2.2
l.de rebus,rer.amot enodata. 490.2.3
l. ſi æſtimata,verſ.eſt autem alienatio,de fund. dot.cum l.ſi.de reb.alien.non alien.concordata. 492.2.19
l.1 verſ.fœmineæ infirmitatis,quando mul. tut. offic.declarata. 525.2.5
l.matres, verſ. cùm tutor, vel teſtamentarius, vel legitimus ex fuerit,quando mul.tut.offic. correcta. ibid.
l.ſancimus,in fin.de admin.tut vel cur.declarata. 543.2.1
l. coloni,de excuſ.tut.& cur.explicita. 583.2.3
l. cùm furioſus, verſ. quæ antea ex decreto dabatur,de curat fur.& prodig.enodata. 595.2.23

DIGESTORVM

l.ſi conuenerit,in princ.de pign.act.cum l.pignoris cauſa,C hoc tit.concordata. 97.1.7
l.1.ſolut.matrim.& l.fin.C.ad SC. Velleianum, conciliata. 115.1.4
l. cùm de in rem verſo,de vſur. & l. creditor inſtrumentis,C.hoc tit.conciliata. 149.1.7
l. cùm dos,in princ. de pact. dotal. declarata. 449.1.3
l. nemo poteſt,de leg. 1.explicita. 499.2.4

AVTHENTICA

Si pater, verſ. cauſam diuortij præſtiterit, declarata. 494.1.8
Matri & auiæ,verb.matri,explicita. 527.1.3. *& verb.nuptijs.* ibid.7

DECRETALIVM

cap.propter ſterilitatem,§. verum, de locat & conduct.declaratum. 312.2.7,8,9

NOVÆ RECOP.

l.4.tit 7.lib 7.enodata. 106.1.10

COL

COLLECTANEA DOCTORVM

IN LIBRVM QVARTVM CODICIS.

De rebus creditis, & iureiurando.

TIT. I.

CREDENDI verbum eſt generale, & ad omnes contractus pertinet, *l. 1. ff. eod tit.* Itaque etiam verba, *de rebus creditis*, generalia ſunt, quibus indicatur agi in præſenti de contractibus, quatenus ex eis dantur actiones creditoribus. *Iuſiurandum* eſt, diuini numinis aſſumptio ad id, quod aſſeritur, confirmandum. Ariſtoteli, μετ᾽ θείας παραλήψεως φάσις ἀναπόδεικτος; Clementi Alexandrino, ὁμολογία κυριωτικὴ μετὰ προσπαραλήψεως θείας; Ciceroni, affirmatio religioſa & ſancta. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia vide Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 24. cap. 9. cum ſeqq.* Soar. Bellacomb. Villalob. & alij *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 1. pag. 434. cum ſeqq.* Anton. Gabr. *tom. 3. etiam commun. opin. ſub hoc tit. pag.* 181.

De iureiurando ſpecialem tractatum edidit Ioan. de Selua *tom. 4. tract. Doctor. fol.* 347. & de iureiurando In litem. Phanuc. de Phanuc. *tom. 3. part. 2. fol.* 358. de iuramento, & eius priuilegiis, Anton. Corſet. *d. tom. 4. fol.* 359. & Seraphinus de Seraphin. de iuramenti virtute & viribus; Marcus Ant. Baueria *eod. tom. 4. fol.* 364. de iuramento, eiúſque vi & effectibus, Vincentius Mãcinus; de iuramenti abſolutione, Antonius Corneus, & Ioan. Camillus Bilotta, & Antonius Galliardus. de iuramento confirmatorio, Ioan. Gutierrez. Vltra quos ex profeſſo agentes vide Gregor. Lopez *tit. 11. part. 3.* Roder. Xuar. *ad l. 4. fori lib. 2. tit. de iurament. & in l. poſt rem iudicatam, à princip.* Marant. *de ordine iudic. part. 6. actu* 9. Anton. Gabr. *commun. opin. lib. 2. tit. de iureiur.* Couarr. *in cap. quamuis pactum*, Gutier. *in auth. ſacramenta puberum, C. ſi aduersùs vendit.* Ioſeph. Ludou. *lib. 3. commun. tit. de iureiur.* Perez *ad l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin.* Fachinæ. *controuerſ. lib. 1. cap. 16. cum ſeqq. & lib. 3. cap. 6. cum ſeqq.* Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 2. tit. de iureiur.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 1. à tit. 231. vſque ad* 241. Camil. Borrel. *in ſumm. deciſ. tom. 1. tit. 60. cum duobus ſeqq.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo iuramentum*, Brunor. à Sole *in locis commun. eod. verb.* Ex Theologis præter Summiſtas S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 89. & *ibi* Caietan. Sot. *de Iuſtit. lib.* 8. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *quæſt.* 7. Sayr. *in claui Regia lib.* 5. Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib.* 11. Leonard. Leſſ. *de Iuſtit. lib. 2. cap.* 42. Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de iuramento*, Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 3. per tot.* Petr. de Ledeſma *in ſumm. tom. 2. tract.* 11. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tom. 2. lib. 18. de iurament. & periurio.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramento deciſam cauſam non retractari prætextu periurij, & num. 2 intellige vt num. 3.*

4 *Sententia prolata prætextu iuramenti iudicialis, ſiue neceſſarij, an poſſit retractari ex inſtrumentis de nouo repertis.*

5 *Iuramentum vbi defertur lege, conſuetudine, vel ſtatuto, an retractari poſſit per veras & proprias probationes.*

6 *Iuſiurandum aliud voluntarium, aliud iudiciale, neceſſarium aliud, &c.*

L. Cauſa. I.

Imp. ANTONIN. A. *Herculiano.*

IVramento deciſa cauſa non retractatur periurij 1
prætextu. Colligunt ex Ordin. Bart. Cyn. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Sebaſt. Næui. Donel. Aloyſ. Leo *fol.* 2. Petr. Gilchen *tom.* 2. *pag.* 1. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximeo. *in concord.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 3. tit. 32. §. 3.* & apud Hiſpanos *lib. 16. & 25. tit. 11. p. 3.* vbi Gregor. Lopez, & *l. 8. tit. 7. lib. 9. noua Recop.* vbi Azeued. Marant. *de ordine indic. part. 6. tit. 9. num.* 12. Boër. *deciſ.* 305. Caſſan. *in conſuetud. Burgud rubr. de retract. §. 12. n. 12. 14. 16. cum ſeq.* Tiraquel. *de retract lign. §. 4. gloſſ. 1. n.* 1. Cuiac. *lib. 18. obſeruat.* 35. Perez *l. 1. verſ. nec obſtat, tit 4. lib. 3. Ordin. pag.* 547. Maſcard. *de probat. concl. 955. n.* 17. Menoch. *conſ. 217. num.* 16. Marant. *de ordine iudic. part. 6. actu 9. n.* 23. vbi intelligit non admitti probationem
ad retractandum iuramentum ciuiliter; ſed bene ad- 3
mitti ad puniendum criminaliter iurantem de periurio. Soar. de Paz *in pract. tom. 3. cap. 2. §. 7. n.* 20. Sfort. Odd. *de in integr. reſtitut. part. 2. quæſt. 74. art.* 2. Anton. Hering. *de fideiuſſor. cap. 20. §.* 2. Pichard. *ad §. item ſi quis poſtulante* 11. *Iuſtit de act. num.* 111. *cum ſeqq.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 24. cap. 9. col.* 1. aliàs *cap.* 17. Cabed. *Luſit. deciſ* 34. *à num. 24. part.* 1. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo iuramentum, num* 11.

4 Vtrùm autem ſenteotia prolata prætextu iuramenti iudicialis, ſiue neceſſarij poſſit ex inſtrumentis de oouo repertis retractari? Vide Gutier. *de iurament. confirm. part. 3. cap. 7. num.* 10. *cum ſeqq.* Sfort. Odd. *d. quæſt. 74. art.* 2. Fachinæ. *controuerſ. lib.* 11. *cap. 27.* Cuiac. *lib. 18. obſeru. 35.* Anton. Fab. *decad.* 19. *errore 5.* Oſaſch. *Pedem. deciſ. 61. num. 2.* Ceuall. *commun. contra communes quæſt.* 840. *num.* 7. Caroc. *de iuram. litis deciſ. quæſt.* 2. *quæſtionis* 10. *princ.* Seraph. *de priuil. iuram. priuileg.* 38. Pichard. *ad d. § item ſi quis poſtulante, à num.* 107.

5 Et quid quando lex, conſuetudo, vel ſtatutum defert iuramentum, an poſſit retractari per veras, & proprias probationes? Vide Tiraquel. *de retractu lign. §. 4. gloſſ. 7. à princ.* Couarr. *lib. 2. variar. cap.* 13. *num.* 4. Maſcard. *de probat. concl.* 955. *à princip.* Axened. *l. 7. à num. 82. tit. 11. lib. 5. noua Recop.* Thom. Valaſc. *allegat. iuris tom. 1. alleg. 72. num.* 103.

Niſi ſpecialiter hoc lege excipiatur.] Id eſt, conuentione iuriſiurandi delati, vt per Pichard. *in d. §. item ſi quis poſtulante, à num.* 112. quamuis Anton. Fab. *dec.* 19. *errore 5. num.* 7. Triboniani verba illa eſſe exiſtimet reſpicientis iam ad nonam conſtitutionem, *l. fin. infrà hoc tit.*

6 In gloſſ. *ſpecialiter.* ibi, *item nota quòd iuſiurandum aliud voluntarium, aliud iudiciale, aliud neceſſarium,* &c. Ita *l. 2. Hiſp. tit. 11. part. 3.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo iuramentum, num. 4. cum ſeqq.* Menoch. *d. conſ.* 217. *ex num.* 1. Marant. *de ordine iudic. part. 6. actu 9. à princip.* Soar. de Pax *in practic. tom. 3. cap. 2. §. 7. num. 10. cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concl.* 955. Galganet. *different. iuris lit. I. num.* 71. Pichard. *ad §. item ſi quis poſtulante* 11. *Inſtit. de actionib. à n.* 47.

SVMMARIVM.

1 *Periurium quondam Deum ſolum habuiſſe vltorem, & num. 2. intellige vt num. 3. & 4.*
5 *Periurij pœnæ temporales quæ, remiſſiuè.*
6 *Periurium commiſſum calore iracundiæ impunibile.*

L. Iuriſiurandi. II.

Imp. Alexander A. *Felici.*

1 Periurium quondam Deum ſolum habebat vltorem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan *tom. 1. pag.* 215.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, exornántque ad illius intellectum, Ægid. Boſſ. *in tit. de periurio, in princip.* Clar. *in § periurium, num.* 12. Nicol. Boer. *deciſ.* 305. Iacob. Cuiac. *lib. 2. obſeru. 19. & lib. 8. cap. 7.* Franciſc. Duaren. *diſp. anniuerſ. lib. 2. cap.* 37. Iacob. Concenar. *quæſt. iuris lib. 1. cap. 2. num.* 8. Robert. Aurel. *lib. 1. ſement. cap.* 20. Iacob. Ræuard. *variorum, ſiue iuris ambiguit. lib. 2. cap.* 13. Padil. *in l. ſi quis maior, à num. 1. C. de tranſact.* Forcat. *in cupidine Iuriſperit. cap. 18. num.* 2. Petr. Lorior. *de apicibus iuris, tit. de regulis iuris, axiom.* 189. Couar. *in cap. quamuis pactum, part. 1. §. 7. num.* 2. vbi tentat Alexandrum Cæſarem conſtituere iureiurando contempto Deum in primis offendi, idcirco grauiſſimè ab eo vindicari, ac propterea cùm tam grauis immineat periculo vltio diuina, temperandam eſſe pœnam humanam, aliquídque taxandum de ea, ac per conſeqnens pœna corporali periurij crimeo vindicandum non eſſe. latè Menoch. *de arbitr. caſu* 319. *per tot.* vbi *n.* 23. ex Duar. & Cuiac. intelligit ſu-
3 pradictam concluſionem de periurio calore iracundiæ commiſſo, & ad hoc comprobandum præmittit duas eſſe periurij pœnas, vnam animæ, alteram corporis: animæ pœnam ſolus Deus infligit, corporis pœnam Princeps, vel illius miniſter; item præſupponit quòd licèt delictum calore iracundiæ perpetratum pœna temporali ſaltem ordinaria, & corporali non puniatur, attamen apud Deum anima punitur, tum quia iraſcendo mortaliter peccat, tum etiam, quia delinquit peierando; quod aſſumptum ſatis probat ex hoc text. ibi, *iuriſiurandi contempta religio ſatis Deum vltorem habet.* hæc eſt animæ pœna, quia deinde ſubiicit ibi, *periculum autem corporis,* quæ dictio, *autem,* aduerſatiua eſt, & ideo oſtendit duas eſſe diuerſas pœnas, atque Deum vlciſci periurium ita commiſſum, etſi mitiori pœna, Perez *l. 1. tit. 4. lib. 2. Ordin. pag.* 546. Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 24. cap. 9. col. 5.* Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de iuram. lib. 3. cap. 20. n. 1.* eleganter Tiber. Decian. *in tract. crimin. lib. 6. cap. 13. num.* 2. vbi ſex intellectus refert ad hunc text. & tamen tanquam veriotem, & magis communem amplectitur quòd lex iſta non loquatur de quacunque ſpecie iuramenti, ſed tantùm de ea, quæ defertur ad deciſionem cauſarum, qnod ſibi verum eſſe ſuadere ait omnes alias leges in hoc tit. poſitas, quæ de hac ſpecie iuramenti dumtaxat loquuntur, in qua ſi periurium committatur, nulla à iure ciuili corporalis pœna eſt impoſita ſi per Deum iuretur, quòd ſcilicet imputandum ſit inferenti iuramentum, qui fidem aduerſarij ſequutus eſt; ſed eius vltionem ad Deum, cui iniuria facta eſt, refert ius ciuile, quo diſponitur iniquum eſſe poſtquam eſt iuratum, de periurio quæri; vnde ex hoc periurio duobus tantùm iniuria eſt illata, primò Deo per quem iuratum eſt, & propterea ad eum vltio defertur; ſecundò parti cui nocuit peierando, ſed quia de voluntate ipſius fidem aduerſarij approbantis delatum eſt iuramentum, ideo non poteſt dici iniuria, cùm volenti non fiat iniuria, Camill. Bortell. *in ſum. deciſion. tom. 1. tit. 63. num.* 30. Vincent. Mancin. *in tract. de iuram. part. 5. in princ. num. 7. & 8.* vbi declarat id, quod dicitur periurum 4
habere vltorem ſolum Deum, procedere in eo, qui iurauit aliquid oon concernens intereſſe partis, refert Fatin. *in praxi crimin. quæſt. 160. num. 29. & 85.* Pichard. *in §. item ſi quis poſtulante* 11. *Inſt. de action. à num.* 118. vbi *num.* 131. ait dictionem, *ſatis,* in præſenti malè accipi in eo ſenſu, vt idem interpretetur quod ſufficit, ſed potiùs ſignificare idem, quod dictiones *multum,* aut *valde,* vt ſit ſenſus, Deus multum & valde vltor eſt iuriſiurandi contemptæ Religionis, grauiſſimiſque ſuppliciis ſolet huiuſmodi crimen vindicare.

Vnde ſi peieratum ſit in hoc iuramento litis deciſorio non poſſe fieri querelam, nec accuſationem, ſtatuit Otdin. Reg. Luſit. *lib. 3. tit. 52. §. 3.* & apud Hiſp. *l. 26. tit. 11. part. 3.* tenent Gutier. *de iurament. confirmat. part. 3. cap. 7. à num.* 10. Caroc. *de iuram. deciſino 3. part. 9. princip. num.* 6. Cald. Pereira *de empt. cap. 19. num.* 24. vbi ait quòd delato iudiciali iuramento non admittitur condemnatus ad accuſandum de periurio, etiamſi poſtea reperiatur iurantem peieraſſe, Melch. Phæbos *Luſit. deciſ. 69. num. 6. tom.* 1. vbi *num.* 7. id limitat oiſi impetretur à Rege, vt poſſit fieri querela.

Verùm vltra caſum huius l. dubium non eſt im- 5
minere pœnas etiam temporales coram iudicibus etiam temporalibus, coram quibus de periurio agi poteſt, etiam per viam iuriſdictionis punitiuæ, de quibus pœnis agunt Ordin. Reg. Luſit. *lib. 5. tit. 52. §. 3.* & apud Hiſpanos *l. 16. cum ſeqq. tit. 11. part. 3.*

vbi

vbi *gloſſ.* 7. *& l.* 1. *&* 2. *tit.* 17. *lib.* 8. *noua Recop.* Hippol. *ſing.* 297. Bernard. & Salzed. *in pract. cap.* 92. Cou. *in cap. quamuis pactum part.* 1. §. 7. *in princip. & à num.* 2. Auendan. *de exequen. mand. part.* 2. *cap.* 27. Perez *ad l.* 1. *verbo poſitiones tit.* 4. *lib.* 3. *Ordin. & l.* 1. *tit.* 6. *lib.* 8. & latiùs *l.* 10. *tit.* 19. *eod. lib.* Azeued. *l.* 2. *num.* 103. *cum ſeq. tit.* 7. *lib.* 4. *noua Recop. & l.* 2. *num.* 4. *tit.* 17. *lib.* 8. Anton. Gabr. *commun. lib.* 2. *tit. de iureiur. concl.* 6. Maſcard. *de probat. concl.* 955. *num.* 19. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 30. *princ. num.* 68. Ioſeph. Ludou. *commun. lib.* 3. *tit. de iureiur. concl.* 1. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuileg.* 64. Fachinæ. *controuerſ. lib.* 1. *cap.* 14. Decian. *in tract. crimin. lib.* 6. *cap.* 7. *& cap.* 13. *de pœnis periurij*, Bonacoſ. *commun. opin. part.* 2. *verbo periurus*, Surd. *conſ.* 37. *& conſ.* 424. *à num.* 10. Sayr. *in claui Regia lib.* 5. *cap.* 9. Farinac. *in praxi crimin. quæſt.* 160. *num.* 28. *cum ſeqq.* Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 14. *num.* 74. Mart. *de iuriſdict. p.* 2. *cap.* 9. *num.* 27. *cum ſeqq.* Camill. Borrel. *tit.* 63. *à num.* 32. Chriſtoph. de Paz *ad leges ſtyli l.* 118.

6 *Quodam calore fuerit periuratum*, &c.] Notatur ad hoc quòd periurium commiſſum calore iracundiæ eſt impunibile, vt per Guid. Pap. *conſ.* 89. *num.* 3. *verſ. ſi autem quæratur*, Menoch. *de arbitr. caſu* 319. *n.* 8. 13. 23. *&* 31. Decian. *d. lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 9. vbi loquitur, & declarat, dummodo ira proueniat ex iuſta cauſa, *& cap.* 13. *num.* 2. *in* 3. *&* 6. *intellectu*, Vincent. Caroc. *in tractat. de iuram. deciſiuo in* 3. *quæſt. nona quæſt. princip. num.* 4. *&* 5. Farinac. *d. quæſt.* 160. *num.* 80. *&* 81. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum deciſiuum litis ex inopia probationum deferri à iudice, & num.* 2. *non ſeruari in Gallia, num.* 3.

4 *Iuramentum ſuppletorium quando actori deferendum, reo quando, num.* 5. *non defertur in via executiua vbi adeſt publicum inſtrumentum de debito, vel confeſſione partis, ſi vnus tantùm teſtis adſit de ſolutione, num.* 6.

7 *Defunctus probatæ opinionis & famæ, ſi dicat in teſtamento quòd Titius debet ei centum, tale dictum operatur ſemiplenam probationem pro ſe, vt poſſit hæres petere ſibi deferri iuramentum in ſupplementum probationis.*

8 *Fugiens in loco delicti facit præſumi contra illum, ita vt ſola fuga faciat ſemiplenam probationem.*

9 *Iuramentum non deferendum infami infamia facti, aut iuris, homicidæ, vſurario, periuro, condemnato actione furti, ſpurio, concubinario, blaſphematori, aut inimico inimicitia graui. nec minori, nec mulieri, niſi fuerit plus quàm ſemiplenè probatum, num.* 11.

10 *Spurio an & quando deferri poſſit iuramentum in ſupplementum.*

12 *Probatio non ſufficit per teſtes ſingulares, ſi ſingularitas ſit obſtatiua, ſecus ſi adminiculatiua. nec vnus teſtis dicens aliquid non veriſimile, & cur, num.* 13.

14 *Iuramentum ſuppletorium non defertur ei qui poterat plures teſtes producere.*

15 *Iurare qui debet in ſupplementum, requiritur vt veriſimiliter rei veritatem per ſenſum corporeum ſcire poſſit, vnde non defertur hæredi.*

16 *Iuramentum ſuppletorium defertur in cauſis modicis, non autem in arduis, & magni valoris. limita vt num.* 17. *&* 18.

19 *Cauſa ardua quæ, vt excludat petentem à delatione iuramenti ſuppletiui, remiſſiuè.*

L. In bonæ. III.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIN. AA. & CC. *Seueræ.*

IVramentum deciſiuum litis in inopia probationum iudex defert. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* Petr. Gilchen *fol.* 4.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 3. *tit.* 52. Hippol. *ſing.* 461. Duen. *regul.* 300. Emman. à Coſta *in l. ſi ex cautione, fallent.* 4. *n.* 6. Murant. *de ordin iud. p.* 6. *actu* 9. *n.* 2. *cum ſeqq.* Rebuff. *ad leges Galliæ tom.* 1. *in proœm. gloſſ.* 5. *n.* 58. vbi refert non ſeruari in Francia diſpoſitio- 3
nem huius text. nec vix deferri iuramentum in ſupplementum probationum in contractibus ſtricti iuris, etiamſi ſemiplenè probatum fuerit, ſed reum iudex abſoluit, niſi hoc à Rege per reſcriptum concedatur. Menoch. *de arbitr. caſu* 464. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 24. *cap.* 11. *col.* 1. Maſcard. *de probat. concluſ.* 954. *&* 957. Morl *in emporio iur. ciuil. p.* 1. *tit.* 11. *in prælud. à n.* 23. Bernard. Muſcatel. *in ſua praxi aurea ciuili Neapol. p.* 7. *gloſſ. concluſio, num.* 16. *cum ſeqq.* latè Camill. Borrel. *in ſumm deciſ. tom.* 1. *tit.* 54. *de iuram. ſuppletorio*, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo iuramentum n.* 4. Anton. Fab. *de errorib. pragmat. decad.* 19. *errore* 1. Et de materia, & in quibus caſibus iuramentum in ſupplementum deferri non poſſit, dixi latè *in collect. ad cap.* 2. *de probat. in Decretalib.*

In gloſſ. *Decidi oportet, fin.* ibi, *ſi autem actor ſemi-* 4
plenè probauit per ſcripturam, &c. Actori igitur deferendum eſt huiuſmodi ſuppletorium iuramentum quando ſemiplenè intentionem ſuam probauit, reus verò nihil præſtitit, ſecundùm Craſſ. *commun. opin. tom.* 1. *lib.* 4. *tit.* 1. *n.* 110. *pag.* 446. Menoch. *de arbitr. caſu* 190. *n.* 20. Maſcard. *de probat q.* 9. *n.* 29. *&* 50. *& concl.* 954. *n.* 72. Sord. *conſ.* 135. *n.* 95. Camill. Borrel. *d. tit.* 54. *n.* 51. *&* 52. Tunc autem deferendum eſt 5
reo, & non actori, quando actor pro ſe vnam probationem habet, & reus alteram, quia iudex propenſior eſſe debet ad liberandum, Scap. *de iure non ſcripto lib.* 3. *cap.* 53. *num.* 3. Menoch. *d. caſu* 190. *n.* 19. Fachinæ. *controu. iuris lib.* 1. *cap.* 18. Maſcard. *d. q.* 9. *n.* 29.

In ead. gloſſ. ibi, *per ſcripturam*, &c. Nota quòd in 6
via executiua, vbi adeſt publicum inſtrumentum de debito, vel confeſſione partis, ſi vnus tantùm teſtis adſit de ſolutione, non deferet iuramentum ſuppletorium, vt per Azeued *l.* 2. *n.* 23. *tit.* 21 *lib.* 4. *noua Recopil.* Item ſi defunctus probatæ opinionis & famæ 7
dicat in teſtamento quòd Titius debet ei centum, tale dictum operatur ſemiplenam probationem pro ſe, vt poſſit hæres petere ſibi deferri iuramentum in ſupplementum probationis, ita Anton. Gom. *variar. tom.* 1. *cap.* 12. *n.* 81 *verſ. ex quo notabiliter ſubinfertur.*

In ead. gloſſ. ibi, *vel per fugam rei*, &c. Notatur ad 8
hoc quòd fugiens à loco delicti, facit vt præſumatur contra illum, ita vt ſola fuga faciat ſemiplenam probationem, vt per Boër. *deciſ.* 215. *n.* 10. Maſcard. *de probat. concl.* 821. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo probatio n.* 16. & plures, quos plena manu refert parens meus *in remiſſ. ad Ord. Reg. lib.* 5. *tit.* 134. *in princ. n.* 11.

In ead. gloſſ. ibi, *vel per vnum teſtem*, &c. Intellige ſi ſit legalis, ac fide dignus, & perſona honeſta, ſecundùm Iaſ. *in repet. l. admonendi num.* 296. *ff. de iureiur.* Clar. §. *periurium num.* 8. Menoch. *dicto caſu* 190. *num.* 12. *cum ſeqq. & caſu* 464. *num.* 13.

Maſcard.concl. 60. aliàs 1366.num.5. vbi quòd debet eſſe omni exceptione maior. Seraphin. de priuileg.iuram. priuileg.1.num.36. & priuileg 33.num.114. Marcin. de iurament.part. 2. art. 6. num. 44. Farin. fragm. in part.2. lit.I.num. 1248. Camill.Borrel. 9 d.tit. num.12. Vnde iofami inſamia facti, aut iuris, homicidæ, vſurario, periuro, condemnato actione furti, ſpurio, concubinario, blaſphematori, aut inimico inimicitia graui, huiuſmodi iuramentum deferendum non eſſe, tenent Maſcard. concl.954.n.66. cum ſeqq. Menoch. d.caſu 464. à num. 13. Seraphin. dict priuileg.33. à num.46. Mancin. dict part.2. art.6. num.45. cum ſeqq. Titaq. de nobilit. cap. 15. num. 14. vbi de ſpurio, Gemin. de vſur. commento 4. in præfat. num.5. vbi de vſurario, Surd. deciſ.326. n.94. & 95. vbi de infami inſamia facti, Bellacomb. tom.1. commun.opin.lib.4. tit.1. num.97. & 98. latè Fario. d lit I.
10 num 1250 cum ſeqq. vbi à num.1259. quoad ſpurium ſubdit ei poſſe deferri iuramentum io ſupplementum quando eſſet oobilis, & magnæ conditiunis, & excellentiæ, & probaretur eſſe bonæ famæ, & multo
11 magis ſi eſſet Religioſus, & num.1255. & ſeq. ſubdit hoc iuramentum non deſerri minori, nec mulieri, niſi fuerit pluſquam ſemipleoè probarum.

12 Hinc etiam non ſufficit probatio per teſtes ſingulares, ſi ſingularitas ſit obſtatiua, ſecus adminiculatina, de quo vide Deci. in cap. licèt cauſam num. 10. de probat. addit ad Abb. in cap. licèt ex quadam n. 8. lit. A. ad fin. de teſtib. Felin. in cap. ſi cautio num. 85. ad fin. de fide inſtrument. Iaſ. in repet. d. l. admonendi num.256. Socin. regul. 252. verſ fallit. 67. Rebuff. de reprob. teſtium, num. 525. Foler. in addit. ad Marant. part.6. actu 9. num.13. Maſcard. concl. 954. num.20.
13 Nec vnus teſtis dicens aliquid non veriſimile, non poteſt enim ex illius teſtiooonio deferri iuramentum in ſupplementum probationis, Titaquell. in l. ſi vnquam, in præfat. num. 45. Maſcard. concluſ. 1364. aliàs 1370. num.5. Bellacomb. dict tit.1. num.97. verſ. ſecundò.

1 Aduertas tamen quòd ei qui poterat plures teſtes producere, non defertur iuramentum ſuppletorium, quamuis per voum teſtem ſemiplenè probaſſet. ita Bart. in l admonendi num. 37. & Curt. num.192. Roland. conſ. 50. num. 24. volum. 1. Surd. deciſ. 326. num. 93.

5 In ead. gloſſ. ibi, ſed quid ſi non interfuit facto, &c. Notatur ad hoc quud iurare debens in ſupplementum, requiritur vt veriſimiliter rei veritatem per ſenſum corporeum ſcire poſſit, vnde non defertur hæredi, de quo vide Bernard. regul. 392. verſ. limita, Hippol. in l. maritus num 7. ff. de quaſt. Iaſ. in repet. d. l. admonendi num.311. & ſeq. Siluan. conſ.44. num. 9. in fine, Titaq. de retractu lign. §.2. gloſſ.2. num. 5. Afflict. deciſ.169. num.2. & 3. Bellacomb. tom.1. commun. opin. lib.4. tit.1. num 97. pag. 440. Menoch. de arbit. caſu 190. num.6 cum ſeqq & conſ.81. num.91. Maſcard. dict. concl.954. n. 63. cum ſeq. Thom. Valaſc. allegationum iuris tom.1. alleg.72. num.32. cum ſeqq. Stephan. Gratian diſcept forenſ cap.144. à num.46. Camill. Borrel. d tit.54. n.19. & tit.60. num.358.

16 In eadem gloſſ. ibi, an modica ſit cauſa, &c. Notatur ad hoc quod iurameotum ſuppletorium defertur in cauſis modicis, non autem in arduis, & magni valoris, vt per Cornazao. Lucenſi deciſ. 68. num.14. Surd conſ.12. num.12. & deciſ.326. n.94. Maſcard d concluſ.954. n.32. Menoch. de arbitr. caſu 464. num.4. Ioſeph. Ludou. Peruſ. deciſ.10. n.6. p.2. & Lucenſi deciſ.42. n.18. p.1. Seraphin d. priuileg.33. n.11. Camill. Borel. d. tom. 1. tit. 54. num. 38. Muſcatel. d. gloſſ. concluſio, num. 26. Serſer in tract. de iurament. lib.4. cap. 14. à num.1. Mancin. in ſimili tract. part.2. art.6. num.5. 13. & 14.

Limita aliqoibus modis, & primò quando fuit pluſquam ſemiplenè probarum, quia tunc iurameotum in ſupplementum defertur, etiam in cauſis magnæ quantitatis, vt per Hercul. in tractat. de negatiua num.235. Benintend. Bononien. deciſ.67. num.2. Ioſeph. Ludou. d. Peruſ. deciſ.100. num.7. Maſcard. concl.944. num.31. & concl.954. num.33. & ſeq. Pacian. de probat. lib.1. cap.39. num.18. & 19. Seraphin. d. priuileg.33. num.10. & 114. Mancin. de iuram. part.2. art.6. n.8. Idem ſi vltra ſemiplenam probationem adſit aliqua præſumptio. Folet. ad Marant. d. p. 6. actu 9. n.14. Iaſ. in l.3. n.22. ff. de iureiur. Gregor. Lopez l.2. verbo vn teſtigo, tit.11. part.3. Maſcard. d. concl.954. n.33. & concl.1030. n.5. Menoch. de præſumpt. lib. 1. præſ. 87. num.3. cum ſeqq. Surd. d. deciſ.326. num.94. 17

Secundò limita vbi non agitur ad fundandam & radicandam totam intentionem agentis, ſed ſolùm ad declarandum obſcuritatem fundamenti adiuuantis dictam intentionem, quia tunc iuramentum in ſupplementum defertur etiam in cauſa magna. Bald. conſ.397. n.3. verſ. item ſecundùm breuitatem lib.3. quem refert & ſequitur Cardin. Tuſch. verbo iuramentum concl.540. num.82. 18

Quæ autem dicatur magna & ardua cauſa ad hoc vt excludat petentem à delatione iuramenti ſuppletiui? vide Iaſ. in d. l. admonendi num. 61. Rot. Bononien. deciſ.67. num. 5. Menoch. de arbitr. caſu 72. & caſu 190. num. 17. & 18. & caſu 464. num.4. cum ſeq. Perez ad tit.7. lib.5. Ordin. pag.205. Maſcard. de probat. in proœm. quaſt.9. num. 38. & 39. & concluſ. 954. num.30. Surd. deciſ.326. n.94. Camill. Borrel. d. tit.54. num.38. & 39. Mancio. d. p. 2. art. 6. num. 4. Serſer d. lib.4. cap.14. num.4. ex qoorum dictis illa videtur magis communis opinio, quòd relinquitur iudicis arbitrio quæ dicatur magna, ſeu parua cauſa in hac materia. 19

L. Si ad excludendum. IV.

Iidem AA. & CC. Maxima.

DElario iuramenti tutori facta à pupillo nullius eſt effectus. Colliguot ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit. & poſt omnes Petr. Gilchen fol.8. tom.2. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Fornet. lib.6. rerum quotid. cap.14. Serſer de iuram. lib.4. cap.2. num.27. Oſvvald. ad Donell. enucleatum lib.24. cap.12. aliàs 4. lit. B. 2

SVMMARIVM.

1 *Relicta à tutoribus, cenſeri relicta à pupillis.*
2 *Tutorem ad iuſiurandum ſuper fideicommiſſis à patre pupilli relictis adigi.*

L. Cùm etiam. V.

Iidem AA. & CC. Iuliano.

A Tutoribus relicta, à pupillis relicta cenſentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit. & poſt omnes Gilchen tom.1. fol.8. 1

Vide Bart. in l. cum filio num. 9. prope fin. ff. de legat. 1. Tiraq. de retract. lign. §.2. gloſſ.2. num.11. vbi quòd tutor adigitur ad iuſiurandum ſuper fideicommiſſis à patre pupilli relictis. 2

SVM

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum locum habere etiam in cauſa ſtatus.*
2 *Articulum emergentem in cauſa liberali bene compromitti.*
3 *Arbiter, qui de cauſa ſtatus principaliter nequit cognoſcere, rectè cognoſcit de ea incidenter.*

L. Cùm proponas. VI.

Iidem AA. & CC. *Beſſio.*

1 IN cauſa ſtatus iuramentum etiam locum habet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſupr. hoc tit.* poſt omnes Gilchen *tom.2. fol.*8.

2 Notatur hic text. ad hoc quòd articulns emergens in cauſa liberali bene poreſt compromitti, vt per Gregor. Lopez *l.24. gloſſ.2. verb. o de libertad del tit.4. part.3.*

3 In gloſſ. *Conſulet, fin.* ibi, *vel quod principaliter,* &c. Notatur ad hoc quòd arbiter, qui de cauſa ſtatus principalirer cognoſcere nequit, rectè poreſt cognoſcere de ea incidenter, vt per Iaſ. *in l.2. ff. de iuriſdict. omn. iudic. num.*23. vbi Curt. iun. *num.*155. & Oroſc. *num.*14. Roman. *ſingul.*466. Morl. *in emporio iuris ciuilis part.* 1. *tit.* 2. *in præłud. num.* 159. vbi ſubdit ſe iudicare de iure nouo poſt conſtitutionem Anaſtaſij *in l. fin. C. de tranſact.* arbitrum rectè poſſe incidenrer cognoſcere de cauſa ſtarus, ita vt ante illam legem nullibi hæc ſententia reperiretur probara, ac proinde minimè ex hoc text. cùm fuerit conditus à Diocletiano, & Maximiano Imperatoribus, Tiberiano, & Dione Conſulibus, anno Domioi 292. *d.* verò *l. fin.* lata ab Anaſtaſio, & conceſſa à Patritio, & Hipatio Conſulibus, anno Domini 503.

SVMMARIVM.

1 *Filius patri obeſſe non poteſt litigando, paciſcendo, iureiurando.*
2 *Tertius litigando, paciſcendo, iureiurando, tertio obeſſe nequit.*
3 *Sententia lata contra filium non nocet patri, neque filius, etſi coniunctiſſimus ſit patri, cenſebitur eius Procurator.*
4 *Res inter alios iudicata non nocet alijs.*

L. Nec filius. VII.

Iidem AA. & CC. *Eutychiana.*

1 LItigando, paciſcendo, iureiurando filius patri;
2 item rertius tertio obeſſe nequit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

3 Noratur ad hoc quòd ſenrentia lata contra filium non nocet patri, neque filius etſi coniunctiſſimus ſit patri, cenſebitur eius procurator, vt per Menchaq. *controuerſ. vſufreq. cap.* 23. *num.9. & n.* 12.
4 *in fine*, & 13. colligit etiam ex hoc text. quòd res inter alios iudicata aliis non nocet, etiamſi coniunctus litiget contra quem lara ſententia non præiudicat coniuncto.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum delatum, aut relatum qui præſtet, in factum actionem habet.*

2 *Iuramenti remiſſionem impetrans in factum actionem habet.*

L. Actori. VIII.

Iidem AA. & CC. *Alexandro.*

IVramentum delatum, aut relatum præſtans, item 1
remiſſionem iuramenti impetrans, vt pro re iudi- 2
cata, in factum actionem habet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.* Gilchen *tom.1. fol.*10.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 8. tit.11. p.3.* vbi *gloſſ.7.* Bart. *in l. miles, §. iudicati n.1. & 2. ff. de re iud.* Soar. de Paz *in pract. tom.3. cap.2. §.7. num.*18. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.24. cap.14. &* 16. Caroc. *de iuram. litis deciſ. q.20. princ. n.3.* latè Pichard. *in §. item ſi quis poſtulante* 11. *Inſtit. de actionib.* ex *num.* 96. Parlad. *rerum quotid. cap.5. part.5. §.1. num.* 12.

L. Delata. IX.

Iidem AA. & CC. *Martiano.*

REus, cui iudiciale iuramentum defertur, tene- 1
tur iurare, referre, aut ſoluere. Colligunt ex 2
Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſupr. hoc tit.* & poſt omnes Gilchen *tom.2. fol.*11.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 8. tit.11. p.3.* vbi *gloſſ.1.* Socin. *reg.*225. Fachin. *lib.1. controu. cap.*21. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.24. cap.10. col.2.* Cuiac. *lib.9. obſeru.*37. Maſcard. *de probat. concl.954. n.21. & concl.955. num.*17. Caroc. *in tract. de iuram. litis deciſ. quæſt.31. princ.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramenti delationẽ locum habere in actione depoſiti.*
2 *Iuramento deponentis an, & quibus caſibus ſtetur circa damna & intereſſe eidem deponenti obuenientia ex eo quòd reddere, ſeu reſtituere negauit depoſitum.*

L. In actione. X.

Iidem AA. & CC. *Protogeni.*

IN actione depoſiti iuramenti delatio locum ha- 1
bet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.* poſt omnes Gilchen *tom.2. fol.*11.

An, & quibus caſibus deponentis iuramento ſte- 2
tur circa damna & intereſſe eidem deponenti obuenientia ex eo quòd reddere, ſeu reſtituere depoſitum negauit? Vide Mancin. *de iuram. p.2. art.7. n.3. & art.8. num.3.* Setſer *eod. tract. lib.5. cap.5. n.40. cum ſeqq.* Caroc. *de depoſito p.1. tit. de in litem iurando,* Farin. *fragm. crim. p.2. lit.I. n.985. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum delatum, antequam præſtetur, vel feratur ſententia, reuocari poteſt, & num. 2. ſecus poſtquam huius iuramenti delatio fuerit acceptata, niſi ex iuſta cauſa, num.3.*
4 *Actor ſi ab initio noluit deferre iuramentum, ſed onus probandi aſſumpſit, & non probauit, tunc reus abſolui debet, & non cogitur iurare.*

5 *Renuntians iuri ſuo non habet ampliùs regreſſum ad illud.*

6 *Iuramentum deciſorium delatum, ſi ex internallo acceptetur, non proficit, niſi deferatur de nouo.*

L. Si quis iuſiurandum. XI.

Imp. IVSTINIANVS A. *Demoſth. P.P.*

1 IVramentum delatum, antequam præſtetur, vel
ſententia feratur, reuocari poteſt. Colligunt ex
Ordinar. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
poſt omnes Gilchen *tom. 2. fol. 12.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt *l. Hiſpan. 8. tit. 11. part. 3.* Iaſ. *in l. 3. §. ſi neque,*
num. 1. ff. de iureiur. & in l. quicquid aſtringendæ 99. ff.
de verb. obligat. Padil. *in l. quamuis num. 1. C. de tranſact.*
3 Verùm poſtquam huius iuramenti delatio fuerit
acceptata, deferens non poteſt delationem reuoca-
re, niſi ex iuſta cauſa, vt ſi deferenti ſuperueniant
nouæ probationes, vel is, cui eſt delatum, ſit effe-
ctus infamis, Oſvvald. *ad Donell. enucleatum lib. 4.*
cap. 14. Catoc. *de iuram. litis deciſorio, quæſt. 10. prin-*
cip. Maſcard. *de probat. concl. 958. num. 11.*

4 *Satis enim abſurdum eſt*, &c.] Notatur ad hoc
quòd ſi actor ab initio noluit iuramentum deferre,
ſed onus probandi aſſumpſit, & non probauit, tunc
reus abſolui debet, & iurare non cogitur, quia ex
quo actor probare non potuit, ad iuramentum re-
dite non debet, ita Boër. *deciſ. 95. num. 5. verſ. ſecus*
ſi ab initio.

5 *Cui renuntiandum putauit*, &c.] Notatur ad hoc
quòd renuntians iuri ſuo non habet ampliùs regreſ-
ſum ad illud, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſ. 9.*
num. 121. & citatos per me *in tract. Axiom. iuris vſu-*
frequent. axiom. 135. num. 12.

6 Notatur ad hoc quòd iuramentum deciſorium
delatum ſi ex interuallo acceptetur, non proficit,
niſi de nouo deferatur, vt per Soar. de Paz *in pract.*
tom. 1. cap. 2. §. 7. num. 16.

Licere quidem, &c.] Vide Iaſ. *in l. item ſi quis*
num. 31. & 36. Inſtit. de actionib. vbi ampliat, hanc
l. procedere non ſolùm in iuramento, verùm etiam
in ſimplici aſſertione.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum ad deciſionem litis delatum à parte, vel, in defectum probationis, à iudice, ante ſententiam definitiuam, vel in ipſa ſententia præſtandum eſſe, non poſtea, & num. 2.*

3 *Iurandi facultas ad hæredes non tranſit. nec ad Procuratorem habentem mandatum ſpeciale n. 4. ſecus quando hæres eſſet informatus de negotijs defuncti, num. 5.*

6 *Sententia in fauorem Titij, ſub conditione,* ſi iurauerit ſibi deberi, *valida. quid ſi ſub conditione,* ſi probauerit, *remiſſiuè, num. 7. lata ſub conditione ſtatim grauare partem incipit, & currit tempus ad appellandum, num. 7.*

8 *Iuramento præſtito ſtandum præcedente legitima delatione: delatum autem non præſtans, nec recuſans, pro conuicto, & confeſſo habetur.*

9 *Grauatus per Iuramenti delationem, à tali grauamine licitè appellari poteſt.*

10 *Iudex appellationis ſententiam iniquam iudicis à quo, delatam ſuper iuramenti recuſatione, reformare poteſt.*

11 *Pars iuramentum deferens, facta relatione fruſtrà appellat à iuramento relato.*

12 *Actore nihil probante, reo defertur iuramentum, ſi iudex approbat illius delationem.*

13 *Pars, cui in iudicio defertur iuramentum coram iudice, illud recuſare non poteſt, aliàs cadet à cauſa. Deferens iuramentum facta relatione fruſtrà appellat à iuramento relato, num. 14. ſecus ſi ſententia non tranſit in rem iudicatam, num. 15.*

16 *Victus in cauſa appellationis, ſi in prima inſtantia obtinuit ſententiam, excuſatur à condemnatione expenſarum, quaſi iuſtam cauſam litigandi habuerit.*

17 *Abſens ob iuramentum delatum, ad iudicem accedet ob illius præſtationem.*

18 *Iuramentum per Procuratorem præſtari, deferri, referri poteſt.*

19 *Iudex rem meliùs percipit præſentibus litigantibus, quàm eis abſentibus.*

20 *ad Iurandum ſpeciale mandatum requiri, licèt in eo non ſit expreſſa cauſa, in quo eſt iurandum.*

21 *Iuramenta præſtantur à nonnullis in iudicio, ab alijs domi, pro qualitate, & arbitrio iudicis, & num. 23.*

22 *diſpoſita de Iuramento calumniæ deferendo, aut referendo firma manent.*

L. Generaliter. XII.

Idem A. Demoſtheni P.P.

IVramentum ad deciſionem litis delatum à parte, 1
vel in defectum probationis delatum à iudice, an-
te ſententiam definitiuam, vel in ipſa ſententia eſt
præſtandum, non poſtea. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes
Gilchen *tom. 2. fol. 13.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt *l. Hiſpan. 22. in fine tit. 11. part. 3.* vbi *gloſ. pen.*
& vlt. Theſaur. *Pedem. deciſ. 93.*

Iuramentum hæreditarium, &c.] Notatur ad hoc 3
quòd facultas iurandi non tranſit ad hæredes, vt per
Plot. *in l. ſi quando, §. 34. num. 4. C. vnde vi,* Ioann.
Bott. *conſ. 57.* Gail. *lib. 2. obſeru. 44.* Menoch. *de ar-*
bitr. caſu 208. num. 12. Coler. *deciſ. 116.* Seraphin.
de priuileg. iuram. priuil. 68. Catoc. *de iuram. litis de-*
ciſ. quæſt. 5. nonæ quæſt. princ. num. 80. Oſvvald. *ad Do-*
nell. enucleatum lib. 24. cap. 13. in princip. lit. A. Mari.
Giurb. *ad conſuetud. Meſſanenſ. cap. 2. gloſſ. 7. part. 1.*
num. 24. vbi, talem facultatem iurandi, quæ ex pacto
alicui competit, non tranſire ad hæredes compro-
bat, Stephan. Grat. *diſcept. forenſ. tom. 3. cap. 537. à n. 8*
vbi ait non tranſire ad hæredes, quia eſt perſonale,.
Farin. *fragm. crimin. part. 2. lit. I. num. 98.* Cardin.
Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 2. tit. 26. n. 7.*
Garcia Maſtrill. *Siciliæ deciſ. 60. num. 8. & 9.* vbi pa- 4
ctum hoc non extendi ad hæredem, nec ad Procu-
ratorem habentem ſpeciale mandatum, ait Rot.
Genuen. *deciſ. 78.* Hect. Felic. *de ſociet. cap. 27. n. 75.*
Caſtill. *quotidian. lib. 5. cap. 182. num. 65. poſt med. &*
lib. 6. cap. 183. n. 12. Guzman. *de euictionib. quæſt. 14.*
num. 9. & 10. Fontanel. *de pactis nupt. clauſ. 5. gloſſ. 8.*
num. 6. Limita quando hæres eſſet informatus de 5
negotiis defuncti. Menoch. *de arbitr. caſu 191. n. 5.*
cum ſeqq. & conſ. 81. num. 21. Garc. Maſtrill. & Fonta-
nel. *dictis locis.*

Sententia ſub ipſo, &c.] Notatur ad hoc quòd 6
valet ſententia in fauorem Titij ſub conditione, *ſi*
iurauerit ſibi deberi, vt per Sarmien. *ſelect. lib. 1.*
cap. 13. num. 11. vbi diſputat an idem ſit dicendum 7
ſub ea conditione, *ſi probauerit.*

Notatur

7 Notatur etiam ad hoc quòd ſententia lata ſub conditione, ſtatim incipit grauare partem, & currit ſtatim tempus ad appellandum, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſ. 10. num. 52.*

§. Sed iuramento.

8 Iuramento præſtito eſt ſtandum præcedente le-
gitima delatione, delatum autem non præſtans, nec
9 recuſans, habetur pro conuicto, & confeſſo. Item
grauatus per iuramenti delationem, licitè à tali gra-
10 uamine appellare poteſt. Iudex appellationis ſen-
tentiam iniquam iudicis à quo ſuper recuſatione
11 iuramenti delatam reformare poteſt. Pars deferens
iuramentum, facta relatione fruſtrà appellat à rela-
to iuramento. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.

12 *Et à iudice approbatum*, &c.] Notatur ad hoc quòd actore nihil probante poteſt reo deferri iuramentum, ſi iudex approbet illius delationem, vt per Gregor. Lop. *l. 8. in gloſſ. 4. verb. que la ouieſſe, tit. 11. part. 3.*

13 *Neceſſitate ei imponenda*, &c.] Notatur ad hoc quòd pars, cui in iudicio coram iudice defertur iuramentum, non poteſt illud recuſare, aliàs cadet à cauſa, vt per *l. Hiſpan. 2. in fine, tit. 11. part. 3.* vbi *gloſſ. vlt.*

14 *Nullo loco prouocationi relinquendo*, &c.] Notatur
ad hoc quòd pars deferens iuramentum facta rela-
tione fruſtrà appellat à relato iuramento, vt per Ma-
rant. *de ordine iudic. part. 6. princ. tit. de appellationib.
num. 332.* Oſaſch. *deciſ. 8. num. 7. & deciſ. 61. num. 5.*
Menoch. *conſ. 217. num. 22. lib. 3.* Caroc. *de iurament.
litis deciſor. quæſt. 47. princip.* Seraphin. *de priuileg iu-
ram. priuileg. 102. num 1 & 14* Soar. de Paz *in pract.
num 3 cap. 2. § 7. num. 21.* Pichard. *ad §. item ſi quis
poſtulante 11 Inſtit de actionib. num 117.* Narbona *ad*
15 *l. 13. gloſſ 4 num. 32. tit. 8. lib. 5 noua Recopilat.* Limita
tamen in omnibus, in quibus ſententia non tranſit
in rem iudicatam, ſecundùm Seraph. *d priuil. 102.
num. 10.* Caroc. *d quæſt 47.*

16 In gloſ. *Diſpendy.* ibi, *vel dic ex prima ſententia*, &c. Notatur ad hoc quòd victus in cauſa appellationis, ſi in prima inſtantia obtinuit ſententiam, excuſatur à condemnatione expenſarum, quaſi iuſtam cauſam litigandi habuerit, vt per Paul. Caſtr. *ſingul. 1.* Guid. Papæ *ſingul. 90.* Rebuff. *tom. 3. ad leges Galliæ tractat. de expenſis art. 1. gloſſ. vnic. num. 39.* D. Barboſ. *in l. eum, qui temere, ff. de iudic. num. 106. & 110.*

§. His de præſentibus.

17 Abſens ob iuramentum delatum, ad iudicem pro-
18 pter præſtationem illius accedet. Iuramentum per
Procuratorem præſtari, deferri, aut referri poteſt.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1.
ſuprà hoc tit.*

19 Vulgò allegari ſolet ad hoc quòd iudex melius rem percipere poteſt præſentibus litigantibus, quàm eis abſentibus, vt per Couar. *lib. 2. var. cap. 13. num 5. verſ. nona concluſio.*

20 *Lite fortè per Procuratorem ventilata*, &c.] Ergo ad iurandum requiritur ſpeciale mandatum, licèt non ſit in eo expreſſa cauſa in qua eſt iurandum, de quo vide Anton. del Re Tiburtin. *de iurament. calumn. cap. 16. per totum*, & præcipuè *num* 18. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 105. à num. 21.* Gail. *lib. 1. obſeruat. 83. num. 1.* plures quos plena manu citaui *de clauſul. vſufrequent. clauſul. 35. num. 29. & in collectan ad cap. 3. de iurament. calumn. lib. 6.*

In gloſſ. *Vel altera.* ibi, *quo caſu condemnatur in expenſis pars, quæ detulit*, &c. Vide Anton. Fab. *de error pragmaticor. decad. 19. errore 6.*

§. In omnibus autem.

Quidam in iudicio, alij domi pro qualitate, & 21
iudicis arbitrio iuramenta præſtant. Item diſpoſita 22
de iuramento calumniæ deferendo, aut referendo
firma manent. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l. 1. num. 1 ſup. hoc tit.

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius 23
partem ex hoc textu deſumunt *l. Hiſp. 22. tit. 11. p. 3.*
vbi *gloſſ. 6.* latè Farinac. *in praxi crimin. part. 2. tit. de
oppoſit. contra exam. teſtium, quæſt. 77. num. 202. cum
multis ſeqq.* & commodiùs dicam *in collectan. ad l. ad
perſonas, ff. de iureiur.*

SVMMARIVM.

1 *Cauſam vltimæ voluntatis iuramento deciſam retractari veritate repertâ.*
2 *Iuramentum retractari reſpectu inſtrumenti de nouo reperti.*
3 *Sententiam latam ex iuramento in cauſa vltimæ voluntatis retractari poſſe, & num. 5. cur, num 6. procedere in omni iuramento, etiam voluntario, & iudiciali, num. 4.*
7 *Iuramentum iudiciale quando retractari nequeat per inſtrumenta de nouo reperta, aut per alias probationes, præcipuè quando ſtatim iuratum fuit abſque vlla iudicis coactione, ſeu aſtrictione.*
8 *Inſtrumentorum pluralitas non præſumitur.*
9 *Citatum quem fuiſſe, vel non, probatur per acta ipſius cauſæ.*
10 *Inſtrumentorum probatio manifeſta.*
11 *Hæres nemo præſumitur inſtitutus, niſi ex ipſo teſtamento appareat in quo quis reperitur ſcriptus.*
12 *de Controuerſiis ex teſtamento proficiſcentibus nec tranſigi, nec exquiri veritas aliter poteſt, quàm inſpectis cognitiſque verbis teſtamenti.*

L. Cùm quis legatum. XIII. & vlt.

Idem A. Ioanni P. P.

CAuſa vltimæ voluntatis iuramento deciſa re- 1
tractatur veritate reperta. Item iuramentum 2
retractatur reſpectu inſtrumenti de nouo reperti.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1.
ſuprà hoc tit.* poſt omnes Gilchen *tom. 2. fol. 17.*

Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd ſententia lata 3
ex iuramento in cauſa vltimæ voluntatis, poteſt re-
tractari, vt per Boër. *deciſ. 305. num. 4. in princip.* vbi
dicit eſſe caſum ſpecialem fauore vltimæ volunta-
tis, Roman. *ſingul. 195.* Bart. *in l. qui Romæ num. 13. in
fine, ff. de verb. obligat. & in l. admonendi num. 6. ff. de
iureiur.* Padil. *in l. error num. 44. C. de iuris & facti
ignor.* optimè Maſcard. *de probat. concluſ. 952.* aliàs
955. *num. 12.* vbi addit hanc legem habere locum in 4
omni iuramento, etiam voluntario & iudiciali, Se-
raphin. *de priuileg. iurament. priuileg. 102. num. 10.* vbi 5
etiam tradit deciſionem huius text. procedere fauo-
re vltimæ voluntatis. Alij forſan meliùs tenent hîc 6
ideo reuocari iuramentum, quia notoriè conſtitit

rem

rem aliter ſe habere, extendúntque ad omnes caſus in quibus per euidentem ſcripturam veritas demonſtretur, vt per Catoc. *in tractat. de iurament. litis deciſ. quæſt. 2. q. 4. princip. num.* 9. Narbona *l.* 23. *gloſſ.* 4. *n.* 13. *tit.* 18. *lib.* 5. *nouæ Recop.*

7 Vnde iuramentum huiuſmodi iudiciale extra illum caſum non poteſt retractari per inſtrumenta de nouo reperta, aut per alias probationes, præcipuè quando ſtatim iuratum fuit abſque vlla iudicis coactione, ſeu adſtrictione, de quo vide Soar. de Paz *in pract. tom.* 3. *cap.* 2. §. 7. *num.* 19. Sfort. Odd. *de reſtitut. in integr. par.* 2. *quæſt.* 74. *art.* 2. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuileg.* 102. *num.* 12. *cum ſeqq.* Catoc. *in d. tract. de iuram. litis deciſ. quæſt.* 2. *quæſtionis* 10. *princip.*

8 Notari etiam ſolet hic text. ad hoc quòd pluralitas teſtamentorum non præſumitur, de quo Hippol. *ſing.* 439. Afflict. *deciſ.* 23. *num.* 2. Ioſeph. Ludou. *Lucenſi deciſ.* 13. *num.* 31. *cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concl.* 374. *num.* 6. & 10. Farin. *fragm. crimin. par.* 2. *litt. I. num.* 17. & magis ad propoſitum Alciat. *in l.* 1. *num.* 35. *C. de bonorum poſſeſſ. ſecundum tab. & in tract. de præſumpt. reg.* 3. *præſ.* 16. *in fine, & lib.* 4. *paradox. cap.* 13. *in reſp.* 524. *num.* 2. expendens hunc text. vbi cùm quidam iuraſſet, ait, ſibi in teſtamento factum fuiſſe legatum quod ob iuramentum illud præſtitum erat conſequutus, & cùm repertum eſſet teſtamentum, cognitum fuit nihil ei relictum; ſtatuit Iuſtinianus illum fuiſſe periurum. nam ſi præſumeretur pluralitas teſtamentorum, is periurus dici non potuiſſet, quia dici poterat duo teſtamenta fuiſſe confecta, & ob id legatum cenſeri factum in eo teſtamento quod non reperiebatur: nec dicendum eſt, inquit Alciat. legem iſtam loqui, cùm conſtat inſtrumentum repertum, eſſe illud, in quo is dixit factum fuiſſe legatum; quia reſpondetur, ait Alciat. ex hoc noſtram leg. nimis reſtringi, & præterea non poteſt dici clarum, quia negatiua, hoc eſt, aliud inſtrumentum non eſſe factum, eſt improbabilis, *l.* 2. *ff. de probat.* Verùm Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 15. *num.* 20. *cum ſeqq.* reſoluit pluralitatem præſumi ad euitandam contrarietatem inter partem & teſtes, & reſpondet Iuſtinianum *in præſenti* præſupponere periurium illius iurantis fuiſſe detectum, & ſic conſtare de illomet teſtamento, ſuper quo fuit iuratum, & de vno tantùm, aliàs periurium non poſſet dici detectum.

9 Notatur etiam ad hoc quòd citatum quem fuiſſe, vel non probatur per acta ipſius cauſæ. nam quod ibi non apparet, non dicitur factum, & è contra, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 291. *à princ.*

10 In gloſſ. *Manifeſtum.* Notatur ad hoc quòd inſtrumentorum probatio dicitur manifeſta, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §. 2. *gloſſ.* 1. *num.* 22.

11 Notatur etiam ad hoc quòd nemo præſumitur hæres inſtitutus, niſi ex ipſo teſtamento, in quo quis reperitur ſcriptus, appareat, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 929. *à princ.*

12 In gloſſ. *Lucrum.* Notatur ad hoc quòd de iis controuerſiis, quæ ex teſtamento proficiſcuntur, neque tranſigi, neque exquiri veritas aliter poteſt, quàm inſpectis, cognitiſque verbis teſtamenti, vt per *l. Hiſp.* 25. *tit.* 11. *part.* 3. & *l.* 1. *tit.* 2. *part.* 6. Anton. Padill. *in l. ſub prætextu la* 1. *n.* 10 *C. de tranſact.* Gutier. *de iuram. confirm part.* 3. *cap.* 2. *num* 3. *cum ſequentib.*

Si certum petatur.

TIT. II.

HÆc fuerunt prima verba edicti prætorij, vnde hic titulus ſumptus eſt, & appellatio huius actionis. nam actionem perſonalem, qua certum petitur, appellari actionem, *Si certum petatur,* verius eſt, *l.* 1. *ff de condict. tritic. & l.* 1. *ff. de interrogat. Certum* autem (vt inquit Hegendorphius *in Exegeſi*) hîc mutuum eſt, quod peri, id eſt, repeti dicitur, cùm à debitore mutuum repetimus, pro quo nobis datur condictio, id eſt, repetitio certi, hoc eſt, mutui. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia vide Donat. à Fina, Fichard. Turxan. & alios *tom.* 1. *commun. opin. l.* 4 *tit.* 2. Morl. *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 8. *de rebus creditis, & ſi certum petatur.*

SVMMARIVM.

1 *Heredes teneri pro portionibus hereditarijs ad ſolutionem debitorum defuncti, nullo reſpectu habito ad prelegata, & n.* 2.

3 *Actiones actiuas & paſſiuas dari aduerſus heredes ſecundum hereditarias portiones, non autem ſecundum portiones prelegatas, intellige vt ibi.*

4 *Vſufructuarium omnium bonorum non teneri ad ſoluendum æs alienum.*

5 *Æris alieni onus ſpectare ad heredem, & ad legatarios certa partis hereditatis pro rata ſue partis.*

6 *Æs alienum ſi eſt tantum quod ex tota hereditate, neque ex tertio bonorum ſolui poteſt, tunc etiam legata pro rata extenuabuntur.*

7 *Obligationem defuncti in ſolidum tranſire ad heredes pro portionibus hereditarys. etiamſi teſtator grauet vnum ex heredibus, nec ipſe ſoluat debitum creditoris, & licèt vnus ex heredibus efficiatur non ſoluere.*

L. Neque æquam. I.

Impp. SEVERVS, & ANTONINVS AA. *Modeſtino.*

HÆredes tenentur pro portionibus hæreditariis ad ſolutionem debitorum defuncti, nullo 1
reſpectu habito ad prælegata. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salic. Bald. Caſtr. Angel. Fulgoſ. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *fol.* 3. Gilchen *tom.* 2. *fol* 22. Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Socin. *reg.* 340. Greg. Lop. *l.* 5 *gloſ.* 9. *in fine tit.* 8. *part.* 6. vbi quòd procedit reſpectu creditorum. Anton. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 10. *num.* 3. *in princ.* Tiraq. *de iure primogen. quæſt.* 36. *num.* 27. vbi ſubdit ſi quid prælegatum vni ex hæredibus, id non pertinere ad onus hæreditarium, neque enim id auget portionem, ſiue quotam hæreditatis, nec pro maiori parte dicitur hæres, qui prælegatum recipit, Molin. *de primog. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 8. vbi quòd actiones actiuæ

Digitized by Google

actiuæ & paſſiuæ dantur aduersùs hæredes ſecundùm hæreditarias portiones, non autem ſecundùm portiones prælegatas, quod inrelligendum aſſerit quando pottio prælegata ſolùm quotam bonorum continet, nou autem quando vniuerſa bona, ſeu certa hæreditaris portio in teſtamenro relinquuntur, tunc namque ait actiones actiuas & paſſiuas dari ſecundùm quantitarem portionia vniuerſalis prælegatæ, & ira intelligendum textum *in præſenti*, Viui *tom. 1. commun. opin. lib. 6. tit. 29. de vſufructu n.* 14.
4 *pag.* 156. vbi quòd vſufructuarius omnium bonorum non tenetot ad ſoluendum æs alienum, Spin.
5 *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 8. *princip. num.* 21. vbi quòd onus ætis alieni ſpectat ad hæredem, & ad legatarium certæ partis hæreditatis pro rata ſuæ partis, & *num.* 27. poſt Coſt. Cou. Greg. Lop. & alios tenet
6 quòd ſi æs alienum eſt tantum quod ex rota hæreditate, neque ex tertio bonorum ſolui poteſt, quia teſtator plura reliquit debita, tunc etiam legata pro rara extenuabuntur, vt ex vnoqooque pro ſua parte ſoluantur debita, cùm adhuc bona non dicantur teſtatoris donec alienum æs ſolurum ſit; ſi tamen ex hæreditate ſufficiant bona, tunc legatarius quotæ bonorum non renebitur ad debira creditorum, ſed præcipuum eſt ſibi legatum ſoluendum. Peralta *in l.* 3. §. *qui fidei commiſſam, ff. de hæred. inſtit. n.* 151. vbi adducit reſolutionem per quatuor caſus in intellectnm huius l. conſideratam ſecundùm ius hodiernum, quo vigent confectio inuentarij, & illius effectus, latè Gutier. *practic. lib. 2. quæſt.* 58. *num.* 1. vbi quòd ius commune hodie corrigitur per *l. Hiſp.* 21. *Tauri*, aliàs *l. 5. tit. 6. lib. 5. noua Recop.* dum in ea caueiur melioratum reneri ad debita defuncti perſoluenda, modò melioratio ſir in re certa, vel in certa parte bonorum, & ſic hodie tenebirur, & citat *in d. l. 21. Tauri*. Palat. Rub. *num.* 16. Ciſuent. *num.* 2. Tell. Fernandez *num.* 4. Valaſquez *gloſſ.* 1. *num.* 8. & 1. *ad fin.*
7 *Pro portionibus hæreditarijs*, &c. Notatur ad hoc quòd obligatio defuncti in ſolidum tranſit ad hæredes pro portionibus hæreditariis, vt per Ioann. Garc. *reg.* 353. Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 10. n.* 4. Parlad. *quotid. lib. 2. cap. fin. p. 4. §. 1. num.* 25. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 76. *à num.* 9. qui ampliant; etiamſi teſtator grauet vnum ex hæredibus vt ipſe ſoluat debitum creditoris; & licèt vnus ex hæredibus efficiatur non ſoluendo, ex eo, quia hæres non repræſentat defunctum niſi pro quota in qua hæres eſt, qnoad alias autem partes, ſeu portiones extraneas cenſetut, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 32. gloſſ. 1. n.* 50. Pinel. *in l. 1. C. de bonis mater. part. 3. num. 79. col.* 4.

L. Quamuis pecuniam. II.

Imp. ANTONINVS A. *Hermogeni.*

1 IN pecunia aliena non conſiſtit mutuum, & ideo mutuanti, qui rei mutuatæ dominus non ſir, certi condictio ex mutuo non dabitur, niſi is, qui alienam pecuniam credit, eam ſibi reddi ſtipulatus ſit. Colligant ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num.* 1. *ſuprà hoc tit.* & poſt omnes Guilchen *tom. 2. fol.* 22. Giphan. *tom. 1. pag.* 217.
2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Bart. *in l.* 2. §. *appellata num.* 4. *& in l. eius qui n. fin. verſ. ſed dubitatur, ff. hoc tit. de rebus creditis*, Motl. *in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 8. in præluà. num.* 18. Vigel. *in methodo iuris ciuilis part. 5. cap. 1. except.* 13. *lib.* 17. Petr. Greg. *ſyntag. iuris lib. 22. cap. 2. num.* 11. *verſ. tertio*, Nicol. Mozz. *de contract. lib. tract. de mutuo, tit. de rebus, quæ mutuari poſſunt, num.* 24.

SVMMARIVM.

1 *Officiales prohiberi per ſe, aut tertio cum ſubditis exercere fœnus.*
2 *Iudicibus non licere intra territorium ſuæ iuriſdictionis emere, ſeu aliter contrahere. etiam per perſonam interpoſitam, num.* 3.

L. Eos, qui officia. III.

Imp. GORDIANVS A. *Sempronio.*

OFficiales prohibentur per ſe, aut tertios cum 1
ſubdiris fœnus exetcere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num 1. ſup hoc tit.* & poſt omnes Gilchen *tom. 2. fol.* 23.

Allegari ſolet ad hoc quòd Iudicibus non licet 2
intra territorium ſuæ iuriſdictionis emere, ſeu aliter contrahere, vt per *l. Hiſp. 5. tit. 5. part. 5. l. 2. tit. 6. lib. 2. nouæ Recop.* Bart. *in l. principalibus num. 2. ff hoc tit.* Conan. *comment. iuris ciuilis lib. 7. cap. 2. num.* 2. Auil. *ad cap. 2. Prætorum, in gloſſ. verbo mercaderia num. 1. &* 6. Matienſ. *in Dial. relator. part. 3. cap.* 27. *num.* 1. Pereg. *de iure fiſci lib 4. tit. 7. num* 12. Bobadil. *in ſua politica lib. 2. cap. 12. num. 34. &* 40. Cald. Pereira *de empt & vendit. cap. 8. num.* 47. *verſ. ſed verius.*

Neque ſuppoſitas perſonas, &c.] Noratur ad hoc 3
quòd iudicibus intra territorium ſuæ iuriſdictionis etiam per interpoſitam perſonam emere & contrahere prohibetur, Matienſ. *d. part. 3. cap. 28. num.* 14. Menoch. *de arbitr. caſu 459. num. 12. cum ſeqq.* Pereg. *d. lib. 4. tit. 7. num. 12. in 1. ampl.* Ex interpoſitione enim perſonæ maior fraus præſumitur, Auiles *ad cap. 1. Prætor. in gloſ. ni por otro, num.* 1. Matienſ. *l. 23. gloſſ. 2. num. 5. tit. 11. lib. 5. noua Recop.* Menoch. *d. caſu 459. num 4. cum ſeqq. & de præſumpt. lib. 3. præſ.* 80. *num.* 15.

SVMMARIVM.

1 *Mutuanti nomine domini, domino ratum non habente, mandati actio competit, & num.* 2.
3 *Mandante me ſi quis nomine meo pecuniam ſuam mutuet, quæritur mihi, & non danti, actio mutui.*
4 *Debitori meo vbi iuſſero tibi dare pecuniam mutuò, competit mihi condictio ex mutuo.*
5 *Non ratificante eo, cuius nomine res empta fuit, emens ſibi acquirit. intellige, vt num.* 6.
7 *Abſens ob ſolam ſcientiam videtur conſentire in ſibi fauorabilibus.*

L. Si abſentis. IV.

Impp. PHILIPPVS A. & PHILIPPVS C. *Maximo.*

NOmine domini mutuanti ſi dominus ratum 1
non habet, mandati actio competit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 4. fol. 3. verſo*, Giphan. *tom. 1. pag.* 217.

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 3
Bart.

Bart. *in l. cùm pater*, §. *Manio, num. 7. opposit. 2. ff*
de legat. 2. Mench. *controuerſ. vſufreq. cap. 58. n. 14.*
in princ. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguus con-*
uention. lib. 14. tit. 26. num. 18. vbi quòd hìc æquitas
ſuggerit vt qui alterius pecuniam mutuam dedit,
poſſit repetere, ne damnum patiatur, Vigel. *in me-*
thodo iuris ciuilis par. 5. cap. 1. except. 13. lib. 17. verſ.
quibus certi condictio competit, in prima regula. Ste-
phan. Gratiao. *diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 261. num. 17,*
vbi quòd ſi pecunia mutuata fuerit nomine alieno,
quæritur actio illi, cuius nomine fuit mutuata.
Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib. 2. q. 8. num. 5.*
vbi ait quòd licèt mutuans in præſenti primariò &
directè acquirere intenderet abſenti, & pariter in-
tenderet debitor abſenti obligari, & ſecundariò
actum videretur, vt ſi abſens ratum habere nolit,
remaneat nomen ipſi mutuanti, & ſtipulanti nomi-
ne ſuo, quamuis fecerit eum actum nomine alieno;
nihilominus tamen ex hac ſecundaria intentione
ſuſtinetur principalis contractus in ſe, & conſe-
quenter hypothecæ, fideiuſſores, & omnia acceſſo-
ria; ſecus de intentione ſecundaria per quam non
ſuſtinetur actus, qui remanet nullus, & ſine effectu.
nam tunc non remanent hypothecæ, nec fideiuſſo-
res ad illa acceſſoria.
3 At verò ſi mandante me quis nomine meo pecu-
niam ſuam mutuet, quæritur mihi, & non danti
actio mutui, vt per Vigel. *citato loco.* Gaſp. Roder.
de annuis redditib. lib. 3. quæſt. 11. n. 55. Card. Tuſch.
practicar. concluſ. lit. M. concl. 441. num. 11. Cardin.
Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 8. tit. 1. num. 3.*
& tit. 2. num. 4. Pichard. *in princip. Inſtit. quibus mo-*
4 *dis re contrahitur obligatio. num.* 6. Hinc etiam ſi de-
bitori meo iuſſero tibi dare pecuniam mutuò, com-
petit mihi condictio ex mutuo, Card. Mantic. *d. tit. 1.*
num. 3. Azori. *inſtit. moral. par. 3. lib. 7. tit. de mutuo*
cap. 2. verſ. item ſi quis.
5 Notatur hic text. ad hoc quòd eo non ratificante,
cuius nomine res empta fuit, emens ſibi acquirit, vt
per Hieron. Gabr. *conſ. 30. num. 2. lib.* 1. Linglois *de-*
6 *ciſ. 34. quæſt. 2. n. 96.* quod intellige quando quis emit
pro ſe & nomine alterius. nam tunc ſi ille, cuius
nomine emptio facta fuit, ratum non habuerit, to-
tum acquiretur ementi ratione iuris accreſcendi,
quod locum habet etiam in contractibus. Fachin.
conſ. 9. num. 4. & 7. lib. 1.
7 Notatur etiam hic text. ad hoc quòd abſens ob
ſolam ſcientiam videtur conſenſiſſe in ſibi fauora-
bilibus, vt per Mench. *illuſtr. controuerſ. par. 1. cap. 62.*
à num. 8. D. Barboſ. *in l. qua dotis, num. 153. in princ.*
ff. ſoluto matrim.

SVMMARIVM.

1 *plures Rei debendi poſſunt in ſolidum tam re, quàm verbis conſtitui, & plus valere veritatem, quàm ſimulationem.*
2 *Debitor tranſacto biennio exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere non poteſt. opponens exceptionem intra biennium liberatur ſi creditor numerationem non probet, num. 3.*
4 *Debitor ſi confiteatur in priuatiua ſcriptura habuiſſe, & recepiſſe decem à Titio, non probatur vera numeratio, ſed ſola confeſſio. ſecus ſi dixerit, Habui & recepi decem, quæ mihi fuerunt numerata in præſentia teſtium infrà ſcriptorum, num. 5.*

L. Si non ſinguli. V.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Ariſtodeno & Proculo.*

PLures rei debendi poſſunt in ſolidum tam re, 1
quàm verbis conſtitui, & plus valet veritas,
quàm ſimulatio. Colligunt ex Ordin. Doctores ci-
tati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
Poſt biennium non poſſe opponi, &c.] Notatur ad 2
hoc quòd debitor tranſacto biennio exceptionem
non numeratæ pecuniæ opponere non poteſt, vt
per Duen. *reg.* 261. Rebuff *ad leg. Galliæ tom. 1. tract.*
de chirog. & cedul. recognit. art. 2. num. 47. Colet. *de*
proceſſib. execut. par. 1. cap. 10. num. 216. verſ. fallit
tertiò. Maſcard. *de probat. concl.* 695. Menoch. *de præ-*
ſumpt. lib. 3. præſ. 145. num. 112. Menchaq. *de ſucceſſ.*
creat. tom. 1. lib. 1. §. 9. num. 24. vbi ait quòd ſi con-
feſſus ſum me recepiſſe pecuniam, quæ alteri nume-
rata fuit, tunc licèt intra biennium poſſim quere-
lam pecuniæ non numeratæ deferre, poſt biennium
autem non potero. Cardin. Mantic. *de tacitis & am-*
big. conuent. tom. 2. lib. 18. tit. 2. n. 7. vbi dicit, ſi pecu-
nia non ſit numerata, exceptionem non numeratæ
pecuniæ poſt biennium non poſſe opponi, *& n. 16.*
In gloſ. *Præſtitutum tempus.* ibi, *id eſt, biennium*, 3
&c. Ergo intra biennium debitor opponens exce-
ptionem non numeratæ pecuniæ, liberatur ſi credi-
tor numerationem non probet, de quo Duen. *reg.*
260. *in princ.* Gratian. Falcon. *reg.* 168. Emman.
Coſta *ad l. ſi ex cautione, fallent. vlt. C. de non numer.*
pecun. Maſcard. *de probat. concl. 361. num. 14. 16. &* 17.
Rebuff. *ad leges Galliæ tom. 1. tit. de chirogr. & cedul.*
recogn. art. 2. Ranchin. *par. 3. deciſ.* 99. Seraphin. *de*
priuileg. iuram. priuil. 60. num. 1. Ceuall. *commun.*
contra commun. quæſt. 38. & 39. Cardin. Mantic. *d.*
lib. 18. tit. 1. n. 5. Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3.*
tit. de ſolut. reſol. 20. num. 2. Cardin. Tuſch. *practic.*
concl. lit. E. concl. 478. & 421. Mari. Muta *deciſ. 71.*
n. 5. & 20, Nicol. Gizar. *deciſ. 19. num.* 8. Camill. Bor-
tel. *in ſumma deciſ. tom. 1. tit. 50. num. 67. & tit. 60.*
n. 227. Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp.* 322. Caſtill. *con-*
trouerſ. lib. 5. cap. 111. num. 6. Rebell. *de obligation. iuſtit.*
part. 2. lib. 8. quæſt. 1. ſect. 3. num. 28.
In gloſ. *Si pecunia.* Notatur ad hoc quòd ſi in 4
priuata ſcriptura debitor confiteatur habuiſſe &
recepiſſe decem à Titio, non probatur vera nume-
ratio, ſed ſola confeſſio, vt per Alex. Trentacinq.
d. reſol. 20. in verſ. primus eſt, el 2. Cardin. Mantic.
d. lib. 18. tit. 6. num. 7. vbi *num.* 8. tradit quòd ſi quis 5
dixerit in priuata ſcriptura, Habui, & recepi decem,
quæ mihi fuerunt numerata in præſentia teſtium
infrà ſcriptorum, numerationem probari.

SVMMARIVM.

1 *Debitum non vſurarium conuerti poſſe cum ſolemnitate requiſita in vſurarium.*
2 *Demonſtrationem falſam dummodo cauſa obligationis ſubſiſtat, non vitiare actum.*
3 *Debitum ſi eſt ex vna cauſa, & in inſtrumento confiteatur ex alia, non dicitur inſtrumentū ſimulatum.*
4 *L. ſi ex pretio, ſi certum petatur, cum l. aduerſus, de non numer. pecun. conciliata.*
5 *Lex factum infectum facere poteſt.*
6 *Notarius quando dixit in inſtrumento, Sempronius centum ducata in mei præſentia, & teſtium, mutuauit Didaco, qui pro acceptis habuit, tunc probatur numeratio, & Didacus non audietur niſi in ſe onus probandi ſuſcipiat.*

L. Si ex pretio. VI.

Iidem AA. *&* CC. *Nicandro.*

1 DEbitum non vſurarium poteſt conuerti cum
2 ſolemnitate requiſita in vſurarium. Falſa de-
monſtratio dummodo cauſa obligationis ſubſiſtat
3 non vitiat actum. Debitum ſi eſt ex vna cauſa, &
in inſtrumento confiteatur ex alia, non dicitur in-
ſtrumentum ſimolatum. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* poſt omnes
Aloyſ. Leo *fol.* 3. *verſo*, Gilchen *tom.* 2. *fol.* 26. Gi-
phan. *tom.* 1. *fol.* 226.

4 Text. in præſenti videtur contrariari cum *l. aduerſùs, C. de non numer. pecun.* dum ſcilicet in *d. l. aduerſùs*, probatur debitum ex alia cauſa per confeſſionem in ſcriptura contentam in mutui cauſa conuerti poſſe; at verò in noſtro text. negatur ex ſimplici confeſſione & nudo pacto conuerti poſſe in cauſam mutui, ſed per ſtipulationem. Pro quorum iurium conciliatione, & aliorum ſimilium *in l. qui negotia, ff. mandati*, cum *l. ſingularia, ff. hoc tit.* plura adducunt Robert. *lib.* 2. *ſentent. cap.* 4. *in princ.* Conan. *comment. iuris ciuilis lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 11. Moſt. *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 8. *quæſt.* 6. *num.* 1. & citati per Nicol. Geno, *in tract. de conciliat. legum iuris ciuilis, fol. mihi* 163. *cum ſeqq.* Ego tamen conſiderandum exiſtimo, ex huius text. ſpecie probari quòd ſi debebas mihi centum ex cauſa emptionis, locationis, ſeu mandati, & inter te, & me fiat nouatio; vt pecuniam crediti nomine habeas, ſtipulatúſque ſim vſuras, licèt ſimulatè demonſtres debere ex cauſa mutoi, cùm nouata ſit prima obligatio, & in cauſam mutui verſa, legitimas vſuras petere poſſum. Si verò ſimpliciter inter te, & me, ſcilicet citra vinculum ſtipulationis, conuenitur quòd crediti nomine habeas, & vſuras præſtari mihi tenearis, eas petere non poſſum, nec mutatur prima obligatio. Ratio eſt, quia licèt nuda pactione ex omni contractu credita poſſit fieri pecunia, non tamen nuda pactione poteſt effici, vt in mutuum conuertatur, & ex mutuo vſuræ debeantur, quia ad hoc, vt vſuræ per nouationem ex dicta cauſa in mutuum exigi poſſint, ſtipulatio requiritur, *l. quamuis* 3. *l. creditor, C. de vſuris*; quare cùm io vltimo caſu ipſarum ſtipulatio adeſſet, obligationem primam non fuiſſe mutatam aſſeritur, & ita Africanus *in d. l. qui negotia*, io mutuum non fuiſſe debitum conuerſum tradit, quia nudo pacto ſimul facta fuit nouatio, & de vſuris conoentum, & ex noſtro text. tale pactum nihil de præcedenti obligatione mutat, ſimulatióque debiti in cauſam mutui verſi pro infecta habetur. Secus autem eſſet ſi de exigendis vſuris non paciſceretur, nam tunc nudo pacto in mutuum debitum conuerti poteſt, ex *d. l. ſingularia.* Et ratio eſt, quia quando tractatur de facienda nouatione cum promiſſione vſurarum, ſi non valet promiſſio vſurarum, non impletur voluntas contrahentium, & conſequenter à præcedenti contractu non videtur diſcedere: ſecus autem qoando conuentio in totum valet, quia vt ex mutuo vſuræ debeantur, ſtipolatio requiritur, Pichard. *in princip. Inſtit. quibus modis re contrah. oblig. num.* 67. Cald. Pereira *de emptione cap.* 23. *num.* 5. latè Gaſp. Roderic. *de annuis reddit. lib.* 3. *quæſt.* 11. *num.* 45. *&* 68. *cum ſeqq.*

5 *Pro infectis*, &c.] Ergo lex factum infectum facere poteſt, de quo Tiraq. *de conſtituto part.* 3. *limit.* 7. *num.* 74. *& ſeq.*

In gloſſ. *Conſcriptum eſt.* Nota quòd quando Notarius in inſtrumento dixit, Sempronius centum ducata in mei præſentia, & teſtium mutuauit Didaco, qui pro acceptis habuit, tunc probatur numeratio, & Didacus non audietur niſi in ſe onus probandi ſuſcipiat, vt per Bald. *conſ.* 28. *incip. In quodam inſtrumento, num.* 2. *lib.* 1. Emman. Coſta *in repet. l. ſi ex cautione, C. de non numer. pecun. num.* 7. 6

S V M M A R I V M.

1 *Contractûs ſubſtantiam, non pecuniæ originem attendi.*
2 *Agentem ex mutuo de neceſſitate non probare originem dominij.*
3 *Agenti condictione ex mutuo an, & quando poſſit obiici exceptio de dominio tertij, remiſſiuè.*
4 *Negotiator ex propria pecunia ſibi quærere, & lucrari præſumitur.*
5 *Mutuans vnde pecuniam habuerit non opus eſt quærere, ſed tantum an fuerit mutuata tanquam propria, id eſt, ſuo nomine.*

L. Non vnde. VII.

Iidem AA. *&* CC. *Pactumeio.*

COntractus ſubſtantia, non pecuniæ origo at- 1
tenditur. Item agens ex mutuo, de neceſſitate 2
non probat originem dominij. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* poſt omnes Gilchen *tom.* 1. *fol.* 32.

An & quando agenti condictione ex mutuo poſ- 3
ſit obiici exceptio de dominio tertij? vide Anton. Theſaur. *deciſ.* 4. Franc. Marc. *part.* 1. *deciſ.* 49. *& part.* 2. *deciſ.* 509. D. Barboſ. *in l. ſi alienam, à num.* 6. *ff. ſoluto matrim.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 2. *c.* 261. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 6. *collectan.* 2408.

Sed qui contraxit, &c.] Notatur ad hoc quòd ne- 4
gotiator ex propria pecunia ſibi quærere, & lucrari præſumitur, vt per Maſcard. *de probation. concl.* 1089. aliàs 1094. *num.* 1.

In gloſſ. *Si vt propriam.* Notatur ad hoc quòd 5
non eſt quærendum vnde mutuans pecuniam habuerit, ſed tantùm an fuerit mutuata tanquam propria, id eſt, ſuo nomine, quia tunc præſumitur ſua, & ſtatim naſcitur condictio, vt per Stephan. Gratian *d. cap.* 261. *num.* 16.

S V M M A R I V M.

1 *Species deſtinata vbi datur pro pecunia mutuanda, contrahitur mutuum, vſuram tamen promiſſam non deberi vltrà, nec vitiari intra legitimum modum, & ſufficientiam pignoris non impedire totius debiti exactionem.*
2 *de Mutui contractus natura eſt, vt reddatur alia res eiuſdem quantitatis, & qualitatis.*
3 *Pecuniam, & aurum, atque argentum vt diuerſa ponuntur.*
4 *Pecuniam mutuam accipiens, æream monetam pro aurea & argentea ſoluere nequit.*

L. Si pro mutua. VIII.

Iidem AA. *&* CC. *Proculo.*

SI datur ſpecies æſtimata pro pecunia mutuanda, 1
contrahitur mutuum, vſura tamen promiſſa
non

non debetur vltrà, nec vitiatur intra legitimum modum, & inſufficientia pignoris non impedit totius debiti exactionem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* Gilchen *tom. 2. pag. 92.*

2 Aduerte quòd de natura contractus mutui eſt, vt alia res eiuſdem quantitatis, & qualitatis reddatur, de quo Mozz. *de contract. tract. de mutuo, cap. de naturalib. mutui*, Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 67. num. 1.* Morl. *in emporio iuris ciuilis tit. 8. in prælud. num. 3.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 621.* vbi tradit inuito creditore vinum vetus pro nouo ſolui poſſe, dum non ſit deterius nouo, Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 2. num. 13.* Ludou. Cenci. *de cenſib. part. 2. cap. 1. quæſt. 3. art. 1.* Azori. *inſtit. moral. part. 3. lib. 7. tit. de mutuo cap. 6. verſ. quarta eſt obligatio*, Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 299. verſ. in definitione.*

3 *Argentum*, &c.] Notatur ad hoc quòd pecunia, atque aurum, & argentum vt diuerſa ponuntur, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſ. 20. num. 1.* Vnde qui mutuam pecuniam accepit, æream monetam pro aurea & argentea ſoluere non poteſt. Parlad. *lib. 2. rerum quot. cap. fin. p. 5. §. 17. num. 17.* Morl. *in emporio iuris part. 1. tit. 8. qu. 24. num fin.*

SVMMARIVM.

1 *plures vbi ſimul Mutuant, cuilibet quæri] actionem pro parte, niſi ſit conuentum quòd ſint plures rei credendi re, vel verbis in ſolidum, & num. 2.*

L. Cùm te in Gallia. IX.

Iidem AA. & CC. *Alexandro.*

1 SI plures ſimul mutuant, cuilibet pro parte quæritur actio, niſi ſit conuentum quòd ſint plures rei credendi re, vel verbis in ſolidum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſub hoc tit.* poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4. fol. 4.* Gilchen *tom. 2. fol. 58.*

2 Vide *l. Hiſp. 5. in fine tit. 2. part. 5.* vbi ſtatuitur qoòd ſi duobus commodatur res, quilibet pro parte tenetur, niſi fuerint in ſolidum obligati, cuius opinio de iure communi poterit procedere io re diuidua depoſita, ſeu commodata, Caroc. *de depoſito part. 1. tit. de neceſſitate, num. 11.* vbi ait de re diuidua, puta quantitate, quia diuidi poteſt, quemlibet teneri ſolùm pro rata. Aliàs enim eodem iure communi attento quemlibet eorum teneri in ſolidum, reſoluunt Ant. Fab. *de erroribus pragmat. decad. 80. cap. 6. & in l. ſi vt certo, §. ſi duobus, ff. commodati.* Caroc. *d. tit. de neceſſit. num. 10.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 10. tit. 8. num. 10.* vbi dicit quòd ſi apud duos res ſit depoſita, aduersùs vnumquemque eorum ſine dubio agi poſſe, nec alterum liberari, ſi cum altero agatur.

SVMMARIVM.

1 *in vno Inſtrumento poſſe contineri obligationes diuerſarum perſonarum, nec vitiari inſtrumentum, vel probationem.*

2 *Debitum vnum conuerti poſſe in aliud per ſtipulationem.*

3 *multorum Teſtamenta fieri ſimul poſſunt in eadem ſcriptura, & poteſt ſuperſtes reuocare in parte ſua, & num. 5. 6.*

4 *vna Subſcriptio, vnúmque ſigillum tabellionis, poteſt authenticos efficere mille contractus præcedentes.*

L. Eo quòd à multis. X.

Iidem AA. & CC. *Criſpino.*

IN vno inſtrumento poſſunt contineri obligatio- 1
nes diuerſarum perſonarum, nec vitiatur inſtru-
meotum, vel probatio. Item vnum debitum in aliud 2
per ſtipulationem conuerti poteſt. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Gil-
chen *tom. 2. pag. 34.*

Vide Roder. Xuar. *in repet. l. quoniam in prioribus,* 3
*ſuper declarat. legis Regni limit. 5. num. 12. verſ. pri-
mum ſatis probatur,* vbi per hunc text. tenet multo-
rum teſtamenta poſſe ſimul fieri in eadem ſcriptu-
ra, & poſſe ſupeſtitem reuocare in parte ſua, Ti-
raq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 21. num. 22.* vbi quòd 4
vna ſubſcriptio, vnúmque ſigillum tabellionis po-
teſt authenticos efficere mille contractus præce-
dentes, *& de iure primog. qu. 68. num. 5.* Anton. Gom.
var. tom. 2. cap. 11. num. 16. verſ. tertio, vbi quòd ſi in 5
vna, eadémque ſcriptura contineantur plura teſta-
menta, vel contractus plurium, & diuerſarum per-
ſonarum, ſub vnica tantùm ſolemnitate, omnia illa
teſtamenta, vel contractus valent, quia illa ſolem-
nitas reſpicit quodlibet teſtamentum, vel contra-
ctum de per ſe, & vnicuique tribuitur, Cald. Pereira
de nominat. emphyt. q. 3. num. 7. vbi quòd vnica charta 6
& ſolemnitate confici poſſunt plura teſtamenta, quæ
morte cuiuſque pro parte ſua confirmantur, & pro
libito reuocari poſſunt, citátque in hanc ſententiam
Mynſing. *cent. 1. obſeru. 8.* Tell. Fernandez *l. 17. Tauri
num. 13.* atque alios.

SVMMARIVM.

1 *Caſum fortuitum non liberare debitorem generis, & n. 2. niſi genus deberetur reſpectu certæ ſpeciei, vel deberetur genus, & caſus ſuperueniret culpa creditoris, num. 3.*

4 *Dominium quoties tranſit in accipientem, generis debitor efficitur.*

5 *Pecunia numerata ſi caſu aliquo fortuito pereat, periculum erit.*

L. Incendium. XI.

Iidem AA. & CC. *Maximiano.*

CAſus fortuitus non liberat debitorem generis. 1
Colligunt ex Ordin. Doct. citati *ad l. 1. n. 1. ſup.
hoc tit.* Aloyſ. Leo *lib. 4. fol. 4.* Gilchen *tom 2. pag. 35.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l.* 2
Hiſp. fin. tit. 1. part. 5. vbi *gloſ. 2.* Bart. *in l. ſi quis nec
cauſam, num. 3. & in l. quod te mihi, num. 4. & 12.* vbi
Iaſ. *num. 15. ff. hoc tit.* Marc. Anton. *in §. poſſunt, num. 7.
Inſtit. de teſtam.* Duen. *reg. 176.* Anton. Gom. *var. tom. 2.
cap. 2. num. 32. col. 3. & c. 11. n. 49.* Nau. *in man. cap. 17.
n. 80.* Bellacomb. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 2. n. 50.
pag. 456.* latè Anton. Gabr. *commun. lib. 3. tit. de rebus
creditis, concl. 1. per tot.* vbi limitat, niſi genus debere- 3
tur reſpectu certæ ſpeciei, vel niſi deberetur genus,
& caſus ſuperueniret culpa creditoris, Surd. *de ali-
ment. tit. 4. q. 16. num ſeqq.*

Notatur

4 Notatur ad hoc quòd quoties dominium tranſit in accipientem, generis debitor efficitur, & oullo caſu fortuito liberatur, vt per Gregor. Lopez *l. 2. gloſſ. 4. tit. 3. p. 5.* Anton. Gom. *d. tom. 2. cap. 7. num. 3.* Mandel. *conſ. 3. n. 3.* Morl. *in emporio iuris ciuilis p. 1. tit. 8. in prælud. num. 28.* Card. Mant. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 10. tit. 9. n. 13.* Amat. Roder. *de priuil. credit. art. 6. n. 40. verſ. quartus effectus.*

5 Vnde ſi pecunia numerata aliquo caſu fortuito pereat, periculum etit accipieotis, vt per Pett. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 22. cap. 2. num. 13.* Mozz. *de contractib. tract. de mutuo, tit. de naturalibus mutui num. 15.* Pichard. *ad §. item is qui n. 7. & 51. Inſtit. quibus mod. re contrah. oblig.* Caroc. *de depoſito tit. 4. de depoſiti reſtitut. n. 2.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo depoſitum n. 12.* Mari. Anton. *var. reſol. lib. 2. reſol. 13. num. 3. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 296. in fine*, Azor. *inſtit. moral. p. 3. lib. 7. de mutuo cap. 10. quaſ. 9.* Cald. Pereita *de empt. & vend. cap. 32. n. 67.* Rot. *deciſ. 102. num. 7. p. 2.* teceotiorum.

SVMMARIVM.

1 *Obligatum ſoluere cum alio ſiue in totum, ſiue ex parte, ſoluendo ſolidum, partem repetere à correo.*

2 *Quòd vnus correus ſoluit, ab alio pro ſua portione repetit.*

L. Si in rem. XII.

Iidem AA. & CC. *Theophanio.*

1 OBligatus ſoluere cum alio ſiue in totum, aut pro parte, ſoluendo ſolidum, partem tepetit à cotreo. Colligunt ex Otdin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Nota quòd illud quod vnus correus ſoluit, ab alio pro ſua repetit portione, *l. 1.* vbi Gloſſ. *C. de duobus reis*, Natt. *conſ. 658. n. 4.* Cephal. *conſ. 202. n. 11.* Surd. *deciſ. 308. n. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Mutuum obligare contrahentes, non dominos rerum, niſi eorum contemplatione facta ſit numeratio.*

2 *mihi queritur Actio ex mutuo, & non danti, ſi mandante me quis nomine meo pecuniam ſuam mutuet.*

L. Eum qui mutuam. XIII.

Iidem AA. & CC. *Frontoni.*

1 MVtuum obligat contrahentes, non dominos rerum, niſi eotum contemplatione numeratio ſit facta. Colligunt ex Ordio. Doctotes citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Gilehen *tom. 2. pag. 48.*

2 Nota quòd mihi quæritur actio ex mutuo, & non danti, ſi mandante me quis nomine meo pecuniam ſuam mutuet, de quo Vigel. *in methodo iuris ciuilis lib. 17. part. 5. cap. 1. verſ. quibus certi condict. competit, reg. 1.* Gaſp. Rodet. *de annuis redditib. lib. 3. q. 12. n. 55.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 8. tit. 2. num. 4.* Pichard. *ad princip. Inſtit. quib. mod. re contrah. oblig. num. 96.* Card. Tuſch. *practic. concluſ. lit. M. concluſ. 441. num. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Subſcribentem inſtrumento mutui vt teſtis, ex hac ſubſcriptione non obligari vltra intentionem.*

2 *Subſcribens ſe vt teſtis alicui ſcripturæ, ipſam approbare non præſumitur. Idem de Aduocato, vel Procuratore adhibitis de venditore in conſilium ineundi contractus, & de aliis perſonis, qui aſſiſtunt ratione officij, num. 3. de Notario rogato qui ſe ſubſcripſerit, num. 4. & 7. niſi ſe ſubſcriberet ſciens tanquam teſtis, vel tanquam Notarius actui, quem poterat contradicendo impedire, n. 5. vel niſi vltra ſubſcriptionem conſtaret, illum fuiſſe authorem, & mediatorem contractus, n. 6. de Agnato qui ex diſpoſitione debet authoritatem ſuam interponere contractui celebrato ab agnata, d. n. 7. de Fideiuſſore contractus, quòd ipſum approbare videatur, n. 8.*

L. Mutuæ pecuniæ. XIV.

Iidem AA. & CC. *Hadriano.*

SVbſctibens inſtrumento mutui vt teſtis, ex hac 1
ſubſcriptione vltta iotentionem non obligatur.
Colligunt ex Otdin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1.*
ſup. hoc tit. poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4. fol. 4. verſo*,
Gilchen *tom. 2. pag. 50.*
Allegati vulgo ſolet ad hoc quòd ſubſcribens ſe 2
vt teſtis alicui ſcripturæ, ipſam approbare non præ-
ſumitur, vt pet Felin. *in cap. quoniam contra num. 47.*
de probat. Neguzant *de pignorib. p. 3. in princ. memb. 1.*
num. 6. Socin. *reg. 385. fallent. 1.* Titaq. *de retract.*
lig. §. 1. gloſſ. 9. num. 141. cum ſeqq. vbi *à num. 267.*
agit de Aduocato, vel Ptocuratote adhibitis à ven- 3
ditore in conſilium ineundi contractus, & de aliis
perſonis, qui rarione officij aſſiſtunt, Greg. Lop.
l. 60. gloſſ. 1. & 2. tit. 5. part. 5. Anton. Gabr. *com-*
mun. lib. 1. tit. de præſumpt. concl. 3. num. 23. vbi *num. 24*
idem tenet in Notario, qui ranquam Notarius ro- 4
gatus ſe ſubſcripſerit, & *num. 25.* declarat niſi ſe ſub- 5
ſcriberet ſciens tanquam teſtis, vel tanquam Nota-
tius actus, quem potetat coorradicendo impedire,
Maſcatd. *de probat. concl. 341.* aliàs 1347. *num. 24.*
vbi limitat, niſi vltta ſubſctiptionem conſtatet ſub- 6
ſcribentem fuiſſe authorem, & mediatotem contra-
ctus. Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 66. num. 17.*
vbi *num. 18. & 19.* ampliat etiam in Notatio, qui 7
taoquam Notatius ratione ſui officij ſubſcripſit in-
ſtrumento, de quo fuit rogatus; & in agnato, qui ex
diſpoſitione debet auctoritatem ſuam intetponere
contractui celebrato ab agnata. Surd. *deciſ. 153.*
num. 17. & de fideiuſſore conttactus, quòd ipſum 8
approbare videatur, tradunt Decian. *conſ. 15. num. 17.*
lib. 1. Surd. *conſ. 15. num. 20. verſ. & idem*, Tiraq. *d.*
gloſſ. 9. num. 168. Rot. *deciſ. 797. num. 2. part. 1.* diuerſ.
& deciſ. 362. ſub num. 4. p. 1. recentior. Greg. XV. *de-*
ciſ. 374. per tot. Beltramin. vbi *in annot.* alios adducit,
& infert ad alienationem factam per filium, pro quo
pater fideiuſſit.

SVMMARIVM.

1 *Actionem perſonalem non ſequi debitorem pignoris, & iura non mandari inuito.*

2 *Actiones obligationéſque debitoris creditorem inuitum in ſolutum recipere minimè teneri.*

3 *Actio mutui repetendi eſt perſonalis, ac proinde contra ſolum debitorem, cui datum eſt, competit.*

L. Non aduerſùs. XV.

Iidem AA. & CC. *Charidemo.*

1 PErſonalis actio non ſequitur debitorem pigno-
2 ris,& iura non mandantur inuito. Item actiones, obligationéſque debitoris creditor inuitus in ſolurum recipere minimè tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.* Gilchen *tom.* 1. *pag.* 51.

3 Vide Batt. *in l. cui fundus*, §. *ſi ſeruum eum, num.* 8. *poſt med. ff. hoc tit.* Duen. *reg.* 8. Donel. *ad l. ei qui* 7. *num.* 2. *C. quod cum eo*, *pag.* 155. Sanchez *de matrim. lib.* 9. *diſput.* 4. *num.* 19. vbi ex hoc text. conſtare ait actionem mutui repetendi eſſe perſonalem, ac proinde contra ſolum debitorem, cui datum eſt, competere, cùm in illum verè tranſlatum ſit dominium, ac inſtar veri domini potuerit de illo diſponere. Aluarez *de priuileg. pauperum quæſt.* 48. *à princip.*

SVMMARIVM.

1 *Iudici pecuniam mutuantem, illum corrumpere videri; & propter honorem publicum conſequendum iudici mutuum dantem mereri pœnam exilij.*

2 *Iudex corruptus dicitur, ſi aliquid illi datum fuit mutuo.*

3 *Officialis, qui plura bona acquiſiuit, an præſumatur acquiſiſſe de bonis fiſci.*

4 *Collectarius, de eo qui aurum argento permutat.*

L. Quiſquis iudici. XVI.

Impp. HONOR. & THEODOS. A A. *Theodoro P. P.*

1 IVdici pecuniam mutuans illum corrumpere videtur; & propter honorem publicum conſequendum iudici mutuum dans, exilij pœnam meretur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* Gilchen *tom.* 2. *pag.* 51.

2 Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd iudex corruptus dicitur ſi aliquid illi datum fuit mutuo, præſumitur enim baratteria & corruptio ex mutuatione pecuniarum iudici facta, vt Paris de Puteo *de ſyndicatu, verbo baratteria num.* 4. *verſ. in officiali, & verbo corruptio cap.* 3. *num.* 1. *& verbo præſumptio officialis cap.* 1. *poſt num.* 2. Grammat. *conſ.* 35. *num.* 8. Matienz. *in dialog. relator. p.* 3. *cap.* 25. *num.* 1. *verſ. quartò ſi fuerit*, Baiard. *ad Clar.* §. *fin. q.* 73. *num.* 27. Vanti. *de nullitatib. tit. ex defectu proceſſus n.* 138. *in fine*, Menoch. *de arbitrar. caſu* 342. *num.* 34. Maſcard. *de probat. concl.* 164. *num.* 4. *& concl.* 453. *num.* 10. Decian. *in tract. crimin. lib.* 8. *cap.* 35. *num.* 7. *& cap.* 38. *num.* 14. Farin. *in praxi crimin. part.* 3. *quæſt.* 111. *num.* 171. *cum ſeq.* Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract. de ſimonia lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 7. vbi ſubdit quòd mutuum tale reputatur moraliter vt ſufficiat ad corrumpendum iudicis animum.

3 An officialis, qui plura bona acquiſiuit, præſumatur acquiſiuiſſe de bonis fiſci? vide Clar. *lib.* 5. §. *fin. q.* 68. *num.* 5. Menchaq. *illuſtr. controuerſ. cap.* 165. *num.* 21. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 28. *num.* 10.

4 *Vel ſi quis collectarius.*] Ideſt, qui permutat aurum argento, vt per Pancirol. *variar. lection. lib.* 1. *cap.* 74.

SVMMARIVM.

1 *Chirographo maiorem ſummam* 50. *auri librarum continenti non credi, niſi per tres teſtes bonæ opinionis ſit ſubſcriptum, & num.* 2. *duos teſtes ſufficere in ſcriptura priuata, niſi tractetur de contractu excedente libram auri, num.* 3.

4 *Libra auri ſeptuaginta duos aureos, ſiue ſolidos continens.*

5 *Comparatio an probetur per teſtes qui interfuerunt ſcripturæ priuatæ, ſed non teſtificantur de ipſo actu.*

L. Super chirographariis. VII. & vlt.

Imp. IVSTINIANVS A. *Mennæ P. P.*

CHirographo maiorem ſummam 50. auri librarum continenti non creditur, niſi per tres teſtes bonæ opinionis ſit ſubſcriptum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.* poſt omnes Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 5. Gilchen *tom.* 2. *pag.* 52. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Batt. *in l. teſtium num.* 7. *oppoſ.* 1. *C. de teſtib. & in l. hæredes palam, in princip. num.* 3. *in fine, ff. de teſtament.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 25. *ad l. teſtium, col.* 2. *in princip.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 7. *num.* 2. Surd. *deciſ.* 72. *num.* 1. *&* 2. Couar. *practic. cap.* 22. *num.* 3. vbi probat in priuata ſcriptura 2
duos teſtes ſufficere, niſi tractetur de contractu excedente libram auri, latè Maſcard. *de probat. concluſ.* 1300. *à num.* 28. vbi dicit quòd ad effectum vt ſcriptura ſubſcripta, aut ſcripta à partibus & tribus teſtibus probet per ſe quando eſt negata, neceſſe eſt quòd teſtes recognoſcant ſuas ſubſcriptiones, & dicant ſe illa feciſſe quando debitor, vel alius ſcripſit, & quòd viderut illum ſcribere, & quòd illi ſe ſubſcripſerunt, & hoc ſi agit de veritate ſcripturæ: ſi autem ageretur de veritate contentorum in ſcriptura, vtrùm ſcilicet fuerit verum quod in ea deductum fuit, tunc ſufficerent duo teſtes. Aluar. Valaſc. *conſult.* 67. *num.* 12. *cum ſeqq.* vbi dicit receptum quòd quando teſtes de contentis in ſcripturis priuatis non deponunt, ſed magis de veritate contentorum, tenentur deponere ſe vidiſſe illammet ſcripturam ſcribi comparatione litterarum, aliàs non probant, deinde atteſtatur ſe ſcire in praxi non ſeruari illam tam ſtrictam iuris cenſuram, vt ſcilicet ad probandam ſcripturam priuatam manu alicuius ſcriptam fuiſſe, vt ex ea poſſit obligari, neceſſarium ſit quòd teſtes deponant ſe vidiſſe illam ſcribi à Titio: nam idem videtur ſentire Rota dum *in deciſ.* 582. *in fine part.* 4. recentior. cenſuit ſcripturæ recognitionem cenſeri probatam ex teſtibus dicentibus habere notam manum ſcribentis, & aliàs vidiſſe eum ſcribere. 3

Supra quinquaginta libras auri.] Quælibet libra 4
auri habet ſeptuaginta duos aureos, ſiue ſolidos, de quo vide Caluin. *in ſuo Lexic. iurid. verbo libra auri, & verbo ſolidus eſt ſeptuageſima ſecunda pars libræ auri*, Cuiac. *lib.* 17. *obſeru.* 11. Couar. *de collatione veterum numiſmatum, cap.* 4. *num.* 2.

Per eorum ſubſcriptiones, &c.] An comparatio pro- 5
betur per teſtes, qui interfuerunt ſcripturæ priuatæ, ſed non teſtificantur de ipſo actu? vide Afflict. *deciſ.* 181. *num.* 7. *&* 8. Curt. *in l. admonendi num.* 114. *ff. de iureiur.* Roland. *conſ.* 26. *àn.* 3. Couar. *pract. cap.* 22. *poſt num.* 1. Viui. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 11. *de tabellionib. pag.* 589. Menoch. *de arbitr. caſu* 114.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Imperiti litterarum degentes in vrbibus, chirographis conficiendis quinque teſtes adhibeant; ruri degentes præſcriptum legis obſeruent.*

2 *in Montibus exiſtentibus, & locis remotioribus, remiſſa ſunt aliquando iuris ſolemnitates.*

AVTH. Sed non iure.

1 IMperiti litteratum conficientes chirographa cõtinentia debita vna auri libra maiora, adhibebunt quiuque teſtium ſubſctiptiones, præſertim in vtbibus degentes; ruri degentes ptæſcriptum legis præcedentis obſeruabunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4. fol. 5.* Vide poſita *in collect. ad l. præcedentem*, aliàs *vlt.*

2 *In agris autem*, &c.] Notatur ad hoc quòd exiſtentibus in montibus, locis remotiuribus remiſſæ ſunt aliquando iutis ſolemuitates, cùm ibi nun poſſint facilè conſulere peritiores, vt per Boër. *deciſ. 124. num. 20.*

De ſuffragio.

TIT. III.

SVFFRAOIVM, id eſt, ſuffragatio & intetceſſio apud Principem aiicuius tei impetrandæ cauſa, *l. vn. in princ. & Nou. 8. cap. 1.* Vel tes ſuffragij nomine data, vel ptomiſſa, *d. l. vn. §. vlt. & ſuprà de aduocat. diuer. indic. l. laudabile 4. §. & poſtquam, l. petitiones 5. in princ. & in fin. de ſilent. l. vlt. & d. Nouel. 8. cap. 7.* Scripſerunt in hanc tubt. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia vide Coſm. *in pragm. verbo ſuffragium, fol. 74. in fine*, Robert. *lib. 2. ſent. cap. 21.* Duaren. *lib. 2. diſp. cap. 21.* Guid. Pancirol. *in theſauro var. lect. lib. 1. cap. 198.* vbi dicit quòd ſuffragium in præſenti vulgò pro Aduocati pattocinio accipitur.

SVMMARIVM.

1 *Salarium Aduocato ex nudo pacto deberi.*

2 *Salarium ſi in re mobili Aduocato traditum, ſcripturæ fides non requiritur, dum collatione rei mobilis inita integra fide cumulatur.*

3 *Salarij loco ſi res immobilis Aduocato, vel Procuratori per partem aſſignata, conuentio per ſcripturam probanda eſt.*

4 *Aduocatus pro ſalario, inconſulto iudice, occupans res clientis, poſſeſſionem reſtituit, & ius promiſſione partis acquiſitum cum officio amittit.*

5 *Contractus quando eſt ſuſpectus, & reprobatus, requiritur vera & actualis traditio rei.*

6 *Salaria Aduocatorum, remiſſiuè.*

L. Si qui deſideria. Vnic.

Impp. HONOR. & THEODOS. AA. *Ioanni P.P.*

1 EX nudo pacto debetur ſalarium Aduocato. Sa-
2 larium ſi in re mobili Aduocato traditum ſit, ſcripturæ fides non requiritur, dum collatiu rei mo-

Barboſ. Collect. in Cod. Tom. II.

bilis inita integra fide cumuletur. Item ſalarij loco 3
ſi res immobilis Aduocato, vel Procuratori pet partem eſt aſſignata, conuentio per ſcripturam probanda eſt. Aduocatus pto ſalatio, incunſulto iudice, in- 4
uadens, & occupans tes clientis, poſſeſſionem teſtituit, & ius poſſeſſione partis acquiſitum cum officio amittit. Colligunt ex Otdin. Cyn. Batt. Sallcet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichatd. Cuiac. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 6.* Gilchen *tom. 1. pag. 52.* Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

De materia & intellectu huius l. vide Zaz. *in l. 5*
& ibi Cagnol. *num. 514. ff. de orig. iuris*, Alciat. *paradoxor. lib. 2. cap. 14.* Charond. *lib. 1. veriſimil. cap. 4. in fine*, Cunan. *comment. iuris ciuilis lib. 5. cap. 8.* Tiraq. *de nobilit. cap. 29. num. 27.* Pinel. *in l. 1. C. de bonis matern. p. 3. n. 63. n. 62. verſ. infertur octauò.*

Sequatúrque traditio corporalis.] Notatur ad hoc quòd quando contractus eſt ſuſpectus, & teprobatus, ſemper tequiritur veta, & actualis ttaditio tei, vt ceſſet ſuſpicio, & præſumptio fraudis, & ſic non ſufficit clauſula conſtituti, nec alia traditio ficta, vt per Anton. Gom. *l. 9. Tauri num. 36. col. 2.* Tiraquel. *de conſtituto p. 3. limit. 9. n. 1.*

Quòd ſi quis dum ſolo, &c.] Refert Menoch. *re- 6*
med. 9. recuper. num. 537. hanc legem promulgatam eſſe aduersùs eos, qui ſuffragio præſtito tem aliquam promiſſam ſpunte nondum ſibi dati petentes occupant. nam cùm reſtituere teneantur, quod occuparunt, amittunt in primis quod ſibi erat promiſſum, deinde ob vim commiſſam puniuntur, non tamen declarat qua pœna illata vis coërceatur; quare, ait idem Menoch. intelligere poſſumus vel lege Iulia de vi priuata, vel alia ſimili diſpoſitione, non enim conſtitutione *l. ſi quis in tantam, C. vnde vi*, dici poteſt prouiſum, cùm poſt biennium edita fuerit.

De ſalariis Aduocatorum dixi *in collect. ad cap. non liceat iudici 71. 11. quaſt. 3.* & vide Iacob. Benn. *de priuileg. Iureconſ. part. 3. priuil. 73.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. conſider. 44.* Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. tom. 1. tit. 65. de Aduocat. n. 103. cum ſeqq.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 257.* Flores de Mena *var. lib. 1. q. 8. §. 1.*

De prohibita ſequeſtratione pecuniæ.

TIT. IV.

SEQVESTRATIO eſt tei controuerſæ apud ſequeſtrem à contendentibus facta depoſitio, vt ab eo cuſtodiatur, & lite finita victori teddatur. Eſt igitut *ſequeſtre* ſpecies depoſiti, & *ſequeſter* ſpecies depoſitarij. *l. 6. l. licet 17. in princ. ff. depoſiti. l. ſequeſter 110. ff. de verb. ſignif.* Prohibetur hoc tit. pecuniam, quæ ex ſupradictis cauſis, vt ex mutuo, vel ſuffragio petitur, ſequeſtrari. Sctipſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De ſequeſtris ſpeciales tractatus ediderunt Angel. de Peruſio *tom. 3. tract. Doctor. part. 2. fol. 141.* Franciſcus Curtius *ibid. fol. 143.* Ioannes Bauman, & Vincentius Carrocius. De ſequeſtrationibus Iacob. de Arena *d. tom. 3. p. 2. fol. 143.*

De materia tituli & ſequeſtrationum incidenter tractarunt Rebuff. Alciat. & alij *in d. l. ſequeſter. 110. ff. de verb. ſign.* idem Rebuff. *tom. 3. ad ll. Galliæ tit. de ſequeſtr.* Cortaſ. *lib. 3. miſcel. c. 2.* Conan. *comment. iur. ciuilis lib. 7. c. 4. n. 5.* Tiraq. *de retract. tit. 2. §. 4. gloſſ. 7.*

Myn ſing. cent. 2. obſeru. 11. Gail. lib. 1. obſeru. 148. n. 7. cum ſeqq. Ludouic. Gomez in regul. de annali poſſeſſ. quæſt. 46. Gam. Luſit. deciſ. 331. Petr. Gregor. ſyntag. iuris lib. 23. cap. 3. Menoch. remed. 3. retinenda num. 86. cum ſeqq. & de arbitr. caſu 457. Leonin. lib. 7. emendat. 1. Perrenon. lib. 1. animaduerſ. cap. 15. Aſin. de execut. §. 3. cap. 122. cum ſeqq. & cap. 132. Veſtr. in pract. Romana Curia lib. 7. cap. 2. Damhud. in praxi ciuili cap. 72. Sigiſm. Scacc. lib. 1. de iudic. cap. 38. Gutier. de tutel. part. 3. cap. 7. Aluar. Valaſc. conſ. 159. num. 18. cum ſeqq. & conſ. 191. à num. 33. Cabed. Luſit. deciſ. 35. num. 2. cum ſeqq. part. 2. & de patronatib. Regiæ Coronæ cap. 51. à princip. Cardoſ. in praxi iudicum & Aduocat. verbo ſequeſtratio, Soar. de Paz in pract. tom. 3. cap. 6. §. 6. Perez l. 1 tit. 10. lib. 2. Ordinam. Azeued. ad tit. 11. lib. 4. noua Recop. Molin. de Iuſtit. tract. 2. diſp. 523. Chriſtoph. de Paz in ſchol. ad leges ſtyli l. 40. & de tenuta cap. 11. Alexand. Trentacin. var. reſolut. lib. 3. tit. de tranſact. reſol. 12. Coler. de proceſſ. execut. part. 1. cap. 2. num. 50. cum ſeqq. Donell. comment iuris ciuilis lib. 24. cap. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 7. proœm. num. 19. cum ſeqq. Nicol. Garc. de benefic. part. 1. cap. 6. Card. Tuſch. practic. concluſ. tom. 7. lit. S. concluſ. 201. cum ſeqq. Cald. Pereira quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 21. Amat. Roderic. de priuileg. cred. art. 6. Galgan. de iure publico lib. 2. tit. 15. Camill. Borrel. in ſum. deciſ. tom. 2. tit. 37.

SVMMARIVM.

1 *Sequeſtrationem debitore per iuriſdictionem non conuicto minimè inſtituendam, vel concedendam, & num. 2.*

3 *Pecuniæ appellatione latiùs omnis res petita comprehenditur.*

4 *Pecunia debita non ſequeſtratur ſi de hoc non fuit conuentum.*

5 *Sequeſtrum regulariter prohibitum tam de iure ciuili, quàm Canonico, non admittitur, niſi in caſibus à iure expreſſis, num. 6*

7 *Sequeſtrum locum habet quando neuter poſſidet, vel ambo litigantium ſunt in poſſeſſione, aut vnus alterum impedit, ne deueniatur ad rixam, num. 8. non tamen veroſimile periculum rixæ, & armorum ſufficit, ſed illud neceſſariò probari debet, num. 9. Vel quando partium iura ita ſunt obſcura, vt confuſione inuoluantur, & non appareat quis alteri de iure præcedat, num. 10. Vel quando quis eſt in poſſeſſione, eáque abutitur fructus diſſipando, vel eſt pauper, & conſumit eos, & difficilis eſt poſtea eorum exactio, num. 11. conceditur in rebus mobilibus probata dilapidatione, vel quòd ſint aliqui ſuſpecti de dilapidatione; ſecus in immobilibus, num. 12. timor diſſipationis ſufficit, num. 13. quamuis ſit modica ſuſpicio, & pars ſit ſoluendo, num. 14.*

15 *ad Sequeſtrum diſcernendum ob ſcandalum, & ad euitandas rixas, an ſit neceſſaria cauſa cognitio vocatis partibus, remiſſiuè.*

16 *Sequeſtrum tenet factum vigore Regij reſcripti, citatis his, quibus intereſt.*

17 *Sequeſtrum factum de mandato ſummi Pontif. tunc fieri poteſt, quando prius plenè diſcuſſis exceptionibus illud fieri mandauerit.*

18 *Sequeſtrorum decernendorum praxis in Portugalia.*

19 *Sequeſtratis bonis an dominus rerum poſitarum de illis ſub ſequeſtro ali debeat, remiſſiuè. Quid ſi ſuccumbat in lite is, cui alimenta ſunt præſtita, an illa reſtituere debeat, & à principio tenetur fideiuſſionem præſtare, num. 20. diſtinguitur num. 21*

22 *Robertus refellitur.*

23 *Sequeſtratione prohibita rerum fructuúmque deſcriptio permitti debet.*

24 *per Sequeſtrationem an tranſeat poſſeſſio in ſequeſtrum, remiſſiuè.*

25 *Sequeſtri officium an ſit voluntarium, & compellendus aliquis ad ſuſcipiendam ſequeſtrationem, remiſſiuè.*

L. Quoties ex quolibet. Vnic.

Impp. HONOR. & THEODOS. AA. *Ioanni P.P.*

SEqueſtratio debitore per iuris ordinem non con- 1
uicto minimè inſtituenda, vel concedenda. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo in 4. fol. 6. verſo, Gilchen tom 2. pag 54 Sebaſt. Næui. Giphan. tom. 1. pag. 225. remiſſiuè Ximen. in concord & Caſal. in annot. & tom. 6 repet. Franciſcus Curtius.

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Corraſ. lib. 3. miſcellan. cap. 2. num. 6. Mantu. lib. 3. locorum cap. 43. Donell. comment. iuris ciuilis lib. 24.
cap. 4. in princip. vbi quòd ſequeſtratio pecuniæ pe- 3
titæ vetita eſt, & quòd pecuniæ appellatione hîc latiùs omnis res petita comprehenditur, D. Barboſ. in
l. in omnibus n 6. ff. de iudic. vbi quòd pecunia debita 4
non ſequeſtratur, ſi de hoc non fuit conuentum.

Vnde vulgata eſt concluſio ſequeſtrum regulari- 5
ter eſſe prohibitum, tam de iure ciuili, quàm Canonico, vt per Lancellot. de attent. p. 2. cap. 12. limit. 12. num. 27. Azeued. l. 1. num. 1. tit. 12. lib. 4. nouæ Recop. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 1. proœm. num. 19. Chriſtoph. de Paz de tenuta cap. 11. num. 1. Aluar. Valaſc. conſult. 191. n. 35. Franc. Milan. Siciliæ deciſ. 12. num. 20. Gaſp. Caballin. milleloq. 930. Mari. Muta Siciliæ deciſ. 92. num 31. Valenzuele conſ. 43. num. 168. tom. 1. Camil. Borrel. in ſum deciſ tom. 1. tit. 46. n. 108. & tom. 2.
tit. 37. num. 14. & 15. & non admitti niſi in caſibus à 6
iure expreſſis, ita vt oporteat eum, qui ſequeſtrationem petit, oſtendere ſe petere in caſu à iure excepto, reſoluunt Socin regul. 458. Alex. conſ. 163. num. 2. & fin. vol. 6. Pariſ. conſ. 41. num. 17. vol. 1. Cald. Pereira quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 21. num. 31. Bernard. Græuæ. ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 147. num. 1. Didac. de Britto in conſilio in cauſa maioratus Regiæ Coronæ quæſt. 5. num. 3. Legitimus enim poſſeſſor tuendus eſt lite pendente in ſua poſſeſſione, nec admittenda eſt petitio aduerſarij ſequeſtrationem petentis, etiamſi rixæ, vel contentiones timeri poſſint, ita Pariſ. conſ. 41. n. 31. lib. 1. Guid. Pap. quæſt. 246. Mantu. ſing. 20. Hippol ſing. 543. Syluan. conſ. 27. num. 1. & 2. Capyc. deciſ. 96. n. 11. Anton. Gom. l. 45. Tauri n. 197. Cou. pract. cap. 17. n. 1. Padil. in rub. C. de tranſact. num. 4. Molin. de primog. lib. 3. cap. 13. n. 71. & 72. Matienſ. l. 9. gloſſ. 1. n. 1. tit. 7. lib. 5. nouæ Recop. Caroc. in tract. de ſequeſtro p. 1. q. 6. Chriſtoph. de Paz de tenuta cap. 10. n. 1. cum ſeqq. Amat. Roderic. d. art. 6. num. 26. Valaſc.
conſ. 191. num. 38. vbi quòd ſequeſtrum habet locum 7
quando neuter poſſidet, ſecus ſi alter prætendentium poſſideat, tunc enim poſſeſſor in ſua poſſeſſione tuendus eſt, alter verò ab inquietatione pœnis, & carceribus exterminandus.

Verùm quando nemo ex litigantibus in actuali 8
poſſeſſione exiſtit, vel ambo in ea ſunt, aut vnus alterum impedit, ne ad rixam deueniatur, ſequeſtratio neceſſaria locum habebit, l. æquiſſimum, l. ſi vſusfructus,

§. ſed

§.*ſed ſi inter duos*, *ff. de vſufructu*, Iacob. de Arena *in tract. de ſequeſt.num.7.* Nicol. Mont. *in tract. de treuga & pace quæſt.*187. *num.7.* Menoch. *remed.1. recuper.num.*319. Virgin.Boctac. *de interdicto vti poſſidetis cap.10.num.*23. Aluar. Valaſc. *conſult.* 191. *n.*37. vbi quòd ſequeſtrum vt fiat non ſufficit veroſimile periculum rixæ, & armorum, ſed illud neceſſariò debet probari, & *num.* 40. de poſſidente bona maioratus, Maſcard. *de probat.concl.*1298. aliàs 1304. *n.6.* vbi quòd ſequeſtrationem petens debet notum facere iudici periculum aliquod ſubeſſe, vel ne res conſumatur, vel ne debitor efficiatur non ſoluendo. Camill. Borrel. *dict. tom.2. tit.37. num.* 32. *cum ſeqq.* Chriſtoph. de Paz *d. tract. de tenuta cap.* 10. *num.* 15.
10 Amat. Roderic. *d. art.* 6. *num.*23. vbi tenet quando partium iura ſunt ita obſcura, vt confuſione inuoluantur, & non appareat quis alteri de iure præcedat, ſaluo iure cuiuſque partis, iudicem ſequeſtrum facere debere.

11 Deuenitur etiam ad ſequeſtrum quando quis eſt in poſſeſſione, eáque abutitur fructus diſſipando, vel eſt pauper, & conſumit eos, & difficilis eſt poſtea bonorum exactio, nam tunc ſi ſententia in prima inſtantia contra eum fuerit lata, etiamſi appellatum fuerit ab ea, ſequeſtratio fit. nam licèt cùm appellatur à ſententia, non fit ſequeſtratio, *cap. ab eo, de ſequeſtr. poſſeſſ. & l. Imperatores, ff. de appell.* tamen quando timetur depopulatio, & oritur præſumptio quòd fructus diſſipentur, etiam appellatione pendente poteſt fieri, *cap. dilectus, eod.tit. de ſequeſt. poſſeſſ.* Ordin. Reg. Luſitan. *lib.3.tit.*73.§.2. vbi, *E ſe pendendo a cauſa na appellaçam os Iuizes da alçada acharem que o appellante condenado en alguna couſa de raiz diſſipa e gaſta os fruitos, e rendas della, mandaraon ſequeſtrar os fruitos, e rendas*, &c. *l. Hiſpan.* 1. *tit.* 9. *part.* 3. ibi, *Ca luego deue de ſer deſpoderado de aquella coſa ſe fuere ome de quien aya ſoſpecha que la mal metiera o deſgaſtara della*, &c. Curt. ſen. *in tract. de ſequeſtr. num.*8. Specul. *ſub tit. de ſequeſtrat. num.*6. Lancell. *de attent. part.* 2. *cap.*12. *limit.*12. *num.*11. Verall. *part.*3. *deciſ.*158. vbi
12 quòd ſequeſtrum conceditur in rebus mobilibus probata dilapidatione, vel quòd ſint aliqui ſuſpecti de dilapidatione: ſecus in immobilibus, quia tunc decernitur ſequeſtrum, ſed fit inhibitio loco ſequeſtri. Camill. Borrel. *d.tom.*2. *tit.*37. *num.*27. Maſcard. *de probat.concl.*148. *num.*20. Stephan. Gratian. *March. deciſ.*63. *num.*2. & 26. Caroc. *de ſequeſtr. p.*2. *quæſt.*2. *num.*4. vbi ait lite pendente ſi timor eſt dilapidationis, fieri ſequeſtrationem fructuum, & multo magis ſi à ſententia fuerit appellatum, & reus poſſeſſor fructus dilapidat. Mieres *de maioratu part.* 3. *quæſt.*7. *num.*36. ibi, *& hodie videmus quòd iudices ſupremi Conſilij ſequeſtrant bona maioratus, ſuper quibus eſt lis durante tenuta maioratus.* Chriſtoph. de Paz *d. tract. de tenuta cap.*10. *num.* 25. vbi *num.* 26. dicit ſe ita deciſum vidiſſe. Allegans diſſipationem debet probare ſecundùm Bernard. Græu. *d. concl.*147. *conſid.*1. *num.*1.

13 Amplia timorem diſſipationis ſufficere, & quòd iudex capiat informationem ſuper ſuſpicione conſumptionis, ſeu dilapidationis, Aufret. *in addit. ad Capellam Tholoſan. deciſ.*477. Veſtr. *in pract. Romanæ Curiæ lib.*8. *cap.*4. *num.*3. Herculan. *de attent. cap.* 5. *num.*7. Lancell. *d.cap.*12. *ampl.*12. *num.*15. Bernard. Græu. *d. concl.*147. *num.*4. Cabed. *de patronatib. Regiæ Coronæ cap.*51. *num.*2. Stephan. Gratian. *March.*
14 *deciſ.*63. *n.*3. *cum ſeqq.* vbi ampliat quamuis ſit modica ſuſpicio, & pars ſit ſoluendo. Cald. Pereira *d.q.*21 *num.*33.
15 [illegible] autem ad diſcernendum ſequeſtrum ob

ſcandalum, & ad euitandas rixas ſit neceſſaria cauſæ cognitio vocatis partibus? vide Hippol. *ſing.* 543. Menoch. *remed.6. adipiſc. n.*13. & 14. Gam. *Luſit. deciſ.*
332. vbi tenet ſequeſtrum etiam factum vigore Re- 16
gij reſcripti citatis his, quibus intereſt, fieri debere, &
*n.*4. reſoluit ſequeſtrum factum de mandato ſummi 17
Pontif. tunc fieri poſſe nemini citato, quando prius plenè diſcuſſis exceptionibus illud fieri mandauerit.
Sed in noſtro Regno Portugaliæ vſus obtinuit vt 18
cùm inuictiſſimus Rex nuper ſequeſtra decernit quando duo contendunt circa poſſeſſionem, ſeu proprietatem, alicuius maioratus, capellæ, vel aliarum rerum, id fieri ſolet abſque partium, quibus intereſt, citatione, vt ſæpiſſimè factum fuiſſe refert Phœbus *Luſitanarum deciſ.part.*2. *areſto* 86.

An etiam bonis ſequeſtratis de illis domibus re- 19
rum poſitarum ſub ſequeſtro ali debeat, eíque litis expenſę ſint ſubminiſtrandæ? vide affirmatiuè reſoluentes Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſi vel parentes, n.*62. *ff. de liber. agnoſc.* Couar. *pract. cap.*6. *n.*6. Surd. *de alim. tit.*1. *q.*123. *per tot. & q.*129. *n.*2. Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.*1. *tit. de alim. reſol.*1. *n.*39. vbi intelligit in eo de cuius poſſeſſione, vel quaſi conſtat, aut pro eo erat præſumptio, & non habet vnde ſe alat, Card. Tuſch. *pract. concl. tom.*1. *lit. A. concl.*309. *n.*16. Aluar. Valaſc. *conſ.*1. *n.*1. & 2. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.*1. *q.*21. *n.*38. Bernard. Græu. *d.lib.*1. *concl.*148. *n.*2. & 3. Caſtill. *quotid. lib.*3. *cap.*27. *n.*33. Mieres *de maioratu p.*3. *q.*7. *n.*57.

Sed quid ſi ſuccumbat in lite ille, cui alimenta 20
ſunt præſtita, vtrùm illa reſtituere debeat, & an à principio teneatur fideiuſſionem præſtare? vide Molin. *de primog. lib.*2. *cap.*16. *num.*41. *verſ. & à filiis*, Vincent. de Franchis *deciſ.*336. *num.*5. Anna *conſ.*102.
vbi diſtinguit inter filium & extraneum, Valaſc. *d.* 21
*conſult.*7. *num.*7. Caroc. *de ſequeſtro part.* 3. *quæſt.* 11. *num.*1. Caſtill. *d.lib.*3. *cap.*27 *num* 67.

Pecunia poſtulatur, &c.] Credit Robert. *lib.* 1. 22
*ſentent. cap.*5. ſequeſtrationem regulariter eſſe conceſſam in quibuſcunque rebus, excepta pecunia, de qua ſolùm agitur in hoc text. ſed illum reprobat Cald. Pereira *quæſt forenſ. lib.*1. *q.*21. *num.*31. vbi reſpondet ideò in præſenti fieri mentionem pecuniæ, vt ſignificetur ſolùm prohiberi ſequeſtrationem in rebus, quæ ſunt in patrimonio noſtro, in quibus tantummodo verificatur verbum *pecunia, l. rei appellatione, ff. de verbor ſign.* Vel quia ex illo non reſtringitur prohibitio illa ad pecuniam numeratam, ſed declaratur vt comprehendat quaſcunque res ſub appellatione pecuniæ, *l. pecuniæ appellatione la* 4. *ff. de verb. ſignif.* cum citatis per me *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif appell.*196. *num.*2.

Sequeſtratione neceſſitas conquieſcit.] Secus in bo- 23
norum deſcriptione, quæ (prohibita ſequeſtratione) permiſſa cenſetur, vt per Cortaſ. *miſcel. lib.*3. *cap.*2. *num.*7. Rebuff. *tom.* 3. *ad leg. Galliæ tit. de ſequeſtrat. art.*1. *gloſſ.*2. *num* 9. vbi expreſsè tenet quòd in quibus caſibus prohibita eſt ſequeſtratio, poterit ea pars petere rerum & fructuum deſcriptionem fieri ad hoc vt quantitas fructuum & rerum faciliùs probari poſſit, Cald. Pereira *quæſt. foren. lib.*1. *q.*21. *num* 42. Camill. Borrel. *d. tom.*2 *tit.*37. *num* 26.

In gloſſ. *Sequeſtrationis.* ibi, *eſt autem ſequeſter. ille*, &c. Dixi *ad rub. de ſequeſtrat. poſſeſſ. & propr. in Decretal num.*4 *cum ſeqq.*

In ead gloſſ. ibi, *interim autem dum res*, &c. Vtrùm 24
per ſequeſtrationem tranſeat poſſeſſio in ſequeſtrum? vide Doctores citatos *ad cap.* 1. *num.* 5. *illo tit. de ſequeſt. poſſeſ.* vbi *num.* 6. an ſequeſter poſſit præſentare, & beneficia conferre.

In eadem gloſſ. ibi, *ſponte autem fieri poteſt ſequeſtratio*, &c. Vtrùm ſequeſtri officium ſit voluntarium, & an poſſit aliquis compelli ad ſuſcipiendam ſequeſtrationem? vide Bart. *in l. litibus num.* 14. *C. de agricol. & cenſ. lib.* 11. Tiraquel. *de retract. tit.* 2. *gloſ.* 7. *num.* 4. Rebuff. *d. tit. de ſequeſt. art.* 1. *gloſſ.* 2. *num.* 19. Gregor. Lopez *l.* 1. *verbo deuen, tit.* 9. *part.* 3. Cald. Pereira *quaſt. forenſ. lib.* 1. *quaſt.* 21. *num.* 24. Camill. Borrel. *d. tom.* 2. *tit.* 37. *à num.* 117.

De condictione indebiti.

TIT. V.

INDEBITVM eſt quod vel omnino non debetur, vel per aliquam exceptionem peti non poterat. *l. ſi non ſortem* 26. *§. indebitum, ff. de condict. indeb.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia vide Donat. à Fina, Muſcul. Suar. & alios *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 3. Menchaq. *controuerſ. vſufreq. part.* 2. *cap.* 63. Oliban. *de actionib. tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 7. *ſub hoc tit.* Mozz. *de contractib. tract. de condict. indebiti*, Magon. *Florent. deciſ.* 142. Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 17. *à princ.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 14. *cap.* 15.

SVMMARIVM.

1 *Indebitum per errorem ſolutum condici ſine vſuris, niſi ſententia refragetur auctoritas, & num.* 2. *ſecus ſi ſcienter, num.* 3.

4 *Vſura non veniunt in contractibus ſtricti iuris, nec à tempore mora, nec à litis conteſtata tempore. An debeantur poſt litem conteſtatam in contractibus ſtricti iuris, num.* 5.

6 *Caſus excepti à iure extenduntur ex identitate rationis.*

L. Pecuniæ indebitæ. I.

Imp. ANTONIN. A. *Mutiano.*

1 INdebitum per errorem ſolutum niſi ſententiæ auctoritate refragetur condicitur ſine vſuris. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 7. Gilchen *tom.* 2. *pag.* 59. Giphan. *tom.* 1. *pag.* 234. Sebaſt. Neui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.* 33. *tit.* 14. *part.* 5. vbi ſtatutum eſt quòd ſoluens indebitum per ſententiam, non repetit propter auctoritatem rei indebitæ, niſi probet falſis inſtrumentis, vel allegationibus fuiſſe latam; ſed & ſoluens debitum, de quo fuerat ſententialiter abſolutus, non repetit, quia licèt non poſſit compelli ſoluere, tamen quia remanſit naturaliter obligatus impeditur repetitio, Corraſ. *lib.* 2. *miſcel. cap.* 7. *num.* 4. Duaren. *hoc tit. cap.* 11. Donell. *commentar. iuris ciuilis lib.* 14. *cap.* 15. *prope fin.* & *ibi* Oſvvald. *lit.* C. Mozz. *de contractib. tract. de condict. indebiti, tit. de cauſis qua faciant ceſſare condictionem indebiti num.* 6. Mench. *controuerſ. vſufrequent. part.* 2. *cap.* 63. *num.* 1. vbi quòd ſoluens indebitum per errorem repetit condictione indebiti, & *n.* 27. vbi facit reg. quòd ſcilicet ſolutum ex cauſa iudicati repeti non poteſt, & *numer.* 28. ſubdit quòd repeti poteſt condictione ſine cauſa quod vi ſententiæ ſolutum fuit indebitè, Surd. *deciſ.* 74. *num.* 10. vbi ait Doctores *in præſenti*, tenere condictionem indebiti non dari ad repetendum, quod fuit ſolutum vigore ſententiæ, Aluar. Valaſc. *conſ.* 56. *num.* 6. vbi quòd ſolutum vigore ſententiæ non repetitur per condictionem indebiti, ſed per condictionem ſine cauſa, non illa pecunia, quæ ſoluta eſt, ſed tantundem, quando cauſa propter quam facta eſt ſolutio, redit ad non cauſam, & ideo cautè debet agi ne obſtet exceptio rei iudicatæ.

Per errorem, &c.] Ergo repetitio ceſſat vbi ſcienter reſoluitur indebitum, vt per Menchaq. *d. cap.* 63. *num.* 10. 3

Vſuras autem eius ſumma, &c.] Notatur ad hoc quòd in contractibus ſtricti iuris non veniunt vſuræ nec à tempore moræ nec à tempore litis conteſtatæ, vt per Mench. *d. cap.* 63. *num.* 47. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 23. *num.* 42. Doctores aliqui ex hoc text. colligunt vſuras etiam poſt litem conteſtatam non deberi in contractibus ſtricti iuris, intelligentes procedere quando vſuræ non fuerunt promiſſæ, iuxta *l.* 3. *C. de vſuris.* At meliùs alij reſpondent in hoc text. neutiquam quæſtionem verſari de vſuris decurſis poſt litem conteſtatam, has enim deberi Imperator præſupponit, per regul. *l. lite* 31. *ff. de vſur.* ſolùm enim agit de vſuris decurſis ante litem motam à tempore indebiti ſoluti, & reſpondet has non deberi, ita Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 23. *num.* 45. vbi ait id eſſe verum ſi conſideremus hîc Imperatorem verba in actorem agere volentem, & repoſcentem indebitum ſolutum redigere, & interroganti reſpondet agere poſſe ad principale debitum, non autem ad vſuras, quas affectabat, ac proinde hæredi repetenti cum vſuris indebitum aditus præcluditur. 4 5

In gloſſ. *iudicati.* ibi, *nam ſufficit ſi legiſlator vnum ponat gratia exempli*, &c. Notatur ad hoc quòd caſus excepti à iure extenduntur ex identitate rationis, vt per Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxor.* §. 16. *num.* 10. Couat. *in cap. alma mater p.* 1. §. 3. *num.* 15. *verſ. tertiò, etiamſi in his.* 6

SVMMARIVM.

1 *Delegatum indebitè vero creditori delegantis condicere à delegante.*

2 *Debitum abſque tranſactione per errorem ſolutum repeti à delegante, non ab eo, qui ex delegatione debitum ſoluit.*

3 *Indebitum quidem datur in tranſactione, ſed ob cauſam futuram, quæ ſequitur, vt à lite diſcedatur, non ſoluitur.*

L. Si citra vllam. II.

Idem A. *Secundinæ.*

DElegatus indebitè vero creditori deleganti à delegãte condicit. Item debitum abſque tranſactione per errorem ſolutum repetitur à delegante, non ab eo, qui ex delegatione debitum ſoluit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.* poſt omnes Giphan. *tom.* 1. *pag.* 234. 1 2

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Bart. *in l.* 1. *num.* 25. *poſt med. ff. hoc tit.* Mozz. *de contractib. tract. de condict. indebiti, tit. de cauſis, quæ faciant* 3

ciant ceſſare condictionem indeb. num. 7. Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 14. cap. 15. prope fin.* vbi quòd in tranſactione indebitum quidem datur, ſed ob cauſam futuram, quæ & ſequitur, vt à lite diſcedatur, non ſoluitur.

Citra vllam tranſactionem, &c.] Ergo ſecus ſi cum illa, vt per Padill. *in l. ſi non tranſactionis num. 6. C. de iuris & facti ignor.*

SVMMARIVM.

1 *Solutum qui repetit, fortiùs exceptionem opponit contra ſolutionem.*
2 *Exceptio actione facilior.*
3 *Retentionis libertas atque facultas, remiſſiuè.*
4 *excluſa Petitione non excluditur retentio.*

L. Cùm & ſoluta. III.

Impp. Dioclet. Maximian. AA. & CC. *Pamphilio.*

1 SOlutum qui repetit, fortiùs exceptionem contra
ſolutionem opponit. Colligunt ex Ordin. Do-
2 ctores citati *ad l. 1. num. 1. ſub hoc tit.* Facilior enim
eſt exceptio quàm actio, & ideo regulariter qui
poteſt agere, multo magis poteſt excipere, Card.
Tuſch. *practic. concluſ. tom. 3. lit. E. concl. 374. per tot.*
& citati per me *de Axiom. iuris vſufreq. axiom. 85.
num. 1. & 2.*

3 De retentionis libertate ac facultate vide Socin. *reg. 41.* Sebaſt. Medices *de compenſat. part. 2. quæſt. 16.* Menoch. *conſ. 768. num. 3. lib. 8.* Pirrh. Maur. Aretin. *in tract. de retentione*, Petr. Pech. *in tract. de iure ſiſtendi, & manus iniect. quæſt. pen.* vbi dicit materiam retentionis eſſe neceſſariam, frequentem in vſu.

4 Nota textum ad hoc quòd excluſa petitione non excluditur retentio, vt per Decian. *conſ. 64. num. 13. & conſ. 94. num. 28. lib. 3.* Roman. *conſ. 284. num. 3.* Honded. *conſ. 75. num. 13. vol. 2.* Bec. *conſ. 233. n. 24.* Capyc *deciſ. 89. num. 1. & deciſ. 119. n. 8.* Magon. *Lucenſi deciſ. 91. num. 5.* Surd. *deciſ. 155. num. 11.* Barz. *Bonon. deciſ. 108. num. 38.* Marc. Giurb. *deciſ. 60. n. 7.* Ruſtic. *de fideicom. lib. 1. cap. 11. num. 34.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 1. tit. 118. cap. 4.* Muſcatel. *de appellat. part. 3. gloſ. adiudicantur num. 69.* Ioan. Bapt. Coſta *de facti ſcientia, & ignor. cent. 2. diſt. 27. n. 13.* Card. Tuſch. *pract. concl. tom. 3. lit. E. concl. 374. num. 28. & lit. R. concl. 306. num. 1.* Caſtill. *quotid. lib. 4. cap. 42. num. 113. cum ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Solutum, & promiſſum ex cauſa quæ per inficiationem creſcit, non repeti.*
2 *Solutum ex cautione pecuniæ indebitæ ob inficiationem non repeti.*

L. Ea quæ. IV.

Iidem AA. & CC. *Heraclio.*

1 SOlutum, & promiſſum ex cauſa, quæ per infi-
ciationem creſcit, non repetitur. Item ſolutum
ex cautione pecuniæ indebitæ ob inficiationem non
2 repetitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad
l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, Duaren. *hoc tit. cap. 11.* Donell. *commentar. iuris ciuilis lib. 4. cap. 15. in princ.* Mozz. *de contract. lib. tract. de condict. indebiti tit. de cauſis quæ faciunt ceſſare condictionem indebiti, num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Hæredem putatiuum repetere quod hæreditatis nomine ſoluit indebitè, & num. 2.*
3 *Poſſeſſor hæreditatis bonæ fidei, hæreditate euicta retinet de bonis hæredis debita hæreditaria, quæ nomine defuncti iam ſoluit de ſuo, non tamen repetit à recipiente.*

L. Si à patre. V.

Iidem AA. & CC. *Attalo.*

PVtatiuus hæres repetit indebitum, quod hære- 1
ditatis nomine ſoluit. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſp. 36. tit. 14. part. 5. vbi ſtatuitur quòd hæredi- 3
tatis bonæ fidei poſſeſſor hæreditate euicta retinet
de bonis hæredis debita hæreditaria, quæ de ſuo
iam ſoluit nomine defuncti, non tamen repetit à
recipiente, Cuiac. *lib. 8. obſeruat. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Indebitum alieno nomine ſolutum repeti ex ratihabitione, & num. 2.*
3 *Datum per errorem repetitur, ſi is qui dedit, non tenebatur accipienti iure naturali, aut ciuili.*

L. Si per ignorantiam. VI.

Iidem AA. & CC. *Mnaſeæ.*

INdebitum alieno nomine ſolutum repetitur ex 1
ratihabitione. Colligunt ex Ordin. Doctores ci-
tati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 14. cap. 14.* Duaren.
hoc tit. cap. 8. Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat.
verbo donatio num. 59.* vbi quòd datum per errorem 3
repetitur, ſi ille, qui dedit non tenebatur accipienti
iure naturali, aut ciuili.

L. Fideicommiſſum. VII.

Iidem AA. & CC. *Dionyſiæ.*

FIdeicommiſſum, vel legatum indebitum per er- 1
rorem facti ſolutum repeti poteſt. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Vide Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 14. cap. 14.* Padill. *in l. ſi poſt n. 6. & in l. cùm quis num. 7. 10. & 13. C. de iuris, & facti ignor.*

SVMMARIVM.

1 *Soluenti falſo Procuratori competere condictionem, non liberationem, & num. 2.*
3 *Soluens ſcienter indebitum falſo Procuratori, ab eo non repetit, quia cenſetur donare.*

L. Creditoris falſo. VIII.

Iidem AA. & CC. *Zyparo.*

1 SOluenti falſo procuratori condictio, non liberatiò competit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Cuiac. *in lib. 12. quæſt. Papin. ad l. ſi vendidero, §. ſi Titius, ff. de furtis, & lib. 24. obſeruat. 28.* Donat. à Fina *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 3. num. 8. pag. 466. in princ.* vbi dicit quòd ſoluens ſcienter indebitum falſo Procuratori, ab eo non repetit, quia cenſetur donare, de quo etiam Menchaq. *controuerſ. vſufreq. cap. 63. num. 12. cum ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Dominum ſoluendo ex contractu falſi Procuratoris, ſiue geſtoris ſine mandato, videri approbare contractum.*

2 *Soluens ſcienter indebitum donare videtur.*

L. Indebitum. IX.

Iidem AA. & CC. *Gratianæ.*

1 DOminus ſoluendo ex contractu falſi Procuratoris, ſiue geſtoris ſine mandato videtur approbare contractum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd ſoluens ſcienter indebitum donare videtur, vt per *l. Hiſp. 30. tit. 14. part. 5.* vbi *gloſ. 1.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 14. cap. 14. in princ.* Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo donatio num. 59. poſt med.*

L. Si quis ſeruum. X.

Imp. IVSTINIANVS A. *Iuliano P. P.*

1 DEbitor alternatiuè ad duo, ſoluens vtrumque habet electionem quòd repetat, ſicut habebat antequam ſolueret. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* poſt omnes Giphan. *tom. 1. pag. 240.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Robert. *lib. 1. de ſentent. cap. 14. pag. 1.* Duaren. *hoc tit. cap. 9.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 14. cap. 18.* Cuiac. *lib. 8. obſeruat. 35. l. Hiſpan. 39. tit. 14. part. 5.* vbi ſtatuitur quòd debitor alternatiuus vtrumque per errorem ſoluens, repetit vnum quod malit.

SVMMARIVM.

1 *ratione Dubitationis oriri condictionem indebiti, ſicut ratione erroris, & num. 2.*

3 *Dubius & ignorans æquiparantur.*

L. Pro dubietate. XI. & vlt.

Idem A. *Iuliano P. P.*

1 RAtione dubitationis oritur condictio indebiti, ſicut ratione erroris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 30. tit. 14. part. 5. verſ. E otroſy dezimos*, vbi ſtatuitur quòd dubitans an aliquam pecuniam debeat, ſi eam ſoluat, probato indebito ſoluto recuperat, Duaren. *hoc tit. cap. 3.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 14. cap. 14.* vbi Oſvvald. *lit. C.* Mench. *controuerſ. vſufreq. part. 1. cap. 63. num. 4.* vbi *num. 12.* idem eſſe in eo aſſerit, qui dolo inductus & perſuaſus ſoluerit.

Notatur etiam ad hoc quòd dubius & ignorans 3
æquiparantur, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, C. de reuocan. donat. in præfat. num. 99.* Balb. *de præſcript. 2. part. 3. princ. q. 2. num. 9.* Pincl. *in auth. niſi, num. 60. col. 2. C. de bonis matern.*

De condictione ob cauſam datorum.

TIT. VI.

CAVSA ponitur pro re, id eſt, pro cauſa futura, ſeu finali, cùm propriè loquendo cauſa vocetur, quæ eſt præterita; res verò dicatur, quæ futura eſt. *l. 1. ff. de cond. ob turpem cauſ.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. de materia vide Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 14. cap. 20. & 21. cum ſeq. l. Hiſp. 43. tit. 14. part. 5.* Duaren. *hoc tit. cap. 2. & 3.* Menchaq. *controuerſ. vſufrequent. par. 2. cap. 59. num. 20. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Contractus principalis ſi corruit, pacta adiecta minimè ſubſiſtere.*

2 *Datum intuitu matrimonij illiciti per condictionem ob cauſam repeti.*

3 *Pactum factum de lucranda dote ſoluto matrimonio non extenditur ad matrimonium putatiuum, & ſic ad caſum in quo matrimonium diſſolutum eſſet propter eius inualiditatem.*

4 *Matrimonium non lucratur dotem ex pacto, vel ſtatuto.*

5 *Dos data ſponſo vt nuptiæ ſequantur, eis non ſecutis, repetitioni locus eſt.*

6 *Pactum de dote lucranda minimè obſeruandum in matrimonio putatiuo. ſecus eſt in communione bonorum quæ matrimonio conſtante acquiruntur, num. 7. & 8.*

9 *Arrhæ non debentur quando matrimonium non tenet.*

10 *Matrimonio ceſſante, non erit locus vſucapioni pro dote.*

11 *Contractus principalis quando non valet, ſimiliter non valet confeſſio, vel alia qualibet clauſula poſita in tali contractu.*

12 *Contractus cauſa ceſſante, idem contractus ceſſat.*

L. Pecuniam I.

Imp. ANTONIN. A. *Calliſthenidi.*

COntractus principalis ſi corruit, pacta adiecta 1
minimè ſubſiſtunt. Item datum intuitu matri- 2
monij illiciti per cōdictionem ob cauſam repetitur. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald.

Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 7. verſo*, Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

3 Vide Roder. Xuat. *in l. 1. tit. de bonis acquiſitis n. 5. pag. 231. in noua impreſſ.* vbi quòd pactum factum de lucranda dote ſoluto matrimonio non extenditur ad matrimonium putatiuum, & ſic ad caſum in quo matrimonium diſſolutum eſſet propter eius inualiditatem, putà propter conſanguinitatem, vel ſimilem cauſam, & *num.* 7. intelligit quando matrimonium habet perpetuam cauſam prohibitionis, puta conſanguinitatis, affinitatis, vel fragilitatis; ſed ſi temporalem, puta inſtantes metus, tunc ſecus eſſet, metu ceſſante.

4 Tiraq. *de iure mariti gloſſ. 8. num.* 237. vbi quòd maritus putatiuus non lucratur dotem ex pacto, vel ſtatuto.

5 Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 14. *cap.* 20. vbi quòd dos data ſponſo, vt nuptiæ ſequantur, eis non ſequutis, repetitioni locus eſt.

6 Cou. *de ſponſalib. part. 2. cap. 7. §. 1. num.* 9. vbi ait pactum de dote lucranda minimè eſſe obſeruandum in matrimonio putatiuo, & citat Hippol. *ſing.* 129. Bald. Nouell. *in tract. de dote part.* 11. *§. hactenus*

7 *num.* 25. *&* 29. additque ipſe Cou. ſe contrarium exiſtimare in communione bonorum, quæ matrimonio conſtante acquiruntur.

8 Gama *Luſit. deciſ.* 89. *num.* 2. vbi ait quòd ſtante ſtatuto quòd coniux ſuperuiuens lucretur certam partem dotis, vel ſi id per pactum conueniatur, non eſt locus pacto, aut ſtatuto ſi matrimonium eſt putatiuum, aut nullum per impedimentum iuris; ſecus dicit in acquiſitionis bonorum diuiſione, quia vterque acquirit, alter acquirendo, alter conſeruando, ideò rationis eſt vt quamuis verè coniugati non ſint, cùm verè vterque acquirit, vterque partem illorum acquiſitorum habeat. Idem Gam *deciſ.* 355. *num.* 3. vbi dicit quòd ſi impediatur matrimonium iuris auctoritate, & dos promittatur & ſoluatur, repeti poteſt condictione ob cauſam, quia vbi matrimonium non ſortitur effectum, ibi neque dotis promiſſio valet, immo dos data repeti poteſt.

9 Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduocat. verbo ſacramentum matrimonij num.* 41. vbi quòd arrhæ non debentur quando matrimonium non tenet.

10 D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part. 4. num. 6. in med. & in fine*, vbi quòd ſi ceſſet matrimonium, non erit locus vſucapioni pro dote, quia ſcilicet vbi matrimonium ceſſat, ideſt, non valuit, ita etiam nec dos eſſe poteſt. Idem D. Barboſ. *in l. ſi cùm dotem* 23. *§. fin. num. 8. eod. tit.* vbi tenet quòd priuilegium *l. in rebus* 30. *C. de iure dot.* transferens dominium dotis ipſo iure in mulierem ſoluto matrim. habet locum in dote putatiua, cùm & hoc pertineat ad faciliorem ipſius dotis exactionem, & reſpondet textum in præſenti in contrarium facientem procedere attento iure antiquo, ſecundùm quod dominium dotis veræ non transferebatur in mulierem ipſo iure; cæterùm hodie cùm ipſo iure transferatur in matrimonio vero, idem erit recipiendum in putatiuo, iuxta reg. *dict. l. ſi cùm dotem §. fin.* vnde hodie non competeret condictio ob cauſam, niſi quando res dotales non extant, & *ibidem num.* 14. refert hunc text. loqui in pacto de lucranda dote, reſpiciente ſolum commodum mariti, cui non poteſt eſſe locus in matrimonio putatiuo, quia cautum in matrimonio vero, locum habet in matrimonio putatiuo in fauorem mulieris, vt obtineat faciliùs dotem, non autem in fauorem mariti, vnde meritò ait quòd vbi matrimonium eſt putatiuum, lucrum non acquirirut matrimonio, niſi ſit reciprocum, quod æquè poteſt tendere in fauorem mariti, & mulieris, & ideo, prædictæ lucrorum communicationi debet eſſe locus etiam in matrimonio putatiuo, & *num.* 18. *verſ. ſecundo*, per hunc text. tenet quòd quoties in matrimonio putatiuo ceſſat fauor dotis, diſpoſita in matrimonio vero, non obtinebunt locum in putatiuo.

Perinde eſt ac ſi interpoſitum non eſſet, &c.] Notatur ad hoc quòd quando contractus principalis non valet, nec tenet, ſimiliter non valet confeſſio, vel alia quælibet clauſula poſita in tali contractu, vt per Anton. Gom. *l. 45. Tauri n.* 30. *in princ.* Decian. *reſp.* 104. *num.* 14. *vol.* 2. Surd. *deciſ. 7. num.* 29. Valaſc. *conſ.* 85. *num.* 3. Reinoſo *obſeru.* 41. *num.* 15. 11

Notatur etiam ad hue quòd ceſſante cauſa contractus, ceſſat idem contractus, vt per Tiraq. *in tract. Ceſſante cauſa, part. 1. num* 58. 12

L. Si vt proponis. II.

Imp. ALEXANDER A. *Aſclepiadi.*

DOnatum filiæ vt ſoluat creditoribus paternis ea non ſoluente repetitur per hæredem patris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4 fol.* 8. 1

Hanc eandem concl ex hoc text deſumunt Duaren. *hoc tit. cap.* 2. Oſvvald. *ad Donell. enucleatum lib.* 14 *cap.* 20 *lit. B.* 2

SVMMARIVM.

1 *Pactum in donatione appoſitum ne liceat donatario alienare, operari quòd aut pactum ſeruetur, aut res condicatur donata, & num* 2.

3 *ſimplex Pactum de non alienando non impedit dominij tranſlationem in tertium, in quem res alienari fuit probibita, tranſlato titulo venditionis, vel alio legitimo. ſecus in probibitione alienationis per viam maioratus, num. 4. & quando bona relinquuntur cum onere anniuerſarij, & probibitione alienationis, num. 5. vel quando in pacto fuit conuentum quòd eo caſu, quo deuentum fuerit ad aliquem actum alienationis, res ſit inempta, vel venditio habeatur pro non facta, num. 6. vel ſi dictum fuerit, Vendo, vel dono hoc pacto vt non liceat alienare, & ſi ad aliquem actum alienationis perueneris, tunc dominium ad me reuertatur, & in eum caſum ex nunc conſtituto te poſſidere meo nomine, num. 7. ſi ſimul cum pacto de non alienando, iuramentum interueniat, an impediatur dominij tranſlatio, num.* 8.

9 *Alienationis prohibitio facta per teſtatorem in vltima voluntate, ſi iuſtam cauſam exprimat valida eſt. quando cum legis prohibitione, domini directi prohibitio concurrit, res non poteſt alienari, etiam in caſu prima ſtante prohibitione: vbi fuit appoſitum pactum quòd emphyteuta non poterit alienare, tunc interdicta cenſetur omnis alienatio. num.* 10.

L. Ea lege. III.

Impp. VALER. & GALLIEN. AA. *Aurelio, & Alexandra.*

PActum in donatione appoſitum ne liceat donatario alienare, operatur quòd aut pactum ſeruetur 1

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

uetur, ant tes donata condicatur. Colligunt ex Ordin. Doct. citati *ad l. 1. n. 1. ſup hoc tit.* Aloyſ. Leo *in fol. 8. verſo.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Robert. *lib. 3. ſentent. cap.* 24. Pileus *qu.* 68. Caſſan. *in conſuet. Burgun. §. 5. gloſ.* 3. Duen. *reg.* 277. *verſ. limita tertiò*, Roder. Xuar. *alleg. 9. num.* 15. vbi ait hanc leg. loqui quando donans ſtetiſſet in meris finibus alienationis, & ſic quando ſolummodo donans, ſeu contrahens appoſuit pactum de non alienando, & ad nihil aliud vltrà proceſſum fuit, quo caſu hoc pacto non obſtante, etiamſi donatarius alienet, transfert dominium, licèt ipſe teneatur ad intereſſe pacti non ſeruati. Idem Roder. Xuar. *alleg. 19. num. 12. verſ. iuuat*, vbi ait in hoc text. ſtatutum eſſe quòd ſi donaui alicui fundum ſub hoc pacto ne alienaret, quòd ſi non obſtante pacto alienauit, quòd valuit alienatio quoad transferendum dominium, & mihi donanti non competit actio contra tertium poſſeſſorem, ſed ſolummodo contra donatarium, eo quia non obtemperauit conditioni, imò contrauenit, habeo conditionem ob cauſam, quæ eſt perſonalis. Greg. Lop. *l. 43. verbo non vale, tit. 5. part.* 5. vbi quòd prohibita alienatione per pactum dominium tranſit. Anton. Gom. *l. 45. Tauri num.* 25. vbi dicit haberi quòd ſi quis donauit alteri aliquam rem hoc pacto vt eam non alienet, non prohibetur alienare, ſed tantùm tenetur donatori, vel hæredibus eius ad intereſſe, Socin. *reg. 75. in addit.* Donat. à Fina *tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 37. de pactis num. 7. pag.* 644. vbi quòd non valet pactum quòd quis rem ſuam propriam non alienet. Donel. *ad l ſi ita quis* 135. §. *ea lege num. 6. ff de verbor. ſignif.* vbi de intellectu. Theſaur. *quæſt. forenſ. lib. 2. q. 81. num.* 2. vbi declarat hanc leg.

3 Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd ſimplex pactum de non alienando non impedit dominij tranſlationem in tertium, in quem res alienari prohibita fuit, tranſlata titulo venditionis, vel alio legitimo, vt per Tiraq. *de conſtituto part. 1. num. 31. cum ſeqq.* Bernard. *reg.* 208. vbi Salzed. Garcian. Falcon. *reg.* 334. Anton. Gom. *l. 40. Tauri à num.* 13. Villalob. *in ærario commun. verbo alienationis prohibitio num.* 138. Roland. *conſ. 62. lib.* 2. Menchaq. *de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 10. num. 82. cum ſeqq.* Ioſeph. Ludou. *tom. 3. commun. opin. tit. de empt. concl. 3. verſ. ſimplex pactum pag.* 576. Menoch. *conſ. 63. num. 1. cum ſeqq.* Gutier. *in l. nemo poteſt, ff. de legatis 1. num. 57. & 58. & de iuram. confirmat. part. 1. cap. 45. num.* 1. Matienſ. *l. 3. gloſſ. 8. num. 3. tit. 10. lib. 5. nouæ Recop.* Azeued. *l. 11. num. 10. tit. 6. eod. lib.* 5. Vincent. de Franchis *deciſ. 355. num.* 1. Surd. *deciſ. 254. num.* 11. Viui. *deciſ. 471. num. 1. & 2.* Flamin. Chartar. *deciſ. 104. num.* 5. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 68. num.* 10. Magon. *Florent. deciſ.* 112. Giurba *deciſ. 79. num. 31. & deciſ. 92. num.* 22. Fontanel. *de pactis nuptialib. clauſ. 4. gloſſ. 25. num.* 56. Theſaur. *dict. lib. 2. quæſt. 81. num.* 1. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 30. num.* 3. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo prohiberis num. 1. & de renou. emphyt. quæſt. 12. num. 16. cum ſeqq.* Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concl. 16. conſid.* 1. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo alienatio num.* 7. Ceoall. *commun. contra commun. quæſt. 673. & quæſt. 756. num. 1. & 2.* Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q.* 25. Aluarez *de priuileg. pauperum part. 1. quæſt. 22. num* 6.

4 Limita primò in prohibitione alienationis per viam maioratus, et ſi maioratus ex tertia & quinta parte bonorum non fiat, ſed ex aliis bonis ab eis, qui deſcendentes, vel aſcendentes legitimos non habent, tunc enim alienatio impeditur, & dominij tranſlatio, Molin. *de primog. lib. 1. cap. 6. num. 31. & 36.* Mieres *eod. tract. part. 4. q. 1. num. 1. & 57. & 65.* Surd. *conſ. 399. num.* 2. D. Barboſ. *in l. diuortio, in princ. part. 2. num. 10. ff. ſoluto matr.* Caſtill. *controuerſ. lib. 4.*
cap. 9. num. 84. Garcian. Falcon. *reg. 334. num.* 7. & 5
quando bona relinquuntur cum onere anniuerſarij, & prohibitione alienationis, Perez de Lara *de anniuerſ. & capellan. lib. 1. cap. 6. num.* 18. Caſtill. *d. cap. 9. à num.* 9.

Limita ſecundò quando in pacto fuit conuen- 6
tum quòd eo caſu, quo deuentum fuerit ad aliquem actum alienationis, res ſit inempta, vel venditio habeatur pro non facta, quia iſtud pactum reſolutiuum vim habet pacti legis commiſſoriæ, ex qua transfertur dominium ipſo iure, Salzed. *ad Bernard. reg. 208. verſ. quartò limita*, Viui. *deciſ. 471. num.* 9. Cardin. Mantic. *d. tit. 30. n.* 31.

Limita tertiò ſi dictum fuerit, Vendo, vel dono 7
hoc pacto vt non liceat alienare, & ſi ad aliquem actum alienationis perueneris, tunc dominium ad me reuertatur, & in eum caſum ex nunc conſtituo te poſſidere meo nomine, ita Salzed. *ad Bernard. reg. 208. limit. vlt.* Cæpol. *caut.* 32. Anton. Gom. *d. l. 40. Tauri num.* 20. vbi *num. 21. & 22.* latè & ſubtiliter fundat prohibitionem huiuſmodi ſolum habere locum durante vita prohibiti, & eius, qui ſe obligauit non alienare, non verò poſt eius mortem, Molin. *d. lib. 1. cap. 12. num. 32. verſ. per quem text.* Azeued. *d. l. 11. num.* 11. Mieres *de maioratu part. 3. quæſt. 9. num.* 3. Theſaur. *d. lib. 2. q. 81. n.* 16. Cardin. Mantic. *d. tit. 30. num. 26. cum ſeqq.* Caſtill. *controuerſ. lib. 5. cap. 80. n. 21. & 24.*

Vtrùm autem ſi ſimul cum pacto de non alie- 8
nando iuramentum interueniat, dominij tranſlatio impediatur. In hac quæſtione quamuis affirmatiuam partem tueantur Roland. *conſ. 6. num. 35. & 54.* Cephal. *conſ. 41. à num. 10 lib.* 1. Menoch. *conſ. 63. num.* 20. Cartoc. *deciſ. 117. num.* 18. Contrariam tamen negatiuam, immo iuramentum in hoc caſu tranſlationem dominij non impedire, defendunt meritò Anton. Gom. *l. 53. Tauri num. 58. verſ. ſecundò principaliter*, Anton. Gabr. *commun. tit. de pignoribus concl. 1. num.* 8. Hieron. Gabr. *conſ. 66. num. 10. lib.* 1. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 158. Theſaur. *d. lib. 2. quæſt. 81. num.* 9. Surd. *conſ. 399. num. 3. & 18.* Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. cap. 45. num.* 4. Cardin. Mantic. *d. tit. 30. num. 19. & tit. 32. num.* 17. Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 1. lit. A, concl. 266. num.* 1. Giurb. *deciſ. 92 num.* 23. Fontan. *de pactis nupt. clauſ. 4. gloſſ. 25. à num.* 65. Niſi cum pacto de non alienando & iuramento interueniat generalis hypotheca, quæ in omnibus inſtrumentis hodie adſcribi conſueuit, quia tunc bene impeditur alienatio, vt reſoluunt Roland. *conſ. 32. à num. 39. & conſ. 62. num 34. 39. & 40. lib.* 1. Gutier. *in repet d. l nemo poteſt num.* 45. Fontanel. *d gloſſ. 25. num.* 61. Cardin. Mantic. *dict. tit. 30. num. 20. & 21.* Theſaur. *d q. 81. num. 9. verſ. à quibus tamen*; quicquid teneant Hier. Gabr. *d. conſ. 66. à n.* 10. & Surd. *conſ.* 399. *conſ. 399. n. 44. verſ. nec facit.*

In gloſſ. *Alienet.* ibi, *item etiam in vltima vo-* 9
luntate, &c. Notatur ad hoc quòd valet prohibitio alienationis facta per teſtatorem in vltima voluntate ſi iuſtam cauſam prohibitionis exprimat, vt per Anton. Gom. *lib. 40. Tauri num.* 38. vbi iuſtam & legitimam cauſam eſſe dicit ſi res erat maiorum ſuorum, vel ſi eam habuit à Rege, ſeu Imperatore, vel ſi hæres, aut legatarius, cui rem reliquit, erat maior, vel ſi fuit facta prohibitio fauore alicuius certæ perſonæ, vt ſi prohibuit rem alienari, quia voluit rem

peruenirí

peruenirl alicui de genere, vel alteri perſonæ, Molin. *de primog. lib. 1. cap. 6. num. 32. & 33.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 19. princ. num. 79.* Azeued. *l. 11. num. 10. tit. 6. lib. 5. noua Recop.* Gutier. *practic. lib. 2. quæſt. 115. per tot.* Anton. Fab. *de error. pragmat. decad. 87. errore 30.* Perez de Lara *de anniuerſar. & capellan. lib. 1. cap. 6. num. 1. & 2.*

10 Notatur hæc gloſſ. ad hoc quòd quando cum legis probibitione domini directi prohibitio concurrit, res non poteſt etiam in caſu, prima prohibitione ſtante, permiſſo alienari, vt per Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 6. num. 2. in med. & cap. 7. num. 34.* Per hanc gloſ. etiam reſoluit quòd vbi fuit appoſitum pactum quòd emphyteuta non poſſit alienare, tunc interdicta cenſetur omnis alienatio, etiam neceſſaria, & aliàs permiſſa.

S V M M A R I V M.

1 *Cauſâ, ob quam obligatio facta eſt, non ſequuta, liberatio condicitur.*

2 *Confeſſum ſe plus recepiſſe quàm reuera receperit, poſſe non recepti liberationem condicere.*

L. Si cùm exiguam. I V.

Iidem AA. & VALER. C. *Æmiliæ.*

1 CAuſa, ob quam obligatio facta eſt, non ſequuta, liberatio condicitur; ſiue confeſſos ſe plus
2 recepiſſe quàm re vera receperit, poteſt non recepti liberationem condicere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Vide Duaren, *hoc tit. cap. 3.*

S V M M A R I V M.

1 *Datum militi, occaſione procurationis non ſequuta condici, & num. 2.*

3 *Datum ob aliquam cauſam honeſtam poſſe repeti causà non ſequuta, aut ſi in aliqua forma impleatur cauſa.*

4 *Modus impoſſibilis adeò reddit cauſam irritam, vt pecunia data ob id repeti poſſit.*

L. Si militem ad negotium. V.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Martiali.*

1 DAtum militi occaſione procurationis non ſequutæ condicitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 7. tit. 5. part. 3.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 19. cap. 11. col. antepen. verſ. cognito.* Cardoſ. *in praxi iudic. verbo donatio num. 55.* vbi quòd datum ob
3 aliquam cauſam honeſtam poteſt repeti cauſa non ſequuta, aut ſi in alia forma cauſa impleatur.

Reſtitui tibi competens, &c.] Ergo videtur in præ-
4 ſenti probari quòd modus impoſſibilis adeò reddit contractum irritum, vt pecunia data ob id repeti poſſit, & ita nec exceptionem producat, contra certam iuris concluſionem, quòd modus impoſſibilis non efficit contractum irritum, & Doctores ex gloſ. deducunt *in l. cùm donationis, C. de tranſactionib.* vbi Padill. *num. 8.* pluribus modis reſpondit ad hunc text. Sarmien. *ſelectar. interpret. lib. 2. cap. 3. à num. 8. vſque ad num. 13.* quinque intellectus præſtans, illúdque tanquam verum & omnino tenendum approbat *eodem num. 13.* vt ſcilicet opinio Doctorum, qui volunt quòd modus impoſſibilis non reddat inutilem contractum, vera ſit in terminis gloſſ. *in d. l. cùm donationis*, veluti in contractibus, quorum natura eſt vt hinc inde obligatio conſtituatur, alioquin claudicatio in contractibus admitteretur, quæ regulariter eſt prohibita; ideo in omnibus aliis contractibus modus impoſſibilis efficit vt in effectu ſi non impleatur id, quod conuenit, etiam ex cauſa impoſſibili, ille, qui impleuit, nunquam remaneat in damno, & ita qui hominem liberum, vel rem ſacram ignoranter emit, non amittet pretium quod dedit, quòd impoſſibile ſit venditorem implere contractum. *l. liberi homines, l. æde ſacra, ff. de contrah. empt.* quod maxime in innominatis contractibus locum habet, cùm vires, quas de ſe non habent, ex implemento recipiant, ideo impoſſibile eſt, vt ille, cui adiectus eſt modus impoſſibilis, ex eo contractu agere poſſit, cùm actio oriatur propter implementum, non aliàs, vt *in l. ex placito, C. de rerum permut.* nam inter modum adiectum donationi, & inter alios contractus maximè intereſt, quia in donatione eſt pars accidentalis, poterat enim ſine eo pacto donatio ſtare, ſed in aliis contractibus modus ipſe eſt ſubſtantia contractus, cum niſi hinc inde obliget, ſtare non poſſit, vt *in l. in emptis, C. de contrah. empt.*

S V M M A R I V M.

1 *Ancillam datam vt dantis manumittatur filia, repeti ſi non manumittitur; ſecus ſi purè donata fuerit, num. 2. & 3.*

L. Cùm ancilla. V I.

Iidem AA. & CC. *Cyrioni & Plotioni.*

ANcilla data vt dantis filia manumittatur, ſi 1
non manumittitur, repetitur; quod ſecus eſt 2
ſi purè donata fuerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſub hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Sar- 3
mien. *ſelect. interpr. lib. 2. cap. 3. nu. 1. in med.* vbi ait hîc probari quòd ſi Titius dedit ancillam Sempronio, vt Sempronius manumitteret Titij filiam, quam poſſidebat, ſi verè ea libera erat, quam exiſtimabat ancillam, locus erit repetitioni, quia tunc impoſſibilis modus, qui poſſibilis à contrahentibus exiſtimabatur, locum facit repetitioni.

S V M M A R I V M.

1 *Defectum cauſæ in mente retentum non parere condictionem ob cauſam, & num. 2.*

3 *Voluntas in mente retenta nihilo vſui eſt. intellige vt num. 4.*

L. Si repetendi. V I I.

Iidem AA. & CC. *Gerontio.*

DEfectus cauſæ in mente retentus non parit 1
condictionem ob cauſam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *lib. 46. verſ. Mas ſi quando, tit. 14. part. 5.* vbi *gloſſ. 4.* Menoch. *conſ. 278. num. 22.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo donatio, num. 50.*

3 Notari ſolet ad hoc quòd volontas in mente retenta nihil operatur, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo libertis num. 20. C. de reuocand. donat. & in tract. Ceſſante cauſa, limit. 21. num. 1. cum ſeqq.* Brunot. à Sole *in locis communib. verb. propoſitum.* Greg. Lop. *d. l. 46.*
4 *gloſſ. 4.* vbi intelligit quantum ad commodum ipſius, qui in mente retinuit, Rot. *deciſ. 354. num. 6. part. 1. recent.* metipſum *de Axiom. iuris vſufrequent. axiom. 230. num. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Datum ob cauſam, cui recipiens non paruit, cùm poſſet, repeti per condictionem ob cauſam, & num. 2.*

3 *Datum ob cauſam impoſſibilem de iure, vel de facto, ſciente dante, non repeti.*

L. Dictam legem. VIII.

Iidem AA. & CC. *Flauiano.*

1 DAtum ob cauſam, cui recipiens non paruit cùm poſſet, repetitur per condictionem ob cauſam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1 ſuprà hoc tit.* poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4. fol. 8. verſo.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. 46. in princ. tit. 14 part. 5. vbi gloſ. 3.* Sarmient *ſelect. lib. 2. cap. 3. ſub num. 6.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 14. cap. 21.* vbi Oſvvald. *lit. C.*

3 In gloſſ. *Si non 2.* ibi, *vel diſtingue an qui dat*, &c. Notatur ad hoc quòd datum ob cauſam impoſſibilem de iure, vel de facto, ſciente dante, non repetitur, quia tunc dans videtur donare illud quod dedit; quod tamen non præſumitur quando impoſſibilitatem rei neſciebat, vt per Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo donatio num. 6.*

SVMMARIVM.

2 *Accipientem à libero, non implentem cauſam, condictione teneri; ſecus ſi accipiat à ſeruo proprio, num. 2.*

L. Si liber. IX

Iidem AA. & CC. *Bibulo.*

1 ACcipiens à libero non implens cauſam, con-
2 dictione tenetur; ſecus ſi accipiat à ſeruo proprio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Cauſâ non impletâ caſu fortuito, vt in Medico, ceſſare condictionem, & num. 2.*

3 *Famulus ſeruiens pro mercede, valetudine impeditus operas promiſſas præſtare, ſalarium pro eo tempore, & ſic durante infirmitate, habere non debet. ſecus quando infirmus alium in ſui defectum poſuit, num. 5. vel ſi poſt recuperatam ſanitatem tantum temporis deſeruiret, quantum ægrotauit, num 6.*

4 *Pretori infirmo debetur ſalarium tempore infirmitatis.*

7 *Facilius cuiuſcunque patriſfam. ſalarium debetur mortuo domino, ſi per eos non ſteterit quominus ſeruirent.*

8 *Famulo ſeruitium domini deſerenti pœna imponitur ex nouiori iure regni Caſtellæ.*

9 *Datum ob aliquam cauſam de futuro implendam, etſi ſtet pro dante quominus adimpleatur, poteſt ab illomet dante repeti.*

L. Pecuniam. X.

Iidem AA. & CC. *Canonianæ.*

CAuſa vbi non impletur caſu fortuito, vt in Medico, ceſſat condictio. Colligunt ex Ordin. 1
Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt *l. Hiſp. 9. tit. 8. part. 5.* Duaren. *hoc tit. c. 4.* Hippol. *ſing 693.* Aym. *conſ. 204. num. 25.* Sarmien. *ſelect. lib. 2. cap. 3. num. 6.* Menoch. *conſil. 132. num. 2.* Donell. *comment iuris ciuilis lib. 14. cap. 21.* vbi dicit quòd cauſa hîc non ſignificat finem, ſed litem & cauſam agendam, vbi latè Oſvvald. *lit. A.* Anton. Fab. *de erroribus pragmat. decade 45. errore 9.* vbi diſtinguit inter defectum cauſæ finalis, quæ etſi à caſu fortuito repetitioni locum dat, & impulſiuæ, quæ non niſi per eum ſtet à quo implendum, ſic accipit textum in præſenti Azumæ. *in tractat. de mora cap. 8. num. 4.*

In gloſſ. *Caſu.* ibi, *contingente in perſona agri con-* 3
ducentis, &c. Notatur ad hoc quòd famulus ſeruiens pro mercede valetudine impeditus operas promiſſas præſtare, ſalarium pro eo tempore, & ſic durante infirmitate habere non debet. Ita Bart. *in l. opere, ff. de vſufructu leg.* Capell. Tholoſ. *quæſt. 339.* Abb. *in cap. 1 de cleri agr. num. 6.* Gregor. Lop. *l. 7. verbo el ſeñor, tit. 2. part. 5.* Natt. *conſ. 229. num. 1.* Syloan. *conſ. 28. num. 2. & 23.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 3. num. 3.* Couarr. *lib. 3. var. cap. 13. num. 8.* Syluest. *in ſum. verbo famulus num. 2.* Villalob. *in ſuo ærario commun. opin. verbo famulus*, Soar. *in theſauro lit. I. n. 48.* Boaacoſ. *in tract. de famulis qu. 103.* Viui. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 44. de iure emphyt. num. 85. pag. 659.* Parlad. *quotid. differ. 130. §. 9. num. 1.* Azeued. *l. 9. num. 19. tit. 15. lib. 4. noua Recop.* Surd. *de aliment. tit. 4. qu. 23. num. 35.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. q. 3. num. 10.* Mol. *in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 2. qu. 28. num. 11.* D. Barboſ. *in l. diuortio, §. fin. part. 1. num. 20. ff. ſoluto matrim.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 2. cap. 19. quæſ. 5.* Alfar. *de officio fiſcalis gloſ. 39. num. 6.* Eſcobar *de ratiocin. cap. 27. num. 22.* Flores de Mena *var. lib. 1. qu. 8. §. 2. num. 17.* Gutier. *practic. lib. 4. qu. 52. num. 13.* Quamuis contrarium, immo famulum infirmum debere habere ne dum expenſas, ſed & ſalarium, minus bene ſuſtineant Tiraq. *in l. boues, §. hoc ſermone, num. 61. ff. de verb ſignif.* Perez *ad l. 1. verſ. plerumque tit. 2. lib. 1. Ordin. pag. 38.* Auila *ad cap. 1. Prætor. verbo ſalario num. 19.* dum tenet 4
quòd Prætori infirmo debetur ſalarium tempore infirmitatis.

Limita quando infirmus alium in ſui defectum 5
poſuit. nam tunc integrum ſalarium ei erit præſtandum, Azeued. *d. l. 9. num. 21.* Eſcobar *d. cap. 27. num. 25.* Gutier. *d. quæſt. 52. num. 15.* Vel ſi poſt 6
recuperatam ſanitatem tantum tempus deſeruiret, quantum ægrotus fuit; Eſcobar *d. cap. 27. num. 14.*

tom.24. Gutier. *dicta quæſt*. 52. *num*. 14. Azor. *citato loco*.

7 Aduerte quòd famulis cuiuſcunque patrisfamilias ſalarium debetur mortuo domino, ſi per eos non ſteterit quominus ſeruirent. nam ſi ipſorum culpa fuerint, nullum eis debetur ſalarium, *l*.8. *tit*.4. *lib*.4.
8 *fori*, Morla *d. quæſt*.28. *num*. 10. vbi ſubdit nouiori iure Regni Caſtellæ famulo ſeruitium domini deſerenti imponi pœnam, de qua *in l*. 2. *tit*. 21. *lib*. 6. *nouæ Recop*.

9 In gloſſ. *Repeti*. Notatur ad hoc quòd datum ob aliquam cauſam de futuro implendam, etſi ſtet pro dante quominus adimpleatur, poteſt ab illomet dante repeti, quando ille, qui dedit, non erat obligatus dare naturaliter, aut ciuiliter, ſed antequam donatarius inciperet adimplere, noluit donator vt adimpleretur, puta, Do tibi decem vt eas Romam, ſi antequam iter arriperes, dico quòd non vadas, poſſum repetere illa decem, quæ tibi dederam, vt per Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo donatio num*.54.

SVMMARIVM.

1 *per Aduocatum niſi ſteterit, non reddi ſalarium. & num*.2.
3 *Aduocatis ſalarium debetur ſi ante tempus decedant, cùm per illos non ſteterit quominus patrocinium præſtarent*.

L. Aduocationis. XI. & vlt.

Iidem AA. & CC. *Stratonicæ*.

1 SI non ſtetit per Aduocatum, non reddi ſalarium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l*. 1. *num*. 1. *ſup. hoc tit*.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Duaren. *hoc tit. cap*.4. Donell. *comment. iuris ciuilis lib*.14. *cap*.21. vbi Oſvvald. *lit. D*. Morl. *in emporio*
3 *iuris ciuilis part*.1. *tit*.2. *q*.28. *num*.12. vbi ait Aduocatis ſalarium deberi ſi ante tempus decedant, cùm per eos non ſteterit quominus patrocinium præſtarent, & *num*. 17. reſpondit in terminis huius text. Aduocatum ſalarium non percipere, quoniam per illum extiterit.

De condictione ob turpem cauſam.

TIT. VII.

ETIAM hîc *cauſa* ponitur pro re, id eſt, pro cauſa futura, vt in ſuperiori titulo, *l*. 1. *ff. eod. tit*. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia vide *l. Hiſpan*. 47. *tit*. 14. *part*.5. Duaren. *hoc tit*. Benedict. Capra, & Vezin. *tom*. 2. *commun. opin. lib*.4. *tit*. 5. *pag*. 466. Donell. *comment. iuris ciuilis lib*. 14. *cap*. 25. Couar. *in reg. peccatum, de regul. iuris in* 6. *part*. 2. §. 2. & 3. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo donatio num*.51. Molin. *de iuſtitia tract*.2. *diſp*.82. *cum ſeqq*. Rebell. *de obligation. iuſtit. part*.2. *lib*.18. *quæſt*.19.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſum ex turpi cauſa non poſſe repeti*.
2 *Officiales, & miniſtri officium ſuum gratis adminiſtrare obligati præmiū niſi turpiter non accipiunt*.
3 *Stipulatio, quæ turpitudinem continet, ipſo iure non valet*.
4 *Scriptura de promiſſione ob turpem cauſam non obligat*.
5 *Donatio facta concubinæ non valet*.
6 *Meretricibus an detur actio ſui quæſtus cauſa*.

L. Si ex cautione. I.

Imp. ANTONIN. A. *Ingenuo*.

PRomiſſum ex cauſa turpi non poteſt repeti. Col- 1
ligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol*.9. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot*. & Ximen. *in concord*.

Vide Acued. *l*. 1. *num*. 15. *tit*. 14. *lib*. 6. *nouæ Re-* 2
cop. vbi per hunc text. ait quòd officiales, & miniſtri officium ſuum gratis adminiſtrare obligati præmium niſi turpiter non debent accipere, Pichard. *in* §. *quod turpi ex cauſa* 24. *Inſtit. de inutilib. ſtipulat.*
num.1. vbi reſoluit ſtipulationem, quæ turpitudinem 3
continet, ſiue ex parte ſtipulantis, ſiue ex parte promittentis, ipſo iure non valere, & *num*.6. interpretatur textum in præſenti, vt procedat cùm turpitudo verſatur ex parte vtriuſque, vt conſtat ex illis verbis, *& quam fieri prohibitum eſt interpoſitam cautionem*, & tamen præſupponitur naturam fuiſſe obligationem, vt conſtat ex aliis verbis, ibi, *vt abſolutio ſequatur*, iuncta reg. *l. decem, ff. de verb. oblig*. Gam. *Luſit. deciſ*. 226.
num. 1. vbi dicit quòd ſcriptura de promiſſione ob 4
turpem cauſam non obligat, nec parit actionem contra promittentem.

Vnde donationem factam concubinæ non vale- 5
te, reſoluunt Afflict. *deciſ*. 102. Gam. *Luſit. deciſ*. 226. *per tot*. Pereg. *de iure fiſci lib*. 2. *tit*.9. Molin. *de Iuſtit. tract*.2. *diſp*. 275. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib*. 21. *tit*. 3. *num*. 12. Cabed. *Luſit. deciſ*. 116. *part*.2.

In gloſſ. *Ob turpem cauſam*. ibi, *item ſi promitto* 6
meretrici, &c. An in foro exteriori meretricibus ſui quæſtus gratia detur actio & retentio, & an in foro conſcientiæ poſſit petere, & retinere? vide Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor*. §.40. *num*. 2. & *l*.62. *Tauri num* 9. & *ibi* Anton. Gom. *n*.3. Mench. *lib*. 1. *controuerſ. illuſtr. cap*.48. *ex n*.3. Abb. *in cap. quia plerique, de immun. Eccleſ. num*.12. Nau. *in man. cap*.17. *à num*.34. *verſ. quartum*. Couarr. *in reg. peccatum part*.2. §.2. *num*. 1. & *ſeq*. Anton. Cordub. *in quæſt. Theolog. lib*.1. *quæſt*. 32. Mich. de Palatios *de contractib. lib*.5. *cap*. 12. *ex pag*. 482. *iuxta fin*. Mo1na *de contractib. tit. de donat*. §. *de perſonis inter quas cadere poſſit donatio, vel non, n*. 24. Mich. Salon. 2.2. *q*.62. *art*.5. *controuerſ*.4. *concl*.1. Gregor. de Valentia *tom*.3. *diſp*.5. *q*.6. *puncto* 5. *poſt dub*.5. Franc. Emman. *in ſum. p*.2. *cap*.40. *concl*.3. Domin. Bañes 2. 2. *q*.32. *art*.7. *dub*. 2. & *q*. 62. *art*.5. *dub*.5. Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ*.6. *n*.19. *cum ſeqq*. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib*.3. *q*.5. *num*.12. & *q*.6. Sayr. *in claui Regia lib*.10. *tract*.5. *cap*.3. *n*.26. Molin. *de iuſtit. tract*.2. *diſp*.94. Sanch. *de matrim. lib*.4. *diſp*.11. *num*.1. & 2. Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom*.1. *lib*.13. *tit*.26. *n*.13. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib*.10. *n*.191.

*tom.*24. Gutier. *dicta quæſt.* 52. *num.* 14. Azor. *citato loco.*

7 Aduerte quòd famulis cuiuſcunque patrisfamilias ſalariom debetur mortuo domino, ſi per eos non ſteterit quominus ſeruitent. nam ſi ipſi io culpa fuerint, oullum eis debetur ſalarium, *l.*8. *tit.*4. *lib.*4.
8 *fori*, Morla *d. quæſt.*18. *num.* 10. vbi ſubdit nouiori iure Regni Caſtellæ famulo ſeruitium domini deſerenti imponi pœnam, de qua *in l.* 2. *tit.* 21. *lib.* 6. *nouæ Recop.*

9 In gloſſ. *Repeti.* Notatur ad hoc quòd datum ob aliqoam cauſam de futuro implendam, et ſi ſtet pro dante quominus adimpleatur, poteſt ab illomet dante repeti, quando ille, qui dedit, non erat obligatus date natoraliter, aut ciuiliter, ſed antequam donatarius inciperet adimplete, noluit donatot vt adimpleretur, puta, Do tibi decem vt eas Romam, ſi antequam iter arriperes, dico quòd non vadas, poſſum repetere illa decem, quæ tibi dederam, vt per Cardoſ. *in praxi iudicum*, *verbo donatio num.*54.

SVMMARIVM.

1 *per Aduocatum niſi ſteterit, non reddi ſalarium. & num.*2.
3 *Aduocatis ſalarium debetur ſi ante tempus decedant, cùm per illos non ſteterit quominus patrocinium præſtarent.*

L. Aduocationis. XI. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Stratonicæ.*

1 SI non ſtetit per Aduocatum, oon reddi ſalarium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*
2 Hauc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Duaren. *hoc tit. cap.*4. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.*14. *cap.*21. vbi Oſvvald. *lit. D.* Morl. *in emporio*
3 *iuris ciuilis part.*1. *tit.*2. *q.*28. *num.*12. vbi ait Aduocatis ſalarium deberi ſi ante tempus decedant, cùm per eos non ſteterit quominus patrocinium præſtarent, & *num.* 17. reſpondit in terminis huius text. Aduocatum ſalarium non percipere, quoniam per illum extiterit.

De condictione ob turpem cauſam.

TIT. VII.

ETIAM hic *cauſa* ponitur pro re, id eſt, pro cauſa futura, vt in ſuperiori titulo, *l.* 1. *ff. eod. tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia vide *l. Hiſpan.* 47. *tit.* 14. *part.*5. Duaten. *hoc tit.* Benedict. Capra, & Vezin. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 5. *pag.* 466. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 14. *cap.* 25. Couat. *in reg. peccatum, de regul. iuris in* 6. *part.* 2. §. 1. *&* 3. Cardoſ. *in praxi iudicum*, *verbo donatio num.*51. Molin. *de iuſtitia tract.*2. *diſp.*82. *cum ſeqq.* Rebell. *de obligation. iuſtit. part.*2. *lib.*18 *quæſt.*19.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſum ex turpi cauſa non poſſe repeti.*
2 *Officiales, & miniſtri officium ſuum gratis adminiſtrare obligati præmiū niſi turpiter non accipiunt.*
3 *Stipulatio, quæ turpitudinem continet, ipſo iure non valet.*
4 *Scriptura de promiſſione ob turpem cauſam non obligat.*
5 *Donatio facta concubinæ non valet.*
6 *Meretricibus an detur actio ſui quæſtus cauſa.*

L. Si ex cautione. I.

Imp. ANTONIN. A. *Ingenuo.*

PRomiſſum ex cauſa turpi non poteſt repeti. Col- 1
ligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.*9. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Vide Azeued. *l.* 1. *num.* 15. *tit.* 14. *lib.* 6. *nouæ Re-* 2
cop. vbi per hunc text. ait quòd officiales, & miniſtri officium ſuum gratis adminiſtrare obligati præmiom niſi turpiter non debent accipere, Pichard. *in* §. *quod turpi ex cauſa* 24. *Inſtit. de inutilib. ſtipulat.*
*num.*1. vbi reſoluit ſtipulationem, quæ turpitudinem 3
continet, ſiue ex parte ſtipulantis, ſiue ex parte promittentis, ipſo iure non valet, & *num.*6. interpretatur textum in præſenti, vt procedat cùm turpitudo verſatur ex parte vtriuſque, vt conſtat ex illis verbis, *& quam fieri prohibitum eſt interpoſitam cautionem*, & tamen præſupponitur ortam fuiſſe obligationem, vt conſtat ex aliis verbis, ibi, *vt abſolutio ſequatur*, iuncta reg. *l. decem, ff. de verb. oblig.* Gam. *Luſit. deciſ.* 226.
num. 1. vbi dicit quòd ſcriptura de promiſſione ob 4
turpem cauſam non obligat, nec parit actionem contra promittentem.

Vnde donationem factam concubinæ oon vale- 5
re, reſoluunt Afflict *deciſ.* 102. Gam. *Luſit. deciſ.*226. *per tot.* Pereg. *de iure fiſci lib.* 2. *tit.*9. Molin. *de Iuſtit. tract.*2. *diſp.* 275. Cardio. Mantic *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 21. *tit.*3. *num.* 12. Cabed. *Luſit. deciſ.* 116. *part.*2.

In gloſſ. *Ob turpem cauſam.* ibi, *item ſi promitto* 6
meretrici, &c. An in foro exteriori meretricibus ſui quæſtus gratia detur actio & retentio, & an in foro conſcientiæ poſſit petere, & retinere? vide Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.* §. 40. *num.* 2. *& l.*62. *Tauri num.*9. & *ibi* Anton. Gom. *n.*3. Mench. *lib.*1. *controuerſ. illuſtr. cap.*48 *ex n.*3. Abb. *in cap. quia plerique, de immun. Eccleſ. num.*12. Nau. *in man. cap.*17. *à num.*34. *verſ. quartum.* Couarr. *in reg. peccatum part.* 2. §. 2. *num.* 1. *& ſeq.* Anton. Cordub. *in quæſt. Theolog. lib.*1. *quæſt.* 32. Mich. de Palarios *de contractib. lib.*5. *cap.* 11. *ex pag.* 482. *iuxta fin.* Mozz *de contractib. tit. de donat.* §. *de perſonis inter quas cadere poſſit donatio, vel non, n.*24. Mich. Salon. 2. 2. *q.*62. *art.*5. *controuerſ.*4. *concl.*1. Gregor. de Valentia *tom.*3. *diſp.*5 *q.*6. *puncto* 5. *poſt dub.*5. Franc. Emman. *in ſum. p.*2. *cap.*40. *concl.*3. Domin. Bañes 2. 2. *q.*32. *art.*7. *dub.* 2. *& q.* 62. *art.*5. *dub.*5. Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.*6. *n.*19. *cum ſeqq.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.*3. *q.*5. *num.*12. *& q.*6. Sayr. *in claui Regia lib.*10. *tract.*5. *cap.*3. *n.*26. Molin. *de iuſtit. tract.*2. *diſp.*94. Sanch. *de matrim. lib.*4. *diſp.*11. *num.*1 *&* 2. Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.*1. *lib.*13. *tit.*26. *n.*13. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*10. *n.*191.

SVMMARIVM.

1 *Datum libidinis cauſa non repeti, & num. 2.*
3 *Datum ob turpem cauſam non repeti, ſi ex vtraque parte extat turpis cauſa.*
4 *in pari Cauſa melior eſt conditio poſſidentis.*
5 *Fœmina an detur actio ad pecuniam ob fornicationem promiſſam.*
Gloſſa reprobata. ibid.

L. Cùm te. II.

Idem A. Longino.

1 DAtum libidinis cauſa non repetitur, cùm in pari cauſa turpitudinis melior ſit conditio poſſidentis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 53. tit. 14. part. 5.* vbi ſtatuitur quòd mulieri bonæ famæ libidinis cauſa datum, licèt ipſa, vt promiſit, non immiſceatur, repeti non poſſe, quia cùm ex vtraque parte verſetur turpitudo, potior eſt conditio poſſidentis. Cardin. Mantic. *de tacitu & ambiguis conuent. tom. 2. lib. 13. tit. 26. num. 24.* Fortun. Garc. *in l. iuriſgentium, §. ſi ad maleficium, ff. de pactis,* Palat. *in repet. rubr. de donation. inter virum & vxor. §. 40. num. 9.* Gam. *Luſitan. deciſ. 223. num. 3.* vbi quòd in pari cauſa turpitudinis potior eſt conditio poſſidentis. Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduocat.*
3 *verbo donatio num. 51.* vbi quòd datum ob turpem cauſam, non repetitur ſi ex vtraque parte extat turpis cauſa. nam in pari cauſa turpitudinis melior eſt conditio poſſidentis; ſi tamen ſit turpitudo ex parte accipientis tantùm, repetitur quod fuit datum ab illo, qui dedit, non tamen ſi turpitudo ſit à parte dantis, vel ab vtraque parte. *l. 1.* vbi Doctor. *ff. hoc tit.*

4 *Cùm in pari cauſa,* &c.] Notatur ad hoc quòd in pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis, vt per Neuizan. *conſ. 79. num. 27.* Oſach. *deciſ. 108. num. 18.* Vincent. de Franchis *deciſ. 167. num. 13.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 66. num. 7.* metipſum *de Axiom. iuris vſufrequent. axiom. 182. num. 5.*

5 In gloſſ. *Deſideras.* Communiter reprobatur, dum innuit fœminam agere non poſſe ad pecuniam ob fornicationem promiſſam, per Palat. *dicto §. 40. num. 9.* qui reſpondet ad fundamentum contrarium, quòd iſta promiſſio eſt turpis, ſeu ex turpi cauſa facta, & ideo non valet, non eſſe verum, quia meretrix in eo quòd eſt meretrix, turpiter facit, ſed ex quo talis eſt, non turpiter accipit, nec turpiter ſtipulatur, Couarr. *in regul. peccatum, part. 2. §. 2. num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Officialem accipientem aliquid per concuſſionem prætextu officij, accepta reſtituere, & criminaliter puniri, & num. 2.*
3 *Actio criminalis & ciuilis inſimul inſtitui poteſt coram eodem iudice.*
4 *Iudex an & quando teneatur crimine & pœna concuſſionis, & ad quid, num. 5.*
6 *Concuſſio quid.*

L. Quòd euitandi. III.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Dizonti militi.*

OFficialis prætextu officij aliquid per concuſſionem accipiens accepta reſtituit, & criminaliter punitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Paris de Puteo *de ſyndic. verbo iudex cap. 7. num. 1.* Grammat. *conſil. 51. num. 15. in fine,* Robert. *lib. 1. ſentent. cap. 11.* Anton. Gomez *variarum tom. 3. cap. 6. num. 10.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo donatio num. 53.* latè Farinac. *in praxi crimin. part. 3. q. 111. num. 39. cum ſeqq.* 2

Poſt reſtitutionem pecuniæ, &c.] Notatur ad hoc quòd inſimul coram eodem iudice poteſt agi criminaliter ad publicam vindictam, & ciuiliter pro reſtitutione, ſeu damnis rei ſubtractæ, ita vt veniat reſtitutio huiuſmodi in conſequentiam condemnationis criminalis, vt per Matant. *de ordine iudic. part. 4. diſtinct. 1. num. 20.* Surd. *de aliment. tit. 7. q. 16. num. 70.* D. Barboſ. *in l. ſi ab hoſtibus, §. 5. num. 46. & 50. ff. ſoluto matrim.* Parlad. *ſeſquicent. quotid. different. 138. num. 10.* Farinac. *in praxi crimin. quæſt. 165. num. 24. cum ſeqq.* Buccaron. *de different. inter iudicia ciuilia & criminalia, proœm. 1.* 3

Inultum non patietur.] Pœna ſcilicet extraordinaria, ſecundùm gloſſ. *verbo coërcet in l. 1. ff. de concuſſion.* Paris de Puteo *de ſyndicatu, in verbo iudex cap. 7. ſub num. 3.* Anton. Rondinell. *de ſyndic. official. n. 53. verſic. extraordinariè punitur,* Menoch. *de arbitr. caſu 342. num. 12.* Farinac. *d. part. 3. quæſt. 111. num. 40.*
vbi *num. 42.* ſubdit vt crimine concuſſionis, & illius 4
pœna non teneatur iudex quando à ſponte dante & corrumpente nulla præcedente illatione metus recipit, ſed tantùm eo in caſu, quando aut indebitè vexando pecuniam extorquet, aut quando concutiendo metum pecuniam a ſubditis extorquet.

Notatur ad hoc quòd vltra pœnam, quam patitur iudex, qui per metum pecuniam extorſit, eandem pecuniam ſic ablatam reſtituere tenetur illi, à quo ablata fuit, vt per Parid. de Puteo *dicto cap. 7. num. 1. & 3. ad medium,* Anton. Rondinell. *d. num. 53. in princip. verſic. & compellitur reddere quod extorſit,* Grammatic. *conſil. 51. num. 15. in fine,* Decian. *in tract. crimin. lib. 8. cap. 35. num. 24. verſic. quòd ſi ſimulatio Præſidis iuſſu,* Farinac. *d. quæſt. 111. num. 44.* 5

In gloſſ. *Concuſſionis.* ibi, *crimen concuſſionis eſt,* &c. Notatur ad hoc quòd concuſſio aliud non eſt, quàm aliquos premere occaſione dignitatis, vel officij, vel, vt alij dicunt, propriè tunc committitur concuſſio quando quis in officio conſtitutus aliquid à ſubditis per metum extorquet, vt per Iodoc. *in pract. crimin. cap. 129. rubr. de concuſſion. num. 2.* Grammat. *dict. conſ. 51. num. 13. & ſeq.* Decian. *dict. cap. 35. num. 24. verſ. propriè autem concuſſio dicitur,* Farinac. *d. quæſt. 111. num. 43.* 6

SVMMARIVM.

1 *In condictione ob turpem cauſam non deberi vſuras, & num. 3. intellige vt num. 4.*
2 *Datum turpiter accipienti, non dantis intuitu repeti.*

L. Quoties. IV.

Iidem AA. & CC. *Rufino.*

1 IN condictione ob tutpem cauſam non debenrut
2 vſuræ. Irem turpitet datum, accipientis, non dantis intuitu tepetitur. Colligunt ex Ordin. Doctotes citati *ad l.1. num. 1. ſup. hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Robert. *lib. 1. ſententiar. cap. 11. in fine.* Cottaſ. *lib. 2. miſcel. cap. 7. num. 1. &* 4. Cald. Peteita *de*
4 *empt. & vendit. cap. 13. num. 45.* vbi ait honc text. eſſe intelligendum de vſutis antè decurſis, quæ peti omnino debent etiam quando debentur, aliter niſi petantur, temiſſæ videntur.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſum marito ob lenocinij crimen non ſoluendum, ſolutum viciſſim non repeti, & num. 2.*
3 *Lenocinium maritorum in vxores, remiſſiuè.*
4 *Turpitudinem ſuam allegans non auditur. intellige vt num. 5.*

L. Mercalem. V.

Iidem AA. & CC. *Bichophoro.*

1 PRomiſſum marito ob lenocinij crimen non ſoluendum, ſolutum viciſſim non teperitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.* §. 40. *num.* 12. *& in repet. ad cap. per veſtras, eod. tit. notab.* 3. §. 21. *n.* 23 *pag.* 384. vbi dicit lenonem vxoris ſuæ mortis pœnam incurtere, Cou. *in reg peccatum, de regulis iuris lib. 8. p. 2. §. 2. num. 6.* Mench. *illuſtr. controuerſ cap. 48. num. 4.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 3. q. 5 num. 12.* Pichard. *ad §. quod turpi ex cauſa, Inſtit. de inutili. ſtipulat. num. 7.*

3 *Et confeſſionem lenocinij,* &c.] De lenocinio maritotum in vxotes, vide Ludou. Peguer. *deciſ. crimin. 15.* Pett. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 36. cap. 11.* Pett. Caball. *reſolut. crimin. caſu* 171. Patin. *in praxi crimin. part. 4. quæſt. 144. num. 69. cum multis ſeqq.*

4 Notatut ad hoc quòd turpitudinem ſuam allegans non debet audiri. Afflict. *in cap. 1. num. 109. & ſeqq. de feudo dato in vicem legis commiſſ lib. 1. fol. 104.* Emman. Coſta *in l. ſi ex cautione, C. de non numer. pecun. fallent. 9. num. 2.* Paul. Fuſc. *lit. A. ſing.* 52. Maſ-
5 card. *de probat. concl. 78. num. 42.* vbi quòd allegans turpitudinem ſuam non auditur agendo, ſed excipiendo. Larè Card. Tuſch. *tom. 8. lit. T. concl.* 404. Ego ipſe *de Axiomat. iuris vſufreq. axiom. 221. per tot.* vbi plutes ampliationes & limitationes cumulaui.

SVMMARIVM.

1 *Gratis ad facti præſtationem obligatum teneri condictione ob turpem cauſam, & num. 3.*
2 *Furem reſtituentem, pretio accepto, rem ſubtractam, vt turpiter re accepta ad reſtitutionem rei teneri, aut pretij.*

L. Ob reſtituenda. VI.

Iidem AA. & CC. *Eutychiæ.*

GRatis ad facti præſtationem obligatus, dom 1
ptetio accepto id præſtitit, ad teſtitutionem teoetur condictione ob turpem cauſam. Item fur 2
ptetio accepto tem ſubtractam teſtituens vt turpitet te accepta ad reſtitutiooem tei, aut pretij tenetur. Colligunt ex Otdin. Doctotes citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 3
Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vendit. p. 1. cap. 4. num. 7.* Menchaq. *controuerſ. vſufrequent. p. 2. cap. 63. num. 16.* vbi per hunc text. ait quòd quando dedi aliquid alicui vt tem meam mihi reſtiruetet, quam tenebatur gratis teſtituere, tunc poſſum repetere quod dedi, quamuis ſcientet dediſſem. Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 5. num. 33.* vbi quòd is, quid aliquid gratis facere debet, ſi pro eo faciendo præmium accipiat, turpiter atque doloſè facete videtut.

L. Eum qui ob reſtituenda. VII. & vlt.

Iidem AA. & CC. *Zenoni.*

REcipiens pecuniam vt pecora per eum occulta oſtendat, & conſignet, tenetur eam teſtituere per condictionem ob turpem cauſam. Colligunt ex Otdin. Doctotes citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

De condictione furtiua.

TIT. VIII.

CONDICTIO furtiua eſt actio perſonalis, qua tei furtiuæ tecipiendæ nomine fures tenentur. Sctipſetunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia vide *l. Hiſp. 10. tit. 14. p. 7.*

SVMMARIVM.

1 *plures Fures in ſolidum ob furtum obligatos, re furtiua per condictionem reddita per vnum liberationem impetrare, & num. 2. ſecus in condemnatis ratione delicti, num. 3.*
4 *Furtum pluribus committentibus, ſi vnus eorum reſtitueret ſolidum, an cæteri teneantur huic ſatisfacere pro æquis portionibus, remiſſiuè.*

L. Præſes. I.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Vlpio.*

PLures fures in ſolidum ob furtum obligati, re 1
fortiua per condictionem teddita pet vnum, liberationem impetrant. Colligunt ex Ordinar. Cyn. Salicet. Bart. Bald. Caſtt. Angel. Fulgoſ. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 9. verſo*, Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

C 2 Hanc

Google

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
mit *l. Hiſpan. 20. tit. 14. part. 7.* vbi ſtatuitur quòd ſi
plures ſunt fures, omnes tenentur in ſolidum, ſed
vnius ſolutum liberat alios. Boër. *deciſ.* 310. *num.* 4.
3 vbi qoòd in condemnatis ratione delicti priuati,
aut publici, quilibet tenetur in ſolidum, & vno eo-
rum ſoluente cæteri non liberantur, quia ſoluens
erit tantùm liberatus, & cæteri pro eorum parte te-
nebuotur, & *num.* 8. vbi hunc text. citat Anton. Go-
mez *variar, tom. 3. cap. 1. num.* 88. quòd in deli-
ctis non connexis à pluribus commiſſis vnuſquiſque
principaliter, & de per ſe teoetur, & tali caſu ſen-
tentia abſolutoria, vel condemnatoria lata in perſo-
na vnius, nec prodeſt, nec nocet aliis, nec pœna ab
vno ſoluta corporalis, vel pecuniaria liberat alios,
quia in qualibet perſona cenſetur proprium deli-
ctum principaliter, & de per ſe. Nec obſtat ſi dicas
quòd quando plures tenentur in ſolidum ex vno,
eodémque facto, vel obligatione, ſolurio vnius li-
berat alios, vt *in hoc text.* quia reſpondetur quòd hoc
procedit in contractibus, in quibus omnes tenentur
reſpectu vnius intereſſe rei, vel ſummæ deductæ
in ubligatione facta, vnde ſolutione facta ab vno,
meritò liberantur alij; ſecus tamen eſt quando te-
nentur ex delicto principaliter, ad pœuam, quia
tunc ſolutio facta ab vno, non liberat alios; addit-
que idem Gomez per hunc text. *in 2. part.* quòd ſi
plures teneantur etiam ex delicto, vel dolo ad rem,
aut intereſſe, & non ad pœnam, ſolutio vnius bene
liberat alios. Nauarr. *in man. cap. 17. num. 20. verſic. ſecundò infertur*, Mich. Salon. 2. 2. *quæſt. 62. art. 7. controuerſ.* 8. Sayr *in claui Regia lib. 10. tractat. 2. cap. 12. num* 2.

4 Pluribus committentibus furtum, ſi vnus eorum reſtituerit ſolidum, an cæteri teneantur huic pro æquis portionibus ſatisfacere? vide Sot. *de Iuſtit. lib. 4. quæſt. 7. art. 3. ad 2.* Couarr. *in reg. peccatum, de regul. iur. lib. 6. part. 2. §. 12. num.* 3. Gregor. de Valentia *tom. 3. diſput. 5. quæſt. 6. puncto* 5. Medina *in Cod. de rebus reſtituen. quæſt. 8. dub. 2.* Sayr. *d. cap.* 12. *num.* 15.

SVMMARIVM.

1 *Furem, dum non reſtituit rem furtiuam, moram non purgare, cenſerique in mora aſſiduè, & numero* 2.

3 *Fur, ſeu violentus rei alienæ occupator, tenetur in animæ iudicio reſtituere rem, etiamſi ea perierit abſque eius culpa, modo non fuerit eodem pacto peritura apud dominum.*

L. Ante oblationem. II. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Ariſtæneto.*

1 FVr dum non reſtituit rem furtiuam, moram non purgat, & in mura aſſiduè verſari cenſetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt
l. Hiſpan. 20. tit. 14. part. 7. vbi gloſſ. 7. & 8. Couarr.
in regul. peccatum, de regul. iur. lib. 6. part. 2. §. 6.
3 *num.* 1. vbi quòd fur, ſeu violentus rei alienæ occu-
pator, tenetur in animæ indicio reſtituere rem,
etiamſi ea perierit abſque eius culpa, modò non fue-
rit eodem pacto apud dominum peritura.

De condictione ex lege, & ſine cauſa, vel iniuſta cauſa.

TIT. IX.

CONDICTIO *ex lege* eſt actio perſonalis, competens ex obligatione. *Sine cauſa* condicitur quod datum eſt ſine cauſa, vel aliàs ad aliquem ſine cauſa peruenit, aut denique ſine cauſa apud aliquem eſſe incipit. Ex *iniuſta cauſa*, quod datum eſt ex ſtipulatione per vim facta. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. An autem condictio ex lege ſit perſonalis, vide apud Tiraq. *de retract. lign. §. 8. gloſſ. 5. num.* 8.

SVMMARIVM.

1 *ob Debitoris fiſci inopiam poſſe debitorem ſui debitoris ante tempus exigi, & num.* 2.

3 *Fiſcus quando vrget aliqua publica neceſſitas, poteſt exigere à debitoribus ante diem ſoluto interuſurio medij temporis.*

4 *Fiſcus ſi remota iuſta cauſa conueniat debitorem ſuum ante diem, induciæ ſibi ſunt duplicatæ. poteſt debitores primipili cogere vt ante diem ſoluant deducto interuſurio medij temporis, num.* 5.

6 *Soluere ante diem quando quis cogitur, intelligitur detracto interuſurio medij temporis.*

L. Licèt ante. I.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *Vlpio.*

PRopter inopiã debitoris fiſci poteſt debitor ſui 1
debitoris ante tempus exigi. Colligunt ex Ord.
Cyn. Bart. Salicet. Bald. Caſtr. Angel. Fulgoſ. Butrig.
Sichard. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 9. verſo*, Sebaſt. Næui.
remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Roder. Suar. *ad lectur. l. poſt rem iudicatam, in declar. legis Regni, limit. 7. n.* 5. Emman. Coſta *lib. 2. ſelect. cap. 15. à princ.* Ranchin. *p. 2. deciſ.* 436. Soar. de Paz *in pract. tom. 1. p. 4. cap. 3. num.* 17. vbi quòd executioni locus eſt termino ſoluẽdi elapſo, non antea.

Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd fiſcus, quan- 3
do vrget aliqua publica neceſſitas, poteſt exigere à
debitoribus ante diem ſoluto interuſurio medij
temporis. Ita Hippol *ſing.* 355. Anton. de Trigena
ſing. 7. Roder. Xuar *d. limit. 7. n.* 5. Lucan. de Parma *in
tract. de fiſco, & eius priuileg. p. 1. poſt n. 7. verſ. ſecundus
caſus ſpecialis eſt in fiſco*, Boſſ. *in tit. de fiſco, & eius pri-
uileg. n.* 33. Rebuff. *in l. eum qui 16. verſ. vndecimus, ff. de
verb. ſign pag. mihi* 99. Surd. *de aliment. tit. 8. priuil.* 77.
n. 9. & 10. Anton. Gabr. *commun. lib. 2. tit. de dilatio-
nib. concl. 1. n.* 27. Bubadil. *in ſua politica lib. 3. cap. 5.
n.* 38. Peregr. *de iure fiſci lib. 6. tit. 7. n.* 21. vbi ſubdit 4
quòd ſi remota iuſta cauſa fiſcus conueniat debito-
rem ſuum ante diem, induciæ ſibi ſunt duplicatæ. §.
*plus autem, Inſtit de action. § temporales, Inſtit. de ex-
cept.* Farinac. *fragm. crimin part. 1. verbo fiſcus n.* 204.
Ceuall. *commun contra communes quæſt.* 790. *num.* 49.
Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduoc. verbo debitor n.* 5.
VValter. *lib. 2. miſcel. c.* 37. latè D. Barboſ. *in l. 1. p. 7 n. 1.*
ff. ſolu

Digitized by Google

ff.ſoluto matrim. vbi ex hoc text.colligit poſſe fiſcum debitores primipili cogere vt ante diem ſoluant deducto interuſurio medij temporis, additque ex Cuiac. *in l.3. in fine, C. de primipil. lib.* 12. hanc legem ſpecialiter procedere in eo, quod debetur ex cauſa primipili; ita vt non debeat fieri extenſio ad aliud debitum fiſcale, neque ad cauſam dotis.

6 In gloſſ.*Exoluatur, fin.* ibi, *remiſſo interuſurio*, &c. Notatur ad hoc quòd quando quis cogitur ſoluere ante diem, intelligitur detracto interuſurio medij temporis, vt per Tiraquel.*de retract.lign.*§.1.*gloſſ.*18. *num.* 37.

SVMMARIVM.

1 *Creditorem, cui eſt ſatisfactum, teneri reddere chirographum debitoris, & num.*2.

3 *Debitori ſoluenti reddendum eſt inſtrumentum debiti.*

4 *Debitor licèt teneatur conficere creditori inſtrumentum de debito, id tamen intelligendum de inſtrumento ſimplici, non de garentigiato. ſi videat creditorem aſſertum nolle dare pecuniam, poterit agere ſuper cancellatione inſtrumenti, vel chirographi, num.*5. *tenetur creditori refundere impenſas inſtrumentorum debiti, num.*6.

L. Diſſolutæ. II.

Iidem. AA. *&* CC. *Sculatio.*

1 CReditor, cui eſt ſatisfactum, tenetur reddere chirographum debitoris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.*1. *ſup. hoc tit.* Aloyſ.Leo *in* 4.*fol.* 10.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.*17. *tit.*2. *part.*3. *verſ.e a vn ſi*, vbi ſta-
3 tuitur quòd debitori ſoluenti reddendum eſt inſtrumentum debiti, Iaſ. *in l.huiuſmodi* §. *ſi ita n.*5. *&* 18. *ff de legat.*1. Deci. *in cap.*1. *num.* 37. *de probat.* Tiraq. *de retractu lign.*§.29. *gloſſ.*5. *num.*1. vbi *num.*2. ſubdit
4 quòd licèt debitor teneatur conficere creditori inſtrumentum de debito, id tamen debet intelligi de inſtrumento ſimplici, non autem garentigiato, quoniam ex hoc efficeretur illius conditio multo deterior ob paratam ex huiuſmodi inſtrumento executionem. Rebuff. *tom.*1.*ad leges Galliæ tract. de chirog.*
5 *& cedul. recognit. art.* 2. *num.* 2. vbi ait quòd poterit debitor ſi videat creditorem aſſertum nolle dare pecuniam, agere ſuper cancellatione inſtrumenti, vel chirographi, deinceps pecuniam non fuiſſe vnquam numeratam, & ſic inſtrumentum eſſe apud creditorem ſine cauſa, & ideo cancellandum eſſe, vel poterit petere quòd cedula ſibi reſtituatur, vt gloſſa tenet *in præſenti.* Valaſc.*conſult.*21.*n.*1. *verſ.accedit*, vbi ait quòd prudentes negotiatores apochas, vel inſtrumenta de debitis ſolemniter conficiunt.

6 *Reddi oportere*, &c.] Nota quòd debitor tenetur creditori refundere impenſas inſtrumentorum debiti, vt per Tiraq. *de retract.lign.*§.29.*gloſſ*3.*n.*1.*& de retract.conuent.*§.6.*gloſſ.*2. *num.* 24. Auendan.*de exeq. mand.p.*2. *cap.*19. *num.*2.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſorem malæ fidei partem non facere percipiendo fructus, ſed furti actione teneri ob furti conſumptionem. Teneri rei vendicatione ad fructus extantes, ad conſumptos condictione ex iniuſta cauſa, num.*2.

Barboſ. Collect. in Cod. Tom. II.

L. Mala fide. III.

Iidem AA. *&* CC. *Galatiæ.*

MAlæ fidei poſſeſſor fructus percipiendo non 1
facit furtum, ſed ob conſumptionem furti
actione tenetur. Item malæ fidei poſſeſſor ad fructus 2
extantes tenetur rei vendicatione, ad conſumptos condictione ex iniuſta cauſa. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1. *ſupr.hoc tit.* poſt omnes Giphan. *tom.*1. *pag.*242.

Vide *l.Hiſp.*21.*tit.*14.*p.*7. vbi *gl.*3. Abb.*in cap.Cumana n.*12.*de elect.* Nicol.Gare.*de benef.p.*5.*c.*5.*n.*77. vbi ait quòd text. in præſenti loquitur quando proprietarius conuincit poſſeſſorem malæ fidei in iudicio; tunc enim priuatur poſſeſſor omni commoditate perceptionis, ſed ante ſententiam non debet priuari ex officio priuato.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſum per ſcripturam ſe mutuum recepiſſe ſpe futuræ numerationis non ſequutæ, poſſe intra biennium condicere cautionem, & etiam poſtea ſi intra biennium proteſtatio facta ſit.*

2 *Exceptio non numeratæ pecuniæ perpetuatur, ſi proteſtatio facta ſit ante biennium elapſum coram iudice. Idem quando is, qui debitum ſpe futuræ numerationis fuit confeſſus, intra biennium extra iudicium coram creditore excepit, num.*3.

L. Si non eſt numeratum. IV. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Alexandro.*

COnfeſſus per ſcripturam ſe mutuum recepiſſe 1
ſpe futuræ numerationis non ſequutæ, intra biennium poteſt condicere cautionem, & etiam poſtea ſi intra biennium ſit proteſtatio facta. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*n.*1.*ſup.hoc tit.*

Vel intra hanc diem, &c.] Nota quòd exceptio 2
non numeratæ pecuniæ perpetuatur, ſi proteſtatio facta ſit ante biennium elapſum coram iudice, quòd licèt confeſſus fuerit ſe recepiſſe pecuniam, tamen veritas eſt quòd fuit ſpe futuræ numerationis inde non ſequutæ. Ita Herculan. *in tract.de probanda negatiua n.* 224. *&* 225. Maſcard. *de probat. concl.* 129. *n.*21. Arim. Tepat. *var. ſent. tom.*1. *tit.*158. *de non num. pecun. cap.*4. *verſ.*1. Idem quando is, qui debitum ſpe 3
futuræ numerationis fuit confeſſus, intra biennium extra iudicium coram creditore excepit, dicens ſe non recepiſſe pecuniam, vel tantùm ſummam, quam recepiſſe fuit confeſſus, gloſſ. *verbo querimoniam, in l.ſi intra, C.de non num. pecun.* Molin.*de Iuſtit.tract.*2. *diſput.* 302.

De obligationibus, & actionibus.

TIT. X.

OBLIGATIO eſt iuris vinculum, quo ad aliquid dandum, vel faciendum tenemur. *Actio* eſt ius perſequendi in iudicio quod ſibi debetur. *l.nihil* 51. *ff.hoc tit.& Inſtit.de oblig. in princ.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec.

De actionibus & eius natura, Baptiſta de S. Blaſio *tom. 3. tract. Doctor. part. 2. fol.* 43. Ludou. Mayn. Anton. Oliban. Arnold. ab Herſolte, Rainaldus Bachou. De actionum ceſſione, & iuris fienda, Ioann. de Graſſis *eod. tom. 3. part. 2. fol.* 72. De actionibus ædilitiis, Gaſp. Caballin. *tom. 6. part. 1. fol.* 97. De actionibus perſonalibus, Placentin. *d. tom. 3. p. 2. fol.* 39. De materia actionum plura incidenter cumularunt, Forcatul. *dialog.* 97. Charond. *lib. 3. veriſimil. cap. 1. cum ſeqq.* Sebaſt. Medic. *de definit. defin.* 25. Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 19. cap. 1. cum ſeqq.* Petr. Greg. *ſyntag. iuris p. 3. lib. 20. & lib. 21. cap. 3. de obligationibus, & cap. 8. de actionibus,* Gregor. Lopez Madera *animaduerſionum iuris ciuilis cap.* 10. vbi *n.* 2. & 3. quòd actio eſt correlatiua obligationis & ex animo, & conſenſu oriuntur, Soar. de Paz *in pract. tom.* 3. Vacun. à Vacuna *declar. iuris lib. 6. declar. 89 num. 6. cum ſeqq* Loriot. *de apicib. iuris tract. 1. de actionib.* Parlador. *in ſeſquicenturia quotid. different. differ. 32. cum ſeqq.* Anton. Fabr. *coniectnrar. lib. 20. cap. 9. cum ſeqq.* Cardin. Tuſch. *practic. conclus. tom. 1. lit. A conclus.* 95. Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo Actio.* Anton. Gab. *commun. lib. 2 de actionib.* Bellacomb. Soar. Viui. & alij *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 5.* Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 2. ſub tit. de action.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 511. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Mandator actoris ſi moriatur ſine herede lite non conteſtata, mandatori vtilem acquiri actionem per mandatarium.*

2 *Actiones directas Procuratori in rem ſuam mandatas mortuo mandatore abſque harede, iuris artificio in vtiles conuerti.*

3 *Actiones vtiles in contractu innominato ſine ceſſione non tranſeunt, neque competunt.*

4 *Traditio quantum facit in rebus corporalibus, tantum in rebus incorporalibus facit ceſſio.*

5 *Actionem cedere aliud eſt, & mandare aliud.*

6 *Actiones directa transferri non poſſunt per ceſſionem, cùm oſſibus cenſeantur ineſſe.*

L. Data certæ. I.

Imp. GORDIANVS A. *Valeriæ.*

1 SI mandator actoris moriatur ſine hærede lite non conteſtata, per mandatarium mandatori
2 vtilis acquiritur actio. Item directæ actiones Procuratori in rem ſuam mandatæ, mandatore mortuo abſque hærede iuris artificio in vtiles conuertuntur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Bald. Caſtr. Angel. Fulgoſ. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo, Giphan *tom. 1. pag.* 246. Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

3 Allegari vulgò ſolet hic text. ad hoc quòd vtiles actiones in contractu innominato ſine ceſſione non tranſeunt, neque competunt, vt per Zaz. *lib. 2. ſingul. intellect. cap.* 5. Pract. Ferrarienſ. *in forma vendit. verſ. ceſſit num.* 4. & 5 Cuiac *lib. 2. obſeru.* 31. Tell. Fernandez *ad l. 17. Tauri num. 10. cum ſeqq.* Auendan. *reſp. 20. num. 2. cum ſeqq.* Molin. *de primog. lib. 4. cap. 2 n. 33. cum ſeqq.* latè Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de ſolution. reſolut.* 13. *à princip.* latiſſimè Cald. Pereira *de emptio. & vendit. cap. 24. num. 12. cum ſequentib.* vbi *n.* 20. ait citra vllam violationem, aut ſupplementum procedere hunc text. ſi aduertatur hic à principio actiones fuiſſe mandatas, & ſic tam vtiles, quàm directas, quia tamen ſuperſtite cedente in iudicium deductæ non fuerunt, conſtitutum eſt poſt eius mortẽ vtiles dumtaxat poſſe intentari, &c.

Et nota quòd quantum in rebus corporalibus facit traditio, tantum in rebus incorporalibus operatur ceſſio, de quo in præſenti Bart. *num.* 8. & Bald. *num.* 11. Tiraq. *de conſtituto part. 3. num. 107. cum ſequent. & de retract. lig. §. 1. gloſſ. 7. num. 12. & §. 26. gloſſ. 1. n.* 58. Pelaez *de maioratu p. 1. q. 40. n.* 1. Tell. Fernandez *l. 17. Tauri n.* 50. Molin. *d. lib. 4. cap. 2. n.* 15. Velaſq de Auendan. *l. 44. Tauri gloſſ. 10. num. 3. & gloſſ. 14. n.* 17. Pereg. *conſ. 92. n. 9. lib.* 4. Parlador. *differ. 37. §. 3. n.* 1. Cardin. Tuſch. *practic. conclus. lit. C. concl.* 205. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 14. tit. 25. num.* 14. 4

In gloſſ. *Data* 1. ibi, *vel illud in quinque caſibus,* &c. Vide Pract. Ferrarien. *in forma vendit. verſ. ceſſit num.* 4. Iacob. de Arena *de ceſſione iuris num.* 64. Ioann. de Graſſis *eod. tract. §. 1. num.* 2. Alex. Trentacinq. *d. tit. de ſolution. reſol. 13. num.* 8. remiſſiuè Gutier. *de iurament. confirmat. p. 1. cap. 68. num.* 5.

In gloſſ. *Mandatum.* ibi, *aliud eſt cedere actionem, & aliud mandare,* &c. Vide Parlador. *in ſeſquicenturia quotid. differ. 37. §.* 2. 5

In ead. gloſſ. ibi, *quia ſemper remanent penes eum directa,* &c. Notatur ad hoc quòd directæ actiones per ceſſionem transferri non poſſunt, cùm oſſibus ineſſe cenſeantur, vt per Pract. Ferrar. *d. verſ. ceſſit num.* 3. Tiraq. *de retractu lig. §. 26. gloſſ. 1. num.* 58. Neguz. *de pignorib. p. 2. memb. 3. num.* 32. Duen. *reg.* 210. *ampl.* 12. Afflict. *deciſ. 335. num.* 23. Parlad *rerum quotid. lib. 2. cap. fin. p. 3. §. 4. num. 15. & differ. 37. num.* 6. Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 19. num. 14. &* 17. Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 15. cap. 44. verſ. quòd ſi quis,* Surd. *conſ. 444. num.* 4. Anton. Fabr. *lib. 12. coniectur. c. 12. col.* 2. Card. Tuſc. *tom. 1. lit. A. concl.* 97. D. Barboſ. *in l. ſi alienam, num. 62. ff. ſoluto matrim.* 6

SVMMARIVM.

1 *Nomen debitoris vbi in dotem datur, vel ex cauſa venditionis, competere actiones vtiles, & num. 2. intellige vt num. 3.*

4 *per Litis conteſtationem plenum ius acquiritur ceſſionario, ita vt deinceps reuocari ceſſio nequeat.*

L. Nominibus. II.

Impp. VALER. & GALLIEN. AA. *Celſo.*

VBi nomen debitoris datur in dotem, vel datur ex cauſa vendicationis, competunt vtiles actiones. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Giphan. *tom. 1. pag.* 246. 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Pract. Ferrar. *in forma vendit. verſ. ceſſit num.* 4. Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 2. num.* 6. Hotoman. *lib. 6. obſeru.* 16. Donell. *comment. iur. ciuil. lib. 15. cap. 43. verſ. poſtquam,* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de ſolut. reſol. 13. n. 8. verſ. ſecundò non procedit in dote,* Peregr. *conſ. 110. n. 5. lib.* 3. D. Barboſ. *in l. æſtimatis n. 8. ff. ſoluto matrim.* vbi intelligit hunc text. procedere quando 3 nomen debitoris datur in dotem, ſcilicet pro ſatisfactione dotis promiſſæ in quantitate. nam tunc cùm in ſolutum detur, videtur ius nominis tranſlatum in maritum; & ſic quaſi illud emerit, *l. ſi prædium, C. de euict.* conceditur ei vtilis actio ſuo nomine. 2

Nec

4 *Nec litis conteſtatio*, &c.] Notatur ad hoc quòd per litis conteſtationem plenum ius acquiritur ceſſionario, itaut deinceps reuocari ceſſio non queat, ita Parlad. *ſeſquicenturia quotidian. different. differ.* 37. §.3. *num.* 2.

L. Ob cauſam. III.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Ruſticiano.*

1 PRo debito domini non conuenitur colonus, qui penſionem ſoluit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Corraſ. *lib.*2 *miſcellan. cap.*8. *num.* 1. Duaren. *in l. in actionibus num.* 2. *ff. de in litem iur.* Cuiac. *lib.* 8. *obſeru.*7. Pechi. *de iure ſiſtendi cap.*4. *num.*17.

SVMMARIVM.

1 *in Contractibus bonam fidem exuberare.*
2 *Bonam fidem in quolibet contractu exigi.*
3 *Conuentio qualibet dicitur bona fidei quatenus ab ea fraus, & dolus abeſſe debet.*

L. Bonam fidem. IV.

Iidem AA. *&* CC. *Liciniæ.*

1 IN contractibus bona fides exuberat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 Vide Soar. de Paz *in pract. tom.* 3. *cap.* 6. *num.* 3. vbi ait bonam fidem in quolibet contractu exigi, ideſt, ſyncerum animum ab omni dolo, fraude, & calliditate ſeparatum. Didac. à Britto *in rub. de lo-*
3 *cato, & conducto part.*2. §. 1. *num.*2. vbi dicit quamlibet conuentionem dici bonæ fidei quatenus ab ea fraus, & dolus abeſſe debet.

SVMMARIVM.

1 *Contractus, qui ab initio in libera voluntate conſiſtunt propter mutuum conſenſum, poſtea valere ex neceſſitate, nec inuita altera parte diſſolui, & num.* 2. *intellige vt num.* 4. *limit. vt num.* 5.
3 *in Contractibus nominatis non habet locum pœnitentia.*
6 *Contrahere quilibet poteſt, niſi lege reperiatur prohibitus.*

L. Sicut initio. V.

Iidem AA. *&* CC. *Camerino & Martiano.*

1 COntractus, qui ab initio in libera voluntate conſiſtunt propter mutuum cóſenſum, poſtea ex neceſſitate valent, nec inuita altera parte diſſoluuntur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.* Aloyſ Leo *in* 4. *fol.*10. *verſo.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l.*10. *tit.*21. *part.*1. *vbi gloſſ fin.* Hippol. *ſing.*333. *n.*7. Roland. *conſ.*30. *num.*33. *lib.*1. Afflict. *deciſ.* 280. *n.*6. Donat. à Fina *tom.*1. *commun. opin. lib.*4. *tit.* 42. *n.* 19. *pag.*651. Ioſeph. Ludou. *tom.*3. *etiam commun. opin. tit. de empt. concl.*4. Anton. Gom. *l.*40. *Tauri num.*30. *in princ.* Molin. *de iuſtic tract.* 2. *diſp.* 258. *verſ. ſexta concluſio*, Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.*10. *q.*1. *à num.*17. *& lib.*1. *q.* 3. *ſect.* 1. *num.* 5. Caſtill. *controuerſ. quaſt. lib.*3. *cap.*10. *num.* 51. vbi dicit hunc text. ſingularem ex eo quòd nun conſiderat an ex interuallo, vel incontinenti vnus ex contrahentibus velit recedere à contractu, vel aliquo modo innouare eum.

Notatur ad hoc quòd in contractibus nomi- 3
natis non habet locum pœnitentia, vt per Molin. *de inſtit. tract.* 2. *diſp.* 258. *num.*10. vbi extendit ad alios contractus, qui priuilegio iuris ciuilis, aut vinculo iuramenti nominatis contractibus hac in parte æquiparantur, Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part.* 2. *cap.* 12. *differ.* 2. *num.* 8. *verſ. vnde.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 1. *q.*3. *ſect.*1. *num.*5.

Ad vulgarem huius text. allegationem quòd contractus à principio ſunt voluntatis, inde verò neceſſitatis, vt in eis locus non ſit pœnitentiæ, vide Iaſ. *in l. ſi pecunia num.* 12. *C. de condict. ob cauſam.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo libertis num.* 15. *C. de reuocand. donat.* Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum*
*reg.*6. vbi ait procedere quando contractus iure ſunt 4
perfecti, ſecus verò ſi ſuperueniat fraus, & dolus, vel ab eis de conſenſu vtriuſque partis recedatur, Perez *ad tit.* 2. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 127. *verſ. quæritur vtrum*, Eugen *conſ.*50. *num.*8. *tom.*1. Lanceliot. Gallia *conſ.* 42. *num.* 48. *& conſ.* 115. *num.* 8. *& conſ.* 121. *num.*25. Burſat *conſ.*338. *num.*14. Caball. *conſ.*42. *n.*4. *vol.* 2. Bimi. *conſ* 205. *num.* 54. *& conſ.* 218. *num.*20. Honded. *conſ.* 40. *num.* 69. *vol.* 1. Amar. *deciſ.* 24. *num.*8. Surd. *conſ.*179. *num.* 54. *& conſ.* 192. *num.* 23. *& conſil* 205. *num.*9. *& conſ* 484. *num.* 2. *& conſ.* 531. *num* 4. *& deciſ.* 161. *num.* 17. *& deciſ.* 253. *num.* 1. Aldouin. *conſ.*72. *num.*2. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.*75. *num* 48. Magon. *Lucenſi deciſ.*17. *& deciſ.*31. *num.* 12. Flamin. Pariſ. *de reſignat. lib.* 1. *quaſt.* 13. *num* 7. Gutier. *practic. lib.*3. *q.*43. *n.*14. Seraph. *Rota Romanæ deciſ.*427. *num* 2. Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſ. collect.* 957. Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo contractus num.*4. Amatis *deciſ* 24. *num.*8. Giurb. *deciſ.* 113. *num.* 6. Card. Tuſch. *practic. concl.*
*tom.*2. *lit. C. concl.* 983. *per tot.* vbi *num.* 5. limitat in 5
contractu nominato conditionali celebrato gratia vnius partis tantùm, quia poteſt reuocari pendente conditione: metipſum *de Axiomat. iuris vſufrequent. axiom.*58. *num.*4.

Libera poteſtas vnicuique eſt, &c.] Notatur ad 6
hoc quòd regulariter omnis perſona poteſt contrahere niſi lege reperiatur prohibita, vt per Anton. Gom. *var. tom* 2. *cap.*1. *ante num.* 1.

L. Si in ſolutum. VI.

Iidem AA. *&* CC. *Mauricio.*

ACtiones perſonales ceſſæ hypothecæ ius ſimul 1
transferunt cum actione hypothecaria. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.*10. *verſo.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Boër. *deciſ.*335. Neguzant. *de pignorib. part.*6. *memb.*1. *num.*19. Anton. Gom. *variar. tom.*2. *cap.*2. *num.*6. *verſ. item dare in ſolutum.*

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Hypothecariâ venditâ dici quoque vendi actionem rei vendicationis, & num. 3.*

2 *Pignore, aut hypothecâ venditâ competere emptori ius vendendi, niſi priores creditores vendiderint, vel praſcripſerint emptores.*

4 Comparare, *pro emere.*

L. Si à creditore. VII.

Iidem AA. & CC. *Dionyſio.*

1 HYpothecariâ venditâ dicitur quoque vendi
2 actio rei vendicationis. Item vendito pignore, aut hypotheca vendita, ius vendendi emptori competit, niſi priores creditores vendiderint, vel emptores præſcripſerint. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num. 1. ſup. hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Boët. *deciſ.335. num.1.*

4 *Comparaſti.*] Ideſt, emiſti, vt per Tiraq. *in praſat. retract. lig. num.4.*

Vel longi temporis praſcriptione, &c.] Vide Balb. *de praſcription. 4. part. quarta princip. q. 3. n.19.*

SVMMARIVM.

1 *Donationem non finiri morte, ſed permiſſionem ordinatam ad donationem de futuro re integra morte finiri.*

2 *Mandatum gratia remunerationis factum morte mandantis cenſeri ſolutum, & num. 4.*

3 *Mutuum per delegationem nouandi cauſa factam non ſublatum, debitorem einſdémque haredes ſoluere.*

L. Si quidem donationis. VIII.

Iidem AA. & CC. *Creſcentio.*

1 DOnatio non finitur morte, ſed permiſſio ordinata ad donationem de fotuto te integra mor-
2 te finitur. Mandatum gratia remunerationis factum
3 morte mandantis cenſetur ſolutum. Item mutuum per delegationem nouandi cauſa factam oon ſublatum, debitot & eiuſdem hæredes ſoluunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup hoc tit.*

4 Hanc eandem concluſ. quoad ſecundam eius partem ex hoc text. deſumuut Sebaſt. Næui. *in tract. Mort omnia ſoluit, verbo mandatum, concl. 3.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus num. 68. C. de reuocan. donat.*

L. Negantes. IX.

Iidem AA. & CC. *Glyconi.*

DEbitum non armata manu à debitote oegante excutiendum, ſed iudicialiter petendum. Colligunt ex Ordin. Doctotes citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Actione hypothecariâ contra debitores inſtitutâ, adhuc locum eſſe perſonalibus actionibus contra eoſdem pro reſiduo, & num. 2.*

3 *Obligatio perſonalis ad annui redditus ſolutionem manet etiam ipſa re extincta, ſuper qua iure pignoris, & hypotheca conſtituta fuit.*

L. Aduersùs. X.

Iidem AA. & CC. *Rufino.*

HYpothecariâ actione contra debitores inſtitu- 1
ta locus adhuc eſt perſonalibus actionibus contra eoſdem pro teſiduo. Colligunt ex Otdin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Boët. *deciſ. 309. num. 2. & 3.* Neguzant. *de pignorib. part. 8. memb. 1. n. 46.* Couarr. *lib. 3. var. cap. 7. num. 5.*
in fine, vbi quòd perſonalis obligatio ad annui ted- 3
ditus ſolutionem manet etiam ipſa re petempta & extincta, ſoper qua iute pignotis, & hypothecæ conſtituta fuit, Ioan. Garc. *de expenſis cap. 4. num 43.* vbi dicit quòd conſtituto annuo tedditu, vbi actioni perſonali eſt acceſſotia hypothecaria, ſi res perimatur, quæ obligata eſt ad ſolutionem, dutat obligatio perſonalis ad conſequendos tedditus annuos, quod etiam aliis citatis tradit Gutier. *practic. lib. 2. q. 177. num. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Mutuatum à colono, non poteſt repeti à domino, etiamſi praſens fuerit.*

2 *Fæmina nimium credula.*

3 *non facilè Credendum aſſertioni alterius.*

L. Nimia credulitate. XI.

Iidem AA. & CC. *Paula.*

QVod mutuatut à colooo, non poteſt tepeti à 1
domino, etiamſi caſtaldi (aliàs vaſalli) domini fuerint præſentes. Colliguot ex Otdiu. Doctotes citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Notatur hic text. ad hoc quòd fœminæ ſunt ni- 2
mium ctedulæ, vt per Tiraq. *ad l. 9. connub. gloſſ. 1. part. 9. num. 137.*

Notatur etiam ad hoc quòd non debemus alte- 3
rius aſſertioni facilè citóque teneri credete, vt per Titaq. *de pœnis temper. cap. 51. num. 26.*

SVMMARIVM.

1 *Liberum hominem non teneri ſeruire ob pecuniarium debitum, & num. 2.*

3 *Addictio quadam olim voluntaria, qua debitores in voluntariam ſeruitutem addici ſe patiebantur, donec creditoribus ſuis ſatisfeciſſent, remiſſiuè.*

L. Ob æs alienum. XII.

Iidem AA. & CC. *Iouino.*

OBdebitum pecuniarium libet homo ſeruire 1
non tenetut. Colligunt ex Otdiu. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, 2
exornantque *l. Hiſp. 2. in fine tit. 11. p. 1. & l. 3. tit. 13. part. 5.*

part.5. vbi *gloſ.* 3. Conan. *comment iuris ciuilis lib.*4. *cap.*14. *num.*8. Roder. Xuar. *l.*2.*tit.de los gouiernos, in princ. num.*7. Guilielm. *in cap. Rainntius, verbo teſtamentum el* 3.*num.*23. Strach. *de mercatura part.*3. *tit. de decoctor.num.*40. Greg. *de crimine læſa maieſt. lib.*1. *quaſt.*20. *num.*8. *cum ſeqq.* Iacob. Ræuatd. *var.ſiue de*
3 *iuris ambiguitat. lib.*4. *cap.* 18. vbi quòd olim fuit in vſu addictio quædam voluntaria, qua ſe in voluntariam ſeruitutem tandiu addici debitores patiebantur, donec ſuis creditoribus ſatisfeciſſent, & deinde de intellectu agit, Anton. Gom. *var. tom* 2.*c.*11. *num.* 52. *ad fin. verſ. nec obſtat.* Menchaq. *de ſucceſſ. creat. lib.*1.§.12. *ex n.*80. Cou. *var. lib.*2.*cap.*1. *num.*1. *ante fin.* vbi ait iure Cæſarum decretum eſſe ne debitores liberi in ſeruitium dentur creditoribus, etiamſi bona debitoris defecerint, nec ex eis poſſit creditoribus ſatisfieri, Gaſp. Baëc. *de inope debitore, cap.*1. *num.* 6. Soat. de Paz *in practic. tom.* 1. *part.* 4. *cap.*5.*num.*3. *& part.*5. *cap.*3. §.3. *num.* 152. Menoch. *de arbitr. caſu* 183. *num.*3. Matth. Coler. *deciſ.* 135. Ludou. Bender *in tract. de reuiſion. concl.* 8. *num.* 3. *fol.*176. Azeued. *l.*6. *num.*1. *tit.* 16. *lib.* 5. *noua Recop.* Felician. *de cenſib. lib.*1. *cap.*8. *num* 8. *col.*1. Ameſcua *de poteſtate in ſeipſ. lib.*2. *cap.*14. *num.* 32. *verſ. mouentur.* D. Barboſ. *in l. alia,* §. *eleganter num.* 53. *ff. ſoluto matr.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo pignus num.* 4. Guid. Pancirol. *in theſauro var. lection. lib.*2. *cap.*200. vbi ait quòd olim conceſſum fuerat vt pro pecunia debita liberi operas ſuas in ſeruitutem darent, qui *nexi* vocabantur, & addit in hac l. liberos, pro liberis hominibus, non pro filiis accipi.

Avth. Imò.

1 CReditor propria auctoritate in ſeruitutem trahens debitorem ob debitum, illud amittit, & tantundem dat debitori, & eius parentibus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.*11.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.*11.*tit.*10.*part.*7. vbi *gloſſ.*5.*per tot. & l.*3.*tit.*13. *part.*5. vbi *gloſ.*4. Abb. *in cap.* 2. *n.* 2. *de pignor.* Conan. *comment. iuris ciuilis lib.*4. *cap.*14. *num.*8. Roder. Xuar. *l.*2. *tit. de los gouiernos à num.* 8. Matth. Coler. *de proceſſib. execut. lib.*1. *cap.*6. *à num.* 43.

SVMMARIVM.

1 *Mutuum accipientem obligari, non eum, ad quem pecunia peruenit ex obligatione.*

2 *Actio perſonalis non datur contra tertium, ſed perſonam ſequitur obligatam.*

L. Eum qui mutuam. XIII.

Iidem AA. *&* CC. *Barſumio.*

1 ACcipiens mutuum obligatur, non is ad quem pecunia ex obligatione peruenit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* ●. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.*11.

2 Notatur ad hoc quòd actio perſonalis non datur contra tertium, ſed perſonam ſequitur obligatam, vt per Afflict. *deciſ.* 95. *num.*6. *& deciſ.* 161. *num.*5. Surd. *deciſ.*90. *num.*3. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facultate num.* 80. *C. de in integ. reſtit. minor.* Sanch. *de matrim. lib.*9. *diſp.*4. *num.*29.

L. Eſt in arbitrio. XIV.

Iidem AA. *&* CC. *Hermedoro &* *Nicomacho.*

CReditor electionem habet, an perſonalem, vel hypothecariam intentet actionem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *n.*1. *ſup. hoc tit.*

Vide poſita *in collect. ad l. fin. infra. de annali except.*

SVMMARIVM.

1 *Excuſſionem principalis & fideiuſſoris prius fieri, quam pignoratitia contra debitorem intentetur actio.*

2 *Actor antequam agit contra tertium poſſeſſorem, excuſſionem faciat in bonis ipſius debitoris principalis, & minus idoneis repertis, tunc contra tertium poſſeſſorem agit.*

Avth. Sed hodie.

EXcuſſio principalis & fideiuſſoris prius fiet antequam pignoratitia contra debitorem intentetur actio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.* 1

Notatur ad hoc quòd quando actor agit contra tertium poſſeſſorem, priùs excuſſionem facere debet in bonis ipſius debitoris principalis, & minus idoneis repertis, tunc agit contra tertium poſſeſſorem, vt per *l. Hiſp.*14.*tit.* 13. *part.* 5. Mayn. *de actionib. lib.*2. *cap.*18. Soar. de Paz *in practica tom.*2. *cap.*2. §. 4. *num.* 35. vbi ſubdit corrigi iura antiqua, quibus electio dabatur creditori, vel agendi contra principalem actione perſonali, vel contra tertium poſſeſſorem hypothecaria, vt dicebatur *in l. diſtractis, C. de pignorib.*

Vt actiones ab hæredibus, & contra hæredes incipiant.

Tit. XI.

SANCITVR hoc titulo, actiones quæ non cœperunt à defuncto, vel contra defunctum, ab hæredibus, vel contra hæredes, qui in vniuerſum ius defuncti ſuccedunt, initium ſumere, abrogatâ regula iuris antiqui, quòd actio quæ aduersùs nos non cœperit, neque aduersùs noſtros tranſeat. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia vide Azeued. *l.*6. *num.* 10. *tit.*6. *lib.*5. *noua Recop.* Aluar. Valaſq. *conſult.* 157. *num* 12. vbi adducit caſum in quo poteſt verificari hæc rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Obligationes, & contractus actiuè & paſſiuè tranſire ad hæredes, & num.*2.

3 *Hæres repræſentat perſonam defuncti in his, quæ eius morte non extinguntur.*

4 *Venditio*

4 *Venditio fieri poteſt eo pacto vt res, aut dominium in emptorem non tranſeat niſi poſt mortem venditoris.*

5 *Bona ſua, vel eorum poſſeſſionem alij quis donare, vel promittere poteſt poſt mortem.*

6 *Re promiſſà in tempus mortis, non oritur aliqua actio, vel obligatio ante diem mortis.*

7 *Promittentem quando conſtat nullum habuiſſe reſpectum ad mortalitatem, huiuſmodi promiſſio magis cenſenda eſt donatio inter viuos, quàm donatio mortis cauſa.*

L. Cùm ſtipulationes. Vnic.

Imp. IVSTINIANVS A. *Ioanni P.P.*

1 OBligationes, & contractus actiuè, & paſſiuè ad hæredes tranſeunt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Barr. Salicet. Bald. Caſtr. Angel. Fulgoſ. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *in 4. fol 11. verſo*, Donell. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Anton. Gom. *var. tom. 1. cap. 5. num. 14. prope fin. & l. 64. Tauri num. 5.* Duen. *reg.* 277. Matth. Coler. *deciſ. 8. num. 1.* Cuiac. *lib. 3. obſeru.* 34. Emman. Coſta *lib. 1. ſelect. cap. 16. num. 1. & cap. 18. in princip. & col. 3. & cap. 19. num. 1.* D. Barboſ. *in l. 2. in princ. par. 1. n. 137. ff. ſoluto matrim. & in l. qua dotis num.* 107. *ff. eod tit.*

3 Cald. Pereira *quaſt forenſ. lib. 1. qu. 15. num.* 6. vbi declarat hæredem repræſentare perſonam defuncti in his, quæ eius morte non extinguuntur.

4 *Poſt mortem compoſitos*, &c.] Notatur ad hoc
quòd venditio fieri poteſt eo pacto vt res, aut dominium in emptorem non tranſeat niſi poſt mortem venditoris, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gl. 10. num.* 118. Roder. Xuar. *in repet. l quoniam in prioribus,*
5 *ſuper declar. legis Regni limit. 5. num.* 16. vbi quòd
bona ſua, vel eorum poſſeſſionem poteſt quis alij
donare, vel promittere poſt mortem, Anton. Gom.
6 *var. tom. 2. cap. 11. num. 21. col. 3. in princ.* vbi quòd
quando aliquid promittitur in tempus mortis, non
oritur aliqua actio, vel obligatio ante diem mortis.
7 D. Barboſ. *in d. l. qua dotis num.* 107. vbi ſubdit quòd
quando conſtat promittentem nullum habuiſſe reſpectum ad mortalitatem, ſed ideo promiſiſſe cùm moreretur, quia nolebat antea cum effectu obligari, huiuſmodi promiſſio magis cenſenda eſt donatio inter viuos, quàm donatio cauſa mortis, quia mors tunc videtur venire per modum dilationis, quæ non efficit donationem cauſa mortis.

Ne vxor pro marito, vel maritus pro vxore, vel mater pro filio conueniatur.

TIT. XII.

SVMMARIVM.

1 *Filios & vxorem æquum eſt teneri pro debito conuerſo in eorum commodum.*

2 *Vxorem teneri alere virum in caſu neceſſitatis de bonis paraphernalibus.*

NEMINEM conueniri poſſe pro alio, *l. 3. verſ. vlt.* non vxorem pro marito, *l. 1. & 2.* non maritum pro vxore, niſi pro ea interceſſerit, *d. l. 3.* nõ matrem pro filio, *l. vlt.* vel pro filia, *d. l. 3. hoc tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia vide *l. Hiſp. 15. tit. 10 part. 7. & l. 9. tit. 31. part. 7.* vbi *gloſſ. 2.* Caſſan. *in conſuetud. Burgund. lib. 4. §. 1. verſ. valet ſtatutum, fol. 131. verſo, &* 132. *& rubr. 4. §. 9. verſ. intellige fol.* 173. *& §. 10. num. 7. fol.* 175. Garcian. Falcon. *reg. 30. num. 15. & reg. 499. n. 23.* Palat. *de obtentione Regni Nauarra, part. 5. §. 5. & in repet. rubr. de donation. inter, §. 66. n. 19. in princ.* Ioan. Bapt. Coſta *de facti ſciem. & ignorant. inſpect. 51.* Bernard. Græuæ. *in pract. Camera Imper. lib. 2. concl. 91.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 107. n. 3.*
vbi quòd æquum eſt vt filij & vxor teneantur pro 1
debito quod fuit conuerſum in vtilitatem, & commodum ipſorum, & *num.* 13. quòd de bonis para- 2
phernalibus in caſu neceſſitatis tenetur vxor alere virum.

SVMMARIVM.

1 *Mulierem non conueniri ex contractu mariti citra interceſſionem, & num. 2.*

3 *Mariti bona quando confiſcantur, non confiſcatur medietas lucrorum, qua pertinet vxori.*

4 *Mulier non conuenitur ex contractu mariti, nec illius debito obligatur. niſi maritus & vxor ſimul contrahant ad ipſorum, vel ipſius mulieris vtilitatem, num. 5. vel in bonis paraphernalibus, de quibus in caſu neceſſitatis vxor tenetur alere virum. num. 6.*

L. Fruſtrà diſputas. I.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Aſclepiodota.*

MVlier citra interceſſionem, contra quam ta- 1
men iuuatur, ex mariti contractu non conuenitur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bartol. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 12.* Sebaſt. Næui. Sichard. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*
Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſp. 25. in fine tit. 13. part. 5. Palat. *in repet. rub de donat. inter virum & vxor. §. 66. num. 18. & 19. & de iuſta obtentione Regni Nauarra part. 5. §. 5.* Anton.
Gom *l. 50. Tauri num. 79.* vbi quòd confiſcatis bonis 3
mariti, non confiſcatur medietas lucrorum, quæ pertinet vxori, Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduo-*
cat. verbo mulier num. 11. vbi quòd mulier non poteſt 4
conueniri ex contractu mariti, nec ex debito illius obligari. Bernard. Græuæ. *ad pract. Camera Imper. lib. 2. concl. 90.* Matth. Coler. *German. deciſ.* 31. Gam. *Luſit deciſ.* 200. Amatis *Marchia deciſ.* 27.
Limita quando maritus & vxor ſimul contra- 5
hunt ad vtilitatem ipſorum, vel ipſius mulieris, vt quia ipſe accepit mutuò pecuniam, vel locauit domum pro alenda, & tuenda vxore; nam tunc ſi maritus non habeat bona ex quibus illa debita contracta pro neceſſitate & vtilitate vxoris ſolui poſſint, tenebitur ipſa mulier ex propriis bonis dotalibus pecuniam ſic debitam ſoluere; ita Ceuall. *commun. contra communes qu. 727. num. 41. cum ſeqq.* vbi *n. 47.* monet cautos debere eſſe creditores mutuantes patri pecunias vt omnino apponant in inſtrumento eas mutuaſſe ad alendos liberos, & vxorem, & citat Palat. *in d. repet. rub. de donation. inter virum & vxor. §. 66. num. 6.* Matienx. *l. 3. gloſ. 7. num. 5. tit. 9. lib. 5.*

lib.5. noua Recop. Azeued. *l. 9. gloſſ.1. num. 31. tit.3. eod. lib.5.*

6 Limita etiam in bonis paraphernalibus, de quibus in caſu neceſſitatis tenetur vxor alere virum, ſecundùm Campeg. *de dote part.3. qu.23.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis. §. ſi quis ex his, num.14. ff de liber. agnoſc.* Surd. *de aliment. tit.1. qu. 45. n. 7. in fine, & qu.36. num. 8. cum ſeq.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.107. num.13.*

SVMMARIVM.

1 *pro Mariti debitis, ſi vxor probet dominium, non immitti creditores mariti in bona vxoris, & num. 2.*
3 *Dominium præſumitur ex poſſeſſione, & num. 8.*
4 *omnia Bona, quæ ſunt intra domum, præſumuntur mariti, & non vxoris. niſi quilibet probet ſua. num. 5.*
6 *Maritus iure familiaritatis potiùs præſumitur, quàm titulo dotis.*
7 *Mulier in cauſa primipili obligari poteſt ex debito mariti.*

L. Ob maritorum. II.

Iidem AA. *&* CC. *Terentiæ.*

1 PRo debitis mariti, ſi ptobet vxor dominium, non immittuntur in bona vxoris creditores mariti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Bart. *in l. quidam num.4. ff. de condit. inſtit. & in l. cum res num.14. in fine. C. de probat.* Guid. Papæ *deciſ.447.* Rip. *in l. fin. quæſt.51. num. 171. C. de reuocand. donat.* Hippol. *ſing.124.* Azini *in ſua praxi ciuili cap.2. §. 3. limit. 43.* Duen. *reg. 275. ad fin.* Capyc. *deciſ.128.* Gail. *lib.2. obſeru.86.* Matienz. *l.10. gloſ.1. tit.9. lib.5. noua Recop.* vbi Azeued. *num. 11.* Parlador. *rerum quotid. lib.2. c. fin. part.5. §.3. num.42.*

3 *Dominij tui eſſe probaueris*, &c.] Notatur ad hoc quòd ex poſſeſſione præſumitur, dominium, vt per Boëct. *deciſ.42. num.33. in fine.*

4 Notatur etiam ad hoc quòd omnia bona, quæ
ſunt intra domum, præſumuntur mariti, & non vxoris, vt per Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 10. princ.*
5 *num.89.* vbi *num. 90.* ſubdit attento iure Regio omnia bona, quæ ſunt intra domum, præſumi mariti,
& non vxoris, niſi quilibet probet eſſe ſua.

6 Notatur etiam ad hoc quòd iure familiaritatis præſumitur potius poſſidere maritus, quàm titulo dotis, vt per Alciat. *de præſumpt. reg.2. præſ.23. in fine,* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſ.68. num.11.*

7 In gloſ. *Vetant* 1. ibi, *ſcilicet propter primipili neceſſitatem*, &c. Notatur ad hoc quòd in cauſa primipili poteſt mulier conueniri & obligari ex debito mariti, vt per Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo maritus num.11. in fine.*

8 In gloſſ. *Occupata ſunt.* ibi, *nomine mariti, qui eas poſſidebat.* Ob quod dominus præſumitur. Cou. *practic. cap.16. num.4.*

L. Cùm te. III.

Iidem AA. *&* CC. *Carpophoro.*

RES traditæ ad ſuſtentationem filiæ non præſumuntur eſſe dotales, nec poſſunt pro debitis mariti addici creditoribus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Matrem non poſſe compelli ad ſolutionem reſidui, licèt partem debiti filij ſui ſoluerit.*
2 *Partem gratuitò ſoluens debiti, non præiudicat ſibi in alia parte.*
3 *Solutio gratuita vnius partis non grauat in ſolutione alterius.*
4 *Solutio voluntaria non obligat ad ſoluendum etiam futuris temporibus.*
5 *Iure familiaritatis quæ fiunt, non conſtituunt aliquem in poſſeſſione ad præſcribendum.*
6 *Quaſi poſſeſſio non acquiritur etiam per mille actus, qui communiter fieri ſolent iure familiaritatis.*
7 *de Intentione vtentis iure aliquo tanquam ſuo, quomodo conſtet.*
8 *Actus noſtri non ſe extendunt vltra quàm geruntur.*
9 *Actus voluntarius non obligat agentem vltra quàm geratur.*

L. Cùm te ideo. IV. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Philothetæ.*

LIcèt mater ſoluerit partem debiti filij ſui, non 1
ptopterea poteſt compelli ad ſolutionem reſidui. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n.1. ſup. hoc tit.*

Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd gratuitò ſol- 2
uens partem debiti, non ſibi præiudicat in alia parte, vt per Natt. *conſ.446. num.19.* Patiſ. *conſ.79. num.11. vol.3.* Surd. *conſ.212. num.25. & deciſ.33. num.12. & de aliment. tit.8. priuil. 22. num.16.* Emmart. à Coſta *in l. ſi ex cautione, fallent. 7. num. 4. C. de non num. pecun.* Hieron. Magon. *Florent. deciſ.143.* Caſtill. *quotid. controuerſ. lib. 4. cap.60. num.61. cum ſeqq.* Pyrrh. Maur. *in tract. de ſolut. oblat. & retent. cap. 15. num.3.*
cum ſeqq. vbi ait gratuitam ſolutionem vnius partis 3
non grauare in ſolutione alterius.

Et notatur ad hoc quòd ſolutio voluntaria non 4
obligat ad ſoluendum etiam futuris temporibus, Balb. *de præſcription.4. part 6. princ. quæſt. 5. num.2.* Flores de Mena *var. lib.3. qu.23. ex num. 12.* Cephal. *conſ. 631. num. 42.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo ſolutio voluntaria.* Gaſp. Roder. *de ann. redd.*
lib. 1. qu.1. num. 2. Quæ enim fiunt familiaritatis 5
iure, non conſtituunt aliquem in poſſeſſione ad præſcribendum. *l. qui iure familiaritatis. ff. de acquir. poſſeſſ.* Alberic. *in rub. ff. de muner. & honorib. num.26.* Nicol. Bellon. *conſ.1. num.15. & conſ.8. num.15.* Mandel. Alba *conſ.62. num.38. vol.1. & conſ.777. num.16. vol.4.* Hippol. Riminald. *conſ.26. num. 47. cum ſeqq. & conſ.34. num.18. cum ſeqq lib.1. & conſ.589. n.50. vol. 5.* Cæpol. *de ſeruitutib. vrban. præd. cap. 20. num. 1.* Balb. *de præſcript. 2. part. quarta princ. qu. 1. num.9.* Vnde tenent Innoc. *in cap. bona memoria el 2. num. 1. poſt princ. de poſtulat. Prælat. & in cap. cum Eccleſia Sutrina, de cauſa poſſeſſ. & prop. num. 5.* vbi Panorm. *num.4. cum ſeqq. verſ tertio requiritur,* Alex. *conſ.50. n.8. lib. 3.* quòd ſi volo probare quòd eram in poſſeſſione alicuius iuris, puta ſeruitutis, itineris, vel iuris hoſpitandi, non ſufficit probare quòd ibi per fundum tuum te ſciente & patiente, tranſiui, aut quòd mille vicibus fuerim hoſpitatus in domo

ſua,

tua, niſi expreſsè etiam probem quòd in ea fuerim
tanquam iure meo,& mihi debito vſus, cùm potue-
rit eſſe quòd tu ea paſſus fueris & gratia, & amici-
tiæ cauſa, non autem ex eo quòd id mihi debitum
eſſet, & ſequitur Franciſc.Ripa *in d.cap. cùm Eccle-*
6 *ſia num.*39.41. *&* 56. vbi expreſsè notat quòd etiam
per mille actus, qui communiter fieri ſolent iure
familiaritatis,& amicitiæ,non acquiritur quaſi poſ-
ſeſſiò, idem tenet Pariſ. *conſ.*27. *num.* 110. *cum ſeqq.*
Hinc idem Innoc. *in d. cap. bonæ memoriæ num* 1. *poſt*
7 *princ.* quærit, quomodo conſtare poſſit de inten-
tione eius, qui aliquo iure vtitur tanquam iure ſuo?
& reſpondet id conſtare poſſe per expreſſa verba
vteoris, quibus exprimat eo ſe iure vti, intendens
vti iure quod habet, & tanquam iure ſuo, & quòd
non intendit eo quaſi ex gratia vti, ſed quaſi ex de-
bito, ſequitur Florian. *in l. ſeruitutes la* 2. *num.* 25.
circa fin. verſ. adde ad gloſ. Stephan. Gratian. *diſcept.*
*forenſ. cap.*298. *num.* 10. addens quòd requiritur in-
terpellatio, prohibitio, & acquieſcentia.
8 Notatur hic text. ad hoc quòd actus noſtri non
ſe extendunt plus vltra quàm geruntur, vt per Dec.
*conſ.*21. *num.*5. Ruin. *conſ.*124. *n.*41. *lib.*5. Menoch.
conſ. 121. *num.* 30. Brunor. à Sole *in locis communib.*
9 *verbo actus* 26. vbi quòd actus voluntarius agen-
tem non obligat vltra quàm geratur.

SVMMARIVM.

1 *Grauans alium pro debito vnius ſua auctoritate, punitur in quadruplum, & iure ſuo cadit, &* *num.* 2.
3 *Repræſalia quid.*
4 *Clarigationes, id eſt, repræſalia cur, & vnde.*
5 Droict de marque, *Gallis pro repræſalijs.*
6 *Repræſalia vnde orta.*
7 *Feciales qui.*
8 *Repræſalia quo iure permiſſa.*

AVTH. Sed omninò.

1 QVi pro debito vnius ſua auctoritate grauat
alium, punitur in quadruplum, & cadit a iure
ſuo. Colliguut ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1.
num. 1. *ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 12. *verſo.*
2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit *l.*
Hiſp. 15. *tit.* 10. *part.* 7. dum ſtatuit quòd capiens,
aut pignorans ſua auctoritate res tertij pro alterius
debito, perdit ius debiti, & quod cepit, cum triplo
reſtituit, & *ibi* Greg. Lop. *gloſ.* 2. *verbo en otros luga-*
res, dicit hoc planum eſſe de locis Regni vnius.
3 Hîc ſedet materia repræſaliarum, de qua pauca
diximus *in collect. ad cap.* 1. *de iniur. lib.*6. nunc verò
pro vera eius cognitione præmittendum eſt repræ-
ſalias latinè dici pignorationes rerum & perſona-
rum, ad iniurias vlciſcendas, quando vnus pro alio,
vel res vnius pro re alterius apprehenditur, & text.
4 *in d. cap.* 1. Appellantur etiam *clarigationes*, quia
clarigatio eſt idem quod *denuntiatio*, & *clarigare*
eſt idem quod *bellum indicere.* Quintil. *lib.* 1. *decad.* 1.
& ex eo, & Hermolao Barbaro tenet Claud. Cote-
ræus *de iure militum lib.* 3. *cap.* 22. §. 2. *lit. A.* Andr.
Gail. *de pignoration. lib.* 2. *obſeru.* 2. *num.*8. Græci illas
ἀνδροληψίας, id eſt, hominum comprehenſiones, ap-
pellant, vt tenet Iul. Pollux *lib.*8. *cap.* 1. Demoſthe-
nes *in epiſtol. contra Ariſtocratem*, Alexand. ab Ale-
xand. *dierum genial. lib.*5. *cap.*3. Tiraq. *in l. ſi vnquam,*
verbo ſuſceperit liberos, num. 147. *C. de reuoc. donat.*
Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.* 3. *tit. de actionib. lib.* 38.
cap. 8. Claud. Coteræ. *d. lib.* 3. *cap.* 22. *num.* 1. Et in 5
Gallia vocantur *droict de marque*, ius marquæ, quia
in limitibus potiſſimùm exercetur. Guid. Pap. *de-*
ciſ. 32. Petr. Greg. *d. cap.* 8. *n.* 5. & à Numo Pompilio 6
Romanorum Rege ſecundo principia obtinuerunt,
cuius & aliorum Regum Romanorum tempore
Feciales ſunt appellatæ, vt per Liuium *lib.* 1. *decad.* 1. 7
Zax. *in l.* 2. §. *& ita leges, in verbo latas, circa fin. ff.*
de origine iuris. Andr. Gail *d. lib.* 2. *obſeru.* 2. *num.*6.
Renat. Chopin. *de doman. Franciæ lib.* 3. *tit.* 25. *de pi-*
gnorat. num. 2. Poſtmodum vulgaris elocutio ali-
quorum locorum eas repræſalias nominauit, vt re-
ſtatur Concilium generale Lugdunenſe, ex quo
tranſumptum fuit, *d. cap.* 1. *de iniur. lib.* 6. vbi ex-
preſsè id affirmat, ibi, *etſi pignorationes, quas vul-*
garis elocutio repræſalias *nominat*, &c. & *ibi* gloſſ.
verbo, elocutio, ibi, *intelligas quorundam loco-*
rum, &c.
Omni iure, & vniuerſali totius Orbis conſuetu- 8
dine repræſaliæ permiſſæ cenſentur. Iure in primis
diuino, ex D. Auguſtino *lib.*6. *ſuarum quæſtion. q.* 10.
contra Fauſtum, & ex eo tranſumptiuè *in cap. Do-*
minus noſter 23. *qu.* 2. D. Thom. 2. 2. *qu.* 40. *cap.* 1. Et
quia in hoc ſtandum eſt Theologis, vt tenet Bart.
in tit. de repræſal. num 3. *in fine*, & Cuman. *conſ. incip.*
Domini iudices, in fine principij, ideo nonnullos refe-
runt qui hanc tuentur opinionem, eámque ex mo-
dernioribus latè firmant Suar. *de fide, ſpe, & charit.*
diſp. 13. *ſect.* 7. *num.* 10. Molin. *de iuſtit. & iure, tract.* 2.
diſp. 121. *concl.* 4. *& diſp.* 117. *concl.* 1. Leſſi. *de Iuſtit.*
lib. 2. *cap.* 47. *de vendicatione dub.* 4. *n.* 21. communem
dicit Ægidi. *de fide, ſpe, & charit. diſp.* 31. *dub.* 8. *n.* 131.
& 132. vbi reprobat Lorcam, qui contrariam tenuit
ſententiam, eiúſque fundamentis bene reſpondet
nouiſſimè P. Hurtado *eodem tract. de fide, ſpe, & cha-*
ritate, diſp. 169. *ſect.* 12. *&* 122. Et ex noſtris hanc
etiam opinionem tenent Bart. *in tit. de repræſal. n.* 3.
Bald. *in auth. & omnino. C. ne vxor pro marito, & in*
auth. omnino, C. de action. & obligat. & cæteri ſcri-
bentes *in authen. habita, C. ne filius pro patre, & in*
l. 1. *& per tot. C. ne vxor pro marito*, Guid. Foran. *de*
ſequeſtro reg. 14. *num.* 1. Martin. Laudenſ. *in tract. de*
repræſal. num. 12. Iacob. de Canibus *in ſimili tract.*
num. 14. Ayala *de iure belli lib.* 4. *num.* 9. *&* 10. Lu-
dou. Bolognin *conſ.* 20. *num.*5. Non obſtant aucto-
ritates deſumptæ ab Eccleſiaſte cap. 18. videlicet,
Anima, quæ peccauerit, ipſa moriatur, & filius non
portabit iniquitatem patris; quia expreſsè contrarium
probatur ex *cap. Dominus noſter* 23. *qu.* 1. & ex aliis
exemplis ſacræ Scripturæ *Ezechiel.* 10. *in princ.* &
Marc. cap. 21. vbi dicitur quòd regimen auferri de-
bet poteſtati delinquenti, & dari genti facienti
iuſtitiam, & ex *Ioſue cap.* 6. vbi propter peccatum
ciuium theſauri Hierico anathematixati fuerunt, &
lib. 1. *Reg. cap.* 15. vbi propter peccatum animalia
eorum iuſſa ſunt interfici, *Exodi cap.* 9. *&* 12. vbi
propter peccatum Ægyptiorum poſſeſſiones eorum
grandini traditæ ſunt, iumenta, & primogenita
morte conſumpta, & *Ioſue cap.* 1. vbi propter pec-
catum Achor plebs Iſraëlitica in manus hoſtium
tradita fuit, & *Geneſ. cap.* 9. vbi peccante Cham
filius eius maledicitur, & *lib.* 1. *Reg. cap.* 4. vbi pro-
pter peccatum Heli populus in manus Philiſtino-
rum corruit, & *ibidem lib.* 2. *cap.* 24. vbi propter pec-
catum Dauid in numeratione populi gladius Do-
mini deſcendit in pauperes, & *lib.* 4 *cap.* 15. Giezi
peccante lepra eius tranſiuit ad poſteros.
Naturali deinde iure repræſaliæ permittuntur,
hoc eſt, naturali ratione, quæ dicitur eſſe iuris gen-
tium, *cap. hoc iure* 24. *qu.* 5. *l. naturalem* §. *item ea*
qua

Google

qua, ff. de acquir. rerum domin. Iacob. de Canibus *in tract. de repraſal. num.* 14. Guid. Foran. *de ſequeſtro reg.* 14. *num.* 1. Bolognet. *in addit. ad conſ. Anania* 94. *num.* 14. *verſ. iſtud adeò*, Petr. Greg. *d. lib.* 38. *cap.* 8. *num.* 9.

Ciuili quoque iure permiſſæ ſunt repræſaliæ ex vetuſtiſſimis Romanorum legibus, ex Zaz. *in d. l.* 2. *§. & ita leges, ff. de origine iuris*, Budæ. *in annot. ad l. aut facta, §. euentus, ff. de pœnis*, Bald. *in cap.* 1. *de milite vaſallo, qui contumax eſt*, Iacob. de Arena, & Iacob. de Beluiſo *in auth. habita, C. ne filius pro patre*, Anan. *conſ.* 94. vbi Bolognet. *in addit.* Bart. *in tract. de repraſal. num.* 5. *cum ſeqq*, Guid, Foran *de ſequeſt. reg.* 14. *num.* 1. Martin. Laudenſ. *de repraſal. n.* 4. 5. 13. & 14. Iacob. de Canib. *eod. tract. num.* 16. Duplici ex ratione. Prima, quia ciuitas (& à fortiori Princeps) ob tutelam vnius ciuis poteſt indicere bellum, ſicut vnus particularis ob tutelam perſonæ, & rerum ſuarum, vbi aliud remedium haberi non poteſt, ex *l. ſi alius, ff. quòd vi, aut clam.* & notatis *in l. ait Prætor, §. ſi debitorem, ff. quæ in fraudem credit.* Secunda quòd propter delictum domini negligentis facere iuſtitiam, poteſt indici bellum contra totam terram, & omnes gentes ei ſubditas, ex *auth. ſi verò dominus temporalis, C. de hæret.* maximè vbi non adeſt iudex, vel ſuperior, qui poſſit iuſtitiam facere, quo caſu licet nobiſmetipſis ius dicere, ex *d. l. ait Prætor, §. ſi debitorem, ff. quæ in fraudem*, & à contrario ſenſu ex *l. nullus, C. de iudic.* & alios plures caſus, & auctoritates congerit Speculat. *in tit. de actore, §.* 1. *verſ. item quod vult.* Non obſtant *auth. vt non fiant pignorat.* vbi Imperator Iuſtinianus prohibet fieri pignorationes, & *l. vnic C. vt nullus ex vicaneis pro alienandis vicaneorum debitis teneatur, lib.* 12. cum quibus concordant *l.* 1. & 10. *tit.* 17. & *l.* 5. & 6. *tit.* 13. *lib.* 4. *noua Recopil.* quia reſpondetur has pignorationes, de quibus agunt Imperatores Iuſtinianus, & Zeno, eſſe, quæ fiunt à priuatis de facto, & propria auctoritate, vel propter contractum inter priuatos initur, quod videtur colligi ex verbis dictæ auth. & inſinuat hoc ipſum gloſſ. *ibidem verbo inhoneſtas*, dum ait hoc prohibitum reperiri aliis legibus, videlicet *l. extat, ff. quod metus cauſa*, & *l. pen ff. ad leg. Iul. de vi priuata.* & *l. illicitas, ff. de offic. Præſid.* & *l. ſi quis in tantam*, & *l. ſi quando, C. vnde vi*, quæ omnes leges loquuntur in priuatis, qui propria auctoritate rei alienæ poſſeſſionem occupant: & euidentiùs colligitur ex *gloſſ.* 1. *in d. auth. vt non fiant pignorat.* dum ita exemplificat, *Putà contraxi tecum in alia regione, hoc acto inter nos, vt ſi die ſtatuto non ſolueretur, liceat tibi homines meæ prouinciæ pignorare, ac tua auctoritate, vel res eorum intromittere*, &c. iuxta quem ſenſum intelligi debet textus in præſenti.

Canonico iure non prohibentur repræſaliæ, illud enim permittit quòd propter delictum adminiſtratorum, & gubernatorum puniatur tota vna prouincia, & vnum regnum, *cap. non eſt, de ſponſal. cap ſi ſententia, de ſentent. excomm.* & ideo ex culpa Superioris poteſt capi & detineri homo liber inuitus pro debito pecuniario, *cap. ex reſcripto, de iureiur. cap. vt pridem* 23. *q.* 8. & vtrobique ſcribentes. Non obſtat *d. cap.* 1. *de iniur. lib.* 6. quia loquitur de pignorationibus, & repræſaliis, quæ contra perſonas eccleſiaſticas conceduntur, quod inſinuant Suarez, Hurtado, & cæteri Doctores Theologi, dum tenent diſpoſitionem illius *cap.* 1. comprehendere non poſſe laicas perſonas, & earum bona, nec procedere niſi in perſonis eccleſiaſticis, de quibus loquitur, & hoc pacto remanet concors diſpoſitio eiuſdem *c.* 1. cum alia quæ habetur *in d. c. dominus noſter.* 23. *q.* 1. ac aliis ſimilibus; ex eo, quia diſpoſitio *d. c.* 1. tanquam limitata limitatum debet producere effectum, ex *l. in agris, ff. de acquiren. rerum domin. l. illam, C. de collationib.* tum etiam, quia tanquam diſpoſitio correctoria verificatur in caſu de quo loquitur, & non poteſt extendi ad alios, quamuis eadem ratio militet, ex *l. ſi verò negotium, §. de viro, ff. ſoluto matr.* ibi, *de viro lex loquitur, de ſocero autem nihil ſcriptum eſt, l. cùm pater, §. dulciſſimis, ff. de leg.* 2. Euerard. *in locis legalib. in loco à ratione legis c.* 33. Vnde reſultat has repræſalias permiſſas eſſe, ſecundùm Caiet. Sylneſt. & Angel. quos refert Hurtado *citato loco*, & ex aliis tradit Con. *in reg. peccatum part.* 2. *§.* 9 *num* 4 *per tot.*

Conſuetudine vniuerſali, & particularibus ſtatutis & legibus huiuſmodi repræſaliæ permittũtur, vt per Martin. Laudenſ *d. tract. n.* 11. & Iacob. de Canib. *in ſimili, n.* 24. qui de vniuerſali totius orbis conſuetudine atteſtantur, Iacob. Canceri. *var. reſol. tom.* 2. *cap.* 5. *n.* 47. & 48. Fontanel. *de pactis nuptial. clauſ.* 3. *gloſſ.* 2. *n.* 25 qui de ſimili antiquiſſima teſtantur conſuetudine, eàmque validam eſſe probat Franc. Marc. *deciſ.* 390. *p.* 1. qua quidem vſos fuiſſe Troianos, Syrios, & Theſſalonicenſes, refert Petr. Greg. *d. lib.* 38. *cap.* 8. *num.* 8. & Athenienſes, vt per Renat. Chopin. *d. tit.* 25. *de pignoration. n.* 2. *in fine.* In Germania vigere eandem conſuetudinem, tradit Andr. Gail. *practic. obſeruat. obſeru.* 44. *num.* 10. & *de obſeruat.* 2. *num.* 4. In Gallia teſtatur Renat. Chopin. *d. tit.* 25. *num.* 1.

Poteſt autem Princeps Superiorem non recognoſcens, repræſalias concedere, quæ ſunt tanquam ſpecies belli iuſti ne pereat iuſtitia. Martin. Laudenſ. *d. tract. de repraſ. num.* 8. Gregor. Lopez *in l.* 15. *gloſſ.* 1. *tit.* 10. *part.* 7. Matienz. *l.* 10. *gloſſ.* 1. *num.* 5. & *l.* 11. *gloſſ.* 1. *num.* 2. vbi etiam Azeued. *tit.* 17. *lib.* 5. *noua Recop.* Renat. Chopin. *dict. lib.* 3. *tit.* 25. *num.* 5. Papon. *de areſtis lib.* 5. *tit.* 1. *de iuribus Regi reſeruatis, areſto* 3. Marr. *de iuriſdiction. part.* 4. *cent.* 1. *caſu* 41. *num.* 2. *cum ſeqq.* vbi maximè intereſſe ait inter repræſalias particulares, ex priuata cauſa, & generales ex bello publico, quæ fiunt per ſupremos Principes.

Ne filius pro patre, vel pater pro filio emancipato, vel libertus pro patrono, vel ſeruus pro domino conueniatur.

TIT. XIII.

ADDITVR ſuperiori regulæ tit. 12. filium non teneri pro patre, ſiue ſuperſtite, *l.* 4. ſiue defuncto, niſi ei hæres exiſtat, *l. vlt.* Nec patrem pro filio emancipato, *l.* 1. & 3. Nec libertum pro patrono, *d. l. vlt.* Nec ſeruum pro domino, *ead. l. vlt.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli, vide Rip. *in l. fin. quæſt.* 63. *C. de reuocan. donat.* Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr.* 4. *§.* 11. *num.* 1. *fol.* 175. Gregor. Lopez *l.* 2. *tit.* 19. *part.* 4. *verbo de la vida*, & *l.* 15. *gloſſ.* 2. *col.* 3. *tit.* 10. *part.* 7. Bonacoſ. *commun. crimin. part.* 1. *verbo ſtatutum, fol.* 158 *verſo*, Vezin. Bonacoſ. Viui. & alios *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 6. Clar. *lib.* 5. *§. fin.*

quæſt. 86. *num.* 1. Menoch. *de arbitr. caſu* 345. *num.* 8. *cum ſeqq.* & *conſ.* 27. *num.* 56. & *conſ.* 99. *num.* 618. Cæpol. *caut.* 245. & *ſeq.* Boër. *deciſ.* 221. *in princip.* Vnde ſtatutum quòd pater teneatur pro filio, & vnus pro alio, non valet, cùm ſit odioſum. Bonacoſ. *d. tom.* 1. *lib.* 4. *tit.* 6. *n.* 7. Surd. *deciſ.* 49. *n.* 11.

Et procedit vt nec etiam de legitima filij teneatur viuus pater ſoluere eius condemnationem tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, vide Boër. *deciſ.* 221. Duen. *regul.* 356. *n.* 2. Ruin. *conſil.* 149. *vol.* 3. Clar. §. *fin. quæſt.* 86. *verſ. ſecundò infertur*, Viui. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 3. *tit.* 16. *de inoff. teſtam. num.* 55. *verſic.* & *hinc eſt, pag.* 411. Suar. *eodem tom.* 1. *lib.* 4. *tit.* 6. *num.* 8 *pag.* 473. Valdeſ. *in addit. ad Roderic. Xuar in l. poſt rem iudicatam, notab.* 13. Aluar. Valaſc. *de partit. cap.* 21. *num.* 2. vbi ampliat, etiamſi filius ſit in carceribus, & *num.* 3. limitat duobus concurrentibus, nempe quòd filius ſit egenus, & capite damnatus. nam tunc cogi poteſt pater aſſignare legitimam filio in vita ad illum liberandum. Alium caſum ponit Bonacoſ. *commun. d. tom.* 1. *lib.* 4. *tit.* 6. *num.* 10. *pag.* 474. *in princip.* quando caueretur ſtatuto quòd pater teneretur ſoluere condemnationem pro filio vſque ad legitimam.

Reſtringitur verò multis modis, & præcipuè quando pater contraxit debita pro filiorum & vxoris alimonia, quia illo non exiſtente ſoluendo, rectè poſſet agi per creditores contra filios, vel vxorem, & eorum bona, ita Clemenſ. *ſing.* 36. & *ſeq. Tu mutuaſti*, Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſi quis ex his, à num.* 83. *vſque ad* 115. *ff. de liber. agnoſc.* Surd. *de aliment. tit.* 8 *priuileg.* 48. *num.* 5. & *conſ.* 36. *num.* 18. & *conſ.* 420. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 107. *num.* 2. *cum ſeq.* & *cap.* 108. *num.* 29. & *tom* 4. *cap.* 713. *à num.* 6. Matienz. *l.* 3. *gloſſ.* 7. *num.* 5. *tit.* 9. *lib.* 5. *nouæ Recopil.* & *ibidem* Azeued. *num.* 31. *cum ſeqq.* Gaſp. Baëc. *de inope debitore cap.* 1. *num.* 54. & 54. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 723. *à num.* 41. & *tom.* 4. *quæſt.* 900 *num.* 41. *cum ſeqq* Parlador. *in ſeſquicent. differ.* 2. §. 2. *num.* 2. & 3. D. Barboſ. *in l. ſi conſtante, in princ. num* 52. *ff. ſoluto matrim.* Mari. Giurb. *in conſuetud. Meſſanenſ. part.* 1. *cap.* 9 *gloſſ.* 3. *num.* 10. Vincent. Caroc. *deciſ. ſiue caſu* 128. Gabr. Aluarez *de priuileg. pauperum part.* 1. *quæſt.* 48. *num.* 8. & 9. qui multipliciter ampliant & limitant. Quamuis contrarium, nempe nec vxorem, nec filios teneri ex ſuis bonis ſoluere debita à viro contracta ad ipſam & familiam alendam, tueantur Flores de Mena *ad Gam. deciſ.* 186. *in* 2. *part.* Sanchez *de matrim lib.* 9. *diſput.* 4. *num.* 28. & 29. Ioan. Bapt. Coſta *de quota & rata q.* 25. & *de remed. ſubſidiar. remed.* 12. *illat. vnicu*, Petr. Fontanel. *de pactis nupt. clauſ.* 4 *gloſſ.* 9. *p.* 5. *n.* 71. *cum ſeqq.* & *tom.* 2. *clauſ.* 7. *gloſſ.* 2. *p.* 10. *n.* 34. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Filio emancipato mutuatum patrem reddere non teneri, & ſolutum indebitè patrem repetere.*

2 *Filium non poſſe conueniri pro debito contracto per patrem.*

3 *Patrem non teneri ex mutuo eius filiofamil. facto, etiam de peculio filij. niſi filius mutuam pecuniam vertitiſſet in rem patris, num.* 4. *vel pater permiſerit filio negotiari, eúmque propoſuerit alicui negotiationi, cuius cauſa mutuum recepit, num.* 5. *vel filius mutuam pecuniam ſolitus fuerit accipere, eámque pater ſoluere conſueuerit, n.* 6.

7 *Læſo ſuccurrendum ex perſuaſionibus aduerſarij, etiam citra metum, vel dolum.*

L. Neque ex eius. I.

Imp. GORDIANVS A. *Candido militi.*

Mutuatum filio emancipato pater reddere non tenetur, & ſolutum indebitè pater repetit. 1
Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Donell. Sichard. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 13. Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Notatur ad hoc quòd filius non poteſt conueniri 2
pro debito contracto per patrem, vt per Stephan. Gratian *diſcept. forenſ. tom.* 1. *c.* 107. *n.* 1.

Allegari vulgò ſolet hic text. ad hoc quòd pater 3
ex mutuo eius filiofam. facto non tenetur, etiam de peculio filij, vt per *l. Hiſpan.* 2. *in fine, tit.* 19. *part.* 4. *vbi gloſſ.* 11. *in princip.* Roder. Xuar. *in l. poſt rem iudicatum, notab* 12. *incip. Poteſt etiam, num.* 4. & *in declarat. legis Regni*, §. *iuſtum eſt, num.* 3. Nicol. Vigel. *part.* 5. *lib.* 17. *cap.* 2. *cauſa* 2. *regul.* 2. *in methodo iuris ciuilis*, Arimin. Tepat. *variar. ſentent. tom.* 1. *tit.* 157. *cap.* 1. *verſ. ex contractu*, Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2. *diſp.* 301. *verſ. priuilegium hoc*, Leſſ. *in ſimili tract. lib.* 2. *c.* 20. *dub.* 2. *num.* 10. Hector Felici. *in tract. de ſociet. c.* 6. *n.* 37. *cum ſeqq.*

Limita primò, ſi filius mutuam pecuniam in rem 4
patris vertiſſet, vt per Mynſing. *ad* §. *illud propriè, num.* 31. *verſ. ſi vertit pecuniam, Inſtit. quod cum eo*, vbi Pichard. *num.* 12. Vigel. *d. lib.* 17. *cap.* 2. *replicat.* 16. 17. & 32. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 22. *cap.* 3. *num.* 11. *verſ. ſexto*, Mozz. *de contract. tract. de mutuo tit.* [*quomodo deficiat, ſeu finiatur mutuum, num.* 25. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 68. *n.* 1. Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 8. *tit.* 7. *num.* 26. & 27. Matth. Coler. *de proceſſib. execut part.* 1. *cap.* 10. *num* 18. Azor. *inſtit. moral. part.* 3. *tit. de mutuo cap.* 3. *verſ. ſecundo cum patre*, Leſſ. *d. dub.* 2. *num.* 11. Arimin. Tepat. *variar. ſentent. tom.* 2. *tit.* 362. *cap.* 7. *verſic. fallit.* Iul. Pac. *de mutuo cap.* 6. *num.* 28. *requiſ.* 3. Gutier. *de iuram confirm part.* 1. *cap.* 43. *num.* 6. *verſic. itaque ſecundum*, Lingl. *deciſ.* 1. *q* 2. *n.* 4. & 5. Rebel. *de oblig. iuſtit. p.* 2. *lib.* 8. *tit. de vſuris q.* 1. *ſect.* 2. *num* 14. Stephan. Gratian. *d. tom.* 1. *c.* 107. *n.* 2.

Limita ſecundò, ſi pater permiſerit filio negotia- 5
ri, eúmque propoſuit alicui negotiationi, cuius cauſa mutuum recepit, tunc enim pater tenetur, Anton. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 6. *num.* 2. *limit.* 9. *verſ.* & *idem eſt*, Afflict. *deciſ.* 308. Vigel *d. cap.* 2. *replicat.* 9. & 19. & *cauſa* 2. *reg.* 6. Mozz. *vbi ſuprà num.* 26. *verſic.* & *idem erit dicendum*, Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. collect.* 2039. *limit.* 1. Ioſeph. Ludou. *Lucenſi deciſ.* 55. Gaſp. Anton. Theſaur. *quæſt forenſ lib.* 4. *q.* 79.

Limita tertiò, ſi filiusfam. mutuam pecuniam ſit 6
ſolitus accipere, & eam pater ſoluere conſueuit, Anton. Gomez *d cap.* 6. *num.* 1. *limit.* 11. Mozz *vbi ſuprà num.* 24. *verſ. quod extenditur*, Alexand. Trentacinq. *variar. reſolut. lib.* 3. *tit de ſolution. reſol.* 6. *num.* 13. *verſic. item procedit*, Cardin. Mantic. *d. lib.* 8. *tit.* 7. *num.* 3.

Vide alias limitationes ad *l.* 2. & *vltim. infr. C. ad Macedon.*

In gloſſ. *Extorta.* ibi, *ſuaſionibus, non per vim*, &c. 7
Notatur ad hoc quòd ſuccurrendum eſt læſo ex perſuaſionibus aduerſarij, etiam citra metum, vel dolum, vt per Pinel. *in l.* 2. *C. de reſcind. vend. p.* 1. *cap.* 1. *num.* 31. Menchaq. *controuerſ. vſufrequent. part.* 2. *cap.* 63 *num.* 2. Caſtill. *lib.* 3. *quotid. cap.* 1. *num.* 113. *cum ſeqq.*

SVM

S V M M A R I V M.

1 *Filium vt filium non teneri pro debito patris, niſi ſit patris hæres, & num. 2.*
3 *Creditor agens contra filium alicuius ex debito paterno, debet allegare filium eſſe hæredē, & probare.*
4 *Abſtentio hæreditatis quomodo probetur.*
5 *ex Inuentario præſumi hæreditatem non ſoluendo.*

L. Nec contra. II.

Impp. Dioclet. *&* Maxim. AA. *Neotherio, & Eutolmi.*

1 FIlius vt filiùs non tenetur pro debito patris, ni-
ſi ſit patris hæres. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *in l. 1. num. 1. ſup hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt Hippol. *ſing.* 224. Duen. *reg.* 345. *verſ. limita*
quintò, Mari. Giurba *deciſion.* 33. *num.* 25. *in princ.*
3 Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo filius num.* 41. Et
ideo creditor agens contra filium alicuius ex debi-
to paterno, debet allegare filium eſſe hæredem, &
probare, Capyc. *deciſ.* 70. *num.* 1. Mich. Graſſ.
4 *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 6. num.* 5. Probatur
autem abſtentio hæreditatis ſi ſui patris hæredi-
tatem cum beneficio inuentarij adiuerit filius, ex
l. fin. §. & ſi præfatum, C. de iure deliber. Minad. *conſ.* 17.
num. 2. Monticul. *de inuentar. cap.* 8. *in princ.* Pon-
te *conſ.* 37. *num.* 2. & 3. Anna *alleg.* 30. *num.* 13. Giurb.
5 *d. deciſ.* 33. *num.* 25. quia ex inuentario hæreditas
præſumitur non ſoluendo. Bettaz. *crimin. conſ.* 472.
num. 22. Laderch. *conſ.* 138. *num.* 4. Maſcard. *de pro-
bat. concl.* 203. *num.* 23. & *concl.* 852. Surd. *conſ.* 168.
num. 5.

S V M M A R I V M.

1 *propter Filij officium, & culpam in officio admiſſam, patrem non teneri ſi in principio electionis non conſenſit in filij electionem, & num. 2.*
3 *Filius ſi de conſenſu patris mutuum accipit, vel pecunia credita contractum fecit, patrem teneri.*

L. Si filiusfamilias. III.

Iidem AA. & CC. *Theogeni.*

1 PRopter filij officium, & culpam in officio admiſ-
ſam pater non tenetur ſi in principio electionis
pater non conſenſit in electionem filij. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt Boër. *deciſ.* 221. *num.* 3. Bellacomb. *tom. 1. com-
mun. opinion. lib. 4. tit. 6. num.* 3. Benedict. Ægid. *in
repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part. 2. cap. 2.
num.* 108. vbi ſubdit quòd ad hoc vt pater in caſu
iſto ex geſtis filij teneatur, non requiritur expreſ-
ſus illius & aſſertorius conſenſus ad filij promotio-
nem, ſed ſatis eſt eum illi non diſſentire contraria
proteſtatiône interpoſita, per *l. quoties, verſ. conſen-
ſiſſe autem, ff. ad municip.* & *num.* 109. *verſ. reſtat.*
Rationem huius ſpecialis præſtat, quia in filij pro-
motione ad munus publicum perſona, & fides pa-
tris, qui eum ſub poteſtate habet, attendi & reſpici
cenſetur, quaſi qui filium elegerunt, fidem patris
ſcientis & non contradicentis ſequuti videantur, &
Barboſ. Collect. in Cod. Tom. II.

num. 116. quòd pater non tenetur non emancipato
ad decurionatum aſſumpto.
Inuito patre, &c.] Ergo ſi filius de conſenſu patris 3
mutuum accepit, vel pecunia credita contractum
fecit, tenetur pater, ſecundùm Anton. Gom. *variar.
tom. 2. cap. 6. num. 2. limit.* 7. Matienz. *l.* 22. *gloſſ.* 4.
num. 2. tit. 11. lib. 5. nouæ Recop. Vigel. *in methodo iu-
ris ciuilis part. 5. lib. 16. replicat.* 18. & 21: Petr. Gre-
gor. *ſyntagm. iuris ciuilis lib. 22. cap. 3. num. 11. verſ.
quintus*, Mozz. *de contract. tract. de mutuo, tit. quo-
modo deficiat mutuum, n. 24. verſ. nam ſi pater*, Arim.
Tepat. *var. ſentent. tom. 1. tit. 157. cap. 2. verſ. ſi filius,*
Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de ſolutionib.
reſol. 19. num.* 13. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig.
conuent. lib. 8. tit. 7. num.* 18. Rebell. *de oblig. iuſtit. p. 2.
lib. 8. tit. de vſuris quæſt. 1. ſect. 2. num. 13. verſic. ſe-
cundo.*

S V M M A R I V M.

1 *Filium patre viuente non teneri ob patris debitum, & num 2.*
3 *Filius non tenetur ſoluere patris debita, dum eſt ſub illius poteſtate. patre mortuo quid, remiſſiuè num. 4.*

L. Patris nomine. VI.

Iidem AA. & CC. *Achiuæ.*

VIuente patre filius non tenetur ad debitum pa- 1
tris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad
l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
mit Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo fi-
lius num.* 41. vbi quòd filius non tenetur ſoluere de- 3
bita patris dum eſt ſub illius poteſtate. Stephan.
Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 107. *n.* 1. Quid patre mor- 4
tuo, vide poſita *in collect. ad l. 2. ſupr. hoc eod. tit.*

S V M M A R I V M.

1 *Libertum, aut ſeruum non teneri ex contractu patroni, vel domini.*
2 *Dominum non teneri ex contractu ſerui, niſi ex illo ſentiat commodum.*

L. Ex patroni. V. & vlt.

Iidem AA. & CC. *Lampetio.*

EX contractu patroni, vel domini libertus, aut 1
ſeruus non tenetur. Colligunt ex Ordn. Docto-
res citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
Nèc etiam dominus ex contractu ſerui tenetur, 2
niſi ex illo commodum ſentiat, Menoch. *conſ.* 53.
num. 15. Bonacoſ. *commun. opin. tom. 1. lib. 4. tit. 6.
num. 2. verſ. tenetur, pag.* 473.

S V M M A R I V M.

1 *Studioſi, & eorum comites, vel nuncij, ſecurè peregrinabuntur, & habitabunt in Academijs.*
2 *Studioſorum fauor, priuilegia.*
3 *Scholaris quis dici poſſit.*
4 *Priuilegijs ſcholarium gaudent eorum famuli, nuncij, &c.*

5 *Familiarium nomine qui comprehenſi.*
6 *Priuilegium ſcholarium ijs etiam competit, qui veniunt ad eos viſitandos in ſtudio.*
7 *per Litteratos totus illuminatur mundus. regitur ac ſuſtinetur Eccleſia Dei, num.* 8.
9 *Rex Dei vicarius in terris. dicitur loqui per os Dei, num.* 10. *quicquid facit, videtur facere vt Deus, num.* 11.
12 *Scholaſtici an ſint perſonæ miſerabiles, remiſſiuè. dicuntur peregrini, num.* 13. *peregrinorum iuribus gaudent, num.* 14. *& tanquam peregrini in loco ſtudij nullum domicilium contrahunt, num.* 15. *ideóque de alibi geſtis in loco ſtudij conueniri regulariter nequeunt, num.* 16. *omiſſo medio ad Principem prouocant, num.* 17. *eorum priuilegia, remiſſiuè, num.* 18.
19 *Donatio facta ſcholari ſtudij cauſa, cenſetur facta ad cauſas pias.*
20 *Scholaris non poteſt capi pro repraſalijs, nec eius nuncius non ſeruari, num.* 21.
22 *Legati publici non capiuntur pro repraſalijs.*
23 *Scholaſticorum iudex quis.*
24 *Magiſter ſcholarum, de earum iudice.*
25 *Scholaſticus ſi ſemel elegerit vnum ex iudicibus hic declaratis, poſtea variare poterit.*
26 *Variatio vbi permittitur, de prima tantùm intelligitur, ita vt iterum variare non liceat.*
27 *Scholaſtici non ſoluunt pedagia.*
28 *Iuriſdictionem qui habent in cauſis ſcholarium cenſentur ordinarij, quamuis non habeant territorium.*
29 *τὸ* Cadat, *non importat latam ſententiam, ſed ferendam.*
30 *à Sententia qua quis competentem ſe pronuntiauit licita appellatio.*

AVTH. Habita.

1 STudioſi & eorum comites, vel nuncij ſecurè peregrinabuntur, & habitabunt in Academiis, *in*
2 *princip.* Studioſorum ſcientia dum illuminatur totus
mundus, ſtudioſi fauorabiles ob exilium ſcientiæ
requirendæ causâ hiſce contingens; fauorabiliores
ob ſumptus factos, & pericula quæ ſubeunt maximo
fauore digni ſi iniuriis à vtiliſſimis hominibus
ſine cauſa impetuntur, *in verſ. Dignum.* Iniuriam ſtudioſo
ob perpetuam & validam prohibitionem nemo
inferat, *in verſ. Hac itaque.* Studioſorum priuilegia
& immunitatem violantes, & defenſionem debitam
ſtudioſis denegantes aduersùs iniurias cum
rebus ablatis, quadtuplum reſtituent, famam perdent,
dignitatéque in perpetuum carebunt, *in verſ. Sciturís.* Studioſi in litem vocati ius reuocandi aduerſarium
ad ſuum forum, & Epiſcopi loci, habent
priuilegium, *in verſ. Verumtamen.* Studioſum in forum
incompetens pertrahens cauſam perdit, *in verſ. Qui verò.* Ex his qui elegantiùs ſuper hunc text. ſcripſerunt,
vide Donell. Aloyſ. Leo, Petr. Gilchen, Rebuffum,
Lucium Middendorpium, Chriſtoph. Cuppener,
Iulium Pacium, & Bolognet.

3 *Scholaribus*] Scholaris nemo rectè dici poteſt,
niſi nomen ipſius ab ipſo Rectore, vel Vniuerſitatis
Secretario matriculæ adſcriptum ſit. vide Donell.
in præſenti num. 6. & Petr. Gilchen *num.* 7. Gail. *lib.* 1.
obſeruat. 21. *num* 5. Meuoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt.* 78. *num.* 3. Maſcard. *de probat. concluſ.* 128.
num. 14.

4 *Tam ipſi, quàm eorum nuncij, &c.*] Notatur ad hoc
quòd priuilegiis, quæ ſcholaribus conceduntur, gaudeot
eorum famuli, vt per Petr. Gilchen *in præſenti*
num. 28. Duen. *regul.* 305. Petr. Rebuff. *de priuil. ſcholar. priuil.* 166. *à num.* 179. Horat. Luci. *eod. tractat.*
cap. fin. n. 2. Mart. *de Iuriſdict. part.* 4. *cent.* 2. *caſu* 111.
num. 14. Chriſtoph. de Paz *ad leges ſtyli l.* 32. *num.* 9.
& 23. & expreſsè habetur in ſtatutis noſtræ inclytæ
Vniuerſitatis Conimbricenſis *lib.* 3. *tit.* 76. *in princip.*
ibi, *lentes, ſtudantes, officiaes, e ſeus criados, e ſeruidores e familiares.*

Familiarium appellatione verè illi comprehen- 5
duntur, qui expenſis illius, cuius dicuntur familiares,
continuò viuunt, & morantur cum eo, indéque
continui commenſales dicuntur, Maſcard. *de probat.*
concluſ. 755. Chriſtoph. de Paz *d. l.* 32. *n.* 26. *cum ſeqq.*
Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 51. *à num.* 16. Cardin.
Tuſch. *practic. concluſ. tom.* 3. *lit. F. concluſ.* 72. ego ipſe
de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific. appellat. 96.

Et huiuſmodi priuilegium competens ſcholaribus 6
communicari his, qui veniunt ad eos viſitandos in
ſtudio, ex aliqua probabili cauſa, tenent Bald. *hic*
num. 18. Horat. Luci. *de priuileg. ſcholarium priuil.* 80.
D. Barboſ. *in l.* 2. *§. legatis num.* 348. *ff. de iudic.*

Quorum ſcientia totus illuminatur mundus.] Per 7
viros enim litteratos totus illuminatur mundus,
Bald. *hic num.* 12. *in* 3. *notab.* Mandoſ. *in reg.* 16. *Cancel. quæſt.* 15. *num.* 3. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel gloſſ.* 4.
num. 25. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent.*
tom. 2. *lib.* 13. *tit.* 14. *num.* 1. Flamin. Pariſ. *de reſignat.*
benefic. lib 4. *cap.* 11. *num.* 17. Carol. de Graſſis *de effectibus clericalib. in prælud. num.* 88. ego ipſe *de officio*
& poteſt. Epiſcopi p. 2. *alleg.* 46. *num.* 1. & regitur ac ſu- 8
ſtinetur Eccleſia Dei, Perett. *ad Extrauag. ambitioſæ,*
de rebus Eccleſ. non alienand. verbo ex quibus Eccleſia,
num. 21. Beller. *diſquiſit cleric. p.* 1. *tit. de diſciplina cleric.*
§. 4. *num.* 8. Rota apud Marcheſ. *de commiſſion p.* 1. *§.* 2.
pag. 611. *in vlt. impreſſ.*

Deo, & nobis eius miniſtris.] Ergo Rex dicitur Dei 9
Vicarius in terris, de quo vide Proœmium legum
Partitarum Hiſpaniæ, *vbi gloſſ.* 9. *& l.* 5. *tit.* 1. *p.* 21. *vbi*
gloſſ. 1. *& l.* 3. *ad fin. tit.* 8. *lib.* 8. *noua Recopil.* Morl. *in*
emporio iuris ciuilis part. 1. *tit.* 1. *in præiud. num.* 21.
Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocatorum, verbo Rex*
num. 1. Flamin. *de reſignat. benefic. lib.* 5. *quæſt.* 1. *num.* 12.
vbi hinc infert quod dicitur loqui per os Dei, à quo 10
delegatus eſt iudex in terris. Hinc etiam quicquid 11
facit, videtur facere vt Deus, *authent. de heredib.*
& falcid. in princip. Boſſ. *in tit. de Principe num.* 70.
Surd. *deciſ.* 2. *num.* 5. nam in terris talis eſt, Caſſan.
in conſuetud. Burgund. rubr. 1. *§.* 5. *gloſſ. di prince,*
num. 9. *& in catalogo gloriæ mundi part.* 5. *conſider.* 35.
verſic. & vt ſemel, Cacheran. *Pedem. deciſ.* 30. *num.* 2.
verſic. 2. Bobadil. *in ſua politica lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 3.
lit. I.

Quis enim eorum non miſereatur, &c.] An ſchola- 12
ſtici miſerabiles ſint perſonæ, ita vt *l. vnic. C. quando*
Imper. inter pupillos, priuilegio, quibúſque aliis gaudeant?
vide nouiſſimè Gabr. Aluarez *de priuilegijs*
miſerabilium perſonarum quæſt. 11. *per tot.*

Exules facti ſunt, &c.] Peregrini igitur ſcholaſti- 13
ci dicuntur *l. Hiſpan.* 2. *verſic. eſſe miſma ſeria, tit.* 5.
part. 3. *& l. fin. tit.* 17. *part.* 4. Peregrinorúmque illis 14
iura competere communiter Doctores tradunt *in l.*
cùm filiusfam. 17. *ff. ſi certum petatur.* Horat. Luci. *priuileg.* 8. Et tanquam peregrini, multo licèt tempore 15
in loco permaneant, nullum ibi domicilium contrahunt,
gloſſ. *verbo domicilium in l. hæres abſens* 19.
§. proinde ff. de iudic. Horat. Luci. *priuileg.* 9. Petr. Rebuff.
priuileg. 121. *num.* 2. D. Barboſ. *in l.* 2. *§. legatis*
num. 341. *ff. de iudic.* Farinac. *fragm. crimin. part.* 1.
lit. D. num. 215. Nec ſi per mille annos ſtudiorum
cauſa

cauſa ibi commorentur, déque illo appareat. Me-
noch. *de arbitr. caſu* 86. *n.* 6. 7. *&* 22. Maſcard. *de prob.*
concl. 534. *n.* 53. Matth. Stephan. *de iuriſd. lib.* 2. *c.* 28.
num. 49. Farin. *d. lit. D. n.* 218. Oſvvald. *ſin Donel. enu-*
16 *cleat. lib.* 7. *cap.* 12. *lit. E.* Ideo de alibi geſtis conue-
niri in ſtudij loco regulariter ſcholaſticum non poſ-
ſe, tenent Rebuff. *priuil.* 121. *cum duobus ſeqq.* Horat.
Luti. *d. priuil.* 9. *verſ. vnde, & verſ. neque.* Farin. *d. lit. D.*
num. 215. *in fine*, Card. Tuſch. *practic. concl. lit. D.*
concl. 596. *num.* 26. refert Gabr. Aluarez *d. quæſt.* 12.
17 *à num.* 37.
Noſtram laudem, & protectionem, &c.] Notatur
ad hoc quòd ſcholaribus ſpeciale datum eſt vt omiſ-
ſo medio ad Principem valeant prouocare, vt per
Rebuff *in tract. de appellat. art.* 2. *gloſſ. vnic. n.* 13. *limit.* 2.
& de priuil ſchol. priuil. 164. *num* 9. Horat. Luti. *eod.*
tract. priuil. 73. Socin. *reg.* 23. *fallent.* 5. Sigiſm. Scacc.
de appellat quæſt. 7. *num.* 102.
18 De priuilegiis ſcholaſticorum, vide Petr. Rebuff.
in peculiar. tract. vbi 180. aſſignauit, Horat. Luti.
in eod. vbi 104. enumerauit, multos etiam Perez
l. 8. *gloſſ.* 1. *verbo, Eſtudios generales, tit.* 2. *lib.* 1. *Ordi-*
nam. Alphonſ. Modic. *ad §. plebiſcitum dub.* 78. *n.* 9.
cum ſeqq. Aſcan. Clem. *de patria poteſt. effectu* 17.
num. 41. 48. *&* 49. Vincent. Caroc. *de locato part.* 3.
gradu 2. *q.* 1. *num.* 10. *cum ſeqq.*
19 *De diuitibus pauperes*, &c.] Ergo donatio facta
ſcholari ex cauſa ſtudij, cenſetur facta ad pias cau-
ſas, vt per Bolognet. *hîc num.* 283. *cum ſeqq.* Tiraq. *de*
priuileg. piæ cauſæ, in præfat. num. 26. Cardin. Mantic.
d. lib. 13. *tit.* 14. *in princip.* Scholaſticorum enim cau-
ſa, próque ſtudio relictum dicitur pium, piarúm-
que cauſarum priuilegio gaudent. Panorm. *conſ.* 63.
num. 5. *&* 6. *lib.* 2. Horat. Luti. *de priuileg. ſcholaſtic.*
priuileg. 1. *per tot.* Surd. *de aliment. tit.* 6. *quæſt.* 19.
num. 8. *& ſeq.* Philip. Paſcard. *de viribus patriæ po-*
teſtat. part. 1. *cap.* 5. *num.* 34. nouiſſimè Gabr. Alua-
rez *de priuileg. miſerabilium perſonarum quæſt.* 12.
num. 31.
20 *Nec ob alterius*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſcho-
laris non poteſt capi pro repræſaliis, vt per Bald. *hîc*
num. 4. D. Barboſ. *in l.* 2. *§. legatis num.* 348. *in fine, ff.*
de iudic. vbi *num.* 349. poſt Bolognet. *hîc num.* 199.
Rebuff *priuil. ſcholar.* 78. ſubdit quòd pariter pa-
ter, qui filium viſitat, non poterit capi pro repræſa-
liis, neque etiam nuncius, qui propter aliquam pro-
babilem cauſam mittitur ad ſcholarem, & quòd
pariter neque capientur in locis per quæ prædicti
neceſſariò debent tranſire vt perueniant ad locum
ſtudij, & *num.* 351. obſeruat de conſuetudine gene-
21 rali id non ſeruari, ſed indiſtinctè omnes capi pro
repræſaliis præter legatos publicos, quibus parci-
22 tur ob rationem expreſſam *in l. fin. ff. de legationib.*
Verum tamen ſi litem eis, &c.] Concordat *l. Hiſp.* 7.
23 *verſ. E non les deuen tit.* 31. *part.* 2. quæ eandem
contra aliter ſcholares conuenientes pœnam adii-
ciens, in eo tamen huius auth. diſpoſitionem emen-
dat quòd illa in omni negotio (& ſic tam ciuili,
quàm criminali, vt ibi omnes aduertunt) hæc Re-
gia nempe, in ciuili tantùm huiuſcemodi fori ele-
ctionem ſcholaribus concedit, vide Gabr. Aluarez
dict. quæſt. 12. *num.* 12. *cum ſeqq.* ſcholaſticis noſtræ in-
clytæ Vniuerſitatis Conimbricenſis Cõſeruator iu-
dex deſignatur, cui incumbit conſeruare priuilegia
Vniuerſitati, ſcholaſticis, & aliis conceſſa, & ſecun-
dùm illa de eorum cauſis iudicare. Ita eiuſdem Vni-
uerſitatis ſtatutum *lib.* 2. *tit.* 27. cuius meminit Ord.
Reg. Luſit. *lib.* 3. *tit.* 12. §. 1. *in fine*, tradit Molin.
de Iuſtit. tom. 6. *tract.* 7. *diſp.* 29. *num.* 7. Aluar. Va-
laſc. *conſult.* 152. *num.* 4. De iudice ſcholarum vniuer-
ſitatis Salmanticenſis, qui *Magiſter ſcholarum* appel- 24
latur, meminerunt Perez *l.* 1. *tit.* 7. *lib.* 1. *Ordin. verſ.*
quæri poteſt, Salzed. *ad Bernard. in pract. cap.* 3. *verſ. fin.*
Gutier. *practic. lib.* 3. *quæſt.* 9. *num.* 3. vbi ait quòd co-
ram Magiſtro ſcholarum iudice conſeruatore Apo-
ſtolico Vniuerſitatis generalis Doctorum & ſcho-
larium Salmanticen. quotidie ſcholares conueniunt
ſuos debitores, & decernuntur ab eo contra ipſos in
contumaciam ſententiæ excommunicationis, ſer-
uata forma legis Regiæ hoc permittentis, nempè
18. *tit.* 7. *lib.* 1. *noua Recopil.* Molina *citato loco.* Salman-
ticenſi ſtudio, & in eo operam litteris impendenti-
bus per dictam l. 18. priuilegium conceſſum. Com-
plutenſi poſtmodum lex 26. *eod. tit. & lib.* commoda-
uit, Valliſoletano deinde lex 28. ſequens.
In gloſſ. *Optione.* ibi, *an autem ex quo elegit variare* 25
poteſt, &c. Notatur ad hoc quòd ſi ſcholaſticus ſemel
elegerit vnum ex iudicibus hîc declaratis, poterit
poſtea variare, vt per Tiraq. *in l. boues, §. hoc ſermone,*
ff. de verbor. ſignif. n. 24.
In ead. gloſſ. *in addit* ibi, *quòd ſcholaris poſſit variare,* 26
ſcilicet ſemel, & non pluries. Notatur ad hoc quòd
in caſibus, in quibus permittitur variatio, in-
telligitur tantùm de prima, ita ut non liceat iterum
variare, vt per Tiraquell. *in loco* proximè *citato*
num. 23.
In gloſſ. *Speciali* ibi, *ſed an pedagia ſoluant? Reſp.* 27
non, &c. Ita *l. Hiſp.* 5. *tit.* 7. *p.* 5. ibi, *Eſſo miſmo dezimos*
que de los libros que a los eſcholares traen, e de las
otras coſas que han meneſter para ſu veſtir, e para ſu
vianda que non deuen dar portazgo, vbi Greg. Lop.
gloſſ. 12. Bolognet. *hîc num.* 15. Petr. Gilchen *num.* 37.
Bertachin. *de gabellis part.* 7. *quæſt* 29. Rebuff. *de priui-*
leg. ſcholar. priuil. 15. & Horat. Luti. *in ſimili tract.*
priuil. 54.
In gloſſ. *Dedimus.* ibi, *item non dicit quòd optio*, &c.
Notatur ad hoc quòd cùm hæc auth. fuiſſet facta in
fauorem ſcholarium, non eſt veriſimile illis voluiſſe
auferre electionem illius iudicis, quem ius commu-
ne eis tribuebat, vt per Bolognet. *hîc num.* 227. D.
Barboſ. *in l.* 1. *art.* 4. *num* 142. *ff. de iudic.*
In ead. gloſſ. ibi, *ſed dic quòd ſic*, &c. Notatur ad
hoc quòd qui habent iuriſdictionem in cauſis ſcho-
larium Ordinarij cenſentur, quamuis non habeant
territorium, vt per D. Barboſ. *in l. prætor* 12. §. 1. *n.* 46.
ff. de iudic.
In gloſſ. *Cadat, fin.* ibi, *ſed an ipſo iure, vel per* 29
ſententiam, &c. Notatur ad hoc quòd verbum, *ca-*
dat, non importat latam ſententiam, ſed ferendam,
vt per Bart. Salicet. Bald. Paul. de Caſtr. & Curt.
ſen. *in l.* 2. *§. quod ſi actor, C. de iuram. calum.* Tiraq.
in l. ſi vnquam, verbo reuertatur num. 187. *& ſeq. C. de*
reuocan. donat. licèt *ibidem num.* 186. contrarium
tenentes referat, vide tamen Cald. Pereira *de extinct.*
emphyt. cap. 17. *num.* 12. Monet. *de diſtribut. quotid. p.* 3.
quæſt. 7. *num.* 19. *cum ſeqq.* Cardin. Tuſch *practic. concl.*
lit. P. concluſ. 238. *num.* 7. *& concluſ.* 719. *num.* 19. Ioan.
de Salas *de legib. quæſt.* 96. *tract.* 14. *diſp.* 15. *ſect.* 6.
num. 78.
In ead. gloſſ. ibi, *Item quid ſi iudex ſe iudicem pro-* 30
nuntiauit? Reſp. appellabitur ab eius ſententia. Nota-
tur ad hoc quòd a ſententia qua quis ſe competen-
tem pronuntiauit, etiam iure ciuili licita eſt appel-
tio, vt per Iaſ. *in l.* 2. *num.* 38. *ff. ſi quis in ius vocat.*
Roman. *ſing.* 129. Corſet. *ſing. ſententia* 5. Duen.
reg. 52. *verſ. vndecimò fallit*, Clar. *§. fin. quæſt.* 35.
num. 23. Menoch. *remed.* 4. *adipiſc. num.* 822. *cum*
ſeq. Gam. *Luſit. deciſ.* 159. Valaſc. *conſult.* 47.
numer. 5. D. Barboſ. *in l.* 1. *artic.* 3. *numer.* 20. *ff. de*
iudic.

An ſeruus ex ſuo facto poſt manumiſſionem teneatur.

TIT. XIV.

MANVMISSORI tenetur, ſi libertatis cauſa ei promiſerit, *l.3.* extraneo tenetur ex delicto, *Inſtit. de noxal. act. §. omnis.* ex aliis cauſis conueniri nequit. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tituli vide Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtitia & iure, part. 2. cap. 3. de contractibus ſeruorum.*

SVMMARIVM.

1 *Contrahens in ſtatum libertatis, non tenetur poſtea liber factus, & num. 3.*
2 *Quod in Potentia, non diſponit de actu.*
4 *Conditio nunquam retrotrahitur in praeiudicium alterius.*

L. Quamuis. I.

Impp. SEVERVS, & ANTONINVS AA. *Iuuentiano.*

1 COntrahens in ſtatum libertatis, non conueni-
2 tur poſtea liber factus. Item quod eſt in potentia, non diſponit de actu. Colligunt ex Ordinar. Cyn. Bart. Salicer. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Cuiac. Donel Aloyſ Leo *fol. 13. verſo,* Sebaſt. Naeui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

3 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Franciſc. Niconit. *in repet. rub ff. de oper. nou. nunciat. num. 36.* laré Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtitia & iure part. 2. cap. 3. num. 2.* vbi rationem praeſtat, quia cùm ipſius ſeruilis perſonae eiuſmodi incapacitas ſit, quòd ciuilem obligationem ſuſcipere nequeat, non poteſt vtique liber factus illa obligatione teneri ex antegeſto contractu, quam contractus ipſe ab initio non produxit, nec potuit producere in ſerui perſona.

4 Allegari ſolet ad hoc quòd conditio nunquam retrotrahatur in praeiudicium alterius, vt per Hip. *in l. ſtatuliber num. 2. ff. de condit.* Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 10 n. 68 & de iure conſtituti p. 2. ampl. 17. n. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Mutuum capiẽs in ſeruitute, liber factus non tenetur.*
2 *Seruus non poteſt mutuare. niſi dominus liberam illi adminiſtrationem conceſſiſſet peculij, num. 3.*

L. Creditoribus. II.

Imp. ANTONINVS A. *Bexico.*

1 ACcipiens mutuum in ſeruitute, liber factus non tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 *Qui tibi in ſeruitute mutuam pecuniam crediderunt,* &c. Ergo ſeruus non poteſt mutuare, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 12. p. 2. n. 6.* Mozz. *de contract. tract. de mutuo, tit. de perſonis quae poſſunt mutuare, vel non, num. 4.* Azor. *inſtit. moral. p. 3. lib. 7. de mutuo c. 3. q. 1.*
niſi quando dominus liberam illi admiſtrationem 3
peculij conceſſiſſet. *l. rogaſti, §. fugitiuus, ff. de rebus cred.* vbi Iaſ. *n. 5.* Petr. Greg. Azor. *citatis locis,* Mozz. *d. num. 3.*

L. Promiſſae. III.

Imp. ALEXANDER A. *Herodi.*

PEcunia ob libertatem promiſſa petitur per actionem in factum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit *l. Hiſp. 6. tit. 11. part. 5.* vbi ſic dicitur, *Fueras ende ſi el ſierno prometieſe alguna quantida de maraneidis al ſeñor, e deſpues que lo ouieſe afforrado non gelos quiſieſſe pagar, ca entoce por tal prometimiento como eſte fincaria el ſierno obligado, & ſeria tenudo de lo complir.* Conan. *comment. iuris ciuilis lib. 2. cap. 3. num. 5. col. 4.* Pichard. *§. item inutilis, num. 3. & 16. Inſtit. de inutil. ſtipul.* in terminis Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de inſtit. & iure, p. 2. c. 3. n. 3.* 2

L. Licet ſeruitutis. IV.

Imp. GORDIANVS A. *Hieroni.*

DElictum, quod parit actionem in ſeruitute, in libertate eandem conciliat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Conan. *comment. iuris ciuilis lib. 1. cap. 3. num. 5. col. 3.* Gam. *in tract. de ſacramentis praeſtandis vltimo ſupplicio damnatis, q. 3. n. 8.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de inſtit. & iure, p. 2. cap. 3. num. 2.* 2

L. Si vt allegas. V.

Idem A. Chreſto.

SEruus, qui coluit praedia domini, liber factus non tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

L. Siue ſerui. VI. & vlt.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Feliciano.*

EX delicto commiſſo in dominum ſeruus non tenetur liber factus, niſi poſt libertatem deliquerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

Quando fiſcus, vel priuatus debitoris ſui debitores conuenire poſſit.

TIT. XV.

OSTENDITVR interdum contingere, vt creditor debitorem ſui debitoris conueniri poſſit; proinde vt aliquis pro ſuo creditore conueniatur ab eius creditore. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia vide Pereg. *de iure fiſci lib. 6. tit. 7. num. 25. cum ſeqq.*

SVM

SVMMARIVM.

1 *Rem tutoris non eſſe inquietandam propter debitum pupilli, & num. 2.*

3 *Tutor habens bona pupilli, in ea non exhibens vt capiantur pignori, iure in carcerem detrudi poteſt. non tenetur finito officio, ſi tutorio nomine ſe obligauit. num. 4. ſecus ſi proprio nomine cauerit. num. 5.*

L. Propter æs. I.

Impp. SEVERVS & ANTONINVS AA. *Valeriano.*

1 RES tutoris non eſt inquietanda propter debi-
tum pupilli. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart.
Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Cuiac. Donell.
Aloyſ. Leo *in 4. folio 3. verſo*, Sebaſt. Næui remiſſiuè.
Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*
2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt
Duen. *reg. 275. verſ. limita* 8. Parlador. *rerum quotid.
lib. 2. cap. fin. part.* 4. §. 3. *num.* 1. vbi per Bald. *in præ-*
3 *ſenti* etiam tenet tutorem ſi bona pupilli habeat,
atque ea non exhibeat vt pignori capiantur, iure in
4 carcerem detrudi poſſe, & *num.* 2. reſoluit tutorem
ſi tutorio nomine ſe obligauit, finito officio non te-
5 neri; ſecus ſi proprio cauerit, & *eod. cap. fin. part. 5.
§. 6. num.* 14. vbi ait quòd tutor pro debito ſui pu-
pilli in carcerem non eſt coniiciendus, niſi forſan
eo nomine detrudatur vt pupilli quæ habere pro-
betur bona ad executionem faciendam exhibeat.

SVMMARIVM.

1 *Debitoris excuſſi, & condemnati nomina, creditoribus in vim rei iudicata in ſolutum dari, & num. 2.*

3 *Debitor debitoris mei vt poſſit à me exigi, quæ requirantur.*

4 *Vicini quando probent quem eſſe pauperem.*

5 *contra Debitorem debitoris mei vt fiat executio, neceſſaria eſt confeſſio.*

6 *per Dolum & mendacium negare, idem quod confiteri.*

L. Si in cauſa. II.

Imp. ANTON. A. *Marco.*

1 DEbitoris excuſſi, & condemnati nomina, vel
debita creditoribus in vim rei iudicatæ in ſo-
lutum dantur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.
2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt
Pereg. *de iure fiſci lib. 6. tit. 7. num. 25. verſ. item pri-
uatus*, latè Surd. *conſ. 4. num.* 1. vbi poſt Roman.
3 *conſ. 224. circa fin. & conſ. 291. circa princ.* dicit quòd
vt debitor debitoris mei poſſit à me exigi, tria re-
quiruntur copulatiuè; primum quòd talis debitor
debitoris fateatur debitum; ſecundum quòd prin-
cipalis debitor fuerit condemnatus; tertium quòd
fuerit excuſſus, & non ſit ſoluendo.
4 In gloſſ. *Sine quæſtione* 1. Notatur ad hoc quòd
vicini probant quem pauperem ſi deponant quòd
ille eſt pauper, quia non habet niſi tantum in bonis,
& ſi plus haberet, ipſi ſcirent, vt per Maſcard. *de
probat. concl.* 1154. alias 1159. *n.* 25.
In gloſſ. *Conuenti.* ibi, *hoc tamen ſi confiteatur ſe* 5
debere, &c. Notatur ad hoc quòd neceſſaria eſt con-
feſſio in debitore debitoris mei, vt aliàs contra ip-
ſum executio fiat, ita Surd. *d. conſ. 4. num.* 2. vbi *n.* 27.
tenet non ſufficere quòd neget ad effectum euitan- 6
di executionem, quando conuinceretur de menda-
cio per productionem ſcripturarum, cùm idem ſit
per dolum & mendacium negare quod confiteri; &
reſpondet ad hanc gloſſ. quæ probare videtur con-
trarium, dum dicit non fieri executionem quando
debitor negat, etiamſi id faceret per calumniam, eſſe
communiter reprobatam, quia ſufficit probare in-
continenti, per inſtrumentum ſcilicet, quòd habeat
paratam executionem, ſiue aliter, ipſum eſſe debi-
torem, vt *ibidem* multis comprobat argumentis, *nu-
meris ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Debitores priuatos loco debitoris fiſco ſoluere, vrgente ſolutionem procuratore Cæſareo, & num. 2. & 4.*

3 *Practica exequendi debitorem debitoris fiſci, remiſſiuè.*

5 *Exactor fiſcalis poteſt incipere ab executione.*

6 *Liberatio an, & quando contingat ſi me inuito debitor meus debitori meo ſoluat.*

L. Si debitum. III.

Imp. GORDIANVS A. *Primanio.*

DEbitores priuati loco debitoris fiſci ſoluunt 1
fiſco, vrgente ſolutionem procuratore Cæſa-
reo. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1.
ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Ord. Reg. Luſitan. *lib. 2. tit. 52. §. 6.* vbi ponit practi- 3
cam exequendi debitorem debitoris fiſci, Pereg. *in
tract. de iure fiſci lib. 6. tit. 7. num. 26. verſ. item intellige,
& ſeq.* vbi intelligit hanc l. vt ad conſignationem 4
debitoris fiſcalis de aliquo ſuo debitore liquidò
poſſit fiſcus illum excutere, quod ius ſingulare eſt in
fiſco, Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 12. num.* 18. 5
vbi quòd exactor fiſcalis ab executione poteſt inci-
pere. An autem, & quando contingat liberatio ſi 6
me inuito debitor meus ſoluat creditori meo? vide
D. Barboſ. *in l. 3. num. 33. ff. ſolut. matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Debitor principalis fiſci ſi non eſt ſoluendo, fiſco contra ſui debitoris debitorem actio competit, & num. 2.*

3 *Fiſcus quando poſſit agere contra debitorem ſui debitoris.*

4 *Fiſcus debitorem ſui debitoris etiam non condemnatum exigit, quando principalis non eſt ſoluendo.*

5 *Diuitias ad aliquid obtinendum allegans, eas probare debet.*

L. Nonprius. IV.

Impp. Dioclet. *&* Maxim. AA. *&* CC. *Zozimo.*

1 PRincipalis fiſci debitor ſi non eſt ſolnendo, fiſco
contra ſui debiroris debitorem actio competit.
Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l. 1. num. 1.
ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſ. ex hoc texr. deſumunt
Roder. Xuar. *in l. 1. tit. de arrhis num. 14. in princip. pag.*
3 261. *in nouiſſ. impreſſ.* vbi ait hîc eſſe caſum quòd
fiſcus, qui vnlt agere contra debitotem ſui debito-
ris, non poteſt, niſi quando debitor principalis non
eſt idoneus, nec ſoluendo, ſubdítque ex Bald. *hîc
in princ.* quòd fiſco incumbit onns probandi debi-
torem ſnum non eſſe idoneum, Pereg. *de iure fiſci*
4 *lib. 6. tit. 7. num. 26. verſ. primus eſt*, vbi qnòd fiſcua
debitorem ſui debitoris etiam non condemnatum
exigit, quando debitor principalis non eſt ſoluen-
do, Surd. *conſ. 4. num. 4.*
5 *Niſi poterit probari*, &c.] Noratur ad boc quòd
qui diuitias ad aliquid obtinendum, aut ad excuſa-
tionem allegauerit, eas probare tenetur, vt per Co-
uar. *var. lib. 2. cap. 6. num. 2. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Creditor accipiens nomen debitoris in ſolutum ſine ceſſione, directè non agit, & num. 2. Dato nomine debitoris in ſolutum citra ceſſionem, vel delegationem, poteſt vtiles actiones ſui debitoris intendere. num. 3.*
4 *Nomine debitorum quòd poſſint obligari, & veniant in generali obligatione bonorum, remiſſiuè; & quando ad reales perſonaléſque actiones pertineant, remiſſiuè, num. 5.*
6 *habens Nomina debitorum quatenus ſoluendo eſſe dicatur, remiſſiuè.*
7 *in Nominibus debitorum res tradita cenſetur per ceſſionem.*

L. In ſolutum. V. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Nanidæ.*

1 CReditor in ſolutum accipiens nomen debitoris
ſine ceſſione, directè non agit. Colligunt ex
Ordin. Doctores cirati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt
Marant. *in l. ſi actor num. 19. ff. de procurator.* Peregr.
3 *de iure fiſci. lib. 6. tit. 7. num. 25. verſ. item dato*, vbi
quòd dato nomine debitoris in ſolutum citra ceſ-
ſionem, vel delegationem poteſt creditor vtilis ſui
debitotis actiones intendere, Molin. *de primog. lib. 4.
cap. 2. num. 15.*
4 De nominibus debitorum quòd poſſint obligari,
& veniant in generali obligatione bonorum, vide
5 Surd. *conſ. 4. num. 20. & 21.* & quando ad reales,
perſonaléſque actiones pertineant, Surd. *d. conſ. 4.
num. 23.* Matth. Coler. *in tract. de proceſſib. execut.*
6 *part. 1. cap. 3. num. 237. & ſeq.* Et quatenus nomina
debirorum habens ſoluendo eſſe dicatur, modò
ſint certa & exigibilia, & talis non pariatur execu-
tionem qui illa habet, vide eundem Coler. *d. part. 1.
cap. 6. num. 146.*
7 In gloſſ. *ſuo autem nomine, fin.* ibi, *niſi ea cedatur*,
&c. Notatur ad boc quòd in nominibus debitorum
cenſetur res tradita per ceſſionem, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gloſſ. 7. num. 12. & de iure conſtituti par. 2. ampl. 32. num. 23. & limit. 1. n. 10.* Menoch. *remed. 3. retinen. num. 160.*

De hæreditariis actionibus.

Tit. XVI.

HÆREDITARIA actio eſt, quæ hæredi, vel in hæredem iure ſucceſſionis competit; illa actiua, hæc paſſiua dicitur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia vide Villalob. & Vezin. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 7.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 515.* Cald. Pereira *in comment. analytico ad l. vnic. C. ex delicto defunct. part. 3. num. 6. verſ. quare*, vbi quòd ex hoc tit. omnis actio, quæ ex quaſi contractu naſcitur, in hæredes tranſire poteſt. *part. 1. num. 7. verſ. quamobrem iuſtè Imperator*, præmittit, in iure duo conſiderari actionum genera, quorum alterum in ciuilibus actionibus verſatur, quæ oriuntur ex contractu, vel quaſi, de quibus *in hoc tit.* alterum in criminali iudicio poſitum eſt ex delictis, de quibus *in tit. ſequenti*, & ſic hos titulos congrua continuatione collatos & digeſtos fuiſſe refert idem Cald. Pereira *ibidem.*

SVMMARIVM.

1 *Creditorem debitori pro parte ſuccedentem, pro aliis partibus agere contra heredes.*
2 *alterum ex Cohæredibus poſſe pro pecunia ſibi à defuncto debito conuenire cohæredes pro rata, & perſequi pignora.*
3 *Hæredem in quota & parte hæreditatis, vel bonorum effici hæredem, & dominum in ea, & in illum tranſire actiones pro illa parte.*
4 *Actio & obligatio regulariter tranſit ad hæredes tam actiuè, quàm paſſiuè.*
5 *Hæredes poſt aditam hæreditatem ipſum defunctum repræſentant.*

L. Pecuniam. I.

Imp. Gord. A. *Hermeroti.*

CReditor debirori pro parte ſuccedens, pro aliis 1
partibus contra hæredes agit. Alier ex cohæ- 2
redibus pro pecunia ſibi à defuncto debita poteſt
conuenire cohæredes pro tata, & perſequi pignota.
Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *fol. 14.* Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*
Vide Anton. Gom. *l. 20. Tauri num. 1.* vbi quòd 3
hęredes in quota & parte hæreditatis, vel bonorum,
efficitur hæres, & dominus in ea, & in illum tranſ-
eunt actiones pro illa parte, & *tom. 1. var. cap. 12.
num. 17. in princ. & tom. 3. cap. 11. num. 12. in princ.*
vbi quòd actio & obligatio regulariter tranſit ad 4
hæredes tam actiuè, quàm paſſiuè, quia hęredes poſt
aditionem hæreditatis repræſentant ipſum defun-
ctum in totum, ſi eſt vnus ſolus hæres, vel pro parte
hæreditaria, ſi ſunt plures hæredes. Neguzant. *de
pignorib.*

Digitized by Google

pignorib. par.5. memb. 2. num.14. & part. 8. memb. 3. num.26. Duen. *reg.* 177. Burg. de Paz *conſ.* 4. *num.*4. Menoch *conſ.*100.*num.*51.

SVMMARIVM.

1 *Actiones perſonales inter hæredes paſſiuè diuidi pro portionibus hæreditariis, reales paſſiuè ſequi poſſeſſorem, & num.2. & ſi quis ex hæredibus efficiatur non ſoluendo, reliqui eius portione minimè grauantur, nec creditori contra ipſos dabitur actio. num. 3. Datur tamen actio hypothecaria contra hæredem poſſidentem pignus, vel hypothecam. num.4.*

5 *aduersùs Poſſeſſorem rei emphyteuticæ, vel cenſualis, pro canone & annuis redditibus in ſolidum fit executio.*

6 *in Legato dotis hæredes tenentur in ſolidum.*

7 *cauſa Alimentorum poteſt fieri executio in ſolidum contra plures hæredes.*

L. Pro hæreditariis. II.

Imp. DECIVS A. *Thelemachæ.*

1 PErſonales actiones paſſiuè inter hæredes diuiduntur pro porrionibus hæterediratiis, reales poſſeſſorem ſequuntur paſſiuè. Colligunt ex Ordin. Doct.citati *ad l.1.n.1. ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Tiraq. *de retractu tit. 2. §. 1. gloſſ. 6. num.* 41. Roder. Xuar. *in lectura l.poſt rem iudicatam, in declarat. legu Regni limit.* 1. *num.* 14. vbi ait quòd licèt verum ſit quòd hæredes teneantur ad debita defuncti ſoluenda pro pottione hæreditaria, tamen hypothecaria quilibet tenetur in ſolidum, aut ſoluere integrum debitum, aut res hypothecatas, quas poſſidet, reſtituere, Anton.Gom. *var. tom. 2. cap.* 10. *num. 6. verſ. item etiam*, vbi quòd quilibet hæredum debitoris poteſt ſoluere pro ſua parte, cùm tunc verè & realiter ſoluat quod debet, *& cap.11. num.15.* Kitchou. *tom.1.commun.opin. lib.6. tit.29. de uſufructu num* 21. *pag.*156. Burg.de Paz *conſ.*4. *n.*2. Menoch. *conſ.*123. *num.* 28. vbi poſt Pariſ. *conſ.*69. *num.* 21. *lib.* 2. quòd plures hæredes ſolùm pro virili à creditore conueniri poſſunt, Surd. *deciſ.*90. *num.*2. Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, C. de in integ. reſtit. minor. verbo, ſua facilitate num.* 68. *in fine*, vbi quòd omnes actiones, quæ defuncto competunt, tranſeunt in hæredes, & contra hæredes. Ceuall. *commun. contra commun. qu.* 784. *num.*14 vbi quòd hæredes debent conueniri pro hæreditariis portionibus, niſi interueniat pignus, vel hypotheca, Vincent.de Franch.*deciſ.*203.*n.* 1. vbi quòd quando ſunt plures hæredes debitoris, eſt expeditum quemlibet ex hæredibus actione perſonali teneri pro rata hæreditaria, quod procedere ait etiam quando legatarij agunt pro legatis actione hypothecaria, quia hoc caſu actio hypothecaria diuiditur ſicut actio perſonalis, per Neguſant. *de pignorib. in 3. p. memb. 4. in decimoquinto caſu*, & Viſconti.*in addit.ad Vincent.de Franchis citato loco*, poſt Burſat.*conſ.6.num.*12.*& 14.vol.*1.intelligit hanc l.in mero debito perſonali, non in debito occaſione rei, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo hæredes num.*33. vbi quòd hæredes defuncti conueniuntur pro debito æris alieni, ſeu legatorum, vnuſquiſque pro ſua parte ex qua hæres eſt, Perez *ad rub tit. 2. lib. 8. Ordinam. pag.* 35. *in verſ. quæritur etiam, vtrùm hæres*, vbi quòd hæredes pro ea tantùm perſona, quam repręſentant defunctum, conueniendi ſunt; quando creditor contra illos agit actione perſonali, latè Parlad.*rerum quotid.lib.2.cap.fin.part.4. §.1. num.11.cum ſeqq.* vbi ait quòd ſi plures hæredes extiterint, non in ſolidum aduersùs quemlibet executio peti debet, ſed aduersùs ſingulos pro hæreditariis portionibus, adeò quidem vt ſiue defunctus aut teſtamento contractúve cauerit, ſiue hæredes inter ſe conuenerint, vt onus æris alieni alter ex hæredibus ſuſtineat, nihilominus creditor aduersùs hæredes omnes experiri debeat, idem Cæuall. *commun. contra commun. qu.76.à num.9.* vbi quòd omnes actiones paſſiuè diuiduntur inter hæredes pro portionibus hæreditariis, & quòd licet defunctus ſit obligatus in ſolidum, tamen in eius hæredibus obligatio diuiditur, etiam inuito creditore, & ſoluendo partem pro virili remanebit liberatus, & etiam quòd executio non eſt petenda à creditoribus hæreditariis in ſolidum aduersùs omnes hæredes, ſed aduersùs ſingulos pro portionibus hæreditariis, cùm hæredes ipſo iure ſcindantur & diuidantur actiones, Stephan. Gratian.*diſcept.forenſ.cap.36.num.42.& cap.150. n.12. & Marchia deciſ.146.à num.2.*

3 Amplia, etiamſi aliquis ex hæredibus efficiatur non ſoluendo, quia adhuc reliqui non grauantur ad eius portionem ſoluendam, neque creditori contra ipſos dabitur actio, neque regreſſus, Franc. Aretin *in l.2.§.harum, col.2 ff. de verb.oblig.* Anton. Gom. *d tom.2.cap.10.num.3.* Parlad.*d.lib.2.cap.fin. par.4.§.1.num.13.* Ceuall. *d.q.76. num.14.* Stephan. Gratian. *d.deciſ.146.num.5.*

4 Limita primò, quando creditores agunt actione hypothecaria contra hæredem poſſidentem pignus, vel hypothecã, quia tunc creditores ſolùm poſſunt actionem exercere aduersùs poſſidentem rem hypothecæ obnoxiam, Perez *citato loco*, Azeued. *ad l.1. num.109. cum ſeqq. tit. 21.lib.4. nouæ Recop.* Parlad. *d.part.4.§.1.num.15. cum ſeqq.* vbi dicit quòd quando pro debito pignus, aut hypotheca data eſt, tunc in creditoris poteſtate poſitum erit an pro rata aduersùs ſingulos hæredes perſonali actione experiatur, an aduersùs pignus, vel hypothecam habentem in ſolidum agat, adeò vt ſi pignus, vel hypothecam plures teneut hæredes, non aduersùs omnes viritim, ſeu pro rata, ſed aduersùs vnum ex eis in ſolidum agere poſſit creditor, cùm pignoris ius non perſonam obliget, ſed rem ſequatur, tantundem iuris eſſe ait ſi non apud hæredes, ſed apud plures ſingulares poſſeſſores pignus extet; & tandem *num.* 17. hæc omnia vera aſſerit quando creditor hypothecaria experitur, quia qui eam intendit, petit rem pignori nexam ſibi reſtitui, vt eam teneat donec debitum ſibi exſoluatur; at cùm pro debito executio petitur, non hypothecaria, ſed perſonalis magis actio intenditur, ac proinde aduersùs omnes hæredes pro hæreditariis portionibus, non aduersùs res hypothecæ tenentem, in ſolidum faciendam executionem eſſe, Ceuall. *d.qu.76. num.15. cum ſeqq.* vbi idem tenet quod Parladorus, Stephan.Gratian. *diſcept forenſ.tom.1.cap.16.n.11.cum ſeqq.& cap.36. n.43. & cap.150.num.13.cum ſeqq.*

5 Aduersùs autem poſſeſſorem rei emphyteuticæ, vel cenſualis in ſolidum pro canone & annuis redditibus facienda eſt executio, cum illud ſit onus reale affixum ipſi rei, & ſequatur poſſeſſorem, ita Valaſc.*de iure emphyt.qu.32. num.15.* Perez *vbi ſuprà pag.35.* Neguzant. *de pignorib. primo memb. 8. partis princip num.48.* Couar. *lib.3. var. cap.7. num. 7. & 8.* Parlad *d part.4.§.1.num.19.cum ſeqq.* Gutier. *practic. lib.1.q.143. num.45.* Felician. de Solis *de cenſib. p.2. lib.1.*

lib. 1. cap. 1. num. 6. verſ. tertiò infero, & par. 2. lib. 3. cap. vlt. num. 1. cum ſeqq. Ceuall. *d. q. 76. num. 20. cum ſeqq.* Flores de Mena *var. lib. 2. qu. 21. §. 4. à num. 234.* vbi reſoluit quòd talis poſſeſſor rei cenſualis debet in ſolidum ſoluere, vel rem dimittere, Steph. Gratian. *d. tom. 1. cap. 36. à num. 42. & cap. 150. à num. 14.*

6 Limita ſecundò in legato dotis, pro quo hæredes in ſolidum teneri reſoluunt Caualcan. *in tract. de vſufructu mulieri relicto poſt num. 15.* Surd. *deciſ. 90.* quamuis *ibidem* aſſerit ſenatum contrarium cenſuiſſe, Vrſill. *ad Afflict. deciſ. 332. in fin.* Amend. *in addit. ad Vincent. de Franchis deciſ. 203. num. 1.* Ricc. *in addit. ad eundem deciſ. 581.* & Roiti *ibidem.*

7 Limita tertiò in cauſa alimentorum, quorum fauore poteſt fieri executio in ſolidum contra plures hæredes, ita Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 10. n. 12.* Vincent. de Franchis *d. deciſ. 203. num. 3.* Theſaur. *deciſ. 44. num. 1.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 92. num. 1.* Ioan. Bapt. Coſt. *in tract. de ratione rata quaſt. 31. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote contra hæredes, non contra mariti debitores dirigenda.*

2 *pro Legato dotis hæredes tenentur in ſolidum.*

L. Hæredem. III.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC. *Maximæ.*

1 ACtio de dote contra hæredes, non contra mariti debitores dirigenda eſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſub hoc tit.*

2 Ad hoc quòd hæredes pro legato dotis in ſolidum teneantur, vide poſita *in collect. ad l. præcedentem, limit. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Ætas debitoris non infringit ius creditoris.*

2 *Creditoris tarditas an & quanto tempore in non petendo faciat præſumere ſatisfactionem debiti.*

L. Sub prætextu. IV.

Idem AA. & CC. *Criſpo.*

1 ÆTas debitoris non infringit ius creditoris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 An & quanto tempore tarditas creditoris in non petendo faciat præſumere debiti ſatisfactionem? Vide Deci. *conſ. 596 num. 9.* Afflict. *deciſ. 13. ſub num. 21. & deciſ. 58. n. 8.* Cephal. *conſ. 240. n. 9. & 10. lib. 2.* Maſcard. *de probat. concl. 1324. num. 27.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 135. n. 19. cum ſeqq.* Hect. Felici. *alleg. 41. n. 10. & alleg. 44. n. 3. lib. 3.* Mareſcot. *var. lib. 2. c. 67. num. 35.* Rot. apud Paciſic. poſt *tract. de Saluiano interd. deciſ. 185.*

SVMMARIVM.

1 *Præpoſtera petitio non admittitur, & per ſucceſſionem quam creditor facit debitori, actio extinguitur. de filio creditoris quid, quà legitimam num. 2.*

L. Vt debitum. V.

Iidem AA. & CC. *Iulio.*

PRæpoſtera petitio non admittitur, & per ſucceſſionem, quam creditor facit debitori, actio extinguitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

Vide Capyc. *deciſ. 70. num. 3.* Gutier. *in repet. §. ſui. Inſtit. de hæredum qualit. & differ. num. 96.* vbi ait deciſionem huius text. dum habet quòd creditor inſtitutus à debitore poſſit acceptare, & retinere debitum ſuum, & repudiare hæreditatem, non procedere in filio ſuo reſpectu legitimæ, quam non poterit retinere repudiata hæreditate, ex ea ratione, quia cùm iſta lex loquatur in vero creditore, extendenda non eſt ad improprium, prout eſt filius in vita patris, & *ibi* plures ad hoc refert Doctores. 2

SVMMARIVM.

1 *Actio pro parte hæreditaria, pro qua creditor debitori ſucceſſit, confunditur, niſi hæres compenſandi animo ſit inſtitutus, & num. 2.*

3 *Debitum non confunditur hæredi, niſi pro portione hæreditaria, non item pro aliis.*

4 *Pater excludens filium hæredem intelligitur tantùm pro parte hæreditaria.*

5 *Hæres defunctum repræſentat pro portione, pro qua eſt hæres, pro aliis habetur pro extraneo.*

L. Si adulta. VI.

Iidem AA. & CC. *Domno.*

PRo hæreditaria parte, pro qua creditor debitori ſucceſſit, confunditur actio, niſi hæres compenſandi animo ſit inſtitutus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2 Tiraq. *de retractu lig. §. 32. gloſſ. 1. num. 50.* vbi quòd 3 debitum non confunditur hæredi, niſi pro hæreditaria portione, non item pro aliis, Pinel. *in l. 1. C. de bonis maternis part. 1. num. 79. verſ. eadem concluſio,* vbi quòd pater excludens filium hæredem, intelligitur tantùm pro portione hæreditaria, vt ſi ſolus 4 hæres fuerit in totum, excludatur, ſi cum altero, pro dimidia, ſi cum duobus, pro tertia, & ita de ſingulis. Burg. de Paz *conſ. 4. num. 4.* Surd. *deciſ. 90. num. 2.* vbi quòd hæres defunctum repræſentat pro ea portione, pro qua hæres eſt, pro aliis verò portionibus habetur pro extraneo. 5

SVMMARIVM.

1 *Creditorem non agere contra legatarios, ſed hæredes.*

2 *Legatarios non ſoluere æs alienum hæreditarium, ſed hæredes.*

3 *Hæres tenetur ſoluere debita, non legatarius. niſi hæres non ſit ſoluendo num. 4.*

5 *Legatorum ſolutio non pertinet ad vſufructuarium quando appareat teſtatorem voluiſſe aliter.*

6 *Filius quando alia bona non extant, in quibus poſſit*

poſſit habere ſuam legitimam, tunc poteſt illam conſequi in bonis legatis alij.

7 *Vſufructuarius non tenetur ſoluere debita, ſed hæres.*

8 *Actio perſonalis cur ſic dicta.*

9 *Hæres pro debito defuncti conueniendus, licèt non poſſideat.*

L. Credirores. VII. & vlt.

Iidem AA. & CC. *Apolauſto.*

1 CReditor non agit contra legatarios, ſed hære-
2 des; legatarij non ſoluunt æs alienum hæreditarium, ſed hæredes. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Boët. *deciſ.* 145. *num.* 4. Vincent. de Franchis *deciſ.*
3 246. *num.* 1. dum ait quòd hæres tenetur ſoluere
4 debita, non legatarius, vbi *num.* 4. declarat niſi hæres non ſit ſoluendo, in quibus terminis dicit procedere *l. fin. §. etſi præfatam, C. de iure deliber.* Surd. *deciſ.* 193.
5 *num.* 4. vbi tenet quòd legatorum ſolutio non pertinet ad vſufructuarium quando apparet teſtatorem
6 aliter voluiſſe, & *deciſ.* 316. *num.* 4. vbi reſoluit quòd quando alia bona non extant, in quibus filius poſſit habere ſuam legitimam, tunc poteſt illam conſequi in bonis alij legatis.

7 Amplia in vſufructuario omnium bonorum, iurium, & actionum alio hærede in proprietate inſtituto, quia debita non tenetur ſoluere vſufructuarius, ſed hæres, Bero. *quæſt.* 13. Franc. Marc. *Delphin. deciſ.* 813. *part.* 1. Caballin. *in ſuo milleloq.* 550. Ioſeph. Ludou. *Peruſina deciſ.* 5. *par.* 1. quos refert & ſequitur Amendol. *in addit. ad Vincent. de Franchis d. deciſ.* 246. *num.* 8. & 9. Villalob. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 7. *num.* 1.

8 *Non habere perſonalem actionem*, &c.] Notatur ad hoc quòd perſonalis actio ita vocatur quòd perſonam ipſam obligatam ſequitur, non rem, ſiue ſingularem ſucceſſorem, vt per Titaq. *de retractu lig.* §. 8. *gloſ.* 5. *num.* 6.

9 *Hæredes huic rei faciat obnoxios.*] Notatur ad hoc quòd hæres eſt conueniendus pro debito defuncti, licèt non poſſideat, quoniam illud ſoluere tenetur, licèt hæreditatem vendat, vt per Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduocat. verbo hæres num.* 32.

Ex delictis defunctorum in quantum hæredes conueniantur.

Tit. XVII.

IN ſolidum conueniuntur, ſi lis cum defuncto fuit conteſtata: alioquin duntaxat in id quod ad eos peruenit. *l. vnic.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia vide *l. Hiſp.* 25. *tit.* 1. *part.* 7. Socin. *reg.* 359. Titaq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num.* 296. & 298. Anton. Gom *var. tom.* 3. *cap.* 1. *num.* 83. Capra, Soar. Bonacoſ. & alios *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 8. *pag.* 475. Menoch. *remed.* 1. *recuper. num.* 158. Cald. Pereira poſt forenſes quæſt *in comment. ad l. vnic. hoc eod. tit. part.* 1. & 2. D. Barboſ. *in l. ſi filiusfamilias. n.* 126. *cum ſeqq. ff. de iudic.*

SVMMARIVM.

1 *Actiones ex delicto poſt litem conteſtatam tranſeunt ad hæredes; ante verò litem conteſtatam non, niſi cum commodo deuento ad hæredes, & num. 2. declara, vt num. 3. 4. 5. 6. 7. 8.*

9 *in Furti crimine datur condictio etiam aduerſus hæredes pro reſtitutione rei furatæ, vel eius pretij, ſi res non extet, etiamſi de furto nihil ad hæredem peruenerit, ac etiam lite non conteſtata cum defuncto.*

10 *ex Dolo commiſſo in contractu datur actio contra hæredes, ſi dolus iſte purgatur per actionem ex eo contractam.*

11 *Hæredibus non datur actio in factum de calumniatoribus.*

12 *Repetundarum crimen etiam poſt mortem delinquentis durat quoad pœnam bonorum.*

13 *Peculatus crimen durat quoad pœnam bonorum poſt mortem delinquentis.*

L. Poſt litis. Vnic.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC. *Macedoni.*

ACtiones ex delicto poſt litem conteſtatam 1
tranſeunt ad hæredes, ſed ante litem conteſtatam abſque commodo ad hæredes deuento non tranſeunt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salic. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Donel. Cuiac. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 14. Sebaſtian. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* & hanc legem nouiſſimè doctiſſimis illuſtrauit commentariis Cald. Pereira poſt quæſtiones forenſes.

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſp. 25. *tit.* 1. *part.* 7. *vbi gloſ.* 4. Boët. *deciſ.* 64. Roder. Xuar. *alleg.* 26. *dub.* 2. *per tot.* Socin. *reg.* 291. *fallent.* 3. Cou. *var. lib.* 3. *cap.* 3 *num.* 7. Anton. Gom. *var. tom.* 3. *cap.* 1. *num.* 84. vbi infert quòd mortuo iudice, qui fecit litem ſuam ante litem conteſtatam, non teneantur hæredes eius, & quòd ſi quis ſtuprauit virginem, & decedat ante litem motam & conteſtatam, non poterit talis virgo corrupta ſuperueniens agere contra hæredes pro damno & intereſſe, vel dote de iure ciuili, aliter enim de iure Canonico & eius æquitate, cùm eo attento teneatur hæres exonerare conſcientiam ipſius defuncti, & *num.* 85. reſoluit quòd mortuo accuſatore, & ſic offenſo, qui paſſus eſt delictum, actio, vel accuſatio ciuilis pecuniaria ſibi competens tranſit ad eius hæredes indiſtinctè, modò decedat poſt litem conteſtatam, modò antè; quod *ibidem* intelligit quando competit propter rem familiarem, damnum, vel intereſſe, quod prætendit, & ſibi deficit, vt in delicto furti, vi bonorum raptorum, legis Aquiliæ, & ſimilibus; ſecus tamen eſt ſi competat ad meram vindictam, vt in delicto iniuriæ, & alio ſimili, quia accuſatore defuncto, qui iniuriam paſſus eſt, non tranſit ad hæredes niſi ante mortem eius lis fuerit conteſtata. Duen. *reg.* 13. *num.* 2. Bened. Capra *reg.* 67. Boſſi. *in pract. tit. de pœnis num.* 34. Caballin. *in milleloq. iuris* 83. *par.* 2. Iul. Clar. §. *fin. qu.* 51. *num.* 17. *verſ. vlterius quæro*, Menoch. *illuſtrium controuerſ. part.* 1. *cap.* 96. *num.* 14. *cum ſeqq.* Oſaſch. *Pedem. deciſ.* 149. *à num.* 3. Boët. *deciſ.* 64. Surd. *deciſ.* 89. *n.* 14 *cum ſeqq.* Donat. à Fina *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 30. *n.* 39. *pag.* 545.

Sebaſt.

Digitized by Google

Sebaſt. Medic. in tract. Mors omnia ſoluit, p. 2. concl. 32. num. 91. cum ſeqq. Marc. Anton. Eugen. tom. 1. conſ. 21. num. 14. & 18. cum ſeq. Menoch. remed. 1. recuper. num. 158. qu. 14. & conſ. 99. à num. 150. Cardoſ.] in praxi iudicum, & Aduocat. verbo hæreditas num. 40. & verbo pœna num. 32. & 34. Farin. in prax. crimin. par. 1. qu. 10. num. 50. cum multis ſeqq D. Barboſ. in l. 2. in princ. part. 1. num. 133. & 135. ff. ſoluto matrim. & in l. ſi filiusfamilias num. 153. cum ſeqq ff. de iudic. Cald. Pereira de reſolut. emphyt. cap. 3. n. 30. & in commentar. ad hanc l. par. 3. & 4. per tot.

3 Primò declara vt idem ſit quando lis non fuit conteſtata, ex eo, quia ſtetit per reum quominus conteſtaretur, vt quia reus vadat per ſubterfugia, & dilationes. nam tunc habetur pro conteſtata, & operatur illos eoſdem effectus, quos operatur litis vera conteſtatio, & ſic facit actiones ex delictis tranſire contra hæredes, ſicut facit litis conteſtatio, l. ſi eum, §. qui iniuriarum, in fine, ff. ſi quis caut. Menchaq. d. cap. 96. num. 25. verſ. quarta principalis limitatio, Farin. d. q. 10. num. 51.

4 Secundò declara procedere hanc l. dum probat actionem pœnalem non tranſire aduerſùs hæredes delinquentis, niſi lis fuerit conteſtata cum defuncto; vt procedat quando aliquid petendum eſt ab hæredibus delinquentis per viam actionis; nam ſi hæredes delinquentis aliquem conueniant, poteſt ille excipere de delicto defuncti ciuiliter, & rem illam retinere pro quantitate pœnæ, quantumcunque lis non fuerit conteſtata cum defuncto, vt per Roder. Xuar. alleg. 26. ad finem, Octauian. deciſ. 23. num. 13. Anton. Gabr. commun. lib. 7. tit. de criminalib. concl. 15. ad fin. D. Barboſ. in l. 2. in princ. num. 131. in fine ff. ſoluto matrim. Farin. d. quaſt. 10. num. 65. verſ. limita 14.

5 Tertiò declara procedere in priuatis delictis, in iis enim lite conteſtata pœnales actiones tranſeunt ad hæredes, ſecus in publicis, in quibus vt actio tranſeat in hæredes, non ſufficit litis conteſtatio, ſed oportet delinquentem poſt condemnationem deceſſiſſe; ita Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 1. num. 81. in princ. & num. 83. in fine, Sebaſt. Medic. d. concl. 32. num. 91. Phanuc. de inuentar. par. 7. num. 70. Vulpel. in ſuo reſp. crimin. 1. num. 3. in fine lib. 1. D. Barboſ. in d. l. ſi filiusfam. 15. n. 155. cum ſeqq. ff. de iudic. Farin. d. qu. 10. num. 53. vbi num. 54. ait vt nec etiam in delictis priuatis lite conteſtata pœna tranſeat ad hæredes, niſi quando ex eo delicto ciuiliter agatur ad pœnam ipſi parti applicandam; ſecus ſi criminaliter ad pœnam applicandam fiſco, eo enim caſu pœna non tranſit ad hæredes, etiam quòd ſimus in priuatis delictis.

6 Quartò declara ſemper tranſire actionem ex delicto in hæredem delinquentis, quando ex delicto defuncti ad hæredem aliquid peruenit. nam tunc tenebitur pro eo quod ex prædicto delicto ad eum peruenerit, vt probatur in hoc text. ſicuti enim pœna ex delicto defuncti hæres teneri non debet, ita nec lucrum facere ſi quod ex ea re ad eum perueniſſet, ita Capra d. concl. 67. num. 10. Duen. reg. 13. in 2. fallent. Menchaq. d. cap. 96 num. 26. & 27. Cou. lib. 3. var. cap. 3. num. 7. verſ. tertiò inquirendum eſt, Sebaſt. Medic. in d. tract. Mors omnia ſoluit, par. 2. q. 32. n. 87. Oſaſch. Pedem. deciſ. 151. num. 3. Phanuc. de inuentario par. 7. num. 70. & 79. vbi quòd iſto caſu hæres non tenetur in plus eo, quòd ad ipſum peruenit, etiam quòd inuentarium non confecerit, Farin. d. qu. 10. num. 59. D. Barboſ. in d. l. ſi filiusfam. ex n. 160. vbi addit quòd ſi actio nomen habet ex delicto, ac ita infamet, ea non dabitur in hæredem, qui nihil deliquit, ſed conuertitur in actionem in factum, quæ non infamat, vel etiam in condictionem, quæ etiam non infamat.

7 Quintò declara ſecus eſſe de iure Canonico, ſecundùm quod hæres tenetur ex delicto defuncti, etiam quòd ex delicto nihil ad eum peruenerit etiam lite non conteſtata, atque etiam quòd impœnitens, & non confeſſus mortuus fuerit, cap. fin. in fine, de ſepultur. cap. in litteris, de raptorib. cum ſimilibus citatis per Anton. Gom tom. 3. var. cap. 1. n. 85. in fine, Palat. in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 63. num. 25. Hippol. in rub. de fideiuſſor. n. 161. & ſing. 513. Duen. reg. 13. fallent. 12. Cou. var. lib. 3. cap. 5. num. 7. Menchaq. d. cap. 96. num. 27. verſ. ſexta limitatio, cum ſeqq. Clar. lib. 5. §. fin. qu. 51. num. 17. cum ſeqq. Villalob. commun. opin. verbo hæres num. 2. Capra d. concl. 67. num. 1. cum ſeqq. Phanuc. de inuent. part. 7. num. 69. & ſeq. Sebaſt. Medic. in d. tract. Mors omnia ſoluit, part. 2. concl. 32. num. 93. Gutier. canon. lib. 2. cap. 18. num. 46. & 55. Ceuall. commun. contra commun. q. 464. in princ. D. Barboſ. in d. l. ſi filiusfam. num. 138. cum ſeqq. Cald. Pereira in comment. ad hanc l. part. 4. num. 2. Farin. d. qu. 10. num. 60. vbi num. 61. intelligit procedere quando actiones licèt ſint pœnales ex parte hæredum, ſunt tamen ex parte actoris rei perſequutoriæ, puta quando agitur ad rei reſtitutionem, vel ad damna & intereſſe paſſa ob delictum defuncti, iſto enim caſu hæres de iure Canonico ex delicto defuncti tenetur; ſecus ſi actiones etiam ex parte ſint pœnales, quia illæ nec etiam de iure Canonico contra hæredes dantur; & à n. 63. concludit quòd ad refectionem damnorum & intereſſe per actionem rei perſecutoriam hæres ex delicto defuncti compelli poterit in terris Eccleſiæ, non autem in terris Imperij, in quibus ius ciuile ſeruandum eſt, licèt ibi coram iudice eccleſiaſtico compelli poterit per denunciationem Euangelicam, quia vbicunque ratione peccati in iudicio ſeculari quis non auditur, audiendus tamen eſt in foro Eccleſiæ, ſi in eadem ſpecie peccati ius Canonicum contradicat ciuili. Intellige etiam hæredem pro delicto defuncti ſecundùm ius Canonicum compellendum quatenus hæreditariæ vires ſufficiant, & non vltrà, etiam quòd inuentarium non confecerit, ita Neguſant. de pignorib. part. 2. memb. 4. num. 114. prope fin. Phanuc. de inuentario hæredis part. 7. num. 71. prope fin. & ſeq. Cou. d. lib. 3. var. cap. 3. num. 8. Capra d. concl. 67. num. 10. cum ſeqq. Anton. Gom. d. cap. 1. num. 85. in fine, Clar. d. qu. 51. verſ. ſcias tamen, Oſaſch. Pedem. deciſ. 152. num. 9. Petr. Nauarr. Decian. Segur. Perez & alij, quos refert & ſequitur Ceuall. commun. contra commun. q. 464. verſ. ſed contrariam. Farin. d. qu. 10. num. 65. vbi num. 66. aduertit quoad reſtitutionem vſurarum ne dum de iure Canonico, ſed etiam de iure ciuili, & in ſolidum, licèt lis non fuerit conteſtata, nec aliquid ad hæredes peruenerit, tenentur ipſi hæredes ad reſtitutionem vſurarum, quod quidem ibidem declarat.

Sextò declara non procedere quando ex delicto imponitur pœna amiſſionis bonorum, vel pecuniaria ipſo facto, vel iure incurrenda, tunc enim etiam mortuo delinquente id crimen tractari poteſt contra hæredes facinoroſi ad finem vt fiſcus eius auferat bona delinquentis, vt per Nouell. de dote par. 12. num. 25. Anton. Gom. d. cap. 1. num. 80. verſ. ſextus caſus, Duen. d. reg. 13. fallent. 2. & 10. Couar. de ſponſal. part. 2. cap. 6. §. 7. num. 6. & ſeq. Sebaſt. Medic. d. concl. 32. num. 88. Menchaq. controuerſ. vſufreq. cap. 7. num. 15. Soar. in theſauro commun. opin. verbo Mors num. 228. & verbo pœna num. 129. Oſaſch. Pedem. 8

deciſ.

deciſ.149. num.2. in fine, Flamio. Chartar. *de execut. ſentent.capto bannite cap.1 num.353. & ſeq.* Peregrin. *de iure fiſci lib.4.tit.5.n.7.&* 16.Farin.*d.q.*10.*n*.68.

9 In gloſſ. *ſcelere ditentur*, *fin.* ibi, *ſed hoc fallit in actione vi bonorum raptorum*, &c. Nota in crimine furti ſpeciale eſſe propter talis delicti frequentiam, vt etiam aduerſùs hæredem pro reſtitutione rei furatæ, vel eius pretij, ſi res non extet, detur condictio furtiua, etiam quòd de furto nihil ad hæredem peruenerit, ac etiam lite non conteſtata cum defuncto, *l. ſi pro fure* §. 1. *ff. de condict. furtiua*, Neguz. *de pignorib. in* 4. *membr. ſecundæ partis princip. ſub n*.114. *verſic.qua nota*, Duen. *dict. regul*.13.*fallent*.9. Capta *dict.concluſ*.67. *num*.25. Menchaq.*d.cap*.96. *num*.14. Anton.Gomez *d.cap.1.n.*85.*prope fin.* Sebaſt Medices *d. tract. Mors omnia ſoluit*, *part.2. concluſ*.32. *num*.91. Farinac.*d.quæſt*.10.*num*.72.

10 In eadem gloſſ.ibi, *etiam ex doli clauſula*, &c. Notatur ad hoc quòd datur actio contra hæredes ex dolo commiſſo in contractu, ſi ille dolus purgarur per actionem ex contractu, vt per Farin.*d.q*.10.*n*.75. *verſ.limita* 15.

11 In eadem gloſſ.ibi, *non ita in actione in factum*, &c. Notatur ad hoc quòd hæredibus in factum actio de calumniatoribus non datur, vt per Cald. Pereira *in comment.ad hanc l p*.3.*n*.17.

In eadem gloſſ. ibi, *primus eſt legis Iuliæ maieſtatis in duobus capitulis eiuſdem legis.* Vide Farin. *d. q*.10. *ex n*.42.& dicemus *in collect.ad l.fi.C.ad l. Iul. maieſt.*

In eadem gloſſ. ibi, *ſecundus eſt crimen hæreſeos.* Vide Farinac. *d. quæſt*. 10. *ex num*. 37. & diximus *in collect.ad l. Manichæos* 4.*C. de hæret. ſuper verb. in mortem quoque inquiſitio extendatur.*

12 Io eadem gloſſ.ibi, *tertius eſt crimen repetundarum.* Notatur ad hoc quòd deciſio huius text. non procedit in crimine repetundarum, quando ſcilicet iudex durante officio iniuſtè receperit aliquas pecunias, vel res à ſubditis, vel litigantibus, quia tunc tale crimen durat etiam poſt mortem delinquentis quoad pœnam bonorum, vt per Anton.Gom. *d.c*.1. *n*.80. *verſ. tertius caſus*, Peregr. *de iure fiſci lib*.4. *tit*.5. *n*.31.*verſ.quintus caſus*, Farin. *d. q*.10. *n*.75. *in princip.* Cald.Pereira *in comm.ad hanc l.p.*2.*n*.36.*& p*.5.*n*.16.

13 In eadem gloſſ.ibi, *quintus peculatus.* Notatur ad hoc quòd crimen peculatus (quando ſcilicet quis rem ſacram, vel publicam ſubtraxit) durat etiam poſt mortem delinquentis quoad pœnam bonorum, vt per Anton.Gom.*d. cap*.1. *num*.80. *verſ. quartus caſus*, Peregr.*d.tit*.5.*n*.31.*in fin.verſ.ſextus eſt*, Farin. *d. q*.10. *n*.73.Cald.Pereira *in comment.ad hanc leg p*.2.*n*.33.

De conſtituta pecunia.

Tit. XVIII.

IS quoque quodam modo pro alio conuenitur, quipro alio ſe ſoluturum conſtituit. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac.Pac.& VVeſembec. De materia latè Duaren. *ſub hoc tit.* Cardin. Mantic.*de tacitis & ambig. conuent.tom.2.lib*.19.*tit*.1. *cum ſeqq.l.Hiſp*.5 *tit*.11.*part*.5.

SVMMARIVM.

1 *Conſtituens ſoluere pro alio, ſe & hæredes ſuos obligat.*

2 *Conſtitutum quibus modis intelligatur contractum, remiſſiuè, & num*.4.

3 *Conſtitutor quãdo conueniatur ex conſtituto, remiſſiuè.*

L. Si pro alieno. I.

Imp. Gordianvs A. *Felici.*

COnſtituens ſoluere pro alio, ſe & hæredes ſuos 1
obligat. Colligunt ex Ordin. Cyn. Batt. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Cuiac. Donall. Sichard. Aloyſ. Leo *fol*.14.*verſo*, Sebaſt. Næuis remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Quibus modis conſtitutum contractum intelli- 2
gatur? vide Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent.tom.2.lib*.19.*tit*.4.*per tot* De conſtitutore quan- 3
do conueniatur ex conſtituto, Matth. Coler. *de proceſſib.executiuis lib*.1.*cap* 10.*num*.154.*&* 261. *in* 1. *impreſſ.* aliàs *num*.192.*&* 299.*in vlt.impreſſ.*

In gloſſ. *Conſtituiſti.* ibi, *nudo pacto, ſine ſtipulatione.* 4
Ergo quibuſcumque verbis, ex quibus conſenſus concipi poteſt, conſtitutum intelligitur eſſe contractum, vt per Roland.*conſ*.4.*n*.34.*lib*.4. Cardin.Mantic.*d.lib*.19.*tit*.4.*num*.14. vbi *num*.17.*per l eum qui*, §. *item ſi mihi*, & §. *Iulianus*, *ff. hoc tit.* ait quòd ſi quis conſtituerit tibi ſe Sempronio ſoluturum, obligatur; ſed ſi conſtituerit Titium pro ſe ſoluturum, conſtitutum non valet, quia factum alienum promittit, quod in obligatione deduci non poteſt.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutum perſonale tenet quoad conſtituentem ſi vnus eſt in ſolidum, ſi plures nominati copulatiuè, pro parte virili tenentur, diſiunctiuè, etiam in ſolidum conueniuntur.*

2 *Conſtitutum imperſonale, inualidum, & num*.3.

Avth, Si quando.

PErſonale conſtitutum tenet quoad conſtituen- 1
tem ſi vnus eſt in ſolidum: ſi autem plures ſunt nominati copulatiuè, pro parte virili tenentur; diſiunctiuè ſe obligantes in ſolidum etiam conueniuntur. Imperſonale autem conſtitutum inualidum. 2
Colligunt ex Ord. Doct. citati *ad l*.1.*n*.1.*ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 3
l.Hiſp.3.*tit*.11.*p*.5.Bart.*in l.fin*.§.1.*oppoſ*.1.*ff.ſi cert.pet.* Alciat.*lib.2.parerg.cap*.6. Flamin.Chartar. *deciſ. executiua* 21.*n*.1.Neguz *de pign*.5.*p.memb*..*n*.4.*in fin.*

Sic dicens, ſatisfaciam tibi, &c.] Diſpoſitionem huius text. hodie ceſſare ex legis Regiæ *deciſ*. 2. *tit*. 16 *lib*.5 *nouæ Recop.* aſſerit Parlad.*lib*.2. *rerum quotid. cap*. 3.*num*.39.

Pro rata, &c.] Non æqualiter ſcilicet, ſiue pro virili, ſed pro portione, vt per Tiraq. *de retract. lign*. §.11.*gloſſ*.8 *n*.1. vbi refert hunc text. Strach. *in tract. de decoctorib.in vlt p.n*.28. Bertazol.*in tract de clauſul. inſtrum.clauſul*.37.*gloſſ*.3. metipſum *de diction.vſufreq. dict*.341.*n*.4.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutum præſupponit rem debitam ex quacumque cauſa.*

2 *Actio conſtituti ex quacumque cauſa nota ad inſtar aliarum perſonalium* 30.*ann.ſpatio præſcribitur.*

3 *Conſtitutum omnes caſus complectitur, qui per ſtipulationem poſſunt explicari.*

4 *Pecuniæ nomine res omnes fungibiles, & in pretio conuerſu poſſibiles comprehenduntur. comprehenduntur in conſtitutis domus, fundi, agri, num. 5.*

6 *Argenti diſtractores, & negotiatores, qui conſtituunt, firma ſunt.*

7 *Præſcripta actione & obligatione principalis debitoris, lapſu temporis cenſetur etiam præſcripta actio fideiuſſoris. intellige vt num. 8.*

9 *Qualitercunque quis 30. annis poſſideat rem, præſcribit eam.*

10 *Conſtitutum vt contractum poſſit intelligi debitum præcedere debet.*

11 *Conſtitutum ab eo intelligitur contractum, qui pro ſe, vel pro alio debitum conſtituit ſoluturum.*

12 *Receptitiæ actioni non poterat opponi quod peteretur indebitum. declara vt num. 13. 14.*

15 *Pecuniæ appellatione, largè ſumpto vocabulo, comprehenditur omne id, quod pondere, numero, menſura conſtat, & ſic omnia quæ ad pecuniam reduci poſſunt.*

16 *Argenti diſtractorum munus quod.*

17 *Collibus. pro mercede diſtractorum argenti.*

18 *Diſtractores argenti qui.*

19 *Collegia poſſunt ſtatuta condere inter ſe. an talia ſtatuta ſeruentur in alia Curia, quàm mercatorum, num. 20.*

21 *circa Nomen proprium diſputatio pertinacibus relinquenda.*

22 *qualibet Vltima voluntas poteſt dici teſtamentum.*

23 *Pecunia an & quando conſideretur vt res mobilis, ſeu immobilis.*

24 *Pecunia rei appellatione includitur.*

L. Receptitia. II.

Imp. IVSTINIANVS A. *Ioanni P.P.*

1 CONſtitutum præſupponit rem debitam ex qua-
2 cunque cauſa. actio conſtituti ex quacunque
cauſa nata ad inſtar aliarum perſonalium 30. anno-
3 rum ſpatio præſcribitur. Conſtitutum omnes caſus
complectitur, qui per ſtipulationem poſſent expli-
4 cari. Pecuniæ nomine res omnes fungibiles, & in
5 pretio conuerſu poſſibiles comprehenduntur. Pecu-
niæ nomine comprehenduntur in conſtitutis do-
mus, fundi, & agri, ſenſus vanis nominibus præua-
lent, & pecuniæ nomine omnes res fungibiles com-
6 prehenduntur. Argenti diſtractores & negotiatores,
quæ conſtituunt, firma ſunto. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes
Giphan. *tom. 1 pag. 248.*

7 *Sed ſiue pro ſe quis conſtituat, ſiue pro alio*, &c.]
Notatur ad hoc quòd præſcripta actione & obliga-
tione principalis debitoris, lapſu temporis cenſetur
etiam præſcripta actio fideiuſſoris, vt per Anton.
8 Gom. *var. tom. 1. cap. 13. num. 20. verſ. tertio*, vbi intel-
ligit quando vtraque obligatio fuit orta, & produ-
cta vno, & eodem tempore; ſecus verò ſi fideiuſſor
interceſſit, & ſe obligauit ex poſtfacto, quia opera-
tur interruptionem præteriti temporis, & videtur
facta recognitio debiti ab ipſo debitore, argum. text.
in l. cùm notiſſimi, § ſed & ſi quis, C. de præſcr. triginta.

9 *Id eſt, in annorum metis triginta.*] Ergo qualiter-
cunque quis 30. annos poſſideat rem, præſcribit eam,
vt per *l. Hiſp. 21 tit. 19. part. 3. vbi gloſſ. 1. in fine*, Ti-
raquel. *de retract. lign. § 36. gloſſ. 2. n. 36. cum ſeqq. &
in l. ſi vnquam, verbo reuertatur n. 396. C. de reuoc. don.*
Balb. *de præſcript. 4. part. quarta princip. q. 1.* Padil. *in
l. 2. n. 66. cum ſeqq. C. de ſeruit.*

10 *Ita tamen vt hoc ei inhæreat*, &c.] Notatur ad hoc
quòd debitum debet præcedere vt conſtitutum poſ-
ſit intelligi contractum, vt per Cardin. Mantic. *de ta-
citis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 19. tit. 3. n. 1.* vbi *n. 2.*
quòd conſtitutum ab eo intelligitur contractũ, qui 11
pro ſe, vel pro alio debitum ſoluturum conſtituit, &
num. 16. quòd conſtitutum vt valeat ſufficit promiſ-
ſorem eo tempore, quo conſtituit, fuiſſe obligatum.

Cùm ſecundùm antiquam receptitiam actionem, &c.] 12
Notatur ad hoc quòd receptitiæ actioni non pote-
rat opponi quòd indebitum peteretur, ſed prius de-
bebat ſolui, & poſtea ſi indebitum eſſet ſolutum, re-
petitioni locus erat, vt per Card. Mantic. *d. lib. 19.
tit. 5. n. 5. in fine*, vbi *n. 18. in fine*, per hunc text. ita hinc
conſequens eſſe vt ſi iuſta exceptione hæc actio poſ- 13
ſit ſubmoueti, paratam non habeat executionem;
ſed ipſemet Cardin. Mantic. *eod. tit. 5. n. 7.* meliùs de- 14
clarat ideo receptitiam actionem habuiſſe paratam
executionem, quia non poterat ei opponi exceptio
indebitæ pecuniæ. nam quamuis erat indebita, pro-
tinus debebat ſolui, & poſtea per condictionem in-
debiti, vel ſine cauſa repeti, vt in citatis verbis, &
hoc erat ſingulare, & proprium illius actioni priui-
legium, quod Iuſtinianus *in præſenti*, tanquam ini-
quum, abſurdum, & irrationabile ſuſtulit, vt expreſ-
ſum extitit hîc in illis verbis, *cùm ſatis abſurdum*, &c.
quo priuilegio ſublato actio receptitia tanquam ſu-
peruacua penitus fuit abolita, quia actio de conſti-
tuta pecunia abundè poteſt ſufficere, ita tamen vt
pro iam debito fiat conſtitutum, &c.

Et neminem moueat quòd ſub nomine pecuniæ, &c.] 15
Notatur ad hoc quòd pecuniæ appellatione largè
ſumpto vocabulo comprehenditur omne id, quod
pondere, numero, & menſura conſtat, & ſic omnia,
quæ ad pecuniam reduci poſſunt, vt per Tiraquell.
*de retract. lign. § 1. gloſſ. 14. n. 42. & de nobilit. cap. 3.
num. 5.* Rebuff. *in l. pecuniæ appellatione la 4. ff. de verb.
ſignific.* Mozz. *de contractib. tract. de empt. tit. quæ ve-
niant appellatione rei, § deuenio n. 25.* & alios per me
citatos *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſigni-
ficat appell. 196. à num. 1.*

Quæ argenti diſtractores, &c.] Quorum munus 16
erat non ſolùm auream argentea, & argenteam au-
rea pecunia permutare, mercedémque ex ea recipe-
re, quæ *Collybus* vocabatur, ſed etiam tam ſuæ, quàm 17
alienæ pecuniæ fœnori dandæ operam nauare. Ita
Guid. Pancirol. *in theſauro var. lection. cap. 31. de ar-
gentariis*, Conan. *comment. iuris ciuilis lib 4. cap. 15.
num. 5.* Caluin. *in ſuo Lexic. iuridico, verbo diſtracto-
res argenti*, vbi dicit illos eſſe, quos alij menſarios, 18
& argentarios, numularios, & à commutandis pe-
cuniis *Collybiſtas* vocant, quòd pecuniam ſpectent
an proba ſit, an legitima, & locabilis, & cuius pretij.

Conſtituerint, in ſua firmitate, &c.] Ergo colle- 19
gia poſſunt ſtatuta conſtituere inter ſe, de quo vi-
de Bart. *in l. omnes populi, quæſt. 2.* vbi Iaſ. *num. 37. &
38. ff. de inſtit. & iure*, Strach *de mercatura, tit. quo-
modo procedendum ſit in cauſis mercatorum 108. in
princip. num. 7. & p. vlt. num. 13.* latè Marant. *de ordine
iudic. part. 4. diſt. 9. num. 70. cum ſeqq. pag. 135.* vbi 20
etiam an talia ſtatuta in alia Curia, quàm mercato-
rum ſeruentur.

In gloſſ. *Vocabula.* ibi, *controuerſiam de nomine* 21
pertinacibus, &c. Notatur ad hoc quòd diſputatio
circa nomen proprium alicuius rei ceruicoſis, &
pertinacibus eſt relinquenda, vt per Iaſ. *in § ſic ita-
que num. 9. & ibi* Ludou. Gomez *num. 19. Inſtit. de
actionib.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrim. part. 1.
num. 12.*

In gloſſ. *In omnes.* ibi, *argum quòd etiam qualibet* 22
vltima voluntas poteſt dici teſtamentum, &c. De quo
vide

vide Gregor. Lopez *l.3. gloſſ.1. in fine, tit. 12. part.6.* Iaſ. *in rubr. ff. de legat. 1. num.15.*

23 In gloſſ. *Pecuniæ.* An & quando pecunia vt res mobilis, ſeu immobilis conſideretur? vide Franciſc. Mignon. *ad conſuetud. Andegauenſ. fol.168. col.1.* Caualcan. *de vſufructu mulieri relicto num. 82. verſic. veniunt etiam,* Gail. *lib.2. obſeruat.11.* Pinel. *in l.1. C. de bonis maternis part.1. num. 44. cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib.9. tit. 3. num. 2. & tit.6. num.4.* Menoch. *conſ.407. num.5. &* 8. Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imper. lib. 2. concluſ. 11. num. 2.* Caſtill. *lib. 1. de vſufructu cap. 38. num. 22. cum ſeqq.*

24 In eadem gloſſ. ibi, *ſed verbum rei,* &c. Aduerte quòd pecunia includitur rei appellatione, Alexand. *conſ.185. num.26. lib.2.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom.8. lit. V. concl.104. num. 5.* quos refero ego ipſe *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific. appell.235. num.4.*

SVMMARIVM.

1 *inter Conſtituentes non minus quàm fideiuſſores, locum habet beneficium diuiſionis, & num.2.*

3 *Clauſula in contractu appoſita ſequuntur naturam contractus principalis.*

L. Diui Adriani. III. & vlt.

Idem A. Ioanni P.P.

1 INter conſtituentes non minùs quàm fideiuſſores, diuiſionis beneficium locum habet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Gregor. Lop. *l.8. gloſſ.5. poſt princ. tit.12. p.5.* Duen. *regul. 334.* Aquilin. *ad rubr. de verb. obligat. num. 166.*

3 Allegari ſolet ad hoc quòd clauſulæ in contractu appoſitæ ſequuntur naturam contractus principalis, vnde ſi contractus reſcinditur, vel annullatur, reſcinditur etiam, & annullatur pœna, & clauſulæ illi adiectæ, vt per Anton. Gom. *l.17. Tauri num.11.* Pinel. *in l.2 C de reſcind. vendit. part.2. cap.2. num.26.* Soar. *in theſauro commun. opin. lit. P. num.131.* Valaſc. *conſ.85. num.2.*

De probationibus.

Tit. XIX.

OSTENSVM eſt ſuprà quando alij pro aliis conueniuntur; nunc ſciendum, interdum contingere vt aliquis pro ſua ipſius obligatione fruſtrà conueniatur, videlicet niſi obligationé actor probet: quoniam actore non probante reus abſoluitur. Probatio autem eſt actus iudicialis, per quem iudici fit fides de re controuerſa: vt per inſtrumenta, & per teſtes. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De hoc tit. integros tractatus in lucem ediderunt Federicus Schenk *tom.4. tractatuum Doctor. fol.29.* Lanfranc. de Oriano *eod. tom.4. fol.33.* Ioſephus, Maſcardus, Fuluius Pacianus; de materia vide Suar. Bonacoſ. & alios *tom.1. commun. opin lib.4. tit.9. pag.476. cum ſeqq.* Anton. Gabr. *commun. opin. lib. 1. tit. de probat.* Ioſeph. Ludou. etiam *commun. opin. ſub eod. tit. pag.468.* Arimin. Tepat. *var. ſent. tom.1. à tit.100. vſque ad 114.* Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib.7. ſub hoc tit.* Camill. Borrel. *in ſumm. deciſ. tom.2. tit. 2. de probationib.* & inter repetentes Hippol. de Marſiliis.

In gloſſ. rubricæ, ibi, *& eſt probatio rei dubiæ per argumenta oſtenſio.* Ita Perez *ad rubr. tit. 1. gloſſ. 1. lib. 3. Ordin* Sebaſt. Medices *de definition. part. 2. cap.3.* Soar. de Paz *in practic. tom.1. part.1. tempore 8. in princip.* Maſcard *de probat. lib. 1 quæſt. 2. num. 8.* Herman. Vulteius *de Iuriſprud. Romanorum lib. 2. cap.2.* Hieron. Treutl. *ſelectar diſput. lib.2. diſput 4. theſi 1.* Morla *in emporio iuris ciuilis part. 1. tit.12. in prælud. num.21.* Camill. Borrell. *in ſumm. deciſ. tom.2. tit.2. num.1.*

SVMMARIVM.

1 *Actor ſicut tenetur probare ſuam intentionem; ita reus ſuam exceptionem.*

2 *Debitor ſolutionem probet.*

3 *Solutionem allegans probare debet.*

4 *Implementum probandi onus ad implere volentem pertinet.*

L. Vt creditor. I.

Impp. SEVERVS, & ANTONINVS AA. *Fauſtino.*

SIcut actor tenetur probare ſuam intentionem, 1
ita reus ſuam exceptionem Debitor ſolutionem 2
probare debet. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Angel. Fulgoſ. Caſtrenſ. Bald. Sichard. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol.14. verſo,* Petr. Gilchen *tom. 2. pag.100.* Sebaſt. Næui. Cuiac. Giphan *tom.1. pag. 251.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* qui omnes excepto Giphanio, ſuper omnes leges ſcripſerunt.

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ludou. Roman. *ſingul. 564.* Maſcard. *de probat. concluſ.78. num.18.* vbi quòd allegans ſolutionem pro- 3
bare debet, Donel. *comment. iuris ciuilis lib.25. cap.1. ſub expoſitione huius l.* Gig. *de penſionibus quæſt. 16. in fine,* Anton. Gabr. *commun. lib. 1. de probationib. concl.6. num.21.* Roland. *conſ.87. num.3. vol. 1.* Surd. *de aliment. tit.1. quæſt. 48. num.54.* Ioan. Garcian. *regul.7. num. 10.* vbi quòd alleganti ſolutionem incumbit probatio.

Notatur ad hoc quòd is, cui implendum eſt, ſat 4
eſt, ſi neget fuiſſe impletum, quia onus probandi implementum pertinet ad implere volentem, vt per Natt. *conſ.226. num.3.* Bec. *conſ.105. num. 11. & ſeq.* Herculan. *in tractat. quis teneatur probare negat. num.35.* Surd. *d. tit.1. quæſt.48. num. 53. & deciſ. 64. num. 30.*

SVMMARIVM.

1 *Agens rei vendicatione dominium probabit. Quid ſi probauerit ſemiplenè, num 5.*

2 *Reus poſſeſſor dominus præſumitur vſque dum contrarium probetur, & num.3.*

4 *ex Poſſeſſione præſumi dominium & titulum.*

6 *ex Poſſeſſione præterita vtrùm præſumatur dominiũ, ſi nunc non poſſideret, remiſſiuè. quòd non. ibid.*

L. Poſſeſſiones. II.

Imp. ANTON. A. *Antizano.*

1 AGens rei vndicatione dominium probabit.
2 Item reus poſſeſſor dominus præſumitur vſque dum contrarium probetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſupr. hoc tit.* ex modernioribus Donell. Cuiac. Aloyſ. Leo *in 4. fol.* 15. Petr. Gilchen *tom.1. pag.*102.

3 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Boët. *deciſ.*41. *à princip.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.*25. *cap.*1. *col.* 4. *ſub expoſit. huius leg.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 63. *num.* 11. *cum ſeqq.* Gonzal. *ad regul.*8. *Cancel.* §.3. *proœm. num.*53.
4 vbi quòd ex poſſeſſione præſumitur dominium & titulus. & *gloſſ.*15. §.1. *num.*55. idem dicit, & intelligit vtrobique quando de dominio incidenter agitur.

5 *Cùm te in poſſeſſione ceſſante*, &c.] Quid ſi ſemiplenè probauerit? vide Anton. Fabr. *de erroribus pragmat decade* 19. *errore* 1.

6 An autem ex præterita poſſeſſione præſumatur dominium ſi nunc non poſſidebat? vide Menchaq. *illuſtr. controuerſ. part.*1. *cap.*70. *num.*12. vbi non præſumi aſſerit, & tripliciter limitat.

SVMMARIVM.

1 *Collega, einſdémque hæres pro collega non ſoluit, ſi tempore, quo remotus fuit collega, ſoluere potuit, & num.2.*
3 *Paupertas probanda ab illo, qui in ea ſe fundat.*
4 *Pauper quilibet naſcitur.*

L. Ex perſona. III.

Imp. ALEXANDER A. *Leænæ & Lupo.*

1 COllega, & huius hæres pro collega non ſoluit, ſi tempore, quo remotus fuit collega, ſoluere potuit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Boër. *deciſ.*310. *num.*1. vbi quòd ſi contingat vnum non eſſe ſoluendo, alij tenebuntur, & *numeris ſeqq.* id ad plura conducit notabilia, Donell. *comment. iuris ciuilis lib.*25. *cap.*1. *col.*5. *ſub expoſitione huius legis.*

3 *Soluendo fuiſſe oſtenderis.*] Notatur ad hoc quòd paupertas probanda eſt ab illo, qui in ea ſe fundat,
4 cùm quilibet naſcatur pauper, vt per Cornel. Benincaſ. *in tractat. de priuilegiis paupert. quæſt.*3. *per totum*, præſertim *num.*6. Afflict. *deciſ.*377. *num.*4. *cum ſeqq.* Couart. *lib.*1. *var. cap.*6. *num.*2. Verall. *deciſ.*293. *vol.* 2. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 33. *in fine, & deciſ.*56. Camill. Borrel. *in ſumm. deciſ. tom.* 2. *tit.* 2. *num.*91.

SVMMARIVM.

1 *Dominium probari per inſtrumenta, teſtes, aliáque indicia.*
2 *Dominium & proprietas differunt.*
3 *Dominium & poſſeſſio differunt.*
4 *Proprietas & dominium pro eodem ſæpiſſimè in iure ponitur.*
5 *Proprietatis appellatione dominium intelligi, & è conuerſo.*
6 *Dominij probatio nemo non fieri per famam.*

L. Proprietas. IV.

Idem A. *Vito.*

DOminium probatur per inſtrumenta, teſtes aliáque indicia. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſupr. hoc tit.* 1

De dominij probatione commodiùs dicam *in collect. ad l. cùm res, infr. hoc eod. tit.* 2

Proprietatis dominium, &c.] Ergo inter dominium & proprietatem eſt differentia, de quo vide Gregor. Lopez *l.* 27. *verbo tanto quere dezir, tit.* 2. *part.*3. Pinel. *in l.*1. *C. de bonis maternis, part.*1. *num.*6. Alexand. Raudenſ. *de analogis lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 2. Parlador. *rerum quotidianarum lib.* 1. *cap.* 4. *per totum*, Robert. *lib.* 3. *ſentent. cap.* 18. Vacon. à Vacuna *declarationum iuris lib.* 2. *declar.* 44. Queſada *diuerſarum quæſt. iuris cap. vlt. num.*34. Rot. *deciſ.* 261. *num.* 2. *part.* 1. *recentiſſ.* aliàs *in poſthum.* Farinac. vbi 3
quòd dominium & poſſeſſio inter ſe differunt, latè Caſtill. *de vſufructu cap.* 75. *num.* 10. *cum ſeqq.* vbi *num.* 35. dicit verè innuere hanc legem aliud eſſe proprietatem, & aliud dominium, cùm ſint diuerſa, & *num.*41. ſubdit ſæpiſſimè proprietatem & do- 4
minium pro eodem poni in iure, non ideo quòd proprietas & dominium ſint idem, ſed quòd appellatione proprietatis intelligatur dominium, & è 5
contra appellatione dominij proprietas comprehenditur.

In gloſſ. *Legitimis.* ibi, *vt per famam*, &c. Vide tamen Hippol. *in l. de minore*, §. *plurium num.* 56. *ff. de quæſt.* Balb. *in l. Celſus num.* 41. *ff. de vſucap.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tom.*2. *tit* 2. *num.*241. vbi quòd dominij probatio non fit per famam. 6

SVMMARIVM.

1 *Scripturam priuatam ſine aliis adminiculis non ſufficere ad inducendam plenam probationem, & n.2. licèt talis ſcriptura ſit facta manu Notarij, dummodo non habeat ſolemnia requiſita ad ſcripturam publicam, num.3. & ſi agatur de fauore piæ cauſæ, num.4.*
5 *Scriptura priuata, remiſſiuè.*
6 *Scriptura recognita vim confeſſionis habent, & pro eis conceditur executio. intellige vt num. 7. recognita à parte operantur eundem effectum, quem operari ſolet inſtrumentum publicum, vt per eas poſſit procedi per aſſignationem decem dierum, num.8.*
9 *de Scripturis priuatis mercatorum, eorúmque libris, & quomodo probentur, remiſſiuè.*

L. Inſtrumenta. V.

Impp. PHILIPPVS A. & PHILIPPVS C. *Sertorio.*

SCriptura priuata ſine aliis adminiculis non ſufficit ad probationem plenam inducendam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.* Giphan *tom.1. pag.*254. 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Boër. *deciſ.*105. *à princ.* Tiraquel. *de retract. tit.*2. §.1. *gloſſ.*7. 2

gloſſ. 7. *num.* 43. *cum ſeqq.* & *tit.* 1. §. 1. *gloſſ.* 18. *à*
num. 92. Hippol. *ſing.* 436. Greg. Lop. *per text. ibi in*
l. 119. *tit.* 18. *part.* 3. Bernard. *reg.* 46. Cou. *pract.*
cap. 22. *num.* 1. & *var. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 14. Ducn.
reg. 157. Ioan. Garcian. *reg.* 381. *num.* 1. Maſcard. *de*
3 *probat. concl.* 11. & 1300. vbi *num.* 9. ampliat proce-
dere licèt talis ſcriptura ſit facta manu Notarij, dum
modo non habeat ſolemnia requiſita ad ſcripturam
4 publicam, & *n.* 10. ampliat pariter, etiamſi agatur de
fauore cauſæ piæ, latè Camill. Borrell *in ſum. deciſ.*
tom. 2. *tit.* 23. *à princip.* Cald. Pereira *poſt quaſt. fo-*
renſ. conſ. 33. *num.* 58.
5 De priuatis ſcripturis vide Auendan *de exequend.*
mandatis part. 2. *cap.* 30. Perez *l.* 5. *tit.* 8. *lib.* 3. *Or-*
din. pag. 643. Azeued. *l.* 5. *tit.* 21. *lib.* 4. *noua Re-*
copil. Curi. Philip. *part.* 1. §. 17. *num.* 36. Camil.
Borrel. *d. tit.* 23. Cald. Pereira *de emption. & ven-*
dit. cap. 6. *num.* 16. & 17. Aluar. Valaſc. *conſ.* 170.
6 *num.* 7. *cum ſeqq.* Recognitæ vim confeſſionis ha-
bent, & pro eis conceditur executio. *l. cùm de inde-*
bito 25. §. *fin. ff. hoc tit.* Matth. Coler *de proceſſ.*
execut. part. 3. *cap.* 1. *num.* 98. *cum ſeqq.* Hieron.
Magon. *Florent. deciſ.* 122. *num.* 4. & 5. *Lucenſi de-*
ciſ. 15. *n.* 17. Camill. Borrel. *d. tit.* 24. *num.* 42. vbi in-
7 telligit contra ipſum debitorem, non autem contra
alios, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 183. *n.* 10.
& 11. Rot. *deciſ.* 145. *num.* 3. *part.* 1. *in recentiſſim.*
Vnde apud noſtros Luſitanos ex *Ordin. Reg. lib.* 3.
tit. 24. §. 9. & Apud Hiſpanos per *l.* 119. *tit.* 18.
8 *part.* 3. priuatæ ſcripturæ recognitæ à parte operan-
tur eundem effectum, quem operari ſolet inſtru-
mentum publicum, vt per eas poſſit procedi per aſ-
ſignationem decem dierum, vt per Cou. *lib.* 2. *var.*
cap. 11. *num.* 4. Auiles *ad cap.* 30. *Prætor. verbo execucion.*
n. 33. Auendan. *d. cap.* 30. *num.* 1. *verſ. aliquando tamen,*
Soar. de Paz *in pract. part.* 4. *tom.* 1. *cap.* 1. *à num.* 22.
Azeued. *l.* 5. *tit.* 21. *lib.* 4. *noua Recop.* Gutier. *practic.*
lib. 1. *quaſt.* 121. & apud Gallos idem obſeruari re-
fert Rebuff. *ad leges Galliæ tom.* 1. *tit. de chirog. reco-*
gnit. in præfat. num. 44. *cum ſeqq.*
9 De ſcripturis priuatis mercatorum, eorúmque li-
bris, & quomodo probent? vide Gail. *lib.* 2. *obſeru.*
20. Maſcard. *de probation. concl.* 975. *cum ſeqq.* Me-
noch. *de arbitrar. lib.* 2. *caſu* 91. *cum duobus ſeqq.*
Ioſeph. Ludou. *commun. concl.* 29. Vezin. *tom.* 1.
commun. opin. lib. 5. *tit.* 9. *num.* 173. *pag.* 496. Seraph.
deciſ. 150. *num.* 4. Greg. X V. *deciſ.* 468. *num.* 12.
Rot. Genuenſ. *deciſ.* 16. *num.* 2. & *deciſ.* 35. *num.* 7. &
deciſ. 126. *num.* 4. Morl. *in emporio iuris ciuilis p.* 1 *tit.* 8.
q. 17. Bernard Græuæ *ad practic. Cameræ Imper. lib.* 2.
concluſ. 20. Rot. *deciſ.* 321. *num.* 2. *cum ſeqq.* & *de-*
ciſ. 540. *à num.* 2. & *deciſ.* 575. *à princip.* & *deciſ.* 646.
& 653. *num.* 5. *p.* 1. *recentiſſim.* aliàs *in poſth.* Farin. &
deciſ. 481. & *deciſ.* 101. *p.* 2. *etiam recentiſſim.* Boët.
deciſ. 105. *num.* 1. & *ſeq.* Matt. *de Iuriſdict. part.* 4.
cent. 1. *caſu.* 84. Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tom.* 2.
tit. 22. *num.* 40. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Rationes priuatas defuncti non probare eius debitum, & num.* 4.
2 *Verba enunciatiua à teſtatore emiſſa ad commodum hæredis non probare pro hærede.*
3 *Scripturam priuatam non inducere fidem pro ſcribente.*
5 *Scriptura quomodo probetur per teſtes, qui interfuerunt, ſed non teſtificantur de ipſo actu.*
6 *Teſtator ſi confiteatur ſibi deberi decem à Titio, cum tamen* 20. *deberentur, confeſſio probato errore per hæredem tanquam erronea debitorem nihil releuat.*
7 *Teſtator ſi iurauit certam ſibi ſummam deberi per Titium, hæres tenetur ſtare neceſſariò iuratæ confeſſioni teſtatoris. vide tamen n.* 8. & 9.

L. Rationes, VI.

Idem A. & C. Romulo.

RAtiones priuatæ defuncti non probant eiuſdem 1
debitum. Item verba enunciatiua à teſtatore 2
emiſſa ad commodum hæredis non probant pro hæ-
rede. Scriptura priuata non inducit fidem pro ſcri- 3
bente. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1.
n. 1. *ſupr. hoc tit.* Giphan. *tom.* 1. *pag.* 254.
Vide *l. Hiſp.* 121. *tit.* 18. *part.* 3. vbi ſtatuitur quòd 4
non creditur priuatæ ſcripturæ, qua quis iam defun-
ctus dicebat alium in certa quantitate ſibi debito-
rem eſſe, Bart. *in auth. at ſi contractus num.* 9. *in princ. C.*
de fide inſtrum. & *in l. emptor,* §. *Lucius, in princip. ff de*
pactis, Iaſ. *in l. admonendi num.* 81. *cum ſeqq. ff. de iureiur.*
Hippol. *ſing.* 458. Tiraquel. *in l. ſi vnquam, in prælud.*
n. 51. Cou. *pract. cap.* 12. *n.* 8.
Quomodo probetur ſcriptura per teſtes, qui in- 5
terfuerunt, ſed non teſtificantur de ipſo actu, vide
Curti. *in d. l. admonendi num.* 114. Afflict. *deciſ.* 181.
num. 7. & 8. Cou. *d. cap.* 22. *poſt num.* 1. & dicit Alberic.
in l. comparationes, C. de fide inſtrum. tantam poſſe eſſe
comparationem vt faciat integram probationem, de
quo Iaſ. *in d. l. admonendi num.* 88. & 89. Afflict. *de-*
ciſ. 181. *num.* 2. Greg. Lop. *l.* 114. *verbo fue fecha tit.* 18.
part. 7. Ioſeph. Ludou. *Peruſ deciſ.* 7. *num.* 20 Donat.
à Fina *tom.* 1. *commun opin. lib.* 4. *tit.* 11. *de tabellionib.*
num. 336. *pag.* 589. Marc. Anton. Bellon. *Genua deciſ.*
18. *ſub num.* 12. dicens ſufficere comparationem &
recognitionem ſcripturæ in litteris, præterquam in
ſcriptura priuata teſtibus non firmata, & *deciſ.* 84.
num. 3. vbi dicit de facili errari poſſe litterarum ſi-
militudine, Vincent. de Anna *alleg* 85. *num.* 5. optimè
Aluar. Valaſc. *conſ.* 67. *ſub num.* 12. & *conſult.* 177. *n.* 4.
cum ſeqq. Camill. Borrel. *in ſum deciſ tom.* 2. *tit.* 23. *n.* 8.
cum ſeqq.
Eiuſdem iuris eſt, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi 6
teſtator confiteatur ſibi deberi decem à Titio, cùm
tamen viginti deberentur, confeſſio probato errore
per hæredem tanquam erronea nihil releuat debi-
torem, vt per *d. l. Hiſp.* 121. *verſ. otori dezimos tit.* 18.
part. 3. Gutier. *de iuramento confirmat. part.* 2. *cap.* 6.
num. 1.
In gloſſ. *Quantitatem, fin.* ibi, *quia ſi iurauit defun-* 7
ctus, hæres eius plus nõ poteſt petere, &c. Notatur ad hoc
quòd ſi teſtator iurauit certam ſummam ſibi deberi
per Titium, hæres tenetur ſtare neceſſariò confeſ-
ſioni iuratæ teſtatoris, & non poterit reſiduum pe-
tere, licèt id probauerit, aliàs non fruetur hæredita-
te, vt per Auendan. *de exequen. mand. part.* 2. *cap.* 19.
num. 12. Gutier. *d. cap.* 6. *num.* 4. vbi tamen ſubdit ſe 8
admittere hæredem quando conſtaſſet manifeſti-
nè de errore teſtatoris aliter quàm per probatio-
nem maioris ſummæ debitæ, probando vlteriùs
quòd teſtator crediderit minorem deberi, & quòd
noluit reliquum legare, ſed errore minorem ſum-
mam declarauit.
In ead. gloſſ. ibi, *aliud ſi dixit tantùm*, &c. No- 9
tatur ad hoc quòd etiamſi teſtator dicat ſibi debe-
ri decem tantùm, cùm tamen plus deberetur in rei
veritate, non præiudicat hæredi confeſſio huiuſ-
modi teſtatoris probata veritate, quia errore id

Digitized by Google

videtur dixiſſe teſtator,niſi probetur quòd ſcienter dixit,quia tunc valeret in vim relicti,vt per Gutier. *d. cap. 7. num. 3. verſ. ſecunda opinio*, vbi limitat ſi manifeſtiſſimè appareret, & probaretur per hæredem errore ductum fuiſſe teſtatorem ad id confitendum, ac proinde non fuiſſe eius intentionem vt legaret,vel donaret reſiduum.

SVMMARIVM.

1 *Actioni iuratæ ſatisfacere debent hæredes.*
2 *Creditoribus non præiudicant teſtatores enunciando, iurando.*
3 *Teſtator qui fatetur ſe mutuum accepiſſe, nec accepit,donare videtur.*
4 *Confeſſio teſtatoris probat cum iuramento. intellige vt ibid. non nocet creditoribus,ſed ſibi & creditoribus,num.5.*

AVTH. Quod obtinet.

1 ACtioni iuratæ hæredes ſatisfacere debent.
Enunciando autem & iurando teſtatores creditoribus præiudicare non poſſunt. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.* Giphan. *tom.1.pag.254.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
3 munt *l. Hiſp. vlt.tit.* 18. *part.* 3. vbi *gloſſ.* 3. Menchaq. *de ſucceſſion.tom.*1.*lib.* 1.§. 9. *num.* 30. ad hoc
4 quòd teſtator qui fatetur ſe mutuum accepiſſe, nec accepit,videtur donare, Anton.Gom. *l.9 Tauri n.36. verſ. neque obſtat*, vbi concluſionem deſumptam ex hac Auth. quòd confeſſio teſtatoris probat cum iuramento,intelligit in præiudicium extranei hęredis, non filij, & *l.45. Tauri num.* 86. *prope fin. verſ. nono*,
5 vbi dicit in hoc text.haberi quòd cōfeſſio etiam iurata teſtatoris dicentis ſe debitorem alicuius,nō nocet creditoribus,ſed bene nocet ſibi & creditoribus.

SVMMARIVM.

1 *Debitor ex propria ſcriptura creditoris non conuincitur,& num.2.*
3 *Liberationem nihil omnino probat in his quæ non dependent à mera voluntate ſcribentis. Valet tamen diſpoſitio, vel ſtatutum diſponens quòd ei fides habeatur, n.5. vbi fidem facit ex diſpoſitione Principis,probat etiam contra tertium,n.6.*
4 *Scriptura priuata non probat vtilem intentionem ſcribentis.*
7 *Tabellio non poteſt facere inſtrumentum de eo quod ipſe facit. nec conſtituere procuratorem in cauſa propria per inſtrumentum publicum a ſe confectum, num.8. nec ſe rogare de mandato procuræ in perſonam ſuam, num. 9. poteſt tamen conficere inſtrumentum in vtilitatem vxoris,num.10.*

L. Exemplo. VII.

Impp. GALLIEN. A. *Sabino.*

1 EX propria ſcriptura creditoris non conuincitur debitor. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *ad l.1. num.1.ſup hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.vlt. tit.*18.*part.*3. vbi *gloſſ.*1. Bart. *in l. admonendi n.*26. *in fine*, *ff. de iureiur.* Tiraq. *de pœnis tem-*
3 *por. cauſa* 51. *num.* 104. vbi quòd liber rationum nihil omnino probat nec pro ſcribente,nec pro hærede in his, quæ non dependent à mera ſcribentis voluntate, Ioan.Bapt.Coſta *de facti ſcientia & ignor. cent.2.diſt.83.num.9.* Camill.Borrel.*in ſum.deciſ.tom.2. tit.22.num.37.cum ſeqq.* Ioſeph.Ludou.*Peruſ.deciſ.88. num.3. cum ſeqq.* Vetall. *deciſ.* 185. *num.*3. vbi quòd 4
priuata ſcriptura non probat vtilem intentionem
ſcribentis, Surd. *deciſ.*312.*num.*2.*&* 3. vbi quòd etſi 5
regulariter liber mercatoris non probet pro ſcribente, tamen valet diſpoſitio, vel ſtatutum diſponens
quòd ei fides adhibeatur, & *num.* 5. quòd liber vbi 6
ex diſpoſitione Principis fidem facit, probat etiam contra tertium. Vide plura de ſcriptura priuata *ad l.5.ſup.hoc eod.tit.*

Quæ vnuſquiſque ſibi adnotatione propria, &c.] 7
Notatur ad hoc quòd tabellio non poteſt conficere inſtrumentum de eo, quod ipſe facit, vt per Tiraq. *de iure conſtituti part.*3.*limit.* 30. *num.* 39. Cald. Pe-
reira *de empt. & vendit. cap.*34. *num.*17. Nec poteſt 8
conſtituere procuratorem in ſua cauſa propria per inſtrumentum publicum à ſe confectum, Cabed. *Luſit. deciſ.* 128. *num.* 3. Camill. Borrel. *in ſum. de-*
ciſ.tom. 1.*tit.* 66. *de procurat. num.* 83. nec poteſt ſe 9
rogare de mandato procuræ in perſonam ſuam, Flamin. Pariſ. *de reſig benef.lib.*9.*q.* 1. *num.* 1.*&* 2.
Poteſt tamen conficere inſtrumentum in vtilitatem 10
vxoris,vt per *l.vxor,ff.ad legem Cornel. de falſ.* reſoluit Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo inſtrumentum num.29.*

L. Fruſtrà. VIII.

Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. *Publicio & Optato.*

ACtori incumbit probatio,non reo. Colligunt 1
ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Bart.*in l. ex perſona num.* 4. *ſup. hoc tit. & in l.ſiue poſſidetis num.* 5. *inf.hoc eod.tit.* Cornazan. *deciſ.*85.*num.* 1. Donel. *comment. iuris ciuilis lib.* 25. *cap.*1.*col.*9. Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tom.*2. *tit.* 2. *ex num.*16. vide *ad l.actor,inf.hoc eod.tit.*

SVMMARIVM.

1 *Ætatem alleganti incumbit onus probandi, & n.2. cur,num.3.*
in Tempore ſe fundans,illud probare debet.ibid.
4 *Ætas probatur multipliciter.*
5 *Ætas probanda per eum, qui ſe fundat in ea.*

L. Cùm te minorem. IX.

Iidem AA. & CC. *Martianæ.*

ÆTatem alleganti incumbit onus probandi. 1
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1.ſupr. hoc tit.*
Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſp. 4.*tit.* 14.*part.* 3. vbi *gloſſ.*1. Duen. *reg.* 259. Alciat. *de præſumpt. reg.*2.*præſ.* 14. *in princ.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 25. *cap.* 1. Caualcan. *de tutore num.* 293. Menoch. *de arbitr. caſu* 117. *& de præſumpt. lib.*2.*præſ.* 50. *num.* 18. *& conſ.* 1. *num.* 86. Maurit. *de in integ.reſtitut. ex cap.* 315. Sfort. *in ſimili tract.p.*1. *q.*37. *num.* 3. *cum ſeqq.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo ætas*, Maſcard. *de probat. concluſ.* 666.

666. num. 2. & concl. 675. & concl. 1659. num. 8. & concl. 1351. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verb minoribus n. 10. & 11. & verb. ſuprà num. 19. Surd. deciſ.
3 75. n. 9. vbi n. 10. rationem reddit, quia qui ſe fundat in tempore, illud probare debet, Rot. deciſ. 525. n. 3. part. 1. recentior. Mandoſ. in tract. de ætate qu. 1. Viui. opin. 256. num. 1. Boui. de ſtatutar. præſcript. gloſſ. 19. num. 38. Pacian. de probat. lib. 3. cap. 24. num. 4 & 14. latiſſimè Farin fragm. crimin p. 1. lit. A. n. 72. cum ſeqq. Morl. in emporio iuris ciuilis part. 1. tit 5. quæſt. 10. num. 4. Flamin. Pariſ. de reſignat. benefic. lib. 3. quæſt. 7. num. 14.

4 *Et de ea ætate probare*, &c.] Multipliciter probatur ætas, & primò ex libro baptiſmali Parochi, in quo in dies annotantur nomina per illum baptizatorum, vt per Alciat. d. præſ. 14. num. 2. Maurit. d. tract. cap. 311. Verall. deciſ. 314. part. 1. Viui. deciſ. 184. num. 2. Ioſeph. Ludon. Peruſ. deciſ. 55. num. 7. §. 1. Hieron. Magon. Lucenſi deciſ. 13. n. 7. vbi Fabi. Timæus in addit. Menoch. de arbitr. caſu 116. num. 2. & 3. & d. lib. 2. præſ. 51. ex num. 53. Anton. Monach. Florent. deciſ. 17. num. 2. & Bonon. deciſ. 19. num. 13. Sfort. d. qu. 37. num. 32. Aloyſ. Ricc. in praxi rerum fori eccleſ. deciſ. 249. in 1. edit. aliàs reſol. 118. num. 5. in 2. impreſſ. Seraphin. deciſ. 1138. num. 2. Farin. fragm. crimin. part. 1. verbo ætas num. 141. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. compar. 9. num. 41. Bellet. diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de clerico teſte, §. 1. num. 10. Genoa de ſcriptura priuata lib. 5. tit. de libris Plebanor. quæſt. 1. num. 3. & 4. Metipſum de officio & poteſt. Parochi cap. 7. num. 4. Rot. deciſ. 592. num 2. part. 1. recentior. & deciſ. 15. n. 2. p. 2. recent.

Secundò probatur ex libro patris, in quo annotauit filiorum natiuitates, Alciat. d. reg. 2. præſ. 14. num. 10. Maurit. d. tract cap. 320. Caputaq. deciſ. 314. num. 3. part. 1. Mandoſ. in tract. de ætate qu. 3. num. 2. & in reg. 18. Cancel. qu. 8. num. 1. cum ſeqq. Sfort. de in integ. reſtit part 1. qu. 37. num. 92. Vincent. de Anna ſing. 379. Maſcard. de probat. concl. 669. num 1. cum ſeqq. Farin. dict. verb. Ætas num. 145. vbi intelligit quando nulla adeſt ſuſpicio quòd pater voluerit ſcribere falſum; ſecus ſi aliqua falſitatis vrgeret ſuſpicio tempore ſcripturæ, & allegat Menoch. dict. caſu 116. num. 4. in fine, & d. lib. 2. præſ. 51. num. 10. verſ. exiſtimauerim ego, Maſcard. dict. concl. 669. num 12.

Tertiò probatur ex aſpectu, quod multum relinquitur arbitrio iudicis, maximè quoad transferendum onus probandi contrarium in aduerſarium. Alciat. d. præſ. 14. num. 4. Mandoſ. de ætate minori qu. 2. num. 1. Magon. Lucenſi deciſ. 68. num. 7. Menoch. de arbitr. caſu 117. num. 1. Sfort. d. qu. 37. num. 93. & 94. Farin. d. verbo ætas num. 148. cum ſeqq. vbi multipliciter declarat.

Quartò probatur per teſtes, qui fuerunt præſentes natiuitati illius, de cuius ætate agitur, vt per Mandoſ. ad reg. 18. Cancel. qu. 4. num. 3. Maurit. in tract. de reſtit. in integ. cap. 316. num. 1. & Sfort. eod. tract. part. 1. qu 37. num. 34. cum ſeqq. & num. 50. verſ. & dic, Maſcard. de probat. concl. 668. num. 1. Pacian. in ſimili tract. lib. 2. cap. 24. num. 63. etiamſi conſanguinei ſint, Maurit. d. cap. 316. num. 4. & cap. 317. Vincent. de Franchis deciſ. 119 num. 9. & 10. Sfort. d. qu. 37. num. 48. Maſcard d. concl. 668. num. 17. Menoch. d. lib. 2. præſ. 51. num. 42. cum ſeqq. Farin. dict. lit. A. num. 175. cum ſeqq. vbi intelligit quando agitur de probanda ætate in totum, non de ſolo puncto natiuitatis, & niſi ceſſet præſumptio ſcientiæ oriens ex conſanguinitate, ſeu vicinitate; & quod magis eſt; quamuis ſint parentes, nam illorum teſtimonium admittitur ad probandas filiorum ætates, ita d. tract. cap. 317. num. 2. verſ. mihi verò, Ordin. Reg. Luſitan. lib. 3. tit. 56. §. 1. Sfort. d. qu. 37. art. 5. num. 57. Maſcard d. concl. 668. à num. 17. & concl. 1148. num. 14. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verb. minoribus num. 13. Gutier. alleg. 11. num. 10. Morl. in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 11. in prælud. n. 80. verſ. vltimo, Farin. in praxi crimin. p. 2. q. 54. num. 177. & in fragm. crimin part. 1. lit. A. n. 168 cum ſeqq. Cardoſo in praxi iudicum, verb. teſtis num. 10.

Quintò probatur per inſtrumentum tutelæ, & curæ, cùm inſtrumentum tutelæ arguat pupillarem ætatem, curæ verò arguat pupillum eſſe adultum, Alciat. d. præſ. 14. num. 8. Caualcan. de tutore num. 194. Beninten. Bononien deciſ. 82. num 2. in princ. Simoncel de decreto lib. 3. tit. 7. num. 43. Sfort. d. quæſt. 37. num. 90. in princ. Maſcard. d. concl 666. num. 10. & ſeq. & num. 17. in fine, & num. 31. cum ſeqq. Menoch. d. lib. 1. præſ. 50. num. 18. Pacian. de probat. lib. 2. cap. 24. num. 52. & 53. late Farin. d. lit. A. num. 116. cum multis ſeqq. vbi declarat.

Sextò probatur ex coniecturis, Alciat. d. præſ. 14. num. 9. Ioſeph. Ludou. Peruſ. deciſ. 55. num. 16. Menoch. de arbitr. caſu 116. num. 1. Fului. Pacian. d. lib. 2. cap. 24. num. 51.

In gloſ. *Probare* Nota ætatem probandam eſſe 5 per eum, qui ſe fundat in ea, ſiue actor, ſiue reus ſit, & ſic ſiue agendo, ſiue excipiendo, Alciat. d. reg. 2. præſ. 14. num. 3. verſ. idémque tam in actore, Duen. reg. 258. Maurit d. tract. de reſtit. in integ. qu. 315. num. 1. verſ. hoc autem tam in ſe veriſſimum eſt, Mandoſ. in reg. 18. Cancell. qu. 3. num. 2. in 4. opin. & num. 3. Sfort. d. qu. 37. num. 8. & 9. Pacian. d. lib. 2. cap. 24. num. 33. cum ſeqq. Et procedit ſiue ætas proponatur affirmatiue, ſiue etiam negatiuè, quia vtroque caſu per proponentem probanda eſt, Mandoſ. d qu. 3. num. 2. verſ. quinta fuit opinio, Menoch. d. lib. 2. præſ. 50. n. 5. cum ſeqq. & num. 18. Pacian. d lib. 2. cap. 24. num. 14. & 5. & eo magis probanda eſt per fundantem in ea, quando illam allegans agit ad impugnationem alicuius actus iam perfecti, Mandoſ. d. qu. 3. num. 6. Pacian. d. lib. 2. cap. 24. num. 37. & ſeq. & num. 41. & ſeq. Maſcard. d. concl. 666. n. 19 cum ſeqq.

Et hinc eſt quòd ſicut Clericus ad beneficium electus agens ad admiſſionem debet probare ætatem requiſitam tanquam ſuæ intentionis fundamentum, Mandoſ. d. q. 3. n. 4. Pacian. d. lib. 2. cap. 24. num. 19. verſ. & hæc eſt notabilis differentia, & num. 21. & 22. ſic & è contra excipiens & dicens ipſum non eſſe legitimæ ætatis, debet minoritatem probare, Alciat. d. præſ. 14. num. 3. verſ & vbi aliquis, Mandoſ. d. quæſt. 3. num. 4. in fine, verſ. aut quis inſtat, Maſcard. d. concl. 666. num. 6. Pacian. d. lib. 2. c. 24. n. 36.

Hinc etiam ſi quis vult repellere procuratorem à iudicio tanquam minorem, debet minoritatem probare. Alciat. d. præſ. 14. num. 3. verſ. & ſi quis vult procuratorem repellere, Pacian. d. lib. 2. cap. 24. num. 47. Et qui vult impugnare teſtamentum, ſeu profeſſionem factam ab aliquo propter minorem ætatem, tenetur eandem minorem ætatem probare. Alciat. d. præſ. 14. num. 6 verſ. & ſi quis fecit, Maſcard. d. concluſ. 666. num. 51. Pacian. d lib. 2. cap. 24. num. 40. Et qui vult impugnare contractum propter non legitimam ætatem, impugnanti incumbit onus illam probandi, Maſcard. d. concl. 666. num. 18. Menoch. d. lib. 2. præſ. 50. num. 20. in fine verſ. primus itaque eſt caſus, & num. 21. & ſeq. Pacian. d. lib. 2. cap. 24. num. 39. & 42.

SVMMARIVM.

1 *Abeſſe quod ſolet, & poteſt, non probat id eſſe.*
2 *Libertate matris probata, filius liber eſſe cenſetur.*
3 *Probatio debet concludere de neceſſitate.*
4 *non probat hoc Eſſe, quod contingit abeſſe.*
5 *Probatio, quæ fit per locum à communiter accidentibus, eſt concludens.*

L. Neque natales. X.

Iidem AA. & CC. *Iſidoro.*

1 ILlud quod ſolet & poteſt abeſſe, non probat il-
2 lud eſſe. Libertate matris probata filius liber eſſe
cenſetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

3 Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd probatio de-
ber de neceſſitate concludere, & non probat hoc
4 eſſe, quod ab hoc contingat abeſſe, de quo Iaſ. *conſ. 62. Omiſſo num. 1. vol. 1. & conſ. 13. Difficultas, n. 22. vol. 2.* Verall. *deciſ. 11. num. 6 par. 1. & deciſ. 421. par. 2.* Anton. Gabr. *commun. lib. 7. tit. de crimin. concl. 9. n. 2.* Maſcard. *de probation. concl. 671. n. 11.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo probatio* 10. Morl. *in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 11. in prælud. n. 53.* Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 1. tit. de ſeruitut. reſol. 1. ſub num. 19. verſ. hæc prima declaratio,* Aldouin. *conſ. 44. num. 6. & conſ. 51. n. 18.* Surd. *conſ. 5. num. 46.* Galganet. *de condit. & demonſtrat. part. 2. cap. 1. qu. 92. num. 5.* Cæſ. Argel. *de contradict. legitimo qu. 15. num.* 107. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 6. lit. P. concl. 765.* Mati. Antonin. *var reſolut lib. 1. reſol. 46. num. 6.* Rot. *deciſ. 117 num 7. part. 1 recentior.*

Natales.] Vide Pined. *in vita S. Ioannis Baptiſtæ lib. 3. art. 2. cap. 1. pag. 122.*

5 In gloſſ. *Cum nihil, fin.* ibi, *& frequenter,* &c. Notatur ad hoc quòd probatio, quæ fit per locum à communiter accidentibus, eſt concludens, vt per Felin. *in cap. in præſentia n. 17. de probat.* & *ibi* Dec. *num. 31.* Hippol. *ſing. 1. & 336.* Palat. *in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 53. num. 2.* & *in repet. cap. per veſtras, illo tit. notab. 1. §. 1. num. 2.* Surd. *deciſ. 259. num. 8.* plures, quos plena manu citaui *de locis communibus argument. iuris, loco 20. per tot.* vbi habes ampliationes ſex, & limitationem vnam.

In ead. gloſ. ibi, *vel non eſt ſine altero frequenter,* &c. Vide Valaſc. *de iure emphyt. qu. 27. num. 25. verſ. Interdum.*

SVMMARIVM.

1 *Teſtamento vitium inuiſibile obiiciens, illud probare debet.*
2 *Teſtamentum impugnans cauſam oſtendit quare careat viribus.*
3 *in Dubio ſumenda interpretatio, qua ſuſtineatur teſtamentum.*
4 *aſſerenti Teſtamentum, vel contractum nullum, incumbit onus probandi.*
5 *Conſanguineum ſe dicens, ſatis erit ſi probet, ſe fratrem ſimpliciter, aut patruelem, vel aliter coniunctum.*
6 *Conſanguineum proximiorem ſi quis alicui, veluti teſtatori, ſe dixerit, ex hoc ſolo probare poterit quòd ſit illius conſanguineus.*

L. Si ſcriptum. XI.

Iidem AA. & CC. *Antoniæ.*

TEſtamento vitium inuiſibile obiiciens illud 1
probabit. Item teſtamentum impugnans cau- 2
ſam oſtendat quare viribus careat. Colligunt ex Ordin. Doct. citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Notatur ad hoc quòd in dubio ſumenda eſt in- 3
terpretatio, qua ſuſtineatur teſtamentum, vt per Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſ. 10. num. 11. & præſ. 21. num. 24.* nam in dubio præſumitur validum. Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 2. tit. 9.* Maſcard. *de probat. concl. 1353.* aliàs 1359. *num. 1.*

Et ad hoc quòd aſſerenti teſtamentum, ſeu con- 4
tractum nullum, incumbit onus probandi, vt per Vanti. *in tract. de nullitat. tit. à quo & à quibus num. 4.* Maſcard. *de probat. concl. 1110.* aliàs 1115. *n. 3.*

Et ad hoc quòd ille, qui ſe dicit conſanguineum, 5
ſatis erit probare ſe ſimpliciter eſſe fratrem, aut patruelem, aut aliter coniunctum, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 11. gloſ. 1 num. 6.*

Et ad hoc quòd ſi quis ſe dixerit alicui veluti te- 6
ſtatori proximiorem conſanguineum, ex hoc ſolo probare poterit quòd ſit illius conſanguineus abſque eo quòd iudici fides fiat nullum alium eo eſſe proximiorem, vt latè per Maſcard. *de probat. concl.* 1245. aliàs 1251. *per tot.* vbi multipliciter declarat.

SVMMARIVM.

1 *Res per inſtrumenta non geritur, ſed probatur, & num. 2.*
3 *Contractum fieri ſine ſcriptura.*
4 *Contractum ſine inſtrumento valere.*
5 *Contractus & inſtrumentum differunt.*
6 *Modi, quibus proprietas probari debet, remiſſiuè. quibus dominium, num. 7.*
8 *in adquiſitione Dominij nuda & ſimplex traditio requiritur.*
9 *qui habuit Cauſam à me, non poteſt mihi referre quæſtionem dominij niſi dominium fuerit quæſitum ex cauſa noua. num. 10.*
11 *Emptor vt habeatur pro domino rei emptæ, non ſatis eſt probare titulum, traditionem, & pretij numerationem, ſed opus eſt etiam probare venditorem fuiſſe dominum. niſi poſt emptionem bona fide emptor poſſederit per tempus ſufficiens ad vſucapionem rei mobilis, & præſcriptionem res immobilis. num. 12. vide etiam num. 13.*
14 *Vendens rem tanquam ſuam, non auditur ſi allegat eam eſſe alienam, & tanquam talem vendicaret.*

L. Cùm res. XII.

Iidem AA. & CC. *Chroniæ.*

REs per inſtrumenta non geritur, ſed probatur. 1
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Neguzant. *de pignor. par. 2. memb. 3. num. 63.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 25. in commentar. ad hanc l.*
Surd. *deciſ. 277. num. 1.* vbi quòd contractus fieri 3
poteſt ſine ſcriptura, Tiraq. *de retractu lig. §. 2. gloſſ. 1.*
n. 1. vbi quòd valet contractus ſine inſtrumento, 4
quia aliud eſt contractus, aliud inſtrumentum. 5

Iure

6 Iure proditis probationibus docere, &c.] Circa mo-
dos, quibus proprietas probari debet, vide Boër.
7 deciſ.4. & quibus dominium probetur, vide Guil-
lelm. in cap. Rainutius, verbo & vxorem, deciſ. 5.
num. 454. cum ſeqq. Siluan. conſ. 86. num. 2. Afflict.
deciſ.40. num. 3. Chætian.tom.2. commun.opin. lib.7.
tit. 1. de acquir. poſſeſſ. num. 2. & 4. pag. 201. Mench.
illuſtr. cap.51. num.16. cum ſeqq. Surd.de aliment.tit.1.
quaſt. 112. cum ſeqq.& deciſ.260. num. 11. Menoch.de
arbitr. caſu 42. & conſ. 361. num. 12. Maſcard.de pro-
bat. concl. 535. Ioan. Bapt. Coſta in tract. de iuris &
facti ignorant.cent. 2. diſt. 97. Stephan. Grarian. diſ-
cept.forenſ.cap.188. num.7. Rot.deciſ.499.à num.1. &
deciſ.678. num.2. & 3.& deciſ.420.num.2.& 3.part.1.
recentiſſ. aliàs in poſthum. Farin. Et an probetur ex
confeſſione & recognitione? vide Guid. Pap. deciſ.
272. incip. Vtrùm dominium, Guillerm.d.deciſ.5. num.
454. Valaſc.de iure emphyt.qu. 8. num. 18. Et an pro-
betur per famam? vide Syluan.conſ.36.num.13.& 14.
Menoch.conſ.191.num.73.& conſ.395.num.36. Gam.
Luſit.deciſ.88.& deciſ.290.num.1.Maſcard.concl.396.
num.3. & concl.546. D. Barboſ.in l.ſi alienam n.86. ff.
ſoluto matrim. Cardoſ.in praxi iudicum & Aduocat.
verb.probatio n.46.

8 In gloſſ. In vacuam. ibi, Item dixit hîc P. &c. No-
tatur ad hoc quòd in acquiſitione dominij non re-
quiritur poſſeſſio, ſed nuda & ſimplex traditio &
detentio, vt per Anton. Gom. var.tom. 2. cap.15. col.
antepen.& l.45.Tauri n.90.in princ.

9 In ead.gloſſ. ibi, vel dic quòd hîc agebatur, &c. No-
tatur ad hoc, quòd ille, qui habuit cauſam à me, non
non poteſt mihi quæſtionem dominij referre, vt per
10 Menoch.de præſumpt.lib.6.præſ.63.num.7.Fallit ſi do-
minium fuit quæſitum ex noua cauſa, iuxta tradita
per Alu.Valaſc.conſult.42.n.3.

11 In ead. gloſſ. ibi, oportet ergo probare quòd venditor
fuerit dominus, &c. Notatur ad hoc qoòd vt em-
ptor habeatur pro domino rei emptæ, non ſatis eſt
probare titulum, vacuæ poſſeſſionis traditionem, &
pretij numerationem, ſed neceſſe & opus eſt pro-
bare venditorem fuiſſe dominum, vt per Neguzant.
de pignorib. part. 2. memb. 3. num.63. Turzan. tom. 2.
commun. opin. lib. 7. tit. 1. de acquir. poſſeſſ. num. 264.
pag.214. Maſcard.de probat.concl.609.num.5.& concl.
12 613.per tot. vbi num. 3. limitat ſi poſt emptionem
bona fide emptor poſſedit per tempus quod ſit ſatis
ad vſucapionem rei mobilis, & ad præſcriptionem
rei immobilis. Vnde Menchaq. illuſtr. controuerſ.
13 part.1.lib.2.cap.51.num.17.poſt Boër.deciſ.47.num.2.
verſ.ſed gloſ. tenet qoòd licèt quis probet ſe habere
alicuius rei poſſeſſionem cum legitimo titulo, ſic-
que tanquam dominum fructus illius rei nomine,
& ſibimet, non etiam alteri percipere, adhuc non
intelligitur ſe dominium ſufficienret probaſſe, id
quod procedere ait quando dominium deducitur
in iudicium per modum actionis, & principaliter,
quale eſt in rei vendicatione, & n.19. ſubdit quòd ſi
cum eo legitimo titulo probaui poſſeſſionem longi
temporis, tûc ſufficienter probatum eſt dominium,
etiamſi in iudicium deduceretur principaliter, quia
iam præſcriptum intelligeretur.

14 In ead. gloſ. ibi, quia ſic ſuam, &c. Notatur ad hoc
quòd quando quis vendit rem tanquam ſuam, non
auditur ſi alleget eam eſſe alienam, & tanquam ta-
lem vendicaret, quia allegaret propriam turpitudi-
nem, & pariter neque audietur eius hæres, qui per-
ſonam illius repræſentat, vt per Anton. Natt. conſ.
400.n.5.lib.2. Neguzant.de pignorib.3. membro partis
8. n.10. Aym.conſ. 310. col.fin. D. Barboſ.in l. Lutius
n.27.ff.ſoluto matrim.

S V M M A R I V M.

1 *Conſanguinitas per litteras aſſertorias conſanguini nitatis non inducitur, nec probatur, & n.2.*

3 *Littera miſſiua priuata quòd probent contra ſcribentem, ſi ſua manu ſcripta, remiſſiuè.*

4 *Epiſtola ſcripta tertio, non prodeſt alteri. præſumitur præſentata de manu ſcribentis n.5.*

6 *in Litteris miſſiuis non requiritur recognitio quòd fuerint ſcripta per ſcribentem, ſed comparatio litterarum ſufficit. probant ſine die & conſule, num. 7. ſecus ſi careant nomine, & cognomine. num. 8. niſi per teſtes de viſu & intereſſentia conſtet fuiſſe per ipſum ſcriptas, & miſſas. num.9.*

10 *Littera amatoria inter amantes probant matrimonium contrahendum, non verò contractum. Emanata à viro, & miſſa vxori aliena, penéſque illam reperta, probant adulterium. n.11.*

12 *Veritas, & rerum ſubſtantia hominum denominatione non mutetur.*

13 *de Nomine contractus non curandum, ſed attendendum quod agitur, ſicque ad rei veritatem aduertendum.*

L. Non epiſtolis. XIII.

Iidem. AA. & CC. Iuſtino.

PEr litteras aſſertorias conſanguinitatis non in- 1
ducitur conſanguinitas, nec probatur. Colli-
gunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. ſup hoc
tit.

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Titaq.de retractu lig. §. 1. gloſſ.9. num. 274. vbi quòd
conſanguinitas non epiſtolis, vel nudis aſſeuertatio-
nibus, ſeu confeſſionibus conſtituitur, aut probatur,
Donell. comment. iuris ciuilis lib. 25. ſuper hanc l.
pag.158.

De litteris miſſiuis priuatis quòd probationem 3
faciant contra ſcribentem ſi ſua manu ſcriptæ fue-
rint, tenent Rebuff. ad leges Galliæ tom. 1. tit. de chi-
rograph.& ſchedul.recognit. in præfat. num.15. Strach.
de mercat.tit.de probation. ſub num. 3. Menoch. de ar-
bitr.caſu 94. per tot. Marc. Anton. Bellon. Genua de-
ciſ.14.num.18. & deciſ.18. num.8. & deciſ.27. n.10. &
deciſ.51.num.1.& deciſ.81.num.3. & deciſ.136.num.1.
& deciſ.175.num.5.& deciſ.180. num.1. Steph. Gra-
tian. Marchiæ deciſ. 156. à princip. vbi num. 3. tenet 4
quòd epiſtola ſcripta tertio non prodeſt alteri, &
num.22. dicit quòd præſumitur præſentata de manu 5
ſcribentis. Et qoòd in litteris miſſiuis non requira- 6
tur recognitio quòd fuerint ſcriptæ per ſcribentem,
ſed ſola comparatio litterarum ſufficiat, reſoluunt
Cæſ.de Vrſill.ad Afflict.deciſ.181.num.5.& num.12.
Anton. Bellon. Genuæ deciſ.97. num 10. & deciſ.126.
num.2. Ioan. Bapt. Thoro in compendio deciſ. Neapo-
lit.in verbo comparatio ſola, & probant etiam ſine die 7
& conſule, Matheſil ſing.45.incip. Nota quòd tempus,
Bellon. Genuæ deciſ.26. num. 14. & deciſ.126. num. 3.
Secus ſi careant nomine & cog nomine, quia tunc 8
non probat contra ſcribentem. Menoch. de arbitr.
caſu 94.num.15.& 21.niſi per teſtes de viſu & inter- 9
eſſentia conſtet fuiſſe per ipſum ſcriptas, & miſſas,
vt cenſuit Rot. deciſ. 775. num. 3. part. 1. recentiſſim.
aliàs in poſthum. Farin.

Amatoriæ litteræ inter amantes probant matri- 10
monium contrahendum, non tamen contractum.
Verall.

Veral. *deciſ.* 212. *num.* 10. *part.* 2. Franc. Vini. *deciſ.*
11 241. *num.* 19. *part.* 2. vbi *num.* 18. voluit litteras
amatorias emanatas à viro, miſſas vxori alienæ, ac
penes illam repertas, probare adulterium, Nicol.
Genoa *in tract. de ſcriptura priuata lib.* 3. *tit. de litte-
ris amatoriis num.* 7. *pag. mihi* 167. Rot. *d. deciſ.* 775.
num. 2. *in fine.*

12 Notari ſolet hic text. ad hoc quòd veritas, & re-
rum ſubſtantia hominum denominatione mutari
non debet, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 32. *gloſſ.* 1.
num. 34. Gutier. *practic. lib.* 3. *quaſt.* 85. *num.* 2. vbi
num. 3. poſt Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quaſt.* 3. *num.* 23.
13 *cum ſeqq.* hinc infert non eſſe iurandom de nomine
contractus, ſed illud quod agitur eſt attendendum,
& ſic ad rei veritatem aduertendum.

14 Notatur etiam ad hoc quòd ad poſitionem vnius non continuò ſequitur poſitio alterius, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 36. *gloſſ.* 3. *num.* 11.

SVMMARIVM.

1 *Aſſertionem nudam patris, filium eſſe ſuum, non ſufficere, & num.* 2.

3 *Filiatio multipliciter probatur.*

4 *Filiationis praſumptio an naſcatur ex ſimilitudine & effigie, remiſſiuè.*

L. Non nudis. XIV.

Iidem AA. & CC. *Municiano.*

1 ASſertio nuda patris ad probandum filium ſuum eſſe, non ſufficit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1 *n* 1. *ſup hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, multíſque exornant, & declarant, Duen. *reg.* 34 & *ſeq.* Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloſſ.* 16. *num.* 7. & 8. & §. 1. *gloſſ.* 9. *num.* 269. Cou. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 8. §. 3. *num.* 7. Paleoth. *de nothis & ſpur. cap.* 23. *num.* 2. Gail. *lib.* 2. *obſeru.* 97. *num.* 1. Ranchin. *p.* 4. *concl.* 472. Menoch. *de praſumpt. lib.* 6. *praſ.* 53. *à num.* 33. Roland. à Valle *conſ.* 22. *à num.* 24. *vol.* 3. Burſat. *conſ.* 88. *num.* 6. *vol.* 1. Cæſ. Barz. *Bonon. deciſ.* 81. *num.* 9. & *deciſ.* 91. *num.* 5. Menchaq. *controuerſ. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 2. Pereg. *de fideicom. art.* 43. *num.* 66. Mich. Graſſ. *tom* 1. *commun. opin lib.* 4. *tit.* 9. *num.* 113. *pag.* 492. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 25. vbi de hoc textu, Maſcard. *de probat. concl.* 789. *num.* 10. & *concl.* 790. *num.* 9. Fului. Pacian. *eod. tract. lib.* 2. *cap.* 6. *à num.* 10. & *conſ.* 1. *per tot.* Surd. *conſ.* 1. *num.* 43. & 46. *vol.* 1. & *conſ.* 410. *num.* 71. & *deciſ.* 83. *num.* 4. & 7. & *deciſ.* 145. *num.* 4. 5. 6. & 14. Aldouin. *conſil.* 14. *à princ.* Gutier. *de iuram. confirmat. part.* 1. *cap.* 54. *num.* 11. D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part.* 1. *num.* 14. Cald. Pereira *in reſp. pro Sebaſtiano Limpo num.* 10. Aluar. Valaſc. *conſ.* 176. *num.* 9. Cardoſ. *in praxi iudicum, verb. probatio num.* 23. *cum ſeqq.* Mart. *de iuriſd. part.* 2. *cap.* 8. *num.* 30.

Pluribus tamen modis probatur filiatio. Et primò ex confeſſione, & nominatione parentum verè & principaliter propter ſe facta, accedentibus aliis indiciis, de quo vide poſita *in collect. ad cap.* 3. *num.* 4. & 5. *qui filij ſint legit.*

3 Secundò probatur per publicam vocem & famam, & communem reputationem, qua quis conſtituitur in quaſi poſſeſſione filiationis, gloſſ. *verbo probare, in cap. lator, qui filij ſint legit.* Burſat. *conſ.* 17. *num.* 1. & *conſ.* 98. *num.* 3. *vol.* 1. Cæſ. Barz. *Bonon. deciſion.* 92. *num.* 6. & 9 Sim. de Prætis *conſ.* 134. *num.* 11. & *conſ.* 136. *num.* 14. *vol.* 1. Viui. *deciſ.* 212. *num.* 8.

Tertiò probatur ex educatione vt filio facta, quòd vt talis ſemper fuerit habitus, & communiter tractatus, Cou. *d.* §. 3. *num.* 6. Paleoth. *d. cap.* 22. *n.* 4. Menchaq. *illuſtr. lib.* 2. *cap.* 85. *num.* 20. *cum ſeqq.* Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſi vel parens, num.* 36. *ff. de liberis agnoſc.* Hippol. Riminald. *conſ.* 385. *num.* 15. & 16. *vol.* 4. Cæſ. Barz *Bonon. deciſ.* 92. *num.* 3. & 4. Menoch. *de arbitrar. caſu* 89. *num.* 69. & *de praſumpt. lib.* 1. *praſ.* 35. *num.* 32. & *lib.* 6. *praſ.* 53. *num.* 21. *cum ſeqq.* Surd. *conſ.* 1. *n.* 41. Franc. Viui. *deciſ.* 212. *num.* 7. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 126. *à num.* 7. Ceuall. *commun. contra commun. q.* 80. Rot. *deciſ.* 76. *n.* 3. & *deciſ.* 195. *n.* 1. *p.* 1. *recentiſſ.* aliàs *in poſthum.* *Farinac.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verb. filius num.* 2. Valaſc. *conſ.* 176. *num.* 19. Vnde ex ſupplicatione porrecta pro filio legitimando fit filiationis probatio, ſi tanquam talis fuerit legitimatus, Paleoth. *d. cap.* 22. *num.* 9. Alex. Raudenſ. *Piſana deciſ.* 54. *num.* 16. & 17.

Quartò probatur per librum baptiſmatis, in quo annotantur nomina baptizatorum, & patris, ac matris, Verall *deciſ.* 314. *num.* 1. *part.* 1. Lancel. Gallia *conſ.* 15. *ſub num.* 91. *vol.* 1. Item per librum, ſeu ſcripturam patrum, in quo deſcribere ſolent natiuitates filiorum, Decian. *conſ.* 1. *num.* 115. & *ſeq. vol.* 3. Cæſ. Barz. *Bonon. deciſ.* 92. *num.* 10. Franc. Viui. *deciſ.* 184. *num.* 3.

An ex ſimilitudine & effigie naſcatur præſumptio 4
aliqua filiationis? vide Menoch. *de arbitr. caſu* 89. *num.* 97. & *de praſumpt. lib.* 6. *praſ.* 53. *num.* 45. Treutl. *vol.* 1. *ſelect. diſp.* 2. *theſi* 5.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſionem violentam non releuare aliquam ab onere probandi, & num.* 2.

3 *Seruo fugitiuo an incumbat onus probandi ſuam libertatem, quando allegat dominum eum violenter poſſediſſe, & num.* 7.

4 *Seruus fugitiuus non poteſt dici eſſe in quaſi poſſeſſione libertatis bona fide.*

5 *Seruo, qui tempore litis ordinata eſt in quaſi poſſeſſione libertatis cauſa malæ fidei, non obſtante quaſi poſſeſſione, incumbit onus probandi ſe eſſe libertum.*

6 *Dominus licèt ſeruum per vim poſſideat, tamen cùm ſeruus fugiendo poſtea furtum ſui faciat, vltimum delictum conſiderandum eſt. vide & num.* 8.

9 *Poſſeſſio pro ſe habet praſumptionem, & ob id onus probandi in aduerſarium reijcit. limita vt n.* 10.

11 *Poſſeſſio non eſt probatio, ſed releuat poſſeſſorem ab onere probandi. idem de quaſi poſſeſſione, n.* 12.

13 *Captus iniuſtè an & quando licitè poſſit aufugere.*

14 *Fugiens an habeatur pro confeſſo, remiſſiuè.*

15 *iniuſtè Carcerato an & quando liceat occidere cuſtodes carceris, ſi non poſſit aliter euadere, remiſſiuè. quid ſi poſt fugam ſtatim ad carceres redijt, num.* 16.

17 *iniuſtè Detentus ſi fugiat, an veniat puniendus, quid ſi relaxetur praſtito iuramento de redeundo, an teneatur redire vi iuramenti, num.* 18.

L. Vis

L. Vis eius. XV.

Iidem AA. & CC. Antonio.

1 VIolenta poſſeſſio non relenat aliquem ab one-
re probandi. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.
2 Hanc eandem cunclusiunem ex hoc text. deſu-
munt l. 5. tit. 14. part. 3. vbi gloſſ. 1. 2. & 3. & l. 27.
tit. 14. part. 7. vbi gloſſ 1. Bart. in l. naturaliter, §. ni-
hil commune num. 17. poſt princ. ff. de acquir. poſſeſſ. la-
tiſſimè D. Barboſ. in l. ſi de vi 37. ex num. 251. ff. de
3 iudic. vbi aduersùs deciſionem huius text. refert duas
difficultatea, & illis reſpondet, eáſque diſſoluit.
Prima eſt, quòd hîc probatur ſeruo fugitiuo non
incumbere onus prubandi ſuam libertatem quando
allegat dominum eum violenter poſſediſſe. nam ſe-
cundùm iuris rationes contrarium videbatur dicen-
4 dum, cùm is ſeruos fugitiuus non poſſit dici eſſe in
quaſi poſſeſſione libertatis bona fide, l. 1. C. de ſeruis
5 fugit. & ſecundùm iuris regulas, ſi ſeruus, qui tem-
pore litis ordinatæ eſt in quaſi poſſeſſione liberta-
tis, cauſa malæ fidei non obſtante prædicta quaſi
poſſeſſione ei incumbit onus probandi ſe eſſe libe-
6 rum. l. liberis, §. fin. l. igitur §. 1. ff. de lib. cauſ. Secunda
difficultas eſt quòd licèt dominus ſeruum per vim
poſſideat, tamen cum ſeruus fugiendo poſtea ſui
furtum faciat, l. 1. C. de ſeruis fugit. vltimum delictum
debuit conſiderari, iuxta reg. l. ſi quis ad ſe fundum, C.
ad leg. Iuliam de vi publica.
7 Quibus difficultatibus reſpondet idem D. Barboſ.
d. loco à num. 256. & ad primam dicit in eo caſu non
excuſari ſeruum ab onere probandi ſe liberum eſſe
eo prætextu quòd per fugam conſtituerit ſe in quaſi
poſſeſſione libertatis, ſed potiùs, quia antequam do-
minus per vim eum conſtituerit in quaſi poſſeſſione
ſeruitutis, ipſe bona fide erat conſtitutus in. quaſi
poſſeſſiune ſeruitutis, vt ex littera conſtat; proba-
bit igitur textus in præſenti elegantem limitationem
ad reg. l. liberis, §. fin. ff. de liberali cauſa, vt licèt
regulariter illi incumbat onoa probandi libertatem
qui ex quaſi poſſeſſione ſeruituria proclamat ad li-
bertatem, tamen id non procedat quando conſtat
ſeruum antea bona fide fuiſſe conſtitutum in quaſi
poſſeſſione libertatis, & per vim poſtea fuiſſe redu-
ctum ad quaſi poſſeſſionem ſeruitutis. nam tunc non
ipſi incumbit onus probandi libertatem, ſed potiùs
violento poſſeſſori incumbit onus probandi ſeruitu-
tem, vt eſt expreſſum in l. ſi quis liberum 20. ff. hoc
tit. Vnde ex hac l. noſtra id tantùm colligi poteſt
iniuſtam poſſeſſionem domini nihil eum iuuare
quoad eum effectum, ne cenſeatur actor, ſed reus,
ſi cunſtat antea ſeruum fuiſſe conſtitutum in quaſi
poſſeſſione libertatis, & per vim fuiſſe conſtitutum,
in quaſi poſſeſſione ſeruitutis, concordat l. ea qua 21.
C. de liber. cauſa.
8 Ad ſecundam difficultatem reiecta reſponſione
Pauli de Caſtro hic num. 3. quòd ſpecialè ſit in ap-
prehenſione perſonæ liberæ vt conſideretur pri-
mum vitium, & non ſecundum, & hoc fauore liber-
tatis; & omiſſa alia Bald. n. 1. & Salyceti n. 2. etiam
in præſenti, quòd quando per vim retinetur, conti-
nuè eius perſonæ videtur vis inferri, & ideo quo-
cunque tempore vim vi repellere poteſt, l. 3. §. eum
igitur, ff. de vi & vi arm. reſpondet idem D. Barboſ.
à num. 264. quòd ſi homo liber per vim abducitur,
& in vinculis ponitur tanquam ſeruus, nulla quæri-
tur poſſeſſio illi, qui hanc vim admiſit, d. l. ſi quis li-
berum 20. ff. hoc tit. neque enim homo liber per
alium poſſideri poteſt, l. cùm heredes, §. fin. ff. de
acquir. poſſeſſ. & idem erit quando quis bona fide
conſtitutus in quaſi poſſeſſione libertatis per vim
abducitur in ſeruitutem, cùm præſcriptio libertatis
ſit pro illo, qui erat in quaſi poſſeſſione illius. d. l.
liberis §. fin. Opponendo igitur, qui nunc reperi-
tur in ſeruitute, prædictam exceptionem, in effe-
ctu concludit violentum poſſeſſorem nullam in eo
acquiſiuiſſe quaſi poſſeſſionem ſeruitutis, & conſe-
quenter quòd fugiendo non priuauit dominum poſ-
ſeſſione, quam nunquam in eo habuit, ſed potiùs
fugiens reſtituit ſe antiquo ſtatui libertatis, quod
non eſt prohibitum, & ſic ſumus extra terminos d.
l. 1. C. de ſeruis fugit. Vnde ſi re vera ſeruus, vel exi-
ſtens in quaſi poſſeſſione ſeruitutis aufugeret à do-
mino, quia tunc dominus per vim acquiret illius
quaſi poſſeſſionem, non procedet text. in præſenti,
ſed potiùs inducetur reg. l. ſi quis ad ſe. fundum, C.
ad leg. Iul. de vi publica; quare idem D. Barboſ. num.
268. colligit ex hac l. ſecundùm prædictum intelle-
ctum notabilem concluſionem in hac materia quòd
ſcilicet quando exceptio iniuſtæ poſſeſſionis con-
cludit iniuſto poſſeſſori nullam omnino fuiſſe quæ-
ſitam poſſeſſionem, tunc reſtitutio impeditur, quæ
non conceditur niſi illis, qui cùm poſſiderent, ab ea
poſſeſſione fuerunt deiecti.
Notatur hic text. ad hoc quòd poſſeſſio habet 9
pro ſe præſumptionem, & ob id probandi onus re-
iicit in aduerſarium, vt per Tiraq. in tract. de iure
primog. q. 17. opin. 11. in fine, Maſcard. de probat. concl.
1194. aliàs 120. num. 5. vbi n. 66. limitat quando ius 10
commune tali poſſeſſioni reſiſtit. Menoch. de adi-
piſc. remed. 4. n. 794. & de arbitr. lib. 1. caſu 48. n. 12. vbi 11
num. 34. tenet poſſeſſionem non eſſe probationem,
ſed releuare poſſeſſorem ab onere probandi, & de
præſumpt. lib. 6. præſ. 69. num. 1. vbi n. 3. idem eſſe ait in 12
quaſi poſſeſſione.
Cùm igitur aufugiſſe te, &c.] Vtrùm & quando 13
iniuſtè captus licitè aufugere poſſit? vide Simanch.
de Cathol. inſtit. c. 16. n. 26. cum ſeqq. Tiraq. de retractu
lig. in præfat. num. 69. Couar. lib. 1. var. cap. 2. num. 10.
verſ. in ſecunda, & num. 12. Corduba de Lara in l. ſi
quis à liberis, §. ſed vtrum, num. 24. cum ſeqq. ff. de liber.
agnoſc. Menchaq. controuerſ. vſufreq. part. 2. cap. 10.
num. 53. Duen. reg. 393. limit. 4. Menoch. de arbitr. caſu
301. num. 14. Roland. conſ. 7. num. 46. & ſeq. vol. 1. latiſ-
ſimè Farin. in praxi crimin. q. 30. num. 120. cum ſeqq.
Brunot. à Sole in quæſt. legalib. q. 30. num. 29. cum ſeqq.
Perez ll. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 545. Azeued. l. 9. num. 7.
tit. 9. lib. 3. noua Recop. pag. 348. Maſcard. de probat.
concl. 820. num. 17. Seraph. de priuileg. iuram. priuil. 132.
num. 1. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 57. num. 25.
cum ſeqq. Cened. ad Decretal. collect. 43. num. 2. Cardoſ.
in praxi iudicum, verb. carcer. num. 16. cum ſeqq. Ex
THEOLOGIS Domin. Bañes 2. 2. quæſt. 69. art. 4.
dub. 2. concl. 5. Fr. Emman. quæſt. Regul. tom. 2. q. 22.
art. 6. Fr. Ludou. Miranda de ordine iudic. quæſt. 29.
art. 3. Martin. Delri. diſquiſit. magic. lib. 5. ſect. 7. pag.
mihi 385. Paul. Comitol. reſponſ. moral. lib. 4. quæſt. 15.
Sayr. in claui Regia lib. 12. cap. 18. num. 4. cum ſeqq.
Iacob. de Graffiis tom. 2. conſil. tit. de iudic. conſ. 2. 14
vbi an fugiens habeatur pro confeſſo. & num. 18. 15
an iniuſtè carcerato liceat occidere cuſtodes car-
ceris ſi non poſſit aliter euadere, Valer. Reginald.
in praxi fori pœnit. tom. 2. lib. 24. num. 149. Paulin.
Berti Lucenſ. in praxi crimin. Regul. tit. 27. cap. 5. n. 46.
vbi num. 47. quid ſi poſt fugam ſtatim ad carceres 16
rediit.
An ſi iniuſtè detentus fugiat, veniat puniendus? 17
Negatiuè reſpondent Bonacoſ. communi. crimin. p. 1.
verbo

verbo carceres frangens fol. 21. Clar.*lib.* 5. §. *fin.q.* 21. *num.*26. Menoch. *de arbitr. caſu* 301. *num.* 24. & 15. Farin.*dict. quaeſt.*30. *num.* 121. vbi poſt Cou. *d.lib.* 1. *var.cap.* 2. *num.* 12. reſoluit poſſe vtique etiam ſine peccato in foro fori carceres frangere, & vincula rumpere, vt aufugiat ſi aliter non valeat mortis iniuſtæ condemnationem euadere.

18 Quid ſi iniuſtè carceratus relaxetur præſtito per eum iuramento de redeundo, an teneatur ex vi iuramenti redire? Et non teneri abſque peccati & periurij labe, cùm iſto caſu ad obſeruantiam iuramenti non obligetur, reſoluunt gloſſ. *verb. per violentiam, in Clem. paſtoralis, de re iudic.* Duen. *reg.* 393. *ſub* 4. *ampl. verſ. facit etiam*, Clar. *d. quaeſt.* 21. *verſ. tertio modo, poſt med.* Seraphin. *d. priuil.* 132. *num.* 2. *cum ſeqq.* Farin. *d.q.* 30. *n.* 124. Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract.* 5. *lib.* 2. *de iuram. c.* 10. *n.* 11.

SVMMARIVM.

1 *Dominium patris præſumi continuatum in filium hæredem, non in eum, qui ſe donatarium vendicat, & num.* 2.

3 *ſemel Dominus, ſemper dominium retinuiſſe præſumitur. nedum in eadem perſona, ſed etiam in eius ſucceſſore, num.* 4. *intellige vt num.* 5. & 6. *declara, ut num.* 7.

8 *olim Poſſeſſor, & hodie poſſeſſor præſumitur. intellige vt n.* 9. & 10.

11 *Præſumptio iuris, & de iure quæ, & quando probationem admittat in contrarium, remiſſiuè.*

L. Siue poſſidetis. XVI.

Iidem AA. & CC. Philippo & Sebaſtiano.

1 Dominium patris præſumitur cootinuatum in filium hæredem, non in eum, qui ſe donatarium vendicat. Colligunt ex Ordio. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.* 10. *tit.* 14. *part.* 3. vbi ſtatuitur quòd qui ſemel fuit dominus, ſemper præſumitur dominus, niſi contrarium probetur, & ideo ſufficit vendicantem probare ſe, aut patrem, aut auum, vel eum cui ſucceſſit aliquo tempore fuiſſe dominum, ſed negans ſe rem, quæ vendicatur, poſſidere, non cogitur litem pati, Gregor. Lop. *l.* 3. *gloſſ.* 1. *col* 8. *quaeſt.* 25. *tit.* 13. *p.* 6. Iaſ. *in l. prætor ait* §. *fin. ff. de edendo*, Boër. *decif.* 41. *num.* 33. Tiraq. *de retractu lig.* §. 32. *gloſſ.* 1. *n.* 91. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 25. *c.* 1. *pag.* 162. Corſer. *ſing.* 226. Ioan. Bapt. Coſta *in tract. de facti ſcientia & ignor. inſpect.* 100. *n.* 9.

3 Notari ſolet ad hoc quòd ſemel dominus, ſemper
præſumitur retinuiſſe dominium, vt per Alciat. *de*
præſumpt. reg. 2. *præſ.* 20. Fichard. *tom.* 1. *commun.*
op in. lib. 4. *tit.* 9. *num.* 340. *pag.* 510. latè Maſcard.
4 *de probation. concl.* 550. aliàs 551. *à princip.* vbi *num.* 4.
ampliat procedere nedum io eadem perſona, ſed
5 etiam in eius ſucceſſore, & *num.* 9. intelligit quando
plenè eſſet probatum de præterito dominio, &
6 *num.* 11. intelligit etiam locum habere dummodo
tale domioium à parte allegetur, Cardin. Tuſch.
practic. concluſ. tom. 6. *litt. P. concluſ.* 417. *num.* 9.
7 & 10. vbi declarat procedere quaodo plenè, & non
per probationem priuilegiaram dominium retro eſt
probatum, & quaudo non probatur mutatio dominij
in alium facta, refero ego ipſe *de Axiom. iuris*
vſufruct. axiom. 182. *n.* 4.

Notatur etiam ad hoc quòd olim poſſeſſor, & 8
hodie poſſeſſor præſumitur, & ſic quòd ex poſſeſ-
ſione præterita infertur ad poſſeſſionem de præſen-
ſenti & in futurum, Alciat. *de præſumpt. reg.* 2. *præſ.*
21. Cou. *in reg. poſſeſſor part.* 2. §. 1. *in princip.* & *in*
cap. Raynutius §. 11. *num.* 2. *de teſtament.* Menchaq.
controverſ. illuſtr. p. 1. *cap.* 58. *num.* 5. Anton. Gabr.
commun. tit. de præſumpt. concl. 10. Ioan. Garcian.
reg. 375. vbi multipliciter ampliat, & limitat, Me-
noch. *remed.* 15. *recuper. num.* 586. & *præſumpt. lib.* 6.
præſ. 62. & 64. *num.* 1. & *conſ.* 21. *num.* 7. Maſcard.
de probat. concl. 540. & *concl.* 1191. aliàs 1196. *n.* 13.
cum ſeqq. & *concl.* 1195. aliàs 1201. *per tot.* Flamin.
Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 13. *quaeſt.* 5. *num.* 115.
Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom.* 6. *lit. P. concl.* 417.
Nicol. Garc. *de benefic. part.* 6. *cap.* 3. *num.* 75. Intel- 9
lige ſi hoc alleget poſſeſſor de præterito, aliàs non,
Alciat. *d. reg.* 2. *præſ.* 21. *num.* 2. Tiraq. *de præſcript.*
§. 1. *gloſ.* 5. *verſ. imò*, Anton. Gabr. *d. concl.* 10. *n.* 13.
Menoch. *d. præſ.* 64. *à num.* 35. Maſcard. *d. concluſ.*
1201. *à n.* 36. Cardin. Tuſch. *d. lit. P. n.* 6. & 31. Quod
quidem non ſolùm habet locum in ipſo poſſeſſo- 10
re allegante poſſeſſionem de præſenti, ſed etiam in
ſucceſſore vniuerſali, vel ſingulari, qui poteſt allega-
re poſſeſſionem defuncti, vel authoris ſui, quem
conſtat ſemel poſſediſſe, continuatam fuiſſe vſque
ad mortem. Alciat. *d. præſ.* 21. *num.* 5. Anton. Gabr.
d. concluſ. 10. *num.* 11. Maſcard. *d. concl.* 1201. *num.* 4.
Menoch. *d. præſ.* 64. *num.* 17. Nicol. Garci. *d. cap.* 3.
num. 76.

In gloſſ. *Facti ſunt.* ibi, *ſol. ideo probat*, &c. Præſumptio iuris & de iure quæ dicatur, & quando admittat probationem in contrarium, vide Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *præſ.* 3. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 36. *num.* 8. vbi citat hanc gloſſ. 11

SVMMARIVM.

1 *Fundans intentionem ſuam in tempore, tempus probare tenetur, & num.* 2.

3 *Qualitas, vel ſolemnitas ſubſtantialis quando requiritur certo aliquo tempore, ſi eo tempore non adfuerit, etiamſi poſtea ſuperueniat, nihil operatur.*

4 *Factum tempore competenti probari debet.*

5 *Natus ex ancilla, facta tamen ingenua, probare tenetur natum fuiſſe poſt ingenuitatem.*

6 *Actor vbi plenè probauit ſuam intentionem, & reus ſuam exceptionem nec clarè, nec concludenter probauerit, actor obtinet, reúſque ſuccumbit.*

L. Matrem tuam. XVII.

Iidem AA. & CC. Paulinæ.

Fundans intentionem ſuam in tempore, ſiue agat, ſiue excipiat, tempus probare tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſiooem ex hoc text. deſu- 2
munt Roland. à Valle *conſ.* 41. *num.* 34. & 45. *vol.* 1.
Tiraq. *de iure primog. quaeſt.* 34. *n.* 21. vbi quòd quan- 3
do qualitas, vel ſolemnitas ſubſtantialis requiritur
certo aliquo tempore, ſi eo tempore non affuerit,
etiamſi pòſt ſuperueniat, nihil operatur. Franc. Bec.
conſ 60. *num.* 20. *vol* 1. Fab. Turret. *conſ.* 4. *num.* 38.
vol. 1. Octauian. Cachetan *Pedem decif.* 117. *num.* 6.
Verall. *decif.* 278. *num.* 5. *part.* 3. Bellon. *Genuæ decif.* 57. *num.* 6. & *decif.* 168. *num.* 9. Maſcard. *de*
probat.

4 *probat. concl.*994. aliàs 997. *num.* 2. vbi quòd quan-
do non ſufficit factum eſſe qualibet parte temporis,
debet probari factum tempore competenti, Me-
noch.*conſ.*114.*n.*25.Surd.*conſ.*60.*n.*30.*& conſ.*77.*n.*16.
*& conſ.*135.*num.*55. *& conſ.*148.*num.* 6. *& conſ.* 393.
*num.*29. Pereg. *de iure fiſci lib.*6. *tit.*6. *num.*19.
5 Probat hic text. quòd natus ex ancilla, ingenua
tamen facta, tenetur probare fuiſſe natum poſt in-
genuitatem, vt per Azeued. *l.* 8. *num.* 6. *tit.* 9. *lib.* 5.
noua Recop.pag. 346. Pereg. *d. tit.*6. *num.* 30. D.Bar-
boſ.*in l.*2. *ff ſoluto matrim.part.*2. *num.*5.
6 *Qui fundat intentionem*, &c.] Notatur ad hoc
quòd actor vbi plenè probauit ſuam intentionem,
& reus ſuam exceptionem nec clarè nec concluden-
ter probauerit, debet reus ſuccumbere, & actor obti-
net, vt per Bellacomb.*tom.*1.*commun.opin.lib.*4. *tit.*9.
*n.*52.*pag.*480. & Tiraq.*de nobilit.c.*37.*n.*74. *& ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum pro ſe præſumptionem habet, donec contrarium probetur, & num.*2.
3 *Inſtrumentum pleniſſima probatio dictum.*
4 *Inſtrumentum qui habet pro ſe, habet intentionem fundatam. & qui habet verba inſtrumenti, habet caſum legis. num.*5.
6 *pro Officialibus publicis ſemper præſumendum.*
7 *pro Inſtrumento à Notorio facto, remiſſiuè.*

L. Cùm precibus tuis. XVIII.

Iidem AA. *&* CC. *Vilolantillæ.*

1 INſtrumentum pro ſe præſumptionem habet, vſ-
que dum contrarium probetur. Colligunt ex Or-
din. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup.hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt Crauet. *conſ.*56. *num.* 7. *in fine*, Pariſ. *conſ.* 18.
*num.*9. *lib.*2. Menoch.*de præſumpt.lib.*2. *præſumpt.* 44.
per tot. Alciat.*eod.tract. reg.*3.*præſ.*13.*num.*78. Gram-
mat. *deciſ.*45. *num.* 9. Gerard.*ſing.* 39. Caſtill. *lib.* 2.
*quotid. cap.*16. *num.*5.
3 Vnde allegari ſolet ad hoc quòd inſtrumentum
dicitur euidentiſſima, ac pleniſſima probatio, itaut
pro eo ſit magna præſumptio, & illi fides integra ad-
hibeatur donec contrarium manifeſtiſſimè probe-
tur, vt per Tiraq.*de retract. lig.*§.2.*gloſſ.*1.*n.*20. *cum
ſeqq.*Burg.de Paz *conſ.*2.*n.*76.*& conſ.*3.*n.*88. *& conſ.*6.
*n.*3.Sim.de Prætis *de interpr.vltim.volunt.lib.*2. *dub.*2.
*ſolut.*1. *num.*85. Hippol. Rimin.*conſ.*30. *ex n.*28.*lib.*1.
*& conſ.*816.*ex num.*12.*lib.*7. Honded. *conſ.* 86. *n.*69.
*& conſ.*89.*n.*16. *vol.* 1. Marc.Anton. Eugen. *conſ.*51.
*num.*1. *&* 2. *& conſ.*72. *num.*34.*&* 35. Fului. Pacian.
*de probat.lib.*2. *cap.*21.*per tot.* Flamin. Pariſ.*de reſign.
tom.*2. *lib.*11. *q.*14. *num.*14. Morl. *in emporio iuris ci-
uilis part.*1.*tit.*11. *in prælud. num.*12. Camill. Borrell.
*in ſum deciſ.tom.*2. *tit.*18. *num.*91.
4 Notatur etiam ad hoc quòd ille, qui habet inſtru-
mentum pro ſe, habet intentionem fundatam, vt per
Rot.Genuenſ. *deciſ.*122.*num.*1. Menoch.*de præſumpt.*
5 *lib.*2.*præſumpt.* 44.*num.*3. Et qui habet verba inſtru-
menti, habet caſum legis, Siluan. *conſ.*63. *num.* 22.
Burg.de Paz *conſ.*1. *num.*76.
6 Et ad hoc quòd pro officialibus publicis ſemper
eſt præſumendum, vt per Maſcard. *de probat. concl.*
7 1137.*à princ.* vbi citat hunc text. Et pro inſtrumen-
to à Notario confecto, Tiraq. *de retractu lig.* §. 4.
*gloſſ.*1. *num.*10. Afflict. *deciſ.* 69. *num.* 3. Vincent. de
Franchis *deciſ.*279. *num.*1.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio dilatoria ab initio litis oppoſita, poſt litem conteſtatam probanda, & num.*2.
3 *Dilatoria ſolutionis ante litis conteſtationem proponenda, non poſt.*
4 *Exceptio dilatoria ſolutionis vt pacti de non petendo vſque ad certum tempus, opponi poteſt ab initio, ſed probari debet poſt probatam intentionem actoris. limita vt num.*5.
6 *Exceptio dilatoria ante litem conteſtatam opponenda eſt. poſt terminum admiſſa valet parte non opponente. num.* 7. *niſi ſuperueniat poſt litem conteſtatem. num.* 8. *vel tertius aliquis compareat, qui bene poterit poſt litis conteſtationem huiuſmodi dilationes opponere. num.* 9. *plures limitationes vide num.* 10.11.12.13.

L. Exceptionem dilatoriam. XIX.

Iidem AA. *&* CC. *Menandro.*

EXceptio dilatoria in initio litis oppoſita poſt li- 1
tem conteſtatam probatur. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l.*1.*n.*1. *ſupr.hoc tit.* ex nouioribus
Aloyſ.Leo *in* 3.*fol.*15. *verſo*, Gilchen *tom.* 2. *pag.*133.
Giphan.*tom.*1. *pag.*257.
Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
*l.*9. *Hiſpan.tit.* 3. *part.* 3. vbi Greg. Lop. *verbo non
gela pedieſſe*, ait hanc l. intelligendam quòd dela- 3
toria ſolutionis ſit proponenda ante litis conteſta-
tionem, & non pòſt, quando per eam intendit dif-
ferre iudicium, & conſequi abſolutionem ab inſtan-
tia cùm agatur ante diem. Fachin.*contron.lib.*8.*c.*57.
Donell.*ad l.præſcriptionem* 8.*n.*9.*C.de except.pag.*672.
& comment. iuris ciuilis lib. 21.*cap.* 1.*pag.* 165. Ma-
ſcard.*de probat. concl.*690. *num.* 1. vbi quòd exceptio 4
dilatoria ſolutionis, vt pacti de non petendo vſque
ad certum tempus, poteſt opponi ab initio, ſed de-
bet probari poſt intentionem actoris probatam, &
*n.*2. limitat in exceptione dilatoria ſolutionis, quæ 5
reſpicit tantùm iudicium, vt quia opponitur cõtra
perſonam actoris vel iudicis. nam iſta debet opponi
& probari ante litem conteſtatam.
Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd exceptio di- 6
latoria ante litem conteſtatam opponenda eſt, vt
per *d.l. Hiſpan.*9. *& l.*1.*tit.* 5. *lib.*5. *noua Recopil.* Or-
din. Reg. Luſit. *lib.* 3. *tit.* 49. §.2. Marant. *de ordine
iudic.part.*6.*membr.*9.*num.*7. Rebuff.*de except. n.*365.
vbi *num.* 423. ſubdit quòd poſt terminum admiſſa 7
valet parte non opponente, Soar. de Pax *in practic.
tom.* 1.*part.*1. *temp.*5. *num.* 14. *&* 15. Surd. *deciſ.* 44.
*num.*20. Fr Ludou.Miranda *de ordine indic. quæſt.* 20.
*art.*1. *concluſ.* 3. Bernardin. Muſcatel. *in praxi aurea
ciuili Neapol. part.*3. *gloſſ. dilatorias, num.* 16. Amat.
Roderic. *de modo & forma videndi, ſeu examinandi
proceſſum, cap.* 5. *num.* 56. *&* 60. Camill. Borrell. *in
ſumm. deciſ. tom.* 1. *tit.* 48. *de except. num.* 62. Niſi
ſuperueniat poſt litem conteſtatam, vt per Ximen. 8
Tolet. *in concordant. part.* 1. *in præſenti lege*, Rebuff.
d. tract. de except. num. 378. Seraphin. *de priuilegijs
iuram. priuil.*7. *num.* 18. Camill. Borrell. *dict. tit.*48.
num. 146. vel tertius aliquis compareat, qui bene 9
poterit poſt litis conteſtationem dilatorias huiuſ-
modi exceptiones opponere, vt obſeruat Rebuff. *vbi
ſup. num.*383. Maſcard. *d.concl.*690 *n.*3. Plures limi-
tationes congerit idem Rebuff. *in d. tract. de except.*
vbi *n.*376. quandò incontinenti poſt litem conteſta- 10
tam opponeretur, & *n.* 379. quando pars ignorabat 11
illam

12 illam exceptionem ſibi competere, & n. 381. quando non ſtetit per partem quominus opponeret, ſed
13 per iudicem, & num. 382. quando litis conteſtatio fuiſſet nulla.

SVMMARIVM.

1 *Atteſtationibus publicatis vlterior teſtium productio regulariter non admittitur, & num. 4. quarta teſtium productio non niſi cum certa ſolemnitate, num. 2. quinta omnino eſt vetita, num. 3. ſedecim limitationes ab Auctore cumulata, remiſſiuè, n. 5. poſt tertiam productionem partem non admitti amplius, remiſſiuè, num. 6.*

7 *poſt didicita Teſtificata non poteſt quis teſtes examinare, nedum quando didicit teſtificata ſua, ſed etiam quando teſtificata partis aduerſa, etiam quòd non ſit facta illorum publicatio, num. 8. aut teſtificata didicerit vel per ſe, vel per alium, n. 9.*

10 *Inſtrumenta etiam poſt editas atteſtationes vſque ad concluſionem in cauſa produci poſſunt.*

Avth. At qui ſemel.

1 PVblicatis atteſtationibus vlterior teſtium pro-
2 ductio regulariter non admittitur; quarta teſtium productio non niſi cum certa ſolemnitate
3 admittitur: quinta omnino vetita. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

4 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 5. tit. 6. lib. 4. noua Recop & l 4. & 5. tit. 9. eod. lib.* Ordin. Reg. Luſit. *lib. 3. tit. 62. in princ.* Socin. *reg.* 403. Bouer *ſingul.* 51. *num.* 46. & 52. Guid. Papæ *ſing.* 315. *n.* 2. Marant. *de ordine iudic. p. 4. diſt. 9. n. 28. cum ſeqq.* Afflict. *deciſ.* 216. *à princ.* Clar. *lib. 5. §. fin. quaſt.* 61. *ex n.* 2. Anton. Gabr. *commun. opin. lib. 1. tit. de teſtib. concl.* 21. Brunor. à Sole *in quaſt. legalib. quaſt.* 25. *à princ.* Matienz. *in dial. relator. p. 3. cap. 46. cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. quaſt.* 14. Donat. à Fina *tom. 1. commun opin. lib. 4. tit. de teſtib. num. 69. pag.* 520. Menchaq. *controu. vſufreq. cap.* 31. Nell. *de teſtib. n.* 123. Lanfranc. *eod. tract. poſt n.* 36. Cott. *in memorab. verb. teſtis communiter 3. in princ.* Gail. *de pace publica lib. 1. cap. 18. n.* 1. Perez *ad l. 4. tit. 11. lib. 3. Ordinam.* Maſcard. *de probat. concl.* 134. Soar. de Paz *tom. 1. temp. 8. n. 133. pag.* 520. Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ. 46. n.* 2. Surd. *deciſ.* 155. Morl. *in emporio iuris ciuilis p. 1. tit. 11. in prælud n. 71. &* 72. Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. tom. 2. tit. 9. à num.* 1. Mart. *in votis noniſſ. deciſ. voto 245. à princ.* Bernard. Græuæ *ad practicam Cameræ Imper. lib. 1. concl. 105. n. 2. & conſid. 1. n.* 17. Amat. Roderic. *in pract. de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum cap. 8. num.* 5. latè Farin. *in praxi crimin. part. 2. de oppoſit. contra exam. teſtium quaſt. 75. num. 68. cum ſeqq.*

5 Sexdecim limitationes ad hanc concluſ. cumulaui *in collect. ad cap. ex tenore 35. de teſtib. in Decretalib.* vide ibi ne dicta repetamus.

6 *Aut bis, aut ter*, &c.] Ergo poſt tertiam productionem ampliùs pars non admittitur, de quo vide Doctores citatos *in collect. ad cap. in cauſis 15. de teſtib in Decretal.*

7 *Aut ab aduerſario hoc faciente*, &c.] Notatur ad hoc quòd poſt didicita teſtificata non poteſt quis teſtes examinare non ſolùm quando didicit teſtificata ſua, ſed etiam quando didicit teſtificata partis aduerſæ, vt per Farin. *d. quaſt. 75. num.* 89.

8 *Teſtificata didicerit*, &c.] Ergo poſt didicita teſtificata non poteſt quis teſtes examinare, etiam quòd non ſit facta illorum publicatio, vt per Anton. Gabr. *d. tit. de teſtib. concl. 21. num.* 10. Maſcard. *de probat. lib. 1. in præfat. quaſt. 5. num. 45. verſ. iſtud etiam*, Farin. *d. quaſt. 75. num.* 88.

Aut omnino pro eo agens, &c.] Notatur ad hoc 9
quòd teſtes non poſſunt examinari poſt didicita teſtificata, ſiue quis illa didicerit per ſe, ſiue etiam per alium, vt per Farin. *d. quaſt. 75. num.* 86.

In gloſſ. *Productione.* ibi, *item an poſt aperturam* 10
poſſint inſtrumenta, &c. Notatur ad hoc quòd inſtrumenta etiam poſt publicatas, ſeu editas atteſtationes vſque ad concluſionem in cauſa produci poſſunt, vt per Craſſ. *commun. opin. lib. 4. tit. 11. num. 169. pag.* 577. Maſcard. *de probat. concl. 118. num.* 53. Perez *l. 6. tit. 11. lib. 3. Ordin. pag.* 675. Marant. *de ordine iudic. part. 2. act. 8. ſub num.* 20. Menoch. *de arbitr. lib. 1. quaſt. 34. num.* 16. Surd. *deciſ. 153. num.* 22. Ioan. Bapt. de Thoro *in compendio deciſ. Neap. §. teſtes an poſſint induci.* D. Barboſ. *in l. diuortio, §. fin. part. 2. num. 65. ff. ſoluto matrim.* Amat. Roderic. *in practica de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum cap. 8. num.* 16. Camill. Borrell. *in ſumm. deciſ. tom. 2. tit. 9. num.* 73.

SVMMARIVM.

1 *Libertatem non probari per productionem inſtrumenti ſubtracti, ſed magis præſumi contra ſubtrahentem, & num. 2.*

3 *Subtrahens probationem aduerſario, remiſſiuè. an cauſam perdat, remiſſiuè, num. 4.*

5 *Occultans ſcripturas vt veritas non appareat, remiſſiuè.*

6 *Inſtrumentum quando dolo aduerſarij deperditum, ſufficit quòd probetur illius amiſſio, nec amplius inquirendum de tenoris probatione.*

L. Si de poſſeſſione. XX.

Iidem AA. & CC. *Phronimæ.*

LIbertas non probatur per productionem inſtru- 1
menti ſubtracti, ſed magis præſumitur contra ſubtrahentem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Felin. *in cap. accepimus, num. 13. & ſeq. de fide inſtrum.* Bart. *in l. cùm res num. 14. hoc eod tit.* Roman. *ſing. 376. num.* 381. Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 25. cap. 1. pag.* 170. latè Maſcard. *de probat. concl.* 978. aliàs 981. *à princ.* vbi per hunc text. tenet libertatem non probari ex productione inſtrumenti emptionis à domino ſubtracti, quinimo ſeruitutem probare contra producentem.

De ſubtrahente probationem aduerſario, vide 3
Felin. *in cap. peruenit el 1. num. 3. de teſtib. cogen. & in cap. cùm venerabilis num. 22. de except.* Boër. *de-*
ciſ. 292. num. 3. vbi an probationem aduerſario 4
ſubtrahens perdat cauſam, Maſcard. *d. concl.* 981.
per tot. Valaſc. *de iure emphyt. quaſt. 7. num.* 38. & de 5
occultante ſcripturas vt veritas non appareat, latè Farin. *in praxi crimin. part. 7. quaſt. 150. num. 154.*
cum ſeqq. Et quòd quando dolo aduerſarij inſtru- 6
mentum deperditum eſt, ſufficit quòd probetur illius amiſſio, neque ampliùs inquirendum eſt de tenoris probatione, ita Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 3. tit. 60. §. 6.* ibi, *ſaluo probando elle*, &c. Valaſc. *d. quaſt. 7. num.* 38. Auendan. *ad l. 41. Tauri gloſſ. 4. num.* 17.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum nihil aliud probat, quàm quod continetur in eo; & quod omittitur in inſtrumento, præſumitur non actum inter partes.*
2 *à Contractus tenore non eſſe recedendum.*
3 *Omiſſum in contractibus pro omiſſo habetur.*
4 *Res pecunia mea empta, non ideo mea eſt.*

L. Ad probationem dominij. XXI.

Iidem AA. & CC. *Criſpo.*

1 INſtrumentum nihil aliud probat quàm illud, quod continetur in eo, & quod omittitur in inſtrumento, præſumitur non actum inter partes. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1. ſup. hoc tit.*

2 *Tenor ſcripturæ*, &c.] Notatur ad hoc quòd non eſt recedendum à tenore contractus, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo libertis, num.8. C. de reuocan. donat.* Surd. *conſ.1. à num.31.* Burg. de Paz *quæſt.2. ciuili num. 16.*

3 Notatur etiam ad hoc quòd omiſſum in contractibus habetur pro omiſſo, vt per Pariſ. *conſ.* 117. *num.* 6. Surd. *de aliment. tit.8. priuil. 76. & deciſ.* 88. *n.4. & deciſ.*202. *n.* 9. *& deciſ.* 283. *num.*6. metipſum *de Axiomat. iuris vſufreq. axiom.57. num.9.*

4 In gloſſ. *Non conuenit.* ibi, *item nota hic quòd res mea pecunia empta, non ideo eſt mea*, &c. Vide Socin. *reg.* 343. Tiraquell. *de retract. lign. §. 32. gloſſ. vnic. num.* 16. Anton. Gom. *l. 53. Tauri num.* 36. Molin. *de primog. lib.4. cap.3. num.35.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt.51. n.43.* Eſcobar *de ratiocin. cap.14. num.35.* Matienz. *l.8. gloſſ.4. tit.11. lib.5. noua Recopilat.* Anton. Monach. *Lucenſi deciſ.25. num.58.* Mart. *in votis nouiſſ. deciſ. voto 127. num.3.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 3. tit. de empt. reſolut.1. num. 1.* Fontanel. *de pactis nupt. clauſul. 7. gloſſ. 3. part.13. num.27. tom.3.* Rot. apud Cenc. *de cenſib. deciſ. 49. num.1.*

L. Ad probationem ſeruitutis. XXII.

Iidem AA. & CC. *Agathoclæ.*

PRobatio non fit per media impertinentia. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Actori aſſerenti incumbit probatio.*
2 *Actore non probante reus abſoluitur.*
3 *Allegans & dicens aliquid, id probare debet.*
4 *Negatiua probatu difficilis, niſi loco & tempore eſſet correcta, num.5.*

L. Actor. XXIII.

Iidem AA. & CC. *Menelao.*

ACtori aſſerenti incumbit onus probandi. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſupr. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.1. pag. 251.*

2 Ad vulgarem huius text. allegationem quòd actore non probante reus abſoluitur, vide Duen. *reg.12.* Ioan. Garcian. *reg.7.* Anton. Gom. *var. tom.3. cap.13. num.18. col.2.* Maſcard. *de probat. concl.36.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.2. tit. de probat. reſol.2. n.1. & 16.* Farin. *fragm. crimin. p.1. lit. A. n. 30.* Cardin. Tuſch. *pract. concl. tom. 1. lit. A. concl.117.* Camill. Borell *in ſum. deciſ. tom. 2. tit.2. de probat n.16. cum multis ſeqq.* Caſtill. *quotid. lib.7. de tertijs cap.7. num. 2. cum ſeqq.* plures, quos plena manu retuli, *de Axiomat. iuris vſufreq. axiom.10. num. 2.*

Notatur etiam ad hoc quòd allegans & dicens 3
aliquid, id probare debet, vt per Maſcard. *de probat. concl.78. per tot.* cum citatis per me *axiom.20. n.3.*

Cùm per rerum naturam factum negantis, &c. No- 4
tatur ad hoc quòd negatiuà eſt difficilis probationis, vt per Nel. de S. Gemin. *in tract. de teſtib. p.2 n.211. cum ſeqq.* Clar. *in §. falſum num.13. verſ. ſolent etiam,* Vrſil. *ad Afflict. Neapol. deciſ.324. num. 5. & 6.* Verall. *deciſ.283. num. 3. part.3.* Cort. *in memorab. verbo negatiua pag. 549.* Anton. Gom. *tom. 3. var. cap. 1. num.63. fol.3.* Cou. *lib.2. var. cap.6. num 4.* Magon. *Florent. deciſ. 17. ſub num. 6.* Thom. Treuiſan. *Venet. deciſ.62. num.16. lib.2.* Donat. à Fina *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.9. num. 35. pag.479. & ibidem num.20. & 28.* Maſcard. *de probat. concl. 70. & concl. 1087. num.5. & concl. 1247. num. 3. cum ſeqq.* Menoch *de præſumpt lib.2. præſumpt. 50. num 8. cum ſeqq.* Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduocat. verbo probatio num. 29.* Camill. Borrell. *in ſumm. deciſ. tom.1. tit. 14. num.65. cum ſeqq.*

Limita non procedere quando negatiua eſſet lo- 5
co, & tempore coarctata, quia tunc continet in ſe affirmatiuam, ſecundùm Nell. de S. Gemin. *d. p.2. num. 211. cum ſeqq.* Verall. *deciſ.283. num. 3. part. 3.* Flamin. Pariſ. *de reſign benefic. lib. 11. q.14. n.68* Roland. à Valle *conſ.9. n.8. & vol.4.* Laderch. *conſ.181. n.20. vol. 1.* Camill. Borrell. *d. tit.14. num.67.*

SVMMARIVM.

1 *Producens ſcripturam ſuſpectam, niſi probet eam veram, iudicis officio punitur vt falſarius, & num.3. declara, vt num.4.*
2 *Accuſans inſtrumentum de falſo, & non probans, vt falſarius punitur.*
5 *Inſtrumentum redditur ſuſpectum ex quantitate ſcribentis.*
6 *Scriptura abraſa nihil prorſus probat.*
7 *Indicium ſufficiens ad torturam, oritur ex conſuetudine delinquendi.*

L. Iubemus omnes. XXIV.

Imppp. VALENS, GRAT. & VALENT. AAA. *ad Antonium P. P. poſt alia.*

PRodncens ſcripturam ſuſpectam, niſi probet 1
eam veram, iudicis officio vt falſarius punitur. 2
Item accuſans inſtrumentum de falſo, & non probans, vt falſarius punitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius 3
partem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 28. tit. 1. part. 7. vbi gloſſ.2.* Bart. *in repet. l. Barbarius num.8. ff. de officio eius*, Marant. *de ordine iudic. part.6. in princip. tit. & peruenitur aliquando per viam inquiſit. num. 148. & ſeq.* Angel. *de maleſic. in verbo falſario,*
num. 44. in fine, vbi declarat hoc procedere quando 4
quis producit inſtrumentum ſuſpectum tanquam verum, & illius fidei ſe adſtringit, Franciſc. Caball. *conſ. crimin. diuerſ. 129. num. 1. & ſeq. lib. 1.* Burg. de Paz *conſil. 6. num. 4.* Menoch. *de præſumptionib.*

lib.1. præſumpt.99. num. 5. cum ſeqq. & conſ. 199. *n.* 5. Baiard. *ad Clar. §. falſum num.* 112. Maſcard. *de probat. concl.* 740. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 25. *cap.*1. *pag.* 177. Farin. *in praxi crimin. tit. de falſit. & ſimulat. quæſt.*159. *à num.*7.

5 In gloſſ. *Suſpectas.* Notatur ad hoc quòd inſtrumentum redditur ſuſpectum ex qualitate ſcribentis, vt quia aliàs fecerit ſcripturas falſas, qui illud compoſuit: vel ex perſona producentis, item ex vitio viſibili, vt per Surd.*conſ.6.num.1.& 3.* Caſtill.*quotid. lib.2.cap.16. num.13.* Maſcard.*de probat.concluſ.*1254.
6 aliàs 1260.*num.* 2. vbi dicit ſcripturam abraſam nihil prorſus probare.

7 In eadem gloſſ. ibi, *quia aliàs fecit malas ſcripturas*, &c. Notatur ad hoc quòd iodicium ſufficiens ad torturam oritur ex conſuetudioe delinquendi, hoc eſt quòd accuſatus, vel inquiſitus conſueuerit committere ſimilia delicta, vt per Menoch. *de præſumpt.lib.1. præſumpt.89. num.*101.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatorum articuli accuſationis per teſtes idoneos probandi.*

2 *in Criminibus probationes requiruntur luce meridiana clariores. ſecus in cauſis ciuiliter motis, num.* 3.

4 *ex Indicijs indubitatis quis condemnari criminaliter poteſt. intellige vt num.*5.

6 *Indicium indubitatum quod.*

7 *Delictum regulariter non probari per inſtrumentum. niſi agatur de probando delicto quod committitur contrahendo, num.* 8. *vel quando agitur ciuiliter, num* 9. *vbi an probetur per ſcripturam priuatam recognitam.*

10 *Præſumptiones an in criminalibus ſufficiant ad pœnam ordinariam.*

11 *Notorium per teſtes legitimè examinatos inducitur & probatur.*

L. Sciant cuncti. XXV. & vlt.

Imppp. Grat. Valent. & Theod. AAA. *Floro P. P.*

1 Accuſatores per idoneos teſtes accuſationis articulos probabunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.*1. *ſup.hoc tit.*

2 Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd in criminalibus probationes requiruntur luee metidiana clariores, dum enim loquitur de probatione teſtium, addit, *idoneorum*, dum de probatione inſtrumentorum, ſubdit, *apertiſſimorum*, & dum de probatione iudiciorum, ſubiungit, *indubitatorum, ac etiam luce meridiana clariorum*, vt per *l.Hiſpan.12 tit.14 part.3. vbi gloſſ.*1. Rip. *in l.fin. quæſt.57. C.de reuoc. don.* Hippol. *ſing* 206.*& conſ.*40 *n.*16.*& conſ.*44.*n.*11. *& in l.de minore, §.tormenta, num.*4.*ff.de quæſtion.* Palat.*in alleg.hæreſis* §.11. Brun. *de indic. & tortura p.* 1. *q.* 4. *num.* 1. Anton.Gom. *var.tom.*3. *cap.*12. *num.* 25. *verſ. confirmatur quia*, Soar.*in theſaur.commun. opin. lit.I. n.*315. Plaç.*in epit.delict. cap.*19. *num.*15. Nicol. Moron. *de treuga & pace q.*186. *n.* 5. *&* 10. Ioan. Garc.*de tacito fideicom n* 25. Octauian. Cacherao.*conſ*65. *num.*46. Theſaur.*Pedem.deciſ.*24. *n.*6. Maſcard.*de probat. concluſ.*459. aliàs 461. *n.*2. *& concl.* 496. *& concl.* 1360. aliàs 1366.*n.*4. Menoch.*de arbitr.caſu* 279. *num.*2. *& caſu* 499.*n.*1. Fr.Emman.*quæſt. regul tom.*2. *quæſt.*12. *art.*1. Pradil.*in ſum.legum pœnal. p.1.cap.19.n.*5. Cardoſ.*in praxi iudicum, verb.delictum, n.*25.*& verb.probatio, n.*13. Donell.*comment.iuris ciuilis lib.*25. *cap.*1. *pag* 178. Farin.*in praxi crim. p.* 3. *q.* 86.*n.*6. *cum ſeqq.* Vincent.de Franchis *deciſ.*372.*n.*1. Menoch.*conſ.*98. *n.* 9. vbi quòd procedit etiam quando agitur ciuiliter ad pœnam. D.Barboſ.*in l.2.in princ. p.1. num.* 80. *cum ſeqq. ff. ſoluto matr.* præcipuè *n.*85.*in princ.* Cald. Pereira *poſt quæſt.forenſ. ad l. vn. C. ex delict. defunct.*
*p.1. n.*11. *verſ. quintò infero*, vbi ſecus dicit in cauſis 3
ciuiliter motis, Camill.Borrel. *in ſumm. deciſ. tom.*2. *tit.*16 *n.*2.*&* 3. Lotter.*de re benefic.tom.*2.*q.*33.*n.*105.

Vel indicijs ad probandum indubitatis.] Notatur ad 4
hoc quòd ex indiciis indubitatis poteſt quis criminaliter condemnari, vt per Hippol. *in rubr. huius tit.n.*248. *cum ſeqq.& in pract. §. quoniam, n.* 29. *cum ſeqq.* Boër. *deciſ.*164. *num.* 3. *cum ſeqq.* Grammat.*deciſ.*42. *n.*1. *cum ſeqq.* Clar.*in pract. §.fin. q.*10. *verſ.ad condemnandum verò*, Chriſtoph. de Paz *ad leges ſtyli l.*62.*ſchol.*4.*n.*21. Cardoſ.*d.verbo probatio,n.*14. Farin. *d.q.*86.*n.*55. D.Barboſ.*vbi ſup.n.*85. *in princ.*

Inrellige dummodo indicia ſiot ita clara vt con- 5
trarium credi non poſſit, aliàs ſecùs, vt per Clar.*dicta quæſt.*20. *in fine principij*, Auton. Gom. *d. tom.* 3. *cap.* 12. *num.* 25. *poſt verſ. ex quibus infero*, Maſcard. *concl.*1221.*num.*49. Farin.*d.quæſt.*86. *num.* 67. D.Barboſ.*vbi ſuprà, num.*89.*in fine, cum ſeq.* vbi pro vera intelligentia aduertit quòd credere aliquid firmiter, poteſt duobus modis conſiderari; primò quando credo quid ita eſſe abſque aliqua hæſitatione actuali, & tamen cum aliqua hæſitatione virtuali, ita vt ſi me aliquis interrogaret vtrùm illud habeam pro indubitato, vel quòd exiſtimem illud poſſe non eſſe verum, veriſimiliter reſponderem, quòd forſitan non erit verum, ſed pro nunc credo firmiter ita verum eſſe. Secundò quando credulitas eſt ita firma, vt neque actualem, neque virtualem habeam dubitationem: ita vt ſi quis me interrogaret, reſponderem illud eſſe veriſſimum, neque alicui dubitationi locum eſſe relictum, quæ credulitas dicitur aſſertiua; iuxta quæ dicendum ait quòd ſi ſimus in delictis, quæ occultò committuntur, ex prima ſpecie credulitatis poteſt procedi ad pœnam ordinariam, quia attenta materia illa cenſentur indicia indubitata, quamuis in aliis delictis talia non cenſerentur, quia tunc illa indicia non deberent cenſeri indubitata cùm aliqua adſit hæſitatio.

Indicium indubitatum, teſte Paul. de Caſtro *in* 6
*præſenti num.*5. quem in propoſito refert & ſequitur Courad.*in pract tit.de neg crim. & torm. n.*48. & Anton.Gom.*d tom.*3. *cap.*12. *n.*25 *poſt verſ.ex quibus infert*, Maſcard.*d.concl.*1221.*n.*49. nec diſſentiunt Boër. *deciſ.*164.*n.*3.*&* 4. Farin.*d.q.*86.*n.*36. illud eſt quod arctat mentem iudicis, ita vt omnioo credat, nec poſſit in contrarium inclinare; at D.Barboſ. *d.loco n.*85. ait illa dici iudicia indubitata in noſtro propoſito, quæ lex talia eſſe declarauit, expreſsè conſtituendo, vt propter illa procedatur ad pœnam capitalem, vide apud illum.

Apertiſſimis documentis.] Ergo delictum regula- 7
riter non probatur per inſtrumentum, de quo Felin. *in cap. cùm in Eccleſiis, à princ. de maior.* Clar. *in §. fin.q.*54. Maſcard.*de probat.concl.*500. *à princ.* vbi *n.*6.
limitat quando agitur de probando delicto, quod 8
committitur contrahendo, & *num.* 7. limitat etiam 9
quando agitur ciuiliter, Fr. Emman. *quæſt. regul. tom.*2.*q.*12.*art.*5. vbi an probetur per ſcripturam priuatam recognitam.

An præſumptiones in criminalibus ſufficiant ad 10
pœnã ordinariam: vide Caſſan.*in conſuet.Burg.rub.*1. §.2.

§.2. num.18. fol.26. Alciat. de præſumpt. regul.2. præſumpt.9. num.4. Tiraquell. de pœnis temper. cauſa 37. à princip. Clar. §. fin. quæſt. 66. num.3. Mich. Graſſ. tom.1.commun.opin.lib.4.tit.9. num.299.pag.509.Viui. tom.2.lib.9. tit.30. de pœnis num.153.pag.550. Ioſeph. Lud.tom.3.tit.de præſcript.concl. vnic.à princ.pag.538. Menoch. de arbitr.caſu 277.& conſ.5 n.13.& conſ.82. num.143.

11 *Quæ munita ſit idoneis teſtibus*, &c.] Notatur ad ad hoc quòd per teſtes legitimè examinatos notorium inducitur, & probatur, vt per Maſcard. de probat. concl. 1102. aliàs 1107. num. 18.

De teſtibus.

Tit. XX.

Teſtis eſt, qui *de facto* aliquod teſtimonium perhibet. non enim de iure, ſed *de facto* teſtes interrogari, & reſpondere debent, auctore etiam Ariſtot. 1. *Rhetor. cap.* 15. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De teſtibus integros tractatus in lucem ediderunt Barthol. de Saxoferrato *tom.4. tract. Doctor. fol.*63. Andr. Barbatia *eod. tom.4. fol.*130. Bald. de Peruſio *eod. tom.4. fol.* 71. Angel. de Vbaldis *ibid. fol.*76. Iacob. Butrigar. *ibidem fol.* 60. Alber. de Maletis *ibid. fol.* 164. Feder. Schenk *ibid. fol.*72. Franc. Curtius *ibid. fol.* 125. Iacob. Ægidius *ibid. fol.* 73. Ioannes Campegius *ibid. fol.*88. Ioan. Crotus cum apoſtilla Petri de Moncada *ibid. fol.*199. Lanfranc. de Oriano cum addit. Benedicti de Vadis, *ibid. fol.*179. Marian. Socinus *ibid. fol.*189. Nellus à S. Geminiano *ibidem fol.* 79. Nepos à Montealbano *ibid. fol.* 57. Stephan. Auſter. *ibidem fol.* 110.

De teſtibus ex profeſſo ſcripſerunt extra Doctorum tractatus Ægid. Boſſius, Celſus Vgo, Iodoc. Damhauderius, Ludouicus Vitalis, Hortenſius Caualcanus, Nicolaus Perenotus, Thomas Diplouatarius, Albertus Malateſta, Hector Æmilius, Iuſtus Reuberus.

De teſtium reprobatione Bartol. *eod. tom.4. tract. Doctor. fol.*73. Bagarot. *fol.* 298. Iacob. Ægid. *fol.*73. Angel. de Peruſio *cum addit. fol.*75. Petr. Rebuffus.

De teſtium repertorio, Ioannes Maria Monticellus.

De teſtium theorica & practica, Hortenſius Caualcanus.

De teſtium numero in teſtamentis requiſito, Petrus Domin. Magdaleous.

De teſtium examinatione, Nicolaus Leſcut *d. tom.4. fol.*231.

Præter iſtos ex profeſſo agentes de materia tituli ſuis in ſcriptis agunt Ordin. Reg. Luſit. *lib.3. tit.55. cum ſeqq. l. Hiſp.1. cum ſeqq. tit.16. part.3.* Viui. Soar. Kirchou. & alij *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.*10. Anton. Gabr. *tom.* 3. *etiam commun. tit. de teſtib. pag.*32. & Ioſeph. Ludou. *pag.* 571. Marant. *de ordine iudic. part.5. actu 6. de teſtium productione*, Simanch *de Cathol. inſtit. rubr. de teſtib.* Catellian. Cotta *in ſuis memorab. verbo teſtis.* Cardoſ. *in praxi iudicum, eod. verb.* Fr. Ludou. Miraoda *de ordine iudic. quæſt.* 23. & 24. Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 2. *tit. de teſtib. fol.*248. Cur. Philip. *p.*1. §.17. Amat. Roder. *in pract. de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap.7. de forma probationis*, Arimio. Tepat. *var. ſentent. tom.1. tit.*215. & 216. Camill. Borrell. *in ſumm. deciſ. tom.2. tit.* 4. *de teſtium vnitate, & tit.* 5. *de numero teſtium ſtatuto, & tit.6. de rogitu teſtium, & tit.* 7. *de teſtium coactione, receptione, ſiue examinatione, & tit.8. de teſtibus ad æternam futuram memoriam recipiendis, & tit.* 9. *de teſtibus poſt publicationem recipiendis, vel non, & tit.10. de teſtibus vniuerſitatis, & tit.* 11. *de teſtium ſingularitate, & tit.* 12. *de teſtium varietate, & tit.13. de teſtium auditu, & tit.* 14. *de teſtium prælatione, & tit.15. de teſtium reprobatione, ſiue repulſa, & tit.16. de teſtium miſcellaneis generalibus*, Iacob. Cancer. *var. reſolut. tom.1. cap.20. de teſtibus*, latè Proſp. Farinac. *in praxi crimin. tom.1. de oppoſit. contra perſonas, & dicta teſtium.*

SVMMARIVM.

1 *Ingenuum tam teſtes, quàm inſtrumenta probant.*
2 *Inſtrumenta vbi ſimul cum teſtibus requiruntur, teſtes ſoli non probant, & num.*3.

L. Si tibi. I.

Imp. Alexander A. *Carpo.*

Ingenuum quem eſſe tam teſtes, quàm inſtrumen- 1
ta probant. Vbi inſtrumenta ſimul cum teſtibus 2
ex legis præſcripto ad ferendum teſtimonium, & probandum requiruntur, teſtes ſoli non probant. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol.16. verſô*, Gilchen *tom.2. pag.*156. Sebaſt. Nævi. remiſſiuè Caſal *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit 3
Donell. *comment. iuris ciuilis lib.*18. *cap.*13. *col.* 11. & *lib.*25. *cap.*1. *pag.*181.

SVMMARIVM.

1 *Domeſtici mercedem & ſalarium habentis teſtimonium non ſubſiſtit, & num.*2.
3 *Vxor non poteſt eſſe teſtis pro marito.*
4 *Domeſtici de iure qui.*
5 *Domeſticum aduerſarij mei pro me producere in teſtem poſſum, eúmque cogere ad teſtificandum contra ſuum dominum, vel domeſticum.*

L. Etiam iure. II.

Impp. Valer. & Gallien. AA. *Roſæ.*

Domeſtici mercedem & ſalarium habentis te- 1
ſtimonium non ſubſiſtit. Colligunt ex Ordin. Doctores citari *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt *l. Hiſp.*18. *tit.*16. *part.* 3. Anton. Gom. *variar. tom.3. cap.*12. *num.*15. *verſ. quinto*, Bernard. *regul.*746. *in princip.* Nep. de Monte Albano *de teſtib. n.* 1. & 2. Iacob. Butrigar. *eod. tract. num.*21. Alberic. de Maletis *cap.*2. *num.*1. Ioan. Crot. *part.*3. *num.* 29. Benintend. *Bonon. deciſ.*43. *num.*3. Douat. à Fina *tom.*1. *commun. opin. lib.*4. *tit.*10. *num.* 112. *pag.*513. Franc. Monald. *conſ.*30. *num.* 8. *vol.*1. Menoch. *de arbitr. lib.*1. *q.*73. *num.*32. Maſcard. *de probat. concl.* 533. & *concl.* 758. Valaſc. *conſult.*45. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. conſ.*24. *num.*23. Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.*2. *tit. de teſtib. reſol.*1. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*144. *num.*11. Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo*

teſtis num. 11. & 18. Camill. Borrel. in ſumma deciſ. tom. 2. tit. 15. num. 345. cum ſeqq. Farin. in praxi crimin. tom. 2. tit. de oppoſit. contra perſonas teſtium quæſt. 55. per tot. Amat. Roderic. de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap. 7. à num. 49. & dixi latè in collect. ad cap. in litteris 24. de teſtib. in Decretalib. vbi cumulaui plures limitationes, quas ſciens prætereo ne dicta repetam.

3 In gloſſ. Etiam iure ciuili. ibi, quid in viro & vxore, &c. Notatur ad hoc quòd vxor non poteſt eſſe teſtis pro marito, vt per Rebuff. de reprobat. teſtium num. 588. cum ſeqq. Hieron. Gabr. conſ. 40. num. 1. & 4. lib. 2. Farin. d. tom. 2. q. 54. num. 210. cum ſeqq. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 144. num. 7. Camill. Borrell. d. tom. 2. tit. 15. num. 353.

4 Domeſtici autem de iure appellantur ſerui, liberti, mercenarij, filij, vir, & vxor, & cæteri, qui vel ſubſunt ratione patriæ, vel dominicæ poteſtatis, de quibus Nepos de Monte Albano d. tract. de teſtib. n. 7. cum ſeqq. Anton. Gabr. d. tit. de teſtib. concl. 10. n. 2. Maſcard. de probat. concl. 533. n. 2. & concl. 857. n. 29. Farin. d. tom. 2. q. 55. num. 4. cum ſeqq. Camill. Borrel. d. tom. 1. tit. 15. ex num. 351. Fuſar. de ſubſtitut. quæſt. 375. Ego ipſe de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appell. 78.

5 In ead. gloſſ. ibi, quid ſi petant domeſticum aduerſarij produci, &c. Notatur ad hoc quòd poſſum producere in teſtem pro me domeſticum aduerſarij mei, immo & illum cogere ad teſtificandum contra ſuum dominum, vel domeſticum, vt per Farin. d. q. 55. num. 97.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis dictum non probat carens cauſæ redditione, & num. 2.*

3 *Examinatio & receptio teſtium coram ordinario cauſæ iudice facienda eſt.*

4 *Teſtis interrogatus de cauſa ſcientiæ, ſi illam non reddit, nihil prorſus probat. ſiue interrogatio ſit explicita, ſiue implicita, num. 5. non interrogatus de ratione, illam reddere regulariter non tenetur, num 6. in quibus autem caſibus etiam non interrogatus teneatur reddere rationes ſuæ depoſitionis, ita vt aliàs non probet, remiſſiuè, num. 7.*

L. Solam teſtationem. III.

Imppp. Carvs, Carin. & Nvmerian. AAA. *Valerio.*

1 Dictum teſtis carens redditione cauſæ non probat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Socin. reg. 496. Iacob. Buttig. de teſtib. num. 13. Nell. num. 44. verſ. pro hac facit, & num. 129. verſ. quod vt fiat, & num. 161. in fine, Maſcard. de probat. lib. 1. præfat. 5. num. 120. Morl. in emporio iuris ciuilis part. 1. [illegible] 11. in prælud. num. 45. Donell. comment. iuris ciuilis lib. 25. pag. 183. Cardoſ. in praxi iudicum, verbo teſtis num. 81. Farin. in praxi crimin. tom. 2. tit. de oppoſit. contra dicta teſtium, quæſt. 70. num. 1. cum ſeqq.

3 In gloſſ. Solam. ibi, à præſentia iudicis, &c. Notatur quòd examinatio, & receptio teſtium coram ordinario cauſæ iudice facienda eſt, de quo vide Marant. de ordine iudic. p. 5. actu 6. ſub num. 1. Veſtri. in pract. Rom. Curiæ lib. 6. cap. 2. ſub num. 11. latè Borrell. in ſum. deciſion. tom. 2. tit. 7. num. 41. cum ſequentib.

In ead. gloſſ. ibi, vel ſolam dicit, id eſt, ſine red-
ditione cauſæ, quam interrogatus dicere debet, &c. No- 4
tatur ad hoc quòd teſtis interrogatus ab examinatore vel ex iudicis officio, vel ad inſtantiam partis de ratione, & cauſa ſcientiæ, ſi illam non reddit, tunc ſine dubio, etiam in caſu, in quo aliàs reddere non teneretur, nihil prorſus probat, vt per Lanfranc. de teſtib. poſt num. 20. verſ. ſed ſi interrogatur, Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 12. num. 10. Maſcard. de probat. concl. 1396. num. 49. & ſeq. Amat. Roderic. in pract. de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum cap. 7. num. 55. latè Farin. d. quæſt. 70. num. 4. vbi
num. 5. id ampliat, ſiue interrogatio ſit explicita, 5
ſiue etiam implicita.

In ead. gloſſ. ibi, Si autem non interrogetur, &c. 6
Notatur ad hoc quòd vbi teſtis de ratione non interrogatur, non tenetur regulariter illam reddere, vt per Socin. reg. 401. in princ. & reg. 402. etiam in princip. Nell. de teſtib. num. 141. & num. 159. in fine, Lanfranc. poſt num. 20. Campeg. reg. 192. in princip. Anton. Gom. d. tom. 3. cap. 12. num. 104. Clar. in §. fin. quæſt. 53. verſ. præterea dixi, Maſcard. concl. 1369. num. 1. cum ſeqq. latè Farin. d. quæſt. 70. num. 91. cum ſeqq.

In quibus autem caſibus teſtes etiam non inter- 7
rogati teneantur reddere rationem ſuæ depoſitionis, itaut aliàs non probent, vide poſita per me in collect. ad cap. cùm cauſam 37. poſt num. 6. hoc tit. in Decretalib. ſecundùm Lugdunen. impreſſ.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes veritatem gratiæ, ac potentiæ præferant, gratiam & timorem ſeponant, & num. 2. & 3. iurent quòd nec pretio, nec amore, nec timore, nec pro alio commodo teſtimonium dicent, num. 4.*

5 *Teſtis idoneus non eſt, cui poteſt imperari à parte. intellige vt ibid. & limita vt num. 6.*

L. Eos teſtes. IV.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. *Candido.*

Teſtes veritatem gratiæ, ac potentiæ præferant; 1
gratiam & timorem ſeponant. Colligunt ex 2
Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 3
munt Donell. commentar iuris ciuilis lib. 25. pag. 185. Fr. Ludou. Miranda de ordine iudiciar. quæſt. 23. art. 6.
concl. 7. Et ſic tenetur teſtis iurare quòd nec pretio, 4
nec amore, nec timore, nec pro alio commodo teſtimonium dicet. gloſſ. verbo iuramentis, in fine verſ. item quòd non pretio, in cap. fraternitatis, hoc tit. in Decretal. Lanfranc. de teſtib. poſt num. 6. Campeg. eod. tract. reg. 168. verſ. quòd non pretio, Maſcard. de probat. lib. 1. quæſt. 5. num. 75. Farin. in praxi criminali tom. 2. quæſt. 174. num. 17.

In gloſſ. Potentatui. ibi, idoneus non eſt, cui poteſt 5
imperari à parte, &c. Intellige vel ratione patriæ poteſtatis, vel ratione particularis, & priuatæ iuriſdictionis, vt eſt iuriſdictio dominorum contra ſeruos: non autem ratione vniuerſalis iuriſdictionis,

quam

quam Princeps habet in ſuos ſubditos: vnde ſubdi-
tum,ſeu vaſallum non prohiberi teſtimonium ferre
pro ſuo domino,reſoluunt Anton.Gabr.communium
tit.de teſtib.concl.10. num.21. Maſcard. de probat. con-
cluſ. 1398.aliàs 1405. per tot. Farin. in praxi crimin.
tom. 2. tit. de oppoſit. contra perſonas & dicta teſtium
6 quæſt.55.num.204. cum ſeqq. vbi num. 210. limitat vt
non procedat in eo Principe ac domino, qui eſt na-
turæ tam ſæuæ & terribilis,vt niſi ſuo modo ſubdi-
tus fecerit, præſumatur illi violentiam illaturum.

SVMMARIVM.

1 *Parentes & liberos à mutuo teſtimonio,etiam voluntario, repelli, & num.2.*

3 *Parentum & matrum cohærentia.*

4 *Parentes examinati pro vno filio contra alium, bene probant.*

5 *Liberorum nedum legitimorum & naturalium, ſed etiam naturalium tantùm, & ſpuriorum, ac inceſtuoſorum nexus. à teſtimonio repellendi, num.6.*

7 *Adoptiui ad fauorem patris teſtificari non poſſunt, & è conuerſo, ſi ſint in illius poteſtate: ſecus ſi ſoluta ſit adoptio.*

8 *Emancipati non poſſunt produci in teſtes ad fauorem patris, nec è contra.*

9 *Filios ſpirituales in teſtes admitti pro parentibus ſpiritualibus, & è contra.*

10 *Filius eſt idoneus teſtis inter patrem & matrem.*

11 *Pater non admittitur ad teſtificandum pro filijs, nepotibus,pronepotibus,& alijs deſcendentibus vſque in infinitum.*

12 *Parentum nomine qui contineantur, remiſſiuè.*

13 *Fratres non repelli à teſtimonio inductos ad fauorem fratris, & ab ipſo fratre.*

14 *poteſt Pater in teſtem adhiberi in teſtamento filij militis teſtantis de peculio caſtrenſi. intellige vt num. 15.*

L. Parentes. V.

Iidem AA. & CC. Tertullo.

1 PArentes & liberi à mutuo teſtimonio,etiam voluntario, repelluntur. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ordin.Reg. Luſitan. *lib. 3.tit. 56. §.1. l. Hiſpan.* 14. *tit. 16. part. 3.* Nell.*de teſtib. num. 7.* Alb. de Maletis *num.11.* Lanfranc. *num.59. verſ. & dic quòd in omnibus,* Crot. *part.4.num.* 110. & 116. Nep. de Monte Albano *num.12.* Rebuff.*de reprobat.teſtium num.376.* Anton.Gom.*var.tom.3. cap.12. num. 24.* Maſcard.*de probat.concl.1148. num.3.& concl.1357. num.43.* Curi.Philip.*part.1.§.17.num.15. in fine,* Motl.*in emporio iuris ciuilis part.1. tit.11. in prælud. num.* 40. Donell. *comment.iuris ciuilis lib.25.pag.*186. Farinac.*in praxi crimin. tom. 2. tit. de oppoſit. contra perſonas, & dicta teſtium quæſt.54.num.145.cum ſeqq.* Fr.Ludou.Miranda *de ordine iudic. quæſt. 22. art.4. concl. 2.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo teſtis num.9.* Amat. Roderic. *in pract.de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum cap.7. num.47.*

3 *Parentes.*] Et ita etiam matres, vt per Nell.*de teſtib.n.7.* Crot.*eod.tract.p.4. n. 210. verſ. nam ſi matre,* Campeg.*reg.2. verſ.tertiò quia mater,* Anton. Gabr. *commun.tit.de teſtib. concl.17.n.4.* Maſcard. *de probat. concl.1022.n.8.* vbi ait hunc text. etiam de matre intelligi, Farin.*d.q.54. num.146.*

Parentes, qui examinantur pro vno filio contra alium,propter parem affectionem bene probant,ita Gom.*tom.3.var.cap.12.num.14.col.4.* Menoch.*de arbitr.caſu 106. num.19. & caſu 152. num.8. & conſ.45. num.27.* Maſcard.*de probat. concl.408. num.21.& concluſ.533. num. 36. & concluſ. 1148. num. 29.* Farinac. *d.quæſt.54. num.205.* 4

Et liberi.] Non ſolùm legitimi & naturales, ſed 5
etiam naturales tantùm,& ſpurij,ac inceſtuoſi,non
enim negari poteſt quin ratione ſanguinis repellan- 6
tur, cùm etiam in illis vigeat affectionis ratio, quæ
teſtes repellit, &, vt experientia docet, quandoque
plus diligimus naturales, & ſpurios, quam legiti-
mos, & naturales, ita Alber. de Maletis *in tract. de*
teſtibus part.1.cap.1.num.6.& 7. Crot. *part.4. num.110.*
verſ. iſta concluſio habet locum, Campeg. *reg. 1. verſ.*
quinto habet locum, Maſcard. *concl. 1148. num.8. cum*
ſeq. Farin.*d.q.54.n.159.*

Idem de adoptiuis, qui ad fauorem patris teſtificari non poſſunt,& è contra,ſi ſint in illius poteſtate; ſecus ſi diſſoluta ſit adoptio,de quo vide Albet. de Maletis *d.part.1. cap. 1. num. 24.* Campeg. *d.reg 1. in 6. & 10. fallen. & reg. 2. verſ. quartò filij adoptiui,* Hector. Æmil. *de teſtib. verbo adoptant num. 1.* Maſcard. *d.concl.1148. num.18. & ſeq.* Farinac. *d. q. 54. num. 160.* 7

Idem quoque de filiis emancipatis, ij enim non poſſunt in teſtes produci ad fauorem patris, nec è contra,quia licèt eſſet patria poteſtas per emancipationem, non tamen ceſſat paterna in filios affectio, ita Alber. de Maletis *de teſtib. part. 1. cap. 1. num.2. & 20.* Crot.*part.4.num.110. verſ item habet locum,* Anton.Gabr.*commun.tit de teſtib.concl.17. num.7.* Grammat. *deciſ. 408.* Maſcard. *d. concl. 1148. num. 5.* aliàs *concl.1153. num.5.* Farin.*d.q.54. num.154.* 8

At in filiis ſpiritualibus limitatur huius text. reſolutio. admittuntur enim in teſtes pro parentibus ſpiritualibus, & è contra; licèt non ſint integræ fidei, & omni exceptione maiores, negare enim non poſſumus,quin ex iſta cognatione ſpirituali oriatur affectio inter patrem,& filium ſpiritualem,& ratione huius affectionis dubium non eſt quin eis de fide diminuatur: de quo tamen vide Crot. *de teſtib. num.101.* Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos, num. 25. & 39. & de pœnis temperan. cauſa 21. n 8.* Plaç.*in epit.delictor.cap.40. n.12. ad fin.* Menoch. *de arbitrar. caſu 100. poſt num. 2. verſ. tertia facit opinio,* Rebuff.*de reprobat. teſtium num.384.* Soar.*recept. ſentent. lit. T. num. 115.* Decian. *in tract. crimin lib.2. cap.7. num. 11. ad fin. iuncto num. 12.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo teſtis num.24.* Farin *d.q.54. n.300.* 9

Nota quòd filius eſt idoneus teſtis inter patrem & matrem. nam affectionis paritas vtique excluderet, euacuarétque omnem ſuſpicionem, ita Viui. *tom.1. commun.opin.lib.4.tit.10.de teſtib.n.273. verſ.vnde filius, pag.541.* 10

In gloſſ. *Parentes.* ibi, *largè ſcilicet pro deſcenden-* 11
tibus, &c. Notatur ad hoc quòd pater non admitti-
tur ad teſtificandum pro filiis,nepotibus, pronepo-
tibus,& aliis deſcendentibus vſque in infinitum; in
propoſito enim parentum & filiorum appellatione
veniunt omnes aſcendentes, & deſcendentes, tam
maſculi, quàm fœminæ vſque in infinitum. de quo
Nep. de Monte Albano *in tractat. de teſtib. num. 45.*
verſ. & quod dico de patre, Alber.de Maletis *part. 1.*
cap.1. num 1 verſ.& hoc eſt intelligendum, Nell. *num.7.*
verſ.idem in aſcendentibus, Crot. *part.4. num. 110.*
Nouell.*regul.216.num.5.* Anton.Gabr.*d.tit.de teſtib.*
concl.17. num.2. Maſcard. *d. concl.* 1148. aliàs 1153.
num.3. Farin. *d. quæſt.54. num.148.* Et parentum ap- 12

pellatione qui contineantur ? vide metipſum *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appell.* 185.

13 In gloſſ. *Nec volentes*, *fin.* ibi, *ſed de fratre quaro, an contra fratrem admittatur*, &c. Notatur ad hoc quòd fratres non repelluntur à teſtimonio inducti ad fauorem fratris, & ab ipſo fratre; de quo tamen vide Bernard. *reg.* 726. *fallent.* 6. Nepot. de Monte Albano *de teſtib. num.* 48. Albet. de Maletis *part.* 1. *cap.* 1. *num.* 27. *in princ.* Duen. *reg.* 382. *in princ.* Tiraquell. *de pœnis temperan. cauſ.* 22. *num.* 45. Pinel. *in l.* 1. *in princip. num.* 16. *C. de bonis maternis*, Vezin. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 10. *num.* 235. *pag* 535. Rebuff. *de reprobat. teſtium num.* 218. Menoch. *de arbitr. caſu* 104. *in princip. & de praſumpt. lib.* 2. *praſ.* 54. *num.* 4. *& ſeq.* Maſcard. *concl.* 811. Farin. *d. quaſt.* 54. *num.* 84. *cum multis ſeqq.* Cardoſ. *in praxi iudicum*, *verbo frater num.* 5. *& verbo teſtis num.* 23.

14 In ead. gloſſ. ibi, *in teſtamento filijfam. militis ante miſſionem pater eſt teſtis.* Notatur ad hoc quòd in teſtamento filij militis teſtantis de caſtrenſi peculio, poteſt pater in teſtem adhiberi, vt per Nell. *de teſtib. num.* 7. *verſ. dicta regula fallit*, Lanfranc. *num.* 50. *verſ. quarto caſu fallit*, Campeg. *reg.* 1. *in* 4. *&* 9. *fallent.* Socin. *reg.* 427. *fallent.* 5. Maſcard. *d. concluſ.* 1448. aliàs 1153. *num.* 20. Farin. *d. quaſt.* 54. *num.* 195. vbi

15 *num.* 196. intelligit quando filius teſtatur de caſtrenſi peculio in caſtris & militia exiſtens.

L. Nimis graue. VI.

Iidem AA. & CC. *Diogeni & Ingenua.*

1 NEmo contra ſe cogitur producere teſtes. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.* 1. *tit.* 16. *part.* 3. vbi *gloſſ.* 1. Hippol. *in l. de minore*, §. *tormenta num.* 2. *cum ſeqq. ff. de quaſtion.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 25. *pag.* 189. Menoch. *de arbitr. caſu* 499. Ioan. Garcia *de nobilit. gloſſ.* 2. §. 1. *num.* 17. & vide quæ diximus *ad l.* 1. *& vlt. C. de edendo*, & *ibi* citatis adde Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. lit. P. concl.* 439. Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curia Archiep. Neapol. part.* 2. *deciſ.* 192.

L. Seruos pro domino. VII.

AA. & CC. *Deruloni.*

1 SEruus nec pro, nec contra dominum, niſi de ſuo facto, interrogatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Dec. *in cap.* 2. *num.* 14. *hoc tit.* Hippol. *in l.* 1. §. *idem nimio num.* 1. *ff. de quaſtion.* Boët. *deciſ.* 301. *num.* 12. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 25. *pag.* 189. Farin. *in praxi crimin p.* 1. *q.* 41. *n.* 94. Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo teſtis, num.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Teſti non iurato fides minimè adhibenda, & n.* 2.
3 *Teſtes priùs iurent, & poſtea examini ſe ſubyciant.*
4 *Vnius teſtimonium in quacunque cauſa non admittitur, nec probat. limitationes vide apud auctorem remiſſiuè, num.* 5.
6 *Iuramentum per teſtem corporaliter ad ſancta Dei Euangelia, tactis Scripturis, praſtandum. de conſuetudine ſufficit tangere quaſcunque ſcripturas, etiam quòd non ſint Euangelia, num.* 8. *iurare tactâ aliqua re ſacra, veluti Reliquijs, Cruce, Altari, vel ſimilibus, num.* 9.
7 *Manibus carens non poteſt eſſe teſtis, cur.*
10 *Teſtis vt pro vtraque parte veritatem dicere tenetur, ſic etiam pari modo iurare debet. iurare nedum veritatem debet, ſed & quod in ea falſitatem non immiſcebit, num.* 11.
12 *Iuramentum teſtibus remitti poſſe à partibus. intellige vt num.* 13. *reſolue vt num.* 14. *non poſſe remitti à partibus in cauſa criminali, vel in cauſa ciuili ardua, num.* 15.
16 *Epiſcopus non tactis Scripturis, ſed inſpectis ſacroſanctis Euangelijs, tacto pectore iurare debet.*

L. Iuriſiurandi. VIII.

Imp. CONSTANTIN. A. *ad Iulianum Praſidem.*

TEſti non iurato fides minimè adhibetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.* poſt omnes Giphan. *tom.* 1. *pag.* 258. 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ordin. Reg. Luſitan. *lib.* 3. *tit.* 57. *in princip. & l. Hiſpan.* 23. *tit.* 16. *part.* 3. Hippol. *ſing.* 214. & 434. Roman. *ſing.* 616. Corraſ. *lib.* 3. *miſcel. cap.* 7. Tyndar. *in tract. de teſtib. cap.* 9. *num.* 17. Ioann. Crot. *eod. tract. part.* 7. *ſub num.* 228. Nep. de Monte Albano *num.* 52. Ægid. Boſſi. *num.* 12. Iacob. Nouell. *reg.* 216. *num.* 37. Veſtri. *in pract. Romana Curia lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 6. Mynſing. *cent.* 4. *obſeru.* 77. Gail. *lib.* 1. *obſeru.* 101. Matant. *de ordine iudic. part.* 5. *actu* 6. *de teſtium productione num.* 19. Socin. *reg.* 424. *in princ.* Carell. Cotta *in memorab. verbo teſtis pag.* 868. Menoch. *de arbitr. caſu* 108. *num.* 30. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 25. *pag.* 190. Rebuff. *de reprobat. teſtium num.* 284. Menoch. *de arbitrar. lib.* 1. *quaſt.* 26. Gutier. *in repet. l. nemo poteſt num.* 229. *cum ſeqq. ff. de legat.* 1. Maſcard *de probat. concl.* 1362. aliàs 1368. Surd. *deciſ.* 12. *num.* 7. Rodolphin. *in tract. de ſuprema, ſeu abſoluta Principis poteſt. cap.* 6. *num.* 42. Azeued. *l.* 6. *num.* 13. *tit.* 9. *lib.* 3. *nona Recopil.* Morl. *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 11. *in pralud. num.* 30. Cur. Philip. *part.* 1. §. 17. *num.* 17. Fr. Ludou. Miranda *de ordine iudic. quaſt.* 23. *art.* 25. Bernard. Græuæ. *ad pract. Camera Imper. lib.* 1. *concl.* 101. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 30. Camill. Borrell. *in ſumm. deciſ. tom.* 1. *tit.* 60. *de iuramento num.* 371. *cum ſeqq. tom.* 2. *tit.* 7. *à num.* 35. Fr. Paulin. Berti Lucenſ. *in praxi crimin. Regul. tit.* 11. *cap.* 11. *num.* 94. *& tit.* 14. *cap. vnico num.* 8. Amat. Roderic. *de forma & modo videndi, ſeu examinandi proceſſum cap.* 7. *num.* 41. latè Farin. *in praxi crimin. tom.* 2. *tit. de oppoſit. contra exam. teſtium quaſt.* 74. *num.* 1. *cum multis ſeqq.* vbi *num.* 65. *cum ſeqq.* reſoluit teſtes non iuratos minimè probare etiam quòd ſint plures, & etiam quòd ſint Clerici, Monachi, Religioſi, Sacerdotes, & Cardinales.

Priuſquam probibeant teſtimonium, &c.] Notatur 3 ad hoc quòd teſtes debent priùs iurare, & poſtea ſe examini ſubiicere, itaut ſi priùs depoſuerint, & poſtea iurauerint, depoſitio nihil valeat; ita Campeg. *de teſtib. reg.* 169. *in princ. & reg.* 170. *in ſexta fallentia*, Grauat. *ad Veſtr. lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 30. Decian. *conſ.* 51. *num.* 9. *lib.* 2. Tiraq. *de retract. comment.* §. 1. *gloſſ.* 5. *num.* 8. Mynſing. *cent.* 3. *obſeru.* 80. *num.* 2. Gail. *lib.* 1. *obſeru.* 101. *n.* 9. Cou. *lib.* 1. *var. cap.* 13. *n.* 2.

Termin

Termin. in ſuo proceſſu iudiciali tit. de iuram. teſtium, Rutger. Ruland. de commiſſ. lib. 2. cap. 12. num. 4. Gutier. in repet. l. nemo poteſt num. 121. ff. de legat. 1. Maſcard. de probat. concl. 1361. aliàs 1368. num. 1. Soar. de Paz in pract. tom. 1. part. 1. temp. 8. num. 105. Morl. in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 11. in prælud. num. 30. Fr. Ludou. Miranda de ordine iudic. quæſt. 23. artic. 5. concl. 2. latè Farin. d. quæſt. 74. num. 31. cum ſeqq. vbi à num. 38. an ſufficiat iurare incontinenti poſt depoſitionem. Mendez à Caſtro in praxi Luſit. part. 1. cap. 2. num. 37.

4 *Simili modo ſancimus vt vnius teſtimonium, &c.*] Notatur ad hoc quòd in quacunque cauſa vnius teſtimonium non admittitur, nec probat, vt per Duen. reg. 84. Crot. de teſtib. num. 208. Nell. à S. Gemin. eod. tract. part. 1. num. 85. Campeg. reg. 193. Paul. Fuſc. lit. C. ſing. 20. Corraſ. miſcel. lib. 3. cap. 7. Clar. lib. 5. §. fin. quæſt. 22. ex num. 2. Cou. in cap. cùm eſſet num. 3. de teſtament. Anton. Gabr. commun. tit. de teſtib. concl. 1. Petr. Magdalen. de numero teſtium in teſtam. requiſito part. 1. cap. 1. num. 34. cum ſeqq. Iacob. Benio. de priuileg. Iuriſconſ. part. 1. priuileg 20. Maſcard. de probat. in præfat. lib. 1. quæſt. 5. num. 117. Aldouin. conſ. 14. num. 27. & conſ. 21. num. 12. & conſ. 26. à num. 37. Pereg. conſ. 2. num. 38. verſ. ad condemnationem lib. 2. Curi. Philip. part. 1. §. 17. à num. 23. Ceuall. commun. contra commun. quæſt. 494. num. 1. Fr. Ludou. Miranda de ordine iudic. quæſt. 23. art. 1. Aldrete de Relig. diſcipl. tuenda lib. 2. cap. 3. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 140. num. 4. Amat. Roderic. de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum cap. 7. de forma probat. à num. 18. latè Farin. d. tom. 2. quæſt. 63. per tot.

5 Hanc regolam latè examinaui viginti octo limitationibus in collect. ad cap. in omni negotio 4. à num. 2. vſque ad 30. de teſtib. in Decretalib.

6 In gloſ. *Iuriſiurandi* 1. ibi, *corporaliter præſtiti*, &c.
Notatur ad hoc quòd iuramentum debet præſtari
per teſtem corporaliter ad ſancta Dei Euangelia,
tactis Scripturis, vt per Alber. de teſtib. cap. 7. n. 50.
Lanfranc. poſt n. 6. verſ. & deferri, Campeg. reg. 170.
in 2. fallent. Anton. Theſaur. Pedem. deciſ. 47.
num. 1. verſ. alij verò, Caputaq. deciſ. 123. aliàs 5.
num. 1. part. 2. Maſcard. de probat. lib. 1. quæſt. 5.
7 num. 74. & concl. 1358. num. 42. vbi propterea qui
non habet manus, non poteſt eſſe teſtis, quia non
poteſt tangere Scripturas, Franc. Marc. Delphin. deciſ. 377. ſub num. 1. vol. 1. Æmil. Verall. deciſ. 123.
& 246. num. 1. lib. 2. Chriſtoph. de Paz in ſchol. ad
leges ſtyli l. 240. à num. 1. Nicol. Garci. de beneſic.
part. 5. cap. 4. num. 171. Sanch. in præcepta Decalogi
tom. 1. lib. 3. cap. 1. num. 3. Camill. Borrel. in ſum. deciſ. tom. 1. tit. 60. de iuram. num. 394. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 18. cap. 1. num. 10. latè
8 Farin. d. quæſt. 63. num. 20. vbi num. 22. ſubdit quòd
de conſuetudine in ſpecie vigente ſufficit tangere
quaſcunque ſcripturas, etiam quòd non ſint Euan-
9 gelia, & num. 17. tenet quòd ſufficit iurare tacta aliqua re ſacra, veluti Reliquiis, Cruce, Altari, vel ſimilibus.

10 In ead. gloſſ. ibi, *Item pro vtraque parte*, &c. Notatur ad hoc quòd teſtis ſicut pro vtraque parte veritatem dicere tenetur, ita etiam & pari modo iurare debet, vt per Nell. de teſtib. num. 59. verſ. item quod dicit veritatem, Alberic. etiam de teſtib. cap. 7. n. 49. verſ. tertium eſt, Grauat. ad Veſtr. in pract. lib. 6. cap. 2. num. 44. Sigiſm. Scacc. de indic. cauſar. ciuil. & criminal. lib. 1. cap. 86. num. 9. latè Farin. d. quæſt. 63. num. 16.

11 In ead. gloſſ. ibi, *item quia falſitatem non immiſceat*, &c. Notatur ad hoc quòd teſtis non ſolùm iurare debet veritatem, ſed etiam quòd in ea falſitatem non immiſceat, vt per Nell. de teſtib. num. 59. verſ. & quòd ſolam veritatem, Farin. d. q. 74. num. 11. & num. 12. ſubdit illa verba, *quod falſitatem non immiſcebis*, in practica non apponi in iuramento teſtis.

In ead. gloſſ. ibi, *item ſi remittatur conſenſu partium*, &c. Notatur ad hoc quòd teſtibus iuramen- 12
tum à partibus poteſt remitti, vt per Nell. de teſtib.
num. 68. Nep. de Monte Albano eod. tract. num. 38.
verſ. niſi à parte remittatur, Crot. num. 236. Tyodar.
part. 1. cap. 9. num. 17. Campeg. reg. 167. ſub 8. fallent. verſ. & nota quòd iuramentum, Socin. reg. 424.
in 2. fallent. Mynſing. cent. 3. obſeru. 80. num. 6. Gail.
lib. 1. obſeru. 101. num. 2. Rutger. Ruland. de commiſſar.
lib. 6. cap. 10. num. 5. Veſtr. in pract. Roman. Curiæ lib. 6.
cap. 2. num. 8. & ibi Grauat. num. 2. & 43. Maſcard.
de probat. lib. 1. quæſt. 5. num. 103. cum ſeqq. Seraphin.
de priuileg. iuram. priuil. 30. num. 32. Bernard. Græuæ.
ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 101. conſid. 2. Farin.
d. quæſt. 74. num. 83. vbi num. 84. intelligit quando 13
partis conſenſus eſt expreſſus, & num. 86. reſoluit 14
non ſufficere conſenſum illius, contra quem teſtes
producuntur, niſi etiam interueniat conſenſus producentis. & num. 85. tenet non poſſe teſtibus remitti 15
iuramentum à partibus in cauſa criminali, vel in
cauſa ciuili ardua.

In ead. gloſſ. ibi, *Sed fallit in Epiſcopo*, &c. No- 16
tatur ad hoc quòd Epiſcopus non tactis Scripturis, ſed inſpectis ſacroſanctis Euangeliis, tacto pectore iurare debeat, vt per Camp. reg. 167. poſt verſ. teſtis ſi non fuerit iuratus, in 2. & 8. fallent. Veſtr. d. cap. 2. num. 7. Anton. Theſaur. Pedem. deciſ. 47. num. 11. & 12. Farin. d. quæſt. 74. num. 82. & citatos in collect. ad auth. ſed index ſup. de Epiſcop. & cleric.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis nemo idoneus in re propria, & num. 2. nec Rex, aut Princeps, num. 3. niſi modicum ſit intereſſe. num. 5. vel niſi tali commodo renuntiauerit, num. 6.*

4 *Cauſa propria quæ.*

7 *Teſtibus deponentibus ſuper re, in qua laus, vel opprobrium illis obuenire poteſt, non eſt adhibenda fides.*

8 *habens in cauſa intereſſe, etiam ſecundarium, & in conſequentiam, à Teſtimonio repellitur. contrarium num. 9.*

L. Omnibus in re propria. IX.

Imppp. Valent. Grat. & Valent. AAA. *ad Gracchum P. V.*

TEſtis nemo idoneus in re propria. Colligunt ex 1
Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſpan. 18. tit. 16. part. 3. vbi gloſſ. 1. Hieron. de Laurent. Auenionen. deciſ. 105. per tot. Nep. de Monte Albano de teſtib. num. 49. & 73. Aufret. de reprobat. teſtium num. 84. verſ. propriam cauſam, Socin. reg. 422. in princip. Hieron. Magon. Lucenſi deciſ. 80. num. 2. Donell. comment. iuris ciuilis lib. 25. pag. 193. Aldouin. conſ. 55. per totum, Cardoſ. in praxi iudicum, & Aduocat. verbo teſtis num. 30. Cancer. var. reſolut. tom. 1. cap. 20. de teſtib. num. 4.

cum

cum ſeq. latè Farin. in praxi crimin. tom. 2. tit. de oppoſ. contra perſonas teſtium quæſt. 60. à princip. vbi num. 15.
3 ait quòd nec etiam Rex, aut Princeps poteſt eſſe teſtis in cauſa propria.

4 Quia cauſa propria dicitur etiam illa, in qua quis commodum, aut intereſſe aliquo modo habet. l. 2. §. in propria cauſa, ff. quan. appel. ſit, & intra quæ temp. ideo teſtis habens in cauſa intereſſe, commodum, vel incommodum, repellitur à teſtimonio dicendo, non aliter ac ſi cauſa eſſet propria, Nell. de teſtib. num. 105. Nouell. reg. 216. num. 71. Syluan. conſ. 51. num. 9. & conſ. 91. num. 22. Rebuff de reprobat. teſtium num. 422. Rot. Genuenſ. deciſ. 3. num. 15. & deciſ. 94. & deciſ. 195. num. 6. & deciſ. 121. num. 5. Ozaſc. Pedem. deciſ. 79. num 40. Menoch. conſ. 23. num. 24. & conſ. 98. num. 14. & de arbitrar. caſu 235. num. 23. Surd. deciſ. 236. num. 2. Azeued. ad Cur. Piſanam cap. 19. num. 3. Maſcard. de probat concl. 1232. num. 31. & concl. 1357. num. 1. Cald. Pereira poſt quæſt. forenſ. conſ. 24. num. 23. in fine, & conſ. 26. n. 10.
5 late Farin. d. quæſt. 60. num. 4. cum ſeqq. Niſi modicum ſit intereſſe, quia tunc teſtis propter illud non repellitur, Tiraquel. in iudic. de rebus exig. pag. 30. ſub verſ. & id quidem, Maſcard. concl. 454. num. 4. & concl. 1357. num. 60. ad fin. Ioann. Garc. de nobilit. gloſſ. 25. num. 5. & 7. Farin. dict. quæſt. 60. num. 56.
6 Vel niſi tali commodo renuntiauerit, expreſsè proteſtans & declarans quòd ex ſua depoſitione nullum intendit commodum reportare, vt per Gemin. de vſuris commento 4. in præfat. num. 26. Maſcard. concl. 135. num. 57. & concl. 1417. num. 15. Azeued. l. 6. num. 19. tit. 9. lib. 3. noua Recop. Farin. d. quæſt. 60. num. 51. vbi num. 58. & 62. id aliis modis declarat.

7 Similiter teſtibus deponentibus ſuper re in qua laus, vel opprobrium illis obuenire poteſt, non eſt adhibenda fides, de quo vide Iaſ. in l. ſi duo patroni, §. idem Iulianus num. 24. ff de iureiur. Socin. reg. 515. Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloſſ. 14. num. 51. Cou. pract. cap. 18. num. 4. Rebuff. de reprobat. teſtium num. 420. cum ſeqq. Grammat. deciſ. 3. num. 15. Menchaq. controu. vſufreq. part. 2. cap. 34. num. 3. Rot. Genuen. dec. 3. num. 14. Gutiet. conſ. 24. num. 12. Maſcard. concl. 135. num. 3. Gam. Luſit. deciſ. 98. num. 1. Farin. d. quæſt. 60. num. 22. & q. 63. num. 211.

8 In gloſſ. *In re propria.* ibi, *principaliter, vel ſecundariò*, &c. Notatur ad hoc quòd habens in cauſa intereſſe, etiam ſecundarium, & in conſequentiam,
9 à teſtimonio repellitur; contrarium tamen, quòd immo commodum & intereſſe in conſequentiam non repellat teſtem à teſtificando, tenent Nell. num. 165. verſ. fallit ſi non ſentit, Roland. conſ. 98. num. 2. lib. 4. Herculan. tract. de negatiua num. 215. Oſaſch. Pedem. deciſ. 99. num. 13. Maſcard. de probat. concl. 1357. num. 59. cum ſeqq. Farin. d. quæſt. 60. num. 8.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes debent eſſe liberi. non debent eſſe ſocij, vel participes criminis, num. 2.*

3 *Serui ad teſtificandum minimè admittendi. repellendi etiam parte non opponente ex officio iudicis. num. 4. ſecus ſi is ſeruus communi opinione reputetur pro libero. num. 5. vel veritas aliter haberi non poſſit. num. 6. ſiue in criminibus exceptis. num. 7. vel ſeruus factus ſit liber, quo facto teſtificari poteſt de ÿs, quæ antea vidit in ſeruitute, num. 8.*

9 *Socij & participes criminis non admittuntur in teſtes. niſi qualitas negotij aliter probari nequeat. num. 10.*

11 *Expenſa teſtibus authoritate iudicis à producentibus ſoluenda taxandæ quæ, & num. 13. ſi ab vtraque parte producti, vtraque pars tenebitur ad ſumptus quatenus æquum videbitur iudici, num. 12.*

14 *Teſtibus laboratoribus & artiſtis, ſumptus ſimul & ſalarium erogari debent, iuxta menſuram illius quod lucrarentur in ſuis officÿs. extra patriam ducendis ſoluantur antequam pedem de domo ſua moueant. num. 15. morbo correptis in itinere ſumptus ſuppeditentur, donec commodè reuerti poſſint. num. 16. ſumptus petant moderatos, & quales conſueuerunt facere domi ſuæ, num. 17. ſi ſint ruſtici, ſeu alia vilis perſona bene valens, pedibus ire debent, num. 18. & ſi ſumptus in equos, ſeu vecturam fecerint, ipſi ſoluant num. 19.*

20 *Teſtes nobiles & egregÿ, lautiori menſa excipiendi ſunt. nec non equi dandi, vel vectura ſuppeditanda eſt, num. 21.*

L. Quoniam liberi. X.

Impp. HONOR. & THEODOS. AA. *Cæciliano P. P.*

TEſtes debent eſſe liberi: & non debent eſſe ſo- 1
cij, vel participes criminis. Colligunt ex Or- 2
din. Doctores citati ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.

Liberi teſtes, &c.] Notatur ad hoc quòd ſerui ad 3
teſtificandum minimè admittuntur, vt per Ordin. Reg. Luſit. lib. 3. tit. 56. §. 3. l. Hiſp. 13. tit. 16. part. 3. vbi gloſſ. 1. Nep. de Monte Albano de teſtib. num. 70. Crot. part. 1. num. 13. Campeg. reg. 111. in princip. Albet. de Maletis cap. 5. num. 1. Maſcard. de probat. concl. 1358. num. 14. cum ſeqq. latè Farin. in praxi crimin. tom. 2. tit. de oppoſit. contra perſonas teſtium
quæſt. 55. num. 165. cum ſeqq. vbi num. 166. ampliat 4
vt poſſit propterea etiam parte non opponente iu-
dicis officio à teſtificando repelli, & num. 169. limi- 5
tat non procedere in eo ſeruo, qui communi opinione reputabatur pro libero, putà ſi talis credebatur, vel ab omnibus à maiori parte populi, & n. 172.
limitat etiam vbi veritas aliter haberi non poteſt, & 6
ſic in defectum probationum, & num. 163. limitat 7
quoque in criminibus exceptis, & num. 178. limitat 8
denique in ſeruo facto libero, qui poteſt teſtificari de iis, quæ antea vidit in ſeruitute.

Si ſocÿ & participes criminis non dicantur.] No- 9
tatur ad hoc quòd ſocij & participes criminis non admittuntur in teſtes, vt per Lanfranc. in repet. cap. quoniam contrà, verbo teſtium depoſitiones, num. 120. de probat. Boër. deciſ. 319. num. 10. Socin. reg. 425. Menoch. de arbitr. caſu 474. num. 13. Ozaſc. Pedem. deciſ. 79. num. 19. in fine, Maſcard. de probat. concl. 1311. num. 1. & concl. 1357. aliàs 1363. Mozz. in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 11. in prælud. n. 79. Flamin. Pariſ. de reſign. benefic. lib 14. quæſt. 10. à princip. Ludou. Miranda de ordine iudic. quæſt. 23. art. 7. concl. 1. Chriſtoph. de Paz ad leges ſtyli l. 54. ſchol. 5. num. 13. Cardoſ. in praxi iudicum, verbo teſtis num. 28. Mozz. de contractib. tract. de ſociet. tit. de diuiſ. ſociet. num. 12. Fr. Paulin. Betti Lucenſ. in praxi crimin. Regular. tit. 11. cap. 11. num. 35. Et vide poſita in collect. ad cap. veniens 10. hoc tit. in Decretalib. vbi etiam quòd ad-
mittuntur quando qualitas negotij aliter probari 10
non poteſt.

Ab his per quos fuerint poſtulati ſumptus, &c.] 11

Notatur

1

Notarur ad hoc quòd à producentibus expenſæ te-
ſtibus ſunt ſoluendæ, vt per Alber. de Malet. *de te-*
ſtib. cap. 7. num. 81. *cum ſeqq.* Nell. *num.* 37. *in fine,*
& num. 97. Cror. *num.* 406. Cou. *in reg. peccatum*
part. 2. *§.* 3. *num.* 3. Menoch. *de arbitr. caſu* 310.
Azin. *in praxi Florent.* §. 21. *cap.* 3. *caſu* 2. Cachetan.
deciſ. 49. *num.* 9. Nicol. de Leſcutt *de examine teſtium*
c. 16. *n.* 1. Rutger. Ruland. *de commiſſ. part.* 1. *lib.* 3.
cap. 13. *num.* 3. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 62. *num.* 1.
Camill. Borrell. *conſ.* 21. *ſub num.* 16. Monret à Cue-
ua *Aragon. deciſ.* 36. *num.* 25. Bernard. Græuæ. *ad*
pract. Cameræ Imper. lib. 1. *concl.* 99. Ordin. Reg.
Luſit. *lib.* 3. *tit.* 55. §. 6. *l. Hiſpan.* 26. *in fine tit.* 16.
12 *part.* 3. vbi *in gloſſ.* 17. dicit Greg. Lop. quòd ſi ab
vtraque parte producuntur teſtes, vtraque pars te-
nebitur ad ſumptus quatenus æqoum iudici videbi-
tur. latè Fatin. *in praxi crimin. tom.* 2. *de teſtib. q.* 67.
13 *num.* 270. quæ quidem auctoritate iudicis ſunt ſol-
uendæ, & taxandæ, Surd. *d. tract. de aliment. tit.* 4.
quæſt. 21. *num.* 2. Rebuff. *de reprobat. teſtium n.* 408.
cum ſeq. Bellacomb. *commun. opin. tom.* 2. *lib.* 7. *tit.* 13.
num. 61. *pag.* 237.

14 In gloſſ. *Sumptus.* ibi, *& eſt arg. quòd laboratores*
debent ali, &c. Notarur ad hoc quòd ſi teſtes ſunt
laboratores, vel artiſtæ, qui aliquid lucrarentur ex
ſuis officiis, non ſolùm debet eis ſumptus, ſed etiam
ſalarium erogari, iuxta modum & menſuram illius,
quod lucrarentur in ſuis officiis, Ordin. Reg. Luſit.
d. §. 6. *verſ. e mais o que de ſeus officios*, &c. Camill.
Borrell. *d. conſ.* 21. *num. fin.* Franc. Marc. *Delphin.*
15 *deciſ.* 178. *num.* 3. *part.* 1. itaut ſi extra patriam du-
cantur pro teſtimonio ferendo, debeant illis ſolui
antequam pedem de domo moueant, Surd. *d. tract.*
de aliment. tit. 4. *quæſt.* 8. *num.* 3. *&* 9. Stephan. Gra-
16 tian. *diſcept. forenſ. cap.* 57. *num.* 6. Et ſi contigerit
in itinere morbo corripi, ſumptus in curatione im-
pendendi ſuppeditentur, donec commodè, hoc eſt,
ſine periculo ſanitatis, proprios lares inuiſere ægro-
ti poſſent, ſecundùm Rutger. Ruland. *de commiſſ.*
part. 2. *lib.* 7. *cap.* 12. *num.* 4. Bernard. Græuæ. *d. lib.* 1.
concl. 99. *conſid.* 1.

17 Debent petere moderatos ſumptus, quales con-
ſueuerunt facere domi ſuæ, ex Greg. Lop. *l.* 21. *verbo*
que coma tit. 1. *part.* 3. Bellacomb. *tom.* 2. *commun. opin.*
lib. 7. *tit.* 13. *num.* 61. *pag.* 157. Rutger. Ruland. *d. part.* 1.
lib. 3. *cap.* 13. *à princip.* Surd. *d. tit.* 4. *quæſt.* 25. *ſub n.* 3.
18 Stephan. Gratian. *d. cap.* 57. *num.* 4. Et ſi ſint ruſtici,
19 ſeu alia quælibet vilis perſona bene valens, pede-
ſtres ire debent; & ſi ſumptus in equos, vel vectu-
ram fecerint, ipſi ſoluant, atque ita ſuæ conditionis
exceſſum in faciendis ſumptibus ferant, Surd. *d.*
tit. 4. *quæſt.* 21. *num.* 10. Rutg. Ruland. 3. *part.* 1. *lib.* 3.
cap. 13. *num.* 10.

20 At teſtes nobiles, & egregij, lautiori menſa & de-
licatiori cibo excipiendi & tractandi ſunt, Surd. *d.*
21 *tit.* 4. *quæſt.* 18. *num.* 8. 12. 13. *&* 14. necnon equi
dandi, vel vectura ſuppeditanda eſt, Surd. *d. tit.* 4.
quæſt. 21. *num.* 7. *&* 10. Stephan. Gratian. *d. cap.* 57.
à num 3. vbi id nominatim affirmat in Aduocato, &
Doctore, qui vltra conuentum honorarium expen-
ſas victus, quando itinerantur, ſecundùm qualita-
tem perſonæ pro equo, & famulo habent.

SVMMARIVM.

1 *Liberum ſe aſſerens, ſeruum fuiſſe fatetur, niſi ma-*
numiſſionem ſimul probet, & num. 2.
3 *Exceptio contra teſtem, eiúſque probatio, reſerua-*
tur poſt atteſtationum publicationem, & interim
teſtis admittitur. niſi accipiens dicat vitium te-
ſtis eſſe publicum. num. 4. *vel quòd teſtis ſit inimi-*
cus capitalis, aut ſeruus, & teſtis dicat ſe eſſe libe-
rum. num. 5.
6 *Inimicus à teſtimonio repellitur.*
7 *Inimicitia capitalis ex lite & accuſatione crimina-*
li oritur. contrahitur ſi moueatur quæſtio ſtatus.
num. 8. *vel ſuper omnibus bonis, aut maiori parte*
eorum. num. 9.
10 *Monachi an poſſint eſſe teſtes.*

AVTH. Si teſtis.

Liberum ſe per confeſſionem aſſerens, ſeruum ſe 1
fuiſſe fatetur, niſi manumiſſionem ſimul pro-
bet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1.
ſupr. hoc tit.

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit *l.* 2
Hiſp. 12. *tit.* 16. *part.* 3. *vbi gloſſ.* 1.

Vt ſi is habita diſputatione, &c.] Notatur ad hoc 3
quòd exceptio contra teſtem oppoſita, eiúſque pro-
batio reſeruatur poſt publicatas atteſtationes, & in-
terim teſtis admittitur, vel per Lanftanc. de Oriano
in tract. de teſtib. num. 67. *verſ. pro declaratione præ-*
miſſarum, Maſcard. *de probat. concl.* 694. *à princip.*
vbi *num.* 7. limitat, niſi excipiens dicat vitium teſtis 4
publicum eſſe, quia debet fieri reſeruatio.

Si verò libertinum, &c.] Notatur ad hoc quòd 5
quando opponitur quòd teſtis ſit inimicus capita-
lis, vel quòd ſit ſeruus, & teſtis dicat ſe eſſe liberum,
tunc talis exceptio non debet poſt publicationem
reſeruari, non enim debet audiri antequam de cri-
mine iudicetur, vt per Lanftanc. *d. num.* 67. Maſcard.
d. concl. 694. *num.* 6.

Si verò dicatur odioſus ex lite criminis, &c.] Nota- 6
tur ad hoc quòd inimicus à teſtimonio repellitur,
vt per Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 3. *tit.* 56. §. 7. Nell. *in*
tract. de teſtib. num. 3. *in princip.* Nep. de Monte
Albano *num.* 34. Crot. *part.* 3. *num.* 79. Campeg.
reg. 23. *in princip.* Antòn. Gom. *tom.* 3. *var. cap.* 2.
num. 14. Clar. § *fin. quæſt.* 24. *verſ. item quæro*, Viui.
tom. 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 10. *num.* 137. *pag* 527.
Menoch. *de arbitr. caſu* 110. *à princip.* Rebuff. *de*
reprob. teſtium num. 238. Maſcard. *de probat. concl.* 899.
num. 1. Surd. *conſil.* 371. *num.* 15. Morl. *in emporio*
iuris ciuilis part. 1. *tit.* 11. *in præl. num.* 42. Cardoſ. *in*
praxi iudicum, verbo inimicitia num. 5. *& verbo teſtis*
num. 14. Paulin. Betti Lucenſ. *in praxi crimin. Re-*
gul. tit. 11. *cap.* 11. *num.* 4. Amat. Roderic. *de modo*
& forma videndi, ſeu examin. proceſſum, cap. 7. *num.* 52.
latè Fatin. *dict. tom.* 2. *de teſtib. quæſt.* 53. *num.* 3.
cum multis ſeqq. vbi multipliciter ampliat, & li-
mitat.

Ex lite criminis inter eos mota, &c.] Notatur ad 7
hoc quòd ex lite, & accuſatione criminali oritur
inimicitia capitalis, vt per Ordin. Reg. Luſit. *d.* §. 7.
ibi, *ou tem feito crime*, Menoch. *de præſumpt. lib.* 1 *præſ.*
43. *num.* 4. Maſcard. *de probat. concl.* 898. *num.* 1. *&*
concl. 899. Decian. *in tract. crimin. lib.* 3. *cap.* 25.
num. 43. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt.*
quæſt. 7. *num.* 21. Sephan. Gratian. *Marchiæ deciſ.* 133.
num. 21. latè Fatin. *in praxi crimin. part.* 1. *quæſt.* 49.
num. 24. *cum ſeqq.*

Item contrahitur Inimicitia capitalis ſi moueatur 8
quæſtio ſtatus, de quo vide Hippol. *conſ.* 3. *num.* 11.
Burg. de Paz *conſ.* 22. *num.* 11. Maſcard. *concl.* 898.
num. 6. Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſ.* 42. *num.* 2.
Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *quæſt.* 15. *art.* 3.
verſ. 7. Fatin. *d. quæſt.* 49. *num.* 23. Vel ſuper omni- 9
bus bonis, aut maiori parte eorum, Viui. *tom.* 1.
com

Digitized by Google

commun. opin. lib. 4. tit. 10. num. 137. verſ. & ſic ſecundùm omnes, pag. 528. Menoch. *de arbitr. caſu 138. n. 11. & de præſumpt. d. lib. 5. præſ. 42. num. 5.* Maſcard. *concluſ. 898 num. 7.* Tiber. Decian. *d. lib. 3. cap. 25. num. 46. cum ſeqq.* Cald. Pareira *d. quæſt. 7. num. 22.* Farin. *d. quæſt. 49. à princip.*

10 In gloſſ. *Impleatur.* ibi, *item quid de Monachis, & conuerſis,* &c. Monachi an poſſint eſſe teſtes? vide Vigel. *ad §. teſtes num. 11. Inſtit. de teſtam. ordin.* Soar. *in theſauro receptar. ſentent. verbo teſtes num. 116.* Anton. Gom. *l. 3. Tauri n. 27.* Maſcard. *de prob. concl. 261. num. 3.* Bened. Pinel. *ſelect. iuris interpret. lib. 1. cap. 20. num. 8. in med.* Farin. *d. tom. 2. de teſtib. quæſt. 61. n. 124. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Libertus contra patronum teſtimonium ferre nequit, & num. 2.*

3 *Legi prohibitoriæ non poſſe renuntiari.*

L. Libertinorum. XI.

Iidem AA. *Georgiæ.*

1 Libertus contra patronum teſtimonium ferre non poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 10. tit. 16. part. 3. vbi gloſſ. 2. & l. 2. tit. 9. part. 7. vbi gloſſ. 1.* Conan. *commentar. iuris ciuilis lib. 2. cap. 7. num. 3.* Nau. *in man. cap. 25. num. 48.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 25. pag. 200.* Stephan. Aufrer. *de reprobat. teſtium num. 64. verſ. Libertus,* Nep. de Monte Alban. *de teſtib. num. 74.* Maſcard. *de probat. concl. 1358.* aliàs 1364. *num. 43.*

3 In gloſſ. *Libertinorum.* ibi, *item intellige etiam,* &c. Notatur ad hoc quòd legi probatoriæ non poteſt renuntiari, vt per Tiraq. *de iure primog. quæſt. 24. num. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Teſtis referat teſtimonium omni fori præſcriptione ceſſante.*

2 *Teſtis periurus delinquens in depoſitione ſortitur forum ibi, vbi depoſuit, & n. 3. intellige vt num. 4.*

5 *Delegatus an poſſit punire teſtem coram ſe confeſſum, vel conuictum de aliquo crimine.*

6 *Teſtes ſeparatim ab alijs teſtibus ſinguli interrogandi.*

7 *Clericus teſtis productus coram laico, ſi falſum dicat, puniri poteſt à laico. contrà, num. 8. minori pœna punitus iterum puniri poteſt. num. 9.*

L. Nullum penitus. XII.

Imp. ZENO A. *Arcadio P. P.*

1 Teſtis debet referre teſtimonium omni fori
2 præſcriptione ceſſante. Teſtis periurus delinquens in depoſitione ſortitur forum ibi vbi depoſuit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem quoad ſecundam eius partem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 43. tit. 16. part. 3.* vbi gloſſ. *in ſumm. 1. 2. & 3. l. 28. tit. 1. part. 7.* vbi *gloſſ. 3. & 4.* Anton. Gom. *var. tom. 3. cap. 1. num. 48. in fine, & num. 49. verſ. quartò procedit,* Vanti. *de nullit. tit. ex defectu iuriſdict. ordin. num. 49.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæſt. 91. num. 2. cum ſeqq.* vbi *num. 4.* intelligit hunc text. in iudice ordinario, 4 Marant. *de ordine iudic. part. 6. actu 12. à princip.* Vincent. de Franchis *part. 1. deciſ. 147. à num. 1.* Ann. Modern. *in ſuo conſ. 107. num. 3. & 4.* Camill. Borrell. *conſ. 78. num. 25.* Alphan. *collect. 991.* Mich. Craſſ. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 10. num. 15. pag. 513.* vbi dicit quòd ordinarius poteſt punire teſtem, qui in eius teſtimonio ferendo crimen commiſit, Cou. *pract. cap. 18. num. 8.* vbi quòd is iudex, qui nullam in teſtem iuriſdictionem alioquin habet, adhuc in teſtem falſum punitione vti poterit, Roland. *conſ. 12. num. 1. & 2. lib. 2.* vbi pariter dicit quòd teſtis falſarius ratione falſæ depoſitionis efficitur de foro illius iudicis, coram quo falſam depoſuit, Fachinæ. *controuerſ. lib. 9. cap. 28. & ſeq.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 25. pag. 203.* Gutier. *practic. lib. 1. quæſt. 24. num. 2.* vbi dicit hunc text. loqui in teſtibus laicis falſum deponentibus, qui tamen habebant priuilegium, vel præſcriptionem fori, Marta *de iuriſdict. part. 4. caſu 128. num. 3. cum ſeqq.* Ceuall. *commun. contra communes tom. 4. quæſt. 897. num. 958.* Anguian. *de legib. lib. 3. controu. 29. num. 47.* latè Farin. *in praxi crimin. tom. 2. tit. oppoſit. contra dicta teſtium quæſt. 67. à num. 26.*

Vtrùm delegatus poſſit punire teſtem coram ſe 5 confeſſum, vel conuictum de aliquo crimine? quæſtio eſt dubia, in qua Menoch. *d. quæſt. 91. num. 4. cum ſeqq.* exiſtimauit ab eo teſtem falſum puniri non poſſe; ſed id ſine dubio procedit in delegato inferioris, qui nullo modo nec ordinaria, nec extraordinaria punire poteſt teſtem coram ipſo falſum deponentem: ſecus autem in delegato Principis, qui quòd poſſit punire pœna extraordinaria, ſcripſerunt Roland. *d. conſ. 12. num. 9. & ſeq. lib. 2.* Cou. *dict. cap. 18. num. 8. verſ. quamobrem,* Mich. Graſſ. *citato loco,* Surd. *conſ. 42. num. 18. in fine,* Clar. *in pract. §. fin. quæſt. 39. verſ. ſed quæro numquid, in fine,* Farin. *d. quæſt. 67. à num. 51.* vbi *num. 44.* ſecus reſoluit in arbitrio, coram quo ſi teſtis falſum depoſuerit, nullo pacto, nec etiam pœna extraordinaria poteſt ab ipſo puniri, niſi ſint arbitri ex neceſſitate iuris, aut ſtatutorum electi.

Ad iudicantis intrare ſecretum, &c.] Notatur ad 6 hoc quòd ſeparatim ab aliis teſtibus ſinguli teſtes ſint interrogandi, vt per Donell. *d. lib. 25. pag. 203.* Soar. de Paz *in pract. tom. 1. p. 1. temp. 8. num. 108.*

In gloſſ. *præſcriptionem 1.* ibi, *quia ſit Clericus.* 7 Notatur ad hoc quòd ſi Clericus teſtis productus coram laico, dicat falſum teſtimonium, poteſt puniri à laico, vt per Guilelm. Bened. *in cap. Raynutius, verbo vxorem nomine Adelaſiam, deciſ. 2. num. 146.* Surd. *conſ. 396. num. 1.* Contrarium tamen, immo 8 Clericum, qui in ferendo teſtimonio coram ſeculari iudice deliquit, non poſſe ab ipſo, ſed à ſuo tantùm iudice eccleſiaſtico puniri, reſoluunt Afflict. *deciſ. 230.* Capyc. *deciſ. 5. num. 13.* Marant. *de ordine iudic. part. 6. tit. de inquiſit. num. 150. & actu 12. à num. 1.* Bernard. *in pract. cap. 93. num. 2.* vbi Salzed. *in addit. lit. C.* Cou. *pract. cap. 18. num. 8. & in cap. quamuis pactum, part. 1. §. 7. num. 6.* Roland. *conſ. 12. num. 51. lib. 2.* Vincent. de Franchis *deciſ. 545. num. 6.* Gutier. *pract. lib. 1. quæſt. 24. à princip.* Fachinæ. *controuerſ. lib. 9. cap. 27. verſ. tertia verior,* Farin. *d. quæſt. 67. num. 56. & tom. 1. quæſt. 8. num. 26. in princip.* Matt. *de iuriſdict. part. 4. caſu 128. num. 9.* Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu 1. num. 1147.* Eraſm. à Cochier *de iuriſdict. ordin.*

in

*in exemptos,part.2.quæſt.*35.*num.*1. Ambroſin. *de immun.eccleſ.cap.*18.*num.*21. Bonacin. *de cenſur.in Bulla Cœnæ,diſput.*1.*quæſt.*16.*ſect.*1.*puncto* 5.*num.*11.*& de legib.diſp.*10.*quæſt.*2.*puncto* 1.§.1.*num.*18. Squillante *de priuileg.clericor.cap.*7.*num.*110. Aloyſ.Ricc. *in deciſion. Curiæ Archiepiſc.Neapol.part.*4.*deciſ.*81. Donat.Anton.de Martinis *quotid. reſolut. cap.*50.*per tot.* Ego ipſe *in tract.de iure eccleſ.vniuerſo, part.*1.*cap.*39. §. 2.*num.* 90. vbi *num.* 91. dixi non obſtare textum *in præſenti,*quia non habet locum quando teſtes ſunt omnino exempti ; & ita ſuo iudici ſubiiciuntur pro bono publico, & cæteri iudices omnino ſunt vetiti, & improrogabiles.

9 In gloſſ. *Animaduertendi,fin.* ibi,*ſed an pœna,* &c. Notatur ad hoc quòd vbi quis minori pœna punitus eſt,iterum poteſt puniri,de quo vide Boër. *deciſ.* 289.*num.*4. Menoch.*de arbitr.caſu* 313. Farinac.*dicta quæſt.*67.*num.*40.

SVMMARIVM.

1 *contra perſonam Teſtis excipere non licet quem quis ſemel produxerit, & num.* 2. *ſecus quoad dicta, num.* 7. *niſi producens vltra teſtium inductionem produxerit etiam eorum didicita & teſtificata, num.* 8. *ſola productione perſona approbata cenſetur, etiamſi producens eius teſtimonio non ſit vſus,num.*3.*ſed ſatis eſt quòd vti potuerit,n.*4.

5 *Teſtem in vna cauſa pro me productum non poſſe abs me reprobari, ſi iterum contra me producatur in alia.*

6 *Teſtis per productionem tacitè approbatus in iudicio ſummario.poteſt reprobari in plenario.*

9 *perſonam Teſtis inducti iuxta diſpoſitionem huius textus approbatam cenſeri nedum reſpectu futuri examinis,ſed etiam præteriti.intellige vt n.*10.

11 *Producentem non prohiberi opponere exceptiones ſuperuenientes poſt teſtium inductionem. poſſe opponere de ſubornatione,num.*12.

13 *Teſtes ſi reproducantur ab alio, adhuc contra primum plenè probant, nec per illum improbari poſſunt.*

L. Si quis teſtibus. XIII.

Imp. IVSTINIANVS A. *Mennæ P.P.*

1 CONtra perſonam teſtis, quem quis ſemel produxit,non poteſt ampliùs excipere. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *ad l.*1.*num.*1.*ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſpan* 31.*tit.*16.*part.*3.*vbi gloſſ.*4.*&* 5. Soar. de Paz *in practic. tom.* 1.*part.* 1.*temp.* 9.*num.* 26.*cum ſeqq.* Nell.*de teſtibus, num.*57. Lanfranc.*num.* 51. Campeg.*regul.*292.*& ſeq.in princip.* Grammat.*deciſ.* 34.*num.*11. Boër.*deciſ.*145.*num.*1. Aufrer *de reprobat. teſtium,verbo producens pro me,* Aym. *conſ.*188.*num.*5. Marant.*de ordine iudic. part.*6.*actu* 13.*num.* 10. Burſat. *conſ.*135.*num.*61.*lib.*2.*& conſ.*10.*num.* 23.*verſic. tertio,lib.*1.Roder. Xuar. *alleg.*1 *num.*22.*in fine,* Viui. *tom.*1.*commun. opinion.lib.*4.*tit.*9.*de probat. num.*122.*pag.*502. Soar. *eod tom.*1.*lib* 4.*tit.*10.*num.*253.*& ſeq. pag.*539. Ioſeph. Ludou. *tom.*3.*ſub hoc tit. concluſ.*1. Donell.*comment.iuris ciuilis lib.*25 *pag.*203.Menoch. *de præſumpt. lib.* 5.*præſumpt.* 45.*num.* 3.*& conſ.*31. *num.*25.*& conſ.*21.*num.*14.*& conſ.*60.*num.*17.*& conſ.* 249 *num.*17.Maſcard.*de probat.concl.*1235.aliàs 1241. *à princ.*Seraphin.*de priuileg.iuram. priuil.*10.*num.*33. latè Farin.*in praxi crimin. tom.*2.*tit. de oppoſit. contra perſonas teſtium,quæſt.* 54.*num.* 78.*& quæſt.*62.*n.* 211. *cum multis ſeqq.*

3 *Vſus fuerit,*&c.]Sola productione approbata cenſetur, etiamſi producens teſtimonio non ſit vſus, vt per Alex *conſ.*191.*num.*3.*lib.*7. & Socin.relatos à Menoch.*conſ.*23.*num.*2. Marant.*dicto loco,num.*10.*verſic. & cenſetur approbatus*, Maſcard. *vbi ſuprà num.* 11. Farin.*d. quæſt.*62.*num.*222. Stephan. Gratian.*diſcept. forenſ.tom* 1.*cap.*151.*num.*12.*&* 24.vbi ait quòd ſatis 4 eſt quòd vti potuerit. Soar. de Paz *in pract. tom.* 1. *part.* 1.*temp.*9.*num.*17.

5 *Cùm in alia lite,* &c.] Notatur ad hoc quòd teſtes, quem in vna cauſa pro me produxi, non poſſum reprobare ſi iterum in alia contra me producatur, vt per Crot. *de teſtibus, part.*8.*num.*11. aliàs 362.*verſic. octaua & vltima ſit concluſio*, Lanfranc *poſt num.* 51. Grammat. *dict.deciſ.* 34.*num.*13.*verſ. immo plus dato quòd teſtes,*Hect. Æmil.*in eod. tract. part.* 1.*verbo teſtis approbatus num.* 13. Marant. *d. actu* 13.*poſt num.* 10. Maſcard.*d.concl.*1235.aliàs 1241.*num.*9. Seraphin.*deciſ.*295.*num.* 16. Farinac. *d. quæſt.* 61. *à num.* 216. vbi 6 *num.* 219. tenet quòd teſtis per productionem tacitè approbatus in iudicio ſummario,poteſt reprobari in plenario.

7 *Perſonas eorum,* &c.] Secus quoad dicta, vt per Lanfranc.*poſt num.*51. Paul. Granut. *theorem.* 20.*poſt num* 9. Gramm.*d.deciſ.*34. *ſub num.* 12. *verſ. licèt contra dicta,*Menoch.*conſ.*23.*num.*13.*& conſ.*349.*num.*25. Marant.*vbi ſuprà num.* 12. Soar.de Paz *in pract.tom.*1. *part.*1.*temp.*9.*num.*29.Ludou.Miranda *de ordine iudic. quæſt.*24.*art.*7.Farin.*dicta quæſt.*62.*num.*241. vbi *nume-* 8 *ris ſeqq.* ſecus dicit ſi producens vltra teſtium inductionem, produxit etiam eorum examen didicitum & teſtificatum.

9 Nota quòd cenſetur approbata perſona teſtis inducti iuxta diſpoſitionem huius text. nedum reſpectu futuri examinis, ſed etiam præteriti, adeò quòd contra eum non poſſint dari obiectiones perſonales, quamuis contra illius dicta poſſit opponi; ratio eſt, quia nulla probabilis differentia videtur eſſe inter caſum huius leg. reſpectu futuri examinis, vel præteriti, immo magis cenſendus eſt approbatus teſtis reſpectu præteriti, quàm futuri temporis, quia præterita ſunt magis nota,& futura incerta, & quia iuri de futuro faciliùs renuntiatur. Ita Seraphin. *deciſ.* 295.*à princ.* Stephan. Gratian.*d. cap.* 151 *à num.* 25. vbi *num.* 27. intelligit in expreſſa approbatione,quæ 10 reſultat ex productione, ſecus in tacita proueniente per non oppoſitionem,quia in hac non procedit diſpoſitio huius text.reſpectu facti examinis.

11 *Niſi ei oſtenderit inimicitias,* &c.] Notatur ad hoc quòd producens opponere non prohibetur exceptiones ſuperuenientes poſt teſtium inductionem,vt per Campeg. *reg.*292. *in* 2.*fallent.* Nell.*num.* 57. Marant *vbi ſupr.num.*11. Gramm.*d deciſ.* 34.*ſub num.* 12. *verſ. niſi exceptio de nouo ſuperueniat*, Boër. *deciſ.* 245. *num.*4.*in fine,*Maſcard.*d.concl* 1235.aliàs 1241.*num.*23. Farin.*d q.*62.*n.*140.

12 *Sed & ſi liquidis probationibus,* &c.] Notatur ad hoc quòd producens teſtes poteſt contra illos opponere de ſubornatione, vt per Farinac. *dict. quæſt.* 62. *num.*147.

13 In gloſſ. *Arguere.* ibi, *vnde dic quòd hîc producuntur ab alio,* &c. Notatur ad hoc quòd ſi teſtes reproducantur non ſolùm in diuerſa cauſa, ſed etiam ſi ab alia & diuerſa perſona quàm ab ea, contra quam primo loco fuerant producti, adhuc contra primum producentem plenè probant, nec poſſint per illum improbari,vt per Farin.*d.q.*62.*n.*210.

SVMMARIVM.

1 *Debiti in ſcriptis contracti ſolutio per inſtrumenta, vel quinque teſtes idoneos, probanda, & num. 2. intellige vt num. 3.*

4 *Conſtitutus ad probandum per inſtrumentum, ſi producat quinque teſtes probatæ fidei, admittitur.*

5 *Inſtrumento perdito contractus probari poteſt per teſtes, vel alio modo, etiam quando contractus fuit celebratus in ſcriptis, dummodo teſtes ſint idonei.*

6 *Viles & infames qui à teſtimonio repellantur, remiſſiuè.*

7 *Teſtes tenorem inſtrumenti & ſubſtantialia illius ferant.*

8 *Teſtes duo ſufficiunt, ſi de teſtamento amiſſo, eiúſque tenore agatur.*

L. Teſtium facilitatem. XIV.

Idem A. Mennæ P.P.

1 DEbiti in ſcriptis contracti ſolutio per inſtrumenta probanda eſt, vel quinque teſtes idoneos, qui deponant quomodo fuerunt præſentes ſolutioni. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.32. tit. 16. p.3. vbi gloſſ.2. in princ.* Tiraq. *de retract. lign. §.1. gloſſ.14. num.57.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.25. pag.206.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.7. num.8.* vbi de intellectu, Maſcard. *de probat. concluſ.1318.* aliàs 1325. *n.7.* vbi dicit quòd quoties actum eſt inter partes, & conuentum vt actus in ſcriptis celebretur, adeò quòd ſiue ſcriptura partes non contraxiſſent, tunc neceſſariò requiritur ſcriptura ad probandam ſolutionem, cùm eo vinculo, quo quid introductum
3 eſt, eodem debeat diſſolui, & *n.14.* intelligit quando ſcriptura requiritur ex partium voluntate, & conuentione, non autem ex legis diſpoſitione, Auendan *ad l.41. Tauri gloſſ.4. in princ. & num.29.* Parlad. *lib.2. rerum quotid. cap. fin. p.5. §.11. n.32.* Cald. Pereira *de poteſtate eligendi, cap.7. num 15.*

4 *Niſi quinque teſtes,* &c.] Ergo conſtrictus ad probandum per inſtrumentum ſi producat quinque teſtes probatæ & ſpectatæ fidei, admittitur, de quo Campeg. *de teſtib. reg.371.* Nell. *n.84.* Nep. de Monte Albano *num.19 & 46.* Iaſ. *in l.2. num.134. C. de iure emphyt.* Gregor. Lopez *l.32. verbo carta de eſcriuano, tit.6. part.3.* Auandan. *d. l.41. Tauri gloſſ.4. num.26.* Parlador. *d. loco,* Gam. *Luſit. deciſ.372. per tot.* vbi aduertit quòd licèt ab aliquibus induci ſoleret hic text. vt generaliter tantundem valeat depoſitio quinque teſtium, quantum ſcriptura, magis tamen ait communiter practicari in ſuo caſu ſpeciali, videlicet quando contractus, qui aliàs per teſtes probari poteſt, conficitur in ſcriptis, quia tunc ſolutio pecuniæ debitæ per dictum contractum non probatur, niſi per aliam ſcripturam, aut quinque teſtes omni exceptione maiores, Maſcard. *de probat. concl. 346. num.23.* poſt Afflict. *deciſ.105. n.4.* & Duen. *regul.119. fallen. 6.* tenet per hunc textum, quòd quando confeſſio tenderet ad reſciſſionem inſtrumenti in ſcriptis celebrati, talis confeſſio parte præſente facta non inducit plenam probationem contra illud inſtrumentum, niſi per quinque teſtes rogatos probetur, idem Maſcard. *concluſ.461.* aliàs 462. *num.4. & concluſ.1236.* aliàs 1241. *num.21.* vbi quòd prohibita probatione niſi per inſtrumentum, admittitur tamen probatio per quinque teſtes, & *dict. concluſ. 1324. num.13.* vbi dicit quòd in illis caſibus, in quibus requiritur ſcriptura, probatio fieri poteſt per quinque teſtes probatæ & ſpectatæ fidei.

5 Notatur ad hoc quòd deperdito inſtrumento probari poteſt contractus per teſtes, vel alias probationes, etiam quando contractus fuit in ſcriptis celebratus, dummodo teſtes ſint viri boni, idonei, valde periti: inſtrumenti defectus, & litteras Notarij cognoſcentes, de quo Ordin. Reg. Luſitan. *lib.3. tit.60. §.6.* Felin. *in cap. ſicut, ſub num. 5. cum ſeqq. de ſentent. & re iudic.* Petr. Foler. *in practic. conſ. verbo tenoris, & continentia, num.15.* Caualcan. Fiuizan. *deciſ.38. ſub n.14. part.1.* Azeued. *l.1. n.7. cum ſeqq. tit.7. lib.5. noua Recopil.* Maſcard. *concl.909. num.6.* Surd. *deciſ.227. num.4. & conſ.144. num.15.* Bonacoſ. *tom.1. commun. opin lib.4. tit.11. n.206. pag.580.* Auendan. *d. l.41. Tauri gloſſ. 4. num. 41.* Menoch. *de præſumpt. lib. 1. præſumpt.66.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. lib.11. quæſt.14. num.44. cum ſeqq.* Thoc. *in compend. deciſ. Regni Neapol. in verbo probatio ſcripturæ deperdita,* Camill. Borrel. *in ſumm. deciſ. tom.2. tit.5. à num.28.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.168. num.14. cum ſeqq.* Farinac. *fragment. crim. part.2. lit. A. num 222.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.2. tit. de fide inſtrum. reſol.4. n.1. verſ. ſecunda,* Carduſ. *in praxi iudic. & Aduocat. verbo inſtrumentum, num.44.*

6 *Idonei, & ſummæ, atque integræ opinionis,* &c.] Plures, qui ex vilitate perſonæ à teſtimonio repelluntur, adduxi *in collectan. ad cap. 2. hoc tit. in Decretalibus.*

7 *Vt ſcientes omnes,* &c.] Ergo tenentur referre tenorem inſtrumenti, & omnia ſubſtantialia illius, vt per Cardoſ. & Alexand. Trentacin. *locis* proximè *citatis.*

8 In gloſſ. *Per teſtes.* ibi, *ſcilicet duos.* Notatur ad hoc quòd etiam in actibus, ad quorum probationem ſeptem, vel quinque teſtes requiruntur, veluti in teſtamentis, & codicillis, ſufficiunt duo teſtes, ſi agatur de probando teſtamento amiſſo, eiúſque tenore, de quo Bald. *in præſenti num. 3. verſ. vltimo,* Hippol. *in rubr. de probat. num. 334.* Cardin. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib.12. tit. 16. num. 15.* Maſcard. *de probat. concl.909. num.4.* Auendan. *l.41. Tauri gloſſ.4. à num.26.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.7. n.38. verſ. ex prædictis,* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo teſtamentum, num.47.*

SVMMARIVM.

1 *Teſtes in teſtamentis præeunte rogatione adhibendi ſunt, & num. 2. & 4. nedum in teſtamento in ſcriptis, ſed etiam in nuncupatiuo, num. 3. & probandum quòd fuerint rogati, num. 5. etiam in teſtamento militis, num.6. limita in codicillis, teſtamentis ad pias cauſas, & inter liberos, num.7.*

8 *Scholaſtici in aliqua Vniuerſitate an poſſint eſſe teſtes in teſtamento nuncupatiuo.*

9 *in probatione ſolutionis, vel confeſſionis ſolutionis debiti, Teſtes debeant eſſe rogati.*

10 *Teſtes etſi in teſtamento debent rogari, ſufficit tamen eos rogari vel à Notario, vel à teſtatore, vel etiam ab extraneo de conſenſu teſtatoris.*

11 *Teſtes in contractu, aut vltima voluntate, excepto teſtamento, adhibiti, non eſt neceſſe quòd ſint rogati.*

12 *Cen*

12 *Confeſſio extraiudicialis an & quando probet, vel faciat indicium ad torturam, remiſſiuè.*

Avth. Rogati.

1 TEſtes in teſtamentis legitimè præcedente rogatione adhibentnr. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſpan.32.tit.16.part.3.vbi gloſſ.3.* Boët.*deciſ.
34.num.1.* Socin.*reg.420.in princ.* Clar.*in §.teſtamentum, quæſt.58. in princip.* Mich. Craſſ. *in alio ſimili §.
quæſt.58. num.1.* Cardin. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt.lib.2.tit.11.num.1.& 2.* Donell.*comment. iuris ciuilis,lib.25.part.209.* Perez *ad tit.2.lib.5.Ordinam. pag.88.* Maſcard. *de probat. concluſ.1354.* aliàs 1360. *à princ.* Sanchez *de matrim. lib.3. diſput.41.num.7.* Chriſtoph. de Paz *in ſchol. ad leges ſtyli l.64.num.23.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.6. num.23.* latè Farinac. *in praxi crimin. tom.2.tit. de oppoſit. contra perſonas teſtium, quæſt.62. num.132. cum multis ſeqq.* vbi *num.138.* ampliat vt procedat non ſolùm in te-
3 ſtamento in ſcriptis, ſed etiam in nuncupatiuo, & ſine ſcriptis, & *n.140.* ampliat etiam vt in teſtamen-
4 to non ſufficiat teſtes ſimpliciter eſſe vocatos, niſi etiam expreſsè ſint rogati ad intereſſendum vt te-
5 ſtes, & *num.143.* ampliat vt qui dixerit teſtes in teſtamento fuiſſe rogatos, debeat hoc probare, quia à iure teſtium rogitus, cùm ſit extrinſeca qualitas, non
6 præſumitur, & *num.149.* dicit debere etiam in teſtamento militis teſtes eſſe rogatos, & à *n.150.cum ſeqq.*
7 limitat in codicillis, teſtamentis ad pias cauſas, & inter liberos.

8 *Vel tranſeuntes veniant.*] Quærit Chriſtoph. de Paz *vbi ſuprà num.31.* vtrùm in teſtamento nuncupatiuo ſcholaſtici in aliqua Vniuerſitate poſſint eſſe teſtes.

9 *Idem eſt ſi poſt ſolutionem*, &c.] Notatur ad hoe quòd in probatione ſolutionis, vel confeſſionis ſolutionis debiti, quod iam erat in ſcriptis redactum, teſtes debent eſſe rogati, vt per Port. *in §. nihil n.11. verſ.tertius eſt, Inſtit.de teſtament.* Farinac.*d. quæſt.62. num.147.*

10 In gloſſ. *Rogati* 1.ibi, *ab eo, qui introducit eos.* Nota quòd etſi teſtes in teſtamento debeant rogari, ſufficit tamen eos rogari vel à notario, vel à teſtatore, vel etiam ab extraneo de conſenſu teſtatoris, vt per Clar.*§.teſtamentum,quæſt.58.verſ.ſcias tamen,* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.2. tit.11. num.4.* Menchaq.*de ſucceſſ.creat.lib.1.§.13.num.75. cum ſeqq.* Menoch.*de præſumpt lib.4. præſumpt.8. num.13.* Maſeard.*d.concl.1354.num.7.* Farin.*d.q.62.num.154.*

11 In gloſſ. *Vt in teſtamentis.* ibi, *aliàs regulariter*, &c. Notatur ad hoc quòd teſtes in contractu, aut vltima voluntate, excepto teſtamento, adhibiti non requiruntur rogari, vt per Dec.*in cap.1.num.12. de fide inſtrum.* Boët.*deciſ.118.num.3.* Anton.Gom.*l.3. Tauri, num 118.* Menoch.*conſ.45.num.3.*

12 In gloſſ. *Confeſſioni.* ibi, *videtur quòd confeſſio extra iudicium valeat*, &c. De confeſſione extraiudiciali an & quomodo probet, vel faciat indicium ad torturam? vide Marant.*de ordine iudic. part 6. tit. de confeſſione, num 2.cum ſeqq.* Mil. *in repert.in verbo confeſſio extraiudicialis,* Clar.*in pract.§.fin. quæſt.55.* Mencoh.*de arbitr. caſu 331.* Maſcard. *de probat. concluſ.
350.num.1. cum ſeqq.& concl.497. ex num.1.* Gutier. *de iuram.confirm.p.1.cap.54.* latè Farin.*in praxi crim. p.3.q.82.à princ.*

S V M M A R I V M.

1 *Teſtes abſentes cogi poſſe vt redeant, & teſtimonium ferant, & num.2. præſertim quando veritas aliter haberi non poteſt, num.3. ſecus de teſtibus priuilegiatis, num.4. vel abſentibus cauſa Republ. num.5.*

6 *Mulieres an cogi poſſint venire ad iudicium pro teſtimonio ferendo.*

7 *Teſtes per ſcripturam teſtificari nequeunt.*

8 *Teſtes parte citata examinari debent, aliàs non probant.*

9 *ad examinandos Teſtes ſufficit partem rogari, nec eſt neceſſe quòd compareat.*

10 *Monitio iudicis vim habet neceſſitatis.*

11 *Teſtis iuret parte aduerſa præſente. declara, vt num.12.*

13 *vltrò Deponentes ſuſpecti ſunt.*

14 *Teſti qui à domo euocatur ad ferendum teſtimonium, præſtentur ſumptus itineris.*

L. Si quando. XV.

Idem A. Iuliano P. P.

TEſtes abſentes cogi poſſunt vt redeant, & teſti- 1
monium ferant. Colligunt ex Ordin. Doctores eirati *ad l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*

Allegari vulgò ſolet hic text. ad hoc quòd teſtes 2
ad perhibendum veritatis teſtimonium compelli poſſunt, de quo Ordin. Reg. Luſitan. *lib.3. tit.55. §.11. l. Hiſpan.23. vbi gloſſ.2. in princip. & l.35. tit.16. part.3. l.6. tit.6. lib.4. nouæ Recop.* Hippol. *ſing.24.& 81.* Anton. Gom. *tom.3. variar. cap.12. num.24.* Clar. *§.fin. quæſt.24. num.21.* Gail. *lib.1.obſeru.100.* Donell.*comment.iuris ciuilis lib.25.pag.212.* Menoch. *de arbitrar. caſu 487.* Rebuff. *de reprobat. teſtium num.69.* Cachetan. *Pedem deciſ.46.* Soar. de Paz *in pract.tom.1.part.1.temp.8. tum.16.* Surd. *deciſ.190. num.3.* Ludou. Miranda *de ordine iudic. quæſt.24.art.1.concl.3.* latè Farin. *in praxi crimin. tom.2.tit. de oppoſit. contra examen teſtium quæſt.28. per tot.* vbi *num.18.* ampliat multo magis teſtes ad 3
teſtificandum compelli quando veritas aliter haberi
non poteſt. & *n.55.* limitat in teſtibus priuilegiatis, 4
& *n.68.* limitat etiam in abſentibus cauſa Reipubl. 5
per *l.inuiti, la 1.ff. hoc tit.*

An mulieres cogi poſſint venire ad iudicium pro 6
teſtimonio ferendo? vide Marant *de ord.iudic.tit. de citat.art.2.n.35.* Rebuff. *ad leges Galliæ, tit.de inquiſ. art.15.gloſſ.1.n.6.* Cou.*in cap.quamuis pactum, p.2. in initio num.8.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo mulier, num.30.* D.Barboſ. *in l.alia, §.eleganter num.10.ff.ſolut.matrim.*

Præſentiam ſuam teſtibus, &c.] Ergo teſtes per 7
ſcripturam teſtificari non poſſunt, de quo vide Boër. *deciſ.1.n.38.* Conat. *lib.2.var.cap.13.n.5.* Rebuff. *de reprobat. teſtium, n.541. cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. lib.1.in præfat.q.3.à n.1. concl.149.n.26.& concl.410. n.3.* Fr.Emman.*quæſt.regul.tom.2.q.13. art.4.* Farinac. *d.tom.2.q.80.à n.27.*

Poſtquam fuerint admoniti, &c.] Notatur ad hoc 8
quòd teſtes parte citata examinari debent, aliàs non probant, vt per Ordin. Reg. Luſit. *lib.3.tit.1. §.13.& tit.62.§.1.* Albert. de Malet. *de teſtib. cap.7. num.1.* Crot. *de teſtib. num.245.& 254.* Lanfranc. *num.13.* Nouell.*reg.215.in princ.* Campeg.*regul.164. in princip.* Hippol.*ſingul.24. in princip.* Roman.*ſingul.369.n.3.* Anton. Gabr. *commun. lib.2. tit. de citat.*

concl. 1. *num.* 105. Octau. Cacher. *conſ.* 64. *num.* 22. Luſitan. Correa *ad lib.* 5. *Ordin. Reg. in princ. num.* 18. Maſcard. *concl.* 683. *& concl.* 1372. Azeued. *l.* 10. *num.* 48. *cum ſeqq. tit.* 17. *lib.* 4. *noua Recop.* Morl. *in emporio iuris ciuilis part.* 1. *tit.* 11. *in pralud. num.* 27. latè Farin. *in praxi crimin. tom.* 2. *tit. de oppoſit. contra dicta teſtium, quaſt.* 72. *à princ.* vbi multipliciter ampliat, & limitat.

9 *Si per executores admoniti*, &c.] Notatur ad hoc quòd ad examinandos teſtes ſufficit partem citari, nec eſt neceſſe quòd compareat, & ideo ea non veniente valet receptio iuramenrorum teſtium, vt per Alb. de Malet. *cap.* 7. *num.* 2. Gail. *lib.* 1. *obſeruat.* 102. *num.* 2. Maſcard. *lib.* 1. *in prafat. q.* 5. *num.* 87. Farin. *d. q.* 72. *num.* 77.

10 *Aduerſarius moneatur à iudice*, &c.] Quæ quidem monitio iudicis habet iſto caſu vim citationis, Alber. *de teſtib. cap.* 7. *num.* 5. Campeg. *reg.* 164. *in* 1. *fallent.* Marant. *de ordine iudic. part.* 6. *memb.* 1. *tit. de citat. n.* 49. Farin. *d. q.* 72. *n.* 76.

11 *Et alterutra parte praſente.*] Noratur ad hoc quòd requiritur vt teſtis iuret parte aduerſa præſente, vt per Campeg. *reg.* 170. *in* 16. *fallent.* Gail. *lib.* 1. *obſeru.* 101. *num.* 2. *verſ. & debent teſtes*, Veſtr. *d. lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 15. Octau. Cacheran. *conſ.* 64 *num.* 24. *lib.* 1. Farin. *d. tom.* 2. *quaſt.* 74. *num.* 42. vbi *num.* 43.
12 declarat vt partis præſentia in iuramento teſtium non præſumatur, niſi expreſsè enuntietur à Notatio, & *num.* 45. dicit quòd ſufficit vel partem eſſe præſentem, vel citatam.

13 *Qua eos introducit*, &c.] Illi enim introducete ſe non poſſunt, cùm vltrò deponentes ſint ſuſpecti, de quo Hippol. *in l. vnius, §. ſeruo, num.* 1 *ff. de quaſt. & conſ.* 12. *num.* 9. *& conſ.* 18. *num.* 30. *&* 31. *& conſ.* 18. *num.* 11. *&* 12. *& conſ.* 29. *num.* 22. *& conſ.* 35. *num.* 17. *& conſ.* 65. *num.* 38. *& conſ.* 113. *num.* 16. Anton. Gom. *tom.* 3. *var. cap.* 12. *num.* 20. *ad fin.* Lanfranc. *de teſtib. n.* 12. *in fine verſ. interdum teſtes*, Crot. *n.* 256. Grauat. *ad Veſtri. in pract. lib.* 2. *cap* 2. *num.* 25. *lit. A.* Tiraq. *de pia cauſa priuileg.* 3. Menoch. *de arbitrar. caſu* 474. *num.* 57. *& de praſumption. lib.* 2. *praſ.* 55. *num.* 2. Perez *ad tit.* 11. *Ordin. lib.* 3. *pag.* 668. Spin. *in ſpeculo teſtam. part.* 12. *rub. n.* 35. Maſcard *de probat. concl.* 1311 *n.* 44. *& concl.* 1354. *num.* 63. *cum ſeq. & concl.* 1368. *num.* 4. latè Farin. *d. tom* 2. *tit. de oppoſit. contra examen teſtium, q.* 80. *n* 1. *cum ſeqq.*

14 *Parti laſa omnem iacturam*, &c.] Notatur ad hoc quòd teſti, qui à domo euocatur ad ferendum teſtimonium, præſtantur ſumptus itineris, vt per D. Barboſ. *in l. eum, qui temere* 79. *in princip. num.* 223. *cum ſeqq. ff. de iudic.*

SVMMARIVM.

1 *Teſtes quandoque ante litem conteſtatam recipi, & publicari atteſtationes parte legitimè citata, taléſque atteſtationes valere ad perpetuam memoriam.*

2 *Teſtes ad aternam memoriam etiam ante litem conteſtatam recipi.*

3 *Pars aduerſa in teſtibus recipiendis ante litis conteſtationem, & ad perpetuam rei memoriam, citanda.*

4 *Teſtes quando examinantur ante litem conteſtatam, & ad perpetuam rei memoriam, citatio debet eſſe perſonalis.*

5 *Pars vbi eſt praſens in receptione iuramentorum teſtium, tunc non eſt opus citatione.*

AVTH. Sed & ſi quis.

TEſtes ante litem conteſtatam quandoque recipiuntur, & publicanrur atteſtationes parte legitimè citata, taléſque atteſtationes ad perpetuam rei memoriam valent. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1 *num.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd teſtes ad æternam & futuram rei memoriam, etiam ante litem conteſtatum recipi poſſunt, vt per *l. Hiſp.* 4. *tit.* 16. *part.* 3. Anton. Capyc. *deciſ.* 123. *num.* 6. *&* 7. Gail. *lib.* 1. *obſeru.* 92. *num.* 2. Polyd. Ripa *de actis in articulo mortis cap.* 38. *num.* 1. *&* 4. Ioan. Bapt. Coſta *de remed. ſubſidiar. remed.* 68. *in princip.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tom.* 2. *tit.* 8. *n.* 2. *cum ſeqq.* 2

Aduerſarius moneatur à iudice, &c.] Notatur ad hoc quòd pars aduerſa citanda eſt in teſtibus recipiendis ante litem conteſtatam, & ad perpetuam rei memoriam, vt per Honded. *conſ.* 101. *num.* 7. *lib.* 1. Rebuff. *ad leges Gallia tom.* 3. *tit. de cauſa benef. poſſeſſ. art.* 2. *gloſſ. vnic. num.* 4. Ioan. Bapt. Coſta *dict. remed.* 68. *num.* 4. *verſ. tertiò debet adhiberi*, Maſcard. *concluſ.* 1366. *num.* 3. Camill. Borrel. *dict. tit.* 8. *num* 6. Farinac *in praxi crimin. tom.* 2. *tit. de oppoſit.* 3
contra dicta teſtium quaſt. 72. *num.* 2. vbi *num.* 3. *cum* 4
ſeqq. dicit quòd quando teſtes examinantur ante litem conteſtatam, & ad perpetuam rei memoriam citatio debet eſſe perſonalis vbi agitur de magno præiudicio, & examinantur teſtes ad effectum publicandi eorum dicta.

Eo praſente, iudex, &c.] Notatur ad hoc quòd quando pars eſſet præſens in receptione iuramentorum teſtium, tunc non eſt citanda, quia præſentia ſupplet citationem, Alber. de Malet. *de teſtib. cap.* 7. *num.* 1. *&* 26. Campeg. *reg.* 164. *in* 3. *& in* 4. *fallent.* Veſtr. *in pract. Romana Curia lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 1. vbi Grauat. *num.* 28. *lit. B.* Anton. Gab. *commun. tit. de citat. concl.* 1. *n.* 366. *cum ſeqq.* Maſcard. *concl.* 628. *num.* 35. Farin. *d. quaſt.* 72. *num.* 75. Soar. de Paz *in pract. tom.* 1. *part.* 1. *temp.* 8. *n.* 54. Fr. Ludou. Miranda *de ordine iudic. q.* 24. *art.* 2. 5

SVMMARIVM.

1 *Atteſtationibus publicatis teſtes in alia inſtantia produci poſſunt, & n.* 3.

2 *perempta Inſtantia cœpta coram arbitris, ſi iterum agitetur cauſa coram Ordinario, teſtes de nouo repeti & examinari debent, ſi viuunt; ſi verò ſunt mortui, faciunt fidem, & plenam probationem in ſecunda inſtantia, & num.* 4.

3 *Teſtis ſi culpa iudicis non fuit ritè examinatus, ſeu omiſſum illum recipi, an parte petente iterum examinari poſſit.*

6 *Teſtes inter alios examinati ſemiplenam faciunt probationem.*

7 *Teſtes mortui examinati ſine partis citatione, & non repetiti, nihil probant, nec indicium faciunt, ſed tantummodo leuem quandam praſumptionem, vel ſuſpicionem, praſertim in criminalibus.*

L. Cùm apud. XVI. & vlt.

Idem eidem.

ATteſtationibus publicatis teſtes in alia inſtãtia iterum produci poſſunt. Item perẽpta inſtantia cœpta coram arbitris, ſi iterum agitetur cauſa coram

ram Ordinario, debent repeti & examinati de nouo teſtes ſi viuunt. Si verò ſunt mortui, faciunt fidem, & plenam probationem in ſecunda noua inſtantia. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem tenent Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 3. *tit.* 82. *in princip.* Marant. *de ordine iudic. p.* 6. *cap. de appellat. num.* 147. *cum ſeqq.* Soar. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 10. *num.* 308. *pag.* 549. Maſcard. *de probat. concl.* 118. Perez *l.* 4. *tit.* 11. *lib.* 3. *Ordin. pag.* 673. Ceuall. *commun. contra commun. quaſt.* 350. *à princip.* Bernard. Græuæ *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.* 128. Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ.* 46 *num.* 6. vbi reſoluit quòd ſi in eadem cauſa allegetur noua circunſtantia, vel qualitas reſpectu loci, temporis, vel perſonæ, articulum nouum, ac nouam probationem facit, Azeued. *l.* 4. *tit.* 9. *lib.* 4. *noua Recop.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.*
2 *cap.* 158. Amat. Roder. *in pract. de modo & forma videndi, ſeu examinan. proceſſum. cap.* 8. *num.* 7. *verſ. nec etiam*, Mendez à Caſtro *in praxi ſeculari Luſitana, lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 12.

4 Eandem concluſ. quoad ſecundam partem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.* 38. *tit.* 16. *p.* 3. *vbi gloſſ.* 2. *&* 3. Rober. *lib.* 4. *ſentent. cap.* 3. Gail. *lib.* 1. *obſeru.* 104. Anton. Gom. *var. tom.* 3. *cap.* 1 *n.* 37. Donel. *comment. iuris ciuilis lib.* 25. *pag.* 219. Ceuall. *d. q.* 350. *num.* 5. Menchaq. *controuerſ. vſufreq. cap.* 34. *num.* 5.

5 *Teſtes iterum adduci*, &c.] Quid ſi culpa iudicis teſtis non fuit ritè examinatus, ſeu omiſſum illum recipi, an poterit ad petitionem partis iterum examinari? vide Socin. *reg.* 498. *verſ. primò fallit*, Tiraq *in l. boues, § hoc ſermone, limit.* 1. *n.* 1. *ff de verb. ſignif.* Pinel. *in l.* 2. *C de reſcind. vend. p.* 3. *cap. fin. num.* 41. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 34. *n.* 15. Claſ. *lib.* 5. *§ fin. q.* 61. *num.* 5. Anton. Gabr. *commun. lib.* 1. *tit. de teſtib. concl.* 2. *num.* 19. Farin. *in praxi crimin. tom.* 2. *q.* 75. *num.* 358. Bernard. Græuæ *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.* 105. *conſid.* 1. *num.* 31. Gutier. *pract. lib.* 1. *quaſt.* 57. *num.* 19. Aluar. Valaſc. *conſ.* 43. *num.* 14. Vincent. de Franchis *tom.* 2. *deciſ.* 371.

6 *In morientium autem perſonas*, &c.] Notatur ad hoc quòd teſtes inter alios examinati ſemiplenam probationem faciunt, vt per *d. l. Hiſp.* 38. & Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 3. *tit.* 62. § 1. Capyc. *deciſ.* 47. Surd. *deciſ.* 103. *per totam*, Maſcard. *de probation. concl.* 33. *num.* 13. Gutier. *practic. lib.* 1. *q.* 58. *& conſ.* 1. *num.* 45. Bernard. Græuæ. *d. lib.* 1. *concl.* 103. *conſid.* 1. *num.* 2. Farin. *conſ.* 55. *num.* 34. vbi addit. *lit. D. & d. tom.* 2. *tit. de oppoſit. contra exam. teſtium quaſt.* 72. *num.* 229.
7 *cum ſeqq.* vbi *num.* 135. reſoluit quòd teſtes mortui examinati ſine partis citatione, & non repetiti, nihil probant, nec etiam faciunt indicium, ſed tantummodo quandam leuem præſumptionem, vel ſuſpicionem, præſertim in criminalibus.

De fide inſtrumentorum, & amiſſione eorum, & de apochis, & antapochis faciendis, & de his quæ ſine ſcriptura fieri poſſunt.

TIT. XXI.

INSTRVMENTVM latè ſumptum ſignificat omnem probationem, quæ iudicem inſtruit: *Barboſ. Collect. in Cod. Tom. II.* propriè ſcripturam quæ rei fidem facit. Amiſſo inſtrumento res non amittitur, modò aliter probari poſſit. *Apocha* eſt rei ſolutæ profeſſio inſtrumento collata. quæ ſi à creditore fiat in gratiam debitoris, vocatur propriè *apocha*: ſi à debitore in gratiam creditoris, *antapocha. l. plures* 19. *infr. hoc tit.* Regulariter actus ſine ſcriptura valet, niſi aut lex ſcripturam requirat, vt in teſtamentis arcanis, in contractu emphyteutico, & in multis aliis cauſis: aut contrahentium conſenſus. *l. contractus* 17. *hoc eod. tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tituli vide Lanfranc. de Oriano *in tract. de inſtrum. fide, & product. tom.* 4. *tract. Doctor. fol.* 29. Anton. de Canario *de inſtrum. execut. tom.* 5. *fol.* 39. Parid. de Puteo *de inſtrum. reaſſumpt. eod tom.* 4. *fol.* 56. Guid. de Suzaria *de inſtrum. garantigiato tom.* 6. *part.* 1. *fol.* 238. Petr. Dominicum de Muſſis *in formulario inſtrum.* Aſini *in pract. cap.* 5. *cum ſeqq.* Vezin. Vini. Bellacomb. & alios *tom.* 3. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 11. *de tabellionib. & fide inſtrum. pag.* 563. *cum ſeqq.* Anton. Gabriel. *tom.* 3. *etiam commun. opinion. lib.* 1. *pag.* 66. Morl. *in emporio iuris ciuilis part.* 1. *tit.* 11. *de fide inſtrumentor.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 2. *ſub eod.* Iacob. Canceri. etiam *var. reſolut. lib.* 1. *tit.* 9. *de inſtrument. editione*, Donell. *commentar. iuris ciuilis lib.* 25. *pag.* 221. *cum ſeqq.* Couar. *practic. cap.* 20. *& ſeq.* Maſcard. *de probat. concl.* 905. *cum ſeqq. & concl.* 1295. Guid. Pancirol. *in theſauro var. lection. lib.* 1. *cap.* 26. vbi de ſignis veterum inſtrumentorum, Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo inſtrumentum*, Petr. Greg. *ſyntag. iuris lib.* 48. *cap.* 4. Stephan. Ranchin. *ad Guid. Pap. deciſ.* 19. Camill. Bortel. *in ſum. deciſ. tom.* 2. *tit.* 18. *de fide inſtrument. & tit.* 19. *de inſtrumentorum liquidatione & exequutione, & tit.* 23. *de apocha*, Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.* 1. *tit.* 217. *de fide inſtrument. in genere de forma, & ſolemnitatibus eorum, & tit.* 220. *de fide & effectu inſtrumentorum in iudicio productorum, & tit.* 221. *de fide inſtrum. quibus teſtis, vel teſtes contradicunt, & tit.* 225. *de fide inſtrumentorum & aliarum ſcripturarum in antiquis, l. Hiſp.* 1. *cum ſeqq. tit.* 18. *part.* 3. Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 3. *tit.* 60.

SVMMARIVM.

1 *Debito per creditorem probato debitor ad ſolutionem per iudicem compelli debet.*

2 *Inſtrumenti amiſſio non præiudicat vbi alia extent probationes.*

3 *Solutio debiti, quod in ſcriptis redactum, vbi caſu fortuito amiſſa, duo copulatiuè probanda ſunt, caſus ſcilicet amiſſionis, ac debiti ſolutio.*

L. Debitores. I.

Imp. ANTON. A. *Septimiæ Martiæ.*

DEbito per creditorem probato iudex debitorem ad ſolutionem compellere debet. Item 1
2 aliis probationibus extantibus inſtrumenti amiſſio non præiudicat. Colligunt ex Ordin. Bart. Cyn. Salicet. Fulg. Angel. Bald. Caſtr. Sichard. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 17. *verſo*, Donell. Cuiac. Petr. Gilchen *tom.* 2. *pag.* 225. Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Nec oberit tibi amiſſio, &c.] Nota quòd quando 3
ſolutio debiti, quod erat in ſcriptis redactum, caſu fortuito amiſſa ſit, tunc duo copulatiuè probanda ſunt; vnum, caſus peremptionis, ſiue amiſſionis

ſcripturæ; alterum verò debiti ſolutio, & hæc duo probantur duobus teſtibus, vt per Camill. Burrel. *in ſum. deciſ. tom. 2. tit. 5. num. 34.* declarando cum ipſo *ibidem num. 86. & 87.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia ob falſum inſtrumentum contra vnum lata, non obeſt conſorti.*
2 *Fuga indicium facit ſolummodo contra ipſum fugientem, & non contra alios eiuſdem delicti ſocios.*
3 *Vocatus ad iudicium non videtur ratificare cauſam, etiamſi aliunde adſit.*
4 *Inſtrumento falſo vtens pari pœna afficitur ac ille qui fecit. intellige vt num. 5.*
6 *de Vtentibus falſis litteris Papæ, vel alterius Principis, remiſſiuè.*

L. Si vteris. II.

Imp. ALEXANDER A. *Mabiliano.*

1 SEntentia ob falſum inſtrumentum lata contra vnum, non obeſt conſorti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup hoc tit.*

2 Notat hunc text. Boët. *deciſ. 215. num. 25.* ad
hoc quòd fuga ſolum facit indicium contra ipſum
fugientem, & non contra alios in eodem delicto ſocios.
& Tiraq. *in retract. Res inter alios acta, in princ.*
3 *num. 4.* vbi per hunc text. dicit quòd is, qui non
fuit vocatus ad iudicium, non videtur ratificare cauſam,
etiamſi aliunde adſit.

4 *Eiuſdem criminis te reum facere*, &c.] Notatur
ad hoc quòd ille, qui vtitur inſtrumento falſo, punitur
ſicut ille, qui fecit, vt per Anton. Gom. *l. vlt.*
Tauri num. 5. Hippol. *conſ. 24. num. 19. & conſ. 81.*
5 *num. 28.* Azeued. *conſ. 40. num. 61.* vbi quòd vtens
inſtrumento falſo punitur ſi cum effectu eo vtatur
6 & ſciens falſum eſſe. De vtentibus falſis litteris Papæ,
vel alterius Principis, latè Farin. *in praxi crimin.*
tit. de falſit. & ſimulat. quæſt. 150. à princip.

SVMMARIVM.

1 *Renuntians vti inſtrumento ſuſpecto, videtur fateri inſtrumentum eſſe falſum, nec iterum ad productionem admittitur, & num. 2.*
3 *expreſſè Renuntians appellationi, videtur fateri ſe malam cauſam habere.*
4 *Renuntians inſtrumento, non per hoc videtur renuntiare debito, ſed tantùm probationi ipſius inſtrumenti, & cur, num. 5. contra num. 6.*

L. Si aduerſarius. III.

Idem A. Æliano.

1 REnuntians vti inſtrumento ſuſpecto, videtur fateri inſtrumentum eſſe falſum, nec iterum ad productionem admittitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
l. Hiſp. 116. tit. 18. part. 3. vbi gloſſ. 1. & 2. Donell.
comment. iuris ciuilis lib. 25. pag. 225. Cott. *in*
memorabil. verbo inſtrumento, vel teſtibus, Tiraq. *de*
3 *iure mariti gloſſ. 7. num. 70.* vbi quòd expreſſè renuntians
appellationi videtur fateri ſe malam cauſam habere.

Etiam profeſſione eius conſtitit, &c.] Notatur ad 4
hoc quòd ſi quis renuntiat inſtrumento, non per
hoc videtur renuntiare debito, ſed tantùm probationi
ipſius inſtrumenti, vt per Roder. Xuar. *in rep.*
l. poſt rem, ſuper leg. Regni limit. 6. num. 4. in fine,
Tiraq. *de retract. lig. §. 2. gloſſ. 1. num. 2.* vbi quòd
qui renuntiat inſtrumento, non intelligitur renuntiare
contractui in eo contento, ſed tantùm probationi
ipſius inſtrumenti, Decian. *conſ. 169. col. 2. ante*
med. vbi aſſignat rationem, quia ſatis eſt quòd re- 5
nuntiatio in aliquo poſſit verificari, licèt non verificetur
in omnibus, Maſcard. *de probat. concl. 1263.* aliàs
1269. n. 9. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 1. q. 18.*
num. 22. & lib. 8. q. 1. n. 18. & 25. Surd. *deciſ. 277. n. 4.*
Contrarium tamen defendit Ferdin. à Mendoça 6
diſput. iuris ciuilis lib. 2. cap. 2. num. 5. vbi poſt aliquas
reſponſiones ad hunc text. dicit ſe illud nouè
interpretari, colligens ea ratione ex ſola illius inſtrumenti,
& ſuę probationis remiſſione aliis renuntiaſſe
præſumptum non fuiſſe, & ſic nec inductam
liberationem, quia actor, qui renuntiauit, id non liberè
fecit, ſed coactè, id eſt, non ex animi liberalitate,
ſed ex timore fecit, arguebatur enim inſtrumentum
de falſo, vt patet ex illis verbis, ibi, *cùm fides inſtrumenti, quod proferebat, in dubium reuocaretur*, cuius
comprobationem timens creditor ne puniretur de
falſo, illo ſe non vſurum eſt profeſſus. nam ſi videret
bonum & legitimum eſſe inſtrumentum, nec timeret
falſitatis pœnam, illi non renuntiaſſet, &c.

SVMMARIVM.

1 *Debitor fiſci ſi amiſit inſtrumentum ſolutionis, procurator Cæſaris librum rationum edere tenetur, & num. 2.*
3 *Libri fiſcalium probant.*

L. Illatæ. IV.

Imp. GORD. A. *Martiano.*

SI debitor fiſci amiſit inſtrumentum ſolutionis, 1
procurator Cæſaris librum rationum edere tenetur.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 25. pag. 227.* Maſcard.
de probat. concl. 973. aliàs *976. num. 46.* vbi quòd libri 3
fiſcalium probant.

SVMMARIVM.

1 *Amiſſionem inſtrumenti caſu contingentem allegans probare tenetur.*
2 *Amiſſio inſtrumenti, & illius tenor, an & quando probetur per teſtes. & quot, quales, & quando dicti teſtes deponant, vt inſtrumenti amiſſionem, & illius tenorem plenè concludant, remiſſiuè, num. 3.*
4 *Teſtibus deponentibus inſtrumentum deperditum plena fides adhibita.*
5 *Tenor ſcripturæ probandus.*
6 *Ex plurium teſtium dictis ſimul iunctis perfecta probatio.*
7 τὸ Vel *nonnunquam pro* ſaltem *ponitur.*

L. Sicut

L. Sicut iniquum. V.

Idem A. Priſco & Marco militibus.

1 AMiſſionem inſtrumenti caſu cootingentem allegans probare tenetur. Colliguut ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Amiſſio inſtrumenti,& illius tenor,an,& quando
3 probetur per teſtes; quot, & quales, & quando dicti teſtes deponere debeant, vt inſtrumenti amiſſionem, & illius tenorem plenè concludant, & generaliter de tota materia probationis inſtrumentorum, & illius tenore, vide Hippol. *ſing.* 156. *& in rub. C. de probat. num.* 333. *cum ſeqq.* Hect. Æmil. *in tract. de teſtibus, in verbo teſtis amiſſionem, à num.* 1. Maſcard. *de probat. concl.* 908. *& ſeq.* Seraphio. *de priuileg. iuram. priuil.* 37. Surd. *conſ.* 109. *num.* 8. *cum ſeqq.* Camill. Borrel. *in ſum deciſ. tom. 2. tit.* 18. *n.* 303. *cum ſeqq.* Mancin. *in tract. de iuram. part. 4. effectu* 121. *à princ.* Farin. *fragm. crimin. part. 1. lit. A. num.* 207. *cum multis ſeqq.* Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib. 2. ſub hoc tit. reſol.* 6.

4 *Vi ignis conſumptis*, &c.] Notatur ad hoc qoòd teſtibus deponentibus inſtrumentum deperditum, plena fides adhibenda eſt, probatis ſiniſtris caſibus, puta excidij vrbis, vel incendij, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 245 *n.* 2.

5 In gloſſ. *Facile.* ibi, *& ipſi audierunt legi*, &c. & ita requiritur quòd probetur ſcripturæ tenor, de quo Hippol. *in rub. de probat. num.* 39. *& num.* 333. *cum ſeqq.* Auendan. *l.* 41. *Tauri gloſ.* 4. *num.* 17. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 7. à num.* 38. Maſcard. *de probat. concl.*
6 209. *à num.* 9. & ſufficit qoòd ex pluribus teſtibus alij de vna deponant qualitate, alij de altera, itaut ex omnium dictis ſimul iunctis perficiatur probatio, Molin. *de primog. lib. 2. cap. 6. à num.* 34. Azeued. *l. 1. n. 12. tit. 7. lib. 5. noua Recop.*

7 In gloſſ. *Vel.* ibi, *pro ſaltem.* Notatur ad hoc quòd dictio, *vel*, nonounquam ponitur pro, *ſaltem*, vt per Mandoſ. *in gloſ. facult. §. & taxam. in verbo, vel, fol.* 311. *col.* 1. Cened. *ſing.* 29. *num.* 5. Metipſum *de dictionib. vſufreq dict.* 415. *n.* 7.

L. Statum tuum. VI.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Lucido.*

1 MAnumiſſionis inſtrumento amiſſo, manumiſſio adhuc per teſtes probari poteſt. Colliguut ex Ordio. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup hoc tit.*

2 Hanc eandem conclaſionem ex hoc text. deſumunt Donell. *comment iuris ciuilis lib.* 25. *pag.* 229. Iacob. Ræuard. *lib. 1. de auctoritate prudentum c.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Militià perfunctus, perdito probationis inſtrumento ad teſtium allegationem & probationem ſe conferre poteſt, & n.* 2.

3 *Poſſeſſio, vel quaſi, non releuat poſſeſſorem ab onere probandi exemptionem, vel priuilegium. Vide num.* 5.

4 *Doctoratus quomòdo probari poſſit.*

6 *Miles ſolemnibus ſtipendiis honeſtè ſolutus, ſi inſtrumenta ſuper huiuſmodi re facta amiſerit, veteranorum priuilegium vſurpare poteſt.*

L. Si ſolemnibus. VII.

Iidem AA. & CC. Zinimæ.

MIlitia perfunctus perdito probationis inſtrumento ad teſtium allegationem & probationem per teſtes ſe conferre poteſt. Colliguot ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Donell. *comment iuris ciuilis lib.* 25. *pag.* 229. Veget. *lib. 2. de re militari cap.* 5. Cuiac. *ad l.* 11. *C. de profeſſorib. & medic.* 2

Notatur ad hoc quòd poſſeſſio, vel quaſi non releuat poſſeſſorem ab onere probandi exemptionem, vel priuilegium, ſecundùm Cyn. *hic*, quem refert Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat inter virum, & vxor. notab. 1. §. ſed eſt pulchra dubitatio, num.* 44. *pag.* 435. 3

Notatur etiam ad hoc quòd Doctoratus probari poteſt, ne dum per inſtrumenta publica exhibendo priuilegium, verùm etiam per teſtes, qui actui interfuerunt, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 528. *à princip.* 4

In gloſ. *ſi aliis.* ibi, *cùm non ſit in quaſi poſſeſſione priuilegiorum*, &c. Notatur ad hoc quòd adeò præſumitur pro eo, qui eſt in quaſi poſſeſſione alicuius qualitatis, vt releuetur ab onere probandi, transferatúrque id onus in aduerſarium, vt per Tiraqu. *de iure primog. qu. 17. opin. 11. num.* 21. vbi ait cum Paulo de Caſtro hanc gloſ. procedere etiam in priuilegiis & ſimilibus, Maſcard. *de probat. concl.* 1194. aliàs 5
1200. *num.* 26. vbi ait cum eodem Paulo de Caſtro 6
militem ſolemnibus ſtipendiis honeſtè ſolutum, qui ſuper huiuſmodi re inſtrumenta facta amiſerit, veteranorum priuilegia vſurpare poſſe, etiamſi aliter miſſionem honeſtam non probet, cùm eſt in quaſi poſſeſſione illorum priuilegiorum.

L. Si conſtiterit. VIII.

Iidem AA. & CC. Alexandro.

FActum fructuarij non præiudicat proprietario in domioij probatione. Colliguot ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* 1

L. Inſtrumentis. IX.

Iidem AA. & CC. Ariſteneto.

DIuiſio etiam abſque inſtrumento valet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentorum amiſſio nil operatur in his, quæ ſine inſtrumento ſubſiſtunt.*

2 *Venditio ſine ſcriptura valida.*

3 *in Emptione & venditione ſicut in alio quolibet contractu, ſcriptura non requiritur.*

4 *Emptio & venditio ſolo conſenſu perficitur.*

5 *de Scriptura licèt mentio non ſit facta inter partes, vna nihilominus alteram compellere poteſt vt ſcripturam faciat.*

L. Cum inſtrumentis. X.

Iidem AA. & CC. *Victorino.*

1 INſtrumentorum amiſſio nil operatur in his, quæ
2 ſine inſtrumento ſubſiſtunt. Item venditio valet
ſine ſcriptura, itaut amiſſo venditionis inſtrumento
nihilominus ſubſiſtat. Colligunt ex Ordin. Docto-
citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*
3 Notatur ad hoc quòd in emptione & venditione,
ſicut in alio quolibet contractu, ſcriptura non re-
quiritur, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 2. gloſſ. 1. n. 1.*
4 Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 25. pag.* 133. nam
ſolo conſenſu emptio, & venditio perficitur, An-
ton. Gom. *tom. 2. var. cap. 2. ex num. 1.* Cardin. Man-
tic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 5. tit. 4. ex num. 5.*
Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 18. num. 33. &*
5 34. Et licèt de ſcriptura mentio non ſit facta inter
partes antè, vel poſt contractum, vna alteram com-
pellere poteſt vt ſcripturam faciat pro faciliori pro-
batione, ſecundùm Tiraq. *de retract. lig. §. 29. gloſſ.
5. num. 1.* Anton. Gom. *d. cap. 2. num. 17. verſ. immo
& poſtea*, Magon. *deciſ. 95. num. 15. & 18.* Gutier.
pract. lib. 3. quæſt. 94. n. 4. Cald. Pereira *d. tract. de
empt. cap. 19. num. 21. & 22.* D. Barboſ. *in l. 2. ff. ſo-
luto matr. part. 2. num. 20.* Gizarel *deciſ. 75. num. 6. ad
fin.*

SVMMARIVM.

1 *Emancipatio perditis actis per teſtes probari po-
teſt, & num. 2. principaliter probari per ſcriptu-
ram eſt, cum in ſcriptis omnino fieri debeat,
num. 3.*
4 *Aſſerenti emancipatum eſſe, onus probandi incumbit.*
5 *Emancipatio cùm ſit facti non præſumitur, ſed pro-
bari debet. non præſumitur in dubio, num. 6. ex cur-
ſu temporis quid. num. 7.*

L. Emancipatione. XI.

Iidem AA. & CC. *Theagena.*

1 PErditis actis emancipatio per teſtes probari po-
teſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1.
num. 1. ſupr. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt
l. Hiſpan. 17. tit. 18. part. 4. vbi gloſſ. fin. Donell. *comment.
iuris ciuilis lib. 25. pag. 234.* Maſcard. *de probat. concl.*
598. vbi quòd perdita ſcriptura emancipationis,
poteſt probari emancipatio per teſtes, ſubdens ne-
ceſſarium eſſe probare ſcripturam confectam fuiſſe,
ſed non reperiri. Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. q. 7.
num. 37.*
3 *Et ſi actorum tenor non exiſtat*, &c.] Ergo eman-
cipatio debet principaliter per ſcripturam probari,
cùm omnino in ſcriptis debeat fieri, vt per Caſſan.
*in conſuet. Burgund. rub. 6. §. 3. col. 2. verſ. iuxta hanc,
num. 1.* Afflict. *deciſ. 183. num. 4.* Maſcard. *d. con-
cluſ. 598. num. 1.*
4 *Probari poſſit*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi quis
aſſerat emancipatum eſſe, ei probandi onus incum-
bit, vt per Maſcard. *de probat. concl. 597. num. 1.* vbi
5 *num. 2.* ſubdit quòd emancipatio cùm ſit facti non
6 præſumitur, ſed probari debet, & *n. 3.* quòd eman-
cipatio in dubio non præſumitur; & *numeris ſeqq.*
7 quid ex temporis curſu.

SVMMARIVM.

1 *vacua Poſſeſſionis traditio per teſtes, & inſtrumenta
probari poteſt.*
2 *adepta Poſſeſſionis publicum inſtrumentum probat,
alio in poſſeſſione non exiſtente.*
3 *probatur per teſtes deponentes aliquem Poſſediſſe ta-
lia, & talia bona cum deſignatione confinium.*

L. Non idcirco. XII.

Iidem AA. & CC. *Dionyſiæ.*

VAcuæ poſſeſſionis traditio per teſtes, & inſtru- 1
menta probari poteſt. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*
Probat hic text. per publicum inſtrumentum ade- 2
ptæ poſſeſſionis illam probari, alio in poſſeſſione
non exiſtente, vt Rota Romana ſæpe ſæpiùs cenſuit
per hunc text. & ſignanter *deciſ. 293. num. 5. & deciſ.
960. num. 10. part. 1.* recentior. *& deciſ. 56. num. 1. &
deciſ. 658. num. 1. part. 2.* recentior. *& deciſ. 339. n. 1.
& deciſ. 426. num. 3. & deciſ. 448. num. 3. & deciſ. 207.
num. 1. part. 2.* recentiſſim.
Et etiam per teſtes deponentes aliquem poſſediſ- 3
ſe talia, & talia bona cum deſignatione confinium,
eadem Rota *deciſ. 331. num. 2. & 4. part. 2.* recentior.
*& deciſ. 445. num. 5. & deciſ. 451. num. 1. & deciſ. 223.
num. 1 in fine part. 1.* recentiſſim. *& deciſ. 462. num. 1.
part. 2.* etiam recentiſſim.

L. Apud eos. XIII.

Iidem AA. & CC. *Leontio.*

PRoteſtantis affirmationi extra id, quod apparet, non creditur. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *ad l. 1. num. 1 ſupr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Scripturarum ab eadem parte productarum diuer-
ſitas probationis ſubſtantiam eneruat, & num. 2.*
3 *ſtante diuerſitate, ſeu contrarietate Scripturarum
præſumi falſitatem.*
4 *per vnam Scripturam derogari fidei alterius, &
neutri credi.*
5 *duæ Scripturæ diuerſæ ſi producantur ab eadem par-
te, neutri ſtatur; quid ſi producantur à partibus
diuerſis, num. 6.*
7 *Vxor ſi ſtipulatur aliquid cum viro, adquirit ſibi
partem ſuam.*
8 *Teſtes vniuſmet partis inter ſe contrarij nihil pro-
bant, nec probat ſi contradicunt dicto & confeſſio-
ni partis, ſed ſtatur eiuſdem partis confeſſioni, quan-
do tendit in eius præiudicium, & num. 9.*

L. Scripturæ diuerſæ. XIV.

Iidem AA. & CC. *ad Seuerum Comitem Hiſpaniarum.*

REpugnantia ſcripturarum ab eadẽ parte produ- 1
ctarum probationis ſubſtantiam eneruat. Col-
ligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt *l. Hiſp. 12. tit. 18. part. 3. vbi gloſſ. fin.* Ordin.

Reg.

Reg.Luſit. *lib.3.tit.*80. §.7. Boër. *deciſ.*252. *à princ.*
Cou. *var. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 3. Grammat. *conſ.* 24.
3 *num.*4. *& ſeq.* vbi quòd ſtante diuerſitate, ſeu con-
trarietate ſcriprurarum præſumitur falſitas; & per
vnam ſcripturam, eſt derogatum fidei alterius, &
4 neutri creditur, Alb. *conſ.*224. *num.*8. vbi de ſcriptu-
ris inter ſe diuerſis, aut contrariis, Donell. *comment.*
iuris ciuilis lib. 22. *pag.* 236. Menoch. *de arbitr. caſu*
194. *num.* 57. *cum ſeqq.* Ceuall. *commun. contra com-*
mun. tom. 4. *quæſt.* 901. *num.* 146. latè Farin. *in praxi*
crimin. part. 7. *tit. de falſitate, & ſimulat. quæſt.* 153.
ex num. 121. vbi *num.* 126. agit de inſtrumento di-
uerſo à protocollo, ſeu ab originali ſcriptura; Alex.
Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 2. *ſub hoc tit. reſolut.* 5.
5 *per tot.* vbi *num.* 6. *cum ſeqq.* reſoluit quòd quando
6 duæ ſcripturæ productæ ſunt ab eadem parte, &
indirectè contrariantur, neutri ſtatur; quando verò
productæ ſunt à diuerſis partibus, putà vna ab acto-
re, & altera à reo, præfertur illa ſcriptura quæ
continet actum fauorabilem, & pium, & quæ con-
fecta fuit à Notario digniori, & quæ iuuatur maio-
ribus adminiculis.

7 In gloſſ. *Scriptura.* ibi, *quòd cum vxore mea emi,* &c. Notatur ad hoc quòd ſi vxor ſtipulatur aliquid cum viro, acquirit ſibi partem ſuam, vt per Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.* §. 62. *num.*6. & faciunt quæ Tiraq. *de retractu lig.* §. 31. *gloſſ.*1. *num.*4.

8 In eadem gloſſ. ibi, *an autem idem teſtibus,* &c. Nota quòd ſi teſtes vniuſmet partis inter ſe contrarij ſint, nihil probant, quia ſic vnus alteri contradicendo ſe inuicem collidunt, nec conſtat quis eorum veritatem dixerit, & ſic probatio redditur dubia; vt per Nell. *in tract. de teſtib num.*2153. Nep. de Monte Albano *num.* 126. *&* 128 Emman. Soar. *in theſauro recept. ſentent. lit. T. num.* 188. Maſcard. *concl.* 1361. *num.*2. Menchaq. *controu. vſufrequent. cap.*30. *num.* 15. Farin. *in praxi crimin. tom.* 2. *tit. de oppoſit. contra perſon. teſtium q.* 65. *num.* 1. *cum multis ſeqq.*

9 Vbi verò teſtes contradicunt dicto & confeſſioni ipſius partis, nihil probant, ſed ſtatur eiuſdem partis confeſſioni quando in eius præiudicium tendit, iuxta reſoluta per Mich. Graſſ. *commun. opin. tom.* 1. *lib.* 4. *tit.* 9. *num.* 115. *pag.* 492. & Vezin. *eod. lib.* 4. *tit.* 10. *num.* 377. *pag.* 558. *in fine*, Syluan. *conſ.* 91. *num.*25. Vrſil. *ad Afflict. deciſ.*365. *num.*5. *&* 6. Anton. Gabr. *commun. lib.*1. *tit. de teſtib. concl.*4. *num.*75. Rebuff. *de reprobat. teſtium num.* 112. 412. *&* 443. Maſcard. *concl.* 1361. *num.* 3. Surd. *deciſ.* 326. *n.* 97. Farin. *d. quæſt.* 65. *num.* 101. *cum ſeqq.* Amat. Roderic. *in pract. de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum cap.*7. *num.*72.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum in probatione, teſtibus æquipollens, & num.* 2. *etiamſi pacto conuentum ſit contrarium, num.* 3.
4 *Inſtrumenta in antiquis omni alij probationi præferuntur.*
5 *Antiquum in hac materia decem annos excedens.*
6 *Teſtibus vtrùm, an verbis inſtrumenti innitendum, quando inter teſtes & inſtrumentum aliquid diſſidij deprehenditur.*
7 *Inſtrumentum publicum, cui etiam plures teſtes inſcripti, duobus tantùm fide dignis, omnique exceptione maioribus quoad eius ſeriem improbari poterit.*

L. In exercendis. XV.

Imp. CONSTANTIN. A. *ad populum.*

INſtrumentum in probatione æquipollet teſtibus. 1
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1.
ſup. hoc tit.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Gregor. Lop. *l.*115. *gloſſ.*7. *tit.* 18. *part.* 3. Ti-
raq. *de retractu lig.* §.4. *gloſſ.*1. *num.*10. *&* §. 2. *gloſſ.* 1.
num. 11. *cum ſeqq. & ad fin. tit.* 2. *num.* 61. Alphan.
collect. 456. Hippol. *ſing.* 157. Salzed. *in addit. ad*
*Bernard. reg.*156. Ioan. Garcian. *reg.*460. *in princip.*
vbi ait teſtes & inſtrumenta parem vim obtinere, 3
etiamſi pacto contrarium ſit conuentum. Surd. *de-*
*ciſ.*71. *num.*6. *& deciſ.*277. *num.*1. Cuiac. *lib.* 80. *ob-*
ſeruat. 8. Mench. *de ſucceſſ. creat. lib* 1. §.7. *num.* 10.
Vincent. de Franchis *tom.* 2. *deciſ.* 278. *num.* 1. Me-
noch. *remed.* 1. *recuper. num.* 127. Borrell. *conſ.* 46.
num. 1. Soar. de Paz *in pract. tom.* 1. *part.* 1. *temp.* 8.
num. 7. Maſcard. *de probat. lib.* 1. *in proœm. quæſt.* 6.
& concl. 1095. *num.* 3. *& concl.* 1041. *num.* 8. Cald.
Pereira *in l. ſi curatorem, verbo minoribus num.* 29.
C. de in integ. reſtit. minor. Flamin. Pariſ. *de reſignat.*
benef. lib. 8. *quæſt.* 2. *num.*6. Morl. *in emporio iuris ci-*
uilis part. 1. *tit.* 11. *in prælud. num.* 4. Cardoſ. *in pra-*
xi iudicum, & Aduocat. verbo inſtrumentum num. 11.
& verbo probatio num. 7. Gregor. Lopez Madera *in*
diſcurſibus montis ſancti Granatenſis cap. 6. *fol. mihi*
20. *verſo.*

Nota quòd inſtrumenta in antiquis præferuntur 4
omni alij probationi, de quo Roder. Xuar. *alleg.* 6.
num. 11. Maſcard. *concl.* 540. *num.* 13. Cabed. *de pa-*
tronat. Regia Corona cap. 34. *num.*1. & antiquum in 5
hac materia dicitur quod excedit decem annos.
Burg. de Paz *conſ.*3. *num.*76.

6 Vtrùm teſtibus, an potiùs inſtrumenti verbis in- 6
nitendum ſit quando inter teſtes, & inſtrumentum
aliquid diſſidij deprehenditur? vide Boër. *deciſ.*118.
*num.*6. Afflict. *deciſ.* 166. *num.* 5. Burſat. *conſ.* 33.
*num.*15. *lib.* 1. Paneirol. *conſ.* 140. *num.* 8. Tiraq. *in*
tract. de præſcript. §. 1. *gloſſ.* 4. *verſ.* 38. Cou. *var.*
*lib.*2. *cap.*13. *num.*11. Menchaq *de ſucceſſ. creat. lib.*2.
§. 8. *num.* 25. Menoch. *de arbitr. caſu* 105. *num.* 13.
Maſcard. *d. q.*6. *num.* 43. Camill. Borrel. *in ſum. de-*
ciſ. tom. 1. *tit.* 18. *num.* 137. *cum ſeqq.*

In gloſſ. *In exercendis.* ibi, *vnde licèt duo reprobent* 7
priuatum inſtrumentum, &c. Notat Cou. *practic.*
cap. 20. *ſub num.* 6. quòd inſtrumentum publicum,
etiam cui fuere plures teſtes inſcripti, poterit duo-
bus tantùm fide dignis, omníque exceptione ma-
ioribus quoad eius ſeriem improbari, licèt hi teſtes
non ſint ex illis, qui deſcripti ſunt in eodem inſtru-
mento.

SVMMARIVM.

1 *ex Contractu in ſcriptis non oriri ius, niſi impleta ſcriptura munda, & ſine vitio, in forma fieri conſueta.*
2 *in Contractu abſoluto interim dum dictatur, locus eſt pœnitentiæ.*
3 *à Contractu recedere licet arrhis ſaltem ob pœnitentiam amiſſis.*
4 *Donatio eſt contractus; an ſit contractus innominatus, remiſſiuè num.*5.
6 *Tranſactio eſt contractus.*
7 *Partes tenentur inſtrumentis ſubſcribere.*

8 Sub

8 *Subſcriptio partium, vel teſtium non requiritur niſi in teſtamentis.*

9 *Inſtrumentum confici non poteſt niſi per Tabellionem.*

10 *Prius, & poſterius non dari in eodem inſtrumento.*

11 *cuiuſque Contractus validitatem, perfectionem & conſummationem conſiſtere in illo vltimo puncto, & inſtanti concluſionis, à quo contractus & quilibet actus vim capit, & vtraque pars remanet obligata.*

12 *Contractum non valere, ſi decedat, & mortuus ſit contrahens antequam ei legeretur inſtrumentum coram teſtibus.*

13 *Arrhis datis perfectâ venditione licet emptori diſcedere à contractu arrhis amiſſis; & idem eſt de venditore, ibid.*

14 *vltra Arrharum amiſſionem nec emptor, nec venditor tenetur ad intereſſe, nec agi poteſt ad implementum contractus.*

15 *per traditionem Arrharum cenſeri ſuſpenſam venditionem quouſque traditio facta ſit. ſecus ſi res vendita iam erat tradita, num. 16. aut arrhæ fuerint data nomine pretij, num. 17. vel data in ſignum perfectionis contractus, num. 18.*

19 *in Contractu emptionis & venditionis eſt locus pœnitentiæ ante ſcripturæ confectionem. de iure Luſitano quid, n. 20. de Hiſpano quid, n. 21.*

22 *Contractus ſtatim perfectus dicitur, quando conſtat ex coniecturis voluiſſe partes quòd valeret ſtatim contractus, etſi de ſcriptura facienda mentio fieret.*

24 *Animum & voluntatem contrahentium ex multis coniecturis colligi, & n. 24. 25. 26. 27. 28.*

29 *Mundum in neutro genere, pro inſtrumento in quo contractus ex ſcheda redigitur.*

30 *Contractus ſi ſit conditionalis, & pendente conditione dominus tradat ei, cui erat obligatus, ſub conditione, tunc dominium etiam in eum tranſit interim. in dubio propter cauſam de futuro cenſeri dominium tranſlatum ſequuta traditione, num. 31.*

32 *Traditio rei operatur tranſlationem dominij: etiam quando contractus eſt imperfectus, num. 33.*

L. Contractus. XVI.

Imp. IVSTINIANVS A. *Mennæ P.P.*

1 EX contractu in ſcriptis non oritur ius, niſi impleta ſcriptura munda, & ſine vitio, in forma in
2 qua conſueuit fieri; ex contractu abſoluto interim
3 dum dictatur, locus eſt pœnitentiæ; & licet à contractu recedere arrhis ſaltem ob pœnitentiam amiſſis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* poſt omnes Giphan. *tom. 1. pag. 165.*

De materia huius text. & an & quando ſcriptura ſit de ſubſtantia emptionis & venditionis, ſeu alterius contractus, poſsintque partes illum celebrare itaut non aliàs, quàm in ſcriptis valeat, & ante ſcripturam de illo confectam pœnitentiæ locus ſit, & quando intelligatur in ſcriptis celebratus, & quando non; & an in ſcriptis celebratus dicatur, ſi inter partes fuerit conuentum vt fiat inſtrumentum, id dumtaxat dicendo, aliúdve non adiiciendo; an verò neceſſe ſit additum eſſe vt aliter non valeat contractus? vide Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 19. §. 1.* vbi parens meus, *l. Hiſp. 6. tit. 5. part. 5.* vbi Greg. Lopez *l. 2. tit. 16. lib. 5. noua Recop.* vbi Azeued. *n. 29.* & Matienſ. *gloſſ. 7.* Hippol. *ſing. 666.* Afflict. *deciſ. 39. ex num. 4.* vbi Vrſil. *& deciſ. 105. num. 4.* Hieron. Grat. *conſ. 107. ex num. 4. lib. 1.* Gironda *de gabell. part. 5. in princ. num. 14. & 15.* Lazarte *de decima vendit. cap. 3. num. 13.* Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 2. num. 17.* Couar. *in cap. relatum el 1. num. 9. in fine, de teſtament.* Ioan. Garcian. *reg. 460. à princip.* Perez *l. 3. tit. 8. lib. 3. Ordin. col. 1054. & ſeq.* Magdalen. *de numero teſtium in teſtam. requiſito, part. 2. cap. 5. num. 14.* Anton. Theſaur. *Pedem deciſ. 197. num. 4. & 7.* Magon. *deciſ. 95. num. 19. & deciſ. 135. num. fin.* Salaz *in tract. de vſu, & conſuet. cap. 2. à num. 10.* Anton. Gabr. *commun. lib. 2. tit. de pactis concl. 3.* Menchaq. *controuerſ. illuſtr. lib. 1. cap. 28. num. 21. cum ſeqq. & de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 11. ex num. 3.* Tiber. Decian. *conſ. 64. per tot.* & maximè *num. 5. 12. & 17. cum ſeqq. lib. 3.* Ludou. Motot. *reſp. 96.* Parlad. *lib. 2. rerum quotid. cap. 3. num. 47. & 49.* Menoch. *de arbitr. caſu 187. & de præſumpt. lib. 3. præſ. 148.* Maſcard. *de probat. concl. 435.* Petr. Ioan. Anchar. *famil. quæſt. lib. 1. quæſt. 21.* Fachinæ. *controu. lib. 2. cap. 97.* Gutier. *pract. lib. 3. quæſt. 95. num. 11. cum ſeqq.* Honded. *conſ. 52. à num. 18. tom. 1.* Cancer. *var. part. 1. cap. 13. de empt. & vendit. num. 5.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 90. & 91.* Guizzarel. *deciſ. 75. num. 8. & 9.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 19. num. 11. & 12.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 1. tit. 10.* Valaſc. *conſ. 153. num. 10.* Cabed. *Luſit. deciſ. 39. num. 10. part. 2.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo contractus num. 28. & verbo inſtrumentum n. 10.* Leſſi. *de Iuſtit. lib. 2. cap. 18. dub. 6. num. 34.* Caſtill. *controu. lib. 3. cap. 26.* Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part. 1. cap. 8. num. 84. cum ſeqq.* Gam. *Luſit. deciſ. 207. num. 7.* Motl. *in emporio iuris part. 1. tit. 11. in prælud. num. 6.* Rebell. *de obligat. iuſtit. lib. 9. de contrah. empt. quæſt. 1. ſect. 2. à num. 9.*

Donationum.] Ergo donatio eſt contractus, de 4
quo Tiraquell. *de iure mariti, gloſſ. 5. num. 48.* Cardin.
Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. tom. 2. lib. 13. tit. 3.*
Et an ſit contractus innominatus? vide eundem 5
Card. Mantic. *tom. 1. lib. 1. tit. 8. num. 3.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo donatio n. 2.*

Tranſactionum.] Ergo tranſactio eſt contractus, 6
de quo vide Tiraq *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 4. num. 65. cum ſeqq. & de iure mariti gloſſ. 5. num. 205.* Cardin. Mantic. *d. tom. 2. lib. 26. tit. 1. num. 9.* Et an ſit contractus innominatus, Cottaſ. *lib. 1. miſcel. cap. 23. à princ.* Conan *comment. iuris ciuilis lib. 5. cap. 6. à princ.* Cardin. Mantic. *d. tit. 1. n. 3. cum ſeqq.*

Subſcriptionibúſque partium confirmata, &c.] Ergo 7
partes in inſtrumentis tenentur ſubſcribere, vt per Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 35. num. 5. in princip.* At verò Anton. Gom. *l. 3. Tauri num. 30. in*
princip. ait in aliis contractibus, & actibus præter 8
teſtamenta non requiri partium, vel teſtium ſubſcriptionem, quia non reperitur expreſſum in iure, & ſubdit quòd hic text. loquitur in contractu in ſcriptis redacto in ſcriptura priuata.

Etſi per tabellionem, &c.] Notatur ad hoc quòd 9
inſtrumentum confici non poteſt per alium quàm tabellionem, vt per Cou. *practic. cap. 21. in princip.* Menoch *de arbitr. caſu 187. n. 8. & 10.*

Etiam ab ipſo completa.] Notatur ad hoc quòd 10
prius, & poſterius non datur in eodem inſtrumento, vt per Surd. *deciſ. 157. n. 7.*

Et poſtremo à partibus abſoluta ſint, &c.] Nota- 11
tur ad hoc quòd validitas, perfectio & conſummatio cuiuſque contractus conſiſtit in illo vltimo puncto, & inſtanti concluſionis, à quo contractus, & quilibet actus vim capit, & vtraque pars obligata remanet, vt per Rot. *deciſ. 756. num. 6. cum ſeqq. part. 1. diuerſ.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 63. num. 31.* Vnde

ſi

12 ſi decedat, & mortuus ſit contrahens antequam ei
legeretur inſtrumentum ſuper contractu coram te-
ſtibus, tunc talis contractus non valet, nec tenet, vt
per Anton.Gom.l.3.Tauri n.107.ad fin.
13 Si qua arrha ſuper facienda emptione, &c.] Nota-
tur ad hoc quòd venditione perfecta arrhis datis, li-
cet emptori diſcedere à contractu amiſſis arrhis; &
idem venditori permiſſum eſt, reſtitutis arrhis acce-
ptis:& tantundem de bonis ſuis emptori, vt per Ce-
uall. commun. contra commun. quaſt. 242. in princip.
14 Aduerte quòd vltra amiſſionem arrharum emptor,
vel venditor non tenetur ad intereſſe, nec agi po-
teſt ad contractus implementum, quia tacitè videtur
actum inter contrahentes, vt arrharum amiſſione &
duplicatione ſint contenti, ita Vlder. Zaz.lib.2.ſing.
reſp.reſp.24.Greg. Lop.l.7.gloſſ.1.tit.5.part.5. Anton.
Gom. tom. 2. var. cap. 2. num. 18. in fine, Olan. in an-
tinom.lit.C.num. 107. Petr. Greg.ſyntagm.iuris lib.25.
cap. 17. num. 1. Laaarte d. cap. 3. num. 18. Perez l. 1.
tit.7. lib.5. Ordin.gloſſ.vnic.col. 30.verſ. quid autem r.
pag.189. Fachin.controuerſ.lib.2. cap.28. verſ. ſed mihi
magis probatur, Linglois deciſ. 15.quaſt. 11. num. 5.
Molin. de Iuſtit. tract. 2. diſp. 338. verſ. caterùm col.
513. Cald. Pereita de empt. cap.18. n. 35. verſ. quam-
obrem, & in fine, Pichard. in princ. Inſtit. de empt. &
vendit. num. 44. Gutier. de gabell. quaſt. 17. num. 20.
15 cum ſeqq. vbi num 22. ait per traditionem arrharum
cenſeri ſuſpenſam venditionem quouſque traditio
ſit facta, & fas eſſe vnicuique contrahentium ab ea
diſcedere admittendo arrhæ valorem, & ex eo non
dici reſcindi contractum, ſed illi non extari tanquam
infirmo, ex illóque non deberi gabellam ſi ab eo
16 partes diſcedant. Quæ tamen reſolutio multiplici-
ter limitatur, & primò ſi res vendita erat iam tradi-
ta, nam tunc non licet ab emptione etiam amiſſis ar-
rhis recedere, Petr. Greg.d.lib.25. cap.17. num.1. Se-
17 cundò quando arrhæ fuerunt datæ nomine pretij,
quo caſu non eſt locus pœnitentiæ etiam arrhis
amiſſis, Anton. Gom.d. tom.2. var.cap. 2. num. 18. in
fine, Berrazol.de clauſ.inſtrumental.clauſ.31.gloſſ.8.n.3.
Perez l. 1. tit. 7. lib. 5. Ordin. gloſſ. vnic. col. 30. verſ.
quid autem, Azeued l. 2. num. 5. tit. 2. lib. 5. noua Re-
cop. D. Barboſ. in l. ſi cùm dotem 23. §. fin. num. 38.
verſ. vltimò lim. ff. ſoluto matrim. Cald. Pereira dict.
cap.18. num.38. Ceuall.commun.contra commun.q.242.
18 num.1. Linglois deciſ.15. q. 11. num.6. Tertiò ſi datæ
fuerunt in ſignum perfectionis contractus, quia ſi-
militer tunc non licet contrahentibus ab eo diſce-
dere, ſed ei ſtare tenentur. Perez in d. l. 1. tit.7. lib. 5.
Ordin.pag.189.col.1. verſ.niſi quis diceret, Azeued.l.2.
n.5.tit.2.lib.5.noua Recop.
19 In gloſſ. In ſcriptis. ibi, ſcilicet vt aliter non valeat
niſi ſcriptura facta, &c. Notatur ad hoc quòd in con-
tractu emptionis & venditionis locus eſt pœniten-
tiæ ante ſcripturæ confectionem, cùm inter contra-
hentes conuenitur ea eo fieri inſtrumentum, & ex-
preſsè dictum eſt quòd aliter contractus non valeat,
ita Mench.de ſucceſſ.creat.lib.2.§.11. n.13.Ioan. Garc.
regul 460. ante num. 1. Cæſ. Vrſil.ad Afflict. deciſ.39.
Maſcard. de probat. concl. 435. num. 8. Anton. The-
ſaur.deciſ.197. num.4. & 7. Magon. Lucenſi deciſ. 95.
num. 19. & deciſ. 135. num. fin. Menoch. de praſumpt.
lib.3. praſ. 148. num. 4. Matienſ.in l.2. gloſſ. 7. num. 3.
tit. 16. lib. 5. noua Recop. Salaa in tract. de vſu & con-
ſuetud.cap.2. à num.10. Aaeued. l. 1. num. 125. tit. 17.
lib.9. noua Recopilat. Felician.de Solis de cenſib.tom.2.
lib.3.cap.4.num.3.Cald. Pereira de empt.cap.19.n.3.5.
& 10. Fachin.controu.lib. 2. cap. 97. Cardin. Mantic.
d.lib. 1. tit. 10. num.7. verſ. ſed diuerſam ſententiam,
Cardin. Tuſch. practic.concl.tom. 2. lit. C. concl. 990.

num.4. & 5. Caſtill.d.lib. 3. cap. 26. num. 3. cum ſeqq.
Stephan. Gratian. diſcept forenſ.tom.3. cap. 564. n.29.
De iure tamen Luſitano ex Ordin.Regia lib.4 tit.19. 20
§.1. in fine, & Hiſpano ex l.6. tit. 5. part. 5. certum eſt 21
quòd contractus dicitur imperfectus, & conditiona-
lis, & eſt locus pœnitentiæ, quando in contractu,
vel ante contractum de ſcriptura mentio facta eſt
ſimpliciter, etſi dictum non ſit quòd aliter non va-
leat, Couar. in d. cap. relatum el 1. num.9. in fine, de te-
ſtam. Menchaq.controuerſ.illuſtr.lib. 1. cap.18. num.22.
Guizzarel.deciſ.75. num.5. & 7. verſ. ad noſtrum, Cal-
ced.Luſit.deciſ.39.num.10.part.2. Caſtill.d.lib.3. c.26.
num.17.
In ead. gloſſ. ibi, gerentes in animo, &c. Notatur 22
ad hoc quòd ſtatim erit perfectus contractus quan-
do ex coniecturis conſtaret voluiſſe partes quòd va-
leret ſtatim contractus, etſi de ſcriptura facienda
mentio fieret, vt per Lazarte de gabell.cap.3. num.14.
Magon. Lucenſi deciſ. 95. Perez l. 3. tit 8. lib.5. Ordin.
col.618.verſ.fallit tamen.& l 1. verſ.quaritur tit.7.lib.5.
etiam Ordin. Felician.de cenſib.tom.2. lib.3. cap.4. n.5.
verſ. auctores verò noſtri, Menuch. d. praſ. 148. num. 6.
Parlador.rerum quotid. lib. 2. cap. 3. num. 48. & ſeſqui-
ent.differ. 109. §.5. num. 10. Pichard.in §. 1. Inſtit. de
empt.& vendit.num.33. Card. Mantic. d.lib. 1. tit. 10.
num.13. Guiazarel. d.deciſ. 75. num. 2. 3. 5. & 6. Ca-
ſtill.d.lib.3. cap. 26. num. 16. vbi ait boni & diſcreti
iudicis arbitrium multum in propoſito valiturum,
qui ex teſtium dictis, & verbis, quibus contractum
eſt, & cæteris circunſtantiis diiudicabit an voluerint
contrahentes in ſcriptis contractum celebrare, vel
ſtatim habere contractum perfectum, & abſolutum,
Gutier.de gabell.q.17.à princip.
Animus, & voluntas contrahentium quòd fuerit 23
ſtatim efficaciter contrahendi, & quòd valeret con-
tractus non ſpectata ſcriptura, colligitur ex multis
coniecturis. Prima eſt, quando partes voluerunt con- 24
uentionem ſuum effectum habere eo tempore quo
facta fuit, ſecundùm Menoch d.praſ.148.num.7.& 11.
vbi exemplificat quando venditor in emptorem
dominium & poſſeſſionem rei venditæ tranſtulit,
vel cùm actum fuit quando ea tunc emptor percipe-
ret fructus, Parlador. & Felician. dictis locis, qui
exemplum poſſeſſionis traditæ referunt, Theſaur.de-
ciſ.197. num.8. in fine, Caſtill. d. cap. 26. num.15. verſ.
prima coniectura, & verſ. quinta eſt, Cardin. Mantic.
d.tit. 10. num. 13. Secunda, quando emptor non ſpe- 25
ctata confectione inſtrumenti pretium rei venditæ
ſoluit, Lazarte d.cap.3. num.14. Ludou. Mozoti.reſp.
96. num. 12. Felician. d. cap. 4. num. 3. verſ. auctores
verò. Caſtill. d. cap 26. num. 16. verſ. quando, inquam,
pretium. Tertia, ſi vnus ex contrahentibus promiſit 26
facere inſtrumentum ad omnes requiſitiones alte-
rius, quia tunc contractus iam præſumitur perfectus,
alioquin enim eſſet poſita perfectio in ſola volun-
tate alterius contrahentium, quod iure permiſſum
non eſt, l. vendentis, C. de contrah. empt. Menoch. d. praſ.
148. num.8. Cardin. Mantic. d.tit.10. num.13. verſ.ſe-
cundo, Guiaaarel. d.deciſ.75. num.4. Caſtill.d.cap. 26.
num. 15. verſ. ſecunda coniectura. Quarta, quando 27
contrahentes ſubſcripſerunt contractum, Menoch.
d. praſ. 148. num. 10. Cardin. Mantic. & Caſtill. vbi
ſuprà. Quinta ſi vtraque parte præſente gabella ſo- 28
luta ſit gabellario, Lazarte de decima vendit. cap. 17.
num.50. Gutier.d.quaſt.17.num.12. Molin. d. tract. 2.
diſp.397.verſ.ſic vt quando.
In gloſ. In mundum. ibi, mundum vocat inſtrumentum, 29
&c. Dicit Caluin. in ſuo Lexic. Iurid.verb.mundum, in
neutro genere, illud verbum ſignificare in hoc text. in-
ſtrumentum, in quo contractus ea ſcheda redigitur.
In

30 In gloſſ. *Vel id quod emptoris*. ibi, *item quid ſi tradat venditor ante mundum completum, an dominium transferatur*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi contractus ſit conditionalis, & conditione pendente dominus tradat ei, cui erat obligatus, ſub conditione, tunc interim etiam tranſit in eum dominium, cùm contractus non ſit omnino nullus, ſed habeat ſpem validitatis & confirmationis, vt per Anton. Gom. *l.45. Tauri num. 30. col. 3.* D. Barboſ. *in l. ſi ante 6.*
31 *num.45. in princip. ff. ſoluto matrim.* vbi quòd in dubio propter cauſam etiam de futuro cenſetur dominium translatum ſequuta traditione. Cald. Pereira *de emptione & vendit. cap.19. num.13.* vbi dicit dominium transferri in emptorem ſi ante ſcripturam celebratam ei res tradatur.

32 Notatur etiam ad hoc quòd traditio rei operatur tranſlationem dominij, etiam quando contractus eſt imperfectus, vt per Tiraquel. *de retractu tit.2. ad fin. num. 75. circa med.* Neguzant. *de pignor. part.4. num.39.* Soar. *recept. ſentent. verbo dominium, n.123.* Surd. *deciſ.198. num.32.*

SVMMARIVM.

1 *Iudices in ciuilibus poſſunt committere examen abſentium illi iudici, ſub quo teſtes degunt, & n.2.*
3 *Remiſſoria non ſolet denegari quando calumnioſa non eſt.*
4 *in Remiſſoria conceſſione requiri partis citationem. declara vt num.5. & 6.*
7 *Remiſſoria vt concedatur, iuſtè peti debet.*
8 *Remiſſoria non conceditur in materia obiectiua ſine fumo. non datur ſine fumo quando cauſa eſt beneficialis, num.9. & conceditur in cauſa decimarum in quacumque inſtantia etiam ſine fumo. n. 10. non conceditur in cauſa beneficiali, nec ſolet concedi de ſtylo Rotæ ſine fumo iuris, num. 11. non conceditur quando articuli non ſunt releuantes, & quando petitur ad probandum ea de quibus per ſcripturas conſtare debeat, num.12.*
13 *Depoſitiones teſtium à iudice delegato examinatorum tranſmitti iudici deleganti ſigillatas. ſi mittantur non clauſa, non ex hoc vitiari dicta teſtium, num.14.*
15 *Remiſſoria quare concedenda, & num.16.*

L. Iudices. XVII.

Idem A. eidem.

1 IVdices in ciuilibus poſſunt committere examen abſentium illi iudici, ſub quo teſtes veniũt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Alber. *de teſtib. num. 50.* Lanfranc. *num. 19.* Campeg. *regul. 288. in 5. caſu*, Socin. *regul. 410. in princ.* Veſtr. *in practic. lib.6. cap. fin. num. 1.* & *ibi* Grauat. *in addit. num. 13. in princ.* Carau. *ſuper ritu magna Curia 18. num. 1.* Gail *lib. 1. obſeruat. 96. in princip.* Menoch. *remed.15. recuper. num.346.* Seuerol. *in tract. de remiſſionib. cap.4. num.1.* Virgil. Boccac. *in tract. de litteris remiſſ. cap. 4. num. 1.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.25. pag.251.* Hart. Hertman. *in ſua practica forenſi lib. 2. tit.15. obſeru.17. n.8.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Camera Imper. lib.1. concl.96. num.2.* latè Farin. *in praxi crimin. tom.2. tit. de oppoſit. contra examen teſtium q. 77. à num. 1.* vbi multipliciter ampliat, & limitat.

3 Notatur ad hoc quòd remiſſoria denegari non ſolet quando calumnioſa non eſt, Verall. *deciſ.59. p.3.* Caſſad. *deciſ.3. de dilation.* Rot. *deciſ.304. num.1. p.15.* recentiſſim. *in poſthum. Farinac.*

Sub vtriuſque partis præſentia factis, &c.] Notatur 4
ad hoc quòd in conceſſione remiſſoriæ requiritur
partis citatio, vt per Luc. Pæt. *in pract. Capitol. cap 6.*
num.4. Seuerol. *in tract. de remiſſion. cap. 21. num. 2.*
& ſeq. Rot. *deciſ. 183. num. 3. part. 2.* recentiſſim.
Farin. *d. q.77. à num. 115.* vbi *num. 116.* declarat hanc 5
citationem faciendam eſſe in loco conceſſæ remiſ-
ſoriæ coram iudice illam concedente, & antequam 6
concedatur, & *num. 117. & ſeq.* quòd talis citatio
non ſufficit generalis, ſed debet eſſe ſpecialis, ad videndum ſcilicet concedi remiſſoriam, & ad concordandum de iudice, & de loco vbi teſtes examinari debeant, & de loco loci, itaut ſi remiſſoria contineat vnum locum examinis teſtium, & teſtes examinentur in alio loco, examen ſit nullum, ead. Rot. *deciſ. 306. num.2. part.2.* recentiſſim.

Et hoc ſi iuſtè peti, &c.] Notatur ad hoc quòd vt 7
remiſſoria concedatur, iuſtè peti debet, hoc eſt, ex
aliqua iuſta & rationabili cauſa, non per calumniam, vt per Benintend *deciſ.74. poſt num.1.* Veſtr. *in pract. lib.6. cap. fin. num.2. verſ. quod ſi natura cauſæ, & n.4.* Seuerol. *in tract. de remiſſion. cap.5. n.2. & ſeq.* Virgil. Boccac. *de litteris remiſſ. cap.3. num.46. & 47.* latè
Farin. *d. quæſt.77. à num.22.* & ſic in materia obiecti- 8
ua ſine fumo remiſſoria non conceditur, Verall. *deciſ.60.62. & 63. part.1.* Pute. *deciſ.18. de dilat.* Rot. *deciſ. 212. num. 5. & 6. part. 1. recentior. & in Corduben. dimidiæ portionis 11. February 1628.* coram R. D. Duran. *& deciſ.135. num. 10.* vbi quòd remiſſo- 9
ria non datur quando cauſa eſt beneficialis ſine fu-
mo, & *num. 1. ibidem*, quòd conceditur in cauſa de- 10
cimarum in quacumque inſtantia, etiam ſine fumo,
& *deciſ.584. num.8.* vbi quòd remiſſoria denegatur in 11
cauſa beneficiali, nec ſolet concedi de ſtylo Rotæ ſi-
ne fumo iuris, *part.2.* recentiſſim. Et ſic remiſſoria 12
non conceditur quando articuli non ſunt releuantes, & quando petitur ad probandum ea, de quibus per ſcripturas conſtare debet, de quo eadem Rota 305. *num.1. & deciſ.542. num.1. & deciſ.584. num. 1. & 2. part.2.* recentiſſim.

Vt poſtquam in locis, &c.] Notatur ad hoc quòd de- 13
poſitiones teſtium examinatorum à iudice delegato tranſmittuntur iudici deleganti ſigillatæ, vt per Veſtr. *in pract. lib. 6. cap. vlt. num. 10. verſ at vbi denique*, Seuerol. *de remiſſion. cap. 25. num. 1. & 2. & cap.28. num.1.* Farin *d. quæſt.77. num.143.* vbi *n. 144.*
ſubdit quòd ſi eas mittat non clauſas, non tamen 14
ex hoc dicta teſtium vitiantur.

In gloſſ. *exiguntur.* ibi, *quia ſuſpecta videntur*, &c. 15
Notatur ad hoc quòd remiſſoria conceditur examinandis teſtibus ad comprobationem inſtrumenti in actis producti, ac etiam ad inſpectionem alicuius inſtrumenti in partibus exiſtentis, vt videatur ſi eſt authenticum, vel probetne, aut non, vt per Farin.
d. quæſt.77. ex num.8. Et conceditur etiam remiſſoria, 16
ad examinandum teſtes pro recognitione inſtrumentorum, & ſigillorum, ſecundùm Veſtri *d. lib.6. cap. vlt. num.2. ante fin.* Seuerol. *in tract. de remiſſion. cap.10. num.5.* Virg. Boccac. *de litteris remiſſor. cap.3. num.8. & cap.4. num.15.*

SVMMARIVM.

1 *Receptio teſtium committi poteſt in ciuilibus, non verò in criminalibus.*
2 *Remiſſoriam non concedi in criminalibus.*

3 *Crimen*

3 *Crimen non probari per inſtrumentum, cùm tunc teſtes non præſententur iudici, vt videtur requiri.*
4 *Examen teſtium, & iuramentorum receptio non poteſt regulariter remitti alicui non habenti iuriſdictionem.*
5 *Teſtes in loco iudicij exiſtentes examinentur à iudice, & non à Notario.*

Avth. Apud eloquentiſſimum.

1 REceptio teſtium in ciuilibus, non verò in criminalibus cauſis, committi poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1. ſup. hoc tit.*

2 Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd in criminalibus temiſſoria non conceditur, vt per Franc. Curt. *in tract. de teſtib. concl.* 29. *num.* 60. Alberic. *num.* 51. Lanfranc. *num.* 19. *verſ. criminali*, Campeg. *reg.* 288. *in 4. caſu, verſ. ſecus in cauſa criminali.* Bernard *reg.* 447. *in princ.* Socin. *reg.* 410. *in 2. fallent.* Capyc. *deciſ.* 90. *num.* 15. Veſtr. *in pract. lib.* 6. *cap. vlt. num.* 1. *verſ. finge*, Clar. *in § fin. q.* 16. *num.* 3. *verſ. ſed quæro*, Carau. *ſuper ritu magnæ Curiæ* 157. *num.* 3. *cum ſeqq. & ritu* 141. *num.* 2. Gail. *lib.* 1. *obſeru.* 96. *num.* 10. Octau. Cachetan. *conſ.* 64. *num.* 10. *cum ſeqq. & conſ.* 65. *num.* 7. Sim. de Prætis *conſ.* 14. *num.* 1. *cum ſeqq.* Menoch. *remed.* 15. *recuper. num.* 35. Seuerol. *in tract. de remiſſion. cap.* 4. *num.* 1. Virgil. Boccac. *in tract. de litteris remiſſor. cap.* 2. *num.* 5. *& cap.* 3. *num.* 16. *&* 20. Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Galliæ tit. de littor. requiſitor. in præfat. num.* 29. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 25. *pag.* 152. Azeued. *l.* 28. *tit.* 6. *lib.* 3. *noua Recopil. pag.* 266. Bernard. Græuæ *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.* 96. *conſid.* 1. *num.* 1. latè Farin. *in praxi criminal. tom.* 2. *tit. de oppoſit. contra exam teſtium quæſt.* 77. *n.* 71. *cum ſeqq.*

3 *Nam in criminalibus*, &c.] Notatur ad hoc quòd crimen per inſtrumentum non probatur, cùm tunc teſtes non præſententur iudici, vt videtur requirere textus, de quo Lanfranc. *in cap. quoniam contra, verbo inſtrumentorum productiones num.* 50. *verſ. vlteriùs quæro, de probat.* Anton. Gabr. *commun. lib.* 1. *tit. de probat. concl.* 5. *n.* 12. Clar. *lib.* 5. *§ fin. q.* 54. Maſcard. *de probat. concl.* 460. *&* 499.

4 In gloſſ. *Apud eloquentiſſimum.* ibi, *ſed dic habenti iuriſdictionem poteſt demandari*, &c. Notatur ad hoc quòd teſtium examen & iuramentorum receptio non poteſt regulariter remitti alicui non habenti iuriſdictionem, vt per Beninten. *deciſ.* 74. *poſt n.* 4. *verſ. & licèt de iure ciuili*, Luc. Pæt. *in pract. Capitol. c.* 6. *n.* 5. Octau. Cacheran. *conſ.* 64. *n.* 21. *ad med.* Seuerol. *in tract. de remiſſionib. cap.* 20. *num.* 8. *& ſeq.* latè Farin.
5 *d. q.* 77. *num.* 126. *cum ſeqq.* vbi declarat, & *à num.* 175. regulam firmat quòd teſtes in loco iudicij exiſtentes examinandi ſunt à iudice, & non à Notario, ibique multipliciter eam ampliat, & limitat.

SVMMARIVM.

1 *Creditor vt tenetur facere debitori ſoluenti apocham ſolutionis, ſic è contra debitor creditori facere vnam antapocham, in qua contineatur ſe ſoluiſſe debitum creditori, quod eſt neceſſarium annuis, vel menſtruis debitis.*
2 *Creditor poteſt debitorem ſuum conditionalem, vel in diem compellere vt faciat ſibi inſtrumentum debiti ad faciliorem probationem. limitatur, & intelligitur vt num.* 3.
4 *poteſt Creditor petere vt debitor recognitionem faciat debiti.*
5 *Apocha quid.*
Quitantia, pro Apocha, ibid.
6 *Apodiſis, quæ & Apodiſia, idem quod Apocha.*
7 *Littera, Apocha, ſeu Apodiſia vocabulo veniunt.*
8 *Antapocha quid, eius formula ponitur, num.* 9.
10 Contra eſcriptura *pro antapocha.*
11 *Introductum in fauorem alicuius non illi damnum adferat.*

L. Plures. XVIII.

Idem A. Demoſtheni P. P.

SIcut creditor tenetur facere debitori ſoluenti 1
apocham ſolutionis, ita è contra debitor creditori facere vnam antapocham, in qua contineatur ſe ſoluiſſe debitum creditori, quod eſt neceſſarium annuis vel menſtruis debitis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1 ſupr. hoc tit.*
Vide Anton. Gom. *l.* 40. *Tauri num.* 79. *verſ. ſecundo*,
vbi citato hoc text. tenet quòd creditor poteſt debi- 2
torem ſuum conditionalem, vel in diem compellere vt faciat ſibi inſtrumentum debiti ad faciliorem
probationem ne poſtea ſuper debito debeat litigari, 3
quod tamen limitat & intelligit vt debitor teneatur facere ſimplex inſtrumentum debiti, non tamen cum clauſula garentigia, vt habeat executionem paratam, quia ſecundùm hoc grauaretur debitor, quod totum antea dixerat Tiraquel. *de retract. lign. §.* 29. *gloſſ.* 3. *n.* 1. *&* 2. vide etiam D. Barboſ. *in l. in omnibus*
41. *n.* 42. *ff. de iudic.* vbi quòd poteſt creditor petere 4
vt debitor recognitionem debiti faciat.
Apochis.] Schedulæ ſunt, quibus fatemur nobis 5
de pecunia ſatisfactum, vulgò quitantiam vocant, vide Theſaur. *linguæ Latinæ, verbo Apocha*, Alciat *lib.* 1. *prætermiſſ. eod verbo*, Caluin. *in ſuo Lexic. iuridic. eod. verbo*, Camill. Borrell. *in ſumm. deciſ. tom.* 2. *tit.* 25.
num. 1. vbi *num.* 48. ſubdit, quòd apochæ, ſeu apodi- 6
ſiæ vocabulo veniunt etiam litteræ. 7
Vel antapocham.] Eſt exemplum apochæ ſubſcri- 8
ptum à debitore creditori datum, ita accipi in hoc text. hoc vocabulum tenet Caluin. *in ſuo Lexic. iuridic. verbo Antapocha vlt.* vbi formulam huius anta- 9
pochæ refert his verbis. Ego Lucius Titius fateor C. Seio, aut illi die illa tot ſoluiſſe annui redditus nomine, quem ei debeo ob fundum, vel poſſeſſionem illam, &c. Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 32. *n.* 5.
in princip. vbi antapochas vulgò *contra eſcrituras* 10
appellat.
Cùm hoc quod pro quibuſdam, &c.] Notatur ad hoc 11
quòd introductum in alicuius fauorem, non debet illi damnum adferre, vt per Tiraquel. *de iure mariti, gloſſ.* 8. *num.* 86. *in fine*, cum aliis per me adductis *de Axiom. iuris vſufreq. axiom.* 96. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Comparatio litterarum ex ſcriptura priuata priùs approbata, & ex ſcriptura coram iudice fienda, & num.* 2.
3 *Comparatio litterarum fidem ſemiplenam facit.*
4 *Comparatio in omni ſcriptura priuata excepta apocha, plenè probat.*
5 *Comparatio litterarum hodie de iure Authenticorum probat.*
6 *Comparatio litterarum, iuncta depoſitione duorum ex tribus teſtibus in chirographo ſubſcriptis, plenè probat.*

7 *Comparatio litterarum facta à peritis nihil valet, niſi ipſi iurauerint, quòd nec lucri cauſa, nec inimicitijs, nec gratia tenti huiuſmodi comparationem faciunt ſemel iuraſſe ante factam comparationem ſufficit, num. 8.*

9 *Recognitio comparationis ſcripturam in apocha ad nihil valet, nec aliquam probationem facit.*

10 *Comparatio & recognitio ſcripturæ in litteris, præterquam in ſcriptura priuata teſtibus non firmata, ſufficit.*

11 *Litterarum ſimilitudine facilè errari.*

12 *Comparationem litterarum plenè probare quando ſcriptura priuata eſt à partibus & teſtibus ſubſcripta.*

13 *Scriptura ſi ſit ſubſcripta tantùm ab vno teſte & partibus, tunc comparatio litterarum ſubſcriptionis partium & teſtis contra debitorem pluſquam ſemiplenam facit probationem.*

14 *Comparatio litterarum ſola facit plenam fidem quando agitur de recognitione libri rationum. plenè etiam probat quando agitur de recognitione alicuius epiſtolæ, n. 15.*

16 *Comparatio litterarum vnà cum recognitione ſigilli appoſiti in ſcriptura, ad quam ſit comparatio, plenè probat.*

17 *Comparatio litterarum quantum probet in recognitione ſcripturæ publicæ, & publici inſtrumenti, arbitrio iudicis remittitur. & poterit iudex iſto caſu dare plenam fidem comparationi litterarum concurrente aliquo adminiculo, n. 18.*

19 *quando dubium vertitur ſuper litteris alicuius Scripturæ, & debeat fieri comparatio litterarum ad aliquem effectum, committitur peritis tabellionibus, vel ſcriptoribus, vt deponant circa ſimilitudinem litterarum. eligantur periti partibus non ſuſpecti, n. 20 qui relationem faciant in actis, & in ſcriptis, n. 21. conſiderent, & inſpiciant corpora ſcripturarum, litterarum tractus, & alia neceſſaria, ſtylum & modum dictandi, &c. n. 22.*

23 *Comparatio litterarum non niſi in ſubſidium aliarum probationum facienda. niſi forma obſeruetur prædicti iuramenti, comparatio nulla eſt, n. 24. duplex iuramentum calumniæ hoc caſu præſtandum eſt, vnum generale ante conteſtationem litis, aliud ſpeciale poſt litem conteſtatam, n. 25.*

L. Comparationes. XIX.

Idem A. Iuliano P.P.

1 EX ſcriptura priuata priùs approbata, & ex ſcriptura forenſi facta coram iudice fit comparatio litterarum, & petentes comparationem iurabunt ſe deſiderare comparationem in nullius fraudem, gratiam, & odium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* poſt omnes Gipban, *tom. 1. pag 262. & tom. 7. repet. Doct.* Petrus de Bellapertica.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. 111. & 118. tit. 18. part. 3. vbi gloſſ. 8.* Grammat. *deciſ. 34. num. 15.* Couar. *practic. cap. 22. num. 7.* Menchaq. *contrau. vſufrequent. part. 2. cap. 29. num. 1.*
3 vbi quòd comparatio litterarum ſemiplenam tantùm, non etiam plenam fidem facit, Decian. *reſp. 11.*
4 *num. 125. vol. 1.* vbi quòd comparatio in omni ſcriptura priuata, excepta apocha, plenè probat, quia in apocha correcta eſt hæc lex, non ſic in ſcriptura priuata. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 7. num. 7. part. 1.* Menoch. *de arbitr. caſu 114. num. 3. & conſ. 94. num. 24. & conſ. 199. num. 10. & 25. cum ſeq.* Farin. *fragment. crimin. part. 1. lit. C num. 495. cum ſeqq.* Camill. Borrel.
in ſumm. deciſ. tom. 2. tit. 23. à num. 8. Quid hodie de 5
iure Authenticorum comparatio litterarum probet,
dicam *in collect. ad auth. at ſi contractus, infrà hoc eod. tit.*

Siue omnimodo duobus, &c.] Notatur ad hoc quòd 6
comparatio litterarum iuncta depoſitione & recognitione duorum ex tribus teſtibus in chirographo ſubſcriptis, plenè probat chirographum eſſe ſcriptum manu illius de quo agitur, vt per Afflict. *deciſ. 181. num. 5. in fine*, Aym. *de antiquit. tempor. part. 1. §. quæritur etiam in hac materia, num. 51. fol. 77.* Roland. *conſ. 26. num. 6. lib. 1. & conſ. 84. num. 4. lib. 5.* Menoch. *d. caſu 114. n. 3.* Ioſeph. Ludou. *d. deciſ. 7. num. 6.* Maſcard. *de probat. concl. 3. n. 29.*

Omnes autem comparationes, &c.] Notatur ad hoc 7
quòd comparatio litterarum facta à peritis, nihil valet niſi ipſi iurauerint, quòd neque lucri cauſa, neque inimicitiis, neque gratia tenti huiuſmodi comparationem faciunt, vt per Rip. *in l. admonendi, n. 111. ff. de iureiur.* Ioſeph. Ludou. *d. deciſ. 7. num. 8.* Menoch. *d.*
caſu 144. num. 28. vbi quòd ſufficit peritos ſemel iu- 8
raſſe ante factam comparationem, neque propterea eſſe neceſſe quòd tempore relationis iurent, latè Farin. *d. lit. C. n. 483.* vbi *n. 484.* ait huiuſmodi iuramentum eſſe de forma comparationis, ita quòd ſi non præſtetur, vel ſub alia forma præſtetur, comparatio eſt nulla.

In gloſſ. *Subſcriptiones.* ibi, *vel verius hic loquitur* 9
de priuata ſcriptura, &c. Nota quòd recognitio comparationis ſcripturarum in apocha ad nihilum valet, nec aliquam probationem facit, Ioſeph. Ludou. *d. deciſ. 7. num. 20.* Menoch. *d. caſu 114. num. 22.* Marc.
Anton. Bellon. *Genua deciſ. 18. ſub num. 12.* vbi dicit 10
ſufficere comparationem & recognitionem ſcripturæ in litteris, præterquam in ſcriptura priuata teſti-
bus non firmata, & *deciſ. 84. n. 3.* vbi de facili dicit 11
poſſe errari litterarum ſimilitudine, plures refert
Camill. Borrel. *d. tom. 2. tit. 23. à n. 9.* Et comparatio- 12
nem litterarum plenè probare quando ſcriptura priuata eſt à partibus, & teſtibus ſubſcripta, vt per Fa-
rin. *d. lit. C. n. 532.* vbi *n. 534.* ſubdit quòd ſi ſcriptura 13
ſit ſubſcripta tantùm ab vno teſte & partibus, tunc comparatio litterarum ſubſcriptionis partium & teſtis contra debitorem facit pluſquam ſemiplenam probationem, & propterea quòd erit locus delationi iuramenti in ſupplementum; contra tertium verò
nec etiam faciet ſemiplenam probationẽ. Item com- 14
paratio litterarum ſola facit plenam fidem quando agitur de recognitione libri rationum, & in hoc lex iſta correcta eſt, ſecundùm Aym. *de antiq. temp. p. 1. §. quæritur etiam in hac materia, n. 65. & 69.* Menoch. *d. caſu 114. n. 23.* Maſcard. *d. concl. 330. num. 9. cum ſeqq. & à num. 17.* vbi declarat. Farin. *d. lit. C. num. 524.*
vbi *n. 526.* tenet etiam comparationem ſolam litte- 15
rarum plenè probare quando agitur de recognitio-
ne alicuius epiſtolæ, & *n. 529.* reſoluit comparatio- 16
nem litterarum vnà cum recognitione ſigilli appoſiti in ſcriptura, ad quam ſit cõparatio, plenè probare.

In gloſſ. *Teſtium.* ibi, *& videtur committi iudici an* 17
plenam faciat fidem comparatio. Notatur ad hoc quòd comparatio litterarum quantum probet in recognitione publicæ ſcripturæ, & publici inſtrumenti, remittitur arbitrio iudicis, vt per Menoch. *d. caſu 114.*
n. 25. vbi propterea quòd iudex poterit iſto caſu da- 18
re plenam fidem comparationi litterarum concurrente aliquo adminiculo. Maſcard. *d. concl. 330. n. 15.* Farin. *d. lit. C. n. 521.*

In gloſſ. *Ab his.* ibi, *ſcilicet peritis ſcriptoribus*, &c. 19
Notatur ad hoc quòd quando vertitur dubium ſuper litteris alicuius ſcripturæ, & debeat fieri compa-

rario litterarum ad aliquem effectum, committitur peritis tabellionibus, vel ſcriptoribus vt deponant & declarent circa ſimilitudinem litteratum, vt per *l.Hiſpan.* 118.*tit.*18 *p.*3. Anton.Gom.*variar.tom.*2.*c.*9. *num.*5.*ad finem, verſ. ſexto*, Farinac. *d lit. C. num.*480. vbi dicit iudicem committere debere hanc comparationem tabellionibus expertis, vel ſcriptoribus illius rei habentibus plenam prudentiam, quæ quidem comparatio ſaltem à duobus fieri debet. Menoch.*d.caſu* 114 *num.*16.*&* 27.Thom.Triuiſ.*deciſ.*52. *num.*24.Ioſepb.Ludou.*d.deciſ.*7.*num.*7. Farinac.*d.lit.* *C.num.*481. niſi in loco, vbi facienda eſt comparatio, non adeſſet niſi vnus peritus, quia tunc ille ſolus ſufficiet, Menoch.*d.caſu* 114.*ſub num.*27. *& remed.*5. *adipiſc.num.*162. Ioſeph.Ludou.*d. deciſ.*7.*num.*9. Fa-
20 rinac. *d. lit. C. num.*482. vbi *num.*485. ſubdit quòd comparatio litterarum à peritis facienda non valet, niſi eligantur periti partibus non ſuſpecti, & propterea cautela eſt, vt de earum conſenſu eligantur,
21 & *num.*486.tenet huiuſmodi peritos vt ſuprà electos debere facere relationem in actis, & in ſcriptis. &
22 *n.*494. admonet in hac comparatione facienda debere peritos conſiderare & inſpicere corpora ſcripturarum, litterarum, tractus, & alia neceſſaria, ſtylum & modum dictandi, &c.

23 In eadem gloſſ. ibi, *quòd non aliam habentes probationem veniunt ad comparationem*,&c.Notatur ad hoc quòd comparatio litteratum facienda non eſt, niſi, in ſubſidium aliarum probationum, & ideo pars, quæ petit fieri comparationem, debet iurare ſe non habere aliam probationem, & quòd propterea comparationem petit, circa quam nihil egit quod poſſit veritatem abſcondere, vt per Menoch. *d.caſu* 114. *n.* 34. Ioſeph Ludou.*d deciſ.*7. *num.*5. Thom. Triuiſan. *d.deciſ.*52.*num.*16.*&* 29. Maſcard.*d.concluſ.*330.*n.*33.
24 Farinac. *dict.lit.C. num.*491. vbi addit quòd niſi obſeruetur forma iuramenti prædicti, comparatio eſt nulla.

25 In eadem gloſſ. ibi, *bis de calumnia iuratur*, &c. Notatur ad hoc quòd ſpeciale eſt hoc in caſu, duplex præſtari iuramentum calumniæ, vnum generale ante conteſtationem litis, aliud ſpeciale poſt litem conteſtatam, vt per Roland. *conſil.*26. *num.*25. *lib.*1. Farin.*d.lit.C.num.*492.

S V M M A R I V M.

1 *Comparatio fieri poteſt ex ſcriptura ab aduerſario producta.*
2 *Scriptura ex archiuo publico prolata vim teſtimonij habet.*
3 *Comparatio litterarum poteſt ſumi ex ſcriptura aliàs producta in iudicio ab eo, qui ſcripturam manu ſua confectam negat, etiam quòd non ſit ſubſcripta à tribus teſtibus. poteſt fieri ex ſcriptura deſumpta ex archiuo publico, num.*4.
5 *Archiui publici fides quanta, & an, & quibus caſibus ſcriptura reperta in archiuo publico probet.*
6 *Comparatio bene facta valet, non ſolùm quæ ex ſcriptura eiuſdem ſpeciei, ſed diuerſa, & ſic de priuata ſcriptura ad publicam, & contra.*

A V T H. Ad hæc.

1 COmparatio ex ſcriptura ab aduerſario produ-
2 cta fieri poteſt. Item ſcriptura ex archiuo publico prolata vim teſtimonij habet. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *ad l.*1.*n* 1.*ſup.hoc tit.*

3 *Ex ijs litteris, quibus aduerſarius*, &c. Notatur Barboſ.Collect.inCod. Tom.II.

ad hoc quòd comparatio litteratum poteſt ſumi ex ſcriptura aliàs producta in iudicio ab eo, qui ſcripturam manu ſua confectam negat, etiam quòd non ſit ſubſcripta à tribus teſtibus, vt per Afflict. *deciſ.* 181. *num.* 6. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 7. *num.* 6. *part.*1. Menoch.*de arbitr. caſu* 114. *num.* 29. *verſic ſumeretur etiam*, Farinac. *fragment. crimin. part.* 1. *lit.* 6 *num.*460.

Ex archiuio publico, &c.] Notatur ad hoc quòd 4
comparatio litterarum poteſt fieri ex ſcriptura deſumpta ex publico archiuio, vt per Afflict. *deciſ.* 181. *num.*5.*in fine*, Menoch.*d.caſu* 114 *num.*29. *verſ.ſumeretur etiam*, Farin.*citato loco*,*n.*462.

Quanta autem ſit fides archiuij publici, & an, & 5
in quibus caſibus ſcriptura reperta in archiuio publico probet? vide Ordin. Reg. Luſitan.*lib.* 3. *tit.* 61. Oſaſch.*Pedem.deciſ.*69.Syluan.*conſil.*66. *Conſideranto*, *num.*30. Hippol. Riminald. *conſ.* 686. *num.* 5. *&* 38. *cum ſeqq. lib.* 6. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 115. *num.* 19. *cum ſeqq.* Ranchin.*part.* 4. *concluſ.* 274. Vezio *tom* 1.*commun.opin.lib* 4.*tit.* 11. *num.*104. *pag.*572. & *ibi* Bellacomb.*num.*199.*pag.*585.& Soar.*num* 308. *pag.*586. Maſcard.*de probat. concluſ.*111. *num.* 9. *&* 10. *& concl.*399.*& concl.*711. *num* 61. Valaſc.*de iure emphyt. quæſt.* 9. *num.* 26. *verſic. rurſus*, *& conſil.* 167. *num.*8. *&* 9. Stephan. Quarant.*in ſumm. Bullarij*, *verbo Archiuus*, Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.*1. *ſub hoc tit de fide inſtrument. reſolut.* 6. Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.tom.*3. *cap.*582. Brunor.à Sole *in locis communib.verbo Liber* 4. Cardoſ.*in praxi iudicum*, *verbo Inſtrumentum*, *num.* 7. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 1. *num.* 22. *& cap.* 21. *num.* 19. *&* 22.

In gloſſ. *Teſtimonium, in fine, in addit.* Notatur ad 6
hoc quòd non ſolùm ex ſcriptura eiuſdem ſpeciei, ſed diuerſæ, & ſic de priuata ſcriptura ad publicam, & è contra, bene facta comparatio valet, vt per Farin.*d.lit.C.n.*473.

S V M M A R I V M.

1 *Contractus ſi fiat in ciuitate, & excedat libram auri, non ſoli comparationi litterarum creditur, ſed alij teſtes adeſſe debent.*
2 *Comparatio litterarum iure hodierno non plenè probat. plenè probat quando ſcriptura priuata, de qua facta comparatio, eſt recognita à tribus teſtibus in ea deſcriptis, num.*3.
4 *ſola Comparatio plenè probat quando vltra comparationem adſunt teſtes, qui deponant, vidiſſe illum ſcribere, licet non ſubſcripſerit.*

A V T H. At ſi contractus.

SI contractus fiat in ciuitate, & excedat libram 1
auri, non creditur ſoli comparationi litterarum, ſed alij teſtes adeſſe debent. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*num.*1.*ſupr.hoc tit.*

Hodie de iure Authenticorum, de quo in hoc 2
text. comparatio litterarum non plenè probat, vt per Anton.de Butr.*in cap.*2 *hoc tit.col.*3. *in princip.verſic. hodie verò*, Afflict. *deciſ.* 181. *num.* 7. *ad finem*, Roland.*conſil.*26. *poſt num.*9. *lib.* 1. Thom. Triuiſan. *deciſ.* 52. *num.* 22. Menoch *de arbitr. caſu* 114. *num.* 6. Maſcard. *de probat. concluſ.* 330. *num.* 1. Farinac. *in fragment. crimin. part.*1. *lit. C. num.* 499. & ita faciet tantummodo ſemiplenam probationem, ſecundùm Natt. *conſil.* 632. *num.*1. Roland. *conſil.* 26. *num.* 9. 12. *cum ſeqq. lib.* 1. Triuiſan. *dict. deciſ.* 52. *num.* 22.

Maſcard. *dict. concluſ.* 330. *num.* 7. Fatinac. *dict. lit. C. num.* 500. quia huiuſmodi comparatio fallax & periculoſa eſt, cùm multi repetiantur, qui alienas manus imitari ſolent, ita vt nulla cognoſcatur differentia inter veram & fictam manum, ſic teſtantur Hippol. *in rubr. de probat. num.* 317. *verſic. teneas tamen pro certo*, Vulpell. *conſil.* 135. *num.* 8. Menoch. *dicto caſu* 114. *num.* 14. & 15. Maſcard. *dicta concluſ.* 330. *num.* 2. & 3. vbi refert cognouiſſe hominem, qui veloci manu quaſcunque litteras & characteres effingebat.

3 Iu gloſſ. *Soli.* ibi, *ex prædictis autem*, &c. Notatur ad hoc quòd comparatio litterarum plenè probat quando ſcriptura priuata, ad quam facta eſt comparatio, eſt recognita à tribus teſtibus in ea deſcriptis, vt per Menoch *d. caſu* 114. *num.* 2. Maſcard. *dict. concl.* 339. *num.* 28. Farin. *d. lit. C. num.* 504.

4 Notatur etiam ad hoc quòd ſola comparatio plenè probat quandu vltra comparationem adſunt teſtes, qui deponunt vidiſſe illum ſcribere, licèt non ſe ſubſcripſerit, vt per Menoch. *d. caſu* 114. *num.* 19. Maſcard *dicta concluſ.* 330. *num.* 5. Fatinac. *dicta lit. C. num.* 505.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura ſemel in iudicio producta, & ad acta relata fidem meretur, & num.* 1.

3 *Inſtrumentum de falſo redarguere qui velit, iurare debet quòd non facit calumnioſè, ſed quia credit chartam falſam.*

4 *ſi quis originale Inſtrumentum in iudicio produxerit, & pars petat vt producatur iterum, ſi non producat, inſtrumentum tanquam falſum nullius momenti eſt.*

5 *Inſtrumentum originale vt producatur, quando peti poſſit.*

6 *quid ſi mandante iudice Inſtrumentum quoddam exhiberi in iudicio poſſeſſor obedire noluerit.*

7 *Inſtrumentum partis aſſerentis inſtrumentum perditum, in caſu textus, an & quando ſufficiat. non ſufficere niſi aliquæ appareant coniecturæ, num.* 8.

9 *Inſtrumentum non productum in iudicio non dicitur iudici cognitum.*

10 *Teſtibus accuſatis de falſo in cauſa homicidij, donec de hoc cognoſcitur, ipſa cauſa ſilere debet.*

L. Cùm quidam. XX. & vlt.

Idem A. Iuliano P.P.

1 SCriptura ſemel in iudicio producta, & ad acta relata, fidem meretur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 25. *vbi de hac l.* Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imperialis, lib.* 2. *concluſ.* 37. *num.* 7. *cum ſeqq.* Bernard. Muſcatel. *in practic. Regni Neapol. part.* 3. *gloſſ. reſpondendum, num.* 16. *cum ſeqq.*

3 *Quaſi falſum hoc conſtitutum*, &c. Notatur ad hoc quòd volens inſtrumentum de falſo redarguere, debet iurare quòd non facit calumnioſè, ſed quia credit chartam falſam, vt per *l.* 112. *tit.* 8. *part.* 3. *vbi gloſſ.* 3. & 4. Gregor. Lopez *ibidem l.* 116. *gloſſ.* 3.

4 Notatur etiam ad hoc quòd ſi quis produxiſſet originale inſtrumentum in iudicio, & pars petat vt iterum producatur, cùm is contra quem productum eſt, intendat illud redarguere de falſo, ſi illud iterum non producat, inſtrumentum tanquam falſum nullius eſt momenti, vt per Roder. Xuar. *allegat.* 14. *amp. num.* 1. Capyc. *deciſ.* 40. *num.* 2. vbi decidere hunc text. ait, quòd quando produxerit quis pro ſe inſtrumentum in iudicio, & reliquerit in actis copiam authenticam, licèt copia illa fidem faciat, ſi tamen alia pars velit inſtrumentum illud productum redarguere de falſo, pars, quæ ſemel produxit, tenetur iteratò præſentare. Vrſil. *ad Afflict. deciſ.* 330. *num.* 2. Quando autem peti poſſit vt originale producatur inſtrumentum: vide Anton. Gomez *l.* 83. *Tauri num.* 6. Azeued. *l.* 3. *num.* 18. & 19. *tit.* 5. *lib.* 4. *nouæ Recopilat.* Menoch. *de arbitr. caſu* 187. 5

Et inſcriptionum pagina, &c.] Ergo loquitur in inſcriptione ad pœnam talionis, vt per Cabed. *Luſitan. deciſ.* 33. *num.* 1. *pag.* 1.

Sit penitus euacuata, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi iudex aliqua iuſta ratione motus præceperit in iudicio inſtrumentum quoddam exhiberi, eius verò poſſeſſor obedire noluerit, poterit interloquendo pronuntiare nullam fidem exhibendam fore illi inſtrumento ſi quando ab eo contumace fuerit in iudicio productum, vt per Couarr. *variarum lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 1. Vrſil. *ad Afflict. deciſ.* 330. *num.* 3. Auendan. *l.* 91. *Tauri gloſſ.* 5. *num.* 9. Vnde per doctrinam Innocentij tenet Anton. Gabr. *commun. lib.* 2. *tit. de appell. concluſ.* 5. *num.* 5. *cum ſeq.* quòd quando appellans aliunde habere non poſſet ſententiam & acta, & illa peteret ab appellato, ſi neget ſententiam latam, aut illam latam affirmet, ſed neget ſe habere, aut aſſerat illam habere, & exhibere nolit, iudex decernere poterit ſuper tali ſententia nullum fieri poſſe fundamentum, neque appellatum ex aliquo modo iuuari. 6

Et ſi tale ſubeat iuramentum, &c.] Ideo in caſu huius tex. ſufficit iuramentum partis aſſerentis inſtrumentum perdidiſſe, quia agitur vt non cogatur quis exhibere ſemel exhibitum, & deperditum inſtrumentum, ſecus vbi agitur quòd exhibeatur illud quod nunquam fuit exhibitum, quódque aſſeritur deperditum, nam tunc quòd deperditum ſit, non creditur ſoli iuramento. Præterea, ſecundùm alios lex iſta procedit quando aliqua præſumptio & coniectura concurrit pro eo, qui aſſerit ſe rem illam non habere, ſed perdidiſſe. Vide Afflict. *deciſ.* 330. *n.* 2. vbi quòd hic text. procedit in eo, qui habet præſumptionem pro ſe de amiſſione, eleganter Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 61. *num.* 14. & *conſ.* 354. *num.* 4. & 18. Burg. de Paz *quæſt.* 5. *ciuili, à num.* 16. Auendan. *l.* 41. *Tauri num.* 12. Regulariter enim loquendo non ſufficit iuramentum partis aſſerentis inſtrumentum perdidiſſe, niſi aliquæ appareant coniecturæ, ex quibus accedente iuramento perficiatur probatio, Bernard. *regul.* 345. Ioan. Garcian. *regul.* 31. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.* 7. *num.* 38. *verſic. porrò*, Maſcard. *concluſ.* 909. *in princip.* remiſſiuè Caſtill. *quotid. lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 15. 7 8

Si enim iam pleniſſimum, &c.] Notatur ad hoc quòd inſtrumentum non productum in iudicio non dicitur iudici cognitum, vt per Couarr. *variar. lib.* 1. *cap.* 1. *num* 9. *verſ. quinto, prope fin.* 9

Notatur etiam ad hoc quòd teſtibus accuſatis de falſo in cauſa homicidij, donec de hoc cognoſcitur, ipſa cauſa ſilere debet, vt per Menoch. *conſil.* 301. *num.* 9. 10

Plus

Plus valere quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur.

Tit. XXII.

PEndet hic titulus à ſuperiore, vt plus valeat quod *re vera* agitur, quàm quòd ſimulatè *in inſtrumento* concipitur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac.& VVeſembec. De materia tituli & ſimulationis contractuum, vide Ordin. Reg. Luſitan. *lib.4.tit.71.l.Hiſpan fin.tit.11.part.5.* Cæpol. *in tractat.de ſimulat.contractus*, Anton.Gom.*l.45.Tauri, num.27.* Alciat.*lib.2.parerg.cap.11.* Felin. *in cap.ſi cautio, num.67. cum ſeqq.de fide inſtrument.* Tiraquel. *de retract. lign.§.1. gloſſ.12. num.12. cum ſeqq. & tit.2. ad finem ex num.12.* Bened.Capra *tom.1.commun.opin. lib. 4. tit. 12.* Ioſeph. Ludou. *commun. tit. de ſimulat. contractuum*, Vital.de Camban.*in tractat.clauſul.rubr. de ſimulat.* Menoch. *de arbitr. caſu 39. & 247. & de præſumpt.lib.3. præſumpt.125.* Maſcard. *de probat. concluſ.459.* Donell. *comment.iuris ciuilis lib.25.pag.167.* Aldouin.*conſil 34.& 69.* Cardin.Tuſch. *practic. concluſ. verbo ſimulatio concluſ. 257.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.2. lib. 13. tit. 35.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent.tom.2. tit.352.* latè Farinac. *in praxi crimin. part. 6. tit. de falſitate & ſimulatione, quæſt.162. cum ſeqq.* eleganter Valaſc. *conſult. 154. per tot.* Caſtill. *controuerſ. lib.2. cap.25. num.18. cum ſeqq.*

S V M M A R I V M.

1 *Veritas ſcripturæ, & ſimulationi præualet.*
2 *Veritas præualet, eique cedunt omnia.*

L. In contractibus. I.

Impp. Valerian. *&* Gallien. AA. *Rufino.*

1 VEritas præualet ſcripturæ,& ſimulationi. Colligunt ex Ordin.Cyn.Bart.Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Donell. Cuiac. Aloyſ. Leo *in 4.fol.18.verſo*, Sebaſt. Næui.remiſſiuè.Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Nota veritatem præualere, eíque omnia cedere, Roland. *conſ.11. num.2. & 3.lib. 3.* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſumpt.31.num.4.* Ego ipſe *de Axiom. iuris vſufreqq axiom.224.num.5.*

S V M M A R I V M.

1 *Simulatio allegata apud iudicem probatione indiget.*
2 *Simulatio cùm non præſumitur in dubio, alleganti eam onus probandi per teſtes, per indicia & coniecturas incumbit.*
3 *Probatio per indicia & præſumptiones admittitur in iis, quæ ſunt difficilis probationis.*
4 *Probatio ſimulationis non poteſt fieri niſi per coniecturas vehementes, & quæ vrgeant. ſi fiat per indicia, quodlibet indicium requirit probationem per duos teſtes, num.5.*

L. Acta ſimulata. II.

Jmpp. Dioclet. *&* Maxim. AA. *&* CC. *Soteria.*

SImulatio allegata apud iudicem probatione in- 1
diget. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1.ſup.hoc tit.*

Cùm ſimulatio in dubio non præſumatur, Anton. 2
Burg.*in cap.ad noſtram,n.1. cum ſeqq. de empt. & vend.* Cæpol.*de ſimulat.contract.num. 84 in fine,verſ.ex quibus videtur concludendum*, Caputaq. *deciſ.421. num. 5. part.2.* Franc. Bec.*conſ.52. num. 1. & ſeq. lib. 1.* Tiraq. *de retract.tit.2. in præfat.num. 19. & ad finem tit. n. 125. & 133.* Menoch.*de præſumpt.lib.3. præſumpt.122.n.2.* Maſcard.*de probat. concluſ. 448. num. 1. & concl. 814. num.1. & ſeq.* Surd.*deciſ.23. num.vlt.* Carol.de Graſſis *except.12.num.10.* Cardin. Mantic.*de tacitis & ambig.conuent lib.8. tit.17. num.1. & lib.13. tit.35. num.8.* Aldouin.*conſ.69. num. 27.* ideo eam alleganti incumbit onus probandi tum per teſtes, ſecundùm Valaſc. *conſult.154. n.14.* Fariu.*in praxi crimin. part. 5. q. 162. num.120.* tum etiam per indicia & coniecturas, vt tenent Ioan. Bapt. Lup.*in tract.de vſur.commento 2.§.1. num. 24.& ſeq.* Maſcard. *concl. 438. num. 7. & ſeq. & concl.815. num. 1. & concl. 1142. num.6. cum ſeqq.* Aldouin. *conſ. 34. num.7. & conſ 69. num. 14. lib. 1.* Menoch. *reme d.9 recuper. num. 388. & de arbitr. caſu 2. num.16. & caſu 247.* idem Menoch.*d.lib. 3. præſ. 122. num. 5. verſ. ita pariter,& præſumpt. 124. num. 3.* Card. Mantic.*d.lib.8. tit. 17. num.8. & lib.13. tit.35. num. 9.* Caſtill.*controuerſ.lib.2. cap.25. num. 22.* Farin.*in praxi crimin.p.5. tit.de falſitate & ſimulat quæſt.162. num. 97.* vbi *num. 105.* ait, vt quænam ſint coniecturæ ſufficientes ad probandum ſimulationem iudicis arbitrio remiſſum eſſe, latè Valaſc. *d. conſ. 154. num. 16. cum*
ſeqq. vbi *num.* 18. quòd probatio admittitur per indi- 3
cia, & præſumptiones in iis, quæ ſunt difficilis pro-
bationis,& *num.*19.quòd probatio ſimulationis non 4
poteſt fieri per leues coniecturas, ſed per vehemen-
tes, & quæ vrgeant, & *num.* 21. quòd ſimulationis 5
probatio ſi fiat per indicia, quodlibet indicium requirit probationem per duos teſtes, de quo etiam Ioſeph. Ludou.*tom.3. commun.opin.tit. de ſimulat.contract.concl.1.verſ.25.coniectura*, Maſcard.*concl.447.la 2. n.2.d.*Farin.*q.162 .n.130.cum ſeqq.*

S V M M A R I V M.

1 *Pactum de retrouendendo adiectum contractui emptionis, pignoris cauſa adiectum cenſetur.*
2 *Iuramentum non firmat contractum ſimulatum. amplia vt n.3.& limita vt n.4 & 5.*

L. Emptione. III.

Iidem AA. *&* CC. *Maximæ.*

PActum de retrouendendo adiectum contractui 1
emptionis, pignoris cauſa adiectũ cenſetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſupr.hoc tit.*

In gloſſ. *Emptione, in fine.* ibi, *quid autem ſi hoc iu-* 2
rauit, &c. Notatur ad hoc quòd iuramentum non firmat contractum ſimulatum, ita quòd iuramentum ſimpliciter præſtitum in inſtrumento, vtputà de illi non contraueniendo, nõ tollit exceptionem ſimulationis ſi de ea appareat verè, vel præſumptiuè, vt per Hippol.*ſing.327. & ſing. 474. incip. Contractus ſimulatus*, Palat.*in repet.rubr.de donat. inter virum & vxorem,*

H 3 §.51.

§.51. *num.* 5. *in princ.* Capt. *concl.* 87. *num.* 178. *cum ſeqq.* Cou. *lib.* 1. *variar. cap.*7. *num.*5. Antou. Gom. *tom.*2.*var.cap.*14 *num.*20.*col.*2. *&* *l.*45. *Tauri num.*27. *col.*1. Titaq. *de conſtituto,part.*7.*limit.*7.*num.*31. Ioan. Bapt.Lop. *in tract. de vſuris commento* 4. §.1. *num.*10. Mench. *quaſt. vſufreq. cap.* 47. *num.* 3. Viui. *tom.* 1. *commun. opin. lib.*2. *tit.* 14.*ſi aduerſus vendit. num.* 18. *pag.* 337. Menoch. *de praſumpt. lib.* 3. *praſumpt.* 122. *num* 62. Maſcard. *de probat. concl.*265. *num.*10.*&* 11. *&* *concl.* 266. *num.* 13. 16. *&* 21. D. Soat. de Paz *in practicatom.*3. *cap.*2. §.3. *num.*6. D. Barboſ. *in l.*1. *ff. ſoluto matr. part.*6. *num.*47. *&* 48. latè Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *tit.de falſit.* *&* *ſimulat. quaſt.*162. *n.*67.
3 *cum ſeqq.*vbi *num.*72.hoc adeò verum dicit vt à iura-
mento præſtito in contractu ſimulato nec etiam ſit
neceſſaria abſolutio ad hoc vt iurans poſſit ſimula-
4 tionem allegare,& *num.*74.limitat quandu iuramen-
tum in inſtrumento appoſitum refertur ad contra-
ctum,putà ſi quis dicat, *iuro ſeruare contractum*, tunc
enim oon impedit allegationem ſimulationis;ſi ve-
rò iuramentum refertur ad verba contractus,vt pu-
tà quia dicatur, *iuro ſeruare ea,qua dixi*, & tunc non
5 poteſt iurans apponere ſimulationem,& *num.*82. li-
mitat, & intelligit procedere gloſſæ ſententiam in
iuramento promiſſorio, ſecus in aſſertorio, prout
quando quis iurat omnia & ſingula contenta in in-
ſtrumento eſſe vera,promittitque inſuper non con-
trauenire, nec dicere contractum non ſic celebra-
tum.nam is non poteſt poſtea ſimulationē allegare.

SVMMARIVM.

1 *Perſona qua verè contraxit, non qua ſimulatè fingitur,attenditur.*
2 *Actum ſcripto praualet.*

L. Si quis geſtum. IV.

Iidem AA. & CC. Decio.

1 PErſona, quæ verè contraxit, non quæ ſimulatè
fingitur, attenditur. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati *ad l.*1.*num.*1.*ſup.hoc tit.*
2 *Plus actum, quàm ſcriptum*, &c.] Nam quando
vnum eſt geſtum inter partes,& aliud eſt ſcriptum,
ſimulatio inducitur, vt per Vulpel. *conſ.* 1. *num.* 16.
Farin.*in praxi crimin. part.*5. *tit. de falſitate & ſimulat. quaſt.*162 *num.*4.

SVMMARIVM.

1 *Subſcriptio erronea actum vitiat.*
2 *Subſcriptionem vltra ſcientiam,& intentionem agentium non dirigi,nec quidquam operari.*
3 *Subſcribens ſe inſtrumento quod non legit, ſibi non praiudicat.*
4 *Subſcribentem ignoraſſe, aut ſciuiſſe contenta in ſcriptura,cui incumbat onus probandi.*

L. Si falſum. V. & vlt.

Iidem AA. & CC. Victori.

1 ERronea ſubſcriptio vitiat actum.Subſcriptio vl-
2 tra ſcientiam,& intentionem agentium non di-
rigitur,neque aliquid operatur.Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l.*1.*n.*1.*ſup.hoc tit.*
3 Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd ſub-
ſcribens ſe inſtrumento,quòd non legit,putans con-
tinere id quod mandauit, vel quod ſibi perſuaſum
extirit,cùm aliud contineat, ſibi non præiudicat, vt
per Felin. *in cap.quoniam contra, num.*48. *de probation.*
Iaſ. *in l ſi ita ſtipulatus*, §. *Chryſogonus num.* 12. *ff. de*
verb. oblig. Anton. Gabr. *commun. tit. de praſumpt.*
*col.*3. *num.* 28. Menoch. *de praſumpt. lib.* 3. *praſ.* 66.
num. 2. Maſcard. *de probat. concl.* 1341. aliàs 1347. *à*
*num.*16. vbi *num.*19. quærit cui incumbat onus pro- 4
bandi ſubſcribentem ignoraſſe,aut ſciuiſſe contenta
in ſcriptura, Aluar. Valaſc. *conſult.*67. *num.*9. Cald.
Pereira *quaſt. forenſ.conſ.*26. *num.* 3.*&* *de empt.* *&* *ven-*
*dit.cap.*6.*num.*20. Gonzal.*ad regul.*8. *Cancel. gloſſ.*60.
*num.*21.vbi *num.*22. refert Bald.*hìc num.*1.*in fine*,acri-
ter reprehendere Doctores ſe ſubſcribentes conſi-
liis aliorum ſine lectione ſcriptorum.

De commodato.

Tit. XXIII.

COMMODATVM eſt contractus, quo res gratis vtenda datur, *ff. hoc tit. l.*1. §.1. *&* *Inſt. quib. mod.re contrah. oblig.* §. *item is cui.* certi vſus gratiâ; vt vſu illo finito, eadem ſpecies reſtituatur, *d.* §. *item is cui.* *&* *ff. de reb. cred. l.* 2. *in princ.* *&* *de oblig.* *&* *act. l.*1. §. *is quoque cui.* Scripſerunt in hanc rub. Cuiac. Pac.& VVeſemb. De materia tituli vide Ordin. Reg. Luſitan. *lib.*4. *tit.*53. *l. Hiſp.* 1. *cum ſeqq. tit.* 2.*part.*5. Alciat. *lib.*2. *paradox. cap.*19. Bellon. *lib.*1 *ſupput. cap.*6. Suar. Donat. à Fina & alios *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 13. Cou. *lib.* 3. *vari. cap.* 15. *à princip.* Anton. Gom. *tom.*2. *var. cap.* 7. *à princip.* Rebuff. *in tract. except. num.* 815. *cum ſeqq.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 23. *cap.* 5. Mozz. *de contract. tract. de commodato*, Cardin. Mantic. *de tacitis* *&* *ambiguis conuent. tom.* 1. *lib.*9. *tit.*11. *cum ſeqq.* eundem Paci. *in tract de contractib. tit. de commodato*, Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 294. *cum ſeqq.* Turrian.*eod.tract. diſp.*11. Leſſi.etiam *in ſimili tract. lib.*2. *cap.*27. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent.lib.*25. *tract.*6. *num.*468. *cum ſeqq.* Azor. *inſtitut. moral. p.* 3. *lib.*7. *tit. de commodato.* Rebell. *de obligat. inſtit. p.* 2. *lib.*16.*de commodato.*

SVMMARIVM.

1 *Commodatarius non tenetur de caſu fortuito,niſi pacto ſe adſtrinxerit,* *&* *num.*2.
3 *Caſus fortuitus quis.*
4 *Incendium inter caſus fortuitos numerari,quando ſine culpa habitantium ortum,* *&* *fortuitò cauſatum, aliàs non.*
5 *Impetum aquarum,* *&* *vim hoſtium numerari inter caſus fortuitos.*
6 *Principis* *&* *iudicis factum iuſtum, vel iniuſtum inter caſus fortuitos numerari.*
7 *Furtum inter caſus fortuitos connumerari,maximè ſi à coniunctis,vicinis, vel famulis perpetratum: vel cum fractura. vel quando res furata erat in loco cum propriis rebus illius,qui eam cuſtodiebat,n.*8.
8 *Caſum fortuitum allegans, illum pariter,* *&* *abſque ſua culpa contigiſſe probare debet, in caſibus, in quibus praſumitur culpa.*
10 *Commodatarius de leui culpa tenetur. niſi commodatum*

*datum ſiat gratia vtrinſque, n.*11.

12 *Periculum in ſe ſuſcipiens tenetur etiam de caſu fortuito.*

13 *Renuntiatio generalis caſuum fortuitorum ſaltem in contractibus, abſque eo quòd in ſpecie caſus aliqui exprimantur, valida eſt.*

14 *Caſus fortuitos in ſe ſuſcipiens, vel eis renuntians, non intelligitur ſentire de inſolitis aut raro contingentibus. etiamſi quis ſuſceperit in ſe generaliter omne periculum, num.* 16. *etſi generalis renuntiatio caſuum fortuitorum iuramento fuerit confirmata, num.* 19.

15 *Caſus inſoliti qui ſint, iudicis arbitrio relinquitur. & niſi caſus euenerit illius culpa, qui periculum in ſe ſuſcepit, num.* 17. *& niſi poſt ſuſceptionem generalem periculi vnum ex caſibus fortuitis expreſſerit, num.*18.

20 *Iuramenti vis.*

L. Ea quidem I.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. *Sciolæ.*

1 COmmodatarius de caſu fortuito non tenetur, niſi ſe adſtrinxerit pacto. Colligunt ex Ordin. Cyn. Barr. Burrig. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Sichard. Donell. Cuiac. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 19. Gilchen *tom.*2.*pag.*281. Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 4. *tit.* 56. §. 3. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo commodatum num.* 16. Anton. Gom *var. tom.* 2. *cap.* 7. *num.* 1. *in princip.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 5. *tit.* 8. *num.* 10. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 295. *verſ. de caſu fortuito.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 25. *tract.* 6. *num* 475.

3 Quis dicatur caſus fortuitus, tractant Gregor. Lop. *l.* 3. *verbo como ſy tit.* 2. *part.* 5. Bonacoſ. *commun. crimin. part.* 2. *verbo caſus fol.* 9. Medic. *in tract. ſpeciali de caſibus fortuit. per tot. & præcipuè quæſt.* 12. Benincaſ. *tract. de paupert. quæſt.* 2. *num.* 11. Straech. *tract. de aſſecurat. part.* 3. *num.* 65. Azeued. *l.* 2. *tit.* 9. *lib.* 4. *noua Recop.* Donel. *ad l. qui fortuitis, num.* 1. *C. de pignorat. act. pag. mihi* 134. Cardin. Mantic. *dict. lib.* 5. *tit.* 8. *à num.* 3. Caroc. *de locato part.* 4. *rub. de caſibus quæſt.* 12. Parlad. *differ.* 132. *num.* 15. Felician. *de ſociet. cap.* 25. *num.* 1. Mari. Antonin. *var. reſolut. lib.* 2. *reſol.* 26. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. collect.* 1085. Sigiſm. Scacc. *de commerc.* §. 1. *quæſt.* 1. *num.* 134. vbi ait quòd caſus fortuitus dicitur ille, quem nullum hominum conſilium præuidere poteſt, ſeu dicitur inopinatæ rei euentus, cui prouideri non poteſt.

4 Vnde inter caſus fortuitos incendium connumerari quando ſine culpa habitantium ortum habuit, & fortuitò cauſatur, aliàs non tenent Hippol. *in l.* 1. *num.* 118. *ad leg. Cornel. de ſicar.* Iaſ. *in l. ſed & ſi quis*, §. *quæſitum num.* 41. *ff. ſi quis caut. & in l prætor ait*, §. *fin. num.* 30. *&* 31. *ff. de edendo*, Syluan. *conſ.* 29. *num.* 5. Grammat. *deciſ.* 3. Roland. *conſ.* 95. *num.* 18. *lib.* 2. Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 6. §. 8. *num.* 14. Greg. Lop. *d. l.* 3. *verbo fugo*, Afflict. *deciſ.* 57. Sebaſt. Medic. *de caſib. fortuitis part.* 1. *quæſt.* 7. *num.* 1. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 10. *num.* 15. *& deciſ.* 25. Menoch. *conſ.* 53. *num.* 1. *& de arbitr. caſu* 390. *num.* 1. Mexia *in tract. taſſæ panis concl.* 6. *num.* 115. Magon. *Lucenſi deciſ.* 111. *num.* 40. *cum ſeqq.* Gurier. *pract. lib.* 1. *quæſt.* 29. *num.* 6. Surd. *deciſ.* 198. *num.* 5. Maſcard. *de probat. concl.* 892. *num.* 10. Cened. *ad Decretal. collect.* 40. *num.* 1. *cum ſeqq.* Pradil. *in ſum. legum pœnal p.* 1. *cap.* 23. *n.* 1. *cum ſeqq.* Sigiſm. Scacc. *d. q.* 1. *ſub num.* 135. Caroc. *de locato, & conducto, rub. de incend. num.* 6. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo incendium n.* 6. Farin. *in praxi crimin. p.* 3. *q.* 110. *n.* 36.

Impetus aquarum, & vis hoſtium inter caſus for- 5
tuitos naturales connumeratur. *l. ſi plures* §. 1. *ff. depoſiti. l. contractus* §. *vis maior. ff. locati*, Maſc. *de probat. concl.* 271. *num.* 8. Card Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 10. *tit.* 9. *num.* 3. Sigiſm. Scacc. *d. q.* 1. *ſub n.* 135. vbi inter caſus fortuitos reputari aſſerit vim fluminis, aut maris, aut tempeſtatis, & terræmotus, ſeu graculorum, & ſturnorum, necnon incurſus latronum, hoſtium, piratarum, & banniторum deprædantium merces, quibus reſiſti non poteſt.

Item Principis & iudicis factum iuſtum, vel iniu- 6
ſtum, Caroc. *de locato, rub. de caſibus quæſt.* 12. Cabed. *Luſit. deciſ.* 114. *num.* 5. *part.* 2. Sigiſm. Scacc. *d. q.* 1. *num.* 136. *cum ſeq.* Mari. Antonin. *var. reſolut. lib.* 2. *reſol.* 26. *in princ.*

Futurum quoque inter caſus fortuitos connume- 7
rari, maximè ſi à coniunctis, vicinis, vel famulis perpetratum ſit, referunt Theſaur. *quæſt. forenſ. lib.* 4. *q.* 9. *num.* 2. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 61. *num.* 34. *cum ſeqq. & conſ.* 353. *num.* 8. *cum ſeqq.* Gregor. Lop. *d. l.* 3. *verbo fortaſſe*, Bonacoſ. *commun. crimin. part.* 1. *verbo furtum fol.* 73. *verſo, & part.* 2. *eod. verbo fol.* 32. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo furtum num.* 59. Vel cum fractura, Menoch. *d. conſ.* 353. *num.* 11. Maſcard.
concl. 262. *num.* 18. *& concl.* 830. *num.* 8. Vel quando 8
res furata erat in loco cum propriis rebus illius, qui eam cuſtodiebat, Felician. *de ſociet. cap.* 21. *num.* 44. Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *de furtis q* 166. *n.* 36.

Et non ſolùm caſum fortuitum, qui allegat, ſed 9
abſque ſua culpa contigiſſe probare debet, in caſibus, in quibus præſumitur culpa, vt in furto, incendio, morte non naturali animalium, & fuga ſeruorum, ac aliis, Ioan. Anton. Trigon. *ſing.* 57. *num.* 3. Gail *lib.* 2. *obſeru.* 21. *num.* 3. Marc. Anton. *Delphin. deciſ.* 61. *num.* 2. *& deciſ.* 525. *num.* 1. *part.* 1. Maſcard. *concl.* 272. *num.* 8. *& concl.* 468. *num.* 5. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 37. Felician. *de ſociet. cap.* 25. *num.* 49. Menoch. *d. præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 61. *num.* 30. D. Barboſ. *in l. ſi mora* 10. *num.* 45. *ff. ſoluto matr.* Farin. *in praxi crimin. tit. de pœnis temper. q.* 88. *n.* 4.

Nota commodatarium de leuiſſima culpa teneri, 10
vt per Sot. *de iuſtit. lib.* 4. *quæſt.* 7. *art.* 2. Caiet. 2. 2. *quæſt.* 62. *art.* 6. §. *ſed quod*, Nau. *in man. cap.* 17. *num.* 184. Ludou. Lop. *in inſtruct. conſcient. cap.* 196. *verſ. vltra prædicta*, Perez *tit.* 7. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 209. *cum ſeqq.* Sebaſt. Medic. *in tract. de caſib. fortuitis q.* 10. *num.* 45. *part.* 2. Mozz. *de contract. tit. de commodato cap. de diuiſione num.* 3. Petr. Greg *ſyntag. lib.* 23. *cap.* 1. *num.* 1. Gregor. Lopez Madera *animaduerſ. iuris lib. vnico cap.* 17. *num.* 7. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 9. *tit.* 2. *num.* 2. Sayr. *in claui Regia lib.* 10. *tract.* 3. *cap.* 1. *num.* 10. *cum ſeqq.* Paul. Comitol. *reſp. moral. lib.* 1. *quæſt.* 42. *num.* 3. Leſſi. *de Iuſtit. lib.* 2. *cap.* 7. *dub.* 8. *num.* 40. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 16. *de commodato quæſt. vnica num.* 1. Azor. *inſtit. moral. part.* 3. *lib.* 7. *tit. de commodato cap.* 7. Ludou. Beja *reſponſ. caſuum conſcient. part.* 2. *caſu* 20. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo commodatarius num.* 13. Farin. *in praxi crimin. tit. de furtis quæſt.* 169. *num.* 19.
cum ſeqq. niſi commodatum fiat gratia vtriuſque, 11
quia commodatarius tunc de leui culpa teneretur, ſecundùm Petr. Greg. *d. lib.* 23. *cap.* 1. *num.* 10. Sebaſt. Medices *d. quæſt.* 10. *num.* 45. Pichard. *in* §. *Item is cui, num.* 71. *Inſtit. quibus modis re contrah.* Molin. *d. tract.*

d.tract.2.diſp.295. Catdin.Mantic.d.lib.9.tit.2.num.3.
Leſſ.d.lib.2.cap.7.dub.8.num.42. Azor.d.lib.7.de com-
modato cap.7.verſ.quando.
12 In ſe ſuſcepiſſe,&c.] Notatur ad hoc quòd pericu-
lum in ſe ſuſcipiens nec etiam tenetur de caſu for-
tuito. Duen.reg.380. Roman.ſing.331. Neguzant.de
13 pignor. part.7. memb.3. num.4.& 5. Et notatur etiam
ad hoc quòd generalis tenuntiatio caſuum fortuito-
rum ſaltem in contractibus, abſque eo quòd in ſpe-
cie caſus aliqui exprimantur, valida eſt: vt per An-
ton.Gom.var.tom.2.c.3.n.19. Pinel.in l.2.C.de reſcind.
vendit. part.1. cap.3. num.26. Azeued. l.2. à num. 21.
tit.9. lib.9. nouæ Recop. Gutier. de iuram confirm. p.1.
cap.24. num.1. Anton.Fab. in ſuo C.lib.4.tit.45. de lo-
cato,diffin.53. Mar.Antonin.var. reſolut. lib.2. cap.26.
num.2. Fontanel. de pactis nupt. clauſ. 3. gloſſ.2. n.66.
Caſtill.controuerſ.lib.3.cap.3.num.48.cum ſeq.
14 In ſe autem ſuſcipiens caſus fortuitos, vel eis re-
nuntians, non intelligitur ſentite de inſolitis, aut ra-
rò contingentibus, ſecundùm Bart. in l. ſcio ſi quis,
§.quæſitum,ff. ſi quis caut. Anton.Gom.d.tom.2.cap.3.
num.19. Afflict. deciſ.259. num.19. Mohedan. deciſ.
236. Gaſp.Caballin. de euict. §.5. num.11. Iacob.
Mandel. de Alba conſ.1.num.5. Alciat.reſp.158.n.5.
Franc.Viui. opin. 59. part.2. Sebaſt.Medic.de caſibus
fort. part. 1. quæſt. 51. & de compenſat. part. 1. cap. 45.
Soar. recept. ſentent. lit. C. num. 28. Renat. Chopin.
lib. 3. de domin. Franciæ tit. 13. num. 9. Anchar. Re-
gien. lib.3. quæſt. famul.quæſt.36.num.7.& 8. Gutier.
d. part.1. cap. 24. num. 6. Azeued. l. 2. num. 17. tit.9.
nouæ Recop. Gam.Luſit.deciſ.350.num.11. Surd. conſ.
81. num. 65. & deciſ. 326. num. 52. Menoch. conſ. 7.
num.8.& conſ.27. num.29. Caroc. de locato part.4.rub.
de caſibus quæſt. 8. Gail.lib. 1. obſeru. 52. Mozz. de
contract. tract. de commodato tit. de accidental. num. 6.
Mari. Antonin. var. reſolut. lib. 4. cap. 26. num. 9.
Aloyſ. Ricc. in collectan. deciſ. collect. 1085. Ceuall.
commun. contra commun. quæſt. 702. num.1. & 4. Ste-
phan.Gratian. diſcept. forenſ. tom.1. cap. 195. num.7.
Caſtill. controuerſ. lib. 3. cap. 3. num. 80. cum ſeqq.
15 Qui enim ſint caſus inſoliti, iudicis arbitrio relin-
quitur, Pinel. & Gutier. citatis locis. Azeued. d. l.1.
n.24. Ceuall.d.quæſt.701.num.6. Stephan.Gratian. d.
cap.195. num.1. Caſtill. d. cap.3. à num.95. Menoch.
de arbitr. caſu 80. Seraphin. de priuileg. iuram. pri-
16 uil. 106. Quæ quidem reſolutio procedit, etiamſi
quis ſuſceperit in ſe generaliter omne periculum,
quia tunc in contractibus, inquibus quis de leuiſſi-
ma culpa non tenetur, caſus fortuitos in ſe ſuſcepiſ-
17 ſe non videtur. Azeued.d.l.2.num.9. niſi culpa illius
qui periculum in ſe ſuſcepit, caſus euenerit, Caſtill.
18 d. cap.3. num. 106. in fine, & niſi poſt ſuſceptionem
generalem periculi vnum ex caſibus fortuitis ex-
preſſerit. nam tunc de aliis caſibus expreſſo ſimili-
bus etiam tenetut, Azeued. vbi ſup. Procedit etiam
19 eadem reſolutio, quamuis generalis renuntiatio ca-
ſuum fortuitorum iuramento fuerit confirmata.
20 nam in ea inſoliti non comprehenduntur, quia iu-
ramentum habet confirmare contractum, cui acce-
dit, non verò extendere. Euerard.in loco de except. ad
regulam num.fin. Menoch.conſ.27.n.9.18.& 19. lib.1.
Garroc.de locato part.4.rub. de caſibus quæſt.8. num.10.
Gutier. d. cap.24. Seraphin. de priuil.106. num. 11.
Gratian.d.cap.195. num.12.

SVMMARIVM.

1 *Commodator vſum ad quem commodauit, finitum probat.*

2 *Commodatum non poteſt reuocari ante caſum finitum. poſt tempus finitum, intra quod commodatarius re commodata vti potuit, vel quod à principio fuit aſſignatum, reuocari poteſt, etiamſi commodatarius re non vſus fuerit, num. 3. etſi caſu fortuito fuerit impeditus ne re vteretur, num.4.*

L. Cùm eum. II.

Iidem AA. Aulizano.

COmmodator probabit vſum, ad quem commo- 1
dauit, finitum. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.
Qui temporalis miniſterij cauſa, &c.] Notatur ad 2
hoc quòd commodatum non poteſt reuocari ante
vſum finitum, l. commodatum, §. ſicut, ff. hoc tit. cap.
vnic. eod. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 7. num. 1.
Gregor. Lop. l.9. gloſſ.1. tit.2. part.5. Petr. Gregor.
ſyntagm.iur.lib.23.cap.1.num.8. Cardin.Mantic.de ta-
citis & ambig. conuent. lib.9. tit.1. num. 8. Pichard. in
§. item is cui, num. 33. Inſtit. quibus mod. re contrah.
oblig. Molin. de Iuſtit. tract.2. diſput.294.col. 3. Car-
dol. in praxi iudicum, verbo commodatum num.2. Leſſi.
de Iuſtit. lib.2. cap.27. dub.1. Azor. inſtit. moral. p.3.
lib. 7. cap. 8. de commodato, verſ. ſecundò quæritur.
Itaut ſi reuocetur, detur commodatario contra com-
modantem reuocantem actio contraria commoda-
ti, vt ſibi ſoluatur quantum ſua interfuit rem com-
modatam ante finitum vſum & tempus non eſſe ſi-
bi ablatam, Petr.Greg. d.lib.23.cap.1.num.14. Cardin.
Mantic.d.lib.9.tit.1.num.8. Pichard.in d.§.item is cui,
num.46.
Poſt finitum autem tempus, intra quod commo- 3
datarius re commodata vti potuit, vel quod à princi-
pio fuit aſſignatum, poteſt dominus commodatum
reuocare, etiamſi commodatarius te non fuerit vſus,
l. ſed mihi, §. hæres eius, l. ſi vt certo, §. ſi duobus, ff.
hoc tit. Petr. Gregor. d. lib.23. cap.1. num.14. Card.
Mantic. d. lib.9. tit.1. num. 9. vbi ampliat, etſi caſu 4
fortuito fuerit impeditus ne te vteretur, Pichard. in
§. item is cui, num. 32. Iul. Paci. de commodato cap. 11.
num.47.

SVMMARIVM.

1 *Res commodata ad pignorandum, extenuato debito reſtituenda eſt.*

2 *Commodans non ſolùm ad reſtitutionem rei agere poteſt actione directa commodati, ſed etiam ad intereſſe, ſi res in eadem bonitate qua fuit commodata, non reſtituatur poſt caſum finitum.*

3 *Commodatarius non poteſt cogere commodantem vt integram rei æſtimationem accipiat, ſed tenetur ſoluere rem ipſam, qualis ſit, cum deteriorationis æſtimatione, &c. limita vt num.4.*

5 *Equus ſi commodatus fuit ad bellum, & in conflictu hoſtium perijt, periculum eſt commodantis. idem eſt ſi commodetur ad agitationem taurorum, n.6.*

L. De reſtituendis. III.

Iidem AA. Soteriæ.

RES ad pignorandum commodata extenuato de- 1
bito eſt reſtituenda. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati ad l.1.num.1.ſupr. hoc tit.
Nota commodantem non ſolum ad reſtitutionem 2
rei agere poſſe actione directa commodati, ſed etiã
ad

ad intereſſe ſi res in eadem bonitate qua commoda-
ra fuit nou teſtitoatut poſt finitum vſum. *l.* 1. *§. in hac actione, ff. hoc tit.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 23.
cap. 1. *num.* 13. Iul. Paci. *de commodato cap.* 11. *num.* 45.
3 vnde notandum eſſe ait commodatarium non poſſe
commodantem cogere vt integram rei æſtimatio-
nem accipiat, ſed teneri ſoluere ipſam rem, qualis ſit
cum deteriorationis æſtimatione, & ſimiliter com-
modatarium ſoloere totius rei æſtimationem non
teneri, ſed tradẽdo rem vnà cum æſtimationis dete-
4 riorationis liberari. Limita, ſi deterioratio ſine colpa
commodatarij vtendo te commodata in eo vſu ad
quem commodata fuit, eueniat, *l. eum qui, in princ. & l. vlt. ff. hoc tit.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. con-*
5 *uent. lib.* 9. *tit.* 1. *n.* 14. vbi refert quòd ſi equus ad bel-
lum fuerit commodatus, & in conflictu hoſtium per-
6 ierit, periculum eſt commodantis; & idem erit ſi ad
agitationem taurorum commodetur. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo commodatum n.* 14. Azori. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 7. *de commodato cap.* 9. *in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Res commodata ob debitum retineri nequit, & n.* 2. *licèt pecunia eſſet commodata. num.* 3. *nec admittitur compenſatio ad impediendam rei commodatæ reſtitutionem, n.* 4.

5 *vna Res pro alia retineri nequit. vide tamen num.* 6.

7 *Expenſa vbi facta in re commodata, res retineri poteſt; & cur, num.* 8.

L. Prætextu. IV. & vlt.

Iidem AA. & CC. *Fauſtinæ.*

1 RES commodata ob debitum retineri non po-
teſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1.
n. 1. *ſup hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.* 1. *pag.* 267.
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt *l. Hiſp. fin. tit.* 2. *part.* 5. *vbi gloſſ.* 3. Neguzant. *de pignorib part.* 2. *memb.* 4. *num.* 129. *& ſeq. & part.* 5. *memb.* 4. *num.* 1. Capyc. *deciſ.* 11. Cuiac. *lib.* 1. *obſeru.* 37. Ranchin. *deciſ.* 443. *part.* 2. Forner. *lib.* 2. *ſelect. cap.* 14. Ferdin. de Mendoça *in diſput. ſuis de pactis lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 4. D. Barboſ *in l. diuortio* 8. *§. ob donationes num.* 7. *in fine, ff. ſoluto matr.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig conuent. lib.* 9. *tit.* 2. *num.* 10. Ioan. Garc *de expenſ. cap.* 1. *num.* 16. Mareſcot. *var. lib.* 2. *cap.* 112. *num.* 25. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. lit. R. concl.* 307. *num.* 43. Pyrrh. Maur. Aretin. *in tract. de retent. num.* 4. Caſtill. *quotid. lib.* 3. *cap.* 16. *n.* 11. *in fine.*
3 Amplia procedere quamuis peconia eſſet commo-
data, adhuc enim ob debitum retineri non poterit. nam commodatur vt ſpecies, aliàs non eſſet commodatum, Gregor. Lopez *l. fin. gloſſ.* 4. *verſ. & quid ſi pecunia commodetur, tit.* 2. *part.* 5. Duaren. *in l. fructus, §. ob donationem, ff. ſoluto matrimonio,* Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2. *diſput.* 297. *verſic. contrarium tamen.*
4 Amplia etiam nec compenſationem admitti ad
impediendam rei commodatæ reſtitutionem, quamuis ſit earum rerum, quæ in pondere, vel menſura conſiſtunt; nam cum in ſpeciebus ſolùm conſiſtat commodatum, idem iudicatur de ipſis, ac de ſpeciebus, vt per Armil *verbo commodatum n.* 3. D. Barboſ. *in diuortio §. ob donationem num.* 4. *in fine, ff. ſoluto matr.* Pichard. *in §. bonæ fidei* 30. *num.* 39. *Inſtit. de action.* Caſtill. *quotid. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 11. Quamuis contrarium defendant Batt. *in l. cum fundum* 30. *§ ſeruum num.* 8. *ff. de verb. oblig.* Nau *in manu. cap.* 17. *num.* 186. Sylueſt. *verbo commodatum quæſt.* 3. Ludou. Lop. *in inſtruct. conſcient cap.* 197. *verſ. offert,* Azori. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 7. *de commodato cap.* 7. *q.* 7. Non obſtat *l. fin. C. de compenſat.* ex cuius verbis colligi videtur quòd ſi in omnibus actionibus compenſationi locus eſt, excepta ſola depoſiti actione, quòd & in actione commodati compenſatio ipſa admittitur, reſpondetur enim ideo ibi exceptum fuiſſe contractum depoſiti, quia ea, quæ in pondere & menſura conſiſtunt, ſolent deponi, commodari non, ſed mutuari, ac proinde illic non fuit exceptus commodati contractus.

Multas conciliationes ad noſtrum text. cum *d. l. vlt. C. de compenſat.* aſſeruot Cuiac. *recept. ſentent. Iul. Pauli, lib.* 2. *tit.* 12. *in fine,* vbi exiſtimauit mendum eſſe in hac l. & pro verbo illo, *commodati*, legendum eſſe *commendari*, Conan. *comment. iuris ciuilis lib.* 7. *cap.* 3. *pag.* 400. vbi tradidit, ideò in caſu *d. l. vlt. C. de compenſat.* compenſationem denegari, quoniam cauſa debiti protſus eſt extranea, nulláque ex parte ad id, quod inter ipſos eſt contractum, commodatum pertinens. Hottom *lib.* 1. *reſp. amicab. c.* 21. *& lib.* 12. *obſeru.* 20. Ioan. Mercer. *opin. lib.* 1. *c.* 14. *pag.* 72. Guilelm. Forner. *lib.* 2. *ſelect. c.* 14. vbi dicit verba taxatiua *d. l. vlt.* non eſſe tam abſciſſa vt non ad alios etiam caſus, quibus eadem maióľve ratio ineſt, extendantur. Iul. Paci. *cent.* 4. *tit. commodati qu.* 44. ſed illa eſt magis communi calculo recepta, quæ tenet diſpoſitionem huius noſtri text. procedere quando ſpecies aliqua eſt commodata; at verò *d. l. vlt.* locum habere quando aliqua quantitas, cuius diuerſitatis ea poteſt ratio aſſignari, quia compeoſatio tantùm locum habet in quantitatibus, quæ inter ſe mutuam functionem, & permutationem recipiunt, non verò in ſpeciebus *l. ſi conuenerit, ff. de pignor. act. & l. ſi non ſortem, §. ſi centum, ff. de condict. indeb.* Ita Accurſ. *in præſenti, verbo debitor,* & Donell. *n.* 4. Sebaſt. Medic. *de compenſat. part.* 1. *q.* 18. Euerhard. Bronchorſt. *cent.* 2. *aſſert.* 42. Gilbert. Regi. *lib* 1. *cap.* 8. *verſ. dicebant.*

Allegari ſolet hæc lex ad hoc quòd vna res non 5
poteſt pro alia retineri, vt per Batt. *in l. non ſortem, §. ſi certum num.* 2. *&* 8. vbi Iaſ. *num.* 10. *in* 3. *notab. ff. de condict. indeb.* Rot. *deciſ.* 115. *num.* 2. *& deciſ.* 295. *num.* 1. *part.* 2. *diuerſ.* Sntd. *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 62. *à princ. & tit.* 9. *quæſt.* 32. *num.* 52. *cum ſeq. & deciſ.* 50. *à princ.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1.
cap. 56. *num.* 14. *cum ſeqq.* vbi quòd poſſunt retine- 6
ti ſcripturæ loco pignoris pro expenſis factis in lite, & pro ſalario, & quòd ſcriptor libri, & eius hætes ac ſingularis ſucceſſor, poteſt illum retinere donec ſibi ſoloatur merces prætenſa, dummodo non ſit exemplar, quod non poteſt retineri niſi eſſet ſcriptom ab eo.

In gloſſ. *Prætextu.* ibi, *niſi fecerit expenſas iure* 7
commodati. Notatur ad hoc quòd ratione expenſarum, quæ à commodatario ſunt factæ in re commodata, poteſt res retineri; vt per Vioi *deciſ.* 317. *num.* 7. *verſ. tertiò fallit, lib.* 2. Mozz *de contract. tract. de commodato, tit. de naturalib. commodati num.* 9. Molin. *de*
Inſtit tract. 2. *diſp.* 297. *verſ. eadem gloſſ.* quia quando 8
caoſa retentionis cohæret rei, ſeu res eſt obligata, ſeu quaſi, aut noo, ſed prætextu obligationis tradita, datur ei retentio, vt per Bald. *hîc num.* 2. Montalu. *in l. fin. tit.* 17. *lib.* 3. *fori.* Tepat. *var. ſentent. tit.* 18. *cap.* 4. Vini. *d. deciſ.* 317. *num.* 7.

De pignoratitia actione.

Tit. XXIV.

PIGNVS, quod in præſentia conſideratur, eſt contractus, quo res creditoribus obligatur, & traditur in rei creditæ ſecuritatem. *Pignoratitia* verò *actio* duobus modis ſumitur; primò anguſtè & propriè pro actione ciuili in perſonam, quæ oritur ex contractu pignoris. Secundò, latè vt non ſolùm hanc actionem, ſed etiam hypothecariam ſuo ambitu complectatur. Verùm hoc loco capitur in ſignificatione propria & anguſta. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tituli vide Bellacomb. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 14. tit. 14. pag.* 590. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom. 1. lib. 15. tit. 1. cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit.* 510.

SVMMARIVM.

1 *Redditus ex pignore percepti extenuant debitum, & num. 2. adeò vt nec etiam creditor pacto, aut conuentione fructus pignoris ſuos poſſit efficere, ſed illos computare in ſortem principalem debeat, n. 3. idem eſt de proprietario, cui vſusfructus datur in pignus, mutui cauſa, quia tenetur referre fructus vltra ſortem, num. 4.*

5 *Maritus recipiens pignus pro dote promiſſa, an & quando teneatur in ſortem.*

L. Quod ex operis. I.

Imp. ALEXANDER A. *Demetrio.*

1 REdditus ex pignore percepti extenuant debitum. Colligunt ex Ordin. Cyn. Butrig. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ.. Leo *in 4 fol. 19. verſo*, Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 2. tit. 13. part. 5. & l. 21. eod. tit.* ibi, *deſcontando en la deuda los frutos que ouieſſe ende cogido aquel que la tenia en peños.* Socin. *reg.* 3. Duen. *regul.* 308. Neguzant. *de pignorib. part. 3. memb. 1. n. 30. & part. 3. memb. 5. à princip. & num. 11. & part. 7. memb. 2. num. 14. & memb. 3. num. 7.* Olan. *in antinom. iuris lit. F. ex num.* 102. Cou. *in cap. quamuis pactum part. 1. §. 4. num.* 8. Iacob. Mandel. de Alba *conſ. 509. num.* 14. Anton. Gom. *l. 33. Tauri num. 30. cum ſeqq.* Perez *ad rub. tit. 2. col. 6. lib. 8. Ordin. pag.* 17. Nau. *in man. cap. 17. num. 216. cum ſeqq.* Lup. *de vſuris commento 1. §. 4. num.* 76. Cacheran. *Pedem. deciſ. 132. num.* 1. Menoch. *conſ. 7. num. 12. & conſ. 110. num.* 57. Bertaz. *in addit. ad conſ. crim. patris conſ. 262. lib.* 2. Pereg. *conſ. 102. num. 9. & 33. lib.* 1. Aldouin. *conſ. 84. num. 5. lib.* 1. Cened. *ad Decretal. collect.* 8. Surd. *conſ. 243. num. 33. &* 38. Mich. Salon. *de Iuſtit. in* 2. 2. D. Thomæ *quæſt. 78. art. 2. controu. 12. &* 13. Bañes *ibidem art. 2. in commento col.* 18. Cabed. *Luſit. deciſ. 123. part.* 1. D. Barboſ. *in l. diuortio, §. ob donationes num. 26. ff. ſoluto matrim.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 1. quæſt.* 36. Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp.* 320. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 11. tit.* 8. Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. de pignorib. & hypothec. reſolut.* 2. Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 8. de vſuris quæſt.* 11. Ceuall. *commun. contra commun. tom. 4. quæſt. 904. num.* 51. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo vſura num.* 5. Caſtill. *controuerſ. lib. 3. cap. 23. num. 5. cum ſequentib.*

Amplia vt nec etiam creditor pacto, aut conuen- 3
tione fructus pignoris ſuos efficere poſſit, ſed illos computare in ſortem principalem debeat, vt per Boër. *deciſ. 44. num.* 34. Neguzant. *de pignorib. p. 5. memb. 5. num. 5. &* 10. Menoch. *conſ. 110. n.* 8. Alexand. Trentacinq. *d. reſolut. 2. num.* 6. Caſtill *d. lib. 3. cap. 33. num. 65. in princ.*

Amplia etiam in proprietario, cui vſusfructus da- 4
tur in pignus, mutui cauſa, quia tenetur referre fructus pignoris vltra ſortem, Neguz. *d. tract. de pignorib. p. 5. memb. 5. n.* 13. Cou. *lib. 3. var. cap. 1. n. 4. verſ. eodem iure*, Gemin. *de vſuris commento 3. §. 6. num.* 148.

Quid in marito recipiente pignus pro dote pro- 5
miſſa, an & quando teneatur fructus in ſortem computare, vide poſita *in collect. ad cap. ſalubriter, de vſur. in Decretalib.*

L. Creditor qui. *j.* II.

Idem A. Victorino.

FRuctus percipiendi ad inſtar perceptorum in pi- 1
gnoribus extenuant ſortem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Aym. *conſ. 189. num.* 7. Roman. *ſing. 582. incip. Regula eſt*, Gregor. Lop. *l. 2. verbo eſquilme tit. 13. part.* 5. Neguzant. *de pignorib. part. 5. memb. 5. num. 1. cum ſeqq. & part. 7. memb. 3. num.* 7. Perez *ad rub. tit. 2. de vſuris lib. 8. Ordin. col. 6. verſ. circa præmiſſa pag.* 17. Brunor. à Sole *in locis commun. verbo creditor.* 2. Surd. *deciſ. 270. num.* 1. Gemin. *de vſuris commento 3. §. 6. num. 136. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Pactum concedens creditori pignorum venditionem, nullum lucrum creditori ex venditione adijcit.*

2 *contra Creditorem ex conuentione cum damno debitoris vendentem pignus, debitori integra remanet actio, & num. 3.*

L. Pactum vulgare. III.

Idem A. Hermeo & Maximillæ.

PActum concedens creditori pignorum venditio- 1
nem, non vllum lucrum creditori ex venditione
adiicit. Seu; Contra creditorem ex conuentione cum 2
damno debitoris vendentem pignus debitori integra actio remanet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 3
munt Cuiac. *lib. 4. obſeru.* 23. Neguzant. *de pignorib. part. 4. memb. 1. in fine, & part. 5. memb.* 3. & vide citatos *ſuprà in l. 1. ampl. 1. hoc eod. tit.*

SVMMARIVM.

1 *Creditor non tenetur ſi abſque eius culpa pignus pereat, nec de caſu fortuito, num. 2. & 4.*

3 *Caſum fortuitum non præſumi niſi probetur.*

5 *Amiſſio non præſumitur.*

6 De

6 *Defunctus, & hæres illius nihil differunt.*
7 *Depoſitario, ſeu alteri rem alienam detinenti, dicentique rem ſibi ſacto detractam, non creditur, niſi probauerit, ſiue agatur, ſiue excipiatur.*
8 *Culpa in dubio nunquam præſumitur, niſi clarè probetur. maximè quando ſunt caſus, qui regulariter abſque culpa euenire ſolent, num. 9.*
10 *in Dubio præſumitur quem feciſſe id, quod ſine culpa omittere nequiuit.*
11 *Creditor tenetur ad æſtimationem rei quæ periit non fortuitò, ſed culpa ipſius creditoris.*

L. Si creditor. IV.

Idem A. Dioſcoridæ.

1 CReditor non tenetur ſi abſque eius culpa pi-
2 gnus pereat, nec tenetur de caſu fortuito, qui
3 tamen non præſumitur, niſi probetur. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*
4 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
mont *l. Hiſp. 20. tit. 13. part. 5.* vbi ſtatuitur quòd ſi
caſu, non culpa, vel dolo creditoris pignos perdatur,
ſeu deterioretur, creditor non tenetur. Capell. Tho-
loſ. *deciſ. 345.* Negozant. *de pignorib. p. 7. memb. 3.*
num. 5. Matth. Coler. *German. deciſ. 9.* Auendan. *de*
exequendis mandat. part. 1. cap. 29. verſ. cùm ergo, &
5 *ſeq. pag. 529.* vbi quòd dicens amiſiſſe, debet proba-
re caſum fortuitum, Menoch. *conſ. 336. num. 10.* vbi
quòd amiſſio non præſumitur, & *conſ. 353. à num. 1.*
vbi ſi creditor argentum pignore datum ſine ſuo vi-
tio perdiderit, reſtituere id non cogitur, & *conſ. 354.*
num. 13. vbi quòd ſi creditor aſſerat perdidiſſe rem
pignori ſibi datam, debet manifeſtis probationibus
probare ſine ſua culpa amiſiſſe, cùm actione pigno-
ratitia teneatur reſtituere rem illam debitori, ſoluto
ei credito ſuo, ibíque ſubdit qoòd licèt Aretin. *conſ.*
120. exiſtimauerit textum *in præſenti* procedere in
ipſo principali, apud quem conſtat fuiſſe rem, non
aorem locum habere in hærede, ad quem res ipſa
6 defuncti perueniſſe præſumitur; ipſe tamen Meno-
chius tenet nullam eſſe differentiam inter defun-
ctum, & hæredem illius, Maſcard. *de probat. concl. 829.*
à princip. latè Farin. *in praxi crimin. p. 7. tit. de furtis*
7 *q. 169. n. 28.* vbi quòd depoſitario, ſeu alteri alienam
rem detinenti, & dicenti ſibi rem furto ſubtractam
fuiſſe non creditur, niſi probauerit, ſiue agatur, ſiue
ezcipiatur, & *num. 29. & 30.* extendit procedere vt
nec iſto caſu credatur aſſertioni talis depoſitarij,
commodatarij, ſeu cuſtodis rem ſublatam fuiſſe,
etiam quòd eadem aſſertio eſſet iurata, niſi cum io-
ramento cuncurrerent aliquæ aliæ coniecturæ, & *n.*
31. poſt Plot. *de in litem iurando num. 346. & 546. cum*
ſeq. tenet quòd contra depoſitarium, & alios ſimiles
prædictos ſic dicentes rem ſibi ſubtractam, ſi fur-
tum non probauerint, datur ioramentum in litem
ſuper valore ipſius rei.
8 In gloſſ. *Sed perdidiſſe.* ibi, *ſed an ſine culpa*, &c.
Notatur ad hoc quòd ſi ſumus in dubio, culpa nun-
quam eſt præſumenda, niſi clarè probetur, vt per D.
Barboſ *in prælud. l. ſi mora 10. ff. ſoluto matrim. num. 45.*
9 vbi id maximè procedere ait quando ſunt caſus, qui
10 regulariter abſque culpa euenire ſolent; cùm in du-
bio præſumatur quem feciſſe illud, quod ſine culpa
omittere non potuiſſet.
11 Notatur etiam ad hoc quòd creditor tenetur ad
æſtimationem rerum, quæ perierunt non fortuitò,
ſed culpa ipſius creditoris, vt per Grat. *conſ. 94. n. 38.*
& 42. lib. 2. Menoch. *d. conſ. 353. num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Caſus fortuiti, qui præuideri nequeunt, non veniunt in contractibus bonæ fidei, & ſtricti iuris.*
2 *Caſus fortuitus eſt accidens, quod præuideri, aut euitari nequit per cuſtodiam, curam, diligentiam mentis humanæ.*
3 *Caſus fortuitus in ſpecie probandus eſt.*
4 *de Caſu fortuito non tenetur qui periculum in ſe ſuſcipit.*

L. Quæ fortuitis. V.

Idem A. Trophimæ.

CAſus fortuiti, qui præuideri non poſſunt, tam 1
in contractibus bonæ fidei, quàm ſtrictis iuris,
non veniunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.
Cùm præuideri non potuerint, &c.] Notatur ad hoc 2
quòd caſus fortuitus eſt accidens, quod per cuſto-
diam, curam, diligentiámve mentis humanæ non
poteſt præuideri & euitari, vt per Gail. *lib. 2. obſeru.*
21. *num. 1.* Azeued. *l. 2. tit. 9. lib. 4. nota Recop.* Strach.
de aſſecurat. part. 3. num. 63. Sebaſt. Medic. *in tract.*
de caſibus fortuitis quæſt. 12. num. 11. Petr. Gregor. *ſyn-*
tagm. iuris lib. 21. cap. 12 num. 1. Caroc. *de locato part. 4.*
tit de caſibus quæſt. 12. Parlad. *different. 132. num. 15.*
Felician. *de ſociet. cap. 25. num. 1.* Marta *in votis nouiſ-*
ſim. deciſ. voto 58. num. 3. Sigiſm. Scacc. *de commerc.*
§. 1. quæſt. 1. num. 134. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 4.*
collect. 1085. Menoch. *conſ. 353. num. 9.*
Notatur etiam ad hoc quòd caſus fortuitus in 3
ſpecie probandus eſt, vt per Auendan. *de exequendis*
mandat. part. 2. cap. 29. num. 8. in fine verſ. imò caſus,
pag. 530.
Niſi inter contrahentes, &c.] Notatur ad hoc quòd 4
ſuſcipiens in ſe periculum nec etiam tenetur de ca-
ſu forroiro, vt per Doctores citatos *ad l. 1. ſuper verb.*
In ſe ſuſcepiſſe, ſup. de commodato.

SVMMARIVM.

1 *Creditor tenetur pignoratitia pro damno illato in re pignorata, eius dolo, vel culpa, & neceſſarios ſumptus in ea factos recuperat, & num. 2.*
3 *deterioratio Pignoris culpa, vel negligentia creditoris proueniens, de ſorte deducenda.*

L. Creditor qui. ij. VI.

Imp. GORD. A. *Iuliano.*

CReditot tenetur pignoratitia pro damno illato 1
in re pignorata eius dolo, vel culpa, & neceſſa-
rios ſumptos in ea factos recuperat. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt *l. Hiſp. 30. tit. 13. part. 5.* vbi dicitur quòd ſi
culpa, vel negligentia creditor pignus deteriorauerit, debet damnum reſarcire, & *l. 36. tit. 13. p. 5.* vbi 3
ſtatuitur quòd deterioratio pignoris culpa, vel ne-
gligentia creditoris proueniens deducitur de ſorte,
ſi minor eſt quàm ſors, & ſuperfluum ſoluet ei; ſed ſi
tantùm, vel plus quàm debitum aſcendit, ſoluitur
ius pignoris, & quod plus eſt reſtituet creditor debi-
tori. Neguzant. *de pignorib. part. 7. memb. 3. n. 6. & 7.*

S V M M A R I V M.

1 *Creditor non tenetur de pignoribus ſine culpa perditis, & num. 3.*

2 *Perditio ſimulata præſumitur ſi poſtea quis reperitur poſſidere.*

L. Si nulla culpa. VII.

Impp. PHILIPPVS A. & PHILIPPVS C. *Saturnino.*

1 CReditor non tenetur de pignoribus perditis
2 ſine culpa. Perditio ſimulata præſumitur ſi
poſtea quis poſſidere reperitur. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Bart. *in l. ſi creditor, num. 5. hoc tit.* Gregor. Lop. *l. 36. gloſſ. 2. tit. 13. part. 5.* Neguzant. *de pignorib. part. 7. memb. 3. num. 4.*

S V M M A R I V M.

1 *Pignus repoſitum in loco conſueto periculo creditoris, ibidem perit, & num. 2.*

3 *in Depoſitario, commodatario, cuſtode omnis culpa excluditur, quando ipſa res ab eo poſita fuit in loco ſolito & conſueto.*

4 *Caupo non tenetur de furto facto in hoſpitio quando res furatas poſuit in loco tuto, & conſueto.*

5 *Res perit periculo eius cuius ea eſt.*

6 *in Culpa non eſt qui facit quod fieri eſt conſuetum.*

7 *Culpam non intelligo, quam conſuetudo admittit.*

L. Pignus in bonis. VIII.

Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. *Georgio.*

1 PIgnus repoſitum in loco conſueto periculo creditoris ibidem perit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Neguzant. *de pignorib. part. 2. memb. 2. num. 28.* Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſ. 31. num. 2. in fine,* Maſcard. *de probat. concl. 467. num. 2. 20. & 21.* Farin. *in praxi crimin. part. 7. de furtis quæſt. 169. num. 38.* vbi
3 quòd in depoſitario, commodatario, & cuſtode
excluditur omnis culpa quando ipſa res ſibi tradita
ab eo poſita fuit in loco ſolo & conſueto. nam qui
facit quod fieri conſuetum eſt, non poteſt dici in
4 culpa, *& fragm. crimin. part. 1. lit. C. num. 36.* vbi quòd
caupo non tenetur de furto facto in eius hoſpitio
quando res furatas poſuit in loco tuto, & conſueto,
in quo ſcilicet ponuntur ſimiles res.

5 *Ideóque ipſi perire, &c.*] Notatur ad hoc quod res perit periculo eius cuius ea eſt, vt per Iaſ. *in l. non omnis, §. ſi pupillus, num. 5. & 6. ff. ſi certum pet.* Tiraq. *de retractu tit. 2. ad finem num. 66. & de iure mariti gloſſ. 8. num. 277. cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l. ſi mora, num. 85. ff. ſoluto matrim.*

6 *Quibus & alij ſolebant publicè vti, &c.*] Notatur ad hoc quòd in culpa non eſt qui facit quod fieri conſuetum eſt, vt per Boër. *deciſ. 217. num. 5.* Palat. *in repet. rub. §. 9. num. 17. & in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxor. not. 6. §. 7. num. 3. pag. 441.* Azeued. *l. fin. n. 55. tit. 21. lib. 4. noua Recopil.* Maſcard. *d. concl. 467. num. 2.*

In gloſſ. *Publicè, fin.* ibi, *non intelligitur culpa* 7
quam conſuetudo admittit. Ita Roch. *in cap. fin. n. 35. de conſuet.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 41. num. 8. & 9.* Maſcard. *d. concl. 467. num. 2.*

S V M M A R I V M.

1 *Debito ſoluto, & oblato conſignatóque creditor pignus poſſidens conueniri poteſt à debitore rei vendicatione, & pignoratitia directa, & num. 2. diſtingue, vt num. 3.*

L. Nec creditor. IX.

Iidem AA. & CC. *Apollodora.*

SOluto debito, eodémque oblato, & conſignato 1
creditor poſſidens pignus poteſt à debitore conueniri rei vendicatione & pignoratitia directa. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Bart. *in l. cum res, num. 14. in princ. C. de probat.* Roman. *conſ. 329. incip. Præſens conſultatio,* Neguzant. *de pignorib. part. 2. memb. 3. num. 64.* 2

In gloſſ. *Dominium debes.* Doctiſſimus D. Barboſ. 3
in l. ſi alienam 12. num. 4. ff. ſoluto matrim. poſt Theſaur. *Pedem. deciſ. 4. num. 1.* & alios, in hac quæſtione, quam tractat gloſſ. *in præſenti*, diſtinguendum hoc modo exiſtimat, aut quis tenetur rem reſtituere ratione contractus, atque ita actione ex contractu conuenitur ad rem reſtituendam, & tunc non poteſt reus excipere de dominio alieno, aut quis non conuenitur actione ex contractu ad rem reſtituendam, ſed actor tanquam dominus rei ab eo illam vendicat, & tunc poteſt obiici de dominio alieno.

S V M M A R I V M.

1 *Actio pignoratitia ſoluto debito locum habet.*

2 *Creditor non poteſt inuadere hypothecam ſine pacto vel decreto iudicis, & num. 3.*

4 *Maritus ſi ageret aduerſus vxorem ob res donatas, vel amotas, poterit vxor prædictas res retinere donec dos ei reſtituta ſit.*

5 *Pacti cum debitore initi, & iuſſionis Præſidis cohærentia.*

6 *Declaratur text. l. pignoris cauſa 10. verb. nec creditor citra conuentionem, vel præſidialem iuſſionem, de pignorat. act.*

7 *Concordantia l. pignoris cauſa, de pignor. act. cum l. ſi conuenerit, in princ. ff. hoc tit.*

8 *Poſſeſſionem alterius ingrediens auctoritate propria, præcedente pacto & conuentione, nullam pœnam incurris.*

9 *Pactum capiendi poſſeſſionem propria auctoritate, non ſolùm valet in contractu pignoris, ſed etiam in omni alio contractu, & vltimis voluntatibus.*

10 *vigore Pacti de ingrediendo poſſeſſionem rei pignoratæ, ſeu hypothecatæ, poteſt creditor illum ingredi etiam non adito Præſide, & ſine eius licentia.*

L. Pignoris cauſa. X.

Iidem AA. *&* CC. *Ammiano.*

1 PIgnoratitia actio debito ſoluto locum habet.
2 Item creditor non poteſt hypothecam ſine pa-
cto,vel iudicis decreto inuadere. Colligunt ex Or-
din.Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.*
3 Vide Roder.Xuar. *ad lect. l. poſt rem indicatam , in
declarat.leg.Regni,in princip num.11. pag.*608. vbi ait
eſſe caſom expreſſum in hoc text.quòd ex pacto po-
teſt pars exercere propria auctoritate, & per ſe ius
executiuum in re ſibi obligata,Cald.Pereira *de empt.
& vendit.cap.25.num.39.&* 40.vbi quòd ex pacto po-
teſt creditor pignus capere propria auctoritate.
4 Notatur ad hoc quòd ſi maritus ageret aduersùs
vxorem ob res donatas,vel amoras,poterit vxor præ-
dictas res retinere, donec dos ei ſit reſtituta, vt per
Capyc. *deciſ.*119. *num.* 2. *num ſeqq.* Nouell. *de dote,
part.*8.*priuileg.*2.*in princip.* D.Barboſ.*in l. diuortio* 8.§.
*ob donationes,num.*7.*ff.ſoluto matrim.*
5 *Nec creditor citra conuentionem, vel præſidialem
iuſſionem*, &c.] Ergo Imperator exæquaſſe videtur
Præſidis iuſſioni pactum cum debitore initum,quaſi
non minus ex pacto,quàm Præſidis iuſſu poſſit cre-
ditor res debitoris capere,de quo *l. Hiſpan.*11. *tit.*14.
part. 5. Bart. *in l. iuſtè, num.* 2. *ff. de acquirend. poſſeſſ.*
6 Cald.Pereira *dicto cap.*25. *num.*41. vbi aduertit tex-
tum *in præſenti*, loqui quando creditori à debitore
fuit tradita poſſeſſio,vt planè oſtendit verbum,*reſti-
tui*, de quo *hic*, rem fuiſſe creditori traditam, quo
præmiſſo, ſubſequi ait Imperatoris deciſionem,de-
cernentem ſine pactione, aut Præſidis iuſſu non
poſſe rem illam titulo venditionis in alium trans-
ferri, & illius dominio debitorem priuari, ex quo
ſubiungit conſtare hunc textum in caſu longè alie-
no à communi ſenſu loqui, & procedere, aliúdque
longè diuerſum probare, nempe valere pactum
quòd debitore non ſoluente creditor poſſit pignus
7 vendere, quo caſu ſi res fuit illi tradita pro arbitrio
ſuo poterit illius dominium in aliom transferre, &
ſic text. iſte concordat cum *l. ſi conuenerit, in princip.
ff. hoc tit.*
8 Notatur ad hoc quòd indigens propria aucto-
ritate poſſeſſionem alterius ex præcedente pacto &
conuentione nullam incurrit pœnam, vt per Negu-
zant.*de pignorib.part.*4.*num.*9. Menoch.*remed.*5. *adi-
piſc. num.* 1. *cum ſeqq.* & præcipuè *num.*8. latè Fari-
nac. *in praxi crimin. part.* 7. *tit. de furtis, quæſt.* 175.
*num.*174.*cum multis ſeqq.*vbi multiplicitet ampliat &
9 limitat, & præcipuè à *num.* 187. quòd pactum ca-
piendi poſſeſſionem propria auctoritate non ſolùm
valet in contractu pignoris, ſed etiam in omni alio
10 contractu,& vltimis voluntatibus. & à *num.*116.te-
net vt vigore pacti de ingrediendo poſſeſſionem
rei pignoratæ, ſeu hypothecatæ poſſit creditor il-
lam ingredi etiam non adito Præſide, & ſine eius
licentia.

SVMMARIVM.

1 *Debito ſoluto pignus repeti,non obſtante longi tempo-
ris præſcriptione;cur,num.*2.
3 *Intellectus vulgati illius, ſecurum eſſe poſſeſſorem,qui
fructus perceptos triennio ſibi habuerit.*

L. Quominus. XI. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Heriſco.*

SOluto debito repetitur pignus, non obſtante 1
longi temporis præſcriptione.Colligunt ex Or-
din.Doctores citati *ad l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt Neguzant.*de pignorib.part.*3.*membr.*5.*à num.*1.
Caſtill. *controuerſ.lib.*3. *cap.*23. *num.* 72. *cum ſeqq.*vbi 2
rationem reddit, quia creditor in fructibus ex pi-
gnore perceptis bonam fidem habere non poteſt,
quia ſcit, vel ſcire debuit pignoris natura fructus in
ſortem imputandos,ex conuentione autem vſuram
reſultare,& ideo longi temporis tranſcurſus quoad
prædictum effectum nihil operari. Et ſic in hoc ca-
ſu ceſſat omnino vulgatum illud Doctorum aſſum-
ptum,quod ex ſententia gloſſ. *in l. ſequitur,§. fructus,
ff. de vſucap.* ſequuntur interpretes iuris permulti ci-
tati à Pinel.*in l.*2. *C.de reſcindend.vendit.p.* 2. *cap.fin.
num.*48. Couar.*variarum lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 7. *verſic.
quarta concluſio*,Menoch.*remed.*15. *recuper. num.*588.
videlicet ſecurum eſſe poſſeſſorem,qui fructus per- 3
ceptos triennio ſibi habuerit, quia per triennij vſu-
capionem acquirit illos ſibi irreuocabiliter; illud
nanque ita demum procedit, ſi poſſeſſor bonam fi-
dem habuerit, quæ non ſolùm iure Pontificio ne-
ceſſaria eſt,ex deciſione *cap.fin.de præſcript.*ſed etiam
ciuili iure in huiuſmodi præſcriptionibus, ex *d. §.
fructus,l.vnic.C.de vſucap.*

De inſtitoria, & exercitoria actione.

TIT. XXV.

INSTITORIA actio tunc locum habet,cùm quis tabernæ fortè, vel cuilibet alij negotiationi ſeruum ſuum præpoſuit,& quid cum eo eius rei cauſâ,cui præpoſitus erit,contractum fuerit. Eſt verò *inſtitor*, qui tabernæ, aut cuilibet alij negotiationi eſt præpoſitus, appellatus ex eo, quòd negotio gerendo inſtet. *Exercitoria* datur in exercitorem, qui magiſtrum naui præpoſuit. *Exercitor* autem eſt, ad quem obuentiones & reditus omnes nauis perueniunt. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tit. vide Ordin.Reg. Luſitan.*lib.*4. *tit.*50.§.3.*l. Hiſpan.*7.*tit.*1. *part.*5. Vexin.& Bellacomb.*tom.*1. *commun.opin.lib.*4. *tit.*15.*pag.*591.Rot. Genuenſ.*deciſ.*14. Petr.Gregor. *ſyntagm.iuris lib.*29. *cap.* 11. Nicol. Vigel. *in methodo iuris ciuilis part.*5. *lib.*21. *cap.*7. *de exercit.& cap.*8. *de inſtitoria actione*, Anton. Pichard. *in §. eadem ratione,num.* 14. *cum ſeqq. Inſtitut. quod cum eo*,Matth. de Afflict.& *ibi* Vrſill.*in addit.deciſ.*82. Arimin. Tepat. *variarum ſentent.tom.* 2. *tit.*520. Cardin. Tuſch. *practic concl.verbo Inſtitor,concluſ.*224. Nicol. Genoa *in tract.de ſcriptura priuata,lib.*4. *cap.*11. *de libro rationis inſtitoris,num.*1.*cum ſeqq.*Ioan.Martin.à Coſta *in addit. ad formam libellorum, annot.* 8. Peregr. Iannin. *in tract.de citat.reali,lib.*3.*cap.*14.*à princip.*

SVMMARIVM.

1 *ex Contractu ſerui inſtitoris dominus tenetur inſtitoria in ſolidum, quòd ſi non eſt inſtitor, de eo quod in rem ſuam verſum eſt, & num. 2.*

3 *Declaratur l. ſeruus tuus, verb.* ſi cùm eum officio alicui, vel negotiationi, *& c. de inſtit. & exer. act.*

4 *Inſtitor non poteſt ſumere mutuum quando ei non fuit mandatum.*

5 *Mutuum dupliciter conſideratur.*

6 *Inſtitoria vt quis teneatur, opus eſt mutuum, ſiue contractus ſit pro vtilitate præponentis, & in cauſam negotiationis, cui eſt præpoſitus, & pro ea ſe decipere exprimat, quòd non fuerit mutuata maior quantitas pecuniæ, quàm eſſet neceſſarium, num. 7. præponentes vt tacitè obligarentur ex mutuo accedere debent, cauſæ veritas, præpoſitionis & cauſæ ſcientia, & credulitas, congrua quantitas, & in loco, vbi vigebat cauſa neceſſitatis, celebratio contractus, num. 8.*

L. Seruus tuus. I.

Jmp. ANTONINVS A. *Hermeti.*

1 EX contractu ſerui inſtitoris dominus tenetur inſtitoria in ſolidum, quòd ſi non eſt inſtitor, de eo quod in ſuam rem verſum eſt, tenetur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Donell. Cuiac. Aloyſ. Leo *in 4 fol.* 20. Sebaſt Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Xiuen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 7. tit. 1. part. 5.* vbi ſtatuitur quòd præpoſitus mercantiæ meæ, vel officio, non tenetur de mutuo, meo mandato contracto per eum, ſed ego teneor. idem ſi ſine mandato in meam conuertitur vtilitatem, ſed ſi non conuertitur, ipſe ſolus tenetur, Rot. Genueoſ. *deciſ.* 14. *num.* 14. 94. 100. 101. *&* 102. Nicol. Genoa *in tract. de ſcriptura priuata, lib. 4. cap.* 11. *de libro rationis inſtitoris, num.* 33.

3 *Si cùm eum officio alicui, vel negotiationi*, &c.] Declara, expreſsè, vel tacitè. nam expreſsè quis præponitur negotiationi quando dominus negotij dicit, Facio Titium meum inſtitorem, vel præpono eum tali negotiationi meæ. Tacitè verò quis præpoſitus dicitur cùm ſe publicè gerit pro inſtitore domino ſciente & patiente, & pro tali publicè habetur, Ronchegal. *in l. eadem, in princ. ff. de duob. reis, n.* 153. *cum ſeq.* Rot. Genuenſ. *d. deciſ.* 14. *n.* 39. *cum ſeqq.* Nicol. Genoa *d. cap.* 11. *à num.* 10. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 4 cap.* 677. *n.* 16. Cancer. *var. p. 3. c.* 1. *n.* 81. *pag.* 12.

4 *Ei permiſſum à te probetur*, &c.] Ergo inſtitor mutuum ſumere non poteſt, quando ei non fuit mandatum, de quo vide Rot. Genuenſ. *d. deciſ.* 14. *num.* 90.

5 vbi cum Bald. *in præſenti*, ait mutuum hoc loco dupliciter conſiderari, vel tanquam negotiatio de per ſe diſtincta, cuius exercitatio eſt in mutuandis pecuniis, tunc præpoſitus menſæ mutuum dubio procul ſumere poteſt. nam ſatis de mutuo egiſſe videtur præponens: aut conſideratur mutuum tanquam deſeruiens merci exercendæ, & tunc inſtitori licebit, accipere quatenus ex neceſſaria conſequentia mercis exercitatio illud requirit, vt cùm præpono aliquem emendis pannis, tunc ſi non trado pecunias, cenſeor eo ipſo præpoſuiſſe ad accipiendam pecuniam mutuo pro illa re emenda.

6 *Si quid in rem tuam verſum probetur*, &c.] Ad hoc vt quis teneatur inſtitoria, requiritur quòd mutuũ, ſiue contractus, ſit pro vtilitate præponentis, & in cauſam negotiationis, cui præpoſitus eſt, & pro ea ſe accipere exprimat, Pariſ. *conſ.* 95. *num.* 50. *cum ſeqq. vol.* 1. Gail *lib. 2. obſeru.* 20. *n.* 8. Rot. Genuenſ. *d. deciſ.* 14. *n.* 100. *&* 101. Surd. *conſ.* 326 *n.* 14. Cardin. Tuſch. *pract. concl. verb. Inſtitor, concl.* 224. *n.* 36. Nicol. Genoa *d. cap.* 11. *à n.* 38. Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ.* 178. *à n.* 1. vbi notat quòd requiritur ad hoc vt quis teneatur inſtitoria quòd non fuerit mutuata maior quan- 7
titas pecuniæ, quàm eſſet neceſſarium, & quòd mutuans illam dediſſet pro cauſa dictæ negotiationis, & ad hunc finem fuerit accepta, & *n.* 8. ſubdit quòd ad hoc vt tacitè præponentes obligarentur ex mutuo, debebant concurrere ea, de quibus *in l. vlt. ff. hoc tit.* videlicet cauſæ veritas, præpoſitionis & cauſæ 8
ſcientia, & credulitas, congrua quantitas, & in loco, vbi vigebat cauſa neceſſitatis, celebratio cõtractus.

SVMMARIVM.

1 *ex Contractu ſerui dominus de peculio tantùm tenetur, niſi propoſuerit ſeruum, & ſeruus contractum domini cum lucro celebràrit.*

2 *Dominum obligari ex facto inſtitoris.*

3 *Inſtitor ſi à pluribus negotiationi præpoſitus, quilibet eorum in ſolidum tenetur.*

4 *Inſtitores ſi à duobus, vel pluribus communi nomine ad negotiationem aliquam ſint deſtinati, inter eos contracta ſocietas præſumitur.*

L. Ex contractibus. II.

Imp. ALEXANDER A. *Calliſto.*

EX contractu ſerui dominus de peculio dumtaxat tenetur, niſi præpoſuerit ſeruum, & contractum domini cum lucro ſeruus celebrauit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* 1

Vel cum inſtitore, &c.] Notatur ad hoc quòd dominus ex inſtitoris facto obligatur, vt per Surd. *conſ.* 316. *n.* 1. Anton. Pichard. *in §. eadem ratione, n.* 18. *Inſt. quod cum eo*, Steph. Grat. *diſcept. forenſ. cap.* 677. *n.* 25. 2

Etiam in ſolidum conueniri poſſe, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi inſtitor fuit à pluribus præpoſitus negotiationi, quilibet eorum tenetur in ſolidum, vt per Mynſing *in §. ſi igitur, n.* 16. *Inſtit. quod cum eo*, Anton. Pichard. *in d. §. ſi eadem ratione, n.* 19. Capyc. *deciſ.* 180. *n.* 3. Rot. Genuenſ. *deciſ.* 14. *n.* 1. *&* 2. Surd. *conſ.* 326. *n.* 2. 3

Notatur ad hoc quòd ſi duo, vel plures inſtitores communi nomine ad negotiationem aliquam præficiendam deſtinauerint, inter eos præſumitur contracta ſocietas, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 130. aliàs 1315. *num.* 14. 4

SVMMARIVM.

1 *ex Depoſito facto penes inſtitorem dominus tenetur.*

2 *Inſtitor, accipiens pecuniam mutuam ex cauſa adquam fuit deputatus, dominum obligat, licet pecuniam illam non conuerterit in vſum.*

3 *Cambia ſunt licita.*

L. Inſtitoria. III.

Idem A. Martiæ.

EX depoſito facto penes inſtitorem, tenetur dominus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* 1

Si

2 *Si eius negotij cauſa,* &c.] Nota quòd inſtitor, qui accepit pecuniam mutuam ex cauſa, ad quam fuit deputatus, obligat dominum, licèt pecuniam illam in vſum non conuerterit, vt per Surd. *deciſ.* 156. *n.* 1. Gutier. *allegat.* 1. *num.* 11. Nicol. Genoa *de ſcriptura priuata, lib.* 4. *cap.* 11. *de libro rationum inſtitoris, num.* 28.

3 In gloſſ. *Poteſt probari.* ibi, *cùm poſtea cambire ſecum proponebat,* &c. Ergo cambia ſunt licita, de quo vide Menchaq. *controuerſ. vſufrequent. part.* 2. *cap.* 60. *num.* 7. Burg. de Paz *conſ.* 49. *num.* 8. Sigiſm. Scacc. *de cambijs,* §. 1. *quæſt.* 7. *part.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitoria actione conueniri mulieres.*
2 *Mulierem nuptam publicè mercantem obligare maritum per mercantia in qua negotiatur publicè.*
3 *Patrem, vel eius hæredem teneri pro debitis contractis per filium, ſi permiſerit filio negotiari ipſo patre ſciente & patiente, vel etiam adminiſtrando bona patris in domo, vel aliter.*

L. Etſi à muliere. IV.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC. *Antigonia.*

1 INſtitoria actione mulieres conueniri poſſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

2 De muliere nupta publicè mercante quòd obliget maritum pro illa mercantia in qua publicè negotiatur, vide Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr.* 4. *tit. des droicts,* §. 1. *gloſſ.* 11. Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.* 2. *tit.* 520. *cap.* 5. *verſ. omnia.*

3 Pater, vel eius hæres tenetur pro debitis per filium contractis ſi permiſerit filio negotiari ipſo patre ſciente & patiente, vel etiam adminiſtrando bona patris in domo, vel aliter, quia tunc præſumitur tacitum mandatum præceſſiſſe. Afflict. *deciſ.* 308. Arimin. Tepat. *d. tit.* 520. *cap.* 6. *in princ.* Iul. Pac. *in tractat. de mutuo, cap.* 7. *num.* 31. Vigel. *in methodo iuris ciuilis part.* 5. *lib.* 21. *cap.* 8. *cauſa* 3. *except.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitoria vtilis datur contra dominum ex contractu facto cum procuratore ſpeciali.*
2 *Procurator licèt procuratorio nomine contraxerit, obligatus manet, quando expreſsè fidem ſuam adſtrinxit. vel quando procuratorio nomine contrahit, & ſe obligat etiam ad obſeruantiam, num.* 3. *vel quando ſe facit procuratorem, cùm non eſſet, num.* 4. *vel quando obligauit & ſe, & hæredes ſuos, & bona, num.* 5. *vel etiam quando contractus eſt celebratus contemplatione procuratoris, num.* 6.

L. Si mutuam. V.

Iidem AA. & CC. *Caio.*

1 EX contractu pacto cum procuratore ſpeciali datur contra dominum vtilis inſtitoria. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit. Barboſ. Collect. in Cod. Tom. II.*

Nota quòd procurator licèt procuratorio nomi- 2
ne contraxerit, manet obligatus, quando expreſsè
fidem ſuam adſtrinxit. Cardin. Mantic. *de tacitis &*
ambiguis conuent. lib. 1. *tit.* 18. *num.* 4. Cardin. Tuſch.
practic. concluſ. verbo inſtitor, concluſ. 224. *num.* 19.
Gutier. *de iutel. part.* 2. *cap.* 13. *num.* 8. *verſic. limitatur*
tamen, & num. 17. Cald. Pereira *de empt. & vendit.*
cap. 15. *num.* 57. *verſic. ſeptima concluſio.* Vel quando 3
contrahit procuratorio nomine, & ſe etiam obligat
ad obſeruantiam, Cardin. Mantic. *dicto tit.* 11. *num.* 5.
Cardin. Tuſch. *d. concluſ.* 224. *num.* 15. & 22. Gutier.
d. cap. 13. *num.* 18. Vel quando facit ſe procuratorem, 4
cùm non eſſet. Cardin. Mantic. *d. tit.* 11. *num.* 6. Cardin. Tuſch *d. concluſ.* 224. *num.* 21. Gutier. *dict. cap.* 13.
num. 19. Cald. Pereira *d. cap.* 15. *num.* 58. Vel quando 5
procurator ſe obligauit, & ſuos hæredes, & bona,
Cardin. Mantic. *d. tit.* 11. *num.* 7. Cardin. Tuſch. *d. concluſ.* 224. *num.* 22. Gutier. *d. cap.* 13. *num.* 20. Mari. Muta *deciſ.* 81. *num.* 15. Gaſp. Anton. *theſaur. quæſt. forenſ.* 6
lib. 3. *quæſt.* 27. *num.* 9. & 10. Vel etiam quando contractus eſt celebratus contemplatione procuratoris. Cardin. Mantic. *d. tit.* 11. *num.* 8. Cardin. Tuſch. *d. concluſ.* 224. *num.* 23. Gutier. *d. cap.* 13. *num.* 21. Cald. Pereita *d. cap.* 15. *num.* 58. *verſ. nona concluſio.*

L. Qui ſecutus. VI. & vlt.

Iidem AA. & CC. *Oneſimæ.*

EX contractu ſerui, ſi domini voluntas interceſſit, obligatur dominus in ſolidum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Quod cum eo, qui in aliena poteſtate eſt, geſtum eſſe negotium dicitur, vel de peculio, ſiue quod iuſſu, aut de in rem verſo.

Tit. XXVI.

HÆc ſunt verba edicti, quo ex negotio geſto cum filiofamil. vel ſeruo noſtro dominij, aut vſus, aut vſusfr. iure, vel cum libero homine, aut ſeruo alieno, quem bona fide ſeruorum numero habemus, dantur in nos actiones de peculio, quod iuſſu, aut de in rem verſo. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli, vide Bonacoſ. Soar. & alios *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 16. *pag.* 591. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib.* 29. *cap.* 8. Afflict. & *ibi* Cæſ. de Vrſillis *Neapol. deciſ.* 308. Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.* 2. *tit.* 521. Benedict. Ægid. *in repetit. l. ex hoc in re, part.* 2. *cap.* 2. *num.* 92. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *ex Tutela per filium adminiſtrata pater peculio tenus tantum tenetur, & num.* 2.
3 *Pater præſens filio aſſumenti tutelam, vel curam, non præſumitur conſentire. intellige vt num* 4.
5 *Filiusfamil. minor* 25. *annis poteſt eſſe officialis Reipubl. & ei dari tutor. pater ſi approbauit, tenetur pro eo Reipubl. & minori.*

L. Cùm filiusfam. I.

Impp. SEVERVS, & ANTONINVS AA. *Ælio.*

1 EX tutela per filium adminiſtrata pater peculio-
tenus dumtaxat tenetur. Colligunt ex Ordin.
Cyn. Batt. Salicet. Buttigar. Fulgoſ. Angel. Bald. Ca-
ſtrenſ. Sichard. Donell. Cuiac. Aloyſ. Leo *in* 4.
fol. 21. Sebaſt. Næui. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in
concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt Boër *deciſ.* 121. *num.* 10. Cuiac. *lib.* 13. *obſeruat.*
34. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1118. aliàs 1224.
3 *num.* 13. vbi quòd pater præſens filio aſſumenti tute-
lam, vel curam, non præſumitur conſentire, adeò vt
4 videatur fideiubere, quod *num.* 12. intelligit proce-
dere in officio publico auctoritate tantùm, admini-
ſtratione verò priuato, prout eſt tutela. nam in of-
ficio publico auctoritate & adminiſtratione ſecus
dicendum, cùm pater præſens & tacens filio aſſu-
menti huiuſmodi officium, videatur conſentire, &
pro illo fideiubere. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo fi-
5 lius num.* 52. vbi quò filiusfam. minor 15. annis poteſt
6 eſſe officialis Reip. & dari tutor. & ſi pater appro-
bauit, tenetur pro eo Reip. & minori.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfam. nomine proprio, & ex patris voluntate contrahens, ſi à patris hereditate ſe abſtinet, tenetur in quantum facere poteſt, & num. 2. amplia-tur num. 3.*

4 *Filiusfam. cum patre obligatus, licèt habeat beneficium huius tit. nihilominus ſi renuntiat, tenet renuntiatio, n. 5. vide n. 6.*

7 *Filius vt habeat priuilegium huius l. abſtinere debet ab hereditate patris.*

8 *Exheredari, abſtinere, vel hereditatem capere cum beneficio legis, & inuentarij idem ſunt.*

9 *Filiusfam. ſimul cum patre obligatus, an ſui iuris factus poſſit impedire cenſualem executionem ad formam Bullæ oppoſita huius tit. exceptione, remiſſiuè. An ad ſororis dotem obligatus cum patre, renuntiato priuilegio deducto ne egeat, ſui iuris factus gaudeat beneficio huius tit. num. 10. ſi cum patre ſe obligauit, vel pro eo fideiuſſit, conueniendus eſt in id quod poteſt, nec carceratur, dummodo ſui iuris factus paternam non adierit hereditatem, num. 11. pro geſtis dum erat ſub patria poteſtate non conuenitur poſtquam factus eſt ſui iuris, niſi in quantum facere poteſt, quamuis creditor ſit pauperior, n. 12.*

13 *Filiusfam. licèt fuiſſent conuenti & condemnati viuis parentibus, tamen gaudent huiuſmodi priuilegio.*

14 *Filiusfam. poteſt renuntiare beneficio huius l. ne conueniatur niſi in quantum. requiritur autem renuntiatio ſpecialis, & expreſſa, n. 15.*

16 *Clauſula renuntians omni legum auxilio, an operetur vt filiusfam. cenſeatur renuntiaſſe huic beneficio.*

17 *Iuramentum non tollit beneficium huius text.*

18 *Filiusfam ſi dolo verſatus eſt dum contraheretur cum eo, vel ſit in aliqua culpa, non gaudet priuilegio huius leg.*

19 *Filius vt priuetur priuilegio huius l. dolus & culpa debent eſſe præordinata.*

L. Eius rei nomine. II.

Iidem AA. *Annio.*

FIliusfamilias nomine proprio, & ex patris volun- 1
tate contrahens, ſi ab hæreditate patris ſe abſti-
neat, tenetur in quantum facere poteſt. Colligunt
ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Carthar. *deciſ. executiua* 7. *num.* 1. Bened. Ægid.
in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part. 2. *cap.* 2.
num. 97. Vincent. de Franchis *deciſ.* 70 vbi quòd ex
diſpoſitione huius l. prouiſum eſt filiumfam. qui ſe
obligauit vnà cum patre, ſui iuris effectum, vel per
emancipationem, vel patre mortuo, & ipſo non ad-
eunte hæreditatem, non teneri niſi in quantum fa-
cere poteſt deducto ne egeat. Subditque filiusfam. 3
huiuſmodi factum ſui iuris non habere hoc priui-
legium in bonis caſtrenſibus, ſeu quaſi, vel aduenti-
tiis, quæ habebat tempore contractæ obligationis,
quia creditores quando contraxerunt, videntur con-
traxiſſe contemplatione iſtorum bonorum tunc poſ-
ſeſſorum per filiumfam. & *deciſ.* 164. *n.* 7. vbi tenet 4
quòd filiusfam. qui ſe cum patre obligauit, licèt ha-
beat beneficium huius tituli, nihilominus ſi renun-
tiat, tenet renuntiatio, & *deciſ.* 181. diſputat an re-
nunciatio generalis filij obligantis ſe cum patre 5
contineat renuntiationem beneficij huius tit. de 6
quo etiam Vrſill. *ad Afflict. deciſ.* 308. *n.* 10. *cum ſeqq.*

Si paterna hæreditate, &c.] Notatur ad hoc quòd 7
abſtinere debet filius ab hæreditate patris vt habeat
priuilegium huius l. quæ quidem abſtenſio dicetur
probata ſi adiuerit hæreditatem patris cum benefi-
cio legis, & inuentarij, vt in ſpecie concludunt
Monticul. *de inuent. cap.* 8. *in princip.* Minad *d. conſ.* 17.
num. 3. Anna *alleg.* 30. *num.* 13. Ponte *conſ.* 37. *num.* 3.
Molfeſ. *conſ.* 42. *num.* 19. *poſt tom.* 1. *ſuper conſuet.
Neapol. fol.* 92. Amendol. *in addit. ad Vincent. de
Franchis deciſ.* 70. *in fine*, vbi qoòd exhæredari, 8
abſtinere, vel hæreditatem capere cum beneficio le-
gis, & inuentarij, idem ſunt. Giurba *d. deciſ.* 43. *n.* 25.
vbi quòd non eſt verus hæres qui cum beneficio in-
uentarij hæreditatem adiit.

Vtrùm filiusfam. ſui iuris effectus, qui ſimul cum 9
patre ſe obligauit, cenſualem exequutionem ad for-
mam Bullæ præueniendo poſſit impedire, oppoſi-
ta huius tituli exceptione? vide Giurb. *deciſion.* 44.
per tot.

An filiusfam. qui cum patre ad ſororis dotem ſe 10
obligauit, renuntiato priuilegio, deducto ne egeat,
ſui iuris effectus beneficio huius tit. gaudeat, ſi
pro non ſoluta dote conueniatur? vide Giurbam
deciſ. 45. Stephan. Gratian. *diſcept. cap.* 799. *à num.* 47.
vbi tenet quòd ſi filiusfam. ſe obligauit cum patre
pro ſoluenda dote ſororis, & renuntiauit in ſpecie
beneficio ne egeat, non tamen ex hoc cenſebitur
renuntiaſſe priuilegio huius l. quia ſatis eſt renun-
tiationem verificari poſſe in vno, ac ideo non cen-
ſebitur renuntiatum alteri, maximè quia iſta priui-
legia ſunt diuerſa, & habent ſeparatam cauſam.
nam illud, quod competit filio ex diſpoſitione hu-
ius l. fuit datum ex quadam æquitatis ratione, & iu-
re quodam ſpeciali, & ſtatus mutatione, cùm
aliud competens dotanti ne egeat ſit ob cauſam mi-
ſerationis & reuerentiæ, adeò vt ex vno ad aliud
non ſit inferendum, præſertim quia talis renuntiatio
ne egeat facta tẽpore dotationis ſororis non poteſt
comprehendere niſi priuilegium illud, quod tunc
aderat ad fauorem fratris; non autem illud, quod
poſtea

poſtea ſuperuenit filio ex noua cauſa,tunc noo ſub-
ſiſtente , tanquam mutato ſtatu mandata ſint om-
nia,cum diſpoſitio quædam etiam iurata iotelliga-
tur rebus ſic ſtantibus. *cap.breui, de iureiur.*
11 *Niſi in id, quod facere poſſit*, &c.] Notatur ad hoc
quòd filiusfam. qui ſe cum patre obligauit, vel pro
eo fideiuſſit , conueniendus eſt in id , quod facere
poteſt , nec carceratur , dummodo ſui iuris effectus
paternam non adierit hæreditatem , vt per Minald.
*conſ.*17. *num.*4. Carthar. *deciſ.*7. *num.* 1. Brunor. *de
ceſſione bonorum quæſt.*4. *num.*7. *&* 8. Cæpol. *caut.*14.
Giurba *deciſ.* 42. *num.* 1. latè & eleganter Stephan.
12 Gratian. *diſcept.forenſ.tom.*4. *cap.*799.*n.*6.vbi *num.*7.
quòd pro geſtia dum filiusfam. erat ſub patria po-
teſtate , non poterit cooueniri poſtquam eſt factus
13 ſui iuris , niſi in quantum facere poteſt , quamuis
creditor ſit pauperiot , & *num.* 12. quòd licèt filij-
fam.fuiſſent cpooenti & condemnati viuis parenti-
bus, tamen gaudent huiuſmodi priuilegio , ſi tem-
pore executionis ſui iuris reperiantur , tunc enim
poſſunt opponere tale beneficium , & impedite
actionem iudicati,per *l.ſi filiusfam.*5.*in princ.ff.hoc tit.*
14 Poteſt filiusfam. renunciare beneficio huius l.ne
conueniatur niſi io quantum facere poſſet , vt per
Carauit. *ritu* 166. *num.* 79. Giurba *deciſ.* 44. *num.*7.
Atimin.Tepat. *var.ſentent. tem.*2. *tit.*521. *cap.*5.*verſ.
filiusfam.poteſt renuntiare*, Stephan. Gratian.*d.c.*799.
15 *num.* 15. Et non ſufficit quòd huiuſmodi beneficio
generaliter renuntietur , ſed requiritur renuociatio
ſpecialis , & expreſſa, Minad.*conſ.* 17. *ad fin.* Vio-
cent.de Franchia *deciſ.*181. *à num.* 4. Molfeſ. *conſ.*4.
*num.*1.*&* 2. Giurb. *d. deciſ.*42. *num.* 19. *&* 20. Ste-
phan. Gratian. *d. cap.* 799. *num.* 17. vbi *à num.* 24.
16 agit an clauſ. renuotiana omni legum auxilio ope-
retur vt filiusfam. cenſeatur reountiaſſe huic be-
neficio.
17 Iuramentum non tollit priuilegium huius text.
nam illo non obſtante poterit filius excipere quòd
non conueniatur niſi in qoaorum facere poteſt , vr
per Vrſill. *ad Afflict. deciſ.* 308. *num.* 2. *verſ. etiamſi
fuiſſet iuratum* , Bard. *de præſent. inſtrum. part.* 5. *de-
clar.* 3. Canat. *de execut. inſtrum. quæſt.* 28. Minad.
conſ. 17. *num.* 6. Vincent. de Franchis *d. deciſ.* 181.
num. 13. Molfeſ. *d.conſ.*4. *num.* 2. Giurb. *d. deciſ.*42.
num. 26. *cum ſeqq.* Stephan. Gratian. *dict. cap.* 799.
num. 29.
18 Si dolo verſatus eſt filiusfam. dum contrahere-
tur cum eo,vel ſi in aliqua culpa, non gaudet priui-
legio huiua l. vt per Pariſ. *conſ.* 94. *num.* 8. 13. 42.
& 54.*lib.*1. Ferr. *caut.* 24. Vrſil.*ad Afflict. deciſ.* 308.
num. 20. Vincent. de Franchia *deciſ.* 164. *num.* 11.
& 16. *& deciſ.*221.*num.*13. Giurb. *d. deciſ.*43. *num* 1.
& 2.Stephan.Gratian. *dict. cap.* 799. *à num.* 36. vbi
19 *num.*39. poſt Giurb. *citato loco num.* 27. ſubdit quòd
dolus & culpa debet eſſe præordinata ad finem oe
ſoluatur, & vt credirores fraudeotur ad effectum vt
filius priuetur priuilegio, de quo agimus.

SVMMARIVM.

1 *ex Contractu celebrato cum ſeruo, domino etiam in-
ſcio, tenetur dominus de in rem verſo.*
2 *Seruus extra cauſam peculiarem nec ciuiliter, nec
naturaliter obligatur. acquirit domino ignoranti
ex cauſa peculiari poſſeſſionem, & vſucapiendi
conditionem, num.*3.

L. Etiamſi. III.

Imp. ANTONINVS A. *Artemoni.*

EX contractu celebraro cum ſeruo etiam domi- 1
no inſcio tenetur domious de io rem verſo. Col-
ligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.*1.*n.*1.*ſup.hoc tit.*
Vide Soar.*tom.*1. *commun.opin.lib.*4. *tit.*16. *num.*5. 2
pag. 591. vbi quòd ſeruus extra cauſam peculiarem
nec ciuiliter,nec, quoad ubligationis naturalis effe-
ctus, naturaliter obligatur, & *n.*6. Villalob.*ibid.* te-
net quòd ſeruua acquirit domino ignuranti ex cauſa 3
peculiari poſſeſſionem,& vſucapiendi conditionem.

SVMMARIVM.

1 *Filius vt patris nuntius recipiens pecuniam patri de-
bitam, vel creditam, non obligatur.*
2 *Nuntius , ſeu procurator contrahens vt miniſter, &
domini ſolius contẽplatione, finito officio nõ tenetur.*
3 *Contrahens facta mentione officij , intelligitur con-
trahere contemplatione illius , & non tenetur vt
ipſe, nec finito officio.*

L. Si ex contractu. IV.

Idem A. Lucio.

FIliua vt patria nuncius recipiens pecuniam patri 1
debitam,vel creditam,non obligatur. Colligunt
ex Ordin. Doctores cirati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*
Notatur ad hoc quòd nuncius , ſiue procurator 2
contrahena vt miniſter , & domini ſolius contem-
plarione , finito officio non tenetur , vt per Card.
Tuſch.*pract concl.verbo inſtitor, concl.* 223. *num.* 12.
Gutier.*de tutel.p.*1. *cap.*13. *num.*12. Cald. Pereira *de
empt.& vendit. cap.*15. *n.*55.*&* 56. Contrahens enim 3
facta mentione officij , ſeu miniſterij , intelligitur
cootrahete cootemplatione illius,& non tenerur vt
ipſe,nec finito officio,vt per Boër.*deciſ.*73.*n.*1. Ma-
ſcard.*de preb.concl.*1234. Menoch. *de præſumpt. lib.*3.
*præſ.*49.*n.*17.*&* 25.Caroc.*deciſ.*77. Marta *in tetu no-
uiſſim.deciſ.vote* 103. *à n.*27 Cabed.*Luſit.deciſ.*80.*n.*4.
*p.*2.Aoton.Hering.*de fideiuſſor.part.*1. *cap.*27.*n.*156.
cum ſeq. Hieton.Laurent. *Auenion. deciſ.*76.

SVMMARIVM.

1 *Filius in ætate legitima conſtitutus pro alio fideiube-
re poteſt , & n.*2. *in patris poteſtate poteſt in ſoli-
dum conueniri, & , niſi bonis cedat, carcerari, donec
ſoluat, n.*3. *ſi conueniatur ſolutus à poteſtate patria,
ſuique iuris factus , poteſt exequi quatenus facere
poteſt, non in ſolidum, n.*4. *cautio erit quòd emanci-
petur à patre, vt poſſit vti beneficio ne conueniatur
niſi in quantum poteſt, num.* 5. *licet viuente patre
fuiſſet condemnatus, num.*6.

L. Nulla res. V.

Imp. ALEXANDER A. *Aſclepiadi.*

FIlius in ætate legitima conſtitutua pro alio fide- 1
iubere poreſt. Colligunt ex Ordin. Doctores ci-
tati *ad l.*1. *num.*1. *ſupra hoc tit.*
Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt à
*l.Hiſp.*22.*tit.*11.*lib.*5. *noua Recop.* Bertachin. *in repet.*

part.2. verbo filiusfamil. pag. 509. Hippol. *in rubr. de*
fideiuſſorib. num. 307. Nicol. Vigel. *in methodo iuris ci-*
uilis lib. 21 *tit. de fideiuſſorib. cap.* 1. *cauſa* 2. *in* 4. *exce-*
ptione, latè Thom. Valaſc. *allegat. iuris tom.* 1. *alleg.* 57.
3 *à princip. & præcipuè num.* 5. vbi *num.* 6. dicit quòd
dum fuerit in patris poteſtate, poteſt in ſolidum
conuenire, & niſi bonis cedat, carcerabitur donec
4 ſoluat; & ſi conueniatur ſolutus à patria poteſtate,
& factus ſui iuris, poteſt exequi quatenus facere
poteſt; non in ſolidum, & citat *l.* 2. *& vlt. ff. hoc tit.*
Brun. *de ceſſione bonorum, part.* 1. *num.* 2. Gaſp. Baëç.
de inope debitore, cap. 4. *num.* 21. Vincent. de Franch.
5 *deciſ.* 181. *num.* 5. Cautela erit quòd emancipetur à
patre filius, vt poſſit vti beneficio ne conueniatur,
niſi quatenus facere poteſt, Cæpol. *caut.* 13. Pariſ.
conſ. 94. *à n.* 42. *lib.* 1. Strach. *de mercatura, p.* 3. *tit. de*
6 *decoctorib. n.* 12. vbi ampliat licèt viuente patre fuiſ-
ſet condemnatus, quia ſi tempore executionis re-
periatur ſui iuris factus, poteſt implorare dictum
beneficium, & euitare capturam.

SVMMARIVM.

1 *Seruus non transfert poſſeſſionem rei dominicæ in præiudicium domini, & de facto dominus immiſſum expellit.*

2 *per ſolam conſtitutionem Precariæ poſſeſſionis cenſeri datam poteſtatem ingrediendi illam auctoritate propria.*

3 *Dominus & poſſeſſor rei, in qua quid immiſſum, illud tollere propria poteſt auctoritate.*

L. Si ſeruus. VI.

Impp. VALERIAN. *&* GALLIEN. AA. *&* VALER. C. *Matrono.*

1 SEruus in præiudicium domini non transfert poſ-
ſeſſionem rei dominicæ, & de facto immiſſum
dominus expellit. Colligunt ex Ordin. Doctores ci-
tati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*
2 Notatur ad hoc quòd per ſolam conſtitutionem
precariæ poſſeſſionis cenſetur data poteſtas ingre-
diendi illam propria auctoritate, vt per Bald. *in l.* 1.
C. de ſeruo pign. dato man. Tiraquell. *de iure conſtituti,*
p. 1. *num.* 44. Rodetic. Xuar. *tit. de aditione hæreditatis,*
in princip. num. 4.
3 Notatur etiam ad hoc quòd dominus, & poſſeſſor
rei, in qua quid immiſſum eſt, poteſt illud propria
auctoritate tollere, vt per Anton. Gomez *l.* 46. *Tau-*
ri, num. 19. *in princip.*

SVMMARIVM.

1 *Serui contractu dominus tenetur actione de peculio.*

2 *ex Contractu cum libero non obligatur dominus niſi pecunia in eius vtilitatem ſit verſa, vel ratum habuerit.*

3 *Actio de in rem verſo locum habet in quocunque contrahente, etiam cum negotiorum geſtore, & datur contra dominum, in cuius vtilitatem verſum eſt.*

4 *Dominus quatenus teneatur tam ex delicto, quàm ex contractu ſerui, remiſſiuè.*

5 *Mutuum dans libero homini alieno nomine mutuum accipienti, ſi non reſpicit accipientem, ſed mandantem, hunc conuenit.*

6 *Dominus tenetur ex mutuo inſtitoris, ſi contractum ſit pro vtilitate præponentis, & in cauſam negotiationis, cui præpoſitus eſt. ratificans factum inſtitoris, tenetur, num.* 7.

8 *Actus factus nomine alterius adſcribitur illi, cuius nomine factus eſt.*

L. Ei qui. VII.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Creſcenti.*

EX contractu ſerui tenetur dominus actione de 1
peculio, quæ poſt mortem ſerui, vel eius ſtatu
mutato durat anno, & ſi aliquid eſt verſum in vtili-
tatem domini, datur de in rem verſo, quæ durat per-
petuò; ex contractu verò cum libero geſto non 2
obligatur dominus, niſi pecunia in eius vtilitatem
ſit verſa, vel ratum habuerit. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*
Quapropter ſiquidem, &c.] Notatur ad hoc quòd 3
actio de in rem verſo locum habet in quocunque
contrahente, etiam cum negotiorum geſtore, & da-
tur contra dominum in cuius vtilitatem eſt verſum,
vt per Surd. *de alimentis tit.* 8. *priuil.* 48. *num.* 5.
Quatenus dominus tam ex delicto, quàm ex ſerui 4
contractu teneatur? vide Amatis *Marchiæ deciſ.* 8.
Moller. *in ſemeſtrib. lib.* 4. *cap.* 18. Bened. Ægid. *in repet.*
l. ex hoc iure, ff de inſtit. p. 7. *cap.* 3.

§. Alioquin ſi cum libero.

Mutuum dans libero homini alieno nomine ac- 5
cipienti mutuum, ſi non reſpicit accipientem, ſed
mandantem, hunc conuenit. Item ob rem verſam
in tertij vtilitatem, & ratificationem, actio contra
tertium competit. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*
Niſi vel in rem eius, &c.] Notatur ad hoc quòd 6
dominus tenetur ex mutuo inſtitoris ſi contractum
ſit pro vtilitate præponentis, & in cauſam negotia-
tionis, cui præpoſitus eſt, vt per Pariſ. *conſ.* 95. *n.* 50.
cum ſeqq. vol. 1. Gail *lib.* 2. *obſeru.* 10. *num.* 8. Rot. Ge-
nuenſ. *deciſ.* 14. *num.* 100 *&* 101. Surd. *conſ.* 326. *n.* 14.
Cardin. Tuſch *practic. concluſ. lit. I. concl.* 224. *num.* 36.
Nicol. Genoa *in tract. de ſcriptura priuata, lib.* 4. *tit. de*
libro rationis inſtitoris, num. 38. *cum multis ſeqq.*
Vel hunc contractum ratum habuit.] Notatur ad 7
hoc quòd dominus ratificans factum inſtitoris, te-
netur, vt per Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ.* 178.
num. 3.
In gloſſ. *Ratum habuit, in fine.* Notatur ad hoc 8
quòd actus factus nomine alterius adſcribitur illi,
cuius nomine eſt factus, vt per Surd. *deciſ.* 181. *n.* 17.

SVMMARIVM.

1 *Pater in ſolidum tenetur ex contractu filij, quando mandauit, aut pro filio fideiuſſit, & num.* 2. *&* 3. *& econtra filius pro patre fideiubere poteſt, & tenetur ex fideiuſſione, num.* 4.

L. Si mandator. VIII.

Iidem AA. *&* CC. *Diogeni patri.*

PAter tenetur in ſolidum ex contractu filij, quan- 1
du mandauit, aut pro filio fideiuſſit. Colligunt
ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Hanc

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Boët. *deciſ.221. num.13. in princip.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part. 2.*
3 *cap. 2. num.* 111. vbi quòd pater pro filio, quem habet
4 in poteſtate, fideiuſſor intercedere poteſt; ſicut econ
tra filiusfamil. pro patre fideiubere poteſt, & ex fideiuſſione tenetur, de quo etiam Hippol. *in rubr. de fideiuſſ. quæſt. 41. num. 307.*

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamil. ex contractu licito tenetur in ſolidum, & liberatus à poteſtate per emancipationem ex illo conuenitur ſolùm in quantum facere poteſt, niſi ſit hæres patris.*

2 *Emancipatus beneficio tit.* Quod cum eo, *gaudet, ac proinde viuo patre, non niſi in quantum facere poteſt, conuenitur. niſi dolo emancipetur, num. 3.*

L. Si ex alio. IX.

Iidem AA. & CC. *Iſidoro.*

1 Filiusfam. ex contractu licito tenetur in ſolidum, & liberatus à poteſtate per emancipationem ex illo conuenitur ſolùm in quantum facere poteſt, niſi ſit hæres patris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 *Sed & ſi per emancipationem*, &c.] Notatur ad hoc
quòd emancipatus filiusfamil. beneficio tit. *Quod
cum eo*, gaudet, ac proinde viuo patre non in ſolidum, ſed in quantum facere poteſt, conuenitur, vt
per Cæpol. *caut.* 14. Carpan. *ad ſtatut. Mediolanenſ.*
3 *cap* 416. *num.* 208. Mari. Giurba *deciſ. 43. num. 23.* niſi
dolo emancipetur, Socin. *regul.* 16. Catoc. *deciſ.* 1. *num.* 15. Patiſ. *conſ. 94. num. 47. lib.* 1. vbi ſubdit faciendam eſſe à patre emancipationem poſt contracta debita per aliquod temporis ſpatium, non autem incontinenti, vt tollatur omnis fraudis ſuſpicio, quæ allegari poſſet, refert Giurba *d. deciſ. 43 num. 24.* vbi *à n. 31.* diſputat an quoad hunc effectum ſufficiat filium vxorem ducere, ita vt ipſo iure emancipatus, & à patria poteſtate liberatus ſit. Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſt. & iur p. 2. cap. 2. n. 92.*

SVMMARIVM.

1 *Adminiſtrationem habens liberam alienare poteſt res domini, & in primis peculiares.*
2 *ad Vendendum, ſpeciale mandatum requiritur.*
3 *pro Immobilibus non fit furtum.*

L. Si liberam. X.

Iidem AA. & CC. *Diogeni & Aphrodiſio.*

1 Habens liberam adminiſtrationem poteſt alienare res domini, & in primis peculiares. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur hic text. ad hoc quòd ad vendendum requiritur ſpeciale mandatum, vt per Gregor. Lopez *l. 61. gloſſ. 1. tit. 18. part. 3.* Fabian. de Monte *de empt. quæſt. 3 princ. num. 22.* Mozz. *de contractib. tit. de empt. & vendit. cap. de perſonis quæ poſſunt emere, num. 28.* Bertazol. *de clauſul. inſtrument. clauſ. 5. gloſſ. 1. num. 1. & gloſſ. 2. num. 4.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 15. num. 1.*

3 In gloſſ. *Etiam furti, fin.* ibi, *nam pro immobilibus non fit furtum.* Ita Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo furtum, num. 36.* Farinac. *in praxi crimin. part. 7. de furtis, quæſt. 174. num. 65.*

L. Cùm ancilla. XI.

Iidem AA. & CC. *Attalo.*

Ex contractu inito cum ſeruo, vel ancilla impubere, non tenetur dominus ſimpliciter de peculio, ſed eatenus, quatenus peculium eſt locupletatum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*

In gloſſ. *Locupletius.* Dicit ſignandam Iaſ. *in §. actiones, num. 20. & 60. Inſtit. de actionib.*

SVMMARIVM.

1 *Dominum iure ciuili non obligari ex contractu ſerui, ſed prætorio iure ob verſum in rem ſuam, & ſerui peculium conueniri. an & quando ex ſerui facto & contractu teneatur tam de iure ciuili, quàm prætorio, num. 2.*

L. Dominum. XII.

Iidem AA. & CC. *Victori.*

Dominus iure ciuili non obligatur ex contractu 1
ſerui, ſed prætorio iure ob verſum in rem ſuam, & ſerui peculium, conuenitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1 num. 1. ſup. hoc tit.*

An & quando dominus ex ſerui facto & contra- 2
ctu tam de iure ciuili, quàm prætorio obligetur? vide Rot. Genuenſ. *deciſ. 121. num. 4.* Moller. *in ſemeſtrib. lib. 4. cap. 18.*

SVMMARIVM.

1 *Litteræ commodatitiæ, vltra intentionem commendandi non obligant, & num. 2. non dant actionem quod iuſſu, ſi ij quibus commendantur, harum intuitu non contraxerint cum illis, num. 3.*
4 *de Litteras recipiente, & non contradicente, quòd videatur fateri, contenta in eis vera eſſe, & illis conſentire, remiſſiuè.*
5 *Expreſſum dici quod ſub generalibus verbis continetur.*

L. Dominos. XIII. & vlt.

Impp. Honor. & Theodos. AA. *Ioanni.*

Commẽdatitiæ litteræ vltra intentionem com- 1
mendandi non obligant. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Boër. *deciſ. 282. num. 2.* Neguzant. *de pignoribus, part. 5. membr. 3. part. 2. num. 16.* Petr. Gregor. *ſyntagm.*
iuris lib. 29. cap. 8. num. 7. vbi quòd commendatitiæ 3
litteræ domini, vel patris pro ſeruo & filiofam. non dant actionem *quod iuſſu*, ſi ij, quibus commendantur, harum intuitu contraxerint cum illis, quia ea non fuit mens ſcribentis. Vezin. *tom. 1. commun. opin. tit. 22. de contrah. ſtipul. num. 192 pag. 370.* Anton. Gomez *variarum tom. 2. cap. 13. num. 5.* Azeued. *l. 13. n. 9. tit. 9. lib. 3. noua Recopil.*

4 De recipiente litteras,& non contradicente, quòd videarut fateri contenta in eis vera eſſe,& illis conſentire, tradunt Iaſ. *in repetit. l. admonendi, num. 138. ff de iureiur. & in l. quæ dotis, num. 92. ff. ſoluto matrimonio*, Pariſ. *conſ. 47. num. 15. & conſ. 91. n. 3. conſ. 127. num. 32. lib. 1.* Cæpol. *caut. 9. num. 2.* Anton. Gabr. *commun. tom. 3. lib. 1. tit. de præſumpt. concluſ. 2. num. 1.* Rot. Genuenſ. *deciſ. 91. num. 1.* Maſcard. *de probat. concluſ. 481.* Menoch. *de arbitr. caſu 21. & de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 65. per tot. & lib. 6. præſumpt. 99. n. 25.* D. Barboſ. *in l. quæ dotis 24. num. 148. verſic. item ſecundò limita, & num. 159. ff. ſoluto matrimonio*, Vincent. Caroc. *in tractat. de depoſito, in rubr. depoſitum per teſtes, num. 8. cum ſeqq. pag. 224.* Sigiſm. Scacc. *in tractat. de commerc. & camb. §. 2. gloſſ. 5. quæſt. 11. num. 339.* qui omnes, & præcipuè Anton. Gabr. Maſcard. Menoch. & Caroc. dicunt eſſe elegantem modum, & cautelam extotquendi confeſſionem à debitore, & creditori conſulunt quòd ſcribat litteras debitori pro recuperatione pecuniarum coram teſtibus, quibus legat,& per vnum ex teſtibus litteras tranſmittat, qui recipiens ſi nihil dicat, nec proteſtetur, & tacuerit, cenſetur conſentire,& per huiuſmodi taciturnitatem firmiſſima emergit debiti probatio, adeò vt ex hoc ad ſoluendum & ſatisfaciendum creditori compelli poſſit.

5 *Cùm niſi ſpecialiter*, &c.] Notatur ad hoc quòd expreſſum dicitur illud, quod ſub generalibus verbis continetur, vt per Tiraquell. *de iure mariti, gloſſ. 7. num. 86.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 1136. aliàs 1142. *num. 21.*

Per quas perſonas nobis acquiratur.

Tit. XXVII.

HVius tituli duo ſunt capita, prius caput eſt de ſeruis: qui quidem aut noſtri ſunt, aut alieni, aut communes. Poſterius caput eſt de hominibus liberis: qui vel noſtro iuri ſubiecti ſunt, vt filij, vel à nobis bona fide poſſidentur, vel ſunt extranei. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia vide Villalob. Suar. Vezin. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 17. pag. 591.* Arimin. Tepat. *variar. ſentent. tom. 2. tit. 544. l. Hiſpan. 5. tit. 17. part. 4.* Donell. *comment. iuris ciuilis, lib. 9. cap. 6. & 7.*

SVMMARIVM.

1 *per Procuratorem quæri cauſam poſſeſſionis, non obligationem perſonalem.*
2 *ex Pacto legis commiſſoriæ & addictionis in diem initio per procuratorem nullam acquiri actionem domino.*
3 *Seruos per acceptam rerum traditionem dominis acquirere.*
4 *Poſſeſſio domino transfertur per conſtitutum factum procuratori.*
5 *per Procuratorem non acquiri abſenti actionem perſonalem ſine ceſſione.*
6 *per Liberam perſonam acquiritur nobis & poſſeſſio, & dominium.*
7 *Dominium, quod eſt ius reale, acquiri per alium ſine ceſſione.*
8 *Actiones reales, & perſonales in quibus differant.*

L. Excepta. I.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. *Marcellæ.*

PEr procuratorem quæritur cauſa poſſeſſionis, 1
non obligatio perſonalis. Ex pacto legis com- 2
miſſoriæ & addictionis in diem inito per procura-
torem, nulla acquiritur domino actio. Serui per ac- 3
ceptam rerum traditionem dominis acquirunt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Butrig. Salicet Fulgoſ. Angel. Caſtrenſ. Bald. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 22.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Robert. *lib. 2. ſement. cap. 1. pag. 2.* Neguzant. *de pignorib. part. 3. membr. 1. num. 39.* Guid. Pancirol. *in theſaur. variarum lectionum lib. 2. cap. 221. in princ.* Nicell. *in concordant. gloſſ. 17.* Tiraquell. *de iure conſti-
tuti, part. 2. ampl. 26. à princip.* vbi quòd poſſeſſio 4
transfertur domino per conſtitutum factum procuratori. Couarr. *variar. lib. 1. cap. 14. num. 13. verſic.
quantum verò*, vbi hunc textum ſingularem dicit ad 5
probandum quòd per procuratorem non acquiritur abſenti actio perſonalis ſine ceſſione, Menchaq. *con-
trouerſ. vſufrequent. part. 2. cap. 58. num. 13.* vbi quòd 6
per liberam perſonam acquiritur nobis & poſſeſ-
ſio,& dominium, & quòd dominium, quod eſt ius 7
reale, acquiritur per alium ſine ceſſione. D. Barboſ. *in rubr. ff ſoluto matrim. p. 3. num. 80.*

In gloſſ. *Nulla*. ibi, *item nota hîc perſonalia iura*, id 8
eſt, *perſonales actiones*, &c. Actiones reales & perſonales in quibus differant: vide Conan. *comment. iuris ciuilis lib. 5. cap. 10. num. 2.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib 46. cap. 7. num. 1.* Donell. etiam *comment. iuris ciuilis lib. 19 cap. 1. verſ. rectè.* Anton. Oliban. *de actionib. part. 1. lib. 2. ad §. omnium ex num. 39. & à num. 44. & à num. 67. Inſtit. de actionib.*

SVMMARIVM.

1 *per Liberam perſonam ob pecuniam ſolutam nomine alterius, quæri domino actionem perſonalem, & hypothecariam ſine ceſſione.*
2 *Reprobatur Bartolus.*

L. Cùm per liberam. II.

Imp. Ivstinianvs A. *Iuliano P. P.*

PEr liberam perſonam ob pecuniam alterius no- 1
mine ſolutam quæritur domino actio perſonalis,& hypothecaria ſine ceſſione. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Vide Neguzant. *de pignoribus, part. 2. membr. 4. num. 60.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 22. n. 4.* D. Bar-
boſ. *in l. Gaius 46. num. 6. ff. ſoluto matrim.* vbi reprobat 2
Bartolum *ibi num. 4.* exiſtimantem text. *in l. ſi ita ſtipulatus 126. §. Chryſogonus, ff. de verborum obligat.* correctum eſſe per deciſionem huius text. ſubditque hîc tantùm probari quòd prout ex mutuo facto nomine abſentis ei quæritur actio, ita etiam quæretur actio hypothecaria pro ſecuritate mutui facta, quia eſt acceſſoria ad obligationem principalem, & debet ſequi eius naturam.

S V M M A R I V M.

1 *Iuſſus ſpecialis nominationi præualet, & viciſſim iuſſui generali præualet nominatio.*
2 *Seruus communis dominis ſuis acquirit pro dominicis portionibus.*
3 *Mandatum habens emendi domum, ſi eam ſimpliciter emat, cenſetur emiſſe ſecundùm mandatum, id eſt, procuratorio nomine mandantis.*

L. Si duo, vel plures. III. & vlt.

Idem A. eidem.

1 IVſſus ſpecialis præualet nominationi, viciſſim
2 iuſſui generali præualet nominatio. Item ſeruus communis acquirit dominis ſuis pro dominicis portionibus. Colligunt ex Ordin. Doctores citari *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

3 *Quod enim ſæpe*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi quis mandatum habuit emendi domum, & eam poſtea ſimpliciter emat, cenſetur emiſſe ſecundùm id mandatum, id eſt, procuratorio nomine mandantis, vt per Tiraq. *de retractu conuent. ad fin. tit.* 117.

Ad Senatuſconſult. Macedonianum.

T I T. XXVIII.

QVod odio Macedonis fœneratoris factum, denegat actionem ei, qui filiofamil. pecuniam credidit, ſiue contra ipſum filiumfam. ſiue contra eius fideiuſſorem, vel patrem, vel hæredē agere velit. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli, vide Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 50. §. 2. cum ſeqq. & l. Hiſpan. 4. 5. & 6. tit. 1. part. 5. & l. 22. tit. 11. lib. 5. noue Recopilat.* Conan. *comment iuris ciuilis lib. 7. cap. 2.* Anton. Gomez *var. tom 2. cap. 6. num. 2.* Mozz. *de contractib. tractat. de mutuo, tit. quomodo deficiat, ſeu quomodo reſoluatur, n. 14. cum ſeqq.* Donat. à Fina, Chærian. Mich. Graſſ. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 19. pag.* 592. Guid. Pancirol. *in theſauro var. lection. lib. 2. cap.* 36. Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſput. 301. cum ſeq.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 8. tit. 7.* Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2. lib. 8. quæſt. 2. ſect. 2. num. 12. cum ſeqq.* Ceuall. *commun. contra communes, quæſt.* 776. Azor. *inſtit. moral part. 3. lib. 7. cap. 3. quæſt. 4. cum ſeqq.* Arimin. Tepar. *variar. ſentent. tom. 1. tit.* 157. Vigel. *in methodo iuris ciuilis part. 5. lib. 17. cap. 2.* Alex. Trentacinq. *variar. reſolut. lib. 3. tit. de ſolutionib. reſolut.* 19. Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, p. 2. cap. 2. ex num. 3.*

S V M M A R I V M.

1 *Filio mentienti & prætendenti ſe patremfamil. Senatuſconſulti auxilium non prodeſt, & num. 2. ſecus ſi creditor cognoſcat filiumfamil. eſſe, cui credit pecuniam, num. 3. vel ſi duo crederent eandem pecuniam, & alter ſciat eſſe filiumfamil. alter verò non, num. 4.*
5 *vt Filiusfamil. dicens falsò ſe patremfamil. aut publicè & communi æſtimatione ſui iuris ſe reputans teneatur ex mutuo, quid requiratur.*
6 *Mutuans filiofamil. habenti Regia vectigalia, ſeu tributa conducta, indicando eum eſſe patremfam. iuſta excuſationis cauſa iuuatur.*
7 *Ignorantia probatur ex eo quòd non probatur ſcientia.*

L. Si filiusfa milias. I.

Imp. ÆLIVS PERTINAX A. *Atilio.*

FIlio mentienti & prætendenti ſe patremfam. Se- 1
natuſconſulti auxilium non prodeſt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Butrig. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Cuiac. Donell. Sichard. Aloyſ. Leo *in 4. fol.* 22. Petr. Gilchen *tom. 2. pag.* 185. Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Xnoen. *in concerd.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Gregor. Lopez *l. 4. gloſſ. 7. tit. 1. part. 5.* Anton. Gomez *var. tom. 2. cap. 6. num. 2. verſic. quartò limita, & l. 76. Tauri num. 4.* Tiraquell. *ad leges connub gloſ. 8. num. 135. & 143.* Mynſinger *ad §. illud proprie, n. 11.* vbi Pichard. *n. 5. & 6. Inſtit. quod cum eo, qui in alien.* Petr. Gregor. *ſyntagm iuris lib. 22. cap. 2. num. 11. verſ. tertius,* Azeued *l. 22. num. 6. tit. 11. lib 5. noue Recopil.* vbi Matienſ. *gloſſ. 3. num. 4.* Vigel. *in meth. iuris ciuilis part. 5. lib. 17. cap. 2. replic. 8.* Mozz. *de contract. tract. de mutuo cap. quomodo deficiat, vel finiatur mutuum, num.* 22. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 8. tit. 7. num.* 28. Alex. Treutacinq. *variar. reſolut. lib. 3. tit. de ſolution. reſolut. 19. in princ. & num. 8. & 11.* Arimin. Tepat. *variar. ſentent. tit. 362. cap. 5. verſic. mutuans filiofamil.* Molin. *de Inſtit. tract. 2. diſp. 301. verſic. in ſequentibus,* Azor. *inſtit. moral part. 3. lib. 7. de mutuo, cap. 3. verſic. quartò quando tempore contractus,* Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2. lib. 8. tit. de vſuris, q. 1.*
ſect. 2. num. 14. verſic. quarto, quorum plures à contra- 3
rio ſenſu ſecus eſſe aiunt ſi creditor cognoſcat filiumfamil. eſſe, cui credit pecuniam, & expreſsè Gutier. *in repetit. authent. ſacramenta puberum, C. ſi aduer-*
ſus vendit. à num. 55. quod procedit etiamſi duo cre- 4
derent eamdem pecuniam, & alter ſciat eſſe filiumfam. cui pecunia creditur, alter verò non, ſcientia enim creditoris nocet creditori ignoranti. *l. ſed Iulianus, §. non ſolùm, verſic. proinde, ff hoc tit.* vbi Anton. Fab. *in ſuis rational. ad Pandectas,* Vigel. *vbi ſupr. repl.* 2. Alex. Trentacinq *d. reſol. 19. num. 8. ad fin.*

Te iuſta ratione, &c.] Ergo vt filiusfamil. dicens 5
falsò ſe patremfamil. aut publicè & communi æſtimatione ſui iuris ſe reputans, teneatur ex mutuo ſibi facto, requiritur quòd creditor habuerit iuſtam cauſam ignorandi illum eſſe filiumfam. ita Mynſing. *in d. §. illud propriè, num. 11. & ibi* Pichard. *num.* 6. Vigel. *d. part. 5. lib. 17. cap. 2. replicat.* 7. Mozz. *in d. cap. quomodo deficiat, ſeu fin. mutuum, num.* 22. Leſſi. *de Iuſtit. lib. 2. cap. 20. dubit. 1. num.* 11. Azor. *dict. lib. 7. cap. 3. col. 2. verſ. quartus,* Rebell. *d. quæſt. 1. ſect. 2. num. 14. verſic. quintò,* Iul. Pac. *tractat. de mutuo, cap. 6. num. 28. requiſ.* 4.

Nota quòd iuſta iuuatur excuſationis cauſa mu- 6
tuans filiofam. habenti Regia vectigalia, ſeu tributa conducta iudicando eum eſſe patremfamil. Gregor. Lopez *l. 4. gloſſ. 9. tit. 1. part. 5.* Gutier. *in repet. d. auth. ſacramenta puberum, num. 52. cum duob. ſeqq.*

In gloſſ. *Edocere.* ibi, *& hoc quia præſumitur igno-* 7
rantia, &c. Notatur ad hoc quòd ignorantia probatur eo ipſo quòd non probatur ſcientia, vt per Seb. Medic. *de caſibus fortuitis, part. 1. quæſt. 3. num.* 16. Viui. *opin. 835. num. 1. cum ſeqq.* Honded. *conſ. 42. num. 50. & conſ. 55. num. 75. lib. 1.* Menoch. *remed. 16. recuper. num.* 28.

num. 28. Maſcard. *de probat. concl.* 880. *num.* 3. Farinac. *fragm. crimin. part.* 2. *lit. I. num.* 93.

In eadem gloſſ. ibi, *item nota hîc propter mendacium*, &c. Contra mendaces plura tradunt Bernard. *regul.* 485. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 31. *n.* 41. *cum ſeqq. & priuileg.* 74. *num.* 8. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 129. Collantes *in pragm. agricol. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 8. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 109. *per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Macedonianum ceſſat vbi filius patre conſentiente contrahit. ceſſat quando quis publicè ſe gerebat pro homine ſui iuris, num. 2. vel vbi filiusfamil. de voluntate patris pecuniam accepit mutuò, num. 3. aut ſequatur patris voluntas, vel is ſciat, & non contradicat, num. 4. & non ſolùm ſi à principio patris conſenſus interuenit, ſed etiam ſi poſtea ipſe pater ratum habuit contractum, & illum approbauit, num. 5. ratihabitio ſecuta ſufficit, num. 6. non ſolùm expreſsè, ſed etiam tacitè, num. 7. recipiendo pater epiſtolam filij conſentire videtur, & ad ſolutionem obligari, num. 8. idem etiā ſi pater ſoluere cœperit partem mutui, num. 9.*

10 *Macedonianum ceſſat ſi filius mutuum conuertat in vtilitatem patris. veluti ſi filius mutuatam pecuniam conuertat in alimentis ſuis, vel ipſius patris, num. 11. quid ſi pater, vel maritus pecuniam mutuatam accepit, & cum ea filios aluit, vel vxorem, vel domum conduxit, in qua filius & vxor habitarunt, & pater, vel maritus non ſit ſoluendo, num. 12. & 13.*

14 *Filiumfamil. non teneri ex mutuo, etiam ſui iuris factum, niſi nouatione facta fidem ſuam obligarit, vel aliàs agnouerit debitum. nec fideiuſſores illius ex mutuo, vel aliter pecunia credita, num. 15. licèt ipſi fideiuſſores pro eo res proprias obligârint, vel tanquam principales promiſerint, num. 16. niſi donandi animo interceſſerint, num. 17.*

18 *Filiusfamil. non tenetur de mutuo extra caſus, in quibus Macedonianum ceſſat, ſcilicet efficaciter. caſus in quibus præter expreſſos in hac l. ceſſat exceptio SC. Macedoniani, qui, num. 23. & ſeqq. vſque 33.*

19 *Macedoniani exceptio non tollit actionem ciuilem & naturalem, ſed eas eneruat.*

20 *Filiusfamil. an ex conſcientia teneatur ad ſolutionem mutui, & num. 21. authoris mens, num. 22.*

33 *Frater an teneatur dotare ſororem, remiſſiuè.*

33 *Partem ſoluens debiti, videtur totum agnoſcere debitum.*

L. Zenodorus. II.

Impp. SEVERVS & ANTONINVS AA. *Sophiæ.*

1 MAcedonianum ceſſat vbi filius patre conſentiente contrahit, & in aliis caſibus in hac l. expreſſis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.* poſt omnes Gilchen *tom.* 2. *pag.* 286.

2 *Cum ſui iuris eſſe publicè videtur.*] Notatur ad hoc quòd Macedonianum ceſſat quando quis publicè ſe gerebat pro homine ſui iuris, vt per Cæſ. de Vrſill. *ad Afflict. deciſ.* 183. *num.* 8. Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 32. Matienſ. *l.* 22 *gloſſ.* 3. *num.* 3. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recopilat.* Tiraquell. *ad leges connub. gloſſ.* 8. *à num.* 135. *& de iure primogen. quæſt.* 17. *opin.* 11. *num.* 27. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 55. *num.* 28. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 8. *tit.* 7. *num.* 21. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 301. *verſ. in ſequentibus euentibus, num.* 6. *in princ.* Fontanel. *de pactis nupt. clauſul.* 4. *gloſſ.* 7. *part.* 1. *num.* 55. *&* 56. Alex. Trentacinq. *variar. reſolut. lib.* 3. *tit. de ſolution. reſol.* 19. *num.* 12.

Aut patris voluntate contraxit.] Notatur ad hoc 3
quòd Macedonianum ceſſat vbi filiusfamil. de voluntate patris mutuo pecuniam accepit, vt per Gregor. Lopez *l.* 6. *gloſſ.* 1. *tit.* 1. *part.* 5. Petr. Rauena *ſingul.* 228. Mynſing. *ad §. illud propriè, num.* 11. vbi Pichard. *num.* 12. *Inſtit. quod cum eo*, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 22. *cap.* 3. *num.* 11. *verſ. quintus*, Anton. Gomez *variar. tom.* 2. *cap.* 6. *num.* 2. *in* 7. *limit.* Mozz. *de contract. tract. de mutuo, tit. quomodo deficiat mutuum, num.* 24. *verſic. nam ſi pater*, Vigel. *in methodo iuris ciuilis part.* 5. *lib.* 17. *cap.* 2. *replic.* 18. & 21. Matienſ. *d. l.* 22. *gloſſ.* 4. *num.* 2. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recopilat.* Cardin. Mantic. *d. lib.* 8. *tit.* 7. *num.* 28. Alex. Trentacinq.
d. reſolut. 19. *num.* 13. vbi id procedere ait, ſiue ſequa- 4
tur patris voluntas, aut quamuis ſciat, & non contradicat, Arin. Tepat. *var. ſentent. tom.* 1. *tit.* 157. *cap.* 2. *verſic. ſi filius*, Molin. *d. diſp.* 301. *num.* 6. *verſ. ſeptimus*, Azor. *inſtit. moral. part.* 3. *lib.* 7. *tit. de mutuo, cap.* 3. *verſic. ſecundò cum patre*, Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 8. *tit. de vſuris, quæſt.* 2. *ſect.* 2. *num.* 13. *verſic. ſecundo.* Iul. Pac. *de mutuo, cap.* 6. *num.* 28. *requiſ.* 7.

Quod quidem procedit non ſolùm ſi à principio 5
patris conſenſus interuenit, ſed etiam ſi poſtea ipſe pater ratum habuit contractum, & illum approbauit, Anton. Gom. *d. cap.* 2. *n.* 1. *limit.* 7. Vigel. *vbi ſuprà, replic.* 28. Petr. Gregor. *d. lib.* 22. *cap.* 3. *num.* 11. *verſ.* 9. Perez *l.* 1. *verſ. tamen videtur ſecundum, tit.* 8. *lib.* 3. *Or-*
din. pag. 607. vbi quòd ſufficit ratihabitio ſequuta, 6
Cardin. Mantic. *d. tit.* 7. *num.* 29. Anton. Hering. *de fideiuſſorib. cap.* 10. *num.* 205. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 5. *collect.* 2039. *limit.* 3. Azor. *d. cap.* 2. *verſ. octa-*
nò ſi filiusfam. Non ſolùm expreſsè, ſed etiam tacitè, 7
veluti ſi certior factus per litteras continuò non interpoſuit proteſtationem contrariæ voluntatis. *l. Hiſp.* 6. *tit.* 1. *part.* 5. Vigel. *vbi ſuprà, replic.* 29. Menoch. *de arbitr. caſu* 21. *num.* 3. Anton. Fab. *in ſuo Cod. ſub hoc tit. definit.* 3. *num.* 3. *verſic. ſed & interueniſſe, & definit.* 4. *verſ. multo minus*, Arimin. Tepat. *var. ſentent. tit.* 362. *cap.* 9. *verſic. fallit, & cap.* 10. *verſic. fin.* Lingl. *deciſ.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 3. Ceuall. *commun. contra commu-*
nes tom. 3. *quæſt.* 775. *num.* 18. *cum ſeqq.* vbi quòd re- 8
cipiendo pater epiſtolam filij conſentire videtur, & ad ſolutionem obligari, ob *l. ſi filiusfam.* 18. *ff. hoc tit.*
Idémque erit ſi pater ſoluere cœperit partem mutui, 9
tunc enim videtur tacitè mutuum approbari à patre, *d. l. Hiſp.* 6. *tit.* 1. *part.* 5. Mynſing. *d. num.* 11. Vigel. *d. replic.* 28. Anton. Gom. *d. limit.* 7. *verſic. vel etiam ſi tacitè*, Matienſ. *d. l.* 22. *gloſſ.* 4. *num.* 2. Cardin. Mantic. *d. tit.* 7. *num.* 29. *verſic. idémque*, Fontanel. *de pactis nuptial. clauſul.* 4. *gloſſ.* 13. *part.* 1. *num.* 145. latè Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 3. *cap.* 424. quem vide à *num.* 27. vbi alia tradit ex quibus approbatio præſumitur.

Aut in eam rem, &c.] Notatur ad hoc quòd Ma- 10
cedonianum ceſſat ſi filius in vtilitatem patris mutuum conuertat, *l. ſed & Iulianus* 9. *§. proinde. ff. hoc tit. l. Hiſp.* 5. *tit.* 1. *part.* 5. vbi Gregor. Lopez *gloſſ.* 2. Mynſing. *ad §. illud propriè, num.* 11. *verſic ſi vertit*, vbi Pichard. *num.* 12. *Inſt. quod cum eo*, Petr. Gregor. *d. lib.* 22. *cap.* 3. *num.* 11. *verſic.* 6. Vigel. *d. part.* 5. *lib.* 17. *cap.* 2. *replic.* 16. 17. & 32. Mozz. *d. tit. quomodo deficiat, ſeu finiatur mutuum, num.* 25. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3.

præſumpt.

præſumpt. 68. *num.* 1. Matth. Coler. *de proceſſionib. execut.part.*1.*cap.*10.*num.*28. Cardin. Mantic.*d.lib.*8. *tit.*7.*num.*26.& 27. Leſſi.*de Iuſtit.lib.*2.*cap.*26. *dub.* 5. *num.*11. Azot. *d. cap.* 3. *verſic. ſecundè cum patre*, Gutiet.*in authent. ſacramenta puberum*, C. *ſi aduerſus vendit.num.* 84. & *de iurament. confirmat. part.* 1. *cap.* 43. *num.*6.*verſic.itaque ſciendum*, Antoo. Gom.*d. tom.* 2. *cap.* 9. *num.* 2. *verſic. octauò limita*, Matienſ. *d. l.* 22. *gloſſ.*3. *num.*2. P. Molin.*d.diſput.* 301. *num.* 6. *verſic.* 9. Arimin. Tepat. *variarum ſentent.tit.*362.*cap.*7. *verſic. fallit*, Rebell.*d.lib.*8.*tit.de vſuris,quæſt.*1.*ſect.*2. *num.*14. Hect. Felici.*in tractat.de ſociet.cap.*6.*num.*37.*cum ſeqq.*

11 Iul.Pac.*de mutuo,cap.*6. *num.*28. *requiſ.*8. Veluti ſi filius mutuatam pecuniam conuettat in alimentis ſuis, vel ipſius patris, Anton. Gom.*d.cap.*9.*n.*2.*verſic. nonò limita*, Azeued.*d.l.* 22. *num.* 3. Gutier. *in d. auth. ſacramenta puberum,n.*84.Iul.Pac.*d.loco*,

12 Quid autem è conuetſo, ſi pater, vel maritus pecuniam mutuatam accepit, & cum ea filios, vel vxorem aluit, ſeù domum conduxit, in qua filius, & vxor habitarunt, & pater, vel maritus non ſit ſoluendo, an creditori detur actio contra filios, vel vxorem pro mutuo, vel penſione domus? Negatiuam partem, immo quòd filius & vxor non teneantur ad vllam pecuniæ ſolutionem, licèt pater non ſit ſoluendo, tuentur Flores de Mena *ad Gam.deciſ.* 186. Sanchez *de matrim. lib.* 9. *diſput.* 4. *num.* 28. & 29. Fontanell. *de pactis nupt.part.*1.*clauſ.*4.*gloſſ.*9.*part.*5.*num.*71.*cum ſeq.*& *part.*2. *clauſ.*7. *gloſſ.*2.*part.* 10. *num.*44. & 35. Ioan. Bapt. Coſta *de quota,& rata,quæſt.* 25. & *de remed.ſubſid.remed.*12.*illat vnic.pag.*48.

13 Contrariam opinionem, ſcilicet quòd filius, & vxor teneantur ad ſolutionem pecuniæ mutuatæ, quam pater & maritus in illorum alimentis conſumpſit, ſi ipſe ſoluendo non ſit, meritò tuentur Bart. *in l. his ſolis, ff. de condict. indebit.* licèt cogitandum relinquat Roman. *ſingul.* 213. *incip. Pater pauper*, Cremenſ.*ſing.* 36. Cæpol.*caut.* 246. Azeued.*l.*9.*num.*31. *cum ſeqq. tit.* 3. *lib.* 4. *noua Recopilat.* vbi Matienſ. *gloſſ.*4. Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſi quis ex his, à num.* 83. & *à num.* 101. *ff. de liberis agnoſcen.* Gaſp.Baëç.*de inope debit.cap.*1. *num.*53.& 54. Parlad. *in ſeſquicent differ.*2. §.2. *num.*2. & 3. Surd.*de aliment. tit.*8. *priuileg.*48. *num.*5. & 6. & *conſ.*367. *num.* 28. & *conſ.* 420. *per tot.* Ceuall. *commun. contra communes quæſt.*723.*à num.*41. & *tom.*4. *quæſt.*900. *num.*41. *cum mult.ſeqq.* D. Barboſ.*in l ſi conſtante* 25 *in princ.n.* 52. *ff.ſoluto matrim.* Mari. Giurb. *in conſuet. Senatus Meſſanen.cap.*9.*gloſſ.*3. *num.*10. *part.*1. Stephan. Gratian. *diſcept forenſ.tom.*1.*cap.*107.*à num.*2 & *cap.*108. *n.*29. & *tom* 4.*cap.*713. *à num.*6. Vincent. Caroc.*deciſ. ſen caſu* 128. Gabr. Aluarez *de priuileg.pauper.p.* 1. *q.* 48. *num.*8.& 9.

Quæ quidem opinio in puncto iuris verior & receptior eſt, illáque ampliatur vt procedat quamuis filius patris hæreditatem repudiauerit, quia obligatio hæc non conſurgit ex hæreditatis aditione, Cremenſ.*d.ſingul.*36.Baëç *d.cap.*1.*n.*54.Sanchez *d.diſp.*4. *num.* 28. *verſ.* & *retenta hac ſententia.* Et quamuis in alimentis pater non erogaſſet, ſed in factis ad ſtatus conſeruationem, ſecundùm Gam. *Luſit. deciſ.* 367. *num.*6. Gabr. Valaſc. *d. quæſt.* 48. *num.* 10. Limitatur tamen & reſtringitur, ne locum habeat quando tempore contractus mutui, vel conditionis domus, pater, vel maritus erant diuites, nam tunc, licèt poſtea in paupertatem inciderint, filij & vxor non tenentur, quod enim ſuum erat, acceperunt, Cordub. de Lara *dicto loco,n.*30.& 32. Surd. & Sanch. *citatis locis*, Stephan. Gratian.*diſcept.forenſ.cap.*713. *n.*10. & 15. Gabr. Aluarez *d.quæſt.*48. *num.*14. Intelligitur principalis reſolutio, dummodo probatum ſit in filiorum, & vxoris vtilitatem pecuniam mutuatam verſam fuiſſe, in quo aſſertioni parentis, vel mariti non eſt ſtandum, ſed qui agit probare debet, Stephan. Gratian.*d.tom.*1.*c.*107.*num.*17.Surd.*conſ.*367.*num.*28. vbi ſatis conſtare dicitur ſi maritus eſt pauper, & redditus tenues, qui ad ſuſtentationem eius & familiæ non ſufficiebant, maximè ſi erat nobilis, Gam. *Luſit.deciſ.*367.*n.*6.

Vel ſuæ poteſtatis conſtitutus, &c.] Ergo filiusfamil. 14 non tenetur ex mutuo, etiamſi factus ſit ſui iuris, niſi nouatione facta fidem ſuam obligauerit, vel aliàs agnouerit debitum, de quo vide Theophil.*in d.* §.*illud propriè,Inſtit.quod cum eo*, Anton. Gom. *d.tom.* 2.*cap.*6. *num.*2. *verſic.quintò extende*, Vigel.*in methodo iuris ciuilis.part.*5.*lib.*17. *cap.*2. *cauſa* 2. *regul.* 1. Petr. Gregor.*d.lib.*22.*cap.*2. *num.*8. Matienſ. *in dict. l.* 22. *gloſſ.* 6. *tit.*11. *lib.* 5. *noua Recopilat.* Cardin. Mantic. *d.lib.*8.*tit.*7.*num.*2. Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.*1.*tit.* 157. *cap.* 3. *verſic. exceptio huius SC.* Petr. Franc.Linglois *deciſ.*1. *quæſt.*1. *num.*5. Leſſi.*de Iuſtit. lib.*2. *cap.*20. *dub.* 2. *num.* 6. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 8. *tit. de mutuo* & *vſura*, *quæſt.* 1. *ſect.* 2. *num.*12. Azot. *d.part.*3. *lib.* 7. *de mutuo,cap.* 3. *quæſ.*4. Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2. *diſput.* 301. *verſic. priuilegium hoc.*

Similì modò fideiuſſores filiorumfamil. qui mu- 15 tuam pecuniam acceperunt, vel aliter pecunia credita contraxerunt, non tenentur, Nicol. Vigel. *d. p.* 5. *lib.*17. *cap.*2. *cauſa* 2. *regul.*4. Perez *l.*1. *verſic.præterea,tit.*8. *lib.*2. *Ordin.pag.*608. Matienſ.*d.l.* 22. *gloſſ.* 7. *num.* 1. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recopilat.* Pichard. §. *illud propriè,num.*11. Cardin. Mantic.*d.lib.*8. *tit.*7.*n* 7. Arimin. Tepat.*d.tit.*157. *cap.*3. *verſic.exceptio*, Leſſi. *d.lib.*2.*cap.*20. *dub.*5. *num.*10. Rebell.*d.quæſt.*1.*ſect.*2. *num.* 15. licèt ipſi fideiuſſores pro illis res proprias 16 obligauerint, vel tanquam principales rei promiſerint, Anton. Gom.*d.tom.*2.*cap.*6. *num.*2. *limit.*6. Cardin. Mantic.*d.tit.*7. *num.*8. & 9. Pichard.*d.loco,n.*10. Arimin. Tepat. *d.cap* 3. Alexand. Trentacinq.*variarum reſolut. lib.* 3. *tit. de ſolution. reſol.* 19. *num.* 6. niſi 17 donandi animo interceſſerint, *l. ſed ſi paterfam.* §. *non ſolùm,ff.hoc tit.* Cardin. Mantic.*d.tit.*7.*num.*7. Rebell. *d.q.*1.*ſect.*2.*n.*13.

Intellige filiumfam. ex mutuo ei facto non tene- 18 ri extra caſus in quibus Macedonianum ceſſat, ſcilicet efficaciter. nam actio naturalis, & ciuilis ex eo oritur, Bart. *in l.*1. *num.* 28. *ff. de condict. indebit.* & *in l. frater* 38. *num.* 15. *ff. eod.* vbi tradit exceptionem 19 Macedoniani non tollere actionem ciuilem, & naturalem, ſed eas eneruare, Anton. Gom. *d.tom.*2. *c.*6. *num.* 5. & *in l.* 3. *Tauri, num.* 124. *verſic. quid autem è contra*, Matienſ.*d.l.*22.*gloſſ.*1. *num.*1. *tit.*11. *lib.*5. *noua Recopilat.* Pichard. *in d.* §. *illud propriè,num.* 2. Moza. *dict. tit. quomodo deficiat, reſoluatur, ſeu fin. mutuum*, *num.*14. Arimin. Tepat. *d.tit.* 157. *cap.*4. *verſic.exceptio Macedoniani non tollit*, Rebell. *d. quæſt.* 1. *ſect.* 2. *num.*16. *verſic.veriſimilius.* Attenta verò *d. l.* 22. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recopilat.* contractum non valere, nec ex eo obligationem naturalem, aut ciuilem oriri, tenent Olan.*in antin.lit. M num.*47. Perez *l.*1.*verſic.his etiam adſtipulantur,tit.* 8. *lib.* 3. *Ordin. pag.* 603. Azeued. *d. l.* 25. *num.* 2. & *ibi* Matienſ. *gloſſ.* 8. *num.* 20. Ceuall. *commun. contra communes, tom.*3. *quæſt.* 775. *num.* 13. & 14. Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſputat.* 38. *num.*29.

Vtrùm autem filiusfamil. in foro conſcientiæ te- 20 neatur ad ſolutionem mutui, quæſtio dubia, in qua vna ſententia illum teneri aſſerit, quam defendunt Menchaq.*de ſucceſſ.creat.part.* 3. §. 28. *num.*55. Fortun.

tun. Garc. *in l.voluti, col.8. ff. de iuſtis.& iure*, Anton. Menes *in l.cùm quis, num.31. C. de iuris & facti ignor.* Couar. *in cap. quamuis pactum, §.5. num.4. part.2.* Felician. de Solis *de cenſib. lib.2. cap.2. num. 21. verſic. quæ extenſio mutui, col. 3.* Fachinæ. *controuerſ. iuris lib.2. cap.65. quæſ.5.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, part.2. cap.2. n.4. ff. de iuſtit. & iur.* Sigiſm. Scacc. *in tractat. de commerc. §.1. quæſt.1. num.532. & quæſt. 7. part.2. ampl.19. num.89.* Alexand. Trentacinq. *d. lib.3. tit. de ſolution. reſol.19. num.18.* vbi quòd poteſt compelli per denunciationem Euangelicam, & *in verſic. prima opinio*, hanc dicit veriorem, & tutiorem propter periculum animæ, Arimin. Tepat. *d. tit.157. c.2. verſic. an filius*, Rebell. *d. quæſt.1. ſect.2. num.16. verſic. veriſimilius.*

21 Altera ſententia ex diametro contraria tenet in foro conſcientiæ filiumfamil. ad ſolutionem mutui non teneri, quam ſuſtinent Iaſ. *in §. actiones, n.34. Inſtit. de actionib.* Adrian. *quodlib.6. verſic. primò infertur*, Gregor. Lopez *l.4. gloſſ.2. tit.1. part.5.* Anton. Gom. *d. tom.2. cap.6. num.2. verſic. ex quo inferas, & l.3. Tauri num.124. verſic. quid autem*, Azeued. *d. l. 22. num. 1.* vbi Marienſ. *gloſſ.1. num.2. & gloſſ.7. num.1.* Gutier. *in d. authent. ſacramenta puberum, num.83. & de iuram. confirmat. part.8. cap.41. num.6.* Perez *d. loco*, Parlad. *in ſequiſcent. quotid. differ.12. num.7.* Cardin. Mantic. *d. lib. 8. tit.7. num.40. & 41.* Ceuall. *commun. contra communes, tom.1. quæſt.775. num 18.* Molin. *de iuſtit. tractat. 2. diſput. 301. num. 2. verſic. habet verò locum*, Leſſi. *d. lib.2. cap.20. num.8.* & videtur ſequenda apud Hiſpanos attenta *d. l.22.* ſecundùm quam nec ciuilem nec naturalem oriri obligationem ſuprà aduertimus.

22 Verùm ſequendo æquitatem mihi videtur has duas contrarias opiniones facillimè componi poſſe, vt ſcilicet prima procedat quando filiusfamil. in ſuam vtilitatem mutuam pecuniam ſine aliqua læſione & fraude conuertit, ne cum iactura aliena locupleteтur; ſecunda verò quando mutuum accepit cum periculo & læſione, ex his quæ lex præſupponit ex huiuſmodi mutui datione contingere, & videtur eſſe de mente Iaſ. *in d. §. actiones, n.35.* Anton. Gom. *d. l.3. Tauri, num.124.* Perez *d. l.1. verſic. fallit tamen, tit.8. lib.3. Ordin. pag.603. col.1.* Gutier. *de iuram. confirm. part.1. cap.44. num.6.* Cardin. Mantic. *d. lib.8. tit.7. num.42.* Parlad. *differ.12. §.1. n.7. & 8.* Azor. *d. cap.3. verſ. re vera.*

23 Præter caſus in hac l. expreſſos ceſſat Senatuſconſulti Macedoniani exceptio, primò ſi ex cauſa legationis & ſtudiorum mutuum filiofamil. datum fuerit, de quo commodiùs *in collect. ad l. Macedoniani 5. infr. hoc tit.*

Secundò, ſi filiusfamil. ſit miles quando mutuum ſuſcipit, de quo dicemus *ad l. vlt. inf. hoc eod. tit.*

Tertiò, ſi filiusfamil. matrimonio conſummato recipiat mutuum, *l.47. Tauri*, quæ eſt *l.8. tit.1. lib.5. nouæ Recopilat.* Perez *l.1. verſ. item fallit tertiò, cum duobus ſeqq. tit.8. lib.3. Ordin. pag.603.* Gutier. *de iuram. confirm. part.1. cap.41. num.14.* Nulla tamen dignitas, quamuis ſit de his per quas filius à patria poteſtate liberatur, tollit quin filius vti poſſit exceptione Macedoniani, Nicol. Vigel. *d. part.5. lib.17. cap.2. replic. 10.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.11. cap.10. num.9. verſ. nec vlla dignitas*, Cardin. Mantic. *d. lib.8. tit.7. n.5.* Molin. *d. diſp.301. n.4.* Iul. Pac. *de mutuo, cap.6. num.29. verſ. cuiuſcunque ſit dignitatis, & n.30.*

24 Quartò, ſi filiusfamil. mutuatam pecuniam ſoluiſſet alij creditori quẽ nulla alia exceptione, nec alio modo poſſet ſubmouere, nec aliter poſſet ab eo credito excuſari. *l. ſi filiusfamil.7. & l. ſed Iulianus, §. ſi filius accepit, ff. hoc tit.* Mynſing. *ad d. §. illud propriè, num.11. Inſtit. quod cum eo*, Nicol. Vigel. *d. p.5. lib.17. cap.2. replic.33.* Cardin. Mantic. *d. lib.8. tit.7. num.23.* Alexand. Trentacinq. *d. lib.3. tit. de ſolution. reſol.19. num.15.* Molin. *d. diſp. 301. num. 5.* vbi ait quòd ſi filiusfamil. ſoluat eiuſmodi debitum ex mutuo, aut pater, ſeu fideiuſſor loco illius, ſolutio eſt valida, neque poteſt repeti quod ita perſolutum eſt, quia re vera erat debitum, eſto dum exigebatur, locum haberet exceptio.

25 Quintò, ſi filiusfamil. ſit maior, & minor ei mutuet, quia tunc magis ætatis, quàm Senatuſconſulti ratio habenda eſt, de quo Nicol. Vigel. *d. p.5. lib.17. cap.2. replic.2.* Cardin. Mantic. *d. lib.8. tit.7. num.31. in 1.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.1. tit.157. cap. 4. verſic. filiusfam. maior*, Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.1. tit. de reſcript. reſolut.1. num.7. verſ. hinc etiam*, Iul. Pac. *in tract. de mutuo, cap. 6. n.33.* Petr. Franc. Linglois *deciſ.1. quæſt.1. num.3. verſic. declaratur*, Rebell. *d. quæſt.1. ſect.2. num.14. in fine*, Perez de Lara *de vita hominis, cap.21. n.26.*

26 Sextò, ſi filiofamil. mutuet libertus in fraudem patroni, Nicol. Vigel. *d. p.5. lib.17. c.2. replicat.4.* Cardin. Mantic. *d. lib.8. tit.7. num.27. in poſteriori*, quia eſt duplicatus.

28 Septimò, ſi filiusfamil. ſit Princeps, Conan. *comment. iuris ciuilis lib.1. cap.6. n.2. col.2.*

28 Octauò, quando mutuum non erat in pecunia, ſed in aliqua alia re, vt in tritico, vino, oleo, &c. quia Senatuſconſultum de ſola pecunia mutuo data loquitur; niſi quando in fraudem mutuum datum eſſet in re, quæ non eſt pecunia, vt re illa vendita pecunia inde comparetur, *l. ſed Iulianus, §. mutui ff. hoc tit.* Molin. *d. diſp.301. n.6. verſ. quartus.*

29 Nonò, ſi filiusfamil. fideiuſſor ſit eius pecuniæ, quam alius ſui iuris accepit mutuo, tunc enim ſi alius mutuum non ſoluat, cogitur filiusfamil. illud ſoluere, niſi in fraudem Senatuſconſulti id effectum ſit, *d. l. ſed Iulianus, in princ.* Anton. Pichard. *in d. §. illud propriè, n.10.* Mozz. *d. tract. de mutuo, cap. fin. n.23.* Molin. *d. diſp.301. num.6. verſ. ſextus*, Azor. *d. lib.7. de mutuo, cap.31. verſ. quarto quando filiusfam.* Rebell. *d. q.1. ſect.2. n.14. verſ. octauò.*

30 Decimò, ſi filiusfamil. cui mutuatur, caſtrenſe, vel quaſi caſtrenſe peculium habeat. Ita Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 29. cap. 3. num. 11. verſic. vel ſi caſtrenſe*, Marienſ. *in l.22. gloſſ.3. num.1. tit.11. lib.5. nouæ Recopilat.* Gutier. *in repet. authent. ſacramenta puberum, num. 49. cum ſeqq.* Pichard. *in d. §. illud propriè, num. 7. verſic. niſi forte caſtrenſe, Inſtit. quod cum eo*, Vigel. *d. part.5. lib.17. cap.2. replic.12.* Molin. *d. diſput. 301. num.6. verſic. ſecundus eſt*, vbi id etiam in peculio aduentitio tradit, Azor. *d. lib.7. de mutuo, cap.3. verſic. quare in nullis*, vbi quòd filiusfamil. obligatur ex peculio caſtrenſi, vel aduentitio ſi in eo pater vſumfructum non habeat, Leſſi. *d. lib.2. cap.20. dub.2. n.11.* Rebell. *d. quæſt.1. ſect.2. num.13.* Perez de Lara *de vita hominis, cap.22. de adulto, & qui agerat ſine curatore, num 18.* Iul. Pac. *in tract. de mutuo, cap.6. de his, qui mutuantur, num.28. requiſ.5.* Bened. Ægid. *in l. ex hoc iure, ff. de inſtit. & iur. p.2. c.2. n.7.*

31 Vndecimò, ſi filiusfamil. mutuo pecunias acceperit ab alio filiofamil. eáſque in eius vtilitatem conuerterit, locupletiórque ex illis inueniatur tempore litis conteſtatæ: ſecus verò è contra. Ita Nicol. Vigel. *d. p.5. lib.17. cap.2. replic.2. verſic. huius replicationis, & replic.3.* Anton. Pichard *in d. § illud propriè, n.5.* Azeued. *l.10. num.15. & 24. tit.3. lib.5. nouæ Recopilat. & l.2. num.247. tit.10. lib.8.* Cardin. Mantic. *d. lib.8. tit.7. num.26. in 2.* Morl. *in emporio iuris ciuilis part.1. tit.5.*

tit.5. in præmiſſ. num. 17. *verſ. neque his*, Anton. Fab. *in ſuo Codice ſub hoc tit. definit.* 12. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 2. *collect.* 348. *verſ. infertur tertiò*, Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ.* 196. *num.* 20. vbi ponit caſum in minori, qui alteri minori mutuauit, & mutuum perdidit, & dicit vnum aduersùs alium non reſtitui, qui vterque æquè agit de damno vitando, Ioan. Maria Nouar. *de electione & variat. fori q.* 25. *n.* 5. *sect.* 2. Parens meus *in remiſſ. ad Ordin. Reg. Luſitan. lib.* 4. *tit.* 50. §. 2. *n.* 5.

32 Duodecimò, ſi filiusfam. mercator fuerit, *l. ſed Iulianus*, aliàs *item filiusfam. §. quamquam, verſ. interdum, ff. hoc tit.* Ordin. Reg. Luſitan. *lib.* 4. *tit.* 50. §. 3. vbi parens meus, Cardin. Mantic. *d. lib.* 8. *tit.* 7. *num.* 19. Molin. *d. diſp.* 301 *num.* 6. *verſic. decimus*, Rebell. *d. q.* 1. *n.* 15. *in fine*.

33 In gloſſ. *Incumberet.* ibi, *vt decet ſororem ſuam.* De fratre an teneatur ſororem dotare, vide Gutier. *de tutel. p.* 2. *cap.* 3. *n.* 34.

34 In gloſſ. *Agnouit debitum.* ibi, *ſoluendo partem debiti*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi quis ſoluat partem debiti ex contractu aduersùs quem exceptionem tutus erat, videtur ſolutione partis agnoſcere totum debitum, de quo commodiùs dicam *in collect. ad l. cùm fidem, C. de non numer. pecun.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptio Macedoniani non habet locum niſi in mutuo.*

2 *Filiusfamil. ex quocumque contractu obligatur, excepto mutuo.*

L. Si filiusfamilias. III.

Iidem AA. *Macrino.*

1 IN alio contractu quàm mutui, non habet locum exceptio Macedoniani. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.* poſt omnes Gilchen *tom.* 2. *pag.* 288.

2 Notatur ad hoc quòd ex quocunque contractu filiusfamil. obligatur, excepto mutuo, vt per Mynſing. *in §. illud propriè ſeruatur, n.* 10. *Inſtit. quod cum eo, qui in alieno*, vbi Pichard. *num.* 9. Petr. Gregor. *ſyntag. iuris lib.* 12. *cap.* 2. *num.* 8. Mozz. *de contract. tract. de mutuo, tit. quomodo deficiat, ſeu reſoluatur & finiatur mutuum, num.* 21. Gutier. *in repet. authent. ſacramenta puberum, num.* 34. *in fin. C. ſi aduersùs vendit* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iur. p.* 2. *c.* 2. *num.* 3. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 8. *tit.* 7. *num.* 16. Sigiſm. Scacc. *in tractat. de commerc. & camb. §.* 1. *quæſt.* 2. *n.* 579. *& quæſt.* 7. *ampl.* 10. *num.* 35. Linglois *deciſ.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 5. Leſſ. *de Iuſtit. & iure, lib.* 2. *cap.* 20. *dub.* 2. *num.* 11. *verſ.* 3. Azor *inſtit. moral. part.* 3. *lib.* 7. *de mutuo, cap.* 3. *verſ. tertiò non habet locum*, Vigel. *in methodo iuris ciuilis, part.* 5. *lib.* 17. *cap.* 2. *replic.* 23. *&* 24. Arimin. Tepat *var. ſent. tom.* 1. *tit.* 157. *cap.* 3. *verſ. exceptio huius SC.* Rebell. *de oblig. iuſtit. part.* 2. *lib.* 8. *quæſt.* 1. *sect.* 2. *num.* 12. *verſ. quarto ſi filius, & verſ. ſextò.*

SVMMARIVM.

1 *Filius mutuam pecuniam permiſſu patris accipiens non releuatur Macedoniano, & num.* 3. *patre permittente mutuum accipiens tam ex contractu, quàm hæreditate patris, pignorum perſecutionem, ſaluis potiorum creditorum iuribus, pati tenetur, num.* 2.

L. Si permittente. IV.

Iidem AA. *Cyrillæ.*

FIlius ex permiſſu patris mutuam accipiens pecuniam Macedoniano non releuatur. Item filius patre permittente mutuum accipiens tam ex contractu, quàm hæreditate patris, pignorum perſecutionem ſaluis potiorum creditorum iuribus pati tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.* 1 2

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text deſumunt Anton. Gom. *variar. tom.* 2. *cap.* 6. *num.* 2. *limit.* 7. Matienſ. *l.* 22. *gloſſ.* 4. *n.* 2. *tit.* 11. *lib.* 5. *nouæ Recopilat.* Mozz. *de contract. tract. de mutuo, tit. quomodo deficiat mutuum, num.* 24. Petr. Rauenna *ſing.* 228. Arimin. Tepat. *var. ſent. tom.* 1. *tit.* 157. *cap.* 2. *verſ. ſi filius*, Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 3. *tit. de ſolut. reſol.* 19. *n.* 13. Rebell. *de obligat. iuſtit. p.* 2. *lib.* 8. *q.* 1. *sect.* 2. *n* 13. *verſ. ſecundò*, Iul. Pac. *in tract. de mutuo, cap.* 6. *num.* 28. *requiſ.* 7. 3

SVMMARIVM.

1 *Mutuum ex cauſa legationis, & ſtudiorum ad licitum modum datum, patrem & filium obligat. patris iuſſu datum, actio in patrem ſine inquiſitione de in rem verſo datur, num.* 2.

3 *Macedoniani exceptio ceſſat quando filiofam. ſtudij cauſa abſenti mutuatur.*

4 *Filius, qui eſt in ſtudio cum conſenſu patris, & mutuam pecuniam accepit ad ſuos vſus neceſſarios, patrem vſque ad eam quantitatem, quam ei præſtare conſueuerat, obligat. quamuis filius ſtudeat contra voluntatem patris, num.* 5. *dummodo filius ſit habilis ad ſtudendum, & mutuum fiat conſideratis facultatibus, & familiâ patris, num.* 6. *niſi mutuaretur illi intra limites illius quantitatis, quam cum eo domi expendiſſet pater, etſi habilitas deficiat, num.* 7. *vel niſi pater prouideret filio de rebus neceſſarijs, & qui mutuauit, hoc ſciret, n.* 8.

9 *Filius patrem obligat quando addiſcit Grammaticam, & dat operam humanis litteris, & artibus liberalibus.*

10 *Intellectus l.* 4. *tit.* 7. *lib.* 7. *nouæ Recop.*

11 *Macedoniani exceptio ceſſat quando filiusfam legationis cauſa erat abſens, eique pecunia vſque ad debitum modum mutuata.*

12 *Pater tenetur ex mutuo filiofamil. facto legationis cauſa intra eam ſummam, quam ſolebat adminiſtrare filio.*

L. Macedoniani. V.

Imp. ALEXANDER A. *Septimiæ Muſæ.*

EX cauſa legationis, & ſtudiorum mutuum filiofam. datum ad licitum modum obligat patrem & filium. Item vbi patris iuſſu filio pecunia mutuo data eſt, actio in patrem ſine inquiſitione de in rẽ verſo datur. Colligũt ex Ord. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.* & poſt omnes Gilch. *tom.* 1. *pag.* 289. 1 2

Quæ filiofam. ſtudiorum, &c.] Notatur an hoc quòd ceſſat exceptio Macedoniani quando filiofam. cauſa ſtudij abſenti mutuatur, tunc enim ipſe & pater ad eius ſolutionem tenẽtur ſi debitam moderationem non exceſſit, vt per *l. Hiſp.* 6. *tit.* 1. *p.* 5. vbi Greg. Lop. 3

Digitized by Google

gloſſ.7. Ordin. Reg. Luſitan. *lib.4. tit.50. §.4.* vbi pareus meus, Socin. *regul.137. limit.1.* Duen. *regul.370. in princ.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib.22. cap.3. n.11. verſic. ſecundus*, Mozz. *de contract. tractat. de mutuo, tit quomodo deficiat, ſeu finiatur mutuum, num.* 26. Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſumpt.68. num.3. & 8.* Perez *l.1. verſ. fallit ſeptimo, tit.8. lib.3. Ordin. pag.* 605. *& ſeq.* Matth. Coler. *de proceſſib. execut. part.1. cap.10. num.28.* Parladot. *in ſeſquicentur. differ.12. §.1. num.9. & 13.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.3. tit. de ſolution. reſol.19. num.14.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.60. num.23. & 25.* Molin. *de Iuſtit. tractat.2. diſput.301. num.6. verſic. octauus*, Rebell. *de obligat. iuſtit. part.2. lib.8. quæſt.1. ſect.2. num.13.* Cardin. Mantic *de tacitis & ambiguis conuent. lib.8. tit.15. num.18. & 19.* vbi quòd filius, qui eſt in ſtudio cum conſenſu patris, & mutuam pecuniam accipit ad ſuos vſus neceſſarios, obligat patrem vſque ad eam quantitatem, quam ei præſtare conſueuerat.

5 Intellige primò procedere, quamuis filius ſtudeat contra voluntatem patris, gloſſ. *verbo ſoluit, in l. ſed Iulianus, §. quod dicitur, ff. hoc tit.* Gregor. Lopez *dict. gloſſ.7.* Duen. *regul.370. num.2.* Bald. Nouell. *de dote, part.6. priuileg.46. num.1.* Gutier *in repetit. authent. ſacramenta puberum, num.74. C. ſi aduerſ. vendit.* Fab. Anna *ad Vincent. de Anna ſingul.184.* Stephan. Gratian. *d. cap.60 n.23.*

6 Intellige ſecundò, dummodo filius ſit habilis ad ſtudendum, & mutuum fiat conſideratis facultatibus, & familia patris, Duen. *d. regul.370. limit.2. & 3.*
7 niſi mutuaretur illi intra limites illius quantitatis, quam cum eo domi expendiſſet pater, etſi habilitas deficiat, idem Duen *d. loco, ampl.7.* Gutier. *d. num.74.*
8 vel niſi pater prouideret filio de rebus neceſſariis, & qui mutuauit hoc ſciret, Duen. *ibid. limit.4.* Gutier. *vbi proximè n.78.*

9 Intellige tertiò, quando filius addiſcit Grammaticam, & dat operam humanis litteris, & artibus liberalibus nam pro iſtis diſciplinis addiſcendis pater præſtare debet expenſas; non verò pro maioribus facultatibus, niſi pater ſemel incepit filium erudire. Anton. Gom. *l.29. Tauri, num.8.* Auendan. *reſp.17.* Anton. Menes *in authent. res quæ, num.92. C. communia de legat.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.18. num.79. verſic. quid autem dicemus*, Pichard. *in §. quadam actiones, in tractat. de collat. act.3. num.55. Inſtit. de actionib.* D. Barboſ. *in l.1. ff. ſoluto matrim. part.7. num.26. verſ. pro concordia, & num.27.* Ioan. Anton. Magil. *in tract. de imputat. q.31.*

10 Neque aduersùs prædicta facit *l.4. tit.7. lib.1. nouæ Recopilat.* quæ illa videtur corrigere, dum probat mutuanti, vel alium contractum facienti cum filio pecunia credita denegari actionem aduersùs patrem, & ei ſolùm aduersùs filium concedi, quia intelligitur quando filius expenderet in ſuperflua, de quo vide Perez *l.1. verſic ſextò fallit, tit.8. lib.3. Ordin. pag.* 605. Azeued. *l.22. num.3. tit.11. lib.5. nouæ Recopilat.* Gutier. *in repet. d. authent. ſacramenta puberum, num.71. 74. 76. & 81.* Parladot. *in ſeſquiſcent. differ.12. §.1. à num.9.* Valdeſ. *in addit. ad Roderic. Xuar. in l. poſt rem iudicatam, not.12. lit. A. pag.600. in noua impreſſ.*

11 *Vel legationis cauſa*, &c.] Notatur ad hoc quòd exceptio SC. Macedoniani ceſſat quando filiusfamil. legationis cauſa erat abſens, & fuit pecunia mutuata vſque ad debitum modum, vt per Gregor. Lopez *l.6. gloſſ.6. tit.1. part.5.* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſumpt.68 n.3.4.5.8. & 9.* vbi quòd tenetur pater ex mutuo filiofamil. facto legationis cauſa intra eam ſummam, quam ſolebat filio adminiſtrare etiam patre inuito dato, Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.8. tit.7. num 22.* Pichard. *in §. illud propriè, n.13. Inſtit. quod cum eo.*

SVMMARIVM.

1 *Macedoniani beneficium patrem liberat ab actione de peculio; & diſpoſita in legibus de filio extenduntur ad nepotem.*
2 *Declaratur l. filius, ad SC. Maced.*
3 *l. item ſi filiusfamil. verſ. interdum, ad SC. Maced. declaratur.*
4 *Macedoniani beneficium extenditur ad filios, nepotes, neptes, & pronepotes.*

L. Si filius. VI.

Impp. PHILIPPVS A. & PHILIPPVS C. *Theopompo.*

MAcedoniani beneficium liberat patrem ab 1
actione de peculio, & diſpoſita in legibus de filio extenduntur ad nepotem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1 ſuprà hoc tit.* poſt omnes Gilchen *tom.2. pag.191.*

Circa intellectum huius text. vide Bened. Ægid. 2
in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iur. part.2. cap.2. ſub num.12. vbi ait textum *in præſenti*, expreſsè loqui in filio peculium habente, & contra Senatuſconſultum mutuum accipiente, quod euenit, quando extra peculiarem negotiationem à patre ſibi permiſſam accepit, idcirco neque ille de mutuo efficaciter obligabitur, neque pater de peculio, vt hîc probatur. At 3
verò text. *in l. item ſi filiusfamil. verſ. interdum, ff. hoc tit.* loquitur in filio, qui rem peculiarem ſibi à patre conceſſam mutuo ſumpſit, quo caſu voluntate patris contractum intelligitur, vt *ibi* dicitur, ac proinde & ille de peculio, & filius de mutuo tenebitur ceſſante Senatuſconſulto, iuxta illud textum. & *num.14.* ſubdit ſe exiſtimare quòd onus probandi filium in peculiare negotium mutuum ſumpſiſſe, creditori non incumbet, cui ſatis erit probare peculium filium habuiſſe, & cum eo negotiari ſolitum, quandiu è diuerſo in alias quàm in peculiares cauſas mutuum acceptum fuiſſe non edoceatur.

Et ad nepotes, &c.] Notatur ad hoc quòd Mace- 4
doniani beneficium extenditur ad filios, nepotes, neptes, & pronepotes, vt per Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.22. cap.3. num.9.* Nicol. Mozz. *de contract. tractat. de mutuo, tit. quomodo deficiat mutuum, num.27. in fine*, Nicol. Vigel. *in methodo iuris ciuilis, lib.17. part.5. cap.2. replicat.13. & 14.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tit.157. cap.3. tom.1.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.8. tit.7. num.4. & 5.* Leſſi *de iuſti. & iure, lib.2. cap.20. dub.2. num.10* Rebell. *de obligat. iuſtit. par.2. lib.8. tit. de vſuris, quæſt.1. ſect.2. num.15.*

SVMMARIVM.

1 *Mutuum filiofamil. datum reconciliatur per patris ratihabitionem, & n.4.*
2 *Ratihabitio patris Macedonianum excludit.*
3 *Filiusfam. miles Macedoniano non iuuatur.*
5 *Conſenſus alicuius vbi requiritur propter præiudicium quod ei inferri poteſt, ſufficit iſtum conſenſum interuenire ex poſtfacto. niſi conſenſus requiratur formalis, ſeu authorizabilis, n.6.*

Rati

7 *Ratihabitio, ſiue ratificatio retrotrahitur ad tempus actu geſti.*

8 *Filiusfam. miles, ſi mutuum recepit, efficaciter manet obligatus. Idem de filio Clerico, vel Notario, remiſſiue, num. 9. & cur, num. 10. & de Aduocato, n. 11.*

12 *Miles non præſumitur expendiſſe pecuniam mutuatam in alios vſus, quàm militia.*

13 *Filiusfamil. non poteſt renuntiare Macedoniani exceptioni. quamuis huic exceptioni renuntietur cum iuramento, num. 14.*

15 *Renuntiationem Macedoniani non firmari iuramento.*

L. Si filiusfam. VII. & vlt.

Imp. Iustinianus A. *Iuliano P.P.*

1 MVtuum filiofam. datum reconciliatur per pa-
2 tris ratihabitionem. Item ratihabitio patris
3 Macedonianum excludit, & filiusfam. miles Macedoniano non iuuatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* poſt omnes Gilchen *tom. 2. pag. 292.*

4 *Poſtea autem pater ratum contractum*, &c.] Notatur ad hoc quòd mutuum filiofam. datum reconciliatur, ſi patris voluntas poſt illud accedat, & ratum poſtea habeat, vt per Anton. Gom. *tom. 2. var. c. 6. n. 1. limit. 7.* Perez *l. 2. verſ. tamen videtur dicendum, tit. 8. lib. 3. Ordin. pag. 607.* vbi quòd ſufficit ratihabitio ſequuta, Vigel. *in methodo iuris ciuilis, q. 5. lib. 17. cap. 2. repl. 18.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris ciuilis, lib. 22. cap. 1. n. 11. verſ. 9.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de ſolution. reſol. 19. num. 13.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 8. tit. 7. num. 19.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 5. collect. 2039. limit. 3.* Anton. Hering. *de fideiuſſor. cap. 10. num. 205.*

5 Notatur ad hoc quòd vbi conſenſus alicuius requiritur propter præiudicium, quod ei inferri poteſt, ſufficit iſtum conſenſum ex poſtfacto interuenire, vt per Tiraq. *poſt leges connub. gloſſ. 6. à num. 37.* Hieron. Gabr. *conſ. 2. num. 1. cum ſeqq. lib. 1.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef. lib. 8. quaſt. 10. num. 5. cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l. 2. §. fin. n. 19. ff. ſoluto matrim.* Gonzal. *ad regul. 8.*
6 *Cancel. gloſſ. 47. n. 33.* vbi *n. 34.* limitat, niſi conſenſus requiratur formalis, ſeu authorizabilis, quia tunc ſi non concurrit in ipſo actu, eſt actus à principio nullus, & quamuis poſtea conſenſus ſequatur, actus non conualeſcit.

7 *Generaliter omnis ratihabitio*, &c.] Notatur ad hoc quòd ratificatio, ſiue ratihabitio retrotrahitur ad tempus actus geſti, vt per Tiraq. *de retractu lign. §. 1. gloſſ. 10. n. 64. cum ſeqq. & n. 87. cum ſeqq. & de iure primog. q. 34. n. 35.* Aoendan. *ad l. 42. Tauri, gloſſ. 2. num. 3.* Verall. *deciſ. 180. n. 1. p. 2.* Surd. *deciſ. 245. n. 1.*

8 *Sin autem miles filiusfam.* &c.] Notatur ad hoc quòd ſi filiusfam. ſit miles, quando mutuum recepit, efficaciter manet obligatus, vt per Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 50. §. 4. l. Hiſp. 4. tit. 1. part. 5.* vbi Gregor. Lopez *gloſſ. 11.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 22. cap. 3. num. 10.* Vigel. *in methodo iuris ciuilis, part. 5. lib. 17. cap. 2. replic. 11.* Perez *l. 1. verſic. fallit. quintò, ad med.*
9 *tit. 8. lib. 3. Ordin. pag. 601.* vbi etiam de filio Clerico, vel Notario, Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 68.*
10 *num. 10.* vbi ait eam eſſe rationem, quia præſumitur in cauſam caſtrenſem vertiſſe, & nonnullos adducit dicentes hanc eſſe præſumptionem iuris, & de iure, ſed verius exiſtimat non eſſe, admittique probationem in contrarium, Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de ſolution, reſol. 19. num. 10.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuent. lib. 8. tit. 7. n. 18.* Gutier. *in authent. ſacramenta puberum, C. ſi aduerſus vendit. n. 32. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. p. 2. diſp. 301. n. 6. verſ. tertius,* Rebell. *de obligat. iuſtit. p. 2. lib. 8. q. 2. n. 14. verſic. ſeptimo, & n. 15. in fine,* Iul. Pac. *in tract. de mutuo, cap. 6. n. 28.* Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſolut. 122. num. 1. & 2.* vbi
hoc etiam in Clerico filiofam. & Aduocato procedere ait, ex eo quòd valet argumentum de milite eccleſiaſtico ad terreſtrem. 11

Et ex præſumptione omnis miles, &c.] Notatur ad hoc quòd miles non præſumitur expendiſſe pecuniam mutuatam in alios vſus, quàm militiæ, vt per Anton. Gom. *d. tom. 2. cap. 6. num. 2. verſ. nono limita,* Molin. *d. verſ. tertius,* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iur. p. 2. cap. 7. n. 14.* 12

In gloſſ. *Ex præſumptione, vlt.* ibi, *an autem poſſit renuntiare filiusfam.* &c. Notatur ad hoc quòd filiusfamil. huic Macedoniani exceptioni renuntiare non poteſt, de quo vide Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 6. n. 2. verſ. quod primò extende,* Petr. Gregor. *d. lib. 22. cap. 2. n. 9.* Couar. *in cap. quamuis pactum, p. 2. §. 3. n. 4. verſic. ego verò,* Myning. *in §. illud propriè, n. 9. Inſtit. quod cum eo,* Mozz. *de contract. tract. de mutuo. tit. de perſonis, quæ poſſunt mut. n. 26. & in cap. fin. n. 19.* Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. cap. 43. n. 5.* Fachinæ. *controu. iuris, lib. 2. cap. 62.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 1. tit. 157. cap. 5.* Azeued. *l. 2. n. 2. tit. 11. lib. 6. noua Recopilat.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de ſolutionib. reſol. 19. n. 19.* Molin. *d. diſp. 301. n. 4. verſ. præterea,* Leſſi. *de iuſtit. lib. 2. cap. 20. dubit. 2. num. 8. verſ. vnde,* Rebel. *d. quaſt. 1. ſect. 1. n. 15.* 13

Quæ reſolutio ampliatur procedere, quamuis huic exceptioni cum iuramento renuntietur, vt per Azeued. *d. l. 22. n. 6.* vbi Matienſ. *gl. 8. num. 8.* Mozz. *dict. cap. fin. num. 15. & d. tit. de perſonis quæ poſſunt mut. num. 26.* Alex. Trentacinq. *d. reſol. 19. num. 20.* latè Ceuall. *commun. contra commun. quaſt. 562. verſic ſolet tamen,* vbi dicit hanc opinionem, videlicet talem renuntiationem non firmari iuramento, eſſe veriſſimam, ac in iudicando & conſulendo ab ea non eſſe recedendum, idem aſſerit *tom. 3. quaſt. 775. num. 8.* Quamuis contrarium, immo talem renuntiationem firmari iuramento, teneant Perez *d. l. 1. verſic. fallit tamen, in fine, tit. 8. lib. 3. Ordin. pag. 603.* Gutier. *dict. part. 1. cap. 43. num. 2. verſic. rurſus, & num. 5.* Parlad. *quotid. lib. 2. cap. 4. num. 2.* Cardin. Mantic. *d. lib. 8. tit. 7. num. 21.* Azor. *inſtit. moral. part. 3. lib. 7. de mutuo, cap. 3. quaſ. 5.* 14

(margin number 15 stands beside the line "men, vbi dicit hanc opinionem, videlicet talem re-") 15

Ad Senatuſconſultum Velleianum.

Tit. XXIX.

QVod factum in gratiam mulierum, eas pro aliis intercedentes obligationi eximit, niſi in dolo reperiantur, vel legitimo modo huic beneficio renuntiàrint. Scripſerunt in hanc rubricam Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli, vide Ordin. Reg. Luſitan *lib. 4. tit. 61. l. Hiſpan. 2. cum ſeqq. tit. 12. part. 5.* Anton. Gom. *l. 61. Tauri, & tom. 2. var. cap. 13. num. 16. cum ſeqq.* Viui. Kirchou. Bellacomb. & alios *tom. 2. commun. opin. lib. 4. tit. 19.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part 3. collect. 295.* Maſtrill. *Sicilia deciſ. 151.* Surd. *conſ. 367.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de fideiuſſor. reſolut. 2.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 1. tit. 156.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 540.* Leſſ. *in ſimili tract. lib. 2. cap. 28. dubit. 2. num. 12. cum*

ſeqq. Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2. lib. 16. quaeſt. vnic. de fideiuſſorib. num. 7. cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 25. num. 220.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de inſtit. & iure, part. 2. cap. 7. n. 1. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Mulieri intercedenti, aut fideiubenti ſuccurritur, pro alio autem non obligato, repetitio non datur, & num. 2.*
3 *Mulier non iuuatur Velleiano quando incipit à ſolutione. non iuuatur ſi animo decipiendi fideiubeat, num. 6. vel decipiat creditorem veſtibus virilibus induta, num. 7.*
4 *Vidua, nuptæ, virgines ſub mulieribus comprehenduntur. dummodo non ſint hæreticæ, ibid. aut Reginæ, num. 5.*
8 *Mulierum genus auariſſimum.*

L. Mulieribus. I.

Imp. ANTONINVS A. *Lucillæ.*

1 MVlieri intercedenti, aut fideiubenti ſuccurritur, pro alio autem non obligato ſoluenti, repetitio non datur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Batt. Butrig. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4 fol. 23.* Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 1. tit. 12. part. 5. vbi gloſſ. 11. & l. 17. tit. 14. part. 5. vbi gloſſ. 2.* Anton. Gom. *variar. tom. 2. cap 13. n. 16 poſt med.* vbi intelligit hunc text. quando eſſet facta ſolutio poſt ſententiam definitiuam, in qua plenè cognitum eſt de cauſa, vnde ſubdit quòd ſi mulier ſoluerit ante illam creditori, poterit repetere per condictionem indebiti, & atteſtatur ſic vidiſſe practicare in quadam vidua, quæ fuit obligata inſtrumento garentigio tanquam fideiuſſor alterius cuidam mercatori, & facta ſibi executione ſoluit, & tamen cùm poſtea de eius conſilio egiſſet condictione indebiti ad repetitionem pecuniæ, obtinuit, quia ad ſolutionem faciendam virtute inſtrumenti garentigij nulla præcedit cognitio. Alex. Trentacinq.
3 *var. reſolut. lib. 3 tit de fideiuſſorib. reſol. 2. num. 12.* vbi quòd mulier non iuuatur Velleiano quando incipit à ſolutione, Rebell. *de obligat. inſtit. p. 2. lio. 16. quaeſt. vnic. de fideiuſſor. num. 7. & 8.*

4 *Mulieribus.*] Siue ſint viduæ, aut nuptæ, vel virgines, vt per Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de inſtit. & iur. p. 2. cap. 7. num. 18. in princ.* Vincent. de Franchis *deciſ. 623. n. 8. & 9.* dummodo non ſint hæreticæ, Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum &*
5 *vxor. §. 35. num. 5.* Neque Reginæ, hæ enim auxilium Velleiani non petunt aduerſùs creditorem, apud quem pro alio interceſſerunt. Conan. *comment. iuris ciuilis lib. 1. cap. 16 col. 2.*

6 *Si id contrahentes non ignorent*, &c.] Notatur ad hoc quòd mulier non iouatur Velleiano ſi animo decipiendi fideiubeat, vt per Alex. Trentacinq. *d. reſol. 2. n. 8.* nam hoc beneficium non debet eſſe cauſa decipiendi creditores, Papon. *lib. 2. tit. 5. areſto 5.* Arimin. Tepat. *var. ſent. tom. 1. tit. 156. cap. 5. verſ. hoc beneficium.* Et Velleianum ſubuenit deceptis, & non decipientibus. Vincent. de Franchis *tom. 2. deciſ. 623. n. 14.* Benedict. Ægid. *d. p. 1. cap. 7. ſub n. 3. verſ. quare.*

In gloſſ. *Si non ignorent.* ibi, *quia ſunt veſtitæ veſte virili,* &c. Notatur ad hoc quòd mulier non gaudet Velleiano, ſi decipiat creditorem veſtibus virilibus induta, vt per Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 61. §. 3.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 540. n. 15. verſ. quintus,* Rebell. *d. lib. 16. quaeſt. vnic. de fideiuſſ. num. 12. verſ. quintò,* Tiraq. *de iure mariti, gloſſ. 8. num. 135.*

In gloſſ. *Nulla.* ibi, *eſt enim auariſſimum genus,* &c. 8
Notatur quòd mulierum genus auariſſimum eſt, vt per *l. Hiſp. 3. tit. 11. p. 4.* ibi, *porque ſon las mugeres naturalmente codicioſas e auaricioſas,* Tiraq. *ad leges connub. p. 9. gloſſ. 1. num. 43.* Burg. de Paz *conſ. 3. n. 7.* Maſcard. *de probat. concl. 1076. n. 29.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil. 71. n. 13.* Aldouin. *conſ. 79. n. 10.*

L. Fruſtrà. II.

Idem A. Nepotianæ.

MVlieri conuentæ ex debito proprio ceſſante 1
interceſſione, vel fideiuſſione, Velleiani exceptio, & allegatio parum prodeſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 1
l. Hiſp. 3. tit. 12. p. 5. vbi gloſſ. 12. Mozx. *de contractib. tract. de mandato, tit. de perſonis inter quas cadere poteſt mandatum, num. 10.* Rebell. *de obligat. inſtit. p. 2. lib. 16. quaeſt. vnic. de fideiuſſ. n. 12. verſ. vltimo, in fine.*

L. Si cùm ipſe. III.

Idem A. Seruato.

EТiamſi pro filio mater intercedat, iuuatur Velleiano. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Mulieri ſuccurrit Velleianum, ſi præcedente obligatione tertij pretium ſoluit, non autem vbi nulla præceſſit obligatio.* 1
2 *Mulier non iuuatur Velleiano, quando rem ſuam in ſolutum pro marito debitore dat creditori mariti.* 2

L. Senatuſconſultum. IV.

Imp. ALEXANDER A. *Alexandræ.*

MVlieri ſuccurrit Velleianum, ſi præcedente 1
obligatione tertij pretium ſoluit, non autem vbi nulla obligatio præceſſit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Vide Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de fide-* 2
iuſſ. reſol. 2. n. 6. vbi quòd mulier non iuuatur Velleiano, quando rem ſuam in ſolutum pro marito debitore dat creditori mariti, & reſpondet *ad l. fin. §. item ſi mulier, ff. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Maritus vxoris bona ſine ſpeciali ipſius conſenſu non obligat.*
2 *Mulieri doloſè tacenti, & ad decipiendum promptæ, Velleiano non ſuccurritur.*
3 *Maritum cum conſenſu vxoris res dotales alienare poſſe.*
4 *Grauamen licèt imponi non poſſit nominato ad emphyteuſim, valet tamen ſi pars conſentiat, & n. 5.*
6 *Mulier non iuuatur Velleiano ſi viro alienante bona*

Digitized by Google

na, in quibus habebat hypothecam, tacuerit animo decipiendi eum, à quo maritus accipiebat mutuum.

7 *vt Taciturnitas noceat, machinatio exigitur, & dolus.*

8 *Dolus mulieris non præſumitur ex ſola præſentia & taciturnitate, niſi aliter conſtet de fraude.*

9 *Intellectus l. ſi ſine voluntate, verſ. decipere voluiſti, ad SC. Velleian.*

10 *Præſens alienationi rei prohibitæ alienari, ſibi præiudicat ſi doloſè venerit.*

11 *Taciturnitati ſi fraus coniuncta, & dolus, tacens conſentire præſumitur.*

12 *Mulier in alienatione rei dotalis eam rem non dotalem aſſerens, non auditur huiuſmodi alienationem impugnatura.*

L. Si ſine voluntate. V.

Idem A. Popiliæ.

1 MAritus vxoris bona ſine ſpecialis ipſius con-
2 ſenſu non obligat. Item mulieri doloſè tacenti, & ad decipiendum promptę, Velleian. beneficium non ſuccurrit. Colligunt ex Ordin Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4. fol. 23.*

3 *Quòd ſi conſenſiſti obligationi*, &c.] Nota quòd per argumentum à contrario ſenſu deſumptum ex Ordin. Regia Luſitan. *lib. 4 tit 60. in princip.* videtur dicendum poſſe maritum cum conſenſu vxoris res dotales alienare, contra *l. ſi prædium, C. de iur. dotium*; & quamuis nonnulli eam reſtringendam eſſe aſſerant ad ſpeciales euentus, quibus res dotales alienare licet; verius tamen dici poteſt argumentum à contrario ſenſu ex prædicta ordinatione ita eſſe accipiendum, vt ſi ſine conſenſu vxoris maritus fideiubear, pars vxoris ipſo iure remanebit illæſa; ſi verò conſentiat vxor marito fideiubenti, tunc etiam eius pars ipſo iure remanebit obligata, ita vt ſtante iure noſtro Regio, quo generalis bonorum ſocietas, & communicatio inter coniuges inducta eſt, quando aliter non contraxerunt, ſi vxor viro pro alio fideiubenti in ipſo fideiuſſionis inſtrumento aſſentiat, ſéque pariter obliget cum marito, non tenebit fideiuſſio quod ad mulierem attinet, nec pro parte bonorum communium, quæ ad illam pertinet. Ita Gam. *Luſit. deciſ.* 131. vbi Flores de Mena, D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſolut. matrim. p. 3. num.* 60. Benedict. Ægid. *in repet. l ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part. 1. cap. 7. num.* 18. Patens *in remiſſ. ad Ord. Regiam d. tit. 60 in princ. n. 2.*

4 Nota quòd licèt grauamen imponi non poſſit nominato ad emphyteuſim, Aretin. *conſ. 53. n. 1.* Grat. *conſ. 32. num. 3. lib.* 1. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quæſt. 18. num. 13 & de renouat. q. 16. n. 23. & de poteſtate eligendi, cap. 16. num. 3. & 19.* Valaſc. *conſult. 27. n. 8.*
5 *& conſ. 132. n. 37.* nihilominus tamen ſi pars conſentiat, valet grauamen *l. ſicut, §. venditionis, ff. quibus modis pignus,* Iaſ. *conſ. 11. num. 2. ad fin. & num. 4. vol. 1. & in l. ſi fundum per fideicommiſſum, num. 37. ff. de legat. 1.* Cald. Pereira *de nominat. q. 2. n. 9. & de poteſt. eligendi cap. 16. num. 25.* Surd. *conſ. 458. num. 12.*

6 *Quòd ſi patientiam præſtitiſti*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi mulier viro alienante bona, in quibus habebat hypothecam, tacuerit animo decipiendi eum, à quo maritus mutuam pecuniam accipiebat, ex illa taciturnitate inducetur pignoris remiſſio, & SC. Velleiano non iuuabitur, quo infirmitati, non calliditati mulierum conſulitur, vt per Neguz. *de pign. p. 6. membr. 3. num. 25. verſ. quartò reſtringitur,* Maſcard. *de probat. concl.* 1173. alias 1178. *num.* 19.

Decipere voluiſti, &c.] Ergo exigitur machinatio, 7
& dolus vt taciturnitas noceat, vt per Cald. Pereira
de renouat. emphyt. quæſt. 16. num. 55. Vnde ex ſola 8
præſentia & taciturnitate dolus mulieris non præ-
ſumitur, niſi aliter conſtet de hac fraude, ſicut reſol-
uit D. Barboſ. *in l. quæ dotis 34. num. 163. in princ. ff. ſo-*
luto matrim. vbi dicit hunc textum poſſe intelligi de 9
muliere diſſimulante animo doloſo, ſubditque do-
lum præſumi quando mulier præſens negauit res
eſſe ſuas, cùm eſſent, vel quando probaretur quòd
inter maritum & vxorem conuenit quòd ipſa diſſi-
mularet, quando maritus res illius hypothecaret
tanquam proprias, ſecus aſſerens quando mulier
propter reuerentiam mariti diſſimulauit, vel ſcien-
tia mulieris contingit poſt iam factam hypothecam,
vel alienationem, quia tunc non præſumitur dolus,
neque conſenſus,

Notatur ad hoc quòd præſens alienationi rei prohibitæ alienari in fauorem ipſius ſibi præiudicat, ſi doloſè tacuerit, vt per Tiraquel. *de retractu lign. §. 1. gloſſ. 9. num.* 156. 10

Notatur etiam ad hoc quòd quando taciturnitati coniuncta eſt fraus, & dolus, tacens præſumitur conſentire, vt per Cap. *reg. 56. num.* 16. Menoch. *de præſumpt. lib. 6 præſumpt. 99 num.* 39. 11

Notatur etiam ad hoc quòd ſi mulier in alienatione rei dotalis eam rem non eſſe dotalem aſſerat, non auditur ſi velit huiuſmodi alienationem impugnare, vt per Tiraquel. *de iure mariti, gloſſ. 8. n. 35.* D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matrim. part. 5. à n. 43.* Baëça *de non meliorandis filiab. cap. 30. n. 12. & de inope debitore, cap. 16. num. 94. in fine.* 12

L. Si mater. VI.

Idem A. Torquato.

MAter, quæ indemnitatem tutoribus filiorum promiſit, etiamſi eis fideiuſſores dederit pro administratione conſequenda, Velleiano non iuuatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier conſentiens fundum ſuum pro alio obligari, inutiliter conſentit.*

2 *Rem matris inutiliter venditam filius ſine pretio reddito recuperat.*

3 *Filius vt hæres matris poteſt infringere factum patris illegitimum.*

4 *Mulier dicetur eſſe in dolo ſi dum erat præſens, paſſa fuit maritum obligare rem ſuam tanquam propriam.*

L. Si ſciens. VII.

Imp. GORDIAN. A. *Viuiano.*

MVlier conſentiens fundum ſuum pro alio obli- 1
gari, inutiliter conſentit. Rem matris inutili- 2
ter venditam filius ſine pretio reddito recuperat.
Filius vt hæres matris poteſt infringere factum ille- 3
gitimum patris Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.

Aduertit D Barboſ. *in l. 1. ff. ſolut. matrim p. 5. n.* 47. 4
quòd in terminis huius text. dicetur mulier eſſe in dolo ſi dum erat præſens paſſa fuit maritum obligare rem ſuam tanquam propriam.

L. Si cùm pater. XVII.

Iidem AA. & CC. Alexandro & alijs.

1 VBi nomen vxoris ſimulatè eſt appoſitum in inſtrumento loco viri obligatio eſt ipſo iure nulla ratione ſimulationis,nec contractus per Velleiani exceptionem reſcinditur ob nullitatem notoriam.Colligunt ea Ordin.Doctores citati *ad l.1.n.1. ſupr.hoc tit.*

2 De contractu ſimulato quòd ſit ipſo iure nullus, tenent Tiraquel. *de retractu lign. §.1.gloſſ.2.num.12. cum ſeq.* Franc.Bec.*conſ.52.num.35. & ſeqq.lib.1.* latè Farinac. *in praxi crimin. tit. de falſitate & ſimulatione, quæſt.162.num.9.cum ſeqq.*

L. Fœminis alienas. XVIII.

Iidem AA. & CC. Zotico.

1 MVlieri creditorem decipienti non ſuccurrat Velleiani exceptio. Colligunt ea Ordin.Doctores citati *ad l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ordin.Reg Luſitan.*lib.4 tit.61. §.3. l. Hiſpan. 3. tit.12. part.5.* Molin. *de Inſtit. tract.2. diſput. 540. num.15.verſ.quintus*, Rebell. *de obligat. inſtit. part.2. lib.16.quæſt.vnic.de fideiuſſorib. num.12. verſic. quinto,* & alij citati *ad l.1.ſuprà hoc eodem tit.in verb ſi id contrahentes.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier ab initio debitricem ſe conſtituens, Velleiano gaudet.*

2 *Mulieribus non minus ſubueniri Velleiano,ſi à principio alienum debitum in ſe ſuſcipiant, quàm ſi fideiuſſores exiſtant,ſecus ſi non ſuſcipiendo in ſe debitum alienum, illud quaſi donando loco alterius ſoluant,num. 3.*

4 *Mulierem, ſiue ſoluta, ſiue coniugata fideiubeat, Velleiano potiri,etiam in foro conſcientiæ,& n.5.*

L. Cùm ad eas. XIX.

Iidem AA. & CC. Fauſtinæ.

1 MVlier ab initio debitricem ſe conſtituens,gaudet Velleiano.Colliguot ea Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

2 Nota non minus ſubueniri mulieribus priuilegio Velleiani, ſi à principio alienum debitum in ſe ſoluere loco alterius ſuſcipiant,aut nouatione alienum debitum in ſe transferant, quàm ſi fideiuſſores exiſtant,vt per Molin.*de Iuſtit.tractat.2.diſp.540.num.2. in fine*, vbi ſecus dicit ſi non ſuſcipiendo in ſe debi-
3 tum alienum, illud quaſi donando loco alterius ſoluant.

4 Cuius quidem Senatuſconſulti Velleiani exceptione vti poſſunt mulieres in ſuſcipientes alienam obligationem,etiam in conſcientiæ foro,iuxta ſententiam Bartoli *in Extrauag. ad reprimendum, verbo denuntiationem, col.2.num.13.* Abb. *in cap. quia plerique,quæſt.8.num.27.de immun. Eccleſ.* Tiraquel.*ad leges connub. gloſſ.4. num.16.* Azeued. *l.9. num.2. tit. 3. lib.5. nouæ Recopilat.* Anton. Gom. *variarum tom.2. cap.13.num.16 & l.3.§Tauri num.124.* Gutier. *de iurament.confirmat.part.1.cap.12.num.5.* Molin. *de Iuſtit. tract.2.diſp.540.num.2.in princip.* Leſſi.*eod.tract lib.2. cap.18.dub.2.num.15.* Sanchez *de matrim.lib.4.diſp.9. num.14.verſic.dixi conſultò*, vbi tenet quòd ſiue mu- 5
lier ſoluta ſiue coniugata, ſecluſo omni metu liberè fideiubeat,ſicut in foro externo eius fideiuſſio nulla eſt, ita in foro conſcientiæ non obligat, poteſtque non ſoluere,& ſi ſoluerit,repetere vtendo beneficio Velleiani.

SVMMARIVM.

1 *Velleianum tranſit ad hæredes mulieris, & num.2. cur,num.3.*

L. Hæredes. XX.

Iidem AA. & CC. Theodoſiano.

VElleiani beneficium ad hæredes mulieris tranſit. Colliguot ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1.ſup.hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Donell.*comment.iuris ciuilis lib.21. cap.14. verſic. enim verò*, Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 103. num. 18.* vbi ait quòd hoc beneficium ideo tranſit ad hæredes, quia perſonale non eſt, ex quo priuilegij cauſa non eſt immediatè perſona mulieris,ſed ipſa deceptio,D.Barboſ.*in l.quia tale, ff. ſoluto matrim num.52.* vbi dicit hunc textum procedere ea ratione, qua procedit illa reſolutio de reſtitutionis beneficio transmittendo ad hæredes,videlicet, quia licèt conſtitutio competeat maioribus,ſit etiam remedium mixtum, quod datur conſiderata perſona abſentis & iuſta cauſa,tamen quoad effectum tranſmiſſionis aſſumit naturam ſimplicis realis. 2 3

SVMMARIVM.

1 *Mulieres iuribus ſuis, in primis iuri hypothecarum, renuntiare poſſunt.*

2 *omnis Renuntiatio reſtringitur ad contractum, perſonam, & cauſam, ſuper qua interponitur, & non extenditur ad aliam.*

3 *Renuntiatio vnius, non inducit renunciationem alterius,etiam in eadem re.*

4 *Renuntiatio inſurgens ex conſenſu præſtito venditioni rei hypothecatæ, ſolum ius hypothecarium in ea re extinguit,& ad aliam non extenditur.*

5 *Velleiani beneficium, quo mulieri ſuccurritur, ſi iuri ſuæ hypothecæ renuntiauit, reſtringitur quoad perſonas, pro quibus immediatè conſenſit, & renuntiauit.*

6 *Mulier iuri hypothecæ, quam habet pro dote ſua in alijs rebus mariti,renuntiare poteſt. amplia vt n.7. ſiue hypotheca ſit generalis,ſiue ſpecialis,n.8.& 11. procedit in renunciatione tam expreſſa,quàm tacita,num.9. ſecus ſi tempore, quo ſit hæc renunciatio hypothecæ, non ſuperſunt marito bona ſufficientia ad dotis ſolutionem,num.12.*

10 *Mulierem iuuari Velleiano aduersùs tacitam hypothecæ renuntiationem.*

13 *Mulier renuntiare poteſt hypothecæ conuentionali, non verò tacitæ,diſplicet D. Barboſæ, num.14. nocere hanc renuntiationem mulieri tantùm in ea cauſa, in qua facta inuenitur, & tantùm quoad eam perſonam, cuius contemplatione facta fuit num.15.*

16 *Mulier an poſſit renuntiare priuilegio Velleiani, ita*

vt ſi cum illius priuilegij renuntiatione fideiuſſor alicuius exiſtat, omnino obligetur, ac ſi mulier non eſſet, neque tunc illi proſit exceptio Velleiani, remiſſiuè.

17 *Mulier gaudet priuilegio Velleiani, etiamſi ei renuntiet in iudicio. modò ſciens ſe in eo euentu gaudere Velleiano, illi poſt eam ſcientiam renuntiet, n. 18.*

19 *Mulierem in foro exteriori non præſumi ſciuiſſe priuilegium, aut de ipſe fuiſſe certioratum ante renuntiationem, niſi probetur non ſufficere renuntiationem in genere priuilegiorum, vt cenſeatur etiam renuntiatum Velleiano, ſed neceſſariam eſſe renuntiationem illius etiam in particulari, n. 20.*

21 *Mulier cum iuramento fideiubens pro aliquo non potitur Velleiano.*

L. Iubemus licere. XXI.

Imp. ANASTAS. A. *Celeri Mag. Offic.*

1 MVlieres iuribus ſuis, in primis iuri hypothecarum renuntiare poſſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*

2 *Pro vno contractu,* &c.] Notatur ad hoc quòd om-
nis renuntiatio reſtringitur ad contractum, perſo-
nam, & cauſam, ſuper qua interponitur, & non ex-
tenditur ad aliam, vt per Anton. Gom. *l. 22. Tauri n.*
13. ante med. Roman. *conſ. 132. in fine,* Deci. *conſ. 379.*
n. 6. & conſ. 551. num. 9. Iaſ. *conſ. 159. n. 1. lib. 2.* Tiraquel.
3 *de retractu lign. §. 1. gloſſ. 9. num.* 163. vbi quòd renun-
ciatio vnius non inducit renunciationem alterius,
etiam in eadem re, Menoch. *conſ.* 319. *n.* 17. *cum ſeqq.*
4 vbi quòd renuntiatio inſurgens ex conſenſu præſti-
to venditioni rei hypothecatæ, ſolum ius hypothe-
carium in ea re extinguit; & ad aliam rem non ex-
tenditur, & *de præſumpt. lib. 3. præſumpt.* 119. *n.* 3. vbi
5 quòd beneficium Velleiani, quo mulieri ſuccurritur,
ſi iuri ſuæ hypothecæ renuntiauit, reſtringitur quo-
ad perſonas, pro quibus immediatè conſenſit, & re-
nuntiauit. Surd. *deciſ.* 109. *n.* 10. vbi quòd renuncia-
tio prodeſt ſolùm ei, cui facta eſt, non aliis.
6 *Iuri hypothecarum,* &c.] Notatur ad hoc quòd li-
cèt res dotales nec alienari, nec obligari poſſint
etiam mulieris accedente conſenſu, poteſt tamen
mulier renuntiare iuri hypothecæ, quam habet pro
dote ſua in aliis rebus mariti, vt per Afflict. *deciſ.* 311.
n. 3. Neguzant. *de pignorib. p. 6. n.* 14. Palat. *in repet.*
rub. de donation. inter virum & vxor. §. 17. n. 14. ad fin.
Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. q. 18. à n.* 55. vbi hanc
7 tenet concluſionem, & ampliat procedere non ſo-
lùm in muliere expreſsè renuntiante hypothecæ,
quam habet in bonis mariti, ſed etiam quando con-
ſentit eum rem ſibi hypothecatam alienare, quia
hoc caſu tacitæ hypothecæ videtur renunciare, &
reſpondet ad text. *in l. vir vxori, §. 1. ff. hoc tit.* & *n.* 56.
8 tenet mulierem hypothecarum iuri renuntiare poſ-
ſe, ſiue hypotheca generalis ſit, ſiue ſpecialis, & ideo
cauendum admonet *à gloſſ. 2. in l. etiam* 11. *ſup. hoc*
eodem tit. quæ voluit mulierem ſpeciali hypothecæ
non poſſe renuntiare: ſubditque limitandam hanc
legem vt non procedat quando maritus tempore re-
nuntiationis non habeat bona ſufficientia ad ſol-
uendam dotem, tunc enim renuntiatio mulieris cir-
ca hypothecam in effectu includit renuntiationem
repetitionis dotis, quæ renunciatio inualida eſt, *l. de*
die ff. de pactis dot. latè D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſolute matr.*
p. 5. à n. 59. cum ſeqq. vbi *num. 66. verſ. amplia ſecundò,*
extendit vt etiam in fauorem ipſius mariti poſſit
mulier renuntiare hypothecæ, quam habet in eius
bonis, quia huiuſmodi renunciatio non poteſt dici
interceſſio pro alio, ſed mera liberalitas pro qua
competit Velleianum *l. quamuis 8. in princ. ff. hoc tit.* &
n. 67. aduertit deciſionem *l. etiam* 11. *hoc eod. tit.* dif-
ferre à deciſione huius l. nam ſi mulier renuntiat
generaliter hypothecæ, quam habet in bonis mari-
ti, iuxta terminos *d. l. etiam,* omnia bona mariti, re-
manent liberata ab hypotheca, & conſequenter mu-
lier hypothecaria indiſtinctè vti non poteſt: cæte-
rùm in ſpecie huius l. cùm contemplatione certi
creditoris renuntiatum videatur, quoad alios ius
hypothecæ ſaluum manebit.
Amplia concluſionem procedere tam in expreſſa, 9
quàm in tacita renuntiatione, itaut ſi mulier con-
ſentiat vt res mariti ſibi hypothecatæ alienentur, &
ſic liberentur ab hypotheca vxoris, huiuſmodi con-
ſenſus, ſiue tacita renuntiatio valebit, vt per Negu-
zant. *de pignorib. 4. memb. 2. p. à num.* 84. Marta *in votis*
nouiſſim. deciſ. voto 181. *n. 1. cum ſeqq.* latè D. Barboſ. *in*
d. l. 1. ff. ſoluto matrim. p. 5. n. 59. in fine, & *num.* 60. oppo-
nit *d. l. vir vxori. §. 1. ff. hoc tit.* ex qua conſtat mulie- 10
rem aduersùs tacitam renuntiationem hypothecæ
iuuari Velleiano, & conſequenter attento effectu
eam renuntiationem ſibi non præiudicare; & repro-
batis reſponſionibus Caſtrenſis, Salic. Bart. Baldi,
Fulg. Aretin. Croti, & aliorum tam *in præſenti,* quàm
in d. l. ſi vir vxori, tandem *n. 61. in fine,* aduertit quòd
in terminis *d. l. ſi vir vxori,* res illa erat hypothecata
mulieri, ex duplici cauſa, ſcilicèt ratione dotis, & ra-
tione mutui, vt conſtat ex littera illius textus, &
quamuis mulier renuntiauerit hypothecæ ratione
dotis, immo fuerit extincta, cùm eo nomine ei ſa-
tisfactum fuerit per maritum, tamen quoad hypo-
thecam ratione mutui nihil dictum fuit, neque ei
fuit renuntiatum tacitè, vel expreſsè, vnde ſi res
vxori erat obligata ex duplici cauſa, & limitatiuè
vni renuntiat, alteram videtur tacitè conſeruare, in
quibus terminis loquitur *d. l. ſi vir vxori;* at verò ſi
res erat hypothecata vxori ex vna tantùm cauſa, &
ex conſenſu vxoris maritus eandem rem alienaue-
rit, vel alteri obligauerit, videtur mulier tacitè re-
nuntiaſſe ſuæ hypothecæ, ſaltem in fauorem illius,
cui res obligata fuit de eius conſenſu: & in his ter-
minis procedit text. *in præſenti.*
Amplia deinde hanc legem procedere non ſolùm 11
in hypotheca generali, quam mulier habet in rebus
mariti, *l. vnic. §. & vt plenius, C. de rei vxoriæ action.*
ſed etiam in hypotheca ſpeciali. nam & huic mulier
renuntiare poterit, vt colligitur ex generalitate hu-
ius text. vt contra *gloſſ. 2. in d. l. etiam,* Palat. & Anton.
Gom. *ibi* citatos, reſoluunt Boër. *deciſ.* 23. *n.* 9. Cald.
Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 18. num.* 56. D. Barboſ.
in d. l. 1. part. 5. num. 66. vbi reſpondet ad Authent.
ſiue à me, infr. hoc eod. tit. in contrarium allegari ſoli-
tam, vt loquatur in rebus donatis propter nuptias,
quarum mulier habet dominium, & maritus admi-
ſtrationem, *auth. donationem, C. de iure dot.* & ideo vt
mulier in his rebus ſibi præiudicet, requiritur ſo-
lemnitas expreſſa *in d. auth. ſiue à me;* nos autem agi-
mus de rebus mariti, in quibus mulier tantùm ha-
bet ius hypothecæ, ad cuius renuntiationem ſufficit
ſimplex conſenſus vxoris, vt ſuprà dictum eſt.
Limita primò concluſionem ex hoc text. deſum- 12
ptam vt non procedat ſi tempore, quo fit hæc re-
nuntiatio hypothecæ, non ſuperſunt marito bona
ſufficientia ad dotis ſolutionem. nam cùm tunc per
eam renuntiationem videatur facta deterior condi-
tio dotis, ſuccedit *regul. l. de die ff. de pactis dot.* & quia
tunc in effectu videretur renuntiare petitioni dotis,
quod ipſa facere non poteſt, *l. vnic. §. & cùm lex, C. de*
rei vxor. act. Ita Afflict. *deciſ.* 313. *n.* 3. Boër. *deciſ.* 23.
num. 9.

num 9. Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem*, §. 17. *num.* 19. Alex. *conſ.* 83. *num.* 6. *lib.* 6. Neguzant. *de pignorib.* 4. *membr.* 2. *partis num.* 85. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 10. Cald. Pereira *d. quæſt.* 18. *num.* 56. D. Barboſ. *in d l.* 1. *part.* 5. *num* 67. *verſ. deciſionem d. l. iubemus*, qui duo vltimo loco citati contra alios tenent in terminis huius text. ſatis eſſe tempore renuntiationis maritum habere bona ſufficientia ad dotem ſoluendam, licèt poſtea efficiatur non ſoluendo, quia legitimè factum ex eo quod poſtea euenit, reſcindi non debet, *l.* 1. *ff. de itin. actúque priuato.*

13 Limita ſecundò hunc text. procedere in hypotheca conuentionali, huic enim mulier renuntiare poterit, non ſic tacita hypotheca inducta ex depoſitione legis, iuxta *d. l. vnic.* §. *& vt plenius*, huic enim mulier renuntiare non poterit, vt per Gregor. Lopez *l.* 23 *gloſſ.* 2. *tit.* 13. *p.* 5. Bald. Nouell. *de dote, part.* 6 *priuileg.* 68. *num.* 2. Neguzant. *de pignoribus*, 4. *membr.* 1. *partis, num.* 88. Gutier. *de iurament. confirmat. part.* 1.
14 *cap.* 46 *num.* 11. Sed hanc limitationem ſibi non placere aſſerit D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part.* 5. *num.* 69 *in princ.* dicens per eam nimis reſtringi generalitatem huius text. & abſurdum eſſe plus operari tacitum, quàm expreſſum.

15 Limita tertiò, vt hæc renuntiatio tantùm noceat mulieri in ea cauſa, in qua facta inuenitur, & tantùm quoad eam perſonam, cuius contemplatione facta fuit, vt vtrumque probat text. *in præſenti*, quamuis extra hunc caſum ſimpliciter renuntians hypothecæ quoad omnes cauſas & perſonas ſibi præiudicare ſoleat, *l. Paulus, in princ. ff. quibus modis pignus ſoluit.* quod igitur in hoc text. diſponitur, fauore dotis videtur inductum. Ita Cald. Pereira *d. quæſt.* 18. *num.* 57. Sed D. Barboſ. *in d l.* 1. *part.* 5. *num* 69 *in fine*, aduertit textum *in præſenti*, non reſtringi ad hypothecam contractam ex cauſa dotis, ſed generaliter loqui in omni hypotheca, atque ob id illud magis videtur inductum in fauorem mulierum propter earum fragilitatem: ſubditque *num.* 70. *in princip.* quòd in hac l. nullum videtur contineri ſpeciale, quia generale eſt vt renuntiatio facta in certa re, vel cauſa, ad diuerſa non extendatur.

16 *Per conſenſum proprium renuntiare, &c.*] Virùm autem mulier renuntiare poſſit priuilegio Velleiani, ita vt ſi cum illius priuilegij renuntiatione fideiuſſor alicuius exiſtat, omnino obligetur, perinde ac ſi mulier non eſſet, neque tunc illi proſit exceptio Velleiani: vide Gregor. Lopez *l.* 3. *verbo nuntiando, tit.* 12. *p.* 5. Couar. *in cap. quamuis pactum, p.* 2. §. 3. *num.* 5. *verſic. ſeptima concluſio*, Anton. Gom. *variarum tom.* 2. *cap* 13. *n.* 17. Matienſ. *l.* 9. *gloſſ.* 1. *num.* 3. *tit.* 3. *lib.* 5. *noua Recopil.* Fachinæ. *controuerſ. lib.* 8. *c.* 19. Surd. *conſ.* 167. *num.* 1. Valentin. Franc. *in tractat. de fideiuſſor. cap.* 2. *num.* 188. Hering. *eod. tract. cap.* 7. *num.* 512. Ceuall. *commun. contra communes, quæſt.* 515. *num.* 1. Gutier. *de iuram. confirm part.* 1. *cap.* 20. *num.* 7. Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imperialis lib.* 2. *concluſ.* 77. Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2. *diſp.* 540. *num.* 5. *cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.* 3. *tit. de fideiuſſor. reſolut.* 2. *num.* 14. *cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.* 1. *tit.* 156. *cap.* 1. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 16. *quæſt. vnic. de fideiuſſor. num.* 10. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 25. *num.* 220. *verſ. tertium.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part.* 2. *cap.* 7. *num.* 9. Attento iure Re-
17 gio Luſitano per Ordin. *lib.* 4. *tit.* 61. §. 9. mulier gaudet priuilegio Velleiani, etiamſi ei renuntiet in iu-
18 dicio. Idem de iure Hiſpano per *l.* 3. *tit.* 13. *p.* 5. dummodo mulier ſciens ſe in eo euentu gaudere priuilegio Velleiani, illi poſt eam ſcientiam renuntiet, quo in loco Gregor. Lopez *verbo ſabedora*, & Gutier.
d. cap. 10. *num.* 3. & Molin. *d. diſput.* 540. *num.* 8. adno- 19
tarunt in foro exteriori non præſumi mulierem ſciuiſſe priuilegium, aut de ipſo fuiſſe certioratum ante renuntiationem, niſi probetur. quoniam præſumitur mulieres ignorare iura, niſi Tabellio inſtrumento renuntiationis, fidem faciat mulierem certioratam de priuilegio illi renuntiaſſe, & idem Molin. *d. diſp.*
540. *n.* 9. poſt Gutier. *d. loco n.* 8. rectè ait non ſufficere 20
renuntiationē in genere priuilegiorum, vt cenſeatur etiam renuntiatum priuilegio Velleiani, ſed neceſſariam eſſe renuntiationem illius, etiam in particulari.
Cum iuramento autem fideiubens mulier pro ali- 21
quo non iuuatur beneficio Senatuſconſulti Velleiani, de quo vide Guillelm. Bened. *in repet. c. Raynutius, verbo teſtamentum, el* 3. *num.* 16. Tiraquel. *in l. ſi vnquam, C. de reuocan. donat. in præfat. num.* 136. & 151. Mench. *de ſucceſſ. creat.* §. 18. *num.* 158. & §. 28. *n.* 61. Duen. *reg.* 335. *limit.* 20. Anton. Gom. *d. tom.* 2. *cap.* 13. *num* 8. Couarr. *in d. cap. quamuis pactum, pag.* 2. §. 13. *num* 5. Anton. Gabr. *commun. lib.* 2. *tit. de iureiurand. concl.* 3. Anton. Scap. *de iure non ſcripto lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 3. *cum ſeqq.* Gutier. *de iurament. confirm. part.* 1. *cap.* 20. Bonacoſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 2. *tit.* 14. *n.* 19. *pag.* 338. Theſaur. *Pedem. deciſ.* 221. *ſub num.* 12. Maſcard. *de probat. concl.* 1076. *ex num.* 21. Cened. *ad Decretal. collect.* 73 *num.* 1. Seraphin. *de priuileg. iuram.* 63. & 69. Fachinæ. *controuerſ. lib.* 2. *cap.* 60. Dalner. *tract. de varijs iuris renuntiat. cap.* 6. *num* 52. Bapt. Coſta *de facti ſcientia & ignor. inſpect.* 57. *num.* 3. Ceuall. *dict. quæſt.* 515. Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.* 2. *quæſt.* 5. *num.* 39. Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imper. lib.* 2. *concluſ.* 77. *à num.* 17. Cald. Pereira *de empt. cap.* 30. *num.* 10. & 19. Molin. *d. diſput.* 540. *n.* 12. *cum ſeqq.* Valer. Reginald. *d. lib.* 25. *num.* 220. *verſ. primum*, Rebel. *d. quæſt. vnica de fideiuſſor. num.* 11. Alex. Trentacinq. *d. tit. de fideiuſſor. reſol.* 2. *num.* 3. *cum ſeq.* Arimin. Tepat. *d. tit.* 156. *cap.* 1.

SVMMARIVM.

2 *Mulier non renuntiat donationi propter nuptias, & iuri hypotheca, niſi poſt primam renuntiationem elapſo biennio iterum renuntiet. procedit hæc renuntiatio qua ius hypotheca, quando vir habet alia bona, de quibus poſſit conſuli vxori pro dote ſua, num.* 1.
3 *Vxor excluditur quando renuntiauit iuri hypothecæ. ſi renuntiauit iuri hypotheca cum iuramento in venditione facta per virum, non iuuatur Velleiano, num.* 4.
5 *Maritus etiam de conſenſu vxoris donationem ante, vel propter nuptias alienare nequit.*
6 *Mulier non poteſt venire contra iuramentum.*
7 *Res dotalis immobilis alienari nequit, etiam cum conſenſu vxoris, & num.* 8.
9 *Denuntiationes propter nuptias licèt non poſſint alienari, conſentiente etiam vxore, facta tamen cum illa alienatione, ſi mulier poſt biennium alienationem iterum ratificauit, ex hoc valida cenſebitur.*
10 *Vir ſi conſtante matrimonio alienauit donationem propter nuptias in vxoris præiudicium, illa etiam conſentiente, non valet alienatio, niſi ſuperſint viro alia bona æquiualentia, aliàs mulieri actio in rem contra poſſeſſorem competit.*
11 *Arrhæ mulierum an, & quatenus alienari poſſint.*
12 *Res dotales mobiles iure nouiſſimo non poſſe alienari, etiam de conſenſu vxoris, non probatur D. Barboſa, num.* 13.

AVTH.

Avth. Siue à me.

1 MVlier non renuotiat donationi propter nu-
ptias,& iuri hypothecæ, niſi poſt primam re-
nuntiationem elapſo biennio iterum renuntiet.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1.*
ſuprà hoc tit.
2 Vide Greg. Lop. *l. 58. gloſſ. 3. part. 3.* vbi quòd pro-
cedit hæc renuntiatio iuri hypothecæ, quando vir
habet alia bona, de quibus poſſit conſuli vxori pro
dote ſua,& quòd attenditur tempus renuntiationis,
3 Afflict. *deciſ. 321. num. 2.* vbi refert hîc decidi quòd
vxor excluditur quando renuntiauit iuri hypothe-
cæ, vt non poſſit pro dote agere hypothecaria ſu-
per illa re quando maritus habet alia bona ſuper
quibus vxori poteſt eſſe conſultum ſuper dote recu-
peranda, & *num. 3.* diſputat vtrùm diſpoſitio huius
auth. habeat locum in ciuitate Neapoli, Vincent. de
4 Franchis *deciſ. 84. per tot.* vbi quòd mulier, quæ ceſ-
ſit & renũtiauit iuri hypothecarum cum iuramento
in venditione facta per virum, non iuuatur Velleia-
no, Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 10. verſ. quinto,*
5 vbi per hunc text. tenet quod maritus etiam de con-
ſenſu,& licentia vxoris non poteſt donationem an-
te nuptias, vel propter nuptias alienare, Rodetic.
Xuar. *in tit. de arrhis num. 43.* Mich. Graſſ. *tom. 1.*
6 *commun. opin. lib. 4. tit. 10. n. 7.* vbi tenet diſpoſitio-
nem huius auth. non habere locum in renuntiatio-
ne iurata, ac proinde mulierem non poſſe venire
contra iuramentum. Donat. à Fina *eod. tom. 1. commun.*
7 *lib. 5. tit. 7. num. 25. pag. 271.* vbi quòd alienari non po-
teſt res dotalis immobilis, etiam cum ſolemnitate
8 huius auth. & Viui. *ibid. num. 57. pag. 725.* vbi quòd
alienari non poteſt res immobilis in dotem data,
etiam cum conſenſu vxoris, & conſequenter cum
ſolemnitate huius auth. D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto*
9 *matr. part. 5. num. 48. verſ. limita ſecundò,* vbi quòd li-
cèt donationes propter nuptias non poſſint aliena-
ri etiam cum conſenſu vxoris, tamen ſi alienatio
cum illo facta ſit, & poſt biennium mulier iterum
ratificauerit alienationem, ex hoc valida cenſebitur,
10 Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 3. à num. 17.* vbi
per hunc text. dicit quòd ſi vir conſtante matrimo-
nio alienauit, ſeu obligauit donationem propter nu-
ptias in præiudicium vxoris etiam conſentientis,
non valet alienatio niſi ſuperſint alia bona æquiua-
lentia viro, aliàs mulieri contra poſſeſſorem compe-
tit actio in rem, ſubditque ex huius text. deciſione
profectò non poſſe procedere opinionem Afflict.
quando bona ſuperſunt tempore renuntiationis, li-
cèt deficiant tempore exactionis dotis, cùm initium
fuerit perfectum, & renuntiatio facta tempore ha-
bili, Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 18. num. 57.*
vbi refert quòd quamuis aliqui arbitrentur, hunc
text. corrigi per *auth. ſi qua mulier, C. hoc eod. tit.* tamen
vtraque Auth. in ſuo caſu intelligenda eſt, quia hæc,
de qua *in præſenti*, loquitur quando mulier tantùm
conſentit marito alienanti, illa verò quando pro
contractu mariti obligat ſe vel bona ſua, tunc enim
etſi millies conſentiat, ſibi non præiudicabit. Car-
doſ. *in praxi iudicum, verbo maritus num. 22.* vbi quòd
maritus non poteſt alienare bona dotalia vxori, nec
etiam illa conſentiente. Rebell. *de obligat. inſtit. part.*
2. lib. 5. quæſt. 7. ſect. 1. num. 14.

Ad duo circa materiam huius text. aduertendum eſſe admonet D. Barboſ. *d. l. 1. part. 5. num. 53. & 54.* Primum quòd licèt deciſio huius text. ſit fundata in ratione *l. ſi mulier la 2. inf. hoc eod. tit.* quæ in Regno Portugaliæ inuenitur correcta, non ob id ſequitur in prædicto Regno correctam eſſe hanc auth. neque enim deficiente cauſa ob id deficit effectus iam productus in eſſe. *l. fin. ff. vnde liberi.* Secundum quòd licèt aliqui exiſtimauerint deciſionem huius auth. videri hodie correctam per diſpoſitionem auth. *ſi qua mulier, inf. hoc eod. tit.* nihilominus contrarium eſt verius,& pro huiuſmodi veritate aſſequenda duos caſus in hac materia diſtinguit. Primus eſt, quando contractus fit principaliter ſuper alienatione rei in donationem propter nuptias datæ, & vxor huic alienationi conſenſum præſtitit, quo caſu procedit text. *in præſenti*, qui in his terminis non inuenitur correctus. Secundus caſus eſt quando maritus aliquem contractum celebrat, in quo directò non agitur de alienatione rerum donatarum propter nuptias, ſed potiùs de obligatione perſonali mariti, cui ipſe ex bonis propriis tenetur ſatisfacere, & pro ſecuritate eiuſdem debiti obligat res donatas propter nuptias, vel etiam aliàs ad vxorem pertinentes de illius conſenſu, vel etiam ipſa vxor obligat ſe, vel res ſuas pro contractu inito per maritum, & in his terminis loquitur d. auth. *ſi qua mulier*, diſponens hanc obligationem vxoris ipſo iure non valere, neque poſtea aliquo caſu confirmari.

Notat idem D. Barboſ. *d. l. 1. part. 5. num. 49. verſ.*
item ſecundò, hanc auth. procedere in donatione pro-
pter nuptias, quam ratione pacti mulier poterat lu-
crari, vt enim in prædicto lucro mulier ſibi præiudi-
cet, requiritur geminatus conſenſus; & citat *gloſſ. 1.*
in præſenti, & Bart. *hîc num. 2.* Roder. Xuar. *d. tit.*
de arrhis num. 43. Nouell. *de dote part. 7. ſpec. 9. num. 4.*
ad fin. vnde colligit arrhas (quas ſecundùm conſue- 11
tudinem Hiſpaniæ vxores lucrantur) non poſſe alie-
nari etiam de conſenſu vxorum, niſi interueniant
expreſſa in hoc text.

Addit idem D. Barboſ. *loco* proximè *citato* quòd hæc auth. vltra geminatum conſenſum requirit etiam quòd maritus habeat bona ſufficientia ad dotem ſoluandam tempore, quo præſtantur prædicti conſenſus,& quo dos eſt reſtituenda, itaut non ſufficiat tempore primi, vel ſecundi conſenſus maritum habere bona ſufficientia, ad dotis ſolutionem, niſi illa etiam habeat tempore, quo dos reſtituitur. nam aliàs non obſtante geminato conſenſu poterit mulier res alienatas vendicare, ac ſi non fuiſſent alienatæ,& in hanc ſententiam citat Panot. Anton. de Burgos, Afflict. Pariſ. Palat. Xuar. de Pace *q. ciuili 7. num. 58.* quicquid cum aliis teneat Cald. Pereira *d. quæſt. 18. num. 58.*

In gloſſ. *Et multo magis.* ibi, *in dote ergo, etſi mu-* 12
lier conſentiat, &c. Notatur ad hoc quòd iure no-
uiſſimo maritus non poteſt alienare res dotales mo-
biles, etiam de conſenſu vxoris, vt per Petr. Greg.
ſyntagm. iuris lib. 9. cap. 22. num. 14. Cald. Pereira *d.*
quæſt. 18. num. 54. Sed contrarium probat D. Barboſ. 13
in d. l. 1. part. 5. num. 86. vbi ait nullo modo admit-
tendum hanc authent. inducere, maritum hodie non
poſſe alienare res dotales mobiles, cùm id clarè ex-
preſſum non ſit, & correctio iuris antiqui ſemper
euitanda ſit: ſubditque differentiam, quæ in hoc
text. ſit inter res donatas propter nuptias,& res do-
tales, illud reſpicere, quòd res immobiles donatæ
propter nuptias poterunt alienari interuenientibus
ſolemnitatibus hîc expreſſis, dotales autem immo-
biles nullo modo: ergo non probat etiam res mobi-
les dotales non poſſe alienari per maritum, vt ex ad-
uerſo præſupponitur.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Plures ſuſcipientes in ſe obligationem alterius, obligari in viriles.*
2 *Mulier quatenus iuuatur per Velleianum, eatenus aduerſus priſtinum debitorem reſtituitur actio.*
3 *Filios, non filias, ob S. C. Velleianum teneri ex nouatione paterna obligationis.*

L. Si paternam. VIII.

Idem A. Triphoni.

1 PLures ſuſcipientes in ſe obligationem alterius,
2 obligantur in viriles. Et quatenus mulier per
Velleianum iuuatur, eatenus aduersùs priſtinum de-
3 bitorem actio reſtituitur. Ex nouatione obligationis
paternæ filij, non filiæ ob Senatuſconſultum Velleianum tenentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

L. Quamuis. IX.

Idem A. Proculo.

MVlier per errorem ſoluens, Velleiani beneficio ſolutum condicit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1 ſuprà hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Mulierem ex propria prædiorum conductione, non per maritum facta obligari.*
2 *Velleiani exceptio non habet locum in negotio principaliter pertinente ad vxorem*
3 *Mulierem vxoratam validè ſolam contrahere, viſum.*

L. Si aduerſarius. X.

Impp. PHILIPPVS A. & PHILIPPVS C. *Triphonæ.*

1 MVlier ex propria prædiorum conductione,
2 per maritum facta, obligatur. In negotio principaliter ad vxorem pertinente Velleiani exceptio non habet locum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*
3 Præſupponere videtur hic text. mulierem vxoratam validè ſolam contrahere, de quo Tiraquel. *de iure mariti, gloſſ. 8. num. 5.* Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, num. 236. ff. de liber. agnoſc.* D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matrim. part. 1. num. 28. prope fin.* vbi intelligit ſuper paraphernalibus.

SVMMARIVM.

1 *Mulierem iuri hypothecarum renuntiare poſſe, & num. 2.*
3 *Vxor poteſt renuntiare iuri hypotheca, quam habet in bonis mariti pro ſecuritate dotis, & num. 7. intellige vt num. 4.*
5 *Donare prohibitus, non prohibetur remittere pignus, vel hypothecam.*
6 *Mulier licet renuntiare poſſit hypotheca generali, non tamen poteſt ſpeciali, qua cenſetur fortior.*

L. Etiam conſtante. XI.

Idem A. Eboræ.

MVlier iuri hypothecarum renuntiare poteſt. 1
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Anton. Gom. *l. 56. Tauri, n. 10. col. 2.* vbi quòd 3
vxor poteſt renuntiare iuri hypothecæ quam habet
in bonis mariti pro ſecuritate dotis, & intelligit 4
quando in aliis rebus maritus eſt ſoluendo, vel quando ſit remiſſio hypothecæ generalis inductæ à lege; ſecus verò ſi fiat remiſſio hypothecæ ſpecialis & expreſſæ factæ per maritum, Neguzant. *de pignorib. p. 2. membr. 4. num. 84. & part. 6. membr. 3. num. 14. & 48.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 438. num. 11.* vbi principalem tenet concluſionem, ſed reprobat ſupradictam diſtinctionem inter tacitam & expreſſam hypothecam, necnon reſolutionem, quam defendit Gutier. *de iure confirmat. part. 1. cap. 46. num. 11.* dum exiſtimauit mulierem tempore, quo dat dotem, non poſſe paciſci quòd res viri non ſint obligatæ pro dote, & ſic renuntiare huic tacitæ hypothecæ, quæ à lege inducitur in ſui fauorem, dicens textum in præſenti procedere in hypotheca voluntaria ex alia cauſa contracta, quam dotis.
Notatur ad hoc quòd qui donare prohibetur, non 5
prohibetur remittere pignus, vel hypothecam, vt per Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, num. 209. C. de reuocan. donat.*
In gloſſ. *Hypothecarum.* ibi, *exceptis iis, quæ ſpeciali-* 6
ter ob dotem obligantur. Notatur ad hoc quòd licèt mulier generali hypothecæ renuntiare poſſit, non tamen ſpeciali, quæ cenſetur fortior, vt per Palat. *in repet rubr. de donat. inter virum & vxorem, §. 17 num. 19. ad fin.* Anton. Gom. *d. l. 50. Tauri num. 10. col. 1.* D. Bar-
boſ. *in l. 1. ff. ſoluto matrim. part. 5. num. 66.* vbi etiam 7
per hunc text. tenet mulierem poſſe renuntiare hypothecę, quam habet in bonis mariti etiam in fauorem ipſius mariti, ita vt apud eum maneant bona libera à prædicta hypotheca, quia huiuſmodi renunciatio non poteſt dici interceſſio pro alio, ſed mera liberalitas, pro qua non competit Velleianum, tum etiam, quia hæc liberalitas prohibita non eſt inter coniuges, & *num. 67.* colligit ex hoc text. poſſe fieri pactum quòd bona mariti non ſint hypothecata pro dote. Sed de veritate huius reſolutionis à gloſſa præſtita, vide polita *in l iubemus, infr. hoc eod. tit.*
In quo autem differat deciſio huius text. à deciſione *l. iubemus, infrà hoc eod. tit.* commodiùs dicemus *in collectan ad eandem l. iubemus.*

SVMMARIVM.

1 *Mulierem non iuuari Velleiano in dote promiſſa, & num. 2. procedit non ſolùm in ſola muliere dotante, ſed etiam in ſimul cum marito, num. 3.*
4 *l. 1. ff ſol. matr. & l fin. C. ad SC Velleian. conciliata.*

L. Si dotare. XII.

Impp. VALERIAN. & GALLIEN. AA. *Sepidutæ.*

IN dote promiſſa per ſocrum genero, & filiæ, Vel- 1
leiani beneficium mulieri non ſuccurrit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd mulier in dote promiſſa non potitur Velleiano, vt per Vincent. de Franchis *tom.* 1. *deciſ.* 182. *num.* 1. Aluar. Valaſc. *conſil.* 127. *num.* 2. Calder. Pereira *poſt quæſt. forenſ.*
3 *conſil.* 1. *num.* 24. & citatos infrà *ad l.* 1 *fin. hoc cod. tit.* Quod procedit non ſolùm in muliere ſola dotante, ſed etiam inſimul cum marito, ſecundùm Baëc. *in tractat. de non meliorandis ratione dotis filiabus, cap.* 11. *num.* 37. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri, num.* 25. Valaſc. *d. conſil.* 127. *num.* 3.

4 Aduertit D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſoluto matrim. part.* 1. *num.* 15. *verſic. non obſtat, & num.* 16. deciſioni huius text. apertè repugnare *l. fin infrà hoc cod. tit.* vbi Iuſtinianus dicit ſe nouè conſtituere quòd mulier promittens dotem non iuuetur Velleiano, & ſic ſignificat mulierem promittentem dotem ante illam nouam legem iuuari Velleiano, quod apertè repugnat deciſioni huius text. & reprobato conciliandi modo, quem adducit Neguzant. *de pignorib.* 1. *membr.* 8. *partis, num.* 25. & Ruin. *conſ.* 195. *num.* 3. *lib.* 1. Longè meliùs reſpondendum aſſerit idem D. Barboſ. textum *in præſenti*, non probare generaliter mulierem promittentem dotem non iuuari Velleiano, ſed tantùm id probare in caſu particulari, quando ſcilicet mater pro filia dotem promittit; hunc enim caſum prudentes interpretati ſunt non includi ſub diſpoſitione generali Velleiani, ex ratione, quã ibi adducit.

SVMMARIVM.

1 *Mulier obligatur ex mutuo, nec refert qualiter vtatur, ſed qualiter contrahat, & num.* 2.
3 *Mulier poteſt pecuniam mutuò recipere, & ſoluere pro alio, etiam quòd is, qui eam illi mutuat, ſciat velle mulierem pro alio ſoluere.*

L. Si fœnebris. XIII.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. *Condianæ.*

1 MVlier accipiens mutuum obligatur ex eo, nec refert qualiter vtatur, ſed qualiter contrahat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
3 mit Vincent. de Franchis *deciſ.* 279. *ex num.* 2. vbi quòd mulier poteſt mutuò pecuniam recipere, & pro alio ſoluere, etiam quòd is, qui eam illi mutuat, ſciat quòd mulier vult pro alio ſoluere, quia cenſetur tunc mulier velle donare, quo caſu ceſſat Velleianum, quod inductum fuit ad tollendas obligationes, & interceſſiones mulierum, quas facilè faciunt, non autem ad tollendum donationes, ad quas difficulter mulieres inducuntur, cùm earum genus ſit auariſſimum, & *num.* 8. ſubdit hunc text. non procedere vbicunque eſt color quæſitus ratione fraudis, in qua creditor particeps eſt, ſed procedit text. *in l. Seia, § fin ff. hoc tit* & addit quòd dicitur color quæſitus quando ſub velato contractu venditionis ſit contractus interceſſorius.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio Velleiani fideiuſſori, & mandatori mulieris prodeſt, & num.* 2.
3 *Fideiuſſores mulierum Velleiano potiuntur; reſtituta creditori actione aduerſus priorem debitorem.*
4 *Mandatum inter mulierem & eius fideiuſſorem quando non ſit obligatorium.*

L. Mulierem. XIV.

Iidem AA. & CC. *Baſiliſſæ.*

EXceptio Velleiani fideiuſſori, & mandatori mulieris prodeſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit 2
Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part.* 2. *cap.* 7. *num.* 2. vbi dicit quòd fideiuſſores 3
mulierum Velleiani auxilio adiuuantur reſtituta creditori actione aduerſùs priorem debitorem, cùm generale ſit exceptiones debitoribus principalibus competentes illorum fideiuſſoribus quoque competant, etiam debitore ipſo principali inuito, & *num.* 3.
hinc colligit non eſſe obligatorium mandatum in- 4
ter mulierem & fideiuſſorem eius in caſu iſto celebratum, cùm fideiuſſor creditorem, apud quem pro muliere interceſſit, Senatuſconſulti auxilio excludere rectè poſſit: quinimo nec tali mandato mulier tenebitur etiam in caſu, quo fideiuſſor efficaciter creditori obligaretur, qui caſus euenit cùm mulier mandat alicui, vt pro alio fideiubeat, & ille implens mandatum apud creditorem hac de re ignarum intercedit, quo caſu fideiuſſor, qui contemplatione & mandato mulieris interceſſit, efficaciter obligatur. *l. ſi fideiuſſores, l. fin. § ſi mulier.* 2. *ff hoc tit.* & tamen ſi ob eam cauſam aduerſùs mulierem mandati iudicio contendat, exceptione repelletur, *d. § ſi mulier*; & tandem *n.* 4. *prope fin.* concludit mulierem, quæ alteri mandat in alienam cauſam, & vtilitatem, efficaciter non obligari, ideo ſiue fideiubere pro alio mandet, ſiue mutuare, ſiue quodcunque aliud alienæ cauſæ, & vtilitatis negotium mandet, non obligabitur ex mandato, ſicut nec ex alio contractu aliorum in ſe ſuſcipere obligationem, *l.* 2. *§ fin. ff. hoc tit.*

L. Si vxor. XV.

Iidem AA. & CC. *Agrippino.*

EX mandato mulieris pro alio promittens ab ipſo initio efficaciter non tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

Vide poſita *in collect. ad l. præcedentem.*

L. Si mulier. j. XVI.

Iidem. AA. & CC. *Rufino.*

SI mulier alienam obligationem animo nouandi in ſe tranſtulit, creditori per exceptionem Velleiani excluſo contra debitorem reſtituitur vtilis actio prima. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Vxoris nomen ſimulatè appoſitum in inſtrumento loco viri facit obligationem nullam ratione ſimulationis, nec contractus per Velleiani exceptionem reſcinditur ob nullitatem notoriam.*
2 *Contractus ſimulatus quòd ſit ipſo iure nullus, remiſſinè.*

L. Si cùm pater. XVII.

Iidem AA. & CC. *Alexandro & alijs.*

1 VBi nomen vxoris ſimolatè eſt appoſitum in inſtrumento loco viri obligatio eſt ipſo iute nulla ratione ſimulationis, nec contractus pet Velleiani exceptionem reſcinditur ob nullitatem notoriam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſupr hoc tit.*

2 De contractu ſimulato quòd ſit ipſo iute nullus, tenent Tiraquel. *de retractu lign. §. 1. gloſſ. 2. num. 12. cum ſeq.* Franc. Bec. *conſ. 52. num. 35. & ſeqq. lib. 1.* latè Farinac. *in praxi crimin. tit. de falſitate & ſimulatione, quaſt. 162. num. 9. cum ſeqq.*

L. Fœminis alienas. XVIII.

Iidem AA. & CC. *Zotico.*

1 MVlieti ereditotem decipienti non ſuccurrat Velleiani exceptio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ordin. Reg Luſitan. *lib. 4. tit. 61. §. 3. l. Hiſpan. 3. tit. 12. part. 5.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 540. num. 15. verſ. quintus*, Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 16. quaſt. vnic. de fideiuſſorib. num. 12. verſic. quinto*, & alij citati *ad l. 1. ſuprà hoc eodem tit. in verb ſi id contrahentes.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier ab initio debitricem ſe conſtituens, Velleiano gaudet.*

2 *Mulieribus non minus ſubueniri Velleiano, ſi à principio alienum debitum in ſe ſuſcipiant, quam ſi fideiuſſores exiſtant, ſecus ſi non ſuſcipiendo in ſe debitum alienum, illud quaſi donando loco alterius ſoluant, num. 3.*

4 *Mulierem, ſiue ſoluta, ſiue coniugata fideiubeat, Velleiano potiri, etiam in foro conſcientia, & n. 5.*

L. Cùm ad eas. XIX.

Iidem AA. & CC. *Fauſtinæ.*

1 MVlier ab initio debitrieem ſe conſtituens, gaudet Velleiano. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Nota non minus ſubueniri mulieribus priuilegio Velleiani, ſi à principio alienum debitum in ſe ſoluere loco alterius ſuſeipiant, aut nouatione alienum debitum in ſe tranferant, quàm ſi fideiuſſores exiſtaut, vt per Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſp. 540. num. 2. in fine*, vbi ſecus dicit ſi non ſuſcipiendo in ſe debi-
3 tum alienum, illud quaſi donando loco alterius ſoluant.

4 Cuius quidem Senatuſconſulti Velleiani exceptione vti poſſunt mulieres in ſuſeipientes alienam obligationem, etiam in conſcientiæ foro, iuxta ſententiam Bartoli *in Extrauag. ad reprimendum, verbo denuntiationem, col. 2. num. 13.* Abb. *in cap. quia plerique, quaſt. 8. num. 27. de immun. Eccleſ.* Tiraquel. *ad leges connub. gloſſ. 4. num. 16.* Azeued. *l. 9. num. 2. tit. 3. lib. 5. noua Recopilat.* Anton. Gom. *variarum tom. 2. cap. 13. num. 16 & l. 3. Tauri num. 124.* Gutiet. *de iurament. confirmat. part. 1. cap. 12. num. 5.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 540. num. 2. in princip.* Leſſi. *eod. tract lib. 2. cap. 18. dub. 2. num. 15.* Sanchez *de matrim. lib. 4. diſp. 9. num. 14. verſic. dixi conſultò*, vbi teoet quòd ſioe mu- 5
lier ſoluta ſiue coniugata, ſecluſo omni metu liberè fideiubeat, ſicut in foro externo eius fideiuſſio nulla eſt, ita in foto conſcientiæ non obligat, potéſtque non ſoluere, & ſi ſoluetit, repetere vtendo beneficio Velleiani.

SVMMARIVM.

1 *Velleianum tranſit ad hæredes mulieris, & num. 2. cur, num. 3.*

L. Hæredes. XX.

Iidem AA. & CC. *Theodoſiano.*

VElleiani beneficium ad hæredes mulietis tranſit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 21. cap. 14. verſic. enim verò*, Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 103. num. 18.* vbi ait quòd hoc beneficium ideo tranſit ad hæredes, quia perſonale non eſt, ex quo priuilegij cauſa non eſt immediatè perſuna mulietis, ſed ipſa deeeptio, D. Barboſ. *in l. quia tale, ff. ſoluto matrim num. 52.* vbi dicit hunc textum procedere ea tatione, qua procedit illa reſolutio de teſtitutionis beneficio tranſmittendo ad hætedes, videlicet, quia licèt conſtitutio competens maioribus, ſit etiam remedium mixtum, quod datut cooſiderata perſona abſenris & iuſta cauſa, tamen quoad effectum ttanſmiſſionis aſſumit naturam ſimplicis tealis. 2 3

SVMMARIVM.

1 *Mulieres iuribus ſuis, in primis iuri hypothecarum, renuntiare poſſunt.*

2 *omnis Renuntiatio reſtringitur ad contractum, perſonam, & cauſam, ſuper qua interponitur, & non extenditur ad aliam.*

3 *Renuntiatio vnius, non inducit renunciationem alterius, etiam in eadem re.*

4 *Renuntiatio inſurgens ex conſenſu præſtito venditioni rei hypothecata, ſolum ius hypothecarium in ea re extinguit, & ad aliam non extenditur.*

5 *Velleiani beneficium, quo mulieri ſuccurritur, ſi iuri ſua hypotheca renuntiauit, reſtringitur quoad perſonas, pro quibus immediatè conſenſit, & renuntiauit.*

6 *Mulier iuri hypotheca, quam habet pro dote ſua in alijs rebus mariti, renuntiare poteſt. amplia vt n. 7. ſiue hypotheca ſit generalis, ſiue ſpecialis, n. 8. & 11. procedit in renuntiatione tam expreſſa, quam tacita, num. 9. ſecus ſi tempere, quo ſit hac renunciatio hypotheca, non ſuperſint marito bona ſufficientia ad dotis ſolutionem, num. 12.*

10 *Mulierem iuuari Velleiano aduerſùs tacitam hypotheca renuntiationem.*

13 *Mulier renuntiare poteſt hypotheca conuentionali, non verò tacita, diſplicet D. Barboſa, num. 14. nocere hanc renuntiationem mulieri tantùm in ea cauſa, in qua facta inuenitur, & tantùm quoad eam perſonam, cuius contemplatione facta fuit num. 15.*

16 *Mulier an poſſit renuntiare priuilegio Velleiani, ita*

vt

vt ſi cum illius priuilegij renuntiatione fideiuſſor alicuius exiſtat, omnino obligetur, ac ſi mulier non eſſet, neque tunc illi proſit exceptio Velleiani, remiſſiuè.

17 *Mulier gaudet priuilegio Velleiani, etiamſi ei renuntiet in iudicio. modò ſciens ſe in eo euentu gaudere Velleiano, illi poſt eam ſcientiam renuntiet, n. 18.*

19 *Mulierem in foro exteriori non præſumi ſciuiſſe priuilegium, aut de ipſo fuiſſe certioratum ante renuntiationem, niſi probetur non ſufficere renuntiationem in genere priuilegiorum, vt cenſeatur etiam renuntiatum Velleiano, ſed neceſſariam eſſe renuntiationem illius etiam in particulari, n. 20.*

21 *Mulier cum iuramento fideiubens pro aliquo non potitur Velleiano.*

L. Iubemus licere. XXI.

Imp. Anastas. A. *Celeri Mag. Offic.*

1 Mulieres iuribus ſuis, in primis loti hypothecarum renuntiare poſſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*

2 *Pro vno contractu,* &c.] Notatur ad hoc quòd omnis renuntiatio reſtringitur ad contractum, perſonam, & cauſam, ſuper qua interponitur, & non extenditur ad aliam, vt per Antoo. Gom. *l. 22. Tauri n. 13. ante med.* Roman. *conſ. 132. in fine,* Deci. *conſ. 379. n. 6. & conſ. 551. num. 9.* Iaſ. *conſ. 159. n. 1. lib. 2.* Tiraquel.
3 *de retractu lign. §. 1. gloſſ. 9. num. 163.* vbi quòd renunciatio vnius non inducit renunciatiooem alterius, etiam in eadem re, Menoch. *conſ. 319. n. 17. cum ſeqq.*
4 vhi quòd renuntiatio inſurgens ex conſenſu præſtito venditioni rei hypothecatæ, ſolum ius hypothecarium in ea re extinguit; & ad aliam rem non extenditur, & *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 119. n. 3.* vbi
5 quòd beneficium Velleiani, quo mulieri ſuccurritur, ſi iuri ſuæ hypothecæ renuntiauit, reſtringitur quoad perſonas, pro quibus immediatè conſenſit, & renuntiauit. Surd. *deciſ. 209. n. 10.* vbi quòd renunciatio prodeſt ſolùm ei, cui facta eſt, oon aliis.

6 *Iuri hypothecarum,* &c.] Notatur ad hoc quòd licèt res dotales nec alienari, nec obligari poſſint etiam mulieris accedente conſenſu, poteſt tamen mulier renuntiare iuri hypothecæ, quam habet pro dote ſua in aliis rebus mariti, vt per Afflict. *deciſ. 311. n. 3.* Neguzaot. *de pignorib. p. 6. n. 14.* Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum & vxor. §. 17. n. 14. ad fin.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. q. 18. à n. 55.* vbi haoc
7 tenet concluſionem, & ampliat procedere non ſolùm in muliere expreſsè renuntiante hypothecæ, quam habet in bonis mariti, ſed etiam quando conſentit eum rem ſibi hypothecatam alienare, quia hoc caſu tacitæ hypothecæ videtur renunciare, & reſpondet ad text. *in l. vir vxori, §. 1. ff. hoc tit.* & *n. 56.*
8 tenet mulierem hypothecarum iuri renuntiare poſſe, ſiue hypotheca generalis ſit, ſiue ſpecialis, & ideo cauendum admonet *à gloſſ. 2. in l. etiam 11. ſup. hoc eodem tit.* quæ voluit mulierem ſpeciali hypothecæ non poſſe renuntiare: ſubditque limitandam hanc legem vt non procedat quando maritus tempore renuntiationis non habeat bona ſufficientia ad ſoluendam dotem, tunc enim renuntiatio mulieris circa hypothecam in effectu includit renuntiationem repetitionis dotis, quæ renunciatio inualida eſt, *l. de die ff. de pactis dot.* latè D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matr. p. 5. à n. 59. cum ſeqq.* vbi *num. 66. verſ. amplia ſecundò,* extendit vt etiam in fauorem ipſius mariti poſſit mulier renuntiare hypothecæ, quam habet in eius bonis, quia huiuſmodi renunciatio non poteſt dici intercesſio pro alio, ſed mera liberalitas pro qua competit Velleianum. *l. quamuis 8. in princ. ff. hoc tit.* & *n. 67.* aduertit deciſiooem *l. etiam 11. hoc eod. tit.* differre à deciſione huius l. nam ſi mulier renuntiat generaliter hypothecæ, quam habet in bonis mariti, iuxta terminos *d. l. etiam,* omnia bona mariti, remanent liberatæ ab hypotheca, & conſequenter mulier hypothecaria indiſtinctè vti non poteſt: cæterùm in ſpecie huius l. cùm contemplatione certi creditoris renuntiatum videatur, quoad alios ius hypothecæ ſaluum manebit.

Amplia concluſionem procedere tam in expreſſa, 9
quàm in tacita renuntiatione, itaut ſi mulier conſentiat vt res mariti ſibi hypothecatæ alienentur, & ſic liberentur ab hypotheca vxoris, huiuſmodi conſenſus, ſiue tacita renuntiatio valebit, vt per Neguzaot *de pignorib. 4 memb. 2. p. à num. 84.* Marta *in votis nouiſſim deciſ. voto 181. n. 1. cum ſeqq.* latè D. Barboſ. *in d. l. 1. ff. ſoluto matrim. p. 5. n. 59. in fine,* & *num. 60.* opponit *d. l. vir vxori. §. 1. ff. hoc tit.* ex qua conſtat mulie- 10
rem aduersùs tacitam renuntiationem hypothecæ iuuari Velleiano, & conſequenter attento effectu eam renuntiationem ſibi non præiudicare; & reprobatis reſponſionibus Caſtrenſis, Salic. Bart. Baldi, Fulg. Aretin. Croti, & aliorum tam *in præſenti,* quàm *in d. l. ſi vir vxori,* tandem *n. 61. in fine,* aduertit quòd in terminis *d. l. ſi vir vxori,* res illa erat hypothecata mulieri, ex duplici cauſa, ſcilicèt ratione dotis, & ratione mutui, vt conſtat ex littera illius textus, & quamuis mulier renuntiauerit hypothecæ ratione dotis, immo fuerit extincta, cùm eo nomine ei ſatisfactum fuerit per maritum, tamen quoad hypothecam ratione mutui nihil dictum fuit, neque ei fuit renuntiatum tacitè, vel expreſsè, vnde ſi res vxori erat obligata ex duplici cauſa, & limitatiuè vni renunciat, alteram videtur tacitè conſeruare, in quibus terminis loquitur *d. l. ſi vir vxori;* at verò ſi res erat hypothecata vxori ex vna tantùm cauſa, & ex conſenſu vxoris maritus eandem rem alienauerit, vel alteri obligauerit, videtur mulier tacitè renuntiaſſe ſuæ hypothecæ, ſaltem in fauorem illius, cui res obligata fuit de eius conſenſu: & in his terminis procedit text. *in præſenti.*

Amplia deinde hanc legem procedere non ſolùm 11
in hypotheca generali, quam mulier habet in rebus mariti, *l. vnic. §. & vt plenius, C. de rei vxoriæ action.* ſed etiam in hypotheca ſpeciali. nam & huic mulier renuntiare poterit, vt colligitur ex generalitate huius text. vt contra *gloſſ. 2. in d. l. etiam,* Palat. & Anton. Gom. *ibi* citatos, reſoluunt Boër. *deciſ. 23. n. 9.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 18. num. 56.* D. Barboſ. *in d. l. 1. part. 5. num. 66.* vbi reſpondet ad Authent. *ſiue à me, infr. hoc eod. tit.* in contrarium allegari ſolitam, vt loquatur in rebus donatis propter nuptias, quarum mulier habet dominium, & maritus adminiſtrationem, *auth. donationem, C. de iure dot.* & ideo vt mulier in his rebus ſibi præiudicet, requiritur ſolemnitas expreſſa *in d. auth. ſiue à me;* nos autem agimus de rebus mariti, in quibus mulier tantùm habet ius hypothecæ, ad cuius renuntiationem ſufficit ſimplex conſenſus vxoris, vt ſuprà dictum eſt.

Limita primò concluſionem ex hoc text. deſum- 12
ptam vt non procedat ſi tempore, quo fit hæc renuntiatio hypothecæ, non ſuperſunt marito bona ſufficientia ad dotis ſolutionem. nam cùm tunc per eam renuntiationem videatur facta deterior conditio dotis, ſuccedit *regul. l. de die. ff. de pactis dot.* & quia tunc in effectu videretur renuntiare petitioni dotis, quod ipſa facere non poteſt, *l. vnic. §. & cùm lex, C. de rei vxor. act.* Ita Afflict. *deciſ. 313. n. 3.* Boër. *deciſ. 23. num. 9.*

Digitized by Google

num 9. Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem,* §. 17. *num.* 19. Alex. *conſ.* 83. *num.* 6. *lib.* 6. Neguzant. *de pignorib.* 4. *membr.* 2. *partis num.* 85. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 10. Cald. Pereira *d. quaeſt.* 18. *num.* 56. D. Barboſ. *in d l.* 1. *part.* 5. *num.* 67. *verſ. deciſionem d. l. iubemus,* qui duo vltimo loco citati contra alios tenent in terminis huius text. ſatis eſſe tempore renuntiationis maritum habere bona ſufficientia ad dotem ſoluendam, licèt poſtea efficiatur non ſoluendo, quia legitimè factum ex eo quod poſtea euenit, reſcindi non debet, *l.* 2. *ff. de itin. actúque priuato.*

13 Limita ſecundò hunc text. procedere in hypotheca conuentionali, huic enim mulier renuntiare poterit, non ſic tacita hypotheca inducta ex depoſitione legis, iuxta *d. l. vnic.* §. *& vt plenius,* huic enim mulier renuntiare non poterit, vt per Gregor. Lopez *l.* 23 *gloſſ.* 2. *tit.* 13. *p.* 5. Bald. Nouell. *de dote, part.* 6 *priuileg.* 68. *num.* 2. Neguzant. *de pignoribus,* 4. *membr.* 2. *partis, num.* 88. Gutier. *de iurament. confirmat. part.* 1.
14 *cap.* 46. *num.* 11. Sed hanc limitationem ſibi non placere aſſerit D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part.* 5. *num.* 69 *in princ.* dicens per eam nimis reſtringi generalitatem huius text. & abſurdum eſſe plus operari tacitum, quàm expreſſum.

15 Limita tertiò, vt hæc renuntiatio tantùm noceat mulieri in ea cauſa, in qua facta inuenitur, & tantùm quoad eam perſonam, cuius contemplatione facta fuit, vt vtrumque probat text. *in præſenti,* quamuis extra hunc caſum ſimpliciter renuntians hypothecæ quoad omnes cauſas & perſonas ſibi præiudicare ſoleat, *l. Paulus, in princ. ff. quibus modis pignus ſoluit.* quod igitur in hoc text. diſponitur, fauore dotis videtur inductum. Ita Cald. Pereira *d. quæſt.* 18. *num.* 57. Sed D. Barboſ. *in d l.* 1. *part.* 5. *num* 69 *in fine,* aduertit textum *in præſenti,* non reſtringi ad hypothecam contractam ex cauſa dotis, ſed generaliter loqui in omni hypotheca, atque ob id illud magis videtur inductum in fauorem mulierum propter earum fragilitatem: ſubditque *num* 70. *in princip.* quòd in hac l. nullum videtur contineri ſpeciale, quia generale eſt vt renuntiatio facta in certa re, vel cauſa, ad diuerſa non extendatur.

16 *Per conſenſum proprium renuntiare,* &c.] Vtrùm autem mulier renuntiare poſſit priuilegio Velleiani, ita vt ſi cum illius priuilegij renuntiatione fideiuſſor alicuius exiſtat, omnino obligetur, perinde ac ſi mulier non eſſet, neque tunc illi proſit exceptio Velleiani: vide Gregor. Lopez *l.* 3. *verbo nuntiando, tit.* 12. *p.* 5. Couar *in cap. quamuis pactum, p.* 2. §. 3. *num.* 5. *verſic. ſeptima concluſio,* Anton. Gom. *variarum tom.* 2. *cap* 13. *n.* 17. Matienſ. *l.* 9. *gloſſ.* 1 *num.* 3. *tit.* 3. *lib.* 5. *noua Recopil.* Fachinæ. *controuerſ. lib.* 8. *c.* 19. Surd. *conſ.* 567. *num.* 2. Valentin. Franc. *in tractat. de fideiuſſor. cap.* 2. *num.* 188. Hering. *eod. tract. cap.* 7. *num.* 512. Ceuall. *commun. contra communes, quæſt.* 515. *num.* 1. Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 20. *num.* 7. Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imperialis lib.* 2. *concluſ.* 77. Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2. *diſp.* 540. *num.* 5. *cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.* 3. *tit. de fideiuſſor. reſolut.* 2. *num.* 14. *cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.* 2. *tit.* 156. *cap.* 1. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 16. *quæſt. vnic. de fideiuſſor. num.* 10. Valer. Regioald. *in praxi fori pœnit. lib.* 25. *num.* 210. *verſ. tertium.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part.* 2. *cap.* 7. *num.* 9. Atteoto iure Re-
17 gio Luſitano per Ordin. *lib.* 4. *tit.* 61. §. 9. mulier gaudet priuilegio Velleiani, etiamſi ei renuntiet in iu-
18 dicio. Idem de iure Hiſpano per *l.* 3. *tit.* 13. *p.* 5. dummodo mulier ſciens ſe in eo euentu gaudere priuilegio Velleiani, illi poſt eam ſcientiam renuntiet, quo in loco Gregor. Lopez *verbo ſabedora,* & Gutier. *d. cap.* 10. *num.* 3. & Molin. *d. diſput.* 540. *num.* 8. adno- 19
tarunt in foro exteriori non præſumi mulierem ſciuiſſe priuilegium, aut de ipſo fuiſſe certioratum ante renuntiationem, niſi probetur. quoniam præſumitur mulieres ignorare iura, niſi Tabellio inſtrumento renuntiationis, fidem faciat mulierem certioratam de priuilegio illi renuntiaſſe, & idem Molin. *d. diſp.* 540. *n.* 9. poſt Gutier. *d. loco n.* 8. rectè ait non ſufficere 20
renuntiationē in genere priuilegiorum, vt cenſeatur etiam renuntiatum priuilegio Velleiani, ſed neceſſariam eſſe renuntiationem illius etiam in particulari.

Cum iuramento autem fideiubens mulier pro ali- 21
quo non iuuatur beneficio Senatuſconſulti Velleiani, de quo vide Guillelm. Bened. *in repet. c. Raynutius, verbo teſtamentum, el* 3. *num.* 16. Tiraquel. *in l. ſi vnquam, C. de reuocan. donat. in præfat. num.* 136. & 151. Mench. *de ſucceſſ. creat.* §. 18. *num.* 158. & §. 28. *n.* 61. Duen. *reg.* 335. *limit.* 20. Anton. Gom *d. tom.* 2. *cap.* 13. *num* 8. Couarr. *in d. cap. quamuis pactum, pag.* 2. §. 3. *num.* 5. Anton. Gabr. *commun. lib.* 2. *tit. de iureiurand. concl.* 3. Anton. Scap. *de iure non ſcripto lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 3. *cum ſeqq.* Gutier. *de iurament. confirm. part.* 1. *cap.* 20. Bonacoſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 2. *tit.* 14. *n.* 19. *pag.* 338. Theſaur. *Pedem. deciſ.* 222. *ſub num.* 12. Maſcard. *de probat. concl.* 1076. *ex num.* 21. Cened. *ad Decretal. collect.* 73 *num.* 3. Seraphin. *de priuileg. iuram.* 63. & 69. Fachinæ. *controuerſ. lib.* 2. *cap.* 60 Dalner. *tract. de varijs iuris renuntiat. cap.* 6. *num* 51. Bapt. Coſta *de facti ſcientia & ignor. inſpect.* 57. *num.* 3. Ceuall. *dict. quæſt.* 515. Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.* 2. *quæſt.* 5. *num.* 39. Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imper. lib.* 2. *concluſ.* 77. *à num.* 17. Cald. Pereira *de empt. cap.* 30. *num.* 10. & 19. Molin. *d. diſput.* 540. *n.* 12. *cum ſeqq.* Valer. Reginald *d. lib.* 25 *num.* 220. *verſ. primum,* Rebel. *d. quæſt. vnica de fideiuſſor. num.* 11. Alex. Trentacinq. *d. tit. de fideiuſſor. reſol.* 2. *num.* 3. *cum ſeq.* Arimin. Tepat. *d. tit.* 156. *cap.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Mulier non renuntiat donationi propter nuptias, & iuri hypotheca, niſi poſt primam renuntiationem elapſo biennio iterum renuntiet. procedit hæc renuntiatio quà ius hypotheca, quando vir habet alia bona, de quibus poſſit conſuli vxori pro dote ſua, num.* 2.

3 *Vxor excluditur quando renuntiauit iuri hypothecæ. ſi renuntiauit iuri hypotheca cum iuramento in venditione facta per virum, non iuuatur Velleiano, num.* 4.

5 *Maritus etiam de conſenſu vxoris donationem ante, vel propter nuptias alienare nequit.*

6 *Mulier non poteſt venire contra iuramentum.*

7 *Res dotalis immobilis alienari nequit, etiam cum conſenſu uxoris, & num.* 8.

9 *Denuntiationes propter nuptias licèt non poſſint alieri, conſentiente etiam vxore, facta tamen cum illo alienatione, ſi mulier poſt biennium alienationem iterum ratificauit, ex hoc valida cenſebitur.*

10 *Vir ſi conſtante matrimonio alienauit donationem propter nuptias in vxoris præiudicium, illa etiam conſentiente, non valet alienatio, niſi ſuperſint viro alia bona æquiualentia, aliàs mulieri actio in rem contra poſſeſſorem competit.*

11 *Arrhæ mulierum an, & quatenus alienari poſſint.*

12 *Res dotales mobiles iure nouiſſimo non poſſe alienari, etiam de conſenſu vxoris, non probatur D. Barboſa, num.* 13.

AVTH.

AVTH. Siue à me.

1 MVlier non renuntiat donationi propter nu-
ptias,& iuri hypothecæ, niſi poſt primam re-
nuntiationem elapſo biennio iterum renuntiet.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1.
ſuprà hoc tit.*

2 Vide Greg. Lop. *l. 58. gloſſ. 3. part. 3.* vbi quòd pro-
cedit hæc renuntiatio iuri hypothecæ, quando vir
habet alia bona, de quibus poſſit conſuli vxori pro
dote ſua,& quòd attenditur tempus renuntiationis,
3 Afflict. *deciſ. 311. num. 2.* vbi refert hîc decidi quòd
vxor excluditur quando renuntiauit iuri hypothe-
cæ, vt non poſſit pro dote agere hypothecaria ſu-
per illa re quando maritus habet alia bona ſuper
quibus vxori poteſt eſſe conſultum ſuper dote recu-
peranda, & *num. 3.* diſputat vtrùm diſpoſitio huius
auth. habeat locum in ciuitate Neapoli, Vincent. de
4 Franchia *deciſ. 84. per tot.* vbi quòd mulier, quæ ceſ-
ſit & renũtiauit iuri hypothecarum cum iuramento
in venditione facta per virum, non iuuatur Velleia-
no, Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 10. verſ. quinto,*
5 vbi per hunc text. tenet quod maritus etiam de con-
ſenſu,& licentia vxoris non poteſt donationem an-
te nuptias, vel propter nuptias alienare, Roderic.
Xuar *in tit. de arrhis num. 43.* Mich. Graſſ. *tom. 1.*
6 *commun. opin. lib. 4. tit. 10. n. 7.* vbi tenet diſpoſitio-
nem huius auth. non habere locum in renuntiatio-
ne iurata, ac proinde mulierem non poſſe venire
contra iuramentum. Donat. à Fina *eod. tom. 1. commun.*
7 *lib. 5. tit. 7. num. 25. pag. 271.* vbi quòd alienari non po-
teſt res dotalis immobilis, etiam cum ſolemnitate
8 huius auth. & Viui. *ibid. num. 57. pag. 725.* vbi quòd
alienari non poteſt res immobilis in dotem data,
etiam cum conſenſu vxoris, & conſequenter cum
ſolemnitate huius auth. D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto*
9 *matr. part 5. num. 48. verſ. limita ſecundò,* vbi quòd li-
cèt donationes propter nuptias non poſſint aliena-
ri etiam cum conſenſu vxoris, tamen ſi alienatio
cum illo facta ſit, & poſt biennium mulier iterum
ratificauerit alienationem, ex hoc valida cenſebitur,
10 Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 3. à num. 17.* vbi
per hunc text. dicit quòd ſi vir conſtante matrimo-
nio alienauit, ſeu obligauit donationem propter nu-
ptias in præiudicium vxoris etiam conſentientis,
non valet alienatio niſi ſuperſint alia bona æquiua-
lentia viro, aliàs mulieri contra poſſeſſorem compe-
tit actio in rem, ſubditque ex huius text. deciſione
profectò non poſſe procedere opinionem Afflict.
quando bona ſuperſunt tempore renuntiationis, li-
cèt deficiant tempore exactionis dotis, cùm initium
fuerit perfectum, & renuntiatio facta tempore ha-
bili, Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 18. num. 57.*
vbi refert quòd quamuis aliqui arbitrentur, hunc
text. corrigi per *auth. ſi qua mulier, C. hoc eod. tit.* tamen
vtraque Auth. in ſuo caſu intelligenda eſt, quia hæc,
de qua *in præſenti*, loquitur quando mulier tantùm
conſentit marito alienanti, illa verò quando pro
contractu mariti obligat ſe vel bona ſua, tunc enim
etſi millies conſentiat, ſibi non præiudicabit. Car-
doſ. *in praxi iudicum, verbo maritus num. 22.* vbi quòd
maritus non poteſt alienare bona dotalia vxori, nec
etiam illa conſentiente. Rebell. *de obligat. inſtit. part.
2. lib. 5. quæſt. 7. ſect. 1. num. 14.*

Ad duo circa materiam huius text. aduertendum
eſſe admonet D. Barboſ. *d. l. 1. part. 5. num. 53. & 54.*
Primum quòd licèt deciſio huius text. ſit fundata in
ratione *l. ſi mulier la 2. inf. hoc eod. tit.* quæ in Re-
gno Portugaliæ inuenitur correcta, non ob id ſequi-
tur in prædicto Regno correctam eſſe hanc auth.
neque enim deficiente cauſa ob id deficit effectus
iam productus in eſſe. *l. fin. ff. vnde liberi.* Secundum
quòd licèt aliqui exiſtimauerint deciſionem huius
auth. videri hodie correctam per diſpoſitionem
auth. *ſi qua mulier, inf. hoc eod. tit.* nihilominus contra-
rium eſt verius, & pro huiuſmodi veritate aſſequen-
da duos caſus in hac materia diſtinguit. Primus eſt,
quando contractus ſit principaliter ſuper alienatio-
ne rei in donationem propter nuptias datæ, & vxor
huic alienationi conſenſum præſtitit, quo caſu pro-
cedit text. *in præſenti*, qui in his terminis non inue-
nitur correctus. Secundus caſus eſt quando maritus
aliquem contractum celebrat, in quo directò non
agitur de alienatione rerum donatarum propter nu-
ptias, ſed potiùs de obligatione perſonali mariti, cui
ipſe ex bonis propriis tenetur ſatisfacere, & pro ſe-
curitate eiuſdem debiti obligat res donatas propter
nuptias, vel etiam aliàs ad vxorem pertinentes de
illius conſenſu, vel etiam ipſa vxor obligat ſe, vel
res ſuas pro contractu inito per maritum, & in his
terminis loquitur d. auth. *ſi qua mulier*, diſponens
hanc obligationem vxoris ipſo iure non valere, ne-
que poſtea aliquo caſu confirmari.

Notat idem D. Barboſ. *d. l. 1. part. 5. num. 49. verſ.
item ſecundò,* hanc auth. procedere in donatione pro-
pter nuptias, quam ratione pacti mulier poterat lu-
crari, vt enim in prædicto lucro mulier ſibi præiudi-
cet, requiritur geminatus conſenſus; & citat *gloſſ. 1.
in præſenti*, & Bart. *hîc num. 2.* Roder. Xuar. *d. tit.
de arrhis num. 43.* Nouell. *de dote part. 7. ſpec. 9. num. 4.
ad fin.* vnde colligit arrhas (quas ſecundùm conſue- 11
tudinem Hiſpaniæ vxores lucrantur) non poſſe alie-
nari etiam de conſenſu vxorum, niſi interueniant
expreſſa in hoc text.

Addit idem D. Barboſ. *loco* proximè *citato* quòd
hæc auth. vltra geminatum conſenſum requirit
etiam quòd maritus habeat bona ſufficientia ad do-
tem ſoluendam tempore, quo præſtantur prædicti
conſenſus, & quo dos eſt reſtituenda, ita ut non ſuf-
ficiat tempore primi, vel ſecundi conſenſus mari-
tum habere bona ſufficientia, ad dotis ſolutionem,
niſi illa etiam habeat tempore, quo dos reſtituitur.
nam aliàs non obſtante geminato conſenſu poterit
mulier res alienatas vendicare, ac ſi non fuiſſent
alienatæ, & in hanc ſententiam citat Panor. Anton.
de Bulgos, Afflict. Pariſ. Palat. Xuar. de Pace *q. ciuili
7. num. 58.* quicquid cum aliis teneat Cald. Pereira
d. quæſt. 18. num. 58.

In gloſſ. *Et multo magis.* ibi, *in dote ergo, etſi mu-* 12
lier conſentiat, &c. Notatur ad hoc quòd iure no-
uiſſimo maritus non poteſt alienare res dotales mo-
biles, etiam de conſenſu vxoris, vt per Petr. Greg.
ſyntagm. iuris lib. 9. cap. 22. num. 14. Cald. Pereira *d.
quæſt. 18. num. 54.* Sed contrarium probat D. Barboſ. 13
in d. l. 1. part. 5. num. 86. vbi ait nullo modo admit-
tendum hanc authent. inducere, maritum hodie non
poſſe alienare res dotales mobiles, cùm id clarè ex-
preſſum non ſit, & correctio iuris antiqui ſemper
euitanda ſit: ſubditque differentiam, quæ in hoc
text. ſit inter res donatas propter nuptias, & res do-
tales, illud reſpicere, quòd res immobiles donatæ
propter nuptias poterunt alienari interuenientibus
ſolemnitatibus hîc expreſſis, dotales autem immo-
biles nullo modo: ergo non probat etiam res mobi-
les dotales non poſſe alienari per maritum, vt ex ad-
uerſo præſupponitur.

SVMMARIVM.

1 *Secunda mulieris interceſſio iterata elapſo poſt primam biennio mulieri beneficium tollit Velleiani, & & num.2. ſecus ſi intra biennium pignus dedit, aut obligationem innouauit num.3.*

L. Si mulier. ij. XXII.

Imp. IVSTINIANVS A. *Iuliano P.P.*

1 SEcunda interceſſio mulieris elapſo poſt primam biennio iterata tollit mulieri Velleiani beneficium. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ordin. Reg. Luſitan. *lib.4. tit.61. §.10. l. Hiſp. 3. verſic. la quarta, tit.12. part.5. vbi gloſſ.4. in fine, 7. & 8.* Duaren. *ſub hoc tit. cap.2. prope fin.* Conan. *comment. lib.6. cap. vlt. num 9.* Anton. Gom. *l.61. Tauri n.1. in fine, & var. tom.2. cap.14. num.17. verſ. ſecundò facis,* Donel. *comment. iuris ciuilis lib.12. cap.32.* Gutier. *in authent. ſacramenta puberum, C. de in integr. reſtitut. min. num.98. & 99.* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſumpt.21. num.2.* vbi quòd quando mulier pro altero interceſſit, & poſt biennium eam obligationem confirmauit, præſumitur non alterius cauſa, ſed ſua propria interceſſiſſe, & ſe obligaſſe, ſubdítque hanc eſſe iuris, & de iure præſumptionem, & neque hoc caſu requiri quòd mulier ſit certiorata de hoc Velleiani beneficio, Morl. *in emporio iuris, part. 1. tit. 3. quæſt.1. num.8. & 13.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.540. num.16. verſic. tertius,* vbi per hunc text. tenet quòd ſi poſtquam mulier ſe obligauit pro alio, aut fideiuſſor alterius extitit, elapſo integro biennio à prima obligatione, pignus dedit, aut eandem obligationem
3 innouauit, non gaudet priuilegio Velleiani; ſecus autem ſi intra biennium pignus dedit, aut obligationem innouauit, & ſubdit ex Gregor. Lop. quòd cùm lex in ea præſumptione fundetur, non haberet locum ea diſpoſitio ſi à principio irritum eſſet pactum quod elapſo biennio pignus traderetur, aut innouaretur obligatio: quoniam tunc traditio pignoris, aut confectio iterum eiuſdem obligationis non tam eſſet innouatio, quàm exequutio primi contractus, eaque de cauſa locum haberet Velleianum. D. Barboſ. *in l.1. ff. ſoluto matr. part.5. num.53. prope fin.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.3. tit. de fideiuſſor. reſol.2. num.2.* Rebell. *de obligat. inſtit. part.2. lib.16. quæſt. vnic. de fideiuſſorib. num.12. verſ. tertio.*

SVMMARIVM.

1 *Interceſſio & obligatio mulieris pro marito eſt inualida, niſi obligatio fiat ob mutuatum pretium in rem ſuam conuerſum, & n.2. niſi maritus & vxor tanquam duo rei debendi ſimul ſint conſtituti, num.3. & 4.*

5 *poteſt Mulier cum iuramento fideiubere pro marito ſéque obligare cum eo, niſi ageretur de magno præiudicio mulieris.*

6 *Obligatio facta à muliere pro viro, ipſo iure nulla eſt.*

7 *Mulier in eodem inſtrumento ſe obligans cum marito non tenetur, niſi quatenus in eius vtilitatem verſum.*

8 *Vxorem ipſo iure non obligari, ſi interceſſit pro obligatione mariti. idem ſi conſentiat marito obligan-ti bona vxoris pro proprio debito, num.9. ſimul cum marito ſe obligans pro eo ad quod maritus principaliter erat obligatus, ipſo iure non valet obligatio vxoris, num.10. ſiue conſentiat obligari res proprias per maritum, ſiue etiam conſentiat maritum res obligatas vxori alteri obligare ipſo iure conſenſus non præiudicat, num.11. etiam quando vxor vnà cum viro ſe obligans faciat ſe principalem debitricem vnà cum ſolitis renuntiationibus, num.12. & etiam mulier ſi principalis, & vir fideiuſſor, quamuis etiam ſecundò caueat, & ex interuallo, num.13.*

14 *Mulieri pinguius remedium competere pro marito intercedenti, quàm pro extraneo.*

15 *Maritus & vxor ſi ſimul promittant dotem pro filia, quemlibet teneri pro ſua virili; ſi verò cum dictione* inſolidum, *eſſe duos reos debendi.*

16 *Mulier ſi ſe obligauit pro marito vt illum liberet à carcere, quid.*

17 *Vxor obligans ſe pro debito mariti, ipſo iure non tenetur, ſiue debitum ſit priuatum, ſiue publicum. in regno Caſtellæ ſi maritus & vxor ſimul intercedant pro debito publico, poteſt in eorum bonis inſolidum fieri exequutio, num. 18. ſecus quando maritus & vxor ſimul aliquid promiſerunt ex cauſa donationis, num. 19. vel maritus ſe & bona ſua pro debito vxoris obligare poterit, num.20. aut mulier ſe obligat cum viro pro ſua, vel communi vtilitate, num.21. vel obligetur fauore dotis, num.22. aut vir & vxor fideiubeant ſimul in fauorem tertij erga alium, num.23.*

24 *Maritum & vxorem non prohiberi obligari in eodem inſtrumento, ſed tantùm vxorem intercedere, & cur, num.25.*

26 τὸ Nullatenus *nullitatem ipſo iure importat.*

27 *Mulier ſi obliget bona ſua pro marito, & iuret non contrauenire, tenebitur obſeruare iuramentum. limita vt num.28. ſublimita vt num.29.*

AVTH. Si qua mulier.

INterceſſio, & obligatio mulieris pro marito inualida eſt, niſi ſe obliget ob mutuatum pretium in rem ſuam conuerſum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſupr. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.3. tit.12. part.5. vbi gloſſ.6. & l.9. tit.3. lib.5. noua Recop.* quæ tamen non ita indiſtinctè limitationem admittit, niſi quoties maritus, & vxor ſimul tanquam duo rei debendi conſtituuntur, Tiraquel. *de iure mariti, gloſſ.8. num.285.* Roland. *conſ.64. lib.1.* Anton. Gom. *l.61. Tauri, num.2. in princ.* vbi quòd quando mulier interceſſit, & ſe obligauit pro marito, tunc ipſo iure indiſtinctè non tenetur, etiamſi ex interuallo poſt biennium ſe obligauerit, niſi pretium, vel debitum contentum in contractu, pro quo fideiuſſit, ſit conuerſum in vtilitatem eius, quia tunc efficaciter tenetur Honded. *conſ.29. & 45. num.36. lib.1.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.65. num.3.* Gutier. *de iuram. confirm. part.1. cap.54. à princ.* vbi *num.6. & 7.* reſoluit poſſe mulierem cum iuramento fideiubere pro marito, vel ſe obligare ſimul cum eo, niſi ageretur de magno præiudicio mulieris, quia tūc propter enormem læſionem præſumeretur metus reuerentialis mariti, & iuramentum eſſet relaxandum, Surd. *conſil.513. & deciſ.164. num.11.* vbi quòd facta à muliere pro viro, eſt ipſo iure nulla, quia cùm mulieres facilè inducantur à viris ad ſe obligandum pro eis, facile etiam ſpoliarentur dotibus, & aliis bonis, Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſumpt.22. num.1.* vbi quòd

7 quòd mulier in eodem inſtrumeoto ſe obligans cùm
marito, non tenetur niſi quatenus in eius vtilitatem
verſum eſt, Garc. Maſtrill. *Siciliæ deciſ.* 140. *num.* 1.
cum ſeqq. D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſoluto matrim. p.* 3. *num.* 59.
8 *in fine*, tenet per hunc text. quòd vxor, quæ intercesſ-
ſit pro obligatione mariti, ipſo iure non obligatur,
ita vt eo caſu non ſit ei neceſſaria exceptio Velleia-
9 ni; idem ſi conſentiat marito obliganti bona vxoris
pro proprio debito, & *part.* 4. *num.* 101. *in princip.*
10 dicit per hunc textum quòd ſi vxor obliget ſe ſimul
cum marito pro eo ad quod maritus principaliter
erat obligatus, ipſo iure non valet obligatio vxoris,
& *part.* 5. *num.* 65. vbi cum aliis ex hoc text. colligit
11 quòd ſiue mulier conſentiat obligari res proprias
per maritum, ſiue etiam conſentiat maritum res
obligatas vxori alteri obligare, ipſo iure conſenſus
non præiudicat, ac ob id non eſt neceſſaria exceptio
Velleiani, quamuis ſi in fauorem alterius, qui non
ſit maritus, is præſtaretur conſenſus, mero iure mu-
lier ſibi præiudicet, & neceſſaria ſit replicatio Vel-
leiani. Idem D. Barboſ. *ad l.* 2. *in princ part.* 1. *n.* 11. *ff.*
ſolut. matrim. & *in l. ſi cùm dotem*, §. *transgrediamur*,
n. 38. *ff. eod. tit.* Ceuall. *commun contra communes, tom.* 4.
quæſt. 901. *num.* 4. Leſſ. *de Iuſtit. lib.* 2. *cap.* 28. *dubit.* 2.
num 12. Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 2. *tit. de fi-*
deiuſſor. reſol. 2. *num.* 2. & latiſſimè *reſolut.* 3. *per tot.* vbi
12 *num.* 2. ampliat procedere etiam quando vxor vnà
cum viro ſe obligans faciat ſe principalem debitri-
cem vnà cum ſolitis renuntiationibus, & *n.* 5. pro-
13 cedere ait, etiamſi mulier ſit principalis, & vir fide-
iuſſor, & quamuis ſecundò caueat, & ex interuallo.
Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2. *diſp.* 540. *n.* 3. *verſ. dubitant*,
in fine, Bernard. Græuæ *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 2.
concl. 89. & *concl.* 90. *num* 10. Rebell. *de obligat. inſtit.*
14 *part.* 2. *lib.* 6. *quæſt.* 9. *à num.* 7. & 12. latè & eleganter
Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de inſtit.* & *iur.*
part. 2. *cap.* 7. *num.* 22. vbi aduertit pinguius reme-
dium mulieri competere pro marito intercedenti,
quàm pro extraneo; cùm enim pro extraneo inter-
cedit, exceptione vti neceſſe eſt, ſed cùm pro marito
intercedit, ipſo iure obligatio non tenet, niſi mani-
feſtè probetur in mulieris vtilitatem rem verſam
fuiſſe, & rationem præſtat.

Verùm per hanc auth. ſit correcta auth. *ſiue à me*,
ſupr. hoc eod. tit. vide *ibi* poſita.

Conſentiat proprio viro, &c.] Aut eius patri, vel fi-
lio, ſeu ſocero, qui maritum habet in poteſtate, de
quo vide Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum* &
vxor. §. 42. *n.* 4. Greg. Lop. *l.* 3. *verbo renunciando, tit.* 12.
part. 5. Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 55. *num.* 5.
D. Barboſ. *in l. variarum, num.* 61. *ff. ſoluto matrim.* vbi
de ſocero, & *in l.* 1. *ff. eod. tit. p.* 5. *n.* 57. *in fine*, vbi ait
concluſionem huius text. non ſolùm procedere
quando vxor obligat ſe pro marito, ſed etiam quan-
do obligat ſe pro filio, vel aliis, quos maritus habet
in poteſtate. Alex. Trentacinq. *d. tit. de fideiuſſ. reſol.* 3.
n. 7. vbi ait hunc text. procedere non ſolùm quando
mulier ſe obligat pro marito, ſed etiam quando ſe
obligat pro patre, fratre, vel filio mariti. Menoch.
conſ. 22. *num.* 3. vbi de ſocero, Theſaur. *deciſ.* 223. *n.* 5.

Nullatenus valere, &c.] Non procedit quando mu-
lier obligauit ſe ſimul cum marito ex cauſa dotis.
nam textus iſte illud tantùm inducit, vt in quibus
caſibus iure antiquo mulier obligata habebat exce-
ptionem Velleiani, hodie ipſo iure tuta ſit ſi ſimul
cum marito ſe obliget; ſed quando mulier erat obli-
gata ex cauſa dotis, iure antiquo non habebat ex-
ceptionem Velleiani, *l. fin. infr. hoc eod. tit.* ergo diſpo-
ſitio huius authent. ad hunc caſum minimè perti-
net: ita Bald. Nouell. *de dote, part.* 6. *priuil.* 3. *ad finem*,
& *priuil.* 12. *num.* 2. Palat. *in repet. rubr de donat. inter*
virum & *vxorem.* §. 66. *num.* 11. Gregor. Lopez *l.* 3.
tit. C. tit. 32. *part.* 5. Azeued. per textum *ibi in l.* 8.
num. 10. *tit.* 9. *lib.* 5. *noua Recopilat.* Gaſp. Baëç. *de non*
meliorandis filiabus, cap. 11. *à num.* 37. & *à num.* 44.
D. Barboſ. *in d. l.* 1. *ff. ſoluto matrim. part.* 5. *num* 101.
vbi *num.* 103. reſoluit, quòd ſi maritus & vxor ſimul 15
promittant dotem pro filia, quilibet pro ſuo virili
tenetur; ſi verò addita dict. *in ſolidum*, eſſe duos
reos debendi.

Non procedit etiam quando mulier obligauit ſe 16
pro marito, vt ille liberetur à carcere. nam licèt non
defuerit, qui propter generalitatem huius text. exi-
ſtimauerit non valere huiuſmodi obligationem, ni-
hilominus tamen hanc limitationem optimo iure
tenent Gam. *Luſit. deciſ.* 318. *num.* 1. Vincent. de Fran-
chis *deciſ.* 237. *num* 4. *tom.* 2. & *deciſ.* 578. *à n.* 10. quos
refert & ſequitur D. Barboſ. *in l.* 1. *ff ſoluto matrim. in*
princ. p. 2. *n.* 11. Ant. Fab. *in ſuo Cod. ſub hoc tit diffin.* 16.
Surd. *conſ.* 367. *n* 10. & 17. Stephan. Gratian. *diſcept.*
forenſ cap. 108. *n.* 24. Alex. Trentacinq. *d. reſol.* 3. *n.* 8.

Siue priuatum, ſiue publicum ſit debitum, &c.] No- 17
tatur ad hoc quòd vxor obligans ſe pro debito ma-
riti, ipſo iure non tenetur, ſiue debitum ſit priua-
tum, ſiue publicum, vt per Caſtr. *hîc n.* 2. D. Barboſ. *in*
d l. 1. *ff. ſoluto matrim. part.* 3. *num.* 61. vbi dicit per ex-
preſſam legem Regiam Luſit. obſeruari in eo Regno
deciſionem huius text. At verò in Regno Caſtellæ 18
ſi maritus & vxor ſimul intercedant pro debito pu-
blico, poteſt in eorum bonis in ſolidum fieri exe-
quutio, vt eſt expreſſum *l.* 1. *Tauri*, quæ hodie eſt *l.* 9.
tit. 3. *lib.* 5. *noua Recopilat.* vbi Matienſ. *gloſſ.* 3. & An-
ton. Gom. *d. l.* 61. *Tauri, num fin.* D. Barboſ. *d. l.* 1. *p.* 5.
num. 61. *in fine.*

Multipliciter limitat deciſionem huius authent. 19
D. Barboſ. *in d. l.* 1. *ff ſoluto matrimonio, part.* 5. *num.* 58.
in fine, & 59. vbi primò ait non procedere quando
maritus & vxor ſimul ex cauſa donationis aliquid
promiſerunt. nam cùm in his terminis ceſſet ratio
huius text. inducitur regul. *l. reos*, §. *cùm in tabulis, ff.*
de duobus reis. Secundò limitat, quòd è contra mari- 20
tus ſe & bona ſua pro debito vxoris obligare pote-
rit, quia hoc iure non inuenitur prohibitum, quini-
mo & ipſa vxor poteſt ſe obligare marito dum inde
non reſultet donatio, quia tantùm prohibetur obli-
gare ſe pro marito, non autem obligare ſe marito:
tertiò limitat ſi mulieri obliganti ſe pro marito de-
tur in cambium aliquid æquiualens. nam tunc va-
lebit obligatio. Tribus aliis modis limitat Alexand.
Trentacinq. *d. tit. de fideiuſſor. reſolut.* 3. *à num.* 15. Et 21
primò quando mulier obligat ſe cum viro pro ſua,
vel communi vtilitate; ſecundò ſi obligetur fauore 22
dotis; tertiò quando vir & vxor fideiubent ſimul in 23
fauorem tertij erga alium.

Siue ſemel, ſiue multoties, &c.] Aduertit D. Barboſ. 24
in d. l. 1. *ff. ſoluto matrimonio, part.* 5. *num.* 55. *poſt prin-*
cip. in hac Authent. non prohiberi maritum & vxo-
rem obligari in eodem inſtrumento, ſed tantùm vxo-
rem intercedere, vel ſe obligare pro contractu mari-
ti, intelligens verba illa, *ſi qua mulier conſentiat inſtru-*
mento mariti, id eſt, obligationi mutui, quam mari-
tus contraxit nomine proprio. Addit præterea idem
Barboſ. poſſe etiam prædicta verba accipi in eo ſen-
ſu vt maritus & vxor non poſſint ſe obligare in eo-
dem inſtrumento; quia quamuis fateantur ſe æquè 25
principaliter mutuum accepiſſe, & ea ratione prin-
cipaliter ſe obligauerint, tamen vxor non obligabi-
tur niſi probetur re vera verſum fuiſſe in eius vtili-
tatem, quia præſumit ius colorē fuiſſe quæſitum, &
cùm maritus ſolus mutuum acceperit, vxorem pro

eo interceſſiſſe, & falsò, ſiue ſimulatè confeſſam fuiſſe ſibi quoque mutuum fuiſſe factum, & teſtatur ita intellexiſſe hunc text. Barr. *hic, num.* 2. Nouell. *de dote, part.* 7. *ſpec* t. *n.* 15. *ad fin lib.* 1. Afflict. *deciſ.* 209. *num.* 3. Tiraquell. *de retractu lign.* §. 31. *gloſſ.* 1. *num.* 5. Anton. Gom *l.* 50. *Tauri, num.* 57. Theſaur. *deciſ.* 223. *num.* 4. Octauian. *deciſ.* 48. *à num.* 5.

26 In gloſſ. *Nullatenus* 1. ibi, *ipſo iure.* Notatur ad
hoc quòd dict. *nullatenus*, importat nullitatem ipſo iure, vt per Pute. *deciſ.* 254. *num.* 3. *lib.* 2. *in correctis*, Flamin. *de reſignat. benefic. lib.* 8. *quaſt.* 8. *num.* 53. *&* *lib.* 9. *quaſt.* 12. *num.* 2. Mandoſ. *in regul.* 7. *Cancellar. quaſt.* 4. *num.* 2. *& regul.* 15. *quaſt.* 5. *num.* 8. Boui. *in tractat. de ſtat. vrbis, gloſſ.* 17. *num.* 1. *fol.* 54. Ceuall. *commun. contra commun. quaſt.* 527. *n.* 10. *& quaſt.* 900. *num.* 5. Cened. *poſt quaſt. practic. ſingul.* 69. *num.* 1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ cap.* 159. *num.* 18. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell. gloſſ. vlt. num* 65. Sanchez *de matrim lib.* 6. *diſp.* 32. *num.* 7. quos refero ego ipſe *de dictionib vſufreq. dict.* 226. *num.* 4. vbi *num.* 5. plures refero aſſerentes hanc dictionem habere vim decreti irritantis.

In eadem gloſſ. ibi, *etiamſi iurauit.* Notatur ad hoc quòd diſpoſitioni huius text. neque cum iuramento renuntiari poteſt, vt per Bart. Salic. & Bald. *in praſenti*, Bulognin. *conſ.* 45. *à num.* 7. Verùm contrarium de iure canonico eſt tenendum, propter diſpoſitionem *cap. cùm contingat, de iureiur.* vt docent Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxor.* §. 17. *ad finem*, Theſaur. *deciſ.* 223. *à num.* 8. Azeued. *l.* 9. *num.* 9 *tit.* 3. *lib.* 5. *noua Recopilat.* Alexand. Trentacinq *d. tit. de fideiuſſ. reſolut.* 3. *num.* 9. D. Barboſ. *in d. l.* 1. *ff. ſoluto matrim.*
27 *part.* 5. *num.* 58. vbi aduertit quòd ſi mulier obliget
bona ſua pro marito, & iuret non contrauenire, tenebitur obſeruare iuramentum, iuxta *d. cap. cùm contingat*, dum tamen certificata ſit de beneficio iuris ſibi competente, & quamuis contra iuramentum non audiatur, tamen adhuc durabit præſumptio huius auth. quòd totum ad maritum peruenerit, quæ quidem præſumptio ceſſaret, ſi mulier iuraſſet pecuniam fuiſſe conuerſam in ſui vtilitatem.

28 Limita tamen, ſi mulier ob huiuſmodi renuntia-
tionem cum iuramento indotata remaneret in totū, vel in maxima parte, quia ſeruare huiuſmodi iuramentum eſt contra præiudicium publicum, & contra publicam vtilitatem. ita Palat. *d.* §. 17. *n.* 33. *verſ. poteris limitare*, Afflict. *deciſ.* 311 *n.* 4. Anton. Theſaur. *Pedem. deciſ.* 223. Alex. Trentacinq. *d. reſolut.* 3. *n.* 11.
29 vbi ſublimat, ſi mulieri remaneret dimidia pars do-
tis, vel plus, & *num.* 13. reſoluit quòd quando mulier enormiter fuit læſa, tunc à renuntiatione iurata huius autheot. omnino concedenda eſt abſolutio à iuramento, immo & abſque illa agere poſſet, ſecus ſi enormiter, vel enormiſſimè non ſit læſa.

SVMMARIVM.

1 *Mulier pecuniâ acceptâ intercedens, conuicta legitimis probationibus quòd pecuniam acceperit, Velleiano non gaudet, & num.* 2. *non gaudet Velleiano ſi certum pretium recipiat pro fideiuſſione præſtanda alteri, num.* 3. *& talis receptio per teſtes probanda eſt, vel per confeſſionem factam in inſtrumento, num.* 4.

5 *Mulier ſi intercedendo pro altero rem aliquam accepit, non iuuatur Velleiano. ſumma quanta eſſe debeat, qua accepta mulier ex ſua interceſſione obligatur, iudicis arbitrio relinquitur, num.* 6.

7 *Mulier quando pretium, aut rem æſtimabilem accepit, vt obligationem alterius in ſe ſuſciperet, vel fideiuſſor pro illo exiſteret, non gaudet priuilegio.*

8 *Præſumptio iuris, & de iure quæ.*

9 *Mulier pretium accipiens pro fideiuſſione, amiſſa Velleiani exceptione conuenitur, & creditor facta excuſſione priſtinum debitorem viciſſim conuenit.*

10 *Mulier intercedens pro alio non gaudet Velleiano, quando animo nouandi ſe obligauit.*

11 *Mulieres fideiubentes hodie indemnes ſeruari, niſi ſuper interceſſione factum ſit inſtrumentum publicum, teſtibus tribus præſentibus ſubſcriptum, & num.* 12. *hodie ſatis eſt ſi Tabellio in eo inſtrumento fidem faciat eos eſſe adhibitos, num.* 13.

L. Antiquæ. XXIII.

Idem A. Iuliano P. P.

Mulier pecunia accepta intercedens, conuicta 1
legitimis probationibus quòd pecuniam acceperit, Velleiano non iuuatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
mit Ordin. Reg. Luſitan. *lib* 4. *tit.* 61. §. 6. vbi ſtatuitur quòd mulier non gaudet Velleiano, ſi certum 3
pretium recipiat pro fideiuſſione alteri præſtanda, *l. Hiſpan.* 3. *tit.* 11. *part.* 5. ibi, *la quinta razon es ſi la muger recibieſſe precio por la fiadura que ſizieſſe*, vbi
Gregor. Lopez *gloſſ.* 6. tenet quòd debet probari ta- 4
lis receptio pretij per teſtes, vel per confeſſionem factam in inſtrumento, & quòd recipiatur tantum pretium, & tale quod homo diſcretus pro illo præmio ſe obligaſſet. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 21.
n. 4. vbi quòd ſi mulier intercedendo pro altero rem 5
aliquam accepit, non iuuatur hoc Senatuſconſulto, cùm præſumatur in ſua cauſa interceſſiſſe, additque hanc eſſe præſumptionem iuris, & de iure, *& de arbitrar. caſu* 234. *per tot.* vbi *num.* 4. tenet iudicis arbi- 6
trio relinqui quanta eſſe debeat ſumma, qua accepta mulier ex ſua interceſſione obligatur. Gam. *Luſit. deciſ.* 121. Azeued. *l.* 9. *à num.* 17. *tit.* 3. *lib.* 5. *noua Recopilat.* vbi Matienſ. *gloſſ.* 2. *num.* 4. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 2. *collect.* 295. *verſic nunc limita primò*, Molin. *de Inſtit. tractat.* 2. *diſput.* 540. *num.* 17. vbi ait quòd
quando mulier pretium, aut rem æſtimabilem acce- 7
pit vt obligationem alterius in ſe ſuſciperet, vel vt fideiuſſor pro illo exiſteret, ſiue verbo, ſiue ſcripto obligationem ſuſcipiat, aut fideiuſſor exiſtat, & ſiue à principio id accipiat, ſiue poſtea, non gaudet priuilegio Velleiani; debet tamen conſtare vel inſtrumento publico tribus adhibitis in eo teſtibus, vel legitima alia probatione pretium accepiſſe, alioquin gaudet priuilegio, additque conſtare debere quòd accipitur eſſe tantum, vt non reputetur pro nihilo, & vt non cenſeatur factum ad decipiendam mulierem, vt ita maneat omnino obligata, quæ iudicis arbitrio relinquenda ſunt cum talia ſint cenſenda, nécne. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 25. *n.* 220. *verſ. ſecundum*, Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 1. *lib.* 16. *quaſt. vnic. de fideiuſſ. num.* 12. *verſ quarto*, Bened. Ægid *in repet. l. ex hoc iure, ff. de inſtit. & iure, part.* 2. *cap.* 7. *num.* 15. *&* 16. *cum ſeqq.* vbi diſputat, an ſufficiat quodlibet pretium, ſiue rem parui valoris date mulieri in cauſam magnam fideiubenti?

Omnimodo eſſe credendum, &c.] Notatur ad hoc 8
quòd præſumptio iuris, & de iure illa eſt, quæ à lege introducta ſuper eadem lex firmum ſancit, vt

per

per Maſcard. *de probat. concluſ.* 1222. aliàs 1228. *à princip.* Et notatur etiam ad hoc quòd contra præſumptionem iuris, & de iure non admittitur in contrarium probatio, ſecundùm eundem Maſcard. *concluſ.* 1325. aliàs 1331. *num.* 4. vbi ſubdit id locum non habere vbi parte non reſiſtente probationes factæ fuerint in contrarium. Alciat. *de præſumpt. part.* 2. *num.* 3. *cum ſeq.* Couarr. *de ſponſalib. part.* 1. *cap.* 4. §. 1. *num.* 3. *cum ſeqq.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *quæſt.* 3. *per tot.*

§. Sed ſi minus.

9 Mulier pro fideiuſſione pretium accipiens Velleiani exceptione amiſſa conuenitur, & excuſſione facta creditor priſtinum debitorem viciſſim conuenit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.*

10 Vide Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 3. *tit. de fideiuſſorib reſolut.* 1. *num.* 5. vbi quòd mulier pro alio intercedens non gaudet Velleiano, quando animo nouandi ſe obligauit.

§. Ne autem.

11 Hodie mulieres fideiubentes indemnes ſeruantur, niſi ſuper interceſſione inſtrumentum publicum in præſentia trium teſtium ſubſcriptorum ſit factum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

12 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Leſſ. *de Iuſtit. lib.* 2. *cap.* 28. *dub.* 2. *num.* 13. Molin. *eodem tractat. diſput.* 540. *num.* 3. vbi cum Gutier. *de iurament. confirm part.* 1. *cap.* 20. *num.* 6. admonet hodie de communi conſuetudine neceſſarium non
13 eſſe vt tres teſtes ſubſcribant in publico inſtrumento, ſed ſatis eſſe ſi Tabellio in eo inſtrumento fidem faciat adhibitos eos eſſe. Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 3. *tit. de fideiuſſor. reſol.* 2. *num.* 4. *verſ. ſecunda*, vbi ait quòd iſte §. non habet locum quando mulier intercedit pro dote.

SVMMARIVM.

1 *Libertatis fauore ceſſat Velleiani exceptio, & n.* 2. *idem quando quis ſe obligauit pro cauſa concernente pietatem, num.* 3.

L. Veterum ambiguitatem. XXIV.

Idem A. Iuliano P. P.

1 Libertatis fauore ceſſat Velleiani exceptio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.* 3. *tit.* 12. *part.* 5. ibi, *La primera es quando fiaſſe alguno por razon de libertad*, Vincent. de Franchis *tom.* 2. *deciſ.* 578. *num.* 6. Bruckman *de different. vtriuſque ſexus, part.* 2. *art.* 15. *num.* 31. *fol.* 265. Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.* 3. *tit. de fideiuſſor. reſol.* 2. *num.* 7. Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2. *diſput.* 540. *num.* 14. *verſic. in ſequentibus*, Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 16. *quæſt. vnic. de fideiuſſoribus, num.* 12. *verſic. primo*, Ordin. Reg. Luſitan. *lib.* 4. *tit.* 61. §. 1.

3 Idem quando quis ſe obligauit pro cauſa concernente pietatem, de quo Tiraquell. *in tractat. de pia cauſa, priuileg.* 113. Gregor. Lopez *d. l.* 3. *gloſſ.* 1. Vin-
Barboſ. Collect. in Cod. Tom. I I.

ceot. de Franchis *deciſ.* 237. *num.* 1. & *deciſ.* 578. *n.* 8. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 108. *num.* 13.

SVMMARIVM.

1 *Mulier ætate maior intercedens pro dote, etiam nudo pacto efficaciter obligatur, & Velleiano non gaudet, & num.* 2. *non ſolùm quando promiſit principaliter, ſed etiam quando acceſſoriè ad aliam obligationem, num.* 3. *etiam ſi interceſſerit pro perſona extranea ad dotis reſtitutionem, num.* 4. *& in obligatione ex cauſa antefati, num.* 5.

6 *Mulier promittendo dotem non obligatur efficaciter ſi minor ſit* 25. *annis.*

7 *Dos ſimplici pollicitatione promiſſa efficaciter peti poteſt. vide tamen vt ibi.*

8 *Fideiuſſio pacto nudo celebrata, fauore dotis valida eſt.*

9 *Vxor ob dotem non ſolutam à viro repellitur.*

10 *Mulier non gaudet Velleiano cùm pro aliquo fideiuſſor extitit, cuius poſtea heres facta: vel, cùm hereditatem alicuius emiſſet, fideiuſſor extitit pro defuncti debitis.*

L. Generaliter. XXV. & vlt.

Idem A. ad pop. vrbis Conſtantinop. & vniuerſ. prouinciales.

Mulier ætate maior pro dote intercedens, pro dote etiam nudo pacto efficaciter obligatur, & Velleiano non gaudet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ordin. Reg. Luſit. *lib* 4. *tit.* 61. §. 2. *l. Hiſpan.* 3. *tit.* 12. *part.* 5. *verſ. la ſecunda es ſi fiaſſe a otro por razon de dote*, vbi Gregor. Lopez *gloſſ.* 2. intelligit non 2
ſolùm quando mulier promiſit principaliter, ſed 3
etiam quando acceſſoriè ad aliam obligationem, Tiraquell. *de retractu lign.* §. 1. *gloſſ.* 14. *num.* 100. Conan. *comment. iuris ciuilis lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 8. Nouell. *de dote, part.* 6. *priuil.* 11. *num.* 2. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri, num.* 26. Cephal. *conſ.* 408. *num.* 10. *vol.* 3. Neguzant. *de pignorib.* 1. *part.* 8. *partis, num.* 32. *verſ. nec obſtat in quantum*, Vincent. de Franchis *deciſ.* 132. *per tot.* vbi
n. 12. ampliat deciſionem huius l. procedere etiamſi 4
mulier interceſſerit pro persona extranea ad dotem
reſtituendam, & *num.* 15. ampliat etiam in obliga- 5
tione mulieris ex cauſa antefati; tutius tamen eſſe conſulit ad euitandas lites impetrare diſpenſationem ſuper illa obligatione à Proregibus, Surd. *deciſ.* 164. *n.* 4. D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſolut. matrim. part.* 1. *n.* 15. *& n.* 16. *in fine, &* 17. *& p.* 3. *n.* 53. vbi verius eſſe affirmat hanc l. loqui in muliere intercedente pro dote, & non generaliter, Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 3. *tit de fideiuſſor. reſol.* 1. *n.* 4. vbi diſputat an deciſio huius text. procedat quando mulier in eodem inſtrumento pro filia communi in inſtrumento pro dote vnà cum marito ſuo obligauerit ſe, Anton. Fab. *in ſuo Cod ſub hoc tit. diffinit.* 14. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 2. *collect.* 295. *limit.* 4. Aluar. Valaſc. *conſ.* 127. *num.* 2. *cum ſeqq.* Bruckman *de differ. vtriuſque ſexus, part.* 2. *art.* 15. *num.* 29. *&* 30. *fol.* 265. Molin. *de Iuſtit tract.* 2. *diſp.* 540. *n.* 15. *verſ. ſecundus*, Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2 *lib.* 16. *quæſt. vnic. de fideiuſſor. n.* 12. *verſ. ſecundo*, Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iur. p.* 2. *cap.* 7. *num.* 5. *in princ.*

6 *Maior vigintiquinque annis*, &c.] Notatur ad hoc quòd mulier promittendo dotem non obligatur efficaciter ſi minor ſit vigintiquinque annis, vt per D. Barboſ. *in d l. 1 part. 1. num. 24.* vbi *num* 25. tenet inhabilitatem ad ſe obligandum, propter quam propriorum bonorum adminiſtratio denegatur, non tollit propter fauorem dotis, vt ſunt minores, mente capti, & prodi- ſubditque quòd ſi quis propter aliquam aliam cauſam inhabilitatur ad ſe obligandum, & nihilominus bonorum ſuorum adminiſtratio ei conceditur, non obſtante inhabilitate, ille fauore dotis efficaciter obligabitur, vt de fœmina dotem promittente oſtendit textus *in præſenti*.

7 *Pollicitus ſit, vel ſpoponderit*, &c.] Ergo dos ſimplici pollicitatione promiſſa efficaciter peti poteſt, de quo tamen vide D. Barboſ. *in dicta l. 1. ff. ſoluto matrimonio, part. 3. num. 12. cum ſeq.* Guid. Pancirol. *in theſauro variarum lectionum, lib. 2. cap.* 201. vbi ait ſe credere hanc legem velle ex pollicitatione dotis quemlibet obligari, etſi aliàs ex pollicitatione nemo obligetur, exceptis caſibus relatis *in l. 1. in fine, de pollicitat.* videlicet vbi promittitur ob honorem Reipubl. vel quando promiſſum incipit impleri, niſi pollicitus Reipubl. decedat, vel pauper efficiatur.

8 Notatur ad hoc quòd fauore dotis valet fideiuſſio celebrata per pactum nudum, vt per Alciat. *lib. 1. parerg. cap.* 1. Tiraquell. *de priuilegijs piæ cauſæ, priuileg.* 110. Corraſ. *in l. qui liberos, num.* 184. *ff. de ritu nupt.* Nouell. *de dote, part. 6. priuil. 2. num* 11. D. Barboſ. *in d. l. 1. part. 3. num. 54. ff. ſolut. matrim.*

9 *A viro forſitan repelli*, &c.] Notatur ad hoc quòd maritus ob dotem non ſolutam vxorem expellere poteſt, de quo vide Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr. 4. §. 23. num.* 14. Socin. *regul.* 315. Boër. *deciſ. 22. à princip.* Palat *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxorem, poſt not. 1. verſic. tertiò ſequitur in textu, num. 2. pag.* 139. Anton Gom. *l. 50. Tauri num.* 31. Couarr. *de ſponſalib. part. 2. cap. 7. num.* 1. Gaſp. Baëç. *de non meliorand. cap. 32. num.* 20. vbi *num.* 21. limitat, niſi dos ſit modica, Bonacoſ. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 6. de dotis promiſſione*, Viui. *cod. lib. 5. tit. 12. ſoluto matrimonio, num. 89. pag.* 747. Felician. *de cenſib. lib. 2. cap. 5. num.* 20. Surd. *de aliment. tit. 7. quæſt. 17. num. 2. &* 11. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 9 cap. 19 num.* 3. Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, num. 51. ff de liber. agnoſc.* Gutier. *allegat. 11. num.* 16. D. Barboſ *in l. 1. ff ſoluto matrimonio, part. 3. num. 55. cum ſeq & part. 4. num.* 18. Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imperialis, lib 2. concluſ.* 87. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom 1. cap. 65. num. 23. cum ſeqq.* Caſtill. *controuerſ lib. 3. cap. 23. num. 11. 13. & 14.* Sanchez *de matrim. lib. 9. diſput. 5. num.* 11. fallit ſi ſoluat quantum facere poteſt, ſecundùm Surd. *de aliment. tit. 7. quæſt. 17. num. 28. & 29.* D. Barboſ. *in l. maritum, num. 58. ff. ſoluto matrim.*

10 In gloſſ. *Ceſſante*. Plures caſus, in quibus mulier Velleiano non gaudet, refert hæc gloſſ. & addo cùm pro aliquo fideiuſſor extitit, & hæres illius poſtea fuit: vel cùm hæreditatem alicuius emiſſet, fideiuſſor extitit pro debitis defuncti, *l. ſed ſi eum, & l. aliquando, in fine princip. & l. ſi mulieri, ff. ad Velleian.* Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 61. §. 4. & 5. l. Hiſp. 3. tit* 12. *p. 5. verſ. la octaua razon*, Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp.* 540. *num. 19. verſ. ſextus*, Rebell. *d part. 2. lib. 16. quæſt. vnic. de fideiuſſorib. num. 12. verſ. vltimo.*

De non numerata pecunia.

Tit. XXX.

HÆc exceptio datur ei, qui ſperans ſe accepturum, cauit ſe accepiſſe, quod non accepit: nec tantùm datur intra biennium, ſed etiam perpetuò, dummodo conteſtatio intra biennium facta ſit. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli, vide Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4 tit. 5 l. Hiſp. 9. tit. 1. part.* 5. Afflict *deciſ.* 110. Conan *comment. iuris ciuilis lib. 2. cap. 6. n. 10. cum ſeqq.* Duen. *regul.* 260. Anton Gom *variar. tom. 2. cap. 6. ex num.* 2. Couar. *var. lib 1. cap.* 7. Kirchou. Viui. Soar. & alios *tom 1. commun. opin. lib. 4. tit. 20. pag.* 594. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 3. lib. 24. cap.* 13. Hippol. Riminald. *conſ. 40. lib. 1. & conſ. 191. lib. 2. & conſ. 272. lib.* 3. Ioan. Garcian. *regul* 168. Cacheran. *deciſ.* 134. Stephan. Garcian. *Marchia dec.* 164. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 38. 39. &* 365. Rebuff. *ad leges Galliæ, tractat. de chirog & cedular. recogn. in præfat. art. 2. à num.* 10. Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 7. num. 25. cum ſeqq.* Parlador. *quotid. quæſt. lib. 2. cap. fin. §.* 5. Gutier *de iuram. confirm. part. 1. cap.* 37. Pachinæ. *controuerſ. lib. 8. cap. 81. cum ſeqq.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part 1. collect.* 250. Arimin. Tepat. *variar. ſentent. tom. 1. tit.* 158. Emman. à Coſta *in repet. l. ſi ex cautione, infr. hoc cod. tit.* Marta *de iuriſdict. part. 4. caſu* 161. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom. 2. lib.* 18. Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp.* 302. Chriſtoph. de Paz *in ſchol. ad leges ſtyli l.* 184. Ioan. Martins à Coſta *in addit. ad tract. libellorum, annot. 10. per tot.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. tit. de ſolution. reſolut.* 20.

In gloſſ. rubr. ibi, *hic ciuiliter tantùm*, &c. Vide Anton. Gom. *variar. tom 2. cap. 6. num. 2. in princ. & cap. 13. num. 16. & l. 3. Tauri num. 7. &* 129. Menchaq. *de ſucceſſ. creat. §. 12. num.* 49. Ioan. Garcian. *d. reg. 168. num.* 3. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom. 2. lib. 18. tit. 1. num. 14. &* 15. Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de ſolut. reſol. 20. à num.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Numeratio non præſumitur niſi probetur per creditorem.*

2 *Debitor non tenetur ſi intra biennium opponat exceptionem non numeratæ pecuniæ, niſi creditor probet numerationem, etiamſi confitens mutuum recepiſſe, dediſſet pignus, & num. 3. etiamſi talis confeſſio facta fuiſſet cum iuramento, num. 4.*

L. Si pecuniam. I.

Impp. Severvs & Antoninvs AA. *Hilario.*

NVmeratio non præſumitur niſi probetur per 1
creditorem. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Butrig. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 23. verſo*, Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Probat hic text. debitorem non teneri ſi intra 2
biennium opponat exceptionem non numeratæ pecuniæ, niſi creditor probet numerationem, etiamſi confi

confitens mutuum recepiſſe, dediſſet pignus, vt per Emman. à Coſta *in repet. l. ex cautione, in princ. verſic. licèt hypotheca data conuenire cœperis, num* 4. Duen. *regul.* 260. *num.* 3. Rebuff. *ad leges Galliæ, tractat. de chirograph. & cedul. recogn. in præfat. art.* 2. *num.* 22. Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.* 3. *tit. de ſolutionib. reſolut.* 20. *num* 9. Maſcard. *de probat. con-*
3 *cluſ.* 361. *num.* 25. vbi citato hoc text. ait quòd ſi confeſſus recepiſſe pecunias mutuas dediſſet pignus, non probat quominus poſſit opponere hanc exce-
4 ptionem, & *num.* 26. ampliat, etiamſi talis confeſſio facta fuiſſet cum iuramento, Mozz. *de contract. tract. de mutuo, tit. quomodo deficiat, num.* 29.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio non numeratæ pecuniæ quoad totum, & partem debiti, opponi poteſt.*

2 *Debitor probat ſibi non numeratam pecuniam, opponendo exceptionem pecuniæ non numeratæ, donec probetur contrarium.*

L. Minorem. II.

Imp. ANTONINVS A. *Maturio.*

1 EXceptio non numeratæ pecuniæ quoad totum, & partem debiti, opponi poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Notatur hic text. ad hoc quòd debitor probat ſibi non numeratam pecuniam eo ipſo quòd opponit exceptionem non numeratæ pecuniæ, donec contrarium probetur, vt per Rodetic. Xuar. *ad lect. l. poſt rem iudicatam, in declarat. leg. Regni, in* §. *ſed pro euidentia, num.* 13. *pag.* 649.

SVMMARIVM.

1 *Reus conuentus ex confeſſione mutui confeſſati opponens actori exceptionem non numeratæ pecuniæ abſoluetur, vbi actor numerationem non probat.*

2 *compelli Petitorem probare pecuniam ſibi eſſe numeratam, intellige vt num.* 3.

4 *Pecunia quando conſtet fuiſſe numerata, & n.* 5. 6. 7.

8 *Debitor ſi confeſſus eſt recepiſſe pecuniam, eámque ſoluere promiſit inſtrumento garentigio, an nihilominus poſſit opponere exceptionem pecuniæ non numeratæ.*

9 *Mutuatarius, confeſſus ſe mutuum recepiſſe, ſi renuntiauit exceptioni non numeratæ pecuniæ, poteſt nihilominus excipere pecuniam non fuiſſe numeratam, vt reyciat onus probandi in mutuantem, pecuniam fuiſſe numeratam. vel ſi probet numeratam non fuiſſe, vt liberetur à ſolutione, num* 10.

11 *Renuntiatio exceptionis pecuniæ non numeratæ vt ſit valida, an ſatis ſit fieri in eodem inſtrumento, in quo facta fuit confeſſio, & n.* 12. *an iſtiuſmodi renuntiatio iuramento firmata in eodem inſtrumento facta ſit valida, num.* 13.

L. Si ex cautione. III.

Idem A. Demetrio.

1 REus conuentus ex cautione mutui confeſſati opponens actori exceptionem non numeratæ pecuniæ abſoluendus, vbi actor numerationem non probat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

Super hanc leg. doctiſſimam edidit repetitionem Luſitanus noſter Emmanuel à Coſta, vir mehercle acri & ſubtili iudicio, variàque eruditione præditus, quem iure optimo laudant Couarr. *lib.* 1. *var. cap.* 3. *num.* 12. Molin. *de primogen. lib.* 3. *cap* 3 *num.* 43. Gam. *Luſit. deciſ.* 133. *num.* 16.

Compellitur petitor probare pecuniam ſibi eſſe nume- 2
ratam.] Intellige quando ex tenore inſtrumenti, ſeu 3
ſcripturæ non conſtat pecuniam fuiſſe numeratam; ſi verò conſtiterit, tunc opponenti onus probandi non numerationem competit; dicetur autem conſtare ex inſtrumenti, ſeu ſcripturæ tenore pecuniam fuiſſe numeratam quando Notarius certificat mutuatarium habuiſſe & recepiſſe decem in ſua præſentia, & teſtium in ſcriptura ſcriptorum, vt per *l. Hiſp.* 8. *tit.* 15. *lib.* 5. *nouæ Recopil.* Emman. à Coſta *in præſenti, verſ. decimò fallit, num.* 1. Rebuff. *tom.* 1. *ad leges Galliæ, tract. de chirog. & cedul. recogn. in præfat. art.* 2. *num.* 54. Maſcard. *de probat. concl.* 17. *n.* 10. & *concl.* 1112. aliàs 1117. *à princip.* Auendan. *de cenſib. cap.* 44. *num.* 1. Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 3. *tit. de ſolut. reſolut.* 20. *num.* 17. *verſ. primus,* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis comment. lib.* 18. *tit.* 6. *num.* 1. & 3. Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.* 22. *num.* 17. Fontanell. *de pactis nuptialib. tom.* 2. *clauſ.* 14. *gloſſ. vnic. p.* 1. *num.* 14. & 15. Rota apud Ludou. Cenc. *poſt ſuum tract. de cenſib. deciſ.* 95. *num.* 11. & *deciſ.* 98. *n.* 5. & *deciſ.* 102. *n.* 1. & *deciſ.* 110. *n.* 4. & *deciſ.* 123. *num.* 1 & *deciſ.* 125 *num.* 4. & *deciſ.* 127. *n.* 2. & *deciſ.* 133. *n.* 5. & *deciſ.* 135. *n.* 2. & *deciſ.* 137 *n.* 3. Et in hoc caſu ſi conſtiterit quod confitens nihil habuit, Notarius pœna falſi punietur, quia dicta verba non referuntur ad confeſſionem partis, ſed ad ipſum Notarium, ſecundùm Fario. *in praxi crim. tit de falſit. & ſimulat. q.* 154. *n.* 67. Item à crimine falſi non poteſt defendi Notarius ſi ſcripſit pecuniam fuiſſe numeratam, & teſtes aliud deponant, Cardin. Mantic. *d. tit.* 6. *n.* 14. Farin. *d. q.* 154. *n.* 12. 54. & 64. Mari. Muta *deciſ.* 71. *n.* 26. vbi ait excuſari à falſo ſi ita de conſuetudine poterat ſcribere. Nota quòd Notarius debet dare fidem de præſenti numeratione vt prædictum effectum operetur; nam ſi dicat, Heri in mei præſentia, atque talium teſtium, pecunia numerata fuit, fidem non facit, quia hoc caſu de actu traditionis pretij, cùm de actu præcedenti non fuiſſet rogatus, non dat fidem tanquam Notarius, & perſona publica, ſed tanquam perſona priuata, ſecundùm Hipp. *ſing.* 462. Cott. *in memorab. verbo Notarius,* Boët. *deciſ.* 57. *n.* 3. Surd. *conſ.* 440. *n.* 9. Auendan. *d. cap.* 44. *n.* 4. Cardin. Mantic. *d. tit.* 6. *n.* 5. Steph. Gratian. *Marchia dec.* 166. *n.* 16. Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.* 22. *n.* 37.

Dicetur etiam conſtare pecuniam fuiſſe numera- 4
tam, quando Notarius ita diceret in inſtrumento, *Mutuatarius confeſſus fuit habuiſſe & recepiſſe centum, quæ habuit, & recepit,* non adiiciens, *in præſentia mei Notarij, & teſtium,* &c. Rota apud Cencium *deciſ.* 102. *num.* 4. Alexand. Trentacinq. *dict. reſolut.* 20. *num.* 17. *verſ. contra,* Cardin. Mantic. *d. tit.* 6. *num.* 4. vbi ſubdit Notarium non poſſe opponere prædicta verba, niſi facta ſit vera numeratio eo loco, & tempore, & præſentibus teſtibus, quia non poteſt atteſtari de eo, quòd non vidit, teſtibus præſentibus, & intelligentibus, Emman à Coſta *d. verſ. decimò fallit, num.* 4. Cald. Pereira *dict. cap.* 22. *num.* 38. *paulo ante fin.* quicquid dicat Farin. *d. quæſt.* 154. *num.* 59. Et ampliùs in hac materia aduertunt Matienſ. & poſt illum Cald. Pereira *dict. cap.* 22. *num.* 39. & Farinac. *d. quæſt.* 154. *num.* 55. quòd Notarius & teſtes debent

cognoſcere quanta ſit pecunia, aperiendo ſacculum,
de quo etiam Maſcard. *d. concl.* 1117 *n.* 5. *&* 6.

5 Similiter numeratio probatur quando Notarius
in inſtrumento dixit, *Didacus confeſſus fuit recepiſſe
à Franciſco dando & numerando decem*, quia gerun-
dia ſonant in actu, qui oculis ſubiicitur, *l. vim facit,
ff. de vi & vi armata*, Emman. à Coſta *vbi ſupra n.* 8.
Cardin. Mantic. *d. tit.* 6. *num.* 11. Alex. Trentacinq.
d. reſolut. 20. *num.* 17. *verſic. quartus & vlt.* Farinac.
dict. quaſt. 154. *num.* 73. ſecus ſi Notarius ſcripſerit,
recepiſſe à Titio dante & numerante decem, Acoſta
d. loco, Cardin. Mantic. *d. tit.* 6. *num.* 10. Alexand. Tren-
tacinq. *d. num.* 17. *verſ. tertius caſus.*

6 In gloſſ. *Si ex cautione.* ibi, *in qua continetur, Confi-
teor me debere decem*, &c. Sic etiam probatur pecu-
niam fuiſſe numeratam ex confeſſione facta in vlti-
ma voluntate, vt ſi teſtator in teſtamento, vel codi-
cillo confiteatur recepiſſe certam quantitatem ex
cauſa mutui, & iubeat ſolui, vt per Rebuff. *tom.* 1. *ad
leges Galliæ, tractat. de chirog. & cedul. recognit. artic.* 2.
num. 43. *&* 44. Emman. à Coſta *in repet. huius l. verſic.
duodecimò fallit*, Anton. Gom. *variarum tom.* 2. *cap.* 6.
num. 5. Menchaq. *de ſucceſſ. creat. lib.* 1. §. 6. *num.* 29.
Maſcard. *de probat. concluſ.* 359. *num.* 10. *& concl.* 361.
num. 34. Alexand. Trentacinq. *dict. reſolut.* 20. *num.* 8.
Cardin. Mantic *d. lib.* 18. *tit.* 6. *num.* 19. Cardoſ *in pra-
xi iudicum, verbo exceptio, num.* 30. *verſic. hac regul.*
Molin. *dict. diſput.* 302. *num.* 9. *in fine*, Sigiſm. Scacc.
de commerc. & camb. §. 2. *gloſſ.* 9. *num.* 13. Mancin. *in
tractat. de confeſſ. cap.* 2. *limit.* 7. *num.* 167.] *& cap.* 8.
num. 11. quod intelligitur ſi facta ſit huiuſmodi con-
feſſio per exiſtentem in extremis, vt declarant
Mancin. *d cap.* 8. *num.* 42. Maſcard. Acoſta, Cardin.
Mantic. & Alexand. Trentacinq. *dictis locis.* Idem in
confeſſione facta in iudicio per modum contentio-
ſæ iuriſdictionis, vt per Emman. à Coſta *verſic. vn-
decimò fallit, num.* 1. Rebuff. *vbi ſuprà, num.* 31. Duen. *d.
regul.* 260 *limit.* 11. Oſaſch. Cacheran *deciſ.* 134. Ma-
ſcard. *dict. concluſ.* 361. *num.* 19. Alexand. Trentacinq.
d. reſolut. 20. *num.* 5. Cardin. Mantic. *d. tit.* 6. *num.* 35.
Et in confeſſione geminata ex interuallo, Emman.
à Coſta *verſic. decimoquartò fallit, num* 1. Rebuff. *d. lo-
co, num.* 26. Grammat. *deciſ.* 103. *num.* 31. Roland. à
Valle *conſil.* 17. *num.* 11. *lib.* 1. Camill. Bortell. *conſ.* 56.
num. 43. Aloyſ. Ricc *in collect. deciſ. part.* 1. *collect.* 250.
Anton. de Amatis *Ferrar. deciſ.* 45. *num.* 3. Ioan. Aloyſ.
Catalan. *in tract. de abolit. & indult. cap.* 1. *num.* 141.
Card. Mantic. *d. tit.* 6. *n.* 26.

7 In gloſſ. *Probare.* ibi, *ſed dic loqui in priuata debito-
ris*, &c. Notatur ad hoc quòd numeratio pecuniæ
quoad hunc effectum conſtat ex confeſſione facta
tam in inſtrumento publico, quàm in ſcriptura pri-
uata, vt per Duen. *d. reg.* 260. *num.* 2. Reboff. *d. tract. de
chirog. & cedul. recogn. art.* 2. *n.* 20.

8 . Vtrùm ſi debitor confeſſus eſt recepiſſe pecuniam,
eámque ſoluere promiſit inſtrumento garentigio,
quod nulla expectata ſententia paratam habet exe-
cutioné, opponere nihilominus poſſit exceptionem
non numeratæ pecuniæ, vel intra biennium ante-
quam conueniatur, vel poſtquam iuxta inſtrumenti
formam conuenitur intra decem dies eodem bien-
nio comprehenſos, datóſque ſolùm in Regno Ca-
ſtellæ ad excipiendum poſtquam debitor exequu-
tioni opponit, quæ vi talis inſtrumenti contra eum
fit, iuxta *l.* 1. 2. *&* 3. *tit.* 21. *lib.* 4. *nouæ Recopil.* In hac
quæſt. communis omnium ferè reſolutio tenet poſ-
ſe eam intra illud tempus opponere, eóque ipſo re-
iicere in creditorem onus probandi pecuniam fuiſſe
numeratam, vt per Proſper. Carauir. *ſuper ritibus
magna Curia, ritu* 166. *n.* 46. Emman. à Coſta *in repet.
huius l. verſic. vndecimò fallit, num.* 2. Roder. Xuar. *in
l. poſt rem iudicatam, poſt limitationes in verſic. ſed pro
euidentia, num.* 12. Anton. Gom. *tom.* 2. *variarum, cap.* 6.
num. 3. Auendan. *de exequen. mandat. part.* 1. *cap.* 16.
num. 11. Perez *in l.* 4. *gloſſ.* 1. *tit.* 8. *lib.* 3. *Ordin.* Azeued.
l. 1. *num.* 82. *tit.* 21. *lib.* 4. *nouæ Recopilat.* Soar. de Paz
in practic. tom. 1. *part.* 4. *cap.* 3. *num.* 4. vbi quòd oppo-
ſita intra biennium onus probandi transfert in cre-
ditorem, Alexand. Trentacinq. *d tit. de ſolut. reſol.* 20.
n. 7. *&* 8. ampliat, etiamſi eſſet ſtatutum in ciuitate
quòd contra inſtrumenta publica non poſſit oppo-
ni aliqua exceptio, Cardin. Mantic. *d. lib.* 18. *tit.* 6. *n.* 18.
Fachinæ *controuerſ. lib.* 1. *cap.* 84. Mari. Muta *deciſ.* 71.
num. 15. Ceuall. *commun. contra commun. quaſt.* 39. Si-
giſm. Scacc. *de commerc. & camb.* §. 2. *gloſſ.* 8. *num.* 4.
Molin. *d. diſp.* 302. *num.* 11. *verſ. dubium eſt.*

In eadem gloſſ. ibi, *ſed ſi renuntiauerit exceptioni*, 9
&c. Notatur ad hoc quòd ſi mutuatarius, qui con-
feſſus eſt ſe mutuum recepiſſe, renuntiauit exceptio-
ni non numeratæ pecuniæ, poteſt nihilominus ex-
cipere pecuniam non fuiſſe numeratam ad effectum
vt in mutuantem reiiciat onus probandi pecuniam
fuiſſe numeratam, ita *l. Hiſp.* 9. *tit.* 1. *part.* 5. vbi Gre-
gor. Lopez *gloſſ. penult. & vlt.* ait admitti exceptio- 10
nem ad effectum, vt ſi ipſe probet numeratam non
fuiſſe, liberetur à ſolutione, Aufret. *in addit. ad Ca-
pell. deciſ.* 375. *num.* 2. & ſequuntur omnes Regnicolę,
vt per Roder. Suar. *in d. l poſt rem iudicatam, poſt limi-
tationes, verſic. ſed pro euidentia, num.* 26. Duen. *re-
gul.* 360. *num.* 4. Couarr. *lib.* 2. *variarum, cap.* 4. *num.* 3.
Anton. Gom. *l.* 53. *Tauri, num.* 32. Olan. *in antinomia
iuris, lit. R. num.* 9. Ioao. Garcian. *regul.* 168. *num.* 4.
Auendan. *de cenſib. cap.* 43. *num.* 5. Emman. à Coſta
*in repet. huius l. in verbo compellitur, ante fallentias
num.* 2. 3. *&* 4. Mich. Graſſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4.
tit. 20. *num.* 10. *pag.* 594. Arimin. Tepat. *var. ſentent.
tom.* 1. *tit.* 158. *cap.* 7. Azeued *l.* 1. *tit.* 21 *lib.* 4. *noua Re-
cop.* Ceuall. *commun. contra commun. q.* 365. Mart. *de iu-
riſd. p.* 4. *caſu* 61. *num. vlt.*

Vtròm autem vt renunciatio ſit valida, prædi- 11
ctúmque effectum habeat, ſatis ſit fieri in eodem in-
ſtrumento, in quo facta fuit confeſſio? Communis
opinio ait non ſufficere, ſed oportere fieri in alio, &
ſic ex interuallo, non verò incontinenti; tanta eſt
enim facilitas debitoris inquirentis pecuniam quod
facit inſtrumentum qualitercunque creditor vult,
& qua facilitate, ſpe, & deſiderio mutui adducere-
tur ad confitendum mutuum, adduceretur quoque
ad renuntiandum huiuſmodi exceptioni; ita Gre-
gor. Lopez *dict. gloſſ. vlt.* Anton. Gom. *d. l.* 30. *Tauri,
num.* 52. Roderic. Xuar. & Couarr. *locis proximè cita-
tis*, Petr. Ferrarienſ. *in praxi Papienſ. tit. de forma li-
bell. in act. hypothec. gloſſ.* 16. *num.* 16. Duen. *regul.* 260.
num. 4. Emman. à Coſta *in præſenti, fallent.* 1. Tira-
quell. *in tractat. de iure conſtituti, part.* 3. *num.* 30. *&* 31.
Petr. Rebuff. *dict. tractat. de chirog. & cedul. recognit.
in præfat. art.* 2. *num.* 17. Maſcard. *concl.* 361. *num.* 18.
Coler. *de proceſſib. execut. part.* 1. *cap.* 10. *num.* 194.
Cardin. Mantic. *d. lib.* 18. *tit.* 4. D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſo-
luto matrim. part.* 6. *num.* 27. *in fine, &* 28. Aluar. Valaſc.
conſult. 5. *num.* 12 *&* 13. Mari. Muta *deciſ.* 71. *per tot.*
Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. lit. E. concluſ.* 425. *n.* 7.
Benechend. *in addit. ad Seraphin. de priuileg. iuram.
priuileg.* 60. *num.* 11. Molin. *d. diſp.* 302. *num.* 3. *ante
med.* vbi tamen ſubdit *d. l. Hiſp.* 9. ſtatuere ſatis eſſe
ſi in eodem inſtrumento fiat.

Meritò tamen iure Luſitano *in ordin. Regia lib.* 4. 12
tit. 51. *in princip.* ſtatutum fuit, vt ſi renunciatio eiuſ-
modi exceptionis fiat, ſit ipſo iure nulla, pœnáque
amiſſionis officiorum decernitur tabellionibus, &
aliis

aliis miniſtris publicis, qui inſtrumenta confece-
rint, in quibus ea tenunciatio apponatur, ita D. Bar-
boſ. *in d.l.* 1. *part.* 6. *n.* 27. Aluar. Valaſc. *d.conſ.* 5 *n.* 12.
& 13. vbi eam Otdin. intelligit quando renuntiatio
fit tempore conttactus in inſtrumento quo celebra-
tur contractus, ſecus ſi fiat poſtea ex interuallo, te-
fert Molin. *d.diſp.* 302. *num.* 3. *prope fin.*

13 Controuerti ſolet de iure communi, an renuntia-
tio exceptionis non numeratæ pecuniæ iuramento
firmata in eodem inſtrumento facta valida ſit? Vide
infrà in collect. ad l. vlt. hoc eod. tit.

SVMMARIVM.

1 *Exceptionem non numeratæ pecuniæ non opponit qui ex interuallo cautionis præterita agnoſcit debitum, & num.* 2. *agnouiſſe fidem cautionis is dicitur qui ſoluit partem debiti contenti in cautione, num.* 3.

4 *Exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere ampliùs nequit, qui bis ex interuallo confitetur dotem recepiſſe, vel pecuniam. intellige, vt num.* 5. *item ſoluens ſcienter partem totius debiti confeſſati, non poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ pro reſiduo, num.* 6.

7 *Debitor ſi poſt confeſſionem factam ſoluat partem debiti, aut debitum recognoſcat, non conceditur illi deinceps exceptio non numeratæ pecuniæ.*

8 *Soluens partem debiti ex contractu, aduerſus quem exceptione tutus erat, videtur ſolutione partis in reliquum approbaſſe contractum, & renuntiaſſe exceptioni.*

9 *ob Solutionem partis debiti in dubio præſumi agnouiſſe debitum, & præiudicari ſibi in omnibus, donec non probet ſe erraſſe. contrarium vide n.* 10.

11 *Voluntas facto declarata, & verbis expreſſa differunt, remiſſiuè.*

12 *in Soluto licèt quis ſibi præiudicet, non tamen cogi poteſt ad ſoluendum reliquum.*

13 *Solutio gratuita vnius partis non grauat in ſolutione alterius. intellige, vt num.* 14. *authoris mens, num.* 15.

16 *an ex Annua præſtatione redditus, non expreſſa cauſa, obligatio inducatur in futurum, remiſſiuè. An qui tenebatur ex cenſu ſoluere decem quolibet anno, non ſoluit niſi quinque, per longiſſimum tempus præſcribat quoad partem, non ſolùm quoad præteritas, ſed etiam quoad penſiones futuras, num.* 17.

L. Cùm fidem. IV.

Idem A. Baſſano.

1 EX interuallo cautionis ptæteritæ debitum ag-
noſcens exceptionem non numeratæ pecuniæ
non opponit. Colligunt ex Otdin. Doctotes citati
ad l. 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt Rebuff. *ad leges Galliæ tom.* 1. *tract. de chirog.*
& cedul. recog. in præf. art. 1. *num.* 57. Socin. *reg.* 97.
verſ. quartò fallit, Natt. *conſ.* 77. *num.* 1. Hieron. Ma-
gon. *Lucen. deciſ.* 24. *num.* 21. Arimin. Tepat. *var ſen-
tent. tom.* 1. *tit.* 158. *cap.* 12. *prope fin.* D. Barboſ. *in l.* 1.
ff. ſoluto matr. part. 6. *num.* 58. vbi etiam poſt Afflict.
3 *deciſ.* 110. *in fine*, ſubdit quòd dicitur quis agnouiſſe
fidem cautionis ſi ſoluit partem debiti contenti in
cautione, ſed ſi tantùm pro eodem debito ſæpiùs ca-
ueat, vel etiam ſæpiùs extra iudicium fateatur ſe ac-
piſſe, non dicetur agnouiſſe fidem cautionis, & con-
ſequenter non excludi à querela non numeratæ pe-
cuniæ.

Notatur ad hoc quòd ſi quis bis ex interuallo 4
confitetetur dotem, vel pecuniam recepiſſe, non
ampliùs poſſet opponere exceptionem non nume-
ratæ pecuniæ, vel dotis, quia confitens ex interuallo
debitum ex cauſa præcedenti videtur agnoſcere, &
non eſt credendum quòd deceptus eadem facilitate
denuo decipiatur, de quo vide Rebuff. *vbi ſup. n* 62.
Emman. à Coſta *in repet. huius l. verſ. decimoquartò
fallit, num.* 1. Anton. de Amatis *Ferrarien. deciſ.* 45 *n.* 3.
Maſcard. *de probat. concl.* 347. *num.* 52. *&* 53. D. Bar-
boſ. *d.num.* 58, vbi intelligit quando conſtat ſecun- 5
dam cautionem, vel confeſſionem fuiſſe factam eo
animo vt debitum agnoſceretur, non verò quando
de hoc non appatet, & ſumus in dubio. nam tunc
non præſumetur ſecunda cautio, vel confeſſio facta
animo agnoſcendi debitum, ſed potiùs cauſa oſten-
dendi primam confeſſionem fuiſſe factam ſpe fu-
turæ numerationis.

Etiam ſolutione portionis debiti, &c.] Notatur ad 6
hoc quòd ſoluens ſcienter partem totius debiti con-
feſſati, non poteſt pro reſiduo opponere exceptio-
nem non numeratæ pecuniæ, vt per Otdin. Reg. Lu-
ſit. *lib.* 4. *tit.* 51. §. 4. Rebuff. *vbi ſup. num.* 5. Maſcard.
de probat. concl. 1261. *num.* 36. Alexand. Trentacinq.
var. reſolut. lib. 3. *tit. de ſolutionib. reſol.* 20. *num.* 22.
verſ. ſecunda concluſio, Cardin. Mantic. *d. lib.* 18. *de
tacitis & ambig. conuent. tit.* 8. *num.* 28. Molin. *de iu-
ſtit. tract.* 2. *diſp.* 301. *num.* 8. vbi quòd ſi debitor poſt 7
confeſſionem factam partem debiti ſoluat, aut de-
bitum recognoſcat, non conceditur illi deinceps
exceptio non numeratæ pecuniæ, Stephan. Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 524. *num* 40.

Notatur etiam ad hoc quòd ſi quis ſoluat partem 8
debiti ex contractu, aduerſùs quem exceptione tu-
tus erat, videtur ſolutione partis in reliquum con-
tractum approbaſſe, & exceptioni renuntiaſſe, vt
per Rimin. *conſ.* 235. *n.* 23. *vol.* 1. Bellacomb. *tom.* 2.
commun. opin. lib. 8. *tit.* 27. *de ſolut. n.* 66. *pag.* 395. Mar-
tam *in votis nouiſſ. deciſ. voto* 103. *n.* 4. Fontanel. *de pa-
ctis nuptialib. clauſ.* 4. *gloſſ.* 8. *part.* 1. *num.* 145. Anton.
Hering. *in tract. de fideiuſſorib. cap.* 5 *n.* 176. vbi *n.* 179.
reſpondit ad iura, quæ pro contraria opinione fa-
ciunt, Pyrrh. Maur. *in tract. de ſolut. oblat. cap.* 24. *n.* 2.
pag. 69. vbi dicit in dubio ob ſolutionem partis de- 9
biti præſumi agnouiſſe debitum, & præiudicari ſibi
in omnibus, donec non probet ſe erraſſe.

Verùm contrariam opinionem, quòd ſcilicet ſol- 10
uens partem debiti non ideo videatur agnoſcere
totum debitum, vt teneatur alteram partem ſolue-
re, ſequuntur Salicet. *in princip.* Pariſ. *conſ.* 79. *num.* 11.
vol. 3. Nat *conſ.* 446. *num.* 19. Hieron. Magon. *Florent.
deciſ.* 143. vbi tradit differentiam inter voluntatem 11
facto declaratam, & verbis expreſſam, Surd. *de ali-
ment. tit.* 8. *priuil.* 22. *num.* 16. *& deciſ.* 33. *num.* 22. *&
conſ.* 212. *num.* 25. vbi quòd licèt ſibi præiudicet in 12
ſoluto, non tamen poteſt cogi ad ſoluendam aliam
partem, Pyrrh. Maur. Aretin. *in d. tract. de ſolut. oblat.
& recent. cap.* 15. *num.* 3. *cum ſeqq.* vbi ex Surd. dicit 13
gratuitam ſolutionem vnius partis non grauare in
ſolutione alterius, nec ſoluentem partem indebiti
cogi aliam partem ſoluere, poſſeque ſoluentem par-
tem debiti confeſſati pro alia non numeratæ pecu-
niæ exceptionem opponere, Caſtill. *quotid. lib.* 4 *c.* 60.
num. 61. *cum ſeqq.* quæ quidem opinio magis commu-
nis & vera videtur, contra quam minimè facit text.
in præſenti pro prima adductus, cui cum Bart. Buttig.
& Iaſ. reſpondet Emman. Acoſta *in præſenti fallent.* 7.

14 *num.4.* quòd intelligi debeat quando ille qui ſolnit referr ſe euidenter ad maiorem quantitatem in cautione, ſeu contractu contentam; ſecus verò ſi ſimpliciter partis debiti ſolutionem feciſſet,& in hunc caſum dictam opinionem procedere ait, eſſeque communem. Menoch. verò *de præſumpt. lib. 3. præſ. 131. num. 3. verſ. ſecundò adduxit*, cum Fulgoſ. & Butr. ait id ideo hîc contingere, quia per ſubſequentes ſolutiones,& præſtationes lex præſumit præceſſiſſe pecuniæ numerationem.

15 Ego verò vtramque opinionem facillimo negotio componi poſſe exiſtimo, vt ſcilicet prima procedat quando partis debiti ſolutio fit ab ipſomet qui contraxit, quia ſciens in maiorem quantitatem teneri ex contractu, pro cuius implemento ſummam ſoluit, totum agnouiſſe videtur; ſecunda verò quando quis nomine alterius ſoluit, quia tunc partis ſolutione non videtur totum agnouiſſe. *l. vlt. C. ne vxor pro marito.* Ita conciliat Hering. *d.c.5. n.177. cum duobus ſeqq.*

16 Vtrùm ex annua præſtatione redditus, non expreſſa cauſa, obligatio in futurum inducatur? vide Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib. 1. quæſt. 15. à num.1.* Flores de Mena *var. quæſt. lib. 3. quæſt. 23. ex*
17 *num. 12.* Vtrùm ille, qui tenebatur ex cenſu decem ſoluere in quolibet anno, & non ſoluit niſi quinque, per longiſſimum tempus præſcribat quoad partem, non ſolùm quoad præteritas, ſed etiam quoad futuras penſiones? vide Fontanel. *de pactis nupt. clauſ. 4. gloſſ. 18. part. 1. num. 144. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Negans ſcripturam & numerationem acceptam, vltra expenſas in duplum damnatur, & num. 2. & 4. dictam pœnam dupli non ſeruari in Gallia, ſed pro arbitrio iudicum mulctari debitorem, n. 3.*

5 *Authentica* contrà qui, *habet locum nedum in negante cedulam à ſe ſcriptam, ſed etiam in negante cedulam à ſe ſubſcriptam.*

6 *Confitentem non puniri niſi in expenſas.*

Avth. Contrà qui.

1 NEgans ſcriptutam & numerationem acceptam, vltra expenſas in duplum damnatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.* & poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4. fol. 13. verſo.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Gregor. Lop. *l. 8. gloſſ. 6. tit. 7. part. 3. & l. 2. gloſſ. 7. poſt med. tit. 1. p. 5.* Iaſ. *in §. item ſi quis num. 79. poſt med. Inſtit. de action.* Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ tract. de chirog. & cedul. recogn. art. 2. num. 73.* vbi
3 refert in Francia dictam pœnam dupli non ſeruari, ſed pro arbitrio iudicum debitorem mulctari. Emman. Acoſta *in repet. l. ex cautione, ſup. hoc eod. tit. ante*
4 *fallentias, verſ. tua quam,* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 18. tit. 16. num. 33.* vbi etiam tenet conuictum duplici pœna puniri, niſi iuramento illato confiteatur.

5 Nota hanc auth. non ſolùm habere locum in negante ſuam cedulam à ſe ſcriptam, ſed etiam in negante cedulam à ſe ſubſcriptam, vt per Bald. *hîc col. 1.* Iaſ. *in l. cùm antiquitas, num. 13. C. de teſtament. & in l. ſi ita ſtipulatus, §. Chryſogonus, ff. de verborum obligat.* Cott. *in memorab. verbo ſubſcriptio pag. 833.* Rebuff. *d. tract. de chirograph. & cedul. recognit. in præf. num. 54. pag. 113.* Emman. Acoſta *in repet. l. ſi ex cautione, ante fallentias verſ. tua quam, num. 2.*

Tunc enim non punitur, &c.] Ergo non punitur 6
qui confitetur, vt per Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 30.* Donat. à Fina *tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 9. de confeſſis num. 173. pag. 195.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptio non numeratæ pecuniæ fruſtrà opponitur obligationi aliunde trahenti originem, quàm ex numeratione. Non habet locum quando petitur pecunia vt numerata, num. 2. Nec in ſpe futuræ numerationis, num. 3.*

4 *Confeſſio mutui quando facta eſſet ex alia cauſa, licèt verè non ſit mutuum, non opponitur exceptio non numeratæ pecuniæ.*

5 *Declaratur* l. ſi ex pretio, C. ſi certum petatur.

6 *Exceptio non numeratæ pecuniæ habet locum etiam in confeſſione facta ſine ſcriptura.*

7 *Confitens recepiſſe pecunias, vel res alias aliâ ex cauſa, quàm mutui, incontinenti ſibi præiudicat.*

L. Aduerſus. V.

Imp. Alexander A. *Hauſtiano.*

EXceptio non numeratæ pecuniæ fruſtrà oppone- 1
tur obligationi aliunde trahenti originem quàm
ex numeratione. Item exceptioni non numeratæ pe- 2
cuniæ locus non eſt quando petitur pecunia vt numerata. In ſpe futuræ numerationis non numeratæ 3
pecuniæ exceptio minimè locum habet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd quando con- 4
feſſio mutui facta eſſet ex alia cauſa, licèt verè non ſit mutuum, veluti ſi quis deberet centum ex cauſa emptionis, ſeu venditionis, & confeſſus fuerit ſe illa debere ex cauſa mutui, tunc non opponitur exceptio non numeratæ pecuniæ, vt per Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ, tract. de chirog. & cedul. recognit. art. 2. num. 54.* Riminald. *conſ. 69. num. 34.* Roland. *conſ. 4. num. 15. & 16. lib. 4.* Emman. Acoſta *in repet. l. ſi ex cautione, ſup. hoc eod. tit. verſ. tertiò fallit,* Fachin. *lib. 2. controuerſ. cap. 83.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 18. tit. 6.* Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de ſolution. reſol. 20. num. 23.* vbi notabiliter dicit quòd quando debes mihi decem ex cauſa venditionis, & confeſſus fuiſti ſolemniter illa decem te debere ex cauſa mutui, ſi ago contra te ex confeſſione, non poteris opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, quia illa habet locum vbi origo petitionis fundatur in numeratione, ſed vbi fundatur in cauſa præcedentis debiti, debet probare an illa cauſa ſit iuſta, vel non; vbi tamen ſubdit id locum non habere ſi debitum non ex præcedenti cauſa, ſed ex futura conuertatur in mutuum, & illa non ſequatur. nam tunc habet locum exceptio non numeratæ pecuniæ, & cauſæ non ſequutæ quando fieret confeſſio ſpe futuræ numerationis, & illa non ſequeretur, *l. ſi ſub ſpecie, C. de ſponſalibus.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 321. num. 12.*

Videtur tamen contrariari text. *in præſenti cum* 5
l. ſi ex pretio, C. ſi certum petatur, cùm in hoc noſtro text. probetur debitum ex alia cauſa per confeſſionem in ſcriptura contentam in mutui cauſam conuerti poſſe; at verò *in d. l. ſi ex pretio,* negetur ex ſimplici confeſſione & nudo pacto conuerti poſſe in cauſam mutui, ſed per ſtipulationem: in primis Cyn. quem refert & ſequitur Emman. Acoſta *vbi ſuprà,*

exiſti

exiſtimauit *in d. l. ſi ex pretio*, non agi de redigenda
quantitate ad literarum obligationem, ſed de trans-
ferenda quantitate ad mutui naturalis obligatio-
nem, quæ re contrahitur: at in hoc noſtro text. mu-
tuum ciuile fuiſſe contractum. Alij verò, & rectiùs,
tenent pacto nudo debitum ex vna cauſa poſſe in
cauſam mutui conuerti, vt *in hoc text.* & ideo *in d.
l. ſi ex pretio*, ideo ſtipulationem requiri, quia non
agitur ſolùm de conuertendo debitum in cauſam
mutui, ſed de præſtando fœnore ex illo mutuo, quod
nudo pacto effici non poteſt, & latiùs vide *in collect.
ad d. l. ſi ex pretio.*

6 *Vbi quaſi credita*, &c.] Notatur ad hoc quòd ex-
ceptio non numeratæ pecuniæ habet locum etiam
in confeſſione facta ſine ſcriptura, vt per Rebuff. *d.
art. 2. num. 1x.*

In gloſſ. *Præceſſerit.* ibi, *vel hic fuit confeſſus*, &c.
Notatur ad hoc quòd ſi alia cauſa, quam mutui,
quis confiteatur recepiſſe pecunias, vel alias res, in-
continenti ſibi præiudicat, & quamuis conuentus
hanc exceptionem opponat, non transfert onus
probandi in creditorem, vide poſita *ad l. generaliter,
inf. hoc eod. tit.*

S V M M A R I V M.

1 *Exceptionem non numeratæ pecuniæ fruſtrà opponit conſtituens ſe pro alio debitorem principaliter, aut acceſſoriè, & num. 2.*

3 *Exceptione non numeratæ vti non poſſe campſores, ſiue mercatores, qui in litteris cambij confeſſi ſunt mutuam pecuniam accepiſſe, & num. 4. vel quando proprio nomine promiſerunt ſoluere propter publicam fidem, num 5. ſecus ſi promiſerunt ſe ſoluentes pro alio qui confeſſus eſt mutuam pecuniam accepiſſe, num. 6.*

7 *Exceptioni non numeratæ locum eſſe in cambijs.*

L. Fruſtrà opinaris. V I.

Idem A. Iuſtino.

1 CONſtituens ſe pro alio debitorem principali-
ter, aut acceſſoriè, exceptionem non numera-
tæ pecuniæ fruſtrà opponit. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt Hippol. *in rub. de fideiuſſorib. num.* 8. Oſaſch.
deciſ. 2. num. 6. Guid. Pancirol. *in theſauro variarum
lection. lib. 2. cap* 202. vbi de ratione decidendi, di-
cens quòd ſi Titius confeſſus eſt in chirographo ſe
centum mutuò à Sempronio accepiſſe, poſtmodum
Iuſtinus Sempronio promiſit ſe illa centum reſtitu-
turum, cùm verò à Sempronio conueniretur, op-
poſuit exceptionem non numeratæ pecuniæ, hoc
caſu credit nullam Titio principali debitori pecu-
niam fuiſſe numeratam, ſed Iuſtinum, qui eius loco
ptnmiſit ſe centum ſoluturum, hanc exceptionem
amittere, quia debitum agnouit.

3 Salyc. & Bald. per text. *de præſenti*, tenent cam-
pſores, ſiue mercatores, qui in litteris cambij con-
feſſi ſunt mutuam pecuniam accepiſſe, non poſſe
vti exceptione non numeratæ pecuniæ, vt per Diſen.
d. regul. 260. limit. 9. Foller. *ad Marant. de ordine indic.
part. 6. actu 6. num.* 33. *in fine verſ. ſed finge campſo-
rem*, Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ, tract. de chirog. &
cedul. recognit. art. 2. num.* 37. Maſcard. *de probat.*
4 *concl. 361. num.* 40. vbi quòd confeſſio mercatorum,
vel campſorum de recepto propter publicam fidem
probat, & eis non competit hæc exceptio non nu-
meratæ pecuniæ, vbi *num. 4x.* intelligit vt non pro-
cedat quando campſor promiſit ſoluere pro huiuſ-
modi confitente. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig.
conuent. lib.* 18. *tit. 6. num.* 36. vbi hoc reſtringit quan- 5
do proprio nomine promiſit ſoluere propter publi-
cam fidem; quando verò promiſit ſe ſoluturum pro 6
alio, qui confeſſus eſt mutuam pecuniam accepiſſe,
tunc ex perſona illius non prohibetur vti hac exce-
ptione, Ruta coram eodem Mantic. *deciſ. 77. num. 3.*
vbi tamen ex Afflict. tradit in cambiis huic exce- 7
ptioni eſſe locum, & idem videtur ſentire Sigiſm.
Scacc. *de commerc. & camb. §. 2. gloſſ. 8. num.* 1. dum
ait, Si fecerim tibi litteras cambij ſcutorum decem
ſoluendorum à Ioanne in ciuitate Venetiarum,
& tu illas defers, & requiris, & Ioannes non acce-
ptat, veniſque ad me vt reſtituam tibi ſcuta decem,
me poſſe exceptionem non numeratæ pecuniæ op-
ponere.

S V M M A R I V M.

1 *Chirographum traditum ſpe pecuniæ impetrandæ, pecunia non numerata condicitur, & num. 3.*

2 *Confeſſus accepiſſe pecuniam, biennio elapſo condicit obligationem ſi contra eum non agatur.*

4 *Exceptio non numeratæ poteſt proponi principaliter petendo ſe liberari à promiſſione mutui, & chirographum rumpi, vel cancellari, & num. 5.*

6 *Actor etſi nihil petat, poteſt reus exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere.*

7 *Debitor ſi videat creditorem aſſertum nolle dare pecuniam, poterit agere ſuper cancellatione inſtrumenti, vel chirographi.*

8 Cauiſti, id eſt, reddere promiſiſti; *vel meliùs, te debitorem in ſcriptis confeſſus es.*

L. Si quaſi. V I I.

Idem A. Iuliano, & Ammiano.

CHirographum traditum ſpe pecuniæ impe- 1
trandæ, pecunia non numerata condicitur. 2
Confeſſus accepiſſe pecuniam, biennio elapſo con-
dicit obligationem ſi contra eum non agatur. Col-
ligunt ex Ord. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius 3
partem ex hoc text. deſumunt Iaſ. *in §. præterea n. 41.
Inſtit. de actionib.* Padil. *in l. ſi non tranſactionis, num. 1.
C. de iuris & facti ignor.* Anton. Gom. *var. tom. 2. c. 14.
num.* 8. vbi quòd exceptio non numeratæ pecuniæ 4
poteſt proponi principaliter petendo ſe liberari à
promiſſione mutui, & chirographum rumpi, vel
cancellari, Emman. Acoſta *in repet. l. ſi ex cautione,
ſup. hoc tit. ante limitationes, verſ. condictio ſine cauſa,*
Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de ſolutionib.
reſol. 20. num.* 15. Cald. Pereira *quæſt. forenſium lib. 1.
quæſt.* x2. *num.* 23. vbi tenet exceptionem non nu- 5
meratæ pecuniæ poſſe proponi principaliter peten-
do ſe liberari à promiſſione mutui, & chirogra-
phum rumpi, vel cancellari, vel incidenter per
viam exceptionis ſi à creditore petatur mutuum
proponendo huiuſmodi exceptionem.

Notatur ad hoc quòd etſi actor nihil petat, po- 6
teſt reus exceptionem non numeratæ pecuniæ op-
ponere, vt per Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 6. num. 2.
verſ. ſed obſtat ſi dicas*, Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ,
tract. de chirog. & cedular. recognit. art. 2. num.* 50.
vbi ait quòd poterit debitor ſi videat creditorem 7

aſſettuin nolle date pecuoiam, agere ſuper eancellatione inſttumenti, vel chirographi, dicens pecuniam non fuiſſe vnquam numeratam, & ſic inſtrumentum eſſe apud creditotem ſine cauſa, & ideo cancellandum, Emman. Acoſta *in repet. d. l. ſi ex cautione, ſuper verb. ſeu non numerata pecunia, num. 2. & in §. antepen. incip. abſolutio ſequitur, num. 1. & ſuper verb. ſeu non numerata pecunia, num. 2.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 1. tit. 158. cap. 4.* Pichard. *in princip. Inſtit. de litter. obligat. num. 28.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 8. tit. 1. num. 10. cum ſeqq.* Alex. Trentacinq. *citato loco.*

8 In gloſſ. *Cauiſti.* ibi, *id eſt, reddere promiſiſti.* vel melius, te debitorem in ſcriptis confeſſus es, ſecundùm Guid. Pancitol. *in theſauro var. lection. lib. 1. cap. 77.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptio non numerata pecunia ad heredem tranſmittitur, niſi tempore ſit ſopita. Illius oppoſitio cœpta per defunctum prodeſt heredi, num. 2. Heres & omnes illi, quorum intereſt quocunque modo, poſſunt hanc exceptionem opponere, ex perſona ſcil. rei, non ex propria, num. 3. hæc exceptio heredi; & aduerſus heredem perpetuò competit, num. 4. & fideiuſſori, num. 5.*

6 *Debitor quando intra biennium deceſſit, & exceptionem non numerata pecunia non propoſuit, huiuſmodi exceptio ad heredem tranſmittitur, qui eam proponere debet intra tempus quod reſtabat defuncto. ſi deceſſit poſt lapſum bienny, nec intra illud tempus hanc exceptionem propoſuit, tunc heredi etiam pupillo dicta exceptio non competit, num. 7.*

L. Si intra. VIII.

Idem A. Materno.

1 EXceptio non numetatæ pecuniæ ad hæredem
2 tranſmittitut, niſi tempote ſit ſopita. Item oppoſitio pecuniæ non numetatæ cœpta per defunctum prodeſt hæredi. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Otdin. Regia Luſit. *lib. 4. tit. 51. §. 3.* Balb. *de præſcript. 1. part. ſexta num. 36.* Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ tract. de chirogr. & cedul. recogn. art. 2. num. 40.*
3 vbi ait quòd hæres & omnes illi, quotum inteteſt quocunque modo, poſſunt hanc exceptionem opponete, ex petſona ſcilicet rei, non ex proptia, quia debitori, & non oppoenti debet pecunia numerari, Emmao. à Coſta *in repet. l. ſi ex cautione, ſupr. hoc eod. tit. in cap. incip. hoc autem bienny tempus, num. 4. cum ſeqq.* Meooch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 41. num. 10. & 11.* Catdin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent.*
4 *lib. 18. tit. 1. num. 10.* vbi quòd hæc exceptio hæredi, & aduersòs hætedem perpetuò competit. Molin. *de*
5 *Iuſtit. tract. 2. diſp. 302. num. 7. verſ. ſi debitor*, vbi extendit ad fideioſſores, Alex. Trentacinq. *var. reſolut.*
6 *lib. 3. de ſolutionib. reſol. 20. num. 36. verſ. tertius*, vbi dicit quòd quando intra biennium debitor deceſſit, & abſque eo quòd exceptionem non numetatæ pecuniæ propoſuerit, tunc exceptio huiuſmodi ttanſmittitur ad hæredem, qui debet eam proponere intta tempus, quod reſtabat defuncto.

7 *Omnimodo heres eius, etiamſi pupillus ſit, &c.*] Notatur ad hoc quòd quando ille cui competebat exceptio non uumetatæ pecuniæ, deceſſit poſt [illegible] bieonij, nec intra illud tempus hanc exc[illegible] ptopoſuit, tunc hæredi etiam pupillo non c[illegible] dicta exceptio, vt pet Eman. Acoſta *vbi ſup[illegible]* optimè teſoluentem textum *in præſenti*, & [illegible] Ordin. Regiam Luſit. procedere in his term[illegible] ſic qoando tempus illud fuit lapſum vioente [illegible] cto: ſecus autem, ſi conſummatum eſſet [illegible] ipſum pupillum, vel ptobabiliter ignotauit [illegible] cti confeſſionem, Duen. *reg. 260. verſ.* [illegible] *mò*, Menoch. *citato loco*, Cald. Pereita *in l. ſi* [illegible] *rem, verbo ſua facilitate, num. 94. C. de in int[illegible] minor.* Cardin. Mantic. *de tacitus & ambig.* [illegible] *lib. 18. tit. 2. num. 8. 9. & 17.* Flotes de Mena [illegible] *quæſt. 5. num. 15.* vbi ait hunc text. loqui de [illegible] legali, & non conuentionali, Ioan. Gatc. *de* [illegible] *gloſſ. 6. §. 1. num. 17.* vbi citato hoc text. te[illegible] tempus conueotionale aſſignatum à defun[illegible] nullum factum intetceſſit miootis, currit [illegible] ſine ſpe teſtitutionis, optimè Alex. Trenta[illegible] *ſol. 20. n. 36. verſ. primus*, vbi tenet cum Eman. [illegible] textum iſtum, vt *ſupra* diximus, eſſe intelli[illegible] & pto clarioti explicatione tres aſſignat ca[illegible] mus eſt quando ille, cui competebat hæc e[illegible] poſt bieunij lapſum deceſſit, nec intra bie[illegible] eam oppoſuit, & hoc caſu ait prædictam e[illegible] nem ipſi non competete, ſcilicet cum pri[illegible] ttansfetendi onus probandi in ctedito[illegible] dus caſus eſt, quando debitot intta bieonium [illegible] ſit, & oppoſuit non numetatæ pecuniæ ex[illegible] nem, & concludit perpetuò competere [illegible] minori hanc exceptionem cum ſuo priuile[illegible] tius caſus eſt, quando debitor intra bienni[illegible] eeſſit abſque eo quòd exceptionem non n[illegible] pecuniæ propoſuerit, & concludit bane ex[illegible] nem tranſmitti ad hæredem, & debere eam [illegible] nete intra tempus, quod reſtabar defuncto, [illegible] tempus ſemper curtete, ſed dati mioori [illegible] gtum reſtitutionem.

SVMMARIVM.

1 *Pecunia non numerata exceptio competit ob [illegible] ſionem factam vltra numerationem pe[illegible] num. 2. competit ei qui teſtibus præſentibus [illegible] ſus eſt ſe accepiſſe pecuniam, non aliter [illegible] chirographo eſſet obligatus, num. 3. chi[illegible] non apparente, & conſtito ſolum de confe[illegible] teſtes, exceptio non numerata pecunia v[illegible] nium opponi poteſt, num. 4. 5. ſed excip[illegible] biennium debet probare negatiuum, num. 6 [illegible] gue, vt num. 7.*

L. Cùm vltra. IX.

Impp. DIOCLET. & MAXIM[illegible] AA. *Zoilo.*

OB ptomiſſionem vltta numerationem [illegible] niæ factam competit non numeratæ p[illegible] exceptio. Colligunt ex Ordin. Doctores c[illegible] *l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. de[illegible] Eman. Acoſta *in repet. l. ſi ex cautione, ſupr.* [illegible] *tit. in cap. incip. ſeu non numerata pecunia num.* [illegible] *alio incip. Eſt & in factum exceptio, num. 1.* Ale[illegible] xand. Trentacioq. *var. reſol. lib. 3. tit. de ſolut.* [illegible] *num. 13.*

3 Notatur ad hoc quòd exceptio non numeratæ
pecuniæ competit ei, qui teſtibus præſentibus con-
feſſus eſt ſe accepiſſe pecuniam, non aliter quàm ſi
chirographo eſſet obligatus, vt per Gregor. Lop. *l. 9.*
gloſſ. 2. tit. 1. part. 5. Bertazol. *de clauſulis inſtrument.*
part. 2. clauſ. 12. gloſſ. 1. num. 6. Alex. Trentacinq. *d.*
4 *reſol. 20. num. 14.* Vbi verò chirographum non appa-
ret, & ſolùm conſtat de confeſſione per teſtes, non
numeratæ pecuniæ exceptio vltra biennium oppo-
ni poteſt, ſecundùm Felin. *in cap. ſi cautio num. 63. de*
fide inſtrum. Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 145.*
num. 17. Fachinæ. *controuerſ. lib. 2. cap. 75. verſ. vtrum-*
que, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuention.*
5 *lib. 18. tit. 5. num. 2.* vbi ait quòd ſi confeſſio facta
ſit ſine ſcriptis, hæc exceptio ſemper poteſt opponi;
6 ſed excipiens poſt biennium debet probare negati-
7 uam, & *num. 5.* diſtinguit quòd ſi nec cautio publica,
nec priuata, ſed tantùm ſtipulatio interceſſit, & ex
ea agitur, exceptio poteſt opponi; ſed ſi ſtipulatio
non interceſſit, & pecunia vt credita petatur, & ad
eius probationem confeſſio inducatur, eáque teſti-
bus probetur, tunc exceptio non numeratæ pecuniæ
poteſt opponi, ſed onus probandi intra biennium
incumbit actori, non ſic poſt biennium, cùm tunc
ille debeat obtinere, niſi reus conuentus probauerit
pecuniam ſibi non fuiſſe numeratam.

SVMMARIVM.

1 *Excipiendo aliquid aſſerens ad probationem ad-ſtringitur.*
2 *Exceptio negatiua non requirit probationem, ſed affirmatiua.*
3 *Pecuniæ non numeratæ exceptionem allegans poſt biennium, ad illius probationem adſtringitur.*
4 *Debitor non poteſt vti exceptione pecuniæ non numeratæ poſt biennium, ſed tenetur ſoluere debitum, ac ſi verè numerata eſſet.*
5 *Exceptio doli, vel in factum non excluditur biennio, ſi excipiens probare velit.*
6 *Negatiua probatu difficilis, & per rerum naturam improbabilis.*

L. Aſſeueratio. X.

Iidem AA. Mezantio.

1 EXcipiendo aliquid aſſerens ad probationem ad-
2 ſtringitur. Item exceptio negatiua non requirit
3 probationem, ſed affirmatiua. Poſt biennium exce-
ptionem non numeratæ pecuniæ allegans ad illius
probationem adſtringitur. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*
4 *Querela priùs euaneſcat*, &c.] Notatur ad hoc
quòd tranſacto biennio debitor exceptione non nu-
meratæ pecuniæ vti non poteſt, ſed tenetur ſoluere
debitum, ac ſi verè numeratum eſſet; vſque ad bien-
nium enim debitor poteſt excipere de pecunia non
numerata, & tunc creditoribus incumbit onus pro-
bandi numeratam, vt per Rebuff. *tom. 1. ad leges Gal-*
liæ tract. de chirog. & cedul. recog. art. 2. num. 17. Duen.
reg. 261. verſ. amplia 1. Eman. Acoſta *in repet. l. ſi ex*
cautione hoc eod. tit. fallent. vlt. n. 2. Card. Mant. *de ta-*
citis & ambig. conuent. lib. 18. tit. 2. n. 10. & 28. vbi ait
5 hunc text. loqui de exceptione non numeratæ pe-
cuniæ, quæ ſi intra biennium non ſit propoſita, que-
rela euaneſcit, ſed exceptio doli, vel in factum non
excluditur ſi excipiens velit probare, Coleri. *de pro-*
ceſſibus execut. p. 1. cap. 10. num. 216. verſ. fallit tertiò.

Cuius naturali ratione probatio nulla eſt.] Notatur 6
ad hoc quòd negatiua eſt difficilis probationis, &
per rerum naturam improbabilis, Mandoſ. *ad reg. 14.*
Cancel. de infirmis reſignant. quæſt. 6. num. 4. Hercu-
lan. *in tract. de negat. probanda num. 124.* Anton. Gabr.
communium lib. 1. tit. de probat. concl. 6. Maſcard. *de*
probat. concl. 191. num. 1. Menoch. *de præſumpt. lib. 2.*
præſ. 51. num. 7. Farin. *in praxi crimin. tom. 2. tit. de op-*
poſit. contra dicta teſtium, quæſt. 65. num. 207.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio non numeratæ pecuniæ non opponitur contra tranſactionem, & n. . etiamſi controuerſia eſſet de pecunia credita, & de cautione à debitore ſcripta ſi lis ſit tranſactione finita, & agatur ex tranſactione, dummodo tranſactio non ſit facta in fraudem vſurarum, num. 3.*

L. Si tranſactionis. XI.

Iidem AA. Eutychiano.

EXceptio non numeratæ pecuniæ contra tranſ- 1
actionem non opponitur. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt Duen. *reg. 260. num. 4.* Rebuff. *tom. 1. ad leges*
Galliæ, tract. de chirogr. & cedul. recognit. art. 2. n. 63.
Marant. *de ordine iudic. part. 6. membr. 9 num. 35. verſ.*
ita præterquam in contractu tranſactionis. Vezin. *tom. 1.*
commun. opin. lib. 4. tit. 20. num. 21. vbi *num. 22.* limitat
niſi tranſactio facta ſit in fraudem vſurarum, Car- 2
din. Mantic. *de tacitis & ambig. conuention. lib. 18. tit. 6.*
num. 38. vbi *num. 39.* ampliat, etiamſi controuerſia 3
eſſet de pecunia credita, & de cautione à debitore
ſcripta, ſi lis ſit tranſactione finita, & agatur ex
tranſactione, dummodo tranſactio non ſit facta in
fraudem vſurarum.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio non numeratæ pecuniæ tam mandatori, quam fideiuſſori opponitur, & num. 2.*
3 *Procurator exceptione huius tit. vtitur.*
4 *Fideiuſſores, mandatarij, vel creditores, confitentes mutuum receptum, non ita plenè probant, quin etiam ipſi poſſint opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.*
5 *In Mutuo competere exceptionem pecuniæ non numeratæ etiam fideiuſſori, qui releuandus, vt non teneatur quando pecunia non fuit numerata. tolli, ſeu auferri fideiuſſori ſi appareat numerata pecunia, num. 6.*

L. Tam mandatori. XII.

Iidem AA. Seueriano.

EXceptio non numeratæ pecuniæ opponitur 1
tam mandatori, quàm fideiuſſori. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt *l. fin. tit. 13. part. 3. vbi gloſſ. 4.* Duen. *reg. 260.*
verſ. octauò amplia, Hippol. *in rub. de fideiuſſor. n. 267.*
& 284. Sarmien. *ſelect. lib. 3. cap. 11. num. 7.* vbi
quòd procurator exceptione huius tit. vtitur. Ma-
ſcard. *de probat. concl. 361. num. 31.* vbi quòd fide-
iuſſo

iuſſores, mandatarij, vel creditores, confitentes de
recepto mutuo non ita plenè probant, quin etiam
ipſi poſſint opponere dictam exceptionem non nu-
meratæ pecuniæ, Ant.Hering.*de fideiuſſ. c.17.n.49.*
& 50. Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ.tom.3.cap.*497.
5 *num.*24. vbi reſoluit in mutuo competere exceptio-
nem non numeratæ pecuoiæ etiam fideiuſſori, qui
debet releuari, vt non teneatur quando pecunia non
6 fuit numerata, & *num.*25. tradit, ſi appareat poſtea
fuiſſe pecuniam numeratam, prædictam exceptio-
nem tolli, ſeu auferri fideiuſſori.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio debiti ex alia cauſa quàm mutui, vel dotis, ad probandum efficax eſt, admittit tamen probationem in contrarium.*
2 *Stipulatio, promiſſio, ſeu quilibet alius contractus, confeſſio item, & fideiuſſio ſine cauſa facta, licèt mero iure valeat, ſi tamen ex ea agatur, poteſt obijci exceptio doli mali, ita quòd ſic obligatus ſoluere non tenetur.*
3 *Inſtrumentum faciens mentionem de alio præcedenti, tanquam de ſua cauſa principali, & capiens ſubſtantiam de primo, producendum eſt.*
4 *de Confeſſione facta parte præſente, remiſſiuè.*
5 *Scriptura priuata probat contra ſcribentem.*
6 *contra Inſtrumentum in ſcriptis non admittitur probatio in contrarium, niſi per ſcripturam. niſi quis vellet probare ſimulationem ac fraudem aduerſus inſtrumentum, num.7.*
8 *Clericus tractus coram iudice ſuo, compelli poterit confiteri quæ confeſſus fuit coram non ſuo iudice.*
9 *Error, quàm donatio, potiùs præſumitur.*
10 *Exceptio non numeratæ pecuniæ poſt biennium competit, dummodo debitor probationis onus in ſe ſuſcipiat.*

L. Generaliter ſancimus. XIII.

Imp. IVSTIN. A. *Theodoro P.P.*

1 Confeſſio debiti ex alia cauſa quàm mutui, vel
dotis, eſt efficax ad probandum, eadem tamen
admittit probationem iu contrarium. Colligunt ex
Ordin.Doctores citati *ad l.* 1. *n.*1. *ſupr.hoc tit.*& poſt
omnes Giphan.*tom.*1.*pag.*269. & inter reper. *tom.*7.
Petr.de Bellapertica.
2 Vide Guiet.*de iuram.confirm.part.* 1. *cap.* 47. *n.*1.
& 2. vbi quòd ſtipulatio, promiſſio, ſeu quilibet alius
contractus, confeſſio & fideiuſſio ſine cauſa facta,
licèt mero iure valeat, ſi tamen ex ea agatur, poteſt
obiici exceptio doli mali, ita quòd ſic obligatus ſol-
uere non teneatur. Cald.Pereira *poſt quæſt.forenſ.con-*
3 *ſil.*33.*n.*59. vbi per hunc text. ait quòd quando vnum
inſtrumentum facit mentionem de præcedenti, tan-
quam de ſua cauſa principali, & capit ſubſtantiam
à primo, debet produci.
4 *Cum ſuis confeſſionibus acquieſcere debet*, &c.] De
confeſſione facta patre præſente, vide Bald.*conſ.*192.
*col.*2. *ad fin.vol.*1. Aym. *conſ.* 61. *num.* 3. *& conſ.*171.
num. 4. Syluan.*conſ.*62. *num.*1. Roland.*conſ.*71.*n.*41.
*vol.*2. Maſcard.*de probat.in proœm. quæſt.*7. *num.* 3. *&*
*concl.*346. Menoch *remed.*1.*recup.num.*217. *& ſeq.&*
*conſ.*11.*num.*14. Surd.*deciſ.*10.*num.*12. Cardin. Man-
tic.*de tacitis & ambig.conuent.lib.*8. *tit.*19. *num.*2.
5 Notatur ad hoc quòd ſcriptura priuata probat
contra ſcribentem, vt per Tiraq.*de retractu tit.*2. *§.*1.
*gloſſ.*7.*num.*49. Cou.*lib.*3. *var.cap.*10. *ad fin.*

Scriptis inſerta, &c.] Notatur ad hoc quòd contra 6
inſtrumentum in ſcriptis non admittitur probatio
in contrarium, niſi per ſcripturam, vt per Rod.Xuar.
*in l.poſt rem iudicatam, ſuper leg.Regni, ampl.*1. *num.*4.
Viui.*tom.*1.*commun.opin.lib.*4.*tit.*9. *de probat. num.*75.
pag. 486. vbi ſubdit hoc non procedere vbicunque 7
quis vellet probare ſimulationem ac fraudem ad-
uerſùs inſtrumentum, quia tunc poſſet per teſtes
probare talem ſolutionem, Cald.Pereira *de poteſt.eli-*
*gendi, cap.*7. *num.*15.
Nimis enim indignum, &c.] Notatur ad hoc quòd 8
Clericus tractus coram iudice ſuo, poterit compelli
ad confitendum quæ confeſſus fuit coram non ſuo
iudice, vt per Roder.Xuar.*in l.poſt rem indicatam, no-*
*tab.*3. *num.*11. *pag.*590.
In gloſſ. *Eamque cauſam.* Notatur ad hoc quòd 9
potius præſumitur error, quàm donatio, vt per Ma-
ſcard.*de probat.concl.*555. *num.*5. Flamin. Pariſ.*de re-*
*ſignat.benefic.lib.*9. *quæſt.*19. *num.* 5. Cardin. Mantic.
*de tacitis & ambiguis conuent. tom.*2. *lib.*13. *tit.* 9. *n.*3.
vbi intelligit etiam de errore facti proprij, & de er-
rore iuris, quæ dicitur culpa lata.
In gloſſ. *Religionem.* ibi, *etiam poſt biennium admit-* 10
titur debitor ad probandum, &c. Notatur ad hoc quòd
poſt biennium competit exceptio non numeratæ
pecuniæ, dummodo debitor probationis onus in ſe
ſuſcipiat, vt per Rebuff.*tom* 1. *ad leges Galliæ, tract.de*
*chirograph. & cedular. recognit.art.*2. *num.*47. Anton.
Gom.*tom.*2. *variar.cap.*6. *num.*7. vbi Eman. Suar. *in*
*addit. Menchaq.de ſucceſſ.creat.§.*9. *num.*22. Maſcard.
*de probat.concl.*695. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præ-*
*ſumpt.*145. *num.*13. Chriſtoph. de Paz *in ſchol. ad le-*
*ges ſtyli l.*84. *ſchol.*2. Rot. Genuenſ. *deciſ.* 26. *num.*1.
2. *&* 3. Stephan.Gratian. *Marchiæ deciſ.* 164. *num.*9.
cum ſeqq. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis con-*
*uent.lib.*18. *tit.*2. *à num.*17. Anton.Fab.*in ſuo Cod.ſub*
hoc tit. diffin. 1. Nicol. Mozz. *de contractib. tractat. de*
*mutuo, in princip. num.*9. Pichard. *in princip. Inſtit. de*
*litter.oblig.num.*12. *&* 15. Ceuall.*commun.contra com-*
*munes quæſt.*38. *&* 39. Alex. Trentacinq. *var.reſolut.*
*lib.*3. *tit. de ſolut.reſolut.* 20. *num.* 30. *verſ.ſecunda eſt*
opinio.

SVMMARIVM.

1 *Querela non numeratæ pecuniæ intra biennium opponenda eſt, finito biennio per ætatem, vel abſentiam læſus, querelam adhuc per reſtitutionem recuperat.*
2 *Exceptio non numeratæ pecuniæ ſolùm procedit in mutuo: aliæ appellantur rei non traditæ, vel pretij non ſoluti.*
3 *Exceptio non numeratæ pecuniæ an agnita de iure Digeſtorum, vel à Iuſtiniano, incertum.*
4 *Confeſſio ſucceſſoribus confitentis indiſtinctè nocens, non ita creditoribus.*
5 *Exceptio non numer.pecun intra biennium opponenda eſt. per Ordinationem Regiam Luſitan. hoc biennium ad ſexaginta dies reſtringitur, num.* 6. *de æquitate Canonica etiam poſt biennium opponi poteſt, num.*7. *& omni tempore, dummodo debitor in ſe ſuſcipiat onus probandi, num.*8.
9 *Eccleſia poteſt perpetuo tempore opponere exceptionem non num.pecun.*
10 *contra Piam cauſam non currit biennium.*
11 *contra Clericos non currit biennium.*
12 *Debitor quando moleſtatus miſericorditer implorat officium iudicis, admittitur ad exceptionem non num.pecun poſt biennium.*

13 *Debitor*

13 *Debitor cenſus poteſt aduerſus ſuam confeſſionem de receptione capitalis cenſus opponere exceptionem non num. pecun. poſt biennium, & transferre onus probandi in creditorem, ſeu emptorem cenſus.*

14 *Tertius perpetuò allegat, & opponit exceptionem non num. pecun. & ipſius priuilegio vtitur.*

15 *Proteſtans ante biennium coram iudice, exceptione non num. fruitur.*

16 *Excipiens intra biennium extra iudicium coram creditore, ſe non recepiſſe pecuniam, vel tantam ſummam, quam recepiſſe fuit confeſſus, potitur exceptione non num. pecun.*

17 *Pupillus, minor, ciuitas, ſeu in quacunque vniuerſitate gaudens priuilegio minorum, exceptione non num. pecun. fruitur.*

18 *Confeſſione creditoris probatur pecuniam non fuiſſe numeratam. etiamſi confeſſio facta fuerit extra iudicium, & antequam lapſum fuerit biennium, num. 19.*

20 *Probatio per confeſſionem eius, pro quo ius præſumit, recipienda eſt.*

21 *Probari poterit pecuniam non numeratam per inſtrumentum, ex quo apparet, poſt confeſſionem creditorem promiſiſſe ſoluere, non obſtante confeſſione. probabitur pecuniam non fuiſſe numeratam, per teſtes qui interfuerunt, & dicunt nullam numerationem ſequutam fuiſſe eo tempore, aut loco, quo aſſeritur, num. 22.*

23 *Cauſa antecedentis debiti in inſtrumentum confeſſionis mutui redacta, per contrarium inſtrumentum reprobanda eſt.*

24 *Inſtrumentum dotale ſi præceſſit, in quo dos fuit promiſſa marito, & poſtea maritus confitetur ſe accepiſſe dotem, & de hoc præſtat ſecuritatem, ſiue apocham, præſumetur vera confeſſio, neque audietur maritus ſi velit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.*

25 *in Depoſito non admittitur exceptio non numeratæ pecuniæ.*

26 *in reliquis contractibus quàm mutui, non eſt locus Exceptioni non num. pecun.*

27 *contra Confeſſionem ad liberandum contraria ſcriptura ad probandum admittitur intra 30. dies, & num. 28.*

29 *Creditor ex quocunque contractu confeſſus fuerit ſibi factam debiti ſolutionem, poteſt intra 30. dies opponere exceptionem non num. pecun. & hoc caſu tenetur debitor probare ſolutionem, aliàs non liberatur, & num. 30. & 31.*

32 *elapſo termino ad Iurandum de iure præfixo, iuramentum oblatum turpiter nemo recuſat.*

33 *Creditor non poteſt cogi iurare, nec reſpondere poſitionibus.*

34 *Iurare non cogitur qui plenè probauit ſuam intentionem.*

35 *Debitor conuictus ſuper chirographo elapſo, biennio dato ad proponendam exceptionem non numeratæ pecuniæ, non poteſt compellere actorem ad iurandum quòd pecunia fuerint numerata. contrarium num. 36. & 37.*

38 *Querela non num. pecun. coram iudice loci contractus proponenda eſt, & ſola poſitio abſente aduerſario interrumpit præſcriptionem.*

39 *Exceptio non numeratæ pecuniæ coram iudice allegan da eſt.*

40 *in loco Contractus agi ad illius reſciſſionem, & n. 41. non debere agi de hoc in foro contractus, ſed potiùs actorem debere ſequi forum, quomodo intelligendum ſit num. 42.*

L. In contractibus. XIV.

Imp. IVSTIN. A. *Memnæ P.P.*

QVerela non numeratæ pecuniæ intra bien- 1
nium opponenda eſt, finito biennio per ætatem, vel abſentiam læſus, querelam adhuc per reſtitutionem recuperat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

In quibus pecuniæ, &c.] Ergo exceptio non nume- 2
ratæ pecuniæ ſolùm procedit in mutuo, aliæ autem appellantur rei non traditæ, vel pretij non ſoluti, de quo Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ tract. de chirogr. & cedul. recognit. art. 2. num. 14.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 6. in fine*, Afflict. *deciſ.* 105. Roland. *conſ. 4. num. 1. vol. 1* Roder. Xuar. *in l. poſt rem iudicatam, in declarat. legis Regni poſt limit. q. 1. incip. ſed pro euidentia n. 38.* Maſcard. *de probation. concl. 361. num. 15. & concl. 695. num. 19.* Azeued. *l. 1. num. 81. cum ſeqq. tit. 21. lib. 4. noua Recopil.* Bertazz. *de clauſulis inſtrum. clauſ. 22. gloſſ. 1. num. 3.* Ludon. Caſſan *conſ. 2. num. 42.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de ſolut. reſol. 20. n. 20. verſ. prima, & verſ. non eſt recedendum*, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 18. tit. 6. num. 42.* Cardin. Tuſch. *practic. concl. verb. exceptio, concl. 418. num. 11.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 402. num. 2. verſ. dixi ſuprà*, Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 8. de vſuris, quæſt. 1. num. 14.* qui etiam in confeſſione dotis limitant.

Non intra quinquennium quod conſtitutum erat, 3
&c.] Vtrùm exceptio non numeratæ pecuniæ de iure Digeſtorum fuerit agnita, an à Iuſtiniano inuenta: vide Felician. de Solis *in tractat. de cenſib. lib. 2. c. 1. num. 11.* Pichard. *in princip. Inſtit. de litter. oblig. n. 19.* Ceual. *commun. contra communes, tom. 2. quæſt. 625.* vbi duas communes opiniones contrarias refert, & affirmatiuam ſequitur.

Vel ſucceſſor eius.] Notat D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſolut.* 4
matrim. part. 6. num. 35. in fine, ideo Imperatorem *in præſenti*, ſe reſtrinxiſſe ad ſucceſſores confitentis, quia his indiſtinctè nocet confeſſio, creditoribus autem non ita indiſtinctè nocet.

Sed intra ſolum biennium.] Notatur ad hoc quòd 5
exceptio non numeratæ pecuniæ intra biennium opponenda eſt, vt per *l. Hiſpan. 9. tit. 1. part. 5.* Duen. *regul. 260. & ſeq.* Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 18. tit. 2. num. 20.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. tit. 1. quæſt. 22. num. 23.* Mart. *de iuriſdiction. part. 4. cent. 2. caſu 161. num. 1.* Chriſtoph. de Paz *in ſchol. ad leges ſtyli, l. 184. num. 1.* Molin. *d. diſp. 302. num. 1.* Per Ordin. Regiam Luſit. *lib. 4. tit. 51. in princ.*
biennium hoc ad ſexaginta dies reſtringitur, & re- 6
ferunt Eman. Acoſta *in repet. l. ſi ex cautione, in cap. incip. ſecundum habet*, Cald. Pereira *d. num. 25.* Ioan. Martius à Coſta *in addit. ad tract. libellorum, annot. 10. num. 8.*

Primò limita de æquitate Canonica, ſecundùm 7
quam etiam poſt biennium huiuſmodi exceptio opponi poteſt, vt per Ioan. Andr. Card. Abb. & Imol *in cap. fin. de ſolutionib.* Duen. *regul. 261. num. 2.* Vezin. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 20. num. 27. pag. 596.* Marant. *de ordine iudic. part. 6. membr. 9. ſub num. 35.* ibi, ſed de æquitate Canonica etiam poſt biennium opponitur. Alex Trentacinq *d. tit. de ſolut. reſol. 20. n. 33.* vbi duos caſus diſtinguit, Fachin. *controuerſ. lib. 2. cap. 8.* Benechend. *in addit. ad Seraphin. de priuileg. Iurament. priuileg. 60. num. 7.* Rebuff. *dicto tractat. de chirograph. & cedular. recognit. art. 2. num. 48.* Mart. *de*
iuriſdict. p. 4. caſu 161. n. 14. vbi ait poſſe de æquitate 8

Canonica huiuſmodi exceptionem opponi omni tempore,dummodo debitor in ſe aſſumat onus probandi exceptionem ipſam, videlicet pecuniam non fuiſſe numeratam; quam diſtinctionem videntur amplecti Menoch.*conſ. 47.n.9.* Arimin. Tepat. *var. ſentent.tom 1.tit.158.c.8.in princ.*Steph.Grat.*Marchiæ deciſ.165.n.9.*vbi eum Dec.ait hoc eſſe de iure Canonico & ciuili, quia poteſt probare poſt biennium cùm militet contra rationem quòd locupletetur cum aliena iactura. Et cum hac modificatione hæc ſententia recipienda eſt, quamuis abſolutè contrarium exiſtimauerint verius Hipp. *ſing. 463.* Soar. *tom.1.comm.opin.lib.4.tit.20.n.11.pag.594.* Cald. Pereira *d.q.22. n.23.* Ceuall.*commun.contra comm.q.38.* Maſcard.*concl.361.à n.32.*

9 Secundò limita in Eccleſia,quæ poteſt perpetuo tempore opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, de quo Felin. *in cap. de quarta, ad fin. de præſcript.* Iaſ.*in l. cùm quis n. 17. C.de iuris,& facti ignor. & in l.qui pecuniam n. 8. ff.ſi certum petat.* Duen. *reg. 261. verſ.limita 1.* Soar *tom.1. commun. opin. tit.1. de ſacroſ.Eccleſ n.81.pag.153.*Valaſc.*de iure emphyt.q.7. n.25. ad fin.* Matta *d caſu 161.n.3.* Traq.*de priuil.piæ*
10 *cauſæ priu.174.*vbi ait contra piam cauſam biennium nun currere.idem tenet Card. Mantic.*d.lib.18.tit.6. n 25.*Maſcard.*concl.361.n.32.* Alex Trentacinq.*d.tit. de ſolut.reſol.20 n.33.*vbi duos caſus diſtinguit.

11 Tertiò limita in Clericis,quia ius ciuile non potuit eis præiudicium afferre,vt per Menoch.*conſ.47. n.9.* vbi dicit,præſertim ſi ipſi Clerici ſuſcipiant in ſe onus probandi pecuniam numeratam non fuiſſe,Cardin.Mantic.*d.lib.18.tit.6.num.24.*Matta *d.caſu 161.n.11.cum ſeqq.*

12 Quartò limita,quando debitor moleſtatus miſericorditer imploraret iudicis officium, nam tunc poſt biennium admittitur exceptio non numeratæ pecuniæ,vt per Hipp.*ſing.277.* Felin.*in cap.ſi cautio n.63.de fide inſtrum.*Eman. Acoſta *in repet.l ſi ex cautione, verſ. officium iudicis*, vbi tradidit hoc maximè locum habere in iudice eccleſiaſtico,quia ad ipſum pertinet conſcientias hominum purgare,Guid.Pap. *deciſ.292. n.1.* Rebuff.*d.tit. de chirogroph.& cedul.recognit.art.2.n.22.* Roland à Valle *conſ.1.n.57.& 58. lib.1.*Menoch.*de præſumpt.lib.1.præſ.145.n.18.& conſ. 47.n.8.* Alex. Trentacinq *d.tit.de ſolut reſol.20. n.35.* vbi declarat hoc eſſe intelligendum ſumendo in ſe onus probandi,ſed omnes alij Doctores contrarium videntur ſentire. Fontanel. *de pactis nupt. clauſ. 4. gloſſ.18. part.1. num.18.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.1.tit.158.c.8 in princ.*

13 Quintò limita in debitore cenſus qui aduersùs ſuam confeſſionem de receptione capitalis cenſus poſt biennium poteſt exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere, & transferre onus probandi in creditorem, ſeu emptorem cenſus; ex ea ratione, quia per Pij V. conſtitutionem ſuper forma creandi cenſus, requiritur in eius creatione vera & realis numeratio:ita Caſſan. *conſ. 63.n.19.& 20.in 2.dub. quintæ partis,& conſ.75.* Franc.Milanenſ.*Siciliæ deciſ. 6.n.19.lib.1.*Felic.*de cenſib lib.1.c.8.n.14.& c.9.n 4.& tom.2. lib.3.c.fin.n. 5.verſ.per confeſſionem,*Auendan. *eod.tract.c.45.per tot.*Ludou. Cenci.*in ſimili tract.p 2. cap.1 q.1.art.8.n.27. cum ſeqq.* Gaſp.Roder.*de annuis reddit.lib. 1.q. 13.ſub n. 4.* Quod adeò verum eſt,vt procedat quamuis venditor renuntiaſſet in confeſſione exceptionem non numeratæ pecuniæ, ſecundùm Franc.Milanenſ.*d.deciſ.6.n.11.* Felic.*d.lib.1.c.8. n.15.verſ.altera,& tom.2.gloſſ.7. cap.fin.num.5.verſ.& licet,*Auendan.*d.c.45.n.8.& 9.*Cenci.*d art.8.num.37.* Gaſp. Roderic.*d.q.13.num.4.verſ.ex quo.* & quamuis huius confeſſio venditoris cenſus eſſet corroborata iuramento,quia licèt iuramentum habeat vim ſolutionis,illud tamen non verè,ſed fictè procedit, & numeratio in cenſu requiritur verè & realiter,& ita debet probare emptor non per probationes præſumptiuas,ſed per euidentes, & neceſſarias; ita Felician *d.lib.3. cap.fin.n.3. verſ.& licèt,*Auend.*d.c.45. n.20.*Cenci.*d.art.8.n.33.*

Sextò limita in tertio, qui perpetuò poteſt alle- 14
gare, & opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, & ipſius priuilegio vti, vt per Tiraq. *de retract.lig.§.1.gloſſ.18.n.81.& ſeq.* Anton. Gom.*tom.1. var.c.12.n.81. verſ.item infertur quòd ſi pater,& l.50. Tauri n.52.*Azeued.*l.1.num.90.tit.21.lib.4.nouæ Recop.* Vincent. Caroc.*in tract.de depoſito p.1.rub.de depoſiti probat.n.5.* Auendan.*de cenſib.cap.45.n.22.* Felician. *eod.tract.tom.2. lib.3. cap fin.n. 5. verſ.quam reſolutionem,*vbi tradit creditorem,ſi aduersùs tertium pignoris poſſeſſorem agat ex confeſſione de recepto mutuo, opponente tertio exceptionem non numeratæ pecuniæ,teneri numerationem probare.

Septimò limita,ſi proteſtatio facta ſit ante bien- 15
nium coram iudice,licèt enim confeſſus fuerit ſe recepiſſe pecuniam, tamen veritas eſt quòd fuit ſpe futuræ numerationis inde non ſequutæ, quo hæc exceptio perpetuatur, vt per Herculan. *in tract. de probanda negat.num.224.& ſeq.vol.2.* Arimin.Tepat. *var.ſent.tom.1.tit.158.cap.4.verſ.1.*Maſcard.*de probat. concl.1114.alias 1119 n.11.*

Octauò limita quando is,qui debitum ſpe futuræ 16
numerationis fuit confeſſus, intra biennium extra iudicium coram creditore excepit, dicens ſe non recepiſſe pecuniam, vel tantam ſummam,quam recepiſſe fuit confeſſus,Ordin. Reg. Luſitan *lib.4.tit. 51. §.2. gloſſ.verbo querimoniam in l.ſi intra,C.hoc tit.* Molin.*d.diſp.302.n 6.*

Nonò limita in pupillo, minore, ciuitate, ſeu in 17
quacunque vniuerſitate minorum priuilegio gaudente,his enim priuilegium exceptionis non numeratæ pecuniæ ſemper conceditur,itaut creditoribus incumbat probare pecuniam fuiſſe numeratam, vt per Bertaz.*in tract.de clauſ.inſtrum.clauſ.32.gloſ.4.n.5.* Mozz. *de contract. tit. de mutuo,c. de perſonis quæ poſ. n.18.*Cald.Pereira *in l ſi curatorem,verbo ſua facilitate, n.94.* Menoch.*conſ.47 n 11.* Andr. Fachinæ. *contrau. lib.2. c.7.* vbi de Republica,& ciuitate loquitur. Oſvvald.*ad Donell.enucleatū lib.14.c.38.lit.A.*Mari. Muta *deciſ.71.n.7.*Alexand. Trentacinq.*d.tit.de ſolut.reſol 10.n.36.*vbi ait iuramentum non ſupplere minorem ætatem ſi iuraſſet ſpe futuræ numerationis ſe recepiſſe,Cardin Mantic.*de tacitis,& ambig.conuent. lib.18.tit.2.num.32.* vbi ex Alber. Salic. Bald. Felin. Menoch.tradit hoc priuilegium minoribus conceſſum in eo conſiſtere vt tempus opponendi hanc exceptionem non numeratæ pecuniæ non incipiat currere niſi à die perfectæ ætatis 25.annorum,Cardin.Tuſch.*pract.concl.lit. E.concl.418.num.15.* generalem conſtituit concluſionem, exceptionem ſcilicet non numeratæ pecuniæ perpetuò opponi poſſe, quando contractus eſt nullus ipſo iure, & exemplificat in depoſito facto apud Eccleſiæ Prælatum, & in mutuo, & in alienatione bonorum Eccleſiæ dum non conſtet de numeratione, & verſione in vtilitatem Eccleſiæ, & in omnibus caſibus, in quibus creditor tenetur probare verſionem in vtilitatem mutuatarij.

In gloſſ. *Nullo modo* ibi,*nec ſi vellet probare non nu-* 18
meratam pecuniam ſecundùm quoſdam,&c.Notatur ad hoc quòd per confeſſionem creditoris probabitur non numeratā fuiſſe pecuniam,vt per Roder.Xuar.

In

*in repet l. poſt rem iudicatam, in declar. Regni poſt limitationes quæſt.*1.*n.*28 .Eman. Acoſta *in repet.l.ſi ex cautione.poſt fallent.cap incip.Sed cùm placeat,num.*1. *&* 2.
19 vbi ampliat etiamſi confeſſio facta fuerit extra iudicium,& anteqoam fuerit lapſum biennium,& non ſolùm confeſſionem prodeſſe ſi confeſſus fuerit ſe aduerſario nunquam numeraſſe, ſed etiam ſi agnouerit ſe cautionis tempore non numeraſſe pecuniam,nã hoc caſu licèt dicat ſe poſtea numeraſſe, & biannium eſſe elapſum, nihilominus creditor tenebitur numerationem probare, & *n.*2. explicat quomodo per numerationes factas diuerſis temporibus probetur negatiua,& idem Acoſta *in verſ.quartè fallit,n.*2. vbi agit an requiratur quòd debitor accepter confeſſionem,vel non,Fontanell.*de pactis nupt.clauſ.* 4.*gloſſ.*18.*p.*2.*n.*29.*cum ſeq.*vbi plures Doctores refert diſputantes quomodo probabitur hæc negatiua quòd pecunia non fuerat ſoluta. Maſcard.*de probat. concl.*1114.aliàs 1119.*à princ.*vbi *n.*4. intelligit quòd dicimus hanc negatiuam probari per confeſſionem, procedere in confeſſione facta præſente debitore. nam aliàs eo abſente,huiuſmodi confeſſio non præiudicaret creditori, Cardin.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.lib.*18.*tit.*2.*num.*40.

20 Notatur etiam ad hoc quòd contra præſumptionem iuris,& de iure probatio per cõfeſſionem eius, pro quo ius præſomit, recipienda eſt,vt per Iaſ. *in l. qui pecuniam,n.*7.*ff.ſi cert.pet.*Hippol *in rubr.de probat. n.*230.Alciat *de præſump.præſ.*2.*n.*1.*cum ſeqq.* Cou. *de ſponſalib p.*1.*cap.*4.*§.*1.*n.*3.*cum ſeq.* Cardin. Mantic. *de coniect.vlt volunt. lib.*1.*tit.*2.*n.*3. Maſcard. *de probat.in proœm.q.*10 *num* 51. Menoch.*recuper.remed.*1.*à n.*119. *& de præſ.lib.*1.*præſ.* 1. Valaſc. *de iure emphyt. q.*7.*n.*27. Cald.Pereita *in l.ſi curatorem, verbo ſua facilitate,num.*44.*C.de in integr. reſtit. minor. & de poteſt eligendi cap.*7.*num.*21. Cardoſ.*in praxi iudicum,verbo præſumptio,num.*4.

21 In ead.gloſſ. ibi, *vt ex ſola ſcriptura obligatiò*, &c. Notatur ad hoc quòd probari poterit non numeratam fuiſſe pecuniam per aliud inſtrumentum, quo appareat, poſt confeſſionem creditorem promiſiſſe ſoluere oon obſtante coofeſſione, ita Hercul. *de negatiua,n.*29. *&* 32.*vol.*2. Rom.*ſing.*26. *ad fin. & conſ.* 445.*&* 447. Maſcard.*d.concl.*1119.*n.*8. Card.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.lib.*18.*tit.*2.*n.*40.*verſ.præ-*
22 *terea.* Item non numeratam fuiſſe pecuniam probabitur per teſtes, qui interfuerunt, & dicant nullam numerationem ſequutam fuiſſe eo tempore, aut loco,quo aſſerimt.Maſcard.*d.concl.*1119.*n.*6. *cum ſeqq.* Card.Mantic.*d.n.*40.*verſ item ſubiungit.*

§. Sed quoniam.

23 Cauſa antecedentis debiti in inſtrumentum confeſſionis mutui redacta per contrarium inſtrumentum reprobanda eſt. Colligunt ex Ordin Doctores citati *ad l.*1. *n.*1. *ſup hoc tit.*

24 *Illis etiam ſecuritatibus*,&c.]Notatur ad boc quòd ſi præceſſit inſtrumentum dotale, in quo dos fuit promiſſa marito,& poſtea maritus confitetur ſe accepiſſe dotem, & de hoc præſtat ſecuritatem, ſiue apocham, præſumetur vera coofeſſio, neque audietur maritus ſi velit opponere exceptionem non numeratæ dotis,ita hunc §. intellexerunt Baptiſta *de priuil.dotal.cent.*1.*n.*8. Quemada *q.*4 *n.*5. Couar *lib.*1. *var.c.*7.*n.*6.vbi hunc text.dicit inſignem Ant. Gom. *l.*50.*Tauri,n.*52.Ant.Gab.*commun.lib.*3. *tit.de iure dot. concl.*4.Menoch *de præſumpt.lib.*3.*præſumpt.*12. *n.*53. vbi expendit verba huius text. & ſubdit quòd licèt illa, *dotalium inſtrumentorum*, poſſint intelligi ſecundùm gloſſ.Bart. Bald.& Alber.*hîc*,quòd maritus ſemel confeſſus fuerit recepiſſe dotem, atque ita geminaram eſſe confeſſionem,quæ exceptionem non numeratæ dotis excludat, attamen intelligi etiam poſſint vt ſignificent dotis promiſſio nem præceſſiſſe,Aluar. Valaſc.*conſ.*5.*n.*9. Fichard.*commun. opin. lib.*5.*tit.*7.*de iure dot.n.*34.*pag.*722. Surd.*deciſ.*116.*n.*3. Maſcard.*de probat.concl.*566.*n.*7.*& concl.*695.*num.*10. Molin.*de Iuſt.tract.*1.*diſp* 419.*n.*6. vbi ſubdit non refragari text.*in l.vlt.in prin.verſ.in dotib.C.de dote cauta, non numerata*, quia in eo textu non eſt ſermo de confeſſione receptæ dotis ex interuallo promiſſionis eiuſdam dotis,ſed de confeſſione,quæ ob ſolam dotis promiſſionem ſimul facta eſt quando dos promittebatur, vt ex ipſiſmet verbis liquet; & deinde reprobat gloſſ. Bart.& quoſdam alios,quorum ſententiam refert ac ſequitur Eman. Acoſta *in repet.l.ſi ex cautione,ſupr.hoc tit.fallent* 14.exponentes textum *in præſenti*, de geminata confeſſione facta à marito dotis receptæ ex interuallo vnius poſt aliam, quam tunc denegetur exceptio non numeratæ dotis, latè & eleganter D. Barboſ.*in l.*1.*ff.ſolut.matr.p.*6 *n.*51.*in fin.& n.*53. *cum ſeqq.* vbi ex generalitate huius text. colligendo aſſerit quòd licèt confeſſio facta conſtante matrimonio ſecundùm magis communem opinionem præſumatur ſimulatà, & facta animo donandi, ac ob id neque præiudicet marito, neque creditoribus, tamen ſi conſtat præceſſiſſe inſtrumentum dotale, in quo dos promiſſa fuit, tunc confeſſio etiam facta conſtante matrimonio præſumetur vera,ita vt aduersùs eam minimè concedatur querela non numeratæ dotis; ſubditque ex eadem generalitate id procedere etiam quando promiſſio dotis,&confeſſio doris receptæ factæ fuerint conſtante matrimonio.

Depoſitionis certarum rerum,&c.] Notatur ad hoc 25
quòd in depoſito non admittitur exceptio oon numeratæ pecuniæ,vt per Tiraq. *de retractu conuent.* §. 4.*gl.*6.*n.*8.*&* 15. Duen.*reg.*260.*limit.*5.Eman.Acoſta *in repet.d.l.ſi ex cautione,fallent.*2.*col.pen.*D. Barboſ.*in l.diuortio* 8. *§.ob donationes,n.*14. *in princ.ff.ſol.matrim.* Alex Trentacinq. *var.reſol.lib.*3. *tit de ſolut.reſol.* 20. *n.*25.Facbinæ *controu.lib.*2.*c.*93.*verſ.præterea*,Caroc. *de oppoſ.p.*1.*q.*2.*n.*19.Morl.*in emporio iuris ciuilis,p.*1. *tit.*8.*in prælud.n.*26. Cancer *var.reſol.p.*3.*c.*8.*de depoſito,n.*46.Suar.*tom.*1.*commun.opin.lib.*4.*tit.*21.*n.*1.*pag.* 596 Molin.*de Iuſtit.tract.*2.*diſp.*560.*n.*10.

Notarur ad hoc quòd in reliquis contractibus 26
quàm mutui, non eſt locus huic exceptioni non numeratæ pecuniæ,vt per Rebuff *tom.*1.*ad leges Galliæ, tract.de chirogr.& cedul.recogn. art.* 2. *ex n.*54. Duen. *reg.*260.*limit.*5.Eman.Acoſta *in d.l.ſi ex cautione,fallent.*2. *ex n.*1. Alex Trentacinq.*var.reſol.lib.*3. *tit.de ſolut.reſol.*20.*n.*20.Cardin.Mantic *de tacitis & ambig. conuent.lib.*18.*tit.*6 *n.*42.

In gloſſ. *Penitus.* ibi, *ſolue,hîc ſunt duæ confeſſiones*, &c. Hunc text. in geminata confeſſione ex interuallo receptæ dotis intelligunt Anton. Gom. *l.* 52. *Tauri,n* 52.*verſ.quintè*,Eman. Acoſta *d.fallent.*14.*n.*4. Valaſc *d.conſ.*5.*n.*9.D. Barboſ.*in d.l.*1.*ff.ſolut.matrim. p* 6.*num.*57.

§. Super cæteris.

Contra confeſſionem ad liberandum, contraria 27
ſcriptura ad probandum admittitur intra triginta dies.Colligunt ex Ordin.Doctores citati *ad l.*1.*n.*2. *ſupra hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 28
munt Gregor.Lopez *l.*65.*gloſſ.*4.*tit.*18.*part.*3.*& gloſ.*

1, *in fine, in l.9. tit.1. part.5.* Bertaz. *de clauſul. inſtrum. clauſul.52. gloſſ.1. n.5.* Rot. Genuenſ. *deciſ.26. num.17. verſ. ſed reſponſum fuit,* Barz *deciſ.15. num.8. & 9.* Magon. *Luceuſi deciſ.25. n.17.* Anton. de Amatis *Ferrar. deciſ.54. num.5 cum ſeqq.* Anton. Gom. *tom.2. variar.*
29 *cap.6. in fine, verſ. aduertendum,* vbi tenet quòd ſi creditor ex quocunque contractu confeſſus fuerit ſibi factam ſolutionem debiti, poteſt intra triginta dies opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, & hoc caſu tenetur debitor probare ſolutionem, aliàs non liberatur, & *cap.13. num.13. col.2.* vbi ait in præ-
30 ſenti diſponi quòd in liberatione debiti & confeſſionis ſolutionis tantùm habet locum exceptio non numeratæ pecuniæ infra triginta dies, non verò poſtea. Eman. Acoſta *in repet. l. ſi ex cautione, in cap. incip. ſexta & vltima differentia, in princip.* Maſcard. *de probat. concl.361. n.15.* Ceuall. *commun. contra commun. q.58. à num.6.* Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ, tract. de chirograph. & cedul. recognit. art. 2. num.14.* Fontanell. *de pactis nuptial. clauſ. 4. gloſſ.18. part. 2. num.16. 18. & 20.* Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de ſolut. reſol. 10. num.29. verſ. inter confeſſionem, in fine,*
31 vbi ait quòd tranſactis illis triginta diebus non poteſt opponi illa exceptio per creditorem, etiamſi velit probare contrarium, ſcilicet numerationem non fuiſſe factam, & *in verſic. nota bene*, ſubdit hunc §. procedere in confeſſione continente numerationem eius, quod debetur, vel ſolutione eius, quod debetur.

§. Illo videlicet.

32 Elapſo termino ad iurandum de iure præfixo, iuramentum oblatum turpiter non quis recuſat. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. n.1. ſupr. hoc tit.*
33 Allegari vulgò ſolet hic text. ad hoc quòd creditor non poteſt cogi iurare, nec poſitionibus reſpondere, vt per Capyc. *deciſ.15. num.1. & 2.* Franc. Cremenſ. *ſingul.155.* Ferr. *caut.16 num.15.* Gregor. Lopez *l.9. gloſſ.6. in fine, tit.1. part.5.* Duen. *regul.161. verſic. amplia 1.* Anton. Gom. *variar. tom. 2. cap. 6. num.7. verſic. vnum tamen eſt.* Tiraquell. *de retract. lign. §. 2.*
34 *gloſſ 1. num. 1.* vbi dicit quòd qui plenè probauit intentionem ſuam, non cogitur iurare. Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.1. tit. 158. cap. 8. num.2.* vbi ait
35 quòd debitor conuictus ſuper chirographo lapſo biennio dato ad proponendam exceptionem non numeratæ pecuniæ, non poteſt compellere actorem ad iurandum quòd fuerint pecuniæ numeratæ.
36 Contrarium verò, immo creditorem teneri reſpondere attenta æquitate Canonica, niſi ex iuſta cauſa recuſet, tenent Eman. Acoſta *in repet. l. ſi ex cautione, poſt fallentias, in cap. incip. ſed quam placeat, n.1. verſic. illud obſeruandum eſt,* Franc. Marc. *Delphin. deciſ.698. num. 5.* latè Menoch. *conſ.47. num. 8. & 9.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 18. tit.2. num.25.* Maſcard. *de probat. concluſ.1119. num.3.* quæ opinio videtur tenenda in hoc Hiſpaniarum regno, ſtante l. 184 *ſtyli*, vbi Chriſtoph. de Paz *in ſchol. vlt.* Pro qua facit quòd in cauſis executionis, in quibus lapſis decem diebus non admittuntur probationes, admittitur reus poſtulans vt actor poſitionibus reſpondeat, ſecundùm Spat. de Paz *in pract. tom.1. p.4. c.1. n.40.* Olan. *in concord. iuris, lit. C. n.77.* Mexi. *in tract. taſſæ panis, concl.1. num.43. & ſeqq.* Perez *l.5. tit.8. lib.3. Ordin.* Monteroſ. *in ſua praxi ciuili, in 3. tract. fol.41. col.2.* Azeued. *l.1. n.13. tit.21. lib.4. noua Recop.* Parlad. *rer quotid. lib.2. c. fin. p.5. §.10. n.25.* Gutier. *in pract. lib.1. q.120. per tot.* Ceuall *d. q.58. n.4.*
37 Neque obſtat text. *in præſenti*, illi enim multiplicitet reſpondet Cardin. Mantic. *d. tit. 2. n.25.* vbi ait ideo hîc non potuiſſe iuramentum deferri creditori, vel quia hoc eſt intelligendum ſi iuſtam habeat causá recuſandi, vel quia non tenebatur creditor ad iurandum parte deferente, ſed ex officio iudicis cogi poterat, iuxta *cap. cùm clamor, de teſtib.* vel denique, quia loquitur quando quis recuſat onus probandi ſuſcipere, ſed per iuramentum vult ſe exonerari, quod lex omnino prohibet tranſacto biennio, quia intra biennium habet hoc priuilegium, cui videtur lapſo tempore renuntiaſſe.

§. In omni. fin.

Querela non numeratæ pecuniæ in ſcriptis eſt 38
proponenda coram iudice loci contractus, & ſola poſitio abſente aduerſario præſcriptionem interrumpit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1 ſupr. hoc tit.*

Notatur ad hoc quòd exceptio non numeratæ 39
pecuniæ debet allegari coram iudice, vt per Gregor. Lopez *l.9. gloſſ.4. tit.1. p.5.* Eman. Acoſta *in l. ſi ex cautione, ſupr. hoc tit in c. incip. exceptione oppoſita, n.1.* Card. Tuſch. *pract. concl. lit. E. concl.418. n.27.* Arimin. Tepat. *var. ſent. tom.1. tit.158. c.4.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.2. lib.18. tit.1. n.10. in fine,* Molin. *de Iuſtit. tract.2 diſp.502. n.6. in fine.*

Dum in hoc text. dicitur quòd confeſſus recepiſſe 40
mutuum, poteſt in loco contractus opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, videtur probare quòd in loco contractos poteſt etiam agi ad reſciſſionem illius, vt per Rom. *ſing. 470.* Felin. *in cap. fin. n.24. ad fin. de foro compet.* Matth. Coler. *de proceſſib. execut. p.2. c.1. n.24. ad med.* qui ad hoc textum iſtum dicit vnicum & ſingularem, Tiraquell. *de iure mariti, gloſſ.5. num.8.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.14. num.22.* D. Barboſ. *in l. hæres abſens, §. proinde, in princ. n.16. ff. de iudic.*

Quod indubitabile eſſe videtur ſi partes inueniantur 41
in loco ipſius contractus, ex Felin. *d. loco,* & Couar. *lib.1. var. cap.4. n.1.* vbi ex mente aliorum reſpondet *ad l.2. C. vbi & apud quem,* probantem, cùm tra- 42
ctatur de diſſolutione contractus, non debere de hoc agi in foro contractus, ſed potiùs actoré debere ſequi forum rei, cui conuenit, eſſe intelligendum quando partes non inueniuntur in loco contractus. nam ſi in eo reperirentur, admitteretur ille, qui agit ad reſciſſionem contractus, quod etiam confirmant Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo implorandum, n. 30. C. de in integr. reſt. minor.* Matth. Coler. *d. c.1. n.24. & 44.* Steph. Gratian *d. c.15. n.23.* Sed meliùs D. Barboſ. *vbi ſupr. n.25.* ſub diſtinctione hæc iura componit, quòd aut contractus eſt perfectus ex vtraque parte, & poſtea propter aliquam qualitatem extrinſecam prætenditur reſcindi, & procedit deciſio *d. l. 2.* quia cùm perfecto contractu ſublata ſit actio oriens ex contractu, *princ. Inſt. quib. modis toll. oblig.* in conſequentiam ſublatus videtur forus ad eius implementum inductus. *l. cùm principalis, ff. de regul. iur.* Sed ſi contractus non fuit perfectus ex vtraque parte, quia ceſſat ratio de qua ſuprà, adhuc durat forus contractus, & conſequenter in eodem loco poterit agi de eius reſciſſione, niſi contractus perficiatur à contrahentibus, & in terminis procedit text. *in præſenti.* nam exceptio non numeratæ pecuniæ in effectu importat contractum non fuiſſe impletum ex vtraque parte, & ideo in loco contractus de hoc defectu, necnon de nullitate contractus in eodem loco agendum eſt, quia prætenditur contractum non fuiſſe perfectum, quod colligitur ex *d. l. 2.*

Avth. Hanc autem.

1 QVerela non numeratæ dotis debet fieri in ſcriptis, & ita ſi vult maritus eam opponere, vocare debet mulierem, quæ dotem dedit, vel eum, qui pro ea dotem conſtituit ſuam exceptionem ſibi in ſcriptis offerens. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Gregor. Lop. *l. 9. gloſſ. 4. tit. 1. part. 5.* Eman. Acoſta *in repet. l. ſi ex cautione, ſup. hoc tit. in cap. incip. exceptione oppoſita, n. 1. & 2.* vbi ait querelam huiuſmodi in ſcriptis proponi debere.

SVMMARIVM.

1 *Verus Creditor, vel quilibet iuſtus poſſeſſor & petitor poteſt ciuili tantùm creditori opponere exceptionem non num. pec. debitore etiam abſente, & contradicente. habens bona debitoris obligata, ex perſona debitoris, poteſt opponere exceptionem, num. 2. Non ſolum debitori competit exceptio non num. pec. verum etiam eius creditori contra alium creditorem ſui debitoris, num. 3.*

4 *Creditores poſſunt opponere exceptionem pro ſuo intereſſe, tempore quo poſſet debitor, qui confeſſus eſt recepiſſe mutuum, & ſic intra biennium à die ſuæ confeſſionis, non vltrà, & num. 5. poſſunt vti exceptione non numeratæ pec. aduersùs alium creditorem, etiamſi debitor ea vſus non fuerit, num. 6.*

7 *Exceptio non num. pec. poteſt opponi contra creditorem non ſolùm ab ipſo debitore principali, ſed & ab eius debitoris fideiuſſore, & etiam creditore ipſius debitoris, &c.*

8 *Renuntiatio mariti dotis cautæ, & non numeratæ, vel tranſcurſus temporis opponendæ ipſius exceptionis, praiudicat non tantùm ipſi marito, ſed etiam eius creditoribus.*

9 *Confeſſio debitoris facta in fraudem poteſt, ſicut & alienatio, reuocari ab ipſo creditore.*

L. Si cui. XV.

Idem A. Menna P.P.

1 VEtus creditor, vel quilibet iuſtus poſſeſſor &
petitor, poteſt ciuili tantùm creditori opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, etiam de-
2 bitore & abſente, & contradicente. Item obligata habens bona debitoris, ex perſona debitoris exceptionem opponere poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

3 Vide Roder. Xuar. *in l. poſt rem iudicatam, ſuper declarat. legis Regni limit. 2. num. 5. pag. 629.* vbi hunc text. ſingularem dicit ad hoc quòd non ſolùm debitori competit exceptio non numeratę pecunię, immo eius creditori contra alium creditorem ſui debitoris, Anton. Gom. *l. 45. Tauri num. 86. in princip.* vbi ait quòd licèt hic text. videatur probare confeſſionem mutui nocere & præiudicare ipſi debitori principali lapſo biennio, non verò nocere, nec præiudicare aliis creditoribus eius, & talem confeſſionem in præiudicium eorum non probare etiã lapſo
4 biennio; nihilominus tamen verum intellectum & ſenſum illius quem ſequitur, eſſe ait quòd creditores poſſint opponere exceptionem non numeratę pecuniæ pro ſuo intereſſe, ſcilicet intra tempora, quibus poſſet opponere debitor, qui confeſſus eſt mutuum recepiſſe, & ſic intra biennium à die ſuæ confeſſionis, non vltrà, & *l. 50. num. 52. in med.* vbi dicit hîc
haberi quòd ſicut debitor, qui confeſſus eſt ſpe futu- 5
ræ numerationis, poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, vel dotis; ita creditores eius, etiamſi debitor prædicta exceptione nunquam vſus eſſet. Cou. *lib. 1. var. cap. 7. n. 6. verſ. quod præterea,*
vbi ait hîc cautum eſſe creditores poſſe vti exceptio- 6
ne non numeratæ pecuniæ aduersùs alium creditorem, etiamſi debitor ea vſus non fuerit, Bellacomb.
tom. 1. commun. opin lib. 4. tit. 20. num. 15. pag. 595. vbi 7
quòd exceptio non numeratæ pecuniæ poteſt opponi contra creditorem non ſolùm ab ipſo debitore principali, ſed & ab eius debitoris fideiuſſore, & etiam à creditore ipſius debitoris, qui contra alium creditorem ſe poterit tueri ea exceptione, & intelligi habere locum etiamſi debitor eam exceptionem oppoſuiſſet, vel non potuiſſet eam exceptionem opponere ob lapſum temporis, vel aliter, Roland. *conſ. 74. col. pen. ad fin. num. 13. verſ. nec obſtat text. lib. 4.* D. Barboſ. *in l. 1 ff. ſoluto matrim. part. 6. num. 37. in princ.* vbi ait mentem huius text. eſſe quòd licèt regulariter me inuito non poſſit quis vti iure in meum fauorem introducto ad ſuum proprium commodum, *l. ſi iudex circumuento, ff. de minorib.* tamen creditoribus mariti propter proprium intereſſe permittitur opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ etiam inuito debitore confitente; ſubditque non inde inferri creditores prædicta exceptione vti poſſe, etiamſi debitor ab ea ſit excluſus per lapſum temporis legalis; ſi enim finis huius l. coniungatur cum principio, apertiſſimè colligetur creditoribus non licere ea vti exceptione, niſi intra tempus intra quod principalis debitor ea vti poterat. Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom. 1. lib. 11. tit. 27. num. 17.* vbi ait quòd licèt in hac l. dicatur creditores mariti poſſe huiuſmodi exceptionem opponere, quamuis maritus nunquam ea vſus fuerit, tamen non dicitur quòd marito lapſum ſit tempus opponendi talem exceptionem, imò dicitur quòd creditores poſſint ſe, intra ſtatuta tamen tempora, ea exceptione tueri.

Notatur ad hoc quòd renuntiatio mariti dotis 8
cautæ, & non numeratæ, vel tranſcurſus temporis opponendæ ipſius exceptionis præiudicat non tantùm ipſi marito, ſed etiam eius creditoribus, vt in exceptione non numeratæ pecuniæ, & dotis non numeratæ, per hunc text. reſoluit Gutier. *alleg. 11. num. 14.*

Notatur etiam ad hoc quòd debitoris confeſſio 9
facta in fraudem, poteſt ſicut & alienatio reuocari ab ipſo creditore, vt per Tiraq. *de iure mariti gloſſ. 5. num. 116.*

SVMMARIVM.

1 *Confeſſus ſpe futuræ numerationis, addito etiam iuramento, ſolutione, aut numeratione non exiſtente, poteſt adhuc pretendere exceptionem non num. pec. & num. 2. de iuramento intellige, vt num. 3.*

3 *Debitor licèt non poſſit opponere ipſam exceptionem, poterit tamen allegare inſtrumentum ſimulatum. diſtingue, vt n. 4.*

6 *Iuramentum ſortitur naturam actus, cui adycitur, nec auget effectum obligationis, ſed ſolùm addit vinculum religionis. intellige, vt num. 7.*

8 *Iuramentum interpoſitum in aliquo actu, vel contractu, habet tacitam conditionem vt reguletur ſecundum iſtius naturam & qualitatem, deficiente conſenſu & voluntate iurantis.*

L. Indubitati. XVI. & vlt.

Idem A. Ioanni P.P.

1 Confeſſus ſpe futuræ numerationis, addito etiã iuramento, ſolutione, aut uumeratione non exiſtente, exceptionem ooo numeratæ pecuniæ prætendere adhuc poteſt. Colligunt ex Otdio. Doctores citati ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.

2 Hane eandem concluſionem ex hoe text. deſumunt l. Hiſpan. tit. 1. part. 5. & l. 27. tit. 11. part. 3. vbi gloſſ. 13. prope fin. Iaſ. in l. ſi conuenerit, num. 8. & 16. ff. de iuriſdict. omn. iud. Gerard. ſingul. 14. col. 6. Grammat. deciſ. 103. num. 64. cum ſeqq. Pinel. in l. 2. C. de reſcind. vendit. par. 3. cap. 1. num. 3. Ioſeph. Ludou. Peruſ. deciſ. 47. Anton. Gom. l. 53. Tauri, num. 52. vbi in cauſa dotis loquitur, & tom. 2. variarum cap. 6. num. 2. in fine, & cap. 11. num. 3. col. 2. vbi hic haberi aſſerit quòd ſi quis confeſſus eſt ſpe futuræ numerationis mutuum recepiſſe, & iurauit ſoluere, poterit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, ſi pecunia non ſibi numerata fuit, quia aliàs non habuit animum, & iotentionem obligandi, & iuramentum non firmat talem contractum, & promiſſiooem tanquam ſine cauſa, & fomento obligationis, Alphan. collect. 103. Cooarr. in c. quamuis pactum, p. 1. §. 3. n. 10. & 11. Gaſp. Baëç. de inope debitore, cap. 16. num. 76. Emman Acoſta in repet. l. ſi ex cautione, fallent. 9. ſuprà hoc tit. Menchaq. de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 9. num. 19. & §. 18. num. 69. & controuerſ. vſufrequent. p. 2. cap. 47. num. 1. Atimin. Tepat. variarum ſentent. tom. 1. tit. 158.
3 cap. 4. verſ. Renuntians, vbi quòd licèt debitor non poſſit opponere ipſam exceptionem, poterit tamen allegare inſtrumentum ſimulatum, Valaſc. conſult. 5. num. 20. vbi diſtinguere communiter Doctores ait, vel quis fatetur adhibito iuramento ſe motuam peniam tecepiſſe, & tunc noo iuuatur exceptione non numeratæ pecuniæ, vel fateatur ſe recepiſſe, & promittat cum iurameoto ſe ſoluturum, & tonc iuuatur dicta exceptione, ſubditque hoc vltimo caſu tantùm procedere textum io præſenti, Menoch conſil. 84. num. 38. Maſcard. de probat. concl. 695. num. 2. optimè D. Barboſ. in l. 1. ff. ſolut. matrim. p. 6. num. 46.
4 vbi num. 48. teſoluit quòd licèt maritus non poſſit opponere exceptionem non numeratæ dotis quando iurauit omnia contenta in inſtrumento eſſe vera, non tamen ob id impedietur opponere ſimulatiooem confeſſioois ad quam iuramentum non referebatur, nec potuit referri, Gutier. de iurament. confirm. p. 1. cap. 37. à princ. Pichard. in tract. de mora, num. 46. Cald. Pereira in comment. ad §. ſed hæc, n. 35. Inſtit. de inoffic. teſtam. Coler. de proceſſib. exec. p. 1. c. 10. num. 213. Mancin. de iurament. par. 4. effectu 155. n. 2. Anton. Coroeus in tract. de abſolut. iurament. par. 3. quæſt. 5. num. 101. Seraphin. de priuileg. iurament. priuileg. 60. num. 3. & 11. vbi Martin. Benechend. in addit. etiam num. 3. Alexand. Treotacinq. variarum reſolut. lib. 3. tit. de ſolut. reſol. 20. num. 4. latè Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis conuent. tom. 2. lib. 18. tit. 4.

5 Et attende quòd iſtud iurameotum intelligitur quando iurat quis ſoluere; ſecus verò ſi iurauerit ſe recepiſſe pecuniam, qoia tunc non poteſt opponere exceptionem, vt per Anton. Gom. d. tom. 2. cap. 6. n. 2. in fine, verſ. attende, Rebuff. tom. 1. ad leges Galliæ, tract. de chirograph. & cedul. recognit. art. 2. num. 23. Caballio. milleloq. 670. citati per Valaſc. conſ. 5. n. 19. Eman. Acoſta in repet. d. l. ſi ex cautione, fallent. 9. n. 6. in fine, vbi ex Felin. ait attentis rationibus iuris Canonici iuramentum in propoſita ſpecie efficere debitorem amittere priuilegium huius exceptionis, ſed non ipſammet exceptionem ſi velit probare negatiuam, Cardin. Tuſch. pract. concluſ. lit. E. concl. 421. n. 5. D. Barboſ in d. l. 1. ff. ſoluto matrim. p. 6. n. 46. propè fin. Bauer. de virtute iurament. num. 46. verſic. 31. Gutier d. p. 1. cap. 37. num. 8. Hieron. Zetzet de iurament. lib. 1. cap. 26. num. 14. Alexaod. Trentacinq. d. reſolut. 20. verſ. ſecunda concluſio, Benechend. vbi ſuprà num. 9. Cardio. Mantic. d. lib. 18. tit. 4. num. 4. Quicquid contrarium, immò in vtroque caſu oon debere audiri debitorem ex eo quòd directò contradiceret iuramento, teneant Aufter. ad Capell. Tholoſſ. deciſ. 375. num. 3. Tiraquell. in l. ſi vnquam, in præfat. n. 72. & ad leges connub. gloſſ. 5. in 4. genere expreſſi, Mari. Anton. var. reſol. lib. 2. reſol. 60. caſu 31.

Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd iura- 6
mentum ſortitur naturam actus, cui adiicitur, oec auget effectum obligationis, ſed ſolùm addit religionis vinculum, vt per Cott. in memorab. verb. fideiuſſor. il 2. Beroard. regul. 390. Socin. regul. 254. Ioan. Garcian. regul. 275. Couat. in cap. quamuis pactum, p. 1. §. 4. num. 1. & in rubr. de teſtam. p. 2. num. 9. & var. lib. 3. cap. 17. num. 5. Tiraquell. de iure conſtituti, part. 3. limit. 7. num. 37. & in præfat. l. ſi vnquam, n. 165. Aoton. Gom. tom. 2. variarum cap. 10. num 22. col. 3.
vbi intelligit quando actos, vel contractus non ha- 7
bet effectum propter defectum voluntatis animi & conſenſus contrahentis, & cap. 14. num. 20. in princip.
vbi ait iuramentum interpoſitum in aliquo actu, vel 8
contractu habere tacitam conditionem vt reguletur, & intelligatur ſecundùm naturam & qualitatem eius, quando deficit voluntas, & cunſenſus iurantis, Menchaq d. §. 9 à n. 19. Bellacomb. tom. 1. commun. opin lib. 4. tit. 1. de rebus credit. num. 72. pag. 438. Anton. Gabr. commun. tom. 3. lib. 2. tit. de iureiur. concl. 10. Hippol. ſingul. 226. Ioan. Matienſ. in dialog. relator. part. 3. cap. 32. num. 5. Mieres de maioratu par. 1. q. 21. num. 9. Corduba de Lara in l. ſi quis à liberis, §. parens, num. 85. ff. de liber. agnoſcen. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 2. num. 56. Gutier in authent. ſacramenta puberum, num. 26. C. ſi aduerſus vendit. & de iurament. confirm. part. 1. cap. 37. num. 2. Seraphin. de priuileg. iurament. priuil. 73. num. 28. Menoch. conſil. 24. num. 7. & conſil. 27. num. 49. cum ſeqq. Brunor. à Sole in locis communib. verbo iuramentum 19. Cald. Pereita de poteſt. nominandi, cap. 2. num. 35. & in reſponſo pro Duce Paſtrana, verſic. qua ſententia, Flamin. Pariſ. de reſignat. benefic lib. 1. quæſt. 8. num. 14. & lib. 13. quæſt. 1. num. 21. & quæſt. 5. num. 17. cum ſeqq. Valaſc. conſult. 5. num. 19. Morla in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 5. quæſt. 2. num. 51. verſic. qua de cauſa, Mancin. de iuram. part. 4. effectu 8. num. 1. cum ſeq. & effectu 66. num. 5. Fachinæ. controuerſ. lib. 2. cap. 17. Giutba deciſ. 42. num. 27. Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis conuent. lib. 4. tit. 32. num. 89. Molin. de Inſtit. tractat. 2. diſput. 151. verſ. ad quartum dicendum, Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. tom. 4. cap. 799. num. 30. Soar. de relig. tom. 2. tractat. de iuramento, cap. 32. num. 2. cum ſeq. Cardin. Toſch. practic. concluſ. tom. 4. lit. I. concl. 506. per tot. Camill. Borrell. in ſumm. deciſ. tom. 1. tit. 60. num. 302. Bertazol. in repet. l. ſi quis maior, C. de tranſact. num. 281. 651. & 710.

De

De compenſationibus.

TIT. XXXI.

COMPENSATIONEM eſt debiti, & crediti inter ſe contributio, *l.1. ff. hoc tit.* à *pendendo* dicta, quia veteres, antequam nummi cuderentur, pecuniam, vt aurum, & argentum, appendebant. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De titulo integros tractatus in lucem ediderunt Sebaſtianus Medices *tom.6. tractat. Doct. part.2. fol.258.* & Tyndarus *eod. tom.6. part.2. fol.250.* item Ioan. Borcholt, & D. Leonr. Coppelius *in repetitione ſingularium legum tit. 4. de compenſat.* De materia Ordin. Reg. Luſitan. *lib.3. tit.78. l. Hiſpan.20. cum ſeqq. tit.14. part.5.* Roland. à Valle *conſ.76. ex num.26. lib.1.* Fab. Turret. *conſ.94. ex num.12.* Bernard. *regul.99.* Ioan. Garcian. *regul. 77.* Hector Felici. *allegat. 26. part. 3.* Suar. Vezin. Villalob. & alij *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.21. pag.596.* Cuiac. *lib.8. obſeruat. 16. & lib.15. obſeru.12.* Afflict. *deciſ.163. & 381.* Oſaſc. *deciſ.92.* Hieron. de Laurent. *Auenionenſ. deciſ.111.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.15.* Magon. *Florentina deciſ.5. & 44.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib.21. cap.22.* Peguer. *deciſ.175.* Vincent. de Franchis *deciſ.53.* Gam. *Luſitan. deciſ.91. ex num.2.* Surd. *deciſ.117. & 191. & conſ.246.* Ion. Bapt. Coſta *de rat. rate, quæſt.61.* Menoch. *de arbitr. caſu 14.* Flamin. Cathar. *deciſ.62. & 93.* Eſcobar *de ratiocin. cap.36.* Vincent. Carot. *de locato, part.4. except.4. de compenſat.* Maſcard. *de probat. concl.333. & ſeq.* Gaſp. Roder. *de ann. reddit. lib.2. quæſt.18.* Azeued. *l.1. num.128. tit.21. lib.4. noua Recopilat.* Parlad. *lib.2. rerum quotidian. cap. fin. part.5. §.11. num.30.* Gutier. *de iuram. confirmat. part.3. cap.6.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.2. collect.305.* D. Barboſ. *in l. diuortio, §. ob donationes, num.3. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſput.560. cum ſeqq.* Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduocat. verbo compenſatio.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.1. tit.160.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.3. tit. de compenſationibus*, Cancer. *variarum reſolut. tom.2. cap.3. num.55. cum ſeqq.* Cardin. Tuſch. *pract. concl. tom.2. lit. C. concl.487. cum ſeqq.*

L. Et Senatus. I.

Imp. ANTONINVS A. *Dianenſi.*

1 COmpenſatio fiſco non opponitur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Butrig. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol.24. verſo*, Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.26. tit.14. part.5.* Afflict. *deciſ.191.* Viui *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.21. in fine. verſ. itidem, pag.598.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib.21. & 22. num.6.* Monet. *de decimis, cap 9. num.173.* Peregr. *de iure fiſci, lib.6. tit.8. num.15.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo compenſatio, num.10.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.3. ſub hoc tit. de compenſat. reſol.1. num.11.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.560. num.25.*

SVMMARIVM.

1 *Compenſatio indebiti ſoluti non admittitur, & n. 3.*

2 *Compenſationis exceptionem non admitti ex cauſa iudicati.*

4 *Indebita ſoluens per ſententiam non repetit, niſi probet falſis inſtrumentis, vel allegationibus fuiſſe latam.*

5 *Compenſationis habens exceptionem ſi ſoluat per errorem, non poterit repetere.*

L. Ex cauſa. II.

Impp. ANTONINVS & SEVERVS AA. *Lucio.*

INdebiti ſoluti, cuius repetitio non datur, com- 1
penſatio etiam non admittitur. Item ex cauſa iu- 2
dicati ſicut non condicitur, ita compenſationis exceptio non admittitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 3
mit *l. Hiſpan.23. tit.14. part.5.* vbi ſtatuitur quòd ſol- 4
uens indebitum per ſententiam, non repetit propter authoritatem rei iudicatæ, niſi probet falſis inſtrumentis, vel allegationibus fuiſſe latam, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib.21. cap.22. num.7. verſic. ſexto ex cauſa iudicati*, D. Barboſ. *in l. diuortio, §. fin. part.2. num.22. in princ. ff. ſoluto matrim.* vbi dicit quòd ſi habens exceptionem compenſationis ſoluat per errorem, repetere non poterit.

SVMMARIVM.

1 *Debitum Reipubl. non admittit compenſationem in vectigalibus, debito frumenti, olei, pecuniæ publicæ, tributi, alimentorum, operarum, mercede, & in fideicommiſſis ciuitati debitis, & num.2.*

3 *Debitum quod pro muris, pontibus, galeis, armis, victualibus exercitui Regis, vel communis debetur, non compenſatur cum alio debito, & num. 8. idem de debito cenſus Regis, vel communis, & de pedagijs, vel vectigalibus, num.4.*

5 *in Tributis fiſco debitis non eſt locus compenſationi.*

6 *Debitum annonæ non poteſt compenſari cum alio.*

7 *Reipubl. debitrici quando compenſatio poſſit obijci, & num.9.*

10 *in Collectarum exactione non admitti compenſationem fauore Reipubl.*

11 *Debitum frumenti non poteſt compenſari cum alio.*

12 *Debitum alimentorum non recipit compenſationem. idem eſt in penſionibus, quæ Clerico reſeruantur pro alimentis, num.13. in ſtipendijs, vel alimentis ſcholaſticorum, num. 14. in Doctoribus petentibus ſua ſalaria, num.15. in decimis, num.16. etiam in decimis futuris. num. 17.*

L. In ea. III.

Imp. ALEXANDER A. *Capitoni.*

DEbitum Reipublicæ non admittit compenſa- 1
tionem in vectigalibus, debito frumenti, olei, pecuniæ publicæ, tributi alimentorum, operarum, mercede, tandem in fideicommiſſis ciuitati debitis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt *l. Hiſp.10. tit.14. part.5.* vbi ſtatuitur quòd de- 3
bitum, quòd pro muris, pontibus, galeis, armis, victualibus exercitui Regis, vel communis debetur,

non

non compenſatur cum alio debito; idem de debito
cenſus Regis, vel communis, & de pedagiis, vel ve-
ctigalibus Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 78. §. 5.* Sal-
5 zed. *ad Bernard. reg. 99. verſ. ſecundò limita*, vbi quòd
in tributis fiſco debitis non eſt locus compenſatio-
ni. Robert. *lib. 3. ſentent. cap. 26.* Sebaſt. Medic. *in tract.
de compenſat. part. 1. quaſt. 14.* Mendez à Caſtro *in*
6 *tract. de annonis ciuilib. in princip. num. 17.* vbi quòd
debitum annonæ non poteſt cum alio compenſari,
Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 21. cap. 22. num. 6. verſ.*
7 *tertiò*, vbi quòd Reip. debitrici eius debitor obiicere
poteſt compenſationem, ſi neque ex Calendario, ne-
que ex vectigalibus, neque ex frumenti, vel olei pu-
blici pecunia, neque alimentorum, neque eius, qui
ſtatutis ſumptibus ſeruit, neque fideicommiſſi ciui-
tatis debitor quis ſit. Cardoſ. *in praxi iudicum, ver-
bo compenſatio num. 10.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. di-*
8 *ſput. 560. num. 25. verſ. in ſequentibus*, vbi quòd quan-
do debetur aliquid deputatum ad reparationem, aut
conſtructionem murorum, fontium, pontium &
ſimilium, vel ad munitiones, victualia, ſtipendia mi-
litum, & res alias bellicas, aut in tributum quod-
cunque, vel debetur fideicommiſſum, aut res alia
relicta, vt poſtea ad Principem, aut ad communi-
tatem oppidi deueniat, locum non habet compen-
ſatio, cum alio debito, quod fiſcus, Princeps, vel
communitas Reipubl. aut oppidi debeat eidem de-
bitori; ſubditque *in d. §. 5. eiuſdem Ordin. Reg. Luſit.*
quòd hoc priuilegium videtur extendi ad omne vni-
uerſum debitum, quod debetur Regi, Cameræ, aut
fiſco ipſius; ſolùm enim quandu aliquid debetur
communitati ciuitatis, aut oppidi alicuius, excipitur
in eo §. vt fiat compenſatio in euentibus, in quibus
de iure communi compertum fuerit poſſe fieri cum
debitis, quæ eædem communitates ſuis debitoribus
viciſſim debent. Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3.*
9 *ſub hoc tit. de compenſat. reſol. 1. num. 12.* vbi ait quòd
licèt debitor Reip. poſſit compenſationem obiicere,
tamen in aliquibus non poteſt, videlicet ſi debitor
ſim eius in Calendis, ſi debeam frumentum, vel ſi
debeam pedagium, aut tributum eis, vel alimentum
alicui ſeruienti, vel ſi tale debeam, quod in certas
res, vt putà ad emendum frumentum, deputatur, vel
ſi debeam fideicommiſſum aliquod, aut legatum, in
his enim caſibus non admittitur compenſatio, ſub-
ditque quòd licèt quidam dicant hanc l. loqui in re-
publ. Romanorum, tamen veritas eſt quòd habet lo-
cum in qualibet alia ciuitate, Flores de Mena *var.*
10 *lib. 2. quaſt. 21. num. 164.* vbi tenet quòd in exactio-
ne collectarum non admittitur compenſatio fauore
Reipubl.

11 *Neque ex frumenti*, &c.] Notatur ad hoc quòd
debitum frumenti annonarij non poteſt cum alio
compenſari, vt vt per Rip. *in tract. de peſte, tit. de re-
med. ad conſeruandam vbert. num. 33. cum ſeq.* Petr.
Gregor. *ſyntagm. iuris part. 3. lib. 36. cap. 30. num. vlt.*
Mendez à Caſtro *in tract. de annonis ciuilib. in princ.
num. 17.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo compenſatio
num. 9.* Bobadil. *in ſua politica lib. 4. cap. 3. num. 50.
in princip.* vbi plura priuilegia refert quæ conceduntur
annonario frumento. Pereg. *de iure fiſci lib. 6.
tit. 7. num. 15. verſ. ceſſat.*

12 *Neque alimentorum*, &c.] Notatur ad hoc quòd
debitum alimentorum non recipit compenſatio-
nem, vt per Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 78. §. 3.* Pereg.
de iure fiſci lib. 6. tit. 7. num. 15. in fine, Anton. Fabr. *in
ſuo C. ſub hoc tit. diffinit. 7.* Bapt. Pontan. *de aliment.
quaſt. 19. num. 2.* Surd. *eod. tract. tit. 8. priuil. 53. n. 5.
& tit. 7. quaſt. 10. num. 8.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ.*
13 *part. 2. collect. 305. verſ. limita 12.* Quòd idem in pen-
ſionibus, quæ Clerico reſeruantur pro alimentis,
agnoſcit Gig. *de penſionib. quaſt. 92. num. 4.* & in ſti- 14
pendiis, vel alimentis ſcholaſticorum, reſoluit Re-
buff. *de priuileg. ſcholaſt. priuil. 168.* Et in Doctori- 15
bus petentibus ſua ſalaria, Alexand. Trentacinq. *d.
reſol. 1. num. 9.* Cardoſ. *d. verbo compenſatio num. 9.*
Ac demum in decimis procedere tenent Ludouic. 16
Roman. *ſing. 551. incip. An ſacerdoti*, Rebuff. *in
tract. de decimis q. fin. num. 19.* vbi ampliat etiam lo- 17
cum habere in decimis futuris, Salzed. *ad Bernard.
reg. 99. addit. 1. verſ. adde & limita primò*, Perez *l. 1.
tit. 5. lib. 1. Ordin. pag. 124. in fine*, Caſtill. *l. 64. Tauri
fol. 194. col. 1. verſ. adde, fallit in cauſa.* Nouar. *in addit.
vlt. ad Franchis deciſ. 53.* Pereg. *d. lib. 6. tit. 7. num. 16.*
Alex. Trentacinq. *d. reſol. 1. num. 16.*

SVMMARIVM.

1 *Compenſatio fit ad portiones concurrentes æqualiter, & curſum vſurarum impedit.*

2 *Quantitas vbi debetur, compenſatio hinc inde ipſo iure fit ad concurrentem quantitatem, & pro tali rata impeditur curſus vſurarum.*

3 *Compenſatio de quantitate ad quantitatem, & ſic de debito pecuniario ad debitum pecuniæ, admittitur.*

4 *Compenſatio quando propriè locum habeat.*

5 *Compenſatio debiti ex pari ſpecie & cauſa diſpari admittitur. Admittitur de genere ad genus quando idem in genere debetur, & genus eſt eiuſdem qualitatis, num. 6. ſecus ſi diuerſa, num. 7. an admittatur de fructibus ad fructus, num. 8.*

9 *Compenſatio non admittitur de ſpecie ad ſpeciem, neque etiam de ſpecie ad quantitatem, vel è contrà.*

10 *Compenſatio fit ipſo iure, ita vt non ſit neceſſe de ea opponi per hominem, & num. 11. non induci ipſo iure, niſi allegetur & opponatur per partem, num. 12. 14. 17. intellige, vt num. 13. 15. 16. 18. & 19.*

20 *In Delictis fit compenſatio ipſo iure, etiamſi à parte non opponatur, veluti de negligentia ad negligentiam, de culpa ad culpam, & de dolo ad dolum.*

21 *Compenſatio fit ipſo iure, etiamſi à parte non opponatur, quando volumus impedire curſum vſurarum, generaliter fit omni caſu, in quo infertur præiudicium creditori ſi compenſatio ipſo iure non eſſet inducta, num. 22. fit quando tractatur de liberatione pignoris, num. 23.*

L. Si conſtat. IV.

Idem A. Luciano.

COmpenſatio fit ad concurrentes æqualiter 1
portiones, & impedit vſurarum curſum. Vbi 2
quantitas debetur, hinc inde compenſatio fit ipſo
iure ad concurrentem quantitatem, & pro tali rata
impeditur curſus vſurarum. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd com- 3
penſatio de quantitate ad quantitatem, & ſic de de-
bito pecuniario ad debitum pecuniæ admittitur, vt
per Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 78. in princ. l. Hiſp.
20. tit. 14. part. 5.* Bernard. *reg. 98.* Kirchou *tom. 1. com-
mun. opin. lib. 4. tit. 21. num. 6. & 9. & ibi* Donat. à Fi-
na *num. 18.* Sebaſt. Medices *in tract. de compenſat. p. 1.
quaſt. 5.* Hippol. Riminald. *conſ. 451. num. 36. lib. 4.*
Petr.

Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 21. *cap.* 12. *num.* 3. D.
Barboſ. *in l. diuortio*, §. *ob donationes, num.* 8. *ff. ſoluto
matrim.* Nouar. *in addit. ad Vincent. de Franchis de-
ciſ.* 53. *in verſ. & compenſationi locus eſt.* Cardoſ. *in
praxi iudicum, verbo compenſatio num.* 3. Alexand.
Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 3. *ſub hoc tit. de compen-
ſat. num.* 1. *&* 4. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 197. *n.* 8.
4 *verſ. quoad tertium*, vbi inquit compenſationem pro-
priè locum non habere niſi quando res ſunt eiuſ-
dem rationis, & ſpeciei, ſiue ſubſtantiæ, & qoalitatis
eiuſdem, & conſiſtunt in pondere, numero, & men-
ſura, vt quando debitum eſt pecunia, & res, in qua
fieri debet compenſatio, eſt ſimiliter pecunia: aot
quando debitum eſt triticum, vinum, oleum, aut
aliud ſimile, & res in qua fieri debet compenſa-
tio, eſt eiuſdem ſpeciei: quando verò ſunt diuerſa-
rum ſpecierum, vt quando vnum eſt pecunia, aliud
verò equus, vinum, aut oleum, non eſt propriè com-
penſatio: neque item eſt propriè compenſatio quan-
do ſunt eiuſdem ſpeciei, ſed non conſiſtunt in pon-
dere, numero & menſura, vt quando debetur vnum
mancipium, & compenſatio intenderetur in alio
equo, idem ferè reſoluit *eod. tract.* 2. *diſp.* 560. *num.* 19.
verſ. habet autem locum, Thom. Cormeti *lib.* 19. *iuris
ciuilis, Romani, Gallicique tit.* 6. *cap.* 3. *part.* 1. *ad fin.
verſ. compenſatio debiti fol.* 724. vbi ait quòd com-
5 penſatio debiti ex pari ſpecie & cauſa diſpari admit-
titur, veluti ſi pecuniam tibi debeam, & tu mihi pe-
cuniam debeas, aut frumentum, aut cætera huiuſ-
modi, licèt ex diuerſo contractu, vt ſi tibi debeam ex
vendito, tu mihi ex mutuo, compenſare, vel deduce-
re poteſt.
6 De genere ad genus compenſatio admittitur,
quando idem in genere debetur, & genus eſt eiuſ-
7 dem qualitatis; ſecus verò ſi diuerſæ; habet enim ge-
nus functionem quandam, & res fungibilis com-
penſationem recipit: ita Sebaſtian. Medices *d. tract.
de compenſat. part.* 1. *quæſt.* 2. Petr. Gregor. *d. lib.* 21. *c.* 12.
num. 3. *in fine.* D. Barboſ. *in d. l. diuortio* §. *ob donatio-
nes num.* 8. *verſ. ex qua quidem, & num.* 23. *in fine, &*
24. *&* 25. vbi tenet quòd quando quis debet frumen-
tum, & illud extat, non poteſt pro eo ſoluere pecu-
niam, quia de pecunia ad frumentum non poteſt
admitti compenſatio, neque vnum pro alio inuito
8 creditore ſolui poteſt, & *ibidem* idem D. Barboſ. in
eo dubio, an de fructibus ad fructus admittatur
compenſatio? concludit quòd licèt pro fructibus
non poſſit obiici compenſatio de pecunia, poterit
tamen obiici compenſatio de aliis fructibus, ſiue
frumento. nam compenſatio non ſolùm habet lo-
cum in quantitatibus, ſed etiam in omnibus conſi-
ſtentibus pondere, & menſura, dummodo ſint eiuſ-
dem ſubſtantiæ, & qualitatis.
9 De ſpecie verò ad ſpeciem non admittitur com-
penſatio, neque etiam de ſpecie ad quantitatem, vel
è contra, *l. quod dicitur, ff. hoc tit. l. ſi conuenerit, ff. de
pignorat. act. l. ſi ex pecunia, C. de rei vendicat. l.* 2. *Hiſp.
tit.* 14. *part.* 5. Sebaſt. Medic. *in tract. de compenſat.
part.* 1. *quæſt.* 3. *&* 4. Petr. Gregor. *d. lib.* 21. *cap.* 12.
num. 5. Surd. *conſ.* 246. *num.* 11. *&* 13. *& deciſ.* 184.
num. 7. Menoch. *conſ.* 341 *num.* 6. Aloyſ. Ricc. *in col-
lect. deciſ. part.* 2. *collect.* 105. *verſ. limita ſextò*, Ioſeph.
Ludou. *Peruſ. deciſ.* 15. *num.* 5. Donel. *comment. iuris
ciuilis lib.* 16. *cap.* 15. *col.* 6. *verſ. non minus res in com-
penſationem verſantur*, Alexand. Trentacinq. *d. tit. de
compenſat. reſol.* 1. *num.* 1. *in princip.* D. Barboſ. *in d.
l. diuortio*, §. *ob donationes ex num.* 8. *vſque ad num* 12.
qui reddit rationem *d. num* 8. *ad fin.* quia compenſa-
tio ſolutio eſt, & in ſpeciebus poteſt prætendi affe-
ctio, & probabile intereſſe, & ideo non poteſt æqua-
litas conſiderari. Et ad illud quòd compenſatio eſt
ficta ſolutio, & compenſans dicitur ſoluere, *l. ſi debi-
tor. ff. qui potior. in pign. habeantur l.* 1. *ff. hoc tit.* Tiraq.
de retract. lin. lig. §. 3. *gloſſ.* 3. *num.* 6. Cou. *in cap. quam-
uis pactum part.* 1. §. 4. *num.* 9. Donell. *comment. ad
l. ne creditores* 10. *num.* 3. *C. de pignorat. act. & com-
ment. iuris ciuilis lib.* 16. *cap* 15. *in princip.* Sebaſt. Me-
dices *in præfat. tract. de compenſat. num.* 2. Menoch.
de arbitr. caſu 13. *num.* 3. Cacheran. *deciſ.* 92. *num.* 11.
& 14. Surd. *de aliment. tit* 6. *quæſt.* 4 *& tit.* 7. *quæſt.* 11.
num. 14. *&* 15. Caſtill. *lib.* 3. *quotid. cap.* 21. *num.* 90.
Cancer. *var. reſolut. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 59. vbi *num.* 65.
quòd eſt realis ſatisfactio, D. Barboſ. *in d.* §. *ob dona-
tiones num* 8. *prope fin.*
Ipſo iure pro ſoluto, &c.] Notatur ad hoc quòd 10
compenſatio ita fit ipſo iure, vt de ea opponi per ho-
minem neceſſarium non ſit, vt per Tyndar. *in tract.
de compenſat. art.* 6. *per tot.* Afflict. *deciſ.* 121. *num.* 1.
& 2. Donell. *d. lib.* 16. *cap.* 15. *col. antepen. verſ. ter-
tium illud ad vim compenſationis*, Rot. Genuenſ. *de-
ciſ.* 4. *à princip.* & præcipuè *num.* 21. *cum ſeqq.* Alex.
Trentacinq. *d. lib.* 3. *ſub hoc tit. de compenſat. reſol.* 1.
n. 14. *verſ. ſecunda opinio, & in verſ. mihi placet*, vbi 11
probat hanc partem, quòd ſcilicet compenſatio fiat
ipſo iure abſque facto hominis, ex verb. huius text.
ibi, *ipſo iure*, quæ referuntur ad alia verba, *ex eo tem-
pore, ex quo ab vtraque parte debetur.*
Contrarium tamen, immo quòd compenſatio 12
non inducatur ipſo iure, niſi allegetur & opponatur
per partem, & ita requiratur hominis factum, ſtatuit
Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 4. *tit.* 78. *in princip.* ibi, *com
tanto que ſe allegue.* defendunt Cæſ. de Vrſillis *ad Af-
flict. deciſ.* 121. *num.* 1. Fab. Turret. *conſ.* 44. *num.* 16.
lib. 1. Vincent. de Franchis *deciſ.* 53. *num.* 2. vbi quòd
compenſatio oppoſita ab homine, ipſo iure ſit à le-
ge, Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur num.* 15. *&
de retract. lin. lig.* §. 3. *gloſſ.* 3. *à num.* 8. Gama *Luſit. de-
ciſ.* 91. *à num.* 2. D. Barboſ. *in d. l. diuortio*, §. *ob dona-
tiones num.* 11. *intellige*, vbi ait ita fieri compenſatio- 13
nem ipſo iure, vt tamen debeat opponi per homi-
nem, aliàs enim non videtur inducta niſi in quibuſ-
dam caſibus relatis per gloſſ. *in præſenti, & in ead. l.
diuortio*, §. *fin. part.* 2. *num.* 24. Viui. *tom.* 1. *commun.
opin. lib.* 4. *tit.* 22. *num.* 34. *pag.* 598. Gaſp. Roderic.
de annuis redditib. lib. 2. *quæſt.* 18. *num.* 10. *&* 23.
Thom. Corneri. *lib.* 19. *iuris ciuilis, tit.* 6. *de compen-
ſat. cap.* 3. *in fine, & cap.* 4. *in princ. fol.* 725. Surd. *de
aliment. tit.* 7. *quæſt.* 21. *num.* 14. *cum ſeqq. & conſ.* 246.
num. 27. *&* 28. *lib.* 2. vbi quòd compenſatio non in- 14
inducitur ipſo iure, ſed parte opponente, & quòd
operatur effectum ſuum quando opponitur, non an-
tè, & *deciſ.* 118. ex *num.* 1. vbi quòd compenſatio fit 15
ipſo iure parte oppoente, ad impediendum tamen
curſum vſurarum compenſatio procedit ipſo iure, &
antequam oppoatur à parte, & *deciſ.* 191. *num.* 13.
cum ſeqq. vbi *num.* 18. intelligendum ait textum 16
in præſenti, parte volente, non autem ea tacente,
aut etiam inuita. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloſſ.*
56. *num.* 66. Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſ. part.* 4.
collectan. 1183. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo
compenſatio num.* 5. Cald. Pereira *de reſol. emphyt. c.* 17.
num. 17. Ioan. Vincent. Honded. *conſ.* 38. *num.* 15.
cum ſeqq. lib. 2. vbi quòd compeoſatio fit, ac debi- 17
tum extinguit ipſo iure parte de ea opponente, Mo-
lin. *d. diſp.* 560. *in princip. num.* 1. vbi quòd petens 18
compenſationem, ipſo iure eam conſequitur ante-
quam ei à iudice concedatur, ac proinde ſtatim ipſo
iure liberatur à quantite debiti quam compenſari
petit, ad effectum verò vt vſuræ ex debito non vlte-
rius progrediantur, ſtatim ac eſſe incipit aliud debi-
tum

tum cum ptiore compenſabile, cenſetur ipſo iure facta eſſe compenſatio, eſto non petatur, neque vlla fiat proteſtatio compenſationis, Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 1. lit. C. concluſ.* 493. Anton. Fab. *in ſuo Codice ſub hoc tit. definit.* vbi quòd compenſatio fit ipſo iure, ſed ita tamen ſi opponatur à parte.

20 In gloſſ. *Ipſo iure.* ibi, *hoc tamen fallit in delictis*, &c. Notatur ad hoc quòd in delictis compenſatio fit ipſo iure, etiamſi à parte non opponatur, veluti de negligentia ad negligentiam, de culpa ad culpam, & de dolo ad dolum, ita Alexand. Trentacinq. *d. reſolut.* 1. *num.* 24. *verſic. primò declara.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 21. *cap.* 22. *num.* 2. Rebell. *de obligat. inſtit. p.* 1. *lib.* 2. *quaeſt.* 18. *num.* 8. Cardoſ. *in praxi iudicum, verb. compenſatio, num.* 8.

21 In eadem gloſſ. ibi, *item ad inhibendum curſum vſurarum*, &c. Notatur ad hoc quòd compenſatio fit ipſo iure etiamſi à parte non opponatur quando volumus impedire curſum vſurarum, vt per Alexand. Trentacinq. *d. num.* 24. *verſ. ſecundò*, Surd. *deciſ.* 117. *num.* 2. Molin. *d. diſp.* 560. *num.* 1. Tiraquell. *de retractu lign.* §. 3. *gloſſ.* 3. *num.* 5. & 8. Sebaſt. Medices *d. tractat. de compenſat. part.* 1. *quaeſt.* 50. Petr. Gregor. *dicto lib.* 21. *cap.* 22. *num.* 1. D. Barboſ. *in d. l. diuortio*, §. *ob donationes*, *num.* 33. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo compenſatio, num.* 5.

22 In eadem gloſſ. ibi, *vel pœnam committendam*, &c. Notatur ad hoc quòd generaliter fit compenſatio ipſo iure, etiamſi à parte non opponatur, in omni caſu, in quo infertur praeiudicium creditori ſi compenſatio ipſo iure non eſſet inducta, vt quia ea non inducta compenſans teneretur ad pœnam vel intereſſe, & ſic ad pœnam, vel commiſſum euitandum ipſo iure compenſationem fieri, tenent Alexand. *conſil.* 45. *num.* 4. *lib.* 4. Pariſ. *conſ.* 121. *num.* 20. *lib.* 1. Tiraquell. *d.* §. 1. *gloſſ.* 3. *num.* 5. & 9. Sebaſt. Medices *in tractat. de compenſat. part.* 1. *quaeſt.* 21. *num.* 3. Gig. *de penſionibus, quaeſt.* 92. *num.* 7. Gam. *Luſit. deciſ.* 91. *num.* 2. vbi Flores de Mena, Alex. Trentacinq. *d. num.* 24. *verſ. tertiò non procedit*, Surd *d. deciſ.* 191. *num.* 3. D. Barboſ. *in d. l. diuortio*, §. *ob donationes, num.* 31. & *in* §. *fin. p.* 2. *n.* 23. & 24. Cardoſ. *d. n.* 5.

23 In eadem gloſſ. ibi, *vel pignus liberandum*, &c. Notatur ad hoc quòd ipſo iure fit compenſatio quando tractatur de liberatione pignoris, vt per Alex. Trentacinq. *d. n.* 24. *verſ. quartò.*

SVMMARIVM.

1 *Debitum ex teſtamento compenſari poteſt.*
2 *quod Compenſari poteſt immune eſt ab vſurarum ſolutione.*
3 *Compenſationi quatenus ſit locus in vltimis voluntatibus.*
4 *ſi debeo tibi centum aureos cum vſuris, tu mihi quinquaginta ſine fœnore, vſque ad concurrentem ſummam ſit Compenſatio.*

L. Etiamſi. V.

Idem A. Honoratae.

1 DEbitum ex teſtamento compenſari poteſt. Item 2 quod compenſari poteſt, immune eſt ab vſurarum ſolutione. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

3 Compenſationi quatenus in vltimis voluntatibus locus ſit? vide Sebaſt. Medic. *in tractat. de compenſat. part.* 1. *quaeſt.* 31. *num.* 1. & 2. Caſtill. *de vſufruct. cap.* 46. *num.* 6. & 7. Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 10. *tit.* 2. Menoch. *de praeſumpt. lib.* 3. *praeſumpt.* 142. & *lib.* 4. *praeſumpt.* 109. & *ſeq.*

Vſurarum excludit compenſationem.] Notatur ad hoc quòd ſi debeo tibi centum aureos cum vſuris, tu mihi quinquaginta ſine fœnore, vſque ad concurrentem ſummam fit compenſatio, vt per Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 21. *cap.* 22. *num.* 2. & alios citatos *in l.* 4. *gloſſ. ipſo iure, ſuper verb. Item ad exhibendum.*

SVMMARIVM.

1 *Cauta, ſed non recepta minimè compenſantur: nec quis tenetur ſoluere, vbi poteſt compenſare.*
2 *in Compenſationem tantùm veniunt quae debita ſunt, altero etiam inuito.*
3 *In dotis cauſa opponi poteſt compenſatio.*

L. Neque ſcriptura. VI.

Idem A. Pollidenti.

1 CAuta, ſed non recepta minimè compenſantur, nec quis tenetur ſoluere, vbi poteſt compenſare. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 Vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 21. *cap.* 22. *n.* 3. *lit. O.* vbi quòd in compenſationem etiam inuito altero veniunt tantùm, quae debita ſunt.

3 In gloſſ. *Neque ſcriptura.* ibi, *vel quartò dic etiam in dotis confeſſione hic loqui*, &c. Notatur ad hoc quòd in cauſa dotis opponi poteſt compenſatio, vt per Hippol. Riminald. *conſ.* 451. *num.* 38. *lib.* 4. Sebaſt. Medices *in tractat. de compenſat. part.* 1. *quaeſt.* 17. D. Barboſ. *in l. diuortio* 8. §. *ob donationes, num.* 5. & 7. *in fine*, & *num* 8. *in princ.* Alexand. Trentacinq. *variar. reſolut. lib.* 3. *ſub hoc tit. de compenſat. reſolut.* 1. *num.* 18. vbi ſubdit textum *in l. vnic.* §. *taceat. C. de rei vxor. action.* loqui in retentione, & non in compenſatione, & ſic per dictum textum non corrigi iura per quae permittitur contra dotem compenſatio. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom.* 1. *lit. C. concl.* 490. *num.* 5. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Venditor, fiſco tamen excepto, petens pretium, compenſationis exceptionem patitur.*
2 *Fiſco agenti contra debitorem quando & quomodo poſſit opponi ab ipſo debitore exceptio compenſationis.*

L. Si ex venditione. VII.

Idem A. Euroſio.

1 VEnditor, fiſco tamen excepto, petens pretium, compenſationis exceptionem patitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 Quando & quomodo fiſco agenti contra debitorem poſſit opponi ab ipſo debitore exceptio compenſationis? vide *l. fin. ff. hoc tit.* Paul. de Caſtro *in l. fi. num.* 5. *in* 14. *priuileg.* & *ibi* etiam Salicet. *n.* 16. *C. de priuileg. fiſci*, Alex. *conſ.* 61. *lib.* 3. Tiraquell. *de retractu lign. gloſſ.* 3. §. 3. *num.* 11. *cum ſeqq.* Peregr. *de iure fiſci, lib.* 6. *tit.* 7. *num.* 15. & 16. Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 3. *ſub hoc tit. de compenſat. reſolut.* 1. *num* 14. vbi concluſionem huius text. intelligit in fiſco, propriè loquendo, id eſt Reipublicae Romanae, hoc eſt, Papae,

Impera

Imperatoris,vel Regis,non in quaſi fiſco alterius ciuitatis,niſi præſcripſiſſet iura fiſcalia,vel baberet ea ex conſuetudine,Molin. *de Iuſtit. tractat.2. diſp.*560. *num.*25.*in fin.* vbi ait quòd licèt quando aliquis vendit aliquid, poſſit emptor in pretio cõpenſare quod venditor ei aliunde debet;ſi tamen fiſcus ſit,qui aliquid vendit , noo poteſt emptor compenſare in eo pretio id , quod fiſcus ei viciſſim ex alio capite debet,& ad hoc citat textum expreſſum *in præſenti.*

SVMMARIVM.

1 *Æſtimatio fructuum debita, ab eo , cui legatum quantitatis eſt relictum , poteſt cum illa quantitate compenſari.*
2 *Vitricus percipiens fructus ex rebus priuigni , tenetur ad reſtitutionem.*
3 *Vxor marito legare poteſt.*
4 *Compenſatio contra petentem legatum opponi poteſt.*
5 *Legatum factum creditori an & quando præſumatur factum animo compenſandi cum ipſo debito neceſſario.*

L. Si propter. VIII.

Imp. GORDIAN. A. *Emerito.*

1 ÆStimatio fructuum debita ab eo, cui legatum quantitatis eſt relictum,poteſt cum illa quan-
2 titate compenſati. Vitricus percipiens fructus ex re-
3 bus priuigni tenetur ad reſtitutionem. Vxor marito
4 legare poteſt. Compenſatio contra petentem legatum opponi poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*n* 1.*ſup.hoc tit.*

5 *Ei legatum eſt* , &c.] Ao & quando legatum factum creditori præſumatur factum animo compenſandi eum ipſo debito neceſſario? vide Gualdenſ. *de arte teſtandi, tit. de legat.caut.*5. Antoo. Gom. *tom.*1. *variarum,cap.*12.*de legatis,num.*27.*&* 28.Eman.Acoſta *in cap.ſi pater,de teſtament.in* 6. *verbo legauit.n.*17. *cum ſeqq.* Phanuc. *d. lucro dotis , gloſſ.*8. Hippol. Rimin.*conſ.*393.*lib.*4. Couarr.*in cap.officij, num.*2. *de teſtament.*Butſat. *conſ.*60. *à princ. vol.*1. Sim. de Prætis *de interpret. vltim.volunt.lib.*4. *dub.*6. *per tot. fol. mihi* 293.*cum ſeqq.*Maſcard *de probat.concluſ.*333. Cardin. Mantic.*de coniect.vltim.volunt. lib.*10. *tit.*2. *à princip.* Mich.Craſſ.*recept.ſentent.§. legatum, quæſt.*22.*ex n.*4. Pereg.*de fideicom.art.*33.*num.*41.*&* 42. Fab. Turret. *conſ.* 10. *in princ. vol.*1. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.*109.*&* 110. Achil. de Pedrocha *conſ.*25.*n.*1. *cum ſeqq.*Surd.*conſ.*7.*&* 112. Vincent. Honded.*conſ.* 63.*num.*81. *&* 82. *lib.*1. D. Barboſ. *in l.ſi cùm dotem, §.ſi pater,ff.ſoluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Indebitum, & illiquidum non deducitur in compenſationem.*
2 *Procurator non compenſat ſuum debitum cum debito domini,niſi de voluntate domini.*
3 *Compenſatio quæ poterat obijci contra cedentem, non poteſt obijci contra ceſſionarium.*
4 *Compenſari non poteſt quod debetur ſub onere præſtandæ ſatiſdationis ante eam præſtitam. non poteſt compenſari quod tutor debet, cum eo quod pupillo debetur , nec è contra ; poteſt tamen tutor pro pupillo conuentus compenſare quod ſibi proprio nomine debetur,num.*5.
6 *Compenſari non poteſt quod non poteſt ſolui.*
7 *proprio nomine conuentus an poſſit obijcere Compenſationem eius quantitatis , quæ ſibi tanquam alterius procuratori debetur.*

L. Eius quod. IX.

Idem A. Eumenidi.

INdebitum , & illiquidum in compenſationem 1
non deducitur. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *ad l.* 1. *n.*1.*ſup.hoc tit.*
Vide *l. Hiſpan.*24. *tit.*14. *part.*5. vbi quòd procu- 2
rator non compenſat ſuum debitum eum debito domini , niſi voluntate domini , Anton. Fab. *in ſuo*
*Cod.ſub hoc tit.de finit.*3. vbi quòd compenſatio,quæ 3
poterat obiici contra cedentem , non poteſt obiici contra ceſſionarium,ſine cauſam habeat ille oneroſam,vel habuerit ſui debitoris bona omnia obligata
ante natum ius opponendæ compenſationis, & *de-* 4
finit. 6. vbi quòd compenſari non poteſt quod debetur ſub onere præſtandæ ſatiſdationis ante eam
præſtitam , & *definit.* 8. vbi quòd compenſati non 5
poteſt , quod tutor debet, cum eo quod pupillo debetur, nec è contra; poteſt tamen tutor pro pupillo conuentus compenſare quod ſibi proprio nomine
debetur , & *definit.* 11. vbi quòd compenſari noo 6
poteſt , quod ſolui non poteſt, & *definit.*17. vbi ao 7
quis proprio nomine conuentus poſſit obiicere compenſationem eius quantitatis , quæ ſibi tanquam alterius procuratori debetur.

De illiquido quòd in compenſationem non deducatur, dicam commodiùs *ad l.vlt.infr.hoc cod.tit.*

SVMMARIVM.

1 *Soluens quid pro liberando prædio empto , illud venditori compenſat cum pretio.*
2 *petenti pecuniam opponitur Compenſatio de debito poſt contracto.*

L. Quoniam liberum. X.

Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. *Nicandro.*

QVi pro liberando prædio empto aliquid ſoluit, 1
illud venditori compenſat cum pretio.Petenti 2
pecuniam opponitur compenſatio de debito pòſt contracto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1.*ſuprà hoc tit.*

L. Si tutores. XI.

Iidem AA. & CC. Iuliano & Paulo.

PVpillo etiam compenſatio obiici poteſt. Item in ſubſidium conuento poteſt obiici compenſatio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1.*num.* 1. *ſup.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Solutio & compenſatio inducunt actionem pigneratitiam.*
2 *partem debiti Compenſans, aliam autem offerens , ac deponens,pignus vendicare poteſt,& num.*3.

L. Innicem

L. Inuicem debiti. XII.

Iidem AA. & CC. *Corneliano.*

1 SOlutio & compenſatio pignoratitiam actionem
2 inducunt. Partem debiti compenſans, aliam autem offerens, ac deponens, pignus vendicare poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem quoad ſecundam eius partem ex hoc text. deſumunt Neguzant. *de pignorib. p. 3. membr. 2. part. 5. num.* 8. Catoc. *de obligat. q. 7. § de obligatione, num. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Reipublica quod debetur non poteſt compenſari cum eo, quod officialis debet vt priuata perſona, & ſingularis, & num. 2.*

3 *Debitum Reipublica compenſari nequit cum eo, quod adminiſtrator, vel curator eius debet nomine proprio, & num. 4.*

L. Si velut. XIII.

Iidem AA. & CC. *Baſſo.*

1 REipublicæ quod debetur non poteſt compenſari cum eo, quod officialis debet vt priuata & ſingularis perſona. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Petr. Gregor *ſygntagm. iuris lib. 21. cap. 22. n. 6. in*
3 *fine*, vbi quòd debitum Reipublicæ non poteſt compenſari à debitore cum eo, quod adminiſtrator, vel curator eius debet debitori nomine proprio, Alex. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 3. ſub hoc tit. de com-*
4 *penſat. reſolut. num. 15.* vbi quòd illud, quod debetur Reipubl. non poteſt compenſari cum eo, quod debet officialis, vel Reipubl. adminiſtrator.

SVMMARIVM.

1 *Compenſatio locum habet tam in realibus, quàm perſonalibus actionibus, & num. 5. maximè ſi compenſatio eſt voluntaria, num. 6.*

2 *Compenſationem in debitis liquidis ſine ambagibus manifeſtam iudex admittet, indaginem requirentes ad aliud iudicium reſeruet.*

3 *Compenſationis exceptionem non admitti in depoſito.*

4 *Inuadentes, & occupantes poſſeſſionet alienas non iuuari compenſationis exceptione.*

7 Ipſo iure, *parte ſcilicet volente, & opponente.*

8 *Liquidi ad liquidum, non verò ad non liquidum, fit compenſatio.*

9 *Debitum controuerſum non compenſari cum liquido, licèt conuerſum poſſit exigi iuris auctoritate prouiſionaliter, cautione praſtitâ.*

10 *Creditum liquidum quod, & num. 11.*

12 *Compenſatio de debito etiam non liquido, immo & de litigioſo, opponi poteſt, ſi tamen liquidari poteſt intra breue tempus ſtatuendum à iudice, & n. 17.*

13 *Regula generalis, quòd de debito liquido ad liquidum fit compenſatio; non verò de liquido ad non liquidum, num. 14. limita vt num. 15. & 16.*

18 *Liquidandum de proximo pro liquido habetur.*

19 *Liquidatio intra quod tempus fieri debeat iuxta leges Luſitania, & Caſtella, & num. 20.*

21 *Compenſatio debiti liquidi, aut in termino praſixo liquidandi, quando opponi poſſit, & num. 22. vbi verò, num. 23.*

24 *Compenſationis exceptio non admittit in depoſito ad retardandam eius reſtitutionem, etſi quantitas, quam depoſitarius compenſare commendat, ſit liquidiſſima. non admittitur in depoſito, ne quod bona fide geſtum, trahatur ad perfidiam, num. 25.*

26 *Occupantes, & inuadentes poſſeſſiones alienas non iuuari compenſationis exceptione.*

27 *Compenſatio non tenet in re poſſeſſa per violentiam.*

28 *Conuentus ratione commodati, an poſſit obycere compenſationem, remiſſiuè.*

L. Compenſationem. XIV. & vlt.

Imp. IVSTINIANVS. A. *Ioanni P. P.*

COmpenſationes tam in realibus, quàm perſo- 1
nalibus actionibus locum habent. Compenſa- 2
tionem in debitis liquidis ſine ambagibus manifeſtam iudex admittet, indaginem requirentes ad aliud 3
iudicium reſeruet. In depoſito non admittitur compenſationis exceptio. Inuadentes, & occupantes 4
alienas poſſeſſiones compenſationis exceptione minimè ſe tuentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Ex omnibus actionibus ipſo iure fieri ſancimus.] No- 5
tatur ad hoc quòd compenſatio locum habet in actionibus realibus, & perſonalibus, vt per D. Barboſ. *in l. diuortio 8. § ob donationes, num. 25. in princ. ff. ſo-*
luto matrim. vbi ſubdit id ſine dubio procedere in 6
compenſatione voluntaria, quæ videtur induci quando actor tacet in iudicio. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 560. num. 18.*

Ipſo iure.] Parte ſcilicet volente, & opponente, vt 7
per Doctores, quos plena manu citaui *ad l. ſi conſtat 4. ſupr. hoc eodem tit. ſuper verb. ipſo iure, pro ſoluto.*

Si cauſa ex qua compenſatur liquida ſit, &c.] Nota- 8
tur ad hoc quòd liquidi ad liquidum, non verò ad non liquidum compenſatio fit, vt per Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 78. § 4. l. Hiſpan. 20. tit. 14. part. 5.* Sebaſt. Medices *de compenſat part. 1. quaſt. 13.* Octau. Cachetan. *Pedem deciſ. 92. num. 36.* Tiber. Decian. *conſ. 94. num. 23. in fine lib. 3.* Turret. *conſ. 44. num. 13.* Gutier. *de iurament. confirm. part. 3. quaſt. 6. num. 2.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 3. ſub hoc tit. de compenſat. num. 5. & num. 20. cum ſeq.* Donat. à Fina *tom. 1. commun. opin lib. 4. tit. 11. num. 19. & n. 34. in fine*, D. Barboſ *in l. diuortio 8. §. ob donationes, n. 30. & 31. ff ſolut. matrim.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib. 2. quaſt. 18. num. 10.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo compenſatio, num. 3.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib. 21. cap. 22. num. 3. prope fin.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 560. num. 17.* Cardin. Tuſch. *practic. concl tom. 2. lit. C. concluſ. 489. & concl. 490. num. 54. & 56.* Thom. Corner. *lib. 19. iuris ciuilis tit. 6. de compenſat. part. 2. cap. 3. in fine*, Donell. *comment. iuris ciuilis, lib. 16. cap. 15. col. 10. verſic. hac de rebus ad compenſationem,* Surd *deciſ. 184. num. 6.* Anton. Fab. *in ſuo Cod. ſub hoc*
tit. definit. 10. vbi quòd compenſati non poteſt debi- 9
tum controuerſum cum liquido, licèt controuerſum poſſit ex iuris auctoritate prouiſionaliter, vt aiunt, exigi præſtita cautione.

Liquidum creditum vt in compenſationem de- 10
duci poſſit, dicitur quando conſtat per inſtrumentum, per ſententiam, vel per alias probationes ſimiles, ita Sebaſtian. Medices *dict. tract. part. 1. quaſt. 13.*

Cæſ.

Digitized by Google

Cæſ.de Vrſill.*ad Afflict. deciſ.*121. *n.*5. Cachetan.*d. deciſ.*92. *num.*56. Eſcobat.*de ratiocin. cap.* 36. *num.*2. Menoch. *de arbitr. caſu* 14. *per tot. & præcipuè num.*6.
11 vbi quòd arbitrio iudicis relinquitur quando dicatur creditum liquidum, Azeued.*l.*1.*num.*134.*tit.*21. *lib.*4. *noua Recopil.* Molin.*d.diſput.*560. *n.*... Surd.*conſ.* 246.
12 *num.*4. vbi quòd compenſatio etiam de non liquido debito, immo & de litigioſo allegari & opponi poteſt, ſi tamen liquidari poteſt intra breue tempus ſtatuendum iudicis arbitrio, Alexand. Trentacinq *d.re-*
13 *ſolut.*1. ex *num.*8. *vſque ad num.*20. vbi facit regulam generalem quòd de debito liquido ad liquidum fit compenſatio, & vndecim modis eam limitat; & de-
14 inde ex *num.*20. *vſque ad num.*24. aliam facit regulam quòd de debito liquido ad non liquidum non admit-
15 titur compenſatio, & primò limitat eam quando incontinenti offeruntur probationes, & quando incontinenti dicatur, ait quòd relinquitur arbitrio iu-
16 dicis; deinde limitat quando debitum eſt liquidum per confeſſionem partis, & non per teſtes, vel inſtrumenta; tunc nanque etſi contrariæ extent ſententiæ, & opiniones, ipſe exiſtimat confeſſum admitti debere, ſi intra breue tempus debitum ſibi, cuius compenſationem obiicit, prubare velit.
17 Sufficit igitur vt creditum ſit liquidum, vel ſtatim liquidabile, vt per Cæſ. Vrſill. *d.num.* 5. Bellacomb. *tom.*1. *commun opin.lib.*4 *tit.*22. *num.*27. *pag.*598. Ioſeph. Ludou. *Peruſ deciſ.*15. *num.*15. Decian.*conſ.*94. *num.*23. *lib.*3. D. Barboſ.*in d. l. diuortio*, §. *ob donationes, num.* 27. *in princip. verſic. quibus tamen addendum eſt*, vbi quòd poteſt obiici compenſatio ad debitum liquidum de non liqoido, quod tamen de proximo
18 liquidari poteſt. Liquidandum enim de proximo habetur pro liquido. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.*1. *cap.*138. *n* 40.
19 De iure verò Luſitano per Ordin. Reg. *d.lib.*4 *tit.* 78. §. 4. excipiens compenſationem tenetur probare debitum intra nouem dies, alioquin non admittitur compenſatio, vt refert Molin.*d.diſp.*560. *num.*17. *pro-*
20 *pe fin.* At de iure Hiſpan. Caſtellæ, decem dies aſſignantur ad probandum, & liquidandum debitum, cuius compenſatio obiicitur, per *l.*20. *tit.*14. *part.*5. *verſic. Pero el iuzgador*, vbi Gregor. Lopez *verbo faſta diez dias*, inquit in hunc modum: *Habes hic quod illa exceptio dicitur liquidabilis, quæ poteſt liquidari infra decem dies; Doctores aliter dicebant* in l. fin. C. de compenſat. *volentes hoc eſſe arbitrarium.* Gutier.*de iuram.confirm.p.*3. *c.*6. *n.*2. Molin.*d.diſp.*560 *n.*17. *in fine.*
21 Compenſatio debiti liquidi, aut in termino præfixo nouo, vel decem dierum liquidandi iuxta dictas leges Luſitaniæ & Caſtellæ, opponi poteſt, nou tantùm tempore litis conteſtatæ, & quouis tempore ante rem iudicatam, quamuis antè ſit omiſſa, ſed etiam poſt rem iudicatam, & aduerſùs iudicati executionem, ſicut & contra inſtrumentum garentigium, ex quo executio petitur, vt per Afflict. *deciſ.* 121. *n* 4. vbi Cæſ. de Vrſillis *in addit.n.* 4. & 5. Sebaſt. Medices *d.tract. de compenſat.p.* 2. *q.* 15. & *q.* 49. *num.*9 Hippol. Riminald.*conſ.*451. *num.*37. *lib.*4. Petr. Gregor.*ſyntagm. iuris, lib.*21. *cap.*22. *num.*7. Ludou. Peguera *deciſ.* 175. Octauian. Cacheran *deciſ.* 92. *n.*1. Gutier.*dict.cap.*6. *num.*2. Eſcobar. *de ratiocin. cap.*36. *num.* 2. Parlador. *rerum quotid. lib.* 2. *cap. fin. part.*5. §. 11. *num.*30. Anton. Fab. *in ſuo Cod. ſub hoc tit. definit.*14. Cardin. Tuſch.*practic concluſ.tom.* 2. *lit.C. concluſ* 492 *per tot.* Alexand. Trentacinq. *d.tit.de com-*
22 *penſat.reſolut.*1. *num.*25. vbi quòd compenſationis exceptio poteſt obiici poſt publicatas atteſtationes, & poſt concluſum in cauſa, & poſt ſententiam, quæ tranſiuit in rem iudicatam, Molin.*d.diſp.*560. *num.*5.

vbi *num.*16. poſt Gregor. Lopez *d.l.* 20. *verbo el iuzgador*, ſubdit compenſationis exceptionem non ſo- 23
lùm poſſe opponi coram iudice ordinario, ſed etiam coram iudice delegato.
Excepta actione depoſiti, &c.] Notatur ad hoc quòd 24
compenſationis exceptio in depoſito ad retardandam eius reſtitutionem non admittitur, etſi quantitas, quam depoſitarius compenſare contendit, liquidiſſima ſit, vt per Ordin. Reg. Luſit.*lib.*4. *tit.*78. §. 1. *l*, *Hiſpan* 5 *tit.*3. *p.*5. & *l.*27. *tit.*14. *ead part.* 5. Zaz.*in* §. *bonæ fidei, Inſtit. de actionib. verbo compenſantur*, vbi Angel. *num.*8. Mynſing. *num.* 1. & Pichard. *num.* 46. Iacob. Ræuard.*lib.*1. *variar.cap.* 11. Ruman.*ſing.*128. Tyndar.*de compenſat. art.*5. *num.*41. & 42. Nouell.*de dote, part.* 8. *priuileg.*1. *col.* 2. *poſt princip.* Sebaſt Medices *de compenſat.part.*1. *quæſt.*15. Salzed.*ad Bernard. regul.* 99. *verſic.quarè limita*, Couarr. *in cap quamuis pactum, part.*1. §. 4. *num.*9. *verſic. huic opinioni*, Mozz. *de contractib tractat. de depoſito, tit. de naturalibus depoſiti, num.* 31. Azeued.*l.*1. *num.* 70. *tit.* 5. *lib.* 4. *noua Recopilat.* Seraphin. *de priuileg. iurament.priuileg.* 74. *num.*98. & 99. Gutier. *de iurament. confirmat. part.* 3. *cap.*6. *num.*4. Aloyſ. Ricc.*in collect.deciſ part* 4. *collect.* 1054. *illat.* 1. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.lib.* 10. *tit.* 10. *num.* 4. Caroc. *de depoſito tit.de caſu, num.*15. D. Barboſ.*in d.l diuortio*, §. *ob donationes,*
num. 5. vbi ex eo ait in depoſito ideo non admitti 25
compenſationem ne quod bona fide geſtum eſt ad perfidiam trahatur, & *n.*13. & 14. Stephan. Gratian. *diſcept forenſ. tom.*1. *cap* 263. *num.* 14. Cald. Pereira *quæſt forenſ.lib.*1. *quæſt* 14. *num.*3. Cardoſ.*in praxi iudicum, verbo compenſatio, num.* 6. Ceuall. *in tractat. de cognit. per viam violent. part.* 2. *quæſt.* 1. *num.* 10. Vincent. de Franchis *deciſ.*151. Molin. *d.tract.*2. *diſp.*526. *verſic.in depoſito*, Rebell.*de obligat. iuſtit.part.*1. *lib.* 2. *q.*18. *num.*3. Caſtill.*controuerſ lib.*3. *c.*16. *num.*11. Vide poſita *in collect.ad l.pen.C.depoſiti.*
Poſſeſſionem autem alienam, &c.] Notatur ad hoc 26
quòd occupantes, & inuadentes poſſeſſiones alienas compenſationis exceptione minimè tuentur, vt per Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo compenſatio, num.* 7.
vbi quòd compenſatio locum non habet in re per 27
violentiam poſſeſſa.
In gloſſ. *Depoſiti.* ibi, *ergo ſecus in commodato*, &c. 28
Vtrùm ſi quis ratione commodati, conueniatur, poſſit obiicere compenſationem? vide Gregor. Lopez *l.* 9. *verbo de prabenda, tit.*2. *part.*5. Nauar.*in man.cap.*17. *num.* 186. Sebaſtian. Medices *de compenſat.part.* 1. *quæſt.* 18. Neguzant.*de pignorib.part.*5. *membr.*4. *n.*1. Mareſcot.*variar lib.*2. *cap.*112. *num.*25. Pyrrh. Maur. Aretin *in tractat. de retent. num.* 4. Nicol. Genoa *in conciliat. legum in iure ciuili contrarium*, *pag.* 402. vbi totus eſt in conciliatione huius leg. *cum l.fin.C.commodati.*

De Vſuris.

Tit. XXXIII.

VSVRA eſt ad ſortem, ſiue quantitem, quæ debetur quacunque ex cauſa, acceſſio ex conuentione, vel ex officio iudicis. Crebriùs & propriè capitur pro eo quod accedit ſorti in mutuo. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. Ioann. Borcholten *in titul. C. de vſuris.* De titulo

integros tractatus ediderunt S. Thomas tom. 17. operum, Thomas de Vio, Cardinalis Caietanus, Anton. de Roſellis tom. 7. tract. Doctor. fol. 66. S. Antoninus eod. tom. 7. fol. 78. Guido Papæ etiam tom. 7. fol. 71. Ioannes Baptiſta Lupus tom. 7. fol. 113 Laurentius de Rodulphis d. tom. 7. fol. 15. Conradus Paulus, Romualdus Coli, Alphonſus Villagut, Chriſtophorus Binderus, Lælius Zechius, Petrus Gregorius Tholoſanus, Henricus Caniſius, Ambroſius de Vignare, Petr. Binsfeld, Gaſp. VVilh. Strock, & Barth. Vgolin.

De materia tit. vide Ordin. Reg. Luſit. lib. 4. tit. 67. l. Hiſpan. 46. cum ſeqq. tit. 6. part. 1. & l. 1. tit. 2. lib. 8. Ordin. & l. 4. tit 6. lib. 8. noua Recopil. Summiſtas verbo vſura, Clar. in pract. eod. verbo, Viui. Suar. Kirchou & alios tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 22. pag. 595. Couarr. lib. 3. variarum, cap. 1. cum tribus ſeqq. Nauar. in man. cap. 17. num. 206. cum ſeqq. & in comment. de vſuris, ad cap. ſi fœneraueris 14. quæſt. 3. Palat. in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxorem, notab. 6. Petr. Gregor. ſintagm. iuris, part. 3. lib. 22. cap. 3. Lancel. Conrad. in templo omnium iudicum, lib. 1. cap. 1. §. 3. verſic. vſuras debet tollere, Belluga in ſpeculo Principum, rubr. 11. §. de vſurarijs, vbi Camill. Borrell. in addit. Decian. in tractat. crimin. lib. 4. cap. 27. Menoch. de arbitr. caſu 198. & de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 122. Gaſp. Roderic. de annuis redditib. lib 3. quæſt. 4. Felician. de cenſibus lib. 1. cap. 5. Ioan. Borcholt in tractat. de vſuris, Harmenopol. lib. 3. epit. iuris, tit. 3. de vſuris, Morl in emporio iuris part. 1. tit. 8. quæſt. 25. Farinac. in praxi crim part. 1. quæſt. 6. num. 140. cum ſeqq. D. Barboſ. in l. 2. part. 1. ff. ſoluto matrim. Pradil in ſum. legum pœnal. part. 1. cap. 30. Garc. Maſtrill. Sicilia deciſ. 106. Cardoſ. in praxi iudicum, & Aduocat. verbo vſura, Bernard. Muſcarel. in praxi crimin. tit. de vſuris, pag. mihi 429. Arimin. Tepat. variar. ſentent. tom. 1. tit. 170. de vſuris in genere, & tit. 171. de vſuris dotium, & tit. 172. de vſuris pupillaribus. Maſcard. de probat. concluſ. 1424 & ſeq. nouiſſimè Henric. Bocer. in diſp. de vniuerſo iure, tom. 1. claſſi 4 diſp. 20. de vſuris.

Ex Theologis Scholaſticis in 4. diſt. 15. S. Thom. & ipſius interpretes 2. 2. quæſt. 78. Conrad. de contractib. à quæſt. 21. vſque ad 50. Medin. toto C. de acquiſ. per vſuram, Sot. lib. 6. de Iuſtit. quæſt. 6. Petr. Nauarr. de reſtitut. part. 1. lib. 3. cap. 3. Molin. de Iuſtit. tract. 2. diſput. 304. cum ſeqq. Leonard. Leſſi. eod. tractat. lib. 2. cap. 20. dub. 4. cum ſeqq. Azor. inſtitut. moral. part. 3. lib. 5. cap. 1. cum ſeqq. Rebell. de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 8. de vſuris, Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib 25. num. 44. cum ſeqq. Ioan. de Salas de contractib. tract. de vſuris, pag. mihi 97. cum ſeqq.

SVMMARIVM.

1 *Vſura per ſtipulationem promiſſa, præcedente interrogatione, & reſponſione ſequente, optimo iure debetur, & n. 2.*

3 Promittendi *verbum in inſtrumento poſitum intelligi per ſtipulatioem. limita vt n. 4.*

5 *Stipulatio non præſumitur interueniſſe, ſi teſtes deponunt promiſiſſe Titium, niſi addat quòd præceſſit interrogatio.*

6 *Argumentum de inſtrumento ad teſtem validum.*

L. Si interrogatione. I.

Imp. ANTON. PIVS A. *Euocato.*

1 VSuræ per ſtipulationem promiſſæ, præcedente interrogatione, & reſpõſione ſequente, optimo iure debentur ac petuntur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Butrig. Bart. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo in 4. fol. 25. Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal in annot. & Ximen. in concord.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ioan. Borcholt in tract. de vſuris, cap. 3. num. 35. Henriq. Bocer. diſp. iuris vniuerſi, tom. 1. claſſi 4. diſp. 20. num. 27. a

Notatur ad hoc quòd *promittendi* verbum in inſtrumento poſitum intelligitur per ſtipulationem, vt per Rebuff. in l. ſatiſdationis 61. ff. de verb. ſignificat. Duaren. lib. 1. diſputat. cap. 56. Ægid. Bellam. conſil. 1. num. 17. verſic. quia verbum, promiſiſſe, Bertazol. de clauſulis inſtrument. clauſ. 4. gloſſ. 26. num. 6. Viui. tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 34. num. 348. D. Barboſ. in l. 1. ff. ſoluto matrimonio, part. 3. num. 46. vbi citat hunc text. Cardin. Tuſch. practic concluſ. tom. 2. lit. D. concl. 344. & lit. P. concl. 910. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 28. num. 1. vbi limitat quando verbum, 4 *promittere*, eſt poſitum in inſtrumento contractus innominati, quia tunc non debet præſumi ſtipulationem illi repugnantem interueniſſe, Gregor. XV. deciſ. 328. num. 6. Card. Seraphin. deciſ. 427. n. 6. & deciſ. 1167. num. 4. 3

In gloſſ. *Non fit.* ibi, *ſic ergo refert an teſtes dicant,* &c. Notatur ad hoc quòd ſi teſtes deponant Titium promiſiſſe, tunc non præſumeretur ſtipulationem interueniſſe, quia intelligitur de nuda promiſſione, niſi addat quòd præceſſit interrogatio, vt per Anchar. conſ. 331. incip. Viſis diligenter, n. 8. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 11. num. 17. col. 3. in princip. Bertazol. d. clauſul. 4 gloſſ. 4. Cardin. Tuſch. d. lit. D. concluſ. 344. n. 3. Cald. Pereira d. cap. 28. n. 2. & latiùs c. 8. n. 3. 5

In eadem gloſſ. ibi, *ſed G. etiam in teſtibus dicit, idem,* &c. Ergo valet argumentum de inſtrumento 6 ad teſtem, vt per Morl. in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 11. in prælud. n. 4.

SVMMARIVM.

1 *Emptor ex die tradita poſſeſſionis venditori tenetur ad vſuras pretij non ſoluti: nec depoſitio hoc caſu liberat à curſu vſurarum, & n. 2.*

3 *Creditor non tenetur ſortis pretium accipere ſine vſuris.*

4 *Emptor vt teneatur ad vſuras, neceſſe eſt rem tradi realiter.*

5 Conſignare, *vel* obſignare, *id eſt, pecuniam conſignatam, vel obſignatam in ſacculo, aut folle, ſeu alia re deponere, vt ſolebant antiqui.*

6 Conſignare, *&* deponere, *non eſt ſoluere.*

7 *Conſignatio, & depoſitio pecuniæ nihil prodeſt, niſi prius oblata fuerit ei, cui ſolui debet.*

8 *Creditor vt conſtituatur in mora, neceſſe eſt non tantùm quòd ſit interpellatur recipere, ſed etiam quòd cum effectu deferatur pecunia, nolitque recipere, & deinde conſignetur, & deponatur non ſequi prædictum effectum, ſi pars auctoritate propria deponat, num. 9.*

10 *Pecunia conſignata dicitur, quando prius numerata clauditur in ſacculo, & ſaccus ſigillo obſignatur.*

11 *Pecunia effectiuè deponenda eſt, nec ſufficit proteſtatio facta à debitore quòd vult ſoluere clauſo, vt aiunt, ſacculo.*

12 *Vſuram non eſſe id, quod intereſt.*

13 *Vendens prædium, & tradens illud emptori non ſoluenti, poteſt accipere loco intereſſe quantum illud reddidit, etiamſi pretium ſoluendum deponeret.*

14 *Sortem recipere ſine vſuris nemo tenetur.*

L. Vſuras.

Digitized by Google

L. Vſuras. II.

Impp. SEVERVS & ANTONINVS AA. *Lucio.*

1 EMptor ex die traditæ poſſeſſionis tenetur venditori ad vſuras pretij non ſoluti; nec depoſitio hoc in caſu liberat à curſu vſurarum. Colligunt ex Ordin Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Gregor. Lopez *l.56. gloſſ.8. poſt princ. tit.5. part.5.* Tiraq. *de retract. conuent.*
3 *§.4. gloſſ.4. num.1.* vbi quòd creditor non tenetur ſortis pretium ſine vſuris accipere, Gemin. *de vſuris, commento 1. §.7. n.141.* Gutier. *canon. lib.1. cap.39. n.2.* Surd. *conſ.101. num.19. & 20.* Felician. *de cenſib. lib.1. cap.1. num.38.* Honded. *conſ.30. num.15.16. & 30. & conſ.45. num.7. & 8. vol.1.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.4. tit.24. num.7. & 8.* Cald. Pereira *de empt. cap.23. n.19. cum ſeqq.* Narbona *l.15. gloſ.4. num.32. tit.18. lib.5. noua Recop.* Gregor. XV. *deciſ.347. num.2. cum ſeqq.* Couar *lib.3. variar. cap.4. num.3.* vbi ait non poſſe iuſtè comprobari Baldi *in præſenti* ſententiam, dum tenet vſuras pretij non ſoluti à die traditionis rei venditæ ab emptore venditori deberi, etiamſi emptor nullos ex re empta fructus perceperit, nec percipere potuerit, nec itidem venditor ipſe percepiſſet, ſi rem ipſam nondum tradidiſſet. Rebell. *de obligat. inſtit. part.2. lib.9. quæſt.14. n.11.* vbi intelligit procedere in caſu, quo mora culpabilis tradendi pretium conuentum interueniat ex parte emptoris. Et hæ vſuræ recompenſatiuæ omni iure permiſſæ ſunt, quia dantur in compenſationem eius, quod iuſtè competebat, & debitum erat illas recipienti. Couarr. *d. cap.4. num.2.* Honded. *conſ.30. num.16. verſ. quæ concluſio,* D. Barboſ. *in l. de diuiſione, num.14. verſic. cæterùm, ff. ſoluto matrim.* Cancer. *variar. lib.3. cap.7. à num.21.*

4 *Cui poſſeſſio rei tradita eſt.*] Notatur ad hoc quòd non ſufficit conſtitutum, ſiue precarium, vt emptor, qui non ſoluit pretium, teneatur ad vſuras, licèt dominium ſit tranſlatum ob huiuſmodi traditionem, ſed neceſſe eſt realiter rem tradi, vt per Tiraquell. *de iure conſtituti, part.3. limit.28. num.1.* vbi *num.2.* ait textum *in l. Iulianus, §. ex vendito, & §. poſſeſſionem, ff. de actionib. empti.* procedere quando virtute precariæ poſſeſſionis fructus fuerunt percepti, & tandem concludit videndum an emptor poſt huiuſmodi precariũ, ſiue conſtitutũ, fructus percipiat, an venditor, vt primo caſu ipſe vſuras perdat, altero minimè.

5 *Quamuis pecuniam obſignatam,* &c.] Nota quòd *conſignare,* vel *obſignare,* ſignificat propriè pecuniam conſignatam, vel obſignatam in ſacculo, aut folle, ſeu alia re deponere, vt antiqui ſolebant, vt per Tiraq. *de retractu lign. §.7. gloſſ. vlt. n.6. & 7.* Gutier. *pra-*
6 *ctic. lib.2. quæſt.160. num.2.* vbi *num.3.* quòd *conſignare, & deponere,* non eſt ſoluere.

7 Notatur ad hoc quòd conſignatio, & depoſitio pecuniæ nihil prodeſt, niſi priùs oblata fuerit ei, cui ſolui debet, vt per Tiraquell. *de retractu lign. §.9. gloſ. 3. num.5. & ſeq.* Neguzant. *de pignorib. 5. part. membr. 3. part.2. num.12.* Menoch. *conſ.372. num.25. & 26.* Gutier. *dict. lib.2. quæſt.160. num.5* vbi ad hoc citat
8 *l. Hiſpan.8. tit.11. lib.5. noua Recopilat.* Creditor vt conſtituatur in mora, eſt neceſſarium non tantùm quòd ſit interpellatus recipere, ſed etiam quòd cum effectu pecunia deferatur, noliſque recipere, & deinde conſignetur, & deponatur, *l. qui decem 72. ff. de ſolution. l. obſignatione, C. eod. tit.* benè Bart. *in l. cùm ſeruus, num.3. ff. de condition. & demonſtrat.* Alex. *in l. ſi mora 10. num.8. ff. ſoluto matrim.* Iaſ. *conſ.9. num.15. lib.1. & conſ.172. lib.2.* Rip. *in l. ſi inſulam, num 68. ff. de verborum obligat.* D. Barboſ. *in l. mora, num.45. ff. ſoluto matrim.* vbi *num.81.* aduertit quòd ſi pars propria 9
auctoritate deponat, non ſequitur prædictus effectus, & *num.2.* vbi ſubdit dici pecuniam conſignari, 10
quando priùs numerata clauditur in ſacculo, & ſaccus ſigillo obſignatur, & quòd ideo falluntur practici, qui offerunt, & deponunt abſque conſignatione. Felician. *de cenſib. tom.2. lib.4. cap. vnic. num 12.* Scacc. *de commerc. §.2. gloſſ.5. num.12.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.3. tit. de depoſito, reſolut 2. num.7.* Cancer. *variarum part.3. cap.8.* Hering. *de fideiuſſ. cap.20. §.1. num.34.* Proteſtatio autem facta à 11
debitore quòd vult ſoluere, ſacculo (vt aiunt) clauſo, non ſufficit, debet enim pecunias effectiuè deponere. *l. Hiſpan.8. tit.14. part.5.* Ioſeph Ludou. *Peruſ. deciſ. 105. num.2.* Rot. *deciſ.102. num.2. part.2. recentior.* Ego ipſe *in praxi exigendi penſiones, quæſt.8 num.31.*

In gloſſ. *Tradita eſt.* 1. ibi, *an autem hic vſura ſit illicita, etiam iure Canonico,* &c. Reſoluit Rebell. *de obligat. inſtit. part.2. lib.9. quæſt 14. num.12.*

In eadem gloſſ. ibi, *quia loco intereſſe præſtatur, &* 12
fructuum, &c. Notatur ad hoc quòd id, quod intereſt, non habetur pro vſura, vt per Tiraquell. *de retractu lign. §.1. gloſſ.18. num 71.* Nauarr. *in comment. cap ſi fœnerauerìs 14. quæſt.3. n.57.* vbi ait quòd qui vendidit 13
aliquod prædium, & tradidit illud emptori, qui non ſoluit, poteſt accipere loco intereſſe tantum quantũ reddidit illud, etiamſi pretium ſoluendũ deponeret.

In gloſſ. *depoſiti, fin.* ibi, *ſed dic quòd hic depoſuit* 14
ſortem, &c. Notatur ad hoc quòd non tenetur quis ſortem recipere ſine vſuris, vt per Tiraquell. *de retractu conuent. §.4. gloſſ.4. num.1.*

SVMMARIVM.

1 *Vſuræ in ſtipulatione non deductæ, ſed ex pacto ſolutæ, non repetuntur, & num.2.*

3 *Vſuras non deberi niſi præcedat ſtipulatio.*

L. Quamuis vſuræ. III.

Iidem AA. Iuliano.

VSuræ in ſtipulatione non deductæ, ſed ex pacto 1
ſolutæ, non repetuntur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Cortaſ. *lib.2. miſcel. cap.7. in princ. & num.3.* Bart. *in l. ſi tibi decem, in princ. ff. de pactis, & in l. ſingularia, num.15. ff. ſi certum petat.* Conan. *comment. iuris ciuilis lib.5. cap.3. num.7.* Henric. Bocat. *diſp. vniuerſi iuris, tom.1. claſſi 4. diſp.20. num.21. cum ſeqq.* Alphar. *de offic. fiſci, gloſſ.16. num.109.* Amat. Roderic. *de priuileg. creditorum, part.1. art.6. num.39.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.3. q.4. n.93.* vbi ait quòd imperator hìc reſpondit vſuras pacto nudo promiſſas peti non poſſe, non quòd vſuræ eſſent eo iure improbatæ, ſed quia ex pacto nudo non oriebatur actio efficax ad agendum, quia creditori vſuras ſolemniter ſtipulanti ciuili iure dabatur actio ad earum exactionem. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.1. lib.1. tit.9. n.19. in princ.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.23. num.45.* vbi ait hunc text. loqui in contractu mutui in quo illud ſpeciale dicit, vſuras non 3
deberi niſi ſtipulatio præcedat.

Pro conciliatione huius *l. cum l. qui negotia ff. mandati,*

dati, dum vſuras debere ait in ea ſpecie, in qua interuenit ſolùm nuda conuentio, vide Hotoman. *lib. 1. obſeruat. cap. 34.* Ioan. Robert. *lib. 1. recept. lectionum, cap. 3.* Motl. *in emporio iuris ciuilis, part. 1 tit. 8. quaeſt. 6. num. 9.*

SVMMARIVM.

1 *pro Vſuris nudo pacto conuentis tempore traditorum pignorum, retineri poſſunt pignora, non pro augmento, citra ſpecialem expreſſionem, & num. 2.*
3 *Retentionem faciliùs concedi petitione.*
4 *Retentio eſt maximè priuilegiata.*
5 *Retentio in quo differat à compenſatione, remiſſiuè.*
6 *Pignus oblatum pro minoribus vſuris, non poſſe retineri pro maioribus.*

L. Per retentionem. IV.

Iidem AA. *Honorio.*

1 PRo vſuris nudo pacto conuentis tempore traditorum pignotum retineti poſſunt pignota, non pro augmento citta ſpecialem expreſſionem. Colligunt ex Ordin. Doctotes citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Iaſ. *in l. qui in aliena, §. vlt. col. 2. & 3. ff. de acquir. haeredit.* Fortun. Garc. *ad l. item quia, §. idem Iuliano, num. 3 ff. de pactis.* Flamin. Cathar. *execut. deciſ. 11. num. 4.* Rot. Bononienſ. *deciſ. 77. num. 4.* Burg. de Paz *conſ. 4. num. 19. in fine*, Ioan. Borch. *in tract. de vſuris, cap. 3. num. 35. cum ſeqq.* Henric. Bocer. *diſp. iuris vniuerſi tom. 1. claſſi 4. diſp. 10. num. 24.*

3 Notari ſolet ad hoc quòd facilius conceditur retentio, quàm petitio, vt per Crauet. *conſ. 148. num. 2.* Cephal. *conſ. 86. num. 20.* Surd. *de aliment. tit. 3. q. 7. num. 12. & tit. 8. priuil. 28. num. 3.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quaeſt. 8. num. 28. verſ. pro hac, & de poteſt. eligen. cap. 10. num. 27.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. retentio*, Menoch. *conſ. 110. num. 73.*, vbi quòd
4 retentio eſt maximè priuilegiata. Et pluta de retentione vide apud eundem Menoch. *conſ. 119. num. 3.*
5 Surd. *d. tit. 8. priuil. 62. & conſ. 4. num. 5.* Et in quo differat retentio à compenſatione, D. Barboſ. *in l. diuortio, §. ob donationes, num. 4. ff. ſolut. matrim.*

6 *De minoribus vſuris*, &c.] Notatur ad hoc quòd pignus oblatum pro minotibus vſutis non poteſt retineri pro maiotibus, vt per Neguzant. *de pignorib. p. 5. membr. 1. num. 10.* Gerard. *ſing. 3. col. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Vſuras minores accipiens, receſſiſſe videtur à maioribus.*
2 *Creditor ſciens dum minores vſuras per triennium accipit, maiores remiſiſſe videtur.*
3 *Praeſes licet non poſſit ciuitati expreſſè praeiudicare; poteſt tamen tacitè ex lapſu temporis.*
4 *Vſurae lucratiuae & odioſae remiſſae videntur, quòd non fuerint petitae.*

L. Aduersùs creditorem. V.

Iidem AA. *Sabino & alijs.*

1 MInores vſuras accipiens, à maioribus receſſiſſe
2 videtur. Item creditor ſciens dum minores
vſuras per triennium accipit, maiores remiſiſſe videtur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Aduertit Tiraq. *de retract. tit. 2. ad fin. n. 20.* quòd 3
licèt Praeſes non poſſit expreſſè ciuitati praeiudicare, *l. Praeſes, C. de tranſact.* poteſt tamen tacitè ex lapſu temporis, per hunc text.

Latè de materia D. Barboſ. *in l. qua dotis 34. n. 47.* 4
cum ſeqq. ff. ſoluto matrim. vbi ait etiam vſuras lucratiuas, & odioſas videri remiſſas ex eo, quòd petitae non fuerint, vt enim inducatur praeſumpta remiſſio maiorum vſurarum per ſolutionem minorum, ſufficit id factum eſſe per triennium, ex opinione Azonis, quam refert *gloſſ. 2. in praeſenti*; idque odio vſurarum receptum dicit, aliàs enim, qui minus recipit, non ob id videtur remittere maius debitum, *cap. cùm olim, de cenſib. l. is qui, ff. quibus modis vſusfructus amitt.* Vide poſita *in collectan. ad l. eos 26. infrà hoc eod. tit.*

L. Si creditrici. VI.

Imp. ANTONINVS A. *Antiaeneo.*

OBlatio ſortis & vſurarum facta coram teſtibus impedit vſurarum curſum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Vide poſita *in collect. ad l. 2. hoc eod. tit. ſuper verb. quamuis pecuniam obſignatam*, &c. & adde Gaſp. ad Fabr *lib. 2. tract. 26. quaeſt. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Vſurarum obligationem non induci ex diuturna praeſtatione, & num. 2. & 5. contrarium, num. 3.*
4 *Conciliatur l. creditor inſtrumentis, C. de vſuris, cum l. cùm de in rem verſo, ff. hoc tit. Auctoris mens, num. 7.*
6 *Tempus non eſt modus inducendae obligationis ſicut nec finiendae.*
8 *Praeſtationes annuae an & quando inducant obligationem vt tantundem ſingulis annis praeſtetur in futurum.*
9 *Actus voluntarius non obligat agentem vltra quam geratur.*
10 *Solutio voluntaria non obligat ad ſoluendum etiam futuris temporibus.*

L. Creditor inſtrumentis. VII.

Idem A. *Ariſteo.*

EX diuturna praeſtatione non inducitur vſura- 1
rum obligatio. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Ioan. Borcholt *in tract. de vſuris, cap. 3. num. vlt.*
Henric. Bocer. *diſp. iuris vniuerſi, tom. 1. claſſi 4. diſp. 20.*
num. 25.
Huic deciſioni obſtare videtur reſponſum Papi-
niani *in l. cùm de in rem verſo, ff. hoc tit.* vbi probatur 3
vſurarum obligationem ex longi temporis praeſtatio-
ne induci. Pro quorum iurium conciliatione, & alio- 4
rum illis concordantium plures conciliationes excogitarunt Ordinarij *ibidem*; vltra quos Franciſc. Duaren. *in tit. de vſuris, cap. 2. pag. mihi 207. col. 1. verſic. ego ſemper*, quem praeciſè ſequutus eſt Ioan. Bapt. Coſta *in ſuo tract. de iur. & fact. ignor. cent. 1. diſt. 43. n. 2.* exiſtimauit Papinianum *in d. l. cùm de in rem verſo*, minimè diſſentire ab Antonio Imp. in hoc text. quandoquidē & in caſu ipſius Papiniani interpoſita fuit

fuit ſtipulatio ab eo, qui contraxit cum illo filio, de quo *ibi*, pro obtinenda ſolutione vſurarum, ad quarum quidem ſolutionem eam eſſe neceſſariam deciditur *in præſenti text.* Aliter Hugo Donell. *in l. ſi certis annis, num. 2. C. de pactis, & in hoc text. ſub num. 4.* vbi ait non probari *in d. l. cùm de in rem verſo*, propter diuturnam præſtationem vſurarum conſtitui vſurarum obligationem. nam patet, qui eas diu præſtitit, non ideo eas debet, quia ſoluit, ſed quia pecuniam ſortis in rem ſuam verſam debuit, & contractum filij ſui agnouit, & ratum habuit. Tertio loce P. Picus *in d. l. ſi certis annis, num. 25.* Hier. Treutler. *ſelect. diſput. vol. 1. diſput. 3. theſi 3. in lit. C.* Euerhardus Bronchorſt *cent. 2. aſſert. 83.* Ioan. Botcholten *in tit. C. de vſuris, cap. 3. num. 56. cum ſeq.* tradunt
5 quòd in caſu *d. l. cùm de in rem verſo*, longi temporis præſtatio non eſt cauſa vſurarum ſoluendarum, quia tempus non eſt modus inducendæ obligationis, ſicuti nec finiendæ. *l. obligationem, §. 1. de obligat. &*
6 *act.* inducit tamen ipſa longi temporis præſtatio præſumptionem quandam obligationis, & qui longo tempore vſuras ſoluit, præſumitur eas ſoluiſſe ex obligatione aliqua præcedente, cùm nemo quod non debet ſoluere, & ſuum iactare præſumatur; *l. cùm de indebito, de probat.* & huic præſumptioni ſtatur donec contrarium probetur, *d. l. cùm de in rem verſo*; & contrario probato diuturna præſtatio ad præſtandum in poſterum indebitum ſoluentem non obligat, vt dicitur in noſtro text. in quo habetur vſuras aliquando ex conſenſu præſtitas obligationem non conſtituere, hoc eſt, in poſterum non deberi, quod accipiendum eſt de vſuris, quas conſtitit ex conſenſu, hoc eſt, nudo pacto præſtitas eſſe, & ideo in poſterum non debentur; cæterùm ſi dubitetur vtrùm vſuræ, quæ aliquando præſtitę ſunt, ex pacto, an verò ex ſtipulatione præſtitæ fuerint, ideo eas præſtari debere dicemus, quòd debitor aliquãdo eas præſtiterit, quia diuturna præſtatio in dubio obligationis præſumptionem inducit, *d. l. cùm de in rem verſo.* Quarto loco Petr. Gregorius Tholoſ. *in ſuo tractatu de vſuris, lib. 2. cap. 4. n. 11.* vbi dicit in odium vſurarum conſtitutum eſſe vt ſola ſolutio facta vſurarum, non ideo arguat eas eſſe debitas niſi aliunde doceatur vel ex ſtipulatione, vel alio modo deberi, text. *in præſenti, & d. l. ſi certis annis*, niſi forſan arguatur bonus paterfam. per longum tempus antea præſtitiſſe, id eſt, decem, aut viginti annorum, *d. l. cùm de in rem verſo*, quia bonus paterfam. non præſumitur iactare ſuũ. *l. cùm de indebito, ff. de probat.* Quinto loco Iulius Pacius *centur. 5. tit. de vſuris, quæſt. 42.* aliam conciliationem adducit his verbis: Qui aliquandiu ſoluit, non cogitur in futurum ſoluere inuitus, ſed ſi quandiu vixerit, vſuras ſemper præſtiterit, hæres eius non poteſt pœnitere, & ſolutionem recuſare, vt eſt caſus
7 *in d. l. cùm de in rem verſo*; ex his omnibus conciliationibus verior & receptior mihi videtur illa, quam ſuprà tertio loco adduxi.
8 An & quando annuæ præſtationes inducant obligationem vt in futurum tantundem ſingulis annis præſtetur: vide Couarr. *in reg. poſſeſſor, part. 2. §. 4. n. 2.* Balb. *de præſcript. 1. part. 3. princip. quæſt. 10.* Mench. *illuſtrium controuerſ. part. 1. cap. 83. à princip.* Anton. Fab. *coniectur. lib. 7. cap. 8. & 9.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 131.* Maſcard. *de probat. concluſ. 1377.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditibus, lib. 1. quæſt. 15. num. 2. cum ſeqq.* Iacob. Venet. *de annua præſtatione, quæſt. 10. per tot.* Petr. Gilchen *in tractat. de præſcript. part. 2. membr. 1. cap. 4.* Frederic. Mattini *de iure cenſuum, cap. 3. num. 107.* Henric. Schota *illuſtr. quæſt. ex lib. 4. Codicis, diſp. 4. theſi vlt.*

Vulgò allegatur ad illud quòd actus voluntarius 9
agentem non obligat, vltrà quàm geratur, vt per Brunot. à Sole *in locis communib. verbo actus 26.*
Et hoc quòd ſolutio voluntaria non obligat ad 10
ſoluendum etiam futuris temporibus. Cephal. *conſ. 631. num. 42.* Brunor. à Sole *verbo ſolutio 4.*

SVMMARIVM.

1 *electio Vſurarum minorum perceptioni maiorum præiudicat.*
2 *Creditor cui promiſſæ ſunt vſuræ maiores, dum minores accepit, ijs contentus eſſe præſumitur.*

L. Quamuis. VIII.

Idem A. Theophoro.

ELectio minorum vſurarum præiudicat perce- 1
ptioni maiorum. Creditor, cui promiſſæ ſunt 2
vſuræ maiores, dum minores accepit, iis contentus eſſe præſumitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Mora tutoris curſum vſurarum exiſtentium ex mora debitoris, impedit: ſi is cui debentur vſuræ non inuenitur, oblatio & depoſitio ſiſtunt curſum vſurarum. Ad liberationem conſequendam non ſufficit ſola oblatio, ſed requiritur conſignatio & depoſitio, num. 2.*

L. Si per te. IX.

Idem A. Probo.

MOra tutoris impedit curſum vſurarum exi- 1
ſtentium ex mora debitoris; ſi is cui debentur vſuræ, non inuenitur, oblatio, & depoſitio ſiſtunt vſurarum curſum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*
Notatur ad hoc quòd ad liberationem conſe- 2
quendam ſola non ſufficit oblatio, ſed requiritur conſignatio, & depoſitio, vt per Boër. *deciſ. 124. n. 25.* Greg. Lop. *l. 8. gloſſ. 4. tit. 14. part. 5.* Neguzant. *de pignorib. 2. part. 3. membr. 5. part. num. 12.* Burg. de Paz *conſ. 30. num. 2.* Azeued. *l. 9. num. 13. tit. 11. lib. 5. nouæ Recop.* Menoch. *de arbitrar. caſu 232. num. 19.* Surd. *conſ. 391. num. 5.* Aretin. *in tract. de oblationib. num. 17.* D. Barboſ. *in l. ſi mora, num. 81. ff. ſoluto matrim.* Gutier. *practic. lib. 2. quæſt. 160. num. 5.* Felician. *de cenſib. tom. 2. lib. 4. cap. vnic n. 12.* Hering. *de fideiuſſorib. cap. 20. §. 1. n. 34.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de depoſito, reſol. 2. num. 7.* Sigiſm. Scacc. *de commerc & cambys §. 2. gloſſ. 5. num. 265.*

SVMMARIVM.

1 *Vſurarum præſtationes licèt plures per plures annos factæ in vnum collectæ excedant duplum veræ ſortis, non propterea pro illegitimis habendæ, & n. 2.*
3 *Vſuræ, ſiue ſolutæ per annos, ſiue ſoluendæ, non computantur ad faciendum duplum, ſed cuiuſque anni vſuræ numerantur.*

Digitized by Google

L. Vſuræ pro parte. X.

Idem A. Donato.

1 LIcèt plures præſtationes vſurarum per plures annos factæ in vnum collectæ excedant duplum veræ ſortis, non propterea pro illegitimis habendæ, non enim coacervatio, ſed ſingulorum annorum præſtatio conſideranda. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Alciat. *parerg. lib.1. cap.*33. Hottom. *de vſuris, lib.1. cap.*10. Baptiſt. Lup. *in l. curabit, comment.* 1. §.3. *num.*50. *&* 53. Cald. Pereira *de empt. cap.*19. *num.* 4. latè Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.* 3. *quæſt.* 4. *num.*32. *cum ſeqq.* vbi de intellectu. Gam. *Luſit. deciſ.* 100. *num.* 30. vbi ait in hoc text. eſſe caſum expreſſum, vt ſi debeam ſingulis annis vſuram decem aureorum præſtare, non debeat fieri coacervatio vſurarum plurium annorum ad computationem dupli, ſed conſiderari debet ſumma vſurarum vnuſcuiuſque anni, & *num.*34. ex Carol. Molinæo, impio auctore, ait hanc l. in eo quòd prohibet vſuras iam ſolutas per ſingulos annos, non computari ad dupli cumulum eſſe correctoriam, vt patet *in nouellis Iuſtiniani in conſtit.*121. latè Surd. *conſ.*302. *à princ.* vbi *n.*9. ſe-
3 quutus gloſſam *in præſenti*, ait, quòd vſuræ, ſiue ſolutæ per annos, ſiue ſoluendæ, non computantur ad faciendum duplum, ſed cuiuſque anni vſuræ numerantur, & ponit exemplum, ſi cùm deberem viginti, ſolui per multos annos vſuras, quæ ſimul iunctæ excedunt duplum, vtrùm poſſim repetere? reſpondet quòd non; quia an ſint vltra duplum ſolutæ, vel vltra legitimum modum, eſt inſpiciendum in fine anni, id eſt, habendus eſt reſpectus ad annum, nõ ad totum tempus, qui ſoluit vſuras, & ita non attenditur quid in longi temporis curſu fuerit ſolutum, ſed an intra annum tantum fuerit ſolutum, quod veræ ſortis duplum ſuperet: & hinc concludit vſuras multorum annorum poſſe excedere duplum, eaſque quamuis vltra duplum exigi poſſe, nec in duplo terminari curſum vſurarum multorum annorum, ſed tunc ſolùm vltra duplum non concedi exactionem quando duplum conſtituitur ex ſorte, & vſuris vnius anni, & *n.*21. *in fine, verſic. non omitto*, ait hunc textum, ſi bene conſideretur, non poſſe intelligi ſecundùm ſenſum Alciati, Budæi, & aliorum. nam contineret manifeſtam iniquitatem, ſi de vſuris loqueretur plurium annorum, velletque ad conſtituendum duplum enumerari ſolùm vſuras ſoluendas, ſed non ſolutas; ita enim intelligunt prædicti, volentes quòd vſuræ iam exactæ non computentur ad faciendam ſortem, cùm in vtroque caſu nulla ſit diuerſitatis ratio, nec textus differentiam conſtituat inter ſolutas & ſoluendas, ſed eodem modo de vtriſque ſtatuat; at diſcrimen conſtituit inter ſolutas per tempora, id eſt, per annos, & ſolutas intra vnum, & idem tempus, id eſt, intra annum, ita ſcilicet, vt primæ non proficiant ad faciendum duplum; ſecundæ autem computentur.

SVMMARIVM.

1 *Oblatio vſurarum curſum impedit, & fructuum perceptorum conſumptio extenuat ſortem.*

2 *per ſolam Oblationem realem debitor liberatur, & curſus vſurarum impeditur. intellige vt num.* 3. *idem eſt in vſuris quæ citra moram currunt, in quibus oblatio ſola non eſt ſufficiens ad ipſorum curſum impediendum, ſed depoſitio realis requiritur, num.*4.

5 *Oblatio verbalis, etſi creditor expreſſè accipere recuſauerit, vel realis ſolùm, prædictum effectum operari non poteſt, ſed neceſſariò requiritur, quòd vltra oblationem ſubſequatur verum & reale depoſitum.*

6 *Oblatio verbalis in re immobili ſufficit vt debitor liberetur.*

7 *Creditor tenetur fructus perceptos ex pignore, & conſumptos in ſortem computare.*

L. Ex prædiis. XI.

Idem A. Popilio.

OBlatio impedit vſurarum curſum, & fructuum perceptorum conſumptio extenuat ſortem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1. ſupr. hoc tit.* 1

Poſt oblatam ſibi iure pecuniam, &c.] Ergo per ſolam oblationem realem debitor liberatur, & curſus vſurarum impeditur, vt per Hippol. *ſingul.* 479. Boër. *deciſ.*124 *num.*7. Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.*2. *q.*15. *n.*4. Cald. Pereira *de empt. c.*23. *n.*62. Intellige ad impediendum curſum vſurarum, quæ nondum cœperunt currere, ſecus ad impediendum curſum vſurarum iam inceptarum, quia tunc requiritur depoſitio & conſignatio, ſecundùm Rauen. *ſingul.*792. Tiraquel. *de retract. conuent.* §.4. *gloſſ.*6. *n.*4. Neguzant. *de pignorib.*3. *p.*3. *membr.*5. *p. n.*2. Caroc. *in tract. de obligat. p.*1. *q.*7. §. *de oblatione reali, & de depoſito p.*2. *q.*5. *n.*1. Azeued. *l.*9. *n.*9. *tit.*11. *lib.*5. *noue Recopil.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb.* §. 2. *gloſſ.*5. *n.*163. Idémque procedit in vſuris, quæ citra moram currunt, in quibus oblatio ſola non eſt ſufficiens ad ipſorum curſum impediendum, ſed depoſitio realis, & vera requiritur, videlicet quando ſtipulatur quòd à die interpoſitæ ſtipulationis præſtentur vſuræ, vt in ſpecie *l. Lucius* 40. §. *fin. ff. de rebus credit.* D. Barboſ. *in l. ſi mora* 10. *num.* 81. *ff. ſoluto matrim.* & in cenſibus Hiſpanis oblationem ſolam non ſufficere tenent Felician. *de cenſib. tom.*2. *lib.*4. *cap. vnic. num.* 1. Auendan. *eod. tractat. cap.*102. *num.*2. Bened. Bou. *eod. tract. art.*94. 2 3 4

Vnde oblatio verbalis, etſi creditor expreſſè accipere recuſauerit, vel realis ſolùm, prædictum effectum operari non poteſt, ſed neceſſariò requiritur, quòd vltra oblationem ſubſequatur verum & reale depoſitum, quod vt meliùs percipias, debes aduertere quòd licèt aliàs oblatio verbalis non ſufficiat, tamen ſi creditor dicit quòd non intendit acceptare, perinde operatur verbalis oblatio ac ſi eſſet realis, ſecundùm Tiraq. *de retractu conuent.* §.4. *gloſſ.*6. *n.*21. Franc. Marc. *Delphin. deciſ.*478. *p.*1. Boër. *deciſ.*124. *n.* 26. Roland. *conſ.*53. *num.*28. *lib.*1. Menoch. *de arbitr. caſu* 232. *num.*16. Anton. Gabr. *commun. tit. de ſolution. concl.*8. Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.*3. *tit. de ſolution. reſol.*11. *num.*11. Surd. *conſ.*86. *num.*24. Pirrh. Maur. *de oblat. num.*5. Gaſp. Roderic. *d. q.*15. *num.*8. quorum reſolutio vel eſt intelligenda ad impediendum curſum vſurarum, quæ nondum cœperant currere, vel ad euitandam moram, vel pœnam; ſecus autem ad conſequendum aliquid, quia tunc non ſufficit verbalis oblatio, nec etiam realis, ſed requiritur conſignatio, & depoſitio, Neguzant. *de pignorib.*2. *membro tertiæ partis quintæ p. princ. n.*5. Vincent. Caroc. *de oblation. part.* 1. *quæſt.* 7. *princip. per totam*, Ioan. Bapt. Lup. *in l.*2. *comment.*2. §.3. *n.*1. *C. de pactis* 5

inter

inter empt. Franc. Milanen. *Sicilia decis.* 21. *num.* 100. *cum ſeqq.* Felician. *de cenſib. tom.* 1. *lib.* 4. *cap. vnic. n.* 1. Bened. Bon. *eod. tract. art.* 94.

6 Cùm res immobilis non poſſit præſens portari, in ea ſufficit verbalis oblatio vt debitor liberetur, vt per Roman. *conſil.* 163. *in fine*, Neguzant. *de pignorib.* 2. *p.* 3. *membr.* 5. *part. num.* 2. Caroc. *de oblation. quæſt.* 7. *§ oblatio verbalis, num.* 10. Menoch. *d. caſu* 232. *num.* 16. D. Barboſ. *in l. mora* 10. *num.* 49. *ff. ſoluto matrim.* qui duo vltimo loco citati ſufficere creditorem rem immobilem offerendo, dum dicit ſe paratum eſſe rem tradere in loco, vbi eſt, vel quòd dat licentiam creditori accipiendi propria auctoritate.

7 *Si fructus accepit*, &c.] Notatur ad hoc quòd creditor tenetur fructus ex pignore perceptos & conſumptos in ſortem computare, de quo vide poſita *in collect. ad l. curabit, C. de action. empt.*

SVMMARIVM.

1 *Frumenti, & hordei mutuati acceſſio ex nudo pacto præſtanda.*

2 *Frumenti appellatione quid contineatur, remiſſiuè.*

L. Frumenti, vel hordei. XII.

Imp. ALEXANDER A. *Tyranno.*

1 FRumenti, & hordei mutuari acceſſio ex nudo pacto præſtanda. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

Vide Conan. *comment. iuris ciuilis lib.* 5. *cap.* 3. *n.* 3. Iaſ. *in § in perſonam, num.* 67. *Inſtit. de actionib.* vbi deciſionem huius text. propter neceſſarium vſum victualium procedere ait.

2 Frumenti appellatione quid teneatur? vide metipſum *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appellat.* 105.

SVMMARIVM.

1 *Ex Mora in bonæ fidei iudicijs vſura debetur vſque dum lis ſopita eſt, & num.* 2.

3 *Mora requiri & probari debet vt quis teneatur ad intereſſe, & num.* 4. 5. 6.

7 *Mora huiuſmodi debet eſſe inexcuſabilis.*

L. In bonæ fidei. XIII.

Idem A. Euſtachiæ.

1 EX mora in bonæ fidei iudiciis vſura debetur vſque dum lis ſopita eſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ioan. Borcholt *in tract. de vſuris cap.* 6. *& cap. vlt. à num.* 26. Henric. Bocer. *diſput. in iure vniuerſo tom.* 1. *claſſi.* 4 *diſp.* 20. *num.* 41.

3 Nota moram requiri & probari debere vt quis ad intereſſe teneatur, de quo vide *l.* 2. *§. ſi nauis, ff. ad leg. Rhod. de iactu. l. lecta, ff. ſi certum pet.* Gail. *lib.* 2. *obſeru.* 6. *num.* 3. Ioan. Bapt. Lup. *in comment. de vſuris comm.* 1. *§.* 6. *num.* 11. Franc. Bec. *conſ.* 105. *num.* 24. Anton. Gabr. *commun. lib.* 3. *tit. de ſolution. concluſ.* 10. Cou. *var lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 2. Maſcard. *de probat. concluſ.* 933. *num.* 34. Carol. de Graſſis *de except. ad ſtat. except.* 32. *num.* 52. Mohedan. *deciſ.* 3. *tit. de vſur.* aliàs *deciſ.* 108. Caualcan. *deciſ.* 10. *num.* 20. *&* 22. *& lib.* 2. *& deciſ.* 1. *num.* 27. *&* 28. *& deciſ.* 13. *num.* 7. *&* 62. *part.* 2. Flamin. Carthar. *deciſ.* 38. *num.* 1. Surd. *deciſ.* 80. *num.* 2. *& deciſ.* 162. *num.* 5. D. Barboſ. *in l.* 2. *in princ. part.* 1. *num.* 48. *ad fin. ff. ſoluto matrim.* Anton. Monach. *Lucenſi deciſ.* 21. *num.* 29. Gizzar. *deciſ.* 20. *num.* 33. Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 1. *tit. de intereſſe reſolut.* 1. *num.* 27. Mari. Giurb. *in conſuet. Meſſanen. cap.* 15. *gloſſ.* 6. *num.* 8. *&* 9. *part.* 1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 2. *cap.* 302. *num.* 8. Hector
Felic. *de ſociet. cap.* 24. *num.* 7. vbi tenet ad hoc vt in- 4
tereſſe tam lucri, quàm damni debeatur, docendum
eſſe moram præceſſiſſe, quia non docto de mora cæteræ probationes nullius erunt efficaciæ, Sigiſm.
Scacc. *d. commerc. & camb. §.* 1. *q.* 7. *part.* 2. *ampl.* 8. *n.* 100.
vbi *n.* 102. ſubdit quòd debet probari concludenter, 5
cùm ſoeet in culpam. Rot. apud Ludou. Cenci. *de cenſib. deciſ.* 270. *num.* 5. Guzman *in tract. de euiction. quæſt.* 58. *num.* 7. Caſtill. *contron. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 57. vbi *num.* 58. ait in hoc nullum ex ſcribentibus diſſenſiſſe, Gabr. Aluarez *de priuileg. pauperum part.* 1. *q.* 26.
n. 18. vbi ante moram intereſſe lucri ceſſantis nullo 6
modo deberi tradit. Debet autem mora huiuſmodi 7
eſſe inexcuſabilis, quia ſi difficultas, ſeu quiuis caſus aduerſus impediat obligatum, ne adimpleat obligationem, excuſat eum à mora, & tarditate, gloſſ. *verbo in poteſtate, in fine in l. quod te ff. ſi certum pet.* Sigiſm. Scacc. *d. loco num.* 101. *verſ. amplia* 1. Martin. Benechend. *ad Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg.* 47. *num.* 17.

SVMMARIVM.

1 *Habitatio domus pignoratæ legitimum vſurarum modum non excedat, & num.* 3. *ſecus eſt in locatione ſi pluris eſt locata à creditore, num.* 2.

4 *Pactum de lucrandis fructibus rei pignoratæ, ſibique hypothecatæ loco intereſſe & vſurarum, validum. verius non valere, de iure Canonico, num.* 5.

6 *Intellectus l. ſi ea pactione, C. de vſuris.*

7 *Contractus in dubio non præſumitur illicitus.*

8 *Actus in dubio non eſt iudicandus vſurarius.*

9 *Euentus dubius tollit ſuſpicionem, imò crimen vſuræ.*

L. Si ea pactione. XIV.

Idem A. Aurelio.

HAbitatio domus pignoratæ legitimum vſura- 1
rum modum non excedet, ſecus in locatione ſi 2
pluris eſt à creditore locata. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1 *ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius 3
partem ex hoc text. deſumunt Donell. *de vſuris, cap.* 4. *pag.* 24. Henric. Bocer. *diſp. iuris vniuerſi tom.* 1. *claſſi* 4. *diſp.* 20. *num.* 32.

Probat hæc lex valere pactum factum de lucran- 4
dis fructibus rei pignoratæ, & ſibi hypothecatæ loco intereſſe, & vſurarum. Sed de iure Canonico 5
verius eſt minimè valere huiuſmodi pactum factum à creditore quòd poſſit huiuſmodi fructus pignoris retinere ratione intereſſe abſque eo quòd compenſentur in ſortem, niſi aliunde creditor probet intereſſe, vt per Boër. *deciſ.* 44. *num.* 34. *& ſeq.* Sebaſt. Medices *in tract. de compenſat. part.* 1. *quæſt.* 6. *num.* 9. Caualcan. *deciſ.* 49. *num.* 13. *& deciſ.* 58. *num.* 32. *part.* 2. Anton. Thaſaur. *deciſ.* 78. *num.* 3. Tiraq. *ad fin. tit. de retract. convent. num.* 135.

Licèt enim vberiore ſorte, &c.] Notat Pinel. *in l.* 2. 6
C. de reſcind. vendit. part. 1. *cap.* 1. *num.* 21. quòd hæc

lex,quæ Alexandri Imp.eſt, dum inquit locationem ob viliorem mercedem reſcindi non poſſe, intelligenda eſt indiſtinctè, vt ſonat, non autem limitatiuè, niſi daretur læſio vltra dimidiam iuſtæ mercedis,pront exiſtimauit gloſſ.*in præſenti*; nam tempore dicti Alexandri Imp.incognitum erat remedium dictæ *l.2.C.de reſcind.vend.* nam Alexander vigeſimusquintus Imp.fuit,Diocletianus autem auctor *d. l.2.* fuit trigeſimusoctauus, ideóque lex noſtra minimè poterat per illam intelligi, vt conſtat ad ſenſum, & ſuadetur ex verbis *l.iubemus,C.de teſtam.*ibi, *antiquitus præſentis legis inſcia.*

7 *Non ideo tamen illicitum fœnus*, &c.] Notatur ad
hoc quòd in dubio contractus non præſumitur illi-
citus,vt per Duen.*reg.217.verſ.limita primò*,Maſcard.
8 *de probat.concl.*438. *&* *concl.*448. *num.*3. Et in dubio
actus dubius non debet iudicari vſurarius,vt per Ti-
9 raq.*ad finem tit.de retract. conuent. n.*128. Et euentus
dubius tollit ſuſpicionem,immo crimen vſuræ,idem
Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus num.*131.

SVMMARIVM.

1 *Pœna in contractu mutui inſerta, loco vſurarum inſerta videtur.& num.*3.

2 *Pactum valet in quo quis obligatur ad pœnam.ſi intra terminum ſignatum non reſtituat mutuum creditori,ſi mutuans non ſit ſolitus fœnerari.*

4 *Vſurarum fraudis præſumptio ceſſat in pœna addita obligationi quantitatis.*

5 *Pœna exigi nequit cùm adiecta eſt in fraudem vſurarum.*

6 *Pœna adiecta dationi quantitatis, præſumitur adiecta in fraudem vſurarum,ideóque peti nequit, ſi is qui adiecit ſolitus ſit fœnerari. Amplia, etſi pœna eſſet appoſita per denumerationem dierum, menſium,vel annorum,num.*7.

8 *Pactio pœnalis etiam in mutuo locum habet.etſi partes non ſint ſolitæ fœnerari,num.*9.

10 *Fraus ex maiori ſumma præſumitur.*

11 *Pactum factum à ruſtico, aut muliere, non adeò præſumendum eſſe vſurarium, quàm ſi factum eſſet ab alio.*

12 *Ruſticitas excuſat quando agitur de præſumpta fraude vſurarum.*

13 *Ruſticus ſi emat fundum exiguo pretio, cum pacto de retrouendendo, non habet locum fœnoris ſuſpicio.*

14 *in Muliere fœneris præſumptio excluditur ob ſimplicitatem,& iuris ignorantiam.*

15 *contra Ruſticum quandoque ceſſat præſumptio fraudis vſurarum, niſi ruſticus ſit ſagax. tunc enim etſi excuſetur à pœna,non tamen excuſabitur à reſtitutione vſurarum,num.*16.

L. Cùm allegas. XV.

Imp. GORDIAN. A. Claudio.

1 POEna inſerta in contractu mutui videtur inſerta loco vſurarum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſuprà hoc tit.* & poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4.fol.26.*

2 Nota valere pactum in quo quis obligatur ad pœ-
nam ſi intra terminum ſignatum non reſtituat mu-
tum creditori, ſi mutuans non ſit ſolitus fœnerari.
nam ſi eſſet ſolitus, præſumeretur pœna adiecta in
fraudem vſurarum, vt per Gregor. Lop.*per text. ibi*
in l.fin. gloſſ.3.tit. 1.part. 5. *&* *in l.fin. gloſſ. 2. tit. 11.*
part.5. vbi ait quòd quando pœna adiicitur dationi 3
quantitatis ſuæ pecuniæ,ſeu alterius rei,in qua con-
ſiſtit mutuum, cenſetur appoſita loco vſurarum,
Afflict *deciſ.*135. *num.*2. vbi quòd præſumptio frau- 4
dis vſurarum ceſſat in pœna obligationi quantitatis
addita, Menoch. *de arbitrar. caſu* 260. *num.* 42. vbi 5
quòd pœna tunc exigi non poteſt cùm in fraudem
vſurarum adiecta eſt.Benedict. Capra *conſ.*70. *n.*28.
Maſcard.*de probat.concluſ.* 1167. alias 1172. *num.* 16.
& 17. vbi quòd pœna adiecta dationi quantitatis 6
præſumitur adiecta in fraudem vſurarum, & ideo
peti non poteſt,ſi is,qui adiecit,ſolitus ſit fœnerari,
& non aliàs. Gutier. *de iuram. confirmator. part.* 1.
cap. 36. *num.* 10. Ioan. Garc. *de expenſ. & meliorat.*
*cap.*9. *num.* 66. Gaſp. Roderic. *de annuis reddit.lib.*3.
queſt.5.num.7.& 9. Auendan.*de cenſib.cap.*9. *num.* 12.
& 13.vbi ampliat etſi appoſita eſſet pœna per denu- 7
merationem dierum, menſium, vel annorum, de
quo latè Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ.* 110. *num.*1. *cum*
ſeqq. Felician. de Solis *in tract. de cenſibus lib.* 2.
*cap.5.num.*10.*verſ.tertiò non licet,& num.*13. *verſ celebrare.* Fontanel.*de pactis nupt.clauſ.4.gloſſ.*18. *part.*5.
num 86.*&* 87.

Hinc pactionem pœnalem etiam in mutuo locum 8
habere tenent *d. l. Hiſp.* 10. *tit.*1. *part.*5. *& l.* 70. *tit.*
18.*part.*3. Auendan.*d. cap.*9. *num.* 15. Gaſp. Rode-
ric. *de annuis redditib. lib.* 3. *queſt.* 7. *verſ. & quamuis,& num.* 3. Quamuis contrarium, immo pactio-
nem in mutuo non habere locum,proindéque pœ-
nam exigi non poſſe quando apponitur dationi
quantitatis, ex eo quòd præſumatur poſita in frau-
dem vſurarum, & in mutuo detur vſura formalis,
exiſtimauerint gloſſ. *in l. rogaſti §. ſi tibi, ff. ſi certum*
pet. Rebuff.*in l.vnic.gloſſ.*1. *num.* 60. *C.de ſent. quæ*
pro eo quod intereſt, Maſcard. *de probat. co... 'uſ.* 1172.
*num.*21. D. Barboſ. *in l.* 2. *in princ.part.*3. *num.* 42. *ff.*
ſoluto matrim. vbi ait id procedere, etiamſi partes 9
non ſint ſolitæ fœnerari,& hæc opinio apud noſtros
Luſitanos lege Regia approbata eſt,*in Ordin. lib.* 7.
*tit.*70 *in princ.*vt teſtatur Rebell.*de oblig.inſtit.part.*2.
*lib.*8.*de vſuris q.9.n.*7.

Notatur hic text. ad hoc quòd ex maiori ſumma 10
fraus præſumitur, vt per Chriſtoph. de Paz *ad leges*
*ſtyli l.*247.*num.*1.

In gloſſ. *Vltra* 1. ibi, *& maximè ius ignorantibus*, 11
&c. Notatur ad hoc quòd per pactum factum à ru-
ſtico,aut muliere,non adcò præſumendum eſt con-
tractum eſſe vſurarium, quàm ſi ab alio eſſet fa-
ctum,vt per Tiraq.*de retractu conuent.in præfat n.* 34.
Gerard.*ſing.*18. *col.*3.Iaſ. *in l. ſi quis id quod num.*32.
ff.de iuriſd. omn. iudic. Menoch.*de arbitr. caſu* 194.
num. 47. vbi quòd ruſticitas excuſat quando agitur 12
de præſumpta fraude vſurarum,Couar.*variar. lib.*3.
cap. 8. *num.*4. *verſ. his accedit*, Cardin. Mantic. *de*
*tacitis & ambig.conuent.lib.*8. *tit.*25. *num.*13.vbi quòd 13
ſi ruſticus emat fundum exiguo pretio cum pacto
de retrouendendo, fœnoris ſuſpicio locum non ha-
bet, & *num.* 14. quòd in muliere propter ſimplici- 14
tatem,& iuris ignorantiam fœnoris præſumptio ex-
cluditur. Maſcard.*de probat. concl.* 1285. aliàs 1291.
*num.*16.vbi quòd contra ruſticum quandoque ceſſat 15
præſumptio fraudis vſurarum,Surd.*conſ.*86.*num.*21.
Farin.*in praxi crimin.tit.de pœnis temper.q.*98.*num.*27.
vbi *num* 28. limitat in ruſtico ſagaci, & quoad vſu- 16
rarum reſtitutionem, itaut ſi ruſticus fuerit ſagax,
non excuſetur à præſumpta fraude vſurarum, &
ſiue etiam non fuerit ſagax, quamuis excuſetur
à pœna, non tamen excuſabitur à reſtitutione
vſurarum, & citat Natt. *conſ.* 586. *num.* 3. *cum ſeqq.*

&

& conſ.497. num. 7. cum ſeqq.lib. 3. Ioan. Bapt. Lup. *de vſuris commento* 2.§.1.*num.*4.Menoch.*de præſumpt. lib.*3.*præſ.*122.*n.*40.*&* 41.

SVMMARIVM.

1 *Frumentum vſurarum nomine promiſſum peti non poteſt vltra legitimum modum.*
2 *Vſura fructuum non magis excedere debet vſuræ modum, quàm vſura pecuniarum.*
3 *Vſura an ſit mutuo dare triticum, aut aliquid aliud, vt tantundem reddatur quando plus valebit, remiſſiuè.*

L. Cùm non frumentum. XVI.

Idem A. Sulpitio.

1 FRumentum nomine vſurarum promiſſum vltra legitimum modum peti non poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*n.*1.*ſup.hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd vſura fructuum non magis excedere debet vſuræ modum, quàm vſura pecuniarum, vt per Gaſp. Roder. *de annuis redditib.lib.*3. *q.*4 *ſub n.*47.*verſ.quinto.*

3 Vtrùm vſura ſit mutuo dare triticum, aut aliquid aliud vt tantumdem reddatur quando plus valebit? vide Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.*311. Azori. *inſtit. moral.part.* 3. *lib.* 5. *de vſuris,cap.* 7. *quæſ.* 5. *poſt med.* Rebell.*de oblig. iuſtit. par.* 2. *lib.* 8. *de vſuris quæſt.* 8. *num.*2.Sigiſm. Scac.*de commerc.*§.7.*quæſt.*1. *num.*415. *&* 416. *& quæſt.* 7.*part.* 1. *num.* 31. Aduertit parens meus *in remiſſ. ad Ordin. Reg. Luſitan. lib.* 4. *tit.*69. *in princip.* ſolere agricolas noſtræ regionis Interamnenſis extorquere pecuniam ab aliquibus perſonis ad emendos boues certi pretij, vt ex illis quotannis ſoluant certas frumenti menſuras nomine locationis, & prædictam pecuniam in alios vſus conuertunt nullis emptis bobus, locatorique menſuras ſoluunt, quibus curæ non eſt ſcire boum colores, & an boues pingues ſint, vel macilenti, quos vulgus appellat *boues ſine cornibus*; expediréque lege lata prohiberi has locationes fieri niſi traditis bobus conductori confecto de locatione contracta per chirographum, vel ſcripturam cum colore, vel ſignis boum, & cum obligatione renouandi contractum ſingulis annis, vt ſic fraudibus, & ſimulationibus occurratur; refert eſſe ſuper iſtis contractibus aliquas ſynodales conſtitutiones in Conimbricenſi Epiſcopatu *tit.*39. *conſtit.*1.§.11. & in Portucalenſi *tit.*31.*conſtit.*5. §.6.

SVMMARIVM.

1 *pro Mutuo agricolæ per frumentum, aut triticum dato, octaua pars vltra mutuatam quantitatem in ſtipulatum vſurarum loco deduci poteſt.*
2 *in Frumento, & tritico, ſub quouis velo illicitas vſuras affectans, actionem amittit.*
3 *Agricolæ, quibus aridi fructus dati ſunt mutui octauam tantùm modij pro vno modio vſurarum nomine ſoluunt. & n.*4.
5 *ob Moram aliquid vltra ſortem tanquam intereſſe petitur.*
6 *ante Moram nunquam intereſſe debetur. quid ſi pactum ſiat de ſoluenda certa ſumma ratione lucri ceſſantis in caſu, quo mora committatur, num.*7.
8 *Leges, quæ vſuras concedebant, abrogatæ.*

AVTH. Ad hæc.

PRo mutuo agricolæ per frumentum, aut triti- 1
cum dato octaua pars vltra mutuatam quantitatem in ſtipulatum vſurarum loco deduci poteſt. In 2
frumento, & tritico ſub velo quouis illicitas vſuras affectans, & extorquens, actionem amittit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*n.*1. *ſup.hoc tit.*

Per hunc text. tenet Henric. Bocer. *diſput. iuris* 3
*vniuerſi tom.*1. *claſſ.* 4. *diſput.*20. *num.* 34. quòd agricolæ, quibus aridi fructus dati ſunt mutui, octauam tantùm modij pro vno modio vſurarum nomine ſoluunt.

Permittit hic text. ab agricolis exigi annuatim 4
octauam modij partem in ſingulos modios mutuatos vſurarum nomine, quæ vſura nimis grauis eſt centeſima; in qua ſingulis annis duodecima tantùm pars ſortis pendebantur, iuxta text. & ibi poſita *in l. eos* 26. §.*ſuper vſurarum, inf. hoc eod. tit.* ex quo colligitur Iuſtinianum nunquam permiſiſſe vſuram grauiorem centeſima, & adhuc centeſimam non permiſit, niſi in traiectitiis; vnde videtur difficilis hic noſter text. in huiuſmodi permiſſione, ſi cum iudicio aduertatur quòd octaua pars annua ſortis excedit centeſimam, vna ſiliqua quolibet menſe (quæ eſt 24.pars ſolidi) & quolibet anno excedit centeſimam dimidio ſolido, id eſt, duodecim ſiliquis: cùm non ſit veriſimile Iuſtinianum permiſiſſe ab agricolis, quibus magis fauere volebat, exigi centeſimam, nec multò minus centeſima grauiorem, qualis eſt illa octaua pars annua.

Quare Ioan.Bapt. Lup.*in tract. de vſuris comment.* 1.§.3.*n.*57.affirmat octauam illam partem redactam ad pecuniam non excedere vſuram vnius ſiliquæ pro ſolido, quaſi velit quòd octaua illa modij pars valeat ad rationem vnius ſiliquæ; ſed in hoc hallucinatus eſt, quia ſi octaua modij pars valet vnam ſiliquam, conſequitur modium valere octo ſiliquas, & ſic reincidimus in eandem difficultatem, quia in fructibus aridis agricolæ mutuatis permitteret Iuſtinianus vſurā centeſima grauiorem, cùm in pecuniis eidem creditis leuiſſimam permiſerit ad rationem vnius annui in 24. & ſecundùm eundem Ioan. Bapt.Lup. in vtriſque debuit vſura pariformiter limitari.

Hoc igitur interpretandi modo reiecto exiſtimat 5
Gaſp.Roderic.*de annuis redditib.lib.*3.*quæſt.*4.*num.*48. poſtquam rem ſæpiùs & maturè cogitauit, hunc textum mendoſum eſſe in vno verbo, videlicet *octauam*, ſubditque non eſſe dicendum vim fieri litteræ multis ſeculis receptæ, ibi, *in vnoquoque anno pro modio octauam partem modij*, quia nulla vis fit veræ, & natiuæ litteræ Nouellarum, quam multis rationibus probat non ſic haberi potuiſſe, vide apud illum.

Notari ſolet hic text. ad hoc quòd poteſt aliquid vltra ſortem peti tanquam intereſſe ob moram, vt per Gam. *Luſit.decis.*110.*n.*3. Surd.*de aliment.tit.*1.*q.*45.*n.*18.*cum ſeqq.& deciſ.*345.*n.*10. Aym. Crauet.*conſ.*189.*col.vltima*, Roland.à Valle *conſ.*35.*num.*1.3.*&* 4. *lib.*4. Tiraq.*de retract.lig.gloſſ.*18.§.1.*n.*71. Gail.*lib.*2. *obſeru.*5.*num.*15.Mynſing.*cent.*4.*obſeru.*56.*per totam*, Ioan.Bapt.Lup.*in tract.de vſuris commento* 1.§.6.*num.*103.*cum ſeqq.* Honded.*conſ.*50.*num.*1.*lib.*1.Gaſc. Falcon.*reg.*243.Mohedan.*deciſ.*4.*n.*1.*de vſuris*, Oſaſch. *Pedem.deciſ.*142.*num.*3.*&* 5.Marc.Anton.Bellon.*Rota Genuenſ.deciſ.*1. *num.*43. *& deciſ* 19. *num.*10. *& deciſ.*30. *num.*6. *& deciſ.*34. *num.*3. *& deciſ.* 41. *num.* 6. *& deciſ.*78. *num.* 12. *& deciſ.* 81. *num.* 8. *& deciſ.* 86. *num.*2. *& deciſ.*89. *num.* 3. *& deciſ.*134. *num.* 3. Hieron. Magon. *Florent. deciſ.* 3. *num.* 5. Marc. Anton.

de

de Amatis deciſ. 124. num. 2. Marta in votis nouiſſim. deciſ. voto 165. num. 5. Sot. de inſtit. & iure lib. 6. q. 1. art. 3. Petr. Nauar. in tractat. de reſtitut. lib. 3. cap. 2. num. 278. & 284. & 287. Petr. Reboff. in repet. l. vnic. C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt, in præfat. num. 3. & in gloſſ. vlt. num. 3. & 4. Menoch. de arbitr. caſu 119. num. 1. & 2. Gutier. de iuram. confirmat. par. 1. cap. 2. num. 4. Vincent. Caroc. in tract. de locato & conducto part. 1. tit. de lucro ceſſante moroſo num. 4. & 72. Leonard. Leſſi. de Iuſtit. lib. 2. cap. 20. dub. 10. num. 68. & 69. Sigiſm. Scacc. de commerc. & camb. §. 1. quæſt. 7. part. 2. ampl. 8. num. 96. Cardin. Tuſch. practic. concluſ. verbo lucrum concl. 454. num. 1. Caſtill. quotid. lib. 2. c. 1. n. 14. cum ſeqq. Gabr. Aluarez de priuileg. pauper. p. 1. q. 26. num. 7. Alex Trentac. var. reſol. lib. 1. tit. de intereſſe reſol. 1. num. 18. & 25.

6 Quod in tantum verum eſt vt ante moram nunquam debeatur intereſſe tam in exteriori, quàm in interiori foro, ſecundùm Sot. d. lib. 6. q. 1. art. 3. concl. 3. Nau. in man. cap. 17. num. 211. Cou. var. lib. 3. cap. 4. num. 2. verſ. deinde. Ioan. Bapt. Lup. dict. commento 1. §. 6. num. 109. Menoch. d. caſu 119. n. 13. Maſcard. de probat. concl. 934. num. 34. D. Barboſ. in l. 2. in princip. part. 1. num. 48. ff. ſoluto matrim. Sigiſm. Scacc. de commerc. §. 1 quæſt. 7. part. 2. ampl. 8. num. 100. Molin. de inſtit. tract. 2. diſp. 314. num. 11. & 12. Rebell. de obligat. inſtit. part. 2. lib. 8. de vſuris quæſt. 5. num. 2. Caſtill. d. cap. 1. num. 7. Gabr. Aluarez d. q. 26. num. 19.

7 Si verò ante vllam moram pactum fiat de ſoluenda certa ſumma ratione lucri ceſſantis in caſu, quo mora committatur, valet abſque eo quòd contractus vſurarius & palliatus videatur, iuxta tradita per Cou. lib. 3. var. cap. 4. verſ. item & illud, Nauar. in man. cap. 17. num. 111. Card. Tolet. in ſum. lib. 5. cap. 33. num. 4. Solon. de inſtit. tom. 2. controu. 9. in 2. 2. S. Thom. quæſt. 78. art. 2. Ban. eod. tract. lib. 2. cap. 20. dub. 10. num. 72. & dub. 11. num. 97. Parlador. rerum quotid. lib. 2. cap. fin. part. 1. §. 13. limit. 4. num. 36. Cæſ. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 20. num. 7. Gutier. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 2. num. 5. Gaſp. Anton. Theſaur quæſt. forenſ. lib. 3. cap. 71. num. 2. Surd. deciſ. 259. num. 16. & 17. & de aliment. tit. 1. quæſt. 45. num. 76. Gaſp. Roderic. de annuis redditib. lib. 3. cap. 7. num. 22. & cap. 8. per tot. maximè num. 12. D. Barboſ. in l. 2. in princip. part. 1. num. 48. ff. ſoluto matrim. Felician. de cenſibus lib. 1. cap. 9. num. 14. Vincent. Caroc. de locato tit. de lucro ceſſante conuent. quæſt. 2. num. 2. Card. Tuſch. practic. concluſ. verbo intereſſe concl. 308. n. 1. & num. 29. cum ſeqq. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 24. num. 21. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 387. Molin. d. tract. 2. diſp. 315. in verſ. contraria tamen, Campan. in diuerſ. iuris Canon. rub. 11. cap. 20. num. 22. verſ. ex quorum verbis ſuadetur, Rebell. d. quæſt. 5. num. 4. verſ. nihilominus, Sigiſm. Scacc. de commerc. §. 1. quæſt. 7. part. 2. ampl. 8. num. 1. cum ſeqq. Cancer. var. reſolut. part. 3. cap. 7. num. 73. Fontanell. de pactis nupt. clauſ. 5. gloſſ. 8. p. 1. num. 19. Gabr. Pereira Luſit. deciſ. 84. num. 1. Caſtill. dict. cap. 1. num. 67. cum ſeqq. Alphonſ. Narbona in l. 15. gloſſ. 4. num. 15. & 19. tit. 18. de los cambios lib. 5. noua Recopil. Gabr. Aluarez d. quæſt. 26. num. 22. cum ſeqq. vbi dicit veram hanc ſententiam, dummodo fraus, & dolus abſit. Poteſt enim intereſſe iuſtum, aut quid aliud æquiualens in pactum deducere, qui pecunias accommodat, maximè quando id facit inuitus, Sot. de Iuſtit. lib. 6. quæſt. 1. art. 3. Nauar. in man. cap. 17. num. 211. verſ. & quod, & in cap. 1. 14. quæſt. 3. num. 46. Mercad. de contract. tit. de los preſtamientos cap. 10. verſ. lo primero, Ioan. Baptiſt. Lup. de vſuris comm. 1. num. 111. & 112. Mench. de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 6. num. 22. & illuſtr. controu. part. 1. cap. 6. num. 8.

Intellige dummodo ſecundùm communem vſum regionis præſtandæ ſummæ taxatio fiat, in Hiſpania enim proportionabilis, & legitima taxa erit quinque pro centenario, de quo vide Cou. d. cap. 4 num. 6. Cæſ. de Graſſis deciſ. 2. de vſuris, Rot. Lucenſ. deciſ. 17. in fine, Fachinæ. controu. lib. 2. cap. 31. Catol. de Graſſis in tract. de except. except. 32. num. 62. Fab. de Anna conſ. 15. num. 15. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 24. num. 21. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 187. num. 26. vbi ait ſex pro centario mercatori poſſe taxari, Ioan. Bapt. Coſta in tract de ratione rata quæſt. 19. n. 5. 9. & 10. & quæſt. 231. num. 5. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 23. num. 20. Fontanel. de pactis nuptial. clauſ. 5. gloſſ. 9. part. 1. num. 17. Sigiſm. Scacc. de commerc. §. 1. quæſt. 7. part. 2. ampl. 10. num. 33. Narbona d. l. 15. gloſſ. 4. num. 17. Gabr. Aluarez d. quæſt. 26. num. 25. vbi pactum valere ait quando taxatur intereſſe ſecundùm formam ſtatutorum, ſeu quando per viam annui redditus, vel cenſus taxa facta eſt.

In gloſſ. Cadat. ibi, id eſt, ipſo iure, &c. Ita Tiraq. in l. ſi vnquam, verbo reuertatur num. 186. C. de reuocat. donat. Cald Pereira de extinct. emphyt. cap. 17. num. 12. Monet. de diſtribut. quotid. part. 5. quæſt. 7. num. 29. cum ſeqq.

In ead. gloſſ. ibi, vnde iam quaſi pœnituiſſe videtur, &c. Notatur ad hoc quòd Iuſtinianus Imp. leges Cæſareas abrogauit, quæ vſuras concedebant, de quo vide Cou. lib. 3. var. cap. 1. num. 6. Molin. d. tract. 2. diſput. 304. num. 17. verſ. Doctores controuertunt. Vide poſita in collect. ad l. eos 26. inf. hoc eod tit. 8

SVMMARIVM.

1 *Fructus maiores ſolitis vſuris creditori fundum loco fructuum poſſidenti percipere licitum, & n. 2.*
3 *incertus Fructuum euentus tollit ſuſpicionem vſurarum.*
4 *Contractus fit iuſtus propter incertitudinem lucri & damni.*
5 *Contractus valet ratione incerti euentus.*
6 *ratione Incertitudinis vltra duplum exigi poſſe, intellige vt ibi.*
7 *Contractus cenſûs ad vitam, iuſtiſſimus.*
9 *Incertitudo vitæ, ex qua iuſtificatur cenſus ad vitam an aliquo modo aſſecurari poſſit.*

L. Si ea lege. XVII.

Imp. PHILIPP. A. *Euxeno.*

FRuctus maiores ſolitis prouinicialibus vſuris ob incertitudinem ex antichretica conuentione creditori loco fructuum poſſidenti fundum percipere licitum eſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit. 1

Vide Gutier. canon. lib. 1. cap. 39. num. 61. verſ. ſecundo, vbi quòd hîc habetur pactum inter debitorem, & creditorem, cui fundus fuit obligatus, vt creditor ipſe fructus fundi conſequeretur in vicem vſurarum, non reſcinditur, etiamſi maius emolumentum ex dictis fructibus proueniat. Tiraq. de retract. conuent. ad fin. tit. num. 135. vbi citat hunc text. ad hoc quòd incertus fructuum euentus tollit ſuſpicionem vſurarum, Neguzant. de pignorib. part. 5. membr. 10. num. 10. Gail. lib. 2. obſeru. 3. Cou. lib. 5. 2 3

var.

4 *var. cap. 7 num. 3. in princip.* vbi quòd propter incertitudinem lucri & damni iuſtus ſit contractos, Brunor. à Sole *in locis communib. verbo contractus* 34.
5 vbi quòd contractus ratione incerti euentus valet.
6 Gam. *Luſit. deciſ.* 110. *num.* 34. *verſ. ſeptimò*, vbi ait quòd permittit text. ratione incertitudinis vltra duplum exigi poſſe, & intelligit id procedere quando datur omnimoda incertitudo; ſi verò à principio ſecundùm communem hominum opinionem aliquali certitudine conſtaret de iſto futuro exceſſo vltra duplum ſortis, tunc non poterit vltra duplum aliquid exigi, concludit.
7 Notatur ad hoc quòd contractus cenſus ad vitam iuſtiſſimi ſunt, vt per Cou. *d. cap. 7. num. 1. verſ. item, & cap. 9. ex num. 7.* Ioan. Lup. *de vſuris comm.* 3. §. 4. *num.* 96. & 97. Laſarte *de decima vendit. cap.* 10. *ex num.* 38. Gail. *lib.* 3. *obſeru.* 8. Brunor. à Sole *in quaeſt. legalib. quaeſt.* 1. *per tot.* maximè *ex num.* 41 Felician. *de cenſib. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 10. *verſ. quo circa*, Auen-
8 dan. *eod. tract. cap.* 10. *ex num.* 4. vbi *cap.* 21. diſputat an incertitudo vitae ex qua iuſtificatur cenſus ad vitam, poſſit aliquo modo aſſecurari. Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo contractus cenſualis* §. 6.

L. Indebita. XVIII.

Idem A. Caſtori.

VSurae indebitae ſolutae priùs ſorte ſoluta, cùm in ſortem cedere non poſſint, vt indebitae condicuntur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Oblatio, conſignatio, diſpoſitio legitimo modo facta, curſum vſurarum impedit.*
2 *Oblatum per te, vel per alium, nihil intereſt.*
3 *Mandatum, non ſufficit haberi niſi oſtendatur.*
4 *Oblatio an ſit neceſſaria quando certum eſt quòd creditor illam ſit recuſaturus, vel quando dubium ſi ſit profutura, vel non.*
5 *Parte recuſante recipere ſolutionem, pretium conſignandum, & apud iudicem deponendum eſt.*
6 *Oblatio praecedat conſignationem, & depoſitionem.*
7 *Cenſus redemptio vt illius ſortem principalem extinguat, & redditum ſuorum curſum impediat, concurrere debet oblatio, depoſitio & conſignatio.*
8 *Conſignare & deponere non eſt ſoluere.*
9 *Depoſitum debet fieri purè, & liberè ſine aliqua conditione extrinſeca. & deponi ſumma integra, aliàs deficiente vno nummo, impeditur curſus reddituum, n. 10. faciendum eſt ſortis principalis, & redditum decurſorum vſque ad diem depoſitionis, & conſignationis, num. 11.*
12 *Redditus vſque ad tempus decurſi ſoluendi ſunt, ſimul cum ſorte principali, etiam in quacumque perſona priuilegiata, num. 13. & ſi per errorem vnus nummus deficiat, depoſitum non cauſabit plenam liberationem, nec redditus vſurarum extinguentur, num. 14. & licèt error ſufficiat quoad excuſationem pecuniae, non tamen ſufficit ad redditum extinctionem, num. 15. nec erroris admittitur excuſatio etiam muliere, & ruſtico, quamuis illis eſſet concedenda reſtitutio, num. 16. vide tamen vt num. 17.*
18 *Depoſitum in moneta currente faciendum. nec refert quod moneta de proximo veniret reprobanda, vel minuenda, ſi debitor talia ignorabat, & iuſtam cauſam recuſandi non haberet creditor, n. 19. debitor ſi ſciebat quòd moneta de proximo erat reprobanda, vel minuenda, nullum eſt depoſitum, creditórque iuſtè poteſt recuſare recipere, num. 20. vel ſi rumor erat conſtitutionem mutationis, ſeu deteriorationis monetae, de proximo eſſe promulgandam, n. 21.*
22 *Offerri, ſeu deponi nequit pecunia quae adhuc non eſt reprobata, ſed de proximo reprobanda ſciente ipſo debitore.*
23 *Depoſitio eſſet licita ſi in longiori tempore promulganda veniret conſtitutio mutationis monetae.*
24 *Depoſitum debet eſſe verum & reale, non confeſſatum.*
25 *Depoſitum confeſſatum quod.*
26 *Debitum vbi illiquidum, liquidum offerendum eſt, & pro liquidando dandi fideiuſſores.*
27 *Depoſitio fiat parte citata, & talis citatio fiat perſonis legitimis, quae liberè poſſint recipere ſolutionem, n. 28.*
29 *Depoſitum fiat auctoritate iudicis vt impediat curſum vſurarum. iudcis vbi non ſit copia, offerendum & proteſtandum eſt coram honeſtis perſonis, num. 30 fieri debet de mandato illius iudicis, qui de cauſa illa aliàs poteſt cognoſcere, num. 31. pro non facto habetur ſi ſit coram iudice incompetenti. vel perſona non legitima, num. 32. dependet hoc à conuentione contrahentium, num. 33. ſi inter contrahentes nihil actum ſit, ſufficit ſi depoſitum fiat auctoritate iudicis venditoris, redimentis nempe cenſum, n. 34.*
35 *iudicis auctoritate Deponere licèt ſit tutius, in puncto tamen iuris verius eſt debitorem à debito liberari depoſito extraiudiciali, dummodo apud idoneam & honeſtam perſonam fiat depoſitio.*
36 *facto Depoſito concurrentibus requiſitis, periculum caſus fortuiti pertinebit ad creditorem, ſi iuſtam cauſam non habeat recuſandi. in depoſito verò eorum, quae conſiſtunt in pondere, & menſura, periculum pertinebit ad depoſitarium, n. 37.*
38 *Debitor qui depoſuit, poteſt liberè reuocare depoſitum, & voluntatem mutare. ſecus vbi creditor acceptauit depoſitum, illíque conſenſit, vel vbicumque intimatum eſſet creditori, vt depoſitum reciperet; vel depoſitum factum fuiſſet ex conſenſu tam debitoris, quàm creditoris, n. 39.*
40 *Depoſitum non reuocari niſi iuſſu iudicis.*
41 *Oblatio verbalis ſufficit quando debitum non eſt liquidum.*
42 *Depoſitum vt impediat curſum vſurarum, loco congruo fienda eſt. fienda in loco expreſſo in citatione, num. 43. locus congruus eſſet ſi oblatio fieret creditori peregrinanti, vel in loco non conuento, vel non deſtinato ſolutioni expreſſè, vel tacitè. num 44.*
45 *Depoſitio vt creditorem liberet, debet fieri congruo tempore.*
46 *Oblatio & depoſitio tempore incongruo facta, quae.*
47 *Oblatio realis impedit curſum vſurarum, quae nondum coeperunt currere; ſed ſi iam coeperunt currere, vt curſus earum impediatur, oblatio & depoſitio vera & realis requiritur.*
48 *Actionem vtilem contra depoſitarium non dari creditori, ſi ad illius fauorem fecit depoſitum, niſi in depoſito iudiciali facto de mandato iudicis, & per eum electo.*
49 *Debitor ſi reuocet depoſitum, perinde eſt ac ſi nunquam illud feciſſet, & ideo reuiuiſcit actio creditoris, quae propter fictam ſolutionem videbatur ſublata.*

L. Ac

L. Acceptam. XIX.

Idem A. Hyerniæ.

1 OBlatio, conſignatio, & depoſitio legitimo facta
modo impedit curſum vſurarum. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* &
poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4. fol. 26.* Giphan. *tom. 1.
pag. 271. & tom. 7. repetit. iuris ciuilis* Petr. de Bella-
pertica.

De materia vide Bnër. *deciſ. 124. num. 27. cum ſeqq.*
Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 16.
num. 14.* vbi hunc text. dicit ſingularem, & mirabi-
lem, Caſſan. *in conſuet. Burgund. rubric. 10. §. 1. in
verſ. aduerte quia*, Duen. *reg. 138.* Neguſant *de pigno-
rib. part. 5. membr. 3. part. 2. num. 26.* Menoch. *de arbitr.
caſu 232.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 16. cap. 13.*
Felician. *de cenſib. lib. 4. cap. vnic. à princip.* D. Barboſ.
in l. ſi mora 10. *num. 79. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Surd.
conſ. 331. à num. 39. & conſ. 385. Auton. Fab. *decad. 22.
errore 5.* Gaſp. *ad eundem lib. 2. tract. 26. q. 1.* & cæteros
in diſcurſu citandos, & poſita in collect. *ad l. 2. & l. ex
prædijs 11. ſuper hoc tit.*

Sortem cum vſuris, &c.] Intellige offerendo id,
quod verè debetur, non autem aliud diuerſum nam
ſi eſt debita pecunia, non poteſt offerri tot de bonis
immobilibus, vel mobilibus. Roman. *conſil. 163. n. 1.
3. & 4.* Auton. Theſaur. *deciſ. 153.* Menoch. *de arbi-
trar. caſu 232. num. 23.* Gutier. *de iuram. confirmat.
part. 1. cap. 29. num. 1. & practic. lib. 1. q. 148. num. 16.*
Caſtill. *controuerſ. lib. 4. cap. 10. num. 47.*

2 *Poſt conteſtationem offeras*, &c.] Per te, vel per
alium, ſecundùm Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 9.
n. 258. cum ſeqq.* & *num. 264.* tenet non ſufficere ha-
3 bere mandatum niſi illud oſtendatur. Et quid ſi obla-
4 tio non ſit neceſſaria quando certum eſt, quòd credi-
tor illam eſt recuſaturus, vel quando eſt dubium ſi
ſit profutura, vel non? vide Surd. *conſ. 86. num. 16. &
deciſ. 6. num. 2.*

At ſi non ſuſcipiat, &c.] Notatur ad hoc quòd
5 quando pars ſolutionem recipere recuſat, tunc pre-
tium conſignandum, & apud iudicem deponendum
eſt, vt per Tiraquell. *de retractu lign. §. 7 gloſſ. 3. à
princip.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 16.
num. 92.*

6 *Conſignatam in publico depone*, &c.] Notatur ad
hoc quòd oblatio præcedere debet conſignationem,
& depoſitionem, vt per Néguzant. *de pignorib. 2. p. 3.
membr. 5. part. princ. n. 12.* Tiraq. *de retract. conuent.
§. 9. gloſſ. 3. num. 1.* Gutier. *pract. lib. 2. quæſt. 160. num. 5.*
Burg. de Paz *conſ. 30. num. 2.* Cancer. *variarum reſo-
lut. lib. 3. cap. 8. num. 17.* D. Barboſ. *in l. ſi mora* 10.
num. 82. ff. ſoluto matrim. Cott. *in memorabilib. verbo
oblatio, pag. 621.* Bellacomb. *tom. 1. commun. opin. lib. 8.
tit. 27. de ſolution. num. 1. pag. 390.* & *ibi* Viui. *num. 27.
pag. 394.* Gemin. *de vſuris, comm. 2. §. 3. num. 107.* Vn-
7 de cenſus redemptio vt illius ſortem principalem
extinguat, & reddituum ſuorum curſum impediat,
tria ſimul concurrere debent, oblatio, depoſitio, &
conſignatio, Cenc. *de cenſib. p. 3 cap. 1. quæſt. 3. artic. 9.
num. 22. & 30.* Rot. apud Pacific. *de Saluian. interd.
8 deciſ. 270. num. 2.* Conſignare enim & deponere non
eſt ſoluere, Felician. *de cenſib. tom. 2. lib. 4. cap. vnic.
num. 12.* Gutier. *d. quæſt. 160. num. 3.* Alexand. Trenta-
cinq *variarum reſolut. lib. 3. tit. de ſolut. reſol. 22. num. 2.
verſic. tertiò*, Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §. 2.
gloſſ. 5. num. 265.*

Quod quidem depoſitum debet fieri purè, & li-
9 berè, ſine aliqua conditione extrinſeca, vt per Ro-
land. *conſ. 63. vol. 1.* Crauet. *conſil. 512. num. 9.* Turret.
conſ. 8. num. 2. vol. 3. Pancir. *conſ. 40. num. 14.* Peregr.
conſ. 75. num. 55. vol. 4. Aldouin. *conſ. 34. num. 55. &
conſ. 37. num. 65. & conſ. 38. num. 4.* Rot. Roman. *deciſ.
71. num. 9. part. 2. diuerſ.* Rot. Genuenſ. *deciſ. 144.
num. 15.* Magon. *Lucenſ. deciſ. 31. num. 19.* Ioſeph. Lu-
dou. *Peruſ. deciſ. 105. num. 3.* Giurba *Siciliæ deciſ. 87.
num. 1. & deciſ. 98. num. 4. cum ſeqq.* Neguzant. *de pi-
gnorib. in 2. part. 3. membr. 5. part. princ. num. 10.* Mozz.
*de contract. tract. de depoſito, tit. de ſubſtantial. ſeu eſſen-
tial. num. 20.* Petr. Gregor. *de vſur. quæſt. 5. num. 91.*
Felician. *d. lib. 4. cap. vnic. num. 3.* Boccac. *de cenſibus,
part. 2. num. 121.* Menoch. *de arbitr. caſu 232. num. 32.*
Caroc. *in tractat. de depoſito, part. 2. quæſt. 5. num. 3.*
Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 3. tit. de ſo-
lutionib. reſolut. 22. num. 2. verſic. quartò requiritur*,
Scacc. *de commerc. §. 2. gloſſ. 5. num. 172.* Stephan. Gra-
tian *diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 260. num. 1.* Auendan. *de
cenſib. cap. 102. num. 13.* Ludou. Cenci. *eod. tractat.
part. 3. cap. 1. quæſ. 3. art. 9. num 28.* Rot. apud eundem
*deciſ. 173. num. 4. & deciſ. 238. num. 1. & deciſ. 196. n. 2.
& deciſ. 267. n. 8.*

Et debet deponi ſumma integra, aliàs deficiente 10
vno nummo non impeditur curſus reddituum, vt per
Baëç. *de decima tutor. cap. 28. num. 4.* Ioan. Bapt. Lup.
in l. 2. comment. 2. §. 3. num. 2. C. de pactis inter empt.
Couar. *lib. 1. variarum, cap. 15. num. 7. & 10.* Caualcan.
de vſufructu mulieri relicto, num. 248. Caroc. *de depo-
ſito part. 2. quæſt. 5.* Maſtrill. *Siciliæ deciſ. 148. num. 16.
& 23.* Alexand. Trentacinq. *dict. tit. de ſolution. reſo-
lut. 22. num. 2. verſ. vndecimo* Milanen *Siciliæ deciſ. 18.
num. 31.* Rot. apud Cenci. *poſt ſuum tract. de cenſib.
deciſ. 84. num. 13. cum ſeqq. & deciſ. 215. num. 2. & de-
ciſ. 197. num. 5.* Gregor. XV. *deciſ. 480. à num. 4.* Et 11
integrè depoſitum eſt faciendum ſortis principalis,
& reddituum decurſorum vſque ad diem depoſitio-
nis & conſignationis, Caroc. *d. q. 15. num. 9.* Felician.
d. lib. 4. cap. vnic. num. 3. vbi *num. 7.* defendit quòd 11
redditus vſque ad id tempus decurſi ſoluendi ſunt
ſimul cum ſorte principali, Baeç. *d. cap. 28. n. 14.* Ca-
ualcan *d. num 248.* Vrſill. *ad Afflict. deciſ. 105. num. 15.*
Mich. Solon. *de contractib. tit. de cenſib. art. 3. controu.
18. num. 11.* Auendan *de cenſib. cap. 10. num. 12.* Foller.
eod. tract. gloſſ. inſtrumentum gratia num. 59. Gutier.
canon. lib. 1. cap. 33. num. 19. Gaſp. Roderic. *de annuis
redditib. lib. 2. quæſt. 15. num. 76.* Scacc. *de commerc.
§. 2. gloſſ. 5. num. 171.* Cancer. *var. reſol. part. 3. cap. 8.
num. 5.* Ludou. Cenci. *de cenſib. part. 3. cap. 1. quæſ. 3.
art. 9. num. 42.* Rota Roman. apud eundem Cenc.
deciſ. 84. n. 14 & deciſ. 295. n. 5. Frauc. Milanen. *d. de-
ciſ. 18. n. 41. & deciſ. 4. num. 124. lib. 2.* Theſaur. *deciſ. 56.
num. 3.* Rot. Genuenſ. *deciſ. 149. num. 14. & ſeq.* Mon-
ter à Cueua *deciſ. 18.* Mari. Muta *deciſ. 39. n. 3.* Giur-
ba *deciſ. 98. num. 16. cum ſeqq.* Greg. XV. *d. deciſ. 480.
num. 2. & 6.* Et procedit in quacunqua perſona priui- 13
legiata, Intrigl. *ſuper Bull. de cenſib quæſt. 79. num. 1.
cum ſeqq.* Felician. *in append. ad d. lib. 4. cap. vnic. ſub
num. 3.* Milanen. *d. deciſ. 18. num. 35.* Cenc. *d. art. 9.
num. 40.* Quod in tantum eſt verum, vt ſi per erro- 14
rem vnus nummus deficiat, depoſitum non cauſabit
plenam liberationem, nec redditus vſurarum extin-
guentur, Felician. *vbi ſup.* qui addit quòd licèt error 15
ſufficiat quoad excuſationem pœnæ, non tamen ad
reddituum extinctionem, Pereg. *conſ. 75. num. 2. vol. 4.*
Giurb. *d. deciſ. 98. num. 18.* Cenci. *d. art. 9. num. 38. cum
ſeqq.* vbi *num. 40. & 41.* tradit nec erroris admitti ex-
cuſationem etiam in muliere, & ruſtico, quamuis 16
illis eſſet concedenda reſtitutio. Verùm licèt hæc
ſententia vti cōmuniter recepta verior mihi viſa ſit, 17
nihilominus tamen contraria, benignitate quadam

niri

Digitized by Google

niti videtur,& ideo in praxi aliquando ſequuta,cámque defendunt Azeued.l.9.num.17.tit.11.lib.5.noua Recop.vbi Matienſ.gloſſ.4.num.12.Didac.Perez ad Segur.in l.vnum ex familia §.ſed ſi fundum num. 9. in fine, ff.de legat.2.vbi refert ita fuiſſe obtentum Salmanticæ in iudiciali controuerſia.

18 Deinde requiritur quòd depoſitum fiat in moneta
currente. Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloſſ.20. num. 11.
Menoch.de arbitr.caſu 232. num. 24. Ioſeph. Ludou.
Peruſ. deciſ. 105. num 3. Caroc. de depoſito part. 2.
quaſt.5. num. 5. Caualcan. deciſ. 16. num. 40. part. 2.
Alexand. Trentacinq.d.tit.de ſolutionib.reſol.22. num.
2. verſ.ſeptimo,Sigiſm. Scacc.d.§.2.gloſſ. 5. num.176.
19 Nec refert quòd moneta de proximo veniret reprobanda, vel minuenda, ſi debitor talia ignorabat, & iuſtam cauſam recuſandi non haberet creditor,quia depoſitum vtique valeret, ſecundùm Menoch. caſu 22.num.6.Card.Mantic.de tacitu & ambig conuent.
lib.10.tit.5.num.16.Alex. Trentacinq.d.reſol.22. verſ.
20 octauò requiritur. Si verò debitor ſciebat, vel fumum
habebat quòd dè proximo moneta erat reprobanda, vel minuenda, tunc nullum eſt depoſitum, cre-
21 ditórque iuſtè poteſt recuſare recipere;vel ſi rumor
erat quòd conſtitutio mutationis, ſeu deteriorationis monetæ de proximo eſſet promulganda, negari enim non poteſt depoſitum fuiſſe factum animo decipiendi. Ita Hippol. in rub.de fideiuſſ.n.48. verſ.& licet,Strach de mercat rub.de ſponſion. verſ item Vincentius num.2. Tiraq.de retractu lig.§.1.gloſſ.20. num.11.
Anton.Gabr.commun.tit.de legib.concl.4.num.3 & tit.
de ſolut.concl.2. num.23. & 24. Menoch.de arbitr. ca-
22 ſu 232. num.26. ibi,quinimò nec etiam offerri,deponíve poteſt pecunia, quæ adhuc non eſt reprobata, ſed de proximo reprobanda ſciente ipſo debitore Vrſill.ad Afflict.deciſ.90.in fine,Caroc.de depoſito p.2. q.5. num. 5. ibi,octauò non debent deponi pecuniæ, quæ ſtatim reprobabuntur,& deciſ.63.n.2. ibi,quòd licèt conſtitutio in loco non eſſet promulgata, tamen ſi debitor habet aliquem fumum quòd de proximo erat promulganda, dicitor depoſuiſſe in fraudem,Mat.Anton.de Amatis in repet.l ſi emancipati,C. de collation.reſp.15.n.48. ibi,& paria ſunt quòd nunc ſit reprobata,vel de proximo reprobanda, Stephan. Gratian.diſcept.forenſ.tom.2.cap.260.num.19. ibi,Imò neque valeret depoſitum, aut oblatio pecuniæ,quæ licèt adhuc non ſit reprobata, tamen de proximo eſſet reprobanda ſciente ipſo debitore,Giurb. deciſ. 87.num.17.ibi,tertiò in fraudem depoſuiſſe cenſetur debitor ſi aliquem ſaltem habeat fumum,aut rumor
23 erat,quòd mutatæ monetæ conſtitutio de proximo
fuerit promulganda. Vnde ſi in longiori tempore promulganda veniret conſtitutio huiuſmodi mutationis monetæ,tunc licita eſſet depoſitio,vt per Roman.ſing.286.Pinel.in l.2.C.de reſcind.vend.p.3.cap.2. n.22. Caroc.d.deciſ.63.n.11. Menoch.conſ.952.n.22. cum ſeqq.Giurba deciſ.84.num.33. vbi exemplificat ſi poſt duos menſes,aut multos dies.

24 Debet etiam depoſitum verum & reale eſſe, non
confeſſatum, quia tunc prædictum effectum non operabitur,nec debitorem à debito liberabit,nec annui redditus impedientur,vt per Montalu.in l.3.verbo el precio n.10.lib.3.fori,Cifuentes l.70. Tauri col. pen. Cephal.ciuili conſ.44. Rimin.iun.conſ.152.n.32. Ioan.Bapt.Lup.de vſuris comment.2.§.4.n.5.Maſcard. de probat. concl. 509. num.3. & concluſ.1111. num. 17. Surd.conſ.326. num.12. Matienſ.l. 9 gloſſ. 4. num. 3.
25 tit.11. lib. 5. noua Recop. vbi ait depoſitum confeſſatum eſſe cùm iudex iuſſit pretium conſignari in manibus alicuius,qui poſtea coram tabellione fateatur id pretium à deponente fuiſſe numeratum prædi-

ctúmque depoſitum ad retrahendam rem non ſufficere. nam vera & realis numeratio requiritur, Auendan.de cenſib.c.103.n.10. Boccac.p.2.n.117. Bened. Bon.eod.tr.art.96.n.129.Azeued.d.l.9.n.14. Caroc.de depoſito p.1.tit.de probat.depoſiti n.5.Mart.in votis nouiſſ.deciſ.voto 137 n.1.Giurba deciſ.87.n.35.

Hinc etiam requiritur, ſi debitum eſt illiquidum, 26
quòd offeratur liquidum, & pro liquidando dentur fideiuſſores, Neguzant.de pignorib.2.part.3. memb.5. part.num.4. Cæpol.caut.27. Rot. Genuenſ.deciſ.164. num. 23. Surd. conſ 248. num. 5. Eſcobar de ratiocin. cap. 6. num. 89. D. Barboſ.in l. diuortio,§.ſin.part. 2. num.35.ff.ſoluto matrim. Felician.de cenſib.tom.2.lib.4. cap.vnic.num.3.Milanen.d.deciſ.18.num.18.19.& 30. lib.2. Ludou. Cenci.de cenſib.p.3.cap.1.quaſ.3. art.9. num 48.

Requiritur denique quòd parte citata fiat depoſi- 27
tio, Tiraq. de retractu lig. §. 9. gloſſ 3. num. 3. Anton. Gabr. commun. tit. de citat. concluſ.1. num. 256. Ioan. Bapt. Lup.in tract.de vſur.§.4. num.4. Carpan.ad ſtat. Mediolanen.cap.417.num.610. Roland.conſ.63. n.31. vol.1. Menoch de arbitr.caſu 272.num.27. Vincent.de Franchis deciſ. 462. num.2. & 3. Caroc.d.q 5. num.3. Surd.conſ.86.num.21. Gaſp. Roderic.de annuis reddit. lib.2.q.15.n.53. Auend.de cenſib.cap.12. n.11. Giurba deciſ.98. Ludou. Cenci. d.art.9. num.23. & 24. Alex. Trentacinq. d.tit.de ſolution.reſol. 22. num 2. verſ.tertio,Felician.d.lib.4. c.vnic num.2. Rota Roman.apud Pacif.de Saluiano interdicto,deciſ.146. num.4. & apud Cenci.poſt d.tract.de cenſib deciſ.295.n.1.& deciſ.297.
num. 6. Et quòd talis citatio fiat perſonis legitimis, 28
quæ liberè poſſint recipere ſolutionem, Alex. conſ. 120.col.2.lib.5. Petr. Gregor.de cenſib.quaſt.5. n. 393. Auendan.eod.tract.cap.106 num.1.

Vel vbi competens iudex,&c.]Notatur ad hoc quòd 29
requiritur vt depoſitum auctoritate iudicis fiat ad hoc vt impediat curſum vſurarum, vt per Panorm. conſ.56.col.fin.lib.1. Tiraquell.de retractu conuent.§.4. gloſſ.7.num.11. Ioan. Bapt.Lup.in tract.de vſuris commento 2.§.4.n.12.Surd.conſ.385.n.4. Matienſ.l.9 gl.4. num.14.tit.11.lib.5.noua Recop. Menoch de arbitr. ca-
ſu 232.num.28.vbi ſubdit,ſi iudicis non ſit copia,de- 30
bitorem offerre,& proteſtari debere coram honeſtis perſonis,Borgnin. Caualcan. deciſ. 26. num. 3. & 5. Cancer.var.reſol.lib.3.cap.8. num.23. Felician.de cenſib.tom.2.lib 4.cap vnic.num.3. verſic.quintò requiritur, Stephan. Gratian.diſcept.forenſ.tom. 2. cap.260. num.
25. Et fieri debere de mandato illius iudicis, qui de 31
cauſa illa aliàs cognoſcere poteſt, reſoluunt Bald. hic,quaſt.14. Capyc. deciſ.18 .Boër.deciſ.114. num.9. Ioan. Bapt. Lup. dicto loco,Caroc. de oblation. part. 2. quaſt.70.Auendan.de cenſib.cap.102. num.14. Ludou. Cenci. eod.tract.part.3. cap. 1. quaſ. 3. art. 9. num. 26.
Cancer.d.cap.8.num.23.vbi ait haberi pro non facto 32
ſi fiat coram iudice incompetenti,vel coram non legitima perſona. Vnde à conuentione contrahentium 33
dependet, ex Auendan. d. cap. 102. num. 15. in fine;
quòd ſi inter contrahentes nihil actum ſit,ſufficit ſi 34
fiat depoſitum auctoritate iudicis venditoris, redimentis nempe cenſum, ſecundùm Ioan. Bapt. Lup. d.§.4. num.12. Felician.d.lib.4.c vnic.n.3. verſ.ſed coram,in quo ego conſidero quòd cùm cenſuarius agat de diſtrahendo contractu,reſoluendóque cenſu,debet ſequi forum creditoris, Gaſp. Roder. de annuis reddit.lib.1. q.18. n.54. verſ.vltimo notabis,Auendan. d.cap.102. n.15. Cenc.d.art.9 n.6. Alex. Trentacinq. d.tit.de ſolut.reſol.22 n.2.verſ.primò.

Verum licèt tutius ſit iudicis auctoritate depone- 35
re,tamen in puncto iuris verius eſt depoſito extraiudiciali debitorem à debito liberari, dummodo apud

idoneam & honeſtam perſonam debitor deponat præſentia honeſtorum virorum, ex *l. creditor*, *C. de pignor. l. obligatione*, *C. de ſolution. l. Hiſpan.* 8. *tit.* 14. *p.* 5. Matth. Brun. *conſ.* 109. Tiraquell. *de retractu conuent.* §. 4. *gloſſ.* 7. *num.* 34. Roland. *conſ.* 17. *num.* 7. Decian. *conſ.* 47. *num.* 9. & 10. *lib.* 4. Neguzant. *de pignor.* 2. *p.* 3. *membr.* 5. *p. num.* 12. *ad fin.* Cornazan. *deciſ.* 76. *num.* 17. Foller. *de cenſib. gloſſ. inſtrumentum gratia, num.* 48. & *gloſſ. vt cùm des, num.* 51. Caroc. *de depoſito, p.* 2. *q.* 69. Menoch. *d. caſu* 232. *num.* 28. D. Barboſ. *in d. l. ſi mora* 10. *num.* 81. *ff. ſoluto matrim.* Mareſcot. *lib.* 1. *variarum cap.* 7. *num.* 6. & 7. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 10. *tit.* 5. *num.* 16. Card. Tuſch. *practic. concluſ. lit. D. concl.* 204. Scacc. *d.* §. 2. *gloſſ.* 5. *num.* 176. Giurba *deciſ.* 98. *n.* 3.

36 *Quo ſubſequuto etiam periculo debitor liberabitur.*] Notatur ad hoc quòd facto depoſito ſupradictis concurrentibus requiſitis, periculum caſus fortuiti pertinebit creditori, ſi iuſtam recuſandi cauſam non habeat, vt per Tiraquell *de retract. lign.* §. 4. *gloſſ.* 6. *n.* 34. Afflict. *deciſ.* 172. Foller. *in praxi cenſ. verbo inſtrumentum gratia, n.* 10. Felician. *d. lib.* 4. *cap. vnic. num.* 6. Alex. Trentacinq. *d. tit. de ſolut. reſol.* 22. *num.* 2. Mareſcot. *d. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 6. Boccac. *de cenſib. p.* 2. *n.* 116. Intrigl *eod. tract. quæſt.* 76 *per tot.* Ludou. Cenci. *d. art.*
37 9. *num.* 63. Rot. apud eundem *deciſ.* 298. Si autem depoſitum ſit rerum, quæ in pondere, & menſura conſiſtunt, & ad numerum, ſeu menſuram deponuntur, periculum pertinebit ad depoſitarium, Anton. Gom. *tom.* 2 *var. cap.* 7. *n.* 3. Anton. Gabriel. *commun. tit. de rebus creditis, concl.* 2. *n.* 18. Honded. *conſ.* 43 *n.* 15. *vol.* 2. Card. Mantic. *d. lib.* 20. *tit.* 9. *num.* 23. Morl. *in emporio iuris ciuilis, p.* 1. *tit.* 8. *de rebus creditis in pralud. num.* 28. Caſtill *controu. lib.* 3. *cap.* 16. *n.* 35. Amat. Roderic. *de priuil credit. p.* 1. *art.* 6. *n.* 40.

38 *Niſi forte eas receperit*, &c.] Notatur ad hoc quòd debitor, qui depoſuit, poteſt liberè depoſitum reuocare, & voluntatem mutare, vt per Felician. *de cenſib.*
39 *tom.* 1. *lib.* 4. *cap. vnic. num.* 4. vbi ait non procedere vbi creditor acceptauit depoſitum, illique conſenſit, vel vbicunque intimatum eſſet creditori vt depoſitum reciperet, vel ſi ex conſenſu vtriuſque, debitoris ſcilicet, & creditoris depoſitum factum fuiſſet, Auendan. *de cenſib. cap.* 102. *num.* 16. D. Barboſ. *in d. l. ſi mo-*
40 *ra, num.* 88. Surd. *conſ.* 385. *num.* 18. vbi ait non poſſe deponentem reuocare depoſitum, niſi iuſſu iudicis, ea præcipua ratione, quia eadem requiritur ſolemnitas in diſtrahendo, quæ in contrahendo.

In gloſſ. *Cum vſuris* 2. ibi, *non eſt liquidum*, &c. Tunc enim non dicitur, in mora, de quo Tiraquel. *de retract. lign.* §. 1. *gloſſ.* 19. *num.* 1. Neguzant. *de pignorib.* 5. *p. membr.* 3. *p.* 2. *num.* 27. Caroc. *de oblationib. p.* 1. *tit. de oblat. verbali, quæſt.* 1. *num.* 14. Surd. *conſ.* 331. *n.* 42.
41 D. Barboſ. *in d. l. ſi mora, num.* 63. vbi tenet ſufficere oblationem verbalem quando debitum non eſt liquidum, quia id, quod non eſt liquidum, non poteſt verbaliter offerri.

42 In gloſſ. *Poſt conteſtationem.* ibi, *& hoc congruo loco*, &c. Notatur ad hoc quòd vt depoſitio impediat curſum vſurarum, debet loco congruo fieri, vt per Tiraquel. *de retract. conuent.* §. 4. *gloſſ.* 7. *num.* 2. Afflict. *in cap.* 1. *num.* 21. *ex quibus cauſis feud. amit.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 2. *cap.* 23. *in fine*, Menoch. *de arbitr. caſu* 232. *num.* 21. & *conſ.* 756. *num.* 12. Foller. *de cenſib. gloſſ. vt vides, n.* 51. Caroc. *de depoſito, part.* 2. *quæſt.* 5. *num* 8. Giurba *deciſ.* 98. *num.* 1. Ludou. Cenci. *de cenſi-*
43 *bus, p.* 3. *cap.* 1. *quæſ.* 3. *art.* 9. *num.* 50. vbi ſubdit debere fieri in loco in citatione expreſſo; locus incongruus
44 erit, ſi oblatio fieret creditori peregrinanti, vel in loco non conuento, vel non deſtinato ſolutioni expreſsè, vel tacitè, vt tenet Neguzant. *de pignor.* 2. *p.* 3. *memb.* 5. *p num.* 9.

In eadem gloſſ. *ibi, & tempore*, &c. Notatur ad hoc quòd vt depoſitio creditorem liberet, debet fieri congruo tempore, vt per Neguzant. *d. num.* 9. Menoch. *d. caſu* 232. *num.* 31. Caroc. *de depoſit. part.* 2. *quæſt.* 5. *num.* 2. Alexand. Trentacinq. *d. tit. de ſolution. reſol.* 22. *num.* 2. *verſic. ſecundò.* Dicitur autem oblatio & depoſitio facta tempore incongruo, quando eſt facta ante tempus adiectum ſolutioni fauore creditoris, Neguzant. *d. num.* 9. Anton. Gom. *tom.* 2. *variarum cap.* 17. *num.* 27. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 14. *tit.* 40. *num.* 6. Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.* 1. *tit.* 8. *quæſt.* 21. *num.* 5. Pyrrh. Maur. *in tractat. de ſolutionib. cap.* 91. *num.* 1. & tunc dicitur tempus adiectum gratia creditoris, quando debitor eſt obligatus ſoluere bladum, vel vinum, vel quid aliud, quod poteſt curſu temporis deteriorari. nam tunc talis rei depoſitio nihil valet, vt declarat Morla *d. quæſt.* 21. *num.* 4. & 5.

In gloſſ. *Inhibeatur.* ibi, *quæ nondum cœperunt currere*, &c. Notatur ad hoc quòd oblatio realis impedit curſum vſurarum, quæ nondum cœperunt currere; ſed ſi iam cœperunt currere, vt curſus earum impediatur, oblatio, & depoſitio vera & realis requiritur, vt per Rauen. *ſing.* 792. Caſſan. *conſ.* 41. *num.* 3. Tiraquell. *de retract. conuent.* §. 4. *gloſſ.* 6. *num.* 4. Neguzant *de pignorib.* 3. *part.* 3. *memb.* 5. *part. num.* 2. Azeued. *l.* 9. *num.* 9. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recopilat.* Caroc. *in tractat. de oblationib.* 1. *part. quæſt.* 7. §. *de oblat. reali, & de depoſito, part.* 2. *quæſt.* 5. *num.* 1. Sigiſm. Scacc. *de commerc.* §. 2. *gloſſ.* 5. *num.* 163.

In gloſſ. *Actione.* Notatur ad hoc quòd actio vtilis contra depoſitarium creditori non datur ſi ad illius fauorem fecit depoſitum, niſi in depoſito iudiciali facto de mandato iudicis, & per eum electo, cùm ſecus ſit in extraiudiciali, vt per Surd. *conſ.* 385. *num.* 4. *lib.* 3. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 8. *num.* 16. vbi ait textum in præſenti loqui in depoſito iudiciali.

In gloſſ. *Eas receperit.* ibi, *& fingitur non facta depoſitio*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi debitor reuocat depoſitum, perinde eſt ac ſi nunquam illud feciſſet, & ideo reuiuiſcit actio creditoris, quæ propter fictam ſolutionem videbatur ſublata, vt per Caſſan. *conſ.* 41. *num.* 10. Tiraquel. *d.* §. 4. *gloſſ.* 10. *num.* 1. Neguz. *de pignor.* 2. *memb.* 3. *partis* 5. *principalis, num.* 27. D. Barboſ. *in l. ſi mora* 10. *num.* 87. *prope fin. ff. ſoluto matrimonio.*

SVMMARIVM.

1 *Mandator, & fideiuſſor vltrà legitimum vſurarum modum conuenti, ſunt ipſo iure tuti, ſicut ipſe reus principalis.*

2 *Oblatio & depoſitio ſicut debitorem liberat, vſurarúmque curſum impedit, ita eius fideiuſſorem, ne ampliùs poſſit moleſtari, quamuis debitor pecuniam ſemel depoſitam recipiat. niſi incontinenti pecuniam repetierit, num.* 3.

L. Conſtitutionibus. XX.

Idem A. Ælio.

MAndator, & fideiuſſor conuenti vltra legitimum vſurarum modum, ſunt ipſo iure tuti, ſicut ipſe reus principalis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Sic

2 Sic etiam ſicut oblatio & depoſitio debitorem liberat, impeditque vſurarum curſum, ita eius fideiuſſorem ne amplius moleſtari poſſit, quamuis debitor recipiat pecuniam ſemel depoſitam, Catoc. *de depoſito, part. 2. quaeſt.* 136. Surd. *conſ.* 145. *num.* 22. Flamin. Cathar. *deciſ.* 89. Anton. Hering. *de fideiuſſorib. cap.* 10.
3 §. 35. niſi debitor incontinenti pecuniā reperierit, ſecundùm Aret. *de fideiuſſor. ſect.* 10. §. 34. *fol. mihi* 614.

SVMMARIVM.

1 *Simpliciter ſolutum, creditore volente, in vſuras potius, quàm ſortis numerationem factum cenſeri.*
2 *Solutio ſemper cenſetur facta pro debito priori grauiori, & odioſo, & ſic pro fructibus & vſuris.*
3 *Solutio cenſetur potius facta pro eo, quod debetur loco vſurarum, quàm de eo quod debetur pro ſorte.*
4 *Solutio praeſumitur facta in duriorem cauſam. durior cauſa quae ſit, num. 5.*

L. Si vſuras. XXI.

Idem A. Chreſino.

1 SImpliciter ſolutum, creditore volente, in vſuras potius, quàm ſortis numerationem factum cenſetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*

Vide poſita *in collect. ad l. 1. ff. de ſolutionib.*

2 Nota quòd ſolutio ſemper cenſetur facta pro debito priori grauiori, & odioſo, & ſic pro fructibus, & vſuris. Rot. *deciſ* 373 *n. 5.* apud Farin. *part. 1. recentier. & deciſ.* 536. *n. 6. ead. part. 1. & deciſ.* 74. *num. 5. p. 1.*
3 *recentiſſim.* vbi quò ſolutio cenſetur potius facta pro eo, quod debetur loco vſurarum, quàm de eo quod debetur pro ſorte, & reſpondet ad text. *in l. fideiuſſores, §. pro Aurelio ff. de fideiuſſor.* quòd in caſu illius fiſcus haberet obligata bona debitoris pro toto debito, necnon pro vſuris, fideiuſſores verò acceſſerint ſimpliciter pro certa ſumma tantùm, neque ſeſe obligaſſent in omnem conductionem, vt inquit text. decreuit Imp. eos ad vſuras non teneri.

4 Aduerte quòd ſolutio praeſumitur facta in duriorem cauſam, *l. 1. & 4. ff. de ſolut.* ead. Rot. *deciſ.* 795. *num.* 1. apud Farin. *part. 2. recentior. & deciſ.* 74. *num.* 1. *part. 1. recentiſſim. & deciſ.* 74. *num.* 1. *& deciſ.* 368. *n. 2.*
5 *part. 2. recentiſſim.* vbi quòd durior dicitur ea, quae eſt antiquior, & quae habet inſtrumentum, & hypothecam, ac ea propter quam debentur vſurae.

L. Pignoribus. XXII.

Idem A. Carino.

1 PIgnus pro ſorte, & vſuris obligatum, pro vtroque retineri poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Roman. *conſ.* 507. *incip. In caſu*, Cuiac. *lib. obſeruat.* 17.

SVMMARIVM.

1 *Conuentio, vt ex oleo mutuato tantundem reddatur in fine anni, cum acceſſione, valida eſt, licèt hac acceſſio excedat legitimum modum vſurarum.*
2 *Solutionem retardatam vtrùm carius vendere licitum.*

L. Oleo quidem. XXIII.

Idem A. Iaſoni.

COnuentio valet vt ex oleo mutuato tantundem cum acceſſione in fine anni reddatur, licèt haec acceſſio excedat legitimum modum vſurarum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.* 1

Vtrùm autem liceat ob retardatam ſolutionem cariùs vendere? vide Sot *de iuſtit. lib. 6. q. 4. art. 1.* Couar. *lib. 2. cap. 3. num. 6. & lib. 3. cap. 2. n. 5.* Gemin. *de vſuris comment. 3. à princ.* Gutier. *canon. lib. 1. cap.* 39. Bañes *de Iuſtit. quaeſt. 78. de vſur. art. 2. verſic. denique licitum eſt, & verſic. ad 4. argumentum*, Valaſc. *conſ.* 18. *num.* 4. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp.* 355. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo emptio, num.* 57. Caſtill. *controu. lib. 2. cap. 1. num.* 44. Rebell. *de obligat iuſtit. part. 2. lib. 9. quaeſt. 11. per tot.* Cened *ad Decretal. collect.* 47. Valer. Reginald. *in praxi fori poenitent. tom. 2. lib. 25. à num.* 305. 2

SVMMARIVM.

1 *Mater gerens negotia filij tenetur ea adminiſtratione ad vſuras pecuniae. idem eſt in quocunque Procuratore alienas pecunias exigente, qui vnà cum intereſſe tenebitur reſtituere, n. 2.*
3 *Tutor, curator, ſeu adminiſtrator pupilli, vel Eccleſia, quando pecuniam ſuorum principalium accipiunt, vel accipere debent, &c. tenentur ad vſuras, id eſt, ad redditus & intereſſe huiuſmodi pecuniarum.*
4 *Tutor condemnandus eſt ratione intereſſe ad vnum pro quatuordecim. In regno Valentiae condemnatur ad intereſſe pupillare, nulla facta probatione damni emergentis, vel lucri ceſſantis, n. 5. & quod plus eſt, ad intereſſe alterius intereſſe, ſiue ad vſuras vſurarum, n. 6.*

L. Si mater tua. XXIV.

Idem A. Glauciae.

MAter gerens negotia filij tenetur ex adminiſtratione ad vſuras pecuniae. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Amplia in quocunque Procuratore alienas pecunias exigente, qui vnà cum intereſſe tenebitur reſtituere, vt per Eſcobar *de ratiocin. cap. 15. n. 2. cum ſeqq.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 67. à num. 6.* Et multo magis in tutore, curatore, ſeu adminiſtratore pupilli, vel Eccleſiae, quando pecuniam ſuorum principalium accipiunt, vel accipere debent, qui ſi eas non collocauerint in honeſtum lucrum, vel in annuos redditus, ſeu in emptionem praediorum, ſed eas in ſuos vſus conuertant, ſeu otioſas habeant, tenentur ad vſuras, id eſt, ad redditus, & intereſſe pecuniarum huiuſmodi, vt per Couar. *lib. 3. variarum, cap. 1. n. 1.* Baëç. *de decima tutor. cap. 2. à n. 92.* Ayora *de partit. part. 1. cap. 4. à num. 22.* Gutier. *de tutel part. 2. cap. 9. n. 16. cum ſeqq.* Muños de Eſcobar *d. tract. cap. 14. n. 3.* Felician. *de cenſib. lib. 1. cap. 3. n. 11. poſt med. verſic. ex eodem fonte, & num. 13. verſic. ex eodem reſolutione*, latè Franc. Hieron. Leo *Valent. deciſ. 18. lib. 1.* vbi *num. 4.* ait quòd tutor condemnandus eſt ratione intereſſe ad vnum pro quatuor decim, & *num. 5.* quòd tutor in Regno Valentiae ad intereſſe pupillare con- 2 3 4

demnatur, nulla facta probatione damni emergentis, vel lucri ceſſantis, Gaſp. Roderic. *de annuis redditibus lib. 3. q. 1. num. 11. cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 1. tit. de intereſſe, reſol. 1. num. 12.*

6 Et quod plus eſt, ad intereſſe alterius intereſſe, ſine ad vſuras vſurarum, vt in ſpecie reſoluunt Caualcan. *in tractat. de tutore & curat. num.* 116. Fab. de Anna *conſ.* 48. *num.* 22. Petr. Gregor. *de cenſib. quaeſt. 3. in addit. num.* 37. Caualcan. *deciſ. 16. num. 64. part. 1.* Franc. Hieron. Leo *deciſ. 13. num. 6. & 7. lib.* 1. Quamuis Gaſp. Roderic *d. lib. 3. quaeſt. 10. à num.* 51. pluribus fundamentis defendere nitatur ſolùm vſuras currere pro rata ſortis prioris vſuræ, & ſortis principalis primùm in vſus tutoris conuerſæ, non verò pro rata vſurarum diuerſarum ex vſuris primis in vſus tutoris conuerſis.

SVMMARIVM.

1 *Species aeſtimata recipit vſuras.*
2 *Facta ſpeciei aeſtimatione conuertenda in mutuum, vſuræ petuntur ex ſtipulatione.*

L. Pro auro. XXV.

Imp. CONSTANTIN. A. *ad populum.*

1 SPecies æſtimata recipit vſuras. Item facta æſti-
2 matione ſpeciei in mutuum conuertendæ vſuræ peti ex ſtipulatione poſſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupra hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Debitor tutus præſcriptione in principali debito, eſt etiam tutus in vſuris cum fructibus, & n. 2.*
3 *Præſcripta re principali, videntur præſcripta eius acceſſoria, vt fructus & ſimilia.*
4 *Vſurarum moles ad legitimam quantitatem reducenda.*
5 *Vſurarum fraudulenta pacta ipſo iure illicita.*
6 *Vſuræ an iure Caeſarum prohibita, remiſſiuè. de iure canonico quid, n. 7.*
8 *Vſura centeſima quid, remiſſiuè.*
9 *Apud Romanos non fuit certus vſurarum modus vſque ad Iuſtinianum.*
10 *Ergaſterium quid.*
11 *Beſſes vſuræ quid.*
12 *de Vſuris vncialibus, ſextantibus, quadrantibus, trientalibus, ſemicibus, ſeptantibus, dodrantibus, dextantibus, & deuncibus, remiſſiuè.*
13 *Vſurarum centeſimarum moderamen Iuſtiniani in præſenti.*
14 *Mercatori concedi ſtipulari poſſe vſuram duabus vncijs maiorem communi.*

L. Eos qui à principali. XXVI.

Imp. IVSTIN. A. *Mennæ P.P.*

1 DEbitor tutus præſcriptione in principali debito, eſt etiam tutus in vſuris cum fructibus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ferrand. *lib. 12. explicat. cap.* 8. Marc. Anton. de Amatis *March. deciſ. 142. n. 4.* D. Barboſ. *in l. quæ dotis 34. num. 47. ff. ſoluto matrimonio,* vbi ait hìc exigi per triginta annos vſuras non fuiſſe exactas vt per præſcriptionem videantur ſublatæ, cùm tamen vt vſura omnino videatur remiſſa, oportet quòd ſaltem per decennium non fuerit petita, ex text. *in l. cum quidam 17. §. diuus, ff hoc tit.* & Bald. *de præſcript. 1. part. 3. principalis quaeſt. 10. num. 14. ad finem,* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 25. n. 1.* reſpondet autem idem D. Barboſ. *vbi ſupra num.* 48. textum in præſenti loqui in præſcriptione vſurarum, quæ exigit triginta annos, iuxta *l. ſicut, C. de præſcript. 30. annorum,* dictum verò *§. diuus,* in præſumpta remiſſione, inter quæ maxima eſt differentia. nam aduersùs præſcriptionem, in qua maius tempus requiritur, nihil allegari poteſt, ſed aduersùs dictam præſumptam remiſſionem multa allegari poſſunt, per quæ præſumptio legis tollatur, vt in ſpecie aduertit Alciat. *de præſumpt. regul. 1. præſumpt. 23. n. 4.*

Notatur hic text. ad hoc quòd præſcripta re principali, cenſentur præſcripta acceſſoria eius, vt fructus, & ſimilia, vt per Anton. Gom. *l. 45. Tauri, num. 41. col. 1. & tom. 2. variarum, cap. 11. num. 45. col. 2.* Anton. Gabr. *commun. tit. de præſcription. concluſ. 2. num.* 28. 3

§. Super vſurarum

Vſurarum moles ad legitimam quantitatem reducenda. Olim illuſtres certam partem centeſimæ ergaſteriis præpoſiti ad beſſem centeſimæ, nautæ centeſimas, alij dimidiam centeſimarum vſurarum ſtipulabantur. Vſuræ vltra expreſſam, & permiſſam à lege quantitatem in ſortem computantur, nec exiguntur. Fraudulenta vſurarum pacta ipſo iure illicita ſunt. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* 4 5

De materia & intellectu huius §. & an iure Cæſarum prohibitæ ſint vſuræ? vide S. Thom. 2. 2. *quaeſt. 78. art. 1. ad 4.* Alciat. *lib. 6. parerg. cap.* 20. Cott. *in memorabil. verbo vſura, pag.* 932. Couarr. *lib. 3. variarum, cap. 3. num.* 6. vbi tenet vſuras legibus Iuſtiniani permiſſas & approbatas, vt licitas fuiſſe, eáſque leges improbas eſſe cenſet, cùm iure naturali & diuino refragentur, Menoch. *de arbitrar. caſu 81. num.* 10. Clar. *§. vſura, num.* 4. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib. 22. cap. 3. num. 19. &* 20. vbi putat iure Romanorum ciuili ſcripto, potiſſimum nouiſſimo, vſuras prohibitas, ſed aliquando permiſſas in certis rebus, & cauſis, & perſonis, & modis negotiandi. Gaſp. Roderic. *de annuis redditibus, lib. 3. quaeſt. 4. num.* 54. vbi dicit verius videri leges ciuiles non prohibuiſſe vſuras, nec approbaſſe, immo permiſiſſe vſurarios nullis plectandos pœnis. Cardin. Baron. *annal. Eccleſiæ, tom. 7. anno Chriſti* 1565. *pag.* 486. D. Barboſ. *in l. Titia 35. num. 50. verſic. non obſtat, ff. ſoluto matrimonio,* vbi quòd vſuræ iure ciuili fuerunt permiſſæ, licèt taxata fuerit quantitas, quam non poſſet excedere, & ex Bald. & Neguizano dicit quòd vſuræ iure gentium videntur permiſſæ propter hominum neceſſitates, & ſubdit S. Thomam & Sotum *citatis locis,* excuſare Principes Chriſtianos qui eas non prohibuerunt, & tandem concludit quòd vſuræ inceperunt prohiberi per ius canonicum. 6 7

Vltra tertiam partem centeſimæ, &c.] Centeſima vſura quid? vide Prate. *in ſuo Lexico iuris, verbo vſura centeſima,* Caluin. *in ſuo Lexico iuridico, eod. verbo, pag.* 960. vbi ait quòd dicitur cùm pars ſortis centeſimæ ſingulis menſibus, id eſt, ſingulis annis duodecies penditur, Briſſon. *antiquarum lection lib. 3. cap.* 1. Tiraquel *de retractu lign. §. 1. gloſſ. 6. num.* 18. Vacon. à Vacuna *nouarum declarationum, lib. 1. declarat.* 14. vbi 8

Digitized by Google

vbi centeſimas vſuras ex eo dictas exiſtimat quòd vnoquoque menſe centeſimum nummum,& conſequenter duodenos nummos ſingulo anno redderent, vſuræ enim ſingulis Kalendis exigebantur, *l. vxorem,§.item quæſitum,ff.de legat.3. l.qui filium,*& *ibi* gloſſ. *verbo cedere, ff. eod.* Quamobrem ſi Kalendis cuiuſque menſis centum nummi reddebant vnum, vnoquoque anno centum reddebant; duodecim itaque nummi pro centum toto anno erat centeſima vſura, Alciat.*lib3.diſpunct.c.*1.Guibert.*lib.*1.*quæſt.c.*1. *p.*2. Cott.*in memorabilib.verbo vſura,pag.*925. Cuiac. *lib.7.obſeru.*35.Cordub.de Lara *in l.ſi quis à liberis,§. ſed ſi filius,n.*118.*ff de liber.agnoſc.*Petr.Gregor.*ſyntag. iuris,lib.*22. *cap.*3. *num.*28. vbi dicit quòd centeſimæ vſuræ oon ſunt, vt exiſtimant vulgares interpretes, quæ æquent ſortem intra annum,& vt dicunt,quando centum pro centum ſingulis annis creditor lucratur, nuſquam enim iura tam execrabiles vſuras permiſerunt; ſed centeſimæ ſunt, quæ intra centum menſes æquant debitum, videlicet quando ex centum denariis duodecim ſingulis annis penduntur, Salon.*in* 2. 2.*S.Thoma tom.*2.*quæſt.*78.*art.*1. *contron.*3. *num.*4. Villag.*de vſuris,quæſt.* 7. *num* 4. Gemin.etiam *de vſur.comment.*1. §.3. *num.* 40. Caſtill.*lib.* 3.*quotid. cap.*23. *num.* 67. *cum ſeqq.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditibus lib.*3.*quæſt.*4. *num.*8. *cum multis ſeqq.* vbi de vſura centeſima drachmali,& *num.*21. centeſimam, ſeu drachmalem vſuram dicit, cùm pro centum aureis ſingulis anois duodecim penduntur,& idem repetit *num.*29. Cald. Pereira *de empt.& vendit cap.*29. *num.*5. vbi idem dicit,ſubditque de hac vſura centeſima pulchrum libellum ſcripſiſſe Ægidium Donſanum.

9 Aduerte quòd apud Romanos non fuit certus,& conſtans vſurarum modus vſque ad Iuſtinianum,qui certos & perpetuos fioes conſtituit in hac leg. ſed antè pro temporum, & locorum varia conſuetudine, vel conſtitutione, modò grauioribus, modò leuioribus fœnerabantur,ſemper tamen infra centeſimam exceptis traiectitiis negotiationibus, vt patet ex iuribus citatis per Gaſp. Roderic.*d.lib.* 3. *quæſt.* 4. *n.*22. & 23. vbi *n.*55. *cum ſeq.*quærit an vſuræ ſaltim moderatæ ſecundùm Iuſtinianum in præſenti exigi poſſint in foro conſcientiæ?& *n.* 41. circa hanc leg. etiam quærit,quid ſi mercator,qui ad rationem beſſalis vſuræ fœnerabat,cederet nomen alij non negotianti, an poſſet ceſſionarius beſſes vſuras exigere, vel ſemiſſes?Et *n.*505.poſt Alciat.*lib.6. pareg.cap* 20. *in fine*,Gregor.Lopez *l.*22.*in gloſſ.verbo à algun Iudio, tit.*12. *part.* 5. Couar.*d.lib.*3. *cap.* 1. *num.* 8. Villag.*de vſuris,quæſt.*9. *num.* 4. & Perez *ad tit.* 2. *lib.* 8. *Ordin. pag.*24.*col.*2.aſſerit non eſſe dicendum potuiſſe Iuſtinianum vſuras moderare,& moderatas permittere, cùm Summus Pont. *in c.ſuper eo,de vſur.* dicat etiam pro bono publico, & captiuorum redemptione ſe non poſſe aliquam in exigendis vſuris diſpenſationem facere: quaſi dicat in nulla, quantumcumque moderata quantitate,ex illa dict.*aliquam*,quæ eſt diminutiua,iuxta tradita per me *de diction.vſufrequent. d.*22.*in fine.*

10 *Illos verò qui ergaſterijs*, &c.] *Ergaſterium* dicitur locus,ſeu taberna,in qua merces venduntur, Alciat. *ad lib.* 11. *Cod.pag.*118. Caluin.*in ſuo Lexic. iuridic. verb.ergaſteria,pag.*334.

11 *Vſque ad beſſem.*] Beſſes vſuræ ſunt cùm acceptis centum poſt annum octo præſtantur, aut menſtrui denarij ſinguli,ſi ſors 150. ſit,de quo Anton. Auguſtin.*emendat.lib.*2.*c.*10.Guibert.*lib.*1.*quæſt.cap.*1.*n.*12. *p.*2.Caluin.*in ſuo Lexic.iuridic.verbo beſſium,pag.*115. Petr.Gregor.*d.lib* 22. *cap.*3.*num.*40.vbi à *num.*33. de

vſuris vncialibus,ſextantibus,quadrantibus,trientalibus,ſemicibus,ſeptuncibus,dodrantibus, dextantibus,& deuncibus. 52

Illuſtribus quidem perſonis, &c.] Refert Vacon,à Vacuna *d.lib.*21.*declar.*14.*n.*6.*poſt med.* Iuſtinianum *in præſenti* centeſimas vſuras ita moderaſſe, vt illuſtres ſoluant tertiam partem centeſimæ, & ita quatuor nummos pro centum pro toto anno præſtant,& hæc dicitur vſura triennalis, triens enim eſt tertia pars ex duodecim. Alij verò, aliquam licitam exercent negotiationem, beſſem centeſimam, id eſt, octauam partem ex duodecim ſoluunt: at in fœneratitiis,ac traiectitiis negotiationibus ſoluitur centeſima vſura pro centum vnoque anno,de quo etiam Petr.Greg.*d.lib.*22.*cap.*3.*à num.*44. & aduertit Gam. *Luſit.deciſ.*110.*n.*33. in hoc text. mercatori concedi ſtipulari poſſe vſuram duabus vnciis maiorem communi. Et notat Tiraquell.*de nobilitate, cap.*37.*n* 44. quòd dum hic text. ſtatuit modum exigendarum vſurarum,nobilibus tertiam partem centeſimæ tantùm conceſſit cæteris maiores, tanquam ſcilicet indecòrum ſit nobilibus magis, quàm cæteris fœnus, præſertim graue exercere, cùm illos magis deceat liberalitas. 53 54

In traiectitijs autem, &c.] Notat Cald. Pereira *de empt.& vendit.cap.*26. *num.*7. quòd dum Iuſtinianus docet hîc leges veteres toleraſſe in traiectitiis pecuniis vſuram vltra centeſimam permittentes,referendum eſt ad leges antiquiores,quarum hodie in Pandectis nulla extat,nec vlla lex alia ad hoc citatur. 55

SVMMARIVM.

1 *Lex noua trahitur ad præterita quatenus tractum habuit pro tempore futuro.*

2 *Vſuræ vltra dupli quantitatem non currunt, nec debentur.*

L. De vſuris. XXVII.

Idem A. Menna P.P.

Lex nooa trahitur ad præterita quatenus tractum habuit pro tempore futuro.Item vſuræ vltra dupli quantitatem noo currunt, nec debentur. Colliguntex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.* 5. *ſuprà hoc tit.* 1 2

Refert impius auctor Molinæ. *in ſuo tractatu de vſuris,num.*46.ante Iuſtinianum conſueuiſſe tolerari exactionem vſurarum vltra duplum iis, qui pignora acceperant ſibi obligata non ſolùm pro ſorte,ſed nominatim etiam pro vſuris, quam nimis rigoroſam exactionem ſuſtulit Imper. *in præſenti text. verſ curſum*,vt tenet Surd. *conſ.*302. *num.* 12. *lib.*3. aſſerens textum loqui de vſuris vnius anni,præcipuè cùm ille circa duplum tollat antiquam diſpoſitionem,per quam vnius anni vſuræ vltra duplum exigebantur à creditoribus, qui ſibi per dationem pignorum cauerant.

SVMMARIVM.

1 *Vſuræ in ſortem conuerti non poſſunt,& vſurarum vſuræ regulariter non petuntur,& num.*2.

3 *Intereſſe alterius intereſſe non debetur. ſecus ſi petitur non acceſſoriè ad ſortem, ſed tanquam vera ſors principaliter, & per ſe, tunc enim poſt moram debetur intereſſe illius intereſſe, n.*4. *niſi debi-*

toris, & creditoris perſona ſit mutuata, quo caſu intereſſe alterius intereſſe, etiamſi ſorti coniungatur, non debetur, nec exigi poteſt, num. 5.

6 *Cenſum non valere de nouo conſtitutum ex redditibus alterius cenſus.*

7 *Tutor tenetur ad intereſſe alterius intereſſe, quia vſuræ efficiuntur ſors.*

8 *Intereſſe alterius intereſſe ritè exigi, quando agitur de intereſſe damni emergentis.*

L. Vt nullo. XXVIII. & vlt.

Idem A. Demoſtheni P.P.

1 VSuræ in ſortem conuerti non poſſunt, & vſurarum vſuræ regulariter non petuntur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Probat hic text. quòd vſuræ vſurarum peti non poſſunt, vt per Peregrin. *de iure fiſci, lib. 6. tit. 7. num. 31.* Menoch. *conſil.* 1181. *num.* 6. Mari. Giurb. *deciſ.* 14. *num.* 15. Gaſp. Rodetic. *de annuis redditibus, lib. 3. quæſt. 7. num.* 27. Auendan. *de cenſibus, cap.* 38. *num.* 11.

3 Vnde intereſſe alterius intereſſe non deberi, reſoluunt Alciat. *lib. 6. paregr. c.* 15. Strach. *de mercat. tit. de contractib. mercat. num.* 4. Ioan. Baptiſt. Lup. *in l. curabit, §. 6. ſub num. 20. verſic. ſed aduertendum, C. de action. empti,* Rebuff. *in repet l. vnic. C. de ſentent. quæ pro eo, in gloſſ. verbo dupli, num.* 2. & *ibi* Cagnol. *n.* 46. Burſat *conſil.* 68. *num.* 42. Roger. *conſil.* 57. *num.* 5. & *conſil.* 60. *num.* 44. *vol.* 1. Vincent. de Anna *ſingul.* 261. Bec. *conſil.* 222. *num.* 10. Cephal. *conſil.* 85. *num.* 7. Azened. *conſil.* 35. *num.* 41. Villag. *de vſuris, quæſt. 7. concl. 1. num. 13. & 14. & quæſt. 18. n.* 34. Anton. Gabr. *commun. tit. de ſolutionib. concl. 10. num.* 77. Petr. Gregor. *de cenſib. quæſt. 3. num.* 9. Menoch. *de arbitr. caſu* 119. *num* 21. & 22. & *conſ.* 1181. *per tot.* Rot. Genuenſ. *deciſ* 78. *num* 16. & *deciſ.* 87. *num.* 9. & *deciſ.* 134. *in fine,* Vincent. de Franchis *deciſ.* 12. & *deciſ.* 254. *num.* 14. Franc. Milanenſ. *deciſ.* 8. *num.* 347. *cum ſeqq. lib.* 1. Gaſp. Roderic *dict. lib. 3. quæſt. 7. num. 27. cum ſeq.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 1. tit. de intereſſe, reſolut. 1. num.* 34. Hect. Felici. *de ſociet. cap. 24. num.* 60. Anton. Fab. *in ſuo Cod. lib 4. tit. 24. de vſuris, definit.* 4. Franciſc. Hieron. Leo *Valent. deciſ. 13. n.* 15. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. lit. I. concl.* 310. *num* 3. Mart. *in votis nouiſſ deciſ. voto* 195. *n.* 16. Mari. Giurb. *deciſ.* 24. *n.* 13. Alphonſ. Narbona *in l. 13 gloſſ. 2. n.* 32. *gloſſ. 18. lib. 5. nouæ Recop.* Caſtill. *controuerſ. lib. 3. cap. 1. num.* 55.

4 Quod limita quando intereſſe non petitur acceſſoriè ad ſortem, ſed poſtulatur, & debetur principaliter per ſe tanquam vera ſors; nam tunc poſt moram debetur intereſſe illius intereſſe, Rot. Genuenſ. *deciſ.* 68. *num.* 16. Gaſp. Rodet. *dict. cap. 7. num. 27. in fine,* Alexand. Trentacinq. *d. tit. de intereſſe, reſolut. 1. n.* 35. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 224. n.* 48.

5 & 52. Niſi debitoris, & creditoris perſona ſit mutata, quo caſu intereſſe alterius intereſſe, etiamſi ſorti coniungatur, non debetur, nec exigi poteſt, Alphonſ. Narbona *in d. l. 13. gloſſ. 2. num. 43. tit. 18. lib.* 5. vbi refert Vincent. de Franchis *deciſ.* 254. *n.* 15. Fabium de Anna *controu.* 48. *num* 28. & Anton. Fab. *de errorib. pragmatic. dec. 20. errore 1. ad fin.* & idem Narbona *citato loco, num.* 45. aſſignat rationem, quia mutata conditione perſonarum & debiti, facit, vt quæ in perſonam primi creditoris fuerunt vſuræ, ſeu intereſſe, cœperint in perſona eius, qui pro alio ſoluit,

6 vicem ſortis obtinere. Ex quo inferunt Doctores non valere cenſum de nouo conſtitutum ex redditibus alterius cenſus, vt per Nauarr. *in com. de vſuris num.* 94. Magiſt. Lopez *in ſuo tract. negotiat. lib. 1. cap. 59. verſ. præterea licet,* Mich. Palatios *in praxi Theolog. controuerſ. lib. 4. cap.* 6. Vincent. de Franchis *deciſ.* 254. *num.* 14. Viui. *deciſ.* 369. *num.* 13. Pereg. *de iure fiſci lib. 6. tit. 7. num. 37. in fine,* Vgolin. *de vſuris cap. 51. num.* 2. Madi. *de cenſib. requiſ. verſ. ad decimum ſeptimum,* Felician. *de cenſibus tom. 1. lib. 1. cap. 9. num. 16. verſ. ſeptimam conditionem, & lib. 2. cap. 8. num.* 7. Intrigl. *eod. tract. quæſt.* 48. Boccac. *in ſimili tract. part. 1. num. 10. & part. 3. num.* 36. Ludou. Cenci. *part. 2. cap. 1. art. 1. num. 16. cum ſeqq.* Leſſi. *de Iuſtit. lib. 2. cap. 21. dub. 12. num.* 87. Rebell. *de obligat. Iuſtit. lib. 10. quæſt. 6. num. 4. verſ. non poterit tamen,* Azor. *inſtitut. moralium part. 3. lib. 10. cap. 8. quæſt.* 1. quicquid dicant Petr. Gregor. *de cenſib. quæſt. 5. num. 252. in addit.* Franc. Milanen. *dict. deciſ. 8. num. 356. lib.* 1. Auendan. *de cenſib. cap. 38. num. 11. cum ſeqq.* Mari. Giurb. *deciſ.* 27. *num.* 24. Ioan. Griuel. *deciſ.* 103.

Limita ſecundò in tutore, qui tenetur ad intereſſe 7 alterius intereſſe, ea præcipua ratione, quia vſuræ efficiuntur ſors, vt per Caualcan. *de tutore num.* 116. Petr. Gregor. *de cenſib. q. 3. in addit. num.* 37. Franc. Hieron. Leo *Valent. deciſ.* 13. *n.* 6. & 7. *lib.* 1. Fab. de Anna *conſ.* 48. *n.* 22.

Limita tertiò quando agitur de intereſſe damni 8 emergentis, nam tunc intereſſe alterius intereſſe ritè exigi poteſt, Roman. *ſing.* 101. Afflict. *deciſ.* 22. *num.* 2. & 5. Vrſill. *ad ipſum deciſ.* 291. *num.* 6. Rot. Genuenſ. *deciſ.* 87. *num.* 9. Caualcan. *deciſ. 26. num. 25. part.* 3. Honded. *conſ.* 50. *num.* 16. *lib.* 1. Hect. Felici. *de ſociet. cap. 24. num.* 59. Caſtill. *controu. lib. 1. cap. 5. num.* 81. Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §. 7. gloſſ. 2. num.* 61. Alphonſ. Narbona *in d. l. 13. gloſſ. 2. num.* 42. Guzman *de euiction. q. 58. n.* 13.

De nautico fœnore.

Tit. XXXIII.

FOENVS nauticum eſt vſura pecuniæ traiectitiæ. Pecunia traiectitia eſt, quæ trans mare vehenda creditur *ff. hoc tit. l.* 1. periculo creditoris, *l.* 1. id eſt, vt ſi debitor eam ad locum deſtinatum perferre non potuerit, ſed amiſerit, liberetur. Quod cùm ſit contra naturam mutui, non obtinet, niſi ita inter partes conuenerit *l. vlt. verſ. fine.* Proprium igitur huius pecuniæ traiectitiæ eſt, vt periculum ad creditorem pertineat. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli vide Briſſon. *lib. 3. lect. cap.* 1. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 22. cap. 3. num.* 47. & 48. Ioan. Borcholten *in hunc tit.* & Iuſtum Zinzerling. *ad l. periculi pretium, 5. ff. de naut. fœn.* Caluin. *in ſuo Lexic. iuridic. verbo nauticum fœnus,* vbi dicit quòd nauticum fœnus eſt quod propter nauticam pecuniam, vel quaſi nauticam exigitur, cùm enim qui nauticam exercent negotiationem, ſe ſuáque ventis, & vndis committunt, fœneratores maiorem vſuram exigebant.

SVMMARIVM.

1 *Vſura centeſima currunt, ac debentur tempore, quo periculum nauigationis creditor ſuſtinet, & n. 2. periculi cauſa ceſſante, ceſſat qnod eius cauſa ſtatutum eſt, n. 3.*

4 *Conentio valet, qua datâ pecuniâ quis volenti pecuniam traycere, promittit eam ſaluam fore, aut certo ſuo periculo perituram.*

5 τῦ Quandiu *notio, remiſſiuè.*

L. Traiectitiam. I.

Impp. Dɪoclet. & Maxim. AA. *Honorato.*

1 PRo tempote, quo periculum nauigarionis ſuſtinet creditor, vſuræ centeſimæ eurrunt, ae debentur. Colligunt ex Ordin. Cyo. Butrig. Bart. Angel. Fulg. Bald. Caſtr. Salic. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol.* 27. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Ximen. *in concordant.* & Caſal. *in annotat.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunr Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 22. *cap.* 3. *num.* 47. *verſ. quare non debentur vſura*, Padil. *in l.* 2. *num.* 25. *C. de reſcind. vendit.* Salon. *in* 2. 2. *S. Thomæ tom.* 2. *q.* 78. *art.* 1. *contron.* 3. *n.* 6.

3 Notatur ad hoc quòd periculi cauſa ceſſante ceſſar quod eius cauſa ſtatutum eſt, aur permiſſum, vr per Tiraq *in tract. ceſſante cauſa, p.* 1. *n.* 204.

4 Notatur etiam ad hoc quòd valet conuenrio pecunia data, qua aliquis volenti pecuniam rraiicere, promitrit eam ſaluam fore, aur certo ſuo periculo perituram, vr per Auendan. *de exequen. mand. part.* 2. *cap.* 12. *num.* 12. *col.* 3. Sot. *de Inſtit. iib.* 4. *quaſt.* 5. *art.* 2. Anton. de Padil *in l.* 2. *num.* 25. *C. de reſcind. vendit.* Matienſ. *l.* 1. *gloſſ.* 8. *num.* 92. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.* Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 142. *n.* 2.

5 *Quandiu nauis*, &c.] de hac dict. *quandiu*, vide citatos per me *de dictionib vſufreq. d.* 306.

L. Cùm dicas. II.

Iidem AA. *Choſimaniæ.*

1 DEbitor pecuniæ nauticæ ſuſtinet periculum niſi aliud conuentio oſtendat. Colliguot ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc rext. deſumit Petr. Greg. *ſyntagm iuris lib.* 22. *cap.* 3. *num.* 47. *verſ. quare non debentur vſura*, lit. O.

SVMMARIVM.

1 *Periculum nauigationis in ſe ſuſcipiens, fortunæ periculum, non culpa debitoris in ſe recepiſſe cenſetur.*

2 *Periculum nauigationis in ſe ſuſcipiens, tenetur de dolo. niſi alterius partis culpà contingat.*

3 *per Renuntiationem generalem omnium exceptionum non præſumi renuntiatum exceptioni, quæ habet ortum ex facto aduerſary.*

4 *Caſum fortuitum ſuſcipiens non tenetur de eo, qui culpa ſtipulatoris ſiue promiſſoris euenit.*

5 *Conductor ſuſcipiens caſum fortuitum, non includit illum qui euenit culpa locatoris.*

6 *Conductor ſi renuntiauerit caſibus fortuitis; talis renunciatio non includeret caſus fortuitos prouenientes ex propriò facto ipſius locatoris. quamuis caſus iuſti fuerint, & à culpa remoti, n.* 7.

8 *Caſus fortuitus ſi euenit ob factum Regis, & bellum ab eo motum, nulla conductori ſit remiſſio.*

9 *Prædium ſi culpa poſſeſſoris eſt effectum deterius, detrimentum eſt poſſeſſoris.*

10 *Iter vbi tenditur per inſolita itinera, fraus præſumitur.*

11 *Impoſitio ſola ſufficit, nec requiritur exportatio.*

12 *Merces prohibitæ, & aliqua alia non prohibita ſi portentur extra territorium, omnes confiſcata remanent. intellige vt n.* 13.

L. Cùm proponas. III.

Iidem AA. *Iuniæ.*

SVſcipiens in ſe periculum nauigationis, fortunæ 1
periculum, non culpæ debitoris in ſe recepiſſe
cenſetur. Vel, periculum nauigationis in ſe ſuſci- 2
piens, tenetur de dolo, niſi ex culpa alrerius parris
contingat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in*
l. 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*
Allegari vulgò ſolet hic rext. ad hoc quòd per re- 3
nunriatiooem generalem omnium exceptionum
noo præſumirur renuntiarum exceprioni, quæ habet
ortum ex facto aduerſarij, vt per Hippol. *ſing.* 96. Ro-
land. à Valle *conſ.* 95. *num.* 38. *vol.* 1. Decian. *reſp.* 19.
num. 53. *vol.* 3. Maſcard. *de probat. concl.* 2264. aliàs
1270 *num.* 34. D. Barboſ. *in l ſi ab hoſtibus* §. *fin. num.* 5.
ff. ſoluto matrim. Hinc etiam notatur hic rexr. ad hoc 4
quòd ſuſcipiens caſum fotuirum, non renetur de eo,
qui culpa ſtipulatoris, ſiue promiſſoris euenit, vt per
Roman. *ſing.* 441. Rip. *de peſte tit. de priuileg. contra-
ctuum cauſa peſtis pag.* 5. *à num.* 87. Surd. *deciſ.* 3. *n.* 27.
& deciſ. 326. *num.* 56. vbi quòd conductor ſuſcipiens 5
caſum fortuitum, non includit illum, qui culpa lo-
catoris euenir. Et demum quòd ſi eſſet tenuntiarum 6
caſibus fortuiris à conductore, talis renunriatio non
includerer caſus fortuiros prouenientes ex facto
proprio ipſius locatoris, vt per hunc text. reſol-
uunr Anchar. *conſ.* 414. *Viſo inſtrumento venditionis,*
num. 14. Crauer. *conſ.* 95. *num.* 8. Alex. *conſ.* 84. *num.* 3.
lib. 6. Corne. *conſ.* 12. *ex num.* 9. *lib.* 4. Alciat. *reſponſ.*
689. *num.* 4. Pariſ. *conſ.* 40. *num.* 6. *lib.* 1. Grammat.
conſ. 9. *num.* 1. inter conſilia ciuilia, Paul. de Moote
Pico *conſ.* 76. *num.* 18. Narta *conſ.* 360. *num.* 1. *lib.* 2.
Roland. *conſ.* 69. *num.* 14. *lib.* 4 Renat. Chop. *lib.* 3.
de domanio Franciæ tit. 13. *num.* 10. Gozadin. *conſ.* 27.
num. 20. Socin. ſen. *conſ.* 156. *in fine lib.* 2. Ruin. *conſ.*
23. *num.* 5. *& conſ.* 63. *num.* 5. *& conſ.* 85. *num.* 4. *&*
conſ. 147. *per tot. lib.* 1. *& conſ.* 59. *num.* 15. *lib.* 4. Ne-
uizan. *conſ.* 91. *num.* 9. Rip. *in tract. de peſte tit. de pri-
uileg. contractuum num.* 88. *cum ſeqq.* Ioan. Bolognet.
conſ. 30. *num.* 33. Menoch. *conſ.* 27. *num.* 32. *cum ſeqq.*
& conſ. 55. *à num.* 13. *& conſ.* 119. *num.* 1. *& conſ.* 671.
num. 23. Caroc. *de locato part.* 4. *de caſibus quæſt.* 5. *in
princip.* Surd. *conſ.* 12. *num.* 63. Morl. *in emporio iu-
ris ciuilis part.* 1. *tit.* 10. *in præl. ud. num.* 23. *verſ. quæ
concluſio*, eleganter Caſtill. *controuerſ. lib.* 3. *cap.* 3.
num. 56. vbi *num.* 57. iotelligit cum aliis id procede- 7
re etiam quando facto locatoris caſus proueniar,
quamuis caſus iuſtus fuerit, & à culpa remorus, vt
purà ſi locaror iuſtè bellum mouer, vel ei mouetur
iniuſtè, cuios belli, vel alterius caſus de ſe iuſti occ-
caſione conductor damnum patitur, & *à num.* 59.
agit de intellectu *l. Hiſp.* 2. *tit.* 9. *lib.* 9. *noua Recop.* in
qua expreſsè ſtatuitur quòd quamuis caſus forruitus 8
eueniat ob factum Regis, & bellum ab eo motum,

nulla conductori ſit remiſſio; quòd ſanè obuiat communi Doctorum reſolutioni,quæ habet conductori vectigalium faciendam eſſe remiſſionem quando impeditur facto Principis locantis ea exigere, vel ex impoſitione nouæ vectigalis illi damnum fuit illatum,vt tenent Alex.*conſ.* 84.*lib*.6. Ioan. de Anania *conſ.* 47. *num.* 2. Crauet. *conſ.* 95.*num.* 8. Berot. *conſ.*144.*num.*12. *lib.* 1. Hippol. Riminald.*conſ.*282. *num.* 16. *lib.* 3. Bertachin. *de gabell.part.* 2. *quæſt. de gabell. num.* 41. Renat. Choppin. *d. tit.* 13.*num.* 10. Menoch.*conſ.* 55.*à num.*1. *& conſ.*671.*num.*1. Surd. *conſ.*24.*à princip.& deciſ.*326.*num.*18. Marc. Anton. Eugen.*conſ.*50.*n.*58. *lib.*1. Alex. Raudenſ.*lib.*1.*var.c.* 29.*n.*44.*verſ.confirmabam.*

9 Hinc etiam notatur text. iſte ad hoc quòd ſi culpa & negligentia poſſeſſoris prædium eſt effectum deterius,detrimentum eſt poſſeſſoris,vt per Rip.*vbi ſuprà num.* 81. Menoch. *conſ.* 26. *num.* 21.*& conſ.*34. *num.*4.

10 Et notatur ad hoc quòd præſumitur fraus quando quis tendit iter per inſolita itinera,vt per Maſcard. *de probat.concl.*815 *n.*28.

11 *Nec loco quidem* , &c.] Ergo ſola impoſitio ſufficit,nec requiritur exportatio,vt per Boër.*deciſ.*178. *n.*9.*cum ſeqq.*

12 *Illicitis comparatis* , &c.] Notatur ad hoc quòd portans extra territorium aliquas merces prohibitas,& aliquas alias non prohibitas, omnes publicatæ & confiſcatæ remanerent,taliter quòd ratione illicitorum publicentur etiam licita,vt per Boër.*deciſ.* 178.*num.*24.*& deciſ.*300.*num.*5. Viui.*tom.*1. *commun. opin.lib.*1 *tit.*17.*de legib.num.*268. *verſ.ampliatur etiam quartò, pag.* 237. vbi *in verſ ſeq.* cum Guid. Pap. *de-*

13 *ciſ.*572. *poſt princip.* id intelligit procedere quando quis exportaret ſcienter, & doloſè, quia tunc perderet omnes merces tam prohibitas,quàm non prohibitas,ſecus ſi ceſſante dolo ipſo & fraude, quia tunc amitteret profectò prohibitas tantùm.

Sed ex præcipiti auaritia, &c.] Et ſi ignoranti per factum aduerſarij ſuccurritur, vt per Tiraq. *de retractu lig.*§.35.*gloſſ.*4 *n.*30.*cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Debitor generis liberatur per interitum ſi creditor periculum in ſe ſuſcipit.*
2 *Pecuniæ traiectitiæ periculum ad debitorem pertinet, niſi aliter ſit conuentum.*
3 *Pecunia depoſita , ſeu mutuò data , cuius periculo pereat,remiſſiuè.*

L. Traiectitiæ. IV. & vlt.

Iidem AA. *Enchariſto.*

1 DEbitor generis liberatur per interitum ſi cre-
2 ditor periculum in ſe ſuſcipit. Item periculum pecuniæ traiectitiæ pertinet ad debitorem,niſi aliud ſit actum.Colligunt ex Ordin.Doctores citati *ad l.*1. *n.*1 *ſupr.hoc tit.*

3 Pecunia depoſita apud aliquem,ſeu mutuò data, cuius periculo pereat,latè dixi *in votis deciſiuis Canonicis tom.*1.*voto* 13.*à n.*8.*vſque ad fin.*

Depoſiti,vel contrà.

TIT. XXXIV.

DEPOSITVM eſt contractus,quo res grauis conſtituenda,ac repoſcenti reſtituenda traditur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac.& VVeſembec. De materia tit.vide *l.Hiſp.*1.*cum ſeqq. tit.*3.*part.*5. Vincent. Caroc. *in ſpeciali tract. de depoſito* , Briſſon. *lib.* 4. *de verbor.ſignificat. verbo depoſitum* , Conan. *comment. iuris ciuilis lib.*7.*cap.*4. Tiraq. *de retractu conuent.*§.4.*gloſſ.*6. *num.* 15. Anton. Gom. *var.tom.* 2. *cap.*7. Rebuff.*in tract.de except. num.* 769. *cum multis ſeqq.* Kirchou. Donat.à Fin. Suar.& alios *tom.* 1. *commun.opinion.lib.*4. *tit.*23. Petr. Gregor.*ſyntagm.iuris part.*3. *lib.*23. *cap.* 3. Soar. de Paz *in pract. tom.*3.*cap.*6.§.6. Azeued.*ad rub.tit.*11. *lib.*4. *nouæ Recop.* Mozz. *de contract.lib. tit. de depoſito*, Fachinæ.*controuerſ.lib.*2. *cap.*92. D. Barboſ.*in l mora,num.*82. *cum ſeqq. ff. ſoluto matrimon.* Pradil. *in ſumm. legum pœnal. part.*2. *caſu* 37. Molin. *de Iuſtit.tract.* 2. *diſput.* 522. *cum ſeqq.* Leonard. Leſſi.*in ſimili tract.lib.* 2. *cap.* 27. *dub.* 1. *cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuention lib.* 10. *tit.* 1. *cum ſeqq.* Ioan. Martins Acoſta *in addit. ad tract.de forma libellorum annot.* 12. Rebell. *de obligation. iuſtit. part.* 2. *lib.* 16. *quæſt. vnica*, Amat. Roderic. *de priuileg. creditor. part.* 1. *art.* 6. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tom.* 2. *lib.* 25. *cap.*45.*num.*456. *cum ſeqq.* Azor.*inſtit. moral. part.* 3. *lib.*7.*de depoſito.*Bonacin *de contract.lib.diſp.*3.*quæſt.*14. Caſtill. *controuerſ. lib.* 2. *cap.* 16. *per tot.* Arimin. Tepat.*var.ſentent.tom.*1.*tit.*364. Henric. Bocer.*in diſput. de vniuerſo iure part.* 1. *claſſi* 2. *diſput.* 10. *de depoſito.* Alexand. Trentacinq. *var.reſolut.lib.*3. *tit.de depoſito pag.* 347. *cum ſeqq.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib.lib.*3.*quæſt.*11. Cancer.*var.reſol part.*3.*cap.*8.*de depoſito.*

SVMMARIVM.

1 *Depoſitarius de dolo, latáque culpa,non de caſu tenetur.*
2 *Depoſiti periculum caſu,non dolo,vel culpa depoſitarij contingens,pertinet ad debitorem.*
3 *Caſus fortuitus quis,remiſſiuè.*
4 *Depoſitarius non tenetur ſi caſu fortuito pereat depoſitum. onus verò probandi rei amiſſionem ipſi depoſitario , ſeu alienam rem detinenti , incumbit, num.* 5. *maximè ſi allegauerit caſu fortuito rem deperditam , num.* 6. *nec creditur aſſertioni ipſius iuratæ , dicentis rem amiſiſſe , num.* 7. *niſi officio iudicis petatur rem exhiberi , num.* 8. *ſi verò non probetur rem perueniſſe ad depoſitarium , creditur illius aſſertioni iuratæ, num.* 9. *niſi eſſemus in caſu , quo ius præſumit rem eſſe penes depoſitarium. num.* 10. *præſumi ſi probatum fuerit apud ipſum ſemel rem fuiſſe , num.* 11. *probato caſu fortuito amiſſionis,ſi probetur rem quæ prætenditur, amiſſam fuiſſe de recenti ante caſum in loco , vbi caſus euenit, tunc aſſertioni depoſitarij creditur de amiſſione ipſius cum alijs,n.*12.
13 *Depoſitarius ſi recipiat in ſe periculum caſuum fortuitorum , tunc tenetur de caſu fortuito. tenetur ſi eius dolo,vel lata culpa res perierit,n.*14.
15 *Culpa lata quæ.*

16 *De*

16 *Depoſitarium præſumi in dolo, ſi rebus ſuis ſaluis exiſtentibus, depoſitas ait perdidiſſe. intellige tamen vt num. 17.*

18 *Depoſitarium non teneri de culpa leui: niſi actum ſit inter partes vt de leui teneatur, n. 19. vel niſi depoſitarius depoſito ſe obtuliſſet, num. 20. vel mercedem recepiſſet pro cuſtodia, num. 21. non teneretur de culpa leui, ſi ſalarium eſſet modicum, n. 22. nec de leuiſſima num. 23.*

24 *Nautam, cauponem, ſtabularium teneri de leuiſſim quando aliquid recipiunt.*

25 *Depoſitarius de leuiſſima tenetur quando depoſitum ſit tantùm gratia accipientis.*

26 *Latrocinium, ſeu rapina per vim commiſſa reputatur caſus fortuitus, & is qui rem ſic furatam detinebat, non tenetur ad aliquid illius domino.*

L. Si incurſu. I.

Imp. Alexander A. *Meſteno.*

1 DEpoſitarius de dolo, latáque culpa, non de ca-
2 ſu tenetur. Periculum depoſiti contingens caſu, non dolo, vel culpa depoſitarij, ad deponentem pertinet. Colligunt ex Ordin. Cyn. Butrig. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 27. verſo*, Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

3 *Vel alio fortuito caſu*, &c.] Quis dicatur caſus fortuitus, vide poſita *in collect. ad l. 1. ſup. C. commodati.*

4 Notatur ad hoc quòd depoſitarius non tenetur ſi caſu fortuito pereat depoſitum, vt per Anton. Gabr. *commun. tit. de rebus credit. concl. 2. num. 4. cum ſeq.* Moz *de contractib tit. de depoſito cap. de naturalibus depoſiti num. 3.* Caroc *in tract. de depoſito part. 1. tit. de caſu, & tit. de depoſiti reſtit.* Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de depoſito reſol. 2. num. 3.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig conuent. lib 10. tit. 9. num. 7.* Pichard *in §. præterea num. 8. & 34. Inſtit. quibus modis re contr. oblig.* Molin. *de inſtit. tract. 2. diſp. 527. n. 1.* Mari. Antonin. *var. reſolut. lib. 2. reſol. 13. num. 1.* Azor. *inſtit. moral. part. 3. lib. 7. de propoſito, cap. 7. verſ. quarto*, Rebell. *de obligation. iuſtit. lib. 16. de depoſito quæſt. vnic. num. 15.* & ſic Regia lege cautum eſt *in l. 4. tit. 3. part. 5.*

5 Sed onus probandi rei amiſſionem incumbit ipſi depoſitario, ſeu alienam rem detinenti, vt reſoluunt Maſcard. *de probat. concl. 829. num. 1. & 9.* Felici. *de ſociet. cap. 25. num. 6. 18. & 26.* Surd. *conſ. 109. num. 9.* Mari. Antonin. *d. lib. 2. reſol. 41. num. 19.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 162. num. 49.*
6 maximè ſi allegauerit caſu fortuito rem deperditam, quia tenetur plenè probare caſum, Honded. *conſil. 39. num. 62. lib. 2.* Maſcard. *de probat. concl. 87. num. 1. & concl. 27. num. 2.* Menoch. *lib. 6. præſ. 61. num. 30.* Seraphin. *de priuil. iuram. priuil. 37. num. 2.*
7 Mari. Antonin. *d. reſol. 41. num. 20.* Felici. *d. cap. 25. num. 6.* itaut non credatur aſſertioni etiam iuratæ ipſius, dicentis rem amiſiſſe, ex Maſcard. *d. concl. 87. num. 4.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 61. num. 9.* Seraphin. *de priuileg. iuram priuil. 37. num. 3.*
8 Mari. Antonin. *d. reſol. 41. num. 20.* Farin. *fragm. crimin. part. 1. lit. A. num. 210.* Gratian. *d. cap. 161. num. 24.* Felici. *d. cap. 15. num. 6.* vbi limitat quando officio iudicis rem exhiberi petitur, tunc enim debet iudex conſiderare perſonæ iurantis qualitatem, & ſecundùm illam iuratæ aſſertioni fidem præſtare. Mancin. *de iuram. part. 4. effectu 120. num. 5.* Felici. *d. cap. 25. num. 13.* Stephan. Gratian. *d. cap. 162. n. 24.* Farin. *d. lit. A. num 209.* Si verò non fuerit probatum 9
rem peruenisse ad manus depoſitarij, licèt iure actionis in ipſum agatur; nihilominus tamen creditur illius aſſertioni iuratæ dicentis rem ad ſe non perueniſſe, nec eam habere, Maſcard. *d. concl. 87. num. 6. & 7.* Menoch. *d. lib. 6. præſ. 61. num. 4.* Mari. Antonin. *d. reſol. 41. num. 19.* Felici. *d. cap. 25. num. 18.* niſi 10
eſſemus in caſu, quo ius præſumit rem eſſe penes depoſitarium, quia tunc ipſe depoſiti amiſſionem tenetur probare, nec eius aſſertioni iuratæ creditur, Menoch. *d. lib. 6. præſ. 61. num. 15. & de arbitr. lib. 1. quæſt. 77.* Felici. *d. cap. 25 num. 20. & 21.* vbi *num. 22.* ſubdit præſumi ſi probatum fuerit apud ipſum ſemel 11
rem fuiſſe, ex illa vulgari regula, *Qui ſemel habuit, ſemper præſumitur habere.*

Quando probato caſu fortuito amiſſionis probe- 12
tur rem, quæ prætenditur amiſſa, fuiſſe de recenti ante caſum in loco, vbi caſus euenit, tunc aſſertioni depoſitarij creditur de amiſſione ipſius cum aliis, per ea quæ tradunt Menoch. *d. lib. 6. præſ. 61. num. 26.* Maſcard. *concl. 829 num. 5.* Felici. *d cap. 25. n. 34. & 35.* vbi ait quòd probato caſu, erit etiam probatum rem fuiſſe in loco caſus ſi ibidem erant de recenti, & ante caſum, & quòd teſtes domeſtici & familiares ſunt idonei teſtes ad probandum quòd res erat in loco, vbi caſus euenit.

Quæ omnia limitanda veniunt ſi depoſitarius re- 13
cipiat in ſe periculum caſuum fortuitorum, tunc enim teneretur de caſu fortuito, vt per Mozz. *d. tract. de depoſito tit. de naturalib. depoſiti num. 30.* Caroc. *de depoſito tit. de culpa depoſiti à num 4.* Pichard. *in §. præterea num. 8. & 34. Inſtit. quibus modis re contrah. obligat.* Alexand. Trentacinq. *d. tit. de depoſito reſol. 2. num. 13.* Molin. *d. diſp. 525 num. 1.* Cardin Mantic. *d. lib. 10. tit. 9. num. 10.* Azor. *inſtit. moral. part. 3 lib. 7. de depoſito cap. 7. quæſ. 4.* Rebell. *d. lib. 16. de depoſito quæſt vnic. num. 16.*

Qui dolum ſolum, & latam culpam, &c.] Nota- 14
tur ad hoc quòd depoſitarius tenetur ſi eius dolo, vel lata culpa res perierit, vt per *l. Hiſpan. 3. tit. 3. part. 5.* vbi Gregor. Lop. *gloſſ. 7.* Anton. Gom. *tom. 2. variar. cap. 7. num. 2.* Ludou. Lop *in inſtruct. conſcient. cap. 197.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 23. cap. 3. num. 17.* Caroc. *in tract. de depoſito part. 1. tit. de culpa depoſitarij num. 1. & 3.* Moz. *d. tract. de depoſito tit. de naturalibus depoſiti num. 6.* Pichard. *in dict. §. præterea num. 2. Inſtit. quibus modis re contrah. oblig.* Cardin. Mantic. *d. lib. 10. tit. 9. num. 2. & 8.* Alexand. Trentacinq. *d tit. de depoſito reſol. 2. num. 1.* Cancer. *var. lib. 3. cap. 8. num. 6.* Farin. *in praxi crimin. tit. de furtis quæſt. 169. num. 14. cum ſeqq.* Molin. *d. diſp. 525 num. 1.* Leſſi. *de iuſtit. lib. 2. cap. 27. dub. 3. n. 3.* Rebell. *d. lib. 16. quæſt. vnic. de depoſito num. 4.* Azor. *d. p. 3. lib. 7. de depoſito.*

Nota culpam latam eſſe deuiationem ab ea dili- 15
gentia, quam communiter habent homines, qui ſunt eiuſdem profeſſionis, & conditionis, vt per *d. l. Hiſp. 3. tit. 3. part. 5. & l. 11. tit. 33. part. 7.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 21. cap. 11. num 4.* Rebuff. *ad l. lata culpa 223. col. 1. ff. de verb. ſignif.* Parlad. *differ. 172. num. 9.* Pichard. *in §. item is cui num. 63. & 64. Inſtit. quibus modis re contr. oblig.* Farin. *in praxi crimin. tit. de pœnis temper. quæſt. 88. num. 67.* D. Barboſ. *in l. ſi mora 10. num. 3. ff. ſoluto matrim.* quicquid dicat D. Gregor. Lop. Madera *in ſuis animaduerſionibus iuris cap. 17. num. 10.* Et ſic in hoc ſenſu culpa à dolo ſeparatur, ex adductis per Rebuff. *in d. l. lata culpa col. 2.* Decian. *tract. crimin. tom. 1. lib. 2. cap. 6 à num. 1. vſque ad num 7.* D. Barboſ. *in d. l. ſi mora n. 8.* Farin. *d. q. 88. n. 87.*

Depo

16 Depoſitarius autem præſumitur in dolo, ſi rebus
ſuis ſaluis exiſtentibus, depoſitas dicit ſe perdidiſſe,
vt per Aleiat. *in d. l. lata culpa num.* 3. Pariſ. *conſ.* 131.
num. 4. *vol.* 4. Hippol. Rimin. *conſ.* 273. *num.* 75. *lib.* 3.
Alex. de Neuo *conſ.* 84. *num.* 9. Caroc. *d. tract. de de-
poſito part.* 1. *tit. de caſu num.* 99. Cardin. Mantic. *d.
lib.* 10. *tit.* 9. *num.* 40. Maſcard. *concl.* 508. *num.* 1. & 4.
Farin. *in praxi crimin. tit. de furtis quaeſt.* 169. *num.* 37.
Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo commodatum, num.* 18.
ſed quòd magis culpæ, quàm dolo id attribuatur,
17 tenet D. Barboſ. *in d. l. ſi mora num.* 16. quod intelligo
verum, quando non conſtiterit potuiſſe ſaluare &
ſuas, & res alienas, ad not. per Caroc. *d. tract. part.* 1.
quaeſt. 2. *num.* 6. & 7. nam vbi earum rerum vnam
tantùm ſaluare poſſet, & res depoſitæ erant æquè
pretioſæ, vel ſaltem æquales cum ſuis, non tenetur
depoſitarius ſi prætolit ſuas, prius enim debet quis
ſibi ſubuenire, quàm aliis, ex Maſcard. *concl.* 509. *n.* 4.
Cardin. Mantic. *d. tit.* 9. *num.* 41 & 41. Cardoſ. *d. verbo
commodatum, num.* 18. D. Barboſ. *in d. l. ſi mora num.* 28.
Caroc. *d. part.* 2. *quaeſt.* 2. vbi *num.* 2. inquit quòd aut
quis tenetur de dolo, & poteſt res ſuas viliores præ-
ponere, aut de leui culpa, & tunc æquales, aut de
leuiſſima, & tunc ſolùm pretioſiores, nam præferre
debet quis rem commodatam pretioſiorem ſuæ pro-
priæ.

18 Vnde depoſitarium de culpa leui non teneri, re-
19 ſoluit Greg. Lop. *l.* 3. *gloſſ.* 9. *tit.* 3. *part.* 5. niſi inter
partes actum ſit vt de leuiori culpa teneatur, Petr.
Greg. *d. lib.* 13. *cap.* 3. *num.* 16. Caroc. *d. p.* 1. *tit. de culpa
depoſitar. num.* 40. Cardin. Mantic. *d. lib.* 10. *tit.* 9.
num 9. Greg. Lop. *d. l.* 3. *gloſſ.* 10. *tit.* 3. *part.* 5. Cardoſ.
in praxi iudicum, verbo depoſitum num. 7. Pichard. *in
d. §. præterea num.* 8. & 34. Alex. Trentacinq. *d. tit. de
depoſito reſol.* 2. *n.* 13. Azor. *d. lib.* 7. *de depoſito cap.* 7. *q.* 2.
20 Vel niſi depoſitarius depoſito ſe obtuliſſet, quia tunc
de leui culpa teneretur, ſecundùm Soar. *recept. ſen-
tent. lit. D n.* 58. Nauar. *in man. cap.* 17. *num.* 181. Greg.
Lop. *d. l.* 3. *gloſſ.* 11. *tit.* 3. *part.* 5. Seraphin. *de priuileg.
iuram. priuil.* 18. *ſub num.* 16. Villalob. *in ærar. commun.
opin. lit. D. num.* 63. Moz. *d. tract. de depoſito tit. de di-
uiſione depoſit. num* 3. Caroc. *d. p.* 1. *tit. de culpa depo-
ſitarij num.* 12. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo depo-
ſitum, num.* 6. Alexand. Trentacinq. *d. reſol.* 2. *num.* 8.
Pichard. *in d. §. præterea num.* 31. Cardin. Mantic. *d.
lib.* 10. *tit.* 9. *num.* 19. Molin. *d. tract.* 1. *diſp.* 527. *num.* 7.
verſ. quando quis ſe obtulit, vbi ait quòd tenetur quis
de culpa etiam leuiſſima quando ſe obtulit in depo-
ſitarium diligentiſſimum, Farin. *d. tit. de furtis q.* 169.
num. 18. Rebell. *d. lib.* 16. *de contractu depoſiti q. vnica
num.* 14. Azori. *d. lib.* 7. *de depoſito cap.* 7. *verſ. tertiò*
21 *quando*. Vel denique ſi pro cuſtodia mercedem re-
cepiſſet, quia tunc de leui culpa teneretur, Gaſp. Ro-
deric. *de annuis redditib. lib.* 3. *q.* 11. *num.* 39. Gutier.
practic. lib. 4. *q.* 47. *num.* 7. Caroc. *vbi ſup. num.* 19. Pi-
chard. *in d. §. præterea n.* 32. Cardin. Mantic. *d. lib.* 10.
22 *tit.* 9. *n.* 12. & 13. vbi limitat quando ſalarium eſſet
modicum, quia tunc de leui culpa non teneretur,
cùm eo non obſtante depoſitum gratia deponentis
factum eſſe dicatur, Alex. Trentacinq. *d. tit. de depo-
23 ſito reſol.* 2. *num.* 11. vbi quòd in hoc caſu non tene-
tur de leuiſſima culpa; & reſtringit de leuiſſima te-
24 neri nautam, cauponem, & ſtabularium, quando ali-
quid recipiunt, Amat. Roderic. *de priuileg. creditor.
p.* 1. *art.* 6. *n.* 8. Rebell. *d. lib.* 16. *de contractu depoſiti, cap.
vnic. num.* 12. Azor. *d. lib.* 7. *de depoſito cap.* 7. *verſ. ſecun-
do*, Farin. *d. q.* 169. *n.* 24. *cum ſeqq.* Alex. Raudenſ. *Piſan.
deciſ.* 6. *n.* 27. 28. 42. & 37. *p.* 1.
25 Sed quando depoſitum fit tantùm gratia accipien-
tis, depoſitarius tenetur de leuiſſima culpa, Eman.
Suar. *commun. opin. lit. D. num.* 57. Viol. etiam *com-
mun. opin. verbo depoſitum num.* 2. Anton. Gom. *var.
tom.* 2. *cap.* 7. *in fine*, Mozz. *d. tract. de depoſito, tit. de
diuiſ. depoſiti num.* 3. Nau. *in man. cap.* 4. *num.* 3. Caroc.
d. tract. de depoſito tit. de culpa depoſitarij num. 17. &
*tit. ſi depoſitarius aliam rem, quam accepit, reſtituat.
num.* 5. & 6. Pichard. *in d. §. præterea num.* 33. Rebell.
d. lib. 16. *de contractu depoſiti q. vnic. n.* 13.

Quòd ſi prætextu latrocinij commiſſi, &c.] Nota quòd 26
latrocinium, ſeu rapina per vim commiſſa reputatur
caſus fortuitus, & is, qui rem ſic furatam detinebat,
non tenetur ad aliquid illius domino, vt reſoluit
Farinac. *d. tit. de furtis quaeſt.* 169. *num.* 32. Aliàs enim
furtum ſemper cenſetur fuiſſe commiſſum ob cul-
pam ſaltim leuiſſimam, vt per Grammat. *conſ.* 110.
num. 15. *lib.* 2. Petr. de Vbald. *de duob. fratrib. part.* 8.
num. 16. Menoch. *de arbitr. caſu* 390. & *de præſumpt.
lib.* 5. *præſ.* 3. *num.* 128. & *lib.* 6. *præſ.* 61. *num.* 30. Maſcard.
de probat. concl. 467. & 829. Felici. *de ſociet. cap.* 21. *n.* 45.
Farin. *d. q.* 169. *n.* 33.

SVMMARIVM.

1 *in Depoſito, ſicut ex alio bonæ fidei contractu debentur vſuræ.*

2 *Interpellatio in mora debitori conſtituendo ſufficiens eſt.*

3 *Interpellatio iudicialis in quibus caſibus ſit neceſſaria remiſſiuè.*

4 *Interpellatio iudicialis per litis conteſtationem neceſſaria eſt in caſibus ſtricti iuris. intellige, vt num* 5.

6 *an ſufficiat non Interpellatio, vel plures requirantur extraiudiciales ad conſtituendum debitorem in mora, remiſſiuè.*

7 *Depoſitum ſtatim reddendum, quamuis datum ſit ad tempus. Quid ſi iudicis auctoritate fuerit factum depoſitum, remiſſiuè, n.* 8.

L. Vſuræ. II.

Imp. GORDIAN. A. *Celſo.*

IN contractu depoſiti vſuræ ſicut ex alio bonæ 1
fidei contractu debentur. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

Ex mora, &c.] Per interpellationem ſcilicet ex- 2
traiudicialem, quæ ſufficiens eſt ad conſtituendum
debitorem in mora, taliter quòd veniant vſuræ, ſiue
intereſſe quanti plurimi, ita Gregor. Lop. *l.* 8. *gloſſ.* 4.
tit. 1. *part.* 5. & *l.* 18. *gloſſ.* 4. *tit.* 11. *ead. part.* Caſſan. *in
conſuet. Burgund. rub.* 4. §. 2. *ver. ſera ſuffiſamment in-
terpellat num.* 7. vbi ſex enumerat caſus, in quibus
iudicialis interpellatio eſt neceſſaria, Ioan. Garcian. 3
reg. 118. Menoch. *de arbitr. caſu* 220. *num.* 28. Maſ-
card. *de probat. concl.* 934. *num.* 55. & *concl.* 1071. *n.* 10.
Hect. Felici. *de ſocietate cap.* 24. *num.* 8. & 9. Gutier.
de iuram. confirm. part. 1. *cap.* 56. *num.* 7. Gaſp. Rode-
ric. *de ann. redditib. lib.* 3. *quaeſt.* 5. *num.* 31. D. Barboſ. *in
l. mora* 10. *part.* 2. *num.* 10. *ff. ſoluto matrim.* Mareſcot.
var. reſolut. lib. 2. *cap.* 24. *num.* 4. Vincent. Caroc. *in
tract. de depoſito part.* 1. *tit. de culpa depoſitarij num.* 43.
fol. mihi 92. Collantes *in pragm. agricolar. lib.* 3. *cap.* 4.
num. 10. Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb.* §. 1. *q.* 7.
part. 2. *ampl.* 8. *num.* 106. *cum ſeqq.* Caſtill. *controuerſ.
lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 59. vbi *num.* 65. *in fine*, atteſtatur
durum eſſe contra hanc communem obtinere:
quicquid contrarium, immo interpellationem 4
iudicialem per litis conteſtationem neceſſariam
eſſe

eſſe in contractibus ſtricti iuris, exiſtimauerint
Andr. Fachinæ. *controu. lib.* 2. *cap.* 64. & Morl. *in em-
porio iuris p.* 1. *tit.* 8. *de rebus credit. in præmiſ. num.* 71.
5 Intellige procedere quando intereſſe, quod petitur,
debetur iure actionis, vel obligationis, non verò ſi
officio iudicis debeatur, quia tunc litis conteſtatio
eſt neceſſaria ad conſtituendum debitorem in mora,
ſecundùm Greg. Lop. *l.* 18. *gloſ.* 4. *tit.* 11. *part.* 5. Marc.
Anton. Bauer. *in tract. de mora part.* 1. *num.* 19. Maſcard.
concl. 934. *num.* 39. & *concl.* 1071. *num.* 15. Mareſcot.
d. cap. 124. *num.* 5. vbi *num.* 6. de officio iudicis nobili,
& non mercenario intelligit, Sigiſm. Scacc. *d. ampl.*
6 8. *num.* 198. & 109. An autem vna ſufficiat, vel plu-
res interpellationes extraiudiciales requirantur ad
conſtituendum debitorem in moræ? vide Tiraq. *de
retractu lig.* §. 9. *gloſſ.* 3. *num.* 23. Ioan. Gaetan. *d. reg.*
118. *num.* 2. Caſſan. *vbi ſup. num.* 12. Cacheran. *deciſ.*
21. *in princ.* Menoch. *de arbitr. caſu* 210. *à num.* 19.
D. Barboſ. *in d. l. ſi mora part.* 2. *n.* 9. & 10. Mareſcot.
d. lib. 2. *cap.* 124. *num.* 3. Vincent. Caroc. *in tract. de
oblat. part.* 2. *quæſt.* 6. *num.* 3. *cum ſeqq.* Pichard. *in diſput.
de mora num.* 46. & 52. Ceſtill. *d. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 61.
Nicol. Genoa *in tract. de verbor. enunciat. lib.* 2. *q.* 29.
7 Nota quòd depoſitum debet ſtatim reddi, quam-
uis ad tempus datum ſit, cùm enim fauore depo-
nentis ſit factum, ad eius libitum reuocari poteſt, vt
per Tiraq. *de retractu conuent.* §. 4. *gloſ.* 9. *num.* 5. Petr.
Greg. *ſyntag. iuris lib.* 23. *c.* 4. *à num.* 4. Gaſp. Roderic.
de annuis redditib. lib. 3. *quæſt.* 11. *num.* 27. Caroc. *de de-
poſito part.* 1. *quæſt.* 3. *num.* 32. & *tit. de caſu num.* 52.
Mozz. *d. tract. de depoſito tit. de accidentalibus depo-
ſiti num.* 4. Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom.* 2. *lit. D.
concl.* 200. *num.* 10. Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.* 1.
tit. 8. *in prælud. num.* 26. Ioſeph. Seſſe *Aragoniæ deciſ.*
192. *num.* 1. *lib.* 2. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig.
8 conuent. lib.* 10. *tit.* 4. *num.* 6. Et quid ſi iudicis auctori-
tate depoſitum factum fuerit, vide infrà.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitarius furtum committit re vtendo depoſita, & ſi non furti, ſed depoſiti actione conueniatur, gratulabitur actori, & num.* 2. *furtum committit non ſolùm ſi re vtatur depoſita, ſed etiam ſi illam alienauerit, num.* 3. *etiamſi pecunia deponatur conſignata in ſacculo, n.* 4.

5 *Depoſitarius licèt re aliena vtendo committat furtum, eſt tamen furtum non inhoneſtum, vt in eo iudex ita rigidè procedat, prout in aliis, & propterea mitiùs puniendum eſt.*

L. Si depoſiti, III.

Idem A. Auſtero.

1 Depoſitarius re depoſita vtendo committit fur-
tum, & ſi non furti, ſed depoſiti actione con-
ueniatur, gratulabitur actori. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Or-
din. Reg. Luſit. *lib.* 5. *tit.* 60. §. 8. Syluèſt. *in ſum. verbo
depoſitum num.* 10. Conan. *commentar. iuris ciuilis lib.*
7. *cap.* 4. *num.* 8. Cott. *in memorab. verbo furtum,* Iodoc.
in pract. crimin. cap. 110. *tit. de furtis num.* 14. Cou. *var.
lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 8. Nau. *in man. cap.* 17. *num.* 181.
Decl. *in l. certi condictio* §. *vlt. num.* 3. *ff. ſi certum pet.*
Petr. Greg. *ſyntagm iuris lib.* 27. *cap.* 1. *num.* 8. *verſ. qui
igitur re aliena*, Vincent. Caroc. *in tract. de depoſito
part.* 1. *tit. vſus à princip.* & *tit. Actio tertia contra de-
poſitarium furti*, & *cauſa* 2. *tit. ſi vnus num.* 6. *fol.* 56.
Ioſeph. Ludou. *deciſ.* 21. *num.* 51. Gutier. *pract. lib.* 4.
quæſt. 47. *num.* 26. Rebuff. *in tract. de except. num.* 801.
Pichard. *in* §. *præterea num.* 14. *Inſtit. quibus modis re
contrah. oblig.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo furtum
num.* 14. & *verbo depoſitum num.* 11. Molin. *de iuſtit.
tract.* 2. *diſp.* 524. *num.* 1. Farin. *in praxi crimin. tit. de
furtis quæſt.* 169. *num.* 3. Canceri. *var. reſolut. part.* 3. *c.* 8.
de depoſito n. 38.
Amplia primò depoſitarium furtum committere 3
non ſolùm ſi re depoſita vtatur, ſed etiam ſi illam
alienauerit. *l.* 1. §. *ſi rem depoſitam vendidiſti, ff. depo-
ſiti*, Mozz. *de contract. tract. de depoſito tit. de naturali-
bus depoſiti num.* 16. Caroc. *d. part.* 1. *tit. de in litem iu-
rando num.* 5.
Amplia ſecundò, quando pecunia deponitur con-
ſignata in ſacculo, quia cùm non videatur domi-
nium, ſeu poſſeſſio tranſlata in depoſitarium, imò
tacitè cautum ne ea vtatur, ſed illam conſeruet eo
modo, quo depoſita eſt, tunc ſi ea vtatur depoſita-
rius, furtum committeret, ſecus ſi dictæ pecuniæ
fuiſſent traditæ numeratæ, Bonacoſ. *commun. crimin.
in verbo furtum, poſt med. verſ. item ſi pecunia tradita
fuit,* Capell. Tholoſ. *quæſt.* 168. Neguzant. *de pignor.
in* 3. *memb. partis* 5. *num.* 13. Caroc. *d. tit. vſus num.* 2.
D. Barboſ. *in l. ſi mora* 10. *num.* 82. *in fine* & 83. *ff.
ſoluto matrim.* Farin. *d. quæſt.* 169. *num.* 4. vbi *num.* 11.
ſubdit quòd licèt depoſitarius vtens re aliena com-
mittat furtum, tale tamen furtum non eſt inhone-
ſtum, vt in eo iudex debeat ſic rigidè procedere
prout in aliis furtis, & propterea tale furtum mitiùs
puniri magiſtraliter docet.

SVMMARIVM.

1 *quod Petitur officio iudicis mercenario lite principali deciſa, aut finita, ampliùs peti non poteſt.*

2 *Res, quæ in pondere, numero, & menſura conſiſtunt, ſi ad numerum, pondus, ſeu menſuram deponantur, dominium in depoſitarium tranſit.*

3 *Creditor recipiendo ſortem præſumitur remittere vſuras, & recipiens debitum principale, præſumitur remittere intereſſe.*

4 *Intereſſe debitum ſolo iudicis officio, non poteſt peti de per ſe.*

5 *Officium Iudicis finiri per ſententiam.*

6 *Officio iudicis mercenario quæ debentur, non poſſunt peti per ſe.*

7 *Vſuras in contractibus bonæ fidei deberi officio iudicis mercenario.*

8 *Intereſſe lucri ceſſantis non poteſt peti in alio nouo & ſeparato iudicio poſt latam ſententiam ſuper ſorte principali, niſi intereſſe ſit promiſſum in contractu per ſtipulationem de intereſſe præſtando per officium iudicis quid, n.* 13.

9 *pro Expenſis factis in iudicio, ſolùm competit officium iudicis, & illo extincto ampliùs peti non poſſunt, & num.* 14. *intellige vt num.* 15. *ſi incuria iudicis, vel partis lata ſit ſententia ſuper re principali, nulla habita ratione fructuum, non poſſunt peti in alio iudicio, num.* 10. *ſecus eſt in dote, vel alio iudicio vniuerſali, num.* 11. *de acceſſoriis quid, num.* 12.

16 *Fructus an & quando veniant in condemnatione ſi non fuerint petiti.*

17 *recipiens Sortem non cenſetur remittere intereſſe debitum iure actionis.*

18 *Expenſæ omiſſæ in ſententia, peti poſſunt in alio iudicio, ſi debeantur iure actionis.*

L. Si

L. Si depoſita. IV.

Idem A. Timocrati.

1 QVod petitur officio indicis mercenario lite principali deciſa, aut finita, ampliùs peri non poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1 n. 1. ſupr. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4. fol. 27. verſo.*

2 *Si depoſita pecunia,* &c.] Notatur ad hoc quòd ſi res, quæ in pondere, numero, & menſura conſiſtunt, ad numerum, pondus, ſeu menſuram deponantur, dominium in depoſitarium tranſit, vt per Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 7. num. 3.* Petr. Greg. *ſyntag iuris lib. 23. cap. 3.* Mozz. *de contractib. tract. de depoſito tit. de diuiſione depoſiti num. 12.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib. 3. quaſt. 11. num. 19.* D. Barboſ. *in l. ſi mora 10. num. 81. ff. ſoluto matrim.* Mari. Antonin. *var. reſolut. lib. 2. reſol. 13. num. 4.* Vincent. Caroc. *in tract. de depoſito part. 2. quaſt. 47. num. 4.* Morl. *in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 8. de rebus credit. in proœm. num. 28.* Caſtill *controu. lib. 3. cap. 16. num. 33.* Amat. Roderic. *de priuileg. credit. part. 1. art. 6. num. 40.* Fontanel. *de pactis nupt. clauſ. 5. gloſſ. 8. part. 7. num. 9.* Azori. *inſtit. moral part. 3. lib. 7. de depoſito verſ. octauo;* nam ex numeratione in dubio præſumitur deponentem transferre voluiſſe dominium pecuniæ in depoſitarium, & tacitè exegiſſe vt tantundem in genere reſtitui ſufficiat; ex contrariis autem coniecturis & præſumptionibus ſecus dicendum, hoc eſt, dominium in depoſitarium non tranſire, & eſſe reale depoſitum, vt in ſequentibus caſibus. Primò præſumitur pecuniam vt ſpeciem depoſitam fuiſſe ex qualitate perſonarum, ex Anton. Gabr. *commun. tit. de rebus cred. concl. 2. per tot.* vbi concludit quòd quando deponitur pecunia apud mercatorem diuitem præſumitur verè & reale depoſitum, nec dominium cenſetur tranſlatum in ipſum ex numeratione, quia non eſt veriſimile pecuniam mutuò accepturum, & ſi caſu pecunia pereat, perire periculo domini, D. Barboſ. *in d. l. ſi mora num. 58. verſ. vel etiam ex qualitate perſona,* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 10. tit. 9. num. 29. & 31.* Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de depoſito reſol 2. num. 7. verſ hic tertius,* Cancer. *var. reſolut. tom. 3. cap. 8. num. 55. & 56.* Farin. *in praxi crimin. tit. de furtis quaſt. 164. num. 43.* Steph. Gratian *diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 27. num. 3. & cap. 174. num. 8.* ibi, *illud procedit vbicunque numeratur pecunia perſona indigenti, non autem mercatori, vel aliàs diuiti, aut opulento.* Secus ſi pecuniæ in banchis deponantur, quia cùm bancharij ex conſuetudine illis vtantur, incontinenti dominium in eos tranſit, vt reſoluunt Peguer. *deciſ 38. num. 7.* Cancer. *d. cap. 8. num. 64.* Secundò, quando fuit actum expreſsè quòd depoſitarius pecuniam conſeruaret, D. Barboſ. *vbi ſuprà.* Card. Mantic. *d. lib. 10. tit. 9. num. 23.* Tertiò, quando expreſsè conuenitur quòd eadem pecunia reddatur, Gaſp. Roder. *d. lib. 3. cap. 11. num. 19.* Card. Mantic. *d. tit. 9. num. 23.* Caſtill. *d. cap. 16. num. 17.* Quartò, quando quis poſt numerationem tradiderit pecuniam ſignatam & clauſam, quia hoc caſu dominium in depoſitarium non transfertur, Neguzant. *de pignorib. p. 2. memb. 3. 5. part. & in par. 3. eiuſdem membri,* Vincent. Caroc. *de oblation. part. 1. quaſt. 7. §. de conſignatione,* Mozz. *d. tract. de depoſito tit de diuiſione depoſiti num. 14.* Gutier. *practic. lib. 2. quaſt. 160. num. 5.* D Barboſ. *in d. l. ſi mora, num. 47. & 81.* Hering. *de fideiuſſorib. cap. 20. §. 1. num. 34.* Mareſcot. *var. lib. 1. cap. 50.*

3 *Vltrà non potes propter vſuras experiri,* &c.] Notatur ad hoc quòd creditor recipiendo ſortem, præſumitur remittere vſuras, & recipiens debitum principale, præſumitur remittere intereſſe, vt per Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 113. num. 1. & 2.* Surd. *de aliment. tit. 1. quaſt. 43. princip. & deciſ. 69. n. 2.* vbi
quòd intereſſe debitum ſolo iudicis officio non po- 4
teſt peti de per ſe. Boër *deciſ. 18. num. 1.* vbi quòd per 5
ſententiam finitur iudicis officium, Aluar. Valaſc.
conſult. 8. num. 11. verſ. ex eo, vbi quòd ea quæ deben- 6
tur officio iudicis mercenario, non poſſunt per ſe
peti, quia ſublato principali officium iudicis ceſſat
in acceſſoriis; & ſubdit vſuras in contractibus bonæ 7
fidei deberi officio iudicis mercenario, *& conſ. 107.*
num. 13. vbi quòd intereſſe lucri ceſſantis non po- 8
teſt peti in alio nouo & ſeparato iudicio poſt latam
ſententiam ſuper ſorte principali, niſi intereſſe ſit
promiſſum in contractu per ſtipulationem. Anton.
Fab. *in ſuo Codice, lib. 7. tit. 18. de fructib. definit. 67.*
Scacc. *de appellat. quaſt. 17. limit. 21. num. 45.* Giurba
deciſ. 65. num. 17. cum ſeqq. D. Barboſ. *in l. cum qui temere*
79. num. 132. ff. de iudic. vbi quòd pro expenſis factis 9
in iudicio ſolùm competit officium iudicis, & illo
extincto amplius peti non poſſunt. Vide eundem
D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. part. 3. n. 61.* vbi dicit 10
quòd ſi incuria iudicis, vel partis lata ſit ſententia
ſuper re principali, nulla habita ratione fructuum,
non poſſunt in alio iudicio peti, quia cùm iudicium
rei principalis iam ſit ſublatum, & finitum per ſententiam,
ſuper acceſſoriis non poteſt ordinari iudicium
de nouo, quæ ſublato principali per ſe ſubſiſtere
non poſſunt, & *num. 61. in princip.* ait regulam 11
huius l. non procedere in dote, vel alio iudicio vniuerſali,
& *in l. 1. part. 1. n. 48. ff. eod. tit.* tenet regulam 12
ex hoc text. deſumptam quòd finita cauſa principali
iudex non poteſt pronuntiare ſuper acceſſoriis, non
procedere quando illa acceſſoria debentur tantùm
officio iudicis, nam ſi debeantur iure actionis finita
cauſa principali, adhuc acceſſoria diffiniri poteſt per
eundem iudicem, Anton. Gam. *Luſit. deciſ. 191. num. 1.*
vbi quòd hæc lex intelligenda eſt etiam in intereſſe 13
præſtando per officium iudicis, Anton. Gom. *var.*
tom. 1. cap. 1. num. 47. verſ. primò, vbi quòd finita cauſa 14
principali iam non poteſt eſſe quæſtio de expenſis,
Cou. *pract. cap. 27. num. 5. in fine, verſ. ſed & vera,* vbi 15
dicit procedere deciſionem huius text. in expenſis,
quæ officio tantùm iudicis mercenario petuntur,
cùm ſecus ſit in illis, quæ iure actionis debentur, vtpote
quia poterit victor eas petere etiam lata ſententia,
quæ tranſierit in rem iudicatam. latè Caſtill.
controuerſ. lib. 5. cap. 135. num. 8. cum multis ſeqq. vbi an 16
& quando fructus veniant in condemnatione ſi petiti
non fuerint, vbi *num. 12.* tenet quòd recipiens 17
ſortem non cenſetur remittere intereſſe debitum
iure actionis, & *num. 23.* quòd expenſæ omiſſæ in 18
ſententia peti poſſunt in alio iudicio ſi debeantur
iure actionis, Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imp. lib. 1. concl. 61. conſid. 3. num. 4.* Honded. *conſ. 30. n. 12. & 13. lib. 1.* Morl. *in emporio iuris part. 1. tit. 10. in præmiſ. num. 15. in fine,* Lingl. *deciſ. 3. quaſt. 5. n. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Sequeſter tenetur reſtituere ſequeſtrum ei, de quo actum fuit impleta conditione.*

2 *Debitor ſolutione facta liberatur, licèt inſtrumentum non receperit.*

3 *Sequeſter non tenetur alteri ex partibus litigantibus ſequeſtratas res reddere, niſi lite finita.*

L. Propter

L. Propter inſtrumenta. V.

Impp. VALERIAN. & GALLIENVS AA. *Claudiano.*

1 SEqueſter tenetur reſtituere ſequeſtrum ei, de quo
2 actum fuit impleta conditione. Item debitor ſo-
lutione facta liberatur, licèt inſtrumentum non re-
ceperit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1
num. 1. *ſup. hoc tit.*

3 Nota ſequeſtrem non teneri alteri ex partibus li-
tigantibus ſequeſtratas res reddere, niſi finita lite, vt
per Tiraq. *de retractu connent.* §. 4. *gloſſ.* 9. *num.* 1. Re-
buff. *tom.* 3. *ad leges Galliæ tract. de ſequeſtr. art.* 1. *gloſſ.* 1.
num. 17. Foller. *in praxi cenſual. verbo inſtrumentum
gratia num.* 54. Felician. *de cenſic tom.* 2. *lib.* 4. *cap. vnic.
num.* 4. *verſ. denique fallit.*

L. Is penes quem. VI.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Alexandro.*

1 SEqueſter tenetur ſeruare legem à partibus ſibi
datam. Colligunt ea Ordin. Doctores citati *ad
l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 Vnde ſi duo depoſuerint rem eo pacto quòd de-
poſitum non reddatur vni ſine altero, pactum ſer-
uandum eſt, vt per Caroc. *in tr. de depoſito, tit. alter ex
deponentibus an in ſolidum agere poſſit, num.* 1. Cardin.
Mantic. *de tacitis & ambig. connent. lib.* 10. *tit.* 7. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitum probari poteſt per inſtrumentum.*
2 *Depoſitarius tenetur deponenti, non illi, cui depoſitam credidit pecuniam.*
3 *Confeſſio facta etiam abſente parte in inſtrumento probat. probat contra confitentem, num.* 4. *non probat ſi tendit in præiudicium creditorum, vel in diminutionem legitimæ filiorum, etiam iurata, num.* 5. *non probat, ſi non eſt veriſimilis, n.* 6.

L. Deſiderium tuum. VII

Iidem AA. *Attico.*

1 DEpoſitum per inſtrumentum probari poteſt.
2 Item depoſitarius tenetur deponenti, non illi,
cui depoſitam pecuniam credidit. Colligunt ea Or-
din. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

3 Per hunc text. tenet Hippol. *in rub. de probat. n.* 101.
quem refert Gam. *Luſit. deciſ.* 336. *num.* 6. confeſſio-
nem factam etiam abſente parte, in inſtrumento
probare, & ſubdit ideo dixiſſe Cremen. *ſing.* 104. vt ſi
quis tibi mutuaret centum, & in ſcriptis confiteretur
illa met à Titio habuiſſe, etiamſi Titius ſit abſens, ha-
bebit intentionem ſuam fundatam contra eum, qui
aſſeruit pecuniam à Titio accepiſſe: hunc text. valde
inſignem ex Iaſ. dicit Maſcard. *de probat. concl.* 347.
num. 35. vbi ait in illo haberi quòd ſi factum fuiſſet
inſtrumentum inter te & Fabium, in quo tu dixiſſes
mutuaſſe eidem Fabio centum, quæ ego apud te de-
poſueram, quòd ea tali inſtrumento & confeſſione
me etiam abſente probatur depoſitum inter te, &
4 me, & *num.* 81. in hoc text. ſancitum aſſerit confeſ-
ſionem factam in inſtrumento etiam abſente par-
te probare contra confitentem, & latiùs *concluſ.* 360.
ex n. 1. vbi *n.* 11. ſubdit quòd confeſſio in inſtrumen- 5
to facta ſi tendit in præiudicium & damnum credi-
torum, vel in diminutione legitimæ filiorum, etiam
iurata non probat, nec valet, & *n.* 12. quòd confeſſio 6
in inſtrumento facta ſi non eſt veriſimilis non pro-
bat. Anton. Gabr. *commun. opin. lib.* 1. *tit. de confeſſione
concl.* 1. *n.* 69. Surd. *deciſ.* 10. *n.* 7. vbi quòd confeſſio
facta in inſtrumento publico probat plenè aduersùs
abſentem, Cald. Pereira *quæſt. forenſ. ſeu recept. ſentent.
lib.* 2. *q.* 31. *n.* 14. vbi quòd ſi in inſtrumento cum alio
facto contineatur pecuniam eſſe alicuius tertij ab-
ſentis, hæc ſcriptura perfectè probat in fauorem il-
lius abſentis.

SVMMARIVM.

1 *Actio depoſiti, vt perſonalis, competit contra depoſitarium, & eius heredes, non contra ſingularem eius debitorem.*
2 *Depoſitum ſi fiat earum rerum, quæ in pondere, numero & menſura conſiſtunt, & dominium non ſit tranſlatum in depoſitarium, ſi extent, deponens indiſtinctè omnibus creditoribus præfertur.*

L. Si is qui depoſitam. VIII.

Iidem AA. *Alexandro.*

ACtio depoſiti vt perſonalis competit contra 1
depoſitarium, & eius hæredem, non contra
ſingularem eius rei debitorem. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

Niſi nummi extent, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi 2
depoſitum fiat earum rerum, quæ in pondere, nume-
ro, & menſura conſiſtunt, & dominium in depoſi-
tarium non ſit tranſlatum, ſi extent, deponens indi-
ſtinctè omnibus creditoribus præfertur, vt per
Strach. *de decoctoribus p. vlt. n.* 1. Caroc. *in tr. de depoſi-
to p.* 2. *q.* 47. Matienſ. 7. *gloſſ.* 5. *n.* 1. *tit.* 16. *lib.* 5. *nouæ Re-
cop.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 10.
tit. 10. *in fine*, Caſtill. *controuerſ. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 77.
cum ſeqq. Amat. Roderic. *de priuileg. credit. p.* 1. *art.* 6.
n. 46. Filliuc. *in quæſt. moralib. tract.* 34. *cap.* 1. *q.* 11. Bo-
nacin. *de contract. diſp.* 3. *q.* 14. *puncto* 3. *num.* 6. nam pro-
pter frequentiam depoſiti contractus, & propter ip-
ſius neceſſarium vſum fuit datum deponenti priui-
legium prælationis, vt anterioribus creditoribus
perſonalibus præferatur, Strach. *d. p. vlt. n.* 2. Ræuard.
var. lib. 1. *c.* 15. Mozz. *de contract. tract. de depoſito tit. de
naturalibus depoſiti n.* 11. Matienſ. *d. l.* 7. *gloſ.* 5. *n.* 13. Par-
lador. *differ.* 58. §. 1. *num.* 6. D. Barboſ. *in l. ſi cùm dotem
§. fin. à num.* 36. *ff. ſoluto matrim.* Petr. Gregor. *ſyn-
tagm. iuris lib.* 23. *c.* 3. *n.* 19. Pichard. *in §. quædam actiones*
20. *à n.* 41. *inſtit. de actionib.* Card. Mantic. *d. tit.* 10. *n.* 38.
Flores de Mena *var. quæſt. lib.* 1. *q.* 6. *art.* 3. *n.* 25. Caroc.
d. q. 47. *n.* 70. Amat. Roderic. *d. art.* 6. *n.* 44. Azor. *inſtit.
moral. p.* 3. *lib.* 7. *de depoſito cap.* 8. *quæſ.* 6. Bonacin. *de
contract. diſp.* 3. *q.* 14. *puncto* 3. *n.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Hereditas perſonam defuncti ſuſtinet.*
2 *ex Contractu ſerui hereditarij acquiritur actio hereditati iacenti.*
3 *Suis heredibus non eſt hereditas iacens.*
4 *Continuatio dominij, vel poſſeſſionis, ſi datur, non eſt dare hereditatem iacentem.*

L. Cùm hæreditas. IX.

Idem AA. Menophilo, & ceteris.

1 Hæreditas defuncti perſonam ſuſtinet, & repræ- 2 ſentat. Item ex contractu ſerui hæreditarij acquiritur actio hæreditati iacenti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

3 In gloſſ. *Succeſſeritis, in addit.* ibi, *vbi eſt ſuus heres, ibi nunquam iacet hereditas*, &c. Notatur ad hoc quòd ſuis hæredibus non eſt hæreditas iacens, quia non eſt dare medium inter mortem defuncti & exiſtentiam ſui hæredis, cùm ſtatim ipſo iure continuetur domioium bonorum patris in ipſum filium etiam ignorantem, vt per Iaſ. *in l. penult. §. quod ſi ſtipulatus, num. 13. ff. ſi certum petatur*, Anton. Gom. *tom. 1. var. c. 9. n. 17.* Cott. *in memor. verbo filius el. 2.* Meoch. *de ſucceſſ. creat. tom. 1. §. 20. n. 41.*

4 Notatur etiam ad hoc quòd vbi datur continuatio dominij, vel poſſeſſionis non eſt dare hæreditatem iacentem, vt per Molin. *de primogen. lib. 3. cap. 12. num. 20.* Tiraquell. *in tractat. le mort, part. 1. declar. 6. num. 10.* Chriſtoph. de Paz *in ſchol. ad leges ſtyli; l. 251. num. 25.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancell. §. 3. proœm. num. 86.*

S V M M A R I V M.

1 *Condemnatus in actione depoſiti directa, ob rem depoſitam occultam, nec reſtitutam, notatur infamia.*

2 *Depoſitarius tenetur deponenti reſtituere depoſitum. negans depoſitum ſi patiatur ſe condemnari ad depoſiti reſtitutionem, efficitur infamis.*

L. Qui depoſitum. X.

Iidem AA. & CC. Septimæ.

1 Condemnatus in actione depoſiti directa ob rem depoſitam occultatam, nec reſtitutam, infamia notatur Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 *Ad eius reſtitutionem*, &c.] Notatur ad hoc quòd depoſitarius tenetur reſtituere depoſitum deponenti, de quo vide poſita *in collect. ad l. ſeq.*

3 *Cum infamiæ periculo*, &c.] Notatur ad hoc quòd depoſitarius negans depoſitum, ſi patiatur ſe condemnari ad reſtitutionem depoſiti, efficitur infamis, vt per *l. Hiſpan. 8. tit. 3. p. 5.* vbi Gregor. Lopez *gloſſ. 3. & 4.* Anton. Gom. *tom. 2. variar. cap. 7. num. 2. poſt princ. verſ. item ſi depoſitarius*, Couar. *lib. 3. variarum, cap. 15. num. 8.* Rebuff. *in tractat. de except. num. 807.* Soar. de Paz *in pract. tom. 3. cap. 6. §. 6. num. 10.* Pradill. *in ſumm. legum pœnal. part. 2. caſu 47. in fine*, Ioan. Baptiſt. Coſta *de facti ſcientia & ignor. inſpect. 8. num. 10.* Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 10. tit. 9. num. 6.* Vincent. Caroc. *in tract. de depoſito tit. de in litem iurando, num. 3.* Ioan. Martins Acoſta *in addit. ad tract. de forma libell. annot. 12. n. 6.*

S V M M A R I V M.

1 *Depoſitarius ſine dilatione compellendus eſt ad reſtitutionem, nec poteſt obycere compenſationem. intellige vt num. 2.*

3 *Depoſitum etiam prædoni reſtituendum eſt; ſecus ſi de proprio dominio opponat, & n. 4. intellige vt n. 5.*

6 *Depoſitum paratam habet executionem.*

7 *Compenſationis exceptionem non admitti in depoſito ad retardandam eius reſtitutionem. etiam in depoſito confeſſato, & facto per conſtitutum, videlicet quando de actuali numeratione non conſtat, num. 8. contrarium, num. 9. non admitti quamuis depoſitum ſit quantitatis, num. 10. nec admitti etſi debitum ex alia cauſa conuertatur in depoſitum, num. 11. Niſi agatur actione depoſiti contraria, quo caſu cùm de fide rupta non agatur, compenſatio locum habet, num. 12. vel depoſitum perueniat ad tertium, & eſſet quantitatis, vel ad æſtimationem deueniatur, num. 13. ſecus quando depoſitarius rem apud alium deponat, & deponenti actiones directas ceſſerit, vel eum in ſuum hæredem poſuerit, num. 14. limita etiam, quando depoſitum eſt ſubrogatum dependens, vel correſpectiuum ad alium contractum, num. 15. vel quando datur alicui res, vt deferat Titio, & ſi noluerit recipere, cuſtodiat. nam tunc potius mandatum intelligitur, quàm depoſitum, n. 16.*

17 *Depoſiti priuilegium ceſſat quando pecunia deponitur ad redemptionem prædiorum.*

18 *Actio in rem depoſito obyci non poteſt.*

19 *Exceptiones peremptoriæ ſi opponantur ante litem conteſtatam, nõ impediunt proceſſum, ſed iudex eas reſeruet ad merita cauſæ, & procedat ad vlteriora.*

20 *Debitor inhibitus ſoluere ſuo creditori, an non obſtante inhibitione ſit compellendus ad ſolutionem præſtita cautione idonea, remiſſiuè.*

21 *Sequeſtrum euitari cautione data.*

L. Si quis vel pecunias. XI.

Imp. Ivstin. A. *De moſtheni. P.P.*

Depoſitarius ſine dilatione conceſſa compellendus eſt ad reſtitutionem, nec obiicere poteſt, compenſationem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom. 1 pag. 289.* 1

Intellige concluſionem huius text. videlicet depoſitarium teneri reſtituere depoſitũ deponenti ſine dilatione, vt procedat quaodo deponens agit condictione huius l. ſcilicet actione depoſiti, & de dominio tertij opponit depoſitarius, quia à reſtitutione non excu ſatetur, vt per Vincent. Caroc. *in tr. de depoſito p. 1. tit. de caſu n. 76. fol. 129. & in q. 3. tit. ſi prædo, vel fur deponat, n. 8.* vbi ait quòd etiam prædoni debet 3 reſtitui depoſitum; ſecus ſi de proprio dominio opponat. nam vbi res furata apud dominium ipſius rei deponatur, tunc dominus illam reddere non tenetur, & exceptionem dominij contra deponentem opponere poteſt. Boſſ. *in praxi crim. tit. de carcere, n. 16.* Caroc. *in d. tit. de caſu n. 76.* D. Barboſ. *in l. diuortio 8. §. ob donationes, n. 17. in fin.* vbi ait quòd licèt contra 4 petentem depoſitum nulla admittatur exceptio, tamen ea exceptio quòd excipiens ſit dominus rei depoſitæ, admittenda eſt, quia excluſiua iure agentis, idem repetit *in l. ſi alienam, n. 23. cum ſeqq. ff. eod. tit.* Bellon. *lib. 4 ſupput. c. 6.* vbi de intellectu. Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent lib. 10. tit. 10. n. 9.* vbi ſub- 5 dit quòd ſi dominium ante depoſiti contractum acquiſierit, poterit exceptione dominij ſe tueri: ſecus autem ſi poſt contractum.

Illico modis omnibus compellatur, &c.] Notatur ad 6 hoc quòd depoſitum executionem paratam habet, vt per Roderic. Xuar. *in l. poſt rem indicatam, not. 5. num. 2.* Gregor. Lopez *per text. ibi in l. 5. & 8. tit. 3. part. 5.* Roland. *conſ. 17 num 1. vol. 1.* Roman. *conſ. 174.* vbi Mandoſ. *in addit.* Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ,*

tit.

*tit.de litteris obligat.art.6.gloſſ.3.num.*16. Azin.*de exe-
cut.cap.4.* Vincent. de Franchis *deciſ.* 151. Kirchou.
tom.1.commun. opin. lib.4. tit. 24. *num.* 18. *pag.* 609.
Suar.de Paz *tom.3.cap.6.§.6.num.*26. Boër.*deciſ.*298.
*num.*7. Campeg. *de dote, part.5. quæſt. 3. verſ.ſecundò
poteſt,* Anguiſ. *conſ.*96. *num.* 14. *&* *conſ.* 200. *num.* 4.
*lib.*1. Mandel.*conſ.3.num.*12. Vincent.Caroc. *d.tract.
de depoſito, part.1. quæſt. 3. tit. de remedijs, fol. mihi* 9.
Cardin.Mantic.*de tacitis & ambiguis coment. lib.* 10.
*tit.*10. *num.* 1. Thom. Valaſc. *allegat. iuris tom.* 1. *alle-
gat.*65.*num.*43. Arimin.Tepat.*variarum ſentent.tom.*2.
*tit.*364.*cap.*13. Caſtill.*controverſ.lib.3. cap.*16. *num* 6.
Alexand.Trentacinq.*variarum reſolut.lib.3. tit.de de-
poſito, reſol.*1. Cancer.*variarum, part.3.cap.8.de depo-
ſito, num.*35. Cardin.Tuſch.*pract.concluſ.tom.2.lit.D.
concl.*200. *num.*11.

7 *Nullámque compenſationem,* &c.] Notatur ad hoc
quòd compenſationis exceptio in depoſito ad re-
tardandam eius reſtitutionem non admittitur, vt
per Doctores, quos plena manu citaui *in collectan.
ad l vlt. C. de compenſat. ſuper verb.excepta actione de-
poſiti,* quibus addo Henric.Bocer *in diſput.de vniuerſo
iure, part.1. claſſ. 2. diſp.* 10. *num.*34.

8 Amplia primò exceptionem compenſationis non
admitti etiam in depoſito confeſſato, & facto per
conſtitutum, videlicet quando de actuali numera-
tione non conſtat; nam huiuſmodi depoſitum quo-
ad præiudicium ipſius depoſitarij habet priuilegia
veri depoſiti, ſecus quoad præiudicium tertij. Ita
Roland. *conſ.*17. *à num.*15. *lib.*1. Matienſ. *l. 9. gloſſ.*4.
num.6.tit.11.lib.5. nouæ Recopilat. Theſaur. *deciſ.* 26.
*num.*3. Pichard.*in §.bonæ fidei* 30. *num.*46. *Inſtitut. de
actionib.* D.Barboſ.*in l. diuortio, §.ob donationes, n.*14.
ff.ſoluto matrimonio, Fachin. *controverſ. lib.* 2. *cap.* 93.
Cardin. Mantic. *dict.lib.*10. *tit.*10. *num.* 14. Giurba
*deciſ.*87.*num.*35. Cancer. *variarum, part.3. cap.8. de
9 depoſito, num* 40. Quamuis contrarium, immo quòd
priuilegium excludens exceptionem compenſatio-
nis tantùm habeat locum in depoſito vero, & non
in confeſſato, teneant Plot.*de in litem iurando,* §.10.
*num.*32. Maſcard.*de probat.concluſ.*509.*num.*7. Anen-
dan.*de conſtib.cap.*45.*num.*15. Felician.*eod.tract.tom.*2.
lib.1. cap.8. num.7. verſic.pro contraria verò ſententia,
Ceuall. *in tractat. de cognit. per viam violent. part.* 2.
*quæſt.*1.*num.*39. niſi eorum opinionem intelligamus
quando ex depoſito confeſſato ius tertij læderetur,
vel quando confeſſio eſſet facta inter perſonas pro-
hibitas.

10 Amplia ſecundò compenſationem non admitti
quamuis depoſitum ſit quantitatis, Natt.*conſil.*438.
*num.*7. Mynſing.*in d.§.bonæ fidei, num.*5. vbi Pichard.
*num.*46. Surd. *conſil.*246. *num.* 10. Caroc. *d. tractat.
de depoſito, part.1. tit.de caſu, num.*18. Sebaſt.Medices
in tractat. de compenſat. part. 1. quæſt. 15. *num.* 4.
D.Barboſ. *in d. §.ob donationes, num.* 12. *poſt medium,*
Amat. Roderic. *de priuileg. credit. part.* 1. *artic.* 6.
num. 40.

11 Amplia tertiò compenſationem non admitti etſi
debitum ex alia cauſa in depoſitum conuertatur.
quia certum eſt quòd debitum ex vna cauſa, con-
uentione partium poteſt conuenire in aliam, Natt.
*d.conſ.*384. *num.*5. *&* 6. Felician.*d.tom.2. lib.1. cap.*8.
verſ.pro contraria verò ſententia, Franc. Milanen. *de-
ciſ.2. num.*41. *lib.* 2. Stephan. Gratian.*diſcept.forenſ.
cap.*325. *num.*10.

12 Limita primò quando agitur actione depoſiti
contraria, quo caſu cum de fide rupta non agatur,
compenſatio locum habet, vt per Tyndar. *de com-
penſationib.art.5.num.*40.

13 Limita ſecundò, ſi depoſitum perueniat ad ter-

tium, & eſſet quantitatis, vel ad æſtimationem de-
ueniatur, quia tunc compenſatio opponi poteſt,
Vincent.Caroc.*d.tract.de depoſito part.1. tit.ſi depoſi-
tarius mutuet alteri.* niſi quando depoſitarius rem 14
apud alium deponat, & deponenti actiones directas
ceſſit, vel eum in ſuum locum poſuit. nam iſte ter-
tius compenſationem obiicere non poterit, *l.ſi is
apud quem, ff.hoc tit.* Surd. *conſ.*411. *num.*19. Caroc.*d.
part.1.tit.de caſu num.*51.*in fine,* vbi ait quòd erit cau-
tus tertius ſi animaduertat an ceſſionarius vtilem
actionem intentet, & tunc poterit obiicere exce-
ptionem compenſationis, ſecus ſi directam.

Limita tertiò, quando depoſitum eſt ſubrogatum 15
dependens, vel conſpectiuum ad alium contractum.
nam regulatur ſecundùm ipſius contractus natu-
ram, vt ſi principalis contractus eſſet mutuum, em-
ptio, vel alius ſimilis contractus, & depoſitum per
accidens ſubſequatur, quia tunc ſolùm ad exceptio-
nes, quæ ex ipſo contractu competunt, attendi de-
bet, & non ad naturam depoſiti, Caroc. *vbi ſuprà
n.*45. Ceuall.*in tract.de cognit.per viam violent. part.*2.
*quæſt.*76.*n.*9.*&* 11. Steph.Gratian.*diſcept.forenſ.c.*273.
*n.*5. vbi exemplificat quando datur alicui res, vt de- 16
ferat Titio, & ſi noluerit recipere, cuſtodit. nam tunc
potius mandatum intelligitur, quàm depoſitum, &
*n.*12. poſt Mantic.*d.lib.*10.*tit.*10 *num.*16. *&* 17. dicit 17
quòd ceſſat priuilegium depoſiti quando pecunia
deponitur ad redemptionem prædiorum.

Vel in rem, &c.] Ergo actio in rem depoſito obiici 18
non poteſt, contra *l.bona fides, verſ.pen.ff. hoc tit.* de
quorum iurium concordia agit Bellon. *lib.4. ſupput.
cap.*6.

Integræ quoque ei reſeruentur, &c.] Notatur ad hoc 19
quòd exceptiones peremptoriæ ſi opponantur ante
litem conteſtatam, non impediunt proceſſum, ſed
iudex debet eas reſeruare ad merita cauſæ, & proce-
dere ad vlteriora, vt per Marant. *de ordine iudic. p.*6.
*memb.*9. *num.*13.

Liceat ei, qui depoſuit, &c.] Vtrùm præſtita ido- 20
nea cautione compellatur debitor inhibitus ſoluere
ſuo creditori, non obſtante inhibitione? Vide Cou.
pract. cap. 16. *à num.*2. Perez *l.1. tit.* 10. *lib.*3. *Ordin.
pag.*663. Azeued. *l.* 1. *num.*197. *tit.*21. *& l.* 1. *num.* 4.
tit. 12. *lib.*4. *nouæ Recop.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ.
lib.1.quæſt.*21. *num.*9. Gonzal.*ad reg.8. Cancellar.* §.7.
proœm. num. 96. vbi quod data cautione euitatur ſe- 21
queſtrum.

SVMMARIVM.

1 *Interuentio tertiæ perſonæ non impedit extraiudi-
cialiter depoſiti ſummariam actionem, & depoſiti
reſtitutionem.*

2 *Depoſitarius tenetur deponenti ad reſtitutionem de-
poſiti ſine dilatione.*

3 *Res depoſita non poteſt ſequeſtrari, ſed deponenti
res reſtituenda eſt, niſi deponens de fuga eſſet
ſuſpectus. intellige, ſi extraiudicialiter ſit prote-
ſtatio, num.*4.

5 *Si iudex depoſitum eius mandato factum, ſine cita-
tione partis, cuius intereſt, tradere iuſſerit, depo-
ſitarius liberatur, parendo eius mandato.*

AVTH. Sed iam cautum.

INteruentio tertiæ perſonæ non impedit extraiu- 1
dicialiter depoſiti ſummariam actionem, & de-
poſiti reſtitutionem. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *ad l.1. num.1. ſupr. hoc tit.*

2 Probat hic text. depoſitarium teneri reſtituere
depoſitum deponenti ſine dilatione, etſi tertius pro-
teſtetur depoſitario ne rem, ſeu pecuniam depoſi-
tam reſtituat deponenti, ex eo quòd deponens ſit ei
debitor alicuius quantitatis oſtendens publicum
inſtrumentum, quamuis generaliter, vel ſpecialiter
pro ſecuritate debiti res, ſeu pecunia depoſita hy-
pothecata eſſet, vt per Rip. *in cap. cùm M. n.* 158. *de*
3 *conſtitut.* Rebuff. *in tract. except. num.* 799. vbi quòd res
depoſita non poteſt ſequeſtrari, ſed debet deponenti
reſtitui, niſi qui depoſuit eſſet de fuga ſuſpectus,
Surd. *conſ.* 4. *num.* 17. Card. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1.
quæſt. 21. *num.* 11. & 14. D. Barboſ. *in l. ſi alienam,*
4 *num.* 11. & 12. *ff. ſoluto matrim.* Intellige quando ex-
traiudicialiter proteſtatio fit, nam ſi iudicialiter fiat,
depoſitarius abſque iudicis mandato illud reddere
non debet, quia inhibitio facta per iudicem ſemper
impedit ſolutionem fieri, D. Barboſ. *in d. l. ſi alienam,*
num. 12. & 13. Vincent. Caroc *de locato, part.* 1. *tit. de*
5 *caſu, num.* 73. Si verò iudex depoſitum eius mandato
factum ſine citatione partis, cui intereſt, remouere,
& alteri tradere iuſſerit, depoſitarius liberatur, pa-
rendo eius mandato, ita Curt. iun. *in repet. l. vnica,*
quæſt. 16. *C. de probib. ſequeſtr.* Afflict. *deciſ.* 150. *à n.* 21.
& *ibi* Vrſill. *à num.* 31. Anton. Gabr. *commun. tit de ſo-*
lut. concl. 11. Menoch. *de arbitr. caſu* 131. *num.* 14. Perez
l. 1. *quæſt.* 13. *tit.* 10. *lib.* 3. *Ordin.* Vincent. Caro. *c de de-*
poſ. part. 2. *quæſt.* 67. & *part.* 1. *tit. de caſu à num.* 77.
Montet. à Cueua *Aragon deciſ.* 2. *num.* 7. & 11. Hie-
ron. Leo *Valent. deciſ.* 5. *à num.* 11. *tom.* 1. Seraphin.
Rom. deciſ. 1019. *num.* 4. *part.* 2. Gutier. *practic. lib.* 1.
quæſt. 113. *num.* 9. Azeued. *l.* 13. *num.* 18. *tit.* 9. *lib.* 3. *noua*
Recopilat. Caſtill. *controu. lib.* 4. *cap.* 59. *num.* 40. Amat.
Roderic. *de priuileg. credit. part.* 1. *art.* 6. *num.* 32. Steph.
Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 485. *num.* 8.

SVMMARIVM.

1 *vnus ex hæredibus Deponentis, accipiens ſolummodo portionem, quæ ſibi contingit, quicquid poſtea contra debitorem accedat, cohæredibus non tenetur.*

2 *in Depoſito conſiſtente in pondere, numero ac menſura, ſi vni ex hæredibus depoſitarius pro hæreditaria portione ſoluit, reſidui periculum ad cæteros pertinebit, & num.* 3.

L. Superuacuam. XII. & vlt.

Idem A. Ioanni P. P.

1 VNus ex hæredibus deponentis, accipiens ſo-
lummodo portionem, quę ſibi contingit, quic-
quid poſtea contra debitorem accidat, cohæredibus
2 non tenetur. In depoſito conſiſtente in pondere, nu-
mero, ac menſura ſi vni ex hæredibus depoſitarius
pro hæreditaria portione ſoluit, reſidui periculum
ad cæteros pertinebit. Colligunt ex Ordin. Docto-
res citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.* & poſt omnes Gi-
phan. *tom.* 1. *pag.* 191.

3 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt *l. Hiſpan.* 5. *tit.* 3. *part.* 5. *vbi gloſſ.* 3. *in fine,* An-
ton. Gom. *variarum tom.* 2. *cap.* 10. *num.* 4. Neguzant.
de pignorib. part. 5. *membr.* 2. *num.* 32. *verſic. iſtam,* &
num. 36. *verſic. non obſtat,* Menoch. *conſ.* 46. *num.* 2. *cum*
ſeqq. Vincent. Caroc. *in tractat. de depoſito, tit. alter ex*
deponentibus an in ſolidum agere poſſit, num. 1. Cald.
Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis, num.* 70. Cardin.
Mantic. *de tacitis & ambiguis conuention. lib.* 10. *tit.* 7.
num. 9.

Mandati, vel contrà.

TIT. XXXV.

MANDATVM eſt contractus conſenſu conſtans, *ff. hoc tit. l.* 1. *in princ.* quo dominus negotium bona fide gerendum ſuſcipienti procuratori committit. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli vide *l.* 52. *Hiſpan. cum ſeqq. tit.* 12. *part.* 5. Conan. *comment. iuris ciuilis, lib.* 7. *cap.* 14. Corraſ. *lib.* 6. *miſcel. cap.* 6. Donat. à Fina, Suar. Viui. & alios *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 24. *pag.* 610. Anton. Gabr. *tom.* 3. *etiam commun. lib.* 2. *tit. de mandato,* Menchaq. *controuerſ. vſufrequent. part.* 2. *cap.* 15. & *de ſucceſſ. creat. tom.* 1. §. 12. *num.* 63. Couarr. *pract. cap.* 11. *num.* 12. Gail. *lib.* 1. *obſeruat.* 13. *cum ſeqq.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, part.* 3. *lib.* 27. *cap.* 5. Rebuff. *de except. num.* 738. *cum multis ſeqq.* Ioſeph. Ludou. *tom.* 3. *commun. opin. tit. de mandato, pag.* 512. Mozz. *de contractib. tit. de mandato,* Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt* 36. *n.* 28. *cum ſeqq.* Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.* 2. *lib.* 7. *tit.* 1. *cum ſeqq.* Card. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.* 15. *num.* 45. *cum ſeqq.* Ioan. Martins Acoſta *in addit. ad tractat. de forma libell. annot.* 13. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 548. *cum ſeqq.* Rebell. *de obligat. inſtit. part.* 2. *lib.* 17. *quæſt. vnic. de mandato,* Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, claſſi* 2. *diſput.* 6. *de mandato,* Valer. Reginald. *in praxi fori pænit. lib.* 25. *tract.* 8. *cap.* 1. *n.* 607. *cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 2. *tit. de procuratorib. reſol.* 10. Arimin. Tepar. *var. ſentent. tom.* 1. *tit.* 91.

SVMMARIVM.

1 *Procurator pecuniam verſam in vtilitatem domini, actione mandati contraria repetit.*

2 *Salarij promiſſi nomine procurator mandantem, vel clientem coram Præſide conuenit, & num.* 3.

4 *Salarium debetur quando officium eſt onoroſum, & difficile, etſi ab initio ſuſcepti muneris promiſſum non fuerit. idem quando dominus ſolitus eſſet conducere adminiſtratorem, & qui adminiſtrauerit, erat conſultus operas ſuas locare, num.* 5. *limita vt num.* 6. 7.

8 *Salarij limitatio arbitrio iudicis relinquitur.*

L. Aduersùs eum. I.

Impp. SEVERVS, & ANTONINVS AA. *Leonidæ.*

PRocurator pecuniam verſam in vtilitatem do- 1
mini, actione mandati contraria repetit. Salarij 2
promiſſi nomine procurator mandantem, vel clien-
tem coram Præſide conuenit. Colligunt ex ex Ord.
Cyn. Salicet. Buttig. Bart. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtr.
Donell. Aloyſ. Leo *ſuper* 4. *fol.* 28. Sichard. Sebaſt.
Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concl. quoad ſecundam eius par- 3
tem ex hoc text. deſumit Henr. Bocer. *in diſp. de vni-*
uerſo iure, tom. 1. *claſſi* 1. *diſp.* 6. *num.* 95. vbi ait quòd
ſalarium, ſi quod certum promiſſum ſit procuratori,
cùm mandati obligatione haud contineatur, nec
peti per hanc actionem poterit, ſed opus eſt extra-
ordinaria proſequutione.

De

4 *De ſalario autem quod promiſit*, &c.] Nota quòd
quando officium eſt oneroſum & difficile, multi-
que laboris, tunc debetur ſalarium, etſi ab initio ſuſ-
cepti muneris promiſſum non fuerit, vt per Me-
noch. *conſ.*228. *num.* 20. *& conſ.* 570. *num.* 4. Baeça
*de decima tutor. cap.*2. *à num.*19. *& cap.* 20. *num.* 20.
Flores de Mena *variar. lib.* 1. *quaſt.* 8. §. 3. *num.* 2.
5 Gutier. *de tutel. lib.*3. *cap.* 2. *num.* 10. Idem quando
dominus ſolitus eſſet conducere adminiſtratorem,
& qui adminiſtrauit, erat conſuetus operas ſuas lo-
care, Feder. de Senis *conſ.*218. *& ſeq.* Aluar. *de coniect.*
mente defuncti lib. 2. §. 1. *à num.* 114. Aloyſ. Ricc.
*in collect. deciſ. part.*5. *collectan.*1540. 1885. Stephan.
Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 257. *num.* 1. vbi *num.*3.
6 ex quadam Rotæ deciſione concludit non requiri
quòd copulatiuè probetur dominum ſolitum eſſe
conducere, & ſeruum locare ſuas operas: ſed vnum
ſolum requiſitum probare non ſoſſicere, contra de-
ciſionem Genuenſ. 105. *num.*5. tenet Flores de Mena
vbi ſuprà, num. 9. niſi tamen quando ex illius nego-
tiatione & labore dominus commodum ſenſit, &
ille nihil lucratus eſt, & eſt pauper, aut non multum
diues, Marta *in votis noviſſ. deciſ. voto* 99. *per tot.* vbi
7 *num.* 6. idem aſſerit quando erat homo pauper, &
non haberet vnde viueret, niſi de ſuo labore. nam
non eſt veriſimile quòd voluerit gratis laborare.
8 Taxatio verò ſalarij arbitrio iudicis relinquitur, ex
Flores de Mena, Baeç. & Doctoribus *vbi ſuprà.*

SVMMARIVM.

1 *Actio mandati competit ad pecuniam exſolutam à mandatario, & pignora perſequenda.*
2 *Fideiuſſor pro pecunia ab eo ſoluta à principali recuperanda, & pro pignoribus conſequendis mandati habet actionem.*

L. Cùm ex cauſa. II.

Iidem AA. *Marcello.*

1 ACtio mandati competit ad pecuniam exſolu-
2 tam à mandatario, & pignora perſequenda. Fi-
deiuſſor pro pecunia ab eo ſoluta à principali recu-
peranda, & pro pignoribus conſequendis mandati
habet actionem. Colligunt ex Ordin. Doctores ci-
tati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

L. Si pater tuus. III.

Iidem AA. *Germano.*

MAndans alteri actiones poteſt non obſtante mandato re integra actionem exercere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator ſumptus litis repetit, etiamſi ſuccubuerit in cauſa, & num.*2.
3 *Mandatum habens nulla facta diſtinctione an geſſerit vtiliter, ſed qualecunque ſit negotium, expenſas repetit.*
4 *Procurator an poſſit vti retentione pro expenſis.*

L. Etiamſi contrariam. IV.

Imp. ALEXANDER A. *Vulnerato.*

PRocurator repetit ſumptus litis, etiamſi in cauſa 1
ſuccubuerit. Colligunt ex Ordin. Doctores cita-
ti *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt *l. Hiſp.* 25. *tit.* 5. *part.* 3. Greg. Lop. *l.*60. *verbo los*
del guardador. tit. 18. *ead. part.* 3. Alex. *conſ.* 52. *in*
princip. vol. 1. Pariſ. *conſ.* 90. *num.* 38. *vol.* 1. Gerard.
ſing. 4. *num.* 14. Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 2.
tit. 8. *de procuratorib. num.* 40. *pag.* 318. Henric. Bo-
cer. *in diſput. de vniuerſo iure, tom.* 1. *claſſ.* 2. *diſput.* 6.
num. 90. *lit. B.* Surd. *de aliment. tit.* 1. *quaſt.* 121 *in fine*,
vbi quòd habens mandatum nulla facta diſtinctio- 3
ne an geſſerit vtiliter, ſed qualecunque ſit nego-
tium repetit expenſas.

An procurator poſſit vti retentione pro expenſis? 4
vide Boer. *deciſ.* 15. *num.* 3. vbi quòd poteſt inſtru-
menta, & acta litis retinere, donec dominus ei ſatis-
fecerit de ſumptibus, quos fecit, & non pro ſalario
ſuo, per *l. qui proprie*, §. *litis impendia, de procuratorib.*
Tiraq. *de retractu lig.* §. 7. *gloſſ.* 1. *num.* 13.

L. Si maritus. V.

Idem A. *Guliano.*

PRocurator, qui neglecto mandato bonorum poſſeſſionem non petiit, tenetur domino. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor ſoluta pecunia, & facta condemnatione, actionem mandati habet contra reum, & debitorem principalem, & num* 2.
3 *Tacens conſentire videtur in illis caſibus, quos tacens ſi vellet, poſſet impedire.*

L. Si fideiuſſor. VI.

Imp. GORDIAN. A. *Soſibio.*

FIdeiuſſor ſoluta pecunia, & facta condemnatio- 1
ne, actionem mandati contra reum, & debito-
rem principalem habet. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati *in l.* 1. *num* 1. *ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſp. 12. *tit.* 12. *part.* 5. Menchaq. *controuerſ. vſufreq.*
part. 2. *cap.* 38. *num.* 3. Duen. *reg.* 377. Donat. à Fina
commun. opin tom. 2. *lib.* 8. *tit.* 25. *de fideiuſſor. num.* 113.
pag. 380. Gutier. *allegat.* 4. *num.* 3. Cald. Pereira *de*
empt. & vend. cap. 13. *num.* 125.

Pro reo patiente, &c.] Notatur ad hoc quòd ta- 3
cens conſentire videtur in illis caſibus, quos tacens
ſi vellet, poſſet impedire, vt per Tiraquell. *de retra-*
ctu lign. §. 1. *gloſſ.* 9. *num.* 149. Neguzant. *de pignoribus*,
membr. 4. *part.* 2. *num.* 152. Mendoç. *de pactis lib.* 4.
cap. 4. *num.* 37. Cou. *pract. cap.* 15. *num.* 5. *verſ. tertio*,
Maſcard. *de probat. concl.* 1158. *num.* 47. Surd. *conſ.* 290.
num. 21. Fachinæ. *controu. lib.* 7. *cap.* 80. Menoch. *de*
praſumpt. lib. 6. *praſ.* 99. *num.* 15. *& conſ.* 58 *num.* 65.
D. Barboſ. *in l. qua dotis num.* 160. *ff. ſoluto matrim.*
Cald. Pereira *de renouat emphyt. quaſt.* 16. *num.* 47.
& 52. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 38.
num. 21. *& cap.* 68. *num.* 16.

SVMMARIVM.

1 *Mutuans ex mandato alterius obligat ſibi recipientem tanquam principalem ex eo contractu, & mandantem tanquam acceſſorium per actionem mandati.*

2 *de Litteris tam commendatitijs, quàm credentiæ, remiſſiuè. non obligant dominos niſi eſſent multum ad hoc ſpeciales, num. 3.*

4 *ex Litteris credentiæ, vel commendatitijs non inducitur mandatum ad contrahendum.*

5 *Actio ex mutuo mihi quæritur, & non danti, ſi mandante me quis nomine meo pecuniam ſuam mutuet.*

L. Si litteras. VII.

Idem A. Aureliano.

1 MVtuans ex mandato alterins obligat ſibi recipientem tanquam principalem, ex eo contractu, & mandantem tanquam acceſſotium per actionem mandati. Colligunt ex Ordin. Dnctnres citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 De litieris tam commendatitiis, quàm credentiæ,
3 vide Boët. *deciſ. 182. à princ.* vbi quòd ſnnn obligant dominos niſi eſſent multum ad hoc ſpeciales; & admonet vt caueant hi ad quns tales mittuntur litteræ, vt videant quid ſonant litieræ, Antnn. Gom. *variar. tom. 2. cap. 13. num. 5.* vbi ait qnòd ſi quis miſit alteri litteras credentiæ in fauorem alicuius, & recipiens virtute ipſarum pecuniam ſibi mutuauit, vel aliter cum eo contraxit, tunc ſi tales litteræ continent quid certum, vt ſi dicatur in eis quòd recipiens mutuet, vel tradat ei, in cuius fauorem ſunt miſſæ, aliquam rem, vel pecuniam mittens tenetur efficaciter ſoluere actione mandati; additque idem eſſe quando tales litteræ non continent quid certum, & ſpecificum, ſed generaliter mittens dicit quòd recipiens contrahat cum ipſo nuntio, & latore litterarum, vel alio in cuius fauorem ſunt miſſæ periculo mittentis, quia tunc ſimiliter remanet obligatus actinne mandati, Mozz. *de contract. lib. tit. de mandato, cap. de ſubſtantialibus mandati, num. 1.* Card. Mantic.
4 *de tacitis & ambig. conuent. tom. 1. lib. 7. tit. 3. num. 12.* vbi quòd ex litteris ctedentiæ, vel commendatitiis nnn inducitur mandatum ad contrahendum, Rot. Genuenſ. *deciſ. ad mercaturam* 70.

5 *Qui à te mutuam ſumpſit pecuniam, &c.*] Nota quòd mibi quæritut actin ex mutuo, & nnn danti, ſi mandante me quis nomine meo pecuniam ſnam mutuet; ita Vigel. *in methodo iuris ciuilis, lib. 17. part. 5. cap. 1. verſ. quibus certi condictio competit, reg. 1.* Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. lit. M. concl. 441. num. 5.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 8. tit. 2. num. 4.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib. 3. quæſt. 11 num 55.* Pichard. *in princip. Inſtit. quibus modis re contrahitur obligatio, num. 6.*

SVMMARIVM.

1 *ex Mandato patris competit actio contra heredem.*

2 *Mutuans ſeruis ex mandato domini, habet illum obligatum actione mandati, pignoris ſimul perſecutionem non amittit.*

3 *Seruus non poteſt mutuare, niſi dominus liberam adminiſtrationem peculij ei conceſſerit. ſin aliter, mutuatarius domino obligatur, & non ſeruo, num. 4.*

L. Si tibi pupillorum. VIII.

Impp. VALERIAN. & GALLIEN. AA. & VALER. C. Lucio.

EX mandato pattis competit actio contra hæredem. 1
Mutuans ſeruis ex mandato domini, habet illum obligatum actione mandati, pignoris item perſecutionem non amittit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* 2

3 Hinc etiam ſeruus non poteſt mutuare, niſi dominus ei liberam adminiſtrationem peculij conceſſerit, vt per Iaſ. *per text. ibi in l. rogaſti, § ſi fugitiuum, num. 5. ff. de rebus credit.* Pett. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib. 22. cap. 2. num. 6.* Pett. Nicol. Mozz. *de contract. lib. tractat. de mutuo, tit. de perſonis quæ poſſunt mutuare, vel non, num. 3.* Azor. *inſtitutionum moralium, part. 3. lib. 7. de mutuo, cap. 3.* vbi tradit quòd quando aliter ſeruus 4
mutuum dat, mutuatarius domino obligatur, & non ſeruo.

SVMMARIVM.

1 *Procurator dolo, vel culpa lædens, vel negligens cauſam principalis, conuenitur actione mandati, & num. 2.*

3 *Mandatarius tenetur de dolo, & leui culpa; mandans tamen ſi obyciat culpam, eam probare debet, aliàs præſumitur pro mandatore, & debet abſolui, licèt non probauerit diligentiam.*

L. Cùm per procuratorem. IX.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. Marcello.

PRocuratot doln, aut culpa lædens, vel negligens principalis cauſam, actinne mandari conuenitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſſonem ex hoc text. deſumpſit *l. Hiſp. 26. tit. 5. part. 3.* dum ſtatuit quòd damnum domino procnratoris culpa, vel dolo proueniens tenetur procurator reſarcire, vbi Gregor. Lop. *gloſſ. 1.* ſubdit quòd veniet etiam culpa leuiſſima, ſi ſit procuratnr ad iudicia. 2

Mandatarius de dolo, & leui culpa tenetur, tamen mandans obiiciens culpam eam probare debet, aliàs præſumitur prn mandatnre, & debet abſnlui, licèt non probauerit diligentiam, Dec. *conſ. 632. vol. 2.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 1. tit. 91. cap. 23. verſic. mandatarius.* 3

SVMMARIVM.

1 *Dilapidationis & amittendæ ſolutionis imminente periculo, ſi deiuſſor ante ſolutionem, & condemnationem, ad ſe liberandum, agit contra debitorem principalem.*

2 *Fideiuſſor ſi fuerit condemnatus, etiam priuſquam ſoluat, poteſt agere contra debitorem, etiamſi ex diſpoſitione ſtatuti non ſit neceſſaria condemnatio, veluti ſi fideiuſſor ſit obligatus per inſtrumentum garentigiæ, quod paratam habet executionem, n. 3. vel fideiuſſor non ſit condemnatus, ſed in cauſa ſit concluſum, & ex actis apparet eum eſſe in caſu condemnationis, num. 4.*

5 Fide

5 *Fideiuſſor condemnatus poteſt petere vt bona principalis debitoris priùs executioni ſubyciantur expenſis ipſiuſmet fideiuſſoris. ante oblationem poteſt agere ad liberationem, ſi principalis bona ſua cœpiſſet dilapidare, num.6.*

7 *Bona dilapidare quis dicatur.*

8 *quando actum vt Fideiuſſor poſſit agere antequam ſoluat creditori, tunc ipſum debitorem conuenire poteſt.*

9 *Fideiuſſor non poteſt agere contra principalem debitorem vt eum liberet antequam ſoluat. ſi ſoluit non oppoſitis exceptionibus, quæ ſibi competunt ex perſona ſua, vel principalis debitoris aduerſus eum, non habet actionem mandati, num.10. intellige, vt num. 11. ante ſolutionem poteſt agere ad liberationem, ſi in fideiuſſoria obligatione diu perſiſteret, num.12. quando dicatur diu perſiſtere in fideiuſſoria obligatione, iudicis arbitrio relinquitur, num.13.*

L. Si pro ea. X.

Iidem AA. Papio.

1 VBi ſubeſt periculum dilapidationis, & amittendæ ſolutionis, fideiuſſor ante ſolutionem, & condemnationem ad liberandum ſe agit contra debitorem principalem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.1. pag.293.*

2 *Et neque condemnatus es*, &c.] Notatur ad hoc quòd fideiuſſor ſi fuerit condemnatus etiam priuſquam ſoluat, poteſt agere contra debitorem: vt per Donell. *comment iuris ciuilis lib. 13. cap. 13. verſ. ſecunda cauſa*, Menoch. *de arbitr. caſu 41. ex num. 17.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig conuent. lib. 16. tit. 12. num. 8. verſ. & quidem.*

3 Amplia, ſeu declara procedere ſi ex diſpoſitione ſtatuti non ſit neceſſaria condemnatio, veluti ſi fideiuſſor ſit obligatus per inſtrumentum garentigiæ, quòd paratam habet executionem, tunc enim habetur pro condemnato, & ſic poſt modicum tempus agere poteſt, quamuis nondum ſoluerit creditori, de quo vide Alex. *conſ. 72. num. 7. & conſ. 58. num. 6. lib. 6.* Hippol. *in rub. de fideiuſſorib. n. 216.* Guid. Papæ *quæſt. 117. num. 1.* Greg. Lop. *l. 4. verbo fuere iuzgado tit. 12. part. 5.* Anton. Gom. *var. tom. 1. cap. 13. num. 10.* Vincent. de Franchis *deciſ. 414. num. 2.* Magon. *deciſ. 6.* Vtſill. *ad Afflict. deciſ. 241. poſt num. 4. verſ. & de eodem*, Menoch. *d. caſu 41. num. 20.* Maur. *de fideiuſſor. fol. 316. col. 1. n. 10. verſ. limita ſeptimò*, Card. Mantic. *d. tit. 22. num. 10.* Surd. *conſ. 367. num. 20. lib. 3. & deciſ. 94. num. 5.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ imper lib. 2. concl. 29. num. 11.*

4 Amplia, ſeu declara etiam vt procedat, etiamſi fideiuſſor non ſit condemnatus, ſed in cauſa ſit concluſum, & ex actis apparet eum eſſe in caſu condemnationis, quia tunc etiam habetur pro condemnato, & ideo antequam ſoluat poteſt experiri, de quo vide Palat *in rep. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 10. num. 7.* Cephal. *conſ. 367. n. 19. lib. 3.* Menoch. *d. caſu 41. num. 19.* Card. Mantic. *d. tit. 22. num. 11.*

5 Et aduerte quòd fideiuſſor condemnatus poteſt petere vt bona principalis debitoris priùs executioni ſubiiciantur expenſis ipſiuſmet fideiuſſoris, iuxta doctrinam Bart. *in l. ſi vt certo, §. ſi duobus vehiculum, num. 12. ff. commodati*, Bald. *in auth. ſi captiui, C. de Epiſcop. & Cleric.* Duen. *reg. 335. verſic. 19. limita*, Hippol. *in rub. de fideiuſſorib. num. 71.* Roder. Xuar. *in tit. de los emplazamientos num. 25. pag. 393.* Greg. Lop. *l. 6. verbo vender. tit. 7. part. 6.* Surd. *deciſ. 174. num. 18.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 33. n. 50.* D. Barboſ. *in l. venditor. num. 196. ff. de iudic.*

Neque bona ea dilapidare, &c.] Notatur ad hoc 6
quòd fideiuſſor ante ſolutionem poteſt agere ad liberationem ſi principalis bona ſua dilapidare cœpiſſet, vt per Vaud. *quæſt. iuris 36. verſ. cæterùm lib. 1.* Anton. Gom. *variar. tom. 2. cap. 13. num. 11. verſ. tertius caſus*, Soar. *recept. ſentent. lit. F. num. 143.* Matth. Coler. *de proceſſib. execut. part. 1. cap. 10. ſub num. 320. & 322.* Donell. *d. lib. 13. cap. 13. verſ. tertia cauſa*, Peregr. Iannin. *de citat reali, lib. 2. cap. 9. num. 3.* Valentin. Franch. *in tractat. de fideiuſſoribus, cap. 5. num. 367.* Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduocat. verbo fideiuſſor. num. 21.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 546. num. 10.* Rebell. *de obligat. iuſtit part. 2. lib. 16. quæſt. vnic. de fideiuſſor. num. 21. verſ. tertius*, Cardin. Mantic. *d. tit. 12. à num. 18. cum ſeqq.* vbi *num. 19.* tractat quis dicatur bona di- 7
lapidare.

Neque ab initio ita te, &c.] Notatur ad hoc quòd 8
quando actũ eſt vt fideiuſſor poſſit agere antequam ſoluat creditori, tunc poteſt ipſum debitorem conuenire, vt per Menoch. *d. caſu 41. num. 26.* Donell. *d. cap. 13. in princ.* Card. Mantic. *d. tit. 21. num. 13.*

Et ante ſolutionem conuenire, &c.] Notatur ad hoc 9
quòd fideiuſſor non poteſt agere contra principalem debitorem vt eum liberet antequam ſoluat, vt per Socin. *reg. 148.* Hippol. *in rub. de fideiuſſor. n. 216.* Donat. à Fina *commun. opin. tom. 2. lib. 8. tit. 25. de fideiuſſorib. num. 112.*

Fideiuſſorem verò exceptione munitum, &c.] Nota- 10
tur ad hoc quòd fideiuſſor, qui ſoluit non oppoſitis exceptionibus, quæ ſibi competunt ex perſona ſua, vel principalis debitoris, aduerſùs eum non habet mandati actionem, vt per Cardin. Mantic. *d. lib. 16. tit. 15. num. 1.* vbi intelligit ſi ſciat factum ex quo ex- 11
ceptio naſcitur, & illud poſſit probare.

Plures caſos in quibus fideiuſſor ante ſolutionem poteſt conuenire principalem, vt eum liberet à fideiuſſione, habes *in collect. ad cap. vlt. de fideiuſſor. in Decretal.*

Poſtea cœpiſſe.] Secus ſi antè, vt per Roder. Xuar. *tit. de los emplazamientos num. 301. & ſeq.* Palat. *in repet. cap. per veſtras §. 9. à num. 15.* Afflict. *deciſ. 241. num. 3.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 13. num. 10.* Menoch *d. caſu 41. num 15.*

In gloſſ. *Feceris.* ibi, *quartus eſt ſi diu ſtetit*, &c. 12
Notatur ad hoc quòd fideiuſſor ante ſolutionem poteſt agere ad liberationem ſi in fideiuſſoria obligatione diu perſiſteret, vt per *l. Hiſp. 14. tit. 12. part. 3.* Menoch. *d. caſu 41. num. 1 & 2.* Pereg. Iannin. *d. cap. 9. num. 4.* Valent. Franch. *dict. tract. de fideiuſſorib. cap. 5. num. 559. & ſeq.* Molin. *d tract. 2. diſput. 546. num 8.* Cardin. Mantic. *d. lib. 16. tit. 22. num. 26. & tit. 20. num. 2.* Rebell *de obligat iuſtit. part. 2. lib. 16. quæſt. vnic. de fideiuſſ. num. 22. verſ. primus*, Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 29. num. 4.* Aluar. Valaſc. *conſult. 36. à num. 1.*

Quando dicatur fideiuſſor diu perſiſtere in fide- 13
iuſſoria obligatione, arbitrio iudicis relinquitur; de quo vide Corraſ. *in l. frater à fratre, §. quæſitum n. 38. ff. de condict. indeb.* Villalob. *in ærario commun. verbo fideiuſſor. num. 101. & tom. 2. commun. opin. pag. 377. num. 62.* Neguzant. *de pignorib part. 6. memb. 3. n. 45.* Ludou. à Peguera *deciſ. 190.* Vezin. *tom. 2. commun. opinion. lib. 8. tit. 25. num. 62. pag. 377.* Menoch. *dict. caſu 41. num. 4.* Soar. *recept. ſentent. lit. F. num. 143.* Valentin. Franc. *d. cap. 5. num. 361.* Franc. Anton. Hering. *de fideiuſſorib. cap. 23. num. 33.* Valaſc. *d. conſult. 36. num. 1.* Matth. Coler *de proceſſib. executionum*

part.1.cap.10.ſub num.319, Cardin.Mantic. *d.lib.16. tit.19.num.2.& tit.22.num.26.* Rebell.*d.num.22.verſic.primus.*

L. Procuratorem. XI.

Iidem AA. *Caio.*

1 PRocurator de culpa omittendo & committendo exiſtente tenetur. Idem tenetur de geſtis & gerendis per eum ſuſceptis, item de dolo, & lata culpa. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Hermenop. *lib.6. epit. tit.2.* Eman. Suar. *in theſ.recept.ſentent.lit.M. num.35.* Donell. *comment.iuris ciuilis lib.13.cap.11.pag.170.cum ſeqq.* Henric.Bocer.*in diſput.de vniuerſo iure, part.1.claſſi 2. diſput.6. num.80.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator nihil vtiliter facit contra tenorem mandati, & num.2.*

3 *Mandati fines exactè ſeruandi ſunt.*

4 *per Procuratorem vltra fines mandati geſta tenent ſi dominus ſciens tacuit.*

L. Cùm mandati. XII.

Iidem AA. *Firmo.*

1 PRocurator nihil contra mandati tenorem vtiliter facit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſupr.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Menoch. *de arbitr. caſu 351. num.3.* vbi quòd mandatarius excedens fines mandati non obligat quoad exceſſum, Rebell.*de oblig.iuſtit.part.2.lib.17. quæſt. vnic. de mandato, num.27.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.tom.1.lib.23.num.608.*

3 Nam mandati fines exacta diligentia ſunt ſeruandi, *l.diligenter, ff.hoc tit.cap.cùm olim, de offic. delegat.* Iaſ.*in l.ſi procurator, ff.de procuratorib.* Socin.*reg.309.* Gregor.Lopez *per text.ibi in l.19.tit.5. part.3.* Ioann. Gratian.*regul.305.* Petr.de Anchar. *conſ.75. in princ.* Alexand. *conſ.6. num.3. lib.4.* Tiraquell. *in l.ſi vnquam, verbo libertus, num.59. C.de reuocan.donat.* Menoch.*conſ.134.num.3.* Ioſeph.Ludou.*Peruſ.deciſ.37. num.5.& deciſ.117.num.12.* Azeued.*l.1. num.7. tit.6. lib.3.& l.5.num.1. tit.4. lib.5. noua Recop.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo mandatum, num.7.& 8.* Camill. Borrell.*in ſum.deciſ.tom.1. tit.66.num 437.* Monet. *in tract.de optione Canon.cap.3.num.149.* Cardin.Tuſch. *practic.concluſ.tom.5.lit.M.concl.39.per tot.* Cald.Pe-
4 reira *de empt.& vendit.cap.15.num.51.* vbi dicit quòd geſta per Procuratorem vltra fines mandati, tenent ſi dominus ſciens tacuit.

L. A Procuratore. XIII.

Iidem AA. *Zoſimo.*

1 PRocurator tenetur de dolo, & omni, etiam leuiſſima culpa. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1. ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.26.tit.5.part.3.* vbi Gregor. Lopez *gloſſ.1.* Conan.*comment.iuris ciuilis, lib.7.cap.14.n.7.* Neguzant.*de pignor.part.1. membr.2. num.3.& n.57. & ſeq.* Donell.*comment.iuris, lib.18. cap.8. col.4.* Rebell.*de obligat.iuſtit.part.2.lib.17.quæſt.vnic.de mandato, num.10.*

SVMMARIVM.

1 *quod vni traditur de Mandato alterius, etiam traditum videtur.*

2 *qui Mandato alterius rem emit, & eam illi tradidit pro pretio, quod ſoluit, mandati agit.*

3 *Emptio ſi fuit facta nomine mandantis, mandans tenetur ſtare contractui, ac ſi ipſe illum feciſſet. & idem eſt ſi mandaſſet vendere.*

4 *Dominus ſi non ignorauit exceſſum mandati, valet venditio.*

5 *Scientia & patientia domini extendit mandatum quando illud præceſſit, non verò illud inducit, nec inducere poteſt.*

L. Si ſecundùm. XIV.

Iidem AA. *Hermiano.*

QVod vni traditur de mandato alterius, etiam 1
traditum videtur. Item qui mandato alterius 2
rem emit, & illam ei tradidit pro pretio, quod ſoluit, mandati agit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1.ſupr. hoc tit.*

Nota quòd ſi emptio fuit facta nomine manda- 3
tis, mandans tenetur ſtare contractui, ac ſi ipſe illum feciſſet, & idem eſt ſi mandaſſet vendere. nam facta venditione non poterit reuocare conſenſum, & prohibere ne res tradatur, vt per Fabian.de Monte *in tract.de exceptione, quæſt.3.princ n.24.* Matienſ. *in l.1.gloſſ.8.num.14. tit.11.lib.5.noua Recopil.* vbi tradit quòd ſi dominus non ignorauit exceſſum manda- 4
ti, valet venditio, Pinel.*in l.2. C.de reſcind.vend.p.1. cap.1.num.18.* vbi ait quòd ſcientia & patientia do- 5
mini extendit mandatum, quando illud præceſſit, non verò illud inducit, nec poteſt inducere.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum re integra morte domini finitur, & n.2. limitatur num.3.*

4 *Mandatum re non integra, non expirat morte mandantis.*

5 *Procurator conſtitutus ad actum perficiendum poſt mortem, non reuocatur morte, etiam quando decedit cum hærede. ſecus ſi ſine hærede, num.6. etiam ſi in mandato dicatur quòd procurator conſtitutus daret poſt mortem, ſiue hæreditas adita ſit, ſiue non, & dato quòd quis decedat ſine hærede, num.7.*

L. Mandatum. XV.

Iidem AA. *Precatio.*

MAndatum re integra morte domini finitur. 1
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1.ſup.hoc tit.* poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4.fol.29.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt *l.Hiſpan.10.tit.12.part.5.& l.23.tit.5.part.3. vbi gloſſ.1.* Socin.*regul.311.* Duen.*regul.87.* Alphan. *collect.205.* Strach.*de mercat.tit.mandati,num 48.* Gig. *de penſionib quæſt.91.à princ.* Conan. *comment. iuris ciuilis*

*ciuilis lib.7.cap.*14.*num.*11. Couarr.*pract.cap.*1.*à princ.*
Sebaſt. Medices *in tract. Mors omnia ſoluit*, *part.* 2.
*num.*186.*concl.*64. Anton.Gabr.*tom.*3. *commun. lib.*2.
*tit.de procurat.concl.*2. *&* 3. Donat.à Fina *tom.*1.*commun.opinion.lib.*4.*tit.*24.*num.* 10.*pag.* 611. Meooch.
*de præſumpt.lib.*2.*præſ.*36.*num.*28.*cum ſeqq. & conſ.*1.
*num.*35.*& ſeqq.* Tiraq.*in tract.le mort.part.*7.*declar.*5.
num 12. Rebuff.*de exceptionib. num.*752. Maſcard.*de probat.concl.*1013.*num.*6.Cened.*practic.lib.*1.*quæſt.*38.
*num.*1.*&* 18. Cardoſ *in praxi iudicum*, *verbo mandatum num* 10. Rebuff.*de priuileg. ſcholar. priuil.*80. Tiraquell. *de pia cauſa priuil.* 82. *&* 132. Perez *ad l.*1.
*tit.*12. *lib.* 3. *Ordinam.* Soar. *de legibus lib.* 8. *cap.*31.
*num.*13. *&* 14. Alex.Trentacinq. *var.reſolut.lib.*2. *tit. de procuratorib.reſolut.*10.*per tot.* Ioan.Martins Acoſta
in addit. ad tract. de forma libellor. annot. 13. *num.* 13.
Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 7.
*tit.*23. *à princip.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tom.*1.*lib.*25.*tract.*8 *cap.*1.*num.*609. Rebell.*de obligat. iuſtit.part.*2.*lib.*17.*quæſt.vnica de mandato num.*4.*verſ.*
3 *quarta*, Caſtill.*controuerſ.lib.*2. *cap.*29. *à princip* quorum plures limitant quando mandatom ſit ſuper
eo,ad quod quis de neceſſitate tenetur, vel quando
priocipalis ſatis dedit pro procuratore, & in procuratote conſtituto in rem ſuam,& fauore piæ cauſæ,
ſeu dotis, aut libertatis.

4 In gloſſ.*Finitur.* ibi, *item nota re integra,aliàs enim ſecus*, &c. Notatur ad hoc quòd mandatum re non
integra morte mandantis non expirat, vt per Anton.Gabr.*d.tit.de procurat.concl.*3.*à princip.* vbi multipliciter limitat, & declarat.

5 In ead. gloſſ. ibi, *niſi ſi tale mandatum*, *quòd ſuſcipiat initium à morte teſtatoris*, &c. Notatur ad hoc
quòd procurator cooſtitutus ad actum perficiendum poſt mortem,non reuocatur morte,vt per Aoton. Gabr. *d. tit. de procurat concl.*2. *num.*13. Anton.
Galleſ.*in tract. ad formam Camer. obligat. part.*5. *q.*3.
Alex.Trentacinq.*d.tit.de procuratorib.reſol.*10. *num.*6.
6 vbi ait procedere quando defunctus cum hærede
decedit; ſecus ſi ſioe hærede, quia tunc mandatum
re integra morte mandantis, & ſine hærede dece-
7 dentis extinguitur; & ampliat, etiamſi in mandato
dicatur quòd procurator conſtitutus duret poſt
mortem, ſiue hæreditas adita ſit, ſiue non, & dato
qnòd qois decedat ſiue hærede, nam adhuc morte
maudantis mandatum finitur.

SVMMARIVM.

1 *Mandatò non adimpleto ad intereſſe datur actio.*
2 *ob Fidem ruptam ad intereſſe agitur.*
3 *Mandatum quando ſit ad commodum tantùm mandantis, mandatarius illud acceptans implere tenetur, & mandanti tenetur de dolo & culpa.*
4 *Procurator ſi ſuſceptum mandatum velit exequi, aut non iuxta præſcriptam formam, bonam fidem & naturam mandati illud exeqnatur, in id, qnod intereſt mandatoris, tenetur, quòd ſi nihil eius interſit, ceſſat mandati obligatio.*
5 *Procurator recipiens litteras mandati, & non contradicens, conſentire videtur, & acceptare mandatum.*
6 *Ceſſante eo quod intereſt, ob quod competebat actio, eadem actio competere deſinit.*

L. Ad comparandas. XVI.

Iidem AA. *Vranio.*

MAndato non adimpleto ad intereſſe actio da- 1
tur. Ob fidem ruptam ad intereſſe agitur. 2
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1.
ſup. hoc tit.

Vide *l.Hiſp.*20. *tit.* 12. *part.* 5. vbi ſtatuitur quòd 3
quando maodatum ſit ad commodum mandantis
tantùm,mandatarius illud acceptans teoetur implere, & de dolo & culpa tenetur mandanti. Henric.
Bocer *in diſput. de vniuerſo iure tom.* 1. *claſſ.*2. *diſp.* 6.
num 83. vbi per hunc text.tenet quòd ſi procurator 4
ſuſceptum mandatum exequi nolit, aut non iuxta
præſcriptam formam, bonam fidem, & naturam
mandati illud exequatur, in id, quod intereſt mandatoris, tenetur, quòd ſi nihil eius interſit, ceſſat
mandati obligatio. Vnde procotator ſpecialiter
conſtitutus ad emendum ſi non emat,tenetur ad intereſſe *l.ſi procuratorem §.mandati actio,& §.dolo,& l. ſi mandauero. §.fin.ff.hoc tit.* Honded. *conſ.* 39. *num.*3.
*vol.*1. Hieron.Gabr.*conſ.*26. *num* 8. *lib.*2.

Qui mandatum ſuſcepit, &c.] Quia procurator 5
recipiens litteras mandati, & non contradicens,videtur conſentire, & mandatum acceptare, vt per
Abb. *in cap. cùm iniuſtè num.* 7. *de procuratorib.* Dec.
*in cap. cùm M. Ferrarienſis num.*23. & *ibi* Felin. *verſ. ſecundò fallit*, *de conſtit.* Aotoo. Gabr. *commun. opin. tom.*3.*lib.*1. *tit. de præſumpt.concl.*1.*num.*2. D.Barboſ.
in l.qua detis 34. *verſ.item ſecundò limita ff.ſoluto matr.*
Cardio.Mantic.*de tacit.& ambig.comment.lib.*7. *tit.*13.
num. 9.

In gloſſ. *Intereſt.* Notatur ad hoc quòd ceſſante 6
eo quod intereſt ob quod competebat actio, deſinit
eadem actio competere; vt per Tiraq. *in tract. ceſſante cauſſa part.*1. *num.*23.

SVMMARIVM.

1 *Salarium incertæ pollicitationis non rectè petitur.*
2 *Pollicitatio incertum continens non parit actionem.*
3 *Salarium ſi variè ſecundùm merita perſonarum ſolet conſtitui, non intelligitur conſtitutum ei, qui ad certam ſedem, vel aliud officium electus eſt.*

L. Salarium. XVII.

Iidem AA. *Gorgonio.*

SAlarium incertæ pollicitatioois non rectè peti- 1
tur. Item pollicitatio incertum continens non 2
parit actionem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Notator ad hoc quòd ſalarium ſi variè ſecundùm 3
merita perſonatum ſolet conſtitui, non iotelligitur
conſtitutum ei, qui ad certam ſedem, vel aliud
officium electus eſt, vt per Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.*1. *lib.* 5. *tit.* 2. *num.* 15.
Adminiſtratori enim, ſeu negotiorum geſtori ſalarium non conuentum minimè debetur. *l.*1. *ff.de var. & extraord. cognit. l. qui mutuam pecuniam* 56. *§. non ideo minus*, *verſ.ſalarium*, *ff. hoc tit.* Guid. Papæ *q.* 68.
*col.*2. Flores de Mena *var.lib.*1. *quæſt.* 8. *§.*3. Mart. *in votis nouiſſ.deciſ.voto* 94. *num.*1. Aloyſ.Ricc. *in collect. deciſ.part.*5. *collect.*1540. *&* 1885. Monter à Cueua
Aragonia

Digitized by Google

Aragoniæ deciſ.29 à num.1.vſque ad 31. Sigiſm.Scacc. *de commerc. & camb.§.3. gloſ.3. num.* 2. niſi quando officium eſſet oneroſum & difficile, multíque laboris; nam tunc debetur ſalarium, etſi ab initio ſuſcepti muneris promiſſum non fuerit, Gaſp.Baeç.*de decima tutor.cap.2.à num.19. & cap.10. num.20.* Gutier. *pract. lib.3. cap. 2. num.* 10. Flores de Mena *d. lib. 1. quæſt.8. §. 3. num.* 2. Menoch. *conſ.* 228. *num.* 20. & *conſ.570.num.4.* vel dominus eſſet ſolitus conducere adminiſtratorem, & qui adminiſtrauit erat conſuetus operas ſuas locare, Alex. *conſ.*109. *in princ.lib.6.* Aluar. *de coniect. mente defuncti lib.2. §. 1. à num.114.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 5. collect.* 1540. & 1885. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 257. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Mandatarius ab eo pro quo intercesſit, ſolutum cum vſuris repetit.*

2 *Contractus principalis, qui ab initio fuit ſtricti iuris, ex pòſt facto fieri poteſt ſtricti iuris.*

L. Poſt ſolutionem. XVIII.

Iidem AA. *Tuſciano.*

1 MAndatarius ab eo pro quo interceſſit, ſolu-
2 tum com vſuris reperit. Item contractus principalis, qui ab initio fuit ſtricti iuris, ex pòſt facto bonæ fidei fieri poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

L. Pretij. XIX.

Iidem AA. *Eugenio.*

VSuræ vltra licitum modum non poſſunt deberi, etiamſi per ſtipulationem fuerint promiſſæ, vel pro eis datum fuerit pignus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator fruſtrà petit ſalarium illicitum. ex pacto de quota litis nil petit licitè, num.* 2.

3 *Pactum illicitum eſt vt loco expenſarum & ſumptuum factorum in caſu victoriæ, Aduocato, vel procuratori, qui fecit dictas expenſas, detur aliqua quota.*

L. Si contra. XX.

Iidem AA. *Epagato.*

1 ILlicitum ſalarium fruſtrà petit procurator. Ex
2 pacto de quota litis nil procurator licitè petit. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup.hoc tit.*

3 Notatur ad hoc quòd illicitum eſt pactum vt loco expenſarum, & ſumptuum factorum in caſu victoriæ detur Aduocato, vel procuratori, qui fecit dictas expenſas, aliqua quota, vt per Virgil. Boccac. *in tract. de pactis part.3.num.20.* Farin. *in praxi crimin. quæſt.106.num.64.*

SVMMARIVM.

1 *in Re propria quilibet eſt moderator, & arbiter, & num.4. etiam in rebus de futuro, num.5. intellige in re ſua libera; ſecus ſi res ſit communis, vel in qua alius ius habeat. num.6.*

2 *in Re demandata quilibet iudicium mandati, & exiſtimationis periculum metuat. ſi reus ſit culpæ, aut doli.*

3 *Condemnatus in actione directa mandati infamis efficitur.*

7 *in Re ſua quis non poteſt contra ius.*

L. In re mandata. XXI.

Imp. CONSTANTIN. A. *Luſitano* PP.

IN re propria quilibet eſt moderator, & arbiter; in 1
re demandata quilibet iudicium mandati, & exi- 2
ſtimationis periculum, ſi reus culpæ, aut doli quis
ſit, metuat. Condemnatus in actione directa man- 3
dati infamis efficitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd in re 4
propria quilibet eſt moderator, & arbiter, vt per
Caſſan. *in catal. gloriæ mundi part.* 1. *conſid.* 38. *concl.*
44. *verſ.* 2. Anton. Gom. *l.70. Tauri num.1.* Menoch.
controuerſ. vſufreq. cap. 4. num. 5. Caſtren. *conſ.* 260.
Viſis compromiſſo, col. 2. in princ. vol. 1. Roman. *conſ.*
277. *Non eſt dubium, num. 2. verſ. conſequens eſt,* Ce-
phal. *conſ.*121. *num.* 10. & *conſ.* 429. *num.* 56. & 57.
Decian. *conſ.*58. *in princip. lib.* 2. vbi ampliat etiam 5
in rebus de futuro, Thom. de Thomaſet. *in floribus*
legum reg. 98. & 247. Menoch. *conſ.* 1. *num.* 265. &
conſ.34.num.1. & 17. & conſ.57. num.10. & conſ.255.
num.10. & conſ.296. num.41. & conſ. 334. num. 21. &
37. & *de præſumpt.lib.4. præſ.* 80. *num.* 7. & *remed.* 6.
retin. num. 118. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 23.
cap.7. col. 2. in fine, Oſaſch. *deciſ.* 17. *num.* 13. Perez
l.1. verſ ex qua infertur tit.2. lib.6. ordin. pag.76. Spin.
in ſpeculo teſtam. gloſſ.19 princip. num.74. Gutier. *conſ.*
21. *num.7.* Surd. *conſ.*154. *num.*11. Borcholt. *conſ.*31.
col.49. part.1. Aldouin. *conſ.10. num.7.* Eſcob. *de ra-*
tiocin. cap. 90. num.50. Molin. *de Iuſtit. tract.3. diſp.1.*
concl. 1. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis con-*
uent. lib. 13. tit. 26. num. 1. Cald. Pereira *de empt. &*
vendit. cap.9. num.15. & 16. Anguian. *de legib. lib. 3.*
controu.12. num.8. Cardin. Tuſch. *pract. concl. tom. 2.*
*lit.D. concl.486. & tom.6. lit.R. concl.*112. Aloyſ. Ricc.
in praxi rerum fori eccleſ. reſol. 149. *num.* 4. *in 2. edit.*
Mari. Antonin. *variar. reſolut. lib.2. reſol.* 45. *num.* 6.
Caſtill. *lib.1. de vſufructu, cap.* 35. *num.* 5. Rot. *deciſ.*
105. *num.6.* apud Farin. *part.1. recentior. & deciſ.* 547.
num.3. apud eundem *part.2. recentior.* Intellige pro- 6
cedere in re ſua libera, ſecus ſi res ſit communis, vel
in qua alius ius habeat. Anchar. *conſ.* 156. *Optimis*
rationibus, n.7. & ſeqq. Boët. *deciſ.*320. *num.12. verſ. ex*
quo ſecundum, vbi ſubdit quòd in re ſua quis non po- 7
teſt contra ius; nam contra leges, & contra bonos
mores non poteſt quis de re ſua diſponere, quia Rei-
pub. intereſt ne quis re ſua malè vtatur. Abb. *conſ.*
48. *videtur primò, circa fin. verſ. non obſtat ſi dicatur, lib.*
2. quem refert Card. Tuſch. *d. lit. R. concl.* 112. *n.* 28.

SVMMARIVM.

1 *Ceſſio actionum non poteſt fieri in caſibus hac lege expreſſis.*

2 *Ceſſiona*

2 *Ceſſionarius pro quantitate ſoluti pretij & vſurarum alienas actiones acquirit, & num. 3.*

4 *Confeſſio de recepto probat verè in illis caſibus, in quibus nulla eſt fraudis ſuſpicio, aut per legis interdictum non prohibetur.*

5 *Confeſſio partis non ſufficit vbi poteſt eſſe fraudis præſumptio, ſed requiritur vera, & corporalis traditio, & numeratio, & probatio.*

6 *Ceſſio actionum præſumitur ſimulata ex paruitate pretij. etiam in hæreditatis venditione, & in promiſſione de cedendo, licèt iuramentum interueniat.*

7 *Ceſſio actionis non valet tanquam ſimulata, ſi pretium non correſpondet actioni ceſſæ, etiamſi ſit firmata iuramento, & ceſſio facta ſit partim ex cauſa venditionis, & partim ex cauſa donationis non valet nedum ceſſio, ſed etiam promiſſio de cedendo. num. 8. exceptis caſibus, in quibus ceſſiones valent etiam data modicitate pretij, vel nullo titulo exiſtente. num. 9.*

10 *Emere debita, ſiue actiones minori pretio quàm quod continetur in obligatione, licitum.*

11 *Ceſſio actionis modico facta pretio præſumitur ſimulata, & ſolùm pro numerata quantitate conceditur ceſſionario.*

12 *Ceſſio valet non ſoluto pretio, modò de pretio ſit habita fides.*

13 *Debitum quando eſt indubitatum, & à debitore confeſſatum, poteſt liberè cedi pro quocunque pretio. ſecus in actionibus dubitatis, hoc eſt, in iudicium non deductis. num. 14.*

15 *Ceſſio præſumitur ficta, quando non apparet de titulo. etiamſi titulus ſuperueniret. num 16. & ceſſio iuramento ſit firmata, num. 17. ſecus in caſibus firmatis, in quibus titulus præſumitur. num. 18.*

19 *in Ceſſione actionum modico pretio facta inter hæredes non præſumitur ſimulatio. non præſumitur ſimulatio, quando creditor à ſuo debitore pro ſuo credito ceſſionem recipit. num. 20. vel quando is, qui rem alienam poſſidens ſibi aliqua ex cauſa ceſſionem obligatam pro maiori ſui muniminè, & cautione recipit, num. 21. vel ceſſio ſit inter legatarios, ſeu fideicommiſſarios. num. 22.*

23 *Ceſſio non valet facta ex cauſa donationis.*

24 *Confeſſio de recepto, non probat, nec illi fides habenda, niſi de vera numeratione appareat num. 25.*

26 *Ceſſio non valet, ſi coniecturis conſtiterit factum fuiſſe iuſtis de cauſis, non autem animo vexandi eum, contra quem facta fuit.*

27 *Pretij tenuitas conſideranda, quando deductis impenſis, quæ fieri poſſent ad conſequendam rem cuius actiones ceſſa ſunt, adhuc tenue apparet pretium.*

28 *Præſumptiones & coniecturæ ſimulationis ceſſant quando fit ceſſio iurium, & actionum acceſſoriè ratione contractus præcedentis.*

L. Per diuerſas. XXII.

Jmp. ANASTAS. A. *Euſtachio P. P.*

1 CEſſio actionum non poteſt fieri niſi in caſibus
2 hac lege expreſſis. Ceſſionarius pro quantitate
ſoluti pretij & vſurarum alienas actiones acquirit.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt. *l. Hiſp. 64. tit. 18. part. 3.* vbi *gloſ. 4. & 5.* Hippol. *ſing.* 45. Conan. *comment. iuris ciuilis lib. 7. cap. 8. num. 2.* Guid. Papæ *deciſ. 273. num. 1.* Adrian. Puluæ. *ad edictum de alienat. iudicij mutandi cauſa facta cap. 11. in princip. & in fine,* Maſcard. *de probat. concl. 361. num. 11.*
vbi quòd confeſſio de recepto probat verè in illis 4
caſibus, in quibus nulla eſt fraudis ſuſpicio, aut per
legis interdictum non prohibetur. Anton. Gom.
l. 9. Tauri num. 36. col. 1. vbi quòd in quocunque 5
actu, vel contractu, in quo poteſt eſſe præſumptio
fraudis, non ſufficit confeſſio partis, ſed requiritur
vera, & corporalis traditio, & numeratio, & probatio eius, late Farin. *in praxi crimin tit. de falſitate & ſimulat. quæſt. 162. num. 36. cum ſeqq.* latius etiam Anton. Gom. *tom. 3. commun. lib. 2. tit. de actionib. concl. 3. per totam.*

Notatur hic text ad hoc quòd ex prauitate pretij 6
ceſſio actionum præſumitur ſimulata, vt per *deciſ. Genuenſ. 13. num. 37.* Roder. Xuar. *alleg. 19. num. 2.* Franc. Marc. *Delphin. deciſ. 148. n. 6.* Brunur. à Sole *in locis communib. verbo ceſſio 4.* Menoch. *conſ. 1098. num. 32. & de arbitr. caſu 218. num. 1.* & laté *de præſumpt. lib. 3. præſ. 129. a princip.* vbi quòd locum id habet etiam in hæreditatis venditione, & in ſola promiſſione de cedendo, & non obſtare licet iuramentum interueniat, Parlad. *rerum quotid lib. 2. p. 3. c. fin. §. 4. num. 8.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 2. tit. de poſtulando reſolut. 2. à num. 11.* Ioan. Bapt. Coſta *de rata quæſt. 70. num. 1.* Anton. Fab. *coniectur. lib. 12. cap. 12.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 2. lit. C. concl. 209. num. 12.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 13. num. 16.* latè Anton. Gabr. *d. tit. de action concl. 5. à princip.* vbi *num. 3. cum ſeqq.*
ampliat vt non valeat ceſſio actionis tanquam ſimu- 7
lata, ſi pretium non correſpondeat actioni ceſſæ,
etiamſi ſit firmata iuramento, & quamuis ceſſio fa-
cta ſit partim ex cauſa venditionis, & partim ex cau-
ſa donationis, & *num. 3.* ampliat vt nedum non va- 8
leat ceſſio, ſed etiam non valeat promiſſio de ceden-
do, & à *num. 6.* limitat in pluribus caſibus, in quibus 9
ceſſiones valent etiam data modicitate pretij, vel
nullo titulo exiſtente.

Aduerte quòd licitum eſt emere debita, ſiue actio- 10
nes minori pretio quàm quod continetur in obligatione, iuxta tit. *ff. de hæred. vel act. vendit.* Innoc. Abb. *num. 7.* Bero. *num. fin. in cap. in ciuitate, de vſur.* S. Antonin. *in ſum. p. 2. cap. 8. §. 3. & 4.* Sot. *de Iuſtit. lib. 1. quæſt. 4. art. 2.* Nauar. *in man. cap. 17. num. 230. cum ſeqq.* Bapriſta *de vſuris commento 3. num. 226. cum ſeqq.* Mercad. *de contractib. opuſc. de arredamientos cap. 9.* Menoch. *d. lib. 3. præſ. 129. num. 16.* Cardin. Mantic. *d. lib. 4. tit. 13. num. 16.* Ratio eſt, quia in nominibus debitorum iuſtum pretium non eſt quantitas in illis contenta, ſed ea, quæ attentis circunſtantiis, & viſo arbitrio boni viri probabiliter valere poteſt. *l. qui filij 4. in fine, ff. de hæred. vel act. vend. l. Neſennius 22. §. vlt. l. quærebatur 81. verſ. quære, ff. ad leg. falcid.* Nau. *d. cap. 17. num. 230.* Anton. Gabr. *d. concl. 5. num. 34.* Anton. Fab. *d. cap. 12. & in ſuo Cod. ſub hoc tit. defin. 9.* Oſvvald. *ad Donell. lib. 15. cap. 43. lit. D.* Menoch. *de arbitr. caſu 148.* Cardin. Mantic. *d. num. 16.* minus namque eſt habere actionem, quàm rem. *d. l. quærebatur, verſ. quære l. minus 205. ff. de reg. iuris,* Greg. Lop. *d. l. 1. gloſſ. 1. tit. 11. part. 6.* Ant. Gom. *var. tom. 1. cap. 12. num. 14.* Non obſtat text. *in præſenti,* cui ſimilis *in l. ab Anaſtaſio, inf. hoc eod. tit.* ſecundùm quem non valet ceſſio actionis, ſeu debitorum ad fauorem tertij, non conſtito priùs de ſolutione, quia loquitur & procedit in ceſſionibus fictis, & fraudulentis in odium eorum, qui alienas lites redimunt, Anton. Fab. *d. cap. 12. & d. defin. 9.* Oſvvald. *d. cap.*

d. cap. 43. Menoch. *d. praeſ.* 129. *num.* 1. Cuiac. *lib.* 8. *obſeru.* 31. & ſic non quando conſtat de veritate actuum. Menoch. *vbi ſup. num.* 42. Et quamuis controuerſum ſit, an hoc caſu ſufficiat confeſſio de recepto, vt per relatos à Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *gloſſ.* 18. *a num.* 85. Menoch. *d. praeſ.* 129. *num.* 10. Farin. *d. quaeſt.* 162. *num.* 17. *&* 18. attamen receptior opinio tenet confeſſionem ſufficere, maximè quando tranſactus eſt terminus opponendi exceptionem non numeratæ pecuniæ, vt per Hieron. Gabr. *conſ.* 167. *num.* 1. *& ſeq. lib.* 1. Rimin. ſen. *conſ.* 155. *num.* 9. *&* 18. *lib.* 1. Rebuff. *tom.* 2. *ad leg. Galliæ tit. de ceſſione actionis gloſſ.* 7. *art.* 1. Rot. Genuenſ. *deciſ.* 104. *num.* 12. Creſcent. *deciſ.* 10. *de re iudic.* Farin *d. n.* 38.

11 *Vt ſi quis datis pecuniis*, &c.] Notatur ad hoc
quòd ceſſio actionis modico facta pretio præſumitur
ſimulata, & ſolùm pro numerata quantitate conceditur
ceſſionario, vt per Menoch. *d. lib.* 3. *praeſ.* 129.
num. 2. & dicit Anton. Gabr. *d. concl.* 5. *num.* 27. quòd
12 valet ceſſio dato quòd non ſit ſolutum pretium, ſed
ſit habita fides de pretio.

13 *Pro indubitatis obligationibus*, &c.] Notatur ad hoc quòd quando debitum eſt indubitatum, & à debitore confeſſatum, poteſt liberè cedi pro quocunque pretio, vt per Anton. Fab. *d. lib.* 12. *coniect. cap.* 12. *col. vlt.* Oſvvald. *ad Donell. lib.* 15. *cap.* 43. *lit. C. ad fin.*
14 Anton. Gabr. *d. tit. de actionib. concl.* 5. *num.* 49. vbi quòd hæc lex procedit in actionibus indubitatis, id eſt, in iudicium deductis, ſecus in actionibus dubitatis, hoc eſt, in iudicium non deductis.

15 *Licèt inſtrumento ceſſionis venditionis*, &c.] Notatur
ad hoc quòd præſumitur ficta ſimularáque ceſſio,
quando non apparet quo titulo illa facta fuerit,
vt per Menoch. *de praeſumpt. lib.* 3 *praeſ.* 129. *num.* 29.
16 vbi *num.* 33. ampliat, etiamſi titulus ſuperueniret
ſi enim non adeſt titulus, præſumitur, vt per Alex.
Trentacinq. *variar. reſol. lib.* 2. *tit. de actionib. reſol.* 2.
à num. 1. vbi extendit procedere, etiamſi ceſſio ſit
17 iuramento firmata, & *num.* 2. declarat locum non
18 habere quando ſumus in caſibus, in quibus titulus
præſumitur. nam tunc tenet ceſſio, licèt in inſtrumento
titulus non fuerit appoſitus.

19 *Exceptis ſcilicet ceſſionibus*, &c.] Notatur ad hoc quòd in ceſſione actionum, modico pretio facta inter cohæredes, non præſumitur ſimulatio; vt per Alciat. *in reſp.* 124 *num.* 2. Anton. Gabr. *d. concl.* 5. *n.* 6. Menoch. *d. lib.* 3. *praeſ.* 129 *n.* 10.

20 *Ex his quaſcunque vel creditor*, &c.] Notatur ad hoc quòd in ceſſione actionum ſimulatio non præſumitur, quando creditor à ſuo debitore pro ſuo credito ceſſionem recipit, vt per Anton. Gabr. *d. concluſ.* 5 *num.* 7. Menoch *d. praeſ.* 129. *n.* 11.

21 *Vel is, qui res alienas poſſidet*, &c.] Notatur ad hoc quòd ceſſio actionis modico facta pretio non præſumitur ſimulata, quando is, qui rem alienam poſſidens ſibi aliqua ex cauſa obligatam recipit ceſſionem pro maiori ſui munimine, & cautione, vt per Alciat. *in reſp.* 114. *num.* 5. Anton. Gabr. *d. concl.* 5. *n.* 8. Menoch. *d. praeſ.* 129. *n.* 12.

22 *Nec non his quas inter*, &c.] Notatur ad hoc quòd ceſſio actionis modico facta pretio non præſumitur ſimulata, quando fit inter legatarios, ſeu fideicommiſſarios, vt per Anton. Gabr. *d. conſ.* 5. *num.* 9. Menoch. *d. praeſ.* 129. *num.* 13. vbi *num.* 14. *& ſeq.* idem dicit in ſpecie ceſſionis factæ inter ſocios.

23 *Si autem per donationem*, &c.] Notatur ad hoc quòd non valet ceſſio facta ex cauſa donationis, vt per Anton. Gabr. *d. concl.* 5. *n.* 38.

24 In gloſſ. *Soluturam.* ibi, *vt ſit neceſſe pretium ſolutum, &c.* Notatur ad hoc quòd confeſſio de recepto non probat, nec illi eſt fides habenda, vt per Tira. *de retractu lig.* §. 1. *gloſ.* 18. *num.* 78. Roder. Xuar. *alle.* 19. *num.* 2. Maſcard. *de probat. concl.* 361. *num.* 4. Vnde ceſſio præſumitur ſimulata ex ſola confeſſione de receptione pretij, niſi de vera numeratione appareat, Corr. *in memorabil. verbo creditor prior*, Farin. *in praxi crimin. tit. de falſit. & ſimulat. quaeſt.* 162. *num.* 17.

In gloſſ. *Venditionis.* ibi, *cùm iuſta ſit ceſſio, & non animo vexandi*, &c. Notatur ad hoc quòd non valet ceſſio actionis modico facta pretio, ſi coniectum conſtiterit factam fuiſſe iuſtis de cauſis, non autem animo vexandi eum, contra quem facta fuit, vt per Menoch. *d. lib.* 3. *praeſ.* 129. *n.* 16.

In gloſ. *Quam aliis cauſis, fin.* ibi, *ſed quantum pretium dicitur modicum*, &c. Notatur ad hoc quòd pretij tenuitas conſideratur, quando deductis impenſis, quæ fieri poſſent ad conſequendam rem, cuius actiones ceſſæ ſunt, adhuc tenue apparet pretium, vt per Ioann. Mil. *repert. verbo praeſumitur ceſſio*, Anton. Gabr. *d. concl.* 5. *num.* 34. Iaſ. *in* §. *propter retentionem num.* 5. *ante med. inſtit. de actionib.* vbi dicit hanc gloſſ. notabilem, Anton. Gom. *var. tom.* 1. *cap.* 12. *num.* 25. *ante med. verſ. ſecundò infertur*, Boër. *deciſ.* 44. *num.* 1. Tiraq. *de retractu lig.* §. 15. *gloſſ.* 1. *num.* 3. Folet. *ad Marant. de ordine iudic. part.* 4. *num.* 103. *pag.* 153. Mexia. *in tract. taſſæ panis concl.* 2. *num.* 94. Menoch. *d. praeſ.* 129. *num.* 4.

In ead gloſſ. ibi, *& poſtea ſubſequi ceſſio, &c.* Notatur ad hoc quòd præſumptiones & coniecturæ ſimulationis ceſſant quando fit ceſſio iurium, & actionum acceſſoriè ratione contractus præcedentis, vt per Anton. Gabr. *d. concl.* 5. *num.* 28. Menoch. *d. praeſ.* 129. *num.* 43.

SVMMARIVM.

1 *Ceſſio ſimulata præſumitur ſi actio pro parte vendita, pro parte donata reperitur, & num.* 3. *declara vt num.* 4. *amplia vt num.* 5. *& limita vt num.* 6.
2 *Si ſolus donationis titulus prætendatur fraudulenter, cedens actionem amittit.*
7 *Ceſſionarius pro creditore.*
8 *ex Occultatione præſumitur fraus.*
9 *ex Varietate contractus fraudis ſuſpicio arguitur.*
10 *Fraus præſumitur cùm in inſtrumento non continetur numeratio, ſed tantùm confeſſio de recepto.*
11 *Inſtrumenta quando habent executionem paratam per ſtatutum poſſunt exequi ad inſtantiam ceſſionarij conſtando de ceſſione.*
12 *Via executiua quæ datur cedenti, datur etiam ceſſionario.*
13 *non ſatis eſt Contractum probari ſimulatum, doloſum, vel fictitium in genere, ſed neceſſe eſt probetur ipſa ſpecies ac modus ſimulationis, ſeu fraudis ſigillatim.*
14 *Aduocatos omnia noſſe mala.*

L. Ab Anaſtaſio. XXIII. & vlt.

Imp. IVSTINIAN. A. *Ioanni P.P.*

CEſſio ſimulata præſumitur ſi actio pro parte 1
vendita, pro parte donata reperitur. Item ſi 2
ſolus donationis titulus prætendatur fraudulenter,
cedens actionem amittit. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* & poſt omnes
Gipban. *tom* 1. *pag.* 293.

Hanc

3 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius
partem, ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.64. tit. 18.*
part.3. vbi gloſſ.4. Roder.Xuar. *alleg.19. num.2.* Cæ-
pol.*de ſimulat.contractus num.43.& 99.* Pulux. *ad edi-*
ctum de alienat.iudicij cap.12.in princip. latè Menoch.
de præſumpt.lib. 3.præſ.129. num. 27. vbi *num. 28.*
4 declarat vt non procedat quando vni vendita eſt
pars actionis, & deinde alteri perſonæ diuerſæ do-
nata eſt altera pars, ita quòd re vera, is, cui pars do-
nata fuit, eam habeat, non autem quòd ſit perſona
interpoſita ab illo emptore alterius partis, latè
etiam Anton. Gabr. *commun. tit. de actionib. concl.5.*
5 *num.43.* vbi *n.44.cum ſeqq.* ampliat, etiamſi pro parte
donetur, & pro parte permutetur, & etiamſi debitor
det in ſolutum creditori ſuo ex cauſa crediti pro
parte veri, & pro parte falſi, quia ceſſio non tenet
6 pro parte pro qua creditum eſt falſum, & *num. 47.*
limitat, vt iſtud non procedat in re corporali pro
parte vendita, & pro parte donata.

7 *In alium creditorem.*] Ergo ceſſionarios dicitur cre-
ditor, vt per Roder. Xuar. *in l. poſt rem iudicatam,*
ſuper leg. Regni, extenſ.6. num. 1. Suar. de Paz *in pra-*
ctica tom.1.part.5.cap.1.num.35.

8 *Non occultè.*] Notatur ad hoc quòd ex occulta-
tione fraus præſumitur, vt per Tiraq.*de retractu con-*
uent. in præfat. num.13. Cald. Pereira *poſt quæſt.forenſ.*
conſ.26.num.4. Maſcard.*de probat.concl.443.*

9 Notatur etiam ad hoc quòd ex varietate contra-
ctus fraudis ſuſpicio arguitur, vt per Tiraquel.*de no-*
bilit. cap. 1.num. 491. Maſcard. *de probat concl. 442.*
num.4.

10 *Re ipſa perſoluit.*] Notatur ad hoc quòd præſu-
mitur fraus cùm in inſtrumento non continetur ve-
ra numeratio, ſed tantùm confeſſio de recepto, vt
per Tiraquel.*de retractu lign.§.1.gloſſ.18.n.78.& ſeq.*
Anton.Gom.*l.45.Tauri num.85.col.1.*

11 *Vt partem quidem debiti*, &c.] Notatur ad hoc
quòd quando inſtrumenta habent executionem
paratam per ſtatutum poſſunt exequi ad inſtantiam
ceſſionarij conſtando de ceſſione, vt per Viui.*tom.1.*
commun.opin. lib. 4. tit.5. num.124 pag. 473. Azeued.
l.vlt. num.26. tit.21. lib.4. noua Recopilat. D. Barboſ.
in l. poſt dotem, num. 52. ff. ſoluto matrimonio, Parlador.
lib.2. rerum quotid.cap fin.part. 3. §. 4. num.6. Soar.de
Paz *d. cap. 1. à num. 32.* Roder. Xuar. *in d.l poſt rem*
iudicatam, in declarat. leg. Regni, limit.7. metipſum *in*
praxi exigendi penſiones, quæſt. 2. num 68. vbi habe-
tur quòd via executiua, quæ datur cedenti, datur
etiam ceſſonario, latè Thom. Valaſc. *allegat. iuris*
tom. 1. allegat allegat. 76. num. 77. vbi ſubdit, hanc
doctrinam non habere locum apud Luſitanos, quia
priuilegium executionis tantùm procedit inter pro-
prias perſonas contrahentium, & tales non ſunt per-
ſona creditoris nominati in inſtrumento, & perſo-
na illius, in quem facta eſt ceſſio, & *num. 78.* hoc in
telligit quando ceſſionarius petit executionem ſuo
nomine virtute ceſſionis, non autem quando eam
petit nomine cedentis, & tanquam ipſius procu-
rator.

12 Notatur etiam hic text. ad hoc quòd non ſatis eſt
probare contractum eſſe ſimulatum, doloſum, vel
fictitium in genera, ſed neceſſe eſt vt ipſa ſpecies, ac
modus ſimulationis, ſeu fraudis ſigillatim probetur,
vt per Tiraquel.*in retractu lign. §. 1.gloſſ. 14. num.59.*
Maſcard.*de probat.concl.449.num.6.*

13 In gloſſ. *Morantur.* ibi, *qui omnia mala nouerunt.*
Notatur ad hoc quòd Aduocati omnia mala noue-
runt, vt per Tiraq.*de nobilit cap.29.num.10.*

Si ſeruus ſe extero emi mandauerit.

TIT. XXXVI.

HIc titulus eſt pars ſuperioris: quia ſpeciem quandam mandati declarat, id eſt, cùm ſeruus extraneo mandat, vt ſe emat. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac.Pac.& VVeſembec. De materia tit. vide Mozz. *de contract.lib. tit. de mandato, cap. de perſonis, inter quas cadere poteſt mandatum, num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *ex Mandato ſerui firmiter non oritur actio, quòd ſi à domino mandatum habeat ad contrahendum, actionem mandati parit æquitas.*

2 *Mandatum ſerui mandantis ſe emi ab initio inualidum, reconualeſcit emptione ſequuta ex pòſt facto.*

L. Si ſeruus. Vnic.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN.
AA. *&* CC. *Dionyſiæ.*

EX ſerui mandato actio firmiter non oritur, quòd 1
ſi à domino mandatum habeat ad contrahen-
dum., actionem mandati æquitas parit. Mandatum 2
ſerui mandantis ſe emi ab initio inualidum, recon-
ualeſcit emptione ſequuta ex pòſt facto. Colligunt
ex Ordin. Cyn. Salicet.Butrig.Bart. Bald. Caſtrenſ.
Fulgoſ.Angel.Cuiac. Donell. Aloyſ.Leo *in 4. fol.30.*
Sebaſt.Næui.remiſſiuè. Caſal.*in annot.* & Ximen. *in*
concordant. & inter repetentes Petrus de Bella-
pertica.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.7.Hiſpan. tit.10.part.3. vbi gloſſ.4.* Bart.*in l.ſi de vi, num.1.in fine, ff.de iudic.& in l.naturaliter, §. nihil commune, num. 33. in princip. ff.de acquirend. poſſeſſ.* Mayn. *lib.3. actionum, cap.5. fol. 161.& lib. 4. cap. 8.* Adrian.Pulux.*ad l.interpoſitas, C.de tranſact.pag.100.* Didac.à Britto Luſitan.*in rubr de locato, & conducto, in princip. num.5. ante medium*, vbi ait quòd eo caſu, quo domino illius ſerui, qui ſe emendum mandauit, peculiares nummos in eandem rem mandatario miniſtrans, ſequuta emptione, nulla in rigore aduerſùs mandatarium, cumque emptorem mandati, aut venditi actio competebat; ex æquitate tamen, ſeu vtilitate, vtraque, mandati ſcilicet ad ſeruum, empti verò ad pretium eidem domino accommodatur; cùm tamen ſi competeret, in rigore ex vendito competere debuiſſet ipſimet domino, qui venditoris perſonam ſortitur, prout notauit gloſſ. *hic verbo empti.* Accommodantur igitur prædictæ actiones non ex mandato, aut ex empto propriè, & in rigore, ſed potiùs vtiliter, & ex æquitate, hoc eſt, ratione, & cauſa mandati, ſeu empti, id eſt, quia mandatarius & mandatum ſuſcepit, & emit ſeruum, de quo *hîc*.

Pro ſocio.

Tit. XXXVIII.

ACtio pro ſocio eſt ſimilis actioni mandati: ſed eo differt, quòd actio mandati eſt directa,& contraria; actio verò pro ſocio vtrinque directa eſt; quia vtriuſque contrahentis eadem eſt ratio. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac.& VVeſembec. De titulo, ſeu de ſocietatibus ſpeciales tractatus in lucem ediderunt Angel. de Periglis *tom.* 6. *tractat. Doctor. part.* 1. *fol.* 130. Hector Felicius;& de ſocietatibus officiorum, Franciſcus Caſtracanius, Virginius Boccacius,& Syluester Zacchias.

De materia tituli vide Ordin. Reg. Luſitan. *lib.* 4. *tit.* 44. vbi parens meus,*& l. Hiſpan* 1. *cum ſeqq. tit.* 10. *part.* 5. vbi Gregor. Lopez, Conan. *comment. iuris, lib.* 7. *cap.* 13. Briſſon. *lib.* 17. *de verborum ſignific. verbo ſocij*, Couarr *lib.* 3. *variarum, cap.* 2. Anton. Gom. *variarum tom.* 2. *cap.* 5. Nauarr. *in man. cap.* 17. *num.* 251. *& in comment. de vſuris, num.* 12. *cum ſeqq.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, part.* 3. *lib.* 27. *cap.* 4. *&* 5. Suar. Donat. à Fina, Kirchou.& alios *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 25. *pag* 615. *cum ſeqq.* Ioſeph. Ludou. *tom.* 3. *etiam commun. tit. de ſocietate, pag.* 456. Sot. *de Iuſtit. lib.* 6. *quaſt.* 6. Conrad. *de contract. lib. quaſt.* 97. Thoming. *deciſ.* 13. *&* 49. Barnab. Cornazan. *Lucenſi deciſ.* 18. Gam. *Luſitan. deciſ.* 110. *num.* 28. *cum ſeqq. & deciſ.* 253. *num.* 1. *&* 2. *& deciſ.* 108. *num.* 9. Mozz. *de contract. lib. tractat. de ſocietate*, Gregor. Valent. 2. 2. *diſp.* 5. *quaſt.* 24. Petr. Nauarr. *de reſtitut. lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 436. *cum ſeqq.* Suar. de Paz *in practica, tom.* 3. *cap.* 6. §. 7. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1309. *& ſeq.* aliàs 1315. *&* 1316. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3 *præſumpt.* 56. Aluar. Valaſc. *conſ.* 39. *num.* 1. *& vlt. & conſ.* 63. *&* 185. Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imperialis lib.* 1. *concluſ.* 24. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 6. *de ſociet.* Fachinæ. *controuerſ. lib.* 2. *cap.* 94. Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2. *diſput.* 411. *cum ſeqq.* Leonard. Leſſ. *in ſimili tractat. lib.* 2. *cap.* 25. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 15. *de contractu ſocietatis*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. tom.* 2. *lib.* 25. *num.* 369. *cum ſeqq.* Azor *inſtitutionum moralium, part.* 3. *lib.* 9. *de ſocietate*, Rimin. Tepat. *variarum ſentent tom.* 2. *tit.* 365. Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, tom.* 1. *claſſi* 2. *diſput.* 5. *de ſocietate.*

SVMMARIVM.

1 *Societas valet, in qua vnus pecuniam confert, alter operam, & num.* 2.

3 *Lucri diuiſio quomodo fiat inter illum, qui pecuniam confert, & alterum qui præſtat operam, vt ſalua ſit vtriuſque conſcientia, & num.* 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

4 *Opera hominis quid, & n.* 5.

L. Societatem. I.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC. *Aurelio*

1 SOcietas in qua vnus pecuniam confert, alter operam, valet. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Butrig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Cuiac. Sebaſt. Næui. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 30. *verſo*, Donell. remiſſiuè. Caſal. *in annot.*& Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ambroſ. de Vignate *in cap. ſalubriter, de vſur.* §. *prima ergo concluſio, n.* 163. Gam. *Luſit. deciſ.* 110. *n.* 28. Iaſ. *in* §. *ſequens num.* 43. *&* 44. *Inſtit. de action.* Capr. *conſ.* 17. *n.* 3. Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter vir. & vxor. notab.* 6. §. 12. *n.* 1. *&* 2. Dec. *reſp.* 97. *num.* 37. *vol.* 2. Maſcard. *de probat. concl.* 1309. alias 1315. *n.* 11.

Quomodo autem fiat diuiſio lucri inter illum, qui pecuniam confert,& alterum, qui operam præſtat, vt ſalua ſit vtriuſque conſcientia, eſt ſcitu digniſſimum; in primis Syluest. *in ſum verbo ſocietas,* 1. *num.* 20. Vigeſimò, inquit, quæritur, quomodo ſocietas ſit diuidenda ſi nihil conuentum eſt expreſsè, vel tacitè, quia nulla eſt conſuetudo de hoc?& dicit Bald. *in l.* 1. *ff. pro ſocio*,& Angel. *vbi ſupr.* quòd ſi alter centum,& alter operas poſuit,& de lucro habent ducenta, qui centum poſuit, primò extrahet ſua centum,& reliqua ducenta omnes diuident inter ſe, ita tamen quòd qui plus contulerit pecuniæ, operæ, vel induſtriæ, arbitrio ſcilicet boni viri, plus habeat de lucro, *l ſi non fuerint, & l qui enim. ff. pro ſocio.* Nec eſt verum quod quidam dicunt, eum, qui poſuit operam, priùs debere extrahere alia centum pro opera ſua, cùm hoc nullo iure caueatur, diuino, Canonico, vel ciuili, quia opera hominis nihil aliud eſt, quàm officium diurnum, *l.* 1. *ff. de oper. liber.* immo opera hominis dicitur fructus hominis eſſe, *l.* 4. *& ſeq. ff. de oper. ſeru.* vnde qui ponit operas tantùm, nihil ponit conſiſtens in capitali, vel ſorte, ſed ſolum fructum, aut vſumfructum ſuæ perſonæ, qui correſpondet fructui, aut commoditati illorum centum,&c.

Caiet. *in ſum. verb. ſocietas*, Syluestri veſtigiis inſiſtens ait, Et quoniam in huiuſcemodi ſocietatibus frequenter contingit diuerſarum rationum conuenire ſocios (dum vnus ponit pecuniam,& alius operam & induſtriam) nec par eſt vtriuſque periculum, ideo nota & aduerte diligenter quòd ſocietas huiuſmodi ex ſua natura hoc habet quòd ponens pecuniam ſubſtet duplici periculo, ſcilicet perditionis pecuniæ,& perditionis negotiatorij vſus eiuſdem pecuniæ; qui verò ponit induſtriam, ſeu operas ſuas, ſubſtet vni tantùm periculo, ſcilicet perdendi vſũ induſtriæ, ſeu operarum ſuarum. Quod vt meliùs intelligas conſidera triplicem euentum ſocietatis: aut enim in fine inuenitur lucrum; aut ſine lucro, capitale tantùm; aut damnum capitalis in toto, vel in parte ſentiet quicquid damni eſt dominus pecuniæ, qui illam poſuit: ſi verò capitale tantùm inuenitur, ſaluum erit domino eius, qui illud poſuit. nam ex eo, quòd poſuit pecuniam ſuam in ſocietatem, non deſinit eſſe illius dominus. Si autem lucrum inuenitur, reddetur ante omnia capitale domino,& diuidetur deinde lucrum æquis portionibus, ſuppoſito quòd pecunia poſita in ſocietate,& induſtria æquiualent;& omnium horum vna eſt ratio, quia ſcilicet, qui poſuit pecuniam, ſubſtat duplici periculo, ſcilicet perdendi ſubſtantiam pecuniæ,& perdendi negotiationis vſum, tenendo ſcilicet vanè tanto tempore ſuam pecuniam occupatam negotio: ex hoc enim fit vt iuſtitia exigente ei capitale ſaluum ſit, ſi ſaluatur in toto, vel in parte, cui deperderetur, ſi periret. Ponens autẽ induſtriam, vel operas, quia ſolùm poteſt deperdere vſum induſtriæ, vel operæ ſuæ, ſcilicet in vanum laborando, ideo nihil de capitali ſaluo ei debetur: ſubſtantia nanque operarum ſuarum non ex negotiatione, ſed ex neceſſitate materiæ perit, quia ſcilicet eſt res ſucceſſiua in motu conſiſtens, ſi enim res permanentes eſſent, ei eſſent ſaluæ. Hactenus Caietanus.

Molin.

8 Molin. *de Iuſtit. tom. 2. diſp. 415. concl.* 1. palàm opponitur Sylueſtro, & Caietano, ait enim: Quando operæ, induſtriæ, vſus nauigij, aut alterius rei, quæ vnus ſociorum apponit, æquales ſunt in valore cum capitali, quod alter apponit, licitus eſt contractus, quòd tam lucrum, quàm capitale diuidenda ſint æqualiter in vtrumque ſocium, iuxta opinionem quam Caiet. 2. 2. *quæſt.* 78. *art.* 2. *ad* 5. eſt ſequutus: immo verò pactum tunc quòd ſolum lucrum diuidendum æqualiter ſit inter ſocios, & capitale ad eum integrum pertineat, qui illud appoſuit, eſt iniquum cum onere reſtituendi dimidium capitalis: hanc eandem amplectuntur Conrad. *de contract. quæſt.* 94. *corol.* 3. Mai *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 47. Cou. *lib.* 3. *var. reſol. cap.* 2. *num.* 2.

9 Leſſi. *de Iuſtit. & iure lib.* 2. *cap.* 25. *de contractu ſocietatis dubit.* 2. *num.* 8. inquit, Molinam ſequutus, vt is qui operas confert, admittatur vt verus ſocius, & ſolùm ſit particeps lucri ſecũdùm æſtimationem operarum; quaſi tantum pecuniæ in ſocietatem contuliſſet, quanti valent operæ, vt ſi conferas mille aureos, & opera ſocij æſtimetur centum aureis, ſitque particeps lucri, quaſi contuliſſet ſolùm centum aureos, hic contractus etſi à quibuſdam Doctoribus probari videatur, eſt tamen omnino iniquus. Ratio eſt, quia ſocius id, quod confert, certò amittit, perit enim opera illius; tu verò quod confers non amittis, ſed manet tibi ſaluum, vnde eſt diſpar conditio ſociorum, quod repugnat contractui ſocietatis, niſi aliunde fiat compenſatio. Deinde hoc pacto ſocius, qui confert operam, nunquam aliquid lucrabitur, ſed certò ſemper amittet, niſi lucrum ſit vltra mille & centum aureos, quod vix vnquam continget. Cùm enim ſolùm vndecima pars lucri ei ſit aſſignata, niſi hæc excedat centum aureos, quibus opera eius æſtimabatur, nihil habebit ſupra id, quod contulit: ſi autem vndecima pars lucri ſit infra centum aureos, neceſſariò amittet, vt patet. Itaque talis ſocietas ferè eſt leonina, in qua alter ſociorum ſolùm habet damnum, alter ſolum lucrum, de qua vide *d. l. ſi non fuerint* 29. *§. fin ff. pro ſocio.*

10 Idem Leſſi. *ead. dubit.* 2. *num.* 9. ſubdit in hæc verba. Tertio vt is, qui operas confert, non ſolùm ſit particeps lucri, ſed etiam ſortis, ſecundùm æſtimationem operarum, itaut negotiis peractis ex tota ſumma, quæ ex lucro & ſorte conflata erit, tantum extrahat, quantum ſi loco operarum pecuniam æquiualentem contuliſſet: vt ſi tu conferas mille aureos, ſocius verò operam valentem centum aureis, & lucrum ſit quingentorum aureorum, ſocius extrahet vndecimam partem non ſolùm è lucro, ſed etiam ex ſorte, id eſt, ex mille & quingentis aureis. Vnde ille habebit 136. aureos, & vnam tertiam, tu verò habebis reliquas decem partes: hic contractus eſt iuſtus. Probatur, quia qui confert operas, non minus debet eſſe particeps tum lucri, tum ſortis, quàm qui ponit tantundem pecuniæ: non enim ipſi ſoli opera perire debet, cùm non minus conferat ad negotiationem, quàm is, qui contulit tantundem pecuniæ: atqui is, qui in caſu propoſito contulit centum aureos, extrahit vndecimam partem, non ſolùm lucri, ſed etiam ſortis; ergo etiam is, qui contulit operam eiuſdem æſtimationis. Itaque in hoc contractu opera ſocij æſtimanda eſt pecunia, eaque æſtimatio ſorti addenda, vt fiat vna ſors communis, v.g. mille & centum aureorum, in qua ſocius habeat partem vndecimam, perinde ac ſi tantundem pecuniæ contuliſſet, vnde poſtea in diuiſione competit ei vndecima pars ſortis, & lucri, ſeu totius ſummæ. Si opera illius valebat quanti ſors alterius, debetur ei dimidium totius ſummæ, ſi erat æqualis tertiæ, quartæ, quintæ, vel ſextæ parti pecuniæ, debetur ei tertia, quarta, quinta, vel ſexta pars totius ſummæ, quæ repetitur finitis negotiis. Iuxta hunc modum intellige quæ habet Couar. *lib.* 3. *variar. cap.* 2. & Nauarr. *cap.* 17. *num.* 251. etſi non ſatis clarè explicent, an ſocius operam conferens, debeat eſſe ſolùm particeps lucri, an etiam ſortis. Hactenus Leſſius.

Couar. *lib.* 3. *variar. reſolut. cap.* 2. *concluſ.* 1. in varias fertur partes; ait enim: Iure & ratione ſocietatis poteſt quis dare licitè propriam pecuniam mercatori, hac conditione & pacto, vt pecuniam accipiens mercatorum artem exerceat, laborem & induſtriam ſubiturus; lucrum verò ex ea acquiſitum, ſimul & damnum ſequutum communia ſint vtriuſquæ, &c. 11

In gloſſ. *Obtinuit, vnic.* ibi, *ſed quæro, an ille qui pecuniam contulit, debeat habere capitale ſaluum in diuiſione ſocietatis*, &c. De materia & intellectu huius gloſſ. vide late Gregor. Lop. *l.* 1e. *verbo perdiendoſe tit.* 10. *part.* 5. vbi diſputat, ſi vnus ponit in ſocietate pecuniam, alius operam, & induſtriam, & perditur capitale, ac proinde ſocietas diſſoluitur, an ponens operam teneatur ad dimidiam capitalis, & ſic an tale damnum debeat communicari inter ſocios? Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxor. notab.* 6. *§.* 11. *num.* 6. Geminian. *de vſuris comm.* 3. *§.* 1. *num.* 23. Rot. Genuenſ. *deciſ.* 31. Franc. Marc. *quæſt.* 887. Caballin. *millelot.* 427. Menoch. *de arbitr. caſu* 125. Fachinæ. *controuerſ. lib.* 2. *cap.* 95. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 6. *tit.* 21 *num.* 3. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 2 *concluſ.* 24. *conſid.* 1 *num.* 1. 12

SVMMARIVM.

1 *Emptione fundi communis ſocietas introducta videtur, & num.* 2.

3 *Socius rem emens, præſumitur emiſſe de proprio, non de communi. idem eſt in eo, qui res adminiſtrabat alienas, ſi vir erat induſtrioſus, vel poſſidebat bona, num.* 4.

L. Cùm proponas. II.

Iidem AA. & CC. *Pantonio.*

EMptione fundi communis ſocietas introducta videtur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.* & poſt omnes Aloyſ. Leo *fol.* 31. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Alphan. *collect.* 416. Roman. *ſing.* 435. Burg. de Paz *conſ.* 43. *n.* 2. Ranchin. *p.* 4. *concl.* 382. Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure tom.* 1. *claſſi* 2. *diſp.* 5. *n.* 14. Menoch. *conſ.* 46. *num.* 5. & *conſ.* 122. *num.* 32. vbi tenet quòd licèt duo communiter emiſſent fundum, & ſic effecti eſſent ſocij contractus, non tamen dominium in vtrùmque fuiſſet tranſlatum, niſi ambo, miſſi fuiſſent in poſſeſſionem, vel niſi ſequuta ratihabitione emptionis factæ, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.* 1. *lib.* 6. *tit.* 1. *num.* 11. 2

Sanè qui pretium, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi ſocius rem emit, præſumitur emiſſe de propria, non de communi pecunia, vt per Abb. *conſ.* 46 *in* 3. *dub. vol.* 1. Rip. *conſil.* 121. *num.* 9. Nati. *conſ.* 358. *num.* 1. Tiraquel. *de retract. conuent. ad fin. tit. num.* 88. Roderic. Xuar. *tit. de los ganancias num.* 27. 3

Surd.*deciſ*.15. *num.* 1. latè Cardin. Mantic. *d. lib.* 6. *tit.*18.*per tot.*

In dubio enim pecunia ſoluta pro re empta ſoluentis eſſe præſumitur,vt per Bart. *hic notab.*2. Roman.*ſing.* 440. *verſ. emeram rem*,Cæpol. *caut.* 138. *ſi vnus ex fratribus*,Alex.*conſ.*78.*à num.*4.*lib.*2.Maſcard. *de probat. concluſ.* 612. *num.* 4. & 5. Matienſ. *l.* 2. *gloſſ.*1.*num.*36. *tit.*9. *lib.*5. *noua Recop.* Brunot.à Sole *in locis communib. verbo emptio* 13. *in fine*, Eſcobar *de ratiocin.cap.* 14. *num.* 34. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 12. *à num.* 17. Amplia procedere etiam in eo,qui alienas res adminiſtrabat. nam ſi erat vir induſtrioſus, vel poſſidebat bona, præſumitur acquirere de proprio, & non de alieno, gloſſ. *verbo ex eius ſubſtantia in l. cùm oportet, C. de bonis,quæ liber.* Ioan. de Amicis *conſ.*124. *num.*7. Crauet.*conſ.*129. *num.*2.3. & 4. & *conſ.*131. *num.* 12. Pariſ.*conſ.*80.*num.*7.21.22. & 26. *lib.*1. Surd.*d.deciſ.*15. *num.* 2. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3.*præſ.* 52.*num.* 1. latè Farin. *fragment. crimin. part.* 1. *lit. A. num.* 35. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Societatis commoda tranſeunt in hæredem.*
2 *Emolumenta inter ſocios æqualiter diuidenda.*
3 *Societas an & quando tranſeat ad hæredes.*
4 *Societas licèt morte finiatur,commoda tamen,& emolumenta diuidi poſſunt cum hærede.*
5 *Socij debent eſſe æqualiter in lucro,vel damno,ſi nihil diffinierunt.*

L. Cùm in ſocietatis. III.

Iidem AA. & CC. *Victorino.*

1 SOcietatis commoda tranſeunt in hæredem.Item
2 emolumenta inter ſocios æqualiter diuidenda. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup.hoc tit.*

3 Societas an & quando tranſeat ad hæredes? vide Iaſ. *in §. item Seruiana num* 19. *cum ſeqq. Inſtitut. de actionib.* Theſaur. *deciſ.*242. Cardin. Mantic.*de tacitis & ambig. conuent. lib.* 6. *tit.* 24. *num.* 21. *cum ſeqq.* Aluar. Valaſc.*conſult.*65.*num.*4. vbi *num.*14. diſputat an ſocietas celebrata cum clauſula, pro ſe & hæredibus,& adiecto iuramento,ſit tranſitoria ad hæredes, & *num.* 15. tenet valere præceptum teſtatoris quòd perſeueret ſocietas inter hæredes poſt eius mortem vſque ad certum tempus. Regulariter enim ſocietas finitur morte cuiuſuis ex ſociis, & ad hæredes non tranſit,licèt conuentum ſit.Ordin.Reg.Luſitan.*lib.*4.*tit.*44.§.4.*l. Hiſp.*10. *tit.*10.*part.*5. Anton. Gom.*tom.*2. *var.cap.*5. *num.* 6. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.*30. *num.*5. & *conſult.*63. *à num.* 3. Matienſ. *l.* 2. *gloſſ.*1. *num.* 15. *tit.* 9. *lib.* 5. *noua Recop.* Seraphin. *de priuileg. iuram.priuil.*57. *num.* 1. Franc. Marc. *q.* 626. Oſaſch. *Pedem deciſ.* 76. *num.*4. & *deciſ.*150. Thom. Minad. *deciſ.*30. *num.* 5. & 7. Rot. Genuenſ. *deciſ.* 71. Arimin. Tepat. *variar. ſentent tom.* 1. *tit.* 355. *cap.* 12. *in fine*, Donat. à Fina *tom.* 1. *commun. opin. lib.*4. *tit.*25. *num.* 12. *pag.* 615. Surd. *conſ.* 20. *num.* 3. & 4. Molin. *de Iuſtit.tractat.* 2. *diſputat.* 414. *in princip.* Azori. *inſtit. moral. part.* 3. *lib.* 9. *cap.* 6. *quæſ.* 3. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 15. *quæſt. vltim.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 6. *tit.* 24. *à princip.* Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſion. part.* 2. *collectan.* 398. Ioan. Martins Acoſta *in addit. ad formam libellor. annot.* 14. *num.* 17. Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 276. *à num.* 1. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent.lib.*25. *num.* 373. *verſ. ſecundò.*

Notatur hic text. ad hoc quòd licèt ſocietas finiatur morte, commoda tamen, & emolumenta cum hærede diuidi poſſunt, Theſaur. *deciſ.*242. *n.fin.* Arimin. Tepat. *d.tit.*155.*cap.*13.*in princ.*

Etiam compendia æqualiter, &c.] Notatur ad hoc 5
quòd ſocij debent eſſe æquales in lucro, vel damno, ſi nihil diffinierunt. *l. ſi non fuerit, in princip. ff. hoc tit.* Ordin.Reg. Luſitan. *lib.* 4. *tit.* 44. §. 9. *l. Hiſpan.* 3. & 4. *tit.* 10. *part.* 5. Fachinæ. *controuerſ. lib.* 2. *cap.* 94. *verſ. tertium*, Ioan. Martins Acoſta *dict. annot.*14. *num.*14. & 15. Molin. *dict. tractat.* 2. *diſputat.* 415. *verſ. quando ſocij*, Rebell. *d. part.*2. *lib.* 15. *quæſt.* 7. *num.* 1. *cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *d. lib.* 6. *tit.* 24. *à num.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Teſtati,vel inteſtati cauſa non pertinet ad contractum.*
2 *Hæres ſocij decedentis,teſtamento condito,aut omiſſo, ex pactis defuncti ſocij conuenitur.*

L. Si ſocietatis. IV.

Iidem AA. & CC. *Celeri.*

CAuſa teſtati,vel inteſtati,non pertinet ad con- 1
tractus. Hæres ſocij decedentis, teſtamento 2
condito, aut omiſſo, ex pactis defuncti ſocij conuenitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſupr.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Societas durat pro libito ſociorum, itaut quandocunque renuntiatione, & expreſſa voluntate partium diſſoluatur,& num.*2. *niſi ad tempus contracta fuerit ſocietas, num.* 3. *poteſt tamen ante tempus renuntiari,ſi promiſſa non ſeruantur à parte, num.* 4. *limita, etiamſi ſocius intempeſtiuè renuntiet ſocietati, cùm illi intempeſtiuè renuntiari non poſſit, num.*5. *vel ſi renuntiet dolo malo,vt ſolo lucro participet.*
6 *Actio pro ſocio intentatur ſocietate finita, quando agitur pro habenda vtili ratione lucri & damni inter ſocios diuidendi.*

L. Tamdiu. V.

Iidem AA. & CC. *Theodoro.*

DVrat ſocietas pro libito ſociorum,itaut quan- 1
docunque renuntiatione,& expreſſa voluntate partium diſſoluatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*n.*1.*ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Ordin. Reg. Luſit. *lib.*4. *tit.*44. §.5. *l. Hiſp.* 11. *tit.* 10. *part.*5. *vbi gloſſ.*1. Conan. *comment. iuris lib.*7. *cap.*13.*num.*12. Anton. Gom *tom.*2. *var.cap.*5. *num.*6. Maſcard. *de probat. concl.*1311.*num.*7. aliàs 1317. Donat. à Fina *tom.*1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 25. *num.* 12. *pag.*615. Matienſ. *l.*2. *gloſſ.*1. *num.*29. 44. & 46. *tit.*9. *lib.*5. *noua Recop.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrimon. part.*2. *num* 50. *cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.*6. *tit.*23. *num.*2. *cum ſeqq.* Ioan. Martins Acoſta *in addit. ad formam libellor. annot.* 14. *n.*10.

Molin.

Molin. *de iuſtit. tractat.* 2. *diſput.* 413. *verſ. his ita explicatis*, Azor. *inſtit. moral. part.* 3. *lib.* 9. *cap.* 6. *queſ.* 2. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 25. *num.* 375.

3 Limita primò, quando ad tempus contracta ſocie-
tas fuerit, quia ante tempus niſi conſenſu vtriuſque
ſocij diſſolui non poteſt. Ordin. Reg. Luſitan. *dict.*
4 §.5. Capyc. *deciſ.* 274. *num. fin.* vbi quòd poteſt ante
tempus renuntiari, ex eo, quòd promiſſa non ſeruan-
tur à parte, Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.* 1. *tit.* 355.
cap. 22. *num.* 1, Gutier. *de iuram. confirmat. p.* 1. *cap.* 58.
num. 8. Valaſc. *conſult.* 185. *num.* 2. D. Barboſ. *in d. rub.
ff. ſoluto matrim. part.* 2. *num.* 52. vbi rationem reddit,
quia quando ſimpliciter contrahitur ſocietas, nullo
expreſſo tempore, tacitè, vel expreſsè videtur cele-
brata ſocietas ſub ea tacita conditione quandiu ſo-
cij voluerint; quando verò tacitè, vel etiam expreſsè
declaratum eſt tempus, intra quod debet durare ſo-
cietas, tenentur ſocij vſque ad illud tempus perſiſte-
re in ſocietate, prout ſe obligarunt; valet enim pa-
ctum quòd ſocietas intra certum tempus non diui-
datur. Capyc. *deciſ.* 174. *n.* 7. Arimin. Tepat. *var. ſent.
tom.* 1. *tit.* 355. *c.* 13.

5 Limita etiam ſi ſocius intempeſtiuè renuntiet ſocietati, cùm illi intempeſtiuè renuntiari non poſſit, *l. actione* §. 1. *verſ. Labeo ff. pro ſocio*, Ordin. Reg. Luſitan. *dict. tit.* 44. §.7. Maſcard. *dict. concluſ.* 1311. aliàs 1317. *num.* 7. D. Barboſ. *in d. rub. ff. ſoluto matrim. part.* 2. *num.* 52. Valaſc. *d. conſ.* 185. *num.* 4. *cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2. *diſput.* 514. *num.* 14. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 25. *num.* 375. *verſ. primò.* Vel ſi renuntiet dolo malo, ſiue malitioſè, vt ſolus participet aliquo lucro, quia aliis non præiudicat, *l. actione* §. 1. *ff hoc tit.* §. *manet, verſ ſed planè, Inſtit. eodem*, Ordin. Reg. Luſitan. *d. tit.* 44. §. 6. Maſcard. *d. num.* 7. Molin. *d. diſp.* 414. *verſ his ita aliàs* Azor. *d. part.* 3. *lib.* 9. *de ſocietate cap.* 6. *queſ.* 2. *verſ. quæret*, Valer. Reginald. *d. lib.* 25. *num.* 375. *verſ. ſecundo.* Gom. Lop. *deciſ.* 1. *num. fin. in deciſ. diuerſorum*, quem refert Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.* 1. *tit.* 355. *cap.* 19. *num.* 2.

6 In gloſſ, *Nata eſt*. ibi, *niſi finita ſocietate*, &c. Notatur ad hoc quòd actio pro ſocio intentatur ſocietate finita, quando agitur pro habenda vtili ratione lucri, & damni inter ſocios diuidendi, vt per Suar. de Paz *in practica tom.* 3. *cap.* 6. §. 7. *n.* 11.

SVMMARIVM.

1 *Societas ſub qualibet conditione poteſt contrahi.*
2 *Voluntates hominum legitimæ conſeruandæ ſunt.*
3 *Societas quibus pactis, quibúſque conditionibus contrahi poſſit.*

L. De ſocietate. VI.

Imp. IVSTIN. *A. Ioanni P.P.*

1 SOcietas ſub qualibet conditione contrahi po-
2 teſt. Item voluntates hominum legitimæ conſer-
uandæ ſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad
l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

3 Quibus pactis, & conditionibus ſocietas contrahi poſſit, vide Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 6. *tit.* 4. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Curator furioſi habet poteſtatem renuntiandi ſocietati loco furioſi.*
2 *Poteſtas conceſſa ad contractum refertur etiam ad diſtractum.*
3 *in Furorem ſi quis inciderit non ſtatim ſocius eſſe deſinit, ſed per procuratorem ſocietas ſolui debet.*
4 *Pupillus an poſſit contrahere ſocietatem, remiſſiuè.*
5 *Contractus, & diſtractus eiuſdem naturæ ſunt.*

L. Sancimus. VII. & vlt.

Idem A. Ioanni P.P.

CVrator furioſi habet poteſtatem renontiandi 1
ſocietati loco furioſi. Item poteſtas conceſſa 2
ad contractum refertur etiam ad diſtractum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup hoc tit.*

Licentiam habere furioſi, &c.] Nota quòd ſi quis 3
in furorem inciderit, non ſtatim ſocius eſſe deſinit,
ſed per procuratorem ſocietas ſolui debet, ita Car-
din. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 6. *tit.* 24.
num. 7. De pupillo an poſſit contrahere ſocietatem, 4
vide *l.* 1. *ff. hoc tit.* Surd. *de aliment. tit* 6. *queſt* 13. *n.* 24.
Donat. à Fina *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 25. *num.* 8.
pag. 615. Gutier. *de tutel p.* 2. *cap.* 15. *num.* 3.

Et quemadmodum in omnibus, &c.] Notatur ad 5
hoc quòd contractus & diſtractus eiuſdem ſunt naturæ, vt per Gail. *lib.* 2. *obſeru.* 12. *num.* 5. Tiraq. *de iure mariti gloſſ.* 5. *num.* 10. Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuileg.* 22. *num.* 6. Eſcobar *de ratiocin. cap.* 14. *num.* 42. Pichard. *in diſp. de mora num.* 141. Cald. Pereira *de poteſt eligendi cap.* 7. *n.* 15. Treutler. *vol.* 1. *diſp.* 7. *theſi* 1. *fol.* 59. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 1. *tit.* 2. *à num.* 15. Cenall. *commun. contra commun. tom.* 4. *queſt.* 897. *num.* 886. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 168. *num.* 7. *& num.* 10. *cum ſeqq.*

De contrahenda emptione, & venditione.

TIT. XXXVIII.

EMPTIO, & venditio eſt contractus ſolo conſenſu conſtans, vt emptori, certo pretio, rem habere liceat. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De emptione & venditione integros tractatus in lucem ediderunt Fabianus de Monte, Franciſcus Zoanettus, & Franciſcus de Caldas. De materia tit. vide Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 4. *tit.* 1. *Hiſp.* 1. *cum ſeqq. tit.* 5. *part.* 5. *& tit.* 5. *lib.* 5. *noua Recop.* Alciat. *lib.* 9. *parerg. cap.* 17. Anton. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 2. Cou. *var. lib.* 2. *cap.* 3. *& lib.* 3. *cap.* 14. Nauar. *in man. c.* 23. *à n.* 77. *vſque ad* 99. Sebaſt. Medices *de definit. p.* 2. *c.* 48. Albernoz *de arte contract. tit.* 9. *de empt.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib*... *cap.* 17. Bellacomb Donat. à Fin. Suar. & alios *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 16. Ioſeph. Ludou. *tom.* 2. *etiam comm. tit. de empt. & vendit. pag.* 575. Anton. Gabriel. *eod. tom.* 3. *ſub eod. tit. pag.* 203. Suar. de Paz *in practica tom.* 3. *cap.* 6. §. 1. Nicol. Mozz. *de contract. lib. tract. de empt. & vendit.* Morl *in emporio iuris ciuilis part.* 1. *tit.* 9. *de contrahen. empt.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 25. *cap.* 1. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 4.

Iacob. Cancer. *variarum reſolut. part. 1. cap. 13. de empt. & vendit.* Ioan. Martins Acoſta *in annot. ad formam libellorum, annot.* 26. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo emptio, & verbo venditio*, Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom. 2. tit. 391. de emptione & vendit.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 3. tit. de emptione & vendit.* vbi per 17. reſolutiones materiam explanat, Benedict. Ægid. Luſitan. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part. 1. cap. 8. de empt. & vendit.* Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, tom. 1. claſſi 2. diſput. 3. de contractibus in genere, & in ſpecie de empt. & vendit.*

Ex Theologis præter Summiſtas *in verbo emptio*, interpretes *in 4. diſtinct. 15.* D. Thom. 2. 2. *quæſt. 77.* Sot. *de Iuſtit. lib. 6. quæſt. 2. cum duabus ſeqq.* Contad. *de contractib. à quæſt. 50. ad 72.* Medin. *in Cod. de reſtitut. quæſt. 30. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. à diſput. 336. vſque ad 380.* Leonard. Leſſ. *in ſimili tractat. lib. 2. cap. 21.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 9.* Azor. *inſtitutionum moralium, part. 3. lib. 8.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 25. tract. 3. num. 247. cum multis ſeqq.* Ioan. de Salas *de contractib. tractat. de empt. & vendit.*

SVMMARIVM.

1 *Venditio rei exiſtentis etiam in alio loco, quàm vbi celebratur contractus, valet, & n. 2.*

3 *Gabella rerum immobilium ſoluenda eſt in loco vbi ea bona, quæ venduntur, ſita ſunt. mobilium verò in loco contractus, ſi tempore conuentionis ibi ſint, licèt alibi tradantur: vel ſi tempore venditionis alibi ſint, ſi ibi fiat traditio: vel ſi in vno loco traditio celebratur, & res ſit in alio, & ibi tradatur, ibi debetur gabella, num. 4. idem ſi conuentio in vno loco fiat, & res ſit in alio, & traditio alibi fiat, niſi locus vbi res eſt, ſit immunis à gabella, vel alicuius domini, & non Regis, n. 5.*

L. Venditiones. I.

Impp. VALERIAN. & GALLIEN. AA. *Paulo.*

1 VEndito rei etiam in alio loco exiſtentis, quàm
vbi contractus celebratur, valet. Colligunt ex
Ordin. Cyn. Butrig. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald.
Caſtr. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 31.*
verſo, Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*
2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. deſumit *l. Hiſpan. 8. tit. 5. part. 5.* vnde Gregor. Lop. *gloſſ. 2.*
3 infert quòd gabella rerum immobilium ſoluenda eſt
in loco vbi ea bona, quæ venduntur, ſita ſunt, quod
apud noſtros Luſitanos lege cautum eſt *in Ordin.*
Regia lib. 1. tit. 78. §. 4. & in articulis gabellarum, cap. 4.
§. 1. idem apud Hiſpanos eſt deciſum *l. 9. tit. 17. lib. 9.*
nouæ Recopil. reſoluunt Laſarte *de decima vend. cap. 4.*
num. 29. & 30. Gironda *de gabell. part. 6. num. 28.* Gutier *in ſimili tractat. quæſt. 104. num. 4. cum ſeqq.* Cabed. *Luſitan. deciſ. 113. num. 5. part. 2.* Cald. Pereira
4 *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 12. num. 4.* Gabella verò rerum mobilium debet ſolui in loco contractus, ſi tempore conuentionis ibi ſint, licèt alibi tradantur: vel
ſi tempore venditionis alibi ſint, ſi ibi traditio fiat;
vel ſi in vno loco traditio celebratur, & res ſit in
5 alio, & ibi tradatur, ibi debetur gabella, & idem ſi
conuentio in vno loco fiat, & res ſit in alio, & traditio alibi fiat, niſi locus, vbi res eſt, ſit immunis à
gabella, vel alicuius domini, & non Regis; nam
tunc gabella ſoluenda erit in loco propinquiore Regis, & non in loco, vbi res erat tempore conuentionis, ex *l. Hiſp. 5. tit. 17. lib. 5. nouæ Recopilat.* de cuius materia latè Laſarte *dict. tract. cap. 2. ex num. 3.* Gutier. *dict. quæſt. 104. per totam.*

SVMMARIVM.

1 *Emptio non conſiſtit deficiente conſenſu.*

2 *Curioſus carens dilucidis interuallis emere nequit.*

3 *Vendentis & ementis conſenſus interuenire vnà debet, eodémque tempore, & præſentialiter, & num. 5.*

4 *Conſenſus quid.*

L. Emptionem. II.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Auito.*

EMptio deficiente conſenſu non ſubſiſtit. Item 1
furioſus dilucidis carens interuallis emere ne- 2
quit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1.*
ſuprà hoc tit.
Conſenſum deſiderare, &c.] Intellige vendentis, &
ementis ſimul, vt per Gregor. Lopez *l. 48. gloſſ. 1. verſic. & procederet, tit. 5. part. 5.* Fabian. de Monte *in tractat. de empt. quæſt. 5. princip. num. 47.* Nicol. Mozz. *de contract. tractat. de empt. & vendit. tit. de ſubſtant. empt. & vendit. num. 43. cum ſeqq.* vbi *num. 45.* ſubdit
quòd conſenſus vendentis & ementis debet interue- 3
nire ſimul, & eodem tempore, & præſentialiter, Bertaz. *de clauſul. inſtrument. clauſul. 7. gloſſ. 7. num. 2.* vbi
ex Innoc. Hoſt. & aliis tradit conſenſum eſſe mul- 4
torum voluntatem, ad quos res pertinet ſimul iuncta, & *clauſul. 30. gloſſ. 3. n. 10.* ait requiri præſentiam contrahentum, Surd. *conſ. 136. num. 17. cum ſeqq. & conſ. 371. num. 33. cum ſeqq. & deciſ. 70. num. 12.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 4. num. 3.* Camill. *commun. contra commun. quæſt. 90. in princip.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure ff. de iuſt. & iur. part. 1. cap. 8. num. 83.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio ſi fiat re vera, & ſimuletur fieri venditio, valet donatio, nec poteſt reſcindi propter ſimulationem venditoris.*

2 *Donatarius tamen debet implere modum, vel conditionem appoſitam in donatione.*

3 *Contractus ſimulatus, quando partes ſic agunt in veritate vt nihil fiat, non eſt contractus.*

4 *Simulatio facit contractum deficere.*

5 *Inſtrumentum ſimulatum non eſt inſtrumentum ſubſtantialiter, aut intellectualiter. ex illo in hunc ſenſum accepto non transfertur dominium, nec poſſeſſio, num. 6. quando verò in veritate agitur inter partes quòd contractus, qui celebratur, ſit ſimulatus, aut inter partes celebratur in veritate, ſed modico tempore duraturus, tunc ex ſimulatione huiuſmodi non impeditur acquiſitio ad fauorem eius, cui adquiritur, num. 7.*

8 *Intellectus axiomatis*, Si non valet quod ago, vt ago, valeat vt valere poteſt.

9 *Lex annullans donationes inter virum & vxorem, locum habet etiam in donationibus præſumptis.*

L. Si

L. Si donationis. III.

Iidem AA. *Valeria.*

1 SI fiat donatio re vera, & ſimuletur fieri vendi-
tio, valet donatio, nec poteſt reſcindi propter ſi-
2 mulationem venditoris. Donatarius tamen debet
implere modum, vel conditionem, appoſitam in
donatione. Colligunt ex Ordin. Doctores citari *ad
l.1.n.1.ſup.hoc tit.*
3 Nota quòd contractus ſimulatus, quando partes
ſic agunt in veritate vt nihil fiat, non eſt contractus,
Corſer. *in ſingul. verbo præſumptio 3. incip. Celeritas
actus, in fine*, Canar. *in tractat. de exequend. inſtru-*
4 *ment.num.25. in princip.* vbi dicit quòd ſimulatio fa-
cit deficere contractum, quia in eo deficit conſen-
5 ſus, & *num.* 26. pariter dicit quòd inſtrumentum
ſimulatum non eſt inſtrumentum ſubſtantialiter, aut
intellectualiter, adden. ad Cæpol. *in tractat. de ſimu-
lat. contract. num.* 48. *ad finem*, Tiraquell. *de retractu
lign.§.1. gloſſ.2. num.12. 13. & 15.* Roland. *conſil.* 40.
*num.41.lib.1. & conſ.47. num.1. & ſeq. lib. 4. & conſ.
76.num.3.& ſeq.cod.lib.4.* Franc.Beci *conſ.51. num.35.*
6 *& ſeq.* ex illo in hunc ſenſum accepto non transfer-
tur dominium, nec poſſeſſio, Tiraquel. *dict. gloſſ. 2.
num. 12. & de iure conſtitut. part. 2. limit. 8. num. 3.*
Mandel. *conſ. 97. num.4.* Ioſeph. Ludou. *concluſ. 51.
ſub verſ. & quando abſunt coniectura*, Cardin. Tuſch.
practic. concluſ. verbo ſimulatio, concluſ. 265. num. 2. 5.
7 *& 14.* Quando verò in veritate agitur inter partes
quòd contractus, qui celebratur, ſit ſimulatus; aut in-
ter partes celebratur in veritate, ſed modico tempore
duraturus, tunc ex ſimulatione huiuſmodi non im-
peditur acquiſitio ad fauorem eius, cui acquiritur, vt
diſtinguit Ludou. Gom. *in §. item ſi quis in fraudem,
num.2. in fine, Inſtitut. de actionib.* & in hoc ſenſu acci-
piendi ſunt Ambroſ. de Vignate *in repetit. cap. ſalu-
briter, num.* 118. *cum ſeqq. de vſur.* Honded. *conſil.* 64.
num.8.lib.1.
8 Vnde infertur intellectus ad vulgare axioma, de
quo in ſummario huius text. videlicet, ſi non valet
quod ago vt ago, valet, vt valere poteſt, vt ſcilicet
procedat quando non conſtat partes ſe ad certum
actum reſtrinxiſſe, in dubio valebit actus eo modo,
quo poteſt, quamuis non valeat vt geritur, per text.
*in l. 3. verſic. nec enim credendus eſt, ff. de milit. teſtam.
& in l.quoties 13.ff.de rebus dub.* Si autem partes præ-
ciſè voluerunt facere certum actum, qui non valuit,
vt ſupponitur; ergo nec valebit in vim alterius actus,
quem partes nec facere voluerunt, nec de eo cogita-
uerunt, in quibus terminis procedit text. *in l. 1. §. ſi
quis ita, verſic. contra, ff. de verb. obligat. l. 1. ff. de iure co-
dicil. l. 1. §. eum qui, ff. de conſtit. pecun.* text. difficilis
in l. an inutilis, ff. de acceptilat. ſentiunt Bart. *in d. §. ſi
quis ita*, vbi Alexand. *num.* 5. & Iaſ. *num.* 19. Forcat.
dialog.5. Fortun. Garc. *in l. legem, num.50. ff. de pactis*,
Couarr *in cap. Raynaldus, de teſtament. §. 30. num. 10.
& de ſponſalibus, part. 1. cap. 3. §. 3.* Menchaq. *de ſuc-
ceſſ. creat. lib.1.§.5.ex n.11.& lib.3.§.11.n.43.*
9 In gloſſ. *Subſtantia.* ibi, *valet venditio niſi inter vi-
rum, & vxorem*, &c. Notatur ad hoc quòd lex annul-
lans, & irritans donationes inter virum & vxorem,
locum habet etiam in donationibus præſumptis, vt
per Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus,
num.164. C. de reuoc. donat.* Menoch. *de præſumpt. lib.1.
præſumpt.47.n.13.in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Nemo emit rem ſuam niſi poſſit aliquo remedio euinci.*
2 *Emptio rei propria, ſiue à ſciente, ſiue ab ignorante facta, non valet, niſi res eſſet emptoris reuocabiliter, vel vendatur à iudice pro executione iudicati: vel eſſet communis, aut emptor eſſet tantum vſufructuarius, aut emerit proprietatem, aut è contra, num.3.*
4 *Axioma*, Meum quod eſt, amplius meum fieri non poteſt.

L. Cùm res. IV.

Iidem AA. *Luciano.*

NEmo emit rem ſuam, niſi quatenus poſſit ali- 1
quo remedio euinci. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati *ad l.1. num 1. ſupr. hoc tit.* & poſt omnes
Aloyſ. Leo *in 4. fol.32. verſo.*
Probat igitur hic text. rei propriæ emptionem ſi- a
ue à ſciente, ſiue ab ignorante factam non valere, vt
per *l. Hiſpan. 18. tit. 5. part. 5. vbi gloſſ.* 1. Conan.
comment. iuris lib. 3. cap. 10. col. 3. Bernard. Diaz *re-
gul.226.* Tiraquell. *de retract. conuent. §.1. gloſſ.1. num.12.
& num.* 44. Fabian. de Monte *in tractat. de empt. &
vendit. quæſt.4. princ. num.* 49. Zaz. *in l. ſi alienam, n.7.
& 8. ff. ſoluto matrimonio*, VValter. *lib.2. miſcel. cap.* 19.
Anton. Gom. *l.45. Tauri, num.97. col. 2. & num.* 115.
*col.2. & tom.2. variarum, cap. 2. num.50. verſic. quartò
prohibetur*, Donat. à Fina *tom. 1. commun. opin. lib. 4.
tit.26. num. 62. pag* 621. Mudæ. *in l. etſi conſenſu, §. ſi
rem meam, num. 1. cum ſeqq. ff. hoc tit.* Perez *poſt l. 2.
verſ. vtrùm autem, tit. 7. lib. 5. Ordinam.* Petr. Gre-
gor. *ſyntagm. iuris lib. 25. cap. 11.* Vigel. *in methodo iu-
ris part.5. lib.18. cap.3. except.* 18. Bertaz. *de clauſulis
inſtrumental. lib. clauſul. 19. gloſſ.2. num.5.* Nicol. Mozz.
*de contract. lib. tractat. de empt. tit. de rebus, quæ emi, vel
vendi poſſunt, num.* 55. Morl. *in emporio iuris, part. 1.
tit. 9. in prælud. num.* 82. Cardin. Tuſch. *practic. con-
cluſ. lit. E. concluſ. 119. num. 1.* Cardin. Mantic. *de taci-
tis & ambiguis conuent. lib. 4. tit. 5. num.* 18. Sigiſm.
Scacc. *de commerc. §.6. gloſſ. 1. num.* 4. Anguian. *de le-
gib. lib.3. controuerſ.10. num.11.* Quorum plures, præ- 3
cipuè Perez, Mudæ. Mozz. Petr. Gregor. & Cardin.
Mantic. hanc concluſionem multipliciter limitant,
& præcipuè ſi res eſſet emptoris reuocabiliter, vel ſi
vendatur à iudice pro executione iudicati, vel ſi res
eſſet communis, aut emptor vſufructuarius tantùm
eſſet, & emerit proprietatem, aut è contra.
Et vulgò notatur hic text. ad illud vulgare axio- 4
ma, *Meum quod eſt, amplius meum fieri non poteſt*,
vt per Ioan. Garcian. *regul.* 315. Bertaz. *d. clauſul. 19.
gloſſ. 2. num* 9. Surd. *conſil. 305. num. 56.* Ioſeph. de Seſſe
Aragon. deciſ. 46. num. 23. & 24. & deciſ. 83. num. 3.
Cardin. Tuſch. *tom. 5. lit. M. concl. 226. per tot.* quos re-
fero *de axiomat. iuris vſufreq. axiom.* 149.

SVMMARIVM.

1 *tam Tutor, quàm eius vxor, poſſunt rem pupilli emere palàm, & bona fide, & n.2. & 3.*
4 *Tutoribus, vel curatoribus rem ſui pupilli, vel adulti emere, regulariter eſt prohibitum. etiam tutoribus & curatoribus mente capti, & aliorum, qui curatorum ope iuuantur, num.5. reſque ſui pupilli, vel mente capti eos habere prohibitum eſt, non ſolùm*

ſolùm titulo emptionis, ſed neque alio, vt puta permutationis, vel donationis, num. 6. nec conſanguineis tutoris, vel curatoris hoc licitum, vt puta filijs, vel alijs propinquis, num. 7. nec etiam per perſonam interpoſitam, n. 9. intellige vt n. 9.

10 *Tutor contraxiſſe & emiſſe rem ſui pupilli, vel adulti palàm & bona fide, multis modis dicitur, & n. 11. 12, 13, 14, 15.*

L. Cùm ipſe. V.

Idem AA. Gratiæ.

1 TAm tutor, quàm eius vxor, poſſunt rem pupilli emere palàm, & bona fide. Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 4. tit. 5. part. 5. vbi gloſſ. 9.* Bart. *in l. frater à fratre, num. 51. ff. de condict. indebit.* Iaſ. *in l. ſingularia, num. 18. ff. ſi certum petatur,* Capye. *deciſ. 156. gularia, num. 18. ff ſi certum petatur,* Capyc. *deciſ. 156. num. 11.* Anton. Gom. *variarum tom. 2. cap. 2. num. 2. ad fin.* Padil. *in l. tranſactionem, num. 7. in princip. C. de tranſaction.* Menoch. *de Arbitr. caſu 459. num. 9. & 10. & de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 20. num. 1. & 2.* Simoncel. *de decretis lib. 2. tit. 5. inſpect. 4. num. 47.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum feciſti, num. 31. & 32. C. de in integrum reſtitut. minor. & in tractat. de empt. & vendit. cap. 17. num. 10. & 12.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 31. num. 91.* Burg. de Paz *conſ. 3. num. 50.* Gutier. *de iurament. confirm. part. 1. cap. 40.* Surd. *conſil. 9. num. 7. & de aliment. tit. 8. priuileg. 37. num. 9.* Nicol. Mozz. *de contractib. tractat. de empt. & vendit. tit. de perſonis quæ poſſunt emere, num. 8.* Matienſ. *l. 23. gloſſ. 2. num. 2. tit. 11. lib. 5. noua Recopilat.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela, num. 25.* Peregrin. *de iure fiſci, lib. 4. tit. 7. num. 7. verſic. fallit tertio,* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 234. num. 2.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 224. num. 16.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 9. quæſt. fin. ſect. 3. num. 13.* latè Gutier. *in tractat. de tutel. & curis, part. 2. cap. 15. num. 5. cum ſeqq.*

3 Quæ quidem concluſio procedit etiam ſtante *d. l. 23. tit. 11. lib. 5. noua Recopilat.* vbi generaliter tutoribus prohibitum eſt etiam palàm, & bona fide emere bona eorum, quorum adminiſtrationem gerunt, vt bene aduertunt Gregor. Lopez *d. l. 4. gloſſ. 9. tit. 5. part. 5.* Perez *l. 1. in gloſſ. vnic. in princ.* ibi, *ſed tunc re vera,* & ibi, *nec text. in d. l. 4.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 29. num. 59. verſ. quæ ſententia,* Matienſ. *in dialog. relator. part. 3. cap. 10. num. 16. & in d. l. 23. gloſſ. 2. num. 3. & 4.* Gutier. *de iurament. confirm. part. 1. cap. 40. num. 2. & de tutel. part. 2. cap. 15. num. 11. verſ. nihilominus tamen, & n. 12.* Ceual. *d. quæſt. 234. n. 10.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 224. n. 16.* quamuis contrarium exiſtimauerint Duen. *regul. 32. ampl. 8.* Villalob. *in ærario commun. opin. lit. T. num. 232. & in antinom. eadem littera num. 21.* Anton. Gom. *tom. 2. variarum cap. 2. n. 2. in fin.* Azeued. *d. l. 23. n. 3.*

4 Aduerte quòd regulariter tutoribus, vel curatoribus rem ſui pupilli, vel adulti emere prohibitum eſt, *l. non licet, l. ſi in emptione, § fin. ff. hoc tit.* Duen. *reg. 31. in princ.* Caualcan. *de tutore, & curat. num. 178.* Surd. *conſ. 9. num. 5. 6. 34. & 35.* Matienſ. *d. l. 23. gloſſ. 1. n. 1.* Ceuall. *d. quæſt. 234. num. 1.* Gutier. *d. part. 2. cap. 15. à*
5 *princ.* Molin. *d. diſput. 224. num. 15.* Quod etiam procedit in tutoribus, & curatoribus mente capti, & aliorum, qui curatorum ope iuuantur. Rebuff. *tom. 2. ad leges Galliæ, tract. de donat. & aliis diſpoſit. tutor. gloſ. 9. num. 14. in fine,* Gutier. *conſ. 14. num. 17.* Et res ſui pupilli, vel mente capti eos habere prohibitum eſt non ſolùm titulo emptionis, ſed neque alio, vt putà permutationis, vel donationis, Duen *d. regul. 31. ampl. 2. & 3.* Azeued. *d. l. 23. n. 12. cum ſeqq.* Gutier. *d. p. 2. cap. 15. num. 2. & conſ. 14. n. 16. & 17.* vbi *à num. 14.* reſoluit etiam conſanguineis tutoris, vel curatoris hoc non licere, vtputà filiis, vel aliis propinquis, nec etiam per interpoſitam perſonam emere poſſunt, aut permutare. Rip. *reſponſ. 15. num. 11. lib. 3.* Menoch. *d. caſu 450. num. 2. cum ſeqq.* Matienſ *d. l. 23. gloſſ. 2. num. 5.* vbi Azeued. *num. 4.* Montan. *d. cap. 30. num. 61.* Peregr. *de iure fiſci, lib. 4. tit. 7. num. 7. & 8.* Cardin. Mantic. *d. lib. 4. cap. 23. n. 4. cum ſeqq.* vbi ait mala fide emiſſe præſumi ſi per interpoſitam perſonam emerit, quia fraus ſemper præſumitur quando id quod à lege prohibetur, per ſuppoſitam perſonam agitur, *l. pupillus, § item ipſe tutor, verſic. ſed ſi per interpoſitam, ff. de author. tutor.*

Intellige ſolùm prohiberi emere bona minoris, 9
quæ dum ipſi tutores, aut curatores erant, venduntur, aut hæc ipſa vllo tempore, poſtea alio titulo quàm ſucceſſionis obtinere propter præſumptionem quòd inique conſenſerint in alienatione, atque ad occaſionem iniquè aliquid agendi omnino auferendi; atque verò neque mentem legiſlatorum fuiſſe, neque verba Regiarum legum ſignificare, vt quando ipſi tutores, aut curatores eſſe deſierint, non poſſint emere bona eorum, quorum curam geſſerunt, nō ſolùm ſi illi fuerint iam effecti vigintiquinque annorum, ſed etiam ſi minores adhuc ſint, aliique curam illorum gerant, de quo Gam. *Luſit. deciſ. 217.* vbi Flores de Mena *in addit.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib. 18. cap. 14. num. 12.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum, num. 32.* Bobadil. *in ſua politica lib. 3. cap. 8. num. 89.* optimè Molin. *d. tract. 2. diſp. 224. n. 15. verſ. res minoris.*

Palam, & bona fide, &c.] Dicitur tutor contraxiſſe 10
& emiſſe rem ſui pupilli, vel adulti, palam & bona fide, multis modis, de quibus Gregor. *l. 4. verbo de aquel. tit. 5. part. 5.* Menoch. *de arbitr. caſu 459. num. 9. cum ſeqq.* Gam *d. deciſ. 217. num. 1.* Azeued. *d. l. 23. n. 3.* Montan. *d. cap. 30. à num. 89.* Gutier. *d. part. 2. cap. 15. ex num. 6.*

Primò quando adhibito conſenſu alterius contutoris emit. Matienſ. *d. l. 23. gloſſ. 2. num. 8.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 80. num. 9. & 10.* Cald. Pereira *in d. verbo contractum feciſti, num. 31. verſic. ſed verius, & in tractat. de empt. & vendit. cap. 17. num. 13.* Gutier. *d. part. 2. cap. 15. num. 6.* tutores enim & curatores, aut alij adminiſtratores cùm emunt à minore, vel cum eo contrahunt, non poſſunt authoritatem minoribus cum eo contrahentibus præſtare, ad not. per Tiraquell. *in legib. connub. gloſſ. 8. num. 113.* Perez *in addit. ad Seguram. in repet. l. 1. § ſi vir vxori, n. 3. in 2. addit. ff. de acquir. poſſeſſ.* Bertaz. *de clauſul. inſtr. clauſ. 5. gloſſ. 1. num. 7.* Matienſ. *l. 2. gloſſ. 1. num. 12. verſic. quamuis, tit. 3. lib. 5. noua Recopilat.* Rota apud Ludou. Cenci. *poſt tractat. de cenſib. deciſ. 84.* Giurb. *deciſ. 69. num. 8.* 11

Secundò quando fit in præſentia iudicis, & eo au- 12
ctore, Menoch. *d. præſumpt. 80. num. 8.* Ceuall. *d. q. 234. num. 7.* Cald. Pereira *d. num. 31. verſ. ſed verius,* Gutier. *d. cap. 15. num. 6.*

Tertiò quando contractus fuit celebratus in præ- 13
ſentia amicorum minoris, Matienſ. *d. l. 23. gloſſ. 5. n. 2.* vbi Azeued. *num. 3.* Cald. Pereira *d. num. 31.* Surd. *conſ. 9. n. 4.* Ceuall. *d. quæſt. 234. n. 4.* Gutier. *d. cap. 15.* vbi *num. 8.* intelligit interueniente etiam iudice, & non aliàs.

Quartò

14 Quartò ſi fiat in præſentia conſanguineorum, Menoch. *d.præſ.80.n. 9. & de arbitr. caſu* 459.*n.* 10. Ceuall.*d.quæſt.*234.*num.*5.Gutier.*d.cap.*15.*num.*8. vbi iudicis quoque auctoritatem deſiderat.

15 Quintò quando tutor coram populo res pupilli veniales expoſitas ſubhaſtationi ad proclama emit, Menoch.*d.præſ.*80.*num.*11.

SVMMARIVM.

2 *Donatio antè facta non irritatur, licèt matrimonium inter donatorem & donatricem ſequatur poſtea.*

2 *Res perfecta non vitiatur, licèt perueniat ad caſum, à quo non poſſet oriri.*

3 *Venditio non poteſt eſſe inter virum & vxorem.*

L. Si Gaudentius. VI.

Iidem AA. *Lucretio.*

1 Donatio ante facta non irritatur, licèt matrimonium inter donatorem & donatricem poſt-
2 ea ſequatur. Item res perfecta non vitiatur, licèt perueniat ad caſum, à quo non poſſet oriri. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.4.n.1. ſup.hoc tit.*

3 Notatur hic text. ad hoc quòd inter virum & vxorem poteſt eſſe venditio, vt per Tiraq. *de iure mariti gloſſ.*8.*num.*111.

SVMMARIVM.

1 *Figmentum veritati nullam impedimentum præſtat.*

2 *Fictio ſemper cedit veritati.*

L. Si ancillam. VII.

Iidem AA. *Piſoni.*

1 Figmentum veritati nullum præſtat impedimentum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1.ſup.hoc tit.*

2 Fictio enim ſemper cedit veritati, Decian.*conſ.*11. *num.*139.*lib.*1. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom.*1. *lit.F.concl.*221.*num.*14.Ego ipſe *de Axiom. iuris vſufreq.axiom.*97.*num.*6.

SVMMARIVM.

1 *Condictioni ob cauſam non eſt locus in contractibus innominatis.*

2 *Venditor actionem ex vendito inſtituit ob pretium non ſolutum.*

L. Si non donationis. VIII.

Iidem AA. *Diogeni.*

1 Condictioni ob cauſam in contractibus inno-
2 minatis non eſt locus. Item vendito ob pretium non ſolutum actionem ex venditor inſtituit. Colligunt ex ordin. Doctores citati *in l.1 num.1.ſupr. hoc tit.*

L. Empti fides. IX.

Iidem AA. *Seuero.*

Venditio, & emptio abſque pretio ob defectum partis ſubſtantialis non ſubſiſtit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1.ſupra hoc tit.* 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Ordin. Regia Luſit. *lib.*4.*tit.*1.§.1.*l.*9.*Hiſp.tit.*5.*part.*5. Fabian. de Monte *de empt. & vendit.* 5. *quæſt. princ. num.*2. Anton. de Padilla *in l. naturalis* §. *& ſiquidem num.*1.*ff. de præſcript. verb.* Menchaq *de ſucceſſ.creat.* §.2.*num.*5.*verſ.qua ratione*, Anton. Gom.*tom.*2.*var. cap.* 1.*num.*1. & 9. Pinel. *in rub. C. de reſcind. vendit.part.*2.*cap.* 1.*num.*1. Villadieg *in l.*3.*num.*6.*tit.*4. *lib.*4.*fori iurgo*, Petr. Greg.*ſyntag.iuris lib.* 25.*cap.* 12. & 13. vbi multa tradit de pretio, quod eſt de ſubſtantia emptionis, Bertax. *de clauſul. inſtrument. in proœm.n.* 18. Nicol. Moxz. *de contract. tract. de empt. & vendit. tit. de ſubſtantialib. emptionis, & vendit. num.* 12. *cum ſeqq.* Felician. de Solis *de cenſib lib.* 1. *cap.*4. *num.*10. & *lib.*2.*cap.*1.*num.* 35. *verſ. ipſe verò*, Auendan. *eod.tract. cap.* 37.*num.* 3. Pichard. *in* §.*pretium num.* 1. & 6. *cum ſeqq. Inſtit. de empt. & vend.* Morl.*in emporio iuris ciuilis part.* 1. *tit.* 9. *in præmiſ. num.* 16. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.*4.*tit.*19.*num.*1. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *de empt.& vendit.cap.*18.*num.*1. Stephan. Gratian.*diſcept.forenſ. cap.*742. 2

SVMMARIVM.

1 *Mulier rem ſuam emens ſimulatè, vt rem mariti, non ſibi præiudicat.*

2 *Vxor conſtante matrimonio poteſt emere rem mariti.*

3 *Emptio rei ſuæ non valet, nec præiudicat.*

L. Si mater. X.

Iidem AA. *Georgio.*

Mulier ſimulatè rem ſuam emens, vt rem mariti, non ſibi præiudicat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1.ſup.hoc tit.* 1

Ex hoc text. colligit Rodet. Xuar. *ad tit. de las ganancias*, hoc eſt, de bonis acquiſitis, *num.* 26. *in med. pag.mihi* 236. quòd vxor conſtante matrimonio poteſt emere rem mariti. 2

Et ad aliud ex hoc text. deſumptum, quòd ſcilicet emptio rei ſuæ non valet, nec præiudicat, vide citatos *in l.4.ſup.hoc eod.tit.* 3

SVMMARIVM.

1 *Contractus non redduntur in inuitum.*

2 *Regula*, Nemo inuitus compellitur emere, nec vendere. *fallit quotieſcunque ratio, & vtilitas publica expoſcit vt quis emere & vendere cogatur, num.*3 *hinc infertur,*

I. Pro ædificatione, ſeu reparatione Eccleſiæ, vel fundatione alicuius monaſtery, vicinum cogi poſſe domum vicinam vendere. num. 4. *vel pro officinis de nouo faciendis. num.* 5. *ſeu pro via publica ad portam Eccleſiæ directa amplianda pro eiuſdem Eccleſiæ ornatu, etſi domus non ſit vicina Eccleſiæ, & adſit via publica intermedia. num.*6.

Digitized by Google

num. 6. vel pro ampliatione capellæ. num. 7. vel pro ſeminario ab Epiſcopo faciendo. num. 8. & pro ſcholis faciendis. num. 9. procedit, etſi domus quæ pro fundatione, ſiue ampliatione huiuſmodi petitur, eſſet prohibita alienari, & perpetuo fideicommiſſo ſubiecta, & antiqua habitatio parentum illius, à quo petitur, eſſet familiæ nobilis. num. 10. & quamuis alterius Eccleſiæ eſſet ea domus, quæ pro Eccleſiæ ampliatione petitur. n. 11. Antequam autem Eccleſia deferatur quæ præcedere debeant n. 12. 13. 14. 15. 16.

II. Vicinum cogi vendere domuſculas deformes vicino, qui palatium ædificare vult. n. 17.

III. Porpter publicorum ædificiorum conſtructionem priuata ædificia dirui poſſe n. 18.

IV. Vicinum, qui proximum fundum habet, viam præſtare debere. ſi quæ publica erat, ruina, vel aquarum impetu deſtructa eſſet. n. 19.

V. Ob publicam vtilitatem, & neceſſitatem, ſi Reſp. annonæ inopia grauetur, poſſe cogi habentes frumentum, & alias merces neceſſarias hominum alimentis iuſto pretio à iudice taxato vendere, etſi res venales non expoſuerint, nec publicæ venditioni obtulerint, n. 20.

VI. Dominum ad venditionem ſerui compelli poſſe ſi eum ſeueriter tractet, & parcè illi alimenta præſtet. num. 21. ex quo ſubinfertur quòd ſi dominus temporalis nimium ſecurè tractet ſubditos, poſſit compelli eos vendere n. 22.

23 *Dominus an poſſit caſtrum vendere vaſallis inuitis.*

VII. Infertur, teneri dominum ſeruum Maurum vendere quando eo opus eſt, vt Chriſtianus captus à Mauris libertatem poſſit conſequi. numero 24.

VIII. Cogi dominum ancillam vendere ſi illam vrgeat ad impudicitiam. num. 25.

L. Inuitum. XI.

Iidem AA. Paterio.

1 CONtractus non redduntur in inuitum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Ex hoc text. cui ſimilis eſt *in l. nec emere, inf. C. de iure deliber.* vulgò colligitur regula quòd nemo inuitus compellitur emere, nec vendere; quam conſtituunt, multiſque exornant Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 11. & l. Hiſp. 2. tit. 22. part. 4. & l. 3. tit. 5. part. 5.* Socin. *reg. 425.* Fabian. de Monte *in tract. de empt. & vendit. quæſt. 5. princ. num. 38. & 39.* Cou. *lib. 3. var. cap. 14. num. 8.* Capra *reg. 87.* Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 2. num. 51. & l. 40. Tauri num. 27.* Perez *l. 2. verſ. tandem quæro pag. 433. tit. 23. lib. 2. Ordinam.* Gail. *lib. 2. obſeru. 19.* Boët. *deciſ. 322. num. 2.* Menoch. *de arbitr. caſu 462. num. 12. & conſ. 137. num. 18. & conſ. 1206.* Tiraq. *de retractu lig. §. 3. gloſſ. 3. num. 1.* Donat. à Fina *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 36. num. 17. pag. 619. & num. 118. pag. 625.* Carpan. *ad ſtat. Mediolanen. 433. num. 65. cum ſeqq.* Surd. *conſ. 2. num. 20. & conſ. 205. num. 10. & de aliment. tit. 8. priuil. 94. num. 1.* Mexi. *in tract. taſſæ panis concl. 1. num. 5.* Aluar. Valaſc. *conſ. 22. à princip.* Zerol. *in praxi Epiſc. part. 1. verbo emptio, in princip.* vbi quòd quatuor modis quis cogitur vendere, Franc. Viui. *deciſ. 1. num. 7.* Cabed. *Luſit. deciſ. 105. part. 1. & deciſ. 92. num. 2. part. 2.* Morl. *in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 9. quæſt. 1.* Garc. Maſtrill. *Siciliæ deciſ. 17. à princip.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 4. tit. 4. num. 9.* Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. lit. E. concl. 117. & lit. V. concl. 95.* Hieron. Buccaron. *de different. inter iudicia ciuilia & crimin. differ. 100. num. 18.* Giurba *deciſ. 86. in princip.* Aloyſ. Ricc. *deciſ. 138. part. 1.* Hieron. Leo *Valent. deciſ. 90. num. 1.* Iacob. Cancer. *var. reſolut. p. 1. cap. 13. de empt. & vendit. num. 77.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 9. num. 16.* Ioan. Mat. Nouar. *quæſt. forenſ. quæſt. 32. num. 5. cum ſeqq.* Guzman. *de euictionib. quæſt. 52. num. 15.* Gabr. Aluarez *de priuileg. pauper part. 1. quæſt. 24. à princ.* Molin. *de iuſtitia tract. 2. diſp. 341. à princip.* Rebell. *de obligation. iuſtit. part. 2. lib. 9. quæſt. 18. ſect. fin. num. 43.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tom. 2. lib. 25. cap. 25. num. 359.* Ioan. Salas *de contractib. tract. de empt. & vendit. dub. 53.* Gabr. Aluarez *de priuileg. miſerab. perſon. quæſt. 8. num. 206.* Quod in tantum verum eſt, vt nec etiam fiſcus poſſit cogere priuatos res confiſcatas emere, vt per Natt. *conſ. 400.* Pereg *de iure fiſci lib. 6. tit. 44. num. 44.* Aloyſ. Ricc. *d. deciſ. 138. num. 1.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 149. num. 33.* Giurba *d. deciſ. 86. num. 2.* Azeued. *l. 18. num. 2. & 5. tit. 7. lib. 8. noua Recopil.* Bobadil. *in ſua politica lib. 2. cap. 21. num. 250.* Gutier. *de gabellis quæſt. 140. num. 6.* quorum tres vltimo loco citati inuehunt contra perquiſitores, qui pro exigendis ſuis ſalariis, & expenſis compellunt diuites vicinos inuitos, & noxios vt emant res, & fundos delinquentium.

Limitatur tamen principalis concluſio vt non procedat quotieſcunque ratio, & vtilitas publica expoſcit quòd quis emere & vendere cogatur, vt per Greg. Lop. *l. 3. gloſſ. 1. verſ. adde etiam quòd compellitur tit. 5. part. 5.* Nicol. Boët. *deciſ. 322. num. 2.* Cæpol. *de ſeruit. vrban. prædior. tit. de ſepulchro cap. 82. num. 5.* Afflict. *deciſ. 265.* Gail *lib. 2 obſeru. 56. num. 1. cum ſeqq.* Anton. Gom. *l. 70. Tauri num. 27. & tom. 2. var. cap. 2. num. 51.* Gironda *de gabell. part. 2. in princ. num. 13.* Perez *l. 2. gloſſ. 1. in fine verſ. ſeptimus tit. fin. lib. 2. Ordin.* Vincent. de Franchis *deciſ. 223.* Valaſc. *conſ. 22.* latè Menoch. *conſil. 1206. num. 23. cum ſeqq.* Morl. *d. tit. 9. quæſt. 1. num. 4.* Marienſ. *l. 1. gloſſ. 9. tit. 15. & l. 1 gloſſ. 2. num. 41. tit. 11. lib. 5. noua Recopil.* Molin. *d. diſp. 341 num. 12. verſ. deinde*, Anton. Theſaur. *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 64. num. 2.* Bobadil. *in ſua politica lib. 3. cap. 4. num. 26.* Ceuall. *commun. contra commun. tom. 4. quæſt. 906. aliàs fin. à num. 4. vſque ad num. 16. & num. 42. cum ſeqq.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 5. collect. 1851. & part. 1. deciſ. 147.* Cabed. *d. Luſit. deciſ. 105. num. 6. part. 1.* Iacob. Cancer. *d. p. 1. cap. 13. n. 793.* Hieron. Leo *Valent. deciſ. 90. lib. 1.*

Ex qua limitatione plures colliguntur illationes, & primò infertur pro ædificatione, ſeu reparatione Eccleſiæ, vel fundatione alicuius monaſterij, vicinum cogi poſſe domum vicinam vendere, quia cauſa religionis ad publicam vtilitatem ſpectat. Ita Cou. *lib. 3. var. cap. 14. n. 7. & 8.* vbi ſic omnium conſenſu receptum eſſe teſtatur, licèt in puncto iuris contrarium eſſe affirmet *in verſ. cæterùm*, Anton. Gom. *l. 46. Tauri num. 9. & l. 70. num. 27. & tom. 2. var. cap. 2. num. 51.* Anton. Padil. *in l. altius num. 21. C. de ſeruit.* Franc. Marc. *Delphin. deciſ. 534. num. 3. & 4. part. 1.* Thom. Grammat. *deciſ. 75.* Auiles *ad cap. 18. Prætor. gloſſ. vlt. in fine*, Perez *l. 2. circa fin. verſ. alius ſextus caſus tit. 23. lib. 2. Ordin.* Gironda *de gabell. part. 2. in princ. num. 14.* Gaſp. Theſaur. *quæſt. forenſ. lib. 1. q. 64. num. 6.* Vincent. de Franchis *deciſ. 223. num. 5. & 6.* Vincent. Caroc. *deciſ. 26. num 6. cum ſeqq. & præcipuè num. 13.* Morla *d. part. 1. tit. 9. quæſt 1. num. 8.* Bobadil. *d. lib. 3. cap. 5. num. 26.* D. Barboſ. *in l. 2. ff. ſoluto matrim. part. 2. num. 39.* Aluar. Valaſc. *d. conſult. 22 num. 2.* Cabed. *d. deciſ. 105. num. 2. & 3. part. 1.* à Ponte *de* 4

poteſtate

poteſtate. Proregis tit. de abundantia ciuit. §. 4. num. 1.
Mart.de iuriſdict.part.4.caſu 271.num.3.Card. Tuſch.
d.lit.V.concl.59.num.19. Mari.Antonin. Maceratenſ.
variar.reſolut.lib. 1.reſol. 112. caſu 29. Hieron. Leo
Valent. deciſ. 50. num. 9. cum ſeqq. Aloyſ. Ricc. in de-
ciſion. Curia Archiep.Neapol.deciſ.138.num.1.part.2.
Mari.Giurba deciſ.86. num.3. & 7. Gizatel.deciſ.38.
num.1. Marc. Anton. Genuenſ.in pract.eccleſ.q. 241.
Camill. Bottel.in ſum.omnium deciſ.part.1.tit.1. num.
36. Nouar.quaeſt.forenſ.lib. 1. quaeſt. 32. num. 1. & 2.
Gabr. Aluarez de priuileg. miſerabil.perſonar. quaeſt. 8.
num.207. vbi num. 208. ſubdit etiam quòd via ſit in-
termedia. Iacob. Cancer.var.reſolut.part.1.cap.13. de
empt.num.78. Ioan. Bapt. Valenzuel.conſ.18.num.11.
lib.1. Guzman de euiction.quaeſt. 52. num.19. cum ſeqq.
Dixi, pro fundatione alicuius monaſterij, non quia re-
quiratur fundatio, ſufficit enim vt pro ampliatione
domus Religioſorum coactio fiat, ſi non habeant
locum ad habitandum congruentem, vt expreſsè
tenent Vincent. de Franchis, Hieron. Leo, Gaſp.
Theſ. Giurb. & alij ex ſuprà citatis; vel pro clauſtro
faciendo, ſeu ampliando, Aloyſ. Ricc. d. deciſ. 138.
5 num. 2. verſ. 1. Vel pro officinis de nouo faciendis,
Cæpol. de ſeruit. vrban. præd. cap. 8. num. 5. Hieron.
Leo d.deciſ. 90. num. 13. Gizarel. d. deciſ. 38. num. 4.
Guſman. d. quaeſt.52.num. 39. Menoch.d. conſ. 1206.
num. 19. Vel pro dormitorio extendendo, Socin.
reg. 435.fallent. 8. Gramm. d. deciſ. 75. Scot. conſ. 3.
num.17. Carol. Tapia in pragm. 3. de monialib.num. 6.
Valenz. d.conſ. 18. Gizatel. d. deciſ. 38. num. 16. Vel
pro viridario monaſterij, eiúſque ampliatione, Hie-
ron. Leo d. deciſ.90. num.17. Ioan. Bapt. Coſta de re-
med.ſubſid.remed. 76. num.9. Mari. Antonin. d. lib. 1.
reſol.112.caſu 29.verſ.5. Guzman.d.quaeſt.52.num.52.
Vel pro ampliando circuitu monaſterij, Cabed. d.
deciſ.105.num.10.Gizarel.d.deciſ.38.num 7. Guzman.
6 d. quaeſt. 52. num. 53. Seu pro via publica ad portam
Eccleſiæ directa amplianda pro eiuſdem Eccleſiæ
ornatu, etſi domus non ſit vicina Eccleſiæ, & adſit
via publica intermedia, Rot. Roman deciſ.213. n.5.
part.2. apud Farin.in recentiorib. Vel pro reparatione
cuiuſuis loci pij, Morla d part. 1. tit.9. quaeſt. 1. num. 7.
Aloyſ. Ricc.d.deciſ.138. num. 1. vbi in fine limitat in
7 hoſpitio Religioſorum. Vel pro ampliatione capel-
8 læ, idem Aloyſ. Ricc.d part. 1. deciſ. 147. Vel pro ſe-
minario àb Epiſcopo faciendo, Vincent. Caroc. d.
9 deciſ.26. Et pro ſcholis faciendis, Franc. Marc. deciſ.
534. num. 5. part. 1. Auiles ad cap. 18. Prætor. in fine,
D.Barboſ. in l.1. ff.ſoluto matrim.part.7. num.50. verſ.
vnde infertur, Ioan. Bapt. Coſta de remed. ſubſid re-
med.79. num.9. Molin.d.tract.2.diſp.341. num.2. verſ.
deinde, Gizarel.d.deciſ.38.n.3.

10 Quod procedit etſi domus, quæ pro fundatione,
ſiue ampliatione huiuſmodi petitur, eſſet prohibita
alienari, & perpetuo fideicommiſſo ſubiecta, & an-
tiqua habitatio parentum illius, à quo petitur, &
eſſet familiæ nobilis, ad not. per Franc. Marc. deciſ.
534. num.6. part. 1. Hieron. Leo d.deciſ.90. num. 13.
Fontanell.de pactis nupt.tom.1. clauſ.4. gloſſ. 12. n.25.
cum ſeqq.& tom.2. clauſ.5. gloſſ.1. num.120. declaran-
11 do prout infrà num.ſeq. Et quamuis alterius Eccle-
ſiæ eſſet ea domus, quæ pro ampliatione Eccleſiæ
petitur, quia Eccleſiæ potius, quàm laici cauſam
Religionis fauere debet, ita Mari. Giurba deciſ. 86.
num.16. quicquid teneat Nouat. in tract.de elect. fori
ſelt.1.q.21.n.9.in fine.

12 Verùm non ita Eccleſiæ hac in re deferendum
quin aliqua tanquam neceſſaria requiſita præuenire
debeant, & primò exigitur quòd iſta venditio fiat
ſine magno venditoris incommodo, & cum paruo
illius nocumento, ſecundùm ea quæ reſoluunt Cou.
d.lib.1. cap.14. in fine Gaſp. Theſaur. quaeſt.forenſ.lib.
1.quaeſt.64. num.9. Morla d.part.1.tit.9.quaeſt.1.num.7.
verſ in qua re, Mari. Giurb.deciſ. 86. n. 10. Fontanell.
d.clauſ.4.gloſſ. 12. num.28. & clauſ. 5. gloſſ. 1.part. 2.
num.120. Guzman. de euict.quaeſt. 52. num. 56. Steph.
Gratian.diſcept.forenſ.tom.4. cap.742. num.25. & 26.
vbi ſubdit quòd iudex multum ſtrictè & præuia ne-
ceſſitate, & cum magno grano ſalis debet officium
ſuum impartiri, quia hoc priuilegium non eſt tra-
hendum ad quemcunque locum pium, ſed ad ne-
ceſſarium morali quadam neceſſitate ad Sacramen-
torum adminiſtrationem, & ad cultum diuinum, ne
ſequatur inconueniens, quòd quilibet volens erige-
re locum pium, poſſit eligere domum, quam vellet
pro tali ædificio, & poſtea ſub prætextu ampliationis
retrahere à vicinis domos contiguas.

Secundò requiritur quòd Eccleſia, ſeu monaſte- 13
rium rem pro ſe petat, vt non aliis complaceat, &
indirectè pro alterius vtilitate, Vincent. de Franchis
deciſ.223. num.7. Aloyſ. Ricc.d.part.1. deciſ. 138.n.3.
& deciſ.147.in fine. Et ſic pro ampliatione ſui ipſius,
non verò ſuarum rerum particularium, Alciat. in
l.2.ff.ſoluto matr.num.49. & ibi Parpal. num.107. & D.
Barboſ.p.1.n.39.

Tertiò requiritur quòd res, quæ vendi petitur, 14
æſtimetur, & venditio fiat iuſto pretio, Pinel. in l. 2.
C.de reſcind vendit. part. 1. cap. 2. num. 14. Cæſ. Clu-
ſiao. de pretio & æſtimat. lib. 2. cap. 3. num. 3. Mieres
de maioratu part. 4. quaeſt. 1. num. 116. in noua edit.
Surd.conſ. 52. num. 48. & conſ. 203. num. 38. & deciſ.
39. num.9. & de aliment.tit. 8. priuil. 77. num. 19. Va-
laſc.d.conſ.21.num.2. & 5.Gaſp. Theſaur quaeſt.forenſ.
lib.1.quaeſt.64. num. 10 Morla d. part. 1. tit. 9. quaeſt. 1.
num. 8. Giurba deciſ. 86. num. 11. & 12. Guzman d.
q.52.num.57.

Quartò requiritur quòd integra res ematur. nam 15
aliàs dominus magno afficeretur incommodo ſi par-
tem rei tantùm contra voluntatem ſuam vendere
cogeretur, Gaſp. Theſaur. d.lib. 1. quaeſt. 64. num. 11.
Ioan. Bapt. Coſta de remed. ſubſid. remed. 76. num. 1.
Verùm ſi concurrant neceſſitas, & vtilitas, & vltra
pretium partis ſoluatur etiam damnum, poterit do-
minus rei ad partem vendendam compelli, vt tenent
Scot.conſ.3.num.39.lib.7.tom.2.Giurb.d.deciſ.86.n.14.
& 16.Guzman.d.q.52.n.62.

Quintò requiritur quòd pretium ſtatim ſoluatur, 16
non autem habeatur fides de illo, gloſſ. verbo neceſ-
ſitatem in l.1.C de communi ſeruo man. Tiraq. de retra-
ctu lig. §. 3. gloſſ. 3. num. 1. Auiles ad cap. 17. Prætor.
verbo à razonables precios num. 9. verſ. nota vnum,
Bertaz.de clauſulis inſtrum. clauſ. 38. num 24. Valaſc.
d conſult.22.num.6. D. Barboſ.in l.ſi mora 10. num 73.
ff.ſoluto matrim. Fontanel. de pactis nupt. clauſ. 4.
gloſſ. 12. num. 30. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ.
tom.1.cap.149.num.25.& 26. Mari. Giurba d deciſ.86.
in fine, Guzman de euiction. q. 51. num. 63. Niſi ex-
trema & ineuitabilis neceſſitas vrgeret, vt declarant
Ceuall. commun.contra commun. tom. 4. quaeſt.vlt. num.
16. Valaſc. Fontanel. Giurba, & Guzman proximè
citatis locis.

Infertur ſecundò vicinum cogi vendere domuſ- 17
culas deformes vicino, qui palatium ædificare vult,
quia publicè intereſt ciuitates ornari domibus, &
palatiis, l. ſi quis poſthac, cum duabus ſeqq. C. de ædific.
priuil. l. ſi quando l. nec ſplendiſſima, C. de oper. public.
Mieres de maioratu part. 1. quaeſt. 10. num. 69. Gaſp.
Theſaur. d. lib. 1. quaeſt. 64. num. 3. & 4. Fontanel. d.
clauſ. 4. gloſſ. 12. num. 28. verſ. pro qua declaratione,
Giurb.d.deciſ.86. num. 15. Guzman d.quaeſt.52. n.48.
Vnde

Vnde nobilis pauper habens palatium deſtructum, compellitur illud vendere diuiti volenti ædificare, ſecundùm Gaſp. Theſaur. *d. quæſt.* 64. *num.* 4. Mari. Giurba *d.deciſ.*86. *num.*3. Bobadil.*d.lib.*3. *cap.*5. *num.* 27. Hieron. Leo *d.deciſ.*90.*n.*20.*tom.*1.Aloyſ. Ricc.*in deciſ.Curia Archiep. Neapol.deciſ.*132.*n.*2. *verſ.*4.*p.*1. Guzman *d.q.*52.*n.*9.

18 Infertur tertiò propter publicorum ædificiorum constructionem priuata ædificia diroi poſſe. *l. præſcriptio, l. omnes, C. de operibus publ.* Carpan. *ad ſtat. Mediolanen.*433.*num.*70. Fontanel.*d.clauſ.*4.*gloſſ.*12. *num.*28. Giurba *d.deciſ.*86.*num.*4.Guzman *d.quæſt.*52. *num.* 46. Vnde iudex pro decore ciuitatis poteſt domum priuati deſtruere, Auendan. *de exequend. mandat. part.* 1. *cap.*19. *num.*39. *verſ.& iſtam*, Bobadil. *d. lib.*3.*cap.*5.*num.* 26. Azeued.*l.*7.*num.*9.*tit.*7.*lib.*7.*noua Recop.* Gaſp. Theſaur.*d.lib.*1. *quæſt.* 64. *num.*4. Mari. Giurba *dict.deciſ.*86. *num.* 3. Guzman *dict. quæſt.* 52. *num.*47.

19 Infertur quartò vicinum, qui proximum fundum habet, viam præſtare debere, ſi, quæ publica erat, ruina, vel aqoarum impetu deſtructa eſſet, *l.ſi locus* §. *cum via publica, ff. quemadm. ſeru. amit.* Couar. *lib.* 3. *var. cap.* 14. *num.*8. *in princ. & col.* 5. *verſ.ſexta ratio,* Boër.*deciſ.*322. *num* 9. Cæpol.*de ſeruitut. ruſtic.præd. quæſt.*23. Surd.*deciſ.*42. *num.*11. Natt.*conſ.* 642. Cæſ. Barz. *Bonon.deciſ.*36.*num.*14.& 15.dummodo tamen iuſtum illi ſoluatur pretium, quo non ſoluto loca vicinorum minimè capi poſſe pro extrahendis viis publicis, reſoluunt Couar. *lib.* 3. *var. cap.* 14. *num.*8. Parlad. *in ſeſquicent. differ.*81. *num fin.* Anton. Gom. *l.* 46. *Tauri num.* 9. *verſ. quartò confirmatur,* Valaſc. *d. conſ.*22. *num.*4.& 5. Cabed.*d deciſ.*105. *num.*7. Gizarel.*deciſ.*38. *num* 1. Vnde vicinus iuſto pretio tenetur conſtituere viam fundo, aut prædio ſui vicini, ſi aliunde viam, iter, ſeu acceſſum ad id habere non poſſit, quia verſatur publica vtilitas ne fundus incultus remaneat, vt per Boër.*d. deciſ.* 322. *à num.* 10. Cæſ. Vrſill. *in annot. ad Afflict. deciſ.* 265. *num.* 113. Ceuall.*commun.contra commun.tom.* 4. *quæſt.* 906. *quæ eſt vltim. num.*550. Parlad. *dicta differ.* 81. *num.*8. vbi tradit quòd teneris mihi aditum præſtare per domum tuam ſi aliàs niſi per eam reficere domum meam poſſum.

20 Infertur quintò ob publicam vtilitatem, & neceſſitatem, ſi Reſp. annonæ inopia grauetur, poſſe cogi habentes frumentum, & alias merces neceſſarias hominum alimentis, iuſto pretio à iudice taxato vendere, etſi res venales non expoſuerint, nec publicè venditioni obtulerint, de quo vide poſita *in collect.ad l.*1.*ſup.C.de Epiſcop.audientia.*

21 Infertur ſextò dominum ad venditionem ſerui compelli poſſe ſi eum ſeueriter, & cum duritia tractet, & parcè alimenta illi præſtet, de quo Greg. Lop. *l.*3.*gloſſ.*5.*tit.*23.*part.*5. Anton. Gom *tom* 2.*var.cap.*1. *num.* 31. *verſ. tertius caſus eſt, & l.* 70. *Tauri num.* 27. *in fine*, Cou.*lib.*3. *var.cap.*14. *num.*7. *verſ.rurſus*, Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo cùm non abſimilis num.*5.

22 *verſ.cùm itaque.* Ex quo infert idem Anton. Gom. *d.num.* 31. *verſ. ex quo*, quòd ſi dominus temporalis ſeueriter, & cùm nimia aſperitate tractet ſubditos, poteſt compelli eos vendere. Et de quæſtione, an

23 inuitis vaſallis poſſit dominus caſtrum vendere, vide Crauet.*conſ.*241.*n.*6.& 7. Paſchal.*de patria poteſt. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 33. & 34. Ceuall. *commun. contra communes quæſt.* 532. D. Barboſ. *in l.* 2. *ff. ſoluto matrim.part.*2.*num.*11. *verſ.denique.*qui reſoluunt quòd ſubditi poſſunt reſiſtere domino ne alienet caſtrum & iuriſdictionem, vt ſubiiciantur alteri domino; quod eo maximè procedit, quando alienatio fit à Corona Regia ad alium dominum inferiorem, vt tenent Iſern. *in cap. Imperialem, de prob. feudi alien. num.* 47. *in fine*, Tiraq. *de primog. quæſt.* 69. *num.* 6. Scip. Theodor.*alleg.* 10. *à num* 39. *& alleg.*45. *num.* 1. Bobadil. *in ſua politica lib.*2. *cap.*16.*num.*12. Paſchal *d.cap.*1. *num.* 33. Camill. de Medices *conſ.*50. *num.*1. Fontanel.*de pactis nuptialib.tom.*2.*clauſ.*4.*gloſſ.*5. *n.*32. *verſ.vniuerſitates Regia.*

Infertur ſeptimò teneri dominum ſeruum Maurum vendere quando eo opus eſt vt Chriſtianus captus à Mauris libertatem conſequi poſſit, vt ſtatutum eſt *l.Hiſp.*3.*tit.*11.*lib.*1.*noua Recop.*

Infertur octauò cogi dominum ancillam vendere ſi illam vrgeat ad impudicitiam, Greg. Lop.*l.*3.*gloſ.* 6 *tit.*5 *part.*5. Ludou. Peguera *deciſ.*13. *num.*10. *verſ. atque in patre, vel domino*, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 36. *cap.* 11. *num.* 5. Farin. *in praxi crimin. part.*4 *quæſt.* 144. *tit.* 16. *num.* 16. Pichard. *in* §. *ſed & maior num.* 4. & 8. *Inſtitut. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris.*

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor de euictione non eſt de ſubſtantia emptionis.*

2 *perfecta Emptio non poteſt reuocari ob nudam pœnitentiam.*

3 *Venditor non tradens, pretium non ſtatim accepturus, fidem de pretio habuiſſe dicitur. contrarium, n.* 4 *quando autem quis dicatur fidem habens de pretio, remiſſiuè, n* 5.

6 *Pretium ſi non ſoluatur intra terminum, venditio non reſcinditur, ſed lapſo termino venditor agit ad pretium.*

L. Non idcirco. XII.

Idem AA. Paterno.

FIdeiuſſor de euictione non eſt de ſubſtantia emptionis. Perfecta emptio ob nudam pœnitentiam reuocari non poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*n.*1.*ſup.hoc tit.* 1 2

Rectè poſſidet, pretium tamen peti poteſt, &c.] Notatur ad hoc quòd venditur rem tradens, pretium non ſtatim accepturus, fidem de pretio habuiſſe dicitur, vt per Roman.*ſing* 310. Greg. Lop *l.*46. *gloſſ.*4. *tit.*23.*part.* 3. Tiraq. *de retractu conuent. ad fin. tit. num* 78. Bertaz. *de clauſul. inſtrum. clauſ* 28. *gloſ.* 1. *num.* 3. Menoch. *d. præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 79. *num.* 4. Cancer. *var. reſol. part.* 1. *cap.* 13. *de empt. & vendit. num.*3. D. Barboſ. *in l. ſi cùm dotem* 2. 3. §.*fin.num.*35. *verſ. eſt tamen, ff. ſoluto matrim.* Fontanel. *de pactis nupt. tom.*2 *clauſ.*7.*gloſſ.*2.*p.* 9. *num.*35. Caſſan.*conſ.*9. *num.*46. 3

Contrariam tamen opinionem, videlicet in dubio tradentem rem venditam non videri in creditum ire, & habere fidem de pretio, defendunt Fab. de Monte *de empt.& vendit.q.*5. *à num.* 37. Perez *in l.*2. *gloſſ.vnica, verſ.quæri poteſt col.*18. *tit.*7. *lib.*5. *noua Recopil.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt cap.*7. *num.*12. *cum ſeqq.* Griuel. *Dolana deciſ.* 56. *num.* 9. Mart. *in votis nouiſſ.deciſ.voto* 43. *num.*5. Quorum ſententia eo caſu procedet, quando res venduntur, pro quibus ſtatim pretium ſolui conſueuit; vel quando ex coniectura ta mente partium idem dicendum eſſet, vt quia res venditur, & traditur, vt equus, & alia venalia iis, qui protinus ſunt diſceſſuri, & perſonis ignotis, quibus non eſt veriſimile venditorem voluiſſe credere, 4

credere,& date dilationem ad ſoluendum,Fabian.de
Monte *d.quæſt.5.num.40.* Strach.*de decoctorib. part.3.
num.31.*Bertaz.*d.clauſ.28.gloſſ.1. num.7.* Fontanel. *d.
gloſſ.2.num.37.* Cardin.Mantic. *de tacitis & ambiguis
conuent lib.4.tit.21.num.fin.*D.Barboſ.*in d.l.ſi cùm do-
tem 23. num. 38.ff. ſoluto matrim.* Guizzat. *deciſ.* 40.
5 Quando autem dicatur quis habens fidem de pre-
tio,vide poſita *in collect.ad l.1.C.de act.empt.*

6 *Pretium ſanè*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi intra
terminum pretium non ſoluatur, non reſcinditur
venditio ; ſed lapſo termino venditor aget ad pre-
tium,Ferrar. *in praxi in forma libell. in cauſa vend.* §.1.
num.3. in fine. Pinel. *in rubr. de reſcind. vendit. part.2.
cap. 2. num 27.* Surd. *conſ.38. num.26. & deciſ.* 210.
num.17. Fachinæ.*controuerſ.lib.2.cap.4.in fine*, D. Bar-
boſ.*in l.ſi cùm dotem,§ fin.n.32.ff.ſolut. matr.* Caſſan.
conſ.9.num.48.

SVMMARIVM.

1 *Contractus collatus in arbitrium alterius contrahen-
tium,non videtur celebratus efficaciter.*
2 *Contractus vltro citróque obligatorius non poteſt con-
ferri in arbitrium alterius ex contrahentibus.*
3 *Pretium & alia ſubſtantialia emptionis & venditio-
nis non conferri in voluntatem alterius contrahen-
tium.ſecus in contractu lucratiuo, puta donationis.
nam tunc valet ſi conferatur in voluntatem donato-
ris, num.4.vel ſi conferatur contractus in volunta-
tem vtriuſque,num.5.*
6 *in Contractibus hinc inde obligatorijs, qualis eſt em-
ptio & venditio, locatio & conductio,in nullius ex
contrahentibus arbitrium ſubſtantia contractus
conferri poteſt ,& ideo nec venditionis conditio,
nec pretium,num.6.*
7 *Contractus collatus in vnum ex contrahentibus, va-
lidus eſt.*
8 *Contractus non vitiatur ex incertitudine, & ſeruan-
dus eſt de iure Cæſareo.*
9 *valet Venditio ſi aliquod accidentale conferatur in
arbitrium partis alterius.*
10 *Accidentia contractus quæ,remiſſiuè.*
11 *idem quod in venditione ,ſeruatur in contractu loca-
tionis & conductionis.declara vt num 12.*
13 *Contractus eſt perfectus ,ſi quis contrahendo diceret,
Volo vendere,& alter reſponderet,Volo emere.*
14 *τὸ Volo, quoties adiungitur actui, non diſponit niſi
vtriuſque conſenſu accedat.*
15 *in Contractu vltro citróque obligatorio , non poteſt
ſubſtantia contractus conferri in voluntatem vnius
ex contrahentibus.*

L. In vendentis. XIII.

Iidem AA. Iuliano.

1 Contractus in alterius contrahentium arbitriũ
2 collatus efficaciter celebratus non videtur.Cō-
tractus vltro citróque obligatorius non poteſt con-
ferri in voluntatem & arbitrium alterius ex contra-
hentibus.Colligunt ex Ordio.Doctores citati *ad l.1.
n.1.ſup.hoc tit.*poſt omnes Aloyſ.Leo *in 4.fol.32.verſo.*
3 Probat hic text.pretium & alia ſubſtantialia em-
ptionis, & venditionis in alterius contrahentis vo-
luntatem conferri non poſſe,vt per *l.Hiſp.9.tit.5.p.5.
vbi gloſſ.* 2. Gregor. Lopez *l.29.gloſſ 1. in fine, tit.9.
part.6.* Alciat.*lib.1. parad.cap.12.* Robert.*lib.2.ſen-
tent.cap.12.*Fabian.de Monte *de empt.& vend.quæſt.5.
princip.num.63.* Anton.Gom.*tom.2.variar.cap.2.n.19.*

vbi *in verſ. quod tamen intellige*, limitat in contractu 4
lucratiuo,puta donationis.nam tunc valet ſi confe-
ratur in voluntatem donatoris,& *in verſ. item intelli-
go*,pariter limitat,ſi conferatur contractus in volun- 5
tatem vtriuſque,& *cap.12. num. 47. verſ ſecus tamen,
& l.31. Tauri n.1.* Mozz.*de contractib. tit. quibus caſi-
bus annulletur emptio, num.* 36. Petr. Gregor.*ſyntagm.
iuris lib.25.cap.*03. Valaſc.*de iure emphyt.q.11.num.12.*
Bertaz *de clauſul.inſtrum.clauſ.30. gloſſ.1.n.* 11. Gam.
Luſit.deciſ.222. num 6. Surd.*deciſ.52.num. 10. & de-
ciſ.81. num.11. & deciſ.114. num. 1. cum ſeqq.* D. Bar-
boſ.*in l.1.part.3.num. 35. & in l ſi æſtimatis,num.1.ff.
ſoluto matrim.* Mol.*in emporio iuris ciuilis par.1.tit.9.
quæſt.9.num 6.cum ſeqq.* Lingl *deciſ.15.quæſt.2. num.1.
& 2.* Fontanel. *de pactis nupt.tom.2. clauſ. 5 gloſſ.* 8.
*part.13.num.55.*Cald.Pereira *de empt.& vend.cap.18.
num.15.*latè Benedict. Ægid.*in repet.l.ex hoc iure.ff.de
iuſtit. & iure,part. 1. cap. 8. num.* 50. vbi ait quòd in 6
contractibus hinc inde obligatoriis, qualis eſt em-
ptio & venditio, locatio & conductio, in nullius ex
contrahentibus arbitrium ſubſtantia contractus
conferri poteſt , & ideo nec venditionis conditio,
nec pretium,quia de illius ſubſtantia eſt, in alterius
ex contrahentibus arbitrium conferri poteſt ; & ra-
tionem præſtat , quia obligationis ſubſtantiæ , quæ
conſiſtit in aſtringendi neceſſitate,repugnat vt pen-
deat à debitoris voluntate.

Limita de æquitate Canonica , ſecundùm quam 7
valet contractus collatus in vnum ex contrahenti-
bus,vt ex Aloyſ. Leo,& Bonacoſ.tradit Steph. Gra-
tian.*diſcept forenſ.tom 3.cap.534. n.15.cum ſeqq.* vbi 8
etiam tenet quòd incertitudo non vitiat contra-
ctum,& eſſe ſeruandum de iure Cæſareo,de quo vi-
de Vincent. Caroc.*in tract.de locato & conducto,tit.de
mercaderia incerta,n.1.fol. mihi 8. col* 4. & ex eodem
iure à perſona declarante receditur , & ad viri boni
arbitrium recurritur.Socin.*in l ſi quis arbitratu,n.*28.
verſic.poſtremo,ff de verb. oblig. Menoch.*conſ.93 n.28.
& de arbitr.lib.1.q.68.n.55.*

In gloſſ.*In vendentis.*ibi,*accidentale autem*,&c.No- 9
tatur ad hoc quòd ſi accidentale aliquod venditio-
nis in arbitrium alterius partis conferatur,tunc va-
let venditio,vt per Valaſc.*d.q.11.n.16.* Morla *d.tit.9.
q.9 n* 10. Cardin. Mantic.*de tacitis & ambig conuent.
lib.1.tit.14.num.6.*Anton. Gom.*d.cap.1.num.19.verſic.
item etiam intellige.*

In eadem gloſſ. ibi,*id eſt,accidens aliquod,quod non* 10
*eſt de ſubſtantia contractus.*Accidentia contractus quæ
dicantur ? vide Mozz. *de contractib. tractat. de empt.
tit.de accidentalib.*Menoch.*conſ.37. num.98.* Surd.*de-
ciſ.114. num.22. verſ.audio etiam*,Cardin. Mantic.*de
tacitis & ambiguis conuent.lib.1.tit. 14. num.3.* Et quæ
ſubſtantialia? vide Mozz. *d.tract de empt. tit. de ſub-
ſtantial.*Felician.*de cenſib.lib.1.cap.10. num.22.* Card.
Mantic *d.lib.1.tit.12 à n.1.*

In eadem gloſſ. ibi , *quod dixi in venditione ,ſerua* 11
etiam in locatione , &c. Notatur ad hoc quòd idem
quod in venditione , ſeruatur in contractu locatio-
nis,& conductionis,quia in arbitrium conducentis,
& locantis non valet committi,Surd. *deciſ.* 52.*n.*10.
Stephan. Gratian.*diſcept forenſ.tom.3.cap.534. à n.3.*
vbi declarat procedere quando ab initio cùm con- 12
tractus geritur , in arbitrium vnius ex contrahenti-
bus committuntur ſubſtantialia,& ſecus eſſe in per-
fecta locatione,Valaſc.*de iure emphyt q.11.n.1.*

In eadem gloſſ.ibi,*ſed quid ſi dicam, Volo tibi ven-* 13
dere rem iſtam pro decem , & tu dicas , Ego volo emere,
&c.Notatur ad hoc quòd ſi quis contrahendo dice-
ret,Volo vendere,& qui vult emere dicat,Volo eme-
re,contractus eſt perfectus,vt per Foller.*ad Maran-*

Digitized by Google

tam de ordine indic. part. 4. diſt. 7. num. 42. Vincent. de Franchis *deciſ. 346. num. 4. & 9.* Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2. lib. 4. quaeſ. 3. num. 5. in fine*, Surd. *deciſ. 82. num. 10.*

14 Notatur etiam ad hoc quòd quoties verbum, *volo*, adiungitur actui, qui ita ex duorum voluntate pender, vt abſque mutuo conſenſu perfici nequeat, minimè diſponit niſi vtriuſque conſenſus accedat, vt per Bart. *in l. 1. num. 3. C. de ſum. Trinit.* vbi Iaſ. *num. 24.* Sanchez *de matrimonio, lib. 1. diſput. 5. num. 10.*

15 In ead. gloſſ. ibi, *quanti fueris arbitratus*, &c. Notatur ad hoc quòd in contractu vltro citróque obligatorio non poteſt ſubſtantia contractus etiam per verba ſonantia in arbitrium boni viri conferri in voluntatem vnius ex contrahentibus, vt per Anton. Gom. *l. 31. Tauri num. 3.* Octauian. *Pedem. deciſ. 111. num. 5.* D. Barboſ. *in l. 1. part. 3. num. 35. ff. ſoluto matrimonio.*

SVMMARIVM.

1 *nemo rem ſuam inuitus Vendit proximis, vel conſanguineis, item conſortibus, niſi ſpecialiter iniungatur venditori.*

2 *Emere volentes non poſſe cogere venditorem vni potiùs quàm alteri vendere, etſi conſanguineus ſit, vel vicinus.*

3 *Praelationis priuilegium aliquibus conceditur in emptione.*

4 *Praelationis priuilegium eſt perſonaliſſimum, itaut perſonam domini non egrediatur, nec poſſit vlla ratione pertinere ad ceſſionarium. Idem dicendum in vaſallis, qui tenentur dominum praeferre in vendendis fructibus fundi, num. 5. idem etiam in facientibus ſal in proprys ſalinis, qui tenentur illud fiſco, vel eius conductoribus vendere, num 6.*

7 *Socius qui habet rem communem cum alio, licèt eam alienare liberè poſſit in extraneum; de equitate tamen praeferri debet eodem iure, ſi vult partem venditam retrahere ſoluto eodem pretio, num 8.*

9 *Socy plures concurrentes ad retractum partis per vnum ex conſortibus alienata, pro virili parte, quam quis habet in re, admittendi ſunt. vel alius habens maiorem partem, alys ſocys praeferendus eſt, num. 10.*

11 *Socius ſi partem ſuam vni ex ſocys vendiderit, aly eam retrahere non poterunt, licèt emptor minorem partem habeat.*

12 *Vſumfructum communem alicuius rei ſi plures habent pro indiuiſo, & vnus ex conſortibus partem ſuam vendat, aly eam retrahere pro eodem pretio poterunt. reſolue vt num. 13.*

14 *Proximorum appellatione qui veniant, remiſſiuè.*

15 *Conſortes propriè qui.*

16 *de iure Retractus remiſſiuè.*

17 *Retractûs ius quòd locum habeat etſi ſit Clericus, ſeu Eccleſia emptrix rei communis, vel patrimonialis.*

18 *diſpoſitio reſtringens facultatem Alienandi eſt odioſa.*

L. Dudum. XIV.

Imppp. VALENT. THEOD. & ARCAD. AAA. *Fabiano P. P. Illyrici Italiae.*

PRoximis, vel conſanguineis, item conſortibus 1
nemo rem ſuam inuitus vendit, niſi ſpecialiter
iniungatur venditori. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.* & poſt omnes Aloyſ.
Leo *in 4. fol. 33.* & inter repetentes Ioannes Igneus.
Probat hic text. perſonas emere volentes non poſ- 2
ſe cogere venditorem vni potius, quàm alteri vendere,
etſi ſit conſanguineus, vel vicinus, vt per Tiraquell.
in praefat. retractus lign. n. 22. cum ſeqq. Vincent.
Caroc. *deciſ. 26. n. 4.* Mozz. *de contract. tract. de empt. & vend. tit. de perſonis quae poſſunt emere, num. 3. cum ſeqq.*
Portol. *de conſortibus eiuſdem rei & fideicommiſſo legali, cap. 9. num. 3. & 13.*
Priuilegium praelationis in emptione aliquibus 3
conceditur, veluti ſi colonus fructus in fundo locato
perceptos vendere velit, túnc tenetur in emptione
iſtorum fructuum caeteris aliis emptoribus praeferre
dominum fundi, vt per Boër *deciſ. 107. num. 2.* Tiraquell.
de retract. lign. in praefat. num. 15. & §. 1. gloſſ. 18. num. 2. Gregor. Lopez *l. 55. verb. alguna coſa, tit. 5. p. 5.*
Couarr. *lib. 3. variarum cap. 14. num. 6.* Surd. *de aliment. tit. 1. quaeſt. 93. num. 14. & conſ. 205. à n. 1.* Mexi. *in tract. taſſae panis, concl. 5. num. 112. & in verſ. quicquid,* Azeued.
l. 7. num. 2. tit. 11. lib. 5. noua Recopil. Valaſc. *de iure emphyt. quaeſt. 24. num. 3.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 3. num. 15.* Parlad. *differ. 9. §. 1. num. 5. & 6.*
Ioſeph. Ludou *Peruſ. deciſ. 24. num. fin.* Stephan. Grat.
diſcept forenſ. tom. 1. cap. 149. à num. 1. Collantes *in pragmat agricol. lib. 1. cap. 14. num. 5. & lib. 3. cap. 3. ad fin.*
Narbona *l. 25. gloſſ. 15. num. 8. tit. 21. lib. 4. noua Recopilat.* vbi *num. 9.* ſubdit hoc priuilegium praelatio- 4
nis eſſe perſonaliſſimum, ita vt perſonam domini
non egrediatur, nec poſſit vlla ratione ad ceſſionarium pertinere.
Idem in vaſallis dicendum, qui tenentur dominum 5
praeferre in fructibus feudi vendendis, vt per Surd.
d. conſ. 205. num. 5. Stephan. Gratian. *dicto cap. 149. num. 5.*
Idem etiam in facientibus ſal in propriis ſalinis, 6
qui tenentur illud fiſco, vel eius conductoribus vendere,
Gregor. Lopez *l. 11. gloſſ. 3. tit. 28. p. 3.* D. Barboſ.
in l. qui diuortio 8. §. ſi vir, num. 29. verſ. quinimo ff. ſoluto matrimonio.
Licèt de iure communi ſocius, qui rem commu- 7
nem cum alio habet, liberè poſſit eam in extraneum
alienare, Gregor. Lopez *l. 55. gloſſ. 8. in princ. tit. 5. p. 5.* 8
Portoles *citato loco*; de aequitate tamen debet ſocius
praeferri de eodem iure communi, ſi vult partem
venditam retrahere ſoluto eodem pretio, ad not. per
Guid. Papae *ſing. 780.* Hippol. *ſing. 441. n. 2.* Surd. *conſ. 205. n. 3.* Stephan. Gratian. *March. deciſ. 169. num. 8.
& diſcept. forenſ. cap. 526. num. 3. & cap. 546. num. 4.*
Quando verò plures ſocij concurrunt ad retractum 9
partis per vnum ex conſortibus alienatam pro virili
parte, quam quis habet in re, admittendi ſunt, Gregor.
Lop. *d. l. 55. gloſſ. 5. verſ. vel ſaltim pro partibus,* Fabian.
de Monte *de empt. q. 3. princ. n. 43.* Ciſuent. *l. 75.
Tauri, q. 2.* Azeued. *d. l. 7. num. 54. tit. 11. lib. 5. noua Recopilat.* Parlador. *different. 109. §. fin. num. 13.* Vel, vt 10
alij volunt, habens maiorem partem aliis ſociis praeferendus,
vt latè probat Steph. Gratian. *tom. 4. c. 745. num. 16. cum ſeqq.* Verùm ſi ſocius partem ſuam vni 11
ex ſociis iam vendiderit, alij non poterunt eam retrahere,
licèt emptor minorem partem habeat.

Tiraq

Tiraq. *de retractu lign.* §.11. *gloſſ.*6. *num.*11. Matienſ. *l.*13.*gloſſ.*13. *num.* 10. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua recop.* quicquid teneat Parlad. *d. diff.* 109. §. *fin. num.*14. cuius opinio intelligi debet quando ſocius, qui alterius ſocij partem emit, erat aliis rixoſus.

12 Si plures habent vſumfructum communem alicuius rei pro indiuiſo, & vnus ex conſortibus partem ſuam vendat, alij poterunt eam retrahere pro eodem pretio, Greg.Lop. *d.l.*55. *gloſſ.*2. *verſ. idémque eſt dicendum*, Matienſ. *d.l.*13. *gloſſ.*3. *num.*3. Gutier. *practic. lib.*2. *quæſt.* 165. *num.* 1. Caſtill. *lib.* 1. *de vſufru-*
13 *ctu cap.*74 *num.*27. vbi *num.*28. reſoluit quòd ſi vnus ex pluribus conſortibus, qui habent vſum communem pro indiuiſo alicuius fundi, ſeu habitationem domus, vel ſeruitutem paſcendi pecora in alieno agro, vel aliam ſeruitutem, partem ſui iuris vendat alicui extraneo, conſortes illius iuris, & ſeruitutis admittuntur ad retractum, & à *n.*44. tenet quòd ſi dominus directi dominij vendat ſuum dominium, habens vtile dominium tanquam conſors in re, non habet ius retrahendi, quia vtilis dominus non habet dominium commune cum directo per participationem eiuſdem dominij in qualitate.

14 *Proximis.*] Horum appellatione quinam veniant, vide tradita per me *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appell.*229.

15 *Conſortibúſque.*] Conſortes propriè appellantur, qui dominij communionem & participationem eiuſdem rei habent, vt per Alex. *conſ.*40 *num.* 3. *vol.*2. Gozadin. *conſ.*79. *num.*2. Portoles *de conſortibus cap.* 1. *num.*3 *in fine*, Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ.*229. *num.*4. Auendan. *de cenſib. cap.*68. *num.*10. *verſ. cum enim villa.* Et eorum appellatione qui contineantur, vide citatos per me *d. tract. de appellatiua verborum ſignif. appell.*58.

16 *Niſi lex ſpecialiter*, &c.] De iure retractus vide *l.*55. *vbi gloſſ.*4. *tit.*5. *part.*5. & *l.*79. *Tauri*, & *l.*7. *cum ſeqq. tit.* 11. *lib.*5. *noua Recop.* vbi Azeued. & Matienſ. latè Gutier. *practic. lib.*2. *à q.*145. *vſque ad* 156. & ipſe *ead. quæſt.* 145. *num.* 2. tenet quòd leges Regiæ de retractu agentes ſunt exorbitantes, & odioſæ, &
17 ideo reſtringendæ. Et quòd ius retractus locum habeat, etſi ſit Clericus, ſeu Eccleſia emptrix rei communis, vel patrimonialis, reſoluunt Tiraq. *de retractu lig.* §. 1 *gloſſ.*13. *à num.*2. Cifuent. *l.*70. *Tauri quæſt.*55. vbi Palat.Rub. *num.*15. & 16. Caſtill. *gloſſ.*1. *à num.*8. & Anton.Gom. *num.*70. Matienſ. *d.l.*7. *gloſſ.*2. *à n.*10. & *ibi* Azeued. *n.* 24. Gutier. *d. lib.*2. *quæſ.*156. Felician. *de cenſib. lib.*1. *cap.*9. *num.* 5. *verſ. ideoque*, Parlad. *d. differ.*109. §. 3. *num.*19. Vincent. de Franchis *deciſ.*185. *n.*5. Amend. *in addit. ad illum, deciſ.*390. *n.*1. Stephan. Grat. *diſcept. forenſ. cap.*742 *n.*16. & 17.

18 Notatur ad hoc quòd diſpoſitio reſtringens facultatem alienandi eſt odioſa, vt per Fuſar. *de ſubſtitut. quæſt.*676. *num.*1. latè Bertazol. *conſ.*383. *num.* 5. *cum ſeqq. lib.*2. *in crimin.*

SVMMARIVM.

1 *Pretium rei venditæ per tertium arbitratorem declaratum, ſoluere emptor cogitur, & num.* 2. *etſi pretium ſit commiſſum in arbitrium duorum, quorum vnus ab vno ex contrahentibus, altero ab altero eligendus, num.*3.

4 *Pretio collato in liberum arbitrium alicuius tertij, valet contractus vt conditionalis. ſecus eſt in cauſa dotis, vbi arbitratore electo ad declarandum dotis quantitatem non arbitrante ad viri boni arbitrium pro declaratione illius recurritur, n.*5. *arbitratore mortuo ante declarationem pretij, vel vno ex duobus, aut tribus nominatis, in quorum arbitrium pretium relictum fuit, venditio nulla eſt, num.* 6. *arbiter, cui commiſſa fuit declaratio pretij, ſi in declaratione modum exceſſit, vel iniquè arbitratus fuerit, ad boni viri arbitrium res reducenda erit, num.*7. *vt autem huiuſmodi reductio fiat, quæ requiratur læſio, remiſſiuè, num.*8.

9 *Pretij declaratio an fieri poſſit per arbitratorem parte non citata, remiſſiuè. Reductio ad boni viri arbitrium à quo petenda, remiſſiuè, num.* 10.

11 *Venditio vtrùm ſit emente aliquo fundum pro ea pecunia, quam habebat in ſacco, vel in arca, remiſſiuè*

L. Super rebus. XV. & vlt.

Imp. IVSTIN. A. *Iuliano P.P.*

PRetium rei venditæ per tertium arbitratorem 1
declaratum, emptor ſoluere cogitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Ordin.Reg.Luſit. *lib.*4. *tit.*1. §. 1. *l. Hiſp.*9. *tit.*5. *part.* 5. *vbi gloſſ.* 3. Pinel. *in rub. de reſcind. vendit. part.*2. *cap.*1. *num.*4. Anton. Gom. *var. tom.*2. *cap.*11. *num.*41. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.*25 *cap.*3. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.*11. *num.* 10. Barnab. Cornaz. *deciſ.*9. *num.*4. Surd. *deciſ.*82. *num.*1. & 10. & *deciſ.* 114. *num.*6. & 23. Morl. *in emporio iuris ciuilis part.*1. *tit.*9. *q.*9. *num.*6. *verſ. ſecundam partem*, & *num.*7. Mareſcot. *lib.*2. *var. cap.*70. *num.*1. Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.*4. *tit.*19. *num.*19. *cum ſeqq.* vbi *n.*41. & 42. ampliat, etſi pretium commiſſum ſit in arbi- 3
trium duorum, quorum vnus ab vno ex contrahentibus, alter ab altero eligatur, & *lib.*11. *tit.*10. *num.*23. Pichard. *in* §. *pretium* 1. *n.*17. *Inſtit. de empt. & vend.* Fontanel. *de pactis nuptialib. tom.*2 *clauſ.*5 *gloſſ.*18. *n.*10. Cald. Pereira *de empt & vendit. cap.*18. *n.*15. Linglo *deciſ.*15. *num.*1. & 2. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.*1. *cap.*20. *num.*8. & *tom.*2. *cap.* 254. *num.*54. *cum ſeqq.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part.*2. *lib.*9. *de contrah. empt. quæſt.*1. *ſect.*3. *num.*14. Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure*, *ff. de iuſtit. & iure*, *part.*1. *cap.* 8. *num.*33. *cum ſeqq.* vbi aliquibus concluſionibus materiam explicat.

Sin autem vel ipſe noluerit, &c.] Notatur ad hoc 4
quòd collato venditionis pretio in liberum alicuius tertij arbitrium, valet contractus vt conditionalis, itaut ſi æſtimauerit, ſecundùm æſtimationem illius pretium perſoluatur, eo autem non æſtimante, vel quia noluerit, vel quia non potuerit, pro nihilo eſt contractus, quaſi nullo pretio ſtatuto, vt per *d. l.*9. *Hiſpan. tit.* 5. *part.*5. *vbi gloſſ.* 4. & 5. Anton. Gom. *tom.*2. *var. cap.*2. *num.*9. *ante med. verſ. ſecundo*, Cardin. Mantic. *dict. lib.*4. *tit.*19. *à num.*34. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.* 11. *num.* 11. latè Bened. Ægid. *in dict. cap* 8. *num.*37. vbi *num.*38. dicit quòd quando in liberum alicuius arbitrium collatus eſt contractus, à perſona non receditur, adeò vt ſi de voluntate ille requiſitus præſtare eam nolit, illico deficiat contractus, quaſi ſemel conditione defecta, nec idcirco iterum ſuſcitetur ſi poſtea ille velit; quod tamen accipiendum eſſe ait, vt ſi in declarando moram fecerit, vel requiſitus declarandæ voluntatis inducias poſtulauerit, conditione ſuſpenſus interim maneat contractus, nec enim neceſſariò velle debet cùm primum poſſit, ſed velle poteſt cùm velit.

In cauſa verò dotis ſecus eſt ſpecialiter fauore il- 5
lius, vt arbitratore electo ad declarandam dotis quãtitatem, non arbitrante ad viri boni arbitrium pro

declaratione illius recurratur, ioxta plorimorum ſententiam, quos tefert D. Barboſ. *in d l.1.p.3.num.41. in princip.ff.ſolut. matrim.* quam ipſe ſequitur, & magis communem dicit *num.43.* iilum refert Benedict. Ægid. *d.cap.*8.*n.*37.*verſ quod in cauſa.*

6 Hinc fit vt mutuo arbitratore aote declarationem pretij, vel vno ex duobus, aut tribus nominatis, in quorum arbitrium pretium relictum fuit, venditio non valeat, vt per *l.*28. *Hiſpan.tit.* 4. *par.*3. Valaſc. *de iure emphyt. quaſt.*11. *num.* 11. Mozz. *de contractib. tract. de empt. & vendit. tit. de ſubſtantial. empt. num.* 25. Pichard. *in §. pretium, num.* 37. *Inſtitut. de empt. & vendit.* Cardin. Mantic. *d.lib.4.tit.19.num.*36. vbi *n.* 30. *in fine*, ait arbitratorem, cui fuit commiſſa declaratio pretij, poſſe declarationem facete, etſi veoditot maleficinm commiſerit, propter quod bona ſint confiſcata, & fiſcum ex contractu teneri. Vtrùm autem arbitto electo non arbittante, quia deceſſit, arbitrium eius in ſucceſſorem tranſeat? vide Duen. *regul.*128. Blanch. *in tract. de compromiſ. quaſt.* 7. *n.*17. *in* 3. *tom tract. Doct.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quaſt.*8. Cardin. Mantic. *d.tit.*19.*n.*43.

7 Verùm ſi arbiter, cui commiſſa fuit declaratio pretij, io declaratiooe modum exceſſit, vel iniquè arbitratus fuerit, ad boni viri arbitrium res reduceoda erit, vt per Ordin. Reg. Luſitan. *lib.4.tit.*1. §.1 *l. Hiſpan.6.tit.5.part.5. vbi gloſſ.*5. Couarr. *lib.* 2. *variarum, cap.* 13. *num.* 1. *col.* 2. *verſic. ex quo hac in re*, Valaſc. *d.quaſt.*11.*num.*11. Viui. *deciſ.*429.*num.*10.*lib.*3. Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſ part.* 4. *collect.* 1274. Mareſcot. *lib.* 2. *variarum, cap.* 70. *num.* 6. Fachinæ. *controuerſ. lib.*2. *cap* 1. Fontanell. *de pactis nuptialib. tom.*2. *clauſul.*5.*gloſſ.*6.*part.*1.*num.*12. Caroc. *de iuramant. deciſ.*5. *nona quaſt princip.n.*23. Benedict. Ægid. *in repetit.d.l. ex hoc iure, p.*1.*c.*8.*n.*39.

8 Vt autem huiuſmodi reductio fiat, quæ requiratur læſio? vide Couart. *lib.* 2. *variarum, cap.* 2. *num.*5. *verſic. tertiò illud eſt*, Thom. Fertarienſ. *in tract. cautel.cautel.*8. *num.*2. Menoch. *de arbitrar. caſu* 73. Cæpol. *de ſimulat. contract. cap. penult.* Ceuall. *commun. contra commun. quaſt.* 93. Azeued. *l.* 4. *num.* 139. *cum ſeq. tit.*21. *lib.*4. *noue Recopilat.* Aluar. Valaſc. *de partit. cap.*39. *num.*23. Benedict. Ægid. *d. cap.* 8. *num.*44. quorum magis communis & recepta opinio tenet, vt id iudicis arbitrio expediatur, qui inſpecta qualitate cauſæ, & petſonarum arbitrabitur. Steph. Gratian. *tom.*3.*c.*524.*à n.*18.

9 Vtrùm autem declaratio pretij abſque partis citatione fieri poſſit per atbitratorem? vide Mareſcot. *lib.* 2. *variarum, cap.*70. *num.*2. Aloyſ. Ricc. *d.part.* 4. *collect.*1274. *in princ.* Fontanel. *d clauſ.*5.*gloſſ.*9.*par.*1. *num.*10. & 11. qui defendunt abſque partium citatione valere declarationem.

10 Et à quo petenda ſit reductio ad arbitrium booi viri? vide Couarr. *lib.*1. *variarum, cap.*18. *num.*5. *verſic. adducitur his omiſſis, & lib.* 2. *cap.*12. *n.*1. Azeued. *ad l.*4. *num.*147. Theſaur. *deciſ.*14. Surd. *conſ.*106. *n.*1. & 17. Gutier. *conſ.*51.*n.*9.

11 Et an ſit venditio ſi aliquis emerit fundum pro ea pecunia, quam habebat in ſacco, vel in arca? vide Anton. Gom. *tom.*2. *variarun, cap.*2. *num.*9. Pichard. *in §. pretium* 1. *Inſtit. de empt. & vendit.* Cardio. Mantic. *d.lib.*4. *tit.* 19. *num.*15. Gregor. Lopez *per text. ibi in l.*10.*gloſſ.*1.*tit.*5.*part.*5. Cald. Peteira *de empt. c.*18. *num.*11.

De hæreditate, vel actione ven

TIT. XXXIX.

HVius tituli duæ ſunt partes cuæ. Prima pars eſt de hæredita dita: altera de actione vendita. *H tas* autem eſt ius ſucceſſionis vn defuncti. *Actio* verò ius petendi dicio quod ſuum eſt. Scripſerunt in hanc rub iac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli v *Hiſpan.*34.*tit.*5.*p.*5. Conan. *comment. iuris, lib.*7. Tiraquell. *de retractu lign.*§.26. *gloſſ.* 3. *num.* 8. *in emporio iuris, par.*1.*tit.*9.*in prælud. num.* 52. Mol *Iuſtit. tract.*2.*diſp.*340.*verſ. vendi, n.*2.

SVMMARIVM.

1 *Fiſcus hæreditate vendita non tenetur reſpondere c ditoribus hæreditariis, & n.*2.

3 *poteſt quis vendere Hæreditatem vniuerſalem ſ delatam ex teſtamento, vel ab inteſtato. in huiu modi venditione hæreditatis quale & quantu comprehendatur, remiſſiuè, n.*4.

5 *Hæres ex tertia parte inſtitutus, ſi ante diuiſion vendat partem domus, ſeu fundi, & poſtea ei tot res adiudicata ſit, an venditio ſubſiſtat, vel tota re emptori ſit adiudicanda.*

6 *Portio accreſcens an ad emptorem hæreditatis pertineat, vel ad ipſum hæredem vendentem.*

7 *Hæreditate vendita, hoc eſt, iure hæreditatis, ſi nulla bona in ea reperiantur, an venditio valeat tanquam re deficiente, ſine qua non conſiſtit venditio.*

L. Æs alienum. I.

Impp. SEVERVS & ANTONINVS AA. *Geminio.*

FIſcus hæreditate vendita non tenetur reſpondere creditoribus hæreditariis. Colligunt ex Ordin. Cyn. Butrig. Bart. Salicet. Bald. Caſtrenſ. Angel. Fulgoſ. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 33. *verſo*, Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 340. *num.* 2. *in med. verſ. hæc tamen doctrina*, vbi ait quòd quando fiſcus hæreditatem alicui delatam vendidit alteri, tunc fiſci priuilegio paſſiuæ actiones, qoæ etant aduerſùs hæredem, tranſeunt in emptorem hæreditatis. 2

Probat hic text. quòd poteſt quis vendere hæreditatem vniuerſalem ſibi delatam ex teſtamento, vel ab inteſtato, vt per Anton. Gom. *variar. tom.*2. *cap.*2. *num.* 5. *in princ.* Mozz. *de contractib. tractat. de empt. & vendit. tit. de rebus quæ emi, vel vendi poſſunt, num.* 4. Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2. *diſput.* 340. *num.* 2. *verſ. vendi*, Morl. *in emporio iuris, par.*1. *tit.*9. *de empt. & vendit. in præmiſſ. num.* 52. Ceuall. *communium contra communes, quaſt.*536. *num.* 38. In huiuſmodi venditione hæreditatis quale & quantum comprehendatur? vide Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 4. *tit.* 10. Si hæres ex tertia parte inſtitutus ante diuiſionem vendat partem domus, ſeu fundi, & poſtea ei tota res adiudicata ſit, an vẽditio ſubſiſtat, 3 4 5

an

Digitized by Google

an verò tota res ſit emptori addicenda? vide Cald. Pereira *de empt.& vendit.cap.9.num.13. & 14.* vbi reſoluit, ſi in emptorem fuit dominium tranſlatum per clauſulam *conſtituti*, diuiſionem ei non præiudicare, nec pretium totius rei date compelli poſſe; ſi verò diuiſio facta eſt ante traditionem, adiudicationem emptori nocere, vt integrã rem emere teneatur.

5 An portio accreſcens ad emptorem hæreditatis pertineat, vel ad ipſum hæredem vendentem? vide Gutier. *in repetit. l. vnic. C. quando non pet. partes, à n. 56.* vbi duas contrarias communes opiniones refert, vnam negantem ad hæredem pertinere, *ab eod. num. 56. vſque ad 59.* & aliam affirmantem ad eum, & non ad emptorem ſpectare, *à num.60. vſque ad finem.* quam argumentis & auctoritatibus exornat, & contrariis ſatisfacit. hanc eandem partem tuetur Fachinæ.*controu.iuris lib.10.cap.69.* Quamuis emptoris partem defendant Menchaq. *controuerſ. vſufreq. lib.2. cap.14. num.7.* Cardin.Mantic.*de tacitis & ambiguis conuent.lib.4. tit.11.*

7 Hæreditate vendita, hoc eſt, iure hæreditatis, ſi nulla bona in ea reperiantur, an venditio ſuſtineatur, & valeat tanquam re deficiente, ſine qua venditio non conſiſtit? Non valere exiſtimat Ceuall.*commun.contra commun.quæſt.536.n.37.cum ſeqq.* Contrarium tenet Cardin.Mantic.*d.lib.4.tit.10. num.5. cum ſeqq.* dum reſoluit quòd venditor hæreditatis liberatur eo ipſo quòd ſit hæreditas, licèt ſit ſine vllo corpore; quia etiam ſine eo iuris intellectum habet. *l. hæreditas, ff.de pet.hær.* Caſtil.*contr.lib.4.cap.42.n.67.*

Hucuſque dicta procedunt in venditione hæreditatis iam delatæ; nam venditio hæreditatis certi hominis viuentis nulla ſemper eſt, *l.1.ff.hoc tit.* Anton. Gom.*d.tom.2. variarum, cap.2. num 5. verſ.item adde,* Mozz.*d.tit.de rebus, quæ emi, vel vendi poſſunt, num. 5.* Seraphin. *de priuileg. iurament. priuileg.20. num.1.* & *ibi* Benech *in addit.num.1.* Molin. *d.tract.2. diſp.340. num.3.* quorum reſolutio locum habet etſi iuramento confirmata ſit venditio huiuſmodi, ad not. per Fortun.Garc.*de vltimo fine, illat.10.* Couarr.*in c.quamuis pactum, p.3.in princ.n.1.* & *ibi* Gutier.*in princ.n.4.* Anton.Gom.*l.22.Tauri num.31.* Menchaq.*de ſucceſſ. creat.lib.2. cap.18. n.197.* Felic.*de ſociet.cap.12. n.50.* Fachinæ.*controuerſ.lib.3.cap.72.col.3.lit.C. verſ.tertiò igitur,* Seraphin.*d.priuileg.20. num.17. & 19.* vbi Benechend. *in addit. num. 11.* Spes verò ſuccedendi in fideicommiſſo etiam viuente eo, qui poſt mortem fuit grauatus reſtituere, vendi poteſt; quia eſt iam radicata, & non eſt de hæreditate viuentis, ſed mortui, & non ſuccaditur grauato, ſed grauanti, & ſic ceſſant in hoc caſu rationes, quæ militant in venditione hæreditatis viuentis, Alex.*conſ.187.n.2. & 13. & conſ.188.n.22.lib.5.* Steph.Grat.*diſcept.forenſ.c.692.* Gam.*Luſit.deciſ.246.num.1.* vbi tradit ius ſuccedendi in maioratu in vita poſſeſſoris poſſe donari, Mieres *de maior.p.2. in init.num.511.* Pirrh. Maur. *in tract.de fideiuſſ.p.2. ſect.5. cap.51. num.23. fol.mihi 289.*

SVMMARIVM.

1 *Venditor hæreditatis, non emptor à creditoribus conueniendus, niſi aliter per ſpeciale pactum ſit conuentum, & num.2.*

3 *Actiones paſſiuas nulla ratione transferri poſſe.*

4 *Promiſſor non poteſt cogi præſtare cautionem de ſoluendo.*

5 *Hæres, qui bona hæreditaria vendidit, quando factus eſt non ſoluendo, tunc aduersùs bonorum emptores poſſunt agere creditores hæreditarij.*

Barboſ.Collect.in Cod.Tom.II.

L. Ratio iuris. II.

Imp. ANTONIN. A. *Floriano.*

VEnditor hæreditatis, non emptor à creditoribus conueniendus, niſi aliud per ſpeciale pactum ſit conuentum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n.1. ſup.hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Anton.Gom.*tom.1.var.cap.1.num.5. in princip. verſ.actiones verò,* dum tenet actiones paſſiuas, quibus tenebatur defunctus, & per conſequens hæres eius, non tranſire contra emptorem, immo poſſe & teneri creditores agere, & petere debita ſua contra hæredem venditorem, licèt ipſe poſtquam ſoluit, poſſit recuperare ab emptore actione negotiorum geſtorum, Molin.*de Iuſtit tractat.2. diſp.340. num.2. verſ.obſeruat verò,* vbi hoc idem dicit, & rationem præſtat cur paſſiuæ actiones competant aduersùs hæredem, neque eas transferre poſſit in emptorem hæreditatis, cùm tamen transferre poſſit actiuas. Mozz.*de contract tract.de empt.tit de rebus, quæ emi, vel vendi poſſunt, n.7.* Vinc.de Franch.*deciſ.273.n.1.* Parlador.*lib.2. rerum quotid cap.fin.part.4. §.2. num.5.* vbi quòd aduersùs emptorem hæreditatis executio non datur, niſi quando venditor ſoluendo non eſt. Cardin.Mant. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit.10. à n. 20.* vbi quòd hæres, qui aditam à ſe hæreditatem vendidit, adhuc creditoribus hæreditariis reſpondere debet, ſed quòd tanquam hæres præſtiterit ab emptore conſequetur, & rationem præſtat quare emptor hæreditatis non poſſit conueniri à creditoribus hæreditariis; quia ſcilicet non eſt in poteſtate hæredis, qui vendit hæreditatem, actiones paſſiuas, quæ oſſibus eius adhærent, in alium transferre, *l. ſi mulier, §. ex aſſe, ff.de iure dot.* Et ideo ſolet hic text. allegari ad hoc quòd paſſiuæ actiones nulla ceſſione transferri poſſunt, vt per Tiraq.*de retractu lig. §.26. gloſſ.1. num.56.* Anton.Gom. *tom.1. var.cap.5.num.1.* Surd.*conſ.92 num.26.* Pereg.*conſ.89.num.18. lib.5.* D. Barboſ.*in l.quia tale num.62. ff ſoluto matrim.* a 3

Nam vt ſatis tibi detur, &c.] Notatur ad hoc quòd promiſſor non poteſt cogi præſtare cautionem de ſoluendo, vt per D Barb.*in l.in omnibus, n.4.ff.de iud.* 4

In gloſſ.*Tu reſpondeas.* ibi, *niſi factus ſis tu non ſoluendo,* &c. Notatur ad hoc quòd quando hæres, qui bona hæreditaria vendidit, factus eſt non ſoluendo, tunc aduersùs bonorum emptores, & ſic particulares ſucceſſores poſſunt creditores hæreditarij agere, vt per Cald.Pereira *de extinct.emphyt.cap.4.num.5.* 5

SVMMARIVM.

1 *Debitore inuito, & ignorante poteſt quis actionem cedere, & num.2.*

3 *Actionem cedere, ſeu vendere poteſt, quam quis habet contra alium, modò debitor, contra quem ceditur actio, ſit ſciens, modò ignorans, & modò debitum ſit purum, modò in diem, vel ſub conditione.*

4 *Venditio actionis, ſeu nominis debitoris ſit etiam ignorante & inuito eo, contra quem competit actio.*

L. Nominis. III.

Imp. ALEXANDER A. *Timotheo.*

INuito & ignorante debitore quis actionem cedere poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſupr.hoc tit.* 1

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt
3 Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 2. num. 6. in princip.* vbi quòd poteſt quis cedere, ſeu vendere actionem, quam habet contra alium, modò debitor, contra quem ceditur actio, ſit ſciens, modò ignorans, & modò debitum ſit purum, modò in diem, vel ſub conditione, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. con-*
4 *uent. tom. 1. lib. 4. tit. 13. num. 1.* vbi quòd venditio actionis, ſeu nominis debitoris, etiam ignorante & inuito eo, aduersùs quem actio competit, fieri poteſt, Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduocat. verbo actio n. 16.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 340. n. 5.* vbi eadem ferè verba refert, quæ tradit Anton. Gom. *citato loco.*

L. Qui nondum. IV.

Idem A. Diogeni.

DEceptus in contractu dolo aduerſarij, non tenetur adimplere contractum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.* & poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4. fol. 33. verſo.*

SVMMARIVM.

1 *Emptor hæreditatis mandatis actionibus habet actiones directas, quas concepit in perſonam mandantis; actionibus verò non mandatis, habet vtiles, & num. 2.*

3 *ex ſola nominis Venditione vtiles actiones transferri in emptorem.*

4 *Hæreditate vendita & iam delata, in emptorē tranſeunt vtiles actiones actiua, etiam abſque aliqua ceſſione, facta verò ceſſione tranſeunt directa.*

5 *Emptor hæreditatis poteſt petere, quòd inſtrumenta, quibus venditor poterat executionem petere, executioni mandentur, cùm in eum transfuſa ſint actiones vtiles.*

6 *Hæreditate alicui ceſſa, ſi ita remanet hæres ille, cui ſit ceſſio, ac ſi legitimè eſſet hæres inſtitutus, nihilque in perſona cedentis remanet: hæreditate vendita, venditor adhuc hæres remanet, & creditoribus defuncti obligatus.*

L. Emptor hæreditatis. V.

Idem A. Oneſimo.

1 EMptor hæreditatis mandatis actionibus habet actiones directas, quas concepit in perſonam mandantis, ſed non mandatis actionibus habet vtiles. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4. fol. 34.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Tiraq. *de retractu lig. §. 26. gloſ. 3. n. 3.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 18. c. 13.* Surd. *de alimentis tit. 8. priu. 55. n. 8.* Nicol. Mozz. *de contractib. tract. de empt. & vendit. tit. de rebus, quæ emi, vel vendi poſſunt, num. 7.* Cardin.
3 Mantic. *de tacitis & ambig. conuentionib. lib. 4. tit. 13. num. 5.* vbi quòd ex ſola nominis venditione vtiles actiones in emptorem transferuntur. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 340. num. 2. in princ. verſ. Vendita autem hæreditate.* Card. Pereira *de empt. & vend. c. 24. num. 27.* vbi hunc textum planè probare ait eo caſu quo ſine ceſſione vtiles actiones erant conceſſæ, directas tribui actiones, ſi ſunt mandatæ, quas nomine domini exercere debet ceſſionarius quaſi pro-
4 curator in rem propriam, Ant. Gom. *var. tom. 2. c. 2. num. 5. in princ.* vbi quòd vendita hæreditate vniuerſali iam delata in emptorem tranſeunt vtiles actiones actiuæ, etiam abſque aliqua ceſſione, facta verò ceſſione tranſeunt directæ, Suar. de Paz *in pract. tom. 1. part. 4. cap. 1. num. 34.* vbi quòd emptor hære- 5
ditatis poteſt petere, quòd inſtrumenta, quibus venditor poterat executionem petere, executioni mandentur, cùm in eum transfuſæ ſint actiones vtiles, Mayn. *de actionib. lib. 1. cap. 5.* Anton. Fab. *lib. 12. coniectur. cap. 2.* Felician *de cenſib. tom. 1. lib. 2. cap. 4. n. 4.* vbi dicit quòd ſi hæreditas alicui ceſſa ſit, ita rema- 6
net hæres ille, cui ſit ceſſio, ac ſi legitimè eſſet inſtitutus hæres, nihilque in perſona cedentis remanet; quòd ſi hæreditas ſit alicui vendita, adhuc venditor remanet hæres, creditoribúſque defuncti obligatus, Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de ſolut. reſol. 3. n. 8.*

SVMMARIVM.

1 *ex ſola Hæreditatis venditione non transfertur dominium rerum poſſeſſarum, ideo non prohibetur illas alteri vendere, & tradere, & n. 2.*

3 *Hæreditate vendita, & omnibus bonis in ea contentis, non tranſire dominium ſine traditione, ſicut ſi venderetur res particularis.*

4 *ex Contractu vniuerſali pro ſocio tranſit dominium & poſſeſſio pro parte.*

5 *Hæres ſi vendat hæreditatem ſine traditione, dominium illius non tranſit in emptorem, ſicut tranſit in hæredem.*

6 *Venditor non adimplens contractum ex parte ſua, ad damna & intereſſe tenetur.*

L. Qui tibi. VI.

Idem A. Pomponio.

EX ſola venditione hæreditatis dominium rerum 1
poſſeſſarum non transfertur, ideo non prohibetur illas alteri vendere, & tradere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſp. 50. tit. 5. part. 5. vbi gloſſ. 4. Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 2. num. 5. verſ. item adde quòd etiam vendita hæreditate*, vbi tenet vendita hæreditate, & omni- 3
bus bonis in ea contentis non tranſire dominium ſine traditione, ſicut ſi venderetur res particularis; & ſubdit non obſtare *l. cùm hæredes, ff. de acquir. poſſeſſ.* quia ibi eſt ſucceſſio vniuerſalis perſonæ, & rerum, quam quis conſequitur mediante ſola aditione; & *ad l. 1. & 2. ff. pro ſocio*, vbi habetur quòd 4
ex contractu vniuerſali pro ſocio tranſit dominium & poſſeſſio pro parte, reſpondet ibi interuenire fictam traditionem, per quam quilibet ſocius videtur bona ſua tenere, & poſſidere pro ſe, & pro ſocio; & tandem ait ex hoc dari maximam, & ſingularem extenſionem ad text. & eius regulam *in l. traditionibus, ſup. C. de pactis*, Molin. *de Iuſtit. tr. 2. diſp. 340. num. 2. in fine*, vbi dicit quòd ſi hæres vendat hære- 5
ditatem, neque illam tradat, dominium illius non tranſit in emptorem, ſicut tranſiuit in hæredem eo ipſo, quòd hæreditatem adiuit, eſto illi tradita non fuerit, nec poſſeſſionem illius acceperit; quare ſi hæres poſt eam primam venditionem, eandem hæreditatem alteri vendat, ac tradat, dominium rerum hæreditatis tranſit in ſecundum emptorem, qui proinde præfertur primo, ſolúmque primo emptori competit aduersùs hæredem actio ad intereſſe. Vide poſita *in l. traditionibus, C. de pactis, & in l. quoties, C. de rei vendicat.*

Sed

6 *Sed quia contractus fidem fregit*, &c.] Notatur ad hoc quòd venditor, qui ex parte ſua non adimplet contractum, ad damna, & intereſſe tenetur, vt per Gregor. Lop. *l.50. gloſſ.5. tit.5. part.5.* Antoo. Gom. *l.40. Tauri num.* 13. Roland. *conſ.* 62. *num.*39. *lib.*1. Magon. *Florent. deciſ.* 102. *num.* 19. Viui. *deciſ.* 471. *num.*3. Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.4. tit.30. num.* 1. & 3. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.3. quaſt.24. à num.*255. Giurb. *deciſ.*79. *num.*31. & *deciſ.*92. *num.*22.

SVMMARIVM.

1 *Nomen ſi venditum & pignoratum, tranſit actio perſonalis, & pignoratitia.*

2 *in Nomine debitoris pignori dato tranſeunt actiones ſine ceſſione.*

L. Poſtquam eò decurſum. VII.

Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. *Manaſſæ.*

1 NOmen ſi venditum & pignoratum, tranſit perſonalis, & pignoratitia actio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

2 Probat hic rext. in nomine debitoris pignori dato tranſire actiones ſine ceſſiooe, vt per Anton. Gom. *tom.2. var. cap.1. num.6.* Hottom. *lib.6. obſeru.16. & in tit. ff. quæ res pignori, num.*22. Doneil. *comment. iuris ciuilis lib.15. cap.43. verſ.1.* Anton. Fab. *lib.12. coniect. cap.2. & lib.8. cap.17.* Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib.3. tit. de ſolutionib. reſol.13. num.8.*

SVMMARIVM.

1 *Emens nomen non ſit dominus rei debita.*

2 *Nomine vendito transfertur nedum vtilis perſonalis, ſed hypothecaria actio.*

L. Ex nominis. VIII.

Iidem AA. & CC. *Iuliano.*

1 EMens oomen ex hoc titulo non fit dominus tei

2 debitæ. Item vendito nomine transfertur nedum vtilis perſonalis, ſed hypothecaria actio. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Mayn. *lib.2. action. cap.5. col.2.* Neguzant. *de pignorib. part.6. memb.1. num.18.*

SVMMARIVM.

1 *Actio tam realis, quàm perſonalis vendi poteſt.*

2 *per venditionem Actionis realis & perſonalis, transfertur vtilis actio.*

3 *omnes Actiones tam reales, quàm perſonales per ceſſionem transferri poſſe.*

4 *Actio hypothecaria non creditur ſine perſonali, cùm illa eius ſit acceſſoria.*

5 *Actio iniuriarum non ceditur. non tranſmittitur ad heredem ante litis conteſtationem, num.7.*

6 *Actioni in rem an cedi poſſit, remiſſiuè.*

L. Certi. IX. & vlt.

Imp. IVSTINIANVS A. *Ioanni P.P.*

TAm actio realis, quàm perſonalis vendi poteſt. 1
Per venditionem perſonalis & realis actionis 2
transfertur vtilis actio. Colligunt ex Ordin Doctores citati *ad l.1. num.1. ſupr hoc tit.*

Probat hic text. omnes actiones tam reales, quàm 3
perſonales per ceſſionem transferri poſſe, vt per Tiraq. *de retractu lig. §.26. gloſſ.3. à num* 2. Alex. *conſ.* 103. *num.* 6. *lib.* 6. Ioan. a Graſſ. *de ceſſione iuris §.3. num.1.* Iacob. de Arena *eod tract. à n.*54. Neguzant. *de pignorib. part.5. memb.3. num.* 22. & 34. Duen. *reg.*163. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.*15. *cap.*44. Bertazz. *de clauſul. inſtrument. clauſ.27. gloſſ.6. num.1.* Marant. *diſp.6. num.4* Anton. Gom. *var. tom.1. cap.2. num.6.* Puluæ. *ad edictum de alienat. iudic. cap.* 11. *in med.* Surd. *de aliment. tit.8. priuil.55. num.1. & tit.9. quaſt.22. num.2. & conſ.44. num.13.* Parlad. *differ.37. num. fin.* Pereg. *var. tit. de cauſ. poſſeſ. & propr. lib.3. num.125.* D. Barboſ. *in l. ſi alienam num.* 63. *ff. ſoluto matrim. num.63.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. lit. C. concl.212. à num.2.*

In gloſſ. *Pateat.* ibi, *Item an hypothecaria ſine per-* 4
ſonali cedi, &c. Notatnr ad hoc quòd actio hypothecaria ſine perſonali cedi non poteſt, cùm illa eius ſit acceſſoria, vt per Tiraq. *de retractu lig §.26. gloſſ.1. num.74.* Boër. *deciſ.*355. *num.*1.

In gloſſ. *Introducere, fin.* ibi, *ſed fallit in actione* 5
iniuriarum, &c. Notatur ad hoc quòd actio iniuriarum cedi non poteſt, vt per Tiraq. *d. §.26. gloſſ.1. num.50. & gloſſ.4. num.* 11. Surd. *deciſ.* 89. *num.* 14. quia non eſt in bonis noſtris, Alciat. *conſ.*255. *num.*3. & 4. Aſcan *de patria poteſt. effectu* 8. *num* 9. Surd. *citato loco num* 14.

In ead. gloſſ. ibi, *item pone*, &c. An actio in rem 6
ſine poſſeſſione cedi poſſit? vide Tiraq. *d. §.26. gloſſ.1. num.74. & gloſſ.3. num.2.*

In ead. gloſſ. ibi, *quæ nec ante litis conteſtationem*, 7
&c. Notatur ad hoc quòd actio iniuriarum ante litem conteſtatam non tranſmittitur ad hæredes, vt per Anton. Gom. *var. tom.3. cap.6. num.14. circa fin.* Surd. *d. deciſ.89. num.15.*

Quæ res vendi non poſſunt, & quæ vendere, vel mercari vetantur.

TIT. XL.

HIc titulus eſt bipertitus. Prima pars docet, quæ res vendi non poſſunt. vbi priuatis interdicitur commetcio purpuræ, tam in lana, quàm in ſerico. Secunda pars eſt de iis, quæ vendere, vel emere vetantur, id eſt, de rebus, quas priuati nec vendere, nec emere poſſunt. nam diſiunctio *vel*, pro coniunctione accipitur, quod in iure non eſt oouum. Scripſerunt iu hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tituli vide Nicol. Mozz. *de contractib. tract. de empt. & vendit. tit. de rebus, quæ emi, vel vendi poſſ.* Kirchou. Fichard. Viui. & alios *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.27. pag.*632.

SVMMARIVM.

1 *de Calore purpureo tingere, vel mercari, aut vellus muricis vendere, nulli priuato permittitur, ſub pœna capitis & publicationis bonorum.*
2 *Purpuræ vendi prohibentur, quibus Princeps vtitur cùm ſedet in maieſtate. & cur, num. 3.*
4 *Collegium impedire poſſe, ne aliud, quodcunque illud ſit, ſuis vtatur ſignis.*
5 *in Veſtiendo perſonarum dignitas attendenda eſt.*
6 *de Fuco fœminarum, & an & quando illis liceat ſe vnguentis, & coloribus fucare, remiſſiuè.*
7 *Purpuræ vſus quando inceperit, remiſſiuè.*
8 *Purpuræ & muricis eadem eſt natura, quamuis temperamento diuerſo.*

L. Fucandæ. I.

Imppp. GRAT. VALENT. & THEODOS. AAA. *Fauſto Com. ſacr. larg.*

1 NVllus priuatus poteſt de colore purpureo tingere, nec mercari, nec etiam vellus muricis
vendere ſub pœna capitis, & publicationis bono-
2 rum. Prohibentur vendi purpuræ, quibus Princeps
vtitur cùm in maieſtate ſedet. Colligunt ea Ordin. Cyn. Butrig. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 34.* Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Conan. *comment. iuris lib. 7. cap. 7. num. 1.* Mozz. *de contract. tract. de empt. & vendit. tit. de rebus quæ emi, vel vendi poſſunt, num. 43.* Alciat. *in tit. C. de veſtibus Olober. lib. 11.* Cuiac. *lib. 12. obſeru. 24.* Henric. Bocer. *diſput. de vniuerſo iure, part. 1. claſſ. 2. diſput. 2. de contractibus in genere num. 26.* Morl. *in empo-*
3 *rio iuris ciuilis part. 1. tit. 9. in præmiſſ. num. 110.* vbi
etiam ait ideo priuatis purpuræ commercium interdictum fuiſſe tum ob exceſſiuum pretium, tum etiam quia eius vſus ſoli Principi deſtinatus. latè Pichard. *in tract. de nobilit. communicat. num. 20. cum ſeqq.* vbi *num. 24. de concordia l. ſi cui lana 68. §. de verſicoloribus, ff. de legat. 3. cum hac noſtra lege.*

4 Argumento huius l. poterit Collegium impedire, ne aliud quodcunque illud ſit, ſuis vtatur ſignis, vt ex Bald. *in præſenti*, & Bart. *in tract. de inſign. num. 6.* probat Caſſan. *in catal. gloriæ mundi part. 1. conſid. 38. num. 32.* Auendan. *de exequend. mandat. p. 2. cap. 19. num. 32.* quos refert & ſequitur Morl. *dict. tit. 9. in procem. num. 111.*

5 Notatur ad hoc quòd in veſtiendo perſonarum dignitas attendenda eſt, non enim omnes æqualiter veſtibus vti debent, vt per Afflict. *deciſ. 315. num. 14.* Palat *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 12. num. 9. & 10.* Strach. *de mercat. part. 4. num. 6. & 25.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. cent. 3. caſu 218. n. 5.* Gutier. *lib. 2. practic. quæſt. 19. num 9.* D. Barboſ. *in l. quæ dotis num. 73. ff. ſoluto matr.* Sanch. *de matrim. lib. 6. diſp. 25. num. 21.*

6 *Fucandæ*, &c.] De fuco fœminarum, & an & quando illis liceat ſe vnguentis, & coloribus fucare? vide Honcal. *in ſuis opuſcul. tract. de fuco mulierum fol. 118. cum ſeqq.* Tiraq. *l. 3. connub. ex num. 1.* plures citatos à Cened. *ad Decretum collect. 31.* quibus addo Ludou. Beiam *in reſp. caſuum conſcient. part. 2. caſu 17. & 18.* Henriq. *in ſum. lib. 8. cap. 57. lit. X.* Ioan. Pined. *in Iob. tom. 2. cap. 42. verſ. 14. pag. mihi 965.* Bobadil. *in ſua politica, lib. 2. cap. 17. num. 148. cum ſeqq.* Sayr. *in claui Regia lib. 8. cap. 6. num. 4.* Leſſi. *de Iuſtit. lib. 4 cap. 4. dub. 14.*

Purpura, &c.] De initio vſus purpuræ vide Plin. 7
lib. 9. naturalis hiſtoriæ cap. 39. Angel. Politian. *lib. miſcel. cap. 11.* Aurel. Caſſiod. *lib. 1. var. cap. 2. ad fin.* Lazar. Bayſi. *lib. de re veſtiaria cap. 9.* Alex. ab Alexand. *dierum genial. lib. 5. cap. 18.* vbi Tiraq. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 9. cap. 16. num. 27. & lib. 36. cap. 29. num. 1. & lib. 47. cap. 20. num. 15.* Caluin. *in ſuo Lex. iurid. verbo Purpura.*

Muricis vellus, &c.] Nota purpuræ & muricis 8
eandem eſſe naturam, quamuis temperamento diuerſo, & hinc promiſcuam vtriuſque acceptionem in hac l. ad dicta per Petr. Bellon. *lib. 2. de aquatilib. cap. 9.* Pichard. *d. tract. de nobilit. communic. num. 15.*

SVMMARIVM.

1 *Comes commerciorum ſerici comparandi quondam priuilegium habebat.*
2 *Nobiles & eorum vxores pretioſioribus veſtibus & ornamentis induendi, quàm ignobiles.*

L. Comparandi. II.

Iidem AA. Toriobando Duci Meſopotamiæ.

COmes commerciorum quondam ſerici compa- 1
randi priuilegium habebat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Alber. per hunc text. tenet *in præſenti*, nobiles & 2
eorum vxores debere pretioſioribus veſtibus, & ornamentis indui, quàm ignobiles, exclamans aduerſùs populares diuites, qui ſe & vxores in veſtibus æquant nobilibus, refert & ſequitur Tiraq. *de nobilit. cap. 20. num. 188.* & vide citatos *in l. præcedenti, verſ. notatur ad hoc.*

SVMMARIVM.

1 *Frumentum publici canonis alibi quàm in locis ordinatis emere non licet.*
2 *Frumentum vt ad hoſtes transferatur, nemo licitè emit.*
3 *Commercio damnato, emptor & venditor pariter puniri debent.*
4 *de Frumento ad hoſtes exportari prohibito, remiſſiuè.*

L. Quia nonnunquam. III.

Impp. ARCAD. & HONOR. AA. *ad Senatum & populum.*

FRumentum publici canonis non licet alibi quàm 1
in locis ordinariis emere. Frumentum vt ad hoſtes 2
transferatur, nemo licitè emit. Colligunt ea Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Vendentes, & ementes, &c.] Notatur ad hoc quòd 3
vbi commercium damnatur, pariter punitur emptor, & venditor, vt per Boër. *deciſ. 178. num. 21. in fine.*

De frumento ad hoſtes exportari prohibito, vide 4
poſita *in collect. ad l. 1. C. quæ res exportari.*

SVMMARIVM.

1 *Frumentum exercitui miſſum ; ſub pœna confiſcationis bonorum , capitaliúmque ſuppliciorum , nemo licitè emit,atque impedit.*

2 *Frumenti appellatione quæ contineantur , remiſſiuè.*

3 *non Probiblta an amittantur quando miſſa ſunt cum probibitis,an excuſetur minor,num.*4.

L. Ne frumentum. IV. & vlt.

Jmpp. HONOR. & THEODOS. AA. *Fauſto P.P.*

1 FRumentum exercitui miſſum , ſub pœna confiſcationis bonorum , capitaliúmque ſuppliciorum,nemo licitè emit,atque impedit. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *ad l.*1. *n.*1.*ſup.hoc tit.*

2 Frumenti appellatione quæ contineantur , vide quæ dixi *in tract. de appellatiua verbor. vtriuſque iuris ſignificat. appell.*105. vbi an bordeum, ſpelta, farina, far,ſeu panis coctus comprehendatur.

3 *Et omnium bonorum amiſſionem incurrant,* &c.] An amittantur non prohibita quando cum prohibitis ſimul miſſa ſunt ? vide Boër. *deciſ.*178. Bertachin. *in tractat. de gabell.part.* 9. *princip. quaſt.* 8. *cum ſeqq.* Clar. *in practic. crimin.* §. *fin. quaſt.* 82. *ſtat.* 7. *num.*9. Azeued. *l.*25. *num.*18. *verſic. pro contraria ſit* 18. *lib.*6. *noua Recopilat.* Auiles *ad cap.* 52. *Prætor. gloſſ. en la tierra , num.*1. Mexi. *in tractat. taſſa panis , concluſ.* 1. *num.*21. Peregrin. *de iure fiſci , lib.* 6. *tit.* 5. *num.* 30. Gutier. *practic. lib.*4. *quaſt.*40. *num.* 9. vbi poſtquam firmauit ſuam opinionem,quòd ſcilicet illicitæ merces,& ſic probibitæ tantùm confiſcentur, eam limitat in caſibus in quibus per leges imponitur pœna amiſſionis omnium bonorum.

4 An autem minor excuſetur ? vide Anton. Gom. *variar.tom.*3.*cap.*1.*num.*61. Mexi.*d. concluſ.*1.*num.*18. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.*80. *num.* 8. Maſcard. *de probat. conclnſ.*473. *num.* 3. Perez *l.* 26. *gloſſ. de ſacar. tit.*9.*lib.*6. *Ordin. pag.*339. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem , verbo vel aduerſary dolo , ad fin.* Bobadil. *in ſua politica , lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 40 Gutier. *practic. lib.*4. *quaſt.*42.*num.*19.*cum ſeqq.*

Quæ res exportari non debeant.

TIT. XLI.

FERRVM, vinum,oleum,&c.exportare ad ſolum barbaricum , aut barbaris vendere,non licet.Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli vide Muſcul. Donat. à Fina,Fichard.& alios *tom.*1.*commun.opin.lib.*4. *tit.*28. *pag.*633.

SVMMARIVM.

1 *Liquida , etiam guſtûs cauſa quondam non transportabantur impunè ad barbaros, & num.*2.

3 *Extractio vini vbi prohibita , an guſtûs cauſa poſſit extrahi metreta.*

L. Ad barbaricum. I.

Jmpp. VALENS & GRAT. AA. *ad Theodorum mag. milit.*

AD barbaros quondam liquida etiam guſtus 1
cauſa non impunè tranſportabantur. Colligunt ex Ordin.Cyn.Bart.Salicet.Angel.Fulgoſ.Bald. Caſtrenſ.Sichard.Cuiac. Donel. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 34. *verſo* , Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt *l.Hiſpan.*22.*tit.*5 *part.*5.*vbi gloſſ.*1. Alciat.*lib.*4. *diſpun. cap.* 11. Conan. *comment. iuris lib.* 7. *cap.* 7. *num.*1. Boër.*deciſ.*178.*num.*11. & 12. Strach. *de mercat. part.*4. *num.*12. & 25. Clar. *lib.* 5. §. *fin. quaſt.* 77. *num.*25.Cuiac.*lib.*9.*obſeruat.*9. Rebuff. *in tractat. except.num.*643.vbi quòd hæc lex non ſeruatur Galliæ, Röder.Xuar.*allegat.*18. *num.*3. Nicol. Mozz. *de contract.lib.tractat.de empt. & vendit.tit. de rebus , quæ emi, vel vendi poſſunt , num.* 17. Pradil. *in ſumm. legum pænal.part.*2.*caſu* 17.*num.*2. Menoch.*de arbitr.caſu* 585. *num.*1. Thom.Valaſc. *allegat. iuris , tom.*1. *allegat.*62. *num* 6.

Neque guſtus quidem cauſa , &c.] Vtrùm ſi prohi- 3
beatur extractio vini , poſſit metreta extrahi guſtus cauſa ? vide Strach. *de mercat. part.*4. *num.*26. Tiraq. *de indic.in rebus exig.pag.*86. *verſ.*32. Mexi.*d. concl.* 1. *num.*20. Viui. *tom.*1.*commun.opin.lib.*1.*tit.*17.*num.*220. *verſ.amplia ſecundò.* Mexi.*d.concl.*1.*n.*29. Hieron. de Laurent. *Auenionenſ.deciſ.*40. Galliu. *ad tit. de verb. ſignif.lib.*7.*cap.*23.*n.*9 Bobadil.*in ſua politica,lib.*4.*cap.*5.*n.*1.& 39.Pradil.*d.p.*2.*cap.*17.*n.*8.

SVMMARIVM.

1 *Arma hoſtibus vendere prohibitum , & num.* 3. *ea hoſtibus vendens pro proditore patriæ habendus, & puniendus, num.*2. *procedit non ſolùm in armis offenſiuis cuiuſcunque generis , ſed etiam in defenſiuis ,num.*4.

5 *Proditioni proximum eſt arma,equos & alia prohibita deferre ad hoſtes.*

L. Nemo alienigenis. II. & vlt.

Imp. MARCIAN. A. *Aulo P.P.*

ARma hoſtibus vendere eſt probibitum. Item 1
arma hoſtibus vendens pro proditore patriæ 2
habendus , & puniendus eſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*n.*1.*ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius 3
partem ex boc text.deſumunt *l.Hiſp.*22. *tit.*5. *p.*5. & *l.*4.*tit.*21.*p.*4.*vbi gloſſ.*5. Boër. *deciſ.*178. *à n.*11. Roder.Xuar.*alleg.*18.*num.*3. Capyc. *deciſ.*150. Strach.*de mercat.p.*4.*num.*13. Perez *l.*4.*tit.*12.*lib.*1. *Ordin. pag.*17.Menoch.*de arbitr. caſu* 95. *n.*24. & *caſu* 585.*n.*6. Gram.*deciſ.*65.*n.*71. Molin.*de Iuſtit.tract.*2.*diſp.*343. *verſ.deinde prohibitum,* Azeued.*l.*10.*num.*4.& 5.*tit.*2. *lib.*7.*noua Recop.* Cabed. *Luſit. deciſ.*105. *n.*1. *part.*1. Thom.Valaſc.*alleg.iuris tom.*1.*alleg.*62.*n.*5. Bobadil. *in ſua politica lib.*4.*cap.*5.*num.*1.

Vel alterius cuiuſcunque generis arma , &c.] Proce- 4
dit non ſolùm in armis offenſiuis cuiuſcunque generis, ſed etiam defenſiuis , ad not. per Azeued. *l.* 10. *n.*11.*tit.*2. *lib.*5. *noua Recop.* Menoch.*d.caſu* 95. *n.*24. Gutier.*practic.lib.*4.*quaſt.* 35. Alexand. Trentacinq.

var.

var.reſolut. lib.3.tit.de verbor.obligat. reſolut.3. num.1. verſ.in prohibitis, & alios, quos refero *de appellatiua verbor.vtriuſque iuris ſignificat.appell..*

5 *Et proditioni proximum eſt*, &c.] Notatur ad hoc quòd proditioni proximum eſt arma, equos, & alia prohibita deferre ad hoſtes, vt per Greg. Lop.*l.2 2. gloſſ.5 tit.5. part.5.* Azeued.*per text.ibi in l.10.num.18. tit.2. lib.8. noua Recop.* Menoch.*de arbitr. caſu 595.* Alexand. Trentacinq.*d.reſol.3.num.1.in fine.*

De Eunuchis.

Tit. XLII.

EVNVCHI vendi non poſſunt, niſi Barbati ſint, & in barbarico ſolo eunuchi facti. Scripſerunt io hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſem. de materia Perr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 2. ex num.12.* Menoch.*de arbitr.caſu 570.*

SVMMARIVM.

1 *Caſtrans aliquem vt homicida puniendus, & locus vbi homo ſciente domino caſtratus fuit, confiſcatur. & num.2. niſi cauſa infirmitatis caſtretur medicinaliter, num.3.*

4 *Caſtrans hominem quibus pœnis puniatur, remiſſiuè.*

5 *Caſtrandum ſeipſum exhibens capite punitur, & dominus loci, id ſcienter diſſimulans, eius priuatur dominio.*

6 *Caſtrans, vel caſtrari ſe faciens, mortis naturalis pœna punitur.*

L. Si quis. I.

Imp. CONSTANTIN. A. *Aureliano Duci Meſopotamiæ.*

1 CAſtrans aliquem vt homicida puniendus, & locus vbi homo ſciente domino caſtratus fuit, confiſcatur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Buttig. Batt. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Cuiac. Donell. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen.*in concordant.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt
3 *l.Hiſp.13. tit.8. part.7.* vbi ſtatuitur quòd caſtrans & caſtrati faciens liberum, vel ſeruum, quemadmodum ſi occidiſſet eum, debet puniri, niſi cauſa infirmitatis medicinaliter caſtretur, Clar.*in pract.§.fin. q.68.verſ.caſtrans ſe ipſum,* Menoch.*de arbitr.caſu 570.*
4 *à princip.* vbi latè agit quibus pœnis puniatur ho-
5 minem caſtrans, & *à num.5.* quòd caſtrandum ſe ipſum exhibens capite punitur, & quòd dominus loci, vbi aliquis caſtratus fuerit, id ſcienter diſſimulans, eius dominio priuatur. Farin. *in praxi crim.p.1. q.20.*
6 *n.153.* vbi quòd caſtrans, vel caſtrari faciens ſe ipſum, mortis naturalis pœna punitur.

SVMMARIVM.

1 *Subditi Rom. Imperij in nullo loco fieri poſſunt eunuchi.*

2 *Imperator punit ſubditos vbique delinquentes.*

3 *Tabellio falſum inſtrumentum conficiens, criminenaliter puniri poteſt, & num.6.*

4 *Eunuchi apud Barbaros caſtrati, & quidem extra Imperium empti, in Imperio vendi licitè poſſunt.*

5 *Ementes, & vendentes caſtratos grauiſſima pœna puniendi ſunt. pœna hæc grauiſſima quæ, ibid.*

7 *Gabella non debetur contractu annullato.*

L. Romanæ gentis. II. & vlt.

Imp. LEO A. *Viuiano P.P.*

SVbditi Romani Imperij in nullo loco fieri poſ- 1
ſunt enuchi. Item Imperator punit ſubditos 2
vbique delinquentes. Item tabellio falſum inſtru- 3
mentum conficieos, criminaliter puniri poteſt. Item 4
eunuchi apud Barbaros caſtrati, & quidem extra imperium empti, vendi in Imperio licitè poſſunt. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup.hoc tit.*

Pœna grauiſſima ſtatuenda, &c.] Aduertit Me- 5
noch. *de arbitr. lib.2. art. 6. caſu.570. à num. 8.* Leonem Imp.*in præſenti* ſtatuere grauiſſima pœna puniendos eſſe ementes, & vendentes caſtratos homines, & licèt non declarauerit quæ ſit grauiſſima hæc pœna, attamen intelligendum exiſtimat de pœna vltimi ſupplicij, quam grauiſſimam eſſe omnes
ſciunt, ſubditque eundem Leonem addere eandem 6
pœnam aduersùs tabelliones conficientes inſtrumenta emptionum horum caſtratorum, atque exigentes aliquod vectigal ex his contractibus.

Et eo qui octauam, &c.] Vide Pancirol. *in theſauro var.lect.lib.2.cap.203.*

Vel aliquid vectigalis, &c.] Notatur ad hoc quòd 7
gabella annullato contractu non debetur, & ſi fuerit ſoluta, reſtituitur ſoluenti, vt per Firm. *de gabell. 3.part.8.par. num.16.* Gironda *eod. tract.part.5. n.25. cum ſeqq.* Pinel.*in l.2. C. de reſcind. vendit. part.2. cap. 3.num.35. ad fin.* Tiraq. *de retract. comment.§.6. gloſſ.2. num.2.* Ioan Garc.*de expenſis cap.18. num.47.* Lazarte *de decima vendit.cap.19.à num.1.* Azeued. *l.1. num.70. tit. 17. lib. 9.noua Recop.* Parlad. *rerum quotid. lib.1. cap.3. §.3. num.34.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.16.num. 68.* Motl. *in emporio iuris ciuil. part. 1. tit. 9. in prælud.num.61.* Gutier. *practic. lib. 1. quæſt. 129.num. 2.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo gabella num.1.* Thom. Valaſc. *allegat. iuris tom. 1. alleg. 28. num.63.& alleg.87 num.11,*

De patribus, qui filios diſtraxerunt.

Tit. XLIII.

LIBERI à parentibus alienati non poſſunt. Nec venditio, nec donatio, nec pigneratio, nec vlla alienatio valet. etiamſi qui bona fide accipiat, exiſtimans eſſe ſeruum, tamen alienatio non valet. niſi pater inopia coactus, filium, vel filiam ſanguinolentos, id eſt, recens natos vendiderit. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſem. De materia vide Doctores infrà citandos, & Hippol.*ſing.102.* Mantic.*ſing.77.* Aſcan. *in tract. de patria poteſt.c. 6. effectu 1.* Nicol. Mozz. *de contract. tract.de empt.& vend.tit.quæ res emi, vel vendi poſ.n.51.* Viui.*tom.5.commun.opin.lib.4.tit.29.pag.634.*

L. Liberos

L. Liberos. I.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Papinianæ.*

1 PArentes liberos non vendere, multò minus donare, aut piguoris nexu obligare poſſunt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Buttig. Barr. Salicer. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 35.* Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Aſcan. Clem. *de patria poteſt. effectu* 1. *num.* 6. *& ſeq.* Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuileg.* 38. *num.* 14. *cum ſeqq.* Azori. *inſtit. moral. par.* 2. *lib.* 2. *cap.* 19. *quaſ.* 6. *verſ. ſecundus effectus*, vbi à primordiis declarat qualiter liceret olim iure Romanorum pater filium in ſua poteſtate conſtitutum vendere, cui voluiſſet, Petr. Gregor. *ſyntagm iuris par. 1. lib. 11. cap. 8. num. 11. cum ſeqq.* cuiuſuis enim liberi hominis venditio prohibita eſt, *l. ſed Celſus 6. ff. de contrah. empt. l. ſi in emptione 34. §. liberum hominem ff. eod.* Greg. Lop *l. 15. gloſſ. 1. tit. 5. part. 5.* Petr. Greg. *vbi ſup. part. 3. lib. 25. cap. 7. num. 1.* Ludou. Lopez *de contractib. lib. 1. cap. 4. verſ. præterea, in fine*, Nicol. Mozz. *de contractib. tract. de empt. & vend. tit. de rebus quæ emi, vel vendi poſſ. num.* 30. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 5. num.* 6. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp.* 340. *verſ. homo liber*, Azor. *inſtit. moral. part. 3. lib. 8. de empt. & vendit. cap. 6. quaſ.* 1. Sigiſm. Seacc. *de commerc. & camb. §. 1. quæſt. 1. num. 556. verſ. exemplifica ſecundò*, Ludou. Cenei *de cenſib. part. 1. cap. 3. q. 1. art. 6. num.* 15.

SVMMARIVM.

1 *Filius, vel filia, ſi ob nimiam egeſtatem vendantur, aut oppignerentur, per parentes pretio emptionis reddito repetuntur, iidem oblato pretio ex aliena poteſtate ſe liberant.*

2 *Patri filium, filiámque vendere ob nimiam egeſtatem licet. ſcil. in fame, non in alia quauis neceſſitate. num. 3. ex conſuetudine non ſeruatur in Gallia. num. 4. Amplia primò quòd filius ex eadem cauſa famis poſſit obligari pignori. num. 5. ſecundò, permutari, ex eadem cauſa, num. 6. limita tamen vt non procedit in alia cauſa ſimili, vel maiori num. 7. non procedat in filio Clerico. num. 8. in matre, quæ non habet facultatem vendendi filium. num. 9. in auo paterno. num.* 10. *declara vt num.* 11.

12 *de Fame multa, remiſſiuè.*

L. Si quis propter. II. & vlt.

Imp. CONSTANTIN. A. *Prouincialib. ſalutem.*

1 FIlius, vel filia ob nimiam egeſtatem ſi vendantur, aut oppignerentur, per parentes pretio emptionis reddito reperuntur: iidem oblato pretio ex aliena poteſtate ſe liberant. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Probat hic text. licere patri propter nimiam egeſtatem, pauperratémque filium, filiámque vendere, vt per *l. Hiſp. 8. tit. 17. p. 4.* Hippol. *ſing.* 101. Gerard. *ſingul. vlt.* Conan. *comment. iuris lib. 2. cap.* 13. Tiraq. *de retractu lig. §. 26. gloſſ. 1. num. 21. & ſeq.* vbi quòd 3
procedit prout loquitur in fame, non in alia quauis neceſſitate, Sot. *de Iuſtit. lib. 4. quæſt. 2. art. 2. col.* 2. Martin. Ledeſma *in 2. 4. quæſt. 18. dub. 11. concl.* 2. Boër. *deciſ.* 305. Rodetic. Xuar. *tit. de de los gebiernos in princ. num.* 20. Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ in proœm. gloſſ. 5. num.* 61. vbi quòd ex conſuetudine non ſer- 4
uatur Galliæ, Cou. *lib. 3. var. cap. 14. num. 3. in fine*, Pinel. *in rub. C. de bonis mat. part. 2. num.* 10. Meneh. *de ſucceſſ. progreſ. part. 2. lib. 1. §. 1. num* 17. Simaneh. *de cathol. inſtitut. tit. 29. num.* 8. Barahona *in addit. ad Palat. in rub. de donat. inter virum & vxor. §. 65. num. 45. lit. M.* Vincent. de Franchis *deciſ. 17. num.* 15. Alphan. *collect.* 410. Gaſp. Baëç *de inope debitore cap. 1. num.* 67. Petr. Gregor. *ſyntagm iuris lib. 11. cap. 8. num 11. & lib. 25. cap. 7. num.* 2. Donell *comment. iuris ciuilis lib. 2. cap. 25. poſt med.* Aſcan. *de patria poteſtate cap. vlt. effectu 1. à princip.* Menoch. *remed. 15. recuper. num. 303. & conſ. 279. num. 5. lib.* 3. Camill. Gallin. *in comment. de verbor. ſignif. lib. 8. cap. 2. num.* 22. Molin. *de primog. lib. 4. cap. 5 num.* 14. Nicol. Mozz. *de contractib. tract. de empt. & vendit. tit. de rebus, quæ emi, vel vendi poſſ. num.* 51. Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 6. num.* 18. latè Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 38. num. 7. cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l. ſi conſtante, in princ. num. 95. ff. ſoluto matrim.* Garc. Maſtrill. *de magiſtratib. lib. 3. cap. 10. num.* 51. Henric. Bocer. *diſput de vniuerſo iure, part. 1. claſſ. 2. diſp. 2. de contract. in genere num.* 14. Molin. *de iuſtit. tract. 2 diſp. 33. verſ. ſciendum eſt item*, Anguian. *de legib. lib. 3. controuerſ. 25. num.* 76. Bobadil. *in ſua pelitica lib. 3. cap. 3. num.* 11. Sayr. *in claui Regia lib. 9. cap. 6. num. 19. cum ſeqq.* Marr. *de iuriſdict. part. 4. caſu 90. num.* 1. Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 2. cap. 19. quaſ.* 6. Rebell. *de obligat. inſtit. part. 1. lib. 1. quæſt. 8. num.* 12. Chriſtoph. de Paz *ad leges ſtyli l. 80. num.* 12. Cardoſ *in praxi iudicum verbo ſeruitus n.* 56.

Amplia primò vt filius poſſit etiam ex eadem 5
cauſa famis pignori obligari, vt per Couar. *d. cap. 14. num. 4. verſ. ſecundò eadem*, Surd. *d. tit. 8. priuil. 38. n.* 9. Azori. *d. q. 6. verſ. quæres an egeſtatis.*

Amplia ſecundò vt filius ad tollendam eandem 6
famis neceſſitatem poſſit etiam permutari; vt per Pinel. *in d. rub. C. de bonis mat. part. 2. num* 26. vbi ſubdit id procedere, quia in permutatione eadem omnino eſt ratio, quæ in venditione tam reſpectu filij, quàm patris, & non minus per eam ſubuenitur patri, quàm per venditionem, & non fit filio maius præiudicium quàm per venditionem, Surd. *d. tit.* 8. *priuil. 38. n. 12. &* 13.

Limita primò vt non procedat in quacunque 7
alia cauſa ſimili, vel maiori, eo quòd text. *in præſenti* vtitur taxatiua, *tantummodo*, ita Benincaſ. *in tract. de paupert. in 8. quæſt. in 5. ſpeciali in contract. num.* 16. Aſcan. Clem. *in tract. de patria poteſt in 1. effectu num. 6. & ſeqq.* Tiraq. *de retractu lig. §. 26. gloſſ. 1. num. 21. & ſeq.* Alphan. *collect.* 420. Pinel. *in d. rubr. C. de bonis mat. part. 2. num.* 410. Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 15. num. 13. cum ſeqq.* Surd. *d. tit. 8. priuil.* 38. *num.* 14. per gloſſ. *verbo vendiderit, verſ. item nunquid propter aliam ſimilem cauſam, in præſenti textu.* Et facit, quia hic text. continet caſum ſpecialem, & non poteſt adduci pro vaſallis alienatis, Vincent. de Franchis *deciſ. 17. n.* 15. Lancell. Gallia *cenſ. 46. n. 53. & ſeq.* Garcia Maſtrill *d. lib. 3. c. 10. n.* 51.

Limita ſecundò in filio Clerico, quē pater egens 8
non vendit, vt per Hippol. *in rubr. de fideiuſſor. num. 120. & ſing.* 101. Gerard. *ſing. 100. num.* 6. Benincaſ. *in tract. de paupertate in 8. quæſt ſpec. 5. contract.* Couar. *d. cap. 14. num. 4. verſ. quarto*, Aſcan. *d. effectu 1. num.* 53.

Mozz.

Mozz. *de contract. tract. de empt. & vendit. tit. de rebus quæ emi, vel vendi poſſ. num.* 51. Marr. *de iuriſdict. part.* 4. *cent.* 1. *caſu* 90. Sayr. *dict. lib.* 9. *cap.* 6. *num.* 21. Surd. *dict. tit.* 8. *priuil.* 38. *num.* 16. vbi *num.* 15. tenet contra alios licere patri vendere filium emancipatum.

9 Limita tertiò in matre, quæ non habet facultatem vendendi filium, quia eum non habet in poteſtate, *d. l. Hiſp.* 8. *tit.* 17. *part.* 4. Rebuff. *d. gloſſ.* 5. *num.* 62. *& de priuileg. ſchol. priuil.* 177. *verſ. primo*, Pinel. *in d. rub. C. de bonis mat. part.* 2. *à num.* 20. Aſcan. *d. effectu* 1. *num.* 20. Molin. *d. diſp.* 33. *verſ. ſciendum*, Surd. *d. tit.* 8. *priuil.* 38. *num.* 17. Sanch. *de matrim lib.* 7. *diſp.* 27. *n.* 16. Sayr. *d. cap.* 6. *num.* 22. Rebell. *d. p.* 1. *lib.* 1. *q.* 9. *n.* 12. *verſ. quod ſi ſine, & n.* 13.

10 Limita quartò vt etiam non procedat in auo, intelligo paterno, quia in materno non eſt dubium, vt per Bald. & Salicet. vtrumque *num.* 3. Montalu. *l.* 7. *in fine tit.* 17. *part* 4. Surd. *d. tit.* 8. *priuil.* 38. *num.* 20. Sanch. *d. lib.* 7. *diſputat.* 24. *num.* 16. *verſ. nec etiam auus.*

11 Limita quintò, ſeu potiùs declara ita procedere huius l. diſpoſitionem, vt ſi pater, qui filium ob famis neceſſitatem vendidit, ad pinguiorem fortunam deuenerit, teneatur pretium exſoluere, & filium redimere, & vbi recuſet, conueniri ad id poterit à filio, Aſcan. *d. effectu* 1. *num.* 17. Cou. *d. lib.* 3. *var. cap.* 14. *num.* 4. *verſ. quinto*, Azor. *d. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 19. *quæſt.* 6. *verſ. ſi iterum*, Sayr. *d. lib.* 9. *cap.* 6. *num.* 20. Surd. *d. tit* 8. *priuil.* 38. *à num.* 14. vbi *num.* 22. probat filium ſic à patre alienatum non amittere libertatem, nec effici ſeruum, & *num.* 23. ait quòd filius quantacunque laboret famis neceſſitate, patrem non eodem modo vendere poteſt.

Sanguinolentus vendiderit.] Sic legendum eſſe aſſerunt Pinel. *in d. rub C. de bonis matern. part.* 2. *num.* 28. Surd. *d. tit.* 8. *priuil.* 38. *num.* 7. vt ſcilicet ſenſus ſit patrem eſſe ſanguinolentum, vtpote ſanguine, & capitaliter puniendum, quippe qui ſine iuſta cauſa filium vendiderit, Rebuff. verò *d. tom.* 1. *ad leges Galliæ in proœm. gloſſ.* 5. *num.* 61. exiſtimauit legendum *ſanguinarius*, non *ſanguinolentus*. Alij verò, ex quorum numero ſunt Tiraq. *de retractu lig.* §. 26. *gloſſ.* 1. *num.* 14. Couar. *d. cap.* 14. *num* 4. Azori. *d. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 19. *quæſ.* 6. *verſ. diſputant*, magis communiter tenent legendum, *ſanguinolentos*, & referri ad filios, qui tales dicuntur, quia infantes nimirum recens nati ſunt, & adhuc ſanguine menſtruo imbuti & madentes.

12 *Propter nimiam paupertatem, egeſtatémque victus cauſa*, &c.] De fame multa tradunt Deci. *conſ.* 555. *num.* 12. Rip. *de peſte tit. de remed. ad conſeru. vbert. num.* 1. Gregor. Lop *d. l.* 8. *tit* 17. *part.* 4. Text. *in ſua officina part* 3. *pag mihi* 141. Cœli. Rhodigin. *lib.* 13. *antiq. lectionum. cap.* 24. *in fine*, Tiraq. *de retractu lig.* §. 26. *gloſ.* 1. *num.* 24. *cum ſeqq.* Gemin *de vſur. comment.* 1. §. 5. *num.* 95. *cum ſeqq.* Mexi. *in tract. taſſa panis concluſ.* 5. *num.* 136. Menoch. *remed.* 10. *recuper. num.* 98. *& remed.* 15. *num.* 103. *& conſ.* 31. *num.* 10. Cald. Pereira *de reſol. emphyt. cap.* 6. *num.* 18. Ioan. Pineda *ſuper Iob cap.* 1. *verſ.* 20. Fr. Anton. de Gouuia in libro quem de Perſia Luſitano idiomate ſcripſit *lib.* 3. *c.* 2. *fol. mihi* 142. D. Laurent Ramirez de Prado, vir omnigeno ſcientiarum genere præditus, *ad Martialem lib.* 1. *epig.* 79.

De reſcindenda venditione.

Tit. XLIV.

Rescindi hic contractus alterutra parte inuita regulariter non poteſt, nec ratione temporis, nec ex reſcripto Principis, nec fauore fiſci, *l.* 3. ex iuſta tamen cauſa quandoque reſcinditur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pae. & VVeſembec. De emptione & venditione, ac de omnibus contractibus in genere ſpecialem tractatum in lucem edidit Fabianus de Monte *tom.* 6. *tract. Doctor. part.* 1. *fol.* 39. De venditione ad tempus, Romualdus Coli, & de emptione cum ſolutione, ſeu paga anticipara, idem De decima venditionis Ignatius Laſarte. Ad typum emptionis, & venditionis Franciſcus de Caldas Pereira, & cæteri citati *ad rub. ſup. C. de contra empt.*

De materia tit. vide Villalob. Bonacoſ. Suar. Donat. à Fina, & alios *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 30. *pag.* 634. *cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *var. reſolut. tom.* 2. *it.* 403.

SVMMARIVM.

1 *Vi coactus vendere, reddito pretio rem venditam recuperat, & num.* 2.

3 *Venditio reſcinditur facta per vim, aut metum.*

4 *Contractus per metum factus mero iure tenet: ſed reſcindendus, inualidandus, ac retractandus venit per actionem metus cauſa.*

5 *Contractus bonæ fidei geſti per dolum dantem cauſam contractui, an ſint nulli ipſo iure, remiſſiuè.*

L. Si pater. I.

Imp. Alexander A. *Maroni.*

VI ad vendendum coactus reddito pretio rem 1
venditam recuperat. Colligunt ex Ordin. Cyn. Butrig. Bart. Salicet. Fulg Angel. Caſtr. Bald. Sichard. Cuiac. Donell. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit 2
l. Hiſp. 56. *tit.* 5. *part.* 5. vbi ſtatuitur reſcindi vendi- 3
tionem ſi fuit facta per vim, vel metum, vnde Greg.
Lop. *in gloſſ.* 1. colligit quòd contractus per metum 4
factus mero iure ligat, & tenet: ſed per actionem metus cauſa reſcindendus, inualidandus, ac retractandus venit; de quo Gramm. *Neap. deciſ.* 103. *num.* 67. Sebaſt. Medices *de caſib. fort quæſt.* 7. *num.* 62. Cou. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 3. §. 4. *num.* 1. *verſ. metum autem*, Gam. *Luſit. deciſ.* 250. *num.* 3. Boër. *deciſ.* 100. *num.* 1. *cum ſeq.* Ioſeph. Ludou. *Lucenſi deciſ.* 18. *num.* 11. *verſ ſi autem*, Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Galliæ tit. de reſciſ. contract. gloſſ.* 12. *num.* 2. Pariſ. *conſ.* 10. *à num.* 27. *lib.* 1 Menoch. *conſ.* 3. *num.* 17. *& de arbitr. caſu.* 235. *cum ſeq. & remed.* 1. *recuper. num.* 105. Pert. Greg. *ſyntag. iuris lib.* 20. *cap.* 2. *num.* 3. *& lib.* 36. *cap.* 25. *num.* 10. Surd. *conſ.* 37. *num.* 19. Auendan. *in ſuo diction. verbo fuerca fol. mihi* 188. Aluar. Valaſc. *conſ.* 141. *num.* 7. Gutier. *de iuram. confirmat. part.* 1. *cap.* 57. *num.* 21. D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part.* 4. *num.* 28. Sanch. *de matrim. lib.* 4. *diſput.* 8. *num.* 4. Cornel.

de

de abſolut. iuram. part. 4. caſu 3. num. 46. Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. lit. M. concl. 221. num. 1. cum ſeq. & concluſ. 22. num. 2.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 110. *num.* 1. vbi Benechend. *in addit.* Leſſi. *de Iuſtitia lib. 2. cap. 17. dub. 6.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſion. part. 4. collect.* 1170. Fontanel. *de pactis nuptialib. clauſul. 7. gloſſ. 2. part. 5. num. 35.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut lib. 1. tit. de his qua vi, reſolut. 1. num.* 1. Theſaur. *quaſt. forenſ. lib. 1. quaſt. 31. per tot.* Gabr. Pereira *Luſit. deciſ. 30. num.* 10. Farinac. *fragment. crimin. part. 2. verbo metus à num.* 6. Caſtill. *quotidian. lib. 3. cap. 1. num.* 141. Bonacin. *de contractib. diſp. 3. quaſt. 1. puncto 1. §. 3. num. 3. in fine.*

5 Vtrùm autem contractus bonæ fidei geſti per dolum dantem cauſam contractui, ſint nulli ipſo iure? vide Cou. *in reg. poſſeſſor. part. 2. §. 6. num.* 6. Tiraq *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur n. 48. & 243.* Nau. *in cap. non dicatis 12. q. 2. n. 63.* Molin. *de primog lib. 2. cap. 3. num.* 14. Valaſc. *de iure emphyt quaſt. 5. num* 9. Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent lib. 1. tit 9. num* 23. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 352. verſ. his ita conſtitutis,* Rebell *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 9. quaſt. 4. num. 2. cum ſequentib.* Surd. *deciſ. 253. num.* 13. Scacc. *de commerc. §. 1. quaſt. 7. part. 2. ampl. 10. num.* 8. Mot l. *in empor iuris tit. 9. in proœm. num. 92. & 93.* Giurb. *ad conſuet. Meſſanen cap. 1. gloſſ. 8. part. 1. num.* 62. Cenall. *q.* 226. Caſtill. *controu. lib. 3. cap. 2. num. 40.* Ioſeph. Ramon. *conſ. 14. num.* 23.

SVMMARIVM.

1 *Deceptus in venditione vltra dimidium iuſti pretij, agere poteſt vt res reddatur, aut iuſtum pretium ſuppleatur, & n. 2. Amplia*

I. locum habere non ſolùm in venditione, ſed etiam in emptione, num. 3. & in omnibus fidei contractibus. num. 4. etiamſi contractus bonæ fidei deductus eſſet in ſtipulationem, num. 5. Intellige ampliationem de conuentionibus commutationis, in quibus ex vtraque parte datur, vel promittitur vnum pro alio, num. 6. & reſtringe ad contractus reciprocos, quibus congruere non poſſit ratio læſionis, vt depoſitum, mandatum, vel commodatum, num. 7. extenditur etiam ad venditionem ſpei, n. 8.

II. etiamſi venditio facta fuerit in publica ſubbaſtatione plus offerenti, num. 9. & ſubhaſtatio decreto Senatus eſſet confirmata, ſi læſio bene probetur, num. 10.

III. in venditione facta cum decreto iudicis, num. 11. niſi decretum interpoſitum fuiſſet abſque cauſa cognitione, n. 12. Idem ſi ex falſa cauſa, n. 13.

IV. in venditione facta pro debito fiſcali, n. 14.

V. facta per procuratorem, num. 15. niſi procurator exceſſerit fines mandati, & dominus non ignorauit læſionem, vel exceſſum mandati, n. 16.

VI. etiamſi venditor feciſſet pactum emptori, quòd reddendo ei pretium intra certum tempus, res ſibi redderetur, n. 17.

VII. in locatore, & conductore, qui in contractu locationis, & conductionis læſi fuerunt vltra dimidiam iuſtæ mercedis, num. 18. ſecus in conductoribus habentibus ſcientiam & notitiam bonorum locatorum, num. 19. & non ſolùm pro reſcindenda locatione mutuo conſenſu celebrata, re nondum tradita, ſed etiam poſt rem traditam, & penſionem ſolutam, ac tempus locationis finitum, num. 20. An verò læſio vltra dimidium iuſti pretij in contractu locationis ſit ſumenda per reſpectum ad fructus in futurum colligendos, num. 21. Extenditur hæc ampliatio ad locationem & conductionem herbarum pro paſcendis ouibus, num. 22. ad conductionem domus, num. 23. ad conductionem bonorum ciuitatis, vel villæ, num. 24. etſi contractus locationis eſſet finitus, ſi conductor dicat ſe fuiſſe læſum vltra dimidiam iuſtæ mercedis, num. 25. vtrùm verò locum habeat in locatione operarum, quam faciunt architecti, & fabri lignarij, ac alij ſimiles officiales qui promiſerunt facere domum, Eccleſiam, vel aliquam rem certa mercede, ſuo periculo, num. 26.

VIII. in contractu permutationis, num. 27. ſecus in permutatione beneficiorum, ſi interuenit læſio, num. 28.

IX. in conceſſione feudi quando conceditur ob pecuniam domino præſtandam, n. 29. non verò cùm penſio, vel ſeruitium datur in recognitionem dominij, vti ſit regulariter, n. 30.

X. in conceſſione emphyteuſis quando penſio præſtatur in recompenſationem fructuum, num. 31. ſecus ſi præſtetur in recognitionem dominij, ibid. vel quando res, quæ fuerunt data in emphyteuſim, erant inutiles, ſteriles, ruinoſæ, n. 32.

XI. in cenſu reſeruatiuo perpetuò redimibili, ſeu ad vitam illegitimo pretio conſtituto, cenſuario, vel ei qui rem in cenſum dedit, n. 33.

XII. in donatione in ſolutum, ſi dans, vel recipiens vltra dimidiam iuſtæ æſtimationis lædatur, n. 34. niſi datio in ſolutum ſit iudicialis, n. 35.

XIII. in tranſactione, n. 36.

XIV. locum habet tam ad excipiendum quando res non eſt tradita, vel pretium ſolutum, quàm ad repetendum, ſi alter ex contrahentibus vltra dimidiam iuſti pretij fuerit læſus, n. 37.

XV. quia datur remedium huius legis tam vxori, quam marito, ob læſionem æſtimationis rerum, quæ fuerunt data in dotem, n. 38.

XVI. in nimia conſtitutione dotis, num 39. quid ſi filia gratis renuntiauit hæreditatibus parentum, & poſtea ſe læſum dicat, & huiuſmodi renuntiationem contendat reſcindi, n. 40.

XVII. habet locum remedium huius legis in diuiſione bonorum ex iudicio familiæ erciſcundæ, ſi læſio in ea ſit vltra dimidiam, num. 41. niſi diuiſio facta fuerit per ſortes, n. 42.

XVIII. in venditione, vel locatione rerum, quæ pendent ex euentu futuro, n. 43.

XIX. in aſſecuratoribus mercium, n. 44.

XX. imò quando quis pecuniam accepit ab eo, pro quo fideiuſſit, vel bona hypothecauit, n. 45.

XXI. in pacto vt alter certa quantitate accepta teneatur alere, n. 46.

XXII. in re ſolutionis loco data, n. 47.

XXIII. in penſione conſtituta in aliquo beneficio, n. 48. Limita

I. non procedere iſtiuſmodi beneficium in conductione gabellarum, & Regiorum redditnum ad Regem pertinentium, n. 49.

II. in locationibus quæ pendent à viribus fortunæ, num. 50.

III. in ſciente iuſtum rei pretium, & valorem, numer. 51.

IV. quando in inſtrumento fuit appoſita clauſula ex certa ſcientia ſe dare, vel facere, & non per errorem, n. 52.

V. quoties contrahentium conſenſus eſt geminatus, n. 53. contrarium, n. 54.

VI. quando quis fuit compulſus emere occaſione publici debiti, etſi læſio vltra dimidiam iuſti pretij interueniat, n. 55.

VII. ſi alius rem meam vendat me conſentiente, num. 56.

VIII. in contractu donationis quoties conſtat de mera voluntate donantis, quòd merè donare voluerit, num. 57. Quid ſi contrahentes dicant ſibi inuicem donare quod alter ab altero plus iuſto acceperit, num. 58.

IX in venditore decepto, eo quòd in fundo vendito inuentus fuit theſaurus, num. 59. ſi autem emptor ſciebat in fundo empto eſſe theſaurum, & emptor ignorabat, quid, num. 60.

X. in venditione plurium rerum ſimilium facta, diuerſi tamen pretij, n. 61.

XI. ſi teſtator certo pretio rem ſuam alicui diſtrahi mandauerit, n. 62.

XII. in renuntiatione bonorum lucratorum facta conſtante matrimonio per mulierem, num. 63.

XIII. ceſſat hoc beneficium ſi ei ſit renuntiatum, num 64. etſi renuncians tempore renuntiationis ignorauerit iuſtum rei pretium, num. 65. & quamuis renuntiatio legis remedij fiat incontinenti in eodem inſtrumento, num. 66. intellige limitationem precedere quando renuntiatio eſſet ſpecialis, num. 67.

XIV. in contractibus vſurarijs, & ſuſpectis, numer. 68.

69 *Emptori contra quem agitur de læſione, dari electionem ſupplendi iuſtum pretium, vel reſtituendi rem emptam, & eandem electionem concedi venditori cùm emptor agit de læſione, reſtituendi rem vel pretium, quod vltra iuſtum pro ea habuit. Amplia*

I. procedere in contractu permutationis, & ei qui alterum lædit, electionem dari, num. 70.

II. in diuiſione hæreditatis facta inter hæredes, ei, qui læditur, dari electionem, vel ſuppleri id, quod deeſt cohæredi, & in quo reperitur læſus, vel quòd iterum fiat diuiſio, num. 71.

III. in emphyteuſi laica, ſeu ſæculari ſi eſt læſio, & de eo agatur, num. 72. idem eſt in emphyteuſi eccleſiaſtica, quando in eius conceſſione alia ſubeſt cauſa, quàm vtilitas, num. 73. Limita

I. non procedere quando dolus dedit cauſam contractui, num. 74.

II. in emptore rei alicuius, ſi venditor ſe læſum dicat in pretio, num. 75.

III. quando in contractu enormiſſima interueniſſet læſio, num. 76.

IV. quando contractus metus cauſa annullaretur, num. 77.

78 *Emptor ſi iuſtum pretium ſupplere eligat, rem ex antiqua cauſa & titulo habere dicitur. & poteſt vſque dum lis fuerit conteſtata, in executione iudicati eligere relaxationem rei emptæ, numero 79.*

80.81 *Libellorum formulæ, ratione læſionis, quà actorem, quà venditorem.*

82 *Emptor conuentus ſi elegerit rem reſtituere, & non ſupplere iuſtum pretium, tenetur reſtituere rem cum fructibus. contrarium quòd non tenentur eam reſtituere cum fructibus, niſi a tempore litis conteſtatæ, num. 83.*

Amplia hanc poſteriorem opinionem procedere etſi minor beneficio huius legis remiſſionem petat, num. 84. & quamuis emptor ſit qui elegit ſupplere iuſtum pretium, num. 85. Limita

I. non procedere quando ipſe emptor dicit ſe eſſe læſum, & agit remedio huius l. n. 86.

II. quando venditor petit reſciſſionem contractus vnà cum fructibus, & emptor in electione quam facit, eam cum fructibus reſtituere obtulit, compenſatus cum intereſſe pretij, num. 87.

III. quando emptor lucratus fuit fructus rei venditæ, & pretium non ſoluit, num. 88.

IV. quando vltra læſionem alia non leuis ratio concurrit, vt callidus emptor ſimplicem venditorem ſuaſionibus alliciat, licet non integrè dolo, n. 89.

V. ſi venditor enormiſſimè fuiſſet læſus, n. 90.

VI. in contractu cenſuali quando fundus venditus pro certo pretio, ex quo cenſus conſtituitur ſuper ipſa re vendita, num. 91. denique quando venditio facta per ſententiam additionis, vulgò de remate, *reſcinditur per ſuperiores, num. 92. quod procedit etſi res vendita ſit penes tertium, num. 93.*

94 *Venditor ſi ſe læſum dicat, & emptor eligat reſtituere rem emptam, quam antea hypothecauerat, & non ſupplere pretium, an reſoluatur ius pignoris huiuſmodi in re impoſitum, & n. 95. 96.*

97 *Gabella vtrùm debeatur ex venditione, quæ reſcinditur remedio huius l.*

98 *Læſis intra dimidium non conceditur legis beneficium, & cur.*

99 *Læſio nec minima admittatur quæ contingit in qualitate, vel quantitate. idem quæ oritur ex vitio, aut defectu rei venditæ, maximè occulto, ſiue illa res ſit animata, ſiue inanimata, num. 100. intellige vt num. 101. non admittitur in æſtimatione rerum dotalium, num. 102. quando pretium eſt taxatum à lege, ſtatuto, edicto, conſtitutione, num. 103. in Eccleſia, Prælato, Clericis, num. 104. quando quis ſciens iuſtum pretium rei, eam vili pretio emit, etiam citra dimidiam, ab eo, qui eius valorem ignorat, num. 105. idem ſi quis vendidit rem plus iuſto pretio, & mentitur affirmando illud eſſe iuſtum pretium, propter quod emens ita perſuaſus emit tali pretio, num. 106.*

107 *Læſio quomodo ſit computanda, cùm venditor dicit ſe deceptum in venditione.*

108 *Venditor quando dicatur eſſe deceptus.*

109 *Emptor quando dicatur deceptus vltra dimidium.*

110 *Pretij exceſſus quantus ſit vt agens potiatur beneficio legis.*

111 *Læſio triplex.*

112 *Contrahentibus in pretio ſe circumuenire licitum.*

113 *Contrahentibus vtrùm ſit permiſſum decipere ſe intra dimidium iuſti pretij, eodem modo, quo in foro contentioſo, & n. 114. 115. 116.*

117 *Deceptio ſi interuenit abſque dolo contrahentium, vterque eſt tutus in foro conſcientiæ.*

118 *Contrahentes quando ſciunt iuſtam rei æſtimationem, & emptor plus iuſto offert, vel venditor viliori pretio vendit, an ſint in foro conſcientiæ ſecuri, qui vendit ei, qui plus offert, vel emit ab eo, qui viliori pretio quàm res valet, vendit, & num. 119.*

120 *Deceptus vltra dimidiam apud Hiſpanos Caſtellæ vtitur remedio huius legis intra quadriennium. apud Valentinos intra triennium, num. 121. apud Gallos intra decennium, num. 122. ſi verò conſtaret de dolo ex propoſito, vel læſio ita eſſet enormiſſima, quòd excederet nimis vltra dimidiam iuſti pretij, tunc vſque ad triginta annos agere poterit deceptus huiuſmodi, num. 123. idem in Eccleſia, Republica, & Principe, n. 124.*

125 *Maior ſi iurauit ſe non venire contra contractum, contractum impugnare non poterit prætextu huius beneficij. Limitatur*

I ſi

I. ſi iuramentum ex certa ſcientia non eſſet interpoſitum, & iurans non eſſet certioratus de l. huius beneficio n.126.

II. ſi iuramentum dolo, vel metu fuit extortum, n.127.

III. ſi venditor laeſus non agat ad reſciſſionem contractus, ſed tantùm ſimpliciter ad ſupplementum pretij, num. 128. contrarium tamen, imò quòd nec ad ſupplementum iuſti pretij iurans poſſit agere, merito tuentur, n.129.

IV. ſtante enormiſſima laeſione, n.130.

131 *Minor iuramento ſimpliciter promittens non venire contra contractum, & venditionem à ſe geſtam ſeruare; ſi laeſum vltra dimidiam fuiſſe reperiatur, non obſtante iuramento ex beneficio huius l. venditionem, ſeu contractum impugnare, & eius reſciſſionem petere poterit.*

132 *Reſtitutionem in integrum an poſſit petere qui habet remedium huius leg.*

133 *Tertius rei poſſeſſor, qui rem iuſto pretio emit à primo emptore, non iuuatur beneficio legis. Limita tamen.*

I. ſi primus emptor non ſit ſoluendo, & eodem vitio laeſionis res vendita ad tertium poſſeſſorem perueniat, n.134.

II. ſi ſecundus emptor, qui rem habuit titulo oneroſo, & iuſto pretio, ſciret rem venditam fuiſſe authori ſuo cum laeſione vltra dimidiam iuſti pretij, num.135.

III. quando ſecundus emptor, ſeu tertius poſſeſſor rem acquiſiuit titulo lucratiuo, vtpote donationis, aut legati, n.136.

IV. quando poſt litem conteſtatam cum primo emptore, tertius rem, ſuper cuius laeſione in pretio agebatur, emit ab eo, n.137.

V. ſi venditio enormiſſimam continet laeſionem, n. 138.

139 *Emptor laeſus, ſi alienauit rem, in cuius emptione deceptus fuit, poterit, non obſtante alienatione, de laeſione contra venditorem agere.*

140 *Venditor re perempta apud emptorem, ſine eius culpa, non poteſt ratione laeſionis eum conuenire ex beneficio huius leg. ad ſupplementum iuſti pretij. Amplia*

I. in emptore decepto vltra dimidiam iuſti pretij, qui contra venditorem agere non poterit, ſi res abſque culpa ſua penes ipſum perierit, vt quod pluris iuſto pretio pro eo accepit, ei reſtituat, num. 141. quamuis contrarium, imò quòd perempta re abſque culpa ſua poſſit emptor contra venditorem agere, vt ei, quod plus iuſto pretio accepit, reſtituat, n.142.

II. ſi res apud ipſum venditorem pereat, num.143.

III. in diuiſione haereditatis, ſi ille, qui diuiſionem reſcindi vult ex cauſa immodica laeſionis, aliquid ex bonis diuiſis alienauit, n.144. Limita

I. quando culpa emptoris, vel eius facto res perijt, vel fuit extincta, n.145.

II. ſi res empta pereat penes tertium, cui emptor eam iuſto pretio vendiderat, num. 146. niſi primus emptor nihil vltrà quàm ipſe dedit, à ſecundo emptore accepit, n.147.

III. ſi res poſt litem conteſtatam pereat, n.148.

149 *Valor rei probatur ex inſtrumentis venditionum aliarum rerum ſimilium exiſtentium iuxta rem venditam. dummodo tamen probetur quòd huiuſmodi bona contigua ſunt eiuſdem qualitatis & bonitatis cum terris, vel fundo, de cuius pretio probando agitur, num. 150. & dummodo etiam inſtrumenta ſimilium venditionum ſint multa ad hoc vt ex eis ſaltem praeſumptiuè probetur communis aeſtimatio, n.151.*

152 *Valor rei iuſtus quis.*

153 *ex Locationibus fructuum perceptionem probari non ſufficit.*

154 *Pretium non probari in domibus, & aedificijs, ex redditibus.*

L. Rem maioris. II.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. *Lupo.*

Deceptus in venditione vltra dimidium iuſti pretij poteſt agere vt res reddatur, aut iuſtum pretium ſuppleatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit. & tom. 7. repet.* Antonius de Padilla, Petrus Picus, Panteleo Calderinus, & latiſſimam huius l. materiam doctiſſima illuſtrauit repetitione Luſitanus noſter Arias Pinellus, quem inter recentiores nemini Iuriſconſultorum ſecundum dicit Gemin. *de vſuris, comment. 1. ad l. curabit, in praefat. num. 6.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, multiſque exornant Ord. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 13.* vbi parens meus, *l. Hiſp. 56. in 2. p. tit. 5. p. 5.* vbi Greg. Lop. *gloſſ. 4. l. 1. tit. 11. lib. 5. noua Recop.* vbi Azeued. & Matienſ. Soc. *reg. 281.* Capell. Tholoſana *deciſ. 469.* Strach *de mercat. tit. de ſponſ. p. 4. n. 2. cum ſeqq.* Couarr. *var. lib. 2. cap. 3. & 4.* Ant. Gom. *tom. 2. var. c. 2. n. 22.* Fabian. de Monte *in tract. de empt. & vend. q. 8. princ.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iur. lib. 25. cap. 24.* Conan. *comment. iuris lib. 7. cap. 9. n. 10.* Rebuff. *ad leges Galliae tom. 2. tit. de reſcind. contract. art. vnic gl 15. n. 5.* Montalu. *l. 5. tit. 10. lib. 3. fori legum, verbo valia,* Ant. Gabr. *commun. lib. 3. tit. de empt. & vend. concl. 1.* Sarmient. *ſelect. lib. 1. cap. 11. n. 4. cum ſeqq. & lib. 7. cap. 12.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 3. num. 18. cum ſeqq.* Nicol. Mozz. *de contract. tract. de empt. & vend. tit. quibus caſibus annulletur emptio, n. 6. cum ſeqq.* Mench *controu. vſufreq. p. 2. cap. 61.* Anton. Theſaur *deciſ. 156.* Gemin. *de vſuris, comm. 3. §. 5. n. 112. cum ſeqq.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo fundus 4. verbo clauſula 14 laeſio 4. & 6. theſaurus 1. tranſactio 6. 7. 8. & 20. venditio 1. 3. & 8.* Fachin. *lib. 1. controu. cap. 16. cum ſeqq.* Ioſeph. Ludou. *tom. 3. commun. opin. tit. de empt. concl. 2.* Anton. Fab. *de errorib. pragmat. decad. 7.* Maynard. *deciſ. 58. cum ſeqq. lib 3.* Mercoda *controu. lib. 1. ex cap. 24. vſque ad 46.* Feliciam *de cenſib. lib. 2. cap. 1. n. 6. cum ſeqq.* Gaſp. Roder. *de annuis redditib. lib. 1. q. 12. per tot.* Morl. *in emporio iuris ciuilis p. 1. tit. 9. de contrab. empt. q. 19. cum ſeqq.* Ceuall. *commun. contra commun. q. 443. 508. 510. & 511.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo emptio n. 58.* Valaſc *conſ. 18. in princ. & conſ. 43. & ſeq. & conſ. 70. n. 4. cum ſeqq.* Cabed. *Luſit. deciſ. 34. n. 1. p. 1.* Gam. *Luſitan. deciſ. 204. 205. 212. 256. & 259.* Franc. à Ponte *conſ. 53. n. 34. cum ſeqq. & conſ. 54. n. 21.* Caſtill. *controu. lib. 2. cap. 8 per tot. & lib. 7. cap. 18. n. 77. 79. 80. 132. & 133.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 349. cum ſeqq.* Aloyſ. Ric. *in collect. deciſ. p. 1. collect. 81.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iur. p. 1. cap. 8. n. 103. cum ſeqq.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 9. quaeſt. 3. ſect. 1.* Ioann. Salas *de contract. tract. 1. de empt. dub. 17.* Sigiſm Scacc. *de commerc. & camb. §. 1. quaeſt. 7. part. 2. ampl. 10. num. 1. cum ſeqq.* Alex. Treotacinq. *variarum reſolut. lib. 1. tit. de empt. reſolut. 1. per tot.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom. 2. tit. 403. cap. 3. cum ſeqq.* Cancer. *var. reſolut. part. 1. cap. 13. n. 21. cum ſeqq.* 2

Amplia primò beneficium huius leg. non ſolùm in venditione, de qua loquitur, ſed etiam in emptione, ex Ant. Gabr. *d. tit. de empt. concl. 1. amp. 13.* Vincent. 3

cent. de Franchis deciſ.225. circa princ. & deciſ. 243.
à num. 1. Theſaur. iun. ad deciſ. 165. parentis ſui, in
verſ. quomodo autem, Pinel. hic, part. 1. cap. 2. num. 4.
Donell. num. 17. Gutier. d. lib. 2. practic. q. 133. num. 2.
4 ac in omnibus bonæ fidei contractibus locum habe-
re, vt per Bart. num. 4. verſ. quid in alijs contractibus,
Salic. num. 8. Bald. num. 5. Angel. etiam num. 5. & Ca-
ſtrenſ. num. 14. in præſenti lege, Padil. in repet. num. 13.
& Pinel. part. 1. cap. 1. num. 1. & 2. Anton. Gom. tom. 2.
variarum cap. 2. num. 22. in fine, Anton. Gabr. d. tit. de
empt. concl. 1. num. 19. Ceual. commun. contra commun.
quæſt. 536. num. 24. Molin. d. tract. 2. diſp. 349. verſ. præ-
dicta locum habent, Scacc. d. ampl. 10. num. 5. Matienſ.
d. l. 1. gloſ. 8. num. 1. tit. 11. lib. 5. nouæ Recop. Didac. à
Britto Luſit. in rubr. de locato & conducto, part. 2. §. 2.
num. 18. Alexand. Trentacinq. d. tit. de empt. reſolut. 3.
5 num. 1. vbi extendit, etiamſi contractus bonæ fidei
6 deductus eſſet in ſtipulationem. Intellige amplia-
tionem de conuentionibus commutationis, in qui-
bus ex vtraque parte datur, vel promittitur vnum
7 pro alio; reſtringe tamen ad contractus reciprocos,
quibus congruere non poſſit ratio læſionis, vt de-
poſitum, mandatum, vel commodatum; vt per Re-
buff in dict. tract. de reſciſſ. contract. art. vnic. gloſſ. 15. n. 6.
Pinel. in præſenti part. 1. cap. 3. num 4. Matienſ. in d. l. 1.
8 gloſſ. 8. num. 2. Auendan. de cenſib. cap. 35. num. 11.
& 12. Et ampliatio extenditur ad venditionem ſpei,
vt per Scacc. de iudic. cauſ. lib. 2. cap. 2. ſub num. 476.
verſic. quartus.
9 Amplia ſecundò locum habere etiamſi venditio
facta fuerit in publica ſubhaſtatione plus offerenti,
ex d. l. Hiſpan. 1. tit. 11. lib. 5. nouæ Recop. Ordin. Reg.
Luſitan. lib. 4. tit. 13. §. 7. Pinel. in præſenti part. 1. cap. 2.
à num. 25. cum ſeqq. & Padil. num. 30. Duen. reg. 187.
num. 10. Anton. Gom. d. tom. 2. cap. 2. n. 23. Menchaq.
controuerſ. vſufreq part. 2. cap. 61. num. 1. vbi vtriuſque
opinionis auctores refert, & hanc veriorem dicit
Azeued. in d. l. 1. num. 31. & ibi Matienſ. gloſſ. 9. per tot.
Anton. Gabr. d. concluſ. 1. n. 107. Gam. Luſit. deciſ. 198.
Mozz. de contract. tract. quibus caſibus annulletur emptio,
num. 17. Surd. conſ. 39. num. 4. Ceuall. d. quæſt. 536.
num 2. & 3. Parlad lib. 2. rerum quotid. cap. fin. part. 5.
§. 16. num. 10. Morl. in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 9.
de contrah. empt. quæſt. 13. Anton. Fab. in ſuo Cod. lib. 4.
10 tit. 30. diffinit. 4. & in diffinit. 25. ampliat, etiamſi ſub-
haſtatio decreto Senatus eſſet confirmata ſi læſio
bene probetur, Garc. Maſtrill. Siciliæ deciſ. 53 num 10.
Cancer. variar. reſolut. part. 1. cap. 13 num. 14. vbi ait in
principatu Cathaloniæ obſeruari quòd ſi doceatur
de læſione vltra dimidiam, impetratur à iudice vt
res iterum vendatur, & reddito pretio illi, qui prius
eam emerat, plus offerenti tradatur, vel emptor ſi
vult iuſtum pretium ſuppleat, Stephan. Grat. diſcept.
forenſ. tom. 1. cap. 7. num. 10. & tom. 3. cap. 461. num. 30.
Molin. d. tractat. 2. diſp. 349. verſ. etiamſi res aliqua,
Alexand. Trentacinq. d. tit. de empt. & vendit. reſol. 3.
num. 4. vbi teſtatur ab hac opinione communi & ma-
gis communi non eſſe recedendum, nec in iudican-
do, & declarat hanc concluſionem non procedere
quando ſciens & prudens ſubhaſtalem venditionem,
& liberationem confirmauerit, & ratam habuerit.
Salas d. dub. 27. num. 6. Rebell. d. part. 2. lib. 9. quæſt. 3.
ſect. 2. num. 8. Amat. Roderic. in tractat. de execut. ſen-
tent. cap. 6. num. 58. Menoch. conſ. 1121. à princ. & con-
ſil. 1263. num. 14. Et quamuis in venditione volun-
taria, ſcilicet quando quis res ſuas in ſubhaſtatione
vendit, vt ex licitatorum calore cariùs vendantur,
contrarium ſequantur Padil citato loco, & Chriſtoph.
de Paz ad l. ſtyli 220. num. 2. & 3. & diſtinguendo
contrarias opiniones componat Duen. d. regul. 187.
num. 10. verſ. in qua contrarietate, dicens affirmatiuam
opinionem procedere in venditione voluntaria, ne-
gatiuam in neceſſaria. Nihilominus tamen verior &
receptior opinio eſt, quòd in vtroque caſu procedat,
& in ſpecie tenent Pinel. citato loco, Ceuall. d. q. 536.
n. 5. & Morl. d. q. 23. n. 7.
Amplia tertiò etiam locum habere in venditione 11
facta cum decreto iudicis, vt per Cremenſ. hic n. 108.
Cagnol. num. 158. quæſt. 23. Pinel. p. 2. cap. 2. num. 18.
Matienſ. d. l. 1. gloſſ. 9. num. 2. & ibi Azeued. num. 31.
Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 2. num. 23. in fine, Fachin.
lib 2. controu. cap. 20. verſ. altera controuerſia, Palador.
differ. 44. n. 9. Mari. Antonin. var reſol. lib. 2. reſol. 15.
num. 4. Ioſeph. Ludou. Vmbriæ deciſ. 18. num. 72. Alex.
Trentacinq. d. tit. de empt. & vendit reſol. 3. num 5. vbi
refert ab hac ſententia nec in iudicando, nec in con-
ſulendo eſſe recedendum; quicquid contrarium poſt
alios plures ſentiant Duen. reg. 187. verſ. 10. Ant.
Gabr. d. tit. de empt. concl. 1 n. 57. licèt ſub n. 60 declaret 12
eam non procedere quando decretum interpoſitum
fuiſſet abſque cauſæ cognitione. Idem ſi ex falſa cau- 13
ſa, vt tenet Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſ. 75. num. 38.
Amplia quartò procedere in venditione facta pro 14
debito fiſcali, vt ex Calcan. Bald. & Corne. reſoluit
Alex Trentacinq. d. reſol. 3. n. 3.
Amplia quintò in venditione facta per procota- 15
torem, vt per Cremenſ. in hac l. num. 70. ampl. 20. &
Cagnol. num. 166. Rebuff. d. gloſſ. 15. num. 22. Anton.
Gabr. d. tit. de empt. & vendit. concl. 1. num. 27. & 29.
Matienſ. d. l. 1. gloſſ. 8. num. 3. Fachin. lib. 2. controuerſ.
c. 29. niſi procurator exceſſerit fines mandati, & do- 16
minus non ignorauit læſionem, vel exceſſum man-
dati, ſecundùm Pinel. in præſenti part. 2. cap. 1. num. 18.
vbi contra plures, quos recenſet, notat, quòd ſcientia
& patientia domini extendit mandatum, quicquid
teneat Rebuff. d. gloſſ. 15. n. 22.
Amplia ſextò vt procedat etiamſi venditor feciſſet 17
pactum emptori, quòd reddendo ei pretium intra
certum tempus res ſibi redderetur. nam licèt emptor
non reddiderit pretium intra præfinitum tempus, &
amiſerit beneficium, quod ex pacto ſibi compete-
bat, non amittit beneficium, quod ex hac l. & ſi-
milibus ei competit, vt per Matienſ. in d. l. 1. gloſſ. 8.
num. 18. Fachinæ lib. 2. contron. cap. 20. ver. tertia con-
trouerſia, Ioſeph. Ludou. Peruſ. deciſ. 97. vbi probando
læſionem ſecundùm tempus contractus hanc opi-
nionem ſequitur, Anton. Fab. in ſuo C. lib. 4. tit. 3. ſub
hoc tit. definit. 5. & 7. vbi durante tempore retractus
hoc beneficium non dari dicit.
Amplia ſeptimò beneficium huius l. locatori & 18
conductori, qui in contractu locationis, & condu-
ctionis læſi vltra dimidiam iuſtæ mercedis fuerunt,
concedi, vt per Ordin. Reg. Luſit. lib. 4. tit. 13. §. 6. verſ.
arrendamentos, Guid. Pap. deciſ. 736. Fabian. de Monte
d. tract. de empt. q. 8. n. 9. Cagnol. in præſenti num. 58. &
Donell. n. 19. Pinel. p. 1. cap. 3. num. 17. Padil. d. num. 13.
& 14. Burſat conſ. 104. num. 20. vol. 2. Ioſeph. Ludou.
concl. 12. verſ. & quoniam, Suar. in theſauro commun.
opin. lit. L. n. 143. Bellacomb tom. 1. commun. opin. lib. 4.
tit. 30. n. 58. pag. 640. Menchaq d. cap. 61. n. 12. Gam.
Luſit. deciſ. 19. Azeued. in d. l. num. 4. & ibi Matienſ.
gloſſ. 6. n. 1. tit. 11. lib. 5. nouæ Recop. Gutier pract. lib. 2.
q. 138. n. 1. Ceuall. d. q. 536. n. 26. Caroc. de locat. & con-
ducto cap. de reſcind locat. n. 1. Fachinæ. controu. lib. 2.
cap. 22. in princip. Arimin. Tepat. var. ſentent. tom. 2.
tit. 402. cap. 5. verſ. remedium, vbi quòd ceſſat in con- 19
ductoribus habentibus ſcientiam & notitiam bono-
rum locatorum, Velaſq. de Auendan. de cenſib. cap. 35.
n. 13. & 14. Steph. Grat. diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 185. à
num. 1. Molin. d. tract. 2. diſp. 349. verſ. prædicta locum,

Morl.

Morl. d.part.1.tit.9. de contrah. empt. quæſt.19. num.7.
Amar. conſ.23.à princ. lib.1. Rebell. de obligat. iuſtit.
part.2.lib.14.quæſt.3.num.4. Azor.inſtit. moral. part.3.
lib.8.de locato,& conducto cap.11. q.1. Cardin. Tuſch.
practic.concluſ. lit.L.concl.193.num.19.& 20. latiſſimè
Didac. à Britto in rub.de locato,part.2.§.2. per tot. vbi
20 à num.20. ſubdit remedium huius l.non ſolùm competere
pro reſcindenda locatione mutuo conſenſu
celebrata,re nondum tradita,ſed etiam poſt rem traditam,
& penſionem ſolutam, ac tempus locationis
21 finitum. & à num. 22. diſputat, an læſio vltra dimidiam
iuſti pretij in contractu locationis ſit ſumenda
per reſpectum ad fructus in futurum colligendos,in
quo veritor dubius rei euentus, an per reſpectum
ad præſentem ſtatum temporis, quo contractus celebratur.
22 Quæ quidem ampliatio extenditur ad locationem
& conductionem herbarum pro paſcendis ouibus,vt
per Padil. in præſenti num.15. Girond.de gabell.part.2.
23 §.1.num.53. Ceuall d.q.536.n.31. vbi in conductione
domus procedere ſubdit,Gutier. de gabell quæſt.136.
24 n.12.vbi addit in conductione bonorum ciuitatis,vel
villæ hoc remedium locum habere, & q.147.num.7.
25 Et procedit,et ſi contractus locationis iam eſſet finitus,
ſi conductor dicat ſe fuiſſe læſum vltra dimidiam
iuſtæ mercedis,vt per Pinel.in d.l.2.p.2.cap.3.
num.19.& 20. vbi in hoc caſu eandem rationem &
æquitatem vigere dicit,& ſic obtinuiſſe,Menchaq.d.
cap.61.n.18. Matienſ.in d.l.1.gloſ.6.n.5. & ibi Azeued.
num.4. Gutier.pract. lib.2. quæſt.132. n.2. vbi ex profeſſo
examinat, & hanc veriorem & in praxi tenendam
dicit,Ceuall.d.q.536.num.28. Stephan.Gratian.
d.cap.185.num.2. Fachinæ.d. lib.2. controuerſ cap.22.
in princip. Gam. Luſit. deciſ.19. vbi contra Decium
latè defendit,& plures caſus refert,in quibus Senatus
ille pro ea iudicauit,& ibi Flores de Mena;eo tamen
addito quòd conductor, qui deceptionem allegat
fructibus perceptis,petente locatore,illorum veram
& legitimam reddat rationem, & ei illos reſtituat
expenſis deductis,vel ſaltem eorum valorem per arbitros
æſtimandum,& deceptio clarè probetur.
26 Vtrùm verò ampliatio locum habeat in locatione
operarum, quam faciunt architecti,& fabri lignarij,
ac alij ſimiles officiales, qui promiſerunt facere domum,
Eccleſiam,vel aliquam rem certa mercede ſuo
periculo?locum habere tenent Padil.hic, num.14. Pinel.
part.1.cap.2. num.17. cum ſeqq. Auiles ad cap. 33.
Prætor.ſuper verb. à menos coſta, num.5. Caroc. de locato
& conducto,cap.de reſcind. locat. num.3. & 5. Contrarium
verò,immo huiuſmodi architectis,officialibus,
& peritis in arte hoc remedium denegari tenent
Caſtill. in l.2.Tauri, ſuper verb. de las dichas leys, verſic.
& adde ad ſupradicta, Stephan.Gratian.d. cap.85.
num.3.9.& 10.& maximè ſtante d.l. Hiſpan.3. tit.11.
lib.5.noua Recop.& Ordin.Reg. Luſit. lib.4.tit.13.§.8.
quæ prohibent his officialibus, qui operas ſuas locant,
hoc remedio vti,Perez in l.2. gloſſ.1. verſ. pró ſolutione
in medio tit. 12. lib. 2. Ordin. Auendan. de exequendis
mand.part.2.cap.13.n.3. Gutier. d.lib practic.
q.144.Ceuall.d quæſt.536.num.29.& 30.Morl. d.tit.9.
quæſt. 19. num. 9. vbi dicit quòd non eſt extendenda
ad alios,qui in emendis rebus ſui officij decipiuntur
vltra dimidiam,quia eſt correctoria iuris communis,
Bobadill.in ſua politica lib.3.cap.5. num.43. Intellige
quando prædicti officiales erant experti in ſuo officio,
ex dicta l. Hiſpan. 3. ibi, ſiendos expertos en ſu
officio, & notant ibi Azeued.num.3.& 4. & Matienſ.
in gloſſ.1. Gutier.d. quæſt.144. in fine, & Ceuall. dicta
quæſt.536.num.30.
27 Amplia octauò in contractu permutationis. nam
& in illo locum habere remedium huius l. reſoluunt
Fabian.de Monte de empt. q.8.princ. num.10. Pinel. in
præſenti p.1. cap.3. cum ſeqq. & Padill. num. 17. Matienſ.
in d.l.1.gloſſ.7. n.1. tit.11. lib.5. noua Recop. Gutier.
d.lib.2.pract.q.139.n.1. Molla d. tit.9. de contrah.
empt.q.19.n.3. Mozz d.tract. de empt. & vend.tit. quibus
caſibus annulletur exceptio,n 18. Aldouin. conſ.68.
n.33. Aloyſ.Ricc.in collect.deciſ.p.3.collect.703. verſic.
infertur tertiò, Ordin.Reg. Luſitan. d.lib.4 tit.13.§.6.
verbo eſcambios. quicquid exiſtimet Anton. Fab. de
erorib.dec.8.errore 9. Quæ ampliatio reſtringitur vt 28
non procedat in permutatione beneficiorum,in qua
ſi interueniat læſio, remedium huius l. locum non
habet,ſecundùm Padil.hic,n.18.Rebuff. tom.1.ad leges
Galliæ,tract.de receſciſſ.contract.§.vnic gloſſ 15. num.10.
Couarr.lib.1. var.cap.5.n.3.& 8. verſ. vltima ratio, &
n.9. Maſcard.de probat.concl.1175.num.20. Matienſ.
d.l.1 gloſſ.7. num.5. tit.11. lib.5. noua Recop. Ceuall.
d.quæſt.536.num 92. Fachinæ.controuerſ.lib.2. cap.22.
verſ.tertia eſt controuerſia, Flamin. de reſignat. benefic.
lib.3.q.7.n.41. Rebell. de obligat. iuſtit.p.2. lib.9. q.3.
ſect.2.n.13. verſ. adnotandum, Ioan. Salas de contract.
tract.de empt.dub.27.n.12.
Amplia nonò in conceſſione feudi quando conce- 29
ditur ob pecuniam domino præſtandam; ſecus verò
cùm penſio, vel ſeruitium datur in recognitionem 30
dominij,prout regulariter fit, vt per Caſtr. hic n.13.
Bald.n.7.& Salicet.n.10. Cagnol. n.207. Padil. n 29.
& Pinel. p.1.cap.3.n.2. Rebuff. d tract. de reſciſſ. contract.
§.vnic.gloſſ.15 n.11. Anton. Gabr. d.tit. de empt.
& vend.concl.1.n.74.Matienſ.d l.1.gloſſ.8.n.7. Fachin.
d.lib.2.cap.22.verſ.nec huic ſententiæ.
Amplia decimò in conceſſione emphyteuſis quan 31
do penſio præſtatur in recompenſationem fructuum,
vt per Ordin Reg. Luſit. lib.4. tit.13. §.6. verſ.aforamentos,
Padil hic, n.28. Pinel. p.1. cap.3. n.17. Anton.
Gom.l.98.Tauri n.4.verſ. item etiam, Rebuff. d.gl.15.
n.13. Anton.Gabr.d. concl.1. n.73. cum ſeqq. Matienſ.
d.gloſ.8.n.7. Theſaur deciſ.102. Valaſc.de iur. emphyt.
q.11.n.19. Gam. Luſitan. deciſ 257. Fachin. d. cap.22.
verſ.ſed maior eſt,Cald Pereira in ſi l. curatorem, verbo
implorare,n.15. Felician. de cenſib lib. 1.cap.3.n.14. &
cap.91.n.3.& 4.Molin.de Iuſtit. tract.2. diſp.432. verſ.
quod verò attinet, Morl.d. tit.9. q.19. n.7. Azor. inſtit.
moral.p.3.lib.10.de emphyt.cap.7.q.8. Secus ſi præſte- 32
tur in recognitionem dominij,ex Matienſ d.n.7.in fi.
vel quando res, quæ fuerunt datæ in emphyteuſim,
erant inutiles, ſteriles, ac ruinoſæ.nam quantumuis
minimus conſtituatur cenſus, vix in huiuſmodi emphyteuſi
læſio conſiderari poteſt, vt cum Specul. &
aliis tradit Fontanel.de pactis nupt.clauſ.4.gloſſ.8.p.1.
n.43.& 44. vbi refert pro hac parte deciſionem Senatus
Cathaloniæ, & n.47. tradit quæ res dicantur
ſteriles,& inutiles ad hunc effectum.
Amplia vndecimò in cenſu reſeruatiuo perpetuò 33
redimibili, ſeu ad vitam illegitimo pretio conſtituto,
cenſuario, vel ei, qui rem in cenſum dedit, vt
per Auendan. de cenſib.cap. 35.per tot. vbi à num. 7.
in hoc caſu remedium huius l. competere affirmat;
& quamuis in datione emphyteuſis, & cenſus reſeruatiui
huic remedio non eſſe locum,per text.in l.68.
Tauri, quæ eſt l.1. tit.15. lib.5. noua Recopilat. exiſtimauerint
Anton.Gom.in d.l.68. Tauri, num.4. verſic.
item etiam, & Pinel. d. part.1.cap.3. in fine, verſic. nec
dubito;nihilominus tamen eandem legem nouæ Recop.
nihil innouaſſe tenent Matienſ.ibid gloſſ.fin. n.2.
& in d. l 1. gloſſ.8. num. 7. tit. 11. lib. 5. noua Recopilat.
Morl.d.tit.9.q.19. n.8. verſ. vlt. vbi dicunt dictam l.
non pertinere ad læſionem,de qua agimus, quæ interuenire
debet in ipſa conuentione, ſed ad pœnam

commiſſi, quæ poſt conuentionem iuſtè & legitimè
factam committitur per emphyteuticarium penſio-
nem non ſoluentem, Felician. de Solis *de cenſib. lib.* 1.
cap 3 *n.* 14 *in fine*, Ioan. Garc. *de expenſ. cap.* 9. *num.* 64.
Auendan. *d. tract. de cenſibus, cap.* 91. *num.* 4. & 5. vbi
interpretatur & examinat vtrùm pœna commiſſi
admittatur in cenſu ſi excedat dimidiam.

34 Amplia duodecimò in datione in ſolutum, ſi dans,
vel recipiens vltra dimidiam iuſtæ æſtimationis læ-
datur, vt per Pinel. *hîc part.* 1. *cap.* 4. *num.* 8. Anton.
Gabr. *d. tit. de empt. & vendit. concl.* 1. *num.* 38. Vincent.
de Franchis *deciſ.* 224. *num.* 4. Matienſ. *l.* 6 *gloſſ.* 1. *n.* 1.
& 2. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.* Alex. Treotacinq. *variar.*
reſolut. lib. 3. *tit. de empt. & vendit. reſolut.* 3. *num.* 13.
Arimin. Tepat. *var. ſent. tom.* 2. *tit.* 402. *ſub cap.* 5. *verſ.*
l. 2. *de reſcind. vend.* habet etiam locum in datione in
ſolutum, Ignat. de Villat. *in ſylua reſp. lib.* 1. *reſp.* 11.
35 *n.* 9. Niſi datio in ſolutum iudicialis ſit, cùm ſcilicet
pignus creditori ex eo quòd emptor non repetitur,
adiudicabitur, Fabian. de Monte *d. tract. de empt. q.* 8.
princ. n. 9. Rebuff *d. art. vnic. gloſſ.* 15. *num.* 41. Anton.
Gabr. *d. tit. de empt. & vendit. concl.* 1. *num.* 64. Alex.
Trentacinq *d. n.* 13. *verſ. ſecunda eſt opinio negatina.*

36 Amplia decimotertiò in tranſactione, in qua lo-
cum habere remedium huius leg. magis communi-
ter tenent Doctores, ex moti fundamento, quia du-
bius euentus litis poteſt æſtimari, de quo tamen vi-
de Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 4. *tit.* 13. §. 6. ibi, *tranſauçoens*,
Pinel. *hîc p.* 1. *cap.* 4. *num.* 11. Rolaud. *conſ.* 28. *lib.* 4. Re-
buff. *tom.* 2. *ad leges Galliæ tit. de reſciſ. contract. art.* 1.
gloſſ. 15. *n* 18. Gail. *lib.* 1. *obſeru.* 70. *n.* 4. & 15. Ioan. Kop.
q. 58. *n.* 5. Anton. Gabr. *d. tit de empt. & vendit. concl.* 1.
n. 68. Muſcul. *in tract de ſucceſſ. commem. claſſi* 1. *memb.*
3. *à num.* 152. Ann *ſing.* 533. Vincent. de Franchis *de-*
ciſ. 159. *num.* 7. Viu. *deciſ.* 429. *num.* 4. Pute. *deciſ.* 230.
aliàs 213. *lib.* 1. Nicol. Reuſner. *deciſ.* 6 *num.* 11. *lib.* 2.
Molin. *de primog. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 34. Mantic. *de re-*
ſtitut. in integ. cap. 210. Mench. *dict. cap.* 61. *num.* 9.
Sfort. *de reſtitut in integ. p.* 2. *quæſt.* 66. *art.* 4. Menoch.
conſ. 193. *num.* 11. & *conſ.* 401. *num.* 157. *cum ſeqq.* Gam.
Luſit. deciſ. 110. *num.* 15. Intrigl. *deciſ.* 45. *num.* 27. Ioan.
Andr. Georg. *alleg.* 14. *num.* 16. Mozz. *de contract. tract.*
de empt. tit. quibus modis annulletur emptio, num. 21. *cum*
ſeqq. Burg. de Paz ſen. *conſ.* 19. Matienſ. *in d. l.* 1. *gloſſ* 8.
num. 53. *cum ſeqq. tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.* Azeued.
l. 4. *num.* 131. *cum ſeqq. tit.* 21. *lib.* 4. *noua Recop.* Gu-
tier. *in auth. ſacramenta puberum num.* 57. & *num.* 90. &
pract. lib. 2. *q.* 141. & *canon. lib.* 1. *cap.* 39. *num.* 66. & *de*
iuram. confirmat p. 1. *cap.* 2. *num.* 24. Morl. *in emporio iu-*
ris ciuilis part. 1. *tit.* 4. *q.* 2. & *tit.* 9. *q.* 19. *num.* 10. Cald.
Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis num.* 153. Amat.
lib. 1. *conſ.* 7. *num.* 39. Ceuall. *commun. contra commun.*
quæſt. 72. Aloar. Valaſc. *conſ.* 18. *num.* 8. vbi ait ita
ſæpiùs vidiſſe iudicatum in Luſitano ſenato, Ber-
nard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 70.
Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.* 2.
lib. 26. *tit.* 9. *num.* 23. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2.
lib. 9. *quæſt.* 4. *ſection.* 2. *num.* 13. *verſ. adnotandum*, &
lib. 16. *quæſt.* 1. *num.* 13. Peguer. *deciſ.* 4. *tom.* 2. Lancel.
Gallia *conſ.* 27. *num.* 1. Cancer. *var. reſolut. p.* 1. *cap.* 13.
de empt. num. 14. *cum ſeqq.* latè Alexand. Trentacinq.
d. tit. de emption. reſol. 3. *num.* 7. vbi duas contrarias
refert opiniones, & tandem eas ſub hoc fœdere di-
ſtinctionis componit: aut quis eſt læſus vltra dimi-
diam iuſtæ æſtimationis in modico exceſſu, & tunc
procedere ait opinionem, quæ negat hanc legem lo-
cum habere in tranſactione: aut læſio contingit vl-
tra dimidiam iuſtæ æſtimationis in magno exceſſu,
& tunc ex tali enormiſſima læſione dolus arguitur,
& conſequenter tranſactio reſcinditur.

Amplia decimoquartò locum habere tam ad exci- 37
piendum quando res non eſt tradita, vel pretium ſo-
lutum, quàm ad repetendum, ſi alter ex contrahen-
tibus vltra dimidiam iuſti pretij fuerit læſus, Pinel.
hîc part. 1. *cap.* 3. *n* 5. & 6. Felician. *de cenſib. lib.* 1. *cap.* 3.
num. 14. Auendan. *eod tract. cap.* 35. *num.* 6. & 9. &
cap. 36. *n.* 1. Ceuall *commun. contra commun quæſt.* 510.
verſ. ſed contrariam. Quamuis remedium huius l. lo-
cum non habere re nondum tradita, in contractibus
ſtricti iuris, ſed doli exceptionem competere, teneant
Padil. *hîc num.* 21. Fachinæ. *d. lib.* 2. *cap.* 22. *verſ quarta*
controuerſia, Anton. Fab. *de erroribus pragmatic. decad.* 8.
errore 1. *à n.* 11.

Amplia decimoquintò tam vxori, quàm marito 38
remedium huius l. dari ob læſionem æſtimationis re-
rum, quæ in dotem fuerunt datæ, quando æſtimatio
facit emptionem, vt per Cremenſ. *hîc num.* 37. *ampl.* 9.
Matienſ. *d. l.* 1. *gloſſ.* 8. *num.* 20. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.*
D. Barboſ. *in l. æſtimatis* 51. *num.* 21. & 22. *ff. ſoluto*
matrimon. Ceuall. *d. quæſt.* 536. *num.* 21. quicquid
contrarium teneat Anton. Fab. *d. part.* 1. *decad.* 8.
errore 7.

Amplia decimo ſextò in nimia conſtitutione do- 39
tis, vt ſi mulier dando ampliorem dotem læſa ſit, vel
vir deceptus minorem accipiendo, quia hoc caſu
habet locum remedium huius l. vt per Phanuc. *de lu-*
cro dotis pag. 432. Pinel. *hîc part.* 1. *cap.* 4. *n.* 33. & 34. vbi
hanc ampliationem quoad virum iuſtam eſſe dicit,
vxori tamen minori læſæ tantùm ſubueniendum eſſe
ſubdit ex *l. vnic. C. ſi aduerſùs dotem*, Matienſ. *d. l.* 1.
gloſſ. 8. *n.* 23. Ioan. Garc. *de expenſ. cap.* 18. *n.* 22. Gregor.
Lop. *l.* 56. *gloſſ.* 4. *verſ. habet etiam locum, tit.* 5. *part.* 5.
D. Barboſ. *loco proximè citato*, Menoch. *conſ.* 371.
num. 23. Fontanel. *de pactis nupt. clauſul.* 5. *gloſſ.* 8.
p. 8. *num.* 30. vbi minorem beneficio reſtitutionis in
integrum aduersùs dotantem vt compellatur ad am-
pliorem dotem dandam iuuandum eſſe docet. Patri,
vel matri, qui magnam dotem filiæ dedit, hodie ſuc-
curſum eſt per *l.* 1. *tit.* 6. *lib.* 5. *noua Recop.* vbi prohibi-
tum eſt filias ratione dotis meliorare; ſi verò frater
dotauit ſororem, & notabiliter in promiſſione dotis
fuit læſus, ſi eſt minor, beneficio reſtitutionis in inte-
grum; ſi eſt maior, & læſio vltra dimidiam aſcendit,
beneficio huius l. ſe iuuare poterit. Maynard. *Tholoſ.*
deciſ. 42. *num.* 3. *lib.* 3. Syluan. *conſ.* 13. *per tot.* Natt. *con-*
ſil. 658. Honded. *conſ.* 18. *à num.* 32. *vol.* 1. Fontanell.
num. 22. *cum ſeq. d. loco.*

Vtrùm autem ſi filia gratis, nihilo accepto, vel dote 40
contenta renuntiauit hæreditatibus parentum, &
ſuis legitimis, & aliis quibuſcumque ſibi quoquo
modo tam in bonis paternis, quàm maternis ſpe-
ctantibus, & poſtea ſe læſam eſſe dicat, & huiuſmodi
renuntiationem reſcindi contendat, potiatur reme-
dio huius legis? In qua quæſt. eſt diſtinguendum. Aut
gratis, nihilo accepto, vel recepto conſultò, & ex
cauſa donationis renuntiauit, & ei aliunde alimenta
ſuperſunt; tunc nulla actio ad petendam reſciſſio-
nem renuntiationis ex enormiſſima læſione ei erit
danda, quia donatio, ſeu gratuita renuntiatio ex cau-
ſa enormiſſimæ læſionis non reſcinditur, vt per Cra-
uet. *conſil.* 160. *n.* 1. & *conſ.* 192. *n.* 1. Cou. *in cap. quamuis*
pactum p. 3. §. 1. *n.* 6. *verſ. item ſi filia*, Mench. *de ſucceſſ.*
progreſſ. lib. 3. *ſuper tit. C. de inoff. teſtam. ad l. ſi quando*
§. *illud, num.* 49. vbi procedere inquit ſi renuntiatio
facta ſit poſt aditam hæreditatem, Molin. *de primo-*
gen. lib. 2. *cap.* 3. *num.* 30. Caſtill. *controuerſ. lib.* 3. *cap.* 2.
n. 60. *verſ. denique*, niſi pauper ſit, & aliunde non ha-
beat vnde ſe alere poſſit. Molin. *d. cap.* 3. *num.* 33. Cou.
d. num. 6. *verſ. illud verò erit conſiderandum*, Caſtill. *d.*
cap. 1. *num.* 69. *verſ ſi verò à filijs.* Aut renuntiatio ali-
quo

quo accepto ab ea facta fuerit abſque iuramento, & enormiter vltra dimidiam læſa ſit, tunc renunciationem reſcindere poterit ex beneficio huius l. vt in terminis tenent Molin. d. cap. 3. n. 26. Fontanel. de pactis nupt. tom. 2. clauſ. 9. gloſſ. vnic. p. 1. n. 45. Renunciationem verò factam per filiam, quæ modica contenta dote Religionem fuit ingreſſa, & opulentiſſimæ hæreditati renuntiauit, prætextu læſionis enormis, vel enormiſſimæ nec ipſa, nec monaſterium ex beneficio huius leg. nec minoris ætatis poterunt reſcindere, Mench. de ſucceſſ. creat. lib. 2. §. 18. n. 100. Conar. in d. cap. quamuis pactum, p. 3. §. 2. n. 5. Burg. de Paz conſ. 5. n. 1. Molin. d. cap. 3. n. 27. Gutier. in eod. cap. quamuis pactum, verb. dum nuptui tradebatur, num. 3. Fachinæ. controuerſ. lib. 3. cap. 22. Aldobrandin. conſ. 26. ex n. 38. vſque ad 49. lib. 2. Cancer. var. lib. 3. cap. 15. de renunciat. ex n. 215. Molin. de ritu nupt. lib. 3. quæſt. vlt. n. 5. cum multis ſeqq. Stephan. Gratian. Marchia deciſ. 40. num. 3. cum ſeqq. Caſtill. lib. 3. controuerſ. cap. 2. num. 74. & 75. Giurb. ad conſuetud. Senat. Meſſanenſ. cap. 3. gloſſ. 7. num. 55. Fontanel. d. tom. 2. clauſ. 9. gloſſ. vnica, p. 1. n. 67. & 98.

41 Amplia decimoſeptimò habere locum remedium huius l. in diuiſione bonorum ex iudicio familiæ herciſcundæ, ſi læſio vltra dimidiam in ea ſit, vt per Cagnol. in præſenti num. 59. Pinel. part. 2. cap. 1. à num. 1. Padill. num. 13. Fabian de Monte d. tract. de empt. q. 8. princ. num. 9. Anton. Gabr. d. tit. de empt. & vend. concluſ. 1. num. 25. Ayora de partit. p. 3. q. 10. n. 25. Aluar. Valaſc. in ſimili tract. cap. 39. num. 9. Matienſ. in d. l. 1. gloſſ. 7. num. 3. tit. 11. lib. 5. noua Recop. Morquech de diuiſ. bonorum, lib. 1. cap. 11. num. 30. Bernard. Græuæ. ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 116. conſil. 1. num. 21. Gregor. XV. deciſ. 496. num. 7. Alexand. Trentacinq. variarum reſolut. lib. 3. tit. de empt. reſolut. 3. num. 2. quicquid dicat Anton. Fab. de errorib. pragm. decad. 8.
42 errore 1. num. 28. & 19. Niſi per ſortes diuiſio facta fuerit, maximè quando partes ſcienter ſortes inæquales fecerunt, vt alteri poſſit maior portio obuenire, ex Pinel. p. 2. cap. 1. n. 6. verſic. ſed in contrarium, & num. 7. Montalu. in l. 5. in gloſſ. verbo la venida, ad finem, col. 1. tit. 10. lib. 5. leg. fori, Matienſ. in d. gloſſ. 8. num. 4. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo vel dolo aduerſarij, num. 13. Montan. in addit. ad Olib. de action. part. 2. lib. 1. cap. 39. num. 16. Ayora d. quæſt. 10. num. 27. cum ſeqq. vbi in maioribus hanc veriorem agnoſcit, Morchq. d. cap. 11. num. 37. Anton. Fab. d. decad. 8. errore 2. num. 10.

43 Amplia decimooctauò in venditione, vel locatione rerum, quæ pendent ex futuro euentu, vt in iactu retis, vel in locatione decimarum, vel vectigalium, ſeu aliorum reddituum, læſo hoc beneficium competere, vt per Matienſ. d. l. 1. gloſſ. 6. n. 3. & gloſſ. 8. num. 9. tit. 11. lib. 5. noua Recop. Padil. hîc, n. 15. Sigiſm. Scacc. de commerc. §. 1. q. 1. p. 2. ampl. 10. n. 5. in princip. Morla d. tit. 9. q. 19. verſ. tertiò.

44 Amplia decimononò in aſſecuratoribus mercium, vt per Padil. hîc, num. 25. Matienſ. d. l. 1. gloſſ. 8. n. 62. Gutier. pract. lib. 2. q. 142. Sigiſm. Scacc. d. ampl. 10. n. 5. verſ. infero ſecundò, Aluar. Valaſc. d. conſult. 18. n. 7. vbi refert Petrum Sanctatanenſem noſtrum Luſitanum (quem quoſdam erroneè vocare Petrum Santernam affirmat) in ſuo particulari tractat. de aſſecurat. & ſponſion. mercato r. p. 5. num. 4. licèt contrarium in his ſponſionibus latè probet Strach. de mercat. tit. de ſponſion. p. 4. §. quæro igitur, num. 4.

45 Amplia vigeſimò quando quis pecuniam ab eo, pro quo fideiuſſit, vel bona hypothecauit, accepit. nam ſi læſus ex hac pactione debitor, qui pecuniam dedit, aut fideiuſſor reperiatur, poterunt hoc beneficio vti, vt per Padil. hîc, n. 26. Matienſ. d. gloſſ. 8. n. 63. Aluar. Valaſc. d. conſult. 18. n. 5. cum ſeqq.

Amplia vigeſimoprimò in pacto vt alter certa 46 quantitate accepta alere teneatur, quòd ſi inſpecto initio alter ex contrahentibus læſus vltra dimidiam reperiatur, reſcindi poterit, Couar. lib. 3. var. c. 7. n. 3. Surd. de alim. q. 11. n. 29.

Amplia vigeſimoſecundò in re loco ſolutionis 47 data, vt per Pinel. hîc, p. 1. c. 4. n. 8. & 9. Soar. tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 27. num. 88. Bernard. Græuæ. ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 70. conſid. 1.

Amplia vigeſimotertiò in penſione conſtituta in 48 aliquo beneficio, Roman. conſ. 160. num. 6. Caccialup. de penſion. quæſt. 6. Gig. eod. tractat. quæſt. 9. Padil. hîc, num. 9. Pinel. part. 1. cap. 2. num. 16. in fine, Matienſ. d. l. 1. gloſſ. 7. num. 6. tit. 11. lib. 5. noua Recop. Et in hoc caſu non requiritur, quòd læſio ſit vltra dimidiam, ſed ſufficit quòd excedat tertiam partem fructuum beneficij, quia præſumpta voluntas Papæ videtur eſſe regulariter quòd penſio non excedat tertiam partem fructuum beneficij grauati, vt per Gigan. d. quæſt. 9. num. 6. & 7. Caſſiodor. deciſ. 2. num. 13. & ſeq. de locato, Franc. Leo in theſauro fori Eccleſ. part. 2. cap. 7. de penſionib. num. 31.

Limita primò, non procedere ſcilicet remedium 49 huius legis in conductione gabellarum, & Regiorum reddituum Regi pertinentium, vt per Azeued. d. l. 1. num. 31. & ibi Matienſ. gloſſ. 6. num. 4. tit. 11. lib. 5. noua Recopilat. Girond. de gabell. part. 3. §. 1. num. 1. Gutier. in ſimili tractat. quæſt. 147. num. 6. Ceuall. dicta quæſt. 536. num. 50.

Limita ſecundò in locationibus, quæ pendent à 50 viribus fortunæ, vt in conductione fructuum beneficij, præſtimonij, vel quartarum regalium, vel Epiſcopalium, Padill. hîc, num. 15. Gironda d. §. 1. n. 51. Gutier. canon. lib. 1. cap. 39. num. 66. Ceuall. d. q. 536. num. 33. cum ſeqq.

Limita tertiò in ſciente iuſtum rei pretium, & va- 51 lorem. nam ſi viliori pretio vendat, vel aliquid vltra iuſtum pretium emptor offerat, huius l. remedium eis non datur, cùm tunc cenſeantur partem vendere, partem donare, vt per Bernard. reg. 560. Bald. hîc, n. 7. quæſt. 4. Caſtrenſ. num. 7. Crem. n. 85. Cagnol. n. 142. Roland. conſ. 9. num. 26. & conſ. 59. à num. 10. Boër. deciſ. 142. num. 3. Fabian. de Monte d. tractat. de empt. quæſt. 8. num. 19. & 20. Tiraquell. de retractu lign. §. 1. gloſſ. 18. num. 14. Anton. Gabr. d. tit. de empt. concluſ. 1. num. 98. Cacheran. deciſ. 40. num. 12. Suar. recept. ſentent. lit. L. num. 3. Strach. de mercatura, tit. de ſponſion. quæſt. 10. num. 2. Menchaq. d. cap. 61. num. 10. Caroc. in tractat. de locato, & conducto, tit. de reſcind. locat. num. 6. Ioan. Bapt. Coſta de facti ſcient. & ignorant. centur. 2. diſt. 3. num. 2. Cancer. variarum lib. 1. cap. 12. de empt. num. 32. Arimin. Tepat. d. tit. 403. cap. 7. in princ. Menoch. conſ. 1. num. 351. 352. & 356. & conſ. 843. num. 30. & conſ. 844. num. 38. & conſ. 1263. n. 9. Matienſ. d. l. 1. gloſſ. 8. num. 15. tit. 11. lib. 5. noua Recop. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 461. num. 18. Morl. in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 9. quæſt. 24. num. 2. cum ſeqq. vbi intelligit quando ſcientia verè extitit, & de ea conſtitit læſo, vel ex confeſſione ſua, vel ex æſtimatione à peritis facta læſo nota Ioan. de Salas de contract. tractat. de empt. dub. 27. num. 8. Auendan. de cenſib. cap. 36. num. 4. Sigiſm. Scacc. de commerc. & camb. §. 1. quæſt. 7. part. 2. ampl. 10. num. 5. verſ. adſtringe; quicquid teneant Sarmient. lib. 1. ſelect. cap. 11. num. 6. Couarr. lib. 2. variarum cap. 4. num. 2. Pinel. hîc, p. 1. cap. 2. à num. 11. Fachin. lib. 2. controuerſ. cap. 10. verſic. ſed contrarium docuit, Caſtill. controuerſ. lib. 4. cap. 52. num. 41. Ordin. Regiam Luſitan. lib. 4. tit. 13. §. 9.

Ratio autem limitationis ea eſt, quia ſcienti & conſentienti non fit iniuria, neque dolus. *cap. ſcienti, de regul. iuris lib 6.* cum ſimilibus citatis per me *de Axiomat. iuris vſufreq. axiom.* 126. *num.* 1. Quòd adeò verum eſt vt etiam in foro conſcientiæ emptor non teneatur ad reſtitutionem quando venditor ſciens verum valorem rei viliùs vendidit, nec venditor, quando è contra emptor ſciens iuſtum pretium cariùs emit, quia in ſcientem non committitur dolus; & ſic ſciens quod minus vendit, vel plus emit, donate præſumitur. *l. cùm donationis, ff. de contrah. empt.* Tiraq. *ad l.* 9. *connub. num.* 13. *in fine.* Reſtringitur tamen limitatio vt non habeat locum in muliere, minore, & ruſtico, in quibus etiamſi detur ſcientia valoris rei, non liberalitati, ſed facultati eorum imputandum eſt, Burgen. *in cap. cùm dilecti, num.* 18. *de empt.* Anton. Gabr. *d. concl.* 1. *num.* 104. Deinde reſtringitur in eo, qui ductus neceſſitate vendit, vel emit, licèt ſciat verum valorem rei, Burgenſ. *in d. c. cùm dilecti num.* 19. Anton Fab. *de errorib. pragmat. decad.* 7. *errore* 8. *num.* 8. vbi dicit quòd magis miſeratione, & auxilio dignus eſt qui ſciens iuſtum rei ſuæ valorem coactus neceſſitate vendidit viliori pretio.

52 Limita quartò vt non competat læſo remedium huius l. quando in inſtrumento fuit appoſita clauſula, ex certa ſcientia ſe dare, vel facere, & non per errorem. Bald. *hic quaſt.* 8. *num.* 10. *ad fin.* Salicet. *num.* 13. Paul. *num.* 10. Cremenſ. *num.* 58. Boër. *deciſ.* 142. *à num.* 10. Anton. Gabr. *d. tit. de empt. & vendit. concl.* 1. *num.* 99. Contrarium verius eſt & expreſsè tenent Caſſad. *deciſ.* 1. *de empt.* Pinel. *hîc part.* 1. *cap.* 2. *num.* 23. & Cagnol. *num.* 126. Viui. *commun. lib.* 1. *opin.* 430. Caroc. *de locato tit. de reſciſſione locationis num.* 9.

53 Limita quintò quoties contrahentium conſenſus eſt iteratus, ſeu geminatus, quia læſioni enormiſſimæ per actum geminatum præſumitur eſſe renuntiatum, vt per Cagnol. *hic, num.* 142. Socin. *reg.* 436. *fallent.* 1. *in fine*, Rip. *reſponſ. lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 3. Hippol. *in l.* 1. *§. quaſtioni, ff. de quaſt.* Crauet. *conſ.* 114. Cou. *in cap. quamuis pactum part.* 3. *§.* 4. *num.* 6. *verſ.* 8. *concluſio*, Cephal. *conſ.* 261. *num.* 10. & 11. Anton. Gabr. *d. concl.* 1. *num.* 123. Menoch. *conſ* 1. *num.* 356. Caroc. *d. tit. de reſciſ. location. num.* 10. *p.* 1. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo, laſis num.* 1. &
54 *de empt. cap.* 30. *num.* 45. *verſ. poſtremo.* Contrarium tamen, immo geminatum conceſſum non ſufficere ad excluſionem huius beneficij, tenent Boër. Caſſan. Fabian. de Monte, & alij, quos refert & ſequitur Fachin. *controuerſ lib.* 2. *cap.* 11. *verſ. ſed contraria ſententia*, & ante eum Pinel. *hîc part.* 1. *cap.* 2. *num.* 22. & *part.* 3. *cap. fin. num. fin.* Gutier. *in auth. ſacramenta puberum num.* 99. *C. ſi aduerſus vendit.* Franc. Mulin. *de ritu nupt. part.* 3. *quaſt.* 97. *num.* 18. qui tres vltimo loco citati loquuntur in renuntiatione legitimæ geminata facta per minorem, Vincent. de Franchis *deciſ.* 243. *num.* 3. & 4. Schrad. *conſ.* 1. *num.* 469. *lib.* 1. Aldouin. *conſ.* 69. *num.* 17. Anton. Fab. *in ſuo C. lib.* 4. *tit.* 40. *diffinit.* 3. *verſ. quare non nocebit*, & *definit.* 23. *per tot.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom* 5. *cap.* 814. *num.* 59. vbi quòd geminatus conſenſus non tollit remedium huius l. quia eadem facilitate, qua quis motus eſt ad faciendum primum actum, eadem dicitur impulſus ad faciendum ſecundum.

55 Limita ſextò, quando quis fuit compulſus emere occaſione publici debiti, etſi læſio vltra dimidiam iuſti pretij interueniat, ex *l.* 6. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.* Parlad. *rerum quotidian. lib.* 2. *cap. fin. part.* 5. *§.* 6. *num.* 10. Ceuall. *quaſt.* 172. *num.* 4. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 7. *num.* 12.

Limita ſeptimò, ſi alius rem meam vendat me conſentiente. nam tunc etſi vltra dimidiam iuſti pretij læſus ſim, non potero remedio huius l. agere quia læſio non conſideratur ex parte conſentientis, ſed ex parte facientis; aliud enim eſt vendere, aliud venditioni conſentire, Cremenſ. *hîc limit.* 30. *num.* 129. & Padil. *num.* 67. Tiraq. *de retractu lig. §.* 1. *gloſſ.* 3. *num.* 107. Roland. *conſ.* 69. *num.* 38. *lib.* 3. Matienſ. *d. l.* 1 *gloſſ.* 8. *num.* 60. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.* Burg. *de laudem part.* 2. *inſp.* 27 *num.* 5. 56

Limita octauò, in contractu donationis, quoties conſtat de mera voluntate donantis, quòd verè donate voluerit, vt per Crauet. *conſil.* 114. *à num.* 10. *lib.* 1. Bec. *conſ.* 18. *a num.* 6. Eugen. *conſ.* 3. *num.* 51. *cum ſeqq.* & 63. *lib.* 1. Simoncel. *de decretis lib* 1. *tit.* 2. *inſp.* 3. *num.* 27. Pedroch. *conſ.* 35. *num.* 109. *lib.* 1. Rim. Tepat. *var ſentent. tom.* 2. *tit* 403. *cap.* 14 *in fine.* Honded. *conſ.* 42. *num.* 23. Surd. *conſ.* 122. *num.* 17. 57
Brunor. à Sole *in locis communib. verbo laſio* 4. Vtrùm autem ſi contrahentes dicant inuicem ſibi donare quod alter ab altero plus iuſto accepit, remedium huius leg. ceſſet? vide Ordin. Regiam Luſit. *lib.* 4. *tit.* 13. *§.* 9. Con. *lib.* 2. *var. cap.* 4. *num.* 6. Pinel. *hic part.* 1. *cap.* 1. *à num.* 20. Theſaur. *Pedem. deciſ.* 165. Azeued. *d. l.* 1. *num.* 20. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuileg.* 53. *num.* 106. Gaſp. Rodetic. *de annuis redditib. lib.* 1. *q.* 8. *num.* 10. & *quaſt.* 11. *à num.* 6. Molina *d. tit.* 9. *quaſt.* 10. *per tot.* Rebell. *de obligat. iuſtit part.* 1. *lib.* 9. *q.* 3. *ſect.* 1. *n.* 9. *verſ. cæterùm*, Franc. Molin. *de rit. nupt. lib.* 3. *q.* 8. *n.* 27. Caſtill. *controu. lib.* 4. *c.* 52. *n.* 38. *cum ſeqq.* Ceuall. *q.* 511. Fachinæ. *contr. lib* 1 *cap.* 19. Cancer. *var. part.* 1. *c.* 13. *n.* 13. Salas *de contract. tract. de empt. dub.* 17. *n.* 8. metipſum *de clauſulis vſufreq. clauſ.* 58. *num* 5. qui reſoluunt beneficium huius l. per clauſ. & *ſi plus valet, donat*, non excludi, & nihil operari niſi aliunde conſtet de animo & voluntate donandi, & de ſcientia valoris rei. 58

Limita nonò in venditore decepto eo quòd in fundo vendito inuentus fuit theſaurus. quia illud non habet emptor ratione venditionis, ſed ratione inuentionis, & ſic ex titulo diuerſo, & ſic non poteſt induci remedium huius leg. & quia theſaurus non erat venditionis, qui illum ignorabat *l.* 3. *§. Neratius ff. de acquir. poſſeſſ.* ac proinde fundi æſtimationem reſpectu venditoris non augebat, & poſtquam inuenitur & effoditur, habetur loco cuiuſdam primúmque naſcentis emolumenti, quod non tam proficiſcitur à iure, quod venditor tranſtulit, quàm nouo fortunæ beneficio. Ita Cagnol. *hîc num.* 171. Burſat. *conſ.* 209. *num.* 6. *lib.* 2. Anton. Gabr. *d. tit. de empt. concl.* 1. *num.* 111. D. Barboſ. *in l. diuortio. §. ſi fundum num.* 31. *cum ſeqq. ff. ſoluto matr.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 16. *num.* 52. Caualcan *deciſ.* 15. *de contractib. num.* 16. *part.* 2. Arimin. Tepat. *var. ſentent. tit.* 401. *cap.* 5. *prope fin.* Steph. 59
Gratian. *diſcept forenſ. tom.* 3. *cap.* 453. *num.* 26. Sed quando emptor ſciebat in fundo empto eſſe theſaurum, & venditor ignorabat, dubia quæſtio eſt vtrùm venditori decepto ſuccurrendum ſit? Vide D. Barboſ. *in d. §. ſi fundum, num.* 32. 60

Limita decimò in venditione plurium rerum ſimilium facta, diuerſis tamen pretiis, vt ſi plures oues, arietes, & aliæ res ſimul vendantur vnico contractu, ſed diuerſis pretiis, videlicet vnaquæque res viginti, vel triginta, licèt in vna earum contingat deceptio vltra dimidiam iuſti pretij, debet fieri commixtio, itaut damnum illius, hoc eſt, minor valor ipſius compenſetur cum lucro, & maiori valore alterius, vt per Boër. *deciſ.* 153. Arimin. Tepat. *variar. ſentent.* 61

ſentent. tit. 402. cap. 3. verſ. deceptio vltrà. Gutier. de
iuram. confirm. part. 1. cap. 26. num. 10. vbi intelligit
niſi pretia ita diuerſa ſint, vt diſtent in quantitate,
vel qualitate.

62 Limita vndecimò ſi teſtator certo pretio rem
ſuam alicui diſtrahi mandauerit. nam tunc ceſſabit
huius l. beneficium, quoniam reſidui teſtator vide-
tur donationem feciſſe. Padil. hîc, & Pinell. p. 1. cap. 1.
num. 19. Mozz. de contractib. tract. de empt. & vendit.
cap. fin. num. 16. verſ. nec ignorandum eſt, Vincent. de
Franchis deciſ. 225. num. 3. vbi per totam deciſionem
latè probat idem eſſe reſpectu hæreds emptoris, qui
licèt læſionem alleget interueniſſe vltra dimidiam
in re accepta pro pretio à teſtatore taxato, non eſt
audiendus, quia emptor & venditor non debent ad
imparia iudicari, cùm ſint correlatiua.

63 Limita duodecimò in renuntiatione bonorum
lucratorum conſtante matrimonio facta per mulie-
rem, quæ prætextu læſionis enormis, ſeu enormiſ-
ſimæ reſcindi non poteſt; & eſt ratio, quia mulier
ex huiuſmodi renuntiatione non fit pauperior, nec
minuit patrimonium ſuum, licèt propter eam deſi-
nat fieri ditior, & maritus efficiatur locupletior, de
quo vide Salon de Paz in quæſt. ciuil. quæſt. 9. num.
12. verſ. adeò quòd, Caſtill. l. 60. Tauri col. 2. vbi dicit
quòd ratione læſionis huiuſmodi renuntiatio vitia-
tur, quando ex dolo mariti fuit inducta ad renun-
tiandum; ſecus quando abſque dolo renuntiatio-
nem fecit, & ei valorem bonorum manifeſtauit,
Azeued. l. 9. num. 3. in fine tit. 9. lib. 5. noua Recop. &
conſ. 50. num. 8. vbi dicit valere ſiue mulier renuntia-
uerit nihilo dato, vel etiam accepto, Gutier. pract.
lib. 2. q. 126. in fine verſ. Adhuc tamen.

64 Limita decimutertiò remedium huius l. ceſſare ſi
ei renuntiatum ſit, itaut renuntiatio huiuſmodi va-
leret, vt per Cremen. limit. 5. Cagnol. num. 134. Caſtr.
verſ. quarta concluſio, in præſenti, Villadieg. l. 8. num.
23. tit. 4. lib. 4. fori iurgo, Pinel. hîc part. 1. cap. 2. num. 2.
& Donel. num. 9. in fine, Couarru. lib. 2. var. cap. 4.
num. 1. verſ. poſterior, Antoo. Gabr. d. tit. de empt. &
vendit. concl. 1. num. 52. cum ſeqq. Mozz. de contract.
tract. de empt. & vendit. tit. quibus caſibus annulletur
emptio num. 20. Matienſ. d. l. 1. gloſſ. 8. num. 48. tit. 11.
lib. 5. noua Recop. Cacheran. Pedem. deciſ. 41. num. 9.
Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 26. num. 2. &
practic. lib. 5. quæſt. 140. num. 1. & conſ. 22. num. fin.
Fachin. controu. lib. 2. cap. 20. verſ. ſexta & poſtrema,
Catoc. de locato & conducto part. 1. tit. de reſcind. lo-
cat. num. 41. Ceuall. commun. contra commun. quæſt. 511.
num. 2. & 3. Morl. d. tit. 9. quæſt. 19. num. 11. Anton.
Fab. de erroribus pragm. decad. 7. errore 8. à num. 1.
Alexand. Trentacinq. var. reſol. lib. 3. tit. de empt. reſol.
3. n. 11.

65 Quæ limitatio locum habet etſi renuntians tem-
pore renuntiationis iuſtum rei pretium ignorauerit,
ex Villad. d. num. 23. verſ. intellige tamen, Couar. in d.
cap. 4. n. 1. in fine, & n. 2. Matienſ. d. gloſſ. 8. n. 42. Gutier.
66 d. cap. 26. num. 2. in fine. Et quamuis renuntiatio re-
medij huius l. fiat incontinenti in eodem inſtru-
mento, Padil. hîc num. 42. Cou. d. cap. 4. num. 3. & 4. Gu-
tier. d. p. 1. cap. 26. num. 3. & pract. lib. 2. quæſt. 140. n. 2.
vbi contra Matienſ. defendit, Fachinæ. d. cap. 20. verſ.
porrò; ex quibus Cou. & Gutier. tenent renuntiatio-
nem in eodem inſtrumento factam à fœminis, ru-
ſticis, & minoribus non valere, eo quòd facillimè
decipiuntur, aut ſaltem ignorantia, imprudentia, aut
animi facilitate labuntur, & Alex. Trentacinq. d. re-
ſol. 3. n. 12. in fine, id limitat quando tales perſonæ ap-
parerent certificatæ de prouiſione huius l. & nihilo-
minus illi ſpecialiter renuntiarent.

Intellige limitationem procedere quando renun- 67
tio eſſet ſpecialis, ſecus ſi generalis omnium reme-
diorum, quibus quis poſſet venire aduerſùs contra-
ctum. nam tunc per huiuſmodi renuntiationem re-
medium huius l. non tollitur, ita Cremen. num. 56.
Cagnol. num. 134. & Caſtr. num. 9. in præſenti, Tiraq.
in l. ſi vnquam, in princ. num. 127. C. de reuocan. donat.
Couar. lib. 2. var. cap. 4. num. 1. in princ. Villadieg. d.
num. 22. Matienſ. d. gloſſ. 8. num. 8. Bertaz. de clauſu-
lis inſtrum. clauſ. 40. gloſſ. 6. num. 6. Gutier. d. cap. 26.
num. 1. Ceuall. quæſt. 511. num. 1. Franc. Molin. de ritu
nupt. lib. 3. quæſt. 96. num. 35. Fachinæ d. cap. 20. verſ.
ſexta, Morl. d. tit. 9. quæſt. 24. num. 7. Alex. Trentacinq.
d. num. 12. in princ. vbi ſubdit ſufficere generalem
renuntiationem deceptionis, vel læſionis, Anton.
Gabr. d. tit. de empt. concl. 1. num. 52. cum ſeqq. Mozz.
de contract. tract. de empt. tit. quibus caſibus annulletur
emptio à num. 20. Maſcard. de probat. concl. 1264. alias
1270. num. 31. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo
læſis num. 2. C. de in integ. reſtit. Molin. de Iuſtit. tract. 2.
diſp. 349. verſ. in Luſitania, Rebell. de obligat. iuſtit.
part. 2. lib. 9. quæſt. 3. ſect. 2. num. 9. verſ. cæterùm, Salas
de contractib. tract. de empt. dub. 27. num. 14. Ordin.
Reg. Luſit. lib. 4. tit. 13. §. 9. Vnde per clauſ. Renun-
tians omni legum auxilio, non cenſeri renuntiatum
beneficio huius legis, reſoluunt Tiraq. in d. l. ſi vn-
quam, in præfat. num. 127. Bertaz. d. gloſſ. 6. num. 6.
Mart. de clauſulis part. 1. clauſ. 130. alias 136. num. 25.
Morl. d. q. 24. n. 6.

Limita decimoquartò in contractibus vſurariis, 68
& ſuſpectis, Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſ. 122. n. 15.
Cancer. var. p. 1. cap. 3. de empt. n. 42.

Rem.] Etiam mobilem pretioſam, aliarum verò
mobilium rerum ratione huius l. beneficio locum
non eſſe reſoluit Ioan. Rubert. animaduerſ. iuris ciuilis
lib. 1. cap. 2.

Si emptor elegerit, &c.] Nota quòd emptori con- 69
tra quem de læſione agitur, datur electio ſupplendi
iuſtum pretium, vel reſtituendi rem emptam, & ean-
dem electionem venditori concedi cùm emptor de
læſione agit, reſtituendi rem, vel pretium, quod vl-
tra iuſtum pro ea habuit, vt per Iaſ. in l. 2. num. 143.
C. de iure emphyt. Conan. comment. iuris lib. 7. cap. 9.
num. 10. verſ. cur emptori, Magon. Florent. deciſ. 108.
Arimin. Tepat. var. ſentent. tom. 2. tit. 403. cap. 7. verſ.
in dicto remedio. Pinel. hîc part. 3. cap. 3. Anton. Gabr.
d. tit. de empt. concl. 1. num. 2. & 3. Valaſc. de iure em-
phyt. quæſt. 28. num. 2. Fachinæ. controuerſ. lib. 2. cap.
20. verſ. tertia controuerſia, Giurba deciſ. 145. num. 8.
Ordin. Reg. Luſit. lib. 4. tit. 13. §. 1. Caſtill. controuerſ.
lib. 1. cap. 8. num. 9. vbi ait quòd ideo emptori datur
facultas ſupplendi pretij, & eius electioni res relin-
quitur. quia emptio non peccat in ſubſtantia, ſed
potius iuſta eſt, & perfecta, ex eâque factus domi-
nus ipſe emptor vt eam à ſe inuito auelli leges non
permittat: nam ſi quid eſt in eo negotij vitij, non in
ipſo contractu eſt, & ſic reſcindi non debet emptore
inuito, ſed in pretio, quod idcirco ſatis eſt ſupple-
uiſſe vſque ad iuſtum.

Amplia primò procedere in contractu permuta- 70
tionis, & ei, qui alterum lædit, electionem dari,
Pinel. hîc part. 1. cap. 3. num. 15. Matienſ. d. l. 1. gloſſ. 7.
num. 4. tit. 11. lib. 5. noua Recop. latè Didac. à Britto ad
rub. de locat. p. 2. §. 2. n. 27.

Amplia ſecundò etiam in diuiſione hæreditatis 71
facta inter cohæredes ei, qui lædit, dari electionem,
vel ſuppleri id, quod deeſt cohæredi, & in quo læ-
ſus reperitur, vel quòd iterum diuiſio fiat, Pinel.
hîc part. 2. cap. 1. num. 3. 4. & 5. Vincent. de Franchis
deciſ. 675. Matienſ. d. lib. 1. gloſſ. 8. num. 3. Ayora de
partition.

partition. part. 3. *quaſt.* 10. *num.* 52. Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.* 2. *quaſt.* 11. *num.* 33. vbi ſubdit in hoc caſu emendandam eſſe læſionem non pretio, ſed rerum communium ſupplemento, Anton. Fab. *de errorib. pragmat. decad.* 8. *errore* 3. vbi ait in hoc caſu in eius electione eſſe vel ſupplere in pecunia, vel quod iterum diuiſio fiat, Griucl. *Dolana deciſ.* 127. *num.* 10. *&* 21. Declara niſi ageretur de reſcindenda pactione, ſeu diuiſione bonorum prætextu læſionis enormiſſimæ, quia tunc agitur de nullitate partitionum; nam quando enormiſſima læſio interuenit, cenſetur in ea ineſſe dolus præſumptus, ex Valaſc. *de partit. cap.* 39. *à n.* 54.

72 Amplia tertiò in emphyteuſi laica, ſeu ſeculari, ſi eſt læſio, & de ea agatur. nam emphyteuticario etiam datur electio ſupplendi penſionem, vel reſtituendi rem in emphyteuſim acceptam, & eo inuito ad rei reſtitutionem & reſciſſionem contractus non poteſt compelli, Fontanell. *de pactis nupt. clauſ.* 4.
73 *gloſſ.* 18. *part.* 1. *à num.* 90. vbi idem eſſe ait in emphyteuſi eccleſiaſtica quando alia ſubeſt cauſa in eius conceſſione, quàm vtilitatis.

74 Limita primò quando dolus dedit cauſam contractui. nam tunc doloſo non datur optio, ſed præcisè ea optio competit dolum paſſo, gloſſ. *verbo circumſcribere, in l. item ſi pretio* 25. *§. fin. ff. locati.* Couar. *lib.* 2. *var. cap.* 4. *num.* 11. *verſ. quoties verò*, Mantic. *in lib. locorum cap.* 6. *col. vlt.* Plaz. *in epit. delictor. cap.* 36. *num.* 17. *verſ. quòd ſi læſio*, Mexi. *in tract. taſſa panis concl.* 1. *num.* 258. Perez *l.* 1. *gloſſ. vnic. verſ. ſi verò fuit, & verſ. & hac eſt regula tit.* 7. *lib.* 5. *Ord.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 20. *num.* 61. Sigiſm Scacc. *de commerc. & camb. §.* 1. *quaſt.* 7. *part.* 2. *ampl.* 10. *à n.* 7.

75 Limita ſecundò in emptore rei alienæ ſi venditor ſe læſum dicat in pretio, quia tunc ei non datur electio ſupplendi iuſtum pretium, Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Galliæ tract. de reſcind. contract. art. vnic. gloſſ.* 15. *num.* 23.

76 Limita tertiò quando in contractu læſio enormiſſima interueniſſet, quia tunc alienationes nullas eſſe declarantur, & non reſcinduntur, & rem cum fructibus à die contractus non ſolùm perceptis, ſed qui percipi potuerunt, reſtitui iubetur, nulla data electione emptori ſupplendi pretium, ita Anton. Fab. *in ſuo Cod. lib.* 4. *ſub tit.* 36. *diffinit.* 3. *&* 30. Fontanell. *de pactis nupt tom.* 2. *clauſ.* 7. *gloſſ.* 2. *part.* 2. *num.* 30. *&* 60. quicquid teneant Couar. *in cap. quamuis pactum part.* 3. *§.* 4. *num.* 7. *verſ. vndecima concl.* idem Anton. Fab. *de errorib. pragm. decad.* 7. *errore* 10. *à n.* 7. dum ex cauſa læſionis enormiſſimæ contractum annullari poſſe negat.

77 Limita quartò quando contractus ex cauſa metus annullaretur. nam etiam in iſto caſu emptori denegatur electio, quæ per hanc leg. conceditur, idem Anton. Fab. *d. tit.* 56. *diffinit.* 16.

78 Si emptor ſupplere iuſtum pretium eligat, rem ex antiqua cauſa & titulo habere dicitur, vt reſoluit
79 Maria *in votis nouiſſ. deciſ. voto* 128. Et poteſt vſquequo fuerit lis conteſtata in executione iudicati, eligere relaxare rem captam, Pinel. *hîc part.* 3. *cap.* 3. *num.* 38. *verſ. electio autem*, Vincent. de Franchis *deciſ.* 495.

80 Et ſi eſt venditor, qui de læſione agit, debet in hac actione reſciſſionis contractus libellum concludere: Peto rem mihi reſtitui cum fructibus, & pretium emptori reſtituam; vel ſuppleatur mihi iuſtum pretium vſque ad ſummam tot aureorum, quod eſt iuſtus valor rei à me venditæ. Si eſt emptor, qui agit, Peto vt venditor reſtituat mihi exceſſum iuſti valoris, vel pretium integrum, & paratus ſum rem mihi venditam ei reſtituere, vt per Goxadin. *conſ.* 44. *num.* 11. Anton. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 2. *num.* 21. *verſ. item adde*, Matienſ. *d. l.* 1. *gloſſ.* 5. *num.* 1. *tit.* 11. *lib.* 3. *noua Recop.* & *ibi* Azeued. *num.* 24. Magon. *Florent. deciſ.* 108. *num* 2. Sigiſm. Scacc. *d. §.* 1. *quaſt.* 7. *part.* 2. *ampl.* 10. *num.* 3. Felician. *de cenſib. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 41. vbi tradit quomodo libellus formandus ſit quando læſio interuenit in pretio rei, quæ æſtimata data fuit ad cenſum.

In hac actione libellus tenet etſi alternatiuè non 81
concipiatur, & de beneficio rei in eo mentio non fiat, Cagnol. *hîc num.* 119. Pinel. *p.* 3. *cap.* 3. *n.* 9. Caſſad. *deciſ.* 1. *ad fin. de empt.* Matienſ. *d. l.* 1. *gloſſ.* 5. *num.* 2. Ioan. Garc. *de expenſ. cap.* 18. *num.* 26. *cum ſeqq.* Ceuall. *commun. contra commun. quaſt.* 763. *num.* 6. vbi dicit quòd ſi libellus propter imperitiam Aduocati non fuerit alternatiuè conceptus, ſufficit vt petat quòd adminiſtretur iuſtitia, Anton. Fab. *in ſuo Cod. lib.* 4. *tit.* 30. *diffinit.* 31. *& de erroribus pragmat. decad.* 7. *errore* 9.

Nota quòd ſi emptor conuentus hac emptione 82
eligeret rem reſtituere, & non ſupplere iuſtum pretium, tenetur rem cum fructibus reſtituere, vt per Eman. Acoſta *in l. Gallus §. & quid ſi tantum ff. de liber. & poſth. part.* 2. *num.* 72. *&* 73. Couar. *var. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 9. *verſ. quamobrem, & in verſ. & quamuis*, Anton. Gom. *lib.* 7. *Tauri num.* 29. *verſ. confirmatur*, Menchaq. *controuerſ. vſufreq. lib.* 3. *quaſt.* 71. *num.* 2. Matienſ. *in l.* 1. *gloſſ.* 5. *num.* 7. *cum ſeqq. tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ.* 6. *§.* 1. *num.* 6. *& de expenſ. cap.* 23. *num.* 58. Mozz. *de contractib. tract. de empt. & vendit. tit. quibus caſibus emptio annulletur n.* 26. Morl. *d. tit.* 9. *q.* 21. *n.* 2. *cum ſeqq.*

Contrarium verò, immo quòd emptor, qui rem 83
reſtituere elegit, non tenetur eam cum fructibus reſtituere, niſi à tempore litis conteſtatæ, meritò reſoluunt Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 4. *tit.* 13. *§ fin.* Fabian. de Monte *de empt. quaſt.* 6. *num.* 24. *in fine*, Cagnol. *hîc num.* 4. Padil. *num.* 5. & Pinel. *part.* 2. *cap.* 4. *num.* 1. *cum ſeqq.* Anton. Gom. ſibi contrarius *tom.* 2. *var. cap.* 2. *num.* 24. *& cap.* 4. *num.* 21. *in fine*, Azeued. *d. l.* 1. *num.* 25. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.* Gam. *Luſit. deciſ.* 94. *num.* 2. & *ibi* Flores de Mena *in addit. & ad deciſ.* 292. *verſ.* 3. *adde*, Vincent. de Franchis *deciſ.* 495. *n.* 3. Iacob. de Lautent. *de iudice ſuſpecto cap.* 16. *num.* 93. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo implorare num.* 13. *verſ. contra quam*, & *in fine verſ. ſed aduerte*, Gutier. *practic. lib.* 2. *quaſt.* 134. Ceuall. *commun. contra commun. quaſt.* 536. *à num.* 17. *& quaſt.* 763. Fachinæ. *controuerſ. iuris lib.* 2. *cap.* 24. Felician. *de cenſib. tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 2. *in fine, & num.* 4. Magon. *Florent. deciſ.* 23. *num.* 7. *&* 8. Anton. Fab. *in ſuo C. lib.* 4. *tit.* 36. *diffin.* 21. 26. 31. *&* 32. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo fructus num.* 10. Aluar. Valaſc. *conſ.* 161. *num.* 12. Fontanell. *de pactis nupt. tom.* 2. *clauſ.* 7. *gloſſ.* 2. *part* 5. *num.* 10. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 349. *verſ. contrarium autem*, Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §.* 1. *quaſt.* 7. *part.* 2. *ampl.* 10. *num.* 39. *& verſ. ſecunda opinio*, Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 7. *quaſt.* 4. *num.* 9. *verſ. contrariam tamen ſententiam, & lib.* 9. *quaſt.* 16. *ſect.* 2. *à n.* 16. Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure ff de iuſtit. & iure, p.* 1. *cap.* 8. *n.* 114. *cum ſeqq.*

Amplia hanc poſteriorem opinionem vt procedat 84
etſi minor beneficio huius l. reſciſſionem petat, vt per Paul. Montan. *de tutel. & curis cap.* 3. *num.* 89. *&* 93. & quamuis emptor ſit qui elegit ſupplere
iuſtum pretium. quia illud cum intereſſe venditori 85
præſtare non debet, etſi fructus totius rei emptæ collegerit, Padil. *hîc num.* 32. Addent. Ad Afflict. *deciſ.*

Digitized by Google

*deciſ.*340. Gutier.*pract.lib.*2.*quæſt.*135.*num.*3.*in fine*, Vincent.de Franchis *deciſ.*496.quicquid teneat Matienſ.*d.l.*1.*gloſſ.*5.*n.*15.

86 Limita primò quando ipſe emptor dicit ſe eſſe læſum, & agit remedio huius l. nam tunc cùm impugnet contractum, tenetur rem cum fructibus reſtituere ſi venditor hoc elegerit, quia voluntariè reſcindere venditionem dicitur,& non coactus,Pinel. *d.p.*2.*cap.*4.*n.*28.Matienſ.*d.l.*1.*gloſſ.*5.*num* 16.Gutier. *d.lib.*2. *q.* 134.*n.*2. Vincent.de Franchis *d.deciſ.*495. *n.*6.Ceual *d.q.*763.*n.*45.

87 Limita ſecundò quando venditor petit reſciſſionem contractus vnà cum fructibus, & emptor in erectione, quam facit,eam cum fructibus reſtituere obtulit,compenſatis cum intereſſe pretij à ſe ſoluti, Vincent.de Franchis *d.deciſ.* 495. *n.*3. *verſ.hic tamen articulus*,vbi reſoluit quòd ſi emptor velit rem reſtituere cum fructibus, & recipere pretium vnà cum intereſſe,venditor compellitur reſtituere,& reddere rationem, quia quòd non teneatur reſtituere cum fructibus, eſt in fauorem emptoris,& ſuo fauori renuntiare poterit.

88 Limita tertiò quando emptor luctatus fuit fructus rei venditæ,& pretium non ſoluit nam tunc ſi venditor agat remedio huius leg.tenebitur emptor rem cum fructibus reſtituere,ſi non ſuppleat iuſtum pretium,Ceuall.*d q.*763.*n.*44.*verſ.ſecundo.*

89 Limita quartò quando vltra læſionem, alia non leuis ratio concurrit, vt callidus emptor ſimplicem venditorem ſuaſionibus alliceat, licèt non integrè dolo. quia tunc fructus ſunt reſtituendi. Pinel.*hîc p.*2.*cap.*4.*n.*29.

90 Limita quintò ſi venditor enormiſſimè fuiſſet læſus,quo caſu emptor etiã ad fructuum reſtitutionem condemnandus eſt,quia ex ea præſumitur dolus, ita Gam *Luſit.deciſ.*40.*&* 94.*n.*9.Gom.à Leon.*in ſua cent. reſp.*19.Parlad.*rerum quotid.lib* 2.*c.fin p.*5.*§.*16.*num.*13. Anton.Fab.*in ſuo Cod.lib.*4.*ſub hoc tit.diffinit.*3.*&* 31. Fontanel.*de pactis nupt.tom.*2.*clauſ.*7.*gloſſ.*2.*p.*5.*n.*59. *&* 60.Ceuall.*d.q.*763.*n.*43.*verſ.ſi verò*,Maſtrill.*Sicil. deciſ.*33.*n.*12.& non ſolùm tenetur reſtituere fructus à die contractus,quos percepit,ſed & eos,quos percipere potuit, vt obſeruatur in quolibet alio malæ fidei poſſeſſore,Anton. Fab *d.definit.*3.*&* 31. Fontanell.*d.n.*59.*&* 60.Giurba *deciſ.*105.*n.*1. Quod locum non habet in tertio poſſeſſore rei, in cuius prima venditione læſio enormiſſima interuenit,qui habet titulum particularem, & bonam fidem, quia licèt cauſam habeat à primo emptore, & in eius locum ſuccedat, id verum eſt quoad contractum, rem ipſam non quantum ad vitia perſonalia, Giurba *d. deciſ.*105.*n.*15.

91 Limita ſexto in contractu cenſuali quando fundus venditur pro certo pretio,ex quo cenſus conſtituitur ſuper ipſa re vendita.quia ſi læſio in tali venditione vltra dimidiam contigerit, fructus debent reſtitui, quia à principio contractus fuit nullus, ex *l. Hiſp.*6. *tit.*15 *lib.*5.nouæ Recop.Ceual.*d.q.*763.*n.*51.*cum ſeqq.*

92 Limita denique quando venditio facta per ſententiam addictionis, vulgo, *de remate*, reſcinditur per ſuperiores. quia tunc vnà cùm fructibus res reſtituenda eſt,Oſaſch.*deciſ.*160.*n.*16.*&* 17.Flores de Mena *in addit ad Gam.deciſ.* 94. Gutier.*practic.lib.*2. *q.*134. Parlad.*d.lib.*2.*rerum quotid.cap.fin.§.*16.*num.*8. Ceuall.*q.*633. *num.*6. *& quæſt.*763. *à n.*48. D. Caſtill. *deciſ.* 24. Surd. *deciſ.* 45. Perez de Lara *de vita homi-*
93 *nis cap.* 25. *num.* 101. *&* 102. Quod procedit etſi res vendita ſit penes tertium, ſecundùm Flores de Mena *ad Gam. deciſ.* 40. Ceuall. *d. num* 5. Giurb. *d. deciſ.*105.*num.*14.Sed vt clariùs hæc limitatio procedat Doctores communiter diſtinguunt,aut ſententia *de remate* eſt valida,aut non,aut reſcinditur ex æquitate,aut annullatur,de quo vide Parlad *d.§.* 16. *num.*6. *&* 7.Felician.*de cenſib. tom.*1.*cap.* 7. *num.* 3. *cum ſeqq.* Amat. Roderic.*de execut.ſentent. cap.*6. *num.* 53. *cum ſeqq.*de Lara *d.cap.*15.*n.*100.*cum ſeqq.*

94 Quæſtio eſt dubia. Si venditor ſe læſum fuiſſe dicat,& emptor eligat reſtituere rem emptam,quam antea hypothecauerat, & non ſupplere pretium, an ius pignoris huiuſmodi in re impoſitum reſoluatur? Non reſolui,nec extingui,ſed rem tranſire in venditorem cum onere hypothecæ,tenent Boët.*deciſ* 181. *num.*8. 10. *&* 12. Tiraq *de retractu conuent.§.*3.*gloſſ.*1. *num.* 10. *in fine, & num.* 11. *&* 12. Felician. *de cenſib. lib.*1.*cap.*4.*num.*14.*verſ.quòd ſi venditor*,Ioan.Garc.*in tract de hypotheca poſt contractum,num.*24. *cum ſeqq.*vbi contra Bald.hanc tuetur partem,& veriorem dicit.

95 Contrarium tamen, immo quòd in hoc caſu pignus,& hypotheca extinguatur,& res libera ad venditorem ab omni obligatione redeat, reſoluunt Bald.*hîc q* 3. *num.*17.Salicet.*n.*18.*verſ.quæro* 15.Paul. *num.*1 . Cremenſ.*num.*189. Cagnol.*num* 120. & Pinel.*part.*2.*cap* 3.*num.*11. *verſ contrariam opinionem,& num.*13 *cum ſeqq.* Charond.*lib.*6.*reſponſ cap.*48.Greg. Lop *ad l.*56. *verbo deſemparar,tit.*5 *part.*5. Cacheran. *deciſ.*65. *num.*2. Neguzant. *de pignorib.p.*5. *memb.*1. *num.*43. Gerard. Mayoard. *Tholoſ. deciſ.* 69. Facbin. *lib.* 2. *controuerſ. cap.* 23. vbi hanc quæſtionem celebrem appellat, & vtriuſque opinionis fundamenta iacta,& tandem huic aſſentitur, Menoch. *conſ.* 116. *num.*12. *&* 35. Surd.*deciſ.*101. *num.*14. *cum ſeqq.& de aliment.tit* 9. *q.* 42. *num.* 17. Olan. *in reduct. antinom. lit.V. num.*5. Cardin. Manric. *de tacitis & ambig conuent lib.*11.*tit.*31.*num.*67.Statil. Pacif *de Saluiano interd.inſp.*5.*cap.vnic.num.*114. Ceuall.*q.*660. Gutier.*de gabellis,q.*12.*n.*2.

96 Intellige procedere etſi emptor non iudicialiter compulſus,ſed extraiudicialiter agnoſcendo bonam fidem rem venditori reſtituerit, vt contra Salic. ceſſante fraude,tenet Pinel *in d.p.*2. *cap.*3.*n.*16. & eundem ſequitur Gutier.*d.num.* 2. Ioan. Garc *d tract.de hypotheca poſt contractum,n.*27. Surd.*de aliment. tit.* 9. *q.*42.*à n.*23.

97 Vtrùm ex venditione quæ reſcinditur remedio huius l.debeatur gabella? vide Pinel.*d.p.*2. *c.* 3.*n.*35. *verſ.diuerſum autem*,Lazarte *de decima vendit.c.*14.*n.* 13. Gironda *de gabellis,p.*6.*§.vnic.n.*22.Parlador.*lib.*1. *rerum quotid.cap.*3.*§.*5. *num.*5.Molin.*de Inſtit tract.*2. *diſp* 349. *verſ.dubium eſt*,Gutier. *dicto tract de gabellis, q.* 12. *per tot.* qui omnes reſoluunt gabellam deberi, & ſolutam repeti non poſſe, & idem tenet Ioan. Garc.*de expenſis,cap.*18.*n.*48.*verſ.& in hoc.*

98 *Nec dimidia pars veri pretij*, &c.] Quamuis concludentem rationem quare læſio, quæ intra dimidiam attingit,non ſit excluſa, & læſis vſque ad eam quantitatem non ſuccurratur, reddi non poſſe aſſerat Caſtil.*controuerſ.lib.*1.*cap.*8.*num.*17. nihilominus tamen illa ratio videtur adæquata, quòd ideo læſis intra dimidiam beneficium huius l. denegetur,quia contractus emptionis, & venditionis eſt valde frequens & neceſſarius,& Reip. ſummè vtilis, & ideo non ita de facili reſcindi debet, *l. res bona fide* 54. *de contrah.empt.* nec facultas ſe adinuicem decipiendi adeò erat reſtringenda vt hominum commercia turbari, aut impediri contigerit ſi ob læſionem quancunque; in pretio contingentem contractus reſcinderetur, & litium occaſio ſic præberetur, vt finis earum nunquam eſſet, ſed perpetuò homines inter ſe rixis, & litibus vexarentur, Pinel. *hîc part.* 2. *cap.*1. *num.* 39. *&* 40. Couar.*lib.*2. *var. cap.*3. *num.* 2.

Petr.

Petr. Greg. ſyntag. iuris lib. 25. cap. 24. n. 20. Matieoſ.
d. l. 1. gloſſ. 1. num. 4. tit. 11. lib. 5. noua Recop. Felician. de
cenſib. lib. 2. c. 1. n. 11. verſ. quoniam.

99 In multis tamen caſibus nec oimia læſio admit-
titur, aut toleratur, quamuis ſit intra dimidiam.
Ptimus eſt in læſiooe, quæ contingit in qualitate,
vel quantitate, gloſſ. verbo inuenerunt, in cap. per tuas,
de denat. Cremen. hîc num. 163. limit. 9. Pinel. part. 3.
cap. 2. à num. 1. & 2. Boët. deciſ. 50. num. 3. & 4. Couar.
pract. cap. 3. num. 8. verſ. 13. Farin. fragm. crimin. part. 1.
100 verbo decipere n. 40. vbi idem eſſe aſſetit quando læ-
ſio oritut ex vitio, aut defectu rei venditæ, maximè
occulto, ſiue illa res animata, ſiue inanimata ſit. In-
101 tellige quando veoditio fuit facta ad menſuram, vel
pondus, vel certum pondus declararum ſub limiti-
bus, ſi aliquid deficiat etiam in minima quantitate
ex declarata, Cou. & Pinel. citatis locis.

102 Secundus caſus eſt in rerum dotalium æſtimatio-
ne, in qua tanta læſio ſicut in aliis ordioariis vendi-
tionibus non requiritur, & læſis in quacunque
quantitate ſuccurritur, Cremen. hîc num. 166. Pinel.
p. 1. cap. 5. à num. 13. Padil num. 20. Bald. Nouell. de dote
part. 7. priuil. 35. Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 44.
Matienſ. d. l. 1. gloſſ. 8. num. 10. & 21. tit. 11. lib. 5. noua
Recop. Ioan. Garc. de expenſis cap. 18. num. 12. Cald.
Pereira in l. ſi curatorem, verbo implorare num. 14.
D. Barboſ. in l. æſtimatis num. 21. cum ſeqq. ff. ſoluto
matr. Ceuall. commun. quæſt. 536. num. 21. Antoo. Fab.
de erroribus pragmaticor. decad. 8. errore 6. per tot. Fon-
tanell. de pactis nupt. tom. 2. clauſ. 5. gloſſ. 8. part. 13.
num. 50. & 51. l. Hiſp. 16. tit. 11. part. 4. quæ id in ſpecie
ſtatuit.

103 Tertius caſus eſt quando pretium eſt taxatum, vel
determinatum à lege, ſtatuto, vel aliquo edicto, ſeu
conſtitutione. quia vbi eſt pretium taxatum à lege,
vel ab habente poteſtatem, non licet vltra aliud ali-
quid accipere, etiam in minima quantitate, Cagnol.
hîc num. 189. verſ. item ſi pretium, Cremen. num. 271.
Pinel part. 3. cap fin. num. 35. Cou. lib. 1. var. cap. 3. n. 5.
verſ. vel ita accipiendum, Auil d. cap. 17. Prætor. gloſſ.
verbo à racionables precios, num. 1. Perez l. 2. verſ. prior
pars tit. 23. lib. 2. Ordin. & l. 3. gloſſ vnica col. 8. in fine
verſ. quæri poteſt, tit. 7. lib. 5. Ordin. Matienſ. l. 1. gloſſ. 2.
n. 9. tit. 11. & l. 1 gloſſ. 2. num. 3. tit. 25. lib. 5. noua Recop.
Maſcard. de probat. concl. 443. num. 10. & concl. 651.
num. fin. & concl. 1403. num. 39. Valaſc. conſ. 43. num. 12.
Gaſp. Roder. de annuis reddit. lib. 1. quæſt. 11. in fine.
Felician. de cenſib. lib. 1. cap. 3. num 15. verſ. quapropter,
& lib. 2. cap. 1. num. 2. 3. & 12. verſ. legitimum, Auen-
dan. eod. tract. cap. 27. per tot. Sigiſm. Scacc. de com-
merc. & camb. §. 1. q. 7. p. 2. ampl. 10. num. 65. in fine, Fa-
rinac. fragm. crimin. p. 1. verbo deceptio n. 41.

104 Quartus caſus eſt in Eccleſia, Prælato, & Cleri-
cis, quibus prohibitum eſt ſe cum contrahentibus
etiam intra dimidiam decipere, Cæpol. de ſimulat.
contract. poſt n. 20. Cremen. hîc n. 159. verſ. hanc prin-
cipalem, & n. 161. Ludou. Gom. in §. ex maleficiis n. 37.
Inſtit. de actionib. Zenetr. differ. 131. Roman. ſing. 758.
Plaç. de delictis lib. 1. c. 36. n. 16. Tiraq. ad leges connub.
9. n. 11. Nau. in repet. cap. nouit. de iudic. notab. 6. n. 47.
Perez l. 1. gloſſ. vnic. verſ. deducitur etiam Eccleſiam
tit. 7. lib. 5. Ordin. Matieoſ. d. l. 1. gloſſ. 8. num. 11. tit. 12.
lib. 5. noua Recop. Farin. d. verbo deceptio num. 36. & 37.
Ceual. commun. q. 508. n. 4. & 5. Quod intelligitur non
ſolùm quando deceptio reſultaret in vtilitatem Ec-
cleſiæ, aut perſonarum eccleſiaſticarum, ſed multò
magis procedere quando deceptio tenderet in dam-
num Eccleſiæ, vel Clericorum, quia tunc ipſa Eccle-
ſia, & Clericus etiam nullo interueniente dolo in
contractu in integrum reſtituuntur, Cæpol. poſt d.
n. 20. Maſcard. de probat. concl. 443. n. 13. Farin. d. verbo
deceptio n. 38. Verùm licet hic quartus caſus ad ſalu-
tem, & ſecuritatem animarum, & vbi per viam de-
nunciationis Euangelicæ agatur, ſit omnino reci-
piendus, tamen in foro exteriori non poteſt ſuſtine-
ri, & ſic in eo reſoloendum eſt contractus inter Ec-
cleſias, & eccleſiaſticas perſonas ex minori læſione,
quàm vltra dimidiam, non poſſe reſcindi, tenent
Pinel. hîc p. 2. c. 2. n. 34. in fine, Burg. de Paz. in cap. cùm
dilecti, de empt. n. 16. & 17. Matienſ. in d. l. 1. gloſſ. 8.
n. 11. tit. 11. lib. 5. Ceuall. d. q. 508. n. 4. & 5.

Quintus caſus eſt qnando qui ſciens iuſtum 105
pretium rei, eam vili pretio emit, etiam citra dimi-
diam ab eo, qui eius valorem ignorat. nam tunc in
foro exteriori cogendus eſt reſarcire læſionem ei,
qui læſus eſt, qooniam tunc planè dolo geritur res,
nec poteſt vllo iuſto dolore excuſari, vt per Couar.
var. lib. 2. cap. 4. num. 11. verſ. quoties, Mexi in tract. taſſæ
panis concl. 1. num. 159. & in l. Toleti in reſp. ad 6. & p. 8.
fundam. 1. n. 61. col. 10. verſ. ſed in foro exteriori, Gaſp.
Roderic. d. lib. 1. q. 11. n. 8. Matienſ. d. l. 1. gloſſ. 1. n. 13.
tit. 11. lib. 5. noua Recop. Et idem ſi quis vendidit rem 106
plus iuſto pretio, & mentitur affirmando illod eſſe
iuſtum pretium, propter quod emens ita perſuaſus
emit tali pretio. nam tunc decipiens ad reſtitutio-
nem tenetur non ſolùm in foro conſcientiæ, ſed
etiam in foro exteriori per actionem de dolo, vel
ex ipſo contractu, Mexi. ad l. Toleti in reſp. ad 6. & 8.
p. 1. fundam. num. 61. verſ. quem locum; ſed hic caſus
maximè procedit de iure Canonico, & in eius foro,
in quo deceptum ignorantem aduerſùs decipientem
ex vera ſcientia pretij agere poſſe ad læſionis com-
penſationem apud iudicem eccleſiaſticum, docue-
runt Panot. in cap. in ciuitate num. 6. de vſuris, & ibi
Anan. n. 8. Cou. d. n. 11. verſ. quoties, in fine, Nau. in d.
cap. nouit. n. 79. Marienſ. d. n. 13. Mex. d. concl. 1. n. 160.
Farin. d. verbo decipere, n. 43.

Vtrùm autem in foro interiori conſcientiæ per-
miſſum ſit contrahentibus ſe decipere intra dimi-
diam iuſti pretij, vide addita ad gloſſ. verbo, huma-
num, infr hac ead l.

Sed quomodo ſit computanda læſio cùm vendi- 107
tor ſe deceptum dicit in venditione? Et omnes ferè 108
iuris interpretes conueniunt venditorem tunc de-
ceptum fuiſſe quando rem valentem decem iuſto
pretio tempore venditionis minori pretio, quàm
quinque vendidit, vel ſi quæ iuſtiſſimo pretio vale-
bat centum minori pretio, quàm quinquaginta ven-
diderit. Emptor autem vltra dimidiam deceptus di- 109
cetur, ſi probauerit iuſtum pretium pro re empta de-
diſſe, & vltra pluſquam iuſti pretij dimidiam par-
tem, veluti ſi rem iuſto pretio valentem ad ſummam
centum pro quinquagiota & vno emerit. Cagnol.
hîc num. 55. Padil. num. 40. Pinel p. 2. cap. 2. num. 4. & 5.
Fabian. de Monte de empt. q. 8. princ. num. 7. Rebuff.
tom. 2. ad leges Galliæ tract. de reſciſſ. contract. gloſſ. 15.
n. 1. Anton. Gom. var. tom. 2. c. 2. num. 22. Couar lib. 2.
var. cap. 3. n. 8. Borg. de Paz in cap. dilecti. num. 14. de
empt. Azeued. in d. l. 1. num. 17. vbi Matienſ. gloſſ. 3.
num. 2. tit. 11. lib. 5. noua Recop. Vincent. de Franchis
deciſ. 243 n. 2. Gutier d. lib. 2. q. 133. Eſcob. de ratiocin.
comput. 6. n. 4. Gaſp. Roderic. de annuis redditib. lib. 1.
q. 11. num. 16. Ceuall. commun. quæſt. 536. num. 9. & 10.
Sigiſm. Scacc d. ampl. 10. num. 6. quicqoid dixerit Fa-
chin. contron. lib. 2. cap. 16. & videatur probare l. Hiſp.
16. tit. 11. part. 4. dum emptorem agere poſſe ratione
læſionis ſtatuit, cùm rem valentem viginti pro qua-
draginta vendiderit. Nam l. Hiſp. 56. tit. 5. part. 5. &
d. l. 1. tit. 11. lib. 5. noua Recop. primam firmat reſolu-
tionem, quas tamen Hiſpaniæ leges conciliare & ad
concordiam

Digitized by Google

concordiam reducere, nituntur Anton. Gom. d. cap. 2. num. 22. Padil. hic n. 40. Azeued. in d. l. 1. n. 10. Eſcob. d. comp. 6. n. 5. Mexi. in tract. taſſa panis concl. 2. n. 41. & in l. Toleti in reſp. ad 6. & 8. p. 1. fundam. n. 61. in fine.

110 In quantum debeat eſſe exceſſus pretij vltra dimidiam vt agens obtinere poſſit ex beneficio huius legis? Dic ſufficere quòd ſit in vno denario, ſeu nummo, vel in aliquo minimo, de quo Cagnol. hic n. 244. Pinel. in 3. p. cap. 4. n. 9. Fab. de Monte d. tract. de empt. quæſt. 8. princ. num. 7. Cæpol. de ſimulat. contract. n. 29. in 2. expoſit. Burg. de Paz in cap. cùm dilecti, num. 14. de empt. Anton. Gabr. d. tit. de empt. concl. 1. n. 6. ampl. 2. Capr. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 30. num. 27. pag. 635. Maſcard. de probat. concl. 1215. n. 11. Seraphin. de priuileg. iuram. priuil. 83. n. 96. verſ. & cùm læſio, Matienſ. dict. l. 1. gloſſ. 2. num. 45. tit. 11. lib. 5. nouæ Recopil. Valaſc. conſ. 44. num. 2. Cened. ad Decretal. collect. 158. num. 1. Sigiſm. Scacc. dict. ampl. 10. in fine. Quod locum habet etiamſi pauca quantitas deficiat ad faiendam læſionem vltra dimidiam, veluti ſi teſtes producti ad illius probationem deponant quòd res valebat tantam quantitatem, & plus, vt ſi res fuiſſet vendita pro centum, & teſtes dicant quòd valebat centum & quinquaginta, & plus, vel ſi ex parte emptoris ſit læſio, quòd valebat minus quàm quinquaginta. quia adiectio illa, & plus, ex propria ſignificatione aliquid importat. Ita Cou. lib. 2. var. cap. 3. num. 3. Pinel. d. part. 3. cap. vlt. num. 9. Padill. num. 41. Matienſ. d. l. 1. gloſſ. 2. num. 45. cum ſeqq. & ibi Azeued. num. 19. Valaſc. d. conſ. 44. num. 2. & 3.

111 Alia eſt læſio enormis, ſiue magna; alia enormior hoc eſt, maior; alia enormiſſima, hoc eſt, maxima. Enormis quæ dicatur iudicis arbitrio relinquitur, Seraphin. de priuil. iuram. priuil. 83. num. 88. verſ. ampliùs dico, Caſtill. controuerſ. lib. 3. cap. 2. num. 14. & 15. Farin. fragm. crimin. part. 2. verbo iuramentum, n. 1288. verſ. alij demum. Enormior læſio, ſeu maior dicitur, quæ dimidiam iuſti pretij rei venditæ excedit, licèt communiter enormis læſio appelletur, etiam quando eſt vltra dimidiam, Guid. Papæ deciſ. 170. Pinel. hîc part. 3. cap. 1. num. 7. Gozadin. conſ. 74. in princip. Parlad. in ſeſquicent. differ. 114. n. 4. Eſcob. d. comput. 6. à num. 1. Farinac. d. verbo iuramentum, num. 1228. verſic. alij autem, Seraphin. d. priuil. 83. n. 87. verſ. 3. Caſtill. d. cap. 2. num. 15. verſ. alia. Enormiſſima læſio, hoc eſt, maxima, quæ dicatur, variæ ſunt opinones. Prima ex quòd dicitur, quæ in toto, vel quaſi toto contingit, Ruin. conſil. 109. vol. 1. & conſil. 11. vol. 4. Anton. Gabr. commun. lib. 2. tit. de arbitr. concl. 3. n. 45. Seraphin. d. priuil. 83. num. 90. verſ. quarto, & vltimo, Azeued l. 4. num. 136. tit. 21. lib. 4. nouæ Recop. Caſtill. d. cap. 2. n. 15. verſ. denique. Secunda opinio eſt quòd dicitur enormiſſima quando excedit in triplo, vel quadruplo, vel etiam vltrà, Corn. conſ. 134. num. 8. vol. 4. vbi exemplificat qoando rem valentem ſexdecim fuit vendita pro quatuor, & conſ. 214. n. 4. lib. 3. & conſ. 27. n. 5. lib. 4. Crauet. conſ. 7. Rugger. conſ. 17. num. 47. & conſ. 37. num. 1. lib. 1. Rimin. iun. conſ. 141. num. 10. lib. 1. & conſ. 144. num. 31. lib. 2. vbi læſionem enormiſſimam eam eſſe arbitratur, quæ eſt vltra tres ex quatuor partibus, Anton. Gabr. commun. lib. 3. tit. de iure dotium, concl. 1. num. 10. vbi læſionem enormiſſimam, & in magno exceſſu dicit quando eſſet vltra triplum, vel quadruplum, Menoch. conſ. 251. n. 4. & conſ. 401. num. 153. & conſ. 1111. n. 84. Bargal. de dolo lib. 2. tit. de dolo re ipſa n. 9. Fachineæ. conſ. 72. n. 7. & 8. lib. 2. Seraphin. d. priuileg. 83. num. 90. verſ. 4. & vlt. Parlad. lib. 3. rerum quotid. cap. 4. num. 51. Griuel. deciſ. 10. n. 20. vbi teſtatur Senatum Dolenenſem enormiſſimam læſionem eam eſſe tenuiſſe, quæ excedit octo partes, & aſcendit ad nouem de duodecim, & deciſ. 80. n. 2. Tertia eſt, quod dicitur, quæ duplum excedit, hoc eſt, ſi rem valentem triginta pro decem ematur, aut valentem quindecim pro quatuor, aut quinque, Gregor. Lop. l. 56. gloſſ. fin. tit. 5. part. 5. Capyc. deciſ. 150. n. 24. Eſcob. d. comput. 6. n. 11. vbi dicit hanc opinionem per ſenatum Pincianum receptam fuiſſe, Parlad. d. cap. 4. n. 50. in fine, & in ſeſquicentur. differ. 114. in fine, Anton. Fab. in ſuo C. lib. 4. ſub hoc tit. definit. 3. & 26. vbi enormiſſimam dicit quando eſt vltra beſſem iuſti pretij. Quarta eſt quòd læſio enormiſſima dicitur quando rem valentem duo mille & trecentum aureos, pro mille fuit vendita, hoc eſt, rem valentem viginriquinque pro decem, Rot. apud Caſſad. deciſ. 1. de empt. Cou. lib. 2. var. c. 4. n. 5. in cap. quamuis pactum p. 3. §. 3. n. 5. Gam. Luſit. deciſ. 95. n. 3. & deciſ. 198. n. fin. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. cap. 26. num. 7. Quinta eſt quòd dicitur læſio enormiſſima, quæ dimidium rei valorem excedit, Pinel. hîc p. 3. cap. 1. num. 8. Ioan. Garc. de expenſ. cap. 18. num. 21. verſ. quòd ſi læſio, Matienſ. in d. l. 1. gloſſ. 8. num. 48. tit. 11. lib. 5. nouæ Recop. Sexta eſt quòd arbitrio iudicis relinquitur quæ læſio dicatur enormiſſima, qui habito reſpectu ad vires patrimonij læſi, id eſt, attenta qualitate perſonarum, & negotij, ac damni quantitate læſionem enormiſſimam interueniſſe, vel non declarabit, vide Roland. conſ. 7. num. 55. lib. 3. Mauritt. de in integrum reſtitut. cap. 114. Sfort. Odd. in ſimili tract. p. 1. q. 4. num. 121. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 3. n. 18. in fine, Gregor. Lop. l. fin. gloſſ. 7. verſ. vnde dicendum videtur, tit. fin. part. 6. Seraphin. d. priuil. 83. num. 90. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo læſis, num. 1. verſic. ſed verior, Ioan. Garc. d. cap. 18. num. 21. ad fin. Parlad. lib. 2. rerum quotid. cap. 4. num. 51. Gutier. in cap. quamuis pactum, verſic. ſi tamen iuramento, num. 2. Eſcob. de comput. 6. num. 10. Aluar. Valaſc. de partit. cap. 39. num. 57. in fine, Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. quæſt. 96. num. 45. Giurb. deciſ. 110. num. 3. verſ. conſiſtorium, Sigiſm. Scacc. de appellat. quæſt. 19. remed. 2. num. 16. & 17. Caſtill. controu. lib. 3. cap. 2. num. 13. & 42. Farin. d. verbo iuramentum, num. 1288. in fine, Morquech. de diuiſ. bonor. lib. 4. cap. 5. num. 46. Bened. Ægid. in repet. l. ex hoc iure, ff. de inſtit. & iure, p. 1. cap. 8. num. 108. verſ. & enormem.

In gloſſ. Humanum eſt. ibi, cùm licuit contrahentibus 112
ſe ſe decipere, vt ff. de minor. l. in cauſa la 2. §. penult. Hinc regulariter deducitur contrahentibus licere in pretio ſe circumuenire, de qua regul. & illius leg. ac ſimilium intellectu vide Cremenſ. hîc num. 137. Padil. num. 10. Pinel. p. 1. cap. 1. num. 32. Cæpol. de ſimulat. contract. num. 23. Bernard. regul. 151. Duen. regul. 148. Ioan. Garcian. regul. 119. Alphan. collect. 15. Sot. de inſtit. lib. 6. quæſt. 20. art. 3. Couar. lib. 2. var. cap. 3. à n. 2. Nauar. in cap. qualitas, de pœnitent. diſt. 5. cum 42. & in cap. nouit, not. 6. num. 49. de iudic. Medin. de reſtit. q. 32. Perez in l. 2. col. 15. verſ. nec obſtat, tit. 7. lib. 5. Ordin. Menoch. conſ. 109. num. 30. Matienſ. l. 1. gloſſ. 1. à n. 1. tit. 11. lib. 5. vbi Azeued. n. 9. Gaſp. Roderic. de annuis redditib. lib. 1. q. 11. num. 5. & 6. Felician. de cenſibus lib. 2. cap. 1. num. 11. verſ. maiorem verò, Auendan. eod. tract. cap. 27. n. 4. Cabed. diuerſ. iuris argument. lib. 4. cap. 9. num. 10. Gomez de poteſtate in ſe ipſum, lib. 2. cap. 17. num. 7. D. Barboſ. in rubr. ff. ſoluto matrimonio, part. 4. num. 26. ad finem, Oſaſc. deciſ. 42. num. 8. Ariminn. Tepat. variarum ſentent. tom. 2. tit. 403. cap. 2. latè Didac. à Britto ad rub. de locato, & conduct. part. 2. §. 2. à princip. Ceuall. commun. q. 511. n. 5. Morl. in emporio iuris part. 1. tit. 9. de contrah. empt. q. 8. num. 14. & 15. & tit. 5. quæſt. 1. n. vlt. Soar. de legib. lib. 2. cap. 20. num. 4. & 5. Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis convent. lib. 4.

Digitized by Google

lib.4.tit.20.num.53.cum ſeqq. Farinac.fragm.criminal. part.1.verbo decipere, num.30.cum ſeqq. vbi ampliat procedere tam de iure ciuili, quàm Canonico, & tam in cunttactu emptionis & venditionis, quàm in contractu locatiools, & in omnibus aliis contractibus tam nominatis, quàm innominatis, Caſtill.controuerſ.lib.2.c.8 n.13.cum ſeqq. Anton.Fab.de erroribus pragmat. decad.7. errore 10.num.9. Sigiſm. Scacc. de commerc.§.1. quaſt.7.p.2. ampl.10.n.2. cum ſeqq. Cened.pract.& canon.quaſt.lib.1. quaſt.7.num.7. Rebell. de obligat.iuſtit part.2.lib.9. quaſt.3.ſect.1. qui magis communiter iotelligunt dictam regulam, ſcilicet naturaliter licere contrahentibus ſe circumueoire, non quòd natura ipſa rerum hoc permittat, ſed natura, hoc eſt, naturales regulæ contractus.

113 Vtrùm autem in foro conſcientiæ permiſſum ſit coutrahentibus ſe decipere intra dimidiam, iuſti pretij? eodem modo, quo in foro contentioſo, licitum eſſe exiſtimant Padil.hic num.73. Perez l.1.gloſſ.vnic. col.17.ad fin.verſic. ex quo inferri poſſet, tit.7.lib.5. Ordin. Meuchaq.controuerſ.vſufrequent.lib.3.cap.48. per tot.

114 Contrarium tamen, immo deceptionem intra dimidiam iuſti pretij non eſſe permiſſam in foro conſcientiæ, tenent communiter Doctores, quia in iſto foro ſeruanda eſt lex naturalis & diuina, quæ mandat ne quis ſupergrediatur; neque circumueniat in negoiio fratrem, & conſequenter vt in contractibus ſeruetur iuſtitia commutatiua. Ex noſtris Crott. in c.2.notab.1.de empt lib.6. vbi Ludou.Gam.à n.5.& in §.ſupereſt, num.54.Inſtit.de actionib. Gerard.ſingul.22. Cæpol de ſimulat.contract.num.20.& 21. Burg. de Paz in d cap.cùm dilecti, num.17.& à num.23. de empt. Tiraquell.ad l 9 connub.à num.8. Cremenſ. hic n.144. 158.& 169. Pinel.part.1.cap.1.num.35. Couart.lib.2. variarum cap 4.num.11.verſ.ego cùm, Nauatt. in dicto cap. qualitas, num.45.cum ſeqq. Plac. in epit. delictor. lib.1 cap.36.num.14. Mexi. in l. Toleti ad 6.& 8.p.1. fund.num.61. Marc. de Mantua ſingul.382. Anton. Trigo ſingul.91. Arimin.Tepat.variarum ſent.tit.403. cap.2.in fine, Benincaſ.in tractat de vendit. ad tempus, cap.5.n.8.& 9. Matienſ. in d.l.1.gloſſ.1.num.9.tit.11. lib.5. noua Recopilat. Felician. de cenſib.lib.2.cap 1.à num.7. Gaſp.Roderic.d lib.1.quaſt.11.num.8. Auendan.d.cap.27.num 10.& 12.in fine, Cardin. Mantic. d.lib.4.tit.20.num.54. Farinac.d.verbo deceptio, n.44. Ceuall.d.quaſt.508.num.1. Sigiſm. Scacc. d. ampl.10. num.11.cum multis ſeqq.

115 Ex Theologis S. Thom. 2.2.quaſt.77.art.1.& quodl.2.art.10.& in 4.diſt.15.q.3.art.2.& ibi Gabr. quaſt.10.col.9.& Mai. queſt.4. Alphonſ.de Caſtro de poteſt.legis pœnal.lib.2.cap.10.fallent.3. Contad. de contractib.queſt.57.concl.1. S. Antonin. part.2.tit.1. cap.15.verſ. quantum ad tertium, col.3.& 5. Silueſt. in ſumm.verbo emptio, quaſt.8. Sot. de iuſtit.lib.6.quaſt.3. art.1. Medina de reſtitut. quaſt.12. Barthol. Medina in ſumm.cap.12.num.25. Mich. de Palatio in praxi Theolog lib.2.cap.2. Mercado de contractib. opuſcul.1. cap.10. Sarabia de inſtruct.mercad.cap.4. Petr. Nauar. de reſtit.lib.3.cap.2.num.14.cum ſeqq. Anton. à Rio in l.contractus, cap.4.ff.de regul.iur. Leſſi. de inſtit.lib.2. cap.21.de empt.dubit.4.num 20.& 21.

116 Hæc poſterior ſententia vt communior, ita verior mihi videtur, ſed in aliquibus caſibus verificari magis poteſt, quàm in aliis. Primus eſt quando dolus dedit cauſam contractui, quia ille qui dolo aliom induxit ad contrahendum, eúmque decipit in foro conſcientiæ non eſt tutus, nec in foro exteriori. Padil.hic n 73.col.2.verſ.ego verò, Menchaq.dict.cap.48. num.3. Ceuall.d.quaſt.508.num.2.& 8. Card. Mantic.d.tit.20.num.61. Anton. Fab. de error. pragmat. decad.8.errore 7.num.7. Sigiſm.Scacc.de commerc.§.1. queſt.7.part.2.ampl.10.num.7.verſ.ſubdeclara, & ſeqq Secundus caſus eſt quando vrgente neceſſitate, aut egeſtate emptor, vel venditor ductus fuit ad carius emendum, vel vendcodum. nam tunc etſi ſciat rei valorem ab eo emens non excuſatur, quia ſcientia veri valoris in contraheote læſo non operatur, quin lædens in foro conſcientiæ læſionem reficere teneatur, Cæpol.de ſimulat.contract.n.24.& 27. Cremen.hic n.159.verſ.ſed poſtea. Burg.de Paz in dict.cap. cùm dilecti num.19. Farin.d.verbo decipere n.50.& 51. Tertius caſus eſt, ſi quis ſciens verum rei valorem lędatur ex leuitate mentis aperta, ſeu præſūpta ad viliùs vendendum, aut cariùs emendum, prout contingit ſæpiſſimè in iuuenibus, quorum leuitate ſapie quandam ignorantiam, & quodam modo neceſſiiatem inducit, arg.c querundam.34.diſt. eſto caſu lædens non excuſetur à reſtiturione in foro conſcientiæ, Cæpol.vbi ſuprà n.25.& ſeq. Cremen.hic n.159.verſ. ſed poſtea. Quartus caſus, ſi quis ducatur ad emendum cariùs propter aliquam particulatem affectionem, vel commoditatem, tunc enim, etſi ſciat verum rei valorem, contrahens cum eo non excuſatur in foro conſcientiæ, ſi eum læſærit, quia illa affectio tollit præſumptionem donationis, ſecundùm Cæpol.vbi ſupr.n.26.verſ.ego poſtea, Cremenſ. hic n.159. verſ.ſed poſtea, & n.162. Farin. d. verbo decipero, n.53. qui ponunt exemplum in eo, qui habet affectionem in libris, in re maiorum ſuorum, in aliquo viridario, in poſſeſſione contigua ſuæ poſſeſſioni.

Vnde ſi deceptio re ipſa interuenit, abſque dolo 117 contrahentium, & deceptione ex propoſito, vt ſi venditor credit ſe vendere iuſto pretio, & emptor ſimiliter credit ſe emere iuſto pretio, tunc enim vterque eſt tutus in foro conſcientiæ, licèt alter eorum ſit lęſus, ſeo deceptus re ipſa, Anchar.in reg.peccatum, de regul.iuris lib.6.n.22. Benincaſ. de vendit ad tempus cap.5.ſub num.11. Burg. de Paz in d. cap. cùm dilecti, de empt.num.22. Ludou.Gom.in cap.2.de conſtit.lib.6. num.7. Ceuall.q.508.n.5. qui omnes eam ampliant, etiamſi lædens poſtmodum cognouerit re ipſa proximum læſiſſe.

Sed dubium eſt, vtrùm quando contrahentes 118 ſciunt iuſtam rei æſtimationem, & emptor plus iuſto offert, vel venditor viliori pretio vendit, ſint in foro e ooſcientiæ ſecuri, qui vendit ei qui plus offert, vel emit ab eo, qui viliori pretio quàm res valet, vendit? Vna ſeutentcntia tenet ſecuros eſſe in prædicto foro, ex qua ſunt Afflict.in c.1.n.95. de feudo dato in vim leg. commiſſor. Tiraq. d. l. 9.connub. num.13. in fine, Burg. de Paz in d. cap. cùm dilecti num.18. Cæpol. vbi ſuprà num.14. in princ. Rip. in l. ſi vnquam, C. de reuocan. donat. num.18.& in reſp.17. aliàs 18. num.7. & 8.de obligat. vol.2. Boër. deciſ.142.num.2. Strach. de mercat. part.2.tit. de ſtat. mercat. ſub num.7. Cremen.hic ſub num.159.verſ. dicens, Cardin. Mantic. d. lib.4.tit.20.num.59.

Altera ſententia (cui tanquam probabiliori adhæ- 119 reo) aſſerit in foro conſcientiæ teneri reſtituere omne id, in quo contrahentem læſit, etiamſi ſit citra dimidiam iuſti pretij, & expreſsè tenent Couar. lib.2.var.cap.4.n.11.verſ.quin. Nau.in d.cap. qualitas, de pœnit diſt.5.n.31.& 42 & in cap.nouit, de iudic. not. 6.n.66. Medina de reſtitut tom.2.tit. de rebus reſtituen. quaſt.22.verſ. è contra, & quaſt.32.verſ. quamquam. & queſt.34.verſ. tertia propoſitio, Plac. in epit. delict.cap.36. poſt num.17. Mich. Salon. in D. Thom.2. 2.quaſt.77.art.1. controu.18.ſub num.1.verſ.1. Mexi. in pragm.taſſæ panis, concl.1. num.156.& in l. Toleti, in reſp.

reſp.ad 6.*&* 8.*part.* 1. *fundam. num.*61. *col.*5. *verſ. qui-*
bus ſanè, Matienſ. *in l.*1.*gloſſ.*1. *num.*10. *tit.* 11. *lib.* 5.
noua Recop. Felician.*de cenſib.lib.*2. *cap.*1. *num.*8. *cum*
ſeqq. Farin. *d. verbo decipere, num.* 46. Sigiſm. Scacc.
*d.ampl.*10.*n.*53.*verſ.contra hanc.*

120 In gloſſ. *Iudiciis.* ibi, *& vſque ad triginta annos,*&c.
apud Hiſpanos Caſtellæ ex *l.*1. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Re-*
cop. diſponitur vt intra quadriennium debeat dece-
ptus vltra dimidiam iuſti pretij vti remedio huius
leg. itaut poſtmodum audiri non debeat, Matienſ.
*ibidem gloſſ.*10. & Azeued. *num.*32. Gregor.Lop.*in l.*
*fin gloſſ fin.in fine,tit.*19.*part.*6. Pinel. *hic part.*2. *cap.*1.
n. 26. vbi *n.* 27. ait tempus quadriennij huiuſmodi
procedere in contractibus, qui conuentione conſu-
muntur, non verò his, qui habent cauſam ſucceſſi-
uam, & Padill.*num* 47. Anton. Gom.*tom.*2.*var.cap.*2.
*n.*22. *verſ.item adde* Menoch.*conſ.*1263.*n.*26. Ceual.
*commun.quæſt.*536. *n.*15. Morl.*d tit.*9.*quæſt.* 21. *n. fin.*
Apud noſtros Luſitanos ad quindecim annos exten-
ditur, ex *Ordin. Reg.lib.*4.*tit.*13.§.5. vbi parens meus
121 *n.* 1. addit apud Valentinos triennium aſſignari, &
122 apud Gallos decennium, intra quod debeat deceptus
vti remedio huius leg. Cald. Pereira *in l ſi curatorem,*
verbo infra, num. 10. Rebell. *de oblig inſtit p.* 2. *lib.*9.
*q.*3.*ſect.*2.*n.*14. Benedict. Ægid *in repet.l.ex hoc iure,ff.*
*de inſtit.& iur.p.*1.*c.*8.*n.*105.

123 Verùm ſi ex argmentis conſtaret de dolo ex pro-
poſito, vel læſio ita eſſet enormiſſima, quòd excede-
ret nimis vltra dimidiam iuſti pretij, tunc vſque ad
triginta annos huiuſmodi deceptus agere poterit,
Matienſ.*in d l.*1. *gloſſ.*8. *num.*49. & *ibi* Azeued. *n.*32.
Gom.de Leon.*in cent.in forma iuris cap.*96. Gam. *Lu-*
*ſit.deciſ.*66. *&* 266. Parlad.*lib.*2 *rerum quotid.cap fin.*
*p.*5. *n* 14. Felician.*de cenſib.lib.*2. *cap.*1. *n.*40. Cabed.
*Luſit.deciſ.*70.*n.*3.*p.*1. Gonzal.*ad reg.*8. *Cancell gl.* 1.
n 28. Rebell.*d.part.*2.*lib.*9.*quæſt.*3.*ſect.*2.*num.*8. *verſ.ſi*
tamen.

124 Idem in Eccleſia, Repub. & Principe, qui ſi in
contractibus læſi ſint vltra dimidiam, agere poſſunt
per triginta annos, *l. fin. tit fin. part.* 6. quam ita
intelligendam eſſe affirmant Eman. Acoſta *in l Gal-*
lus,§. *& quid ſi tantum, part.* 2. *num.* 83. *ff. de liber. &*
poſthum. Couar.*lib.*1.*variarum,cap.*3.*num.*14. Olan.*in*
reduct.antinom. iuris,lit. E. n. 2. *&* 3. Salzed. *ad Ber-*
nard reg. 219. *limit.* 12. *in fine,* Ioan. Garc.*de nobilit.*
*gloſ.*6.§.1.*n.*48. Matienſ.*in dialog.relatoris,p.*3.*cap.*20.
*n.*25. Ceuall *commun.q.*536.*n.*16.

125 In eadem gloſſ. ibi, *Item quid ſi iſte venditor iura-*
uerit ſe nullo modo venire,&c. Notatur ad hoc quòd ſi
maior iurauit non venire contra contractum, vel
ſtare contractui, prætextu huius beneficij contra-
ctum impugnare non poterit, quia huic legi & ſi-
milibus videtur renuntiaſſe. Ita Bald.*hìc n.*12. Alber.
*n.*9. Paul.*num.*10. Cagnol.*quæſt.*8.*num* 91. Cremenſ.*à*
*num.*175. Padil.*num.*52. Pinel.*part.*3. *cap.*1. *n.*1. *&* 2.
Anton. Gom.*tom.*2.*var.cap.*2.*n.*25. Mench *de ſucceſſ.*
creat.§.18. *n.*126. Couarr.*in cap.quamuis pactum,p.* 3.
§.4.*num.*4. Roland.*conſ.*13. *num.*56.*lib.*1. Ant. Gabr.
*d.tit.de empt.concl.*1. *num.*68. Cacheran.*deciſ.*41. *n.*8.
Matienſ.*d l.*1.*gloſſ.*8. *num.*45. Gutier.*de iurament.con-*
*firm.part.*1. *cap.*26. *num.*5. Catoc.*de locato,& conduct.*
*part.*1. *rubr. de ſimulat.locat. tit. de reſcind.locat. n.*20.
Menoch.*conſ.*1263.*num.*19.*cum ſeqq.* Seraphin.*de pri-*
*uileg.iuram priuileg.*90.*num.*4. Benechend *in addit ad*
*eund.priuil.*31.*à num.*11. Fachin.*controu.lib.*1. *cap.*17.
in princ. Ceuall.*commun.q.*171.*in princ.* Farin.*in praxi*
*crimin.p.*1.*q.*15.*n.*32.

126 Hæc reſolutio multis modis limitatur. Et primò
ſi iuramentum ex certa ſcientia non eſſet interpoſi-
tũ, & iurans non eſſet certioratus de huius legis be-
neficio, Bertrand.*conſ.*137.*col.*2.*vol.*1. Socin.iun.*con-*
*ſil.*50.*col.*2.*vol.*2. Anton.Gabr. *d.concl.*1. *num.*68. Be-
nechend. *ad Seraphin. priuileg* 90. *num.*14. vbi dicit
quòd ad hoc vt iuramentum obliget, debet eſſe ex
certa ſcientia; quicquid teneant Pinel.*d. cap.*1. *n.*1.
Catoc.*vbi ſuprà, num.*21.

Secundò ſi iuramentum dolo, vel metu fuit ex- 127
tortum, Pinel.*in d.c.*1 *n.*6. Franc. Molin.*de ritu nupt.*
*lib.*3.*cap.*98.*à n.*7.

Tertiò ſi venditor læſus non agat ad reſciſſionem 128
contractus, ſed tantùm ſimpliciter ad ſupplementum
pretij. Cott.*in memorabilib.verbo alternatiuè,* Burg.de
Paz *in cap.cum cauſa, num.*40.*de empt.* Caſſad. *deciſ.*1.
de empt.num. fin. Capyc. *deciſ.*159. *num* 40. Arimin.
Tepat. *variarum ſentent. tom.*2. *tit.* 403. *cap.* 7. *verſic.*
maior iurans. Contrarium tamen, immò quòd nec ad 129
ſupplementum iuſti pretij iurans poſſit agere, meri-
tò tuentur Cagnol *hic num* 95. Padil.*num.*32.*verſic.*
ſed re vera, Pinel.*part.*2. *cap.*2. *num.*5. *verſ. ego autem,*
Catoc.*dict.part.*1.*tit.de reſcind.locat. n.*26. Cacheran.
*deciſ.*41. *num.*11. *verſic. non obſtat,* Matienſ. *dict. l.* 1.
*gloſſ.*8. *num.*46. Gutier. *de iurament. confirmat. part.*1.
*cap.*26.*num.*6. Fachin.*controu.lib.*2 *cap.*16.*verſic. tertia*
eſt ſententia.

Quartò ſtante enormiſſima læſione. nam tunc 130
non obſtante iuramento læſus ad reſciſſionem con-
tractus poterit agere, etiamſi expreſsè eam renun-
tiauerit, Gregor Lop.*l* 56.*gloſſ.*12. *verſ. limita, & in-*
tellige, tit. 5.*part.*5. *& l. fin. tit. fin. part.* 6. Roland.
conſil. 59. *num.* 25. *lib.*... Afflict.*deciſ.* 80. *num.* 5. *&*
*deciſ.*322. *num.*9. Cagnol. *hic num.*87.*&* 88. Pinell.
*part.*3.*cap.*1. *num.*7. & Padill.*num.*32. Laurent Kir-
chou.*commun.opin centur.*3.*concluſ.*8. *& centur.*4. *con-*
*cluſ.*8. Villalob *commun. verbo iuramentum, num.*137.
Anton. Gabr. *commun. lib.*2. *tit. de arbitr. concluſ.* 3.
*num.*41.*&* 44.*& lib.*3. *tit. de iure dot. concluſ.*1. *num.*8.
& 11.*& tit.de empt concluſ.* 1. *num* 86. Burſat. *conſ.*75.
*ſub num.*5.*lib.*1. Grammat. *deciſ.*76.*num.*12. Ioan. de
Amicis *conſil.*33. *num* 42. Crauet. *conſil.* 188. *num.*3.
Ioſeph. Ludou.*concluſ.*73.*ampl.*2. Cacheran.*deciſ.*11.
*num.*8. Capt.*in ſuis regni cap* 87. *à num.*126. Couarr.
*in cap.quamuis pactum,part.*4. § 4. *num.*5. *& lib.*2. *va-*
riarum cap. 4. *num.*5. Anton. Gom. *tom.* 2. *variarum*
*cap.*2.*num.*20. Simoncel.*de decretis lib.*3.*tit.*8.*n.*233.
Catoc.*d.tit.de reſcind.locat num.*35. Vincent.de Fran-
chis *deciſ.*119.*num.*6. Ioſeph. Ludou. *Peruſ.deciſ.*97.
*part.*2. Molin.*de primogen.lib.* 3. *cap.*3. *num.*18. Burg.
de Paz *conſ.* 28. *à num.* 11. Matienſ. *in d. l.* 1. *gloſſ.* 8.
num. 48. *tit.* 11. *lib.* 5. Gutier. *de iurament. confirmat.*
*part.*1. *cap.*26. *num.* 8. *& in authent. ſacramenta pube-*
rum, num. 92. Seraphin. *de priuileg iuramenti, priui-*
*leg.*83.*num.* 103. *&* 104. Benechend.*in addit.ad eun-*
*dem, priuileg.*61. *à num.* 47. Mancin.*de iuramento,effe-*
ctu 1. *quæſt.* 11. *num.*12. Farinac.*fragm.crimin.part.* 2.
*verbo iuramentum,n.*1282. *cum ſeqq.* Giurb.*deciſ.* 103.
*num.*13. Arimin. Tepat.*variarum ſentent.tom.*2. *tit.*43.
*cap.*3 *verſ.an contractus,* Ceuall.*commun.q.*115. *num.*4.
*& q.*171.*num.*1. Caſtill.*controuerſ.lib.*2.*cap.*2.*num* 36.
41. *&* 53. *col. vlt.* vbi ex multis, quos refert, tradit
quòd non poteſt dari cautela vt læſio enormiſſima
excludatur, & *num.* 60. quòd æqualiter procedit in
maiori quod in minori. Quorum reſolutio vera eſt,
quamuis huic læſioni enormiſſimæ eſſet ſpecificè, &
in ampliſſima forma iuramento renuntiatum. nam
non obſtante huiuſmodi renuntiatione poterit re-
nuntians contractum impugnare. Cagnol. *hìc n.* 98.
& Padill.*num.*43. Gramm.*deciſ.*66.*n.*48.*&* 49. Molin.
*d.lib.*1.*c.*3.*n.*3.*n.*19. vbi dicit in hoc caſu excludi læ-
ſionẽ vltra dimidiã, non verò enormiſſimã, & multo
exceſſiuam, Gutier.*in d.auth ſacramenta puberũ, n.*98.

Et licèt renunciatio geminata fuerit, atque ex interuallo proceſſerit, Finel. hic p. 3. cap. 1. num. 20. Boër. deciſ. 35. num. 5.

131 In eadem gloſſ. ibi, ſecus dico in minore, &c. Notatur ad hoc quòd minor iuramento ſimpliciter promittens non venire contra cootractum, & venditionem à ſe geſtam ſeruare, ſi læſum vltra dimidiam fuiſſe repetiatur, non obſtante iuramento ex beneficio huins legis venditionem, ſeu contractum impugnare, & eius reſciſſiooem petere poterit. quia huiuſmodi iuramentum repræſentat illum de minori maiorem, & validat contractum aliàs inualidum ratione defectus minoris ætatis; ſed tamen beneficio huius leg. nec aliis ſibi competentibus non videtur renuntiaſſe, niſi ſpecialem eorum renuntiationem faciat, vt per Crem. hic n. 177. Cagnol. n. 104. Pinel. p. 3. cap. 1. n. 9. & Padil. num. 33. Anton. Gom. var. tom. 1. cap. 2. num. 25. & cap. 14. num. 20. Gregor. Lop. l. 56. verbo maior tit. 5. part. 5. & l. 6. gloſſ. 8. tit. 11. part. 6. Cou. in cap. quamuis pactum, part. 3. §. 4. num. 6. Anton. Gabr. d. tit. de empt. concl. 1. num. 85. & tit. de iure dot. concl. 1. n. 8. & ſeq. Molin. de primog. lib. 2. cap. 3. n. 21. Menoch. conſ. 39. & 40. & conſ. 84. num. 46. & conſ. 1. num. 360. & conſ. 197. n. 87. Aluat. Valaſc. conſult. 150. n. 27. Cald. Pereita in l. ſi curatorem, verbo læſis n. 1. verſ. minor autem contractum iuratum, & de poteſt. nomin. c. 2. n. 37. Eugen. conſ. 28. à n. 55. tom. 1. Honded. conſ. 18. n. 9. 58. & 59. lib. 1. Corne. de abſolutione iuramenti lib. 4. caſu 8. à n. 17. Matienſ. in d. l. 1. gloſſ. 8. num. 50. tit. 11. lib. 5. nouæ Recop. Caroc. de locato & cond. tit. de ſimulat. locat. cap. de reſcind. locat. num. 26. Gutier. in auth. ſacramenta puberum, num. 86. & 89. & de iuram. confirmat. part. 1. cap. 26. num. 8. Seraphin. de priuileg. iuram priuil. 83. num. 2. & num. 49. verſ. ex his omnibus, & num. 18. vbi conſtituit quòd mioor ſimpliciter iurans confirmando contractum præter defectum ætatis non ſupplet alios defectus, Ceuall. commun. q. 171. n. 4. verſ. concluſio tamen, Morl. in emporio iuris part. 1. tit 5. q. 1. n. 51. verſ. quare in propoſita, Simoncel. de decretis lib. 3. tit. 8. inſp. 18. num. 215. Caſſan. conſ. 7. num. 26. Farinac. fragm. crimin. part. 1. verbo iuramentum num. 1292. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. quæſt. 97. num. 2. cum ſeq. Caſtill. controuerſ. lib. 3. cap. 2. num. 33. & 34.

132 Reſtitutionem in integrum an poſſit petere ille, qui habet remedium huius legis? vide Vincent. de Franchis deciſ. 248. per tot. vbi Viſconte & Amendol. in addit. Camill. Borrell. conſ. 100. à num. 34. Gam. Luſit. deciſ. 211. & 291. Ioan. Garc. de nobilit. gloſſ. 6. §. 1. num. 5. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo implorare, num. 12.

133 In eadem gloſſ. ibi, Item quid ſi ipſe emptor rem iam alij vendiderat, &c. Notatur ad hoc qoòd beneficium huius legis contra tertium rei poſſeſſorem, qui rem iuſto pretio à primo emptore emit, non datur, vt per Cremenſ. hic n. 188. Cagnol. num. 114. & 120. Pioel. p. 2. cap. 1. num. 30. & Padil. num. 36. verſ. ſecunda concluſio. Tiraquel. in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n. 329. Boër. deciſ. 182. n. 50. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 20. num. 20. concl. 2. verſ. item adde, Emman. à Coſta in l. Gallus, §. quid ſi tantùm, num. 46. ff. de liber. & poſthum. Couarr. lib. 2. var. cap. 3. num. 10. verſ. ſecundo, Anton. Gabr. d. tit. de empt. concl. 1. num. 24. limit. 2. Vinceot. de Franchis deciſ. 665. num. 6. cum ſeqq. Viui. deciſ. 430. num. 4. & 6. Nicol. Mozz. de contract. tract. de empt. tit. quibus modis annulletur emptio, num. 15. Matienſ. in d. l. 1. gloſſ. 8. num. 24. & 25. tit. 11. lib. 5. nouæ Recopil. Fachinæ. conſ. 72. num. 9. & 10. lib. 2. Oſaſch. deciſ. 65. num. 10. D. Barboſ. in l. diuortio, §. ſi fundum, num. 33. ff ſoluto matrim. Ceuall. commun. quæſt. 443. Morl. in emporio iuris part. 1. tit. 9. in prælud. num. 102. Molin de Iuſtit. tract. 2. diſp. 349. verſ. ſi res infra, Rebel. de oblig. iuſtit p. 2. lib. 9. q. 3. ſect. 2. num 9. verſ. ſed quid, Giurb. deciſ. 105. n. 26.

134 Multipliciter tamen limitatur hæc reſolutio, & primò ſi primus emptor non ſit ſoluendo, & eodem vitio læſionis ad tertium poſſeſſorem res vendita perueniat, Cremenſ. hic num. 188. & Pinel p. 2. cap. 1. n. 31. Tiraquell. d. verbo reuertatur, num. 329. Couar. d. lib. 2. cap. 3. n. 10. in princ. Creſcent. deciſ. 1. de empt. aliàs deciſ. 265. Cacheran. deciſ. 65. num. 9. Matienſ. d. gloſſ. 8. num. 24. Vincent. de Franchis d. deciſ. 665. n. 6. Viui. deciſ. 430. num. 4. & 6. Giurb. d. deciſ. 105 num. 16. Ceuall. d. q. 443. n. 6. Arimin. Tepat. var. ſent. tom. 2. tit. 403. cap. 7. verſ. remedium, Felician. de cenſib. tom. 2. lib. 2. cap. 1. n. 5. prope fin.

135 Secundò ſi ſecundus emptor, qui rem habuit titulo oneroſo, & iuſto pretio, ſciret rem venditam authori ſuo fuiſſe cum læſione vltra dimidiam iuſti pretij. nam tunc in ſubſidium quando primus emptor non eſt ſoluendo, poterit conueniri. Cremenſ. hic num. 188. verſ. iſtud tamen, Cagnol. num. 144. verſ. niſi dicens, Pinel. part. 2. cap. 1. num. 32. & 33. Roland. conſ. 9. n. 54. lib. 4. Couarr. d. cap. 3. n. 39. in fine, Matienſ. q. 443. d. l. 1. gloſſ. 8. n. 24. verſ. ſi tamen tertius, Ceuall. num. 8. Vincent. de Franchis d. deciſ. 665. num. 6. Viui. deciſ. 4. Fachinæ. controu. lib. 2. cap. 18. verſ quòd ſi proponatur, Felician. d. cap. 1. num. 2. Giurba d. deciſ. 105. num. 6. in fine.

136 Tertiò quando ſecundus emptor, ſeu tertius poſſeſſor titulo lucratiuo rem acquiſiuit, vtputa donationis, aut legati, Cremenſ. hic num. 10. Padil. n. 9. verſ. ſed contra tertium, Felician. d. lib. 2. cap. 1. in fine, Gabr. Pereira deciſ. 15. n. 2. verſ. non obſtat. Quamuis de iure verius eſſe exiſtimauerit Pinel. d. cap. 1. num. 32. quem ſequitur Fachinæ. d. cap. 18. in fin. quòd venditori læſo contra tertium poſſeſſorem etiam ex titulo lucratiuo, et ſi emptor ſoluendo non ſit, non ſuccurritur. hanc tertiam fallentiam extendit Gam. Luſit. deciſ. 21. num. 1. vt contra tertiom poſſeſſorem titulo lucratiuo agi poſſit, etſi primus emptor ſoluendo ſit, & nulla præcedat excuſſio in eius bonis, ſed meritò contra illum tenet ibi Flores de Mena, eius additionator, & ſequitur Gabriel Pereira dicta deciſ. 15. num. 2.

157 Quartò quando poſt litem conteſtatam cum primo emptore tertius, rem, ſuper cuius læſione in pretio agebatur, emit ab eo, Cacheran. deciſ. 65. num. 13.

138 Quintò ſi venditio enormiſſimam contineret læſionem. nam tunc venditor agere poterit rei vendicatione etiam contra tertium poſſeſſorem, quia in enormiſſima læſione conſideratur dolus. l. ſi ſuperſtite, C. de dolo, cuius interuentu contractus à principio corruit, & perpetuò res vendita perpetuò peti poteſt, Roland. conſil. 60. à num. 62. lib. 4. Vincent. de Franchis dict. deciſ. 665. num. 7. Gaſp. Roderic. de annuis redditibus, lib. 1. quæſt. 14. num. 62. Giurb. dict. deciſ. 105. num. 17. Gabr. Pereira d. deciſ. 15. num 3. Quæ quidem limitationes generaliter ſunt intelligendæ, præter vltimam, vt contra tertium poſſeſſorem agi poſſit, excuſſione priùs in primo emptore facta ex æquitate in ſubſidium, quando primus emptor ſoluendo non eſt, Viui. deciſ. 430. num. 6. verſ. eſt tamen, Felician. de cenſibus, lib. 2. cap. 1. num. 6. in fine, tom. 2. Marcel. Cala de modo articulandi, §. 2. gloſſ. vnic. num. 1233. Gabr Pereira d. deciſ. 15. num. 2. verſ. his tamen; & aduertendum eſt quòd primus & ſecundus emptor in vno eodémq; proceſſu conueniri poſſunt, vt vtriuſque ius vna ſententia concludatur, quod praxi

receptum

receptum eſſe teſtatur Flores de Mena *in addit. ad Gam. deciſ. 21. in fine*, quem ſequitur Gabr. Pereira *d.deciſ.15.num.2.prope finem.*

139 Si emptor læſus alienauit rem, in cuius emptione deceptus fuit, non obſtante alienatione poterit de læſione contra venditorem agere, vt per Vincent. de Franchis *deciſ.243.num.5.* vbi cùm in ſenatu contra emptorem oppoſita eſſet exceptio per venditorem quòd rem alienauerat, & quòd eius erat electio recipiendi rem alienatam, & reſtituendi pretium receptum, vel quòd vltra iuſtum valorem rei apud ſe erat, & eo ipſo quòd eligebat rem, quæ reſtitui non poterat, debebat abſolui. Senatus declarauit hoc eſſe reſeruandum tempore executionis ſententiæ quando firmiter electio fieret, ſi eo tempore ſecundus emptor offerre vult quòd ſententia exequatur; ſi verò eam præſtare nolit, quòd venditor non tenebitur ad reſtitutionem pretij ſuperflui per eum recepti, Anton. Gom. *d.cap.2.num.22. verſ. ſi verò ipſe emptor.* Gutier. *d.lib.2.practic.quæſt.*137. Vincent. de Franchis *d. deciſ.243.num.5.*

140 In ead. gloſſ. ibi, *vnde ea perempta non debet ampliùs teneri.* Notatur ad hoc quòd venditor re perempta apud emptorem ſine eius culpa non poteſt ratione læſionis ex beneficio huius legis eum conuenire ad iuſti pretij ſupplementum, vt per Cagnol. *hîc num.*115. Pinel. *p.2.cap.5.n.*36. *&* 37. & Padil. *n.*37. *in fine*, Rebuff. *ad leges Galliæ tom.2. tract. de reſcind. contract. art. vnic. gloſſ.*15. *num.* 24. Burg. de Paz *in cap. cùm dilecti, in fine, de empt.* Fabian. de Monte *d. tract. de empt. quæſt.* 8. *princip. num.* 23. *in fine*, Anton. Gom. *tom.2. var.cap.2. num.22. verſ. item adde*, Cou. *lib.2.var.cap.4.num.14. verſ. contrarium.* Matienſ. *in d.l.1.gloſſ.8.n.26. tit.11. lib.4. noua Recop.* vbi Azeued. *num.*26. Gutier. *pract. lib.2.q.136. num.* 1. *verſ. nihilominus*, Ceual. *commun. quæſt.*443. *à num.*1. Parlador. *in ſeſquicent. differ.56.n.4.* Nicol. Mozz. *de contract. tractat. de empt. tit. quibus caſibus annulletur emptio, n.*16. Molin. *de iuſtit. tract.2. diſp.349. verſic. quomodo caſu fortuito*, Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.3. tit. de ſolut. reſolut.*11. *num.*13. *verſ. quartò non procedit*, Rebell. *de oblig. iuſtit. p.2. lib.9. quæſt.* 3. *ſect.2.n.*10. Didac. à Britto *in rubr. de locato, p.2. §.2. num.29. cum ſeqq.*

141 Amplia primò in emptore decepto vltra dimidiam iuſti pretij, qui contra venditorem agere non poterit, ſi res abſque culpa ſua penes ipſum perierit, vt quòd pluris iuſto pretio pro ea accepit, ei reſtituat. Ita Anton. Gom. *d. tom.2. cap.2. num.22. verſ. ſi verò*, Pinel. *d.part.2.cap.1. num.*39. Villalob. *in ærario lit.C.n.*28. Matienſ. *dict.l.1.gloſſ.8.num.33. verſ. ſed iure, & ibi* Azeued. *num.*26. Gutier. *d.lib.2.practic.quæſt.*137. Morl. *in emporio iuris part.1. tit.9. de contrah. empt. in*
142 *proœm. num.*45. Quamuis contrarium, immo quòd perempta re abſque culpa ſua poſſit emptor contra venditorem agere vt ei quod plus iuſto pretio accepit, reſtituat, teneant Cremenſ. *hîc ampl.* 25. Couar. *d. lib.2. variarum cap.4. num.14. in fine*, Ioan. Garc. *de expenſ. cap.18. num.43. in fine.* Mench. *controu. vſufruct. lib.3. cap.62.n.*13.

143 Amplia ſecundò ſi res apud ipſum venditorem pereat. quia non poterit agere ad ſupplementum pretij, vt contra Panorm. & alios tenet Pinel. *hîc part.2. cap.2. num. fin.* quem ſequitur Matienſ. *d. l.1. gloſſ.8.num.*32.

144 Amplia tertiò in diuiſione hæreditatis, ſi ille, qui diuiſionem reſcindi vult ex cauſa immodicæ læſionis aliquid ex bonis diuiſis alienauit, vt firmat Anton. Fab. *de errorib. pragmat. decad.8. errore* 4. vbi tradit quòd debet conferre bona, quæ alienauit, & quòd ille, contra quem petitur reſciſſio, ſi bona fide alienauit, liberatur conferendo pretium, quod ex rebus venditis fuit conſequutus.

Limita quando culpa emptoris, vel eius facto res 145
periit, vel fuit extincta, quia hoc caſu venditori non denegatur actio contra emptorem, neque emptori contra venditorem ſi eius facto, vel culpa perierit. Idem erit ſi eius culpa res deterior efficiatur. nam tenebitur de damno, quod eius culpa contigerit, à quo non excuſatur emptor, licèt eo tempore non integrè dominus rei ſit, vt cum Tiraq. *de retract. lign. ad fin. tit. num.61. &* 71. tradit Pinel. *dict. part.2. cap.3. num.*34.

Limita ſecundò ſi res empta pereat penes tertium, 146
cui emptor eam iuſto pretio vendiderat. nam tunc venditor contra emptorem ad ſupplementum iuſti pretij, quod à ſecundo emptore primus emptor habuit, agere poterit, quaſi ad id, quod loco ipſius rei ad ipſum peruenit. Pinel. *d.cap.3. num.*38. Couar. *d. lib. 2. cap.4. num. 14. col. fin.* Matienſ. *d. l. 1. gloſſ.* 8. *num.*31. niſi primus emptor nihil vltra quàm ipſe de- 147
dit, à ſecundo emptore accepit. nam tunc venditori non dabitur actio, acſi res periret penes emptorem, quia primus emptor non plus conſequutus fuit, quàm ipſe dedit, nec actionem habet contra ſecundum re apud eum ſine culpa perempta. Pinel. & Matienz. *vbi ſuprà.*

Limita tertiò ſi res poſt litem conteſtatam peri- 148
ret. nam tunc licèt res pereat, continuabitur inſtantia, & cauſa non cenſebitur extincta. Matienſ. *d. gloſſ. 8.num.*34. Gutier. *d.lib.2.q.137. in fine*, Ceuall. *q.443. num.3. in fine.* Britto *ad dict. rubr. de locato, part.2. §.2. num.*33. quicquid dicat Ioan. Garc. *de expenſ. cap.18. num.*43.

In ead. gloſſ. ibi, *item habet locum lex iſta è contra decepto emptore, &c.* Ita Cagnol. *hîc in 2. quæſt.* Cremenſ. *num* 23. Anton. Gabr. *d. tit. de empt. concluſ.1. ampl.*13. Vincent. de Franchis *deciſ. 225. circa princ. & deciſ.243. à num.*1. Gutier *d.lib.1.quæſt.133. num.2.* Morl. *in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 9. in prælud. num.* 86. Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.* 403. *cap.6. in princip.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. §. 1. q. 7. part.2. ampl.10. num.5. in fine.*

In eadem gloſſ. ibi, *dic ergo inſpici venditiones factas* 149
locorum exiſtentium iuxta illum. Notatur ad hoc quòd valor rei probatur ex inſtrumentis venditionum aliarum rerum ſimilium exiſtentium iuxta rem venditam, vt per Maſcard. *de probat. concluſ.*658. *num* 9. Franc. Marc. *deciſ.844. num.38. part.*1. Cæſ. Barz. *Bonon. deciſ.22. num.*14. Bapt. Lup. *in l.2. C. de pactis inter empt. §.5. num.112. verſ. ſecundò probatur.* Dummodo 150
tamen probetur quòd huiuſmodi bona contigua ſunt eiuſdem qualitatis & bonitatis cum terris, vel fundo, de eius pretio probando agitur, ex Barz. *d. deciſ.22. n.*35. Maſcard. *d. concl.658. n.*11. Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.4. tit.20. n.*17. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.461. num.*14. Rot. *deciſ.34. num. fin. part.1. recentior.* Et dummodo etiam inſtru- 151
menta ſimilium venditionum ſint multa ad hoc vt ex eis ſaltem præſumptiuè probetur communis æſtimatio. Maſcard. *d. concl.658. num.9.* vbi tradit in iudicis arbitrio reſidere quot venditiones eſſe oporteat, Cardin. Mantic. *d. tit.20. num.*18. Stephan. Gratian. *citato loco, num.*15.

In eadem gloſſ. ibi, *Et redituum quantitatem, &c.* 152
Nota quòd iuſtus rei valor eſſe dicitur, qui ex redditibus, & valore fructuum viginti annorum ſimul collectis, deductis expenſis, conficitur, gloſſ. *verbo iuſta, in authent. perpetua, C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Guid. Papæ *conſ.180. &* 938. Afflict. *deciſ.*294. *n. fin.* Tiraq. *de*

retract. in lign. §.1. gloſſ.7. num. 19. Cagnol. *hic n.* 231. *verſ. vtrumque*, Rebuff. *in l. vnic. gloſſ. ſubtilitatem, n.* 55. *C. de ſentent. quæ pro eo*, Cæpol. *de ſimulat. contract.* 3. *caſu, præſ.* 3. Natt. *conſ.* 498. *num.* 11. Crauet. *conſ.* 813. *num.* 4. *& conſ.* 145. *num.* 8. *& conſ.* 189. *num.* 6. *in fine*, Couarr. *lib. 3. variar. cap. 9. num.* 5. Matth. Coler. *de proceſſib. execut. part. 3. cap. 9. n.* 150. Pinel. *hic p. 3. cap. fin. num.* 28. *&* 29. Cephal. *conſ.* 412. *num.* 61. Decian. *conſ.* 2. *n.* 174. *vol.* 1. *& conſ.* 32. *num.* 68. *vol.* 2. Menoch. *conſ.* 343. *num.* 24. *& conſ.* 358. *num.* 20. Maſcard. *de probat. concl.* 652. *num.* 3. Caualc. *deciſ.* 1. *n.* 2. *p.* 2. Ioan Garc. *de expenſis, cap. 4. n.* 19. *& cap. 9. num.* 79. Card. Mantic. *d. lib. 4 tit. 20. n.* 10. *&* 12. Vincent. Caroc. *de locato, & conduct. q. 3. princ. cap. de reſcind. locat. n.* 15. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 461. *n.* 24. *& cap.* 545. *n.* 13. *&* 14. *& cap.* 751. *n.* 47. Fontanel. *de pact. nupt. clauſ.* 4. *gloſſ.* 18. *p.* 1. *à num.* 49. Anton. Fab. *in ſuo Cod. lib.* 4. *ſub hoc tit. definit.* 2. *num.* 4. Gregor. XV. *deciſ.* 553. *n.* 8. Ex qua cumulatione fructuum viginti annorum concludenter non probatur rei verus valor, ſed præſumptiuè, & coniecturaliter, & hæc probatio eſt ſubſidiaria quando aliter valor rei non poteſt probari, Maſcard. *d. concl.* 652. *num.* 4. Fontanel. *d. clauſul.* 4. *gloſſ.* 18. *p.* 1. *n.* 59.

153 Ex lucarionibus autem fructuum perceptionem probari non ſufficit. quia ex eis verus annuus fructus non probatur, cùm fieri poſſit vt quis locet pro minori pretio ratione amicitiæ, vel parentelæ, vel miſerationis cauſa; vel quia negotia ſua gerere ſcit, vel quòd quis conducat pluris propter affectionem, & alias cauſas, & ſatis ſit quòd aliquid fuerit poſſibile, Caſſad. *deciſ.* 20. *de probat.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 600. *num.* 4. Gregor. XV. *deciſ.* 101. *n.* 1. *& deciſ.* 553. *num.* 6. *& deciſ.* 570. *num.* 7.

154 In domibus, & ædificiis ex redditibus non probatur pretium, ex Natt. *conſil.* 332. *num.* 4. Surd. *conſil.* 151. *num.* 70. Stephan Gratian. *d. cap.* 600. *num.* 3. *cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *dicto tit.* 20. *num.* 14. Gregor. XV. *deciſ.* 553. *num.* 7. & *ibi* Beltramin. *num.* 16. negari enim non poteſt quin ædificiorum habenda ſit etiam conſideratio. Ioan. Garc. *de expenſis, cap.* 4. *num.* 19. *verſic. aduerte*, Stephan. Gratian. *dicto cap.* 600. *num.* 5. Anton. Fab. *in ſuo Codice lib. 4. tit* 30. *de reſcind. vendit. num. 4. in gloſſ.* Cardin. Mantic. *d. tit.* 20. *num.* 15.

SVMMARIVM.

1 *Fiſcus & priuatus non poſſunt recedere à contractu abſque mutuo conſenſu contrahentium, etiam Principis reſcripto, & num.* 2.

3 *Ius, actio, vel obligatio mihi ex contractu alterius acquiſito, me inuito mihi auferri nequit.*

4 *Fiſco parcè ſubuenitur in contractibus rerum ſuarum ad illorum reſciſſionem ſub prætextu læſionis, remoto dolo & fraude.*

L. De contractu. III.

Iidem AA. *Martianæ.*

1 FIſcus, & priuatus abſque mutuo contrahentium conſenſu à contractu recedere non poſſunt, etiam reſcripto Principis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1 *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.* 61. *tit.* 5. *part.* 5. *vbi gloſſ.* 1. Tiraquell. *de retractu lign. in præfat num.* 23. *& §.* 1. *gloſſ.* 14. *n.* 88. Villadieg. *in l.* 8. *num.* 4. *tit.* 4. *lib.* 5. *fori iurgo*, Surd. *deciſ.* 253. *in princip.* Mor. *in emporio iuris ciuilis part.* 1. *tit.* 9. *in præmiſſ. num.* 32. quia à principio contractus ſunt voluntatis, poſtea neceſſitatis. *l. ſicut, ſupr. C. de act. & oblig.* vbi plures citaui Doctores.

Notatur ad hoc quòd quando ex contractu alterius mihi quæritur ius, actio, vel obligatio, non poteſt me inuito mihi auferri, vt per Anton. Gom. *l.* 40. *Tauri num.* 40. *in princ.* 3

Quo iure fiſcum noſtrum vti, &c.] Notatur ad hoc quòd parcè ſubuenitur fiſco in contractibus rerum ſuarum ad illorum reſciſſionem ſub prætextu læſionis remoto dolo, & fraude, vt per Peregrin. *de iure fiſci lib. 6. tit.* 2. *num.* 13. Fiſcus enim vtitur iure priuati, niſi in caſu de quo agitur, reperiatur ſpecialiter priuilegiatus, Martin. Laudenſ. *in tract. de fiſco, in princip. quæſt.* 14. Peregr. *d. lib.* 6. tit. 1. n 1. Menoch. *conſ.* 242. *num.* 9. *lib.* 3. Farinac. *fragm. crimin part.* 1. *lit. F. n.* 150. *cum ſeqq.* 4

SVMMARIVM.

1 *per Inſtrumentum emptionis quondam facta non probatur poſteriorem emptionem eſſe iniuſtam.*

2 *per Inſtrumenta emptionis antiqua, non probatur valor rei præſens.*

3 *non ſufficit quantum Res conſtitit, ſed quantum valeat.*

4 *Valor probatur ex inſtrumentis venditionis eiuſdem rei, ſi multa ſint inſtrumenta intra breue tempus celebrata, quæ reſpondeant in pretio.*

5 *Valorem per inſtrumenta probari præſumptiuè, non priuatiuè, & ſubſtantialiter. æſtimari ex inſtrumentis venditionum aliarum rerum ſimilium exiſtentium iuxta rem venditam, num.* 6. *dummodo huiuſmodi res & bona contigua ſint eiuſdem qualitatis, & bonitatis cum terris, vel fundo, de cuius pretio probando agitur, num.* 7. *& inſtrumenta ſimilium venditionum debent eſſe multa ad hoc, vt ex eis ſaltem præſumptiuè probetur communis æſtimatio, num.* 8. *quot venditiones eſſe oporteat, iudicis arbitrio relinquitur, num.* 9.

L. Ad reſcindendam. IV.

Iidem AA. *Eudoxio.*

PEr inſtrumentum emptionis quondam factæ non probatur poſteriorem emptionem eſſe iniuſtam. Per inſtrumenta emptionis antiqua non probatur præſens rei valor. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.* 1 2

Non ſufficit quòd magno pretio fundum comparatum, &c.] Notatur ad hoc quòd non ſufficit quantum res conſiſtit, ſed quantum valeat, Bart. *in l. cùm emptor, §. fin. ff. de damn. infect.* Rebuff. *in l. vnic. n.* 499. *C. de ſentent. quæ pro eo.* Valaſc. *conſult.* 41. *num.* 6. Matienſ. *in l.* 1. *gloſſ.* 2. *num.* 3. *&* 4. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.* 3

Nota quòd rei valor probatur ex inſtrumentis venditionis eiuſdem rei, ſi multa ſint inſtrumenta intra breue tempus celebrata, quæ in pretio correſpondeant. nam hoc caſu plenè probant veram eſſe rei æſtimationem, Cagnol. *in l.* 2. *n.* 233. *ſup. hoc eod. tit.* Burſat. *conſ.* 99. *verſ. quinimo*, Cephal. *conſ.* 261. *num.* 16. Maſcard. *de probat. concl.* 658. *n.* 1. *&* 5. dicit rei valorem per inſtrumenta probari præſumptiuè, non verò plenè & ſubſtantialiter. Item ex inſtrumentis venditionum aliarum rerum ſimilium exiſtentium iuxta rem venditam rei valor æſtimatur, ex Maſcard. *dict. concluſ.* 658. *num.* 9. Franc. Marc. *deciſ.* 844. *num.* 38 *part.* 1. 4 5 6

Barz.

Barz. *Bonon. deciſ.*22. *num.*14. Bapt. Lup. *in l.*2. *§.* 5.
*num.*112. *verſ. ſecundò probatur. C. de pactis inter empt.*
7 dummodo huiuſmodi res, & bona contigua ſint eiuſ-
dem qualitatis & bonitatis cum terris, vel fundo, de
cuius pretio probando agitur Alex. *in l. in lege Falcid.*
§. corpora, ff. ad legem Falcid. Barz. *dict. deciſion.* 22.
num. 35. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent.*
lib. 4. *tit.* 20. *num.* 17. Maſcard. *dict. concluſ.* 658.
num. 21. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 461.
8 *num.* 14. Et inſtrumenta ſimilium venditionum de-
bent eſſe multa ad hoc vt ex eis ſaltem præſumptiuè
probetur communis æſtimatio, Dec. *conſ.*17. *num.*12.
*lib.*2. Cardin. Mantic. *d. tit.* 10. *num.*18. Gratian. *dict.*
*cap.*461. *num.*15. Maſcard. *vbi ſup. num.*9. vbi ex Ca-
9 gnol. tradit in iudicis arbitrio reſidere quot vendi-
tiones eſſe oporteat.

S V M M A R I V M.

1 *Contractus dolo initus cum acceſſorijs reſcinditur. & Venditio dolo facta non ſubſiſtit, & num.*2. *limitant communiter quando dolus eſt commiſſus ab vtraque parte, num.*3.

4 *Dolus nunquam præſumitur niſi probetur, & alleganti dolum incumbit probatio.*

5 *Dolus probatur indicijs, & præſumptionibus. ſcil. ſi emptor vendiderit rem ſuppreſſo eius vitio, quod ſi emptor agnouiſſet, non emiſſet, num.*6. *ex enormi, ſeu enormiſſima læſione, num.* 7. *ex mendacio, ſi ex eo mendax aliquod commodum, ſeu lucrum conſequitur, num.*8. *ex perſuaſionibus, quando quis alicui perſuaſit, vt aliquid faceret, qui quidem dolus dicitur, ex propoſito, num.* 9. *in eo, qui ſuppreſſit ſecum contrahenti qualitatem ſuæ perſonæ priuilegiatæ, n.*10. *ex nimia & inſolita diligentia, num.*11. *in eo qui contrahit cum aliquo ſine debitis ſolemnitatibus iuris, num.* 12. *ex perſonarum qualitate, n.*13. *ex actu clandeſtinè facto, n.*14.

15 *Dolus vel eſt verus, vel præſumptus.*

16 *Dolus verus quis.*

17 *Dolus præſumptus quis.*

L. Si dolo. V.

Iidem AA. *Ruſo.*

1 DOlo contractus initus cum acceſſoriis reſcindi-
tur, & venditio dolo facta non ſubſiſtit. Colli-
gunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *n.*1. *ſupr. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt *l. Hiſp.*57. *tit.*5. *part.*5. *vbi gloſſ.*1. *&* 2. Corraſ.
*lib.*2. *miſcel. cap.*8. *num.*4. Barnab. Cornazan. *deciſ.*135.
*num.*2. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.*1. *lib.* 1. *quæſt.* 6.
3 *ſect.*2. *num.*8. *& part.*2. *lib.*9. *quæſt.*4. *num.*3. Limitant
communiter Doctores quando dolus eſt commiſſus
ab vtraque parte, quia tunc dolus cum dolo com-
penſatur, *l. fin. §. ſed ſi ſtipulator, ff. de eo per quem fact. l.*
viro atque vxore, ff. ſolut. matrim. Sebaſt. Medices *de*
*compenſ. p.*1. *q.*37. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*
267. *num.*17. Caroc. *de depoſito, part.*1. *tit. aduerſus quos*
*detur actio depoſiti, num.*10.
4 Dolus nunquam præſumitur, niſi probetur, & al-
leganti dolum adfuiſſe, incumbit onus probandi, vt
per Maſcard. *de probat. concl.*531. *n.*1. *cum ſeqq.* Decian.
*conſ.*32. *num.*4. *lib.*3. Menocb *de præſumpt. lib.* 5. *præ-*
*ſumpt.*3. *num.*14. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig.*
conuent. lib. 2. *tit.* 7. *num.* 1. Farinac. *in praxi crimin.*
5 *tit. de pœnis temper. q.* 89. *n.*2. Probatur autem dolus
6 indiciis, & præſumptionibus. Primò ſi emptor ven-
diderit rem ſuppreſſo eius vitio, quod emptor agno-
uiſſet, non emiſſet. *l. ſi vim la* 2. *ff. de pericul, & com-*
*mod. rei vend. l.*1. *§.*1. *ff. de action. empti*, Crauet. *con-*
*ſil.*83. *num.*3. *& conſ.*221. *num.*8. *& conſ.* 282. *num.* 7.
Boſſi. *in tit. de crimine ſtellion. in fine*, Maſcard. *concl.*
532. *num.* 12. Sfort. *de reſtit. in integ. quæſt.* 83. *n.* 24.
Menoch. *de præſumpt. lib.*5. *præſ.* 3. *num.* 73. Farinac.
*d. quæſt.*89. *num.*111. vt in eo, qui rem onere aliquo
grauatam abſque eius expreſſione vendidit, Anton.
Gom. *tom.* 2. *var. cap.* 2. *num.* 45. *verſ. aduertendum*,
Padil. *in l. ſi aquam* 2. *num.* 14. *C. de ſeruit. & aqua*,
Villadieg. *l.*8. *num.*12. *tit.*4. *lib.*5. *fori legum.* Secun- 7
dò ex enormi, ſeu enormiſſima læſione, Pinel. *in l.*2.
*C. hoc tit. part.*1. *cap.*4. *num.*22. Cephal. *conſ.*367. *n.*12.
Roland. *conſ.*59. *num.*25. *lib.*1. Villalob. *in ærario com-*
*mun. opin. lit. D num.*91. Ioſeph. Ludou. *Peruſ deciſ.* 18.
*num.*55. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo dolus*
præſumitur, Maſcard. *concl.*532. *num.*27. *cum ſeqq.* Me-
noch. *conſ.*371. *num.* 25. *& de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 3.
*num.*69. Vincent. de Franchis *deciſ.*247. *n.*1. Farin. *d.*
*q.*89. *n.*140. D. Barboſ. *in l.*1. *ff. ſolut. matrim. p.*5. *num.*51.
Aldouin. *conſ.*1. *num.*98. Carol. de Graſſis *in tract. de*
*exceptionib. except.*22. *num.*27. Tertiò ex mendacio, ſi 8
ex eo mendax aliquod commodum, ſeu lucrum con-
ſequitur, *l. ſi quis affirmauit §.* 1. *l. quod venditor, &*
l. eleganter, §. idem Pomponius, ff. de dolo, Menoch. *dict.*
*præſumpt.*3. *num.*53. Maſcard. *d. concl.*532. *num.*19. Fa-
rin. *d. quæſt.*89. *num.*104. Surd. *deciſ.*216. *n.*39. vt pro-
cedit in eo, qui falſa expreſſit, ſeu aſſeuerauit, vt col-
ligitur ex *d. §.*1. Decian. *conſ.*32. *num.*24. *&* 29. *lib.*3.
Bec. *conſ.*106. *num.*13. Maſcard. *concl.*531. *num.*7. *&*
57. Farinac. *d. quæſt.*89. *num.*106. Idem præſumitur in
eo, qui affirmabat pro vero illud, quod ignorabat eſſe
verum, Menoch. *d. præſumpt.*3. *num.*55. Farin. *d. q.*89.
*num.*109. Giurb. *deciſ.*43. *num* 11. vbi idem dicit de
eo, qui dicit idoneas habere facultates cùm non eſſet
ſoluendo, ex Mari. Antonin. *lib.*1. *var. reſolut. lib.* 1.
reſolut. 4. *num.* 1. Marr. *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 123.
*num.*16. *cum ſeqq.* Quartò ex perſuaſionibus quando 9
quis alicui perſuaſit vt aliquid faceret, qui quidem
dolus dicitur ex propoſito, *l. cùm quis*, & *ibi* Bart. *ff.*
de dolo, Roland. *conſ.*57. *num.*7. Crauet. *conſ.*192. *n.*15.
Maſcard. *d. concl.*532. *num.*19. Farin. *d. q.*89. *n.*107. vbi
tenet dolum ex falſa perſuaſione reſultantem dici
dolum verum. Quintò præſumitur dolus in eo, qui 10
ſuppreſſit ſecum contrahenti qualitatem ſuæ perſo-
næ priuilegiatæ, Menocb. *d. lib.* 5. *præſ.* 3. *num.* 76.
Sextò oritur ex nimia & inſolita diligentia, *l. ſi quis* 11
ſub conditione, ff. de condit. inſtit. Boccac. *in conſilit. Pico-*
ni gloſſ. 8. *num.* 104. Maſcard. *d. concl.* 532. *num.* 118.
Menocb. *conſ.*109. *num.*35. *& d. præſumpt.*3. *num.* 102.
Farin. *d. q.*89. *n.*121. vbi *n.*122. tenet quòd ex inſolita
cautela ſimiliter præſumitur dolus, & *num.*124. ſob-
dit dolum præſumi ex inſolitis clauſulis, & *num* 125.
ait ſimiliter ex actu inſolito doli præſumptionem re-
ſultare. Septimò præſumitur dolus in eo, qui, contra- 12
hit cum aliquo ſine debitis ſolemnitatibus iuris, *l. ſi*
quos, inf. hoc eod. tit. vbi dicam. Octauò præſumitur do- 13
lus ex perſonarum qualitate, veluti quando multum
ſagax contrahit cum pupillo, minore, muliere, vel ſi-
mili perſona, quorum fragile eſt conſilium, Crauet.
*conſ.*282. *num.* 2. Menoch. *d. lib.*5. *præſumpt.*3. *num.* 10.
Hieron. Leo *deciſ.*9. *num.*8. Farin. *d. quæſt.*89. *num.*74.
& 75. Nonò præſumitur dolus ex actu clandeſtinè 14
facto, *l.* 1. *C. de interd. matrim.* vbi dicemus.
Dolus, vel eſt verus, vel præſumptus. Verus dici- 15
tur ille, de quo per indicia, coniecturas, & præſum-
ptiones à iure approbatas conſtat. Vnde verus dolus 16
non probatur niſi animus decipiendi probetur, Boër.
deciſ. 100. *num.* 3. Vincent. de Franchis *deciſ.* 108.

Hieron. Leo *d. deciſ.* 9. Giurb. *deciſ.* 43. *num.* 9. ac vt dolus verus dicatur, præſumptiones & indicia debent eſſe perſpicua, & quæ non poſſint trahi in in malam partem, Surd. *deciſ.* 216. *num.* 10. vbi quando indicia ſunt manifeſta, & in fraudem concludunt, Sfort. *de in integ. reſtitut. part.* 2. *quæſt.* 83. *art.* 1. *num.* 2. vbi dicit quòd dolus verus eſt, qui ex præſumptione neceſſaria reſultat & probatur, Grammat. *conſ.* 30. *num.* 10. Farin. *in praxi crimin. quæſt.* 88. *num.* 4. & 5. vbi *num.* 8. verum dolum eſſe dicit, etiamſi indiciis, & præſumptionibus probetur ſi ſunt manifeſta,
17 & euidentia. Dolus verò præſumptus eſt qui ex indiciis non manifeſtis, nec omnino concludentibus, ſed tantùm probabilibus colligitur, Bald. *in l. quæ fortuitis à num.* 7. *C. de pignorat. act.* Plot. *de in litem iurando* §. 50. *num.* 31. Sfort. *d. quæſt.* 83. *art.* 1. Fulu. Pacian. *de probat. lib.* 1. *cap.* 66. *num.* 163. Menoch. *d. lib.* 5. *præſ.* 2. *à num.* 6. Surd. *deciſ.* 216. *num.* 4. Farin. *d. quæſt.* 88. *n.* 13. Exemplum huius doli ſolet aſſignari quando quis ſciens ſe teneri ad aliquid faciendum, dandum, præſtandúmve, negligit, & omittit facere, quia eſſe poteſt quòd id faciat non fraudandi, aut decipiendi animo, ſed ex alia cauſa. Et quamuis inter dolum præſumptum & verum multæ & notabiles ſint differentiæ, nulla tamen probabilis poteſt conſtitui inter vnum & alterum, cùm agitur de annullatione contractus, Ioſeph. Ludon. *Peruſ. deciſ.* 18. *num.* 62. Cephal. *conſ.* 405. *num.* 23. *lib.* 3. Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 18. Surd. *conſ.* 49. *num.* 42. *in fine,* & 43. Menoch. *conſ.* 412. *num.* 22. Borrell. *conſ.* 4. *num.* 6. Fachinæ. *controuerſ. lib.* 2. *cap.* 26. *verſ. mouet ſecundò.* quoad effectus enim dolus præſumptus dolo vero, & ex propoſito æquiparatur, Roland. *conſ.* 7. *à num.* 42. *lib.* 3. & *conſ.* 60. *num.* 66. *lib.* 4. Surd. *d. conſ.* 49. *num.* 39. & 40.

L. Non eſt probabilis. VI.

Iidem AA. Gratiano.

1 VEnditio licitè celebrata non reſcinditur pretio etiam venditionis in dupli quantitate oblato. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupra hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.* 61. *tit.* 5. *part.* 5. *vbi gloſſ.* 2. Conan. *comment. iuris lib.* 7. *cap.* 9. *num.* 10. Deci. *conſ.* 592. *circa fin.* Villadieg. *l.* 8. *num.* 4. *verſ. ſic ergo, tit.* 4. *lib.* 5. *fori iurgo,* Cephal. *conſ.* 292. *à num.* 36. *lib.* 3. Surd. *deciſ.* 253. *num.* 1. Didac. à Britto *ad rub. de locato & conducto part.* 2. §. 2. *num.* 27. *in medio.*

L. Ratas manere. VII.

Iidem AA. Muracolo, & aliis militibus.

1 MIliti per reſcriptum non licet à venditione legitimè perfecta altera parte inuita recedere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.* 61. *tit.* 5. *part.* 5. *vbi gloſſ.* 1. Iaſ. *in repet. l. ſi abrogator num.* 21. *in fine ff. de adoption.* Surd. *deciſ.* 253. *in princ.*

Allegari ſolet ad hoc quòd dato vno inconuenienti plura ſequuntur, vt per Decian. *conſ.* 14. *n.* 24. *lib.* 3. Marc. Anton. de Amatis *Marchiæ deciſ.* 130. *n.* 26. Sarmien. *ſelect. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 9. *in medio.*

SVMMARIVM.

1 *Venditio facta paulo viliori pretio non reſcinditur niſi dolus interuenerit, aut metus, & dolus metúſque probatus ſit, & num.* 2.

3 *Concluſio ſola attenditur & obligationem inducit, non quod tractatur, & dicitur, & num.* 4.

5 *Contractus celebrati tempus attenditur in conſideranda læſione. & num.* 6. *Amplia*

I. tempus contractus attendendum eſſe ad læſionem probandam, etiam cùm agitur de reſtitutione in integrum. num. 7. *idem tempus conſiderandum cùm agitur de reuocanda donatione ex eo quòd fuit inofficioſa, num.* 8.

II. in conſtitutione dotis, cùm filia ſe incongruè dotatam fuiſſe contendit, & renuntiationem legitima à ſe factam reſcindi ex beneficio legis. num. 9.

III. quando filia fuit donata vt nuberet, & hereditati paterna non renuntiauit. num. 10. *intellige vt num.* 11. *Limita*

I. niſi traditio rei, & executio contractus conferatur in futurum. num. 12.

II. contractu conditionali, quamuis in aliud tempus conferatur. num. 13.

III. in contractibus qui habent effectum ſucceſſiuum reſpicientem futura tempora. num. 14. *Aduerte vt num.* 15.

L. Si voluntate. VIII.

Iidem AA. Euodiæ.

VEnditio facta paulo viliori pretio non reſcin- 1
ditur niſi dolus, aut metus interuenerit, &
dolus, metúſque probatus ſit. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt *l. Hiſp.* 56. *tit.* 5. *part.* 5. *vbi gloſſ.* 4. *in princip.* &
gloſſ. 5. Cephal. *conſ.* 735. *lib.* 5. Roland. *conſ.* 90. *num.* 12.
& 13. *lib.* 3. Menchaq. *controuerſ. vſu frequent. lib.* 3. *c.* 61.
num. 3. *verſ. vnde ſi quis.*

Et ad illud quod decipere ſe poſſunt adinuicem contrahentes, vide adducta per me *in collect. ad l.* 2. *ſuper gloſſ. verbo humanum, ſup. hoc eod. tit.*

Quòd ſi videlicet, &c.] Notatur ad hoc quòd ſola 3
concluſio attenditur atque obligationem inducit, &
non quod tractatur, & dicitur, vt per Tiraq. *ad fin.*
tit. de retractu conuent. num. 24. vbi quòd ſola con- 4
cluſio dicitur eſſe contractus, Menoch. *de arbitr.*
caſu 470. *num.* 3. Caputaq. *deciſ.* 16. *num.* 2. & *deciſ.*
92. *num.* 1. *part.* 3. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 63.
num. 34. Et hunc textum ſingularem, & vnicum dicit Anton. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 1. *num.* 3. *verſ. item etiam proſequendo*, ad hoc quod præparatio contractus ſunt illa verba producta in ipſo fieri, antequam perficiatur, & abſoluatur ipſe contractus.

Quod fuerat tempore venditionis datum, &c.] No- 5
tatur ad hoc quòd tempus celebrati contractus attenditur in conſideranda læſione, vt per Cagnol. *num.* 213. Cremen. *à num.* 168. Pinel. *part.* 3. *c. fin. num.* 15. & Padil. *num.* 70. *in l.* 2. *ſup. hoc eod. tit.* Guid. Pap. *deciſ.* 157. Crauet. *conſ.* 114. *num.* 16. & *conſ.* 151. *num.* 7. & *conſ.* 188. *num.* 4. Roland. *conſ.* 59. *num.* 36. *lib.* 2. Anton. Gabr. *commun. lib.* 3. *tit. de empt. concl.* 1. *n.* 47. Rebuff. *de eo quod intereſt, num.* 492. Oſaſch. *deciſ.* 41. *num.* 5. Curt. iun. *conſ.* 1. *col.* 3. *circa fin.* Cephal. *conſ.* 563. *num.* 48. *lib.* 4. Matienſ. *in l.* 1. *gloſſ.* 4. *num.* 1. *tit.* 11. *lib.* 5. *nouæ Recop.* vbi Azeued. *num.* 12. Seraphin. *de priuilegiis*

priuilegiis iuram. priuil. 93. num. 91. vbi pro regula tradit quòd in contractibus attenditur tempus celebrationis ipſius, & non quòd poſtea ſuperueuerit, Surd. conſ. 52. num. 48. & conſ. 151. num. 71. & de alimentis tit. 7. quaeſt. 34. num. 6. & tit. 8. priuil. 56. n. 79. Menoch. conſ. 458. num. 13. Caputaq. deciſ. 264. num. 9. part. 3. Viui deciſ. 436. num. 13. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent lib. 4. tit. 16. n. 57. & tit. 20. n. 51. Cardin. Tuſch. practic. concl. lit. L. concl. 295. & lit. V. concl. 13. num. 1. Ceuall. commun. quaeſt. 664. num. 1. Giurb. deciſ. 105. num. 2. Amatis Ferrariae deciſ. 47. n. 5. Gutier. de gabellis quaeſt. 147. num. 8. & 9. & de tutel. part. 2. cap. 22. n. 11. D. Barboſ. in l. part. 5. num. 52. ff. ſoluto matrim. Molin. de Iuſtit. tract. 2. diſp. 349. verſ. pretium autem iuſtum.

7 Amplia primò tempus contractus attendendum eſſe ad probandam læſionem, etiam cùm agitur de reſtitutione in integrum, vt per Giurba d. deciſ. 105.
8 num. 3. vbi num. 4. ſubdit idem tempus conſiderandum eſſe cùm de reuocanda donatione agitur ex eo quòd fuit inofficioſa.

9 Amplia ſecundò in conſtitutione dotis, cùm filia ſe congruè dotatam fuiſſe contendit, & renuntiationem legitimæ à ſe factam reſcindi ex beneficio l. 2. ſup. hoc eod tit. nam læſio conſideranda eſt inſpecto tempore dotationis, & renuntiationis, & habito reſpectu ad facultates, quas pater eo tempore habebat, & non quas reliquit tempore mortis, Pariſ. conſ. 29. num 89. lib. 3. Ruin. conſ. 56. num. 13. lib. 3. Grammat. deciſ. 57. num. 34. cum ſeqq. Brun. de ſtat. excl. fœmin. art. 9. princ. quaeſt. 1. in fine verſ. contraria, Boët. deciſ. 62. Cou. in cap. quamuis pactum part. 3. §. 4. num. 7. verſ. ſeptima concluſio, & in fine, Menchaq. de ſucceſſ. creat. lib. 2. §. 18. à num. 79. Anton. à Sola in conſtit. Sabaudiæ tit. de alienat. min. gloſ. 2. num. 12. Laderch. conſ. 35. à num. 5. Hieron. Gabr. conſ. 142. num. 8. & 9 lib. 1. Decian. conſ. 6. num. 52. & 74. volum. 1. Bertaz. conſ. 7. num. 5. Honded. conſ. 10. à num. 33. lib. 1. Henriq. conſ. 15. per tot. Menoch. conſ. 6. num. 21. & 22. & de arbitr. caſu 149. num. 16. & 17. vbi tempus conſtitutionis dotis, & non mortis inſpiciendum eſſe comprobat, Molin. de primog. lib. 2. cap. 3. num. 29. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 12. tit. 24. Ioſeph. Ramon. conſ. 1. num. 13. Caualcan. deciſ. 31. à num. 15. & deciſ. 81. num. 105. part. 3. Maſtrill. Siciliæ deciſ. 1. num. 15. Anton. Fab. in ſuo Cod. lib. 3. tit. 15. de inofficio. teſtam. definit. 21. & 23. Fontanell. de pactis nupt. tom. 2. clauſ. 5. gloſ. 8. part. 1. num 8. cum multis ſeqq. & clauſ. 9. gloſſ. 9. part. 1. num. 18. 27. 33. & 34.

10 Amplia tertiò, quando filia fuit dotata vt nuberet, & hæreditati paternæ non renuntiauit, ſi pater congruè filiam non dotauerit iuxta facultates, quas habebat, & ſecundùm qualitatem perſonarum, & morem regionis, & filia egerit ad ſupplementum dotis, quia inſpicienda ſunt bona, quæ pater tempore dotationis habebat, Fontanel. d. gloſſ. 8. part. 1. num. 13. quando enim filia agit ad reſciſſionem renuntiationis, & ad ſupplementum dotis, nihil eſt quod ei impediat agere in vita patris, ſi exiſtimat minus iuſto fuiſſe ſibi pro dote datum, Anton. Sola d. tit. de alienat. bonorum min. & mul. gloſſ. 2. num 13. Ioſeph. Ludou. Peruſ. deciſ. 21. num. 52. & 54. Fontanel. d. clauſ. 5. gloſſ. 8. num. 12. in fine, & d. clauſ. 9. gloſſ.
11 vnic. part. 1. num. 27. & 28. Intellige quoad inſpiciendum an filia fuerit læſa, vel non, & quoad ſupplementum dotis, inſpici valorem bonorum, quæ pater tempore dotationis habebat, ſi filia incongruè dotata reperitur, & filia reſpectu eorum bonorum ſupplementum dotis ſtatim petere potetit: ſupplementum verò legitimæ inſpecto valore bonorum, quæ pater tempore mortis relinquit, & in hoc caſu perinde haberi debet ac ſi non fuiſſet dotata. l. quoties, ff. qui ſatiſd. cog. l. Iulianus §. 1. ff. de verb. oblig. non enim ſufficit patrem filiæ dotem dare, ſed oportet eum dotem congruam præſtare, vt ab onere dotandi liberetur, Cephal. conſil. 501. num. 11. Cardin. Mantic. d. lib. 12. tit. 24. à num 8. verſ. aut verò filia, Caſtill. quotid. lib. 3. cap. 2. num. 88. & 89. Fontanell. d. clauſ. 9. part. 1. num. 41. & 41. vbi dicit quòd ſi filia fuit incongruè dotata, & pater teſtatus deceſſit, poteſt ſupplementum legitimæ conſequi, ac ſi nulla renuntiatio facta eſſet, & ſi pater inteſtatus obiit quòd ſuccedet cum fratribus in virili portione ab inteſtato, Maynard. Tholoſ. deciſ. 20. num. 1. & 2. lib. 4. Anton. Fab. in ſuo Cod. lib. 2. tit. 2. de pactis definit. 8. & lib. 3. tit. 19. definit. 23. Fontanell. d. num. 22.

Limita primò, niſi traditio rei, & executio contractus in futurum conferatur. nam tunc non tempus contractus, ſed traditionis attendi debet, & reſpectu illius temporis valor eſt conſiderandus, Pariſ. conſ. vlt num. 26. lib. 2. Burg. de Paz in cap. cùm dilecti, de empt. ſuper gloſſ 2. num. 36. Pinel. in l. 2. ſup. hoc eod. tit. part. 3. cap. fin. n. 16. Maſcard. de probat. concl. 403. num 30. Matienſ. l. 1. gloſſ. 4. num. 3. tit. 11. lib. 5. nouæ Recop. Surd. conſ. 52. num 49. & 50. Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 20. num. 5. Gutier. de gabellis quaeſt. 147. in fine. 12

Limita ſecundò in contractu conditionali, quamuis in aliud tempus conferatur. nam tunc tempus, in quo diſpoſitio confertur, inſpiciendum eſt, l. Stichum 39 ff. de manum teſtam. l. quod ſponſa 4. C. de donat ante nupt. Anton. Fab. d. definit. 23. n. 16. 13

Limita tertiò in contractibus, qui habent effectum ſucceſſiuum reſpicientem futura tempora, qui licèt à principio non contineant læſionem, ſi incipiunt eam continere, habito reſpectu ad tempus, poſt contractum reſcindi poterunt, Natt. conſ. 348. num. 36. Rimin. iun. conſ. 59. num. 71. cum ſeq. Roland. conſ. 1. à num. 168. lib. 2. vbi multis modis exemplificat, Pinel. in d. l. 2. part. 2. cap. 1. num. 27. Seraphin. de priuileg. iuram. priuil. 83. num. 95. Cancer. var. lib. 2. cap. 1. num. 253. 14

Aduerte quòd quamuis in rebus mobilibus, præſertim victualibus, vt teſtes probent, debeant facere mentionem de tempore contractus, quia in his facilè, & intra paucos dies pretia variantur, & ſic non debeant ſe referre in ſpecie ad diem contractus, vel ad illam hebdomadam, ſed ad plures dies ante, & pòſt, ne ſequatur abſurdum quòd pretium conſiſtat in momento temporis, cuius æſtimatio non attenditur, Cremen in d. l. 2. num. 243. Boët. deciſ. 68. num. 6. Matienſ. in d. l. 1. gloſſ. 4. num. 4. vbi Azeued. num. 12. Maſcard. concl. 657. num. 67. & concl. 659. num. 2. & concl. 1403. num. 36. Valaſc. conſ. 43. num. 28. Gutier. de gabell. quaeſt. 147. num. 21. & 22. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 461. num. 1. & 3. Nihilominus tamen rebus immobilibus non requiritur iſta probatio anterioris, vel poſterioris temporis, ſed ſufficit quòd tempus conuentionis inſpiciatur, & de eo articuletur, & teſtes deponant, quia iura ad illud tantùm ſe referunt, ita Cagnol. in d. l. 2. Pariſ. conſ. 16. num. 83. lib. 2. Caputaquen. deciſ. 264. num. 9. part. 3. Cacheran deciſ. 41. num. 5. Crauet. conſ 114. num. 16. Cephal. conſ. 403. num 42. lib. 3. Menoch. conſ. 318. num. 13. Surd conſ. 151. num. 71. Cardin. Mantic. d. lib. 4 tit. 20. num. 51. Et iudex ſi velit quoad referendos teſtes ad tempus contractus, poteſt officium ſuum interponere, & eos ex officio ſuo interrogare 15

an

an de tali tempore intellexerunt, oe iuſtitia partis pereat, Matienſ. *in d.l.1. gloſſ.2. num.18. in fine tit.11. lib.5. nouæ Recop.* Valaſc. *conſ.43 in fine,* Gutier. *d. quæſt. 147 num.22.*

SVMMARIVM.

1 *Pretio æquipollent pecora pro numeranda pecunia data.*

2 *pro Pretio emptionis dari poſſunt res in ſolutum.*

3 *Pecunia numerata licèt interuenire debeat in venditione, hoc tamen intelligi debet reſpectu conuentionis, non verò numerationis.*

4 *Conuentio, non pretij numeratio perficit emptionem ſine ſcriptis habitam.*

L. Pretij cauſa. IX.

Iidem AA. *Domitio.*

1 PRo pecunia numeranda data pecora pretio æquipollent.
2 Pro pretio emptionis res in ſolutum dari poſſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

3 Licet pecunia numerata debeat interuenire in venditione, hoc tamen intelligi debet reſpectu conuentionis, non verò numerationis. quia, vt eleganter
4 dicit Vlpian. *in l.2. ff. de contrah. empt.* non pretij numeratio, ſed conuentio perficit emptionem ſine ſcriptis habitam: vnde conuentione habita de pretio in pecunia numerata (ſicut in caſu huius l. factum extitit) licèt poſtea loco pretij detur ſpecies æſtimata, vera emptio contrahitur. Vide Bart. *in l. . in princ. num . ff. ſi certum pet.* Tiraq. *de retractu lign.§.1. gloſſ.24. num. . & tit.2.§.1. gloſſ.14. n.11.* Petr. Greg. *ſyntag. iuris part.3 lib 25. cap.12. num.5.* Laſarte *de decima vend. cap.7. num.51.* Pinel. *in rub. C. de reſcind. vendit part.2. cap 2. num 16. verſ. nec, & cap.3. num.1.* Caſp. Rodér. *de annuis redditib. lib.1. quæſt.13. num.3.* Felician. *de cenſib. tom.1. lib.1. cap.4. num.11. col.2. in med.* Auendan. *eod tract. de cenſib. cap. 37. num. 13.* Mozz *de contractib. tract. de empt. & vendit. tit. de ſubſtantialib. empt. & vendit. num.13. & 14.* Morl. *in emporio iuris part.1. tit.9. in prælud. num. 25.* vbi dicit quòd in hac lege à principio conuentum fuit circa pretium pecunia numerata, quod ſufficit ad veram rationem emptionis, quamuis poſtea tempore ſolutionis conſentiente creditore, venditore nempe, aliud detur loco pecuniæ, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.1 lib.4. tit.19. num.5.* vbi *num.7.* ait hunc text. loqui quando à pretio fuit facta conuentio de pretio in pecunia numerata, & poſtea res æſtimata loco pecuniæ data eſt in ſolutum, Nauar. *conſ.1.* aliàs 13. *de empt. & vendit.* Fontanell. *de pactis nupt. tom.1. clauſ.4. gloſſ.18. part.2. num.14.* vbi tenet quòd licèt in quolibet contractu emptionis conſtitui debet pretium in pecunia numerata, vulg. *§. item pretium, Inſtit. de empt. & vendit.* non tamen eſt neceſſe quòd in illa ſoluatur, ſed immo poteſt in pecoribus, vel alia re de conſenſu partium ſolui abſque eo quòd contractus emptionis irritetur, vel talis deſinat eſſe, Pichard. *in d. §. pretium num. 17.* vbi dicit quòd ſufficit ad contractus valorem ſi de pretio conuentum ſit, quamuis numeratio non intercedat, & hinc ſubdit quòd cùm in hoc text. à principio in pecunia numerata conuentum eſſet, quamuis ex poſt, facto inter eos contrahentes conueniatur vt pretij cauſa, & in ſolutum pecora traderentur, ex hoc non annullatur contractus. *& in §. 2. num. 4. & 12. eod. tit. & in princip. num.55. Inſtit. quibus modis re contrah. oblig.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.18 num.23.*

SVMMARIVM.

1 *Dolus emptoris æſtimatur ex qualitate facti, non ex paruitate pretij, & num. 2. ex quibus indiciis & præſumptionibus probetur dolus, remiſſiue. num. 3. ſi res dolo emptoris fuit vendita, & emptor poſtea in alium, domicilium tranſtulerit, non competit rei vendicatio venditori contra illum tertium. num. 4. etiamſi dolus dederit cauſam primæ vendicationi, ac proinde fuiſſet nulla. num.5.*

L. Dolus emptoris. X.

Iidem AA. *Seuero.*

DOlus emptoris ex qualitate facti, non ex par- 1
uitate pretij æſtimatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Roderic. Xuar. *alleg.22. num.21. in fine* Pinel. *in l.2. ſup. hoc eod. tit. part.1. c.4. num.23.* Barnab. Cornaz. *deciſ.236 num.18.* Et quibus indiciis & præſumptio- 3
nibus probetur dolus, dixi *in collect. ad l. ſi dolo 5. ſup. hoc eod. tit.*

Et Tiraq. *in l ſi vnquam, verbo reuertatur, n. 325.* 4
C. de reuoc. donat. ex hoc text. colligit quòd ſi res dolo emptoris vendita fuit, & emptor poſtea in alium dominium tranſtulerit, non competit rei vendicatio venditori contra illum tertium; & ſubdit gloſſ. *in præſenti, verbo rei vendicatio,* dicere id pro- 5
cedere etiamſi dolus dederit cauſam primæ vendicationi, ac proinde nulla fuiſſet.

SVMMARIVM.

1 *Contractus tenet, licèt pretium non ſit vſquequaque conueniens.*

2 *Dolus non infertur ſcienti limita quando ſciens calliditate fuit ſeductus, n.3.*

L. Venditor factum. XI.

Iidem AA. *Magnæ.*

LIcèt pretium non ſit vſquequoaque conueniens, 1
contractus tenet: quia ſcienti non infertur dolus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Vide Morlam *in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 9. quæſt.20. num.7. verſ. denique,* vbi quòd procedit hic text. cùm alter ex contrahentibus dicebat ſe circumuentum dolo, hunc enim excludit ſcientia & conſenſus eius, qui ſe deceptum allegat, neque doli prætextu poteſt ex modica læſione in pretio agere aduerſùs contractum.

Allegari ſolet hic text. ad hoc quod ſcienti non 2
infertur dolus, vt per Sim. de Prætis *conſ.15. num.9. & 10.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 2. lit. D. concl.589. num.1.* vbi *num.2.* limitat quando callidi- 3
tate fuit ſciens ſeductus & ſollicitatus, refero ego ipſe *de Axiomat. iuris vſufreq. axiom.76. num.9.*

SVM

SVMMARIVM.

1 *Venditio propter munus publicum, vel vrgens debitum, viliori pretio facta, non reſcinditur.*

2 *Contractum non reddi inefficacem propter neceſſitatem rei familiaris.*

3 *Venditionem non reſcindi etſi venditor dicat vendidiſſe ex neceſſitate.*

L. Non idcirco. XII.

Jidem AA. *Antiocho.*

1 VEnditio facta vilioti pretio propter munus pu-
blicum, vel vrgens debitum, non reſcinditur.
2 Item neceſſitas rei familiaris contractum inefficacem non reddit. Colligunt ex Otdin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*
3 *Sumptibus neceſſariis vrgentibus.* &c.] Notatut ad hoc quòd venditio reſcindi non poteſt, etſi venditor ex penuria vendidiſſe dicat, vt per *l. Hiſp.* 61. *tit.5.part.5.* Pinel *in l.1 ſup hoc tit. part.2. cap.2. num.* 36. Matienſ. *in l.1. gloſſ.* 8. *num.37. tit.11. lib. 5. noua Recop.*

SVMMARIVM.

1 *Proteſtatio, & denuntiatio facta ab eo, qui non habet ius proteſtandi, & denuntiandi, non releuat, & num.2.*

3 *Denuntiatio illius, cuius non intereſt, non nocet.*

4 *Denuntiatio à quo facienda ſit, remiſſiuè.*

L. Si maior. XIII.

Iidem AA. *&* CC. *Nicæ.*

1 PRoteſtatio, & denuntiatio facta ab eo, qui non habet ius proteſtandi, & denuntiandi, non teleuat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num ſup.hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſ. tenent Bart. *in l.non ſolùm, §.morte, num.*11. *&* 31. *ff. de noui oper.nunt.* Tiraq. *de retractu lig.§.*36. *gloſſ.*1. *num.*10. Menoch. *de præſumpt. lib.*1. *præſ.*97. *num.* 26. dum habent quòd proteſtatio non conſiſtens in poteſtate hominis, nihil prodeſt.
3 Notatut ad hoc quòd denuntiatio illius, cuius
non intereſt, non nocer, vt per gloſſ. *hîc*, *verbo de-*
4 *nuntiauit.* Quis autem dennntiationem facere valeat? vide Caballin. *de euiction.§.3. in addit.* vbi quòd ab emptore denuntiatio eſt facienda, vel ab eius procuratore ſpeciale, aut generale mandatum habente. De ſingulari ſucceſſore, hoc eſt, qui rem à primo, vel ſecundo emptote habuit titulo onetoſo, vel lucratiuo, quòd ſuo immediato venditoti, vel auctori debeat dennntiare, non verò primo vendirori, à quo tes ilia, de qua lis agitur, deſcendit, quia diuerſi ſunt tituli, & contractus, diuersique etiam ſunt contrahentes, & ex quolibet propria & noua oritur actio de euictione, quam contta primum venditorem, vel auctorem exercere non poteſt, cùm eum non habeat obligatum. Vide Anton. Gom. *tom.* 2. *var.cap.*2 *num.*46. *in princ.* Caballin. *d.* §.3. *num.*143. Matant *de ordine iudic.part.*6. *memb.*5. *num.*9. Bertaz. *de clauſulis inſtrum clauſ.*17. *gloſſ.* 1. *ante num.* 2. Pereg. *deciſ.*80. *num.*13. Cotnazan. *Lucenſi deciſ.* 212. *num.*1. Cæſ. Manent. *Mantic.deciſ.*21 *num.*15. Card. Tuſch. *practic. concluſ. lit. E. concl.* 353. *num.* 5. *cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l. venditor num.* 13. *ff. de iudic.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 31. *num.* 67. Guzman *in tract. de euictionib. quæſt.*11. *num.* 2. *cum ſequentibus.*

SVMMARIVM.

1 *Venditio non reſcinditur eo quòd emptor ex conuentione non ſoluit tributum Reip. nec reſcinditur ob modum non ſeruatum præcisè, ſed ad adimplementum per æquipollens actio competit. num.2.*

3 *Contractus nominati non reſcinduntur propter cauſam non ſubſequentem, nec ex non implemento ex parte alterius contrahentium.*

L. Ea conditione. XIV.

Jidem AA. CC. *Baſilicæ.*

VEnditio ideo non reſcinditur quòd emptot ex 1
conuentione non ſoluit tributum Reip. Ob 2
modum præcisè non ſeruatum minimè reſcinditur venditio, ſed ad adimplemeotum per æquipollens actio comperit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*

Notatur hic text. ad hoc quòd contractus nomi- 3
nati non reſcinduntut propter cauſam non ſubſequutam, nec ex non implemento ex parte alrerius contrahentium, vt per Suar. *tom.1. commun op in lib.*4. *tit.* 30. *num.* 13. *pag.* 635. Anton. Gom. *tom.* 2. *var. cap.* 8. *prope fin. verſ. ex quibus notabiliter*, vbi ait in hoc text. haberi quòd in contractu ſola conuentione petfecto & nominato, non babet locum repetitio, ſed pars poteſt agere contra aliam non parentem, actione ex ipſo contractu, & temedio competenti ad obſeruantiam contractus, vel intereſſe. Pinel. *in rub. C. hoc tit. part.*2. *cap.*1. *num.*18. vbi ait ſenſum huius text. eſſe ſecundùm gloſſ. & omnes, vt ex pacto ſolueodi Reip. non deſinat eſſe vera emptio, & venditio, & ideo licèt emptot non impleat ex ſua parte, non repetitur res, nec agitur ad reſcindendum contractum, ſed tantùm, vt emptor ſoluat: & refert plutes conciliarores *ad l. cùm te*, *C. de pactis inter empt.* & tandem *num.*19. *prope fin.* concludit videri crebriùs intelligere ſcribentes quòd in ſpecie *d. l. cùm te*, plus valebat, ſeu plus importabat res, vel factum præſtandum ab emptore, quàm pretium ab eo dandum: è contrario autem in hoc text. plus erat in pretio conuento, quàm in facto, quod accedebat. Vide alia in collect. *ad d.l. cùm te.*

SVMMARIVM.

1 *Venditio facta pretio viliori non reſcinditur ſub prætextu quòd quis ignorauerit qualitatem rei, & huius iuſtum pretium.*

2 *Venditor ſcientiam valoris rei ſuæ, & vires ſui patrimonij habere præſumitur, & num.3.*

4 *in Venditione quando adeſt læſio vltra dimidiam iuſti pretij, ignorantia præſumitur.*

5 *Paria ſunt ſcire, & ſcire debere.*

L. Quiſquis

L. Quiſquis maior. XV.

Imppp. Grat. Valent. *&* Theod. AAA. *ad Hypatium P.P.*

1 Venditio facta vilioti ptetio non teſcinditut ſub prætextn quòd quis ignotauetit qualitatem tei,& huius iuſtum ptetium. Colligunt ex Otdin.Doctotes citati *in l.1.n.1.ſupr. hoc tit.*

Laiè de interpretatione buius legis,vide Pinel *ad l.2. ſupr. hoc eod. tit. part.1. cap. 2. num. 30. cum ſeqq.* Matienſ.*l. 1. gloſſ.8. num.41. tit. 11. lib. 5. noua Recopilat.*

2 Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd venditor ſcientiam valoris tei ſuæ,& vites ſui patrimonij habete præſumitut,vt pet Dec.*conſ.583. col.2.* Rimin. *conſ.50 num.14.& 17.* Alphan. *collect.31.* Boët.*deciſ. 141.num.6.* Anton. Gabr. *commun.lib.6.tit.de regulis iuris, concl. 5. num. 25. cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concl.554.& concl.736.& 1105.* Sutd. *deciſ.146.n.12. & 13.& deciſ.179.num.7.& conſ.13 num.30.* Bettrand. *conſ.29.num. 2. vol. 1.* Gtegor. Lopez *l. 56. gloſſ. 4.*
3 *prope fin.tit.5.part.5.* vbi ait quòd vbi quis paulo viliùs vendit præſumitut quòd ſciuetit pretium tei,& ſubdit ita ptocedete textum in præſenti,Menoch.*de præſumpt. lib.6. præſumpt.23. num. 33.* vbi octo declarationes ttadit,Motl.*in emporio iuris ciuilis,part.1.tit. 9.in prælud.num.90.*& licèt facti proprij ſcientia præſumatur,*l.plurimum,ff.de iuris & facti ignorant.cap. ab excommunicato, de reſcript.* hæc præſumptio non eſt ſufficiens,quia tollitur ab alia fortioti,quæ eſt quòd quis non præſumatur iactare ſuum.*l.cùm de indebito, ff.de probat.* Menoch.*d. lib.1. præſumpt.18. num.13. & lib.2.præſumpt.33 num.5.& lib.3. præſumpt.34.num.13. & præſumpt.122.num.54.* quòd vna præſumptio tollatur ab alia,probat *l.diuus, ff. de reſtit.in integr. l.non ſolùm, ff. de ritu nupt.* Titaquell.*in l.ſi vnquam, verbo donatione largitus,num.156.C. de reuocand. donat.* Menoch.*d, lib.1. præſumpt.30. num. 1.* Surd. *conſil. 112. num.71.* & fortiot vincit debiliorem, *l.ob carmen,§.ſi teſtes,ff.de teſtib.* Surd.*dict.conſ.112. num.73.* eſt enim potentior ptæſumptio quòd quis noo ptæſumitur iactare ſuum,quia eſt benigniot, ne quis cum aliena iactuta locupletur,Menoch.*de arbitr.caſu 472.n.7. & d. lib.1. præſumpt.29. num. 5.* & quia iſta eſt fundàta in ratione natutali. nam à ſe ipſo chatitas bene otdinata incipit, alteta in ratiooe ciuili, & quia iſta euitat inæqualitatem, Menoch. *vbi ſupr. n.15. & 16.*

4 In gloſſ. *Paulo vilioris.*ibi, *ſecus ergo ſi vltra dimidium*, &c. Notatur ad hoc quòd quando adeſt in venditione læſio vltra dimidiam iuſti pretij, ignorantia ptæſumitur, quia in læſione ita magna quis non cenſetur conſentite: vt pet per Dec. *conſ. 585. num. 3.* Anton.Gabr.*commun.lib.3.tit.de empt. & vend. concluſ.1.n. 103.* Couart. *lib. 1. variarum cap.4. num. 2.* Burg.de Paz *in cap.cum cauſa,n.20.de empt.* Menoch. *in d.l.1.gloſſ.8.n.40.in fine*, qui omnes in læſione modica ſcientiam ptæſumi conueniunt.

5 In gloſſ. *Debuerat,fin.*ibi, *pro eodem ergo debet haberi ac ſi ipſe ſciuiſſet de his.* Notatur ad hoc quòd paria ſunt ſcire,& ſcire debete,vt per Titaquel.*de retractu lign.§.12. gloſſ.1. num.9. & ad finem tit. num.43.* Ioſeph Ludou.*Peruſ.deciſ.103.* Surd. *conſ.105. n.23.* Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ.cap.194. num.1.* quos tefeto *de axiomatib. iuris vſufrequent. axiomat. 174. num. 29.*

SVMMARIVM.

1 *Æſtimatio facienda eſt ſecundùm rei qualitatem.*
2 *Debitorum non ſoluendo exiſtentium res ſub haſta ſine vllo damno,nec vllius gratia vendenda.*
3 *Res immobilis æſtimatur ex fructibus, & redditibus.*
4 *in Re æſtimanda rei qualitas, & quantitas fructuum, conſideranda eſt.*
5 *Rei qualitas licèt recipiat ſeparationem à quantitate quæ pro ea inueniretur, ſi vendatur: attamen qualitas à quantitate fructuum minimè ſeparanda eſt.*
6 *Venditio fundi, etiam debitoris Reipubl. ab executore facta,in ſubhaſtatione fienda.*
7 *Dolus præſumitur in eo, qui contrahit cum aliquo ſine debitis ſolemnitatibus iuris, non procedere quando contractus contineret in ſe æquitatem naturalem, num.8. hæc præſumptio dicitur iuris, & de iure,& ſic non admittit probationem in contrarium, num.9.*
10 *Dolus præſumitur in eo, qui contrahit cum minore ſine ſolemnitatibus requiſitis à iure.*
11 *inter alia requiſita Venditionis factæ per fiſcum, illud vnum eſt quòd venditio fiat pretio iuſto.*

L. Si quos. XVI.

Imppp. Valent. Theod. *&* Arcad. AAA. *ad Magillum Vic.Africæ.*

Æſtimatio facienda eſt ſecundùm rei qualitatem. 1
Itemires debitorum non ſoluendo exi- 2
ſtentium ſub haſta ſine vllius damno,nec vllius gratia vendendæ. Colliguot ex Otdin. Doctotes citati *ad l.1.n.1.ſupr.hoc tit.*

Et redditum quantitas æſtimetur.] Notatut,ad hoc 3
quòd res immobilis æſtimatut ex fructibus,& tedditibus,vt per Pinel *in l.2.ſupr.hoc eod.tit. part.3. cap.4. num.28.* Titaquel. *de retractu tit.2.§.7.gloſſ.1. num.9.* Anton.Gom. *tom.2.variarum cap.2. num.15.* Caballin. *milleloq. iuris, part.1. milleloq.300.* Menoch. *conſ. 121. num.16. & de arbitr. caſu 183. num.25. cum ſeqq.* Corduba de Lara *in l.ſi quis à libris, §. ſed ſi filius, num.23. cum ſeqq. ff. de liberis agnoſc.* Maſcatd. *de probat.concl.651.num.1.* Cardin.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.lib.4.tit.20. num.10.* Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.14. num.1.* Azeued *ad l. 1. num. 76. tit.21.lib.4.noua Recopilat.* Gutier.*de iuram.confirmat. part.3. cap.15. num.10.* Vide poſita *in collect.ad l.2. in fine,ſuprà hoc tit.*

Notatut etiam ad hoc quòd in te æſtimanda ad 4
qualitatem tei,& quantitatem fructuum,habendus eſt teſpectus,vt pet Cagnol.*in d.l.2.num.233.*D.Barboſ.*in l.maritum 13 num.17.ff.ſoluto matrim.* vbi addit
quòd quamuis qualitas rei tecipiat ſeparationem à 5
quantitate, quæ pro ea inuenitetut ſi vendatut,*l.qui bonis 6.ff. de ceſſione bonorum*, ſecundùm commuoem intellectum, tamen qualitas à quantitate fructuum minimè ſepatatur,vt probat hic text.& quòd ita debet explicati *l.ſi fundus,ff.de rebus eorum.*

Hi poſtremò,&c.] Hunc text.oorabilem & exptesſum aſſerit Anton. Gom. *tom.2. variarum cap.1.n.23.* ad hoc quòd remedium *l.1.ſuprà hoc tit.*habet locum etiamſi tes ſit vendita in publica ſubhaſtatione, de quo plutes Doctores citaui *in collect.m. ad dicta l.2. ampl.2.*

Notatut hic text. ad hoc quòd venditio fundi 6
etiam debitoris Reipubl.ab execntote facta, debet

fieri in ſubhaſtatione, quoniam aliter non valet, vt per Cardoſ. in praxi iudicum, & Aduocat. verbo emptio num. 41. Berttand. conſ. 155. num. 4. vol. 6. vbi ex Angel. ait quòd text. iſte loquitur cùm propter debitum publicum fit diſtractio, Chriſtoph. de Paz in ſchol. ad leges ſtyli l. 220. num. 3. vbi quòd intelligitur hæc lex in ſubhaſtatione coacta, & neceſſaria.

7 Notatur etiam ad hoc quòd dolus præſumitur in
eo, qui contrahit cum aliquo ſine debitis ſolemnita-
tibus iuris, vt per Crauet. conſ. 193. num. 1. & conſ. 871.
n. 21. & conſ. 889. num. 5. Plot. de in litem iurando §. 5.
8 n. 50. & §. 60. num. 61. vbi declarat hoc non procedere
quando contractus continet in ſe naturalem æqui-
tatem, Menoch. de præſumption. lib. 5. præſumpt. 3.
num. 79. cum ſeqq. Maſcard. de probat. concluſ. 1004.
num. 19. cum ſeqq. Farin. in praxi crimin. q. 89. à n. 88.
9 vbi num. 90. ſubdit quòd hæc præſumptio dicitur iu-
ris, & de iure, & ſic probationem in contrarium non
10 admittit, & num. 91. quòd hinc dolus præſumitur in
eo, qui contrahit cum minore ſine ſolemnitatibus
re quiſitis à iure.

11 In gloſſ. Æſtimetur. ibi, & bona fide ementi, & iuſto pretio, &c. Notatur ad hoc quòd inter requiſita venditionis factæ per fiſcum, illum vnum eſt quòd venditio fiat iuſto pretio, vt per D. Barboſ. in l. mora num 58 ff. ſoluto matrim.

S V M M A R I V M.

1 *Venditiones facta in fraudem Reipubl. irritantur, & emptor conſcius pretio emptionis mulctatur, & n. 2.*
3 *Donatio facta à patre filio Clerico, vel exempto in fraudem collectarum & tributorum Regiorum non valet.*
4 *Poſſeſſio quando eſt tranſlata in Clericum in fraudem collectarum, non deſinit obligatio ad earum ſolutionem.*
5 *Fraus & dolus præſumuntur ex actu facto clandeſtinè præſumi in minore, ruſtico, muliere, num. 6.*
7 *Clam fieri tribus modis dicitur, ſcil. naturâ facti, loci, & temporis.*
8 *Clam fieri quod fit ignorante eo, ad quem res pertinebat.*
9 *Actus clandeſtinus quis.*
10 *Actus clandeſtinè factus præſumitur, quando fit in loco ſecreto, vel celatè detinetur, itaut non poſſit venire in notitiam eorum, quorum intereſt, etſi teſtes ſint adhibiti.*
11 *Recipiens venditionem in fraudem fiſci & collectarum amittit rem emptam, vel ei donatam.*
12 *Alienans bona ſua in fraudem collectarum, illis priuari debet.*
13 *Alienans bona in fraudem fiſci, non obſtante alienatione ad tributorum ſolutionem per capturam perſona compellendus eſt.*

L. Hi qui impoſita. X V I I.

Impp. Arcad. & Honor. AA. *Meſſalæ.*

1 VEnditiones factæ in fraudem Reip. irritantur, emptor conſcius pretio emptionis mulctatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. quoad primam eius partem, deſumunt l. Hiſp. 59. tit. 5. p. 5. vbi gloſſ. 1. Cuiac. lib. 16. obſeru. 13. Mench. de ſucceſſ.

creatione lib. 1. §. 10. n. 656. Matienſ. in l. 11. gloſſ. 2. & 4. & gloſſ. 5. n. 6. tit. 10. lib. 5. nouæ Recop. & ibi Azeu. n. 3. Fotner. lib. 2. ſelect. cap. 13. Gutier. pract. lib. 1. q. 131. num. 6. Chriſtoph. de Paz in ſchol. ad leges ſtyli l. 212. ſchol. 1. n. 3. Flores de Mena var. lib. 2. q. 21. §. 2. à n. 70. Alfar. de officio fiſci gloſſ. 16. n. 186. & 201. Cardoſ. in praxi iudicum, & Aduocat verbo emptio num. 43.

Vnde donatio facta à patre filio Clerico, vel exem- 3
pto in fraudem collectarum, & tributorum Regio-
rum non valet, vt per Matienſ. Azeued Gutier. Flo-
res de Mena, & Chriſtoph. de Paz citatis locis, Auen-
dan. de exequendis mandat. lib. 2. cap. 14. n. 30. Menoch.
d. §. 10. n. 654. cum ſeqq. Perez l. 1. col. 2. & 3. verſ. vnde ſi
pater, & verſ. hoc tamen intellige tit. 3. lib. 1. Ordin.
Duen. Regul. 300. limit. 5. Mati. Anton. variar. reſolut.
lib. 1. reſol. 88. n. 8. vbi dicit quòd quando eſt tranſlata 4
poſſeſſio in Clericum in fraudem collectarum, non
deſinit obligatio ad earum ſolutionem, ex l. ſacra-
menta, & l. qui ſub prætextu, C. de ſacroſ. Eccleſ.

Vel ineundos furtim exiſtimant, &c.] Notatur ad 5
hoc quòd præſumitur fraus, & dolus ex clande-
ſtinè facto, vt per Tiraq. de retractu conuent. in præ-
fat. num. 13. & de pœnis temp. cauſa 11. Maſcard. de
probat. concl. 532. num. 43. & 44. & concl. 815. num. 13.
Menoch. de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 3. num. 107.
& præſ. 122. num. 90. Farinac. in praxi crimin. q. 89.
n. 130. vbi num. 131. ampliat præſumi in minore, ru- 6
ſtico, & muliere, & n. 134. ait quòd clam dicitur tri- 7
bus modis fieri, ex natura ſcilicet facti, natura lo-
ci, & ex natura temporis, & n. 136. tenet clam fieri 8
illud, quod fit ignorante eo, ad quem res pertinebat,
n. 137. reſoluit actum eſſe clandeſtinum quod fit 9
ſine teſtibus, & ſine debita ſolemnitate; & ſubdit 10
præſumi actum clandeſtinè factum etſi adhibeantur
teſtes, & conficiatur inſtrumentum quando fit in lo-
co ſecreto, vel clarè detinetur, itaut non poſſit ve-
nire in notitiam eorum, quorum intereſt, de quo
Hieron. Leo deciſ. 9. num. 17. tom. 1.

Mulctandum eſſe quod dederit.] Notatur ad hoc 11
quòd recipiens venditionem in fraudem fiſci & col-
lectatum amittit rem emptam, vel ei donatam, vt
per Pen. in l. fin. C. de ann. & trib. lib. 10. Auendan. in cap.
Prætor. part. 2. cap. 14. num. 13. in fine, Vrſill. ad Af-
flict. deciſ. 72. num. 12. vbi dicit quòd alienans bona 12
ſua in fraudem collectarum illis priuari debet, & in
d. l. Hiſp. 11. tit. 10. lib. nouæ Recop. ſtatuitur quòd
non obſtante alienatione ad tributorum ſolutionem 13
compellatur per capturam perſonæ, qui in fraudem
fiſci bona alienauit.

S V M M A R I V M.

1 *Proceres palatij res ſubhaſtatas à fiſco, vel tales aureas & argenteas priuatorum emere prohibiti, & num. 2.*
3 *Palatini qui.*
4 *in Correlatiuis diſpoſitum in vno, non cenſetur diſpoſitum in alio, etiam cauſa æqualitatis ſeruandæ, ſi inter correlatiua ſit diuerſa ratio.*

L. Veſtium auri. X V I I I. & vlt.

Imppp. Arcad. Honor. & Theod. AAA. *Neſtorio Comiti rerum priuatarum.*

PRoceres palatij nõ ement res ſubhaſtatas à fiſco, 1
vel tales non ement aureas, & argenteas priuato-

rum. Colligunt ex Ordin. Dctores citati *in l.1.n.1. ſupr hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt Greg Lop.*l.5.verbo adelantado tit.5.part.5.*Co-
nan.*comment.iuris lib.7. cap.7.num.2.* Strach. *de mer-
catura p.3. n.* 16. Rebuff. *in tract. exception. num* 639.
vbi arreſtatur iſtam oon ſeruari in Francia, Molin.
*de Iuſtit. tract.2.diſp.*342.*n.*4. Morl.*in emporio iuris ci-
uilis p.1.tit.9.in præmiſſ.n.*91. vbi aduertit iura de hac
eloquentia diuerſimodè ſtatuere. nam per leg. *in
præſenti,*emptot pretium amittit, per *l.non licet* 46.*ff.
de contrah.empt.* quadruplo mulctatur, per *l. qui offi-
cij 6.ff.eod. & l.vnic. C. de contract. iudic.* nulla pœna
afficitur,ſed tantummodo teſciodirur conttactus.Et
ad horum iurium interpretatiooem ſic loquitur.
Quapropter ad veram interpretatiooem conſtituen-
dum eſt hæc iura loqui in longè diuerſis ſpeciebus,
& ideo diuerſas pœnas conſtituere. Prior ergo ſpe-
cies ſit in his, qui particularia negotia fiſci admini-
ſtraot, vt ſunt Comites rerum priuatarum, procu-
ratores Cæſaris,quæſtores,& exactores,ac alij ſimi-
lea: hi enim non poſſunt emere res fiſcales,quas ipſi
adminiſtrant,& circa quas negotia gerunt,quia ſibi-
met vendereot, aut locarent; quod quia maximam
habet fraudis ſuſpicionem,ſub pœna quadrupli pro-
hibetur;arqoe ita procedit *d.l non licet,*quia ſic acci-
pit eam Alciat.*in l.Præſidi num. 9.ff ſi certum pet.* &
ab eo non telaro Marienſ. *in dial. relator.p.3. cap.*27.
*n.*15. *&* 29. & tanquam nouum tradit Conan. *lib.*7.
*comment.cap.7.n.2.*ſed ante omnes Bart.*in d.§. quod à
Præſide.* Secunda ſpecies eſt quoties vendente Co-
mite rerum priuatarum, vel alio, cui onus incum-
bit adminiſtrandi,vendendi,vel locandi res fiſcales,
eius officialis conducit,vel emit ab eo res fiſci, talis
contractus non ſolùm reſcinditur,ſed etiam emptor
non quadruplo, ſed pretij amiſſione mulctatur, vt
habetur *in hac l.* quæ ad hanc ſpeciem refereuda eſt:
quoniam Palatini dicebantur apparitores Comitum
rerum priuatarum,de quibus *in tit de Palat.ſacr.larg.
lib.* 12. qui quidem Palatini mittebaotur à Comiti-
bus in prouincias ad mouendum Præſides prouin-
ciarum vt maturarent exactiooem tributorum,iuxta
iura ſic intelligenda *in l.2.& 3.C.de canon.largit titul.*
3 *lib.*10.*& in l.2.C.de collat.fund.fiſcal. lib.*10. Et in hac
ſignificatione Palatini frequentiſſimè accipiuntur
in conſtitutionibus, vt conſtat ex traditis à Cuiac.
de Palat. Hi ergo Palatini prohibentur emere vel
conducere à Comite rerum priuatarum,vt *in l. vnic.
C.quibus ad conduct.præd.fiſcal. acced. non licet, lib.*11.
iuxta quam intelligendus eſt text.*in præſenti*, quod
ioſcriptio indicat, quia vtraque ad Neſtorium Co-
mitem rerum priuatarum ſcripta eſt Vnde verba
illa hoius l.fin. *a priuatis noſtris*, exponenda ſunt, id
eſt,à Comite rerum priuatarum, vt exponit *gloſſ.* 2.
in princip.& probat Conan. *d.cap.7. num.*2. quamuis
ſecundam expoſitionem magis probet Cuiac *in dict.
l.*2.hi ergo Palatioi non quadruplo, ſed pretij amiſ-
ſione puoiuntur. Tertia ſpecies eſt, quæ compre-
hendit iudices, ſeu habentes adminiſtrationem in
aliqua prouincia, qui in ea aliquid emere prohiben-
tur,atque ita procedit *d.l.qui officij,& d. l. vnic.* quæ
leges tantùm tractant de validitate contractus,pœ-
na autem deducitur ex *d.§.quod à Præſide,*vt ſit pretij
amiſſio,quemadmodum in ſuperiori ſpecie. Hacte-
nus Morla.

4 In gloſſ. *Amiſſionis, fin.* Notator ad hoc quòd in correlatiuis diſpoſitum in vno,non cenſetur diſpoſitum in alio, etiam cauſa æqualitatis ſeruandæ, ſi inter correlatiua ſit diuerſa ratio, vt per D. Barboſ. *in l.maritum 13.n.*53.*prope fin ff.ſoluto matrim.*

Quando liceat ab emptione diſcedere.

Tit. XLV.

SVPERIOR titulus fuit de venditione alterutro contraheote inuito reſcindenda: hic eſt de eadem mutuo conſenſu iofirmanda. Scripſerunt in rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia vide *l.Hiſp.7.tit.5.part.5.* Kirchou. Suar. Fichard. & alios *tom.1.commun opin.lib.4.tit.*11. Cald. Pereira *de ſolut.emphyt. cap.*14.*num.*16.*cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *var.ſentent.tom.2.tit.*392.

SVMMARIVM.

1 *Emptio & venditio ſolo conſenſu celebrata, diſſenſu tollitur, niſi effectum ſumat à traditione, & num. 2. etiamſi diſtractus fiat per pactum nudum, & modò fiat in continenti, & modò ex internallo, num.3.*

4 *Gabella an debeatur reſciſſâ venditione: & an duplex, vna ex contractu, altera ex diſtractu.*

5 *Venditio non diſſoluitur ſolo vtriuſque conſenſu poſt traditionem.*

6 *Contractus quando eſt bonæ fidei, etiam diſtractus erit bonæ fidei.*

L. Re quidem. I.

Imp. Gordian. A. *Rufino.*

EMptio & venditio ſolo conſenſu contracta & 1
celebrata diſſenſu etiam tollitur,oiſi à traditio-
ne ſumat effectum,quo caſu niſi tradatur,uoo diſtra-
hitur. Colligunt ex Ordin.Cyn.Bart.Salicet.Fulgoſ.
Bottig.Angel.Bald.Caſtrenſ. Cuiac. Donell. Aloyſ.
Leo *in 4.fol.*36.Sichard. Sebaſt.Næui.remiſſiuè Ca-
ſal.*in annot.* & Ximen.*in concordant.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
mont Villad.*l 2.n.4.tit.10.lib.3.forileg.* Aotoo. Gom.
*var.tom.2.cap.2.num.21.in princip.*vbi exteodit etiam- 3
ſi fiat diſtractus per pactum nudum,& modò ſtat in-
continenti, modò ex internallo, *& l.* 40. *Tauri
num.16.col.2.* Perez *in l.2.col. antepen. verſ. dubitatur
vlterius tit.7.lib.5.Ordin.* Mozz *de contractib tract. de
empt. tit. quibus modis annulletur emptio, num.*2. Cald.
Pereira *quæſt. forenſ. lib. 2. quæſt. 26. num. 5. & de
empt.& vendit. cap.12. num.8. verſ.alterius & cap.*28.
*num.*16.

Dubium autem eſt an gabella ex venditione ſic 4
teſciſſa debeatur? Et an duplex, vna ex contractu,
altera ex diſtractu? In qoa quæſt. vera reſolutio eſt
qoòd ſi incootinenti,hoc eſt,antequam ad alia par-
tes diuertantur,à venditione mutuo conſenſu rece-
dunt, gabella noo debetur; ſecus verò ſi ex inter-
uallo, quia ius ſemel fiſco quæſitum ab eo aoferri
per partes non poteſt, Bart.*in l.ſi duobus,§.ſin autem
num.*1. & *ibi* Bald. *in §. ſed quia noſtra col.2. num.4. C.
commun. de leg.* idem Bald. *in l.ſi conſtante col. 2. per
text. ibi, C. de donat. ante nupt.* Tiraquel. *de retractu
conuent.§.6.gloſſ.1.n.*10.vbi id verum intelligit,etiam-
ſi ante traditionẽ rei venditæ partes diſceſſerint,& à
cõtractu incootinẽti diſcedant, Ant.Gom.*tom. 2.var.
c.2.n.*32. Pinel.*in l.2.C.de reſcind.vend.p.3.c.2. n.*36.
Mench

Mench.*controuerſ.vſufrequent.part.*2.*cap.*11.*num.*15. *& de ſucceſſ.creat.* §. 25.*num.*5. vbi ampliat etſi res non fuiſſet tradita, Petez *l.*1.*col.*44. *verſ.ſed dubium eſt, tit.*7.*lib.* 5. *Ordin.* Parlador. *rerum quotid. lib.*1. *cap.*3.§.4. *num.*5. *&* 11. Cald. Peteira *de reſolut. emphyt. cap.*16.*num.*46. Surd. *deciſ.*305.*num.*9. *cum ſeqq. & deciſ.*321. Cald.Pereira *d. cap.*28.*num.*16. Gutier. *de gabell. quaſt.* 10.*num.*2. vbi hanc veram reſolutionem dicit contta Laſart.*de decima vendit.cap.*14.*n.*7. qui voluit etiam ex venditione, quæ incontinenti de partium coonſenſu teſcinditur, gabellam deberi. Ex diſtractu, ſi venditio oon ſit plenè perfecta, quia ex altera tantùm parte impletus eſt cootractus, nempe traditione rei, vel ſolutione pretij, ſi reſolutio fiat per actum priori ſimilem, gabella non debetur: ſecus verò ſi cootractus perfectus eſſet, & pretium ſolutum, & res tradita, vel diuerſo pretio conuentum eſſet quòd res venditori reddatur. nam tunc ex huiuſmodi diſtractu nooa gabella ſolui debet, text. *hic*, Parlador. *d.*§.4.*num.*6. Laſarte *d.cap.*14.*n.*8. Gutier. *citato loco.*

5 *Etenim poſt traditionem*, &c.] Notatur ad hoc quòd venditio poſt traditionem ſolo vtriuſque conſenſu noo diſſoloitur, vt per Tiraquel. *de retractu lign.* §.1. *gloſſ.*2.*num.*54.*& tit.*2.§.6.*gloſſ.*2.*num.*8. Anton. Gom. *d.tom.*2. *variarum cap.*2.*num.*2. Laſarte *dicto cap.*14. *num.*8 *&* 9.

6 Notatur etiam ad hoc quòd quando contractus eſt bonæ fidei, erit etiam diſtractus bonæ fidei, vt per Tiraquel. *de iure mariti gloſſ.*5.*num.*9.

SVMMARIVM.

1 *Arrharum datione inſecuta res integra in contractibus, amplius eſſe non deſinit, ſed per ſolutionem partis pretij deſinit eſſe integra.*

2 *re integra ante Arrharum dationem nullo conſenſu diſcedere licet à contractu.*

3 *venditione perfecta Arrhis datis licere emptori diſcedere à contractu amiſſis arrhis, & idem venditori permiſſum eſſe reſtitutis arrhis acceptis, & tantundem de bonis ſuis emptori. Amplia, ſeu declara.*

*I. vltra amiſſionem Arrharum emptorem, vel venditorem non teneri ad intereſſe, nec agi poſſe ad contractus implementum, num.*4. *per traditionem Arrharum cenſeri ſuſpenſam venditionem, quoad vſque facta ſit traditio, & fas eſſe vnicuique contrahentium ab ea diſcedere amittendo arrha valorem, & ex eo non dici reſcindi contractum, ſed illi non extari tanquam infirma, ex eóque non deberi gabellam, ſi ab eo partes diſcedant, n.*5.

*II. procedere etſi Arrha non ſit data, ſed promiſſa, num.*6. *Limita*

*I. ſi res vendita erat iam tradita, num.*7.

II. quando Arrha fuerunt data nomine pretij, numer. 8. *quando pro parte pretij Arrha data ſunt in contractu, nondum conſenſu perfecto, num.*9. *ſi Arrha detur in ſpecie, & non in pecunia, non cedit loco pretij, niſi ſpecies detur æſtimato loco pretij, num.*10.

*III. Arrha data in pecunia numerata, in dubio videntur data nomine arrharum, & non in partem pretij, niſi expreſſè dicatur quòd in partem pretij dantur, n.*11. *De iure communi quando non conſtat an in partem pretij fuerit Arrha data, pro pretio conſtituta præſumitur, n.*12.

*IV. ſi Arrha data fuerunt in ſignum perfectionis contractus, n.*13.

*V. ſi per venditorem non ſtat quominus vendat, vel quia rei natura venditionem impedit, n.*14.

*VI. niſi res vendita perueniſt antequam ab emptore datum ſit quòd amiſſis Arrhis vult à contractu recedere, n.*15.

16 *Res integra dicitur quando nec res eſt tradita, nec eius pretium, aut pars illius ſoluta.*

L. Perfectam. II. & vlt.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. *Felici.*

ARrharum datione inſecuta res integra in contractibus ampliùs eſſe nou deſioit, ſed per ſolutionem partis pretij deſinit eſſe integra. 1 Re integra ante arrharum dationem nullo conſenſu diſcedere licet à contractu. 2 Colligunt ex Otdin. Doctores citati *ad l.*1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Probat hic text. venditione perfecta arrhis datis 3 licere emptori diſcedere à contractu amiſſis arrhis, & idem venditori permiſſum eſſe reſtitutis arrhis acceptis, & tantundem de bonis ſuis emptori, vt per *l.Hiſp.*7.*tit.*5.*part.*5. Ceuall.*commun. contra communes q.*242.*in princip.*

Amplia primò, ſeu declara, vltra amiſſionem ar- 4 rharum emptorem, vel venditorem non teneri ad intereſſe. nec agi poſſe ad contractus implementum, quia tacitè videtur actum inter contrahentes vt arrharum amiſſione & duplicatione ſint contenti. Ita Vlder. Zaz.*lib.*4 *ſingul. reſponſ. reſp.*24. Anton. Gom. *tom.*2.*variarum cap.*1.*num.*18.*in fine*, Laſarte *de decima vendit.cap.*3.*n.*18. Petr. Gregor. *ſyntagm.iuris lib.*25. *cap.*17. *num.*1. Gregor. Lop. *in d.l.*7. *gloſſ.* 1. Perez *in l.*1.*gloſſ.vnic.col.*40. *verſ.quid autem, tit.*7. *lib.*5.*Ordin. pag.* 189. Olan. *in reduct.antinom.lit. C.num.* 107. Fachin. *controuerſ.lib.*2. *cap.*28. *verſ. ſed mihi magis probatur*, Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.*348. *verſ. cæterum*, Liogl. *deciſ.*15.*quaſt.*11 *num.*5. Cald. Pereita *de empt. & vend.cap.* 17. *num.* 35. *verſ.quamobrem*, Pichard. *in princ. Inſtit. de empt. & vendit. num.* 44. Gutiet. *de gabellis quaſt.*17.*num.*20 vbi *num.*22. ait per traditionem 5 arrharum cenſeri ſuſpenſam venditionem quouſque traditio ſit facta, & fas eſſe vnicuique conttahentium ab ea diſcedere amittendo arrhæ valorem, & ex eo non dici reſciudi contractum, ſed illi non extari tanquam infirmo, ex eóque oon deberi gabellam, ſi ab eo partes diſcedant. Quamuis contrarium, immò conttahentes vltra amiſſionem arrharum poſſe compelli contractum implere, vel id, quod alteri parti intereſt, ſoluete teneant Bertaz. *de clauſulis inſtrum.clauſ.*31.*gloſſ.*7.*n.*6.*& gloſſ.*8.*n.*1. Anton. Fab. *de error. pragmat. decad.*47.*errore* 8.*num.*27. Illyget. *ad Donell. enucleatum part.*1.*lib.*13.*cap.*1.*in fine lit.Z.* Ceuall.*d.q.*242.*n.*6.

Amplia ſecundò procedere etſi arrha oon ſit data, 6 ſed promiſſa, vt com Baldo *hic num.*10.*in* 8.*quaſt.* tradunt Bertazol. *d.gloſſ.*7.*num.*3. Cald. Pereira *d.cap.*18. *num.*42.*in fine.*

Limita primò, ſi res vendita erat iam tradita. nam 7 tuoc non licet ab emptione etiam amiſſis arrhis recedere, vt per Petr. Gregor. *ſyntagm.iuris lib.*25. *c.*17. *num.*1.

Limita ſecundò quando arrhæ fuerunt datæ no- 8 mine pretij, qoo caſu oon eſt locus pœnitentiæ, vt per Anton. Gom. *tom.* 2. *var. cap.* 2. *num.* 8. *in fine*, Bertaz. *d.clauſ.*31.*gloſſ.*9. *num.*3. Perez *l.*1.*gloſſ. vnic. col.*30. *verſ. quid autem erit, tit.* 7. *lib.* 5. *Ordin.* Azeued. *l.*2. *num.* 5. *tit.*2. *lib.* 5. *noua Recop.* D. Barboſ. *in*

l. ſi cùm dotem 23. §. *fin. num.* 38. *verſ. vltimò limita, ff. ſoluto matr.* Ceuall. *d. quæſt.* 242. *num.* 1. Gutier. *de gabell. q.* 17. *num.* 23. Lingl. *deciſ.* 15. *q.* 11. *num.* 6. Cald.
9 Pereira *d. cap.* 18. *num.* 38. vbi *num.* 41. ſublimitat quando pro parte pretij arrhæ datæ ſunt in contractu, non dum conſenſu perfecto, prout quando quis promittit vendere pro certo pretio, quia tunc pœnitentiæ eſt locus, & emptor pro pretio ſolutum poterit repe-
10 tere. Nota quòd ſi arrha detur in ſpecie, & non in pecunia, non cedit loco pretij; niſi ſpecies detur
11 æſtimata loco pretij, Bertaz. & Azeued. *dictis locis.* Arrhæ verò datæ pecunia numerata, in dubio videntur datæ nomine arrharum, & non in partem pretij, niſi expreſsè dicatur quòd in partem pretij dantur, ſecundùm Greg. Lop. *d. l.* 7. *gloſſ.* 2. Olan. *in reduct. an-*
12 *tinom. lit. C. num.* 107. Sed de iure communi quando non conſtat an in partem pretij fuerit arrha data, quòd pro pretio præſumatur conſtituta, tenuerunt Ciſuent. *l.* 70. *Tauri col.* 5. Ceuall. *d. quæſt.* 242. *num.* 3. Lingl. *vbi ſuprà.*

13 Limita tertiò ſi arrhæ datæ fuerunt in ſignum perfectionis contractus, quia tunc non licet contrahentibus ab eo diſcedere, ſed ei ſtare tenentur, Gregor. Lop. *d. l.* 7. *gloſſ.* 3. Azeued. *l.* 1. *num.* 2. *tit.* 2. *lib.* 5. *nouæ Recop.* Perez *l.* 1. *verſ. niſi quis diceret, tit.* 7. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 189. *col.* 1.

14 Limita quartò ſi per venditorem non ſtet quominus vendat, vel quia rei natura venditionem impedit, quia res eſt prohibita diſtrahi, vel ſi eſt Principis prohibitio, ſi is qui dedit arrhas à principio bona fide vendidit, tunc enim arrhæ non amittuntur ex parte emptoris, vel venditoris. Montalu. *l.* 2. *in gloſſ. verbo no vala, verſ. notandum tamen, tit.* 10. *lib.* 3. *for. leg.* Cald. Pereira *d. cap.* 16. *num.* 42.

15 Lima quintò niſi res vendita perierit antequam ab emptore dictum ſit quòd amiſſis arrhis vult à contractu recedere, Perez *in l.* 2. *pag.* 189. *verſ. quid autem erit, & verſ. tandem dicendum eſt quòd pereat, tit.* 7. *lib.* 3. *Ordin.*

16 *Re integra.*] Sic dicitur quando nec res eſt tradita, Cald. Pereira *d. tract. de empt. cap.* 28. *num.* 17. vbi hinc infert clauſulam conſtituti operari quòd res non ſit integra.

In gloſſ. *Actione, fin.* ibi, *ſed dic contra,* &c. Ita Tiraq. *de retractu conuent. ad fin. tit. num.* 104. Cald. Pereira *d. cap.* 18. *num.* 18.

Si propter publicas penſitationes venditio fuerit celebrata.

TIT. XLVI.

PERTINET etiam hic titulus ad tractatum de infirmanda venditione. Scripſerunt in eius rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia vide Menoch. *de arbitr. caſu* 55. *per tot.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.* 2. *tit.* 394. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 661. *num.* 2. vbi quid ſit publica penſitatio. Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 1. *tit. de iure fiſci reſol.* 6. *per tot.* & præcipuè *num.* 6. ait hanc rubric. procedere in collectis, cùm appellatione publicarum penſitationum veniant etiam ſolutiones omnes quæ fiunt in publico annuatim.

SVMMARIVM.

1 *Venditio ſolemniter facta non reuocatur ob tributa, licèt à debitore, vel creditore tributum offeratur poſtea, & num.* 2.

3 *Bona ceſſantium ſoluere penſitationes publicas alienentur ſub haſta. quanto tempore is ceſſet vt vendi poſſit, remiſſiuè, num.* 4.

5 *Fiſcum pro tributo præferri cuicumque etiam anteriori creditori quoad prædium tributarium. & pro collectarum locatione vendi non poſſe alia bona, ſed ea res ſola, pro qua impoſita eſt collecta, num.* 6.

7 *Fiſcus, & cauſam ab eo habens pro credito tributorum, & collectarum realium, dimiſſo principali debitore agere poteſt contra poſſeſſores bonorum, vnde fiſci creditum profluit.*

8 *Venditio fiſci nomine ſolemniter facta emptori firmitatem perpetuò poſſidendi tribuit. nec retractatur prætextu reſcripti, nec minoris ætatis, nec læſionis, num.* 9.

10 *Prædia tributaria ſunt hypothecæ nexu deuincta tributis.*

11 *Prædia ſuppoſita decimarum præſtationi ſunt tacitè hypothecata pro ſolutione decimarum.*

12 *Tributum cuicumque creditori præfertur in omnibus bonis.*

13 *Tributorum exactores præferuntur omnibus creditoribus, etiam doti, & pro gabellis.*

14 *Fiſcus habet hypothecam priuilegiatam, & præfertur omnibus pro debitis ex ſeruitio nouo,* de los millones.

15 *Bona ſunt hypothecata pro collectione tributorum, & etiam præteritorum.*

L. Venditionem. I.

Imp. ANTONIN. A. *Materno.*

VEnditio ſolemniter facta ob tributa non reuo- 1
catur, licèt à debitore, vel creditore tributum
poſtea offeratur. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salic. Butrig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Cuiac. Donell. Sichard. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 36. *verſo,* Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Gregor. Lop. *l.* 52. *gloſſ.* 2. *in med. & gloſſ.* 3. *tit.* 5.
part. 5. latè Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *caſu* 55. *à princip.*
vbi quòd bona ceſſantium ſoluere penſitationes pu- 3
blicas ſub haſta alienari debent, & *à num.* 3. diſputat 4
quanto tempore ceſſare is debet, vt vendi poſſint.
Surd. *deciſ.* 311. *num.* 4. vbi ait in hoc text. probari fi- 5
ſcum pro tributo præferri cuicunque etiam anteriori
creditori quoad prædium tributarium, & ex aliis ſub-
dit quòd pro collectarum ſolutione vendi non poſ- 6
ſunt alia bona, ſed ea res ſola, pro qua impoſita eſt
collecta. Peregr. *de iure fiſci. lib.* 6. *tit.* 6. *num.* 49. vbi
quòd fiſcus, & cauſam ab eo habens pro credito tri- 7
butorum, & collectarum realium dimiſſo principali
debitore agere poteſt contra poſſeſſores bonorum,
vnde fiſci creditum profluit, & magis ad propoſi-
tum *eod. lib.* 8. *tit.* 4. *num.* 19. vbi quòd venditio fiſci 8
nomine ſolemniter facta emptori tribuit firmitatem
perpetuò poſſidendi, & ſubdit ex Bart. quòd nec 9
prætextu reſcripti, nec minoris ætatis, nec læſionis
retractatur.

Notari ſolet hic text. ad hoc quòd tributaria præ- 10
dia ſunt hypothecæ nexu deuincta tributis, vt per Roman. *conſ.* 111. *Viſo puncto, num.* 1. Neguſant. *de pignorib. part.* 2. *memb.* 4. *num.* 125. Brunor. à Sole

in

in locis communib. verbo bona 16. Pinel. *in l.* 1. *C. de*
*bonis mat. part.*2. *num.*72. *verſ. limitatur quintè*, Surd.
*deciſ.*22. *num.*3. Felician. *de cenſib. tom.*2. *lib.*3. *cap.*5.
11 *num.* 7. *in fine.* Sic etiam prædia ſuppoſita decima-
rum præſtationi ſunt tacitè hypothecara pro ſolu-
tione decimarum. *cap. paſtoralis, de decim.* Neguſant.
*vbi ſup.*126. Rebuff. *ad leges Galliæ tit. de conſtitut. an-*
*nuor. redditnum, art.*1. *gloſſ.*14. *num.*26. Gironda *de ga-*
*bellis part.*4. §. 1. *num.*6. Surd. *deciſ.*31. *num.*5. Felician.
vbi ſuprà.

12 In gloſſ. *Creditore.* ibi, *niſi potior eſſet tempore*, &c.
Notatur ad hoc quòd in aliis bonis debitoris tributi
cauſa non præfertur, ſed communis & regolaris cur-
ſus ſequitur, vt prior tempore potior ſit iure, vt per
Petr. de Bellap. Fab. & Fulgoſ. *in præſenti.* ſed con-
trarium, immo generaliter tributum in omnibus
bonis præferri cuicunque creditori, obſeruarunt
Iacob. de Rauenna, Cyn. Alberic. Angel. & Caſtr.
hîc, quos refert & ſequitur Felician. *vbi ſup. num.*10.
verſ. contrarium, Flores de Mena *var. lib.* 1. *quæſt.* 6.
13 *art.* 3. *num.* 18. vbi quòd exactores tributorum, vt
putà, *del ſeruicio Real o moneda forera*, præferuntur
omnibos creditosibus etiam doti, & etiam pro ga-
14 bellis, & *num.* 19. quòd fiſcus habet hypothecam
priuilegiatam, & præfertur omoibus pro debitis ex
ſeruitio nouo, *de los millones*, ex eo, quia eſt impo-
ſitum ob præcipuas, & vrgentes bellorum & Regis
neceſſitates, & eſt ſicut debitum primipilare, & non
ſolùm contra debitores collectarum ſeruitij, ſed
etiam contra collectores, & locatores, & idem in
gabellis. Bobadil. *in ſua politica lib.*5. *cap.* 6. *num.* 29.
15 vbi quòd bona ſunt hypothecata pro collectione
tributorum etiam præteritorum.

SVMMARIVM.

1 *Venditio ob tributa debita ſolemniter facta non re-*
ſcinditur. retractatur vocato poſſeſſore ſi proceſſit
de facto.
2 *res cum Venditor ad haſtam, plus offerenti datur,*
idque dicitur & cenſetur iuſtum pretium. plus of-
ferens liberatur ſi ſecundus licitator accedat, &
plus offerat ſuper illum, præcipuè ſi huiuſmodi
ſecunda licitatio fuit acceptata à parte legitima,
*num.*4.
3 *Pretium iuſtum non probari neceſſariò per ſubhaſta-*
tionem.
5 *in Limitationibus Regiorum redituum primus lici-*
tator non liberatur per ſecundum.
6 *Poſſeſſio non eſt auferenda etiam ab iniuſtè poſſi-*
dente, nulla præcedente citatione, aut cauſa
cognitione. quid ſi talis poſſeſſio ſit iniuſta notoriè.
*num.*7.
8 *Poſſeſſio rerum hæreditariarum, occupatâ hæredi-*
tate, non poteſt apprehendi, niſi aduerſario ci-
tato.
9 *Citatio per edictum non ſufficit cùm perſona eſt cer-*
ta, quæ nominatim citanda eſt.
10 *quæ Cauſa cognitionem deſiderant præſentibus par-*
tibus agenda ſunt.

L. Si deſerta. II.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Plotio.*

1 VEnditio ob tributa debita ſolemniter facta
non reſcinditur, quòd ſi de facto proceſſit, vo-

cato poſſeſſore retractatur. Colligunt ex Ordio.
Doctores citati *ad l.*1 *n.*1. *ſup. hoc tit.*

Diſtracta ſyncera fide iuſto pretio, &c.] Notatur 2
ad hoc quòd cùm res venditur ad haſtam, debet plus
offerenti dari, idque dicitur & cenſetur iuſtum pre-
tiom, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *gloſſ.*18. *num.*6.
in fine. Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib.*1. *tit. de iure*
*fiſci reſol.*6. *num.*10. *cum ſeqq.* vbi etiam reſoluit ſub- 3
haſtationem noo probare neceſſariò iuſtum pre-
tium. Plus autem offerens liberatur ſi ſecundus lici 4
tator accedat, & plus offerat ſuper illum, præcipoè ſi
huiuſmodi ſecunda licitatio fuit acceptata, & ad-
miſſa à parte legitima, vt per Cremenſ. *ſing.*40. Boër.
*deciſ.*248. Pinel. *in l.*1. *C de reſcind. vend. part.*2. *cap.*1.
à num. 29. Strach. *de mercat. tit. de decoctor. part.* 5.
*num.*8. Auil. *ad cap.* 32. *Prætor. in gloſſ. verbo de pujar*
*num.*7. & 8. Azeued. *l.* 4. *num.* 26. *tit.* 5. *lib.* 7. *nouæ*
Recop. Gutier. *practic. lib.*4. *quæſt.* 71. *num.* 18. & 19.
& *de gabell. quæſt.*134. *num.*2. Parlad. *differ.*75. *num.*7.
& 9. Hering. *de fideiuſſor. cap.*6. *num.*18. In licita- 5
tiooibus verò Regiorum redituum per ſecundum
licitatorem primus non liberatur, Caſtill. *in l.* 70.
Tauri. Azeued. *in d. l.*4. Parlad. *d. differ.*65. *num.*8. quic-
quid dicat Gotier. *d. lib.*4. *quæſt.*71. *num.*20.

Quæ omnia tractari conuenit, &c.] Notatur ad hoc 6
quòd poſſeſſio ab iniuſtè etiam poſſidente auferẽda
non eſt, oulla præcedente citatione, aut cauſæ co-
gnitione, vt per Hippol. *ſing.*195. Grat. *reſp.*76. *n.*1.
*lib.*2. Anton. Gabr. *commun. lib.*2. *tit. de citation. con-*
*cluſ.*1. *num.* 73. vbi quòd ſi talis poſſeſſio ſit iniuſta 7
notoriè, Boër. *deciſ.* 277. *num.* 5. & 8. Guid. Papæ
*ſing.*366. §. *poſſeſſor*, Bruoor. à Sole *in locis communib.*
verbo poſſeſſio 1. Ioan. Garcian. *reg.*63. *num.*1. vbi *n.*2. 8
ſubdit probari ex hoc text. poſſeſſionem rerum hæ-
reditariarum, ſi hæreditas eſt occupata, non poſſe 9
apprehendi niſi aduerſario citato. Notatur etiam
ad hoc quòd citatio per edictum non ſufficit cùm
perſuna eſt certa, quæ nominatim citanda eſt, vt per
Menoch. *remed.*8. *recuper. num.*102.

In gloſſ. *Præſente eo*, *fin.* ibi, *quæ enim cauſæ cogni-* 10
tionem deſiderant, præſentibus partibus agenda ſunt.
Vide Hippol. *in l. de minore*, §. *plurium*, *num.*10. *cum*
ſeqq ff. de quæſt. & *in repet. l. de vnoquoque num.* 5.
cum ſeqq. ff. de iudic. Pinel. *in l.* 2. *C. de reſcind. ven-*
*dit. part.*2. *cap.*2. *num.*26.

SVMMARIVM.

1 *Fiſci debitor conuentus & conuictus, ſi ceſſauerit in*
ſolutione tributorum, iſtius bona ſolemniter ven-
denda ſunt; quòd ſi debitor ſit minor, citandus
eſt vt compareat cum defenſore, & qui defenſioni
*etiam adeſſe debet, & num.*2. *ſi ceſſatum fuerit in*
ſolutione, iudex partes ſuas interponat, num. 3.
factis debitis ſubhaſtationibus plus offerenti bona
*dantur bona fide & iuſto pretio, num.*4.
5 *Minori non facienda denunciatio.*
6 *Decretum iudicis non ſupplet authoritatem tutoris.*
vel curatoris in contractibus minorum. intellige, vt
*num.*7.

L. Si quis fundum. III. & vlt.

Impp. CONSTANTIN. A. *Fauſtino Præſidi Beticæ.*

SI debitor fiſci conuentus, & conuictus ceſſaue- 1
rit in ſolutione tributorũ, ſolemniter iſtius bona

vendenda ſunt; quòd ſi debitor ſit minor, citandus eſt vt compareat cum defenſore, qui defenſioni etiã adeſſe debet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
ſumit Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 1. tit.*
de iure fiſci, reſolut. 6. ferè per tot. vbi *num. 5.* quòd ſi
3 ceſſatum fuerit in ſolutione tributi, iudex elapſo
tempore antequam procedat ad venditionem prædij
citare debet reum, & ei terminum ſtatuere ad ſol-
4 uendum; & *à num.* 10. ſubdit quòd factis debitis
ſubhaſtationibus plus offerenti bona dantur bona
fide & iuſto pretio.

Sin autem minoris, &c.] Ergo denuntiatio minori facienda non eſt, de quo Tiraquel. *de retract. lign. §. 1. gloſſ. 13. num. 19. & ſeq.*

6 In gloſſ. *Perſonam.* ibi, *ſed videtur ſolum iudicem*
ſufficere, &c. Notatur ad hoc quòd iudicis decretum
in contractibus minorum non ſupplet tutoris, vel
curatoris auctoritatem, vt per Signor. de Homed.
conſil. 214. in cauſa vertente, num. 5. Tiraquell. *de iure*
mariti, gloſſ. 8. num. 133. Simoncel *in tractat. de decret.*
7 *lib. 3. tit. 7. inſp. 2. num. 25. cum ſeqq.* vbi intelligit
quando ſumus in actu, qui vltra tutoris & curato-
ris auctoritatem requirit etiam iudicis decretum,
vtputa in alienationibus mobilium minoris; ſecus
vbi ſumus in actu, qui per ſolum tutorem, ſeu cura-
torem abſque iudicis decreto expediri poteſt, ſequi-
tur Farinac. *in praxi crimin. part. 1. quaſt. 15. num. 39.*
vbi ſubdit ſecundùm hanc poſteriorem partem in-
telligendum eſſe dictam gloſſ. *in l. ſi curatorem ha-*
bens, C. de in integr. reſtit. min.

Sine cenſu, vel reliquis fundum comparari non poſſe.

Tit. XLVII.

Reſcinditur venditio facta hoc pacto, vt onus cenſus fiſco ſoluendi, vel reliqua cenſus non ſequantur emptorem. Scripſerunt in hanc rubricam Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli vide Bellacomb. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 32. pag. 641.* Molin. *de inſtit. tractat. 2. diſput. 456. num. 5.* Henric. Bocer. *diſput. de vniuerſo iure, part. 1. claſſ. 2. diſput. 3. num. 39. pag. 185.* Guid. Pancirol. *in theſauro variarum lectionum lib. 2. cap. 151. in princip.* vbi quid ſignificet particula *cenſus* in præſenti. Particula verò, *reliquis*, idem importat ac ſi fuiſſet dictum, *ſine obligatione ſoluendi reliquum quod ex cenſu debebatur*, vt per Rebuff. *ad leges Galliæ tractat. de conſtit. reddit. artic. 1. gloſſ. 15.* quem ſequitur Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. quaſt. 17. num. 24.*

SVMMARIVM.

1 *Promittens ſoluere Tributa de re in dotem data, non tenetur ex promiſſione re ad dantem dotem reuerſa.*

2 *Pactum de ſoluendis Tributis ex re dotali euaneſcit ſoluto matrimonio.*

L. Ex conuentione. I.

Imp. Alexander A. *Capitoni.*

Promittens ſoluere tributa de re in dotem data, 1
non tenetur ex promiſſione re ad dantem dotem
reuerſa. Item pactum de ſoluendis tributis ex re do- 2
tali euaneſcit matrimonio ſoluto. Colligunt ex Or-
din. Cyn. Butrig. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Ca-
ſtrenſ. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 36.*
verſo, Sebaſt. Næui. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Xi-
men. *in concord.*

Vide poſita in collect. *ad l. vlt. infrà hoc eod. tit.* Pro conciliatione text. *in l. ex conuentione, C. de pactis*, cum hac noſtra l. vide Nicol. Genoam *de conciliatione legum in iure ciuili contrariarum, pag. 609.* vbi poſt relatas plures conciliationes ad hæc iura ſic concludit, de vera conciliatione cogitaro, nullam enim ſolidam adinueni.

SVMMARIVM.

1 *Comparans fundum ea lege ne ſoluat Tributum, à ſolutione non eximitur intuitu poſſeſſionis.*

2 *Fiſco in tributis pactum exemptionis inter priuatos initum non præiudicat.*

3 *Poſſidens fundum, & percipiens fructus, tenetur ad ſoluendum Cenſum, & onera realia, etiamſi contrarium cum eo conuenerit, à quo rem habet. non ſolùm emptor tenetur futura onera ſoluere, ſed etiam præterita, & impoſita priuſquam perueniſſet ad eius manus, num. 4.*

5 *Poſſidentes tenentur pro ſua perſona Tributa agnoſcere, & non valet pactum quòd alius pro eis agnoſcat, etiamſi venditor fuerit.*

6 *Cenſus hîc pro tributo ipſo quod ex facultatibus, ac bonis cuiuſque ſoluitur.*

L. Rei annonariæ. II.

Impp. Constantin. A. *ad Marcellum.*

Comparans fundum ea lege ne ſoluat tributum, 1
à ſolutione non eximitur poſſeſſionis intuitu.
Fiſco in tributis pactum exemptionis inter priuatos 2
initum non præiudicat. Colligunt ex Ordin. Docto-
res citati *ad l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*

3 Probat hic text. quòd poſſidens fundum & perci-
piens fructus, tenetur ad ſoluendum cenſum, & one-
ra realia, etiamſi contrarium cum eo conuenerit, à
quo habet, vt per Pariſ. *conſ. 52. lib. 1.* Tiraquel. *de re-*
tractu lign. §. 6. gloſſ. 1. num. 7. Pinel. *ad l. 1. C. de bonis*
matern. part. 2. num. 72. verſ. tertiò ampliatur, Aluar.
Valaſc. *de iure emphyt. quaſt. 17. num. 17. & quaſt. 32.*
num. 13. Neguz. *de pignor. part. 2. membr. 4. num. 127.*
Capyc. *deciſ. 20. num. 26.* Caualcan. *in tract. de vſufru-*
ctu mulieri relicto, num. 162. Alexand. Trentacinq. *va-*
riarum reſolut. lib. 1. tit. de iure fiſci, reſol. 4. à num. 1.
Molin. *de Inſtit. tractat. 2. diſput. 456. num. 5.* Surd. *con-*
ſil. 262. num. 5. vbi quòd non ſolùm emptor tenetur 4
futura onera ſoluere, ſed etiam præterita, & impo-
ſita priuſquam perueniſſent ad eius manus. Cald.
Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 3. num. 32.* Hieron. Gabr.
conſ. 47. num. 6. & 7. lib. 1. Caſtill. *controuerſ. lib. 1. de vſu-*
fructu, cap. 56. num. 16.

Cenſum rei agnoſcere.] Ergo poſſidentes tenentur 5
pro ſua perſona tributa agnoſcere, & non valet pa-
ctum quòd alius pro eis agnoſcat, etiamſi venditor
fuerit,

fuerit,vt per Flores de Mena *variarum lib.2.quæſt.21. num.152.* Aduertit Gutier. *de gabell. quæſt.1.num.2.* cenſum hîc ſignificate tributum ipſum, quod ex facultatibus, ac bonis cuiuſque ſoluitur, quod etiam tradit Molin. *de Inſtit.tract.2.diſp.661.num.2.*

SVMMARIVM.

1 *Prædia tributaria non venduntur abſque decreto, & emptore Tributa non ſoluente, iudex non tenetur conferre auctoritatem ad alienationem.*

2 *Si quis Prædium, oneribus ac tributis realibus ſubiectum, alteri vendat, emptórque minus idoneus inueniatur ad ſoluenda, tenetur venditor ea etiam, quæ futuri ſunt temporis, illius loco ſoluere.*

3 *Rem vendens non liberatur à Decimis, & Tributis.*

AVTH. Sed & periculum.

1 PRædia tributatia ſine decreto non venduntut, & emptote non ſoluente tributa ad alienationem iudex auctoritatem conferre non tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

2 Notatur hic text. ad hoc quòd ſi quis prædium, oneribus ac tributis realibus ſubiectum, alteri vendat, emptórque minus idoneus ad ea ſoluenda inueniatur, tenetur venditot ea etiam, quæ futuri ſunt temporis, loco illius ſoluere, vt per Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.27.num.17.* Molin. *de Iuſtit.tractat. 2.*

3 *diſp.456. num.5 in fine.* Vende quòd rem vendens non liberatur à decimis, & tributis debitis, tenet per hunc text. Titaq. *de retractu lign.§.29.gloſſ.2 num.7.*

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſores prædiorum ſoluent Tributa, licèt horum nomina non ſint relata in cataſtrum.*

2 *Pacta contrahentium non liberant poſſeſſorem à ſolutione Tributorum*

3 *Collectarum onus reſpicit fructus & redditus. vt ſcilicet is ſoluat, qui fructus & redditus conſequitur.*

4 *ad Collectam regulariter teneri qui poſſidet prædium.*

5 *Emens rem tributariam ſtatim denuntiare debet.*

L. Omnes. III. & vlt.

Imp. IVLIAN. A. *Secundo P.P.*

1 POſſeſſores prædiorum ſoluent tributa, licèt ho-
2 rum nomina non ſint relata in cataſtrum. Item pacta contrahentium non libetant poſſeſſorem à ſolutione tributorum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Pinel. *in l.1. C. de bonis matern. part. 2. num.72. verſ.quartò ampliatur,* Afflict. *deciſ.95.* Deci. *conſ.694. incip. Pro reſolutione, col.2. n.10. verſ. & iſta concluſio,* Camill. Borrell. *in ſum.deciſ.p.3.tit.15.n.127.* Menoch.

3 *conſ.9.n.12.* vbi quòd collectarum onus reſpicit fructus, & redditus, vt ſcilicet is ſoluat, qui fructus, & redditus conſequitur, Surd. *de aliment.tit.8. priuil.91. n.9.*

4 vbi quòd regulariter tenetur ad collectam, qui poſſidet prædium. Auendan. *de exequend. mand. p.2. cap.14.n.18.* Brunor. à Sole *in locis commun.verbo collecta,n.9.* Cardoſ. *in prax.iud.& Aduoc.verb. fundus,n.1.*

5 Notatur ad hoc quòd emens rem tributariam ſtatim denuntiare debet, vt per Menoch. *de arbitr.lib.2. caſu 55.num.7.in fine.*

De periculo & commodo rei venditæ.

TIT. XLVIII.

VT commoda rei emptæ ad emptorem pertinent, ſic quoque pericula & onera. Sctipſerūt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia vide Ordin. Reg. Luſitan. *lib.4.tit.8.& l.Hiſp.38.p.5.& l.21. cum ſeq.eod tit.& l.fin.tit.11.lib.3.fori,* Conan. *comment. iuris,lib.7.cap.10.* Bellacomb. Villalob. & alios *tom.1. commun.opin.lib.4.tit.33.pag.641,* Couar. *lib.1.var.c.15. n.2.cum ſeqq.& pract.cap.3.num.6.* Anton. Gom. *var. tom.2.cap.2.num.31.cum ſeqq.* Atimin Tepat. *var.reſolut.ſiue ſentent. tom. 2. tit. 401.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit tom.2.lib.25. cap.24.num.350. cum ſeqq.* Ioan. Mattins Acoſta *in addit. ad tract.de forma libell.annot.16.num.10.* Aloyſ. Ricc. *in collect.deciſ.p.4. collect.1068.* Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſp.366.* Rebell. *de oblig iuſtit.lib.9.q.15.à princ.*

SVMMARIVM.

1 *Perfecto contractu emptionis & venditionis, commodum & incommodum ſpectat ad emptorem. ex cauſa autem antecedente ſi res euincitur, venditor de mutatione facta tenetur, num.2.*

3 *Periculum rei venditæ perfecta venditione pertinet ad emptorem, non ad venditorem.*

4 *Caſus fortuitus emptione perfectà pertinet ad emptorem, & venditor non tenetur de aliquo caſu ſuperueniente poſt celebratam venditionem. Amplia*

I. etſi in venditione data ſit arrha, & emptor ius habeat ab emptione diſcedendi, num 5.

II. & ſi lite pendente ſuper retractu res empta perierit, periculo emptoris perire, & non conſanguinei eam petentis, n.6.

III. in emptore nominis, hoc eſt, actienis, quam venditor habet contra debitorem, vtpute cenſûs, vel alterius debiti, num.7. quamuis venditor promiſerit ementem, ſeu recipientem nomen venditum defendere, & indemnem ſeruare, num.8. Reſtringitur autem hæc ampliatio.

I. ſi emptor nominis aliqua exceptione ex perſona venditoris excluditur, num.9.

II. ſi tempore venditionis debitor, contra quem actio venditur, non erat ſoluendo, num.10.

III. ſi venditor promiſit facere nomen verum, & bonum, vel idoneum, ſeu illæſum, num.11. Limita

I. concluſionem principalem in venditione celebrata in ſcriptis, ſi pereat antequam conficiatur inſtrumentum, num.12.

II. in venditione rerum quæ ponderantur, vel menſurantur, vel deguſtantur, num.13. collige vt num. 14.15.

III. in venditione conditionali, num.16. etiamſi pactum addictionis in diem ſit appoſitum, num.17.

IV. ſi venditor fuit in mora rei tradendæ, num. 18. Quid ſi mora ſit irregularis, num.19. quamuis res vendita æquè peritura eſſet apud emptorem, num.20.

V. niſi ex vitio præterito damnum in re vendita datum ſit, n.21. ſi equus eſſet mortuus intra triduum, perit creditori, num.22.

VI. niſi venditor ſciens vinum non duraturum vſ-

que ad diem quo tolli debebat ab emptore, cum non admonuit, num. 23.

VII. ſi culpa, vel negligentia venditoris interuenerit, num. 24.

VIII. in contractibus innominatis, in quibus ſi ante traditionem res pereat, periculo vendentis perit, num. 25.

IX. in ſcholaribus, qui ſi emerint à ruſtico, vel ab alio, vinum, quod fortè non poteſt ſeruari, & tamen ipſi ignorantes ſeruauerint, & vinum inutile factum ſit, tenetur venditor, qui naturam vini dicere debebat, num. 26.

27 *Venditor tenetur de euictione quando euictio procedit poſt ipſum contractum, non ex cauſa ipſum antecedente.*

28 *vt emptor, vel ille à quo res euincitur, poſſit agere de euictione, requiritur quòd denuntiet venditori, vel auctori ſuo, aut heredibus eorum, litem eſſe motam, vt aſſiſtat liti, & veniat ad eius defenſionem. Amplia*

I. adeò requiri huiuſmodi denuntiationem, vt etiam venditori, vel auctori ſcienti litem motam eſſe ſuper re ab eo vendita facienda ſit ad hoc, vt teneatur de euictione, num. 29. ita vt non ſufficiat quòd venditor certioretur à tertiò, num. 30. niſi ille tertius habuerit mandatum ab emptore vt faciat denuntiationem, num. 31.

II. etſi venditor promittat ſe litem defenſurum, num. 32.

III. Denuntiationem requiri quamuis emptor bene ſit inſtructus, & inſtrumenta habeat defenſionis, num. 33. licèt venditor inſtrumenta penes ſe habeat, num 34.

IV. etſi iuramentum per venditorem ſit appoſitum de lite ſuſcipienda quàm ſtatim mota fuerit, n. 35. contrarium, num. 36.

V. etiam abſenti, qui ſine dolo abeſt, & non reperitur, domi denuntiandum eſſe, num. 37.

VI. ex æquitate denuntiationem venditori faciendam eſſe etiam ſtante clauſula remiſſionis oneris denuntiandi, num. 38. Limita

I. vt ſcil. neceſſaria non ſit denuntiatio, & abſque ea emptor de euictione agere poſſit, quando venditor eſt abſens, & doloſè ſe abſcondit, num. 39.

II. quando venditori nulla competit defenſio contra iura illius, cui res fuit reſtituta, & res omnino eſſet euincenda, etiamſi facta ſit denuntiatio, num. 40. dummodo emptor qui litem venditori non denuntiauit, doceat de iuſtitia euincentis, num. 41.

III. quando per pactum neceſſitas denuntiandi fuit remiſſa, num. 42.

IV. quando emptor & venditor ſimul in eodem conueniuntur iudicio, num. 43. Intellige vt num. 44.

V. quando emptor eſt minor, num. 45.

VI. cùm fiſcus eſt emptor, & venditor ſcit litem contra eum motam eſſe, num. 46.

VII. quando res euicta eſt prætextu hypothecæ, n. 47.

VIII. quando emptor ſcienter vendit rem alienam emptori ignoranti, num. 48.

IX. quando venditor citatus reſpondit quòd volebat emptorem defendere à lite mota, vel mouenda, num. 49.

50 *Denunciatio litis vtrùm ſola ſufficiat, aut aliquid amplius requiratur, & quid, & num. 51. 52.*

53 *Denunciatio litis cuius expenſis facienda ſit.*

54 *Denuntiationis forma & modus quis.*

55 *Denuntiatio quo tempore facienda.*

56 *Venditio perfecta quæ.*

L. Poſt perfectam. I.

Imp. ALEXANDER A. *Apollonio.*

PErfecto contractu emptionis & venditionis, 1
commodum, & incommodum ad emptorem ſpe-
ctat. Ex cauſa autem antecedente, ſi res euincitur, 2
venditor denunciatione facta tenetur. Colligunt ex
Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Butrig. Fulgoſ. Angel. Ca-
ſtrenſ. Bald. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4.*
fol. 37. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Xi-
men *in concordant.*

Ad emptorem pertinet.] Probat hic text. periculum 3
rei venditæ perfecta venditione ad emptorem, &
non venditorem pertinere, vt per Ordin. Reg. Lu-
ſit. *lib 4. tit. 8. in princip. l. Hiſp. 23. vbi gloſſ. 4. tit. 5.*
part. 5. & l. fin. tit. 10. lib. 3. fori, Duen. *reg. 203.* Anton.
Gom. *tom. 2. var. cap. 2. num. 32. verſ. ſi verò talis res, &*
verſ. ſi verò res, Caualcan. *deciſ. 7. de contract. part. 2.*
Mozz. *de contract. lib. tract. de empt. & vendit. tit. de acci-*
dental. empt. num. 14. Perez *l. 1. verſ. dubium eſt ſi quis*
vendat rem. tit. 7. lib. 5. Ordin. Pichard. *in §. cùm autem*
3. Inſtit. de empt. & vendit. Morl. *in emporio iuris ciuilis*
part. 1 tit. 9. in prælud. 103. Alex. Trentacinq. *var. reſo-*
lut. lib. 3. tit. de empt. reſol. 7. num. 1. & 2. vbi quòd caſus 4
fortuitus poſt perfectam emptionem pertinet ad
emptorem, & quòd venditor non tenetur de ali-
quo caſu ſuperueniente poſt venditionem celebra-
tam. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 366. verſ. tertio*
loco, Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §. 1. part. 1.*
num. 478. Rebell. *de obligat. iuſtit part. 2. lib. 9. quæſt. 15.*
n. 1. & 2. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib 25.*
num. 350. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent.*
lib. 4. tit. 28. n. 8. Ioan. Salas *de contract. tract. de empt.*
dub. 50.

Amplia primò procedere etſi in venditione ſit 5
inter contrahentes data arrha, & emptor ius habeat
ea admiſſa ab emptione diſcedendi. nam adhuc eius
periculo res empta periit, quia contractus perfectus
eſt & validus interim quòd contrahentes non receſ-
ſerunt diſſenſu expreſſo à contractu, nec conſtat de
pœnitentia; ita Perez *l. 1. col. 30. verſ. quod autem erit*
tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 189.

Amplia ſecundò, etſi lite pendente ſuper retractu 6
res empta perierit, periculo emptoris perire, & non
conſanguinei eam petentis, vt per Tiraq. *de retractu*
lig. ad fin. tit. 9. num. 31. Scacc. *d. num. 478. verſ. immo*
perijt emptori.

Amplia tertiò in emptore nominis, hoc eſt actio- 7
nis, quàm venditor habet contra debitorem, vt pu-
ta cenſus, vel alterius debiti. nam ſi efficiatur non
ſoluendo, periculum eſt emptoris, ex *l. ſi nomen 4. ff.*
hoc tit. Alex. *conſ. 242. num. 3. vol. 6.* Pariſ. *conſ. 88. n. 13.*
vol. 1. Strach. *de mercat. p. 5. de decoctorib. num. 4.* Ma-
gon. *Florent deciſ. 19. num. 2.* Barz. *deciſ. 380. num. 1.*
Amaris *deciſ. 6. num. 9.* Bertaz *de clauſulis inſtru-*
ment. clauſ. 27. gloſſ. 13. num. 2. Gaſp. Roderic. *de*
annuis redditib. lib. 2. quæſt. 21. num. 7. cum ſeqq.
Surd. *conſ. 22. num. 33. & deciſ. 326. num. 41. & 42.*
Felician. *de cenſib. tom. 2. lib. 2. cap. 1. num. 13.* Auen-
dan. *in ſimili tract. cap. 34. num 35.* Scacc. *de com-*
merc. §. 2. gloſſ. 5. num. 283. Lingl. *Imper. deciſ. 15.*
quæſt. 5. num. 3 Guzman. *de euict. quæſt. 35. num. 59.*
& 60. Quamuis venditor promiſerit ementem, 8
ſeu recipientem nomen venditum defendere & in-
demnem ſeruare, Barz. *Bonon. deciſ. 110. num. 2.*
Gaſp. Roderic. *dict. quæſt. 21. num. 14.* Felician. *dict.*
num. 13. verſ. quam in ſpecie, Guzman. *dict. quæſt. 35.*
num. 62.

Hæc

9 Hæc autem ampliatio multis modis reſtringitur,
& primò ſi emptor nominis aliqua exceptione ex
perſona venditoris excluditur. nam tunc aduersùs
venditorem emptori actio datur, Bertaz. d. clauſ.27.
gloſſ.12. num.2. Card.Mantic. de tacitis & ambig. con-
uent.tit.4. tit.13.num.6.nam venditor nominis tene-
tur præſtare creditorem eſſe, & nomen verum quod
vendit, & abſque exceptione. Caballin. d. euict. §.5.
num.36. Bertaz d.num.2. Vincent. de Franchis deciſ.
427.num.4.& deciſ.108. num.1. Gaſp.Rodet. d. lib.2.
quæſt.21 num.13. Amatis Ferrar.deciſ.6. num.9. Feli-
cian. de cenſib. tom. 2. lib. 2. cap. 2. num. 15. Cardin.
Mantic.d.tit.13.num.5.& 10. Stephao.Gratian.Mar-
chia deciſ.13. num.30. & in addit, ad deciſ.115. num.7.
Viui.deciſ.24.num.4. Surd.deciſ.326.num.41. & conſ.
452. num.15.12. & 33. Mari. Giurb. deciſ.87.num.9.
Lingl.d.deciſ.5.quæſt.5.num.3. Guzman. d. quæſt.35.
10 num.8. & 9. Secundò ſi tempore venditionis debi-
tor, contra quem actio venditur, non erat ſoluen-
do. nam quod dicitur periculum nominis venditi
ad emptorem pertinere, intelligendum eſt de peri-
culo caſus ſuperuenientis, ſi fortè poſt ceſſionem
fiat non ſoluendo, Anton. Fab. in ſuo Cod. lib. 5. tit.
de hæred.vel act.vend.definit.15. Theſaur. quæſt. forenſ.
lib.3. quæſt.73. num. 5. nam contrarium ſolum obti-
nere in eo, qui ſcienter emit nomen non exigibile,
docuerunt Felician. d. lib.1. cap.1. num.13. verſ. quod
ſanè procedere, Gaſp. Roderic. d. quæſt. 21. num. 22.
D. Barboſ. in l. æſtimatis 51.num.11. ff. ſoluto matrim.
Ioan. Bapt. Thoro in compendio deciſ. verbo euictio an
11 ſibi locum vendicet col. 1. verſ. & ſi fortè. Tertiò ſi
venditor promiſit facere nomen verum, & bonum,
vel idoneum, ſeu illæſum, quia ſi debitor non ſit
ſoluendo, venditor tenetur, nomen enim bonum
non præſtat, & idem eſt promittere nomen eſſe bo-
num, ac eſſe exigibile, Rot. Genuenſ. deciſ.156. num.
2. & 3. Neuiſ. conſ. 11. num. 10. & conſ. 66. num. 18.
Barz. Bonon.deciſ.110. à num.3. Gaſp. Roder.d.quæſt.
21. num.21. Cardin. Mantic.d.lib.4.tit. 13. num. 11.
Cancer. var.tom.2. cap.6. num.176. Felician.d. tom. 2.
lib.2. cap. 12. num. 13. verſ. ſed qualiter, vbi dicit non
ſufficere quòd venditor dicat bona eſſe certa & ſe-
cura, ſed oportere quòd in ſpecie promittat eſſe
ſufficientia ad redituum ſolutionem, Guzman. d. q.
35.num.11.

12 Limita primò principalem concluſ. in venditione
in ſcriptis celebrata, ſi res pereat antequam inſtru-
mentum conficiatur, dicitur enim contractus im-
perfectus, & conditionalis, ac proinde locus eſt pœ-
nitentiæ, quando in contractu, vel ante contractum
de ſcriptura mentio facta eſt ſimpliciter, et ſi dictum
non ſit quòd aliter non valeat, Greg. Lop. per text.
ibi in l.6. gloſſ.1. tit.5. part.5. Cou. in cap. relatum el 1.
num. 9. in fine, de teſtam. Menchaq. controuerſ. illuſtr.
lib.1.cap. 28. num.21. Perez l. 3. verſ. in oppoſitum ta-
men tit.8.lib.3.ordin. pag.616. Laſarte de decima ven-
dit. cap.3 num.13. Parlad. lib. 2. rerum quotid. cap. 3.
num.57. & 49. Caſtill. controu. lib.3. cap.26. num.17.
cum ſeqq. Guizatel. deciſ.75. num. 5. & 7. verſ. ad
noſtrum.

13 Limita ſecundò in venditione rerum, quæ pon-
derantur, vel menſurantur, vel deguſtantur. nam
ante ponderationem, menſurationem, vel deguſta-
tionem, ad venditorem ſpectat. Ita Afflict. deciſ.280.
num.2. vbi Vrſill. n.1. & 2. & deciſ.399. n.3. & 4. vbi
etiam Vrſil. n.1. Anton.Gom. tom.2. var. cap.2. n.3.
verſ. prædicta tamen intellige. Cou. pract. c.3. n.6. Surd.
conſ.38 num.12. Mozz. de contract lib. tract. de empt. &
vendit. tit. de accidental. emptionis, & vendit. num.14.
D. Barboſ. in l. ſi mora 10. part. 2. num. 13. ff. ſoluto
matrim. Molin. d. diſp. 366. verſ. dicendum deinde,
Morl. in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 9. in præmiſſ.
num. 106. in fine, Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. collect.
1068. in fine. Et ratio eſt, quia contractus dicitur
imperfectus, donec facta ſit menſura. Capyc. deciſ.
14.num.6. & 7. Boër. deciſ.180. num.8. Surd. deciſ.64.
num.13. Intelligitur autem cùm venditio ſit in ge- 14
nere ſubalterno, vtputà ſi vendantur tot amphoræ
vini ex aliquo loco deſtinato, vel ex eo quòd col-
lectum fuit tali anno; non verò de genere genera-
liſſimo, cùm genus perire non poſſit; Anton.Gom.
d.cap.2.num.32. verſ. præterea, Mozz. vbi ſuprà, Mo-
lin. d. diſp. 366. verſ. ante traditionem, & verſ. hoc ita
conſtituto, in fine. Intellige etiam ea, quæ dicta ſunt 15
de venditione facta ad pondus, numerum, vel men-
ſuram, procedere in rebus immobilibus, quando ad
menſuram venduntur; nam ſi antequam fundus
venditus menſuretur, alluuione, pereat, periculo
venditoris perit, l. ſi in venditione 10. §. 1. ff. hoc tit.
Capyc. deciſ.14. num.7. Boër. deciſ.183 num.8. Cou.
d.cap.3. num.6. Laſarte de decima vendit. cap.5. num.
28. Cardin.Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib.4.
tit.17 num.2. niſi ante ponderationem, menſuratio-
nem, vel numerationem res tradatur. nam poſtquam
res eſt tradita, periculum eſt emptoris. l.2. inf. hoc eod.
tit. Cou. d.cap.3. num.6. verſ. quæ quidem. Felician. de
cenſibus tom.2. lib.2. cap.1. num.16. Gutier. pract. lib.3.
quæſt.92. num.16. Cardin.Mantic. d.lib.4.tit.17. num.6.
Stephan.Gratian. diſcept. forenſ. cap.318. n.27. dum-
modo tamen ea traditio non ſit ficta, quia ex illa
non transfertur dominium in emptorem, nec peri-
culum, Capyc. d.deciſ.14.num.8. Vrſil. ad Afflict. deciſ.
380.num.3. Cardin.Mantic. d.tit.17. num.3 & 4. Ste-
phan.Gratian. d.cap.318.num.28.

Limita tertiò in venditione conditionali, quia 16
vendita ſub conditione, ea pendente periculum, &
commodum deteriorationis, ſi conditio exiſtat, eſt
emptoris, de quo vide Ordin.Reg.Luſitan. lib.4. tit.
8.§.1. Greg.Lop. per text. ibi in l.26. gloſſ.1. tit.5. part.
5. Conan. comment. iuris lib.7. cap. 10. à princip. An-
ton.Gom. d. tom.2. cap.2. num.31. col.2. Card.Man-
tic. de tacitis & amb. conuent. lib.4. tit.28. num.8. vbi
addit etiamſi pactum addictionis in diem ſit appo-
ſitum. Morl. d. tit.9. in proœm. num. 105. & 106. vbi 17
reſpondet ad text. in l. hac venditio, ff. de contrah.
empt. Molin. d.diſp.366. verſ. pen. Rebell. de obligat.
iuſtit. part.2. lib.9. quæſt.15. num.3. & 4. Valer. Regi-
nald. d.lib.25 num.250. verſ. ſecundum.

Limita quartò, ſi venditio fuit in mora rei tra- 18
dendæ. l. illud 27. ff hoc tit. Morl. d. tit. 9. in proœm.
num.107. Cald. Pereira poſt quæſt. forenſ. conſ.35. num.
31. vbi quid ſi mora ſit irregularis, quamuis res ven- 19
dita æquè peritura eſſet apud emptorem, gloſſ. verbo 20
ſtatim, in §. cùm autem, Inſtit. de empt. & vendit. Morl.
vbi ſup.

Limita quintò, niſi ex vitio præterito damnum 21
in re vendita datum ſit, l. vlt. inf. hoc eod. tit. Tri-
gon. ſing.110. Boër. deciſ.323 num.12. Ioſeph.Ludou.
Peruſ. deciſ.118. quæſt. fin. part. 2. qui tenent quòd ſi 22
equus eſſet mortuus intra triduum, quòd pereat
venditori, quia præſumitur mortuus ex morbo,
quem tempore venditionis habebat, ſed hoc ſuſti-
neri poterit ſi aliqua ſigna morbi præcedentis ap-
pareant, Trigon. vbi ſup. Cancer. var. lib. 2. cap. 1.
num.177.

Limita ſextò niſi venditor ſciens vinum non du- 23
taturum vſque ad diem, quo tolli ab emptore de-
bebat, eum non admonuit, nam tunc tenebitur
ei, quanti eius intereſſet, admonitum fuiſſe, l. ſi
vina 15. ff. hoc tit. Albert. Brun. de diminut. &
deteriorat.

Digitized by Google

deteriorat. concluſ. 6. num. 161. in vol. 17. Doctorum.

24 Limita ſeptimò, ſi culpa, vel negligentia venditoris interuenerit, §. *cùm autem, Inſtit. de empt. & vendit. d. l. ſi vna, in fine*, Anton. Gom. *d. tom. 2. cap. 2. num. 33. in princip.* Perez *in l. 1. verſ. quando tamen culpa & negligentia venditoris tit. 7. lib. 5. Ord.* Morl. *d. tit. 9. in proœm. num. 107.* Pichard. *in §. ſi fugerit n. 1. Inſtit. de empt. & vendit.*

25 Limita octauò in contractibus innominatis, in quibus ſi ante traditionem res pereat, periculo vendentis perit. *l. dedi tibi pecuniam, fin. ff. de condict. causa data*, Mendoz. *lib. 3. de pactis cap. 2. num. 12.* Anton. Fab. *lib. 6. coniect. cap. 10. col. 2.* Morl. *d. tit. 9. in præmiſſ. num. 104.*

26 Limita nonò in ſcholaribus, qui ſi emerint à ruſtico, vel ab alio vinum, quod fortè non poteſt ſeruari, & tamen ipſi ignorantes ſeruauerint, & vinum inutile factum ſit, tenetur venditor, qui naturam vini dicere debebat, vt per Rebuff. *de priuileg. ſchol. priuileg. 99.*

27 *Quæ ex præcedenti tempore cauſam euictionis*, &c.] Notatur ad hoc quòd venditor non tenetur de euictione quando euictio procedit poſt ipſum contractum, non ex cauſa ipſum antecedente, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 9. cum. 36.*

28 *Et ita ſi ei denuntiatum eſt*, &c.] Nota quòd ad hoc vt emptor, vel ille à quo res euincitur, de euictione agere poſſit requiritur quòd denuntiet venditori, vel auctori ſuo, aut hæredibus eorum litem eſſe motam, vt aſſiſtat liti, & veniat ad eius defenſionem, *l. ſi controuerſia, l. empti actio, l. ſi parentes, C. de euiction.* Duen. *reg. 241.* Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 2. num. 39. col. 2. verſ. item adde*, Cou. *lib. 3. var. cap. 17. cum. 5.* Capyc. *deciſ. 106. num. 2.* Vincent. de Franchis *deciſ. 523.* Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 17. num. 26.* Donat. à Fina *tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 28. de euictionib. num. 13. pag. 398.* & *ibi* Villalob. *num. 18.* Gam. *Luſit deciſ. 79.* Viui. *deciſ. 510.* quæ eſt fin. *num. 1. lib. 3.* Henric. à Roſenthal *de feudis cap. 8. concl. 30. num. 4. & in ſchol. ibid. lit. P.* Perez *in l. 2. verſ. dubitatur in caſu tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 194.* Gutier. *de iuram. confirmat. part. 1. cap. 61. num. 2.* Ioan. Garc. *de expenſis cap. 23. num. 18.* Menoch *conſ. 100. num. 181.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 385. num. 1.* D. Barboſ. *in l. 2. §. fin. num. 42. ff ſoluto matrim. & in l. venditor num. 7. ff. de iudic.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 380. verſ. deinde*, Caſtill. *controuerſ. lib. 4. cap 42. num. 95.* Cancer. *var. part. 1. cap. 13. de empt. & vendit. num. 63. verſ. & præter*, Fontanel. *de pactis nupt. part. 2 clauſ. 5. gloſſ. 8. part. 14. n 69.* Marta *in votis nouiſſ. deciſ. voto 62. num. 2. 3. & 6.* Guzman. *de euiction q. 4 à princip.*

29 Amplia primò adeò requiri huiuſmodi denuntiationem, vt etiam venditori, vel auctori ſcienti litem motam eſſe ſuper re ab eo vendita, facienda ſit ad hoc vt de euictione teneatur, vt per Capell. Tholoſ. *deciſ. 408.* & *ibi* Aufrer. *num. 5.* Rebuff. *tom. 3. ad leges Galliæ, tit. de donat. art. 5. gloſſ. vnic. num. 27.* Anton. Gom. *d. tom. 1. cap. 1. num. 39. verſ. item adde*, Queſadà *lib. 1. cap. 10. num. 3.* Cou. *lib. 3. var. cap. 17. num. 3.* Caballin. *de euictionib. §. 3. num. 4. & 5.* Gutier. *d. cap. 61. num. 3.* Viui. *tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 28. de euiction. num. 40. pag. 400.* Maſcard. *de probat. concl. 614. num 8.* Gam. *Luſit. deciſ. 79. num. 1.* vbi Flores de Mena *in addit.* D. Barboſ. *in d. l. venditor num. 8. & 9.* Ceuall. *commun. quæſt. 385. n. 1.* Alexand. Trentacinq. *lib. 3. var. reſolut. tit. de empt. reſol. 4. num. 5. verſ. quintò requiritur*, Cancer. *var. part. 1. cap. 13. de empt. num. 63. verſ quæ denuntiatio*, Fachinæ. *controu. l. 2. cap. 35. verſ. quod attinet ad tertium*, Molin. *d. diſp. 380. verſ. quando emptor*, Fontanel. *d. clauſ. 5. gloſſ. 8. part. 14. num. 71.* Caſtill. *d. lib. 4. cap. 2. n. 95.* Guzman. *d. q. 4. num. 4.*
Quod in tantum verum eſt, vt non ſufficiat quòd 30
venditor à tertio certioretur, cùm ius requirat certificari per ipſum emptorem. Capyc. *deciſ. 106. num.*
2. Caballin. *d. §. 3. n. 6.* niſi ille tertius habuerit man- 31
datum ab emptore vt faciat denunciationem. Anton. Burg. *in cap. fin. de empt. & vendit. num. 4. ad fin.* D. Barboſ. *in d. l. venditor num. 12.*

Amplia ſecundò, etſi venditor promittat ſe litem 32
defenſurum, quoniam intelligitur ſi fuerit denuntiatus in forma iuris, vt per Cald. Pereira *de empt. cap. 35. num. 68.*

Amplia tertiò denuntiationem requiri quamuis 33
emptor bene inſtructus ſit, & inſtrumenta defenſionis habeat, Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 21.*
num. 65. Et licèt venditor inſtrumenta penes ſe ha- 34
beat, quia adhuc emptor non excuſatur à denuntiatione, Caballin. *d. §. 3. num. 72.* Grat. *lib. 2. reſp. 139. à num. 13.* Fachin. *controu. lib. 2. cap. 36. verſ. ſequitur*, quicquid poſt Rebuff. & Aufrer. teneat Guzman. *d. quæſt. 4. num. 75.*

Amplia quartò, etſi iuramentum per venditorem 35
ſit appoſitum de lite ſuſcipienda ſtatim atque fuerit mota, nam adhuc denuntiatio litis requiritur, Caballin. *de euiction. §. 3. num. 46.* Capyc. *deciſ. 106. n. 3. verſ. ſecundò facit*, Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de empt. & vendit. reſol. 4. num. 8. in fine*, Muta *deciſ. 59. num. 14.* Cald. Pereira *d. tract. de empt. cap. 31. num. 70.* Sempronius Aſci *determinat. 68. num. 13.* Fontanell. *de pactis nupt. tom. 2. clauſ. 5. gloſſ. 8. part. 14. num. 73.* Guzman. *de euiction. quæſt. 4. num.*
57. & 72. Contrarium tamen, immo quòd non re- 36
quiritur denunciatio ſi debitor aliter ſciat litem eſſe motam, quia virtute iuramenti tenetur ſuſcipere defenſionem abſque alia denuntiatione, meritò tenent Con. *lib. 3. var. cap. 17. num. 5.* Aufret. *ad Capell. Tholoſ. deciſ. 408. num. 5.* Gutier. *de iuram. confirmat. part. 1. cap. 61. num. 19.* Bara. *deciſ. 16. num. 12.* Menoch. *conſ. 128. num. 15.* Fachinæ. *controuerſ. lib. 2. cap. 36. in princip.* Ceuall. *commun. quæſt. 385. num. 3.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 175. à num. 30.* Toro *in compendio deciſ. verbo euictio fin. col. 3.* Seraphio. *de priuileg. iuram. priuil. 49. num. 2.* vbi Beoechen. *in addit. num. 1. & 2.* quorum opinio intelligitur, ſi venditor ſpecialiter iurauit in ſe ſuſcipere defenſionem litis, & in ipſa promiſſione iuramentum appoſuit, vt illorum plures declarant.

Amplia quintò etiam abſenti, qui ſine dolo abeſt, 37
& non reperitur, denuntiandum eſſe domi, familiæ, vel procuratori ſuo, ſi habet, vel ſaltem amicis, & vicinis venditoris, vel per edictuio, ſeu proclama, vt emptor de euictione agere poſſit. Rip. *in l. 2. §. voluntatem fin. n. 24. ff. ſoluto matr.* Aufret. *ad Capell. Tholoſ. deciſ. 408. num. 7.* Rebuff. *tit. de dilatoriis art. 5. gloſſ. 21. n. 44. tom. 3. ad leges Galliæ*, Anton. Gom. *d. tom. 2. cap. 2. num. 39. col. 3. verſ. item adde quòd talis denuntiatio*, Anton. Burg. *in cap. fin. de empt. & vend. num. 2. & 12. verſ. caſus eſt*, Caballin. *de euiction. §. 3. num. 98. & 99.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib. 2. q. 15. num. 48.* Mat. Muta *deciſ. 59. num. 7.* Caroc. *de oblationib. part. 2. quæſt. 6. num. 14.* Guzman. *d. tract. de euictionib. quæſt. 5. num. 3.*

Amplia ſextò ex æquitate denuntiationem ven- 38
ditori faciendam eſſe etiam ſtare clauſula remiſſionis oneris denuntiandi, quæ ſolet in venditionibus apponi ad effectum vt is, qui de euictione teneri debet, poſſit adducere iura ſua, & de illis inſtruere eum contra quem agitur, ſiue emptor ille ſit, ſiue quilibet alius, Rebuff. *d. tit. de dilator. art. 5. gloſſ. vnic.*

vnic.num.40. Anchar.iun. quæſt.36. Maſtrill. Sicil.de-
ciſ.189.num.22.& 23. Caballin.d.§.3.num.116. Fon-
tane l.d.clauſ.5.gloſſ.8.part.14.num.70.

39 Limita primò, vt ſcilicet neceſſaria non ſit de-
nuntiatio, & abſque ea emptor de euictione agere
poſſit, quando venditor eſt abſens,& doloſè ſe abſ-
condit, Anton.Gom.d.tom.2. cap.2. n.39. Gaſp. Ca-
ballin.d.tract. de euictionib. §.3. num.98. Alex. Tren-
tacinq var.reſol.lib.3.tit.de empt.reſol.4.num.11.Molin.
de Iuſtit.tract.2.diſput.380. verſ. debet præterea, Cald.
Pereira d.tract.de empt.cap.31.num.74. Ignat.dei Vil-
lar. in ſylua reſponſ. lib.1. reſp.2. num.36. Guzman. d.
tract.de euiction.quæſt.5.num.2.

40 Limita ſecundò quando venditori nulla compe-
tit defenſio contra iura illins, cui res fuit reſtituta,
& omnino res eſſet euincenda, etiamſi facta ſit de-
nunciatio, Nat. conſ.232. num. 5. conſ.462. num. 8.
Capyc. deciſ. 106. num. 4. Aufrer. ad Capell. Tholoſ.
deciſ. 408. num. 5. Rebuff. d. tract. de dilator. art. 5.
gloſſ.vnic.num.45. & 46. Afflict. deciſ.43. num.3. vbi
Vrſill.à num.2. Anton.Gom.d.tom.2. var. cap.2. n.39.
col. 5. Cou.lib.3.var.cap.17.num.6. Caballin.d. tract.
de euictionib. §. 3. à num. 73. vſque ad 96. Menoch.
conſ.128.num. fin. Gutier. de iuram. confirmat. part.1.
cap.61°.num.18. & cap.566. num.12. Fachinæ. contro-
uerſ.lib.2.cap.37. Maſcard. de probat. concl.615. n.15.
Barz.Bononien.deciſ.85. num.13. Surd. deciſ.22. num.
8. & 9. & de aliment.tit.9.quæſt.42. num.28. Muta de-
ciſ. 59. num. 3. & 4. Sempron. Aſci. determinat. 68.
num.11. Alexand. Trentacinq. d.tit. de empt. & ven-
dit.reſol.4. num.9. Sebaſt. Medic. deciſ.29. n.5. Morl.
in emporio iuris ciuilis, part.1. tit.9. in præmiſſ num. 40.
Ceuall.d.quæſt.385. num.2.& quæſt.799. per tot. Gaſp.
Roderic.de annuis redditib lib.2. quæſt.9. n.19. Molin.
d.tract.2.diſp.380.verſ. obſeruandum eſt. Fontaneil. d.
clauſ.5.gloſſ.8.part.14. num.75. & 76. Anton. Fab. in
ſuo Cod lib.8. tit. de euictionib. diffinit.25. n.11. Guz-
man. de euictionib. quæſt. 4. à num. 77. vſque ad 99.

41 Dummodo emptor qui litem venditori non denun-
tiauit, de iuſtitia enincentis doceat, hoc eſt, quòd
nulla erat omnino venditori defenſio, aliàs ſi em-
ptor hoc non probauerit & docuerit, non poterit
contra ſuum auctorem obtinere, Anton. Gom. d.
cap.2.num.39. circa med. Cou.d.cap.17.num.6. Ca-
ballin.d.§.3. num 19. Burg.de Paz in cap. fin. de empt.
&. vendit. num.5. & 6. Sebaſt. Medic. d. deciſ. 29. n.5.
D.Barboſ.in d.l.venditor.à num.43 ff.de iudic.Guzman.
d.quæſt.4.num.97.& 99.

42 Limita tertiò quando per pactum neceſſitas de-
nuntiandi fuit remiſſa, Aufrer. ad Capell. Tholoſ. de-
ciſ.108. Burg.de Paz in d. cap. fin. de empt. & vendit.
num.11. Anton.Gom.d.tom.2.cap.2.num.36.verſ. item
adde quòd iſta neceſſitas, Caballin. d. tract. de euiction.
§.3. num. 114. & 115. Maſcard. de probat. concl.616.
num.28. Gutier. de iuram.confirm.part.1.cap.61.n.15.
Cald. Pereira de empt. cap. 31. num. 73. Sempron.
Aſcius determin.68. n.3. Alexand. Trentacinq. d. re-
ſol.4. num. 7. Molin. d. diſput. 380. verſ. oblig. vt de-
nuntiatio venditori fiat, Guzman d. quæſt. 5. num. 30.
cum ſequentib.

43 Limita quartò quando emptor & venditor ſimul
in eodem iudicio conueniuntur. nam tunc denun-
tiatio non eſt neceſſaria, Capyc. deciſ. 105. num 8.
Caballin. d.§.3. num.97. Vincent. de Franchis deciſ.
523. num.4. Burg. de Paz d. cap.fin. n.11. verſ. quartus
caſus eſt, Caualcan. deciſ.8. num 40.lib.4. Alex.Tren-
tacinq. d. reſol. 6. num.8. Vini. deciſ 510. num 8. Ma-
ſcard. concl.615. num.16. Fachinæ. lib.1. conſ.25. n.1.
Bapt. del Thoro in compendio deciſ. verbo euictio fin.
col.3. D. Barboſ. in d l. venditor num. 23. ff. de iudic.
Cald.Pereira d.cap.31. num.76. Guzman d. q.5. n.1.
vbi num. 5. intelligit quando venditor in iudicio 44
comparuit, & cum emptore ſe defendit; ſecus ſi ci-
tatus non comparuit, & in eius contumaciam fuit
fulminatus, & ſententia lata.

Limita quintò quando emptor eſt minor, quo 45
caſu non eſt neceſſaria denuntiatio ſi aliàs venditor
ſciat litem eſſe motam, quia re ipſa abſque interpel-
latione eius debitor conſtituitur in mora. Ita Burg.
de Paz in d. cap. fin. num. 8. verſ. ſecundus caſus eſt,
Cou. d.cap.17. num 4. Caballin. d. §.3. num. 102. &
103. Maſcard.d.concl.615.num.17. Eſcob.de ratiocin.
cap. 15. à num. 31. Fachinæ. controu. lib 2. cap. 38. in
princ. verſ. fundamentum, Pichard. in tract. de mora à
num.38. Cald. Pereira d. cap.31. num. 69. Molin. d.
diſput. 380. verſ. quando emptor eſt, Stephan. Gra-
tian. diſcept. forenſ.cap.175.num.33. Guzman d.quæſt.
5. num.20. vſque ad num.20.ex quibus Cou. Pichard.
Fachinæ. & Stephan. Gratian. id extendunt ad Ec-
cleſiam emptricem, in qua denunciatio non eſt
neceſſaria, cùm vtatur iure minoris, contra Burg.de
Paz,& Caballin.dictis locis.

Limita ſextò cùm fiſcus eſt emptor, & venditor 46
litem contra eum motam eſſe ſcit. nam tunc vendi-
tor abſque interpellatione conſtituitur in mora, &
aduersùs eum de euictione agere poterit. Maſcard.
d. concl.615. n.17. Pereg. de iure fiſci lib.6.tit. 4. n.39.
Stephan.Grat.d.cap.175.num.33.

Limita ſeptimò quando res euicta eſt prætextu 47
hypothecæ, quia res non fuit liberè tradita, hoc
enim caſu denuntiationem non requiri reſoluunt
Barz. deciſ.85. num. 12. Marant. de ordine iudic. p. 6.
membr.5.num.2. Alex. Trentacinq. d.reſol.4. num.13.
Fontanei.d.clauſ.5.gloſſ.8.part.14.num.29.

Limita octauò quando venditor ſcienter vendi- 48
dit rem alienam emptori ignoranti. nam tunc abſ-
que denuntiatione, etſi venditor ſcientiam litis
motæ non habeat, poterit rem emptor ratione doli
eum conuenire. Aufrer. ad Capell. Tholoſ. deciſ. 408.
num.4.verſ.quarto. Alex.Trentacinq. d.reſol.4. num.6.
Cald.Pereira d.c.31.num.38.

Limita nonò quando venditor citatus reſpondit 49
quòd nolebat emptorem defendere à lite mota, vel
mouenda, vt per Burg.de Paz d.cap.fin.num.12. verſ.
ſextus poſſet eſſe, Cald. Pereira d. cap. 31. num.74.
Guzman. d. quæſt. 5. n.19. quicquid teneant Cabal-
lin.d.§.3.num.100.& ſeq. Alexand.Trentacinq. d. re-
ſol.4.num.12.

Quamuis ſolam litis denuntiationem ſufficere, 50
nec eſſe neceſſe quòd requiratur venditor, vt veniat
defenſurus cauſam, exiſtimauerint non ſine funda-
mento, Burg. de Paz in cap.fin. num. 5. de empt. &
vendit. Anton.Gom. d. tom.2. cap.2. num.39. verſ. &
adde quòd requiritur, Cou. d. lib. 3. cap. 17. num. 3. in
fine, Queſad. diuerſarum quæſt. iuris cap. 10. num. 4.
D. Barboſ. in d. l. venditor num.19. ff. de iudic. Nihi- 51
lominus tamen alij probabilius tenent emptorem
vltra denuntiationem debere venditorem inſtare &
petere vt eum defendat, & indemnem conſeruet à
moleſtia ſibi illata, ex quorum numero ſunt Cabal-
lin.d.§.3.num.21. cum ſeqq. Gutier. de iuram. confirm.
part.1. cap. 61. num. 5. Ceuall. commun. quæſt. 385. in
fine, Fachinæ. d. lib.2. cap.55. verſ. altera eſt, Sigiſm.
Scacc. de iudic. lib.1. cap.30. num.7. Cald. Pereira de
empt. cap.31. num.30. Guzman d. tract. de euictionib.
quæſt.4.num.21.

Immo vltra denuntiationem & requiſitionem, 52
neceſſe eſſe quòd ſimul cum denuntiatione huiuſ-
modi emptor copiam libelli aduersùs eum producti
venditori tranſmittat, tenent Dueuh. reg.243. Cou.
d.lib.

d. lib. 3. cap. 17. num. 3. verſ. tertiò adhuc, Perez in l. 1. verſ. quæritur vlteriùs tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 195. Gam. Luſit. deciſ. 79. num. 1. Caballin. d. §. 3. à n. 33. Ceuall. quæſt. 385. num. 4. Alexand. Treotacinq. d. tit. de empt. reſol. 4. num. 3. Fachin. d. lib. 2. cap. 35. col. 2. verſ. quod attinet ad ſecundam, Theſaur. deciſ. 218. num. 2. D. Barboſ. in d. l. venditor num. 15. ff. de iudic. Cald. Pereira d. cap. 31. num. 79. verſ. oportet etiam,
53 Guzman d. quæſt. 4. à num. 33. Expeoſis emptoris vſque ad exitum litis faciendam eſſe denuntiationem, & miſſiooem libelli, aſſerunt Theſaur. d. deciſ. 218. num. 3. Sempron. Aſcius determin. 68. num. 6.
54 Formam autem & modum denunciationis tradunt Burg. de Paz in d. cap. fin. de empt. num. 2. verſ. & nota, Aufter. ad Capell. Tholoſ. deciſ. 408. num. 7. Caballin. d. §. 1. num. 33. Caſſan. in conſuetud. Burgund. rub. 11. §. 4. verbo ſera de nonce fol. 358. Sigiſm. Scacc. d. iudic. lib. 1. cap. 30. num. 8. & 17.

95 Facienda eſt autem denuntiatio ab eo tempore, quo venditor babeat legitimum tempus ad probandum de iure ſuo, Oidin. Reg. Luſit. lib. 3. tit. 45. §. 2. ibi, e chamaloa antes das inquiricones abertas, &c. Burg. de Paz in d. cap. fin. de empt. num. 1. & 2. verſ. pulchrum, Anton. Gom. d. tom. 2. c. 2. n. 39. Aufter. ad Capell. deciſ. 408. num. 6. Cou. d. cap. 17. num. 8. Caballin. d. §. 3. num. 144. Queſad. diuerſ. iuris quæſt. lib. 1. quæſt. 10 num. 2. Perez l. 1. verſ. eſt etiam notandum tit. 7. lib. 5. Ordin. col. 2. Sigiſm. Scacc. d. c. 39. num. 14. Cald. Pereira tract. de empt. cap. 31. num. 80. Menoch. de arbitr. caſu 467. Morl. in emporio iuris part. 1. tit. 9. in præmiſſ. num. 38. Molin. d. diſp. 380. verſ. denuntiatio autem fieri debet, D. Barboſ. in d. l. venditor num 85. & 86. Guzman de euiction. quæſt. 12. num. 1. & 2. qui omnes coucedunt vſque ad publicationem prorſus excluſiue denunciarionem fieri poſſe, dummodo intra rempus ad probandum, & antequam laberetur terminus denuntiatio fiat. Amplia etiam in cauſa appellarionis denunriationem fieri poſſe, dummodo iura vendirori runc ſint integra circa teſtes, & alia opportuna, & nihil ei perierit, Anrou. Gom. d. cap. 2. n. 39. verſ ex quo infertur, Brunor. à Sole in locis communib. verbo denuntiatio num. 1. in fine, Viui. deciſ. 510. num. 6. Anron. Fab. in ſuo Cod. lib. 8. tit. 31. de euict. definit. 25. num. 13. Mura deciſ. 59. num. 6. Cou. Perez. Caballin. & Molin. locis proximè citatis.

56 In gloſſ. Poſt perfectam 1. ibi, tribus modis dicitur perfici, &c. dicitur perfecta venditio vno de tribus modis; primo quando conuentum eſt inter partes de re & pretio, vt vni partium non liceat à contractu diſcedere: ſecundo vt periculum ſit emptoris: tertio modo quando res tradita eſt. Vide gloſſ. in l. 1. ff. hoc tit. Afflict. deciſ. 180. num. 4. Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloſſ. 10. num. 114. Fabian. de empt. quæſt. 5. num. 63. Greg. Lop. l. 23. gloſſ. 1. 2. & 3. tit. 5. part. 5. Pariſ. conſ. 59. num. 5. & conſ. 64. num. 7. lib. 1. Menoch. remed. 19. recuper. num. 127. Matienſ. l. 7. gloſſ. 6. num. 14. tit. 11. lib. 5. nouæ Recop. Soar. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 26. de contrah. empt. num. 52. pag. 620. Cou. practic. cap. 3. num. 6. col. 2. Surd. conſ. 38. num. 11. & 21. Gutier. de gabellis quæſt. 7. num. 18. bene Molin. de Iuſtit. tract. 2. diſp. 366. num. 19.

SVMMARIVM.

1 *Re ad menſuram venditâ, nondum re admenſâ periculum ad venditorem pertinet, & n. 2.*
3 *in Amphoris vino pretium ſtatuebant veteres.*
4 *Amphora quantum vini capiat.*
5 *Quadrantal pro amphorâ.*
6 *Periculum cuius ſit ſi res tradatur ante menſurationem, & num. 7. 8. & cuius ſi ad menſurationem non ſit aſſignatus terminus, & interpellatus ab emptore ſit in mora, num 9.*
10 *Vendere ad menſuram quando dicatur.*
11 *per traditionem Clauium acquiritur poſſeſſio.*
12 *Venditio facta ad menſuram, pondus, numerum, licèt ſit conditionalis, & imperfecta quantum ad periculum, antequam fiat menſuratio eſt firma quoad eius validitatem, nec ante menſurationem reſolui poteſt.*

L. Cùm conuenit. II.

Idem A. Iuliano.

RE ad menſuram vendita nondum re admenſâ periculum ad venditorem pertinet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt l. Hiſp. 14. tit. 5. p. 5. vbi gloſſ. 10. Cou. practic. c. 3. num. 6. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 2. num. 32. col. 3. in fine, Boër. deciſ. 183. num. 9. Gurier. practic. lib. 3. quæſt. 94. num. 15. & 16. Morl. in emporio iuris part. 1. tit. 9. in præmiſſ. num. 103. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 25. num. 353. Rebell. de obligat. inſtit. part. 2. lib. 9. quæſt. 15. à num. 5. latè Molin. de iuſtitia tract. 2. diſp. 366. num. 5. & Alexand. Trentacinq. var. reſol. lib. 3. tit. de empt. reſol. 5. 2

Vt ſingula amphora, &c.] Nota quòd in amphoris vino pretium veteres ſtatuebant, & metiebantur tot vini amphoras ſe habere, & vendere, dicentes, de quo vide Guid. Pancirol. in theſauro var. lection. lib. 1. cap. 64. verſ. diuerſi liquores. Quantum autem capiat vini, docet his verbis Voluſius Mærianus, quem refert Caluin. in ſuo lexic. iurid. verbo amphora. Quadrantal quod nunc plerique amphoram vocant, habet vrnas duas, modios tres, ſemodios ſex, congios octo, ſextarios 48. heminas 96. cyathos 576. 3 4 5

Antequam tradantur, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi ante menſurationem res tradatur, periculum eſt emptoris, vt per Cou. pract. cap. 3. num. 6. verſ. quæ quidem, Felician. de cenſib. tom. 2. lib. 2. cap. 1. num. 16. Gutier. practic. lib. 3. quæſt. 94. num. 16. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 318. num. 27. & 28. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. tom. 1. lib. 4. tit. 17 num. 6. & ex Corn. Dec. Panorm. & Anchar. tradit Alexand. Trentacinq. var. reſolut. lib. 3. tit de empt. reſol. 5. num. 4. quia ex huiuſmodi traditione dominium transfertur in emptorem, vt docent Cephal conſ. 943. num. 7. vol. 5. Laſarte de decima vendit. cap. 5. num. 4. Pacific. de Saluiano interd. inſp. 1. cap. 3. n. 51. Quamuis aliud teneant Roland. conſ. 7. num. 14. vol. 3. Azeued. l. 1. n. 140. tit. 17. lib. 9. nouæ Recop. quorum opinio intelligenda eſt de dominio pleno irreuocabili. In traditione autem per conſtitutum ſecus dicendum, videlicet ex ea non transferri dominium in emptorem, nec periculum, Pariſ. conſ. 59. col. 4. ad med. num. 20. cum ſeq. lib. 1. Cou. pract. cap. 3. num 6. poſt med verſ. quæ quidem concluſio, & ad fin. verſ. ſed prior opinio, Capyc. deciſ. 14 num. 8. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 380 num. 3. Gutier. d. quæſt. 94. num. 17. Stephan. Gratian. d. cap. 318. num. 28. Cardin. Mantic. d. tit. 17. num. 3. & 4. Sed Alex. Trentacinq. var. reſolut. lib. 3. tit. de empt. reſol. 5. num. 5. & 6. tenet idem eſſe quando per fictam traditionem poſſeſſionis dominium transfertur, & exemplificat quando venditor conſtituit ſe poſſidere emptoris nomine, & hoc declarat procedere quando venditur totus fundus, ſeu quota pars fundi. & adſit certitudo 6 7 8

certitudo reſpectu quotæ fundi, & hoc ſiue quota deſignetur per nomina naturalia, ſiue per nomina quotitatiua, ſcilicet dimidiam, ſeu tertiam partem fundi; & idem tradit quando eſt certitudo ratione loci, licèt non ſit ratione quotæ, & contrarium quando nec ratione loci, nec ratione quotæ eſt certitudo, quia conſtitutum nihil hoc caſu operatur.

9 *Qui moram menſura facienda*, &c.] Notatur ad hoc quòd periculum eſt emptoris ſi ad menſurationem non ſit terminus aſſignatus, ſi interpellatus ab emptore eſt in mora. Ita Afflict. *decis.* 399 *n.* 11. vbi quòd periculum deteriorationis vini poſt emptoris moram ad emptorem tranſit: & *n.* 12. quòd mora non committitur ſine interpellatione vbi non eſt dies & pœna. Perez *l.* 1. *verſ. quando tamen culpa tit.* 7. *lib.* 5. *Ordin.* vbi ampliat etſi culpa conſiſtat in omittendo, Anton. Gom. *d. tom.* 2. *cap.* 2. *num.* 32. *verſ. ſecundò limita*, Mulin. *d. diſp.* 366. *verſ. in ſequenti.* Et intellige dum in interpellatione extraiudiciali aſſignetur certus terminus vt ad menſurandum veniat, Alex. *conſ.* 53. *à num.* 7. *lib.* 6. Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. claſ. litt. V. concl.* 19. *num.* 10. Sic etiam ante menſurationem periculum rei venditæ ad emptorem ſpectat ſi per eum ſtetit quin menſuretur, ex Ant. Gom. *d. n.* 32. *verſ. quod tamen limita*, Perez *vbi ſup. verſ. item etiam*, Molin. *d. diſp.* 366. *verſ. obſerua ſi inter emptorem.*

10 Vendere ad menſuram quando dicatur, vide Afflict. *d. decis.* 399. *num.* 5. & 6. vbi tenet quod tunc venditur ad menſuram, quando ſic dico: Vendo tibi tot ſalmas ex tali vegete, vel ex tali cellario, tunc quia venditur ſub forma menſuræ, & ſic antequam menſuretur, eſt emptio imperfecta, quia eſt facta quaſi conditionaliter; ſed quando dico: Vendo tibi totum vinum, quod eſt in iſto cellario, ad rationem decem ſolidorum, pro qualibet ſalma, menſura non venit ad ſubſtantiam, ſed ad declarationem totius pretij, & ſic contractus eſt perfectus inſpecta veritate, &c. *ib. n.* 1. & Cæſar. Vrſil. *ib. n.* 1 ſic addit Et concluſio in principali dubio huius deciſ. venditionem rerum conſiſtentium in pondere, numero, & menſura fore perfectam etiam quoad periculum quando fuit venditum totum corpus, vt eſt quando fuiſſet facta venditio de toto vino, quod eſt in cellario ad rationem tanti pro ſalma. Reminiſcaris, quia dixi quòd contra hæc videntur facere illa, quæ fuerunt concluſa ſuprà *in decis.* 280. vbi fuit deciſum venditionem dictarum rerum conſiſtentium in pondere, numero, & menſura, priuſquam ponderentur, ſeu menſurentur, non fore perfectam quoad periculum, ſed dicas ſaluando deciſa in eadem deciſione procedere quando venditio fuiſſet facta ad menſuram, hoc modo, videlicet quando fuiſſent tot barilia vini, ſeu tot vegetes vini ex tali dolio, ſeu tot menſuræ, quia tunc etſi venditio ſit perfecta quoad reuocationem, quòd non valeant contrahentes ab ea recedere, tamen non erit perfecta quoad periculum in tantum quòd ſi res pereant, interim pereunt periculo venditoris priuſquam menſurantur, &c.

11 *Et claues emptoribus traditas alleges*, &c.] Notatur ad hoc quòd per traditionem clauium acquiritur poſſeſſio, vt per Anton. Gom. *l.* 35. *Tauri*, *num.* 60.

12 In gloſſ. *Imperfecta.* ibi, *quantum ad periculum, non quantum ad obligationem*, &c. Notatur ad hoc quòd venditio facta ad menſuram, pondus, ſiue ad numerum, licèt ſit conditionalis & imperfecta quantum ad periculum, antequam fiat menſuratio, eſt firma quoad ipſius validitatem, nec ante menſurationem per pœnitentiam poteſt reſolui, vt per Patiſ. *conſ.* 59. & 64. *lib.* 4. Afflict. *decis.* 280. Laſarte *de decima vend. cap.* 5. *n.* 19. Gutier. *pract. lib.* 3. *quæſt.* 94. *num.* 14. & 15. Parlad. *rerum quotid. lib.* 1. *cap.* 3. §. 3. *num.* 26. Alexand. Trentacinq. *d. tit. de empt. reſolut.* 5. *à num.* 1. D. Barboſ. *in l. ſi mora*, *n.* 13 *ff. ſolut. matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Actoris dolus emptori bonæ fidei actionem contra venditorem non adimit.*

2 *Periculum rei venditæ dolo venditoris perditæ, aut deterioris effectæ, ad eum ſpectat.*

3 *Contractus bonæ fidei ſi dolo alterius initus, is qui dolum fecit, nullum dicere non poteſt aduerſus eum, cuius fauore nullus eſt.*

4 *Deceptus, ſeu metu coactus, ſi velit ſtare ſponſalibus, & ratum habere matrimonium, an decipiens ei ſtare teneatur.*

L. Dolum actoris. III.

Iidem AA. Diaphaniæ.

Actoris dolus bonæ fidei emptori actionem 1
contra venditorem non adimit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Probat hic text. periculum rei venditæ dolo ven- 2
ditoris perditæ, aut deterioris effectæ, ad eum ſpectare, vt per Pichard. *in* §. *quod ſi fugerit* 4. *n.* 1. *Inſtit. de empt.* Et per hunc text. tenet Tiraq. *in tract. le mort. p.* 6.
declar. 1. *n.* 8. quòd ſi contractus bonæ fidei ſit dolo 3
alterius initus, is, qui dolum fecit, nullum dicere non poteſt aduerſùs eum, cuius fauore nullus eſt; nam in ſuum præiudicium tenet contractus, & ab eo non poteſt recedi, ex eóque poteſt conueniri, quia dolus dans cauſam contractui annullat ipſum contractum in odium doloſi, Bald. *per text. ibi in l. quod fauore, C. de legibus*, Iaſ. *in* §. *actionum*, *num.* 40. *Inſtit. de actionib.* Federic. de Senis *conſ.* 89. Vincent. Caroc. *in tract. de depoſito*, *tit. aduerſus quos detur actio depoſiti*, *n.* 12. Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb.* §. 1. *q.* 7. *p.* 2. *ampl.* 10. *n.* 10. Card. Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib.* 3. *tit.* 16. & *lib.* 1. *tit.* 9. *n.* 25. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 56.
n. 75. & 76. Sanch. *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 64. *n.* 3. vbi diſ- 4
putat quæſtionem, ſi deceptus, ſeu metu coactus velit ſtare ſponſalibus, & ratum habere matrimonium, an decipiens ei ſtare teneatur. Niſi lex reſiſtat contractui, quia tunc licèt deceptus velit ſtare contractui, non poterit, Vincent. Caroc. *vbi ſup. n.* 12. Cardin. Mantic. *d. tit.* 9. *n.* 27.

SVMMARIVM.

1 *Emptione ſine ſcriptura perfecta, emptor ob moram periculum ſuſtinet.*

2 *Periculum rei venditæ ſpectat ad venditorem ſi eſt in mora tradendi rem venditam. quamuis res vendita æquè peritura eſſet apud emptorem, num.* 3. *intellige, vt num.* 4.

L. Cùm inter. IV.

Imp. GORDIAN. A. *Siluro.*

Emptione ſine ſcriptura perfecta ob moram, em- 1
ptor periculum ſuſtinet. Colligunt ex Ordinat. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

Probat hic text. periculum rei venditæ ad vendi- 2
torem ſpectare ſi eſt in mora tradendi rem venditam emptori, vt per *l. Hiſpan.* 27. *tit.* 5. *part.* 5. *vbi gloſſ.* 3. Pichard. *per text. ibi in* §. *cùm autem* 3. *num.* 6. *Inſtit. de*

de empt. Morl. *in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 9. in*
3 *præm. n.107.* vbi ampliat quamuis res vendita æquè
4 peritura eſſet apud emptorem. Intellige ſi emptor pretium priùs vēditori obtulerit. nam ante oblationem pretij venditor ad rei venditæ traditionem non tenetur, & periculum erit emptoris, Surd. *conſil.* 101. *num. 1. cum ſequent.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 2. cap.* 323. *à num.* 1. quia in contractibus reciprocis, qui vult alium in mora conſtituere, debet ex parte ſua priùs adimplere. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1393. *à num.* 7. Surd. *deciſ.* 179. *num.* 26. *& dict. conſ.* 101 *num.* 1. Eſcob. *de ratiocin. cap.* 17. *num.* 35. & licèt aliqui id accipiant ſi venditor opponat de pretio non ſoluto, ita vt ſi non opponat, bene competat actio ex empto, ex quorum numero ſunt Tiraq. *de retractu lign.* §. 1. *gloſſ.* 17. *num.* 4. *&* 5. Boër. *deciſ.* 124. *num.* 30. Afflict. *deciſ.* 220. *num.* 4. *&* 5. Oſaſch. *deciſ.* 160. *num.* 17. Morl. *d. loco, num.* 34. *&* 35. Nihilominus tamen alij rectiùs tenent, non requiri quòd pretium petatur, ſicut placuit Stephan. Gratian. *d. cap.* 323 *num.* 14. *cum ſeqq.* Pichard. *in princip. Inſtitut. de empt. num.* 23. Cald. Pereira *de empt. cap.* 22. *n.* 28.

SVMMARIVM.

1 *Incendij caſus emptione perfectâ periculo emptoris emergit, & num. 2. intellige, vt num. 3.*

L. Cùm ſpeciem. V.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Leontio.*

1 CAſus incendij emptione perfecta emergit emptoris periculo. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.* 23. *tit.* 5. *part.* 5. *vbi gloſſ.* 6. Pichard, *ad* §. *quòd ſi fugerit* 4. *num.* 4. *Inſtit. de empt. & ven-*
3 *dit.* vbi *num.* 13. intelligit emptoris hoc caſu eſſe periculum, niſi venditoris culpa probetur, quia licèt incendium culpa eueniat inhabitantium, *l.* 3. *verſic. & quia plerumque, ff. de offic. perfecti vigilum*, non tamen ſequitur culpam eſſe ipſius venditoris, vel patisfamil. cùm poſſit contingere culpa ſeruorum, vel alterius tertij.

SVMMARIVM.

1 *Venditor interitu ſpeciei liberatur ab emptione empti, & nihilominus emptor tenetur ei ad pretium.*

2 *Emptor, & ſic debitor peremptâ re venditâ, non liberatur à pretio, etiam ante traditionem, licèt ſit debitum reſpectu rei venditæ.*

L. Mortis cauſa. V I. & vlt.

Iidem AA. *Cerulo.*

1 VEnditor interitu ſpeciei liberatur ab actione empti, & nihilominus emptor tenetur ei ad pretium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 Probat hic text. quòd perempta re vendita etiam ante traditionem emptor, & ſic debitor non liberatur à pretio, licèt ſit debitum reſpectu rei venditæ, vt per Anton. Gom. *variarum tom.* 1. *cap.* 10. *n.* 1. *in fine, verſic. nec obſtat, & tom.* 2. *cap.* 2. *num.* 32. *verſic. ex quo infertur, & cap.* 3. *num.* 1. *&* 18. *col.* 2. Perez *l.* 1. *verſic. nam quando, tit.* 7. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 188. Ratio eſt, quia venditor eſt debitor ſpeciei, & perempta ſpetie debitor liberatur. Morl. *in emporio iuris ciuilis p.* 1. *tit.* 9. *in præmiſſ. num.* 103.

De actionibus empti, & venditi.

TIT. XLIX.

DVæ ſunt partes huius tituli, vna eſt actio empti, quæ datur emptori contra venditorem: altera venditi, quæ datur venditori contra emptorem. Scripſerunt in ipſius rubr. Cuiac. Pac. & VVeſem. De materia vide Vezin Capt. Viui. Soar. & alios *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4 *tit.* 34. *pag.* 641. *cum ſeqq.* Anton. Gabr. *commun. lib.* 3. *tit. de empt. & vend. concl.* 3. *&* 4. Arimin. Tepat. *var ſentent. tom.* 2. *tit.* 405.

SVMMARIVM.

1 *Venditor emptorem actione perſonali, non reali ex contractu conuenit, niſi rem venditam pignoris loco ſibi reſeruârit, donec pretium ſoluatur.*

2 *Dominium rei venditæ emptor poteſt conſequi, ſi ſatis fecerit venditori, vel ipſe venditor fidem de pretio habuerit. quando autem venditor dicatur fidem habuiſſe de pretio, remiſſiuè num.* 3.

4 *Venditor ſi fidem habens de pretio velit quòd dominium non tranſeat in emptorem, aliiſque anterioribus creditoribus præferatur, cautio erit quòd precariò res vendita ſit penes emptorem, donec integrum ſoluatur pretium. Alia eſt cautio quòd venditor emptori rem tradat hoc pacto quòd non tranſeat dominium donec pretium integrè ſit ſolutum, num.* 5.

6 *Venditor quando rem tradidit habita fide de pretio ex pacto reſeruationis dominij, tunc non poterit contractus reſolui, maximè in vim actionis. quando verò res tradita fuit, habita fide de pretio, nullo ex dictis pactis interueniente, datur venditori actio ad reſcindendum, num.* 7.

8 *Emptionis & venditionis nominibus leges promiſcuè vtuntur.*

L. Aduersùs. I.

Imp. ANTONIN. A. *Delianæ*

VEnditor ex contractu emptorem perſonali, 1
non reali conuenit actione, niſi rem venditam donec pretium ſoluatur, pignoris loco ſibi reſeruârit. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Butrig. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtrenſ. Bald. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 37. *verſo*, Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

In gloſſ. *Competit.* ibi, *hîc fuit habita fides de pre-* 2
tio, &c. Nota quòd dominium rei venditæ emptor conſequi poteſt ſi venditori ſatisfecerit, vel ſi ipſe venditor fidem de pretio habuerit; nam hæc tria, ſolutio pretij, ſatisfactio, & habitio fidei de pretio, æqualem vim habent reſpectu acquiſitionis dominij, ſi res ei tradita ſit, §. *vendita, Inſtitut. de rerum diuiſ.*

l. quod

l. quodſi vendidi 19. ff. de contrah. empt. Fabian. de Monte in tract. de empt. quæſt. 3. n. 63. Tiraq. ad finem tit. de retractu conuent. num. 78. Anton. Gom. l. 70. Tauri num. 22. Gironda de gabellis part. 4. §. 2. num. 4. Laſarte de decima vendit. cap. 6. num. 23. Mozz. de contract. tract. de empt. tit. de ſubſtantialib. empt. num. 32. & 77. Viui. deciſ. 54. num. 15. Auendan. reſp. 29. in princ. Surd. deciſ. 220. Caſſanat. conſ. 9. num. 45. Vincent. Caroc. de locato, tit. de locatione ex ſide, quæſt. 8. col. 38. & tit. de remiſſ. mercedis, quæſt. 8. num. 34. fol. 184.

3 Valenzuel. conſ. 56. num. 32. quando autem venditor dicatur fidem de pretio habuiſſe, vide poſita in collect. ad l. non idcirco, ſupr. C. de contrah. empt.

4 Si venditor fidem habens de pretio velit quòd dominium in emptorem non tranſeat, aliiſque anterioribus creditoribus præferatur, cautela erit quòd precario res vendita penes emptorem ſit donec integrum pretium ſoluatur, quæ eſt tantæ efficaciæ, vt per eam dominium & poſſeſſio penes venditorem remaneat, & emptore non ſoluente poterit venditor reuocato precario per rei vendicationem, vel per interdicta poſſeſſoria rem venditam recuperare. l. ea quæ diſtracta, ff. de precar. l. 3. inf. de pactis inter empt. Parlad. rerum quotid. lib. 1. cap. 8. à num. 3. Fontanel. de pactis nupt. tom. 2. clauſ. 7. gloſſ. 2. part. 9. num. 21. & 22. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 325. num. 11.

5 Alia eſt cautela, quòd ſcilicet venditor emptori rem tradat hoc pacto, quòd non tranſeat dominium donec pretium integrè ſoluatur, quòd quidem pactum valere, & impedire dominij tranſlationem, tenent Tiraq. de retractu lign. §. 1. gloſſ. 2. à n. 39. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 2. num. 30. verſ. item etiam, Parlad. d. cap. 8. num. 1. & 7. Surd. deciſ. 220. num. 13. Stephan. Gratian. d. cap. 523. num. 1. cum ſeqq. Afflict. deciſ. 238. Vincent. de Franchis deciſ. 506. ex num. 1. Magon. Florent. deciſ. 91. num. 8. & 9. & Lucenſi deciſ. 31. Surd. deciſ. 157. num. 2. & deciſ. 344. à num. 11. Marta in votis nouiſſ. deciſ. voto 43. à num. 2. Ioſeph. Seſſe deciſ. 42. à num. 13. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 27. num. 4. & 5. Valenzuel. conſ. 59. num. 35. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 22. n. 31. in fine.

6 Quando venditor rem tradidit habita fide de pretio ex pacto reſeruationis dominij, tunc non poterit contractus reſolui, maximè in vim actionis, de quo Stephan. Gratian. d. cap. 523. à num. 13. & 23.

7 Quando verò res tradita fuit habita fide de pretio, nullo ex dictis pactis interueniente, datur venditori actio ad reſcindendam traditionem, quaſi indebitè factam, ſi id deficiat quod principaliter mouit ad contrahendum, nam etiam nominatus contractus corruit ob defectum finalis cauſæ, Roland. conſ. 69. à n. 37. lib. 4. Surd. deciſ. 220. n. 18. & 19. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 307. & cap. 326. num. 2. & Marchia deciſ. 13. num. 3. & deciſ. 26. num. 22. Cald. Pereira d. cap. 23. num. 22. D. Barboſ. in l. de diuiſione 5. n. 50. verſ. ex quo ff. ſoluto matrim.

8 In ead. gloſſ. ibi, & quod dicit venditi, id eſt, empti. Aduerte quòd emptionis, & venditionis nominibus promiſcuè leges vtuntur, vnum pro alio accipientes, vt notant Pinel. in l. 2. C. de reſcind. vend. part. 1. cap. 1. num. 3. Conan. comment. iuris lib. 7. cap. 6. num. 2. Franciſc. Souſa in rep. §. actionum, Inſtit. de actionib. p. 4. c. 1. num. 1.

SVMMARIVM.

1 Reſiduum pretij peti poteſt non obſtante refutatione, vel compenſatione erronea.

Barboſ. Collect. in Cod. Tom. II.

2 Erronea refutatio & compenſatio eliditur ope replicationis.

3 Fructus à ſolo ſeparati non veniunt in venditione fundi.

4 Fructus rei venditæ, qui tempore contractus erant iam collecti & ſeparati à ſolo, non venire in venditione, ſed ſine dubio ſpectare ad venditorem.

5 Fructus pendentes in re vendita, ſiue maturos, ſiue immaturos, tempore venditionis, pertinere ad emptorem. de fructibus poſt perfectam venditionem natis & perceptis à venditore ex re vendita ante rei traditionem, & antequam emptor pretium ſoluat, vel offerat, & illum in mora conſtituat, quid, num. 6.

L. Venditi. II.

Impp. VALERIAN. & GALLIEN. AA. & VALER. C. Domitiano.

RESiduum pretij poteſt peti non obſtante refutatione, vel compenſatione erronea. Erronea refutatio, & compenſatio ope replicationis eliditur. Fructus à ſolo ſeparati non veniunt in venditione fundi. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit. 1 2 3

Fructus quoque perceptos, &c.] Notatur ad hoc quòd fructus rei venditæ qui tempore contractus erant iam collecti & ſeparati à ſolo, non veniunt in venditione, ſed ſine dubio ad venditorem ſpectant, vt per Gutier. Canon. quæſt. lib. 1. cap. 32. num. 23. Alex. Trentacinq. variar. reſolut. lib. 3. tit. de empt. & vendit. reſol. 6. num. 6. Cancer. etiam var. reſol. part. 2. cap. 13. de empt. & vendit. num. 52. in princip. Bertazol. de clauſulis inſtrument. clauſ. 26. gloſſ. 13. num. 10. & 11. vbi, nec arbores inciſas, vel deiectas, nec glans quæ ceciderat, quod etiam tenet Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 16. num. 48. 4

Fructus verò pendentes in re vendita ſiue maturi, ſiue immaturi, tempore venditionis, pertinent ad emptorem. l. Iulianus, §. ſi fructibus, ff. de action. empt. l. fin. §. fructus ff. quæ in fraudem cred. l. 11. Hiſp. tit. 15. part. 5. Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloſſ. 7. à num. 37. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 2. num. 11. & l. 40. Tauri num. 74. verſ. ſed his non obſtantibus, Cou. var. lib. 1. cap. 15. num. 1. & 2. Ioſeph. Ludou. deciſ. 83. num. 6. Ceruantes l. 6. Tauri num. 154. Auendan. reſp. 5. n. 5. Baeça de decim. tutor. cap. 28. ex num. 2. Soar. de Paz in pract. tom. 3. cap. 6. §. 2. n. 6. & 7. Bertaz. d. clauſ. 26. gloſſ. 13. num. 7. Donell. comment. iuris lib. 13. cap. 4. in princip. Mozz. de contract. tit. de empt. & vend. tit. de naturalib. empt. num 43. Auendan. de cenſib. cap. 56. num. 1. cum ſeqq. Eſcob. de ratiocin. comput. 26. num. 3. & comp. 19. n. 3. Pereg. de iure fiſci lib. 6. tit. 4. n. 31. Vincent. de Franchis deciſ. 390. num. 1. & 2. Cancer. d. cap. 13. num. 52. verſ. ſi verò non erant percepti, Anton. Fab. de errorib. pragmat. decad. 11. errore 3. num. 8. verſ. nihil autem, Morl. in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 10. q. 3. num. 8. Cald. Pereira de empt. & vendit cap. 12. num 18. Stephan. Gratian diſcept. forenſ. cap. 16. num. 2. Caſtill. quotid. lib. 1. de vſufructu cap. 42. num. 7. cum ſeqq. Valenzuel. conſ. 55. num. 93. & conſ. 59. num. 11. & 12. Cardin. Mantic. d. tit. 16. num. 41. 5

Sed dubium eſt de fructibus poſt perfectam venditionem natis & perceptis à venditore, ex re vendita ante rei traditionem, & antequam emptor pretiũ ſoluat, vel offerat, & illum in mora conſtituat, vtrùm ad ipſum venditorem, vel emptorem ſpectent, & eſſe 6

emptoris,& illi competere,probat text. *in l.venditor 21. verſ. qaemadmodum, ff. de hered. vel act. vend.* & teſoluunt Fabian.de Monte *de empt. quaſt.6. num.22. & 23.* Cou.*lib.3.var.cap.4.num.7.* Spin.*in ſpeculo teſtam.gloſſ.13. num.84.* Mozz.*d. tit. de naturalib. empt. num. 43.* Aluar. Valaſc. *de partition. cap. 28. num. 8.* Cancer. *d.cap.13.num.52. verſ. & in ſumma,* Scacc.*de commerc.§.1.quaſt.7.part.2. ampl. 8.num. 17.* Souſa *in repet.§.actionum, Inſtit.de actionib.part.3 num. 25.cum ſeqq.* vbi *à num.* 28. agit de intellectu *l. fructus, ff. hoc tit.*

L. Ex arrhali. III.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Serpodoro.*

ARrharum nomine datum perſonali actione repetitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *l.1. num.1. ſup tit.*

Vide poſita *in collect.ad l.2.ſup. C. quando liceat ab emptione recedere.*

SVMMARIVM.

1 *Venditor ex mora traditionis tenetur emptori ad intereſſe pro iudicis arbitrio, & num. 2. an teneatur colere fundum venditum antequam tradat, & id non facit, teneatur ad fructus ac ſi coluiſſet, num.3.*

4 *Intereſſe licèt iuramento damnum paſſi probari poſſit, poterit tamen iudex dictum iuramentum moderare conſideratâ qualitate iurantis, & eius facultatibus.*

5 *Venditor an teneatur rem tradere pracisè, vel liberetur praſtando intereſſe.*

6 *Intereſſe modi vary, remiſſiuè.*

L. Si traditio. IV.

Iidem AA. *Mutiano.*

1 VEnditor ex mora traditionis tenetur ad intereſſe emptori pro iudicis arbitrio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.*& poſt omnes Gipban. *tom.1.pag.320.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Tiraquell. *de iure conſtituti, part 1. num. 73.* vbi
3 deinde quærit an venditor teneatur colere fundum venditum antequam tradat,& ſi id non faciat,teneatur ad fructus ac ſi coluiſſet, Menoch. *de arbitr.lib.2. caſu 120. per tot*

4 *Fuerit arbitratus,* &c.] Notatur ad hoc quòd licèt intereſſe iuramento damnum paſſi probari poſſit,tamen iudex poterit dictum iuramentum moderare conſiderata qualitate iurantis, & illiuſmet facultatibus,vt per Maſcard. *de probat. concl. 924.* aliàs 935. *num.29.* Iudex enim conſideratis facultatibus perſonæ,quæ quantitatem intereſſe ſoluere debet,eam licèt certam arbitrio boni viri moderari poterit, Bauer.*de virtute iuram.cap.50.n.75.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ.deciſ.100.* Menoch.*de arbitr. caſu 119. & remed. 1. recuper.num.418.quaſt.38.* Coler. *deciſ.126.* Mancin. *de iuram.p.4.effectu 108.n.19.& effectu 109.n.1.* Benechend. *in addit. ad Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg.31.n.41.*

5 In gloſſ.*Procacia,in addit.* ibi, *quòd ſi emptor habet facultatem,*&c. In illa quæſtione decidenda, an venditor teneatur rem tradere præciſè, vel liberetur præſtando intereſſe, amplectitur additio gloſſæ *in præſenti,*hanc diſtinctionem, aut venditor habet facultatem tradendi,& tunc compellatur,vel non habet,& quòd tunc non compellatur,ſed liberetur præſtando intereſſe,ita gloſſ.*in §.pretium,Inſt.de empt.& vend.*Tiraq *de retract. conuent.in præfat.n.155.*Roland. *conſ.53.n.2.vol.1.* Rebuff.*in l.vnic.n.385.C.de ſent.quæ pro eo.*Pinel.*in rubr.C.de reſcind.vend.p.4.cap...n.25.in fine,* Cephal.*conſ.407.n.39.* Anton.Gom.*var.tom.2. cap.10.n.22.verſ.ſeptimus caſus,* Surd.*deciſ.253.n.3. & conſ.13.n.25.*Menoch.*conſ.92.n.63.* Baiz.*deciſ.111.n.4.* Morl.*in emporio iuris ciuilis part.1.tit.9.quaſt.7.num.3. cum ſeqq.* Ceuall.*commun.contra commun. q.459.* Anton.Fab.*de errorib.pragm decad.32. errore 4.num.4.& coniect.lib.6.cap.17.& decad.85. errore 4.* vbi palinodiam cantat,Fachin.*controu.lib.1.cap.10.*

In ead.gloſſ. ibi, *item de quo intereſſe hîc dicat,* &c. 6
De variis modis intereſſe, vide Maſcard. *de probat. concl.931.* Hermann.Meyter *in tract.de pignorib.tit.8. de intereſſe,n.26.* Alex.Trentacinq.*var.reſol. tit. de intereſſe,reſol.1.n.39.* Sigiſm.Scacc.*de commerc.& camb. §.7.gloſſ.2.n.26.*

SVMMARIVM.

1 *Emptor tenetur ob perceptos fructus rei empta ad vſuras non ſoluti pretij,& num. 2. etiamſi venditor promiſſa ex parte ſua non adimpleuiſſet,n.3. idque locum habet in omnibus contractibus tam nominatis,quàm innominatis,num. 4. Amplia procedere etiam in promiſſione vendendo, ſi venditor accepit pretium, & tamen rem non tradidit, num. 5. contrarium,num 6.*

7 *Venditor poterit ratione qualitatis excipiendo petere vſuras aduersùs emptorem agentem ad fructus.*

8 *Vſuræ ab emptore venditori praſtanda in ſpecie huius l. quales eſſe debeant. peti poſſunt ſolùm habito reſpectu ad fructus perceptos,& non vltrà, num. 9. taxari debent ad ſeptem & octo pro centum,n. 10.*

11 *Emptor in foro conſcientia non eſt cogendus in pretio ſoluendo immorans, ad fructus,ſiue pretij vſuras ſoluendas ante condemnationem.*

12 *Venditor ſi maius patiatur damnum, quàm ſit quantitas fructuum, quos percepit emptor, an obtinere poterit illud ſibi reſarciri per emptorem. teneri emptorem ad vſuras pretij non ſoluti reſpectu fructuum,quos percepit ex re vendita, etiamſi venditori ex dilatione ſolutionis nullum damnum ſit ſequutum, nec vllum lucrum amiſerit ex eo, quòd incontinenti pretium non fuit ſolutum,n.13.*

14 *Fructus recompenſatiui iuxta aquitatem huius legis non debentur ab emptore, cui res vendita euicta fuit, & ſic illam non poſſidet, nec dolo deſiit poſſidere. limitatur in imminente euictione,n.15.*

16 *Emptor non tenetur ad fructus recompenſatiuos, ſi multos fructus ex re empta percipere potuit.*

17 *non deberi Vſuras ſi non colliguntur fructus, quantumcunque alia interueniat vtilitas, niſi præcedat interpellatio,& venditor in mora regulari conſtituatur.*

18 *Emptor non teneri ad fructus recompenſatiuos, ſi nullos fructus percepit, nec percipere potuit. vel quando ob calamitatem temporis emptor non percepiſſet fructus ex re empta,num.19.*

20 *Emptor qui pro parte ſoluit pretium, pro alia tantum parte pretij non ſoluti vſuras debet.*

21 *Emptori data dilatione ad ſoluendum pretium an poſſit paciſci validè, & ſine labe vſurarum, inter*

empto

emptorem & venditorem vt aliquid annuum ſoluatur, donec pretium fuerit ſolutum.

22 *Emptor rei fructus, vſuras pretij ſoluere tenetur, quamuis omnia à ſe promiſſa non adimpleuerit, dummodo vſum rei habuerit fructus percipiendo. procedit non ſolùm in rerum immobilium venditione, ſed etiam cùm res mobiles fructifera venduntur, num. 23. procedit etiam in omnibus contractibus correſpectiuis, ex quibus hinc inde reſultat commoditas, & in quibus eadem viget æquitas, num. 24. nec ab huiuſmodi vſurarum ſolutione debitores ſe excuſare poſſunt minori tempore quam triginta annorum, licet fructus alias triennio vſucapiantur, num. 25. procedit etiamſi venditor rem venditam tradens dominium tranſtulerit, ſed ſimplicem detentionem, num. 26.*

L. Curabit Præſes. V.

Iidem AA. Decimæ.

1 EMptor ob perceptos fructus rei emptæ tenetur ad vſuras pretij non ſoluti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 2. n. 1. ſuprà hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom. 1. pag. 324.* Aloyſ. Leo *in 4. fol. 37. verſo*, & repetitiones ſuper hanc l. ediderunt Hieron. Cagnolus, & Ioan. Bapt. Lup.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, exornántque Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 67. §. 3.* Angel. *in ſum. verbo emptio num. 5. & verbo vſura 1. num. 18.* Duen. *reg. 144.* Afflict. *deciſ. 20.* Benintend. *Bonon. deciſ. 29.* Ioſeph. Angles *in 4. ſentent. part. 2. quæſt. de contractu emptionis diffic. 4. concl. 3.* Franciſc. Garc. *de contractib. cap. 24. num. 8.* Conrad. *eod. tract. quæſt. 59. concl. 3.* Cou. *lib. 3. var. cap. 4. per tot.* Nau. *conſ. 11. num. 2. de empt. & vendit.* Viui *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 34. num. 6. pag. 641.* & Bellacomb. *ibidem num. 24. pag. 643.* Anton. Gabr. *tom. 3. etiam commun. lib. 3. tit. de empt. concl. 5. pag. 186.* & Ioſeph. Ludouic. *tit. de ſtatutis concluſ. 3. pag. 562.* Baraiona *in addit. ad Palat. in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & uxor. notab. 6. §. 9.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 53.* Alphan. *collect. 285.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 39. num. 19. cum ſeqq.* Surd. *de aliment. tit. 7. quæſt. 17. num. 7.* Ioan. Bapt. Coſta *de facti ſcientia & ignorant. diſt. 84. num. 9.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib. 3. quæſt. 7. num. 107.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 1. collect. 199.* Perez *in rub. tit. 2. gloſſ. 1. pag. 15. col. 2. verſ. ad ſecundum lib. 8. Ordinam.* Felician. *de cenſib. tom. 1. lib. 2. cap. 1. n. 38. & tom. 2. lib. 1. cap. 10. num. 10.* Giurb. *deciſ. 100. num. 15.* Honded. *conſ. 30. & conſ. 45. n. 7. & 8. vol. 1.* Greg. XV. *deciſ. 297.*
3 *à num. 1.* vbi *num. 2.* procedere ait, etiamſi venditor promiſſa ex parte ſua non adimpleuiſſet, vbi Beltramin. *in annot. num. 12.* ex Rota reddit rationem, quia per non implementum venditoris non minuitur vſus rei venditæ, cuius vſus contemplatione debentur iſti fructus recompenſatiui ne emptor locupletetur cum aliena iactura, idem Greg. XV. *deciſ. 347. à princip.* vbi *num. 3.* quòd iſtæ vſuræ recompenſatiuæ debentur etiam attenta diſpoſitione iuris Canonici, Narbona *l. 15. gloſſ. 4. num. 30. tit. 18. lib. 5. noua Recop.* Cancer. *var. reſol. lib. 3. cap. 7. de pactis num. 21. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 368. num. 9. verſ. ſecunda concluſio.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 3. quæſt. 18. à num. 1.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib. 2. tit. 9. n. 19. & lib. 4. tit. 16. num. 42. & tit. 24. num. 6. cum ſeqq.* vbi rationem reddit Rot. *deciſ. 70. num. 5. p. 1. recen-*
4 *tiſſim.* aliàs *in poſth. Farin.* vbi quòd habet locum in quolibet contractu tam nominato, quàm innominato. Ex noſtris LVSITANIS Gam. *deciſ. 71. n. 2. & deciſ. 96. num. 1.* Cabed. *deciſ. 166. p. 1.* D. Barboſ. *in l. de diuiſione, ff. ſoluto matrim. num. 13. cum ſeqq.* vbi quærit qua ratione in ſpecie huius text. debeantur venditori vſuræ pretij ſolùm pro quantitate fructuum, quos emptor percepit, & *num. 67. cum ſeqq.* vbi ait hunc text. dum decidit in caſu ibi propoſito deberi vſuras etiam ceſſante mora, exponendum eſſe, ſcilicet regulari, quæ contrahitur per interpellationem, Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ. 35. num. 31. & de empt. cap. 7. num. 27. & cap. 23. num. 10.* vbi tenet quòd quamuis hæc lex loquatur in emptore, qui rei emptæ poſſeſſionem nactus fructus recipit, partem pretij, quam penes ſe habet, reſtituere teneatur, cum vſuris tamen; eius ratio ad venditorem extenditur, quoniam ſunt correlatiua, Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtitia & iure p. 2. differ. 3. num. 16.* Rebell. *de obligat. iuſtit. tom. 2. lib. 9. quæſt. 14. à n. 11.* vbi procedere ait in caſu, quo mora culpabilis tradendi pretium conuentum interueniat ex parte emptoris, prout expreſsè ſancitum fuit *in l. fructus, inf. hoc eod. tit.* & latiùs *quæſt. 27. num. 10. cum ſeqq.* latè Didac. à Britto *ad rub. de locato part. 2. §. 1. num. 29. cum ſeqq.*

Amplia diſpoſitionem huius text. procedere in 5
promiſſione de vendendo ſi venditor accepit pretium, & tamen non tradidit rem, quia nihil iniquius eſt quàm vt hic, qui promiſit vendere, aut reuendere, habeat penes ſe pretium & fructus eius rei, cuius venditio, aut reuenditio promiſſa eſt, vt per Tiraq. *ad finem tit. 2. de retractu convent. n. 82. cum ſeqq.* vbi *n. 84.* reſpondet ad obiectum quòd aliud ſit vendere, aliud promittere de vendendo, vt procedat cùm manſimus in ſimplici promiſſione, ſed cùm vltra eam proceſſimus ad traditionem rei, & pretij, nihil dubitandum eſt quin tacitè vendamus, & multo magis reuendamus, Syluan. *conſ. 10. per tot.* Caſſan. *in conſuet. Burgun. rub. 4. §. 23. verbo deniers de mariage n. 25. pag. 193.* Cou. *d. cap. 4. num. 8.* Paul. Comitol. *citato*
loco. Contrarium tamen, immò quòd ſtante ſola pro- 6
miſſione de vendendo ex eo quòd promiſſor pretium receperit, non habeat locum deciſio huius text. tenent Alex. ad Bart. *in l. Iulianus, §. offerri, ff. hoc tit. & conſ. 121. num. 8. lib. 4.* Deci. *conſ. 183. num. fin.* Petra *de fideicommiſſ. quæſt. 8. num. 156.* Hieron. Gabr. *conſ. 64. num. 9. ad fin. lib. 1.* quos refert & ſequitur D. Barboſ. *in l. ſi ante 6. num. 46. ff. ſoluto matrim.* ex ea ratione, quia ille, qui ſe obligauit ad vendendum, non ſe obligauit ad tradendum, niſi poſtquam perfecta eſſet venditio. quamuis igitur pretium accipiat, non ob id debet videri receſſiſſe à priori voluntate, *l. cum qui, ff. de probat.* & ideo cùm in eo reſpectu traditionis nulla omnino mora conſiderari poſſit, non poteſt locum habere deciſio huius text. Et *num. 47.* reſpondet ad obiectionem, quam ſuprà adduxerat, videlicet quòd in ſpecie huius text. nihil intereſt vtrùm dominium ſit trãſlatum in emptorem, nécne, ſed ſufficit quod vigeat inæqualitas cùm fruatur quis re & pretio, vt locum habeat æquitas noſtræ legis; & concludit his verbis: *Non obſtat ſecundum, quia fatendum eſt æquitatem* d. l. curabit, *locum habere etſi nulla culpa in venditore conſiderari poſſit: cæterum ſi voluntate partium differatur rei traditio, vel ſolutio pretij, tunc quia propter voluntatem partium ceſſat conſideratio inæqualitatis, non habet locum æquitas* d. l. curabit. planè in hoc caſu ex cõuentione partium differtur traditio rei in tempus, quo ſit celebrata vẽditio; & ſic debet ceſſare prædicta æquitas. Et ex his infertur elegãs explicatio ad ſuprà tradita quòd vbi præceſſit promiſſio de vendendo, & ſequuta eſt traditio; in

in dubio cenſetur dominium tranſlatum, quòd ſi
emptor pretium non ſoluat, non ob id tenebitur
vſuras pretij ſoluere, iuxta *d.l.curabit*, cùm voluntate
venditoris tacita ei videatur conceſſa dilatio ad ſol-
uendum pretium donec venditio eſſet celebrata. Ne-
que dicat quòd ex eo quòd promiſſor tradidit rem,
videtur voluiſſe promiſſionem de vendendo trans-
ferre in puram venditionem, vt conſiderat Couarr.
reſolut.lib.3.cap.4.n.fin. quia reſpondetur hanc trans-
fuſionem fieri non poſſe niſi de conſenſu vtriuſque
partis, *l.1.C.quādo liceat ab empt.reced.* emptor autem,
qui rem accepit, & tamen non ſoluit pretium, non
eſt credendus à priore conuentione receſſiſſe, *l.eum
qui, ff. de probat.* Vt igitur promiſſio de vendendo
cenſeatur transfuſa in puram venditionem, oportet
quòd vtriuſque factum interueniat, ſcilicet quòd
promiſſor rem tradat, & accipiens ſoluat pretium,
in his enim terminis procedunt ſupradicta. Hacte-
nus D.Barboſa.

7 Vnde venditor ratione æqualitatis poterit petere
excipiendo vſuras aduersùs emptorem agentem ad
fructus, Cardin.Mantic.*d.lib.4 tit.16 num.42.* Feli-
cian.*d.lib.2.cap.1.num.38.* Franc. Souſa *in repet. d. §.
actionum, Inſtit. de actionib. part.3. num.37. cum ſeqq.*
quia iſtæ vſuræ vſque ad concurrentiam fructuum
non ſunt propriè vſuræ, ſed magis rei perſecutio, nec
fundantur in mora, nec in punitione moræ, ſed ſo-
lùm in æqualitate iuſtitiæ commutatiuæ, quæ eſt
quod quatenus vnus contrahentium implet, debent
alij ei viciſſim implere, aut lucrum implementi re-
cepti reddere, vel compenſare ne ſequatur inæquali-
tas, quæ eſt contraria iuſtitiæ commutatiuæ, quæ in
æqualitate conſiſtit. Vide Couar.*d. lib.3. variarum,
cap.4.n.1.& 2.* Ioan Bapt.Lup.*de vſuris, comm.1.§.7.
num.136 & 160.* Honded.*conſ.44.num.29.& conſ.30.
num 18.lib.1.* Surd.*d.conſ.101.num.20.* D.Barboſ.*in d.l.
de diuiſione, num.13.verſ.caterùm, ff.ſoluto matrim.* Feli-
cian.*de cenſib lib.1.cap.3.n.13. verſ.hinc fluit, & lib.2.
cap.1.num.38.* Gaſp.Roderic.*de annuis redditib. lib.3.
quaſt.7. num.107. & quaſt.8. poſt num. 14. & quaſt. 10.
per tot.* Cald.Pereira *de empt.& vend.cap.23. num.26.
verſ. ſed nihilominus*, Sigiſm.Scacc. *de commerc. §.1.
quaſt.7.part.2.ampl.8.num.155.* Beltramin.*in annot. ad
Gregor.XV. deciſ.197. num.12.* vbi ait quòd iſti fru-
ctus debiti ex diſpoſitione huius legis non ſunt pro-
priè vſuræ, ſed potiùs reparatio damni, nec debentur
vti vſuræ, ſed tanquam res propriæ ex æquitate iuſti-
tiæ commutatiuæ, & iure naturali, & quòd petun-
tur non tanquam fructus rei principaliter deductæ
in iudicio, ſed tanquam res principalis debita. Can-
cer.*variarum part.3.cap.7.de pactis, num.21. cum ſeqq.*
vbi *num.* 28. ſubdit diſpoſitionem huius leg. non
ſolùm in contractu emptionis & venditionis, ſed
etiam in omnibus contractibus correſpectiuis, ex
quibus hinc inde reſultat commoditas, procedere.

8 Vſuræ igitur ab emptore venditori præſtandæ in
ſpecie huius legis debent eſſe recompenſatiuæ lucri,
quod emptor conſequitur ex fructibus, & non ve-
niunt immediatè, nec debentur ex traditione fundi
facta per venditorem, ſed potiùs ex eo quòd emptor
retinens pretium etiam fructus rei traditæ percepit,
& non eſt æquum quòd emptor fruatur re & pretio,
& ideo tenetur præſtare vſuras pro ratione fru-
ctuum perceptorum. Ita Bald.*in l.ſi traditio, num.11.
ſupr.hoc eod.tit.* Afflict.*deciſ.20.num.4.* Pariſ.*conſ.60. à
n.23.lib.1.* Tiraq.*de retractu conuent. ad fin.tit. num.70.*
Surd. *d.conſ.101. num.19.& 20.* vbi inquit quòd pe-
tuntur vſuræ tanquam intereſſe damni emergentis
pro quantitate fructuum, quos percepit emptor, &
percepiſſet venditor, ſi rem non tradidiſſet, Narbo-
na *l.35.gloſſ.4.num.31.tit.18.lib.5. noua Recopil.* D.Bar-
boſ.*in d.l.de diuiſione, num.14.& 15. verſ. item colliges*,
vbi tradit quòd non debet haberi reſpectus ad fru-
ctus, quos venditor moram paſſus percepiſſet, ſed
tantùm ad quantitatem fructuum, quos emptor mo-
roſus percepit, & iuxta communem opinionem te-
net Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ.tom.4.cap.716.n.1.*
quòd in materia huius legis vſuræ poſſunt ſolùm pe- 9
ti habito reſpectu ad fructus perceptos, & non vltrà.
Vnde non poteſt ſequi aliqua condemnatio ad di-
ctas vſuras, niſi priùs facta liquidatione parte cita-
ta, etiam quòd ſimus in obligatione Camerali, cùm
negotium liquidationis ſit diuerſum, & non habeat
priuilegium executiuum, idem Stephan. Gratian. *d.
cap.716.num.2.& n.9.& 10.* tenet quòd iudex ex of-
ficio taxat fructus debitos, iuxta hanc legem, niſi
fuerint taxati per partes. Et quod in ſpecie huius
text. hæ vſuræ recompenſatiuæ ſunt taxandæ ad ſe-
ptem & octo pro centum, tradit Caſtrenſ. *in l.1. in* 10
princip.in verb.æquitatis ratione, ſupr.de vſur. quem re-
fert Stephan.Gratian. *diſcept.forenſ. tom.3. cap.524.
num.13.* & reſoluit Rebell.*de obligat.iuſtit.part.2.lib.9.
q.17.num.12.* quoad forum conſcientiæ non eſſe co- 11
gendum emptorem in pretio ſoluendo immoran-
tem ad prædictos fructus, ſiue pretij vſuras ſoluen-
das ante condemnationem, cùm in pœnam pro cul-
pa à iure decernantur.

Sed quid ſi venditor maius patiatur damnum, 12
quàm ſit quantitas fructuum, quos percepit emptor,
nónne poterit obtinere illud ſibi reſarciri per em-
ptorem? Affirmatiuam partem amplectuntur Men-
chaq.*lib.3.quaſt.vſufrequent. cap.50. num.7. & cap.60.
n.22.* Anton.Gabr.*commun.lib.3.tit. de empt. & vend.
concl.4.n.3.* Honded.*d.conſ.30.n.24.lib.1.* Gutier.*de iu-
rament.confirm.part.1.cap.2.n.4.* Sed contrarium me-
ritò defendunt Ioan.Bapt.Lup.*ſuper hanc l. num.162.*
D.Barboſ.*in d.l de diuiſione, num.14. & 15.* vbi contra
Anton.Gabr *d.concl.4.num.2.* & Ioſeph.Ludou. *Pe-
ruſ.deciſ.53.n.3.* tenet multo minus poſſe petere lu-
crum, quod amiſit. Et videtur prior opinio affirma-
tiua procedere quando mora regularis interuenit
contracta mediante interpellatione.

Si verò ex dilatione ſolutionis nullum damnum 13
venditori eſt ſequutum, nec vllum lucrum amiſit
ex eo, quòd incontinenti pretium non fuit ſolutum,
adhuc emptor in hoc caſu ad vſuras pretij non ſolu-
ti reſpectu fructuum, quos ex re vendita percepit,
tenetur ex Conar.*d. lib.3. cap.4. num.2. verſ. primo*,
Card.Mantic.*d.lib.4.tit.24.num.12. & 13.* vbi dam-
num hoc caſu reſpectu venditoris conſiderari poſſe
inquit Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.23.n.19.*
Narbona *in l.15. gloſſ.4.num.34. tit.18. lib.5. noua Re-
copilat.*

Fructus recompenſatiui iuxta æquitatem huius l. 14
non debentur ab emptore, cui res vendita euicta
fuit, & ſic illam non poſſidet, nec dolo poſſidere de-
ſiit, ita Rot.Roman.*deciſ.564.* apud Farin.*part.1.re-
centiorum.* quod in imminente euictione limitat 15
Giurh.*deciſ.100.num.15.verſ.etſi immineat euictio.*

Non tenetur tamen emptor ad fructus recom- 16
penſatiuos, ſi nullos fructus ex re empta percipere
potuit, Cagnol. *hîc num.48.* Cou.*d lib.3.cap.4. num.3.*
Ioan.Bapt.Lup.*hîc comment.3.§.7.num.141.* Benin-
tend. *Bononien. deciſ.29. num.9.* D.Barboſ. *in d.l. de
diuiſione num.54.* vbi tradit non deberi vſuras ſi non 17
colliguntur fructus quantumcumque alia vtilitas, in-
terueniat, niſi præcedat interpellatio, & venditor in
mora regulari conſtituatur, Surd. *conſ.101. num.22.*
Card.Mantic.*d.lib.4.tit.24. num.14.* Molin. *d. tract.2.
diſp.368.n.12.* Fachinæ. *controuerſ. iuris lib.2. cap.12.*

in

in princ. Sigiſm. Scacc. *de commerc.& camb.§.1.q.7.*
*part.2.ampl.8.n.*170. Griuel. *Dolana deciſ.*98. *num.* 3.
Aloyſ.Ricc.*in deciſ.Curia Archiep.Neap.p.*3. *dec.*186.
num. 3. Beltramin. *in annot. ad Greg. X V. deciſ.*297.
18 *n.*11. idem Greg. X V. *deciſ.*347. *n.* 5. vbi probat em-
ptorem non teneri ad fructus recompenſatiuos ſi
nullos fructus percepit, nec percipere potuit, Gaſp.
19 Roderic. *de annuis redditib. lib.* 3. *q.* 7. *n.*84. vbi ampliat
ad caſum quando ob calamitatem temporis emptor
non percepiſſet fructus ex re empta. Et quamuis
D.Barboſ. *in d. l. de diuiſione, num.* 62. id ampliet ad
caſum quando emptor non percepit fructus, quia
noluit, & ſi voluiſſet, eos percipere poſſet; nihilomi-
nus tamen verius eſt emptorem, qui fuit in poſſeſ-
ſione, & habuit facultatem percipiendi fructus, licèt
non perceperit, teneri ad fructus compenſatiuos,
quos percipere poterat, vt reſoluunt Surd. *d. conſ.*101.
*n.*21. Beltramin. *in annot. ad d. deciſ. Greg. X V.* 297.
*num.*11. *in fine.*

20 Ex quo infertur emptorem, qui pro parte ſoluit
pretium, pro alia tantùm parte pretij non ſoluti vſu-
ras debere, Cou. *d. cap.*4. *num.*6. Surd. *d. conſil.*101.
*num.*13. *&* 14. Cald. Pereira *d. tract. de empt. & ven-
dit. cap.*23. *num.* 26. Greg. X V. *d. deciſ.*347. *num.*7.
vbi Beltramin. *num.* 18. aduertit quòd licèt emptor
ſoluens partem pretij tantùm, non acquirat domi-
nium rei emptæ pro rata pretij ſoluti, nihilominus
pro illius rata debentur dicto emptori fructus re-
compenſatiui, non ratione dominij, neque ratione
moræ, ſed ratione cuiuſdam generalis æquitatis, ne
venditor locupletetur cum illius iactura; non poteſt
tamen emptor iſtos fructus pro dicta rata petere,
niſi priùs ſoluto integro pretio, & tunc debentur ei
fructus etiam temporis præteriti pro rata dicti pretij
iam per prius ſoluti, Honded. *d. conſ.*44. *num.*25. *lib.*1.
Surd. *d. conſ.*101. *num.*7. *in fine, & num.*26. *verſ. reſpon-
detur quoque*, quos refert & ſequitur Beltramin. *vbi
proximè.* Idem erit in venditore, qui pro parte rem
tradidit, cui reſpectu fructuum partis traditæ debe-
tur intereſſe, Surd. *d. conſ.*101. *à num.*23. Staſil. Paci-
fic. *de Saluiano interdicto inſpect.*5. *cap. vnic. num.*171.
& 172. Differunt tamen in eo quòd venditor poteſt
agere ad intereſſe antequam integrè ex parte ſua
impleat contractum, quod emptori non licet, Surd.
*d. conſ.*101. *à num.*26. Honded. *d. conſ.*44. *à n.*23.

21 Vtrùm autem data dilatione emptori ad ſoluen-
dum pretium, poſſit paciſci validè, & ſine labe vſu-
rarum inter emptorem, & venditorem vt aliquid
annuum ſoluatur, donec pretium fuerit ſolutum?
vide Cagnol. *hic num.*62. Cou. *d. lib.*3. *var. c.*4. *num.*
6. Mozz. *de contractib. tit. de empt. & vendit. tit. de
ſubſtantialib. empt. num.*39. Fachinæ. *controuerſ. lib.*2.
*cap.*32. *col.*2. *verſ. tertiò controuertitur*, D. Barboſ. *in d.
l. de diuiſione num.* 71. *&* 72. *ff. ſoluto matrim.* Gaſp.
Roderic. *de annuis redditib. l.*3. *quæſt.* 7. *num.* 78. Feli-
cian. *de cenſib. lib.*2. *cap.*1. *num.*38. *& tom.*2. *lib.*1. *cap.*
10. *num.*12. *cum ſeqq.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.
tom.*3. *cap.*523. *num.*13. Sigiſm. Scacc. *de commerc.* §.1.
*quæſt.*7. *part.*2. *ampl.*8. *à num.* 132. *vſque ad num.*170.
Cancer. *var. reſolut. lib.* 3. *cap.* 7. *de pactis num.* 59.
quorum communis & vera reſolutio eſt valere hu-
iuſmodi pactum ſi res tradita erat de ſui natura fru-
ctifera, & intereſſe fructuum quantitatem non ex-
cedit; & niſi venditor carius vendidiſſet ob dilatam
pretij ſolutionem, ſecundum Scacc. *d. ampl.*8. *n.*155.
Card. Mantic. *d. lib.*4. *tit.*24. *num.*15. Quod vlteriùs
reſtringitur quando venditor habuit fidem de pre-
tio, & dedit terminum emptori ad ſoluendum, & in
principio non fuit actum de intereſſe; nam tunc
quamuis res eſſet fructifera de ſui natura, tamen
venditor dilatione pendente non poterit intereſſe
pretij non ſoluti petere, ita Cou. *d. cap.*4. *num.*5. Rot.
Genuenſ. *deciſ.*91. *num.*3. D. Barboſ. *in d. l. de diuiſione
num.*68. *&* 70. Valaſc. *conſ.*8. *num.*8. Honded. *conſ.*30.
*num.*6. *lib.*1. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.*53. *num.*5. vbi
tradit non eſſe locum intereſſe huius l. quando ha-
bita fuit fides de pretio, donec fundus fuerit reper-
tus ſuper quo pecunia imponatur, & ſecus eſſe ſi
ſimpliciter dictum fuerit quòd pecunia collocaretur
in aliqua re, latè Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.
tom.*5. *cap.*588. *num.*21. *cum ſeqq.* vbi hanc reſtrictio-
nem ſequitur cùm dilatio continet tempus certum;
ſecus verò in dilatione indeterminata, & in ea, quæ
de ſui natura venit quamprimum adimplenda. Bel-
tramin. *ad d. deciſ.* 297. *num.* 10. Poſt lapſum termi-
num emptor ad intereſſe tenetur, & in pactum à
principio deduci poteſt. Cou. *d. cap.*4. *n.*5. *verſ. ſi tan-
dem*, Afflict. *deciſ.*20. *num.*4. Scacc. *vbi ſup. num.*153.
Aloyſ. Ricc. *d. part.*3. *deciſ.*186. *n.*4.

Adeò vera eſt principalis textus concluſio, quòd 22
ſcilicet rei fructus emptor percipiens, vſuras pretij
ſoluere teneatur, vt locum habeat quamuis omnia
à ſe promiſſa non adimpleuerit, dummodo emptor
vſum rei habuerit fructus percipiendo, non enim
venditoris implementum, ſed ipſa fructuum perce-
ptio curſum vſurarum inducit, cùm ob non adim-
plementum vſus rei non diminuatur, cuius vſus con-
templatione debentur iſti fructus recompenſatiui,
ne emptor locupletetur cum aliena iactura, ita Ca-
gnol. *hic num.*33. Ioan. Bapt. Lup. *num.*142. Pariſ. *conſ.*
60. *num.*26. *lib.*1. Cou. *d. lib.*3. *cap.*4. *num.*6. Honded.
*d. conſ.*44. *à num.*7. *& à num.*13. *lib.*1. D. Barboſ. *in d.
l. de diuiſione num.*69. Fachinæ. *controuerſ. lib.*2. *c.*32.
verſ. altera eſt, Giurb. *d. deciſ.*100. *num.* 15. Maſtrill.
*deciſ.*160. Sigiſm. Scacc. *d.* §.1. *quæſt.*7. *part.*2. *ampl.*8.
*à num.*160. Stephan. Gratian. *d. cap.*588. *num.*22. *cum
ſequentib.* Greg. X V. *d. deciſ.*197. *num.*2. vbi Beltra-
min. *num.*11. *& deciſ.*347. *num.* 10. *&* 11.

Habet etiam locum non ſolùm in rerum immo- 23
bilium venditione, ſed etiam cùm res mobiles fru-
ctiferæ venduntur, vt ex Rot. tradit Sigiſm. Scacc.
d. ampl. 8. *num.* 173. Gaſp. Roderic. *d. lib.*3. *quæſt.*7.
num. 89. vbi agit de equo tradito, qui locari con-
ſueuerat.

Et procedit in omnibus contractibus correſpe- 24
ctiuis, ex quibus hinc inde reſultat commoditas, &
in quibus eadem æquitas viget, Cancer. *var. lib.* 3.
cap. 7. *de pactis à num* 21. *cum ſeqq.* latè Honded. *lib.*
1. *conſ.*30. *per tot.* vbi *num.*63. tenet quòd ab huiuſ- 25
modi vſurarum ſolutione non poſſunt debitores ſe
excuſare minori tempore quàm triginta annorum,
licèt fructus aliàs triennio vſucapiantur.

Procedit quoque etiamſi venditor rem venditam 26
tradens dominium non tranſtulerit, ſed ſimplicem
detentionem, adhuc enim interuſurij ratio habenda
erit, Ioan. Bapt. Lup. *comm.*2. *de vſur.* §.7. *num.*145.
Gaſpar Roderic. *de annuis redditib. lib.* 3. *quæſt.* 7.
*num.*77.

S V M M A R I V M.

1 *Venditi actio non competit ad contractum reſcin-
dendum, niſi occaſio reſcindendi emergat ex con-
uentione.*

2 *Emptio & venditio legem à conuentione partium
accipiunt.*

L. Venditi actio. VI.

Jidem AA. Neratio.

1 VEnditi actio non competit ad contractum reſcindeodum, niſi occaſio reſcindendi emergat ex conuentione. Colligunt ex Otdin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 *Si non ab initio aliud conuenit*, &c.] Notatur ad hoc quòd emptio & venditio à conuentione partium legem accipiunt, vt per Rot. Genuenſ. *deciſ. 14. num. 8. & 9. & deciſ. 97. num. 2.* Roland. *conſ. 92. num. 14. vol. 2.* Menoch. *conſ. 477. num. 7.* Surd. *conſ. 383. num. 6. & conſ. 389. num. 26. & deciſ. 260. num. 31.* Magon. *Florent. deciſ. 62. num. 7. & deciſ. 67. num. 4.* Amat. *deciſ. 1. num. 2.* Giurb. *deciſ. 113. num. 17. & deciſ. 111. à num. 14.*

L. Si ſeruos. VII.

Jidem AA. Diodoro.

VEnditot ſibi non præiudicat ſi ignotanter propriam pecuniam nomine pretij recipiat. Colligunt ex Ordinat. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Emptor re non traditâ non efficitur dominus, licèt pro domino ſe gerat.*

2 *Venditor non dicitur impleuiſſe per ſimplicem traditionem, ſed tradere debet rem liberam.*

3 *Æſtimum, ſeu cataſtrum non probat dominium, aut poſſeſſionem aduerſus eum, qui non conſentit, niſi conſentiens ſit deſcriptus in eo, & ſolutiones per deſcriptos in eo factæ ſint. num. 4.*

5 *Rei poſſeſſionem non probari ex eo quòd quis pro re ſoluit tributa.*

L. Si pater tuus. VIII.

Iidem AA. Euſebio.

1 EMptor re non tradita dominus non efficitur, licèt pro domino ſe gerat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *l. 1. num. 1. ſup. tit.*

2 Notatur hic text. ad hoc quòd venditor non dicitur impleuiſſe per ſimplicem traditiooem, ſed debet tradere rem liberam, vt per Surd. *deciſ. 253. n. 7. & deciſ. 22. num. 6. deciſ. 165. num. 2. & 3.* Hieron. Leo *Valent. deciſ. 47. num. 8. tom. 1.* Eſt enim de natura venditionis vt res libera tradatur. Natt. *conſ. 330. num. 1. & conſ. 474. num. 1.* Caſſanat. *conſ. 29. num. 44. & 53.* Cæſ. Barz. *Bonon. deciſ. 85. num. 3.* Caſtill. *controu. lib. 4. c. 42. n. 82. cum ſequent. & lib. 5. c. 86. num. 28.* Guzman *de euiction. quæſt. 23. num. 10.*

3 Notatur etiam ad hoc quòd æſtimum, ſeu cataſtrum non probat dominium, aut poſſeſſionem aduersùs eum, qui non conſentit, vt per Batt. & Bald. *hic*, Cephal. *conſ. 458. num. 72.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo æſtimum 2.*
4 vbi intelligit niſi conſentiens ſit deſcriptus in eo, & ſolutiones per deſcriptos in eo factæ ſint.

5 Notatur etiam ad hoc quòd ex eo quòd quis pro re ſoluit tributa, non probatur rei poſſeſſio, vt per Maſcard. *de probat. concl. 1180. aliàs 1185 num. 22.*

SVMMARIVM.

1 *Venditor aſſerens minus tributum deberi, cùm maius debeatur, tenetur emptori ad intereſſe.*

2 *Emptorem iure Regio agere poſſe ad reſciſſionem venditionis, ſi res vendita ſeruitutem debeat, vel erat tributaria, & de ſeruitute, vel onere eum venditor non certiorauit. Emptorem hoc caſu poſſe reſcindere contractum de iure regni Caſtellæ qui teneant, num. 3. de iure communi quid, n. 4.*

5 *Actio quanti minoris, in hoc caſu quanti æſtimata, & num. 6. 7. 8.*

L. Si minorem. IX.

Iidem AA. Antipatræ.

VEnditor aſſerens minus tributum deberi, cùm 1 maius debeatur, tenetur emptori ad intereſſe. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Vide *l. Hiſp. 63. tit. 5. part. 5.* vbi de iure Regio eſt 2 ſtatutum, emptorem ad reſciſſionem venditionis agere poſſe, ſi res vendita ſeruitutem debebat, vel erat tributaria, & de ſeruitute, vel onere eum venditor non certiorauit, Padill. *in l. ſi aquam 2. num. 14. C. de ſeruit. & aqua.* Olan. *in redd. antinom. iuris ciuilis & regni lit. V. num. 3. & 4.* Villadieg. *l. 8. num. 11. tit. 4. lib. 4. fori legum*, qui de iure Regni Caſtellæ 3 tenent quòd hoc caſu emptor contractum poteſt reſcindere.

Vtrùm autem de iure communi etiam hoc caſu 4 contractus reſcindatur, dubitari ab aliquibus ſolet, quorum vna ſententia tenet hoc caſu emptorem agere poſſe actione quanti minoris, ita Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 2. num. 45. in fine verſ. ſi verò euincatur*, Soar. de Paz *in pract. tom. 3. cap. 6. §. 2. num. 9. & 10. fol. 43. verſo*, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 361. num. 6.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 22. num. 8.* vbi allegat text *in l. 4. in fine, ff. hoc tit.* in quo proponitur caſus de eo, qui vendidit fundum liberum, qui ſeruitutem debebat, & contractus non fuit reſciſſus, ſed emptori actionem ad intereſſe dari Iureconſultus reſpondit. Quanti ſit æſtimanda hæc 5 actio quanti minoris in hoc caſu, variæ ſunt opiniones, Afflict. *deciſ. 72. num. 4.* dimidiam pretij, pro quo fuit primò liberè vendita, detrahendam dicit. Surd. *conſ. 452. num. 5.* tenet quòd ſextam, Caualcan. *deciſ. 36. num. 5. lib. 1.* quòd tertiam, Purpurat. *conſ. 556. num. 4. lib. 1.* iudicis arbitrio relinquit, & hanc veriorem eſſe dicit Theſaur. *quæſt. forenſ. lib. 3. quæſt. 115. num. 5.* Sed altera ſententia ait de eodem iure communi contractum emptionis hoc caſu diſſolui poſſe, vt per Caballin. *milleloq. 345.* & alios, quos refert & ſequitur Fontanel. *de pactis nuptialib. clauſ. 4. gloſſ. 22. num. 35. per l. ſi tibi liberum, in fine, & l. ex empto, §. ſi quis virginem, ff. hoc tit.* Et ſtante aſſertione quòd res erat libera, ad reſciſſionem contractus poſſe agi, docent Marzar. *conſ. 57. num. 14.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 175. num. 23. & Marchia deciſ. 13. à num. 18.* Surd. *conſ. 36. n. 10. cum ſeqq.* Giurba *deciſ. 113. num. 2.*

Sed vt prima opinio magis conformis deciſioni 6 huius text. maneat, diſtinguere oportet hoc modo: aut venditor ignorabat ſeruitutem, vel onus rei venditæ; aut illam ſciebat. Primo caſu, aut liberam rem eſſe dixit; aut ſimpliciter eam vendidit: ſi liberam eſſe affirmauit, tenetur ad intereſſe, quia non debuit aſſerere quod ignorabat, *l. Iulianus 14. §. quod*

autem

autem 2. & *ibi* gloſſ. *verbo indicationem*, *ff. hoc tit.* Caballin. *de euict.* §. 3. *num.* 153. *verſ. immo etſi fuiſſet.* Si ſimpliciter rem vendidit, & poſtea de ſeruitute, vel onere conſtitit, venditor ſolùm tenetur quanto minoris eſſet empturus, & ad diminutionem pretij ſoluti, & non ad intereſſe emptor agere poterit, Greg. Lop. *l.* 63. *gloſſ.* 3. *in fine tit.* 5. *part.* 5. Mynſing. *cent.* 1. *quæſt.* 37. Anton. Gom. *tom.* 2. *var. c.* 2. *num.* 45. *verſ. ſecundò limita*, Felician. *de cenſib. tom* 2. *in proœm. num.* 5. Gutier. *pract. lib.* 2. *quæſt.* 169. *num.* 2. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 2. *cap.* 361. *num.* 2. *cum ſeqq.* Auendan. *de cenſib. c.* 61. *num.* 61. *in fine*, Caſtill. *controuerſ. lib.* 4. *cap.* 24. *num* 93. Cald. Pereira *d. tract. de empt. & vendit. c.* 22. *num.* 7. *verſ. & quia etiam.* Niſi venditor ignarus ſeruitutis, vel oneris dixerit, Qualis eſt fundus, ſit tibi emptus. nam tunc nec ad intereſſe, nec actione quanto minoris tenetur, ſi ſeruituti, vel tributo fundum obnoxium eſſe poſtea appareat, gloſſ. *in l. cùm venderes* 59. *ff. hoc tit.* Cald. Pereira *d. cap.* 22. *num.* 8. *ad fin.* Secundo caſu diſtinctionis, quando ſeruitutem, & onus rei venditæ venditor ſciebat illud manifeſtare, & emptorem de eo certiorem reddere debet, aliàs ad intereſſe tenetur, Auendan. *d. cap.* 61. *num.* 5. *verſ. ad quintum*, Villadieg. *l.* 8. *gloſſ.* 1. *num.* 12. *verſ. quid ſi venditor tit.* 1. *lib.* 5. *fori iurg.* Cald. Pereira *d. num.* 7. *verſ. reſoluentes*, Stephan. Gratian. *d. cap.* 361. *num.* 7. & 19. niſi ſeruitus eſſet apparens, vel onus eſſet regulare, & ineſſet omnibus prædiis. nam tunc non eſt neceſſarium quòd exprimatur in venditione, Greg. Lop. *d. l.* 63. *gloſſ.* 3. *verſ. ſecundo in prædio. tit.* 5. *part.* 5. Monter. à Cueua *Aragon deciſ.* 13. *num.* 19. & 40. Fontanel. *de pactis nuptial. tom.* 2. *clauſ.* 5. *gloſſ.* 8. *part.* 14. *num.* 30. Cald. Pereira *d. cap.* 22. *num* 9. & 10.

7 Aduertit Greg. Lop. *d. l.* 63. *gloſſ.* 4. per illum text. eſſe in electione emptoris, cui ſeruitus, vel tributum in re impoſitum non fuit certioratum, ſtare emptioni, & agere ad intereſſe, vel quanto minoris, ſecundùm diſtinctionem ſcientiæ, vel ignorantiæ venditoris, de qua ſuprà, vel agere ad reſciſſionem venditionis, de quo etiam Anton. Gom. *d. num.* 45. *verſ. ſecundò limita, in fine*, Villalob. *in ærario lit. V. verſ. venditio ſi fiat*, Perez *in rub. tit.* 2. *lib.* 8. *Ordin. col.* 51. *verſ. ſed circa præmiſſa*, Gutier. *d. lib.* 2. *quæſt.* 196. *n.* 2. Felician. *d. tom* 2. *in prælud. num.* 5. Quando enim res libera emptori non fuit tradita, in illius facultate eſt eligere an malit rem liberam, vel intereſſe ſolui, ſecundùm Surd. *conſ.* 13. *num.* 18. Si autem eligit emptor reſcindere contractum ratione ſeruitutis, aut tributi, & venditor oneris erat ignarus, tantùm ad pretij reſtitutionem agere poterit, Greg. Lop. *d. l.* 63. *gloſſ.* 5. Perez *in d. rub. tit.* 2. *lib.* 8. *Ordin. verſ. ſed circa præmiſſa.* Quando verò onus ſciebat, & illud celauit, vltra pretium ad damna, & intereſſe emptor agere poterit, Greg. Lop *d. l.* 63. *gloſſ.* 5. Gutier. *d. lib.* 2. *quæſt.* 169. *num.* 4. Azeued. *in l.* 2. *in princip. tit.* 15. *lib.* 5. *noua Recop.* vbi non ſolùm ad pretium agere poſſe dicit, ſed etiam ad id, quòd plus valet res empta, ex Afflict. *deciſ.* 278. *num.* 3.

8 Intellige ita diſponentia ad reſciſſionem venditionis agi poſſe quando res vendita eſt tributaria, ſi de hoc onere emptor non fuit certioratus, vt procedant in tributo, vel cenſu perpetuo, non verò in redimibili, ex Greg. Lop. *d. l.* 63. *gloſſ.* 2. vbi allegat textum *in præſenti*, Gutier. *d. quæſt.* 169. *num* 2. & 3. Villadieg. *d. l.* 8. *num.* 12. *verſ. notandum tamen eſt.* Auendan. *d. cap.* 61. *num* 6. vbi ſic placuiſſe Senatui Pinciano affirmat, Azeued. *d. l.* 2. *ante num.* 1. Felician. *d. num.* 5. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 469. *num.* 8. & *quæſt.* 756. *num.* 85. & *ſeq.* Gaſp. Roderic. *de annuis reditib. lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 49. Caſtill. *controuerſ. lib.* 4. *cap.* 42. *num.* 93. *circa fin.* Giurb. *Sicil. deciſ.* 113. *per tot.* vbi pro contraria nonnulla adducit, &c. à *num* 3. hanc ſequitur. Ratio eſt, quia onus tolli poteſt, & ita ſufficit reſarcire quantum taciturnitas abſtulit. Intellige etiam quando res vendita fuerit ſpecialiter tributaria, vel ſuppoſita cenſui perpetuo; ſecus verò ſi per generalem obligationem, & hypothecam eſſet obligata, quia tunc emptor non poterit reſciſſionem contractus petere, ſed tantùm agere contra venditorem vt rem liberet ab obligatione, aut ſecurum reddat, quòd eius ratione moleſtia in tempus ei non inferatur, quo caſu venditor ſatisfaciet præſtando cautionem indemnitatis cum hypotheca bonorum, vel fideiuſſione, vt in ſpecie notant Gutier. *d. quæſt.* 169. *num.* 5. Azeued. *in d. l.* 2. *num.* 2. & 3. vbi infert poſſe agi contra eum, qui rem generaliter obligatam vt liberam vendidit, ſi non haberet alia bona, aliàs ſecus, & ita fuiſſe deciſum referunt Surd. *conſ.* 36. *num.* 11. & 12. Felician. *de cenſib. tom.* 2. *cap.* 1. *num.* 6. *verſ. placet quoque.*

L. Cùm venditorem. X.

Iidem AA. Attalo.

VEnditor carnis illam debito, & conuento tempore non tradens, tenetur emptori ad intereſſe valoris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Ancilla vendita, nec tradita, dominus permanet venditor, ſi autem manumittit, tenetur ad intereſſe.*

2 *Venditor tenetur tradere rem venditam, aliter tenetur ad intereſſe. nec ſufficit ſimplex rei traditio, ſed tenetur venditor illam liberam tradere, num.* 3.

4 *Venditor & emptor quando pretio numerato, vel oblato de ſe non confidunt, & vnus non vult prius quàm alter adimplere, ſequeſtratur. Quid ſi venditor in inſtrumento venditionis conſtituit ſe poſſidere pro emptore, an actione ex empto compelli poſſit ad tradendum num.* 5.

6 *Venditoris patientia, & ſcientia, videntis emptorem rem venditam poſſidere, habet vim traditionis quando venditor tenebatur tradere, & præceſſit titulus.*

7 *Venditor eo ipſo quòd pretium recepit, videtur licentiam dediſſe ingrediendi poſſeſſionem. ſic rem locatam habens, & titulo locationis poſſidens, ſi rem emit, non indiget alia traditione, ſed ſolùm emptionis titulo, num* 8.

9 *de Clauſula, Pleno iure, remiſſiuè. Pleno iure rei dominus dicitur, licèt & ab ipſo poſſit euinci, reuocari, redimi, repeti, num.* 10.

L. Si ancillam. XI.

Iidem AA. Bucarpiæ.

VEnditæ ancillæ, nec traditæ dominus permanet venditor: ſi autem manumittit eam, ad intereſſe tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1 *ſupr. hoc tit.* 1

Probat hic text. venditorem teneri tradere rem venditam, & aliter teneri ad intereſſe, vt per Cardoſ. 2
in

in praxi iudicum, & *Aduocat. verbo emptio*, *num*.69.
ex natura enim contractus venit vt res tradatur, *l. ſi*
ex natura, in fine, *ff. de contrah. empt. l. venditione*, *ff. hoc*
3 *tit*. Surd. *conſ*. 13. *n*. 12. Et non ſufficit ſimplex rei tra-
ditio, ſed tenetur venditor illam liberam tradere,
iuxta Doctores per me citatos *in collect. ad l. ſi pater*
tuus 8. *ſupr. hoc eod. tit*. Et licèt Gregor. Lopez *l*. 27.
gloſſ. 2. *tit*. 5. *p*. 5. & Lingl. *Imper. deciſ*. 15. *quæſt*. 12. *n*. 5.
exiſtimauerint emptorem pretium rei emptæ vendi-
tori prius ſoluere non teneri antequam ei venditor
rem tradat. Nihilominus contrarium, immo quòd
ſecundùm naturam emptionis & venditionis em-
ptor prius pretium, quàm venditor rem offerre de-
beat, tenent Fabian. de Monte *de empt. & vend. q*. 5.
princ. *n*. 25. Bald. *in cap. ad hæc, poſt num*. 4. *verſ. de natura*,
de ſequeſt. poſſeſſ. & fruct. Menchaq. *controuerſ. vſufre-*
quent. lib. 3. *cap*. 50. *num*. 50. vbi dicit emptorem non
poſſe agere contra venditorem rem vendentem, do-
nec ſoluat pretium, & venditori retentionem com-
petere, & alia tradit Monter. à Cueua *Arag. deciſ*. 20.
à n. 10. Sed verius eſt prouocantem ad implemen-
tum contractus, & agentem ex eo, quiſquis ille fue-
rit, teneri priùs adimplere, quia ex contractu, vltro
citróque obligatorio, quis non poteſt agere pro parte
ſua, niſi priùs conſtet adimpleuiſſe illud, ad quod eſt
obligatus. Roland. *conſ*. 6. *n*. 18. *lib*. 1. Burſat. *conſ*. 101.
num. 15. *vol*. 1. Crauet. *conſ*. 151. *num*. 10. & *conſ*. 291.
Ioſeph. Ludou. *commun. concl*. 14. *per tot*. Ceuall. *com-*
mun. contra commun. quæſt. 756. *num*. 80. & 81. Illiger
ad Donell. enucleat. lib. 3. *cap*. 4. *lit. B*. Surd. *conſ*. 101. *à*
num. 1. Caroc. *de remedijs contra ſententias præiudicia-*
les, except. 30. Monter. à Cueua *d. deciſ*. 20. *à num*. 66.
Mareſcot. *lib*. 1. *cap*. 89. & 90. Fontanel. *de pactis nupt*.
tom. 1. *clauſ*. 4. *gloſſ*. 10. *part*. 1. *num*. 39. & 40. & *tom*. 2.
clauſ. 7. *gloſſ*. 3. *p*... *num*. 33. Intellige ſi à parte oppo-
natur, quòd agens ex parte ſua non implet contra-
ctum, Tiraquell. *de retractu lign*. §. 1. *gloſſ*. 17. *num*. 4.
& 5. Boër. *deciſ*. 124. *num*. 30. Afflict. *deciſ*. 220. *num*. 4.
& 5. Oſaſch. *deciſ*. 160. *num*. 17. Morl. *in emporio iuris*
ciuilis part. 1. *tit*. 9. *in prælud. num*. 34. & 35. & notat
Parlad. *rerum quotid. lib*. 2. *p*. 5. *cap. fin*. §. 11. *num*. 29.
4 quòd res ſequeſtratur pretio numerato, vel oblato,
quando venditor, & emptor de ſe non confidunt, &
vnus non vult priuſquam alter adimplere.

5 Sed quid ſi venditor in inſtrumento venditionis
conſtituit ſe pro emptore poſſidere, vtrùm actione
ex empto compelli poſſit ad tradendum? Ex empto
ſe agere emptorem reſoluunt gloſſ. *verbo precaria in*
l. Iulianus, §. *ex vendito*, *ff. hoc tit*. Tiraquel. *de iure con-*
ſtituti, *in princ. num*. 10. Boër. *conſ*. 158. *num*. 44. Ro-
land. *conſ*. 53. *à num*. 5. Cacheran. *deciſ*. 36. *num*. 5. *cum*
ſeqq. Anton. Gom. *l*. 45. *Tauri*, *num*. 118. *in fine*, Ma-
tienſ. *l*. 8. *gloſſ*. 2. *num*. 5. *tit*. 7. *lib*. 5. *noua Recopilat*. Fa-
chin. *controuerſ. lib*. 1. *cap*. 31. Surd. *conſ*. 13. *n*. 13. & 14.
nam licèt venditor per conſtitutum à traditione iu-
ris, id eſt, ab illa per quam dominium transfertur, li-
beretur, non tamen à traditione facti, quæ adhuc ſu-
pereſt; maximè ſi inſtrumento promiſit venditor
tradere vacuam & expeditam poſſeſſionem, vt no-
tant Roland. *d. conſ*. 53. *n*. 8. Tiraq. *vbi ſuprà n*. 11. Ber-
taz. *de clauſulis inſtrum. clauſ*. 41. *gloſſ*. 3. *n*. 2. *in fine*, Fa-
chin. *d. cap*. 31. Quamuis gloſſ. *verbo conſtituatur, in l.*
ab emptione 59. *ff. de pactis*, Matheſil. *ſing*. 67. & 170.
ac alij teneant venditorem ex empto conueniri non
poſſe, vt realiter hoc caſu venditam rem emptori
tradat, ſed rei vendicatione, vel vti poſſidetis, vel
publiciana; cuius gloſſæ aſſumptum procedere aiunt
Alexand. *conſ*. 27. *n*. 2. *lib*. 1. Corn. *conſ*. 13. *lib*. 2. & *conſ*.
40. *lib*. 4. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom*. 2. *cap*. 325.
num. 11. quando ipſe venditor conſtituit ſe precario
nomine emptoris poſſidere; ſed etiam quando ven-
ditor nomine emptoris precario ſe poſſidere conſti-
tuit, poſſe emptorem agere, meliùs reſoluunt Tiraq.
d. loco, *num*. 4. & Fachin. *d. cap*. 31. *in fine*.

Patientia & ſcientia venditoris videntis empto- 6
rem rem venditam poſſidere, habet vim traditionis
quando venditor tenebatur tradere, & præceſſit ti-
tulus, Menoch *remed*. 19. *recuper*. *n*. 19. Seraphin. *deciſ*.
264. *n*. 12. latè Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom*. 2. *cap*.
318. *n*. 15. *cum ſeqq*. Cald. Pereira *de empt. & vend. c*. 15.
num. 22. vbi tradit venditorem eo ipſo quòd pretium 7
recipit, licentiam videri dediſſe ingrediendi poſſeſ-
ſionem; ſic rem locatam habens, & titulo locationis 8
poſſidens, ſi rem emit, non indiget alia traditione,
ſed ſolùm emptionis titulo, *l. qua ratione* 9. §. *interdum*,
ff. de acquir. rerum domin. l. certi condictio, §. *vlt. ff. de rebus*
credit. Anton. Fab. *de errorib. pragmat. tom*. 3. *decad*. 75.
errore 5.

Pleno iure.] De hac clauſula vide quæ tradidi *in* 9
tractat. de clauſulis vſufr. clauſ. 101. *per tot*. vbi *num*. 15.
poſt Tiraquell. *de retractu conuent. gloſſ. vnic*. §. 2. *n*. 5...
ſubdo pleno iure rei dominium dici, licèt ea ab ipſo 10
poſſit euinci, reuocari, redimi, vel repeti.

SVMMARIVM.

1 *Vini in ſpecie venditi, poſtea mutati periculum, item diminuti quoad valorem, diſcrimen ad emptorem pertinet, & num*. 2.

3 *Comparatum, id eſt, emptum*.

L. Sicut periculum. XII.

Idem AA. Criſpino.

VIni in ſpecie venditi, poſtea mutati periculum, 1
item diminuti quoad valorem, diſcrimen per-
tinet ad emptorem. Colligunt ex Ord. Doctores ci-
tati *in l*. 1. *n*. 1. *ſupr. hoc tit*. & poſt omnes Aloyſ. Leo
in 4. *fol*. 48.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
mit Gregor. Lopez *l*. 24. *verbo preſadas*, *tit*. 5. *p*. 5.

Comparatum.] Id eſt, emptum, ex Tiraq. *in præfat*. 3
retractus, *num*. 4.

SVMMARIVM.

1 *Contractu perfecto fructus ad emptorem pertinent, ad quem & functionum onera, & num*. 2. *declara procedere in fructibus immaturis, & pendentibus tempore venditionis, qui cenſentur eadem ſubſtantia cum ipſa re, niſi aliud conuentum fuerit inter contrahentes, num*. 3. *ſecus ſi venditio fiat collectis iam & ſeparatis fructibus à ſolo, num*. 4.

L. Fructus. XIII.

Iidem AA. Alexandro.

PErfecto contractu fructus pertinent ad empto- 1
rem, ad quem functionum onera etiam perti-
nent. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l*. 1. *n*. 1.
ſuprà hoc tit. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol*. 38.

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius 2
partem ex hoc text. deſumunt Ordin. Reg. Luſitan.
lib. 4. *tit*. 67. §. 3. *in princ. l. Hiſpan*. 28. *tit*. 5. *part*. 5. vbi
Greg. Lopez *gloſſ*. 2. idem Gregor. Lop. *l*. 19. *gloſſ*. 5.
gloſſ. 2. *tit*. 8. *part*. 5. Duen. *reg*. 244. Couar. *lib*. 3. *variar*.

cap.

cap. 4. num. 7. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 13. princ. num. 84.* Soar. de Paz *in practic. tom. 3. cap. 6. §. 2. num. 6.* D. Barboſ. *in l. de diuiſione num. 18. cum ſeqq. ff. ſoluto matr.* Gaſp. Rnderic. *de annuis reditib. lib. 3. quaſt. 7. num. 102. cum ſeqq.* Morl. *in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 10. quaſt. 3. num. 8.* Iarè Alexand. Trenracinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de empt. reſol. 6. per tot.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 368. num. 2. & 23.* alter Mnlin. *de primogen. lib. 3. cap. 11. num. 8.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 9. quaſt. 17. à princip.*

5 Declara ptocedere in fructibus immataris, & pendentibus tempore venditionis, qui cenſentur eademmet ſubſtantia cum ipſa te, niſi aliud conuentum fuerit inter contrahentes. Ratin eſt, quia fructus pendentes ſunt pars tei, *l. fructus pendentes, ff. de rei vendic.* & ideo meritò pertinent ad eum, ad quem tes ipſa tranſit, & comptehenduntur in venditione, & pretin ptn ipſa te promiſſn, cùm ptopter fructus
4 pendentes plus videarur valere. Secus erit quando venditin fieret collectis & ſepatatis iam fructibus à ſnln, tunc enim non dicuntur pars fundi, & ideo non veniunt in venditinne, ſed ſine dubio ad venditorem ſpectant. Ita Gutier. *practic. lib. 2. quaſt. 158. num. 7.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de empt. & vendit. reſol. 6. num. 1.* Auendan. *de cenſib. cap. 56. num. 1. cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 16. num. 41. cum ſeqq.* Molin. *d. diſp. 368. num. 2.* Soar. de Paz *d. §. 2. num. 6. & 7.* Anton. Fab. *de erroribus pragmat. decad. 11. errore 3. num. 6. verſ. nihil autem*, Rebell. *d. quaſt. 17. à princip.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 12. n. 18.* Cancer. *var. reſolut. part. 1. tit. 13. de empt. & vendit. num. 52.* Caſtill. *controuerſ. lib. 1. de vſufructu cap. 42. num 7. cum ſeqq.* Cardoſ. *in praxi verbo fructus num. 11.* etſi in fructibus iam maturis aliud velit Theſaur. *deciſ. 56. num. 5.* vide alia *ad l. poſt perfectam 16. inf. hoc eod. tit.*

SVMMARIVM.

1 *Venditor tenetur ſe particulariter obligare ad capitula, quæ ſunt de natura contractus.*
2 *Contractus natura quæ.*

L. Emptor ſeruotum. XIV.

Iidem AA. *Rufoni.*

1 VEnditor tenetur ſe particulariter nbligare ad capitula, quæ ſunt de natura contractus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Quæ autem de natura contractus dicantur, vide Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 8. tit. 3. per tot.* Felician. de Solis *de cenſib. lib. 1. cap. 10. à num. 21.* vbi dicit quòd natura contractus eſt vis ipſa, ſeu qualitas ſecundùm proprios fines cnntractus, inducta ab his, quæ extrinſecus accedere poſſunt ſeparata.

SVMMARIVM.

1 *Contractus determinata parit actionem determinato modo.*
2 *Emptor vltra conuenta, mora præſertim non intercedente, nihil petit.*

L. Vltrà. XV.

Iidem AA. *Antonio.*

DEterminata conuentio parit actinnem deter- 1
minato mndn. Emptor vltra conuenta, mora 2
præſertim non intercedente, nihil perit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Fructus pecorum, perfecta venditione pertinent ad emptorem, qui ſumptus pro alendis pecoribus factos, reſtituat, num. 2.*
3 *Fructus pendentes etiam ante traditionem, perfecta tamen venditione, emptoris lucro cedere. ſi poſt perfectam venditionem emptor non ſit in mora, ſed ſtatim tradat pretium, vel illud offerat; venditor verò ſit in mora tradendi rem, omnes fructus ſiue agrorum, ſiue ancillarum, aliorúmve animalium foetus, ſiue alij ſimiles, emptori in vtroque foro debentur, num. 4. ſi tempore venditionis fundus locatus fuerit, an penſiones debeantur emptori, aut lucro venditionis cedant, num. 5.*
6 *Colonus partiarius, qui in fructibus pendentibus tempore venditionis habebat partem, an illam detrahat, vel ſpectet etiam ad emptorem. lucro emptoris cedere, num. 7. partiario dari ſolùm actionem contra locantem, num. 8.*
9 *Venditori ſumptus, ſi quos rationabiliter fecerit circa rem venditam, reſtituendi ſunt.*

L. Poſt perfectam. XVI.

Iidem AA. *Cyrillo.*

FRuctus pecnrum poſt perfectam venditinnem 1
pertinent ad emptorem. Et venditori ſumptus 2
pro alendis pecoribus factos emptnr reſtiruere tenetur. Cnlligunr ex Ordin. Doctores cirati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Vide poſita *in collect. ad l. fructus 13. ſup. hoc eod. tit. & ibi* adductis adde Inan. Copp. *in tract. de fructibus in tit. de fructibus rei empta & vendita cap. 1.* Alex. Trenracinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de emption. reſol. 6. num. 9.* qui reſnluunt fructus pendentes eriam 3
ante traditinnem, perfecta ramen venditinne, emptoris lucro cedere, & Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2. lib. 9. quaſt. 17. num. 8.* vbi tenet quòd ſi poſt perfe- 4
ctam venditinnem emptor nnn ſit in mnra; ſed ſtatim tradat pretium, vel illud nfferat; vendiror verò ſit in mora tradendi rem, omnes fructus ſiue agrorum, ſiue ancillarum, alinrúmve animalium foetus, ſiue alij ſimiles emptnri in vtroque foro debentur, nnn ſnlùm quns perciperet vendiror à tempore moræ, ſed etiam quos percipere potuiſſet, & per negligentiam non percepit, tenetúrque inſuper ad omne intereſſe intrinſecum rei, vt ſi res prn tempore, qun tradenda plus valuit, vel valeret, poſtea verò deterior, aut vilioris pretij effecta ſit, compenſare tenebitur emptori einſmndi intereſſe, niſi fortè eodem mndo apud emptnrem damnificanda, vel vilificanda fuiſſet, & *num. 9.* quærit quid dicendum de intereſſe extrinſecn lucri ceſſantis.

Sed qnid ſi tempore venditionis fundus locatus 5
fuerit, an penſiones debeantur emptori, aut lucro venditoris

venditoris cedant? quæſtio eſt dubia, in qua ſic diſtingue. Quædam ſunt prædia, ex quibus naturales fructus colliguntur, & quædam ex quibus non naturales, ſed ciuiles percipiuntur. Primo caſu, ſi fundus eſt locatus, inſpiciendum eſt tempus collectionis fructuum, vt ſi tempore venditionis fructus iam collecti erant, ad venditorem pertineat penſio, prout de fructibus iam collectis diximus *in collect. ad d. l. fructus*; ſi verò erant pendentes, penſio debeatur emptori, vt *ibidem* de fructibus etiam tradimus, Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp.* 368. *num.* 4. & hoc intelligit Salicet. quem ſequitur Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 24. num.* 44. ſi venditor tenetur ſtare colono. nam ſi non tenetur, de penſione non eſt agendum, quia ei non penſio, ſed fructus pendentes debentur. Et nihil intereſt quòd dies ſolutionis non dum venerit, vel quòd anticipata ſolutione locatio fuerit facta, quia in hac diuiſione fructuum non attenditur tempus, in quo cedit dies ſolutionis, ſed collectionis fructus, & venditor tenebitur ad reſtitutionem penſionis anticipatæ exactæ, quia cauſa reducitur ad non cauſam, ſecundùm Mantic. *d. num. 44. in fine*, Pereg. *de iure fiſci lib. 6. tit. 4. num.* 35. Secundo caſu, quando fructus ciuiles ex re percipiuntur, vt ſunt quæſita ex operis ſeruorum, vecturis nauium, vel iumentorum, & penſiones domorum, pro rata diuiduntur inter emptorem, & venditorem, itaut tempus, quod præceſſit, cedat in vtilitatem venditoris, quod verò currit poſt factam venditionem, cedat in vtilitatem emptoris, nulla facta diſtinctione quòd dies ſolutionis venerit, vel non venerit, *l. Iulianus, §. ſi fructibus, ff. hoc tit.* & *ibi* gloſſ. *verbo cedent*, Cou. *lib. 1. var. cap.* 15. *à num.* 3. Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 2. num.* 11. Pereg. *d. tit. 4. num.* 34. Vincent. de Franchis *deciſ.* 19. *num* 1. Bertaz. *de clauſulis inſtrument. clauſ. 26. gloſſ.* 13. *num.* 8. *&* 9. Alexand. Trentacinq. *d. reſol. 6. n.* 5. Valaſc. *de partition. cap.* 28. *ex num.* 10. Card. Mantic. *d. lib. 4. tit. 16. num.* 44. D. Barboſ. *in l. diuortio* 8. *ff. ſoluto matrim. part. 2. in princip. num.* 83. *&* 93. *cum ſeqq.*

6 Vtrùm autem colonus partiarius, qui in fructibus, qui erant pendentes tempore venditionis, habebat partem, illam detrahat, vel ad emptorem
7 etiam ſpectet? Et lucro emptoris cedere, tenent Roman. *conſ.* 309. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 83. *num.* 6.
D. Barboſ. *in d. l. diuortio part. 2. in princ. num.* 82. *& in l. ſi filiofam. 26. §. fin. num.* 30. *&* 31. *ff. ſoluto matrim.*
Ioan. Vincent. de Anna *ſing.* 530. Alex. Trentacinq.
var. reſolut lib. 3. tit. de empt. reſol 6. *num.* 2. Cardin.
Mantic. *d. tit. 16. num.* 45. Griuel. *Dolan. deciſ.* 51. *n.*
8 20. *&* 21. vbi tradit quòd partiario ſolùm datur actio
contra locantem. Et licèt Iaſ. *in l. cùm filio num.* 180. *ff. de legat.* 1. id limitet quando venditor ignorabat in fundo eſſe colonum partiarium, attamen hanc limitationem meritò improbant Ioſeph. Ludouic. *d. deciſ.* 83. *num.* 10. *&* 11. vbi ait non eſſe veram, Vincent. de Franchis *deciſ.* 334. *num.* 1. vbi dicit eſſe corruptam litteram apud Iaſonem *in dicto loco*, Surd. *deciſ.* 265. *num.* 52. D. Barboſ. *in d. l. diuortio, in princ. part. 2. num.* 82. vbi ait ſcientiam, vel ignorantiam venditoris non eſſe attendendam, ſed emptoris; & ſi ſciat rem venditam in totum non eſſe venditoris, ius, quod venditor in illa habet, videtur emiſſe, & venditor vendidiſſe. Poterit tamen limitari principalis reſolutio, quæ emptoris lucro cedere partem illam colono partiario competentem reſoluit, quando venditor non ſua manu locaſſet fundum. nam tunc in dubio ignorantia præſumitur, & ius ſuum vendidiſſet, ſeu ſua manu fundum coluiſſet, vel ſi emptor ſciret adeſſe colonum, ad not. per Theſaur. *deciſ.* 55. *num.* 4. Pereg. *de iure fiſci lib. 6. tit. 4. num.* 42. Surd. *deciſ.* 172. *num.* 5. Alexand. Trentacinq. *d. reſol.* 6. *num.* 5. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 1. collect.* 159. *verſ. item quæro*, Steph. Gratian. *Marchia deciſ.* 176. *in addit. à num.* 1. Greg. X V. *deciſ.* 90. *num.* 8. quæ deciſio reperitur etiam impreſſa *deciſ.* 78. apud Farinac. *tom. 2. recentior.*

Venditori verò ſumptus, &c.] Notatur ad hoc 9
quòd venditori, qui poſt contractum mutuo conſenſu celebratum ſumptus aliquot rationabiliter fecerit circa rem venditam, huiuſmodi ſumptus ſoluendi ſunt, vt per Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp.* 368. *num. 2. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Venditor non tenetur emptorem ob illatam de facto violentiam defendere.*

2 *Violentia illata emptori non nocet venditori, ſed emptor habet actionem contra expellentem.*

3 *Venditor non tenetur de euictione, quando de facto extraiudicialiter, vt per violentiam, emptori aufertur res empta. etiamſi in inſtrumento dicatur quòd permittit venditor rem illam defendere de iure, & facto contra omnem, & quamcunque perſonam, num. 4. nec venditorem teneri ad pretij reſtitutionem, num. 5. Amplia etiam quando facto Principis res euincatur, vtpote qui ex eius, diſpoſitione poſt contractum emptionis ab eo fuit auocata, & aliis aſſignata, num. 6. niſi vendens tempore alienationis ſciuerit Principem id facturum, & tacens alienauerit, quia tunc in dolo verſatur, num. 7. item niſi Princeps procedat ordine iudiciario ſeruato, & adhibita cauſa cognitione, num. 8. Amplia denique ſi culpa propria res ſit euicta, num. 9.*

L. Expulſos. XVII. & vlt.

Iidem AA. Hermiano, & Lupo.

VEnditor emptorem ob violentiam de facto 1
illatam defendere non tenetur. Violentia illata 2
emptori non nocet venditori, ſed emptor contra expellentem habet actionem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *l. 1. num. 1. ſup. tit*

Ex hoc text. vulgò colligitur venditorem de euì- 3
ctione non teneri quando de facto extraiudicialiter, vt per violentiam, emptori aufertur res empta, vt per Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 1. num.* 43. Mynſing. *cent. 2. obſeru.* 54. Caballin. *de euictionib. §. 5. num.* 22. Vrſill. *ad Afflict. deciſ.* 265. *num.* 112. Viui *deciſ.* 12. *num.* 1. Muta *deciſ.* 35. *num.* 19. late Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de empt. reſolut. 7. à num.* 1. Guzman *in tract. de de euictionib. quæſt.* 42. *num.* 15. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 31. *num.* 101. quia lex non curat de his, quæ fiunt de facto, vt per hunc text. tradit Surd. *de aliment. tit. 7. q. 37. num.* 11.

Amplia, etiamſi in inſtrumento dicatur quòd 4
promittit venditor illam rem defendere de iure, & de facto contra omnem, & quamcunque perſonam. nam de inuaſione facta extraiudicialiter, iuris ordine non ſeruato non tenetur; nam particula illa, *de facto*, recipit interpretationem vt defendat coram iudice, per ea, quæ iuris & facti ſunt, ſecundùm Bald. *hic col.* 2. Abb. *in cap. fin. de empt. num.* 7. Caballin. *d. tract. de euiction. §. 5. num. 22. verſ. qui ait*, Cacheran. *deciſ.* 48. *num.* 2. Caroc. *deciſ.* 46. *num.* 26.

Alexand.

Alex. Trentacinq. *de reſolut. 7. à princip.* Viui. *deciſ.* 12. *num.* 2. & 3. Guzman. *d. tract. de euictionib. quæſt.* 42. *per tot.* Ex quibus Caballin. & Alexand. Trentacinq. *ci-*
5 *tatis locis*, extendunt vt neque venditor teneatur ad pretij reſtitutionem, ex text. *in præſenti*, vbi diſponitur nullam actionem dari emptori, qui violenter eiectus fuit.

6 Amplia etiam quando facto Principis res euincatur, vtpote quia ex eius diſpoſitione poſt contractum emptionis eb eo fuit euocata, & aliis aſſignata. Ita Anton. Gom. *tom.* 2. *variarum cap.* 2. *num.* 40. *verſ. quintus caſus eſt*, Pute. *deciſ.* 381. *num.* 2. *lib.* 3. Ceballin. *d.* §. 3. *num.* 56. & *in addit. ad d.* §. *lit. F.* Verall. *deciſ.* 318. *part.* 3. Queſade *diuerſarum iuris quæſt. cap.* 10. *num.* 8. Mari. Antonin. *variarum reſolut. lib.* 2. *cap.* 16. *n.* 8. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 532. *in fine*, Theſaur. *quæſt. forenſ. lib.* 4. *quæſt.* 10. Stephen. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 3. *cap.* 520. *num.* 25. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 31. *n.* 102. Caſtill. *controuerſ. lib.* 4. *cap.* 42. *num.* 69. & 108. Cerd. Tuſch. *practic. concluſ. lit. E. concluſ.* 367. *num.* 9. Guz-
7 man. *dict. tractat. de euiction. quæſt.* 52. *num.* 75. Quam ampl. limita, niſi vendens tempore alienationis ſciuerit Principem id facturum, & tacens alienenerit,
8 quia tunc in dolo verſatur, Cald. Pereira *dicto c.* 31. *num.* 102. item niſi Princeps procedet ordine iudiciario ſeruato, & adhibita cauſæ cognitione, quia in hoc caſu venditor tenetur de euictione, vt ex Ioan. Baptiſt. Coſta *de ratione rata, quæſt.* 136. *num.* 20. *cum ſeq.* reſoluit Caſtill. *dict. lib.* 4. *cap.* 42. *num.* 109. *circa fin.*

9 Amplie denique, ſi culpe proprie res ſit euicta; nem is de euictiune non agit, vt quia fecit pactum de non petendo, vel cecidit à poſſeſſione ſua culpe, Surd. *deciſ.* 22. *num.* 1. vel quia tenebatur denuntiare conſanguineis venditionem, & non denuntieuit, ac ob id fuit nulle, Honded. *conſil.* 3. *num.* 74. *lib.* 1.

Si quis alteri, vel ſibi ſub alterius nomine, vel alterius pecunia emerit.

TIT. L.

QVi alteri emit, nec ſibi, nec illi actionem acquirit. qui ſibi emit, etiamſi alterius nomen in ſcripturam conferat, vel aliena pecunia emat, nihilominus tamen ſibi acquirit actionem. Scripſerunt in hanc rubric. Cuiac. Pec. & VVeſembech. De materia tituli vide *l. Hiſpan.* 48. & 49. *tit.* 5. *part.* 5. vbi Gregor. Lopez, Viui. Bellecomb. & Vezin. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 35. *pag.* 643. *cum ſequent.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.* 2. *tit.* 595.

SVMMARIVM.

1 *Emptum pecunia mariti, traditum autem vxori, huic dominium adycit.*
2 *non pecunia patris, ſed traditio matri facta ob Emptionem matris nomine factam, ei dominium conciliat.*
3 *vxor ſi Emit pro ſe, & proprio nomine ex pecunia viri verè, vel præſumptiuè, tunc dominium ipſius rei ſibi quæritur; quamuis teneatur quatenus facta locupletior.*
4 *Emptum, etiam mala fide emptoris, ex pecunia mea, non eſt meum, nec mihi debitum ſed ementis.*
5 *Quæſitum ex pecunia mea, etiam mala fide poſſeſſum, nec eſt meum, nec mihi reſtituendum. procedit non ſolùm in extraneo, ſed etiam in ſocio, dummodo illud acquirat extra cauſam ſocietatis, num.* 6. *ſi quatuor ſint ſocy, & vnus ex eis emat, tenebitur iure ſocietatis id communicare, num.* 7.
8 *Emptum ex pecunia mea, & non nomine meo, non eſt meum, neque tale ex eo efficitur meum, ſed erit ipſius ementis. limita vt num.* 9.
10 *Emptum ex pecunia Eccleſiæ per Prælatum, œconomum, adminiſtratorem, vel ſyndicum nomine proprio, acquiritur Eccleſiæ.*
11 *Emptor per maritum nomine proprio ex pecunia dotali de conſenſu vxoris, efficitur vxoris, & ei dominium; acquiritur. copulatinè requiri conſenſum vxoris, & vtilitatem, num.* 12. *idem ſi fundus dotalis cum alio permittatur, vel ſi ex pretio fundi alterius ex coniugibus venditi ematur alius, num.* 13. *conſenſus vxoris, & eius vtilitas requiritur, aliàs conſenſus de per ſe non ſufficit ad liberationem mariti, ſi ei vtilis non ſit, num.* 14. *etſi vxor ſit minor* 25. *annorum, num.* 15.
16 *Emptum ex pecunia dotali ſine vxoris conſenſu, vel ex pecunia non dotali, quando vir non eſt ſoluendo, efficitur dotale, & vxori datur rei vendicatio. ſi maritus & vxor ſimul emunt prædium, vel domum, cui dominium acquiratur, & ex cuius pecunijs emptio facta videatur, remiſſiuè, num.* 17. *quando verò vxor nomine ſuo emit aliquam rem, an ſibi acquirat, vel aly, & ex quibus bonis emiſſe præſumatur, remiſſiuè, num.* 18.

L. Ex pecunia. I.

Imp. ANTONIN. A. *Secundino.*

RES empta pecuniâ mariti, tradite autem vxuti, 1
huic adiicit dominium. Non pecunie patris, 2
ſed treditio metri facta ob emptionem matris nomine factem, ei dominium conciliet. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Ceſtrenſ. Beld. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 18. *verſo*, Sebaſt. Næui remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.* 49. *tit.* 5. *part.* 5. *vbi gloſſ.* 1. Corraſ. *lib.* 3. *miſcel. cap.* 5. *num.* 8. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 8. *quæſt.* 13. *num.* 4. D. Barboſ. *in l. qua dotis, num.* 38. *ff. ſoluto matrim.* vbi dicit quòd hîc prædia fuerunt empta nomine mariti, & ei tradita, & inquit text. quòd ſi hæres mariti confidit ſe pretium poſſe repetere, ciuiliter conſiſtat, ſi enim maritus emit nomine vxoris, & paſſus eſt fundum illi tradi, in dubio præſumetur donaſſe pretium, & ſic hæredi contrarium dicenti incumbet onus probandi.

Ad plura diuerſa citant hunc text. Doctores, & 3
præcipuè Tiraquell. *de retractu lignag.* §. 1. *gloſſ.* 9. *num.* 64. & *ſeq.* ad hoc quòd ſi vxor emit pro ſe & proprio nomine ex pecunia viri verè, vel præſumptiuè, tunc dominium ipſius rei ſibi quæritur, quamuis teneatur quatenus locupletior facta ſit, Couar. *lib.* 3. *variar. cap.* 3. *num.* 6. *verſ. ſed ad huius*, vbi quòd res empta, etiam male fide emptoris, ex pecunia mea, non eſt mea, nec mihi debita, ſed ementis, Cald.

Pereita *de poteſtate eligendi*, *cap.* 4. *num.* 13. vbi
6 quòd res quæſita ex pecunia mea etiam mala fide poſſeſſa, nec mea, nec mihi reſtituenda, & ſubdit procedere non ſolùm in extraneo, ſed etiam in ſocio, dummodo illam extra cauſam ſocietatis ac-
7 quirat, Perez *l.* 1. *tit.* 4. *lib.* 5. *Ordinam. pag.* 138. vbi quòd ſi ſunt quatuor ſocij omnium bonorum, & vnus ex eis emat prædia, & faciat concipi iuſtrumenta pro ſe tantùm, licèt illa prædia efficiantur de dominio ementis, tamen iure ſociatatis tenebitur ea communicare.

8 Notatur ad hoc quòd res empta ex pecunia mea, & non nomine meo, non eſt mea, & neque talis res ex eo efficitur mea, ſed eius ipſius ementis, vt per Vezin. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 33. *n.* 5. *pag.* 644. Regula enim in hac materia vulgaris eſt quòd res empta ex pecunia aliena efficitur ementis, & ei dominium acquiritur, & non domino pecuniæ, vt per Socin. *regul.* 343. Tiraq. *de retractu lig.* §. 32. *gloſſ. vnica num.* 16. Anton. Gom. *l.* 53. *Tauri num.* 36. Molin. *de primogen. lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 53. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 51. *num.* 43. Eſcobar. *de ratiocin. cap.* 14. *num.* 35. Matienſ. *l.* 8. *gloſſ.* 4. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.* Anton. Monach. *Lucenſi deciſ.* 25. *num.* 38. Proſp. Petra *in addit. ad Grammat. deciſ.* 103. *num.* 111. Mart. *in votis nouiſſ. deciſ. voto* 127. *num.* 3. Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 3. *tit. de empt. reſol.* 1. *n.* 1. Card. Tuſch. *practic. concl. lit. E. verbo Emens*, *concluſ.* 158. *num.* 1. *cum ſeqq.* Fontanel. *de pactis nuptialib. clauſ.* 7. *gloſſ.* 3. *part.* 13. *num.* 27. Rot. apud Cenci. *poſt tract. de cenſib. deciſ.* 149. *num.* 1. nam in dubio res empta præſumitur pro emente empta, & non pro eo, cuius eſt pecunia. *l. & magis*, *ff. de ſolutionib. l. ſi ita ſtipulatus*, §. *Chryſogonus*, *ff. de verb. obligat.* Pariſ. *conſ.* 84. *num.* 9. *lib.* 1. Crauet. *conſ.* 129. *num.* 1. *cum ſeqq.* Matienſ. *l.* 2. *gloſſ.* 1. *num.* 14. & 38. *tit.* 9. *lib.* 5. *noua Recop.* Eſcobar *d. cap.* 14. *num.* 33. vbi li-
9 mitat, niſi emptor interpoſitus eſſet ad emendum ab eo cuius eſt pecunia. nam tunc eius nomine emiſſe præſumitur.

10 In gloſſ. *Conſtitutam.* ibi, *& idem in Prælato videtur, qui emit ex pecunia Eccleſiæ.* Nota quòd res empta ex pecunia Eccleſiæ per Prælatum, œconomum,
a adminiſtratorem, vel ſyndicum nomine proprio, acquiritur Eccleſiæ, vt per Socin. *regul.* 343. *in* 5. *fallent.* Anton. Gom. *d. l.* 53. *Tauri num.* 36. *verſic. tertius caſus eſt*, Proſp. Petra *in addit. ad Grammat. deciſ.* 103. *num.* 101. Tiraq. *de priuilegijs piæ cauſæ*, *priuileg.* 120. vbi ad pias cauſas extendit. Bellacomb. *d. lib.* 4. *tit.* 35. *num.* 1. & 2.

11 In eadem gloſſ. ibi, *item idem ſi vir ex pecunia dotali emerit*, &c. Notatur ad hoc quòd emptum per maritum nomine proprio ex pecunia dotali de conſenſu vxoris, efficitur vxoris, & ei dominium acquiritur, vt per Socin. *regul.* 343. *verſic. fallit in re empta.* Anton. Gom. *d. l.* 53. *Tauri num.* 36. *verſic. quid autem in re*, Alban. *conſil.* 451. *num.* 37. & *conſ.* 746. *num.* 1. Roland. *conſil.* 86 *num.* 15. *lib.* 4. Honded. *conſ.* 41.
12 *num.* 27. *lib.* 1. vbi dicit quòd copulatiuè requiritur conſenſus vxoris, & vtilitas. Matienſ. *l.* 2. *gloſſ.* 2. *n.* 4.
13 *tit.* 9 *lib.* 5 *noua Recopilat.* vbi idem eſſe ait ſi fundus dotalis cum alio permutetur, vel ſi ex pretio fundi alterius ex coniugibus venditi alius ematur. nam tunc in eius locum ſubrogatur, & commutatus cum primo eſſe cenſebitur, Gutier. *practic. lib.* 2. *quæſt.* 97. *num.* 3. & *lib.* 3. *quæſt.* 87. *num.* 4. & 18. & *de tutel. & curis part.* 1. *cap.* 1 *n.* 87. & 88. latè D. Barboſ. *in rubr.*
14 *ff. ſoluto matrim. part.* 3 *num.* 78. & 79. vbi reſoluit conſenſum vxoris & eius vtilitatem requiri, aliàs conſenſum de per ſe non ſufficere ad liberationem mariti, ſi ei vtilis non ſit, vbi *num.* 84. amplias etſi vxor 15
ſi minor 25. annorum, & *num.* 85. & 86. Giurb. *deciſ.* 111. *num.* 16. Emptum verò ex pecunia dota- 16
li ſine vxoris conſenſu, vel ex pecunia non dotali, quæ marito ab vxore fuit donata, vel aliàs erat vxoris propria, in ſubſidium quando vir non eſt ſoluendo efficitur dotale, & vxori datur rei vendicatio, *l. res quæ* 55. *ff. de iure dotium. l. vxor marito* 56. *ff. de donat. inter. l. ſi mulier*, *ff. de pactis dot.* Bald. Nouell. *de dote*, *part.* 7. *priuileg.* 15. Campeg. *eodem tractat. part.* 4. *quæſt.* 8. Roland. *conſil.* 86. *num.* 2. & 15. *lib.* 4. Monach. *Lucenſ. deciſ.* 42. *n.* 5. & 6. Ioan. Bapt. Coſta *de remed. ſubſid. remed.* 61 *num.* 3. Marta *in votis nouiſſimis deciſ. voto* 127. *num.* 5. Gutier. *dict. lib.* 3. *quæſt.* 87. *num.* 4. & 18. & *de tutel. part.* 3. *cap.* 1. *num.* 88. *verſic. non obſtat ſecundò*, Giurb. *dict. deciſ.* 111. *num.* 15. D. Barboſ. *in dicta rubric. part.* 3. *num.* 76. vbi *num.* 85. *col.* 2. *verſic. ſimiliter*, reſoluit dictam legem *vxor marito*, procedere in re empta ex pecunia vxoris, etſi non ſit dotalis, nec viro ab vxore donata, quia in vtroque caſu militat eadem ratio, ſcilicet quòd maritus non fuit effectus dominus pecuniæ.

Si maritus & vxor ſimul emunt prædium, vel do- 17
mum, cui dominium acquiratur, & ex cuius pecuniis emptio facta videatur? vide Cacheran. *deciſ.* 140. *per tot.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis convent. lib.* 4. *tit.* 22. *à num.* 4. *vſque ad num.* 8. Mari. Antonin. *variarum reſolut. lib.* 2. *reſolut. fin. caſu* 47.

Vtrùm autem quando vxor nomine ſuo emit ali- 18
quam rem, ſibi acquirat, an alij, & ex quibus bonis emiſſe præſumatur? vide Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 28. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 51. Anton. Monach. *Lucenſi deciſ.* 25. *à num.* 24. Hieron. Leo *Valent. deciſ.* 45 *tom.* 1. Fontanel. *de pactis nuptialib. tom.* 2. *clauſ.* 7. *gloſſ.* 3. *part.* 15. *num.* 32.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta filio in poteſtate, confirmatur per inſequentem emancipationem, re filio tradita.*

2 *Donandi animum non præſumi, niſi ſimul interueniat traditio. ſi pater emat quid, & tradat nomine filij in poteſtate, non cenſetur ei donare, ſed potiùs concedere in peculium, num.* 3 *&* 4. *nihil refert, traditio fiat tempore donationis, vel poſtea viuo donante, num.* 5.

L. Emancipatis. II.

Imp. ALEXANDER A. *Septimæ & alijs.*

DOnatio facta filio in poteſtate, confirmatur per 1
inſequentem emancipationem, ſi res fuit filio tradita. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Vide Hieron. Magon. *Florent. deciſ.* 76. *num.* 7. 2
D. Barboſ. *in l. quæ dotis* 34. *num.* 39. & 40. *ff. ſoluto matrim.* vbi per hunc textum tenet quòd ex ſolo contractu facto per patrem nomine filij, non præſumitur donandi animus, niſi ſimul interueniat traditio, ſubditque id non procedere ſi contractus, vel quid aliud fiat in fauorem filij, & conferatur poſt mortem patris, quia tunc ex ſolo contractu præſumetur donatum, & per text. *in l. fin. ff. de peculio leg.* notat quòd ſi pater emat quid, & tradat nomine filij 3
in poteſtate, non cenſetur ei donare, ſed potiùs in peculium concedere, quod *num. ſeq.* optimè declarat, & intelligit.

Idem

4 Idem D. Barboſ. *in d. l. quæ dotis, num.* 35. magis accedendo diſpoſitioni huius text. per illum reſoluit quòd quando pater contrahit nomine deſcendentis ſuper re aliena, & ei tradit, vel paſſus eſt per alium tradi, tunc præſumitur donandi animus, idque procedere per hunc text. ſubdit, etiamſi res empta nomine filij immediatè non tradatur ei, ſed patri, nam ſi poſtea eandem rem pater tradat filio, vel patiatur eum eſſe in poſſeſſione prædictæ rei, videtur habere donandi animum: & circa hunc caſum aduertit quòd in eo donatio non conſiſtit in rebus emptis nomine filij, & ei traditis; nam hæ res cùm ſint alienæ, & nunquam fuerint effectæ patris, non poteſt in illis donatio conſiderari, ſed conſiſtet in pretio, quod pater ſoluit pro filio. nam emendo pro filio, & patiendo ei tradi, videtur illi pretium donaſſe.

5 *Tradidi.*] Quid per conſtitutum, vide Tiraquell. *de iure conſtituti, part. 1. cap.* 49. vbi reſoluit ſatis eſſe hoc caſu, ſi donans ſe conſtituerit poſſidere pro donatario. Et notat Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxorem, §.* 76. *num.* 1. nihil referre vtrùm iſta traditio fiat tempore donationis, vel poſtea viuo donante.

SVMMARIVM.

1 *Miniſtro non quæritur dominium, licèt numerauerit pretium.*

2 *Ementi nomine alterius, vel recipienti, non acquiri dominium, & n. 3.*

4 *Emptio ſi facta ſit nomine alterius, & emens pretium ſoluerit, & ei tradita ſit poſſeſſio, dominium illi quæritur.*

L. Mancipia. III.

Idem A. Patrimo.

1 MIniſtro non quæritur dominium, licèt nume-
2 rauerit pretium. Numerans pretium pro alio emente, ſibi non acquirit dominium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*

3 Vide Caſtrenſ. *in l. qui hominem, §. ſi debitorem, ff. de ſolut.* vbi dicit non acquiri dominium ementi nomine alterius, vel recipienti, Fachinæ. *conſ.* 9. *n.* 7. *lib.* 2. Vnde talis emens nomine mandantis, tenetur illam cum fructibus reſtituere ſibi oblato pretio, quia ſtatim in eam fuit dominium & poſſeſſio tranſlata. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo emptio* 4. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 7. *tit.* 18. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 7. *num.* 27. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 3. *cap.* 500. *num.* 23. *&* 24.

4 Verùm ſi emptio facta ſit nomine alterius, & emens pretium ſoluerit, & ei tradita ſit poſſeſſio, dominium illi quæritur, quia nomen illius, pro quo fuit res empta, debet præſumi ſimulatè ſcriptum, Franc. Marc. *deciſ.* 506. *part.* 2. Deci. *conſ.* 545. *n.* 16. *cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr. caſu* 470. *num.* 19. *&* 20. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. litt. E. concluſ.* 132. *num.* 15. *&* 16. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 207. *n.* 9. ſimulatio enim probatur à priori, quia emptor numerauit pretium, & à poſteriori, nam ei fuit tradita poſſeſſio, maximè ſi emptor percepit fructus: aliud verò eſſet ſi poſſeſſio, pro quo facta fuit emptio, tradita eſſet, Socin. iun. *conſ.* 129. *num.* 12. *lib.* 4. Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 4. *tit.* 22. *n.* 22. Stephan. Gratian. *d. cap.* 207. *num.* 11. *&* 12.

SVMMARIVM.

1 *Simulatione probata inſtrumentum nihil probat.*

2 *Simulatio non præſumitur in dubio, & num.* 3.

L. Quamuis. IV.

Impp. VALERIAN. & GALLIEN. AA. & VALER. C. Cyrillo.

SImulatione probata inſtrumentum nihil pro- 1
bat. In dubio ſimulatio non præſumitur. Colli- 2
gunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Ad vulgarem huius text. allegationem, quòd ſi- 3
mulatio in dubio non præſumitur, & eam alleganti incumbit onus probandi, vide Tiraquell. *de retractu conuent. ad fin. tit. num.* 127. Caputaq. *deciſ.* 421. *num.* 5. *part.* 2. Ioſeph. Ludou. *concl.* 51. *in princip.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 122. *num* 2. Maſcard. *de probat. concluſ.* 448. *num.* 1. *& concluſ.* 814. *num.* 1. *& ſeq.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 8. *tit.* 17. *num.* 1. *& lib.* 13. *tit.* 35. *num.* 8. latè Farinac. *tit. de falſitate & ſimulat. quæſt.* 162. *num.* 94. *cum ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Maritus ſi de vxore confiſus inſtrumentum emptionis ſcribi fecit in perſona vxoris; & vxor contrà fidem rem emptam contulit in filiam; non præiudicatur marito petenti rem cum fructibus reſtitui, probata inſtrumenti ſimulatione.*

2 *Vxor ſi conſtante matrimonio emat aliquam rem ſuo nomine, & dicatur in inſtrumento emptionis quod de ſua pecunia propria emit viro præſente & aſſentiente, iſta tacita confeſſio viro præiudicat.*

3 *Tradens poſſeſſionem ex contractu ſimulato, vtramque & ciuilem, & naturalem retinet.*

4 *Inſtrumentum verum præſumitur donec probetur contrarium.*

5 *Damnorum & intereſſe quantitas à iudice taxanda, antequam iuramentum deponenti deferatur.*

L. Cùm propria. V.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. Vero.

SI maritus de vxore confiſus inſtrumentum em- 1
ptionis ſcribi fecit in perſona vxoris, & vxor contra fidem rem emptam contulit in filiam, non præiudicatur marito petenti rem cum fructibus reſtitui, probata ſimulatione inſtrumenti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Salicet. *in præſenti*, per hunc text. tenet quòd ſi 2
vxor conſtante matrimonio emat aliquam rem ſuo nomine, & dicatur in inſtrumento emptionis quòd de ſua pecunia propria emit, viro præſente & aſſentiente; iſta tacita confeſſio præiudicat viro vt pecunia non præſumatur de bonis viri, niſi probetur: quia confeſſio tacita facit ceſſare præſumptionem quòd pecunia fuerit de bonis viri, refert & ſequitur Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxorem; §.* 60. *num.* 20.

Cuſtodia ſua, &c.] Notatur ad hoc quòd tradens poſſeſſionem ex contractu ſimulato, vtramque retinet, ciuilem ſcilicet animo ſuo, naturalem corpore, & cuſtodia eius, cui fuit tradita, vt per Anton. Gom. *l. 45. Tauri num. 28. in fine.*

4 *Commiſſorum inſtrumentorum contra bonam fidem*, &c.] Notatur ad hoc quòd inſtrumentum præſumitur verum, & ſolemne, ac proinde ei fides adhibenda donec contrarium probetur, vt per Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſ. 44. num. 3.*

5 *Etiam fructuum taxatione*, &c.] Nota quòd iudex quantitatem damnorum & intereſſe debet taxare antequam iuramentum deponenti deferatur, ob eam ſcilicet rationem, quia niſi iudicis taxatio, & moderatio præcederet, facilè quis poſſet de periurio notari. vide Strach. *de mercat. tit. de contract. mercat. n. 6.* Boër. *deciſ. 55. num. 3.* Rebuff. *in repet. l. vnic. C. de ſentent. quæ pro eo, ſuper gloſſ. ſubtilitatem num. 491.* Maſcard. *de probat. concl. 272. num. 19. & 25.* Menoch. *de arbitr. caſu 208. num. 4.* Axeued. *l. 1. num. 49. tit. 13. lib. 4. noua Recopil.* Mancin. *in tract. de iuram. part. 2. art. 7. num. 19.* Setſer *eod. tract. lib. 5. cap. 7. num. 9.* Camill. Bortell. *in ſumm. deciſ. tom. 1. tit. 52. de iur. in litem, num. 69. & 71.* Farin. *fragm. cri min. part. 2. lit. I. num. 1123.*

S V M M A R I V M.

1 *Res empta de pecunia viri ab vxore, inſerto emptionis inſtrumento nomine vxoris, efficitur vxoris, tenetur tamen vxor. marito de pretio ſi facta eſt locupletior, & num. 2.*

3 *Maritus ſi nomine vxoris rem emerit, marito tamen poſſeſſio rei empta eſt tradita, & non vxori, ipſe maritus dicetur verus dominus, & nomen vxoris cenſetur ibi appoſitum ſimulatè.*

4 *Contractus ſimulatus dicitur quando inſtrumentum cantat in perſona vxoris, & reuera emit maritus.*

5 *omnis Nuncius eſt procurator largè, ſed non conuertitur.*

L. Multum intereſt. V I.

Iidem AA. *Dionyſio.*

1 RES empta de pecunia viri ab vxore, inſerto emptionis inſtrumento nomine vxoris, efficitur vxoris, tenetur tamen vxor marito de pretio ſi facta eſt locupletior. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom. 1. pag. 327.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Greg. Lop. *in l. 2. gloſſ. 1. col. 2. in fine tit. 11. part. 6.* Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 62. num. 1.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 4. n. 3. ad med.* Marienſ. *l. 2. gloſſ. 2. num. 3. tit. 9. lib. 5. noua Recop.* Gutier. *practic. lib. 2. quæſt. 117. num. 3.* Alexand. Raudenſ. *deciſ. 1. num. 24. vol. 1.* Hieron. Magon. *Lucenſi deciſ. 60. num. 3.* Alexand. Trentacinq. *variar. reſolut. lib. 3. tit. de empt. reſol. 1. num. 8.* & citati *ad l. 1. ſuprà hoc eod. tit.*

3 Notatur ad hoc quòd maritus ſi nomine vxoris rem emerit, marito tamen eſt tradita poſſeſſio rei emptæ, & non vxori, ipſe maritus dicetur verus dominus, & emptor, & nomen vxoris cenſetur ibi appoſitum ſimulatè, vt per Vezin. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 35. n. 4. pag. 644.*

4 Notatur etiam ad hoc quòd dicitur contractus ſimulatus quando inſtrumentum cantat in perſona vxoris, & re vera emit maritus, vt per Aluar. Valaſc. *conſult. 154. num. 8.* An ex contractu ſimulato, vel inutili transferatur dominium & poſſeſſio? vide Tiraq. *de iure conſtituti, part. 3. limit. 7. in fine, & limit. 8.* Anton. Gom. *l. 45. Tauri num. 27. & 29.* remiſſiuè Valaſc. *d. conſult. 154. num. 39.*

In gloſſ. *Poteſt.* ibi, *item nota quòd omnis nuncius eſt procurator largè, ſed non conuertitur*, &c. De hoc vide Rebuff. *in tractat. nominat. quæſt. 14. à num. 102.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. tom. 1. lib. 9. quæſt. 16. n. 6.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 63. num. 44. & 47.* 5

L. Cùm per eos. V I I.

Iidem AA. *Gerontio.*

MANDATARIUS ſubiectus poteſtati mandantis, illi quærit actionem, non ſubiectus ſibi quærit, experitur autem ad petitionem domini, vel procuratorem conſtituit, Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*

S V M M A R I V M.

1 *Vnus ex fratribus ſuo nomine emens ex communi pecunia, ſibi, non alteri fratri acquirit dominium, num. 2. etiamſi vnà habitent, & ſtent, num. 3.*

4 *Vſurarij ementes aliquid ex pecunia vſuraria, vt verè domini fiant.*

L. Quia aliena. V I I I.

Iidem AA. *Valentinæ.*

VNus ex fratribus ex communi pecunia ſuo nomine emens, ſibi, non alteri fratri acquirit dominium. Colligunt ex Ordin. Doctores ciati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Matienſ. *l. 8. gloſſ. 4. num. 2. tit. 11. lib. 5. noua Recopilat.* Menoch. *conſ. 12. num. 20.* optimè Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 3. tit. de empt. reſol. 1. num. 3.* vbi addit procedere, etiamſi ſimul habitent, & ſtent, vbi *num. 4.* poſt Menoch. *conſ. 122. n. 19. prope fin. & 20.* Bertrand. *conſ. 39. n. 13. & 14. vol. 2.* ac alios reſoluit quòd quando adeſt contracta ſocietas omnium bonorum tacitè, vel expreſsè, datur fratri actio contra alterum fratrem conſocium ad communicandum rem emptam, vel illius partem, niſi vnus ex ſociis omnium bonorum emeret aliquid nomine proprio, ſciente, & non contradicente alio ſocio, quia tunc alter ſocius ſciens, & contradicens ſibi præiudicaret. & addit deinde quòd quando adeſt contracta ſocietas particularis, ſeu generalis, ſed non omnium bonorum, tunc ſi vnus ex ſociis emat aliquam rem nomine proprio de communibus pecuniis, non poteſt cogi ad communicandum rem emptam aliis conſociis, ſed tantummodo ad exburſandum aliis ſociis ratam pecuniarum ipſos tangentem, niſi inter ſocios fuiſſet conuentum expreſsè de re emenda communi nomine, nam etſi ematur à ſocio nomine proprio, debet res illa communicari etiam inter ſocios particulares ratione dictæ primæ conuentionis inter eos initæ. 2 3

Si ei fuerit tradita poſſeſſio, quæris,] Facit pro vſurariis ementibus aliquid ex pecunia vſuraria, vt verè domini fiant, de quo vide Couarr. *lib. 3. variarum cap. 3. num. 6.* Sot. *de Iuſtit. lib. 6. quæſt. 1. art. 4. col. 4.* 4

Ioan.

Ioan. Baptiſt. Lup. *in repet. cap. quamquam, de vſur. in 6. comment.4.§.4. ſub num.55. in fine*, Alex. Trentacinq.*d.lib.3.tit.de empt.reſol.1.n.9.* Rebell. *de obligat. iuſtit.p.2.lib.8.q.15.*

SVMMARIVM.

1 *Abſentes poſſunt contrahere per nuntium & epiſtolam, & num.2.*

3 *Procurator vt emptionem, & venditionem poſſit celebrare pro domino, mandatum requiritur. & procurator ſic conſtitutus ad contrahendum nunquam cenſetur conſtitutus ad faciendum actum, per quem principalis in aliquam pœnam incidat, etiam quod mandatum ſit factum cum clauſula generali, n.4. intellige vt num.5.*

L. Nihil prohibet. IX. & vlt.

Iidem AA. Rufinæ.

1 ABſentes per nuntium & epiſtolam contrahere
2 poſſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l.1. num.1. ſuprà hoc tit.
3 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. deſumit Gregor.Lopez *l.8.per text.ibi gloſſ.1. tit.5. part.5.*
Et quòd ſpeciale mandatum requiratur, vt procura-
4 tor emptionem, & venditionem pro domino celebrare poſſit, dixi *in collectan. ad l. procuratorem 16. C.de procurat.* Et procurator ſic conſtitutus ad contrahendum, nunquam cenſetur conſtitutus ad faciendum actum per quem principalis in aliquam pœnam incidat, etiam quòd mandatum ſit factum cum clauſula generali, *& cum libera adminiſtratione, & quòd poſſit procurator omnia, quæ dominus ſi præſens fuiſſet, facere poſſet.* Menchaq. *controuerſ. vſufrequent. lib. 2. cap.18. num.2. & 4.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.51. num. 4.* Cancer. *variarum reſolut. part.2. cap. 14. de*
5 *procurat. num.5.* Fontanel. *de pactis nuptialib. tom.1. clauſul.4.gloſſ. 15.num. 31.* Cald. Pereira *de empt. & vendit.cap.15.num.13.* quod intelligitur quando non conſtat dominum expreſsè mandaſſe procuratori, vel poſt factam rem illicitam eam ratam habuiſſe, ex Capyc.*deciſ.67.num.2.*Menoch.*de arbitr.caſu 315. n.23.cum ſeqq.* Cancer.*d.cap.14.n.7. & 8.* Fontanel.*d. gloſſ.13.num.32.& 33.*

De rebus alienis non alienandis, & de probibita rerum alienatione, vel hypotheca.

TIT. LI.

NEc res alienas poſſumus alienare, nec eas, quarum alienationem lex, vel teſtator, vel pactum nobis ademit. Alienatio prohibita ſi fuerit, intelliguntur hæc omnia prohibita, dominij tranſlatio, manomiſſio, vſusfructus datio, pigneratio, ſeruitutum impoſitio, datio in emphyteuſim. *l. vlt. hoc tit.* Scripſerunt in ipſius rubric. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli vide Vezin. & Bellacomb.*tom.1.commun.opin.lib.4.tit.36.pag.644. l. Hiſp. 53.tit.5.part.5.* vbi Gregor.Lopez.

SVMMARIVM.

1 *Emptor rei alienæ tenetur eam reſtituere domino, niſi probet quo iure emerit, aut præſcriptione ſe tueatur: emptor nihilominus pretium à venditore repetit.*

2 *ſcienter Emens rem alienam non vſucapit, eámque rem domino reſtituere tenetur.*

3 *Emens rem alienam ſcienter perdit rem & pretium, & num.4.5. Amplia*

I. etiam in emptione rei prohibitæ alienari, num.6.

II. etſi emptor ſolùm in genere ſciret rem non pertinere ad venditorem, num.7. Limita

I. niſi pretium eſſet verſum in vtilitatem rei domini, num. 8. quamuis res eſſet Eccleſiæ, quæ reſtituere pretium in eius vtilitatem verſum tenetur, etſi emptor bonæ, vel malæ fidei fuerit, num.9.

II. quando emptor emiſſet rem ab hoſtibus, ſeu latrunculis exteræ gentis, num.10.

III. quando emptor non emit rem penitus alienam, ſed ſubiectam reſtitutioni, num.11.

IV. emptorem rei alienæ pretium repetere poſſe à venditore, ſi de euictione ſtipulatus fuit, quamuis habuerit ſcientiam rei alienæ, num.12. intellige vt num.13.

14 *Præſcripta, ſiue perempta re à non domino, condictionem dari vero domino aduersùs venditorem ad pretij reſtitutionem. etiam in venditionem rei mobilis, num. 15. obtinet licèt res non ſit perempta, ſi eius proſequutio eſt difficilis, num.16. & licèt res extet, ſi difficulter vendicari poſſit à poſſeſſore, num.17.*

L. Si præſidi. I.

Jmp. ALEXANDER A. *Secundino.*

EMptor rei alienæ tenetur eam reſtituere domi- 1
no, niſi probet quo iure emit, aut præſcriptione
ſe tueatur; nihilominus emptor repetit pretium à
venditore. Scienter rem alienam emens non vſuca- 2
pit, eámque rem domino reſtituere tenetur. Colligunt, ex Ordin. Cyn. Bart. Butrig. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtrenſ. Bald. Cuiac. Donell. Sichard. Aloyſ. Leo *in 4.fol.38. verſo*, Sebaſt. Næui, remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Probat hic text. quòd emens rem alienam ſcien- 3
ter, perdit rem & pretium, vt per Cardoſ. *in praxi iu-*
dicum, verbo emptio, num.6. Et quòd emptori rei alie- 4
næ ſcienter non ſit reſtituendum pretium ſi res ab eo euincatur, probat *l.ſi fundum ſciens, C.de euictionib. l.ſi à matre, C.de iure dot.* Palat.*in repet.rubr.de donat. inter virum & vxorem, §.64. num.63.* Tiraquell. *de retractu lign.§.12 gloſſ.1.num.7.8.& 11.*Fabian.de Monte *in tractat.de empt quæſt.4.princip.num.8.& 9.*Anton. Gom. *variarum tom.2. cap.2. num. 42. & l. 53. Tauri num.61.circa fin.* vbi communem dicit, licèt ipſe contrarium teneat, Natt.*conſ.181.poſt num.7.lib.1.* Cou. *lib.3.var.cap.17.n.1.verſ.ad eam quæſt.* Menchaq. *controuerſ.illuſtr.cap.1.n.16.* Franc.Bec.*conſ.24.n.39.* Federic.Scot.*conſ.41.n.25.tom.2.lib.3.*Caballin.*de euict. §.5.n.31.* Azcued.*l.6.n.17.tit.2.lib.1. nouæ Recopilat.* Surd.*conſ.19. num.37. cum ſeqq.tom.1.* Menoch.*conſ.*
418. per tot.vol.5. vbi quòd nec etiam pretium recu- 5
perare poteſt, Gutier.*pract.lib.3.quæſt.8.num.17.* Mareſcot.*var.lib.2.cap.19.num.13.*Ceuall.*commun.contra commun.tom.3.q.798.per tot.* Flores de Mena *in addit. ad Gam.Luſit.deciſ.20.* Magon.*Florent.deciſ.48.n.11.* Caroc.*deciſ.10.n.11.* Cæſ.Barz. *Bonon. deciſ.3.n.46.*

Mari.Muta *deciſ.*83.*num.*10. Flamin.Cartat.*deciſ.*70.
*num.*4. Fachinæ. *controuerſ. lib.* 2. *cap.*40. D. Barboſ.
*in l.*1. *ff. ſoluto matr. part.*5. *num.*36. Cald.Pereira *de*
*empt.cap.*31.*num.*105.*&* *cap.*11.*num.*3.*&* 6.

6 Amplia primò procedere etiam in emptore rei
prohibitæ alienari, quia tunc emptor, qui ſcienter
emit,pretium repetere non poteſt, vt per Afflict.*de-*
*ciſ.*278. Mendez de Caſtro *de annonis notab.*11. *n.*16.
Flores de Mena *ad d.deciſ.*20.*col.*3.

7 Amplia ſecundò etſi emptor ſolùm in genere ſci-
ret rem ad venditorem non pertinere, licèt ignoret
ad quem in particulari pertineat,vt per Tiraq. *de re-*
tractu lig.§.12.*gloſſ.*1.*num.*9. Mareſcot.*d.lib.*2. *cap.*19.
*num.*25. Guzman *de euiction.quæſt.*46.*num.*2.

8 Limita primò, niſi pretium eſſet verſum in vtili-
tatem veri domini. nam tunc pretium à domino re-
ſtituendum eſt cum vſuris compenſatis cum fructi-
bus. *l. emptor* 65. *ff. de rei vendic.* Gutier. *pract. lib.*3.
9 *q.*8.*num.*20.vbi ampliat procedere quamuis res eſſet
Eccleſiæ, quæ reſtituere pretium in eius vtilitatem
verſum tenetur, etſi emptor bonæ, vel malæ fidei
fuerit.Cald.Pereira *d.cap.*31.*num.*110.

10 Limita ſecundò quando emptor emiſſet rem ab
hoſtibus, ſeu latrunculis exteræ gentis. *l. mulier*
inops, *ff. de captiu. & poſtlim. reuerſ.* Benitend. *Bo-*
non. deciſ. 34. *num.* 2. Menoch. *de præſumpt. lib.* 5.
*præſumpt.*29 *num.*26. Alexand. Trentacinq. *var. re-*
ſolut. lib. 3. *tit. de empt. reſol.* 12. *num.* 10. Caroc.
in tract. de re furtiua penes tertium reperta, quæſt. 24.
Farinac. *de furtis quæſt.*177. *num.* 41. Cabal. *reſolut.*
crimin. caſu 292. *num.*12. vbi loquitur quando cum
difficultate recuperare poſſet,& *num.*22. tenet licitè
poſſe emi res à piratis,ſeu hoſtibus Turcis, & talem
rem poſſe vſucapi per triennium,quamuis ſcientiam
rei alienæ habuerit.

11 Limita tertiò quando emptor non emit rem pe-
nitus alienam,ſed ſubiectam reſtitutioni. nam tunc
venditor tenetur ad pretij reſtitutionem etſi nulla
interuenerit ſtipulatio.*l.fin.*§.*fin.C. commun. de legat.*
Tiraq.*de retract.lig.*§.12.*gloſſ.*1.*n.*13. Anton. Gom. *d.*
*tom.*2.*cap.*1.*n.*42. *verſ.quod tamen ſingulariter*, Con. *d.*
*lib.*3.*var.cap.*17.*n.*1.*verſ ad eam quæſt.*Caballin.*de eni-*
ction.§.5 *num.*32. Surd.*deciſ.*108.*num.*1. *& ſeq. & de-*
*ciſ.*243. *num.*2. Chartar. *Genuen.deciſ.*70.*n.*16. *&* 17.
Gutier.*d. lib.*3.*quæſt.*8 *num.*18. Mareſcot. *d.lib.*2.*var.*
*cap.*19.*n.*13.*&* 46.Molin.*de iuſtit.tract.*2.*diſp.*380.*verſ.*
ſextus,D.Barboſ.*in l.*1.*ff.ſoluto matr. p.*6. *num.*27. *verſ.*
& confirmatur, Ceuall. *commun. q.*798. *num.fin.* Alex.
Trentacinq *d.tit.de empt.reſol.*13.*num.*1. vbi ait quòd
recuperat pretium. non verò intereſſe & meliora-
tiones,Caroc.*deciſ.*10. *n.*14. Guzman *de euict. q* 46.
num. 4. Quamuis contrarium, immò quòd abſque
ſtipulatione pretium non debeatur, teneant Flores
de Mena *ad d. deciſ.*20.*col.*1.Fachinæ.*controu. lib.*2. *c.*
40.*in princ.& lib.*7.*cap.*4.*col.*1.*verſ.ex his*,Cald.Perei-
ra *d.cap.*11.*n.*5.*& d.cap.*31.*n.*107.

12 Limita quartò emptorem rei alienæ pretium re-
petere poſſe à venditore, ſi de euictione ſtipulatus
fuit,quamuis ſcientiam rei alienæ habuerit. Crauet.
*conſ.*64.*num.*4. Anton. Gom.*d.tom.*2. *cap.*2. *num.*42.
Roland.*conſ.*67.*à num.*1. *lib.*4. Tiraq. *de retractu lig.*
§.12. *gloſſ.*1. *num.*7. *&* 11. Caroc. *d. deciſ.*10. *num.* 11.
Mareſc. *d.lib.*2.*cap.*19.*num.*28. Flores de Mena *ad d.*
*deciſ.*20. *verſ.ſi verò promittat*, Magon. *Florentina de-*
*ciſ.*49. *n.*13. Surd *deciſ.*208. *n.*13. *& conſ.*15. *n.*19. D.
Barboſ *in l* 1. *ff. ſoluto matr. p.*5. *num.*10. *& n.*37. *verſ.*
non obſtat, Valaſc. *conſ.* 83. *num.* 5. *&* 10. Giurb. *de-*
ciſ. 113. *num.* 16. Fontanell. *de pactis nuptial. tom.* 2.
13 *clauſ.*5. *gloſſ.*8. *part.*14. *num.*7. Intellige ſi ſtipulatio
fuerit ſpecialis & ſpecifica,non verò ſimplex & ge-
neralis,Cou.*d.cap.*17.*num.*7. Surd.*deciſ.*243 *n.*3.*&* 4.
Mareſcot.*d.cap.*19.*num.*29.*&* 30. Guzman *d.tract.de*
*euict.quæſt.*46.*num.*5.

Nullo iure munitum,&c.]Notatur quòd perempta, 14
ſiue præſcripta re à non domino,ita quòd vendicari
non poſſit, ex æquitate vero domino aduersùs ven-
ditorem ad pretij reſtitutionem condictio datur,
Greg. Lop. *l.*34. *gloſſ.*4. *tit.*5. *part.* 5. Xuar. *alleg.*28.
*num.*11. Afflict. *deciſ.* 369. *num.* 4. D. Barboſ. *in l.*
qua dotis 33. *num.* 142. *ff. ſoluto matrim.* Caroc. *de*
depoſito part. 1. *tit. de excuſat. depoſiti num.* 5. Surd.
deciſ. 306. *num.* 14. Cald. Pereira *de empt. cap.* 10.
*num.*2.*&* 3.vbi procedere inquit etiam in venditione 15
rei mobilis. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 2.
cap. 304. *num.* 6. Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc*
iure, *ff. de iuſt. & iure, part.* 1. *cap.* 8. *num.*75. Quod 16
etiam obtinet,licèt res non ſit perempta,ſi eſt diffi-
cilis eius proſequutio, quia ad partes remotas fuit
portata,Caroc.*vbi ſup.num.*6. Cald.Pereira *d.cap.*10.
*num.*2. & licèt res exter ſi difficulter vendicari poſſit 17
à poſſeſſore,Grammat. *deciſ.*21.*num.*2. D. Barboſ.*in*
*d. qua dotis num.*141.

SVMMARIVM.

1 *Venditio mariti ſignantis ſigillo vxoris, non præiu-*
*dicat vxori ignoranti,& num.*3.

2 *Sigillum ignoranter appoſitum rei alienæ non obligat*
eum ad quem ſigillum pertinet.

4 *Venditio facta à marito de re vxoris immobili, non*
valet, hinc maritus non poteſt vendere, donare,
ſeu alienare bona aliqua immobilia, neque ad
longum tempus locare, ſine expreſſo conſenſu vxo-
*ris.num.*5.

6 *Sigillum ſuum ponens videtur actum approbare, &*
in eo conſentire.

L. Diſtrahent. II.

Imp. GORDIAN. A. *Graciæ.*

VEnditio mariti ſignantis ſigillo vxoris, vxori 1
ignoranti non præiudicat.Sigillum ignoranter 2
appoſitum rei alienæ non obligat eum ad quem ſi-
gillum pertinet.Colligunt ex Ordin.Doctores citati
ad l. 1.*num.*1.*ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius 3
partem ex hoc text. deſumit Cald.Pereira *de empt.&*
*vendit.cap.*6.*num.*20.*verſ.ac proinde.*

Notatur hic text.ad hoc quòd venditio facta à 4
marito de re vxoris immobili non valet,vt per Car-
doſ.*in praxi iudic.& Aduoc. verbo emptio, n.*64. Hinc 5
etiam maritum non poſſe vendere,donare, ſeu alie-
nare bona aliqua immobilia,neque ad longum tem-
pus locare ſine expreſſo conſenſu vxoris, reſoluunt
Gam.*Luſit.deciſ.*37.*&* 226. *num.*4. Valaſc. *conſ.*35.*à*
*num.*1. Cardoſ.*in d.praxi verbo maritus num.*23.Cald.
Pereira *in l.ſi curatorem, verbo cùm non abſimilis n.*33.
*C.de in integ. reſtit. maior. & de empt. & vendit. cap.*8.
*num.*6. *cum ſeqq.* D.Barboſ.*in l.*1.*ff.ſoluto matrim.p.*5.
Rebell.*de oblig.inſtit p.*1.*lib.*1.*q.*8.*n.num.*39. *cum ſeqq.*
Ordin.Reg.Luſit.*lib.*4.*tit.*48.vbi parens meus.

Licèt ſigillo tuo, &c.] Notatur ad hoc quòd ſigil- 6
lum ſuum ponens videtur actum approbare, & in eo
conſentire,vt per Greg.Lop.*l.*1.*gloſſ.*3.*& l.*114.*gloſſ.*
8.*tit.*18.*p.*3.Aym.*de antiq.temp.p.*1.*cap quæritur, n.*44.
*fol.*58.Tiraq.*de retract.lig.*§.1.*gloſſ.*9.*n.*159. Maſcard.
*de probat concl.*1301.*& concl.*1341.*n.*18. Guid.Panci-
rol.*in theſauro var.lect.lib.*1.*cap.*26.*poſt princ.* D. Bar-
boſ.

boſ. *in l. quæ dotis, n. 172. ff. ſolut. matrim.* Viui. *deciſ. 54. p. 1.* Hippol. *ad rubr. de probat. n. 320. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Hæres iure hæreditario non poteſt venire contra factum defuncti, & ſi euincit, tenetur ad intereſſe, & num. 2. caſus in quibus hæres poteſt venire contra factum defuncti, remiſſiuè, num. 3.*

4 *Conceſſio facta ab eo, qui non erat dominus, conualeſcit ſi contingat eum ex pòſt facto fieri dominum.*

5 *Venditor & eius hæres, licèt oppoſita exceptione per emptionem non poſſit rem euincere ab emptore, tamen ſi emptor non excipiat, poterit agere de euictione.*

L. Venditrici. III.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Valeriano.*

1 HÆres iure hæreditario non poteſt venire contra factum defuncti, & ſi euincit, tenetur ad intereſſe. Colligunt ex Ordin. Doctorea citati *ad l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 24. tit. 13. part. 5.* vbi Greg. Lop. *gloſſ. vlt.* Roder. Xuar. *in l. quoniam in prioribus, ampl. 7. num. 6. col. 2.* Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gloſſ. 9. num. 48.* Boër. *deciſ. 23. num. 17.* Pinel. *in l. 1. part. 3. n. 81. cum ſeqq. C. de bonis matern.* latè Menoch. *conſ. 89. num. 6. cum*
3 *ſeqq.* vbi plores caſus refert, in quibus poteſt hæres venire contra factum defuncti, Cacheran. *deciſ. 152.*

4 Notatur ad hoc qoòd conceſſio ab eo facta, qui dominus non erat, conualeſcit ſi cootingat eum ex pòſt facto dominum fieri, vt per Cald. Pereira *de poteſt. eligendi cap. 10. num. 23.* vbi *numeris ſeqq.* declarat.

5 Notatur etiam ad hoc quòd licèt venditor & eius hæres appoſita exceptione per emptorem noo poſſit rem euincere ab emptore, tamen ſi emptor nòn excipiat, ſed patiatur rem à ſe euinci, poterit agere de euictione, vt per D. Barboſ. *in l. Lucius Titius 59. num. 26. ff. ſolute matrim.* vbi ad hoc hunc text. elegantem dicit, & *in verſ. vnde receptum,* reſoluit quòd quando quis non alienauit, ſed ſimpliciter conſenſit alienationi per alium factæ, hæres admittetor ad reuocandum ex proprio iore, quia conſenſus conſentientis ad hone eaſum ſe non extendit, & citat Pinel. *d. l. 1. p. 3. num. 83. verſ. limitatur ſextò.*

L. Mancipia. IV.

Iidem AA. *Affabili.*

MAter res filij ſine filij conſenſu pro debitis propriis in ſolutum dare nequit. Colligunt ex Ordin. Doctores ciati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Vide poſita *in collect. ad l. 1. & 3. ſup. C. ne filius pro patre.*

SVMMARIVM.

1 *Filius venit contra factum patris iure proprio.*
2 *Pater vendens rem filij, illi non præiudicat.*

L. Sifundum. V.

Iidem AA. *Ægro.*

FIlius venit contra factum patria iure proprio. 1
Pater vendens rem filij illi non præiudicat. Col- 2
ligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Vide poſita *in collect. ad l. 2. C. ne filius pro patre.*

SVMMARIVM.

1 *Vendens rem alienam non præiudicat vero domino.*

2 *Venditio rei alienæ valida etiam inter ſcientes n. 3. Limita*

I. in venditione rei mobilis, num. 4.

II. reſpectu veri domini rei venditæ nullam eſſe venditionem, num. 5.

6 *Venditionem rei alienæ valere de facto, ſed non de iure.*

7 *Venditio an valeat, ſi domino præſente, & non contradicente, vendam rem alienam, & ei præiudicet.*

8 *Emens rem furtiuam, an, & quando teneatur illam reſtituere domino, etiam ſibi non reſtituto pretio.*

L. Nemo res. VI.

Iidem AA. *Ruſo.*

VEndens rem alienam non præiudicat vero do- 1
mino. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*

Probat hic text. valere venditionem rei alienæ, 2
vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 2. num. 19.* Fabian. de Monte *de empt. & vendit. quæſt. 4. princ. num. 17.* Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 2. num. 8.* Afflict. *deciſ. 40. num. 5.* Roland. *conſ. 57. num. 20. vol. 3.* Decian. *clauſ. 30. num. 18. vol. 1.* Bertazol. *de clauſul. inſtrument. clauſ. 19. gloſſ. 2. num. 3.* Pinel. *in rub. de reſcindenda vendit. part. 2. cap. 3. num. 17.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 19. num. 2.* Menoch. *conſ. 1. num. 137.* Surd. *deciſ. 253. num. 4.* Auendan. *de cenſib. cap. 61. num. 2.* Mozz. *de contractib. tract. de empt. & vendit. tit. de rebus, quæ vendi, & emi poſſunt, num. 10.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. lit. V. concl. 53.* Morl. *in emporio iuris ciuilis tit. 9. in præmiſſ. num. 11.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 4. cap. 730. num. 26.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §. 1. quæſt. 1. num. 556. verſ. primus caſus,* Azori. *inſtit. moral. part. 3. lib. 8. de empt. cap. 5. verſ. his præmiſſis,* Cenci. *de cenſibus part. 2. cap. 2. quæſt. 1. art. 1. num. 11.* Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſt. & iure, part. 1. cap. 8. num. 74. cum ſeq.*

Amplia valere venditionem rei alienæ etiam inter 3
ſcientes, vt per Afflict. *deciſ. 369. num. 2.* Steph. Gratian. *d. cap. 730. num. 27.* Surd. *conſ. 19. num. 39.* qoicquid dicat Cald. Pereira *de empt. c. 11. num. 4.*

Limita primò in venditione rei mobilis, quia il- 4
lius traditione furtom committitur, & de re furtiua non tenet emptio, nec venditio, iuxta diſtinctionem *l. ſi in emptione, §. item ſi emptor, ff. de contrah. empt.* Caroc. *deciſ. 10. à n. 1.* vbi tradit in re mobili furtum committi ſi de loco ad locum fiat motio, & venditionem rerum mobilium domino non præiudicare, *& in tract. de re furtiua penes tertium reperta quæſt. 32.* vbi ſublimitat qoando ſolus venditor ſcit rem eſſe

furtiuam, nam tunc obligatio contrahitur.

5 Limita ſecundò reſpectu veri domini rei venditæ nullam eſſe venditionem, iuxta *l. rem alienam, & l. qui officij, §. qui neſciens, ff. de contrah. empt.* nam venditio rei alienæ in effectu & ſubſtantia eſt nulla, & ſolùm valet in præiudicium venditoris quoad effectum vt teneatur vltra reſtitutionem pretij ad damnum, & intereſſe ementium, Fabian. de Monte *d. quæſt. 4. princip. num. 8.* Rebuff. *in repet. l. vnic. C. de ſentent. quæ pro eo quod intereſt, ſuper gloſſ. verbo*
6 *dupli, num. 35.* vbi tradit venditionem rei alienæ valere de facto, ſed non de iure, & ſic eſſe intelligendam *d. l. rem alienam*, Auendan. *d. cap. 61. num. 1. verſ. quia licèt Vlpianus*, Sigiſm. Scacc. *d. loco*, Caroc. *d. deciſ. 10. num. 9.* Vnde reſpectu domini nulla eſt venditio, & ab emptore res auferri poterit, quia talis venditio domino non præiudicat, Afflict. *deciſ. 369. num. 3.* Perez *in l. 1. tit. 7. lib. 5. Ordin. fol. 192. col. 37. verſ. quid autem*, Bertaz. *d. clauſ. 19. gloſſ. 2. num. 3.* Surd. *conſ. 284. num. 8. & conſ. 19. num. 32. & deciſ. 122. num. 4. 5. & 6.* vbi nullam eſſe venditionem latè comprobat, Cald. Pereira *d. tract. de empt. cap. 11. n. 1.* vbi de facto valere dicit, Azor. *d. cap. 5. quæſ. 2.* Benedict. Ægid. *d. cap. 8. num. 74.* vbi dicit emptionem rei alienæ valere inter ipſos contrahentes, vt ex illa obligatio vtrinque contrahatur, ſaluo ſemper domini iure, quod ab eo ſine facto illius auferri non poteſt.

7 Quid ſi domino præſente, & non contradicente rem alienam vendam, an valeat venditio, & ei præiudicet? Valere tenent gloſſ. *in l. cùm proponas filios, C. de pactis*, Bart. *in l. quæ dotis 34. num. 14.* vbi D. Barboſ. *num. 140. verſ. eſt ſecunda concluſio, ff. ſoluto matrim.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 23. n. 33. & lib. 6. præſ. 99. n. 20.* licèt contrarium ſuſtineat Bald. *in l. 1. num. 12. C. de bonis mat.* Guillelm. Bened. *in cap. Raynutius, verbo ſi abſque liberis el 2. tit. de fideicom. ſubſtit. num. 114.* Tiraq. *in d. gloſſ. 9. num. 154. cum ſeqq.* Horum opiniones componit Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 202. num. 8. cum ſeqq.* dum ait quòd tunc video conſentire illi actui, qui fit me præſente, & tacente, quando eſt eius qualitatis quod me inuito fieri non poteſt, & in hoc caſu procedere primam opinionem aſſerit, & contrariam quando eſt actus, quem prohibere non poſſum.

8 Vtrùm autem, & quando emens rem furtiuam teneatur illam reſtituere domino etiam ſibi non reſtituto pretio? vide poſita *in l. in ciuilem, C. de furtis.*

SVMMARIVM.

1 *Alienatione prohibita, omnis actus videtur prohibitus, per quem alteri quæritur, aut ſequitur alienatio, & num. 3. maximè quando in prohibitione ſunt appoſita verba multum pregnantia, & generalia, num. 4. hanc regulam non habere locum in ſtatutis, num. 5. ſiue immediatè, ſiue mediatè ex actu perueniatur ad alienationem, num. 6. & cur, num. 7.*

2 *rei Alienatione prohibita, pignoris & vſusfructus conſtitutio interdicta cenſetur.*

8 *Alienare prohibitus non poteſt alienare dominium directum. eodem modo vtile dominium non poteſt transferri in alium ab eo, qui alienationem facere eſt prohibitus, num. 9.*

10 *Alienare prohibita non poſſunt infeudari, neque concedi in emphyteuſim, niſi eſſent ſolita in feudum, vel emphyteuſim dari.*

11 *Vſusfructus conſtitutio Alienatio eſt, & alienatione prohibita, vſusfructus etiam prohibetur conſtitutio.*

12 *Alienare prohibitus etſi non poſſit vſumfructum conſtituere, poterit tamen pro tempore iuris ſui cedere & vendere fructuum commoditatem, & perceptionem.*

13 *Vſusfructus licèt in re emphyteutica imponi non poſſit ſine conſenſu directi domini, poteſt tamen concedi eius vſus & commoditas.*

14 *Alienare prohibitus, cenſetur etiam prohibitus hypothecare, vel pignorare. ſiue pignoratio fiat pro magno, ſiue pro modico pretio, num. 15. Limita*

I. in prohibitione pœnali, num. 16.

II. quando teſtator obligaſſet fundum creditori, & poſtea in teſtamento prohibeat illius alienationem, num. 17.

III. in generali hypotheca, & bonorum obligatione, num. 18. Quod tamen reſtringitur

I. quando prohibitus non habebat alia bona, niſi prohibita alienari, num. 19.

II. quando verba eſſent vniuerſalia, num. 20.

21 *Alienationis appellatione omnis actus continetur, per quem transfertur dominium.*

22 *Dominij tranſlatio impeditur.*

I. quando conuenitur in pacto, quòd nullo modo poſſit res alienari, ibid.

II. quando prohibetur res alienari ex diſpoſitione contrahentium, quæ tamen ex iuris communis diſpoſitione alienari non poterat.

III. in omnibus caſibus, in quibus dominium ex ſolo pacto transfertur abſque traditione, n. 24.

IV. ſi dictum fuerit, Vendo, vel dono hoc pacto, vt non liceat alienare, & ſi ad aliquem actum alienationis perueneris, tunc dominium ad me reuertatur, & in eum caſum ex nunc conſtituis te poſſidere meo nomine, num. 25. Vel ſi poſt pactum appoſitum de non alienando, dictum fuerit, vt in caſu, quo emptor ad aliquem actum alienationis deuenerit, liceat venditori ingredi poſſeſſionem illius rei propria auctoritate, num. 26. Vel quòd eo caſu, quo deuentum fuerit ad aliquem actum alienationis res ſit incempta, vel venditio habeatur pro non facta, num. 27.

V. ſi ſimul cum pacto de non alienando iuramentum interueniat, num. 28. contrarium, num. 29.

VI. ſi ille qui prohibuit rem alienare, reſeruat ſibi aliquod ius in eo, num. 30.

31 *An ſufficiat hypotheca generalis, vel ſpecialis ſimul requiratur de non Alienando, & n. 32.*

33 *probibitio Alienationis facta in teſtamento per teſtatorem valet, & ex ea impeditur dominij tranſlatio. intellige, vt num. 34. declara, vt n. 35.*

36 *Pactum de non Alienando non impedit dominij tranſlationem in tertium, in quem res alienari prohibita fuit tranſlata titulo venditionis, vel alio legitimo.*

37 *Dominium ſimul regulariter non tranſit ex ſolo titulo ſine traditione, ita etiam non amittitur dominium ſolo pacto ſine noua retraditione.*

38 *quando prohibitio cum legis prohibitione directi domini concurrit, res non poteſt, etiam in caſu, prima ſtante prohibitione, permiſſo Alienari.*

L. Sancimus. VII. & vlt.

Imp. IVSTINIAN. A. Ioanni P.P.

1 ALienatione prohibita videtur omnis prohibitus actus per quem alteri quæritur ius, aut ſe-
2 quatur alienatio. Rei alienatione prohibita, pignoris & vſusfructus conſtitutio interdicta cenſetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.

3 Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem ex hoc text. deſumnot, exornántque l. Hiſp. 43. tit. 5. part. 5. vbi gloſſ. 3. Roman. ſing. 620. Hippol. in l. 1. §. cùm quidam deponere num. 11. ff. de quæſt. Alphan. collect. 50. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 14. num. 16. & l. 40. Tauri num. 81. à princ. Crauet. conſ. 986. num. 15. Roland. à Valle conſ. 31. n. 27. lib. 1. Pinel. in l. 1. C. de bonis mater. p. 3. n. 18. & in l. 2. C. de reſcind. vend. part. 2. c. 1. n. 14. Gam. Luſit. deciſ. 108. Molin. de primog. l. 1. cap. 20. num. 14. Carpan. ſuper ſtatuta Mediolanen.
4 cap. 305. num. 15. Menoch. conſ. 1099. num. 19. vbi dicit maximè verum quando in prohibitione ſunt appoſita verba multum prægnantia, & generalia, Caualcan. deciſ. 6. num. 2. part. 3. Surd. conſ. 5. num. 40. & conſ. 176. num. 13. & conſ. 301. num. 34. Anchar. iun.
5 lib. 1. quæſt. 27. num. 3. vbi in fine ſubdit hanc regulam non habere locum in ſtatutis, Maſcard. de probat. concl. 1236. num. 108. Donel. ad l. ſi ita quis 135. §. ea lege num. 7. ff. de verb. obligat. D. Barboſ. in l. 1. ff. ſoluto matrim. part. 2. num. 59. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo venundediſti, num. 3. & de renouat. emphyt. quæſt. 16. num. 12. & quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 20. num 63. in fine, Petr. Cened. practic. & canon. quæſt. lib. 1. quæſt. 11. n. 13. cum ſeqq. Anguian. de legibus lib. 3. controu. 13.
6 num. 10. cum ſeqq. Fuſar. de ſubſtitut. quæſt. 694. vbi ampliat regulam, ſiue immediatè, ſiue mediatè ex actu perueniatur ad alienationem.

7 Ratio eſt, quia prohibito vno, cenſentur omnia prohibita per quæ peruenitur ad illud vnum; ad quam regulam citatur text. in præſenti, & alia iura citata à gloſſ. in cap. cùm quid prohibetur 39. de regul. iuris lib. 6. Menoch. conſ. 116. num. 15. latè Maſcard. de probat. concl. 102. Surd. conſ. 301. num. 74. Cardoſ. in praxi iudicum, verbo alienatio, num. 15. Et procedit tantùm in his, per quæ neceſſariò peruenitur ad rem prohibitam, non verò in illis, per quæ ad illam perueniri poteſt contingenter, aut poſſibiliter, iuxta tradita per Bart. in l. ambitioſè, num. 22. ff. de decret. ab ordine facien. & in l. 2. ad fin. ff. de iuriſd. omn. iudic. receptum communiter, vt ex Purpur. refert & ſequitur D. Barboſ. in l. 1. ff. ſoluto matrim. part. 3. n. 57.

8 Non ſolùm dominij alienationem, &c.] Notatur ad hoc quòd prohibitus alienare non poteſt dominium directum alienare. Menoch. conſ. 116. dub. 1. Magon. Florentin. deciſ. 91. Fuſar. de ſubſtitut. quæſt. 701. num. 1. vbi dicit hunc text. loqui de directo dominio.

9 Eodem modo vtile dominium non poteſt transferri in alium ab eo, qui alienationem facere eſt prohibitus, vt per Bart. & Salicet. in præſenti, Alex. conſ. 1. num. 15. lib. 4. Cacheran. conſ. 26. num. 14. & alij, quos refert & ſequitur Fuſar. d. quæſt. 701. num. 2. vbi hinc numeris ſeqq. infert bona alienari prohibita non poſſe infeudari, neque in emphyteuſim concedi, niſi eſſent ſolita in feudum, vel emphyteuſim dari.

10 Licèt textus in præcitatis verbis probet ex prohibitione alienandi etiam cuiuſlibet dominij alienationem prohiberi, modò directum, modò vtile ſit, vt vidimus, nihil dominij tranſlatione diſponit, & ideo dicit textus dominij alienationem, & non tranſlationem. Ita Ioan. Oroſc. in l. pen. ff. de tranſact. num. 23. cum ſeqq. Anton. Gom. l. 43. Tauri num. 13. Ioan. Garcian. reg. 334. num. 6. prope fin. Ceuall. commun. contra commun. q. 756. num. 3.

Sed etiam vſusfructus dationem, &c.] Notatur ad 11
hoc quòd vſusfructus conſtitutio alienatio eſt, & alienatione prohibita vſusfructus etiam conſtitutio prohibetur, vt per Roman. ſing. 600. incip. Tu ſcis, Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloſſ. 7. num. 41. Aldobrandin. conſ. 36. num. 43. lib. 1. Anton. Gom. l. 40. Tauri num. 85. Burſat. conſ. 377. num. 1. & 4. lib. 4. Caualcan. de vſufructu mulieri relicto num. 66. verſ. quia conſtituere, Molin. de primogen. lib. 1. cap. 20. num. 8. Achil. Pedrocha conſ. 7. num. 81. & 81. Menoch. conſ. 116. num. 6. & 21. lib. 2. & conſ. 1032. num. 13. Alba conſ. 442. num. 26. lib. 2. Cioff. conſ. 28. num. 11. Petra de fideicom. quæſt. 80. num. 103. Pereg. in ſimili tract. art. 40. num. 114. Franc. Marc. deciſ. 870. part. 1. Queſada diuerſarum quæſt. iuris cap. vlt. num. 20. D. Barboſ. in l. vſufructu num. 15. & 16. ff. ſoluto matrim. latè Caſtill. controuerſ. lib. 1. de vſufructu cap. 54. à princip. Fuſar. de ſubſtitut. quæſt. 127. Probatur, quia prohibitus alienare rem non poteſt nec illius partem minimam alienare. Bald. hìc in fine, Tiraq. in l. ſi vnquam, verbo partem aliquam, num. 14. C. de reuocan. donat. at vſusfructus eſt pars rei. l. qui vſumfructum, ff. de verbor. obligat. & l. ſi à reo, §. reo, ff. de ſolut. & vſusfructus dicitur pars dominij, l. 4. ff. de vſufructu. Ergo, &c.

Quamuis prohibitus alienare non poſſit vſum- 12
fructum conſtituere, iuxta ſuprà citatos, poterit tamen pro tempore iuris ſui cedere & vendere fructuum commoditatem, & perceptionem, §. nec vlli, & ibi gloſſ. Inſtit. de vſu & habit. l. vlt. §. Lucius, ff. de contrah. empt. Boët. deciſ. 66. num. 4. Menoch. conſ. 777. num. 8. Curt. iun. in tract. de feudis part. 4. quæſt. 15. num. 106. in fine, Molin. d. lib. 1. cap. 20. num. 13. Petr. ad. quæſt. 8. num. 103. poſt princip. & num. 104. Pereg. d. art. 40. n. 117. quos refert & ſequitur Fuſar. d. quæſt. 527. num. 5. Gam. Luſitan. deciſ. 299. num. 2.
Cald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 5. num. 13. vbi 13
dicit quòd licèt vſusfructus in re emphyteutica imponi non poſſit ſine directi domini conſenſo, poteſt tamen concedere vſusfructus vſum & commoditatem.

Vel hypothecam, vel pignoris nexum, &c.] Nota- 14
tor ad hoc quòd prohibitus alienare, cenſetur etiam prohibitus hypothecare, vel pignorare. Ita Ioan. Nicol. in repet. l. generaliter num. 139. C. de ſecund. nupt. Tiraq. ad leges connub. gloſſ. 3. num. 101. & in l. ſi vnquam, C. de reuocand. donat. verbo totum, num. 1. & de iure mariti, gloſſ. 5. num. 109. cum ſeqq. Caſſan. in conſuet. Burgund. rub. 9. §. 10. num. 40. verſ. limita ſextò, Anton. Gom. l. 40. Tauri num. 83. & var. tom. 1. cap. 12. num. 39. col. 2. in med. verſ. nec obſtat, Dec. conſ. 660. Beroi. conſ. 235. num. 10. lib. 1. Pancirol. conſ. 171. n. 8. Alba conſ. 34. ad fin. Cephal. conſ. 196. dub. 3. Neguzant. de pignorib. part. 2. memb. 2. num. 28. & memb. 3. num. 69. Fabian. de Monte de empt. & vend. quæſt. 3. art. 22. num. 10. Con. lib. 2. var. cap. 16. n. 7. Rodoan. de rebus Eccleſiæ non alienan. quæſt. 1. num. 6. & 11. & quæſt. 2. cap. 6. num. 9. cum ſeqq. Menoch. conſ. 126. num. 15. Pinel. in l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 2. cap. 1. num. 14. Gam. Luſit. deciſ. 108. Maſcard. de probat. concl. 1236. num. 108. Petra de fideicom. quæſt. 8. num. 105. Peregrin. eod. tract. art. 4. num. 118. Ferrer. in conſtit. Cathalon. gloſſ. 4. num. 175. Ioſeph. Seſſe Aragon. deciſ. 185. num. 2. Mieres de maior. p. 4. q. 1. à n. 76.

Caſtill.

Caſtill. controu. lib. 5. cap. 65. num. 33. Perez de Lara de anniverſ. lib. 1. cap. 20. num. 18. cum ſeqq. Caualcan. deciſ. 6. num. 3. & 5. part. 3. Card. Seraphin. deciſ. 757. D. Barboſ. in l. 1. ff. ſoluto matr. p. 3. num. 59. cum ſeqq. Cald. Pereira de poteſt. elig. cap. 3. num. 38. & de reſolut. emphyt. cap. 5. num. 27. cum ſeqq. Gutier. de tutel. part. 2. cap. 21. num. 7. idem Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 8. num. 30. Petr. Cened. pract. & canon. quæſt. lib. 1. quæſt. 11. num. 14. cum ſeqq. Rebell. de obligat. inſtit. part. 2. lib. 6. quæſt. 3. num. 15. & 16. latè Fuſar. de ſubſtitut. quæſt. 703. per tot. Ego ipſe de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific. verbo alienatio, num. 9.

15 Amplia vt procedat ſiue pignoratio fiat pro magno, ſiue pro modico pretio, vt per Perez de Lara de capellan. & anniverſ. lib. 1. cap. 20. num. 35. vbi allegat Anton. Gom. d. l. 40. Tauri num. 83. in fine, & D. Barboſ. d. part. 3. num. 59.

16 Limita primò in prohibitione pœnali. nam ſub pœna prohibitus alienare, pignorando & hypothecando non incidit in pœnam, vt per Corſet ſing. 11. incip. Pœna, Fabian. de Monte d. quæſt. 3. art. 22. n. 11. Neguzant. de pignor. part. 2. membr. 3. n. 73. Rodoan. d. q. 2. cap. 6. n. 6. Caualcan. deciſ. 6. n. 21. cum ſeqq. part. 3. Fuſar. d. quæſt. 703. num. 3.

17 Limita ſecundò quando teſtator obligaſſet fundum creditori, & poſtea in teſtamento prohibeat illius alienationem. nam hæres poterit illum obligare alteri pro ſatisfaciendo primo creditori, ponendo eum in locum anterioris creditoris. l. pater filium, in princ. ff. de legat. 3. Molin. de primogen. d. lib. 1. cap. 10. num. 25. Pereg. d. art. 40. num. 31. Intrigl. de ſubſtitut. cent. 3. quæſt. 73. num. 418. Fuſar. d. quæſt. 703. num. 4. vbi num. 5. dicit hypothecam non eſſe prohibitam in eum, cuius fauore facta eſt prohibitio, & num. 7. etiam limitat in pignore iudiciali & prætorio, quod eſt neceſſarium, eo quòd in prohibitione alienationis non continetur alienatio neceſſaria.

18 Limita denique in generali hypotheca, & bonorum obligatione, in quo caſu procedit deciſio l. 1. C. de fundis dotalib. nam diſpoſitio huius l. intelligitur, quando agitur de ſpeciali alicuius rei pignore, vel hypotheca. vide Roman. conſ. 166. n. 1. Iaſ. conſ. 124. num. 4. lib. 4. Deci. conſ. 645. num. 5. Bertrand. conſ. 195. num. 16. lib. 1. conſ. 185. num 32. lib. 3. Hippol. ſing. 314. num. 1. Alciat. conſ. 637. circa fin. Neguſant. de pignorib. part. 1. memb. 2. num. 53. Menoch. de arbitr. caſu 428. num. 13. & conſ. 329. num. 4. & conſ. 777. num. 3. optimè Bero. in cap. nulli, de rebus Eccleſ. non alienan. num. 22. Cened. d. quæſt 11. num. 15. vbi diſtinctionem refert & ſequitur, Anton. Gabr. commun. tit. de regul. iuris concl. 12. num. 19. Maſcard. de probat. concl. 1236. num. 108. Petra d. quæſt. 8. num. 106. & ſeq. in fine. Pereg. conſ. 50. lib. 4. Caualcan. deciſ. 6. num. 22. part. 3. Milan. deciſ. 1. num. 120. verſ. ſecundo part. 2. Intrigl. de ſubſtitut. cent. 3. quæſt. 73. n. 149.
19 Fuſar. d. quæſt. 703. num. 8. Quod tamen dupliciter reſtringitur, primò quando prohibitus non habebat alia bona niſi prohibita alienari. nam hæc in generali bonorum obligatione venirent, Gerard. à Petra ſancta ſing. 55. Anton. Gabr. d. tit. de regulis iuris concl. 12. num. 40. Intrigl. d. cent. 3. quæſt. 73. num. 152. Pereg. d.
20 conſ. 50. lib 4. Fuſar. d. quæſt. 703. num. 9. Secundò quando verba eſſent vniuerſalia, quia tunc & alienari prohibita venirent in hypotheca, Bellon. d. conſ. 9. num. 7. Roland. à Valle conſ. 54. n. 44. lib. 3. & conſ. 27. num. 29. lib. 4. Cephal. conſ. 92. num. 15. & conſ. 150. num. 8. & conſ. 156. num. 12. Anton. Gabr. d. concl. 12. num. 36. Surd. conſ. 73. num. 61. verſ. vltimò non obſtat, lib. 1. & conſ. 87. num. 7. & ſeq. lib. 2. Pereg. d. conſ. 50. num. 1. lib. 4. Oſaſch. Pedem. deciſ. 94. num. 10. Magon. Lucenſi deciſ. 54. num. 19. & ſeq. Milan. d. deciſ. 1. num. 129. part. 2. Intrigl. d. cent. 3. quæſt. 73. num. 150.

In gloſſ. Sancimus. ibi, quæ continentur appellatione alienationis, &c. Notatur ad hoc quòd appellatione alienationis continetur omnis actus per quem dominium transfertur, Lap. alleg. 41. in princ. Bald. conſ. 108. Quæritur, in princ. lib. 1. Anchar. conſ. 102. Quæſtio, in princ. & conſ. 105. num. 2. Neguſant. de pignor. part. 2. membr. 3. num. 71. Pinel. in l. 1. C. de bonis mat. part. 3. num. 18. & 19. Matienſ. l. 3. gloſſ. 14. num. 2. tit. 19. lib. 5. noua Recop. Brunor. à Sole in locis communib. verbo alienatio, num. 2. Cardoſ. in praxi iudicum, eodem verbo num. 1. Surd. deciſ. 102. num. 21. & deciſ. 278. num. 2. & deciſ. 326. num. 17. Cald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 5. num. 37. Cardin. Tuſch. pract. concluſ. tom. 1. lit. A. concl. 257. per tot. Ferrer. in conſtitut. Cathalon gloſſ. 4. num. 169. Alienationis enim verbum valde generale eſt, & ſub ſe omnes ſpecies alienationis comprehendit, & omnes contractus & diſtractus, ac omnes actus per quos dominium directum, vel vtile transfertur, & per quos aliquod ius conſtituitur. Ita l. Hiſp. 10. tit. 33. part. 7. Gregor. Lop. ad l. 43. gloſſ. 3. tit. 5. part. 5. Caſſan. in conſuet. Burgund. rub. 9. §. 10. à num. 29. Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloſſ. 14. num. 1. cum ſeqq. Rebuff. in tract. de alienat. rerum Eccleſ. num. 1. Pinel. in l. 1. C. de bonis mat. part. 3. num. 18. cum ſeqq. Rodoan. de rebus Eccleſ. non alienan. quæſt. 1. in princ. & cap. 1. cum quinque ſeqq. vbi congerit plurima, quæ alienationis appellatione, & ſub eius prohibitione continentur, Spin. in ſpeculum teſtam. gloſſ. 19. num. 75. cum ſeqq. Burſat. conſ. 377. ex num. 1. lib. 4. Molin. de primog. lib. 1. cap. 21. num. 25. Menoch. conſ. 116. num. 6. Mieres de maioratu part. 4. cap. 1. à num. 73. Surd. deciſ. 254. num. 20. & deciſ. 326. num. 27. Caſtill. controuerſ. lib. 1. de vſufructu, cap. 34. num. 1. & 2. Fontanel. de pactis nuptialib. clauſ. 4. gloſſ. 1. num. 79. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 8. n. 32. circa fin. latè Fuſar. de ſubſtitut à quæſt 675. vſque ad quæſt. 740. vbi de alienationis prohibitione plures vtiliſſimas diſputat quæſtiones. 21

In ead. gloſſ. ibi, an transferatur dominium ſi fiat contra prohibitionem, &c. Multis caſibus impeditur tranſlatio dominij, vbi adeſt pactum non alienandi. 22

Primò quando conuenitur in pacto, & dicitur quòd nullo modo poſſit res alienari, quia hæc conditio impedit dominij tranſlationem, cùm habeat vim decreti irritantis, & quicquid fit poſtmodum, eſt nullum, & nullius valoris, nec poteſt talis actus confirmari, vt per Salzed. ad Bernard. reg. 208. verſ. ſextò limita, Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuen. lib. 4. tit. 30. num. 58.

Secundò quando prohibetur res alienari ex diſpoſitione contrahentium, quæ tamen ex iuris communis diſpoſitione alienari non poterat. nam concurrente actu duplici prohibitione, non poteſt fieri alienatio etiam in caſibus aliàs in iure permiſſis, & impeditur dominij tranſlatio, text. in auth. de non alien. aut perm. §. ſanctiſſimas, collat. 9. Roder. Xuar. alleg. 9. num. 14. Salzed. d. reg. 208. verſ. ſeptimò limita. Card. Mantic. d. lib. 4. tit. 30. num. 37. 23

Tertiò in omnibus caſibus, in quibus dominium ex ſolo pacto transfertur abſque traditione, quia in eis per ſolum pactum poteſt prohiberi tranſlatio dominij. gloſſ. magna in fine, in l. 1. C. de inoffic. donat. Anton. Gom. l. 40. Tauri num. 16. verſ. ex quibus infero, & num. 25. in fine, & num. 27. verſ. facit etiam, & num. 39. in fine, Salzed. d. reg. 208. verſ. quartò limita. 24

Quartò

25 Quartò ſi dictum fuerit, Vendo, vel dono, hoc
pacto, vt non liceat alienare, & ſi ad aliquem actum
alienationis perueneris, tunc dominium ad me re-
uertatur, & in eum caſum ex nunc conſtituis te poſ-
ſidere meo nomine, Anton. Gom. l.40. Tauri n. 20.
Salzed. d.reg.108. limit.vlt. Molin. de primogen. lib. 1.
cap.12.n.31.verſ.per quem text. Azeued. l. 11. num. 11.
tit. 6. lib. 5. noua Recopil. Mieres de maioratu part. 3.
quæſt.9. num. 3. Theſaur. quotid. forenſ. lib. 2. quæſt. 81.
num.16. Cardin. Mantic. d. tit. 30. num. 26. cum ſeqq.
26 Caſtill. controuerſ. lib.5.cap.80.num.21. & 24. Vel ſi
poſt pactum appoſitum de non alienando, dictum
fuerit, vt in caſu, quo emptor ad aliquem actum
alienationis deuenerit, liceat venditori ingredi poſ-
ſeſſionem illius rei propria auctoritate, Salzed. d.
reg.308. limit.8. Cardin. Mantic. d. tit. 30. n.44. & 45.
27 Vel quòd eo caſu, quo deuentum fuerit ad aliquem
actum alienationis, res ſit inempta, vel venditio
habeatur pro non facta, quia iſtud pactum reſolu-
tiuum vim habet pacti legis commiſſoriæ, ex qua
transfertur dominium ipſo iure, Salzed. d. reg. 208.
limit.4. Viui. deciſ.471 num.9. Card. Mantic. d. tit. 30.
num.31.
28 Quintò ſi ſimul cum pacto de non alienando iu-
ramentum interueniat, nam tunc dominij transla-
tio impeditur, Cephal. conſ. 41. num. 10. cum ſeqq.
lib.1. Roland conſ.6. num.35. & 34. Menoch. conſ.63.
29 num.10. Caroc. deciſ.117. num. 18. Sed contrarium
meritò tuentur Anton. Gom. l. 53. Tauri num. 58.
verſ. ſecundò principaliter, Gutier. de iuram. confirmat.
part. 1. cap.45. num.4. Anton. Gabr. commun. tit. de pi-
gnor. concl. 1. num.8. Hieron. Gabr. conſ.68. num. 10. lib.
1. Theſaur. d. lib. 2. quæſt. 81. num. 9. Seraphin. de pri-
uil. iuram. priuil. 158. Surd. conſ. 399. num. 3. & 18.
Cardin. Mantic. d. lib. 4. tit. 30. num. 19. & tit. 32. num.
17. Fontanel. de pactis nuptialib. tom. 1. clauſ. 4. gloſſ.
25. à n.63. Giurba deciſ.92. num.23. Et prima opinio
poterit eſſe vera quando cum pacto de non alienan-
do, & iuramento, interueniat generalis hypotheca,
quæ in omnibus inſtrumentis hodie adſcribi con-
ſueuit, Roland. conſ.32. à num. 39. & conſ.62. num. 34.
39. & 40. lib. 2. Gutier. in repet. l. nemo poteſt, ff. de le-
gat. 1. num. 45. Fontan. d. gloſſ. 25. num. 61. Cardin.
Mantic. d. tit. 30. à num. 20. Theſaur. d. quæſt. 8. num. 9.
verſ. à quibus tamen. Quamuis aliud ſentiant Hie-
ron. Gabr. d. conſ.66. à num. 10. Surd. d. conſ.399. num. 4.
verſ. nec facit, Pereg. de fideicom. art. 51. num. 77. &
conſ.102. num. 10. cum ſeqq. lib. 3.
30 Sextò ſi ille, qui prohibuit rem alienare, reſer-
uat ſibi aliquod ius in ea: vt ſi quis vendat, vel do-
net, vel alio titulo transferat in alium aliquam rem,
pacto appoſito quòd non poſſit alienare, & pro ob-
ſeruatione illius pacti, & conuentionis imponatur
ius hypothecæ in eadem re, ſcilicet quòd ille, cui res
venditur, vel donatur in cuius fauorem fit contra-
ctus, promittat pactum adimplere, & pro eius ob-
ſeruantia obliget omnia bona ſua, & ſpecialiter rem
ſibi donatam, & venditam, Anton. Gom. l.40. Tauri
num.18. Neguſant de pignor. part. 2. memb. 1. Salzed.
d. reg. 208. verſ. ſecundò limita, Menchaq. de ſucceſſ.
creat. §.10. num.84. Gutier. in repet. d. l. nemo poteſt, à
num.28. Azeued. d. l. 11. num. 11. tit. 6. lib. 5. noua Re-
cop. Card. Mantic. d. tit. 30. à num. 5. Chartar. deciſ.
104. n.3. cum ſeqq. Giurba deciſ.79. num. 31. verſ. niſi
vltra. D. Barboſ. in l. ſi filiofamil. 26. §. fin. num. 33. &
ſeq. ff. ſoluto matrim. Fontanel. d. clauſ. 4. gloſſ. 25.
num. 58. & 59. Theſaur. d. lib. 2. quæſt. 81. num. 8.
& 9.
31 Sed dubium eſt, an hypotheca generalis ſufficiat,
vel ſpecialis ſimul cum pacto de non alienando re-
quiratur? In quo vna ſententia tenet quòd gene-
ralis hypotheca bonorum cum pacto de non alie-
nando ſufficiat, & dominij translationem impediat,
ita Greg. Lop. gloſſ. 5. circa fin. verſ. nota tamen in l. 19.
tit. 8. part. 5. & in l. 73. gloſſ. 3. tit. 18. part. 3. Villalob.
in ſuo erario lit. A. num. 139. & ſeq. Roland. conſ. 6.
num. 29. lib. 1. & conſ. 62. num. 3. lib. 2. Emman. Suar. in
theſauro recept. ſententent. verbo alienatio, & verbo pro-
hibitio, Parlad. lib. 2. rerum quotid. cap. fin. part. 4. §. 5.
num. 17. Ceuall. commun. contra commun. quæſt. 673.
verſ. ſed contraria, Chartar. deciſ. 104. num. 5.
Alia ſententia, cui tanquam probabiliori adhæ- 32
reo, tenet ſpecialem hypothecam neceſſariam eſſe,
generalem verò omnium bonorum non ſufficere,
vt per Roder. Xuar. in l. poſt rem iudicatam, in de-
clar. legis Regni limit. 1 num. 11. Ferdinand. Loazes
in l. ſi filiusfam. §. diui n.441. Anton. Gom. l.40. Tauri
num. 19. verſ. ſuperiorem tamen, Cou. lib. 2. var. cap. 15.
num. 3. verſ. vltimò eſt ad hæc, Neguſant. de pignorib.
part. 2. princ. memb. 1. num. 5. Vincent. de Franchis de-
ciſ. 355. num. 4. Anton. Gabr. lib. 3. commun. tit. de pi-
gnorib. & hypothec. concl. 1. num. 3. Gutier. in repet. l. ne-
mo poteſt, ff. de legat. 1. num. 57. & 58. & de iuram. con-
firm. part. 1. cap. 45. num. 3. Pereg. de fideicom. art. 51.
num. 77. Surd. conſ. 399. num. 4. Gaſp. Roderic. de an-
nuis redditib. lib. 2. quæſt. 9. num. 59. verſ. contrarium, imò
quòd pactum, Auendan. de cenſib. cap. 85. num. 13. &
14. Cardin. Mantic. d. lib. 4. tit. 30. num. 12. Caſtill. con-
trouerſ. lib. 5. cap. 80. n. 22. Fontanell. de pactis nuptialib.
tom. 1. clauſ. 4. gloſſ. 25. num. 60. Quæ quidem poſte-
rior ſententia ampliatur, quamuis cum hypotheca
generali adiiciatur clauſula irritans, dicendo, quòd ſi
aliter fiat alienatio, ſit nulla, vt ex Vincent. de Fran-
chis d. deciſ. 355. tradit Gaſp. Roderic. d. lib. 2. quæſt. 9.
num. 59.
In ead. gloſſ. ibi, item ſi à teſtatore, &c. Notatur 33
ad hoc quòd prohibitio alienationis facta in teſta-
mento per teſtatorem valet, & ea impeditur do-
minij translatio. Ratio eſt, quia ſicut ex volun-
tate teſtatoris dominium transfertur in hæredem
vniuerſalem aditione ſequuta, & legatarium, vel
fideicommiſſarium ſine aliquo actu traditionis, vel
apprehenſionis, l. cùm heredes, ff. de acquir. poſſeſſ. l.
facta, l. reſtituta, ff. ad Trebell. l. ſi tibi homo §. cùm
ſeruum, ff. de legat. 1. & l. cùm pater, § ſurdo, ff. de legat. 2.
ita ſine traditione per ipſam vltimam voluntem
poteſt dominium amitti, & de vno in alium trans-
ferri, & alienationem impediri. l. fin. C. de legat. Ita
Anton. Gom. l.40. Tauri num. 38. verſ. & ratio vera,
Menchaq de ſucceſſ. creat. lib. 1. § 10. num. 87. Mieres
de maioratu part. 4. quæſt. 1. num. 39. Gutier. lib. 2. pra-
ctic. quæſt. 115. à num. 1. vbi conſilium à ſe præſtitum
refert ſuper prohibitione alienationis, & conſtitu-
tione hypothecæ facta per teſtatorem ſub pœna
priuationis bonorum, Gabr. Aluarez de priuileg. pau-
perum part. 1. quæſt. 21. num. 5. cum ſeqq.
Intellige valere prohibitionem alienationis factã 34
per teſtatorem in vltima volunte ſi iuſtam cau-
ſam prohibitionis exprimat. Anton. Gom. d. l. 40.
Tauri num. 38. vbi iuſtam & legitimam cauſam eſſe
dicit, ſi res erat maiorum ſuorum, vel ſi eam habuit
à Rege, vel Imp. vel ſi hæres, aut legatarius, cui rem
reliquit, erat minor, vel ſi fuit facta prohibitio fa-
uore alicuius perſonæ, vel ſi prohibuit rem alienari,
quia voluit rem peruenire alicui de genere, vel al-
teri perſonæ, Molin. de primogen. lib. 1. cap. 6. num. 32.
& 33. Spin. in ſpeculo teſtament. gloſſ. 19. num. 79.
Azeued l. 11. num. 10. tit. 6. lib. 5. noua Recop. Gutier.
pract. lib. 2. quæſt. 115. per tot. Perez de Lara de an-
niuerſ. & capellan. lib. 1. cap. 6. num. 1. & 2. Greg. Lop.
l. 44.

l.44. gloſſ.3. tit.5. part. 5. Quando verò prohibitio alienationis reſpectu certæ perſonæ facta fuit, tunc non tequiritur expreſſio cauſæ ſecundùm Griuel. *Dolan. decif.27.num.17.21.& 22. & decif.52. num.17. & 18.* vbi *num.20.* dicit conditionem & perſonam, in quam res peruenire debet, facta alienatiooe eſſe loco cauſæ.

Declara ad impediendam alienationem,& domi-
35 nij tranſlationem, teſtatoris diſpoſitionem non eſſe conferendam in tempus, quo res iam ſit alienata, vt ſi vtatur verbo futuri ſubiunctiui, ſcilicet, *ſi alienaueris, res perueniat in Titium*; ſed in tempus, quo hæres, vel legatarius rei legatæ, & prohibitæ alienari dominus ſit, Iaſ. *in l filiusfam. §. diui num.73. in 2. lect. ff. de legat.1. & in 1. lect. n.37.* vbi Ripa *à num.44.* Menoch. *conſ.63. num.5.6. & 15.*

36 In ead. gloſſ. ibi, *ſi verò pactio contrahentium prohibeat, nihilominus tranſeat*, &c. Notatur ad hoc quòd pactum de non alienando non impedit dominij tranſlationem in tertium, in quem alienari prohibita fuit tranſlata titulo venditionis, vel alio legitimo, *l. ſi ita quis §. ea lege, ff. de verb. oblig.* Bern. *reg.208.* Garcian. *reg. 344. in princip.* Mencbaq. *de ſucceſſ. creat. lib.10.§.10. num.82. cum ſeqq.* Ant. Gom. *l. 40. Tauri à num. 13.* Villalob. *in erario commun. opin. verbo alienationis prohibitio, num.138.* Cort. iun. *conſ.274. num.19.* Roland. *conſ.62. lib.2.* Greg. Lop. *per text. ibi in l. 43. gloſſ. 5. tit. 5. part. 5.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. decif. 68. num. 10.* Magon. *Florent. decif. 112.* Viocent. de Franchis *decif.355. num.1.* Azeued. *in l. 11. num.10. tit.6. lib.5. noua Recop.* Matienſ. *l. 3. gloſſ.8. num.1. tit.10. lib.5. noua Recop.* Gutier. *in repet. l. nemo poteſt num. 57. & 58. & de iuram. confirmator. part.1. cap.45. num.1.* Surd. *decif.254. num.11.* Viui. *decif.471. num.1. & 2.* Flamin. Catthar. *decif.104. n.5.* Fontanell. *d. clauſ.4 gloſſ.25. num 56.* Cardin. Mantic. *d. lib.4. tit.30. num.3. & 4.* Anton. Theſaur. *quæſt. forenſ. lib.2. quæſt. 81. num. 1.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.673. & quæſt.756. num.1. cum ſeqq.* vbi *num.3.* air textum in præſenti, ſi attentè verba illius perpendantur, non probare per contractum impediri dominium, ſed ſolùm dominij alienationem, ideſt, rei proprietatem, & ſic dicit text. dominij *alienationem*, & non *tranſlationem.* Caſtill. *controuerſ. lib.5. cap.80. num.10.* Giurba *decif.79. num.31. & decif. 92. num. 22.* Franc. Molin. *de ritu nuptiar. lib. 2. quæſt.25.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom.1. lit. A. concl.266. à num.1.* Gabr. Aluarez *de priuileg. pauper. p.1. quæſt.22. num.6.*

37 In eadem gloſſ. ibi, *vt enim pactum ſine traditione non transfert, ita & non retransfert*, &c. Notatur ad hoc quòd ſicut regulariter ex ſolo titulo non tranſit dominium ſine traditione, ita eodem modo non amittitur dominium ſolo pacto ſine noua retraditione, vt per Anton. Gom. *l. 40. Tauri num. 16. in princip.*

38 In ead. gloſſ. ibi, *ſed certè ibi non ſolùm*, &c. Notatur ad hoc quòd quando cum legis prohibitione domini directi prohibitio coocurrit, res non poteſt etiam in caſu, prima probibitione ſtante, permiſſo alienari, vt per Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 6. num. 1. & de renouat. emphyt. q.16. n.12.*

De communium rerum alienatione.

TIT. LII.

ALIENATIO valet pro parte alienantis, non pro parte ſocij. Scripſerunt in hanc rubric. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia vide *l. Hiſp.55. tit.5. part.5.*

SVMMARIVM.

1 *Vendens rem communem conſorti, non præiudicat conſorti, niſi præſcriptionis iuſtum tempus effluxerit.*
2 *Læſus in venditione rei communis, & impeditus per exceptionem præſcriptionis, ad partem pretij agit.*
3 *Venditio de tota re ab illo, qui habet rem communem cum alio, non tenet niſi in parte illius, qui vendit: nec illa venditio ſocio præiudicat, niſi poſtquam emptor vſucapiat, ſeu præſcribat.*
4 *Renunciatio cuiuſpiam licèt ſibi noceat, nunquam tamen alteri: & quando vtilitas mea cum alterius vtilitate eſt coniuncta, quoad me renuntiare poſſum, non quoad alium, n.5.*

L. Si nulla. I.

Imp. ANTONIN. A. *Apollodoro.*

VEndens rem communem conſorti, niſi præ- 1
ſcriptionis ioſtum tempus effluxerit, non præ- 2
iudicat conſorti. Læſus in venditione rei communis, & impeditus per præſcriptionis exceptionem, ad partem pretij agit. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Fulgoſ. Angel. Caſtr. Bald. Donell. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *in 4. fol.39.* Sebaſt. Naui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Probat hic text. quòd venditio de tota re ab illo, 3
qoi babet rem communem cum alio, non tenet niſi in parte illius, qui vendit, nec illa venditio ſocio præiudicat, niſi poſtquam emptor vſucapiat, ſeu præſcribat, vt per Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo emptio, num.14.*

Notatur ad hoc quòd reountiatio cuiuſpiam licèt 4
ſibi noceat, nunquam tamen alteri, vt per Tiraq. *de retractu lig. §.16. gloſſ.2. num.4.* Et quando vtilitas 5
mea cum alterius vtilitate coniuncta eſt, quoad me renuntiare poſſum, quoad alium non ita, per hunc text. tenet Roder. Xuar. *alleg.3. num.1.*

SVMMARIVM.

1 *Communionis ratione fiſcus rem totam vendere poteſt. Priuatus ad inſtar fiſci vendendo quod eſt commune ſocio non præiudicat, num.2. 3. 4. ſocium priùs à fiſco interpellandum eſſe an velit emere partem ſuam eodem pretio, num.3. & fiſcum compellendum tradere ſocio partem pretij, n.6 ſocium alijs præferendum, ſi velit dare quantum alij, num.7. Amplia*
I. etſi fiſcus modicam partem haberet in re communi, num.8.
II. quamuis fiſcus, vel Princeps ex venditione totius rei nullam perciperet vtilitatem, n.9.
III. poſſe fiſcum pignorare rem communem, ſicut poteſt illam vendere, num.10.

IV. Regi

IV. Regi non ſolùm licere rem communem vendere inuito ſocio, ſed donare etiam in totum, num. 11.
Limita
I. non poſſe fiſcum rem communem cum alio in totum infeudare, aut in emphyteuſim dare, vel locare in perpetuum, num. 12.
II. ſi tantùm vſumfructum habet, non licere ei rem vendere, niſi pro iure ſuo, num. 13.
14 *Res in ſuo toto plus valet, quàm pars in ſua parte, & res non affert tantam vtilitatem in parte, quantam in toto reſpectu totius, num. 15.*

L. Multum intereſt. II.

Idem A. Terentiano.

1 RAtione communionis fiſcus rem totam vendere
2 poteſt. Priuatus ad inſtar fiſci, vendendo rem
communem, ſocio non præiudicat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.*
3 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.53.tit.5.part.5.vbi gloſſ.8 in princ.* Duen. *reg.375. verſ.fin.* Hippol. *in l.1. §. cùm quidam num.2. ff. de quaſt. & ſing.441. & 655.* Tiraq. *de retractu lig. §.1.gloſſ.18. num.7.verſ.& facit etiam,* Cou. *lib.3. var.*
4 *cap.14.num.8.verſ.rurſus,* vbi dicit quòd in hac l. fiſco priuilegium datur vt is poſſit rem communem cum priuato vendere inuito ſocio. Fabian. de Monte *de empt. quaſt. 3. princ. num. 56.* Neguzant. *de pignorib. p.2. membr.3. num.36.* Felici. *de ſocietate cap.28.n.10.* Franciſc. Lucan. *in tract. de fiſco, & eius priuil. in 35. caſu, & in 47. num.35. & 47.* Cald. Pereira *de empt.*
5 *cap. 9. num. 30. verſ. verum in fiſco,* vbi ſubdit debere fiſcum priùs ſocium interpellare an velit emere
6 partem ſuam pro eodem pretio; & tradit fiſcum compellendum pretij partem ſocio tradere. Stephan. Gratian. *Marchia deciſ. 169. num. 6. verſ. non obſtat,*
7 vbi *num.* 8. requirit quòd fiſcus interpellet primos ſocios an velint emere partem ſuam, ita ut ſi illi velint dare quantum alij, debeant præferre. Fontanel. *de pactis nuptial. clauſ.4. gloſſ.9. part.1. num.16. & 17.* Peregr. *de iure fiſci, lib.6 tit.4. num.23.* Alfar. *de officio fiſci, gloſſ.34. num.23.* Caſtill. *controuerſ. lib.3.cap.6. num.13.*
8 Amplia primò, etſi modicam partem in re communi fiſcus haberet. *l. 1. C. de vendit. rerum fiſcal.* Duen. *d.regul.375. num.1.* Peregr. *d. tit. 4. num. 23. verſ. amplia etiam,* Felician. *d.cap.28. num.12.* Alfar. *d.gloſſ.34. num.25.*
9 Amplia ſecundò, quamuis fiſcus vel princeps ex venditione totius rei nullam perciperet vtilitatem, vt per Gregor. Lop. *dict. l. 53. in gloſſ. verbo vender,* qui dicit quòd eſſet magna reſtrictio ad hanc l. vt tantùm procederet ſi Princeps vtiliter venderet, Salaz. *de vſu & conſuetud. cap.11. num.1.* vbi tenet ſpeciale eſſe in fiſco quòd vendere poſſit totam rem, in totúmque communem obligare. Caſtill. *d.lib.3.cap.6. num.13.* vbi ait indiſtinctè legem hanc eſſe accipiendam, cùm in ea nec vllum verbum inueniri poſſit, quo fiſci priuilegium limitari, aut reſtringi poſſit. Quamuis contrarium velit Bart. *in dict.l.1.C.de vend. rerum fiſcal. num.2.* vbi hoc procedere inquit, dummodo interſit fiſco rem totam vendi reſpectu maioris pretij, quo tota res integra venditur, quàm pars, vt *in l. Manius, in fin. ff. famil. herciſc.* aliàs ſi nulla ei vtilitas ſequatur, ei non licere, quem ſequuntur Salicet. *in præſenti,* Duen. *dict. regul. 375. num. 5.* Felician. *d.cap.28.num.12.* Pereg. *d.tit.4.in 1. ampliat.*
10 Amplia tertiò deciſionem huius l. & dictæ l. 1. ad pignoris obligationem extendi, vt ſcilicet poſſit fiſcus pignorare, ſiue obligare rem communem, ſicut poteſt illum vendere. ita Bellap. Salicet. & Bald. *in præſenti,* Duen. *d. regul.375. num.4.* Gregor. Lop. *d. l.53. gloſſ.7. verſ. an autem ſicut poteſt vendere.* quamuis Caſtill. *d.cap.6. num.24. verſ. mihi autem,* contrarium ſibi durum admodum videri dicat.

Amplia quartò Regi non ſolùm rem communem inuito ſocio vendere licere, ſed etiam poſſe eam donare in totum, Gregor. Lop. *d. l.53. gloſſ.8.* vbi dicit hoc ſpeciale eſſe de iure partitarum, Villalob. *in antinom. iuris ciuilis & Regij, verbo Princeps num.63.* Caſtill. *dict. cap. 6. num. 14. in princip.* vbi non ita de iure communi reperiri expreſſum profitetur, Carol Tapia *in rubric. C. de conſtit. Principum, cap. 1. num.73.* 11

Limita primò, vt non poſſit fiſcus rem communem cum alio in totum infeudare, aut in emphyteuſim dare, vel locare in perpetuum, vt per Peregr. *d. tit.4. num.23. verſ. amplia item,* Caſtill. *d. cap.6. n.18. cum ſeqq.* Quamuis contrarium teneant Bald. *conſ. 336.lib.5.* Felici. *d.cap.18.num.13.* 12

Limita ſecundò ſi fiſcus tantùm habet vſumfructum. nam ratione vſusfructus non licet ei rem vendere, niſi pro iure ſuo. Bald. *in præſenti textu,* Duen. *d.reg.375.verſ.limita primò,* Alfar. *de officio fiſci, gloſſ. 34.num.25.* Caſtill. *d.cap.6.num.27.* 13

In gloſſ. *Proprium priuilegium.* Nota quòd res in ſuo toto plus valet quàm pars in ſua parte, Tiraq. *de retractu lign. §.23. gloſſ.1. num 17.* Caballin. *de euictione. §. 5. in addit. lit. S.* Cardin. Mantic. *de tacitis, lib. 4. tit. 20. num. 34.* Matienſ. *l. 7. gloſſ. 7. num. 24. tit.11. lib.5. nouæ Recopilat.* Et res non affert tantam vtilitatem in parte, quantam in toto reſpectu totius, Caballin. *vbi ſuprà.* Giurb. *deciſ.52. num.3.* 14

SVMMARIVM.

1 *Pars communis poteſt vendi extraneo ante intentatum iudicium communi diuidundo.*
2 *Commune quidem pro parte extraneo etiam vendere poteſt.*
3 *Partem ſuam vendere quemquam poſſe inconſulto, imò inuito ſocio. Alios ex ſocijs, præter fiſcum, non niſi partem ſuam vendere poſſe num.4. intellige vt num 5.*
6 *Locare totam domum vtiliter poteſt ſocius inuito ſocio, quando non poterat locari pro parte.*

L. Falſo tibi. III.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *Euſebio.*

PArs communis poteſt vendi extraneo ante in- 1
tentatum iudicium communi diuidundo. Com- 2
mune quidem pro parte extraneo etiam vendere poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1. ſuprà hoc tit.*

Probat hic text. partem ſuam poſſe quempiam 3
vendere ſocio inconſulto, imò inuito, vt per Alex. *in l. de pupillo, §. ſi plurium, num.7. ff. de noui oper. nuntiat.* Gregor. Lopez *l.55. gloſſ.6. in princ. tit.5. part.5.*
Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.169. n.7.* vbi quòd 4
alij ex ſociis præter fiſcum non niſi partem ſuam vendere poſſunt. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.9. num.30. in princip.* vbi hoc intelligit, illæſo & ſaluo manente iure ſocij, quoniam partem ſuam,

non ſocij, quis poteſt vendere, quoniam diſponendi de alienis cuique facultas tributa non eſt. Plus enim quàm partem ſuam ſine voluntate ſocij, etiam omnium bonorum ſocij ſint, ſocius alienare non valet, & ſi maiorem partem habentes vendant, non tenetur minorem habens venditioni ſtare, niſi res communes ſint expoſitæ ad vendendum, quia in illis videntur inter ſe habere tacitum mandatum ad vendendum vt *in l. nemo ex ſocijs*, & *ibi* gloſſ. & Bald. *ff. pro ſocio*. Fabian. de Monte *in tract. de empt. q. 3. princ. n. 56.* Valet tamen ſtatutum prohibens ſocium partem ſuam extraneo vendere irrequiſito conſorte; & iubens vendere potius conſorti, aut vicino, quàm alteri, & dans facultatem ciuibus retrahendi eodem pretio, quo exteris eſt venditum, Pariſ. *conſ. 83. n. 3. vol. 3.* Roland. *conſ. 63. n. 1. vol. 1.* Tiraq. *de retract. lig. in præfat. n. 15.* Mexi. *in tract. taſſæ panis concl. 5. n. 108. cum ſeqq.* Azeued. *l. 7. n. 3. tit. 11. lib. 5. nouæ Recop.* Gregor. Lop. *l. 55. gloſſ. 6. verſ. valeret tamen ſtatutum tit. 5. p. 5.*

6 Et quòd poteſt ſocius inuito ſocio totam domum locare vtiliter quando locari non poterat pro parte, reſoluit latè Surd. *conſ. 43. num. 8. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Alienatio pro parte non valet.*

2 *Miles partem rei ſuæ alienatæ, non ſocij vendicare poteſt.*

3 *Vicinus & conſors non præferatur in venditione facta per vicinum, & conſortem, de iure communi. de æquitate quid, num. 4.*

L. Portionem quidem. IV.

Iidem AA. *Vlpiano militi.*

1 ALienatio pro parte non valet. Miles partem rei

2 ſuæ alienæ, non ſocij vendicare poteſt. Colliguntur ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Vide Tiraq. *de retractu lig. in præfat. num. 30.* vbi poſt relata verba huius text. ſic ait. Vide enim in vtroque loco fratrem (qua neceſſitate nulla poſt parentes, & filios maior eſt, aut coniunctior) eumdémque ſocium in eadem re (eſt enim vtrobique vtrinque vinculum) & præterea in poſteriore loco militem, cui alias contra iuris regulas priuilegia multa conceſſa ſunt, non admittendum ad retrahendam portionem fratris ab eo alteri venditam reſtituto pretio, ſed eius rei, quam à Principe poſtulabat, quodam veluti conuitio, repulſam paſſam fuiſſe, quòd ſcilicet id poſtulare non conueniret grauitati militari: quæ verba in hoc expendit Bald. *ibi*, vel militibus non liceat illicita poſtulare, &c.

3 *Eius autem partem*, &c.] Ergo de iure communi vicinus & conſors non præferuntur in venditione facta per vicinum, & conſortem, vt per Bald. *in l. 1. in 1. notab. C. communi diuid.* Parlad. *in ſeſquicent. differ. 109. §. 7. num. 1.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 3. cap. 546. num. 1.* Greg. Lop. *in l. 55. gloſſ. 8. tit. 5.*

4 *p. 5.* De æquitate autem debet ſocius præferri etiam de iure communi ſi vult partem venditam retrahere ſoluto eodem pretio, Guid. Papæ *ſing. 780.* Hippol. *ſing. 441. n. 2.* Surd. *conſ. 205. n. 3.* Steph. Grat. *Marchiæ deciſ. 169. n. 8. & diſcept. forenſ. d. cap. 526. n. 5.* vbi hanc opinionem à Rota approbatam fuiſſe dicit, *& c. 546. num 4.* vbi *num. 6.* reprobat Fabian. de Monte *de empt. q. 3. princ. q. 28. num. 41.* dum voluit quòd vicinus potius teneatur vendere vicino, quàm aliis.

SVMMARIVM.

1 *Euicta rei parte, pro parte competit actio ad euictionem.*

2 *Euicta parte emptor, qui ignoranter rem emit, agit ad intereſſe, licèt ſibi de euictione non proſpexerit.*

3 *Euicta re vendita venditor de euictione actione ex empto tenetur ad reſtituendum pretium, damna, intereſſe, etſi euictio ab eo promiſſa non ſit.*

4 *Euicta rei parte an emptor agere poſſit pro tota re de euictione.*

L. Si maior. V. & vlt.

Iidem AA. & CC. Olympiano.

REpro parte euicta, pro parte ad euictionem 1
competit actio. Item euicta rei parte emptor, 2
qui ignoranter rem emit, agit ad intereſſe, licet ſibi de euictione non proſpexerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Notatur ad hoc quòd re vendita euicta venditor 3
de euictione, actione ex empto tenetur ad reſtituendum pretium, damna, & intereſſe, etſi euictio ab eo promiſſa non ſit, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 9. num. 57.* Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 2. num. 33.* Cou. *lib. 3. var. cap. 17. num. 1.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 15. cap. 22.* Perez *in l. 2. tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 195. verſ. regulariter*, Menoch. *conſ. 84. num. 18. lib. 5.* Decian. *reſp. 18. num. 29. lib. 2. & reſp. 5. n. 11. lib. 5.* Gutier. *de iuram. confirmat. p. 1. cap. 61. num. 1.* Surd. *conſ. 13. n. 15. & conſ. 32. n. 9. & 25.* Morl. *in emporio iuris p. 1. tit. 9. de contrah. empt. in præmiſſ. n. 56.* D. Barboſ. *in l. venditor 39. num. 2. & 3. ff. de iudic. & in l. in æſtimatis 51. num. 74. ff. ſoluto matrim.* Valenzuel. *conſ. 18. num. 98. vol. 1.* Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ. 28. num. 1. vol. 1.* Giurb. *deciſ. 87. num. 8.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §. 2. gloſſ. 5. num. 290.* Gregor. XV. *deciſ. 25. num. 3.*

Facit pro reſolutione illius controuerſæ quæſtio- 4
nis, an emptor parte rei euicta pro tota re de euictione agere poſſit? In qua vna ſententia tenet non dari de euictione pro tota re, ſed pro parte prædij euicti, & pro ea tantùm parte eſſe faciendam reſtitutionem pretij. Ita gloſſ. Bart. & Alex. *in l. 1. de euictionib.* Bald. *in præſenti*, Caballin. *d. tractat. de euictionib. in addit. ad d. §. 5. lit. L. poſt princip. verſ. Aretin.* Hieron. Gabr. *conſ. 49. per tot.* præſertim *num. 15. & 16. & conſ. 50. tom. 1.* vbi hanc opinionem veriori & crebriori calculo receptam & omnino tenendam docet Surd. *conſ. 359. num. 39. & deciſ. 295. num. 5. & 19.* vbi inquit, quòd in caſibus, quibus imminet euictio, non poteſt retineri pretium, niſi pro parte rei, ſuper qua moleſtia fuit mota, Cæſ. Barz. *Bononien. deciſ. 62. à num. 21.* vbi hanc veriorem eſſe inquit, & argumentis, ac auctoritatibus pro contraria opinione adductis, ſatisfacit, Maſcard. *de probat. concluſ. 615. n. 17.* vbi dicit quòd ſi pars rei venditæ, vel fundi euincatur, neceſſe eſt probare per emptorem bonitatem illius partis, pretium, ac conditionem, & omnes qualitates, vt complectatur quantum ſit ei reſtituendum, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 787. n. 8. & 9.* Alia ſententia tenet quòd euicta parte rei pro tota re datur euictionis actio, quam ſequuntur Roman. *conſil. 196.* Ruin. *conſ. 141. num. 4. in fine, & num. 5. in fine, vol. 1.* vbi dicit quòd ſi res vendita ſit pro parte aliena, & ita non tradatur niſi pro parte, poterit emptor diſcedere ab emptione, & intereſſe totius rei conſequi

qui,Berd.*conſ.*158.*num.*39.*vol.*1. vbi concludit quòd ſi venditor non poſſit totam rem venditam tradere liberam,quia eſt pro parte aliena,locus erit reſciſſioni contractus, Curt.iun.*conſ.*74. *num.*1. Ioan. Imola *conſ.*39.vbi dicit conductorem plurium rerum diſcedere poſſe à conductione ſi vna frui non poſſet, Surd.*d.deciſ.*295.*num.*19.*& conſ.*13.*à num.*16.Cardin. Tuſch.*practic.concluſ.tom.vlt.lit.V.concluſ.*61.*num.*7. *&* 8. Theſaur.*in addit.ad deciſ.*102.vbi pro hac parte Senatum Pedemontanum iudicaſſe inquit.Quę quidem opinio vltimo loco relata ſine dubio procedere poterit quando conſtat venditorem partem rei non empturum, nec venditorem partem venditurum.nam tunc pro tota datur euictio,& redhibetur, *l.cùm eiuſdem* 34.*ff.de ædilit.edict.l. tutor* 49.§. *curator, ff.de minoribus,l.ſi quis aliam,*vbi Bart.*ff.de ſolution.* Tiraquel. *de retractu lign.*§.13.*gloſſ.*1.*num.*2. *&* 3. Surd. *conſ.* 104.*num.* 6. *& conſ.* 359. *num.* 30. *& deciſ.* 295. *num.*16. Cardin.Tuſch.*d.lit.V.concl.*61. Vel quando res venditæ ſunt huiuſmodi vt duta ſeparatio inducenda ſit.nam ſi vna tantùm ex rebus venditis euincatur,aut redhibeatur, omnes euinci, ſeu redhiberi poſſunt,Anton.Gom. *d. tom.*2. *cap.*2. *num.*49. *verſic. dubium tamen eſt*, Azeued. *l.*10. *à num.*2. *tit.*11. *lib.*5. *noua Recopilat.* Matienſ. *l.*7.*gloſſ.*7. *à num.*10. *tit.*12. *lib.* 5.*eiuſdem noua recopilat.* Barz. *deciſ.*62.*num.* 28. At quando plures res venduntur,quæ non ſunt eiuſdem officij, euicta vna, ſeu redhibita, non euincentur,ſeu redhibebuntur omnes,ſi neutra ſit alteri acceſſoria. *l.ſi ædiles,*8.*fin.ff. de ædilit. edict.* Deci.*conſ.* 485.*num.*10. Muta *deciſ.*24.*num.*16. Barz.*d. deciſ.*62. *num.*2. & in hoc caſu etiam de plano procedit prima ſententia,de qua *ſuprà.*

Veluti propria neſcienti.] Secus ſi ſcienti, vt per gloſſ.*hic verbo neſcienti,* Tiraquell. *de retractu lignag.* §.12. *gloſſ.*1. *num.*7. *cum ſeqq.* D.Barboſ.*in l.diuortio,in princ.p.*2 *num.*82.*ff.ſolut.matrim.*

Rem alienam gerentibus non interdici rerum ſuarum alienationem.

TIT. LIII.

HIc dicitur de rebus, quæ in totum alienari poſſunt. hæ ſunt res in dominio vendentis conſtitutæ, etiamſi alicui ſint obligatæ.Hac ratione tutores, vel curatores, quorum omnia bona conſtat eſſe tacitè pupillo, vel adoleſcenti obligata, licèt iudicio tutelæ, vel negotiorum geſtorum iam damnati ſint, tamen res ſuas vendere poſſunt, cum ſua tamen cauſa,id eſt,ſaluo iure pignoris. Scripſerunt in hanc rubric. Cuiac.Pac.& VVeſembec.

SVMMARIVM.

1 *Tutores, vel curatores non prohibentur res ſuas alienare, durante adminiſtratione, nec eá finita, licèt ſint ex cauſa iam condemnati.*

2 *Creditor habens tacitam hypothecam anteriorem præfertur creditori poſteriori habenti hypothecam tacitam,ſiue expreſſam,quamuis ſit fiſcus.*

3 *Fiſcus an præferatur creditoribus habentibus tacitas hypothecas anteriores.*

L. Non eſt. Vnic.

Impp. SEVERVS *&* ANTONINVS AA. *Publicæ.*

TVtores,vel curatores adminiſtratione durante, 1
non prohibentur res ſuas alienare,nec ea finita,
licèt ſint ex cauſa iam condemnati. Colligunt ex
Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ.
Caſtrenſ.Bald.Sichard.Cuiac.Donell. Aloyſ. Lec *in*
4.*fol.* 39. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* &
Ximen.*in concord.*

Notari debet hic text. ad hoc quòd habens taci- 2
tam hypothecam anteriorem, præfertur poſteriori
creditori habenti hypothecam tacitam,ſiue expreſ-
ſam,quamuis ſit fiſcus, vt per Panormit. *conſil.* 102.
*col.*2.*ad fin.lib.*2. Caſſan.*in catalog. gloriæ mundi,p.*12.
*conſid.*99.*poſt princip.* Roman.*ſingul.*147. Neguzant.
de pignorib. membr. 4. *part.* 2. *num.* 21. 98. *&* 165. *&*
*part.*5.*membr.*1.*num.*18. *& membr.*2.*num.*10.Gregor.
Lopez *l.* 27.*gloſſ.*1. *& l.* 35.*gloſſ.* 3. *in princip. tit.* 13.
*part.*5. Rebuff.*tom.*2. *ad leges Galliæ, tit. de conſtit. redit.art.*1.*gloſſ.*8. *num.*14. Matienſ. *l.*7.*gloſſ.* 7. *num.*3.
*tit.*16. *lib.* 5. *noua Recopilat.* Felician. *de cenſib. tom.* 1.
*lib.*3.*cap.*5.*num.*8. Anton.Fab. *decade* 6. *errore* 1. Gu-
tier.*practic.lib.*3.*quæſt.*99. *num.*6. Surd.*deciſ.*163.*n.*1.
Caſtill. *controuerſ.lib.*3.*cap.*4.*num.*5.*&* 8. Couarr.*va-
riar.lib* 1. *cap.*7. *n.*1. *verſ. quartò*, *& cap.*16. *n.*2. *ad fin.*
Peregr.*de iure fiſci lib.*6.*tit.*6.*num.*16. Cardin.Tuſch. 1
*practic.concluſ.litt.H.concluſ.*129. *num.*39. D. Barboſ.
*in l.*1.*ff. ſoluto matrimonio*, *part.*6.*num.*1. vbi *num.*9.
ſubdit quòd licèt omnes concedant dotem præferri 3
creditoribus habentibus tacitas hypothecas ante-
riores, fiſcum tamen non habere tale priuilegium,
neque præferri creditoribus habentibus tacitas hy-
pothecas anteriores.

De pactis inter emptorem, & venditorem.

TIT. LIV.

EMPTIO & venditio eſt vnus contractus duplici nomine notatus, qui conſenſu perficitur, vt emptori rem, dato certo pretio, habere liceat:mutatur autem eius natura pactis contrahentium.Scripſerunt in hanc rubr.Cuiac.Pac. & VVeſembec. De materia tituli vide Suar. Donat. à Fina,Viui.Muſcul & alios *tom.*1.*commun. opin. lib.*4. *tit.*37.*pag.*644.*l.Hiſpan.*38.*tit.*5.*part.*5. Arimin. Tepat.*variarum ſentent.*2.*tit.*407.

SVMMARIVM.

1 *Pactum vt pretio emptionis, conuento tempore non ſoluto,arrha reddatur,& res habeatur pro non empta,validum.*

2 *Pacti validitas facti ab emptore quòd non tranſeat dominium donec pretium ſoluatur integrè, remiſſiuè.*

3 *non eſſe Pactum legis commiſſoriæ,vbi ipſo iure redit dominium.*

L. Si ea lege. I.

Imp. ANTONIN. A. *Diotima.*

1 PActum vt pretio emptionis, conuento tempore, non ſoluto, arrha reddatur, & res habeatur pro non empta, valet. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 39.* Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 De validitate pacti ab emptore facti quòd non transfear dominium donec pretium integrè ſoluatur, vide Abb. *conſ. 69. in fine lib. 2.* Tiraquel. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 2. à num. 36.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 2. num. 30. verſ. item etiam*, Parlad. *lib. 2. rerum quotid. cap. fin. part. 1. num. 1. & 7.* Surd. *deciſ. 220. num. 13. & deciſ. 344.* Afflict. *deciſ. 138.* Viucent. de Franchis *deciſ. 506. ex num. 5.* Magon. *Lucenſi deciſ. 31. & Florent. deciſ. 91. num. 8. & 9.* Marta *in votis nouiſſ. deciſ. voto 43. à num. 2.* Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ. 42. num. 13. cum ſeqq. tom. 1.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 27. num. 4. & 5.* Valenzuel. *conſ. 59. num. 35. tom. 1.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 22. num. 31. in fine.*

3 In gloſſ. *Pertineret.* ibi, *& ſic patet quòd non eſt pactum legis commiſſoriæ, vbi ipſo iure redit dominium, ſed ſit per hæc verba, res ſit in empta*, &c. Vide Anton. Gom. *variar. tom. 2. cap. 2. num. 30. verſ. item adde.* Neguſant. *de pignorib. part. 4. in princ. num. 1.* Boër. *deciſ. 181. num. 18.* Emman. à Coſta *in cap. ſi pater, de teſtam. lib. 6. part. 3. verbo obliqua, num. 41. verſ. & ſanè.*

SVMMARIVM.

1 *Pactum valet de retrouendendo, & fructus ex mora debentur.*

2 *Pactum de retrouendendo, ſeu de vendendo, aut reddendo rem venditam venditori pro eodem pretio quandocunque illud emptori reſtituat, quòd validum & licitum ſit remiſſiuè. Valor pecuniæ ſi interim mutetur, quid, num. 3. quid ſi venditio fuerit celebrata cum pacto de retrouendendo, & de certo pretio reuenditionis nihil dictum fuerit, numer. 4. ſi caſtrum, villa, vel alia res vendita fuerit cum pacto redimendi, quandocunque voluerit, præſtando alium locum, vel rem æquiualentis reditus, ſi venditor, vel donator aliam velit præſtare, & donatum redimere, cuius temporis æquiualens reditus conſiderari debeat, contractus ſcilicet, vel redemptionis, quid, num. 5. quid ſi pactum huiuſmodi fuerit appoſitum in alio inſtrumento ſeparato, n. 6. ſi appoſitum incontinenti poſt venditionem, quid, num. 7.*

8 *Pactum appoſitum incontinenti quod ſit.*

9 *Pretij modicitas cum pacto de retrouendendo, an efficiat contractum vſurarium, & num. 10. 11.*

12 *Rei æſtimatio, ſeu valor quomodo conſiderari debeat.*

11 *Pacti de retrouendendo valor quis.*

13 *Ruſticus ſi fundum emat pretio exiguo, cum pacto de retrouendendo, an locum habeat ſuſpicio fœnoris.*

15 *de Retrouendendo quando ſimpliciter facta eſt promiſſio, abſque temporis determinatione, & ſine clauſula denotante perpetuitatem, tunc de iure communi eſt ſpatium triginta annorum, vel decem quando conuentum eſt vt ad tempus poſſit retrahere, nulla certa die adiecta. ſi contra Eccleſiam data eſt ſimpliciter facultas redimendi, quæ, n. 16. pactum huiuſmodi Hiſpanorum iure decem annorum præſcribi, num. 17.*

18 *in pacto de Retrouendendo ſi adeſt clauſula,* quandocunque, *vel* toties quoties voluerit, *vel* perpetuò, *vel* ſemper, *quid, & num. 19. Amplia*

I etiamſi fuerit dictum quòd quandocunque venditor poſſet redimere, non obſtante quacunque præſcriptione, num. 20.

II. etſi præſcriptioni ſit renuntiatum, num. 21.

III. quamuis Princeps vendat, & dictum pactum cum dictis clauſulis fuerit initum, n. 22. Limita

I. quando in dicto pacto de retrouendendo interuenit iuramentum, num. 23.

II. quando partes aſſignarunt maius tempus quàm 30. annorum, num. 24.

III. ſi promiſſum ſit toties retrouendere, quoties hoc remedio fuerit præſcriptum, num. 25. declara vt num. 26. Quomodo autem immemorialis procedat ſi conſtet de pacto de retrouendendo, & de initio rei, quæ præſcribi prætenditur, remiſſiuè, num. 27.

IV. quando cum pacto de retrouendendo concurrit hypotheca, num. 28.

V. quando venditor, vel eius hæres via actionis procederet, ſecus ſi via exceptionis, ſeu retentionis, num. 29.

VI. in contractibus vſurarijs, num. 30.

31 *Emptorem non poſſe compelli ad reuendendum lapſo termino dato ad retrahendam rem venditam.*

32 *Retrouendere promittentem infra certum tempus, eo elapſo non adſtringi retrouendere. Amplia*

I. nec moram purgari poſſe intra tempus modicum, num. 33.

II. etſi intra terminum præfixum venditor partem pretij emptori ſoluerit, num. 34.

III. nec minorem ex capite minoritatis, ſi ſit hæres venditoris, poſſe contra lapſum temporis conuentionalis reſtitui, vt poſſit oblato pretio rem venditam redimere, num. 35. ſecus quando redimendi facultas ab initio conceſſa fuit minori intra certum tempus, num. 36.

IV. minorem non admitti, quamuis ex clauſula, ſi quæ mihi iuſta cauſa eſſe videbatur, *velit reſtitui aduerſus lapſum temporis conuentionalis, num. 37.*

V. nec à Principe dilatoriam dari valere, vt venditor, qui intra terminum pretium non ſoluit, eo tranſacto admittatur ad redimendum, num. 38.

VI. etſi emptor durante termino, intra quod venditor rem retrahere ei, qui dixit ſe velle retrahere, reſponderit, Venias toties quoties volueris, ego te libenter admittam, *num. 39.*

VII. etſi non tranſacto tempore retractus dixerit venditori, illum ſe admiſſurum ad retractum quandocunque volueris, num. 40. Limita

I. ſi emptor lapſo termino aſſignato ad retractum dixerit ſe adhuc eſſe paratum retrouendere, n. 41.

II. ſi emptor poſt tempus præſticum petierit ſibi pretium ſolui, & ſciens fecerit, num. 42.

III ſi poſt tempus huic facultati conceſſum emptor pretium ſibi à venditore oblatum acceperit, n. 43. vel partem tantùm pretij, num. 44. Nota

I. quòd ius competens venditori ex pacto de retrouendendo cedi poteſt, num. 45. & gabellam ex hac ceſſione deberi, num. 46.

II. quòd emptor, qui ex pacto de retrouendendo tenetur reuendere, vel reddere rem acceptam venditori, debet præcisè rem tradere, & non liberatur ſoluendo intereſſe, ſi habet facultatem rei tradendæ, num. 47.

III. non

III. non reſtituto pretio emptori, dominium non reuerti ad venditorem retrahentem, ſed actionem perſonalem tantùm, etſi eſt penes tertium eum non poſſe vendicare, n.48. contrarium, n.49. vtrumque componitur, n.50. Amplia idem eſſe ſi cum pacto de retrouendendo verbis obliquis concepto concurrat, ne liceat emptori rem alij vendere, nec alienare, num.51.

IV. contra tertium poſſeſſorem non citatum, ſententiam contra primum emptorem ex pacto de retrouendendo conuentum latam non poſſe exequi, nec illi nocere, num.52.

V. emptorem, qui à duobus rem emit cum hoc pacto, vno volente reemere, partem non teneri ei vendere, num.53.

VI. quòd ſi vnus ex hæredibus rem emptam ſolus poſſideat, vel communiter cum alijs, poteſt in ſolidum condemnari ad eius reſtitutionem, n.54.

VII. quòd ſi durante tempore aſſignato, infra quod venditor poteſt rem reemere, emptor eam obligaret, antequam reematur, reſoluitur ius pignoris ſi venditor reemat, num.55.

VIII. ex prima venditione cum pacto de retrouendendo deberi gabellam, non verò ex reuenditione, num. 56. Amplia gabellam deberi ex venditione, quamuis pactum de retrouendendo non verbis directis, ſed obliquis fuiſſet initum, num.57.

IX. quòd venditor, qui ex vi pacti de retrouendendo tenetur reuendere alteri, ſi rem emptam alteri locat, & durante locatione redimatur, teneatur redimens ſtare locationis factæ per emptorem, n.58.

59 *Actio ex vendito, & præſcriptis verbis ad eandem rem quare competat, cùm appareat eſſe compatibiles.*

60 *Fructus interim dum res retrahitur, perceptos emptor ſuos facit.*

61 *Fructus pendentes omnes ad eum ſpectant, qui redemit, pro rata diuidendos eſſe, n.62. intellige vt n.63. Rata quando ſit facienda, remiſſiuè, n.64.*

65 *Fructus poſt moram perceptos emptor tenetur reſtituere.*

66 *Accreſcentia fundo per alluuionem pertinere ad emptorem reuendentem. niſi venditio ſit, conditionalis conditione ſuſpenſiua, num.67.*

68 *Seruitutem acquiſitam non reſolui per retrouenditionem, & venditorem teneri ei præſtare pretium ſeruitutis.*

69 *Expenſas, ſeu melioramenta poſſe repeti à venditore agente de retrouenditione. intellige vt num.70.*

L. Si fundum. II.

Imp. ALEXANDER A. *Chariſio.*

1 VAlet pactum de retrouendendo, & ex mora debentur fructus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſupr. hoc tit. & tom.7. repet.* Hieron. Cagnol. & Ludouicus Gozadinus.

Nonnulli exiſtimant hanc l. tractare de pacto de reſtituenda re pro eodem pretio, & non de pacto de retrouendendo, ex quorum numero ſunt Corraſ. *lib.3. miſcell. cap.9. num.1.* Cagnol. *in præſenti n. 12.* Raudenſ. *Piſana deciſ.16. num. 176.* quos refert Caſtill. *controuerſ. lib.2. cap. 25. num. 29.* eo quòd huiuſmodi pacta longè inter ſe diſtent, & in multis differant, prout notant Ruin. *conſ. 16. num. 11. lib. 4.* Cagnol. *hic num.14.* Cou. *lib. 3. var. cap. 8. num. 4. verſ. ſed ex alijs coniecturis.* Sed verius & receptius eſſe hunc text. de pacto retrouendendo loqui, tenent Angel. & Paul. *in l. 1. ſup. hoc tit.* Tiraq. *de retractu conuent. in præfat. num. 2.* Pichard. *in §. actionum 28. q.8. num.16. Inſtit. de action.* vbi alios laudat, & licèt nonnullas differentias inter hæc pacta tradant Doctores *vbi ſuprà*, de quibus Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 2. cap. 3. à num* 20. Pichard. *d. quæſt.8. num.17.* quoad rei effectum inter pactum de retrouendendo verbis obliquis conceptum, ſeu reuendendi, aut reſtituendi rem venditam nullam eſſe differentiam, tradunt Pinel. *d. cap.3. à num.27.* Petra *de fideicom. quæſt.8. n.197.* Cald. Pereira *in l ſi curatorem, verbo ſua facilitate num. 58. C. de integ. reſtit. min. & in tract. de empt. & vendit. cap. 8. num. 25.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit.31. num.3.*

De pacto de retrouendendo, ſeu de vendendo, aut reddendo rem venditam venditori pro eodem pretio, quandocunque illud emptori reſtituat, & quod validum & licitum ſit, vide Ordin. Reg. Luſit. *lib.4. tit.4. in princ. & tit.67. §.2.* Sot. *de Iuſtit. lib.6. q.5. art. fin.* Cott. *in memorab. verbo pactum de retrouendendo,* Anton. Gom. *var. tom.2. cap.2. n.27.* Cou. *lib.3. variar. cap.8. n.4.* Nau. *in man. cap.17. n.242. cum ſeqq.* Tiraq. *de retract. conuent. in præfat. n.2. cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr. caſu 217. à princ.* Azeued. *l.4. n.11. cum ſeqq. tit. 6. lib.8. noua Recopilat.* Alex. Raudenſ. *de analog. lib.1. cap.30.* Maſcard. *de probat. concl.441. n.3.* Mozz. *de contractib. tract. de empt. tit. quibus modis annulletur emptio, n.19.* Cald. Pereira *d. verb. ſua facilitate, n.59. verſ. nihilominus,* Felicisn. *de cenſib. lib.1. cap.6. n.8.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. collect.5.* Anton. Fab. *de error. pragmat. decad.9. errore 9.* Ludou. Beia *reſponſ. caſuum conſcient. p.1. caſu 7.* Morl. *in emporio iuris p.1. tit.9. q.14. n.1. & 2.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.374. cum ſeqq.* Leſſi. *eod. tract. tom.1. lib.2. cap.20. dub.16. n.138.* Cardoſ. *in praxi iudic. & Aduoc. verbo vſura n.10.* Caſtill. *controu. lib.2. cap.25. n.5. cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.4. tit.31. n.1. cum ſeqq.* Bernard. Græuæ *ad practic. Cameræ Imper. lib.2. concl.16.* Farin. *in praxi crimin. p. 5. tit. de falſitate & ſimulat. q.163. n.20 cum ſeqq.* Valet. Reginald. *in praxi fori pœnit. tom.2. lib.25. n.291. cum ſeqq.* Cardin. Tuſch. *pract. concl. litt. P. concl.24.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.8. n.25. & cap.25. n.6.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.3. tit. de empt. reſol.10. à princ.* 2

Quid ſi interim pecuniæ valor mutetur, an valor pecuniæ attendi debeat ſecundùm tempus contractus, vel redemptionis? vide Boër. *deciſ.327. num.4.* quem refert & ſequitur Menoch. *conſ.606. n.20.* vbi tempus contractus inſpiciendum eſſe docent, & alia, quæ in confirmationem huius doctrinæ adaptari poſſunt, tradit ibi, quem vide. 3

Quid ſi venditio fuit celebrata cum pacto de retrouendendo, & de certo pretio reuenditionis nihil dictum fuit, vide Gozadin. *in præſenti quæſt.17. n.131.* quem ſequitur Menoch. *d. conſ. 606. num. 28.* vbi reſoluit pretium, quod currit tempore redemptionis, & non contractus, inſpiciendum eſſe. 4

Quid ſi caſtrum, villa, vel alia res vendita fuit cum pacto redimendi, quandocunque voluerit, præſtando alium locum, vel rem æquiualentis reditus, ſi venditor, vel donator aliam rem velit præſtare, & donatam redimere, cuius temporis æquiualens reditus conſiderari debeat; contractus ſcilicet, vel redemptionis? vide Menoch. *d. conſ.606. à n.11.* vbi reditus tempore redemptionis, & non contractus conſiderandos eſſe reſpondit, & contrariis ſatisfacit. 5

Quid ſi pactum huiuſmodi fuit appoſitum in alio inſtrumento ſeparato? vide Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 16. num. 54. in fine*, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 4. tit. 31. num. 11.* 6

vbi tenet huiuſmodi pactum ſcriptum in alio inſtrumento magis augere fraudis ſuſpicionem tanquam id fuerit excogitatum ne fraus ipſa appareret, qua ceſſante poteſt hoc pactum etiam in alio inſtrumento deſcribi, cùm ſit omnino ſeparatum à venditione, vt *ibid. num. 7.* tenet.

7 Quid ſi fuit appoſitum incontinenti poſt venditionem? vide Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rub. 5. §. 1. verbo renses, num. 36. & rub. 7. §. 5. verbo le teſtateur, num. 10.* Tiraquell. *de retractu conuent. in præfat. num. 6.* Cardin. Mantic. *d. tit. 31. num. 5. & num. 13. cum*
8 *ſeqq.* vbi dicit quòd ſufficit. Pactum autem dicitur incontinenti appoſitum quando fuit conuentum antequam contractus ſit abſolutus, de quo vide Tiraquell. *d. tit. 2. de retractu conuent. §. 1. gloſſ. 5. num. 1.* Menoch. *de arbitr. caſu 23.* Gemin. *de vſur. comment. 2. §. 1. num. 34.* Cardin. Mantic. *dicto tit. 31. num. 5. in fine.*

9 Quæſtio controuerſa eſt, vtrùm modicitas pretij cum pacto de retrouendendo efficiat contractum vſurarium? Partem affirmatiuam quando læſio eſt enormis, hoc eſt, vltra dimidiam iuſti pretij, tenent Cæpol. *de ſimulat. contractus, caſu 6.* Caſſad. *deciſ. 1. de vſur.* Afflict. *deciſ. 359. num. 2.* Vrſill. *in annot. ad deciſ. eiuſdem 65. à num. 1.* Grammat. *deciſ. 76. num. 7.* Crauett. *conſ. 156. num. 4. & 7.* Natt. *conſ. 198.* Riminald. *conſ. 218. ex num. 122. vſque ad 147. lib. 2.* Roland. *conſ. 40. num. 11. 21. & 24. & conſ. 96. num. 19. & 20. lib. 2.* Couarr. *lib. 1. variarum cap. 8. num. 4.* Gam. *Luſit. deciſ. 81. & ibi* Flores de Mena *in add.* Maſcard. *de probat. concl. 447. à num. 2.* Magon. *Lucenſi deciſ. 60. à num. 7.* Fachinæ. *conſ. 28. num. 2. & 23. lib. 1.* Azeued. *l. 4. num. 24. & 25 tit. 6. lib. 8. noua Recopilat.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib. 2. quæſt. 3. num. 9.* Alexand. Trentacinq. *d. tit. de empt. & vendit. reſolut. 10. num. 7.* Cacheran *deciſ. 42. n. 9.* Menoch. *de præſumpt. lib. 1. præſumpt. 122. num. 30.* Surd. *conſ. 34. per tot.* maximè *num. 5.* Valaſc *conſult. 70. num. 9.* Cancer. *var. reſol. part. 1. cap. 13. num. 6.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 26. num. 20.*

10 Secunda tenet opinio neceſſe eſſe cum pacto de retrouendendo & modicitate pretij concurrere emptorem eſſe ſolitum fœnerari, vel aliam circunſtantiam. Ita Cyn. & Salicet. *in l. 1. C. plus valere quod agitur,* Tiraq. *de retractu conuent. in præfat. num. 5.* Deci. *conſ. 2. ex num. 15. lib. 2.* Alex. *conſ. 109. lib. 4.* Roland. *conſ. 96. à num. 19. lib. 2.* Cephal. *conſ. 1. num. 36. lib. 2. & conſ. 496. num 48. lib. 4.* Cacheran. *deciſ. 41. & 42.* Menoch. *de arbitr. caſu 217. num. 3. & de præſumpt. lib. 1. præſumpt. 122. num. 3. & conſ. 358. num. 1. & 2.* Maſcard. *de probat. concl. 447. num. 1. & 9.* Arimin. Tepat. *variarum ſent. tom. 2. tit. 407. cap. 4. verſic. an hæc duo,* Vincent. Caroc. *de locato, & conducto, tit. de vſuris, quæſt. 11.* Honded. *conſ. 31. num. 68. lib. 1. & conſ. 33. num. 66. lib. 2.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, num. 6.* Fachin. *controuerſ. iuris, lib. 2. cap. 12.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib. 2. quæſt. 3. num. 10.* vbi *num. 12.* hanc opinionem procedere inquit quando non eſt magna læſio, Parlador. *different. 53. §. 2. num. 3.* Anton. Fab. *in ſuo Codice lib. 4. tit. 30. de reſcind. vend. different. 5. num. 6.* Felician. *de cenſib. lib. 1. cap. 6. num. 13. verſic. partem autem negatiuam, & num. 14. & 15.* Ceual. *communium contra commun. quæſt. 224. in fine,* Farin. *in praxi crimin. part. 5. quæſt. 163. num. 42.* Cardin. Mantic. *d. lib. 4. tit. 20. num. 69.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. 258. num. 3.* Caſtill. *controuerſ. lib. 2. cap. 4. num. 50.* vbi *n. 8.* in hac videtur reſidere. Plures ex his & alij has opiniones conciliare intendunt, & primam procedere dicunt quando læſio in pretio eſt vltra dimidiam iuſti pretij: ſecundam quando læſio in pretio eſt modica; & tunc vltra læſionem & pactum de retrouendendo aliæ fœnoris ſuſpiciones debere cõcurrere aiunt, ex quorum numero ſunt Roman. *ſingul. 304.* Deci. *conſ. 267. col. 1. verſic. accedit etiam,* Alex. *conſ. 28. lib. 5.* Iaſ. *conſ. 153. col. 2. cum ſeqq.* Roland. *conſ. 96. num. 19. lib. 2.* Franc. Marc. *Delphin. deciſ. 484. num. 25. & 28. part. 1.* Menoch. *conſ. 358. lib. 4.* Boër. *deciſ. 102. ſub num. 3. & 5.* Honded. *conſ. 33. num. 68. lib. 2.* Maſcard. *d. concl. 447. n. 7. & 9.* Caroc. *d. tit. de vſuris, quæſt. 11. num. 14.* Gaſp. Roderic. *dict. quæſt. 3. num. 9.* Azeued. *l. 4. num. 25. & 26. tit. 6. lib. 1. noua Recopilat.* Fachin. *conſ. 28. num. 2. & 23. lib. 1.* Alex. Raudenſ. *de analog. lib. 1. cap. 30. num. 256. & 257.* Rot. *deciſ. 99. à num. 1. & deciſ. 256. num. 1.* apud Farin. *lib. 2. conſil.* Caſtill. *d. cap. 24. num. 62.*

Tertia denique opinio, cui tanquam probabiliori magis adhæreo, eſt eorum, qui hanc quæſtionem iudicis arbitrio relinquunt, qui quandoque ex pacto de retrouendendo, & modicitate pretij, iuncta conſuetudine fœnerandi, & ex aliis coniecturis & præſumptionibus contractum ſimulatum exiſtimabit, iuxta facti & perſonarum qualitatem, ita Cæpol. *de ſimulat. contractus, num. 108. concl. 9. & 10.* Mynſing. *centur. 3. obſeruat. 62. n. 6.* Cou. *lib. 3. variarum cap. 8. num. 4. verſic. cæterum,* Maſcard. *concl. 442. num. 6.* Hieron. Gabr. *conſ. 74. num. 5. lib. 1.* Menoch. *de arbitr. caſu 217. & de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 122. num. 7. & à num. 4.* Azeued. *d. l. 4. ex num. 28. vſque ad 34.* Fachinæ. *d. lib. 2. cap. 12.* Farin. *d. part. 5. quæſt. 163. n. 43.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 375. verſ. quamuis autem maior,* Caſtill. *d. cap. 24. num. 39. 66. 77. & 85.* Cardin. Mantic. *d. lib. 8. tit. 20. per tot.* 11

Æſtimatio autem, ſeu valor rei debere conſiderari 12
habita ratione ad qualitatem diminutam pacti de retrouendendo, & non prout ſimpliciter res per ſe conſiderata vendi poterat, quia pactum de retrouendendo facit rem eſſe minoris valoris. Ita Tiraquell. *de retractu conuent. in præfat. à num. 20. & ad fin. tit. etiam à num. 20.* Pariſ. *conſ. 83. num. 37. lib. 2.* Iaſ. *conſ. 51. col. 2. & conſ. 153. col. 4. lib. 4.* Roland. *conſ. 54. n. 11. lib. 4.* Crauet. *conſ. 145. num. 9.* Decian. *conſ. 2. n. 165.* Cephal. *conſ. 496. n. 43. lib. 4.* Honded. *conſ. 31. n. 29. lib. 2.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 222. n. 9.* Cacheran. *deciſ. 40. num. 14.* Ioſeph. Ludouic. *Peruſ. deciſ. 97. num. 6.* Caroc. *d. tit. de vſuris, quæſt. 11. n. 15.* Gaſp. Roderic. *de annuis reditib. lib. 2. quæſt. 2. num. 8. & 24.* Gam. *Luſitan. deciſ. 178. num. 9.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom. 2. tit. 407. cap. 5. verſ. quartò declarat, & cap. 7. in princip.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §. 1. quæſt. 3. num. 37.* qui dicunt minuere paulò minus quàm tertiam partem. Caſtil. *d. lib. 2. cap. 25. num. 63. cum duobus ſeqq.* vbi iudicis arbitrio relinqui ait. Farin. *d. quæſt. 163. num. 13.* vbi plures de hac quæſtione congerit. Pinel. *in l. 2. de reſcind. vendit. part. 3. cap. fin. num. 19.* Valaſc. *de iur. emphyt. quæſt. 10. num. 6. ad fin. & conſ. 70. num. 4. & 10.* Gemin. *de vſuris. commento 2. §. 5. num. 129.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, num. 83.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 375. verſ. rem venditam,* Steph. Gratian. *d. cap. 258. à n. 37.* Anton. Fab. *in ſuo Cod. lib. 4. tit. 30. de reſcind. vendit. definit. 27.* vbi atteſtatur in Senatu Sabaudiæ declaratum de anno 1595. propter pactũ de retrouendendo rem valere ferè minus tertia parte, veluti ſeptuaginta tantùm cum pacto, ſi ſine ipſo centum fuiſſet valitura, Cæſ. Barz *Bonon. deciſ. 123. num. 6.* vbi plures refert tenentes pactum de retrouendendo tertiam pretij partem importare; Fontanel. *de pactis nuptialib. tom. 1. clauſ. 4. gloſſ. 18. part. 1. num. 78.* vbi animaduerit differentiam eſſe conſtituendam an ſimpliciter ſit conceptum pactum de retrouendendo, quo caſu

cenſe

cenſetur ita conceptum vt non per partes, ſed tota pecuuia ſoluta debeat fieri initio, & in hoc caſu ait loqui Doctores dum volunt per pactum huiuſmodi valere rem minus tertia parte, ſecus verò ſi ita foret conceptum, vt per partes poſſet res redimi. nam tunc non eſſe tantæ conſiderationis tenet.

13 Pactum de retrouendendo adeò in ſe licitum eſt, vt valeat, etiamſi conceptum ſit vt non niſi poſt certum terminum liceat redimere, & ſic reſtricta & limitata poteſtate recuperandi, niſi interueniat modicitas pretij, & quòd ſit conſuetudo fœnerandi, vel niſi adſit expreſſa conditio de lucrandis interim fructibus; quia tunc arguit contractum vſurarium, Couar. *variar. lib. 2. cap. 9. num. 9.* Anton. Gom. *tom. 2. variarum cap. 2. num. 27.* Azeued. *l. 4. num. 35. & 36. tit. 6. lib. 8. noua Recopilat.* Perez *ad l. 1. tit. 2. lib. 8. Ordin. pag. 41.* Gemin. *de vſuris, comment. 1. §. 1. num. 40.* Felician. *de cenſib. lib. 1. cap. 6. num. 14.* Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, num. 61.* Parlador. *in ſeſquicent. different. 53. §. 1. in fin.* Cardin. Mantic. *d. lib. 8. tit. 20. num. 8.* Cancer. *variarum part. 1. cap. 13. de empt. verſic. veritas eſt,* Caſtil. *d. lib. 2. cap. 25. num. 9.*

14 Quid ſi ruſticus emat fundum exiguo pretio cum pacto de retrouendendo, an fœnoris ſuſpicio locum habeat? Negatiuè reſoluunt Cæpol. *de ſimulat. contract. præſumpt. 26. in 6. caſu princip. num. 106.* Tiraquell. *de retracta conuent. in præfat. num. 34. & 35.* Rip. *de peſte, cap. de remed. preſeru. contra peſtem, num. 233.* Natt. *conſ. 586.* Amendola *in addit. ad Vincent. de Franchis decіſ. 64. num. 21.* Gemin. *d. §. 1. num. 50.* Menoch. *de arbitr. caſu 194. num. 47. & de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 122. num. 40. & conſ. 343. num. 17.* Card. Mant. *d. lib. 9. tit. 25. num. 13.* vbi *num. 14.* idem tenet de minoribus, mulieribus, & militibus.

15 *Quandocunque vel intra certa tempora*, &c.] Nota quòd quando facta eſt promiſſio de retrouendendo ſimpliciter abſque temporis determinatione, & ſine clauſula denotante perpetuitatem, tunc de iure communi ſpatio triginta annorum, vel decem, quando conuentum eſt vt ad tempus poſſit retrahere, nulla adiecta certa die. ita ex Tiraquell. Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 3. tit. de empt. & vendit. reſolut. 10. num. 15. verſic. 1. & 2.* Arimin. Tepat. *variarum ſent. tom. 2. tit. 407. cap. 1. verſic. iuris redimendi*, vbi

16 quòd contra Eccleſiam quando data eſt ſimpliciter facultas redimendi. De iure tamen Hiſpanorum ex

17 *l. 63. Tauri*, pactum huiuſmodi ſpatio decem annorum præſcribitur, Anton. Gom. *tom. 2. variarum cap. 2. num. 28.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 207. num. 30. & 31.* Parlad. *lib. 1. rerum quotid. lib. 1. cap. 1. §. 14. num. 11.*

18 Quando verò in pacto de retrouendendo adeſt clauſula, *quandocunque*, vel *toties quoties voluerit*, vel *perpetuò*, vel *ſemper*. vna ſententia tenet hoc pactum nunquam præſcribi, quia dicta clauſula eſt comprehenſiua omnium temporum in infinitum, *l. cùm debere, ff. de ſeruitut. vrban. l. Iulianus, ff. de legat. 3.* Tiraq. *de retractu conuent. §. 1. gloſſ. 2. à num. 15.* Anton. Gom. *d. tom. 2. cap. 2. num. 28.* Pariſ. *conſ. 92. vol. 3.* Boër. *decіſ. 130. à num. 10.* Anton. Gabr. *commun. lib. 5. tit. de præſcript. concluſ. 6. num. 6.* Cacheran. *decіſ. 115.* Mynſing. *centur. 1. obſeruat. 16.* Gail *lib. 2. obſeru. cap. 18.* Caualcan. *de vſufructu mulieri relicto, cap. 9. num. 175.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 11. num. 17.* Perez *l. 1. tit. 2. lib. 8. Ordin. col. 41. verſ. præterea eſt dubium*, Gaſp. Guillelm. *decіſ. 185.* Stephan. Durante *quæſt. iuris quæſt. 47.* Fachinæ. *controuerſ. lib. 2. cap. 13.* Illiger. *ad Donell. enucleatum lib. 5. cap. fin. lit. K.* Ceuall. *commun. contra commun. q. 207. à num. 15.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 5. n. 33.* vbi de dictione *ſemper, & in perpetuum*, alter Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 374. col. 4. verſ. quando.* Cancer *var. reſolut. lib. 1. cap. 13. de empt. num. 18. in fine, & part. 3. cap. 7. de pactis num. 206.* Ioan. Koppen *Saxon. decіſ. 1.*

Alia ſententia, cui tanquam veriori accedo, tenet 19 hoc pactum ſpatio triginta annorum preſcribi, Alex. *conſ. 228. col. fin. lib. 6.* Socin. iun. *conſ. 145. num. 36. lib. 1.* Pariſ. *conſ. 92. col. 2. lib. 3.* Crauet. *conſ. 71. col. 2.* Roland. *conſ. 21. à num. 24. lib. 2.* Cephal. *conſ. 40. num. 2. & conſ. 43. num. 12. & conſ. 102. num. 4. & conſ. 329. num. 41. & conſ. 496. n. 24.* Decian. *conſ. 10. num. 52. cum ſeqq. lib. 1. & conſ. 13. num. 44. & 45. lib. 2.* Menoch. *conſ. 143. lib. 2. & conſ. 201. num. 83. & conſ. 364. & 606. num. 1.* Cou. *d. cap. 9. à num. 1. & 6.* Rebuff. *ad l. vnic. C. de ſentent. quæ pro eo, not. 1. num. 55.* Villadieg. *in l. 8. num. 8. tit. 4. lib. 5. fori*, Azeued. *l. 4. à num. 42. tit. 6. lib. 8. noua Recopilat.* Morl. *in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 9. quæſt. 17. num. 5. & 6.* Parlador. *rerum quotid. lib. 1. cap. 1. §. 14. num. 11.* Felician. *de cenſib. lib. 1. cap. 10. num. 10.* Gutier. *de iuram. confirmat. part. 3. cap. 1. num. 9.* Magon. *Florent. decіſ. 205. num. 1.* Theſaur. *quæſt. forenſ. lib. 2. quæſt. 72. n. 2. & 3.* Alexand. Trentacinq. *d. tit. de empt. & vendit. reſolut. 20. num. 25.* Anton. Fab. *in ſuo Cod. lib. 7. tit. 13. de præſcript. 30. diffinit. 3.* Viui *tom. 2. commun. opin. lib. 3. tit. 3. de pactis, num. 18. in princip. & lib. 4. tit. 37. de pactis inter empt. num. 25. pag. 645.* Suar. *tom. 1. lib. 7. tit. 5. de præſcript. triginta, num. 1. pag. 235.* & *ibi* Fichard. *num. 17. pag. 136.* Bernard. Græuæ *ad practic. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 18. conſid. 1.* Marta *de iuriſdict. p. 1. cap. 34. num. 11.* Surd. *decіſ. 3. num. 7.* Cardiu. Tuſch. *practic. concl. lit. P. concl. 31. num. 1.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 2. à num. 1.* Arimin. Tepat. *variar. ſent. tit. 407. cap. 10.*

Amplia primò, etiamſi fuerit dictum quòd quandocunque venditor poſſet redimere, non obſtante quacunque præſcriptione, Boër. *decіſ. 182. n. 8. & 9.* Viui. *lib. 2. commun. opin. 579.* Trentacinq. *d. reſol. 10. num. 26.* 20

Amplia ſecundò, etſi præſcriptioni ſit renuntiatum, Rip. *in l. nemo poteſt, num. 104.* & Crot. *num. 45. ff. de legat. 1.* Menchaq. *de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 10. n. 6.* Balb. *in tract. de præſcript. 5. p. 5. princip. num. 6.* Gregor. Lopez *l. 42. gloſſ. 2. tit. 5. p. 5.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, num. 71. cum ſeq.* Seraphin. *de priuileg. iuramens. priuil. 51. num. 7.* Alexand. Trentacinq. *d. reſol. 10. num. 26.* 21

Amplia tertiò, quamuis Princeps vendat, & dictum pactum cum dictis clauſulis fuerit initum, Stephan. Gratian. *d. cap. 2. num. 20.* niſi eſſet inter Principes hoc pactum initum, quia eorum contractus non recipiunt interpretationem à iure ciuili, ſed gentium, Marta *d. p. 1. cap. 34. num. 12.* 22

Limita primò, quando in dicto pacto de retrouendendo interuenit iuramentum, Ruin. *conſ. 150. vol. 4.* Roland. *conſ. 25. à num. 12. vol. 2.* Roder. Xuar. *in l. poſt rem iudicatam, notab. 2. num. 6.* Azeued. *l. 6. n. 17. tit. 15. lib. 9. noua Recopil.* Gutier. *de iurament. confirm. part. 3. cap. 1. à num. 17.* Surd. *decіſ. 3. à princ.* Alexand. Trentacinq. *d. reſol. 10. num. 28.* Seraphin. *d. priuileg. 51. n. 8. & ibi* Benechend. *num. 1.* Theſaur. *quæſt. forenſ. lib. 2. quæſt. 72.* Contrarium tamen defendunt Decian. *conſ. 11. num. 45. vol. 2.* Arimin. Tepat. *dict. tit. 407. cap. 10. verſic. quod procedit*, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 4. tit. 51. num. 28.* Stephan. Gratian. *d. cap. 2. n. 53. verſ. contrarium*, vbi diſtinguit, & ait primam opinionem procedere quando facta eſſet conuentio de retrouendenda re alienata quandocunque pretio reſtituto renũtiando expreſsè cuicunque præſcriptioni 23

ſcriptioni com iuramento, quia tunc nulla vnquam currit præſcriptio, quaſi illa impediatur per renuntiationem inraram: ſecus quando in contractu adiicitur pactum cum iuramento ſimpliciter pro obſernatione contractus, nulla facta expreſſa mentione præſcriptionis, quia tunc hoc iuramentom non impedit curſum præſcriptionis triginta annorum, cùm illud intelligatur ſecundùm naturam actus, cui adiicitur.

24 Limita ſecundò, quando partes aſſignarunt maius tempus, quàm triginta annorum. Vide Roder. Xuar. *in d. l. poſt rem iudicatam not. 2. num. 3.* Gutier. *d. p. 3. cap. 1. num. 9.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 11. num. 17.* vbi tradit ſi emphyteuſis intra tres generationes conceſſas vendatur de licentia domini, pacto de retronendendo poſteriorem generationem, poſſe redimere, etiam tranſactis 40. annis, Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate num. 85.* Ceuall. *commun. quæſt. 207. num. 32. & 33.* Azeued. *d. lib. 6. num. 25. tit. 15. lib. 9. nouæ Recop.* vbi quòd non præſcribitur ius exequendi per decennium quando obligatio eſt contracta vt poſt decem annos debitum in obligatione contentum ſoluatur, Matra *d. part. 1. cap. 35. n. 6. cum ſeqq.*

25 Limita tertiò, ſi promiſſum ſit toties retrouendere, quoties huic remedio fuerit præſcriptum, Azeued. *d. l. 6. num. 29.* Cald. Pereira *d. verbo ſua facilitate num. 85. & 87.* Alex. Trentacinq. *d. tit. de empt. reſol.*
26 10. *num. 31.* Cardin. Mantic. *d. lib. 5. tit. 31. n. fin.* Declara hoc non procedere in præſcriptione centenaria, & immemoriali, nam dicta præſcriptio nunquam ſubmouetur verbis generalibus omoem præſcriptionem reiicientibus, ſecundùm Cald. Pereira *vbi ſuprà num. 18.* & Alexand. Trentacinq. *citato loco.*

27 Quomodo autem immemorialis procedat ſi conſtat de pacto de retrouendendo, & de initio rei, quæ præſcribi prætenditur? vide Molin. *de primog. lib. 2. cap. 6. num. 60. cum ſeqq.* vbi ait ſufficere quòd præſcriptio hominum memoriam excedat, idem tradit Mieres *de maioratu part. 4. quæſt. 20. n. 229. cum ſeq.* apud quos etiam videbis quid reſoluendum ſi conſtet de titulo vitioſo.

28 Limita quintò, quando cum pacto de retronendendo concurrit hypotheca, quia tunc præſcriptio quadragenaria requiritur, Socin. iun. *conſ. 245. num. 62. lib. 1.* Boër. *deciſ. 181. num. fin.* Anton. Gabr. *commun. lib. 5. tit. de præſcript. concl. 6. num. 3.* Grammat. *conſ. 71. num. 2.* Alexand. Trentacinq. *d. reſol. 10. num. 33.*

29 Limita quintò, quando venditor, vel eius hæres via actionis procederet, ſecus ſi via exceptionis, ſeu retentionis: vt ſi quando vult redimere ſit in poſſeſſione, vt per Gutier. *in repet. l. nemo poteſt, ff. de legat. 3. à num. 38.* Cardin. Mantic. *d. lib. 4. tit. 31. n. 26.* Alexand. Trentacinq. *d. reſol. 20. num. 29.*

30 Limita ſextò in contractibus vſurariis, nam tunc præſcriptione non obſtante poterit ſuo iure vti, Balb. *in tract. de præſcript. in 3. quæſt. 4. part. 5. princip. in fine.* Cagnol. *hic num. 88.* Vrſil. *ad Afflict. deciſ. 63.* Menoch. *conſ. 342. num. 46.* Amendola *in addit. ad Vincent. de Franchis deciſ. 64. num. 2.*

31 Nota quòd lapſo termino dato ad retrahendam rem venditam emptorem non poſſe compelli ad reuendendum, Tiraq. *de retractu conuent. §. 1. gloſſ. 2. à num. 42.* Kirchou. *tom. 2. comm. opin. lib. 4. tit. 37. n. 23.*
32 *pag. 645.* vbi quòd retrouendere promittens infra certum tempus, eo elapſo non adſtringitur retrouendere, quia illud tempus adiectum cenſetur cauſa limitandæ obligationis. Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. cap. 407. cap. 7. verſ. pactum el 2.* Surd. *conſ. 52. à num. 23.* Cardin. Mantic. *d. tit. 31. à num. 34.* Card. Tuſch. *pract. concluſ. verbo Pactum concl. 30.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 207. num. 17. & 18.* Greg. XV. *deciſ. 559. num. 1. & 2.* vbi *numeris ſeqq.* an perpetuetur ius per obligationem verbalem, & quòd non perpetuetur defendit Menoch. *conſ. 756. n. 6.*

Amplia primò vt nec mora poſſit intra modi- 33
cum tempus purgari, vt contra Decian. *deciſ. 84. n. 24. lib. 2.* latè defendit Cardin. Mantic. *d. tit. 31. num. 48.* ſequitur Beltramin. *in annot. ad Greg. XV. d. deciſ. 559. à num. 8.*

Amplia ſecundò, etſi intra terminum præfixum 34
venditor partem pretij emptori ſoluerit, vt in terminis conſuluit Surd. *conſ. 52. à num. 2.* arguit pro contraria opinione, & *à num. 13. & 44.* hanc defendit, & contrariis ſatisfacit, & *conſ. 104. à num. 1. cum ſeqq.* contrarium fundat, & *num. 14.* hanc veriorem cognoſcit, & alios allegat; nec venditorem etiam parte pretij ſoluta poſſe compelli ab emptore rem emere, vt contra Imol. & Gozadin. defendit idem Surd. *d. conſ. 52. num. 53. cum ſeqq.*

Amplia tertiò, vt nec minor ex capite minoris 35
ætatis, ſi ſit hæres venditoris, poſſit contra lapſum temporis conuentionalis reſtitui, vt poſſit oblato pretio rem venditam redimere, *l. Æmilius*, & *ibi* Bart. & alij, *ff. de minorib.* Tiraq. *d. gloſſ. 2. num. 56. cum ſeqq.* Menchaq. *de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 10. n. 65.* Anton. Gom. *d. tom. 2. cap. 2. num. 27. verſ. & in tantum hoc eſt verum*, latè Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate à num. 49. & num. 91. cum ſeqq.* Surd. *conſ. 226. num. 1. & 2. & 14.* Card. Mantic. *d. tit. 31. num. 54.* Anton. Fab. *de errorib. pragmat. decad. 25. errore 5. à num. 5.* vbi latè agit de interpretatione *d. l. Æmilius, & errore 6. conciliat l. ſi creditor 7.*
§. illud, de diſtract. pign. & d. l. Æmilius. Quod non 36
procedere videtur quando redimendi facultas ab initio conceſſa fuit minori intra certum tempus, nam eo elapſo integrum debet reſtitui, quia cum eo negotium geſtum eſt, nam minor etiam aduerſùs non implementum conditionis reſtituitur, *l. 3. §. etſi heres, ff. de minorib.* Rimin. *conſ. 261. num. 30.* Roland. *conſ. 10. num. 3. & 13. in fine, & num. 14. lib. 2.*

Amplia quartò minorem non admitti, quamuis 37
ex clauſ. *ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbitur*, velit reſtitui aduersùs lapſum temporis conuentionalis, vt contra Bart. & alios tradit Curt. ſen. *conſ. 58.* aliàs *59.* incip. *Chriſti*, quem ſequitur Cald. Pereira, & Anton. Fab. *dictis locis*; licèt contrarium cõſulendo tenuerit Surd. *d. conſ. 222. num. 14.* vbi in illo Senatu fuiſſe hanc partem approbatam dicit, quem ſequitur Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. conſ. 26. n. 24. cum ſeqq.*

Amplia quintò, vt nec à Principe dilatoria dari 38
valeat, vt venditor qui infra terminum pretium non ſoluit, eo tranſacto admittatur ad redimendum, ita Anton. Fab. *d. decad. 15. errore 1. à num. 1. & decad. 2. num. 7. & decad. 3. num. 12. & 13.*

Amplia ſextò, etſi emptor durante termino, intra 39
quod venditor poterat rem retrahere ei, qui dixit ſe velle retrahere, reſponderit, *Venias toties quoties volueris, ego te libenter admittam*; nam tranſacto termino non debet admitti, vt in lite coram ſe pendente reſpondiſſe inquit Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 10. num. 33. & 34.*

Amplia ſecundò, etſi non tranſacto tempore re- 40
tractus dixerit venditori illum ſe admiſſurum ad retractum quandocumque voluerit, nam intelligitur, modò is veniat intra tempus aſſignatum, Tiraq. *de retractu conuent. §. 1. gloſſ. 2. num. 54.*

Limita

41 Limita primò, ſi emptor lapſo termino aſſignato ad retractum dixerit ſe adhoc eſſe paratum retrouendere, non obſtante lapſu temporis venditor audietur. Tiraq. d. §. 1. gloſſ. 10. num. 20. & latè comprobat eodem §. 1. gloſſ. 2. num. 65. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig conuent. lib. 4. tit. 31. num. 45. Et hoc caſu emptor non erit in perpetuum obligatus, ſed intra modicum tempus venditor rem retrahere debet, gloſſ. verbo reſtitui in d. l. Æmilius, quam Bart. notat, & poterit emptor compellere venditorem vt intra duos menſes redimat, & ſi id non fecerit, poſtea non audietur, Tiraq. d. gloſſ. 10. num. 29. & d. num. 65. Anton. Gom. l. 40. Tauri num. 44. Cald. Pereira d. verbo ſua facilitate num. 84. Cardin. Mantic. d. tit. 31. num. 45.

42 Limita ſecundò, ſi emptor poſt tempus præſtitutum petierit ſibi pretium ſolui, & ſciens fecerit. nam tunc poteſt cogi ad retrouendendum, ac ſi pretium accepiſſet, d. l. Æmilius, & ibi gloſſ. verbo reſtitui, Tiraq. d. gloſſ. 2. num. 64. Card. Mantic. d. tit. 31. num. 46.

43 Limita tertiò, ſi poſt tempus huic facultati conceſſum emptor pretium ſibi à venditore oblatum acceperit, non poterit compelli ad reuendendum. Tiraq. d. gloſſ. 2. num. 61. Card. Mantic. d. tit. 31. n. 45.
44 etiamſi partem tantùm pretij poſt tempus acceperit, nam tenetur pactum retrouenditionis perficere. Tiraq. d. gloſſ. 2. num. 62. Cardin. Mantic. d. tit. 31. num. 45. Surd. conſ. 104. num. 7. cum ſeqq. vbi num. 35. ſubdit quòd non poteſt pœnitere emptor, qui promiſit vendere, & partem pretij repetit.

45 Nota primò quòd ius competens venditori ex pacto de retrouendendo poteſt cedi, vt per Tiraq. de retractu lig. §. 26. gloſſ. 1. à num. 1. Cagnol. hic num. 37. ſed contrarium, Paul. conſ. 5. lib. 2. Alexand. conſ. 232. n. 2. lib. 6. Crauet. conſ. 213. num. 4. Roland. conſ. 28. num. 26. & 29. lib. 2. Grat. reſp. 157. lib. 2. Franc. Marc. Delphin. deciſ. 404. num. 16. part. 2. & deciſ. 602. Perez l. 1. verſ. quaritur tit. 2. lib. 12. Ordin. Fachinæ. controuerſ. lib. 2. cap. 12. per tot. Ioſeph. Ludouic. Lucana deciſ. 47. & Peruſ. deciſ. 17. Arimin. Tepat. var. ſentent. tom. 2. tit 407. cap. 10. in fine. Alexand. Trentacinq. var. reſolut. lib. 3. tit. de empt. & vendit. reſol. 10. num. 3. Parladot. in ſeſquicent. differ. 109. num. 4. in princip. Cardin. Mantic. d. lib. 4. tit. 32. num. 13. Cardin. Tuſch. pract. concluſ. verbo pa-
46 ctum concl. 33. Et gabellam ex hac ceſſione deberi ſcribit Gutier. d. gabell. quæſt. 10. num. 29.

47 Item nota ſecundò quòd emptor, qui ex pacto de retrouendendo tenetur reuendere, vel reddere rem acceptam venditori, debet præciſè rem tradere, & non liberatur ſoluendo intereſſe ſi habet facultatem rei tradendæ, Caſſan. in conſuet. Burgund. rub. 5. §. 1. verſ. aduerte, Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 2. num. 29. verſ. ex quo etiam, & cap. 10. num. 22. verſ. ſeptimus caſus, Pinel. in l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 2. cap. 3. à num. 20. Fachinæ. d. lib. 2. cap. 8. Tiraq. de retractu tit. 2. §. 1. gloſſ. 7. num. fin. Cou. lib. 3. var. cap. 8. num. 3. verſ. hinc, Anton. Fab. de erroribus pragmatic. decad. 13. errore 4. num. 3. Caſtill. controuerſ. d. lib. 2. cap. 25. num. 38. Suar. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 37. num. 41. pag. 645.

48 Item nota tertiò non reſtituto pretio emptori dominium non reuerti ad venditorem retrahentem, ſed actionem perſonalem tantùm, et ſi eſt penes tertium eum non poſſe vendicare. Cagnol. hic num. 133. Tiraq. de retractu conuent. §. 1. gloſſ. 7. num. 10. Anton. Gom. d. tom. 2. cap. 2. num. 29. Cou. lib. 3. var. cap. 8. num. 8. Greg. Lop. l. 42. gloſſ. 7. tit. 5. part. 5. Salzed. ad Bernard. reg. 208. limit. 3. verſ. ſunt tamen, Felician. de cenſib. lib. 1. cap. 6. num. 10. Alex. Trentacinq. var. reſolut. lib. 3. tit. de empt. reſol. 10. num. 17. verſ. 2. Anton. Fab. de errorib. pragm decad. 12. errore 10. Griuel. Dolana deciſ. 51 num. 3. & 52. Card. Mantic. d. lib. 4. à num. 45.

Contrarium tamen, immo ſoluto pretio à venditore ſtatim ipſo iure ſine noua traditione dominium vtile in eum transferri, & à tertio poſſe rem vendicare, tenent Boët. deciſ. 351. num. 6. Neuizan. conſ. 88. num. 8. Alciat. reſp. 125. in fine, Crauet. conſ. 201. col. 1. Cornazan. deciſ. 84. num. 1. & 2. Olan. in reduct. antinom. lit. P. num. 5. & 6. Caualcan. deciſ. 16. num. 6. part. 5. Amendol. in addit. ad Vincent. de Franchis deciſ. 64. ex num. 17. Theſaur. quæſt. forenſ. lib. 2. quæſt. 81. num. 5. Parlad. in ſeſquicent. differ. 36. num. 12. Card. Mantic. d. lib. 4. tit. 32. num 44. & à n. 64. Giurb. deciſ. 93. Gabr. Pereira Luſit. deciſ. 13. num. 6. 49

Verùm quadam breui diſtinctione vtraque opinio eſt componenda in hunc modum. Aut verbis directis fuit pactum celebratum, aut verbis obliquis: in primo caſu ipſo iure reuertitur dominium, & procedit hæc vltima opinio; in ſecundo verò habet locum prima. Ita Bero. conſ. 164. num. 23. lib. 1. Grammat. conſ. 282. num. 5. Tiraq. de retractu conuent. §. 1. gloſſ. 7. num. 14. & 15. Boët. deciſ. 182. n. 16. & 17. Menchaq. controu. vſufrequent. cap. 69. num. 8. Roland. conſ. 62. num. 13. lib. 2. Cephal. conſ. 42. in princ. lib. 1. Hieron. Gabr. conſ. 66. num. 4. & 5. lib. 1. Perez l. 1. verſ. quæri etiam poteſt tit. 2. lib. 8. Ordin. Villadieg. l. 8. num. 11. tit. 4. lib. 5. fori iurgo, Magon. Florent. deciſ. 105. num. 3. & deciſ. 102. à num. 16. Cald. Pereira in d. l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, num. 62. cum ſeqq. Alexand. Trentacinq. d. reſol. 10. num. 21. verſ. 2. Gutier. conſ. 27. num. 2. Morl. in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 9. quæſt. 14. num. 11. & quæſt. 16. num. 7. Caſſan. conſ. 7. num. 10. Salzed. ad Bernard. reg. 208. verſ. 2. ſublimita, Felician. d. cap. 6. num. 10. Fachinæ. d. lib. 2. cap. 13. verſ. tertia, Alexand. Raudenſ. deciſ. 16. num. 18. cum ſeqq. Perea de Lara de vita hominis. cap. 23. num. 59. qui omnes tenent poſſe vti rei vendicatione contra tertium poſſeſſorem, & commune eſſe in omnibus pactis, in quibus verba directa reſolutiua adhibita ſunt. 50

Amplia idem eſſe ſi cum pacto de retrouendendo verbis obliquis concepto concurrat, ne liceat emptori rem alij vendere, nec alienare, & pro obſeruatione pacti vltra generalem obligationem emptor ſpecialiter hypothecet rem ipſam, vt ex Socin. Rip. Roder. Xuar. & alijs tradit Morl. d. quæſt. 16. num. 8. Alexand. Trentacinq. d. reſol. 10. num. 18. vbi ait quòd per hypothecam ſpecialem eſt indubitatum poſſe agere contra tertium poſſeſſorem, quia hypothecaria actio eſt realis, & per ipſam impeditur dominij tranſlatio, & quòd idem operatur hypotheca generalis, ex multis defendit Tiraq. d. §. 1. gloſſ. 5 ex n. 5. Cancer. var. part. 1. cap. 13. de empt. num. 60. quicquid dicat Anton. Fab. de erroribus pragmat. decad. 24 errore 2. 51

Amplia etiam quando is, qui fecit pactum de retrouendendo, non eſt ſoluendo, Cephal. conſ. 42. in princ. lib. 1. Magon. Florent. deciſ. 105. num. 3. deciſ. 191. à num 16. vbi latè agit quando actio perſonalis in ſubſidium detur contra tertios poſſeſſores, Alex. Trentacinq. d. reſol. 10. num. 20. vbi num. 21. extendit ex Caſtr. & Alex. quando ſubeſt præſumptio pignoris, vel vſuræ.

Nota quartò contra tertium poſſeſſorem non citatum ſententiam contra primum emptorem ex pacto de retrouendendo conuentum latam non poſſe exequi, nec illi nocere, l. fin. C. ſi per vim, l. 1. & 2. C. 52

quibus

quibus res iud. noceat, Duen. *reg.* 277. *limit.* 4. Con. *pract. cap.* 16. *num.* 4. Tiraq. *de retractu lig* §. 2. *gloſſ.* 1. *num.* 17. Gail *lib.* 1. *obſeru.* 118. Rot. Genuenſ. 111. *n.* 2. Chattar. *deciſ.* 55. *num.* 9. Mateſcot. *var. reſolut. lib.* 2. *reſol.* 121. *num.* 2. & 5. Caualcan. *deciſ.* 5. *num.* 7. & 15. *part.* 1. Alexand. Trentacinq. *d. reſol.* 10. *num.* 22. *verſ.* 1. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 828. *num.* 4. Giurb. *deciſ.* 93. *num.* 3. 4. & 5. vbi ſubdit reuocatoriâ agendum eſſe contra tertium poſſeſſorem, & ſententia opus eſſe contra tertium poſſeſſorem, quamuis ipſo iure priuatus ſit eius auctor.

53 Nota quintò emptorem, qui à duobus rem emit cum hoc pacto, vno volente reemere, partem ſuam non teneri ei vendere, Tiraq. *de retractu lig.* §. 23. *gloſſ.* 1. *num.* 8. *cum ſeqq.* & *de retractu conuent.* §. 1. *gloſſ.* 6. *num.* 30. Anton. Gom. *d. tom.* 1. *cap.* 10. *num.* 25. *verſ. quintò infero.* Suar. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 37. *num.* 10. *pag.* 644. Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.* 1. *tit.* 407. *cap.* 11 *verſ quando duo.* Amendol. *in addit. ad Vincent. de Franchis deciſ.* 64. *num.* 7. *cum ſeq.* Fachinæ. *controuerſ. illuſtr. lib.* 2. *cap.* 2. *in princip.* Cardin. Mantic. *d. lib.* 4. *tit.* 51. *num.* 29. *verſ. quidem ſi duo.* Quamuis ſit paratus vnus ex venditoribus huiuſmodi totam rem reemere, & refundere totum pretium, quia adhuc illum non eſſe admittendum, tenent Surd. *conſ.* 415. *num.* 23. & alij, quos adducit Cardin. Mantic. *d. tit.* 32. *num* 25. Sed contrarium, immo poſſe totam rem redimere offerendo totum pretium, meliùs tenent Cagnol. *hîc num.* 103. Tiraq. *de retractu conuent.* §. 1. *gloſſ.* 6. *num.* 37. Anton. Gom. *d. cap.* 10. *num.* 25. *verſ. ſeptimò infertur*, Azeued. *l.* 7. *num.* 49. *tit.* 41. *lib.* 5. *noua Recop.* Fachinæ. *d. lib.* 2. *c.* 2. *verſ. cæterùm*, qui magis commonem dicit, & contrariis ſatisfacit, maximè cùm offert ſatiſdationem de reſtituenda parte alteri venditori ſi velit redimere. Alexand. Raudenſ. *deciſ.* 12. 4 *num.* 78. vbi intelligit quando res non patitur diuiſionem commodam, ſecus ſi abſque vllo incommodo eſt diuidua. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 112. *num.* 12. *cum ſeqq.* Garc. Maſtrill. *Siciliæ deciſ.* 21. *num.* 1. & 9. vbi dicit ita fuiſſe determinatum præſtita priùs cautione de reſtituenda parte cohæredi, ſeu conuenditori, & de ſeruando indemnem emptori, Franc. del Caſtillo *deciſ.* 101. *per tot.* Cardin. Mantic. *d tit.* 32. *num.* 27. Fontanel. *de pactis nupt. tom.* 1. *clauſ.* 4. *gloſſ.* 9. *part.* 1. *num.* 68. Giurb. *deciſ.* 52. *num.* 22. vbi latè agit quando vnus ex dominis audiatur ſi velit totam rem emphyteuticam alienatam retrahere, remiſſiuè Stephan. Gratian *diſcept. forenſ. tom.* 2. *cap.* 146. *n.* 46.

54 Nota ſextò quòd ſi vnus ex hæredibus rem emptam ſolus poſſideat, vel communiter cum aliis, poteſt in ſolidum ad eius reſtitutionem condemnari, vt per Tiraq. *de retractu conuent.* §. 1. *gloſſ.* 6. *à num.* 41. Cardin. Mantic. *d. tit.* 32. *num.* 37. vbi actionem, quæ ex hoc pacto competit, eſſe bonæ fidei aſſerit, & vnum ex hæredibus rem poſſidentem, ſeu reſtituendæ facultatem habentem, in ſolidum reſtituere teneri.

55 Nota ſeptimò quòd ſi durante tempore aſſignato, infra quod venditor poteſt rem reemere, emptor eam obligaret, antequam reematur, reſoluitur ius pignoris ſi venditor reemat, quia ex neceſſitate res tranſit ad venditorem, ita Cagnol. *hîc n.* 61. Tiraq. *de retractu conuent.* §. 3. *gloſſ. vnic. num.* 10. *cum ſeqq.* Boër *deciſ.* 181. *num* 8. Neguſant. *de pignorib.* 1. *memb.* 5. *part. num.* 43. Cancer. *var. part.* 1. *cap.* 13. *de empt. num.* 59. Oſaſch. *deciſ.* 65. Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.* 1. *tit.* 407. *cap.* 9. *verſ. facta venditione.* Vincent. de Franchis *deciſ.* 64. *num.* 4. vbi quòd ſi venditio reſoluitur ex neceſſitate pacti de retrouendendo, omnes hypothecæ medio tempore contractæ reſoluuntur, Caballin. *milleloq.* 159. Cardin. Mantic. *d. tit.* 32. *num* 96. Ioan. Garc. *poſt tract. de expenſis*, vbi de hypotheca, *à num.* 8. vbi ait non attendi an voluntas emptoris ſit ordinata directè ad diſtractionem contractus, ſed ſolùm quòd dominus vtatur iure ſuo, Statil. Pacific. *de Saluiano interd. inſpect.* 3. *cap. vnic. num.* 113. Surd. *de aliment. tit.* 9. *quæſt.* 42. *num.* 7. Cardin. Mantic. *de tacitis lib.* 11. *tit.* 31. *num.* 70. Quamuis contrarium, immo hoc caſu non reſolui pignus, tradiderint Caroc. *deciſ.* 117. *num.* 18. & ex Pinel. Cagnol. Gozadin. & Zoanet. Anton. Fab. *de erroribus pragmat. decad.* 23. *errore* 1.

Nota octauò ex prima venditione cum pacto de retrouendendo deberi gabellam, non verò ex reuenditione, vt per Tiraq. *de retractu conuent.* §. 6. *gloſſ.* 1. *num.* 15. Anton. Gom. *tom.* 2. *var. cap.* 2. *num.* 31. *verſ. quid ſi fiat*, & *l.* 70. *Tauri*, *num.* 30. Pinel. *in l.* 2 *C. de reſcind. vendit. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 36. Laſarte *de decima vendit. cap.* 14. *num.* 36. Gironda *de gabellis part.* 5. *in princ. num.* 30. Villadieg. *in l.* 8. *num.* 10. *tit.* 4. *lib.* 5. *fori*, Parlador. *lib.* 1. *rerum quotid. cap.* 3. §. 4. *num.* 5. Matienſ. *in l.* 7 *gloſſ.* 3 *num.* 14. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.* Azeued. *l.* 1. *num.* 99. *tit.* 17. *lib.* 9. *noua Recop.* Surd. *deciſ.* 321. Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.* 16. *num.* 55. *cum ſeqq.* Morl. *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 9. *quæſt.* 14. *num.* 12. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 374. *verſ. dubium eſt.* Gutier. *de gabellis quæſt.* 10. *à num.* 22. Rainald. Corſ. *indagation. iuris lib.* 2. *cap.* 10. vbi refert quandam cautelam ad euitandam huiuſmodi gabellam. 56

Amplia gabellam deberi ex venditione, quamuis pactum de retrouendendo, non verbis directis, ſed obliquis fuiſſet initum, vt in terminis tradunt Laſarte *d. cap.* 14. *num.* 37. Gutier. *d. quæſt.* 10. *num.* 18. Intellige quando pactum incontinenti fuit appoſitum, nam aliàs ex retrouenditione alia gabella debetur, quia eſt noua venditio. Amad. de Ponte *de laudem. quæſt.* 37. Franc. Solon. *in ſua laudemiorum lucerna, cellula* 10. Maynard. *lib.* 4. *deciſ.* 38. *per tot.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tom.* 1. *tit.* 35. *de laudem. à num.* 51. *vſque ad* 59. Incontinenti quando dicatur pactum appoſitum, vide poſita *in meo tract. de diction. vſu freq. dict.* 155. & ibi citatis adde Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ.* 16. *à num.* 3. *tom.* 1. vbi *num.* 4. dicit quòd illud dicitur fieri incontinenti, quod fit antequam contractus ſit habitus pro abſoluto, ſi tamen partes nondum ſe diuerterint ad actus extraneos. 57

Nota nonò quòd venditor, qui ex vi pacti de retrouendendo tenetur reuendere alteri, ſi rem emptam alteri locat, & durante locatione redimatur, tenetur redimens ſtare locationi factæ per emptorem, ita Cagnol. *hîc verſ.* 12. *quæro num.* 77. Gozadin. *verſ.* 26. *quæro num.* 143. Kirchou. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 37. *num.* 16. *pag.* 645. 58

Conditioni dicta, &c.] Ergo conditionalis eſt huiuſmodi venditio, de quo vide Tiraq. *de retractu conuent.* §. 2 *gloſſ.* 1. *n.* 25. & 76. D. Barboſ. *in l. ſi morte num.* 101. *ff ſoluto matrim.*

Actio præſcriptis verbis, vel ex vendito, &c.] Dubium mouet Morl. *in emporio iuris ciuilis part.* 1. *tit.* 8. *quæſt.* 20. *num.* 6. quare ad eandem rem competat actio ex vendito, & præſcriptis verbis, quas incompatibiles eſſe apparet ex eo, quòd illa ordinaria ſit, hæc ſubſidiaria, quæ non datur niſi deficiente actione ordinaria, *l.* 1. 2. & 5. *ff de præſcript. verb.* Vnde exiſtimat actiones in præſenti non currere vt poſſit hæres vtramque in iudicium deducere, vel qua velit vti pro arbitrio, ſed ex natura contractus iudicandum eſſe vtrùm hæc, vel illa acturus ſit. 59

Habit a

60 *Habita ratione eorum*, &c.] Notatur ad hoc quòd fructus interim quòd res retrahitur, perceptos emptor ſuos facit, vt per Cagnol. *hic num.* 27. Tiraquell. *de retractu conuent.* §. 5. *gloſſ.* 1. *num.* 1. & 2. & §. 2. *gloſſ.* 1. *num.* 35. Roland. *conſ.* 27. *num.* 6. & 11. *vol.* 2. Couarr. *lib.* 1. *variarum cap.* 15. *num.* 6. & *lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 1. *in fine*, Azeued. *l.* 4. *num.* 14. *tit.* 6. *lib.* 8. *noua Recopilat.* Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 19. D. Barboſ. *in l. diuortio, in princ. part.* 2. *num.* 75. *ff. ſoluto matrim.* Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ.* 31. *num.* 20. vbi *à num.* 13. agit de quæſtione an emptor, vel donator, cui res vendita, ſeu donata fuit purè ſub conditione reſolutiua fructus interim perceptos, ſuos faciat? Cardin. Mantic. *d. lib.* 4. *tit.* 23. *num.* 99. Gerard. Maynard. *deciſ.* 31. *lib.* 2. Giurb. *deciſ.* 91. *num.* 10. & faciunt adducta per Ceuall. *commun. contra commun. tom.* 3. *quæſt.* 762. *num.* 27. vbi firmat regulam generalem quòd quotieſcunque venditio reuocatur ex cauſa de præterito, quæ inerat in initio venditionis, reſtitutio cum fructibus eſt facienda. Quamuis Morl. *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 9. *quæſt.* 14. *n.* 7. & Anton. Fab. *de erroribus pragmat. decad.* 22. *errore* 3. *num.* 4. diſtinguentes ſic reſpondeant, aut pactum fuit conceptum verbis directis, aut obliquis. in primo caſu reſolui ipſo iure dominium, & fructus à die venditionis eſſe reſtituendos venditori, in ſecundo fructus perceptos ab emptore ante reſolutionem contractus ad emptorem pertinere dicunt.

61 Fructus verò pendentes omnes ſpectare ad eum, qui redemit, tradunt Auguſt. Beroi. *quæſt. famil. q.* 98. *num.* 4. Caſſan *in conſuetud. Burgund. rubr.* 5. §. 5. *n.* 25. Tiraquell. *de retractu conuent.* §. 5. *gloſſ.* 4. *num.* 6. *cum ſeqq.* D. Barboſ. *in d. l. diuortio, in princ. part.* 2. *num.* 71. Eſcob. *de ratiocin comput. fin. num.* 5. *cum ſeqq.* Anton. Fab. *de erroribus pragmat. decad.* 10. *errore* 2. Gerard.
62 Maynard. *d. deciſ.* 31. Sed diuiſionem fructuum pro rata eſſe faciendam, reſoluunt Cagnol. *hic num.* 45. & Gozadin. *num.* 130. Tiraquell. *d. gloſſ.* 4. *num.* 9. Couart. *lib.* 1. *variarum cap.* 15. *num.* 6. *verſic. contrarium*, Roland *conſ.* 27. *num.* 6. *lib.* 2. Mynſing. *centur.* 6. *obſeruat.* 50 & 70. Caualcan. *in tractat. de vſufructu mulieri relicto, num.* 144. Boët. *deciſ.* 23. Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 37. *num.* 17. *pag.* 645. Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.* 2. *tit.* 407. *cap.* 11. *verſic. quid de fructibus, cum ſeqq.* Molin. *de primogen. lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 9. Franc. Molin. *Delphin. deciſ.* 57. *part.* 2. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 79. *num.* 7. & 8. Theſaur. *deciſ.* 56. *à num.* 1. Eſcob. *d. comput. fin. à num.* 7. Fachinæ *controuerſ. lib.* 2. *cap.* 14. Aloyſ. Ricc *in collectan. deciſ. part.* 1. *collect.* 159. Ioan. Baptiſt. Coſta *de ratione ratæ, quæſt.* 36. Cancer. *variarum reſolut. part.* 1. *cap.* 13. *de empt. & vendit. num.* 21. Cardin. Mantic. *d. lib.* 4. *tit.* 32. *num.* 102. Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ.* 176.
63 *num.* 1. & 5. Intellige hanc opinionem quando retrouenditio erat facienda eodem pretio, quo res empta fuit; ſecus verò ſi tantùm conuenitur vt emptor teneatur retrouendere, quia intelligitur pro pretio iuſto, Tiraquell. *de retractu conuent.* §. 1. *gloſſ.* 3. *num.* 2. Ioſeph. Ludou. *d. deciſ.* 79. *num.* 17. & 18. Ioan. Baptiſt. Coſta *d. quæſt.* 36. *num.* 7. Cardin. Mant *d. lib.* 4. *tit.* 31.
64 *num.* 21. Rata autem quomodo ſit facienda, vide Cuiac. *lib.* 4. *obſeruat.* 22. Couarr. *d. cap.* 15. *à num* 6. Ioſeph. Ludou. *deciſ.* 79. *à num.* 19. Eſcob. *d. comput. fin. num.* 9. Molin. *d. cap.* 11. *num.* 9. Anton. Fab. *coniect. lib.* 1. *cap.* 13. Statil. Pacif. *de Saluiano interd. inſp.* 4. *cap.* 1. *à num.* 160. D. Barboſ. & Cancer. *citatis locis*, qui communiter dicunt quòd ſi terra fructus producit ſingulo anno, vt vinea, ſi die Septembris redimatur, ante omnia debere deduci ſumptus, & de reſiduo fiant duodecim partes, & reliquæ partes emptori. Si ſit terra, quæ fructum producat ſingulo biennio vel triennio, tot partes erunt faciendæ, quot ſunt menſes, & tot ſunt dandæ emptori, quot menſes poſſedit, & reliquæ redimenti. Si verò emptor collegit fructus immaturos, inſpicitur tempus, quo fructus fiunt maturi, vt reſtitutio fiat pro rata, Tiraquell. *d. gloſſ.* 4. *num.* 9. Cardin. Mantic. *d. tit.* 32. *num.* 113. Si fructus erant pendentes, & maturi tempore venditionis, vt breui poſſent colligi, ſi poſt ſex menſes venditor ex pacto redimat, ſequentis anni an emptor habeat ratam, dubitat Cardin. Mantic. *d. tit.* 32. *n.* 112. & ex Tiraquell. *à d. num.* 9. *vſque ad* 12. tenet ratam fructuum ſequentis anni poſſe percipere, & latè comprobat. Si arbores fundi durante retrouenditionis tempore vento ſint euulſi, Ioſeph. Lud. *Peruſ. deciſ.* 5. ait fuiſſe deciſum, æſtimatione facta lignorum tradi debere venditoribus cum cautione de reſtituendo pretio emptoribus caſu quo non redemerint, refert Arimin. Tepat. *d. tit.* 407. *cap.* 11. *verſic arbores.*

Fructus poſt moram perceptos tenetur emptor re- 65
ſtituere. Boër. *deciſ.* 23. *num.* 15. Tiraquell. *dict.* §. 5. *gloſſ.* 2. *num.* 4. Couarr. *d. lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 1. D. Barboſ. *in d. l. diuortio, in princip. part.* 2. *num.* 70. & 71. Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.* 2. *tit.* 407. *cap.* 4. *verſic. ſola*, Morl. *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 10. *in prælud. num.* 10. Cardin. Mantic. *d. tit.* 32. *num.* 100. Anton. Fab. *de erroribus pragmat. decad.* 22. *errore* 3. Et ratio eſt, quia per oblationem pretij purificatur hoc pactum, intellige ſi offerens vlteriùs interpellet emptorem vt impleat ex parte ſua; nam tunc fructus ad offerentem pertinebant, Tiraq. *de retractu conuent. ad fin. tit. num.* 73. & *de retractu lignag.* §. 6. *gloſſ.* 3. *n.* 1. & 2. Decian. *conſ.* 10. *num.* 90. *lib.* 2. Surd. *conſ.* 50. *n.* 82. D. Barboſ. *vbi ſuprà num.* 76. & 77. Card. Mantic. *d. tit.* 32. *num.* 111. Statil. Pacif. *de Saluiano interd. inſpect.* 4. *cap.* 1. *num.* 167. Gaſp. Roderic. *de annuis reditib. lib.* 2. *q.* 15. *n.* 63. *cum ſeqq.*

De accreſcentibus fundo per alluuionem quòd ad 66
emptorem reuendentem pertineant, reſoluit Fachinæ *controuerſ. lib.* 2. *cap.* 6. Theſaur *deciſ.* 140. Arimin. Tepat *d. tit.* 407. *cap.* 12. *verſic. & è contra*, Beniocaſ. *in tractat. de alluuione, num.* 9. *part.* 1. Amendol. *in addit. ad Vincent. de Franchis, deciſ.* 64. *num.* 9. Menoch. *conſ.* 606. *num* 15. & 16. quorum reſolutio vera eſt niſi
venditio ſit conditionalis conditione ſuſpenſiua; 67
quamuis contrarium defendant Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, num.* 281. *in fine*, & *de retractu conuent. ad fin. tit. num.* 106. *cum ſeqq.* Carpan. *ad ſtat. Mediolanenſ. cap.* 417. *num.* 346. *tom.* 1. Ioſeph. Seſſe *Aragoniæ deciſ.* 63. *n.* 17. Giurb. *deciſ.* 92. *num.* 15.

De ſeruitute acquiſita, vide Anton. Fab. *de errorib.* 68
pragmat. decad. 23. *errore* 5. vbi tradit non reſolui per retrouenditionem, & venditorem teneri ei præſtare pretium ſeruitutis.

De expenſis, ſeu melioramentis quòd poſſint re- 69
peti à venditore de retrouenditione agente, affirmant Bald. *conſ.* 167. *ad fin.* & *conſ.* 303. *lib.* 1. Natt. *conſil.* 256. & 261. Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.* 2. *tit.* 407. *cap.* 12. *in princ.* Morl. *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 9. *in præmiſſ. num.* 109. vbi intelligit quando expenſæ eſſent neceſſariæ; nam ſi tantùm eſſent vtiles, etiam ad perpetuam rei vtilitatem non poterit eas repetere, qui illas facit, dummodo graues & oneroſæ vero ac legitimo domino ſint. Matt. *de iuriſd. p.* 1. *cap.* 34. *à num.* 16. Cancer. *variarum part.* 1. *cap.* 13. *de empt. num.* 61. vbi etiam de neceſſariis loquitur, & inutilibus ad perpetuam rei memoriam ſi non ſint oneroſæ.

Poſt oblatam.] Secus antè, de quo Ioſeph. Ludou. 70

Peruſ.

Peruſ. deciſ. 79. num. 4. cum ſeqq. Tiraq. *de retractu conuent. §. 5. gloſſ. 2. à num. 1.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part. 3. num. 71. & 72.* Et ita ab eo tempore facit fructus ſuos. Boët. *deciſ. 47. n. 2.* Menoch. *conſ. 26. num. 10.* Surd. *deciſ. 3. num. 11.* Gutier. *practic. lib. 2. quaſt. 158. num. 6.* D. Barboſ. *in d. rubr. part. 3. num. 73. & in l. ſi mora n. 68. & 71. ad fin. & 72. ff. eod. tit.*

SVMMARIVM.

1 *Pactio vt res reuertatur ad venditorem, ſi reſiduum non ſoluatur, valida.*

2 *ex Pacto leg. commiſſoria non retransferri dominium per hac verba,* Dominium ad me reuertatur, *in venditorem, ſed ſolùm competere ei actionem perſonalem.*

3 *Pactum leg. commiſſoria quibus verbis poſſit concipi.*

4 *in Pacto leg. commiſſoria non reſoluti venditionem, neque traditionem ipſo iure, niſi quando pactum verbis directis fuit conceptum, ſecus ſi verbis obliquis, vel communibus.*

5 *Pactum leg. commiſſoria quando propriè dici queat.*

6 *in Pacto leg. commiſſoria abſque traditione dominium retransferri in venditorem, quando verbis directis fuit conceptum.*

7 *Pactum leg. commiſſoria verbis directis conceptum, aut catera conuentiones vt operentur tranſlationem dominij ipſo iure in venditorem, requiritur vt incontinenti apponatur in ipſo contractu, & non ex interuallo, etſi non modico, ſed longo temporè concludatur, & in multos annos protrahatur, numer. 8.*

9 *in Pacto leg. commiſſoria qua verba apponi debeant.*

L. Quia ea lege. III.

Idem A. Felici militi.

1 VAlet pactio vt res ad venditorem reuertatur ſi reſiduum non ſoluatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4. fol. 40.*

De materia huius conclnſionis dicam commodiùs ad l. immediatè ſequentem.

2 *Rei vendicationem non habet,* &c.] Notatur ad hoc quòd ex pacto legis commiſſoriæ concepto per hæc verba, *Dominium ad me reuertatur*, non retransfertur dominium ipſo iure in venditorem non ſoluto pretio, ſed ſolùm ei competit actio perſonalis, quia ſi factus eſſet dominus, haberet rei vendicationem, *l. in rem, in princ. ff. de rei vendicat.* Sed vt veritas, & intellectus huius text. clariùs eluceſcat, ſciendum eſt

3 pactum venditionis factę ſub lege commiſſoria concipi poſſe, aut verbis directis, qualia ſunt, *res ſit inempta*, aut verbis obliquis, vt, *Vendo tibi fundum,* & ſi intra duos menſes non ſolueres, res reuertatur. Ita Cou. *lib. 3. var. cap. 8. num. 1.* Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 2. num. 30. verſ. item adde*, Felician. *de cenſib. lib. 1. cap. 6. num. 6.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate num. 54.* Inter hæc pacta maximam differentiam conſtituunt Doctores: quoniam pactum legis commiſſoriæ directis verbis conceptum operatur reſolutionem contractus ipſo iure, & tranſlationem dominij in venditorem abſque noua traditione, & agi poterit rei vendicatione conditione adueniente; ſecus verò quando verbis obliquis concipitur. nam tunc non transfertur dominium ipſo iure, ſed agetur actione ex vendito, vel præſcriptis verbis ad obſeruantiam contractus. Vide gloſ. *verbo mortis cauſa in l. 1. ff. de donat.* Tiraq. *de retractu conuent. §. 1. gloſſ. 7. num. 3. & 17.* Fabian. de Monte *de empt. quaſt. 7. princ. col. pen.* Salzed. *ad Bernard. reg. 208. col. 6. verſ. ſecundò ſublimita*, Anton. Gom. *d. tom. 2. cap. 2. num. 30.* Cou. *d. cap. 8. num. 1. in fine*, ibi, nec oberit text. *in d. l. 3. C. de pactis inter empt.* quia tractat de pactione legis commiſſoriæ, quæ etſi in contractu venditionis permiſſa ſit, non eſt admodum iuſta, cùm apponatur in pœnam non ſoluti intra certum diem pretij. Et ideo mirum non eſt ſi ex eo pacto verbis obliquis concepto dominium abſque noua traditione in venditorem minimè transfertur, Cald. Pereira *in d. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, num. 54.* Felician. *d. lib. 1. cap. 6. num. 6. & 8.* Morl. *in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 9. quaſt. 14. num. 6.* Gutier. *de gabellis quaſt. 10. num. 11.* D. Barboſ. *in l. ſi cùm dotem 23. §. fin. num. 37. poſt princip. ff. ſoluto matrim.* vbi ait quòd in pacto legis 4
commiſſoriæ receptum eſt, vt non reſoluatur venditio neque traditio ipſo iure, niſi quando pactum verbis directis fuit conceptum, ſecus ſi verbis obliquis, vel communibus. Cardin. Mantic. *de tacitu & ambig. conuent. lib. 4. tit. 29. num. 25.* vbi *num. 26.* poſt Hieron. Gabr. *conſ. 66. num. 1. cum ſeqq. lib. 1.* reſoluit 5
pactum legis commiſſoriæ propriæ dici non poſſe niſi verbis directis, & reſolutiuis fuerit conceptum, itaut ſi aliter concipiatur, dominium ipſo iure non reuertatur, latè Menchaq. *controuerſ. vſufreq. lib. 5. cap. 69. num. 3.* vbi colligit ex multorum Doctorum dictis quòd in terminis huius l. dominium tranſierit in emptorem, à quo licèt pretium die dicta non ſoluiſſet, non diſceſſit, nec in venditorem reuolauit, eo quòd dictum non fuit quòd res fuiſſet inempta, ſed tantùm quod reuerteretur ad venditorem, quod non eſt intelligendum ipſo iure.

Speciale enim eſt in pacto legis commiſſoriæ 6
quòd abſque traditione dominium retransferatur in venditorem, quando verbis directis fuit conceptum, vt tenent Tiraq. *d. gloſ. 7. num. 8.* Anton. Gom. *d. cap. 2. num. 30. verſ. item etiam infer.* Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de empt. reſol. 10. num. 23.* Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate n. 55.* vbi rationem huius ſpecialitatis tradit, & impugnat Alciat. *in l. traditionibus n. 16. C. de pactis, &* Menchaq. *d. cap. 69. per totum*, contendentes in pacto legis commiſſoriæ non eſſe habitam fidem de pretio, & ideo dominium non eſſe tranſlatum in emptorem, ſed remanſiſſe penes venditorem, Felician. *d. lib. 1. cap. 3. num. 8. & 9.* Morl. *in emporio iuris part. 1. tit. 9. quaſt. 14. num. 6. verſ. nam ſi verbis directis*, Cardin. Mantic. *d. tit. 29. num. 22.* D. Barboſ. *in l. ſi mora 20. num. 70. ff. ſoluto matrimon.* Anton. Fab. *de errorib. pragm. decad. 22. errore 2. num. 4.* Oſvvald. *ad Donell. enucleatum lib. 19. cap. 18. lit. C. & cap. 19. lit. F.* Dominium verò transferri abſque traditione ex omnibus aliis pactis habentibus vim reſolutiuam principij contractus, & non eſſe adeò ſpeciale in pacto legis commiſſoriæ, tradunt Tiraq. *de retractu conuent. §. 1. gloſſ. 7. num. 14. & 15.* Greg. Lop. *l. 42. gloſſ. 10. tit. 5. part. 5.* Boët. *deciſ. 181. num. 19. part. 1.* Deci. *conſ. 187. num. 4.* Roland. *conſ. 62. num. 41. cum ſeqq. lib. 2.* Cou. *d. lib. 3. var. cap. 8. num. 2. verſ. ego ſanè fateor*, Perez *in l. 1. verſ. quæri etiam, tit. 8. lib. 8. Ordin.* Card. Mantic. *d. lib. 4. tit. 10. num. 31. verſ. nec obſtat*, vbi pro hac alios aduerſùs quos ipſe ſequitur, & ſentit Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate,*

facilitate num. 35. Alex Raudenſ. *Piſana deciſ.* 19. *n.* 181. vbi Senatum hanc opinionem amplexiſſe dicit. Quamuis aliud ſentiant Gom. *d. tom.* 2. *cap.* 2. *num* 30. *verſ. item ad ie proſequendo*, Menchaq. *dict. cap.* 69. *num.* 9. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 378. *verſ. vtrùm autem quando res.*

7 Ad hoc autem vt pactum legis commiſſoriæ verbis directis conceptum, aut cæteræ conuentiones operentur tranſlationem dominij ipſo iure in venditorem, requiritur quòd incontinenti in ipſo contractu apponatur: aliàs ſi ex interuallo fuerit appoſitum, poſtquam ius tertio fuit quæſitum, nihil operatur. Ita Cou. *dict. c.* 8. *n.* 1. *verſ. hac verò*, Tiraq. *d. gloſſ.* 7. *n.* 4. *&* 5. Anton. Gom. *d. n.* 30. *verſ. item adde quod ad hoc*, Salzed *ad Bernard. reg.* 208 *col* 5. *verſ. ſublimita tamen*, Matienſ. *l.* 7. *gloſſ.* 3. *num.* 21. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.* Menchaq. *d. c.* 69. *n.* 6. *verſ. quod eſt intelligendum*, Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem*, *verbo ſua facilitate num.* 16. *& de empt. & vendit. cap.* 28. *num.* 23. *verſ. intellige tamen*, Felician *d. cap.* 6. *num.* 2. *ad fin.* Alexand. Trentacinq. *d. tit. de empt. & vendit. reſol.* 10. *num* 24.

8 Molin. *d. diſp.* 378. *verſ. præterea obſeruant.* Et hæc procedunt etſi non modico tempore, ſed longo concludatur, & in multos annos protrahatur, vt ſi actum fuerit quòd intra decem annos vel alios plures pretium ſoluatur, vt tradit Gutier. *de gabellis q.* 10. *n.* 13. vbi contrarium tenentes impugnat.

9 Nota non eſſe de ſubſtantia, & forma pacti legis commiſſoriæ quòd in eius conceptione opponantur verba, quæ ponuntur *in l.* 2. *& fin. ff. de lege commiſſoria*, ſcilicet quòd res ſit inempta, ſed ſufficit æquipollentia, qualia ſunt omnia, quæ denotant reſolutionem contractus ipſo iure, vt contractus habeatur pro infecto, vel habeatur pro nullo, & irrito ipſo iure, vel quòd poſſit venditor ſine iudicis miniſterio rem ipſam aſſumere, poſſidere, & frui propria auctoritate, ſecundùm Cou. *dict. lib.* 3. *cap* 8. *num.* 1. Franc. Marc. *deciſ.* 477. Gregor. Lop *l.* 38. *gloſſ.* 3. *tit.* 5. *part.* 5. Card. Pereira *in d. l. ſi curatorem*, *verb. ſua facilitate num.* 53. *in fine.* Quamuis non ſufficere quòd ſimpliciter dicatur eſſe actum ipſo iure nullum, niſi verba concipiantur formaliter ſecundum pactum legis commiſſoriæ, teneant Ruin. *conſ.* 32. *num.* 15. *vol.* 1. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 131. *in fine*, Surd. *deciſ.* 248. *n.* 10.

SVMMARIVM.

1 *Pacto legis commiſſoriæ vti non poteſt qui pretium, vel eius menſuras ſequi maluit.*

2 *Pactum inter emptorem, & venditorem, vt ſi intra duos menſes pretium rei venditæ non ſit ſolutum, inempta res ſit, validum. hoc pactum an olim fuerit odioſum in venditionibus, remiſſiuè, n.* 3.

4 *huiuſmodi Lex quare commiſſoria appellata, remiſſiuè.*

5 *Emptor ſi intra terminum ſignatum pretium non ſoluit integrum, vel maiorem partem, venditio reſoluitur, ſi vult venditor, & lucratur arrhas, vel partem pretij ſoluti, etſi de hoc non fuiſſet pactum expreſſum.*

6 *Tempus, quo fuit res vendita penes emptorem, accedere venditori ad implementum præſcriptionis. limita, ſi nemo ſit cui ſoluatur, n.* 7. *& ſi non ſtetit per emptorem quo minus ad diem ſolueretur pecunia, n.* 8. *niſi cùm antea per venditorem factum eſſet quominus pecunia ſua die ſolueretur, & poſtea venditore accipere parato emptor in mora ſit. num.* 9 *Nota*

I. pactum leg. commiſſoriæ locum non habere venditore inuito, & in eius electione eſſe ſtatim agere ad pretium, vel commiſſoriam exercere, num 10.

II. venditorem, qui ſemel elegit agere ad contractus reſciſſionem, vel ei ſtare, non poſſe variare, n. 11.

III. reſoluto contractu ex pacto legis commiſſoriæ, emptorem teneri fructus ex re empta perceptos venditori reſtituere, n. 12.

13 *Venditorem tacitè videri à lege commiſſoria receſſiſſe ſi poſt præſtitutum diem vſuras pretij petierit.*

14 *Venditorem videri huic legi renuntiaſſe, ſi poſt diem præſtitutum pretium petat, nec amplius ad eam redire poſſe.*

15 *de pacto leg. commiſſoriæ in pignoribus, remiſſiuè.*

L. Commiſſoriæ. IV.

Idem A. Iuliano.

PActo legis commiſſoriæ non poteſt vti, qui pretium, vel eius vſuras maluit ſequi. Colliguntur ex Ordin. Doctores citati *ad l* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.* 1

Notari ſolet hic text. ad hoc quòd valet pactum inter emptorem, & venditorem, vt ſi intra duos mēſes pretium rei venditæ ſolutum nō ſit, res ſit inempta, vt per Cou. *lib.* 3. *var. c.* 8. *n.* 1. Anton Gom. *tom.* 2. *var. cap.* 2. *num.* 30. Neguſant. *de pignor b* 4. *p princ. in princ.* Petr. Gregor. *ſyntagm iuris lib* 25. *cap.* 17 *num.* 9. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate n.* 40. *C. de in integ. reſtit. min. & de empt. & vendit. c.* 18. *n.* 20. Surd. *deciſ.* 248 *num.* 2 *&* 10. Morl. *in emporio iuris ciuilis part.* 1 *tit* 9. *quæſt.* 14. *num.* 7. Felician. *de cenſib. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 1. Cardin Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib* 4. *tit.* 29. *num.* 2. *&* 3. Et hæc venditio pura eſt, ſed ſub conditione reſoluenda, Cald. Pereira *dict. verbo ſua facilitate num.* 52. *circa fin.* & Morl. *d. loco* Et an hoc pactum fuerit olim odioſum in venditionibus? vide Anton. Fab. *de error. pragmat. decad.* 22. *errore* 6. vbi fuiſſe odioſum conatur probare, ſed hoc non probaſſe ſcribit Oſvvald. *ad Donel. enucleatum lib.* 16. *cap.* 19. *lit. E.* Quare autem huiuſmodi lex commiſſoria appelletur: vide Petr. Greg. *d. cap.* 17. *num.* 9 Cardin. Mantic. *d tit.* 29. *num.* 1. Cald. Pereira *dict. verbo ſua facilitate num* 50. *&* 101. Morla *d. n.* 6. Gaſp. Roder *de annuis redditib. lib.* 2. *q.* 2. *num.* 25. 2 3 4

Quòd ſi emptor intra terminum ſignatum integrum pretium non ſoluit, vel maiorem partem, venditio reſoluitur, ſi vult venditor, & lucratur arrhas, vel partem pretij ſoluti, etſi de hoc non fuiſſet pactum expreſſum, ita Bald. *in cap.* 1. *de feudo dato in vicem legis commiſſ.* Cald. Pereira *d. verbo ſua facilitate, num.* 54. *verſ aduerto tamen*, Morl. *d. tit.* 9. *quæſt.* 14. *n.* 6. *verſ. adeò vt emptor*, Cardin. Mantic. *d. lib.* 4. *tit.* 29. *num.* 28. vbi *num.* 29. tradit tempus, quo fuit res vendita penes emptorem, accedere venditori ad implementum præſcriptionis, Fachinæ *controuerſ. lib.* 1. *c.* 56. *verſ. nono.* Limita ſi nemo ſit, cui ſoluatur, *l. ſi fundus* 4. § *fin & l. vlt. ff. de lege commiſſ.* Et ſi non ſtetit per emptorem quominus ad diem pecunia ſolueretur. *l. traiectitiæ* 22. *ff. de action. & obligat. & l. vltim. ff. de lege commiſſ.* niſi cùm antea per venditorem factum eſſet quominus pecunia ſua die ſolueretur, & poſtea venditore accipere parato emptor in mora ſit, *l. ſi &* per emptorem 51. *verſic. quod ſi fundum, ff. de action. empti.* 5 6 7 8 9

Nota primò pactū legis commiſſoriæ inuito venditore locū non habere, & in eius electione eſſe ſtatim agere ad pretium, vel commiſſoriam exercere, *l. cùm venditor* 2. *l. nam legem* 3. *ff. de lege commiſſ.* Anton. 10

ron. Gom. *d. cap. 2. n. 30. in fine*, Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 33. Morl. *d. quaeſt. 14. num. 6. in fine*, Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput.* 378. *verſ. conueniunt*, Cardin. Mantic. *d. tit.* 29. *num. 2. cum ſeqq.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §. 1. q. 7. part. 2. ampl. 2. num. 4. verſ. primus.*

11 Nota ſecundò venditorem, qui ſemel elegit agere ad reſciſſionem contractus, vel ei ſtare, non poſſe variare, *l. ſi fundus 4. §. eleganter, & l. poſt diem, ff. de lege commiſſ.* Morla *d. tit. 9. quaeſt.* 14 *num. 6. circa fin.*

12 Nota tertiò reſoluto contractu ex pacto legis commiſſoriae, quòd emptor tenetur fructus ex re empta perceptos venditori reſtituere. *l. ſi fundus 4. ff. de lege commiſſ.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 25. cap. 17. n. 10.* Greg. Lop. *l. 38. gloſſ. 6. tit. 3. part. 5.* Cald. Pereira *d. verbo ſua facilitate num. 56. verſ. vlt.* Felician. *de cenſib. lib. 1. cap. 6. num. 5.* Card. Mantic. *d. tit. 29. num. 27.* Gutier. *de gabell. q. 10. num. 13. in med.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §. 1. q. 1. num.* 483. vbi ampliat etſi pactum eſſet conceptum verbis obliquis, ſeu inflexis, *& eod. §. 1. quaeſt. 7. part. 2. ampl. 12. num. 4. verſ. primus caſus.*

13 *Sed vſurarum pretij*, &c.] Notatur ad hoc quòd venditor tacitè videtur à lege commiſſoria receſſiſſe ſi poſt praeſtitutum diem vſuras pretij petierit, quia per petitionem vſurarum huic legi renuntiaſſe intelligitur, vt per Cardin. Mantic. *d. lib. 4. tit. 29. num.* 19.
14 vbi *num. 18. per l. poſt diem, ff. de lege commiſſ.* reſoluit quòd venditor ſi poſt diem praeſtitutum pretium petat, huic legi renuntiaſſe videtur, nec ampliùs ad eam redire poteſt.

15 De pacto legis commiſſoriae in pignoribus, dixi commodiùs *in collect. ad l. 1. & 2. C. de pactis pignor.*

SVMMARIVM.

1 *Vſuras deductas in pactum iuxta contractum in continenti appoſitum, iure actionis deberi. debitas ex pacto, ex interuallo impetrari iudicis officio, num. 2.*
3 *Fructus & vſuras deberi à tempore morae.*
4 *Debitor non ſtatim factâ interpellatione modo aſſignato in mora conſtituitur, ſed neceſſe eſt tempus aliquod tranſeat arbitrio iudicis. An autem vna ſufficiat interpellatio extraiudicialis, vel plures requirantur ad conſtituendum debitorem in mora, remiſſiuè, num. 5.*

L. Initio venditionis. V.

Imp. GORDIANVS. A. *Longino.*

1 VSurae deductae in pactum iuxta contractum in
2 continenti appoſitum, iure actionis debentur. Ex pacto ex interuallo debitę, iudicis officio impetrantur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4. fol. 40. verſo.*

3 *Debere ex mora dumtaxat vſuras*, &c.] Ergo à tempore morae debentur fructus, & vſurae, vt per D. Barboſ. *in l. ſi mora 10. num. 73. ff. ſoluto matrim.* Et nota quòd ad conſtituendum debitorem in mora taliter quòd veniant vſurae, ſiue intereſſe quanti plurimi, aeſtimatio eſt facienda, nulla facta diſtinctione an contractus ſit ſtricti iuris, vel bonae fidei, à tempore morae commiſſae per extraiudicialem interpellationem, ita gloſſ. *verbo cùm petitum eſſet*, & ibi Doctores *in l. vinum 22. ff. ſi certum pet.* Caſſan. *in conſuet. Burgund. rub. 4. §. 2. verbo ſera ſuffiſamment interpella. n. 7.* Greg. Lop. *l. 8. gloſſ. 4. tit. 1. & l. 18. gloſſ. 4. tit. 11.*

part. 5. Ioan. Garcian. *reg.* 118. Menoch. *de ar[...] ſu 220. num. 28.* Maſcard. *de probat. concl.* 93[...] *& concl. 1071. num. 10.* Hect. Felici. *in tract.* [...] *cap. 24. num. 8. & 9.* Hercul. Mareſcot. *var.* [...] *cap. 24. num. 4.* Vincent. Caroc. *in tract.* [...] *part. 1. tit. de culpa depoſitarij num. 43.* Gutier. [...] *confirm. part. 1. cap. 56. num. 7.* D. Barboſ. *in* [...] *part. 2. num. 10.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. §. 1.* [...] *part. 2. ampl. 8. num. 106. cum ſeqq.* Gaſp. R[...] *annuis redditib. lib. 3. quaeſt. 5. num. 31.* Co[...] *pragm. agricol. lib. 3. cap. 4. num. 10.* Caſtill. [...] *lib. 2. cap. 1. num. 59.* Quamuis interpella[...] cialem per litis conteſtationem neceſſariam [...] contractib. ſtricti iuris, exiſtimauerint Olan. [...] *antinom. lit. O. n. 2. & 3.* Fachinae. *controu. lib.* [...] Morl. *in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 8. in* [...] *num. 71.* niſi iſtorum opinionem capiamus qu[...] tereſſe quod petitur, officio iudicis debetu[...] enim conteſtatio litis eſt neceſſaria ad conſti[...] debitorem in mora; nam prima ſententia ab[...] bio procedit quando petitur intereſſe iure [...] vel obligationis: vt optimè diſtinguunt Marc. [...] Bauer. *in tit. de mora part. 1. num. 19.* Gutier. [...] *num. 6.* Mareſcot. *d. cap. 124. num. 5.* Maſ[...] 934. *num. 39. & concl. 1071. num. 15.* Sigiſm. S[...] *ampl. 8. num. 108. & 109.*

Facta interpellatione modo aſſignato no[...] debitor in mora conſtituitur, ſed neceſſe e[...] tranſeat tempus aliquod arbitrio iudicis, ita [...] *deciſ. 71. num. 50.* Eman. Suar. *in theſauro* [...] *tent. verbo mora num.* 216. Menoch. *de arbitr.* [...] Vincent. Caroc. *in tract. de depoſito part. 1. tit.* [...] *depoſitarij num. 48.* Stephan. Gratian. *diſcep.* [...] *tom. 1. cap. 42. num. 35. & 36.* Verùm autem [...] ficiat interpellatio extraiudicialis, vel plures [...] rantur ad conſtituendum debitorem in mor[...] Caſſan. *citato loco*, Tiraq. *de retractu lig. §. 9.* [...] *num. 23.* Cacheran. *deciſ. 21. in princ.* [...] *bitr. caſu 220. num. 29.* Mareſcot. *d. lib. 2. cap.* [...] Vincent. Caroc. *in tract. de oblation. part. 2.* [...] *num. 3. cum ſeqq.* D. Barboſ. *in d. l. ſi mora*, [...] *num. 9. & 10. ff. ſoluto matr.* Caſtill. *d. lib.* [...] *num. 61.* Nicol. Genoa *in tract. de verbis* [...] *lib. 2. quaeſt. 19.* Pichard. *in tract. de mora* [...] *& 52.*

SVMMARIVM.

1 *Pactum ſubſtantiale ſi non ſeruatur,* [...] *actum reſcinditur.*
2 *Contractus nominatus ob defectum* [...] *corruit.*
3 *Venditor per viam actionis ad contractus* [...] *nem agere poteſt, quando deficit illud,* [...] *principaliter.*
4 *Pactum appoſitum in venditione, ſine quo non* [...] *ſet celebrata venditio, niſi ſeruetur, venditi*[...] *ſoluitur, & contrahentes ab ea poſſunt diſ*[...] *cauſa finalis in hoc caſu quae, num. 5.*
6 *Pactum ſi non dedit cauſam contractui, non* [...] *reſcindi, etſi non ſeruetur, ſed tantùm datur* [...] *ad intereſſe. intellige vt num. 7.*
8 *Venditio non debet cenſeri facta fuiſſe eo* [...] *pretio quod venditioni attributum eſt, ſed po*[...] *ſcindi ob eam rem, cuius contemplatione facta eſt.*
9 *ceſſante cauſa Contractûs etiam nominati, ipſe contractus ceſſat.*

L. C[...]

L. Cùm te fundum. VI.

Imppp. CARVS, CARIN. & NVMERIAN. AAA. *Rimulo.*

1 SI non ſeruatur ſubſtantiale pactum, reſcinditur quicquid eſt actum. Colligitur ex Ordinar. Doctore citati *ad l.1.num.1.ſupr. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4. fol.40 verſo.*

2 Notari ſolet ad hoc quòd contractus nominatus corruit ob defectum finalis cauſæ, vt per Crauet. *conſil.192.num.22.* Franc Bec. *conſ.45.num.29.* Boër. *deciſ.45.num.29.* Roland. *conſ.69.à num.37. lib.4.* Surd. *deciſ.220.num.19.* vbi quòd abſque dubio procedit ſi vtrumque concurrat, putà quòd deficiat cauſa finalis, & quòd ad reſciſſionem deueniatur excipiendo, Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.13. num. 3. & deciſ.26. num.22. & diſcept.forenſ.cap.207. num.26. & cap.355. num.16. & cap.528. num. 5.* Caroc. *deciſ.76.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig.conuen.lib.4.tit.25.num.6.* Gregor. XV. *deciſ.130. num.4.* vbi dicit quòd quando implementum reſpicit cauſam finalem, contractus etiam nominatus per eius defectum reſcinditur. Cald. Pereira *de empt.& vendit.cap.23.num.22.* D. Barboſ. *in l.de diuiſione 5.num.50. verſ. ex quo. ff. ſoluto matr.* vbi agit de interpretatione *l.Lucius Titius. ff.de action. empti,* & improbat opinionem eorum, qui tenent ibi pretium, & eius vſuras peti poſſe à venditore, dicens emptorem ſolum agere poſſe ad rem emptam & fructus, vel ad vſuras ſi res empta eſt fructifera, & non ad reſciſſionem contractus, Franc. de Souſa *in repet.*

3 *§.actionum, num.33. Inſtit.de actionib.* Giurb. *deciſ.115. num.10.* vbi quòd per viam actionis ad reſciſſionem contractus agere poteſt venditor quando deficit illud, quod principaliter mouit.

4 Et magis communiter ſolet allegari ad hoc quòd ſi non ſeruetur pactum appoſitum in venditione, ſine quo non fuiſſet venditio celebrata, venditio reſoluitur, & contrahentes ab ea poſſunt diſcedere, vt per Corn. *conſ.101.num.8. & 17.lib.1. & conſ.102.num 25.* Socin. ſen. *conſil.26.num.4.lib.3.* Alciat. *conſ.69. n 14. lib.8.* vbi dicit quòd ſi non obſeruantur ea pacta quæ dederunt cauſam contractui, promiſſor etiam in contractibus nominatis non tenetur implere contractum, ſed omnia infirmantur, *cap.1. §. ſed non eſt alia, quæ fuit prima cauſa benef. amitt.* Bald. *conſ. 464. num.1. lib.1. & conſ. 375. lib. 2.* Crauet. *conſ. 192. num.22. & conſ.299.num.1.* Franc. Bec. *conſ.45. num. 29.* Roland. *conſ.69.num.40.lib.4.* vbi ex *num. 6.* extendit etſi in vno ex minimis capitulis deficiat, Caballin. *de euictionib in vlt. addit. lit. L. verſ. ſecundo limita.* Et hinc Menoch. *conſ. 156. num. 16.* reſoluit per hunc text. quòd in contractibus, quorum vnus ſine altero non fuiſſet celebratus, ſi vnus contrahentium non ſatisfacit, totus ipſe contractus volente aduerſario reſcinditur.

5 Cauſa finalis in hoc caſu dicitur illa, ſine qua quis aliàs non eſſe contracturus, vt colligitur ex hoc text. Roland. *conſ. 69. num. 38. & 39. lib. 4.* vbi cauſam finalem dicit, quæ reſpicit omnem diſpoſitionem, & ad illam generaliter influit, vel ſine qua quis aliàs non eſſet facturus, vel eo modo niſi fuiſſet illa cauſa, Surd. *conſ. 563. ſub num. 4. verſ. & in prædictis*, Beltramin. *ad Greg. X V. deciſ. 130. num. 7.* Card. Mantic. *d tit. 12. num 54. verſ. verum planè*, vbi cauſam finalem etiam dicit quando quis alias fuiſſet contracturus, ſed non eo modo, vt puta, volebam ego vendere fundum meum iuſto pretio, ſed minori pretio vendo ob aliquam cauſam, quæ reſpicit meum commodum, & illa dicitur cauſa finalis vendendi minori pretio, *l fundi partem, ff. de contrah. empt.* ſed non eſt cauſa finalis vendendi, & in hoc caſu defectus cauſæ parit condictionem ob cauſam in contractibus innominatis.

6 Si verò pactum non dedit cauſam contractui venditionis, non poteſt reſcindi, etſi non ſeruetur, ſed tantùm datur actio ad intereſſe, ex *l.ea conditione, C.de reſcindend.vendit.* quam ſic interpretantur, & ad concordiam reducunt cum noſtra hac l. gloſſ. & Alber. *in l.pacta conuenta. C.de contrah.empt.* gloſſ. *in l.fin. C. de condict. ob cauſam.* & ibi Bart. *num. 1.* & Paul. *ad finem*, & ita communiter reſoluere Doctores dicit Alexand. *ibid num. 8.* Iaſ. & Curt. quos & alios refert Pinel. *in rubr. C.de reſcind. vendit. part. 2. cap. 2. n. 19.* vbi *à num. 14.* incipit agere de intellectu huius text. Cardin. Mantic. *d.lib.4.cap.24.num.9.*

7 Intellige niſi ope exceptionis de non implemento opponatur, nam tunc reſcinditur contractus etiam nominatus, *l.2.§.circa, ff. de doli mali except. l. Iulianus, §.offerri, & l.qui pendentem, ff. de action. empti, l.quæro §.inter locatorem, ff.locati,* Alexand. *conſil. 105. num.12.vol.3.* Roland. *conſ.53.à num.22. lib. 1. & conſil.69.à num.6.lib. 4* qui in contractu locationis, & conductionis loquuntur, Crauet. *conſ. 192. num. 22.* Surd. *deciſ.314 à num.17. & conſ.13. num. 22. & 23. & conſ.61.num.36. & conſ.563.num 4. & 5.* Menoch. *conſ.1178. num.11.* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ. 13. num.3. in addit. & diſcept forenſ. cap.207. num.29. & cap. 355. num.1.* Fachinæ. *controuerſ. lib. 2. cap.4.in fine,* Caroc. *deciſ.76 num. 1.* Giurb. *deciſ.100.num.32.* Cardin. Mantic. *dicto tit. 12. num. 53. & tit. 16. num.15.*

8 Notatur etiam ad hoc quòd venditio non debet cenſeri facta fuiſſe eo tantùm pretio, quod venditioni attributum eſt, ſed poſſet reſcindi ob eam rem, cuius contemplatione facta eſt, vt per Tiraquel. *de retract.in lign. §.1 gloſſ.18.num.69.*

9 Notatur etiam ad hoc quòd ceſſante cauſa contractus etiam nominati, ceſſat ipſe contractus, vt per Tiraquel. *in tract. Ceſſante cauſa, part.1.num.58.*

SVMMARIVM.

1 *Pactum quòd res ſit inempta, reddito pretio validum eſt, nec tollitur reſcripto, & num.4.*

2 *Dilatio vim contractus perimens, non poteſt reſcindi per reſcriptum in forma communi impetratum.*

3 *ad Actionem conſequendam non ſufficit oblatio, ſed conſignatio, & depoſitio.*

L. Si à te. VII.

Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. *Muſæo.*

PActum quòd res ſit inempta, pretio reddito vali- 1
dum eſt, nec tollitur reſcripto. Dilatio vim contractus perimens non poteſt concedi per reſcriptum in forma communi impetratum. Ad actionem con-
ſequendam non ſufficit ſola oblatio, ſed conſignatio, 2
& depoſitio. Colligitur ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*

De materia, & intellectu huius text. vide Bald. *in* 3
l.acceptam, num.15. de vſur, Caſſan. *conſ.41. num. 7.* Boër. *deciſ.124. num. 24. & 25.* Hippolyt. Riminald.
conſ.5. num.71. lib.1. exiſtimantes in caſu huius text. 4
pactum ita fuiſſe conceptum vt ſoluta pecunia fun-

dus eſſet inemptus, & ſic agi de reſcindendo contractu iam facto, quo caſu ad reſcindendum vltra oblationem neceſſaria erit depoſitio, & conſignatio, quia cùm agatur de reſcindendo contractu, pretium acceptum debet cum effectu reſtitui per illum, qui reſciſſo contractu vult ſuam rem habere, *l. 3. C. de iure fiſci, lib.* 10. & conſequenter requiritur oblatio, depoſitio, & conſignatio, quæ loco ſolutionis ſunt, *l. obſignatione, C. de ſolution.* ſed ſi non agatur de reſcindendo contractu, ſed de contractu de nouo inducendo, vel confirmando, tunc ſola oblatio purificabit conditionem, & conſequenter ex eo contractu tanquam iam purificato, datetur actio, vt probatur *in l. 2. ſuprà hoc eodem tit.* Sed aliter intelligit D. Barboſ. *in l. ſi mora* 10. *num.* 69. *&* 70. *ff. ſoluto matrimonio*, vide apud eum.

SVMMARIVM.

1 *Conuentio illa rata habetur, quæ contractus tempore intercedit inter partes.*

2 *Pacta niſi contrario pacto tollantur, ſeruanda ſunt, & num. 3.*

4 *Emptio & venditio accipiunt legem à conuentione partium, & in ea id comprehenditur, quod actum eſt inter partes.*

L. Tempore. VIII.

Iidem AA. & CC. *Auxanoni.*

1 CONuentio illa rata habetur, quæ contractus tem-
2 pore inter partes intercedit Pacta niſi contrario pacto tollantur, ſeruanda ſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem quoad ſecundam eius partem ex hoc text. deſumit Cardoſ. *in praxi iudic. & Aduocat. verbo Emptio, num.* 52.

4 *Habitam conuentionem integram ſeruari, &c.*] Emptio enim & venditio à conuentione partium legem accipiunt, & in ea id comprehenditur, quod inter partes actum eſt, *l. 1. §. ſi conuenit, ff. depoſiti. l. contractus, ff. de regul. iur.* Afflict. *deciſ.* 293. *in* 3. Roman. *conſ.* 475. *num.* 8 Roland *conſ.* 92. *num.* 14. *vol.* 2. Ror. Genueoſ. *deciſ.* 14. *num.* 8. *&* 9 *& deciſ.* 97. *num.* 2. Magon. *Florent. deciſ.* 62. *num.* 7. *& deciſ.* 67. *n* 4. Amatis *deciſ.* 1. *num.* 2. Menoch. *conſ* 477. *n.* 7. Eugen. *conſ.* 37. *num.* 1. *vol.* 1. Surd. *conſ.* 383. *n.* 6. *& conſ.* 389. *num.* 26. *& deciſ.* 260. *n.* 31. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuileg.* 84. *n.* 7. Morl. *in emporio iuris ciuilis part.* 1. *tit.* 9. *quæſt.* 20. *n.* 4. Giurb. *deciſ.* 111. *à num.* 14. *& deciſ.* 113. *num.* 17.

SVMMARIVM.

1 *Pactum quòd in loco vendito non poſſit condi monumentum, validum.*

2 *Prohibitio de non alienando an impediat dominij tranſlationem in contractibus.*

3 *Pactum ne aliqua res deueniant ad Eccleſiam, an ſit validum.*

L. Si quis ita IX. & vlt.

Imp. IVSTINIAN. A. *Ioanni P.P.*

1 VAlet pactum quòd in loco vendito non poſſit condi monummentum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Per hunc text. cui ſimilis *in l. ea quidem, C. ſi mancipium, & in l. ſi creditor, §. fin. ff. de diſtract. pign.* tenent gloſſ. *verbo licentiam, in auth. vt de cætero, collat.* 5. Cror. *num.* 94. *in l. filius fam.* 117. *§. diui el* 2. *ff. de legat.* 1. vbi Alber. *num.* 87. Curt. iun. *in auth. res qua, C. commun. de legat.* prohibitionem ſcilicet de 2
non alienando etiam in contractibus, impedire dominij tranſlationem. Sed veritas eſt in contrarium, immo quòd prohibitio de non alienando in contractibus, non impedit dominij tranſlationem, ſed ſolùm agi poteſt ad intereſſe pacti non ſeruati per actionem perſonalem ex contractu, vt in *l. ſi ita quis* 135. *§. ea lege, ff. de verb. obligat. & in l. 3. C. de condict. ob cauſam.* cum ſimilibus, de quibus latè Anton. Gom. *l. 40. Tauri n.* 12. *& tom.* 2. *var. cap.* 2. *n* 20. *& ſeq.* Gam. *Luſit. deciſ.* 356. Donell. *in d. §. ea lege, num.* 3. Robert. *lib.* 3. *ſentent. cap.* 24. Qua ſententia retenta non obſtat text. *in præſenti*, quia reſpondetur ſolùm hîc probati validum eſſe pactum appoſitum in traditione rei meæ, vt ibi non liceat locum illum religioſum, vel ſacrum facere; licèt enim aliàs inualidum videatur, ex reg. *l. pen. ff. de pactis*, tum quia videbatur contra libertatem Eccleſiæ & religionis, valet tamen ex reg. *l. in traditionibus, ff. de pactis*, & ex iis, quæ poſt alios Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem §.* 16. *num.* 12. An autem ex huiuſmodi pacto impediatur dominij tranſlatio, hîc non agitur: ideo ſecundùm regulas dicendum eſt noon impediri, ſed tantùm agi ad intereſſe, vt *in d. §. ea lege*, & ita eſt communis intellectus huius text. cum ſimilibus ex citatis ab Anton. Gom. *d. l. 40. Tauri num.* 17. Robert. *dict. lib.* 3. *cap.* 24. *in fine.* Similiter ad text. *in l. fin. ſup. C. de rebus alien. non alien.* reſpondetur ſolùm ibi agi de ſignificatione verbi, *alienare*, vt ex littera patet, docétque text. ille quòd ſiue id verbum à lege, ſiue à teſtatore, ſiue à contrahétibus, proferatur, comprehendit ſub ſe omnes alienationis ſpecies, & quoad hoc ſit æquiparatio, de qua ibi: an verò ea prohibitio impediat dominij tranſlationem, ibi non agitur; ideo facienda eſt differentia, cùm detur diuerſa ratio. Ad *d. l. ea quidem, C ſi mancipium*, communis ſolutio eſt regulam illam non procedere in alienatione irreuocabili, planè manumiſſio, de qua ibi, irreuocabilis eſt. *l. Imperatores, ff. de manumiſſ. teſtam.* qua ratione pactum, vt non liceat rem ſacram, vel religioſam facere, etiam in contractibus impediet dominij tranſlationem, cùm alienatio irreuocabilis ſit, iuxta reg. *ſemel Deo, in* 6. Ita Batt *in d. §. ea lege n.* 4. *& in l. filiusfam. §. diui n.* 14. *ff. de legat.* 1. communis ex citatis ad Anton. Gom. *d. l. 40. Tauri n.* 16. *in fine.* Sed multo meliùs dici poteſt, in illo tit. cum duobus præcedentibus agi de tribus pactis, ob quæ dominij tranſlatio etiam in contractibus impeditur, quia ita conſtitutum fuit ob iuſtas & ſpeciales rationes, ſcilicet *in tit. C. ſi ſeruus exportan.* ne ſeruus veterator cæteros corrumpat in eo loco, *in tit. ſi mancipium ita venierit*, ne proſtituatur fauore caſtitatis; & tandem in ſeruo vendito, vel legato, vt in d. alio tit. *ſi mancipium ita fuerit alienatum*, &c. idque ex ratione text. *in l. fin. C. qui ad libert. peruenire non poſſunt*; qui quidem intellectus colligitur ex text. *in l. 4. §. in illis, de manumiſſ.* notat Salicet *l. 3. num. 2. in fine, C. de condict. ob cauſam*, Loaz. *num.* 125. & Ripa *n.* 86. *in d. §. diui.*

In gloſſ. *Permanere.* ibi, *vt poſſit agere ad intereſſe*, &c. Communiter recipitur hic intellectus gloſſæ, ex Alexand. *in d. l. filiusfamil. §. diui, num.* 6. Rip. *n.* 86. & Iaſ. *lect.* 2. *num.* 112. *&* 120. *ff. de legat.* 1. & eodem Iaſ. *in dict. l. ſi ita quis, §. ea lege, num.* 34. *ff. de verborum obligat.* Palat. *in dict. repet. rubr. de donat. inter vi-*

rum

3 *rum & vxorem*, §. 16. *num.* 13. Et confirmatur, quia in hoc text principalis dubitatio erat an valeret pactum de quo *ibi*, quia videbatur eſſe contra libertatem Eccleſiæ, iuxta *cap. fin. de immunit. Eccleſ. lib.6.* nihilominus tamẽ deciditur valere cùm tantùm prohiberetur certam rem ad Eccleſiam deuenire, quod non eſt contra illius libertatem, arg. *l. cùm ita* 62. *ff. de condit. & demonſt.* Bald. *hic num.* 2. Ruin. *in d.* §. *diui, col.* 40. *in fine*, & *ibi* Crot. *num.* 43. iuxta quem intellectum colligitur valere pactum ne aliquæ res deueniant ad Eccleſiam, de quo notabiliter agunt Andr. Sicul. *conſ.* 46. *lib.* 3. Palat. *d.* §. 16. *num.* 13. Cald. Pereirã *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 23. *num.* 4.

Si ſeruus exportandus veneat.

Tit. LV.

HOc titulo & duobus ſequentibus, proponuntur pacta quædã de mancipiis venditis. Hoc igitur titulo declarantur effectus pacti, vt ſeruus vẽditus exportetur. Scripſerunt in rubricam Cuiac. Pac & VVeſembec. De materia Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 25. *cap.* 17. *num.* 15.

SVMMARIVM.

1 *Emptor ſerui exportati poteſt eum manumittere antequam rumpatur fides.*
2 *Pactum manus iniectionis, item vt quis capiat ſeruum, licitum eſt.*
3 *Pactum manus iniectionis, remiſſiuè.*
4 *Manûs iniectio quid, & num.* 5.
6 *Pactum quòd ſeruus exportetur, & ad locum, ſeu ciuitatem non reuertatur, validum.*
7 *ex Venditione cum pacto manûs iniectionis ſi ſeruus non fuerit exportatus, ſemel debita gabella non repetitur, etſi ob non obſeruantiam pacti ſeruus reuertatur ad venditorem.*
8 *in Pacto manûs iniectionis non transferri dominium in venditorem ipſo iure ante manûs iniectionem, contrarium, num.* 9.

L. Lege venditionis. I.

Impp. Severvs & Antoninvs AA. *Petroniæ.*

1 EMptor ſerui exportati poteſt eum manumittere
2 antequam fides rumpatur. Pactum manus iniectionis, item vt quis capiat ſeruum, licitum eſt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald Sichard. Cuiac. Donell. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſul. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

3 De pacto manus iniectionis vide *l. Hiſp.* 47. *tit.* 5. *part.* 5. vbi Greg Lop. *gloſſ.* 1. Briſon. & Hottoman. *de verbis iuris, verbo Manus*, Mynſing. *conſ.* 98. Tiraq.
4 *de retractu lig.* §. 29. *gloſſ.* 3. *num.* 24. vbi explicat manus iniectionem eſſe, cùm nulla expectata iudicis auctoritate nos ipſius veluti ius dicentes perſonam quampiam, aut rem noſtram, vel nobis debitam apprehendimus, vel ſiſtimus. Cald Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate num.* 47. *C. de in integ. reſtit.*
5 *minor.* vbi ait quòd eſt pactum manus iniectioois, cùm in contractu reſeruatur vẽditori facultas capiẽdi, vel vẽdicandi ſeruum propria auctoritate ſi cõtra pactum venditionis exportetur, idem Cald. Pereira *in tract. de empt. & vendit. cap.* 25. *num.* 43. vbi ait textum *in præſenti cum l. ſeq.* ſpecialiter loqui, & procedere in ſeruis, & ancillis eo pacto venditis, vt ad locum, ſeu ciuitatem non reuertantur, ſub pœna iniectionis manus. quæ quidem conuentio ſeruanda eſt, quoniam partem pretij continet, & per eam ſeruus in priſtinam naturam, & ſeruitutem reſtituitur; & deinde tenet præter hunc caſum ſpecialem in ſeruorũ diſtractione conſtitutum, à tertio poſſeſſore non poſſe dominum vendentem vendicare, & propria auctoritate ſibi ius dicere. Et ſic reſoluit Petr. Greg.
ſyntagm. iuris lib. 25. *cap.* 17. *num.* 15. valere pactum 6
quòd ſeruus exportetur, & ad locum, ſeu ciuitatem non reuertatur, aliàs quòd poſſit eum venditor capere, & in ſeruitutem redigere.

Ex venditione cum hoc pacto manus iniectionis 7
ſi ſeruus non exportatus fuerit, ſemel debita gabella non repetitur, etſi ob non obſeruantiam pacti ſeruus ad venditorem reuertatur, vt per Laſarte *de decima vendit. cap.* 14. *num.* 35.

In gloſſ. *Denegatur, fin.* ibi, *vel demum*, &c. Notant ad hoc quòd in hoc pacto manus iniectionis non transfertur dominium in venditorem ipſo iure ante manus iniectionem, vt per Greg. Lop. *l.* 47. *gloſſ.* 1. *tit.* 5. *part.* 5. *gloſſ. vlt. in l. traditionibus, C. de pactis,* 8
vbi Curt. *num.* 29. & Gozadio. *num.* 8. Sed contra- 9
rium defendit Cald. Pereira *d. verbo ſua facilitate num.* 57. *verſ. quod tamen,* vbi ex eo ipſo iure dominium in venditorem tranſire dicit, ſicut ex pacto legis commiſſoriæ, & addictioois in diem; ea motus ratione, qoia hoc pactum non vidit quòd alterius effectus ſit, quàm rei vendicationis, quæ tanquam actio realis datur in quemcunque poſſeſſorem: ſed poſſet videre quòd antea dixerat, ſcil. quòd virtute huius pacti poteſt venditor propria auctoritate ius ſibi dicere, & rem capere à quocunque poſſeſſore, quòd agenti rei vendicatione non licet.

SVMMARIVM.

1 *Pœna conuentionali quis contentus eſſe debet; legalis autem applicatur fiſco.*
2 *Stipulatione pœna applicanda parti, non tolli pœnam fiſco applicandam.*
3 *Pactum manus iniectionis, remiſſiuè.*

L. Si vt II.

Iidem AA. *Nedieno.*

POEna conuentionali quis contentus eſſe debet, 1
legalis autem fiſco applicatur. Stipulatio pœnæ 2
applicaodæ parti non tollit pœnam fiſco applicandam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.*

De pacto manus iniectionis, vide poſita *in collect. ad l.* 1. *ſup. hoc tit.* 3

SVMMARIVM.

1 *Ancilla contra pactum manumitti nequit.*
2 *Pactum de exportanda vbi ſolùm interuenit, ſolus fiſcus agit.*
3 *Pactum quòd ſeruus non poſſit manumitti, validum intellige, vt num.* 4.

L. Ancilla. III.

Imp. ALEXAND. A. *Nonio.*

1 ANcilla contra pactum manumitti non poteſt.
2 Vbi ſolum pactum de exportando interuenit,
ſolus fiſcus agit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l. num. 1. *ſuprà hoc tit.*

3 Nota quòd pactum quòd ſeruus non poſſit manu-
mitti, validum eſt, cùm ob id offenſam domino fa-
ctam appoſitum præſumatur, vt per Gregor. Lopez *l.*
4 *46. gloſſ. 2. tit. 5. part. 5.* Intellige niſi contrarium appa-
reat, quia vna præſumptio aliâ tollitur, vt per Tira-
quell. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, num.*
146. *C. de reuocand. donat.* Surd. *conſ.* 112. *num.* 72. *cum*
ſeqq. Maſcard. *de probat. concl.* 1230. Menoch. *de præ-*
ſumpt. lib. 1. *præſumpt.* 30. *à princ.*

SVMMARIVM.

1 *Talis quis eſſe præſumitur, qualis in habitu reperi-*
tur, & num. 3.
2 *Delictum execrabile grauiùs puniri ad exemplum*
alterius.
4 *Clericus an & quando præſumatur ex habitu cle-*
ricali.
5 *Rem quamcunque iudicari ſecundùm præſentem*
ſtatum.
6 *Patria cuique dulciſſima.*
7 *à Patria exulare duriſſimum, & ab omni humani-*
tate alienum.

L. Moucor. IV.

Idem A. Papiæ.

1 TAlis quis eſſe præſumitur, qualis in habitu repe-
2 ritur. Item delictum execrabile grauius punitur
ad alterius exemplum. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius
partem ex hoc text. deſumit Menoch. *de præſumpt.*
4 *lib.* 6. *præſumpt.* 76. *num.* 10. vbi *à num.* 7. diſcutit an &
quando Clericus quis præſumatur ex habitu clericali.

5 Notatur ad hoc quòd quæcunque res iudicatur ſe-
cundùm præſentem ſtatum, vt per Maſcard. *de probat.*
concl. 1194. aliàs 1200. *num.* 40.

6 *Ne in patriâ moreris*, &c.] Quia patria cuilibet eſt
dulciſſima, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 1170. aliàs
1175. *num.* 25. vbi allegat hunc text. Caſſan. *in cata-*
log. gloriæ mundi, part. 12. *conſid.* 17. Auiles *ad cap.* 1.
Prætorum, verbo tierra, num. 13. Cardin. Tuſch. *pra-*
ctic. concluſ. tom. 6. *litt. P. concl.* 133. *num.* 1. Mari. Cu-
tel. *de donat. inter patrem & filium, tractat.* 1. *diſc.* 2.
7 *part.* 11. *num.* 72. Ideo exulare à patria duriſſimum
eſt, & ab omni humanitate alienum, Anchar. *conſ.* 75.
num. 3.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitas cui ex pacto interdicitur, eidem Romana in-*
terdicta videtur.
2 *Exulans à patria, vel oppido, vnde originem ducit,*
eo ipſo exulat etiam ab vrbe Roma, vti patria om-
nium communi.
3 *Patria cuique chariſſima.*
4 *Patriam ſuam relinquere vnicuique impium eſt.*

L. Qui exportandus. V. & vlt.

Idem A. Seraphiano.

CVI ex pacto interdicitur ciuitas, eidem Romana 1
interdicta videtur. Colligunt ex Ordin. Docto-
tes citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.* Aloyſ. Leo *in* 4.
fol. 41.

Probat hic text. quòd qui exulat à patria, vel 2
oppido, vnde originem ducit, eo ipſo exulat etiam
ab vrbe Roma, vti patria omnium communi, vt
per Marian. *in cap. vlt. num.* 13. *de foro compet.* Alberic.
in l. Roma, num. 3. *ff. ad municip. & in diction. verbo Ro-*
ma, Farinac. *fragment. crimin. part.* 1. *litt. D. num.* 197.
quos refero *in mea praxi exigendi penſiones, quæſt.* 6.
num. 57. *in fine.*

In gloſſ. *In Italia.* Notantur ad hoc quòd nemo eſt 3
cui patria ſua non ſit chariſſima, vt per Azeued. *l.* 14.
num. 17. *tit.* 3. *lib.* 1. *noua Recopilat pag.* 68. vbi citat
hanc gloſſ. Vnde impium eſt cuilibet patriam ſuam 4
relinquere, Maſcard. *de probat. concluſ.* 1170. aliàs
1175. *num.*

Si mancipium ita venierit ne proſtituatur.

TIT. LVI.

HIc declarantur effectus pacti, vt ſeruus
venditus non proſtituatur. Scripſerunt in
hanc rubricam Cuiac. Fac. & VVeſembec.
De materia vide *l.* 47. *tit.* 5. *part.* 5. vbi Gregor. Lo-
pez *in gloſſ. fin.* eundem Gregor. Lopez *l.* 4. *tit* 22. *p.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Pactum ne ancilla proſtituatur, eſt in rem, & afficit*
quemcunque poſſeſſorem.
2 *contra Pactum proprium, modò ſit honeſtum ac lici-*
tum, venire nemo poteſt vt committatur impu-
dicitia.
3 *Pactum non poſſe remitti, vbi remiſſio continet de-*
lictum.
4 *Serua ad libertatem prouocat, ſi à domino proſti-*
tuatur.
5 *Promiſſione mihi facta non contraueniendi alicui*
promiſſioni ſub pœna mille, cum obligatione om-
nium bonorum, ea propriâ auctoritate mihi occu-
pare licet.

L. Præfectus vrbi. I.

Imp. ALEXAND. A. *Socrati.*

PActum ne ancilla proſtituatur eſt in rem, & afficit 1
quemcunque poſſeſſorem. Contra pactum pro- 2
prium, modò ſit honeſtum ac licitum, venire nemo
poteſt vt impudicitia committatur. Pactum quia 3
non poteſt remittere vbi remiſſio continet, ac fouet
delictum. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Bu-
trig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Sebaſt.
Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Vt ſi proſtituta fuiſſet, &c.] Notatur ad hoc quòd 4
ſerua ad libertatem prouocat, ſi à domino proſtitua-
tur. *l.* 47. *tit.* 5. *part.* 5. *vbi gloſſ. fin. l.* 2. *tit.* 22. *part.* 7.

Gaſp.

Gaſp. Baëc. *de inope debitore cap.* 14.*num.* 15.Pichard. *in §.ſed & maior.* 2.*num.*4. & 8. *Inſtit. de iis , qui ſunt ſui.* Petr. Gregor *ſyntagm. iuris lib.*36.*cap.* 11.*num.*5. Ludou. Peguera *crimin. deciſ.* 15.*num.*10. *verſ. atque in patre , vel domino.* Farinac. *in praxi crimin. part.* 5. *tit. de delictis carnis, quaſt.* 144. *num.* 19. Qui enim proprias ancillas in eorum poteſtate exiſtentes quæſtus cauſa proſtituit, leno dicitur , *l. athletas. §. ait prætor, in princip. ff. de his, qui not.infam.* Pract.Conradi *rub. de lenonib.num.*2. *in fine*, Ludou. Peguer. *d. deciſ.* 15.*num.* 1.Petr.Greg. *d. lib.*36.*cap.* 11 *ſub num.* 2. Vincent. de Franchis *deciſ.* 68.*num.*1.*part.*1.Menoch. *de arbitr. caſu* 534. *n.* 33.*cent.* 6.Farin. *d.quaſt.* 144. *num.* 18.

5 *Perduci eam ad Prætorem* ,&c.] Ex his verbis infert Roderic. Xuar. *tit. de las herancias*, id eſt, de aditione hæreditatis, *num.* 33. *poſt med. pag.* 350. *in vlt. impreſſ.* quòd ſi promiſiſti mihi non venire contra aliquam promiſſionem ſub pœna mille , pro quibus obligaſti mihi omnia bona tua, adiecta clauſula, quòd poſſem illa propria auctoritate occupare. nam tunc ſi debitor , ſeu promittens contraueniat , non potero propria auctoritate poſſeſſionem ingredi,niſi priùs petam, quòd hoc liquidetur à iudice , ſcilicet dictum promiſſorem contraueniſſe , & allegat hunc text.dicens quòd ex quo hìc non erat notorium ancillam eſſe proſtitutam, non potuit ancillam deducere ſine iudice.

SVMMARIVM.

1. *in Cauſis miſerabilibus & piis index interponit officium , & ſine accuſatore inquirit.*
2. *Militare officium ad hoc prodeſt vt mulieres de miſeria proſtitutionis conquerentes exhibeantur.*
3. *in Cauſa pia index impartitur officium ſuum etiam non requiſitus.*
4. *in Cauſa alimentorum index impartiri debet officium ſuum etiam non petitus.*
5. *ad ſoluendum Legata pauperibus relicta , vel pia , hæredem compelli poſſe nemine inſtante.*
6. *Animæ periculum vbi vertitur, iudicis officium etiam non petitum impartiendum eſt.*

L. Mulierem. II.

Idem A. Seuero P. P.

1 IN cauſis miſerabilibus & piis iudex interponit officium , & inquirit ſine accuſatore. Item militare officium ad hoc prodeſt, vt mulieres de miſeria proſtitutionis conquerentes exhibeantur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

3 Allegari ſolet hic text.ad hoc quòd iudex in cauſa pia impartitur officium ſuum etiam non requiſitus, vt per Tiraq. *de pia cauſa priuil.* 152. Surd. *de alimentis tit.* 8. *priuil.*4. *in fine.* Petr. Rebuff. *ad leges Galliæ tit. de ſentent.prouiſ.art.*3.*gloſ.vlt. num.* 25. *cum ſeqq.* Vincent. Caroc. *tract. de remed. contra praiudic. ſentent. excep.* 132. *num.* 32. Gabr. Aluarez *in tract.*
4 *de priuileg. pauperum part.* 1. *quaſt.* 35 .*num.*12.Vnde in cauſa alimentorum officium ſuum licèt non petitum impartiri debere iudicem,probant *l. diui , ff. ad leg. Falcid.* Tiraq. *d. priuil.* 151. Cordub. de Lara *in l.ſi quis à liberis*, §. *verùm n.* 11.*ff.de liberis agnoſc.* Vincent. Caroc *d.* 132.*num* 36 Surd.*d.priuil.*4.Gabr. Aluarez *d. quaſt.* 35. *num.* 14. Et in cauſa dotis idem probat *l.ſi cùm dotem* 23.§.*eo autem tempore , ff.ſolut. matr. l. profectitia* 5.*verſ.ſed ſi proponas,ff. de iure dot.* Vincent. Caroc. *d.except.*132.*num.*34.Gabr.Aluarez *d. quaſt.* 35. *num.* 15. vbi intelligit ſi pauperi dos, vel alimenta debeantur , & *num.* 16. ſubdit poſſe Epi- 5
ſcopum inſtante nemine ad ſoluendum legata pauperibus relicta , vel pia hæredem compellere , & *num.* 19.tenet quòd vbi animæ periculum vertitur, 6
officium ſuum etiam non petitum impartiri debet iudex.

SVMMARIVM.

1. *Ancilla , quæ non debet ex pacto proſtitui , in caupona etiam retineri nequit.*
2. *Famulam cauponæ , propter vilitatem officij , adeò proſtitutam eſſe , vt non admodum differat ab his , quæ proſtant in lupanari.*
3. *Cauponum vilitas , & rapacitas remiſſiuè.*

L. Eam quæ. III. & vlt.

Idem A. Aurelio.

ANcilla , quæ non debet ex pacto proſtitui , in caupona etiam retineri nequit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1.*ſup. hoc tit.* 1

Allegari ſolet hic text.ad hoc quòd famula cauponæ propter vilitatem officij adeò proſtituta eſt , vt non admodum differat ab iis , quæ in lupanari proſtant, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 1.*gloſſ.* 14.*num.* 17. *& de nobilit. cap.* 24. *num.* 44. Vnde ſtuprum in eam commiſſum punibile non eſſe reſoluunt Caſſan. *in catal. gloria mundi part.* 11. *conſid.* 28. Greg. Lop. *l.* 3.*verbo ni tauernera tit.* 14.*part.* 4. Alciat. *in l.inter ſtuprum num.* 5.*ff. de verbor. ſignif.* Grammat. *deciſ.* 107. *num.* 7. Aym. *conſ.* 166. *num.* 6. Farin. *conſ.* 90. *num.* 5.& 10.& *in praxi crimin. part.* 5.*tit. de delictis carnis quaſt.* 141. *num.* 88. 2

De cauponibus quòd ſint viles , & rapaces, vide Bald. *in l.* 1.*num.* 6.*ff.locati*, Caſſan. *d.part.*11.*conſid.* 46. Rebuff. *in auth.habita, C. ne filius pro patre , verſ. & à viliſſimis pag.* 601.& *ad l.* 183.*ff. de verb. ſignif. pag.* 597.Greg. Lop.*l.*26.*gloſſ.*6.*tit.*8. *part.* 5. Clar. *in* §. *furtum num.* 27.Maſcard.*de probat. concl.* 831. Gutier.ſiue alius inter eius conſilia, *conſ.* 31. *num.*7.Bobadil. *in ſua politica lib.*3. *cap.* 4. *num.* 92. 3

Si mancipium ita fuerit alienatum , vt manumittatur , vel contrà.

TIT. LVII.

HIc duo venditionis pacta explicantur, vt ſeruus manumittatur , vnum affirmatiuum, alterum negatiuum. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide *l.Hiſp.*45.*tit.*5.*part.*5.Mozz *de contract.tit.de empt. & vendit. cap. de rebus , quæ emi, vel vendi poſſ. n.* 23.

SVMMARIVM.

1. *Seruus donatus vt tranſacto tempore manumittatur , tempore finito liber ſit , & num.* 2. *donatus ſub ea conditione vt liber ſit peracto tempore ,*

quo ſeruierit, ſi is, qui ita libertatem præſtitit, interim voluntatem mutauerit, data libertas ſeruo reuocatur, num. 3. dominum ſeruum vendentem ſub pacto quòd intra certum tempus manumittatur, pœnitere poſſe, taleque pactum reuocare, n.4. ſi ante tempus completum illud pactum, ſeu modum reuocauit, ſeruus liber non erit, n.5.

6 *Seruo vendito ne intra certum, aut poſt certum tempus manumitteretur, poterit venditor ab hac manumiſſionis lege diſcedere, & eo pœnitente, emptor non tenetur ſeruum ea lege venditum manumittere.*

7 *Donans rem, cum pacto vt poſt certum tempus reſtituatur Eccleſiæ, poterit donatio reuocari in præiudicium Eccleſiæ.*

8 *ex Contractu meo facto cum alio quando alicui ius eſt quæſitum, poſſum ego ius iſtuc mea pœnitentia reuocare.*

9 *quando priori Donatario iniunctum eſt vt poſt certum tempus rem alteri abſenti daret, tunc donator quandiu viuit, poterit reuocare donationem factam poſteriori donatario antequam perfixum tempus impleatur. procedit quando donator cum priore donatario paciſcitur poſteriore donatario inſcio, vel abſente, nec acceptante, num.10.*

11 *Seruus vt liber efficiatur adueniente die ex reſcripto D. Marci, oportet venditorem in eadem voluntate perſiſtere.*

12 *Maioratus ſi à Rege concedatur alicui pro ſe & filio primogenito in forma communi, non poteſt, etiam de conſenſu Regis, auferri ius quæſitum primogenito, & concedi filio minori ſine conſenſu primogeniti.*

13 *Seruo libertate conceſſa quando emptori placuerit, emptore in vita non declarante, eo mortuo ſeruus liber efficitur.*

14 *vbi actum quòd emptor Seruum manumittat cùm potuerit, ſi ſeruus præſens eſt, poſt duos menſes liber eſt, ſi antea non manumittatur ab emptore; ſi verò non fuit præſens, & poſt quatuor menſes non manumittatur, liber efficitur.*

L. Si Patroclus. I.

Imp. ALEXAND. A. *Patricenſi.*

1 SEruus donatus vt tranſacto tempore manumittatur, finito tempore liber fit. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Butrig. Bart. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Sebaſt. Næui, remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 45. tit. 5. part. 5. vbi gloſſ.* 1. Corraſ. *lib. 3. miſcell. cap. 3. num. 4.* Cuiac. *lib. 1. obſeruat. 29.* Petrus Gregor. *ſyntag. iuris lib. 14. cap. 6. num. 5.* etſi obligatus eſſet ſeruus generaliter inter alia venditoris bona, *l. ſi quis obligatum, ff. qui ſine manumiſſ.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 11. tit. 2. num. 13.*

3 *Si modò Patroclus non contraria voluntatis fuerit.*] Notatur ad hoc quòd ſeruus donatus ſub ea conditione vt liber ſit peracto certo tempore, quo ſeruierit, ſi is, qui ita libertatem præſtitit, interim voluntatem mutauerit, datas libertas ſeruo reuocatur; in idem eſt text. *in l. eum qui, ff. qui ſine manumiſſ. ad li-*
4 *bert. peruen. l. 3. ff. de ſeruis exportan.* vbi dominum ſeruum vendentem ſub pacto quod intra certum tempus manumittatur, pœnitere poſſe, taleque pactum reuocare indulgetur, *l. pecuniam 5. §. ſi ſeruum, ff. de condict. cauſa data,* Anton. Gom. *l. 40. Tauri, num. 29. in*
princ. verſ. primo, vbi ait quòd ſi dominus ante tem- 5
pus complectum illud pactum, ſeu modum reuoca-
uit, ſeruus liber non erit, Couarr. *lib. 1. variarum*
cap. 14. num. 7. verſ. ſecundo, vbi dicit quòd vendito 6
ſeruo, vt intra certum, aut poſt certum tempus ma-
numitteretur, poterit venditor ab hac manumiſſio-
nis lege diſcedere, & eo pœnitente non tenetur em-
ptor ſeruum ea lege venditum manumittere, Boër.
deciſ. 353. num. 9. vbi hinc infert quòd ſi aliquis do- 7
nat alicui rem cum pacto quòd poſt certum tempus
reſtituatur Eccleſiæ, poterit reuocari donatio in præ-
iudicium Eccleſiæ, Tiraquell. *de iure primogen. q. 8.*
num. 1. cum ſeqq. quod quando alicui quæſitum eſt 8
ius ex meo contractu facto cum alio, poſſum id ius
mea pœnitentia reuocare, Cald. Pereira *lib. 1. quæſt. fo-*
renſ. quæſt. 20. num. 15. in fine, Rebell. *de obligat. inſtit.*
part. 2. lib. 18. quæſt. 3. num. 3. vbi hinc dicit quòd
quando priori donatario iniunctum eſt vt poſt cer- 9
tum tempus rem alteri abſenti daret, tunc donator
quandiu viuit, poterit reuocare donationem factam
poſteriori donatario antequam præfixum tempus im-
pleatur, poſt completum tamen non poteſt, nec etiam
hæredes donantis poſt ipſius mortem ante tempus
peractum, & *num. 4 in princ.* ſubdit procedere quan- 10
do donator cum priore donatario paciſcitur poſterio-
re donatario inſcio, vel abſente, nec acceptante: nam ſi
poſterior, ſiue præſens, ſiue abſens à donante certior
factus acceptet, licèt ſeruus ſi, nec ante tempus præ-
ſcriptum, poſterior donatio reuocari poterit.

Verùm concluſioni ex hoc text. ſuprà deſumptæ, & iis, quæ in eius confirmationem adduxi, obſtat *l. 1. ff. qui ſine manumiſſ. ad liber. peruen.* ibi, *ſed etſi mutauerit voluntatem venditor, nihilominus libertas competit, l. quæſitum, ff. de ſeruis exportan.* Pro quorum iurium conciliatione vide Corn. *conſ. 68. num. 11. lib. 3.* & eis non relatis Anton. Gom. *d. l. 40. Tauri, num. 13. verſic. vel aliter & ſecundò,* quos omnes refert Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 19. num. 31.* dicens ideo *in d. l. 3. ff. de ſeruis exportan.* potuiſſe venditorem pactum reuocare, quia erat initum in fauorem ſerui, cui tanquam inhabili & incapaci nullum prorſus ex eo pacto fuit ius quæſitum, nec actio, ex *regul. l. in perſonam, & l. quod attinet, ff. de regulis iuris.* Sed obſtat *l. qui Romæ, §. Flauius, ff. de verborum obligat.* vbi ſeruo ex ſimili pacto conceditur ad libertatem proclamare, quod ibi Doctores communiter notant, cui reſpondet Corn. *in d. num.* 11. illud licere ſeruo iudicis officio tantùm, quod nullam actionem præſupponit, aut obligationem, *l. quæ per colluſionem, §. præsy ſoriem, ff. de action. empti, l. 5. ff. de annuis legat.* Nec eſt in conſideratione tanquam remedium extraordinarium & particulare donec imploretur. *l. 4. §. 1. ff. de fideicommiſſ. liber. l. fin. §. fin. ff. de condict. indebit.* Quare aliter Cald. Pereira *d. cap. 19. num. 32. & 33.* reſpondet, di-
cens quòd vt ſeruus ipſo iure liber efficiatur adueni- 11
ente die ex reſcripto diui Marci, oportet venditorem in eadem voluntate perſiſtere, aliàs ſi eum pœniteat, & pactum reuocauit, ceſſare ipſo iure ex diui Marci reſcripto libertatis dationem, & hoc eſſe quod Iureconſultus tantùm probat *in d. l. 3.* ſecundum diui Marci reſcriptum propter venditoris pœnitentiam lapſo termino libertati præſcripto ſeruum ipſo iure liberum non fieri, vt probatur *in l. 1. 2. & fin. hoc cod. tit. & in d. l. eum qui,* & licèt libertas ipſo iure deficiat, quia dominus variauit, & non poſſit ſeruus reſcripto diui Marci iuuari, extraordinario remedio iudicis officio implorato libertatem obtinere poterit, ex *d. §. Flauius, & d. l. 1. ff. qui ſine manumiſſ.*

Ex quibus colligitur ſuſtineri non poſſe Bartoli reſolutionem *in l. qui Romæ, §. Flauius, ff. de verborum obligat.*

obligat. dum tenet quòd ſi dono tibi rem vt poſt tempus ad Eccleſiam perueniat, quamuis Eccleſię ſit ius quæſitum, ex *l. quoties, C. de donat. quæ ſub modo*; attamen poſſunt ius illud in vita Eccleſiæ reuocare, nam contra illum expreſsè tenent Paul. *in d. §. Flauius num.* 3. Duen. *reg.* 216. Anton. Gom. *d. l.* 40. *Tauri num.* 29. Riminald. *in l.* 1. *num.* 189. *C. qui admitti*, Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §.* 54. *ad finem*, Tiraq. *de retractu conuent. §.* 1. *gloſſ.* 7. *n.* 21. Eman. Acoſta *de ſucceſſ. Regni Portugal. pag.* 62. Roder. Xuar. *in l. quoniam in prioribus, C. de inoff. teſtam. ad l. Regni quæſt.* 8. *num.* 2. *cum ſeqq. & alleg.* 19. *verſ. per quam legem*, Cou. *d. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 7. Perez *ad l.* 3. *verſ. hinc infertur ad Bart. tit.* 8. *lib.* 3. *Ordin. pag.* 618. *& ſeq.* Guillelm. *in cap. Raynutius, verbo ſi abſque liberis el* 2. *in tract. de fideicom. ſubſtitut. n.* 23. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 12. *& ſeq.* Facit Ordin. Reg. Luſitana *lib.* 2. *tit.* 35. *§.* 18.

12 dum habet quòd ſi maioratus à Rege ſit conceſſus alicui pro ſe & filio primogenito in forma communi, quòd non poteſt etiam de conſenſu Regis auferri ius primogenito quæſitum, & filio minori concedi ſine primogeniti conſenſu, Eman. à Coſta *de ſucceſſ. Regni pag.* 7. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. pen. col. pen.* Item confirmatur hæc reſolutio contra Bart. ex alia ſententia communi, quæ habet quòd in emphyteuſi accepta pro ſe & filio non poteſt pater vendendo, vel aliter, præiudicare in iure filio acquiſito ex contractu patris, iuxta text. *in l. quodcunque §.* 1. *ff. de verb. obligat.* & ita eſſe communiter receptum, & in praxi obſeruatum, teſtatur Gam. *Luſit. deciſ.* 8. *ex num.* 1. *& deciſ.* 5. *num.* 7. *& deciſ.* 151. de quo Valaſc. *d. tract. de iure emphyt. quæſt.* 49 *num.* 6. Pro quibus facit reg. text. *in l. id quod noſtrum, de regul. iuris. l. perfecta, C. de donat. quæ ſub modo*, cum iis, quæ Tiraq. *de retractu lig. §.* 1. *gloſſ.* 18. quibus habetur ius tertio acquiſitum eo inuito tolli non poſſe: & confirmatur ex *l. quoties. C. de donat. quæ ſub modo*, dum ait ex donatione facta in forma, de qua *ſuprà*, tertio acquiri actiones, ſicut ſi eſſet facta per ſtipulationem. Nec contrarium probat text. *in l.* 3. *ff. de ſeruis exportan.* cum ſimilibus, loquuntur enim de libertate conſequenda ipſo iure ex conſtitutione Diui Marci, quæ quidem conſtitutio tum fauore libertatis, tum fauore voluntatis domini vendentis, vel donantis fuit inducta, vt patet ex text. *in præſenti*, atque ideo non aliàs ex ea conſtitutione ſeruus fiet liber, quàm ſi dominus perſeueret in eadem voluntate, vt habetur *in d. l.* 3. cum ſimilibus: verùm quamuis mutata voluntate domini ſeruus ex dicta conſtitutione non fiat liber, nihil tamen impedit quominus libertatem iuxta conuentionem officio iudicis poſſit petere, iuxta dictum §. *Flauius*, & ita procedit *d. l.* 1. *in fine, ff. qui ſine manumiſ. & l. quæſitum, ff. de ſeruis exportan.* quem intellectum videtur præſentire gloſſ. *in præſenti*, Bart. *in l. Ariſto n* 2. *in fine, ff. de donat.* Roman. *in l. ſi pecuniam col.* 1. *ff. de cond. ob cauſam*, & fortè hoc ſentit Roder Xuar. *d. quæſt.* 8. *num.* 6.

Aut ſi iam deceſſerit, &c.] Notatur ad hoc quòd
13 libertate ſeruo conceſſa quando emptori placuerit, emptore in vita non declarante, eo mortuo ſeruus liber efficitur, vt per Greg. Lop. *l.* 45. *gloſ.* 2. *tit.* 5. *part.* 5. nam morte voluntas finitur, idem Greg. Lop. *ibid. gloſſ.* 3. Cou. *lib.* 3. *var. cap.* 15. *num.* 4. vbi latè declarat, & reſpondet ad text. *in cap. maiores, de baptiſmo*, ex quo quidem voluntatem morte non extingui, deducunt Gail. *lib.* 2. *obſeruat.* 60. *num.* 16. Eman. Acoſta *lib.* 2. *ſelect. cap. fin. num.* 2. Sarmien. *in ſimili tract. lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 22. *verſ. item Pomponius*, Morl. *in emporio iuris ciuilis part.* 1. *tit.* 9. *quæſt.* 9. *num.* 13. Fontanel. *de pactis nuptialib. clauſ.* 4. *gloſ.* 10. *part.* 1. *num.* 145.

Sed quare hic moriens voluiſſe præſumatur, cùm in contractibus potiùs moriens in dubio præſumatur noluiſſe, vt tradit Greg. Lop. *in l.* 30. *gloſſ.* 3 *tit.* 9. *part.* 6. *ex l. centeſimis §. fin. ff. de verb. oblig.* Vnde Peralta *in l. vnum ex familia, ff. de legat.* 2. *num.* 5. *&* 6. hoc fauore libertatis inductum eſſe dicit; hanc verò rationem veram non eſſe affirmat Sarmien. *d. lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 23. *verſ. & licèt Doctores*, & fatetur rationem dicti §. non intelligere. At Morl. *d. tit.* 9 *quæſt.* 9. *num* 13. Peraltæ rationem eo non relato veram eſſe aſſerit. Demùm ſubtilis Eman. Acoſta *d. lib.* 2 *cap. fin. num.* 6. *&* 9. reſoluit in ſpecie huius text. & *d. legis* 45. *partitæ*, venditorem in poteſtatem emptoris non reliquiſſe ſi vellet manumittere; nam ſi hoc eſſet, nihil in pactum deduceret, cùm ſemper in voluntate dominorum ſit ſeruos manumittere, ſed neſcitur tempus quando vellet manumittere, vnde cùm morte finiatur voluntas, vt ſuprà dixi, ab eo tempore libertas competit, & nihil contra prædictum pactum prodeſſet eius contradictio: at *in d. §. fin.* promittens nunquam ſe obligauit, ſed obligationem in tempus ſuæ voluntatis reſeruauit, ex quo, vt *in d. §.* patet, quidam inutilem eſſe ſtipulationem dixerunt; ſed verius eſt non eſſe inutilem niſi moriatur antequam conſtituat, & declaret ſe velle, & vſque ad hoc tempus non erit inutilis, licèt antea conſtituat ſe nolle, & text. iſte ſolum declarat tempus, in quo ſeruus conſequitur libertatem, quæ per pactum ſine temporis aſſignatione erat ei debita, & text *in d. fin.* agit de tempore in quo obligatio, quæ non eſt orta, & ſine expreſſa & clara voluntate oriri non poteſt, oriatur, quæ multum diuerſa ſunt.

Nota quòd ſi actum fuit vt emptor ſeruum ma- 14
numittat cùm potuerit, ſi ſeruus præſens eſt, poſt duos menſes liber eſt, ſi antea non manumittatur ab emptore; ſi verò ſeruus non fuit præſens, ſi poſt quatuor menſes non manumittat, liber efficitur. ita Greg. Lop per text. *ibi in d. l* 45. *gloſſ.* 4. *tit.* 5. *part.* 5. facit Surd. *deciſ.* 226. *num.* 6.

SVMMARIVM.

1 *Seruus venditus vt manumittatur, ad libertatem perducitur, ſi differatur.*

2 *quod non fit per Hominem, reputatur à lege.*

3 *ſi Legantur centum, & ſeruus vt manumittatur, ſi velit centum, omiſſo altero, nihil habebit, & ſeruus erit ſtatim liber.*

4 *Filium habens ex ancilla, quæ ſua eſt, is proprius filius erit ſuus ſeruus.*

L. Si ea lege. II.

Idem A. Eutychiano liberto.

SEruus venditus vt manumittatur, ad libertatem 1
perducitur ſi differatur. Item quod non fit per 2
hominem, reputatur à lege. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1 *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit *l.*
Hiſp. 36. *tit.* 9. *part.* 6. *vbi gloſſ.* 7. in qua deciditur quòd 3
ſi legantur centum, & ſeruus vt manumittatur, ſi velit centum, omiſſo altero, nihil habebit, & ſeruus erit ſtatim liber, Bart. *in l. qui Romæ. §. Flauius, oppoſit.* 3. *ff. de verbor. obligat.*

Filium ſuum & naturalem Creſtem venundedit, 4
&c.] Notatur ad hoc quòd ſi quis filium habeat ex

ancilla

ancilla, quæ ſua eſt, is proprius filius erit ſuus ſeruus, vt per gloſſ. *hic, verbo filium*. Padil. *in l. naturalis num. 5. ff. de præſcript. verb.* Sanch. *de matrimonio lib. 7. diſp. 24. num. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Ancilla vendita, vt certo tempore elapſo ſit libera, tranſacto tempore libera ſit, & n. 3.*

2 *Inutiliter factum non impedit diſpoſitionem legalem.*

L. Cùm iuſta. III.

Idem A. Fulgino.

1 ANcilla vendita, vt certo tempore elapſo ſit li-
2 bera, tranſacto tempore libera ſit. Item inutiliter factum non impedit diſpoſitionem legalem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Donell. *ad l. qui Romæ 122. §. Flauius Hermes num. 4. & 5. ff. de verb. obligat.* Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo ſeruitus num. 61.* Vide poſita *in collect. ad l. 1. ſub hoc eod. tit.*

L. Si is, qui pretium. IV.

Imp. GORDIAN. A. *Iocundæ.*

MOra fauore libertatis quamprimum committitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Pactum reſcindens libertatem, appoſitum venditioni ſerui, libertatem impedit.*

2 *Libertas per actum impediri poteſt.*

3 *ob Actum nullum non incurri pœnam, quam quis incurreret ſi actus contra legem eſſet validus, contrarium num. 4. diſtinguitur inter pœnam ipſo iure incurrendam, & illam quam iudex infligere, & exequi debet, num. 5. & inter legem imponentem pœnam facienti actum, qui nequaquam validus eſſe poteſt; & in alienante emphyteuſim ſine conſenſu domini, quem ſatis conſtat actum facere nullum, & nihilominus incidit in pœnam caducitatis, num. 6. & 7.*

8 *Pactum de non manumittendo quare impediat libertatem.*

9 *Citatio, ſi ſua putauerit intereſſe, non arctat citatum ad comparendum, ſi non vult.*

L. Ea quidem. V.

Idem A. Martino.

1 PActum reſcindens libertatem appoſitum vendi-
2 tioni ſerui proprij, impedit libertatem. Item libertas per pactum impediri poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *l. 1 num. 1. ſup. hoc tit.*

3 *Nec tamen pœna exactio*, &c.] Notatur ad hoc quòd propter actum nullum non incurritur pœna, quam quis incurreret ſi actus contra legem validus eſſet. nam in ſpecie huius text. cautum inuenitur vt pœna adiecta contra manumittentem prohibitum manumittere locum non habeat, nec exigi poſſit aduersùs eum, qui nulliter, & de facto ſeruis libertatem conceſſit, quam quidem etiamſi manumitterentur nanciſci non poterant, quia venditio eam quidem legem acceperat ne mancipia ad libertatem perducerentur, non alia profectò ratione, quàm quòd datio libertatis nullius momenti fuerit, ideóque Gordiano Imp. iniquum viſum fuit ob conditionem non ſeruatam pœnam exigere, vbi actus nullus fuit irritus, & inanis: vt per Bald. *hic num. 1.* Tiraq. *poſt leges connub. gloſſ. 8. num. 212.* Sanch. *de matrim. lib. 3. diſp. 2. num. 5.* Soar. *de legib. lib. 5. cap. 34. à num. 6.* Contrariam tamen opinionem tenuerunt 4
multi relati per Cou. *de ſponſal. part. 2. cap. 6. §. 3. num. 4.* ex ea ratione, quia mens legis actum punientis ea eſt, vt puniat culpam facientis actum; ſed ſic eſt quòd talem culpam tam committit ille, qui facit validum, quàm ille, qui facit inualidum; ergo pari, eadémque ratione puniendi ſunt. Vnde *gloſ. vlt.* quam probarunt Butr. & Imol. *in cap. 1. de cleric. coniug.* diſtinguendum putauit in hac parte inter pœ- 5
nam ipſo iure incurrendam, & inter pœnam, quam iudex infligere, & exequi debet; vt pœnam, quam lex iniungit per verba ipſo facto, ipſo iure, & ſimilia, nullatenus incurrant illi, qui fecerint actum nullum, pœnam verò per iudicem infligendam ita paſſuri ſint, ac ſi validum actum per legem prohibitum perpetraſſent. At hæc diſtinctio nullo iure probatur, & ideo Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 16. num. 19.* aliam obſeruauit, & ſequutus eſt diſtinctionem inter legem conſiderantem factum ſolum, & animum facientis, & inter eam, quæ conſiderat ſolum iuris effectum, vt pœnam legis in priori caſu ex actu nullo incurrat; in ſecundo verò, ſit actus nullus ſit, non incidatur in pœnam, adducit auctoritatem Baldi *in præſenti num. 3.* Cuius tamen doctrinam & reſolutionem non dubito alia clariori & faciliori indigere diſtinctione, cùm plurimi ſint actus per leges prohibiti aſſignatis pœnis, quibus Molinæ diſtinctio nullatenus adaptari valet, ſcilicet omnes illi, qui nequaquam validi eſſe poſſunt, vt *in Clem. vnic. de conſang. & affin.* cum ſimilibus.

Quare nouiſſimè poſt omnes Angulan. *in tract. de legibus lib. 3. controu. 8. ex num. 17.* arbitratur diſtinguendum inter legem conſideratis circunſtantiis pœnam imponentem facienti actum, qui nequaquam validus eſſe poteſt, quo caſu perſpicuum etiam erit ipſam voluiſſe pœnam iniungere facienti actum nullum, vt *in d. Clem. vnic.* & in alienante emphyteuſim ſine domini conſenſu, quem ſatis conſtat actum nullum facere, & nihilominus in pœnam incidit caducitatis, teſte Bald. *in l. 2 n. 3. C. de Epiſc. audient.* Tiraq. & Molin *vbi ſuprà*, non alia certè de cauſa, niſi quia pœna fuerat impoſita actui, qui valere non poterat ſtante legis prohibitione, & niſi pœna procederet contra facientem actum nullum, nullum ſanè effectum eſſet habitura: & inter eam legem, quæ pœnam imponit actibus, qui validi eſſe poſſunt, in quibus procedit, & locum habet præfata diſtinctio adducta per Molin. de lege conſiderante ſolum factum, & animum facientis, aut conſiderante iuris effectum, vt ſi ſolum factum, & animum conſiderauerit, pœna impoſita facienti actum ſimpliciter, impoſita cenſeatur illi, qui actum nulliter fecerit; ſi verò iuris effectum dumtaxat conſideraſſet, locum non habeat pœna contra facientes actum nullum. 6

Idem Anguian. firmata ſupradicta reſolutione 7
deueniens ad huius l. intellectum *eod. controu. 8. num. 18.*

num. 18. *&* 19. ſic loquitur. Verùm circa intellectum *d. l. ea quadam*, (eſt hic text.) ſubſiſtendum duxi dubius, & non immeritò, an interpretes communiter eius mentem fuerint aſſequuti, qui, vt vidiſti, vnanimes in eum ſenſum conſpirarunt, vt ex eo ibi non fuiſſe pœnam incurſam crediderint, quia non valuit manumiſſio, & ad iniungendam pœnam fuerat conſideratus iuris effectus, vt intendunt gloſ. *in d. l. quid ergo* 13. §. *cùm autem factum, ff. de his, qui not. infam.* & præcitati Patres, præcipuè D. Molin. *d. num.* 19. non aduertentes pœnam *in d. l. ea quidem*, minimè fuiſſe impoſitam circa iuris effectum, quippe manumittenti nulliter fuit iniuncta, & cùm manumiſſio nulla fuerit, pœna non potuit imponi iuris effectui, qui nullus fuit, cùm dicta manumiſſio ſerui fuerit contra pactionem partium, vt inquit text. *in princip.* Igitur dictorum Patrum intellectus ad *d. l. ea quidem*, nullo modo debet ſuſtineri, præſertim ſi expendas quam proximè tradidimus doctrinam, & differentiam inter pœnas iniunctas actibus inualidis, & illas, quæ imponuntur actibus, qui validi eſſe poſſunt, vt quando actibus inualidis ſolum factum potuerit lex conſiderare, nec locum habeat diſtinctio ſan conſiderauerit factum, vel iuris effectum, actibus verò validis impoſita pœna, rectè ſit diſtinguendum, an imponatur facto, vel iuris effectui: quo præſuppoſito fieri non potuerit, vt diximus, quòd *in d. l. ea quidem*, pœna effectui fuerit adiecta, vel quòd ob non ſequutam manumiſſionem pœna non proceſſerit, vt falsò crediderunt interpretes. Quorum omiſſa traditione verus ſenſus & interpretatio ad *d. l. ea quidem*, aſſequeris facilè, ſi conſideres pœnam de qua *ibi*, non à iudice, ſeu publica perſona, ſed à priuato fuiſſe præſcriptam manumittenti, priuatum autem pœnam ad vindictam culpæ iniungere non poſſe pluſquam manifeſtum eſt: & ratione probatur, quia talis vindicta iuriſdictionem expoſtulat, *l. imperium* 3. *ff. de iuriſd. omn. iudic.* quam certum etiam eſt priuatum non habere, *l.* 3. *C. de iuriſd. omn. iudic.* nihil ergo mirum ſi pœna locum non habuerit, vtpote in vindictam culpæ, & priuata perſona iuriſdictionem non habente impoſita. Quòd verò talis pœna fuerit in vindictam culpæ, in quo nititur totus hic diſcurſus, patet manifeſtè, quia alter ex contrahentibus, qui pœnam impoſuit, non poterat intereſſe prætendere, in cuius locum pœna regulariter ſuccedit, *l. vlt. ff. de prætor. ſtipulat.* cùm manumiſſio non habuerit effectum, nec contrarium factum fuerit. Rurſus pars non intendebat, nec intendere potuit punitionem contrauenientis contractui; quia conuentio fuit de ſeruo non manumittendo, & in ſpecie *d. l. ea quidem*, ſeruus verè manumiſſus non fuit; ergo non fuit factum contrarium partium conuentioni, immo nec potuit fieri, nec ſeruus manumitti contra pactionem contrahentium. Igitur de primo ad vltimum, & per argumentum à ſufficienti partium enumeratione animus, & mens imponentis dictam pœnam ſolùm fuit punire voluntatem & propoſitum cum facto manumittendi, quod perſpicui iuris eſt priuatum non poſſe facere ex defectu iuriſdictionis, iuxta ſupradicta. Ideóque Gordianus Imper. auctor *d. l. ea quidem*, dicit pœnæ adiectionem tribuere non potuiſſe iuſtam cauſam exigendi conditioni non ſeruatæ, id eſt, quia re vera conditioni non fuit contrauentum, cùm non fuerit manumiſſus ſeruus, neque aliquod interuenit intereſſe, locum habere non potuit pœnæ exactio, quæ ſolùm in vindictam culpæ poſſet procedere, & hoc non tanquam præſcripta à priuata perſona, quæ nullam omnino iuriſdictionem habet; ergo nullatenus talis pœna ſubſiſtere potuit, non quia manumiſſio nulla fuit, ſed quia priuata perſona ſine iuriſdictione illam impoſuerat. Hactenus Anguianus.

Nanciſci libertatem non poſſunt, &c.] Cùm pro- 8
hibitio alienationis non impediat dominij tranſlationem, *l. ea lege, C. de condict. ob cauſam*, mirum eſt cur in hac l. pactum de non manumittendo impediat libertatem, quod etiam probat Iureconſ. *in l. ſeruus* 9. *ff. de manumiſſ. & l. ille ſeruus* 9. §. *fin. ff. qui & à quibus.* Veram ſolutionem ſe præſtare ait Cald. Pereira *var. ſentent. ſiue quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt* 23. *num.* 17. dum aſſerit ſpeciale eſſe in eo caſu, ea ratione, quoniam huiuſmodi prohibitio fit ad puniendum ſeruum, *l. fin. C. qui non poſſunt ad libert. peruen.* vnde ne delictum remaneat impunitum, & vt ſerui magis obſequentes ſint dominis, conſtitutum eſt libertatis dationem contra prohibitionem non valere, &c.

In gloſſ. *Non contineat.* ibi, *ſi manumiſiſti, venias* 9
reſponſurus ad pœnam, aliàs non venias, &c. Notatur ad hoc quòd citatio, ſi ſua putauerit intereſſe, non arctat citatum ad comparendum ſi non vult, vt per Felin. *in cap. cùm inter col.* 7. *verſ. limita ſecundò, de except.* vbi Deci. *num.* 16. *verſ. ſecundò prædicta concluſio*, Capyc. *deciſ.* 8. *num.* 2. *&* 3. Iaſ. *in l. nec quicquam*, §. *vbi n.* 18. *ff. de offic. Proconſ.* Cott. *in memorab. verbo citatio el* 1. Surd. *deciſ.* 26. *n.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Factum legis negligentiam hominis excuſat.*

2 *Pœnam ad euitandam non refert à quo quid fiat, dummodo fiat, & num.* 3.

4 *Libertatis fauore non obſtante, requiri poſt certum tempus donatæ voluntatis domini perſeuerantiam.*

L. Si puellam. VI. & vlt.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Rufinæ.*

FActum legis excuſat negligentiam hominis. Item 1
ad euitandam pœnam non refert à quo quid fiat, 2
dummodo fiat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. quoad ſecundam eius par- 3
tem, ex hoc text. deſumit Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloſſ.* 9. *num.* 260.

Cùm non mutata venditoris voluntate, &c.] Ex his 4
verbis adnotauit gloſ. quòd non obſtante libertatis fauore poſt certum tempus donatæ voluntatis domini perſeueratio requiritur, neque eum interim præſtitæ libertatis pœniteat, quod etiam probat Paulus Iureconſ. *in l.* 3. *ff. de ſeruis exportan.* & Iulianus *in l. ſi hominem* 30. *ff. mandati*, & horum iurium auctoritate Bart. *in l. qui Romæ*, §. *Flauius*, *num.* 2. *ff. de verbor. obligat.* vbi Douell. *num.* 4. *&* 5. Gozadin. *conſ.* 75. *numer.* 10. Ferdinand. Arias *in l.* 25. *Tauri*, *num.* 30. Pinel. *in l.* 1. *C. de bonis matern. p.* 3. *num.* 98. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.* 49. *num.* 7. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 19. *num.* 26. Vide poſita *in collectan. ad l.* 1. *ſup. hoc eod. tit.*

De

7. Intellige hanc reſnlotinnem in aliqoibus caſibus nou procedere,& primò ſi vẽditor dixit non habere tale vitium,ſi ſeruus illud habebat.nam vbi venditor promittit quòd ſi mancipium hoc, vel illud animi vitium habeat, qoòd reſcindet venditionem, vel reſtituet quanto minoris vendi debuerat, tunc de huiuſmodi vitiis animi tenebitur. *d. l. ob qua vitia* 4. *§. in ſumma, l. quis ſit fugitiuus, §. fin. ff. hoc tit.* Caballin. *d. cap.* 2. *num.* 29. Greg Lnp. *l.* 64. *gloſſ.* 3. *tit.* 5. *part.* 5. Gabr. Pereira *dict. deciſ.* 74. *num.* 15. Rebell. *dict. quaſt.* 8. *num.* 24. Secuodò ſi venditor ſciebat animi vitium, & illud tacuit. nam emptori actio aduersùs venditorem datur,& ædilitium edictum,ad redhibendum ſeruum, vel ad intereſſe. *d. l.* 1. *§. apud Iulianum*, Caballin. *vbi ſup.* Cæpnl. *in d. l.* 1. *§. aiunt ædiles num.* 17. *verſ. ſecundò eſt quando*, Surd. *deciſ.* 146. *num.* 11. Tertiò ſi vitium animi ſit admixtum corporali morbo, *d. §. in ſumma*, Cæpol. *in d. §. idem Iulianus num.* 48. *& 71. & in d. §. in ſumma à num.* 3. vbi nntat quòd mixtum ſapit naturam ſui ſimplicis potentinris. Qnartò in ſeruo fure, nam licèt animi vitium habere dicatur, nihilominus tamen ſi venditor ſciebat de hoc vitio, tenetur non ſolùm de illo, ſed etiam ad omnia damna ſubſequnta, perinde acſi vitium corporis foret; ſi verò ignorabat,nec actione redhibitoria, nec ex empto tenetur, *d. l. Iulianus, §. itẽ qui furem, ff. de actionib. empti*, & *ibi* glnſſ. *verbo non tenetur, l. ſi furtum, ff. hoc tit.* vbi probatur quòd ſi ſeruus furtum domino fecit, nnn eſt neceſſe hoc in venditione ſerui prædicere,niſi ſeruum furẽ non eſſe promiſerit, Mnl. *d. tit.* 9. *in premiſſ. n.* 43. *verſ. neque obſtat*, vbi ratinnem tradit quare venditnr nnn teneatur actione Prætoria, & teneatur actinne ex empto, *in l. in fine, & in l. quæ delicta* 4. *in princ. ff. hoc tit. & in d. l. Iulianus §. qui furem*; & dictas ll. 1. & 4. procedere inquit quãdo venditor ſciebat animi vitium, nam ſi ignnraret, vt pnponitur *in d. l. Iulianus*, nec ex empto tenetur, ex *d. l.* 4. *§. in ſumma*, Gabr. Pereira *d. deciſ.* 74. *num.* 26. *&* 27. vbi de eius interpretatinne, Rebell. *d. q.* 8. *num.* 27. *cum ſeq.* vbi *num.* 3n. quærit an animalia propter animi vitia minus æſtimentur?

8. Quæ autem dicantur vitia cnrporis, tradit Rebell. *d. queſt.* 8. *num.* 25. vbi ait eſſe ſi mancipium, vel iumentum ſit ægrotum, vel claudum.

Quis vendidit, &c.] Quamuis Vlpianus Iureconſ. *in l. ſciendum eſt* 63. *ff. hoc tit.* has actiones ad ſnlas venditiones pertinere dixerit,tamen illas ad cnntractum permurationis porrigi, reſolnunt Petr. Greg. *ſyntag. iuris lib.* 25. *cap.* 21. *n.* 12. Valaſc *de iure emphyt. q.* 6. *n.* 18. Marienſ. *in l.* 1. *gloſſ.* 7. *n.* 2. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.* Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 3. *tit. de empt. & vendit. reſol.* 11. *verſ. hæc ratio*, Pichard. *in §. actionũ autẽ*, 28. *Inſtit. de actionib. q.* 17. *n.* 17. Et ad datinnem in ſolutũ, quæ ſimilis emptiouis eſt, Cæpol. *in l. ſciendũ* 19. *§. deinde aiunt ædiles, & in l. ſciendum* 63. *n.* 15. *ff. hoc tit.* Valaſc. *citato loco.* vbi idem aiunt in dote æſtimata ea æſtimatione, quæ facit emptinnẽ. Et ad donationẽ quando incepit à promiſſione,quo caſu donator de euictinne tenetur, Cæpol. *in l. ad res donatas* 62. *n.* 7 *ff. eod. tit.* ſecus verò quandn à traditione initium ſnmpſit, ex *d. l. ad res donatas*, & *ibi* Cæpnla, Caballin. *in tract. huius tit. cap.* 1. *n.* 6. Guzman *de euict. q.* 61. *n.* 6. Valaſc. Alex. Trentacinq & Pichard *citatis locis.* Et ad cnntractum emphyteuſis, Bald. *in l.* 1. *n.* 7. *inf. hoc eod. tit.* Caballin. *d. cap.* 2. *n.* 9. vbi ſann mndo hoc intelligendum eſſe dicit, ſcilicet ſi cõceſſio facta ſit titulo onerofn, ſecus ſi lucratiuo, & illũ ſequitur Surd. *conſ.* 290. *n.* 6. Valaſc. *d. q.* 6. *n.* 18. vbi exemplificat in fundo, qui pendunt herbas lethales, datn in emphyteuſim, quod etiam ad feudatariũ extendunt, Valaſc. Alex. Trentacinq. & Guzman *citatis locis.* Et ad locationes ad longum tempus, non verò ad alias, Cæpol. *d. c.* 2. *à n.* 11. Corr. *in memorab. verbo actio redhibitoria*, Vincent. Caroc. *de locato, & conducto p.* 6. *remed.* 4. Valaſc. *d. q.* 6. *num.* 18. *verſ. præterea*, Pichard. *d. q.* 17. *n* 20. Et generaliter inquit Azn *in ſum. huius tit.* in qunlibet cõtractu, ex quo de euictinne agitur, has actinnes locum habere, ſequuntur Cæpol. *in l. quæritur* 14. *§. ſi venditor n.* 12. *verſ. & aduerte, ff. hoc tit.* Anton Gom. *tom.* 2. *var cap.* 2. *n.* 42. *verſ. & denique*, Caballin. *d. cap* 2. *n.* 14. Alex Trentacinq *d. reſol.* 11. *verſ. hæc ratio.* Et ad nmnes contractus ex cauſa onernſa extendunt Cæpol. *in d. l. ſciendum n.* 15. *in fine*, Anton. Gom. *in d. verſ. & denique*, Valaſc. *d. q.* 6 *num.* 18. *verſ. præterea*, Pichard. *d. quaſt.* 19.

Non ſolùm in pretium, &c] Nntatur ad hoc quòd 9.
venditnr emptori pretium, quod ab eo accepit, reſtituere tenetur, *l. debet autem* 27. *l. illud ſciendum*,
l. plura, l. cùm in ea cauſa, ff. hoc tit. & tenetur rem à 10.
ſe venditam iterum accipere, quia redhibere eſt facere, vt rurſus habeat venditnr quod habuerat, *l. redhibere* 21. *ff hoc tit.* vbi Cæpol *num.* 1. Caballin. *d. cap.* 2. *n* 1. Greg. Lop *per text. ibi in l.* 65. *gloſſ.* 6. *tit.* 5. *part.* 5. & redhibitinne facta res redhibita cum fructibus reddi debet, *l. ædiles etiam* 15. *§. item ſciendum eſt, l. cùm autem* 23. *§. cùm redhibetur, l. quod ſi nolit, §. fin. ff. hoc tit.* Ioſeph Seſſe *Aragon. deciſ.* 31. *num.* 22. Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §.* 1. *q.* 1. *num.* 482. Ceuall.
commun. contra commun. q 763. *num.* 22. Et omnia in 11.
integrum reſtituuntur, perinde ac ſi emptio, vel venditin nnn interueniſſet *l. facta redhibitione* 60. *ff eod. tit.* Ioan Garc. *de expenſis cap.* 18. *num.* 52. 54. Greg. Lnp. *l.* 15. *gloſſ.* 4. *tit.* 13. *& l.* 11 *gloſſ* 3 *&* 4. *tit.* 15. *p.* 5. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 13. *à num.* 43. vbi in redhibitione ex partium conuentinne fructus omnes etiam bonæ fidei emptnr reſtituere tenetur, ſuóſque facere non poteſt.

Quòd ſi vendi.nr nnlit reddere pretium, conuen- 11.
tus hac actinne condemnatur in duplum, per *l. redhibitoria actio, ff hoc tit.* Greg. Lop. *l.* 65. *gloſſ.* 7. *tit.* 5. *part.* 5. Pe r. de Rauenna *ſing.* 777. Arimin. Tepat.
var. ſement. tom. 2. *tit.* 406. *cap.* 5. *verſ. venditor ſi*
non vult. Et iuratur in litem cnntra eum pro pretio, 13.
& acceſſionibus, quia eſt arbitraria actio, Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quaſt.* 5. *num.* 25. Caroc. *deciſ.* 107 *num.* 16. *verſ. venditor.*

Sed quid in emptore ſi obtinnit in cauſa redhibi- 14.
tionis, & poſtea nnn vult vti ſententia, verùm reus ſententia contra ſe lata inuito actn:e vti poſſit, & emptnrem cnmpellere vt rem redhibeat, & pretium recipiat? Bald. *in l. ſi prædium num.* 9. *inf. hoc eod. tit.* proponit hanc quæſtionem, & poſtquã res tranſiuit in cnndemnationem, ſtandum eſſe ſentẽtiæ, & venditori actinnem in factum ex ea naſci reſnluit, quem refert & ſequitur Greg. Lnp. *in l fin. gloſſ. fi. verſ. vnde dicebat, tit.* 5. *part* 5. Boer. *deciſ.* 48. *num.* 7. vbi cum Baldn tradit quòd ſi emptor nolit vti ſentẽtia quòd poterit agere venditor contra eum, Marienſ. *l.* 1 *a. gloſſ.* 2. *num.* 3. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.* Gabr. Pereira *Luſit. deciſ.* 62. *n.* 4. vbi ait actinne in factum contra emptorem poſſe agere venditnrẽ ſi emptor vti ſentẽtia nolit & ſubdit reſolutum fuiſſe reo cundemnato ad reſtitutinnem rei, dummodn prius actnri certã quantitatem pecuniæ præſtaret, actionem in factũ competere ad exigendam illam quantitatem ab actore, ſed executiuè virtute ſententiæ nnn poſſe agere.

Sed etiam damnum, &c.] Nntatur ad hoc quòd ven- 15.
ditor omne damnum, qnod ex re vitioſa contigit
emptnri, reſtituere tenetur, *l cùm autem* 23. *§. Iulianus*
ait, ff. hoc tit. l. ſeruum 63. *ff. de furtis*; & vſuras pretij ac 16.

ſumptus, quos rei venditæ cauſa fecit, maximè ſi em-
ptor fructus reſtituit, *l. debet 27. l. illud ſciendum, l. quæ-
ro 58. ff. hoc tit.* Ioan. Garc. *de expenſ. cap. 18. n. 53. & 54.*
17 Guzman *de euict. q. 61. n. 47.* Et quòd mediatori em-
ptor ſoluit, ei venditor reſtituere debet, ſi ex neceſſi-
tate dedit, non verò ſi voluntariè, Bart. per *text. ibi in*
18 *d. l. debet*, vbi Cæpol. & Angel. qui hoc, quod de ne-
ceſſitate expenſum dictum eſt, intelligunt, vt ſi ven-
ditor dixiſſet emptori, Non vendam aliquo modo,
niſi per manus talis mediatoris, qui concordabit nos
de pretio, cui dabis ſalarium pro labore, & idem ſe-
quitur ibi Bald. vbi dicit caſum notandum, & hanc
diſtinctionem ſpontaneæ, vel coactæ ſolutionis dici
rationabilem, Sitaeh. *de mercat. tit. de proxenet. verſic.
item quæritur, n. 2.* Tiraq. *de retract. lign. §. 29. gloſſ. 4.
n. 8.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 343. n. 11. cum
ſeqq.* vbi *à n. 14.* reſoluit datum proxenetæ vt ei cer-
tum equum emeret, ſi poſt venditionē eum redhibuit
tanquam morboſum, à venditore repeti non poſſe.

19 Nota ex Cæpol. *in l. item ſi ſerui 30. §. quas expen-
ſas, n. 4. ff. hoc tit.* quòd non poteſt quis expenſas in ci-
bariis alicuius animalis factas, ſi eius miniſterio fuit
vſus, repetere; mercedes verò ſi quis à ſeruo empto,
vel à conductore ſerui emptor accepit, vel quas ab
ipſo venditore fuit conſequutus, eo quòd tardiùs ei
ſeruum præſtiterit, reſtituere debet, ex *l. cùm autem*
20 *23. §. cum redhibetur, ff. hoc tit.* & idem in mercede
equorum dicendum eſt ſi emptor eos conduxerit, *l. ædi-
les aiunt 38. §. loquuntur ædiles, ff. hoc tit.* Thom. Acij.
21 *de priuileg. infirm. rubr. 5. cap. 5. num. 24.* vbi tradit
quòd ille, qui vult redhibere equum morboſum, priùs
id omne, quod ex illo percepit, offerre debet, cum
Bonacoſ. *tract. de equo, quæſt. 135.*

22 Nota etiam quòd reſciſſa venditione per actionem
redhibitoriam fiſcus non tenetur gabellam à vendi-
tore ſolutam reſtituere, Gregor. Lop. *l. 65 gloſſ. 6. tit. 5.
p. 5.* Laſarte *de decima vend. cap. 14. n. 10.* Gironda *de
gabell. p. 5. §. vnic. n. 19. & 20.* Parlad. *lib. 1 rerum quotid.
cap. 3. § 5. num. 2. & 3.* Ioan. Garc. *de expenſ. cap. 18. n.
53. & 54.* Gutier. *de gabell. q. 11. n. 1.* Molin. *d. diſput.
353. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Seruus licèt poſt annum fugiat, vel poſt multos an-
nos, poteſt tamen agi redhibitoria intra ſex men-
ſes, vel quanto minoris intra annum.*

2 *Actiones redhibitorias pro ſeruis, iumentis, pecori-
bus, & aliis rebus animatis, quæ ſunt fragilia, &
corruptibilia, ſpatio ſex menſium præſcribi. currere
hoc tempus ſex menſium præſtitutum redhibitoriæ,
à die ſcientiæ, num. 3. quanto minoris verò, intra
annum vtilem, num. 4.*

5 *Actiones ex empto, quæ pro prædio herbas peſtiferas
producente, & aliis rebus ſoli pro tigno & libris
vitioſis, & aliis rebus, pro quibus datur actio, quæ
non facilè corrumpuntur, perpetuas eſſe, facta di-
ſtinctione ſcientiæ, vel ignorantiæ hoc caſu com-
petere actionem de dolo, num. 6.*

7. *Actio ſi ſit perpetua actione redhibitoriâ, an duret
30. annis. currere hoc tempus à die ex quo emptor
ſciuit vitium, ſeu morbum rei emptæ, vel ſupinè
ignorauit, num. 8. iſtas actiones etiam cum mala
fide præſcribi poſſe, num. 9. Limita*

I. *niſi venditor agat contra emptorem actione ex
empto ante lapſum ſex menſium ad pretium, &
emptor excipiat de vitio rei, num. 10.*

II. *has leges non procedere in foro conſcientiæ, n. 11.*

III. *in venditionibus conditionalibus, num. 12.*

L. Cùm proponas. II.

Imp. GORDIANVS A. *Penthilio.*

LIcèt, tamen poſt annum fugiat, vel poſt multos 1
annos, tamen poteſt agi redhibitoria intra ſex
menſes, vel quanto minoris intra annum. Colligunt
ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1 num. 1. ſupr. hoc tit.*

Sex menſium temporibus, &c.] Notatur ad hoc quòd 2
actiones redhibitoriæ pro ſeruis, iumentis, pecoribus,
& aliis rebus animatis, quæ ſunt fragilia, & corrupti-
bilia, ſpatio ſex menſium præſcribuntur, vt per Ordin.
Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 17. in princ. l. Hiſp. 65 tit. 5. p. 5.*
vbi Greg. Lop. *gloſſ. 5. 10. & 11.* Rot. *deciſ. 833. num. 6.*
apud Farin. *in nouiſſ. cent. 7.* aliàs *p. 4. diuerſ.* vbi quòd 3
huiuſmodi tempus ſex menſium præſtitutum redhi-
bitoriæ currit à die ſcientiæ. Cremenſ. *ſing. 165.* Ari-
min. Tepat. *var. ſent. tom. 1 tit. 406. cap. 4. in fin.* Anton.
Gom. *tom. 2. var. cap. 2. n. 48.* Couar. *in reg. poſſeſſor. p. 2.
§. 11. n. 5.* Conan *comment. iuris ciuilis lib. 3. cap. 11. n. 8.
in princ.* Caballin. *in tract. huius tit. cap. 2. n. 30.* Petr.
Greg. *ſyntagm. iuris lib. 25. cap. 21. num. 16.* Viui. *tom. 1.
commun. opin. lib. 4. tit. 5. de oblig. & act. n. 45. pag. 469.*
Morl. *in emporio iuris ciuilis p. 1. tit. 9. in præmiſſ. n. 41.*
Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de empt. & vendit.
reſol. 11. n. 2. & 3.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 353. n. 5.*
Rebel. *de oblig. inſtit. p. 2. lib. 9. q. 8. n. 6. & 7.* Quanto 4
minoris verò, intra annum vtilem. *l. ſciendum, §. fin. ff.
hoc tit.* & citati Doctores. nam ſi quis egerit redhibi-
toria, & ſuccubuerit, agere poteſt deinde intra annum
quanto minoris, Bald. *in l. pen. col. 2. hoc eod. tit.* Mexi. *in
tract. taſſa panis, concl. 1. n. 152.* Viui. *tom. 1. comm. opin.
lib. 4. tit. 5. n. 45. verſ. imò ſi quis, pag. 469.* Valaſc. *d. q. 6.
n. 18. verſ. de iſtis*, Maſcard *concl. 616. n. 12.* Actiones 5
verò ex empto, quæ pro prædio peſtiferas herbas
producente, & aliis rebus ſoli pro tigno, & libris vi-
tioſis, & aliis rebus pro quibus datur actio, quæ non
facilè corrumpuntur, perpetua eſſe facta diſtinctione
ſcientiæ, vel ignorantiæ, Mexi. *in tract. taſſa panis, concl.
1. n. 151.* vbi *n. 152.* intelligit in hoc caſu actionem de 6
dolo competere, Gabr. Pereira *d. deciſ. 74. n. 22. & 23.*

Quid ſi actio ſit perpetua actione redhibitoria, an 7
duret triginta annis? vide Iaſ. *in l. pœnales, n. 112. Inſtit.
de actionib.* Tiraq. *de retractu lign. §. 1. gloſſ. 1. n. 74. &
ad fin. tit. n. 34.* Duen. *reg. 6 ad fin.*

Ex quo nota primò hoc tempus currere à die ex 8
quo emptor vitium, ſeu morbum rei emptæ ſciuit, vel
ſupinè ignorauit, quia eſt vtile, gloſſ. *verbo, currit, in
l. ſciendum tamen eſt, §. fin. & verba habuiſſe, in l. cùm
ſex menſes 55. ff. hoc tit.* Anton. Gom. *d. cap. 2. num. 49.
verſ. dubium*, Petr. Gregor. *d. cap. 21 n. 16. verſ. tempus
redhibitionis*, Morla *d. tit. 9. in præmiſſ. num. 46.* Molin.
d. diſp. 353. num. 1.

Amplia iſtas actiones etiam cum mala fide præſcri- 9
bi poſſe, vt ex aliis tradit Couarr. *in regul. poſſeſſor, p. 2.
§. 11. num. 5.* Mexi. *d. concl. 1. n. 151.* Molin. *d. diſp. 353.
num. 5. poſt med.*

Limita primò niſi venditor agat contra emptorem 10
actione ex empto ante lapſum ſex menſium ad pre-
tium, & emptor excipiat de vitio rei. nam tranſactis
his terminis audietur, & exceptio perpetuabitur, vt
ex Ioan. Andr. & aliis tradit Caballin. *in tract. huius
tit. cap. 2. num. 44.* vbi ex ſola propoſitione exceptio-
nis actionem perpetuari abſque litis conteſtatione di-
cit, Gabr. Pereira *d. deciſ. 74. n. 19.* Guzman *d. quæſt. 61.
num. 38.*

Limita ſecundò has leges in foro conſcientiæ non 11
procedere, quia ad obuiandas lites, & Reipubl. per-
turbationem terminum præfixerunt, in quo emptor
agere

agere poſſit contra venditorem de dolo, fraude, & de-
ceptione vera, ſeu præſumpta, vnde in foro conſcien-
tiæ ad reſtitutionem venditor tenebitur, & per viam
denunciationis Euangelicæ emptor ad iudicem eccle-
ſiaſticum ratione peccati recurrere poterit, de quo Lu-
dou. Beia *reſp. caſuum conſcientiæ, part. 3. caſu 24. à princ.*
& præcipuè *verſ. reſpondemus leges*, Azeued. *l. 10. n.*
53. tit. 1. lib. 4. nouæ Recop. Molin. *d. diſp. 353. n. 5.* Valer.
Regin. *in praxi fori pœnit. lib. 25. pag. 358.*

12 Limita tertiò in venditionibus conditionalibus,
nam pendente conditione iſtud tempus non currere,
reſoluunt Bald. *in l. ſi prædium, n. 12. infr. hoc eodem tit.*
Gregor. Lop. *l. 65. gloſſ. 5. tit. 5. p. 5.* Campeg. *de teſtib.*
regul. 322. fallent. 6. adueniente nanque conditione
competit redhibitoria actio, D. Barboſ. *in l. ſi mora*
30. num. 70. prope fin. ff. ſoluto matrim.

SVMMARIVM.

1 *Venditor non tenetur de caſu futuro, ſeu vitio ſerui, & num. 4.*

2 *Duo vbi ſimul probanda ſunt, vnius probatio non releuat.*

3 *Temerè quid promittens, ſuæ temeritati id imputet.*

5 *Morbum, vel vitium tempore venditionis eſſe probabitur, ſi ante venditionem, & nunc eſſe probetur. probabitur ſi ſeruus, vel animal moriatur intra triduum à die poſtquam periculum ad emptorem ſpectat, numerandum, num. 7. & 9.*

6 *Medium probari, probatis extremis.*

8 *Animal venditum ſi poſt contractum illico, vel paulo poſt appareat morboſum, præſumi fuiſſe morboſum tempore contractus.*

10 *Morbi non omnes, nec vitia omnia redhibitioni locum faciunt.*

12 *Morbus, ſeu vitium pro quo conceditur redhibitio, qualis ſit, & num. 13.*

14 *in dubio ſi duo teſtes deponunt Equum eſſe vitioſum, & duo quòd non, in fauorem redhibentis iudicandum eſt.*

15 *Redhibitoriam dari re etiam mortua.*

L. Si apud. III.

Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. *Mutiano.*

1 DE futuro caſu, vel vitio ſerui, non tenetur ven-
2 ditor. Item duo vbi ſimul probanda ſunt, vnius
3 probatio non releuat. Temerè quid promittens ſuæ
temeritati id imputet. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

4 Probat hic text venditorem non teneri de morbo,
ſeu vitio rei contingente poſt venditionem, ſed ad
obtinendum in hoc iudicio requiritur quod emptor
probet ante venditionem rem morboſam, ſeu vitio-
ſam fuiſſe, & poſt venditionem morbum, ſeu vitium
durare, vt per Caballin. *in tract. huius tit. cap. 2. n. 35.*
Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 2. n. 49. verſ. adde tamen,*
Cæpol. *in l. actione 54. n. 1. & 2. ff. hoc tit.* Maſcard. *de*
probat. concluſ. 616. n. 2. & 3. vbi quòd emptor agens
redhibitoria probare debet equum ante venditionem
fuiſſe intolerabili ferocitate calcitroſum, & ſic vitio
laboraſſe, & quòd emptori incumbit probare ante
emptionem rem fuiſſe vitioſam, & venditorem mor-
bum ſciuiſſe. Morl. *in emporio iuris ciuilis p. 1. tit. 9 de*
contrah. empt. in præmiſſ. num. 42. Rot. apud Fran. de
Barboſ. Collect. in Cod. Tom. II.

ciſ. 833. num. 5. in nouiſſ. cent. 7. aliàs *p. 4. diuerſor.* Gabr.
Pereira *Luſit. deciſ. 74. n. 33.* vbi etiam per hunc text.
id limitat, niſi pacto venditor ſeruum in poſterum fu-
gitiuum, ſeu vitioſum non fieri temerè promiſerit,
quia licet impoſſibilis videtur promiſſio, ex ea tamen
tenebitur.

Morbum, vel vitium tempore venditionis eſſe pro- 5
babitur, ſi ante venditionem, & nunc eſſe probetur,
quia præſumitur medio quoque tempore continuaſſe,
vt de furore inquit Bald. *in cap. fin. de ſucceſſ. ab inte-*
ſtato, Surd. *conſ. 86. num. 29. & deciſ. 146 num. 16.* vbi
num. 17. ſubdit medium probatum eſſe extremis pro- 6
batis. Et dicit Maſcard. *d. concl. 616. num. 3.* quòd em-
ptori incumbit probare ante emptionem rem fuiſſe
vitioſam, & venditorem morbum ſciuiſſe. Et hinc
propter vitiũ ſtatim perfecta venditione ſuperueniens
agi poſſe contra vẽditorem, reſoluit Hippol. *ſing. 614.*
quem refert Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 406.*
cap. 2. verſ. propter. Et ex breuitate mortis præſumi
animal venditum antea fuiſſe morboſum, ac proinde
competere redhibitoriam, tradit Gom. Leo *deciſ. 40.*
in deciſ. diuerſ. tom. 2. citatus à Tepat. *vbi ſupr. cap. 5.*
Vitium ergo, ſeu morbum præceſſiſſe venditionem, 7
probabitur ſi ſeruus, vel animal moriatur intra tri-
duum à die poſtquam periculum ad emptorem ſpe-
ctat numerandum, vt per Cæpol *in l. actionis, num. 2.*
ff. hoc tit. Alciat. *de præſumpt. reg. 2. præſ. 26. num. 11.*
Rip. *de peſte, tit de remed. ad curand. peſtem, num. 141.*
& 143. Hippol. *in l. ſtatuliberi, num. 16. ff. de quæſt.* Boër.
deciſ. 323. num. 22. Caballin. *in tract. huius tit. cap. 2.* 8
num. 26. Riminald. *conſ. 360. num. 11. vol. 2.* vbi dicit
animal venditum ſi poſt contractum illico, vel paulo
poſt appareat morboſum, præſumi fuiſſe morboſum
tempore contractus, Ioſeph Ludou. *Peruſ. deciſ. 118.*
Bellacomb. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit 38. num. 2.*
pag. 646. vbi Viui. *tit. 43. de locuto n. 59. pag. 657.* Pe-
rez *ad tit. 7. lib. 5. Ordin pag. 191.* Maſcard. *de probat.*
concl. 92. num. 1. & 2. vbi dicit, ſi animal, vel equus
venditus intra triduum mortuus fuerit, præſumi tem- 9
pore venditionis fuiſſe infirmum, *& concl. 616. num. 8.*
& concl 633. & concl. 1074. Surd. *deciſ. 146. num. 18.*
Bonacoſ. *in tract. de equo q. 213 per tot.* Seraphin *de pri-*
uil. iuram. priuil. 27. n. 17. Caroc. *de locato & conducto*
p. 4. cap. de imperitia caprary q. 4. n. 5. Marcel. Cala *de*
modo articulandi n. 710. Guzman *de euict. q. 61. n. 27.*

Morbus autem quid ſit, & in quo differat à vitio, 10
vide text. *in l. 1. §. ſed ſciendum, ff. hoc tit & in l. inter*
ſtuprum, §. verum, ff. de verb. ſignific. Caballin. *in tract.*
huius tit. cap. 1. num. 1. & 2. Cæpol. *in d. §. ſed ſciendum,*
num. 10. Thom. Acti. *de priuileg. infirmit. rubr 3. cap. 3.*
per tot. Et nota quòd non omnes morbi, nec omnia 11
vitia redhibitioni locum faciunt, *l. ob quæ vitia 4. §.*
idem ait, l. Pomponius, ff. hoc tit. Tiraq. *in tract. de in-*
dicio in rebus exig. verſ. 10. Caballin. *in tract huius tit.*
cap. 2. num. 1. Campeg. *de teſtib reg 422. fallent. 1. &*
2. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 25. cap. 21. num. 4.*
Maſcard. *d. concl. 616. num. 11. & 12.* Bonacoſ. *d. tract.*
de equo quæſt. 143. Thom. Acti. *d. tract. rub. 4. cap. 4 à*
num. 7. & 16. Et licèt pro vitio minimo actio redhi-
bitoria non detur, vt reſoluunt plures ex ſupracitatis,
& præter eos, Rot. *d. deciſ. 833. num. 7.* datur tamen
pro re minima vendita, vt pro gallina, vel cane, ſe-
cundùm Cæpol. *in d. §. ſed ſciendum, per l. ſi tamen, §.*
non ſolum, ff. hoc tit. Morbus verò, ſeu vitium, pro quo 12
redhibitio conceditur, talis eſſe debet, quòd rei em-
ptæ vſum, & miniſterium deteriorem faciat, vel illum
impediat, *d. l. 1. §. ſed ſciendum, verſ. proinde.* vbi Cæpol.
à n. 34. notat quòd ille ſolus morbus, vel vitium pro-
pter quod vſus corporis non modicè impeditur, facit
competere hãc actionem, Caball. *d. c. 2. n. 15.* Maſcard. 13

d.concl. 616. *num.* 11. *&* 12. Alex. Trentacinq. *var. reſol.lib.*3. *tit.de empt.reſol.* 11.*num.*4.

14 Nota etiam quòd in dubio ſi duo teſtes deponunt equum eſſe vitioſum, & duo quòd non, in fauorem redhibentis iudicandum eſt, Cæpol. *in l.quæro* 58.§. *fin.num.* 25.*ff. hoc tit.*Cott.*in memorab. verbo actio redhibitoria*, Valaſc.*de iure emphyt. quaſt.*6. *num.*18.*verſ. de iſto*, Greg. Lop.40.*gloſſ.*4.*tit.*16.*part.*3.

15 Nota denique quòd etiam re mortua durat hoc edictum, & emptori datur hæc actio.*l.quod ſi nolit*,§. *idem ait*, *l.ædiles* §.1.*l.ſi hominem*,*ff.hoc tit.* Morl. *in emporio iuris ciuilis p.* 1.*tit.* 9.*de contrah. empt.in præmiſſ. num.*44. Parlad. *differ.* 56.*num.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Res quandoque ob pactum, aliquando redhibetur ob vitium.*

2 *Redhibitoriam, ſeu quanti minoris, dari pro rebus immobilibus vitioſis. intellige, vt num.*3. *pro rebus mobilibus animatis,& pro alijs rebus mobilibus vitioſis, num.* 4.

5 *Caſus, in quibus redhibitioni locus non eſt, & exceptiones aduersùs emptorem redhibitoriâ agentem opponi poſſunt, & num* 6. 7.

8 *in Contractu donationis, etiamſi eius reſolutio pacta foret verbis directis,non tranſit dominium abſque traditione.*

9 *Redhibitoriam dari reſoluta emptione, vt vēditor cogatur rem accipere,& pretiū eidē emptori reddere.*

L. Si prædium. IV.

Iidem AA. Falſò.

1 RES quandoque redhibetur ob pactum, aliquando ob vitium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1.*num.*1.*ſup.hoc tit.*

2 *Si prædium*, &c.] Notatur ad hoc quòd actio redhibitoria, ſiue quanti minoris, datur etiam pro rebus immobilibus vitioſis, vt per Alex.*conſ.*63.*vol.*6. Caballin.*in addit.ad tract.de ædilit.action.addit.fin.verſ.*3. *limita*, Cæpol.*in l.*1 *in princip. num.*3.*ff. hoc tit.* vbi
3 intelligit quando fundus venditus producebat herbas proſtiferas,& tempore venditionis erant ortæ, vel radicatæ;ſecus verò ſi poſt venditionem oriretur ex facto emptoris. Neguſant.*de pignorib.part.* 2.*memb.*5. *num.*24. Boër.*deciſ.*46.*n.*3.vbi quòd ſi peſtilis fundus, id eſt, peſtiferas herbas, vel lethiferas afferens, venditus fuerit, redhibendus erit. Valaſc.*de iure emphyt. quaſt.*6.*num.*18. Parladur. *in ſeſquicent. differ.* 56.*n.*5. *verſ. hoc autem, & lib.*1. *rerum quotid. cap.*3.§.5.*num.* 2. Surd. *deciſ.*146. *num.*7. *& deciſ.*165.*num.*5. Cald. Pereira *Luſit.deciſ.*74.*n.*4.*verſ.ex quo defendi,& n.*13. idem Caballin.*d. tract.cap.*1. *num.*5. vbi exemplificat in domo, quæ aërem inſalubrem habet, aut in qua ſerpentes naſcuntur. Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb.*§. 7.*gloſſ.*2.*à num.*74. Thom. Acti. *de priuileg. infirmit. rub.*6. *de morbi conſideratione in rebus inanimatis, cap.*6. *per tot.*

Amplia hanc actionem emptori dari non ſolùm
4 pro rebus immobilibus vitioſis, vt ſuprà vidimus, & pro rebus mobilibus animatis, vt eſt de natura huius actionis, ſed etiam pro aliis rebus mobilibus vitioſis. nam licèt verba edicti ſolùm loquantur de ſeruis, & iumentis ac rebus ſe mouentibus, Iuriſconſulti ex interpretatione etiam ad alias res mobiles, quæ ſe mouent,extenderunt, & ad res ſoli:vide Cæpol. *in l.* 1.*ff. hoc tit.à num.* 4. *& num.* 20. vbi pro libris venditis, pannis, tignis,& aliis rebus mobilibus edictum habere locum, docet Greg. Lop. *l.*65.*gloſſ.* 1.*tit.*5.*part.*5. vbi idem pro libro corrupto, Caballin. *d. tract.cap.*2. *n.*49. Anton. Gom.*tom.*2.*var. cap.*2.*num.*48.*verſ.idem eſt ſi quis vendat pannos, libros, vel ſimiles res mobiles vitioſas*, Campeg.*de teſtib.reg.*423. *verſ.ſecundò quando venditur liber*, Petr. Gregor.*ſyntagm. iuris lib.*21. *cap.*21.*num.*5. Surd.*deciſ.*146.*num.*7. Gabr. Pereira *d. deciſ.*74.*n.*4. vbi pro fundo vitioſo, tigno, vel alia quauis re inanimata redhibitoriam conceſſam eſſe dicit Rot. *deciſ.*833. *n.*1. apud Farin.*in nouiſſim.cent.*7. aliàs *part.* 4.*diuerſ.* vbi fuit dictum vtilem redhibitoriam locum habere,etiam in libris,in quibus licèt non concurrat qualitas morboſi,vel vitioſi, propter quam datur emptori redhitoria directa; tamen ſi propter vitium latens expediat eos non habere,vt multum impediatur eorum vſus, competit redhibitoria,& ſubdit in caſu illic deciſo quòd cùm liber fuerit emptus pro pretio ſatis notabilis, videlicet duorum millium centū & quinque ſcutorum, ad effectum vt typis excuderetur pro vſu Eccleſiæ; & ex depoſitione peritorum & teſtium,& ex decreto ſacræ Congregationis Rituum conſtet eſſe ita refertum erroribus, & varietatibus, vt imprimi non poſſit,& ſic non poſſit ob ea vitia ſeruire ad vſum deſtinatum, ideo locum eſſe vtili redhibitoriæ non poteſt dubitari. duplicatur *deciſ.* 236.*n.*1.*poſt lib.*2.*conſ.Farinacij*, Thom. Acti.*de priuileg.infirmit. rub.*6.*cap.*6.*num.*1.

Aliqui ſunt caſus, in quibus redhibitioni non eſt 5
locus, & exceptiones aduersùs emptorem redhibitoriâ agentem opponi poſſunt.

Primus eſt, ſi venditor vitium, vel morbum rei venditæ emptori clarè,rectè,& ſpecificè manifeſtauit. *l.*1.§.1.*ff hoc tit. l.quæritur* 14.§.*ſi venditor.ff.eod.* Caballin *in tract.huius tit.cap.*2.*n.*20. Anton. Gom.*tom* 2. *var.cap.* 2.*num.* 48.*circa finem*, Morla *d.tit.* 9.*in præmiſſ. num.*43. *verſ. quo ſit.*

Secundus caſus eſt, quando morbus erat manife- 6
ſtus & patens, vt quia equus erat cæcus, vel claudus, vel alium morbum ſimilem habebat, *d.l. quæritur*,§. *fin.l.ſi tamen* 48.§ *in ædilitys*,*ff.hoc tit.* Cæpol. *in d.l. quæritur.*14.§.*ſi nominatim à n.*1.Caballin *d.cap.*2.*n.*22. Ant. Gom.*d.n.*48.*verſ.& idem eſt quando.* Surd.*deciſ.* 146.*n.*1.*&* 2.vbi de redhibitoria equæ venditę, quam antiquo dolore laborare emptor dicebat, & venditor excipiebat,quòd morbus equæ erat euidens, & patens ex cicatrice,quæ erat omnibus eam inſpicientibus manifeſta,Morl.*d.n.*43.Gabr.Pereira *Luſit.deciſ.*74.*n.*30. Molin.*de Iuſtit.tract.*2.*diſp.*353.*n.*17.vbi ſubdit in foro conſcientiæ contractum eſſe validum,& ſi æqualis ſit, ad nihil teneri venditorem, niſi tempore contractus apertè illi conſtaret emptorem ignorare vitiū notabile rei ex ſe patēs,quia tunc in foro conſcientię teneretur admonere illum ſi res eum eo vitio notabiliter inutilis eſſet ad id,ad quod illam emit. Rebell. *de obligat.iuſt.p.*2. *lib.*9.*q.*8.*n.*15.*cum ſeqq.*vbi *n.*18.reſoluit quòd quamuis vēditor non obligetur ad declarandum vitium manifeſtū,vt quòd equus,quem vendit,ſit monoculus,cùm debeat præſumere non latere emptorem;ſi tamen illi conſtaret tale vitium non eſſe emptori notum,vel quòd non aduertit, vel quòd in ea negotiatione verſatus nō ſit,ſub mortali, & obligatione reſtituendi venditor tenetur in conſciētia aperire librū.

Declara hunc ſecundum caſum non procedere quando emptor ſupinè ignorauit, & venditor morbū ſciebat,& illū non certiorauit, tunc enim dolus vēditoris prępōderat culpæ emptoris,ita Azo *in ſum.huius tit.n.*24. Cæpol.*in d.l.*1.*in princ.n.*12.*verſ.præterea.ff. hoc tit.* Caballin.*d.cap.*2.*n.*23. Greg.Lop. *l.*66.*gloſſ.*1. *tit.*5.*part.*5. Surd.*deciſ.*265. *à num.*18. *& deciſ.*146.

num.

num. 10. *&* 21. *verſ. quartò reſpondeo*, & *à num.* 19. reſpondet ad text. *in d. l. quæritur*, §. *fin.* quòd debet intelligi quando eſt tale ſignum, quod per ſe manifeſtet vitium. Thor. *in compendio deciſ. Neapol. verbo equus venditus, in fine*, vbi ait fuiſſe iudicatum quòd vendens ſeruum cum collo ferreo, ad reſtitutionem pretij non tenetur, quia ſignum ſatis fugitiuum eſſe indicat. Quamuis contrarium, immo venditorem non eſſe in dolo in caſu propoſito, exiſtimauerit gloſſ. *verbo neſcienti in l.* 1. *ſup. hoc eod. tit.* & *ibi*. Bald. *n.* 6. dum dicit venditorem ex eo, quòd tacuerit, non eſſe in dolo, quando vitium erat parens, cùm crediderit emptorem ſcire, quod omnes ſciebant, & non eſſe fatuum; niſi gloſſæ & Baldi reſolutioné intelligamus in caſibus, de quibus *in l. ea quæ* 43. *ff. de contrah. empt.* & quando emptor aliàs in propriis negotiis erat diligens, ad oot. per Caballin. *d. cap.* 2. *n.* 23. *in fine*; & quando vitium non latebat, nec erat neceſſaria indagatio, & emptor non igoorabat ea, quæ videbantur, quia erat peritus in arte, Gabr. Pereira *d. deciſ.* 74. *n.* 30. & quando ſeruus legatus venalis io foro fuit expoſitus. *l. ſi tamen* 48. §. *ei qui ſeruum, ff. hoc tit.* Surd. *deciſ.* 146. *num.* 15. Et quando morbus, vel vitium erat tale quod cognoſci poterat, vt ſi emptor ſerui morboſi erat Medicus, vel equi mareſchalus, vel ſi liber Doctor, quia præſumitur ſciuiſſe, niſi emptor probaſſet ſe ignoraſſe, quia nunquam vidit ſeruum, vel equum, nec librum. nam tunc dabitur ei actio etſi ſupinè ignoraſſet, vt docent Cæpol. *in d. l.* 1. *in princ. n.* 15. *verſ. niſi emptor.* Surd *deciſ.* 146. *num.* 2. Mant. *ſing.* 250. vbi qoòd mareſchalo ementi equum morboſum nulla datur actio, quem refert Arimin. Tepat. *var. ſentent tom.* 2. *tit.* 406. *cap.* 2. *in fine*, turpe enim eſt alicui ignorare artem in qua verſatur, *l.* 2. §. *Seruius, ff. de origine iuris. l. profeſſio tua, C. de muneríb. patrim. lib.* 10. cum traditis à Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 4. *num.* 76.

Declara deinde, eundem ſecundom caſum oon procedere quando emptor, qui videt, aut ſcit animal eſſe morboſum, aot fugitiuum, ſtipulatur ſanũ eſſe, vel non eſſe fugitiuum, quia tunc contra venditoré non obſtante quòd de morbo fuit certioratus, poterit agere ad intereſſe, *l. apud Celſum*, §. *item Labeo, ff. de dolo except.* vbi de ſeruo fugitiuo, Surd *conſ.* 15. *à num.* 17. *&* *deciſ.* 265. *num.* 20. Non obſtat quòd ſtipulatio non valet tanquam de re impoſſibili, *l. impoſſibilium, ff. de regul. iuris*, *l. non moriturum*, *C. de contrah. empt.* qoia reſpondit Surd. *d. conſ.* 15. *num.* 18. venditorem promittere videri non factum ipſum, quod impoſſibile eſt, ſed intereſſe, ideo ſtipulationem committi reſpectu intereſſe.

7. Tertius caſus eſt quando venditor ſeruum, equum, vel aliud quid vendidit, hoc pacto adiecto, quòd nõ vult teneri de certo aliquo vitio, vel cauſa, *l. quæritur* 14. §. *venditor, ff. hoc tit. l. Hiſp.* 66. *tit.* 5. *part.* 5. Roman. *ſing.* 387. Alex. *conſ.* 14. *n.* 5. *vol.* 5. Surd. *deciſ.* 146. *n.* 9. niſi venditor ſciret vitium, quod excepit, & de eo emptorem non certiorauit, tunc enim non obſtante quod de ſpeciali vitio dixit quòd nolebat teneri, actio emptori datur, Cæpol. *in d.* §. *venditor. n.* 10. Surd. *dict. conſ.* 36. *n.* 16. quod procedit etiam quãdo generaliter venditor dixit ſe nolle teneri de aliquo vitio, vel morbo, ſi venditor vitium, vel morbũ ſciebat, quia etiam tunc non obſtante dicto pacto emptori actio redhibitoria datur; generalis enim pactio venditori vitium ignoranti tantum prodeſt, Cæpol. *in d.* § *ſi venditor. n.* 10. *col.* 4. *verſ. ſi verò venditor ſciebat*, Greg. Lop. *l.* 66. *gloſſ.* 2. *tit.* 5. *part.* 5.

Vnde quando venditor dixit equum morboſum, & vitioſum eſſe generaliter, & quòd eũ vendebat cum omnibus vitiis & morbis ſuis; vel dixit, Vendo equum, qui eſt maleſanus pro cæco, pro claudo, & qui dolet antè, & retro, & eſt totus plenus vitiis, & nolo teneri de aliquo: vel ſi interrogatus ab emptore ſi erat morboſus, aut vitioſus, vel ſi non interrogatus vẽditor dicat, iſte equus habet lumina effoſſa, eſt lunaticus, & recalcitroſus, &c. tunc ſi equus aliquod vitium, vel morbũ patiatur, etiam ex his, quæ inter alia expreſſa fuerunt per venditoré, contra eum emptor agere poterit, quia fuit vſus dictis verbis cauſa decipiẽdi emptoré, Greg. Lop. *per text. ibi in l.* 66. *gloſſ.* 3. *tit.* 5. *part.* 5. *&* *l.* 45. *gloſſ.* 1. *tit.* 18. *part.* 3. Cæpol. *in d.* §. *ſi venditor n.* 10. *in princip.* Anton. Gom. *d. cap.* 2. *n.* 49. *in princ.* Caballin. *d. cap.* 2. *n.* 24. Mexi. *in tract. taſſæ panis concl.* 6. *n.* 7. Surd. *conſ.* 13. *n.* 34. *&* *deciſ.* 146. *n.* 22. Mort. *in emporio iuris ciuilis p.* 1. *tit.* 9. *de contrah. empt. in præmiſſ. n.* 43. Caroc. *deciſ.* 46. *n.* 23. Thor *in compendio deciſ. Neapolit, verbo equus*, Guzman. *de euictionib. quæſt.* 61. *num.* 24.

8. *Vtpote ſub conditione venditum reſolui*, &c.] Notatur ad hoc quòd in donationis contracto, etiãſi eius reſolutio pacta foret verbis directis, non trãſit dominium abſque traditione, cùm id ſpeciale ſit in pactis legis cõmiſſoriæ, & addictionis in diem, vt per Cou. *lib.* 1. *var. c.* 14. *n.* 3. *verſ. hanc verò*, ibi, *quarò etiamſi*.

9. *Et redhibitoriam actionem*, &c.] Ergo datur actio redhibitoria reſoluta emptione ad hoc vt venditor cogatur rẽ accipere, & pretium eidẽ emptori reddere, vt per Cou. *lib.* 3. *var. c.* 8. *n.* 2. *verſ.* *&* *ideo inre hæc opinio.* Hieron. Gabr. *conſ.* 66. *n.* 3. *lib.* 1. vbi ait loqui de actione danda emptori ad pretiũ, non de ea, quæ venditori datur ad rem venditam, Cardin. Mantic *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 32. *num.* 60. *&* 71.

In gloſſ *Sub conditione*, ibi, *ſcil. reſolutiua*, &c. Et ideo actũ non ſuſpendit, nec eum facit conditionalem, ſed tantùm ex euẽto ipſius eum reſoluit, vt per Tiraq *de retractu conuent*, §. 2. *gloſſ.* 1. *num.* 74. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1. *In Redhibitoriâ emptor probabit ſeruum eſſe fugitiuum.*
2. *Res multæ ſi ſimul emantur, & vna tantùm ſit vitioſa, ita vt redhibenda veniat, quid.*

L. Habito ſemel. V. & vlt.

Impp. GRAT. VALENT. *&* THEOD. AAA. *Nebridio P. V.*

IN redhibitoria emptor probabit ſeruum fugitiuum eſſe. Colligunt ex Ordinat. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.* 1.

Vide Rebell. *de obligat. inſtit. p.* 2. *lib.* 9. *q.* 8. *n.* 28. vbi per hunc text. reſoluit quòd ſi venditor non declarat ſeruum eſſe fugitiuũ, quia ignorat, non tenetur ad damna ſubſequuta, conceditur tamen contra illum actio, quãto minoris, & redhibitoria. De ſeruo fugitiuo vide poſita *in collect. ad l.* 1. *ſup. hoc eod. tit.*

2. Nota quòd ſi multæ res ſimul emantur, & vna tantùm vitioſa ſit, itaut redhibenda veniat, tũc ſi reliquæ adeò cum ea ſint cõnexæ, vt dura ſit ſeparatio vnius ab aliis, puta ſi plures ſerui ad miniſterium aliquod ſimul ſint empti, & reliqui, ſine vllo illorum præſtare illud non poſſint, tũc diſſoluitur cõtractus quoad omnes, etſi ſingulæ illæ res diſtinctis pretiis emptæ ſint: ſi verò non habeant talem connexionem, tunc illa tantùm eſt redhibenda, quæ reperitur

vitioſa reſtituto pretio, quo illa vendita fuit, ſi peeuliari pretio fuit vendita, aut facta æſtimatione illius de mandato iudicis, quando partes non conuenerint. Ita Anton. Gom. *tom.2. variarum cap.2.num.*48. Molin.*de Iuſtit.tractat.2. diſput.*353.*num.*30. Morl.*in emporio iuris ciuilis part.1. tit.9.de contrah.empt. in præmiſſ. num.*43. Cæpol.*per text. ibi in l.cùm quidam* 34. *num.*6.*&* 10.*ff.hoc tit.*Gabr. Pereira *Luſitan.deciſ.*47. *num.*29.

De Monopolys, & conuentu negotiatorum illicito, vel artificio ergolaborum, necnon balneatorum prohibitis, & pactionibus illicitis.

Tit. LIX.

Sensvs apud Synopſeos anthorem hic eſt: De nanigatoribus qui annonæ inſidiantur dum emunt & ſupprimunt merces: aut falſis ponderibus vtuntur; & quòd non liceat inter ſe paciſci de ſpeciebus, ne minoris vendant, quàm inter ſe ſtatuerunt, & ne ſint monopolia. Hoc igitur titulo tria prohibentur, quæ publicæ vtilitati repugnant, quia caritatem inducunt. I. Monopolium, id eſt, priuilegium, vt aliquis ſulus certas merces, vel res vendere poſſit, *l.vnic.in princ.* II. Negotiatorum illicitæ conuentiones, vt merces non minoris vendantur, quàm inter ſe ſtatuerint, *verſic.neve quis.* III. Pacta artificum & ergolaborum (id eſt, redemptorum, qui opus faciendum conducunt) & balneatorum, quibus inter ſe paciſcuntur, ne opus ab aliquo inchoatum alius perficiat, vel vt eius curam aliquis ſuſcipiat, quod alterius curæ commiſſum erat. *§. ædificiorum* Scripſerunt in hanc rubricam Cuiac. Pac.& VVeſembec. De materia tituli, & plura de monopolij crimine, vide apud Armill.Syluest.& alios Summiſtas *verbo Monopolium*, Ferand.*in iuris partes lib.2.c.9.*Caluin. *in ſuo Lexic.iuridic. verbo Monopolium, & verbo Ergolabi.* Rebuff.*tom.2.ad leges Galliæ,tractat.de magiſt.offic. & monopol.gloſſ.2.& in l.inter publicas, ff.de verborum ſignificat.pag.*114. Auendan.*ad cap.*19. *Prætor.num.*31. *verſic.item contra,* Fr.Ludou.*in inſtruct.conſcient.lib.*1. *cap.*42.quod inſcribitur *De monopolijs.* Mercat.*de contractibus, lib.*1. *cap.* 14. Damhuder *in praxi crimin. cap.*132.*fol.* 200. *&* 201. Decian. *in tractat. crimin. lib.7.cap.* 21. Conrad. *in tractat. de contractibus illicitis, quæſt.*31.Menoch *de arbitr.caſu* 569.Perez *l.2.tit.* 23.*lib.2.Ordinam.pag* 430.*& lib.8.pag.*244. Burg. de Paz *conſ.*47.*num.2.cum ſeqq.* Matienſ.*l.*1 *gloſſ.9.n.*13. *tit.* 14.*lib.3. nouæ Recopilat.* Azeued.*l.4.tit.*14.*lib.*8. *etiam nouæ Recopilat.* Surd. *conſ.* 321.*num.* 24. *cum ſeqq.* Bobadil *in ſua politica lib.3.cap.4.num.*59.*&* 60. Cardin.Tuſch. *practic.concluſ.litt.M.verbo Monopolia, concluſ.*358. Farinac.*fragment.crimin.par.2.lit. M. ex num.*282.*vſque ad* 307. Nicol. Mozz.*de contractibus, tractat.de empt.& vendit.tit. de perſonis quæ poſſunt emere, num.*19. *&* 20. Molin. *de Iuſtit. tractat.2. diſput.* 345.*per tot.* Leſſi. *in ſimili tractat.lib.2.cap.*21. *dubit.*20. Marta *de iuriſdict.part.2.cap.*23.*per tot.* Rebel.*de obligat.inſtit. part.2.lib.9.quæſt.4.de monopolio,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent.lib.* 25.*cap.*22. *à num.*327.*cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral.part.3. lib.8. cap.*28. *de monopolys.*

Svmmarivm.

1 *Negotiationes, & commercia ſpecierum non ſint in manu vnius.*
2 *Statuta vt res carè vendantur, aut ne vnus ex opificibus rem ab alio inceptam perficiat, ſunt illicita.*
3 *Conuentiones opificum ne intra pretium taxatum res vendatur, ædificium ab vno cœptum alius perficiat, ipſo iure nulla ſunt, & legibus reprobata.*
4 *Monopolij crimen vti grauiſſimum, ac Reipubl.maximè pernicioſum, iure eſt prohibitum.*
5 *Monopolium qui committant, & n.9.10.& quando committatur, num.* 6.7.
8 *Monopolij conuentionem non validari iuramento.*
11 *Ergolabi qui.*
12 *Balneatores qui.*
13 *Monopolij pœna quæ.*
14 *contra Monopolia exercentes vt procedatur.*
15 *Primates collegij conſentientes in monopolium in eorum collegio puniri mulctâ quadraginta librarum auri.*
16 *Iudices negligentes procedere contra monopolia exercentes, & pœnas à iure inflictas ab illis exigere diſſimulantes, mulctâ quadraginta librarum auri puniri.*
17 *Iudex qui pœnam remiſerit, aut minuerit, qualiter puniatur, remiſſiuè.*
18 *Echinus quid.*

L. Iubemus vnic.

Imp. Zeno *Conſtantino P.P.*

Negotiationes, & commercia ſpecierum non ſint 1
in vnius manu. Item ſtatuta vt res carè vendan- 2
tur, aut ne vnus ex opificibus rem ab alio inceptum perficiat, illicita ſunt. Conuentiones opificum ne intra pretium taxatum res vendatur, ædificium ab vno
cœptum alius perficiat, ipſo iure nullæ ſunt, & legi- 3
bus reprobatæ. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtrenſ.Sichar. Cuiac. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal.*in annot.* & Ximen. *in concord.*

Monopolium audeat exercere, &c.] Notatur ad hoc 4
quòd monopolij crimen iure prohibitum eſt, grauiſſimúmque reputatur, ac Reipubl. maximè pernicioſum, eo quòd ciues emere cogantur cariùs merces de eorum manibus, cæteri verò de Repub. impediantur iuſtè & commodè negotiari, benignioréſque eſſe in pretio aliis ciuibus, vt per Molin.*de Iuſtit.tract.2. diſp.*345.*num.*1. Decian. *tractat. crimin. lib.7.cap.* 21. *à princip.* Farinac. *fragment. crimin. part.2.litt. M.n.* 287. *cum ſeqq.*

Ne quis,&c.] Etiam Principes, & dominus terra- 5
tum, qui ſi emant frumentum, aut alia victualia, vt ſoli magno pretio vendant, monopolium committunt, Decian. *d.lib.7.cap.*21.*n.*5. vbi inuehitur contra Principes, qui hodie ſua horrea, ſuáſque cellas repletas habent, & certo anni tempore ſingulares res ad victus neceſſarias, ſuo arbitrio vendunt, nemóque alius huius generis merces vendere poſſit, refert Farin.*d.lit. M. n.*298.vbi *n.*299. poſt Decian.*eod.cap.*21. *n.*29.& Menoch.*de arbitr.caſu* 569.*n.*20. reſoluit monopolium committi etiam per aromatarios ſtatuentes quòd pro exequiis defuncti nullus eorum poſſit dare eorum hæredibus, niſi priùs ſoluerint aromatariis totum, quod defunctus debebit.

Vel cuiuſlibet alterius ad victum, &c.] Notatur ad 6
hoc

hoc quòd monopolium præcipuè cõmittitur quando quis emit aliquam victualiæ totam ſpeciem, vt puta frumentum, vinum, oleum, & ſimilia, vt is ſolus, & vnus vendendi poteſtatem habeat, & non alius, vt per Decian. *d. lib. 7. cap. 21. num. 1. in fine.* Azeued. *l. 4 num. 2. tit. 14. lib 8. noua Recop.* Farinac. *dict. lit. M. num.* 292. vbi *num.* 293. monopolium committi ait non ſolùm in mercibus, ſed etiam in loco, vt puta quando ſtatuitur quòd paſtilli, aut alia victualia non vendantur, vel emantur, niſi in certo loco.

7 *Néve quis illicitis habitis conuentibus,* &c.] Notatur ad hoc quòd monopolium propriè committi dicatur inter plures mercatores, ſeu artifices quando inter ſe concordant, conſpirant, & conueniunt, & omnes vno certo pretio vendunt, & non minori, vt per Arimin. Tepat. *var. ſentem. tom. 2. tit. 366. cap. 3. verſ. conuentiones.* Menoch. *d. caſu* 560. *num* 3. & 10. Decian. *d. lib. 7 cap. 21. num. 7.* vbi *num.* 17. ſubdit monopolij crimen incurrere eos, qui conueniunt non locare domos, vel apotechas, aut alia ædificia, ſeu bona, niſi tanto pretio, Farin. *d. lit. N. num.* 290. Molin. *d. diſp.* 345. *num.* 2. vbi *num.* 5. reſoluit quòd quando huiuſmodi conuentiones in cauſa eſſent quòd priuati emerint vltra iuſtum pretium rigoroſum, quod alioqin eſſet futurum, aut quod infra iuſtum pretium infimum venderent, non eſt dubium teneri eos reſtituere vſque ad limites iuſti pretij, de quo latiùs Petr. Nauar. *de reſtitut. lib* 3. *cap.* 2. *n.* 77. *in dubit.* 9. Azeued. *l.* 4. *num.* 8. *tit.* 14. *lib.* 7. *noua Recop.*

8 *Coniuret, vel paciſcatur,* &c.] Notatur ad hoc quòd monopolij illicita coonentio, ſeu pactio iuramento non validatur, vt per Decian. *d. lib. 7. cap. 21. num.* 16. Farin. *d. lit. M. num.* 301.

9 *Ædificiorum quoque artifices,* &c.] Notatur ad hoc quòd artifices monopolium committunt quando inter ſe conueniunt vt incepto per vnum operi, alter ſe non intromittat, ita Decian. *d. lib. 7. c. 21. n.* 8. Menoch. *d. caſu* 569. *num.* 5. Farin. *d. lit. M. num.* 295. Azeued. *d. l. 4. num.* 19.

10 Artifices etiam monopolium committunt ſi inter ſe paciſcantur ne quiſpiam eorum in arte illa inſtruat alios præter filios, vel eorum nepotes, vt per Ioan. Sichard. *hic num.* 3. Menoch. *d. caſu* 569. *num.* 15. vbi ſubdit id locum non habere in his artificibus, quibus vel priuilegio, vel vſu antiquiſſimo permiſſum eſt ita paciſci, ſeu obſeruari, & *n.* 17. ſubdit monopolium committere pariter artifices, qui paciſcuntur inter ſe quòd nemo doceat artem illam niſi tanto pretio, vel minori tempore quàm triennio, vel quadriennio, refert Farioac. *d. litt. M. num.* 296.

11 *Vel ergolabi.*] Ii dicuntur, qui opus aliquod faciendum conducunt, & non ſunt ipſi artifices, ſed alij, qui poſtea artificibus id opus minori pretio perficiendum locant, de quibus Imperator hîc intelligere videtur, cùm ipſos ab artificibus diſtinguat, ita Fortand. *lib. 2. explicat. in tit. de monopol. & conuentib. cap* 9. Caluin. *in ſuo lexic. iurid. verbo Ergolabi.*

12 *Et balneatores.*] Ii dicuntur qui balnea præbent, balneatum præfecti. ita Spieg. *l. 30. § ædilis, ff. locat.* Caluin. *in d. ſuo lexic. Iuridico, verbo Balneator.*

13 *Bonis propriis ſpoliatus,* &c.] Notatur ad hoc quòd monopolij pœna eſt publicationis bonorum & exilij, vt per Decian. *d. lib. 7. cap. 21. num. 33. in princip.* Menoch. *d. caſu* 569. *num.* 23. vbi ſubdit quòd hæc pœna poteſt mitigari arbitrio iudicis, iuxta facti & perſonarum qualitatem, Molin. *d. diſput.* 345. *num.* 1. Azeued. *d. l. 4. num. 34. tit. 14. lib. 8. noua Recop.* Azor. *inſtit. moral. p. 3. lib. 8. cap. 28. de monopol. verſ. primò* Farin. *d. lit. M. num.* 282.

Omniaque huiuſmodi facinora denuntiandi, &c.] 14
Ergo per denuntiationem proceditur contra monopolia exercentes, vt per Bald. *hic num 2. in fino,* Farin. *d. lit. M. num.* 286. vbi poſt Sichard. *in præſenti num.* 13. & 14. ſubdit poſſe procedi per accuſationem, per denuntiationem, per inquiſitionem, & ex officio.

Cæterarum prætrea poſſeſſionum Primates, &c.] No- 15
tatur ad hoc quòd puniuntur collegij Primates, & Præſidentes propter huiuſmodi illicitas pactiones, & conuentiones in eorum collegio, & arte factas, dum ſic fieri conſentiunt, in libris auri quadraginta, vt per Bald. *hic num. 1. verſ. nota ſpecialiter.* Decian. *d. l. 7. cap. 21. num.* 33, Menoch. *d. caſu* 569. *num.* 14 Farinac. *d. lit. M. num.* 283. Et de his Primatibus vide Tiraq *de nobilit. cap. 37. num.* 36.

Officio tuæ ſedis, &c.] Notatur ad hoc quòd iudi- 16
ces negligentes procedere contra monopolia exercentes, & pœnas à iure inflictas illis exigere diſſimulantes, pœna quinquaginta librarum auri puniuntur, vt per Bald. *hic num.* 3. vbi propterea facit generalem concluſionem quòd iudices negligentes punire maleficia puniuntur, refert Farinac, *d. lit. M. n.* 284. Azeued. *d. l. 4. n. 34. in fine.*

Minus fuerit executum.] Iudex qui pœnam re- 17
miſerit, aut minuerit, qualiter puniatur, vide Tiraq. *de pœnis temper. in præfat. num.* 14.

In gloſſ. *Echini.* ibi, *vel dic quòd echinus eſt par-* 18
uus piſcis. Vide Caluin. *in ſuo Lexic. iuridico, verbo Echinus.*

De Nundinis, & mercatibus.

TIT. LX.

NVNDINÆ ſunt mercatus vnius, vel plurium prouinciarum. Mercatus ſunt nundinæ vnius ciuitatis. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tituli vide Franc. Marc. *Delphin. deciſ.* 53. Andr. Gail. *lib. 2. obſeru.* 60. Anton. Theſaur. *deciſ. 264. num.* 2. Petr. Greg. *ſyntag iuris lib. 25. cap. 3. num. 1. cum ſeqq.* Folet. *ad Marant. de ordine iudic. p. 4 diſt. 9. n. 50. cum ſeqq.* Camill. Borel. *de præſtantia Regis Catholici cap.* 30. à Ponte *in tract. de poteſt. Proregis tit. de diuerſis prouiſion. §. de mercat. ſeu nund.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 366. cap. 12. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *ad Nundinas venientes non arcto obſtringi, nec eorum bona in ſequeſtrum poſſunt conijci, & num. 2. non poſſunt conueniri à facientibus eas in eorum territorio de permiſſu Principis, ſed bene ab aliis mercatoribus contrahentibus cum eis, num. 3.*

4 *in Nundinis neminem conueniri niſi pro contractibus geſtis in nundinis, ſi ibi habeat pergulam.*

5 *Nundinis durantibus neminem conueniri pro cauſis ciuilibus.*

6 *Nundinarum tempore elapſo ceſſare modum illum procedendi, & attendi ritum loci.*

7 *in Nundinis immunitas omnium vectigalium, & gabellarum conceditur.*

8 *Nundinas faciendi licentia à ſolo Principe concedenda.*

9 *Mercatus ſi ſemper factus fuerit in vna platea, an potuerit mutari in aliam.*

10 *Moleſtari & vexari etiam illum, cui iudicialiter infertur moleſtia.*

11 *Nundinas faciendi priuilegium decem annis amittitur, & num. 13. non amitti quando priuilegium in mera volnntate eſt poſitum, n. 12. nec amitti quoad contractus correſpectiuos, ſed ad ea tantum priuilegia, quæ mera gratia ſunt conceſſa.*

L. Qui exercendorum. Vnic.

Impp. VALENS & VALENT. AA. *ad Probum P.P.*

1 ADuenientes ad nundinas non areſto obſtringi, nec eorum bona in ſequeſtrum coniici poſſunt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Butrig. Salicet. Fulgoſ. Angel. Caſtr. Bald. Sichard. Cuiac. Sebaſt. Næui. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 42.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eadem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 3. tit. 7. part. 5.* Strach *de mercat. part. 2. num. 91. & in tit. quomodo in cauſa mercatorum procedendum ſit, num. 2.* Marant. *de ordine iudic. p. 4. diſt. 9. num. 82. cum ſeqq.* vbi ex Angel. ait procedere vt ve-
3 nientes ad nundinas non poſſint conueniri à facientibus eas in eorum territorio de permiſſu Principis, ſed bene poſſint ad aliis mercatoribus contrahentibus cum eiſdem conueniri, Petr. Prch. *de iure ſiſtendi cap. 10. num. 3. pag. 102.* Petr. Gregor. *ſyntag. iuris part. 3. lib. 25. cap. 3. num. 6.* vbi etiam refert quòd anno 1480. lata lex à Ferdinando & Iſabella Regni Hiſpaniarum conſortibus vt commeantium ad nundinas priuilegiatas nullus comprehendi poſſit iure oppignerationis, ſeu repreſſaliorum, ſeu clarigationis. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 60. conſid. 1.* D. Barboſ. *in l. hæres abſens. §. proinde, in princip. num. 110. & 111. ff. de iudic.* vbi quòd
4 in nundinis quis non conuenitur pro contractibus alibi geſtis, ſed pro geſtis in nundinis ibi conueniri poteſt ſi ibi babeat pergulam, Gutier. *de gabellis q. 7. num. 28.* vbi tenet quòd huius l. priuilegium non ceſſat ſi tempore nundinarum factus fuerit contractus, & non traditio, ſubditque gabellam venditionis factæ in nundinis ſub conditione, quæ poſtea nundinis tranſactis perficeretur, non eſſe ſoluendam, quia adhuc nundinarum priuilegium locum habet propter conditionis retrotractionem. Et nota quòd nundinarum, mercatorum ac feriarum ſub prætextu, præceptum de dominicis & feſtiuis diebus ſanctificandis, & obſeruandis nullatenus eſt violandum, vt cenſuit S. Congreg. Rituum, cuius memini in collect. Bullarij *verbo Nundinæ.*

Hinc eſt quòd durantibus dictis nundinis nemo
5 poteſt moleſtari, nec conueniri pro cauſis ciuilibus, Bald. *conſ. 106. in fine lib. 4.* Camill. Borrel. *de præſtantia Regis Catholici cap 36. num. 37. & 38.* vbi limitat in contractibus ibidem factis, Sichard. *hic num. 4. & 5.* Matth. Coler. *de proceſſib. execut. part. 1. c. 3. n. 47.* Et in cauſis prædictis abſque omni alio proceſſu iudiciali proceditur, ſecundum Sichard. & Coler. *citat. locis,* Strach. *de mercatura p. vlt. c. 1.* Cephal. *conſ. 492. num. 28. vol. 4.* Marant. *de ordine iudic. p. 4. diſt. 9. n. 49.* Camill. Borrell. *conſ. 86. per tot. & d. cap. 36. num. 43.* vbi ſubdit quòd ſi labatur tempus nundinarum, 6
ceſſat modus ille procedendi, & attenditur ritus loci.

Similiter vt faciliùs ac ſecuriùs mercatores in nun- 7
dinis concurrant pro communi populorum vtilitate per Principem immunitas omnium vectigalium, & gabellarum conceditur, Franc. Marc. *deciſ. 415. in fine,* Capyc. *in inveſt. rub. feudorum clauſula, verbo mercatis,* Camill. Borrell. *d. c. 36. n. 35.*

Nota quòd ius Regale eſt quòd ſolus Princeps 8
concedat licentiam faciendi nundinas, de quo Caſtald. *de Imper. quæſt. 110. verſ. 100.* Nat. *conſ. 511. & conſ. 512. num. 5. col. 3.* Sext. *lib. 1. de regal. c. 2. num. 37. & cap. 6. num. 31.* Bodin. *de Republ. lib. 1. cap. 10.* Raudenſ. *conſ. 23. n. 10. lib. 2.* Capyc. *loco citato.* Menoch. *conſ. 302. n. 31.* Sed quid ſi mercatus ſemper factus fuerit in vna platea, an potuerit mutari in aliam, 9
vide Cancer. *lib. var. cap. 13. num. 284. & 289. cum ſequent.*

Moleſtiam poſſint inferre] Per hunc text. notat 10
Bald. hìc quòd etiam ille vexatur, cui moleſtia iudicialiter infertur, vt per Paul. de Caſtro *conſ. 204. col. 2. lib. 2.* Surd. *de aliment. tit. 9 quæſt. 26. num. 2.*

In gloſſ. *Licentiam.* ibi, *quam decennio non vtendo* 11
amittunt. Notatur ad hoc quòd licentia, ſiue priuilegium faciendi nundinas decem annis amittitur, *l. 1. ff. hoc tit.* Petr. Greg. *ſyntag. iuris lib. 25. cap. 3. num. 11. & lib. 40. cap 5. num. 27.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi p. 2. alleg 26. num. 20.* cuius legis 12
primò deciſionem locum non habere quando priuilegium in mera voluntate poſitum eſt, tenent Rip. *in l. quominus num. 97. verſ. intellige ſi per Principem, ff. de fluminib.* Felin. *in cap. cùm Eccleſia num. 25.* & *ibi* Deci. *num. 26 de conſtitut.* Rebuff. *in l. diuus, ff. ad Syllan. num. 204. verſ. ſi tamen,* Decian. *reſp. 43. num. 34. vol. 3.* Neque etiam procedere in contractibus correſpectiuis, ſed tantùm in priuilegiis, quæ mera gratia conceduntur, tenet Decian. *reſp. 25. num. 113. verſ. præterea vol. 1.* per text. *in l. quod bona fide, ff. de actionib.*

Ad illud verò quod generaliter hinc colligunt 13
Doctores, videlicet quòd priuilegium impetratum à Principe videmur amittere ſi eo per decennium non vtamur, vide Balb. *de præſcript. 4. part. 5. princ. quæſt. 4.* Padill. *in l. falſo num. 3. cum ſeqq. C. de diuerſ. reſcript.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 41. num. 16. & conſ. 727. num. 13. & conſ. 1172. num. 15.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 7. ad fin.* Gate. Maſtrill. *Siciliæ deciſ. 96. num. 2. part. 1.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 15. num. 8.* Hippol. Riminald. *conſ. 56. num. 67. verſ. accidit,* Decian. *reſp. 66. num. 65. vol. 3. & conſ. 43. num. 35. & reſp. 2. num. 125. verſ. multo lib. 1.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 5. cap. 4. quæſ. 8. & cap. 22. quæſ. 8.* Soar. *de legib. lib. 8. cap. 35. num. 19.* quorum plures reſoluunt, & meritò, quòd in his caſibus, in quibus priuilegium amittitur ex non vſu, neceſſarium eſt probare quòd impetrans potuit eo vti intra decennium, & vſus non fuit, tunc tacitè dicto priuilegio renontiare cenſetur, alioquin per mille annos non inducitur amiſſio priuilegij, & concludit Decian. *conſilio vltimo, loco citato,* quòd actori incumbit onus probandi plures eueniſſe occaſiones, quibus mediantibus potuit eo priuilegio vti, & vti noluit.

De

De Vectigalibus, & commiſſis.

· TIT. LXI.

DVæ ſont partes huius tituli, altera eſt de vectigalibus, alrera de commiſſis, Vectigal autem hîc dicitor, quod pro negoriatione, vel tranſlatione mercium, aur ſeruotum venalium, fiſco, vel Reipubl. ſeu publicanis, qui à fiſco, vel Republ. conduxerunt, præſtare debet. quod oiſi ſoluatur, res io commiſſum incidir, id eſt, regolariter fiſco committitur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De mareria tit. vide Aymar. Riual. *hiſtoria ciuilis lib.* 1. *fol.* 5. *verſo*, vbi agit, quis primus vectigalia inſtituerit, Rebuff. *in comment. ad l. eum qui, ff. de verb. ſignif. pag. mihi* 107. vbi quid ſit vectigal, Aluar. Valaſc. *de inre emphyt. quaſt.* 31. *in princip.* Maſcard. *de probation. concl.* 834. Rheoat. Chopin. *in tract. de domanio Francia lib.* 1. *tit.* 9. Petr. Heig. *in miſcell. quaſt. part.* 1. *quaſt.* 17. *fol.* 239. *cum ſeqq.* Bellacomb. Kirchou. Bonacoſ. Vezin. & alios *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 39. Henriq. Bocer. *diſput. de vniuerſo iure part.* 1. *claſſ.* 4 *diſp.* 3. *de publicanis, vectig. & commiſſis.* Petr. Greg. *ſyntag. iuris part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 10. vbi de quibuſdam rebus ex quibus nomine tributi, vel vectigalis fiſcus quædam accipiebat. & antea *cap.* 8. agit de perſonis, qoæ ſunt immunes à vectigalibus, & *cap. ſeq.* de portoriis, ſeu vectigalibus in ſpecie, Salon *in* 2.2. *tom.* 2. *quaſt.* 77. *art.* 1. *de vectigalib.* Guid. Pancirol. *in theſanro var. lectionum lib.* 3. *cap.* 31. Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tom.* 3. *tit.* 15. *de tributis, collectis, & vectigalibus.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 1. *tit. de iure fiſci reſol.* 5. *cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 661. *cum ſeqq.* Parlad. *rerum quotidian. lib.* 1. *cap.* 3. vbi rotam vectigalium materiam ad Regiarum legum interpretationem mira quadam breuitate perſtringit, Peregrin. *de iure fiſci lib.* 6. *tit.* 5. *num.* 1. *cum ſeqq.* vbi quid ſit vectigal, & quantum pro vectigali de iure communi ſolui debeat, Farinac. *in praxi crimin. p.* 7. *de furtis quaſt.* 172. vbi de fraodantibus gabellam, & eorum pœoa quaodo habeat locum, & quando non. Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.* 2. *tit.* 367. *de publicanis, & vectigalib. gabellis, pedagiis, &c. & tit.* 368. *de commiſſis & pœnis fraudantium pedagia, & gabellas*

SVMMARIVM.

1. *Manumiſſio ſerui non impeditur generali hypotheca bonorum, quam habet fiſcus.*
2. *Libertas præſtita ante motam quæſtionem commiſſi non renocatur prætextu vectigalis non ſoluti, & num.* 3.
4. *Res quæ vehuntur, de quibus gabella ſolui debebat, eâ non ſolutâ, incidunt in commiſſum, & confiſcantur, etiamſi poſt omiſſam profeſſionem, ſeu manifeſtum quis ſoluere eſſet paratus, numer.* 5. *tranſire hanc pœnam etiam ad hæredes, ſi viuo delinquente quæſtio mota fuerit, num.* 6.
7. *Rerum quæ cadunt in commiſſum ob fraudatam gabellam, dominium tranſit ipſo iure in fiſcum, non tamen poſſeſſio, niſi ſequatur iudicis declaratoria.*
8. *Gabellam fraudare nec in foro conſcientiæ licitum eſt.*
9. *an Vectigali non ſoluto res tota incidat in commiſſum.*

L. Si iure. I.

Impp. SEVERVS & ANTONINVS AA. *Victorino.*

GEneralis hypotheca bonorum, quam habet 1.
fiſcus, non impedit ſerui manumiſſionem. Item 2.
libertas præſtita ante motam quæſtionem commiſſi
non reuocatur prætextu vectigalis non ſoluti. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicer. Buttig. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Sichard. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 42. *verſo*, Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 3.
l. Hiſp. 6. *tit.* 7. *part.* 5. vbi Greg. Lop. *gloſſ.* 5. vbi dicit quòd iſta lex vult quòd etiamſi ſit omiſſa profeſſio ſerui, & vectigal non fuerit ſolutum, teneat manumiſſio facta ante motam quæſtionem commiſſi, & dominus in nullo teneatur, cuius contrarium teoere air gloſ. & Doctores communiter *in præſenti*, dum intelliguot hanc l. quòd hîc non fuit omiſſa profeſſio, ſed tantùm fuit à vectigalis ſolutione ceſſatum, vide alia apud ipſum. Coler. *de proceſſib. execut. p.* 1. *cap.* 2. *num.* 155.

Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd res quæ ve- 4.
huntur, de quibus gabella ſolui debebat, & non fuit
ſoluta, incidunt in commiſſum, & confiſcantur, vt
per Firman. *de gabellis part.* 9. *num.* 9. Ferret. *in ſimili*
tract. num. 161. Menoch. *de arbitrar. caſu* 397. *poſt*
num. 6. Garc. Maſtrill. *in tract. de magiſtratib. lib.* 3.
cap. 10. *num.* 229. vbi *n.* 230. id procedere ait etiamſi 5.
poſt omiſſam profeſſionem, ſeu manifeſtum ſoluere
paratus eſſet, & *num.* 231. quòd hæc pœna tranſit 6.
etiam ad hæredes, ſi viuo delinquente quæſtio mota
fuerit, Farin. *in praxi crimin. part.* 7. *de furtis quæſt.*
172. *num.* 2. *cum ſeqq.* vbi *num.* 3 *cum ſeq.* reſoluit 7.
quòd rerum, quæ cadunt in commiſſum, propter
fraudatam gabellam, dominium tranſit ipſo iure in
fiſcum, non tamen poſſeſſio, niſi ſequatur iudicis
declaratoria, & *à num.* 5. tenet quòd nec in foro 8.
conſcientiæ licitum eſt fraudare gabellam, & ſi quis
propterea eam defraudauerit, peccat mort. quando
gabella eſt iuſta.

In gloſſ. *Si iure* 1. *in addit.* ibi, *an propter vectigal* 9.
non ſolutum res tota incidat in commiſſum, &c. Veluti ſi plures res deferantur ab vna, & eadem perſona, quarum aliquæ ſunt ſuppoſitæ oneri ſoluendæ gabellæ, aliquæ autem non, ideo poteſt dubitari an omnes res confiſcandæ ſint, ſiue ſint portantis, ſiue alterius? de hac quæſt. vide Boër. *deciſ.* 178. *num.* 15. Clar. *in pract.* §. *fin. quæſt.* 82. *ſtat.* 7. *num.* 9. *verſ. fin.* Firman. *de gabell. part.* 9. *num.* 13. & 14. & *num.* 34. *cum ſeqq.* Ferret. *in ſimili tract. num.* 56. 182. & 606. *cum ſeqq.* Farin. *d. quæſt.* 172. *num.* 34. *cum ſeqq.* latè Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 1. *tit. de iure fiſci reſol.* 3. *per tot.* vbi multipliciter declarat, & ſub diſtinctionibus reſoluit, Suar. & Vezin. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 41. *num.* 10. *pag.* 651. vbi etiam poſt Ioſeph Ludou. *Peruſ. deciſ.* 31. *num.* 7. quòd confiſcari non poteſt nauis ſi in ea deferantur merces prohibitæ inſcio domino nauis.

SVM

SVMMARIVM.

1. *Res in commiſſum incidens ad quinquennium vſque vendicari poteſt, non pòſt, & num. 2.*
3. *Venditor an tranſacto tempore præſcriptionis gabellæ ſit ſecurus in conſcientia eam non ſoluens.*
4. *Malæ fidei poſſeſſor gabellæ debitæ an præſcribat, & in foro exteriori tranſacto præſcriptionis tempore.*
5. *In omnibus rebus, in quibus reus poſt mortem damnatur, & bona deficiunt, debet fiſcus intra quinquennium agere, & de crimine docere.*

L. Neque commiſſum. II.

Iidem AA. Lino.

1. RES in commiſſum incidens ad quinquennium vſque vendicari poteſt, non pòſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2. Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 6. in fine tit. 7. part. 5. vbi gloſſ.* 8. & 9. Hippol. *ſing.* 307. Guid. Papæ *ſing.* 875. Ludou. Roman. *ſing.* 483. Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit.* 568 *cap.* 8. Henric. Bocer. *diſp. in iure vniuerſo tom. 1. claſſ. 4. diſp. 3. num.* 55. Balb. *de præſcript. 2 part. 5. quæſt. 1. num.* 4. Tiraq. *de retractu lig.* §. 36. *gloſſ. 2. num.* 41. Gironda *de gabell. part. 12. num.* 2. Cou. *in reg. poſſeſſor part.* 2. §. 2. *num.* 7. Anton. Gom. *tom. 3. var. cap. 14. num.* 5. Firman. *de gabell. part. 9. num. 8. verſ. quartò quia ſupradixi*, Ferret *in ſimil. tract. num.* 253. Maſcard. *de probat. concl.* 836. Pereg. *de iure fiſci lib. 6. tit. 8. num.* 38. Anton Bordi. *ad rubr. inſr. C. vectigalia noua n.* 6. Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.* 18 *n.* 11. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 73. verſ. ſecunda.* Thom. Valaſc. *allegat. iuris tom. 1. alleg.* 88. *num.* 6. Farin. *in praxi crimin. part. 7. de furtis quæſt.* 172. *num.* 49. latè Gu-
3. tier. *de gabellis quæſt.* 119. vbi *quæſt.* 120. diſputat an tranſacto tempore præſcriptionis gabellæ venditor ſecurus ſit in conſcientia eam non ſoluens? & *quæſt.*
4. 121. an malæ fidei poſſeſſor gabellæ debitæ præſcribat, & in foro exteriori tranſacto tempore præſcriptionis?

5. Notatur ad hoc quòd in omnibus caſibus, in quibus reus poſt mortem damnatur, & bona deferuntur, debet fiſcus intra quinquennium agere, & de crimine docere ad effectum bonorum vendicandorum, & rei defuncti hæres poteſt de innocentia illius deducere, interim ſuſpenſa publicatione, *l. ex quæ, in princip. ff. de iure fiſci*, alioquin præſcriptione quinquennij fiſcus excluditur, & rei defuncti hæres moleſtari ampliùs nequibit, *l.* 2. vbi Bart. *C. de apoſtat.* Gig. *de crimine læſæ maieſt. quæſt. 23. num.* 1. *& quæſt. 27. in 2 p.* Cou. *de ſponſal. part. 2. cap. 6. §. 8. ſub num.* 16. Pereg. *de iure fiſci lib. 4. tit. 5. num.* 33.

SVMMARIVM.

1. *Milites licèt non incidant in commiſſum, tenentur tamen ſoluere vectigalia non indicata, & num. 2.*
3. Portorii, *de tributo.*
4. *Gabella in Regno Caſtellæ, quæ* Alcauala *vulgò, quando inceperit, & vnde traxerit originem, remiſſiuè.*
5. *Tributum illud quod* Siza *vulgariter appellatum, quando inceperit, remiſſiuè.*

L. Omnibus militibus. III.

Iidem AA. Ingenuo militi.

MIlites licèt non incidant in commiſſum, ſoluere tamen vectigalia non indicata tenentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1.

Probat hic text. quòd rerum domini quamuis ſint milites, ſi non ſoluant, excuſati ſunt à commiſſo, id eſt, ne confiſcentur res ob vectigal non ſolutū, tamen deprehenſi ad ſolutionem compelluntur, vt per Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 1. lib. 2. cap. 9. n.* 4. Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 1. tit. de iure fiſci reſol. 5. num.* 22. Henr. Bocer. *diſput. in iure vniuerſo tom 1. claſſ. 4. diſp. 3. num.* 48. De militibus quòd ſoluere vectigalia tenentur de rebus, quas portant ad vendendum, vide *l. Hiſp. 5. tit. 7. part.* 5. 2.

Si qua portoria, &c.] Ita dicitur hoc tributum, quia de rebus, quæ portantur & vehuntur, præſtatur, de quo vide Greg. Lop. *d. l. 5. gloſſ. verbo portazgo tit. 7. part.* 5. Henric. Bocer. *diſp. de vniuerſo iure p. 1. claſſ. 4. diſp. 3. theſ. 1. num.* 12. Rebuff. *in l. inter publica, ff. de verb. ſignif. pag.* 113 Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp.* 662. *num.* 3. Gutier. *de gabell. q. 1. à num.* 8. Ordin. Reg. Luſit. *lib. 2. tit. 26. §.* 13. vbi agit de iure portorij, quod ſoluitur in recognitionem vniuerſalis dominij Regis, & ideo contra illud nulla currit præſcriptio, ad not. *in l. comperit, C. de præſcript. triginta*, Balb *de præſcript. 5. part. 5. quæſt. 7. num.* 2. 3.

Gabella in Regno Caſtellæ, quæ *Alcauala* vulgo dicitur, quando inceperit, & vnde traxerit originem, vide Chronicam Regis Alphonſi II. *cap.* 263. & Regis Petri *an. 2 cap. 18. fol.* 15 Gudiel *en la generacion de los Giroes cap. 17. fol.* 65. Fr. Hieron Roman. *de Republica Gentilica cap. vlt. fol.* 173. *verſo*, Parlad. *rerum quotid. lib. 1. cap. 3. num. 15. cum ſeqq.* Molin. *d. tract. 2. diſp.* 663. *num.* 1. Gutier. *d. tract. de gabellis quæſt. 2. à princip.* 4.

Et quando in Regno Portugaliæ tributum illud, quod *Siza* vulgo à noſtris appellatur, vide Cabed. *Luſit. deciſ. 113. n. vlt. p.* 2. Petr. Mariz. *in chronica Regum Luſitanorum dialog. 4. fol.* 134. *verſo, & ſequen.* Oduard. Nunez do Leaon *no liuro da origen. da lingua Portugueſa, cap.* 12. 5.

SVMMARIVM.

1. *Vectigalia ad triennium locari, & finito triennio plus offerentem aliis præferri, & num. 2. in hoc conſuetudinem regionum diuerſimodè obſeruari, num. 3. finita conductione fiſcales conductores liberos eſſe, nec in eis locum habere tacitam reconductionem, licèt ſecus in fundis Regij patrimonij, vel priuatis, num. 4.*

L. Penes illum. IV.

Imp. CONSTANT. A. *ad Rufum.*

VEctigalia ad triennium locantur, & finito triennio plus offerens conductor aliis licitatione facta præfertur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1.

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 7. tit. 7. part. 5. vbi gloſſ.* 5. Boër. *deciſ.* 249. *n.* 1. Ranchin. *part. 3. concl.* 318. Vezin. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 39. num. 31. pag.* 649. Caroc. *de locato* 2.

part. 1.

part. 1. tit. de publicanis & vectigal. num. 1. cum ſeqq. Henric. Bocer. *diſp. de vniuerſo iure part. 1. claſſ. 4. diſp. 3. theſi 1. num. 20.* Pereg. *de iure fiſci lib. 6. tit. 5. num. 3.* vbi quòd vectigalia iure communi non mi-
3. nori ſpatio triennij locantur, ſubduque in hoc con-
ſuetudinem regionum diuerſimodè obſeruare: & *num. 4.* per *l. non intelligitur, §. cùm quinquennium, ff.*
4. *de iure fiſci*, reſoluit finita conductione fiſcales con-
ductores liberos eſſe, nec in eis locum habere tacitam reconductionem, licèt ſecus in fundis Regij patrimonij, vel priuatis, *l. item quæritur, §. qui impleto, ff. locati.*

SVMMARIVM.

1. *Vectigal non ſoluitur de rebus quæ portantur ad fiſcum, vel proprij vſus cauſa, vel gratia iuris exercendi. diuerſimodè ſeruari de facto ſecundùm regionum diuerſitatem, num. 4.*
2. *Gabellam non ſolui de rebus, quas quis portat ad vſum ſuum. ad proprios vſus delata intelliguntur, quæ pro ſe, vel pro familia ſua defert, num. 3. & conceſſo priuilegio imponendi & exigendi gabellas, non cenſetur conceſſum illas imponendi pro rebus ad vſum proprium, num. 5.*
6. *Studioſos dum deferunt libros, non teneri ad vectigalia, quæ vulgus pedagia, vel gabellas vocat.*
7. *Publicanus exigens gabellam in caſu, in quo non debet exigi, vel eſt conſuetum eam exigi, punitur pœna capitali. pœna furti, & actione furtiua tenetur, ſi illicita exegerit ſcienter; ad duplum infra annum, ſi ignoranter, niſi exactum reſtituat, poſt annum in ſimplum, & ſi ſoluerit ante ſententiam, liberabitur, num. 8.*
9. *Gabellas exigens indebitas non ſolùm criminaliter punitur, ſed etiam ciuiliter tenetur ad quadruplum, ſi exegit nullam habens poteſtatem exigendi. de iure Canonico quid, num. 10.*
11. *Nobilis ſi ad vſum ſui victus & domus agros, aut fundos, quorum fructus ſunt ſibi neceſſarij, conduceret, non quæſtus, & negotiationis cauſa, non ob id ſuæ nobilitati præiudicat.*
12. *Exemptus à gabellarum ſolutione pro vſu ſuo, intelligitur exemptus pro ijs, quæ emit pro vſu familiæ ſuæ.*
13. *Familiæ ſeruilis appellatione qui veniant, & remiſſiuè.*

L. Vniuerſi. V.

Idem A. Menandro.

1. PRo rebus, quæ portantur ad fiſcum, vel proprij
vſus cauſa, vel gratia iuris exercendi, non ſoluitur vectigal. Colliguntur ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
2. *Quas ad vſum proprium*, &c.] Notatur ad hoc
quòd de rebus, quas quis portat ad vſum ſuum, non tenetur ſoluere gabellam, de quo vide *l. Hiſp. 5. tit. 7. part. 5.* vbi Greg. Lop. *gloſ. 6. verbo para ſi miſmo*, addit, niſi aliud probaretur, crederetur tamen iuramento dicentis ſui vſus cauſa portare, niſi perſonæ differentis qualitas aliud ſuaderet, Guid. Pap. *deciſ. 4.* Iaſ. *in l. cætera, §. ſed ſi quis num. 9. ff. de legat. 1.* Roland. *conſ. 71. num. 14. cum ſeqq. vol. 4.* Clar. *in pract. §. fin. quæſt. 84. ſtat. 7. num. 4. pag. 492.* Aules *ad cap. 2. Prætor. gloſ. de mercaderia num. 10. & cap. 52. gloſ. en la tierra num. 18.* Arimin Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 367. cap. 8. verſ. pro rebus.* Franc. Bec. *conſ. 96. num. 9.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 1. tit. de iure fiſci reſol. 5. num. 25.* Bocer. *diſput. in iure vniuerſo tom. 1. claſſ. 4. diſp. 3. num. 31.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 1. lib. 2. cap. 9. num. 5.* ibi, *Res tamen in triplici differentia ſunt à portorijs libera, nempe quæ quis ad vſum proprium defert, ſecundò pro ipſo fiſco delata,*
tertiò quæ exercendi iuris gratia; ad proprios vſus 3.
delata intelliguntur, quæ pro ſe, vel pro ſua familia defert, nam qui vſum pro ſe habet, & pro familia habere cenſetur. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 14. num. 56.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 4. quæſt. 36. num. 5.* Guid. Pancir. *var. lection. lib. 3. cap. 31. tit. de vectigalibus portus*, Pereg. *de iure fiſci lib. 6. tit. 5.*
num. 23. in princip. vbi ſubdit hanc l. in iis, quæ vſus 4.
priuati cauſa, vel iuris exercendi gratia deferuntur, diuerſimodè ſecundùm regionum diuerſitatem ſeruari de facto, Seraphin. *de priuileg. iuramenti priuil. 14. à princip.* Bobadil. *in ſua politica lib. 4. cap. 5. n. 39.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 662. num. 2. & diſput.*
664. num. 1. Et quòd conceſſo priuilegio imponendi 5.
& exigendi gabellas non cenſeatur conceſſum illas imponendi pro rebus ad vſum proprium deſtinatis, tenent Natt. *conſ. 665.* Franc. Bec. *conſ. 96. num. 9.* Farin. *in praxi crimin. part. 7. de furtis quæſt. 172. num. 89.*

Vel exercendi ruris gratia, &c.] Ex his verbis le- 6.
gendo *iuris*, & non *ruris*, colligit Rebuff. *de priuileg. ſcholar. priuil. 146. num. 257.* quòd dum ſtudioſi deferunt libros, non tenentur ad vectigalia, quæ vulgus pedagia, vel gabellas vocat, ea nempe, quæ exercendi iuris gratia deferuntur, immunitate ſhorum munerum gaudent, ea ratione, quia ad vſum proprium ſtudioſi libros deferunt, & refert ſpeciale priuilegium conceſſum eſſe ſcholaribus euntibus Pariſios, & redeuntibus, vt nullum vectigal ſoluere teneantur.

Capitali pœna propoſita, &c.] Notatur ad hoc 7.
quòd capitali pœna punitur publicanus exigens gabellam in caſu, in quo exigi non debet, vel eſt conſuetum eam exigi, vt per Firman. *in tract. de gabell.*
part. 4. num. 11. Ferret. *in ſimili tract. num. 212.* vbi 8.
quòd publicani iſto caſu ſic illicitè exigentes pœna furti, & actione furtiua tenentur, ſi ſcienter illicita exegerint, ſi verò ignorantes, ad duplum infra annum, niſi exactum reſtituant poſt annum in ſimplum, & ſi ſoluerint ante ſententiam liberabuntur, refert Farinac. *in praxi crimin. part. 7. de furtis quæſt. 172. num.* vbi *num. 58.* hoc multo magis procedere ait in illo publicano, qui non ſemel, ſed pluries
indebitam exigit gabellam, & *num. 59.* quòd non 9.
ſolùm indebitas gabellas exigens criminaliter punitur, ſed etiam ciuiliter tenetur ad quadruplum ſi exegit nullam habens exigendi poteſtatem, ad not. *in l. peræquatores, C. de decurionib. lib. 11.* & *num. 66.* quòd de iure Canonico *in Clem. præſenti, de cenſib.*
publicanus exigens gabellam non debitam, ſi fuerit 10.
Eccleſiaſtica perſona, excommunicatur, ſi autem priuata, interdicitur, donec competenter emendauerit.

Quarum auaritia, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi 11.
Nobilis ad vſum ſui victus & domus agros, aut fundos, quorum fructus ſunt ſibi neceſſarij, conduceret, non quæſtus, & negotiationis cauſa, non ob id ſuæ nobilitati præiudicat, non magis, quàm ſi fructus ipſos ſibi neceſſarios ad vſum ſuum emeret, vt per Tiraq. *de nobilit. cap. 37. num. 82.*

In gloſſ. *Proprium 1.* ibi, *ſcilicet vita ſua & familia* 12.
neceſſarias. Notatur ad hoc quòd exemptus à ſolutione gabellarum pro vſu ſuo, intelligitur exemptus pro iis, quæ emit pro vſu familiæ ſuæ, vt per

per Boër. *deciſ.213. num.5. cum ſeqq.* Firman. *de gabellis, part.7. quæſt.11.* Petr. Gregor. *d.lib.2.cap.9.n.5.* Azeued. *l.7.tit.11.lib. 6.noua Recopilat.* Peregrin. *dict. lib. 6. tit.5. num.21.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut.lib. 1.tit.de iure fiſci,reſolut.5.num.16.* Familiæ
13 ſeruilis appellatione qui veniant, vide metipſum *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appellat. 95.*

SVMMARIVM.

1 *à Vectigaliũ ſolutione nullus immunis eſt, licèt proferat reſcriptum.*
2 *in Vectigalibus præſtandis æqualitas ſeruanda eſt.*
3. *Nauicularij à gabellarum ſolutionibus excuſantur.*

L. Omnium. VI

Impp. VALENS & VALENT. AA. *ad Florentinum Comitem ſacr. larg.*

1 NVllus à ſolutione vectigalium eſt immunis, li-
2 cèt proferat reſcriptum. Item æqualitas in præſtandis vectigalibus eſt ſeruanda. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Pereg. *de iure fiſci, lib. 5. tit.5. num.18.* & Henric. Bocer. *diſput. in iure vniuerſo, tom.1. claſſ. 4.diſput.3. num.59.*

3 *Exceptis nauiculariis*, &c.] Notatur ad hoc quòd nauicularij à gabellarum ſolutionibus excuſantur, vt per Peregr. *d.lib.5. tit.5. num.23. verſic. item nauicularij.*

SVMMARIVM.

1. *Vectigalium nomine octaua quondam ſoluta,& n.2. in Hiſpania non eſt conſuetudo de iſtis octauis, ſed ſoluitur decimum de rebus, quæ cauſa mercantiæ deferuntur ad iſtud regnum, in aliquibus prouincijs ſunt minora, num. 3. ex conſuetudine locorum diuerſimoda præſtatio reperitur conſtituta, num. 4. poſteriores Principes octauum, id eſt, duodecim pro centum, ſolui voluerunt, num. 5.*
6 *Octauarij qui.*

L. Ex præſtatione VII.

Iidem AA. & GRATIAN. A *ad Archelaum Comitem Orientis.*

1 OCtaua quondam vectigalium nomine ſoluebatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 5.tit.7.part.5.* vbi Gregor. Lopez *gl.4.* dicit quòd in iſto Regno non eſt conſuetudo de iſtis
3 octauis, ſed ſoluitur decimum de rebus, quæ cauſa mercantiæ deferuntur ad iſtud Regnum, & in aliquibus prouinciis ſunt minora, Couarr. *in regul. peccatum.part.2.§.5.in princ.* Rebuff. *in comment.ad l.cum qui 16 ff.de verb. ſignific.in verſic.vectigal propriè dicitur octaua pars,* Ferret. *de publican.& gabellis,num.16. cum ſeqq.* Laſarte *de decima vendit. in præfat. num.7.* Gutier. *in tractat.de gabellis,quæſt.1.num. 11.* Peregr. *de iure fiſci, lib. 6.tit.5.num. 1.* vbi ait quòd licèt de 4
iure communi octaua pars pro vectigali ſolui debeat, ex conſuetudine tamen locorum diuerſimoda præſtatio conſtituta reperitur, Guid.Pancirol. *in theſauro variarum lectionum lib.2.cap.203,* vbi dicit quòd 5
poſteriores Principes octauam, id eſt, duodecim pro centum ſolui voluerunt, vnde Octauarij dicti, qui ius 6
hanc octauam exigendi conducunt. Molin. *de Iuſtit. tractat. 2.diſput.662.num.2. in princ.* Camill. Borrell. *in ſumm. deciſ.pars.3.tit.15.num.47.*

SVMMARIVM.

1 *Legati pro rebus quas portant non ſui vſus gratiâ ad locum, ad quem vadunt, teneatur ſoluere vectigal, non de his quas portant de loco, à quo reuertuntur,& num.2.*
3 *Octauarij cur ſic dicti.*

L. A legatis. VIII.

Imppp. GRAT. VALENT. & THEOD. AAA. *Palladio Comiti ſacr.larg.*

LEgati pro rebus, quas portant non ſui vſus gratia 1
ad locum ad quem vadunt, tenentur ſoluere vectigal, non pro his,quas portant de loco,à quo reuertuntur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num.1.ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc tex deſum- 2
munt *l.Hiſpan. 5.tit.7.part 5.vbi gloſſ.12.* Boër. *deciſ. 246.num.3.*Peregr. *de iure fiſci, lib.6.tit.5.num.23.verſic. item nauicularij.*

Octauarij vectigal accipiant.] Sic dicuntur, quia 3
exigebat octauam partem rerum, quæ apportabantur,aut exportabantur. Ita Mantu. *lib.paralip.cap.28.* Rebuff. *in comment.ad l. cum qui 16.ff. de verborum ſignific.verſic.vectigal,* Cald. Pereira *de extinct.emphyt. cap.2. num.3.* Guid. Pancirol. *in theſauro variarum lectionum lib.2.cap.203.in fine, & lib.3.cap.31.tit.de vectigalibus portus,* Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſp.662.n.2.* Henric. Bocer. *diſput.de vniuerſo iure, part.1.claſſ.4. diſp. 3.theſ. 1.num.12.& 29.*

SVMMARIVM.

1 *Vectigal licèt hodie non ſoluatur per Ægyptum, traductio tamen animalium olim prohibita non permittitur.*
2 *Animalia traducere ad barbaros eſt prohibitum.*
3 *Arabarchia quid,& num. 5.*
4 *Arabarcha qui.*

L. Vſurpationem. IX.

Iidem AAA. *eidem Comiti ſacr.larg.*

LIcèt vectigal hodie per Ægyptum non ſoluatur, 1
tamen traductio animalium olim prohibita non permittitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1.ſupr. hoc tit.*

Notatur hic text. ad hoc quòd animalia traducere 2
ad barbaros prohibitum eſt, vt per Boër. *deciſ.178. num.14.*

Quæ ſine prohibitione ſolita, &c.] Senſum non videntur habere hæc verba, niſi legatur, *ſine præſcriptione*, id eſt, vectigali Arabarchiæ, vt putat legendum

dum Cuiac. vir noſtri ſeculi doctiſſimus *lib. 8. obſeruat. c. 37.* Turneb. *lib. 27. aduerſ. c. 25.*

3 *Arabarchia.*] Quid ſit, tradunt Alciat. *prætermiſſor. verbo Arabarchia*, Rebuff. *in comment ad l. eum qui 16. in princip. verſ. publicanus, ff. de verbor.*
4 *ſignif.* vbi dicit Arabarchem vocari illum, qui pecorum vectigal exigit, & vectigal Arabarchiæ, Cuiac. *dict. cap. 37.* vbi exiſtimat albam chartam, ſeu atramentum eſſe, quo ſcribitur, & Arabarcham magiſtrum ſcripturæ interpretatur Caluin. *in ſuo Lexic. iuridico, verbo Arabarches*, vbi dicit verba huius text. indicare Arabarchen præfectum fuiſſe exigendo vectigali de pecuariis, quæ ex Arabia in Ægyptum deuehebantur, vt ſit illud officij publicanorum, Guid. Pancirol. *in theſauro var. lection. lib. 2. c. 104.*
5 vbi dicit *Arabarchiam* vectigal eſſe pecorum ex Arabia in Ægyptum tranſductorum, & *Arabarcham* eius publicanum.

SVMMARIVM.

1 *Qualibet ciuitas Vectigalia ſibi conceſſa pro ſuis curiis exigere ac tueri poteſt.*

2 *Vniuerſitates, communitates, & conſilia populorum ad ſoluenda ſua debita, & ad alias imminentes neceſſitates, communitati & eius incolis poſſunt collectam imponere abſque Regia licentia, etſi nullam haberent iuriſdictionem.*

3 *Ciuitates non recognoſcentes ſuperiorem, habentéſque verum imperium, & fiſcum ex præſcriptione, ſeu priuilegio Principis, cùm teneant locum Principis, ideo gabellas poſſunt imponere. declara vt num. 4.*

5 *Ius ſolum exigendi gabellam in loco, oſtendit imperium.*

L. Vectigalia. X.

Impp. ARCAD. & HONOR. *Rufino P.P.*

1 QVælibet ciuitas vectigalia ſibi conceſſa pro ſuis curiis exigere, ac tueri poteſt. Colligunt ex Ordinat. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupra hoc tit.*

2 *Qualibet ciuitates, &c.*] Immo vniuerſitates, communitates, & conſilia populorum ad ſoluenda ſua debita, & ad alias imminentes neceſſitates communitati & eius incolis poſſunt collectam imponere abſque Regia licentia, etſi nullam haberent iuriſdictionem, vt per Oſaſch. *Pedem. deciſ. 95. num. 9.* Anton. Theſaur. *deciſ. 257. à princ.* Flores de Mena *var.*
3 *lib. 2. quæſt. 21. §. 2. num. 12. cum ſeqq.* Ciuitates verò quæ ſuperiorem non recognoſcunt, habéntque merum imperium, & fiſcum ex præſcriptione, ſeu priuilegio Principis, cùm teneant locum Principis, ideo gabellas imponere poſſunt, vt per Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 1. tit. de iure fiſci reſolut. 5. num. 2. in princip.* Firman. *in tract. de gabellis p. 1. n. 15. cum ſeqq.* Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. lit. V. verbo vectigalia. concluſ. 33. num. 8.* Roland. *conſ. 91. num. 3. cum ſeqq. vol. 2.* vbi ponit exemplum in ciuitate Ianuenſi & Lucana, & olim in ciuitate Senarum, & Florentina, Farin. *in praxi crimin. part. 7. tit. de furtis quæſt. 172.*
4 *num. 71.* vbi *num. 73.* declarat vt poſſint imponere in terra, non autem in mari ſine licentia Papæ, & *num. 74.* ſubdit hanc impoſitionem fieri non poſſe niſi à toto populo ciuitatis, non autem ab ordinario conſilio eiuſdem ciuitatis, & multò minus à Prioribus, niſi ipſis aut à Principe, aut à toto populo fuerit conceſſa auctoritas. Aliæ ciuitates recognoſcentes ſuperiorem, gabellas, & vectigalia imponere non poſſunt; vt per Firman *d. part. 1. num. 15.* vbi ponit exemplum in ciuitatibus Marchiæ Anconitanæ, & aliarum prouinciarum S. Romanæ Eccleſiæ ſubditarum, Ferret. *eod. tract. de gabellis num. 103.* Capyc. *deciſ. 148. num. 1.* Alexand. Trentacinq. *d. reſol. 5. n. 2. verſ. alij*, Auendan. *de exequendis mandatis part. 1. cap. 6. num. 5. verſ. & quia*, Farin. *d. quæſt. 172 num. 70.* vbi *num. 72.* poſt Rip. *conſ. 18. lib. 2.* aliàs 186. *ſub rubr. noua vectigalia.* Cardin. Tuſch. *d. concluſ. 33. n. 9. cum ſeqq* limitat vt non procedat ſi ciuitas, ſeu communitas pro ſuis neceſſitatibus, non in præiudicium forenſium tranſeuntium, ſed tantùm ſuorum ſubditorum vellet imponere aliquam collectam, de quo etiam Auendan. *de exequen. mandat. part. 2. c. 14. num. 1.*

Notatur ad hoc quòd ſolum ius exigendi gabellam in loco oſtendit imperium, vt per Capyc. *deciſ. 27. n. 31.* 5

SVMMARIVM.

1 *Sal nemini licet vendere ſine licentia publicanorum, & n. 2. de eius vectigali, n. 3.*

4 *de Sale & ſalinis quatenus pertinent ad Regalia, remiſſiuè.*

5 *Pœna fraudantibus gabellam impoſita, fiſco Regio applicatur, vel conductoribus, ſi vectigalia reperiantur locata.*

6 *Mancipes, pro conductoribus ſalinarum, pro gabellarum conductoribus, num. 7.*

L. Si quis ſine. XI.

Iidem AA. Lampadio P.P.

SAl nemini licet vendere ſine publicanorum licentia, aliàs ſal & pretium cadit in commiſſum, & publicanis debetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Bertachin. *de gabellis part. 7. princip. num. 33.* Cuiac. *lib. 5. obſeruat. 21.* Strach. *de mercat. part. 4. n. 30. pag. 122.* Franc. Marc. *Delphin. deciſ. 39. num. 3. p. 2.* latè D. Barboſ. *in l. diuortio 8. §. ſi vir num. 29. ff. ſoluto matrim.* vbi ſubdit ſolere Reges locare ſalinas conductoribus, qui Publicani vocantur, cum eo priuilegio, vt hi ſoli ſalem vendere poſſint, & hoc monopolium in Principibus antiquiſſimum, incœpiſſe ferè ab ipſius orbis initio. 2

De vectigali ſalis vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p. 1. lib. 2. cap. 10. à princip.* Molin *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 662. n. 11.* Guid. Panciroll. *in theſauro var. lection. lib. 3. cap. 51 ſub tit. de vectigali ſalinarum, & earum hiſtoria*, vbi plura congerit, quæ conducunt ad intellectum huius text. 3

De ſale, & ſalinis quatenus ad Regalia pertineant, vide Ordin. Reg. Luſit. *lib. 2. tit. 9. §. 15.* Petr. Heigi. *in miſcel. quæſt. part. 1 q. 13.* Perſonal. *de gabellis num. 45.* Gam. *Luſit. deciſ. 31.* Chriſtoph. de Paz *in ſcholiis ad leges ſtyli l. 202. num. 1.* D. Barboſ. *in d. § ſi vir num. 29.* Cabed. *Luſit. deciſ. 53. per tot. & deciſ. 81. num. 2. part. 2.* 4

Sales ipſi vnà cum eorum pretio, &c.] Notatur ad hoc quòd pœna fraudantibus gabellam impoſita fiſco Regio applicatur, vel conductoribus, ſi vectiga- 5

ſia locata reperiantur, vt per Bertachin. *d. tractat. de gabellis, part 9. num 9.* Paſcet. *conſil. 190. ſub num. 1, vol. 1.* Roſenthal *de feudis, cap. 5. concluſ. 40.* Farinac. *in praxi crimin. part. 7. de furtis, quaeſt. 172. num. 2,* Garc. Maſtrill. *de Magiſtratibus, lib. 3. cap. 10. numer. 232.*

6 *Mancipibus.*] Conductores ſalinarum interpretatur Caluin. *in ſuo Lexic. iuridic. verbo Mancipes*, &
7 illos conductores gabellarum vocari, dicit Goid. Pancitol. *d. lib. 3. cap. 31.*

L. Quicquid contra. XII.

Impp. HONOR. *&* THEOD. AA.
Gerſoni Comiti ſacr. larg.

1 RESCRIPTA contra conuentiones, & ſtatuta vectigalium non valent. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 2. ſuprà hoc tit.*

L. Exceptis. XIII. & vlt.

Impp. THEOD. *&* VALENT. AA.

Flauiano P.P.

1 VECTIGALIS ſoluti duas partes habet fiſcus, tertiam ciuitas, niſi vectigal Principi ſit reſeruatum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 7. tit. 7. part. 5.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 662. num. 2.*

Vectigalia noua inſtitui non poſſe.

TIT. LXII.

PARS eſt tituli ſuperioris, vt vectigalia noua non inſtituantur, ſine praecepto Principis, *l. 1. & 3. hoc tit.* Scripſerunt in hanc rubricam Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tit. vide *l. Hiſpan. 1. fin. tit. 7. part. 5.* Bertachin. *in tractat. de gabellis, part. 1. quaeſt. 4.* Anton. Capyc. *deciſ. 148.* Bellacomb. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 40.* Aoendan. *de exequend. mandat. part. 2. cap. 4.* Ioſeph. Ludou. *tom. 3. commun. opin. tit. de gabellis, concluſ. vnic. pag. 478.* Farinac. *in praxi crimin. part. 7. de furtis, quaeſt. 172. n. 66, cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſp. 666. cum ſeq.* Garc. Maſtrill. *de Magiſtratib. lib. 3. cap. 10. num. 219. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Vectigalium nouorum impoſitionem inferior Principe, aut Caeſare impetrat cum licentia Principis, & num. 3.*
2 *Vectigalia exigit ciuitas de conſenſu ſuperioris.*
4 *Gabellam non poſſunt imponere inferiores, niſi de Principis licentia, & num 5.*
6 *Vectigalia noua exigendi & imponendi priuilegium non cenſeri conceſſum ſub verbis generalibus, niſi dicatur expreſſè.*

L. Non quidem. I.

Impp. SEVERVS *&* ANTONINVS. AA. *Victorino.*

INFERIOR Principe, aut Caeſare cum Principis licentia impetrat vectigalium nouorum impoſitionem. 1
Ciuitas de ſuperioris conſenſo vectigalia exigit. 2
Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Fulgoſ. Angel. Butrig. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Cuiac. Sebaſt. Naeui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius 3
partem ex hoc text. deſumunt Mynſing. *centur. 5. obſeruat. 31.* Henric. Bocer *de Regalib. cap. 2. num. 188. & diſput. de vniuerſo iure, pars. 1. claſſi 4. diſput. 3. theſi 1. num. 17.*

Scribet nobis, &c.] Ergo inferiores gabellam im- 4
ponere non poſſunt, niſi de Principis licentia, vel ab eo obtento particulari priuilegio imponendi gabellas, de quo Bertachin. *de gabell. part. 1. num. 23.* Ferret, *in ſimili tractat. num. 204.* Molin. *de Iuſtitia, tractat. 2.*
diſput. 666. verſic. ciuitates, vbi quòd ſuperiorem in 5
temporalibus recognoſcentes imponere non poſſunt tributa abſque ſuorum ſuperiorum facultate. Alexand. Trentacinq *variarum reſol. lib. 1. tit. de iure fiſci, reſolut. 5. num. 2. verſic. alij.* Farinac. *in praxi crimin.*
part. 7. de furtis, quaeſt. 172. num. 83. vbi *num. 84.* reſol- 6
uit priuilegium exigendi & imponendi noua vectigalia non cenſeri conceſſum ſub verbis generalibus, niſi expreſsè dicatur.

L. Vectigalia. II.

Iidem AA. Calliſtiano.

CIUITATES Principem recognoſcentes non impo- 1
nunt noua vectigalia, & ſoluta vi, aut ſimpliciter reddenda ſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt *l. Hiſpan. fin. tit. 7. part. 5. vbi gloſſ. 1. & 2.* Bertachin. *de gabellis, part. 1. num. 15.* Ferret. *in eod. tractat. num. 203.* Capyc. *deciſ. 148. num. 1.* Tob. Noni, *conſ. 47. num. 6. cum ſeqq.* Bornign. Caualcan. *deciſ. 22. ſiue 68. num. 45. vol. 2.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 43. num. 1.* Camill. Borell. *in ſumm. deciſ. part. 3. tit. 15. à num. 44.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 666. verſic. ciuitates*, Salon *in 2. 2. tom. 2. quaeſt. 77. de vectigalibus, artic. 3. controuerſ. 3.* Farinac. *in praxi crimin. part. 7. de furtis, quaeſt. 172. num. 69. cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom. 2. tit. 362. cap. 10. in fine.*

SVMMARIVM.

1. *Vectigal non exigendum illicitè, exactum autem repetendum eſt.*
2 *Gabellas & collectas imponendi poteſtas Principi ſuperiori reſeruata eſt, & quòd ſolus Princeps noua vectigalia imponit, ius eſt Regale. Et licèt iura haec concedi conſueuerint etiam priuato, conſuetudine tamen praeſcribi non poſſunt, niſi eſſet tanti temporis, cuius memoria non extaret initium, num. 3. procedit quando agitur de praeſcribendo iure imponendi & exigendi vectigalia, quod nulli competebat, & in nullius perſona erat formatum, num. 4*

5 *Vecti*

5 *Vectigalis impoſitio non niſi iuſtâ cauſa fieri debet per Principes.*
6 *Gabellam imponendi legitima cauſa quæ.*

L. Non ſolent. III.

Impp. GALLIEN. VALERIAN. AA. *Tuſco & alijs.*

1 VEctigal illicitè non exigendum, exactum au-
tem repetendum eſt. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati *ad l.1.num.1.ſupr. hoc tit.*
Inconſultis Principibus,&c]Notatur ad hoc quòd
2 poteſtas imponendi gabellas & collectas Principi
ſuperiori eſt reſeruata, & ius Regale eſt quòd ſolus
Princeps noua vectigalia imponit, vt per Boſſi. *in
practic.tit.vectigalia qui poſſint imponere, & in tit. de
Principe, num* 95. Menchaq. *illuſtrium lib.2. cap.* 8.
*num.*1. Menoch. *conſ.*302.*num.*27.*verſic.quinto*, Natt.
*conſ.*661. *num.* 1. Mynſing. *centur.*5. *obſeruat.*29.*n.*1.
Oſaſch. *deciſ.*155. Mandel. *conſ.*250.*num.*13. Henric.
Bocer. *diſput.de vniuerſo iure part.*1, *claſſi* 4 *diſput.*3.
theſi 1 *num.*15. Regner. Sext. *tit.de Regalibus, lib.*1.
*cap.*2. *num* 4. *& lib.*2. *cap.*6. *num.*14. *cum ſeq.* Salon
in 2.2. *D.Thomæ, tom.*2.*quæſt.de vectigalibus, artic.*3.
*controuerſ.*1. Molin. *de Iuſtit. tractat.*2. *diſput.*666.
Cardin. Tuſch.*lit.G. concluſ.*1. *num.*7. *& lit. V. con-
cluſ.*32. Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.*28. *n.*34.
Cabed. *Luſit.deciſ.*49.*num.* 4 *part.*2. Alexand Tren-
tacinq.*variarum reſolut.lib.*1 *tit.de iure fiſci, reſolut.*5.
*à num.*1. Farin.*in praxi crimin.tit.de furtis, quæſt.*172.
*num.*68. *cum ſeqq.* Garc. Maſtrill. *de Magiſtratibus,
lib.*3.*cap.*50. *num.*219. *cum ſeqq.* Flores de Mena *va-
riarum quæſt.*21.§.1.*num.*11. Camill. Borrell.*in ſumm.
deciſ.part.*3.*tit.*15.*num.*50.*cum ſeqq.* Ordin. Reg. Lu-
ſitan. *lib.*2. *tit.*9.§.13.
Et licèt iura hæc concedi conſueuerint etiam pri-
3 uato, iuxta reſoluta per Roſenth. *de feudis part.*5.
*concluſ.*31. Regner. Sext. *de Regalibus, lib.* 2.*cap.* 6.
*num.*54. *& ſeq.* Gutier. *de gabellis, quæſt.*4. *num.*4. *&
num.*5. vbi ait poſſe Reges noſtros iura gabellarum,
pedagia, & cætera vectigalia priuatis priuilegio con-
cedere atque alienare, ex text. *in cap. ſuper quibuſ-
dam, § præterea, de verborum ſignificat.* Conſuetu-
dine tamẽ præſcribi minimè poſſunt, niſi eſſet tanti
temporis, cuius memoriæ initium non extaret, ad
text. *in dict.cap. ſuper quibuſdam, §. præterea*, Oſaſch.
*conſil.*2.*num.*13. Roſenth.*dict. part.*5. *concluſ.*45. Sext.
*dict.cap.*6. *num.*56. *&* 57. latè Gutier.*dict.tractat. de
gabell. quæſt.* 5. *à princip.* Garc. Maſtrill. *dict.cap.*10.
*à num.*221. Farinac. *dict. quæſt.*172.*num.*98. vbi *n.* 99.
4 poſt multos, quos refert, ait procedere quando agi-
tur de præſcribendo iure imponendi & exigendi
vectigalia, quod nulli competebat, & in nullius per-
ſona erat formatum, aut creatum, tunc enim verum
eſſe dicit tale ius non præſcribi niſi tanto tempore,
cuius initij memoria non extat: ſecus ſi ageretur de
præſcribendo iure exigendi, & imponendi vecti-
galia, quod alicui nobili competeret ex priuile-
gio, vel conſuetudine, & in illius perſona eſſet for-
matum & creatum, quia tunc præſcribitur minori
tempore, nempe triginta, aut quadraginta anno-
rum, concurrente tamen titulo, & bona fide: &
num. 100. addit quòd quando quis allegaret titu-
lum conceſſionis à Principe factæ de exigendo ga-
bellas, tunc probata exactione decem, aut viginti
annorum, licèt allegatus titulus non probetur, in-
ducitur ſufficiens præſcriptio: & *num.* 101. ſubdit
quòd quando è contra ageretur non de præſcriptio-

ne iuris imponendi & exigendi gabellas, ſed de præ-
ſcriptione libertatis, ſeu immunitatis eas non ſol-
uendi, tunc ſi exactio pertinet ad priuatum ex pri-
uilegio, vel conſuetudine, ſufficit eſſe ceſſatum per
decem, aut viginti annos; ſi verò pertinet ad fiſcum,
vel ad Rempub. ſufficit vectigal non eſſe ſolutum
per annos quadraginta.
Quod illicitè poſcatur, &c] Quia hæc vectigalis 5
impoſitio non niſi ex iuſta cauſa per Principes fieri
debet, vt per Humad. *ad l.* 49. *gloſſ.*3. *num.*6. *tit.*6.
*num.*3. Roſenth *dict.cap.*5.*concluſ.*43. *&* 44. Armin.
Tepat. *variarum ſentent.tom.*2. *tit.*367.*cap.*10. Ale-
xand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.*1.*tit. de iure
fiſci, reſolut.*5.*num.*5. *verſic.ſecundo*, Regner. Sextin.
*dict.cap.*6. *num.* 43. *&* 44. vbi etiam ponit quæ ſint
iuſtæ cauſæ, Farinac. *dict. quæſt.*172. *ex num.*7. vbi
ait gabellam dici illicitam & iniuſtam pluribus mo-
dis, & pluribus cauſis, & *num.*8. poſt Bonifac.*de fur-
tis, §. fraudulosa, num.*26. tradit quòd legitima cau- 6
ſa imponendi gabellam eſt, ſi illa imponatur ad vi-
ctum, & condecentem ſuſtentationem Principis: ad
redimendum Principem, vel eius prolem ab hoſti-
bus: ad dandum nuptui filiam Principis; ad libe-
randum Regnum ab aliqua oppreſſione: ad defen-
dendum ſtatum Principis; & generaliter iuſta eſt
gabella impoſita ob neceſſitatem, vel publicam ho-
neſtatem.

SVMMARIVM.

1 *Vectigal non exigendum vltra antiquam conſuetu-
dinem, & vltra ſtatutum modum a Principe, ſub
exilij pœna, & num.*4.
2 *Publicanus exigens pluſquam debet exigere pro
mercibus conſuetis, punitur exilio puniendus ſine
venia, num.*3.
5 *Conductorem vectigalis non poſſe immutare for-
mam antiquam exactionis, ad detrimentum lo-
catoris.*

L. Si Prouincialis. IV. & vlt.

Imp. CONSTANT. A. *ad Felicem P.P.*

VEctigal non exigendum vltra antiquam con- 1
ſuetudinem, & vltra ſtatutum à Principe mo-
dum, ſub exilij pœna. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *ad l.1.num.1. ſupr. hoc tit.*
Probat hic text. quòd publicanus exigens pluſ- 2
quam debet exigere de gabella ſoluenda pro merci-
bus conſuetis, punitur exilio, vt per Franc. Marc. *de-
ciſ.*421.*part.*2. Baiard.*ad Clar.§.furtum, num.*9. Iul.
Ferret.*in tract. de gabell. num* 251. vbi quòd officia- 3
les plus debito exigentes puniri debent ſine ve-
nia, Iodoc. *in practic. crimin. cap.*99. vbi quòd iſto 4
caſu intrat pœna perpetui exilij per hunc text. Mo-
lin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 666. *num.* 2. Farinac. *in
praxi crimin.part.*7. *de furtis, quæſt.*172.*num.*54. *cum
ſeqq.* vbi *num.*57. ampliat in publicano exigente ga-
bellam in caſu, in quo exigi non debet, vel non eſt
conſuetum eam exigi. Henric. Bocer. *in diſput. iuris
in vniuerſ. tom.*1.*claſſ.*4.*diſp.*3.*num.*68.
Vltra antiquam conſuetudinem, &c.] Notatur ad 5
hoc quòd conductor vectigalis non poteſt immuta-
re antiquam formam exactionis, ad detrimentum lo-
catoris, vt per Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis
conuent. lib.*5. *tit.*3. *num.*29.

De commerciis, & mercatoribus.

Tit. LXIII.

Commercivm eſt emendi vendendique inuicem ius. Mercator eſt, qui mercaturam, id eſt, emendi & vendendi negotium exercet. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli vide Vezin. Suarez & alios *tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 41. pag. 651.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom. 2. tit. 367. de publicanis, & vectigalibus, & tit. 366. de commerciis, mercatoribus*, &c.

De mercatura, ſeu mercatore tractatum edidit Beneuentus Stracha *tom. 6. tractat. Doctor. p. 1. fol. 284.* & mercatorum in cauſis quomodo ſit procedendum, idem *d. tom. 6. part. 1. fol. 329.* De mercatorum iudicibus & conſulibus, idem *tom. 6. part. 1. fol. 332.* De mercatorum ſponſionibus & aſſecurationibus, idem *tom. 6. part. 1. fol. 357.* Petr. Santerna *ibidem fol. 310.* De mercatorum contractibus Ioan. Nider *dict. tom. 6. part. 1. fol. 279.* Rebuff. *ad leges Galliæ tom. 2. tit. de mercatoribus minutatim vendentibus.* Mercatoris appellatione qui veniant, vide dicta per me *de appellatiua verbor. ſignificat. appell. 149.*

SVMMARIVM.

1 *Negotiatores, ad tributa, ſeu vectigalia ſoluenda, benignè monendi, & num. 2.*
3 *Negotiatores & mercatores eſſe ſynonyma.*
4 *Negotiatores qui.*
5 *Mercatores qui.*
6 *Artifices in quo differant à negotiatoribus, remiſſiue.*

L. Negotiatores. I.

Impp. Valens & Valent. AA. *ad Iulianum Comitem Orientis.*

1 Negotiatores benignè ad ſoluenda tributa, aut vectigalia monendi. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Butrig. Angel. Fulgoſ. Caſtrenſ. Bald. Sichard. Cuiac. Schaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 3. lib. 25. cap. 3. num. 10.*

3 Per hunc textum iuncta rubric. videtur probari
mercatores, & negotiatores eſſe ſynonyma, de quo
Bart. *in l. legatis, ff. de legat. 3.* Strach. *de mercat. part. 1.*
num. 5. Marant. *de ordine iudic. part. 4. diſtinct. 9.*
4 *num. 69.* vbi tradit qui dicantur propriè negotiato-
5 res, & *à num. 57.* quiſnam dicatur mercator, de quo
etiam Maſcard. *de probat. concluſ. 1047.* aliàs 1051.
Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom. 2. tit. 366. cap. 1.*
6 Artifices à negotiatoribus in quibus differant, vide
Rebuff. *tom. 2. ad leges Galliæ, tractat. de mercat. art. 1. gloſſ. 1. num. 25.*

SVMMARIVM.

1 *Mercari non licet cum hoſtibus Imperij, & num. 3.*
2 *Furtum non facit qui hoſtibus perpetuis & infidelibus ſurripit.*
4 *Mercatoribus noſtris non licere aurum transferre pro mancipiis, aut quibuſcunque ſpeciebus comparandis ad nationes barbaras.*
5 *Iudex pœnam legis minuens, aut immunitatem concedens, ſeſe oſtendit conſcium ipſius criminis.*

L. Non ſolùm. II.

Imppp. Grat. Valent. & Theod. AAA. *Tatiano Comiti ſacr. larg.*

Cvm hoſtibus ſacri Romani Imperij non licet 1
mercari. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd fur- 2
tum non facit qui hoſtibus perpetuis & infidelibus ſurripit, vt per Bonifac. *in tractat. de furtis, §. animo lucrifaciendi, num. 61. & 62.* Farinac. *in praxi crimin. part. 7. tit. de furtis, quæſt. 174. num. 74.* Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo furtum, n. 48.*

Probat hic text. quodcunque mercandi genus 3
cum infidelibus & perpetuis hoſtibus prohiberi, vt per Strach. *de mercat. part. 2. num. 43. & part. 3. num. 1.* Capyc. *deciſ. 150. num. 1.*

Sed ſi vlterius aurum pro mancipiis, &c.] Notatur 4
ad hoc quòd noſtris mercatoribus aurum pro mancipiis, aut quibuſcunque ſpeciebus comparandis, ad barbaras nationes transferre non licet, vt per Boër. *deciſ. 178. num. 14.* Strach. *de mercat. part. 1. n. 16.*

Et ſi id iudex, &c.] Notatur ad hoc quòd iudex 5
pœnam legis minuens, aut immunitatem concedens, ſe oſtendit conſcium ipſius criminis, vt per Tiraquell. *de pœnis temper. in præfat. num. 8. & 9.*

SVMMARIVM.

1 *à Negotiationibus abſtineant potentiores, & nobiliores.*
2 *Mercatores non poſſunt eſſe nobiles, intellige vt n. 3. amplia non ſolum in expreſſa, verùm & in tacita negotiatione, num. 4. intellige vt num. 5. 6. 7.*
8 *Diues cenſetur nobilis.*
9 *Nobilitas quid.*
10 Ricas omnes, *de Principibus, præcipuè in Caſtella.*

L. Nobiliores. III.

Impp. Honor. & Theodos. AA. *Theodoro P.P.*

Potentiores, & nobiliores debent ſe à negotiatio- 1
nibus abſtinere vt plebeij faciliùs poſſint negotiari. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*

Vulgò allegatur hic text. ad hoc quòd mercatores 2
non poſſunt eſſe nobiles, & quòd nobilibus prohibetur exercere mercimonia, illi enim exercentes mercenalem artem perdunt nobilitatem, vt per Guid. Papæ *deciſ. 196.* Rebuff. *ad leges Galliæ tom. 2. tract. de merc. art. 1. gloſſ. 1. num. 21.* Caſſan. *in catal. gloriæ mundi p. 1. conſid. 45.* Alciat. *in l. mercis appellatione, ff. de verb. ſignif. & de præſumpt. reg. 1. præſ. 48. num. 6. cum ſeqq.*

Gam.

3 Gam. *Luſitan. deciſ.* 322. *num.* 6. vbi videtur intelligere de mercatoribus minutatim vendentibus, Baeç. *de inope debit. cap.* 16. *num.* 5. 32. & 34. *verſ. quoniam mercatura*, Laſarte *de decima vendit. cap.* 18. *num.* 64. Mynſing *cent.* 6. *obſeru.* 54. Tiraquell. *de nobilit. cap.* 33. *num.* 2. Perez *l.* 9 *gloſſ. vnic. col.* 593. *tit.* 15. *lib.* 2. *Ordin.* & *l.* 9. *tit.* 1. *lib.* 4. *eiuſdem Ordin. col.* 1358.

4 vbi ampliat non ſolùm in expreſſa, verùm & in tacita negotiatione, Azeued. *in Curia Piſana lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 20. & *in l.* 3. *num.* 10. *tit.* 1. *lib.* 6. *noua Recopilat.* Gutier. *pract. lib.* 1. *quaeſt.* 137. *num.* 8. & *lib.* 2. *quaeſt.* 13. *num.* 96. Thom. Valaſc. *allegat. iuris tom.* 1. *alleg.* 13. *num.* 219.

5 Intellige primò, donec nobilis mercaturam exercet, nam ſi illam relinquat, recuperat nobilitatem, vt per Guid. Papae *deciſ.* 391. Aym. *conſ.* 162. *num.* 2. *ad fin.* Rebuff. *vbi ſuprà num.* 21. Tiraquell. *de nobilit. cap.* 27. *num.* 5. Gutier. *d. lib.* 1. *quaeſt.* 137. *num.* 10. Thom. Valaſc. *d. alleg.* 13. *num.* 220.

6 Intellige ſecundò quando ipſemet nobilis exercet per ſe artem mercaturae, ſecus ſi per ſuos ſeruos, vel inſtitores, vt per Tiraquell. *d. cap.* 27. *num.* 7. *cum ſeqq.* & *cap.* 33. *num.* 22. Petr. Plaç. *de delictis tom.* 1. *cap.* 1. *num.* 10. Gutier. *practic. lib.* 3. *quaeſt.* 13. *num.* 97. Thom. Valaſc. *d. alleg.* 13. *num.* 225.

7 Intellige tertiò, niſi patriae conſuetudo aliud dictet, vt per Matienſ. *ad l.* 1. *gloſſ.* 7. *num.* 3. *tit.* 14. *lib.* 5. *noua Recopilat.* Thom. Valaſc. *d. alleg.* 13. *num.* 221. *cum ſeqq.* vbi *num.* 224. refert incolas oppidi de Monçam Bracharenſis dioeceſis in Regno Portugaliae conſeruare ſuam nobilitatem, non obſtante quòd mercaturam vini exerceant, Tiraq. *d. tract. de nobilit. cap.* 33. *num.* 21. vbi ait Venetos & Genuenſes nobiles mercaturam exercere citra vituperium, & nobilitatis detrimentum, & addit Otalora *de nobilit. cap.* 5. *n.* 26. quòd huiuſmodi Genuenſes & Veneti, etſi mercaturam exerceant apud nos, poterunt praetendere immunitatem ea cauſa nobilitatis.

8 *Et patrimonio ditiores*, &c.] Notatur ad hoc quòd diues cenſetur nobilis, vt per Felin. *in cap. ſuper eo, el* 2. *num.* 5. *de teſtibus*, Hippol. Riminald. *in rubr. de conſtitut. num.* 37. Gregor. Lopez *l.* 6. *gloſſ.* 4. *tit.* 9. *part.* 2. & *l.* 4. *gloſſ.* 6. *tit.* 29. *part.* 7. Tiraquell. *de nobilit. cap.* 3. *à princip.* Gaſp. Baeç. *de inope debitore, cap.* 16. *num.* 45. *verſic. ſunt qui dicant.* Vnde inferunt Petr. de Bellap. *in l. humilem, in fine, C. de inceſtis nu-*

9 *ptiis*, & Glg. *conſ.* 70. *num.* 50. *cum ſeqq.* nobilitatem nihil aliud eſſe quàm diuitias inueteratas: qui enim diuitias habet, omnem rem habere dicitur, ſecundùm Tiraquell. *d. tractat. de nobilit. cap.* 3. *num.* 5. Lancel. Gallia *in conſuetud. Alexandriae, in gloſſ. ſolidos, quaeſt.* 3. *ex num.* 9. Sahag. *in* 2. *de cauſa poſſeſſ.* & *propriet. num.* 23. nam familiae diuitiis conſeruantur, & propter paupertatem pereunt, vt ait Burg. de Paz *in proemio legum Tauri num.* 103. & nobilitas ſine diuitiis ſordeſcit, Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, verbo duas habens filias, num.* 131. *cum ſeqq. de teſtament.* Burg. de Paz *conſ.* 3. *num.* 44. & *conſ.* 9. *num.* 6. Viui. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 6. *tit.* 15. *de inſtit.* & *ſubſtitut. num.* 39. *verſic. ex quo. pag.* 75 Menoch. *conſ.* 116. *num.* 3. & *conſ.* 126. *num.* 28. D. Anton. de Gueuara *tom.* 1. *epiſtolarum fol.* 175. *verſo*, Aldouin. *conſil.* 21. *num.* 24. *tom.* 1. Et ob id diuitias potentiam parare comprobant Menoch. *controuerſ. illuſtr. in praefat. n.* 78. Rebuff. *in l. bonorum* 49. *ff. de verborum ſignific.* Hieron. Leo *Valen. deciſ.* 60. *num.* 14 Ceuall. *communium contra commun. tom* 4. *in praefat. ad lector. num.* 42. & *quaeſt.* 674. *num. fin.*

10 Hinc forſan, *Ricos omes*, in Hiſpania, Principes appellantur, & praecipuè in Caſtella, de quo vide *Barboſ. Collect. in Cod. Tom.* II. S. Thom. *lib.* 3. *de regimine Princip. cap. vlt.* Gregor. Lopez *per text. ibi in l.* 3. *verbo e los ricos omes, tit.* 5. *part.* 2. & *l.* 10. *tit.* 25. *part.* 4. Gaſp. Baeç. *de inope debitore, cap.* 16. *num.* 45. *prope fin.* [vbi refert quendam ſibi reſpondiſſe *rico ome* appellari ditiſſimum, ac proinde eſſe nobiliſſimum, Gardiola *de nobilit. Hiſpana, cap.* 40. *fol.* 112. Argote *in libro Bethica nobilitatis, lib.* 1. *cap.* 58. *pag.* 49. Gudiel *en la generacion de los Girones, cap.* 2. *fol.* 4 Fr. Hieronym. Roman. *de Republ. Gentilica, lib.* 4. *cap.* 16. Oduard. Nonius *in chronica Regum Portugal fol.* 3. *verſo*, Zurit. *lib.* 4. *annal. c.* 109. Queſada *diuerſarum quaeſtionum cap.* 31. *num.* 5. *verſic. hi autem viri.* Fr. Ioſeph de Sequença *in vita S. Hieronymi lib.* 4 *cap* 13. Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ.* 18 *à num.* 20. & 32. Bobadil. *in ſua politica lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 38. Iuſt. Lipſ. *Poliorſeticon lib.* 1. *dialog.* 3. Cabed. *Luſitan. deciſ.* 108. *part.* 2.

S V M M A R I V M.

1 *Subiectos Rom. Imperio non poſſe extra loca nominata mercari à Perſis, nec è contra.*
2 *Statuta ne bona alienentur in extraneos, valida.*
3 *omne Commercium cum barbaris prohibendum.*
4 *Rex Perſarum an fuerit ſub Imperio Rom.*
5 *Antiochia.*
6 *Niſibis vrbs.*
7 *Regni & Regis intereſt ne arcana eiuſdem Regni, vel Regis reuelentur exteris.*
8 *Imperator confiſcat bona mobilia ſubditorum exiſtentia extra ipſius territorium.*

L. Mercatores. IV.

Iidem AA. *Anthemio P.P.*

DVm Imperator iniſſet foedus cum Rege Perſarum, ſtatuit quòd extra loca hic nominata ſubiecti Romano Imperio non poſſent mercari à Perſis, nec è contra: aliàs puniuntur ipſi & iudices per quorum iuerunt limites; excipit Legatos Perſarum, qui tempore ſuae legationis merces duxerint commutandas. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.* 1

Nullus igitur poſthac, &c.] Notatur ad hoc quòd ſtatuta ne bona alienentur in extraneos valida ſunt, vt per Mart. *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 6. *num.* 1. 2

Nec praeter memoratas ciuitates, &c.] Ergo cum barbaris prohiberi debet omne commercium, vt per Roder. Xuar. *alleg.* 18. *num.* 3. 3

Perſarum Regi ſubiectos, &c.] An Perſarum Rex fuerit ſubiectus populo Romano? vide Couarr. *in regul. peccatum, part.* 2. §. 9. *num.* 6. *verſic. caeterùm non eſt.* 4

Niſibin.] Antiochia dicta fuit, non quidem Syriae, ſed Mygdoniae, ſeu Perſiae, de quo late Couarr. *lib.* 4. 5
variarum cap. 7. vbi de Niſibi vrbe, & an ea dicta fuerit Antiochia à veteribus auctoribus. 6

Ne aliena Regni, quod non conuenit, ſcrutentur arcana.] Notatur ad hoc quòd Regni, & Regis intereſt ne arcana eiuſdem Regni, vel Regis reuelentur exteris, vt per Azeued. *l.* 14. *num.* 19. *tit.* 3 *lib.* 1. *noua Recopilat.* 7

Sacro aerario noſtro vendicandas.] Ergo Imperator hîc confiſcat bona mobilia ſubditorum exiſtentia extra territorium ipſius, vt per Tiraquell. *de iure primogen. quaeſt.* 48. *num.* 1. 8

SVMMARIVM.

1 *Collegiatorum numerus quingentorum ſexaginta trium, & num.*2.
3 *Collegiati vnde dicti.*
4 *Collegiati artifices qui.*

L. Ceſſante. V.

Iidem AA. *Ætio P.P.*

1 QVingentorum ſexaginta trium Collegiatorum numerum formam permanere, neque addi, neque minui, neque mutari cum Hoorio Theodoſius iubet, & ſi aliquis ex Collegiatis moriatur, in eodem corpore quo defunctus fuerat, alium à Præfecto vrbi præſentibus Corporatis ſuffici.

2 Hoc idem ex hoc text. deſumit, & declarat Guid. Pancirol. *in theſauro variarum lection. lib.*2. *cap.*205. *à princip.*

3 *Collegiatorum numerus*, &c.] Sic appellabantur, co quòd certis ciuitatum collegiis adſcripti erant, Cuiac. *ad l. vnic. de Collegiat. lib.* 11. Caluin. *in ſuo Lexic. iuridic. verbo Collegiati.* 4 Hinc collegiati artifices dicebantur, qui in collegia, ſeu decanias diſtincti erant, ex Alciat. *lib.* 1 *parerg. cap. fin.*

SVMMARIVM.

1 *Tranſgredientium ciuitates prohibitas, vel negotiationes prohibitas ſuſcipientium pœna qua.*
2 *Militia an ſit dignitas, remiſſiue.*

L. Si qui. VI. & vlt.

Iidem AA. *Maximo Comiti ſacr. larg.*

1 TRanſgredientes ciuitates prohibitas, vel negotiationes prohibitas ſuſcipientes, cuiuſcunque ſint dignitatis, puniuntur pœna exilij, & publicatione bonorum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 *Dignitatis, ſiue in militia*, &c.] Ergo militia non eſt dignitas, de quo vide Tiraquell. *de nobilit. cap.*8. *num.*8.

De rerum permutatione, & de præſcriptis verbis.

TIT. LXIV.

SVMMARIVM.

1 *Actionem de præſcriptis verbis dari pro permutatione.*
2 *Permutationem poſſe fieri tripliciter.*
3 *Permutationem connumerari inter contractus innominatos.*

HIc titulus diuiditur in duas partes, altera eſt de permutatione, altera de præſcriptis verbis. Permutatio nihil aliud eſt, quàm contractus innominatus, *Do vt des.* Actio præſcriptis verbis eſt conditio quæ ei qui contractum innominatum impleuit, aduerſùs eum qui implere non vult, datur in id quod intereſt. Scripſerunt in hanc rubricam Cuia. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide *l. Hiſp.* 1. *cum ſeqq. tit.*6. *part.*5. vbi Greg. Lop. & *tit.* 8. *lib.* 5. *Ordin.* vbi Perez, Tiraq. *de retractu lig.* §. 30. *gloſſ.* 1. *à princip.* Villalob. Vezin. Donat à Fina & alios *tom.* 1. *commun. opin. lib.*4. *tit.*42. *pag.* 651. *cum ſeq.* Rebuff. *in praxi benefic. part.*3. *tit. de permut. pag. mihi* 240. Anton. Gom. *variar. tom.*2. *cap.* 8. *à princ.* Conan. *comment. iuris lib.*7. *cap.* 5. Rodigin. *lib.* 23 *cap.* 17. Pinel. *ad rub. C. de reſcind. vendit. part.* 2. *cap.* 1. *num.*10. Vacon. à Vacuna *nouar. declarat. lib.*1. *declar.* 27. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.* 2. *lib.* 25. Molin. *de Iuſtit. tractat.*2. *diſput.* 396. *cum ſeqq.* Leſſi. *in ſimili tract. lib.* 2. *cap.*23. *dub.*1. Marienſ. *l.*7. *gloſſ.*10. *num.* 6. *cum ſeqq. tit.* 11. *lib.*5. *noue Recopil.* Arimin. Tepat. *variar. ſentent. tom.*2. *tit.*410. Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo permutatio*, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.*3. *lib.*28. *cap.*1. *per tot.* vbi *num.*3. ait huic rub. ſtatim annecti, & *de præſcriptis verbis*, quòd ea actio detur pro permutatione: ſubdítque tripliciter fieri poſſe 1 permutationem; primò nuda & ſola permiſſione, 2 quo caſu non oritur actio, *l. ex placito* 3. *inf. hoc eod. tit.* Secundò interueniente ſtipulatione, ex qua datur actio ex ſtipulatu, *d. l. ex placito*; tertiò intercedente ex vtraque parte rerum traditione. *l.* 1. §. *permutatio autem*, *ff. hoc tit.* in qua ſi ex altera parte res aliena tradita permutationis nomine ſit, agitur condictione tantùm ab eo, qui rem ſuam tradidit, vt repetat, quaſi re non ſequuta, non ad id quod intereſt. *d. l.* 1. §. *fin.* præſcriptis tamen verbis actione id, quod intereſt, petetur, *l. naturalis*, §. *etſi*, *ff. de præſcriptis verbis.*

In gloſſ. rub. ibi, *vnde dicitur innominatus*, &c. Notatur ad hoc quòd permutatio inter contractus 3 innominatos connumeratur, vt per pract. Ferrarien. *in forma libelli in cauſa venditionis*, *verſic. coram*, *in gloſſ. verbo diſſoluitur*, Conan. *commem. iuris lib.* 1. *cap.*6. *num.*12. Padill. *in l. naturalis, in princip. num.*23. *ff. de præſcriptis verbis*, Berengar. *in l. pacta conuenta, poſt cap.* 3. *ſuper gloſſ. verbo nona*, *num.*7. *cum ſeqq. ff. de contrahend. empt.* Pinel. *in rubr. C. de reſcind. vendit. part.* 2. *cap,*2. *num.*16. Petr. Gregor. *d. lib.*28. *cap.*1. *num.* 3. *in princip.* Marienſ *l.*16. *gloſſ.* 3. *tit.*11. *lib.* 5. *noue Recopilat.* Molin. *de Iuſtit. tractat.*2. *diſput.* 253. *num.*9. & 10. Leſſi. *in ſimili tractat. lib.*2. *cap.*23. *dub.*1 *à num.*1. & *cap.*17. *dub.*3. *à num.*13. Surd. *deciſ.* 173. *num.* 15. Vacon. à Vacuna *nouarum declarationum lib* 1. *declarat.*27. *num.*8. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.*2. *lib.*1. *quæſt.*1. *ſect.*2. *num.*37. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.*2. *lib.*25. *tit.*1. *num.*5. & 7. Cardoſ. *d. verbo permutatio*, *num.*2.

SVMMARIVM.

1 *in Permutatione rei venalis non dari condictionem ob cauſam ratione euictionis, ſecus in non venali.*
2 *Res ſi tradatur pro alia re æſtimata, venditionem potius, quàm permutationem videri. è contra, num.*3. *prior ſententia verior, num.*4.
5 *Rei recepta vbi in permutatione euincitur, licet poſſeſſori redire ad rem ſuam, & eam reuocare. imò etiam ante ſequutam euictionem dari permutanti regreſſum ad rem ſuam, ſi aduerſarius rei data dominium non tranſtulit.*
6 Comparandi *verbum.*

7 *Permu*

7 *Permutationem propriè intelligi non ſolùm ſi ſpecies cum ſpecie commutatur, ſed & ſi genus accipiatur pro genere, vel pro ſpecie.*

8 *Contractum* do vt des, *tanquam generalem, complecti etiam permutationem.*

9 *Contractus* do vt des *an ſit vera permutatio, vel inter ſe differant, remiſſiuè.*

L. Si cùm patruus. I.

Imp. GORDIAN. A. *Theraſæ.*

1 IN permutatione rei venalis ob euictionem condictio ob cauſam non datur, ſecus in non venali. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Angel. Buttig. Fulgoſ. Caſtr. Bald Cuiac. Aloyſ. Leo *in 4.fol.* 43. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Textus iſte allegatur ad hoc quòd ſi res tradatur pro alia re æſtimata, venditio potius quàm permutatio videtur, nam hîc dicitur quòd ſi pro venali poſſeſſione alia poſſeſſio pretij nomine non taxata quantitate tradita fuerit, non dicitur emptio & venditio; ſed ad exemplum actionis ex empto præſcriptis verbis agitur ad id, quod intereſt, ſi res euicta eſt; ergo per contrarium ſenſum datur intelligi quòd ſi res æſtimata pretij nomine taxata quantitate fuerit tradita, ex empto actio competat. Ita gloſſ. Bart. Bald. Fulgoſ. & alij *in præſenti*, Alciat. *in l.2.in princ. num.* 23. *ff. ſi certum pet.* & *ibi* Ripa *num.* 26. Tiraq. *de retract. lig. §.1.gloſſ.*14.*num.*19. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.4.tit.* 19. *num.* 4. *cum ſeqq.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part.2. lib.* 9. *quæſt.* 1. *ſect.3.num.*13. & 17. Bellacomb. *tom.*1. *commun. opin. lib.4.tit.42.num.5.pag.*652. Greg. Lop. *l.* 1. *gloſſ.* 1. *poſt princip. tit.* 6. *part.*5. Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.8.num.*35. Gutier. *de gabell. quæſt.* 25. *num.*4. latè Didac. à Britto *ad rub. de locato part.*1. *§.* 4. *num.* 28. *cum ſeqq.* Morl. *in emporio iuris ciuilis part.* 1. *tit.9.in præmiſſ. num.* 25.

3 Verùm Pinel. *in rub. C. de reſcind. vendit. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 16. contrariam tenet ſententiam quòd non ſit venditio, ſed permutatio, & dicit in hoc gloſſam & Doctores errasse; nam licèt, inquit, à principio fuerit taxata æſtimatio rei, quæ pro altera re datur, non tamen potuit emptio, & venditio conſiſtere, quia non eſt conuentio de pecunia numerata, vt requiritur *l.* 1. & 2. & *l. pacta conuenta, ff. de contrah. empt. l. emptionem C. de rerum permut. l. empti fides, C. de contrah. empt.* Neque ipſi contrahentes poſſunt mutare ſubſtantiam conuentionis, neque per fictionem inducere, vt æſtimatio rei ſit pecunia numerata, *l. in bello, §. facta, ff. de capt. & poſtlimin. reuerſis*, & vbi pecunia numerata requiritur, ſicuti in emptione, & venditione, non poteſt per alias res æſtimari, quamuis aliæ res per pecuniam æſtimari poſſint, *l. ſi ita, ff. de fideiuſſor.* & idem Pinel. *citato loco*, reſpondet per contrarium ſenſum non probare quòd ſi tradita ſit pretij nomine taxata quantitate, emptio, & venditio contracta intelligatur, ſed potiùs innuere quòd non ſit emptio, & venditio, etiamſi res data fuerit nomine pretij taxata quantitate.

4 Sed à priori ſententia non eſt recedendum, & pro clariori illius, & huius textus explicatione, tres caſus diſtinguit Cardin. Mantic. *d.tit.* 19. *num.* 10. Primus eſt, quando eſt vera permutatio, & tunc ſi res fuerit euicta, non agitur ad intereſſe, ſed quod datum eſt repeti poteſt. Secundus quando eſt contractus ſimilis emptioni & venditioni, veluti cùm non taxata quantitate datur pro venali, & tunc agitur ad exemplum actionis ex empto ad id, quod intereſt, ſi euictio fuerit ſubſequuta, vt hic text. loquitur. Tertius caſus eſt quando res datur nomine pretij taxata quantitate pro re venali, & tunc propriè emptio, & venditio intelligitur, & ex empto actio competit ad id, quod intereſt, ſi res euicta fuerit, & hoc per contrarium ſenſum tacitè colligitur ex hoc text. nam in qualibet lege duo ſunt adnotanda, vnum quod dicit expreſsè, alterum quod tacitè innuit per contrarium ſenſum, vt docuit Bart. *in l. qui ſe patris, in princip. C. qui admitti.*

Quod datum eſt, &c.] Notatur ad hoc quòd vbi res recepta in permutatione euincitur, licet poſſeſſori redire ad rem ſuam, & eam reuocare, vt per Franc. Bec. *conſ.*83. *num.*9. Surd. *deciſ.*173. *num.*13. vbi *num.* 14. ſubdit quòd immo etiam ante ſequutam euictionem datur permutanti regreſſus ad rem ſuam, ſi aduerſarius rei datæ dominium non tranſtulit. 5

In gloſſ. *Comparauit.* ibi, *comparo, eſt verbum generale*, &c. De quo vide Tiraq. *in præfat. retractus num.4.cum ſeqq.* 6

In gloſſ. *Poſtulabis, fin.* ibi, *aut ſpecies pro ſpecie*, &c. Notatur ad hoc quòd permutatio propriè intelligitur non ſolùm ſi ſpecies cum ſpecie commutatur, ſed etiam ſi genus pro genere, vel pro ſpecie accipiatur; de quo vide Fortun. *l. iuriſgentium in princ. à num.*12 *ff. de pactis*, Ludou. Gom. *in §. actionum num.*27. *Inſtit. de actionib.* Padil. *in l. naturalis, in princip. num.*23. *ff. de præſcript. verb.* Suar. *tom.*1. *commun. opin. lib.4. tit.42. num.4. pag.* 651. Pinel. *d. part.2. rub. C. de reſcind. vendit. cap.*1. *num.*10. Fachinæ. *controuerſ. lib.*2. *cap.*44. *col.*2. *poſt med.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.2. lib.25. tit.*1. *num.*9. 7

In ead. gloſſ. ibi, *& hac ratione dicitur contineri permutatio ſub illo generali, do vt des*, &c. Notatur ad hoc quòd contractus do vt des, tanquam generalis complectitur etiam permutationem, vt per Anton. Gom. *var. tom.2. cap.8. in fine, verſ. aduertendum.* Cardin. Mantic. *d. lib.25. tit.*1. *num.6. in fine, verſ. vnde.* Vtrùm autem contractus do vt des, ſit vera permutatio, an verò inter ſe differant? vide Corraſ. *lib.*2. *miſcel. cap.* 15. Ludou. Gom. *in d. §. actionum num.*28. Pinel. *d. part.2. cap.1. num.9.* & 10 Vacon. à Vacuna *nonarum declarat. lib.*1. *declar.*27. Anton. Fab. *conіect. lib.6. c.9. pag.* 5. *in fine*, Cardin. Mantic. *d. lib.25. tit.*1. *num.*8. Molin. *d. diſput.*253. *num.*9. & 10. latè Didac. à Britto *ad rub. de locato §.2. num.*15. *part.*1. 8 9

S V M M A R I V M.

1 *Permutatio emptioni ſimilis, actionem bonæ fidei, & præſcriptis verbis conciliat, & num.*2.

3 *Actio quæ oritur ex permutatione, quæ in ſpecie accipitur, eſt bonæ fidei.*

4 *in Permutatione, & aliis contractibus dominij tranſlatitiis, dominium transfertur traditione antequam perficiatur ex altera parte contractus.*

L. Permutationem. II.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Primitiuæ.*

PErmutatio ſimilis emptioni, actionem bonæ fidei, & præſcriptis verbis conciliat. Colligunt 1

ex Otdin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem de ſimilitudine permutationis cum emptione, viceque illius obtinentis, ex hoc text. deſumunt, *princip. tit.6. part.5.& l.2.in princ. tit.17.lib.9.recop.* Conan. *comment. iuris lib.7. cap.5. num.2.in princ. & num.8.in fine*, Tiraq. *de retractu lig.§.1.gloſſ. 14.n.28. cum ſeqq.* Anton. Gom.*l.40. Tauri num. 82.poſt med. & tom 2. var. cap.8. ad fin.* Donel.*ad l.2.num.20. C. de reſcind. vendit. pag.329.* Afflict. *deciſ. 339. num.2.* late Gutier. *de gabell. quaſt.27. num.5.* Surd. *de aliment. tit.8. priuil. 38. num.13. & deciſ. 257.num. 4.* Anton. Fab. *coniectur.lib.6.cap 9.col.3.* Benedict. Capra *tom.1. commun. opin. lib.4 tit.42. num. 6 in princ. pag.652.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.8.n.34.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 396. num. 5. in princip.* vbi ſubdit ea de cauſa quæ de emptione & venditione dicuntur, illi eſſe accommodanda, quatenus conuenire ei poſſint, modò tamen contrarium non ſit in iure expreſſum.

3 *Bonæ fidei*, &c.] Notatur ad hoc quòd actio quæ oritur ex permutatione, quæ in ſpecie accipitur, eſt bonæ fidei, vt per Card. Mantic.*de tacitis & ambig. conuent. tom.2. lib. 25.tit.1. num.8. in medio.* Didac. à Britto *in rub.de locato part.1.§.2. num.15.in fine.*

4 Io gloſſ. *Obtinere*.ibi, *item in venditione non transfertur dominium, niſi pretio ſoluto*, &c. *ſecus in permutatione*, &c. Notatur ad hoc quòd in permutatione, & aliis contractibus dominij tranſlatitiis traditione dominium transfertur antequam ex altera parte contractus perficiatur, vt per Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp.396. num.6.* Morl.*in emporio iuris ciuilis part. 1. tit.10 quaſt.3. num.8.verſ. non obſtat*, ibi, *contrarium tamen.*

SVMMARIVM.

1 *in Contractibus innominatis cauſa habetur loco conditionis.*

2 *ex pacto Permutationis non oritur actio niſi veſtiatur rei intsruentu.*

3 *pactum Permutationis nudum carens ſtipulatione, actionem non producit.*

4 *in Contractu innominato ſi interponatur ſtipulatio, oritur efficax obligatio & actio ante implementum cuiuſcunque ex contrahentibus.*

5 *in Contractibus innominatis, ſemota ſtipulatione non oriri actionem ante rei traditionem, vel facti implementum. obligationem & actionem oriri ex ipſo pacto, & conuentione partium, non vero ex rei traditione, num. 6. contrarium, n.7. de iure Regio Caſtella quid, num.8*

9 *Gabellam non deberi, nec peti poſſe ex permutatione ante rerum permutatarum traditionem hinc inde factam, nec etiamſi ab vna tantum parte fuerit ſequuta quouſque ab vtraque parte ſit opere completa permutatio. ſimiliter gabellam non deberi permutatione ſequuta, num. 10.*

11 *Gabellam in pracedenti ſpecie deberi domino loci, publicano, ſiue gabellario exiſtenti tempore traditionis, & implementi, non verò ei, qui talis erat tempore contractus permutationis.*

12 *Contractus innominato vtrâque parte ſatisfacto, neutri contrahentium eſt locus pœnitentia, quin potius viciſſim vnus tenetur alteri de euictione.*

L. Ex placito. III.

Iidem AA. & CC. *Leontio.*

IN contractibus innominatis cauſa habetur loco 1
conditionis. Ex pacto permutationis non oritur 2
actio niſi veſtiatur rei interuentu. Pactum permu- 3
tationis nudum carens ſtipulatione, actionem non producit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* & inter repet. *tom. 7.* Petr. de Bellapertica.

Probat hic text. ſi in contractu innominato inter- 4
ponatur ſtipulatio, oriri efficacem obligationem & actionem ante implementum cuiuſcunque ex contrahentibus, vt per *l. Hiſp. 1.tit.6. part.5.* Marienſ. *l.2.gloſſ.3.n.7.tit.16. lib.5. noua Recop.*

Vnde per hunc text.tenet communis Doctorum, 5
in innominatis contractibus ſemota ſtipulatione non oriri actionem, ante rei traditionem, vel facti implementum, vt per Anton. Padil. *in l. naturalis, §. ſiquidem num. 18. in fine, ff. de praſcript. verb.* Menchb. *de ſucceſſ. creat. lib.2.§.12. num.64.* Laſarte *de decima vendit. cap. 17. num. 3.* Marienſ. *d. l.2.gloſſ.3.num.6.* Conan. *comment. lib.7. cap.5. num. 7.* Morl. *in emporio iuris ciuilis part.1. tit.9. in pramiſſ. num.34.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput.254. in fine, & diſp.397. num. 2.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 2.lit. C. concl.998.num.4.* Cardin. Mantic.*de tacitis & ambig. conuention. lib.1.tit.8. num.9. verſ. ſed quaret aliquis,* Benedict. Ægid. *in repet. l.ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure in part.2.cap.12. differ. 2. num.4.* Gutier. *de gabellis quaſt. 28.à num.3.* Cald. Pereira *de empt.& vendit. cap.8. num. 2.*

Quamuis Anton. Gom. *tom.2. var. cap.8 num.1.* 6
verſ. ex quo infertur, tradiderit in his obligationem, & actionem oriri ex ipſo pacto, & conuentione partium, non verò ex rei traditione. Circa quod aduertit Bened. Ægid. *citato loco Antonij Gom.* ſenſum non eſſe vt ex innominato contractu ante rei traditionem competat actio, id enim apertè repugnat huic l.& communi omnium ſententiæ, ſed vult dicere quòd traditione ſequuta actio competat, quæ antea non competebat, orta tamen non ex ipſa rei traditione, ſed ex præcedente pacto, ad quod inducit textum *in præſenti*, dum ait, *Ex placito permutationis, nulla re ſequuta, conſtat nemini actionem competere.* quaſi à contrario ſenſu probet re poſtea ſe-
quuta actionem oriri ex præcedente pacto. Sed con- 7
trarium probat idem Bened. Ægid *d. differ.2.num.5.* per text. *in l.1.§. item emptio, ff. hoc tit.* vbi Iureconſ. *Permutatio autem*, inquit, *ex re tradita initium obligationi prebet.* & *num. 6.* reſpondet argumentum à contrario ſenſu non procedere quando inde reſultat prauus intellectus, vel contra leges alias, vt in his terminis; & ſi illud ex hoc text. ſumi deberet, non concludere, nec probare re ſequuta actionem competere ex placito permutationis, quaſi ex ipſo permutationis placito ortam, ſed quaſi ortam ex pacto rei traditione veſtitu, & ſic per argumentum à contrario ſenſu probare hunc text. ait re ſequuta competere actionem, non vt ex nudo permutationis pacto ortam, ſed vt rei traditione veſtito, quod in ſenſu directo probat text. *in l.iuriſgentium, verſ. ſed etſi in alium, ff. de pactis*, vbi loquens in conuentionibus, in quibus ſubeſt cauſa obligationis, quod in innominatis exemplificat, inde præſcriptis verbis actionem naſci probat.

An autem hæc procedant attento iure Regio 8
Caſtellæ *in d.l.2.tit.16. lib.5. noua Recop.* ſecundum

quam

Digitized by Google

quam omnis promiſſio obligat, quamuis ſtipulatio non interceſſerit, & ſic videtur comprehendere contractum permutationis, & cæteros contractus innominatos etiam ante traditionem, vide *ibidem* Azeued. *num.* 13. & Matienſ. *gloſſ.* 2. eundem Azeued. *l.* 1. *num.* 5. *cum ſeq tit.* 21. *lib.* 4. *& l.* 2. *num.* 13. *cum ſeq. tit.* 17. *lib.* 9. *Recop.* Gutier. *de gabell. q.* 28. *num.* 9. *cum ſeqq.*

9 Hinc fit vt proculdubio gabella non debeatur, nec peti poſſit ex permutatione ante traditionem rerum permutatarum hinc inde factam, nec etiam ſi ab
10 vna tantùm parte fuerit ſequuta quouſque ab vtraque parte ſit opere completa permutatio: ſimiliter non debebitur gabella pœnitentia ſequuta, ita Mench. *controu. vſufreq. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 21. qui hoc vltimum tenet, quem refert & ſequitur Laſarte *d. cap.* 17. *num.* 25. *&* 34. vbi vtrumque probat, Girond. *de gabell. part.* 5. *in princ. num.* 12. *& part.* 9. *in princ. num.* 5. *&* 7. Parlador. *quotid. lib.* 1. *cap.* 3. §. 3. *num.* 35. Gutier. *de gabellis quæſt.* 28. *num.* 7. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 397. *à principio*, & præcipuè *num.* 3. vbi ait, *attento iure communi*, quod vim in Luſitania habere tradit, eo quòd ea de re nihil ibi in contrarium eſt ſancitum, non prius deberi hanc gabellam, quàm permutatio mutua vtriuſque partis traditione ſit perfecta. Quare articulus 1. gabellarum noſtri Regni dum habet, ex qualibet permutatione regulariter ſoluendam eſſe gabellam, intelligendus eſt vt tantùm procedat in conuentione permutationis, cui ſubſequuta fuerit rei traditio, quia conuentio permutationis ſine rei interuentu adhuc non eſt permutatio, ſed tantùm placitum permutationis.

Vnde gabella in præcedenti ſpecie debebitur do-
11 mino loci, publicano, ſiue gabellario exiſtenti tempore traditionis, & implementi, non verò ei, qui talis erat tempore contractus permutationis. Ratio eſt, quoniam gabella non debetur pacto permutationis, etiamſi ex illo ciuilis obligatio ad conſummandam permutationem oriatur, ſed ex permutatione ipſa conſummata, ſeu in eſſe exiſtentiæ producta: conſummata autem eſt non in tempore prioris domini, & gabellarij, ſed tempore poſterioris. Ita Laſarte *d. cap.* 17. *à num.* 43. Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 396. *num.* 6. Gutier. *d. quæſt.* 28. *num.* 8. Et quamuis Anton. Gom. *tom.* 2. *var. cap.* 8. *num.* 2. & Parlador. *d. cap.* 3. §. 3. *num.* 2. aſſeuerint deberi priori gabellario quando illius tempore præceſſit pactum nudum de permutando, quod tempore alterius gabellarij fuit veſtitum traditione, quoniam obligatio illa non oritur ex impletione pacti illius, atque ex traditione, ſed ex ipſo pacto ſequuta traditione, traditióque ſolùm eſt conditio, ſine qua ex pacto non oritur obligatio, vt colligitur ex hoc text. ex quo per argumentum à contrario ſenſu ſequitur ex ipſa pactione & contractu, re ſequuta, oriri ac competere actionem: quare, inquiunt, cùm pactum, vnde actio oritur, celebratum fuerit tempore prioris gabellarij, conſequens eſt, vt illi gabella debeatur; eſto conditio ſine qua illa actio ex eo pacto non oritur, aduenerit tempore poſterioris gabellarij. Nihilominus tamen contra eos verior eſt opinio, & reſpondet Molin. *d. diſp.* 396. *num.* 7. verba huius l. ſi quid in argumentum à contrario ſenſu probant, ſolùm eſt inde colligi oriri partialiter ex pacto, quod ille non negat, non verò non oriri ſimul ex traditione ipſa tanquam ex parte & complemento eiuſdem contractus: deinde addit quòd, eſto dicamus oriri ex ſolo pacto, accedente tamen traditione tanquam conditione, ſine qua ex illo non oritur, negari non poteſt contractum perfectum, & conſummatum non eſſe ante eam traditionem, atque adeò obligationem ex illo non oriri ante eandem traditionem, ac proinde negari etiam non poteſt contractum conſummari, oririque ex illo obligationem ciuilem tempore poſterioris gabellarij, & idcirco poſteriori gabellario, & non priori tributum ex illo deberi.

In gloſſ. *Nulla re* ibi, *item nunquid*, &c. Nota- 12
tur ad hoc quòd quando contractui innominato vtraque ex parte eſt ſatisfactum, neutri contrahentium eſt locus pœnitentiæ, quin potiùs viciſſim vnus tenetur alteri de euictione, vt per Anton. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 8. *num.* 3. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 258. *num.* 1. Rebell. *de obligat. Iuſtit. part.* 2. *lib.* 1. *quæſt.* 3. *ſect.* 1. *num.* 11.

SVMMARIVM.

1 *Condictio ob cauſam non datur contra ſingularem perſonam ſucceſſoris, & num.* 2.

3 *in Contractu innominato ſi interponatur ſtipulatio, non habet locum repetitio ex aliqua cauſa, ſed agendum eſt ex ſtipulatione.*

4 *Rei vendicationem non dari contra poſſidentem rem permutatam.*

5 *ſi ex cauſa Permutationis rem tradidi, & fidem non habui de illa, an tranſeat dominium, remiſſiuè.*

6 *Permutationem ſi quis compleuerit, an poſſit alterum adigere ad complendum.*

L. Cum precibus. IV.

Iidem AA. & CC. *eidem Leontio.*

Condictio ob cauſam non datur contra ſingula- 1
rem perſonam ſucceſſoris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Vide Mantic. *lib.* 1. *locorum cap.* 11. *pag.* 1. Conan. 2
comment. iuris lib. 7. *cap.* 15. *num.* 7. Anton. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 8. *num.* 5. *verſ. quæro tamen*, vbi quòd ſi ille, qui adimpleuit ex ſua parte, nolit agere ad obſeruantiam contractus, vel intereſſe, ſed ad diſſolutionem eius, ex capite cauſæ non ſequutæ, poterit petere rem, quam dedit condictione ob cauſam, &
num. 5. *verſ. ex quibus*, vbi notat ad hoc quòd ſi in 3
contractu innominato interponatur ſtipulatio, non habet locum repetitio ex aliqua cauſa, ſed agendum eſt ex ipſa ſtipulatione. Vincent. de Franchis *tom.* 1.
deciſ. 34. *num.* 1. vbi per hunc text. tenet rei ven- 4
dicationem contra poſſidentem rem permutatam non dari.

In gloſſ. *Sernetur.* ibi, *item quæro ſi ex cauſa per-* 5
mutationis tradidi rem, & fidem non habui de illa, ſed ſtatim ſperabam dandam; an tranſeat dominium, &c. De hac quæſt. vide Conan. *comment. iuris lib.* 7. *cap.* 15. *num.* 39. *ad fin.* Pinel. *in rub. C. de reſcind. vendit. part.* 2. *cap.* 3. *à num.* 13. Fachin. *controuerſ. lib.* 2. *cap.* 58. Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.* 8. *à num.* 32. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 396. *num.* 6.

Vtrùm qui compleuit permutationem poſſit alte- 6
rum adigere ad complendum? Vide Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 30. *quæſt.* 12. vbi poſt Gloſſ. & Cyn. *in præſenti*, & Ægid. *de permut. part.* 10. *quæſt.* 3. Vbald. *q.* 8. id fieri poſſe negat in contractibus innominatis, qualis parmutatio eſt, ſed ſolùm, inquit, poteſt cogere alterum vt quod ipſe paſſus eſt damnum, reſarciat, atque compenſet, Mendoç. *de pactis lib.* 3. *c.* 2. *à n.* 11. Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 258. *n.* 3. Rebell. *de obligat. inſtit. p.* 2. *lib.* 1. *quæſt.* 3. *ſect.* 1. *num.* 11.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Implens in contractu Permutationis agit contra non implentem præſcriptis verbis, & num. 2.*

3 *Implemento ex vna parte ſequuto, oritur & competit ei actio, & efficax obligatio contra alium recipientem, vt det, vel faciat & adimpleat promiſſa, aliàs teneatur, & condemnetur ad intereſſe totale.*

L. Quoniam. V.

Iidem AA. & CC. *Theodolanæ.*

1 IMplens in permutationis contractu agit contra non implentem præſcriptis verbis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 5. tit. 6. part. 5. vbi gloſſ. 1.* Conan. *comment. iuris lib. 7. cap. 15. num. 2.* Iaſ. *in §. actionum num. 104. Inſtit. de actionib.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 8. num. 2. verſ.*
3 *quare tamen*, vbi tenet quòd implemento ſequuto ex vna parte oritur, & competit ei actio, & obligatio efficax contra alium recipientem, vt det, vel faciat & adimpleat promiſſa, aliàs teneatur, & condemnetur ad totale intereſſe, Molin. *de Inſtit. tract. 2. diſp. 255. num. 4. verſ. ſi autem*, vbi dicit quòd ſi eodem nudo pacto de commutandis viginti ouibus pro vno boue ſuperueniret non quidem ſtipulatio, ſed traditio ex altera parte, quia vel tu traderes alteri viginti oues, vel alter traderet tibi bouem, eo ipſo pactum illud maneret veſtitum ea traditione, & cauſa propter quam vltra pactum is, qui nondum ex ſua parte contractum impleuit, obligatus ciuiliter maneret ei, qui impleuit, ac proinde huic, qui impleuit, conceditur actio, quam iura præſcriptis verbis, aut in factum vocant; qua ſi alter tempore debito ex ſua parte non impleat, cogere illum poteſt vel ad intereſſe, nempe vt quod promiſit, ſoluat, aut quantum id ſoluiſſe ſua intererat, vel condictio, ſeu actio vt ſibi reſtituat quod accepit tanquam datum ob cauſam cauſa non ſubſequuta, optio eſt penes eum, qui impleuit, vt agat quo ex his duobus maluerit modis. Admonet tandem idem Molin. *citato loco in l. naturalis, §. quod ſi faciam, ff. de præſcript. verb. & l. Hiſp. 45. tit. 14 part. 4.* affirmari in contractu facio vt des, concedi peculiariter ei, qui factum impleuit, aduersùs alterum, qui non retribuit, quod promiſit, actionem de dolo, non verò præſcriptis verbis, quod multum faceſſere negotij Iuriſperitis, difficiléque rationem reddere diuerſitatis affirmat, & tandem remittit lectorem ad Padil. *in d. §.*

SVMMARIVM.

1 *Actio præſcriptis verbis ex incerto contractu naſcitur. Re tradita vt impleantur conuenta, eadem actio competit, num. 2.*

L. Rebus. VI.

Iidem AA. & CC. *Protogeni.*

1 ACtio præſcriptis verbis ex incerto contractu naſcitur.
2 Item re tradita vt impleantur conuenta præſcriptis verbis actio competit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Vide poſita *in collect. ad l. præcedentem.*

SVMMARIVM.

1 *Generis ad genus non eſt emptio, ſed contractus innominatus, & num. 3.*

2 *Emptio non conſiſtit ſine pretio, & ſi frumentum datur pro oleo, eſt permutatio.*

4 *nullam eſſe Venditionem ſine pretio certo in pecunia numerata. nec ſufficere dare pecuniam niſi detur pro pretio, num. 5.*

6 *Venditionem eſſe, & non contractum innominatum, quando pecuniam do vt rem mihi tradas.*

L. Emptionem VII.

Iidem AA. & CC. *Timotheo.*

GEneris ad genus non eſt emptio, ſed contractus 1
innominatus. Item emptio non conſiſtit ſine 2
pretio, & ſi frumentum datur pro oleo, eſt permutatio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem 3
ex hoc text. deſumit Didac. à Britto *in rub. de locato, & conducto, part. 1. §. 1. num. 16.*

Vulgò colligitur ex hoc text. nullam eſſe vendi- 4
tionem ſine pretio certo in pecunia numerata, de quo vide Doctores citatos *in collectan. ad l. empti fidem, C. de contrah. empt.* Et non ſufficit dare pecu- 5
niam niſi pro pretio detur, vt inquit Celſus *in l. vlt. ff. de condict. cauſa data*, de cuius l. interpretatione vide Anton. Fabr. *coniect. iuris lib. 6. cap. 10.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 18. num. 22. cum ſeqq.* vbi etiam agit de conciliatione illius text. cum *l. hæc conditio, §. 1.* 6
ff. de contrah. empt. & num. 27. reſoluit venditionem eſſe, & non contractum innominatum quando pecuniam do vt rem mihi tradas.

SVMMARIVM.

1 *ex Condictione ob cauſam oritur actio præſcriptis verbis.*

2 *ex Pacto in traditione rei appoſito tanquam veſtito agitur præſcriptis verbis.*

3 *verè Permutat, qui rem ſoli pro annua, vel menſtrua penſione præſtat.*

L. Ea lege. VIII. & vlt.

Iidem AA. & CC. *Paulinæ.*

EX condictione ob cauſam finalem oritur actio 1
præſcriptis verbis. Item ex pacto in traditione 2
rei appoſito tanquam veſtito agitur præſcriptis verbis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Menſtruum, ſeu annuum, &c.] Notatur ad hoc 3
quòd verè permutat, qui rem ſoli pro annua, vel menſtrua penſione præſtat, vt per Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 25. tit. 3. num. 4.* vbi ſubdit hanc dici permutationem rei immobilis cum re immobili, quia annui reditus inter immobilia computantur, ſecundùm citatos per me *in collect. ad Clem. exiui 1. num. 15. de verb. ſignif.*

De

De locato & conducto.

Tit. LXV.

LOCATIO & conductio, eſt contractus ſolo conſenſu conſtans, quo quid certa mercede vtendum, ſiue fruendum, vel faciendum locatur. Scripſerunt in rubr Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 23.* vbi parens meus, *& l. Hiſp. 1. cum ſeqq. tit. 8. part. 5.* vbi Greg. Lopez, Conan. *commentar. lib. 7. cap. 11.* Verrut. *de verbor. ſignif. verbo locatio*, Vincent. Catoc. *in ſpeciali tract. de locato, & conducto*, Duen. *reg. 240.* Kitchon. Soar. Viui. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 43. pag. 654.* Anton. Gom. *tom. 2. var cap. 3. per tot.* Cuiac. *lib. 2. obſeru. 28. & lib. 9. obſeru. 15.* Rebuff. *in tract. exception. num. 658. cum ſeqq.* Suar. de Paz *in pract. tom. 3. cap. 6. §. 3.* Mozz. *de contract. tract. de locato*, Anton. Gabr. *commun. opin. tom 3. lib 5. tit. de locatione*, Petr. Gregor. *ſyntag. iuris part. 3. lib. 27. de locatione, & conductione, & in part. iuris Canonici lib. 9. tit. 16. cap. 1.* Fachin *lib. 1. controuerſ. cap. 82.* Morla *in emporio iuris ciuilis, part. 2. tit. 10. de locato, & conducto*, Pichard. *in rub. Inſtit. de locatione*, Iacob. Cancer. *var. reſolut. part. 1. cap. 14 de locatione, & conduct.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom. 1. lib. 5.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 486. cum multis ſeqq.* Leonard. Leſſi. *in ſimili tract. lib. 2. cap. 24. de locatione*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 25. cap. 38. num 486. cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. part. 3. lib. 8. de locato, & conducto*, Henric. Bocer. *diſput. de vniuerſo iure part. 1. claſſ. 2. diſput. 4. de locatione, & conductione.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de locat. & conduct. fol. 333. cum ſeqq.* Atimin. Tepat *var. ſentent. tom. 2. tit. 370. de locato, & conducto, & tit. 372. locationis, ſeu colono quando ſucceſſor ſtare teneatur, & tit. 373. de locatione tacita.* Ex noſtris LVSITANIS Anton à Gama *deciſ. 57. num. 3. & deciſ. 19. num. 1. & deciſ. 56. num. 3. & deciſ. 214 n. 5.* Pinel. *in l. 2. part. 3. num. 63 verſ. ante alia, & n. 65. & 66. C. de bonis mater. & in l. 2. C. de reſcind. vend. part. 2. cap. 3. num. 4. cum ſeqq.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 21. & 23.* Ludou. Beia *reſponſ. caſuum conſcient. part. 2 caſu 20.* Cabed. *Luſit. deciſ. 52. part. 1.* Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo locatio*, Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2. lib. 14* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtitia & iure, part. 1. cap. 9. de locatione, & conduct.* Didac. à Britto *ad tit. de locato, & conducto.*

SVMMARIVM.

1 *Locator horrei non tenetur de caſu fortuito, ſeu violento, ſed de culpa præſumpta, & num. 2.*

3 *Locator ex qua culpa tenetur conductori, & è conuerſo conductor locatori, remiſſiuè.*

L. Dominus horreorum. I.

Imp. ANTONIN. A. *Agrippino.*

1 LOcator horrei non tenetur de caſu fortuito, ſeu violento, ſed de culpa præſumpta. Colligunt ex Ordinar. Cyo. Bart. Salicet. Butrig Fulgoſ. Angel. Sichard Cuiac. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 43. verſo*, Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 25. tit. 8. p. 5. vbi gloſſ. 1. per tot.* Guid. Pancirol. *var. lection. lib 1. c. 51. tit. de horreis, verſ. multis.* 2

Ex qua culpa teneatur locator conductori, & conductor locatori? vide Paul. Comitol. *reſponſ. moral lib. 3. quæſt. 29. n. 4.* Sayr. *in claui Regia lib. 10. tract. 3. cap. 1. num. 21.* Leſſ. *de Iuſtit. lib. 2. cap. 24. dubit. 6.* 3

SVMMARIVM.

2 *Faber præſtans operam ob mercedem non acceptam, iuſto, & congruo tempore poteſt vſuras cum mercede petere.*

2 *de iuſta Mercede famulorum aliorúmque, remiſſiuè.*

3 *Locans operas ſuas vt faciat aliquod ædificium, videtur poſſe mercedem petere antequam illud opus perficiat. ſecus eſt in cerdonibus, pelliparijs, & ſartoribus, vt ſcil. prius præſtent operas, quàm mercedem petant.*

L. Aduersùs II.

Idem A. *Epicleto.*

FAber præſtans operam ob mercedem non acceptam, iuſto & congruo tempore vſuras cum mercede petere poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1 ſup. hoc tit.* 1

De iuſta famulorum, & aliorum mercede, vide 2
Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 506. per tot.* vbi *num. 8.* atteſtatur per Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4 tit. 29.* fuiſſe deciſum quòd quando obſequia talia ſunt, quæ regulariter fieri conſueuerunt certa aliqua conſtituta mercede, vt quia ad arandum famulus aliquis aſſumptus eſt, ad cuſtodiendum gregem, ad aſportandum ligna ex agro in iumentis, & ad ſimilia alia, quamuis nulla ſit conſtituta certa merces, ſed arbitrio domini eam reliquerit famulus, tenetur dominus tum in conſcientiæ, tum etiam in exteriori foro ſoluere illi iuſtam & conſuetam pro eis miniſteriis in ea regione ac loco mercedem, de quo etiam Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2 lib. 14. q. 13.* Nam in ſoluendis ſalariis multum defertur conſuetudini, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 257. num. 35.* viginti ſcilicet, tempore ſeruitij præſtiti, non verò ſententiæ latæ, vel liquidationis factæ, Cabed. *Luſitan deciſ. 162. num. 6. part. 1.* Azor. *inſtit moral. part. 3 lib. 8. de locato c. 13. quæſ. 1.* Didac. à Britto *in rub. de locato part. 1. §. 4 n. 2. in fine.*

In gloſſ. *Solitis.* ibi, *ſed iſte, qui ſic locauit quando* 3
poſſit mercedem petere, &c. Notatur ad hoc quòd locans operas ſuas vt faciat aliquod ædificium, videtur poſſe mercedem petere antequam illud opus efficiat; vt per Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. con-*
uent. tom. 1. lib. 5. tit. 6. num 15. vbi *num. 16.* ſubdit in 4
cerdonibus, pelliparijs, & ſartoribus aliud dicendum, vt ſcilicet, prius debeant operas præſtare, & opus perficere, quàm mercedem petant, quia huiuſmodi præſtatio inſpecta qualitate operis, non poteſt dici eis eſſe oneroſa, ſicuti eſſet iis, qui ædes ædificant, aut palatium.

SVMMARIVM.

1 *Penſione domus ſoluta conductor inuitus expelli nequit*

nequit durante locatione, niſi propter neceſſitatem domini, vel neceſſariam rei refectionem, vel culpâ inquilini abutentis, & num. 2. de conſuetudine Franciæ non expelli conductorem, ſed cogi ſoluere, num.3. intellige vt num.4.

5 *Locationem longi temporis æquiparari emphyteuſi.*

6 *Conductorem expelli poſſe ſimul ac deſinit ſoluere penſionem tranſacto tempore conuento, intra quod debebat fieri ſolutio, vel alio legitimo.*

7 *Declaratur §. verum, cap. propter ſterilitatem, de locat. & conduct. num. 8. & 9.*

10 *Conductor primus ſi non ſoluerit penſionem domino, & rem relocauerit, poteſt ſecundus expelli, niſi ſoluat penſiones debitas.*

11 *Locator poſtquam expulerit conductorem, non prohibetur ab eo petere penſionem debitam.*

12 *Conductor an expelli poſſit ob non ſolutam penſionem legitimo tempore, propriâ locatoris auctoritate, remiſſiuè.*

13 *Locator poteſt conductorem expellere quantumuis inuitum, & renitentem, durante tempore locationis, quando ſibi ſuperuenit neceſſitas habitandi domum ipſam, illamque vendit, id tantùm locum habere in domibus cauſa habitandi neceſſariis, non autem in prædiis ruſticis, ſeu agris, num. 14. intellige vt num. 15. limita vt num. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25.*

16 *Neceſſitas propria quæ.*

17 *Conductorem non poſſe, ob ſibi obuenientem cauſam domum deſerere, quin teneatur ad integram penſionem ſoluendam, efficax domus deſerendæ cauſa quæ, num. 18.*

26 *Dominus vbi reficere ædes voluerit, poteſt ad hunc effectum expellere conductorem, declara vt n. 27. 28. 29. 30.*

31 *Inquilinus domo abutens, à domino expelli poteſt. Amplia vt num. 32. & limita vt num. 33.*

34 *Conductor an ita expulſus teneatur ſoluere penſionem integram.*

L. Ædem. III.

Idem A. Callimorphoniæ.

1 PEnſione domus ſoluta conductor inuitus expelli non poteſt durante locatione, niſi propter neceſſitatem domini, vel propter neceſſariam refectionem rei, vel culpa inquilini abutentis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1 ſupra hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 24.* vbi parens meus, *l. Hiſpan. 6. tit. 8. part. 5.* Hippol. *ſingul. 615.* Alphan. *collect. 94* Conan. *comment. iuris lib. 3. cap. 11.* Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num. 174. C. de reuocand. donat.* Anton. Gom. *variarum tom. 2. cap. 3. num. 6.* Rebuff. *in tractat. exception. num. 665.*
3 vbi addit de generali Franciæ conſuetudine non expelli conductorem, ſed cogi ſoluere, Couarr. *practic. cap. 50. & lib. 2. variarum cap. 15. num. 4.* Donat. à Fina *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 43. num. 106. & ſeq. pag. 661.* Anton. Gabr. *tom. 3. commun. lib. 3. tit. de locato. con. luſ. 3.* Perez *l. 1. tit. 7. lib. 5. Ordinam. pag. 202.* Valaſc *de iure emphyt. quæſt. 21.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo locatio 4.* Hieron. Magon. *Lucenſi deciſ. 128. num. 1.* Mozz *de contract. tractat. de locato, tit. de ſubſtantialib. locati, num. 23 & tit. quomodo finiatur, num. 11.* Gutier. *de iurament. confirmat. part. 1. cap. 37. num. 11.* Cancer. *variarum reſolut. p. 1. cap. 14. num. 6. cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l. filiofam. §. fin. num. 34. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 10. de locato, in præmiſſ. num. 24.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 11. num. 11.* Molin. *de Iuſtitia, tractat. 2. diſput. 499.* Leſſi. *in ſimili tractat. lib. 2. cap. 24. dubit. 7.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 5. tit. 6. num. 30. & tit. 7. num. 12.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 3. tit. de locatione, & conduct. reſolut. 4. per tot.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo locatio, num. 20.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 16 num. 37. ad fin.* Caſtill. *controuerſ. lib. 6. cap. 237. num. 57.* Azor. *inſtit. moral. part. 3. lib. 8 de locato, & conducto, cap. 8.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 25. cap. 39. num. 510. cum ſeqq.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part. 1. cap. 9. de locat. & conduct. num. 7.* Didac. à Britto *in cap. propter ſterilitatem, §. verum, hoc tit. in Decretalib.* vbi latè de materia huius legis.

Intellige de conductore ad modicum, non autem 4
ad longum tempus, quia in hoc vltimo non habet locum diſpoſitio huius text. vt per Boër. *deciſ. 234. n. 3.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 22. num. 5.* Cabed. *Luſit. deciſ. 92. part. 1.* vbi *num. 3.* reſoluit conductorem ad longum tempus expelli non poſſe per locatorem ex ſuperuenienti caſu, & *num. 4.* tenet quòd locator non poteſt expellere conductorem ad longum tempus ob non ſolutam mercedem in primo anno, immo tenetur expectare biennium ſi res conducta ſit eccleſiaſtica, ſi prophana triennium. Ratio eſt, quia dominium vtile tranſit in conductorem ad longum tempus. *l. 1. ff. ſi ager vectig.* Duen. *regul. 240. limit. 2.* Pincl. *in l. 1. part. 3. num. 63. C. de bonis maternis*, Couarr. *lib. 2. variarum cap. 16. num. 1.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 20. num. 19. & quæſt. 29. num. 2. & 5.* Gutier. *in l. nemo poteſt, num. 50. ff. de legat. 1. & canon. lib. 2. cap. 8. à num. 22.* Mozz. *d. tractat. de locato, tit. de diuiſ. locationis, num. 7.* Cardin. Mantic. *d. lib. 5. tit. 4. num. 7.*
Et locatio longi temporis æquiparatur emphyteuſi, 5
Sarmient. *ſelect. lib. 3. cap. 2. num. 31.* Pincl. *in d. l. 1. part. 3. num. 64.* Laſarte *de decima vendit. cap. 2. n. 59.* Sebaſt. Medices *de diſ. iit. part. 2. cap. 49.* Valaſc. *dict. quæſt. 29. num. 6.* Leſſi. *de Iuſtit. lib. 2. cap. 24. dub. 1. num. 4.*

Si penſionem domino in ſolidum ſoluiſti, &c.] Ergo 6
per argumentum à contrario ſenſu videtur probare hic text. conductorem expelli poſſe ſimul atque deſinit penſionem ſoluere tranſacto tempore conuento, intra quod fieri debebat ſolutio, vel alio legitimo, vt per Ordin. Reg. Luſitan. *d. lib. 4. tit. 24. in princip. verſic. O primeiro he*, Couarr. *lib. 2. variarum cap. 15. num. 4. ad fin.* Rebuff. *in tractat. exception. num. 680.* Anton Gabr *d. lib. 3. commun. tit. de locato, concluſ. 3. num. 2.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 22. num. 8.* Seraphin. *de priuileg. iurament. priuileg. 13. num. 20.* Ludou. Rodolphin. *concluſ. 1. num. 4.* Morla *d. tit. 10. in præmiſſ. num. 31.* Aldouin. *conſ. 69. num. 39.* D. Barboſ. *in l. filiofam. §. fin. num. 35. ff. ſoluto matrim.* Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 1. tit. 13. num. 25.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 3. tit. de locato, reſol. 4. num. 11.* Cancer. etiam *variarum reſolut. part. 1. cap. 14. num. 7. cum ſeq.* Didac. à Britto *ad cap. propter ſterilitatem, §. verum, num. 22. cum ſeqq. hoc tit.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 499. num 2.* Leſſi. *eodem tractat. lib. 2. cap. 24. dubit. 7. num. 32.* Azor. *inſtitutionum moral. part. 3. lib. 8. de locato, quæſt. 2. verſic. quorum prima*, Rebell. *de obligat. iuſtit. lib. 14. quæſt. 10. num. 1. cum ſeqq.*

Ex quibus difficilis redditur diſpoſitio *d. c. propter* 7
ſterilitatem, §. verum, hoc tit. dum de biennio facit mentionem, nec aliter concedit domino locatori ius expellendi conductores, quàm eodem biennio tranſ-
acto

acto, cuius etiam biennij ſit mentio *in l. quaro, § inter locatorem ff. hoc tit.* Magis communis ſententia obtinuit, vt *d. §. verum*, procedat in conductore, ſeu inquilino, qui conduxit ad longum tempus, vnde nihil mirum ſi cùm talis locatio æquiparetur emphyteuſi, quia per vtrumque vtile dominium transfertur, expectandum ſit biennium, nec aliter expelli poſſit inquilinus ob non ſolutum canonem, ſicut emphyteuta expelli nequit, Azor. *d. quaſ. 2. verſ. prima*, Anton. Gomez *d. tom. 2. variarum cap. 3. num. 6.* Valaſc. *d. q. 22. num. 7.* vbi etiam tenet *d. §. verum*, procedere in caſibus particularibus, nempe quando fuit appoſitum pactum de non expellendo conductore, iuxta *dict. l. quaro, § inter locatorem*, aut quando conductor eſt abſens, & propter abſentiam deſinit ſoluere tempore legitimo, Alexand. Trentacinq. *d. reſol. 4. num. 11.* vbi intelligit quando locatio cum promiſſione non expellendi ſub pœna facta fuit, Molin. *d. diſput. 499* vbi plures refert ſolutiones, Didac. à Britto *d. loco num. 23. cum ſeqq.* vbi *num. 25.* ait intelligendum *d. §. verum*, ſpecialiter procedere in locatione rerum eccleſiaſticarum, & *num. 30.* ſubdit per diſpoſitionem *d. §. verum*, non tolli quin etiam ante finitum biennium eadem met penſio petatur, tranſacto tempore, quo ſolui debet, teneaturque idem conductor ad eam ſoluendam, quinimo ad intereſſe ratione moræ.

8 Quæ quidem reſolutio procedit etiam in ſcholari non ſoluente penſionem, quia ob id poteſt ſicut alier expelli, de quo Valaſc. *d. quaſt. 22. num. 5.* Morla *d. tit. 30. in premiſſ. num. 25. in fine*, Catoc. *tract. de locato, p. 4. tit. de recuſat. q. 14. n. 16. & 17.* Ludou. Rodolph. *d. concl. 1. n. 16.*

9 Procedit quoque in ſubconductore, qui ſi non ſolueret penſionem, primo excuſſo, & eo non reperto ſoluendo, poteſt expelli, Rebuff. *ad leges Gallia, tractat. de liter. oblig. art. 4 gloſſ. 2. num. 13.* Marcabr. *conſil. 49. num. 105. cum ſeqq.* Ioan. Bapt. Coſta *de facti ſcientia & ignor. cent. 1. diſt. 91. n. 3.* Ludou. Rodolph. *concl. 1. n. 12. & 13.* Cancer. *d. cap. 14. n. 3* vbi *n. 4.* poſt

10 Oſaſch. *conſ. 4. n. 47. & ſeq.* reſoluit quòd ſi primus conductor non ſoluerit penſionem domino, & rem relocauerit, poteſt ſecundus expelli, niſi ſoluat penſiones debitas per primum. Molin. *d. tract. 2. diſp. 489. n. 1.*

11 Et poſt Boër. *deciſ. 309. num. 5.* aduertit Cancer. *d. cap. 14. num. 7.* quòd locator poſtquam expulerit conductorem, penſionem debitam ab eo petere non prohibetur, immo & penſionem pro præterito tempore debitam petere poteſt, & ob id non ſibi præiudicat in expulſione, licèt bene ſi penſionem pro tempore futuro peteret.

12 Verùm autem expelli poſſit conductor ob non ſolutam penſionem legitimo tempore propria domini locatoris auctoritate? vide Gregor. Lop. *in l. 11. in gl. magna ad fin. tit. 13. part. 5.* Valaſc. *de iure emphyteut. quaſt. 21. num. 2.* Catoc. *de locato, part. 8. tit. cauſa recuſationis quatuor, quaſt. 14.* Alexand. Trentacinq. *d. reſolut. 4. num. 12. verſic. tertio nota*, Didac. à Britto *in d. §. verum, num. 28. & 29.* Molin. *d. tractat. 2. diſp. 499. in fine.*

13 *Niſi proprijs vſibus dominus*, &c.] Notatur ad hoc quòd poteſt locator dominus conductorem expellere quantumcunque inuitum, & renitentem durante tempore locationis quando ſibi ſuperuenit neceſſitas habitandi domum ipſam, illaque vtendi, vt per Ordin. Reg. Luſitan. *d. lib. 4. tit 24. in princ verſ. o quarto, l. Hiſpan. 6. tit. 8. part. 5.* vbi Gregor. Lopez, Couarr. *practic. cap. 30. num. 30.* Nauarr. *in man. cap. 17. n. 193.* Ceuall. *commun. contra communes, quaſt. 756. num. 41.* vbi ampliat quamuis adſit ſcriptura, cum pacto de non alienando, vel cum hypotheca generali, vel ſpeciali ipſius rei locatæ pro ſecuritate ipſius locationis. Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 3. n. 6.* Valaſc. *d. quaſt 22. n. 3.* Alex. Trentacinq. *d. lib. 2. tit. de locato, reſolut. 4. num. 2.* Cancer. *d. cap. 14 de lo. & cond. n. 8.* Didac. à Britto *ad d. cap. propter ſterilitatem, §. verum, n. 6. de locat.* Rebel. *d. lib. 14 quaſt. 10. num. 14.* Azor. *inſtit. moral. part. 3, lib. 8. de locato, quaſt. 2. verſic. ſecunda.* Leſſi. *d. lib. 2. cap. 24. dub. 7. num. 34.* vbi etiam reſoluit hoc tan- 14
tùm locum habere in domibus cauſa habitandi neceſſariis, non autem in prædiis ruſticis, ſeu agris.

Intellige quando poſt contractum locationis præ- 15
ter ſpem ſuperuenit ei neceſſitas rei locatæ, ſecus ſi illa neceſſitas aderat tempore contractus, nam neceſſitas expellendi debet eſſe improuiſa, nec antè cogitata, vt per Anton. Fab. *in ſuo Cod. lib 4. tit. 41. de locato, definit. 51.* vbi dicit dictam neceſſitatem, & quòd emerſerit poſt contractum debere aliter probari, quàm per iuramentum locatoris, Ordinat Reg. Luſitan. & *d. l. 6. Hiſpan.* exemplificant ſopruenientem neceſſitatem, ſi locator vxorem duxit, quod tempore contractus non ſperabat, atque ad habitandum cum ea eſt ſibi neceſſaria domus locata, quia aliam commodam ad id non habet. Idem ſi matrimonio inſperato copularet aliquem filiorum, aut filiarum, & ſimiliter ad eorum habitationem indigeret domo locata, Valaſc. *d. quaſt. 22. num. 3.* Rebell. *d. lib. 14. quaſt. 10. num. 15.* vbi improuiſæ neceſſitatis exempla eſſe aſſerunt, ſi locator ipſe vxorem duceret, aut etiam ſi locatoris filius vtriuſque ſexus, vel ſi Eques crearetur, aut ſi fieret Doctor, aut Aduocatus, aut Presbyter, aut ſi domus, quam locator habet, ruinam minetur, vel inopinato caſu diruta ſit, aut ibi propter ſuperuenturos hoſtes, aliúdve imminens periculum, grauiter periclitetur, nec aliam habeat ad quam commodè poſſit migrare: & idem Rebell. *d. quaſt. 10. num. 16.* contra Valaſc. reſoluit eſſe ſufficientem cauſam expulſionis ſequens filiorum matrimonium, quod tempore locationis veriſimilius credebatur non eſſe futurum, & *num. 17. & 18.* tenet extra controuerſiam eſſe conductorem non obligari ad penſionem ſoluendam, niſi pro rata temporis, quo vti licuit, quomodocunque his duobus proximè euentibus expellatur, Aloyſ. Ric. *in collect. deciſ. part. 1. collect. 16. in fine*, vbi quòd locator exiſtente neceſſitate tempore locationis non poterit conductorem expellere, Cancer. *d. cap. 14. num. 8.* vbi quòd locator ex neceſſitate exiſtente tempore contractus non poteſt conductorem expellere, Alexand. Trentacinq. *d. reſolut. 4. num. 2.* vbi exemplificat in locatore volente in domo locata facere artem lanæ, vel aliam honeſtam, & ampliat in patre & matre indigentibus habitatione ex noua, & honeſta cauſa, & probabili, & ex Baldo concludit procedere etiamſi domus ſit ita ampla quòd vterque poſſit habitare, quia non cogitur quis ſtare in communi habitatione, Molin. *d. diſput. 499. num. 6.* vbi plura exempla adducit, Azor. *loco citato*, vbi exemplificat, verbi gratia, Titius Caio locauit domum, & domus deinde in qua Titius habitabat, exuſta eſt, vel caſu fortuito corruit, nec habet Titius aliam domum in qua habitet, poteſt Caium inquilinum expellere: vel ſi Titius quia duxit vxorem, aut dignitatem aliquam conſequutus eſt, indiget ampliori domo ob maiorem familiam. Didac. à Britto *ad dict. cap. propter ſterilitatem, §. verum, num. 7.* vbi exemplificat ſi contingat domum deſtrui quam inhabitabat, & ruinam minitari, aut quia vxorē duxit, ampliori domo indigeat, aut quia filium, ſeu filiam nuptui tradidit.

Propria igitur neceſſitas illa dicitur, quæ filium in 16
poteſtate exiſtentem vexat, quia neceſſitas filij reputatur

tatur neceſſitas patris, cuius pars cenſetur, & quem tenetur alere, cùm alimentorum nomine veniat etiam habitatio, vt *in l. verbo victus, ff. de verb. ſignif.* Dicetur etiam propria neceſſitas quando ea ſuperuenit parentibus locatoris propter mutuum amorem, & quia reciprocantur inter ſe, ad not. per Rebell. *d. q.10. num.* 14. Azor. *d. cap.* 8. *quæſ.* 2. *verſ. ſed quid ſi egeat*, vbi extendit ad auum. Cæterùm quoad fratres diſpoſitio huius l. non extenditur, nec reſpectu ipſorum vllatenus propria dicenda neceſſitas. Ratio eſt, quia neceſſitas perſonarum coniunctarum locatori, quando iam illi effecti erant ſui iuris, ad ipsóſque ſpectabat ſibi prouidere, & non ad locatorem, non eſt neceſſitas ad habitationem locatoris: & ideo ita reſoluunt Molin. *d. diſp.* 499. *n.* 6. *in medio*, Didac. à Britto *in d. §. verum, n.* 6. *poſt med.* vbi intelligit Ordin. Reg. Luſit. *citato loco* ſtatuentem idem procedere in fratre, vel ſorore, vt eo tantùm caſu ſingulariter intelligatur, quo frater tenetur fratrem alere inopem, atque etiam dotare.

17 Quamuis ſupradicta in locatore rectè procedant, vt ſcilicet modo ſuprà explicato ſibi liceat ob ſuperuenientem propriæ neceſſitatis cauſam conductorem expellere durante tempore locationis, attamen conductor minimè poteſt ob ſibi obuenientem cauſam domum deſerere, quin teneatur ad integram penſionem ſoluendam; finge enim quòd & ipſe vxorem duxit, propter quod ſimiliter ampliori domo indigeat, aut de nouo ſibi contigit aliud negotium, ob quod ſibi neceſſe ſit abeſſe, & domum deſerere; certè in his & ſimilibus caſibus cauſa ſuperueniens non erit efficax, vt ſibi fiat penſionis remiſſio, ſi propter eam cogatur domum deſerere. Ita Didac. à Britto *in d. §. verum n.* 7. vbi *n.* 8. aſſignat differentiæ rationem, nempe quòd æquitas, in qua lex fundatur, ad interpretandam mentem contrahentium multo efficaciùs viget ex parte locatoris, qui eſt dominus domus locatæ, vt ſibi liceat propter ſuperuenientem neceſſitatem inquilinum expellere, & vti propria domo, quàm vigeat ex parte conductoris, in quo deficit eadem met æquitatis ratio, ve poſſit in præiudicium locatoris, & ob propriam neceſſitatem domum deſerere.

18 Efficax tamen erit ad domum deſerēdam ex cauſa, quæ eſt impeditius habitationis, & magis concernit caſum fortuitum, quàm propriam eiuſdem conductoris neceſſitatem. Veluti ſi terris imaginibus, & tumultibus inquietentur habitatores. *l. cum quidam, ff. hoc tit.* Valaſc. *d. q.* 22. *num.* 7. Anton. Gom. *d. tom.* 2. *cap.* 3. *num.* 3. Perez *l.* 1. *tit.* 7. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 190. *& ſeq.* Mozz. *d. tract. de locat. tit. de accidental. locationis num.* 5. Didac. à Britto *ad d. §. verum n.* 7. *in med.* Vel ob peſtem recedere cogantur, Valaſc. *d. q.* 22. *num.* 6. Rip. *in tract. de peſte p.* 2. *num.* 8. Coſm. *in pragm. ſanction. tit. de auctoritate generalis Concilij cap.* 1. *pag.* 1. *verbo peſtis*, Mozz. *d. tract. de locat. tit. de accidental. locat. n.* 6. *& tit. quomodo finiatur location.* 3. Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 493 *n.* 2. Cabed. *Luſit. decis.* 93. *n.* 3. *cum ſeqq. p.* 1. ſeu ob bellum, *l. item quæritur, §. exercitu, ff. locati*, Valaſc. *d. q.* 22. *num.* 6. *in princip.* Mozz. *d. tit. de accidentalib. locat. num.* 5. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 11. *q.* 13. *n.* 56. modò bellum ſuperueniat poſt conductionem, ſecundùm Surd. *conſ.* 347. *n.* 21. cùm ſecus ſit quando tempore conductionis habebat ſcientiam belli, ex Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 328 *num.* 21. Debet tamen conductor diſcedens à domo propter ſupradicta, diſceſſum ſuum locatori domino denuntiare, & claues tradere ſi commodè poteſt, Cott. *in memorab. verbo conductor*, Rebuff. *de priuil. ſcholar. priuil.* 11. *n.* 5. Valaſc. *de iure emphyt. q.* 27. *n.* 1. *verſ. adde tamen*, Menoch. *conſ.* 120. *num.* 15. *&* 33. vbi limitat quando impedimentum eſt notorium, Maſcard. *de probat. concl.* 820. *n.* 12. Rebell. *d. p.* 2. *lib.* 14. *q.* 8. *n.* 16. vbi etiam cum Gam. *decis.* 73. reſoluit quòd ſi cùm commodè poſſet, non denuntiauit, vel claues non reddidit, & ea de cauſa fortè dominus domum alteri non locauit, ad ſatisfactionem damni ſubſequuti compellendus erit.

Multis verò modis limitatur ſupradicta concluſio, quæ habet poſſe dominum inquilinum expellere ſi re locata indigeat ob ſuam neceſſitatem, & primò in ſcholari, qui non poterit expelli de domo conducta à domino, etiamſi vellet eam habere dominus pro ſuo vſu, vt per Rip. *in l.* 1. *in fine, ff. ſoluto matr.* Bolognet. *in repet. Auth. habita, C. ne filius pro patre num.* 369. Horat. Luti. *de priuileg. ſcholar. priuil.* 40. Rebuff. *in ſimili tract. priuil.* 8. Duen. *reg.* 213. *ampl.* 1. Morl. *in emporio iuris ciuilis part.* 1. *tit.* 10. *in præmiſſ. num.* 25. *in fine, & num.* 26. Ceuall. *commun. contra communes quæſt.* 756. *num.* 43. Alex. Trentacinq. *d. lib.* 3. *tit. de locat. & conduct. reſol.* 4. *num.* 7. Sed contrarium, immo ſi ſcholaris in ædibus locatis habitet, propter ſuperuenientem neceſſitatem poſſe dominum ædium ſcholarem ab habitatione expellere, tenent Valaſc. *d. q.* 22 *num.* 5. D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſoluto matrim. p.* 7. *n.* 52. *verſ. quinimo ſi ſcholaris, & num.* 53. *in princip.* vbi aliorum ſententiam admitti poſſe ait quando ædes ita ſunt neceſſariæ vt ſcholaris alibi habitationem idoneam non inueniat, quia tunc propter publicam vtilitatem ædes per dominum relinquendæ ſunt ſcholari. Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 499. *n.* 9. vbi ſubdit generalem determinationem iurium concedentiū hoc priuilegium locatoribus etiam perſonas priuilegiatas inter conductores comprehendere. 19

Secundò limita in prædio ruſtico, à quo etiam ob neceſſitatem ſuperuenientem non poteſt conductor expelli, vt per Anton. Gom. *d. cap.* 3. *num.* 6. *in fine*, Cancer. *d. cap.* 14. *de locat. num.* 9. vbi ſubdit ſupradictam reſolutionem, vt propter proprium vſum locator poſſit conductorem expellere, habere locum tantùm in prædio vrbano, & ſic in domo conducta, Molin. *d. diſp.* 499. *num.* 10. vbi ait quòd cùm priuilegium hoc reperiatur conceſſum in domibus, extendi non debet ad alia prædia. 20

Tertiò limita non procedere in re data in emphyteuſim, nam tunc dominus eam pro vſu ſuo non poteſt ab emphyteuta auocare, vt per Hippol. *ſing.* 94. *incip. Tu habes, l. adem*, Alex. Trentac. *d. reſol.* 4. *n.* 3. 21

Quartò limita quando poſt neceſſitatem recepit mercedem, nam tunc ob dictam neceſſitatem dominus inquilinum expellere non poteſt, Corn. *conſ.* 103. *num.* 15. *vol.* 2. Alex. Trentacinq. *d. reſolut* 4. *num.* 5. 22

Quintò limita non procedere quoties pro obſeruatione & executione contractus inquilinus obligatam, & hypothecæ ſubiectam habeat ipſam domum ſpecialiter, vel generaliter, vt per Arnold. Ferron. *in conſuet. Burdigalen. tit.* 3. *§.* 2. Sed contrarium tenent Cou. *lib.* 2. *var. cap.* 15. *n.* 4. Valaſc. *d. q.* 22. *n.* 4. Molin. *d. diſp.* 499. *n.* 7. Alex. Trentac. *d. reſol.* 4. *n.* 8. vbi reddit rationem, quia hypotheca non facit aliud, niſi quòd contractui dat maiorem vim & firmitatem, & quòd res iure pignoris detineri poſſit pro tutela contractus, ſed non operatur quin leges in ipſo contractu locum non habeant, nec per dictam hypothecam natura contractus vltra dictos effectus alteratur, Ceuall. *d. quæſt.* 756. *num.* 41. 23

Sextò limita in ſucceſſore locatoris, quia ad eum non tranſit facultas expellendi conductorem pro ſuo vſu, vt per Surd. *conſ.* 103. *num.* 12. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 117. *num.* 18. vbi *n.* 19. reddit rationem, quia ſuccedens in ius alterius non 24

aſſequi

aſſequitur illa, quæ competebam ſuo auctori ex priuilegio. *& cap.* 149. *num.* 16. vbi ait facultatem expellendi per proprio vſu non tranſire in donatarium emptorem, aliúmve ſingularem ſucceſſorem, eo quòd ſit priuilegium perſonale, de quo etiam Giurb. *deciſ.* 59. *num.* 12. *&* 13. Cancer. *d. cap.* 14. *num.* 21. Vtrùm autem quando ſucceſſor eſt vniuerſalis locatori, qualis eſt ipſius hæres, expellere poſſit conductorem? Meritò affirmant, eo quòd repræſentat perſonam defuncti, ſucceditque in ius totum illius, Couarr. *d. cap.* 15. *num.* 4. Alexand Trentacinq. *d. reſol.* 4. *num.* 8. *in fine*, vbi ait hanc legem habere tantùm locum in domino, & in eius vniuerſali ſucceſſore, qui eius perſonam repræſentat, & non in alio ſingulari ſucceſſore, qui eius perſonam non repræſentat, Molin. *dict. diſp.* 499. *num.* 7. *in fine*, vbi intelligit vt ſucceſſor vniuerſalis ſolùm poſſit expellere conductorem quando ſimiliter locator ea domo indigeret.

25 Septimò limita quando conuentum fuit de non expellendo inquilinum etiam imminente neceſſitate, ſeu indigentia habitandi; nam tunc attendenda eſt conuentio, vt per Cornel. *dict. conſil.* 103. *ſub num.* 17. *verſic. quanto fortius*, *volum.* 2. Alexand. Trentacinq. *d. reſolut* 4 *num.* 6. *in princip.* Valaſc. *d. quæſt.* 22. *num.* 8. *ad fin.* Anton. Gabr. *d. tit. de locato*, *concluſ.* 3. *num.* 2. *cum ſeq.* D. Barboſ. *in l. ſi filiofam.* 26. *§. fin. num.* 36. *ff. ſoluto matrim*, Cancer. *dict. cap.* 14. *à num.* 11. Ceuall *d. quæſt.* 756. *num.* 42. Sed quæſtio eſt, an idem dicendum ſit, quando præceſſit pactum de conductore non expellendo minimè expreſſa aliqua cauſa; vtrùm ſcilicet locator in hoc ſecundo euentu superuenientis neceſſitatis domus ad ſuam habitationem illum expellere poſſit? Angel. hîc partem negantem amplectitur, quem ſequuntur Natt. *conſil.* 481. *num.* 19. *vol.* 3. Giat. *reſp.* 1. *col.* 3. *lib.* 1. Valaſc. *d. quæſt.* 22. *num.* 8. quoniam, inquiunt, per id pactum renuntiatum videtur iuri expellendi conductorem in euentu ſuperuenientis neceſſitatis, eo quòd huiuſmodi pactum debet aliquid operari. Contrarium tamen defendunt Couarr. *d. lib.* 2. *cap.* 15. *ſub num.* 4. *verſic. ex quo mihi*, Gregor. Lopez *l.* 6. *gloſſ.* 2. *tit.* 8. *part.* 5. Alexand. Trentacinq. *d. reſolut.* 4. *num.* 6. *verſic. ſecunda eſt opinio*, *& verſic. ſeq.* Molin. *d. diſput.* 499. *num.* 8. vbi tandem concludit ex circumſtantiis concurrentibus iudicandum eſſe num locator intenderit renuntiare priuilegio ſuo, quòd in euentu neceſſitatis ſuæ ad habitandum expellere poſſit conductorem.

26 *Aut corrigere domum maluerit*, &c.] Notatur ad hoc quòd vbi dominus reficere ædes voluerit, poteſt ad hunc effectum conductorem expellere, vt per Ordin. Reg. Luſitan. *lib.* 4. *tit.* 24. *in princ. verſ. o terceiro he, ſeu Hiſpan.* 6. *tit.* 8. *part.* 5. Mozz. *d. tract. de locat. tit. quomodo finiatur locatio*, *n.* 12. Alexand. Trentacinq. *d. reſolut.* 4. *num.* 9. Roman. *ſingul.* 235. Cancer. *d. cap.* 14. *de locat. num.* 22. Molin *d. tractat.* 2. *diſp.* 499. *num.* 11. *verſ. tertius*, Leſſ. *d. lib.* 2. *cap.* 24. *dub.* 7. *n.* 34. *verſ. tertia eſt*, Azor *d. part.* 3. *lib.* 8. *de locato*, *cap.* 8. *q.* 2. *verſ. tertia cauſa eſt*, Rebel. *d. lib.* 14. *quæſt.* 10. *num.* 13. Didac. à Britto *ad cap. propter ſterilitatem*, *§. verùm*, *num.* 3. *cum ſeqq.*

27 Declara primò procedere quando cauſa refectionis domus non extabat, nec præuideri potuit locationis tempore, ſecus ſi iam extitiſſet, & præuideri potuiſſet tempore contractus, quo caſu etiamſi de facto neceſſaria ſit, non tamen ex ea cauſa poterit inquilinus expelli inuitus, Alex. Trentacinq. *d. reſolut.* 4. *n.* 9. Didac. à Britto *vbi ſuprà num.* 4.

28 Declara ſecundò in refectione neceſſaria, & non in voluntaria, ſeu vtili, nam tunc inquilinus non poterit expelli, Ordin. Reg. Luſitan. *citato loco*, Alexand. Trentacinq. *d. reſolut.* 4. *num.* 9. vbi per *l. qui inſulam ff. hoc tit. & gloſſ. in præſenti*, reſoluit quòd ſi locator propter refectionem voluntariam, ſeu vtilem expellat conductorem, tenebitur ad totum intereſſe conductionis, ſi ex cauſa neceſſaria tenetur tantùm remittere mercedem pro rata temporis, quo ſtetit exul ab ea re conducta, Didac. à Britto *d. loco num.* 3.

29 Declara tertiò quòd tunc poterit expelli conductor ex cauſa refectionis, quando refectio ipſa eius fuerit qualitatis vt fieri nequeat inquilino domum ipſam habitante, vt per Didac. à Britto *vbi ſuprà*, *num.* 3. *prope finem*, vbi intelligit procedere in fauorem conductoris, in eum ſenſum videlicet, ne poſſit expelli quando refectio domus fieri poteſt eodem ipſo habitante, qui eo caſu, cùm non legitimè expellatur, poterit impunè reſiſtere locatori, ex gloſſ. communiter recepta, *verbo demoliri*, *in l. habitatores*, *ff. locati*, ſubditque eum tunc teneri ad integram penſionem ſoluendam, nulla facta deductione, etiamſi cum aliquo modico incommodo habitet.

30 Declara quartò vt ceſſante cauſa refectionis, & ea peracta domus conductori reddenda ſit ad habitandum, vt per gloſſ. *verbo dominium*, *in l. ſi duo*, *§. cùm inquilinus*, *ff. vti poſſidetis*, Roman. *ſing.* 235. Cremenſ. *ſing.* 72. Hippol. *in rub. de fideiuſſor. num.* 213. Tiraquel. *in tract. ceſſante cauſa*, *part.* 1. *num.* 103. Couarr. *practic. cap.* 30. *num.* 3. Menoch. *remed.* 3. *retin. num.* 208. Alex. Trentacinq. *d. num.* 9. Cancer. *d. cap.* 14. *de locat. n.* 22. Didac. à Britto *d. loco num.* 5. Molin. *d. diſp.* 499. *n.* 11. *in fine.*

31 *Aut tu malè in re locata verſatus es.*] Notatur ad hoc quòd inquilinus quando domo abutitur, poteſt per dominum expelli, vt per Ordin. Reg. Luſitan. *lib.* 4. *tit.* 24. *in princ. verſ. O ſegundo caſo*, *l. Hiſpan.* 6. *tit.* 8. *part.* 5. vbi Gregor. Lop. *verbo de las mugeres*, Tiraq. *de iudic. in rebus exig. verſ.* 57. *cum ſeq.* Rebuff. *de priuileg. ſchol. priuil.* 20. *num.* 5. Mozz. *d. tract. de locat. tit. quomodo finiatur locatio*, *num.* 13. Cardin. Manric. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.* 1. *lib.* 5. *tit.* 7. *num.* 17. vbi quòd colonus, qui malè in prædio ruſtico fuit verſatus non laborando arbitrio boni viri poteſt expelli, iuxta hanc leg. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.* 23. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 499. *num.* 12. *verſ. quartus*, vbi exemplificat, ſi notabile damnum rei conductæ inferat, in domum ſcilicet conductam ſues introducendo; item ſi ea contra bonos mores abutatur, meretrices, aut lenones in eam introducendo; vel aliud turpe, aut indecens in ea exercendo, vnde detrimentum, aut ſcandalum viciniæ ſequatur, Azor. *d. part.* 3. *lib.* 8. *de locato*, *c.* 8. *verſ. quarta cauſa*, vbi exempla adducit ſi porcos alat in domo, ſi arbores cædat, ſi agrũ debitis temporibus non colat; vel ſi recipiat meretrices, lenones, aleatores, fures, aut vſurarios, Leſſ. *d. lib.* 2. *cap.* 24. *dub.* 7. *n.* 34. *verſ. quarta*, Rebell. *de obligat. iuſtit. p.* 2. *lib.* 14. *q.* 10. *n.* 10. Cancer. *d. cap.* 14. *de locat. n.* 23. Alex. Trentacinq. *var. reſolut lib.* 3. *tit. de locat. & conduct. reſolut.* 4. *num.* 10. vbi tenet procedere in emphyteuſi, feudo, & vſufructuario, & tandem ait quòd vt procedat hæc concluſio, tria concurrere debent, videlicet quòd deterioratio non ſit minima, ſed in notabili quantitate, & quòd ſit in ipſa proprietate, non in fructibus, & quòd dolo malo, lata, vel leui culpa deterioratio cauſata fuerit, Didac. à Britto *in d. §. verùm*, *num.* 12. *cum ſeqq.* vbi *num.* 14. declarat non procedere quando dominus locator à principio, hoc eſt, tempore contractus ſciebat eundem conductorem eſſe vſurarium, vel publicè in domo ſolitum tenere meretrices, quo caſu minimè poterit ex ea cauſa conductorem expellere.

32 Amplia non ſolùm poſſe dominum expellere è domo ſua inquilinum ea abutentem introducendo meretrices, aut lenones, ſed etiam quemlibet alium expellere poſſe inhoneſtam mulierem, & meretricem è vicinia, de quo vide tradita *in collect. ad l. 2. num. 6. ſuprà de ſum. Trinit.*

33 Limita in ſcholaribus, nam ſi in domum conductam meretrices introducant, cùm hoc in illis non ſit nouum & inuſitatum, non ſunt ob id expellendi, vt per Bolognin. *in auth. habita, C. ne filius pro patre num.* 377. Rebuff. *de priuileg. ſchol. priuileg.* 20. Sed ſummo cum iudicio Rebell. *dict. quaſt.* 10. *num.* 10. *verſ. porrò*, affirmat expelli poſſe ſi inde locatoris honeſtas, vel fama periclitaretur, vel honeſtorum vicinorum detrimentum timeretur. Molin. *d. diſput.* 499. *num.* 12. *in fine.*

34 Vtrùm autem conductor qui ob hanc cauſam expellitur, integram penſionem locationis ſoluere teneatur? vide Rebell. *d. quaſt.* 10. *num.* 11. vbi reſoluit veriſimilius eſſe non ſemper obligari iure iuſtitiæ, ad reſidui temporis penſionem, obligari tamen ratione damni ſi reſiduum tempus eiuſmodi ſit, vt pro eo dominus alium conductorem inuenire, aliúmve rei ſuæ vſum ſibi vtilem habere non poſſit, quia iam tunc priuatio penſionis reſidui temporis damnum eſt ex priori iniuria & culpa contra iuſtitiam ſubſequutum. Gloſſ. verò *verbo peruersè in d. §. verùm, & verbo verſata, in præſenti*, Nau. *in man. cap.* 17. *n.* 194. & Menoch. *de arbitr. caſu* 78. *in princip.* diſtinguunt inter eum caſum, quando ſcilicet inquilinus peruersè vtitur domo conducta ipſam damnificando, & quando peruersè conuerſatur, non tamen damnificat tenendo ibi meretrices, ſeu exercendo illicitos, & inhoneſtos vſus; itaut in priori caſu non teneatur ad integram penſionem, ſed tantùm pro damno dato actione locati, vel legis Aquiliæ. Addit tamen, & meritò, Didac. à Britto *in dict. §. verum* 13. quòd ſi dominus locator expulſo inquilino, quia quocunque modo malè fuerit in domo conuerſatus, domum ipſam alteri locauerit, à quo integram reſidui temporis mercedem recepit, minimè poterit aduersùs priorem conductorem ad eandem agere, quinimo illius remiſſio erit neceſſariò facienda, ſicut aliàs obueniente caſu fortuito in perſona conductoris operarum, tunc ſolùm qui operas locauit, poteſt agere ad integram mercedem, quando alteri pro eo tempore non locauit prædictas operas, ſecus aliàs. In eo verò caſu, quo pro reſiduo tempore domus eſt vacua, quia nec locator ſibi ſufficienti cautione poteſt prouidere, vt iterum conductor recipiatur, nec ſecundus conductor inuenitur, tunc ſi primus fuerit expulſus, ob id ſolùm quòd peruersè fuerit in domo conuerſatus, vtendo ipſa in prauos vſus, securè tenendum eſt poſſe dominum locatorem ad integram penſionem agere: eo verò caſu, quo expellitur, quia domum damnificat, ad vtrumque diuerſis actionibus ad diuerſa tendentibus agere poteſt, & inquilinus conueniri, ſcilicet pro damno domino illato, & inſuper pro mercede conuenta, & intereſſe ipſius, ſeu pro intereſſe conuento. Molin. *d. diſput.* 499. *num.* 14. vbi ſequendo opinionem Gregor. Lopez *d. l.* 6. *verbo dos caſos*, ait quòd ſi locator expulſo conductore inuenit alium, qui conduceret pro reliquo tempore tanta mercede pro rata temporis, quantam ſoluebat prior conductor, aut prior conductor eum offert, qui ſine abuſu rei illam conducat, tunc primo conductori remittatur de penſione pro rata temporis, vt poſſit agi aduersùs eum de damno ſi quod rei locatæ intulit: ſi verò non inuenitur qui illam conducat tanto pretio, tunc id etiam penſionis futuri temporis quod minus accipit locator, teneatur ſoluere primus conductor, ne locator maneat in damno aliquo ob culpam primi conductoris.

SVMMARIVM.

1 *Cuſtodum exhibitione dominus horreorum ſe liberat, ne ob periculum conueniatur à conductore, & num. 2.*

3 *Parentem, aut fratrem ſæpe aliquem dicimus, ſiue ætatis, aut ſcientiæ, ſiue honoris, aut obſeruantiæ cauſa.*

L. Ex diui. IV.

Imp. ALEXAND. A. *Sabino.*

EXhibitione cuſtodum dominus horreorum ſe liberat, ne ob periculum à conductore conueniatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Gregor. Lopez *l. 7. gloſſ. fin. tit.* 14. *part.* 5. Conan. *comment. iuris lib* 7. *cap.* 11. *num.* 12. Guid. Panciról. *in theſauro variarum lection. lib.* 1. *cap.* 51. *verſic. multiſque.* 2

In gloſſ. *Parentem.* ibi, *in ſcientia, & ætate*, &c. Notatur ad hoc quòd ſæpe parentem, aut fratrem dicimus aliquem ſiue ætatis, aut ſcientiæ, ſiue honoris, & obſeruantiæ cauſa, vt per Radulph. Forner. *lib. 5. rerum quotidian. cap.* 27. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 135. *num.* 46. *verſic. quibus adde.* 3

SVMMARIVM.

1 *Inuecta, & illata per colonum hypothecari pro mercede, & num. 2. declara vt num. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.*

L. Certi iuris. V.

Idem A. Petronæ.

INuecta, & illata per colonum pro mercede ſunt hypothecata. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4. fol. 44. verſo, & tom. 7. repet.* Petr. de Bellapertica. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. 5. Hiſpan. tit. 8. part. 5. vbi gloſſ. in ſumm.* Charond. *veriſimil. lib. 3. pag.* 162. Fortun. Garc. *ad l. item quia, num. 18. ff. de pactis*, Socin. *regul.* 192. *incip. Inuecta.* Alphan. *in collect.* 858. Conan. *comment. iuris lib. 4. cap. 16. num.* 6. Roman. *ſingul.* 233. Valaſc. *de iure emphyt. quaſt. 20. num. 17. col. penult.* Neguzant. *de pignoribus, part. 2. membr. 4. num.* 128. *cum ſeqq. & à n.* 151. Menoch. *de arbitr. caſu* 441. *& remed. 3. adipiſc. n.* 43. Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 1. tit. 5. num. 9. & lib. 11. tit. 15. num.* 21. Vincent. Caroc. *de locato, part. 3. tit. de inuectis, & illatis.* Arimin. Tepat. *variarum reſolut. tom. 2. tit. 370. cap.* 7. Ceuall. *commun. contra commun. quaſt.* 202. *num.* 1. Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 4. num. 33. & de empt. & vendit. cap. 33. num. 115. cum ſeqq.* Ferdinand. à Mendoça *diſp. iuris ciuilis in difficiliores leges, ff. de pactis, lib. 2. cap. 4. num. 16. & ſeq.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de locato, & conduct. reſolut. 5. per tot.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 497. num. 3. cum ſeqq.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part. 1. cap. 9. n. 86. cum ſeqq.* Didac. à Britto *ad rubr. de locato,* 2

&

& conducto part.2.§.1.num.9 cum ſeqq Stephan. Gratian *diſcept.forenſ.tom.1.cap.68 per tot.* Gabr. Pereira *Luſitan. deciſ.127.num.1.* Cancer. *var.reſolut. part.1. cap. 14 de locat. num.3. & 4.*

3 Declara primò concluſionem ſic indiſtinctè procedere, ſi prædium conductum vrbanum ſit, vt eſt domus, tunc quæ fuerint in eo inducta, ſiue domino prædij, qui illud locauit, ſciente eſſe inducta, ſiue non, ſubiiciuntur hypothecæ; ſi verò fuerit ruſticum, tunc ea ſola in id prædium inducta ſubiiciuntur hypothecæ, quæ domino prædij ſciente, non verò eo ignorante fuerint inducta, ita per text. *in præſenti* reſoluunt Alexand. Trentacinq. *d.tit. de locat. reſol.5. num.2.verſ. tertio.* Mulin. *d. diſp. 497. num.3.* Gabr. Pereira *d.deciſ.127.num.2.* Didac. à Britto *d.p.2.§.1. num.9.* Differentiæ verò rationes quoad hanc pignoris conſtitutionem inter vrbana & ruſtica prædia, excogitarunt Conan. *d.lib.4.cap.16.num.5.& 6.* Balduin. *in tract. de pignorib. & hypothecis cap. 6.* Neguſant. *dict.part.4. memb.4. num.145.* Menoch. *d. remed.3. num. 44. & ſeqq.* Menduç. *d. cap. 4.num. 13.ad fin.* Didac. à Britto *vbi ſupra num.9.* Benedict. Ægid. *d. cap.9. à num. 90.*

4 Declara ſecundò, vt inuecta in prædium conductum tacitè ſubiiciantur hypothecæ, neceſſe eſſe vt inducantur animo, vt perpetuò ibi ſint, hoc eſt, non ad tempus, ſed quandiu conductio durauerit, ſiue poſtea mutetur animus, & extrahantur, aut etiam alienentur, ſiue non. *l.in prædijs, §.vlt. ff. in quibus cauſ. pign. gloſſ. verbo induxerint, in præſenti,* Gregor. Lopez *d.l.5. verbo fincan obligadas,* Valaſc *d.quæſt.20. num.17.* Afflict. *deciſ.184.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. cap.68. a num. 28.* vbi exemplificat in veſte data ſartori, quæ non eſt obligata pro penſione domus, quia non fuit tradita animo vt ibi eſſet perpetuò, & limitat dummodo non ſint bona vxoris, & dummodo ceſſet fraus. Molin. *d.tract.2.diſp.497. num. 4.* Alex. Trentacinq. *d.tit.de locat. conduct. reſol.5. num. 2.verſ. ſecundo,* vbi ſubdit in iudicis arbitrio reſidere an bona inducta in domum conductam, fuerint inducta vt in ea eſſent durante locatione, putà ſi eſſet vnus lectus, & alia ex quibus ſolent ornari cameræ, & inſtrumenta ad conficiendum panem & ſimilia, additque non procedere hanc declarationem in mercibus venalibus inuectis, & illatis, cùm ibi non ſint vt perpetuò permanſuræ; nec etiam in inſtrumentis crediti illatis, & inuectis per conductorem in domum conductam, quoniam non videntur illata, & inuecta animo & propoſito vt ibi perpetuò ſint, donec duratura eſt locatio, ſed ſolùm donec exigentur credita in illis deſcripta. Benedict. Ægid. *d. cap. 9. num.87.* Cancer. *d.cap.14. num.4.* vbi ait quòd ſi conductor inuenerit codicem ſuarum rationum, vel inſtrumenta ſuorum debitorum, non cenſentur tacitè hypothecata. Quamuis Conan. *d.lib 4 cap.19.num.8.* & eum ſequutus Menoch. *d. remed.3. adipiſc.à n.131.* Ferdinand. de Mendoça *d. lib.2. cap.4. num.18. verſ. ſed omnibus his,* contra gloſſ. & communem ſententiam teneant ad hoc vt inuecta & illata in prædium conductum pignori ſubiiciantur, non requiri eo animo induci vt ibi perpetuò ſint.

5 Declara tertiò res alienas inuectas in domu patiente domino eſſe obligatas pro penſione. *gloſſ. verbo nam ea quoque, ad fin. in præſenti,* Neguſant. *d.part. 2. in princ.memb.4. num.152.* Ceuall. *commun. contra commun.quæſt.202. num.8.* Stephan. Gratian. *d.cap. 68.à num.15.* Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 20.n.17.* Contrarium verò indiſtinctè ſequitur Morla *d.tit.10. quæſt.4. num. 8.in fine,* & cum diſtinctione Molin. *dict. diſp 497.num. 6.* vbi poſt Gregor. Lop. ait Doctores communiter contrarium contra eam gloſſ. affirmare, niſi quando dolus cenſeretur interueniſſe ex parte domini rei aduersùs locatorem, qui tacuit videns rem ſuam in prædium conductum induci, vt locator fretus eo pignore non peteret tempore congruo penſionem, aut damnum rei locatæ. Sed D. Barboſ. *in l. qua dotis 34.num.165.ff. ſoluto matrim.* ſic diſtinguit. Aut ego induxi in domum conductam res alienas tanquam tales, & tunc procedit opinio gloſſæ, quia potuit dominus prohibere ne res ſuæ inducerentur quaſi ſuo nomine: ſi ergo id non fecit, videtur conſentire; dummodo patiatur illas induci vt perpetuò ibi eſſent, id eſt, durante tempore locationis. Aut dominus patitur res ſuas induci tanquam proprias inducentis, & tunc non videbitur conſentire.

Declara quartò non procedere in fructibus, qui ex fundo colliguntur, quia illi ſunt tacitè obligati domino prædij, etiam ſine ſcientia, vt per Alex. Trentacinq. *d. reſol.5.num.2.verſ.hoc quod dicitur.* 6

Declara quintò concluſionem procedere non ſolùm in prima locatione, ſed etiam in tacita reconductione, itaut ſubconductoris bona inuecta & illata pro penſione hypothecata cenſenda ſint domino primo locatori, vt per Socin. *reg. 192. limit. 6.* Ceuall. latè *d.quæſt. 202. a num. 1.* Vincent. Caroc. *de locato part.5. quæſt.3.* Didac. à Britto *ad rub. de locato & conducto p 2. §.1. num. 10.* vbi *num.11.* reſpondet ad text. ex diametro contrarium *in l. ſi in lege §. ſi colonus, ff. hoc tit.* Stephan. Gratian. *dict. cap.68. num. 1.* Rugінel. *practicar. quæſt.cap.33.num.3.* Cancer. *d. cap. 14. de locat. num.3.* Mulin. *d. tract.2. diſput.489. num 1.* Et ſi quis ſubconduxerit tantùm inferiorem partem domus, eius bona non erunt hypothecata, niſi tantummodo pro rata penſionis debitæ ratione dictæ inferioris partis; non autem pro integra penſione totius domus. Ita Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.33. num.49.* Gabr. Pereira eius filius *d.deciſ.117.* Melch. Phœbos *Luſit. deciſ. tom.2. areſto 22.* Didac. à Britto *loco proximè citato.* Ceuall. *d.q.202.n.1.* 7

Declara ſextò etiam bona minoris inuecta & illata in domum conductam eſſe tacitè hypothecata pro penſione domus, vt per Tiraq. *ad l.16. connub. gloſſ.8. num.189.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ.deciſ.75.p.2.* Surd. *deciſ.287.num.25* Morl. *d.tit. de locat.q.4.* Alex. Trentacinq. *d.tit.de locat. reſol.vlt.num.5.* vbi intelligit quando minor conduxit domum ſecundùm ſtatum, & conditionem ſuam condecentem, Steph. Grat. *d.cap. 68. n.5.* vbi *n.6.* reddit rationem, quia obligatio intelligitur prohibita per ipſos minores, ſecus per legem per quam cenſetur conſtituta huiuſmodi hypotheca, & cùm interueniat decretum legis, non requiritur aliud decretum iudicis. 8

Declara ſeptimò dominũ præferri pro penſione in inuectis, & illatis anterioribus creditoribus, quando ſumus in domo accepta pro conſeruatione rei, prout in horreo, & apotheca, ſecus in ea quæ conducitur ad habitandum, vt per Carpan. *ſuper conſtu. Mediolan. cap.390.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ.deciſ.84.p.2.* Mut. *ſuper conſuet. Panorm.cap.34.n.6.* Steph. Gratian. *d.cap.68. num.4.* Alex. Trentacinq. *d.tit.de locat reſol.5.num.3.* 9

SVMMARIVM.

1 *Conductor rem conductam poteſt ſublocare, niſi ſublocatio expreſſo pacto illi ſit adempta, & num.2.*

3 *Studioſus recedens de domo conducta, poteſt in locum ſuum alium ſubrogare iure locationis, non verò ſocietatis, intellige vt num.4.*

5 *Socius an recedens à domo poſſit partem ſuæ habitationis locare altero inuito.*

6 *Subconductor quando teneatur penſionem ſoluere in defectum primi conductoris, remiſſiuè. & ſi non ſoluerit, quando poſſit expelli, remiſſiuè num.7. & quando ſubconductoris bona inuecta & illata ſint pro penſione hypothecata domino primo locatoris, pariter remiſſiuè, num.8.*

L. Nemo prohibetur. VI.

Idem A. Victorino.

1 CONductor rem conductam ſublocare poteſt, niſi ſibi locatio expreſſo pacto illi ſit adempta. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num. 1.ſuprà hoc tit.* Aloyſ.Leo *in 4.fol.44.verſo.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Conan. *comment. iuris lib.7. cap.11. num.17.* Gregor. Lopez *l.5. gloſſ. 3. poſt princip. tit.8. part.5.* Afflict. *deciſ.401.num.2.* Anton. Gom. *tom.2. variar. cap.3. num.11.* Rebuff. *de priuileg. ſcholaſt. priuil.12.* vbi ait quòd ſtudioſus recedens de domo conducta,
3 poteſt in locum ſuum alium ſubrogare iure locationis, non ſocietatis, quia eſt electa induſtria perſonæ, & ſocij. Suar. de Paz *in practic. tom.3.cap.6.§.3.n.2.* Nicol. Mozz. *de contractib. tract.at. de locat. tit.de naturalib.locationis, num.4.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.2.tit.2. num.44.* Cancer. *variarum reſolut. part.1.cap.14.de locat. & conduct. num.2.* vbi id intelligi, cum eo tamen vt locet alteri æquè
4 idoneo, & ad eundem vſum, Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſput. 489. num.1.* vbi *num. 2.* ſubdit quòd quando res deputata eſt ad certum vſum, aut ad eum locari conſueuit, ſi aliud expreſſum deductúmque non fuerit in pactum, ad eum ſolum vſum cenſetur locata. Azot. *inſtit. moral. part. 3.lib. 8.de locat.cap.3.quæſt.8.* vbi etiam concluſionem locum habere ait quando primus conductor rem locauerit æquè idoneo, & ad eundem vſum, & addit ex Panorm. ſcholarem, qui cum alio ſcholari habitat in eadem domo conducta, poſſe ſi recedat, in locum ſuum alterum ſcholarem ſubſtituere. Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2. lib. 14. quæſt.17.num.1.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent.lib.25. num. 505.* Card.Pereira *de extinct.emphyt. cap.4.num. 39. in princip.* vbi ait diſpoſitionem huius text.ad colonum modici temporis reſtringi debere.

5 An ſocius recedens à domo partem ſuæ habitationis altero inuito locare poſſit? vide Felin. *in cap.inter dilectos num. 25. de fide inſtrum.* Rebuff. *d. priuil. 12.* Azot. *d. quæſt.8. verſ. quæres,* qui per gloſſ. *verbo ſuccedit in §. vlt. Inſtit. hoc tit.* reſoluunt poſſe iure conductionis, prohiberi tamen iure ſocietatis, quæ vincit ius locationis quandocunque videtur electa induſtria certæ perſonæ.

6 De ſubconductore quando teneatur penſionem ſoluere in defectum primi conductoris, reſoluit Molin. *d.tract.2. diſp.489.n. 1.* & quando ſi non ſoluerit,
7 poſſit expelli, vide poſita *in collect. ad l. ædem, ſup. hoc eod.tit. poſt princip. verſ. procedit quoque.* & quan-
8 do ſubconductoris bona inuecta & illata ſint pro penſione hypothecata domino primo locatori, vide ſimiliter poſita *in collect. ad l.certi iuris, declar. 5.ſupr. hoc eod. tit.*

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor pro vectigalibus ad certum tempus intercedens, tempore finito non tenetur ampliùs, & n.2.*

3 *Fideiuſſores liberari renouato contractu ſocietatis.*

4 *Conductorem, obligatum cum inſtrumento garentigio, ad mercedem, & ſic non ſoluendo, incarcerari poſſe; ſi tacitè reconduxit, non poſſe etiam pro mercede non ſoluta carcerari.*

5 *Prorogationem fieri non poſſe, niſi in præiudicium prorogantium.*

6 *Permiſſum ad tempus cenſeri poſtea prohibitum.*

L. Si cùm Hermes. VII.

Idem A. Terentiano.

FIdeiuſſor pro vectigalibus ad certum tempus intercedens, finito tempore ampliùs non tenetur. 1
Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

Probat hic text. quòd licèt tacita prorogatio, hoc 2
eſt, reconductio, cenſeatur facta in contractu locationis pro eadem annua, aut menſtrua, vel alia ſimili penſione, quæ in primo contractu fuerat conſtituta cum omnibus qualitatibus, vinculis & clauſulis acceſſoriis ibidem poſitis, hoc debet intelligi in dependentibus à mera voluntate partium, vt pignus, hypotheca, terminus ſolutionis, & ſimilia; ſecus ſi vincula cautionis, & alia id genus dependerent à tertij voluntate, quia talia in eius præiudicium non cenſentur repetita in reconductione. Item probat quòd ſi pro obligato ad tempus quis fideiuſſit, & poſtea prorogetur, non tenebitur fideiuſſor, niſi de eius voluntate fuerit facta prorogatio. vide Greg.Lop. *l.7. gloſſ.2.tit.- .part.3.& l.20. gloſſ 4.tit. 8.part.5.* Deci. *in cap.de cauſis num.7. verſ.quartò limitatur, cum ſeqq. de officio deleg.* adden. ad Capell. Tholoſ. *deciſ. 131.* Hippol. *in rub.de fideiuſſori b.n.89.* Afflict. *deciſ. 353. num.2.* Tiraquell. *de retractu conuent.§.1.gloſſ.7.n.32.* Strach. *de mercat.tit.de decoctor. part. 5.à princip.* Anton. Gom. *tom.2.var.cap.3.num.17.& cap.13.num.21.* Menoch. *conſ. 120.num. 29 & 30.* Vincent. Caroc. *de locat.& conduct. part.2.tit.de renouat. locat. num.6.* Dreian. *conſ. 72.vol.2.* Anton. Gabr. *commun. lib.3. tit.de nouation. concluſ. 3.* Carthar. *deciſ. 13. num. 3.* Gutier. *de iuram. confirmat. part.1.cap.49. num. 14. cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.5. tit.15. num. 22.* D. Barboſ. *in l.1. art.2. num. 76.ff. de iudic.* Maſcard. *de probat. concluſ. 990. num.6.& concl.1107. num. 12.* Molin. *de Iuſtit.tract.2. diſput.498.num. 11.* Cancer. *variarum reſolut.part.1. cap.14.de locat & conduct. num. 65.* vbi ſubdit quòd 3
renouato contractu ſocietatis fideiuſſores ſunt liberati, & *num .66.* tenet conductorem, qui cum inſtrumento garentigio, erat obligatus ad mercedem, & ſic non ſoluendo, poterat incarcerari, ſi tacitè reconduxit, non poſſe etiam pro mercede non ſoluta carcerari. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 754. num.39.* vbi 4
ait in hoc text. non fuiſſe vnum contractum, ſed interueniſſe ſecundam conditionem, in qua fideiuſſores non tenentur, cùm per dictam ſecundam conditionem cenſeatur reſpectu tertij contractus primus innouatus; & *num. 40.* diſtinguit in hunc modum. Aut fideiuſſor interceſſit ad tempus limitatum, & tunc ſi tempus prorogetur à contrahentibus, remanebit fideiuſſor liberatus, vt *in l.ſi vt cert. §. qui impleto, ff.hoc.tit.* Aut fideiuſſor obligatus eſt purè ſine temporis præfinitione, tunc non erit liberatus, quia ſua obligatio iudicatur perpetua; & ſic nullum patitur præiudicium, & citat hanc diſtinctionem tenentes Gutier. *de iuram. confirm. part.1. cap.49.num. 15 in fine,* Anton. Theſaur. *Pedem.deciſ.125.* Fachin. *controuerſ. lib.2.cap.88.verſ.ſed contrariam ſententiam.*

Notatur

5 . Notatur ad hoc quòd prorogatio non poteſt fieri niſi tantùm in prorogantium præiudicium, vt per Tiraq. *de retractu lig.§.1.gloſſ.10.num.30.*

6 Notatur etiam ad hoc quòd permiſſum ad tempus cenſetur poſtea prohibitum, vt per Tiraq. *de retractu conuent. §. 1.gloſſ. 2. num.46.* & plures per me citatos *de Axiomat. iuris vſufreq. axiomat. 178. num.4.*

SVMMARIVM.

1 *Remiſſio congrua debet fieri propter ſterilitatem, niſi aliud fuerit conuentum, & num.2.*

3 *Sterilitas quando dicatur, remiſſiuè.*

4 *Sterilitas probari debet per teſtes, cuſtodes, & inſpectores frumenti.*

5 *Sterilitas regulariter non excuſat niſi in caſu, quo labes omnem fructum abſtulit, ſecus ſi aliquè fructus ſuperſint, licèt non ſufficiant ad dimidiam penſionem ſoluendam.*

6 *In Locatione certa merces neceſſariò interuenire debet. an oporteat huiuſmodi locationis merces ſit in pecunia numerata, remiſſiuè, num.7.*

8 *Remiſſio penſionis non fit quando conductor renunciauit caſibus fortuitis. declara, vt n.9.10.*

11 *Intellectus verborum*, vt mos regionis poſtulat, *l.licèt certis, C.de locat.& conduct.*

12 *Sterilitas quæ dicatur vt penſio pro rata minui debeat, & quota pars fructuum deperditorum ſufficiat. & quòd colono incumbat probare ſterilitatem, num.15.*

14 *Remiſſionem penſionis non fieri in aliquibus euentibus, de quibus hîc, & num.18.*

15 *Conductor an veniat excuſandus qui nec ſeminauit, nec coluit prædios, ſi poſtea conſtiterit per fortuitum euentum incendij, vel alterius labis, fructus fore omnino deuaſtandos ſi naſcerentur.*

16 *Sterilitas ſi accidat per culpam operarum conductorum miniſtrantium, quid.*

17 *Conductor ſi impediatur frui re conducta, facto & culpa locatoris, quid.*

19 *Sterilitas compenſatur cum vbertate præcedentis, aut ſequentis anni, ex iis, pro quibus prædium erat conductum.*

L. Licèt certis. VIII

Idem A. Higinio.

1 REmiſſio congrua debet fieri propter ſterilitatem, niſi aliud fuerit conuentum. Colliguntur ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ordin.Reg.Luſit. *lib.4.tit.27.& l.Hiſp.23.tit.8.p.5.*Rebuff.*ad leges Galliæ tom. 1.tit. de litter. obligat. art.1. gloſſ.vnic.num.31.* Gig. *de penſionib. quæſt.93. num.2.* Menchaq.*controuerſ.vſufreq. part.2. cap. 54.* Pinel. *in l.2.C.de reſcind.vendit.part.1.cap.3. num.18.* Couart. *pract.cap.30.à princip.* Anton. Gom *tom.2.var.cap.3. num.18.in princ.* Valaſc.*de iure emphyt. quæſt.27.num. 23.* Vincent. Caroc. *de locato, part. 4. tit. de remiſſ. mercedis,* Surd.*deciſ.155.num.6. & deciſ. 326.* Nicol. Mozz.*de contract.tract. de locat. tit. de accidentalibus*
3 *locat.num. 1. cum ſeqq.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 57.* vbi quando dicatur ſterilitas, Morl. *in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 10. in præmiſſ. num. 18.& quæſt.1.per totam,* Cabed. *Luſit.deciſ. 34. num.*
4 *5.cum ſeqq. part. 1.* vbi *num.8.* quòd ſterilitas debet probari per teſtes, cuſtodes, & inſpectores frumenti,

& *num. 13.* quòd ſterilitas regulariter non excuſat 5
niſi ſpecialiter in caſu, vbi labes omnem fructum abſtulit, ſecus ſi aliqui fructus ſuperſint, licèt non ſufficiant ad dimidiam penſionem ſoluendam, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuentionib. lib.5. tit.8.* Cardoſ.*in praxi iudicum, verbo locatio num.22.* Bernard Græuæ.*ad pract.Cameræ Imper. lib. 2. concl. 23.*Molin.*de Iuſtit.tract.2.diſp.495.* Azor.*inſtit. moral.part.3. lib.8. de locat. cap. 10.* Benedict. Ægid. *in repet.l.ex hoc iure.ff. de iuſtit.& iure, part.1. cap. 9. num. 39.* latè Didac.à Britto *in cap. propter ſterilitatem, hoc tit.*& *ibi in collectan.* multa adduximus, quæ hîc pro exornatione huius text. deſeruire poſſunt.

Certis annuis quantitatibus, &c.] Ergo in loca- 6
tione certa merces neceſſariò debet interuenire, vt per Pinel.*in rub.de reſcind.vendit.part.2.cap.3.num.5.* Anton.Gom.*tom.2.var.cap.3. num. 5.* Valaſc. *de iure emphyt.quæſt.11.num.5.& 10.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.3.lib.27.cap.1. num.10.* Henric. Bocer.*diſp. de vniuerſo iure, part.1 claſſ.2.diſp.4.num.54.* Pichard. *in §. 1.num.1.cum ſeqq.Inſtit.hoc tit.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.lib.5.tit.1. num.5.& tit.2. in princip.*Didac.de Britto *ad rub.de locato part.1 §.4.*
*à num.1.*Bened. Ægid.*d. cap.9. num. 35.* vbi an huiuſ- 7
cemodi locationis merces in pecunia numerata eſſe oporteat.

Si tamen expreſſum non eſt in locatione, &c.] Ergo 8
remiſſio penſionis non fit quando conductor renuntiauit caſibus fortuitis, tunc enim, eſto ſterilitas adueniat, tenetur ad integram penſionem, *l.Hiſp.23. tit.8.part.5.* Anton.Gom *d.tom.2.cap.3. num.19.verſ. item,*Pinel.*in l.2. C. de reſcind. vendit. part. 1. cap.3. num.26.*Suar.*receptar.ſentent. verbo caſus,* Valaſc. *de iure emphyt.quæſt.27.num. 34.* Mandel. *conſ. 1. à num. 10.*Menoch.*de arbitr.caſu 80.num.1.* Menchaq. *controu.vſufreq.cap.54.num. 6.* Gutier. *de iuram. confirm. part.1.cap.24.num.1.*Molin.*d.diſp.495.num.19.*Azor *d.lib.8.cap.10 quæſt.2. verſ. quaria,* Morl. *in emporio iuris part.1.tit.10.quæſt.1. num. 19.* Benedict Ægid. *d.cap.9.de locat & conduct.num.38.verſ.tertio,* Caſtill. *quotidian.lib.3.cap.3.num.48.* vbi *num. 54.* tenet ſat eſſe renuntiare genericè caſibus fortuitis, nullum in ſpecie exprimendo.

Declara tamen quòd licèt verum ſit quòd poſſit 9
conductor ad caſum fortuitum ſe obligare, licèt regulariter de iure ad illum non teneatur, tamen ita demum tenebitur, ſi talis caſus fortuitus non adueniat culpa locatoris, tunc enim non tenetur de eo conductor, Caroc.*de locat. & conducto part. 4. de caſibus quæſt.5.in princ.* Surd. *conſ.12.num.63. & deciſ. 326.num.56.*Caſtill. *d.cap.3. num. 56. vbi numer.59.* agit de intellectu *l.2.tit.9 lib.9.nouæ Recopil.*expreſsè ſtatuentis quòd quamuis caſus fortuitus obueniat ob factum Regis, & bellum ab eo motum, nulla conductori fiat remiſſio, Nicol. Mozz. *d. tit. de accidental. locat. num. 27.* Cardin. Mantic. *d.tit. 8. num.17.*

Declara deinde quòd licèt conductor renuntians 10
caſibus fortuitis teneatur ad integram penſionem, eſto ſterilitas adueniat, vt *ſuprà* vidimus, non videtur tamen ſentire de inſolitis, aut rarò contingentibus, Pinel. *d.cap.39.num.29.in princ.* Anton.Gom. *d.cap 3.num.18.*Menchaq.*d.lib.3.quæſt. vſufreq. c.54. num.6.*Mandel.de Alba *conſ.1.num. 5.* Sebaſt. Medices *de compenſat. part. 1.quæſt.45. in fine, & in tract. de caſibus fortuitis part.1.quæſt.15.* Gutier. *d.cap. 24. num.6.*Azeued.*l.2. num. 9.cum ſeqq. tit.9. lib. 9. nouæ Recop.*Anchar.Regien.*lib.3.quæſt. familiar. quæſt. 36. num.7.&* 8.Vincent. Caroc. *de locato p. 4. de caſibus quæſt.*

quæſt.8.num. 6.cum ſeq. Ceuall. commun. contra commun.quæſt.702.num.2. & 3. Cardin. Mantic. d.lib.5. tit.8.num.3.& 18.Molin.d.diſp.495.num.20.vbi reddit rationem, quoniam contrahentium intentio ſub illis verbis generalibus non videtur ſe extendere niſi ad caſus fortuitos,ac ſolitos, de quibus tunc cogitari poterat, euenire poſſe, Caſtill.d.cap.3.num.80. Didac.à Britto ad d.cap.propter ſterilitatem,n.70.vbi reſoluit factam renuntiationem caſuum fortuitorum,ac etiam pactum per quod conductor ſuſcipit in ſe omne periculum, comprehendere quidem omnes caſus fortuitos & inſolitos, dummodo non ſint omnino inſoliti,& rariſſimè contingentes, ad quos veroſimilis mens contrahentium tanquam ad incogitata non protenditur; additque quòd quando generalem caſuum fortuitorum renuntiationem præcedit ſpecialis aliquorum caſuum expreſſio, veluti ſi conductor dicat,Renuntio pluuiis, incendio, & omni caſui fortuito,tunc in tali renuntiatione non comprehenduntur niſi caſus ſimiles, vel minores expreſſis. Et qualiter dicatur caſus inſperatus, aut inſolitus? vide Pinel.d.cap.3.num.32.Menoch.de arbitr. caſu 80. Cardin.Mantic. d.tit.8. num. 6. in fine. Ioan. Gutier. de iuram.confirm part.1.cap.24 num 8. Seraphin. de priuileg.iuram priuil.106.num.5.Azeued.dict.l.2 num.24. tit.9.lib 9.nouæ Recopil.Ceuall. commun. contra commun.quæſt.702.in fine. Vincent. de locato & conduct. part.4. de caſibus quæſt. 9. per tot. remiſſiuè Caſtill.d. cap.3.à num.104.vbi ex num.95. optimè aduertit iudicis manus non adeò ligatas, iudiciſve arbitrium non ita excluſum,vt ipſe aliquando iuxta facti contingentis naturam,& circumſtantias arbitrari non valeat quid æquius & menti contrahentium magis conueniens ſibi videbitur; verba namque contrahentium talia eſſe poterunt,vt omnino incogitatum, aut inſolitum & rariſſimè contingentem caſum non contineant, nec apta ſint continere: poterunt etiam adeò vniuerſaliter proferri, vt nullum caſum excluſum diiudicare debeamus, atque conductori imputare quòd ſibi non conſuluerit, aut quòd ita abſoluta & generalia verba protulerit: & num. 106. ſubdit ſuſtineri non poſſe Cornei & aliorum reſolutionem aſſerentium caſuum renuntiationem non comprehendere inſolitum nimis.

11 *Vt mos regionis poſtulabat.*] Refert Menoch. conſil.37.num.71. ex Angel. duos eſſe ſenſus, & intellectus horum verborum, primum quòd ea ſignificent moris fuiſſe in ea regione quòd Notarius,qui de inſtrumento locationis rogabatur, in ipſo inſtrumento ſcriberet conductorem in ſe ſuſcepiſſe periculum ſterilitatis, id quod non reperiebatur deſcriptum in eo inſtrumento, cuius caſus in hac l. refertur; ſecundum & ſanè veriorem quòd mos regionis erat vt ſemper conductores pacto expreſſo in ſe reciperent periculum ſterilitatis,& in caſu huius apparebat locationem factam pacto illo non adiecto;quocirca ab Alexandro Imp.reſponſum hîc fuit damnum ad locatorem ſpectare, atque ita illi conſuetudini ſtatur, nec ſuppletur ex conſuetudine, cùm conſuetudo eſſet, quòd pacto expreſſo periculum ſuſciperetur; & tandem concludit Menoch.citato loco,textum in præſenti probare hanc aſſertionem, quòd ſcilicet non poſſit Notarius addere hanc clauſulam,ſi conſuetudo contraria exiſtat.

12 *Et quæ euenerunt ſterilitates*, &c.] Sterilitas quæ dicitur, vt penſio pro rata minus debeat,quænam & quota pars fructuum deperditorum ſufficiat? vide l.Hiſpan, 22. tit.8.part. 5. Pinel.ad l. 2. C. de reſcind. vendit.part.1.cap.3.à num. 11. Anton. Gom. tom.2. var. cap. 3. num. 18. Aluar. Valaſc. de iure emphyt. quæſt.27. num.24. Gam. Luſit. deciſ.42. num. 1. Viui.tom.1.commun. opin.lib.4.tit.44.num.7. verſ. vnde pag.658. Menoch. de arbitr. caſu 76. Menchaq. vſufreq.cap.54. Maſcard. de probat. concl. 1333. num.4. cum ſeqq & concluſ. 1339.à num. 3. Anton. Theſaur. Pedem.deciſ.108.Ioan. Garc.de expenſis cap.13.num.9. Mozz. de contractib. tract. de locat. tit. de accidental. locationis num.11. cum ſeqq. Card. Pereira de extinct. emphyt.cap. 4. num. 24. ad fin. Bernard. Græuæ. ad pract. Cameræ Imper.lib.2.concl.23. conſid. 1. Cardin. Mantic. d lib.5 tit.8.num.30.Molin. de Iuſtit. tract.2. diſput. 495. num. 2. cum ſeqq. Morl. in emporio iuris part.1.tit.10.quæſt.1.num.12.Caſtill. d.lib. 3.cap.3. à num.36.

Et quòd colono incumbat probare ſterilitatem, vide Maſcard.d.concl. 1333. num.2. Morl. d. quæſt.1. num.15.cum ſeqq. 13

In aliquibus tamen euentibus nulla propter ſterilitatem fit remiſſio penſionis conductori. Primus tradi conſueuit,quando ea ſterilitas culpa conductoris euenit, vt quia malè, aut intempeſtiuè prædium coluit, vel fructus ex eo intempeſtiuè collegit, vel quia ſegetes non purgauit malis herbis,cùm poſſet id vtiliter fieri, vel quia fructus negligenter cuſtodiuit pro circumſtantijs concurrentibus,aut quacunque alia ratione,l.ex conducto,§.ſi vis, l.ſi merces, §.conductor, ff. hoc tit. Ordin. Reg. Luſitan. d.tit. 27.§.fin. d.l. Hiſp.22.in fine, vbi Gregor. Lop. verbo por ſu culpa, Boſſi.in tit.de remiſſione mercedis,num.39. & 97. Valaſc. d.quæſt.27.num.39.Surd.deciſ.87.n.3.cum ſeqq.& deciſ.130.vbi quòd non tenetur iterum ſeminare,Molin.d.diſp 495.num.13.verſ.ſecundus, Rebell. de obligation.iuſtit.part. 2. lib. 14. quæſt.8.num. 2. cum ſeqq. Azor.inſtit.moral part.3. lib. 8. de locato & conducto cap.10.quæſ.2 verſ prima,Marc. in votis noviſſ. deciſ. voto 1.num.18. 14

An autem excuſandus veniat conductor qui nec ſeminauit, nec coluit prædium, ſi poſtea conſtiterit per fortuitum euentum incendij, vel alterius labis fructus fore omnino deuaſtandos ſi naſcerentur? Negat Valaſc.d.quæſt.27.num.42.& non immeritò cum hac reſolutione dubius pertranſit Rebell.d. quæſt.8. num.3.& 4. 15

Sed quid ſi ſterilitas per culpam operariorum conductori miniſtrantium accidat? vide Syluest. in ſum. verbo locatio quæſt.17. Valaſc. dict. quæſt. 27. num.41. Rebell.d.quæſt.8.num 5. & 6. qui ſatis eſſe putant leuem culpam familiarium ad denegandam remiſſionem conductori, contrahendámque obligationem reſtituendi damnum rebus locatis illatum. 16

Quid etiamſi conductor impediatur frui re conducta facto, & culpa locatoris. Dic faciendam eſſe penſionis remiſſionem, agereque poſſe conductorem contra locatorem vt ſibi reſarciat omnem vtilitatem & intereſſe quod ex conductione percipere poterat, ſi ipſe locator nihil faceret, de quo vide Verall.deciſ. 183.num.2.& 3.part.1.Magon.Florent. deciſ.67. n.1, Aloyſ.Ricc.in collect.deciſ.part.4.collect.1033. Morla d.tit.10.quæſt.1.num.23.Rebell.d.quæſt. 8.n. 2. Caſtill. d.lib.3.cap.3.num.26.Et de caſu fortuito contingente culpa locatoris,agunt Muzz.d tit. de accidental. locatior.num.27.Surd.deciſ.326.num.56. Card. Mantic. d. lib.5.tit.8.num.17. 17

Secundus caſus in quo penſio non remittitur conductori propter ſterilitatem, & quando calamitas, quæ fructus abſtulit, valde conſueta eſt in eis locis; ſolent enim regiones aliquæ valde eſſe ſubiectæ imbribus & inundationibus fluuiorum. Ita Lex conducto,§.ſi vis,verſ.ſed etſi, ff.locati, d. l. Hiſpan. 22. Pinel. d. cap.3.num.30. Valaſc. d. quæſt.27. num. 34. 18

Surd,

Surd. *conſ.* 34. *num.* 4. Morl. *d. tit.* 10. *quaeſt.* 1. *num.* 20. *verſ. ſecundo*, Caſtill. *d. lib* 3. *cap.* 3. *num.* 24. *cum ſeqq.* Molin. *d. diſp.* 495. *num.* 12. vbi *num.* 15. tertium enumerat caſum, veluti ſi fructus corrumpantur, aut pereant quando iam ſunt plenè in domumve recepti, vt ſi vinum acuerit, aut effundatur, triticum computreſcat, poſtquam fuerit receptum, aut vi, vel furto ablata hæc ſint; quia tunc penſio non remittitur.

19 *Vbertate aliorum annorum*, &c.] Notatur ad hoc quòd cum vbertate præcedentis, aut ſequentis anni ex iis, pro quibus prædium erat conductum, compenſatur ſterilitas, vt per Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 4. *tit.* 27. *§.* 1. *l. Hiſp.* 23. *tit.* 8. *part.* 5. Sebaſt. Medices *in tract. de compenſat. part.* 1. *quaeſt.* 45. *num.* 9. Suar. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 24. *num.* 208. *pag.* 682. Menchaq. *vſufruct. cap.* 54. *num.* 10. Valaſc. *d. quaeſt.* 27. *à num.* 44. Marc. Anton. de Amatis *deciſ.* 126. *num.* 26. Menchaq. *vſufruct. cap.* 54. *num.* 10. D. Barboſ. *in l. diuortio*, *§. fin. num.* 6. *cum ſeqq. ff. ſoluto matr.* Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 23. Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib.* 5. *tit.* 8. *num. fin.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 195. *num.* 14. Morla *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 10. *quaeſt.* 1. *num.* 18. Leſſi. *de Iuſtit. lib.* 2. *cap.* 24. *dub.* 3. *num.* 19. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 14. *quaeſt.* 8. *num.* 11. Molin. *d. diſp.* 495. *n.* 16. vbi reſoluit quòd ſi vbertate alicuius, aut aliquorum præcedentium annorum eiuſdem contractus, ſiue illi immediati, ſiue mediati anno ſterilitatis ſint, tota ſterilitas compenſetur, nihil de penſione eſt remittendum: ſi verò ſolùm compenſetur pars, reliqua ſolùm pars proportionalis eſt remittenda: ſi autem quod remiſſum fuerit, vbertate ſequentis, aut ſubſequentium annorum eiuſdem contractus compenſetur, repeti id poterit, quod ita fuerit compenſatum; idque eſto quod remiſſum fuit ſub nomine donationis, aut condonationis fuerit remiſſum, niſi ſterilitas euenerit vltimo anno totius contractus conſcio locatore de vbertate præcedentium annorum, tunc enim ſi ſub nomine donationis remittatur, repeti deinde poterit, ſecus autem ſi inſcio locatore vbertatis præcedentium annorum, id ſub nomine donationis remittat, nam tunc poterit illud repetere, & *num.* 17. diſputat quanta eſſe debeat vbertas præcedentium, aut ſequentium annorum vt locum habeat compenſatio ſterilitatis, Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure*, *ff. de iuſtit. & iure*, *part.* 1. *cap.* 9. *num.* 40. vbi etiam quærit cur propter ſterilitatem penſio colonis remittatur cum vbertate ſuccedente illis immodicum lucrum non auferatur? Didac. à Britto *ad d. cap. propter ſterilitatem num.* 79. *cum ſeqq.* vbi *num.* 80. ſubdit quòd in caſu, quo in fine vltimi anni, in quo contigit ſterilitas, locator rei dominus ſciens vbertatem annorum præteritorum, nihilominus donationis verbo penſionem remiſerit, tunc non poterit eandem vbertatem obiicere, vt ratione illius fiat compenſatio cum anno ſterili, & *num.* 82. declarat vt ſtante anno ſterili ſtatim facienda ſit remiſſio penſionis, non expectata vbertate, quæ poterit euenire in annis ſequentibus; & *num.* 83. tandem aduertit prædicta, quæ de compenſanda ſterilitate dicta ſunt propter vbertatem cæterorum annorum contractus, legitimè adaptari ad locationem prædiorum vrbanorum, caſu quo vbertas fructuum poſſit etiam reſpectu prædij vrbani conſiderari, per quam ſterilitas compenſetur.

SVMMARIVM.

1 *Succeſſor ſingularis non tenetur ſtare colono, niſi ius coloni ſit reſeruatum in contractu, & num. 2. Amplia*

I. ſingularem ſucceſſorem non teneri ſtare colono etiam partiario, n. 3. intellige pro annis ſequentibus, ſecus quoad annum inchoatum, num. 4.

II. quòd ſicut ſucceſſor ſingularis non tenetur ſtare colono, ſic nec colonus re per dominum alienatâ, cogitur perſeuerare in locatione, num. 5.

III. ſucceſſorem non teneri ſtare colono quando ſuccedit per priuationem, & extinctionem iuris, quod competebat locanti, num. 6. ſecus ſi ſuccedat per translationem iuris vnius in alium, & per adquiſitionem illius iuris, quod locans habebat, num. 7.

IV. in bonis confiſcatis, in quibus non tenetur fiſcus ſtare locationi facta circa illa, non ſecus ac emptor, & legatarius, num. 8.

V. in ſucceſſore maioratus, qui non tenetur ſtare locationi facta de bonis maioratus per antecedentem illius poſſeſſorem, num. 9.

VI. in vſufructuario, qui locationi authoris ſtare non tenetur, immo conductorem expellere poteſt, num. 10.

VII. procedere diſpoſitionem huius leg. in emptore, qui habet ius in re, num. 11. Limita

I. in ſucceſſore neceſſario, qui tenetur ſtare locationi, num. 12.

II. in locatione ad longum tempus, puta ad decennium, num. 13.

III. quando ipſi ſucceſſori per prædeceſſorem fuit iniunctum vt teneretur ſtare contractui locationis, num. 14.

IV. quando ſucceſſor in re locata poſt locationem ſibi factam conuenit cum conductore vt perſeueraret in eodem contractu, aut id ei aliquo modo conceſſit, num. 15.

V. quando locator in ſecuritatem contractus locationis ſubiecerat rem locatam hypotheca, ſiue illam ſubiecerit in particulari, ſiue in vniuerſali, ſubiiciendo omnia bona ſua hypotheca in ſecuritatem eius contractus, num. 16.

VI. in emptore fructuum, qui tenetur ſtare colono, num. 17.

VII. in emptore fiſcali, num. 18.

VIII. in locatione facta per conductorem, n. 19.

IX. in fideicommiſſario, num. 20.

X. quando dominus iurauit non expellere colonum, num. 21.

XI. in emptore ſciente à vendente rem eſſe locatam, num. 22.

XII. vbicunque ſucceſſori ſingulari fuerint reſeruatæ penſiones, num. 23.

XIII. in vendente cum pacto redimendi, n. 24.

XIV. in creditore immiſſo in poſſeſſionem vigore Saluiani, num. 25.

XV. in ſucceſſore in re debitoris per ſententiam iudicis, num. 26.

XVI. in ſingulari ſucceſſore, qui non ſuccedit in plenum ius alterius ſui, num. 27.

XVII. in conductore iuriſdictionis, & fructuum alicuius feudi ad modicum tempus, num. 28.

XVIII. in ſucceſſore ex electione, num. 29.

XIX. in vxore, quæ tenetur ſtare locationibus factis circa bona paraphernalia per maritum, num. 30.

31 *Succeſſor Prælati, alteriuſue beneficiati, an & quando*

quando teneatur ſtare locationi per ſuum prædeceſſorem facta.

32 *Succeſſor ſingularis poteſt propria auctoritate expellere colonum. intellige vt num. 33.*

L. Emptorem IX.

Idem A. Fuſco.

1 SVcceſſor ſingularis non tenetur ſtare colono, niſi ius coloni ſit reſeruatum in contractu. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 4. fol. 45. verſo*, Giphan. *tom. 1. pag. 330.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 9. l. Hiſp. 19. tit. 8. par. 5.* Duen. *reg. 240.* Socin *reg. 487.* Hippol. *ſing. 321.* Tiraq. *de retractu conuent. §. 3. gloſ. 1. num. 13. & ſeq.* Nenguzant. *de pignorib. part. 1. memb. 1. num. 6.* Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 3. num. 9. & 10.* Cou. *lib. 2. var. cap. 15. num. 1.* Mench. *contro. vſufreq. part. 2. cap. 53. num. 5. cum ſeqq.* Pinel. *in l. 1. C. de bonis mat. part. 3. num. 68.* Cott. *in memorab. verbo ſucceſſor. pag. 834.* Octauian. *Pedem. deciſ. 82. num. 6.* Caualcan. *deciſ. 44. num. 43.* Hieron de Laurent. *Auenion. deciſ. 108.* Donat. à Fina *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 26. de contrah. empt. num. 47. pag. 620. & ibi* Bellacomb. *num. 78. & ſeq. pag. 621.* Gutier. *in l. nemo poteſt, num. 42. ff. de legat. 1. & in tract. de tutel. part. 2. cap. 20. num. 3.* Nicol. Mozz. *de contractib. tract. de empt. & vendit. tit. de naturalibus empt. num. 37. & tract. de locato, tit. de naturalibus locat. à num. 2.* Alphan. *collect. 58.* Valaſc. *de iure empyht. quæſt. 22. num. 4. & quæſt. 29. num. 12. & conſ. 40. 76. & 78.* Garc. Maſtrill. *Sicil. deciſ. 5.* Capyc. *deciſ. 182. num. 3.* Plot. *in l. ſi quando num. 191. cum ſeq. C. vnde vi.* Anton. Fab. *de erroribus pragmat. decad. 6. error. 6.* Vincent. de Franchis *deciſ. 216. 302. 334. & 488.* Surd. *deciſ. 172. 175. 264. & 265.* D. Barboſ. *in l. ſi filiofam. §. fin. num. 1. cum ſeqq. ff. ſoluto matr.* Viui. *opin. 127. part. 1.* Anna *alleg. 92. num. 2. part. 2.* Capriol. *de ſucceſſion lib. 1. fol. 34. num. 108. cum ſeqq.* Scapuccin. *in tract. de ſucceſſore ſingulari, in prælud. ante num. 7.* Arimin. Tepat. *var. reſolut. tom. 2. tit. 372.* Matt. *in votis noniſ. deciſ. voto 139.* Gam. *Luſit. deciſ. 297.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. collect. 93. & 631.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 5. tit. 10.* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ. 99. num. 3. cum ſeqq. & diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 37. per tot.* Cened. *ad Decretal. collectan. 76. num. 5. in fin.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 756. num. 71. cum ſeqq.* vbi quòd conductor rerum fiſcalium, & Reip. non poteſt expelli ab emptore in terminis huius l. Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduocat. verbo hæreditas num. 14. & verbo locatio num. 27.* Cald Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 23. num. 10. & de empt. & vendit. cap. 26. per tot.* Mol. *in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 10. quæſt. 2.* Molin. *de Iuſtitia tract. 2. diſp. 490. cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 25. cap. 43. num. 534. cum ſeqq.* Cancer. *var. reſolut. part. 1. cap. 14. de locat. num. 31. cum ſeqq.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 6. quæſt. 9. ſect. 1. & lib. 14. quæſt. 11. num. 2.* Azor. *inſtit. moral part. 3. lib. 8. de locato, & conducto cap. 6.* Didac. à Britto *ad rub. de locato, & conducto part. 2. §. 5.* Rota coram Gregor. XV. *deciſ. 68. à num. 1.*

3 Amplia primò ſingularem ſucceſſorem non teneri ſtare colono etiam partiario, de quo vide Oſaſc. *Pedem. deciſ. 82.* Menoch. *de arbitr. caſu 215. num. 2.* Bellacomb. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 43. num. 58. pag. 657.* Capriol. *de ſucceſſ. ab inteſtato num. 113. & ſeq. fol. 34.* Surd. *deciſ. 52. num. 10. & deciſ. 265. num. 11. & 53.* Vincent. de Franchis *deciſ. 334. part. 2.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 30. à princip.* Scapuccin. *de ſucceſſ. ſingul. ampl. 1.* D. Barboſ. *in d. l. ſi filiofam. §. fin. num. 50.* Cardin. Mantic. *d. lib. 5. tit. 11.* Cald. Pereira *d. tract. de empt. cap. 26. num. 6.* Steph. Gratian. *d. tom. 1. cap. 37. num. 2.* vbi *num. 3.* poſt Surd. *deciſ. 40. num. 1. & d. deciſ. 52. num. 12.* Oſaſch. *d. deciſ. 82. in fine*, & Hieron. Gabr. *conſ. 68. lib. 1.* intelligit pro 4 ſequentibus annis, ſecus quoad annum inchoatum, pro quo eſt iam facta impenſa, vel maior pars.

Amplia ſecundò quòd ſicut ſingularis ſucceſſor 5 non tenetur ſtare colono, ſic nec colonus re per dominum alienata, cogitur perſeuerare in locatione, vt per Surd. *deciſ. 52. num. 9. & deciſ. 264. num. 31.*

Amplia tertiò ſucceſſorem non teneri ſtare colono 6 quando ſuccedit per priuationem, & extinctionem iuris, quod locanti competebat, vt per Surd. *deciſ. 40. num. 10.* Gutier. *pract. lib. 2. quæſt. 8. num. 8.* Gratian. *d. cap. 37. num. 6.* Marta *voto 139. num. 5.* D. Barboſ. *in d. §. fin. num. 10.* Giurb. *deciſ. 63. num. 7.* qui 7 ſecus dicunt ſi ſuccedat per tranſlationem iuris vnius in alium, & per acquiſitionem illius iuris, quod locans habebat.

Amplia quartò in bonis confiſcatis, in quibus non 8 tenetur fiſcus ſtare locationi factæ circa illa, non ſecus ac emptor, & legatarius, vt per Anton. Gom. *d. tom. 2. cap. 3. num. 10.* Pereg. *de iure fiſci lib. 6. tit. 4. num. 40.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 491. num. 1.*

Amplia quintò in ſucceſſore maioratus, qui non 9 tenetur ſtare locationi factæ de bonis maioratus per antecedentem illius poſſeſſorem, cùm ille non haberet diſpoſitionem eorum bonorum etiam per locationem in tempus poſt vitam ſuam, vt per Anton. Gom. *l. 40. Tauri num. 84. & d. tom. 2. cap. 3. num. 8. concl. 3.* Menchaq. *d. cap. 53. num. 6.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 21. à num. 3.* Gutier. *Canon. lib. 1. cap. 36. num. 8. & 9. & lib. 2. cap. 8. num. 47. & de tutel. part. 2. cap. 29. num. 1.* D. Barboſ. *in d. l. ſi filiofam §. fin. num. 4. & 11. ff. ſoluto matrim.* Mol. *in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 10. quæſt. 2. num. 16.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 491. num. 2.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 14. quæſt. 11. num. 15.* Surd. *deciſ. 316. num. 78.* Vincent. Caroc. *de locato quæſt. 1. num. 8. fol. 617.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 636. ex num. 19.* Mieres *de maioratu part. 4. quæſt. 25. num. 2. cum ſeq. in noua edit.* Cald Pereira *de renouat. emphyt. cap. 16. num. 7.* Pereg. *de fideicom. art. 40. ex num. 90.* Caſtill. *controuerſ. tom. 6. cap. 161. num. 15.* Franc. à Souſa *in §. actionum, Inſtit. de actionib. part. 4. num. 36.*

Amplia ſextò in vſufructuario, qui locationi au- 10 thoris ſtare non tenetur, immo conductorem expellere poteſt, de quo vide Caualcan. *de vſufructu mulieri relicto num. 177.* Anton. Gom *d. cap. 3. num. 9. in princip. verſ. immo habet etiam locum*, D. Barboſ. *in d. §. fin. num. 5. verſ. vnde vidimus*, Rebell. *d. quæſt. 11. num. 15.* latè Caſtill. *lib. 1. de vſufructu cap. 73. per tot.* Surd. *deciſ. 264. num. 1.* Cancer. *var. reſolut. part. 2. cap. 14. de locat. & conduct. num. 32.* vbi *num. 48.* reſoluit proprietarium finito vſufructu non teneri ſtare locationi vſufructuarij.

Amplia ſeptimò procedere diſpoſitionem huius 11 l. in emptore, qui habet ius in re, vt per Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib 5. tit. 10. num. 33.* Cancer. *d. cap. 14. num. 34. prope fin.*

Limita primò in ſucceſſore neceſſario, qui tene- 12 tur ſtare locationi, vt per Cott. *in memorab. verbo ſucceſſor. verſ. ſed quid in creditore*. Oſaſch. *Pedem. deciſ. 82. num. 6.* Benintend. *Bonon. deciſ. 54. ad fin.* Stephan. Gratian. *dict. cap. 37. num. 4.* Surd. *deciſ.*

deciſ. 40. num. 2. Cancer. d. cap. 14. num. 35.

13 Limita ſecundò in locatione ad longum tempus, puta ad decennium & vltrà, vt per Titaq. de retractu lig. §. 3. gloſſ. 14. num. 82. & de retracta conuent. §. 3. gloſ. 1. num. 14 cum ſeqq. Hippol. ſing. 321. Valaſc. de iure emphyt. quæſt. 29. à num. 13. D. Barboſ. d. §. fin. num. 37. ad fin. Scapuccio in tract. de ſucceſſore ſingulari ampl. 9. Cald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 2. num. 24. Stephan. Gratian. d. deciſ. 99. num. 2. Fuſar. de ſubſtitut. quæſt. 526. num. 6. Gutier. canon. lib. 2. cap. 8. num. 26. Rebell. d. lib. 14. quæſt. 11. num. 1. Benedict. Ægid. in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure part. 1. cap. 9. num. 7. Ordin. Reg. Luſit. lib. 4. tit. 9. in princip. ibi, por tempo que foſſe menos de des annos. Lex tamen Hiſp. 19. tit. 8. part. 5. ſolùm decidit ſucceſſorem particularem teneri ſtare contractui qoando ab anteceſſore res locata fuit in vitam totam accipientis, aut in perpetuum, nullam faciendo mentionem de locatione in decennium, aut vltrà; refert Molin. d. tract. 2. diſput. 490. num. 2.

14 Limita tertiò, quando ipſi ſucceſſori per prædeceſſorem fuit iniunctum vt teneretur ſtare contractui locationis, appoſito hoc grauamine ac modo, aut deducendo id ei in pactum quando rem illi conceſſit, ita probat text. in præſenti, Ordin. Reg. Luſit. d. tit. 9. in princip. d. l. 19. Molin. d. tract. 2. diſput. 490. num. 3. Surd. deciſ. 264. num. 7.

15 Limita quartò, quando ſucceſſor in re locata poſt alienationem ſibi factam conuenit eum conductore vt perſeueraret in eodem contractu, aut id ei aliquo modo cooceſſit; ita probat text. in præſenti, Ordin. Reg. Luſit. d. tit. 9. in princip. d. l. 19. Hiſp. Molin. d. tract. 2. diſput. 490. num. 4.

16 Limita quintò, quando locator in ſecuritatem contractus locationis ſubiecerat rem locatam hypothecæ, ſiue illam ſubiecerit in particulari, ſiue in vniuerſali, ſubiiciendo omnia bona ſua hypothecæ in ſecuritatem eius contractus; tunc enim licèt alienatio talis rei locatæ, ac hypothecæ ſubiectæ in ſecuritatem locationis valida ſit, nihilominus ſi conductor expelli intenterur à ſucceſſore particulari in ea re, poterit illi reſiſtere eam retinendo atque excipiendo, ſeu opponendo ſibi eſſe obligatam titulo hypothecæ in ſecuritatem quòd contractus ſeruabitur; de quo vide Couarr. vbi ſup. num. 3. Anton. Gom. d. tom. 2. cap. 3. num. 9. Mich. Graſſ. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 26. de contrah. empt. num. 80. Menchaq. quæſt. vſufreq. cap. 53. num. 7. & c. 57. num. 13. Carpan. in conſtit. Mediolan. tit. de re locata cap. 399. Theſaur. Pedem. deciſ. 13. Vincent. de Franchis deciſ. 302. Gam. Luſit. deciſ. 243. D. Barboſ. in d. §. fin. num. 31. Aloyſ. Riec. in collect. deciſ. part. 4. collect. 1440. Fachiox. controuerſ. lib. 2. c. 88. Valaſc. conſult. 76. num. 6. cum ſeqq. Cald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 2. à num. 23. & de renouat. emphyt. quæſt. 12. num. 10. cum ſeqq. & de empt. & vendit. cap. 26. num. 34. ad fin. & num. 35. Molin. d. tract. 2. diſput. 490 num. 7. Stephan. Gratian. d. cap. 47. num. 25. Ceuall. commun. contra commun. quæſt. 756. num. 18. cum ſeqq. Greg. XV. deciſ. 68. num. 2. vbi Beltramin. addit. 1. citat Surd. conſ. 103, num. 10. Cancer. d. cap. 14. num. 41. cum ſeq. Vide Stephan. Gratian. Marchia deciſ. 99. num. 6. dat cautelam pro colono vt faciat apponi pactum quòd res conducta non debeat in alium alienari, & ſi contrà fiat, alienatio ſit nulla, & pro obſeruatione contractus res ſit ei ſpecialiter hypothecaria, nam tunc dominus non poterit transferre dominium in emptorem in præiudicium coloni non conſentientis. Vtrùm autem quando res ſolùm fuit ſubiecta hypothecæ, in ſecuritatem contractus locationis ſatis ſit ſingularem ſucceſſorem in ea re ſatisfacere conductori æſtimationem totam eius quod ſua illius intererat, ſeruari contractum locationis, vt poſſit illum expellere inuitum, an verò id non ſatis ſit, ſed teneatur ſtare contractui locationis? Communis Doctorum ſententia cenſet ſatis eſſe offerre illi intereſſe, vt per Gregor. Lop. d. l. 19. verbo dos caſos, Cou. d. cap. 15. num. 3. Valaſc. conſ. 76. num. 5. Cald. Pereira de renouat. emphyt. quæſt. 12. num. 23. Stephan. Gratian. d. Marchia deciſ. 99. num. 4. vbi poſt multos, quos refert, reſoluit quòd hypotheca ſpecialis rei locatæ abſque pacto de non alienando ipſa re non habet illam vim vt præciſè alienatio non teneat, & cogatur emptor ſtare locationi, ſed ſatis eſt ſolui intereſſe, ſecus autem ſtante pacto de non alienando rem locatam dicit. Quamuis contrarium, nempe non ſatis eſſe offerre illi, aut ſoluere intereſſe, ſed teneri ſtare contractui locationis, ſi id ita conductor velit, exiſtimauerit Molin. d. diſput. 490. num. 7. motus Ordinar. Reg Luſitana d. tit. 9. in princip. quæ apud noſtros ſeruari tantùm debebit.

17 Limita ſextò in emptore fructuum, qui tenetur ſtare colono, vt per Scapuccin. de ſingulari ſucceſſore ampl. 10. num. 12. Mantic. d. lib. 5. tit. 10. n. 33. Cancer. d. cap. 14. num. 32. & ſeqq.

18 Limita ſeptimò in emptore fiſcali, qui conductoribus fiſcalibus ſtare tenetur, ne alioquin fiſcus colono ad intereſſe teneatur, l. fin. verſ. Papinianus, ff. de iure fiſci. Peregr. de iure fiſci, lib. 6. tit. 4. num. 33. Surd. cap. 331. n. 1. Valaſc. de iure emphyt. q. 29. n. 28. verſ. ad ſextum, D. Barboſ. in d. §. fin. num. 38. Cald. Pereira d. tract. de empt. cap. 26. num. 38. idem Valaſc. conſ. 40. num. 2. Ceuall. quæſt. 756. à num. 71. vbi num. 77. cum ſeqq. an hæc lex habeat locum in Eccleſia.

19 Limita octauò in locatione facta per tutorem, cui tenetur ſtare pupillus factus pubes, quia tutor habet plenum ius adminiſtrandi, & mandatum à lege, Cephal. conſ. 255. num. 32. Surd. deciſ. 299. num. 2. Duen. reg. 240. limit. 3. Gom. d. tom. 2. cap. 3. num. 8. Couarr. d. cap. 15. num. 5. & 8. Gutier. de tutel. part. 2. cap. 20. num. 6. Surd. deciſ. 299. num. 2. D. Barboſ. in d. §. fin. n. 1. ad fin. & num. 7. Rebell. d. p. 2. lib. 14. q. 11. num. 14. Molin. d. diſp. 492. num. 1. Valer. Reginald. d. lib. 25. num. 536. Steph. Gratian. d. cap. 37. num. 13. Cald. Pereira d. tract. de empt. cap. 26. n. 12. Cardin. Mantic. d. lib. 5. tit. 10. num. 23.

20 Limita nonò in fideicommiſſario, qui tenetur ſtare locationi factæ per hæredem grauatum, vt per Port. Imol. conſ. 61. Marz. in epitome de fideicom. q. 39. Peregrin. de fideicom. art. 40. num. 92. & ſeqq. Intrigl. de ſubſtitut. cent. 3. quæſt. 73. num. 5. Caroc. in tract. de locato tit. de ſucceſſ. quæſt. 10. Fuſar. de ſubſtitut. quæſt. 526. num. 1. vbi reddit rationem, quia fideicommiſſarius eſt ſucceſſor neceſſarius, & hæres grauatus plenam habet adminiſtrationem, ideo is, cui ex neceſſitate reſtituit, tenetur ſtare locationi. d. l. ſi filiofam. §. fin. ff. ſoluto matr. & idem Fuſar ibidem num. 3. cum ſeqq. poſt Peregr. d. art. 40. num. 102. ampliat ſiue fideicommiſſarius ſit vniuerſalis, ſiue particularis, & ſiue locator fuerit hæres primò grauatus, ſiue fideicommiſſarius grauatus alteri reſtituere, & limitat non procedere in locatione ad longum tempus.

Limita decimò quando dominus iurauit non expellere colonum, tunc enim ratione iuramenti locatoris cogitur emptor, ſeu ſucceſſor ſingularis ſtare colono præciſè, itaut ſoluendo intereſſe non ſit ſatisfactum. Ratio, quia propter iuſiurandum conductor habet ſpecialem hypothecam, vnde dicitur habere ius in re, cui poterit inſiſtere cum eodem effectu,

effectu, ac ſi bona locantis illi eſſent expreſsè obligata, Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 158. *num.* 2. Surd. *deciſ.* 225. *num.* 10. Cancer. *d. cap.* 14. *num.* 44. Stephan. Gratian. *d. Marchia deciſ.* 99. *num.* 7. *& diſcept. forenſ. cap.* 37. *num.* 22. vbi *num.* 23. cum Surdo *vbi ſuprà*, ampliat quando nulla obligatio bonorum adeſſet, cùm ſufficiat ſimplex iuramentum ſuper re locata. Greg. XV. *deciſ.* 68. *num.* 2.

22 Limita vndecimò in emptore ſciente à vendente rem eſſe locatam, quia acceptando contractum de re locata, cenſetur illam acceptare cum omnibus ſuis qualitatibus; atque emere ſolum videtur ius quod venditor habebat, atque in illius ſtatum ſucceſſiſſe, ita Surd. *deciſ.* 225. *n.* 6. *&* 17. *cum ſeqq. & deciſ.* 264. *num.* 7. vbi *num.* 9. ſubdit quòd emptor dicitur locationi conſentire eo ipſo quod emit ab eo qui dicit rem eſſe locatam, Stephan. Gratian. *dict. cap.* 37. *à num.* 27. Cancer *d. cap.* 14. *num.* 43. Ceuall. *q.* 756. *à num.* 44. quamuis D. Barboſ. *in d. l. filiofam. §. fin. num.* 31. contrarium teneat.

23 Limita duodecimò vbicunque ſucceſſori ſingulari fuerint reſeruatæ penſiones, tunc enim tenetur ſtare colono, Surd. *d. deciſ.* 264. *num.* 16.

24 Limita decimotertiò in vendente cum pacto redimendi, qui tenetur ſtare locationi per emptorem factæ, quia illi locationi videtur conſenſiſſe quando rem vendidit, & videtur illam feciſſe emptor de voluntate venditoris, vt per Surd. *deciſ.* 264. *num.* 11. Cancer. *d. cap.* 14. *num.* 49. Scapucc. *de ſingulari ſucceſſore limit.* 1. *num.* 1. *&* 2. ſuccedens enim ex vi pacti de retrouendendo emptoris locationem ratam habere cogitur ſi citra fraudem præceſſit locatio. Cardin. Mantic. *d. l.* 5. *tit.* 10. *num.* 34. Caroc. *d. tit. de ſucceſſ. quæſt.* 12. Giurb. *deciſ.* 58. *num.* 8. Rota apud Pacif. *de Saluiano interd. deciſ.* 106. *à num.* 1. vbi *n.* 12. reſoluit quòd emptor cum pacto de retrouendendo tenetur ſtare colono.

25 Limita decimoquartò in creditore immiſſo in poſſeſſionem vigore Saluiani, qui tenetur ſtare locationi, Greg. XV. *d. deciſ.* 68. *num.* 7. vbi Beltramin. *in addit. num.* 12. Rot. apud Pacific. *poſt tract. de Saluiano interd. deciſ.* 105. *num.* 10.

26 Limita decimoquintò in ſucceſſore in re debitoris per ſententiam iudicis, nam & iſta tenetur ſtare locationi, Alb. *conſ.* 108. *num.* 6. Morl. *d. tit.* 10. *q.* 2. *num.* 9. Stephan. Gratian. *d. cap.* 37. *à num.* 4. Rot. *poſt tract. de Saluiano interdicto deciſ.* 105. *num.* 12. Giurb. *deciſ.* 58. *num.* 7. vbi limitat quando fraus & dolus in locatione concurrit. Surd. *deciſ.* 40. *num.* 2. vbi *num.* 3. tradit rationem, quia dicitur neceſſarius ſucceſſor quicunque ius acquirit ex iudicis ſententia, & quòd miſſio, quæ fit in executione ſententiæ, dicitur neceſſaria, & *num.* 11. poſt Alb. *d. conſ.* 108. *num.* 7. *Pedem. deciſ.* 82. *num.* 7. tenet quòd vbi locatio eſt facta in fraudem, tunc etiam ſuccedens ex ſententia non tenetur illi ſtare, Gregor. XV. *d. deciſ.* 68. *num.* 8. Mareſcot. *variarum lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 19. Cancer. *d. cap.* 14. *num.* 35. Et quòd iſta alienatio, quæ fit in executionem rei iudicatæ, aut alias de iudicis mandato, dicatur neceſſaria ſaltem quoad effectum de quo agitur, vide Caroc. *de locato & conduct. part.* 2. *tit. de ſing. ſucceſſ. num.* 19. Gutier. *d. lib.* 2. *can. cap.* 8. *num.* 49. Mareſcot. *d. lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 3. Cardin. Mantic. *d. lib.* 5. *tit.* 10. *num.* 27. vbi declarat hoc procedere quando is, qui per ſententiam ſuccedit, ſuccedit ex perſona & iure prædeceſſoris, veluti ſi erat debitor ſucceſſoris, ſecus ſi non ſuccedat ex perſona prædeceſſoris, ſed per priuationem & extinctionem iuris illius.

27 Limita decimoſextò in ſingulari ſucceſſore, qui non ſuccedit in plenum ius auctoris ſui, vt per Vincent. de Franchis *deciſ.* 216. *num.* 2. Rota apud Pacific. *poſt tract. de Saluiano interdicto deciſ.* 105. *num.* 11. Cardin. Mantic. *d. lib.* 5. *tit.* 10. *num.* 25.

Limita decimoſeptimò in conductore iuriſdictionis, & fructuum alicuius feudi ad modicum tempus, quia tenetur habere ratum geſtum per locatorem ante locationem, ſed eſt in eius electione ſi non vult habere ratum ſoluere intereſſe, vt per Vincent. de Franchis *d. deciſ.* 216. *num.* 3. *cum ſeq.* vbi Amendola *addit. à num.* 4. 28

Limita decimooctauò in ſucceſſore ex electione in quo non procedit diſpoſitio huius legis, quia tunc contractu prædeceſſoris non ligatur, vt per Amendol. *in add. ad Vin. de Franch. deciſ.* 216. *num.* 10. 29

Limita decimononò in vxore, quæ tenetur ſtare locationibus factis circa bona paraphernalia per maritum, de quo vide Duen. *regul.* 240. *limit.* 5. Couarr. *d. cap.* 15. *num.* 5. Mich. Graſſ. *tom.* 1. *comm. opin. lib.* 4. *tit.* 43. *num.* 38. Anton. Gom. *d. tom.* 2. *cap.* 3. *num.* 8. Gutier. *canon. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 39. *cum ſeqq. & de tutel. part.* 2. *cap.* 20. *num.* 2. D. Barboſ. *in d. §. fin. in princip. & num.* 1. Cald. Pereira *d. tract. de empt. & vendit. cap.* 26. *num.* 12. Rebell. *d. part.* 2. *lib.* 6. *quæſt.* 9. *ſect.* 1. *& lib.* 14. *quæſt.* 11. *num.* 10. Valer. Reginald. *d. lib.* 25. *num.* 537. Surd. *d. deciſ.* 264. *num.* 12. Molin. *d. tract.* 2. *diſput.* 492. *num.* 2. vbi *num.* 3. quòd maritus, aut hæredes ipſius tenentur conductori ad intereſſe ſi per vxorem & huius hæredes diſſoluto matrimonio expellatur, vxor verò & hæredes illius ſeruare indemnem ea in parte maritum, atque adeò ad alterum ductum, nempe, vel ad non expellendum conductorem, vel ad reddendum maritum indemnem ſoluendo loco illius intereſſe, & *num.* 4. an maritus ſtare teneatur locationibus factis de rebus dotalibus ante contractum matrimonium? 30

Verùm autem & quando ſucceſſor Prælati, alteriúſve beneficiati teneatur ſtare locationi per ſuum prædeceſſorem factæ? vide per me tradita *de officio & poteſt. Epiſcopi part.* 3. *alleg.* 94. 31

In gloſſ. *Colono.* ibi, *ſi ergo non tenetur ſtare, & eum expellat,* &c. Notatur ad hoc quòd ſingularis ſucceſſor poteſt propria auctoritate colonum expellere, vt per Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 17. Parlad. *lib.* 2. *rerum quotidian. cap.* 6. *num.* 3. Ioſeph. Seſſe *de inhibit. cap.* 20. *§.* 1. *num.* 6. *cum ſeqq.* Cancer *variarum reſolut. part.* 1. *cap.* 14. *num.* 36. Intellige vbi propria auctoritas potuiſſet exerceri ſine vitio aliquo, putà quòd non daretur reſiſtentia de facto, nam eo caſu ad iudicem eſſet recurrendum, ſecundùm Cancer. *d. cap.* 14. *num.* 37. vbi *num.* 38. idem eſſe ait vbicunque quis à principio non procedit abſolutè, ſed limitatè ad tempus, vel ad aliquam cauſam, quia tunc cùm finito tempore, vel cauſa extinguatur & poſſeſſio, poteſt propria auctoritate res rehaberi, dummodo ſine ſcandalo. 32 33

SVMMARIVM.

1 *Hæres obligatur ex locatione, & conductione defuncti, & num.* 2. *niſi contractus ſit factus vſque ad beneplacitum locantis, aut conducentis, vel dum hæc fuerit voluntas, num.* 3.

L. Viam veritatis. X.

Imp. GORDIANVS A. *Pomponio.*

HÆres obligatur ex locatione, & conductione defuncti. Colligunt ex Ordio. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.* 1

Hanc

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumont *l.Hiſpan.2.tit. 8, part.5.* Tiraquell. *de retractu lignag.§.26.gloſſ.3.num.30.* Duen. *regul.240. limit.1.* Anton.Gom.*variarum tom.2.cap.3.num.7. & 8.* Couarr.*variarum lib.2.cap.25.in princip.*Ioſeph.Ludou. *tom.3.commun.opin tit.de hæredibus, concluſ. 1. verſic. infertur 5.pag.481.*Nicol. Mozx. *de contractib. tract. de locat. & conduct. tit. de ſubſtantialib. locat. num.*... Valaſc.*conſ.67.n.3.*Cardin.Mantic.*de tacitis & ambiguis conuent.lib.5.tit.4.num.13. & tit.9.num.2.* Morl. *in emporio iuris ciuilis part.1.tit.10. quæſt.2. n.2.* Cardoſ.*in praxi iudicum,verbo hæreditas, num.14* Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſput.489. num.4.* vbi cum Valaſco
3 *citato loco*,excipit,niſi contractus ſit factus vſque ad beneplacitum locantis,aut conducentis,vel dum hæc fuerit ipſius voluntas: ſecus autem ſi aliter precario res locata ſit, Rebell, *de oblig. inſtit. part. 2. lib.14. quæſt.2.n.1.& 3.*Cald.Pereira *de empt. & vendit.cap. 26.num.25.*Cancer.*variarum reſolut.part.1.cap.14.de locat.& conduct.num.31.in princip.*Azor. *inſtit.moral. part.3.lib.8.de locat. & conduct. cap. 5.q.1.* Didac. à Britto *in rubr.de locat.& conduct.p.2.§.5.n.1.*

L. Inuitos. XI.

Imp. PHILIPPVS A. *Theodoro.*

1 REconducere inuitus nemo tenetur. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *ad l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt Azor.*inſtit.moral.part.3.lib.8.cap.15.in princ.* Vincent. de Franchis *part. 2. deciſ.406. num.6.* vbi quòd quemadmodum non poteſt cogi primus conductor perſiſtere in conductione, ita eodem modo non debet poſſe cogi dominus ad relocandum ratione æqualitatis ſeruandæ.Gratian.*diſcept.357. num.14.* Didac.à Britto *in rubr.huius tit.p.1.§.4.num.48.*

De reconductione tacita vide *l.item quæritur,§.qui impleto, ff.hoc tit.* Anton. Gom. *variar. tom.2. cap.3. num.15.*Benedict. Ægid.*in repet.l.ex hoc iure,ff.de iuſtit.& iure,part.1.cap.9 n.75.cum ſeqq.*Cardin.Mantic. *de tacitis & ambig.conuent lib.5.tit. 15.* Cancer. *var. reſolut.p.1.cap.14.de locat.& conduct.num.57.cum ſeqq.* Caroc.*in tract.de locato,tit.de renouat.locat.*

L. Damnum. XII.

Idem A. Nicæ.

1 DAmnum rebus coloni illatum ad colonum pertinet.Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1. num.1.ſupr.hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Conan.*comment.iuris lib.7.cap.11. n.12. & 13.* Valaſc.*de iure emphyt.n. 50.*Morla *in emporio iuris ciuilis p.1.tit.10.q.1.n 14.*vbi ait hanc l. loqui in re coloni quam habebat in fundo conducto, & intelligit, etiamſi leuiſſima culpa caſus fortuiti prouenerint. Benedict. Ægid. *in repet.l.ex hoc iure, ff.de iuſtit. & iure,part.1.cap.9.num.43.*

SVMMARIVM.

1 *Diuiſionis contractus inducit diuiſionis obligationem, & correi habent beneficium cedendarum actionum.*
2 *ex Conductione plurium quilibet pro parte tenetur, niſi conductio facta ſit inſolidum.*
3 *Clauſulæ* inſolidum *vis & effectus,remiſſiuè.*

L. Si diuiſa. XIII.

Impp. VALERIAN. & GALLIEN. AA. & VALERIAN. C. *Heraclidæ.*

DIuiſionis contractus inducit diuiſionis obligationem, & correi habent beneficium cedendarum actionum.Ex conductione plurium quilibet pro 1
parte tenetur,niſi inſolidum ſit conductio facta.Colligunt ex Ordin.Doctores citati *ad l.1.num. 1. ſuprà hoc tit.* 2
De vi & effectibus clauſol. *in ſolidum*, vide metipſum *in tract.de clauſ.vſufreq.clauſ.72.* 3

SVMMARIVM.

1 *Locans operas mercede acceptâ iterum operari tenetur.*
2 *de Locante operas ſuas,remiſſiuè.*

L. Si hi qui. XIV.

Iidem AA. & CC. Iuliano & alijs.

LOcans operas mercede accepta iterum operari tenetur. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *ad l.1.num.1.ſuprà hoc tit.* 1
De eo,qui locat operas ſuas, vide Azor. *inſtit. moral.part.3.lib.8.de locat.& conduct.cap.14.per tot.* Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſput.505.* 2

SVMMARIVM.

1 *Conductor indebitè expulſus debitè petit pœnam promiſſam.*
2 *Conductor poteſt in pœnam retinere fructus rei conductæ, & penſiones non ſoluere quando locator vendidit contra formam pactorum.*
3 *Colonus, ſeu conductor an poſſit expelli ſi illi ſoluatur totum intereſſe quod prætendit propter conductionem non finitam.*
4 *Colonus à poſſeſſione per dominum deiectus, contra dominum deiicientem habet actionem ad intereſſe; ſi verò eiiciatur à tertio,agit contra dominum.*
5 *Colonus ſi expellatur propria auctoritate à locatore, non habet contra eum actionem ad pœnas,niſi eius poſſeſſionem interuenerit, num.6.ſi expellatur ab extraneo,tunc ille extraneus expulſor incurrit pœnas* l.ſi quis in tantam, C. vnde vi, *applicandas locatori,non autem colono,num.7.*

L. Si de fundo. XV.

Idem AA. & CC. Euphroſynæ.

COnductor indebitè expulſus debitè petit pœnam promiſſam.Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.* 1
Notatur ad hoc quòd conductor poteſt in pœnam retinere fructus rei conductæ, & penſiones non ſoluere quando locator vendidit contra formam pactorum,vt per Vincent.Caroc. *in tract.de locato part.vlt. concl.18.in fine fol.269.*in magna impreſſ. Surd, *deciſ. 265.num.11.* 2
In gloſſ.*Ex conducto.* ibi, *ad intereſſe in quo venit etiam lucrum,* &c. Colonus, ſeu conductor an poſſit 3

expelli, ſi illi ſoluatur totum intereſſe, quod prætendit propter conductionem non finitam? vide Valaſc. *conſult. 76. num. 5.* Gregor. Lopez *l. 19. in gloſſ. dos caſos, tit. 8. part. 5.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quæſt. 12. num. 22. & de reſolut. cap. 20. num. 26.*

In ead. gloſſ. ibi, *an autem pro conſtit. ſi quis in tan-*
4 *tam*, &c. Notatur ad hoc quòd colonus à poſſeſſione per dominum deiectus contra dominum deiicientem habet actionem ad intereſſe; ſi verò deiiciatur à tertio, agit contra dominum vt ſibi cedat interdictum *Vnde vi*, quo contra illum tertium valeat experiri, vt tunc ex iure ceſſo poteſt, ita Menoch. *remed. 17. recuper. n. 21.* Farin. *in praxi crim. p. 7. de furtis, quæſt. 175.*
5 *num. 111.* vbi tenet quòd ſi colonus expellatur propria auctoritate à locatore, non habet contra eum actionem ad pœnas *l. ſi quis in tantam, C. vnde vi*, niſi
6 eius poſſeſſionem interuerterit, & *num. 113.* ſubdit
7 quòd ſi colonus non à domino, ſed ab extraneo expellatur, tunc ille extraneus expulſor incurrit pœnas *d. l. ſi quis in tantam*, applicandas locatori, non autem colono.

SVMMARIVM.

1 *Reconductio ex tacito fit conſenſu: remanens vltra ſuum tempus in re conducta, denuo conduxiſſe videtur, & num 2. Amplia*

I. vt nedum cenſeatur facta renouatio locationis, verùm etiam facta cum omnibus qualitatibus præcedentis contractus, & conſequenter ſub eiſdem pignoribus, pœnis, renuntiationibus, clauſulis, num. 3. reſtringitur in fideiuſſione, num. 4. intellige ampliationem vt num. 5.

II. procedere in locatione prædij ruſtici etiam publici, n. 6. procedere non ſolùm in prædijs priuatæ perſonæ, ſed etiam fiſci, pupilli, & Eccleſiæ, interueniente ſcientia, & patientia Decurionum, Prælatorum & adminiſtratorum, num. 7.

III. in locante operas ſuas, vtputa Aduocato, Medico, & huiuſmodi, num. 8.

IV. ſi locator deceſſit relictis hæredibus, n. 9. etiam ante aditam hæreditatem, n. 10. intellige vt n. 11.

V. procedere non ſolùm in contractu locationis, ſed etiam precarij ad tempus, num. 12. extenditur ad contractum depoſiti, num. 13.

14. *Reconductionem non locum habere vltra locationem & conductionem, ac vltra precarium, etiamſi alij contractus eſſent ſimiles.*

IV. in ſocio conducente partem domus communis ab altero ſocio, num. 15.

16. *Reconductio tacita intelligitur, ſi ſocius à ſocio conduxit portionem domus communis per vnum annum; & poſtea eo tacente pluribus annis inhabitauit. Limita*

I. quando conductor poſt tempus conductionis remanet in poſſeſſione aliquo tempore competenti, arbitrio boni viri decidendo, ſecus ſi per modicum tempus, puta duobus, vel tribus diebus, num. 17.

II. in locatione mobilium, & ſe mouentium, n. 18.

III. quando conſtat de contraria voluntate domini, num. 19.

IV. in conductore qui perſeuerauit per 30. annos ſoluendo vniformem penſionem, num. 20.

V. in conductore non implente ex parte ſua, n. 21.

VI. quando locatio fuit celebrata in ſcriptis, non ad effectum probationis, ſed pro eius valore & ſubſtantia, num. 22. idem quando fuit facta per inſtrumentum, num. 23.

VII. in emphyteuta temporali; puta per 10. aut 20. annos, ſi finito tempore emphyteuta remanet in poſſeſſione rerum ſciente & patiente domino, num. 24.

VIII. quando requiritur aliud quàm conſenſus, num. 25.

IX. quando in contractu locationis conductor promiſiſſet locatori in fine locationis rem locatam liberè vacuam, & expeditam relaxare, & renuntiauit omni beneficio legum, & num. 26.

X. ſi impedimentum in locatore interueniat, num. 27.

XI. vbi conſenſus locatoris deficeret, num. 28.

XII. in venditione, num. 29.

L. Legem. XVI.

Iidem AA. & CC. *Timotheo.*

REconductio ex tacito fit conſenſu: remanens 1
vltra ſuum tempus in re conducta videtur denuò conduxiſſe. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt *l. Hiſp. 20. tit. 8. part. 5.* Neguzant *de pignorib. part. 6. memb. 3. num. 6.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 3. num. 25.* Vinn. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 8: de rei vxor. act. num. 3. verſ. & hoc procedit*, Maſcard *de probat. concluſ. 990. aliàs 993. per tot.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 85.* Surd. *deciſ. 33. num. 10. & ſeq.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quæſt. 3. num. 5. & 8. & quæſt. 15. num. 44.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo locatio, num. 17.* Arimin. Tepat. *variarum reſolut. tom. 2. tit. 375.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 5. tit. 15. per tot. & lib. 11. tit. 30. num. 27.* Cancer. *variarum reſolut. part. 1. cap. 14. de locat. & conduct. num. 57. cum ſeqq.* Vincent. Catoc. *in tractat. de locat. tit. de renouat. locat.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 498. num. 5. cum ſeqq.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part. 1. cap. 9. num. 75. cum ſeqq.*

Amplia primò vt ne dum cenſeatur facta renouatio locationis, verum etiam & facta cum omnibus 3
qualitatibus præcedentis contractus, & conſequenter ſub eiſdem pignoribus, pœnis, renuntiationibus, & clauſulis, vt per Crauet. *conſ. 87. num. 3. lib. 1.* Burſat. *conſ. 220. num. 21. & 31. vol. 2.* Maſcard. *d. concl. 993. à n. 3.* vbi *num. 6.* reſtringit in fideiuſſione, renouata
enim locatione non cenſetur innouata fideiuſſio, Me- 4
noch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 85. num. 19.* vbi *num. 20.* hinc colligit pactum ne conductor expelli poſſit, factum in prima conductione cenſeri repetitum in ſecunda hac renouata, Card Mantic. *d. lib. 5. tit. 15. n. 19.*
vbi *num. 21.* intelligit ampliationem quoad eos, qui 5
tacitè conſentiunt, non autem quoad tertium obligatum, & n. 22. ex hoc eleganter deducit quòd fideiuſſor, qui in priori locatione acceſſit, ex tacita reconductione non intelligatur obligatus. Cancer. *d. cap. 14. num. 65.* vbi quòd tacita reconductio præſumitur facta cum omnibus qualitatibus, vinculis, & clauſulis acceſſoriis poſitis in primo contractu, quæ dependent à mera partium voluntate, vt pignus, hypotheca, terminus ſolutionis, & ſimilia, ſecus ſi vincula cautionis, & alia id genus dependerent à tertij voluntate, quia in eius præiudicium non cenſentur repetita in reconductione.

Amplia ſecundò procedere in locatione prædij 6
ruſtici etiam publici, vt per Maſcard. *d. concl. 993. num. 10.* Menoch. *d. lib. 3. præſ. 85. à n. 6.* vbi aduertit quòd prædium vrbanum cenſetur reconductum ſolùm prout habitauit, hoc eſt, ſi annum, vel menſem habitauit, ſolùm pro eo tempore dicitur reconduxiſſe,

xiſſe; prædiom verò ruſticum dicitur reconduxiſſe
per annum tantùm, etſi prima conductio fuerit ma-
7 ioris temporis, Cardin Mantic. *dict. lib.* 5. *tit.* 15. *num.*
51.*& num.* 12. Cancer *d. cap.* 14. *num.* 58. vbi procede-
re ait non ſolùm in prædiis priuatæ perſonæ, ſed
etiam fiſci, pupilli, & Eccleſiæ, interueniente ſcientia,
& patientia Decurionum, Prælarotum, & adminiſtra-
torum.

8 Amplia tertiò in locante operas ſuas, vt putà Ad-
uocato, Medico, & ſimili, vt per Socin. ſen. *conſ.* 196.
vol. 1. Cardin. Mantic. *d. tit.* 15. *num. vlt.* Maſcard. *d.
concl.* 993. *num.* 12. Menoch. *d. lib.* 3. *præſumpt.* 85. *à
num.* 16. Benedict. Ægid. *in repet. d. l. ex hoc iure, part.* 1.
cap. 9. *num.* 83.

9 Amplia quartò ſi locator deceſſit relictis hæredi-
bus, horum enim patientia idem operatur quod pa-
tientia locatoris, vt per Maſcard. *dict. concluſ.* 993.
num. 16. Menoch. *d. præſ.* 85. *num.* 26. vbi *num.* 27. ex-
10 tendit locum habere etiam ante aditam hæredita-
tem, Cardin. Mantic. *d. lib.* 5. *tit.* 15. *num.* 26. intelligit
11 ſi locator ante finitam locationem deceſſit cum hæ-
rede qui tenetur in locatione perſiſtere, cùm diuer-
ſum ſit ſi reſpectu rei locatæ deceſſit ſine hærede, vel
ſucceſſore, vt eſt Prælatus. Vincent. Caroc. *de locato &
cond. tit. de renouat. locat. num.* 12. Benedict. Ægid. *d.
cap.* 9. *num.* 76. vbi requirit in hærede præteriti con-
tractus ſcientiam cum taciturnitate, itaut ſi ille de lo-
catione facta fuerit ignarus, prout præſumitur, quia
alieni facti ignorantia eſt, quantumcunque poſt fini-
tum primum contractum maneat in prædio colo-
nus, vel inquilinus, relocare non cenſebitur ob defe-
ctum conſenſus, quod tamen ibidem reſtringit in fi-
lio patris hærede, vt cum eo renouata cenſeatur lo-
catio, quia filius præſumitur informatos de geſtis à
patre.

12 Amplia quintò non ſolùm procedere in contra-
ctu locationis, ſed etiam precarij ad tempus, nam
finito illo tempore per taciturnitatem intelligitur
ille contractus renouatus, *l. in rebus*, §. *item qui pre-
carium, ff. de precar.* Maſcard. *d. concl.* 993. *num.* 17.
13 vbi *num.* 18. extendit ad contractum depoſiti, Me-
14 noch. *d. præſumpt.* 85. *num.* 37. vbi declarat recondu-
ctionem locum non habere vltra locationem & con-
ductionem, ac vltra precarium, etiamſi alij contractus
eſſent ſimiles, idem dicit Cardin. Mantic. *d. lib.* 5. *tit.*
15. *num.* 44.

15 Amplia ſextò in ſocio conducente partem domus
communis ab altero ſocio, vt per Maſcard. *dict. con-
cluſ.* 993. *num.* 19. Cardin. Mantic. *dict. lib.* 5. *tit.* 13.
16 *num.* 34. vbi tenet quòd reconductio tacita intelligi-
tur ſi ſocius à ſocio conduxit portionem domus
communis per vnum annum, & poſtea eo tacente
pluribus annis inhabitauit.

17 Limita primò quando conductor poſt tempus
conductionis remanet in poſſeſſione aliquo tempore
competenti arbitrio boni viri decidendo, ſecus ſi per
modicum tempus, vt putà duobus, vel tribus diebus,
Maſcard. *d. concl.* 993. *num.* 21. Menoch. *d. præſumpt.* 85.
num. 45. Afflict. *deciſ.* 365. *num.* 14. Cancer. *d. cap.* 14.
ſub num. 58. Molin. *d. diſput.* 498. *num.* 5. *verſic.
quantum.*

18 Limita ſecundò in locatione mobilium, & ſe mo-
uentium, vt per Maſcard. *d. concl.* 993. *num.* 27. Me-
noch. *d. præſumpt.* 85. *num.* 48. Cardin. Mantic. *d. lib.* 5.
tit. 15. *num.* 43. Benedict. Ægid. *in repet. d. l. ex hoc iure,
p.* 1. *cap.* 9. *num.* 84. Molin. *dict. diſp.* 498. *num.* 10.

19 Limita tertiò quando conſtat de contraria vo-
luntate domini, tunc enim non præſumitur locatio
renouata, quia ceſſat præſumpta voluntas, ex qua
inſurgit præſumptio dictæ renouationis, vt per Ma-

Barboſ. Collect. in Cod. Tom. II.

ſcard. *d. concl.* 993. *num.* 28. Menoch. *d. lib.* 3. *præſumpt.*
85. *num.* 42. Cancer *d. cap.* 14. *ſub num.* 58.

Limita quartò in conductore qui perſeuerauit per 20
30. annos ſoluendo vniformem penſionem, quia tunc
ceſſat tacita reconductio, & perpetuam acquirit colo-
niam, vt per Cardin. Mantic *d. lib.* 5. *tit.* 15. *num.* 30. &
plures quos citaui *in collect. ad l.* 2. *C. de iure emphyt.
in gloſſ. verbo repellere, in fine.*

Limita quintò in conductore non implente ex 21
parte ſua, quia tunc locationis non præſumitur facta
renouatio, vt per Menoch. *d. præſumpt.* 85. *num.* 43.
Crauet. *conſ.* 87. *num.* 2. Cioſ. *conſil.* 155. *num.* 6. *vol.* 1.
Vincent. Caroc. *de locato part.* 2. *tit. de renouat. locat.
num.* 15. Cancer. *d. cap.* 14. *num.* 70. Cardin. Mantic. *d.
tit.* 15. *num* 28.

Limita ſextò quando locatio fuit celebrata in ſcri- 22
ptis, non ad effectum probationis, ſed pro eius valore
& ſubſtantia, vt per Cancer. *d. cap.* 14. *num.* 60. Molin.
d. diſp. 498. *num.* 8 Idem quando fuit facta per inſtru- 23
mentum. Caroc. *de locato tit. de renou. q.* 16. *num.* 4. *cum
ſeqq.* addent. *ad Magon. Lucen. deciſ.* 47. *lit. A.* Anchar.
famil. quæſt. 42. *num.* 6. *part.* 1.

Limita ſeptimò in emphyteuta temporali, puta 24
per decem, aut viginti annos, ſi finito tempore em-
phyteuta remanet in poſſeſſione rerum ſciente &
patiente domino, quia non cenſetur tacitè renouata
emphyteoſis cùm requiratur ſcriptura, vt per citatos
à Cald Pereira *de renouat. emphyt. quæſt.* 2. *num.* 3. Me-
noch. *d. præſ.* 85. *num.* 29. *&* 36. Alex. Trentacinq. *var.
reſolut. lib.* 3. *tit. de empt. & vendit. reſol.* 2. *num.* 13. Ca-
bed. *Luſit. deciſ.* 27. *part.* 1. Cancer. *d. cap.* 14. *num.* 61.
Molin. *d. diſp.* 498. *num.* 6.

Limita octauò quando requiritur aliud quàm 25
conſenſus, vt per Maſcard. *d. concluſ.* 993. *num.* 31.
Menoch. *d. præſ.* 85. *num.* 33. vbi quòd reconductio, vbi
ſolemnis requiritur ſtipulatio, facta non præſumitur,
Cancer. *d. cap.* 14. *num.* 67. vbi quòd ſi locatio prior
eſſet facta per ſtipulationem, renouatio non cenſere-
tur facta ſine ſtipulatione.

Limita nonò quando in contractu locationis con- 26
ductor promiſiſſet locatori in fine locationis rem
locatam liberè vacuam, & expeditam relaxare, &
renuntiauit omni beneficio legum, &c. vt per Ma-
ſcard. *d. concluſ.* 993. *num.* 32. Caualcan. *deciſ.* 44. *n.* 89.
part. 1.

Limita decimò, ſi impedimentum in locatore in- 27
teruenìat, quia tunc relocatio facta non præſumitur,
Menoch. *d. præſ.* 85. *num.* 44.

Limita vndecimò vbi conſenſus locatoris defice- 28
ret, vt ſi eſſet effectus demens, vel furioſus, vel ſi
locator tempore finitæ locationis eſſet abſens, Can-
cer *d. cap.* 14. *num.* 59. vel mortuus, quia tunc cum
hærede locatoris defuncti priorem contractum igno-
rante non intelligitur contracta tacita reconductio,
Benedict. Ægid *in repet. d. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit.
& iure part.* 1. *cap.* 9. *num.* 76. *cum ſeqq.* vbi *num.* 79.
ſubdit quòd tacita reconductio non inducitur mor-
tuo interim conductore, aut ſi incidit in furorem,
& *num.* 80. tenet quòd tacita reconductio non con-
trahitur locatore mortuo durante primo contractu,
quamuis poſt eum finitum conductor in domo ma-
neat ante aditam hæreditatem, vel etiam poſt eam
aditam, quandiu prioris locationis hæres conſcius
non eſt.

Limita duodecimò in venditione, vt per Cardin. 29
Mantic. *d. lib.* 5. *tit.* 18. *in fine.* vbi ait ſi fructus alicu-
ius agri pro certo pretio ad tempus certum ſint ven-
diti, eo tempore tranſacto ex tacito partium conſen-
ſu non cenſeri venditionem renouatam, Cancer *d.
cap.* 14. *num.* 62.

SVMMARIVM.

1 *Conductor ob moram tenetur cum pretio ſoluere vſuras, & num. 2. tenetur rem locatam reſtituere locatori, completo locationis tempore, num. 3.*

4 *Locatori conuenit actio ex locato aduerſus conductorem vt ſoluat mercedem, quod ſi non fecerit, ſoluet etiam vſuras.*

5 *ex Locatione quæ debentur, iudex ſine mora debet executioni demandare. decretum ipſum de ſoluendo penſionem locatori, debet habere paratam executionem, num. 6.*

L. Præſes prouinciæ. XVII.

Impp. Dioclet. & Maxim. AA. *Hoſalio.*

1 CONductor ob moram tenetur cum pretio ſoluere vſuras. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Nicol. Mozz. *de contr. lib. tit. de locat. & conduct. tit. de ſubſtantial. locat. num. 22.* Azor. *inſtitutionum moralium part. 3. lib. 8. de locat. cap. 9. quaſt. 1.*
3 *verſic. tertio*, vbi quòd conductor debet locatori rem
locatam reſtituere completo locationis tempore, quia ad tempus vtendam accepit, quod ſi non reddiderit, cogitur reſarcire damnum ſi quod res paſſa fuerit, & vſuras poſt moram, & *cap. 16. in princip.* vbi quòd
4 actio ex locato conuenit locatori aduerſùs conductorem vt ſoluat mercedem, quod ſi non fecerit, ſoluat etiam vſuras.

5 *Exſolui ſine mora curabit.*] Notatur ad hoc quòd iudex ea, quæ ex locatione debentur, ſine mora debet executioni demandare, vt per Viui. *opin. 678. tom. 2. commun. lib. 7. tit. 16. de executione rei iudic. num. 91. verſic. itidem præceptum*, vbi tenet decretum
6 ipſum de ſoluendo penſionem locatori habere executionem paratam.

SVMMARIVM.

1 *ob Locuſtarum & verminum deuaſtationem fit remiſſio mercedis, & num. 3.*

2 *in Penſionibus conſuetudo ſeruanda eſt.*

4 *Si res vtenda fruenda tradatur pretio non determinato, erit contractus locationis, ſi illa res ſolebat locari pro certo pretio determinato. ſi non erat ſolita locari, nec de pretio conſueto appareat, non erit contractus locationis & conductionis, ſed dominus aget ad iuſtum pretium & penſionem actione præſcriptis verbis, vel actione in factum ex æquitate, num. 5.*

6 *Locatio cenſetur facta ſecundùm conſuetudinem prouinciæ.*

7 *Penſione non conſtituta, recurrendum eſt ad penſionem ſolui conſuetam pro fundo locato.*

L. Excepto. XVIII.

Iidem AA. Amno.

1 OB locuſtarum, & vermium deuaſtationem fit
2 remiſſio mercedis; & in penſionibus ſeruanda eſt conſuetudo. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4. fol. 46.*

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius 3
partem, ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 22. tit. 8. p. 5. vbi gloſſ. 6.* Pinel *in rubr. C. de reſcind. vendit. part. 2. cap. 3. num. 4.* Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 27. in princip.* ibi, *gafanhotos*, Magon. *Florent. deciſ. 67.* Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſ. collect. 1033. verſic. primò fit.*

Iuxta præteritam conſuetudinem, &c.] Notatur ad 4
hoc quòd ſi res vtenda & fruenda tradatur pretio non determinato, ſed ſimpliciter, vel hoc acto vt iuſtum pretium ſoluatur, erit contractus locationis ſi illa res ſolebat locari ſibi, vel alteri pro certo pretio determinato, vt per Anton. Gom. *variarum tom. 2. c. 3.*
num. 4. vbi ſubdit quòd ſi illa res non erat ſolita lo- 5
cari, nec de pretio conſueto appareat, non erit contractus locationis, & conductionis, ſed dominus aget ad iuſtum pretium & penſionem actione præſcriptis verbis, vel actione in factum ex æquitate, & *eod. tom. 2. cap. 2. num. 9. in fine*, dicit textum in præſenti eſſe intelligendum quando res locata communiter erat conſueta locari pro certo pretio, & penſione, quia tunc poſtea ſimpliciter eam locando videtur locari pro eodem pretio; & hinc infert quòd in Regno Caſtellæ in locis, quibus taxatur pretium domorum, & habitationis earum, de conſuetudine valet, & tenet locatio, & conductio ſimpliciter facta ſine pretio, cùm ad illud partes videantur ſe referre.

Notatur vulgò ad hoc quòd locatio cenſetur fa- 6
cta ſecundùm conſuetudinem prouinciæ, vt per Afflict. *in cap. 1. § præterea, n. 44. de prohibita feudi alien.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 62. num. 7.* Cald. Pereira *de poteſtate eligendi, cap. 6. num. 3.* Caroc. *de locat. p. 2. cap. 10. per tot.* Anton. Gabr. *commun. lib. 6. tit. de conſuetud. concluſ. 1. num. 4. & 5.* Surd *deciſ. 131. num. 2. & deciſ. 265. num. 57.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 11. num. 10. col. 3. & conſ. 146. num. 10.* Molin. *de Iuſtit. tractat 2. diſp. 496. num. 1.* Cardin Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 5. tit. 6. num. 1.*

In gloſſ *Conſuetudinem, fin.* ibi, *datur quantum ſo-* 7
let ex conſuetudine dari, &c. Notatur ad hoc quòd vbi non eſt conſtituta penſio, recurrendum eſt ad penſionem conſuetam ſolui pro fundo locato, vt per Queſad. *diuerſ. quæſt. cap. 20. num. 10.* Anton. Gom. *d. tom. 2. cap. 2. num. 9. ad fin.* Valaſc. *citatis locis*, Caroc. *de locato, part. 1. quæſt. 2. de mercede commiſſa, n. 6. & quæſt. 3. de mercede conſuetudinaria*, Sebaſt. Medices *de definit. part. 2. cap. 49. num. 2.* Pichard. *ad princip. Inſtit. hoc tit. à num. 19.* vbi de intellectu huius text. Gutier. *canon. lib. 1. cap. 39. num. 67.* Card. Mantic. *d. lib. 5. tit. 1. num. 13.* Molin. *d. tractat. 2. diſp. 489. num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Fides contractûs ſeruanda eſt, & remiſſio facta ab vno non præiudicat alteri.*

2 *Locatio cenſetur facta ſecundùm conſuetudinem regionis.*

L. Circa locationes. XIX.

Iidem AA. Valerio.

FIdes contractûs eſt ſeruanda, & remiſſio facta ab 1
vno non præiudicat alteri. Colligunt ex Ordin Doctores citati *ad l. 1. num 1. ſupr. hoc tit.*

Contra conſuetudinem regionis, &c.] Notatur ad 2
hoc quòd locatio cenſetur facta ſecundùm conſuetudinem regionis, vt per Doctores citatos *in l. præced.*

SVM

SVMMARIVM.

1 *Conductio non ſubſiſtit in re propria, & num. 2. procedit non ſolum in eo, qui rem eſſe propriam ignorauit, ſed etiam in eo qui ſciuit, num. 3.*

4 *in Dubio magis præſumitur quis ignorare, quàm ſcire rem ſuam conduxiſſe.*

5 *Dominus directus poteſt rem conducere, quam alteri conceſſit in emphyteuſin, nec dicitur conducere rem ſuam, ſed ius emphyteuticum, quod eſt alienum.*

6 *Dominium transferri quando interuenit præſumptus titulus, & ficta traditio.*

L. Qui rem. XX.

Iidem AA. Carpophoro.

1 COnductio in re propria non ſubſiſtit. Colli-
gunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſu-
prà hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
mont Nicol. *in concord. gloſſar. concord.* 24. Bernard. *re-
gul.* 121. Barnab. Cornazan *deciſ.* 76. *num.* 14. Padil.
in l. cùm falſa, num. 5. C. de iuris & facti ignorant.
Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.* 8. *num.* 22. D. Bar-
boſ. *in l. ſi alienam* 12. *num.* 22. *poſt med. ff. ſolut. ma-
trim.* Azor. *inſtit. moral. part.* 3. *lib.* 8. *de locato cap.* 4.
quaſ. 3. bene Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis
conuent. lib.* 5. *tit.* 3. *num.* 3. vbi extendit locum habere
3 non ſolùm in eo, qui rem eſſe propriam ignorauit,
ſed etiam in eo qui ſciuit, per *l. ſuam rei, in verſ. ſciens,*
4 *ff. de contrah. empt.* & *num.* 4. ait quòd in dubio magis
etiam præſumitur quis ignorare, quàm ſcire rem ſuam
conduxiſſe, & *num.* 5. poſt Boër. *deciſ.* 234. *ſub num.* 3.
5 aduertit quòd dominus directus poteſt conducere
rem quam alteri in emphyteuſim conceſſit, nec dici-
tur conducere rem ſuam, ſed ius emphyteuticum,
quod eſt alienum.
6 *Dominium non transfert, &c.*] Ergo à contrario
ſenſu quando interuenit præſumptus titulus, & ficta
traditio, dominium transfertur, vt per D. Barboſ. *in l. ſi
alienam* 12. *num.* 94. *ff. ſolut. matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Locatio poteſt conſiſtere abſque pecunia numerata. intellige quando merces conſtituitur ex fructibus colligendis ex re locata, num. 2.*

3 *in Locatione & conductione requiri quòd penſio, vel merces conſiſtat in pecunia numerata; aſſimilari tamen contractus locationis, & conductionis, quando eſt præſtanda certa pars frumenti, olei, vel vini ad numerum, & menſuram, & num. 4. 5.*

6 *Locationem eſſe non poſſe ſine pretio in pecunia. diſtingui inter locationem vtendi & fruendi, & inter locationem faciendi, num. 7. ſi verò vſus rei locetur, tunc pecunia præciſè neceſſaria non eſt, ſed merces poterit in fructibus, quantitate, vel alia re dari, num. 8. pecuniam eſſe cauſam finalem huius contractus quando nomine mercedis interuenit, num. 9.*

10 *Locationis mercedem conſtitui poſſe in fructibus, quos res locata apta eſt producere, aliàs vt locatio ſit, debere mercedem conſtitui in pecunia, n. 11.*

12 *Locationem poſſe conſiſtere abſque pecunia numerata.*

Barboſ. Collect. in Cod Tom. II.

L. Si olei. XXI.

Iidem AA. Antoniæ.

LOcatio conſiſtere poteſt abſque pecunia nume- 1
rata. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1.
num. 1. *ſuprà hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.* 1.
pag. 336.
Plura circa hanc concluſionem & de eius veritate
tradunt *l. Hiſpan.* 1. *tit.* 8. *part.* 5. Iaſ. *in l. omnium, n.* 169.
Inſtit. de act. Cottaſ. *lib.* 2. *miſcell. cap.* 11. *num.* 4. Pinel.
in rubr. C. de reſcind. vend. part. 2. *cap.* 3. *n.* 32 vbi plura
circa intellectum huius text. cumulat, Loriot. *de pa-
ctis, axiom.* 129. vbi ait locationem dici etiam ſine pe- 2
cunia quandò merces conſtituitur ex fructibus colli-
gendis ex re locata, Anton. Gom. *tom.* 2. *var. cap.* 3. *n.* 3.
verſ. item quæro, vbi tenet in contractu locationis, & 3
conductionis requiri quòd penſio, vel merces conſi-
ſtat in pecunia numerata; aſſimilari tamen contractui
locationis, & conductionis quando eſt præſtanda cer-
ta pars frumenti, olei, vel vini ad numerum, & men-
ſuram, Menchaq. *controuerſ. vſufreq. p.* 2. *cap.* 53. *n.* 1.
vbi iura quæ aiunt in locatione oportere interuenire 4
pecuniam, intelligit largè accipiendo pro rebus ſcili-
cet, quæ pondere, numero, menſuráve conſtant, Va-
laſc. *de iure emphyt. q.* 20. *n.* 5. Nicol. Mozz *de contract.
tract. de locat. & conduct. tit. de ſubſtantialib. locationis,
n.* 13. vbi de intellectu. Vincent. Caroc. *de locat. p.* 1.
q. 1 *de mercede numerata*, Cuiac. *tract.* 7. *ad Africanum
ad l. & hac diſtinctio, ff. hoc tit.* Donell. *comment. iuris
ciuilis lib.* 13. *cap.* 6. *col* 3. *ad fin.* Fachin. *controu. lib.* 1.
cap. 82. Laſarte *de gabell. cap.* 1. *à num.* 84. Ioan. Garc.
de expenſ. cap. 14. *n.* 20. vbi videtur concludere fre- 5
quentiori ſententia receptum requiri ad locationem,
vt interueniat penſio in pecunia numerata, ſed iure
Cæſareo verius conſtituta quoque mercede & pen-
ſione non in pecunia, ſed in aliqua ſpecie locationem
propriè dici. Ceuall. *commun. contra commun. q.* 202.
num. 6. vbi quòd locatio ſine pretio in pecunia eſſe 6
non poteſt, Pichard. *ad princip. Inſtit. hoc tit. à n.* 27.
vbi *n.* 30. *cum ſeqq.* diſtinguit inter locationem vtendi 7
& fruendi, & inter locationem faciẽdi, hoc eſt, quan-
do vſus rei locatur, aut hominis factum, ita vt ſi loca-
tio facti ſit, non aliter celebrari poterit, quam ſi mer-
cedis nomine pecunia detur numerata, & ita proce-
dere ait text. *in l. naturalis, § at cùm do, ff. de præſcript.
verb.* Si verò vſus rei locetur, tunc pecunia præciſè 8
neceſſaria non eſt, ſed merces poterit in fructibus,
quantitate, vel alia re dari, iuxta text. *in præſenti*, cum
ſimilibus, qui expreſsè loquuntur in locatione vſus,
& non facti. Morl. *in emporio iuris ciuilis, p.* 1. *tit.* 10.
in præmiſſ. num. 5. vbi per hunc text. tenet propriè eſſe 9
locationem mercede conſtituta in rebus, quæ con-
ſtant pondere, numero, & menſura, & reſpondet ad
iura in contrarium, tunc demum pecuniam eſſe cau-
ſam finalem huius contractus quando nomine mer-
cedis interuenit, iuxta text. *in princip. Inſtit. hoc tit.* vbi
merces eſt, quæ requiritur pro forma huius contra-
ctus. non tamen ſequi in alijs rebus mercedem non
poſſe conſiſtere ad perficiendam locationem, & con-
ductionem, Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 486. *n.* 5. vbi
tenendo opinionem quòd pecunia in locatione præ-
ciſè neceſſaria ſit, reſpondet eum Laſarte *d. c.* 1. *n.* 31.
in hoc text. præceſſiſſe conuentionem pro certa mer-
cede in pecunia, vt eſſet vera locatio, contractúſque
bonæ fidei, eámque commutatam fuiſſe in illa certa
pondera olei. Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff.
de iuſt. & iur. p.* 1. *c.* 9. *n.* 34 vbi ait locationis mercedẽ 10.
conſtitui poſſe in fructibus, quos res locata apta eſt

Ee 3 produ

producere, vt putà in frumento ex aratoria terra, in vino ex vinea, in oleo ex oliueto, & ſic procedere textum *in præſenti*, cum ſimilibus; aliàs verò vt loca-
11 tio ſit, debere mercedem conſtitui in pecunia, & *n.35.* reſpondet ad text. *in d. §. at cùm do*, latè Didac. à Britto *ad rubr. de locat. & conduct. part. 2. §. 4. num 55. cum*
12 *ſeqq.* vbi per hunc text. tenet abſque pecunia numerata poſſe conſiſtere locationem, & *num. 56.* reſpondet ad text. *in l. 1. §. ſi quis ſeruum, ff. depoſiti*, & *ad d. l. naturalis, §. at cùm do*; vide apud illos.

L. Si hi. XXII.

Iidem AA. Papiniano.

1 Operam promittens ad bonam fidem ſeruandam
2 tenetur. Locans opus pro frumento conducendo, ſi non conduxit, tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Dominium non probari ex contractu locationis, & num. 2. etiam in locatione in emphyteuſim, num. 3.*

4 *Locator quando agit actione perſonali contra conductorem ex contractu locationis, tunc contra conductorem probatur dominium locationis per inſtrumentum locationis, imò conductor non poteſt refricare quæſtionem dominij contra dictum locatorem.*

5 *Dominium quando non probetur per inſtrumentum locationis.*

6 *Dominium licèt per locationem non probetur verè, probatur tamen præſumptiuè donec oſtendatur contrarium.*

7 *Errantis nullus eſt conſenſus, & voluntas.*

8 *Locator, qui aliter non probat dominium, quàm per locationem, non poteſt ſibi mutare cauſam poſſeſſionis. ſecus ſi res perueniſſet ad dominum, num. 9.*

L. Ad probationem. XXIII.

Iidem AA. Priſco.

1 Dominium ex contractu locationis non probatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1 ſupr. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4. fol 46. verſo.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Caſſan. *in conſuetud. Burgund. tit. de iuſtice & droict, rubr. 2. §. 2. verbo & la preuue, num 2. verſic. quia de inſtrumento locationis, fol. 25.* Afflict. *deciſ. 14. n. 4.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo æſtimum 2. in fine*, Menoch. *remed. 11. recuper. num. 46. cum ſeqq.* Alphan. *collectan. 441.* Burg. de Paz *conſ. 16. num. 8.* Vaſc. *de iure emphyt. quæſt. 9. num. 3. cum ſeqq.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 8. num. 22.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 498. num. 1. verſ. non tamen*, latè Maſcard.
3 *de probat. concl. 542. per tot.* vbi *num. 3.* ampliat procedere in locatione in emphyteuſim, & *à num. 7.* dicit
4 quòd quando locator agit actione perſonali contra conductorem ex contractu locationis, vt *l. ſi quis conductionis, infr. hoc eod. tit.* tunc contra conductorem probatur dominium locatoris per inſtrumentum locationis, immo conductor non poteſt refricare quæſtionem dominij contra dictum locatorem, iuxta *d. l.*
5 *ſi quis conductionis*; ſed ſi conuenitur poſſeſſor actione reali ratione dominij agentis, tunc vera & communis eſt concluſio per inſtrumentum locationis non probari dominium, iuxta hunc text. *in præſenti*, & *num. 9.* agit an locum ſibi vendicet in probando dominio Eccleſiæ, & *num. 11.* limitat quando locatio eſt coniuncta cum aliis adminiculis, & *num. 14.* limitat etiam quando producuntur plura inſtrumenta antiqua ſuper inueſtituris, quia ex illis rectè probatur dominium nedum contra conductores, ſed etiam tertios poſſeſſores, latè D. Barboſ. *in l. ſi alienam 12. num. 73. in princip. verſic. vrget tertiò, ff. ſoluto matrim.* vbi *num. 74. verſ. non obſtat tertium*, ſubdit deciſionem huius text. procedere quando ſola interuenit locatio per quam ſolam non probatur dominium, quia non ſequitur; locaſti rem tanquam tuam, ergo ex hoc probatur eſſe tua, quia potuit eſſe aliena, & tamen validè locari, *l. rem alienam, ff. de contrah. empt. l. nemo, C. hoc tit.* & concludit ideo ex ſola locatione nunquam cenſeri probatum dominium etiam aduersùs conductorem, & locationem ſolam, & confeſſionem dominij per verba enuntiatiua in ea incluſa non probare dominium locatoris nec verè, nec præſumptiuè, quòd non ſolùm procedere ait vt quoad tertium non videatur præſumptiuè probatum dominium, ſed etiam neque quoad conductorem, qui à locatore cauſam habet, & admonet cauendum eſſe ab Alciat. *reſp. 9. num. 10.* dum tenet quòd licèt per locationem 6
non probetur dominium verè, probatur tamen præſumptiuè donec contrarium oſtendatur, & à Bart. *in l. non ab re, num. 3. C. vnd. vi*, dum dicit quòd ille, qui locat rem tanquam ſuam, per hoc præſumptiuè probat rem eſſe ſuam; niſi ſaluentur quando quæſtio dominij venit incidenter ad cauſam principalem; nam cùm tunc ad probationem dominij præſumptiuam, ſufficiat ſola poſſeſſio, & locator per conductorem videatur poſſidere, per locationem hoc caſu cenſebitur præſumptiuè probari dominium.

Et errantis nullum habeat conſenſum, &c.] Notatur 7
ad hoc quòd errantis nullus eſt conſenſus, & voluntas, vt per Roland. *conſ. 32. num. 70. vol. 4.* Menoch. *conſ. 279. num. 20. & conſ. 296 n. 56. & conſ. 857. n. 13. & de præſumpt. lib. 2. præſumpt 19. num. 9.* Surd. *conſ. 202. n. 10. & deciſ. 114. n. 20.* citatos per me *de Axiom. iuris vſufreq. axiom. 82. num. 2.*

Nemo enim ſibi ſuæ poſſeſſionem, &c.] Probat hic 8
text. quòd locator, qui aliter non probat dominium quàm per locationem, non poteſt ſibi mutare cauſam poſſeſſionis, vt per D. Barboſ. *in d. l. ſi alienam, n. 120. ff. ſolut. matrim.* vbi aliud dicendum eſſe aſſerit ſi res ad dominum perueniſſet, nam is ratione dominij licitè poteſt ſibi mutare cauſam poſſeſſionis, per *l. ei à quo, 20. ff. de vſucap.* & deinde aduertit quòd licèt gloſſ. fin. in hoc text. multum laboret in declarando qualiter prædicta ratio adaptetur deciſioni, nihilominus tamen exiſtimat hîc proponi duos caſus; quando ſcilicet locator agit rei vendicatione tanquam dominus, & quando ſe defendit à domino vendicante: quoad primum caſum adaptatur prima ratio quòd per ſolam locationem non probat ſe dominum eſſe ob rationem ibi expreſſam: ad ſecundum autem caſum adaptatur ſecunda ratio quòd ille non potuit mutare ſibi cauſam poſſeſſionis, quod ita explicãdum aſſerit. Pone conductorem reſtituiſſe rem conductam locatori, & poſtea eam ab illo vendicare: locator autem volebat ſe defendere eo prætextu quòd conductor accepiſſet ab eo eam rem titulo conductionis tanquam à domino, & hanc exceptionem ſignificat Imperator non eſſe admittendam, quia cùm locatio non valuerit, non poteſt ipſe allegare ratione illius aliquid noui interueniſſe, per quod mutata fuerit cauſa poſſidendi, ſcilicet quòd licèt antea poſſideret tanquam

tanquàm poſſeſſor bonæ fidei, nunc poſſidebat tanquam dominus: nam licèt ea allegatio audiretur ſi titulus eſſet validus, *l. non ſolum, §. quod vulgo, ff. de vſucap.* tamen ſi fuerit inualidus, non debet haberi in conſideratione, *cap. non præſtat, de regul. iur. in 6.* ac ob id eo non obſtante locum adhuc habet regul. *l. cum nemo, C. de acquir. poſſeſſ.*

L. Contractus. XXIV.

Iidem AA. Antonino.

1 LOcationis contractus de ſubſtantia non requirit inſtrumentum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. 1. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Conductor conuentus conductione ex lege, debet ante omnia reſtituere rem, nec antea dominij quæſtionem mouere poteſt, & num. 2. Amplia non ſolùm in conductione, ſed etiam in alijs tenentibus nomine alieno, num. 10. niſi ius ſuperueniat poſt conductionem, vel noua ſuperueniat cauſa conductori, num. 11. ſi tertius aliquis contendit rem locatam, aut commodatam ſuam eſſe, ac petit à iudice vt non reſtituatur locatori, aut commodanti, an impediat ſiſti reſtitutionem, num. 12.*

3 *Locatio quando fuit nulla, vel quando notoriè poteſt excipi de dominio, non dari remedium legis, & cur, num. 4. declara, vt num. 5.*

6 *Conductor an poſſit ſe defendere ex nouo titulo aliunde ſibi proueniente, ne rem conductam ſtatim dimittat locatori.*

7 *Locator, aut commodans quando petit rem quaſi locatam, aut commodatam, & conductor, aut commodatarius contendunt rem eſſe ipſorum, eáque de cauſa volunt eam retinere, non audiuntur, ſed coguntur illam ſtatim reſtituere locatori, aut commodanti, reſeruato ipſis ſuo iure.*

8 *Locator ſi pro expellendo conductore agat condictione ex hac l. poteſt opponere locatori dominij exceptionem, niſi priùs rem reſtituat, ſecus ſi agat actione locati.*

9 *in Contractu emphyteutico, vel locationis, dominus in iudicio poſſeſſorio recuperanda, vel retinenda habet fundatam intentionem contra emphyteutam, vel colonum.*

L. Si quis conductionis. XXV.

Iidem AA. Epagatho.

1 COnductor conuentus condictione ex lege, debet ante omnia reſtituere rem, nec antea dominij quæſtionem mouere poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ.
2 Leo *in 4. fol. 46. verſo.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4 tit. 54. §. 3. l. Hiſp. 13. vbi gloſ. 3. tit. 10. part. 7.* Conan. *comment. iuris lib. 7. cap. 11. num. 13.* Corraſ. *lib. 3. miſcell. cap. 2. num. 3.* Alphan. *collect. 463.* Afflict. *deciſ. 14. num.* 8. Flamin. Carthar. *deciſ. 41. num. 3.* Viol. *tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 1. de acquir. poſſeſſ. num. 292. pag. 216.* Anton. Fab. *de errorib. pragmat. decad. 6. err. 5.* Marant. *de ordine iudic.*
3 *part. 4. diſt. 7. num. 49.* vbi cum Alex. ſubdit non dari remedium huius l. quando locatio fuit nulla, vel quando notoriè poteſt excipi de dominio. Donell. *ad l. non abs re 10. num. 4. C. vnde vi, pag. 595.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 9. num. 15.* Menoch. *conſ. 27. num. 44. & de arbitr. caſu. 207. num. 22* & latè *remed.*
11. *recuper. à num. 35.* vbi reddit rationem, ne ſcilicet per hanc exceptionem illudatur locator, & *num.* 4
38. *cum ſeqq.* declarat non procedere cùm non conſtat legitimè locationem factam, vel quando conductor ignoranter rem propriam conduxit, vel vbi conductor offert ſeparatim probare rem hanc à ſe locationis tempore poſſeſſam conduxiſſe; vel vbi ſuperueniſſet noua cauſa non reſtituendi, vel quando is conductor mutauit poſſeſſionis titulum; & in illis caſibus, in quibus aduersùs agentem remedio recuperandæ ex interdicto *vnde vi*, obiici poteſt dominij exceptio, Maſcard. *de probation. concl. 542. num. 7.* Ioan. Bapt. Coſta *de facti ſcient. & ignor. cent. 2. diſt. 89. num. 7. & 8.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 14. num. 3.* Valaſc. *conſult. 42. num. 1.* vbi *numeris ſeqq.* latè diſputat an conductor ex nouo titulo 6
ſibi aliunde proueniente ſe defendere poſſit ne rem conductam confeſtim locatori dimittat, & tandem concludit in propoſita quæſt. iudicatum pro conductore ratione noui tituli aliunde prouenientis poſt conductionem, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo locatio num. 15.* idem Valaſc. *conſ. 195. à princ.* vbi *num. 4.* reſoluit in remedio poſſeſſorio huius l. nec referri quæſtionem dominij agentis, nec allegari dominium conuenti poſſe, & *num.* 8. ſubdit quòd poſſeſſor maioratus ſi agat vtili rei vendicatione contra emphyteuſim commiſſi nomine, aut aliàs, poterit emphyteuta quæſtionem dominij referre, & *num. 9.* tenet quòd quando agitur rei vendicatione, poteſt conuentus excipere de dominio. D. Barboſ. *in l. ſi alienam 12. num. 23. in princip. ff. ſoluto matr.* vbi *num.* 27. in materia huius l. ſic diſtinguit, aut locator petit reſtitutionem rei locatæ per actionem ex locato, & tunc ei obſtat exceptio dominij conductoris; aut petit prædictam reſtitutionem intentata condictione ex hac l. ex tunc exceptio dominij conductoris ei opponi non poteſt, & deinde rationem diſtinctionis præſtat, opponit, & diſſoluit contraria, & *num. 38. in med.* tenet quòd mulier aduersùs maritum denegantem rerum dotalium reſtitutionem non poteſt agere condictione huius l. & *num.* 51. dicit quòd quamuis conductor conuentus condictione huius l. non poſſit opponere de proprio dominio, & multo minus de alieno, tamen ſi conueniatur per rei vendicationem tam de dominio ſuo, quàm alieno, excipere poterit, & *num.* 82. *in princip. & num. 112. in princip.* ait hanc l. non procedere quando ille, qui erat dominus, & poſſeſſor etiam ſcienter conduxit rem à locatore, nam cùm tunc non amittatur dominium, neque poſſeſſio, & conſequenter neque transferatur in locatorem, non competet eo caſu locatori remedium huius l. quod ſoli poſſeſſori conceditur, Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 498. num. 1. verſ. quando locator,* vbi ex hoc text.
colligit quòd quando locator, aut commodans petit 7
rem quaſi locatam, aut commodatam, & conductor, aut commodatarius contendunt rem eſſe ipſorum, eáque de cauſa volunt eam retinere, non audiuntur, ſed coguntur illam ſtatim reſtituere locatori, aut commodanti, reſeruato ipſis ſuo iure, vt poſt illam reſtitutam intentare poſſint actionem, ac probare ad ſe pertinere. Cancer. *var. reſolut. lib. 1. cap. 14.*
de locat. & conduct. num. 84. vbi tenet quòd ſi loca- 8
tor pro expellendo conductore, agat condictione ex hac l. poteſt opponere locatori dominij exceptionem

nem niſi priùs rem reſtituat, ſecus ſi agat actione locati, per *l. conductores, inf. hoc eod. tit.* Flores de Mena *ad Gam. Luſitan. deciſ.* 12. *in fine*, vbi dicit quòd contractu emphyteutico, vel locationis dominus in iudicio poſſeſſorio recuperandæ, vel retinendæ habet fundatam intentionem contra emphyteutam, vel colonum, vt ante omnia dimittere rem teneatur, non obſtante exceptione domin j oppoſita, & pòſt de proprietate litigare, ex remedio huius text. niſi exceptio ſit ita notoria quòd euidenter concluderet dolum petentis id, quod ſtatim reſtituturus eſt. latè Didac. à Britto *in rub. de locato & cond. part.* 1. §. 2. *num.* 20. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *quæſt forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 14.

1 Amplia huius text. concluſionem procedere non ſolùm in conductione, ſed etiam in aliis tenentibus nomine alieno, vt per Felin. *in cap. inter dilectos num.* 20. *de fide inſtrum.* Pariſ. *conſ.* 59 *num.* 31. *lib.* 1. Cephal. *conſ.* 47. *num.* 40. *lib.* 1. Cancer. *d. cap.* 14. *num.* 89.

11 Limita, niſi ius ſuperueniat poſt conductionem, vel noua ſuperueniat cauſa conductori, vt per Menoch. *d. remed.* 11. *recup. num* 42. Valaſc. *d. conſult.* 42. *num.* 3. Cancer. *d. c.* 14. *num.* 84. *in fine*, & *n.* 88. Giurb. *deciſ.* 69. *num.* 22. vbi tenet negantem reſtituere rem ſibi conductam eſſe audiendum, ſi in promptu nouum titulum, & mutatæ poſſeſſionis cauſam edoceat, quia poſſeſſionem hoc modo interuertere non cenſetur: vide Didac. à Britto *dict. part.* 1. §. 2. *à num.* 21.

12 Quid quando tertius aliquis contendit rem locatam, aut commodatam ſuam eſſe, ac petit à iudice vt non reſtituatur locatori, aut commodanti, an impediat reſtitutionem fieri? vide Mich. Graſſ. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 7. *tit.* 1. *num.* 341. *pag.* 221. Anton. Gabr. *tom.* 3. *tit. de reſtitut. ſpoliat. concl.* 1. *num.* 45. Maſcard. *de probat. concl.* 1321. *num.* 31. D. Barboſ. *in d. l. ſi alienam num.* 8. *&* 9. Aluar. Valaſc. *conſ.* 162. *num.* 4. Thom. Valaſc. *allegat. iuris tom.* 1. *alleg.* 75 *num.* 13. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 21. *num.* 14. *verſ. cæterùm*, Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 498. *num.* 1. *verſ. quando tertius*, Ordin. Reg. Luſitan. *d. lib.* 4. *tit.* 54. §. *vlt.* vbi ſtatuitur, ſi res ſit mobilis, & is, qui locauit, aut commodauit, eſt ſuſpectus, neque habet ſufficientia bona, vnde meritò illam ſoluat, ſi probetur eſſe illius alterius, fieri ſequeſtrum eius rei apud tutam aliquam perſonam, tertiúmque illum ſummatiè audiri, vt probet ſuam eſſe.

SVMMARIVM.

1 *Conductionis finitæ impletâ fide agi poſſe contra locatorem, vt retenta, vel abrepta reſtituat.*

2 *Inſtrumenti virtutem non conſiſtere in papyro, ſed in intellectu.*

L. Si conductionis. XXVI.

Iidem AA. Oppioni & Hermogeni.

1 IMpleta fide conductionis finitæ agi poteſt contra
2 locatorem, vt retenta, vel abrepta reſtituat. Virtus inſtrumenti non conſiſtit in papyro, ſed in intellectu. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

L. Si tibi. XXVII.

Iidem AA. Neroni.

PActum cohærentia traditionis non veſtitur quando cum tertio, non cum recipiente interponitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* poſt omnes Giphan. *tom.* 1. *pag.* 338.

Vide Bart. *in l. lecta num* 10. *in princip. ff. ſi certum pet. & in l. iuriſgentium*, §. *quinimo*, *num.* 3. *poſt princ. ff. de pactis*, Galiaul. *in rub. ff. de verb. obligat. num.* 47. *&* 48. Alciat. *num.* 15. Torniel. *num.* 72. *&* 78. & Ripa *num* 35. Alciat. *lib.* 1. *parerg. cap.* 4. Alphan. *collect.* 155. Matheſil. *ſing.* 80. *num.* 3. Gilchen *ad l. legem* 10. *n.* 6. *C. de pactis*, Cardin Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuent. tom.* 2. *lib.* 19. *tit.* 4. *num.* 38. vbi ait quòd hîc non conſtabat de præcedenti debito colonorum, quod erat neceſſarium vt poſſet dici conſtitutum.

In gloſſ. *Prorogaſti*, ibi, *id eſt, ante tempus ſoluiſti*: vide Guid. Pancirol. *in theſauro variar. lection. lib.* 1. *cap.* 77.

SVMMARIVM.

1 *Conductor & locator reciprocè tenentur de dolo, & cuſtodia, non de caſu, cui nullus poteſt reſiſtere, & num.* 2.

3 *Conductor dolum, latam & leuem culpam, non autem leuiſſimam præſtare tenetur, & n.* 4.

L. In iudicio. XXVIII.

Iidem AA. eidem Neroni.

COnductor & locator reciprocè tenentur de dolo, & cuſtodia, non caſu, cui nullus reſiſtere poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l.* 7. *Hiſp. tit.* 8. *part.* 5. Conan. *comment. iuris lib.* 7. *cap.* 11. *num.* 10. Strach. *de mercat. tit. de nautis part.* 2. *num.* 3. Vincent. Caroc. *de locato part.* 2. *cap.* 69. *num.* 6. Menoch. *de arbitr. caſu* 390 *num.* 10. vbi quòd conductor dolum, latam culpam, & leuem, non autem leuiſſimam præſtare tenetur, additque quòd vno caſu conductor & de culpa leuiſſima teneri poſſet, ſi expreſsè ita in conductione cautum fuiſſet, Surd. *deciſ.* 198. *num.* 14. vbi quòd conductor tenetur de 3 leui culpa, Fului. Pacian. *conſ.* 85. *num.* 35. *fol.* 577. Cancer. *var. reſolut. part.* 1. *cap.* 14 *de locat. & conduct. num.* 52 Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.* 1. *lib.* 5. *tit.* 8. *num.* 1. vbi quòd conductor, niſi 4 aliud conuenerit, dolum, & culpam tantùm præſtare debet. 2

SVMMARIVM.

1 *Conductoris heredes teneri ad reparationem deſtructorum.*

2 *Coloni finita locatione debent tradere prædia in eo ſtatu, in quo repererunt tempore conductionis.*

3 *Conductor ſi recepit prædium ſeminatum, eodem modo reddere debet.*

4 *Colonum antiquum non poſſe in fine anni exfructuare fundum in noui conductoris præiudicium, vt ſequenti anno non reſpondeat cum ſolitis fructibus.*

5 *Con*

5 *Conductor molendinorum prioris anni tenetur ad intereſſe conductoris ſequentis anni, pro eo quòd fecerit anticipare molitiones in eius præiudicium.*
6 *Conductor in vltimo anno tenetur reſtituere terras non ſeminatas, prout habuit, aliàs tenetur ad intereſſe.*
7 *Damnum quod deſtructione domûs infertur, in iure conſiderabile eſt.*

L. Cùm conductorem. XXIX.

Iidem AA. Iuliano.

1 HÆredes conductoris ad reparationem deſtructorum tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 *Ædificia, quæ ſuſcepit integra,* &c.] Notatur ad
hoc quòd coloni debent tradere finita locatione prædia in eo ſtatu, in quo reperetunt tempore conductionis, vt per Menoch. *conſ. 13. n. 1. vol. 1.* Petr. de Vbald. *in tract. ſociet. part. 11. quæſt. 9. col. 5.* vbi infert quòd
3 ſi conductor prædium recepit ſeminatum, debet eodem modo reddere, Surd. *deciſ. 131. num. 4.* Matta *in votis nouiſſim. deciſ. voto 149. n. 5.*

4 Vnde colonum antiquum non poſſe in fine anni fundum exfructuare in præiudicium noui conductoris vt ſequenti anno non reſpondeat cum ſolitis fructibus, reſoluunt Bart. *num. 3.* & Paul. de Caſtro *in l. & hac diſtinctio, §. cùm fundum, ff. hoc tit.* qui inferunt contra colonos, qui in fine temporis ita erodunt fundum quòd fructus anni ſequentis corrumpuntur, & in vltimo anno conductionis non bene putant vineam, quia multa capita dimittunt, vt vberiorem fructum reddat, ex quo ſequitur quòd in anno ſequenti aliqui fructus non percipiuntur ex vinea: & ſimiliter contra colonos, qui cùm pars fundi deberet ſeminari frumēto, & pars quieſcere, totum fundum ſeminant fumento, itaut anno ſequenti non poterit ſeminari: ſequuntur Tiraq. *de retractu conuent. §. 5. gloſſ. 4. num* 18. Anton Gom. *tom. 2. var. cap. 3. num. 21.* Ioſeph. Ludou. *Pariſ. deciſ. 62. num. 1. & ſeq. part. 2.* Vincent. de Franchis *part. 1. deciſ. 96. num. 1.* vbi etiam reſoluit quòd conductor mo-
5 lendinorum prioris anni tenetur ad intereſſe conductoris ſequentis anni, pro eo quòd fecerit anticipare molitiones in præiudicium eius: & infert ad hæredes Prælati, qui videntes Prælatum moriturum, immaturos fructus colligunt, vt ſucceſſorem defraudent. Surd. *d. deciſ. 131. num. 6.* Matta *in votis nouiſſ.*
6 *deciſ. voto 149. num. 2.* vbi quòd conductor in vltimo anno tenetur reſtituere terras non ſeminatas, prout habuit, aliàs tenetur ad intereſſe, Matcel. Cala *de modo articulandi num. 121. fol. 74.*

Deſtruxiſſe proponis, &c.] Notatur ad hoc quòd
7 in iure conſiderabile eſt damnum quod deſtructione domus infertur, vt per Surdum *deciſ. 300. numero 2.*

SVMMARIVM.

1 *Curiales non poſſe conducere prædia aliena, nec fideiubere pro conducentibus, & num. 2.*
3 *Curiales qui, remiſſiuè.*

L. Curiales. XXX.

Impp. THEOD. *&* VALENT. AA. *Florentio P. P.*

CVriales non poſſunt aliena prædia conducere, 1
nec pro conducentibus fideiubere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt
l. Hiſp. 2. tit. 8. part. 5. vbi gloſ. 1. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 18. cap. 14. num. 12.* Nicol. Mozz. *de contractib. tract. de locato, & cond. tit. de his, qui poſſunt locare num. 4.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 488. num. 1.* vbi de ea locatione intelligit, quæ ad negotiationem pertinet. Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 14. quæſt. 17. num. 9.* Bobadil. *in ſua politica lib. 3. cap. 8. num.* 89. Azor. *inſtit. moral. part. 3. lib. de locato cap. 3. quæſ. 2.* Cald. Pereira *de poteſt. eligendi cap. 1. num. 2.* 2

Curiales qui dicantur, vide Chriſtoph. de Paz 3
ad leges ſtyli l. 7. num. 8. cum ſeqq. Azor. *vbi ſup.*

SVMMARIVM.

1 *Milites rerum alienarum conductores, ſeu procuratores, aut fideiuſſores, vel mandatores conductorum fieri prohibentur, & num. 2. intellige de militibus qui ſunt in actuali militia, n. 3.*
4 *Milites poſſunt conducere domum ad habitandum neceſſariam, & ſtabulum ad equos nutriendos, & conſeruandos.*
5 *de Militibus, eorúmque priuilegiis, totáque militari materia, remiſſiuè.*
6 *Milites noſtri temporis ſtipendiati, actúque militantes gaudent immunitatibus antiquis militibus Romanis conceſſis, cùm in eorum locum ſucceſſerint.*
7 *Miles debet ſolùm ſe militiæ tradere.*
8 Soldado *Hiſpanum quid, & vnde.*
9 *Milites mercaturam exercere nequeunt.*
10 *Milites à Republ. aluntur.*

L. Milites. XXXI.

Imp. LEO A. *Aſpari mag. militum.*

MIlites alienarum rerum conductores, ſeu pro- 1
curatores, aut fideiuſſores, vel mandatores conductorum fieri prohibentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
l. 2. Hiſp. tit. 12. part. 5. Tiraq. *de nobilit. cap. 32. num. 1.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 11. num. 19.* Marc. Anton. de Amatis *Marchia deciſ. 159 num. 3.* Nicol. Mozz. *de contract. tract. de locato, & conducto, tit. de his, qui poſſunt locare num. 2. & tract. de mandato tit. de perſonis inter quas cadere poteſt mandatum num.* 14. Cald. Pereira *de poteſt. nominandi cap. 1. num. 2.* Guid. Pancirol. *in theſauro var. lection. lib. 2. cap. 206. in princip.* Cald. Pereira *de poteſtate eligendi cap. 1. num. 2.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 488. num. 1.* vbi cum Gregor. Lop. *in d. l. 2.* intelligit de militibus, qui non ſunt
in otio, ſed in actuali militia, Azor. *inſtit. moral. p. 3.* 3
lib. 8. de locato & conducto cap. 3. quæſ. 1. vbi ſubdit 4
quòd poſſunt milites conducere domum ad habitandum neceſſariam, & ſtabulum ad equos nutriendos, & conſeruandos Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 25. num. 507.* Rebell. *de obligat. iuſtit. p. 2. lib.*

lib.14. quæſt. 17. num.9. & lib. 16. quæſt. vnic. de fideiuſſor. num.13.

5 De militibus, eorúmque priuilegiis, totáque militari materia, vide Parid de Puteo, Ioan. de Lignano, & Ioan. Lup. & Petr. Bellin. *in ſuis tractatibus de re militari*, Martin. Laudenſ. *de milite*, Iul. Ferret. *de re, & diſcipl. militari.* Claud. Coter. *de iure & priuileg. militum*, Marc. Mantu. *de priuileg. militarib.* Georg. Accac. *in ſimili tractat.* Balthaſ. Ayala *de iure, & officio bellico, & diſciplina militari*, Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. lit. M. concl. 227. cum tribus ſeqq.* Petr. Cabal. *reſolut. crimin. cent. 3. caſu 293.*

6 Aduerte quòd milites noſtri temporis ſtipendiarii, actúque militantes gaudent & fruuntur immunitatibus & fauoribus antiquis Romanis militibus conceſſis, cùm in eorum locum, exercitium, & labores ſucceſſerint, tameſi externas ſolemnitates longitudo temporis antiquauerit, de quo Zoanet *num.80.* Marc. Mantu. *num.283. cum ſeqq.* Georg. Accac. *lib.1. cap.3. in dictis tractatibus* Bertrand. *conſ.196. num.1. in fine. & n. ſeq. lib.3.* Padill. *in l.1. num.12. C. de iuris & facti ignorant.* Cardin. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib.6. tit.1. num. 32.* Sfort. Odd. *de compend. part.5. præm. 3. num. 22.* Alexand. Trentacinq. *de ſubſtitut. part.4. cap.8. num. 6. verſic. ſecundus, & verſic. quartus*, Hieron. Gabr. *conſil. 100. lib.1.* Matienſ. *l.6. gloſſ.2. n.5. tit. 17. lib.5. noua Recopilat.* Nicol. Intrigl. *de ſubſtit. centur.2. quæſt.87. per tot.* Gail. *lib. 2. obſeruat. 118. n.1. cum ſeqq.* Marc. Anton. de Amatis *deciſ. 159. num.5.* Maſtrill. *deciſ. 173. part.2.* Oſvvald *in Donell. enucleat. lib.6. cap.28. lit. M. verſ. cùm autem.* Anton. de Amatis *reſol. 46. num.4.* Farin. *conſ.95. num.2. lib.2.* Vincent. Fuſar. *conſ.140. num.12.*

7 *Armis autem, non priuatis negotiis occupentur*, &c.] Miles ergo debet ſolùm ſe tradere militiæ, & ideo
8 vulgari ſermone Hiſpano *ſoldado*, dicitur, id eſt, ſolus datus militiæ; vel (vt aliis placuit) à ſolido, id eſt, ſtipendio, quo milites facile ad pugnam prouocantur, de qua etymologia vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p.2. lib.19. cap.1.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ.2. num.34.* Pichat. *in rubr. Inſtit. qui teſtam. facere poſſunt, num. 7. cum ſeqq.* Benedict. Ægid. *in repet. l.1. C. de ſacroſ. Eccleſ. p.2. §.2. n.1.*

9 Vnde milites mercaturam exercere non poſſunt, vt per Strach. *de mercat. part.3. num. 11.* Tiraquel. *de nobilit. cap. 33. num. 3.*

10 *Inhærentes Reipubl. à qua aluntur.*] Notatur ad hoc quòd milites aluntur à Republ. vt per Surd. *de alim. tit.1. quæſt.76. num.1.*

SVMMARIVM.

1 *Dominus fundi non tenetur, citra expreſſum pactum, relocare eidem, & num.3.*

2 *primus Conductor finita locatione ſecundo conductori moleſtiam impune non infert.*

4 *Colonus antiquus debet præferri nouo, ſi tantundem pro prædiis etiam vrbanis ſoluere ſit paratus, ſaltem de æquitate.*

5 *Conductor non poteſt pro eodem, vel maiori pretio rem detinere, & ſibi habere.*

6 *Conductor prædiorum fiſcalium poteſt alteri præferri in eis pro eodem pretio.*

7 *Scholares præferri in re conducta pro eodem pretio.*

8 *primum Conductorem finita locatione non præferri ſecundo pro eodem pretio.*

9 *Conductorem rerum Eccleſiæ non poſſe expelli à ſecundo conductore nouo.*

10 *Colonus ſimplex, qui per plures annos fuit colonus, aliis tertio præferendus, ſi tantundem velit dare ac aliter.*

11 *rem alteri Locare, finito locationis tempore, cuiuis liberum eſt, & num.20. niſi in prædiis communibus, aut fiſci, num.12.*

13 *Conductorem nouum præferri antiquo, quamuis vellet eandem facere oblationem.*

14 *Conductores fiſcales antiquos præferri nouis, ſi velint ſuſcipere augmenta ab aliis propoſita. idem de colonis municipii, & reipubl. quamuis ad modicum tempus conduxerint, num. 15. de ſcholaribus & magiſtris, num.16. & conductore Eccleſiæ, num. 17. 18.*

19 *Differentia inter prædia ruſtica, & vrbana Chartarii reiicitur.*

21 *ſi Scriptura facta eſt in locationem, requiritur eadem ſcriptura in tacita reconductione.*

22 *Reconductio abſque ſcriptura per ſacram Conſ. reiecta.*

23 *Pactum ſi fuerit factum de renouando de 29. annis in 29. virtute huius pacti dominus directus obligatus eſt renouare finito tempore.*

24 *Milites puniuntur lenius.*

25 *Scholares in re conducta præferri pro eodem pretio.*

L. Nec cui XXXII.

Imp. ZENO A. *Adamantio P.P.*

NOn tenetur dominus citra expreſſum pactum 1
priſtino conductori relocare. Item primus con- 2
ductor finita locatione ſecundo conductori moleſtiam impunè non infert. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1 ſupra hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Afflict. *deciſ. 238. num. 1.* vbi quòd dominus 3
fundi non tenetur inuitus relocare eidem, ſi non vult, & *ibi* Cæſ. Vrſil. *num. 1. cum ſeqq.* hinc infert quòd
colonus antiquus debet præferri nouo, ſi tantundem 4
pro prædiis etiam vrbanis ſoluere ſit paratus, ſaltem de æquitate, Cott. *in memorabilib. verbo conductor primus*, Anton. Gom. *variarum tom. 2. cap.3. num. 5.* vbi quòd conductor non poteſt pro eodem, vel maiori
pretio rem detinere, & ſibi habere, & reſpondet ad 5
text. *in lege congruit, & in l. fin. C. de locat. præd. ciuil. lib. 11.* dum probant, quòd conductor prædiorum fi-
ſcalium poteſt alteri præferri in eis pro eodem pretio, 6
quia eſt ſpeciale in illis conductoribus, cùm aliquando inuiti detineantur in conductione; & etiam ſpe-
ciale dicit in ſcholaribus, quia etiam præferuntur in 7
re conducta pro eodem pretio, vt probat text. *in c. 1. hoc tit. in Decretalib.* vbi dixi. Burſat. *conſ. 104. num.4. vol. 1.* Vincent Caroc. *in tractat. huius tit. part. 3. tit. de libertate*, Alphan. *collect. 338.* latè Vincent. de Franchis *part. 2. deciſ. 406. per tot.* vbi videtur probare primum
conductorem finita locatione non præferri pro eo- 8
dem pretio ſecundo conductori, quia dominus non prohibetur finito tempore primæ locationis alteri locare; & quòd ſtatutum quòd dominus non poſſit alteri locare donec primus conductor voluerit in conductione remanere, eſt contra diſpoſitionem iuris communis, & à *num.7.* dicit *d. l. congruit*, ſpecialiter procedere in colonis fiſci, & *d. cap. 1. hoc tit.* in locationibus factis magiſtris. & ſcholaribus. & *num.9.* aſſerit *cap. ad aures, de rebus Eccleſ. non alienand.* procedere facta primo conductori promiſſione de ei concedendo, vbi Ricc. *in addit.* ſpecialitatis rationem adducit, quare in colonis fiſci limitetur diſpoſitio huius text. & ait id procedere, quia conductores fiſcales habent ius in re conducta, quod non datur cæteris,
niſi

niſi ſint conductores ad longum tempus, & ſubdit
hanc l. non procedere in ciuitate Neap. quia ſolùm
locum habet in domibus ſitis in ciuitate, ſecus in
fundis ruſticis ſitis extra ciuitatem. latè Fab. Anna
conſ.77.vol. 1. à Ponte *conſ.23.vol.* 1. Flamin. Carthar.
9 *deciſ.74.* vbi limitat in conductore rerum Eccleſiæ,
qui non poteſt expelli à ſecundo nouo conductore,
Marant. *diſp.8.num.40.* vbi etiam intelligit, *d.l.con-
gruit*, procedere in prædiis fiſcalibus, Euerard. *conſ.
5.num.32.lib.* 1. Montet. à Cueua *deciſ.47.* D. Barboſ.
in l.ſi alienam 12.num.33.ff.ſoluto matrim. Cardoſ. *in
praxi iudicum, & Aduocat. verbo locato, num.16.*
10 Valaſc. *tom.2.conſult.157. num.34.* vbi quòd colonus
ſimplex, qui per plures annos fuit colonus, eſt præ-
ferendus in colonia ſi tantundem velit dare, quan-
tum alius tertius, cui dominus velit rem locare,
Azor. *inſtitut.moral.part.3.lib.8. de locato, & condu-
cto cap.15.in princ.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp. 498.*
11 *num. 3.* vbi tenet quòd qui domum, aut rem aliam
conduxit, priuilegium non habet, vt finito tempore
pro quo illam conduxit, præferatur aliis conducto-
ribus pro eodem, vel etiam pro maiori pretio, ſed
liberè poteſt eum locator amouere, & locare rem
12 illam alteri, & limitat in prædiis communibus, aut
fiſci, Rebell. *de obligat.inſtit.part. 2.lib.14. quæſt.12.
num.1.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.tom.2. cap.357.*
13 *per tot.* vbi *à princip.* probat conductorem nouum
præferri antiquo, quamuis vellet eandem oblatio-
14 nem facere, & *à num. 6.* reſoluit conductores fiſcales
antiquos præferri nouis ſi velint ſuſcipere augmenta
ab aliis propoſita, & *num.15.* rationem præſtat, quia
iſti conductores fiſci, quamuis conducant ad modi-
15 cum tempus, habent ius in re, & *à num. 19.* ampliat
procedere non ſolùm in colonis fiſci, ſed etiam in
colonis municipij, & Reipubl. quamuis ad modi-
16 cum tempus conduxerit, & *num. 24.* etiam ſpeciale
dicit in ſcholaribus, & magiſtris, qui præferuntur
in retentione domus conductæ contra ſecundum
conductorem, & *num. 42.* tenet in conductore Ec-
17 cleſiæ idem eſſe quod in conductore fiſci, quia Ec-
cleſiæ adminiſtratores ſemper debent habere præ
oculis æquitatem, maximè cùm illa non patiatur
aliquod damnum ex eo quòd primus conductor
præferatur ſecundo pro eodem pretio, Ceuall. *com-
mun.contra comm.q.756.à n.61.* vbi dicit *d.l.congruit*,
non procedere in locatione rei particularis factæ à
priuato, ſed ſolùm in locatione fundorum publico-
18 rum, & *à n.68.* reſoluit idem eſſe in conductore Ec-
cleſiæ, quod in conductore fiſci, & citat D. Barboſ. *in
l.filiofam.§.fin.n.41.ff.ſoluto matr.* Card. Mantic. *de ta-
cit.& ambig.convent.lib.5.tit.3.n.27.* vbi ſpeciale dicit
in rebus fiſci quòd conductor antiquus præferatur
nouo ſi tantumdem offerat. Didac. à Britto *in rubr.
huius tit.part.1. §.4. num. 48.* vbi iura in contrarium
adduci ſolita procedere ait ſpecialiter in locationibus
factis de rebus publicis, nempe fiſci, Principis, ſeu
Reipubl.

Aducite non eſſe faciendam differentiam inter
19 prædia ruſtica, ſeu vrbana, prout facit Chartar. *Ge-
nuenſ.deciſ.97.num.7.* quia in vtriſque nouus condu-
ctor præfertur ſecundùm veriorem opinionem, de
qua per Ioan. Franc. à Ponte *d.conſ.23.in fine*, Fab. de
Anna *d.conſ.77.n.11.* quos refert & ſequitur Steph.
Gratian. *d.cap.357.num.31.* Immo neque primus du-
ctor eſſet præferendus in locatione quamuis rem
melioraſſet, Valaſc. *de iure emphyt.q.21.* Fab. de Anna
d.conſ.77.num.29. Steph. Gratian. *vbi ſuprà n.33.* vbi
num.35. dicit adeò eſſe permiſſam locationem nouo
conductori, excluſo veteri, vt etiam neque pacto ex-
preſſo quis impediatur hoc facere.

Cui voluerint, locandi, &c.] Notatur ad hoc quòd 20
dominus finita locatione non prohibetur alteri cui
voluerit locare, vt per *l.Hiſp.19. tit. 8. part. 5. vbi
gloſſ.5.* Vincent. de Franchis *deciſ.406.n.3.p.2.*

Niſi fortè pacta per ſcripturam, &c.] Notatur ad 21
hoc quòd ſi ſcriptura eſt facta de locatione, eadem
requiritur ſcriptura in tacita reconductione, vt per
Magon. *Lucenſi deciſ.47.* Gam. *Luſitan.deciſ.57. n.1.*
Ioan. Franc. à Ponte *conſ.23.num.1.* vbi *num.4.* dicit 22
reconductionem non apparente ſcriptura fuiſſe per
ſacram Conſ. reiectam, Cald. Pereira *de renouat. em-
phyt. cap.2.num 3.* vbi reſoluit emphyteuſis renoua-
tionem non induci ex eo quòd quis poſt finitam em-
phyteuſim, vel poſt tempus finitum ex tacito domi-
ni conſenſu in ea perſeuerauerit, cùm ad illam conſti-
tuendam ſcriptura fuerit deſiderata, Vincent. de Fran-
chis *part.2.deciſ.378.à princip.* Mart. *in votis nouiſſim.
deciſ.voto 35.num.15.& voto 104.num.7.* vbi dicit ſe-
cundùm hanc l. inquilinum inhabitantem non poſſe
probare per teſtes locationem ſibi factam in annum
ſequentem aduerſùs alterum conductorem habentem
inſtrumentum ſuæ locationis.

Notatur etiam ad hoc quòd ſi fieret pactum de re- 23
nouando de 29. annis in 29. alios annos virtute huius
pacti, dominus directus obligatus eſt renouare finito
tempore, vt per Cald. Pereira *de renouat.emphyt.quæſt.
52.num.14.*

Si militas, decem librarum auri, &c.] Ergo milites 24
leuiùs puniuntur, vt per Tiraquel. *de nobilit.cap.20.
num. 108. cum ſeqq. & de pœnis temper. cauſa 31. à
princip.*

In gloſſ. *locandi.* ibi, *fallit in ſcholaribus*, &c. No- 25
tatur ad hoc quòd ſcholares in re conducta præfe-
runtur pro eodem pretio, vt per Duen. *reg. 213. verſ.
amplia tertiò*, Boër. *deciſ.107.in princip.* Rebuff. *de pri-
uil.ſcholar.priuil.9.* Valaſc. *de iure emphyt.q.24.num.2.*
Vincent. de Franchis *deciſ.406. num.8.* D. Barboſ. *in
l.1.ff.ſoluto matr.part.7.n.51.* Steph. Gratian. *d.c.357.
num.24.*

SVMMARIVM.

1 *Rem conductam non reſtituens ante condemnato-
riam ſententiam, tenetur inſtar inuaſoris ad eius
æſtimationem, & num. 2.*

3 *Poſſidens rem alieno nomine, condemnatur ad re-
ſtitutionem, & æſtimationem rei.*

L. Conductores. XXXIII.

Idem A. Sebaſtiano P.P.

REm conductam non reſtituens ante condemna- 1
toriam ſententiam, tenetur inſtar inuaſoris ad
eius æſtimationem. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Ordin. Reg. Luſit. *lib 4. tit.54. in princip. l. Hiſp.12.
tit.10.part.7.vbi gloſſ. 2.* Neguzant. *de pignorib. p.7.
memb.3.num.12.verſ.niſi fortè*, Vivi. *tom.2. commun.
opin.lib.7.tit. 1. de acquir.poſſeſſ. num. 291. pag. 216.*
Marant. *de ordine iudic.part.4.diſt.7. num.52.* vbi ait 3
haberi in hoc text. quòd poſſidens rem alieno no-
mine, vt conductor, vel precarius, ſi fuerit conuen-
tus ad rei reſtitutionem, & voluerit litem inferre, &
non reſtituere ante ſententiam, condemnatur vigo-
re dictarum legum ad rei reſtitutionem, & ad æſti-
mationem ipſius; ſubditque iſtud nouum continere,
plus quàm habetur *in l. ſi quis conductionis 25. ſup.*
hoc

Digitized by Google

hoc tit. hoc remedium, ſcilicet, quia vltra rem facit conſequi æſtimationem. Menoch. *remed.* 11. *recup. num.* 23. D. Barboſ. *in l. ſi alienam num.* 31. *verſ. nec exiſtimes, ff. ſoluto matrim.* vbi aduertit multum intereſſe vtrùm agi debeat actione ex locato, vel condictione ex *d. l. ſi quis conductionis*, nam ſi agatur condictione, conductor non ſolùm cogitur rem reſtituere, ſed etiam incidit in pœnas præſcriptas *in hac l. & in l. non abs re, C. vnde vi*, & tamen ſi agatur actione ex locato, conductor tenebitur quidem rem reſtituere, non autem incidet in aliquam pœnam, quia id iure cautum non inuenitur: & *num.* 32. *verſ. & patet*, ait hanc l. proponere regulam in quocunque poſſidente nomine alieno. Cabed. *diuerſ. iuris argument. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 11. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 498. *num.* 1. vbi ex hoc text. colligit quòd finito locationis tempore, ſi locator, qui tanquam dominus illius rem locauit, eam petat, aut hæredes illius, & conductor, vel hæredes ipſius eam non reſtituant, ſed iudicio ea de re contendant, quouſque definitiua ſententia, quæ in rem iudicatam tranſeat, feratur, pœnâ reſtitutionis æſtimationis rei illius vltra rem ipſam puniuntur; ſecus autem ſi, eſto contendere cœperint, eam reſtituant ante latam ſententiam; & *ibidem* ex Ordin. Reg. Luſit. *citato loco*, aduertit quòd poteſt locator, vel ipſius hæredes pœnam hanc exigere vel lata iam ſententia definitiua, vel dum lis conteſtatur, aut in litis progreſſu, ſed ſub conditione, ſi ſententia definitiua feratur: addítque vt locum habeat hæc pœna, locatorem exigere debere rem locatam actione ex locato; ſi enim illam petat rei vendicatione tanquam ſuam, intendens ſuam eſſe, locum non habere hanc pœnam dicit, eſto conductor illi reſiſtat vſque ad latam ſententiam definitiuam, Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 14. *num.* 3. Cancer. *var. reſolut. part.* 1. *cap.* 14. *num.* 84.

SVMMARIVM.

1 *Milites res alienas non conducunt licitè, & num.* 2.
3 *Scholæ Palatinorum militum vndecim.*
4 τὸ Cadat *importat latam ſententiam.*

L. Licèt retrò. XXXIV. & vlt.

Imp. IVSTIN. A. *per Senatum.*

1 Milites licitè non conducunt res alienas. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Nicol. Mozz. *de contractibus tract. de locato & conducto, tit. de his, qui poſſunt locare, num.* 2. Azor. *inſtit. moral. part* 3. *lib* 8. *de locato cap.* 3. *quæſ.* 1. *in princip.* vbi ait in hoc text. prohiberi militibus ne ſint conductores alienarum rerum, alioquin ipſo iure ſunt infames, & militiæ gradum, & cinguli militaris honorem amittunt, & locatio eſt irrita.

3 *Qui in vndecim deuotiſſimis ſcholis*, &c.] Vide Guid. Pancirol. *in theſauro var. lection. lib.* 2. *cap.* 188. *verſ. ſequuntur exceptores*, vbi ait quòd vndecim erant ſcholæ Palatinorum militum, ſed nouem numerantur in officio Prætoriano, inter quas recenſetur ſchola receptorum, & *eod. lib.* 2. *cap.* 206. latiùs de vndecim ſcholis agit, & dicit ſe exiſtimare has fuiſſe vnam ſilentiariorum, duas domeſticorum equitum, & protectorum; hi erant milites omnium præſtantiſſimi; magno enim ſtudio ac diligenti cura ex Armenia dirigebantur numero tria millia quingenti, Principis perſonam comitabantur, iiſque ampliora quàm cæteris ſtipendia dabantur.

In gloſſ. *Cadant à militia.* ibi, *ipſo iure.* Notatur ad hoc quòd verbum, *cadat*, importat latam ſententiam, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur num.* 186. *C. de reuocand. donat.* Cald. Pereira *de extinct. emphyteuſ. cap.* 17. *num.* 12. Monet. *de diſtribut. quotid part.* 3. *quæſt.* 7. *num.* 19. *cum ſeqq.* quos refero *in tract. de dictionib. vſufreq. dict.* 50. *num.* 4. 4

De iure emphyteutico.

TIT. LXVI.

EMPHYTEVSIS eſt contractus ſolo conſenſu conſtans, quo id agitur, vt dominio directo retento, vtile dominium transferatur in emphyteutam, hac lege, vt in recognitionem directi dominij annuam penſionem ſoluat. Scripſerunt in hac rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De hoc titulo integros tractatus edidere Guid. de Suzaria *tom.* 6. *tractatuum Doctor. part.* 1. *fol.* 189. Ioannes Ferrarius, Aluarus, Valaſcus, Elbertus Leoninus, Franciſcus de Caldas Pereira, Rutger. Rulandus, Ouidius de Amicis. De emphyteoticis contractibus, Alexander Raudenſis, Aurel. Corbul. *in tract. de cauſa priuat. emphyt. ob non ſolutum canonem.* De materia Bertachin. *in repert. part.* 1. *verbo emphyteuſis*, Bellacomb. Vezin. Fichard. & alij *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 44. Ioſeph. Ludouic. *tom.* 3. *etiam commun. opinion. ſub hoc tit. pag.* 464. Conan *comment. iuris lib.* 7. *cap.* 12. Couarr. *var. lib.* 2. *cap.* 7. Clar. *in pract.* §. *emphyt.* Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 444. *cum ſeqq. vſque ad* 463. Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuention. tom.* 2. *lib.* 22. Rebell. *de obligat. iuſtitia p.* 2. *lib.* 13. *de emphyt.* Valer. Reginald *in praxi fori pœnit. tom.* 2. *cap.* 44. *num.* 544. *cum ſeqq.* Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo emphyteuſis.* Henric. Bocer. *diſp. de vniuerſo iure part.* 1. *claſſ.* 2. *diſput.* 14. *de emphyteuſi*, itémque libellario, & chirographario contractu Iacob. Cancer. *var. reſolut part.* 1. *cap.* 11. *de emphyteuſi*, Alexand. Trentacinq. etiam *var. reſolut. lib.* 3. *tit. de iure emphyt. per decem reſolutiones*, Arimin. Tepat. *variar. ſentent. tom.* 2. *tit.* 376. *de iure emphyteutico.*

SVMMARIVM.

1 *Contractus emphyteuticus per ſe diſtat à conductione, & locatione, & ſcriptura interueniente celebratur.*
2 *Totalis rei emphyteuticæ interitus caſu fortuito contingens, niſi per pactum noceat emphyteutæ, domino fundi emphyteutici nocet.*
3 *Ob ſterilitatem, vel leue damnum, non dominus, ſed emphyteuta tenetur.*
4 *Emphyteuſis differt à locatione.*
5 *Contractus emphyteuticus non eſt venditio; ſed diuerſus, & diuerſam ſpeciem conſtituit.*
6 *Emphyteuſis eſt contractus nominatus.*
7 *Conductor poteſt ſe adſtringere ad caſus fortuitos, ſeu caſibus quibuſcunque renunciare, & ſe, eiſdem non obſtantibus, ad integram penſionis ſolutionem obligare.*

8 ad

8 *ad Contractum emphytenticum ſcriptura eſt neceſſaria niſi conſuetudo aliud obtinuerit, cui ſtandum erit, num. 9. nec per teſtes probare ſufficit, num. 10. etiam quando agitur de probatione ſimulationis contractus emphyteutici, num. 11. & de ipſa emphyteuſi non fuerit confectum inſtrumentum principaliter, ſed appareat aliqua ſcriptura, veluti ex aliqua ſententia, aut tranſactione, vel aliquibus alijs actis, num. 12. limita ſi ipſa ſcriptura ſit amiſſa, num. 13.*

14 *Emphyteuta non poteſt recedere à tenore contractus emphyteutici, & à pactionibus in eo habitis.*

15 *Subſtantia rei emphyteutica omnino destructâ, non tenetur emphyteuta ſoluere ab eo puncto penſionem, ſed res emphyteutica perit omnino proprietario.*

16 *Penſionem emphyteuticam non minui ob id, quòd portio rei emphyteutica perierit, modò aliquid etiam modicum ſuperſit.*

17 *Emphyteutam liberari re in totum perempta, teneri tamen accedente pacto; liberari domo combuſta, nec teneri eam reficere, num. 18. quid ſi culpâ emphyteuta fuit exuſta, aut aliter destructa, num. 19. ſi ob bellum, vel peſtem fructus non percipiatur, quid, num. 20. remanente ſaltem octauâ parte rei emphyteutica, periculum pertinere ad emphyteutam, tenerique ſoluere penſionem integram, num. 21.*

22 *Emphyteuta ſi caſum fortuitum in ſe ſuſcepiſſet totum, teneretur ſoluere penſionem integram, eſto res emphyteutica omnino periret.*

23 *Emphyteuſim in rebus ſoli tantùm conſtitui, non in mobilibus.*

24 *in Emphyteuſi contrahenda ſcripturam non eſſe neceſſariam ex conſuetudine hodierna. non tamen vigere hanc conſuetudinem in Luſitania, num. 25.*

26 *Penſionem augeri propter augmentum rei emphytheutica.*

L. Ius emphyteuticarium. I.

Imp. ZENO A. *Sebaſtiano P. P.*

1 CONtractus emphyteuticus per ſe diſtat à conductione, & locatione, & ſcriptura interueniente celebratur.
2 Totalis rei emphyteuticæ interitus caſu fortuito contingens, niſi per pactum noceat emphyteutæ, domino fundi emphyteutici nocet.
3 Ob ſterilitatem, vel leue damnum non dominus, ſed emphyteuta tenetur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Batt. Butrig. Fulgoſ. Salicet. Bald. Caſtr. Siehard. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 47. verſo*, Cuiac. Sebaſt. Næui, remiſſiuè Caſal *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

4 *Neque conductionis*, &c.] Ergo emphyteuſis à locatione differt, de quo Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 445. num. 7.* vbi aduertit quòd licet olim ſub nomine locationis emphyteuſis comprehenderetur, vt *in l. 1. ff. ſi ager vectig.* tamen diſtinctus eſt contractus emphyteuticus poſt legem Zenonianam, de qua *in præſenti*, quæ naturam huius contractus ſtatuit.

5 *Neque alienationis eſſe titulis adijciendum*, &c.] Ergo emphyteuticus contractus non eſt venditio, ſed diuerſus, & diuerſam conſtituit ſpeciem, vt per Iacob. de Carolis *tom. 2. praxis iuridica colore 11. n. 2.* Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo emphyteuſis num. 2.* Thom. Valaſc. *allegat. iuris, tom. 1. alleg. 28. num. 25.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 9. quæſt. 1. ſect. 1. num. 4.*

6 *Conceptionem item*, &c.] Notatur ad hoc quòd emphyteuſis eſt contractus nominatus, vt per Sarmient. *ſelect. lib. 3. cap. 2. num. 5. in princ.* vbi ait quòd conceptionem textus appellat, vt contractus ſit nominatus, & proprio nomine concipiatur, Valaſc. *de iure emphytent. quæſt. 6.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 447. num. 3.*

Vel etiam fortuitis caſibus, &c.] Notatur ad hoc 7
quòd conductor poteſt ſe adſtringere ad caſus fortuitos, ſiue caſibus quibuſcunque renuntiare, & ſe eiſdem non obſtantibus ad integram penſionis ſolutionem obligare, de quo Anton. Gom. *tom. 2. variarum cap. 3. num. 19.* Menchaq. *controuerſ. vſufrequent. lib. 3. cap. 54. num. 6.* Pinel. *ad l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 1. cap. 3. num. 26.* Gutier. *de iurament. confirmat. part. 1. cap. 24. num. 1.* Morl. *in emporio iuris ciuilis part. 1. tit. 10. quæſt. 1. num. 19.* Caſtil. *controuerſ. lib. 3. cap. 3. num. 48.*

Pactionibus ſcriptura interueniente habitis.] Ergo 8
ad contractum emphyteuticum neceſſaria eſt ſcriptura, vt per Gregor. Lopez *l. 18. verbo por eſcritto, tit. 8. part. 5.* Anton. Gom. *d. tom. 2. cap. 3. num. 16.* Clar. *§. emphyteuſis quæſt. 4.* Aluar. Valaſc. *de iure emphytent. quæſt. 17. num. 2.* Surd. *deciſ. 10. num. 1.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quæſt. 2. num. 2. & quæſt. 18. num 36.* Carol. de Graſſis *except. 12. num. 34.* Aldouin. *conſ. 80. num. 25.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 188. n. 1.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 22. tit. 2. num. 8. & tit. 6. num. 12.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 447.*
num. 4. vbi *num. 5.* tenet quòd vbi conſuetudo præ- 9
ſcripta fuerit contractum emphyteuticum ſine ſcriptura fieri, firmúmque haberi, ei conſuetudini ſtandum erit. Maſcard. *de probat. concl. 603. à princ.* vbi *num. 2.* rationem præſtat, quia hoc contractu emphyteutico propriè & regulariter fit conceſſio in perpetuum, & propriè dicitur emphyteuſis quando eſt perpetua, ideo lex voluit vt in iſto contractu neceſſariò
requiratur ſcriptura, & *num. 11.* dicit id adeò verum 10
eſſe vt per teſtes probari non poſſit, & *num. 12.* pariter 11
extendit etiam quando agitur de probatione ſimulationis contractus emphyteutici, & *num. 13.* etiamſi de 12
ipſa emphyteuſi non fuerit confectum principaliter inſtrumentum, ſed appareat alia ſcriptura, veluti ex aliqua ſententia, aut tranſactione, vel aliquibus actis
aliis. & *num. 14.* limitat ſi ipſa ſcriptura ſit amiſſa, 13
& de tali amiſſione liquidò conſtet, tunc etenim poterit probari per teſtes, qui tantùm deponant de ipſa ſcriptura, & eius tenore, de quo late agit Molin. *d. tract. 2. diſp. 448. per tot.*

Notatur ad hoc quòd emphyteuta non poteſt re- 14
cedere à tenore contractus emphyteutici, & à pactionibus in eo habitis, vt per Molin. *d. primogen. lib. 1. cap. 2. num. 24.* Corbul. *in tractat. in quibus cauſis amittatur emphyteuſis, tit. de cauſis priuationis ob non obſeruationem pactorum*, Cabed. *deciſ. 154. num. 2. p. 1.* Gam. *Luſit. deciſ. 234. Accepta emphyteuſi, num. 13.* Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quæſt. 7. num. 7. & ſeq.* vnde iſtum contractum non habere propriam naturam à iure traditam, ſed formam ſuſcipere ex voluntate, & pactis contrahentium, per hunc textum reſoluit Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 22. tit. 6. num. 21.*

Si quidem tanta emerſerit clades, &c.] Notatur ad 15
hoc quòd destructa omnino ſubſtantia rei emphyteuticæ, vt diruta, aut exuſta domo, quam aliquis habebat in emphyteuſim, vel occupato agro emphyteutico permanenter, à mari, vel alluuione omnino destructo, ita ut coli deinceps non poſſit, vel occupato omnino ab hoſtibus abſque recuperationis ſpe, non tenetur emphyteuta ſoluere ab eo puncto penſionem, ſed res emphyteutica perit omnino proprietario, vt per *l. Hiſpan. 28. tit 8. part. 5.*

Iaſ. in *l. quominus, num.* 147. & 150. *ff. de flaminib.* Ti-
taquel. *de retracta lign.* §. 34. *gloſſ.* 1. *num.* 4. & 5. &
16 *ad fin. tit. num.* 75. & 76. quòd non minuitur penſio
emphyteutica ob id, quod portio rei emphyteuti-
cæ perierit, modo aliquid etiam modicum ſuperſit.
Clar. *in* §. *emphyteuſis, quæſt.* 8. *num.* 8. Corbul. *de cau-
ſa priuat. emphyt. ob mutatam rei forman, num.* 3. Cott.
in memorabilib. verbo emphyteuta 9. Aluar. Valaſc. *de
iure emphyteut. quæſt.* 27. *à num.* 1. Bellacomb. *tom.* 1.
commun. opin. lib. 4. *tit.* 44. *num.* 201. *pag.* 681. & *n.* 204.
Ioſeph. Ludou. *tom.* 3. *commun. tit. de iure emphyt. concl.
vnica, pag. mihi* 464. & 466. Surd. *de aliment. tit.* 7.
17 *quæſt.* 33. *à princip.* & *num.* 19. dicit quòd licèt emphy-
teuta liberetur re in totum perempta, tamen tenetur
18 accedente pacto, & *deciſ.* 198. *num.* 4. vbi ait quòd
combuſta domo, pro qua magna ſoluebatur penſio,
liberatur emphyteuta, nec tenetur eam reficere. Ioan.
Garc. *de expenſis cap.* 15. *num.* 17. Cardin. Mantic. *de
tacitis & ambiguis connent. tom.* 2. *lib.* 22. *tit.* 24. *num.* 12.
cum ſeqq. Molin. *d. tractat.* 2. *diſput.* 454. *à princip.* vbi
19 *num.* 2. poſt Valaſc. *d. quæſt.* 27. *num.* 2. reſoluit quando
domus culpa emphyteutæ fuit exuſta, aut aliter de-
ſtructa, in optione proprietarij eſt vel agere aduersùs
emphyteutam ad intereſſe, neque velle vlterius pro-
gredi cum eo in contractu emphyteutico, vel cogere
illum reædificare domum (idem de quocunque alio
emphyteutico ædificio ſentit) & continuare emphy-
teuſim, Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 13. *quæſt.*
9. *num.* 3. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1.
cap. 198. *num.* 18. *cum ſeqq.* vbi *num.* 20. reſoluit quòd
quando fundus emphyteuticus fuit ab aqois ſubmer-
ſus, tunc emphyteuta non tenetur ſoluere canonem,
quaſi dicatur illo anno peremptus, ſeu eo tempore,
quo durauit inundatio.

20 Quid ſi propter bellum, vel peſtem fructus non
percipiatur? vide Iaſ. *in l.* 3. §. *in admittenda, num.* 6.
ff. de acquir poſſeſſ. Viui. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4.
tit. 44. *n.* 190. *pag.* 676. vbi Bellacomb. *num.* 205. *pag.*
681. Valaſc. *d. quæſt.* 27. *num.* 13. Surd. *deciſ.* 326. *num.*
64. Rebel. *d. lib.* 13 *quæſt.* 8. *num.* 4. plures citatos à Ce-
ned. *ad Decretal. collect.* 144. *num.* 67. *in fine.*

21 *Quæ prorſus etiam ipſius rei*, &c.] Hinc *l. Hiſp.* 28.
tit. 8. *part.* 5. ſtatuit quando remanſit ſaltem octaua
pars rei emphyteuticæ, pertinere periculum ad em-
phyteutam, tenerique proinde ſoluere integram pen-
ſionem, ſi enim ſolùm remaneret minor pars, quàm
ſit octaua, ſanè pars adeò exigua pro nihilo reputa-
retur, & ſequuntur Gregor. Lop. *ibidem verbo octa-
ua parte*, Clar. *d. quæſt.* 8. *num.* 8. Molin. *d. tractat.* 2.
22 *diſput.* 454. *num.* 4. vbi etiam tenet quòd ſi emphyteuta
in ſe caſum totum fortuitum ſuſcepiſſet, teneretur
ſoluere integram penſionem, eſto res emphyteutica
omnino periret, de quo Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 18.
num. 16.

23 In gloſſ. *neque.* ibi, *item hoc ius in rebus ſoli tan-
tùm conſtituitur.* Notatur ad hoc quòd in rebus ſoli
tantùm conſtituitur emphyteuſis, non autem in mo-
bilibus, vt per Cardin. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 6. *à n.* 4.
vbi *num.* 7. hinc deducit quòd ſi quis alicui conceſſit
oliuetum, vel vineas in emphyteuſim, intelligitur
conceſſiſſe ſolum, in quo oliuetum, vel vineæ ſunt
plantatæ, & ideo quamuis vineæ nimio frigore exſic-
centur, vel excidantur, vel oliuetum deſtruatur, em-
phyteuſis non intelligitur extincta, ſed in ſolo re-
manet.

24 In gloſſ. *Scriptura, in addit.* ibi, *quod approbat con-
ſuetudo*, &c. Notatur ad hoc quòd fallrem ex conſue-
tudine hodierna in contrahenda emphyteuſi non eſt
neceſſaria ſcriptura, vt per Socin. ſen. *conſ.* 169. *n.* 12.
verſ. ſed ad hanc obiectionem lib. 2. *quod eſt repetitum
conſ.* 120. *num.* 24. *lib.* 4. Cardin. Mantic. *d. lib.* 22.
tit. 6. *num.* 17. Molin. *d. tract.* 2. *diſput.* 447. *num.* 5. vbi
ex Cald. Pereira affirmat conſuetudinem huiuſmodi 25
non eſſe in Luſitania.

In gloſſ. *Emphyteuticarius, fin.* ibi, & *quod ſi au-* 26
geatur res, an augeatur penſio, &c. Notatur ad hoc
quòd propter augmentum rei emphyteuticæ debet
augeri penſio, vt per Gregor. Lop. *l.* 26. *gloſſ.* 3. *in
princip. tit.* 28. *part.* 3. Tiraquell. *de retracta tit.* 1. *ad
fin. num.* 94. Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4.
tit. 44 *num.* 207. *pag.* 682. vbi hoc cum Iaſ. limitat in
augmento conſueto euenire, ſecus in inſolito.

SVMMARIVM.

1 *Pacta emphyteutica ſeruanda ſunt, quibus ceſſantibus natura contractus attendenda eſt; & intra triennium canonem retinens à domino licitè expellitur.*

2 *Melioramentorum canon ſi non fuit ſolutus, oblatus, & depoſitus, nulla habenda eſt ratio, licèt ab emphyteuta prætendatur.*

3 *Pacta conuenta in contracta emphyteutico ad vnguem ſeruanda ſunt.*

4 *Emphyteuta tributa, oneraque realia ſoluere tenetur, etiam perſonalia, num.* 5.

6 *Emphyteuta qui totis tribus annis penſionem emphyteuſis communis, ſeu non eccleſiaſtica non ſoluerit, amittit non ſolùm ius emphyteuticum, ſed etiam melioramenta facta in re emphyteutica, réſque tota cum melioramentis ad proprietarium deuoluitur, ſi eam velit, eſto toto tempore proprietarius non exegerit penſiones ab emphyteuta. intellige vt num.* 7. 8. *huiuſmodi pœnas non incurri niſi proprietario pœnam exequi volente, num.* 9.

10 *Emphyteutam non poſſe relinquere emphyteuſim inuito domino.*

11 *Emphyteuta incidens in commiſſum amittit melioramenta in re emphyteutica facta proprietario. intellige vt num.* 12.

13 *Quid ſi Emphyteuta poſtquam in commiſſum incidit, fecit aliquas meliorationes, amittitne illas perinde atque alias, quas fecit antequam incideret in commiſſum.*

14 *Emponamenta, id eſt, laboramenta.*

15 *Emphyteuta licèt ceſſet à ſolutione canonis per triennium, ipſo iure cedat ab emphyteuſi, tamen intelligitur, ſi dominus voluerit.*

16 *Pœnam caducitatis vt quis euitet, offerat, deponat & conſignet penſionem debitam. ad pœnam commiſſi euitandam ſola oblatio videtur ſufficere num.* 17.

18 *Emphyteuta qui non ſoluit, non priuetur, ſi canonem obtulerit tempore præſtitato.*

19 *Dominus directus poteſt propria auctoritate, & ſic iudice irrequiſito, emphyteutam expellere ob incurſum commiſſum.*

20 *Pactum vt emphyteuta ob non ſolutum canonem non incidat in commiſſum validum eſt. validum quoque pactum vt ante triennium nõ ſoluendo penſionẽ incidatur in commiſſum, n.* 21. *ſi triennio elapſo proprietarius debitas penſiones ab emphyteuta recipiat, nulla facta proteſtatione, cenſetur illi tacitè remittere pœnam commiſſi, num.* 22.

23 *Proprietarius an expellens emphyteutam priuatum ob non ſolutam penſionem tribus annis, poſſit inſuper petere penſiones illorum trium annorum.*

24 *Emphyteuta aſſerenti ſe ſoluiſſe penſionem, incumbit*

bit onus probandi, alioquin pronuntiabitur inci-diſſe in commiſſum.

25 *in Contractu emphyteutico ſi alia pœna fuit impoſita penſionem non ſoluenti, & duobus, aut tribus annis continuis penſionem non ſoluat, incidit in commiſſum. poteſt tamen proprietarius non vtramque pœnam, ſed eam quam maluerit exigere, niſi in pactum fuiſſet deductum vt poſſet exigere vtramque.*

26 *Fundum ſi quis poſſedit per longiſſimum tempus ſoluendo penſiones, præſumitur emphyteuta, etſi non oſtendatur. intellige vt num. 27.*

28 *Emphyteuta non ſoluens ob negligentiam, minimè in commiſſum incidit.*

L. In emphyteuticariis II.

Imp. IVSTIN. A. *Demoſtheni P P.*

1 PActa emphyteutica ſeruanda, ceſſantibus pactis, natura contractus attendatur; & intra triennium canonem retinens à domino licitè expellitur. Melio-
2 ramentorum, ſi canon non fuit ſolutus, oblatus, & depoſitos, nulla habenda ratio, licèt ab emphyteuta prætendatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom. 1. pag. 339.*

3 *Obſeruari,* &c.] Notatur ad hoc quòd pacta conuenta in contractu emphyteutico, ad vnguem ſunt obſeruanda, vt per Valaſc. *de iure emphyteut. quæſt. 39. num. 4. & conſ. 123. num. 11.* Cald. Pereira *de nominat. emphyteut. quæſt. 8. & num. 9.* Cabed. *Luſit. deciſ. 154. num. 2. part. 1.* Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduocat. verbo pactum, num. 29.*

Vel publicarum functionum apochas, &c.] Notatur
4 ad hoc quòd emphyteuta tributa, oneraque realia ſoluere tenetur, vt per Pinell. *in l. 1. C. de bonis maternis, part. 2. num. 72. verſ. ſecundo,* Surd. *deciſ. 198. num. 19.* Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 17. num. 1.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 3. num. 32.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſp. 456. num. 5. verſic. primam partem,* vbi *num. 6.* reſoluit quòd emphyteuta ſoluere etiam
5 teneatur onera, & tributa perſonalia, quæ ratione rei emphyteuticæ imponuntur, atque in futurum perſeuerante emphyteuſi imponentur.

6 *Sed per totum triennium,* &c.] Notatur ad hoc quòd emphyteuta qui totis tribus annis penſionem emphyteuſis communis, ſeu non eccleſiaſticæ, non ſoluerit, amittit non ſolùm ius emphyteuticum, ſed etiam meliorамenta in re emphyteutica facta, réſque tota cum melioramentis ad proprietarium deuoluitur, ſi eam velit, etſi toto tempore proprietarius non exegerit penſionem ab emphyteuta, vt per *l. Hiſpan. 28. tit. 8. part. 5.* Ordin. Reg. Luſitan. *lib 4. tit. 39. in princip.* Alphan. *collect. 182.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 14. num. 1.* Seraph. *de priuileg. iurament. priuileg. 84. num. 1.* Clar. *§. emphyteuſis, quæſt. 8. in princip.* Cened. *ad Decretal. collect. 144. num. 4.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 453. num. 2.* Azor. *inſtitutionum moralium part. 3. lib. 10. de emphyteuſi, cap. 6. quæſ. 6.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 13. quæſt. 7. num. 7.*

7 Intellige ſi fructus rei emphyteuticæ colligantur quotannis, ſecus autem ſi de biennio in biennium, quia tunc emphyteutam communem non incidere in commiſſum, niſi continuis ſex annis penſionem non ſoluat, reſoluunt Couarr. *lib. 3. variarum cap. 16. num. 6.* D. Barboſ. *in l. diuortio, §. quod in anno, ff. ſoluto matrim.* Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom. 2. lib. 22. tit. 17. num. 36.* Rebell. *d. part. 3. lib. 13. quæſt. 7. num. 7.* Molin. *d. diſput. 453. num. 3.* vbi

ſubdit hoc verum exiſtimare quando ſicut ager emphyteuticus fructur non reddebat, niſi de bienno in biennium, ſic penſio de biennio in biennum ſoluebatur.

Vbi autem emphyteuta promiſerit cum iuramento, ſoluere canonem, cadit ſtatim à commodo contra- 8
ctus ſi non ſoluerit, quamuis aliàs triennium in priuato debeat expectari, niſi aliquo iuſto impedimento veniat excuſandus, de quo vide Bertazol. *in l. ſi quis maior, C. de tranſactionibus à num. 279. vſque ad 284.* Clar. *d. §. emphyteuſis, quæſt. 8. num. 2.* Couarr. *in cap. quamuis pactum, part. 1. §. 4. num. 4* Seraphin. *dict. priuileg. 84. num. 2.* Gutier. *de iurament. confirmat. p. 1. cap. 31.* Menoch. *conſ. 372. num. 21.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 19. num. 6. & cap. 378. num. 22. cum ſeqq.* Molin. *d. diſp. 453. num. 4.*

Plura circa hanc materiam cumulaui *in collectan. ad cap. potuit, de locato.*

Volenti.] Ergo huiuſmodi pœnæ non incurruntur 9
niſi proprietario exequi pœnam volente, vt per Clar. *§. emphyteuſis, quæſt. 9.* Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num. 10.* Menchaq. *controuerſ. vſufrequent. cap. 34. num. 5.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. in comment. ad §. ſed hac, n. 93. prope fin. Inſtit. de inoffic. teſtamento, d. diſp. 453. num. 2.*

Per hunc text. tenet Bald. *hic col. 2.* emphyteutam 10
non poſſe relinquere emphyteuſim inuito domino, vt per Iaſ. *num. 24.* Valaſc. *conſ. 28 num. 4.*

Meliorationes, &c.] Notatur ad hoc quòd em- 11
phyteuta incidens in commiſſum amittit melioramenta in re emphyteutica proprietario facta, vt per Clar. *§. emphyteuſis, quæſt. 45. num. 1.* Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 25. num. 2. cum ſeq.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 11. num. 21.* Rebell. *d. part. 2. lib. 13. quæſt. 1. num. 1.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 455. n. 2.* vbi *num. 2.* poſt Gregor. Lop. Pinel. & Valaſc. intelli-
git licèt dubius, procedere de communibus, & ordi- 12
nariis meliorationibus, ad quas emphyteuta vi contractus tacitè, aut expreſſè tenetur: ſecus autem de extraordinariis, & magni pretij, vt ſi ædes in agro emphyteutico ædificaret, aut molendinum, vel aliud ſimile extraordinarium, & magni ſumptus, & *num. 3.*
diſputat quid ſi emphyteuta poſtquam in commiſ- 13
ſum incidit, meliorationes aliquas fecit, amittet ne illas perinde atque alias, quas antequam in commiſſum incideret, fecit? Card. Mantic. *d. lib. 22. tit. 2, num. 53.*

Quæ emponemata dicuntur.] Id eſt laboramenta, vt 14
exponit Tiraquell. quem refert Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 11. num. 21.* Caluin. *in ſuo Lexic. iuridic. verbo Emponemata.*

Vel pœna opponenda, &c.] An autem hoc caſu poſſit moram purgare? vide Couarr. *lib. 3. varior. cap. 17. num. 4. verſic. multo,* Molin. *dict. tractat. 2. diſp. 453. num. 5. & 6.*

Si dominus voluerit, &c.] Ergo licèt emphyteuta 15
ceſſet à ſolutione canonis per triennium, ipſo iure cadat ab emphyteuſi, tamen intelligitur, ſi dominus voluerit, vt per Caſſad. *deciſ. 2. & 3. de locato,* Clar. *in §. emphyteuſis, quæſt. 9. num. 1.* Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur. num. 8. & de retractu lign. §. 34. gloſſ. 1. num. 1. cum ſeqq.* Rot. Bononien. *deciſ. 37. num. 15.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 17. num. 13.* Flamin. *de reſignat. beneſic. lib. 3. quæſt. 3. num. 6.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 56. num. 49.*

Sed vltrò ſe ſe offerre, &c.] D. Barboſ. *in l. ſi mo-* 16
ra 10. num. 80. ff. ſoluto matrim. ponderat hunc text. dum dicit quòd ſi quis vult euitare pœnam caducitatis, offerat, deponat, & conſignet debitam penſionem, vt in fine, ibi, *pecunias offerre, hiſque obſi-*

17 *gratis, & ſecundùm legem depoſitis*, &c. & tamen ad euitandam pœnam commiſſi ſola oblatio videtur ſufficere, *l. Celſus* 18. *§. fin. cum l. ſeq. ff. de arbitrit*, & reſpondendo aſſerit quòd ſi vult omnino euitare periculum deiectionis, deponat, & conſignet: & aduenir quòd licet Iaſ. *hic num.* 182. dicat huic communi interpretationi repugnare dicta verba huius text. quæ ad euitandam pœnam caducitatis videntur exigere depoſitionem, nihilominus reſpondet quòd text. dicit quòd ſi non vult timere periculum deiectionis, deponat, nam ſi tantùm offerat, euitabit quidem pœnam caducitatis, ſed non omnino, quia poteſt dominus mutata voluntate petere iterum penſionem ſibi oblatam, quam ſi emphyteuta non reddat, incipit ponere ſe in periculo deiectionis, quia per illam nouam petitionem domini in mora de nouo conſtituitur. *l. illud, ff. de pericul. & commodo rei vendit.* ſi ergo à prædicto periculo vult ſe omnino liberare, tunc deponat, & conſignet, nam cùm tunc videatur ſoluiſſe, *l. obſignatione, C. de ſolutionib.* noua petitio domini non poteſt eum in mora conſtituere, & conſequenter neque ad periculum deiectionis obligare. latè & eleganter Cardin. Mantic. *dict. lib.* 22.
18 *tit.* 27. *num.* 61. vbi tenet quòd emphyteuta qui non ſoluit, non priuetur, ſi canonem obtulerit tempore præſtituto, nam ſola oblatio ſufficit ad euitandam caducitatem, & *num.* 62. reſpondet hunc text. dum neceſſariam eſſe obſignationem & depoſitionem probat, eſſe intelligendum quoad effectum plenæ liberationis, niſi dominus recuſaret velle recipere, quia tunc ſola oblatio verbalis ſufficeret: ſubditque inutilem eſſe oblationem ſi non fuit facta in loco deſtinatæ ſolutionis, vel ſi dominus, aut eius procurator, non fuit citatus, vel ſi fiat poſt commiſſam caducitatem, & declarationem à domino factam, vel ſi non fuerit facta de toto debito, putà ſingulis tribus annis, aut ſi non ſit pura, ſed conditionalis. latè Menoch. *conſil.* 372. *num.* 25. vbi quòd requiritur vt depoſitum fiat præcedente oblatione, & *num.* 26. quòd ſit integrè factum, non verò diminutum, & *à num.* 28. quòd non ſit conditionale.

19 In gloſſ. *Repellere.* ibi, *ſed melius ſi iudicis auctoritate fiat*, &c. Ergo poteſt dominus directus propria auctoritate, & ſic iudice irrequiſito, emphyteutam ob incurſum commiſſum expellere, ſed melius erit ſi ex præſcripto iudicis fiat ad vitanda ſcandala; de quo tamen vide Clar. *§. emphyteuſis quæſt.* 19. Gregor. Lop. *l.* 28. *verbo ſin mandado tit.* 8. *part.* 5. Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur num.* 398. Polyd. Rip. *obſeruat.* 290. Monald. *conſ.* 151. *ſub num.* 17. Menoch. *conſ.* 301. *num.* 23. *cum ſeqq. & remed.* 1. *recup. num.* 78. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 48. *num.* 50. *& tit.* 9. *quæſt.* 25. *num.* 77. Fachinæ. *controu. lib.* 1. *cap.* 93. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 2. *collectan.* 303. *verſ. vnde infero primò*, Gam. *Luſit. deciſ.* 4. *num.* 2. *& deciſ.* 333. *num.* 5. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.* 18. *num.* 8. *&* 9. *& quæſt.* 21. *num.* 2. Cardin. Mantic. *de tacit. & ambiguis conuent. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 31. Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imper. lib.* 2. *concluſ.* 51. *conſid.* 1. Gutier. *de iurament. confirmat. part.* 1. *cap.* 31. *num.* 2. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 453. *num.* 23. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. quæſt.* 17. *num.* 26. *& ſeq. & poſt quæſt. forenſ. in comment. ad §. ſed hæc num.* 92. *Inſtit. de inoff. teſtam. & conſ.* 2. *num.* 20. *cum ſeqq.* Rebell. *d. part.* 1. *lib.* 13. *quæſt.* 12.

20 In ead. gloſſ. ibi, *ſed quid ſi fecerit pactum dominus*, &c. Notatur ad hoc quòd validum eſt pactum vt emphyteuta ob non ſolutum canonem non incidat in commiſſum, vt per Cardin. Mantic. *dict. lib.* 22. *tit.* 21. *num.* 46. Molin. *dict. tract.* 2. *diſp.* 453. *num.* 17. vbi *num.* 18. poſt Valaſc. *quæſt.* 4. *num.* 4. 21
ſimiliter reſoluit validum eſſe pactum vt ante triennium non ſoluendo penſionem incidatur in commiſſum.

In eadem gloſſ. ibi, *item ſi trienno elapſo dominus recipiat penſionem omnium annorum*, &c. Notatur ad 22
hoc quòd ſi triennio elapſo proprietarius penſiones debitas ab emphyteuta recipiat, nulla facta proteſtatione, cenſetur illi tacitè remittere pœnam commiſſi, de quo tameo vide Gig. *de penſion. quæſt.* 37. *num.* 2. Clar. *dict. §. emphyteuſis quæſt.* 10. *num.* 1. *&* 2. Sarmien. *lib.* 3. *ſelect. cap.* 6. *à princip.* Tiraq. *de retractu lign. §.* 1. *gloſſ.* 10. *num.* 12. *& §.* 24. *gloſſ. vnic. num.* 11. Burſat. *conſil.* 127. *num.* 90. *vol.* 2. *& conſ.* 181. *ex num.* 32. *vol.* 2. Menoch. *remed.* 9. *recuper. num.* 152. *&* 158. *& conſil.* 20. *num.* 58. *vol.* 1. *& de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 45. *num.* 8. *& præſumpt.* 112. *num.* 1. Maſcard. *de probat. concluſ.* 252. *& concluſ.* 417. *num.* 4. *& concluſ.* 881. *num.* 6. *& concluſ.* 1262. *num.* 24. *& concluſ.* 1316. *num.* 2. Flores de Mena *ad Gam. deciſ.* 72. *num.* 5. Molin. *dict. tract.* 2. *diſp.* 453. *num.* 8. Card. Mantic. *dict. lib.* 22. *tit.* 33. Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ.* 49. *num.* 22. 30. *& ſeq.* Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.* 38. *num.* 7. Rebell. *d. part.* 2. *lib.* 13. *quæſt.* 11. Cened. *d. collect.* 144. *num.* 11.

Vtrùm autem proprietarius expellens emphyteu- 23
tam priuatum ob non ſolutam penſionem tribus annis, poſſit inſuper petere penſiones illorum trium annorum? vide Molin. *d. diſp.* 453. *num.* 8. *verſ. hinc facile*, Cardin. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 33. *num.* 5. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 633. *num.* 58. *cum ſeqq.* metipſum *in praxi exigendi penſiones quæſt.* 10. *à num.* 3.

In eadem gloſſ. ibi, *item quis probabit vtrùm em-* 24
phyteuta, &c. Notatur ad hoc quòd emphyteutæ aſſerenti ſe ſoluiſſe penſionem, incumbit onus probandi, alioquin pronuntiabitur incidiſſe in commiſſum, vt per Gig. *de penſion. quæſt.* 76. *num. vlt.* Clar. *d. §. emphyt. quæſt.* 10. *num.* 4. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.* 21. *num.* 9. Maſcard. *de probat. concluſ.* 601. *num.* 4. *& concluſ.* 603. *num.* 32. *& concl.* 1318. *num.* 3. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 48. *num.* 54. Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 453. *num.* 19.

In eadem gloſſ. ibi, *item quid ſi emphyteuta pro-* 25
miſit pœnam, &c. Notatur ad hoc quòd ſi in contractu emphyteutico pœna alia fuit impoſita penſionem non ſoluenti, ſi duobus, aut tribus annis continuis, penſionem non ſoluat, incidit in commiſſum, vt per Molin. *d. diſp.* 453. *num.* 16. vbi ſubdit quòd non tamen poteſt proprietarius vtramque pœnam exigere, ſed alteram quam maluerit, niſi in pactum fuiſſet deductum vt poſſet exigere vtramque.

In eadem gloſſ. ibi, *pro quo quadraginta annis ſol-* 26
uit penſionem, &c. Notatur ad hoc quòd vbi quis poſſedit fundum per longiſſimum tempus, ſoluendo penſiones, præſumitur emphyteuta, etſi titulus non oſtendatur, de quo vide Balb. *de præſcript.* 1. *part.* 3. *princip. quæſt.* 10. *num.* 35. Tiraquell. *in ſimili tractat. §.* 1. *gloſſ.* 4. *verſic. decimoſexto*, Anton. Gabr. *commun. tit. de præſumpt. concluſ.* 1. *num.* 18. Menchaq. *illuſtrium controuerſ. cap.* 62. Gam. *Luſitan. deciſ.* 149. *num.* 4. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 109. *num.* 1. Maſcard. *de probat. concluſ.* 337. *& concluſ.* 1316. *num.* 6. *& concluſ.* 1320. *num.* 8. Cald. Pereira *de renouat. emphyteut. quæſt.* 15. *num.* 2. *verſic. tertiò, cum ſeqq. & quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 11. *num.* 7. *verſic. nec verò, & de empt. & vendit. cap.* 7. *num.*

num. 12. & poſita *in collectan. ad cap. potuit, de locato, num.* 162. intellige ſi de initio locationis non conſtiterit, & ab antiquo prædia à colonis ſuiſque prædeceſſoribus vniformi penſione poſſeſſa fuerunt, ioultis factis melioramentis; nam quando conſtat quòd res à principio fuit titulo locationis conceſſa pro certa penſione ad modicum tempus ſoluenda ſingulis annis, & deinde longiſſimo tempore colonus rem ipſam poſſedit, eandem penſionem perſoluens quolibet anno, & contendit ſe ius coloniæ perpetuæ præſcripſiſſe, tunc non præſumitur emphyteuſis, nec colonia perpetua, ſed lapſis ſingulis annis, aut terminis prioris conductionis præſumitur facta reconductio, vide Honded. *conſil.* 85. *à num.* 10. *lib.* 1. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.* 20. *num.* 12. latè *conſ.* 192. *per tot.* vbi diſputat an ius coloniæ præſcribi poſſit, Molin. *d. tractat.* 2. *diſput.* 449. *num.* 8. *cum ſeqq.* Gaſp. Roderic. *de annuis reditib. lib.* 1. *quæſt.* 15. *num.* 51. & latè & eleganter *lib.* 2. *quæſt.* 22. *num.* 68. *cum multis ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 5. *tit.* 15. *num.* 30.

28 In gloſſ. *Et ſecundùm legem.* ibi, *ſed quid ſi ille, qui ſoluere debuit, ignorauit,* &c. Notatur ad hoc quòd emphyteuta penſionem ob ignorantiam non ſoluens, minimè incidit in commiſſum, vt per Corbul. *tit. de cauſa priuationis ob non ſolutum canonem, limit.* 20. Maſcard. *de probat. concl.* 881. *num.* 5. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, num.* 92. *& de renouat. emphyt. quæſt.* 5. *num.* 25. *& de reſolut. emphyt. cap.* 7. *num.* 18. Seraphin. *de priuileg. iurament. priuileg.* 4. *num.* 131. Cardin. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 40. Molin. *d. diſput.* 453. *num.* 11. Rebell. *d. part.* 2. *lib.* 13. *quæſt.* 8. *num.* 1. & alios per me citatos *in collect. ad d. cap. potuit, num.* 102.

SVMMARIVM.

1 *Melioramenta, niſi aliud ſit conuentum, emphyteuta alienare nequit ſine conſenſu domini poſt denuntiationem factam domino poſt elapſum ſpatium duorum menſium licitè alienat, numer.* 2.

3 *Melioramentorum denuntiatione legitimè factâ, & ſpatio duorum menſium elapſo, nouum emphyteutam, melioramentorum emptorem dominus admittet, & ſoluta parte emptionis quinquageſima pro laudemio ſubſcriptionis eundem recipiet.*

4 *Emphyteuta nouus legitimè domino priùs requiſito emens melioramenta, nec ad inſtantem petitionem, conſenſum & ſubſcriptionem impetrans emponemata ad alium transferre poteſt.*

5 *de Emphyteuta emphyteuſim alienante ſine domini directi conſenſu, remiſſiuè.*

6 *Melioramenta ſunt bona propria illius, qui ea fecit.*

7 *Emponemata, quæ* melioratio *noſtris, eſt ius quod emphyteuta agrum colendo acquirit.*

8 *Emphyteuta ſua culpa, ſcilicet ob penſionem non ſolutam, eiecto, rem non poteſt retinere prætextu melioramentorum.*

9 *Perſona prohibita habere rem emphyteuticam, quæ, remiſſiuè.*

10 *de Laudemijs, & quando debeantur, remiſſiuè.*

L. Cùm dubitabatur, III. & vlt.

Idem A. Iuliano. P.P.

MElioramenta, niſi aliud ſit conuentum, emphyteuta ſine domini conſenſu alienare nequit. 1
Melioramenta emphyteuta poſt denuntiationem factam domino poſt elapſum ſpatium duorum menſium licitè alienat. 2
Item denuntiatione melioramentorum legitimè facta, & ſpatio duorum menſium elapſo nouum emphyteutam, & melioramentorum emptorem dominus admittet, & ſoluta parte emptionis quinquageſima pro laudemio ſubſcriptionis eundem recipiet. 3
Emphyteuta nouus legitimè domino priùs requiſito emens melioramenta, nec ad inſtantem petitionem, conſenſum & ſubſcriptionem impetrans emponemata ad alium transferre poteſt. 4
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.* Aloyſ. Leo *in* 4 *fol.* 49.

De emphyteuta emphyteuſim alienante ſine domini directi conſenſu, vide Ordin. Regiam Luſitan. *lib.* 4. *tit.* 38. Duen. *regul.* 40. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 3. Cened. *ad Decretal. collectan.* 144. Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2. *diſputat.* 459. *cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 22. *tit.* 28. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 13. *quæſt.* 4. plures, quos plena manu retuli *in collect. ad cap. potuit, de locato, num.* 46. *cum ſeqq.* 5

Hanc legem in Gallia non ſeruari aſſerit Tiraquell. *de iure maritis, gloſſ.* 8. *num.* 205. & in quouis alio Regno, vbi de conſuetudine ſit introductum, vt alienatio fieri poſſit ſine domini conſenſu, ſecundùm Valaſc. *de partit. cap.* 25. *num.* 32. & addit. Cald. Pereira *de extinct. emphytent. cap.* 7. *num.* 17. quòd interdictio huius legis eſt iuris poſitiui, ac proinde eam abrogare conſuetudo in contrarium poteſt, & idem repetit *cap.* 8. *num.* 18.

Suas meliorationes, &c.] Notatur ad hoc quòd melioramenta ſunt bona propria illius, qui ea fecit, vt per D. Barboſ. *in l. diuortio, §. fin. ff. ſoluto matrimonio, part.* 1. *num.* 49. & ideo efficiuntur ipſius emphyteutæ, atque eius hæredum. Burg. de Paz *quæſt. ciuil. quæſt.* 6. *num.* 7. Hieronym. Gabr. *conſil.* 80. *num.* 26. *lib.* 2. Mieres *de maior. part.* 1. *quæſt.* 10. *à num.* 12. Ioan. Garc. *de expenſ. cap.* 6. *num.* 22. Gabr. Aluarez *de priuileg. pauperum, part.* 1. *quæſt.* 41. *num.* 8. 6

Empenemata.] Græcum vocabulum, *melioratio* noſtris dicitur, & eſt ius, quod emphyteuta agrum colendo acquirit; primùm enim cœpit contractus empyteuticus, vt ſterilia tantùm concederentur, in meliorem ſtatum plantationibus reddenda, ita Caluin. *in ſuo Lexic. iuridic. verbo Emponema,* Conan. *comment. iuris lib.* 7. *cap.* 12. *num.* 2. Alciat. *lib.* 1. *parerg. cap.* 36. Forcatul. *dialog.* 19. *num.* 3. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.* 2. *num.* 2. *cum ſeq.* Didac. à Britto *ad cap. potuit, §.* 1. *num.* 1. *de locato, fol.* 333. 7

Sine conſenſu domini meliorationes, &c.]. Nota quòd emphyteuta ſua culpa, ſcilicet ob non ſolutam penſionem eiecto, rem non poteſt retinere melioramentorum prætextu, vt per Clar. §. *emphyteuſis, quæſt.* 45. Gail. *lib.* 2. *obſeruat.* 121. *num.* 15. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 117. *à num.* 33. Marienſ. *l.* 6. *gloſſ.* 3. *num.* 7. *tit.* 7. *lib.* 5. *nona Recopilat.* Anton. de Amatia *variarum reſolut. reſol.* 14. *num.* 1. Mareſcot. *variarum reſolut. lib.* 2. *cap.* 110. *num.* 13. *&* 15. Ouid. de Amicis *de iure emphyt. quæſt.* 73. *num.* 5. 8

9 *Iis tamen perſonis*, &c.] Quæ autem ſunt hæ perſonæ, quæ prohibeotur habere rem emphyteuticam, vide poſita *in collectan. ad cap. potuit, de locato, ſuper gloſſ. verbo prohibentur num.* 168. *cum ſequentib.*

10 *Niſi quinquageſimam partem pretij*, &c.] De laudemiis, & quando debeantur, vide poſita *in collectan. ad dict. cap. potuit num.* 20. *cum multis ſequentib.*

In gloſſ. *Alij vendere.* ibi, *ſed an donare*, &c. Vide de hoc Doctores, quos plena manu citaui *in collect. ad d. cap. potuit num.* 54. quibus addo Didac. de Britto *ad d. cap. potuit* §. 2. *num.* 12.

In ead. gloſſ. ibi, *item ſi primus emphyteuta vendiderit, & ſecundus velit nunc vendere, cuius exquiratur conſenſus, domini, vel emphyteutæ primi?* Vide de hac quæſt. dicta per me *in collect. ad ſæpe citatum cap. potuit num.* 8.

COL

COLLECTANEA DOCTORVM

In librum quintum Codicis.

De ſponſalibus, & arrhis ſponſalitys, & proxeneticis.

Tit. I.

SPONSALIA definiuntur, mentio & repromiſſio futurarum nuptiarum, *ff. hoc tit. l.* 1. Dicta autem ſunt à ſpondendo, quia veteres ſolibant ſtipulari & ſpondere vxores futuras. Itáque à ſpondendo, ſponſi, ſponſæ, & ſponſaliorum appellationes ortæ ſunt, *ff. eod. l.* 2. *&* 3. Hodie tamen etiam nudo conſenſu ſponſalia contrahi poſſunt, *ff. eod. l.* 4. *& l. ſponſalia* 11. *Arrhæ ſponſalitiæ* ſunt, quæ ſponſæ à ſponſo dantur in argumentum contractorum ſponſalium, vt his impletis, id eſt, nuptiis contractis, reddantur, vel in douationem propter nuptias imputentur. *Proxenetica*, de quibus hic agitur, ſunt præmia, quæ dantur conciliatoribus ſponſalium, vel nuptiarum. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec.

De ſponſalibus, vide Alciat. *lib.* 1. *parerg. cap.* 2. Coran. *commentar. iuris ciuilis lib.* 8. *cap.* 2. Alex. Carrer. *tom.* 9. *tract. Doctor. fol.* 61. Anton. Guber. *eod. tom.* 9. *fol* 46. Ioann. Andr. *ibid. fol.* 2. Thadæum Piſonem Laurent. Nerdecer. Cypræum, Cou, *in* 4. *lib. Decretal. epit. de ſponſalibus*, Petr. Gregor. *ſyntag. iuris p.* 2. *lib.* 8. *cap.* 2. *cum ſeqq. vſque ad cap.* 8. Perez *ad rubr. tit.* 1. *lib.* 5. *Ordinam.* Anton. Cuch. *lib.* 5. *inſtit. maior. tit.* 20. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *cap.* 13. Viuald. *in candel. aureo part.* 1. vbi de ſponſalib. Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tit.* 424 *de ſponſalibus, & arrhis ſponſalitys.* Camill. Borrel. *in summ. deciſ. part.* 3. *tit.* 1. Kizel *in ſynopſi matrim.* Ioach. à Beuſt *in tractat. de iure connub. part.* 1. *de ſponſal.* Henric. Boeer. *in diſput. de iure vniuerſo tom.* 1 *claſſi* 1. *diſput.* 8 *de ſponſalibus.* Thom. Sanchez *in diſput. de ſancto matrimony ſacramento, lib.* 1. *de ſponſalib.* Ioan. Gutier. *canon. quæſt. lib.* 3. qui etiā circa ſponſalia de futuro verſatur, Rebell. *de obligat. inſtit. part.* 2. *lib.* 4. *de ſponſalibus*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 31. *cap.* 34 *cum ſeqq. ex n.* 245. *vſque ad* 269. vbi de materia ſponſaliorum, Martin. Bonacin. *in tract. de ſponſalib. & matrim.* P. Hurtado *in ſimili tract.*

De arrhis, vide Gregor. Lop. *in l.* 1. *tit.* 11. *part.* 5. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri n.* 12. Roder. Xuar. *in tit. de arrhis*, Cou. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 3. §. 7. *n.* 6. Suar. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 87. *cum ſeqq.* Nicol. Mozz. *de contract. tract. de matrim. tit. de accidentalibus matrimony num.* 1. D. Barboſ. *in l. ſi cùm dotem, §. ſi pater n.* 11 *ff. ſoluto matrim.* Valaſc. *conſult.* 2. *per tot.* Cabed. *Luſit. deciſ.* 177. *&* 183. *part.* 1. Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 3 *tit. de matrim. reſol.* 2. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 431, Sanch. *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 35. *cum ſeqq.* Gam. *Luſit. deciſ.* 370. Gutier. *in ſimili tract. cap.* 18. *&* 19.

De ſponſalitiis, vide Nicol. Mozz. *d. tit. de accidentalibus matrim. num.* 2. Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 290. *à princip.* Rebell. *dict. part.* 2. *lib.* 6. *quæſt.* 5. Et de ſponſalitia largitate integrum tractatum edidit Ioannes Fridericus Solis.

De proxeneticis, vide Conan. *commenc. iuris lib.* 8. *cap.* 2. Alciat. *lib.* 1. *diſpunct. cap.* 22. Guid. Pancirol. *in theſauro variar. lectionum lib* 2. *cap.* 207. Cuiac. *lib.* 11. *obſeruat.* 18. Caluin. *in ſuo Lexic. iurid. verbo proxeneticum premium, & verbo proxenetica arrha*, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.* 2. *lib* 8. *cap* 8. *num.* 1. vbi quòd in hac rub. emendatiùs dicendum *de proxenetrys.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſalibus de futuro diſſolutis aliam ducere, & alij nubere licitum.*
2 *Sponſalia quibus ex cauſis diſſoluantur, remiſſiuè.*
3 *ab Sponſalibus diſcedere cuiuis liberum, & nubere alij cui velit.*
4 *Sponſalia obligare ſub mortali.*
5 *Sponſalium fidem ſeruare an cogendus ſit per iudicem, qui citra legitimam cauſam ea implere recuſat, remiſſiuè.*

L. Alij deſponſatæ. I.

Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. *Annonariæ.*

DIſſolutis ſponſalibus de futuro aliam ducere, & alij nubere licitum eſt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr, Sichard, Cuiac. Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.* 50. Sebaſt. Nævi, remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* 1

2 Quibus ex cauſis ſponſalia diſſoluantur, vide latè Sanch. *de matrimon. lib. 1 à diſp. 41. vſque ad 73.*

3 Ex hoc videtur colligi liberum eſſe vnicuique ab ſponſalibus diſcedere, & nubere alij cui velit, vnde ſponſalia minimè obligare ſub culpa lethali, tenet
4 ſub dubio Gratian. 27. q. 2. §. *ſed aliud*, & §. *fin.* Sed tanquam certum eſt illa obligare ſub peccato mortali, nam hæc lex per Canones correcta eſt *in cap. Atho, & in cap. deſponſatat, & in cap. de coniugali 27. quæſt. 2. & in cap. 2. & in cap. ex litteris, el 2. & in cap. requiſiuit, de ſponſalib.* Brunel. *de ſponſalib. concl. 6. num. 9.* Alexand. Carrer. *eod. tract. lib. 1. cap. 11.* Sarmient. *ſelect. lib. 1. cap. 5. num. 3.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 43. art. 1. dub. 3.* Henriq. *in ſum. lib. 11. de matrim. cap. 13. num. 2.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 21. num. 86. & ſeq.* Gutier. *de iuram. confirmat. part. 1. cap. 51. num. 5.* Matienſ. *ad rubr. tit. 1. lib. 5. noua Recop. num. 43.* Sanch.
5 *de matrim. lib. 1. diſp. 27. per tot.* vbi *diſput. 29.* diſcutit vtrùm cogendus ſit per iudicem ſponſalium fidem ſeruare, qui citra legitimam cauſam ea implere recuſat.

SVMMARIVM.

1 *Sponſa de futuro ſponſum abſentem in eadem prouincia per biennium expectat, quo elapſo alteri nubis impunè, & num. 2. diſtingue circa temporis ſpatium, vt num. 3. 4. Ius Canonicum an correxerit ius ciuile, & ita non ſit neceſſarium expectare tempus iure ciuili præſcriptum, remiſſiuè, num. 5.*

L. Si is qui. II.

Impp. CONSTANTIN. A. & CONSTANS C. *ad Pacatianum P. P.*

1 SPonſa de futuro ſponſum abſentem in eadem prouincia per biennium expectat, quo elapſo alteri nubit impunè. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit *l. Hiſp. 8. tit. 1. part. 4.* ibi, *quando alguno dellos ſe va a otra tierra, e no la pueden fallar ni ſaber do eſta, debe el otro eſperar faſta tres años.* latè Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 54. per tot.* Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2. lib. 4. quæſt 8. ſect. 3. num. 13. cum ſeqq.*

Verùm quia in hac materia circa temporis ſpatium iura variè diſponere videntur, ea communior
3 & probabilior Doctorum ſententia ſic conciliat. Aut ſponſus abeſt ex cauſa probabili & iuſta, & tunc ſi in eadem ſit prouincia, eſt biennio expectandus, vt text. *in præſenti* decidit; ſi in alia, triennio, iuxta
4 *l. 2. C. de repud.* Aut abeſt ex cauſa neceſſaria, vt ob parentum obitum, morbum, & cætera, & tunc expectandus eſt donec ceſſet impedimentum, iuxta *l. ſæpe, ff. hoc tit.* Ita poſt gloſ. *hic* Doctores communiter *in cap. de illis, hoc tit.* vbi Ioan. Andr. *num. 6.* Butr. *num. 5.* Præpoſ. *num. 4.* Alex. de Neuo *num. 14.* Brunel. *de ſponſalib. concl. 8. num. 3.* Carrer. *lib. 1. de ſponſalib. cap. 15.* Couarr. *de ſponſalib. part. 1. cap. 5. in initio num. 7.* Anton. Cuch. *lib. 5. inſtit. maior. tit. 10. num. 64.* Nauar. *in man. cap. 22. num. 26. caſu 4.* Viuald. *in candel. aureo part. 1. de ſponſal. cap. 5. num. 36.* Matienſ. *ad rubr. tit. 1. gloſſ. 1. num. 48. lib. 5. noua Recopil.* Menoch. *de arbitr. cent. 5. caſu 455. num. 7.* Sanch. *d. diſp. 54. num. 4.* vbi ſubdit quòd poterit iudex tempus hoc reſtringere ob fornicationis alterius ſponſi periculum, vel ex alia iuſta cauſa; & quòd ſimiliter poterit ex cauſa iuſta hoc tempus protrahere.

An ius Canonicum correxerit ius Ciuile, & ita 5
non ſit neceſſarium expectare tempus iure Ciuili præſcriptum? vide poſita *in collect. ad d. cap. de illis, hoc tit.* & citatos per Sanch. *d. diſp. 54. ex num. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Arrhæ reſtituuntur nuptiis non inſecutis, niſi alterutra pars de mora, aut culpa accuſari, & conuinci poſſit, & num. 2.*
3 *Arrhas apponere per ſponſalium fidei violatorem, licitum.*
4 *Arrhæ iure Cæſareo quid.*
5 *Arrharum nihil lucratur ſponſa per oſculum.*

L. Arrhis ſponſaliorum. III.

Imppp. GRAT. VALENT. & THEOD. AAA. *Eutropio P. P.*

NVptiis nõ inſecutis arrhæ reſtituuntur, niſi al- 1
terutra pars de mora, aut culpa accuſari, & conuinci poſſit. Colliguot ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l.* 2
Hiſp. 1. tit. 11. part. 4. l. 2. tit. 1. ead. part. l. 39. tit. 11. p. 5. Couarr. *de ſponſalib. p. 2. cap. 3. §. 7. num 10. cum ſeqq.* Cuiac. *lib. 11. obſeruat. 17.* D. Aluar. Valaſc. *conſult. 2. num. 1. verſ. & in huiuſmodi*, vbi ait in hoc text. probari quòd datis arrhis ſi interea ſponſus, vel ſponſa è viuis migrabant, reſtituebantur ei, qui dederat, niſi cauſam vt nuptiæ non celebrarentur, defuncta perſona non præbuiſſet. Sanch. *de matrim. lib. 1. diſput. 36. num. 4. & 6.* vbi per hunc text. tenet quòd qui citra culpam à ſponſalibus reſilit, non amittit arrhas, quas tradidit, ſed ipſi reſtituendæ ſunt, niſi tradens arrhas in mora fuerit ante obitum ſuum, vel recipientis contrahendi matrimonium.

Notatur ad hoc quòd licitum eſt arrhas apponere 3
amittendas per ſponſalium fidei violatorem, vt per Sanch. *de matrim. lib. 1. diſput. 35. num. 2.*

Notatur etiam ad hoc quòd arrhæ iure Cæſareo 4
ſunt illud, quod datur ab ſponſis in ſignum, ſeu pignus futuri matrimonij ad ius firmitatem, & ſecuritatem, quod celebratur, vt per Roder. Xuar. *in tit. de las arrhas, in princ.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 12.* Cou. *d. §. 7. num. 6.* Valaſc. *d. conſ. 2. num. 1.*

In gloſſ. *Defuncta.* ibi, *interuenerit oſculum*, &c. 5
Notatur ad hoc quòd nihil harum arrharum lucratur ſponſa per oſculum, vt per Sanch. *d. lib. 1. diſp. 36. num. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Mater pactum de filia nuptiis init, quod tutor diſſoluere nequit.*
2 *Matres cupere filias ſuas collocari viris nobilibus.*
3 *Mulier dotata dicitur ex dote promiſſa, ac ſi tradita fuiſſet.*
4 *Fœminarum conſilium inualidum, fragile, infirmum.*

L. Si

L. Si pater. IV.

Impp. Honor *&* Theod. AA. *ad Martianum P.P.*

MAter, vt fideliſſimus liberorum amicus, pa-
1 ctum de filiæ nuptiis init, quod tutor diſſol-
uere nequit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan.*tom.1.pag.371.*

Norati ſolet hic text. ad hoc quòd mattes cupiunt
2 filias ſuas nobilibus viris collocari, vt per Titaq. *de nobilit.cap.37.num.116.*

Quod à patre docebitur deſtinatum, &c.] Ergo ex
3 dote promiſſa dicitur mulier dotata ac ſi tradita fuiſſet, vt per Tiraq. *ad fin. tit.* 2. *de retractu conuent. num.32.*

Laborare conſilium.] Notatur ad hoc fœminarum
4 conſilium inualidum, fragile, ac infirmum, vt per Titaq.*l.1.connub.gloſſ.1.part.1. num.* 70.*& ſeq.* Nam in fœminis vtplurimum non eſt animi fortitudo, conſtantia, prudentia, & liberalitas, vt per eundem Titaq. *de iure primog, quaeſt.* 10. *à num.* 13. Burg. de Paz *in proœm. legum Tauri num.49.cum ſeqq.*

SVMMARIVM,

1 *Recedens à ſpponſalibus legitimè celebratis modò non ſit minor 25. annis, arrhas reddit duplicatas, & num, 5. 6, 7, de iure Canonico quid remiſſiuè, num. 8.*

2 *Deſponſata ex iuſta cauſa recedentes à ſponſalium promiſſione, ſimplices duntaxat arrhas reſtituunt.*

3 *Diſpoſitum quoad Arrhas de ſponſa, extenditur ad ſponſum, & arrharum quadruplex pœna non extenditur,*

4 *Matrimonia libera nulli pœnali ſtipulationi ſubiici, & pœnalem ſtipulationem in matrimoniis nullius eſſe momenti.*

9 *in Sponſalium contractu an poſſint etiam interuenire fideiuſſores, & pignora, remiſſiuè.*

10 *in Arrhis promiſſis an locum habeat diſpoſitio huius leg. remiſſiuè.*

11 *Arrhas amitti tradens eas, ſi culpa ſua matrimonium ſequatur, eo autem ſequuto redeunt ad tradentem.*

12 *Arrhas matrimonij nomine qui receperit, ſi poſtea recuſet contrahere matrimonium, tenetur eas, & quidem duplicatas reſtituere.*

13 *Arrha vt valeant neceſſariò tradenda ſunt.*

14 *Contractûs tempore ſi iam aderat iuſta cauſa excuſationis, quæ poſtea detecta eſt, & creditor nihilominus ſimpliciter contraxit, ſibi imputet.*

15 *Clauſ. Rebus hic ſtantibus, in omnibus actibus & diſpoſitionibus ſemper intelligitur.*

16 *Arrhas tradens, ſi bona fide contraxit ſponſalia, ignorans impedimentum, illas non amittit, ſi autem conſcius, arrhas traditas non repetet,*

L. Mulier. V. & vlt.

Impp. Leo *&* Antemivs AA. *Erithrio P.P.*

1 REcedens ab ſponſalibus legitimè celebratis,
2 modò non ſit minor 25. annis, duplicatas reddit arrhas. Item deſponſatæ perſonæ ex iuſta cauſa
recedentes à ſponſalium promiſſione, ſimplices duntaxat arrhas reſtituunt. Diſpoſitum quoad arrbas de 3
ſponſa, extenditur ad ſponſum, & arrharum quadruplex pœna non extenditur. Matrimonia libera nulli 4
pœnali ſtipulationi ſubiiciuntur, & pœnalis ſtipulatio in matrimoniis nullius eſt momenti. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

De materia vide Aluar. Valaſc. *conſ.2. num.1.verſ.* 5
quòd ſi, vbi ait quòd ſi ſtetiſſet per recipientem arrhas quin matrimonium celebraretur, tunc reſtituere tenebatur quod acceperat, & aliud tantundem, niſi eſſet perſona minor, quia tunc ſolùm, quas receperat, reſtituebat; ſi verò erat pater, auus, vel alius aſcendens qui receperat, & per eos ſtetiſſet abſque iuſta, & nouè in notitiam proueniente, vel nouiter emergente cauſa ne matrimonium perficeretur, tenebatur ipſi reſtituere duplicatas arrhas (licèt olim ad quadruplicatas tenerentur) niſi partes de triplo, vel quadruplo conuenerint, vltra quod paciſci non licet, & citat Roder. Xuar. *in tit.de arrhis, in princip.* Anton. Gom.*l.50. Tauri num.12.* ſubdítque ideo hæc ita ſe habuiſſe in promiſſione arrharum cùm pœna promiſſa in ſponſalibus, vel matrimoniis non valeat, nec exigi poſſit, ideo eſſe, quia arrha datur in ſignum, & ad ſecuritatem rei geſtæ; pœna verò pro ſecuritate; ſed vt ad nuptias adſtringantur contrahentes: quam rationem non carere ſcrupulo, tradit Sanch. *de matrim.lib.1.diſp.35.n.2.in fine.*

Latè etiam Sanch. *de matrim. lib.1.diſp. 36.à n.7.* 6
vbi per hunc text. tenet quòd quando alter contrahens ſolus tradidit arrhas, & culpa non tradentis matrimonium minimè ſequitur, tenetur hic reſtituere duplum, id eſt, ipſas arrhas receptas, & tantundem de ſuo patrimonio, & ſi conuentum ſit, vt reſtituat triplum, vel quadruplum, tenetur ad hoc: niſi contrahens ſponſalia ſit minor 25. annis, nec ætatis veniam impetrârit, tunc enim ſiue dentur arrhæ minori, ſiue tutori, vel curatori, aut alteri nomine minoris recipienti, quamuis per ipſum minorem ſtet, non tenetur amplius quàm id, quod recepit, reſtituere; & quando vterque arrhas dedit, & recepit, iniuſte reſiliens ſuas perdet, & quas accepit reſtituet, ſic enim ad dupli pœnam.

Rebell. *de obligat.iuſtit. part.* 2. *lib.4. quaeſt.7. num.* 7
5. vbi ex hoc text. colligit arrhas in ſponſalibus ea lege tradi poſſe vt ſi fidem fregit, qui eas dedit, amittat; ſi is, qui accepit, eaſdem in duplo reſtituat, vel in triplo, quadruplóve, prout fuerit inter eos conuentum, vbi *num.6.verſ.difficilis*, differt cur in ſponſalibus pœnam conuentionalem apponere non licet, arrhas verò interponere liceat, & eas fracta fide amitti, vel reddi multiplicatas, & *num.8.in fine*, ſubdit videri de mente huius l. loco arrharum pignus interuenire poſſe,

Hactenus dicta ex hoc text. non ſunt iure Canonico correcta, ex Greg. Lop.*l.84. verbo e todas tit.18. p.3.* Sanch.*d. lib.1.diſp.36.ex num.10.*

Vtrùm in foro conſcientiæ ante vllam iudicis 8
ſententiam teneatur, qui fidem ſponſalium culpa ſua violat, arrhas recepta, & pœnam dupli legalem, ac quadrupli conuentionalem reſtituere? vide Sanch. *d.lib.1.diſp.37.per tot.*

An etiam in contractu ſponſalium poſſint interuenire fideiuſſores, & pignora? vide eundem Sanch *d. lib.1. diſp.38.*

Qui in arrhis promiſſis, an in illis habeat lo- 10
cum diſpoſitio huius text. vide Gregor. Lop.*l.* 84. *verbo è vino tit.* 18. *part.* 3. Tiraquellus *de retractu conuent. ad finem tit.num.* 36.

Notatur

11 Notatur hic text. ad hoc quòd ea eſt harum arrharum natura vt eas amittat tradens, ſi culpa ſua matrimonium minimè ſequatur, eo autem ſequuto redeunt ad tradentem, vt per Conar. *de ſponſalibus part. 2. cap. 3. §. 7. num.* 11. Matienſ. *ad rub. tit. 2. gloſſ. 2. num. 5. lib. 5. noua Recopil.* Sanchez *d. lib. 1. diſp. 56. num. 2.*

12 *Quod accepit*, &c.] Notatur ad hoc quòd qui arrhas nomine matrimonij acceperit, ſi poſtea recuſet matrimonium contrahere, tenetur eas, & quidem duplicatas reſtituere, vt per Tiraq. *de iure conſtituti part. 3. limit. 26. num.* 4. vbi *num.* 8. ſubdit omnes bene ac citra controuerſiam inter ſe conuenire, hîc eſſe neceſſariam realem traditionem, non tamen ob id, quod lex iſta ſit pœnalis, ſed propterea quòd hic text. vtitur verbo, *accipiendi*, quod veritatem ſignificat, & realem traditionem, & clariùs antea *limit.* 10. *num.* 1. dicit quòd cùm hæc lex vtatur illo verbo, *accepit*, non ſatis eſſe interuenire conſtitutum, ſed requiri veram traditionem. Vnde inferunt arrhas vt valeant, neceſſariò tradendas eſſe, Co-

13 uar. *d. part. 2. cap. 2. §. 7. & 9.* Gregor. Lop. *l. 39. verbo la pena tit. 11. part. 5.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri n. 12.* & alii, quos refert & ſequitur Sanch. *d. lib 1. diſp. 35. num. 3.*

14 *Si quidem probatum fuerit*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi tempore contractus iam aderat iuſta cauſa excuſationis, quæ poſtea detecta eſt, ita vt creditor notitiam illius haberet, & nihilominus ſimpliciter contraxit, ſibi imputet, vt per D. Barboſ. *in l. in omnibus 14. num. 59. ff. de iudic. & num.* 69. poſt Roder. Xuar. *in tit. de los emplazamientos, §. fin. num.* 41. & alios, dicit quòd vt debitor non cogatur cauere, oportet probare creditorem ſcientem eum eſſe pauperem, ſcienter cum eo contraxiſſe.

15 Notatur etiam ad hoc quòd in omnibus actibus, & diſpoſitionibus ſemper intelliguntur, rebus ſic ſtantibus, vt per Tiraquell. *in l. ſi vnquam, C. de reuocan. donat. in princip. num.* 167. & plures quos plena manu refero *in tract. de clauſul. vſufreq. clauſul. 179. num. 2.*

16 In gloſſ. *Tantummodo reddi.* ibi, *ſed illam legem intelligamus in ignorante*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi tradens arrhas, bona fide contraxit ſponſalia, ignorans impedimentum, illas non amittit: ſi autem conſciens fuit, non poteſt arrhas traditas repetere, vt per Sanch. *d. lib. 1. diſp. 36. num. 5.*

Si rector prouinciæ, vel ad eum pertinentes, ſponſalitias dederint arrhas.

TIT. II.

VEL *ad eum pertinentes*, ſcilicet perſonæ.

Sponſalia, id eſt, arrhas ſponſalitias, *dederint*. Nam ſponſalia in alia ſignificatione hîc accipiuntur, quàm ſuperiori tit. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia cum Præſide prouinciæ, aut iuſſu illius cum alio inita, vt metu contracta, voluntate alterutrius contrahentis diſſoluitur, & arrha talibus in matrimoniis intercedentes redduntur.*

2 *Ignorantia coniugum de impedimento non prodeſt ad dotem ex pacto, vel ſtatuto lucrandam, quando matrimonium habet perpetuam cauſam prohibitionis, quæ nunquam ceſſat.*

3 *filium Poteſtatis offendens non debet puniri ea pœna, qua offendens Poteſtatem.*

4 *Prohibitionis cauſa ceſſante, ceſſat & prohibitio.*

5 *Contrahere quamuis non liceat iudici durante tempore ſuæ iudicaturæ, & intra territorium ſuæ iudicaturæ, poteſt tamen finito officio, niſi legitima præſumptio concurrat quòd adhuc duret ratio prohibitionis. an contractus durante officio celebratus poſſit conualeſcere, ſi conſenſus accedat eo finito, remiſſiuè, num. 6.*

7 *Matrimonium an liceat iudicibus contrahere cum ſubditis, remiſſiuè.*

8 *Pignora realiter tradita, pro arrhis.*

9 *Matrimonium non eſſe quando contrahentes blanditiis Principum inducti ſunt ad illud.*

10 *Blanditias Principum inferre metum viri conſtantis.*

11 *Preces iudicum metum inducere.*

L. Si quis. Vnic.

Imppp. GRAT. VALENT. & THEOD. AAA. *Eutropio PP.*

SPonſalia cum Præſide prouinciæ, aut iuſſu illius 1
cum alio inita, vt metu contracta voluntate alterutrius contrahentis diſſoluuntur, & arrhæ talibus in matrimoniis intercedentes redduntur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.* 51. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Vide Roder. Xuar. *in tit. de las ganancias*, id eſt, 2
de bonis acquiſitis, *in princ. num.* 7. vbi per hunc text. tenet ignorantiam coniugum, de impedimento non prodeſſe ad dotem ex pacto, vel ſtatuto lucrandam, quando matrimonium habet perpetuam cauſam prohibitionis, quæ nunquam ceſſat, purà conſanguinitatis, affinitatis, vel frigiditatis, ſed ſi temporalem, purà inſtantis metus, tunc ſecus eſſe, metu ceſſante. Afflict. *in conſtit. Regni lib. 1. tit. 49. num. 4. cum ſeq. & in cap. ſi verò, num. 17. cum ſeqq. de feudo Guardiæ*, vbi ponit nouem fallentias ad hunc text. Roman. *ſing.* 487. Eman. à Coſta *in §. ſi arbitratu, ampl. 9 num.* 8. Gregor. Lop. *per text. ibi in l. 2. gloſſ. 12. verbo muger legitima tit. 9. part. 4.* vbi ait quòd text. iſte cum ſimilibus eſt correctus de iure Canonico, nam illius & ſimilium prohibitio locum habebat eo tempore, quo matrimonium erat ſolùm contractum, vtpote inter Paganos, vt aduertit Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 2. quæſ. 1. verſ. item obiicies.*

Adminiſtrantium filios, &c.] Ex Bald. *hîc* colligit 3
Tiraquell. *de iure mariti gloſſ. 2. num.* 58. quòd ſi ex forma ſtatuti offendens Poteſtatem, puniri debet aliqua magna pœna, certè offendens filium Poteſtatis non punietur ea pœna, quamuis filius particeps de dignitate patris.

Quod tempore poteſtatis, &c.] Notatur ad hoc quòd ceſſante cauſa prohibitionis ceſſat prohibitio, vt per Tiraquellum *in tract. Ceſſante cauſa, part. 1. num.* 222. Vnde quamuis iudici durante tempore ſuæ

Digitized by Google

ſuæ iudicaturæ, & intra territorium ſuæ iuriſdictio-
5 nis, non liceat contrahere; tamen finito officio bene poteſt, niſi legitima præſumptio concurrat, quòd adhuc ratio prohibitionis duret, *l. Hiſp. 2.tit.6.lib.3. noue Recop.* Auiles *ad cap. 1. Prætor. in gloſ. verbo durante ſuo officio*, Bobadil. *in ſua politica lib. 2. cap. 12. num. 35. verſ. la tercera*, Pereg. *de iure fiſci lib. 4.tit. 7. num. 12. verſ. amplia ſecundò*, Cald. Pereira *de*
6 *empt. & vendit.cap.8. num.* 38. Sed quid ſi finito officio conſenſus accedat, an contractus eo durante celebratus conualeſcere poſſit? vide text. *in l. 2. §. prouincias verò, verſ. nec ratum ſit, C. de contract. iudic.* Auiles *ad cap. 2. Prætor. in gloſ. verbo de mercaderia num.6.* Cald. Pereira *d.cap.8.n.17.*

7 Vtrùm liceat iudicibus contrahere matrimonium cum ſubditis? vide *l. Hiſp. 2. tit. 14.part. 4.* Auiles *d. gloſſ. verbo de Mercaderia num.* 37. Bobadil. *in ſua politica lib.2. cap. 12. num. 35. in fine, & lib. 5. cap.3. num.* 119. vbi alios laudat, & eis, & filiis ſuis non licere docent, filiabus verò permiſſum eſſe: & licèt contrafacientes puniantur, non annullatur matrimonium, niſi metus dederit cauſam contractui.

8 In gloſ. *Pignora.* ibi, *hac appellauit arrhas*, &c. Notatur ad hoc quòd pignora realiter tradita vocantur arrhæ, vt per Sanchez *de matrim. lib. 1.diſp. 38.num.3.*

9 In eadem gloſ. ibi, *vel blanditiam induxit eam ad ſponſalitia*, &c. Notatur ad hoc quòd non eſt matrimonium quando contrahentes blanditiis Principum inducti ſunt ad aliud, vt per Sanch. *d.tract.de matrimon. lib.4.diſp. 7. num.* 3. vbi intelligit quando blanditiis Principum inſunt tacitæ minæ, vt quia ſolet Princeps ſæuire in ſuis blanditiis reſiſtentes, tunc enim incutiunt metum viri conſtantis.

10 Notatur ad hoc quòd blanditiæ Principum inferunt metum viri conſtantis, vt per Hippol. *ſing. 645. incip. Aduertant Principes*, Burg. de Paz *conſ. 25. num.* 72. Quia blanditiæ Principum minis æquiparantur, vt citata hac gloſſ. dicit Maſcard. *de probat. concluſ.* 193. *num.* 2.vbi *num.*8.ſubdit vltra blanditias neceſſe eſſe probare quòd præceſſerint minæ, vel quòd ſoleant tyrannicè ſæuire in eos, qui precibus ſuis blandis non obtemperant.

11 Notatur etiam ad hoc quòd preces iudicum inducunt metum, vt per Tiraq. *de pœnis temper. c. 35. num.1.cum ſeqq.*

De donationibus ante nuptias, vel propter nuptias, & ſponſalitiis.

Tit. III.

1 DONATIO, quæ olim *ante nuptias*, hodie, ex conſtitutione Iuſtinianea, *propter nuptias*, dicitur, eſt donatio quæ fit propter nuptias, & propter dotem, & *ἀντιφέρνον* quædam. *Sponſalitia donatio* eſt, quæ non dotis, ſed nuptiarum tantùm contemplatione fit, vt munera quæ hinc inde dantur, mittuntur à ſponſis, & eorum propinquis. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſenb. De materia, vide *l. Hiſp. 2. tit. 11 part.4.* vbi *gloſ. in margine*, Duaren. *ad tit. ff. ſoluto matrim. in tract. de donat. propter nuptias*, Palat. *in repet. rub.de donat. inter virum & vxor. §.12. à princip.* Roder.Xuar. *in tit. 2. de las arrhas*, id eſt, de arrhis, *num. 29. cum ſeqq.* vbi *num.* 31. aſſerit quòd donatio, quæ olim ante nuptias vocabatur, hodie propter nuptias dicitur, Bald. Nouell. *de dote part.6. ſpeciali* 14. Anton.Gom. *l. 50. Tauri num.9. cum ſeqq.* Cou. *ſponſalib. part. 2. cap. 3. §.7.num.fin.* Clar. *in §.donatio quæſt.* 11. Auendan.iun. *ad l.29. Tauri, gloſſ.2.* Boët. *deciſ.27.* Angul. *de meliorat.l.9.gloſſ.4 à princip.* Marienſ. *l.1.gloſſ.8.num. 8. cum ſeqq. tit.6.lib.5. noua Recopilat.* D. Barboſ. *in l. ſi cum dotem, §. ſi pater, num. 11. & in § tranſgrediamur num.29. verſ.his præmiſſis, & à num. 30. & in l. ſi conſtante num.8. ff. ſoluto matrim.* Fachinæ. *controuerſ. iuris lib.3.cap.80.* Valaſc. *conſ. 2. num. 5. cum ſeqq. & de partit. cap.13.num.40. cum ſeqq.* Sanch. *de matrim. lib. 6. diſp. 1. cum ſeqq.* Ioan. Garcia *de donat. remun. num 9. cum ſeqq.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent.tom.2.lib.20.* Schurff. *conſ.40. cent. 1.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2.diſp.* 290. Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2.tit.452. de donationibus propter nuptias, & lucro nuptiali viro competenti*, Alex. Trentacinq. *var. reſolut.lib.3.tit.de matrim. reſol. 3.* Azor. *inſtit. moral.p.3. lib. 11. cap. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio ante nuptias poteſt conuerti in dotem, niſi donatio collata ſit in tempus matrimonij.*

2 *Donata ſimpliciter ſponſæ à ſponſo, poſſunt in dotem conuerti, & num. 3.*

4 *Confeſſio receptæ dotis, emiſſa à marito ante contractum matrimonium, in dubio facta cenſetur ſpe futuræ munerationis, niſi animus donandi alioqui appareat.*

5 *Augmentum, ſiue ſupplementum, eiuſdem eſt naturæ, & eodem iure regitur ac primum, cui eſt additum. niſi vrgeat diuerſa ratio, n.6.*

L. Multum intereſt. I.

Impp. SEVER. & ANTONIN. AA. *Metrodoro.*

DOnatio ante nuptias in dotem poteſt conuer- 1
ti, niſi donatio in tempus matrimonij ſit colla-
ta. Donata ſimpliciter à ſponſo ſponſæ, poſſunt in 2
dotem conuerti. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Batt. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *ſuper 1. fol.* 51. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 3
Roder. Xuar. *in l. 1. tit. de las arrhas num.* 33. vbi tenet hîc decidi quod ſi maritus confeſſus eſt fundum in dotem recepiſſe animo donandi cùm fundus eſſet ſuus proprius, & ſic animo agendi dotem, hoc fecit, quia cùm illa non ſit verè dos, ſed ex dicta confeſſione reſultet quædam donatio inter coniuges, quæ non valet, ideò vxor non poteſt talem fundum tanquam dotalem repetere, & ſic hîc loquitur in donatione inter coniuges, quæ à iure erat reprobata. Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.§.30. num.* 3. dum ait hîc probari quòd ſi vir donaſſet, & tradidiſſet vxori futuræ, & demum ab ea illud donatum reciperet in dotem, bene valebit. Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſp.* 439.*num.* 14. vbi poſt Valaſc. *conſ. 5. num. 5.* tenet per hanc l. quòd quando de confeſſione dotis receptæ facta ante matrimonium celebratum conſtare fuiſſe factam animo donandi illam vxori, atque ſe adſtringendi eam reddere diſſoluto matrimonio, tunc ea confeſſio eſt nulla, ac proinde neque maritus, neque hæredes mariti tenentur illam

reddere.

reddere, & *n.* 16. qualiter procedat declarat, Sanch. *de matrim. lib. 6. diſput. 6. num.* 3. vbi poſt Valaſc. *d. conſ. 5. num.* 4. ex hac l. colligit quòd quando matrimonio nondum inito facta eſt confeſſio dotis receptæ, aut maioris ſummæ, de cuius receptione non conſtat, ſi certum ſit animo donandi factam eſſe, tunc donatio illa eſt prorſus inualida, & confeſſio. Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ.* 12. *num.* 1. *verſ. & hac*, vbi citato hoc text. ait quòd ſi donandi animo dotem auxerit maritus, nihil dicitur actum, & ob id à muliere, quod in dotem datum non eſt, repeti non poteſt.

4 Notatur ad hoc quòd confeſſio receptæ dotis à marito ante matrimonij contractum emiſſa in dubio facta cenſetur ſpe futuræ numerationis, niſi animus donandi alioqui appareat, vt per Bald. Nouel. *de dote part.* 10. *num.* 7. Couvar. *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 6. *verſ. eſt item hoc*, vbi ait ſe opinari hanc eſſe magis receptam à Doctoribus opinionem. D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 6. *num.* 31. *poſt princip. ff. ſoluto matr.*

5 *Donandi animo dotem auxerit*, &c.] Notatur ad hoc quòd augmentum, ſiue ſupplementum eſt eiuſdem naturæ, & eodem iure regitur, vt primum, cui additum eſt, vt per Tiraq. *de retractu lig.* § 1. *gloſſ.* 18. *num.* 51. & 52. Ioſeph Seſſe *Aragon decíſ.* 124. *n.* 28. Card. Tuſch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. A. concluſ.* 555. *à num.* 1. Fuſar. *de ſubſtitut. quæſt.* 652. *num.* 6. Rut. *de-*
6 *ciſ.* 72. *num.* 4. apud Fatiu. *part.* 2. *recent.* vbi declarat, niſi vrgeat diuerſa ratio.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta ob finem, & cauſam nuptiarum celebrandarum, nuptijs non ſequutis reuocatur, & num.* 2.

3. *Donatio ſimpliciter facta, olim præſumebatur facta ex mera liberalitate, neque vllo caſu reuocabatur; hodie verò præſumitur fieri ob cauſam futuri matrimonij.*

L. Si Præſidi. II.

Imp. ALEXAND. A. *Attalo.*

1 DOnatio facta ob finem, & cauſam nuptiarum celebrandarum, nuptijs non ſequutis reuocatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Roder. Xuar. *in l.* 1. *tit. de arrhis num.* 34. *ante verſ. ſecund.* Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum &*
3 *vxor.* §. 3. *num.* 4. *verſ. ſi autem donatio*, vbi quòd donatio ſimpliciter facta, nihil alio dicto, olim præſumebatur facta ex mera liberalitate, neque vllo caſu reuocabatur; hodie verò præſumitur fieri ob cauſam futuri matrimonij, ex *l. cum veterum, infr. hoc eod. tit.* Nam promiſſio facta ex cauſa futuri matrimonij, ſi non ſequatur matrimonium, ceſſat, & nihil debetur, Mandel. *conſ.* 77. *num.* 28. & 29. Ego ipſe *de Axiom. iuris vſufreq. axiom.* 11. *n.* 3.

SVMMARIVM.

2 *Mulier in dote promiſſa, & non ſoluta, maritum fallens, non gaudet donatione promiſſa propter nuptias, & num.* 2.

3 *Fallendi verbum.*

4 *Fidem frangenti fides frangatur eidem.*

L. Pollicitatione. III.

Idem A. Marcellæ.

MVlier in dote promiſſa, & non ſoluta, maritum 1
fallens donatione propter nuptias promiſſa non gaudet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Boër. *deciſ.* 22. *num.* 16. Roder. Xuar. *l.* 1. *tit. de arrhis num.* 11. vbi ex gloſ. refert hanc circumuentionem potuiſſe eſſe duobus modis, Gozadin. *conſ.* 1. *num.* 1. Iaſ. *conſ.* 108. *col.* 3. *lib.* 2. Aluar. Valaſc. *conſ.* 3. *num.* 2. *verſ. ſecundo*, vbi ait hunc text. loqui in muliere, quæ maritum circumuenit in dote, & ſic fallaciter ſe habuit, ex eo, quia verbum, *fallere*, dolum & malitiam præſupponit. Sanch. *de matrim. lib* 6. *diſp.* 37. *num.* 1. 3
vbi in hoc text. decidi ait mulierem in dote fallentem non poſſe petere donationem ea cauſa ſibi factam, & *num.* 2. ſubdit iſtam l. loqui in muliere, quæ fallaciter ſe habuit, & ſic mala fide.

Notari ſolet ad hoc quòd fidem frangenti fides 4
frangatur eidem, vt per Socin. *reg.* 8. & 193. Thom. de Thomaſſ. *in floribus legum. reg.* 129. Card. Tuſch. *pract. concl. tom.* 3. *lit. F. concl.* 332. *per tot.* plures, quos plena manu refero *de Axiomat. iuris vſufr. axiom.* 98. *num.* 7. *cum. ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta ſponſæ in tempus matrimonij collata non valet, & num.* 2. *confirmari morte donantis, num.* 3.

4 *Paria eſſe cùm fiat aliquid tempore prohibito, vel fiat tempore licito, & conferatur in tempore prohibitum, declara vt num.* 5.

L. Quod ſponſæ. IV.

Impp. GORDIANVS A. *Marcello.*

DOnatio facta ſponſæ in tempus matrimonij 1
collata non valet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Greg. Lop. *l.* 23. *gloſſ. fin. in med. tit.* 11. *part.* 4. Gutier. *pract. lib.* 2. *quæſt.* 19. *num.* 1. *verſ. in contrarium*, vbi quòd datum, vel traditum tempore nuptiarum apertè cenſetur datum & collatum in tempus matrimonij. Sanchez *de matrim. lib.* 6. *diſp.* 1. *num.* 6. vbi quòd donatio ante contractum matrimonium facta non valet ſi eius effectus differatur in matrimonij contracti tempus, & *num.* 7. dicit non obſtare *l. inter eos* 18. *ff. de donat. inter virum & vxor.* quia intelligitur quando donatio non refertur in tempus contracti matrimonij, ſed abſolutè fit, transferendo ſtatim dominium, quo caſu licèt poſtea ſequatur matrimonium, firma manebit donatio. Idem Sanch. *eód. lib.* 6. *diſp.* 14. *num.* 2. vbi reſoluit quòd hæc donatio, quæ facta ante matrimonium, & collata in matrimonij tempus, inualida eſt, confirmatur do- 3
nantis morte.

Notari ſolet hic text. ad hoc quòd paria ſunt 4
quòd fiat aliquid tempore prohibito, vel fiat tempore licito, & conferatur in tempus prohibitum, vt per Tiraq. *de iure conſtituti part.* 3. *limit.* 2. *num.* 3. *cum ſeqq.* & *de iure primog. quæſt.* 40. *num.* 178. Coſta *in l. Gallus*, §. & *quid ſi tantum*, *ff. de liberis & poſth.*

part.

part.2. num. 172. Molin. *de primogen. lib.2. cap.7.ex num.40.* Mieres *de maiorat. part.1. quæſt. 2 per totam,* Valaſc. *conſil. 77. num.4.* Caſtill. *controuerſ. lib.4. cap. 49. num. 24.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ.*
5 *tom. 6. litt. P. concluſ.* 88. *num.3.* vbi *num.4.* declarat procedere qoando ſubſtantia actus confertur in tempus prohibitum, ſecus ſi executio ſola, plures, quos refero de *axiomat. iuris vſufrequent. axiom.* 174. *num.31.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta ob modum impoſſibilem inualida eſt.*
2 *Impoſſibile iure vitiat promiſſionem etiam à ſciente factam.*
3 *Materfamilias, de vxore.*
4 *Promiſſio facta meretrici propter fornicationem, & ſic ex cauſa libidinis, dummodo abſit dolus, & fraus, valida eſt.*

L. Ea quæ. V.

Impp. VALENTIN. & GALLIEN. AA. *Theodoræ.*

1 DOnatio facta ob modum impoſſibilem non valet.
3 Impoſſibile iure vitiat promiſſionem à ſciente etiam factam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Palat. *in repetit. rubric. de donat. inter virum & vxorem, §. 40 num. 9. verſic. tertium,* vbi ait hîc decidi quòd ſi aliquis promiſit donare alicui mulieri, vt ſponſa fieret, quæ tamen ſua ſponſa eſſe non potuit, non tenetur illud adimplere, ſubditque ex Alexand. quod ideo hîc non potuit illa mulier agere, quia donatio continebat modum, ſeu cauſam impoſſibilem, quia illa non poterat eſſe ſponſa, cùm ille aliam haberet vxorem, & ita non erat in poteſtate mulieris quòd valeret matrimonium, vel quòd duceretur in ſponſam, & propterea agere non poteſt virtute illius promiſſionis, latè Sarmient. *ſelect. interpret. lib. 2. cap. 3. num. 14.* vbi ait ex hoc text. colligi quòd etiam in donatione impoſſibilis modus efficit promiſſionem irritam, intelligit tamen vt agi poſſit, non autem excipi, ex his, quæ gloſſ. *in l. cum donationis, C. de tranſact.* quæ voluit impoſſibilem modum in donationibus non nocere, vt ex contractu detur exceptio, non tamen vt detur actio.

3 *Matremfamilias,* &c.] Id eſt, vxorem, de quo Tiraquel. *l.4. connub. gloſſ. 1. part.4. num.7.*

4 In gloſſ. *Non potes,* fin. ibi, *neque enim paria ſunt,* &c. Licèt hæc gloſſ. teneat quod datum meretrici non reperitur, tamen communis aſſerit quòd meretrici promiſſio eius mercedis ob fornicationem, & ſic ex cauſa libidinis, dummodo abſit dolus & fraus, valet & tenet, & cogi ac compelli poteſt promiſſor à iudice ad ſolutionem dictæ promiſſionis, ac pretij actus venerei, vt per Viui. *tom.2. commun. opin. lib. 8. tit. 22. num.50. pag.363.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſa de futuro, non autem de præſenti, rectè quid donari poteſt.*
2 *in dubio Donatio facta in vxoris domo præſumitur facta ſponſa; in domo viri, facta vxori præſumimitur, num. 3.*
4 *Matrimonium coram Parocho, adhibitis duobus teſtibus, contrahendum.*
5 *Sponſus poteſt donare ſponſa.*
6 *Sponſa ſi quid donatur dum eſt in via, & ducitur ad domum mariti, videtur donatum in domo patris.*

L. Cùm in te. VI.

Imp. AVRELIAN. A. *Donatæ.*

SPonſæ de futuro, non autem de præſenti, rectè 1
quid donari poteſt. In dubio donatio facta in 2
vxoris domo, præſumitur facta ſponſæ, in domo viri facta vxori præſumitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 51. verſo.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 3
munt *l. 50. Tauri, num. 5. in fine,* vbi dicit ſingularem, & vnicum hunc textum ad hoc quòd ſi ſumus in dubio an donatio quæ fit ab ſponſo ſponſæ, ſit facta ante matrimonium, vel pòſt, adhibetur talis diſtinctio quòd ſi in domo ſponſæ ſit facta, præſumitur adhuc ſponſa, & valet; ſi verò in domo ſponſi ſit facta, præſumitur iam vxor, & non valet. Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxorem, §. 57. in princip.* Matth. Coler. *de proceſſibus execut. part. 1. cap. 3. num. 248.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom. 2. lib. 20. tit. 1. num. 11.* vbi ſubdit hodie 4
facile conſtare poſſe an fuerit contractum matrimonium, vel non, quia debet contrahi coram Parocho, adhibitis duobus teſtibus, iuxta diſpoſitionem Concilij Tridentini *ſeſſ. 24. de reformat. matrim. cap. 1.*

Notatur ad hoc quòd ſponſus poteſt donare ſpon- 5
ſæ, vt per Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxorem, §. 59. num. 2.* Natt. *conſ.* 316. *num. 1.* Surd. *de alimens tit. 7. quæſt. 18. num. 8.*

In gloſſ. *Ante nuptias.* ibi, *ſed quid ſi in via,* &c. 6
Notatur ad hoc quòd ſi aliqoid donatur ſponſæ, dum eſt in via, & ducitur ad domum mariti, videtur donatum in domo patris, vt per Surd. *deciſ. 166. num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *τὸ* Remanere, *æquipollet aliquando verbo* reddere, *& num. 2.*
3 *Mentem pro verbis attendere decet.*
4 *Verba à mente, non autem mens à verbis pendet.*

L. Si cùm ante. VII.

Imppp. CARVS, CARIN. & NVMER. AAA. *Lucianæ.*

VErbum, *remanere,* aliquando æquipollet verbo 1
reddere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Alb. *conſil. 361. num. 5. lib. 2.* Bart. *in l. Centurio, num. 51. ff. de vulgari.* Bec. *conſil. 240. num. 46. volum. 1.*

3 Notatur ad hoc quòd mentem præ verbis attendere decet, & ſiquòd verba ſunt intelligenda non ſecundùm quod ſonant, ſed ſecundùm mentem, & intentionem profetentis, vt per Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo liberis, num.* 48. *C. de reuocan. donat.* Surd. *conſ.* 431. *num.* 35. Cardin. Toſch. *practic. concl. tom.* 8. *lit. V. concl.* 93. *à princip.* Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell. gloſſ.* 48. *num.* 55. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3.
4 *quæſt.* 58. *num.* 50. Verba enim pendent à mente, non autem mens à verbis. Menoch. *conſ.* 97. *num.* 44.

L. Si ante matrimonium. VIII.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC. *Euphroſinæ.*

DE re donata in præiudicium donatarij nemo licitè teſtatur. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio perfecta per Principis reſcriptum non reuocatur, & num.* 3.
2 *Ignorantia coniugum ignorantium impedimentum non prodeſt ad dotem ex pacto, vel ſtatuto lucrandum.*
4 *Lucrum quæſitum, & radicatum pro damno habetur.*

L. Cùm te ſponſæ. IX.

Iidem AA. & CC. *Iuliano.*

1 DOnatio perfecta per Principis reſcriptum non reuocatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Vide Roder. Xuar. *in tit. de las ganancias*, id eſt, de
2 bonis acquiſitis viri & vxoris, *num.* 7. vbi per hunc textum tenet quòd ignorantia coniugum ignorantium impedimentum non prodeſt ad dotem ex pacto, vel ſtatuto lucrandam, quia deficit finalis cauſa impedimenti. Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo liberis, num.* 19. *in med.* vbi quòd donationes perfectæ nec
3 reſcripti quidem auctoritate reuocari poſſunt.

4 Notatur ad hoc quòd lucrum quæſitum & radicatum pro damno habetur, vt per Cæſ. de Graſſis *deciſ.* 1. *à num.* 5. *de verb. ſignific.* Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell. gloſſ.* 7. *num.* 18.

SVMMARIVM.

1 *Donatio ſimplex facta ſponſa non reuocatur, licèt matrimonium non ſequatur, & num.* 2. *ſi matrimonium perficiatur, res tota eo pacto donata ſit integrè donatarij: ſi verò non perficiatur, diſtinguendum eſt, vt num.* 3.

L. Si filiæ tuæ X.

Iidem AA. & CC. *Dionyſio.*

1 DOnatio ſimplex facta ſponſæ non reuocatur, licèt matrimonium non inſequatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 Vide Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2. *diſput.* 290. *num.* 1. vbi tradit quòd ante Conſtantini tempora quod vnus ſponſus alteri donabat, niſi exprimeret ſe ſub conditione matrimonij futuri donare, fiebat ſtatim abſolutè donatarij, itaut eſto matrimonium poſtea non ſequeretur, neque donatarius, neque hæredes illius tenerentur id reſtituere, vt patet ex hoc text. A tempore verò Conſtantini ſancitum fuit vt eiuſmodi donatio (quando aliud non exprimitur) ſemper facta
intelligitur ſub conditione matrimonij futuri. Quòd 4
ſi matrimonium perficiatur, res tota eo pacto donata ſit integrè donatarij: ſi verò non perficiatur, diſtinguendum eſt, quoniam aut culpa donantis non perficitur, & tunc ſimiliter res tota efficitur donatarij: quòd ſi is, cuius culpa matrimonium non perficitur, viciſſim aliquid dono ab altero ſponſo acceperat, nihilominus id integrum reſtituit donanti; ſi verò culpa donatarij matrimonium non perficitur, tunc id totum, quod dono acceperat, reſtituit donanti, ex *l. veterum, infr. hoc eod. tit.* de quo Sanchez *de matrim. lib.* 6. *diſp.* 18. *num.* 3. & 4.

SVMMARIVM.

1 *Donatio ſponſalitia non reuocatur ob mortem ſponſa.*
2 *Mortis naturalis nomine, qua donatio inter coniuges confirmatur, comprehenditur etiam mors accidentalis gladij, ſecus ſi donator mortem ſibi conſciuerit ob ſceleris conſcientiam, vel etiam poſt mortem memoria eius damnata ſit, num.* 3.
4 τὸ Mors, *verificatur etiam in morte violenta.*

L. Si tibi res. XI.

Iidem AA. & CC. *Neæ.*

OB mortem ſponſæ ſponſalitia donatio non reuocatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad* 1
l. 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Eo, quòd ab hoſtibus poſtea interfectus eſt, &c.] No- 2
tatur ad hoc quòd nomine mortis naturalis, qua donatio inter coniuges confirmatur, comprehenditur etiam mors accidentalis gladij, vt per Gregor. Lopez *l.* 4. *verbo en ſu vida, tit.* 11. *part.* 4. Palat. *in repetit. rubr. de donat. inter virum & vxorem*, §. 70. *num.* 1. Sanchez *de matrim. lib.* 6. *diſput.* 14. *num.* 1. vbi cum Pa-
lat. *citato loco num.* 2. ſecus eſſe ait ſi donator mortem 3
ſibi ob ſceleris conſcientiam conſciuerit, vel etiam poſt mortem memoria eius damnata ſit, idem reſoluit D. Barboſ. *in l. ſi ab hoſtibus* 11. §. *fin. num.* 6. *verſic. qui etiam adducunt, ff. ſolut. matrim.* dum ex Bald. hic tradit quòd licet pactum de dote lucranda per mortem vxoris verificetur etiam in morte violenta, tamen id eſt intelligendum de morte violenta illata per alium, non verò de morte procurata per paciſcentem.

Notari ſolet ad hoc quòd particula, *mors*, verifica- 4
tur etiam in morte violenta, vt per Guilelm. Benedict. *in cap. Raynutius, de teſtam. verbo condidit el* 2. *num.* 10. D. Barboſ. *d. num.* 6. *in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio à ſocru perfectè facta non reuocatur, & num.* 2.
3 *Donatio facta alteri coniugum per conſanguineos alterius coniugis perfecta eſt, & ſtatim valet.*
4 *Donatio contemplatione matrimonij facta, valet, licèt matrimonium non ſequatur.*

5 *Dona*

5 *Donatio factu genero à parente filia, perfectu eſt à principio, & valida, penes eum ſoluto matrimonio permanſura.*
6 *Sponſalitia largitatis vis.*

L. Si mater. XII.

Iidem AA. & CC. *Timotheæ & Cleotimæ.*

1 DOnatio à ſocru perfectè facta non reuocatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Bald. *conſ.* 62. *lib.* 1. *& conſ.* 319 *lib.* 4. Alciat. *de præſumpt. reg.* 1. *præſumpt.* 18. Auendan. *ad l.*29. *Tauri gloſſ.* 4. *num.* 10. Gutier. *practic.lib.*2.*quæſt.*120. *num.* 5. *verſ. tertio, & num.* 9. *verſ. tertium*, vbi dicit quòd in præſenti conſtat matrem voluiſſe donare vxori, & ideo donatio non reuocatur, & donata efficiuntur propria vxoris, Roland. à Valle *conſ.*10.*n.*11. *verſ. non obſtant. lib.* 1. Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem* §. 3. *num.* 4. vbi tenet quòd ſi iſta donatio, ſeu dotalitium fiat ex mera liberalitate donantis, hoc expreſſo quòd nullo caſu ad donantem reuertatur, tunc nullo caſu reuocatur, ſiue interueniat oſculum, ſiue non, ſiue ſteterit per re-
3 cipientem, ſiue per caſum. & §. 44. *num.* 1. vbi dicit hìc eſſe caſum quòd donatio facta alteri coniugum per conſanguineos alterius coniugis, perfecta eſt, & ſtatim valet, & tenet, & per conſequens ius eſt ſibi quæſitum, vnde res ſic donata efficitur ſua, & illam transfert ad ſuos hæredes. D. Barboſ. *in l. ſi*
4 *ante* 6. *num.* 10. *ff. ſoluto matrim.* vbi per hunc text. tenet quòd valet donatio contemplatione matrimonij facta, licèt matrimonium non ſequatur quando conſtiterit quòd donans voluit donare in omnem caſum. Cald. Pereira *de poteſt. eligen. cap.* 12.*num.*20. vbi de-
5 cidi ait in hoc text. donationem factam genero à filiæ parente perfectam eſſe à principio, & validam, penes eum ſoluto matrimonio permanſuram.

6 Notatur ad hoc quòd ſponſalitiæ largitatis ea eſt natura, vt pacto inito inter ſponſos ne ad donantem vllo caſu redeat, ſtatim acquiritur irreuocabiliter donatario, quamuis nec copula, nec oſculum intercedat, & eius culpa matrimonium non ſequatur, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſput.* 18.*num.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Sponſus rem donatam ſponſa ſequentibus creditoribus obligare nequit, & num.* 2.
3 *Creditor agens contra donatarium actione hypothecaria, debet probare hypothecam præceſſiſſe donationem. non procedit in fiſco, & pia cauſa, cuius fauore præſumitur inſtrumentum priùs confectum, vt potius ſit ius ipſius piæ cauſa, n.* 4.
5 *Allegans, & probans ſe aliquid feciſſe certo tempore, præfertur ei, qui de tempore non probauit.*

L. De rebus. XIII.

Iidem AA. & CC. *Alexandro.*

1 SPonſus rem donatam ſponſæ ſequentibus creditoribus obligare nequit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Gregor. Lop. *l.* 10. *gloſſ.* 1. *poſt princip. tit* 14.*part.*3.

Roman. *ſingul.* 158. Negnſant. *de pignorib. part.* 5. *membr.* 2. *num.* 45. *&* 46. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 8. vbi dicit in hoc text. haberi quòd vxor repetit res, quas ſibi ſponſus donauit, ſi non ſint priùs aliis creditoribus obligatæ, quaſi ſi ſint obligatæ ipſa non præferatur.

Ante donationem ſibi obligatas fuiſſe. &c. Nota- 3
tur ad hoc quòd creditor agens contra donatarium actione hypothecaria, debet probare hypothecam præceſſiſſe donationem, & rem priùs ſibi fuiſſe hypothecatam, vt per Negusant. *de pignorib.*2.*membr.*5. *part. num.* 43. Tiraquell. *de priuileg. pia cauſa, priuileg.* 126. Maſcard. *de probat. concluſ.* 457. *num.*12.
vbi *num.* 13. *&* 14. limitat non procedere in fiſco, & 4
pia cauſa, cuius fauore præſumitur inſtrumentum priùs confectum, vt potius ſit ius ipſius piæ cauſæ, *& concl.* 1228. aliàs *num.* 9. *cum ſeq.*

Notatur etiam ad hoc quòd allegans, & probans 5
ſe aliquid feciſſe certo tempore, præfertur ei, qui de tempore non probauit, vt per Tiraquell. *de retractu lig.* §. 11. *gloſſ.* 1. *num.* 10.

SVMMARIVM.

1 *Filius res matris, cum eiuſdem conſenſu, ſponſa firmiter donat, & mater fruſtrà oblato pretio rem illam donatam repetit, & num.* 2.
3 *Sponſus ſi donauit ſponſa mancipia matris ſponſa, ea conſentiente, erunt propria ipſius ſponſa, & illa tranſmittit ad ſuos hæredes.*

L. Si conſentiente. XIV.

Iidem AA. & CC. *Aureliæ.*

FIlius res matris cum eiuſdem conſenſu ſponſæ fir- 1
miter donat, & mater fruſtrà oblato pretio rem ſuam per filium ſponſę donatam repetit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem* §. 44. *incip. Vnde ſi frater, num.* 2. vbi tradit in
hoc text. haberi quòd ſi ſponſus donauit ſponſæ 3
mancipia matris ſponſæ, ea conſentiente, erunt propria ipſius ſponſæ, & illa tranſmittit ad ſuos hæredes, Anton. Gomez *l.* 50. *Tauri, num.* 67. *prope finem*, Cald. Pereira *de poteſtate eligendi, cap.* 12. *num.* 20. *poſt princip.* vbi ait hìc probari quòd ſi ſponſus ſponſæ mancipia matris donauit de ipſius matris aſſenſu, ea mancipia nurui acquiruntur, & ad hæredes eius pertinent, non ad filium, cuius contemplatione mater conſenſit, & mancipia donauit.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta à ſponſo ſponſa, vel è contra, perditur, & retinetur ſi ſtat, vel non ſtat per alterutram deſponſatarum perſonarum, & num.* 2.
3 *Sponſus, vel ſponſa licitè recedens à ſponſalibus alterius culpa, lucratur integrè ſponſalitiam largitatem, recuperátque quam donarat.*
4 *In donationibus factis inter ſponſos ſubintelligitur tacita conditio, ſi matrimonium ſequutum fuerit.*

L. Cùm veterum. XV.

Imp. AVGVST. A. *ad Maximum P. V.*

1 DOoatio facta à ſpooſo ſponſæ, vel contra, perditur, & retinetur ſi ſtat, vel noo ſtat per alterutram diſponſatarum perſonarum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupra hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 3. tit. 11. part. 4. vbi gloſſ.* 3. Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.* §. 3. *num.* 5. Conan. *comment. iuris lib. 8. cap. 2. num.* 7. Campeg. *de dote parte 1. quæſt.* 79. Nouell. *eod. tract. part. 6. priuileg. 76. num.* 2. Anton. Gom. *l. 50. Tauri num.* 2. vbi aduertit quòd licèt de iure antiquo Digeſtorum, & Codicis ante Imp. Conſtantinum in donationibus inter ſponſos factis requireretur expreſſio conditionis, vel cauſæ, ſcilicet quòd fiebat propter matrimonium futurum, aliàs cenſebatur donatio pura, & ſimplex, & ſtatim valebat, tamen poſtea per Cooſtantinum nulla requiritur expreſſio, ſed talis donatio ſimpliciter facta ex ipſa legis diſpoſitione, & ex præſumpta voluntate partium habet in ſe tacitam conditionem, ſi matrimonium ſequatur, Matienſ. *ad rubr. tit. 2. gloſſ. 3. num. 2. lib. 5. noua Recopil.* D. Barboſ. *in l. ſi ante 6. num.* 10. *ff. ſoluto matrimonio.* vbi tenet quòd licèt per hunc text. donationes factæ contemplatione matrimonij, eo non ſequuto reuocentur, id tamen non procedere ait in donatione remuneratoria, quæ nunquam reuocatur, quando ſcilicet clarè conſtiterit remunerationem fuiſſe cauſam principalem huius donationis, & matrimonij ſpem fuiſſe cauſam impulſiuam, Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſput.* 290. *num.* 1. Sanchez *de matrimonio lib. 6. diſput.* 18. *num.* 3. vbi ait quòd nullo pacto inter ſponſos inito olim reputabatur donatio abſoluta, ſtatimque irreuocabilis, & vt cenſeretur facta ſub conditione matrimonij ineundi, oportebat eam conditionem exprimi; quæ quidem conditionis expreſſio iure nouiori, de quo in hoc text. minimè deſideratur, ſed ex legis diſpoſitione, præſumptáque contrahentium voluntate tacitè ineſt, *& diſp.* 19. *num.* 8. vbi tenet hìc decidi id quod datur à ſponſo ſponſæ, veram donationis rationem habere factæ ſub ſpe, ac tacita conditione futuri matrimonij, *& diſp. 20. num.* 2. vbi quòd ſponſalitia largitas habet tacitam conditionem ſi matrimonium ſequatur. Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2 lib. 6. quæſt. 5. num. 2. prope fin.*

Sortiri filium, &c.] Ergo per ſortem, de quo vide Tiraq. *de iure primogen. quæſt. 17. opin. 1. num.* 73.

3 *Quòd ſi ſponſa*, &c.] Nota ut ad hoc quòd ſponſus, aut ſponſa licitè à ſponſalibus recedens alterius culpa, vt fornicatione, vel profectione in partes longinquas, nec tempore debito redeuntis, lucratur integrè ſponſalitiam largitatem ſibi donatam, recuperátque quam donarat: vt per Caſtill. *l.* 52. *Tauri n.* 5. Sanch. *d. lib 6. diſput.* 21. *num.* 8. vbi addit, hunc text. ſponſum & ſponſam in hoc parificare.

4 In gloſſ. *Cùm veterum 1. in fine.* ibi, *quod ſemper præſumitur*, &c. Notatur ad hoc quòd in donationibus inter ſponſos factis ſubintelligitur tacita conditio, ſi matrimonium ſequutum fuerit, vt per D. Barboſ. *in d. l. ſi ante num. 10. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſus ſi donauit ſponſæ mortuæ ante nuptias, reſoluitur donatio, niſi oſcula interceſſerint, &c. n. 3.*

2 *Sponſo ante nuptias mortuo, ſponſa pro oſculi præmio retinet res ſibi à ſponſo donatas. intellige pro dimidia parte, ſi interuenit oſculum, n. 49. & cur, n. 12. ſi verò interuenit copula, nihil repetit, ſed tota donatio quæritur ſponſæ, & hæredibus eius, num. 5. ſi autem donatio fuit facta ſponſa, & matrimonium non ſequatur per mortem, tunc indiſtinctè ſponſa, vel hæres eius repetit, modo interueniat oſculum, modò non, num. 6. ſi verò non interueniat copula, nihil repetit, ſed totum quæritur ſponſo, num. 7. ſi per caſum matrimonium non fuerit contractum, tota donatio reuocatur, & res donatæ redeunt ad ſponſum, vel eius hæredes, num. 8.*

10 *Oſculum interuenire debet poſtquam ſponſi ſunt, non verò ante ſponſalia.*

11 *Sponſa comparet integram ſponſalitiam largitatem matrimonij conſummatione.*

13 *Sponſalia ſi ſint nulla, & inualida iuris prohibitione, poterit tunc ſponſus indiſtinctè repetere quod dedit ſponſa.*

14 *Mulieres auariſſimæ.*

L. Si à ſponſo. XVI.

Idem A. ad Tiberianum Vicarium Hiſpan.

SI ſponſus donauit ſponſæ mortuæ ante nuptias ce- 1
lebratas, reſoluitur donatio, niſi oſcula interceſſe-
rint. Mortuo ante nuptias ſponſo, ſponſa pro oſculi 2
præmio retinet res ſibi à ſponſo donatas. Colligunt
ex Ordin. Doctores citati *ad l. 2. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 3
munt *l. Hiſp. 3. tit. 11. part. 4. vbi gloſſ.* 4. Anton. Gom.
l. 50. Tauri num. 3. vbi citato hoc text. dicit quòd ſi 4
donatio fuit facta à ſponſo ſponſæ, eam repetit & re-
cuperat donator, ſi non interuenit inter eos oſculum,
nec copula; ſi verò interuenit oſculum, repetit, & re-
cuperat pro dimidia, & alia dimidia remanet penes
ſponſam, & eam lucratur: ſi verò interuenit copula, 5
nihil repetit, nec recuperat donator, ſed tota donatio
quæritur ſponſæ, & hæredibus eius, cùm per copulam
ſit ſequutum & confirmatum matrimonium: ſi verò 6
donatio fuit facta à ſponſo ſponſæ, & matrimonium
non ſequatur per mortem, tunc indiſtinctè ſponſa,
vel hæres eius repetit, & recuperat, modò interue-
niat oſculum, modò non; ſi verò non interueniat 7
copula, nihil repetit, nec recuperat, ſed totum quæ-
ritur ſponſo, quia ſequutum eſt matrimonium, &
verificata eſt conditio, quæ ineſt in iſta donatione,
idem Anton. Gom. *eadem l. 50. num. 6.* Palat. *in repet.*
rubr. de donat. inter virum & vxorem, §. 3. num. 5. verſ.
ſi autem, vbi tenet per hunc text. quòd ſi per caſum 8
matrimonium non fuerit contractum, vtputà per
mortem alterius ſponſi, vel vtriuſque, vel propter
conſanguinitatem, ſeu affinitatem, vel aliàs, ſiquidem
ſponſus fecit dictam donationem, & non interuenit
oſculum, tota donatio reuocatur, & res donatæ red-
eunt ad ſponſum, vel eius hæredes: ſi autem oſcu- 9
lum interuenit, reſoluitur donatio pro parte dimi-
dia tantùm, id eſt, medietas rerum donatarum rema-
net cum ſponſa, vel hæredibus ſuis, alia verò medie-
tas reddit ad ſponſum, vel ad ſuos hæredes. Couarr.
de ſponſalibus, part. 2. cap. 2. §. 2 num. 11. Vincent. de
Franchis *p. 2. deciſ. 503. à num.* 7. vbi diuerſitatis ra-
tionem aſſignat, quia ex oſculo viri vir capit gau-
dium, & ſponſa verecundiam, & *num.* 9. addit
hunc textum loqui quoad donata per ſponſum, non
autem per ſocerum, vel alios conſanguineos, Maſſa
ad Capyc. deciſ. 65. num. 4. vbi refert fuiſſe deciſum
in ſacro Conſilio quòd medietas antefati debeatur
mulie-

mulieri, quæ fuit oſculta per procuratorem à viſo conſtitutum ad hunc actum, ſed ſi pacto conuentum fuiſſet vt pro oſculo aliquid certum debeatur, debet integrè ſolui promiſſum, Thor. *in compend.deciſ. in verbo donatiua, fol.367.col.2.in princip.* D.Barboſ. *in l. quæ dotis, num.* 82. *verſic. denique ex prædictis, ff.ſoluto matrimonio*, vbi diſputat an *l.*52. *Tauri*, deſompta ex hoc text. ſit indiſtinctè intelligenda de veſtibus pretioſis & factiuis, an verò debeat recipere interpretationem à iure communi, vt intelligatur de veſtibus quotidianis. latè Gutier. *practic. lib.*2. *queſt.* 44.*per tot.* vbi diſputat an *d.l.*52. *Tauri*, hodie *l.* 4. *tit.* 2. *lib* 4. *noua Recopilat.* habeat locum quando oſculum, vel culpa præuenit donationem iocalium. vbi *num.* 9. poſt Palat. *in d.l.* 52. *Tauri num.*13. Auendan. *de exequend. mand.it. part.*1. *cap.*15. *num.*3. Matienſ.*d. l.*4. *gloſſ.*4. *num.*2.*tit.*2.*cap.*5. per hunc textum reſoluit quòd ſponſus oſculo interueniente non lucratur dimidiam partem rerum à ſponſa donatarum, ſed potiùs ſoluto matrimonio res donatæ à ſponſa ſponſo integræ ad eam reuertuntur, niſi copula interuenerit: ea enim interueniente confirmatur donatio per conditionis adimplementum. Bernard. Græuæ. *ad practic. Camera Imper, p.*2.*concl.*91. *conſid.*1.

10 *Rebus ſponſa donatis interueniente oſculo*, &c.] Ergo oſculum debet interuenire poſtquam ſponſi ſunt, non verò ante ſponſalia, quia tunc per illud nihil lucraretur ſponſa, vt per Matienſ. *dict. l.*4.*gloſſ.* 3. *num.*3. Gutier. *dict. queſt.* 44. *num.* 7. D. Barboſ. *in rubric. ff. ſoluto matrimonio, part.* 2. *num.*108. Sanchez *de matrim. lib.*6. *diſput.* 18.*num.* 6.vbi *num.*7. reſoluit ſi ſponſalia ſint conditionalia per oſculum datum ante conditionis euentum nihil lucrari ſponſam, & *num.* 8. addit quòd ſi poſt ſponſalia ſolus amplexus abſque oſculo, & copula intercedat, nihil comparabit ſponſa, & *num.* 13. tenet huius legis diſpoſitionem procedere in foro conſcientiæ, itaut ſponſa acquirens ob cauſas, in hac & aliis ſimilibus legibus definitas, tuta conſcientia ea retinet, & antea *num.* 5. tradit quòd ſiue oſculum præcedat, ſiue ſequatur huiuſmodi donationem, modò poſt inita ſponſalia accedat oſculum, comparet ſponſa medietatem iocalium.

11 *Ante nuptias hunc, vel illam mori contigerit*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſponſa comparet integram ſponſalitiam largitatem matrimonij conſummatione, vt per *l. Hiſpan.* 3.*tit.*11.*part.* 4.*verſ. ſi murieſſe ella, &c.& l.*4.*tit.* 2. *lib.*5.*noua Recopilat.* ibi, *però ſi qualquier dellos.* Sanchez *dict. lib.* 6.*diſput.* 19. *à num.* 1. vbi *num* 2. tradit minimè deſiderari traductionem ſponſæ ad ſponſi domum, & *num.*3. reſoluit per matrimonium ratum, non ſequuto oſculo mihi lucrari ſponſam, ſi tunc diſſolueretur morte, vel alio modo abſque culpa, putà profeſſione Religionis, & *num.* 7.tenet matrimonij conſummatione lucrari ſponſam integra iocalia ſibi à ſponſo de futuro donata. *& diſp.* 23. *à num.* 1. diſputat an poſſit donari ſponſalitia largitas inter ſponſos de præſenti matrimonio nondum conſummato.

12 In gloſſ. *Oſculo* 1. ibi, *quòd mulier dicitur dare, non accipere, & gratia viri, non mulieris interuenit.* Hæc gloſſ. aſſignat rationem per quam ſponſa lucratur dimidiam partem huius donationis per oſculum, ſponſus verò nihil, quia ſemper ſponſa videtur oſculum dare, & non accipere, & ideo ipſa ſola præmiatur; aliam aſſignat Anton. Gom. *d.l.*50. *Tauri num.* 3. *verſ. pulchrum*, quia ſcilicet ſponſus per oſculum aliquid acquirit, & in nullo grauatur, immo conſequitur gaudium; & lætitiam, ſponſa verò per oſculum aliquid amittit, quia incurrit ruborem, & verecundiam, & adhuc aliquam diminutionem honeſtatis; & ſi fortè ſponſus decederet, non ita faciliter inueniret alium cui nubere poſſit, vnde in recompenſam illud lucratur.

In gloſſ. *Non interueniente, pen.* ibi, *matrimonio non ſequuto iuris prohibitione.* Notatur ad hoc 13
quòd ſi ſponſalia ſint nulla & inualida iuris prohibitione, non habet locum iſta lex, & eius diſpoſitio, ſed ſponſus poterit tunc indiſtinctè repetere quod dedit, & tradidit ſponſæ, modò interueniat oſculum, vel copula, modò non, vt per Anton. Gom. *dict. l.* 50. *Tauri num.* 7. *in princip. & num.*56. *col.* 2. *verſ. tertiò infertur*, Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum & vxorem* §. 3. *prope fin.* D. Barboſ. *in l. ſi cùm dotem*, §. *fin. num.* 16. *ff. ſoluto matrimonio.*

In gloſſ. *Raro accedit, fin.* ibi, *auariſſimum enim* 14
genus eſt mulierum. Ita Tiraquell. *l.* 9.*connub. gloſſ.* 1. *part.*9. *num.* 43. *&* 176. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuention. tom.* 2. *lib.* 13. *tit.*16. *num.* 3. *& tit.*17.*num.*1.

SVMMARIVM.

1 *Donatio ante nuptias facta mulieri in minori ætate quondam inſinuatione non indigebat.*

2 *Donatio facta contemplatione matrimonij inſinuatione non indiget. nec facta pro puella maritanda, num.*3.*intellige vt num.*4.

5 *Inſinuationes, & cætera notificationes fieri præcipiuntur apud acta.*

L. Minoribus ætate. XVII.

Impp. THEOD. *&* VALENT. AA. *Hiero P.P.*

DOnatio ante nuptias facta mulieri in minori 1
ætate, quondam inſinuatione non indigebat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupra hoc tit.*

Nota donationem factam contemplatione matri- 2
monij inſinuatione non indigere, Martin. Mouter à Cueua *Aragonia deciſ.* 10. ſicut & factam pro puel- 3
la maritanda. Marc. Anton. de Amatis *Marchia deciſ.* 41. *vel cauſa dotis.* Palat. *in repet.rub. de donat. inter virum, & vxorem* §. 82. *num.* 2. vbi intelligit
quando donatio ex cauſa dotis fit à patre, vel ab ex- 4
traneo, & ſic à perſonis permiſſis, & non quando fit donatio ex cauſa dotis per maritum prohibita. Duen. *regul.* 224. *limit.*5. *&* 9. Pinil. *in l.*1. *C. de bonis maternis, part.* 3.*num.* 62. *verſic. infertur* 31. Auendan. *ad l.* 44. *Tauri, gloſſ.* 16. *num.* 6. Gam. *Luſitan. deciſ.* 110. Matienſ. *l.*7.*gloſſ.* 6.*num.* 13.*tit.* 10. *lib.*5. *noua Recopilat.* Surd. *de aliment. tit.* 8.*priuileg.* 72. *num.*9. *& conſ.*361. D. Barboſ. *in l.*1.*ff.ſolut.matrim. part.*7.*num.*42. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo donatio num.* 10.*in fine, & num.* 13. Rebell. *de obligat. inſtit.part.*2.*lib.* 18.*quæſt* 6.*num* 6. Cabed. *Luſit.deciſ.* 135.*num.* 6 *part.*1. Cardin. Mantic. *de tacitis, lib.*20. *tit.*5.*num.* 28.

Etiam actorum teſtificatione, &c.] Notatur ad hoc 5
quòd inſinuationes, & ceteræ notificationes fieri præcipiuntur non actuariis, ſiue graphariis, ſed actis id fieri neceſſe eſt, vt per Tiraquell. *de retractu lign.* §.26 *gloſſ.*2.*num.* 43.vbi *num.*44.ſubdit hanc notificationem præcipi fieri apud acta, vt per illam res inuulgetur

getur, pateſiat, innoteſcat, & veluti in propatulo, & publico ponatur.

SVMMARIVM.

1 *quod Dotis, aut donationis propter nuptias contemplatione rediȷt ad alterum ex coniugibus, id liberis prioris matrimonij de neceſſitate non eſt reſeruatum.*

2 *Diſpoſitio imponens mulieri ſecundò nubenti perditionem eorum, quæ à primo viro eſt conſequuta, non vendicat ſibi locum in acquiſitis titulo oneroſo.*

3 *Vxor poteſt omnia bona in dotem dare ſecundo viro.*

L. Si liberis. XVIII.

Imp. ZENO A. *Sebaſtiano P. P.*

1 QVod ad alterum ex coniugibus intuitu dotis, aut donationis propter nuptias rediit, id liberis prioris matrimonij de neceſſitate non eſt reſeruatum, nec obligatum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſuprà hoc tit.*

2 Notatur hic text. ad hoc quòd diſpoſitio imponens mulieri ſecundò nubenti perditionem eorum, quæ à primo viro conſequuta eſt, non vendicat ſibi locum in acquiſitis titulo oneroſo, vt per Palat. *in repetit. rubric. de donation. inter virum & vxorem*, §. 50. *num.* 35.

3 Notatur etiam ad hoc quòd vxor poteſt omnia bona in dotem dare ſecundo viro, vt per Boët. *deciſ.* 201. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Dos & donatio propter nuptias conſtante matrimonio augeri poſſunt, & num.4.*

2 *Dote conſtituta ſine donatione propter nuptias, licitum eſt conſtante matrimonio ob dotem auctam, donationem propter nuptias adhuc conſtituere.*

3 *Hypotheca oblatio non retrotrahitur in augmentis.*

5 *Donatio propter nuptias poteſt fieri conſtante matrimonio.*

6 *quando ex Contractu contrahentium, vel ex occaſione contractus per diſpoſitionem legalem eſt alicui tertio ius quæſitum re, vel ſpe ab iſto contractu, non poteſt recedi in præiudicium iuris tertij, niſi illo conſentiente.*

7 *Dotis augmentum gaudet eodem priuilegio ac dos ipſa.*

8 *Hypotheca tacita bene competit mulieri pro donatione ante nuptias, vel propter nuptias, non tamen ius prælationis.*

9 *Donatio inter virum & vxorem valida, ſi conſtante matrimonio vir remittat vxori promiſſam dotem, vel eius partem. poteſt autem maritus dotem promiſſam in fauorem vxoris remittere quocunque tempore, num.* 10.

11 *Ius mihi ſpe tantum per te quæſitum ex iuris diſpoſitione, non poteſt per te mihi auferri.*

L. Si conſtante. XIX.

Imp. IVSTIN. A. *Archelao P.P.*

DOs & donatio propter nuptias conſtante matri- 1
monio augeri poſſunt. Dote conſtituta ſine do- 2
natione propter nuptias licitum eſt conſtante matrimonio ob dotem auctam, donationem propter nuptias adhuc conſtituere. Hypothecæ oblatio in aug- 3
mentis non retrotrahitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſuprà hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper* 5.*fol.*51. *verſo.*

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius 4
partem ex hoc deſumunt *l. Hiſpan.* 1. *in fine, tit.* 11. *part.*4. ibi, *E ſi por auentura deſpues que el matrimonio fue acabado, el marido quiſiere creſcer la donacion a la muger, o la muger la dote al marido, pueden lo fazer egualmente*, vbi Gregor. Lopez *gloſſ.*12.& 13. Couarr. *in cap.officij, num.* 10.*de teſtam.* Alba *conſil.*52. *num.*2. Surd. *conſil.*119.*num.*10.*& de alimentis tit.* 9. *quæſt.*8. *num.*11.*in princip.* Bald. Nouell. *in tract.de dote, p.*6. *ſpec.*14.*num.*2. Harman. Harmanni *in pract. Cameræ Imper. obſeruat.lib.*2.*tit.*35.*obſeruat.*9. *num.*8. Palat. *in repet. cap.per veſtras, de donat. inter virum & vxorem, notab.*3.§.12.*num.*8.*in fine.* ibi, *cùm conſtante matrimonio poſſit dos augeri*, Sanchez *de matrim, lib.*6.*diſput.*7. *num.*1.

Notatur ad hoc quòd donatio propter nuptias 5
conſtante matrimonio fieri poteſt, vt per Gutier *practic.lib.*3. *quæſt.*43.*à num.*5.

Notatur etiam ad hoc quòd quando ex contractu contrahentium, vel ex occaſione contractus per diſpoſitionem legalem eſt alicui tertio ius quæſitum re, vel ſpe, ab iſto contractu non poteſt recedi in præiudicium illius tertij, cui erat ius quæſitum, niſi illo conſentiente, vt ex Bald. *hic* colligit Rodet. Xuar. *alleg.*19. *num.* 5. *& in repet.l. quoniam in prioribus, in declarat. leg. Regni quæſt.*8. *num.*5.*pag. mihi* 557.

Augenda dotis, &c.] Notatur ad hoc quòd aug- 7
mentum dotis gaudet eodem priuilegio ac dos ipſa, vt per Tiraquel. *in l.ſi vnquam, C.de reuocan. donat. verbo donatione largius, num.* 226. *& de retractu lign.* §.1.*gloſſ.*18. *num.*51.

Iura etiam hypothecarum, &c.] Notatur ad hoc 8
quòd tacita hypotheca bene competit mulieri pro donatione ante nuptias, vel propter nuptias, non tamen competit ius prælationis, vt per Anton. Gom. *l.*50. *Tauri, num.* 41. *in princ.* vbi rationem aſſignat, quia in dote mulier tractat de damno euitando; in iſtis verò donationibus tractat de lucro captando.

Sed & ſi à contrario maritus, &c.] Notatur ad hoc 9
quòd valet donatio inter virum & vxorem, ſi vir conſtante matrimonio remittat vxori promiſſam dotem, vel partem eius, vt per Syluest. *in ſumm. verb. donatio* 2.*quæſt.*3. Nauarr. *in man. cap.*17. *num.*149. San- 10
chez *d.lib.*6.*de matrim.diſput.*3.*num.*10. Vnde alij ex hoc text. colligunt poſſe maritum dotem promiſſam remittere in fauorem vxoris quocunque tempore, vt per Roman. *ſingul.* 605. aliàs 599. Boët. *deciſ.*22.*n.*22. Tiraquel. *de retract. tit.*2.*ad fin.num.* 59. *&* 60. quos refert D. Barboſ. *in l.*2.*in princ. part.*2 *num.*18.*ff.ſolut. matrim.* iuxta intellectum, quem ſecundo loco aſſignat gloſſ. *hic verbo firma.* Sed eo reprobato, atque aliis à Doctoribus vulgò adduci ſolitis, D. Barboſ. *citato loco*, firmat quòd text. *in præſenti*, pariter procedat in dote data & promiſſa, ex ea ratione, quia in principio huius text. permiſſum erat etiam conſtante matrimonio dotem augeri poſſe, & donationem propter nuptias; ex qua permiſſione maiorem vtilitatem

conſe

Digitized by Google

conſequebatur maritus,quia augmenti dotis lucratur fructus, *l. pro oneribus, C. de iure dotium.* augmenti autem donationis propter nuptias mulier fructus non conſequebatur, *gloſſ.1. in auth.dos data, C. hoc eod. tit.* vnde vt quaſi compenſatio huius oneris induceretur, & vt grauatus in vno, in alio releuaretur, inductum fuit dotem minui poſſe conſtante matrimonio, quamuis ex huiuſmodi diminotione mulier maiorem vtilitatem conſequeretur, quàm maritus.

11 *Exceptis videlicet his caſibus*,&c.] Notatur ad hoc quòd ius mihi ſpe tantum per te quæſitum ex iuris diſpoſitione non poteſt per te mihi auferri, vt per Tiraquel. *de iure mariti, gloſſ. 2. num. 39. & de retractu conuent. §.1. gloſſ.7. num.12. & ſeq.* Anton. Gom. *l.22. Tauri num.24. verſ. quintus, & l.40. num. 30. col.2.* Cald. Pereira *in reſponſo pro Societate* Iesv, *num.5.*

Ne quid aduersùs filios prioris matrimonij machinari, &c.] Vide Boët. *deciſ.185. num. 23. & deciſ.201. num.3.*

S V M M A R I V M.

1 *Dos aucta, donationis propter nuptias incrementum æquale ſine præiudicio priorum creditorum requirit, & num.2.*

3 *Confeſſio mariti de aliquo augmento dotis facto ab vxore conſtante matrimonio non probat aliquo modo in præiudicium creditorum mariti, licèt probet in præiudicium ipſius mariti confitentis, & num.4.*

5 *Fraus poteſt fieri etiam reſpectu creditorum futurorum.*

6 *Augmentum non ſortitur naturam principalis, cùm eſt præſumptio fraudis aduersùs tertium.*

Avth. Sediam.

1 DOs aucta donationis propter nuptias incrementum æquale ſine præiudicio priorum creditorum requirit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.1. tit.11. part.4. vbi gloſſ.10.* Boët. *deciſ. 330. num.3.* Anton. Gom. *l.45. Tauri num.86. verſ. ſeptimo*, vbi in hoc text. haberi ait quòd confeſſio mariti, imò vera probatio de aliquo augmento dotis

3 facto ab vxore conſtante matrimonio non probat aliquo modo in præiudicium creditorum mariti, licèt probet in præiudicium ipſius mariti confitentis. *& l.50. num.52. in fine,* Couar. *lib.1. cap.7. num. 6. verſ. in contrarium*, vbi dicit in hoc text. ſtatutum eſſe ſemel dote conſtituta confeſſionem augmenti dotalis à marito factam, in rebúſque mobilibus conſtitutam, creditoribus non nocere; at *in verſ. quòd propterea*, ſubdit ob id quòd matrimonia non ſolent contrahi ſine dote, in conſtitutione dotis non eſſe ita facilem fraudis ſuſpicionem, ſicut in dotis ſemel conſtitutæ augmento, D. Barboſ. *in l.1. ff. ſoluto matrim. part.6. num. 38.* vbi ait textum in præſenti agere de augmento dotis, non autem de dotis promiſſione, vbi *num.40.* reſoluit in augmento dotis præſumptionem huius text. tantùm prodeſſe creditoribus antiquioribus, non autem illis, qui poſt confeſſionem augmenti dotis inceperunt eſſe creditores, & *num. 40.* poſt Cou. *dict. cap.7. ad fin.* tenet quòd ſi augmentum fiat in rebus immobilibus, ceſſat omnis fraudis ſuſpicio, Rebell. *de obligat. iuſtit. part.2. lib.6. quæſt.10. num.15.*

4 In gloſſ. *Suſpicio*, ibi, *ſed certè eadem fraus aduersùs ſequentes*, &c. Notatur ad hoc quòd confeſſio de dote recepta conſtante matrimonio nullatenus præiudicat creditoribus præſentibus, & futuris, vt per Viui. *tom.1. commun. opinion. lib. 5. tit.22. num.127. pag.752.*

Notatur etiam ad hoc quòd fraus poteſt fieri etiam reſpectu creditorum futurorum, vt per Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de iure dot. reſolut.7. num.16. verſ. hac concluſio, in fine*, vbi dicit hanc gloſſ. ſingularem. 5

Notatur etiam ad hoc quòd augmentum non ſortitur naturam principalis cùm eſt præſumptio fraudis aduersùs tertium, vt per Tiraq. *de retract. lig. §.1. gloſſ.18. num.58.* 6

S V M M A R I V M.

1 *Donatio ante nuptias, hodie propter nuptias dicitur, & num.4. vel propter dotem, num.5.*

2 *Dos non conſiſtit ſine matrimonio, matrimonium autem conſiſtit ſine dote, num.6.*

3 *Donatio propter nuptias eſt donatio ob cauſam.*

7 *Inſinuationes, & cætera notificationes actus fieri neceſſe eſt.*

8 *Mulieres fragiles.*

9 *Donatio ante, vel propter nuptias quæ.*

10 *Dos dicitur donatio.*

11 *Pactum appoſitum in dote tacitè videtur per partes repetitum in donatione ante, vel propter nuptias.*

12 *Donatio ante, vel propter nuptias in eadem quantitate fieri debet, in qua dos fuit conſtituta.*

13 *Antipherna, quaſi contra dotem, vel in recompenſam eius datio. ſunt bona, quæ à marito viciſſim loco dotis afferuntur in matrimonium, num.14.*

15 *Donatio facta à patre cauſa dotis, non eſt ſimplex donatio, ſed ob cauſam. nec reuocatur per natiuitatem ſequentium liberorum, num.16.*

17 *Cauſa eſt cauſa cauſati. intellige vt num.18.*

19 *Cauſa & cauſati idem eſt iudicium, & regulatur cauſatum ſecundùm naturam cauſantis.*

L. Cùm multæ. XX. & vlt.

Imp. Ivstin.A. *Ioanni P.P.*

DOnatio ante nuptias hodie dicitur donatio propter nuptias. Dos ſine matrimonio non conſiſtit. Donatio propter nuptias eſt donatio ob cauſam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſuprà hoc tit.* 1 2 3

Vide Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §.12. num. 1.* vbi per hunc text. tenet quòd quia fiunt iſtæ donationes, non ſolùm ante matrimonium, 4 ſed etiam pòſt, appellantur donationes propter nuptias, quòd vtroque caſu fiunt propter matrimonium. idem tradit Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part. 1. cap. 11. num. 76. verſ. cum igitur.*

Notatur hic text. ad hoc quòd donatio ante nuptias hodie appellatur propter nuptias, vel propter 5 dotem, *§. eſt & aliud, Inſtit. de donat.* Valaſc. *de partition. cap.13. num.41.* fuit enim inuenta hæc donatio ad ſimilitudinem, ſeu correſpondentiam dotis; nam 6 ſicut pro oneribus matrimonij ab vxore marito datur, ita & hæc donatio à marito vxori, & ideo *antidora*, id eſt, contra dotem datio dicitur. Alciat. *lib.1. diſpunct. verbo Antidora*, vel doni redditio, ſecundùm Caluin. *in ſuo Lexic. iurid. verbo Antidorum*: vnde ſicut dominium dotis in maritum, ita & huius donationis in vxorem tranſit, *authent. promiſſa, infr. hoc eod.* tit.

tit. Item ſicut ſoluto matrimonio dos ad vxorem, ita hæc donatio ad maritum redit, gloſ. recepta *in auth. dos data, inf. hoc eod. tit.* Item ſicut pater tenetur dare dotem pro filia, ita & hanc donationem pro filio *l. pen. C. de dotis promiſſ.* Cætera de hac donatione vide per Cuiac. *lib. 5. obſeru. 4. ad fin.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri ex num. 9.* Cortaſ. *in l. filium quem habentem num. 119. ff. famil. herciſc.* Duaren. *ad tit. ſoluto matrim ſub tit. de donat. propter nupt.* Tell. *l. 29. Tauri ex num. 5. & l. 22. ex num. 24.* Clar. §. *donatio quæſt. 11.* Menoch. *remed. 15. recup. num. 167.* Couar. *de ſponſalib. part. 2. cap. 3. §. 7. num. vlt.* Auendan. *ad l. 29. Tauri gloſſ. 2.* Gutier. *practic. lib. 3. quæſt. 43.* Sanch. *de matrim. lib. 6. diſp. 1. num. 1.* Molin. *de Inſtit. tract. 2. diſp. 290. ad fin.* Bened Ægid. *d. cap. 11. num. 76. cum ſeqq.* ſecundùm quos donatio hæc iam hodie non eſt in vſu, & præcipuè Anton. Gom. *vbi ſuprà num. 11.* Boët. *deciſ. 22. num. 20.* Roder. Xuar. *in tit. de arrhis num. 3.*

6 Notatur etiam ad hoc quòd licèt dos ſine matrimonio non conſiſtat, matrimonium autem ſine dote conſiſtere poteſt, vt per D. Barboſ. *in l. 1. part. 3. num. 48. in medio, ff. ſoluto matrim.* Blaſi. Robles Salzed. *in tract. de repræſentat. lib. 2. cap. 12. num. 44. in fine, & num. 53.* cum aliis citatis *in l. Imperialis 23. in fine, C. de nupt.*

7 *Actis interuenientibus*, &c.] Notatur ad hoc quòd inſinuationes, & cæteræ notificationes actis fieri neceſſe eſt, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 36. gloſſ. 2. num. 43. cum ſeqq.*

8 *Fragilitatem ſexus*, &c.] Notatur ad hoc quòd mulieres dicuntur fragiles, vt per Tiraq. *ad l. 1. connub. gloſſ. 1. part 1. num. 71.*

9 *Sicut enim dos propter nuptias*, &c.] Ergo donatio hæc ante, vel propter nuptias eſt illa, quam maritus pater, vel alius pro eo expreſſa facit vxori propter matrimonium in recompenſam dotis, & eius maiorem cautelam, & ſecuritatem, quæ efficitur vxoris conſtante matrimonio, & eo ſoluto reuertitur ad maritum, vt per Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 9. in princip.*

10 *Propter dotis donationem.*] Ergo dos dicitur donatio, vt per Anton. Gom. *d. l. 50. Tauri num. 10. in princip.*

11 *Re ipſa videatur hoc eſſe pactum*, &c.] Notatur ad hoc quòd pactum appoſitum in dote tacitè videtur per partes repetitum in donatione ante nuptias, vel propter nuptias, vt per Anton. Gom. *d. l. 50. Tauri num. 10. verſ. ſexto.*

12 *Ita tamen vt dotis quantitatem non excedam*, &c.] Notatur ad hoc quòd in eadem quantitate, in qua fuit dos conſtituta, in eadem debet fieri iſta donatio ante nuptias, vel propter nuptias, & non in maiori, vt per Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 10. verſ. decimo.*

13 In gloſſ. *Antipherna.* ibi, *contra dotem*, &c. Notatur ad hoc quòd antipherna dicitur quaſi contra dotem, vel in recompenſam eius datio, vt per Anton. Gom. *d. l. 50 Tauri num. 9.* & Caluin. *in ſuo lexic.*
14 *iuridico, verbo Antipherna*, dicit quòd ſunt bona, quæ à marito viciſſim loco dotis afferuntur in matrimonium. Bocer. *in comment. de donat. cap. 10. num. 7. in 2. edit.*

15 In gloſſ. *Antiqui iuris.* ibi, *alia ob cauſam, ſicut eſt dos & hæc donatio.* Notatur ad hoc quòd donatio facta à patre cauſa dotis, non eſt mera, aut ſimplex donatio, ſed ob cauſam, vt per Azor. *inſtit. moral. part 3. lib. 11. cap. 12. quæſ. 1.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, C. de reuocand. donat. verbo donatione largitus num. 244.*
16 vbi infert eam non reuocari per natiuitatem ſequentium libertorum, de quo etiam Flores *ad Gam. deciſ. 311. dicto vndecimo*, D. Barboſ. *in l. 2. in princ. part. 1. num. 165. ff. ſoluto matrim.*

In gloſſ. *Nuptiis.* ibi, *quia nuptiæ ſunt cauſa cau-* 17
ſant, ſed dos eſt cauſa cauſati, &c. Notatur ad hoc
quòd cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati, vt per Surd. *de
aliment. tit. 1. quæſt. 42. num. 49. & conſ. 196. num. 13. &
conſ. 407. num. 34.* Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 1.
lit. C. concl. 138.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quæſt.
34. num. 26.* quos refero *de Axiomat iuris vſufreq.
axiom. 30. num. 24.* vbi intelligo *num. 25.* ſi cauſa eſt 18
proxima, quæ attenditur, non autem ſi eſt remota, & 19
num. 26. quòd cauſæ & cauſati idem eſt iudicium, &
quod regulatur cauſatum ſecundùm naturam cauſæ
cauſantis.

SVMMARIVM.

1 *pro Donatione propter nuptias competit mulieri actio in rem.*
2 *Dotis cauſa, & ad dotis quantitatem durante coniugio, maritus vxori conſtante matrimonio donare poteſt.*
3 *Dotis & donationis propter nuptias æqualitas ſeruanda.*
4 *durante Matrimonio, ſi maritus eſt diues, vxor ab eo non vendicat.*
5 *Donationis propter nuptias cum dote conuenientiæ & differentiæ plurimæ, remiſſiuè.*
6 *in Donatione propter nuptias tradita locum habent etiam in datione arrharum.*
7 *dominium Donationum propter nuptias tranſire in vxorem conſtante matrimonio.*

AVTH. Permiſſa.

PRo donatione propter nuptias competit in rem 1
actio mulieri. Dotis cauſa, & ad dotis quanti- 2
tatem durante coniugio maritus vxori conſtante
matrimonio donare poteſt. Item dotis, & dona- 3
tionis propter nuptias æqualitas ſeruetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Notatur ad hoc quòd ſi matrimonium durat, & 4
maritus eſt diues, & ſoluendo, vxor non vendicat ab
eo, vt per Anton. Gom. *l. 50 Tauri num. 10. verſ. quartò conueniunt.* quo loci & *num. ſeq.* tradit conuenien- 5
tias plures & differentias, quas habet donatio propter nuptias cum dote. Et quòd tradita in donatione
propter nuptias habeant etiam locum in arrharum 6
datione, dicit Greg. Lop. *l. 1. gloſſ. 4. verbo en Eſpaña
tit. 11. part. 4.* vbi *in fine* per hunc text. tenet domi- 7
nium donationum propter nuptias tranſire in vxorem conſtante matrimonio, de quo etiam Valaſc. *de partition. cap. 13. n. 42. prope fin.*

SVMMARIVM.

1 *Dos data, aut oblata, & depoſita, licèt maritus eam non acceperit, meretur propter nuptias donationem æqualem.*
2 *Donatio propter nuptias facta conſtante matrimonio, non abhorret inſinuationem.*
3 *Auth. quòd fiat contra dos, ſeu donatio propter nuptias vxori, hodie non eſt in vſu.*
4 *Dos cùm data eſt, meretur iſtam donationem propter nuptias coæqualem ſibi in quantitate, & quotitate, & pactis, &c.*

5 *Donatio*

5 *Donatio propter nuptias eſt neceſſaria & præciſa. at neceſſitas iſta conſuetudine abrogata, plerumque arrharum neceſſitas etiam vſu eſt ſublata.*

6 *Dos ſi fuerit promiſſa ſoluenda ad certum tempus, & eo tempore pendente maritus moriatur, poterit nihilominus vidua conſequi donationem propter nuptias.*

7 *Donatio propter nuptias neceſſariò conſtitui debet, poteritque mulier, ante contractum matrimonium, ſiue eo conſtante, condictione ex hac lege compellere maritum vt donationem propter nuptias conſtituat. Ampliatur in marito minore, num.8.*

9. *Dos promiſſa data cenſetur.*

10 *Donatio propter nuptias non debetur dote non ſoluta.*

11 *Dos antequam ſoluatur, dominus dicitur.*

12 *Res mobilis vbi debetur, tunc vt quis liberetur, oportet eam offerri realiter, ſimul & deponi, & conſignari.*

13 *Dos ſi non donetur viro per dilationem, denegatur etiam donatio.*

14 *Matrimonio diſſoluto, ſi mulier petat vt ſibi conſtituatur donatio, non eſſet audienda.*

AVTH. Dos data.

1 DOs data, aut oblata, & depoſita, licèt maritus eam non acceperit, meretur propter nuptias
2 donationem quantitate æqualem. Item donatio propter nuptias conſtante matrimonio facta inſinuationem non abhorret. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.1.tit.11.part.4. vbi gloſſ.* 10. Clar. *§.donatio quæſt.*11.*num.*2.Alex.Trentacinq.*variar. lib.3. tit.de*
3 *matrim.reſol.3.num.*2. vbi quòd hodie diſpoſitio huius authent.non eſt in vſu,id eſt, quòd fiat contra dos, ſiue donatio propter nuptias vxori. Valaſc.
4 *de partition.cap.*13.*num* 42.vbi citato hoc text. dicit quòd dos cùm data eſt, meretur iſtam donationem propter nuptias coæqualem ſibi in quantitate, & quotitate,& pactis,& quòd ſi mulier dotem non dedit,ſed promiſit tantùm, & per eam non ſteterit tradere,quia offert eam, deponit, & conſignat, etiam meretur donationem propter nuptias, ſecus ſi differat dotis præſtationem. Gutier. *pract.lib.3.quæſt.*43.
5 *num.*12. vbi tradit per hunc text. donationem propter nuptias eſſe neceſſariam & præciſam: aduertitque eam neceſſitatem conſuetudine abrogatam eſſe, proindéque arrharum neceſſitatem vſu etiam ſublatam eſſe,cùm earum promiſſio ex vrbanitate potius, quàm ex obligatione procederet. Vezin. *tom.*1.
6 *commun.opin.lib.5.tit.6.num.*20.*pag.*720. vbi reſoluit quòd ſi dos fuerit promiſſa ſoluenda ad certum tempus, & eo tempore pendente maritus moriatur, poterit nihilominus mulier vidua conſequi donationem propter nuptias, & non habet locum text. *in præſenti*.

Notari ſolet hic text. ad hoc quòd donatio pro-
7 pter nuptias neceſſariò conſtitui debet per maritum, poterítque mulier ante contractum matrimonium, ſiue eo conſtante, condictione ex hac lege compellere maritum vt donationem propter nuptias conſtituat,ita Afflict.*deciſ.*242.*num.*1. Grammat. *deciſ.*97. *num.*4. Cabalcan. *de vſufructu mulieri relicto num.*92. *in fin.*Gutier.*de tutel.part.*2.*cap.*5.*num.*54.vbi ampliat in marito minore, Menoch. *remed.*15.*recuper.num.*165.Caſtill.*controuerſ.lib.*1.*de vſufructu cap.*45.*num.*11.D.Barboſ.*in l.ſi conſtante, in princ.num.* 127.*verſ. & retenta hac opinione, ff. ſoluto matrim.* Sed in hac parte huius text. deciſio in vſu non eſt, nec in obſeruantia, nec maritus compellitur dare donationem propter nuptias, & ſic hodie ex voluntate conſtituuntur donationes illæ, non tamen ad eas conſtituendas aliqua lege compellitur, vt ex aliis aduertit Tell. Fernandez *l.*16. *Tauri num.* 6. nec leges huius Regni contrarium diſponunt, ſed præſuppoſita maritorum voluntate taxant quantitatem, quam arrharum promiſſio excedere non poſſit, vt optimè reſoluit D.Barboſ *in l. ſi cùm dotem §. ſi pater, num.*11. *in fine, ff. ſoluto matr.*

Notatur etiam ad hoc quòd dos promiſſa data 9
cenſetur,vt per Tiraq.*de retractu conuent.ad finem tit. num.*32.Cald.Pereira *poſt quæſt.forenſ.conſ.*14. *num.*9. *verſ.dóſque promiſſa.*

Notatur etiam ad hoc quòd donatio propter nu- 10
ptias non debetur non ſoluta dote, vt per Afflict. *deciſ.*242.Surd.*de aliment.tit.*1.*quæſt.*42.*num.* 56.*cum ſeqq.* quia eo ipſo quòd dos ſoluta eſt, etiam donatio propter nuptias conſtituta dicitur, vt citato hoc text.tenet Menoch.*remed.*3.*adipiſc. num.*67. *in princ.* Et ſicut feudum in dotem dari poteſt ſine licentia domini, ita & donatio propter nuptias, ex Palat. *in repet. rub.de donat. inter virum & vxor. §.* 13. *num.* 2. & 3.

Dotem ſoluere,&c.] Ergo antequam ſoluat,domi- 11
nus dicitur, de quo Tiraq. *de retractu conuent. ad fin. tit.num.*32.

Cúmque ſit res mobilis ſignaculo, &c.] Notatur ad 12
hoc quòd vbi res mobilis debetur, tunc vt quis liberetur, oportet eam offerri realiter ſimul & deponi, & conſignari,vt per D.Barboſ. *in l. ſi mora* 10.*n.*50. *ff.ſoluto matr.* vbi declarat.

At ſi per dilationem, &c.] Notatur ad hoc quòd 13
ſi per dilationem dos viro non donetur, etiam donatio prorſus denegatur, vt per Velaſc. *conſult.* 3. *num.*4. vbi ſubdit textum loqui data mora formali in dote ſoluenda, & hinc ſequi à contrario ſenſu ait quòd ſi dos dilata non ſit, & ſic ceſſet mora in dando, non erat donatio propter nuptias deneganda.

In gloſſ.*Exactio.* ibi, *ſed facto diuortio petit eam* 14
conſtitui, &c. Notatur ad hoc quòd ſi matrimonio diſſoluto petat mulier vt donatio ſibi conſtituatur, ad hoc vt ipſa tantum lucretur de donatione, quantum vir debebat lucrari de dote, ſi mulier in matrimonio deceſſiſſet, ex pacto de dote lucranda, non eſſet audienda,& imputet ſibi mulier, quia hoc conſtante matrimonio fieri non petiit,vt per Palat. *in repet.rub.§.*18.Clar.*in §.donatio quæſt.*11.*n.*2. vbi quòd ſi donatio propter nuptias non fuit petita conſtitui conſtante matrimonio, non poteſt poſtea ſoluto matrimonio peti, Afflict.*deciſ.*232.*num.* 1. Grammat.*deciſ.*97.*num.*4.Menoch.*remed.*15.*recup.num.*166.& *remed.*3.*adipiſc.num.*67.D.Barboſ. *in l. ſi conſtante* 25. *in princip.num.*127.*verſ.& retenta, ff.ſoluto matr.* vbi aduertit in hoc text. tantùm probari quòd maritus compelli poteſt donationem ſimilis quantitatis conſtituere, ſiue ante matrimonium, ſiue eo conſtante, itaut ſoluto iam matrimonio vxor negligens id prætendere minimè poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Donatio propter nuptias eſt, contractus ſpecialis, nec inſinuationem deſiderat.*

2 *Sponſalitiam largitatem non inſinuatam vir nulla actione repetit.*

3. *Dona-*

3 *Donationem propter nuptias collatam in primam coniugem pater ſecundam vxorem ducens liberis prioris matrimonij non reſeruat, reſeruat autem dotem prioris coniugis liberis primi matrimonij.*
4 *in Donatione propter nuptias olim inſinuatio erat neceſſaria, ſed quia non eſt propriè donatio, ſed ob cauſam, conſtitutum poſtea vt inſinuatione non indigeat. Sancitum etiam quòd ſi interueniat pactum de lucranda donatione ex parte mulieris, vir dotem lucraretur ex pacto, num. 5.*
6 *Donatio propter nuptias ſi ſit per ipſum maritum, & tunc non requiritur inſinuatio fauore vxoris. ſecus ſi fiat à patre filio vxorem ducenti, vel ab alio, num. 7.*

AVTH. Eò decurſum.

1 DOnatio propter nuptias ſpecialis eſt contra-
2 ctus, nec inſinuationem deſiderat. Sponſalitiam
largitatem non inſinuatam vir nulla actione repetit.
3 Donationem propter nuptias collatam in primam
coniugem pater ſecundam vxorem ducens liberis
prioris matrimonij non reſeruat, dotem autem prio-
ris coniugis liberis primi matrimonij reſeruat. Col-
ligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup hoc tit.*

4 Aduerte quòd in donatione propter nuptias olim
erat neceſſaria inſinuatio, ex *l. cum multa, ſup. hoc eod. tit.* ſed quia non eſt propriè donatio, ſed ob cauſam, poſtea conſtitutum fuit vt inſinuatione non indigeat, vt *in auth. vt ſponſ larg. ſpec. ſit contractus, in princ.* Azor. *inſtit. moral. part. 3. lib. 11. cap. 12. quaſ. 4.*
5 Verùm ſancitum eſt etiam quòd ſi interueniat pa-
ctum de lucranda donatione ex parte mulieris, & de lucranda dote ex parte viri, ſiquidem inſinuatio fuerit adhibita, vir ex pacto poſſit dotem lucrari: ſi verò inſinuatio non ſit adhibita, vxor quidem ex pacto poſſit donationem propter nuptias lucrari, ſed vir dotem lucrari non poſſit, vt per Cardin Mantic. *de tacitis & ambig conuent. tom. 2. lib. 20. tit. 2. num. 13. & tit. c. num. 28.* Et de donationibus cauſa dotis factis quòd non egeant inſinuatione, vide citatos *in collect. ad l. maioribus 17. ſup. hoc eod.*

6 Valaſc. *de partit. cap. 13. num. 42.* hac in re tenet
quòd quando donatio propter nuptias fit per ipſum maritum, vel alium ex parte, & contemplatione mariti ipſi vxori, tunc quia cenſetur ſponſalitia largitas, & tractatur de lucro vxoris, non requiritur inſinuatio fauore vxoris, quo caſu procedit text. *in præſenti;*
7 ſecus autem ſi talis donatio fiat à patre filio vxorem
ducenti, vel ab alio, quia tunc requiritur inſinuatio, & ſic procedit *l. fin. §. ſimilique modo, ſupr. hoc eod. tit.* & ante illum hoc ipſum iam dixerat Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum, & vxorem, §. 82. num. 2.*

De Nuptiis.

TIT. IV.

NVPTIÆ à Iuſtiniano definiuntur, viri & mulieris coniunctio, indiuiduam vitæ conſuetudinem continens, *Inſtit. de patr. poteſt. §. 1.* à Modeſtino, Coniunctio maris & fœminæ, conſortium omnis vitæ, diuini & humani iuris communicatio, *ff. de ritu nupt. l. 1.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tituli tractatum edidit Valentinus Gulielmus Forſterus, & de nuptiis legitimis Ioan. Boſchæ. *tom. 9. tract. Doct. fol. 85.* vide Villalob. Vezin. Viui. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 2. pag. 702.* Conan. *comment. iuris lib. 8. cap. 3. in princip. l. Hiſp. 6. & 10. & per tit. 1. part. 4.* Arimin. Tepat. *var. ſent. tom. 2. tit. 425. de nuptiis. & matrimonio in genere,* Duaren. *in tit ſoluto matrim. tract. de nuptiis.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 9. cap. 1. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *de electione Mariti futuri, matre, tutore, conſanguineo diſſentiente, Præſes aditus puellæ maritum aſſignat.*
2 *Matrimonia à filiisfam contracta, valida. patribus diſſentientibus, de honeſtate iudex adeundus eſt, qui eos cogere poterit, num. 3.*

L. Cùm de nuptiis. I.

Impp. SEVER. & ANTONIN. AA. *Portio.*

MAtre, tutore, & conſanguineo diſſentiente de
electione mariti futuri, Præſes aditus puellæ maritum aſſignat. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5 fol. 52.* Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſtil. *in annot.* & Xime. *in concord.*

Aduerte quòd de iure Canonico, & nouiori Con- 2
cilij Trid. diſpoſitione *ſeſſ. 24. de reform. matrim. c. 1.* valida ſunt matrimonia à filiisfam. contracta, neque ea patres infirma, aut irrita facere poſſunt, vt optimè tradunt Doctores per me citati *in collect. ad d. cap. 1. num....* Verùm quia contrahere matrimonium 3
ſine conſenſu patrum eſt contra bonos mores omnium, maximè prudentum, & quandoque patres nolunt conſentire, nec habent iuſtam cauſam contradicendi, ideo ſaltem de honeſtate adeundus eſt iudex, qui eos cogere poterit, & debebit cauſa cognita vt conſentiant partes, vel vt ſuppleant pro eis conſentiendo, & dando licentiam in præmiſſis, ita Plot. *in l. ſi quando num. 352. C. vnde vi,* Bonacoſ. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 2. num. 10. pag. 703. in fine, & ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Patris conſenſu non interueniente, ſcriptura ad nuptias liberorum legitimas ſufficit.*
2 *Matrimonium initum à filiusfam. abſque conſenſu parentum, validum, nec annullari poteſt & parentum conſenſum non niſi de honeſtate exigi, num. 3.*

L. Si nuptiis. II.

Iidem AA. *Trophimæ.*

PAtris conſenſu non interueniente, ſcriptura ſuffi- 1
cit ad nuptias liberorum legitimas. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Pater tuus conſenſit, &c.] Ergo non eſt validum matrimonium parentibus inuitis à filio initum, vt videtur etiam probari *in l. nuptiæ, ff. de ritu nupt. &*

in cap.aliter,& in cap.noſtrates,30. quaſt.5. & in cap. fin.32.quaſt.1.& ſentiunt aliqui Iuriſperiti, quos refert Couar.*de ſponſalib.part.2.cap.3.§.8. num.1.* Sed
2 contrarium,imino matrimonium initum à filiisfam. abſque parentum conſenſu eſſe, validum, nec poſſe annullari,probat text *in cap.cùm virum, de Regularib.*& Concil.Trid.*ſeſſ.24.de reformat. matrim. cap.1.*
3 optimè Sanch.*de matrim.lib.4.diſp.22.num.3.*vbi ſubdit Canones ſuprà citatos exigentes conſenſum parentum,intelligendos eſſe de honeſtate, & leges ciuiles claré ſignificaotes aliter matrimonium irritari, abrogatas eſſe per ius Canonicum.

SVMMARIVM.

1 *Libertus non patronam,nec eius filiam,neptem,vel proneptem poteſt in vxorem ducere.*
2 *Matrimonij illiciti nomine accuſatio coram iudice ſeculari admittitur.*
3 *Matrimonij prohibitio locum habebat eo tempore, quo matrimonium erat ſolùm contractus, vtpote inter Paganos.*
4 *Ancilla in vxorem ducta à domino qualiter conſequatur libertatem.*

L. Libertum. III.

Iidem AA. Valeria.

1 Libertus non patronam,nec eius filiam, neptem,
2 vel proneptem vxorem ducere poteſt. Matrimonij illiciti nomine accuſatio coram iudice ſeculari admittitur.Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup.hoc tit.*

3 Huius text. prohibitio locum habebat eo tempore,quo matrimoniom erat ſolùm cootractus, vtpote inter Paganos, vt aduertit Azor. *inſtit.moral.part.2. lib.5.cap.2.quaſ.2.verſ.itemobiicies.*

4 Qualiter ancilla in vxoram à domino docta libertatem conſequatur vide *l.Hiſp.1.in fine tit.13.part.4.* Cou.*de ſponſal.part.2.cap.3.§.7.num.1.verſ.tertiò,* Sanchez *de matrim.lib.7.diſp.20.num.10.cum ſeqq.*

Et quòd in hac materia ius Canonicum attendi debeat, ac proinde non ſit attendenda diſpoſitio huius text.tradit Sarmient.*ſelectar.lib. 1.cap.7. num.5. verſ.& ideo.*

L. Liberi concubinas. IV.

Imp. ALEXAND. A. *Perpetua.*

1 Concubinam patris filius non ducit, vel habet pro vxore.Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt Corraſ.*lib.1. miſcel. cap. 3.* Fichard. *tom.1.commun. opin.lib.5.tit.2.num.38.pag.705.* Et adeſt expreſſa diſpoſitio Concilij Trident.*ſeſſ.24.de reformat. matrim. cap.4.* ibi, *Impedimentum quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & matrimonium poſtea factum dirimit,ad eos tantùm,qui in primo,& ſecundo gradu coniunguntur,reſtringit,*&c. de quo plures citaui DD.*in collect.ad ipſum.*

SVMMARIVM.

1 *in Nuptijs filij taciturnitas patris pro conſenſu habetur. Minimè contradicens, dum per contradictionem vetandi habet poteſtatem, æquiparatur conſentienti, num.2.*
3 *Patris poteſtas iure attento,tanta erat in filios, vt etiam per matrimonium non liberabantur à patris poteſtate. de iure Caſtellæ filius, vel filia per contractum matrimonij liberatur à patris poteſtate, num.4.& 6. in Regno Portugaliæ contracto matrimonio verba de præſenti, filij cenſentur eſſe ſui iuris,num.5.idem de iure Longobardorum, & de conſuetudine ciuitatis Neapolitanæ, & Franciæ, num.7.*
8 *non Contradicens tacendo actui, quem tacens poterat contradicendo impedire, præſumitur conſentire.*

L. Si vt proponis. j. V.

Idem A. Maximæ.

Taciturnitas patris habetur pro conſenſu in filij 1
nuptiis. Minimè contradicens, dum per contra- 2
dictionem vetandi habet poteſtatem, conſentienti æquiparatur. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *ad l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*

In cuius fuit poteſtate,&c.] Nota quòd iure atten- 3
to tanta erat patris poteſtas in filios,vt etiam per matrimonium non liberabantur à patris poteſtate, vt per Tiraquel.*de legib.connub.l.1.num.1.* Spin. *in ſpeculo teſtam.*gloſſ.*rubr.4.num.18.* De iure Hiſpano Ca- 4
ſtellæ *l.47.Tauri,*quæ eſt *l.8.tit.1. lib.5. nouæ Recopilat.*filius,vel filia per contractum matrimonij, liberatur à patris poteſtate,Gregor.Lopez *l.5.gloſſ. 4. verb. que deſcenden,tit.5.part.6.* Eman.Acoſta *in l. Gallus, §. & quid ſi tantum,num. 241. ff. de liber. & poſthum.* D.Barboſ.*in l.2.§.quod ſi in patris,ante num.1.ff.ſoluto matrim.* vbi ait quòd licèt iure communi attento filia in poteſtate per matrimonium non liberaretur à patria poteſtate,vt apertè colligitur ex *l.vxorem,C.de condit.inſert.* nihilominus tamen in Regno Portuga- 5
liæ ex diſpoſitione Ordinationis *lib.1.tit.67.*aliàs 87. §.4 contracto matrimonio per verba de præſenti,filij cenſentur eſſe ſui iuris, & in Regno Caſtellæ per ma- 6
trimonium, & velationes ſolemniter factas in Eccleſia,ex *d.l.47.Tauri,*Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quaſt.13. num. 15. ad fin.* Cabed. *Luſitan. deciſ. 72. num.3.part. 2.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput.227. num.5.verſic.de iure,*Accac. Anton. *in comment. ad tit. de condit.& demonſtrat.ad l.1.num 91.& 92.*Alexand. Trentacinq.*variarum reſolut.lib.1. tit. de patria poteſtate,reſolut.1.*vbi de iure Longobardorum, & de con- 7
ſuetudine ciuitatis Neapolitanæ,& Franciæ idem obſeruari refert.

Cognitis nuptiis veſtris non contradixit,&c.]Nota- 8
tur ad hoc quòd non contradicens tacendo actui, quem tacens poterat contradicendo impedire, præſumitur conſentire,de quo vide Iaſ.*in l.qua dotis, n.22.* vbi Iaſ.*num.76,*& D.Barboſ.*num.152.ff.ſolut.matrim.* Tiraquell.*de retractu lign.§.1.gloſſ. 9. num. 149.* Menoch.*conſ.120.num.10.*Surd *deciſ.294.num.13. & deciſ.302.num.2.* Couar. *pract. cap.1. num 5.verſ.tertio,* Gam.*Luſit.deciſ.215.num.6.*Stephan. Gratian.*diſcept. forenſ.tom 1.cap.38.num.21.& cap.68.num. 16.*Cald. Pereira *de empt.cap.33.num. 81.*dixi latè *in collect. ad reg.Qui tacet 43.de regulis iuris lib.6.*

SVMMARIVM.

1 *Prohibitum ab initio,poteſt impedimento remoto ex nouo conſenſu poſtea interueniente confirmari.*

2 Contra

Digitized by Google

3 *Contrahere licet iudici finito officio intra territorium ſua olim iuriſdictionis. niſi legitima præſumptio concurrat quòd adhuc duret prohibitionis ratio, num. 3.*

4 *Nubere licèt Præſes non poſſit in ſua prouincia durante adminiſtratione cum prouinciali muliere, poteſt tamen veterem ſponſam vxorem ducere.*

5 *Proles quando cenſeatur eſſe legitima.*

L. Et ſi contra. VI.

Imp. GORDIANVS A. *Valeriæ.*

1 QVod prohibetur ab initio, poteſt impedimento remoto ex nouo conſenſu poſtea interueniente confirmari. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 *Tamen poſt depoſitum officium*, &c.] Notatur ad hoc quòd finito officio licet iudici contrahere intra territorium ſuæ olim iuriſdictionis, vt per Doctores citatos *in collect. ad l. vnic. ſup. C. ſi rector prouinciæ,*
3 *verſ. quod tempore*, qui declarant, niſi legitima præſumptio concurrat quòd adhuc ratio prohibitionis duret.

4 Notatur etiam ad hoc quòd Præſes licèt in ſua prouincia non poſſit adminiſtratione durante cum prouinciali muliere nubere, poteſt tamen veterem ſponſam vxorem ducere, vt per *l. Hiſp. 2. tit. 9. part* 4. vbi Gregor. Lop. *gloſſ.* 12. *verbo muger legitima*, addit hanc l. & ſimiles eſſe correctas de iure Canonico.

5 *Et ideò poſtea liberos ſuſceptos*, &c.] Adducit Con. *de ſponſalib. part. 2. cap.* 8. §. 2. *num.* 2. ad opinionem probandam eorum, qui tenent vt proles cenſeatur legitima, ſatis eſſe quòd conceptionis tempore matrimonium contrahi potuiſſet; ſed contrarium defendit, imò quòd ſit ſatis vel tempore conceptionis, vel natiuitatis, matrimonium inter parentes contrahi potuiſſe.

SVMMARIVM.

1 *in Matrimonio liberorum contrahendo, & ſoluto reparando, conſenſus patris neceſſarius eſt.*

2 *in Matrimonio citra voluntatem patris contracto dotis conſtitutio facta corruit.*

3 *de Parentum conſenſu in matrimoniis filiorum de neceſſitate non requirendo, remiſſiuè.*

4 *Reficere eſt aliud, aliud nouum opus facere.*

5 *Propoſitum idem operatur in propoſito, quod oppoſitum in oppoſito.*

6 *Solemnitas eadem quæ in actu requiritur, neceſſaria eſt in ratificatione.*

L. Si vt proponis. ij. VII.

Idem A. Apio.

1 COnſenſus patris neceſſarius eſt in matrimonio liberorum contrahendo, & ſoluto reparando.
2 In matrimonio citra voluntatem patris contracto dotis conſtitutio facta corruit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

3 De conſenſu parentum in matrimoniis filiorum de neceſſitate non requirendo, vide Doctores per me citatos *in collect. ad Concil. Trid. ſeſſ. 24. de reform. matrim. cap. 1. in princ. num. ...*

4 Notatur ad hoc quòd aliud eſt reficere, aliud nouum opus facere, vt per Boër. *deciſ.* 44. *num.* 5.

Notatur etiam ad hoc quòd idem operatur propoſitum in propoſito, quod operatur oppoſitum in oppoſito, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 12. gloſſ. 1. num.* 36. *& in tract. Ceſſante cauſa, in princip. num. 17. & de iure primogen. quæſt. 55. num. 12.* 5

Notatur etiam ad hoc quòd eadem ſolemnitas, quæ requiritur in actu, eadem quoque in ratificatione neceſſaria eſt, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 10. num. 90.* 6

SVMMARIVM.

1 *in Nuptiis puellæ non requiritur auctoritas, & conſenſus de neceſſitate.*

2 *in Matrimoniis contrahendis requirere conſilium patris, conſanguineorum, vel amicorum, non eſt matrimonio contrarium, immò eius naturæ conſentaneum.*

3 *Curator non perſonis, ſed rebus datur.*

L. In copulandis. VIII.

Idem A. Romano.

AVctoritas, & conſenſus curatoris in puellæ nuptiis de neceſſitate non requiritur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Notatur ad hoc quòd requirere conſilium patris, conſanguineorum, vel amicorum in matrimoniis contrahendis, non eſt contrarium matrimonio, *immò* eius naturæ conſentaneum, vt per Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donation. inter virum & vxor. notab. 3. §. 3. num. 7. in fine*, vbi *num.* 21. etiam per hunc text. tenet quòd licèt cura & ſolicitudo collocandi filiam in matrimonio principaliter pertineat ad patrem, & propterea patris conſilium, & conſenſus requiratur, iſtum tamen conſenſum debet gratis ex debito charitatis adhibere, itaut ſi exinde pecuniam, vel quid aliud recipiat, videtur turpiter accepiſſe. 2

Notatur etiam ad hoc quòd curator non datur perſonis, ſed rebus, vt per Gutier. *de tutelis part. 3. cap. 3. num. 2.* 3

SVMMARIVM.

1 *Natus in domo, vicinis ſcientibus, habendus eſt pro filio legitimo.*

2 *Inſtrumenta nuptiarum non inducunt præſumptionem ortus.*

3 *Vicinus præſumitur ſcire an quis ſit filius ſui vicini.*

4 *Vicinus propriè quis.*

5 *Viciniæ fama plurimum valere in probanda filiatione.*

6 *Legitimus filius eſt ex legitimo matrimonio natus.*

7 *Natus ex legitima alicuius vxore, cum qua maritus cohabitabat, mariti filius præſumitur. etiam ſtante mulieris confeſſione quòd filius ex adulterio conceperat, num. 8.*

9 *Filiationis probatio difficillima, & penè impoſſibilis ex parte patris.*

L. Si

L. Si vicinis. IX.

Idem A. Rationalibus.

1 NAtus in domo vicinis ſcientibus, pro legitimo
2 filio habendus eſt. Item inſtrumenta nuptiarum
præſumptionem legitimi ortus non inducunt, ſed per
vicinos, alióſque modos filium ſe legitimum quis pro-
babit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.*
ſuprà hoc tit. Aloyſ.Leo *ſuper fol.* 52.

3 *Si vicinis*, &c.] Notatur ad hoc quòd vicinus præ-
ſumitur ſcire an quis ſit filius ſui vicini, vt per Farinac.
fragm. crimin. part.2.lit.I. num. 180. Menoch. *de præ-
ſumpt.lib.6.præſumpt.24.à num.*21. niſi eſſet recens vi-
cinus, vel fuiſſet abſens, quia iſte talis non præſumitur
ſcire facta vicini, de quo Maſcard.*de probat.concl.*295.
num 6.cum ſeqq. & concl. 1406. aliàs 1413. *num.14. &*
4 15. Farinac.*d.lit.I.num.*193.194.196.*&* 198. Vicinus
autem propriè dicitur ille, qui alta voce acclamando
audiri poteſt, de quo vide Tiraquell. *de retractu lign.*
*§.1.gloſſ.9.num.*21.*&* 26. Duen. *regul.*125.*in princip.*
Burg.*l.3. Tauri, num.*362.*cum ſeqq.part.*1. Menoch.*de
arbitr. caſu* 222. Maſcard. *de probat. concluſ.*1406.aliàs
1413. *num.* 4. Flores de Mena *variarum lib.* 1. *quæſt.*1.
*num.*6. Ignat. del Villar. *in ſylua reſponſor.lib.*1.*reſp.*5.
part. 1. *num.* 41. Farinac. *fragm. crimin. part.* 2. *litt. I.*
num. 173.

5 Vnde in probanda filiatione plurimum valere fa-
mam viciniæ, tenent Paleoth.*de nothis & ſpur.cap.*22.
*num.*2. Couarr. *de ſponſalib. part.2.cap.8.§.3.num.*10.
Menoch. *de arbitr. caſu* 89. *num.* 86. *& de præſumpt.*
*lib 6.præſumpt.*53.*num.*43.Maſcard.*de probat.concl.*791.
*num.*1. *&* 1029. *ex num.*1. Fului.*in ſimili tractat. lib.*2.
cap.6.num 29. *&* 31. Immo ſolam famam in hac ma-
teria integram & plenam efficere probationem, tra-
dunt Anton. de Butr. *in cap. tranſmiſſa* 3. *num.*10.*ver-
ſic. quandoque eſt, qui filij ſint legit* Præpoſ. *ibi num.*9.
Maſcard.*d. concl.*791. *num.*4. Duen. *regul.*299.*limit.*4.
Menoch.*d.præſumpt.*53.*num.*86. Fului.*d.cap.6.num.*31.
quidquid dicat Couarr.*d.§.3.num.*9.

6 *Et ex matrimonio filia ſuſcepta eſt*, &c.] Notatur
ad hoc quòd filius legitimus eſt ex legitimo matri-
monio natus, vel genitus, vt per *l. Hiſpan.* 1. *tit.* 13.
part. 4. *vbi gloſſ.* 1. Et ideò ſi filius natus ſit ex legiti-
ma alicuius vxore, cum qua maritus cohabitabat, ma-
riti filius præſumitur, Anton.Gom.*l.9 Tauri, num.*2.
Paleoth.*de nothis & ſpur. cap.*22. Couarr. *de ſponſalib.*
7 *part.*2. §. 3. *num.*8. Anton. Gabr. *commun. lib.6.tit.de
præſumpt. concl.*14. Menchaq.*illuſtr. controuerſ. part.*1.
*cap.48.num.*32. Maſcard.*de probat.concl.*788.*à num.*25.
Menoch. *de arbitr. caſu* 89. *à num.* 19. *& d. lib. 6. præ-
ſumpt.*53.*à num.*2. Fului. *de probat.lib.2.cap.3.num.*24.
Gam. & Flores *in addit.deciſ.*152. Valaſc. *conſult.*134.
num. 3. qui omnes notabiliter ampliant, quamuis
legitime probetur vxorem adulteram eſſe, & eo tem-
pore, quo concepit, cum adultero fornicaſſe, adhuc
enim mariti cum ea cohabitantis, & non adulteri fi-
lius præſumitur, ex *l. miles*, §. *defuncto*; *ff. ad legem Iu-
liam, de adulter.* & notant Anton. Gabr. Couarr. Pa-
leoth.Gam. Menoch & Maſcard.*locis proximè citatis*,
quibus adde Coſt. *in l. Gallus*, §. *& quid ſi tantum,
part.*5.*num.*45.Roias *in epit.ſucceſſ.cap.2.num.*25. Car-
din.Mantic.*de coniectur. vltim. volunt.lib.2.tit.*14.*num.*
8.Duen.*regul.*244.*ampl.*1. Molin.*de Iuſtit.tom.4.tract.
3.diſput.*101.*num.*2.Cardoſ.*in praxi iudicum, verbo fi-
lius, num.*3.

8 Amplia procedere etiam ſtante mulieris confeſſio-
ne quòd filium ex adulterio conceperat, nam adhuc
ſi ex vxore cum viro cohabitante dominatus ſit, ma-
riti filius habendus eſt, Duen.*de regul.*344.*amplia.*4.
Viuald.*in ſupplem. candelabri cap.*17.*num.*8. Menoch.
d.caſu 89.*à num.* 27.*& d.lib.6. præſumpt* 53 *à num.*6.
Maſcard. *de probat. concl.* 788. *num.*2. Gutier. *canon.
lib.1.cap.*38. *num.*30. Marr. *de iuriſdict. part.2.cap.* 8.
num. 28. Cui præſumptioni poteſt adhærere filius,
etiam in foro animæ, & dicto matris non credere, ex
Sot. *de Iuſtit.lib.4. quæſt.7.art.*20. Couarr. *in regul.
peccatum, part.*1.*num.*3.Menoch.*d.caſu* 89 *n.*28. Card.
Mantic.*d.lib.2.tit.*14.*num.*8. Gutier.*loco proximè cita-
to*, Molin.*d.tract. 3.diſp.*101. *num.*3. Nec etiam mater,
quæ viro cohabitans ex adulterio concepit, tenetur
in vtroque foro interiori & exteriori crimen ſuum
marito, aut etiam filio reuelare, iuxta tradita *in collect.
ad cap. officij, de pœnit.& remiſſ.*

In gloſſ. *Poteſtatem, fin.* ibi, *verè enim probari non* 9
poteſt de patre, &c. Notatur ad hoc quòd filiationis
probatio difficillima eſt, & penè impoſſibilis repu-
tatur ex parte patris vt, per Duen. *regul.* 287. Pariſ.
conſil. 10. *col.*1. *lib.*2. Menoch. *conſ.*1. *num.* 22. *& d.
caſu.*89. *num.* 6. Paleoth.*de nothis & ſpur. cap.* 21.
Maſcard.*de probat.concl.*787.*num.*3. Valaſc. *conſ.* 134.
num. 2. & meliùs *conſ.* 176. *num.* 2. Cardoſ. *in praxi
iudicum, verbo probatio, num.* 23.

SVMMARIVM.

1 *Dignitas accidentalis reſoluitur per contrariam ac-
cidens, non verò hæc quæ ex natalium radice pro-
cedit.*
2 *Mulier per ſecundas nuptias dignitatem, primi ma-
riti intuitu, impetratam amittit.*
3 *Vidua quæ ſecundò nubit, amittit priuilegia ſibi ex
perſona prioris mariti communicata.*
4 *Vxores maritorum ſuorum conditione tenentur, eo-
rúmque genere nobilitantur, aut ſi illi ignobiles,
obſcurantur, ſecus ſi mortua vidua honeſtè viuen-
do, num.* 5.

L. Cùm te. X.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN.
AA. & CC. *Raulinæ.*

DIgnitas accidentalis per accidens contrarium re- 1
ſoluitur, non verò hæc, quæ ex natalium radice
procedit. Mulier per ſecundas nuptias dignitatem pri- 2
mi mariti intuitu impetratam amittit. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſuprà hoc tit.*

Nota quòd vidua, quæ ſecundo nubit, priuilegia 3
ex perſona prioris mariti ſibi conceſſa & communi-
cata amittit, maximè ſi ſecundus vir inferioris digni-
tatis ſit, quod expreſsè probat *l. mulieres 9. C. de in-
colis lib.*10.*l. Hiſp.7.tit.2. part.*4. ibi, *E à vn deſpues
que fuere muerto ſu marido la llamaran anſi, ſi non ca-
ſare con otro de menor guiſa.l.9. tit.*11.*lib.*2. *noua Reco-
pilat.*ibi.*deſpues de ſu muerte goze como hijadalgo, ſaluo
ſi caſare otraues con ombre que no ſea hijadalgo*, vbi
Azeued. *num.*6. Anton. Corſet.*in tractat. de poteſtate
Regia, quæſt.*19. *num.*50.*in fine*, Auiles *ad cap. Prætor.
in proæm num.* 36. Matienſ. *l.3.gloſſ* 2. *num.* 5. *tit.*1.
lib. 5. *noua Recopilat.* Cardoſ. *in praxi iudicum, &
Aduocat. verbo mulier, num.*27. Pichard. *in tractat.de
nobilit. communicat. num.* 64.vbi *num.*66. ſubdit quòd
licèt verum ſit licere mulieribus nouiori iure Pontifi-
cio & Regio, ſecundas contrahere nuptias, hoc tamen
lucrum, ſeu priuilegium viduis à lege conceſſum pro-
pter matrimonium præcedens, ideo propter ſecundas

amittitur nuptias, quia ceſſat ratio, quare conceſſum fuit priuilegium, quippe ceſſat matrimonium morte viri, ceſſat etiam fictio iuris, qua matrimonium durare fingebatur propter viduitatem ad conſeruationem honoris vxori quæſiti ex perſona viri, ex *l. fin. C. de bonis mat.*

4 *Sed ob matrimonium cum ſenatore contractum*, &c.] Notatur ad hoc quòd vxores maritorum ſuorum conditione tenentur, eorúmque genere nobilitantur, aut ſi illi ignobiles ſint, obſcurantur, vt per *l. Hiſp. 3. tit. 21. & l. 3. tit. 15. part. 2. lib. 7. tit. 2. part. 4. l. 9. tit. 11. lib. 2. nona Recop.* Tiraquel. *de nobilit. cap. 18. & ad leges connub. l. 1. gloſſ. 1. part. 3. num. 18.* Petr. Mexi. *ad pragm. frument. concluſ. 2. num. 63.* Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 31. & 33.* Auiles *ad capita Prætor. in proœm. ex num. 1.* Anton. de Padilla *in l. voluntas num. 5. C. de fideicom.* Perez *l. 6. tit. 2. lib. 4. Ordin. pag. 1373. in fine*, Petr. de Auendaño *reſp. 20. num. 7. in princip.* Miores *de maioratu, part. 1. quæſt. 51. num. 34.* Otalora *de nobilitate, part. 4. cap. 3.* Ioan. Garc. *eodem tract. gloſſ. 1. §. 1. ſub num. 44.* D. Barboſ. *in l. quia tale, ex num. 23. ff. ſoluto matrim.*

5 *Virum poſtea ſortita et*, &c.] Secus ſi maneat vidua honeſtè & caſtè viuendo, quia tunc priuilegiis viro mortuo conceſſis gaudere debet, vt per Hippol. *in l. vnica, num. 55. C. de raptu virg.* Tiraquell. *d. tract. de nobilit. cap. 18. num. 5. 13. & 14.* Auiles *in d. proœm. num. 36.* Azeued. *d. l. 8. num. 5. tit. 11. lib. 2. nona Recopilat.* Ioan. Garc. *regul. 497. num. 6.* Viui. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 2. num. 6. pag. 703.* Frideric. Bruckman *in tractat. de different. vtriuſque ſexus, part. 1. membr. 3. art. 8. à fol. 107.* Cabed. *Luſitan. deciſ. 98. à princip. part. 1.* vbi quòd viduæ tandiu gaudent priuilegiis maritorum, quandiu in viduitate manent poſt mortem illorum, & *num. 2.* quod etiam procedit in priuilegiis exorbitantibus, & *num. 3.* intelligit de priuilegiis, quæ conceduntur ratione dignitatis innatæ, ſecus in illis, quæ competebant marito ratione alicuius officij publici, idem Cabed. *ead. part. 1. deciſ. 213. num. 16.* vbi quòd vxores Senatorum viduæ gaudent maritorum priuilegiis, per Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 2. tit. 59. §. 15.* de quo etiam D. Barboſ. *in d. l. quia tale, num. 28.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo dignitas, n. 4.* Franc. à Souſa *in repet. l. fœmina, part. 2. num. 18. ff. de regulis iuris.*

SVMMARIVM.

1 *Maritus vxorem ſuam à patre repetit, patre illam ſecum detinente reluctantem.*
2 *Filiâ fœmina in mariti poteſtatem tranſeunte, pater adhuc patriam poteſtatem in ea retinet. liberatur tamen à patria poteſtate per contractum matrimonium de iure Regio Luſitano, & Caſtella, num. 3.*

L. Si inuita. XI.

Iidem AA. & CC. *Alexandro.*

1 MAritus repetit ſuam vxorem à patre, ſi pater eam reluctantem ſecum detineat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd etſi filia fœmina tranſiret in poteſtatem mariti, adhuc tamen pater retinebat patriam poteſtatem in ea, vt per Gregor. Lopez *l. 5.*
3 *gloſſ. 4. verbo que deciendon dellos, tit. 5. part. 6.* de iure tamen Regio Luſitano, & Caſtellæ, filius, vel filia per contractum matrimonium liberatur à patria poteſtate, de quo vide citatos per me *in collectan. ad l. ſi vt preponis 5. ſupr. hoc eod. tit.*

SVMMARIVM.

1 *Conſenſus ad nuptias tam liberorum, quàm parentum liber reciprocè requiritur, & num. 2.*
3 *de Conſenſu ad nuptias quòd debet eſſe liber, & carere omni metu, remiſſiuè.*

L. Nec filium quidem. XII.

Iidem AA. & CC. *Sabino.*

COnſenſus ad nuptias tam liberorum, quàm parentum liber reciprocè requiritur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Hieron. de Monte *in miſcell. quæſt. cap. 9.* Duaren. *in prælud. tit. ſoluto matrim. tractat. de nupt. cap. 2. pag. 2.* 2

De conſenſu ad nuptias quòd debeat eſſe liber, & carere omni metu, vide latè tradita per me *in votis noviſſ. deciſ. voto 1. per tot.* 3

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non contrahi per inſtrumenta confecta ſuper dote.*
2 *Matrimonium contractum ſine inſtrumentis per indicia probari poteſt.*
3 *Matrimonium Nobilium, Magnatum, & Principum non probatur per teſtes, ſed requiritur inſtrumentum ſiue ſcriptura.*
4 *Matrimonium non plenè probari per inſtrumentum dotis.*

L. Neque ſine nuptiis. XIII.

Iidem AA. & CC. *Oneſimo.*

PEr inſtrumenta confecta ſuper dote non contrahitur matrimonium. Sine inſtrumentis contractum matrimonium per indicia probari poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.* 1 2

Nota quòd matrimonium Nobilium, Magnatum, & Principum non probatur per teſtes, ſed requiritur inſtrumentum, ſiue ſcriptura, vt per Hippol. *in rub. de probat. num. 22.* Maſcard. *de probat. concl. 1023. n. 21. per text. in authent. maximis, C. de iudic.* 3

Inſtrumenta facta ad probationem matrimonij, &c.] Notatur ad hoc quòd matrimonium per dotis inſtrumentum plenè non probatur, vt per ſcribentes *in cap. illud, de præſumpt.* vbi vltra inſtrumenta requiruntur alia adminicula, Roman. *ſingul. 446. Nunquid per inſtrumentum*, Maſcard. *de probat. concluſ. 1026. num. 2.* 4

SVMMARIVM.

1 *in Matrimonio contrahendo diſſoluendóque libertas non impedienda, & cur, num. 2.*
3 *Diuortium olim fieri potuiſſe abſque vlla cauſa.*
4 *pro Matrimonio contrahendo non poteſt promitti pœna, etiam in ipſis ſponſalibus. irrita hæc pœna, num. 5. 6.*

L. Neque

L. Neque ab initio. XIV.

Iidem AA. & CC. *Titio.*

1 IN contrahendo matrimonio, & diſſoluendo libertas voluntatis oon impedienda. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 *Liberam facultatem contrahendi*, &c.] Quia matrimonia debent eſſe libera, & gaudere pleniſſima libertate, vt per Pariſ. *conſ. 61. n. 31. lib. 4. & conſ. 53. n. 46. eod. lib. 4.* Hippol. Riminald. *conſ. 77. num. 14.* inter matrimonialia Zileti, Nauar. *conſ. 3. ſub num. 3. de ſponſalib.* Fachioæ. *controuerſ. lib. 3. cap. 28. verſ. ad ſecundum reſpondeo*, Rot. *deciſ. 643. num 9. part. 1. recentior.* quos & alios refero *in votis nouiſſim. deciſ. voto 1. n. 18. cum ſeq.*

3 *Atque diſtrahendi matrimonij*, &c.] Ergo diuortium olim fieri poterat abſque aliqua cauſa, & ex mera voluntate, vt per D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrim. part. 2. à num. 7.* vbi *num.* 8. aduertit, quòd caoſæ propter quas liceret diuortiom celebrare, nulla lege certa fuerunt enumeratæ, ſed potiùs arbitrio iudicis videntur relictæ, quæ deinde fuerunt expreſſæ, & limitatæ per *l. conſenſu, C. de repud.* & ab eo tempore ob nullas alias potuit diuortium licitè & impunè celebrari: ſi aotem nihilominus de facto celebraretur extra prædictas cauſas, incurrebantur quidem pœnæ expreſſæ *in d. l. conſenſu*, nihilominus tamen per diuortium cenſebatur eſſe ſolutum matrimonium, etiam quoad vinculum, vt colligitur ex *d. l. conſenſu, §. fin.* Si igitur quis diuertebat propter cauſas legibus approbatas, laode dignus exiſtimabatur, & præterea dotem mulieris lucrabatur; ſi verò præter dictas cauſas diuertebat, pœnis afficiebatur; & nihilominus per diuortium ſoluebatur matrimonium: conclodit idem D. Barboſ. *vbi ſuprà num. 9.* quòd hæc de iure ciuili Romanorum obtinuerunt, nam Chriſtus reducens matrimonium ad ſinceritatem ſoæ primæ inſtitutionis, & originis, præcepit matrimonium ob oullam cauſam poſſe dirimi quoad vinculum, &c.

4 *Transferri ad neceſſitatem*, &c.] Notatur ad hoc qoòd noo poteſt pœna promitti pro matrimonio contrahendo, etiam in ipſis ſponſalibus, vt per Couarr. *de ſponſalib. p. 2. cap. 3. §. 7. n. 5.* vbi hanc prohibitionem non ſolùm inter ipſos contrahentes, ſed etiam inter eorum parentes, ac reliquos qui iure propinquitatis ſponſos attingit, conſtitutam aſſerit, latè Sanchez *de*

5 *matrim. lib. 1. diſp. 30. à princ.* vbi reſoluit pœnam adiectam contractui ſponſalium eſſe prorſus irritam, ac proinde violantem fidem oon teneri in vtroque foro eam ſoluere, ſubditque non tantùm pœnam eſſe irritam dum per ipſos ſponſos apponitor, ſed etiam quando inter eos, qui ipſos ſponſos ita iure ſanguinis attingunt; vt probabile ſit for v t inducantur ad matrimonium, oe conſanguinei pœnam ſoloant, dummodo tamen promiſſio pœnæ ita concepta ſit, vt matrimonij neceſſitatem joducat, ne eà incortatur, Rebell. *de obligat. iuſtit. p. 2. lib. 4. q. 7. à num. 1.*

6 In gloſſ. *Neceſſitatem ibi, promittis decem*, &c. Notatur ad hoc quòd pœna adiecta cootractui ſponſalium, etiamſi ſit modica, minimè valet, vt per Sanchez *d. lib. 1. diſp. 30. num. 11.*

L. Vxorem. XV.

Iidem AA. & CC. *Tatiano.*

MAoumiſſor vxorem ducit libertam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Avth. Sed nouo iure.

NVptias cum liberta patronus adhibitis inſtrumentis dotalibus licitè contrahit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Pater filiam exponens, & non conſentiens in eius nuptias cum nutritoris filio, alimentorum expenſas ſoluit, & num. 2. 3.*

4 *Infans expoſitus à patre ſui iuris efficitur, paterque patriam poteſtatem amittit.*

L. Patrem. XVI.

Iidem AA. & CC. *Rhodoni.*

PAter filiam exponens, & non conſentiens in nuptias filiæ cum nutritoris filio, alimentorum expenſas ſoluit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumuntur *l. Hiſp. 35. tit. 14 p. 5.* vbi ſtatuitur non poſſe repeti alimenta facta amore Dei, niſi alimentata fuiſſet mulier in domo alimentantis, & outriens velit eam in proprij filij matrimonio collocare, & illa, vel pater nolit, quia tunc impediens matrimonium ſoluit nutrienti alimentorum expenſas, vbi Greg. Lop. *gloſſ. 3. verbo ſeria tenudo*, notat quòd text. in præſenti loquitur quando pater expoſuerat iſtam mulierem eius filiam, & quòd *d. l. 35. partita* non facit in hoc fundamentum, ſed ſolùm in eo quòd nutritor eam aluerit cauſa pietatis. idem Gregor. Lop. *l. 3. gloſ. 4. verbo por ello, in fine, eod. tit. & part.* per hunc text tenet nutritorem propter ingratitudinem repetere expenſas factas in alendo. Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis §. idem iudex num. 49. in princ. & num. 50. ff. de liberis agnoſc.* vbi amplia procedere etiam in patre, qui filium expoſuit, is enim ſi recuſat ne filius ducat vxoris altoris filiam, cogetur refundere alimenta. Surd. *de aliment. tit. 6. quaeſt. 1. num. 15.* vbi aſſerit hîc agi de patre qui filiam expoſuerat, & ea alita fuit ab alio pietatis & miſerationis gratia, qoo caſu repetitio ei non datur præſtitorom alimentorum, cùm pietate motus fuerit, ſed cùm vellet is eam filio proprio vxorem dare, pater exponens recuſabat dotem dare, & ideo in pœnam conceditur repetitio præſtitorum alimentorum, quæ alioquin non daretur ceſſante ingratitudine, & odio patris, idem Surd. *eod. tit. 6. quaeſt. 18. num. 15.* vbi tradit quòd licèt regulariter pater qui filiam infantem expoſuit, oon teneatur alimenta reddere, quæ alius præſtitit, *l. 1. C. de infant. expoſ.* ſi tamen non patiatur, aut conſentiat, ſed impediat quominus illa nubat filio altoris, cogitur refundere alimenta omnia præteriti temporis, iuxta hunc text. & ſic propter odium & ingratitudinem patris limitatur hîc regula generalis, quæ vult, quòd alimeota præſtita intuitu pietatis ooo repetantur, & ex Salicet. ſubdit quòd propter ingratitudinem conceditur in præſenti ius repetendi quod priùs oon competebat, & *num. 16.* tenet quòd pater ſatis dicitur prohibere, vel impedire quando negat dotem, dare ſine qua filius altoris non vult illam ducere in vxorem.

Alimentorum ſolutioni, &c.] Etiamſi quis ea præſtiterit noo animo gerandi alterius negotium, quia nihilominus datur alimentorum repetitio, vt per Petr. de Rauena *ſing. 435.* Surd. *d. tit. 6. quaeſt. 1. num. 15. & quaeſt. 18. num. 15. in fine.*

3 *In hoc ſolummodo caſu*, &c.] Ergo ſi pater volens ac nemine impellente filium exponat, non repetuntur ab eo alimenta in eius filio educando conſumpta, vt per Surd. *d. tit. 6. quæſt. 19. num. 2. verſ. quòd ſi pater*, vbi ad hoc comprobandum inducit textum *in præſenti*, dum ait repetitionem concedi eo ſolummodo caſu quando pater prohibet ne filia expoſita nubat filio eius, quem aluit, atque ita excludit omnes alios caſus; ſed *num. 6.* limitat quando ſuſcipiens infantem filium, aut ſeruum expoſitum, proteſtaretur ſe animo repetendi impenſurum.

4 In gloſſ. *Recitatur*, *fin.* ibi, *ſed videtur quòd patria poteſtas ſit ſoluta*, &c. Notatur ad hoc quòd infans expoſitus à patre ſui iuris efficitur, paterque amittit patriam poteſtatem, vt per *l. Hiſpan. 4. tit. 20. part. 2. vbi gloſſ. 2.* Paleoth. *de nothis & ſpur. cap. 63. num. 6.* Corduba de Lara *in d. l. ſi quis à liberis §. ſi quis ex his, num. 10.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 11. cap. 11.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 2. cap. 20. verſ. decima ſpecies.*

SVMMARIVM.

1 *Nuptiæ ſunt illicitæ inter aſcendentes & deſcendentes, parentes & liberos, perſonáſque liberorum & parentum loco habitas: item inter quaſdam ex latere affinitatis intuitu coniunctas perſonas.*

2 *Coniugium olim vſque ad ſeptimum conſanguinitatis gradum interdicebat Eccleſia, poſtmodum reſtricti ſunt gradus conſanguinitatis vſque ad quartum, num. 3. quoad affinitatem ex copula licita ad quartum vſque, ex illicita verò, & fornicaria vltra ſecundum gradum non extenditur, num. 4.*

5 *Inceſtus non ſolùm cum conſanguineis, ſed etiam cum affinibus committitur. committitur per filium carnaliter cognoſcentem aſcendentem in infinitum, & per patrem carnaliter cognoſcentem deſcendentem vſque in infinitum, num. 6.*

L. Nemini liceat. XVII.

Iidem AA. & CC.

1 INter aſcendentes, & deſcendẽtes, parentes, & liberos, perſonáſque liberorum, & parentum loco habitas, item inter quaſdam ex latere affinitatis intuitu coniunctas perſonas nuptiæ ſunt illicitæ. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom. 1. pag. 374.*

De intellectu huius l. vide Anton. Contium *ſubceſſiu. lection. iuris ciuilis lib. 2. cap. 1. num. 9.*

2 Olim Eccleſia coniugium interdixerat vſque ad ſeptimum conſanguinitatis gradum, vt conſtat ex *cap. 1. & cap. nulli 35. quæſt. 3. & cap. ad ſedem 35. quæſt. 5. cum ſimilibus.* Poſtmodum ſub Innocentio III. in Concilio Lateran. de quo *in cap. non debet,*
3 *de conſang. & affinit.* reſtricti ſunt gradus conſanguinitatis vſque ad quartum; quæ reſtrictio non ſolùm in collateralium linea, ſed etiam in recta aſcendentium, & deſcendentium intelligenda eſt, Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 51. num. 22. & diſp. 53. num. 1.* Baſil. Pont. *de impediment. matrim. cap. 38. §. 2. verſ. præterea*, Bonacin. *de matrimon. quæſt. 3. puncto 5. §. 1.*
4 *num. 7. cum ſeqq.* Quoad affinitatem verò adeſt noua diſpoſitio Concilij Trid. *ſeſſ. 24. de reform. matrim. cap. 4.* vbi ſtatuitur affinitatem ex copula licita ortam dirimere vſque ad quartum gradum, ex illicita verò & fornicaria, vltra ſecundum gradum non extendi, de quo vide Doctores agentes, quos plena manu retuli *in collect. ad d. cap. non debet, & ad Concil. Trid. in d.*
cap. 4. Vide inceſtum committi non ſolùm cum con- 5
ſanguineis, ſed etiam cum affinibus, in ſupradictis gradibus, tenent Bermond. *de publ. concubin. tit. de inceſtu num. 2.* Petr. Greg. *ſynt. iuris lib. 9. cap. 11. n. 19. & lib. 36. cap. 7. num. 1.* Petr. Caball. *reſol. crimin. caſu 200. num. 6. cum ſeqq. & num. 94.* Farin. *in praxi*
crimin. quæſt. 149. num. 42. & à num. 60. tenet ince- 6
ſtum committi per filium carnaliter cognoſcentem aſcendentem in infinitum, & per patrem carnaliter cognoſcentem deſcendentem vſque in infinitum.

SVMMARIVM.

1 *Vidua nondum completo 25. ætatis anno abſque parentum conſenſu nuptias non repetunt. intellige vt num. 4.*

2 *Vidua in electione ſecundi mariti à patre diſſentiens, iudicis auxilio inter competitores moribus potiorem, & à vidua approbatum ſortitur.*

3 *Viduæ proximi conſanguinei in marito aſſignando digniores ſunt, ad quos proximo gradu non pertinet viduæ hæreditas.*

5 *Mulier ſi ſtante ſtatuto non poteſt contrahere ſine conſenſu conſanguineorum, & conſanguinei nolint conſentire, iudex examinabit cauſam contradictionis, & ſi eſt iuſta, bene, ſin minus, iudex permittet contrahere mulieri, & num. 7.*

6 *Matrimonium inter pares facilè præſumitur, inter diſpares non ita.*

L. Viduæ. XVIII.

Imppp. VALENT. VALENS, & GRAT. AAA. *ad Senatum.*

VIduæ nondum completo 25. ætatis anno abſque 1
parentum conſenſu nuptias non repetunt. In 2
electione ſecundi mariti vidua à patre diſſentiens iudicis auxilio inter competitores moribus potiorem,
& à vidua approbatum ſortitur. Proximi viduæ con- 3
ſanguinei in marito aſſignando digniores ſunt, ad quos proximo gradu non pertinet viduæ hæreditas. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Tamen in ſecundas nuptias ſine patris conſenſu, &c.] 4
Aduerte quòd hic text. dum habet filiam emancipatam ante 25. annum non poſſe ſecundas nuptias contrahere ſine licentia patris, procedit de honeſtate, non de rigore, nec de neceſſitate, vt per Ioan. à Garronib. *in rubr. de ſecundis nupt. num. 69.* Couarr. *de ſponſalib. part. 2. cap. 3. §. 8. num. 4.* Surd *de aliment. tit. 1. quæſt. 6. num. 27.* vbi per hunc text. dicit quòd patris conſenſus adhuc requiritur ſi filia vidua velit ad ſecunda vota tranſire, & ſubdit, text. *in præſenti* loqui, quando non excedit annum vigeſimumquintum, & vtrumque concurrit ſimul, quòd ſcilicet ſit vidua, & emancipata, & tandem concludit quòd eiuſmodi conſenſus eſt de honeſtate, non neceſſitate requiſitus.

Auctoritatem quoque iudiciariæ cognitionis, &c.] Ad- 5
uertit per hunc text. Tiraq. *de iure mariti, gloſſ. 8. num. 127. cum ſeq.* quòd ſtante ſtatuto quòd mulier non poſſit contrahere ſine conſenſu conſanguineorum, ſi conſanguinei requiſiti nolunt conſentire, iudex examinabit cauſam contradictionis, & ſi eſt iuſta cauſa, bene quidem, ſin minus, iudex permittet mulieri contrahere: de quo etiam Menoch. *de arbitr. caſu 211.*

num.

num. 6. cum ſeqq. Azeued. *l. 4. à num. 1. tit. 3. lib. 5. noue Recop.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 47. num. 37.*

6 *Vt ſi pares ſint genere, ac moribus,* &c.] Notatur ad hoc quòd inter pares matrimonium facilè præſumitur, non item inter diſſimiles, atque inæquales, vt per Tiraquell. *l. 5. connub. gloſſ. 1. part. 5. num. 31.*

7 *Sed ne fortè ij, qui gradu proximo,* &c.] Notatur ad hoc quòd quando ſtatutum requirit proximiorem conſanguineum, ſi proximior contradicit, & quidem ſine iuſta cauſa, iudex in eius locum ſufficiat alium remotiorem, qui conſentiat, ſi habeat alium.

SVMMARIVM.

1 *Conſobrini ex duobus fratribus, & binis ſororibus, legitimas contrahunt nuptias, hodie non ita, n. 2.*

L. Celebrandis. XIX.

Impp. ARCAD. & HONOR. AA. *Eutychiano P. P.*

1 CONſobrini ex duobus fratribus, & binis ſororibus legitimas contrahunt nuptias. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Vide pro intellectu Anton. Cont. *ſucceſſ. lect. iuris ciuilis lib. 2. cap. 1. num. 11.*

2 Hodie non obtinet deciſio huius text. vt tradit D. Barboſ. *in l. ſi ante 6. num. 41. in med. ff. ſoluto matrim.* vbi præſtat rationem, quòd in materia matrimonij leges cedunt iuri Canonico, *cap. quædam tex 35. quæſt. 3.* de quo dixi *in collectan. ad l. nemini liceat 17. ſuprà hoc eod. tit.* & præter ibi citatos adde Azor *inſtitutionum moralium part. 1. lib. 5. cap. 20. quæſ. 1. in princip.*

SVMMARIVM.

1 *in Matrimonio filiæ patre orbatæ, matris & coniunctorum conſenſus requiritur; ſi mater non adſit, curator cum propinquis, & iudex in euentum, maritum puellæ aſſignat.*

2 *Filia emancipata tenetur adhibere patris conſenſum quando vult nubere.*

3 *Mulieri naturale eſt tacere, propter verecundiam.*

L. In coniunctione. XX.

Impp. HONOR. & THEOD. AA. *ad Theodorum. P. P.*

1 IN matrimonio filiæ patre orbatæ matris, & cõiunctorum conſenſus requiritur, ſi mater non abſit, curator cum propinquis, in euentum iudex, maritum puellæ aſſignat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 *Sed ſi ſui iuris puella ſit,* &c.] Notatur ad hoc quòd filia emancipata tenetur adhibere patris conſenſum quando vult nubere, vt per Surd. *de alimentis, tit. 1. quæſt. 6. num. 28.*

3 *Et ſi puella cultu verecundia,* &c.] Notatur ad hoc quòd naturale eſt mulieri propter verecundiam tacere, vt per Tiraquell. *ad l. 9. connub. gloſſ. 1. part. 9. num. 152.* vbi ait hanc legem loqui de puella, quæ præ verecundia de nuptiis ſuis interrogata, ſubticet.

SVMMARIVM.

1 *Milites caligati ad protectoris vſque perſonam, matrimonia licitè contrahunt cum ingenuis mulierib.*

2 *Milites caligati, de vilioribus & obſcurioribus.*

3 *Caligatus vnde.*

4 *Caius Cæſar, vnde Caligula cognominatus.*

5 A, *dictio ſeparationem denotat.*

6 Vſque ad, *regulariter includit.*

L. A caligato. XXI.

Impp. THEOD. & VALENT. AA. *Baſſo P. P.*

CAligati milites ad protectoris vſque perſonam, 1
matrimonia licitè contrahunt cum ingenuis mulieribus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Caligati milites viliores & obſcuriores ſignifican- 2
tur, ſecundùm Briſſon. *lib. 2. ſelect. antiquit. cap. 5.* Caluin. *in ſuo Lexic. iuridic. verb. caligati milites, pag. 136.* vbi aduertit in hac l. pro *protectoris*, legendum *Præfecti cohortis:* ſubditque caligatum dici *à caliga*, hoc 3
eſt, tibiali, ſiue ocrea, quod erat crurum armatura, vnde Caius Cæſar Caligula cognominatus eſt, quòd 4
manipulari habitu inter milites educatus eſſet, vt Sueton. *in eius vita cap. 9.* refert; de milite igitur caligato, hoc eſt, gregario, manipulari, ſiue infimæ conditionis, dicit Iuuenal.

Cum duo crura habeas, offendere tot caligatos.

De dictione *A*, quòd denotet ſeparationem, vide 5
Bertachin. *in ſuo repert. p. 1. litt. A in princ.* Surd. *deciſ. 282. num. 8.* Gutier. *lib. 2. pract. quæſt. 153. num. 2.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 12. §. 1. num. 23.*

Vſque ad.] Hæc particula regulariter includit, 6
prout latè oſtendi *in tractat. de dictionib. vſufrequent. dict. 437. num. 5. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Donationes ante nuptias, inſtrumentaque pactorum dotalium, pompa item omiſſio, vt extrinſeca non vitiant matrimonia perfecta.*

2 *Matrimonium inter pares facilè præſumitur, non item inter inæquales.*

3 *in Nuptijs contrahendis, amici ſunt conuocandi.*

L. Si donationem. XXII.

Iidem AA. Hierio P. P.

DOnationes ante nuptias, inſtrumentaque pactorum dotalium, pompæ item omiſſio vt extrin- 1
ſeca non vitiant matrimonia perfecta. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Inter pares, &c.] Notatur ad hoc quòd facilè inter pares matrimonium præſumitur, non item inter diſſi- 2
miles, atque inæquales, vt per Tiraquel. *in l. 5. connub. part. 5 gloſſ. 1. num. 31.*

Atque amicorum fide, &c.] Notatur ad hoc quòd in contrahendis nuptiis amici ſunt conuocandi, vt per Tiraquell. *de pœnis temperand. cauſa 22. num. 75.* Roland. *conſ. 49. num. 29. col. 3.* metipſum *in votis nouiſſ. deciſ. tom. 1. voto 1. n. 56.* vbi quòd tempore, quo celebrantur matrimonia, adhiberi ſolent pater, mater, mulieres, & tam conſanguinei vxoris, quàm mariti,

amici, & multi alij. Nam vbi tempore contracti matrimonij nullus aderat conſanguineus, aut familiaris, præſumitur noluntas, & illata violentia. Alciat *conſil.5. num.22.* Ferret. *conſ.296.num.11.* Seraphin. *deciſ.859. num.7.* Gregor. XV. *deciſ. 326.num.39.* Sicut e contrario ceſſare præſumptionem metus in actu, in quo interuenit præſentia coniunctorum ipſius contrahentis, dixerunt Bart. & Doctores *in l.tranſactionem, la 2. C de tranſact.* Paul. Pariſ. *conſ. 26. num 68. lib. 3.* Farinac. *fragment crimin. part. 2. verbo metus, num. 149.* declarando cum Sanchez *de matrim.lib.4. diſput. 12.*

S V M M A R I V M.

1 *Imperialis clementia lapſos erigit, & natalium reſtitutione ſpem melioris conditionis non adimit.*
2 *Clementiam denegans veniam nullam viciſſim ſperet.*
3 *Mulieres ſcenicæ in reſtitutione natalium dum ad meliorem conditionem migrare nituntur, clementia & fauore digne ſunt.*
4 *de Clementia Principem ornante & commendante, remiſſiuè.*
5 *in ſupremo Gubernatore quæ maximè requirantur.*
6 *Princeps conferendo æquitatem videtur diſpenſare de omni infamia.*
7 *Delinquens peracta pœnitentia, & impetrata indulgentia habetur pro eo, qui non peccauit.*
8 *Scenica impetrata à Principe venia licitè contrahunt Nuptias cum ingenuis.*
9 *Matris reſtitutio, & legitimatio liberis eiuſdem prodeſt.*
10 *Patritius ſi à Cæſare impetratâ priùs licentiâ duxiſſet in vxorem illam, quæ iam artem lubricam, & ſcenicam exercuiſſet, confectis inſtrumentis dotalibus, filij efficiuntur legitimi, & patri ſuccedunt.*
11 *Infamiam iuris Rex poteſt abolere.*
12 *Filia quæ peccauit in corpus ſuum, licèt ipſo iure ſit exheredata, tamen ſi pœnituerit, cenſetur reuocata exheredatio.*
13 *Filia emendata digna eſt veniâ.*
14 *Nobilis, qui per infamiam & vitæ turpitudinem nobilitatem amiſit, eandem non recuperat, niſi reſtituatur per Principem.*
15 *Legitimatus à Principe perinde habetur, ac ſi medio tempore nulla fuiſſet illegitimitatis maculâ aſperſus.*
16 *Scenici qui.*
17 *Hiſtriones, & laudentes in ſcenis, ſunt infames.*
18 *Matrimonium poteſt eſſe ſine dote, non verò dos ſine matrimonio.*

L. Imperialis. XXIII.

Imp. IVSTIN. A. *Demoſtheni P.P.*

1 IMperialis clementia lapſos erigit, & natalium reſti-
2 tutione ſpem melioris conditionis non adimit. Clementiam denegans veniam nullam viciſſim ſperet.
3 Mulieres ſcenicæ in reſtitutione natalium dum ad meliorem conditionem migrare nituntur, clementia & fauore dignæ ſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

4 De clementia Principem ornante & commendante vide Senec. *de clementia, cap. 3.* vbi nihil optime eſſe dicebat, quod Romanum Imperatorem magis commendet quàm clementia, Garc. Maſtrill *de magiſtrat. tom. 1. lib. 3. cap. 1. num. 48.*

Vnde in quolibet ſupremo Gubernatore ad rectam 5
Reipub. gubernationem reperiri debent deuotio, probitas, circunſpectio, clementia, & in ſubditos dilectionis affectus, iuſtitia, animi fortitudo, conſtantia, prudentia, liberalitas, & potentia, de quo vide Tiraquell. *de nobilit. cap. 17. num. 40. cum ſeqq.* Gregor. *l. 8. tit. 5. part. 3.* Corſet. *in repet. cap. grandi, de ſupplen. negl. Prælat. lib. 6. col. 16. in fine, cum ſeqq. & in tractat. de poteſtate Regis, part. 1. quæſt. 20.* Bellug. *in ſpeculo Principum, rubr. 8. 11. & 12.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 3. num. 20.* Iuſt. Lipſ. *de monitis & exemplis lib. 1. cap. 2. 6. 7. & 8. lib. 1. cap. 9. cum ſeqq.* Garc. Maſtril. *d. lib. 3. cap. 1. per tot.* Luſit. & conciuis meus Martin. de Carualho Villasboas in lib. quem ſcripſit, *Eſpejo de Principes y miniſtros.*

§. Præſenti ſanctione.

Princeps conferendo dignitatem videtur diſpen- 6
ſare de omni infamia. Delinquens peracta pœniten- 7
tia, & impetrata indulgentia habetur pro eo, qui non
peccauit. Scenicæ impetrata à Principe venia licitè 8
contrahunt nuptias cum ingenuis. Matris reſtitu- 9
tio, & legitimatio liberis eiuſdem prodeſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupra hoc tit.*

Probat hic text. quòd ſi patritius à Cæſare impe- 12
trata priùs licentia duxiſſet in vxorem illam, quæ iam artem lubricam, & ſcenicam exercuiſſet, ſed quæ reſipuiſſet, confectis dotalibus inſtrumentis, alij efficiuntur legitimi ex eo connubio, & patri ſuccedunt, vt per Menoch. *conſ. 18. num. 5.*

Notatur ad hoc quòd Rex poteſt abolere iuris in- 11
famiam, vt per *l. 6. tit. 6. part. 7. vbi gloſſ. 2.* Sfort Odd. *de in integrum reſtit. p. 1. q. 92.* Molfeſ. *in ſum. tract. 6. cap. 8. num. 32.* metipſum *de offic. & poteſt. Epiſcopi, part. 2. alleg. 43. num. 20.*

Vt ſi derelicta mala, & inhoneſta conuerſatione, &c.] 11
Argumento huius text. tenent Doctores, quòd licet filia, quæ peccauit in corpus ſuum, ipſo iure ſit exheredata, tamen ſi pœnituerit, & ad frugem melioris vitæ fuerit redacta, cenſetur reuocata exhæredatio, vt per Gregor. Lopez *l. 5. verbo desheredar, tit. 7. part. 6.* Ludou. Gom. *in §. ex maleficijs, num. 44. Inſtit. de actionib.* Guilelm. *in cap. Raynutius, verbo in eodem teſtamento, el 2. num. 38.* vbi Couarr. *num. 18. de teſtament.* Menchaq. *de ſucceſſ. creat. §. 10. num. 612. & §. 30. num. 170. & 192.* Eman. Coſta *in l. Gallus, §. & quid ſi tantum, part. 3. num. 192. ff. de liber. & poſthum.* Craſſ. *in §. teſtamentum, quæſt. 43. num. 9.* Surd. *de alimentis, tit. 7. quæſt. 1. n. 28. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 176. verſ. dubium præterea,* D. Barboſ. *in l. 1. p. 4. num. 44. ff. ſoluto matrim.* vbi *num. 45. verſ. neque obſtant,* ſudbit hanc l. tantùm probare quòd filia emen- 13
data digna eſt venia, & gratia, ſed ſi pater nolit, nullo iure probatur quòd cogatur iniuriam ſibi irrogatam per filiam remittere.

Notatur etiam ad hoc quòd nobilis, qui per infa- 14
miam & vitæ turpitudinem nobilitatem amiſit, eandem non recuperat, ſi relicta turpi vita bonis ſe moribus omnino deuoueat, niſi per Principem reſtituatur, vt per Tiraquell. *de nobilit. cap. 14. num. 3.*

Omni macula penitus direpta, &c.] Notatur ad hoc
quòd legitimatus à Principe perinde cenſetur, ac ſi 15
medio tempore nulla fuiſſet illegitimitatis macula aſperſus, vt per Menchaq. *de ſucceſſ. progreſſu, §. 2. à num. 42.* Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ. 26. num. 3. verſ. quamobrem.*

In

16 In gloſſ. *Scenicis*. ibi, *qua ludunt in ſcena*, &c. Scenici ſunt ludiones, ſeu ludij, qui in ſcena ludos agunt, aliàs *luſtriones* dicti, vt ſunt omnes, qui quæſtus cauſa in ſcenam prodeunt notabiles, veluti mimi, & hiſtriones. ita Caluin. *in ſuo Lexic. iuridic. verb. ſcenici, pag. mihi* 832.

17 In eadem gloſſ. ibi, *& etiam ſunt infames*, &c. Notatur ad hoc quòd hiſtriones & ludentes in ſcenis ſunt infames, vt per Bottel. *in addit. ad Bellug. in ſpeculo Principum, rubr.* 11. *§. videndum, num.* 18. *litt. H.* metipſum *d. alleg.* 43. *num.* 10.

18 In gloſſ. *Dotalibus*. ibi, *nam & ſine dote poteſt eſſe matrimonium*, &c. Ita Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, p.* 2. *lib.* 9. *cap.* 18. *num.* 12. vbi dicit quòd licèt dos non ſit ſine matrimonio, tamen ſine dote matrimonium eſſe poteſt. Surd. *deciſ.* 62. *num.* 14. *& conſ.* 361. *num.* 14. Gutier. *in cap. quamuis pactum, ſuper illis verb. dote contenta, num.* 1. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 11. *tit.* 1. *num.* 6. 8. *&* 14. Caſtill. *controuerſ. lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 38.

SVMMARIVM.

1. *Scenica mulieres ob præſtitum iuramentum non tenentur permanere in turpi vita.*
2. *Scenica filia dicitur qua nata eſt tunc, cùm mater in ſcenicis exercitiis verſabatur: nata poſt reſtitutionem natalium ingenua ſunt.*
3. *Matrimonij priuilegio fruuntur liberi nati poſt impetratum priuilegium, non procreati antea, niſi ad ſpecialem ſupplicationem Princeps antè natis conceſſerit reſtitutionem.*
4. *Nuptia legitima ſubſiſtunt, dotalibus inſtrumentis ceſſantibus, exceptis neceſſariis, & inceſtis nuptiis.*
5. *Matrimonia inter pares ſubſiſtunt ceſſantibus inſtrumentis dotalibus.*
6. *Iuſiurandum rei illicitum ſeruari non oportet.*
7. *Inhabilitas parentis reddit inhabiles filios poſt delictum natos.*
8. *Iuramentum qua continere debeat.*
9. *Filium Regis non dici illum qui natus eſt ante adeptum à patre Regnum.*

AVTH. Quod eis.

1 SCenicæ mulieres ob iuramentum præſtitum non
tenentur permanere in turpi vita, quia iuramen-
tum ſuper re illicita præſtitum non ſeruandum, *in
princip.* Conſequens dignitatem reſtitutus tacitè vi-
2 detur, *in §. ſimiles verò.* Scenica filia dicitur quæ nata
eſt tunc cùm mater in ſcenicis exercitiis verſabatur.
natæ poſt reſtitutionem natalium ingenuæ ſunt.
3 Matrimonij priuilegio fruuntur liberi nati poſt im-
petratum priuilegium, non antea procreati, niſi ad
ſpecialem ſupplicationem Princeps antè natis reſti-
4 tutionem conceſſerit, *in §. illud* Dotalibus inſtrumen-
tis ceſſantibus, exceptis neceſſariis & inceſtis nuptiis,
5 nuptiæ legitimæ ſubſiſtunt. Matrimonia inter pares
ceſſantibus inſtrumentis dotalibus ſubſiſtunt, *in §. imò
& illud.* Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1.
num. 1. *ſuprà hoc tit.*

6 *Expreſſum eſt illicitum rei iuſiurandum ſeruari non oportere*, &c.] Vide S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 89. *art.* 7. *ad* 2. *& quæſt.* 98. *art.* 2. *ad* 1. Caiet. *in ſum. verbo periurium* §. 2. Con. *in cap. quamuis pactum part.* 1. *§.* 6. *num.* 6. Nau. *in man. cap.* 12. *n.* 15. *verſ. decimoſexto*, Gregor. de Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *quæſt.* 7. *puncto* 4. *§.* 2. Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract. de iuram. lib.* 2. *cap.* 14. *per tot. & cap.* 18. Sayr. *in claui Regia lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 2. *& cap.* 7. *num.* 2.

Si quidem poſt expurgationem, &c.] Hinc videtur colligi quòd inhabilitas & incapacitas parentis reddit inhabiles filios poſt delictum natos, non verò eos, qui antea nati fuerunt, vel poſt reſtitutam habilitatem. de quo vide S. Auguſtin. *ſuper Deuteron. quæſt.* 42. *tom.* 4. *ſuorum operum*, interpretans *cap.* 42. vbi dicitur, *Non morientur patres pro filiis*, inquit. Quid eſt ergo quod alibi dicitur, *Deus reddens peccata patrum in filios in tertiam & quartam generationem?* de filiis nondum natis illud intelligitur, hîc autem de filiis iam natis eſt facta diſtinctio: non enim trahit aliquid à patre, qui iam natus erat, quando pater eius peccauit. Idem S. Auguſt. *ſuper Pſal.* 84. *verſ.* 5. *lit. F.* ibi, Etenim peccata parentum non pertinent ad filios, quæ faciunt parentes iam natis filiis, iam enim nati filij ad ſe pertinent, & parentes ad ſe pertinent. Oldrad. *conſ.* 224. *num.* 33. *in fine*, agens de dignitate cuiuſdam Comitatus, dicit quòd inhabilitas, & incapacitas parentis reddit inhabiles filios poſt delictum natos, non verò eos, qui antea nati fuerunt. Archidiac. *in cap. frater* 17. *quæſt.* 4. *num.* 3. agens qualiter delictum patris noceat filiis, ſcribit tempus natiuitatis eſſe attendendum, nam ſi antea deliquit, filio præiudicat, ſecus ſi pòſt. Bart. *in l. emancipatum*, *§. ſi quis numero* 1. *verſ. primo caſu, ff. de ſenatorib.* ibi, Si verò quæris an ex perſona patris ſui, qui deliquit, filius excludatur? tunc aut fuit conceptus ante maculam patris, aut pòſt. Primo caſu non nocet filio caſus patris, ſecundo caſu nocet. Andr. de Iſernia *in cap.* 1. *num.* 10. *verſ. in ſecunda quæſtione, quæ ſit prima cauſa benef. amitt.* ibi, Iterum quæro, in dignitate verùm noceat caſus patris, an nepos habeat dignitatem auitam? & hoc dependet ab illa diſtinctione an fuerit conceptus ante caſum, vel pòſt. Petr. Anchar. *in cap.* 1. *num.* 5. *de natis ex libero ventre*, ibi, Aut quæritur an poſſit ex perſona patris, & tunc diſtingue, aut filius eſt conceptus ante maculam patris, & non nocet; aut pòſt, & tunc patris macula oberit ſibi. Ioan. Fab. *in §.* 2. *Inſtit. de ingen.* ibi, Macula contracta ex delicto parentum non debet nocere filiis antea natis: nec tales filij efficiuntur infames ob delictum paternum, nec perdunt nobilitatem, Bald. *in l.* 2. *n.* 5. *C. de libert. & eorum liber.* ibi, Delicta parentum non nocent filiis primò natis, ſed poſtea naſcituris, quia contrahunt rubiginem à linea iam infecta. Ioan. de Imola *in cap. ex parte num.* 19. *de feudis*, vbi dicit quòd nullum delictum patris quoad honores nocet filio nato, vel concepto ante delictum per patrem commiſſum, Eguinar. Baro *in l. emancipatum col.* 2. *ff. de ſenator.* vbi tradit quòd caſus, vel calamitas, quæ parenti euenit poſtquam filius eſt perfectum animal, ad eum tranſmitti non poteſt. Raph. Fulgoſ. *in l.* 1. *§. prætor ait num.* 7. *ff. de in ius vocan.* Iacob. Rebuff. *in l. quicunque num.* 1. *C. de princip. agent. in rebus lib.* 12. Ioan. Lecerier *lib.* 1. *de primogenia. q.* 12. *num.* 12. *verſ. ſecundò confirmatur hæc concluſio*, Petr. Coſtal. *in l. ſeruorum §. ingenui, ff. de ſtatu homin.* Franc. Balduin. *in §.* 5. *num.* 11. *Inſtit. de ingen.* Sebaſt. Medic. *in tract. Mors omnia ſoluit part.* 3. *n.* 118. Duen. *reg.* 345. *num.* 9. Barnab. Briſſon. *lib. ſing. de iure connub. pag.* 11. ibi, Dignitas, quæ natiuitatis tempore inhæſit patri, ea veluti hæreditario iure ad poſteros tranſmittitur, ita ut quæ ante filios natos admiſſa eſt, ad filios poſtea conceptos manare nequaquam poſſit, nec caſus, aut crimen patris obeſſe liberis iam procreatis: quia generaliter quoad ſtatum, conditionem, ac dignitatem liberorum attinet, natiuitatis tempus ſpectamus.

Digitized by Google

Ratio eſt, quia filij procreati ante ſcelus commiſſum iuris interpretatione iudicantur tanquam ex alio patre nati, vt probat elegans text. *in l. ex facto, §. ex facto, ff ad Trebel.* vbi Vlpian. reſpondit quòd licèt deportatorum filij non faciant deficere conditionem, ſi ſine liberis deceſſerit, hoc tamen procedit in filiis poſt delictum natis, non verò in natis antè, quia videntur quaſi ab alio homine procreati; ad quam concluſ. notat illum text. Alex. *ibi num. 2. in fine*, Rip. *num. 1.* Socio. *conſ. 275. num. 15. lib. 2.* Ægid. Boſſi. *in pract. crimin. tit. de crimine laſa maieſt. num. 138.* Mandel. Alba *conſ. 106. num. 25.* Vincent. de Franchis *deciſ. 202. num. 27.* Surd. *conſ 90. num. 21. & 22.* Marc. Anton. Peregrin. *de iure fiſci lib. 3. tit 6 num. 7.* Hippol. Riminald. *conſ. 564. n. 5. & 6. lib. 5.* Alexand. Raudenſ. *lib. 1. de analogis cap 34. num. 10.* Farin. *in praxi crimin. part. 1. quaſt. 24. num. 41. in fine, & num. 43. verſ. ratio differentia eſt.*

Dum text. *in preſenti* ſtatuit quòd liberi mulierum, quæ à ſcenica vita ſe ſe Principis beneficio liberarunt, ſiquidem poſt liberationem ſuſcepti ſunt, iure & priuilegio matribus conceſſo fruuntur, non verò ſi antea fuerint nati, videtur probare quòd filij ante dignitates patribus ſuperuenientes nati, non fruuntur eiſdem commodis, & prærogatiuis, quibus filij poſt adeptam dignitatem, ex *l. ſi quis decurio la 3. C. de decurionib. lib. 10. & ex l. ſi ſenator, C. de dignitat. lib. 12. l. H §. 1. in fine tit 1. lib. 6. noue Recop.* Greg Lop. *l. 2 verbo lat honras tit. 13. part. 2.* Couar. *lib. 2. var. cap. 8. num. 5. verſ. nec idem obſtat*, Otalor. *de nobilit. part. 4. princip. cap. 2.* Mieres *de maior. part. 2. quaſt. 4. illat. 5. num 2.* imp. auct. Carol. Molin. *in conſuet. Pariſ. tit. 1. § 8 gloſſ. 1. in fine verſ. aduerte*, ibi, ſecus tamen eſt in nobilitate non originaria, ſed datiua: natus enim antequam per Principem ſimpliciter nobilitetur, non efficitur nobilis, niſi etiam ſibi nobilitas expreſsè conferatur, quia illa qualitas nobilitatis nunquam adeſſe poteſt, niſi perfectè adſit tempore natiuitatis. Auguſt. Beroi. *conſ. 258. num. 8. verſ ſtante ergo. lib. 3.* vbi dicit quòd cùm ſtatuto caueretur quòd filij Brentanorum ſoluerent certam quantitatem, intelligendo ſecundùm ius, accipi debet poſtquam eorum parentes haberent prædictum officium, quoniam ij propriè & verè dicuntur filij talium, non autem illi, qui nati fuerunt antequam parentes haberent prædictam qualitatem, per doctrinam Baldi *in præſenti*; quo loci tradit quòd non dicitur quis talis quando non eſt natus talis tempore natiuitatis.

8 In gloſ. *Pœna.* ibi, *& nota quòd tria debet continere iuramentum, veritatem, iuſtitiam, & iudicium*, &c. Ita S. Thom. *2. 2. quaſt. 89. art. 3.* Sot. *de Iuſtit. lib. 8. quaſt. 1. art. 3.* Conar. *in cap. quamuis pactum part. 1. §. 6. num. 4.* Couar. *in man. cap. 12. num. 3.* Barthol. Medina *lib. 1. inſtruct. confeſſ. cap. 14. §. 3.* Cardin. Tolet *in ſum. lib. 4. cap. 21.* Fr. Eman. *in ſum. part. 1. cap. 191. num. 4. concl. 1.*

9 In gloſ. *His illud.* ibi, *non eſt dicendus ſacerdotis filius, vel Regis, qui antequam eſſet pater ſacerdos, vel Rex, natus eſt*, &c. Notatur ad hoc quòd filius Regis ille non dicitur, qui natus eſt ante adeptum à patre Regnum, vt per Bald. & Angel. *hic num. 2.* latè Bart. *in l. cùm ſatis*, & *ibi* Alex. *col. 3. C. de agricol. & cenſ. lib. 10.* & citatos per Gulielm. *in cap. Raynutius, verbo in eod. teſtamento in 1. num. 200. de teſtament.* Cremenſ. *ſing. 50.* Cott. *in memorab. verbo primogenitus, verſ. ſed quid ſi Rex*, Tiraq. *de nobilit. cap. 15. num. 7. & de primog. quaſt. 31. num. 1.* Didac. à Perez *in addit. ad Seguram in l. vnum ex familia, §. ſed ſi fundum, num. 73. ff. de legat. 2. & in l. 5. verbo no goſen tit. 1. lib. 4. Ordin.* & vltra eos Barthol. Bellencin. *in repet. cap. cùm Ioannes num. 15. cum duobus ſeqq. de fide inſtrum.* refert alios Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quaſt. 13. num. 45. verſ. nec abs re.* Et ſecundum hanc ſententiam Herodot. *lib. 7.* Iuſtin. *lib. 11. de bellis externis*, Plutarch. *in Artaxerxe.* Nauel. *p. 1. generat. 53.* Marc. Anton. Sabell. *lib. 1. Æneid. 3.* & ex noſtris Roder. Xuar. *in l. quoniam in prioribus limit. 11. num. 22. C. de inoff. teſtam.* Petr. Herod. *lib. 5 Decret. tit. 13. cap. 4.* ſcribunt quòd cum in Perſia orta eſſet controuerſia inter Artamenem & Xerxem Darij filios de Perſici Regni ſucceſſione, fortè tunc ibi adfuiſſe Demaratum Spartano Regno eiectum, dixiſſéque Spartanorum inſtitutis filium poſt adeptum à patre Regnum alteri antegenito præferri, atque ob eam cauſam Xerxi Regnum adiudicatum fuiſſe; quod etiam Guicciardinus *lib. 2. hiſtor.* valuiſſe ſcribit in contentione de Mediolanenſi Ducatu inter Ludouicum, & Galeatium fratres, quorum hic ante adeptum à patre Ducatum, ille poſt adeptum natus fuerat, quod etiam retulit Rainald. Corſus *lib. 3. indagat. iuris cap. 6.* Hanc eandem hæſitationem tradit Ioannes Aurpachus *epiſt. lib. 2. epiſt. 2.* nuper tractatam fuiſſe inter Alphonſum, & Aloyſium illuſtriſſimi Herculis Ducis Ferrarienſis filios, quorum primus, nempe Alphonſus auo adhuc viuente fuit natus, & ſic eo tempore, quo pater adhuc non erat Dux; ſecundus verò Aloyſius patre iam tunc Ducatum obtinente, qua ratione is ſe præualere dicebat. Verùm tametſi res quondam fuerit controuerſa, & hæc quæſtio tunc in vtramque partem diſputabilis eſſet, modò iam conſuetudine eſt receptum vt in Regnis, & maioratibus maximè Hiſpaniæ, vltimo poſſeſſori maior natu, etiamſi natus ſit ante obtentum à tali vltimo poſſeſſore id Regnum, ſeu maioratum, præferatur nato poſt huiuſmodi Regnum, ſeu maioratum obtentum, vt per Couar. *lib. 2. var. cap. 8. num 5. verſ. tertio*, Anton. Gom. *l. 40. Tauri num. 67. ad fin.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 1. num. 3.* alter Molin. Theolog. *de Iuſtit. tom. 3. diſput. 624 num. 1. verſ. porrò in maioratibus.*

SVMMARIVM.

1 *Nuptias contrahunt, intercedentibus inſtrumentis dotalibus, dignitatibus maximis decorati, exceptis barbaris Rom. Imperio ſubiectis.*

2 *Conſtitutiones & leges de matrimonij quoad natalium reſtitutionem, & circa nuptias coniugum qualitate diſparium referenda ad coniugia tempore Imperij Honorij & Theodoſij contracta.*

3 *Nuptia contrahi poſſunt per nobiles & in dignitate conſtitutos, inſtrumentis dotalibus interuenientibus, cum concubinis, & ſcortis.*

4 *Matrimonium contrahere non poſſe maximis dignitatibus decoratos, vſque ad illuſtres, ſine inſtrumentis dotalibus.*

AVTH. Maximis decorati.

Dignitatibus maximis decorati, exceptis barbaris 1
Romano Imperio ſubiectis, nuptias intercedentibus inſtrumentis dotalibus contrahunt. Con- 2
ſtitutiones & leges de matrimoniis quoad natalium reſtitutionem, & circa nuptias coniugum qualitate diſparium referendæ ad coniugia tempore imperij Honorij & Theodoſij contracta. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Vide Boër. *deciſ. 264. num. 7.* vbi per hunc text- 3

tenet

tenet quòd cum concubinis, & ſcortis mulieribus nuptiæ contrahi poſſunt per nobiles & in dignitate conſtitutos, inſtrumentis dotalibus interuenientibus.
4 Tiraq. *de nobilit. cap. 37. num. 19.* vbi ex hoc text. colligit quòd maximis dignitatibus decorati vſque ad illuſtres non poſſunt contrahere matrimonium ſine inſtrumentis dotalibus. Ioſeph. Ludou. Peruſ. *deciſ. 99. num. 9. part. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Nuptiarum conditio per ipſum actum impletur, non per potentiam.*
2 *Nuptiarum vbi ſit mentio, non ſufficit nubilis ætas, ſed matrimonij contractus perfectus requiritur.*
3 *Nuptiarum tempus intelligitur de die, quo nuptiæ celebrantur.*
4 *in Relicto quando adiecta eſt dies incerta, ſcil. nuptiarum, dictum relictum cenſetur conditionale.*
5 *Nuptiarum feſtiuitas intelligitur quando matrimonium per verba de præſenti fuit contractum, & mulier ad viri domum traducta, etſi nondum viri cubiculum ingreſſa ſit.*
6 *Maritus & ſponſus differunt.*
7 *Ætas requiſita ad matrimonium validè ineundum, eſt pubertas.*

L. Sancimus. XXIV.

Idem A. ad Senatum.

1 CONditio nuptiarum impletur per actum ipſum,
2 non per potentiam. Vbi ſit mentio nuptiarum,
non ſufficit nubilis ætas, ſed matrimonij contractus
3 perfectus requiritur. Tempus nuptiarum intelligitur de die, quo nuptiæ celebrantur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 52. verſo.*

4 *Conditionem eſſe adimpletam*, &c.] Notatur ad hoc quòd quando eſt in relicto adiecta dies omnino incerta, ſcilicet nuptiarum, dictum relictum cenſetur conditionale, vt per Alexand. *conſ. 55. num. 1. lib. 2.*

5 *Niſi ipſa nuptiarum accedat feſtiuitas*, &c.] Notatur ad hoc quòd nuptiarum feſtiuitas intelligitur quando matrimonium per verba de præſenti fuit contractum, & mulier ad viri domum traducta, etſi nondum viri cubiculum ingreſſa ſit, vt per Bart. *in l. Titio centum, §. fin. num. 7. ff. de condit. & demonſtrat.* Duaren. *in præl. ad tit. ſoluto matrim. tract. de nupt. cap. 2. in princ.* Barnab. Briſſon. *in comment. de ritu nuptiarum.* Ranchin *part. 4. concl. 73. cum ſeq.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſ. 147. n. 5.*

6 Notatur etiam ad hoc quòd aliud eſt maritus, aliud ſponſus, vt per Tiraq. *de iure mariti gloſſ. 2. num. 19.* Et ideo omnia iura loquentia de matrimonio, & de marito, & de vxore, accipienda ſunt quando matrimonium per verba de præſenti contractum eſt, ex ſententia Couar. *de ſponſalib. part. 2. cap. 1. in initio num. 1.* Gutier. *de iuram. confirm. part. 1 cap. 51. num. 2.* Marienſ. *l. fin. gloſſ. 6. num. 1. tit. 2. lib. 5. noua Recopil.* Sed hæc in re placet diſtinctio Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 1. num. 3.* inter materiam fauorabilem, odioſam, aut indifferentem, ita ut in materia fauorabili veniant ſponſalia & ſponſa matrimonij, ſeu mariti appellatione: in odioſa verò nomine mariti, vxoris, vel matrimonij non veniunt ſponſalia contracta per verba de præſenti, nec ſponſi ipſi de præſenti ante conſummationem: in materia denique indifferenti veniant qui contraxerunt per verba de præſenti, ſiue conſummauerint matrimonium, ſiue non, non autem comprehenduntur ſponſi de futuro.

In quo nuptiarum ætas, &c.] Notatur ad hoc quòd 7
ætas requiſita ad matrimonium validè ineundum eſt pubertas, nempe annus duodecimus in fœminis, in viro autem annus decimuſquartus, vt per Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſput. 104. a princip.* vbi latè explicat.

SVMMARIVM.

1 *Filij furioſorum, & dementium, matrimonia ſine parentum conſenſu contrahentes, donationem propter nuptias, & dotem auctoritate paterni curatoris conſtituunt.*
2 *Afflicta perſona expenſarum detrimento non prægrauanda.*
3 *in Vxore maior, quàm in viro exigitur caſtitas.*
4 *Mente captus, & furioſus vtplurimum à pari procedunt, differunt autem vt num. 5.*
6 *Furioſus à mente diſtinguitur.*
7 *Dementia quo pacto probetur, & per quos actus inducatur.*
8 *ſtante ſtatuto quòd Filius non poſſit contrahere ſine conſenſu patris, ſi pater fuerit furioſus, auctoritas iudicis adhibenda eſt.*
9 *Vxor vbi eſſet furioſa, non poterit maritus alienare immobilia, quorum dimidia pars eſt vxoris, niſi causâ cognitâ id ei permittatur per iudicem.*
10 *ad Nuptias liberorum furioſi & dementis conuocari debent qui ex eo genere ſunt nobiliores.*
11 *Salarium non debet peti à miſeris & egenis.*
12 *Conſenſus alicuius deſideratus vbi nequit interuenire, illius loco decretum, ſiue auctoritas iudicis ſufficit.*

L. Si furioſi. XXV.

Idem A. Iuliano P.P.

FIlij furioſorum & dementium matrimonia ſine 1
parentum conſenſu contrahentes donationem
propter nuptias, & dotem auctoritate paterni curatoris conſtituunt. Afflictæ perſonæ expenſarum de- 2
trimento non prægrauandæ. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Et quidem filiam, &c.] Notatur ad hoc quòd ma- 3
ior caſtitas exigitur in vxore, quàm in viro, vt per Tiraq, *in l. 1. connub. gloſſ. 1. part. 1. num. 45. verſ. hoc idem.*

Quaſi exemplo mente capti & furioſi, &c.] Ergo 4
mente captus, & furioſus vtplurimum à pari procedunt, vt per Menoch. *conſ. 82. num. 196.* Maſcard. *de probat. concluſ. 1049. num. 2.* Propriè autem loquen- 5
do differunt, cùm furioſus propriè ſit ille, qui eſt cum rabie euidentis furoris, mente captus verò dicatur, cui deficit mens, & conſilium animi, nullum tamen oſtendens furorem, vt per Alex. *conſ. 54. num. 1. lib. 1.* Menoch. *d. conſ. 82. num. 195.* Maſcard. *d. concl. 1049. num. 1.*

Vt non ſolùm dementis, ſed etiam furioſi, &c] Ergo 6
furioſus à demente diſtinguitur, vt per Anton. Gom. *lib. 3. Tauri num. 7.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 45. num. 16.* Dementia quo pacto probetur, & per quos 7
actus inducatur, vide Maſcard. *de probat. concl. 503. per tot.*

Æſtima

8 *Æſtimatione tamen in hac vrbe excellentiſſimi Præ-
ſidis*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſtante ſtatuto quòd filius non poſſit contrahere ſine conſenſu patris, ſi pater fuerit furioſus, eſt adhibenda auctoritas iudicis, quæ conſenſum patris ſuppleat, vt per Tiraq. *de*
9 *iure mariti gloſſ.8.num.32.* Hinc etiam vbi eſſet vxor furioſa, non poterit maritus alienare immobilia, quorum vxor habet dimidiam partem, niſi cauſa cognita idſei per iudicem permittatur, vt per D.Barboſ. *in l.2. §.fin.n.26.ff.ſolut.matr.*

10 *Qui ex genere eorum nobiliores ſunt*, &c.] Notatur ad hoc quòd ad nuptias liberorum furioſi & dementis conuocari debent qui ex eo genere nobiliores ſunt, cùm iura præſumant eos honeſtiùs ſe in ea re habituros, magiſque conſulturos commodo, & honori eorum, de quorum nuptiis tractatur, vt per Tiraq. *de nobilit.cap.20 num.25.*

11 *Sed gratis*, &c.] Ergo pro miſeris, & egenis ſalarium peti non debet, vt per Tiraq. *de nobilit.cap.29. num.59.*

12 In gloſſ. *Quam moderationem, fin.* ibi, *vel aliter dic quòd prædicta fiant auctore Prætore, vel iudice*, &c. Notatur ad hoc quòd vbi interuenire non poteſt deſideratus alicuius conſenſus, loco illius decretum, ſiue auctoritas iudicis ſufficit, vt per Alex. *in l.1.ff.de auctor. tut.* Tiraquel. *de iure mariti gloſſ.8.num.122.* vbi ante *num.26.* per hanc gloſſ. tenet quòd in caſu ſtatuti requirentis conſenſum propinquorum in contractibus minorum, iudex debet auctoritatem interponere, nullis exiſtentibus propinquis.

SVMMARIVM.

1 *Alumnam ducere licet quam quis filia loco non educauit.*
2 *ex ſacroſancto Baptiſmate leuatam ob copulationem animarum, & paternam affectionem præſumptam, vxorem ducere eſt prohibitum.*
3 *Nutritores & nutrices non ſunt patres, aut matres propriè, ac merè naturales, ſed vicem patrum tantùm, atque matrum obtinent.*
4 *Nutrix & alumnus aliis ſanguine coniunctis æquiparantur, & dicuntur eſſe de familia.*
5 *Patrum appellatione venire nutritores.*

L. Si quis alumnam. XXVI.

Idem A. Iuliano P.P.

1 Alumnam, quam quis filiæ loco non educauit,
2 ducere licet. Leuatam ex ſacroſancto Baptiſmate ob copulationem animarum, & paternam affectionem præſumptam vxorem ducere eſt prohibitum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

3 *Nec enim homo ſic impius inuenietur*, &c.] Notatur ad hoc quòd nutritores, & nutrices non patres ſunt, aut matres propriè, ac merè naturales, ſed tantùm vicem patrum, matrúmque obtinent, vt per Tiraq. *in l.ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos n.54. C. de reuocand.*
4 *donat.* vbi *num.53.* ex Angel. Aretin. per hunc text. tradit quòd nutrix & alumnos æquiparantur aliis coniunctis ſanguine, & dicuntur eſſe de familia, Ioann. de
5 Torres *in Philoſophia morali Principum lib.4.cap.4. cap.8.pag.mihi 255.* vbi appellatione patrum nutritores venire dicit, refero ego ipſe *in votis nouiſſim.deciſ.tom 1.voto 1.num.43.*

A ſacroſancto ſuſcepit Baptiſmate, &c.] Super hoc adeſt noua diſpoſitio Concil. Trident. *ſeſſ.24.de reform.matrim.cap.2.* ibi, *Statuit* (ſcilicet ſancta Synodus) *vt vnus tantùm ſiue vir, ſiue mulier iuxta ſacrorum Canonum inſtituta, vel ad ſummum vnus, & vna baptizatum de Baptiſmo ſuſcipiant; inter quos ac baptizatum ipſum, & illius patrem ac matrem, necnon inter baptizantem ac baptizatum, baptizatique patrem ac matrem tantùm ſpiritualis cognatio contrahatur*, &c. quam Tridentini Concilij deciſionem multis exornaui *in collectan.ad ipſum*, & *de officio & poteſt. Parochi cap....* Vnde cùm matrimonium ſit prohibitum inter cognatos cognatione huiuſmodi ſpirituali, inter eos carnalis cognitio facit inceſtum, vt per Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.9.cap.11.num.18.* Menoch. *de arbitr.caſu 502.n.27.* & 28. Petr. Caball. *reſol.crim. caſu 200.à num. 67.* Farin. *in praxi quæſt. 149.num.48.*

SVMMARIVM.

1 *Legis Iuliæ, & Papiæ prohibitio ceſſat quoad prohibitiones ætatis 50.aut 60. annorum in contrahendis nuptiis.*
2 *Sexagenariis vxorem ducere lege Poppea interdictum. Sed abrogata hæc lex à Claudio Cæſare, quem ſequutus eſt Iuſtinianus in præſenti, num.3.*
4 *Seni ſexaginta annorum matrimonium contrahere permittitur.*
5 *Senes etiam decrepitos capaces eſſe matrimonij, ſi nullo alio impedimento præter ſenectutem laborent.*

L. Sancimus. XXVII.

Idem A. Ioanni P.P.

Legis Iuliæ, & Papiæ prohibitio quoad prohibitiones ætatis 50.aut 60.annorum in nuptiis contrahendis ceſſat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1.ſuprà hoc tit.* 1

Lege Papia Poppea (ita enim legendum eſt, non 2
Pompeia) à Tiberio Cæſare cautum eſt ne ſexagenarij vxorem ducerent tanquam ad generandum minimè
idonei; quam tamen legem tanquam iniquam pri- 3
mus omnium abrogauit Claudius Cæſar, & eum ſequutus eſt Iuſtinianus *in præſenti*, vt per Tranquill. *in Claudio, cap.13.* Senec. *in libris moralis Philoſophiæ*, Lactant. *lib.1.cap.16.* Alex. ab Alexandro *lib. 4. dierum genial.cap.22.* Conan. *comment. iuris lib. 8. cap. 1. à princ.* Tiraq. *l.6.connub gloſſ.1.part.6.num.20.* Menoch. *de arbitr.caſu 58.num.10.* & *caſu 89.num.57.* vbi ſubdit quòd intelligitur quoad cauſam matrimonij, non quoad generandi potentiam.

Notatur ad hoc quòd ſenex qui habet ſexaginta 4
annos, poteſt contrahere matrimonium, vt per Greg. Lop. *l.2.gloſſ.1.tit.20 part.2.* & *l.3.gloſſ.4.tit.2.part.4.* Anton. Gom. *l.9.Tauri num. 57. verſ. ſecundò facit*, Couar. *de ſponſal. part.2. cap.8.§.2. num.11.* D. Barboſ. *in l.1 ff.ſoluto matr.part.1.num. 96.* Sanch. *de matrim.lib.7.diſput.92. num. 19.* vbi reddit rationem, quia etſi ſenes deſtituantur propinqua & expedita generandi facultate, eſt enim in eis veluti ſuſpenſum exercitium potentiæ generandi, poſſunt tamen habere perfectum actum coniugalem, veréque intra vas ſeminare: quod ad matrimonij firmitatem ſufficit.

Et quamuis Anton. Gom. *citato loco* id intelligat
quando ſenex non ſit conſtitutus in poſtrema, & 5
decrepita ætate, aliter quòd impoſſibile ſit generare, & hanc ſententiam non eſſe improbabilem dicat Henriq. *in ſum. lib.12. de matrim. cap.7 num. 3. in*

commento ✱. *X.* tamen dicendum eſt ſenea etiam decrepitos capaces eſſe matrimooij ſi nullo alio impedimento præter ſenectutem laborent, nam vſus Eccleſiæ nullos ſenes à matrimonio ineundo reiicientis comprobat. ItaCou. *d. cap.*8. §.2. *verſ.* 9. Duen. *regul.* 350.*limit.*1. Matienſ.*l.*10. *gloſſ.*3.*num.*4.*tit.*8.*lib.*5.*noua Recop*. D. Barboſ.*d.l.*1.*part.*1.*num.*94.Sanch.*d.lib.*7. *diſp.*92.*num.*20.vbi *num.*21. cum D. Barboſ. *num.* 97. hoc in fœmina quantumcunque vetula certum eſſe ait,& *num.*24.cum eod.D.Barboſ.*d.loco num.*94.ac aliis, quos ſequitur, reſoluit ſenem adeò exhauſtum, vt omnino impotens ſit ad copulam habendam, nec iudicio Medirorum iuuari arte poſſit, vel ſi poſſet quidem coire, non tamen ſeminare intra vas, eſſe matrimonij incapacem.

SVMMARIVM.

1 *Dignitas & felicitas ſuperueniens communis eſt, neque diſſoluendi connuby anſam prabet.*
2 *Vxores maritorum dignitatem participant, & n.* 3.
4 *ex vna Radice quando multiplex vitium naſcitur, conſequens eſt vt eadem lege tollatur. fructus non produci radise infecta, num.* 5.

L. Si libertam. XXVIII.& vlt.

Idem A. Ioanni P.P.

1 DIgnitas & felicitas ſuperueniens inter coniuges communis eſt, neque diſſoluendi connubij anſam præbet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1.*ſupr.hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd vxores maritorum dignitatem participant, vt per Tiraquell. *de nobilit. cap.* 18. *num.* 1. & 15. Ioan. Gare. *de nobilit. gloſſ.* 1. §. 1. *ſub num.* 44. Azeued. *l.* 9. *num.* 3. *cum ſeq. tit.* 11. *lib.* 2. *noua Recop.* D. Barboſ. *in l. quia tale ex num.* 23. *ff. ſoluto matrim.* D. Ioan. Solorzan. Pereira in Indiarum Conſilio ſenator meritiſſimus *de parricidy crimine lib.* 2. *cap.* 13. vbi de mutuo coniugum amore, pari fortuna, reuerentia, æqualitate & pœna agit, qui huc ſpectare rectè arbitratur ſolemnem illam formulam, qua ex veteri Romanorum more ſponſas introducentes iubebant dicere, *Vbi tu Caius, ego Caia.* quaſi cum viro paciſceretur vxor omnia inter eos communia eſſe debere.

3 Vnde vxores Senatorum, Doctorum, officialiúmque Regiæ domus maritorum nobilitatibus gaudere expreſsè cauetur *l. Hiſpan.*18.*tit.*14.*lib.*6. *noua Recop.* Bernard.*regul.*785.Otalor.*de nobilit.part.*4.*cap.*8.Mieres *de maioratu part.*1.*quæſt.*51.*num.*34.D. Barboſ.*in d. l.quia tale,num.*23.*cum ſeqq.*

4 *Cum enim ex vna radice*, &c.] Notatur ad hoc quòd qoando ex vna radice multiplex vitium naſcitur, conſequens eſt vt eadem lege tollatur, vt per Gonzal. *ad reg.*8. *Cancel gloſſ.*34.*num.*95. vbi *num.*96.
5 hinc dicit quòd ex infecta radice fructus non producentur.

De inceſtis, & inutilibus nuptiis.

TIT. V.

INCESTÆ *nuptia* ſunt vel iure gentium, quæ nefariæ vocantur, nempe inter parentes & liberos, nec non inter eos affines, qui parentum & liberorum loco ſunt, vt ſocerum & nurum, ſocrum & generum, vitricum & priuignam, nouercam & priuignum: vel iure ciuili, id eſt, inter cognatos tranſuerſales, & ſimilra affines. Reliquæ ſunt *inutiles*, non inceſtæ, vt inter tutorem & pupillam, de quibus *tit. ſeq.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia vide *l. Hiſpan.tit.*3.& 13.*part.*4. Conan.*comment.iuris lib.*8. *cap.*5.& 6.Auend.*in diction.verbo inceſto fol.*160.Suar. Don.à Fina,Fichard.& alios *tom.*1.*commun.opinion.lib.* 5.*tit.*3.*pag.*708.*cum ſeqq.* Cou.*lib.*3. *var.cap.*3.*num.*2. Peregr. *de iure fiſci lib.*5.*tit.*1. *num.* 12, *cum ſeqq.* Petr. Gregor. *ſyntagm.iuris part.*2. *lib.*9. *cap.*11. *num.*2. *cum ſeqq.*vbi cum gloſſ. in hac rub. dicit quòd poſſunt dici omnes nuptiæ,quæ legitimæ non ſunt,inceſtæ.Regner. Sixtin.*de Regalib.cap.*15.Alexand. Trentacinq.*variar. reſolut.lib.*3.*tit.de matrimon.reſol.*4. vbi latè de inceſtis nuptiis. Farinac.*in praxi crimin. tit. de delictis carnis quæſt.*149.*num.*121.*cum ſeqq.* vbi de pœnis inceſtarum nuptiarum.

Qui dicatur inceſtis, & quis filius inceſtuoſus? vide Vincent.de Franchis *dec.*27. & 28.Surd.*de aliment. tit.*5.*quæſt.*7.*num.*41.*cum ſeqq.*Cald.Pereira *de nominat. emphyt.quæſt.*19.*num.*50.*cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Vxor patroni liberto non poteſt inuito patrono diuertere, & cum alia contrahere nuptias.*

L. Liberta. I.

Imp. ALEXAND. A. *Amphigeno.*

LIberta vxor patroni non poteſt inuito patrono diuertere, & cum alio nuptias contrahere. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart Salicet. Buttig. Angel. Fulgoſ.Bald.Caſtr. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper* 5.*fol.* 53.Sebaſt.Næui,remiſſiuè Caſal *in annot.*& Ximen.*in concordant.* 1

SVMMARIVM.

1 *Vxores binas nemo ſimul habeat in Imperio Romano citra pœnam infamia, & num.* 2. 3. 4. *pœna ducentis duas ſimul vxores arbitraria iuxta facti & perſonarum qualitatem, num.* 5.
6 *Vxores binas ducendi probibitio locum habet etiam in ducente vnam ſponſam, & aliam vxorem, vel etiam duas ſponſas.*

L. Neminem. II.

Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. *Sebaſtiana.*

BInas vxores nemo ſimul in Imperio Romano habeat citra infamiæ pœnam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1.*ſupr.hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Conan. *comment.iuris lib.*8.*cap.*6.*num.*8.Duaren. *in pralud. tit. ſoluto matrim. tract. de nupt. cap.* 3. *pag.* 7. Anton. Gom. *l.*80. *Tauri num.*27. Clar. §. *fornicatio num.* 31. Paul. Ghirland. *de pœn. omnif. coitus quæſt.* 14. *num.* 4. *verſ. de iure autem ciuili eſt infamis ipſo iure*, Bermood. *de publicis concubin. in verbo neminem omnes laicos num.* 2. Arnald. Albert.*de agnoſcendis* 2

dis aſſert. Cathol. & hæret. quæſt. 23. num. 9. Couarr. de ſponſalib. part. 2. cap. 7. §. 3. num. 6. Viui. opin. 1057. num. 1. Petr. Gregor. ſyntagm. iuris lib. 6. c. 2. num. 12. Menoch. conſ. 16. in fine, & de arbitrar. caſu 420. num. 96. Salzed. ad Bernard in pract. cap. 80. lit. B. verſ. puniuntur deinde, Caball. reſolut. crimin. caſu 98. num. 29. Cardoſ. in praxi iudicum, verbo Sacramentum matrimonij num. 34 Farin. in praxi crimin. tit. de delictis carnis quæſt. 140. num. 15. Cald. Pereira poſt quæſt. forenſ. in comment. ad §. ſoror, Inſtit. de inoff. teſtam. num. 44. verſ. ſecun-
3 do etiam nubens: qui omnes per hunc text. tenent quòd infamis eſt ipſo iure, qui duas ſimul habet vxores.

4 *Binas vxores habere*, &c.] Notatur ad hoc quòd de iure etiam Ciuili interdictum vnicuique eſt duas ſimul habere vxores, vt per Anton. Gom. d. l. 80. Tauri num. 27. Arnald Albertin. de agnoſc. aſſert. Cathol. quæſt. 23. num. 34. Menoch. d. caſu 420. num. 25. cum ſeqq. Caball. d. caſu 98. num. 1. Farin. d. quæſt. 140. num. 1. latè Sanch. de matrim. lib. 7. diſp. 80. per tot. vbi diſputat an ſecundæ nuptiæ primis non diſſolutis, ſed conſiſtentibus, ſint iure naturæ interdictæ, atque irritæ?

5 *Quam rem competens iudex inultam eſſe non patietur.*] Ergo enim pœna ducentis duas ſimul vxores eſt arbitraria iuxta facti & perſonarum qualitatem, de quo Salzed. in d. pract. c. 80. lit. B. verſ. & pœna, vbi quòd iudices eccleſiaſtici pro iſto crimine imponunt publicam ignominiam, & in his Regnis frequentiſſimè rei ante portas Eccleſiæ in ſcala ignominioſè collocantur, & in verſ. ab Inquiſitoribus autem, ſubdit ab Inquiſitoribus fidei crimen hoc perpetrantes fuſtigatos ad temporalem relegationem, & quandoque ad triremes condemnatos extitiſſe, ſi viri plebij fuerint; ſi verò nobiles alia iuſta pœna mulctatos. Menoch. d. caſu 420. num. 113. vbi generaliter dicit iure Pontificio illum, qui habuit duas vxores, publica ignominia puniri. Caball. d. caſu 98. num. 11. cum ſeq. vbi quòd vidit iſto caſu impoſitam pœnam triremium quandoque ad longum tempus, quandoque ad minus, iuxta facti & perſonarum qualitatem, & num. 27. teſtatur in Hetruria ſeruari quòd vir plures habens vxores ſedens ſuper aſinum mitratus per ciuitatem fuſtigatur cum duabus, ſeu pluribus conocchiis, iuxta numerum vxorum, quas duxit, à quibus conocchiis fuſo fila ducuntur: mulier autem quæ plures viros accepit, totidem bireta ſuper capite defert, & pariter ſuper aſino publicè fuſtigatur, Farin. d. quæſt. 140. ex num. 3. cum ſeqq. Apud Hiſpanos Caſtellanos in l. fin. tit. 17. part. 7. qui bis contraxit matrimonium punitur in exilio quinque annorum, & inſuper confiſcantur ſibi omnia bona, quæ habebat in illo oppido, vel loco, vbi tale matrimonium ſecundum contraxit, & non extantibus filiis, vel nepotibus, quibus bona applicentur, medietas applicatur parti, quæ damnum paſſa fuit ignoranter, & alia medietas fiſco; & ſi ambo ſcienter contraxerunt prædictum matrimonium, puniuntur pœna prædicti exilij, & in confiſcatione bonorum, quæ habebant in illo loco, & non extantibus filiis, vel nepotibus, applicantur fiſco, & l. 3. tit. 1. lib. 5. Ordin. & l. 6. tit. 15. lib. 8. etiam Ordin. vbi quòd huic debet etiam ſibi publicè imponi ſignum in fronte ad inſtar litteræ Q & l. 8. tit. 20. lib. 8. noua Recop. vbi commutantur præfatæ pœnæ in publicam ignominiam. & pœnam triremium per decem annos. Apud noſtros Luſitanos per Ordin. Reg. lib. 5. tit. 19. in princip. pœna capitis & mortis naturalis imponitur.

Quia matrimonium contrahentes ſimul cum duabus vxoribus videntur malè ſentire de Sacramento, ideo contra eos tanquam contra ſuſpectos de hæreſi procedunt Inquiſitores contra hæreticam prauitatem? Ita Cou. de ſponſal. p. 2. cap. 7. §. 3. num. 6. verſ. ſuſpectus etiam, latè Arnald. Albertin. d. quæſt. 25. ex num. 49. cum multis ſeqq. Simanch. de cathol. inſtit. cap. 40. num. 3. Nau. conſ. 1. num. 8. de hæret. Perez ad leg. ord. tit. 1. lib. 5. pag. 44. in fin. Menoch. d. caſu 420. num. 114. & de præſumpt. lib. 5. præſ. 6. num. 37. Azeued. l. 5. num. 3. tit. 1. lib. 5. nouæ Recop. Henriq. in ſum. lib. 11. cap. 2. num. 3. & lib. 12. cap. 6. num. 4. Farin. d. quæſt. 140. num. 24.

In gloſſ. *Binas vxores.* ibi, *vel ſponſas*, &c. Notatur ad hoc quòd prohibitio ducendi duas vxores 6
locum habet etiam in ducente vnam ſponſam, & aliam vxorem, vel etiam duas ſponſas, quia vtroque caſu habet locum pœna infamiæ, vt per Bermond. d. verbo monemus omnes laicos num. 2. verſ. & idem dicit ibi gloſ. Arnald. Albertin. d. quæſt. 23. num. 10. in fine, Caball. d. reſol. crimin. caſu 98. num. 32. Farin. d. quæſt. 140. num. 27.

SVMMARIVM.

1 *cum Ancillis domini quondam, præſertim Decuriones, non contrahebant matrimonia, & liberi nati ſequebantur conditionem matris, & fiebant ſerui. abrogatum hoc per leges Pontificias, num. 7.*

2 *Decurio cum ancilla matrimonium contrahens, quondam in inſulam relegabatur, ancilla autem detrudebatur in metallum.*

3 *Actores & procuratores criminalium proceſſuum ſcienter negligentes criminum delationem, & accuſationem, metalli pœnam metuant.*

4 *Dominus feudi nuptiis inceſtuoſis, & inutilibus indulgens, eáſque non puniens, fundi & mancipiorum ruſticorum patiatur confiſcationem.*

5 *in ciuitate celans & permittens fieri inceſtas ac inutiles Nuptias pro bonorum dimidia confiſcationem patiatur.*

6 *Serui attento iure Ciuili iuſtum matrimonium contrahere nequeunt.*

8 *Filij quoad ſeruitutem ſequuntur conditionem matris ſeruæ, & non patris liberi. Valet conſuetudo, ſi alicubi legitimè præſcripta ſit, n. 9.*

10 *Propinquorum appellatione qui comprehendantur, remiſſiuè.*

11 *Connubium & coniugium idem ſunt.*

12 *Matrimonium nuncupari ſolet, Matrimonium, nuptiæ, connubium, & coniugium.*

13 *Connubij etymon.*

L. Cùm ancillis. III.

Imp. CONSTANT. A. *Patrocho.*

CVm ancillis domini quondam, præſertim De- 1
curiones, non contrahebant matrimonia, & liberi nati ſequebantur conditionem matris, & fiebant ſerui. *in princip.* Decurio cum ancilla contra- 2
hens matrimonium, quondam in inſulam relegabatur, ancilla autem in metallum detrudebatur, pœna requirit cognitionem, & ſententiam iudicis, *verſ. ſi enim Decurio.* Actores & procuratores criminalium proceſ- 3
ſuum ſcienter negligentes criminum delationem, & accuſationem, metalli pœnam metuant, *verſ. Quod ſi actores.* Dominus feudi nuptiis inceſtuoſis, & inutilibus indulgens, eáſque non puniens, fundi & 4
mancipiorum

mancipiotum ruſticorum patiarur confiſcationem. In
ciuitate celans & permittens fieri inceſtas ac inutiles
5 nuptias, pro bonorum dimidia confiſcationem patia-
tur, *verſ. ſi verò*. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
in l.1.n.1. ſupr. hoc tit.

6 *Cùm ancillis non poteſt eſſe connubium*, &c.] Nota-
tur ad hoc quòd ſerui iure ciuili attento iuſtum ma-
trimonium contrahere nequeunt, vt per Azor *inſti-
tutionum moralium part. 2. lib. 2. cap. 6. quæſ. 10. in
princ.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 1.
tit. de legitimis reſolut. 1. num. 10.* Cald. Pereira *in l. ſi
curatorem, verbo ſine curatore, num. 98. verſ. rurſus.*
7 Dum hic text. prohibet ducere ancillas, ne filij, qui
ventrem ſequuntur, quoad ſeruitutem ſerui naſceren-
tur, abrogatur per leges Pontificias, vt aduertunt Re-
bell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 3. quæſt. 3. num. 1. in fine.*
Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo ſacramentum matrimo-
nij num. 66.* vbi notat ius Canonicum inter ſeruum
& liberam approbare matrimonium *in cap. 1. & cap. ſi
quis ancillam, cap. ſi quis ingenuus, & cap. ſi fœmina 29.
quæſt. 2.* cum multis alijs. latè Sanchez *de matrim. lib.
7. diſp. 19 cum ſeqq.*

8 *Nam ex huiuſmodi contubernio ſerui naſcuntur*,
&c.] Notatur ad hoc quòd filij quoad ſeruitutem
ſequuntur conditionem matris ſeruæ, & non patris
liberi, vt per Anton. Gom. *ad l. 79. Tauri num. 6.* Pi-
chard. *de nobilit. communicat. num. 12.* Sanchez *d. lib. 7.
9 diſput. 24. num. 5.* vbi *num. 9.* ſubdit valere conſuetu-
dinem, ſi alicubi legitimè præſcripta ſit, vt ſi filius
non matris, ſed patris, aut vtriuſque parentis ſeruitu-
tem ſequatur, itaut ſi vel ſolus pater ſeruus ſit, proles
ſeruituti ſubdatur, vel ad id deſiderari vtrumque pa-
rentem eſſe mancipium, & *num. 10.* tenet quòd ſufficit
tempore conceptionis, aut natiuitatis, aut medio tem-
pore matrem liberam fuiſſe, vt partus libertate gau-
deat, vt ſi ancilla prægnante ſit manumiſſa, deinde-
que ante partum in ſeruitutem redacta, proles nata
libera erit, ob libertatem matris medio illo tempore
comparatam, ex *§. ſed & ſi quis, Inſtit. de ingen.* vbi
num. 1. intelligit quando ex vi natalium & ſta-
tus matris eſt futura ſoboles libera, aut ſeruituti
ſubdita.

10 *Vel etiam propinquos*, &c.] Propinquorum appel-
latione qui comprehendantur, vide citatos per me *de
appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appell. 224.
per tot.*

11 In gloſſ. *Connubium.* ibi, *connubium & coniugium
idem ſunt.* Vide Sanchez *de matrim. in proœm. num. 4.*
12 vbi ait quatuor eſſe ſynonyma, quibus matrimonium
nuncupari ſolet, matrimonium, nuptiæ, connubium,
13 coniugium: & ait connubium ab obnubendo, ſeu
velando dici; quia quaſi nube obtegitur virgo velami-
ne quodam dum benedicitur.

S V M M A R I V M.

1 *Nuptias contrahentes contra præcepta legum, ſpe omni lucrorum nuptialium ſub titulo tam dotis, quàm propter nuptias donationis priuantur per fiſcum.*

2 Mandata conſtitutionéſque, *intellige Principum ſecularium, & Eccleſiaſticorum.*

3 *Donationes factæ inter contrahentes inceſtas nuptias, & omnia alia nuptialia ab illis tanquam indignis auferuntur, & fiſco applicantur.*

4 *Nuptias prohibitas ſi quis contrahat errore acerrimo ductus, poteſt ſibi donatum retinere, ſecus ſi error non fuerit acerrimus, ſed ſupinus, & minus probabilis.*

5 *Error iuſtus & probabilis excuſat à pœna inceſtarum nuptiarum.*

6 *Ignorantia iuris non excuſat in totum, ſed ex parte. Excuſat fœminam contrahentem inceſtas nuptias prohibitas à iure ciuili poſitiuo tantùm, non ſic à iure naturali, vel gentium, num. 7.*

8 *Ignorantia iniuſta, & non probabilis, non excuſat ab inceſtis nuptiis.*

9 *ex Matrimonio reprobato licèt ita contrahentes non conſequantur lucra nuptialia, vel aliquid ex donatione, excuſantur tamen ſi ſint minores beneficio ætatis.*

10 *Ignorantia affectata pro ſcientia habetur, & nihil prodeſt.*

11 *Ignorantia iuris, aut facti quando excuſet contrahentem inceſtas nuptias.*

12 *Impedimenti ſi vterque coniux fuit conſcius, tunc maritus priuatur dotario, & vxor dote, & acquiruntur fiſco. Si verò ſolus coniux conſcius nullitatis ignoranti coniugi aliquid legauit, valet legatum, num. 13. ſi mulier ſciuit impedimentum, maritus autem ignorauit, vtique mulier incidet in pœnas legis, num. 14. ſi ambo ignorantes impedimentum, contraxerunt inceſtas nuptias, non patiuntur dictas pœnas, ſed quod quilibet dedit, repetere poteſt, num. 15. neque incidere in illas pœnas, ſiue vterque ignorauerit, ſiue vnus eorum, num. 16. non eſſe idem in acquiſitis à coniuge ignaro per alium contractum inter viuos, ſed donatione acquiſita fiſco applicari, num. 17. at verò idem eſſe in legato, & quocunque contractu inter viuos, verior ſententia, num. 18.*

19 *Matrimonium ſi clam fuerit contractum in gradu prohibito, prætenſa ignorantia iuris contrahentes à pœnis inceſtarum nuptiarum non excuſat.*

20 *Clam aliquid facientes cenſentur habere malam fidem, nec ignorantiam, aut errorem allegare poſſunt.*

21 *Filius habitus in figura matrimonij ex parentibus, inter quos impedimentum erat canonicum, an & quando ſit legitimus, & num. 22.*

L. Qui contrà. IV.

Imppp. Valent. Theod. & Arcad. AAA. *ad Andromach. Com. rer. priu.*

Contra legum præcepta nuptias contrahentes 1
ſpe omni lucrorum nuptialium ſub titulo tam
dotis, quàm propter nuptias donationis priuantur per
fiſcum: quam quidem pœnam confiſcationis bono-
rum non ſentiunt errore probabili nuptias prohibitas
contrahentes, dum comperto errore diſcedunt à pro-
hibitis nuptiis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l. 1. num. 2. ſuprà hoc tit.

Vel contra mandata, conſtitutionéſque, &c.] Quam- 2
uis nonnulli exiſtimauerint procedere in contrahen-
tibus inceſtas nuptias de iure ciuili, non ſecundùm
prouiſionem iuris Canonici, ex quorum numero
ſunt Boët. *deciſ. 263. num. 11.* Peregr. *de iure fiſc. lib. 5.
tit. 1. num. 15.* Surd. *conſ. 304. num. 28.* Tu tamen tex-
tum intellige de mandatis & conſtitutionibus Prin-
cipum ſecularium, & Eccleſiaſticorum, nam ante Iu-
ſtinianum, imò ante Valentem, Theodoſium, & Ar-
cadium Cæſares, auctores huius leg. iam Calixtus,
Fabianus, & Iulius Romani Pontifices coniugia in-
ter conſanguineos, & affines prohibuerunt, paulo
latius, quàm per *cap. non debet. de conſang. & affinit.*
prohibita fuerunt: conſtat enim Conſtantinum ma-

gno zelo Religionis Chriſtianæ inceſtas nuptias prohibuiſſe nondum à Romanis Imperatoribus veritas auctore Sozomeno *lib.1. eccleſ. hiſtor.cap.* 8. ſed etiam à ſummis Pontificibus Fabiano & Calixto ante ipſum damnatoa, prout referunt Iacob. Cuiacius *lib.7.obſeruat.* 28. & Briſſon. *in lib. de iure connubiorum*, Anton. Cont. *lib.2.ſucceſſ.lect.cap.* 1. ergo diſpoſitio huius text. debet intelligi de inceſtis nuptiis prohibitis per ius ciuile, ac per ius Canonicum; & ideo ita interpretatur textum *in præſenti*, Couarr. *de ſponſal.part.2.cap.6.§.8. à num.30.cum ſeqq.* à quo deſumpſit Alexand. Trentacinq. *var.reſolut. lib. 3. tit. de matrim.reſol.4.num.*8.

3 *Nihil ex eodem matrimonio*, &c.] Notatur ad hoc quòd donationes factæ inter contrahentes inceſtas nuptias, & omnia alia nuptibilia ab illis tanquam ab indignia auferuntur, & fiſco applicantur, vt per Ghiiland. *de pœn. omnif. coit. quæſt.2. num.5.verſ. puniuntur etiam*, Angel. *de maleſic. in verbo che hai adulterato la mia donna, num.67.verſ.alia eſt per quam quis repellitur a lucro*, Roder. Xuar. *in tit. de las ganancias, num.17.cum ſeqq.& num.22.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri num.55.* Couarr. *d.part.2.cap.6.§.8. num.23.* Menoch. *de arbitr.caſu 502.num.47.* Pradil. *in ſumm. legum pœnal.part.2.caſu 55.num. 2.* Vincent de Franchis *deciſ. 52.num.3.* Farin. *in praxi crimin. tit. de delictis carnis quæſt.149.num.134.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 200.num.9.* vbi ait hunc textum loqui quando nuptiæ ſunt, & quæ de iure ciuili erant nullæ, ſcienter à maioribus vigintiquinque annis celebratæ erant, aut poſtquam ad eam ætatem peruenerunt, matrimonium continuò non diremerunt, tunc enim quòd vnus coniugum ab altero vel donatione, vel contractu acceperat, amittebat fiſco: ſecus autem ſi non affectato, ſed iuſto errore impedimenti contraxerant. nam tunc, qui bona fide eo pacto contrahebat, nihil omnino amittebat, de quo infrà. Et quòd non ſolùm dos, ſed alia bona contrahentium inceſtas nuptias confiſcentur ipſo iure, dicam latè *in collect. ad Auth. inceſtas infr. hoc eod. tit.*

4 *Qui aut errore acerrimo non affectato*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi quis acerrimo errore ductus contrahat prohibitas nuptias, poteſt ſibi donatum retinere; ſecus ſi error non fuerit acerrimus, ſed ſupinus, & minus probabilis, quia tunc fiſcus donatum auferet, vt per D. Barboſ. *in l.ſi cùm dotem 23. §. fin.n.22. cum ſeqq.ff ſoluto matrim.* vbi *num.23. cum gloſſ. verbo fiſco in præſenti*, Palat. *in repet.rubr. de donat. inter virum §.36.num.7.ad finem.* Nouell. *de dote part.11. in princ.n.9.ad fin.& num.13. verſic. vnde ſecundum prædicta*, Coſt. *in cap. ſi pater, part.5. verbo vxorem, num.7. ad finem, & num.9. de teſtament. in 6.* & alios, tenet quòd acerrimo errore deceptus ſi contrahat nuptias prohibitas, poteſt retinere ſibi donatum, non ſolùm in eo ſenſu, vt fiſcus non poſſit ab eo auferre, ſed etiam neque ille, qui donauit.

Vnde error iuſtus & probabilis excuſat à pœna
5 inceſtarum nuptiarum, vt per Bermond. *de publicis*
concub.tit.de inceſtu, num.14. Clar. *in pract. §. inceſtus,*
num.10.verſ.excuſatur inceſtus, Viui. *opin. 487. num.8.*
Petr. Gregor. *ſyntagm.iuris lib. 36. cap. 7. poſt num.2.*
Menoch. *de arbitr.caſu 502. num. 42. & num. 82. cum*
ſeqq. Farin. *d.quæſt.149.num. 162.* vbi *num.163.* reſol-
6 uit quòd ignorantia iuris non excuſat in totum, ſed
in parte vt pœna minuatur, & à *num.* 173. tenet quòd
7 ignorantia iuris excuſat fœminam contrahentem in-
ceſtas nuptias prohibitas à iure ciuili, poſitiuo tan-
tùm, non ſic à iure naturali, vel gentium, & *num.* 178.
reſoluit quòd quando vnus coniux eſt ignorans in-
ceſtarum nuptiarum, aut in facto, aut in iure, alter
verò ſciens, tunc ignorans reputabitur pro ignorante, & ſic excuſabitur; ſciens verò habebitur pro ſciente, & non excuſabitur, & *num.186.* intelligit conclusionem principalem in inceſtu, commiſſo ſub facie matrimonij, ſecus in commiſſo in fornicatione, & ſine matrimonio, quia cùm tunc detur opera rei illicitæ, ideo tenetur quis de inceſtu, etiam quòd ignorauerit conſanguinitatem, maximè quando quis carnaliter cognoſcit conſanguineam honeſtam.

Notatur etiam ad hoc quòd ignorantia iniuſta, & 8
non probabilia, non excuſat ab inceſtis nuptiis, vt per Ghirland. *d.quæſt.2. num. 6. verſ. dummodo non ſit ignorantia craſſa, & affectata*, Alber. Angel. Cyril. & alios, quos refert Farin. *d.quæſt. 149. num. 180.* vbi tamen *num.179.* citat Couarr. *d.cap.6.§. 8.num. 21.* & alios tenentes quòd à pœna inceſtarum nuptiarum excuſat ignorantia iuris, vel facti etiam craſſa, & quæ ex lata culpa prouenit, ſed *num.181.* cùm eodem Couarr. vtramque componit ſententiam, vt prima procedat in nuptiis, quæ inceſtæ ſunt de iure gentium, aut naturali, ſecunda verò in inceſtis nuptiis de iure ciuili.

Aut ætatis ludibrio lapſi, &c.] Notatur ad hoc 9
quòd licèt ex matrimonio reprobato lucra nuptialia, vel aliquid ex donatione ita contrahentes non conſequantur, tamen ſi ſint minores beneficio ætatis excuſantur, vt per Valaſc. *conſult.15. ante med.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut.lib. 3.tit.de matrim.reſolut.4.num.11.* Molin. *d.tract.2.diſp.200.num. 9.in fine*, vbi dicit quòd dum aliquis contrahentium huiuſmodi minor erat 25. annis, eſto mala fide contraxiſſet, nihil tale amittebat, dummodo intra illam ætatem ſeparationem ab eo coniugio efficeret.

Non affectato, &c.] Notatur ad hoc quòd igno- 10
rantia affectata pro ſcientia habetur, & *nihil prodeſt*, vt per Tiraquell. *de retract. lignag. §. 15.gloſſ.4. n.28.* Duen. *regul.150.limit.2.* Cald. Pereira *de renou.emphyt. quæſt.7.num.18.*

Coniunctionem huiuſmodi ſine vlla procraſtinatione, 11
&c.] Notatur ad hoc quòd ignorantia iuris, aut facti contrahentem inceſtas nuptias excuſat, quando adueniente ſcientia impedimenti ante accuſationem recedit à matrimonio; ſi verò perſeuerat in eo, præcedens ignorantia non excuſat, quia per continuationem cenſetur ratificare delictum, vt per Ghirland. *d.quæſt.2.num.6. verſ. qua quidem limitationes*, Bermond. *de publ. concub. tit. de inceſtu, num. 34.* Viui. *opin.457.num.6.verſ.& hoc procedit*, Menoch. *d. tract. de arbitr.caſu 502.num.81.* Farin. *d.quæſt.149. n. 195. cum ſeqq.*

In gloſſ. *Fiſco vindicari.* ibi, *& hoc cùm vterque* 12
ſcienter contraxit. Notatur ad hoc quòd ſi impedimenti vterque coniux fuit conſcius, tunc maritus priuatur dotario, & vxor dote, & acquiruntur fiſco, vt per Molfeſ. *in conſuet. Neapol. part.7. cap.7. num.12.* Anton. Gom. *l.52.Tauri num. 7.* Matienſ. *l. 4. gloſſ.2. num.2.tit.2.lib.5.noua Recop.* Peregr. *de iure fiſci lib.5. tit.1.num.13.* Fontanel. *de pactis nupt. clauſ 4. gloſſ.1. num 66.* Sanchez *de matrim.lib. 6. diſp.20. num. 5.* vbi *num.7.* ſubdit verius ſibi videri poſſe ſponſam retinere donec fiſcus per ſententiam auferat, Rebell. *de obligat.iuſtit.part.2.lib.6.quæſt.4.num.10.*

In eadem gloſſ. ibi, *ſi autem à ſciente*, &c.] Notatur 13
ad hoc quòd quando ſolus coniux donans fuit conſcius nullitatis, ſi ignoranti coniugi aliquid legauit, valet legatum, vt per Acoſt. *in cap. ſi pater, de teſtam. lib.6.part.1.ſuper verb. vxorem, num.5.* Molin. *de Iuſtit. tract.2.diſp.200.n.5.* Sanchez *d.lib.6.diſp.2.n.3.*

Notatur etiam ad hoc quòd ſi mulier ſciuit impedi- 14
mentum, maritus autem ignorauit, vtique mulier, quæ

ſciuit,

ſciuit impedimentum, incidit in pœnas huius legis,
vt per D. Barboſ. *in l.ſi ante 6.num. 36.in princ. ff. ſo-*
15 *luto matrim.* Si verò ambo ignorantes impedimen-
tum contraxerunt inceſtas nuptias, non incidunt in
illas pœnas, ſed quod quilibet dedit, repetere poteſt,
& ſic nec vxor dotarium, nec vir lucratur dotem, ſed
data hinc inde reſtituuntur condictione ſine cauſa,
Couarr. *de ſponſal.part 2.cap.6. §. 8.num. 22.& cap.7.*
*§.1.num,*8.Gall.*de except.part.2.tit.4.except.8.num.7.*
Marta *in rubr.ff.ſoluto matrim.quæſt.*11. *num.*3. 25. &
28.D Barboſ. *in d l.ſi antè, num. 35. in fine*, Cardin.
Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.lib.* 12. *tit.*33,
*num.*50.Fontanell.*d.clauſ.4.gloſſ.*1. *num.* 69. Alexand.
Trentacinq *variarum reſolut.lib. 3.tit. de matrim. reſo-*
16 *lut.4.num.7.*vbi quòd ignoranter contrahentes in gra-
du prohibito inceſtas nuptias, dictas pœnas non pa-
tiuntur, & hoc ſiue vterque ignoranter contraxerit,
ſiue vnus ipſorum: nam ille propter eius ignoran-
tiam à pœnis excuſatur.
17 In eadem gloſſ. ibi, *vel dic aliud eſſe cùm relinqui-*
tur ei ex teſtamento, &c. Secundùm hanc primam
gloſſæ opinionem nota non eſſe idem in acquiſitis à
coniuge ignorato per alium contractum inter viuos,
ſed donatione acquiſita applicari fiſco, ſecundùm
Doctores, quos refert & ſequitur Couarr. *de ſponſal.*
18 *part.2.cap. 7. §.1. num.*8. Sed altera ſententia huius
gloſſ. ſentientis idem eſſe in legato, & quocunque
contractu inter viuos, verior eſt, vt per Molin.*d.diſp.*
200.*num.*6. Sanchez *d.lib.6. diſput.2. num.* 19, vide
apud illos.
19 In gloſſ. *Errore.* ibi, *clam fuerat contractum*, &c.
Notatur ad hoc quòd ſi clam matrimonium fuerit
contractum in gradu prohibito prætenſa iuris igno-
rantia contrahentes à pœnis inceſtarum nuptiarum
non excuſat, vt per Boër. *decis.* 263.*ſub num.* 15. *verſ.*
Marcus tamen, Couarr.*d.cap.6.§.8.num.* 26. Alexand.
Trentacinq.*d.tit.de matrim.reſolut.*4. *num.6. verſ. hæc*
concluſio, vbi *in verſ.ſeq.* diſputat an vti ignorantia iu-
ris præſumitur, ita etiam præſumatur facti ignorantia
in contrahente palam inceſtas nuptias.
20 Notatur etiam ad hoc quòd qui clam aliquid fa-
ciunt, cenſentur habere malam fidem, nec ignoran-
tiam, aut errorem allegare poſſunt, vt per Tiraquell.
*de retractu conuent.in præfat.num,*14. & *de pœnis tem-*
per.cauſa 11.*num.*11.
21 In eadem gloſſ. ibi, *ſed dico eſſe legitimos ſi vterque*
ignorauit, &c. Exiſtimat hæc gloſſ. quòd filius habitus
in figura matrimonij ex parentibus inter quos impe-
dimentum Canonicum erat, legitimus erit, ſi vter-
22 que parens fuerit in bona fide. Sed verius eſt ad hoc
ſufficere ſi vnus fuerit in bona fide, quamuis alter ha-
buerit malam fidem, quia ex ignorantia vnius tantùm
parentis proles efficitur legitima, non ſolùm quoad
ignorantem, ſed etiam quantum ad ſcientem. Ita Cer-
uant *ad l.6.Tauri num.* 13. Duen. *regul.* 150. *limit.2.*
verſ.circa, Matienſ. *in rubr.tit.1.gloſſ.1.n.116,lib.5. no-*
ua Recopilat. Coſt. *in cap ſi pater, de teſtament.lib.6.ver-*
*bo vxorem,num.*4. Gutier.*pract.lib.3.quæſt.* 75. *num.* 3.
cum ſeq. Azor. *inſtitutionum moralium part.2.lib.2.c.*16.
*quæſ.*3. Seraphin.*deciſ.*1099.*num.* 1. Sanchez *de matri-*
*monio lib.8.diſput.34.num.*46. Alexand. Trentacinq.
*d.lib.3.tit.de matrim.reſol.4.n.*17.

SVMMARIVM.

1 *Fratris præmortui vxorem, & vxoris ſororem nemo ducit licitè. niſi Pontificis accedat diſpenſatio, n.*2.

3 *Inceſtus committitur, quando quis carnaliter cognoſcit duas vxores. eius pœna quæ, remiſſiuè, n.*4.

L. Fratris vxorem. V.

Iidem AAA. *Cynegio.*

FRatris præmortui vxorem, & vxoris ſororem ne- 1
mo licitè ducit. Colligunt ex Ordin. Doctores ci-
tati *in l.1.num.1 ſuprà hoc tit.*
Id eſt, niſi Pontificia accedat diſpenſatio; quia nul- 2
lus gradus affinitatis in linea tranſuerſa ita prohibet
iure naturæ matrimonium, vt illud irritum reddat;
quare Alexander VI. Summus Pontifex diſpenſauit
cum Rege Luſitaniæ, & Iulius II. cum Henrico VIII.
& Catharina Regibus Angliæ, & poſtea Clem. VII.
conſultis totius Orbis illuſtribus Vniuerſitatibus, &
maturiſſimo cõſilio habito decreuit auctoritate Pon-
tificia fuiſſe, legitimam diſpenſationem, quod decre-
tum refert ad verbum Caſtr. *de lege pœn. lib.*1. *cap.*12.
& latè probant Couarr. *de ſponſal.p.2.cap.6.§.10.n.6.*
Menoch.*de præſumpt.lib.2.præſumpt.*10. *n.*45. Rebell.
*de oblig.iuſtit.p.2.lib.3.q.15.n.*11. Marr. *de iuriſd.p.*4.
caſu 64.*n.*16. Sanchez *de matrim.lib.7.diſp.*66.
Notatur ad hoc quòd inceſtus committitur ab eo, 3
qui carnaliter cognoſcit duas ſorores, vt per Vincent.
de Franchis *deciſ.*378. Menoch. *de arbitr. caſu* 502.
*num.*23. Petr. Caball.*reſolut.crimin. caſu* 200.ſub *n.*34.
Farin.*in praxi crimin.quæſt.* 149. *num.* 108. & 109. &
num.ſeqq. tradit quam pœnam iſte incurrat. 4

SVMMARIVM.

1 *Inceſtas contrahentes nuptias filios non habent in poteſtate, proprias autem facultates retinent, & his ſuccedunt liberi, parentes, frater. Iis demum per teſtamenta quædam relinquunt, quibus leges non denegant ſucceſſionem, num.*2.

3 *Conſilia dantes ad inceſtas nuptias non ſuccedunt inceſtuoſo, ſed gradu proximo, & experti conſilij illiciti ad ſucceſſionem proſunt.*

4 *Inceſtus pœna viris inferenda extenduntur ad fœminas.*

5 *Filij contrahentium ſcienter inceſtas nuptias cum conſanguinea, vel affine in gradu prohibito, & abſque diſpenſatione, egrediuntur patriam poteſtatem. nec capere poſſunt bona patris per interpoſitam perſonam, num.*6.

7 *Pœna huius text. non habent locum quando nuptiæ non ſunt propriè inceſta.*

8 *Nepotes nati ex filio inceſtuoſo non poſſunt ab auo inſtitui.*

9 *Filius militis Hieroſolymitani dicitur inceſtuoſus, & hæreditatis aui incapax.*

10 *Filius natus ex Clerico in Sacris conſtituto ſpurius dicitur, & inceſtuoſus.*

11 *Pœna impoſita contrahentibus inceſtas nuptias, per verbum maſculini generis, comprehendit etiam fœminas.*

L. Si quis inceſti. VI.

Impp. ARCAD. & HONOR. AA. *Eutychiano P.P.*

INceſtas contrahentes nuptias filios non habent 1
in poteſtate, proprias verò facultates retinent, &
his ſuccedunt liberi, parentes, frater. Inceſtuoſas con- 2
trahentes nuptias iis demum per teſtamenta quæ-
dam relinquunt, quibus leges ſucceſſionem non de-

3 negant. Conſilia dantes ad inceſtas nuptias non ſuccedunt inceſtuoſo, ſed gradu proximo, & experti
conſilij illiciti ad ſucceſſionem proſunt. Inceſtus pœ-
4 næ viris inferendæ ad fœminas extenduntur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l.1.n.1.ſupr.hoc tit.

5 *Neque filios ex ea editos*, &c.] Notatur ad hoc quòd filij contrahentium ſcienter inceſtas nuptias cum conſanguinea, vel affine in gradu prohibito, & abſque diſpenſatione, egrediuntur patriam poteſtatem, vt per *l. Hiſpan.6.tit.18.part.4.* Couarr. *de ſponſal. part.2.cap.6.§.8.num.20.* vbi ait, vt hæc pœna incurratur, deſiderari tales inceſtas nuptias conſummatas eſſe per copulam carnalem, Molin. *de Iuſtit.tract.2. diſp.229.num.6.*

6 *Neque per interpoſitam perſonam*, &c.] Ergò nec per interpoſitam perſonam poteſt filius inceſtuoſus bona patris capere, de quo an verum ſit, vide Anton. Gom. *l. 9.Tauri num. 21.* Paleoth. *de nothis & ſpur. cap.44.num.3.cum ſeqq.* Couarr. *de ſponſal.part.2.cap. 8.§.5.num.3.* Rojas *in epit.ſucceſſ.cap.50. num.52.cum ſeqq.* Petr.Gregor. *ſyntagm.iuris lib.45.cap.29.num.5.* Molin. *de Iuſtit.tractat.2. diſput.169.* Leſſi. *in ſimili tract.lib.2.cap.19.dub.6.num.59.* Azor. *inſtitut. moral. part.2.lib.2.cap.10.à princip.*

7 *Hoc eſt de deſcendentibus*, &c.] Notatur ad hoc quòd pœnæ huius text. non habent locum quando nuptiæ non ſunt propriè inceſtæ, putà quando contrahuntur cum cognata ſpirituali, vel cum muliere vidua, ſeu infideli, quia pœnæ ſunt molliendæ, non augendæ, vt per Boër. *deciſ.264.num.13.* Clar. *in § inceſtus, num.4.* Surd. *de alimentis, tit.5.quæſt.7.num.38.*

8 Dum hic text. prohibet committentem inceſtum poſſe teſtari niſi inter certas perſonas hic enumeratas, à ſufficienti partium enumeratione probat, non poſſe nepotes natos ex filio inceſtuoſo ab auo inſtitui, vt per Duen. *regul. 366. limit. 2.* Boër. *deciſ. 157. num. 8.* Surd. *de aliment.tit.1.quæſt.13. num.6. & tit.5. quæſt.7.num.36.* Matienſ. *l.6.gloſſ.8.num.23.tit. 8.lib.5. noua Recopilat.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 96.num.27.* Fachin. *controu.lib.5.cap. 98.* Peregrin. *de iure fiſci lib. 3.tit.18 num.54.* Bernard.Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 115. num. 10. cum ſeqq.* Cald.Pereira *poſt quæſt.forenſ.conſ. 39. num. 17.* Vincent.de Franchis *deciſ.27.à num.4. & deciſ.28.* reſol-
9 uit filium militis Hieroſolymitani inceſtuoſum dici, atque incapacem hæreditatis aui. Et Nouar. *in ad-*
10 *dit.ad d.deciſ.27 Vicentij de Franchis*, tradit filios natos ex Clerico in Sacris conſtituto ſpurios, & inceſtuoſus dici.

11 *Et ſanè quæ viris cauimus, etiam de fœminis*, &c.] Notatur ad hoc quòd pœna impoſita contrahentibus inceſtas nuptias per verbum maſculini generis, fœminas etiam comprehendit, vt per Anton. Gom. *l. 80. Tauri num.28.* Eman. Coſta *in cap. ſi pater, de teſtam. lib.6.part.1.verbo vxorem, num.5.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.2. lib.22. cap.14 n.18.* In pœnalibus enim maſculinum verbum etiam fœmininum ſexum comprehendit, quando reſpectu vtriuſque eadem viget prohibitionis ratio, vt probant omnes per text. *ibi in l ſi quis 7.ff.de iuriſdict.omn.iudic,* DD. *in l.Gallus,ff.de liber.& poſthum.* vbi Iaſ. *num.8.* & Galleaul *n.33.* Tiraq *de retract.lign.§.1.gloſſ. 9. n.221.* Menoch. *remed.4.adipiſc.n.6.cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Nuptias inceſtas contrahens amittit bona, & honorem, interdum etiam verberibus afficitur, ſi vilis eſt, & n.2. iſtiuſmodi nuptias contrahenti non ſolùm dos, ſed & alia bona ipſo iure confiſcantur, num.3. declara vt num.4.5.6.*

7 *Nuptias contrahentes inceſtas priuari dignitatibus, ex quo infamia irrogatur.*

8 *Contrahentium inceſtas nuptias vltra pœnam confiſcationis bonorum, alia eſt, ſi humilis & vilis fuerit, verberibus in exilium mittitur, vir autem honeſtus infamis effectus in inſulam relegatur perpetuò. & patrem deportatum, vel damnatum, filius alere tenetur, num.9.*

10 *Filios inceſtas contrahentes nuptias egredi patriam poteſtatem.*

11 *Inceſtum committi etiam inter cognatos cognationis legalis, at non proprie inceſtas dici nuptias.*

AVTH. Inceſtas.

Contrahens inceſtas nuptias amittit bona, honorem, interdum & verberibus afficitur, ſi vilis ſit. 1
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1.num.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Roder. Xuar. *tit.de las ganancias n.17. cum ſeqq.* Boër. *deciſ.264.n.12. cum ſeq.* Conan. *comment. iuris lib.8. cap.6.n.5.* Gregor. Lop. *l.50.gloſſ.5.in fin.tit.14.p.5.* Anton. Gom. *l.80.Tauri n.15.verſ.aduertendum,* Tiraq. *in l.ſi vnquam, verbo reuertatur num.94.* Couar. *de ſponſal. p.2.cap.6.§.8.n.3.* Duen. *reg.150.* Rebuff. *ad leges Galliæ in proœm.gl.5.n.65.* Clar. *lib.5 §.inceſtus, num.3.cum ſeqq.* Viui. *tom.1.commun.opin.lib.5.tit.3.n.4. pag.708.* Peregr. *de iure fiſci lib.5.tit.1.n. 12. cum ſeq.* Theſaur. *Pedem.deciſ.100.n.3* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 36.cap.7.n.2.in fine,* Menoch. *de arbitr. caſu 502. n.55.* Sim.de Prætis *de interpret.vlt.volunt.lib.1. dub.1 ſolut. 4.n.92.fol.149.* D.Barboſ. *in l.ſi ante,n.40. & in l.ſi cùm dotem, §.fin.n.30.ff.ſolut.matrim.* Farin. *in praxi crimin. tit.de delictis carnis q.149.n.125.cum ſeqq.* Alex. Trentacinq. *var.reſol.lib.3.tit.de matrim. reſol. 4. à princip.* Pradil. *in ſum.legum pœnal.p.1.cap.8.*

Confiſcatio bonorum, &c.] Notatur ad hoc quòd in- 3
ceſtas nuptias contrahenti non ſolùm dos, ſed etiam alia bona ipſo iure confiſcantur, vt per Anton. Gom. *d.l.80.Tauri n.15.in princ. & in verſ. aduertendum tamen,* Clar. *d.§.inceſtus, n.5. & in §.fin.q. 80.n.4 verſic. dos mulieris,* Theſaur. *d.Pedem.deciſ.100.n.2.in fine,* Menoch. *d.caſu 502.n.48.cum ſeqq.* Peregr. *de iure fiſci lib. 4.tit.5.n.16.* Farin. *d.q.149.n.127.* vbi *num. 128.* tradit nec per auth. *bona damnatorum, C.de bon.proſcript.* hanc pœnam confiſcationis bonorum vllo pacto ſublatam
eſſe, & *n.130.* declarat vt tunc demum bona commit- 4
tentis inceſtum fiſco applicentur, niſi is habeat filios ex alio legitimo matrimonio natos, ſeu nepotes, quia
tunc non fiſco, ſed ipſis applicantur, & *n.131.* declar 5
etiam vt hac pœna confiſcationis bonorum procedat in inceſtu commiſſo ſub ſpecie matrimonij, ſecus ſi ſine matrimonio, Alex. Trentacinq. *d.reſol. 4. à num 2.*
vbi *num.4.* reſoluit bona contrahentium inceſtas nu- 6
ptias ipſo iure publicari, ſeu confiſcari.

Et ſinguli, ſi quo potiuntur, ſpoliatio, &c.] Notatur ad 7
hoc quòd contrahentes inceſtas nuptias priuantur dignitatibus, ex quo infamia irrogatur, vt per Anton. Gom. *d.l.80.Tauri n.15. verſ.aduertendum tamen,* Bermond. *de publ.concub.tit.de inceſtu,n.6.* Couar. *de ſponſal.p.2.cap.6.§.8.n.5.verſ.vir autem honeſtus,* Theſaur. *d.Pedem.deciſ.100.num.3.ad fin.* Menoch. *d. caſu 502. n.51. & ſeqq.* Farin. *d.q.149.n.136.*

Verberatio quoque ſi vilis eſt, &c.] Notatur ad hoc 8
quòd vltra pœnam confiſcationis bonorum in contrahentibus inceſtas nuptias, alia eſt, id eſt, ſi humilis & vilis fuerit, verberibus in exilium mittitur, vir au-

tem

rem honeſtus infamis effectus in inſolam perpetuò relegatur, vt per Alex. Trentacinq. *d.reſol.4. num.* 5. Farin. *d.q.149.num.* 122.

9 *Vt tamen pater ab eis alatur,* &c.] Notatur ad hoc quod filius tenetur alere patrem deportatum, vel damnatum, vt per Duen. *reg.68.limit.* 10. Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſed vtrùm, à num.* 3. *ff. de liber. agnoſc.* Surd. *de alim. tit.1.q.17. à n.* 18.

10 *Liberis hoc ipſo ſui iuris effectis.*] Notatur ad hoc quòd filij contrahentium inceſtas nuptias patriam egrediuntur poteſtatem, de quo vide poſita *in collect. ad l. ſi quis inceſti 6. num.2. ſupr. hoc eod. tit.*

11 In gloſſ. *Inceſtas.* ibi, *quidam tantùm de veteris iure ſanguinis,* &c. Notatur ad hoc quòd inceſtus committitur etiam inter cognatos cognationis legalis, at non propriè inceſtæ nuptiæ dicuntur, ſed inutiles, vt per Caball. *reſolut. crimin. caſu* 200. *num.* 55. *cum ſeqq.* Farin. *d. quæſt.149. num.44. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Nefarij & inceſtuoſi non merentur nomen naturalium, ſuntque indigni ſucceſſione, & alimentis, & num.2.*

3 *Coitus damnatus quis.*

4 *Adulterium cum vxore aliena, & inceſtus tam cum conſanguinea, quàm cum affine, ſunt damnati.*

5 *Coitus coniugati, & ſoluta an dicatur damnatus & punibilis.*

6 *omnis Concubitus ſacrilegus, cum Moniali ſcil. ſiue Religioſa, vel cum viro Religioſo, punitur iure ciuili.*

7 *Congreſſus Clerici cum ſoluta muliere, an ſit lege damnatus, & num.8. in nato ex virgine, vel vidua, quid, num.9.*

10 *Filij nati ex inceſtis nuptiis ſunt incapaces bonorum patris, nec ex illis capere poſſunt ab inteſtato, vel ex teſtamento, etiam ex cauſa alimentorum, ſed omnia fiſco applicantur.*

11 *Filij ſpurij preſsè ſumpti, id eſt, geniti ex ijs, inter quos erat impedimentum matrimonium dirimens, neque ab inteſtato, neque ex teſtamento poſſunt ſuccedere matri, quando concepti ſunt ex coitu damnato, & punibili lege humana, nulla ex parte ſuccedere matri, etiam quæ non ſit illuſtris, n.12. quamuis illa mater nullos habeat liberos iuſtos, num.13. In Regno Luſitaniæ quid ſeruetur, n. 14. E conuerſo nec matrem poſſe ſuccedere filio inceſtuoſo, num.15.*

16 *Filius ſpurius ex Clerico, Religioſo, aut Moniali in Regno Caſtellæ profeſſis, nec matri, nec patri ſuccedit, neque eius conſanguineis, nec ab eis obtinere quicquam poteſt præter alimenta.*

17 *Filius ſpurius quando conceptus eſt ex coitu, propter quem matri ſtatuta eſt pœna mortis, talis filius ſuccedere nequit matri nec ex teſtamento, neque ab inteſtato, poteſt tamen mater illi relinquere quintam ſuorum bonorum, de qua diſponere poterit pro anima ſua. Cæteri verò filij ſpurij, nempe qui ex iis ſunt geniti, inter quos eſſe non poterat matrimonium, licèt coitus nec damnatus, nec punibilis eſſet lege humana, ſuccedere nequeunt patri ex teſtamento, aut ab inteſtato in illa parte ſuorum bonorum, aut illam donatione, ſeu alio contractu inter viuos accipere, num.18. Inſtitutio ſi facta ſit à patre filio ſpurio ſub conditione, ſi legitimabitur, vel ſi capere potuerit, quid, num.19.*

20 *Filium ſpurium à patre nec ali debere, & quare, n.21.22.23.24.25. De iure Pontificio quid, n.26.*

AVTH. Ex complexu.

1 NEfarij & inceſtuoſi naturalium nomen non merentur: iidem ſucceſſione, & alimentis ſunt indigni. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 2. *num.1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.* 53.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, exornántque Conan. *comment. iuris ciuilis lib.* 8. *cap.6. num.5.* Alciat. *lib.4. parerg. cap.* 5. Dominic. Marcucc. *var. explanat. lib.1. cap.*60. Anton. Cont. *ſucceſſ. lect. iuris ciuilis lib.2. cap.11. num.6. & 7.* Gregor. Lop. *l.2. gloſſ. fin. tit.14. part.4.* Couarr. *de ſponſal. p. 2. cap.* 8. *§.5. num.3. cum ſeqq, & §.6. in princ.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis. §. idem reſcripſit, num.8. cum ſeqq. ff. de liber. agnoſc.* Perez *ad tit.2. lib.5. Ordin. pag.* 98. *& l. 2. tit.3. lib.5. pag.* 150. Peregr. *de iure fiſci lib. 3. tit.* 18. *ex num.13. & num.*82. Madera *animaduerſ. iuris ciuilis cap.32. per tot.* latè Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib.1. tit. de nothis & ſpurijs reſol.2.*

3 *Seu damnato,* &c.] Coitus damnatus dicitur ille, cui aliqua pœna temporalis per legem, aut conſtitutionem iuris imponitur, de quo Boſſ. *in pract. tit. de coitu damnato, n.*38 Couar. *de ſponſal. p.2. cap.* 8. *§.5. n.*17. Bernond *de public. concub. prope fin. in verbo qui etiam filios, n.*63. Clar. *in §. fornicatio, n.5.* Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.2. cap.8. q.5.* Surd *deciſ.249. n.5. & 6.* Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q.21. num.*16. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.* 35. *num.* 20. Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.117. verſ. licèt in concluſione, n.* 8. qui conſentiunt adulterium cum vxore aliena, & inceſtum tam cum conſanguinea, quàm cum affine damnatos eſſe. 4

5 Vtrùm coitus coniugati, & ſolutæ dicatur damnatus, & punibilis, quæſtio dubia. Vna ſententia tenet huiuſmodi coitum dici damnatum, & punibilem, quam tuentur Anchar. *conſ.* 335. Iaſ. *conſ.39. col. 2. in princ. lib.3.* Gozadin. *conſ.21. num.7.* Alba *conſ.* 37. Menoch. *conſ.60. n.11. lib.1.* Couar. *de ſponſal. p. 2. cap.8. §.5. num.16. & 17.* quoniam, inquit, cùm adulterium cum ſoluta tam ex parte ſolutæ, quàm ex parte viri, cedat in iniuriam vxoris, damnatum & punibile eſt, licèt tardò puniatur, Molin. *d. diſp* 167. *n.*8. Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.2. cap.6. q.9. & cap. 8. q.5. verſ. ſed dubiæ quæſtionis.* Alia ſuſtinet contrarium, quam defendunt Palat. *l.9. Tauri n.27.* Piſtor. *q.42. n.46. in fine,* Roland. *conſ.74. n.8. & 12. lib.1.* Ioſeph Ludou. *Peruſ. deciſ.18. n.29. lib.1.* Decian. *tract. crimin. lib.6. cap.22. num.* 14. *in fin.* Caball. *reſol. crimin. caſu* 31. Surd. *deciſ.* 249. *num.3.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.16. princ. n.*90. Farin. *in praxi crimin. q.141. ex num.75.* Stephan. Gratian. *d. cap.35. n.*16. Concordando tamen has opiniones diſtinctionis fœdere ſunt componendæ, vt prior locum habeat in coniugato, qui habuit mulierem ſolutam loco concubinæ, quaſi illam teneat contra prohibitionem *l.1 C. de concubin.* Secunda verò in coniugato cognoſcente ſolutam extra domum, ita D. Barboſ. *in priuatis ſcholijs ad l. ex facto, §. ſi quis rogatus, el 1. verſ. ad Ordin. ff. ad Trebell.* Peregr. *d. tract. de iure fiſci, lib.3. tit.8. n.* 36. *verſ. concordando,* Stephan. Gratian. *d.c.* 35. *à num.* 27. vbi *n.*40. ſubdit vxoratum, qui habet filium ex concubina ſoluta, tunc habere ex coitu damnato, & punibili, quando mulier ſciret illum eſſe vxoratum.

6 Præterea omnis ſacrilegus concubitus, qui eſt cum Moniali, ſiue Religioſa Virgine Deo ſacra, vel è congreſſu cum Religioſo viro, punitur iure ciuili, *l. ſi quis non dicam rapere, C. de Epiſcop. & cleric. cap. impudicas, cap. virginibus 27. quæſt.1.* Azor. *d. part.2. lib.2. cap.8. quæſ.5. verſ. præterea,* Molin. *d. diſput.* 167. *num.*8.

7 Sed dubiæ quæſtionis eſt an congreſſus Clerici in
ſacris Ordinibus conſtituti cum ſoluta muliere, ſit lege
damnatus? Quidam negant eſſe damnatum, vt per
Petez *ad tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 69.* & latiùs *tit. 8. verſ.
vtrum autem, lib. 8. etiam Ordin. pag. 217.* Auendan.
lib. 9. Tauri gloſſ. 5 num. 5. cum ſeq. Hartm. Piſtor. *q. 42.
per tot.* Ratio eſt, quoniam inter eos ſolùm ſimplex
fornicatio dicitur committi, ſecundùm Menoch. *de
arbitr. in addit. ad caſum 289. num. 6. verſ. tertia opinio,*
Surd. *de aliment. tit. 5. quæſt. 7. num. 44.*

8 Alij verò multò probabilius tenent complexum
huiuſmodi eſſe damnatum non ſolùm de iure Cano-
nico, ſed quia reprobatur per leges ciuiles, *in auth. de
Monachis, §. ſi quis autem monaſticam, & in auth. de
ſanctiſſimis Epiſcop. §. presbyteris,* & ideo hanc partem
ſequuntur Anton. Gom. *l. 9. Tauri num. 15. in fine,* &
ibi Tell. Fernandez *num. 34.* Menoch. *de ſucceſſ. creat. §.
10. num. 497.* Matienſ. *l. 6. gloſſ. 4. num. 6. cum ſeqq. tit. 8.
lib. 5. noua Recopil.* Gam. *Luſit. deciſ. 136.* Spin. *in ſpe-
culo teſtam. gloſſ. 16. princ. num. 18. 19. 89. & 90.* Molin.
d. diſput. 167. num. 8. Gutier. *pract. lib. 2. q. 202.* Peregr.
de iure fiſci lib. 3. tit. 8. num. 37. in med. Azor. *d. part. 2.
lib. 2. cap. 6. quæſ. 5.* Leſſi. *de Iuſtit. lib. 2. cap. 19. dub. 6.
num. 65.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Camera Imper. lib. 2.
concl. 115. conſid. 1. num. 2.* Stephan. Gratian. *d. cap. 35.
num. 46. & ſeq.* reſoluentes proinde filium talis Clerici
in Sacris conſtituti non ſuccedere matris quod tamen
in filiis Clerici in minoribus Ordinibus conſtituti
etiam eccleſiaſticum beneficium obtinentis, minimè
locum habere reſoluunt idem Stephan. Gratian. *d. cap.
35. num. 48.* & Azor. *d. lib. 1. cap. 6. quæſt. 5. verſ. accedit*
Franc. Barry *de ſucceſſ. inteſt. lib. 18. tit. 1. num. 18. verſ.
dubitatio eſt in Clerico.*

9 Quid in nato ex virgine, vel vidua? Dic coitum
huiuſmodi eſſe damnatum, nam ſtuprum cum virgi-
ne ſiue vi; punitur iure ciuili, *l. ſtuprum, ff. de publ. iu-
dic. §. item lex Iulia de adulteriis, Inſtit. eod. tit.* Item ac-
ceſſus ad viduam honeſtæ conditionis etiam ſine vi,
punitur eodem iure ciuili, *l. de crimine, C. qui accuſa-
re non poſſ. d. §. item lex Iulia de adulteriis,* ſic Boſſ. *in
pract. tit. de coitu damnato, num. 23.* Azor. *d. lib. 2. cap. 6.
quæſ. 6. & cap. 8. quæſ. 5. verſ. præterea,* Stephan. Gra-
tian. *d. cap. 35. num. 32. cum ſeqq.* vbi *num. 37.* tenet
quòd non committitur ſtuprum lege fori punibile
cum virgine, vidua, vel alia muliere vilis conditionis,
& ideo nati ex ea ſuccedent matri, intelligendum ta-
men de virginibus, vel viduis infimæ conditionis
paſſim vagantibus, non ſeruato verecundiæ pudore.
Optimè Farin. *conſ. 90. per tot.* vbi latè agit an & quan-
do impunibile ſit ſtuprum commiſſum in ancillam,
aliámve mulierem vilis & abiectæ conditionis. Ad-
uertit verò Valaſc. *conſ. 147. à num. 7.* quòd attento
iure Regni Portugaliæ coitus cum virgine, quam
poterat ducere in vxorem, ſi vellet, licèt ſit punibilis,
& damnatus ex parte maſculi, non tamen reddit il-
lum filium incapacem ſuccedendi patri plebeio, nec
matri.

10 *Omnis paterna ſubſtantia indigni, &c.*] Notatur
ad hoc quòd filij ex inceſtis nuptiis nati ſunt incapa-
ces bonorum patris, nec ex illis aliquid capere poſ-
ſunt ab inteſtato, vel ex teſtamento, etiam ex cauſa
alimentorum, ſed omnia fiſco applicantur, vt per
Ghirland. *de pœnis omniſ. coitus q. 2. num. 8.* Bertrand.
*de duplicis concub. tit. de inceſtu, num. 7. & 8. verſ. & ſic
perpetuò uetetis,* Menoch. *de arbitr. caſu 502. num. 60.
cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin. tit. de delictis carnis,
quæſt. 149. num. 137.*

11 Notatur etiam ad hoc quòd filij ſpurij preſsè ſum-
pti, id eſt, geniti ex iis, inter quos erat impedimentum
matrimonium dirimens, neque ab inteſtato, neque ex
teſtamento ſuccedere poſſunt matri, quando concepti
ſunt ex coitu damnato, & punibili lege humana, vt
per Anton. Gom. *l. 9. Tauri num. 13.* Negreiros *in in-
troduct. vltim. volunt. lib. 1. cap. 11. num. 5.* Molin. *dict.
tract. 2. diſp. 167. num. 7.* Surd. *de alimentis, tit. 7. q. 15.
in fine,* vbi tenet filium ſpurium natum ex coitu pu- 12
nibili nulla ex parte ſuccedere matri, etiam quæ non
ſit illuſtris, quod extendit idem Surd. *deciſ. 249.* vt
procedat quamuis illa mater nullos habeat liberos iu- 13
ſtos, Franc. Barry *de ſucceſſ. ab inteſtat. lib. 18. tit. 1. n. 18.*
Apud noſtros verò Luſitanos per *Ordin. Reg lib. 4.* 14
tit. 93. in princ. vt filius non ſuccedat patri, nec matri,
ſufficit eſſe ſuſceptus ex coitu damnato, vel punibili,
nec requiritur vtrumque ſimul, ad tradita per Valaſc.
conſ. 29. num. 13. & vide poſita *ad gloſſ. l. fin. C. de natura-
lib. liber.* Et cùm ius ſuccedendi ſit reciprocum, ita vt
ſi ego non admittar ad alicuius ſucceſſionem, nec ille
ad meam admittatur, Duen. *regul. 366. verſic. amplia ſe-
ptimo,* Menoch. *conſ. 60. num. 31.* Franc. Marc *Delphin.
deciſ. 12. num. 4.* Peregr. *de iure fiſci lib. 3. tit. 8. num. 29.*
Gutier. *pract. lib. 2. quæſt. 102. ad fin. & lib. 3. quæſt. 4.
num. 5.* Ideo nec mater filio inceſtuoſo ſuccedere po- 15
teſt, Gregor. Lopez *l. 3. verbo los de la madre, tit. 21.
part. 4.* Spin. *d. gloſſ. 16. princ. à num. 89.* Regn. Sixtin. *de
vectigal. lib. 2. cap. 11. num. 15.* Valentin. Forſt. *de ſucceſſ.
ab inteſt. lib. 6. cap. 50. concl. 4. num. 10.* Bern. Græuæ. *ad
pract. Camera Imper. lib. 2. concl. 115. conſid. 1.* Molin. *d.
diſp. 167. num. 19.*

In Regno Caſtellæ per *l. 6. & 7. tit. 8. lib. 5. noua* 16
Recopil. filius ſpurius ex Clerico, Religioſo, aut Mo-
niali profeſſis, nec matri, nec patri ſuccedit, neque
conſanguineis patris, neque poteſt quicquam ab eis
obtinere propter alimenta; & habetur etiam *in ea l. 7.*
quòd quando filius ſpurius conceptus eſt ex coitu 17
propter quem matri ſtatuta eſt pœna mortis *naturalis,*
vt ex adulterio matris, talis filius ſuccedere nequit ma-
tri neque ex teſtamento, neque ab inteſtato, poteſt ta-
men mater illi relinquere quintum ſuorum bonorum,
de quo diſponere poterat pro anima ſua, refert Mo-
lin. *d. diſp. 167. num. 13.* vbi *num. 11.* admonet quando
fœmina, quæ filium alioqui ſpurium conciperet, à
culpa excuſaretur, vel quia fuit vi oppreſſa, vel quia
inuincibiliter ignorauit eum, cum quo rem habebat,
non eſſe ſuum virum, vel aliqua alia ratione, filium
eo pacto genitum ſuccedere matri vnà cum aliis filiis
legitimis, quoniam denegatio ſucceſſionis eſt in pœ-
nam, & odium delicti parentum, vbi autem nulla in-
teruenit culpa, ceſſare debet pœna.

Cæteri verò filij ſpurij, nempe qui ex iis ſunt ge- 18
niti, inter quos eſſe non poterat matrimonium, licèt
coitus nec damnatus, nec punibilis lege humana eſſet,
ſuccedere nequeunt patri ex teſtamento, aut ab inte-
ſtato in vlla parte ſuorum bonorum, aut illam dona-
tione, ſeu alio contractu inter viuos accipere, vt per
l. Hiſp. 10. tit. 12. p. 6. Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 93. in
princ.* Couar. *de ſponſal. p. 2. cap. 8. §. 5. n. 3.* Paleoth. *de
nothis, & ſpur. cap. 40 cum ſeqq.* Craſſ. *in §. ſucceſſio ab
inteſtato, q. 20.* Gam. *Luſit. deciſ. 3. n. 5.* Azeued. *l. 6. n. 4.
cum ſeqq. tit. 8. lib. 5. noua Recopil.* Molin. *d. diſp. 167.
n. 3.* Leſſ. *de Iuſtit. lib. 2. cap. 19. dub. 6. à n. 58.* Cald. Pe-
reira *poſt quæſt. forenſ. conſ. 27. n. 6.* Card. Tuſch. *pract.
concl. tom. 7. lit. S. concl. 416.* ita vt ſi filius ſpurius quic-
quam de bonis patris præter alimenta obtineat, in
conſcientia, tanquam illorum incapax, teneatur id re-
ſtituere hæredibus relictis in teſtamento, quibus per
ius accreſcendi id cedit; ſi autem nulli ſint ex teſta-
mento, teneatur reſtituere hæredibus ab inteſtato, poſ-
ſúntque id exigere hæredes, ac debent: quòd ſi intra
duos menſes exigere id negligant, tunc poteſt fiſcus
id ſibi vindicare, *d. l. 10.* Spin. *d. gloſſ. 16. princ. à n. 48.*

Digitized by Google

Molin. *d. diſp.* 167. *num.* 5. *& diſput.* 169. *concl.* 1. Leſſ. *d. cap.* 19. *dub.* 6. *à num.* 68. Morl. *in emporio iuris ciuilis p.* 1. *tit.* 1. *q.* 9. *num.* 40. Bened. Pinel. *ſelect. iuris lib.* 1. *c.* 6. *n.* 9. niſi per longiſſimum tempus bona patris poſſideat, quia huiuſmodi præſcriptione poterit ſe tueri, ſecundùm Pereg. *d. lib.* 3. *tit.* 18. *num.* 112. *& de fideicom. art.* 23. *n.* 94. Valaſc. *conſ.* 19. *n.* 7. Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.* 39. *n.* 37. *cum ſeqq.*

19 Quid ſi inſtitutio facta ſit à patre filio ſpurio ſub conditione, ſi legitimabitur, vel ſi capere potuerit? vide Eman. Coſt. *in l. Gallus, §. & quid ſi tantum p.* 2. *num.* 127. *ff. de liber. & poſth.* Spin. *d. gloſſ.* 16. *n.* 124. Pereg. *d. lib.* 3. *tit.* 18. *n.* 88. Craſſ. *in §. inſtitutio q.* 7. *num.* 4. Ceuall. *commun. contra communes q.* 472. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo ſpurius n.* 32. Azor. *d. p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 10. *q.* 9. Cardin. Tuſch. *d. lit. S. concl.* 417. *num.* 48. Peleoth. *de nothis, & ſpur. cap.* 45. *num.* 2. Couarr. *d. p.* 2. *cap.* 8. *§.* 5. *num.* 12.

20 *Vt nec alantur à patre.*] Mirum eſt cùm videamus bruta quos procreant nutrire, natura impellente, ſecundùm quam paſſer inuenit ſibi domum, & turtur nidum ſibi, vbi ponat puellos ſuos, vt *in Pſal.* 83. legem ciuilem, quæ ſummo plerumque iure nititur, contra naturalem omnium animantium inſtinctum natis ex illicitis nuptiis alimenta negare, quod ideo Doctoribus iniquum videtur *in cap. cùm haberet; de eo qui duxit in matrim.* Anton. Gom. *l.* 9. *Tauri num.* 37. Couar. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 8. *§.* 6. *num* 8.

21 Quidam hunc text. intelligunt, vt per *l.* 5. *tit.* 19. *part.* 4. quòd non ſit mirum ſi patrem horum liberorum ad alendum non cogat ciuilis lex, cui non conſtat eos tali parente eſſe natos, quod ſufficere videbatur ad deneganda alimenta. Alij tenent hunc text. peccata non fouere, ſed peccata fugere, ſequutum conſilium illud proiiciendi oculum, ſi ſcandalizauerit; proiiciunt ergo ſcandalizantes illos liberos, & ciuili auxilio deſtituunt, vt vnius pœna multis ſit ex vſu periculum, ſi enim verum eſt, & à iure etiam Canonico receptum, filios huiuſmodi naturales non appellandos, meritò naturali illo priuilegio carere debebunt, in caſu enim huius auth. poteſt pater (vt ait Partitarum lex) filios ſi libuerit, alere, neque committet in legem, quæ non prohibuit alere, ſed permiſit non alere, Ita Greg. Lop. Madera *animaduerſ. iuris ciuilis cap.* 23.

22 Nonnulli, ex quorum numero ſunt Paleoth. *de nothis & ſpur. cap.* 46. *num.* 3. & Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 10. *circa num.* 2. dicunt quòd huius l. frequentior ratio eſt, vt in pœna filij, in quo punitur pater, *l. iſti quidem, ff. de eo quod met. cauſa*, pater ipſe ab inhoneſto, & nefario coitu, quem lex ipſa maximè abhorret, arceatur.

23 Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 168. *num.* 1. tradit diſpoſitionem huius text. intelligendam non eſſe de alimentis, ſine quibus filij ſpurij vitam amitterent, id namque apertè eſſet contra ius naturale, ac proinde manifeſtè iniquum, ſed intelligendum de alimentis, ſine quibus, vel proprio labore, ac induſtria, vel aliqua alia via poſſent vitam conſeruare, ſequitur Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 22. *quæſ.* 1. *verſ. at quomodo.*

24 Ioan Garc. *de expenſ. cap.* 3. *num.* 25. inquit in hoc text. alimenta negari, quia ſecundùm naturæ leges non eſt ſuſcepta proles, de qua hîc.

25 Luſitanus noſter Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part.* 1. *in initio num.* 29. *verſ. quare*, aſſerit legem hanc ciuilem, honeſtatis, & pudicitiæ cauſa, eiuſque fauore alimenta ſpuriis & inceſtuoſis denegaſſe, ne ſcilicet dum filius ex tam inhoneſto ac turpi coitu ſuſceptus à parentibus aleretur, vt filius nominaretur, quo & parentum turpitudo implicitè nominaretur, cuius memoria, vtpote quæ & illis & aliis ſimilis admiſſi incitamentum præberet, releganda potius, quàm repetenda erat. Pro qua ratione huius text. verba inducit, ibi, *nec naturales nominandi ſunt*; non renuit Imperator huiuſcemodi filios naturales nominari, quaſi re vera naturales non ſint, ſunt enim ſicut & illi, quos naturales dicimus, quos inſpecta natura, ſecundùm quam procreantur, naturales nuncupamus, quæ & illis communis eſt, qua attenta neque illegitimi à legitimis differunt, vt tradit Surd. *d. quæſt.* 10. *num.* 6. prohibet verò Imperator ex nefario & damnabili coitu procreatos, naturales nominari, vt ita qui nec naturalis filiationis nomine nominarentur, vt filij non nominarentur; idcircóque nec à parentibus fore alendos addidit.

Cæterùm Pontificium ius, tametſi pudicitiæ & 26
honeſtatis non minus, ſed ſedulò ſtudioſum, ſpuriis omnigenis alimenta concedit *in d. cap. cùm haberet, in fine, de eo qui duxit in matrim.* vbi in collect. plures citaui Doctores, quibus addo Bened. Ægid. *dicto loco num.* 31. etiam dicentem illius deciſionem in omnibus ſpuriis, etiam qui ex nefariis, inceſtuoſis, ac valdè odioſis congreſſibus ſunt concepti, locum habere, iúſque Pontificium præfatum, cùm naturali iuri innitatur, & ab illo procedat, eſſe vbique obſeruandum, non ſolùm in terris Eccleſiæ, ſed etiam Imperij, & in vtroque foro, ciuili lege exploſa.

SVMMARIVM.

1 *Nobilem, vel ignobilem non reddunt paupertas, ſed ſtatus conditio, & vilitas.*
2 *Pauper maculâ carens, non habetur pro perſona vili.*
3 *Paupertas ſola non inducit vilitatem mulieris, ſi bonis moribus eſt imbuta.*
4 *Humiles, & abiecta mulieres quæ, remiſſiuè.*
5 *Stuprum cum ancilla an ſit punibile.*
6 *Scenicos reponi inter humiles & ſordidos.*
7 *Tabernarios inter viliſſimos reponi.*
8 *Arenarios eſſe ſordidiſſimos, ignominioſiſſimóſque.*
9 *inter Humiles & abiectas perſonas numerari eam, quæ mercimonis publicè præfuit.*
10 *Mulier humilis & abiecta viro patritio & nobili matrimonio iungi nequit.*
11 *Matrimonium inter Senatorem, & libertam de iure Canonico hodie non eſt prohibitum.*
12 *Illegitimè nati ex matre vili, & abiecta conditione, an efficiantur legitimi ex ſubſequuto matrimonio.*

L. Humilem. VII.

Impp. VALENT. & MARTIAN. AA. *Palladio P.P.*

NOn paupertas, ſed ſtatus conditio, & vilitas 1
nobilem, ignobilemvé aliquem reddunt. Pau- 2
per macula carens, non habetur pro vili perſona. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.* 53. *verſo.*

Quamuis pauperes, &c.] Notatur ad hoc quòd 3
ſola paupertas non inducit vilitatem mulieris, ſi bonis moribus imbuta eſt, vt per Farin. *conſ.* 90. *num.* 10. vbi infert quòd ſola generis humilitas ſine inho-

neſtate vilitatem non indueit; & per hunc text. tenet Tiraq. *de nobilit. cap. 25. à num. 1. & 5.* mulierem, quæ pauper eſt, non amittere nobilitatem.

4 *Humiles verò, abiectáſque*, &c.] Humiles, & abiectæ mulieres quæ dicantur, vide Caccialup. *in l. ſi qua illuſtris num. 22. cum ſeqq. C. ad Orfician.* Ghitland. *de pœnis omnis coitus quæſt. 7. n. 4.* Franc. Vegg. *conſ. 66. num. 206. cum ſeqq.* Menoch. *d. conſ. 18. num. 4.* laté Fatin. *conſ. 90 per tot.* vbi *num. 2.* plures Docto-
5 res refert ſentientes ſtuprum commiſſum cum ancilla, vel, vt alij dicunt, cumanteſca, ſeu fanteolaſtra libera, impunibile eſſe; ſed *num. 10. cum ſeqq.* contrarium probat, immo puniſbile eſſe ſtuprum commiſſum cum muliere vilis, & abiectæ conditionis libera, dummodo inhoneſta non ſit, eo quòd text. in præſenti non ancillas liberas, ſed ancillas ſeruas, & ſclauas humiles & abiectas perſonas reputat, & *num. 11.* ſubdit Doctores in iſta materia loquentes vilitatem conſideraſſe non reſpectu natiuitatis, paupertatis, aut generis, ſed reſpectu inhoneſtatis.

6 *Scenicam.*] Notatur ad hoc quòd ſcenici inter humiles, & ſordidos reponuntur, vt per Tiraq. *de nobilit. cap. 34. num. 14.*

Tabernariam] Per ſe ſcilicet hoc ſcientes, ſecus
7 ſi per alias perſonas, vt per Tiraq. *d. tract. de nobilit. cap. 27. num. 6. cum ſeqq. & cap. 34. num. 44.* vbi dicit quòd tabernarios nemo eſt qui non inter viliſſimos reponat, adducens illud Tullij *in orat. pro L. Flacco.* Opifices, inquit, & tabernarios, atque omnem illam fæcem ciuitatum, quid eſt negotij concitare? & *n. 45.* poſt Crauet. *conſ. 163. Videndum eſt, col. 1.* ſubdit per hanc artem couponariam derogari nobilitati, etiamſi eam artem quis exerceat pro vendendo vino, quod ex ſuis viribus natum ſit; ſi ad vlteriora proceſſum ſit, videlicet vendendo carnes, & alia edulia, quæ ex ſuis prædiis non ſint percepta.

8 *Aut arenarij filiam.*] Arenarij ſordidiſſimi, ignominioſiſſimique ſunt, vt per Tiraq. *d. cap. 34. num. 56.* Dicuntur qui in arenam pugnandi cauſa deſcendunt, ibique publicè pugnarunt; ij etiam cum feris beſtiis pugnabant, de quo Corraſ. *lib. 4. miſcel. cap. 24. num. 9.* Caluin. *in ſuo lexic. iurid. verbo Arenarius.*

9 *Aut eam, quæ mercimoniis publicè præfuit.*] Notatur ad hoc quòd inter humiles & abiectas perſonas ea annumeratur, quæ mercimoniis publice præfuit, vt per Tiraq *d. tract. de nobilit. cap. 3. num. 3. cum ſeqq.*

10 *Ideoque huiuſmodi inhibuiſſe nuptias*, &c.] Notatur ad hoc quòd mulier humilis & abiecta viro patritio & nobili iungi matrimonio non poteſt, vt per Menoch. *conſ. 18. num. 4.* vbi hanc Cæſarum conſtitutionem ea ratione editam credit quòd indecorum eſſet virum patritium & nobilem indecenti hoc connubio atque conſortio vileſcere, & *num. 18. in fine* tradit hodie iure Cæſareo nouiſſimo, & apertiùs iure Pontificio inſpecto, abſolutè omnes poſſe viles, & abiectas ducere, Gutier. *de tutel. p. 2. cap. 12. num. 8.*
11 vbi etiam tradit hodie attento iure Canonico non eſſe prohibitum matrimonium inter Senatorem, & libertam.

Vnde illegitimè natos ex matre vilis, & abiectæ
12 conditionis non effici legitimos ex ſubſequuto matrimonio, tenent Angel. per *text. ibi in auth. quibus modis nat. effic. legit. § ſed & aliud, collat. 6.* Cæpol. *caut. 247.* aliàs *250. incip. Debes ſcire*, Petra ſancta *ſing. 60.* Socin. iun. *conſ. 52. n. 2. lib. 1.* Martin. Laudenſ. *in tract. de legitimat. num. 158.* Verùm contrariam ſententiam, immo ante natos per ſubſequens matrimonium legitimari, quamuis pater ſit illuſtris, & mater viliſſimæ conditionis, meritò ſuſtinent Siluan. *conſ. 3. dub. 2.* Duen. *reg. 350. limit. 8. verſ. contrariam*, Ozaſc. *Pedem decis. 154.* Peleoth. *de nothis, & ſpur. cap. 21. num. 7.* Tiraq. *d. tract. de nobilit. cap. 15. n. 23.* Eman. Coſta *in l. Gallus, §. & quid ſi tantùm, ff. de liber. & poſth. part. 2. n. 99. cum ſeqq.* Villalob. *commun. verbo legitimatio num. 93.* Couu. *de ſponſalib. part. 2. cap. 8. §. 1. num. 9.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 11. num. 9.* Anton. Gabr. *commun. lib. 6. tit. de legit. concl. 1.* Menoch. *conſ. 18. n. 14.* Fachinæ. *controuerſ. lib. 5. cap. 53.* Peregrin. *de fideicomm. art. 6. num. 51. & de iure fiſci lib. 3. tit. 17. num. 2.*

L. Licèt quidam. VIII.

Imp. ZENO A. *Epinico P.P.*

VXorem fratris, & virginem frater ſuperſtes ducere non poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 13. ſup. hoc tit.*

Vide poſita *in collect. ad l. fratris vxorem 5. ſup. hoc eodem tit.*

L. Ab inceſtis. IX. & vlt

Imp. ANASTASIVS A. *Seueriano. P.P.*

REſcriptum, permittens inceſtuoſas nuptias eſt 1 ipſo iure nullum Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Cu- 2 iac. *lib. 8. obſeruat. 28.* Conan. *comment. iuris lib. 8. cap. 5. num. 4.*

De interdicto matrimonio inter pupillam, & tutorem, ſeu curatorem, filióſque eorum.

TIT. VI.

PROPONITVR hîc alia ſpecies inutilium nuptiarum, ratione tutelæ, vel curationis, puellæ ſcil. cum tutore, *l. 7.* cum tutoris filio, *l. 1. 4. 6. 7.* cum curatore, *d. l. 7.* & cum curatoris filio, *l. 3. & d. l. 7.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia vide *l. Hiſp. 6. tit. 17. part. 7.* vbi Greg. Lop. Conan. *comment. iuris ciuilis lib. 8. c. 6. num. 7. cum ſeqq.* Felin. *in cap. quæ in Eccleſiarum, num. 18. de conſtit.* Bermond. *de publicis concub. ſol. 112. num. 37. verſ. ex præcedenti*, Ceuall. *commun. contra commun. q. 58. num. 8.* qui tres vltimo loco citati tradunt hunc tit. non ſeruari, quia Imp. non poteſt diſponere circa validitatem matrimonij. Gutier *de tutelis, & curis part. 2. cap. 12. per tot.* Paulus Montan. *eod. tract. cap. 31. effectu 8. num. 1. cum ſeqq.* Pradill. *in ſum. legum pœnal. part. 2. caſu 5. num. 2. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium prætexta ignorantia & ruſticitatis non excuſatur inter pupillam, & tutoris filium, & num. 2.*

3 *Ruſticitas, ſiue ſimplicitas non excuſat in his quæ ſunt*

ſunt contra ſpeciem honeſtatis.
4 *contra Ruſticum præſumitur dolus ſi aliquid agit occulte.*
5 *Doli coniectura eſt quando quis clam, & occultè facit quod palam fieri ſolet.*
6 *ex his quæ Clam ſiunt, ſuſpicio arguitur fraudis.*
7 *Ruſticus non excuſatur quando aliquid clam agit contra præcepta legis.*

L. Senatusconſulti. I.

Impp. SEVER. & ANTONIN. AA. *Marino.*

1 INter pupillam, & tutoris filium matrimonium prætextu ignorantiæ & ruſticitatis non excuſatur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salic. Buttrig. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Cuiac. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 54.* Sebaſt. Næui remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Greg. Lop. *l. 6. verbo pœna de adulterio, tit. 7. part. 7.* Menoch. *de arbitr. caſu 194. num. 11.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 31. effectu 8. num. 1. cum ſeqq.* Gutier. *in ſimili tract. part. 2. cap. 12. à princ.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 2. quæſ. 1. verſ. item obijcies*, Pradil. *in ſum. legum pœnal. part. 2. caſu 5. num. 2. & 3.* eleganter Ceuall. *commun. contra communes quæſt. 58. num. 7.* vbi reddit rationem, quia in hoc caſo non præſumitur ruſticitas, ſed dolus, & ſagacitas, maximè ſi in tali matrimonio ſit aliqua diſparitas perſonarum etiam quoad diuitias, & *num. 8.* poſt Ruio. *conſ. 189. num. 15. lib. 2.* Tiraq. *ad l. 1. conaub. num. 43.* & Felin. *in cap. quæ in Eccleſiarum, num. 18. de conſtitut.* tenet diſpoſitionem, & pœnam huius l. non poſſe hodie procedere de iure Canonico.

3 *Ruſticitatis & imperitiæ*, &c.] Notatur ad hoc quòd in his quæ ſiunt contra ſpeciem honeſtatis, non excuſatur quis ignorantet ruſticitate, aut ſimplicitate ductus delinquens, vt per Tiraq. *de pœnis temp. cauſa 11. num. 10.*

4 Notatur etiam ad hoc quòd contra ruſticum præſumitur dolus ſi aliquid agit occultè, vt per Maſcard. *de probat. concl. 531.* aliàs *532. num. 46.* Menoch. *de arbitr. caſu 194. num. 17. cum ſeqq.* Sfort. Odd. *de in integr. reſtitut. part. 1. quæſt. 9. num. 68.* Farin. *in praxi crimin. tit. de pœnis temperan. quæſt. 98. num. 47.*

5 Notatur etiam ad hoc quòd doli coniectura eſt quando quis clam, & occultè facit quod palàm fieri ſolet, ſicuti quando clam contrahit matrimonium, quod deinde apparet habere aliquod impedimentum, vt per Crauet. *conſ. 34. num. 11. & conſ. 115. num. 5.* Maſcard. *d. concl. 531. num. 43.* Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſ. 3. num. 107.*

6 Notatur quoque ad hoc quòd ex his, quæ ſiunt clam, ſuſpicio arguitur fraudis, vt per Maſcard. *de probat. concl. 815. num. 33. & concl. 297. per tot.* Bonor. à Sole *in locis communib. verbo clandeſtinitas, & verbo factum 8.*

7 In gloſſ. *Non oportet, fin.* ibi, *vel dic clam, vade à iure præſumitur ſcientia*, &c. Notatur ad hoc quòd ruſticus non excuſatur, quando ſcilicet clam aliquid contra legis præcepta agit, vt per Tiraqu. *de retractu conuent. in proœm. num. 14. & de pœnis temper. cauſa 11. num. 11.* Roman. *ſing. 714.* Iaſ. *in l. ſi quis id quod, num. 32. ff. de iuriſd. omn. iudic.* Palat. *in allegat. hæreſis §. 10.* Menoch. *d. caſu 194. num. 17.*

L. Mater pupillæ. II.

Imp. ALEXAND. A. *Byrrho.*

INter matrem pupillæ, & tutorem pupilli nuptiæ 1
ſubſiſtunt, & vitricus poteſt eſſe priuigni tutor. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Gu- 2
tier. *de tutel. part. 2. cap. 12. num. 7.* Paul. Montan. *in ſimili tract. cap. 31. effectu 8. num. 24.* Pontan. *ad conſuet. Blaiſen. art. 9. col. 1. fol. 128.*

SVMMARIVM.

1 *Socer non prohibetur dari curator nurui, nec cura ſuperueniens dirimit matrimonium legitimè contractum inter adultum, & filiam curatoris, & num. 2.*
3 *Bonus vir in eo quod facit, debet cauere vt non poſſit eſſe ſiniſtra ſuſpicio.*

L. Cùm proponas. III.

Idem A. *Rogatiano.*

SOcer non prohibetur dari curator nurui, nec cura 1
ſuperueniens dirimit matrimonium legitimè contractum inter adultum, & filiam curatoris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumit Gutier. 2
de tutel. & curis part. 2. cap. 12. num. 4.

Vt autem omnis ſcrupulus, &c.] Notatur ad hoc 3
quòd bonus vir in eo, quod facit, debet cauere, quòd non poſſit eſſe ſiniſtra ſuſpicio, vt per Greg. Lop. *l. 8. gloſſ. 2. tit. 4. part. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium inter filium liberti, & pupillam, cuius ipſe libertus eſt tutor, prohibitum eſt, & num. 3.*
2 *Filiorum appellatione comprehenduntur etiam naturales.*
4 *Filiorum appellatione an, & quando admittantur naturales, & ſpurij, remiſſiuè.*

L. Libertinum. IV.

Imp. PHILIPPVS A. *Higinæ.*

INter filium liberti, & pupillam, cuius ipſe liber- 1
tus eſt tutor, prohibitum eſt matrimonium. Filio- 2
rum appellatione naturales etiam comprehenduntur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem 3
ex hoc text. deſumit Paul. Montan. *de tutelis & curis cap. 31. effectu 8. num. 9.*

Filiorum appellatione an & quando admittantur
naturales, & ſpurij? Vide notata per me *in tract. de* 4
appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appell. 99. num. 13. cum multis ſeqq.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Curator poteſt adulto ſuo in vxorem dare filiam, num. 2.*

2 *in Vtroque idem ſtatuendum, cùm qualitas & ratio, ob quam in vno eſt aliquid ſtatutum, eſt in altero, quod ſi abeſt, ceſſat diſpoſitio.*

4 *Argumentum à correlatiuis non eſt validum quando datur diuerſa ratio.*

L. Curatorem. V.

Idem A. & PHILIPPVS C. *Apuleio.*

1 CVrator adulto ſuo poteſt in vxorem dare filiam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.* 6. *tit.* 17. *part.* 7. *vbi gloſſ.* 1. Paul. Montan. *de tutel. cap.* 31. *effectu* 8. *num.* 25. Tiraq. *ad leges connub. l.* 1. *gloſſ.* 1. *part.* 1. *num.* 45. *prope fin. verſ. item vt tutor,* Menoch. *de arbitrar. caſu* 194. *num.* 14.

3 Notatur ad hoc quòd in vtroque idem ſtatuendum, cùm qualitas & ratio ob quam in vno eſt aliquid ſtatutum, eſt in altero, quod ſi abeſt, ceſſat diſpoſitio, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 9. *gloſſ.* 1. *num.* 4.

4 Notatur etiam ad hoc quòd non valet argumentum à correlatiuis quando datur diuerſa ratio, vt per Surd. *de aliment. tit.* 4. *quæſt.* 18. *num.* 55. *& tit.* 9. *quæſt.* 44. *num.* 28. *& deciſ.* 64. *num.* 27. *& deciſ.* 47. *num.* 7. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 26. *num.* 15. Seraphin. *deciſ.* 1442. *num.* 12. Sanch. *de matrimon. lib.* 6. *diſp.* 21. *num.* 9. Cardin. Tuſch. *pract. concl. lit.* C. *concl.* 1042. *num.* 2. Franc. à Souſa *in repet. l. fœmina, ff. de regul. iuris, part.* 1. *num.* 143. plures quos refero *in tract. de locis commun. argum. iuris, loco* 20. *num.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Filius tutoris non contrahit matrimonium cum patris pupilla, niſi impleuerit annum 25. vel puellæ pater diſpoſuerit de nuptiis, & num. 2. Secus ſi elapſum eſſet tempus 25. anorum pupillæ, & annus vtilis, & ratio eſt reddita, num. 3. De iure Canonico matrimonium minimè irritatur, nec propter omiſſam rationum redditionem, nec etiam quòd pupilla, ſiue adulta non exceſſerit annum 26. num. 4.*

L. Si patris. VI.

Impp. VALENT. & GALLIEN. AA. *Lucio.*

1 RAtionibus redditis, aut non redditis, filius tutoris non contrahit matrimonium cum patris pupilla, niſi impleuerit annum ætatis vigeſimum quintum, vel puellæ pater de nuptiis diſpoſuerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Conan. *commentar. iuris lib.* 8. *cap.* 8. *num.* 7. Montan. *de tutel. cap.* 31. *effectu vlt. num.* 21. Gutier. *in ſimili tract. part.* 2. *cap.* 12. *num.* 2. *in princip.* vbi *num.* 3. ſubdit à

3 contrario ſenſu, ſecus dicendum ſi eſſet elapſum tempus 25. annorum ætatis pupillæ, & annus vtilis, & ratio reddita eſt, & *num.* 8. addit quòd iure Canonico attento neque propter omiſſam redditionem rationum, neque etiam quòd pupilla, ſiue adulta non exceſſerit 26. ætatis annum, matrimonium minimè irritatur. 4

SVMMARIVM.

1 *Tutor pupillam ducens, aut filio dans nuptui, infamiam facti incurrit ob præſumptionem quod rationum redditionem iſtiuſmodi matrimonio ſtudeat ſubterfugere, & num. 2.*

3 *Tutor, vel curator non poteſt filium ſuæ pupillæ etiam adultæ collocare in matrimonium. Verum, iure Canonico attento, matrimonium inter tutorem, vel curatorem, eiúſque liberos cum pupilla, ſiue adulta, liberè poteſt contrahi.*

L. Si tutor. VII.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Paragonio.*

TVtor pupillam ducens, aut filio nuptui dans, 1
infamiam facti incurrit, ob præſumptionem quòd rationum redditionem iſtiuſmodi matrimonium ſubterfugere ſtudeat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Menoch. *de arbitr. caſu* 194. *num.* 11. Gutier. *de tutel. & curis part.* 2. *cap.* 12. *num.* 2. *verſ. & talis tutor.*

Notatur ad hoc quòd tutor, vel curator non po- 3
teſt filium ſuæ pupillæ etiam adultæ in matrimonium collocare, vt per Tiraq. *l.* 1. *connub. gloſ.* 1. *part.* 1. *num.* 45. *prope fin. verſ. item vt tutor.* Verùm iure Canoni- 4
co attento liberè matrimonium inter tutorem, vel curatorem, eiúſque liberos cum pupilla, ſiue adulta contrahi poteſt, vt per Greg. Lop. *l.* 6. *gloſ.* 1. *tit.* 17. *part.* 6. Gutier. *d. cap.* 12. *num.* 8.

SVMMARIVM.

1 *Lex pœnalis de tutore vero loquens, ad fictum & gerentem ſe pro tutore non extenditur, & num. 2.*

3 *Matrimonium contractum per tutorem & curatorem, eiúſque filios, cum pupilla, vel adulta, licèt non ſit validum, valet tamen, ſi ille, qui tutoris, vel curatoris nomine vſurpato, pro tutore, ſeu curatore res pupillæ adminiſtrauit, eam ſibi, filióve ſuo copulauerit.*

4 *Conſtitutio exorbitans à iure communi non extenditur ad caſum vbi eſt maior ratio.*

5 *Dos data, & promiſſa à pari procedunt.*

L. Si quis tutoris. VIII. & vlt.

Impp. LEO & ANTHEMIVS AA. *Erythrio P. P.*

LEx pœnalis de tutore vero loquens, ad fictum 1
& gerentem ſe pro tutore non extenditur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Greg. Lop. *l.* 2. *gloſſ.* 2. *in fine tit.* 16. *part.* 6. vbi habetur 3
quòd ſi fiat mentio de tutore & curatore, intelligitur
de

de legitimo, Gutiet. *de tutel. & curis part. 2. cap. 12. num. 6.* vbi per hunc text. tenet quòd licèt non valeat matrimonium contractum per tutorem & curatorem, eiuſque filios, cum pupilla, vel adulta, validum tamen erit ſi ille qui tutoris, vel curatoris nomine vſurpato, pro tutore, ſeu curatore res pupillæ adminiſtrauit, eam ſibi, filióve ſuo copulauerit.

4 Notatur ad hoc quòd conſtitutio exorbitans à iure communi non extenditur ad caſum vbi eſt maior ratio, vt per Afflict. *deciſ. 21. num. 5.*

Vel dos ſuper his data, vel promiſſa, &c.] Ergo dos
5 data, & promiſſa à pati procedunt, de quo vide Tiraq. *de retractu conuent. ad fin. tit. num. 32.*

Si quacunque præditus poteſtate, (vt rector prouinciæ,) *vel ad eum pertinentes* (perſonæ) *ad ſuppoſitarum iuriſdictioni ſuæ aſpirare tentauerint nuptias.*

Tit. VII.

Eadem ratione, qua in ſuperiori tit. potentatûs ſcilicet, prohibentur nuptiæ virginis, vel mulieris prouincialis cum eo, cuius iuriſdictioni ſuppoſita eſt, & cum perſonis ad eum pertinentibus, nimirum propter poteſtatem, quam ille in prouinciales habet. Quare inutiles nuptiæ ſunt, niſi poſt depoſitum officium eadem voluntas & conſenſus perſeuerauerit, *ſupr. de nupt. l. 6.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb.

SVMMARIVM.

1 *Subditum ratione officij ad matrimonium adducens, decem auri libris mulctatur, & officio, dignitatéque priuatur, & num. 2. Id non obſeruari apud Chriſtianos, num. 3.*

4 *Dominus temporalis, vel iudex ſi ſeueriter, & cum nimia aſperitate tractet ſubditos ſuos, poteſt priuari ſua iuriſdictione.*

5 *Iniuria facta vni de domo, intelligitur facta toti conſanguinitati, & toti caſatæ.*

6 *Vicarius iudicis ſuſpecti non ideo dicitur ſuſpectus, quia iudex illius eſt ſuſpectus, quòd debet eſſe ſuperior, non Vicarius illius primi iudicis inimici, & ſi iſte non adeſſet, adeundus eſſet Princeps, num. 7.*

L. Si quis. Vnic.

Imppp. Gratian. Valent. & Theod. AAA. *Theodoro* P.P.

1 Svbiectum ratione officij terrore ad matrimonium adducens decem auri libris mulctatur, & officio, dignitatéque priuatur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Cuiac. Aloyſ. Leo, Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordans.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 6. tit. 7. part. 3. vbi gloſ. 1. & 2.* Capell. Tholoſ. *deciſ. 478.* Conan. *comment. iuris lib. 8. c. 6. n. 6.* Grammat. *deciſ. 104. num. 2.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 108. num. 2.* Azot. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. c. 2. quæſt. 1. verſ. item obycies*, vbi ex hoc text. dicit prohibitum eſſe 3
connubium inter Præſidem, & ſibi ſubiectam fœminam, ſed id inter Chriſtianos minimè prohiberi aſſerit Molin. *de Iuſtit. tom. 6. tract. 5. diſput. 23. n. 5. verſ. lege vnica*, vbi tradit hîc haberi ſi iudex quicunque vim fuerit molitus facere mulieri, aut fecerit etiam per ſolas minas & terrorem, vt ſecum contrahat matrimonium, tunc ita eſſe ſuſpectum quoad omnes cauſas illius mulieris, & eorum, qui ſunt de familia eiuſdem mulieris, vt omnes omnino exempti ſint ab illius iuriſdictione in ciuilibus, & in criminalibus, ita vt neque cum aſſeſſore poſſit de illis cognoſcere. Morl. *in emporio iuris part. 1. tit. 2. in prælud. num. 182.* vbi tradit propter ſuſpicionem in hoc text. iudices ſeculares ordinarios in totum remoueri à cauſæ cognitione, cum eo tamen quòd cauſam allegare, & probare neceſſe ſit.

Notatur ad hoc quòd ſi dominus tempotalis, vel 4
iudex ſeueriter & cum nimia aſperitate tractet ſubditos ſuos, poteſt priuati eorum iuriſdictione, vt per Anton. Gom. *var. tom. 1. cap. 2. num. 51. verſ. ex quo infertur.*

Suorúmque domo, &c.] Notatur ad hoc quòd in- 5
iuria facta vni de domo, intelligitur facta toti conſanguinitati, & toti caſatæ, vt per Tiraq. *de pœnis temperan. cauſa 51. num. 68.*

Vicario competant, &c.] Notatur ad hoc quòd vi- 6
carius iudicis ſuſpecti non ideo dicitur ſuſpectus, quia iudex illius eſt ſuſpectus, vt per Maſcard. *de probat. concl. 952. aliàs 953. num 44.* Et ex Salicet. de-
clarat Gregor. Lop. *l. 9. gloſ. 2. tit. 7. part. 3.* quòd 7
debet eſſe ſuperior, non vicarius illius primi iudicis inimici, & ſi iſte non adeſſet, adeundus eſſet Princeps, de quo conſule Menoch. *conſ. 53. num. 3. & 4.* latiſſimè Narbona *de appellat. à vicario ad Epiſcop. part. 1. num. 127. cum ſeqq.* cuius verba libet hîc apponere. Nec nos conturbat text. *in l. vnic. C. ſi quacunque præditus poteſt.* vbi licèt ordinarius iudex, qui in prouincia adminiſtrat, recuſatus ſit, eius vicarius omnium tam criminalium, quàm ciuilium cauſarum exercitium habet; quia reſpondetur vicarium ibi recuſato Ordinario iuriſdictionem exercere poſſe, nec Ordinarij recuſationem id aliquatenus impedire, quia noua & ſpeciali Principum indulgentia, iuriſdictio illi conceſſa fuit, vt ſatis aperiunt Cæſarum verba, *Atque omnia vel ciuilia, vel criminalia negotia quandiu idem in adminiſtratione fuerit, vicario competant*, quam interpretationem tetigit Dec. *in cap. 1. num. 70. de iudic.* Omiſſa tamen huiuſmodi interpretatione, & aliis, quæ hactenus frequentiſſimis omnium vocibus probatæ ſunt, quarum plures ſectatur Sbroz *lib. 3. de vicario Epiſcopi quæſt. 14. num. 6.* Surd. *conſ. 50. à num. 35. cum ſeq.* mihi videtur dictam l. vnicam vſque adhuc à nemine interpretatam (quotquot videre, aut legere contigit) fuiſſe intellectam. Cùm in eo errore verſentur vt exiſtiment accipiendam eam legem de vicario illius iudicis ordinarij, qui prohibitas nuptias audaci conamine contra Principum ſtatuta contrahere niſus eſt; quod quidem iudicio noſtro Imperatorum mentem nuſquam tetigit, ſed huc potiùs vt ſi iudex ordinarius ſubditam mulierem in vxorem violenter accipere tentauerit, omnia tam ciuilia, quàm criminalia negotia vniuerſæ eius domus vicario competant, non iudicis ordinarij, vt Accurſ. *ibi*, & cæteri omnes, ineptè arbitrantur, ſed vicario Præfecti prætorio, cui decretum illud dirigitur, vt ſubſcriptio do-

cet

cet ibi, *Theodoro Præfecto Prætorio.* Præfecti autem Prætorio vicarios in prouinciis conſtituebant, vt ipſorum vice adminiſtrarent. *l. 3. §. illud, de can. largit. tutel.* & notat. Cuiac. *in paratitl. C. de offic. vicar.* Budæ. *de verb. ſignificat. verbo vicarius, verſic. erant autem vicarij*, Vertat. *in Lexic. iuris, eodem verbo.* Quare vicario Præfecti Prætorio in illa diœceſi conſtituto propter Ordinarij ſuſpicionem Imperatores cauſas committunt. Ruſus quòd *d. l. vnic.* loquatur de vicario Præfecti Prætorio, proculdubio ſuadetur aperte: nam quoties in Codice Iuſtinianeo vicarij nomen ſimpliciter profertur, de vicario Præfecti Prætorio intelligitur, vt conſtat ex tit. *C. de offic. vicar.* in quo tantùm de vicario Præfecti Prætorio agitur, atque de eo ſolùm intelligitur, vti explicant Cuiac. VVeſemb. & Iulius Pacius *in paratitlis ad eundem tit.* Cùm enim compertum ſit dictam l. vnic de vicario Præfecti Prætorio loqui, nulla dubitatio remanet cur iudice ordinario vt ſuſpecto recuſato, ſeu interdicto, vicarius cognoſcat, qui non erat iudicis ordinarij ſuſpecti vicarius, nec cum eo idem tribunal conſtituebat, ſed à Præfecto Prætorio deputatus, ac per conſequens Ordinario ſuperior eum vice ſacra inſtar Præfecti Prætorio iudicet. *l. 1. C. de offic. vicar.* Cuiac. *vbi ſuprà, & in l. eos qui 6. C. de appellat.* Hactenus Narbona.

Si nuptiæ ex reſcripto petantur.

Tit. VIII.

CVm intellexerimus ex ſuperioribus titulis, non conſiſtere nuptias inceſtas & inutiles; quæritur nunc, an reſcripto Principis conceſſæ valeant. quod perinde eſt, ac ſi quæramus an eiuſmodi reſcripta valeant. Scripſerunt in hanc rubric. Cuiac. Pac. & VVeſembec.

SVMMARIVM.

1 *Nuptias non contrahit mulier inuita ob reſcriptum Principis. Impetrans ſubreptitiè reſcriptum nuptias concilians, publicationem bonorum metuat, num. 2.*

3 *Liberos matrimonialiter copulari non permittunt Principes abſque licentia.*

4 *Obreptio, & ſubreptio quandoque idem important.*

L. Quidam. I.

Impp. Honor. *&* Theodos. AA. *Theodoro P. P.*

1 OB reſcriptum Principis mulier inuita non con-
2 trahit nuptias. Impetrans ſubreptitiè reſcriptum nuptias concilians, publicationem bonorum metuat. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Burrig. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Cuiac. Sebaſt. Næuſ. Remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordans.*

3 Vide Gregor. Lopez *l. 1. gloſſ. 5. tit. 5. part. 4.* vbi quòd Principes ſine ſui licentia non permittunt liberos matrimonialiter copulari, Conan. *comment. iuris ciuilis lib. 8. cap. 6. col. 2.*

4 *Obreptione precum, &c.*] Aduertit Menoch. *de arbitr. caſu 201. num. 12.* aliquando idem importare obreptionem & ſubreptionem, id ſumens ex hoc text. in quo poſteaquam Imperatores in principio obreptionem appellant confictum illum conſenſum, quem impetrans nuptias ſe à puella falsò habere aſſeuerat, deinde *in §. 1.* ſubreptionem appellat, vt hinc intelligamus etiam ſubreptionem appellari cùm falſum narratur. Maſcard. *de probat. concluſ. 1123.* aliàs 1128. *num. 2.* vbi tradit Imperatores Honorium & Theodoſium *in præſenti* confictum illum conſenſum, quem impetrans nuptias ſe à puella falsò habere aſſeuerat, tam obreptionis, quàm ſubreptionis verbo appellaſſe.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum ſubreptitium præſumi toties quoties alicui eſt denegata petitio.*

2 *Reſcriptum inceſtas tolerans nuptias, cenſetur eſſe ſubreptitium.*

3 *de Reſcripto ſubreptitio, remiſſiuè.*

L. Nefandiſſimum. II. & vlt.

Imp. Zeno A. *Baſilio P. P.*

REſcriptum ſubreptitium præſumitur toties quo- 1
ties alicui eſt denegata petitio. Reſcriptum in- 2
ceſtas nuptias tolerans ſubreptitium eſſe cenſetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

De reſcripto ſubreptitio vide poſita *in collectan. ad* 3
cap. ſuper litteris 20. de reſcrips. in Decretalib. & ad cap. ad audientiam 31. eod. tit.

De ſecundis nuptijs.

Tit. IX.

SECVNDARVM nuptiarum appellatione continentur etiam tertiæ, quartæ, & ſequentes: vt duorum reorum appellatione, ſignificantur etiam tres, vel quatuor, aut plures. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia vide Scip. Gentil. *in ſpeciali tractat. l. 1. Hiſp. cum ſeqq. tit. 12. part. 4.* Chætian. Suar. Vezin. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 4. pag. 709.* Corraſ. *lib. 3. miſcell. cap. 1. à princ.* Conan. *comment. iuris lib. 8. cap. 7.* Anton. Gom. *l. 14. Tauri à princ.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 9. cap. 26.* Boët. *deciſ. 186. num. 10. cum ſeqq.* Fachinæ. *controu. lib. 4. cap. 65.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib. 9. cap. 26.* Hieron. Treutler. *in theſib. vol. 1. diſp. 8. theſi 5. lit. B.* Anton. Gabr. *commun. opin. tom. 3. lib. 3. tit. de ſecundis nups. pag. 217.* Ioſeph. Lud. *eod. tom. 3. pag. 518. ſub hoc tit.* Oliban. late *de actionib. tom. 2. lib. 1. cap. 47. per tot.* & Hippol. Montaner. *in addit. ad hoc cap.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 5. cap. 20.* Sanchez. *de matrim. lib. 7. diſp. 88. cum ſeqq.* Pradil. *in ſumm. legum pœnal. part. 2. caſu 16. à princ.* Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de matrim. reſolut. 5.* Arimin. Tepat. *variarum ſent. tom. 2. tit. 429.* & inter repetentes ciuiles *tom. 7.* Ioan. de Gattonibus *ſuper hanc rubr.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier quondam intra annum luctus nubens fiebat infamis, & puniebatur pœnis hac l. expreſſis, & num. 2. ſed hæ pœnæ hodie ſunt ſublatæ de iure Canonico, n. 3. exceptis iis quæ reſpiciunt fauorem filiorum, num. 4. & 5. pœnæ mulieri ſecundo nubenti intra annum luctûs ſtatutæ non afficiunt viduum intra annum ſecundam vxorem ducentem, num. 6.*

7 *Pœna viduæ intra annum luctûs nubentis eſt vt efficiatur infamis. & ſimul ille qui ſcienter cum illa intra tale tempus nubit, num. 8. vt hæc pœna incurratur, matrimonium debet eſſe conſummatum, num. 9. Idem videtur reſoluendum in muliere, quæ intra prædictum tempus commiſit ſtuprum, num. 10. idque ſiue pariat, ſiue non, n. 11. ſi verò poſt annum luctûs, non ita, n. 12. incidit tamen in alias pœnas omnes, quas binuba patitur, num. 13. etſi poſtea nubat vel cum amaſio, vel cum alio, num. 14.*

15 *Mulier an contrahens ſecundas nuptias de conſenſu mariti prædefuncti, aut filiorum, excuſetur à pœna ſecundò nubentibus impoſita, remiſſiuè.*

16 *Pœna viduæ nubentis intra annum luctûs eſt vt poſteriori viro non poſſit dare in dotem, nec in vltima voluntate relinquere vltra tertiam ſuorum bonorum partem.*

17 *Infames aliqui teſtari iure valent, & eorum teſtamenta minimè ſunt irrita propter infamiam iuris.*

18 *Pœna viduæ nubentis intra annum luctûs, eſt vt ſit expers cuiuſcunque hæreditatis, legati, fideicommiſſi, & donationis cauſa mortis.*

19 *Mulier infra annum luctûs nubens priuatur omnibus relictis à viro priori in ſuprema eius voluntate, ac priuatur non tantùm quoad proprietatem, ſed etiam quoad vſumfructum.*

20 *Vidua intra annum luctûs nubens non poteſt ſuccedere ab inteſtato ſuis conſanguineis vltra tertium gradum. nec excuſatur ab his pœnis vidua intra annum luctûs nubens ratione minoris ætatis, num. 21.*

22 *Nubere intra annum luctûs eſt contra bonos mores iure ciuili.*

23 *Teſtator vbicunque dixit & prohibuit alienari, ne res, vel fundus exiret de familia, tunc omnes gradatim ordine ſucceſſiuo ſunt vocandi.*

24 *Lugendi tempus, & huius textus antiquitas, remiſſiuè.*

25 *Annus luctûs numeratur à die mortis prioris viri, & cedit ignoranti.*

26 *Lex prohibens poſſe mulierem nubentem intra annum luctûs teſtamento viro relinquere vltra tertiam bonorum ſuorum partem, dicitur prohibere etiam donationem inter viuos.*

27 *Pœnæ fœminæ ſecundo nubenti intra annum luctûs ſtatutæ corriguntur iure Canonico.*

L. Si qua mulier. I.

Imppp. GRATIAN. VALENT. & THEOD. AAA. *Eutropio P.P.*

1 MVlier quõdam intra annum luctus nubens fiebat infamis, & puniebatur pœnis hac lege expreſſis. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtrenſ. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper. 5. fol. 54.* Sebaſt. Næui. & remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* & inter repetentes *tom. 7.* Ioan. de Gartonibus.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. fin. tit. 12. part. 4. vbi gloſſ. 5. & l. 3. tit. 6. part. 7. vbi gloſſ. 2. & l. fin. tit. de los matrimonios, lib. 5. Ordin. & l. 3. tit. 1. lib. 5. noua Recopilat.* Roman. *ſingul. 248. aliàs 251. Tu ſcis,* Socin. *regul. 272. Mulier,* Duen. *regul. 12. limit. 3.* Alphan. *collectan. 106.* Neuiz. *in ſylua nuptiali, §. vidua non eſt nubendum, num. 46. cum ſeqq.* Viui. *commun. opin. verbo mulier ad ſecundas nuptias,* Roland. *de lucro dotis, quæſt. 86. per tot.* Anton. Gabr. *commun. opin. tom. 3. lib. 3. ſub hoc tit. concluſ. 5.* vbi tradit has pœnas eſſe ſublatas de iure Canonico, quod aliquibus modis declarat Couarr. *de ſponſalib. part. 2. cap. 3. §. 9. num. 6. & 7.* vbi ait pœnas omnes in hac lege contentas locum hodie etiam in foro ciuili non habere, & *num. 8.* dicit fœminam filiorum tutricem, non petito tutore filiis, nec adminiſtrationis rationibus redditis ſecundo nubentem, iuſtè puniri pœnis expreſſis in hac lege. Vetall. *deciſ. 25. num. 3. part. 2,* vbi aſſerit pœnas hodie eſſe ſublatas per ius Canonicum, contra ſecundò ſcilicet nubentes infra annum luctus, Gutier. *in repet. l. nemo poteſt. ff. de legat. 1. num. 17.* vbi quòd teſtator ex ſua libertate teſtandi poteſt facere quòd mulier ſecundo nubens non incidat in pœnas huius legis, & *num. 19. & 20.* tenet hodie de iure Canonico huiuſmodi pœnas eſſe ſublatas, non tamen reſpectu pœnarum, quæ reſpiciunt fauorem filiorum, Surd. *de alimen. tit. 9. quæſt. 30, num. 1.* vbi tenet has pœnas tanquam impoſitas non fauore filiorum, ſed ob nimiam feſtinantiam ſublatas. Peregrin. *de iure fiſci lib. 3. tit. 15. num. 1.* vbi quòd mulier intra annum luctus nubens iure ciuili efficitur infamis, & ſecundo marito vltra tertiam bonorum ſuorum nec titulo dotis, nec ex teſtamento, aut donatione inter viuos transferre poteſt, & quòd expers præterea, & incapax redditur omnium hæreditatum, fideicommiſſorum, legatorum, & donationum cauſa dotis, ac ſucceſſionum abinteſtato ſibi obuenientium à perſonis vltra tertium gradum ſibi coniunctis, inter viuos autem capere poteſt, & *num. 3.* ſubdit pœnas feſtinanter nubentium intra luctus annum iure Canonum eſſe ſublatas, pœnas verò ſecundarum nuptiarum fauore filiorum primi matrimonij iure ciuili indictas ſublatas non eſſe. D. Barboſ. *in l. 2. in princ. part. 1. num. 66.* Sanchez *de matrimonio lib. 7. diſp. 88. num. 3.* vbi quòd pœna viduæ nubentis intra annum luctus eſt vt efficiatur infamis, tam ipſa, quàm vir eam ducens, Farinac. *fragment. crimin. part. 2. lit. M. num. 397. cum ſeqq.* Pradil. *in ſumm. legum pœnal. part. 2. caſu 16. num. 1.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo mulier, num. 22.* vbi quòd licèt mulier nubens infra annum lugubrem de iure ciuili fiat infamis, non incurrit tamen infamiam de iure Canonico, Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 154. num. 9. & tractat 4. diſput. 8. num. 1. verſic. ſecundo,* vbi quòd mulier vidua, quæ intra annum luctus ad ſecundas nuptias tranſibat, infamiam incurrebat tam ipſe, quàm pater illius.

Si qua mulier, &c.] Ergo hæ pœnæ mulieri ſecundò nubenti intra annum luctus ſtatutæ non afficiunt viduum intra annum ſecundam vxorem ducentem, vt per Boër. *deciſ. 187. col. fin. num. 2.* Eman. Coſt. *in l. cùm tale, §. ſi arbitratu, in fine, num. 33. ff. de condit. & demonſtrat.* Anton. Gabr. *communium opin. tom. 3. lib. 3. ſub hoc tit. concluſ. 5. num. 7.* Sanchez *dict. lib. 7. diſput. 87. num. 20,* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 3. tit. de matrim. reſolut. 5. num. 8,*

Sit infamis, &c.] Notatur ad hoc quòd pœna vi-
7 duæ nubentis intra annum luctus eſt vt efficiatur in-
famis, vt per *l. Hiſpan. 3. tit. 6. part. 7.* Peregrin *d. lib. 3.*
tit. 15. num. 1. Cardoſ. *d. verbo mulier, num. 22.* Sanchez
d. lib. 7. diſp. 87. num. 3. vbi etiam tradit hanc infamiam
incurri ipſo iure, exigi tamen ſententiam iudicis de-
claratoriam facti. Alexand. Trentacinq. *d. tit. de ma-*
8 *trim. reſol. 5. num. 2.* vbi dicit hanc infamiam ipſo iure
irrogari, additque quòd non ſolùm mulier ſecundò
nubens intra annum luctus eſt infamis, ſed etiam
ille, qui ſcienter cum illa intra tale tempus nubit, Mo-
lin. *d. tract. 4. diſp. 8. num. 1. verſ. ſecundo.*

9 *Nuptiarum feſtinatione*, &c.] Ergo præſupponit
matrimonium prius conſummatum eſſe debere, vt
per Anton. Gabr. *tom. 3. commun. opin. lib. 3. ſub hoc tit.*
concl. 5. num. 8. Sanchez *d. lib. 7. diſp. 87. num. 19.* vbi
tradit in hac materia pœnali appellatione nuptiarum
ſolùm comprehendi conſummatas, & ideo viduam,
quæ prius matrimonium conſummauit, poſterius
autem minimè, non incurrere has pœnas reſoluit, at
num. 18. tenet pœnas huiuſmodi non incurrit, ſi prius
matrimonium contingat eſſe irritum; quo loco oſten-
dit etiam quid dicendum quando prius matrimonium
validum fuit, poſterius autem irritum.

10 Idem videtur reſoluendum in muliere, quæ intra
prædictum annum luctus ſtuprum commiſit, *l. his ſo-*
lis, C. de reuoc. donat. Palat. *in repet. rubr. de donat. inter*
virum & vxorem, §. 67. num. 3. & 17. Clar. *in §. ſtu-*
prum, a num. 6. Matienſ. *l. 5. gloſſ. 8. num. 5 tit. 9. lib. 5.*
noua Recop. Eman. Coſt. *in cap. ſi pater de teſtam lib. 6.*
part. 1. verbo legauit, num. 34. quos refert & ſequitur
D. Barboſ. *in l. 2. in princ part. 1. num. 66. ff. ſolut. ma-*
11 *trim* Peregr. *d. lib. 3. tit. 15. num. 5* omnes pœnas in hac
leg. impoſitas locum habere in vidua ſtuprum com-
mittente intra annum luctus, ſiue patiat, ſiue non, &
12 *num. 7.* notat quòd ſi vidua poſt annum luctus ſtu-
prum committat, non incidit in pœnas huius l. quia
13 vltra annum non ſe extendit, & *num. 8.* quòd incidit
tamen in alias pœnas omnes, quas binuba patitur, &
14 *n. 9.* quòd huiuſmodi pœnas, in quas incidit per ſtu-
prum commiſſum ſiue intra, ſiue poſt annum luctus,
non euitat ſi poſtea nubat, vel cum amaſio, vel cum
alio. Nam omnes pœnas impoſitas ſecundo nubenti-
bus etiam locum habere in his, quæ inhoneſtè viuunt,
docuerunt Bart. *in d. l. his ſolis, in fine,* Caſtill. *contrau.*
iuris lib. 1. de vſufruct. cap. 2. num. 78.

Vtrùm mulier contrahens ſecundas nuptias de
15 conſenſu mariti prædefuncti, aut filiorum, excuſetur
à pœna ſecundo nubentibus impoſita? latè diſputat
Caſtill. *d. lib. 1. de vſufruct. cap. 2. num. 83. cum ſeqq.* vbi
plures refert Doctores. Farinac. *fragm. crimin. part. 2.*
lit. M. num. 403. vbi *num. 404.* de muliere, quæ tranſi-
uit ad ſecunda vota de voluntate filiorum an euitet
omnes pœnas à lege ad fauorem filiorum impoſitas
ſecundo nubenti? Alexand. Trentacinq. *d. reſol. 5. n. 9.*
in fine.

16 *Vltra tertiam partem bonorum*, &c.] Notatur ad
hoc quòd pœna viduæ nubentis intra annum luctus
eſt vt poſteriori viro non poſſit dare in dotem, nec in
vltima voluntate relinquere vltra tertiam bonorum
ſuorum partem, vt per Alexand. Trentacinq. *d. tit. de*
matrim. reſol. 5. n. 3. Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 87.*
num. 4. vbi addit quod quamuis ſermo hic ſit de reli-
ctis in teſtamento, at nec inter viuos poteſt vltra eam
quantitatem illi donare. Ex his verbis colligit Co-
uarr. *var. lib. 3. cap. 3. ante num. 9. verſ. quarto,* quòd ali-
17 qui infames teſtari iure valent, & eorum teſtamenta
minimè irrita ſunt propter infamiam iuris.

Omnium præterea hereditatum, &c.] Notatur ad
18 hoc quòd pœna viduæ nubentis intra annum luctus,
eſt vt ſit expers cuiuſcunque hæreditatis, legati, fi-
deicommiſſi, & donationis cauſa mortis, vt per Ale-
xand. Trentacinq. *d. tit. de matrim reſolut. 5. num. 4.*
vbi hoc intelligit in donatis cauſa mortis, ſeu in reli-
ctis in vltima voluntate per virum vxori, ac etiam in
donatis, ſeu relictis per extraneum, ſubditque hanc
pœnam habere locum in vltima voluntate, & non in
donatione inter viuos, Sanchez *d. lib. 7. diſp. 87. n. 7.*
vbi etiam tradit hanc pœnam non intelligi de reli-
ctis à viro, ſed ab aliis præter virum, & *num. 8.* reſoluit
huiuſmodi viduam intra annum luctus nubentem
reddi omnino incapacem, ac proinde attenta legum
diſpoſitione teneri in conſcientia ſic accepta in vlti-
ma voluntate reſtituere aliis hæredibus, & *num. 9.* im-
probat illorum opinionem, qui intelligunt hanc pœ-
nam de relictis à quocunque extraneo, vel à coniun-
ctis vltra tertium gradum.

Eis etiam amittendis, quæ maritus ſuprema volun- 19
tate reliquerit, &c.] Notatur ad hoc quòd priuatur
mulier infra annum luctus nubens omnibus relictis
à viro priori in ſuprema eius voluntate, ac priuatur
non tantùm quoad proprietatem, ſed etiam quoad
vſumfructum, vt per Surd. *de aliment. tit. 7. quæſt. 21.*
num. 14. cum ſeqq. Alexand. Trentacinq. *d. tit. de ma-*
trim. reſolut. 5. num. 6. vbi intelligit locum habere in
his, quæ mulieri ſecundo nubenti intra annum lu-
ctus acquiruntur ex cauſa lucratiua legati, vel dona-
tionis, & non in his, quæ acquiruntur ex cauſa one-
roſa, puta ſi ex cauſa emptionis acquiſitio facta ſit,
Sanchez *d. lib. 7. diſput. 87. num. 10.* vbi *num. 11.* intel-
ligit hanc pœnam etiam de acceptis titulo donatio-
nis à priori viro, ea enim omnia perdit mulier tranſ-
iens ad nuptias intra annum luctus, & *num. 13.* tem-
perandam eſſe hanc pœnam aſſerit vt intelligatur de
ſolis acceptis à priori viro titulo lucratiuo, quæ
enim titulo oneroſo ab eo capit, non amittit prædi-
cta vidua, latè Caſtil. *dict. lib. 1. de vſufructu. cap. 2.*
per tot.

Non vltra tertium gradum, &c.] Notatur ad hoc 20
quòd vidua intra luctus annum nubens non poteſt
ſuccedere abinteſtato ſuis conſanguineis vltra ter-
tium gradum, vt per Alexand. Trentacinq. *d. tit. de*
matrim. reſolut. 5. num. 6. Sanchez *d. lib. 7. diſp. 87. n. 15.*
vbi *num. 17.* tradit quòd non excuſatur ab his pœ- 21
nis vidua intra annum luctus nubens ratione minoris
ætatis.

Ne in iis, in quibus correctionem morum, &c.] No- 22
tatur ad hoc quòd nubere intra annum luctus, eſt
contra bonos mores iure ciuili, vt per Sanchez *de ma-*
trim. lib. 7. diſput. 89. num. 50. Notat D. Barboſ. *in l. 1.*
part. 7. num. 17. & 18. ff. ſolut. matrim. quod in hac l.
aufertur à muliere quaſi indigna, propter læſos mo-
res ciuiles, quia ſcilicet nupſit ante annum luctus,
quod repugnat bonis moribus ciuilibus, & ideo ab-
latum ex ea cauſa non applicatur fiſco: ſi igitur au-
ferretur ab aliquo tanquam ab indigno propter ve-
rum delictum, tunc fiſco applicaretur, ex *l. Papinia-*
nus, §. meminiſſe, ff. de inoff. teſtam.

Gradibus ſeruatis, &c.] Notatur ad hoc quòd vbi- 23
cunque teſtator dixit & prohibuit alienari ne res, vel
fundus exiret de familia, tunc omnes de familia non
ſimul, ſed gradatim ordine ſucceſſiuo vocantur, ita vt
proximior in gradu ſemper præferatur, ita Anton.
Gom. *l. 40. Tauri num. 40.*

De temporibus ad lugendos defunctos deſtina- 24
ris, & de huius text. antiquitate, vide Guid. Pancirol.
in theſauro variarum lectionum lib. 2. cap. 208. per
totum.

In gloſſ. *Feſtinatione.* ibi, *nubendo intra annum à* 25
tempore mortis primi viri. Notatur ad hoc quòd
annus

Digitized by Google

annus hic luctus numeratur à die mortis prioris viri, atque cedit ignoranti, vt per Sanchez *d.lib.7.diſp.87. num.2.*

26 In gloſſ. *Teſtamento.* ibi, *nec etiam inter viuos*, &c. Notatur ad hoc quòd lex prohibens mulierem nubentem intra annum luctus poſſe teſtamento vltra tertiam bonorum ſuorum partem viro relinquere, dicitur prohibere etiam donationem inter viuos, vt per Salicet. *hîc quæſt.1.* & Ioan. de Gatronibus *num.110.* Menoch. *conſ.344. num.21.* Sanchez *d.lib.7.diſp.87. num.4*

27 In gloſſ. *Honorarias. fin.* iuncta addit. ibi, *addas quòd pœna quæ imponitur mulieri eo quòd nimis feſtinanter nubit, de qua in hac lege, hodie eſt ſublata*, &c. Notatur ad hoc quòd hodie pœnæ fœminæ ſecundo nubenti intra annum luctus ſtatutæ corriguntur iure Canonico, quo attento poſſunt impunè ad ſecundas nuptias viduæ tranſire quocunque tempore, per *cap. fin. hoc tit. in Decretalib.* Ita eſt diſpoſitum *l. Hiſp.3. tit.1. lib.5. noua Recop.* & reſoluunt Socin. *272. in fine*, Bertachin. *in ſuo Dictionar. lit. V. verbo vidua nubens infra annum luctus*, Guilielm. Benedict. *in cap. Raynutius, de teſtament. verbo & vxorem, deciſ.5.* vbi *de ſucceſſ. ab inteſt. num.90.* Gregor. Lopez *l.3. verbo faſta vn año, tit.12. part.4.* Rebuff. *tom.1. ad leges Galliæ in proœm. gl.5. num.66.* Couarr. *de ſponſalib. part.2. cap.3. §.9. n.5. & 6.* Eman. Coſta *in cap. ſi pater, de teſtam. lib.6. verbo legauit, num.34.* Sarmient. *lib.1. ſelect. cap.4. num.4.* Menchaq. *de ſucceſſ. progreſſu lib.3. §.27. num.29.* Clar. *§. ſtuprum, num.6.* Perez *l. fin. verſ. eſt tamen inquirendum tit.1. lib.5. Ordin. pag.53.* Azeued. *l.3. n.1. & 2.* & Matienſ. *gloſſ.1. num. vnic. & gloſſ.2. num.1. & n.44. tit.1. & l.5. gloſſ.8. num.5. tit.9. lib.5. noua Recopil.* Surd. *de aliment. tit.7. quæſt.22. num.15.* Gutier. *practic. lib.2. quæſt.95. num.5.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.14. princ. num.99.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.742. num.2.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.5. cap.10. quæſ.1. verſ. leges omnes ciuiles.* Farin. *fragm. crimin. p.2. lit. M. num.398.* vbi quòd mulieri ſecundo nubenti infra annum luctus omnes pœnæ impoſitæ à iure ciuili fuerunt ſublatæ, & correctæ de iure Canonico, illæ ſcilicet, ex quibus nulla filiis poteſt reſultare vtilitas, illæ verò, quæ ad fauorem filiorum introductæ ſunt, & eorum commodo, & vtilitati cedunt, de iure Canonico correctæ non fuerunt: latè Alexand. Trentacinq. *d. tit. de matrim. reſolut.5. num.9.* vbi declarat hoc non procedere in matre tutrice, quæ non petito tutore, nec reddita adminiſtratione intra annum luctus ſecundo nubit, nam in hoc caſo pœnæ iuris ciuilis per ius Canonicum non dicuntur correctæ, niſi mater eſſet minor 25. ann. s, latè Sanchez *d.lib.7. diſp.87. ex num.23.* vbi *num.27.* reſoluit has pœnas eſſe correctas quoad vtrumque forum Eccleſiaſticum, & ſeculare, Bellacomb. *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.4. n.52. pag.713.* Molin. *de Iuſtit. tract.4. diſp.8. num.5.* Gaſp. Theſaur. *quæſt. forenſ. lib.2. quæſt.30.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.430. cap.12.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier pariens intra annum luctus ex alio quàm defuncto marito in pœnas lege præcedente expreſſas incidit.*

2 *Mater tutrix contra iuramentum nubens, nec liberis alios tutores petens, priuatur filiorum ſucceſſione.*

3 *Iurata ſecundarum nuptiarum renuntiatio ex Iuſtiniani clementia remiſſa matribus tutelas liberorum gerentibus.*

4 *Pœnæ mulieris intra annum luctûs nubentis locum habent in vidua ſtuprum committente, ſeu in corpus ſuum intra annum luctûs peccante. In vidua quæ ſuſcepta tutela filiorum prioris matrimonij, præſtitóque iuramento ſe non tranſituram ad ſecundas nuptias, niſi priùs tutorem peteret filiis, & rationem redderet, ac ſolueret, quæ ad illos attinebant, contra id iuramentum ad ſecundas tranſibat nuptias, num.5. amplia vt num.6.*

AVTH. Iiſdem.

MVlier pariens intra annum luctus ex alio quàm defuncto marito, in pœnas lege præcedente 1
expreſſas incidit. Mater tutrix contra iuramentum 2
nubens, nec liberis alios tutores petens, priuatur filiorum ſucceſſione. Iurata renunciatio ſecundarum 3
nuptiarum ex Iuſtiniani clementia remiſſa matribus tutelas liberorum gerentibus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit. & tom.7. repet.* Ioan. de Gatronibus.

Ea quæ parit intra luctus tempus, &c.] Notatur ad 4
hoc quòd omnes pœnæ lege præcedente expreſſæ locum habent in vidua ſtuprum committente, ſeu peccante in corpus ſuum intra annum luctus, vt per *l. Hiſpan. fin. tit.12. part.4. vbi gloſſ.6. & l.3. tit.6. part.7. vbi gloſſ.3.* Menchaq. *controuerſ. vſufrequent. lib.1. cap.8. num.12.* vbi ait huius text. deciſionem & pœnam non aliter procedere, quàm ſi intra tempora luctus pepererit ex altero viro, quàm ex marito præmortuo, vel etiam ſi non pepererit, ſi tamen ſtuprum commiſerit; quod ſanè habere locum ait quoad lucra, quæ ex matrimonio illo profecta fuerunt. Anton. Gabr. *tom.3. commun. opin. lib.3. ſub hoc tit. concluſ.8.* vbi quòd pœnæ ſecundo nubentium afficiunt mulierem, quæ inhoneſtè vixerit mortuo marito, licèt non nupſerit ſecundo. Peregr. *de iure fiſci lib.3. tit.15. num.5.* vbi ampliat in vidua ſtuprum committente, ſiue pariat, ſiue non, Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduocat. verbo mulier. num.22. in fine*, Hieronym. de Laurent. *Aueniónenſ. deciſ.80. num.1.* Pradil. *in ſumma legum pœnalium part.2. caſu 16. num.4.* Molin. *de Iuſtit. tractat.4. diſput.8. num.6.* vbi per hunc textum reſoluit pœnam infamiæ, & cæteras pœnas lege præcedente impoſitas incurrere viduas, quæ intra annum luctus cum aliquo fornicantur, ſubdítque has pœnas non reperiri ſublatas iure Canonico, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.5. num.26.* vbi tenet quòd in vidua ſtuprante non eſt aliquid immutatum per Canones, per quos inhoneſtas improbatur, ſiue ſtuprum ſit infra annum, ſiue pòſt, cùm in vtroque caſu ſi inhoneſtè viuat, incurrat omnes pœnas incapacitatis relictorum. latè Sanchez *de matrim. lib.7. diſput.90. num.2. cum ſeqq.*

Item & ea quæ, &c.] Notatur ad hoc quòd infa- 5
miam, & cæteras pœnas, quas dictum eſt iure ciuili ſtatutas eſſe viduæ, quæ intra annum luctus tranſibat ad ſecundas nuptias, incurrit vidua, quæ ſuſcepta tutela filiorum prioris matrimonij, præſtitóque iuramento ſe non tranſituram ad ſecundas nuptias, niſi priùs tutorem peteret filiis, & rationem redderet, ac ſolueret, quæ ad illos attinebant, contra id iuramentum ad ſecundas tranſibat nuptias, vt per Couar. *de ſponſal. part.2. cap.3. §.9. num.6.* Peregr. *de iure fiſci*
lib.3. tit.16 num.1. vbi ampliat etiam quòd in aſſum- 6
ptione tutelæ non iurauerit alias appetere nuptias; & deinde notat textum hunc explicitè loqui in matre poſt ſuſceptam tutelam nubente, non prouiſo de tutore filiis ſuis, non redditis rationibus, nec reliquis

reſtitutis, ita vt iſta tria copolatiuè adimpleri debeant, vt pœnas euitet ſibi vt ſuprà inflictas, nec releuaretur ſi alterum, vel duo ex eis requiſitis adimpleuiſſet, Menoch. *conſ.* 175. *num.* 13. vbi ſubdit quòd prædicta tria requiruntur copulatiuè, & non ſufficit eorum aliquod adimpleri, & poſt Ioan. de Garronibus *hic num.* 27. & alios aduertit *num.* 14. quòd quamuis iſte text. videatur fundare deciſionem ſuper iuramento præſtito per matrem quando ſuſcepit tutelam, tamen idem omnino eſt ſi non iuraſſet, & *num.* 15. tradit quòd quamuis per dictum Apoſtoli correcta ſint iura ciuilia, quæ pœnas imponunt contrahentibus ſecundas nuptias; tamen hæc pœna priuationis ſucceſſionis, & omnium legatorum etiam hodie viuit, quia non eſt ſimplex pœna, ſed prouiſio in fauorem filiorum, & rationem reddit, quia tranſiens ad ſecunda vota non reddita ratione tutelæ, & non ſolutis reliquis, magis peccat quàm ea, quæ cùm non ſit tutrix, ſecundò nubit infra annum luctus, ideo ſeueriùs etiam punitur, & *num.* 17. aduertit hunc actum tranſeundi ad ſecunda vota ante exactam redditionem rationis, adeò legibus odioſum eſſe, vt bona quoque ſecundi viri cenſeantur tacitè pro adminiſtratione præteriti temporis obligata, Anton. Gabr. *tom.* 3. *commun. opin. lib.* 3. *ſub hoc tit. concl.* 9. *à princip.* vbi *num.* 2. quòd iſta diſpoſitio non eſt ſublata per diſpoſitionem iuris Canonici, Molin. *de Inſtit. tract.* 4 *diſp.* 8. *num.* 7. Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 88. *num.* 13. vbi ſubdit has pœnas non contrahi ſi mulier hæc filiorum tutrix ſit minor, quamuis malè aſſumpſerit tutelam, vtpote, quæ minoribus eſt interdicta, & ſubdit hanc pœnam locum non habere in viro.

SVMMARIVM.

1 *Mulieri ad lugendum maritum prædefunctum quondam annuum ſpatium conſtituebatur, & intra annum luctus nubens infamia notabatur, atque lucra nuptialia amittebat.*
2 *De tempore lugendi defunctos, remiſſiuè.*
3 *Maiores quare decem menſium ſpatium lugendi viros dederint, remiſſiuè.*
4 *Nobilitate quis priuatur per infamiam.*
5 *Mulier tranſiens ad ſecunda vota amittit omnia ea, quæ à viro accepit ex eius teſtamento, & aliàs: infra annum luctus nubens largitatem ſponſalitiam perdit, num.* 6.
7 *τὸ* Amittat, *prolatum à lege in tempore futuro, importat canonem latæ ſententia.*

L. Si quæ ex fœminis. II.

Iidem AAA. *Eutropio P. P.*

1 MVlieri ad lugendum maritum prædefunctum quondam annuum ſpatium conſtituebatur, & intra annum luctus nubens infamia notabatur, atque lucra nuptialia amittebat. Colliguntur ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 *Intra anni ſpatium*, &c.] De temporibus ad lugendos defunctos deſtinatis, vide Guid. Pancirol. *in theſaur. var. lect. lib.* 2. *cap.* 208.

3 *Paruum enim tempus poſt decem menſes*, &c.] Maiores quare decem menſium ſpatium lugentibus viros dederint? vide Iacob. Ræuard. *var. ſiue de iuris ambiguis. lib.* 1. *cap.* 20.

4 *Nobiliſque perſona*, &c.] Notatur ad hoc quòd per infamiam priuatur quis nobilitate, vt per Tiraq. *de nobilit. cap.* 24. *à princip.*

Atque omnia quæ de prioris mariti, &c.] Notatur 5
ad hoc quòd mulier tranſiens ad ſecunda vota amittit omnia ea, quæ à viro accepit ex eius teſtamento, & aliàs, vt per Cephal. *conſ.* 123. *n.* 6. *lib.* 1. Farin. *fragm. crimin. p.* 2. *litt. M. num.* 399.

Vel iure ſponſalium, &c.] Notatur ad hoc quòd 6
mulier infra annum luctus nubens ſponſalitiam largitatem perdit, vt per Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 87. *num.* 12.

In gloſſ. *Amittat.* ibi, *per ſententiam*, &c. Notatur 7
ad hoc quòd verbum *amittat*, prolatum à lege in tempore futuro, importat canonem latæ ſententiæ, vt per Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num.* 152. *cum ſeqq. C. de reuocan. donat.* Sed latam ſententiam, & idem quod ipſo iure, denotare tenent Couarr. *in cap. ſi hæredes, num.* 8. *de teſtament.* Sayr. *in claui Regia lib.* 3. *cap* 8. *num.* 21 *verſic. fallit*, Ioan. de Salas *in tractat. de legibus quæſt.* 96. *tract.* 14. *diſput.* 15. *ſect.* 6. *ſub num.* 78. Suar. *in ſimili tract. lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 25. Farin. *fragm. crimin. p.* 2. *verbo lex, num.* 126.

SVMMARIVM.

1 *Mulier tranſiens ad ſecunda vota, quicquid ex facultatibus primi viri titulo lucroſo tam per ſponſalia, quàm nuptias eſt conſequuta, tenetur moriens reſeruare liberis communibus. non ſeruari de conſuetudine Regni Portugalia, num.* 4.
2 *Fœminæ ſecundò nubentes ad vitam poſſident acquiſita titulo lucratiuo a prioribus maritis, & hiſce fruuntur, nihil autem firmiter alienant, aut transferunt.*
3 *Mulier binuba ſi affecta bona alienauit contra legum prohibitionem, tenetur ad iſtiuſmodi reſtitutionem.*
5 *Filij ſi viua matre non ſunt conqueſti de tranſitu ad ſecundas nuptias, huius l. vendicatio non transfertur in hæredes extraneos, ſecus ad ſuos.*
6 *Mulier contrahens ſecundas nuptias de conſenſu mariti prædefuncti, an excuſetur à pœna ſecundò nubentium.*
7 *Mulier tranſiens ad ſecundas nuptias de voluntate filiorum primi matrimonij, euitat pœnas ſecundarum nuptiarum. amplia vt num.* 8. *& reſolue vt num.* 9. *etiam tacitus conſenſus filij non conquerentis de ſecundis nuptiis ſufficit vt mater non priuetur, num.* 10. *Idem eſt in patre qui poſt exhæredationem factam de filio, dicitur remiſiſſe iniuriam, recipiendo illum in domum, ſimul habitando, & conuiuendo, num.* 11. *amplia ad minorem, cui neque competeret reſtitutio in integrum, quæ non datur minori agenti ad executionem pœnæ, num.* 12.
13 *Tutor conſentiens matri ſecundo nubenti, non poteſt remittere pœnam legis.*
14 *Maritus etiam tranſiens ad ſecundas nuptias tenetur reſeruare proprietatem bonorum filiis prioris matrimonij.*
15 *Vidua luxurioſè viuentis, vel ad ſecundas nuptias tranſeuntis, eadem ratio.*
16 *Vxor aliquid quocunque titulo lucratiuo à marito accipiens, tenetur tranſeundo ad ſecundas nuptias id totum integrè reſeruare filiis prioris matrimonij.*
17 *Mulier tranſiens ad vota ſecunda, an amittat lucrum à lege, ſeu conſuetudine delatum coniugi, & an illud reſeruari debeat filiis prioris matrimonij. In bonis communicatis inter virum & vxorem, quid, num.* 18.

19 Filij

19 *Filij prioris matrimonij an habeant partem in lucris habitis ex ſecundo matrimonio per patrem, aut matrem, quæ ſecundo nupſit.*

20 *Mulier tranſiens ad ſecundas nuptias an teneatur reſeruare arrhas filiis prioris matrimonij, à quo proceſſerunt, & in illis, vel in bonis, quæ reſeruari debent prædictis filiis prioris matrimonij? an ipſa, vel maritus ſuperſtes poſſit aliquem ex illis meliorare, vel abſque Regia facultate maioratum inſtituere.*

21 *Res quando peruenit ex bonis mariti ad mulierem titulo oneroſo, an diſpoſitio huius legis ſibi locum vendicet.*

22 *de Bonis, quæ coniux tranſiens ad ſecundas nuptias adquiſiuit, data ſibi contemplatione coniugis defuncti, quid.*

23 *in Emphyteuſi à marito proueniente, quam ſibi & vxori de nouo acquiſiuit, an poſſit nominare filios ſecundi matrimonij.*

24 *Mulier tranſiens ad ſecũdas nuptias, an poſſit relinquere plus filiis ſecundi matrimonij, quam primi.*

25 *Coniux tranſiens ad ſecundas nuptias non amittit proprietatem bonorum à coniuge defuncto ſibi relictorum, ſi ex eo matrimonio filij non ſunt ſuſcepti.*

26 *Mulier ad ſecundas tranſiens nuptias tenetur reſeruare etiam illud, quod habuit à marito causâ nuptiarum.*

27 *Vir ſi legatum aliquod relinquat vxori, vel vxor viro, tenetur vterque tranſiens ad ſecundas nuptias id reſeruare filiis prioris matrimonij.*

28 *Pater ſi pupillariter ſubſtituat matrem filio impuberi, an bona illa, quæ ex ſubſtitutione pupillari patris per mortem filij mater eſt conſequuta, teneatur reſeruare filiis prioris matrimonij.*

29 *Mater tranſiens ad ſecundas nuptias non poteſt diſponere de proprietate illorum bonorum, quæ reſeruare tenetur filiis prioris matrimonij, ea alienando, aut obligando.*

30 *Mulier alienare lucrum prohibita, quod ex matrimonio percepit, id poteſt aſſignare vni ex liberis.*

31 *Pater, vel mater, ſi ex legis diſpoſitione habent electionem relinquendi certa bona alicui filiorum primi matrimonij quem elegerit, debet eligere filium benemeritum.*

32 *Mulier ad ſecundas nuptias tranſiens ſtatim amittit dominium prædictorum bonorum, transferturque in filios, retento ſibi ſolo vſufructu.*

33 *Mater binuba quicquid acquiſiuit ex ſucceſſione vnius ex liberis prioris matrimonij, id reſeruat liberis prioris matrimonij ſuperſtitibus, & in portione per traditionem impetrata vſumfructum duntaxat obtinet, & num. 35. Nullis liberis ex priore marito ſuperſtitibus vxor de bonis per hæreditatem & prius matrimonium acquiſitis liberè diſponit, num. 34.*

36 *Coniux tranſiens ad ſecundas nuptias ſuccedit pleno iure abſque obligatione reſeruationis in bonis à coniuge defuncto profectis, ac ſibi acquiſitis, quando filij ſuſcepti ſunt ex priore matrimonio, at omnes abſque prole obierunt. Idem dicendum quando ſupereſſet filius vnicus, vel plures, ſed omnes incapaces, n. 37. Quòd ſi omnes obierint filij ſuperſtite nepote, huic reſeruationi locus eſt, n. 38.*

L. Fœminæ. III.

Iidem AAA. Floro P.P.

1 MVlier tranſiens ad ſecunda vota, quicquid ex facultatibus primi viri lucroſo titulo tam per ſponſalia, quàm nuptias conſequuta eſt, tenetur moriens liberis communibus reſeruare, *in princ.* Fœminæ 2 ſecundò nubentes acquiſita lucroſo titulo à maritis prioribus ad vitam poſſident, & hiſce fruuntur, firmiter autem de hiſce nihil alienant, aut transferunt, *in verſ. nec quicquam.* Mulier binuba ſi affecta bona 3 alienauit contra legum prohibitionem, ad iſtiuſmodi bonorum reſtitutionem tenetur, *in verſic. nam ſi.* Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1 ſup. hoc tit.*

Burboſ. Collect. in Cod. Tom. II.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, pluribúſque exornant *l. Hiſpan. 3. in med. & l. 14. & 15. tit. 12. part. 4.* Mynſing. *cent. 5. obſeruat. 24.* Roland. *conſ. 95. per tot. lib. 1. & conſ. 81. lib. 3.* Burſat. *conſ. 12 lib. 1.* Decian. *reſp. 44. à princ. vol. 5.* Alphan. *collect. 17.* Sarmien. *lib. 1 ſelect. cap. 4.* Viui. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 5. num. 3. in princip. pag. 714.* Chærian. & Vezin. *eod. lib. 5. tit. 4. n. 26. cum ſeqq. pag. 711.* Anton. Gabr. *tom. 3. commun. lib. 3. ſub hoc tit. concl. 1.* Ioſeph. Ludou. *eodem tom. 3. ſub hoc tit. concluſ. vnic. pag. 518.* Menoch. *conſil. 155. n. 6. 7. 12. & 13.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 5. num. 61.* Surd. *deciſ. 99. & 100.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 9. cap. 26.* Brunor. à Sole *in locis communibus, verbo diſpoſitio 11.* Mich. Graſſ *§ ſucceſſio ab inteſtato, quæſt. 17. à num. 4. & quæſt. 25.* Fachinæ. *controuerſ. iuris lib. 3. cap. 64. cum ſeqq.* Corr. *in memorabilib. verbo nuptiæ, pag. 617.* Couarr. *de ſponſalib part. 2. cap. 3. §. 9. num. 7.* Gutier. *practic. lib. 2 quæſt. 95. num. 2. & lib. 3. quæſt. 43. num. 23.* Hippol. Montaner. *in addit. ad Oliban. de actionibus, part. 2. lib. 1. cap 47. num. 13. cum multis ſeqq.* Mieres *de maiorat. part. 1. quæſt. 71. num. 10.* Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quæſt. 14 num. 39.* Ioan Garc. *de donat. remunerat. num. 42.* Sanchez *de matrim. lib. 6. diſput 41. num. 5. cum ſeqq. & lib. 7. diſput. 88. & 89.* Pradil. *in ſumma legum pænal. part. 2. caſu 16. num. 6.* Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imper. lib. 2. concluſ. 98.* Matt. *de iuriſdict. part. 4. centur. 2. caſu 181. num. 20. cum ſeqq.* Caſtil. *controuerſ. lib. 1. de vſufructu cap. 2. num 9. cum ſeqq.* Valaſc. *conſult. 16.*

Teſtatur Valaſc. *conſult. 16. num. 9. verſic. poſtremò,* 4 ſe ab antiquis Senatoribus & peritiſſimis Aduocatis accepiſſe deciſionem huius legis in prima parte de reſeruatione lucrorum pro filiis primi matrimonij non ſeruari de conſuetudine noſtri Regni Portugaliæ; refert Gutier. *practic. lib. 4. quæſt. 45. num. 19.*

Multa circa intellectum huius legis adducit Hippol. Montaner *d. cap. 47 à num. 13.* vbi reſoluit quòd 5 ſi filij viua matre non ſunt conqueſti de tranſitu ad ſecundas nuptias, huius legis vendicatio, ſeu condictio non transfertur in hæredes extraneos, ſecus ad ſuos, quia filius præmoriens matri binubæ bene tranſmittit ad hæredes ſuos nepotes, pronepotes, & reliquos deſcendentes proprietatem bonorum, quam ſibi mater reſeruare tenebatur, & *num. 14.* quando poſſit monaſterium loco filij hæc remedia intentare, & *n. 21.* ait procedere hanc l. etiamſi nulliter eſſent ſecundæ nuptiæ obtentæ, & *num. 24.* quòd filiis non extantibus ex primo matrimonio ceſſat diſpoſitio huius leg. & quòd filiis incapacibus ex forma ſtatuti non datur remedium huius legis.

Virùm mulier contrahens ſecundas nuptias de 6 conſenſu mariti prædefuncti, excuſetur à pœna ſecundo nubentibus impoſita? In qua quæſtione quamuis Sarm. *ſelect. interpr. lib. 1. c. 4. num. 3.* ſubtiliter defendat conſenſum mariti, vt mulier ſecundò nubat, non præiudicare filiis, nec excuſare mulierem, nec mutare ius; nihilominus tamen, cùm mulier ſecundò nubendo inferat iniuriam priori marito, cuius

anima nuptiis repetitis contriſtatur, §.quæ verò nunc,
verſ.nos igitur, in auth.de nupt. & marito volenti &
conſentienti nulla ſit iniuria. contrarium meritò ſu-
ſtinent Marta de iuriſdict. part. 4. cent.2. caſu 181.n.
23.& plures,quos refert & ſequitur Caſtill. d.lib.1.de
vſufructu cap.1.num.83.cum ſeqq.
7 Similiter conſtituendum eſt quòd mulier tranſiens
ad ſecundas nuptias de voluntate filiorum primi ma-
trimonij, euitat pœnas ſecundarum nuptiarum, nec
eſt locus tunc deciſioni huius text. cum ſimilibus, vt
per Guilielm.Benedict.in cap.Raynutius,de teſtament.
verbo qui cum alia matrimonium contrahens,num.202.
Anton.Gom.l.13.Tauri,num.6.in fine, Petr.Gregor.
ſyntagm.iuris lib.9.cap.26.num.54.Hippol.Riminald.
conſ.569.num. 170. lib.5. Padil.in l.cum donationis,
num.5.C.de tranſact. Roland. conſ.95. num. 16 lib.1.
& conſ.81.à num.10.lib.3. Burſat. conſ.12.num.41.&
42 lib.1.Menoch.conſ.155.num.13.lib. 2. vbi numeris
8 ſeqq.ampliat ad nepotes, quibus conſentientibus ceſ-
ſat diſpoſitio huius legis, cùm ſit par ratio nepotum
& filiorum.Cancer.var.reſolut.part.1.cap.5.de ſucceſſ.
9 abinteſtato,n.29.vbi num. 31. reſoluit, quòd ſi mater
de conſenſu viri in teſtamento, aut aliàs dato ſecundo
nubat,impunè ad ſecunda vota tranſit. Plaça in epit.
delictor.cap.45.num.1. Surd.conſ.91.à num.20.Anton.
Gabr d.lib.3.ſub hoc tit.concl.1.num.29.& 33.Marienſ.
l.3.tit.1.gloſſ.2.num.43. lib.5.noua Recopil. Stephan.
Gratian.diſcept.forenſ.tom.1.cap.140.num.3. Sanchez
d.lib.9.diſp.89.num.43. Caſtill. d. lib. 1. de vſufructu
10 cap.2.num.93.cum ſeqq. Tacitus etiam conſenſus filij
non conquerentis de ſecundis nuptiis ſufficit vt ma-
ter non priuetur, cùm per illam taciturnitatem indu-
catur voluntas, & ratificatio nuptiarum, vt per Me-
noch.d.conſ.155.n.16.cum ſeqq.Caſtill. d.cap. 2. n.94.
Stephan.Gratian.d.cap.140.num.6. vbi num. 8. idem
11 tradit in patre qui poſt exhæredationem factam de
filio, dicitur remiſiſſe iniuriam recipiendo illum in
domum ſimul habitando & conuiuendo,& num.12.
poſt Surd deciſ.99.num.11.& deciſ.100. num. 1. & 7.
12 ampliat ad minorem,cui neque competeret reſtitutio
in integrum,quæ non datur minori agenti ad execu-
tionem pœnæ prout hæc priuatio eſt inducta in pœ-
nam contra mulierem ſecundò nubentem, maximè
cùm hæc dicatur iniuria quæ fit filiis primi matrimo-
nij, quæ videtur remiſſa per habitationem & conui-
ctum,quo caſu minor non dicitur læſus, nec reſtitui-
tur, intelligendo in minori viginti quinque anno-
rum,ſecus quatuordecim, qui non poſſet ſine tutore
remittere expreſsè,vnde multò magis, neque tacitè &
13 num.15. poſt Surd. conſ. 164. num. 50. tradit tutorem
conſentientem matri ſecundò nubenti non poſſe re-
mittere pœnam huius legis. Quamuis hunc conſen-
ſum debere eſſe expreſſum, nec ſufficere tacitum, te-
neant Cancer.d.p.1.cap.5.de ſucceſſ. ab inteſtato, n.29.
in med.Sanchez d.lib.7.diſp.89.num.44.

14 Fœminæ.] Vel etiam viri; maritus enim tranſiens
ad ſecundas nuptias tenetur reſeruare proprietatem
bonorum filiis prioris matrimonij, in quibus caſibus
vxor reſeruare tenetur,& diſpoſitum in vxore in hac
materia,habet quoque locum in marito,vt per l.Hiſp.
4.tit.1. lib.5. noua Recopil. vbi expreſsè deciditur in
vtroque coniuge idem quoad hoc eſſe ſeruandum,
gloſſ.verbo poſſeſſione,infr.hoc eod.text.Boër.deciſ.187.
à princ.& deciſ.190.num.1.Burſat.conſ.12. n.1. in fine,
Roland conſ.95.num.8.cum ſeqq. & n.44.& 50.lib.1.
Antun.Galeat.Maluaſ.conſ 51.num.13.lib.1.Conar.de
ſponſal.part.2.cap.3.§.9. num.7. Viui. tom.1.commun.
opin lib.5.tit.5.num.3.verſ.& pœna iſta,Molin.de pri-
mogen.lib.2.cap.10.num 59, Cald. Pereira de nominat.
emphyt.quæſt.14.num.39,Gutier.pract.lib.2. quæſt.95.
num.3. Pradil. in ſumma legum pœnal.part. 2.caſu 16.
num.6. Cancer.var.reſolut.part.1.cap.5. num.26. Ca-
ſtil.d.lib.1.de vſufructu cap.2.num.14 Chærian.tom.1.
commun. opin.lib.5. tit.4. num. 27. pag. 711. vbi tenet
quòd diſpoſitio huius legis ita locum habet in patre
ſecundò nubente, vt in matre. Sanchez de matrim.
lib.7.diſp.89. num.10. Surd.de aliment.tit.1.q.46.n.5.
Ferrer.in conſtit. Catalon.gloſſ.6.num.20.

Ad ſecundas,&c] Idem ſi luxurioſè vixerit vidua, 15
quæ eodem modo priuatur proprietate bonorum ex
prioris viri ſubſtantia acquiſitorum, & tenetur ea re-
ſeruare filiis prioris matrimonij, perinde ac ſi ad ſe-
cundas nuptias tranſiiſſet,vt per Anton. Gabr.d.lib.3.
ſub hoc tit. concl. 1. num. 12.& concl.3. num.10. & 11.
Angul. de meliorat.l.2.gloſſ.1. num.6. Pinel.l.fin.n.18.
C. de bonis matern. vbi num. 19. in viro viduo forni-
cante aliter ſentit Azeued.l.4. n.10. & 11. tit.1. lib.5.
noua Recopil.Quamuis Anton. Gom.l.15.Tauri n.16.
& Sanchez de matrim lib.7. diſp.90. num. 14. exiſti-
ment viduam fornicantem non priuari ea proprieta-
te, nec teneri reſeruare filiis prioris matrimonij, ne-
dum virum.

Quicquid ex facultatibus, &c.] Probat hic text. 16
vxorem aliquid quocunque titulo lucratiuo à mari-
to accipientem, ſiue ex donatione inter viuos, ſiue ex
vltima voluntate, teneri tranſeundo ad ſecundas nu-
ptias id totum integrè reſeruare filiis prioris matri-
monij, vt per Sanchez d.lib.7. diſp.89.à num. 2. Me-
noch. conſ. 155.à num. 1.

Primò quæritur vtrùm mulier tranſiens ad ſecun- 17
da vota amittat lucrum à lege, ſeu conſuetudine con-
iugi delatum, & an illud reſeruari debeat filiis prioris
matrimonij? vide Boër. deciſ.185. num.7. Pinel.in l.fi.
num. 10.cum ſeqq. C de bonis matern. Burſat. conſil, 12.
num.6.lib.1. Marienſ. l.6.gloſſ.2. num. 1. in fine, & n.3.
tit. 9. lib.5. noua Recopil. Gutier. pract.lib.2. quæſt. 59.
num.12.& 14.& quæſt.125.num.2. D. Barboſ.in l.ſi ab
hoſtibus, §.fin.num.71. in fine, & num.72.ff.ſoluto.ma-
trimonio.

Secundò quæritur quid dicendum in bonis com- 18
municatis inter virum & vxorem; vide Cald. Pereira
in l. ſi curatorem,verbo ſua facilitate, num.8.C.de in in-
tegrum reſtit,minor. vbi reſoluit huius communicatio-
nis lucra coniugem tranſeuntem ad ſecunda vota non
admittere,non ex eo quòd huiuſmodi lucra ſint lega-
lia. ſed magis ex eo, quia à bonorum communicatio-
ne procedentia à titulo magis oneroſo, quam lucrati-
uo procedunt, ex notatis per Rip. hîc num. 43. & Pa-
lat.in repet. rubr. de donat. inter virum & vxor. §.67.
num. 17.

Tertiò quæritur vtrùm filij prioris matrimonij ha- 19
beant partem in lucris habitis ex ſecundo matrimo-
nio per patrem, aut matrem, quæ ſecundò nupſit? vi-
de Mich. Craſſ.§.ſucceſſio ab inteſtato, q.17.n. 3.verſic.
in lucris verò habitis, Azeued.l.9.num.5.tit.9.lib.5.no-
uæ Recopil.vbi ſe remittit ad Boër. deciſ.203.n.2.

Quartò quæritur vtrùm mulier tranſiens ad ſe- 20
cundas nuptias teneatur reſeruare arrhas filiis prioris
matrimonij, à quo proceſſerunt, & in illis, vel in bo-
nis, quæ reſeruari debent prædictis filiis prioris ma-
trimonij,an ipſa, vel maritus ſuperſtes poſſit aliquem
ex illis meliorare, vel abſque Regia facultate maiora-
tum inſtituere? vide Guilielm. Benedict.in cap. Ray-
nutius,verbo & vxorem, deciſ.1.num. 87 Molin de pri-
mogen.lib.2.cap.10.num 59. cum ſeqq. Mieres de maio-
rat.part.1. quæſt. 54. Ayora de partit. parte.3. quæſt.15.
Marienſ. l.3.gloſſ 2.n.41.tit.1. lib.5.noua Recopil. Aze-
ued, in l.4.num.4.eiuſdem tituli,& libri, Gutier.pract.
lib.2. quæſt. 18.& lib.3. quæſt. 43. n. 24.& 25.& lib.4.
quæſt,65.n.7. Valaſc. conſult,16. per tot. Roder, Xuar.
in

Digitized by Google

in l. quoniam in prioribus, in declarat. ad legem Regni limit. 10. *num.* 2. Angul. *de melioration. l.* 2. *gloſſ.* 1. *n.* 5. Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſput.* 41. *num.* 3. vbi cum omnibus præter Valaſc. reſoluit teneri reſeruare arrhas filiis prioris matrimonij, quas ab eorum parte mulier accepit, inter illóſque eſſe æqualiter diuidendas ex teſtamento, aut ab inteſtato, nec poſſe ex illis inſtituere maioratum, aut meliorare quemquam eorum filiorum.

21 Quintò quæritur an diſpoſitio huius l. ſibi vendicet locum quando res peruenit ex bonis mariti ad mulierem titulo oneroſo, nempe emptionis, permutationis, vel alio ſimili? Negatiuè reſpondent Valaſc. *conſult.* 16. *num.* 7. Anton. Gabr. *d. lib.* 3. *ſub hoc tit. concl.* 2. *num.* 40. Sanch. *de matrim.* 1. *lib.* 6. *diſput.* 41. *num.* 1. optimè Menoch. *conſ.* 155. *num.* 6. *cum ſeqq.* Marta *d. caſu* 181. *num.* 27. nam tantùm habitum ex cauſa merè oneroſa excluditur à diſpoſitione huius l. Anton. Gabr. *d. tit. concl.* 1. *à num.* 39. D. Barboſ. *in l.* 2. *in princip. part.* 1. *num.* 162. *in fine, ff. ſolut. matr.* Marta *de Iuriſd. part.* 4. *caſu* 181. *num.* 27. quæ enim quæſita non videntur ex titulo lucratiuo, non ſunt reſeruanda liberis primi matrimonij, quia hæc lex loquitur tantùm in habitis titulo luctatiuo, *de ſponſalib. part.* 2 *cap.* 7. §. 1. *num.* 8. *ad fin.* Pinel. *in l. fin. num.* 3 *C. de bonis mater.* Matienſ. *l.* 6. *gloſſ.* 2. *num.* 2. *tit.* 9 *l.* 5. *nona Recop.* & *ibi* Azeued. *poſt princ.* quos refert & ſequitur D. Barboſ. *in l. ſi ab hoſtibus* 11. §. *fin. num.* 63. *ff. ſoluto matr.* Gutier. *practic. lib.* 4. *tit.* 65. *num.* 6. Vincent. de Franchis *deciſ.* 438. *num.* 2. Valaſc. *conſ.* 103. *num.* 30. vbi *n.* 31. refert quæ dicatur quæſita titulo lucratiuo.

Vnde mulier tranſiens ad ſecundas nuptias non amittit proprietatem donationis remuneratoriæ à marito ſibi factæ, ac proinde non tenetur reſeruare illam filiis prioris mattimonij, vt per Palat. *in rep. rub. de donat. inter virum & vxor.* §. 50. *num.* 35. *verſ. pro complemento*, Anton. Gabr. *d. lib.* 3. *ſub hoc tit. concl.* 2. *num.* 39. Vincent. de Franchis *vbi ſuprà n.* 4. Menoch. *d. conſ.* 155. *ex num.* 6. Gutier. *pract. lib.* 4. *quæſt.* 65. *num.* 11.

22 Sextò quæritur quid cenſendum de bonis, quæ coniux tranſiens ad ſecundas nuptias acquiſiuit ſibi data contemplatione coniugis defuncti? Vide Anton. Gom. *l.* 14. *Tauri num.* 7. Vincent. de Franchis *deciſ.* 18 *num.* 7 D. Barboſ. *in d. l. ſi ab hoſtibus*, §. *fin. num.* 72. Valaſc. *d. conſ.* 16. *num.* 2. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 431. *col.* 7 *verſ. dubium eſt*, Sanch. *d. lib.* 7. *diſput.* 89. *num.* 7.

23 Septimò quæritur de emphyteoſi à marito proueniente, quam ſibi & vxori de nouo acquiſiuit, an poſſit nominare filios ſecundi matrimonij? Vide Cald. Pereira *de poteſt. nominandi cap.* 1. *num.* 51. Cabed. poſt Luſitanas deciſ. *Areſto.* 91. *p.* 1.

24 Octauò quæritur vtrùm mulier tranſiens ad ſecundas nuptias poſſit relinquere plus filiis ſecundi matrimooij, quam primi? Affirmant poſſe, Tiber. Decian. *reſp.* 35. *num.* 14. *lib.* 1. Borgnin. Caualcan. *de vſufructu mulieri relicto num.* 85. Negant non poſſe Boët. *deciſ.* 201. Hippol. Riminald *conſ.* 241. *num.* 38. *lib.* 2. Anton. Gabr. *d. lib.* 3. *ſub hoc tit. concl.* 4. *num.* 44. & pleniùs & elegantiùs reſoluit Anton. Theſaur. *Pedem. deciſ.* 170.

Sufceptis ex priori matrimonio filiis, &c.] An idem procedat in auis, proauis, & aliis aſcendentibus ad ſecundas nuptias migrantibus? vide Sanch. & ab eo citatos *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 89. *num.* 12.

25 Ex his verbis colligit idem Sanch. *d. diſp.* 89. *n.* 34. coniugem tranſeuntem ad ſecundas nuptias non amittere proprietatem bonorum à coniuge defuncto ſibi relictorum, ſi ex eo matrimonio filij non ſint ſuſcepti.

Quicquid ex facultatibus priorum maritorum, &c.] 26
Notatur ad hoc quòd mulier tranſiens ad ſecundas nuptias tenetur reſeruare etiam illud, quod habuit à marito cauſa nuptiarum, puta ſponſalitiam largitatem, donationem propter nuptias, donationem bonorum, vel aliam ſimilem donationem, vt per Anton. Gom. *l.* 14. *Tauri num.* 3. Per hæc text. verba multi cenſent bona, quæ coniux tranſiens ad ſecundas nuptias acquiſiuit ſibi data contemplatione coniugis defuncti non reſeruari filiis prioris matrimonij, de quibus Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 89. *num.* 17.

Aut teſtamento iure directo, &c.] Notatur ad hoc 27
quòd ſi vir legatum aliquod relinquat vxori, vel vxor viro, tenetur vterque tranſiens ad ſecundas nuptias id reſeruare filiis prioris matrimonij, vt per Boët. *deciſ.* 185. *num.* 7. Molin. *de primogen. lib.* 2. *c.* 10. *num.* 60. Matienſ. *l.* 3. *gloſ.* 2. *num.* 3. *tit.* 1. *lib.* 5. *nona Recop.* Azeued. *l.* 4. *num.* 21, & 29. *eod. tit.* 1. Sanch. *d. lib.* 7.
diſp. 89. *num.* 14. vbi *num.* 15. quærit quid dicendum ſi 28
pater in ſuo teſtamento ſubſtituat pupillariter matrem filio impuberi, an bona illa, quæ ex ſubſtitutione pupillari patris per mortem filij mater conſequuta eſt, teneatur reſeruare filiis prioris matrimonij, & *num.* 16. reſoluit quòd quando ex teſtamento, vel donatione coniugis defuncti, non tamen ex bonis ipſius, conſequitur aliquid alter coniux, id minimè reſeruandum eſt filiis prioris matrimonij.

Vel cuiuſlibet munifica liberalitatis, &c.] Aduertit D. Barboſ. *in l.* 2. *in princip. part.* 1. *num.* 162. *prope fin. verſ. comprehendetur*, diſpoſitionem huius text. generaliter conceptam eſſe, vt ſcilicet vxor ſecundo nubens non ſolùm donata per maritum reſeruaret filiis primi matrimonij, ſed etiam habita ratione pacti quòd aliquid lucraretur ex bonis mariti, colligitque deinde quòd in hac materia non ſolùm reſeruantur filiis primi matrimonij habita ex mera donatione, ſed & lucra mixta, prout ſunt lucra ex dote; & pari ratione etiam donatio ob cauſam reſeruanda eſt filiis primi matrimonij. & tantùm ea donatio ob cauſam non includetur in hac lege quando cauſa talis eſt vt faciat donationem tranſire in contractum merè oneroſum.

Alienandum in quamlibet extraneam perſonam, 29
&c.] Notatur ad hoc quòd mater tranſiens ad ſecundas nuptias non poteſt diſponere de proprietate illorum bonorum; quæ filiis prioris matrimonij reſeruare tenetur ea alienando, aut obligando, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 89. *num.* 6. vbi *num.* 7. reſoluit alienante parente eiuſmodi lucra, integrum non eſſe filiis prioris matrimonij reuocare viuente parente alienationem, & *num.* 8. tenet quòd ſi parens non alienauit, ſed conſumpſit, tenentur etiam hæredes ad æſtimationem quando culpa parentis, qui reſeruare tenebatur, res illa periit, atque conſumpta eſt, ſi enim abſque eius culpa pereat, perit vero domino, nempe filiis.

Ad quemlibet ex filiis, &c.] Notatur ad hoc quòd 30
mulier prohibita alienare lucrum, quod ex matrimonio percepit, id poteſt aſſignare vni ex liberis, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 11. *gloſ.* 6. *num.* 10.

In quem contemplatione meritorum, &c.] Notatur 31
ad hoc quòd ſi pater, vel mater ex legis diſpoſitione habet electionem relinquendi certa bona alieni filiorum primi matrimonij quem elegerit, debet eligere filium benemeritum, vt per Paul. Caſtrenſ. *conſ.* 163. *incip. In cauſa quam habet*, Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter vir. & vxor. not.* 3. §. 26. *num.* 4. vbi aduertit quod quamuis hæc lex hodie ſit correcta in

ſua diſpoſitione. per *auth. hoc lucrum, infr. hoc eod. tit.* per quam illa lucra æqualiter deferuntur filiis primi matrimonij, nihilominùs ratio legis durat, & ex ea, vt ex lege, poſſumus argumentari, Couar. *in reg. peccatum, de regul. iuris lib. 6. part. 2 §. 7. num. 7.* vbi ait hîc decidi fœminam ſecundò nuptam debere, quæ lucro à priore coniugio habuit, filiis eiuſdem matrimonij relinquere mortis tempore, ita tamen vt poſſit eadem lucra conferre cuilibet ex filiis in quem contemplatione meritorum liberalitatis ſuæ iudicium mater crediderit dirigendum. Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 5 num. 59. verſ. hi autem omnes*, vbi dicit hîc eſſe diſpoſitum quòd mater, quæ debet filiis prioris matrimonij lucra eiuſdem reſeruare, poſſit vni ex eiſdem illa prælegare, dummodo in illum non ex ſola voluntate, ſed ex contemplatione meritorum iudicium ſuæ liberalitatis direxerit, vbi etiam addit Hiſpanos ſcribentes, ex quorum numero ſunt Palat. Segui. Ludou. Gomez, Anton. Gomez, & alij, quos ipſe refert, frequenter inferre ſolere parentem, qui Regiæ facultatis virtute primogenium inſtituit, in foro conſcientiæ teneri inter filios ſuos eligere non ſolùm dignum, ſed etiam digniorem, alias mortale crimen incurrere, idque ipſum dicendum eſſe in parentibus, qui ex legum Regiarum deciſione primogenium ex tertia, vel quinta bonorum parte inter liberos inſtituunt, vel meliorationem faciunt; ſed contra eos reſoluit ipſe Molina contrarium & *n. 61.* aſſignat differentiæ rationes inter deciſionem huius text. & leges, ac facultates Regias.

32 *Poſſidendi tantùm*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſtatim mulier tranſiens ad ſecundas nuptias amittit dominium prædictorum bonorum, transferturque in filios retento ſibi ſolo vſufructu, vt per Anton. Gom. *l. 15. Tauri num. 3.* Sanch. *de matrimon. lib 6. diſp 41. num. 1.* & *ibi* etiam per *auth. lucrum, inf. hoc eod. tit.* ſubdit quòd talia bona æqualiter inter filios diuiduntur, nec poterit mater in eis aliquem meliorare.

Aduertas quòd diſpoſitio huius l. quatenus concernit fauorem liberorum primi matrimonij, adhuc hodie procedit & ſeruatur, vt per Chætian. *tom. 2. commun. opin. lib. 5. tit. 4. n. 26. p. 711.*

§. Illud etiam.

33 Mater binuba quicquid ex ſucceſſione vnius ex liberis acquiſiuit, id reſeruat liberis prioris matrimonij ſuperſtitibus, & in portione per traditionem im-
34 pertata vſumfructum duntaxat obtinet. Nullis liberis ex priore marito ſuperſtitibus vxor de bonis per hæreditatem & prius matrimonium acquiſitis liberè diſponit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

35 Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Cancer. *var. reſol. part. 1. cap. 5. de ſucceſſ. ab inteſt. num. 25.* vbi *num. 26.* intelligit quoad bona, quæ filius inteſtatus reliquit, quæ ſibi obuenerant ex parente præmortuo. Sanchez *de matrim. lib. 7. diſpu. 89. num. 18.* dum ait coniugem ſuccedentem ab inteſtato filio prioris matrimonij in bonis, quæ is filius ex parentis ſubſtantia habuit, teneri tranſeundo ad ſecundas nuptias ea bona reſeruare filiis prioris matrimonij, ac amittere illorum proprietatem ſolo vſufructu retento, ſubditque per expreſſum text *in §. hinc, auth. de nuptiis collat. 4 verſ. ſi autem inteſtatus*, nec referre ſiue parens tranſeat ad ſecundas nuptias poſt obitum filij, cui in bonis parentis abinteſtato ſucceſſit, ſiue ante illum, & *num. 19.* reſoluit, hoc adeò verum eſſe vt etiam procedat in legitima iure debita parenti ſuperſtiti ex illis bonis paternis, in quibus filio abinteſtato ſucceſſit, eam enim teneri reſeruare filiis prioris matrimonij concludit. Cald. Pereira *de poteſtate eligen. cap. 17. num. 13.*

Quod ſi nullam, &c.] Notatur ad hoc quòd con- 36
iux tranſiens ad ſecundas nuptias ſuccedit pleno iure abſque obligatione reſeruationis in bonis à coniuge defuncto profectis, ac ſibi acquiſitis, quando filij ſuſcepti ſunt ex priore matrimonio, at omnes abſque prole obierunt, vt per Anton. Gom. *l. 14. Tauri num. 1.* Tell. *l. 6. Tauri, num. 19 in fine*, Boër. *deciſ. 185. n. 17.* Bellacomb. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 4. num 8. pag. 709.* Surd *de aliment. tit. 7. quæſt. 23. num. 9.* Matienſ *l. 3. gloſ. 2 num. 15. tit. 1. lib. 5. noua Recop.* Ceuall. *commun. contra commun quæſt. 671. num. vnic.* Sanch.
d. lib. 7. diſp. 89. num. 37. vbi ſubdit idem eſſe dicen- 37
dum quando ſupereſſet filius vnicus, vel plures, ſed omnes incapaces, perinde enim eſt ac ſi mortui eſſent. Quid ſi omnes obierint filij ſuperſtite nepote, 38
huic reſeruationi locus erit, huic enim & alij deſcendenti tenetur auus, ſeu alius aſcendens bona reſeruare à coniuge præmortuo acquiſita tranſeuntes ad ſecundas nuptias, vt per eundem Sanch. *d. diſp. 89. num. 12.*

Notat Put. *part. 3. deciſ. 4* quòd text. iſte dum vult quòd mater tranſiens ad ſecunda vota non poſſit diſponere de lucris nuptialibus, ſed ea filiis primi matrimonij reſeruare deberet, haberet etiam locum quando illæ nuptiæ de facto, & nulliter eſſent contractæ, ſubditque hunc §. loquentem in matre habere etiam locum in patre.

Avth. In donatione.

MVlier ſecundò nubens proprietatem donatio- 1
nis propter nuptias ab extraneo etiam conſtitutæ amittit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit An- 2
ton. Gom. *l. 14. Tauri num. 7. verſ. ſecundo.*

Avth. Lucrum.

LVcrum ex ſecundo matrimonio matris debetur 1
prioris matrimonij liberis per portiones æquales. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupra hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt An- 2
ton. Gom. *l. 14 Tauri num. 3. ad fin.* Roder. Xuar. *in tit. de arrhis num. 0. verſ præterea* Molin. *de primogen. lib. 2 cap. 10. num. 60.* vbi ait quòd licèt *in l. fœminæ, ſup. hoc eod. tit.* conceſſa fuiſſet facultas vxori eligendi vnum ex filiis ad prælegandum ei lucra à primo marito ex cauſa lucratiua acquiſita, ea tamen facultas ablata fuit eidem per hanc auth quoad hanc electionem, atque prælegandi poteſtatem. Valaſc. *conſult. 16. num. 5. in fine.* Gutier. *pract. lib 4. quæſt. 65. num. 5. prope fin.* & *num. 24.* reſoluit poſt multos quos refert, mulierem ſecundò, vel tertio nubentem teneri reſeruare arrhas à primo, vel ſecundo marito habitas filiis illius matrimonij, cuius cauſa promiſſæ, & datæ fuerunt, ac proinde meliorationem de illis facere non poſſe in perſona alicuius ex filiis illius matrimonij, ſed æqualiter inter illos diuidenda eſſe, latè Sanch. *de matrim. lib. 7 diſp. 89. num 3.* vbi tenet quòd quamuis per d. l. fœminæ concedatur matri vt pro ſuo arbitrio poſſet inter filios prioris matrimonij diuidere acquiſita à priore coniugem, quorum proprietatem amiſerat, ac in eis præferre quam ex illis mallet, at

hæc

Digitized by Google

hæc electio & diuiſio ſublata ſunt per ius Authenticorum, quod prædictas leges corrigens ſtatuit ea lucta æquè inter filios prioris matrimonij diuidenda, nec integrum eſſe parenti aliquem illorum in quantumuis modica parte præferre, vt conſtat ex hac auth. & ex auth. *de nupt. §. venient. collat. 4. & in auth. de non eligen. ſecundo nubentes, §. proſpeximus collat.* 1. addítque ipſe Sanch. quòd licèt dubitetur an hoc correctum ſit per *l. Reg. Hiſp. 19. Tauri*, hodie *l. 3. tit. 6. lib. 5. noua Recop.* quæ abſolutè & indiſtinctè permittit parentibus in tertia & quinta bonorum ſuorum parte quemlibet ex filiis, vel deſcendentibus præferre, cæterùm nullo pacto correctas eſſe prædictas leges aſſerit, quia lex Regia loquitur in bonis propriis ipſorum coniugum, at hæc bona reſeruanda prioribus filiis non ſuot proprium tranſeuntis ad ſecundas nuptias patrimonium, ſed ſolum vſumfructum in eis retinet, &c. & *num.* 4. hoc temperat, nempe non poſſe in his bonis præferri aliquem ex filiis prioris matrimonij, vt intelligatur quando coniux ſecundo coniugatus habuit immediatè ea bona à coniuge defuncto; ſi enim ex ſucceſſione filij prioris matrimonij habeat aliqua bona, in quibus filius parenti defuncto ſucceſſerat, poteſt coniux ſuperſtes ea diuidere inter filios reliquos prioris matrimonij, ac in eis quemlibet illorum præferre, ſicut poteſt id efficere de propriis ſuis bonis, hoc tamen excepto quòd illa bona ſunt neceſſariò reſeruanda filiis prioris matrimonij, ac inter ipſos ſolos diuidenda, hæc autem minimè, ſed inter vtriuſque matrimonij filios, & reprobat Sarmient. *ſelect. lib. 7. cap.* 11. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Mater binuba filie prioris matrimonij ex teſtamento ſuccedet. Ab inteſtato ſuccedens portionis acquiſita vſufructuaria eſt adinſtar rerum, quas antè nuptialis donationis titulo acquiſiuit, num. 2.*

3 *Maritus ſi relinquit aliquid vxori in teſtamento, vel è contra vxor marito, tenetur etiam hodie reſeruare filiis primi matrimonij.*

4 *Filius ſi, poſtquam ſucceſſit patri ſuo, inſtituta matre in legitima, reliquerit in teſtamento tertiam partem bonorum ſuorum alicui fratri, & poſtea frater iſte abinteſtato decedat, & mater illi ſuccedat, tunc illam tertiam partem, in qua frater primo defuncto fratri ſucceſſit, non tenetur mater, qua ſecundo nupſit, aliis fratribus prædictorum, tanquam ex paterna ſubſtantia prouenientem reſeruare. De bonis, qua peruenerunt ad filium ex ſubſtantia aui, aut aliorum aſcendentium præter patrem, aut matrem, quid? & an parens ſuccedens filio in ea ſubſtantia auita amittat proprietatem tranſiens ad ſecundas nuptias, & teneatur reſeruare filij prioris matrimonij, num. 5.*

6 *Coniux tranſiens ad ſecundas nuptias non ſuccedet pleno iure abſque obligatione reſeruationis in bonis à coniuge defuncto profectis, ac ſibi acquiſitis, quando filij ſuſcepti ſunt ex priori matrimonio, at omnes abſque prole obierunt.*

7 *Filium vnicum habens, & tranſiens ad ſecunda vota, an illum habeat plenum ſucceſſorem.*

AVTH. Ex teſtamento.

1 MAter binuba ex teſtamento filio prioris matri-
2 monij ſuccedet. Abinteſtato ſuccedens portionis acquiſitæ vſufructuaria eſt adinſtar rerum, quas antè nuptialis donationis titulo acquiſiuit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit. & tom. 7. repet.* Ioan. de Gattonibus.

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Anton. Gom. *l. 14. Tauri num.* 2. vbi aduertit quòd licèt de iure antiquo mulier poſt mortem mariti contrahens ſecundas nuptias teneretur reſeruare filiis primi matrimonij bona obtenta a filio eiuſdem matrimonij titulo ſucceſſionis ex teſtamento, vel abinteſtato, tamen hodie non tenetur prædicta bona habita ex teſtamento filij reſeruare, ſed tantùm eo caſu, quo abinteſtato ſuccedit, quia ex teſtamento dicitur capere ſicut extraneus. Vincent. de Franchis *deciſ.* 18. *num.* 13. vbi ait verba illa, *ex paterna ſubſtantia*, non intelligenda de fructibus paternæ ſubſtantiæ, & *ibi* Amendola *in addit. num.* 4. tenet procedere hanc Auth. ſi ſuperſtites filij matrem priuari deſiderant, & *num.* 7. reſtringit hunc text. quando mater filiorum conſenſum ſiue ante, ſiue poſt matrimonium habet. D. Barboſ. *in l. poſt dotem 41. ff. ſoluto matrim. num.* 76. vbi per hunc text. tenet quòd ſi mulier conuolet ad ſecundas nuptias in bonis filij deſcendentis, non habet niſi vſumfructum quoad bona, quæ ad eum quocunque modo peruenerunt ex ſubſtantia patris; deinde ponit deceſſiſſe aliquem filium ex primo matrimonio, cui fratres ſucceſſerunt in proprietate, deinde aliquem ex iſtis fratribus deceſſiſſe, mater ſuccedet huic filio etiam in proprietate quoad partem, quam habuit ex ſucceſſione fratris, quia non videtur hanc partem habuiſſe ex ſucceſſione paterna immediatè, ſed potiùs ex ſucceſſione filij, cuius reſpectu mater tranſiens ad ſecunda vota non reperitur priuata vt non poſſit æqualiter ei ſuccedere cum aliis fratribus, Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 89. num.* 41. vbi teſtatur in hoc text. expreſsè probari quòd ſi filius decedens teſtetur, & inſtituat parentem hæredem bonorum, quæ à parente defuncto conſequutus eſt, tunc parens ille ſuperſtes ad ſecundas nuptias tranſiens ſuccedit plenè in illis bonis quoad proprietatem & vſumfructum, atque poteſt de illis diſponere, ſicut de aliis propriis; & idem dicendum aſſerit ſi filius ille per modum legati, vel fideicommiſſi relinquat ea bona parenti, vel ſi in codicillo relinquat, vel donet inter viuos, eo quòd in omnibus his euentibus capit parens ex expreſſa filij diſpoſitione inſtar extranei, atque adeò militet eadem ratio, quæ in ſucceſſione teſtamentaria, & citat Anton. Gabr. *tom. 3. communium opinion. lib. 3. concl. 3. num. 20. cum ſeqq. ſub hoc tit.* & idem Sanch. *ibidem num.* 42. reſoluit hoc procedere ſiue ante, ſiue poſt ſecundas parentis nuptias filius obierit. Et quòd extendant hic text. ad matrem & patrem, dicit Ferret. *in conſtitut. Cathaloniæ gloſſ. 6. num.* 24.

Quæ ex paterna ſubſtantia ad filium peruenerunt, &c.] Ergo text. procedit tantùm in bonis quæ filius habuit à patre, vt per Anton. Gom. *ad l. 14. Tauri num. 2. verſ. dubium tamen*, vbi per hunc text. aduertit quòd ſi maritus relinquit aliquid vxori in teſta- 3
mento, vel è contra vxor marito, tenetur etiam hodie reſeruare filiis primi matrimonij; vnde ſi maritus relinquat vxori quintum bonorum per viam inſtitutionis, vel legati, vel è contra vxor marito, tenentur illud reſeruare filiis primi matrimonij, ſecundùm iura Codicis, quæ in hoc non reperiuntur correcta per text. *in præſenti*, quia loquitur & procedit quando mater, vel pater aliquid recepit à filio ex teſtamento, quia tunc non tenetur reſeruare, quia capit vt extraneus; ſecus verò quando vnus coniux recepit ab altero, quia tenetur reſeruare propter iniuriam,

riam, quam ſibi facit per tranſitum ad ſecunda vota.

4 Vnde ſi filius poſtquam ſucceſſit patri ſuo, inſtituta matre in legitima, reliquerit in teſtamento tertiam partem bonorum ſuorum alicui fratri,& poſtea frater iſte abinteſtato decedat, & mater illi ſuccedat, tunc illam tertiam partem, in qua frater primo defuncto fratri ſucceſſit, non tenetur mater, quæ ſecundo nupſit; aliis fratribus prædictorum, tanquam ex paterna ſubſtantia prouenientem reſeruare; quia cùm hæc tertia pars non prouenerit ex ſubſtantia patris, ſed ex patrimonio fratris dimananerit, reſeruari non debet, tametſi mater ad ſecundas conuolauerit nuptias, ex natura dictionis, *ex*, quæ cauſam proximam & immediatam denotat, ex citatis per me *de dictionibus vſufr. dict.* 115. *num.* 3. *cum ſeq.* tum etiam, quia hæreditas poſtquam eſt adita efficitur proprium matrimonium adeuntis, nec dicitur ampliùs hæreditas, *l. ſed ſi plures*, *§. filio impuberi*, *ff. de vulg. & pupil. ſubſtit. l. eius, qui in prouincia*, *§. fin. ff. ſi certum pet.* D. Barboſ. *in rub ff. ſoluto matr. p.* 4. *num.* 19. *&* 20. tum denique quia leges quæ propter tranſitum ad ſecundas nuptias mulierem priuant proprietate eorum bonorum, quæ habuit à priori marito, vel à filiis ex paternis bonis, pœnales ſunt, & odioſæ, ac per conſequens ſtrictam admittunt interpretationem, & reſtringi debent. Menoch. *conſ.* 155. *num.* 7. Vincent de Franchis *part.* 1. *deciſ.* 18. *num.* 6. Ioan. Cephal. *conſ.* 288. *num.* 9. *lib.* 2. Ex quibus hanc opinionem tenent Ioan de Garronib. *hic num.* 25. Corne. *conſ.* 286. *col.* 2. *lib.* 1. D. Barboſ. *in d. l. poſt dotem num* 76. Caſtill. *quotid. controuerſiar. iuris lib.* 1. *de vſufructu cap.* 2. *num.* 60. *cum ſeqq.* Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp* 89. *num.* 22. quicquid dicat Azeued. *l.* 4. *num.* 5. *tit.* 1. *lib.* 5. *noua Recopil.*

5 Quid autem dicendum ſit de bonis, quæ peruenerunt ad filium ex ſubſtantia aui, aut aliorum aſcendentium præter patrem, aut matrem, an parens ſuccedens filio in ea ſubſtantia auita amittat proprietatem tranſiens ad ſecundas nuptias, & teneatur reſeruare filiis prioris matrimonij? Negatiua pars verior eſt, quia text iſte cum ſimilibus loquitur de bonis, quæ ex ſubſtantia paterna venerunt ad filium, & in materia hac pœnali nomine ſubſtantiæ paternæ minimè comprehenditur auita: tum, quia per tranſitum illum ad ſecundas nuptias iniuria principaliter infertur memoriæ coniugis præmortui, non autem aliis aſcendentibus: & ideo ita defendunt Boër. *deciſ.* 192. *num.* 5. Gregor. Lop. *l.* 26. *verbo fincar. tit.* 13. *part.* 5. Anton. Gom. *l.* 14. *Tauri num.* 2. Anton. Gabr. *commun. tom.* 3. *lib.* 3. *ſub hoc tit. concl.* 3. *num.* 16. Azeued. *l.* 4. *num.* 43. *tit.* 1. *& l* 6. *num.* 3. *tit.* 9. *lib.* 5. *noua Recop.* Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 89. *num.* 23. quicquid contrarium teneant Marienſ. *d. l.* 3. *gloſ.* 2. *num.* 15. *tit.* 1. *lib.* 5. *Recop.* Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 163. *col.* 3. *notab.* 3.

6 In gloſ. *Filij.* ibi, *quem ſolum habebat.* Notatur ad hoc quòd coniux tranſiens ad ſecundas nuptias non ſuccedit pleno iure abſque obligatione reſeruationis in bonis à coniuge defuncto profectis, ac ſibi acquiſitis, quando filij ſuſcepti ſunt ex priori matrimonio, at omnes abſque prole obierunt, ſed coniux in ſolo vſufructu ſuccedit, ac proprietas, quæ ad vltimum filium defunctum pertinebat, transfertur ad hæredes illius filij abinteſtato, vt per Ludou. Roman. *conſ.* 279. *in fine* Sed contra hanc gloſ. tenendum eſt ſuccedere tunc parentem pleno iure, conſolidarique proprietatem cum vſufructu, vt reſoluunt Anton. Gom. *l.* 14. *Tauri num.* 1. Marienſ. *l.* 3. *gloſ.* 2. *num.* 15. *tit.* 1. *lib.* 5. *noue Recop.* Ceuall. *communium contra communes* 671. *num. vnic.* Cald. Pereira *de poteſt eligendi cap.* 10. *num.* 18.

Verùm habens vnicum filium, & tranſiens ad ſecunda vota habeat illum plenum ſucceſſorem? vide Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 273. *in princ.* 7

SVMMARIVM.

1. *Lucra deſtinata viro & vxori in caſu non exiſtentium liberorum, competunt hiſce ſi res ad eum caſum & ſtatum perueniat.*
2. *Totius & partis idem eſt iudicium, & num.* 3.
4. *Argumentum à toto ad partem validum. intellige, vt num.* 5.
6. *Totum ſingulas partes continet.*

Avth. Sed & ſi quis.

LVcra deſtinata viro,& vxori in caſu non exiſten- 1
tium liberorum, competunt hiſce ſi res ad eum
caſum ac ſtatum perueniat. Item totius & partis idem 2
eſt iudicium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in*
l. 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*
Aduertit Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum*
& vxor. §. 69. *num.* 31. *verſ. ad idem facit*, hîc probari
quòd ſi primum pactum committitur filiis exiſten-
tibus vt vxor acquirat certa bona, & deinde filij mo-
riantur, committitur ſecundum pactum, quia non
exiſtunt filij, & concludit hoc eſſe ſpeciale in illo
caſu.
Ad illud verò quòd totius & partis idem ſit iudi- 3
cium, & à toto ad partem valeat argumentum, vide
Euerard. *in topicis legal. loco* 80. Cantiuncul. *in ſimili* 4
tract. loco 5. Petr. Andr. Gammar. *in Dialectica lega-*
li lib. 1 *loco* 4. Rebuff. *in l. appellatione rei* 72. *verſ. ne-*
gatiuè cum ſeqq. ff. de verb. ſignif. pag. mihi 350. Me-
noch. *de præſumpt. lib* 3. *præſ.* 35. *num.* 27. Surd. *conſil.*
435. *num.* 21. Flamin Pariſ. *de confident. quæſt.* 28.
num. 106. Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. tom.* 1. *lit. A.*
concluſ. 499. *à princip.* Intellige quando eſt eadem ra- 5
tio. Bertaz. *de clauſul. inſtrum. clauſ.* 21. *gloſ.* 19. *num.* 1.
Borgnin. Caualcan. *deciſ.* 35. *num.* 112. *p.* 2. Menoch.
conſ. 72. *num.* 5. Surd. *conſ.* 193. *num.* 6. *& conſ.* 435.
num. 11. Iacob Gall. *conſ.* 48. *num.* 24. Cardin. Tuſch. 6
d. concl. 499. *num.* 3. Et quòd totum contineat ſingu-
las partes, quia in integrali toto comprehenditur
quælibet eius pars, vide per citatos à metipſo *de A-*
xiom. iuris vſufreq. axiom. 220.

SVMMARIVM.

1. *Sponſalitias largitates collatas per parentes, nati ex quocunque coniugio liberas retinent.*
2. *Donatio propter nuptias facta ad compenſationem ſponſalitiæ largitatis liberis ſecundi matrimonij reſeruanda eſt.*
3. *Donata coniugi ſecundæ, nullis cum hac liberis progenitis, licèt adſint liberi ex primo matrimonio, iure proprietatis ſecundo coniugi pertinent.*
4. *Sponſalitiæ largitates retinentur per hos liberos, qui nati ſunt ex coniugiis, ob quæ largitates collatæ fuerunt.*
5. *Secundæ nuptiæ dicuntur non ſolùm quæ ſecundæ, ſed etiam tertiæ, & vlteriores reſpectu præcedentium.*

L. Cùm

Digitized by Google

L. Cùm aliis. IV.

Impp. HONOR. & THEOD. AA.
Mariniano P.P.

1 EX quocunque coniugio nati liberi ſponſalitias
largitates per parentes collatas, liberas retinent.
2 Donatio propter nuptias facta ad compenſationem
ſponſalitiæ largitatis liberis ſecundi matrimonij re-
3 ſeruanda eſt. Donata coniugi ſecundæ, nullis cum hac
liberis progenitis, licèt adſint liberi ex primo matri-
monio, proprietatis iure ad ſecundum coniugem per-
tinent. Sponſalitiæ largitates retinentur per hoſcè
4 liberos, qui nati ſunt ex coniugiis, ob quæ largitatea
collatæ fuerunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
in l. 1. num. 1 ſup. hoc tit.

Aduertit Blaſ. Robles Salzedo *in tract. de repræ-
ſent. lib. 2. cap. 19. num. 22.* hanc l. de tranſuerſalium
ſucceſſione loquutam non eſſe trahendam ad deſcen-
dentium ſucceſſionem.

5 *Omnis poſteritas ex quocunque ſuſcepta viro*, &c.]
Notatur ad hoc qoòd ſecundæ nuptiæ non ſolùm
dicuntur quæ ſecuodæ ſunt, ſed etiam tertiæ, & vlte-
riores reſpectu præcedentium, vt per Palat. *l. 15. Tau-
ri num.* 8. & *ibi* Caſtill. *num.* 1. Anton. Gom. *n. 6. in fine.*
Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp.* 88 *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Lucra quæ mulier ſecundo nubens liberis prioris matrimonij tenetur reſeruare, maritus ad eadem cuſtodienda liberis primi matrimonij obſtringitur, & num. 6.*

2 *Dotem, aut donationem propter nuptias à priore coniuge datam, coniuges ſecundò nubentes liberis primi matrimonij reſeruare tenentur.*

3 *Donata ante nuptias, ab vxore binuba in dotem conuerſa, liberis prioris matrimonij propria permanent.*

4 *Patre defuncto res prioris matrimonij liberis propria, per hoſce vindicantur.*

5 *Bona liberis prioris matrimonij propria pater ſecundo nubens non alienat, eorum tamen adminiſtrationem per ſecundas nuptias minimè amittit, & horum diuidendorum licentiam retinet.*

7 *Coniux tranſiens ad ſecundas nuptias, priuatur ſtatim ipſo iure dominio omnium lucrorum, quæ à coniuge defuncto perceperat, applicatúrque communibus liberis, retento ſibi dum vixerit ſolo vſufructu.*

8 *Pater ob tranſitum ad ſecunda vota non perdit liberorum adminiſtrationem, nec filiorum tutelam, num. 9. nec priuandus eſt prolis educatione, ſicut mater. num.* 10.

11 *Lucra reſeruanda liberis primi matrimonij ad eos pertinent, licèt non fuerint patris hæredes, modò matri vltimò decedenti ſuccedant.*

12 *Filia vbi propter dotem excluditur à ſucceſſione fauore maſculorum, tunc illud, quod vltra dotem debebatur ratione legitimæ, applicatur maſculis.*

13 *Donatio facta patris contemplatione, cenſetur proueniſſe ab ipſo patre, & pater donaſſe videtur.*

14 *Dans pro alio, illum repræſentat.*

L. Generaliter cenſemus. V.

Impp. THEOD. & VALENT. AA.
Florentio P.P.

QVæ lucra mulier ſecundo nubens prioris ma- 1
trimonij liberis reſeruare tenetur, ad eadem cu-
ſtodienda liberis primi matrimonij obſtringitur ma- 2
ritus. Dotem, aut donationem propter nuptias à prio-
re coniuge datam coniuges ſecundo nubentes liberis
primi matrimonij reſeruare tenentur. Res ante nu- 3
ptias donatæ in dotem ab vxore binuba conuerſæ
liberis prioria matrimonij propriæ permanent. Patre 4
defuncto res prioris matrimonij liberis propriæ per 5
hoſce vindicantur. Bona liberis prioris matrimonij
propria pater ſecundo nubens non alienat, eorum ta-
men adminiſtationem per ſecondas nuptias minimè
amittit, & horum diuidendorum licentiam retinet.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1.
ſuprà hoc tit. & tom. 7. repet.* Ioan. Nicolaus.

Hanc eandem concluſ. quoad primam eius par- 6
tem, ex hoc text. deſumunt Anton. Gom. *l.* 14. *Tauri
num.* 4. vbi ait quòd ſicut mater tranſiens ad ſecunda
vota, tenetur reſeruare filiis primi matrimonij bona,
quæ habuit à marito, vel ex ſucceſſione alicuius filij,
ita pater tranſiens ad ſecunda vota, tenetur reſeruare
filiis primi matrimonij bona, quæ habuit ab vxore,
vel ex ſucceſſione alicuius filij: idem per hunc text.
tenent Boët. *deciſ.* 87. *num.* 2. Cald. Pereira *de nomi-
nat. emphyt. quæſt.* 14. *num.* 59. D. Barboſ. *in l. 2. in princ.
part. 1. num. 162. verſ. quod poſtea, ff. ſoluto matrim.* Gu-
tier. *pract. 2. quæſt. 95. num.* 3. Ioan. Garc. *de coniugali
acquæſtu num.* 9. Farinac. *frag. crimin. part. 2. lit. M.
num.* 405.

Dominium autem rerum, &c.] Notatur ad hoc quòd 7
coniux tranſiens ad ſecundas nuptias, priuatur ſtatim
ipſo iure dominio omnium lucrorum, quæ à coniuge
defuncto perceperat, applicatúrque communibus li-
beris, retento ſibi dum vixerit ſolo vſufructu, vt per
Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 89. num. 2. verſ. & priuatur
ſtatim.*

Negotia verò liberorum, &c.] Notatur ad hoc 8
quòd pater ob tranſitum ad ſecunda vota non per-
dit liberorum adminiſtrationem, vt per Boët. *deciſ.*
266. *num.* 1. Anton. Gom. *l.* 14 *Tauri num.* 15. Sanch.
de matrim. lib. 7. diſput. 88. *n* 12. vbi rationem præſtat,
quia huiuſmodi adminiſtratio conceditur ſibi ratio-
ne vſusfructus, quem in his bonis habet, & adhuc
tunc cum ſecundo coniugatus retineat. *l. fin. C. de
bonis matern.* inde eſt vt retineat etiam legitimam ad-
miniſtrationem; quod ſecus in fœminis tenet, quæ
vtpote leuiores, ac iudicij ſtabilitate deſtitutæ ſæ-
piùs nuptiarum nouarum amore captæ non ſolùm
res filiorum, ſed etiam vitam addicunt, vt ait text.
in l. lex quæ tutores, C. de adminiſt. tutor. vide Gutier.
de tutelis part. 1. cap. 9. num. 22. in princip. vbi tenet
patrem legitimum adminiſtratorem filiorum, licèt
aliud contrahat matrimonium, non tamen amittit
prædictam adminiſtrationem legitimam, quia in eo
ceſſat ratio prohibitionis, quæ in matre adeſt, & mi-
litat: cùm animus viri præſumatur conſtantior, &
firmior, & non ſubiicitur fœminæ, ſicut ipſa ſubiici-
tur viro.

Vnde patrem ſecundo nubentem non amittere 9
filiorum tutelam, tradunt Boër. *d. deciſ.* 266. *num.* 2.
Baëc. *de deciſ. tutor. cap. 4. num.* 51. Menchaq. *de ſuc-
ceſſ. creat. lib. 2.* §. 12. *num.* 36. Pinel. *in l. fin.* 15. *C. de
bonis mater.* Matienſ. *l. 3. gloſſ. 2. num.* 10. *tit.* 1. *lib.* 5.
noua Recop. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 29. princ. n.* 14.
Gutier.

Gutier. *d. num. 22. poſt princip.* Sanch. *d. lib. 7. diſp* 88. *num. 12. in fine*, vbi *num.* 20. ſubdit patrem ſecundò nubentem non eſſe priuandum educatione prolis, ſicut matrem.

§. In his autem.

11 Lucra reſeruanda liberis primi matrimonij pertinent ad eos, licèt patris hæredes non fuerint, modò matri vltimo decedenti ſuccedant. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

12 *Liberis communibus ſeruare*, &c.] Notatur ad hoc quòd vbi filia propter dotem excluditur à ſucceſſione fauore maſculorum, tunc illud, quod vltra dotem debebatur ratione legitimæ, applicatur maſculis, vt per Surd. *de aliment. tit. 9. qu. 25. n. 13.*

13 Notatur etiam ad hoc quòd donatio facta patris contemplatione cenſetur ab ipſo patre prouenisse, & pater videtur donaſſe, vt per Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 16. num. 1.* Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib. 1. interp. 2. dub. 2. ſolut. 6. num. 2. & 3.* quos & alios refert Surd. *deciſ.* 322. *num.* 54. vbi citat
14 Bald. in præſenti dicentem quòd dans pro alio, illum repræſentat.

SVMMARIVM.

1 *Liberi prioris matrimonij, modò non ingrati, acquirunt lucra legalia ob parentum ſecundas nuptias, & num. 3. Qualis ingratitudo filiorum exigatur vt huic reſeruationi locus non ſit, & quis tunc ſuccedat, remiſſiuè, num. 4.*

2 *Coniuges matrimonia non iterantes poſſunt nuptiarum lucra liberè conſumere, non conſumpta liberi ex illis matrimoniis, quorum intuitu lucra ſunt acquiſita, vendicant.*

AVTH. Hæres.

1 Liberi prioris matrimonij, modò non ingrati, lucra legalia ob parentum nuptias ſecundas acquirunt,
2 & ſibi reſeruant, *in princ.* Coniuges matrimonia non iterantes poſſunt nuptiarum lucra liberè conſumere, non conſumpta liberi ex illis matrimoniis, quorum intuitu lucra acquiſita ſunt, vendicant, *in §. illud.* Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Boër. *deciſ. 185. num. 9.* vbi quòd proprietatem lucri ex pacto prouenientis, quam perdit tranſiens ad ſecunda vota, vendicare poſſunt filij, etiamſi non ſint hæredes parentum. Anton. Pichard. *in l. ſi arrogator, num. 37. ff. de adopt.* Blaſ. Robles Salzedo *in tract. de repræſentat. lib. 3. cap. 15. num. 16.* Cald. Pereira *de poteſt. elig. cap. 17. num. 33.* vbi quòd filiis ſecundo nubentis lucra prioris matrimonij debent conſeruari, etſi parenti ad ſecundas nuptias conuolanti hæredes eſſe non poſſint. Pinel. *in l. 1. C. de bonis matern. part. 1. num.* 38. vbi ait in hoc text. diſponi vt liberi, quibus lex certum lucrum defert ex bonis parentis, poſſint illud accipere, etiamſi hæredes parentis eſſe nolint, quia non defertur iure hæreditario, nec offenditur regula *l. 1. ff. de acquir. hæred.* ſubdítque textum non agi de lucro non agnito tranſmittendo. latè Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſput. 89. num. 25.* vbi per hunc text. tenet quòd coniux ſuperſtes tranſiens ad ſecunda vota tenetur filiis reſeruare bonorum proprietatem, quæ à defuncto coniuge acquiſiuit, quamuis filij non ſint hæredes coniugis defuncti, eo quòd hæreditati renuntiauerint, & hoc niſi filij repellantur à ſucceſſione ratione ingratitudinis: & hoc eſſe verum affirmat, quamuis renuntiatio iureiurando firmata ſit, ſubdítque nec eſſe locum huic reſeruationi quando filij alia ratione incapaces eſſent, vt ſi profeſſi eſſent in Ordine Minorum.

Niſi fuerint ingrati, & probetur ingratitudo.] 4
Qualis autem ingratitudo filiorum exigatur vt huic reſeruationi locus non ſit, & quis tunc ſuccedat? vide Guilielm. Bened. *in cap. Raynutius, de teſtament. verbo & vxorem, deciſ. 5.* vbi de ſucceſſ. ab inteſtato, *num.* 84. Ioan. de Garronibus *in auth. ex teſtamento, ſup. hoc eod. tit. notab* 11. & 12. *num. 60. cum ſeqq.* in noua edit, quos refert Sanch. *d. lib. 7. diſp. 89. num. 25. in fine.*

AVTH. Vxore mortua.

Lucra dotis, & donationis propter nuptias omnino ſunt reſeruanda liberis illius matrimonij, matrimonio morte, vel diuortio ſoluto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text deſumunt Hieron. de Laurent. *Auenionenſi deciſ. 45. num.* 10. Fab. de Anna *conſ.* 74. 2

SVMMARIVM.

1 *Mulier ſecundo nubens marito plus tribuere nequit, quàm vni ex liberis, & loco legitimæ, horum parentibus relinquere licet, ac plura relicta corruunt, & num 2. 3.*

4 *Nouerca quòd concurrat cum filiis vſque ad ſupplementum legitimæ, procedit etiam quod filius ſupplementum non peteret, & quòd defertur filiis, & aufertur coniugi, confunditur cum legitima, quæ antea non erit per filios detrahenda, num. 5.*

6 *Filium detrahere primò ſuam legitimam, & deinde reliquorum bonorum debere fieri diuiſionem.*

7 *Filia renuntians hæreditati patris, non videtur renuntiare iuri, quod poſtea ſibi competit ex hac l. ſcil. vt poſſit auocare dotem inofficioſam à matre datam, & lucra ſibi delata accipere.*

8 *Mater quando donat filio Clerico ex ſecundo matrimonio, nihil poteſt quæri patri.*

9 *Mulier tranſiens ad ſecunda vota non poteſt ſecundo viro relinquere pluſquàm vni ex nepotibus ex filio.*

10 *Minor pars data filio, quam nequit excedere, relicta ſecundo viro, eſt computanda penſatis non ſolùm quæ filius habuit in teſtamento parentis, ſed etiam quæ ab ipſo ſuperſtite habuit.*

11 *Mulier tranſiens ad ſecunda vota, ſi plus relinquat viro, quàm vni ex filiis, cui minus reliquit, illud ſolùm vlterius erit irritum.*

12 *Relictum ſecunda vxori vltra modum huius l. an ſit vnà cum fructibus reſtituendum.*

13 *Intellectus l. hac edictali 6. C. de ſecund. nupt.*

14 *Mater tranſiens ad ſecundas nuptias ſi legitimè caueat, rerum mobilium percipit commoda, res autem immobiles licitè non alienat. In rebus mobilibus in æſtimationem deductis, ſatiſdatione præſtita vſumfructum habet, num. 15. ſi præfatorum mobilium nomine ſatiſdare non vult, nec ſatiſdationem præſtare poteſt, facultas ſatiſdandi conuertitur ad hæredes, eo fine vt pro æſtimatione mobilium*

mobilium facta vſuras, aut penſiones ſoluant, num. 16. ſi haredes ſatiſdationem praſtare non poſſunt, res apud vxorem cum tacita bonorum hypotheca remanent, num. 17.

18 *Annona ciuiles, remiſſinè.*

19 *Redditus annui computantur inter bona immobilia.*

20 *Peritis in arte vbi quid mandatum, eorum iuramento declarari debet.*

21 *Æſtimatio poteſt probari per peritos aſſumptos à iudice.*

22 *Mulier, vel maritus tranſiens ad ſecunda vota non poteſt aliquo modo alienare bona immobilia, qua habuit à primo marito. ſi verò ſint mobilia, debet fieri eorum aſtimatio per arbitros electos à partibus, & praſtari ſatiſdatio de reſtituendo.*

23 *Pater tranſiens ad ſecundas nuptias tenetur cautionem praſtare de bono vſu aduentitiorum, quorum habet vſumfructum.*

24 *Mulier ſecundò nubens, & dotem à filiis primi matrimonij repetens, an teneatur ipſis filiis cauere de dote, aut ſaltem maritus ſecundus.*

25 *in Æſtimatione & valore alicuius rei mobilis vbi dubium vertitur, committendum id officialibus, & perſonis, qua veroſimiliter de eo poſſunt cognoſcere.*

26 *Æſtimatores bonorum vbi non fuerint deputati de publico, debent nominari à partibus.*

L. Hac edictali. VI.

Impp. Leo & Anthemivs AA. *Erythrio P. P.*

1 MVlier ſecundò nubens marito plus tribuere nequit, quàm vni ex liberis, & loco legitimæ horum parentibus relinquere licet, ac plura relicta cor-
2 ruunt. Vel ſic. Coniux tranſiens ad ſecunda vota, non poteſt vllo titulo in ſecundum coniugem transferre plus, quàm reliquerit vni ex filiis primi matrimonij cui minus reliquerit, & quod vltrà reliquerit, non valet, ſed inter liberos æqualiter diuiditur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* poſt omnes Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 54.* Giph. *tom. 1. pag. 379. & tom. 7. repet.* Steph. Bertrand.

3 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, multiſque exornant Alphan. *collect. 1.* vbi plures refert Doctores ex antiquioribus, Creſcent. *deciſ. 4.* aliàs 273. *de donat.* Rota Auenion. *diuerſ. deciſ. 95.* Pute. *deciſ. 1. lib. 2.* Hippol. Riminald. *conſil. 406. lib. 4.* Magon. *deciſ. 107.* Theſaur. *deciſ. 170.* Fachinæ. *controuerſ. lib. 3. cap. 66.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo verba 15.* Vincent. de Franchis *deciſ. 318.* Garc. Maſtril. *Sicil. deciſ. 175. per tot.* Franciſc. de Ponte *conſ. 35. lib. 1.* Franc. Romani *in different. iuris Saxonici part. 2 differ. 47. fol. 393.* Petr. Pech. *in tractat. de teſtament. coniug. lib. 2. cap. 10.* Viui. *lib. 2. opin. 319.* aliàs *tom. 1. commun. lib. 5. tit. 4. num. 6. pag. 709.* Bellacomb. *ibidem num. 7.* idem Viui. *num. 51. pag. 713. & eodem lib. 5. tit. 12. ſolut. matrim. num. 120. pag. 750.* Azeued. *l. 1. num. 26. col. 2. ad fin. tit. 2. lib. 5. noua Recopil.* Menoch. *de praſumpt. lib. 6. praſumpt. 38. n. 31.* latè Anton. Gabr. *commun. tom. 3. lib. 3. tit. de ſecundis nupt. concl. 4.* cum 20. ampliationibus, & 24. limitationibus ad deciſionem huius l. traditis, omnino pro illius vera intelligentia & praxi videndus. Anton. Oliban. *de actionib. part. 2. lib. 1 cap. 47.* & Hippol. Montaner. *ibidem in addit.* latè Surd. *de aliment. tit. 9. quaſt. 1. à princip.* vbi *num 2.* dicit quòd ſi vxor plus ſecundo viro reliquit, quàm filio prioris matrimonij, illud venit cum fructibus reſtituendum, & *num. 3.* quòd vxor ex cauſa alimentorum non poteſt plus relinquere ſecundo viro, quàm vni ex filiis prioris matrimonij, & *num. 4.* quòd ſi vxor vſumfructum relinquit ſecundo viro vltra id quod reliquit filio prioris matrimonij, reuocatur, & *num. 16.* tradit hanc legem non habere locum quando ſecundo viro inopi aliquid relinquitur in alimenta. Aloyſ. Rice *in collectan. deciſ. collect. 3.* Matta *de iuriſdict. part. 4. caſu 181.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 197. & cap. 300.* Merlin. *in tractat. de legitima lib. 2. tit. 1. quaſt. 22.* bene Sanchez *de matrimonio lib. 7. diſput. 88. num. 3.* vbi declarat, latè Arimin. Tepat. *variarum reſolut. tom. 2. tit. 430. cap. 2. & 3.* Caſtil. *controuerſ. lib. 1. de vſufructu cap. 2. num. 41.* vbi ait diſpoſitionem huius text. procedere tam in fœminis, quàm in viris. Benedict. Ægid. *in tractat. de iure & priuileg. honeſt. art. 6. n. 17.* vbi tradit hac l. vt coniugis ſecundas nuptias contrahentis immoderatis largitionibus erga nouum conſortem obuiatur, ne noui coniugis excreſcente amore decreſcant bona in præiudicium liberorum prioris tori, idcirco ſtatutum eſſe ne, qui ad ſecundas conuolat nuptias, in nouum coniugem transferre poſſit lucratiuo titolo, ſiue inter viuos, ſiue vltimæ voluntatis actu, vltra portionem vni ex filiis ex priori matrimonio ſuſceptis datam, aut derelictam, & ſi plures ſint filij, nec portio omnium æqualis ſit, minor pars ſpectanda erit, & quod vltra donatum, relictúmve coniugi fuerit, liberis accreſcet, ſalua tamen ſemper illis legitima permanente.

Quando conſtat de mente ſtatuentium, cenſetur derogatum huic l. cùm illius diſpoſitio tanquam iuris poſitiui poſſit tolli, & in totum abrogari, vt in terminis reſoluit Stephan. Gratian. *d. cap. 197. num. 4. & 5.* ſubdens quòd nunquam præſumitur derogatum huic l. latiùs idem Stephan. Gratian. *d. cap. 300.* vbi pluribus concluſionibus materiam diſcutit, vbi *num. 6.* firmat ſecundam. Quamuis vxor non poſſit relinquere ſecundo viro pluſquam vni ex filiis primi matrimonij, iuxta hanc l. tamen illius diſpoſitio poteſt tolli à ſtatuto, & abrogari, quaſi lex contineat ius voluntarium & poſitiuum, non autem ius naturale, & neceſſarium, & *n. 8. cum trib. ſeqq.* aliam tertiam firmat, & probat concluſionem. Statutum non ſolùm poteſt derogare expreſsè huic l. ſed etiam tacitè, cùm ſufficit quoquo modo apparere de voluntate ſtatuentium, nec enim eſt neceſſaria præciſa & expreſſa derogatio; vnde ſatis dicitur ſublata diſpoſitio huius l. quando datur in totum, vel in parte dos ſecundo viro, ſi vxor decedat cum filiis primi matrimonij, vel in ſimilibus caſibus.

Hæc lex dum habet quòd nouerca concurrat cum 4
filiis vſque ad ſupplementum legitimæ, procedit etiam quòd filius ſupplementum non peteret, vt per Pute. *deciſ. 16. lib. 2. in correctis.* Et quod defertur filiis 5
ex diſpoſitione huius l. & quod aufertur coniugi, confunditur cum legitima, quæ antea non erit hoc caſu per filios detrahenda, Hieron. Gabr. *conſ. 13. num. 24. lib. 2.* Stephan. Gratian. *d. cap. 300. n. 43.* In terminis 6
huius l. filius detrahit primò ſuam legitimam, & deinde de reliquis bonis debet fieri diuiſio, iuxta ipſam l. Rot. Auen. *diuerſ. deciſ. 95* Boët. *deciſ. 201. n. 4* Franc. Marc. *q. 23. p. 2.* Roland. *conſ. 62. vol. 3. & conſ. 29. vol. 4.*

Multis in locis plura de materia huius text. adducit Gaſp. Baëç. *in tract. de non melior. dot. ratione filiab.* & in primis *cap. 10. n. 73.* reſoluit quòd filia renun- 7
tians hæreditati patris non videtur renuntiare iuri, quod poſtea ſibi competit ex hac l. ſcilicet vt poſſit auocare dotem inofficioſam, à matre datam, & lucra ſibi delata accipere, & *n. 76.* an diſpoſitio huius legis

ceſſet quando verſatur fraus, & *cap.* 13. *num.* 13. tradit quòd diſpoſitio huius legis iubens vt mater ſecundo nubens non poſſit ſecundo marito in dotem dare pluſquam vni ex filiis primi matrimonij, non habet locum quando filij ſunt naturales, ex ea ratione, quia ibi illud diſponitur non ſolùm in fauorem filiorum, ſed etiam in pœnam ſecundo nubentis, ideo cùm habens naturales, non habeat filios ex primo matrimonio, non poteſt dici ſecundo nubens, neque eſt digna pœna, ſed præmio, neque filios afficit iniuria, ſed potiùs honorat, corrigendo vitam præteritam ornamento matrimonij, & *num.* 12. *in fine*, tradit quòd hæc lex non habet locum in filiis legitimatis, & *num.* 26. reſoluit hanc legem, quæ limitat dotes, non habere locum quando filij ſint abrogati, ſeu adoptati, & *cap.* 17. *num.* 15. tenet hanc legem quæ taxat dotes, non habere locum quando dos datur marito benemerito, & *cap.* 19. *num.* 1. & 2. tenet quòd quamuis ex hac l. diſpoſitum ſit vt mater non poſſit dare in dotem ſecundo marito vltra certam ſummam, illa præfinitio non habet locum quando ſecundus maritus accipit pro ſuis, & mulieris liberis naſcituris, quia hæc lex loquitur in dote, quæ conſtituitur marito, & non impedit quominus mater poſſit plus relinquere filiis ſecundi matrimonij, quàm primi, & *n.* 3. tradit quòd licèt hæc lex reprobet omnes fraudes, ex quibus maior dos aduersùs legis diſpoſitionem dari poſſit, non cenſetur fraus maiorem dotem conſtituere ſi ea conſtituatur in fauorem filiorum, & *cap.* 21. *n.* 5. quòd diſpoſitio huius legis, quæ prohibet mulierem dare ſecundo viro dotem vltra certam ſummam, ſeruanda eſt etiam ſi ante nuptias det dotem, veluti extraneo, & non nomine, vèl titulo dotis, & *cap.* 30 *num.* 5. teſtatur diſpoſitionem huius legis præfinientis ſummam, quam vxor poteſt dare in dotem ſecundo marito, ſeruandam eſſe etiamſi mulier non det marito, ſed alteri eius amico.

8 *Pater matérve*, &c.] Ergo in vtroque loquitur textus, vt aduertunt Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 88. *num.* 3. *in fine*, Marta *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 181. *n.* 13. vbi *n.* 15. reſoluit quòd quando mater donat filio Clerico ex ſecundo matrimonio, nihil poteſt quæri patri, & *num.* 16. quòd ex prohibitione huius legis conſideratur ſola ratio acquiſitionis, quæ fit patri.

9 *Procreatis liberis*, &c.] Nota, quòd mulier tranſiens ad ſecunda vota non poteſt ſecundo viro relinquere pluſquam vni ex nepotibus ex filio, quia hæc lex locum habet quoque in nepote, ſicut in filio, vt per Surd. *deciſ.* 73. *num.* 11.

10 *Vltima voluntate relicta, aut data*, &c.] Notatur ad hoc quòd minor pars data filio, quam nequit excedere relicta ſecundo viro, eſt computanda penſatis non ſolùm quæ filius habuit in teſtamento parentis, ſed etiam, quæ ab ipſo ſuperſtite habuit, ita vt ſi filius coniugis ſecundn nubentis conſequutus ſit ab ipſo centum vitæ tempore, & totidem in teſtamento, poterit hic dare poſteriori coniugi ducenta, vt per Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 88. *ſub num.* 3.

11 *Tanquam non ſcriptum*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi mulier tranſiens ad ſecunda vota plus relinquat viro, quàm vni ex filiis, cui minus reliquit, illud ſolum vlteriùs erit irritum, vt per Sanchez *d. diſp.* 88. *ſub num.* 3.

12 *Ad perſonas deferri*, &c.] Vtrùm relictum ſecundæ vxori vltra modum huius legis ſit vnà cum fructibus reſtituendum? vide latè Surd. *deciſ.* 171. *per tot.* vbi reſoluit cum aliis, quos citat, filios primi matrimonij reuocare cum fructibus quicquid pater reliquit ſecundæ vxori vltra modum huius legis.

13 In gloſſ. *Diuid.* ibi, *item nota quòd hæc lex intelligitur*, &c. Notatur ad hoc quòd hæc lex intelligitur cùm mulier quæ ſecundo nupſit liberos habeat, & pactum apponat vt vir lucretur dotem, quòd ſi tale pactum non appoſuerit, liberè poteſt omnia bona in dotem dare, & valebit continuò, ſine datio dotis omnium bonorum in vita, nec reuocabitur per diſpoſitionem *l. hac edictali, infr. hoc eod. tit.* vt per Anton. Gabr. *d. tit. de ſecundis nupt. concl.* 4. *n.* 52. *cum ſeqq.* Baëç. *de non meliorandis cap.* 10. *num.* 62. & *cap.* 16. *n.* 39. & 40. Caſtill. *controu. lib.* 1. *de vſufr. cap.* 2. *n.* 41.

§. His illud.

Mater tranſiens ad ſecundas nuptias ſi legitimè caueat, rerum mobilium percipit commoda, res autem 14
immobiles licitè non alienat. Mater ſecundo nubens 15
in rebus mobilibus in æſtimationem deductis ſatiſdatione præſtita vſumfructum habet. Mater ſi præfato- 16
rum mobilium nomine ſatiſdare non vult, nec ſatiſdationem præſtare poteſt, facultas ſatiſdandi ad hæredes conuertitur, eo fine vt pro æſtimatione mobilium facta vſuras, aut penſiones ſoluant. Quòd ſi hæ- 17
redes ſatiſdationem præſtare non poſſint, res apud vxorem cum tacita bonorum hypotheca remanent. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Annonarum quoque ciuilium, &c.] De annonis ci- 18
uilibus multa congèrit Eman. Mendez de Caſtro *ad tit. C. de annonis ciuilib. lib.* 11. Et per hunc text. reſoluit Couar. *var. lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 2. *verſ. ſecundo*, annuos
redditus inter bona immobilia computari à iure, de 19
quo Eman. Mendez *ad d. tit. de ann. ciuil. n.* 34.

Interpoſito ſacramento, &c.] Notatur ad hoc quòd 20
vbi aliquid peritis in arte eſt mandatum, ſuo iuramento debet declarari, vt per Couar. *lib.* 2. *var. cap.* 13. *n.* 4. Pinel. *in l.* 2. *C. de reſcind. vend. p.* 3. *cap.* 4. *n.* 3. Bellacomb. *tom.* 1. *comm. opin. lib.* 4. *tit.* 9. *de probat. n.* 159. *pag.* 495. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 58. *n.* 4. Maſcard.
de probat. concl. 654. *à princ.* vbi quòd æſtimatio po- 21
teſt probari per peritos aſſumptos à iudice ad hoc, & eis priùs præſtito iuramento de æſtimatione ex bono & æquo facienda. Villalob. *comm. opin. lit. S. num.* 27. Eman. Suar. *recept. ſentent. lit. P. n.* 93. Farinac. *in praxi crim. p.* 7. *tit. de oppoſit. contra examen teſtium quæſt.* 73. *n.* 96. vbi *n.* 99. *cum ſeq.* concludit indiſtinctè verius eſſe non admitti peritorum relationem ſine iuramento, ſed circa modum iurandi eſſe differentiam, quia ſi deponunt ſuper re perceptibili non ſolùm iudicio intellectus, ſed etiam ſenſu corporeo, tunc tenentur iurare de veritate dicenda; ſi verò deponunt non de re perceptibili ſenſu corporeo, ſed iudicio intellectus, tunc debet præſtari iuramentum, non veritatis, ſed credulitatis.

Mobilium verò rerum, &c.] Notatur ad hoc quòd 22
mulier, vel maritus tranſiens ad ſecunda vota, non poteſt aliquo modo alienare bona immobilia, quæ habuit à primo marito, ſi verò ſint mobilia, debet fieri eorum æſtimatio per arbitros electus à partibus, & præſtari ſatiſdatio vt poſt mortem coniugis tranſeuntis ad ſecunda vota reſtituatur illud pretium, & æſtimatio, vel reſtituantur illa bona mobilia ſi non ſint deteriorata, vel reſtitnantur cum æſtimatione damni, vel deteriorationis, vt per Anton. Gom. *l.* 14. *Tauri num.* 5.

Quo cauere debent, &c.] Notatur ad hoc quòd pa- 23
ter tranſiens ad ſecundas nuptias tenetur cautionem præſtare de bono vſu aduentitiorum, quorum habet vſumfructum, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 88. *n.* 35. vbi citat Pinel. *in l.* 1. *p.* 2. *n.* 31. & 75. *C. de bonis mater.* Matienſ. *l.* 3. *gloſſ.* 2. *n.* 16. *tit.* 1. *lib.* 5. *noua Recop.*

Digitized by Google

24 Sed quid ſi mulier ſecundo nubens, & dotem à filiis primi matrimonij repetens, teneatur ipſis filiis cauere de dote conſeruanda, & reſtituenda in caſibus à iure expreſſis, iuxta hunc text. aut ſaltem maritus ſecundus teneatur? vide Boër. *deciſ.* 209. *per tot.*

Quos vtraque pars, &c.] Notatur ad hoc quòd
25 quando vertitur dubium ſuper valore, & æſtimatione alicuius rei mobilis, committitur officialibus & perſonis, quæ veroſimiliter de eo poſſunt ſcire & cognoſcere, & pretium declarare, vt per Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 9. num. 5. in fine.*

26 Notatur etiam ad hoc quòd æſtimatores bonorum vbi non fuerint deputati de publico, à partibus nominari debent, attento iure nouiſſimo huius text. vt per Valaſc *de partitionib. cap. 9. num. 2.* vbi ſubdit hoc ius nouiſſimum eſſe de ſtylo Regni Caſtellæ, ſecundùm Ayoram *in ſimili tract. cap. 3. col. 2.*

SVMMARIVM.

1 *pro Auro intuitu donationis propter nuptias præmiſſo à marito, ſi aurum in mariti ſubſtantia non extat, hæredes cautionem vſurarum nomine præſtãt.*

2 *Bona matris nuptias iterantis ſunt obligata liberis prioris matrimonij pro rebus quas intuitu nuptiarum mater à primo marito percepit.*

3 *Parentes nuptias ſecundas intermittentes, de lucris nuptialibus pro libitu diſponunt.*

4 *Mulieris ſecundò nubentis bona ſunt tacitè obligata pignori pro reſtituendis filijs prioris mariti arrhis, & donationibus, quas ei prior maritus dedit. in obligatione tacita veniunt bona futura, n. 5.*

AVTH. Sed ſi aurum.

PRo auro intuitu donationis propter nuptias pro-
1 miſſo à marito, ſi aurum in mariti ſubſtantia non
extat, hæredes cautionem vſurarum nomine præ-
ſtant, *in princ.* Bona matris nuptias iterantis ſunt obli-
2 gata liberis prioris matrimonij pro rebus quas intui-
tu nuptiarum mater à primo marito percepit, & hæc
vendicare liberi prioris matrimonij poſſunt, *in §. om-
nibus videlicet.* Parentes nuptias ſecundas intermit-
3 tentes de lucris nuptialibus pro libitu diſponunt, &
diſpoſitione paterna circa ea ceſſante, omiſſa, aut re-
pudiata hæreditate, lucra nuptialia vendicare poſſunt,
in §. ſin verò liberorum. Colligunt ex Ordio. Docto-
res citati *ad l. 1. num. 2. ſuprà hoc tit.*

Tanquam ſi iure pignoris, vel hypotheca, &c.] Nota-
4 tur ad hoc quòd mulieris ſecundo nubentis bona ſunt tacitè obligata pignori pro reſtituendis filiis prioris mariti, arrhis, & donationibus, quas ei prior maritus dedit, vt per *l. Hiſpan. 26. tit. 13. part. 5.* vbi *gloſſ. 5.* Neguzant. *de pignorib. part. 2. membr. 4. n. 80. & 165. & part. 5. membr. 1. num. 5.*

Notatur etiam ad hoc quòd in obligatione tacita
5 legali veniunt bona futura, vt per Neguzant. *d. p. 2. membr. 4. num. 21.* Surd. *deciſ. 163. num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Filius transmittit ad deſcendentes ius vendicandi lucrum donationis nuptialis, excluditque aſcendentes, & collaterales, & num. 2.*

3 *ad Filios quæ pertinent tanquam filios, tranſeunt ad nepotes iure repræſentationis.*

4 *Filius, qui debebat habere partem donationis propter nuptias, ſi moriatur relictis filijs, mater po-*

teſt eligere filium, vel nepotem, vel ex nepotibus alterum, aut inter filios quem voluerit.

L. In quibus. VII.

Imp. ZENO A. *Sebaſtiano P. P.*

FIlius tranſmittit ad deſcendentes ius vendicandi lucrum donationis nuptialis, excluditque aſcendentes, & collaterales. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* 1

Bene Sarmient. *ſelect. interpret. lib. 1. cap. 4. num. 4.* 2
ex hoc text. colligit vt mortuo filio eius filij hoc ius proſequi poſſint, hinc inferens huiuſmodi lucrum non in pœnam, ſed ob id, quod intereſt, ratione naturali eſſe inductum, quia ſi eſſet mera pœna ratione iniuriæ, non tranſiret ad hæredes; hinc etiam deſumens quòd ſilentium filij etiam vſque ad mortem non tollit ius ſibi competens, quod non eſſet ſi reſpueret vendictam, vel pœnam, &c.

Infert etiam Tiraquell. *de iure primogen. quæſt. 40.* 3
num. 41. & 87. ad quæſtionem patrui & nepotis, vt latiùs oſtendam *ad l. ſi quis 8. infrà hoc eod. tit.* Et ex hac l. notat Martin. Laudenſ. *in tractat. de primogenitura, quæſt. 38.* quòd ea quæ pertinent ad filios tanquam filios, tranſeunt ad nepotes iure repræſentationis, prout eum refert Blaſius Robles Salzed *in tractat. de repræſentat. lib. 3. cap. 15. num. 2.* vbi *num. 15.* procedere ait tantùm in bonis, de quibus agit, & in quibus filius admittitur non ſimpliciter vt filius, ſed vt filius hæres; ſed poſtea exiſtimat quòd tempore quo lata fuit hæc lex, filij non admittebantur, niſi eſſent hæredes matris, quòd multis pòſt annis fuit moderatum, *in auth. hæres, infr. hoc eod. tit.*

Eligendi videlicet quos voluerint, &c.] Notat Ro- 4
der. Xuar *in tit. de arrhis, num. 69. verſic. certè, in medio*, textum in præſenti loqui in caſu in quo mulier tenetur reſeruare filiis primi matrimonij donationem propter nuptias, quam ipſa lucrata eſt, quòd ſi filius, qui debebat habere partem illius donationis, moriatur filiis relictis, mater poteſt eligere filium, vel nepotem, vel ex nepotibus alterum, & hoc ſecundùm vnum intellectum; vel ſecundùm alium ipſe filius præmoriens poteſt inter filios eligere dicendo, Domina mater portionem illam, quas vos deberis mihi reſtituere, reſtituatis filio meo prædilecto, quem eligo, & in hoc ſecundo intellectu reputari mirabilem iſtam legem aſſerit, & ſic licèt portio ſua pertineat ad filios ſuos, vt hîc dicit text. tamen poteſt eligere vnum ipſe, ſiue mater.

SVMMARIVM.

1 *Lucra dubita ob ſecundas nuptias liberis prioris matrimonij per parentes mortuos ante terminum, quo deferebantur, tranſmittunt defuncti liberi ad ſuos deſcendentes.*

2 *Filius mortuus ante patrem, aut matrem, aut etiam ante ſecundas nuptias alterius parentis ſuperſtitis, tranſmittit ad nepotes portionem lucri, quod ſibi erat prouenturum ex futuris illis nuptijs, ſi ad eas vſque vixiſſet, nec quicquam ex ea portione obtinent patrui.*

3 *Succeſſio patrui, aut nepotis, vtra admittẽda & n. 4. ceſſante prouiſione poſſeſſorum, & coniugum ſecundò non nubentium, quoad lucra nuptialia, locum eſſe in ſucceſſione liberorum prouiſioni legis num. 5.*

6 *Alienatio prohibita illam etiam continet, quæ ſit prætextu teſtamenti.*

7 *Alienandi verbum includit hæredis inſtitutionem quando de ea ſit mentio permiſſiuè.*

8 *Alienationis nomine venit inſtitutio hæredis, etiam verbis generalibus facta.*

L. Si quis prioris. VIII.

Imp. IVSTIN. A *Mannæ P.P.*

1 LVcra debita ob ſecundas nuptias liberis prioris matrimonij per parentes mortuos ante termi-
num, quo deferebantur, tranſmittunt defuncti liberi ad ſuos deſcendentes. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 2. ſupr. hoc tit.*

2 Tiraquel. *de iure primogen. quæſt. 40. num. 41.* dicit
quòd in hoc text. filius mortuus ante patrem aut matrem, aut etiam ante ſecundas nuptias alterius parentis ſuperſtitis, tranſmittit ad nepotes portionem lucri, quod erat ſibi prouenturum ex futuris illis nuptiis ſi ad eas vſque vixiſſet, nec quicquam ex ea portione obtinent patrui, & hanc deciſionem infert ad quæſtionem patrui & nepotis, prout etiam *ibid. num.* 87. quæ adeò controuertitur à Doctoribus, vt non ſolùm dubia videatur eius deciſio, ſed etiam dubium ſit quæ ſententia inter eos ſit communior, & ſæpe in litibus occurrentibus armorum potius vi, quàm peritorum ancipiti iudicio rem deciſam fuiſſe, teſtatur Iuſt. Lipſ. *de monitis & exemplis lib. 2. cap. 4. monitu 3.*

3 Vna ſententia tenet in maioribus repræſentatio-
nem eſſe admittendam, ac per conſequens nepotem præferendum patruo, & hanc tuentur Ordin Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 100. in princ.* Oldrad. *conſ. 224. incip. Iſta ſunt allegationes*, Anton. Gom. *l. 40. Tauri ſub num 65.* Couarr. *pract. cap. 38. num. 6. verſ. etenim, & num. 18. verſ. quid ſi dixeris*, Hurtad. *l. 2. num. 3. tit. 15. part. 2.* Molin. *de primogen. lib. 3. cap. 6. n. 2. cum ſeqq. & à n. 24.* Mench *de ſucceſſ. creat. §. 27. n. 20.* Salazar *de vſu, & conſuet. cap. 12. num. 57.* Perez *l. 1. verſ. ex qua ratione. tit. 2. lib. 5. Ordin. Luſit.* Iacob de Saa *in tract. de primogen. num. 16.* Matienſ. *l. 5. gloſſ. 1. num. 1. 2. & 6. tit. 6. lib. 5. noua Recopil.* Mench. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 95. num. 14. cum ſeqq. & conſ. 124. num. 81. & conſ. 357. num. 21.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 1 princ. num. fin.* Magon. *Lucenſi deciſ. 19.* copioſè Eman. Coſta *in quæſt. de patruo, & nepote*, Ioan. Lecerier *de primogen. lib. 1. quæſt. 25. & 26.* Fachinæ *controuerſ. iuris lib. 6. cap. 2.* Anton. Chiofi. *conſ. 7 per tot. lib. 1.* Ioan. Vincent. Honded. *conſ. 63. per tot. lib. 2.* Pichard. *in tract. de repræſentat. ſub tit. de hæredib. qua abinteſtato § 3. num. 34.* Caſtill. *controuerſ. lib. 1. cap. 20. num. 2. cum ſeqq. & lib. 3. cap. 19. num. 104. cum ſeqq.* Blaſ. Robles Salzed. *de repræſentat. lib. 2. cap. 25.*

4 Alia ſententia ex diametro præcedenti contraria
tenet repræſentationem non habere locum in ſucceſſione maioratus, ac per conſequens patruum præferendum eſſe nepoti, ſtando in regulis ordinariis eiuſdem ſucceſſionis dum aliud ex diſpoſitione legis, ſtatuti, aut conſuetudinis, ſeu hominis, non fuerit legitimè deprehenſum, quam quidem tuentur Oldrad. ſibi contrarius *conſ. 94. incip. Eleganter, col. 5. verſ. amplius*, Eman. Coſta *de ſucceſſ. Regni Portugaliæ p. 1. à n. 20. & p. 2. à n. 24.* Gam *deciſ. 174 n. 5. & deciſ. 307. num. 16.* Valaſc. *de iure emphyt. q. 50. n. 30. & conſult. 171. n. 17.* Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q. 17 num. 24. & quæſt. forenſ. lib. 1. q. 19. n. 20.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo filius, n. 72.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 626. num. 11. & diſp. 630. cum ſeq.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 9. num. 10.*

§. Illud etiam.

Ceſſante prouiſione poſſeſſorum, & coniugum ſe- 5
cundò non nubentium quoad lucra nuptialia, locus eſt in ſucceſſione liberorum prouiſioni legis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

§. Certum eſſe.

Alienatio prohibita illum etiam continet quæ ſit 6
prætextu teſtamenti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 7
munt Thomiog *deciſ. 14.* Surd. *de aliment. tit. 8. priuileg. 38. num. 11.* vbi quòd alienandi verbum includit hæredis inſtitutionem, quando de ea ſit mentio permiſſiuè. & *deciſ. 124. num. 1.* vbi plures in idem citat Doctores, & *numeris ſeqq.* rem bene declarat, Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 5. num. 42.*

Notari ſolet ad hoc quòd alienationis nomine ve- 8
nit inſtitutio hæredis etiam verbis generalibus facta, vt per Ruin. *conſ. 112. num. 10. lib. 2. & conſ. 122. n. 12. lib. 3.* Anguil. *conſ. 81. n. 15.* Menoch. *conſ. 1130. num. 19. verſ. & verè pro allegato, & num. ſeq.* Peregrin. *de fideicom. art. 40. in 3. difficult. num. 57. & 59. verſic. non obſtant contraria*, quos refert Fuſar. *de ſubſtitut. q. 593. num. 34.*

SVMMARIVM.

1 *Hæredem generaliter inſtituens lucra nuptialia prioris matrimonij transferre non præſumitur.*

2 *Liberi adeuntes pro parte hæreditatem parentum nuptias iterantium, lucra nuptialia alienata reuocare non poſſunt.*

3 *Pater alienando omnia bona, filijs lucra matrimonialia reſeruaſſe præſumitur.*

4 *ob Lucra debita liberis prioris matrimonij, contemplatione nuptiarum, quas celebrant parentes, horum bona ſunt liberis tacitè hypothecata, ſicut bona matris, ita patris nuptias iterantis obligata ſunt liberis pro lucris conſeruandis, ac etiam pro aliis bonis à matre, maternáve linea ad filium tranſlatis, num 5.*

6 *Pater, cui per eius vxorē relictus fuerat vſusfructus omnium bonorum, ſi cœpit malè verſari, alienando, & conuolando ad ſecunda vota, an cogatur facere inuentarium.*

7 *Bona, quæ filij ex materna ſubſtantia, vel linea materna prouenerint, pater reſeruare tenetur. Quis autem dicatur de linea paterna, remiſſiuè num. 8. Idem eſt dicere de linea paterna, & de paterna parte, num. 9.*

8 *ad remouendum Patrem ab adminiſtratione, & ad obliganda bona, & reddendam rationem, exigitur dolus, nec ſufficit culpa; ad eum verò remouendum, negligentia, & culpa ſufficit.*

AVTH. Nunc autem.

HÆredem generaliter inſtituens lucra nuptialia
prioris matrimonij transferre non præſumitur, 1
in princ. Liberi adeuntes pro parte hæreditatem pa-
rentum nuptias iterantium, lucra nuptialia aliena- 2
ta reuocare non poſſunt, *in §. talem verò.* Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupra hoc tit.*

Notari,

3 Notari ſolet hic text. ad hoc quòd pater alienando omnia bona præſumitur filiis lucra matrimonialia reſeruaſſe, vt per Alciat. *de præſumpt. regul.1.præſumpt.* 5. Menoch. *in ſimili tract. lib. 3. præſumpt.* 20. *num.*1.

§. In illo.

4 Ob lucra debita liberis prioris matrimonij contemplatione nuptiarum, quas celebrant parentes, ho-
5 tum bona liberis ſunt tacitè hypothecata. Sicut bona matris, ita patris nuptias iterantis obligata ſunt liberis pro lucris conſeruandis; ac etiam pro aliis bonis à matre, maternáve linea ad filium tranſlatis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Vide Couarr. *variarum lib.1.cap.8. num.6. verſ.eſt & alia,* vbi tradit quòd pro conſeruatione rerum aduentitiarum, vel pretij ipſarum, habet filius tacitam hypothecam aduersùs bona patris. Neguzant. *de pignorib. part.2. membr.4.à num.*19. Anton. Gom.*l.*14. *Tauri num.* 5. vbi tenet quòd pro ſecuritate bonorum, quæ filiis primi matrimonij debent reſeruari, omnia bona ipſius parentis tranſeuntes ad ſecunda vota ſunt tacitè per legem eis obligata; vbi etiam dubium excitat & reſoluit, ſi talis mater de facto alienauit prædicta bona, quæ tenebatur reſeruare, ſtatim amittat illa, & filij prioris matrimonij poſſint in vita eius auocare, & petere à poſſeſſoribus. Pinel.*ad l.*1. *C. de bonis matern. part.* 2. *num.* 31. vbi quòd patre tranſeunte ad ſecundas nuptias, bona eius obligantur liberis prioris matrimonij pro iis, quæ reſeruare eis tenetur.

6 Pater, cui per eius vxorem relictus fuerat vſusfructus omnium bonorum mobilium, & immobilium, ad quem tamen vſusfructus de conſuetudine non ſpectabat, ſi cœpit malè verſari alienando immobilia, & conuolando ad ſeconda vota, an cogatur facere inuentarium? vide Boër. *deciſ.* 61. *per tot.*

7 *Materna linea*, &c.] Notatur ad hoc quòd illa bona, quæ filiis ex materna ſubſtantia, vel linea materna prouenerint, pater reſeruare tenetur, vt per Boër.*deciſ.*192.*num.*5.

8 Quis autem dicatur de linea paterna, aut materna,
9 vide Bartol.*conſ.*10.*Viſo ſtatuto,* quem refert Tiraquel. *de retractu lign.§.1.gloſſ.9.num.3.in fine.* Aduerte idem eſſe dicere de linea paterna, & de paterna parte, Rot. *in Mediolanenſ. iuriſpatronatus* 28. *Nouembris* 1616. coram R. P. D. Pirouano, impreſſa per Viuian. poſt ſuam praxim iuriſpatron.*deciſ.*71.*num.*3. & in eadem coram eodem 30. Octobris 1617. apud eundem *deciſ.* 73. *num.*4. Lineæ appellatione qui contineantur, vide poſita per me *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific.appell.*135.

10 In gloſſ. *Ius hypotheca.* ibi, *niſi ipſe ſuſpectus habeatur de fraude*, &c. Aduertit per hanc gloſſ. Pinel. *in l.* 1. *C. de bonis maternis, part.*2. *num.* 34. quòd ad remouendum patrem ab adminiſtratione, & ad obliganda bona, & reddendam rationem, exigitur dolus, nec ſufficit culpa; ad remouendum verò patrem, ſufficit negligentia, & culpa.

SVMMARIVM.

1 *Coniuges ſecundò nubentes quod vltra quantitatem lege præſcriptam dant ſibi mutuo quocunque prætexta, nullum effectum habet. Datum vltra debitum legale ſecunda coniugi, & relictum inter liberos vtriuſque matrimonij, in capita diuidendum eſt, num.2. illud plus datum haberi tanquam non ſcriptum, neque relictum, aut datum, vel donatum, & dari deberi filiis primi matrimonij, & inter eos ſolos diuidi, & ſic totum illud, quod plus fuit datum, vel relictum vitrico, aut nouercæ, aut eorum filiis, deuolui ad filium, vel filios primi matrimonij, vt ipſi plus conſequantur, quàm vitricus, vel nouerca, num.* 3.

L. Quoniam præteritæ. IX.

Idem A. Mennæ P. P.

QVod vltra quantitatem lege præſcriptam coniuges ſecundo nubentes mutuo ſibi quocunque 1
prætextu dant, id nullum habet effectum. Vltra de- 2
bitum legale coniugi ſecundæ datum, & relictum, inter liberos vtriuſque matrimonij in capita diuidendum eſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.*1.*ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit 3
Boër. *deciſ.*201.*num.*6.*in princip.* vbi ſubdit illud plus datum haberi tanquam non ſcriptum, neque relictum, aut datum, vel donatum, & dari deberi filiis primi matrimonij, & inter eos ſolos diuidi, & ſic totum illud, quod plus fuit datum, vel relictum vitrico, aut nouercæ, aut eorum filiis, deuolui ad filium, vel filios primi matrimonij, vt ipſi plus conſequantur, quàm vitricus, vel nouerca.

SVMMARIVM.

1 *Liberi ingrati carent lucris ex ſecundis parentum nuptiis.*
2 *Ingratitudo nocens liberis non conſiſtit in nuda parentum aſſertione, ſed indubitatas probationes exigit.*
3 *Filium ingratum priuari alimentis.*
5 *Ingratitudo plenè, & dilucidis argumentis probanda. ad illámque probandam non eſt deferendum iuramentum in ſupplementum probationis, num.*5.
6 *Ingratitudo non præſumitur, niſi probetur.*

L. Cùm apertiſſimè. X. & vlt.

Idem A. Demoſtheni P. P.

INgrati liberi carent lucris ex ſecundis nuptiis pa- 1
rentum. Ingratitudo liberis nocens non in nuda 2
parentum aſſertione conſiſtit, ſed indubitatas probationes requirit, & exigit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*num.*1.*ſupr. hoc tit.*

Ab omni huiuſmodi lucro, &c.] Ex hac generalita- 3
te videtur colligi filium ingratum priuari alimentis, de quo vide Lara de Cordoba *in l. ſi quis à liberis*, §. *idem iudex, n.*5. *ff. de liberis agnoſc.* Matienſ. *l.* 8. *gloſſ.*1. *num.*29. *tit.*8. *lib.*5. *noua Recopilat.* D. Barboſ. *in l.*1. *ff. ſolut. matrim. part.*4. *num.*41.

Liquidis & indubitatis probationibus, &c.] Nota- 4
tur ad hoc quòd debens ingratitudinem probare, illam plenè & dilucidis argumentis debet probare, vt per Cott. *in memorabilib. verbo ingratitudo* 1. Maſcard. *de probat. concluſ.* 898. *num.* 18. vbi *num.* 19.
hinc deduci aſſerit vt ad illam probandam non ſit 5
deferendum iuramentum in ſupplementum probationis, de quo idem Maſcard. *concl.*1356. aliàs 1363. *num.* 62. Seraphin. *de priuileg. iurament. priuileg.* 33 *num.* 86.

6 Notatur etiam ad hoc quòd ingratitudo non præſumitur, niſi probetur, ideo eam allegans debet probare, vt per Maſcard. *d. concl.* 898. *num.* 1. De ingratitudine multa ſcripſerunt Tiraquel. *l.* 9. *connub. n.* 27. *cum ſeqq.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſumpt.* 4. *n.* 11. *cum ſeqq.* Azeued. *l.* 2. *num.* 1. *tit.* 1. *lib.* 1. *noua Recopil.* Fr. Eman. Roderic. *quæſt. Regul. tom.* 3. *quæſt.* 54. *art.* 6. Flamin. Pariſ. *de reſignat. beneſic. lib.* 6. *quæſt.* 4. *n.* 51. Fr. Anton. de Gueuara *part.* 2. *montis Caluary cap.* 8. *pag. mihi* 189.

Si ſecundo nupſerit mulier, cui (primus) *maritus vſumfructum reliquit.*

Tit. X.

HIc titulus eſt pars ſuperioris, & ſuppletur in hoc, quod illo deeſt. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia vide Villalob. Bellacomb. & alios *tom.* 1. *communium opin. lib.* 5. *tit.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Mulier ſecundò nubens vſumfructum à marito ſibi teſtamento relictum amittit, eo ad liberos prioris matrimonij tranſlato, cum fructibus donatum ante nuptias fructum retinet, quibus priuetur, & quæ amittat conuolans ad ſecundas nuptias, num.* 2. *an ipſo iure, remiſſiuè, num.* 3.

4 *Legatum à marito vxori factum ſi vidualem vitam egerit, vel donec ſecundo nupſerit, amittitur ab vxore ſi ſecundo nupſerit.*

5 *Vxore per maritum ſimpliciter relicta domina, & vſuſfructuaria, filiis ſolum eius hæredibus inſtitutis, intelliguntur vxori relicta tantùm alimenta, non verò proprietas, nec etiam vſuſfructus, ampl[i]a vt num.* 6. 7. *limita vt num.* 8. 9.

L. Si vſumfructum. I.

Imppp. Valent. Theod. & Arcad. AAA. *ad Tatianum* P.P.

1 MVlier iterans nuptias vſumfructum à marito ſibi teſtamento relictum amittit, eo ad liberos prioris matrimonij tranſlato, cum fructibus donatum ante nuptias fructum retinet. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.* 55. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Quibus priuetur, & quæ amittat mulier ſi conuolet ad ſecundas nuptias? vide Arimin. Tepat. *variar. ſentent. tom.* 2. *tit.* 430. *cap.* 7.

3 *Amittant.*] An ipſo iure, vide Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num.* 126. *& ſeq. C. de reuocand. donat.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 1. *lib.* 1. *quæſt.* 6. *ſect.* 6. *num.* 38. & citatos per me *de dictionib. vſufrequent. dict.* 30.

SVMMARIVM.

1 *Vſuſfructus ea lege conſtitutus vt per ſecundas nuptias pereat, per feſtinationem ad nuptias ſecundas amittitur: conſtitutus autem in dote, aut ante nuptias donatione, non amittitur per nuptias iteratas, & num.* 2.

3 *Vſuſfructus an amittatur per tranſitum ad ſecundas nuptias.*

Avth. Hoc locum.

VSusfructus ea lege conſtitutus vt per nuptias ſecundas pereat, per feſtinationem ad ſecundas nuptias amittitur: conſtitutus autem in dote, aut ante nuptias donatione per nuptias iteratas non amittitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 2. *ſupra hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Alphan. *collect.* 299. Craſſ. *recept. ſentent. §. legatum, quæſt.* 24 Fachinæ. *contron. lib.* 5. *cap.* 47. 2

Vtrùm vſusfructus amittatur per tranſitum ad ſecundas nuptias? vide Boër. *deciſ.* 198. 3

Vt ex ſecundis nuptiis interierit, &c.] Notatur ad hoc quòd legatum à marito vxori factum, ſi vidualem vitam egerit, vel donec ſecundo nupſerit, amitti ab vxore ſi ſecundo nupſerit, vt per Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 3. *§.* 9. *num.* 13. *verſic. quinto*, Villalob. *tom.* 1. *communium opin. lib.* 5. *tit.* 5. *num.* 1. *pag.* 714. 4

In gloſ. *Derogari, fin. ibi, ſed quid ſi dicat vir, Relinquo eam dominã & vſuariã*, &c. Notatur ad hoc quòd vxore per maritum ſimpliciter relicta domina, & vſufructuaria, filiis ſolùm eius hæredibus inſtitutis, intelliguntur vxori relicta tantùm alimenta, non verò proprietas, nec etiam vſusfructus, vt per Boër. *deciſ.* 44. *num.* 39. *& deciſ.* 61. *num.* 3. vbi quòd quando pater facit vxorem vſufructuariam, & maſſariam, extantibus liberis, non habet niſi alimenta, *& deciſ.* 194. *num.* 4. *& ſeqq.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos, num.* 163. *C. de reuoc. donat.* Rot. Bonon. *deciſ.* 98. *num.* 1. Cott. *in memorabilib. verbo vxor, pag.* 935. Corduba de Lara *in l. ſi quis a liberis, §. ſi quis ex his, num.* 168 *ff. de liber. agnoſc.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 9. *tit.* 7. *num.* 5. Caualcan. *de vſufructu mulieri relicto, num.* 17. *in princ.* Craſſ. *in §. legatum, quæſt.* 24. *num.* 1. Gozadin. *conſ.* 47. *num.* 1. *& conſ.* 94. *num.* 2. *vol.* 1. Anton. Gabr. *commun. opin. lib.* 5. *tit. de vſufructu concl.* 2. latè Maſcard *de probat. concl.* 1419. aliàs 1426. *num.* 18. vbi per hanc gloſſam, quam communiter Doctores ſequi affirmat, tenet quòd ſi teſtator reliquit vxorem donnam, dominam & vſufructuariam, proùt ſæpe fieri ſolet, liberis hæredibus inſtitutis, vxori alimenta tantùm, non autem vſusfructus debetur, cum præeminentiæ tamen prærogatiua, quam in domibus vxores habere conſueuerunt, & *num.* 19. ampliat vt procedat indiſtinctè in quacun- 6 que perſona, cui teſtator vſumfructum legauit, veluti ſi mater, ſoror, vel nurus, auia, & cæteræ huiuſmodi perſonæ liberis hæredibus extantibus fuerint vſufructuariæ relictæ, adhuc enim alimenta ſolùm debentur, ſicut in vxore diximus, & *num.* 21. ampliat etiam 7 vt procedat quamuis filij prioris matrimonij eſſent hæredes inſtituti, & *num.* 23. etiamſi adſint alia verba teſtatoris pleniora, quàm illa vulgaria, & *à num.* 25. limitat diuerſis modis, & præcipuè quoties de con- 8 traria teſtatoris voluntate appareret, veluti ſi teſtator relinquat vxori totum, integrum, & plenum vſumfructum omnium bonorum, ſine aliqua diminutione: vel ſi adeſſent verba, pleno iure, vel plenariè, vel cum plena & libera adminiſtratione; vel ſi teſtator dixiſſet ſe relinquere liberum omnium bonorum vſumfructũ, quia,

quia huiuſmodi verba ampliant legatum ad verum & plenum vſumfructum, & *n.* 29. *&* 30. limitat etiam
9 quando filij morerentur, & quando extranei eſſent hæredes inſtituti, quia tunc vxor plenum haberet vſumfructum. Sim. de Præis *de interpret. vlt. volunt. l.4. ſolut.5. dub.*10.*n.*44. *& ſeq.* latè Menoch. *de præſumpt. lib.4. præſ.*139.*num.*2. *cum ſeqq.* Brunor. à Sole *quæſt.*48.*per tot.* Petr. Greg. *ſyntag. iuris part.*1.*lib.*4. *cap.*3. *de vſufructu n.*9. Anton. Queſada *diuerſ. quæſtion. iuris cap.*24.*à princ.* Peregr. *de fideicom. art.*12.*num.*28. *&* 29. Hieron. Gabr. *conſ.*97.*lib.* 1.*& conſ.* 128. *lib.*2. Ioan. Beretta *conſ.*50. *lib.*1. Angel. Matheac. *de legat. & fideicom. lib.*1.*cap.*18.*num.*7. Surd. *de aliment. tit.*2. *quæſt.*8.*& quæſt.*15.*& conſ.*218.*num.*1.7.8. *&* 11. *cum ſeqq.* Gutier. *practic. lib.*3.*quæſt.*57.*num.*6.*cum ſeqq.* Ceuall. *communium contra commun. quæſt.*497. *per tot.* latiſſimè Caſtill. *controuerſ. iuris lib.*1. *de vſufructu c.*45. *per tot.*

De dotis promiſſione, & nuda pollicitatione.

Tit. XI.

SVMMARIVM.

1 *Actio non datur ex pollicitatione, etiam fauore dotis. Contrarium, num.*2.

PROMISSIO fit per ſtipulationem, pollicitatio fit nudo ſolius pollicentis conſenſu, pactum fit nudo vtriuſque partis conſenſu. Ex his omnibus naſcitur dotis obligatio. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide *l. Hiſp.*8.*tit.*11.*part.*4. Conan. *comment. iuris lib.*8.*cap.*8. *à princip.* Alciat. *lib.*1.*parerg. cap.* 1. Tiraq. *ad finem tit. de retractu conuent. num.* 32. *cum ſeqq.* Donat. à Fina, Suar. & alios *tom.*1.*commun opin. lib.*5.*tit.* 6. *pag.*717. *cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l.*1.*part.*3.*num.*12.*cum ſeqq. ff. ſoluto matr.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.*12.*tit.*1.*cum ſeqq.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.*5. Arimin. Tepat. *variar. ſentent. tom.* 2. *tit.* 454. *de dotis promiſſione.*

In gloſſ. rubr. ibi, *& eſt pollicitatio ſolius offerentis*
1 *promiſſio*, &c. Notatur ad hoc quòd ex nulla pollicitatione, etiam fauore dotis, datur actio, vt per Natt. *conſ.*253.*num.*5.*lib.*2. Anton. Gom. *l.*50.*Tauri n.*19. Cæſ. Coſta *lib.*3.*var. ambiguitatum iuris cap.* 21.*col.*2.
2 D. Barboſ. *in d. part.*3.*num.*13. vbi *num.*14. contrariam ſententiam intelligit de ea pollicitatione quam quis facit præſenti & tacenti, hæc enim promiſſio attenta figura, pollicitatio eſt, quia continet ſolam promiſſionem offerentis; tamen attenta iuris præſumptione magis pactum eſt, quia præſens & tacens præſumitur conſentire in ſibi fauorabilibus.

SVMMARIVM.

1 *Dos re & genere incerta non poteſt peti ex pacto nudo.*
2 *Intellectus huius textus communior, & magis verus.*
3 *Dotis incerta promiſſio fauore dotis valida.*

L. Fruſtrà exiſtimas. I.

Imp. ALEXAND. A. *Claudiæ.*

DOs incerta re & genere ex pacto nudo peti non poteſt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Folgoſ. Angel. Bald. Caſtr. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper* 5.*fol.*55.*verſo*, Sebaſt. Næui. Giphan. *tom.*1.*pag.*386. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* 1

Circa intellectum huius text. & concordiam cum alio *in l. cùm poſt* 69.§.*gener. ff. de iure dot.* in quo probatur incertæ dotis conſtitutionem valere, maximè laborant Doctores, vt videre eſt per Conan. *comment. iuris lib.*8.*cap.*8.*num.*4. Anton. Gom. *l.*50.*Tauri num.* 19. Sarmient. *lib.* 8. *ſelect. ad l. quidam in teſtamento num.* 11. *ff. de legat.* 2. Anton. Gubert *de dote cap.*4. *num.* 1.*&* 2. Ioan. Robert. *lib.* 4 *ſentent. iuris cap. fin.* Charond. *lib.*1.*veriſimil. cap.* 17. Forcatul. *in cupidine Iuriſconſult. cap.* 2. *num.* 9. Bald. Nouell. *de dote part.*6. *priuil.* 11. *num.* 1. Ioan. Frideric. de Solis *in ſuo tract. de dote part.*1.*quæſt.*15.*num.*13. Conſtantin. Harmenop. *in promptuario iuris lib.*4. *tit.*8.§.44. Menoch. *de arbitr. lib.*2. *cent.* 2. *caſu* 149.*num.* 36. *& de præſumptionib. lib.* 1. *præſ.* 43. *num.* 7. *cum ſeqq. & præſ.*9.*num.*3. Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. part* 3. *tit.* 5.*num.*9. Nicol. à Salis *in ſuis Sicilimentis iuris Ciuilis pag.*23. Fornel. *lib.*3.*ſelection. cap.*24 Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.*10.*princip. num.* 15. Dominic. Marrucci. *variar. explanat. lib.*3.*cap.*93. Fachin. *controuerſ. iuris lib.*8.*cap.*75. Gutier. *de iuram. confirm. part.*1. *cap.*64.*num.*13. Euerard Bronchors *cent.*3.*enantiophanon cap.*10. Arumæus *diſp.*15. *ad Pandectas theſi* 13. Ioſeph. Gonzal. *var. quæſt. cap.* 4. *per tot. & præcipuè num.*9 Iul. Cæſ. Imbrian. *in l.* 1. *num.*38. *C. de edendo.* Franc. Duaren. *lib.*1. *diſp. anniuerſ. cap.*56. Grammat. *in tract. extenſionum part.*1.*num.* 103. D. Barboſ. *in l.* 1. *part.*3.*num.*47. *&* 48. *ff. ſoluto matrim.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.*1.*quæſt.*18. *num.* 41. *cum ſeq.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 11.*tit.* 12.*num* 4. 8.10.*&* 13. Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 1. *tit. de verb. ſignif. reſol.*5. *num.* 5. Blaſ. Robles Salzedo *in tract. de repræſentat. lib.*1.*cap.*12. *num.* 38. *& ſeqq.* Pichard. *ad* §.*ſi ſcriptum* 17.*num.*14.*cum ſeqq. Inſtit. de inutilib. ſtipulation.*

Ex quibus ille intellectus communior eſt & magis verus, qui diſtinguit inter patrem nomine filiæ dotem promittentem, & inter ipſam filiam. Poſteriori caſu propter incertitudinem nulla eſt promiſſio *l. ſtipulationum* 74. *l. vbi autem non apparet* 75. *l. triticum* 94. *ff. de verbor. obligat.* & in his terminis loquitur text. *in præſenti.* Et idem procedit in extraneo dotem promittente, cùm eadem ſit ratio. Priori autem caſu dotis promiſſio vtilis eſt, vt Papinianus reſpondit *in d.* §.*gener.* ea ratione, quia paternum officium eſt dotare filiam, idque pro modo facultatum ſuarum, & mariti dignitate, niſi de certa quantitate conuentum fuerit. Vnde promiſſio ex iure, & legibus certitudinem accipit, nullus autem legibus dotis præfinitus eſt modus, quo mulier citra conuentionem teneatur, imò poteſt indotata nubere, quod etiam procedit in alia perſona, cui ſit officium dotandi, vt loquens de curatore dicit *l. quæro* 60. *ff. de iure dot.* Et intellectus iſte probatur ex Conſtantino Harmenopulo *citato loco.* Si ſpoponderit mulier, inquit, dotem dare non adiecta quantitate, aut re certa expreſſa, quæ in dotem detur, inutilis eſt eiuſmodi dotis promiſſio, vtpote cùm poſſit mulier vel viliſſimum quidpiam dotis nomine exhibere. Alia cauſa 2

eſt patris pro filia pollicentis, qui et ſi quantitatis dotem non præfinierit, rata tamen eſt, ac valida promiſſio. Hoc enim cùm dicit pater, non ſeſe quamlibet dotem, ſed quæ facultatibus par ſit, daturum indicat. Hactenus Hannenopulus, & ſequuntur Rip. *in d. l. ita ſtipulatus num.* 18. vbi Ruio. *in 1. lectur. num.* 22. *ff de verbor. obligat.* Alciat. *in d. l. triticum num.* 14. vbi Hubert. Giphan. *num.* 7. *ff. eod. tit.* Barthol. Socin. *in l.* 1. *num.* 53. *verſ. ideo conſidera*, vbi Alciat. *num.* 114. *&* 115. Camill. Viſitarin. *num.* 140. Cuman. *num.* 8. Zaz. *num.* 33. Corraſ. *num.* 17. *ad fin.* 2. *lectura*, D. Barboſ. *num.* 47. *&* 48. *part.* 3. *ff ſoluto matrim.* Corraſ. *in l. qui liberos num.* 179 *ff. de ritu nupt.* Baldum *in §. generaliter num.* 6. *Inſtit. de legat.* Iacob. Cuiac. *in recit. ad libros reſponſorum Papiniani ſuper d. §. gener. pag.* 156. *ſuper tit. C. de dotis promiſſ. pag.* 299. Conno. Duaren. Gammara, Fachinæ. Ioan. Frideric. Solis, & Nicol. à Salis, *citatis locis*.

3 Iuxta quos diſtinctionis terminos intelligenda eſt illa Doctorum communis opinio indiſtinctè, & generaliter dicentium promiſſionem dotis incertam fauore dotis valere, vt poſt multos dicunt Bald. Nouell. *de dote part.* 6. *princ. priuil.* 11. Campeg. *in ſimili tract. quæſt.* 80. *num.* 1. Conſtantin. Roger. *eod. tract.* §. 8. *n.* 5. *&* 17. Afflict. *deciſ.* 337. *num.* 9. *& deciſ.* 371. *per tot.* Peralta *in l.* 1. *n.* 26. *ff. de legat.* 2. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 19. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 99. *num.* 6. *part.* 2. Menoch. *conſ.* 292. *n* 9. *lib.* 3.

In ſummar. text. ibi, *duo ſpecialia circa idem non poſſunt concurrere*, &c. Ita Burſat. *conſ.* 271. *num.* 25. *lib.* 3. Rimin. iun. *conſ.* 428. *num.* 20. *lib.* 4. Tiber. Decian. *conſ.* 74. *num.* 51. *lib.* 3. Surd. *conſ.* 34. *num.* 46. *lib.* 1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 3. *cap.* 518. *n.* 27. *& cap.* 520. *num.* 10. Sed verius eſt circa eandem rem duo ſpecialia concurrere poſſe, non ſolùm in dote, in

5 quibus terminis loquitur textus *in præſenti*, ſed in omni materia, *l. ſingularia* 15. *ff. de rebus cred. l. licet* 43. §. 1. *ff. de iure dot. l. iure militari, ff de teſtam. milit. l. facere* 10. *ff. de teſtam. milit.* (iuxta affirmatiuam litteram, quam nonnulli Codices retinent, & ſequitur Duaren. *ad illum tit. cap.* 4.) *l. ex militari* 11. *ff. de teſtam. milit. l. ſi quis filio* 6. *§. irritum, verſ. niſi fortè miles, ff de iniuſto, rup. &c. l. eius* 8. §. 1. *ff. de teſtam. l. ſi filiusfam.* 34. *verſ. ſi perſeueraſſet. ff. de teſtam. milit. l. vlt. C. ad Senatuſconſ. Velleian. §. ſi ab hoſtibus* 6. *Inſtit. quibus modis ius patr. poteſt. ſolu.* defendunt Ruin. *in l.* 1. *num.* 16. vbi Pariſ. *num.* 54. Socin. ſen. *num* 52. *&* 53. Socin. iun. *num.* 218. *&* 219. Ciot. *num.* 93. Bolognet *num.* 143. Alciat. *num.* 113. D. Barboſ. *num.* 47. *part.* 3. *ff. ſoluto matrim.* Conſtan. *de dote cap.* 9. *n.* 5. *Luſit.* Barthol. Philipp. *de fictionib. part.* 5. *cap.* 4. Ioan. Vaudus *lib.* 2. *quæſt. var. quæſt.* 4. Ioſeph. Gonzal. *var. quæſt. cap.* 4. *per tot.* & præcipuè *num.* 6. Pichard. *in* §. 1. *num.* 11. *Inſtit. de militari teſtamento.*

SVMMARIVM.

1 *Vſurarum longi temporis præſtatione quod inducitur, vnica inducitur promiſſione, & num.* 2.

3 *Dotis promiſſio ſatis probata dicitur, probatâ vſurarum ipſius promiſſione.*

4 *Vnica Promiſſio idem operatur quod plures præſtationes.*

5 *Dotis fauore aliquem obligari efficaciter ex verbis enunciatiuis.*

6 *Sponſa quando dotem promiſit ſponſo, & non tradidit, & nihilominus ipſe ſponſus ſuſtinuit onera matrimonij, veniunt fructus ſub nomine intereſſe.*

7 *Sponſa promittens dotem, licitè videtur intelligere poſtquam contractum fuerit matrimonium.*

XI. Si pro dote. II.

Imp. GORDIANVS *A. Herodoto P. P.*

QVod inducitur præſtatione vſurarum longi temporis, illud inducitur vnica promiſſione. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Rodet. Xuar. *in l. poſt rem iudicatam, in declarat. leg. Regni limit.* 2. *in princip.* vbi ex hac l. probat quòd ſi pater, vel extraneus promiſit marito dotem pro muliere, quòd ex hoc contractu licèt mulier prætendat intereſſe quòd dos ſoluatur viro ſuo, non tamen habet actionem ex eo contra promittentem vt ſoluat dotem viro ſuo cùm in contractibus perſona extrinſeca non ſubaudiatur. Brunor. à Sole *in locis comm. verb. dos* 17. *incip. Dotis promiſſio*, vbi quòd dotis promiſſio dicitur ſatis probata, probata promiſſione vſurarum ipſius dotis. Maſcard. *de probat. concluſ.* 567. aliàs 568. *num.* 1. vbi quòd dotis promiſſio probatur ex promiſſione vſurarum dotis, vbi *num.* 4. ſubdit quòd dotis promiſſio non probatur ex tractatu matrimonij contrahendi, videlicet ex eo quòd teſtes deponant huiuſmodi dum tractabatur de contrahendo matrimonio, interrogatum quid vellet dare in dotem, reſpondiſſe centum velle dare, nam ex hoc non probatur ipſa dotis promiſſio, Flores de Mena *var. lib.* 1. *quæſt.* 2. *num.* 14. 2 3

Notatur ad hoc quòd vnica promiſſio operatur idem quod plures præſtationes, vt per Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 21. *num.* 31. 4

Notatur etiam ad hoc quòd ex verbis enunciatiois quis obligatur efficaciter fauore dotis, vt per Bald. Nouell. *de dote part.* 6. *priuil.* 78. *num.* 5. *& ſeq.* D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part.* 3. *num.* 17. *ff ſoluto matr.* 5

In gloſ. *Percipiet*, ibi, *an autem dicendum ſit idem ſi ſponſus*, &c. Notatur ad hoc quòd quando ſponſa promiſit dotem ſponſo, & non tradidit, & nihilominus ipſe ſponſus ſuſtinuit onera matrimonij, veniunt fructus ſub nomine intereſſe, vt per Socin. *conſ.* 170. *col. pen. ad fin. lib.* 2. Gozadin. *conſ.* 33. *num.* 11. Surd. *deciſ.* 192. *num.* 14. Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxorem, notab.* 6. §. 8. *num.* 1. D. Barboſ. *in l. ſi ante* 6. *num.* 5. *ff. ſoluto matrim.* vbi contra hanc gloſ. tenet eo quòd ſponſa promittens dotem, tacitè videtur intelligere poſtquam contractum fuerit matrimonium. 6 7

SVMMARIVM.

1 *Dotis incerta promiſſio arbitrio viri boni commiſſa & ſubiecta videtur, & num.* 2. 5. *idem fauore piæ cauſæ, num.* 3.

4 *Dos incerta eſt liquidanda pro modo facultatum promittentis, & dignitate mariti.*

6 *Dotis fauore id ſpeciale eſt, vt ſi quantitas dotis conferatur in arbitrium alterius, & ille nolit, vel non poſſit arbitrari, non extinguetur diſpoſitio, ſed recurretur ad alterius boni viri arbitrium. intellige vt n.* 7. *non habere locum iſtud notabile in augmento dotis, num.* 8.

9 *Dotis incerta promiſſio facta ab extraneo, non eſt valida.*

10 Arbitrium, *in contractibus bonæ fidei & dotis, arbitrium boni viri deſignat.*

11 *Dotis*

11 *Dotis promiſſio collata etiam in meram voluntatem promittentis valida eſt.*
12 *in Dotis cauſa ordinariè procedendum.*

L. Si cùm ea. III.

Idem A. Claudio P. P.

1 PRomiſſio dotis incertæ boni viri arbitrio commiſſa, & ſubiecta videtur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ti-
2 taq. *de priuilegiis piæ cauſæ, priuil.* 145. vbi idem di-
3 cit fauore piæ cauſæ, Gregor. Lop. *l. 1. gloſ. 4. col. 2. in med. tit.* 11. *part.* 2. Ceuall. *commun. contra commun.*
4 *q.* 440. *per tot.* vbi *num.* 2. dicit qoòd dos incerta eſt liquidanda pro modo facultatum promittentis, & dignitate mariti, Nouell. *de dote part.* 6. *priuil.* 8. *&* 9. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo dotis incerti-*
5 *tudo*, vbi quòd dotis incertitudo in eius conſtitutione arbitrio boni viri ſemper certificanda eſt. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambigu. conuent. lib.* 12. *tit.* 22. *num.* 7.

6 Notatur ad hoc qoòd ſpeciale eſt fauore dotis, vt ſi quantitas dotis conferatur in arbitrium alterius, & ille nolit, vel non poſſit arbitrari, non extinguetur diſpoſitio, ſed recurretur ad alterius boni viri arbitrium, vt per Bald. Nouell. *num.* 212. Crot. *num.* 95. Bologner. *num.* 142. & Pontan. *num.* 57. *in l. 1. ff. ſoluto matrim.* Hippol. Riminald. *in princ. Inſt. quibus alienare licet num.* 62. Cou. *pract. cap.* 28. *num.* 1. *verſ. primum*, Menoch. *de arbitr. quæſt* 68. *num.* 39. *& conſ.* 93. *num.* 11. Surd. *de alimentis tit.* 8. *priuil.* 71. *num.* 4. D. Barboſ. *in d. l.* 1. *ff. ſoluto matrim. part.* 3. *num.* 41. *&*
7 *in l. ſi æſtimatis* 41. *eod. tit. num.* 2. vbi intelligit procedere hanc ſpecialitatem in dote quod ſi non recurratur ad boni viri arbitrium, non valeret dotis conſtitutio, & maritus cogeretur habere vxorem indotatam. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 2. *cap.* 254. *num.* 59.

8 Declara tamen hoc notabile non habere locum in augmento dotis, ſi quis enim dotis nomine promiſerit mille, & quod amplius fuerit Titius arbitratus, non eſt recurrendum ad arbitrium boni viri ipſo non arbitrante, & per conſequens augmentum dotis non debetur, Caſtr. *conſ.* 11. *Viſo dicto libello col.* 2. *poſt med. verſ. quantum ad ſecundum lib.* 1. Curt. iun. *conſ.* 35. *in fine num.* 18. *lib.* 1. Roland. *de lucro dotis quæſt.* 88. *num.* 4. *tom.* 9. *fol.* 385. Phanuc. *eod. tit. poſt princ. in ver. reſtituenda num.* 41. *ad med. verſ. & in hac materia, tom.* 9. *fol.* 412. Ratio differentiæ eſt, quia in dote receditur à perſona arbitratoris, & recurritur ad arbitrium boni viri, ne vxor remaneat indotata, cùm etiam dos poſſit declarari pro modo facultatum, & ratione perſonarum. *l. cum poſt*, §. *gener. ff. de iure dot. l. ſi filia, ff. de legat.* 3. Aliud eſt in augmento dotis, quod ſi non debetur, non ea hoc facit, vt vxor poſſit dici remanere indotata, & ſic in augmento ceſſat ratio illa, quæ fauore dotis recipitur, maximè ſi conditio perſonæ non plus expoſcat, quaſi ſufficiat dotem fuiſſe congruam abſque augmento; ſequitur Stephan. Gratian. *d. cap.* 254. *à num.* 60. vbi *num.* 62. reprobat Menoch. *conſ* 93. *num.* 44. *& per tot.* contrarium tenentem.

9 Notatur etiam ad hoc qoòd non valet dotis promiſſio incerta facta ab extraneo, vt per Duaren. *lib.* 1. *diſp. cap.* 56. Cald. Pereira *qu. forenſ. lib.* 1. *q.* 18. *n.* 44. vbi ait id ſentire textum *in præſenti*, dum requirit dotem conferri in arbitrium boni viri, quaſi ſi non conferatur tanquam incerta non valeat, Ceuall. *citato loco.*

Arbitratus fuiſſet, &c.] Notatur ad hoc quòd 10
hæc verba ſui natura boni viri arbitrium ſignificant, vt poſt Iaſ. Socin. & Roland. probat Menoch. *de arbitr. lib.* 5. *quæſt.* 7. *num.* 31. Cald. Pereira *d. lib.* 1 *quæſt.* 18. *num.* 41. *verſ. ex quibus*, vbi per hunc text. tenet quòd verbum, *arbitrium*, in contractibus bonæ fidei & dotis deſignat boni viri arbitrium, & poſt Nouell. *de dote part.* 6. *priuil.* 8. attenta hac ratione ex mente huius text. infert quòd ſi dos conferatur in poteſtatem promittentis per verba importantia meram & liberam voluntatem, non valebit promiſſio.

Notatur etiam ad hoc quòd valet dotis promiſſio 11
etiam collata in meram promittentis voluntatem, ob illa verba text. *quodcunque arbitratus fuiſſet*, quæ æquipollent verbis importantibus meram voluntatem propter dictionis illius vniuerſalis naturam, vt per citatos à D. Barboſ. *in d. l.* 1. *ff. ſoluto matrim. part.* 3. *num.* 38. vbi *numeris ſeqq.* id multipliciter declarat.

Iure iudiciorum, &c.] Notatur ad hoc quòd in 12
cauſa dotis ordinariè eſt procedendum, vt per Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, & vxor. notab.* 2. §. 1. *num.* 50. Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloſ.* 14. *n.* 98. Nouell. *de dote part.* 9. *priuil.* 15. D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part.* 1. *num.* 44. *ff. ſoluto matr.*

SVMMARIVM.

1 *Dotem datam non probat confeſſio nuda ſine numeratione, & num.* 2.
3 *Confeſſio viri de dote recepta, quam recepiſſe minimè conſtat, vel de maiori ſumma, an cenſeatur donatio illius dotis, aut augmentum.*
4 *pro Dote præſumpta conceditur actio.*
5 *Maritus plebeius, vel ignobilis, ſeu ſenex, quando contraxit matrimonium cum muliere nobili, vel iuuene, & facit ſibi aliquam donationem, eam dotando, valebit talis conſtitutio dotis.*

L. Si voluntate. IV.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Ruſo.*

COnfeſſio nuda ſine numeratione dotem datam 1
non probat. Confeſſus ſe plus dotis nomine accepiſſe, quàm re vera accepit, ad id, quod deeſt, agere adhuc poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *folio* 55. *verſo.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Caſ- 2
ſan. *in catalogo gloriæ mundi part.* 8. *conſid.* 35. *verſ. hinc eſt.* dum per hunc text. tenet quòd maritus confitendo plus recepiſſe ab vxore, quàm receperit, non ſibi præiudicat talis confeſſio ad id quod plus eſt confeſſus, quin ad illud agere poſſit, Hippol. de Marſil. *ſing.* 345. Cou. *lib.* 1. *var. cap.* 7. *num.* 3. *verſ. ſed quid*, Alphan. *collectan.* 151. Cald. Pereira *poſt quæſtiones forenſ. conſ.* 16. *num.* 3. vbi dicit hunc text. ſingularem ad hoc quòd ſi quis promittat centum, & recipiat liberationem ducentorum, videtur tacitè paciſci, vel tacitè videtur fuiſſe initum pactum de ducentis præſtandis. latè Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 3. *ſub tit. de iure dotium reſolut.* 8 *per tot.*

Verùm confeſſio viri de dote recepta, quam rece- 3
piſſe minimè conſtat, vel de maiori ſumma, cenſeatur donatio illius dotis, aut augmenti? vide Valaſc. *conſult.* 5. *à num.* 3. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.*

*diſp.*439.Saoeh *de matrim.lib.6.diſput.9.per tot.*

4 Notatur ad hoc quòd pro dote præſumpta conceditur actio, vt per Emao. Coſta *in l.ſi ex cautione pag.* 264.*num.*2.*C. de non numer. pecun.* D. Barboſ. *in l.*1. *part.*3.*num.*4 *poſt princ. ff.ſolut.matr.*

In gloſ. *Petendis* 1. ibi, *vt faciunt ignobiles cùm nobiles accipiunt*,&c. Dum hæc gloſ. dicit valere confeſſiooem de dote recepta niſi animo ſimulandi fiat, vt faciunt ignobiles cùm ducunt oobiles, videtur ſentire non præſumi animum donandi quando vir ignobilis, aut ſenex fatetur ſe dotem recepiſſe ab vxore nobili, aut iuuencula; ita Cou. *de ſponſalib. part.*2. *cap.*3.§.3.*num.*2. D. Barboſ. *in l. qua dotis* 34. *num.* 56. *ff.ſoluto matrim.* Verùm eam confeſſionem valere, & in dubio cenſeri factam animo donandi, àc remonerandi, & ſtatim eam donationem eſſe firmam, & irreuocabilem, meritò ſuſtinent Bart. *hîc num.*1.Boër.*deciſ.*204.*num.*6. Caſſan.*d.conſid.*35.*verſ. hinc eſt*, Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum, & vxor.*§ 45.*num.*15. Duen.*reg.*221. *verſ.limita* 11. Tiraq. *de nobilit. cap.* 18. *num.* 19. Vincent de Franchis *deciſ.*119.*num.*2. Menoch. *de præſumpt. lib.*3. *præſ.*12. *num.* 77. Ioſeph. Ludou. *Vmbriæ deciſ.* 66.*num.*12.& 13. Alexand. Treniacinq. *d.reſol* 8.*num.* 1.*verſ.ſed dubitatur.* Valaſc.*conſ.*4.*num.*7. & *conſ.*5.*num.*18. Molin. *d.diſp.*459.*verſ.ſecundum ſi eadem confeſſio*, Surd. *deciſ.*229.*num.*15. Sanch. *de matrim.lib.*6. *diſp.*7.*num.*3. & *diſp.*9.*num.*8.

5 Notatur ad hoc quòd quando maritus plebeius, vel ignobilis, ſeo ſenex contraxit matrimonium cum moliere nobili, vel iuuene, & facit ſibi aliquam donationem, eam dotando, cùm iſta donatio ſit remuneratoria nobilitatis, ſeu iuuentutis ipſius mulieris, valebit talis conſtitutio dotis, vt per Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.* §. 31. *in princip.* Anton.Gom.*l.*50.*Tauri num.*66.*col.*2.*in princ.* Clar.in §.*donatio quæſt.*9.*num.*5.

SVMMARIVM.

1 *ex Dotis promiſſione agit maritus, non mulier, & num* 2. & 5.

3 *ſi Pater, vel alius promittat dotem genero, ex illa promiſſione ſolus gener habet actionem, non autem mulier, in cuius fauorem dos promiſſa fuit.*

4 *Declaratur l.ſi pater, C. de dotis promiſſ.*

L. Si pater. V.

Idem AA. & CC. *Daſumianæ.*

1 EX promiſſione dotis agit maritus, non mulier. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.*56.

2 Hanc eandem cooel. ex hoc text. deſumunt Guid. Papæ *deciſ.*375. Anton Gabr.*tom.*3.*commun.lib.*3.*tit. de iure dotium concl.* 5. *à principio*, vbi multipliciter limitat. Fachin. *controuerſ. lib.*8. *cap.*73. D. Barboſ.*in l.* 1. *part.* 3. *num.* 11. *ff. ſoluto matrim.* vbi hunc text. probare ait quòd ſi pater, vel alius promittat dotem

3 genero, ex illa promiſſione ſolus gener habet actionem, non autem mulier in cuius fauorem dos promiſſa fuit, & *num.*15. *verſ. ex quibus*, notabilem de-

4 clarationem ad hanc l. ſe præſtare aſſerit, vt licèt mulier non habeat actionem ad petendam dotem promiſſam marito, id ſit accipiendum in eo ſenſu, vt illa non poſſit conuenire illum, qui dotem marito promiſit, cæterùm dotis reſtitutionem poteſt à marito petere, quia in eius fauorem lex inducit actionem ex ſtipulatu,&c. Cancer *var. par.*1.*cap* 9.*num.* 118. vbi per hunc text. tenet quòd ſi maritus eſt ſtipulatus dotem ſibi dari à patre vxoris ſuæ, ſiue ab aliquo extraneo ei competit actio, & non eius vxori.

SVMMARIVM.

1 *Dos promiſſa nudo pacto, cum ſcriptura, aut ſine ſcriptura, peti poteſt.*

2 *ex nudo pacto Dotis præſtanda oritur actio.*

3 *Pactum de dote danda, ſiue etiam pactum de dotando, hodie confirmari etiam per legem, ac proinde tanquam legitimam conuentionem producere actionem.*

L. Ad exactionem. VI.

Impp. THEOD. & VALENT. AA. *Hierio P. P. poſt alia.*

DOs promiſſa nudo pacto, cum ſcriptura, aut 1
ſine ſcriptura peti poteſt. Ex nudo pacto dotis
præſtandæ oritur actio. Colligunt ex Ordin. Doctores 2
citati *in l.*1.*num.*1. *ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.*10.*tit.*11.*part.*4.vbi *gloſ.*1. Connan.*comment. iuris lib.*5.*cap.*3.*in princ.* & *lib.*8.*cap.*8.*num.*8. Alciat. *lib.*1. *parerg.c.*1. & *lib.*5. *paradox.cap.*3. Iaſ.*in* §. *fuerat. num.* 63. *Inſtit. de actionib.* Hippol. *de fideiuſſor. num.*357.& 359. Caballin. *milleloq.*793. Alphan.*collect.*555. Bald. Nouell in *tract.de dote part.*6. *priuil.*1. *num* 1. Aquilin.*ad tit. Inſtit. de verbor. obligat.n.*98. latè & eleganter D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 3. *a num.*1. *ff. ſoluto matrim.* vbi aduertit quòd deciſio huius l. eſt noua & correctoria iuris antiqui, nam ante hanc conſtitutionem ex pacto dotis promiſſorio tantùm tribus caſibus actio dabatur: primò ſi mulier dotem pro ſe promitteret: ſecundò ſi pater mulieris promitteret: tertiò ſi debitor mulieris pecuniam, quam ei debebat, in dotem dixerit, aliæ autem perſonæ ſi pro muliere dotem promitterent communi tantùm iure obligabantur efficaciter, ſcilicet interueniente ſtipulatione, & tamen hodiè ex deciſione huius l. omnes dotem promittentes ex pacto nudo efficaciter obligantur, & *num.* 2. notabile ex hac l. colligit 3
quòd ſcilicet pactum de dote danda, ſiue etiam pactum de dotando, hodie etiam confirmatur per legem, atque proinde tanquam legitima conuentio producet actionem, & ſic deciſionem huius l. etiam locum habere in pacto de dotando, & in quocunque conſenſu dotem promittendi ex illius generalitate colligit; & deinde pro concordia diſtinguit quòd ſi fiat pactum de dotando in terminis huius l. ex eo non producetur actio; ſi verò promittens dotet, vel dicat ſe daturum ex cauſa dotis, tunc ex huiuſmodi pacto producitur actio; aduertit tamen *num.* 4. quòd quicquid ſit in pacto de donando, tamen text. *in præſenti* generaliter procedet in quacunque promiſſione dotis, nam dotis fauore fauorabilius proceditur, quàm in donatione, & *num.* 5. quòd priuilegium huius l. magis reſpicit maritum, quàm vxorem, & *num.* 11. tenet quòd ſi conſtante matrimonio mulier dotem promittat marito, vel ſoluto matrimonio maritus promittat dotem reſtituere vxori, adhuc locum habet deciſio huius l. & *num.*12.ad perfectam huius l. explicationem illud menti tenendum ait, eam non procedere ſi dos incerta promittatur per pactum nudum, iuxta reſoluta *in l.* 1. *ſup. hoc*

Digitized by Google

hoc eod. tit. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp.* 423. *num.* 5. Polyd. Ripa *obſeru* 86 *num.* 1. Menchaq. *controuerſiar. illuſtr. lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 15. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.* 1. *lib.* 12. *tit.* 2. *num.* 12. vbi per hunc text. tenet contractum dotis eſſe nominatum reſpectu mariti, & *tit.* 4. *num.* 11. quòd actio ad exactionem dotis promiſſæ marito competat. Tiraq. *de priuil. piæ cauſæ priuil.* 111. vbi quòd ex ſimplici & nudo pacto fauore piæ cauſæ efficax naſcitur actio, Anton. Hering. *de fideiuſſor. cap.* 6. *num.* 200. Anton. Scap. *de iure non ſcripto lib.* 4. *cap.* 8. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 9 *num.* 26. Ioan. Bapt. Thor. *in compendio deciſ. Neapol. in verbo promiſſio probata*, Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. part.* 3. *tit.* 5. *à num.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Pater ſimpliciter dotem dando, non exprimens ex quibus bonis det, de propriis dediſſe cenſetur. Exprimens quòd dat de bonis propriis, & filia quatenus locuples, de propriis dediſſe, ſin egenus, de filiæ bonis cenſetur promiſiſſe, num.* 2.

3 *Pater tenetur dotem conſtituere pro filia, ſeu filio emancipato.*

4 *Pars rata, portio, quid, remiſſiuè.*

5 *Dos promiſſa, & dos data, à pari procedunt, & dos promiſſa propriè dos dicitur.*

6 *Pater ſicut tenetur dotare filiam ſuam, ita tenetur dare donationem propter nuptias filio ſuo.*

7 *Pater tenetur dotare filias.*

8 *Dotandi onus originem trahere ex affectu naturali.*

Amplia

I. Procedere tam in dote data, quàm promiſſa, num. 9.

II. Etſi filia habeat bona, & ſic diues ſit, non procedere quando pater inops eſſet, & pauper, num. 10.

III. In herede patris, num. 11.

IV. Etiam in patre ſemel dotem conſtituente filiæ, ſi illa fuerit amiſſa, num. 12.

V. Etiamſi filia ſit nupta, num. 13.

VI. Etiam ſi pater ſit adminiſtrator bonorum filiæ, num. 14. *Limita*

I. Non procedere in filia ingrata, num. 15.

II. Non habere locum in filia naturali, quæ non ſit legitima, num. 16. *intellige, vt num.* 17. 18.

19 *Dos data, vel promiſſa à patre pro filia, præſumitur data, vel promiſſa ex bonis ipſius patris. Ampliationes quamplurimas, vide num.* 20.

Limitationes nonnullas, num. 21.

22 *Explicatur textus in præſenti.*

23 *Pater ſi promiſit dotem de bonis ſuis & filiæ, & tempore promiſſionis erat inops, videtur totum promittere de bonis filiæ. Si dotem promiſerit ſimpliciter, vt puta mille, an intelligatur de bonis ſuis totam dotem promiſiſſe, quamuis ad eam ſoluendam facultates ipſius non ſufficiant, remiſſiuè, num.* 24.

L. Si pater dotem. VII. & vlt.

Imp. IVSTIN. A. *Ioanni P.P.*

1 PAter ſimpliciter dotem dando, non exprimens ex quibus bonis det, de propriis dediſſe cenſetur.
2 Exprimens quòd dat de bonis propriis, & filiæ quatenus locuples, de propriis dediſſe, ſin egenus, de filiæ bonis promiſiſſe cenſetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* poſt omnes Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.* 56. Giphan. *tom.* 1. *pag.* 394.

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt multíſque exornaut Socin. *reg.* 281. Roman. *ſing.* 402. Gerard. *ſing.* 71. Alciat. *de præſumpt. reg.* 1. *præſ.* 26. & *lib.* 8. *parerg. cap.* 43. Afflict. *deciſ.* 178. & *ſeq.* Bald. Nouell. *in tract. de dote, part.* 6. *princip. in* 3. & 6. *priuil.* Alphan. *collect.* 228. Mynſing. *cent.* 6. *obſeru.* 85. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 21. *à princip.* & *num.* 22. *cum ſeqq.* & *num.* 25. *ad fin.* Gaſp. Baëç. *de non meliorandis filiabus cap.* 7. *num.* 20. & *cap.* 11. *num.* 104. 114. 138. 143. 146. & *ſeq.* Ioſeph. Ludouic. *Peruſ. deciſ.* 21. Menoch. *conſ.* 370. & *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 15. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo filius* 3. & 6. latè Garc. Maſtrill. *Sicil. deciſ.* 186. *per tot.* D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 3. *num.* 11. & 15. *ff. ſoluto matr.* Maſcard. *de probat. concl.* 1150. latè Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 12. *tit.* 19 *à num.* 1. *vſque num.* 17. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 18. *à princip.* Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 424 *per tot.* & præcipuè *num.* 2. Camill. Borrel. *in ſumm. deciſ. part.* 3. *tit.* 5. *à num.* 22.

Vel emancipatus, vel emancipata, &c.] Notatur ad 3
hoc quòd pater tenetur dotem conſtituere pro filia, ſeu filio emancipato, vt per Bart. *in l. ſi cum dotem, §. transgrediamur, ff. ſoluto matrim.* Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.* §. 21. *num.* 16. & §. 36. *num.* 8. *cum ſeqq.* & *in repet. cap. per veſtras, eod. tit. notab.* 3. §. 14 Anton. Gom. *l.* 29. *Tauri num.* 16. *verſ. ſecundo*, D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 4. *num.* 1 *ff. ſoluto matr.* vbi ait quòd hic text. dum in principio loquitur etiam in filiis emancipatis, & poſtea proponit regulam generalem officium eſſe paternum dotare liberos, bene probat obligationem dotandi filios etiam ad emancipatos pertinere, & reſpondet ad text. *in l. qui liberos, ff. de ritu nupt.* & *num.* 144. *verſ. amplia tertiò*, Cald. Pereira *poſt quæſtiones forenſ. conſ.* 14. *num.* 8. *verſ. immo etiam*, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuention. lib.* 12. *tit.* 19. *num.* 11. vbi etiam ait quòd ex hoc datur intelligi quòd onus dotandi patri incumbit non iure patriæ poteſtatis, ſed iure ſanguinis, & legitimæ propagationis.

An pro rata portione, &c.] Quid ſit rata pars, ſeu 4
portio, vide Tiraq. *de retractu lig.* §. 11. *gloſſ.* 8. *à princip.* & citatos per me *de dictionib. v. ſupr. dict.* 341.

Vel promiſerint.] Ergo dos promiſſa, & dos data, à 5
pari procedunt, & dos promiſſa propriè dos dicitur, de quo vide Vacon. *declar. iuris lib.* 6. *declar.* 93. *num.* 8. Phanuc. *de lucro dotis pag.* 41. *à num.* 21. Tiraq. *de retractu comment. ad fin. tit. num.* 32. *cum ſeqq.* & *num.* 39. Campeg. *de dote part.* 5. *quæſt.* 30. Magon. *Floren. deciſ.* 13. *ſub num.* 26. & *deciſ.* 84. *num.* 12. & *deciſ.* 86. *num.* 2. & 3. Franc. de Ponte *conſ.* 10. *num.* 21. *cum ſeq. vol.* 1. Ioan. Andr. Georg. *alleg.* 45. *num.* 27. & 28. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 21. *num.* 12. Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. part.* 3. *tit.* 5. *num.* 29. D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part.* 4. *à princip.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quæſt.* 18. *num.* 1. *cum ſeq.* & *poſt quæſt. forenſ. conſ.* 14. *num.* 9.

Vel ante nuptias, &c.] Notatur ad hoc quòd ſicut 6
pater tenetur dotare filiam ſuam, ita tenetur dare donationem propter nuptias filio ſuo, vt per Anton. Gom. *l.* 50 *Tauri num.* 10. *col.* 1. *verſ. tertio*, Aluar. Valaſc. *conſ.* 2. *n.* 11. Nouell. *de dote part.* 6. *ſpeciali* 17. *num.* 1. Guilielm. Bened. *in cap. Raynutius, de teſtament. verbo dotem num.* 29. Connan. *comment. iuris lib.* 8. *c.* 8. *num.* 8. D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 4. *num.* 14. *ff. ſoluto matr.* vbi poſt Corraſ. & Baëç. aduertit hanc obligationem videri hodie ceſſare, cum donatio propter nuptias non ſit in vſu, & ſic patrem hodie pro filio

minimè

minimè teneri donationem propter nuptias conſtituere concludit, & *num.*15. reſoluit patrem pro filio maſculo non cogi arrhas conſtituere in Hiſpania vbi ſunt in vſu, & videntur ſuccedere loco donationis propter nuptias.

Paternum eſſe officium dotem, &c.] Notatur ad
7 hoc quòd pater tenetur dotare filias, vt per *l.* 8. *tit.* 11. *part.* 4. vbi Greg. Lop. *verbo el padre*, Nonell. *de dote part.*6. *priuil.* 11. *cum duobus ſeqq.* Boër. *deciſ.* 130. *à num* 4. Viui. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 6. *num.* 11. *verſ. nec ipſum*, & *num.* 54. Menoch. *de arbitr. caſu* 460. & *conſ.* 331. *num.* 18. Gam. *Luſitan. deciſ.* 155. & 376. Aſcan. Clem. *de patria poteſt. effectu* 11. *num.* 1. Ioan. Bapt. Coſta *de facti ſcient. & ignor. reg.* 11. *num.* 3. Treutler. *in ſuis diſput. ſelectis part.* 2. *diſput.* 7. *theſi* 2. Thoro *in compen. deciſ. Neapol. verbo dotare filiam*, Maſtrill. *Sicil. deciſ.* 186. *num.* 3. Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. part.* 3. *tit.* 4. *num* 27. Aldouin. *conſ.* 104. *num.* 32. Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduocat. verbo pater num.* 16. & 17. Rebell *de obligat. iuſtit. part.* 2. *l.* 5. *quæſt.* 4. *à princip.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 12. *tit.* 16 *in princip.* & præcipuè *num.* 20. vbi intelligit hoc onus dotandi priùs incumbere patri, deinde ordine ſucceſſiuo ipſi auo paterno, Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 18. *num.* 35. vbi dicit hanc l. non procedere in matre, ac proinde matrem dotando ſimpliciter non videri de bonis ſuis dotare, ſed de bonis filiæ, niſi adminiſtrauerit bona filiæ, prout illa adminiſtrabat pater, latè D Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſoluto ma-*
8 *trim. part.* 4. *à princip.* vbi ait onus dotandi ex affectu naturali originem trahere, & *num.* 19. poſt Burſat. *conſ.* 215. *num.* 8. *lib.* 2. dicit verba ſupradicta intelligenda de officio neceſſario, & ex neceſſitate ſubeundo, ex eo, quia hîc non dicitur officium eſſe paternum dotare filias, ſed additur, omnino eſſe paternum officium, expendens dictionem, *omnino*, quæ eſt præciſa & neceſſitatem importans, idem tenet Menoch. *d. lib.* 3. *præſ.* 15. *à n.* 6.

9 Amplia primò procedere tam in dote datæ, quàm promiſſa, vt per Fortun. *in l. iuriſgentium, in princ. num.* 96. *ff. de pactis*, D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part.* 4. *num.* 144. *in princ.*

10 Amplia ſecundò etſi filia habeat bona, & ſic diues ſit, *d. l. Hiſp.* 8. *tit.* 11. *part.* 4. vbi Gregor. *verbo el padre*, Guilielm. Bened. *in cap. Raynutius, verbo dotem, num.* 21. Couan. *d lib.* 8. *cap.* 8. *num.* 7. Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxor. notab.* 6. §. 13. *à num.* 5. Corraſ. *epiſtol. quæſt. cap.* 21. Coſtan. *de dot. cap.* 3. *num.* 13. Duaren. *in rub. ff. ſoluto matrim. tit. de dot. cap.* 3. Cou. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 8. *in princ.* Cald. Pereira *d quæſt.* 18. *num.* 2. Card. Mantic. *d. lib.* 12. *tit.* 16. *ſub num.* 15. Aldouin. *conſ.* 104. *num.* 33. Ioan. Vincent. de Anna *alleg.* 88. Cæſ. Barz. *Bonon. deciſ.* 29. *num.* 45. & inſignis D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part* 4. *num.* 16. *verſ. ſuccedit tertia quæſtio, cum ſeqq.* vbi *num.* 18 ait hunc text. pro hac parte eſſe expreſſum cùm loquatur in filia habente bona, & tamen dicit officium eſſe paternum dotare filias, Camill. Borrel. *d. part.* 3. *tit.* 4. *num.* 34. vbi *num* 35. declarat non procedere quando pater inops eſſet, & pauper, quia tunc excuſaretur ab onere dotandi filiam.

11 Amplia tertiò in hærede patris, vt per Gaſp. Baëç. *d. tract. de non melioran filiab. cap.* 2. *num.* 26. Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *non tantum num.* 56. *ff. de liber. agnoſc.* D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part* 4. *num.* 144. *verſ. amplia ſecundò*, Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 5. *q.* 4. *n.* 7. & 8. Cardin. Mantic. *d lib.* 12. *tit.* 18.

12 Amplia quartò procedere etiam in patre ſemel dotem filiæ conſtituente ſi illa fuerit amiſſa, nam pater tenetur nouam dotem conſtituere filiæ quæ caſu fortuito dotem datam amiſit, *auth. quod locum, C. de collat.* D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part.* 4. *num.* 1. *verſ. quod licet pater*, Rebell. *d. part.* 2. *lib.* 5. *quæſt.* 4. *num.* 19. & 20. Cald Pereira *d quæſt.* 12. *num.* 31.

Amplia quintò etiamſi filia ſit nupta, quia dos ei 13
debet conſtitui non ſolùm vt poſſit nubere, ſed etiam vt vir poſſit onera matrimonij ſuſtinere, vt per gloſ. *verbo lego in l. obligamur, ff. de actionib. & obligat.* Corraſ. *in l. qui liberos num.* 55. *ff. de ritu nupt.* Benincaſ. *de paupert. quæſt.* 8. *ſpec.* 3. *num.* 2 Anton. Gom. *l.* 80. *Tauri, num.* 12. vbi dicit hoc verum, quamuis filia nubat contra voluntatem patris ſaltem de iure Canonico, Padil. *in auth. res quæ num.* 72. *C. commun. de legat.* Tiraq. *ceſſante cauſa limit.* 22. *num.* 9. Pinel. *in l.* 2. *C. de reſcind. vendit. part.* 2. *cap.* 4. *in fine*, Cardin. Mantic. *d. lib.* 12. *tit.* 16. *num.* 5. *verſ. primum ergo.*

Amplia ſextò etiamſi pater ſit adminiſtrator bo- 14
norum filiæ, nam adhuc ex bonis propriis videtur dotaſſe, vt per Greg Lop. *d. l.* 8. *verbo el padre*, Menoch. *de arbitr. caſu* 88. *num.* 47. Maſcard. *de probat. concl.* 1150 *num.* 29. D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part.* 4. *num.* 145. vbi reſpondet ad *l. Neſennius, ff. de negot. geſtis.*

Alias ampliationes adducit Cardin. Mantic. *d. lib.* 12. *tit.* 16. *à num.* 6. videlicet, quamuis filia ſit nupta ſine conſenſu patris, & *num.* 8. etiamſi filia nupſerit viro indigno, & *num.* 14. etiamſi in corpus ſuum peccauerit, & indigno poſtea nupſerit, ſi pœnitentiam egerit.

Limita primò vt non procedat in filia ingrata, 15
Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 565. Cardin. Mantic. *d tit.* 16 *num.* 18. & 19.

Limita ſecundò vt non habeat locum in filia na- 16
turali, quæ non ſit legitima, *l. vxorem*, §. *pater naturalis, cum gloſſ. ff. de legat.* 3. Capyc. *deciſ.* 180. Nouell. *de dote part.* 6. *priuil.* 17. Aſcan. *de patria poteſt. effectu* 16. *cap.* 6. *num.* 39. Roland. *conſ.* 73. *num.* 43. *vol.* 1. Gaſp. Baëç. *de non melioran. filiab. cap.* 1. *num.* 11. Duen. *reg.* 366. *ampl.* 3. Craſſ. *in* §. *inſtitutio quæſt.* 7. *num.* 17. & 18. Aldouin. *conſ.* 103. *num.* 14. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 10. *num.* 15. & *conſ.* 310. *num.* 2. Rebell. *d. part.* 2. *lib.* 5. *quæſt.* 4 *num.* 27. & *q.* 8. *num.* 3. D. Barboſ. *in d. lib.*
1. *part.* 4. *num.* 55. vbi intelligit limitationem in filia 17
naturali habente bona, itaut ſi filia naturalis non habeat bona, ex quibus ſe dotet, tunc pater naturalis teneatur eam dotare; aduertit tamen filiam naturalem non mereri tantam dotem, quantam filiam legitimam, ſed dotem ad quantitatem alimentorum hoc caſu reſtringendam, Cardin. Mantic. *d. lib.* 12. *tit.* 16.
num. 19. vbi etiam intelligit quando filia habet vnde 18
ſe poſſit alere, ſed ſi non habet vnde alimenta percipiat, ſicut pater tenetur eam alere, ita etiam tenetur dotare vſque ad eam quantitatem, ex qua poſſit alimenta percipere.

Ex ſua liberalitate hoc feciſſe, &c.] Notatur ad hoc 19
quòd dos data, vel promiſſa à patre pro filia præſumitur data, vel promiſſa ex bonis ipſius patris, vt per Doctores citatos *ſup. num.* 2. & omnium latiſſimè Menoch *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 15. *per tot.* & D. Barboſ. *d. l.* 1. *part.* 4. *à num* 144.

Multas ampliationes refert Menoch. *d. præſ.* 15. *à* 20
num. 9. vbi extendit etiam ad donationem propter nuptias, quam pro filio facit pater, cùm præſumptio ſit quòd eam fecerit ex propriis bonis, non autem filij, & *num.* 11. extendit etiam ad filios emancipatos, & *num.* 13. extendit quoque ad viduam iterum dotatam à patre, cùm præſumatur dotata ex bonis ipſius patris, & *num.* 17. extendit quando pater promiſiſſet dotem exceſſiuam, nam & hoc caſu præſumitur

mitur de ſuo promiſiſſe, dummodo tot habeat in bonis, vt eam ſoluere poſſit, & *num.* 18. extendit etiam quando pater habet quidem tot bona, quæ poſſunt ſufficere ad dotandam filiam illam, cui dotem conſtituit, ſed tamen non habet tot vt deinde poſſit in poſterum dotare alias filias, nam adhuc dos hæc præſumitur conſtituta ex bonis ipſius patris, & *num.* 19. extendit etiam quando pater poſt ipſam dotis promiſſionem, vel ſolutionem proteſtaretur ſe omnino de bonis filiæ id egiſſe, & *n.* 22. extendit etiam quando pater conſtituendo dotem filiæ dixit dotem conſtituere ex propriis bonis, & ex bonis filiæ, nam & hoc in caſu præſumitur patrem in totum conſtituiſſe dotem ex bonis ſuis propriis. Aliquas ex his ampliationibus & alias tradit D. Barboſ. *d. l.* 1. *p.* 4. *n.* 144. videlicet ſi dos per patrem ſit ſimpliciter promiſſa, quia tunc non poterit poſtea tempore traditionis declarare quòd tempore promiſſionis intellexit etiam de bonis filiæ; & idem eſſe in expenſis, quas pater facit tempore nuptiarum familiæ, nam adhuc ex bonis propriis videbitur illas feciſſe, & *num.* 45. ampliat etiamſi pater ſit adminiſtrator bonorum filiæ, nam adhuc ex bonis propriis videtur dotaſſe.

21 Limitationes nonnullas cumulat Menoch. ſæpe citata *præſumpt.* 15. *num.* 24. *cum ſeqq.* vbi reſtringit ſupradictam concluſionem vt non procedat quando pater dando, vel promittendo dotem claris verbis declarauit quòd ex bonis filiæ dabat, vel conſtituebat dotem; veluti ſi dixerit quòd centum ex ſuis bonis aſſignabat, ſeu dabat, & alia centum ex bonis ipſius filiæ; vel ſi dixerit, promitto mille, quorum dimidiam ex bonis meis, alteram verò dimidiam ex bonis filiæ meæ: vel ſi pater dixerit ſe conſtituere, vel promittere eam ſummam computato in ea omni, & toto eo, quod ipſi filiæ debetur, tam ex bonis paternis, quàm maternis, & *n.* 32. reſtringit etiam vt locum non habeat quando pater promittit dotem non genero, ſed ipſimet filiæ, hoc enim caſu præſumitur promiſiſſe etiam ex bonis ad ipſammet filiam pertinentibus, vtputa ex dote materna. D. Barboſ. *in d. l.* 1. *p.* 4. *n.* 146. *verſ. quam primam concluſionem*, vbi limitat, niſi pater pro dote filiæ expreſsè aſſignauerit res, quæ ad eam ex hæreditate materna pertinebant, nam cùm tunc clarè conſtet res maternas contineri in dotis promiſſione, ceſſat præſumptio huius legis, prout etiam ceſſabit ſi pater promittat dotem de bonis filiæ, nulla facta mentione bonorum propriorum, & *n.* 147. limitat deciſionem huius l. non procedere in Regno Caſtellæ, nam cùm pater in eo poſſit filiabus dotem conſtituere ex bonis lucratis conſtante matrimonio, *l. Tauri* 53. quæ hodie eſt *l.* 8. *tit.* 9. *lib.* 5. *noua Recopilat.* etiamſi morte vxoris ſit ſolutum matrimonium, pater ſimpliciter dotem promittens, ſi ſint lucra quæſita conſtante matrimonio, de illis ſemper videtur dos promiſſa: & idem eſſe in Regno Portugaliæ ſubdit, quando matrimonium contrahitur per dotem, & arrhas, appoſito pacto quòd lucra communicentur, quia eadem militat ratio; ſi verò in Regno Caſtellæ non ſint lucra, tunc inducetur deciſio huius legis. In Regno autem Portugaliæ ſi matrimonium contrahatur ſecundùm Regni conſuetudinem, cùm tunc omnia bona communicentur, ſemper ex bonis communibus dotes exſoluendæ: at *n.* 148. limitat in matre, vel aliis aſcendentibus per lineam maternam, nam ſi dotem promittant ſimpliciter de bonis filiæ, vel neptis, videntur promiſiſſe, quæ fortè apud eos ſint, & quoad hanc limitationem duos caſus diſtinguit: & *num.* 150. *in fine*, limitat etiam ſi pater alias filias ſuas dotauit tam de bonis ſuis, quàm maternis, nam tunc ſimpliciter aliam filiam dotans, eodem modo videtur dotaſſe cauſa æqualitatis ſeruandæ, vbi tamen id declarat, & *num.* 151. *in med.* limitat quando alius (cuius non erat officium dotare) erat debitor mulieris, nam tunc ſimpliciter promittendo dotem pro muliere, videbitur animum compenſandi habuiſſe, & conſequenter in effectu de bonis mulieris promiſiſſe, quod tamen dupliciter ibi declarat. Alias declarationes adducit Molin. *d. diſp.* 414. *n.* 3. *cum ſeqq.*

Poterat enim, &c.] Explicat D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part.* 4. *num.* 163. *verſic. infertur ſecundo*, vt text. *in præſenti* loquatur quando tempore promiſſionis pater habebat idoneam ſubſtantiam ad ſoluendam dotem promiſſam, & præterea poterat ei ſupereſſe vnde ſe aleret ſecundùm dignitatem, aliàs enim vel nihil ſoluet ex bonis ſuis, vel ſaltem eam tantùm partem, quam commodè ſoluere poſſit, facta prædicta deductione. 22

Et idem D. Barboſ. *ad l. maritum* 13. *ff. ſolut. matr. n.* 71. *verſ. denique*, ex hoc text. colligit quòd ſi pater promiſit dotem de bonis ſuis & filiæ, & tempore promiſſionis erat inops, videtur totum promittere de bonis filiæ, ea quidem ratione, quia ſi de ſuo videretur promittere, quaſi generum deceperit, condemnandus eſſet in ſolidum, & ſi non eſſet ſoluendo, eſſet in carcerem mittendus, iuxta *l. fin. § fin. ff. quæ in fraud. credit.* 23

Diſputat Cardin. Mantic. *d. lib.* 12. *tit.* 19. *n.* 13. *cum ſeqq.* ſi pater ſimpliciter dotem promiſerit, vtputà mille, an intelligatur de bonis ſuis totam dotem promiſiſſe, quamuis ad ſoluendam totam dotem eius facultates non ſufficiant? & *ibi* interpretatur text. *in præſenti.* 24

In gloſſ. *Intelligi*. ibi, *nam ibi non compellitur auia*, &c. Aduertit D. Barboſ. *in d. l.* 1. *p.* 4. *n.* 105. *verſ. vnde mens*, quòd mens huius gloſſ. non fuit dicere abſolutè præſumptiones expreſſas *d. l. Neſennius*, tanquam fortiores excludere præſumptum animum donandi, de quo *in l. vnic. §. accedit, C. de rei vxor. act.* ſed tantùm primam præſumptionem expreſſam *in d. l. Neſennius*, quòd qui adminiſtrat bona, non videtur habuiſſe animum donandi, etiam locum ſibi vindicare in dote, vt eſt expreſſum *in l. cum poſt*, *§.* 2. *ff. de admin. tut.* aliæ enim præſumptiones expreſſæ *d. l. Neſennius*, quoad alimenta, quoad dotem minimè ſunt admittendæ; nam quamuis extraneus ſimpliciter præſtando alimenta videtur præſtitiſſe animo repetendi ab eo, cui ius alendi de iure incumbebat, vt eſt expreſſum *d. l. Neſennius*, tamen diuerſum erit in dote, quia fauore illius præſumetur donandi animus, *d. §. accedit*, & tandem concludit quòd explicando prædicto modo gloſſam illam, vera erit eius concluſio.

In gloſſ. *Idoneam*. ibi, *tantùm, vel talem*, &c. Iuxta poſita in hac gloſſ. non videtur vera reſolutio & interpretatio ad hunc text. *in verſ. poterat enim*, dum ex eo colligunt communiter Doctores quòd ſi pater expreſsè non declarauit pro qua parte bona filiæ venirent in dote, ſed effuſo ſermone vſus eſt, in promptum incidit periculum, quia ſcilicet ex ſuis bonis tenebitur dotem ſoluere, quamuis facultates idoneas non habeat; hinc etiam reſoluentes quòd ſi pater penitus ſit inops, tunc ſemper dos ſit ſoluenda ex bonis filiæ; ſi verò habeat facultates, ex illis dotem dabit, quamuis per hoc in promptum incidat periculum, id eſt, non ſuperſint ei bona ſufficientia ad ſe alendum; quia multo verior eſt reſolutio in hac materia, quòd ſi pater habeat idoneas facultates ad ſoluendam dotem, de bonis ſuis tenetur dotem præſtare; ſi verò ſoluta dote ſibi non ſuperſint neceſſaria ad vitam ſuſtinendã, tunc quaſi inopia tẽtus,

Digitized by Google

nihil ex bonis ſuis ſoluat; ſi verò retentis neceſſariis ad alimenta aliquam partem dotis poſſit ſoluere, eam vtique ex bonis ſuis ſoluet, & reliquum ex bonis filię, vt per Maſcard. *de probat. part. 3. concl.* 1150. *num.* 24. D. Barboſ. *in dict. l. 1. part* 4. *n.* 161. *propr fin.* vbi *n. ſeq.* obiicit quare textus *in præſenti, in fine* dicit, *patrem in promptum incidere periculum*; ſed meritò reſpondet quòd dicitur incidere in periculum, quia quando effuſo ſermone vtitur, ex bonis ſuis dotem exoluet, & quamuis ei ſuperſint neceſſaria ad ſe alendum, tamen in periculum incidit, quia facilè ad inopiam redigi poteſt: ſubditque item dici in promptum incidere periculum, quia integram dotem ſoluet ex bonis ſuis, non habito reſpectu ad numerum liberorum. nam quamuis pater teneatur dotem conſtituere attento numero liberorum, *l. ſi filia, ff. de legat.* 3. tamen ſi dotem filiæ effuſo ſermone promiſit, tunc ex bonis ſuis tenebitur dotem promiſſam ſoluere, non habito reſpectu ad numerum liberorum, neque quòd alias filias habeat, quas tenetur etiam dotare: quamuis verum ſit quòd mortuo patre poterunt alij filij reuocare dotem quatenus præiudicat eorum legitimis, interim tamen valebit dotis datio, &c.

De iure dotium.

TIT. XII.

DOs eſt pecunia marito nuptiarum cauſa data, vel dicta, vel promiſſa. Vel ius pecuniæ conſtitutæ marito pro oneribus matrimonij. Vel, quod vxor ſecum ad maritum defert, quódve marito cauet matrimonij ergò. Vel, penſatio onerum matrimonij. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia vide *l. Hiſpan.* 1. *cum ſeqq. tit.* 11. *part.* 3. Conan. *comment. iuris lib.* 8. *cap.* 9. Donat. à Fina, Viui. Vezin. & alios *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 7. Anton. Gabr. *tom.* 3. *etiam commun. lib.* 3. *pag.* 212. Ioſeph. Ludou. *eod. tom.* 3. *pag.* 461. *ſub hoc tit.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 12. *tit.* 1. *cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.* 3. *ſub hoc tit.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.* 2. *tit.* 456. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 5. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 423. *cum ſeqq.* Camill. Borrel. *in ſumm. deciſ. part.* 3. *tit.* 4. *de iure dotium.* Henric. Bocer. *diſput. de vniuerſo iure part.* 1. *claſſi* 2. *diſp.* 18. *de iure dotium.*

SVMMARIVM.

1 *Dotis conſtitutio ſi incipit à promiſſione, re euicta agi poteſt de euictione: vbi à traditione incipit citra rei æſtimationem, ceſſat de euictione actio.*
Amplia
I. *Etſi donatio inciperet à traditione, ſi res à patre, vel ab extraneo data fuit marito, æſtimata ea æſtimatione, quæ facit emptionem, num* 2.
II. *Si dolus interuenerit ex parte dantis, & tradentis dotem, num.* 3. *ſi verò vxor rem alienam dolosè dediſſet in dotem, aduerſus ipſam non datur actio de dolo, num.* 4.
III. *Si mulier donataria ſibi ſpecialiter cauit de actione, num.* 5.
IV. *Quando extraneus, qui dotem donauit, & tradidit eam ſoluto matrimonio, ſibi reddi ſtipulatus fuerit, num.* 6.
V. *Quando pater, & non extraneus dotem donaret, num.* 7.
VI. *Si is, qui rem alienam in dotem donauit, temerariè aſſeruit rem ipſam propriam ſuam eſſe, num.* 8.
VII. *Quando mulier dotem marito conſtituit, & tradidit, num.* 9. *Limita ſi mulier haberet alia bona, ex quibus ſe dotare poſſet, num.* 10.
11 *Dotis datio, ſeu donatio quando dicatur incipere à traditione, ſeu à promiſſione, & quæ ſit ratio differentiæ, quòd vno modo, aut alio incipiat.*
12 *τὰ* Offert, donat, & tradit, *appoſita in inſtrumento donationis, ſeu venditionis, non inducere traditionem, niſi res fuiſſet præſens; inducere verò licentiam ingrediendi poſſeſſionem auctoritate propria.*
13 *Fundus dotalis quando eſt æſtimatus, ad inſtar emptoris aget maritus de euictione.*

L. Euicta. I.

Impp. SEVER. & ANTONIN. AA. *Nicephoro.*

COnſtitutio dotis ſi incipit à promiſſione, re euicta agi poteſt de euictione: vbi à traditione incipit citra rei æſtimationem, ceſſat de euictione actio. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Buttig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper* 5. Sebaſt. Næui. Giphan. *tom.* 1. *pag.* 398 remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.* 22. *tit.* 11. *part.* 4. *vbi gloſſ.* 2. Anton. Gom. *variarum tom.* 2. *cap.* 2. *n.* 37. Caballin. *de euict.* §. 4. *num.* 7. Bernard. *reg.* 227. Bald. Nouell. *de dote p.* 7. *priuil.* 44. Campeg. *in ſimili tract. part.* 1. *quæſt.* 80. *n.* 1. *priuil.* 13. *& p.* 2. *quæſt.* 83. Capell. Tholoſ. *deciſ.* 171. Boër. *deciſ* 67. *n.* 1. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 25. *cap.* 22. *n.* 4. Surd. *de aliment. tit.* 7. *quæſt.* 20. *n.* 25. *cum ſeqq.* Portol. *de conſortib. eiuſdem rei & fideicom. legali cap.* 11. *num.* 18. Monter à Cueua *Aragon. deciſ.* 13. *num.* 27. D. Barboſ. *in l. æſtimatis* 51. *num.* 14. *&* 16. *verſ. ſed quid, & num.* 19. *ff. ſolut. matrim.* Cald. Pereira *in reſp. pro Duce Paſtranæ, verſ. nam licet,* Valaſc. *de partit. cap.* 37. *num.* 3. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 252. *verſ. ſecundo, in fine,* Fontanel. *de pactis nupt. p.* 2. *clauſul.* 5 *gloſſ.* 8. *part.* 14. *num.* 31. Guzman *de euictionib. quæſt.* 26. *num.* 2. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 5 *quæſt.* 11. *num.* 6. *cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2. *diſp.* 427. *num.* 2. vbi *num* 3. reprobat quoſdam, quos tacito nomine refert, aſſeuerantes correctam iam hodie eſſe hanc l. per *l. vn.* §. *vt plenius, C. de rei vxor. act.*

Amplia primò etſi à traditione donatio inciperet 2
ſi res à patre, vel ab extraneo data fuit marito, æſtimata ea æſtimatione, quæ facit emptionem, quia tunc dotans de euictione tenetur, vt per Cyn. *num.* 5. & Bald. *num.* 1. *&* 9. *in præſenti,* Caballin. *d. num.* 7. *verſic. & dum ille,* Portol. *vbi ſuprà num.* 21. D. Barboſ. *in d. l. æſtimatis, num.* 14. vbi de interpretatione *l. Mæuia* 50. §. *fin. ff. hoc tit.* Anton. Gom. *d. cap.* 2. *num.* 37. Fontanel. *d. part.* 14. *num.* 32. *& p.* 13. *gloſſ.* 8. *num.* 23. Guzman *d. quæſt* 26. *num.* 9.

Amplia ſecundò ſi dolus interuenerit ex parte 3
dantis, & tradentis dotem, vt ſi rem alienam ſcienter in dotem donauit, & matrimonium contrahere volentes non admonuit, nam tunc etſi hæc rei alienæ in dotem datio à traditione inceperit, donator actione de dolo ad æſtimationem & intereſſe rei euictæ, & ad ſumptus, & expenſas factas tenebitur, ita probat text.

text. *in præſenti*, & reſoluunt *ibi* Odofred. *num.* 2. *&* 8. Cyn. *num.* 2. *&* 4. Bald. *num.* 1. *verſic. ſed ponamus*, Salicet. *num.* 1. *&* 4. Anton. Gom *d. cap.* 2. *n.* 37. Portol. *d. cap.* 11. *num.* 20. Monter à Cueua *d. deciſ.* 13. *num.* 17. Fontanel. *d. clauſ.* 5. *gloſſ.* 8. *part.* 14 *num.* 33. Si verò vxor rem alienam doloſè dediſſet in dotem, aduersùs ipſam non datur actio de dolo, quia eſt infamatoria, *l.* 1. *ff. rerum amot.* ſed actio in factum, vt in hoc text. Paul. de Citadinis *de iure patron. part.* 3. *quæſt.* 12. *ſecunda cauſa num.* 15. Guzman *d. quæſt.* 26. *num.* 68.

5 Amplia tertiò ſi ſpecialiter mulier donataria ſibi ſpecialiter de euictione cauit, quoniam tunc etſi donatio dotis à traditione inceperit, donator de euictione tenetur ratione conuentionis, vt per Cou. *lib.* 2. *var. cap.* 15. *num.* 1. Roland *conſ.* 67. *vol.* 4. Cæſ. Barz. *deciſ.* 64. *n.* 58. Cancer. *lib.* 3. *var. cap.* 4. *de ſeruit. n.* 10. Fontan. *vbi ſuprà num.* 6. Garc. Maſtrill. *Sicil. deciſ.* 36. vbi, promiſſionem euictionis pro reditibus in dotem datis ad alios reditus in locum primorum ſubrogatos ſi fuerint euicti, non extendi, latè Guzman *d. quæſt.* 26. *à num.* 77. *vſque ad* 89.

6 Amplia quartò quando extraneus, qui dotem donauit, & tradidit eam ſoluto matrimonio, ſibi reddi ſtipulatus fuerit, quoniam ex eo hoc caſu donator non ſimpliciter donauit, cùm rem ipſam ſoluto matrimonio ſibi reddi ſtipulatus fuerit, quia de euictione teneri debebit, Neguzant. *de pignorib. part.* 2. *memb.* 4. *num.* 27. *&* 28. Portol. *dict. cap.* 11. *num.* 24. Guzman *d. quæſt.* 26. *num.* 40.

7 Amplia quintò quando pater, & non extraneus dotem donaret, nam tunc ex eo quòd officium paternum eſt filiam cum effectu dotare, ſi res in dotem data euincatur, pater, etſi à traditione dotis datio inceperit, de euictione tenetur, Riminald. *in* §. 1. *num.* 78. *cum duobus ſeqq. Inſtit. de donat.* Neguzant. *d. membr.* 4. *num.* 27. *&* 28. Campeg. *de dote, part.* 2. *quæſt.* 85. Munter à Cueua *d. deciſ.* 13. *num.* 21. vbi pro genero contra ſocerum donatorem Regiam audientiam iudicaſſe teſtatur. Contrariam opinionem ſcilicet, patrem de euictione non teneri, & ea quæ dicta ſunt de docte reſpecto extranei, etiam in ſocero dotante procedere, tenent Caballin. *in d.* §. 4. *num.* 7. *verſ. & in patre, per text. in præſenti*, qui in ſocero loquitur, Portol. *d. cap.* 11. *n.* 15. D. Barboſ. *in d. l. æſtimatis* 51. *n.* 17. vbi iuribus pro contraria opinione adductis ſatisfacit, Monter à Cueua *d. deciſ.* 13. *num.* 23. Funtanel *d. clauſ.* 5. *gloſſ.* 8. *part.* 14. *num.* 21. vbi *num.* 24. ait quòd hæc opinio non videtur amittere dubitationem, quia donationes, quæ pro dote à parentibus fiunt, non ſolent ſimpliciter fieri ex ſolo paterno amore, ſed ſemper pro viribus legitimæ, Cancer. *var. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 29. Guzman *d. quæſt.* 26. *num.* 41.

8 Amplia ſextò ſi is, qui rem alienam in dotem donauit, temerariè aſſeruit rem ipſam propriam ſuam eſſe, nam propter temerariam hanc aſſertionem de euictione tenebitur, Iaſ. *conſ.* 73. *num.* 3. *vol.* 1. Portol. *d. cap.* 11. *num.* 26. Guzman *d. q.* 26. *n.* 42.

9 Amplia ſeptimò, quando mulier dotem marito conſtituit, & tradidit, nam licèt euictis rebus in dotem datis de euictione maritus non poſſit agere, ipſa tamen propter proprium intereſſe poterit agere de euictione aduersùs illum, à quo emit fundum dotalem, aduersùs quem habebit actionem de duplo. *l. ſi pro re* 22. §. *ſi euictione, ff. de euict. l. non ſolùm, & l. quamuis, ff. hoc tit.* Caballin. *d.* §. 4. *num.* 8. D. Barboſ. *in d. l. æſtimatis, num.* 17. Fontanel. *d. clauſ.* 5. *gloſſ.* 8. *p.* 14. *n.* 18. Guzman *d. q.* 26. *n.* 12.

10 Limita ſi mulier haberet alia bona ex quibus ſe dotare poſſet. Bald. *conſ.* 468. *lib.* 4. Caballin. *d.* §. 4. *num.* 8. Monter à Cueua *dict. deciſ.* 13. *num.* 17. *in fine.*

Datio dotis, ſeu donatio quando dicatur incipere 11
à traditione, ſeu à promiſſione, & quæ ſit ratio differentiæ, quòd vno modo, aut alio incipiat? Dic tunc donationem incipere à traditione quando in effectu res traditur, tempore quo fit donatio, Bart. *in l. ſi prædia, ff. de acquir. poſſeſſ.* Rebuff. *tom.* 3. *ad leges*
Galliæ, tit. de mat. poſſeſſ. in præfat. num 50. vbi tradit 12
verba, *offert, donat, & tradit*, appoſita in inſtrumento donationis, ſeu venditionis, non inducere traditionem, niſi res fuiſſet præſens; inducere verò licentiam ingrediendi poſſeſſionem propria auctoritate, Celſ. Vgo *conſ.* 53. *num.* 4. Monter à Cueua *dict. deciſ.* 13. *num.* 25. vbi *num.* 26. ſubdit per verba, *dedit, & tradidit*, etſi res in conſpectu eſſet, verè dominium translatum non fuiſſe, niſi vt illud transferretur partes conuenirent, & dotem non dici incipere à traditione niſi res præſens fuiſſet, Cancer. *var. lib.* 3. *cap.* 4. *à n.* 29. Fontanel. *d. clauſ.* 5. *gloſſ.* 8. *p.* 14. *n.* 34. *&* 39. vbi quòd dicitur incipere traditionem quando adeſt clauſula *conſtituti*, Cardin. Tuſch. *pract. concl. litt. E. concl.* 366. *num.* 7. Differentias verò, quæ verſantur, ſi incipiat vno modo, aut alio, tradunt Anton. Gom. *d. cap.* 2. *n.* 35. Monter à Cueua *d. deciſ.* 13. *n.* 27. Matth. Coler. *German. deciſ.* 4. Fontanel. *vbi ſuprà num.* 36.

Si quidem res æſtimata fuerit, &c.] Notatur ad hoc 13
quòd quando fundus dotalis eſt æſtimatus ad inſtar emptoris, aget maritus de euictione, vt per D. Barboſ. *in l. ſi æſtimatis* 51. *n.* 20. *ff. ſolut. matrim.* vbi declarat.

SVMMARIVM.

1 *Filia, quæ ſibi fuit ſtipulata partem dotis maternæ de matris voluntate, non prohibetur illam petere, etiamſi à matre fuerit inſtituta in minori parte, niſi probetur quòd mater clam inſtituit ne à viro eius peteret.*

2 *Filia agens ex proprio contractu, non agit pro hæreditaria portione, ſed ſecundùm formam contractus: poteſt tamen exceptione repelli ſi inſtituta ſit animo compenſandi, ſeu iuſſa eſt eſſe contenta portione inſtitutionis, & prælegatis, iuſſaque non petere à marito.*

3 *Donatio cauſa mortis fieri poteſt pacto nudo.*

L. Si ſtipulatio. II.

Imp. ANTONIN. A. *Alluuiadi.*

Filia, quæ ſibi fuit ſtipulata partem dotis maternæ 1
de matris voluntate, non prohibetur illam petere, etiamſi à matre fuerit inſtituta in minore parte, niſi probetur quòd mater eam inſtituit ne à viro eius
peteret. Item filia agens ex proprio contractu, non 2
agit pro hæreditaria portione, ſed ſecundùm formam contractus: poteſt tamen exceptione repelli ſi inſtituta ſit animo compenſandi, ſeu iuſſa eſt eſſe contenta portione inſtitutionis, & prælegatis, iuſſaque non petere à marito. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

De materia & intellectu huius text. agit Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 10. *num.* 12. *verſ. ſecundo, cum ſeqq.* vbi refert quòd in hac l. mater habebat Seiam, & Pollam filias, & nuptui collocauit Pollam, quam paſſa eſt ſtipulari ſibi reddi partem dotis proprio marito numeratam, quæ alioquin erat reſtituenda matri dotanti: deceſſit mater, hærede inſtituta Polla, pro tertia ſuorum bonorum parte; dubitatum fuit an Pol-

la petere poſſit portionem illam dotis; & reſpondendum videbatur petere non poſſe, quia mater inſtituendo Pollam ipſam in tertia parte ſuæ hæreditatis, videtur voluiſſe compenſare cum ea portione dotis ſtipulata à Polla ſibi reddi, iuxta text. *in l. huiuſmodi, §. cùm pater, ff. de legat. 1. & in l. ſi cùm dotem, §. ſi pater, ff. ſoluto matr.* Contrarium tamen fuit diffinitum ab Antonino Imp. *in præſenti*, quòd immo Polla conſequi poſſet partem dotis ſibi reddi ſtipulatæ, atque ita locum non eſſe compenſationi. Ratio eſt, quia quando teſtator relinquit aliquid creditori voluntario, præſumitur reliquiſſe non animo compenſandi, ſed vt vtrumque habeat, *l. creditorem, ff. de legat. 2. l. vnic. §. ſciendum, C. de rei vxor. act.* Et rurſus præſumitur à teſtatore relictum animo compenſandi quando ipſemet teſtator non erat debitor: in caſu itaque huius l. quòd Pollæ debebatur debitum, erat voluntarium mariti Pollæ, non autem neceſſarium matris, & ideo locus eſſe non potuit compenſationi: quòd autem eſſet ibi debitum voluntarium mariti Seiæ, apparet, quia & voluntate matris dotantis, & conſenſu ipſius mariti adhibita fuit Polla ad ſtipulandum, atque ita debitum habuit initium voluntarium, &c.

D. Barboſ. *in l. quæ dotis 34. n. 10. ff. ſoluto matr.* vbi *num.* 13. ex hac l. colligit quòd ſi mulier adhibet aliquem ad ſtipulandum dotis reſtitutionem, in dubio non cenſetur adhibitus donandi animo, niſi id clarè ſit expreſſum & reſpondet ad text. *in l. cùm maritus 29. §. fin. ff. de pactis dotal.* at reiectis nonnullis interpretationibus, tandem *n.* 14. concludit ſibi placere intellectum quod in ſpecie *d. l. cùm maritus, §. fin.* primò mulier pacta eſt dotem reſtitui fratri in caſum ſoluti matrimonij per mortem, & deinde frater fuit ſtipulatus in eundem caſum ſibi dotem reſtitui: primum igitur pactum videtur interpoſitum ex cauſa donationis, quia fuerat interpoſitum à ſorore in fauorem fratris, & ſic coniunctæ perſonæ, & ſic præſumitur interpoſitum donandi animo, iuxta reg. *l. vlt. §. fin. ff. de donat.* Vnde quamuis poſtea frater fuerit adhibitus ad ſtipulandum, non debet præſumi mutatio prioris voluntatis *l. eum qui, ff. de probat.* ſed potiùs fuiſſe ſtipulatum ad acquirendam actionem ex propria ſtipulatione, quæ ex pacto ſororis ei quæri non poterat, iuxta reg. *l. 1. C. per quas perſonas nobis acq.* deinde *n.* 15. ait quòd aduersùs iſtam reſponſionem nimis vrgere videtur textus *in præſenti*, ibi mater, quæ dedit dotem, pacta eſt certam illius partem reddi filiæ ſi morte matris ſolueretur matrimonium, & filia poſtea fuit adhibita ad ſtipulandum, & tamen textus ſentit non præſumi fuiſſe adhibitam donandi animo, niſi de eo conſtet. ergo textus iſte apertè impugnat reſponſionem, quam tamen defendens reſpondet quòd hic text. *in princ.* proponit regulam generalem, quòd ſi pacto ſubiecta eſt ſtipulatio in certum caſum, & euenit cõditio, ſtipulans habet actionem ad petendam dotis reſtitutionem: quæ regula cùm etiam extraneos contineat, neceſſariò intelligenda eſt quando conſtat de donandi animo, nam aliàs quoad extraneos etiam in prædicto caſu non præſumeretur donandi animus, quod volens ſignificare Imp. in hoc text inferens ex illa reg. generali ad caſum ſpecialem ſibi propoſitum, ſubdit quòd mater pacta eſt in fauorem filiæ, & donandi animo paſſa eſt eam ſtipulari dotis reſtitutionem, quod ius ex ſtipulatione quæſitum regulariter ei tolli non poteſt; requiſiuit igitur donandi animum tam ad declarationem regulæ generalis poſitæ *in princ.* quàm vt ex prædicta regula bene ſequeretur illatio, quam fecit ad caſum ſpecialem.

Voluiſſe filiam ſuam, &c.] Quamuis Bologner. *in d. l. quæ dotis num. 38. & 44.* contenderit in ſpecie huius l. agi de donatione cauſa mortis, nihilominus tamen D. Barboſ. *ibidem num. 17. in princip.* tenet imò agi de donatione inter viuos. cùm Imper. exigat quòd vt filia non poſſit agere efficaciter ex ſtipulatione, oporteat eam eſſe inſtitutam, & ei prælegata fuiſſe relicta ea mente vt ipſa prælegatis contenta à dotis petitione deſiſteret, ex quo innui ait agi hîc de donatione irreuocabili, neque ab eius petitione eſſe deſiſtendum niſi expreſsè conſtet fuiſſe prælegatum compenſandi animo iuxta *l. compenſandi, C. de hæred. inſtit.* & iterum *num. 84. verſ. ex qua colliges.*

In gloſſ. *Contentámque.* ibi, *idem ſi eſſet mera donatio*, &c. Notatur ad hoc quòd donatio cauſa mortis pacto nudo fieri poteſt, vt per Roman. *ſing. 523.* Iaſ. *in §. in perſonam num. 61.* vbi Ludouic. Gom. *n. 42. verſ. item circa, Inſtit. de actionib.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 4. num. 16. col. 3.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus num. 248. C. de reuocan. donat.* Cou. *in rub. de teſtament. p. 3. num. 14.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 208. à princip.* 3

SVMMARIVM.

1 *Seruus dotalis poteſt manumitti per virum in teſtamento, & inter viuos.*

2 *Seruus dotalis ſubiectus reſtitutioni ratione contractûs dotalis, interim manumitti poteſt per dominum, & valet manumiſſio.*

L. Etſi dotis. III.

Imp. ALEXAND. A. *Euphemio.*

SEruus dotalis poteſt per virum in teſtamento, & 1
inter viuos manumitti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Ex hac l. colligit Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. cap. 9. num. 168.* quòd maritus rectè poteſt manumittere ſeruos dotales abſque donatione vxoris; ſubditque donationem, ſeu licentiam vxoris ad hoc requiri, vt id quod vir ex liberto aſſecutus fuerit tanquam patronus, non teneatur reſtituere vxori, niſi negotium vxoris gerens manumiſerit.

Notat D. Barboſ. *in l. 1. part. 5. num. 8a. in princ. ff. ſoluto matrim.* ex hoc text. quòd ſubiecta reſtitutioni per contractum ſi alienentur, non retractatur alienatio, etiamſi poſtea euenerit conditio reſtitutionis, & *in l. dotalem 62. n. 16. cum ſeqq.* per hunc text. tenet 2
quòd ſeruus dotalis ſubiectus reſtitutioni ratione contractus dotalis, interim manumitti poteſt per dominum, & valet manumiſſio, & *n. 17. in princ.* reſpondet ad text. *in l. ea quæ, C. ſi mancip. ita fuerit alien.* vt procedat in ſeruo, qui ſpecialiter prohibetur manumitti, nam etiamſi hæc prohibitio facta ſit per contractum, tamen manumiſſio aduersùs eam facta non valebit, *d. l. ea quæ*, & deinde idem D. Barboſ. diſputat ſi maritus ante ſolutum matrimonium ſeruum non manumiſit, ſed ei reliquit libertatem directam, vel fideicommiſſariam iuxta terminos huius l. an valeat ea datio libertatis? Idem quoque D. Barboſ. *in d. l. 1. part. 5. num. 77. in medio*, poſt Nouell. *de dote p. 8. priuil. 6. à num. 1.* aduertit per hunc text. iure Digeſtorum ſoluto matrimonio non transferri ipſo iure dominium rerum dotalium in vxorem, ſed remanere dominium penes maritum, vel eius hæredes, & tantùm ſequuta traditione per reſtitutionem dotis dominium vxori quærebatur, quod tamen per nouam diſpoſitionem *l. in rebus 30. inf. hoc eod. tit.* immutatum eſt, vt ibi diximus.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Mulier poteſt marito ſuo in dotem dare omnia bona ſua, & num.2.*
3 *in Dote arbitranda dignitas, vel indignitas mariti conſideranda eſt.*
4 *Dos non poteſt conſtitui in bonis, quæ in contractu alienari fuiſſet prohibita.*

L. Nulla. IV.

Idem A. Valenti.

1 MVlier marito ſuo poteſt dare in dotem omnia
bona ſua. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l.1.num.1. ſupra hoc tit. Aloyſ. Leo *ſuper 5.fol.65.
verſo*, Giphan. *tom.2.pag.*401.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
2 munt *l. Hiſpan.*14.*tit.*11. *part.*4. Boër.*deciſ.* 201. *in
princ.* Conan. *comment.iuris lib.*8 *cap.*8. *num.*5. For-
catul.*dialog.*39. Duen.*regul.*319.*num.*1. Anton. Gom.
*l.*50. *Tauri num.*16. vbi reſpondet *ad l.vnic.C.de inoff.
dotib.*vt ſcilicet ibi reuocatio minimè fiat ex eo quòd
omnia bona dentur in dotem, ſed quia redit dos in
præiudicium legitimæ filiorum, & pariter reſpondet
ad l.1.C.ſi aduerſus dotem, quia ibi minor reſtituitur
non ex eo quòd omnia bona dedit in dotem, ſed quia
maritus non fuit dignus tanta dote ſecundùm quali-
tatem ſuæ perſonæ, loci, & patrimonij, & *num.*17.
quærit quid in dubio quando mulier ſimpliciter con-
trahit matrimonium, an videatur omnia bona ſua in
dotem dare?

In gloſſ. *Nulla lege, vnic.* ibi *ſed quia non erat vir
3 dignus tam magnam dotem habere*, &c. Per hanc gloſ.
tenet Palat. *in repet.cap per veſtras, de donat. inter vi-
rum & vxorem, notab.3.§.23.num.3. verſic. conſidera-
bit*, quòd iudex in arbitranda dote conſiderare debet
dignitatem, vel indignitatem mariti, quia ratione ſuæ
indignitatis, vel ignobilitatis minuetur dos, Tiraquel.
de nobilit.cap. 20. *num.* 63 vbi quòd in conſtituenda
dote nobilitas viri conſideranda eſt, vt ſcilicet maior
dos conſtituatur propter ipſius nobilitatem.

In eadem gloſſ. ibi, *ea lege vt non alienet*, &c. No-
4 tatur ad hoc quòd ſi in contractu bona fuiſſent pro-
hibita alienari, non poſſet in eis dos conſtitui, & ſic
bona reſtitutioni ſubiecta non poſſunt alienari pro
dote, quando ſpecialis & indiuidua extat teſtatoris
prohibitio alienandi caſum dotis ſpecificè compre-
hendens, vt per Palat. *in repetit. rubr.de donat. inter
virum & vxorem,§* 16.*num.*8. Roder. Xuar. *in l. quo-
niam, ſuper l. Regni, limit.*2. *num.*11. Boër.*deciſ.*129.
num. 5. *&* 6. Petr.de Rauenna *ſingul.* 144 Fabian. de
Monte *in tractat.de empt. & vendit. part.*4. *quæſt.*21.
*num.*30. Rimin. iun.*conſ.* 514.*num.* 31. Tiraquell.*de
iure primogen. quæſt.* 61. *num.* 9. Molin. *de primogen.
lib.*4.*cap.* 6. *num.*11. Burſat. *conſ.* 179.*num.* 22.*verſic.
tertia ſit concluſio*, Anton Gom.*l.*40. *Tauri num.* 87.
1 *verſic.* 9.*col.* 2. Pinel. *in l.*1. *C.de bonis maternis, p.*3.
num. 65. Burg. de Paz *conſ.* 9. *num.* 18. Rimin. iun.
*conſ.*514. *num.* 32. *cum ſeqq. lib.*5. Cephal. *conſil.*574.
num. 19. *cum ſeqq.* Viui.*concl.* 663.*& deciſ.*18. *num.*9.
Menoch. *conſ.* 923. *num.* 2. *& de præſumpt.lib* 4. *præ-
ſumpt.* 189. *num.* 186. Petra *de fideicommiſſ. quæſt.* 8.
*num.*439. *& ſeq.* Peregr. *in ſimili tract. art.*42.*num.*58.
Seraph.*deciſ.* 447.*num.*4. Surd.*deciſ.*62.*num.*10. Cald.
Pereira *in l.ſi curatorem, verbo læſis, num.*14. *C.de in
integrum reſtit. minor.* Fuſat.*in tract. de ſubſtitution.
quæſt.*531. *num* 80.

SVMMARIVM.

1 *Si res æſtimata eſt in dotem data, ſoluto matrimonio retinetur per virum, ſi offeratur æſtimatio, & num.2.*
3 *Bona immobilia æſtimata in dotem data obligant maritum ad pretij, non autem ad corporum reſtitutionem, dominium ex tali æſtimatione, quæ faciat emptionem, transfertur in virum, num.4.*
5 *Bona dotata ſi ſunt æſtimata ea æſtimatione, quæ facit emptionem, præſumitur vera conditio.*
6 *Rerum dotalium æſtimatio conſtituit in dubio emptionem & venditionem.*
7 *Rerum dotalium dominium an & quando tranſeat ad maritum, remiſſiuè.*
8 *Æſtimatio iure facta in dubio emptionem facit.*
9 *Permutatio rei æſtimatæ facit emptionem.*
10 *Rerum dotalium æſtimatio, vel aliàs, tunc emptionem efficit, cùm æſtimatio fit ad quantitatem dignam pro ipſarum rerum iuſto pretio, aliàs ſecus. limita vt num.11.12.*
13 *Res data in dotem, æſtimata ea æſtimatione, quæ facit venditionem, deſinit eſſe dotalis, & efficitur mariti, ideòque eam alienare poteſt.*
14 *in Reſtitutione pretium tantùm & non bona reſtituenda ſunt.*

L. Quoties. V.

Idem A. Statiæ.

SI res æſtimata eſt in dotem data, ſoluto matrimo-
nio res retinetur per virum, ſi æſtimatio offeratur. 1
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1.
ſupr. hoc tit. Aloyſ. Leo *ſuper 5.fol.56. verſo.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt *l. Hiſpan.* 18.*tit.*11.*part.*4. *vbi gloſſ.*2. Roland.à 2
Valle *conſ.*92. *num.*9.*& ſeq.lib.* 2. Cephal. *conſ.* 351.
num,13. *& ſeq.* Couarr. *pract. cap.*28. *num.*1. Pelaez
*de maior. part.*4. *quæſt.*19. *num.*15. latè Suar.& Mich.
Graſſ. *tom.*1.*commun. opin.lib.*5 *tit.*7.*ex n.*84.*pag.*726.
& ſeq. Alex. Raudenſ. *variarum reſolut. cap.* 32.*n.*10.
Camil. Borrel.*in ſumm deciſ.part.*3.*tit.*5.*num.*226.latè
Cancer *variarum reſolut. part.* 1. *cap.* 9. *ex num.* 122.
vbi limitat regulam quòd æſtimatio rei dotalis in
dubio facit emptionem, quando pretium, ſeu quanti-
tas qua res dotalis eſt æſtimata, non dicitur conſona,
nec congrua ipſi rei. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 89.
*num.*8. *cum ſeq.& tom.*3. *commun. opin.ſub hoc tit.con-
cluſ.*1.*col.*2. *verſic. ampliatur modò, pag.*461.vbi reddit
rationem, quia cùm ob æſtimationem fuerit contra-
cta emptio, & venditio, cuius natura eſt vt dominium
tranſeat in emptorem cum omnibus periculis, quæ
inde exoriri poſſint, ideo maritus, vel eius hæredes
tenentur reſtituere non rem æſtimatam datam in do-
tem, ſed pretium ipſius rei, & deinde diuerſimodè
ampliat, & limitat Brunor. à Sole *in locis communib.
verbo bona immobilia* 9. vbi quòd bona immobilia
æſtimata in dotem data obligant maritum ad pretij, 3
non autem ad corporum reſtitutionem, latè Menoch.
de præſumpt.lib. 3. *præſumpt.*74.*num.* 3. *cum ſeqq.* vbi
num. 5. ſubdit quòd æſtimatio rei in dotem datæ in
arbitros collata ſi ipſi non æſtiment, ea cenſetur facta
quæ emptionem faceret ad pretium quod tempore
traditionis res illa iuſtè valebat, & *à num.* 15. multis
modis reſtringit huius text. concluſionem, veluti
quando æſtimatio facta fuit ad alium finem, quàm
vt faceret emptionem, vt ſi æſtimatur res ad cogno-
ſcendum valorem rei vt probari poſſit ſi fortè mari-

tus poſtea fundum damnificaret, hoc ſanè caſu æſtimatio non facit emptionem, & venditionem, ſed fundus ipſe dotalis manet: vel quando conuentum fuit quòd ſoluto matrimonio res datæ in dotem reſtituantur pro eodem pretio, quæ æſtimatæ fuerunt; nam hoc etiam caſu res has dotales manere, non autem deberi æſtimationem concludit, & *num.* 23. reſtringit etiam quando æſtimatio non æquiualet ipſi rei, ſed eſt longè minor, nam & tunc non præſumitur facta venditio, ſed res manent dotales, D. Barboſ. *in l. ſi æſtimatis* 51. *num.* 4. *ff. ſolut. matrim.* vbi dicit quòd text. *in præſenti* in ſenſu directo probat quòd vbi res ſunt æſtimatæ, & illarum pretium offert maritus, poterit illas retinere inuita vxore; ſubditque argumentum à contrario ſenſu ita accipiendum, vt ſi maritus non offerat rerum æſtimationem, quia ſcilicet non poteſt propter inopiam, tunc res dotales vxori reſtituendæ ſunt, quia vbi maritus non eſt ſoluendo, reſoluitur æſtimatio ac ſi nunquam fuiſſet facta. *l. in rebus* 30. *iuncta gloſſ. verbo æſtimata*, *C. hoc tit.* idem ferè ſuſtinet *ibidem num.* 25. *verſ. tertio*, dum ait quòd ſi tempore ſoluti matrimonij maritus non ſit ſoluendo, quia tunc venditio quæ propter æſtimationem videtur facta, irritabitur ac ſi nunquam facta fuiſſet, ita vt licèt maritus res æſtimatas tanquam ſuas liberè alienare poſſit, iuxta hunc text. tamen ſi tempore ſoluti matrimonij maritus non ſit ſoluendo, vxor res illas alienatas per rei vendicationem repetit, ac ſi ſemper remanſiſſent dotales, & nunquam fuiſſent æſtimatæ, ex *d. l. in rebus*, Surd. *conſ.* 225. *num.* 2. Houded. *conſ.* 14. *num.* 43. *& ſeq. lib.* 1. Beltramin *in addit ad Greg. XV. deciſ.* 573. *num.* 16. vbi ait quòd regulariter quando dos eſt data æſtimata, talis æſtimatio facit venditionem, & transfert dominium bonorum dotalium in maritum, idem Surd. *deciſ.* 257. *num.* 1. Gutier. *pract. lib.* 3. *quæſt.* 78. *num.* 1. vbi quòd æſtimatio in dubio facit emptionem, idem Gutier. *de gabell. quæſt.* 25. *num.* 21. vbi *num.* 22. poſt Gregor. Lopez *l.* 18. *in gloſſ. el pro, o el daño*, *tit.* 11. *part.* 4. reſoluit æquitatem huius l. ſolùm locum habere quando res dotalis, quæ fuit euicta, eſt data æſtimata ab ipſa muliere, ſecus ſi ab extraneo, vel patre mulieris, Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 426. *num.* 10. latè Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 38. *ex num.* 27. vbi per hunc text. tenet quòd prædium in ſolutum marito præuia æſtimatione datum cenſetur ipſi venditum, etiamſi in inſtrumento dicatur vt dos debeat reſtitui ſicut fuit habita, & recepta, & *num.* 29. tradit cenſeri factam emptionem quando præceſſit promiſſio dotalis in quantitate, ſecus quando datur fundus in dotem, nulla præcedente promiſſione dotis in quantitate, quia tunc fundus habendus eſt pro dotali, licèt enim fiat æſtimatio, cenſetur potiùs facta vt probetur valor rei, vel ſciatur quantitas bonorum, quæ conſignatur, & *num.* 31. requirit ad hoc vt dicatur facta emptio, quòd æſtimatio huiuſmodi ſit facta in eodem inſtrumento, & *à num.* 32. tenet ſi probaretur quòd maritus tunc temporis non eſſet ſoluendo, æſtimationem non facere emptionem, neque tranſire dominium in maritum, neque in emptores bonorum dotalium, ita vt mulieri competeret rei vendicatio, quamuis dominium non ſit ciuile, ſed tantùm naturale, quaſi lex fingat nunquam præceſſiſſe in damnum vxoris, & *num.* 38. reſoluit quòd quando res æſtimata datur in dotem, ſi nuptiæ non ſequantur, debet reſtitui res data, non pretium. Magon. *Lucenſi deciſ.* 76. Garc. Maſtrill. *deciſ.* 194. Peregr. *conſil.* 86. *vol.* 5. Rot. Rom. *deciſ.* 257. *p.* 4. *diuerſ.* alias in nouiſſimis apud Farin. vbi fuit deciſum rem in dotem æſtimatam datam in dominium mariti tranſire, & maritum non ad reſtitutionem rei in dotem æſtimatæ, & in ſolutum datæ, ſed tantùm ad pretium teneri, & *deciſ.* 258. fuit reſolutum quòd vxori marito decocto vtilis rei vendicatio competit contra bona data in dotem, etſi æſtimata, contra tertios poſſeſſores, pro dotis ſuæ recuperatione, & *deciſ.* 259. quòd vxori fructus dotis, & donationis propter nuptias ex bonis mariti à die petitionis ab hæredibus debentur; latè Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 3. *ſub hoc tit. reſolut.* 1. *per tot.* vbi variis modis ampliat, & limitat. Rebell. *de obligat. iuſtit. p.* 2. *lib.* 5. *q.* 2. *n.* 9. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 5. *cap.* 9. *num.* 162. *& ſeq.*

In ſummar. text. ibi, *ſed maritus habet electionem*, &c. Hinc fortè Carol. Molin. impius auctor *in conſuet. Pariſ. tit.* 2. *§.* 56. *n.* 40. *cum ſeqq.* exiſtimauit tunc demum æſtimationem in dotibus facere venditionem, ſi contingat maritum, vel eius hæredem ſoluto matrimonio malle dictam æſtimationem, & non fundum reſtituere, ſecus ait ſi malit potiùs ipſum fundum reſtituere prout poteſt, & electionem habet per *l. plerumque, in fine, ff. hoc tit.* Sed illum meritò reprobat Gutier. *d. tract. de gabell. q.* 25. *num.* 23. ex eo, quia omnia iura probantia æſtimationem in dotibus facere emptionem, indiſtinctè loquuntur, & procedunt ſtatim re in dotem data æſtimata ea æſtimatione, quæ facit emptionem, non expectato, an maritus eligat æſtimationem, vel rem ipſam reſtituere, ſoluto matrimonio, & *num.* 24. etiam refutat aliud aſſumptum quod affirmat idem impius auctor, nempe ſtante prædicta æſtimatione poſſe maritum, ſi velit, prout electionem habet, reſtituere fundum æſtimatum in dotem datum, non verò teneri eius æſtimationem præſtare, &c.

Maritus dominium conſequutus, &c.] Notauit ad 4
hoc quòd dominium ex tali æſtimatione, quæ faciat
emptionem, in virum transfertur, vt per Fontanel.
de pact. nupt. p. 2. *clauſ.* 5. *gloſſ.* 8. *p.* 13. *n.* 19. Caſtill.
controu. lib. 1. *cap.* 4. *num.* 7. Et notatur etiam ad hoc
quòd præſumitur vera venditio ſi bona dotata ſunt 5
æſtimata ea æſtimatione, quæ facit emptionem, vt
Hippol. Rimiald. *in princ. Inſtit. quibus alienare licet*,
ex num. 3. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 44. Aluar.
Valaſc. *de partit. cap.* 10. *num.* 11. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 16. *n.* 23. Suar. *tom.* 1. *commun. opin.*
lib. 5. *tit.* 7. *num.* 82. *pag.* 726. vbi tenet quòd æſtimatio 6
rerum dotalium conſtituit in dubio emptionem, &
venditionem.

An & quando dominium rerum dotalium ad ma- 7
ritum tranſeat, latè & eleganter reſoluit Molin. *dict.*
tract. 2. *diſp.* 426. *à princ.* vbi *num.* 1. *&* 2. agit quando
res dotales traduntur inæſtimatæ, & neque in pondere, neque in numero, neque in menſura conſiſtunt, & *num.* 3. quando marito in dotem dantur inæſtimatæ res, quæ in pondere, numero, aut menſura conſiſtunt, & *à num.* 4. oſtendit ad quam pertineat periculum, damnum, aut commodum rerum æſtimatarum marito in dotem traditarum.

Allegari vulgò ſolet hic text. ad hoc quòd æſti-
matio iure facta in dubio facit emptionem, vt per 8
Tiraquell. *de retractu lign. §.* 1. *gloſſ.* 14. *num.* 20. *cum ſeq.* Laſſarte *de decima vendit. cap.* 11. *num.* 1. Couarr. *pract. cap.* 28. *num.* 1. Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 26 *de contrah. empt. num.* 36. *pag.* 619. vbi ait æſtimationem poſſe emptionem præſumptam facere in dubio quando pretium correſpondeat ei, alias ſecus, D. Barboſ. *in d. l. ſi æſtimatis*, *num.* 20. *ff. ſoluto matrim.* Gutier. *conſ.* 17. *num.* 19. *cum ſeqq. & d. tract. de gabell. quæſt.* 25. *à num.* 1. vbi *num.* 4. ſubdit etiam per-
mutationē rei æſtimatæ facere emptionem, & *n.* 10. 9
obſer

10 obſeruat æſtimationem rerum dotalium, vel aliàs tunceſſicere emptionem, cùm æſtimatio ſit ad quantitatem dignam pro ipſarum rerum iuſto pretio, aliàs
11 ſecus, & *num.* 14. limitat quando res æſtimata ſic datur, vt non æſtimatio, ſed res ipſa reddi debeat, veluti
12 ſi eam dedero ad oſtentationem, & pompam, & *num.* 15. etiam limitat quando res ſimpliciter æſtimata traditur ſuper negotio quod venditioni repugnat, latè Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 74. *à num.* 3.

13 Argum. huius text. reſoluit Valaſc. *conſult.* 113. *num.* 3. quòd licèt mulier dans pro ſe in dotem prædium emphyteoticum, non teneatur requirere domini conſenſum, nec ſoluere laudemium, tamen ſecus erit ſi ſit dos æſtimata tali æſtimatione, quæ faciat emptionem, & *num.* 6. tenet quòd res data in dotem, æſtimata ea æſtimatione, quæ facit venditionem, deſinit eſſe dotalis, & efficitur mariti, & ideo eam poteſt alienare, & *num.* 22. tradit quòd dominus directus in re emphyteutica, dotata, & æſtimata ea æſtimatione, quæ facit emptionem, non habet electionem, nec poteſt dicere quòd vult eam pro eodem pretio, quæ æſtimata eſt.

14 *Retinebit aut*, &c.] Ergo in reſtitutione pretium tantùm, & non bona reſtituenda ſunt, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 74. *num.* 3. & 4. Gutier. *conſ.* 17. *num.* 10. *cum ſeqq.* Caſtill. *d. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 10. Honded. *conſ.* 14. *à num.* 44. *vol.* 1. Surd. *deciſ.* 99. *num.* 9.

SVMMARIVM.

1 *Pater dotans filiam non poteſt ſibi quærere actionem niſi per ſtipulationem, cæteri etiam poſſunt ex nudo pacto.*
2 *Pater, vel extraneus dotem dantes poſſunt paciſci vt ſoluto matrimonio per mortem eis dos reſtituatur in ſolidum.*
3 *Pater relinquit filiæ dotem in teſtamento, maſculo hærede inſtituto, frater non poteſt apponere pactum dotis reſtituendæ ipſi fratri, & minuere ius teſtamenti, & debiti naturalis.*

L. Auia tua. VI.

Imp. MAXIMIN. A. *Sulpitio.*

1 PAter dotans filiam non poteſt ſibi quærere actionem niſi per ſtipulationem, cæteri etiam poſſunt ex nudo pacto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper* 3. *fol.* 56. *verſo.*

De materia latè agit D. Barboſ. *in l. ſi cùm dotem*
2 23. *in princip. à num.* 1. *ff. ſoluto matrim.* vbi ait ex ea l. *in princ.* colligi concluſionem quòd pater, vel extraneus dotem dantes poſſunt paciſci vt ſoluto matrimonio per mortem eis dos reſtituatur in ſolidum, cùm ille text. videatur malè coniungere extraneum & patrem paciſcentes; ex eo, quia reſpectu patris dotem dantis non ſufficere prædictum pactum, ſed requiri ſtipulationem vt pater dotis reſtitutionem in ſe transferat, expreſsè probat text. *in præſenti*; & reiecta reſponſione, quam ibi tradit gloſ. *verbo mulieri, in d. l. ſi cùm dotem*, quam communiter approbari aſſerit Campeg. *de dote part.* 3. *quæſt.* 124. *num* 1. pro vera explicatione huius difficultatis videndum proponit idem D. Barboſ. quâ iam ratione in hoc noſtro text. fuerit conſtitutum quòd pater dotem dans pro filia non poſſit in ſe transferre dotis reſtitutionem per pactum, ſed ad hoc neceſſariam eſſe ſtipulationem, & *num.* 2. 3. & 4. refert & reprobat quatuor rationes, quas aſſignat gloſ. *verbo ſimplici, in hoc text.* Sed poſtquam aduersùs quartam tribus mediis inſurgit, tandem illis non obſtantibus ab ea ſe non recedere profitetur; & *à num.* 7. diſputat, textum noſtrum allegans, vtrùm ſtipulatio ſit neceſſaria ad inducendam nouationem, an verò illa induci poſſit per alium quemcunque contractum?

Bald. *hic col.* 2. *verſ. & ex hoc dicto*, tenet quòd ſi 3
pater relinquit dotem filiæ in teſtamento, maſculo hærede inſtituto, frater non poteſt apponere pactum dotis reſtituendæ ipſi fratri, & minuere ius teſtamenti, & debiti naturalis, ſequuntur Anna *antiq. alleg.* 129. *num.* 2. & 3. & *ſing.* 601. *part.* 2. Vincent. de Franchis *part.* 1. *deciſ.* 196. *num.* 3.

L. Cùm à ſocero. VII.

Imp. GORDIANVS A. *Marco.*

PAter ſtipulando dotem ſibi reſtitui ex interuallo non præiudicat filiæ non conſentienti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Pacta inita in aliquo ſubiecto intelliguntur repetita in eius augmento, & num. 2.*
3 *De dote quod dicitur, intelligitur etiam de eius augmento.*
4 *Additamentum eiuſdem eſt naturæ, cuius & principale.*
5 *Augmenti idem iuris eſt, ac rei auctæ, vbi non vrget diuerſa ratio.*
6 *Augmentum dotis quod ius attinet, formaliter conſideratur vt dos.*
7 *Pertinendi verbum quid importet, remiſſiuè.*

L. Etiamſi non dotem. VIII.

Idem A. Agrippinæ.

PActa inita in aliquo ſubiecto intelliguntur repe- 1
tita in eius augmento. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, 2
multiſque exornant Salzed. *ad Bernard. reg.* 58. Albert. Bron. *de augmento, & diminut. fol.* 8. & 9. *col.* 3. & 4. Neguzant. *de pignorib. part.* 2. *memb.* 4. *num* 46. Boër. *deciſ.* 50. *num.* 17. Burſat. *conſ.* 179. *num.* 4. *vol.* 2. Pariſ. *conſ.* 126. *vol.* 1. Campeg. *de dote p.* 5. *q.* 9. Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus num.* 181. Anton. Gom. *l.* 17. *Tauri num.* 12. *ad fin.* vbi extendit etiam ad dotem, hypothecam, & venditionem, Ioan. Garcian. *reg.* 332. *per tot.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent lib.* 11. *tit.* 19. *n.* 13. vbi per hunc text. tenet 3
quòd illud quod dicitur de dote, intelligitur etiam de eius augmento. Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. part.* 3. *tit.* 5. *num.* 497. *cum ſeq.*

Vnde additamentum eſſe eiuſdem naturæ cuius & 4
principale, per hunc text. tenent Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloſ.* 18. *num.* 51. *cum ſeqq.* & *gloſ.* 10. *num.* 28. & *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, num.* 226. Viui. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 7. *num.* 117. *pag.* 729. Menoch. *de arbitr. caſu* 159. & *conſ.* 93. *num.* 13. & *conſ.* 194. *num.* 5. *cum ſeqq.* Surd. *deciſ.* 88. *num.* 10. & *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 42. *num.* 76. *cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l.* 2. §. *quod ſi in patris num.* 10. *ff. ſoluto matrim.* Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ.* 124. *num.* 28. Card. Toſch.

5 *practic. concl. tom. 1. lit. A. concl.* 555. *à num.* 1. Fuſar. *de ſubſtitut. quæſt.* 652 *num* 6. Rota *deciſ.* 94. *num.* 3. apud Farin. *part.* 2. *recent.* vbi dicitur quòd augmenti idem iuris eſt ac rei auctæ, & *deciſ.* 72. *num.* 4. id intelligitur vbi non vrget diuerſa ratio. Hinc argumento huius text. tenet Bald. quòd ſi communitas conduxit Doctorem ad legendum vno anno cum ſalario centum flurenorum, ſi eligitur alio anno ſine repetitione ſalarij, intelligitur pro eodem, cuius dictum ſequuntur. Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.* §. 62. *num.* 29. Corſet. *in ſing. verb. ſalarium* 4. Iaſ. *in l. diem num.* 14. *ff. de offic. aſſeſſ.*

6 Notatur hic text. ad hoc quòd augmentum dotis quoad ius attinet, formaliter conſideratur tanquam dos, vt per Alphan. *collect.* 498. D. Barboſ. *in rub. ff ſoluto matrim. part.* 3. *num.* 65. *prope fin.*

7 *Vel ad ſe pertinerent*, &c.] *Pertinere* verbum quid importet, vide metipſum *in tract. de dictionib. vſufrequent. dict.* 257.

SVMMARIVM.

1 *Mulier in dote præfertur fiſco poſteriùs contrahenti, & num. 2.*

3 *Maritus ſi antequam contraheret cum vxore, contraxit cum fiſco, hypotheca tacita fiſci præfertur hypotheca vxoris; ſi verò priùs contraxit cum vxore, hypotheca vxoris præfertur hypotheca fiſci: ſi fuerit dubium, quæ harum hypothecarum fuerit prior, hypotheca dotis præfertur hypotheca fiſci.*

4 *Fiſcus & dos pari priuilegio cenſentur quoad ius hypotheca.*

L. Dotis. IX.

Imp. Decivs A. & C. *Vrbicanæ.*

1 MVlier in dote præfertur fiſco poſteriùs contrahenti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Greg.
l. 33. *gloſſ.* 2. *tit.* 13. *part.* 5. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.*
3 438. *num.* 5. vbi per hunc text. tenet quòd ſi antequam maritus contraheret cum vxore, contraxit cum fiſco, hypotheca tacita fiſci præfertur hypothecæ vxoris; ſi verò priùs contraxit cum vxore, hypotheca vxoris præfertur fiſci hypothecæ, & poſt Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 40. reſoluit quòd ſi fuerit dubium, quæ harum hypothecarum fuerit prior, hypotheca dotis præfertur hypothecæ fiſci.

Pulchrè Goo. *practic. cap.* 29. *à princip.* adducens Cæſarum conſtitutionem *in l. pecunia, C. de priuileg. fiſci*, qua cauetur expreſsè fiſcum priorem creditorem agere poſſe ad pecuniam poſteriori creditori à debitore ſolutam, etiamſi ea iam conſumpta ſit bona fide, ſi debitor ſit inops, nec habeat bona vnde poſſit fiſco ſatisfacere; diſputat ſitne idem in quocumque priore creditore, qui priuilegium habeat, & præſertim in vxore ratione dotis habente? Pereg. *de iure fiſci lib.* 6. *tit.* 6. *num.* 8. *verſ. at in creditoribus.*

4 In gloſ. *Magis eſſe* 1. ibi, *fiſcus & fæmina paribus paſſibus ambulant*, &c. Ita Couarr. *lib.* 1 *var. cap.* 16. *num.* 5. vbi quòd fiſcus & dos pari priuilegio cenſentur quoad hypothecæ ius, Neguxant. *de pignorib. part.* 2. *memb.* 4. *num.* 108. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 11. *tit.* 25. *num.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Æſtimatio quando facit emptionem, mulier tenetur ex empto ad rem, & maritus ſoluto matrimonio tenetur ad æſtimationem, & interim periculum, & augmentum ſpectant ad maritum, & num. 2.*

3 *Matrimonio ſoluto dos debet ſolui mulieri, vel eius æſtimatio, ſi ſit æſtimata.*

4 *Mulier debet compellere maritum ad æſtimationem ſoluendam per actionem ex empto.*

5 *poſt Æſtimationem periculum & deterioratio rerum dotalium pertinet ad maritum.*

6 *Pretij vbi facta mentio, ibi dicitur fieri emptio, & venditio.*

L. Cùm dotem. X.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC. *Ingenuo.*

QVando æſtimatio facit emptionem, mulier tenetur ex empto ad rem, & maritus ſoluto matrimonio tenetur ad æſtimationem, & interim periculum, & augmentum ſpectant ad maritum Colligunt ex Ordinat. Doctores citati *in l.* 1. *num* 1. *ſupr. hoc tit.* 1

Hanc eandem concl. quoad primam eius partem 2
ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.* 26. *tit.* 11. *part.* 4. quæ 3
decidit quòd ſoluto matrimonio dos debet ſolui mulieri, vel eius æſtimatio ſi ſit æſtimata. D. Barboſ. *in l. ſi æſtimatis* 51. *num.* 4. *in fine, ff. ſoluto matrim.* vbi per 4
hunc text. tenet quòd mulier debet compellere maritum ad æſtimationem ſoluendam per actionem ex ex empto.

Quis enim dubitet, &c.] Notarunt ad hoc quòd 5
poſt æſtimationem periculum & deterioratio rerum dotalium pertinet ad maritum, vt per *l. Hiſp.* 18. *tit.* 11. *part.* 4. *vbi gloſſ.* 3. Afflict. *deciſ.* 270. *num.* 4. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 10. *num.* 2. & 8. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 44. Queſad. *quæſt. iuris quæſt.* 114. *in fine*, Azor. *de partit. part.* 1. *cap.* 7. *num.* 6. Caſtill. *controuerſ. lib.* 1. *de Vſufructu cap.* 4. *num.* 9. Fontanel. *de pactis nupt. part.* 2. *clauſ.* 5. *gloſſ.* 8. *part.* 13. *num.* 13. D. Barboſ. *in d. l. ſi æſtimatis num.* 5. *in princip.* vbi aduertit vtilitatem videri mulieris quòd res æſtimentur, ne aliàs periculum ad eam pertineat, hinc inferens per *l. mortis ſua cauſa* 45. §. 1. *ff. de donat. inter virum*, quòd ſi veſtes dentur æſtimatæ marito, & mulier conſentiente marito illis vtatur, periculum deteriorationis ad maritum pertinet; at ſi inuito, vel ignorante marito, mulier illis veſtibus vtatur, damnum deteriorationis tenebitur marito ſoluere, latè Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 426. *num* 4. *cum ſeqq.* vbi agens quando res omnes, aut aliquæ datæ ſunt marito in dotem æſtimatæ, diſtinguit inter eam æſtimationem, quæ fit vt ſciatur ipſarum valor, idque ad effectum vt maritus intelligat, an competens dos quoad valorem ipſi cum vxore tradatur, aut conſtitutum maneat quantum pro eis reddirurus ſit maritus ſi tempore diſſoluti matrimonij compertatur culpa ipſius periiſſe, aut deteriores eſſe factas: & inter æſtimationem quæ fit vt ex tunc res dotales marito tradantur quaſi venditæ eo pretio, ita quòd in illis tanta, vel tanta valoris quantitas tradatur ei in dotem In priori huius diſtinctionis euentu periculum, damnum, ac commodum rerum ita in dotem traditarum pertinet ad vxorem; in poſteriori verò (vt regulariter in his

Caſtellæ,

Caſtellæ, & Luſitaniæ regnis dos tradi conſueuit æſtimata) dominium rerum ita in dotem traditarum omnino tranſit in maritum, ad eúmque ſpectat periculum rerum, commodú nque, aut incommodum earum, &c. & *num.* 14. ibi lit q uæ de dominio, commodo ac periculo rerum dotalium dicta ſunt, locum non habere quando aliqui in Luſitania contractu medietatis bonorum celebrarunt matrimonium, ſed ſolùm quando illud celebrarunt contractu artharum, & dotis, &c.

Notatur hic text. ad hoc quòd ſumenda eſt interpretatio illa, vt potius naturali, quàm accidentali naturæ conueniat, vt per Menoch. *conſ.* 1. *num.* 17.

6 In gloſ. *Quæ enim.* ibi, *nam ſi eſt emptio, ergo pretium, & è contra*, &c. Notatur ad hoc quòd pretij mentio vbi facta eſt, ibi dicitur emptio, & venditio fieri, vt per Hippol. *ſing.* 105. Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloſſ.* 2. *num.* 1. Pinel. *in rub. C. de reſcind. vendit. part.* 1. *cap.* 3. *num.* 25. & 27. Menoch. *remed.* 4 *retin. num.* 10. & *conſ.* 27. *num.* 4. Maſcard. *de probat. concl.* 616. *num.* 5. *cum ſeqq.* Perez *l.* 1. *ſtatim poſt princ. tit.* 4. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 175.

L. De iis quæ. XI.

Iidem AA. & CC. *Seueræ.*

PRo rebus dotalibus, & abreptis agit maritus, non vxor. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Fundus emptus ex pecunia dotali non efficitur vxoris, adeò ſola pecunia repetitur, vel eius reſiduum, vbi pars fuit reſtituta, & num.* 2.

3 *Emptum per maritum nomine proprio ex pecunia dotali, de conſenſu vxoris, efficitur vxoris, & ei dominium acquiritur.*

4 *Emptorem ex pecunia dotali ſine conſenſu vxoris, vel ex pecunia non dotali, quæ marito ab vxore fuit donata, vel aliàs erat vxoris propria, in ſubſidium quando vir non eſt ſoluendo, efficitur dotale, & vxori datur rei vendicatio.*

5 *Mulier minor* 25. *annis ſi dedit pecuniam in dotem, & maritus ex ea pecunia fundum emit nomine proprio, tunc ille fundus acquiritur vxori, etiam ſi contractus ſit celebratus nomine mariti.*

L. Ex pecunia. XII.

Iidem AA. & CC. *Rufinæ.*

1 FVndus emptus ex pecunia dotali non efficitur vxoris, ideo ſola pecunia repetitur, vel eius reſiduum, vbi pars reſtituta fuit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſub hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Tiraq. *de retractu lig.* §. 32 *gloſſ.* 1. *num.* 16. Neguzant. *de pignorib. part.* 5. *memb.* 1. *num.* 139. *verſ.* & *ex hoc*, & *num.* 40. Cuiac. *lib.* 5. *obſeru.* 29. Pereg. *conſ.* 110. *tom.* 3. Aldouin. *conſ.* 67. Cæſ. Manenre *conſ.* 104. Rebell. *de obligat. inſtit. part.* 2. *lib.* 5. *quæſt.* 3. *num.* 7. & 8. Hier. Magon. *Florent. decif.* 9. *num.* 3. & 4 Ioan. Bapt. Thoro *in compendio deciſ. Neap. verbo medietas pretij*, Camill. Bortel. *in ſum. deciſ. part.* 3. *tit.* 5. *num.* 272. & *ſeq.* Conan. *comment. iuris lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 10. *in fine*, Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri*, *num.* 36. *in fine*, Rebuff. *in l. Labeo*, §. *item ff. de verbor. ſignif. pag.* 97. Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *titul.* 7. *num.* 20. *pag.* 721. vbi quòd res empta ex pecunia dotali non efficitur dotalis ſi expreſsè actum non ſit, & ſubdit hoc fallere in ſubſidium quando maritus non eſſet ſoluendo, quia tali caſu poſſet mulier ad rem emptam ex ea dotali pecunia recurrere; & procedere concluſionem ait quando maritus, vel alia tertia perſona emit rem, vel fundum de pecunia dotali; vbi verò mulier emeret fundum de ea pecunia, fundus ipſe dotalis efficeretur, ſi vtile eſſet mulieri, alias non. Gutier. *pract. lib.* 3. *quæſt.* 88. *num.* 4. vbi quòd res empta ex pecunia dotali abſque vxoris conſenſu, quamuis eius pecunia non ſit vxoris niſi in ſubſidium, D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part.* 3. *num.* 73. *cum ſeqq.* Gare. Maſtril. *Siciliæ deciſ.* 36. *n.* 2. latè Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 12. *tit.* 27. *per tot.* & præcipuè *à num.* 4.

Hi Doctores variè in hac concluſione firmanda loquuti ſunt, eo quòd text. *in l. res quæ, ff. hoc tit.* expreſſis ait verbis. *Res, quæ ex dotali pecunia comparata ſunt, dotales eſſe videntur.* cum quo concordat *l. ſi cùm dotem*, §. *fin ff. ſoluto matr.* quorum deciſioni ex diametro videtur obſtare text. *in præſenti.* Accurſ. vtroque loco quadam diſtinctione huiuſmodi textus conciliare ſtuduit: aut enim, inquit, ex voluntate mulieris res illæ comparatæ ſunt ex pecunia illa dotali, cùm hoc futurum ſit vtilitati eidem mulieri: aut non. Si primò, procedit reſponſum *in d. l. res quæ*, ſin ſecundò, locum habet deciſio huius l. ſequitur Cardin. Mantic. *d. lib.* 12. *tit.* 27. *num.* 4. & Gutier. *pract. lib.* 5. *quæſt.* 87. *num.* 4. Alij verò, ex quorum numero ſunt Cuiac. *lib.* 5. *obſeru.* 29. Euerhard. Broncorſt *cent.* 1. *aſſert.* 65. exiſtimarunt in hoc text. regulam proponi generalem, quòd ſcilicet res empta ex pecunia dotali minimè efficiatur dotalis, at verò *in d. l. res quæ*, limitationem ſubiicit, vt nonniſi marito non exiſtente ſoluendo res ex ipſa dotali pecunia comparata pro dotali habeatur, ne mulier ipſa dotem amittat. Denique Iul. Pac. *cent.* 5. *quæſt.* 53. *ſub hoc tit.* & Nicol. à Salis *in ſuis ſicilimentis iuris in d. l. res quæ*, aiunt in illa l. *res quæ*, non dici res ex ipſa dotali pecunia comparatas verè dotales eſſe, ſed quaſi dotales, cùm verbum, *videtur*, de quo *ibi*, ſit nota improprietatis, &c.

In gloſ. *Non tibi quæritur.* ibi, *niſi hoc ageretur ab vxore & viro, vt dos fieret*, &c. Notatur ad hoc 3
quòd emptum per maritum nomine proprio ex pecunia dotali de conſenſu vxoris efficitur vxoris, & ei dominium acquiritur, vt per Socin. *reg.* 343. *verſ. fallit in re empta.* Roland. *conſ.* 86. *n.* 15. *lib.* 4. Alb. *conſ.* 451. *num.* 37. & *conſ.* 746. *num.* 1. Honded. *conſ.* 41. *num.* 27. *vol.* 1. Matienſ. *l.* 2. *gloſ.* 2. *num.* 4. *tit* 9. *lib.* 5. *noua Recop.* Gutier. *de tutel. part.* 3. *cap.* 1. *num.* 87. Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. lit. E. concl.* 138. *num.* 39. & 40. Giurb. *deciſ.* 111. *num.* 16. Quod vt procedat duo copulatiuè requiruntur, ſcilicet quòd mulier conſentiat, & præterea quod ea ſubrogatio ſit vtilis vxori, vt per hanc gloſ. reſoluunt Nouell. *de dote part.* 2. *num.* 5. & *part.* 11. § *hactenus num.* 9. Capyc. *deciſ.* 85. *num.* 3. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 36. Gutier. *d. lib.* 3. *pract. quæſt.* 88. *num.* 3. 4. & 18. Barz. *deciſ.* 27. *num.* 23. Natt. *conſ.* 650. *num.* 10. Polid. Ripa *obſeru.* 119. Rimin. iun. *ad princ. Inſtit. quibus alienare licet num.* 91. & 92. Molfeſ. *ad conſuet. Neapol. part.* 6. *quæſt.* 8. *num.* 2. Giurba *deciſ.* 111. *num.* 16 Camill. Borrel. *d. part.* 3. *tit.* 5. *num.* 282. ſequitur D. Barboſ. *in d. part.* 3. *rub. ff. ſoluto matrim. num.* 78. vbi ſubdit ex dictis inferri quòd licèt ſubrogatio ſit vtilis mulieri, tamen ei non erit locus ſi vxor non conſentiat, expreſsè ſcilicet contradicendo, nam aliàs ſi ſubro-

gatio

gatio eſt vtils, & ipſa taceat, præſumitur conſentire, ſufficiátque ex poſtfacto ſcire & tacere.

4 Nota quòd emptum ex pecunia dotali ſine vxoris conſenſu, vel ex pecunia non dotali, quæ marito ab vxore fuit donata, vel aliàs erat vxoris propria, in ſubſidium quando vir non eſt ſoluendo, efficitur dotale, & vxori datur reiuendicatio, *l. res quæ 55. ff. hoc tit.* Bald. Nouell. *de dote part. 7. priuil. 15.* Campeg. *in ſimili tract. part. 4. quæſt. 8.* Franc. Marc. *deciſ. 508. num. 24. part. 1.* Roland. *conſ. 86. num. 2. & 15. lib. 4.* Coſt. *de remed. ſubſid. remed. 61. num. 3.* Gutier. *d. q. 88. num. 4. & 18. & de tutel. part. 3. cap. 1. num. 88. verſ. non obſtat ſecundò*, Marta *in votis nouiſſ. deciſ. voto 127. num. 3.* Monach. *Lucenſi deciſ. 42. num. 5. & 6.* Giurba *d. deciſ. 113. num. 15.* D. Barboſ. *in d. part. 3. rub. num. 76.* vbi agit de conciliatione huius l. cum *l. res quæ, ff. hoc tit.*

5 In ead. gloſſ. ibi, *ex pecunia autem minoris*, &c. Vult hæc gloſ. quòd ſi mulier minor 25. annis dedit pecuniam in dotem, & maritus ex ea pecunia fundum emit proprio nomine, tunc iſte fundus acquiretur vxori, etiamſi contractus ſit celebratus nomine mariti, vt per Bald. *hic num. 3.* Molin. *de primog. lib. 4. cap. 4. num 31.* contra quos tamen inſurgit D. Barboſ. *in d. part. 3. rub ff. ſoluto matr. à num. 84.*

SVMMARIVM.

1 *Mater non poteſt dare rem filiorum pro dote ſua; & accipienti non competit actio nomine euictionis, ſi fuit ſciens, niſi pactum, vel ſtipulatio interceſſerit de euictione præſtanda.*

2 *Maritus vt admittatur ad agendum de euictione, oportet ignorare rem dotalem traditam, eſſe alienam.*

3 *Emptor quando ſcienter emit rem alienam, ſi ab eo fuerit euicta, non agit de euictione, imò nec ad pretium, niſi expreſsè ſibi cautum fuerit de euictione.*

4 *Dos peti efficaciter poteſt ex ſimplici pollicitatione. Contrarium, num. 5.*

L. Si à matre. XIII.

Iidem AA. & CC. *Catulæ & Statiæ.*

1 MAter non poteſt dare rem filiorum pro dote ſua; & accipienti non competit actio nomine euictionis, ſi fuit ſciens, niſi pactum, vel ſtipulatio interceſſerit de euictione præſtanda. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd vt maritus admittatur ad agendum euictione, oportet ignorare rem dotalem traditam, eſſe alienam nam ſi ſciret indiſtinctè, non poterit agere de euictione, niſi de ea ſtipulatus ſit, vt per Iaſ. *in §. fuerat num. 34. Inſtit. de action.* D. Barboſ. *in l. ſi æſtimatis 51. num. 20. ff. ſoluto matr.* Et per hunc text. tenet Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 2. num. 43. in princ. verſ. ſeptimus*, quòd quando emptor ſcien-
3 ter emit rem alienam, ſi ab eo fuerit euicta, non agit de euictione, imò nec ad pretium, niſi expreſsè ſibi cautum fuerit de euictione.

Si neque pollicitatio, neque ſtipulatio interceſſit.] Ergo requiritur quòd promittatur euictio, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 12. gloſ. 1. num. 7. cum ſeqq.*

4 In gloſ. *Pollicitatio*, ibi, *quæ ſufficit in dote conſtituenda*, &c. Notatur ad hoc quòd ex ſimplici pollicitatione dos efficaciter peti poteſt, vt per citatos à D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matrim. part. 3. num. 12. in fine*, vbi tamen *num. 13.* contrarium defendit, & intelligit gloſſam cum ſequacibus loqui de ea pollicitatione, quàm quis facit præſenti & tacenti; hæc enim promiſſio attenta figura pollicitatio eſt, quia continet ſolùm promiſſionem offerentis, tamen attenta iuris præſumptione magis pactum eſt, quia præſens & tacens præſumitur conſentire in ſibi fauorabilibus. *l. qui patitur, ff. mandati.*

SVMMARIVM.

1 *Mater non cogitur dotare filiam niſi ex magna & probabili cauſa, vel lege ſpecialiter expreſſa, & num. 3. cauſa illa quæ, num. 4. Idem quod ſtatuitur in matre reſpectu dotis filiarum ſtatui etiam debet in filiis reſpectu matrum, ex ratione correlatiuorum, num. 5.*

2 *Pater non poteſt dotare filiam communem ex bonis vxoris, ea non conſentiente.*

6 *Maritus non poteſt conſtituere dotem filiabus ex bonis quomodocumque pertinentibus ad vxorem.*

7 *Mater hæretica cogitur dotare filias catholicas.*

8 *Mater Iudæa dotare tenetur filiam Catholicam, etiamſi pater ſit diues. intellige, vt num. 9.*

L. Neque mater. XIV.

Iidem AA. & CC. *Baſiliſſæ.*

MAter non cogitur dotare filiam niſi ex magna 1
& probabili cauſa, vel lege ſpecialiter expreſſa.
Pater ex bonis vxoris ſuæ non poteſt dotare filiam 2
communem non conſentiente vxore. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. quoad primam eius par- 3
tem, ex hoc text. deſumunt *l. H ſp. 9. tit. 11. part. 4.* Boër. *deciſ. 129. num. 3.* Conan. *comment. lib. 8. cap. 8. num. 7.* Corraſ. *in l. qui liberos num. 71. ff. de ritu nupt.* Palat. *in repet. cap. per veſtras de donation. inter virum, in princ. §. 21. num. 4.* Padil. *in auth. res quæ num. 59. C. commun. de leg.* Tiraq. *de iure primog. quæſt. 62. num. 6.* Henric Bocer. *diſput. de vniuerſo iure, part. 1. claſſ. 2. diſp. 18. num. 14.* Menoch. *de arbitrar. caſu 460. num. 1.* Gam. *Luſit. deciſ. 376. num. 1. verſ. his præmiſſis*, Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 14. n. 12. cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l. 1. part. 4. num. 82. verſ. vlteriùs & ſextò, ff. ſoluto matrim.* Molin. *de Iuſtitia tract. 2. diſp. 424. num. 1. verſ. mater verò*, Cald. Pereira *quæſt forenſ. lib. 1. quæſt. 18. num. 18. & conſ. 1. num. 6.* Valaſc. *conſ. 92. num. 9.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 5. quæſt. 4. num. 2.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1 cap. 50. num. 12. & cap. 65. num. 10.* Caſtill. *controuerſ. lib. 6. cap. 137. num. 62. cum ſeqq.* Rebell. *de oblig. iuſtit. part. 2. lib. 5. quæſt. 4. num. 2.*

Niſi ex magna & probabili cauſa.] Exemplificant 4
Cyn. & Bart. *hic*, quando pater eſt inops, & mulier diues, vel quando mortuo patre filia remanet inops, neque ex legitima patris poteſt congruè ſe dotare, & mater eſt diues: his enim duobus caſibus magna & probabilis cauſa videtur, propter quam mater cogenda ſit filiam dotare, ne aliàs filia ad impudicitiam dilabatur, & quia certum eſt his caſibus matrem cogendam eſſe filiam alere, & ita eiſdem caſibus cogetur dotare. Ita Gam *d. Luſit. deciſ. 376. num. 1.* Menoch. *de arbitr. caſu 460. num. 2.* plures quos refert & ſequitur D. Barboſ. *d. part. 4. num. 82. verſ. recipit tamen hæc concluſio*, vbi adducit contrariam aliorum ſententiam quòd his etiam caſibus mater non ſit cogenda

genda filiam dotare, & ad rationem communis ſententiæ reſponſorum ipſorum præbet, tandem inquit non eſſe recedendum à recepta ſententia, ex eo quia text. *in præſenti* expreſsè probat matrem ex probabili & neceſſaria cauſa cogendam eſſe filias dotare, nec vlla cauſa magis probabilis & neceſſaria excogitari poſſit, quàm ſunt prædictæ, prout ipſe D. Barboſ. cum iudicio ponderauit? & addidit quòd ſi fuerit alia cauſa probabilis, & neceſſaria ſimilis ſuprà relatis, etiam cogetur mater filiam dotare; cùm enim textus *in præſenti* nullam cauſam exprimat, id relinquendum eſt iudicis arbitrio; & per contrarium non cogetur mater etiam in prædictis caſibus filiam dotare: præterea ſi mater ſit etiam pauper, indiſtinctè non cogetur dotare illam: & pariter ſi filia iam nupta ſit, quamuis eo caſu pater cogeretur filiæ iam nuptæ dotem conſtituere, id tamen in matre non procederet; & hæc omnia ex ſententia aliorum obſeruauit, atque tradidit D. Barboſ. *citato loco*. Et id ipſum, quòd ſcilicet in prædictis caſibus mater teneatur dotare filiam inopem, vltra relatus per D. Barboſ. tenuerunt Greg. Lop. *d. l. 9. gloſ. 1. in princ.* tit. 11. *part.* 4. Gaſp. Baëça *de non meliorandis filiabus cap.* 11. *num.* 7. Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſi mater num.* 14. *ff. de liber. agnoſcend.* Surd. *deciſ.* 119. *num.* 2. *& de alimentis tit.* 1. *quæſt.* 4. *num.* 3. *& quæſt.* 14. *num.* 13. *cum ſeqq.* Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 12. *tit.* 16. *num.* 23. *&* 24 Anton. Fab. *in ſuo Codic. ad tit. de inoff. teſtam definit.* 31 *num.* 12. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 50. *num.* 12. *& cap.* 65. *num.* 10. *& tom.* 2. *cap.* 331. *num.* 12. *cum ſeqq.* Rebell. *d. lib.* 5. *quæſt.* 4. *num.* 2. vbi quòd mater in nullo foro tenetur dotare filiam niſi ex magna & rationabili cauſa, vt ſi ex dotis defectu nequeat nubere, præſertim ſi pudicitia eius periclitetur, ſequitur Caſtill. *d. lib.* 6. *cap.* 137. *num.* 63. vbi *num.* 64. ait de iure Regni Caſtellæ idipſum ſtatuendum eſſe, licèt *in d. l. 9. tit.* 11. *part.* 4. nulla mentio fiat de probabili huiuſmodi, & neceſſaria cauſa. In eodem tamen Regno Caſtellæ hodie exiſtentibus bonis lucratiuis non obtinere locum text. *in præſenti*, aſſerit D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part.* 4. *num.* 90. *verſ. in regno igitur Caſtellæ*; nam ſi adſint bona lucrata, etiam mulier pro parte dimidia tenetur dotem dare ex illis, adeò quòd licèt ſolus maritus promittat dotem pro filia communi pro dimidia, ex bonis lucratis per vxorem ſoluenda eſt, ſequitur Caſtill. *d. cap.* 137. *num.* 67. ſubdens quòd hodie, ſicut olim, obtinebit deciſio huius l. & tradita reſolutio quando non adſint bona lucrata, communia ſcilicet, conſtante matrimonio acquiſita, & in his locis, in quibus non adeſt conſuetudo, ex qua bona inter coniuges communicentur, quæ durante matrimonio acquiruntur; nam ſi maritus ſit inops, mulier verò diues, ea tenebitur in ſubſidium dotare filias, & ſic ſeruabitur quoties neceſſaria & probabilis cauſa adſit. Et idem ius obſeruari profitetur *ibidem* mortuo marito, quia ſi maritus bona non reliquerit, ex quibus dotibus filiarum congruenter ſuccurri, & ſatisfieri poſſit, muliérque ſit diues, ex bonis matris diuitis dotes conſtitui debebunt filiabus.

5 Quemadmodum ergo in matre reſpectu dotis filiarum ſic ſtatuitur, ita quoque ſtatui debere in filiis reſpectu matrum ex ratione correlatiuorum videtur, & ſic eſt tenendum filium ex iuſta, probabili, & neceſſaria cauſa ad dotandam matrem teneri, vtputa ſi mater inops, eſſet iuuenis, & formoſa, & pudicitiæ immineret periculum: ita Maſcard. *de probat. concl.* 61. *num.* 4. Mieres *de maioratu part.* 4. *quæſt.* 27. *num.* 18. Surd. *d. tit.* 1. *quæſt.* 22. *ex num.* 12. latè Menoch. *conſ.* 1078. *num.* 10. *cum ſeqq. lib.* 12. Caſtill. *d. lib* 6. *cap.* 137. *num.* 66. quicquid teneat Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *virum ex num.* 87. *ff. de liber. agnoſcendis*, Cardin. Mantic. *d. lib.* 12. *tit.* 16. *num.* 24.

Neque pater de bonis vxoris, &c.] Notatur ad hoc 6
quòd maritus non poteſt dotes filiabus conſtituere ex bonis quomodocunque pertinentibus ad vxorem, vt per D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part.* 4 *num* 91. *ff. ſoluto matrim.* vbi oſtendit quid obſeruetur in Regno Caſtellæ, & Portugalliæ. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 424. *num.* 11. *verſ. neque maritus vxore inuita.*

In gloſ. *Cauſa.* ibi, *vt quia ſit hæretica, filia verò* 7
orthodoxa, &c. Notatur ad hoc quòd mater hæretica cogitur dotare filias Catholicas, vt per *l.* 9. *tit.* 11. *part.* 4. *vbi gloſ.* 2. Iaſ. *in* §. *fuerat num.* 114. *& ſeq. Inſtit. de action.* Duen. *reg.* 356. *verſ. limita* 1. Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.* § 21. *num.* 5. Padil. *in auth. res quæ num.* 61. *C. commun. de legat.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis*, § *ſi mater num.* 16. *ff. de liber. agnoſc.* Surd. *de alimentis tit.* 1. *quæſt.* 14. *num.* 17. vbi quòd mater hæretica tenetur dotare orthodoxam filiam, etiam quæ habeat patrem diuitem,
& *num.* 18. quòd mater Iudæa dotare tenetur filiam 8
Catholicam, etiamſi pater ſit diues, Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſ.* 189. *num.* 33. D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part* 4. *num.* 82. vbi *num.* 85. *in fine*, ex Corduba de Lara hoc
amitti ait in illis prouinciis, in quibus bona non 9
confiſcantur propter crimen hæreſis (vt hodie obſeruatur in Francia, & Germania.) nam cùm in his prouinciis bona apud hæreticos remaneant, inducetur *l. cognouimus, C. de hæret.* ſubditque pariter ex duobus Iudæis, ſiue Sarracenis, ſi maritus ad fidem reuertatur, cogi matrem Iudæam, ſiue Sarracenam, orthodoxam filiam dotare.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentorum dotalium amiſſio non nocet, ſi alia ſunt probationes.*

2 *Si non apparet inſtrumentum de dotis datione, poteſt illa probari per teſtes. Etiamſi lege municipali caueatur intra certam ſummam probari non poſſe per teſtes, ſed per inſtrumentum; poterit tamen per teſtes probari, num.* 3. *amplia, vt num.* 4 5.

6 *Dos probari poteſt etiam per præſumptiones.*

L. Cùm citra. XV.

Iidem AA. & CC. *Vlpiano.*

AMiſſio inſtrumentorum dotalium non nocet, ſi 1
aliæ ſunt probationes. Colligunt ex Ordin Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.*

In gloſ. *Probans.* ibi, *per teſtes*, &c. Notatur ad 2
hoc quòd ſi de dotis datione non appareat inſtrumentum, poteſt illa probari per teſtes, vt per Bald. *conſ.* 461. *Luppus habuit*, *num.* 2. *vol.* 4. Maſcard. *de probat. concl.* 569. *à num.* 1. vbi *num.* 2. ampliat, 3
etiamſi lege municipali caueatur intra certam ſummam probari non poſſe per teſtes, ſed per inſtrumentum, nam licèt dos excedat dictam ſummam præſcriptam à ſtatuto, poterit tamen per teſtes probari,
& *num.* 3. ampliat vt ad talem probationem poſſit 4
admitti frater, vel alius, qui dotauit, intelligens hoc de fratre quando agitur inter nepotes ſuos, & *num.* 4.
ampliat etiam locum habere in mediatore, ſiue pro- 5
xeneta, iſtiuſmodi namque admittuntur ad probandam dotem.

In

6 In ead. gloſ. ibi, *Vel præſumptiones.* Notatur ad hoc quòd dos etiam per præſumptiones probari poteſt, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, num.* 170. *C. de reuoc. donat.* Roland. à Valle *de lucro dotis, in quæſt. ſuis de ſtat. lucr. dot. quæſt.* 75. *num.* 20. Maſcard. *d. tract. de probat. concl.* 566 *num.* 5.

L. Ante diuiſionem. XVI.

Iidem AA. & CC. *Æmilio.*

SOror habens bona indiuiſa cum fratre, poteſt partem ſuam in dotem dare, etiam fratre ignorante, vel inuito. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

S V M M A R I V M.

1 *Dans proprietatem in dotem, retento vſufructu, non poteſt in præiudicium proprietarij vendere, vel alio modo diſponere.*

2 *Vſufructuarius qualiter vti debeat, vt ſubſtantiam rei fructuariæ neque immutet, neque corrumpat.*

L. Res quas. XVII.

Iidem AA. & CC. *Sabino.*

1 DAns proprietatem in dotem, retento vſufructu, non poteſt in præiudicium proprietarij vendere, vel alio modo diſponere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Vſufructuarius qualiter vti debeat vt ſubſtantiam rei fructuariæ neque immutet, neque corrumpat? vide latè Caſtill. *controuerſ. lib.* 1. *de vſufructu cap.* 33.

L. Si ſocrus. XVIII.

Iidem AA. & CC. *Meneſtrato.*

SI vir ab vxore recipit nudam proprietatem, cum pacto de lucrando à ſocero vſumfructum, ſoluto matrimonio morte mulieris nihil reſtituit, ſecus ſi vſumfructum non recipit in dotem, quia tunc ei non prodeſt pactum de lucrando. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

L. Cùm patrem. XIX.

Iidem AA. & CC. *Achilli.*

1 EX pacto, vel ſtipulatione patris non quæritur actio filiæ emancipatæ, & teſtator poteſt grauare hæredem ne actione ſua agat, ſalua tamen falcidia. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit D. Barboſ. *in l. Gaius* 46. *num.* 7. *ff. ſoluto matrim.*

S V M M A R I V M.

1 *Fructus dotis pertinent ad maritum onera ſuſtinentem matrimonij, quos ſi vxori concedit, repetit ab ea quatenus effecta eſt locupletior, & num.* 2.

3 *Dos conſtituitur vt ex eius fructibus maritus ſuſtineat onera matrimonij.*

4 *Fructus, ſeu vſura dotis, an debeantur, ſi mortua vxore ſuperſint filij marito, & è contra.*

4 *Fructus an poſſint donari.*

L. Pro oneribus. XX.

Iidem AA. & CC. *Tiberio.*

FRuctus dotis pertinent ad maritum onera matrimonij ſuſtinentem, quos ſi vxori concedit, repetit ab vxore quatenus vxor locupletior effecta eſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, à *l. Hiſp.* 25. *tit.* 11. *part.* 4. *vbi gloſ.* 4. *&* 5. in qua ſtatuitur quòd vt fructus dotis maritus lucretur, tria ſunt neceſſaria, ſcilicet matrimonium eſſe contractum, & dos tradita, & quòd ſuſtineat de facto onera matrimonij, Connan. *comment. iuris lib.* 8. *cap.* 11. *num.* 4. Palat. *in repet. rub. de donat. inter*, §. 62. *num.* 11. *in fine*, vbi quòd rerum dotalium fructus ad maritum ſpectant pro oneribus matrimonij ſupportandis. Honded. *conſ.* 3. *à num.* 27. *vol.* 1. Bec. *conſ.* 115. *num.* 15. Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. part.* 3. *tit.* 4. *num.* 4. Petr. Greg. *ſyntag. iuris lib.* 9 *cap.* 19. *de oneribus matrim.* Neguzant. *de pignorib. part.* 2. *memb.* 4. *num.* 50. Roman. *ſing.* 539. Tiraq. *de retractu lig. ad fin. tit. num.* 108. Anton. Gom. *l.* 52. *Tauri num.* 23. Matienſ. *l.* 4. *gloſ.* 1. *num.* 2. *tit.* 9. *lib.* 5. *noua Recop.* vbi addit quòd de iure Regni Caſtellæ omnes fructus conſtante matrimonio percepti ex quibuſcunque bonis ſunt communes mariti & vxoris. ſicut cætera eo conſtante acquiſita, Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſi quis ex his, num.* 293. *ff. de liber. agnoſcen.* D. Barboſ. *in l. de diuiſione* 5. *num.* 1. *cum ſeqq. & num.* 49 *ff. ſoluto matrim.* vbi quòd marito nomine fructuum nihil debetur antequam ſuſtineat onera matrimonij. Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.* 14. *num.* 15. *verſ. veritate.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 12. *tit.* 8. *num.* 18. vbi quòd fructus dotis mariti intelliguntur eſſe pro oneribus matrimonij, *& tit.* 13. *num.* 2. vbi quòd dos datur pro oneribus matrimonij. *& tit.* 30. *num.* 14. vbi quòd ſi maritus putatiuus ſuſtineat onera matrimonij, fructus dotis lucratur, ſicut verus. Rebell. *de oblig. iuſtit. part.* 2. *lib.* 5. *quæſt.* 10. *num.* 35. vbi quòd maritus ſuſtinens onera matrimonij poſt traditionem dotis facit fructus ſuos, dummodo non ſit ante nuptias, quia tunc omnes dotis fructus debent augere dotem. Giurba *deciſ.* 72. *num.* 14.

Notatur ad hoc quòd dos conſtituitur vt ex eius fructibus maritus ſuſtineat onera matrimonij, vt per Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 33. *num.* 8. *& tit.* 7. *quæſt.* 17. *num.* 1. Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.* 1. *lib.* 12. *tit.* 3. *à num.* 3. vbi quòd dos non datur pro matrimonio contrahendo, ſed pro ſupportandis oneribus matrimonij; nam matrimonium eſt Sacramentum Eccleſiæ conferens gratiam, & ideo pro contrahendo matrimonio pecunia dari non debet, quia eſſet ſimonia, ſed datur pro ſuſtinendis oneribus matrimonij, Soar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 4. *de ſimonia cap.* 10. *num.* 10. per hunc text. tenet dotem non eſſe pretium matrimonij, ſed neceſſariam ad onera matrimonij ſuſtinenda, idem citato hoc text. firmat Rip. *in tract. de ſimonia, part.* 1. *art.* 2. *num.* 10. *verſ. non obſtat*, Ceuall. *commun. contra communes quæſt.* 73. *num.* 1. vbi per hunc text. aſſerit titulum dotis ex parte mariti recipientis illam, eſſe oneroſum. idem dicit Palat. *in rep. cap. per veſtras not.* 3. §. 22. *num.* 7. 3

Vnde

Vnde ceſſante matrimonij onere intereſſe dotis non debetur, Plot. *in tractat. de in litem iurando*, *§. 11. num.* 4. D. Barboſ. *in d. l. de diuiſione*, *num.* 4. ibi, *ſi ille onera non ſuſtineat*, quaſi ceſſante ratione fructus non lucratur, Surd. *dict. tit.* 1. *quæſt.* 42. *num.* 31. *cum ſeqq.* Caſtill. *controuerſ. lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 58. Fontanel. *de pactis nuptialibus, clauſ.* 6 *gloſſ.* 2. *par.* 1. *num.* 4. *& part.* 6. *num.* 34. Nam iſtud intereſſe maritus præcipuè tam ratione damni emergentis, quàm lucri ceſſantis conſequitur, tanquam ſcilicet alimentum ad ſupportanda onera matrimonij, Grat. *conſil.* 57. *num.* 5. *vol.* 1. Baëz. *de non meliorandis filiabus cap.* 25. *num.* 10. Surd. *d. quæſt.* 42. *num.* 2. *&* 3. *& num.* 53. vbi ait non dici ceſſare onus matrimonij, quamuis pacto teneatur vxorem alere, Caualcan. *deciſ.* 22. *num.* 7. *part.* 4. Mat. Giurba *deciſ.* 22. *num.* 15. Fontanel. *d. clauſ.* 6. *gloſſ.* 2. *part.* 1. *num.* 5. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 44. *num.* 1. *& cap.* 527. *num.* 1.

Veluti ſi ſolutum fuerit matrimonium, quia onera conſiderantur ſolùm reſpectu perſonæ vxoris, cui maritus ſubminiſtrat alimenta, quæ ea mortua ceſſant: ita D. Barboſ. *in d. l. diuortio*, *§. ob donationes*, *num.* 19. *in fine, ff. ſoluto matrimonio.*, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 240. *num.* 19. *& cap.* 244. *num.* 37. *& cap.* 427. Beltramin. *ad Gregor. XV. deciſ.* 573. *n.* 17. Fontanel. *dict. clauſul.* 6. *gloſſ.* 2. *part.* 1. *à num.* 28. & meliùs *num.* 32. Idem etſi per mortem ipſius mariti diſſoluatur matrimonium, Neguzant. *de pignoribus*, *part.* 5. *membr.* 5. *num.* 16. Ioan. Baptiſt. Lup. *de vſuris*, *commento* 1. *§.* 4 *num.* 81. Gam. *Luſitan. deciſ.* 71. *num.* 2. Queſada *quæſt. iuris, quæſt.* 25 *num.* 1. Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. tom.* 2. *tit. de pignorib. & hypoth. reſolut.* 2. *num.* 13. *in verſic. hac ſexta*, Caſtill. *dict. lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 60. Fontanel. *clauſul.* 5. *gloſſ.* 8. *part.* 15. *num.* 38. *& clauſul.* 6. *gloſſ.* 2. *part.* 1 *num.* 28.

Idem etſi per diuortium diſſoluatur matrimonium, vt notant Stephan. Gratian. & alij in locis *ſuprà* citatis, niſi diuortium eſſet illius qualitatis, quod non annullat matrimonium, & non facit res dotales deſinere eſſe dotales, vt ſi maritus eſſet prodigus, ſeu vergiſſet ad inopiam, ſiue bannitus, aut deportatus eſſet, ſiue furere cœpiſſet, nam in iſtis caſibus, & ſimilibus vxor poterit agere contra maritum, vt cedat ſibi actionem contra ſuum patrem, vel promittentem ſibi dotem, vt per Oſaſc. Cacheran. *Pedem. deciſ.* 135. *num.* 9. Caualcan. *deciſ.* 21. *num.* 14. *part.* 4 Et niſi etiam diuortium fiat per ſæuitiam mariti, ex eo quòd in vxorem ſæuit vulnerando, & percutiendo cum baculo, aut per adulterium, aut morbum Gallicum, aut ob venenandi conatum, nam tunc maritus non excluditur ab onere alendi vxorem, vt per Palat. *in repetit. cap. per veſtras*, *de donat. inter virum & vxorem notab.* 3. *in princip.* Tiraquell. *de retractu lign. §.* 10. *gloſſ. vnic. num.* 14. *&* 16. Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 7. *§.* 5. *num.* 2. Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis*, *§. ſi quis ex his*, *num.* 34. *&* 35. *ff. de liber. agnoſcen.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 9. *cap.* 19. *num.* 4. Matienſ. *l.* 2. *gloſſ.* 1. *num.* 53. *tit.* 9 *lib.* 5. *noua Recopilat.* Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 32. *n.* 17. Peguera *crimin. deciſ.* 20. *à num.* 4. Gut. *canon. lib.* 1. *cap.* 24. *num.* 7. Borgnin. Caualcan. *deciſ.* 20 *part.* 2. D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrimonio*, *part.* 2. *num.* 43. Fontanel. *de pactis nuptialib. clauſul.* 6. *gloſſ.* 2. *part.* 4. *num.* 70. Sanchez *de matrim. lib.* 9. *diſput.* 4. *num.* 20. Intellige quando maritus vxori ſeorſim habitanti præſtat alimenta; ſi verò nulla alimenta præſtiterit, cùm matrimonij onus, quod conſiſtit in alenda vxore, non ſuſtineat; intereſſe dotis petere non poterit, nec fructus pignoris lucrari, Gregor. Lopez *l.* 25. *gloſſ.* 5. *tit.* 11. *part.* 4. Caualcan. *dict. deciſ.* 21. *num.* 27. *part.* 4. *& num.* 46. *verſic. ſed quando*, Surd. *dict. tit.* 1. *quæſt.* 33. *num.* 23. vbi quòd tunc dos debet eſſe apud maritum quando ſuſtinet onera matrimonij, D. Barboſ. *dict. part.* 2. *num.* 45. vbi ait quòd ab eo tempore, quo mulier culpa mariti receſſit, non facit maritus fructus dotis ſuos, nam cùm non ſubeat onera matrimonij, idque culpa ſua prouenerit, ſuccedit regul. *l. ab hoſtibus* 11. *§. fin. ff. ſoluto matrimonio*, Stephan. Gratian. *dict. cap.* 24. *num.* 16. *&* 20. vbi tradit maritum non facere fructus dotis ſuos, cùm non ſubeat onera matrimonij, idque culpa ſua proueniat, & ſubdit debere intelligi quando maritus nulla alimenta præſtiterit vxori ſeorſim habitanti, & ſi illa præſtiterit, vt tenebatur, & cogi poterat, fructus dotis, & quod ſupereſt ex alimentis eius lucro cedere, Caſtill. *dict. lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 60. 61. *in fine*, *&* 64. Fontanel. *dict. clauſul.* 6. *gloſſ.* 2. *part.* 1. *num.* 10. vbi in caſu, quo mulier ſeorſim à viro in domo patris habitauerat, receſſeratque ab eo, timens eius iram, ex quo de frigiditate illum coram iudice Eccleſiaſtico accuſauerat, ait fuiſſe dictum quòd ex eo quòd onera matrimonij non ſuſtineret, nec vxorem aleret, nec alias expenſas pro ea faceret, penſiones cenſualium dotalium per illud tempus, quod habitauit extra domum viri, ſpectare vxori, & non viro, & *num.* 12. tenet quòd in caſu, quo mulier culpa mariti ab ipſo receſſit, & ipſi non præſtat alimenta, tunc fructus dotis augent dotem.

4 Vtrùm autem ſi mortua vxore ſuperſint filij marito, & è contra, fructus, ſiue vſuræ dotis debeantur; vna ſententia tenet deberi, ea potiſſimum ratione, quia filij ſunt pars oneris matrimonij, ita Cumia *ſuper ritibus Siciliæ cap.* 94. *num.* 2. Petr. Vbald. *in tractat. de duobus fratribus*, *part.* 6. *quæſt.* 8. *num.* 19. vbi *num.* 20. reprehendens Ruinum, dicit malè ſenſiſſe per mortem vxoris onera matrimonij ceſſare, Borgnin. Caualcan. *deciſ.* 26. *num.* 25 *part.* 3. vbi affirmat ita ſe obtinuiſſe in cauſa vertente inter ipſum & ſocerum mortua vxore ſua, relictis tribus filiis, & *deciſ.* 22. *num.* 18. *part.* 4. vbi tradit deberi vxori manentibus filiis ipſius, & poſſe agere contra hæredes mariti vt ſibi cedant actionem contra patrem ſuum, ſiue promiſſorem, &c. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom.* 2. *litt. D. concluſ.* 271. *num.* 111. *&* 112.

Altera ſententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, aſſerit huiuſmodi fructus, ſiue vſuras dotis non deberi extantibus filiis, ſed mortua vxore, eo quòd iſtud priuilegium eſt omnino perſonale conceſſum marito ad ſupportanda onera matrimonij, quæ conſiſtunt in alenda vxore. Ita poſt ordinarios *in cap. ſalubriter*, *de vſuris*, Palat. *in repetit. dicti cap. per veſtras*, *notabili* 6. *§.* 8. *incip. Octauò infertur*, *num.* 4. *verſic. ex quo dicebat*, *pag.* 443. Ruin. *conſil.* 162. *num.* 3. *lib.* 5. Hieronymus Gabr. *conſil.* 20. *num.* 88. *lib.* 2. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 427. *num.* 3. *cum ſequentib.* vbi reſpondet fundamentis in contrarium per eum adductis.

In gloſſ. *Locupletior*, *fin.* ibi, *ſed videtur fructus poſſe donari*, &c. Per hanc gloſſ. Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxorem*, *§.* 47. *num.* 23. *in fine*, *verſ. ex prædictis*, infert ad vnum quotidianum, & ſatis notabile quòd ſi vir erat prodigus, & omnes fructus dotis prodigaliter conſumebat, donauit fructus dotis vxori auaræ, quæ propter auaritiam non conſumpſit, ſed conſeruauit, talis donatio valida erit, nec poterit maritus illos repetere: quia licet vxor ex iſta 5

donatione facta ſit locupletior, maritus tamen non eſt factus pauperior, cùm apud ipſum fructus eſſent perituri conſumptione.

SVMMARIVM.

1 *Res dotalis æſtimata deteriorationis gratia repetitur ſoluto matrimonio, & non æſtimatio, & num. 2.*

3 *Rerum dotalium æſtimatio non efficit venditionem, vbi adiicitur clauſula illa, quod ſoluto matrimonio illæ res in dotem datæ reſtituantur ſub eiſdem pretiis.*

4 *Quæcunque æſtimatio in dubio præſumitur facta eo modo, & ad illum effectum vt operetur emptionem & venditionem. Limita vt num. 5.*

6 *Maritus non tenetur neque ad res dotales reſtituendas, neque ad æſtimationem, ſi perierint, aut deteriores effectæ ſine ipſius culpa.*

L. Si inter. XXI.

Iidem AA. & CC. *ad Geminium.*

RES dotalis æſtimata deteriorationis gratia repetitur ſoluto matrimonio, & non æſtimatio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, *l. 39. Hiſpan. tit. 11. part. 4. vbi gloſſ. 2.* Boër. *deciſ. 327. num. 10. & 11.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 44. verſic. item etiam deducitur, & ſeqq.* Iaſ. *in §. actionum, num. 80. Inſtit. de actionib.* Couarr. *practic. cap. 28.*
3 *num. 2.* vbi per hunc textum tenet rerum dotalium æſtimationem non efficere venditionem, vbi adiicitur in contractu clauſula illa, quòd ſoluto matrimonio illæ res in dotem datæ reſtituantur ſub eiſdem pretiis, & *num. 4.* dicit ſingularem hunc textum ad probandum æſtimationem rerum dotalium non efficere emptionem, vbi adiicitur huic æſtimationi quòd ſoluto matrimonio reſtituantur vxori pro eodem pretio, quo fuere æſtimatæ. Suar. & Mich. Graſſ. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 7. num. 83. pag. 726.* vbi quòd non cenſetur emptio & venditio ſi dicatur quòd res reſtituatur ſoluto matrimonio eodem pretio, quo fuit æſtimata. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 9. cap. 18. ſub num. 2.* Camill. Borrell. *in ſumm. deciſ. part. 3. tit. 5. ex num. 230.* Cancer. *variarum part. 1. cap. 9. num. 122. verſic. in iſta materia*, Ioſeph. Ludou. *commun. opin. tom. 3. ſub hoc tit. concluſ. 1. verſic. limitatur primò, pag. 462.* vbi agit de re æſtimata data in dotem ea conuentione inter virum & vxorem facta vt ſoluto matrimonio res illæ reſtituantur pro eodem pretio, quo fuerunt æſtimatæ, Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 16. num. 23.* vbi tradit hîc decidi emptionem tunc ceſſare propter æſtimationem quando matrimonio ſoluto eadem res, & non illius æſtimatio eſt vxori reſtituenda, quoniam hoc caſu non deſinit mulier domina eſſe, quemadmodum contingit quando venditio contrahitur, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 12. tit. 28 num. 19.* vbi citato hoc textu dicit quòd quando res dotales dantur æſtimatæ, hoc pacto vt ipſæ ſi extent reſtituantur habita ratione augmenti & diminutionis, & ſi non extent, earum æſtimatio reddatur, tunc ſi res ſoluto matrimonio factæ ſint deteriores, vel minoris pretij, maritus vſque ad æſtimationem factam tenetur, ſin autem ſint pretioſiores, lucrum ad maritum pertinet. Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 426. num. 5.* Puteo *deciſ. 376. part. 3.* Surd. *conſil. 330. num. 25.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 74. num. 19.* D. Barboſ. *in l. ſi æſtimatis 51. num. 28. & 29. verſic. tertia, ff. ſoluto matrimonio*, vbi ponit concluſionem quòd ſi res dotales fuerint æſtimatæ appoſito pacto vt poſt ſolutum matrimonium res reſtituerentur habita ratione augmenti, & diminutionis, tunc res dotales, quæ extant, præciſè reſtituendæ ſunt, ac ſi nulla facta eſſet æſtimatio: & deinde ad concluſionis explicationem aduertit quatuor formas huiuſmodi pactorum in iure inueniri expreſſas, Gutier. *de gabell. quæſt. 12. num. 23.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 3. ſub hoc tit. reſolut. 1. num. 20.* vbi tradit quòd ſi res tempore reſtitutionis eſt deteriorata per maritum, deuenitur ad æſtimationem factam, Maſtrill. *Sicilia deciſ. 149. num. 9.* Caſtill. *deciſ. 21. num. 3.* Fontanel. *de pactis nuptial. clauſ. 5. gloſſ. 8. part. 25.* Beltramin. *in annot. ad Gregor. XV. deciſ. 573. num. 16. in fin. verſ. & hoc maximè colligeretur*, Rebell. *de obligat. inſtit. p. 2. lib. 5. q. 2. à num. 7.*

In gloſſ. *Æſtimata* 1. ibi, *quid autem ſi non appareat*, &c. Notatur ad hoc quòd quæcunque æſtima- 4
tio in dubio, alio non apparente, præſumitur facta eo modo, & ad illum effectum vt operetur emptionem, & venditionem, vt per Gregor. Lopez *l. 18. gloſſ. 2. tit. 11. part. 4.* Bernard. *regul. 228.* Granan. Falcon. *regul. 164.* Anton. Gomez. *l. 50. Tauri n. 44. col. 2.* Hippol. Riminald. *in princip. Inſtitut. quibus alienare licet, à num. 72.* Ayora *de partit. part. 1. cap. 7. à num. 4.* Pinel. *in l. 2. C. de reſcindenda vendit. part. 1. cap. 1. num. 18.* Couarr. *practic. cap. 28. num. 1.* Maſcard. *de probat. concluſ. 620. à princip.* vbi diuer- 5
ſis modis limitat, & præcipuè quando æſtimatio non eſſet congrua & condigna rei, vel quando facta fuiſſet ex interuallo, vel quando omne commodum, & incommodum non tranſiret in accipientem, vel quando probaretur æſtimationem fuiſſe factam ad hunc potiſſimum finem vt cognoſceretur rei pretium, vt in futurum poſſet probari an eſſet deterior facta, & *concluſ. 664. à princip.* vbi *num. 5.* quòd æſtimatio probat præſumptiuè emptionem ſiue fiat, ſiue committatur arbitris, ſiue alteri perſonæ, & *num. 6.* quòd æſtimatio in dubio emptionem præſumere facit, etiam in re in dotem tradita, & *num. 9.* quòd æſtimatio facit emptionem etiam in contractibus, quorum natura eſt indifferens circa tranſlationem dominij, & *num. 12.* quòd æſtimatio non probat emptionem quando in contrarium apparet tacita mens contrahentium, & *num. 16.* quòd æſtimatio rei dotalis facit emptionem quando maritus eſt ſoluendo, Ioſeph Ludou. *Peruſ. deciſ. 89. num. 1. & concluſ. 10. ampliat. 5.* Honded. *conſ. 14. num. 40. cum ſeqq. lib. 1.* Gutier. *practic. lib. 3. quæſt. 77. num. 2. & 8. & conſ. 17. num. 21. cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolutionum lib. 3. ſub hoc tit. de iure dotium, reſolut. 1. num. 1. & 9.* Caſtill. *Sicilia deciſ. 21. num. 2.* Surd. *conſ. 225. num. 2.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 426. num. 7.* Queſada *quæſt. iuris cap. 14. num. vlt.* Caſtill. *controuerſ. lib. 1. de vſufructu, cap. 4. num. 12.* Fontanel. *de pactis nuptialibus, clauſul. 5. gloſſ. 8. part. 13 num. 25.* Alexand. Ludou. aliàs Gregor. XV. *deciſ. 575. num. 4.* vbi Beltramin. *in annot. num. 16.* Seraphin. *deciſ. 1207. num. 1.* vbi fuit reſolutum ſupra dicta procedere, etiamſi non conſtet de æſtimatione, ſufficit enim conſtare in certa quantitate dotem fuiſſe conſtitutam, & poſtea bona eſſe viro tradita, quia tunc æſtimatio à lege facta cenſetur pro pretio quod tunc bona valebant, Perez *l. 1. in princ. tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 175.*

In

In gloſſ. *Diminuta, fin.* ibi, *& hoc dolo, vel culpa viri,* &c. Notatur ad hoc quòd maritus non tenetur neque ad res dotales reſtituendas, neque ad æſtimationem ſi perierint, aut deteriores fuerint effectæ abſque ipſius vlla culpa, vt per Socin. *conſ.65.col.2.n.3. in fine, & lib.1.* Couar. *practic. cap.28. num.4. in princ.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.12. tit.28. num. 19. verſic. ſed quod dicitur.* Suar. & Mich. Graſſ. *d. lib.5. tit.7. num.83. verſ. ſed nunquid.*

SVMMARIVM.

1 *Pater non poteſt alienare rem, quam pro filia dedit in dotem, nec recepit.*

2 *Dote reſtituta fundus alienari liberè poteſt. intellige, quando dos reſtituta remanet penes ipſam mulierem, num.3.*

L. Rem quam. XXII.

Iidem AA. & CC. Libyanæ.

1 PAter rem quam pro filia dedit in dotem, nec recepit, alienare non poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

Nota quod poſt dotem reſtitutam fundus dotalis
2 liberè poteſt alienari, vt poſt Bald. tenet Aretin. *in rubr. ff. ſoluto matrim, num.2.* Iaſ. *num* 10. Rip. *num.71.* & Alciat. *num.51.* Anton. Gom. *l.50. Tauri num.59. verſ. ex quo primò infertur.* quod tamen eſt intelligen-
3 dum, quando dos reſtituta remanet penes ipſam mulierem; nam ſi ad illius patrem reuertatur, pater fundum dotalem alienare non poteſt, vt tenet *gloſſ.1. hic,* Iaſ. *in d. rubr. num.12.* Alciat. *num.52. per authent. ſed quamuis, C. de rei vxor. act.* vbi Salicet. *num. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Vxor non poteſt vendere prædium dotale, nec vendenti conſentire, marito non conſentiente, & n.2. amplia vt num.3.*

4 *Dominium rei dotalis eſt mariti.*

5 *Maritum non effici ſimpliciter dominum dotis, ſed tantum quoad ius adminiſtrandi, & faciendi fructus ſuos.*

6 *Maritus quamuis non poſſit alienare fundum dotalem, etiam conſentiente vxore; poterit tamen mulier eum alienare marito conſentiente. Contrarium num.7.*

8 *Mulier ſi conſentiret alienationi rei ſuæ dotis, & cum iuramento confirmârit, non poterit ei tunc contrauenire. Amplia vt num. 9. & limita vt num. 10.*

L. Si prædium. XXIII.

Iidem AA. & CC. Diogeni.

1 VXor non poteſt vendere prædium dotale, nec vendenti conſentire, marito non conſentiente. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſupr. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.57.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
2 munt Corraſ. *lib.5. miſcellan. cap. 14. in princ. & n.6.* Tiraquell. *de retractu lign. §. 30. gloſſ.1. num.28. & de iure mariti gloſſ 8. num.100.* Gratian. Falcon. *regul.26.*
3 vbi diuerſis modis ampliat, & præcipuè in vidua, &

etiamſi mulier alienaret dotem ad tempus ſolutionis matrimonij, Afflict. *deciſ.336. num.1.* Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduocat. verbo fundus, num.9.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.1. quæſt.18. num.49. & 50.*

Cùm rei tibi quæſita dominium, &c.] Notatur ad 4
hoc quòd dotalis rei dominium mariti eſt, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 39. num.* 19. Et dum expreſsè in hac l. dicitur quòd vxor res dotales ſemel in dotem traditas marito, alienare non poteſt, & reddit rationem, quia dominium earum rerum marito quæſitum non poteſt mulier ipſa alienando auferre, videtur probari dotalium rerum, quæ inæſtimatæ in dotem datæ ſunt, dominium maritum habere, vt per Doctores citatos *ad gloſſ. verbo naturali, in l. in rebus 30. infrà hoc eodem tit.* Sed contra eos eſt communis Doctorum reſolutio, de qua *ibi,* cui non obſtat text. *in præſenti,* cui ſatisfacere conantur Pinel. *in l.1. part.3. num. 12. C. de bonis maternis,* & Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ex his, num.252. ff. de liber. agnoſc.* qui reſpondet verum eſſe conſtante matrimonio vxorem eſſe dominam dotis, ideo tamen (licèt domina ſit) res dotales alienare non poſſe, quia læderetur vir, qui ſuſtinet onera matrimonij, propterea quòd per alienationem careret commodo fructuum quod ex lege illi competit, ideo alienatio prohibita eſt ipſi vxori. Verùm hanc ſolutionem improbat D. Barboſ. *in l. dotalem, num.1. in fine, ff. ſoluto matrimonio,* ex eo quòd text. *in præſenti,* non fundetur in læſione viri, ſed dumtaxat moueatur principaliter ea ratione quòd mulier non poteſt alienando auferre dominium marito quæſitum, quæ ratio ſecundùm eum euincit dominium dotis eſſe penes maritum. Sed pro Corduba de Lara conſiderari poteſt vxorem conſtante matrimonio res dotales alienare non poſſe, propter rationem prædictam, hoc eſt, quia cùm dos detur marito propter onera matrimonij, quæ ſuſtinet, læderetur ius mariti in fructibus, & adminiſtratione ex tali alienatione, & tolleretur illi nocenti rei iam quæſitæ dominium, hoc eſt, dominium illud quod in marito conſtante matrimonio dari ſuprà diximus, quod cùm à tempore contracti matrimonij, & traditionis dotis ſibi quæſitum fuerit, per alienationem vxoris non poteſt auferri: vnde quamuis hîc dicatur rei iam quæſitæ dominium marito auferri non poſſe, non tamen expreſſum eſt illud eſſe verum, & proprium dominium, aut quale dominium ſit, ſed dumtaxat dicitur dominium, quod ex aliis legibus de improprio quodam dominio, quod ſubtilitate, aut fictione iuris procedit, intelligendum eſt: vt alio loco intellexit idem D. Barboſ. *in l. diuortio, §. ſi fundum, num. 29. in princ. ff. ſolut. ma-*
trim. vbi expreſsè dicit quod maritus non efficitur ſin- 5
gulariter dominus dotis, ſed tantùm quoad ius adminiſtrandi, & faciendi fructus ſuos, & eorum reſpectu dominus appellatur.

Nolenti minimè potueris.] A contrario ſenſu vi- 6
detur probare hic text. quòd quámuis maritus non poſſit alienare fundum dotalem, etiam conſentiente vxore, *l. vnic. §. & cùm lex, C. de rei vxor. action.* tamen è contra mulier fundum dotalem alienare poterit marito conſentiente, vt per Cyn. & Alberic. *in*
præſenti. Contrarium tamen verius eſt, quia ſi mari- 7
tus non poteſt alienare fundum dotalem etiam conſentiente vxore. ergo neque vxor conſentiente marito, cùm eadem ſit ratio prohibitionis, & quia aliàs facilè fraudari poſſet prædicta legis prohibitio. Ita Palat. *in repet. rubr. de donat. inter, §.17. n 8.* Nouell. *de dote part.7. ſpec.1. num.13.* Campeg. *in ſimili tract. part.4. quæſt.22.* Franc. Marc. *deciſ.424. num.3 part.1.* Roder. Xuar. *in tit. de las arrhas, num.51.* Valaſc. *tom.2.*

conſult. 250.*num.*6. D. Barboſ. *in l.* 1.*part.* 5. *num.* 4.*ff. ſoluto matrim.* vbi reſpondet in hoc text. non eſſe ſumendum argumentum à contrario ſenſu, quia eſſet contra diſpoſitionem *dict. l. vnic.* §. *& cùm lex*, deinde ait poſſe faciliùs reſponderi hanc legem procedere in terminis *l. Iulia*; quæ permittebat alienationem fundi dotalis conſentiente coniuge, & hac de cauſa præſupponit text. *in præſenti*, conſentiente marito vxorem poſſe fundum dotalem alienare.

8 In gloſſ. *Nihil intereſt.* ibi, *& poſſet ipſa venire contra venditionem etiam iuratam*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi mulier conſentiret alienationi rei ſuæ dotis, & iuramento eam confirmauerit, ei non poterit tunc contrauenire, vt per Bald. Nouell *de dote, part.* 7. *priuileg. fin.* Campeg. *in ſimili tractatu part.* 4.*quæſt.* 11. Palat. *in repetit. rubr. de donat. inter virum*, §. 17. *num.* 17. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 57. Couat. *in cap. quamuis pactum, part.* 2. §. 1. *num.* 5. Roland. *conſil.* 82. *num.* 2. *lib.* 2. Viui. *deciſ.* 133. *num.* 2. Gutier. *de iurament. confirmat. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 14. Franc. Marc. *deciſ.* 327. *num.* 2. *part.* 1. Pariſ. *conſ.* 75. *num.* 2. *cum ſeqq. vol.* 3. Ioan. Baptiſt. Coſta *de facti ſcientia & ignorant. inſp.* 14. Seraphin. *de priuileg. iurament. priuileg.* 76. *num.* 1. Farin. *in praxi crimin. part.* 1. *quæſt.* 8. *num.* 141. D. Barboſ. *in l.* 1. *p.* 5. *num.* 73. & 74. *ff. ſolut. matrim.*

9 Quod quidem extenditur, quamuis ex ea alienatione rei dotalis iuramento confirmata, mulier maximè læderetur, quia remaneret indotata, nam adhuc contra eam venire non poterit, Campeg. *dict. quæſt.* 11. Roland. *d. conſil.* 82. *num.* 20. Anton. Gabr. *commun. lib.* 3. *ſub hoc tit. concluſ.* 1. *num.* 7. Ioan. Angel. Piſanel. *in addit. ad Afflict. deciſ.* 311. Benechend. *in addit. ad Seraphin. dict. priuileg.* 76. *num.* 3. Gutier. *d. cap.* 1. *num.* 19. *&* 20. vbi hanc partem ſequitur quando maritus tempore contractus & alienationis erat ſoluendo, licèt poſtea tempore exactionis dotis bona non ſint, ex quibus mulieri ſolui poſſit, Ceuall. *communium contra commun. quæſt.* 3. *num.* 19. Morquech. *de diuiſione bonorum lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 41. *&* 42. vbi limitat interueniente læſione

10 enormiſſima in alienatione rei dotalis. Quicquid aliud velint Afflict. *d. deciſ.* 311. *num.* 5. *&* 6. Burg. de Paz *quæſt. ciuili* 7. *num.* 58. Rodriq. *de annuis redditibus lib.* 2. *quæſt.* 5. *num.* 16. Auendan. *de cenſib. cap.* 94. *num.* 15.

SVMMARIVM.

1 *Mulier vbi dotem perdit ex culpa, dos non reuertitur ad eum, qui eam dedit, niſi ſibi fuerit pactus, & ſtipulatus, & num.* 2.

3 *Matrimonium vbi ſoluebatur per diuortium culpâ mulieris, ipſa totam dotem amittebat.*

4 *Dos ob ingratitudinem reuocari nequit.*

L. Si dotem. XXIV.

Iidem AA. & CC. *Aurelio & Lyſimacho.*

1 VBi mulier ex culpa perdit dotem, dos non reuertitur ad eum, qui eam dedit, niſi ſibì fuerit pactus vel ſtipulatus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eadem concluſionem ex hoc text. deſumunt Gregor. Lopez *l.* 23. *gloſſ.* 1. *in medio*, *tit.* 11. *part.* 4. Anton. Gom. *l.* 40. *Tauri. num.* 91. *verſic. ſexto*, Bocer. *in diſput. de iure vniuerſo claſſ.* 2. *diſput.* 18. *num.* 60.

Hanc culpa vxoris diſſoluto matrimonio, &c.] Notatur ad hoc quòd apud Iureconſultos ſi mulieris culpa per diuortium ſoluebatur matrimonium, ipſa totam dotem amittebat, vt per D. Barboſ. *in l.* 2. *in princ. part.* 1. *num.* 149. *ff. ſolut. matrim.* 3

Licèt eam ingratam circa vos fuiſſe oſtenderitis, &c] Notatur ad hoc quòd dos ob ingratitudinem reuocari nequit, vt per Boër. *deciſ.* 27. *in fine*, Bellacomb. *tom.* 1. *communium opin. lib.* 5. *tit.* 7. *num.* 125. *pag.* 729. Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr.* 4. §. 6. *verbo & fera*, *num.* 20. Gom. *Luſitan. deciſ.* 163. *num.* 3. Gutier. *de iurament. confirmat. par.* 1. *cap.* 10. *num.* 4. Aloyſ. Ricc *in collectan. deciſ. part.* 1. *collectan.* 197. *verſic. ſecundo*, Matienſ. *l.* 1. *gloſſ. fin. num.* 3. *tit.* 6. *lib* 5. *noua Recopilat.* Mieres *de maioratu part.* 1. *quæſt.* 22. *num.* 196. *&* 199. Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2. *diſp.* 281. *verſic. hac etiam ratione*, Ceuall. *communium contra communes quæſt.* 73. *num.* 5. Quicquid contrarium exiſtimauerint Rip. *in repetit. l. fin. C. de reuocand. donat. quæſt.* 51. *num.* 169. & Pinel. *in l.* 1. *C. de bonis maternis part.* 3. *num.* 62. *verſic. infertur* 52. vbi tamen intelligit textum *in præſenti* procedere in muliere ingrata dotanti, ne eius ingratitudo noceat viro à quo hîc dos non aduocatur, quia ſcilicet quoad eum cauſa onerosa èſt; contrarium verò ſentit quoad mulierem vt dos ab ea reuocari poſſit ob ingratitudinem: & ſic reſpectu vxoris ſoluto matrimonio propter ingratitudinem dotem reuocari præter Pinel *d. illat.* 52. *verſic. ſed contra.* tenent Matienſ. *d. l.* 1. *gloſſ. fin. num.* 3. *verſic. ſed quoad muliere*, Mieres, *dict. quæſt.* 22. *num.* 197. *&* 198. vbi tradit mortua perſona, cuius reſpectu donatio non poteſt reuocari, quaſi ceſſante cauſa reuocabilem effici, Cancer. *variarum part.* 3. *cap.* 2. *de inuentar. num.* 222. vbi tradit priuilegis, quæ conceduntur rei geſtæ fauore alicuius matrimonij ceſſare ſoluto eo per mortem viri ſine liberis, Fontanel. *de pactis nupt. clauſul.* 4 *gloſſ.* 28. *num.* 12, *& ſeq.* 4

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio de dote reddenda mulieri teſtandi cauſa, committitur illa mortua etiam inteſtata.*

2 *Cauſa finalis quando dicatur, & quando impulſiua, remiſſiuè.*

3 *Fundus quando relinquitur ad vſum, vel vſumfructum, tunc videtur relicta proprietas. limitatur id num.* 4.

5 *Res quando relinquitur in gaudimentum, venit fundus, non vſusfructus.*

6 *Fundus quando relinquitur, vt eo legatarius gaudere poſſit, debetur proprietas.*

L. Si mulier XXV.

Iidem AA. & CC. *Eutychiano.*

STipulatio de dote reddenda mulieri teſtandi cauſa committitur illa mortua etiam inteſtata. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

Circa materiam huius text. vide Cald Pereira *de nominat. emphyt. quæſt.* 7. *num.* 30. vbi ait in caſu huius legis vxorem fuiſſe ſtipulatam ſibi dotem reddi vt de ea teſtaretur, & reſpondere Imperatorem ait eam dotem ad hæredes mulieris ab inteſtato ſuccedentes pertinere, quia illa ſtipulatio conditionalis non eſt, ſed magis cauſam continens, propter quam 2

fuit

fuit ſtipulatio, vt ex illis verbis deducitur, ibi, *nec conditionem, ſed cauſam continet*, quo loco hunc text. planè docere, contrarium eſſe obſeruandum tradit ſi ſtipulatio fuerit conditionalis. D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrimonio, part. 1. num. 38. ante med.* vbi ait textum loqui in modo continente quòd quis teſtaretur, quod quidem cohæret perſonæ. *l. illa inſtitutio, ff. de hered. inſtit.* & ideo non impletur per hæredem, *l. vn. §. ne autem, C. de caduc. tollen.*

2 In gloſſ. *Mulier. 1.* ibi, *non enim fuit hac conditio, ſed cauſa ſcilicet impulſiua, vel efficiens*, &c. Notat Tiraquell. *in tractat. Ceſſante cauſa, limit. 1. num. 52.* quòd cùm cauſa tendit ad commodum ſolius accipientis, ea cauſa præſumitur impulſiua, ſi ad commodum concedentis, vel alterius tertij finalis. Cauſa finalis quando dicatur, & quando impulſiua, vide Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 1. litt. C. concluſ. 141. & ſeq.*

3 In eadem gloſſ. ibi, *& videtur quòd proprietas*, &c. Notatur ad hoc quòd quando relinquitur fundus ad vſum, vel vſumfructum, tunc videtur relicta proprietas, vt per Natt. *conſil. 211. num. 17.* Caualcan. *de vſufructu mulieri relicto, num. 78.* Menoch. *conſil. 352. num. 17. & de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 133. num. 11.*
4 vbi *num. 12.* id limitat ſi dictum fuit ad vſum, & vſumfructum, ſeu ad vtendum & fruendum tempore vitæ ſuæ, quia hæc poſtrema verba, *tempore vitæ ſuæ*, ſignificant ſolum ipſum vſumfructum fuiſſe relictum, Surd. *de aliment. tit. 2. quæſt. 1. num. 3.* vbi *n. 4.*
5 quòd quando relinquitur res in gaudimentum, ve-
6 nit fundus, non vſusfructus, & *num. 5.* quòd quando fundus relinquitur, vt eo legatarius gaudere poſſit, proprietas debetur.

L. Si genero. XXVI.

Iidem AA. & CC. *Demoſtheni.*

1 PAter non poteſt ſtipulari filio emancipato, nec dotem extraneo reddi. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 2. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumſit D. Barboſ. *in l. Gaius 46. num. 4. ff. ſoluto matrimonio.*

Vide Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 14. tit. 28. num. 35.* vbi ait probari *in præſenti* quòd ſi quis rem ſuam dederit in dotem genero, & ſtipuletur eam extraneo reddi ſoluto matrimonio, ſtipulatio non valet. Eman. Coſta *ſelect. lib. 1. cap. 15. num. 1. & 2.*

Nec tibi prohibente iure, &c.] Notatur ad hoc
3. quòd filio emancipato non poteſt pater ſtipulari, vt per Conan. *comment. lib. 6. cap. 4. num. 3.* Eman. Coſta *d. cap. 15. à princip.* quicquid contrarium, imò filio emancipato poſſe patrem ſtipulari, & ei vtilem actionem quærere, teneant Bart. *in l. quod dicitur, num. 7. ff. de verborum obligat.* Cuiac. *ad African. tract. 7. §. 12.* Pinel. *in l. 1. C. de bonis maternis, part. 2. num. 73.* Menoch. *conſ. 162. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Maritus licèt ſit lucratus dotem, non tamen tenetur ad ſoluendum tributa aliarum rerum uxoris ſuæ, ſed tenentur poſſeſſores, ſeu ſucceſſores.*
2 *Pater ſi dedit dotem filiæ, & non fuit ſtipulatus ſibi reddi, an maritus, qui hoc caſu lucratur dotem, teneatur ad onera hæreditaria.*

L. Licèt dos. XXVII.

Iidem AA. & CC. *Pompeiano.*

LIcèt maritus ſit lucratus dotem, non tamen tenetur ad ſoluendum tributa aliarum rerum vxoris ſuæ, ſed tenentur poſſeſſores, ſeu ſucceſſores. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.* 1

Vide Gregor. Lopez *l. 23. gloſſ. 1. in fine, tit. 11. p. 4.* 2
vbi remiſſiuè quid in patre, qui dedit dotem filiæ, neque fuit ſtipulatus ſibi reddi, an maritus, qui hoc caſu lucratur dotem, teneatur ad onera hæreditaria, Boët. *deciſ. 244. num. 11.* vbi quòd ad relicta, vel legata, ſeu donationes per vxorem factas in teſtamento, vel codicillis, non tenetur maritus, licèt lucri dotem faciat, ſed hæredes vxoris tenentur, & infert ad caſum de quo ibi, quòd licèt maritus promiſerit exequi teſtamentum, debet intelligi quoad funeris impenſam ſolùm, & vſque ad ſummam aſcendentem partem dotis, quam lucratus fuit, & non vltrà.

SVMMARIVM.

1 *Dos, & donatio propter nuptias poſſunt auctoritate curatoris generalis, vel ſpecialis, conſtitui, & exigi, licèt curator, vel fideiuſſor minus habeant in bonis, quàm ſint res in dotem conſtitutæ.*
2 *Mulier minor 25. annis poteſt per ſe dotem dare de bonis mobilibus auctoritate curatoris; de immobilibus verò non poteſt ſine iudicis auctoritate.*
3 *nihil attinet an Fideiuſſor tutoris, ſeu curatoris ſit æquè locuples ac pupillus.*

L. Mulier. XXVIII.

Imp. ZENO A. *Æliano P. P.*

AVctoritate curatoris generalis, vel ſpecialis dos 1
& donatio propter nuptias poſſunt conſtitui, & exigi, licèt curator, vel fideiuſſor minus habeant in bonis, quàm ſint res in dotem conſtitutæ. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*

Vide *l. Hiſpan. 14. tit. 11. part. 4.* vbi eſt conſtitutum 2
quòd poteſt mulier minor 25. annis per ſe dotem dare de bonis mobilibus curatoris auctoritate, ſed de immobilibus non poteſt ſine iudicis auctoritate, Cuiac. *lib. 16. obſeru. 14.*

Licèt tempore creationis fideiuſſorem, &c.] Ergo 3
non eſt neceſſe quòd fideiuſſor tutoris, ſiue curatoris ſit æquè locuples ſicut pupillus, de quo vide Roder. Xuar. *tit. de comperend. §. 4. num. 14. & ſeqq.*

In gloſſ. *Præſtitiſſe, fin.* ibi, *curator erat diues.* Vide Hippol. *in l. 1. §. præterea, num. 134. ff. de quæſt. & in rubr. de fideiuſſor, num. 227.*

SVMMARIVM.

1 *Viro vergente ad inopiam, etiam conſtante matrimonio mulier poteſt dotem exigere, & hypothecariâ agere, ſicut poſſet matrimonio diſſoluto, &c. & num. 2.*
3 *Vendicans rem aliquam præfertur omnibus, & quibuſcunque aliis creditoribus.*
4 *ad Inopiam perueniſſe cenſetur, qui pluribus ſe fideiuſſoribus immiſcet.*
5 *Dos non poteſt repeti marito incipiente malè uti ſubſtantia ſua.*

6 *Fructus dotis & donationis propter nuptias ſeruire debent in alimenta uxoris & matris.*

7 *Dotis reſtitutio ita eſt reſtricta vt mulier ſe, virum & familiam poſſit ſuſtentare.*

8 *Mulier licèt tacita hypotheca priuilegio gaudeat in donationibus ante, vel propter nuptias, non vtique habebit priuilegium prælationis, quod ſoli doti conceditur. intellige vt num. 9.*

10 *Mulier vt admittatur ad dotis reſtitutionem, non requiritur maritum eſſe inopem, ſed ſatis eſt quòd incipiat vti malè ſubſtantia ſua.*

11 *Vxor poteſt repetere dotem propter mariti inopiam.*

12 *Vxor ſi conſtante matrimonio aduersùs maritum agat propter inopiam, &c. ſatis probabitur mariti paupertas per vulgi opinionem.*

13 *Vxor poterit agere contra ſocerum qui recepit dotem, ſi ad inopiam vergat, ad dotis, & aliorum bonorum reſtitutionem ſicut poſſet agere contra maritum.*

14 *Dos ſi eſſet data ſocero, & marito, altero eorum ad inopiam vergente, poterit vxor agere ad dotis & aliorum bonorum reſtitutionem.*

15 *Dotis & donationis propter nuptias reſtitutio non debet euitari, etiamſi offeratur cautio per maritum in caſu vergentia ad inopiam.*

16 *Bona mariti recipientis à muliere, vltra dotem, bona paraphernalia tacitè videntur hypothecata pro eorum adminiſtratione & reſtitutione.*

17 *ad Dotis & donationis propter nuptias reſtitutionem non datur vxori directa actio in rem ratione dominij, ſed ſolùm ratione hypothecæ, vel perſonali.*

18 *Vxor vt poſſit repetere dotem auocando res mariti alienatas per hypothecariam, neceſſarium quod procedat excuſſio in bonis mariti, an ille ſit ſoluendo, necne.*

19 *Excuſſionis exceptio an obſtet viro & vxori agentibus ad dotem contra poſſeſſores bonorum tacita actione hypothecaria, remiſſiuè.*

20 *Rerum paraphernalium fructus non pertinent viro, ſed ſoli vxori: de bonis autem paraphernalibus tenetur vxor alere virum in caſu neceſſitatis, n. 21.*

22 *Paraphernalium fructus non pertinere ad virum, niſi tantùm ad vſum, & quatenus excedunt vſum debere reſtitui hæredibus, hodie corrigitur per leges Hiſpanas.*

23 *Caſu quo vxor conſtante matrimonio propter inopiam mariti dotem repetit, maritus in ſolidum tenetur. Quòd ſi propter paupertatem mariti dos fuerit reſtituta vxori, ſi maritus poſtea efficiatur diues, dos reſtituta vxori non debet iterum reuerti ad eius adminiſtrationem.*

L. Vbi adhuc. XXIX.

Imp. IVSTIN. A. *Mennæ P.P.*

1 VIro vergente ad inopiam, etiam conſtante matrimonio mulier poteſt dotem exigere, & hypothecaria agere, ſicut poſſet matrimonio diſſoluto: debet tamen dos exacta pro oneribus matrimonij deſeruire, & alienari non poteſt pactis dotalibus in caſum ſoluti matrimonij reſeruatis; idem in donatione propter nuptias. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 57.* Giphan. *tom. 1. pag.* 403.

2 1 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem, ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 29. tit. 1 p. 4.* vbi ſtatuitur poſſe mulierem durante matrimonio dotem exigere ſi ex mala viri adminiſtratione mulier timet dotis diſſipationem, vel vt maritus de ea idoneè caueat, aut in alterius manum ponat, vt de dotis fructibus ambo ſuſtententur, vbi Gregor. Lop. *gloſ. 2.* remiſſiuè quando quis dicatur malè vti ſubſtantia ſua; Neguzant. *de pignorib. part. 2. membr. 4. num. 64. & part. 5. membr. 1. num. 29. 38. & 39. ad fin. & part. 6. membr. 2 num. 4. & part. 8. membr. 1. num. 27.* Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, in princip. §. 3. num. 2. & 3.* vbi quòd in hac l. multa adduntur ad *l. ſi conſtante, ff. ſoluto matrim. & §. 17. in princip.* concluſionem facit quòd marito ad inopiam vergente, conſtante matrimonio, poteſt vxor dotem, & donationem propter nuptias ac bona paraphernalia à marito repetere. Sebaſt. Medices *de caſibus fortuitis, p. 2. quæſt. 4. num. 54.* Benintend *deciſ. 68. n. 5.* Cornazan. *deciſ. 95. num. 1.* Ioſeph. Ludou. *Lucenſi deciſ. 22. num. 19. & 21.* Viui. *deciſ. 538. num. 8. cum ſeqq.* Marcel. Cala *de modo articulandi, & probandi §. 2 gloſſ. 1. num. 152.* Eſcob *de ratiocin. lib. 2. comput. 18. num. 10. & ſeq.* Montan. *de tutel. cap. 36. regul. 1. num. 9.* Vincent. Caroc. *de ſequeſtro q. 2. p. 2. princ. à num. 1.* Marſoll. *ad Capyc. deciſ. 46. ſub num. 4.* Hering. *de fideiuſſor. cap. 1 num. 12. & cap. 6. num. 184.* Ioan. Bapt. Coſta *de remed. ſubſidiar. remed. 1. ſub num. 4.* Menoch *conſ. 1124. num. 2* à Ponte *deciſ. 19. num. 19. & 20.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 44. num. 21.* late D. Barboſ. *in d. l. ſi conſtante, in princ. à num. 1.* vbi refert illorum opioionem, qui ad ſciendum à quo tempore incipiat competere dotis reſtitutio vxori propter inopiam mariti, tria diſtinguont tempora, in quibus diuerſæ leges circa hoc latæ fuerunt, & *num. 6.* explicat deciſionem *d. l. ſi conſtante, & n. 7.* vlteriùs perquirit an in aliquo ei aduerſetur deciſio huius text. Coon. *lib. 1. diſpunct. cap. 7.* Menoch. *conſ. 5. n. 36.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 83.* Caſtill. *controuerſ. lib. 4. cap. 26. à princ.* Giurba *deciſ. 16. num. 1.*

Eaſdem res vendicare, &c.] Aduertit Palat. *in repet. cap. per veſtras, in princ. §. 20. num. 1. verſ. nec obſtat*, quòd Imper. non habuit reſpectum in præſenti 3
ad vendicationem ratione dominij, ſed ratione hypothecæ. Notatur ad hoc quòd vendicans rem aliquam præfertur omnibus, & quibuſcunque aliis creditoribus, vt per Caroc. *de depoſito p. 2. quæſt. 4. n. 1.* Matienſ. *l. 6. gloſſ. 5. num. 1. tit. 16. lib. 5. nouæ Recopilat.* Caſtill. *controu. lib. 3. cap. 16. num. 75.*

Maritus ad inopiam ſit deductus, &c.] Vide Hippol. *ſingul* 574. vbi tenet quòd ad inopiam cenſetur 4
peruenisse qui pluribus ſe fideiuſſionibus immiſcet. Mich. Graſſ. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 12. ſolut. matrim. num.* 80. vbi tenet conſtante matrimonio non poſſe dotem repeti marito incipiente malè vti ſubſtantia ſua, & *num.* 81. tenet mulierem repelli ab hac dotis repetitione, ſi vxor ſciens contraxit matrimonium cum viro inope, & non exiſtente ſoluendo, & *num.* 82. per gloſſ. *in præſenti* tradit hoc priuilegium repetitionis dotis habere quoque locum in ſocero recipiente dotem, & vergente ad inopiam, Amat. Roderic. *in tract. de concurſu & priuileg. credit. part. 1. art. 1. num. 29. prope fin.* vbi tenet quòd ſi euidentiſſimè appareat mariti facultates ad inopiam vergere vt inſufficientes ſint ad ſolutionem dotis, repetitio ipſius dotis vxori competit.

Vel à creditoribus poſterioribus, &c.] Nihil dicit de anterioribus, quia tempore huius l. adhuc non fuerat edita *l. aſſiduis, C. qui pot. in pignore*, quæ de nouo conceſſit, vt etiam anterioribus præferatur, quod ex eo conſtat, quia hæc lex fuit edita ante *l. in rebus 30. infra hoc eod. tit.* cùm in fine illius fiat mentio huius l. & poſt vtramque fuit edita *d. l. aſſiduis*, quia illarum facit mentionem. Ita D. Barboſ. *in l. 1. part. 6. num. 10.*

ff. ſolu

Digitized by Google

ff.ſolut. matrim. Vtrùm antem mulier virtute tacitæ hypothecæ præferri debeat in repetitione ſuæ dotis omnibus mariti creditoribus ante contractam dotem in eiſdem bonis expreſſam, & anteriorem hypothecam habentibus? vide Cou. *lib.* 1. *var.c.* 7. Anton. Gom. *l.* 51 *Tauri ex n.* 39. Matienſ. *l.* 7. *gloſ.* 5. *n.* 4. *tit.* 16. *lib* 5 *noua Recop.* Gutier. *de iuram.confirm. part.* 1. *cap.* 16. Ænn. Robert *lib.* 4. *rerum iudic. cap.* 19. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 438. Ceuall. *commun. quæſt.* 371. D. Barboſ. *in d.l.* 1. *part.* 6. *à n.* 1. Amat Roderic. *d. art.* 1. *n.* 6. *cum ſeqq.*

6 *Sed fructibus earum ad ſuſtentationem*, &c.] Notatur ad hoc quòd fructus dotis, & donationis propter nuptias ſeruire debeot in alimenta vxoris & matris, vt per Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 35. *n.* 3. vbi *n.* 4. quòd fructus dotis ſunt viri, & ſeruire debent
7 ad alendum virum Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 12. *tit.* 30. *num.* 9. vbi qnòd dotis reſtitutio eſt reſtricta vt mulier ſe, virum & familiam ſuſtentare poſſit.

8 *Quo dotis & ante nuptias donationis*, &c.] Propter æquiparationem hîc factam dotis & donationis ante nuptias, videtur inſinuari ius tacitæ hypothecæ & priuilegium prælationis competere mulieri pro ante ouptias donatione, vel propter ouptias; ſed communis Doctorum ſententia eſt quòd licèt mulier tacitæ hypothecæ priuilegio in his donatiooibus gaudeat, non vtique prælationis prioilegium habebit, quod ſoli doti concedirur, vt latè comprobant Neguzant. *de pignorib.* 4. *membro ſecunda partis n.* 64. Anton. Gom. *l.* 51. *Tauri n.* 41. Meirer. *lib.* 2. *de priuileg. creditor. tit.* 5. *n.* 41. *cum ſeqq.* D Barboſ. *in l.* 1.
9 *ff. ſoluto matrim. part.* 4. *num.* 31. vbi intelligit quando mulier allegat donationem propter nuprias ſibi factam ad effectum eam lucrandi, ſecus ſi ad effectum vt ex ea obtineat dotis faciliorem reſtitutionem, quia tunc cum effectu videatur agi de dotis conſeruatione, habebit ius prælationis. Amat. Roderic *d. art.* 1. *num* 21. vbi *num.* 22. ſubdit textum *in præſenti* de tacitæ hyporhecæ tantùm priuilegio intelligendum eſſe, quod habet aduerſùs cæteros mariti creditores io eius bonis ſicut in dote, non verò de prælationis priuilegio intelligi oportere. Et notat Cou. *lib.* 1. *var. cap.* 7. *num.* 1. *in princip.* per hunc text. quòd ſi maritus bona paraphernalia adminiſtraoerit, pro eis recuperandis vxor tacitam hypothecam habet.

10 In gloſ. *Ad inopiam.* ibi, *ſcilicet quando vir cœpit malè vti ſua ſubſtantia.* Notatur ad hoc quòd hodie non requiritur maritum eſſe inopem vt mulier admittatur ad dotis reſtitutionem, ſed ſatis eſſe quòd maritus incipiat vti malè ſubſtantia ſua, vt per Anton. Conſtan. *de dotib. cap.* 6. *n.* 1. Campeg. *de dote, pag.* 3. *quæſt.* 19. Burſat. *conſ.* 56. *n.* 1. *ad fin. lib.* 1. quos refert, ſed noo ſequitur, D. Barboſ. *in d.l. ſi conſtante* 25. *in princ. n.* 3. *in fine.*

Hac in re optimè Palat. quem refert & ſequitur Caſtill. *lib.* 4. *cap.* 26. *n.* 2. infert poſt editam *d. leg. Partita* 29. deciſionem non poſſe ſuſtinere Bart. doctrinam, quam ibi adducit, quòd licèt vir bene inchoet vti ſubſtantia ſua, ſi malum exitum habuit, quia perdit, vel depauperatur, nihilominus poterit vxor vti remedio prædicto, quia res dicitur malè geri reſpectu finis; & verè quidem concludit in hunc modum. Sed per prædicta tene contrarium, quoniam ſi maritus cœpit bene vti ſubſtantia ſua, non poteſt tunc dici ad inopiam vergere, ſi poſtea caſu mala ſucceſſit, &c. Deinde ſubdit idem Caſtill. *d. cap.* 26. *num.* 3. quòd dos licèt de iure communi repeti poſſit à viro durante matrimonio ſi efficiatur pauperior iure tamen Regio de quo *in d. l.* 29. *Partita*, non poteſt repeti niſi culpa mariti fiat pauperior, & in hanc ſententiam citat idem ſentientes Olan. *in concordia iuris communis & Regij lit. D. num.* 76. & 77. Ioan. Bapt. Villalob. *in antinom. iuris communis & Regij lit. D. num.* 32 & *in erario commun. opin. lit. D. n.* 209.

In ead. gloſ. ibi, *tunc in quantum facere poteſt*, &c. 11
Notatur ad hoc quòd propter mariti inopiam poteſt vxor repetere dotem, adeò quòd non habeatur ratio, ne maritus egeat, vt per Palat. *in repet. d. cap. per veſtras in princ.* §. 37. *à princ.* Vnde per hanc gloſ. tenet Cancer. *var. part.* 1. *cap.* 9. *n.* 112. quòd quando maritus conſtante matrimonio conuenitur pro dote, non habet beneficium ne egeat.

In ead. gloſ ibi, *ſecundùm opinionem vulgi*, &c. 12
Notatur ad hoc quòd ſi conſtante matrimonio vxor aduerſùs maritum agat propter inopiam, ſeu quia is malè vtatur bonis, ad dotis reſtitutionem, cùm agatur de modico præiudicio, ſatis probabitur mariti paupertas per vulgi opinionem, vt per Palat *in repet. d. cap. per veſtras in princ.* §. 18. *num.* 31. Duen. *reg.* 299. *verſ limita* 5. Hippol. *in l. de minore*, §. *plurium*, *num.* 56. *ff. de quæſt.* Cou *lib.* 2. *var. cap.* 6. *n.* 8. *verſ. item ſatis probatur*, vbi reſpondet ad text. *in l. ſi conſtante*, *ff. ſoluto matrim.* requirentem euidentiſſimam probationem, Maſcard. *de probat. concl.* 1019. *n.* 1. vbi quòd probatio per famam, maritum ſcilicet re ſua abuti, ſatis eſſe vt is dotem reſtituat, & *n.* 2. ſubdit quòd plenè probandum eſt maritum re ſua abuti, cùm agitur hypothecaria contra extraneum, cùm probatio per famam tunc non ſufficiat, & *n.* 3. tenet tunc per famam rectè probari, maritum re ſua abuti, cùm huiuſmodi fama habuit originem ex probabilibus coniecturis, idem Maſcard. *concl.* 1154. aliàs 1159. *n.* 20. vbi quòd fama facit plenam probationem quando agitur de modico præiudicio, & citat hanc gloſ. Benintend. Bonon. *deciſ.* 68. *num.* 1. Ioſeph Ludouic. *Lucenſi deciſ.* 22. *num.* 14. D. Barboſ. *in l. ſi conſtante* 25. *in princ. num* 63. *in fine*, *ff. ſoluto matrim.* vbi *num.* 64. reſpondet ad text. *in ead. l. ſi conſtante*, ibi, *euidentiſſimè*, vt hoc verbum ſit interpretandum iuxta ſubiectam materiam, ſecundùm reg. *l. ſi vno*, *ff. locati*; ſi ergo adiiciatur facto negatiuo non reſtricto ad locum, vel tempus, intelligitur de ea probatione, quæ fit per vulgi opinionem, quia licèt non ſit euidens probatio, eſt tamen euidens apparitio quòd maritus ſit pauper, nec enim hoc debet apparere ex duorum, vel trium iudicio, ſed ex vulgi & viciniæ opinione.

In ead gloſ. ibi, *dico idem quod in viro*, &c. Nota- 13
tur ad hoc quòd poterit vxor agere contra ſocerum qui recepit dotem, ſi ad inopiam vergat, ad dotis, & aliorum bonorum reſtitutionem, ſicut poſſet agere contra maritum, quia militat eadem ratio, vt per Palat. *in repet. d. cap. per veſtras in princ.* §. 29. *n.* 1. Campeg. *de dote part.* 3. *quæſt.* 27. *n.* 2. D. Barboſ. *in d.l. ſi conſtante, num.* 61. vbi *n.* 72. opponit de text. *in l. ſi verò* 65. §. *de viro*, *ff. eod.*

In ead. gloſſ. ibi, *Item quid ſi ambo teneantur, ſcili-* 14
cet ſocer, & vir, &c. Notatur ad hoc quòd ſi dos eſſet data ſocero & marito, altero eorum ad inopiam vergente poterit vxor ad dotis & aliorum bonorum reſtitutionem agere, vt per Palat. *in repet. d. cap. per veſtras, in princ.* §. 32. *ante num.* 1 vbi intelligit quando maritus, & ſocer ſunt obligati tanquam duo rei debendi, putà ſi hoc eſt actum tacitè, vel expreſsè, quia tunc propter paupertatem vnius, poteſt agi contra alium.

In ead. gloſ. ibi, *Sed pone in noſtro caſu virum velle* 15.

dare fideiuſſorem,&c. Notatur ad hoc quod doris & donationis propter nuptias reſtitutio non debet euitari,etiamſi offeratur cautio per maritum in caſu vergentiæ ad inopiam,vt per Palat.*in repet.d.cap.per veſtras,in princ.§.7.verſ.ſubdit,& §.33. à num.*1.vbi dicit ita tenendum tanquam verius; & æquius, ac mulieri, & dotibus magis fauorabilius, Anton. Gom.*l.50.Tauri,n.33.col.5.* Cald.Pereira *de poteſtate elig. cap.*19. *num.*9. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.*1. *cap.*44.*n.*24. *& Marchia deciſ.*149.*num.*9.*cum ſeqq.* Ioſeph. Ludouic. *Lucenſi deciſ.* 22. *num.*8. *&* 21. Carthar. *deciſ.*117. *num.*3. *&* 4. Glurba *deciſ.*16. *num.*1.*in fine.*

16 In gloſſ. *Suppoſitas*, ibi, *item etiam pro aliis rebus extra dotem, ideſt, paraphernis*, &c. Notatur ad hoc quòd bona mariti recipientis à muliere vltra dotem bona paraphernalia tacitè videntur hypothecata pro illorum adminiſtratione,& reſtitutione,vt per Greg. Lop.*l.*23.*gloſſ.*2.*t.*13.*part.*5. Cardin.Mantic. *de tacit. & ambig.conuent.lib.*11.*tit.*16.*num.*20. D.Barboſ. *in l.* 1.*part*,3.*n.*31.*in princ ff.ſolut.matrim.* vbi addit quòd hæc tacita hypotheca inducta pro ſuſceptione bonorum paraphernalium non habet Ius prælationis, & *ibid.in verſ.vlterius quæritur*,reſoluit ſub hac tacita hypotheca includi omnes res mariti ſiue mobiles, ſiue immobiles, & *num.*32. diſputat à quo tempore incipiat hæc tacita hypotheca.

17 In gloſſ. *Vendicare*, ibi, *per hypothecariam*, &c. Notatur ad hoc quòd ad conſequendam doris & donationis propter nuptias reſtitutionem non datur vxori directa actio in rem ratione dominij, ſed ſolùm ratione hypothecæ,vel perſonalis, vt per Palat.*in repet.d.cap.per veſtras*, *in princ.* §.20. *num.*1.*in princip.*

18 In gloſſ. *Qui non potiora*.ibi,*Item contra extraneos poſſeſſores*, &c. Notatur ad hoc quòd vt vxor poſſit repetere dotem reuocando res mariti alienatas per hypothecariam, neceſſarium eſt quòd præcedat excuſſio in bonis mariti, an ille ſit ſoluendo, necne, exemplo cæterorum creditorum,itaut antequam ſit certum maritum non eſſe ſoluendo, vxor minimè agere poſſit contra tertios poſſeſſores, vt per Campeg. *de dote part.* 3. *quæſt.*46. Capell. Tholoſ. *quæſt.* 338. Neguzant. *de pignorib.part.*8. *memb.*1. *num.*23. Greg.Lop.*l.*14. *verbo eſtar tit.*14. *part.* 5. Boër. *deciſ.* 200.*num.*8. Natt. *conſ.*81. *à num.*1. *lib.*1. Cou.*lib.*1. *var. cap.*18. *num.*3.Mich.Graſſ. *tom.*1. *commun. opin. lib.*5.*tit.*12.*ſolut.matrimon.num.*35. *pag.*742. Surd.*de aliment.tit.*7.*quæſt.*37.*num.*21. D.Barboſ. *in l. ſi conſtante,in princ.n.*58.*ff.ſoluto matrim.* vbi reprobat Palatium, Bald.Nouel.& Ioſeph. Ludou. contrarium tenentes.

19 Vtrùm excuſſionis exceptio obſtet viro & vxori agentibus ad dotem contra poſſeſſores bonorum tacita actione hypothecaria? vide Gail. *lib.*2.*obſeru.*27. *num.* 9. *&* 10. Caroc. *in tract. de excuſſionib. part.* 2. *quæſt.*25.*n.*4. Vincent. de Franchis *part.*2. *deciſ.*270. Pellic.*in conſuet. Auerſæ cap.* 9. *n.* 147. Maſtril. *Sicil. deciſ.* 109.

20 In gloſſ.*Ad ſuſtentationem*. ibi, *ergo fructus donationis ſicut dotis ſeruiunt viro*, &c. Notatur ad hoc quòd fructus rerum paraphernalium non pertinent viro,ſed ſoli vxori, quia in ſolis dotalibus interuenit titulus onerioſus,mediante quo maritus lucratur fructus in recompenſam onerum matrimonij,vt per Anton. Gom.*l.*50.*Tauri,n.*33.*col.*2.*verſ.tertium.*

21 In ead.gloſ. ibi, *non ſit in fructu paraphernalium*, &c.Contra hanc gloſ.tenent communiter Doctores quòd de bonis paraphernalibus in caſu neceſſitatis tenetur vxor alere virum, vt per Guid. Papæ *quæſt.* 439. *num.*2. Campeg.*de dote part.*3. *quæſt.* 23. Cordub.de Lara *in l.ſi quis à liberis §.ſi quis ex his,n.*14. *ff.de liber.agnoſc.* Surd.*de aliment.tit.*1. *quæſt.*35.*n.*2. *in fin.& num.*3.Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ.tom.*1. *cap.*107.*n.*13.

Aduertit Palat.*in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem*, §.62.*n.*11. hanc gloſ. dum voluit quòd fructus paraphernalium non pertinent ad virum,niſi tantùm ad vſum, & quatenus excedunt vſum debent reſtitui hæredibus,hodie corrigi per leges Hiſpanas,quas ibi citat, quia fructus paraphernalium, & omnium aliorum bonorum viri & vxoris, æqualiter pertinent ad virum,& vxorem, ipſæ tamen res, ex quibus fructus percipiuntur, remanent eius, cuius erant, vel hæredum ſuorum. 22

In ead. gloſſ. ibi, *eum damnandum hoc caſu in ſolidum*,&c. Notatur ad hoc quòd hoc caſu, quo vxor conſtante matrimonio propter inopiam mariti dotem repetit, maritus in ſolidum tenetur,vt per Michaël.Graſſ *tom.*1. *commun.opinion. lib.*5.*tit.*12. *n.*44. *pag.*742.Adeò quòd nō habeatur ratio ne ille egeat, vt per hanc gloſ.tenet Palat.*in repet.d.cap.per veſtras in princ.*§.37.*nec maritus opponere poſſit de priuilegio, l.maritum,ff.ſolut.matrim.*vt ibi notat D.Barboſ.*n.*32. *in medio.* 23

In gloſ. *Abutatur*. ibi, *Quid autem ſi maritus efficiatur diues*,&c.Notatur ad hoc quòd ſi propter paupertatem mariti dos fuerit reſtituta vxori,ſi maritus poſtea efficiatur diues,dos reſtituta vxori non debet iterum reuerti ad eius adminiſtrationem,vt per Capye.*deciſ.*46.*poſt princip.* Palat.*in repet. d. cap.per veſtras, in princ.*§.25. *à num.*1. Campeg.*de dote,part.*3. *quæſt.*47.Anton.Gom.*l.*50.*Tauri n.*35.Tiraq.*in tract. Ceſſante cauſa,limit.*14.*n.*1. Molin.*de primogen.lib.*4. *cap.*7. *n.*14. quos refert & ſequitur D Barboſ. *in d l. ſi conſtante* 25. *in princip. num.* 32. *ff. ſoluto matrim.* vbi *num.* 33. alios contrarium tenentes citat & reprobat. 24

SVMMARIVM.

1 *Marito vergente ad inopiam, mulier donationem propter nuptias vendicat vt domina, & num.*2.

3 *Dominium rerum donatarum propter nuptias tranſit in vxorem conſtante matrimonio. Si ex contractu transfertur dominium ipſo iure, vtile, & non directum transfertur, n.*4.

AVTH. Donationem.

MArito vergente ad inopiam mulier donationem propter nuptias vindicat vt domina. Colligunt ex Ordinar.Doctores citati *in l.*1.*num.*1. *ſup.hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ.ex hoc text.deſumunt Palat.*in repet.cap per veſtras,in princ. de donat.inter vir. & vxor.*§.17.*in princ.*D Barboſ *in l.ſi conſtante* 25. *in princ.à n.*7. *ff.ſoluto matrim.* vbi quòd donatio propter nuptias,ſicut & dos conſtante matrimonio,reſtituitur mulieri propter inopiam mariti,cùm regulariter quod diſponitur fauore dotis,extendatur ad donationem propter nuptias. 2

Vindicare poteſt.] Notatur ad hoc quòd dominium rerum donatarum propter nuptias tranſit in vxorem conſtante matrimonio,vt per Greg.Lop *l.*1. *gloſ.*4.*verb.en Eſpaña,prope fin.tit.*11.*p.*4 in eam enim debet tranſire dominium vt rem vindicare poſſit, idem Greg.Lop.*l.*7.*gloſ.*1.*in med.tit.*11.*part.*4. 3

Notatur

Notatur etiam ad hoc quòd ſi ex contractu transfertur dominium ipſo iure vtile, & non directum transfertur, vt per Titaq. *de conſtit. part. 2. ampl. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Mulieri etiam ſoluto matrimonio pro rebus dotalibus, etiam æſtimatis, competit rei vendicatio, & hypothecaria, in quibus præfertur creditoribus ex tempore anterioribus; nec ei vlla currit præſcriptio antequam agere poſſit ſoluto, vel conſtante matrimonio, & num. 2. 3.*

4 *Maritus ſi non ſit ſoluendo, quamuis res data in dotem ſint æſtimata tali æſtimatione quæ faciat venditionem, dominium transfertur in vxorem ſoluto matrimonio, & poteſt vendicare tanquam proprios, & præfertur in eis cunctis creditoribus, etiam anterioribus, ac ſi nulla æſtimatio interueniſſet.*

5 *Venditio rei dotalis æſtimata tenet, quando maritus eſt ſoluendo, aliàs mulier poterit habere recurſum ad rem æſtimatam, etiam contra extraneos poſſeſſores. etiamſi vxor conſentiat venditioni rerum æſtimatarum ea æſtimatione, quæ emptionem fecit, quoties maritus non eſt ſoluendo, num. 6.*

7 *Bona dotalia licèt dentur æſtimata marito ea æſtimatione, quæ faciat emptionem, tamen quando maritus non eſt ſoluendo, nec tranſit dominium in maritum, neque in emptores bonorum dotalium, & ſic mulieri competit rei vendicatio, non obſtante æſtimatione.*

8 *Mulier ſoluto matrimonio pro rebus dotalibus in æſtimatis alienatis per virum conſtante matrimonio habet rei vendicationem directam; pro illis verò quæ fuerunt æſtimata, habet vtilem, ſcil. tunc cùm vir aliàs non eſt ſoluendo, aliter ſecus. Si poſt ſolutum matrimonium non remaneant bona mariti ſufficientia ad ſoluendam dotem vxori, quantumcunque dominium rerum æſtimatarum æſtimatione venditionem faciente in virum tranſierit, nihilominus reuertitur ad vxorem, num. 9.*

10 *Rerum dotalium dominium quando pertineat ad maritum, vel ad vxorem ſpectet, remiſſiuè.*

11 *Facultates mariti quando non ſufficiunt, mulier pro repetitione dotis habet duplicem actionem, ſcil. hypothecariam, & vtilem rei vendicationem, & poteſt eligere quam velit.*

12 *contra Mulierem conſtante matrimonio nulla currit præſcriptio in dote, ſeu in rebus dotalibus, ſi maritus ipſe, vel alius tertius conſtante matrimonio aliquid ex bonis ipſis dotalibus alienauerit, vel alio quouis modo ad aliquem tertium deuenerit. Si tamen eſſet inchoata præſcriptio ante contractum matrimonium, non interrumperetur per ſuperuenientiam matrimonij, & dotis conſtituta, num. 13.*

14 *Matrimonio diſſoluto præſciptio ſtatim incipit currere contra mulierem, eo quo deſinit impedita agere, nec ſibi negatur potentia agendi, & recuperandi res dotales.*

15 *Actio de dote præſcribitur ſpatio triginta annorum à die, quo agi potuit ſoluto matrimonio, vel viro vergente ad inopiam. Amplia quod in dote, & in rebus dotalibus ſuprà reſoluimus circa earum præſcriptionem, locum habere in donatione propter nuptias, & in arrhis, num. 16. Limita in bonis paraphernalibus, quæ præter dotem paraphernа nuncupantur, num. 17.*

18 *Reſcriptio contra hypothecam dotalem incipit currere ab eo tempore, a quo mulier agendi facultatem habet.*

19 *in Contractu, vel obligatione in diem ex partium conuentione, non poteſt præſcribi, niſi elapſo tempore, vel die.*

20 *Alienatio rerum dotalium æſtimatarum valet, & res vendita per mulierem ratione dotis vendicari non poſſunt, ſi maritus eſt ſoluendo, & mulier aliunde habet vnde poſſit dotem recuperare; ſecus verò ſi ſoluendo non ſit.*

21 *Rei dotalis dominium ſitne apud maritum, an verò apud vxorem, & num. 22.*

23 *Sciens in ulterius fundo latêre theſaurum, ſi illum emat, non habito reſpectu ad theſaurum, ſed ſecundùm externam ſuperficiem, an teneatur ad ſatisfactionem, remiſſiuè.*

24 *Exceptio non dicitur propriè niſi actionem excludat: vbi autem nullo iure quis agit, non dicetur conuentus propriè excipere.*

L. In rebus. XXX.

Idem A. Demoſtheni. P. P.

MVlier etiam ſoluto matrimonio pro rebus dotalibus etiam æſtimatis competit rei vendicatio, & hypothecaria, in quibus præfertur creditoribus ex tempore anterioribus; nec ei vlla currit præſcriptio antequam agere poſſit ſoluto, vel conſtante matrimonio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Ricc. *ſuper 5. fol. 57. verſo.* Giphan. *tom. 1. pag. 403.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, multiſque exornant Conan. *comment. iuris lib. 8. cap 9. num. 4. cum ſeqq.* Corraſ. *lib. 5. miſcellan. cap. 14. num. 2. & 3. & ad l. naturaliter. §. nihil commune num. 25. ff. de acquir. poſſeſſ.* Bald. Nouell. *in tract. de dote, part. 8. princip. num. 160. 281. & 303.* Nax. *lib. 2. ſingul. intellect. cap. 5.* Riminald. *ad princ. Inſtit. quibus alienare licet, vel non, à num. 318. vſque ad 326.* Gregor. Lop. *l. 7. verbo à preciada tit. 11. part. 4.* Neguzant. *de pignorib. part. 5. memb. 3. in 1. part. num. 28.* Monticul. *de inuentar. num. 381.* Alphan. *collect. 277.* Duen. *reg. 210. verſ. limita tertiò,* Seraphin. *de priuil. iuram priuil. 95.* Queſad. *lib. 1. quæſt. cap. 14.* vbi diſputat vtrùm mulier matrimonio ſoluto pro conſeruatione rerum dotalium poſſit res dotales, & etiam mariti bona propria auctoritate citra pœnam occupare quouſque dos ſibi reſtituatur, & vtrùm ſimplici ingreſſu mulier abſque aliqua expreſſione videatur ingreſſa pro rerum ſuarum conſeruatione? 2

Siue mobilibus, ſiue immobilibus, &c.] D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matr. part. 5. num. 76. in fine,* ait quòd hic text. dum tenet mulieri ſoluto matrimonio concedi rei vendicationem ad repetendas res dotales mobiles, & immobiles à quocunque poſſeſſore, videtur probare res mobiles dotales licitè per maritum non alienari, cuius contrarium ipſe antè reſoluerat, & *num. 77.* ex Bart. Alciat. & Corraſ. reſpondet illud nouè induci per hanc l. vt licèt maritus poſſit alienare res mobiles dotales, tamen ſi extant, in fauorem mulieris reuocatur alienatio, & quòd ita mulieri competit rei vendicatio, ac ſi nulla vnquam alienatio facta fuiſſet; ſed *num. 78.* poſt aliam reſponſionem inferendo ad caſum de quo *ibi*, ait quòd dum text. *in præſenti* probat tam res mobiles, quàm immobiles extantes poſſe vendicari per vxorem, accipiendus eſt in eo ſenſu vt ſi extent penes maritum indiſtinctè 3

indiſtinctè vindicari poſſint per mulierem, etiam ante traditionem, quamuis iure antiquo, de quo *inſt. et ſi dotes, ſup. hoc tit.* aliud eſſet, vt *ibi* notauimus; ſi verò non extent penes maritum, quia ſcilicet ab eo ſint alienatæ, tunc diſtinguendum ait inter res mobiles, & immobiles, vt mobiles quidem vindicari non poſſint à tertio poſſeſſore, quia legitimè alienatæ ſunt, immobiles verò poſſint, quia aduersùs legis prohibitionem fuerunt alienatæ.

4 *Siue æſtimatæ, ſiue ineſtimata*, &c.] Per hunc text. in
citatis verbis tradit Anton Gom. *l. 50. Tauri, num. 44. verſ. quod tamen intellige*, quòd ſi maritus non ſit ſoluendo, quamuis res datæ in dotem ſint æſtimatæ tali æſtimatione quæ faciat venditionem, dominium transfertur in vxorem ſoluto matrimonio, & poteſt vindicare tanquam proprias, & præfertur in eis cunctis creditoribus etiam anterioribus, ac ſi nulla æſtimatio interueniſſet. idem per hunc text. tenent Pinel. *in l. 1. C. de bonis mat. part. 3. num. 15.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 426. num.* 10.

5 *In his vendicandis omnem habere*, &c.] Per hunc
text. tenet Greg. Lop. *l. 7. gloſ. 4. verbo apreciada, tit. 11. part. 4.* quòd tunc tenet venditio rei dotalis æſtimatæ quando maritus ſit ſoluendo æſtimationem, aliàs mulier poterit habere recurſum ad rem æſtimatam etiam contra extraneos poſſeſſores. Cou. *practic.*
6 *cap. 28. num.* 8. vbi ampliat etiamſi vxor conſen-
tiat venditioni rerum æſtimatarum, ea æſtimatione, quæ emptionem fecit, quoties maritus non eſt ſoluendo, quia tunc non obſtante quòd mulier conſenſerit prædictæ alienationi, poterit poſtea ſoluto matrimonio eas repetere per vtilem rei vindicationem, Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 3. num.* 24. vbi
7 citato hoc text. ait quòd licèt bona dotalia dentur
æſtimata marito ea æſtimatione, quæ faciat emptionem, tamen quando maritus non eſt ſoluendo, nec tranſit dominium in maritum, neque in emptores bonorum dotalium, & ſic mulieri competit rei vendicatio, non obſtante æſtimatione. Gutier. *de iuram. confirm. part. 1. cap. 1. num. 9.* vbi ex gloſ. *in præſenti,*
8 *verbo æſtimata*, in vltima ſolutione ſentit quòd mu-
lier ſoluto matrimonio pro rebus dotalibus inæſtimatis alienatis per virum conſtante matrimonio habet rei vindicationem directam; pro illis verò, quæ fuerunt æſtimatæ, habet vtilem, ſcilicet tunc, cùm vir aliàs non eſt ſoluendo, aliter ſecus. Idem Gutier. *pract. lib. 3. quæſt. 78. num.* 12. vbi intelligit textum *in præſenti* tantùm procedere, cùm vir aliàs non eſt ſoluendo, ſicque premitur ære alieno, nec ſatis vxori aliàs conſultum eſt, & ſic in fauorem mulieris, vbi *num.* 13. ſubdit quòd quando maritus non eſt ſoluendo, tunc tertius poſſeſſor liberatur ab eius reſtitutione offerendo æſtimationem, quia cùm ſucceſſerit in ius mariti, qui vendidit, & offerat æſtimationem, quam ſi haberet maritus, vxor non poſſit rem vindicare, conſequitur vt in hoc caſu oblata ſibi æſtimatione per poſſeſſorem excludatur à ſua rei vendicatione vtili propoſita; quod ibi intelligit ſoluto matrimonio, addens, ſecus ſi eo conſtante mulier propter inopiam viri ageret pro ſua dote, vt ſe ſuámque familiam alat, tunc namque tertius poſſeſſor prædictus, vel creditor poſterior non admittitur offerendo mulieri æſtimationem dotis. Idem Gutier. *de gabell. quæſt 25. num.* 25. vbi ait hanc l. loqui & procedere in rei vindicatione vtili in ſubſidium propter concurſum aliorum creditorum, nec mulier indotata remaneat, & ſic ſpeciali fauore dotis. D. Barboſ. *in l. ſi æſtimatis 51. num. 25. prope fin. ff. ſoluto matrim.* vbi tenet quòd ſi tempore ſoluti matrimonij maritus non ſit ſoluendo, tunc venditio, quæ propter æſtimationem videtur facta, irritabitur, ac ſi nunquam facta fuiſſet, itavt licèt maritus res æſtimatas tanquam ſuos liberè alienare poſſit, tamen ſi tempore ſoluti matrimonij maritus non ſit ſoluendo, vxor res illas alienatas per rei vindicationem repetit, ac ſi ſemper remanſiſſent dotales, & nunquam fuiſſent æſtimatæ, & *num.* 28. tradit quòd licet res æſtimatæ de conſenſu vxoris alienentur, tamen ſi maritus non ſit ſoluendo, nihilominus irritabitur alienatio; & *ibidem in verſ. ſecundo*, aduertit quòd cùm mulier non poſſit vendicare res æſtimatas niſi in caſu, quo maritus non poſſit ſoluere æſtimationem, ad hoc vt mulier vindicare poſſit, ſemper requiritur quòd præcedat excuſſio bonorum mariti, itavt conſtet eum non habere bona, ex quibus poſſit ſoluere prædictam æſtimationem; *in verſ. item & tertiò*, addit ex multis quòd cùm in prædicto caſu mulier admittatur ad vindicandas res æſtimatas, quia maritus non poteſt ſoluere æſtimationem, ſi tertius, à quo res vindicantur, offerat prædictam æſtimationem, excludet mulierem à vindicatione, prout & maritus eam excludere poſſet. Idem D. Barboſ. *in l. 1. part. 5. verſ. quòd ſi æſtimatio.*

Ex prædictis verbis, & præcipuè illa particula, *vendicandis*, colligit D. Barboſ. *in rub. ff. ſolut. matrim. part. 3. num. 2. verſ. ſecundo*, quòd dos idem eſt cum ipſis rebus dotalibus, dum ait quòd dos vendicatur, & tamen ſi ius vniuerſale cenſeretur ſeparatum à rebus, vendicari non poſſet: ſed *num.* 11. tenet hanc l. non probare dotem vendicari, ſed tantùm res datas in dotem vindicari poſſe, & quòd ſtant hæc ſimul quòd ius vniuerſale non poſſit vendicari, & tamen res particulares illius iuris vniuerſalis per ſe vendicari poſſint, vt in peculio probat *l. vendicatio 56. ff. de rei vindic.*

Et neminem creditorum, &c.] Notatur ad hoc 9
quòd ſi poſt ſolutum matrimonium non remaneant bona mariti ſufficientia ad ſoluendam dotem vxori, quantumcunque dominium rerum æſtimatarum æſtimatione venditionem faciente in virum tranſierit, nihilominus reuertitur ad vxorem, itavt in iiſdemmet rebus ad ſatisfactionem dotis tradendis præferenda ſit vxor cæteris creditoribus mariti, etiamſi priores ſint, & expreſſas hypothecas habeant, vt per Pinel. *in l. 1. C. de bonis mat. part. 3. num. 15. verſ. non obſtat*, Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 5. quæſt. 2. num.* 11. Meiter *lib. 2. de priuil. creditor. tit. 5. num. 31. cum ſeqq.* Amat. Roderic. *in tract. de concurſu & priuil. creditor. part. 1. art. 1. ex num.* 19. vbi *num.* 20. diſputat an prædictum ius tacitæ hypothecæ, & priuilegij mulieri competens pro dotis repetitione in bonis mariti intelligatur illi ſolùm competere in rebus in dotem datis, an verò ad alia vxoris bona paraphernalia? & *n.* 21. quærit an prædictum ius tacitæ hypothecæ, & priuilegium prælationis competat mulieri pro ante nuptias donatione, vel propter nuptias: & *n.* 26. diſcurit an priuilegium hoc tacitæ hypothecæ, quòd ex legis diſpoſitione mulier habet in bonis mariti ad repetendam dotem aduersùs eiuſdem viri creditores, competat à tempore traditionis dotis, vel à tempore dotis promiſſæ, & contracti matrimonij? & *num.* 28. poſt multos, quos refert, reſoluit priuilegium hoc tacitæ hypothecæ & prælationis, quod mulieri conceditur ad dotem repetendam, & vt præferatur mariti creditoribus anteriores hypothecas habentibus, locum habere in dotibus, de quarum vera numeratione, & traditione apparet; ſecus verò ſi per ſolam confeſſionem mariti conſtet, neque receptam, aut ſolutam eſſe appareat.

In dote putatiua locum habere priuilegium huius l.reſoluit Caſtill.*controuerſ.lib.2.cap.11.num.39.*

10 *Cum eadem res & ab initio vxoris fuerint*, &c.] Rerum dotalium dominium quando ad maritum pertineat, vel ad vxorem ſpectet, tradunt Hippol.*ſing.*691. Robert.*lib.3.ſentent.cap.*18.*pag.*3. Conan.*commentar. iuris lib.*8.*cap.*9.*num.*5.Zaz.*lib.*2.*ſingul. intellect. cap.* 5. Alciat.*lib.*2.*parerg.cap.*15. Pinel. *in l.*1.*part.*3.*num.* 12.*cum ſeq. C. de bonis mat.* Surd. *deciſ.* 278. *num.*6. vbi ex Baldo hîc ait tam vxorem, quàm virum habere dominium rei dotalia, licèt diuerſis reſpectibus, & *num.* 16. tenet maritum verè eſſe dominum dotis, & ſic quòd dicitur dominus de præſenti, & vxor in ſpe ob reſtitutionem. Cald. Pereira *de poteſt. eligen.cap.*12.*num.*15.*in fine*, vbi per hunc text. tenet rei dotalis dominium, ſeu proprietatem penes vxorem reſidere, maritum verò rei poſſeſſionem & adminiſtrationem reſpectu fructuum obtinere, ex *l.doce ancillam, C.de rei vendic.* idem dicit *de extinct. emphyt. cap.*10. *num.* 30. Valaſc. *de partitionib. cap.* 36. *num.*7. vbi tradit quòd in puncto iuria verum eſt dominium rerum dotalium naturaliter permanſiſſe in dominio vxoris, vt probat hic text. ſed tranſitum facere in maritum ex legum ſubtilitate quoad exercitium actionum, & res vendicandas. Gutier. *pract. lib.*3.*quæſt.*78.*num.* 2. *in med.* vbi tenet per hunc text. quòd bona data in dotem ab initio vxoris fuerunt, & naturaliter in eius permanſerunt dominio. D Barboſ.*in l.de diuiſione* 5.*num.*1.*ff. ſoluto matrim.* vbi ait probari in præſenti text. ſoluto matrimonio dominium rerum dotalium ipſo iure transferri in mulierem abſque alia traditione, & ſubdit ſecus eſſe in marito, & *in l.* 1. *part.* 5. *num.* 77. *ff.eod. tit.* declarat quòd licèt iure Digeſtorum ſoluto matrimonio non transferatur ipſo iure dominium rerum dotalium in vxorem, ſed remaneat dominium penes maritum, vel eius hæredes, & tantùm ſequuta traditione per reſtitutionem dotis dominium vxori quæratur, ex *l.etſi dotis.ſup.hoc eod. tit*, hoc tamen per nouam diſpoſitionem huius noſtræ l.emendatum eſt, & nouè inductum vt ſoluto matrimonio dominium rerum dotalium transferatur ipſo iure in vxorem abſque alia traditione, & *in l.* 2.*§. quod ſi in patris*, *num.* 30. *ff.eod. tit.* reſoluit quòd aliqui tradiderunt hunc noſtrum text. in dote profectitia locum habere non poſſe, expendentes eius verba. ibi, *ab initio vxoris fuerunt*, quæ minimè conueniunt doti profectitiæ, quæ ab initio non fuit mulieris, ſed patris; ipſe tamen D. Barboſ. contrarium, imò deciſionem huius text. etiam locum ſibi vendicare in dote profectitia, verum credit, & *num.* 31. reſpondet illa verba noſtri text. debere exponi, *ab initio*, id eſt, à tempore contracti matrimonij, antequam traderetur marito, vel etiam poſtquam traderetur, quia ſaltem per fictionem prius dominium videtur quæſitum mulieri, ſubditque aliàs ſequi neque textum in præſenti procedere in dote aduentitia, quæ etiam ab initio vxoris non fuit, ſed dotantis, & tamen omnes concedere ait illud priuilegium in dote aduentitia locum ſibi vindicare. Ceuall. *commun. contra communes quæſt.*3. *à num* 24. vbi *num.* 34. dicit quòd quamuis maritus durante matrimonio ſit dominus rei dotalis tam æſtimatæ, quàm inæſtimatæ, ex *d.l.dote ancillam*, tamen quando maritus in caſu reſtitutionis dotis non eſt ſoluendo, dominium naturale reſidet in ipſa vxore, & ſic tanquam domina poteſt vendicare fundum venditum etiam æſtimatum, & *num.* 36. limitat quando emptores rerum dotalium offerunt mulieri æſtimationem dotis, quia in hoc caſu liberantur à reali reſtitutione, & *num.* 38. *cum ſeqq.* opponit de eo quòd duo in ſolidum non poſſunt eiuſdem rei habere dominium, ex *l. ſi vt certo, §. duobus vehiculum, ff. commodati*, cum ſimilibus; ſed *num.* 45. poſt multas antea relatas ſolutiones, tandem concludit quòd realiter & verè maritus ſit verus dominus rerum dotalium conſtante matrimonio, ſed illud met dominium ipſo iure eo diſſoluto reuertitur ad vxorem abſque aliqua traditione, vt in hac l. & ſic eodem tempore non fuit cauſatum, nec radicatum dominium in perſona vtriuſque, quod iura abhorrent, imò quod magis eſt, ante diſpoſitionem huius text. non reuertebatur dominium rerum dotalium ad vxorem marito non exiſtente ſoluendo, quando bona dotalia fuerunt æſtimata ea æſtimatione, quæ faceret emptionem, ſed *num.*48. ſe nouum intellectum ad hanc leg. aſſignare dicit, videlicet quòd lex ciuilis ſolùm tribuit marito dominium ciuile, remanente tamen dominio naturali penes ipſam vxorem, ex illis verbis ibi, *& naturaliter in eius permanſerit dominio*, & ideo nullum videtur inconueniens quòd maritus habeat dominium ciuile in rebus dotalibus, vxor verò dominium naturale, idem Ceuall. *quæſt.* 758. *num.*41 *in fine*, vbi ait diſpoſitionem huius l. per quam dominium fundi dotalis reuertitur ipſo iure ad mulierem, non procedere fauore ipſius hæredis, aut legatarij, Molin. *de iuſtit.tract.*2.*diſput.*426. *num.* 2. vbi quòd quando res aliquæ dotales traduntur inæſtimatæ, & neque in pondere, neque in numero, aut menſura conſiſtunt, dominium earum iuris ſolùm fictione ad effectus aliquos tranſit in maritum, quatenus ſcilicet ad eum ſpectat adminiſtratio earum, & pertinent actiones circa illas, etiam illarum vendicatio de manu eius, qui illas vſurpauerit, non verò ad vxorem, ſimpliciter tamen dominium earum pertinet ad vxorem, atque, ſi pereant, aut deteriores reddantur, abſque culpa mariti, vel accreſcant, aut decreſcant alluuione, vel in pretio, periculum totum, aut commodum ſpectat ad vxorem tanquam ad veram illarum dominam, ita vt dominium harum rerum pertineat ad maritum ſolum iuris fictione, ſeu (vt iura vocant) ſubtilitate legum ad effectus commemoratos, vxor verò ſimpliciter ſit earum domina Rebell. *de obligat. iuſtit.part.*2.*lib.*5.*quæſt.*2. *num.*7. vbi dicit quòd dominium rerum dotalium tunc nec ad virum ſpectat, niſi ſola iuris fictione, ſiue ſubtilitate, videlicet ad vtendum, & fruendum, & adminiſtrandum, & agendum in iudicio, quod proinde appellari poſſe ait dominium commoditatis, quatenus vir propria auctoritate commoditates dotis percipere poteſt, eſtque medium quoddam dominium inter dominium naturale, & ciuile, naturale enim in appropriatione ipſius rei ſecundùm ſubſtantiam conſiſtit, ciuile verò in facultate adminiſtrandi, & agendi in iudicio, &c. Caſtill. *lib.*1. *de vſufructu cap.*4.*num.*22.*cum ſeqq.* vbi latè hac de re agit.

Priuilegium huius l.transferentis dominium dotis ipſo iure in mulierem ſoluto matrimonio habere etiam locum in dote putatiua, cùm & hoc pertineat ad faciliorem ipſius dotis exactionem, reſoluit D.Barboſ. *in l.ſi cum dotem* 23.*§ fin.num.*7.*in fine.& num.*8. *ff. ſoluto matrim.* ex eo quòd ſi doti putatiuæ prædictum priuilegium non competeret, multum præiudicaretur exactioni ipſius dotis. Quamuis contrarium tenuerint Bald. Nouell. *de dote part.* 8. *priuil.*6. *num* 16 *in* 12 *limit.* & Tiraq. *poſt leges connub. gloſſ.*8. *num.*243.

Siue in rem, ſiue hypothecariam, &c.] Notatur ad hoc quòd quando facultates mariti, qui non eſt ſoluendo, minimè ſufficiunt, mulier pro repetitione dotis duplicem habet actionem, ſcilicet hypotheca- 11

riam,

riam, & vtilem rei vendicationem, & poteſt eligere quam velit, vt per Neguzant. *de pignor. p.5. membr. 3. num. 28. & 38.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 12. tit. 27. num. 21. verſ. ſed contrariam*, vbi ex Baldo *in præſenti*, dicit quòd vtilis rei vendicatio mulieri conceditur quaſi ad rem propriam, hypothecaria autem quaſi ad rem obligatam, & ſi elegit rei vendicationem, debet eſſe contenta re ipſa, quam petit: ſi autem elegit hypothecariam, vt res melior ſit quàm æſtimatio, poſſit reſiduum petere.

12 *Omnis autem temporalis exceptio*, &c.] Notatur ad hoc quòd contra mulierem conſtante matrimonio nulla currit præſcriptio in dote, ſed in rebus dotalibus ſi maritus ipſe, vel alius tertius aliquid ex bonis ipſis dotalibus conſtante matrimonio alienauerit, vel alio quouis modo ad aliquem tertium deuenerit, vt per *l. Hiſp. 8. verſ. E à vn dezimos, tit. 29. part. 3.* vbi Greg. Lop. *gloſ. 5. verbo en dote*, Paul. Caſtr. *conſ. 466. per tot. lib. 2.* Abb. *conſ. 22. lib. 2.* Bald. Nouell. *in tract. de dote part. 8. col. 2. & 5.* Balb. *de præſcript. 1. p. ſextæ princip. num 10. verſ. 15. & num. 14 verſ. vigeſimus, pag. 493.* vbi concludit contra mulierem nullam currere præſcriptionem, etiam longiſſimi temporis conſtante matrimonio, etiamſi matrimonium ipſum durauerit per centum annos, Palat. *in reper. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 27. num. 18. & in rep. cap. per veſtras eod. tit. §. 3. & §. 24.* Roder. Xuar. *in tit. de las arrhas ad l. 1. num. 56. cum ſeqq. & ibidem in addit. lit. A. ad num. 58. & tit. de debitis, num. 33. in princip.* Boër. *deciſ. 328. num. 3. cum ſeqq.* Coū. *var. lib. 1. cap. 8. num. 8. in princ. & in cap. quamuis pactum, part. 2. in initio, §. 1. ſub num. 9. ante fin.* Suar. de Paz *in pract. tom. 1. part. 1. temp. 2. num. 12.* Menoch. *conſ. 88. num. 43. & conſ. 143. num. 17.* Menchaq. *illuſtr. controuerſ. cap. 60. num. 40. cum ſeqq.* Azeued. *l. 4. num. 11. cum ſeqq. tit. 3. lib. 5. nouæ Recopil.* Ciſuentes *l. 55. Tauri, num. 55.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 6. lit. P. concl. 525. num. 53. cum ſeqq.* Aluar. Valaſc. *tom. 2. conſult. 130. num. 52.* D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matrim. part. 5. num. 83. verſ. denique ex prædictis, & num. 84.* vbi ſtatuit differentiam inter bona immobilia in quibus prohibita omnino fuit vſucapio. *l. ſi fundum ff. de fundo dot.* & bona mobilia; quæ ſicut alienari poſſunt, ita & vſucapi, ita tamen quòd dum conſtat matrimonium, non incipit curſus vſucapionis aduerſùs mulierem, ſed tantùm à tempore ſoluti matrimonij, &c. Ratio huius concluſionis eſt, quia mulier impedita eſt per ius agere conſtante matrimonio; vtpote cum omnium actionum ius, & exercitium penes maritum remaneat, & ipſe dominus dotis exiſtimetur, ex *d. l. doce ancillam, C. de rei vendicat.* cum ſuprà adductis, vnde ſuccedit *reg. l. 1. §. fin. C. de annali except. & auth. niſi tricennale in 2. part. C. de bonis mat.* vt non valenti agere propter impedimentum iuris negantis alicui ius agendi non currat præſcriptio, & optimè Peregr. comprobat *deciſ. 44. per tot.* vbi reſoluit quòd vxor conſtante matrimonio non poteſt vendicare fundum dotalem per maritum alienatum, & nec etiam poſſeſſorio recuperandæ agere, quia ipſa non poſſidet, nec exercitium actionum ſibi competit contra tertios poſſeſſores, ſed marito, qui agere poſſet contra alienationem nulliter à ſe factam.

13 Si tamen eſſet inchoata præſcriptio ante contractum matrimonium, per ſuperuenientiam matrimonij, & dotis conſtitutæ non interrumperetur præſcriptio metipſa, vt *in l. ſi fundum, ff. de fundo dot.* Gregor. Lop. *in d. l. 8. gloſſ. 5.* Balb. *d. part. 1. ſextæ princip. caſu 16. num. 10. in princip.* Azeued. *d. l. 4. num. 20. verſ. ſecundò limitatur, tit. 3. lib. 5. nouæ Recop.*

Poſt diſſolutum matrimonium, &c.] Notatur ad hoc quòd ſoluto matrimonio incipit ſtatim præſcriptio currere contra mulierem, ex quo deſinit impedita agere, nec ſibi negatur potentia agendi, & recuperandi res dotales, vt per *d. l. Hiſp. 8. verſ. ſi no deſpues que el caſamiento fueſſe partido*, & *ibi* Greg. Lop. *in verbo partido*, Balb. *d. caſu 16. & ſub d. num. 10. verſ. & ideo licèt ſoluto matrimonio*, Chaſſan. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 7. n. 124. pag. 728.* vbi quòd actio 14
de dote præſcribitur ſpatio triginta annorum à die, quo agi potuit ſoluto matrimonio, vel viro ad inopiam vergente. Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 14. num. 97.* vbi quòd cauſa dotis præſcribitur ſpatio triginta annorum, *& de retractu conuent. §. 1. gloſſ. 2. num. 10.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part. 4. num. 17. verſ. non obſtat tertia ratio*, vbi ait in hoc articulo magnam videri antinomiam inter *l. ſi fundum, ff. de fundo dot.* & textum *in præſenti*, nam cùm fundus dotalis etiam ſoluto matrimonio alienari non poſſit, *l. etiam 12. ff. de fundo dot.* ergo neque ſoluto matrimonio præſcribi poterit; & veram concordiam eſſe ait, textum *in præſenti*, non probare ſoluto matrimonio res dotales præſcribi poſſe, ſed tantùm probare quòd caſu, quo præſcribi poſſint, tamen præſcriptio non incipiet niſi à tempore ſoluti matrimonij: nam cùm antea vxor eſſet impedita de iure agere, nulla ei potuit obiici præſcriptio, ex dictis: caſus autem in quibus ſoluto matrimonio res dotales præſcribi poſſunt, iidem erunt in quibus ius permittit res dotales alienari, & in his admittetur præſcriptio, quia ceſſat ratio *d. l. ſi fundum*, & *num. 18.* reſoluit quòd ſi mulier à tempore ſoluti matrimonij paſſa eſt labi triginta annos, tunc talis longæua præſcriptio ei præiudicabit, quia diſpoſitio *d. l. ſi fundum*, non videtur excludere præſcriptionem triginta annorum, *l. ſicut, C. de præſcrip. 30.* Idem D. Barboſ. *in l. 1. ff. eod. tit. part. 5. ſub num. 84.* cuius hæc ſunt formalia verba: *Si autem quæras in quibus caſibus res dotales vſucapi poſſint, recurrendum eſt ad iuris principia, & reſoluendum res dotales immobiles etiam ſoluto matrimonio vſucapi non poſſe.* nam cùm adhuc duret iuris prohibitio quandiu actualiter non ſint reſtitutæ, *l. etiam, ff. de fundo dot.* locum habet regula *dicta l. ſi fundum*, intelligendo tamen de præſcriptione longi temporis, indiſtinctè poſſeſſorem ſecurum reddere, iuxta generalem reg. *l. ſicut, C. de præſcript. 30. annorum*, vt reſoluit Nouell. *de dote 7. part. ſpec. 1. col. 2. & 4.* Balb. *de præſcript. 1. part. ſextæ princip. num. 10.* Gom. *§. fuerat, num. 41. Inſtit. de actionib.* quicquid contrarium pro conſtanti teneat Iaſ. *hic num. 33.* Itèm ſi res immobiles dotales datæ ſint æſtimatæ, nam quamuis tunc vxori indiſtinctè concedatur vtilis rei vendicatio aduerſùs tertios poſſeſſores, gloſſ. *dicta l. in rebus, verbo æſtimata in fine*, & *ſupra* dictum eſt, tamen aduerſùs hanc ſubſidiariam actionem admittitur præſcriptio longi temporis, vt tenet gloſ. *d. l. in rebus, verbo vſucapionem in 3. & 6. ſolutione*, & *ibi* Bald. *num. 11.* Salicet. *num. 8. in fine.* Paul. *l. cùm vir, num. 5. ad fin. de vſucap.* Camill. *hic num. 154.* Et pari ratione, quamuis in rebus mobilibus alienatis detur vxori in ſubſidium vtilis rei vendicatio aduerſùs tertios poſſeſſores, vt ſuprà probauimus, tamen aduerſùs hanc ſubſidiariam actionem tuti erunt poſſeſſores, ſi per triennium cum bona fide eas res poſſederunt, & ita procedet quod præſupponit *d. l. in rebus, verſ. omnis*, &c. Iuxta quam reſolutionem accipiendi ſunt Maſcard. *de probat. concl. 1153. num. 11.* Ceuall. *commun. quæſt. 3. num. 7.* Raph. Cuman. *conſ. 93. num. 1.* indiſtinctè proferentes quòd licet mulier incipiente marito vergere ad inopiam, poſſit 15
petere

Digitized by Google

petere dotem, ſi tamen per decem annos non petiit, ſi ſciuit, & paſſa eſt, non poteſt ampliùs petere dotem.

16 Amplia ad ipſum, quod in dote & in rebus dotalibus ſuprà reſoluimus circa earum pręſcriptionem, in donatione propter nuptias, & in arrhis locum habere, itaut in eis contra mulierem conſtante matrimonio nulla præſcriptio currat, poſt autem diſſolutum matrimonium incipiat & procedat præſcriptio, eo modo, quo in dote, ſeu rebus dotalibus incipere ac procedere ſuprà oſtendimus, ita Palat. *in repetit. rubr. de donat inter virum, §. 17. num.* 16. vbi Ioan. Barahona *lit. H. verſ. ex quo etiam poteſt inferri*, Suar. de Paz *in pract. part. 1. tom. 1. temp. 2. num. 32. in princ. verſ. & idem eſſe in rebus donatis*, Azeued. *d. l. 4. n. 17. tit. 3. lib. 5. nouæ Recopil.*

17 Limita in bonis paraphernalibus, quæ præter dotem parapherna nuncupantur, in his enim conſtante matrimonio pręſcriptio currit contra vxorem per text. *in cap. conſtitutus, de in integrum reſtit.* & quia in Curia Eccleſiaſtica potuit agere. Ita Ioann. Fab. *in l. 1. C. de bonis maternis*, Couarr. *variarum lib. 1. cap. 8. num.* 8. Suar. de Paz *d. num. 32. per tot.* Azeued. *d. l. 4. num. 18. & 19.* quicquid teneant Palat. Rub. *l. 55. Tauri num. 21.* & *ibidem* Caſtill. *in gloſſ. fin. verſ. adde mulier.*

Ex quo hoc infortunium, &c.] Ergo datur locus repetitioni, etiamſi propter caſum fortuitum maritus fiat non ſoluendo, vt per Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2. lib. 5. quaſt. 12. num. 3. verſic. aliis*, & *num. 4.* reſoluit quòd ſi vir malè rem familiarem non adminiſtrauerit, non poteſt ab eo vxor dotem exigere, etiamſi caſu fortuito ad paupertatem deuenerit, intelligendo textum *in præſenti* procedere quando vir poſt infortunium rem familiarem non adminiſtrat prout oportet. D. Barboſ. *in d. l. ſi conſtante, in princ. n.* 11. vbi quòd datur locus repetitioni huiuſmodi, etiamſi propter infortunium maritus efficiatur non ſoluendo, & *num.* 12. tenet quòd ſi quis diligenter, & induſtriè vtitur ſubſtantia ſua, & per caſum fortuitum incipiat vergere ad inopiam, non admittetur mulier ad petendam dotem, niſi à tempore, quo maritus efficiatur non ſoluendo, cùm enim diligenter, & induſtriè ſe gerat, præſumptio eſt quòd etiam in futurum diligenter ſe geret.

18 *Minus autem idoneis*, &c.] Notatur ad hoc quòd præſcriptio contra hypothecam dotalem incipit currere ab eo tempore, à quo mulier agendi facultatem habet, & ſic cùm à tempore, quo maritus vergit ad inopiam, agere poſſit pro dote, ab eo tempore præſcriptio incipit currere, vtpote cùm ampliùs ipſa impedita non ſit, & cùm agere poſſit, ceſſat omninò ratio illa, ob quam conſtante matrimonio agere non poſſet, ſi maritus ad inopiam non deueniſſet, & præſcriptio currere debet, ita Balb. *dict. 1. part. ſextæ princ. ſub num. 10. & 14.* Maſcard. *de probat. concluſ. 1153. num.* 11. Ceuall. *communium contra commun. quaſt. 3. num.* 6. Stephan. Gratian. *in addit. ad deciſ. 15.*

19 *Ex quo poſſint*, &c.] Notatur ad hoc quòd in contractu, vel obligatione in diem ex partium conuentione, non poteſt præſcribi, niſi elapſo tempore, vel die, vt per Bart. *in l. ita ſtipulatus, num. 35. in fine, & num. 36. poſt principium, ff. de verborum obligat.* Neguzant. *de pignoribus, part. 8. membr. 3. num. 1.* Anton. Gom. *variarum tom. 2. cap. 11. num. 2. verſ. tertiò differt.*

Eſſe claruerit.] Ergo eo caſu, quo de probanda inopia mariti agitur, vel contra eum, vel contra extraneum non ſufficit quòd teſtes dicant, ſcio quòd talis vergit ad inopiam; ſed oportet quòd dicant manifeſtum eſſe maritum ad inopiam vergere, vt per Campeg. *de dote, part. 3. quaſt. 29 in fine*, Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum in princip. §. 18. prope finem, verſic. vnum ſi taliter*, D. Barboſ. *in dict. l. ſi conſtante, in princip. num. 64. verſic. vrget etiam in contrarium*, & *num 66. in medio*, aduertit quòd cùm hic text. loquatur de actione competente mulieri aduersùs tertios poſſeſſores, & ita in eo agatur de magno præiudicio creditorum, requiritur quòd plena fiat probatio de inopia mariti; itaut ſi teſtes ſimpliciter deponant maritum eſſe pauperem, illa probatio ſufficiens non cenſebitur, quia non deponunt id eſſe notorium & manifeſtum; cæterum ſi addant rationem ex qua colligatur manifeſtum eſſe mariti inopiam, hoc ſufficiet, quia ſatis eſt dictum teſtis præſumptiuè concludere; & deinde exponendo ſupradicta verba huius text. ait quòd ſatis dicitur clarere, ſi de eo conſtet per depoſitionem teſtium, vel inſtrumenta.

In gloſſ. *Æſtimata.* Ex hac gloſſ. vulgò colligitur alienationem rerum dotalium æſtimatarum valere, & res venditas per mulierem ratione dotis vendicare non poſſe, ſi maritus eſt ſoluendo, & mulier aliunde habeat vnde poſſit dotem recuperare; ſecus verò ſi ſoluendo non ſit, nam in ſubſidium facta priùs excuſſione in bonis mariti res dotales tam immobiles, quàm mobiles à tertiis poſſeſſoribus poterit rei vindicare. Ita Bald. Nouell. *de dote, part. 8. priuileg. 7.* Pinel. *in l. 1. C. de bonis maternis, part. 3. num. 15.* Iaſ. *in §. actionum, num. 84. Inſtitut. de action.* Couarr. *practic. cap 28. num. 8. verſic. etenim*, Maſcard. *de probat. concluſ. 619. num. 6.* Menoch. *conſil. 44. num. 14. & 15.* Ioann. Baptiſt. Laderch. Imol. *conſil. 63. num. 2.* Honded. *conſil. 41. num. 21. cum ſequentib. volum. 1.* Ioann. Baptiſt Coſta *de remed. ſubſid. remed. 63. num. 1.* Ioſeph Ludouiſ. *Peruſ. deciſ. 89. à num. 14.* Anton. Fab. *in ſuo Codice, lib. 5. tit. 7. de iure dotium, definit. 43.* Gutier. *practic. lib. 3. quaſt. 78. num. 12.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis convent. lib. 11. titul. 26. num. 44.* D. Barboſ. *in dicta l. ſi æſtimatis, num. 26. ff. ſoluto matrimonio*, Caſtill. *controuerſ. lib. 1. de vſufructu, cap. 4. num. 54.* Mari. Giurba *in comment. ad conſuetud. Meſſanenſ. cap. 15. gloſſ. 1. part. 1. num. 21. cum ſequentib.* Fontanell. *de pactis nuptialibus, part. 2 clauſul. 5. gloſſ. 8. part. 13. num. 78. & clauſul. 7. gloſſ. 3. part. 15. num. 50.* Cancer. *variarum part. 1. cap. 9. num 113.* vbi procedere ait ſiue dicti tertij poſſeſſores poſſideant dictam rem dotalem titulo lucratiuo, ſiue oneroſo, eóſque liberari dicit ſi ſoluant mulieri æſtimationem dictæ rei dotalis. 20

In gloſſ. *Naturali iure.* Diſputat difficilem illam quæſt. apud quem ſit dominium rei dotalis, an apud maritum, an verò apud vxorem, & eam ſuſtinet ſententiam, quæ dictat dominium eſſe apud maritum, quam quidem tenent Bald. Nouell. *de dote, part. 8. priuileg. 6. num. 1*, Palat *in repetit. cap. per veſtras, de donat. inter virum, in princip. §. 42. num. 2.* Segura *de bonis lucratis conſtante matrim. num. 56.* Pinel. *in l. 1. C. de bonis matern. part. 3 à num. 12.* Quelada *quaſt. iuris cap. 14. num.* 18 Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 20. verſic item adde quòd vxor.* Gaill. *lib. 1 obſeru. 133. n. 7.* Lancel. Gallia *conſil. 4. num. 15.* Cephal. *conſ. 63. n. 5. lib. 1. & conſ. 214. num. 3. lib. 2.* Sahag. *in cap. quanto, num. 14. cum ſeqq. de indic.* Nicol. Garc. *de beneſic. part. 5. cap. 9. num. 149. cum ſeqq.* vbi *n.* 164 hanc opinionem longè veriorem eſſe, & omnino tenendam 21

profitetur; & illam probant ex *l. dotale prædium, verſic. dotale prædium, ff. de fundo dot.* & *ex l. quamuis, in fine, ff. hoc tit.* & *ex l. ſi prædium, ſuprà hoc eodem,* & *ex l. doce ancillam, C. de rei vendicat.* cum ſimilibus.

22 Contrariam ſententiam, ſcilicet vxorem eſſe veram dominam dotis dum conſtat matrimonium, & maritum videri duntaxat haberi fictitium, ſiue improprium quoddam dominium, tenuit Martinus relatus ab hac gloſſ. Vnde nouiores docent verum & naturale dominium rerum dotalium apud vxorem manere, & procedere, aiunt textus, quæ pro ea expendi ſolent, videlicet *l. quamuis, ff. hoc tit. l. 3. §. ſed vtrum, in fine, ff. de minorib.* text. *in præſenti,* cum aliis. Secundùm verò iuris ſubtilitatem & figmentum res dotales ad dominium viri perueniſſe videri, & ſic dotalium ciuile dominium viri eſſe, iuxta *dict. l. doce ancillam,* & *dict. l. ſi prædium,* & hoc eſſe aiunt quod docet Imper. *hîc, verſic. cùm eadem res.* Ita Conan. *comment. iuris lib. 8. cap. 9.* Eguinar. Baro *in §. 1. Inſtitut. quibus alienare licet.* Coſtan. *de dotib. cap. 5. num. 3.* & 4. Corraſ. *lib. 5. miſcell. cap. 14.* Ioan. Nicol. Delphio. *de iurepatronat. lib. 2. quæſt. 11. à num. 183.* Simanch. *de Cathol. inſtit. tit. 9. num. 142.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, num. 249. ff. de liberis agnoſcen.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 10. princip. num. 76.* Ioan. Garc. *de expenſ. cap. 13. à num. 3.* Gutier. *de tutelis & curis, part. 3. cap. 26. num. 16.* Ioan. Franc. à Ponte *conſil. 35. n. 25.* Caſtill. *lib. 1. de vſufructu, cap. 4. ex num. 30.* vbi *n. 36.* hanc partem veriorem exiſtimat, & omnino tenendam, D. Barboſ. *in l. dotalem, ff. ſoluto matrimonio, à num. 7.* & præcipuè *num. 9.* vbi tenet quòd quando traduntur bona ex cauſa dotis, non videntur tradi ea mente vt dominium quoad omnes effectus tranſeat in maritum, ſed tantùm quoad ius adminiſtrandi, & recipiendi fructus pro oneribus, & ideo non transferri ait dominium naturale in maritum, ſcilicet quoad omnes effectus. Ex quibus hæc vltima ſententia videtur mihi probabilior.

23 In eadem gloſſ. ibi, *item pro eo, quia vir reſtituet theſaurum, quaſi in alieno inuentum,* &c. Verùm is, qui ſciens in alterios fundo latere theſaurum, & illum emat, non habito reſpectu ad theſaurum, ſed ſecundùm externam ſuperficiem, an ad ſatisfactionem teneatur? vide Rebell. *de obligat. iuſtit. lib. 9. quæſt. 5. per tot.*

24 In gloſſ. *Exceptio.* Notatur ad hoc quòd exceptio non dicitur propriè niſi actionem excludat, vbi autem nullo iure quis agit, non dicetur cōuentus propriè excipere, ſimilis gloſſ. *in l. 2. ff. de except.* & *verbo defenſionis, in cap. 1. de litis conteſt. lib. 6.* & eſt recepta ſententia ex Deci. *in l. 2. col. 1. ff. ſi certum petat.* Neguzant *de pignorib. part. 6. membr. 3. num. 34.*

SVMMARIVM.

1 *Extraneo dotante licèt quoad mulierem dos ſit titulus lucratiuus, & quoad virum ſit titulus oneroſus, tamen ſicut quoad virum inſinuatione non eget, ita nec quoad mulierem, licèt excedat legitimam ſummam.*

2 *Donatio cauſa dotis abſque inſinuatione valet. intellige vt num. 4. Amplia in donatione facta cauſa contrahendi matrimonij, num. 5. ſecus ſi donatio fiat à marito, vel ab alia perſona prohibita, num. 3.*

6 *Lex generalis non includit cauſam dotis, niſi de ea mentionem faciat.*

7 *qui non poteſt Alienare, nec alienationi conſentire poteſt.*

8 *Inſinuatio non requiritur in quacunque donatione ob cauſam.*

9 *Dotis datio ab extraneo facta, ſi excedit quingentos aureos, æquè requirit inſinuationem, ac alia quæuis ſimplex, ac gratuita donatio.*

10 *Donatio propter nuptias excedens ſummam legitimam inſinuari debet, & inſinuatio facta cum principali, prodeſt ei, cui conficiendo eſſet donatum, & num. 11.*

12 *tempore Donationis ante nuptias, nec ſunt nuptiæ, nec nuptiarum memoria.*

13 *Extraneus, qui dotem promiſit per lapſum biennij à tempore contracti matrimonij, ſine alia interpellatione conſtituitur in mora ne teneatur ad fructus, & vſuras hac l. expreſſas, nec propterea prohibetur maritus dotem ante biennium petere, etiamſi promiſſor ſit paratus vſuras ſoluere, & acceſſiones, & num. 14.*

15 *Dotis promiſſæ, & interuſurium medij temporis, debentur, etiamſi ſors principalis adhuc non fuerit tradita & exſoluta, & licèt ipſa dos in pecunia, vel auro conſiſtat. Pro mobilibus, ſiue in argento, ſiue in auro, ſiue in alijs quibuſcunque dos fuerit conſtituta, intereſſe viro competit ob retardatam earundem rerum conſignationem, num. 16. Quid ſi per multum tempus vſuras non petijt, videatur eo remiſiſſe, num. 17.*

18 *Panes ciuiles pro annonis ciuilibus.*

19 *Mora commiſſa in ſoluenda dote, quæ conſiſtebat in annonis ciuilibus, hoc eſt, redditibus qui percipiuntur ex publico, maritus poteſt vltra dotem ciuilis annonæ, quæſtum petere.*

20 *Actio datur ex nuda pollicitatione fauore dotis.*

L. Cùm quidam. XXXI. & vlt.

Idem A. Iuliano P.P.

EXtraneo dotante licèt quoad mulierem dos ſit titulus lucratiuus, & quoad virū ſit titulus oneroſus, tamen ſicut quoad virum inſinuatione non eget, ita nec quoad mulierem, licèt excedat legitimam ſummam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 58.* 1

Notari ſolet hic text. ad hoc quòd donatio cauſa dotis abſque inſinuatione valet, vt per *l. Hiſpan. 9. tit. 4. part. 5. vbi gloſſ. 12.* Duen. *regul. 224. limit. 1.* Pinel. *in l. 1. C. de bonis maternis, part. 3. num. 62. verſic. infertur 31.* Gam. *Luſitan. deciſ. 120. num 1.* & *deciſ. 213. num. 1.* Cabed. etiam *Luſitan. deciſ. 135. n. 6. part. 1.* Surd. *de aliment. tit. 8. priuileg. 72. num. 9.* & *conſ. 361. à num. 2.* Palat. *rubr. in repetit. rubr. de donat. inter virum & vxorem, §. 82. num. 2.* vbi hoc procedere ait quando donatio non eſt facta à marito, vel ab alia perſona prohibita, D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matrimonio, part. 1. num. 12. in fine,* & *n. 17. in fine,* & latiùs *part. 7. num. 42.* vbi aduertit quòd dos reſpectu mariti cenſetur haberi ex cauſa oneroſa: reſpectu autem mulieris cenſetur habita ex titulo lucratiuo, ac proinde reſpectu mariti nunquam inſinuatione indiguit, ex parte autem mulieris tāquam in mera donatione neceſſaria erat iure antiquo inſinuatio; ſed Iuſtinianus *in præſenti* nouè induxit vt hodie neque reſpectu mulieris neceſſaria eſſet inſinuatio, & hoc fauore dotis, Martin. Monter à Cueua *Aragon. deciſ. 10. à n. 1.* vbi explicat quando cauſa dotis facta dicatur, Canat. *de inſinuat. q. 37.* & *in n. 144.* ampliat etiā in augmento dotis, Anton. Gabr. 2 3

commun. lib.3. tit. de donation. concluſ.1.num.36.verſic. ſexto limita, Peregrin.*conſ.76 num 35. vol.1.* Nouell. *de priuileg. dot. part.6. priuileg.*8u. Seraphin. *Rot.deciſ.125.num. 7. verſic.bis tamen non obſtantibus*, ibi idem procedere ait in augmento dotis, Borrell. *in ſumma omnium deciſ. part.3. tit.11. de donat. inſinuan. num.* 143. Auendan. *ad l.44. Tauri gloſſ. 16. num.6.* Matienſ.*l.7.gloſſ.6. num.13. tit.10.lib. 5. nouæ Recopilat.* Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduocat.verbo donatio, num.10. in fine, & num.11.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part.2.lib.8.quæſt.6.num.6.* Mate. Amon de Amatis *Marchiæ deciſ.* 42. vbi de donatione facta pro puella maritanda; Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1.cap.197.num.6.*Parens meus *in remiſſ.ad Ordin.Reg. Luſit. lib.4.tit 62.in princ.num.7.*

4 Intellige procedere tam ſi donatio dotis fiat à patre, quàm ab extraneo, præterquam à marito, Palat *dict.§82. num.2.* Peregrin. *dict. conſ.76. num. 25.* Anton. Fab. *in ſuo Codice, lib.3. tit. 20. diffinit. 6. num. 14.*

5 Amplia in donatione facta cauſa matrimonij contrahendi, vt per D. Barboſ. *d. l.1. part.7. num.43. in fine*, Cancer.*variarum reſolut.part.1 cap.8.n.3.* Fontanel. *de pactis nupt.clauſ 4.gloſſ.29 num.1.& 2.*Stephan. Gratian *d.cap 197.num.7.*

6 *Nullis monumentis*, &c.] Notatur ad hoc quòd lex generalis non includit cauſam dotis, niſi de ea mentionem faciat, vt per Bald. Nouell.*de dot. part.6. priuileg.* 47. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo dos* 3. Giurba *deciſ.* 118.*num.*20. Tiraquell.*de retractu lignag.§.1.gloſſ.14. num.* 91. D. Barboſ. *in dict.l.1. part. 1. num.* 14. vbi ait illam opinionem videri ſibi veriorem quòd lex generalis comprehendit cauſam dotis, quæ ſpecialiter eo caſu non inuenitur priuilegiata: & *in verſic. non obſtat quartum, ſub num.* 17. aſſerit dictum Saliceti communiter approbari in præſenti quòd ſtatutum requirens generaliter regiſtrationem inſtrumenti non comprehendit cauſam dotis quaſi nimis priuilegiatam, ſecundùm Deci.eſſe intelligendum loqui iuxta terminos huius text. quo cauetur dotem non eſſe inſinuandam; ſed *num.* 18. tenet meliorem ſibi videri reſponſionem quòd Salicet. *citato loco, notab.*4. conſiderauit inſinuationem (cuius reſpectu dos inuenitur ſpecialiter priuilegiata) ſimilem eſſe regiſtrationi inſtrumenti quam ſtatutum requirit, & propter hanc ſimilitudinem prædictam facit illationem, nam inſinuatio principaliter requiritur propter euitandas fraudes, & tamen nihilominus fauore dotis ius conſtituit vt ea non ſit neceſſaria, ſic pariter nec ſtatutum (cuius meminit Salicet.) quod regiſtrationem requirit, propter eandem cauſam.

7 Notatur hic text. etiam ad hoc quòd qui non poteſt alienare, non poteſt alienationi conſentire, vt per Afflict. *in cap.1. qui ſucceſſ.tene. num. 37. lib.1. & in cap. 1. §. hoc quoque, num. 19. de ſucceſſ feudi lib. 1. fol.* 57. Cald. Pereira *de reſolut. emphyteut. cap. 5. num.* 10.

8 In gloſſ. *Cùm quidam dotes.* ibi, *quoad virum eſt donatio ob cauſam*, &c. Notatur ad hoc quòd inſinuatio non requiritur in quacunque donatione ob cauſam, vt per Capell. *Tholoſ deciſ.* 381 *incip. Item fuit quæſitum an donatio ob cauſam*, Clar.*§.donatio, quæſt. 17. verſic. ſed quid dicendum*, Tiraquell. *in l.ſi vnquam, verbo donatione largitus, num.*145. Molin.*de primogen.lib.2.cap.8. num.*16. Viui.*tom.2. communium opin. lib.8.tit. 32. num.20. verſic. quinto*, vbi Suar. *num.* 173. Gam. *Luſitan. deciſ. 213. & deciſ. 302. num. 6. cum ſeqq. & deciſ. 348. num. 5.* Surd. *de aliment.tit. 8.priuileg. 72. num.5. & deciſ.290. num. 19.* Anton. Gabr. *dict.lib.3.tit.de donat.concluſ.1.num.62.* Molin *de Iuſtit. tractat.2. diſput.279. num.6.verſic donatio.* Stephan. Gratian.*diſcept. forenſ.cap.82.num.25. cum ſeqq.* Camill Borrell. *dict. part.3.tit.11.num.139.* Azor. *inſtitutionum moralium part. 3.lib.11. de donat. cap.6. quæſ.6.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. conſil. 19. num.* 10.

In eandem gloſſ. ibi, *cùm extraneus dat dotem*,&c. 9
Notatur ad hoc quòd dotis datio ab extraneo facta ſi excedit quingentos aureos, æquè requirit inſinuationem, ac alia quæuis donatio ſimplex, ac gratuita, vt per Tiraquell. *in dict.l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, num.* 241.

§. Simili quoque.

Donatio propter nuptias excedens legitimam ſummam debet inſinuari, & inſinuatio facta cum principali prodeſt ei, cui conficiendo eſſet donatum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num. 1. ſupr. hoc tit.* 10

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit D. Barboſ. *in l.1.part.7. num.42.verſic.in donatione autem, ff. ſoluto matrim.* vbi aduertit quòd ſi alius daret marito vt transferret in donationem propter nuptias, tunc cùm in perſona illius mera eſſet liberalitas, neceſſaria erat inſinuatio, vt probat hic text. ex parte autem mulieris hoc iure attento non requirebatur inſinuatio, quia nulla liberalitas in eius perſonam conferebatur; nam accipiebat illam pro ſecuritate dotis, & ſequuta dote tenebatur eam reſtituere marito, *cap fin.de donat.inter vir.* & quamuis poſtea *authent. vt ſponſalitia largitas, in princip.collat.* 9. conſtituerit in donatione propter nuptias etiam ex parte mariti non requiri inſinuationem, tamen poſtea *authent. vt fratrum filij §. illud quoque, collat.* 9. conſtituit ius antiquum ſeruari, & ex parte mariti requiri inſinuationem; hinc infert idem D. Barboſa *citato loco*, Doctores reſoluentes in donatione propter nuptias hodie inſinuationem requiri, accipiendos eſſe, quando traditio fit marito, accipiendos verò eſſe reſpectu mulieris, illos, qui dicunt in donatione propter nuptias hodie inſinuationem non requiri, inter quos ſunt Duen. *dict. regul. 224. limit.* 2. Rebuff. *tom.1.ad leges Galliæ, tit.de inſinuand. donat.artic.1.gloſſ.1.num.20.* Surd.*conſil.361.num. 24. & 25.* Camill. Borrell. *dict.part.3. tit.11. num.145.* Idem ferè cum D. Barboſa ſentit Aluar. Valaſc. *de partit. cap. 13. num.* 42. dum magiſtraliter docet quòd donatio propter nuptias aliquando fiebat à patre filio vxorem ducenti, aliquando ab ipſo filio ſuæ vxori; & quando fiebat per ipſum maritum, vel alium ex parte & contemplatione mariti ipſi vxori, tunc quia cenſetur ſponſalitia largitas, & tractatur de lucro vxoris, non requiritur inſinuatio fauore vxoris, & procedit text. *in authent. eo decurſum. C. de donat. ante nupt.* ſecus autem ſi talis donatio fiat à patre filio vxorem ducenti, vel ab alio, quia tunc requiritur inſinuatio, & ita procedere ait iterum in præſenti, ſubdens iſto caſu illum non eſſe correctum, ſed ſolùm quando talis donatio fit ipſi mulieri. 11

Pro alio ante nuptias donationem nupturæ, &c.] 12
Notatur ad hoc quòd tempore donationis ante nuptias, nec ſunt nuptiæ, nec memoria nuptiarum, vt per Roderic. Xuar. *in repetit.l. quoniam in prioribus, in declaratione legis Regni, quæſt.5. num.10. poſt principium.*

§. Præterea.

13 Extraneus, qui dotem promiſit per lapſum biennij a tempore contracti matrimonij, ſine alia interpellatione conſtituitur in mora, vt teneatur ad fructus, & vſuras hac l. expreſſas, nec propterea prohibetur maritus dotem ante biennium petere, etiamſi promiſſor ſit paratus vſuras, & acceſſiones ſoluere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

14 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Campeg. *de dote, part. 2. quæſt.* 8. Copp. *in tract. de fructib. lib. 3. tit. 2. cap. 2.* Surd. *conſ.* 459. *ex num.* 4. vbi *num.* 7. quòd ex lapſu biennij à die contracti matrimonij, quo quis incipit ſuſtinere onera matrimonij, debitor dotis dicitur in mora, & tenetur ad vſuras. Alphan. *collectan.* 697. Achil. Pedrocha *conſ.* 14. *num.* 1. *vol.* 1. Camill. Borrel. *in ſumm. deciſ. part.* 3. *tit.* 5. *num.* 507. Anton. Fab. *in ſuo Codice lib.* 5. *tit.* 6. *de dotis promiſſ. diffinit.* 6. Caualcan. *deciſ.* 26. *num.* 25. *part.* 3. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 143. *num* 20. vbi tenet quòd licet extraneus promittens dotem, non conſtituatur in mora, niſi lapſo biennio, ad effectum vt teneatur ad fructus dotis, tamen quando dos eſt promiſſa ad certum diem, per lapſum illius diei inducitur mora irregularis. *l. magnam, ff. de contrah. empt.* Rot. *deciſ.* 144. *num.* 2. *part.* 4. *diuerſ.* aliàs apud Farin. *in nouiſſ. nouiſſimar.* vbi dicit quòd eo ipſo quòd maritus ſuſtinet onera matrimonij, pater, ſiue extraneus, qui dotem promiſit, & dotare non tenebantur, dicitur in mora abſque interpellatione, & tenetur ſoluere marito fructus dotis promiſſæ, & non ſolutæ, Cald. Pereira *de empt. cap.* 28. *num.* 48, vbi reſoluit quòd ſi maritus onera matrimonij ſuſtinuit, videtur mulier in mora conſtitui citra aliam interpellationem, & conſequenter ab eo tempore tenetur fructus marito reddere, & *num.* 49. reſpondeo ad text. *in præſenti*, dicit illum apertè probare biennium, de quo *hic*, habere eundem effectum, & eandem moram inducere, quam inducit litis conteſtatio, ita vt biennium non requiratur vt mora contrahatur, ſed vt committatur illa mora qualificata, quam inducit litis conteſtatio, quo fit, ait ille, vt licèt mora contracta ratione implementi recepti purgari poſſit, vt ſentit *gloſſ. fin. in 2. intellectu in l. de diuiſione, ff. ſolut. matrim.* ſecus erit lapſo biennio, tunc enim purgari non poteſt ſicut neque poſt litem conteſtatam. *l. ſi inſulam, ff. de verbor. obligat.* optimè D. Barboſ. *in d. l. de diuiſione, num* 41. vbi in hæc verba. *Pro vero igitur intellectu, d. §. præterea*, aduertendum eſt quòd licèt Alexand. *hic num.* 11. *ad fin. & num.* 12. & Iaſ. *num.* 10. *ad fin.* Vincent. *num* 8. *poſt med.* Campeg. *de dote, part.* 1. *quæſt.* 8. *ad fin.* Cephal. *conſ.* 485. *num.* 112. *lib.* 4. Ruin. *conſ.* 223. *num.* 13. *lib.* 1. *& conſ.* 61. *num.* 5. *lib.* 4. Roland. *conſ.* 65. *num.* 1. *lib.* 4. & Thom. Grammar. *deciſ.* 70. *num.* 1. dicant textum illum probare in promiſſione dotis non incurri moram irregularem, niſi poſt biennium, tamen text. ille hoc non dicit, ſed illud potiùs quòd lapſo biennio à die promiſſionis dotis vſuræ debentur; ac ſi ſuper petitione dotis lis fuiſſet conteſtata, & ſic probat lapſum biennij poſt dotem promiſſam eam inducere moram, quam ſolet inducere litis conteſtatio, vt *ibi* aduertit Rainer. & Alber. *num.* 3. Socin *hic num.* 12. Iaſ. *in l. ſi mora, num.* 21. *infrà eod. & in l. ſi ex legati, num.* 21. *infr. de verb. oblig. & l. quoties in diem, num.* 8. *eod. tit.* notabiliter Crot. *in l. ſi inſulam, num.* 5. & ibi Iacob. Niger *à num* 21. *infrà de verbor. obligat.* Boër. *deciſ.* 6. *num.* 7. ſecundùm quam conſiderationem clarè reſponderunt argumento ex illo textu deducto aduerſus communem quam defendimus; nam dicemus per implementum mariti quemcunque dotis promiſſorem conſtitui in mora ſaltem irregulari, vt communis vult: cæterùm lapſo biennio eam moram maiores vires acquirere, & eos producere effectus, quos ſolet producere mora contracta per litis conteſtationem, & ſic *in d. §. præte. ex* non agitur de mora irregulari, vt poſt alios exiſtimauit Roland. *conſ.* 65. *num.* 3. *lib.* 4. Thom. Grammat. *deciſ.* 70. *num.* 1. ſed potiùs de regulari, &c. Hactenus D. Barboſa.

Etiamſi non fuerint adhuc res principales traditæ, &c.] Notatur ad hoc quòd dotis promiſſæ, & intereuſurium medij temporis debentur, etiamſi ſors principalis adhuc non fuerit tradita & exſoluta, & licèt ipſa dos in pecunia, vel auro conſiſtat, vt per Carol. Ruin. *conſil.* 61. *num.* 5. *vol.* 4. Cald. Pereira *d. cap.* 28. *num.* 47. *verſic. huiuſmodi*, Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 42. *num.* 11. vbi dicit intereſſe dotis non ſolutæ deberi marito, ſiue dos ſit in pecunia, ſiue in fundo, Queſada *in diuerſis quæſt. iuris quæſt.* 16. *col.* 6. *in fine*, vbi tradit ex rebus mobilibus, iocalibus, & non fructuoſis deberi intereſſe, Rolydor. Ripa *obſeru.* 72. 15

Siue in argento, ſiue in muliebribus ornamentis, &c.] 16
Notatur ad hoc quòd pro mobilibus, ſiue in argento, ſiue in auro, ſiue in muliebribus ornamētis, ſiue in veſte, ſiue in aliis quibuſcunque dos fuerit conſtituta, intereſſe viro competit ob retardatam earundem rerum conſignationem, quod verum hîc dicit Bald. ſi tria concurrerent, dotis nempe promiſſio, matrimonij contractio, & onerum ſuſtentatio, ſequuntur Alexand. *conſil.* 73. *num.* 9. *vol.* 5. Cephal. *conſil.* 485. *num.* 111. *& ſequen.* Ludou. Cato *conſ.* 37. *num.* 123. inter conſ. Marzar. Ioan. Baptiſt. Coſta *de rata portione, quæſt.* 155. *num.* 15. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 42. *num.* 147. Aldouin. *conſil.* 82. *num.* 18. Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2 *diſput.* 432. *num.* 2. 5. *&* 6. quos refert & ſequitur Mari Giurb. *deciſ.* 72. *num.* 13. vbi *num.* 15. ſubdit textum *in præſenti* non rei mobilis fructum conſideraſſe, cùm nec de ouibus, aut vaccis, ſiue aliis ſpeciebus fructiferis loquatur, ſed matrimonij tantùm onus inſpexit poſtquam de veſtibus, ornamentis muliebribus, & aliis auri, vel argenti iocalibus agant, quæ nullum fructum ſua natura afferre certò ſcimus; attamen intereſſe pro eis deberi viro decidit hic text. cuius matrimonij onera ſatis ſuſtinuiſſe virum apparet ex emptione iocalium, veſtium, aliorúmque pertinentium ad ornatum vxoris, domus ſuæ, & familiæ, &c. & *num.* 16. poſt Rip. *d. obſeruat.* 27. aduertit ex rebus mobilibus percipi fructus per reſolutionem & nouam implicationem in bonis immobilibus, itavt ſi dixerit teſtator æs alienum de fructibus bonorum ſuorum ſoluendum eſſe, de mobilibus etiam bonis intelligendum, quæ ſi fructus non producerent, ſatis eſt poſſe eos percipi per reſolutionem, & nouam implicationem in bonis immobilibus, & ſic fructus, qui ex rebus ipſis mobilibus immediatè non poſſunt percipi, ſatis quoque eſt ſi ex pecunia perciperetur, quæ vel in alterius fructuoſæ rei emptionem fuiſſet impenſa, vel quæ illis venditis per nouam implicationem in bonis immobilibus fructus faceret.

Et quid ſi per multum tempus non petiit vſuras, 17
an videatur remiſiſſe? vide Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, num* 61. *ff. de liber agnoſcen.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 1362. *num.* 94. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 25. *num.* 2. *&* 5. Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr.* 4. §. 23. *num.* 17. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 42. *num.* 92. *&* 97. D. Barboſ. *in l. quæ dotis, num.* 46. *ff. ſoluto matrim.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditibus, lib.* 3. *quæſt.* 7. *num.* 65.

cum

cum ſeqq. Aluar. Valaſc *conſult.* 8. *num.* 9. Fontanel. *de pactis nuptialibus , clauſul.* 6. *gloſſ.* 2. *part.* 6. *num.* 18. *cum ſeqq.* reſoluentes huiuſmodi vſuras cenſeri remiſſas ſi eas per triginta annos maritus non petierit. Quicquid decennium ſufficere teneant Palat. *in repetit.cap.per veſtras , notab.* 3. §. 1. *num.* 3. *pag.* 344. Tiraquell. *de reſcript.* §. 1. *gloſſ.* 4. *verſic. octauò iſtu.*

18 *Vel panes ciuiles.*] Id eſt, annonæ ciuiles , de quibus Cœli. Rhodig *lib.* 9. *lection.antiq.cap.* 16. *pag.* 334. Alciat. *in tit. C. de frument. vrbis Conſtantinop. lib.* 11. *& lib.* 8. *parerg.cap.* 5. Sonsbech *parth.* 3. *fond.num.* 25. Mendez à Caſtro *de annon.ciuilib. num.* 8. vbi *num.* 9. ſubdit id credibile eſſe dici , quia Honorius Imper. *in l.* 1. *C. de frument. vrbis Conſtantinop. lib.* 11. iuſſit frumentum annonæ clientibus ſuis in pane cocto exhiberi, ne domeſtici, qui in Palatio Principis militant, quibus annona præſtari debet, frumentum acceptum vendant, & poſtea neceſſariis indigeant.

19 *Necnon panis ciuilis quæſtum,* &c.] Hinc patet quòd mora commiſſa in ſoluenda dote, quæ conſiſtebat in ciuilibus annonis, hoc eſt, redditibus, qui percipiuntur ex publico, maritus poteſt vltra dotem ciuilis annonæ quæſtum, hoc eſt, illud, quod lucrari potuiſſet de dote, ſi ſine mora ſui ſoluta fuiſſet, petere, ita Palat. in repetit. *cap.per veſtras, de donat.inter virum & vxorem, notab.* 3. §. 1. *n.* 3. *pag.* 344.

20 In gloſ. *Spoponderit*, ibi , *pollicendo.* Notatur ad hoc quòd ex nuda pollicitatione fauore dotis datur actio , de quo latè Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſoluto matrim. part.* 3. *n.* 12. *cum ſeqq.* & citati *ad rubr.ſuprà de dotis promiſſ.*

De rei vxoriæ actione in ex ſtipulatu actionem transfuſa, & de natura dotibus præſtita.

Tit. XIII.

Repetebatvr olim dos rei vxoriæ actione bonæ fidei , non interueniente ſtipulatione ; ea autem interueniente, repetebatur actione ex ſtipulatu ſtricti iuris. Hodie ex Iuſtiniani conſtitutione ſemper agitur ex ſtipulatu. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia vide *l. Hiſpan.* 23. *tit.* 13. *part.* 5. *& l.* 30. *tit.* 11. *part.* 4. Bellacomb. Viui. & alios *tom.* 1. *commun opin. lib.* 5. *tit.* 8. *pag.* 729. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *pro Dote competit actio ex ſtipulatu , etiamſi ſtipulatio non interceſſerit, vel interceſſerit inutiliter, & num.* 2.

3 *in Contractu dotis præſumitur interceſſiſſe ſtipulationem, etiamſi verè non interceſſerit.*

4 *Marito competit agere vel conditione ex lege, vel ficta actione ex ſtipulatu.*

5 *Expreſſum ex mente, & coniecturis dicitur expreſſum non quidem propriè, ſed impropriè.*

6 *τὸ* Intelligere, *improprietatem denotat.*

7 *tantum operatur Fictio in caſu ficto , quantum veritas in caſu vero.*

8 *Solemnitas quæ non requiritur in actu , ſi interueniat, & minùs aptè, dictum non vitiat.*

9 *Depoſitio non neceſſaria , ſi rectè non fiat , non nocet.*

10 *pro Dote bona ſunt tacitè obligata, & num.* 11.

12 *Actio ex ſtipulatu pro dote eſt bonæ fidei.*

13 *Actio rei vxoriæ eſt ſublata, tamen quod erat vtile in ea, transfuſum eſt in actionem ex ſtipulatu.*

14 *Relictum à viro vxori, non intelligitur in dubio relictum animo compenſandi cum dote, ac proinde vtrumque peti poteſt, & num.* 15.

16 *Vxor relicta vſufructuaria non prohibetur dotem petere, & legatum vſusfructus.*

17 *Legatum relictum à debitore an præſumatur relictum animo compenſandi remiſſiuè.*

18 *Debitor voluntarius ſi leget aliquid creditori ſuo ſimpliciter , non videtur legaſſe animo compenſandi, vt procedat quando debitor legat : ſecus ſi dotem promittat pro creditore.*

19 *Actio ex ſtipulatu pro dote tranſit ad ſucceſſores.*

20 *non fit Dotis retentio propter malos mores vxoris pudorem matrimonij non lædentes , propter res donatas, vel amotas, ſeu propter communes liberos alendos, nec propter impenſas in rebus dotalibus factas , ſed repetantur prædicta actionibus competentibus.*

21 *Matrimonium ſi ſoluatur culpâ mulieris , non debet ei dos reſtitui, ſed potius penes maritum remanere.*

22 *Iudicium inter coniuges, quod olim* De moribus *appellabatur, hodie eſt ſublatum.*

23 *Retentio duplex propter liberos apud antiquos.*

24 Ne *pro non.*

25 *Retentio in dote non admittitur.*

26 *Maritus poteſt repetere ab vxore, vel hæredibus expenſas neceſſarias factas in rebus dotalibus.*

27 *Maritus licèt faciat impenſas voluptarias de conſenſu mulieris, non habet tamen actionem ad illas petendas.*

28 *Ebrietas quotidiana in muliere leuis æſtimata ab Accurſio.*

29 *Muliere mortua in matrimonio , actio ex ſtipulatu ſui naturâ tranſit ad hæredes.*

36 *Dos lucrum dicitur.*

31 *in Actione de dote maritus condemnatur in quantum facere poteſt, & rerum mobilium, & iurium reſtitutio debet fieri intra annum ; rerum verò immobilium incontinenti : & vſuræ debentur à tempore moræ, fructus verò tempore ſoluti matrimonij.*

32 *Dilatio legalis iure antiquo Digeſtorum non dabatur niſi in his quæ conſiſtebant pondere, numero, & menſura.*

33 *Maritus ſolùm tenetur ſoluere dotem vxoris quantum facere commodè poterit , niſi tamen dolo ſuam dimiſiſſet ſubſtantiam.*

34 *Vxor marito debet reuerentiam.*

35 *Maritus ſi dolo diſſipauit bona propria , ea mente, ne eſſet ſoluendo , propter talem dolum amittit beneficium ne condemnetur vltra quàm facere poteſt.*

36 *Maritus tenetur reſtituere quod deduxit, ſi ad pinguiorem fortunam perueniat.*

37 *Iure antiquo dos ſoluebatur vxori , vel hæredibus annua , bima, trima die, vel in tribus annis, in quolibet anno tertia pars; hodie verò, iure Codicis attento, ſi dos conſiſtit in rebus immobilibus, ſtatim fit reſtitutio ſine aliqua dilatione; ſi verò in quantitate, vel rebus mobilibus, debet reſtitui intra annum à die ſoluti matrimonij.*

38 *Hæredes viri ſi ſtatim poſt mortem ipſius volunt reſtituere dotem conſiſtentem in re mobili, cuius tamen reſtituendæ actio non competebat niſi poſt annum, ſi non expectato eo anno reſtituant dotem, poterunt detrahere interuſurium medij temporis. Tranſacto anno, quid, n. 39.*

40 *Lapſus diei conceſſi per legem, miſerationis gratia, conſtituit debitorem in mora, abſque alia interpellatione.*

41 *Dos ſi conſiſtit in rebus immobilibus, non lucratur maritus, vel hæredes fructus, cùm ſtatim debeat fieri reſtitutio.*

42 *Maritus ob leuem culpam non amittit beneficium.*

43 *Maritus putatiuus non gaudet dilatione legali conceſſa pro reſtitutione dotis.*

44 *Vidua inops intra annum, ſeu tempus reſtituendæ dotis, alenda eſt ab hæredibus viri.*

45 *Maritus ſi durante dilatione legali aliquos fructus, vel vtilitatem percipit ex rebus mobilibus, illos irreuocabiliter facit ſuos.*

46 *Matrimonium licèt ſit ſolutum morte mariti re ipſa, iuris tamen fictione intelligitur durare ſaltem in primo anno ſequenti, qui dicitur annus luctûs, cùm in illo nubere non poſſit.*

47 *Partûs ancillarum dotalium, & etiam per ſeruos dotales, quæſita extra operas eorum, vel res mariti, pertinent ad mulierem; fœtus verò, & fructus pertinent ad maritum, ſed pro rata temporis vltimi anni veniunt diuidendi, ſi dos fuit inæſtimata; & ſi tempore diuiſionis alter filiorum dotem vxoris, vel nurus detinuerit, præcipuam cautionem defendendo præſtare tenetur cohæredibus.*

48 *Grex ſi datur viro in dotem inæſtimatus, periculum eſt mulieris: ſin æſtimatus, licèt fructus gregis dotalis cedat viri lucro, tenetur tamen vir loco capitum demortuorum de fructibus ſupplere defectum.*

49 *Filia ſi efficiatur ſui iuris morte patris, vel emancipatione, actio de dote conſolidatur in eius perſona, etiamſi à patre fuerit exhæredata, & dos confertur, & in legitima portione computatur.*

50 *Dos ſi conſolidatur per emancipationem in perſona filiæ, à fortiori idem erit ſi à principio dos detur filiæ emancipatæ.*

51 *Pactum ſimpliciter conceptum, tacitè videtur collatum in tempus, quo filia efficiatur ſui iuris, & ſic dos fuerit conſolidata in eius perſona.*

52 *Pater ſi ſit ſtipulatus dotem ſibi reddi, & decedat conſtante matrimonio ipſius filiæ, poſtea ſoluto matrimonio per mortem viri, vel vxoris, dos pertinet ad filiam, & eius hæredes.*

53 *Extraneus dotem dans, vel promittens pronunciare, cenſetur ei donare, niſi ſtipulatus, vel pactus fuerit ſibi reddi, extraneus dicitur, qui non habet in poteſtatem, & num. 54.*

55 *Dos aduentitia ſoli filiæ reſtituenda, niſi extraneus, qui dederit, pactus aliter fuerit in eius conſtitutione.*

56 *Dotantem poſſe incontinenti ſtipulari dotem ſibi reſtitui, ſoluto matrimonio. intellige quando is, qui promiſit dotem, ad id cogi poterat, num. 57.*

58 *Dotem quando quis promiſit marito pro vxore abſente, licèt reſpectu mulieris abſentis videatur eſſe pollicitatio, tamen fauore dotis lex fingit ſtipulationem in fauorem mulieris abſentis, quaſi illa pro ſe eſſet ſtipulata.*

59 *Extraneus ſtipulari nequit vt penes alium maneat, etiamſi ſit hæres mariti.*

60 *Dotis datio facta ab extraneo dicitur eſſe vera liberalitas, & donatio.*

61 *Extraneus quis.*

62 *Dos promiſſa, ſeu promiſſum, & datum nomine dotis, an contineatur dotis appellatione.*

63 *Fictio, & præſumptio differunt.*

64 *Stipulatio ficta, & non præſumpta, quæ.*

L. Rem in præſenti. Vnic.

Imp. IVSTIN. A. *ad Pop. vrbis Conſtantinop. & ad vniuerſos prouinciales.*

PRo dote competit actio ex ſtipulatu, etiamſi ſti- 1
pulatio non interceſſerit, vel interceſſerit inuti-
liter. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Bald.
Butrig. Fulgoſ. Angel. Caſtrenſ. Cuiac. Sichard.
Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 58. verſe*, Sebaſt. Næui, remiſſi-
uè Caſal *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 37. in princip.* vbi
per hunc textum tenet competere vxori pro peten-
da dote in quantitate exiſtente à marito de iure an-
tiquo rei vxoriæ actionem, hodie verò perſonalem
ex ſtipulatu, & omne ius & priuilegium, quod erat
in prima, eſt translatum in ſecunda, imo etiamſi
ſtipulatio concipiatur inutiliter inter maritum &
vxorem, vel nullo modo interponatur, ſemper fin-
gitur interueniſſe. Viui. *tom. 1. communium opin. lib. 5.
tit. 8. num. 2. pag. 730.* vbi contra Paul. de Caſtro de-
fendit per hanc legem eſſe correctam *l. ad exactio-
nem, ſuprà de dotis promiſſ.* ſubditque quòd quemad-
modum mulieri ſoluto matrimonio datur actio ex
ſtipulatu per hanc legem, ita etiam in fauorem ma-
riti conceditur ipſi eadem actio ad petitionem do-
tis promiſſæ, Ferdinand. de Mendoça *diſput. iuris ci-
uilis ad titul. ff. de pactis, lib. 3. cap. 9. num. 16.
in fine.*

Notatur ad hoc quòd in contractu dotis præſu- 3
mitur interceſſiſſe ſtipulationem, etiamſi verè non
interceſſerit, vt per Grammat. *deciſ. 103. num. 7.*
Mich. Graſſ. *tom. 1. communium opin. lib. 5. tit. 7. de do-
tis promiſſ. num. 23. pag. 720.* Menoch. *de præſumpt.
lib. 3. præſumpt. 5. num. 2. cum ſeqq.* Nouell. *in l. ſi con-
ſtante, num. 77. ff. ſoluto matrimonio.* Marc. Mantu.
dialog. 24. num. 1. & 2. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris
lib. 9. cap. 24. num. 11.* Camill. Borrell. *in ſumm. deciſ.
part. 3. tit. 5. à num. 11.* D. Barboſ. *in l. 1. ff. eodem tit.
part. 3. num. 5. verſic. vltima, & num. 20.* agit de priui-
legio quod fauore dotis fingitur ſtipulatio, ſiue ea
non fuerit interpoſita, ſiue inutiliter interuenerit,
circa quod priuilegium nonnullas excitat, & reſol-
uit difficultates, prima eſt hoc priuilegium videri
ſuperfluum, quia videbatur ſufficere priuilegium, *l.
pen. C. de dotis promiſſ.* ſecunda vtrùm prædicta ſtipu-
latio dicatur ficta, vel præſumpta.

Per ex ſtipulatu actionem, &c.] Ergo & correcta 4
dicetur deciſio *l. penultim. C. de dotis promiſſ.* de quo
tamen vide D. Barboſ. *in dict. l. 1. part. 3. num. 6.* vbi
refert Fortun. Corraſ. & Anton. Coſtant. exiſtiman-
tes etiam hodie obtinere deciſionem *dict. l. penultim.
& numeris ſequentib.* id declarat, ſubditque *num. 8.
prope finem*, eſſe in electione mariti, vel agere con-
dictione ex *dict. l. penult.* vel ficta actione ex ſtipu-
latu, & *num. 9.* examinat quænam vtilitas ex hoc re-
ſultet.

Vt intelligatur re ipſa, &c] Notatur ad hoc quòd 5
expreſſum ex mente, & coniecturis dicitur expreſſũ
non quidem propriè, ſed impropriè, quia verbum,
intelligitur, improprietatem denotat, vt per Tiraq. *de* 6
iure marit. gloſ. 7. num. 174. Ferrer. *in conſit. Cathalon.*
gloſſ.

Digitized by Google

*gloſ.2.num.*108.Accac.Anton.*in comment.ad l.5.ff de condit.& demonſt.num.*105. Metipſum *de diction. vſufrequent.dict.*424.*num.*1.

7 Notatur etiam ad hoc quòd tantum operatur fictio in caſu ficto, quantum veritas in caſu vero, vt per Euerard. *in topic. legal. à vi fictionis num.* 4. *cum ſeqq.* Gonzal.*ad reg.8. Cancel. gloſ.*51. *num.*18. Rot. *deciſ.*104. *num.*3. *& deciſ.*266. *num.* 8. *& deciſ.* 319. *num.*3. apud Farin. *part.*1. *recentior.* & poſita per me *de Axiomat. iuris vſufreq. axiomat.* 97. *num.*1. *cum ſeqq.*

8 *Eodémque modo etſi inutiliter*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſolemnitas, quæ non requiritur in actu, ſi interueniat, & minus aptè non vitiat actum, vt per Anton.Gom.*l.46. Tauri num.*37.*verſ.item quod*, vbi intelligit quando lex ex certa ſcientia, & caſu certo fingit eam. *& l.*50. *num.*37. *in princip. & tom.*1. *var. cap.*3.*num.*32.*prope fin.& tom.*2.*cap.*9. *num.*4.*in prin-*
9 *cip.* Tiraq.*de retractu lig.*§.7. *gloſ.*3. *num.*5. vbi quòd depoſitio quæ non eſt neceſſaria, ſi rectè non fiat, non nocet, *& de nobilit. cap.*37. *num.*99. *& ſeq.* Hippol. *in l. vnius*, §.*cuſtodia num.*4. *cum ſeq. ff. de quæſtion.* Nau. *in cap.cùm contingat, de reſcript. ſecunda cauſa nullit.verſ. non obſtat ſextò*, Alphan. *collect.*74. vbi quòd quando aliquid non requiritur de neceſſitate, ſi illud omittatur, vel ineptè exprimatur, non vitiat actum, Brunor à Sole *de locis communib. verbo ſolemnitas* 2. vbi quòd ſolemnitas non neceſſaria addita actui licèt ineptè interponatur, non vitiat actũ in quo debitæ ſolemnitates interpoſitę fuerint.

§. Et vt plenius.

10 Pro dote bona ſunt tacitè obligata. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l.*1.*n.*1.*ſup.hoc tit.*

11 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, *l. Hiſp.*23. *tit.*13.*part.*5. vbi *gloſ.*2. Nouell. *de dote part.* 6.*ſpec.*7.*num.*1. Mynſing. *cent.*3. *obſeruat.*3. *verſ. primum*, Petr.Greg.*ſyntagm.iuris lib.*9.*cap.*24. *num.*2. Iacob.Thomiog.*Lipſ.deciſ.*36.*num.*1. Camill. Borrell. *in ſum.deciſ.part.*3.*tit.*5. *num.* 422. *& ſeq.* Neguzant. *de pignorib. part.*2.*memb.*4. *num.*24. *cum ſeqq.* Anton. Gom.*l.50.Tauri num.*37. *verſ.item etiam competit*, vbi per hunc textum tenet competere vxori & hæredibus eius tacitam hypothecam in bonis mariti, quod notabiliter extendit vt procedat etiamſi maritus ſit minor 25.annis, Cou.*lib.*1. *var.cap.*7.*num.*1. latè Gutier. *de iuram.confirm.part.*1.*cap.*46. *à num.*1. vbi quòd tacita hypotheca inducitur à iure in rebus mariti pro reſtitutione dotis, & in bonis mulieris pro dote promiſſa præſtanda, vel rebus dotalibus euictis, & *à num.*7. diſſerit à quo tempore incipiat & contrahatur tacita hypotheca inducta à iure in bonis mariti pro reſtitutione dotis? Barnab. Cornazan.*deciſ.*35.*num.*1. Surd.*de aliment.tit.*8.*priuil.*50. *num.*3. *& priuil.* 49. *in princ.* vbi *numeris ſeqq.* ampliat procedere in fructibus dotis, & *conſ.*495 *à n.*1. vbi quòd bona omnia viri tacitè cenſentur obligata pro dotis reſtitutione, & *num.*3. quòd vxor eueniente caſu reſtitutionis dotium poteſt eligere ex bonis mariti, quæ ſibi magis placuerint, vt ius ſuum proſequatur, & *num.*6. quòd mulier in reſtitutione ſuarum dotium poteſt omittere hypothecam expreſsã conuentionalem, & exercere generalem, quæ ſibi ex lege competit. Matth. Coleri. *de proceſſib.execut. part.*1. *cap.*2.*num.*193. D.Barboſ.*in l.*1.*ff. ſoluto matr. part.*3.*num.*27. vbi per hunc text. tenet quòd ſi quis dotem promiſerit marito pro muliere, bona promittentis dotem cenſebuntur tacitè hypothecata marito pro dotis ſolutione, etiãſi promiſſor dotis proteſtetur quòd non vult bona ſua eſſe obligata pro dote ſi maritus non conſentiat, & *n.*18. contra Afflict. Mynſing. Neguzant. Corduba de Lara, & Gutier. reſoluit bona mariti non cenſeri tacitè hypothecata pro alimẽtis debitis vxori, & *n.*29 pariter tenet pro bonis lucratis conſtante matrimonio bona mariti nõ cenſeri tacitè hypothecata, *& ead.l.*1.*p.*6.*à princ.* vbi tenet quòd mulier habens tacitam hypothecam pro dote, iuxta hunc text. præfertur creditoribus anterioribus habentibus tantùm hypothecas tacitas, non tamen præfertur aliis hypothecis tacitis priuilegiatis. *& in l. ſi cùm dotem* 3. §. *transgrediamur num.*28.*ff. eod. tit.ſoluto matrim.* Fachin. *controuerſ. lib.*12. *cap.*33. latè Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.*11. *tit.* 19. *à princip.* Caſtill. *controuerſ. lib.*3. *cap.*4. *num.*2. *cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract.*2. *diſput.*423. *num.*6. vbi quòd cauſa dotis habet tacitam hypothecam non ſolùm in bonis viri, vt dos reperatur ſoluto matrimonio, ſed etiam vir habet tacitam hypothecam in bonis promittentis ſibi dotem tum vt illa ei ſoluatur, tum etiam ad intereſſe ſi aliquid dotis, poſtquam fuerit ei ſoluta, euincatur: latiùs *diſput.*438.*num.*2. vbi reſoluit citato hoc text. quòd pro dote etiam recuperanda habet vxor tacitam hypothecam in bonis omnibus viri, etiamſi maritus ſit minor 25.annis, quoniam cùm habilis ſit in ea ætate ad contrahendum, etiam cenſetur habilis ad acceſſoria contractui matrimonij, & *num.*3. tenet priuilegium hoc tacitæ hypothecæ non conuenire ſponſæ per verba de futuro, neque competere ei, qui vxorem dotauit cum pacto vt ad ſe reuerteretur dos in euentu, v.g. quòd matrimonium ſine liberis diſſolueretur. Rebell. *de obligat.iuſtit.part.*1.2. *lib.*5. *q.*11. *num.*20. Camill. Borrel.*in ſumm.deciſ.p.*3. *tit.*5.*num.*71.*cum ſeqq.*

In gloſſ. *Ex vtroque latere* ibi, *ſed nunquid ſi vir*, &c. Notatur ad hoc quòd vir non habet priuilegium prælationis quòd cæteris præferatur creditoribus ſicut vxor, vt per Boër.*deciſ.*328.*n.*3.

§. Sed etſi.

Actio ex ſtipulatu pro dote eſt bonæ fidei. Item 12
actio rei vxoriæ eſt ſublata, tamen quod erat vtile 13
in ea, transfuſum eſt in actionem ex ſtipulatu. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

Vide D.Barboſ. *in l.*1.*ff. ſoluto matrim. part.*3.*n.*8. *in fine*, vbi per hunc text. dicit actionem ex ſtipulatu pro dote competentem eſſe bonæ fidei, & *num.*9. tenet marito olim non competere rei vxoriæ actionem, quia illa oriebatur quaſi ex contractu nominato, & ſic tantùm reſpiciebat vxorem, nec poterat marito applicari, ſubditque loco rei vxoriæ fuiſſe ſubrogatam actionem ex ſtipulatu, quæ hodie ex parte mariti cenſetur bonæ fidei, &c. Idem D.Barb. *in l.de diuiſione, ff.eod.tit.num.*76. aduertit quòd actio competens marito ad petendam dotem eſt bonæ fidei, & *num.*77. tradit actionem competentem extraneo ad repetendam dotem, iuxta terminos huius *l. vnic.*§.*accedit eſſe ſtricti iuris.*

§. Primum.

Relictum à viro vxori non intelligitur in dubio 14
relictum animo compenſandi cum dote, ac proinde vtrumque peti poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*n.*1.*ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Roder. Xuar. *in tit. de arrhis num.* 36. Cardoſ. *in*

praxi iudicum & Aduocat. verbo pater num. 37. in fine.

16 Et per hunc text. tenent Capra *conſ. 72. num.* 18. Bellon. *conſ. 31. num* 4. Cephal. *conſ.* 184. *lib.* 2. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 134. *à num.* 1. quòd vxor relicta vſufructuaria non prohibetur dotem petere & legatum vſuafructus; quicquid alij contrarium ſentiant, vt per Caualcan. *de vſufr. n.* 112. Bertazz. *conſ. ciuili* 56. *in* 1. *dub.* Pereg. *de fideicommiſſ. art.* 33. *n.* 41. Surd. *conſ.* 112. *n.* 44. *& de aliment. tit.* 9. *quæſt.* 16. *n.* 16. *cum ſeqq.*

17 Vtrùm legatum relictum à debitore præſumatur relictum animo compenſandi? vide Corraſ. *lib.* 3. *miſcel. cap.* 1. *n.* 7. Afflict. *deciſ.* 44. *n.* 9. Gregor. Lop. *l.* 16. *verbo los deueros tit.* 9. *part.* 6. Eman. Coſta *in cap. ſi pater, de teſtament. lib.* 6. *part.* 1. *verbo legauit, n.* 17. Cou. *in cap. officij num.* 2. *de teſtament.* Anton. Gom *tom.* 1. *var. cap.* 12. *n.* 27. Cardin Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 10. *tit.* 2. Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt. lib.* 4. *dub.* 6. *à num.* 18. Achill. Pedroch. *conſ.* 25. *ex num.* 1. Craſſ. *in* § *legatum q.* 22. *n.* 4. *cum ſeq.* Maſcard. *de probat. concl.* 96. *&* 333. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſ.* 109. *& ſeq. & conſ.* 17. *&* 18. *& conſ.* 151. *n.* 22. *& conſ.* 162. *n.* 22. *cum ſeqq.* Surd. *conſ.* 112. *n.* 42. *cum ſeqq.* Gutier. *de tutel. p.* 3. *c.* 5. *n.* 2. *cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtitia tract.* 2. *diſp.* 200. *verſ. hoc tacto*, Caſtill. *controuerſ. lib.* 1. *de vſufruct. cap.* 49. *n.* 6. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *quæſtion. forenſ. lib.* 1. *q.* 16.

18 *Sciendum itaque eſt, edictum, &c.*] Notat D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſoluto matrim. part.* 4. *n.* 58 elegantem limitationem ad reg huius l. in qua probatur quòd ſi debitor voluntarius aliquid leget creditori ſuo ſimpliciter, non videtur legaſſe animo compenſandi, vt procedat, quando debitor legat, ſecus ſi dotem promittat pro creditore, nam tunc animo compenſandi videtur promiſiſſe, & rationem differentiæ præſtat, quia titulus legati ex ſe donatio eſt, & titulus donationis excludit animum præſumptum compenſandi, quia aliàs propria non dicetur donatio; quæ ratio ceſſat in titulo dotis, quia dos propriè dicetur, etſi dicamus debitorem animo compenſandi dotem promiſiſſe pro creditore, &c.

§. Maneat ex ſtipulatu.

19 Actio ex ſtipulatu pro dote tranſit ad ſucceſſores. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

Pro intellectu huius text. conſule noſtrum Gouean. *lection. variar. iuris Ciuilis lib.* 2. *cap.* 5. qui breuiter, ſed dilucidè ſic ait: Iuſtinianus in l. vnic. de rei vxor act. *Manet* (ſic enim lego, non *maneat*, vt vulgò legitur) *ex ſtipulatu actionis ius ad ſucceſſores, & ſine mora tranſmiſſionis incorruptum.* Quem locum Accurſ de mora & dilatione legitima reddendæ dotis intelligit, de qua *in* §. *actio, ead. l.* Sed mihi aliter videtur. Nam dotem, quæ in rebus immobilibus poſita eſt, annua die reddi vult Imperator; quare loci huius intellectus ex Vlpiano petendus eſt, qui *in Inſtit. tit. de iure dot.* ſcribit. Ita ius actionis de dote mulierem ad hæredes olim tranſmiſiſſe, ſi vir in reddenda moram fecerat. Hactenus Goueanus.

§. Taceat.

20 Propter malos mores vxoris pudorem matrimonij non lædentes, propter res donatas, vel amotas, ſeu propter communes liberos alendos, nec propter impenſas in rebus dotalibus factas fit dotis retentio, ſed prædicta actionibus competentibus repetantur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1, *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Si culpa mulieris diſſolutum matrimonium, &c.] 21
Notatur ad hoc quòd ſi culpa mulieris ſoluatur matrimonium, dos ei reſtitui non debet, ſed potiùs penes maritum remanere, vt per D Barboſ. *in l.* 2. *in princip. part.* 1. *num.* 52. *verſ. ſuccedit igitur, ff. ſoluto matrim.*

Quid enim opus eſt inducere ob mores retentionem, 22
&c.] De iudicio quodam inter coniuges, quod olim *De moribus* appellabatur, agit D. Barboſ. *in l. viro atque vxore* 40. *à princip. ff. ſoluto matrim.* vbi *num.* 2. *poſt princip.* ſubdit iudicium huiuſmodi hodie ſublatum fuiſſe, & retentiones, quæ ex eo fiebant per Iuſtinianum *in præſenti.*

Sileat ob liberos retentio, &c.] Optimè D. Barboſ. 23
in l. poſt dotem 41. *ff. ſoluto matrim. n.* 4. *verſ. & ſi obijcias*, declarat apud antiquos duplicem retentionem
dari propter liberos, & *n* 5. *verſ. adde quod verius*, tradit quòd tam retentio, quæ conceditur propter liberos quando filia moritur in matrimonio, quàm retentio, quæ permittitur quando culpa mulieris ſoluebatur matrimonium, fuerunt ſublatæ per Iuſti-
nianeum *in præſenti*; vnde colligit quòd illa dictio, 24
ne, de qua *in hoc* §. non affert cauſam præcedentia dicti, vt aliàs afferre ſolet, *l. impenſæ. ff. de verb. ſignif. & l.* 2. *in fine, ff. quod iuſſu*, ſed ſtat tanquam aduerbium prohibendi, & ponitur pro dict. *non*, iuxta *l. in lege cenſoria* 205. §. *ſerues, ff. de verb ſignif.*

Sed nec retentio ob res amotas, &c.] Notatur ad hoc
quòd in dote non admittitur retentio, de quo vide 25
Bald. Nouell. *part.* 8. *priuil.* 1. Neguſant. *de pignorib. part.* 5. *memb.* 1. *num.* 36. Petr. Gregor. *ſyntagm lib* 9. *cap.* 24. *ſub n.* 11. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 11. *tit.* 16. *n* 7. D Barboſ. *in l. diuortio* 8. § *ob donationes à num.* 1. *ff. ſoluto matr.* vbi per hunc text. tenet quòd maritus non poteſt retinere res dotales eo prætextu quòd mulier aliquid ei debeat, vbi latè reſoluit in cauſa dotis admitti compenſationem, & id probat *numeris ſeqq.* contrariiſque reſpondet. *& in l. ſi cùm dotem* 23. §. *fin. ff. eod. tit. num.* 10. *in princip.* vbi ait quòd licèt per l. ſeq. propter impenſas factas in rebus quaſi dotalibus prædictæ res retineri poſſint, tamen in dote vera propter impenſas dos retineri non poteſt, per text. *in præſenti*, Cald Pereira *de emption. & vendit. cap.* 27. *num.* 3. *in princip.* vbi quòd in re dotali marito expendendi retentionis ius non datur. Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. part.* 3. *tit.* 3. *n.* 427.

Sed nec ob impenſas, &c.] Probat hic text. quòd 26
maritus poteſt repetere ab vxore, vel hæredibus expenſas neceſſarias in rebus dotalibus factas, adeò quòd ſi dos conſiſtit in ſpecie, & quantitate ſimul expenſæ factæ in re, vel ſpecie diminuunt ipſo iure dotem in pecunia, vel quantitate: ſi verò in ſpecie tantùm non diminuit ipſo iure, ſed fundus, vel res poteſt retineri loco pignoris donec ſibi fiat ſolutio; vtiles verò poteſt recuperare ſi ſint factæ de conſenſu, & voluntate vxoris, vel ſit diues quòd poſſit commodè ſoluere: voluntarias verò non repetit, ſed poteſt mulier auferri ſine notabili detrimento rei, & mutatione prioris ſtatus. Ita Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri n.* 51. Neguſant. *de pignorib. p.* 5. *memb.* 4. *num.* 8. D. Barboſ. *in l. diuortio* 8. §. *ob donationes n.* 4. *in med. ff. ſoluto matrim. & in rub. ff. eod. tit. part.* 2. *num* 18. vbi dicit regulam iuris ciuilis eſſe, impenſas neceſſarias factas in rebus dotalibus dotem ipſam minuere ipſo iure, & *num.* 21. ait multum differre rem retineri poſſe iure pignoris donec impenſæ ſoluantur, vel dicere quòd impenſæ neceſſariæ mi-

Digitized by Google

nuant dotis vniuerſitatem ipſo iure, quia impenſæ neceſſariæ dicuntur minuere dotem ipſo iure, & vtiles impenſæ non diminuere ipſo iure, ſed propter illas res melioratas retineri poſſe: & *in ead. l. diuortio, §. fin. num. 68.* regulam conſtituit vtiles impenſas poſſe deduci & peti per maritum, & non ſolùm poſſe deduci iure retentionis, ſed & traditas repeti. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 27. num. 3.*

27 *Quod ſi voluptaria ſint, &c.*] Notatur hic text. ad hoc quòd licèt maritus faciat voluptarias impenſas de conſenſu mulieris, tamen non habet actionem ad illas petendas, vt per gloſ. *hîc verbo licèt.* Matheſil. *ſing. 92.* Menoch. *remed. 15. recup. num. 535.* vbi tradit rationem ſpecialitatis, D. Barboſ. *in d. l. diuortio. §. fin. part. 1. num. 89. in fine & 90.* vbi tenet hoc eſſe ſpeciale in marito; quamuis vltra illum ſi quis fecerit impenſas voluntarias de voluntate domini, vel dominus poſtea ratum habuerit, is habebit actionem aduerſùs dominum ad obtinendas impenſas voluntarias, *l. 3. §. ſed ſi mutua, ff. de in rem verſo, l. denique, 10. §. idem Labeo, in fine, ff. mandati.*

28 In gloſ. *Mores.* ibi, *vt ſi quotidie ſe inebriet, &c.* Notat Tiraq. *in l. 9. connub. gloſ. 1. part. 9. num. 205.* quòd Accurſius leuem hîc exiſtimauit quotidianam ebrietatem in muliere.

§. Illo proculdubio.

29 Muliere mortua in matrimonio actio ex ſtipulatu ſecundùm ſuam naturam tranſit ad hæredes. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

30 *In lucrum, &c.*] Ergo dos dicitur lucrum, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, n. 176. C. de reuocand. donat.*

§. Cùm autem.

31 In actione de dote maritus condemnatur in quantum facere poteſt, & rerum mobilium, & virium reſtitutio debet fieri intra annum, rerum verò immobilium incontinenti, & vſuræ debentur à tempore moræ, fructus verò à tempore ſoluti matrimonij. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*

32 *In iis, quæ pondere, numero, &c.*] Eleganter D. Barboſ. *in l. 2. in princip. part. 1. num. 4. in princ. ff. ſoluto matrim.* aduertit quòd jure antiquo Digeſtorum non dabatur legalis dilatio in omnibus mobilibus, ſed tantùm in his, quæ pondere, numero, & menſura conſiſtebant, hæc enim annua, bima, trima die reſtituebantur, vt aſſerit Iuſtinianus *in præſenti*, quia ſcilicet in iis non eædem res, ſed aliæ eiuſdem qualitatis reddendæ ſunt, *l. res in dotem 42. ff. de iure dot.* & ideò, quia facilis non erat reſtitutio, data fuit prædicta dilatio, quam poſtea Iuſtinianus reſtrinxit ad annum, & in compenſationem huius oneris, illum fauorem tribuit maritis, vt pro omnibus rebus mobilibus haberent dilationem legalem, vt apertè colligitur ex hoc text. *in verſ. exactio*; & idem D. Barboſ. *ibidem* admonet cauendum eſſe ab Harmenopulo *in promptuar. lib. 4. cap. 8. pag. 186.* dum dicit etiam hodie dilationem legalem non competere niſi pro mobilibus conſiſtentibus pondere, numero, & menſura, contra clara verba dicti verſ. exactio illam concedentia in quibuſcunque mobilibus; & ſic tenet mobilia non eſſe hodie reſtituenda niſi poſt annum. Deinde diſputat quæſt. ſi maritus durante dilatione legali aliquos fructus, vel vtilitatem percepit ex rebus mobilibus, vtrùm illos irreuocabiliter faciat ſuos, vel tranſacto anno eos teneatur in vxorem transferre? Idem D. Barboſ. *in l. diuortio 8. §. non ſolum, num. 4. ff. eod.* tradit Iuſtinianum hîc referre mobilia pondere, & numero conſiſtentia annua, bima, trima die reſtitui vſque ad ſua tempora.

33 *Sed in quantum maritus facere poteſt, &c.*] Notatur ad hoc quòd maritus ſolùm tenetur ſoluere dotem vxoris quantum commodè facere poterit, niſi tamen dolo ſuam diminuiſſet ſubſtantiam, nam tunc eam cogeretur ſoluere, etiam ſupra id quod commodè facere poſſet; prætereà ſi maritus commodè non poſſit ſoluere totam dotem, tenetur præſtare cautionem quòd ſi ad pinguem fortunam venerit, integram illam ſoluet, vt per *l. Hiſp. vlt. tit. 11. part. 4.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 442. num. 5.* D. Barboſ. *in d. l. diuortio, §. non ſolum num. 4.* Rebell. *de obligat. iuſtitiæ part. 2. lib. 6. quæſt. 11. ſect. 1. num. 10.*

34 *Et reuerentia debitum maritali, &c.*] Notatur ad hoc quòd vxor reuerentiam marito exhibere debet, vt per Tiraq. *in l. 1. connub. gloſ. 1. part. 1. num. 41.* D. Barboſ. *in l. maritum 13. num. 53. in fine, & num. 54. ff. ſoluto matrim.* vbi reddit rationem, quia vxor ſubiecta eſt viro, & ſub eius dominio & poteſtate, vt *Geneſ. 3.* & probat *cap. quæcunque 30. diſt.* & hac ratione tenetur vxor ei obedire tanquam capiti & ſuperiori, *cap. eſt ordo, & cap. mulierem 33. q. 5.*

35 *Si non dolo malo verſatus eſt, &c.*] Notatur ad hoc quòd ſi maritus dolo diſſipauit bona propria ea mente, ne eſſet ſoluendo, propter talem dolum amittit beneficium ne conueniatur vltra quàm facere poteſt, vt per Calcan. *conſ. 50. num. 10.* D. Barboſ. *in d. l. maritum. 13. num. 101. ff. ſoluto matr.* vbi ſubdit probari hunc animum ex his, quæ dixit ante factam diſſipationem, & hinc infert à ceſſante ratione quòd ſi maritus non diſſipauit bona propria animo præiudicandi vxori, ſed alteri, is dolus non faciet perdi dictum beneficium; & *num. 104.* reſoluit propter leuem culpam maritum non amittere hoc beneficium.

36 *Si ad meliorem fortunam, &c.*] Tenetur ergo maritus reſtituere id quod deduxit ſi ad pinguiorem perueniat fortunam, vt per eundem D. Barboſ. *d. l. maritum 13. num. 100. in fine.*

37 *Exactio autem dotis celebretur, &c.*] Notatur ad hoc quòd de iure antiquo ſoluebatur dos vxori, vel hæredibus annua, bima, trima die, vel in tribus annis, in quolibet anno tertia pars; hodie verò hoc iure Codicis attento, ſi dos conſiſtit in rebus immobilibus, ſtatim fit reſtitutio ſine aliqua dilatione, vel termino; ſi verò conſiſtit in quantitate, vel in rebus mobilibus, debet reſtitui intra annum à die ſoluti matrimonij, vt per *l. Hiſp. 31. tit. 11. part. 4.* Iaſ. *in §. fuerat num. 27. & 28. Inſtit. de actionib.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 46.* Bellacomb. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 7. num. 21. pag. 721.* vbi tenet quòd licèt per hunc text. dos conſiſtens in pecunia et ſtatim ſequuta morte viri non ſit reſtituenda, ſed intra annum, quamuis hæredes ſint diuites, tamen fallit ſi dos fuit legata vxori, idem Bellacomb. *eod. lib. 5. tit. 8. num. 1. pag. 729.* vbi quòd exactio dotis conſiſtentis in pecunia ſoluto matrimonio competit viduæ poſt annum, quæ autem conſiſtit in rebus immobilibus, competit viduæ ſtatim poſt mortem mariti, quod intelligit niſi pendente anno luctus ipſa vidua alatur in domo ipſorum hæredum, quia tunc fit compenſatio fructuum cum dictis alimentis, & ſi plus eſt in fructibus, quàm aſcendunt alimenta, illud plus ipſi viduæ reddendum erit, idem Bellacomb. *eod. lib. 5. tit. 8. num. 8. pag. 731.* & Viui. *ibidem num. 9* vbi tenent per hunc text. hæredes mariti defuncti teneri

vxori

vxori iure dotis bona immobilia ſtatim tradere, mobilia verò intra annum. hoc ipſum dicit Mich. Graſſ. *eod. lib. 5. commun. tit. 12. num. 50. pag.* 742. Kirchou. *ibidem num. 91. pag.* 747. vbi quòd dos quando conſiſtit in pecunia ſoluto matrimonio morte viri per hæredes viri ſtatim non eſt reſtituenda, ſed intra annum, etiamſi ipſi hæredes eſſent diuites, & haberent facultatem ſtatim eam reſtituendi, idem Kirchou. *ibidem num. 94. pag.* 748. vbi quòd alimenta petere non poteſt mulier ab hæredibus primo anno dilationis à lege hæredibus mariti ſtatutæ finito, ad ſoluendum ei dotes conſiſtentes in pecunia, quia cùm mulier primo anno elapſo in ſua poteſtate habuerit exigere dotem, quam repetere neglexit, ſibi imputabit ſi illam non exegit, & ideo per eam peti non poſſunt alimenta ab hæredibus viri. Cou. *de ſponſalib. part. 2. cap. 3. §. 9. num. 10. verſ. quarto*, vbi quòd mariti defuncti hæredes tenentur relictæ vxori dotis bona immobilia ſtatim tradere, mobilia verò intra annum, quorum mobilium fructus efficiuntur ipſorum hæredum, nec tenentur ipſi reſtituere eos poſt anni dilationem cum bonis ipſis. Cott. *in memorab. verbo dos el* 2. Surd. *de aliment. tit. 1. quaſt.* 44. *num.* 52. vbi quòd hæredes mariti non alunt viduam ſi dotem volunt reſtituere intra annum, & *à num.* 63. quòd dos conſiſtens in immobilibus reddi debet ſtatim non expectato anno, & *num.* 64. quòd vidua non eſt alenda ab hæredibus niſi intra annum luctus quando dos conſiſtit in bonis immobilibus, D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. part. 2. num.* 40. vbi tradit quòd licèt per hunc text. maritus ad res mobiles dotales reſtituendas habeat anni dilationem, tamen quando culpa mariti diſſoluitur matrimonium quoad thorum, non gaudet maritus prædicta dilatione, ſed ſtatim tenetur reſtituere, idem D. Barboſ. *in l. 2. in princ. part. 1. num. 1. ff. eod. tit.* vbi tradit quòd iure Digeſtorum reſtituebatur dos, annua, bima, trima die, id eſt, in tribus annis, ſcilicet in quolibet anno tertia pars dotis, immobilia autem data in dotem illo iure attento ſtatim reſtituebantur; ſed iure Codicis immobilia ſtatim etiam reſtituuntur, ſed mobilia transacto anno, & *num.* 2. per hunc text. concludit quòd quatenus pertinet ad rei immobilis reſtitutionem, nulla eſt differentia inter ius Digeſtorum, & ius Codicis, ſed vtroque iure immobilia ſtatim reſtituuntur: ſubditque per hunc text. probari quòd mobilia, vel ſe mouentia etiam hodie non reſtituuntur ſtatim; ſed tantùm elapſo anno à die ſoluti matrimonij, & *num.* 3. reſoluit prædictam dilationem annalem competere etiam marito diuiti, & cui facile ſit mobilia ſtatim reſtituere propter generalitatem huius text. Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp.* 442. *num.* 2. vbi citato hoc text. tradit quòd licèt olim de iure Digeſtorum fuerit ſancitum vt vir, aut hæredes illius tenerentur reſtituere dotem annua, bima, trima die, id eſt, intra tres annos reſtituendo ſingulis annis die vltima ſingulorum vnam tertiam partem, nihilominus hodie conſtitutum eſt vt dos quando conſiſtit in bonis immobilibus inæſtimatis ſtatim abſque mora quoad ea bona reſtituatur: quando verò conſiſtit in rebus mobilibus aut mouentibus, vel in iuribus corporalibus inæſtimatis, aut denique quando certa ſumma in valore eſt reddenda, tunc quoad hæc omnia dos reſtituatur intra annum à die ſoluti matrimonij, & ſubdit ex Anton. Gom. quem citat, iam hodie in Regno Caſtellæ ſolere in dotalibus inſtrumentis deduci in pactum vt dos ſoluatur intra triginta dies, à diſſoluto matrimonio, ſtandúmque eſſe tali pacto, aut cuicunque alteri, quòd ea in parte fuerit adhibitum. idem tradit Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 6. quaſt. 21. ſect. 1. num.* 5. vbi *numeris ſeqq.* id multipliciter declarat. Cancer. *variar. reſol. part. 1. cap. 9. num. 98. & 99.* vbi quòd ſi dos conſiſtebat in rebus mobilibus, quæ pondere, numero, & menſura conſiſtunt, reſtitutio dotis debet fieri poſt annum à tempore ſoluti matrimonij; ſi verò in rebus immobilibus conſiſtat, ſtatim venit reſtituenda.

Sed omnimodo intra annum, &c.] Optimè Tiraq. 38
de retractu lig. §. 1. gloſ. 18. num. 36. poſt Bald. Iaſ. & Cottam, aduertit quòd ſi hæredes viri volunt ſtatim poſt mortem ipſius reſtituere dotem conſiſtentem in re mobili, cuius tamen reſtituendæ actio non niſi poſt annum competebat, ſecundùm hunc text. ſi non expectato eo anno, reſtituant dotem, poterunt detrahere interuſurium medij temporis.

Quid tranſacto anno? vide Mich. Graſſ. *tom. 1.* 39
commun. opin. lib. 5. tit. 8. num. 10. pag. 731. vbi tenet quòd ſi poſt annum hæredes ipſi eſſent in mora, adhuc mulier nequiret aliquid accipere, ſeu petere pro alimentis ab hæredibus mariti, quoniam præſumeretur vſura. Idem Mich. Graſſ. *d. lib. 5. tit. 12. num. 78. pag.* 746. vbi quòd mulier poſt annum non poteſt petere alimenta, ſiue vſuras dotis, niſi poſtquam ipſa petiit dotem, hæredes in mora extiterunt, tunc enim intereſſe damni emergentis peti poteſt, Bellacomb. *ibidem num. 95. pag.* 748. vbi tradit, mulierem viduam mortuo viro etiam poſt annum non poſſe conſequi ab hæredibus viri interuſuria dotis ſibi non reſtitutæ, maximè ſi ipſa habuerit vnde ſe alere & dictam dotem exigere potuerit, quod tamen intelligi & reſtringi ſolere ait niſi mulier dotem in iudicio petierit, faciendo quicquid potuerit, vel aliàs ſecundo marito ſuſtinente onera ſit obligata ratione dotis promiſſæ, non traditæ ſaltem per proteſtationem, cum eo caſu vti damnum emergens poſſit mulier à dictis hæredibus dicta interuſuria, vulgo alimenta conſequi.

Notarunt etiam ad hoc quòd lapſus diei conceſſi 40
per legem, miſerationis gratia (prout eſt annus, qui datur marito ad reſtituendas res dotales mobiles) conſtituit debitorem in mora abſque alia interpellatione, vt per D. Barboſ. *in prælud. l. ſi mora 20. n. 10. in fine, & num. 11. ff. ſoluto matr.*

Illico reſtituendis.] Ergo etiam tempore feriarum, de quo D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matr. part. 1. num.* 42.

Fructibus videlicet immobilium, &c.] De materia 41
vide Anton. Gom. *l. 50. Tauri num.* 47. vbi tradit per hunc text. quòd ſi dos conſiſtat in rebus immobilibus, non lucratur maritus, vel hæredes fructus, cùm ſtatim debeat fieri reſtitutio; ſi verò dos conſiſtit in rebus mobilibus naturaliter fructuoſis, vt in ſeruis, iumentis, & ſimilibus rebus, ſimiliter non lucratur fructus, ſed tenetur reſtituere vxori finita dilatione legali, vel conuentionali. & maritus, vel hæredes gaudebunt vſu & interuſurio medij temporis: ſi verò dos conſiſtat in pecunia numerata, poſſunt ea vti illo medio tempore, & poſtea reſtituere ſine vſura, fructu, vel intereſſe, idem ferè tradit Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 442. num.* 3. Matienz. *l. 3. gloſ. 2. num. 25. & 35. tit. 1. lib. 5. noua Recop.* Gam. *Luſit. deciſ. 123. num.* 3. vbi quærit an maritus teneatur hæredibus vxoris fructus dotis immobilium reſtituere, ſiue dos æſtimata fuerit ea æſtimatione quæ facit emptionem, ſiue non? & deinde à quo tempore fructus iſti debeantur. D. Barboſ. *in l. diuortio 8. §. non ſolùm num. 12. ff. ſoluto matrim.* vbi tenet fructus immobilium ſemper pertinere ad vxorem, nam cùm lex iubeat immobilia ſtatim reſtitui, ſi id non præſtet,

maritus

maritus videtur eſſe in mora. *l. magnam, C. de contrah. & commit. ſtipul.* & conſequenter tenebitur ad fructuum perceptorum reſtitutionem, *l. mora, §. in bonæ fidei, ff. de vſuris.* ſubditque fructus mobilium non incipere pertinere ad vxorem niſi poſt annum, & ſic poſt finitam dilationem legalem, antea enim non poteſt videri maritus conſtitutus in mora reſtituendi mobilia, & conſequenter neque tenebitur ad fructuum perceptorum reſtitutionem: & ad hunc modum videri explicandum aſſerit textum *in præſenti, verſ. ſimilique modo*, vt ſcilicet à tempore ſoluti matrimonij pertineant fructus mobilium ad vxorem, qui ſcilicet nati, & curati fuerint conſtante matrimonio, vt quia operæ ſeruorum locatæ fuerant; item & nauis fuerat locata, nam hi fructus diuidentur pro rata, & ſic ſua pars ſtatim eſt reſtituenda vxori: ad quod expendit quod in iſto verſ. *exactio, in princip.* conceſſus eſt annus marito ad reſtituendas res mobiles, & eo tranſacto iubet text. maritum teneri præſtare vſuras æſtimationis rerum mobilium; ergo durante dilatione legali ad nihilum teneri debet: quare *d. verſ. ſimilique modo*, probans fructus mobilium eſſe ſtatim reſtituendos, ne ſibi ipſi incontinenti videatur contradicere, debet declarari modo de quo ſuprà. Expendit etiam quòd in d. verſ. *ſimilique modo*, commiſcentur exempla, in quibus vertitur diuerſa ratio, nam proponit exemplum in penſionibus domorum locatarum, quas certum eſt ſtatim ad vxorem pertinere, prout & ipſa domus ei ſtatim eſt reſtituenda: & idem eſt in annonis ciuilibus, quia & rebus immobilibus accedunt, *l. fin. §. præterea, C. de iure dot.* Vnde alia exempla, quæ ſubiungit de vecturis nauium, vel operis ſeruorum, debent etiam intelligi in caſibus, in quibus ſtatim debeant pertinere ad vxorem, quod vtique tantùm verificatur in caſu, de quo ſuprà, vel etiam quando fructus tales ſint, vt etiam conſtante matrimonio non pertineant ad maritum, nam & hi augent dotem, *l. ſi marito 32. §. fin. ff. ſoluto matrim.* & ſic ſtatim ſunt reſtituendi, &c.

Ad idem videndus D. Barboſ. *in l. 2. in princ. part. 1. num. 6. ff. ſoluto matrim.* qui ait textum *in præſenti* apertè probare quòd fructus, vel vſuræ in rebus dotalibus mobilibus non debentur niſi poſt annum; in immobilibus autem illico debentur à tempore ſoluti matrimonij, & rationem differentiæ aſſignat, quia in rebus mobilibus, durante dilatione legali mora conſiderari non poteſt in marito, & conſequenter neque tenebitur maritus ad fructuum reſtitutionem; elapſo autem anno tenebitur, quia tunc dies interpellat pro homine, & conſequenter videtur maritum in mora conſtituere; in rebus autem immobilibus, quæ ſtatim ſunt reſtituendæ, illicò à principio videtur incurſa mora, vnde meritò in illis veniunt fructus à tempore ſoluti matrimonij; quo pacto intelligendum eſſe ait hunc text. *in verſ. fructibus*, generaliter dicentem fructus mobilium eſſe reſtituendos mulieri, iuxta diſtinctionem factam in principio, vt ſcilicet in immobilibus veniant à die ſoluti matrimonij, in mobilibus autem à die finitæ dilationis legalis. Et quamuis Zaſ. *lib. 2. ſingul. reſponſ. cap. 3. num. 11.* & Ioan. Garc. *de expenſ. cap. 8. num. 32. & 34.* exiſtimauerunt d. verſ. *fructibus*, per ſe ſtare, & diuerſum caſum à præcedentibus continere, tamen ipſe D. Barboſ. *citato loco num. 7.* tenet contra eos, quòd ſcilicet ex contextura litteræ patet dictum verſ. *fructibus* venire continuatiuè ad præcedentia, & ob id debere recipere interpretationem, de qua *ſuprà*, & *n. 8.* tenet Anton Gom *d. l. 50. Tauri num. 47.* quem extollit Ioan. Garc *d. cap. 8. num. 3.* non bene percepiſſe mentem huius text. *in §. exactio*, dum dicit quòd ſi res mobilis ex ſe producat fructus, (vt quia ſit nauis, vel animal) ibi fructus elapſo anno ſunt reſtituendi vxori etiamſi percipiantur durante dilatione legali; ſi verò res mobilis ex ſe non producat fructus, vt eſt pecunia, ſi durante dilatione legali maritus ex ea aliquod lucrum percipiat, non tenebitur reſtituere mulieri, quia durante prædicta dilatione licitè pecunia dotali vtitur.

In gloſſ. *Verſatus eſt.* Notatur ad hoc quòd maritus propter leuem culpam non amittit beneficium. *l. maritum, ff. ſoluto matr.* vt per Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſed ſi filius à num. 90. ff. de liber. agnoſc.* D. Barboſ. *in d. l. maritum num. 104.* 42

In gloſſ. *Reſtituendi.* ibi, *ſed quid erit hodie*, &c. Notatur ad hoc quòd maritus putatiuus non gaudet dilatione legali conceſſa pro reſtitutione dotis, vt per Roder. Xuar. *tit. de la ganancias num. 10. & 11.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 56. verſ. ſeptimò infero*, Tiraq. *de iure mariti gloſſ 8. num. 239* Cou. *de ſponſ. part. 2. cap. 6. §. 8. num. 24.* Cancer. *var. p. 1. cap. 9. num. 106.* D. Barboſ. *in l. ſi cùm dotem 23. §. fin. num. 18. ff. ſolut. matrim.* 43

In ead. gloſſ. ibi, *ſed quid ſi nil aliud habent*, &c. Notatur ad hoc quòd vidua inops intra annum, ſeu tempus reſtituendæ dotis alenda eſt ab hæredibus viri, vt per Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ tit. de ſent. prouiſ. art. 3. gloſſ. 1. num. 10.* Pinel. *ad l. 4. C. de bonis mater. num. 6.* vbi *num. 7.* aduertit quòd etiam intra annum non poteſt applicari hæc quæſtio, vbi nulla eſt dos, quæ reſtitui debeat, & *num. 8.* dicit verius hæredes viri non teneri alere viduam etiam inopem extra terminos huius gloſſ. Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 48.* vbi tenet quòd infra tempus dilationis legalis, vel conuentionalis, in quo debet fieri reſtitutio dotis, vxor debet ali à marito, vel hæredibus eius, niſi quando mulier non haberet alia bona ex quibus ſe alere poſſit, vel quando morte mariti ſolutum eſſet matrimonium, ſeu quando maritus, vel eius hæredes volunt ſtatim dotem reſtituere, Afflict. *deciſ. 284. num. 4.* vbi concludit quòd non datur intereſſe dotis niſi quando debitor dotis fuit in mora, & vxor eſt pauper, & non habet vnde poſſit viuere niſi de ſua dote, vel conſtat quòd paſſa fuerat intereſſe, etiamſi haberet aliunde vnde poſſet viuere, quia tunc ratione intereſſe paſſi debetur iſtud intereſſe, Nouell. *de dote part. 7. priuil. 7. verſ. ex prædictis*, Surd. *conſ. 121. num. 41. & de aliment. tit. 1. q. 45. num. 26.* Auendan. *de exequ. cap. 31. num. 9.* vbi aſſerit maritum teneri pendente dilatione ſoluere ſocero, ſiue vxoris ſuæ cognato intereſſe, vel alimenta ad rationem viginti pro vno, Anton. de Amatis *var. reſolut. reſ 49. num. 92.* Neguzant. *de pignorib. 5. memb. 5. part. num. 17.* Menoch. *conſ. 7. à num. 15.* Gabr. Aluarez *de priuil. pauper. part. 1. quæſt. 26.* vbi ſi mulier pauper pro alimentis, vel aliis neceſſariis ſumptibus pecuniam ſub vſuris acceperit, vel aliter ex dotis retardata ſolutione læderetur, huiuſmodi intereſſe, damnúmque emergens petere poſſe, debetéque conſequi, tradit latè Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 6. quæſt. 11. ſect. 1. num. 6.* vbi dicit quamdio dos non redditur vxori intra tempus iure, vel pactione præfixum, ſi mulier non ſit inops, ſed habeat aliunde alimenta, non tenetur ei maritus, nec eius hæres alimenta præſtare; quòd ſi aliunde alimenta non habeat, eſto habeat parentes diuites, & alimenta petat, alenda erit de fructibus ipſius dotis; quòd ſi nulli ſint tales fructus, vel non ſufficiant, ex bonis mariti ſupplendum erit, quod inſuper opus fuerit durante præfato tempore, & *num. 8.* ſubdit quòd hæres mariti

non

Digitized by Google

non tenetur vltra quantitatem dotis vxori alimenta præſtare, nec vltra annum à die ſoluti matrimonij. Latè D. Barboſ. *in l. 2. in princip. part. 1. n. 16. ff. ſoluto matrim.* vbi ait diſtinctionem huius gloſ. communiter approbari, videlicet quòd aut mulier eſt diues, & ex fructibus immobilium ſtatim reſtitutorum, vel etiam ex fructibus paraphernalium poteſt ſe alere, & tunc maritus, vel eius hæres nihil ei tenebuntur præſtare alimentorum nomine; ſi verò mulier ſit inops, neque aliunde habeat vnde ſe alat, tunc maritus, vel eius hæres tenentur mulieri alimenta præſtare ex prædictis fructibus, quam reſolutionem dicit probare plures alios, quos retulit Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his num.* 117. *ff. de liber. agnoſc.* Matienſ. *l. 3. gloſſ. 2. num. 19. tit. 1. lib. 5. noua Recop.* Theſaut. *Pedem. deciſ.* 43. *num.* 1. Vnde idem D. Barboſ. *ibid. num.* 17. primam ſic firmat concluſionem. Quòd ſi mulier ſit diues, & habeat vnde ſe alat, neque maritus, neque eius hæres ex prædictis fructibus aliquid tenentur dare vxori; contra Roin. Corn. Corduba de Lara, Mynſiog. Ioan. Garc. & Theſaut. quos ibi refert & reprobat; deinde *num.* 21. aliam adducit concluſionem. Quòd ſi mulier ſit inops, neque habeat aliunde vnde ſe alat, tunc maritus, vel hæres ex fructibus perceptis durante dilatione legali, & ſic intra annum tenentur eam alere: & *numeris ſeqq.* hanc concluſ. à nonnullorum impugnationibus defendit, & *n. 23. cum ſeq.* explicat quando mulier dicatur inops vt hæc concluſio verificari poſſit.

45 In ead. gloſſ. ibi, *dilatio legalis debet eſſe vtilis viro,* &c. Notatur ad hoc quòd ſi maritus durante dilatione legali aliquos fructus, vel vtilitatem percipit ex rebus mobilibus, illos irreuocabiliter facit ſuos, vt per Cou. *de ſponſal. part. 2. cap. 3. §. 9. num. 9.* Viu. *lib. 2. communium opin.* 320. Ioan. Garc. *de expenſis cap. 8. num. 29. ad fin.* D. Barboſ. *in l. 2. in princ. part. 1. num. 5. cum ſeqq. ff. ſoluto matr.* vbi contra Anton. Gom. Bald. Nouell. Zaſ. & alios contrarium tenentes, hanc partem defendit, & idem repetit *in l. diuortio* 8. *§. non ſolùm num. 2 ff. eod. tit. ſoluto matrim.* Fontanel. *de pactis nupt. clauſ. 6. gloſ. 2. part. 1, num.* 35.

46 In ead. gloſ. ibi, *Item adhuc videtur durare primum, cùm nec poſſit nubere ſecundo.* Hanc gloſſ. dicit notabilem Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 11. num. 5.* ad hoc quòd licèt matrimonium ſit ſolutum morte mariti re ipſa, iuris tamen fictione intelligitur durare ſaltem in primo anno ſequenti, qui dicitur annus luctus cum in illo nubere non poſſit.

§. Cúmque ex ſtipulatu.

47 Partûs ancillarum dotalium, & etiam per ſeruos dotales quæſita extra operas eorum, vel res mariti, pertinent ad mulierem, fœtus verò & fructus pertinent ad maritum, ſed pro rata temporis vltimi anni veniunt diuidendi, ſi dos fuit inæſtimata, & ſi tempore diuiſionis alter filiorum dotem vxoris, vel nurus detinuerit, præcipuam cautionem de defendendo præſtare tenetur cohæredibus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Vide D. Barboſ. *in l. 2. in princ. part. 1. num. 9. ff. ſoluto matrim.* vbi ait probari in præſenti quòd fructus mobilium pro rata temporis ſunt diuidendi inter coniuges, & *in l. diuortio 8. in princ. part. 2. num. 5.* vbi citato hoc text. tradit quòd licèt maritus fructus dotales colligat, & percipiat, non tamen irreuocabiliter eos facit ſuos, niſi pro rata temporis, quo ſuſtinuit onera matrimonij, & reliquos vxori debet reſtituere, idem reſoluit Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2. lib. 6. quæſt. 12. ſect. 2. num.* 14. vbi *num.* 15. ſubdit vltimi anni fructus diuidendos eſſe pro rata inter coniuges, vel hæredes eorum, vt ſi per octo menſes vltimi anni durauit matrimonium, vir debet habere beſſem fructuum, vxor verò trientem, hoc eſt, ex duodecim partibus, in qua fructus diuidi poſſunt, vir octo partes, vxor verò quatuor recipere debebit: incipiet autem, inquit, vltimus annus per comparationem ad primum, itavt primus incipiat quando non ſolùm matrimonium contractum eſt, ſed etiam dotis traditio ipſi marito facta fuit. Quòd ſi talis eſſet fundus dotalis, qui bis in anno ferret fructus, eadem ratio eſſet habenda dimidij anni, quæ integri. Quòd ſi maritus fundum cùm fructibus pendentibus reſtitueret, cauere debebit vxor de fructibus reſtituendis pro rata, ſicut ſi maritus locaſſet fundum colono, cauere deberet de reſtituenda parte mercedis pro rata, &c.

Fœtus autem iumentorum, &c.] Hinc initium ſumpſit *l. Hiſp. 21. tit. 11. part.* 4. in qua ſtatuitur quòd ſi grex datus viro in dotem inæſtimatus, periculum eſt mulieris, ſi autem datur æſtimatus, licet fructus gregis dotalis cedat viri lucro, tenetur tamen vir loco capitum demortuorum de fructibus ſupplere defectum, & hoc cùm ſpecies certæ dantur in dotem; ſi autem quid detur in dotem pondere, numero, vel menſura conſiſtens, periculum & commodum eſt viri. 48

§. Videamus.

Si filia efficiatur ſui iuris morte patris, vel emancipatione, actio de dote conſolidatur in eius perſona, etiamſi à patre fuerit exhæredata, & dos confertur, & in legitima portione computatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 49

Vide *l. Hiſp. 30. tit 11. part.* 4. Roder. Xuar. *in l. quoniam in prioribus ampl. 15. num. 2. pag.* 451. vbi tradit quòd licèt actio dotis ſoluto matrimonio ſit communis patri & filiæ, vt *in l. 2. §. 1. ff. ſoluto matr.* tamen mortuo patre in vita filiæ integra actio dotis conſolidatur in ipſam filiam, vt probat hic text. ſubditque cum Bart. reprobata gloſ. *in præſenti*, quòd bene poteſt pater per ſtipulationem incontinenti ſibi prouidere, & impedire ius conſolidationis apponendo in dote onus, & conditionem; videlicet quòd ſoluto matrimonio ſine liberis dos reddatur, & reſtituatur ſibi, & ſuis hæredibus, nam per talem expreſſam conuentionem & ſtipulationem impeditur ius conſolidationis, dato quòd filia ſuperuixiſſet patri, idem ferè tenet *ibidem ſuper declarat. legis Regni quæſt. 6. num. 2. ad fin.* Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 28. *poſt med.* vbi per hunc text. tenet quòd ſi tempore dotis conſtitutæ erat in poteſtate, ſed ſoluto matrimonio reperiatur ſui iuris morte patris, vel emancipatione, tota actio quæritur filiæ, & conſolidatur in eius perſona, licèt à patre ſit exhæredata, D. Barboſ. *in l. 2. §. quòd ſi in patris num. 8. ff. ſoluto matrim.* vbi tradit quòd licèt actio dotis communis ſit inter patrem & filiam, itavt ſoluto matrimonio viuo patre dos ad eum reuertatur, *l. dos à patre, C. ſoluto matrimon.* ſi tamen matrimonium durer tempore, quo pater moritur, dos in ſolidum conſolidatur in perſona filiæ, vt probat text. *in præſenti.* & *num.* 11. per hunc text. tenet quòd ſi tempore datæ dotis filia ſit in poteſtate, & tamen poſtea efficiatur ſui iuris, exinde dos conſolidatur in perſona filiæ, itavt actio dotis ſua ſit inſolidum, & non communis; ſubditque poſt Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 28. & Bacç. *in tract. de non meliorandis filiabus cap. 21. num.* 18.

quòd

quòd cùm *l.45,Tauri* conſtitutum ſit filiam nuptam poſt velationes ex poteſtate legis effici ſui iuris, ideo in Hiſpania nunquſm actio erit communis inter patrem & filiam, ſed in ſolidum efficietur filiæ, & *n.12.* id in Regno Portngsliæ à fortiori procedere ait, cùm per matrimonium ſolùm de præſenti ibi filis ex poteſtate legis efficiatur ſui iuris.

50 *Emancipauerit eam,*&c.]Ergo ſi per emancipationem dos conſolidatur in perſona filiæ, à fortiori idē erit ſi à principio dos detur filię emancipatę, de quo tamē vide D Barboſ.*in d l.2.§.quòd ſi in patris,n.36.*

51 Notatur ad hoc quòd pactum ſimpliciter conceptum tacitè videtur collatum in tempus, quo filia efficiatur ſui iuris, & ſic dos fuerit conſolidata in eius perſona, vt per D.Barboſ.*in d.l.2.§.quod ſi in patris, num 48.*

52 In gloſſ. *Viſum.* ibi, *nunquid erit hoc verum*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi pater ſit ſtipulatus dotem ſibi reddi, & decedat conſtante matrimonio ipſius filiæ, poſtea ſoluto matrimonio per mortem viri, vel vxoris dos pertinet ad filiam, & eius hæredes, vt per Anton.Gom.*d.l.50. Tauri n.28. ante verſ.ex quibus,* Auendan.*ad l 25.Tauri,gloſſ.vnic.n.9.* Roder.Xuar. *ſūpra citato loco.*

§. Accedit.

53 Extraneus dotem dans, vel promittens pro muliere, cenſetur ei donare, niſi ſtipulatus, vel pactus fuerit ſibi reddi, & extraneus dicitur, qui non habet in poteſtate. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1.ſupr.hoc tit.*

54 Hsnc eandem̄ concluſionem ex hoc text. deſu-
55 munt *l.Hiſpan.30.tit.11.part.4.* vbi ſtatuitur dotem adoentitiam ſoli filię eſſe reſtituendā, niſi extraneus, qui dedit, aliter pactus fuerit in conſtitutione, Palat.*in repet.rubr.de donat.inter vir.& vxor. §.66.n.12.* vbi limitat diſpoſitionem huius text. quando mulier haberet patrem, qui poſſet & teneretur illam dotare, ſed non dotauit, quia fortè erat abſens, vel in remotis, vel in carceribus, aut fortè perfidia detentus nollet maritare, & dotare filiam, tunc ſi amicus, vel coniunctus dotem promiſerit, non præſumitur donatio, ſed animu repetendi, & repeteret à pstre, & *n.12.* ex his infert ad vnum ſingulare, & quotidianū quòd ſi extraneus, qui dedit, vel promiſit dotem pro muliere, erat aliàs debitor eiuſdem mulieris in eadem quantitate, vel maiori, etiamſi non eaprſſiſſet, quòd animo compenſandi, vel ſe liberandi à muliere hoc faceret, præſumitur qoòd animo ſe liberandi hoc feciſſet. Anton.Gom.*l.50.Tauri n.23.in fine,* vbi tradit concluſionem ex hoc text. deſumptam, quòd quando extraneus promittit dotem alicui puellæ, vel mulieri, videtur ei donare, intelligendam eſſe niſi ſit eius adminiſtrator, & *n.28. verſ.ex quibus*, per hunc text. ait quòd ſi coniunctus, vel extraneus dedit, vel promiſit dotem, tunc tota dos, & actio eius, quæritur mulieri, & eius hæredibus, quia videtur donare, Iacob.Mandel. *conſ.12. num.11.vol.1.* Franc. Vegg.*conſil.37.n.6.* Valaſc.*conſult.127.n.11.* Camill. Borell.*in ſumm.deciſ.part.3.tit.4. à num.48. cum multis ſeqq.* vbi *n.54* extendit faciliori modo procedere in patre dotem promittente, & *n.68.* tenet quòd frater etiam dotans ſororem præſumitur animo donandi illam dotare, & *n.70.cum ſeqq.* limitat, niſi ſic dotantes eſſent adminiſtratores, aut debitores mulieris. & *tit.5.n.13.& 14.* Maſcard.*de probat,concl.572.à princ.* vbi probari ex hoc text. aſſerit quòd dos data ab extraneo mulieri præſumitur donata, ſi is extraneus à marito illius mulieris ſtipulatus non fuerit eam ſibi reddi ſoluto matrimonio, & *n. 3.* ampliat procedere etiam quando dos datur ab extraneo mulieri abſenti, & *n 4.* ampliat etiam quando is extraneus nominemulieris eſſet ſtipulatus dotem ſibi reddi, nam adhuc manet præſumptio donationis. & *n.5.* ampliat vt eo magis procedat in patre dotante, faciliùs namque præſumitur donatio in aſcendente, quàm in extraneo, & *n.7.* ampliat etiam in fratre dotante ſororem etiam diuitem, nam in dubio præſumitur dotaſſe de bonis propriis, & animo donandi, niſi aliqua coniectura vrgeret in contrarium, qua poſſet colligi animum fratris non fuiſſe donandi, & *n.16.& 17.* poſt Menoch.*de arbitr.caſu* 88. *à n.4.* limitat non procedere quando mulier, cui per extraneum aſſignatur dos, habet patrem diuitem, à quo poteſt dotari, tunc nempe præſumitur dotem dari animo repetendi ab ipſo patre, & deinde limitat quando extraneus adminiſtraret bona dictæ mulieris, D.Barboſ.*in l.1.pars.4. n.58.ff.ſolut.matr.* vbi ait hunc §. procedere quando is, qui nihil debebat ſimpliciter dotem promiſit, tunc enim præſumetur donandi animus, ſecus ſi debitor mulieris pro ea dotem promiſerit, quia credendum animo liberandi ſe ab obligatione, qus mulieri tenebatur, prædictam promiſſionem feciſſe, non autem animo donandi, & *in l.2.in princ. §.quod ſi patris, n.37.ff.ſolut.matr.* vbi ait procedere quando pater velit vt quocūque modo ſoluatur matrimonium, dos ad eum reuertatur, tunc enim tempore datæ dotis oportet hoc modo ſtipulari, quòd ſi non ſtipuletur, tunc ſi dos detur filiæ emancipatæ, in vno tantùm caſu dos ad eum reuertetur, ſi morte filiæ ſoluatur matrimonium, & *n.38.* infert explicationem ad hunc §. dum facit differentiam inter dotem datam filiæ in poteſtate, vel filiæ emancipatæ, quia in primo caſu fingitur ſtipulatio in fauorem patris, non ſic in ſecundo, nam ex prædictis ait in hoc eſſe ſimilitudinem inter prædictos caſus, quòd ſi morte ſoluatur matrimonium, dos vtroque caſu ad patrem reuertetur. *l.iure ſuccurſum 7.in princ.ff.de iure dot.& in l.ſi cùm dotem 23.§.ſi pater,n.26.poſt med.ff eod.* vbi ait quòd licèt Bart.Alex. Vincent.Xuar.&Roman. quos ibi refert, dictum huius text. de pacto patris quòd impediat conſolidationem fieri dotis in filiæ perſona, intelligant qusndo conditio huiuſmodi pacti impleta eſt viuo patre, ſecus ſi eo mortuo, tamen contrarinm verius exiſtimat cùm pater ſibi pciſcens, & hæredi videatur paciſci, *l.ſi pactum,ff.de probat.l.qus de reddenda,ff de pact.dotal.* Cald.Pereira *poſt quæſt.forenſ.conſ.1.à n.18.* vbi ait in hoc text probari eū, qui dotare non tenetur, ſi dotē promiſit donaſſe videri. Card.Mantic.*de tacit.& ambig.conuent.lib.13.tit.13. à n.4. & à n.10.* quærit quòd ſi quis non tenetur dotare, & ex alia cauſa ſit debitor mulieris, an animo donandi, vel cōpenſsndi ei dotem dediſſe, vel promiſiſſe intelligātur, & *à n.14.* diſputat ſi extraneus dotē dederit, vel promiſerit pro muliere, quæ habet pstrem, vel aliū, cui dotandi onus incumbit, an animo donandi, vel potiùs repetendi dediſſe, vel promiſiſſe intelligatur.

Stipulatione autem, vel pacto interpoſito,&c.] Dum 56
probat hic text. dotantem poſſe incontinenti ſtipulari dotem ſibi reſtitui ſoluto matrimonio, intelligitur per D.Barboſ. *in l.1.p.4. n.136. ff.ſoluto matr.* vt 57
non procedat quando is, qui promiſit dotem, ad id cogi poterat, nam tunc prædictum pactum in ſui fauorem concipere non poteſt: vnde infert quòd ſi pater relinquat in teſtamento dotem filiæ, non poteſt filius eam ſoluens ſtipulari vt ſoluto matrimonio ſibi reddatur; & quòd ſi frater dotauit ſororem ex bonis propriis, non poteſt ponere prædictum pactum, ſi dotem ex neceſſitate legis præſtitit.

58 Notatur ad hoc quòd quando quis promiſit dotem marito pro vxore abſente, licèt reſpectu mulieris abſentis videatur eſſe pollicitatio, tamen fauore dotis lex fingit ſtipulationem in fauorem mulieris abſentis, quaſi illa pro ſe eſſet ſtipulata, vt per Natt. *conſil. 253. num. 5. lib. 2.* Nouell. *de dote part. 6. prinil. 78. num. 3.* D. Barboſ. *in d. l. 1. part. 3. num. 15.*

59 *Sed ſi non ſpecialiter extraneus dotem dando*, &c.] Ergo non poteſt ſtipulari vt penes alium maneat, etiamſi ſit hæres mariti, de quo vide D. Barboſ. *in l. 2. in princ. p. 1. n. 146. verſic. his ita, ff. ſolut. matrim.*

60 *Cùm donaſſe magis mulieri*, &c] Notatur ad hoc quòd dotis datio facta ab extraneo dicitur eſſe mera liberalitas, & donatio vt per Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, num. 240. C. de reuoc. donat.* Surd. *de aliment. tit. 6. quæſt. 1. num. 21.* vbi per hunc text. tenet quòd dos data ab extraneo cenſetur donatio, & *num. 23.* rationem aſſignat, quia donatio præſumitur quando nulla ſubeſt neceſſitas. *l. donari, ff. de regulis iuris.*

61 *Extraneum autem intelligimus*, &c.] Notatur ad hoc quòd extraneus eſt, qui in poteſtate filiam non habet, vt per Gouean. *lect. variarum iuris ciuilis lib. 2. cap. 4.* vbi etiam quòd fauore dotis etiam mulieri abſenti quæritur actio.

62 In gloſſ. *fecerit*, ibi, *item ex promiſſione fit dos*, &c. Vtrùm dos promiſſa, ſeu promiſſum, & datum nomine dotis, appellatione dotis contineatur, vide Roland. à Valle *de lucro dotis quæſt. 5. num. 14.* Iaſ. *in §. fuerat. num. 127. Inſtitut. de action. & in l. ſi donaturus, §. ſi quis indebitam, num. 14. ff. de condict. ob cauſam*, Afflict. *in cap. 1. §. donare, num. 35. qualiter poterat olim feudum alien. lib. 2. fol. 34 & in cap. 1. de natura ſucceſſ. feud. num. 79. lib. 3. fol. 98.* Negozant. *de pignorib. part. 2. membr. 4. num 71.* Syluan. *conſ. 2. n. 48. 49. 74. & 76.* Tiraquel. *de retractu tit. 2. ad fin. num. 32. cum ſeq.* Campeg. *de dote part. vlt. quæſt. 14.* Achil. *deciſ. 18. n. 1. de conſt. 1.* Vacon. *lib 6. declarat. iuris cap. 93. num. 9.* Oſaſch. *deciſ. 21. num 15* Menoch *de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 1. num. 21.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſolut matrim. part. 4. num. 4* Gam. *Luſitan. deciſ. 187.* Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ. 14. num. 9.* quorum plures retuli *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appellat. 84.*

63 In gloſſ. *Præſumatur.* ibi, *id eſt, fingatur, ſuper id enim quod eſt certum fingitur, ſuper incerto præſumitur.* Hanc differentiam inter fictionem & præſumptionem ponunt Aleiat. *de præſumpt. in prælud. part. 1. à num. 2.* Beroi. *in cap. at ſi clerici, in princ. num. 110. de iudic.* Euerard. *in centur legali in loco à fictione, num. 5.* Menoch. *de præſumpt. lib. 1 præſumpt. 8. num. 10.* vbi *numeris ſeqq.* alias adducit differentias.

64 Notatur etiam ad hoc quòd ficta eſt, & non præſumpta ſtipulatio, quæ fauore dotis fingitur, vt per Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 5. num. 4.* D. Barboſ. *in l. 1. p 3. num. 21. in princ. ff. ſolut. matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Patri dotem filiæ ad ſe reuerſam eâ denuo nubente non licitum eſt minuere, niſi eius patrimonium fortuitò fuerit diminutum, & num. 2. etiamſi ſecundus vir tantam dotem non mereatur, num. 3. procedit ſi patre viuo filia iterum nubat, num. 4. Amplia hanc auth. locum habere.*

I. tam in Dote data per patrem filiæ, quàm in promiſſa, num. 5.

II. Etiamſi dos data in primo matrimonio fuerit modica, num. 6.

III. Licet pater, qui dotem promiſerat, nunquam illam ſolniſſet, num. 7.

IV. Si filia iterum non nubat, ſed ingrediatur monaſterium, num. 8.

9 *Pater qui filiam ſecundo nuptui tradidit, ſi pro ea promittat dotem ſimpliciter, non videtur intellexiſſe de noua dote ſed de antiqua, quam in primo matrimonio pro ea dedit.*

10 *Dos primo viro data, an & quando ſecundo tacitè intelligatur conſtituta.*

11 *Fundus dotalis vbique poſitus non poteſt alienari, vel obligari etiam conſentiente matrimonio, licèt in alys rebus mulier poſſit renuntiare iuri hypothecarum, & num. 12.*

13 *de Lege Iulia prohibente ne maritus res dotales alienare poſſit inuita vxore retaſſinè.*

14 *Mulier ſi conſentit vt res mariti ſibi hypothecata alienentur, & ſic liberentur ab eius hypotheca, huiuſmodi conſenſus, ſiue tacita renuntiatio hypotheca tam tacita, quàm expreſſa valebit. intellige, vt num. 15.*

16 *Fundus dotalis, etiam conſentiente vxore, hodie non poteſt alienari per maritum. etiamſi tranſacto biennio a die prima alienationis iterum comprobârit, num. 17. Nec ipſa mulier viro conſentiente fundum dotale alienare poteſt, num. 18.*

19 *Maritus res tam mobiles, quàm immobiles ſibi in dotem datas, alienare poteſt.*

20 *Rerum dotalium alienatio adeò eſt inualida, vt poſſit maritus contra proprium factum venire, & etiam conſtante matrimonio res per ſe alienatas, ab emptore vendicare.*

AVTH. Sed quamuis.

PAtri dotem filiæ ad ſe reuerſam ea denuo nubente non licitum eſt minuere, niſi eius patrimonium 1
fortuitò fuerit diminutum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 2. ſuprà hoc tit.* & poſt omnes Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 59.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Dec. *conſil. 35. num. 6.* D. Barboſ. *in l. 1. part. 4. num. 54. in princip. ff. ſoluto matrim.* vbi ampliat, etiam 3
ſi ſecundus vir tantam dotem non mereatur, *& in l. ſi cùm dotem 25. §. ſi pater, ff. eodem tit.* vbi dicit textum *in præſenti* procedere, ſi patre viuo filia iterum nubat, nam eo mortuo ceſſat huiuſmodi obligatio, ne- 4
que filiæ iterum nubenti ea dos præcipua danda eſt, niſi quando de veriſimili mente teſtatoris eſſet quòd ea dos præcipua ad filiam pertineret; & eſt ratio, quia mortuo patre, filia habet ex bonis patris legitimam, per quam ei videtur ſatisfactum: & *num. 27.* tenet ceſſare diſpoſitionem huius authent. ſi filia per mortem patris obtineat legitimam, ex qua poſſit ſe dotare, niſi legitima minor ſit quàm dos ſemel data, ſubdítque quòd ſi quando pater dedit primam dotem, & non appoſuit pactum impeditiuum conſolidationis, non poterit illud apponere in ſecundo matrimonio, quia ſic non videretur in ſecundo matrimonio dotem ſine diminutione dare. latè *in l. poſt dotem 41. num. 33. cum ſeqq. ff. eod. tit.* Cald. Pereira *de renou. emphyt. quæſt. 18. num. 12. & 47. & quæſt forenſ. lib. 1. quæſt. 18. num. 31.* vbi infert per hunc text. ad illud quòd licèt pater ſemel filiam dotauerit, ſi tamen illa caſu fortuito dotem admiſerit, tenetur ei nouam dotem conſtituere

Amplia primò hanc authent. locum habere tam in 5
dote data per patrem filiæ, quam in promiſſa, iuxta æquiparationem *l. ex morte, in fin. C. de pactis conuent.* Ita Syluan. *conſil. 2. à num. 74.* Gaſp. Baëç. *de*

non

non meliorand. filiab. cap. 16. *num.* 12. D. Barboſ. *in d. l. poſt dotem* 41. *num.* 33. *in princip.* contra *gloſſ. in præſenti*, & citatos per eundem D. Barboſ. *in rubr. ff. ſolut. matrim. part.* 4. *num.* 6. *in fine.*

6 Amplia ſecundò procedere, etiamſi dos data in primo matrimonio fuerit immodica, nam & hanc pater filiæ iterum nubenti tenetur integram reſtituere, Gaſp. Baëç. *d. cap.* 16. *à num.* 3. D. Barboſ. *d. l. poſt dotem, à num* 33. *verſic. Item adde*, vbi refert Syluan. *d. conſ.* 2. *à num* 60. concludere quòd dos data in primo matrimonio reddenda eſt filiæ iterum nubenti, etiamſi nubat ſine patris conſenſu viro, qui attenta dignitate, & qualitate tanta dote dignus non ſit.

7 Amplia tertiò procedere licèt pater, qui dotem promiſerat, nunquam illam ſoluiſſet, vt per Tiraquel. *de retract. tit.* 2. *ad fin. num.* 6. *& num.* 35. *& de iure mariti gloſſ.* 3. *num.* 3. *&* 4.

8 Amplia quartò locum obtinere ſi filia iterum non nubat, ſed ingrediatur monaſterium, vt per Boët. *deciſ.* 131. *num.* 8. Palat. *in repetit. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxorem, notab.* 3. *§.* 12. *num.* 2. Neguzant. *de pignoribus, part.* 2. *membr.* 4. *num.* 34. Gaſp. Baëç. *d. tractat. de non meliorandis filiab. cap.* 14. *num.* 3. Eman. Coſta *in l. cùm tale, §. ſi arbitratu, ampliat.* 11. *num.* 1. *ff. de condit. & demonſtr.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.* 2. *tit.* 456. *cap.* 14. *in princip.* quorum tamen reſolutionem non putat tutam D. Barboſ. *d. l. poſt dotem, num.* 33. *in fine, & num.* 34. ex eo, quia cùm hæc authent. loquatur quando filia iterum contrahit matrimonium carnale, non eſt extendenda ad ingreſſum Religionis, pro cuius ingreſſu minor ſolet dari dos, quàm pro matrimonio carnali, ac proinde tenet non eſſe cogendum patrem date maiorem dotem, quàm ſoleat dari pro ingreſſo Religionis.

9 Demum in materia huius text. aduertit D. Barboſ. *in dict. l. poſt dotem, num.* 34 *in princip.* quòd ſi pater, qui filiam ſecundo nuptui tradidit, pro ea promittat dotem ſimpliciter, non videtur intellexiſſe de noua dote, ſed de antiqua, quam in primo matrimonio pro ea dedit, itavt ſi fortè maiorem dotem promittat, quam dederit in primo matrimonio, antiqua dos videatur includi in promiſſione, & id, quod deeſt, ex ſuo præſtabit.

10 An & quando dos data primo viro, ſecundo tacitè intelligatur conſtituta? vide latè Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis convent. tom.* 1. *lib.* 12. *tit.* 15. *per tot.*

§. Et cùm lex Iulia.

11 Fundus dotalis vbique poſitus non poteſt alienari, vel obligari etiam conſentiente muliere, licèt in aliis rebus mariti mulier poſſit renuntiare iuri hypothecarum. Colligunt ea Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

12 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Anton. Gubert. *de ſponſalib. tit. de dotium ſingular. verſ. duodecimò fundus*, Gaſp. Caballin. *milleloq.* 691. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 9. *cap.* 24. *ſub num.* 11. *verſic. aliud priuilegium*, Camill. Borrel. *in ſumm. deciſ. part.* 3. *tit.* 5. *à num.* 217. D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 5. *num.* 7. *in princip. ff. ſoluto matrimonio*, vbi ex generali prohibitione indiſtinctè concepta in hoc textu, vt res dotales neque conſentiente vxore alienari poſſint, infert eam alienationem non valere etiamſi vtilis ſit vxori: ſed deinde melius diſtinguit quòd ſi fundus dotalis vtiliter alienetur, & eius loco alius ſubrogetur, tunc valida cenſetur alienatio; ſed ſi eius loco alius non ſubrogetur, ſed retineatur pretium, quod ſubeſt conſumptioni, & amiſſioni, non valebit alienatio, quantumcunque aliquo reſpectu vtilis videatur, quia ſatis eſt vt dos non remaneat ita ſecura, vt antea: & *ibidem num.* 12. *verſic. ſecunda principalis concluſio*, tenet per hunc textum, quòd hodie fundus dotalis non poteſt alienari etiam conſentiente vxore, quia mulier habet fragile conſilium, & ideo illi facile iura ſubueniunt, & *n.* 13. ampliat vt procedat etiamſi mulier tranſacto biennio à die primæ alienationis, eam iterum comprobet, adhuc enim inualida cenſebitur prædicta alienatio, & *num.* 18. *in princip.* citato hoc textu tenet non licere mulieri alienationem rei dotalis ratificare, & *num.* 43. limitat niſi mulier conſentiat alienationi animo decipiendi emptorem, vt quia tempore alienationis aſſeruit eam rem non eſſe dotalem, cùm tamen re vera dotalis eſſet, nam tunc in præiudicium mulieris decipientis, ea alienatio habebitur pro valida, nam dolus mulieris faciet ne hoc caſu ei competat fauor, de quo in hoc textu, & *num.* 45. *verſ. denique*, expendit pro hac parte rationem huius text. in quo propter fragilitatem conſilij mulieris irritatur rerum dotalium alienatio facta de eius conſenſu; ergo ſatis innuitur mulieribus decipientibus illum fauorem non communicari, Fontanel. *de pactis nuptialib. clauſ.* 7. *gloſſ.* 3. *part.* 13. *num.* 14 Rebell. *de oblig. iuſtit. part.* 2. *lib.* 5. *quæſt.* 2. *num.* 17. *& quæſt.* 7. *ſect.* 1. *num.* 3.

Lex Iulia fundi dotalis, &c.] De hac lege Iulia 13
prohibente ne maritus res dotales alienare poſſit inuita vxore, vide Anton. Auguſt. *in libello de legibus & Senatuſconſ. tit. de lege Iulia de fundo dotali*, Alexand. ab Alex. *dierum genial. lib* 4. *cap.* 8. Camill. Borrel. *d. part.* 3. *tit.* 5. *ex num.* 218. D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part.* 5. *à princ.*

Sed ne ex conſenſu mulieris hypotheca, &c.] Nota 14
quòd ſi mulier conſentiat vt res mariti ſibi hypothecatæ alienentur, & ſic liberentur ab eius hypotheca, huiuſmodi conſenſus, ſiue tacita renuntiatio hypothecæ tam tacitæ, quàm expreſſæ valebit, vt per Neguzant *de pignorib.* 4. *membr.* 2. *part. à num.* 84. D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part* 5. *num.* 59. *verſ. vlteriùs*, vbi *num.* 62.
prope fin. id intelligit quando res erat hypothecata 15
vxori ea vna tantùm cauſa, & de conſenſo vxoris maritus eandem rem alienauerit, vel alteri obligauerit: aliter enim dicendum ait ſi res vxoris ſit obligata ex duplici cauſa, & limitatiuè vni renuntiat, quia alteram videtur tacite conſeruare, & *n.* 66. ampliat procedere non ſolùm in hypotheca generali quam mulier habet in rebus mariti, ſed etiam in hypotheca ſpeciali, nam & huic mulierem renuntiare poſſe defendit.

Nec conſentiente muliere, &c.] Notatur ad hoc 16
quòd etiam conſentiente vxore fundus dotalis hodie per maritum non poteſt alienari, vt per Bald. Nouell. *de dote, part.* 7. *ſpec.* 1. *num.* 5. *verſ. fallit primò*, Couarr. *in cap. quamuis pactum, part.* 2. *§.* 1. *num.* 10. Gutier. *de iurament. confirmat. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 92. D. Barboſ. *in*
d. l. 1 *part.* 5. *num.* 2. *&* 3. *&* 13. vbi ampliat etſi mulier 17
tranſacto biennio à die primæ alienationis iterum comprobaret, Pichard. *in princip. Inſtitut. quibus alienare licet, num.* 9. *&* 12. Fontanel. *d. clauſul.* 7. *gloſſ.* 3.
part. 13. *num.* 18. Neque ipſam mulierem viro conſen- 18
tiente fundum dotale alienare poſſe reſoluunt Gutier. *d. cap.* 1. *num.* 105. vbi tradit nec eius fideiuſſorem teneri, quia nec naturaliter obligatur, D. Barboſ. *in d. l.* 1. *p.* 5. *num.* 4.

Alienare.] Siue cenſus conſtituere, ad not. per Felician. *de cenſib. lib* 2. *cap.* 3. *n.* 13. *verſ. ſin verò.*

In fundo autem non æſtimato, &c.] Notatur ad hoc 19
quòd maritus res tam mobiles, quàm immobiles ſibi in dotem datas, & æſtimatas ea æſtimatione, quæ faciat emptionem, poteſt alienare, quia talis æſtimatio

facit deſinere rem omnino eſſe dotalem, & haberi ac ſi empta fuiſſet à viro, vt per Campeg. *de dote, part.1. quæſt.* 40. *num.*2. Couarr. *pract. cap.*28.*num.*1. Anton. Gom. *l.*50.*Tauri num.*42. Matienſ.*l.*7.*gloſſ.*7. *num.*16. *cum ſeqq.tit.*11. *lib.*6. *noua Recopil.* Vnde ſecus dicendum io rebus datis in dotem non æſtimatis, niſi ſint ex iis, quæ in genere ſuo functionem recipiunt, id eſt, quæ in pondere, numero, vel menſura conſiſtunt, nam tunc ipſarum alienatio valet, ſecundùm Fab. de Monte *de empt.* 4. *quæſt. princ. num.*13. Couarr. *pract.d. cap.*28. *num.*6. Anton. Gom.*d.l.*50. *Tauri num.*43. Spin.*in ſpeculo teſtament gloſſ.*12.*princ. num.*92. Gutier.*d.part.*1.*cap.*1.*num.*7. D. Barboſ.*in d. l.*1.*part.*2.*num.*76.*cum ſeqq.* Fontanel.*d.clauſ.*5.*gloſ.*8. *part.*13.*num.*4. *cum ſeqq.*

20 In gloſſ. *Alienare.* ibi, *ſi contra fiat ipſe vir vendicat,*&c. Notatur ad hoc quòd adeò inualida eſt alienatio rerum dotalium, vt poſſit maritus contra proprium factum venire, & etiam conſtante matrimonio res per ſe alienatas ab emptore vendicare, ſiue reuocare, vt per Campeg. *de dote, part.*4.*quæſt.*20. Nouell. *eod.tract.part.*7.*ſpec.*1.*num.*1. Anton. Gom.*l.*50. *Tauri num.*63. Pinel.*in l.*1.*C. de bonis matern.p.*5.*num.*73. Baëç.*in tract. de non meliorandis filiab. cap.*34.*num.*4. Gutier.*d.part.*1. *cap.*1.*num.*94 D. Barboſ. *in d.l.*1 *p.*5. *num.*14. *in fine, & num.*25. Sempron. Aſci.*deciſ.*135. *num.*7. Benechend. *ad Seraph. de priuileg. iurament. priuil.* 76. *num.* 1. quod verum eſt, etiamſi maritus iurauerit non contrauenire alienationi à ſe factæ, quia non fundat in proprio commodo, ſiue præiudicio, alienando enim illi videtur renuntiaſſe, ſed incommodo, & præiudicio vxoris & filiorum, ad quorum alimenta fructus rerum dotalium ſunt deputati, & iuramentum in præiudicium eorum non valet, Nouell. *de priuileg.dotis, priuil.*7.*limit.*20. Hippol. Rimin.*in princ. Inſtit. quibus alienare licet, n.*44.*&* 543. Gutier. *d. cap.*1.*n.* 96. D. Barboſ. *in d.l.*1.*p.*1.*num.*17. Benechend. *in addit. ad Seraphin. d. priuil.*76. *in fine*, Guzman *de euictionib. quæſt.*26. *num.*69. Vnde colligitur maritum non teneri ad tradendam emptori rem dotalem venditam, quamuis talis alienatio in eius præiudicium valeat ad hoc vt ipſe teneatur ad intereſſe, & de euictione ex huiuſmodi venditione, ſi emptor rem eſſe dotalem ignorabat, Gutier. *dict. cap.*1. *num.*104. D. Barboſ.*d.l.*1.*p.*5.*a num.*20.

De pactis conuentis tam ſuper dote, quàm ſuper donatione ante nuptias, & paraphernis.

Tit. XIV.

DOs eſt, quæ marito datur propter onera matrimonialia ſuſtinenda. De donatione ante nuptias dictum eſt ſuprà *tit.* 3. Paraphernia quæ & ἐξώπροικα in Pandectis, ſunt bona mulieris non data in dotem. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tit. vide *l. Hiſp.*1. *cum ſeqq. tit.*11. *p.*4. Vezin. Donat. à Fina, & Bellacomb. *tom.*1. *commun. opin. lib.*5. *tit.*9. *pag.*732. Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.* 2. *tit.* 458. Pacta conuenta quæ dicantur, tradit Guid. Panzirol. *var. lect. lib.* 2. *cap.* 17.

In gloſſ. huius rubr. ibi, *quod vxor præter dotem ſecum ducit*, &c. Hæc gloſſ. explicat quæ dicantur bona paraphernalia, cuius meminit Surd. *de alim. tit.*1. *quæſt.*33.*num.*16. Molin.*de Iuſtit. tract.*2. *diſp.*430.*n.*1. Menoch.*cap.*56.*num.*5.

L. Legem. I.

Impp. Sever. *&* Antonin. AA. *Nicæ.*

PActa nuda etiam ſuper dote non ſunt ſeruanda, & noo dicitur nudum, quod cohærentia contractus, ſeu traditionis eſt veſtitum. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicer. Folgoſ. Angel. Bald. Caſtrenſ. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper* 5.*fol.*59.*verſo.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hæc lex eſt repetita *in tit. de pactis, l. legem* 10. vide *ibi* poſita.

SVMMARIVM.

1 *Dotis fructus ex pacto in alimenta mulieris verſi non poſſunt repeti, & num.* 2. *in quantum autem facta locupletior non ita, num.*3.

L. Fructus. II.

Imp. Antonin. A. *Theodotæ.*

FRuctus dotis ex pacto verſi in alimenta mulieris non poſſunt repeti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*num.*1. *ſupr. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. definiunt Gregor. Lopez *l.*25. *gloſſ.*5.*verbo frutos, in med. tit.*11. *part.*4. Anton. Gom.*l.*50. *Tauri num.*33.*col.*2. *in fine*, vbi tenet per hunc textum quòd ſi maritus tacitè, vel expreſsè fructus dotis donauit vxori, poteſt repetere in quantum eſt facta locupletior, cùm non valeat donatio; verùm ſi ipſa ex fructibus ſe & familiam ſuam aluiſſet, non poſſet repetere. 2 3

SVMMARIVM.

1 *Paciſci nequit pater mulieris vt viro præmortuo liberis exiſtentibus pars dotis retineatur pro liberis.*

2 *Pactum ita initum, vt ſi morte mariti ſoluatur matrimonium, pars dotis à patre pro muliere data, remaneat penes hæredem mariti, eſt inualidum.*

3 *Declaratur* l. cùm dos, in princ. ff. de pactis dotal.

4 *Extraneus ſi promittat dotem pro muliere, adhuc non valebit pactum quòd præmoriente marito, dos penes eius hæredem remaneat.*

5 *Paciſci non poteſt quòd muliere viua dos ad alium pertineat.*

6 *Pactum quòd præmoriente marito dos penes eius hæredes remaneat, licèt non ſit validum, valet tamen pactum quòd donatio propter nuptias remaneat penes hæredes vxoris, etiamſi illa ante maritum decedat.*

L. Quamuis. III.

Imp. Gordianvs A. *Torquatæ.*

PAter mulieris non poteſt paciſci, vt viro præmortuo liberis exiſtentibus pars dotis retineatur pro liberis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.*1. *ſuprà hoc tit.* 1

Notatur hic text ad hoc quòd pactum ita initum, 2
vt

vt ſi morte mariti ſoluatur matrimonium,pars dotis à patre pro muliere datæ remaneat penes hæredes mariti,inualidum eſt,vt per Nouell.*de dote,p.7. priuileg.11. num.15.* Boër.*deciſ.*208. *num.*2. D. Barboſ. *in l.2. in princ. part.1. num.143. verſic ſecundò amplia, ff. ſoluto matrimonio*, vbi reſpondet ad fundamenta, quibus motus contrarium tenuit Crot. *ibi num* 22. & idem D Barboſ.*ibidem num.*144. *verſic.neque etiam obſtat*,reſpondet *ad l.cùm dos,in princ.ff. de pactis do-*
3 *talib.* vt veniat declarāda,quòd ſcilicet tempore do-
tis poſſit pater ponere pactum quod velit,dummo-
do ex eo non ſequatur filiam indotatam remanere,
4 quia tunc non valebit,& *num.*146. per hunc textum
tenet quòd ſi extraneus dotem promittat pro mu-
liere,adhuc non valebit pactum quòd præmoriente
marito dos remaneat penes eius hæredem,& *n.*148.
5 *prope fin.* per hunc textum tenet incontinenti non
poſſe paciſci quòd muliere viua dos ad alium perti-
6 neat. & *num.*157. notat quòd licèt non valeat pa-
ctum vt præmoriente marito dos remaneat penes
eius hæredes,per hunc textum tamen valet pactum
quòd donatio propter nuptias remaneat penes hæ-
redes vxoris,etiamſi illa ante maritum decedat.

SVMMARIVM.

1 *Pactum matris non prodeſt filio etiam in dote reſtituenda vt contra patrem detur actio,propria autem filij ſtipulatio ſic.*
2 *Mater filiis ſtipulari nequit.*
3 *Dotis fauore alteri quis ſtipulari poteſt.*

L. Pactum dotale. IV.

Idem A. Agatho.

1 PActum matris non prodeſt fil'o etiam in dote reſtituenda vt contra patrem detur actio, ſed propria filij ſtipulatio ſic Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1 ſupr.hoc tit.*

2 Probat hic text. quòd mater filiis ſtipulari non poteſt,vt per Nouell. *de dote,part.6. priuileg.22. poſt princ.* Anton.Gabr. *commun.lib.3 tit.de verborum obligat.concluſ.*1.*num.*7.D Barboſ. *in l.Gaius* 46.*num.*2.*ff. ſolut.matrim.*

3 Notatur ad hoc quòd fauore dotis poteſt quis alteri ſtipulari, vt per Bald. Nouell.*de dote p.6. princ. priuileg.22. & 23.* Tiraquell. *de priuileg.pia cauſa, priuileg.114.verſic.& bene facit.* Anton. Gabr.*d.concl.*1. *num.*73.D.Barboſ.*in d.l.Gaius,num.*5.

SVMMARIVM.

1 *Pactum vt bona mulieris poſt eius mortem pertineant ad maritum,non valet,& ſic pactum de futura ſucceſſione inualidum eſt etiam inter maritum,& vxorem.*
2 *Hæreditas non poteſt alteri dari per contractum inter viuos.*
3 *Pactum inter duos fratres ita initum vt altero decedente ſine liberis,alter eius bona habeat, validum eſt.*
4 *Intellectus* l.nemo poteſt,ff.de legat.1.
5 *Extraneus,pro eo qui non ſuccedit abinteſtato.*
6 *Vendere quis ita poteſt, vt ius, aut dominium in emptorem non transferatur, niſi poſt mortem venditoris.*

L. Hæreditas. V.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Claudio.*

PActum vt bona mulieris poſt eius mortem perti- 1
neant ad maritum, non valet, & ſic pactum de
futura ſucceſſione non valet etiam inter maritum
& vxorem. Colliguot ex Ordin. Doctores citati *in
l.1.n.1.ſuprà hoc tit.*

Notatur hic text.ad hoc quòd hæreditas non po- 2
teſt alteri dari per contractum inter viuos,Tiraquel.
*de priuileg. pia cauſa, priuileg.*106. *& in l.ſi vnquam,
verbo donatione largitus, num.*132. *C.de reuocand. do-
nat.*vbi notat quòd licèt per hunc textum non va- 3
leat pactum,aut conuentio inter viuos de hæredita-
te viuentis,valet tamen ſi inter duos fratres ita fiat
vt altero decedente ſine liberis, alter eius bona ha-
beat, aut è viciſſim, Menchaq. *de ſucceſſ. lib.2. §.18.
num.*206 *pag.*426. vbi quòd non licet cuiquam alio
modo, quàm per modum vltimæ voluntatis de hæ-
reditate ſua diſponere, Menoch. *conſil.1.n.*139. vbi
quòd pacto hæreditas dari non poteſt,quia hoc mo-
do teſtamenti ſolemnitas ſubuerteretur,contra *l.ne-
mo poteſt,ff.de legat.*1 & *conſil.* 92.*num.*45. *cum gloſſ. in
præſenti*, hunc textum procedere quando in dotali 4
inſtrumento extraneus ſtipulatus eſt mulieris dotem ea mortua ſibi dari,ſecus ſi cum ea conuentum fuit,hinc inferens illud,quod dicitur, non licere de hæreditate viuentis paciſci,eſſe intelligendum cùm inter duos de hæreditate tertij abſentis fuerit conuentum, aſſerens diuerſum eſſe quando cum ipſo hæreditatis domino paciſcitur,& *num.*50. ait procedere principalem reſolutionem cùm de vniuerſa hæreditate in contractu matrimonij actum fuit, vt illa relinqui debeat per modum vltimæ voluntatis, ſecus cùm non tota hæreditas, ſed bona ſunt per viam contractus promiſſa, quia tunc tenet promiſſio,ex quo non impeditur libera teſtandi diſpoſitio. Vnde per hunc textum tenet Couarr. *in rubr.de teſtament. part.2. num.*4. non valere pactum per quod vltimæ voluntatis libertas tollitur. Sanchez *in præcepta Decalogi tom.2.lib.7.cap.2 num.*44.vbi dicit vniuerſos Doctores ex hoc textu colligere hæreditatē pacto dari non poſſe, & rationem ex Alciato aſſignat, quia poſſe quempiam de patrimonio in tempus mortis diſponere, eſt ſpeciali legis indulgentia conceſſum,cùm in id tempus diſpoſitio referatur,in quo non eſt futurus dominus; at lex hanc diſpoſitionem indulſit,dummodo certa forma fieret, nempe teſtamenti ſolemnis. Fachinæ. *controuerſ. lib.6. quæſt.*95. tenet valere donationem cauſa mortis totius hæreditatis,& textum *in præſenti*, quatenus decidit hæreditatem non poſſe dari pacto, dicit intelligi de pacto irreuocabili,ſecus de donatione cauſa mortis,quæ reuocabilis eſt;cuius tamen contrarium defendit Sanchez *d.cap.2.num.*48.& *à num.*50. diſſerat in fauore piæ cauſæ poſſit hæreditas pacto dari, & priuilegio militum in hoc gaudeat.

In gloſſ.*Extraneis*.ibi,*extraneum appellat eum,qui* 5
abinteſtato non ſuccedit. Ita Sanchez *d. lib.7. cap.2.
num.*48.*poſt med.*

In gloſſ. *Nulla actione*.ibi,*ſin autem à muliere bona* 6
eius poſt mortem ſuam, &c. Notatur ad hoc qoòd poteſt quis ita vendere vt ius,aut dominium in emptorem oon transferatur,niſi poſt mortem venditoris,vt per Tiraqoel *de retractu lign. §.1.gloſ.*10. *n.*118. *verſ.vigeſimoprimò quæro*, & alios citatos *ad l.vnic. in fine,ſuprà vt actiones ab hæredibus.*

SVMMARIVM.

1 *Pactum initum cum patre filiam dotante, vt ea mortua in matrimonio, viri cedat lucro, validum reſolue vt num 2.*

L. Si conuenit. VI.

Iidem AA. *&* CC. *Ruſo.*

1 PActum initum cum patre filiam dotaote, vt ea mortua io matrimonio, viri cedat lucro valet. Colligunt ex Ordio. Doctores citati *in l.1. num.1, ſupr. hoc tit.* & poſt omoes Giphan. *tom. 1. pag.426.*

2 Vide D.Barboſ. *in l.2.in princ.p.1.n.159. prope fin. ff ſoluto matrimonio*, vbi reſoloit per hunc textum, ſi pactum ſimpliciter concipiatur vt mortua io matrimonio muliere dos retineatur per maritum, nulla facta meorioae liberorum, valere pactum ſiue liberi extent, ſiue non extent, iuxta pacti generalitatem, & *num.160.* tenet pactum de lucranda dote non reuocari per ſuſceptionem liberorum, quantuncunque in pacto de liberis noo fuerit facta mentio.

SVMMARIVM.

1 *Auus paternus poteſt ſtipulari dotem reſtitui nepotibus mortua filia in matrimonio.*

2 *Intellectus* l. pater pro filia 7. C de pactis.

L. Pater pro filia. VII.

Iidem AA. *&* CC. *Phileto.*

1 AVus paternus poteſt ſtipulari dotem reſtitui nepotibus mortua filia in matrimonio. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1.n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Circa iotellectum huius text. vide D.Barboſ *in l. Gaius 46. num.8. ff. ſolut. matrim.* vbi veriorem dicit quòd hic text. procedat in oepotibus ſuſceptis ex filio, quos auus habet in poteſtate, quibus certũ ait poſſe ſtipulari; & ſubdit non obſtare huic recepto iotellectui, quòd eo admiſſo malè diceret text. *in præſenti*, auum non potuiſſe eis quærere actiooem directam, ſed vtilem tantùm ex æquitate illis concedi, cùm certum ſit his, quos habet in poteſtate, ſtipulando directam quærere actionem, *l. quod dicitur 130. ff. de verb. oblig.* quia reſpondet quòd aut tu iotelligis ſtipulatũ fuiſſe nepotibus nõdum natis, vel iam natis: ſi primo modo intelligas, dicendum eſſe ait ideo illis vtilem actionem quæri, & non directã, quia cùm tempore ſtipulationis nepotes nondum eſſent in poteſtate, de rigo e non debuit valere ſtipulatio, valet tamen, quia tacitè videtur collata in tẽpus, quo nepotes debent eſſe in poteſtate, proot per contratiom dicimus, quòd ſi tempore ſtipulationis filij ſint in poteſtate, quæretur eis vtilis actio, quamuis collata ſit in tempus, quo non ſint futuri in patria poteſtate *l. quodcunque. § ſi quis ita ff. de verbor. obligat.* & ſic probabit hic text. poſſe auum ſtipulari nepotibus nondum exiſtentibus in rerum natura, & ita expreſſè Guid. *conſ.54 n.9.* Si ſecundo modo intelligas, reſpondendum aſſerit ſtipulationem fuiſſe generaliter conceptam, & verificari poſſe ſiue viuo auo filia moreretur, ſiue poſt eius mortem, ſi primus caſus eueniat, fatendũ eſt actionem directam nepotibus acquiri, iuxta reg. *l. quod dicitur 130. ff. de verb. oblig.* quæ iure poteſtatis in auũ transfertur, iuxta regul. *l. placet, ff. de acquir. hæred.* Si autem ſecundus caſus eueniat, tantùm vtilis actio potuit quæri nepotibus, quia reducitur res ad terminos, *l. quodcunque, §. ſi quis ita ff. de verbor. oblig.* &c. Hactenus D. Barboſa.

SVMMARIVM.

1 *in Paraphernalibus muliere prohibente vir ſe immiſcere nequit, & num.2.*

3 *Mulier ſi viro rerum ſuarum adminiſtrationem non prohibeat, poteſt ipſe eas liberè adminiſtrare.*

4 *Ius bona parapheraalia adminiſtrandi tranſlatum in maritum poteſt vxor tacitè, vel expreſſè reuocare pro libitu.*

5 *Bonum ab æquo deciſcens an dari poſſit.*

6 *Parapherna, quæ.*

L. Hac lege. VIII.

Impp. THEOD. *&* VALENT. AA. *Hermiſdæ P.P.*

IN rebus paraphernis muliere prohibente vir ſe non poteſt immiſcere. Colligunt ex Ordio. Doctores citati *ad l.1.n.2. ſupra hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumuot Gregor. Lopez *l.6. gloſſ.4 col.5. unie med tit.11. part. 6.* Natt. *conſ.75. per tot. lib.1.* D. Barboſ. *in l.1. part.1. num.39. ff. ſolut. matrim.* Tiraquel. *de iure maritoi gloſſ.9. num.1.* vbi per hunc textum tenet quòd ſi mulier ipſa viro rerum ſuarum adminiſtratiooem non prohibeat, poteſt ipſe eas liberè adminiſtrare, & idem D. Barboſ. *in d.l.1. part.1. num.29.* vbi per hunc textum tenet ius adminiſtrandi bona paraphernalia tranſlatum in maritum poſſe vxor tacitè, vel expreſſè ad libitum reoocare. 2 3 4

Quamuis enim bonum erat, &c.] Per hunc textum tamen nonnulli dari poſſe booum ab æquo deſciſcens, expendẽtes quòd Imperatores hîc dum æquitatem booitati oppoount, aſſerunt bonum quidem futurum, vt mulier quæ propriam perſona in marito committit, committeret etiam parapherna, id eſt, bona, quæ habet extra dotem; ſubiungunt tamen, *quoniam conditores legum æquitatis conuenit eſſe fautores, nullo modo,* &c. quibus verbis æquitate adducti decernunt oppoſitum eius, quod proximè bonũ eſſe dixeraot; & videtur confirmare gloſſ. communiter recepta *hic verbo bonum*, quæ docet ſeparari quidem, atqoe diſtingui bonitatem ab æquitate. Sed horum placitum optimè declarat Anguian. *in tract. de legibus, & conſtit. Princip. lib.1. controuerſ.8. num.18.* diſtinguẽs inter bonum io materia ioſtitiæ, & in aliis materiis, vt prius non poſſit ſine æquo inueniri, poſterius autem, ſcilicet bonum in commoni rectè dari poſſit ab æqoitate ſeparatum; ait quòd bonũ, cuius meminit Imper. *in præſenti*, nõ verſabatur io materia iuſtitiæ, ſed in quodã actu prudentiæ, ſecũdùm quẽ admonet legiſlator ille quòd ſicuti mulier perſonam ſuam viro commiſerat, poterat etiam prudenter bona paraphernalia eidem committere, vt cõſtat ex verbis, ibi, *quamuis enim bonum erat, mulierem, quæ ſe ipſam marito committit, res etiam eiuſdem pati arbitrio gubernari, attamen quoniam conditores legum,* &c. quibus manifeſtum eſt bonum, de quo *hic*, non verſari io actu iuſtitiæ, ſed in actu prudentiæ, vnde mirum non eſt ſi tale bonum ſine æquo reperiatur; bonum enim in aliis materiis, præterquam in materia iuſtitiæ, rectè inueoitur ab æquitate ſeparatum; qua 5 6

ratione

Digitized by Google

ratione rectiſſimè etiam ſubiungebant Imperatores in huius text. ſpecie, æquitate attenta, cui fauere debent legum conditores, nullo modo oportere quòd muliere prohibente vir in paraphernis ſe immiſceat, vt denotant illa verba, quæ ſequuntur ibi, *attamen quoniam conditores legum æquitatis conuenit eſſe fautores*, *nullo modo*, vt dictum eſt, *muliere prohibente virum in paraphernis ſe volumus immiſcere*. Oppoſuerunt ergo Imperatores æquum bono, ſed non bono in actu iuſtitiæ, quod impoſſibile eſt ab æquitate ſeparari, ſed in actu prudentiæ, quod bonum extra iuſtitiam optimè reperitur ab æquitate ſeiunctum & ſeparatum. Hactenus Angulanus.

SVMMARIVM.

1 *Pacta de lucrando ſuper dote, & donatione propter nuptias interpoſita debent eſſe æqualia in quoto, non in quanto, à quocunque dos detur, vel donatio.*

2 *Dos a marito, ſeu ſponſo data ab extraneo, ad ipſam vxorem pertinet, & quaſi ab ipſa procedens eſt cenſenda.*

3 *Dotem permittens ſi ſtipulatus ſit eam ſibi reddendam ſoluto matrimonio, maritus eam minimè lucrabitur vxore adulterante.*

4 *Dos data & promiſſa differunt.*

5 *Offerens alius, & deponens, alteri liberationem parit.*

L. Ex morte. IX.

Impp. Leo & Anthemivs AA. *Nicoſtrato P.P.*

1 PActa de lucrando ſuper dote, & donatione propter nuptias interpoſita debent eſſe æqualia in quoto, non in quanto, à quocunque dos, vel donatio detur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 *Similique modo*, &c.] Notatur ad hoc quòd ab extraneo dos marito, ſeu ſponſo data ad ipſam pertinet vxorem, & quaſi ab ea procedens eſt cenſenda, vt per Cald. Pereira *de poteſt. eligen. cap.* 12. *num.* 15. vbi aduertit quòd quando dos marito traditur, breui manu prius vxori traditio cenſetur; cuius ille nomine capit, non ſuo abſolutè.

3 Notatur etiam ad hoc quòd ſi promittens dotem ſtipulatus ſi eam ſibi ſoluto matrimonio reddendam, minimè eam lucrabitur maritus vxore adulterante, vt per Azeued. *l.* 4. *num.* 29. *tit.* 10. *lib.* 8. *noua Recop.* Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 8. *num.* 8.

4 *Dotem dederit, ſeu promiſerit*, &c.] Ergo dos data & promiſſa à pari procedunt; ſed contrarium ſuſtinet D. Barboſ. *in rub ff. ſoluto matr. part.* 4. *à num.* 2. vbi *num.* 3. *in princip.* tenet dotem promiſſam propriè non eſſe dotem, ſed promiſſionem dotis dandæ, & *ibi, in fine*, reſoluit quòd ſtatutum faciens mentionem dotis ſimpliciter, intelligitur de dote data, non autem de promiſſa, & *num.* 4. reſpondet mentem huius text. eſſe quòd quicquid maritus lucrari poteſt ratione pacti ex dote data per mulierem, idem etiam lucrum debet facere vxor ex donatione propter nuptias data per maritum, ſiue huiuſmodi lucrum debeatur ex dote data, ſiue promiſſa, & ſic loquitur quando in pacto fuit facta mentio tam dotis datæ, quàm promiſſæ.

Pro te videtur offerre, &c.] Ergo alius offerens, & deponens alteri parit liberationem, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloſ.* 9. *num.* 158.

SVMMARIVM.

1 *inter Dotem & donationem propter nuptias æqualitas tam in conſtituendo, quàm in eius augmento, & pactis de lucrando, ſeruanda eſt, & num.* 2.

3 *Donatio propter nuptias hodie in deſuetudinem abiit.*

Avth. Æqualitas.

INter dotem, & donationem propter nuptias hodie debet eſſe æqualitas tam in conſtituendo, quàm 1
in eius augmento, vel etiam in pactis de lucrando. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, 2
Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 10. *verſ. ſexto in fine*, vbi quòd æquis paſſibus vtraque ambulat tam dos, quàm donatio, & *verſ. decimo*, vbi per hunc text. tradit quòd in eadem quantitate, in qua fuit dos conſtituta, in eadem debet fieri iſta donatio ante nuptias, vel propter nuptias, & non in maiori. Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum & vxor.* §. 18. *num.* 1. vbi citato hoc text. dicit quòd ſi ex pacto vir lucratur dotem præmortua vxore, eodem modo vxor lucrabitur donationem propter nuptias præmortuo viro. Conan. *comment. iuris lib.* 8. *cap.* 9. *num.* 8. Ranchin. *part.* 3. *concl.* 221. D. Barboſ. *in l.* 2. *in princip. part.* 1. *num.* 163. *ff. ſoluto matrim.* vbi quòd pactum de lucranda certa parte dotis per maritum, tacitè in ſe continet pactum de lucranda æquali parte ex donatione propter nuptias per vxorem. Valaſc. *conſ.* 3. *num.* 3. *in fine.*

In gloſ. *Pari, fin.* ibi *ſed cùm hodie*, &c. Notatur 3
ad hoc quòd donatio propter nuptias non eſt in vſu, & per deſuetudinem aboleuit, vt per Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum & vxor.* §. 21. *in princip.* Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 13. Greg. Lop. *l.* 1. *verbo coſtumbre tit.* 11. *part.* 4. Clar. §. *donatio quæſt.* 11. *in princip.* Tell. *l.* 16. *Tauri num.* 8. Mandel. *conſ.* 22. *n.* 8. Burſat. *conſ.* 179. *num.* 91. *vol.* 2. Auendan. *l.* 29. *Tauri gloſ.* 2. *num.* 1. Angul. *de meliorat. l.* 9. *gloſ.* 3. *num.* 50. Ayora *de partition. part.* 2. *quæſt.* 44. *in fine*, Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſ.* 18. *num.* 95. Marienſ. *l.* 1. *gloſ.* 8. *num.* 8. *tit.* 6. *lib.* 5. *noua Recop.* Azeued. *l.* 12. *num.* 4. *eod. tit* 6. Ioan. Garc. *de donat. remuner. num.* 50. Valaſc. *conſult.* 2. *num.* 11. D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 4. *num.* 14. *ff. ſoluto matr.* vbi ex Cotraſ. & Baëç. ſubdit patrem hodie pro filio minimè teneri donationem propter nuptias conſtituere, & *in l. ſi cùm dotem*, §. *ſi pater*, *num.* 11. & *in* §. *tranſgrediamur num.* 30. *ff. eod. tit.* Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſp.* 1. *num.* 1. *ante fin.* Gutier. *pract. lib.* 3. *quæſt.* 43. *num.* 11. vbi ait quòd licèt donatio propter nuptias eſſet neceſſaria, & præciſa, ea tamen neceſſitas conſuetudine abrogata eſt. Cancer. *var. part.* 1. *cap.* 9. *num.* 89. vbi dicit hanc reſolutionem huius gloſ. eſſe intelligendam de donatione propter nuptias, quæ fiebat ex neceſſitate iuxta leges Codicis, non de hodierna conuentionali, quæ fit ex partium conuentione, & *num.* 90. concludit donationem propter nuptias debitum eſſe hodie conuentionale.

SVMMARIVM.

1 *Quæ nihil ex dote conſcripta præſtitit, viro mortuo*

nihil omnino percipiet ex donatione, & quæ minus, quam profeſſa eſt, dedit, pro quantitate præſtita, ſentiat, & lucrum.

2 *Donatio propter nuptias eſt neceſſaria, & præciſa.*

3 *Dotis augmentum non debetur mulieri, quando dos à muliere non fuit exſoluta marito; parte dotis ſoluta, augmentum partis debetur pro rata, niſi huic Authentica eſſet renuntiatum.*

4 *Dote non ſolutâ, non debetur donatio propter nuptias.*

5 *Vxor quæ nihil ex dote conſcripta præſtitit, nihil omnino à viro mortuo percipere debet ex donatione.*

6 *Dos tantùm promiſſa, & non tradita, verè dos eſt.*

7 *Maritus ſi in mora fuit recipiendi dotem, tenetur eius hæres arrhas vxori perſoluere, & habetur dos pro tradita.*

8 *Dos habetur pro tradita quoad lucrum arrharum, ſi interuenit oblatio, depoſitio, & conſignatio dotis.*

9 *Dos intelligitur illa, quæ tradita eſt, & ſoluta viro.*

10 *Coniuges ſi inter ſe pacti, vt qui priùs præcederet, lucraretur reſpectiuè vel partem donationis propter nuptias, vel partem dotis, quid vno, vel altero caſu veniente ſeruari debeat.*

AVTH. Sed quæ.

1 QVæ nihil ex dote conſcripta præſtitit, nihil omnino viro mortuo percipit ex donatione, & quæ minus, quàm profeſſa eſt, dedit, pro quantitate præſtita & lucrum ſentiat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Vide Gurier. *pract. lib. 3. quæſt. 43. num. 11.* vbi per hunc text. tenet donationem propter nuptias eſſe neceſſariam & præciſam, ſubditque eam neceſſitatem conſuetudine eſſe abrogatam, Bellacomb. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 9. num. 11. pag. 732.* vbi poſt
3 Guid. Pap. *deciſ. 274. citato hoc text.* ait agmentum dotis non deberi mulieri quando dos à muliere marito non fuit exoluta, quòd ſi pars dotis ſoluta fuerit, & partis augmentum pro rata deberetur, niſi huic auth. eſſet renuntiatum; & procedere ait eo caſu, quo mulier ipſa dotem promitteret, & fuiſſet in mora etiam dotem non ſoluendi, tunc enim dote non ſoluta, nec augmentum deberetur. Ranchin. *p. 2. deciſ. 466, & part. 3. deciſ. 221.* Mich. Ferrer. *p.*
4 *3. obſeru. c. 49.* Cancer. *var. part. 1. c. 9. n. 146.* vbi quòd dote non ſoluta donatio propter nuptias minimè debetur, ſed tantùm dote ſoluta, ſeu pro rata dotis ſolutæ debetur donatio propter nuptias. Aluar.
5 Valaſc. *conſ. 3. num. 3.* vbi tenet hîc probari quòd vxor, quæ nihil ex dote conſcripta præſtitit, nihil omnino à viro mortuo percipere debet ex donatione, ſed quæ minus quàm promiſit dedit, pro quantitate præſtita lucrum debet ſentire, & *conſ. 137. num. 1.* vbi reſoluit quòd vxor quæ non ſoluit integram dotem, non lucratur arrhas integras, & ſi ſoluit dumtaxat partem dotis, lucratur arrhas tantùm pro rata dotis
6 ſolutæ, & *num. 2.* quòd dos tantùm promiſſa, & non tradita, verè dos eſt, & comprehenditur in ſtatuto deferente marito lucrum dotis præmortua vxore, & *num. 3.* quòd vbi fit mentio de dote data, non habet
7 locum in dote promiſſa, & *num. 4.* quòd ſi fuit maritus in mora recipiendi dotem, tenetur eius hæres arrhas vxori perſoluere, & habetur dos pro tradita,
8 & *num. 11.* quòd dos habetur pro tradita quoad lucrum arrharum ſi interueniat oblatio, depoſitio, & conſignatio dotis.

Notari ſolet hic text. ad hoc quòd dos intelligitur 9
illa, quæ tradita eſt, & ſoluta viro, vt per Cabed. *Luſit. deciſ. 177. num. 2. part. 1.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part. 4. num. 6. & 8.* vbi poſt Bart. concludit quòd licèt ſtatutum loquatur in dote data in odium vxoris moroſæ, habebitur dos pro data, vt ſic maritus conſequi poſſet, quod ſtatutum defert, vbi dos data eſſet, niſi maritus dederit dilationem ad ſoluendum; quæ vera eſſe intelligit, ſi mulier, quæ non ſoluit dotem, fuerit conſtituta in mora per interpellationem, vt per lapſum diei expreſſi.

Aduertit D. Barboſ. *in d. rub. part. 4. num. 7. in fine*, 10
quòd ſi coniuges inter ſe pacti ſint vt ſi maritus prædecederet mulier lucraretur certam partem donationis propter nuptias, & ſi vxor prædecederet, maritus lucraretur certam partem dotis, ſi contingat maritum prædecedere, mulier ratione pacti nihil lucrabitur, ſi ipſa dotem non tradidit marito, prout tenebatur, vel ſi pro parte dedit, pro ea tantùm parte lucrabitur donationem propter nuptias, & pariter ſi vxor prædecederet, & ipſa dotem dediſſet, maritus autem non traderet vxori donationem propter nuptias, nihil lucrabitur ex dote.

L. Lex Leonis.

Imp. IVSTIN. A. *Mennæ P.P.*

MAius pactum de lucrando ſuper dote, vel donatione, non inualidatur, ſed ad paritatem cum minore reducitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *ſola Paraphernalium traditione maritus dicitur factus procurator ad exigendum, ideo agens non cauet de rato, & vſuras poteſt in communes vſus conuertere; ſortem verò debet ſeruare, & vbi mulier ſibi non prouidet de hypotheca, lex ei tacitam hypothecam in bonis viri concedit, & maritus in his eandem debet adhibere diligentiam, quam in ſuis, & num. 2.*

2 *Eo ipſo quòd mulier voluit vt aliqua bona eſſent extra dotem, ac proinde paraphernalia, ipſa tamen aut inſtrumenta eorum tradidit marito, vel in domum eius intulit, eidem videtur committere cuſtodiam, & adminiſtrationem illorum, & dare mandatum ad exigendam, non verò aliquam donationem facere.*

4 *Paraphernalia vbi ſimpliciter traduntur, non videtur in maritum tranſlatum dominium, ſed tantùm cuſtodia, & adminiſtratio.*

5 *Maritus poteſt vſuras bonorum paraphernalium in proprios vſus conuertere. poteſt eas expendere in ſe & vxorem, & ſic in vſus promiſcuos, num. 6.*

7 *pro Paraphernalibus bonis omnia bona mariti tacitè ſunt hypothecata, dũmodo maritus tacitè, vel expreſſè habuerit eorũ adminiſtration. & quoad huiuſmodi bona mulier non habet priuilegium prælationis aliis creditoribus anterioribus, num. 8.*

9 *Promiſſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis, & quidem ſpecialis, non generalis.*

10 *Inſtrumentum debiti alicui tradens, videtur eidem dare mandatum ad exigendum debitum in inſtrumento contentum.*

11 *Mulier expreſſam hypothecam recipiens non videtur*

videtur tacitè renunciare legali.
12 *Procurator præſumitur apud quem ſunt acta cauſa.*

L. Si mulier. XI. & vlt.

Idem A. Ioanni P.P.

1 EX ſola traditione paraphernalium dicitur mari-
tus factus procurator ad exigendum, ideo agens
non cauet de rato, & vſuras poteſt in communes
vſus conuertere; ſortem verò debet ſeruare, & vbi
mulier ſibi de hypotheca non prouidet, lex ei taci-
tam hypothecam in bonis viri concedit, & maritus
in his eandem diligentiam debet adhibere, quam in
rebus ſuis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in
l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.* 1.
pag. 437.
2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt
l. Hiſp. 17. *tit.* 11. *part.* 4. vbi conſtitutum eſt quòd
pro reſtitutione dotis ſunt bona viri tacitè obligata,
licèt obligatio expreſſa non interecdat, & idem de
paraphernalibus, quod eſt illud, quod mulier ſibi
retinet extra dotem, & ſi talia bona det vxor mari-
to, vt durante matrimonio ipſe habeat earum domi-
nium, habebit, aliàs ſi dubitatur, nequaquam, vbi
Greg. Lop. *gloſſ.* 2. *&* 3. vbi intelligit in bonis, quo-
rum adminiſtrationem tacitè, vel expreſsè vxor con-
ceſſit marito. nam ſi nullam adminiſtrationem vir
habuit, ſed vxor ea adminiſtrauit, tunc bona mariti
non ſunt tacitè hypothecata, ſeu pro eis obligata.
Neguzant. *de pignor. part.* 2. *memb.* 4. *num.* 87. *cum
ſeqq. & num.* 157. *verſ.* 2. *& part.* 5. *memb.* 3. *part.* 1.
num. 49. *in princip.* Socin. *reg.* 286 Boër. *deciſ.* 332. vbi
quærit quid ſi maritus longè poſt matrimonium
contractum obligauit pro reſtitutione dotis genera-
liter bona ſua, vel ſpecialiter aliqua bona, an vxor
tunc habeat tacitam hypothecam, vel eam amiſerit?
Tiraq. *de iure mariti gloſſ.* 9. *num.* 1. vbi per hunc text.
tenet quòd ſi mulier viro rerum ſuarum adminiſtra-
tionem non prohibeat, poteſt ipſe eas liberè admini-
ſtrare.
Sancimus itaque, &c.] Notatur ad hoc quòd eo
3 ipſo quòd mulier voluit vt aliqua bona eſſent extra
dotem, ac proinde paraphernalia, ipſa tamen aut in-
ſtrumenta eorum tradidit marito, vel in domum eius
intulit, eidem videtur committere cuſtodiam, & ad-
miniſtrationem illorum, & dare mandatum ad exi-
gendum, non verò aliquam donationem facere, vt
per *d. l. Hiſp.* 17. Anton. Gom. *d. l.* 50. *Tauri num.* 20.
verſ. ſecundò poteſt habere, Alciat. *de præſumpt. reg.* 1.
præſ. 33. *num.* 2. *in verſ. ſed tu conſidera*, vbi aduertit
in ſpecie huius l. plura concurrere, ex quibus man-
datum ad exigendum præſumi debet, nec tenetur
maritus agens cauere de rato, Menoch. *de præſumpt.
lib.* 3. *præſ.* 9. *num.* 2. Caſtill. *controuerſ. lib.* 2. *cap.* 23.
num. 32. *&* 33. D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 1. *num.* 29 *prope*
4 *fin. verſ. ſed ſi paraphernalia*, *ff. ſoluto matrim.* vbi ait
quòd ſi paraphernalia ſimpliciter tradantur, non vi-
detur in maritum tranſlatum dominium, ſed tantùm
ei videtur commiſſa cuſtodia, & adminiſtratio præ-
dictorum bonorum nomine vxoris, quod quidem
adminiſtrandi ius reuocabiliter fuiſſe tranſlatum in
maritum tenet, poſſéque vxorem ad libitum tacitè,
vel expreſsè illud reuocare; ſubditque hinc fieri vt
mulier ea bona paraphernalia etiam conſtante ma-
trimonio poſſit vendicare à marito, vel à quolibet
alio tertio poſſeſſore, quantumcunque maritus diues
ſit, & non vergat ad inopiam. Menoch. *conſ.* 1. *num.* 71.
vbi tenet per hunc text. quòd non poteſt maritus ad
libitum de paraphernalibus vxoris diſponere, & *conſ.*
56. *num.* 5. etiam per hunc text. tradit paraphernalium
bonorum dominium remanere apud ipſam mulie-
rem, licèt aliquando eorum adminiſtrationem viro
mulier concedat. Et quòd regulariter dominium pa-
raphernalium bonorum non transferatur in mari-
tum, tenent Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſi
quis ex his num.* 236. *ff. de liber. agnoſc.* D. Barboſ. *in d. l.*
1. *part.* 3. *num.* 67. *verſ. & ſic non poteſt, ff. ſoluto matrim.*
Caſtill. *d. lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 31.
Et vſuras quidem eorum, &c.] Notatur ad hoc 5
quòd maritus poteſt conuertere in proprios vſus, vſu-
ras perceptas à debitoribus bonorum paraphernа-
lium, & ſic fructus eorum non tenetur reſtituere vxo-
ri, aut eius hæredibus, qui cùm eſſent induſtriales, per-
cepti fuerunt & conſumpti à marito ex voluntate
vxoris, vt per Couar. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 7. §. 1. *num.* 2.
Grammat. *deciſ.* 103. *n.* 173. *cum ſeqq.* Theſaur. *Pedem.
deciſ.* 187. Contrarium tamen verius ſibi videri aſſerit
D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part.* 1. *num.* 30. vbi reſpondet non
obſtare textum *in præſenti*, quia loquitur in vſuris
exactis per maritum, in quibus magna induſtria & di-
ligentia requiritur, & *n.* 31. *in princip.* etiam reſpondet
hunc textum non probare generaliter maritum poſſe
conuertere vſuras paraphernalium in ſuos vſus, ſed
copulatiuè dicere, poſſe eas expendere in ſe & vxo- 6
rem, & ſic in promiſcuos vſus, ex quibus vxor can-
dem habeat vtilitatem cum marito; quod Doctores
hîc exemplificant quando vſuræ impenduntur in ali-
mentis, vel aliis neceſſariis tam marito, quàm vxori,
& illis, qui eis promiſcuè inſeruiunt; quare ſi mari-
tus, ſubdit ille, vſuras in ſuos tantùm vſus impende-
ret (vt quia ex illis emit fundum proprio nomine) te-
netur has vſuras vxori reſtituere, quia ſumus extra ca-
ſum huius l.
Habeat hypothecam contra res mariti, &c.] Nota- 7
tur ad hoc quòd pro bonis paraphernalibus ſunt ta-
citè hypothecata bona omnia mariti, dummodo ma-
ritus tacitè, vel expreſsè habuerit adminiſtrationem
eorum paraphernalium bonorum, vt per Anton.
Gom. *l.* 50. *Tauri num* 40. Couarr. *var. lib.* 1. *cap.* 7. *n.* 5.
Gutier. *de iuramen. confirmat. part.* 1. *cap.* 46. *num.* 1.
Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 6. *quæſt.* 3 *à num.* 9.
Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2. *diſput.* 441. *num.* 1. vbi 8
ſubdit quòd mulier quoad huiuſmodi bona non ha-
bet priuilegium prælationis aliis creditoribus ante-
rioribus, quoniam priuilegium prælationis ſoli doti
inuenitur conceſſum. Cancer. *variar. part.* 1. *cap.* 9.
num. 17.
Notari ſolet hic text. ad hoc quòd prouiſio homi- 9
nis facit ceſſare prouiſionem legis; vt per Neguzant.
de pignoribus, part. 2. *membr.* 4. *num.* 87. vbi dicit quòd
promiſſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis
ſpecialis, non legis generalis, & quoad actionem
naſcituram, ſecus quoad iam natam, latè Anton.
Gabr. *commun. tit.* 1. *de regulis iuris concl.* 8. Gutier.
in repet. §. *ſui à num.* 60. *Inſtit. de hæred. qualit. & dif-
fer. & conſ.* 12. *num.* 12. Bec. *conſ.* 82. *num.* 10. vbi ait
quòd procedit in caſu prouiſo, non autem extendi-
tur ad alium caſum, Menoch. *conſ.* 151 *num.* 27. *&
conſ.* 602. *num.* 5. 10. 11. *&* 20. *& de præſumpt. lib.* 4.
præſ. 190. *num.* 40. *&* 41. vbi dicit quòd tunc proui-
ſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis quando
eſt ſuper eodem facto, & ad idem tendunt, ſecus ſi
tendunt ad diuerſa, Surd. *de alim. tit.* 9. *q.* 25. *num.* 27.
Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 54. *num.* 13. latè Cardin.
Tuſch *pract. concluſ. tom.* 6. *lit. P. concluſ.* 951. *per tot.*
Card. Mant. *de tacitis & ambig. conuent. tom.* 1. *lib.* 1. *ti-
tit.* 25. *n.* 20. vbi ex Bald. ait hunc text. loqui quando
prouiſio legis fit in defectum prouiſionis hominis.

Io

10 In gloſſ. *Ratihabitione.* ibi, *vel veriùs tacitè fuit hoc mandatum.* Notatur ad hoc quòd tradens inſtrumentum debiti alicui, videtur eidem dare mandatum ad exigendum debitum in inſtramento contentum, vt per Roman. *ſing.* 637. *& conſ.* 446. *num.* 10. Guid. Pap. *deciſ.* 13. *in fine,* Boër. *deciſ.* 281. *num.* 7. Alciat. *de præſumpt. reg.* 1. *præſ.* 33. *ex num.* 2. *cum ſeqq.* Palat. *in repet. cap per veſtras, de donat. inter virum notab.* 1. §. 1. *num.* 3. Strach. *de mercat. tit. mandati num* 30. Auendan. *ad l.* 44. *Tauri gloſſ.* 14. *num.* 20. Caſtill. *d. lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 13. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib.* 7. *tit.* 9. *num.* 1. vbi citata hac gloſſ. tenet quòd ex traditione inſtrumentorum, quæ ad cauſam pertinent, mandatum tacitum concipitur, quia procurator intelligitur is apud quem inſtrumenta cauſæ reperiuntur, & *num.* 2. aduertit hanc eſſe ſemiplenam præſumptionem cùm quis producit in actus inſtrumenta cauſæ, & ideo admittitur præſtita cautione de rato, quam ſi non præſtiterit, à limine iudicij repellitur, & *num.* 3. ſubdit non obſtare textum *in præſenti,* quia loquitur de marito, qui habet quodammodo titulum in bonis paraphernis vxoris, item quia quæritur hic an per traditionem inſtrumentorum factam ab vxore marito ipſa maritus exoneretur à cautione de rato, & deciditur eum exonerari, cuius rei duplex eſt ratio, prima quia conſtabat de traditione vera facta ab vxore ipſi marito; ſecunda, quia maritus legitimam habet adminiſtrationem bonorum paraphernalium, & ideo multo faciliùs mandatum præſumitur, ex hoc autem non ſequi ait quòd ſi quis oſtendat, vel etiam in actis producat iura ad cauſam pertinentia, præſumatur legitimus procurator, quia alia præſumptio capi poteſt, & *num.* 4. per hunc text. probat quòd ſi probetur dominum inſtrumenta cauſæ eidem tradidiſſe, tunc non eſt neceſſe quòd caueat de rato, quia mandatum ad agendum præſumitur, quod tamen reſtringit *num.* 5. vt non habeat locum in eo, qui non eſt ſolitus fungi officio procuratoris, quia dominus magis præſumitur ei tradidiſſe inſtrumenta cauſa cuſtodiæ. Aduertit igitur idem Cardin. Mantic. *d. lib.* 7. *tit.* 5. *num.* 7. mandatum facilè præſumi, ſi is, cui tradita ſunt inſtrumenta ad agendum, ſit coniunctus, & *num.* 8. reſoluit mandatum præſumi ſi inſtrumenta ad agendum ſint ei tradita, qui procuratoris officio fungi ſolet, & *num.* 9. per hunc text. tradit maritum præſumi procuratorem conſtitutum ab vxore, quæ tradidit ei inſtrumentum.

11 In gloſſ. *Contentam.* Notatur ad hoc quòd mulier expreſſam recipiens hypothecam non videtur tacitæ legali renuntiare, vt per Neguzant. *de pignor.* 4. *memb.* 2. *partis num.* 87. D. Barboſ. *in l.* 1. *part* 5. *n.* 69. *ff. ſoluta matr.* Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 42. *num.* 45.

12 In gloſſ. *Ex quo pecunia.* ibi, *ſed non ex quo apud eum nomina permanſerunt,* &c. Notatur ad hoc, quòd ille apud quem acta cauſæ, vel iura ſunt, præſumitur procurator, vt per Hippol. *in l. ſi quis ne queſtio, n.* 170. *ff. de quæſt.* Rip. *in c. cùm M. n.* 2 *de conſtit.* Boër. *deciſ.* 334. *num.* 9. Ioſeph Ludou. *Peruſ. deciſ.* 110.

De dote cauta, non numerata.

Tit. XV.

DE *dote cauta, non numerata.* id eſt, promiſſa, necdum ſoluta. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide *l. Hiſp.* 4. *cũ ſeqq. tit.* 11. *p* 4. Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 7. *de iure dotium, num.* 22. & 23. *pag.* 721. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 52. & 53. Menoch. *de arbitr. caſu* 134. *num.* 4. & 5. & *conſ.* 7. *num.* 10. vbi quòd quando apparent aliqua indicia dotis numeratæ, dos dicitur vera, etiamſi ſolùm in inſtrumento ſit confeſſata, & *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 12 & 13. Surd *de aliment. tit.* 6. *quæſt.* 2. *num.* 4. vbi quòd confeſſio dotis receptæ non ita præſumitur ſimulata quando emanauit erga patrem & fratrem vxoris, ſicut quando emittitur in fauorem vxoris, Aluar. Valaſc. *conſ.* 5. & 6. *per tot.* vbi plures refert caſus, in quibus confeſſio dotis receptæ valet. Menchaq. *controverſ. vſu freq. lib.* 3. *cap.* 46. & 47. Gail *lib.* 2. *obſernat.* 81. Mynſing. *cent.* 1. *obſeru.* 61. Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 15. Maſcard. *de probat. concl.* 361. & *ſeq.* & *concl.* 566. *cum duabus ſeqq.* Burſat. *conſ.* 32. *lib.* 1. Cornazan. *Lucen. deciſ.* 130. Camill Borrel. *conſ.* 56. Magon. *Florent. deciſ.* 68. Cæſ. Barz. *deciſ.* 126. *num.* 32. Surd. *deciſ.* 116. Fachin. *contron. lib.* 8. *à quæſt.* 77. *vſque ad* 88. D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 6. *num* 26 *cum ſeqq. ff. ſoluta matr.* Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſp.* 9. Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 3 *tit. de iure dot. reſol.* 7. & *tit. de pignor. reſol.* 9. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 2. *cap.* 16. *num.* 142. *cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2. *diſp.* 439. Cardin. Mantic *de tacitis, & ambig. convent. lib.* 12. *tit.* 10. *per tot.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.* 1. *tit.* 159.

SVMMARIVM.

2 *Dos confeſſata, ſed non numerata effectualiter, repeti non poteſt, & num.* 2.

3 *Confeſſio dotis receptæ facta coram teſtibus, vel in ſcriptura priuata, aut publica, non probat, ſed tenentur, vt valeat, mulier, vel eius hæredes probare veram & realem traditionem, ſiue numerationem.*

4 *Intellectus* l. dotem 2. C. de dote data non num.

5 *Dotem facit non promiſſio, ſed numeratio.*

6 *Confeſſio dotis receptæ probat quando præceſſit promiſſio, & num.* 8.

7 *Confeſſio dotis receptæ præiudicat creditoribus, ſi præcedat promiſſio dotis, aut ſi eſt lapſum tempus præfixum ad opponendum exceptionem non numeratæ pecuniæ.*

9 *Confeſſio conſtante matrimonio facta non præſumitur fraudulenta quando retro fuit dos promiſſa, alias ſecus.*

10 *Confeſſio dotis receptæ facta in teſtamento ſuſtinetur in vim legati, ſeu fideicommiſſi.*

11 *Poſt lapſa tempora ad opponendum exceptionem non numeratæ dotis, confeſſio dotis receptæ facta per maritum præiudicat tam ipſi, quàm creditoribus, & tertio poſſeſſori, etiam quòd non præceſſerit dotis promiſſio.*

L. Dotem. I.

Impp. SEVER. & ANTONIN. AA. & CC. *Dionyſiæ.*

DOs confeſſata, ſed non numerata effectualiter, repeti minimè poteſt. Colligunt ex Ordinar. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Fulgoſ. Angel. Bald Caſtr. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.* 59. *verſo,* Sebaſt. Næui. Giphan *tom.* 1. *pag.* 439. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Xmen. *in concordant.* 1

Hanc

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Rip. *in cap. 1. n. 3. de donat. inter virum*, Duen *reg.* 260. *ampl.* 9. Ant. Gom. *l.* 50. *Tauri n.* 52. *in princ.* vbi quòd
3 confeſſio dotis receptæ modò ſit facta corá teſtibus, modò in ſcriptura priuata, modò in publica, nó probat, ſed ad hoc vt valeat tenentur mulier, vel hæredes eius probare veram & realem traditionem, ſeu numerationem, Menchaq. *contrresponse. vſufreq. lib.* 3. *c.* 46. *à princ.* & præcipuè *num.* 7. Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.* 16. *num.* 2. Aluar. Valaſc. *conſ.* 5. *num.* 3. vbi
4 dicit hunc textum, & totum titulum eſſe intelligendum de confeſſione emanata ante contractum matrimonium, quod tamen ſperabatur contrahi, quia tunc præſumitur facta ſub ſpe futuræ numera-
5 tionis, Cabed. *Luſit. deciſ.* 177. *num* 2. *part.* 1. vbi quòd non promiſſio, ſed numeratio dotem facit. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.* 1. *lib.* 12. *tit.* 10. *n.* 19. vbi dictum quòd ſola numeratio efficiat dotem, intelligit quoad effectum vt mulier poſſit eam repetere ad differentiam confeſſionis mariti; quæ cùm facta ſit ſub ſpe futuræ numerationis, ad dotis repetitionem non ſufficit.

6 Nam confeſſio dotis receptæ conſtante matrimonio facta probat, vbi præceſſit promiſſio, ita Cou. *var. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 6. Lancel. Gallia, Cephal. *deciſ. Pedem.* Bellon. Bec. Alciat. & Anchar. quos citat
7 Surd. *deciſ.* 55. *num.* 5. *& deciſ.* 116. *num.* 1. vbi reſoluit quòd confeſſio dotis receptæ facta per maritum creditoribus præiudicat, ſi præcedat promiſſio dotis, aut ſi eſt lapſum tempus præfixum ad opponendam exceptionem non numeratæ pecuniæ, prout
8 *ibi num.* 2. & id ipſum quòd confeſſio dotis receptæ probat quãdo promiſſio præceſſit, cùm aliis tradidit Ioſeph. de Ruſticis *ad l. cum aum, ff. de condit. & de-*
9 *monſtr. lib.* 2. *cap.* 16. *num* 60. & quòd confeſſio conſtante matrimonio facta non præſumatur fraudulenta quando retro fuit dos promiſſa, aliàs ſecùs tradunt Maſcard. *de probat. concl.* 362. *n.* 2. Cæſ. Barz. *Bonon. deciſ.* 126. *n.* 32. quicquid dicat Surd. *d. deciſ.* 116. *n.* 9. *verſ. non obſtat, & n.* 10. loquitur tamen quando delictum, vel debitum præcedit dotis confeſſionem, nam contra eum eſt verior opinio, iuxta ea quæ reſoluit Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 2. *cap.* 362. *à num.* 21. vbi requirit quòd debitum ſit magnum, & faciunt quæ Valaſc. *conſ.* 5. *n.* 9. vbi reſoluit quòd quando præceſſit promiſſio certæ dotis in inſtrumento, & poſtea ex interuallo maritus confeſſus eſt ſe recepiſſe præfatam dotem promiſſam, tunc ex huiuſmodi actibus, ſcilicet præuiæ promiſſionis dotis per inſtrumentum, & ſequutæ confeſſionis de dote recepta ex interuallo, oritur præſumptio tam vehemens dotis numeratæ, quod denegatur marito amplius querimonia non numeratæ dotis.

10 Sic etiam confeſſio dotis receptæ facta in teſtamento ſuſtinetur in vim legati, ſeu fideicommiſſi, quamuis non conſtet de vero debito, neque teſtator vltra confeſſionem aliquid vlterius diſpoſuerit, vt per Surd. *deciſ.* 285. *per tot.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *c.* 116. *num.* 42. *cum ſeqq.* Ludou. Peguera *deciſ.* 149. *per tot.*

11 In gloſſ. *Facit.* ibi, *aliàs non valet niſi præſcriptum ſit*, &c. Notatur ad hoc quòd poſt lapſa tempora ad opponendum exceptionem non numeratæ dotis, confeſſio dotis receptæ facta per maritum præiudicat tam ipſi, quàm creditoribus, & tertio poſſeſſori, etiam quod non præceſſerit dotis promiſſio, vt per Caputac. *deciſ.* 196. *lib.* 1. Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.* 103. *num.* 18. *& diſcept. forenſ. tom.* 2. *cap.* 362. *num.* 16.

SVMMARIVM.

1 *Dos, & eius augmentum, confeſſata animo donandi confirmatur morte confitentis, & n.* 2.

3 *Declaratur* l. quæ de ſuo, 2. C. de dote caut. non num.

4 *Dos confeſſata animo donandi, etſi nulla interfuerit traditio ante mortem donantis, ipſius morte confirmatur.*

5 *Donatio inter virum & vxorem confirmatur ficta rei traditione contrarium, n.* 6.

L. Quod de ſuo. II.

Imp. ALEXAND. A. *Papiniano.*

DOs & eius augmentum, confeſſara animo donandi confirmatur morte confitentis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, 2
Corraſ. *lib.* 4. *miſcel. cap.* 1. *num* 4. *&* 5. Surd. *deciſ.* 166. *num.* 12. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 66. *num.* 3. *part.* 2. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 12. *num.* 38. Nouell. *de dote part.* 10. *num.* 7. Roland. à Valle *conſ.* 93. *vol.* 1. Cou *var. lib.* 1. *cap.* 7. *ſub num.* 4. *verſ. quòd ſi confeſſio dotis recepta*, Anton. Gabr. *commun. lib.* 3. *tit. de iure dot. concl.* 3. *num.* 5. Menchaq. *controu. vſufreq. lib.* 3. *cap.* 46. *num* 10. D. Barboſ. *in lib.* 1. *part.* 6. *num.* 29. *ff. ſoluto matrim. & num.* 31. vbi ait hunc text. lo- 3
qui quãdo conſtabat maritum animo donandi confeſſionem dotis receptæ feciſſe, & etiam requirere ad hoc neceſſariam mortem mariti, vt ea confeſſio facta animo donandi confirmetur; ſubditque ſi animo donãdi facta eſſet ante matrimonium, ſtatim irreuocabiliter valere, per *l.* 1. *C. de donat. ante nupt.* ſed ſi ſimus in dubio, non præſumi donandi animũ, ſed potiùs credi factam confeſſionem ſpe futuræ numerationis, Valaſc. *conſult.* 5. *n.* 3. Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 3. *tit. de iure dotium reſol.* 7. *num.* 28. *verſ. hac confeſſio*, vbi dicit morte confirmari hanc præſumptam donationem quando non excedit ſummam quingentorum aureorum, Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp* 439. *num.* 22. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 6. *q.* 10. *ſect.* 2. *num.* 13.

In gloſ. *Peti poteſt.* ibi, *ſed illud accipe quando poſt* 4
ſtipulationem non fuit ſequuta traditio, &c. Notatur ad hoc quòd dos confeſſata animo donandi, etſi nulla interfuerit traditio ante mortem donantis, ipſius morte confirmatur, vt per Cou. *lib.* 1. *var. cap.* 7. *num.* 14. *verſ. ſed quod*, Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.* § 76. *num.* 3. vbi hanc gloſ. auream appellat, Menchaq. *controuerſ. vſufreq. cap.* 46. *num.* 10. *lib.* 3. vbi in fine tradit ſpeciale eſſe in donatione dotis, aut dotis augmentis quam conſtante matrimonio maritus facit vxori, quia cùm dos ſui natura conſtante matrimonio penes maritum eſſe debeat tam quoad proprietatem, quàm quoad poſſeſſionem, *l. doce ancillam, C. de rei vend.* fruſtrà fieret eius traditio conſtante matrimonio, cùm ſtatim ad maritum confeſſio reuerſum eſſet, ſicque eius retentio breui manu pro traditione habetur quaſi breui manu & mulieri tradita, & illico ad maritum reuerſa fuerit, Valaſc. *conſult.* 5. *num* 16. vbi dicit quòd in contrarium non moueat quòd aliàs donatio inter virum, & vxorem, vt morte confirmetur, traditionem præambulam requirit, *l. Papinianus, ff. de donat. inter virum & vxor.* quia ius ſingulare eſt in hoc caſu vt huiuſmodi confeſſio de recepta etiam pro traditione

eraditione habeatur, Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. 6. de donat. reſol. 6. num. 4. verſ. hac concluſio.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp.* 439. *num.* 16. vbi quòd augmentum aut conſtitutio dotis, ſi conſtante matrimonio viri donatione fiant, reputantur quaſi tradita à viro vxori.

5 In ead. gloſ. ibi, *vel aliud quod pro traditione habeatur,* &c. Notatur ad hoc quòd per fictam rei traditionem confirmatur donatio inter virum & vxorem, vt per Rot. *deciſ.* 342. *num.* 1. *part.* 1. recentiſſimè Palat. *d.* §. 36. *n.* 7. vnde Anton. Gom. *l.* 17. *Tauri ſub num.* 16. per hanc gloſ. tenet ex inutili, & inualido contractu poſſe transferri poſſeſſionem per actum fictum. Hinc ſi in donatione interuenit conſtitutum, ſufficit. Tiraq. *de iure conſti. part.* 1. *num.* 50. Clar. §. *donatio queſt.* 9. *verſ. in hoc propoſito,* Alexand.
6 Trentacinq. *d. reſol.* 6. *num.* 4. *verſ. hinc eſt,* quamuis contrarium tueantur idem Anton. Gom. *l.* 45. *Tauri num.* 30. & Ceuall. *commun. contra commun. queſt.* 12. *n.* 4. reſoluentes non confirmari hanc donationem per huiuſmodi fictam rei traditionem.

SVMMARIVM.

1 *Dotis non numerata exceptio debet opponi infra annum à die matrimonij morte, vel repudio diſſoluti, & num.* 2.

3 *Intellectus l.* 3. *verſ. ſed pollicitatio tantum ſubſequuta, &c. C. de dote cauta, non num. & verſ. liceat non numerata pecunia exceptionem opponere, &c. eod. tit. n.* 4.

5 *Maritus ſi affirmauerit dotem ſibi fuiſſe traditam & numeratam, dos dicitur verè numerata, & non confeſſata.*

6 *cum Marito alius reus debendi ex cauſa dotis poteſt conſtitui. An autem teneantur inſolidum, vel ſaltem pro parte virili, remiſſiuè, n.* 7.

8 *Si maritus & ſocer teneantur ad dotis reſtitutionem, & vnus ex ſuis officiatur non ſoluendo, an dos poſſit repeti, remiſſiuè.*

9 *Dotis non numerata exceptioni cùm maritus ſemel renuntiauerit, an poſſit eam opponere ampliùs. an talis renuntiatio praiudicet creditoribus, num.* 10.

11 *Donatio ex confeſſione dotis recepta à marito facta poſt celebratum matrimonium, an iuramento confirmetur, & reddatur irreuocabilis, remiſſiuè.*

L. In dotibus. III. & vlt.

Imp. IVLIANVS A. *Menna P. P.*

1 Exceptio non numeratæ dotis debet opponi intra annum à die matrimonij morte, vel repudio diſſoluti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, exornántque Palat. *in rep. c. per veſtras, de donat. inter virum & vxor. notab.* 1. *num.* 10. *verſ. octauus,* Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 52. Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 8. *num.* 13. *pag.* 732. Donat. à Fina *tom.* 2. *etiam commun. lib.* 7. *tit.* 19. *de confeſſis, num.* 274. *pag.* 301. Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 7. *num.* 5. & 6. Menchaq. *controuerſ. vſufreq. lib.* 3. *cap.* 46. *à princip.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo dos* 2. Gutier. *de iuram. confirmat. part.* 1. *cap.* 21. *num.* 10. *poſt med.* Fachin. *controuerſ. iuris lib.* 8. *cap.* 74. & 77. Donell. *in comment. ad l. ſi quis arbitratu* 43. *num.* 13. *ff. de verb. obligat.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 15. *tit.* 2. *num.* 9. Molin. *de Iuſtit. tract.* 1. *diſp.* 439. *à princip. & præcipuè num.* 2. Aluar. Valaſc. *conſult.* 5. *num.* 7. vbi aduertit hunc annum non corrigi per auth. ſeq. quando ante biennium ſoluitur matrimonium; quòd ſi matrimonium durat vltra biennium vſque ad decennium, & non excedit decennium, locus eſt querelæ vſque ad tres menſes computato biennio in illis annis, quòd ſi matrimonium diſſoluitur, poſt decennium denegatur omnino querela non numeratæ dotis, Rebell. *de obligat. iuſti. part.* 2. *lib.* 6. *queſt.* 10. *ſect.* 2. Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part.* 1. *cap.* 11. *à num.* 38. vbi etiam diſputat an prædicta exceptio non numeratæ dotis iure Luſitano procedat.

Sed pollicitatio tantùm ſubſecuta, &c.] D. Barboſ. 3
in l. 1. *part.* 6. *num.* 54. *ff. ſoluto matrim.* tenet hunc text. in his verbis eſſe intelligendum quando pollicitatio dotis facta eſt in inſtrumento, & maritus in eodem inſtrumento confitetur ſe dotem recepiſſe, tunc enim competet marito querela non ſolutæ dotis; & rationem aſſignat, quia cùm vtrumque incontinenti actum fuerit, facile credetur ſpe futuræ numerationis id factum eſſe: deinde ſubdit poſſe etiam reſponderi, hunc text. procedere quando præceſſit mariti cõfeſſio, & poſtea ſequitur dotis pollicitatio, quia tunc euidens eſt confeſſionem mariti factam fuiſſe ſpe futuræ promiſſionis. Addit poſtremò quòd Cou. *d. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 6. *poſt princ.* exiſtimat hanc l. poſſe etiam intelligi quando non interuenit vlla promiſſio dotis expreſſa, ſed tacita, collecta ex eo quòd voluntate ſoceri, vel vxoris maritus confeſſus eſt ſe dotem recepiſſe, iuxta text. *in l. ſi voluntate, C. de dotis promiſ.* hæc enim tacita promiſſio ſequetur naturam confeſſionis ex qua deducitur, ac ita ea non obſtante locus erit querelæ non ſolutæ dotis.

Liceat non numerata pecunia exceptionem opponere, 4
&c. Contrarium videtur ſentire text. *in l. in contractibus, §. ſed quoniam, verſ. illis etiam, C. de non num. pecun.* ſed Eman. Coſta *in l. ſi cautione, fallent.* 14. *eod. tit.* intelligit textum illum de geminata confeſſione facta à marito dotis receptæ poſt interuallum vnius poſt aliam, quaſi tunc denegetur exceptio non numeratæ dotis: vel meliùs intelligitur ſecũdùm communiorem illius expoſitionem quando præceſſit promiſſio certæ dotis in dotali inſtrumento, & poſtea ex interuallo maritus confeſſus eſt ſe recepiſſe præfatam promiſſam dotem ex eiuſmodi actibus, nempe præuiæ in inſtrumento promiſſionis dotis, & ſubſecutæ ex interuallo confeſſionis dotis receptæ, quia tunc oritur tam vehemens præſumptio dotis numeratæ, ſeu traditæ, vt deinceps marito, & hæredibus illius denegetur exceptio non numeratæ, ſeu non traditæ dotis, vt exponunt Cou. *d. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 6. Anton. Gom. *d. l.* 50. *Tauri num.* 51. Valaſc. *d. conſ.* 5. *num.* 9. In noſtro verò textu non eſt ſermo de confeſſione receptæ dotis ex interuallo promiſſionis eiuſdem dotis, ſed de confeſſione, quæ ob ſolam dotis promiſſionem ſimul facta eſt, quando dos promittebatur, vt exponit Molin. *d. diſput.* 439. *num.* 6.

Illud in hac materia eſt magna animaduerſione 5
dignum quòd ſi maritus affirmauerit dotem ſibi fuiſſe traditam & numeratam, dos dicitur verè numerata, non autem confeſſata, vt per Gozadin. *conſ.* 42. *num.* 13. *verſ. tertiò quando,* Crauet. *conſ.* 40 *num.* 7. Roland. *conſ.* 93. *num.* 35. *lib.* 1. Pariſ. *conſ.* 86. *num.* 19. *lib.* 3. quos refert & ſequitur Menoch. *conſ.* 7. *num.* 11.

Quam

6 *Quam dotem ſuſcepiſſe vnà cum marito conſcribitur,* &c.] Ergo ſimul cum marito alius reus debendi ex cauſa dotis poteſt conſtitui, vt per Campeg. *de dote, part.3.quæſt.*179.Octauian. *deciſ.*43. *num.*11. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.* 2. *lib.*15. *tit.*2 *num.*8.*cum ſeq.* D. Barboſ. *in l.ſi cum dotem* 23. *§.tranſgrediamur,num.*38. *verſic. poteſt tamen interue-*
7 *nire,ff ſolut. matrim.* Vtrùm autem teneantur inſolidum,vel ſaltem pro parte virili? vide eundem D.Barboſ.*ibidem num.*35.*in fine,& num.*36. Cardin.Mantic.
8 *vbi ſuprà.* Si maritus & ſocer teneantur ad dotis reſtitutionem,ſi vnus ex his efficiatur non ſoluendo,an poſſit dos repeti? vide eundem D. Barboſ. *ad l.ſi conſtante* 25.*in princip num.*106. *ff. eodem tit.ſoluto matrim.*& diſtinguit duos caſus.Primus eſt quando non tenentur tanquam duo Rei,ſed quilibet pro parte ſua, iuxta regul.*l.reos.§.cùm in tabulis,ff.de duobus reis*,& in hoc caſu expeditum aſſerit quòd ille qui non eſt ſoluendo, conueniri poteſt pro ſua parte ad dotis reſtitutionem. Secundus caſus eſt quando maritus & ſocer tenentur ad dotis reſtitutionem in ſolidum, quaſi duo Rei debendi, tunc ſi vxor velit conuenire ad dotis reſtitutionem illum,qui effectus eſt non ſoluendo, ſine dubio poterit aduersùs eum vti remedio dictæ *l.ſi conſtante*; at verò ſi velit conuenire reum, qui eſt ſoluendo propter illum,qui effectus fuit non ſoluendo,non poterit id facere.

9 In gloſſ. *Vel.* ibi, *ſed dic quòd & ipſi renuntiant exceptioni non numeratæ dotis*,&c. Notatur ad hoc quòd exceptioni dotis non numeratæ maritus ſemel renuntians eam nequit ampliùs opponere, vt per Menoch. *conſ.*7.*num.*8.*& de præſumpt.lib.*3. *præſumpt.* 12.*n.*17. Sed verior eſt reſolutio,quæ ſic diſtinguit. Aut renuntiatio fit incontinenti,id eſt,eodem tempore,quo facta fuit confeſſio, & tunc renuntiatio nihil nocet, aut fit ex interuallo,& tunc nocebit:ita Nouell.*de dote part.*10.*n.*5.Anton.Gom.*l.*50.*Tauri num.*52.Aluar. Valaſc.*conſult.*5.*num.*12.D.Barboſ.*in l.*1.*part.*6.*n.*27. *in fine,&* 28 *ff. ſolut.matrim.* Molin. *de Iuſtit. tract.*2. *diſput.*439.*num.*4. Alexand.Trentacinq *var.reſol.lib.*3. *tit.de iure dotium,reſol.*7.*num.*12.

10 Vtrùm autem creditoribus præiudicet ſi durante tempore quo querela proponi potuit, maritus confeſſus,prædictæ querelæ ſolemniter renuntiauit? vide Couarr.*d cap.*7.*num.*4.Anton. Gom.*l.*50. *Tauri num.* 52. Matheſil.*ſingul.* 193. Menoch. *de præſumpt. lib.*3. *præſumpt.*13.Aluar.Valaſc.*conſult.* 6.*per tot.* Molin. *d. diſput.*439.*num.*26.D.Barboſ. *in d.l.*1.*part.* 6. *num.*42. *in fine,& num.*43.qui omnes,excepto Anton.Gom.reſoluunt renuntiationem querelæ factam per maritum intra tempora illam proponendi, nihil obſtare creditoribus.

Sed controuerſia non parua eſt inter Doctores num præſumpta donatio ex confeſſione dotis receptæ facta à marito poſt celebratum matrimonium iuramento confirmetur,ac irreuocabilis reddatur? vide Couarr.*d cap.*7.*num.*4.Duen.*regul.*219. *ampl.* 2.*verſ. eſt tamen verum*,Menoch.*d.lib.*3.*præſumpt.*12.*num.*41. *cum ſeqq.* Camill. Borrel. *in ſumm. deciſ.part.*3. *tit.*9. *num.*48.*& ſeq.* Gutier.*de iuram.confirm.part.*1. *cap.*3. *num.*11.*cum ſeqq.*Seraphin.*de priuileg.iuram.priuil.*71. *num.*55.*&* 56.Molin *d.diſp.*439.*num.* 23.Valaſc. *conſult* 5.*num.*18.Rebell.*de obligat.iuſtit.* *p.*2.*lib.* 6.*q.*10. *ſect.*2.*à n.*10.*verſ.ſed quid.*

SVMMARIVM.

1 *Annus,de quo in l.præcedenti,non corrigitur quando ante biennium matrimonium ſoluitur: ſi verò durat vltra biennium, & non excedit decennium, locus eſt querelæ vſque ad tres menſes,& biennium computatur in his annis, num.* 2.*ſi matrimonium diſſoluatur poſt decennium,querela denegatur, & minori currit hoc tempus, ideóque reſtitutio eſt neceſſaria,num.*3.*poſt lapſa tempora nec maritus,nec eius hæres audiri debet,num.*4.*contrarium, num.*5.

AVTH. Quod locum.

ANnus, de quo in l. præcedenti, non corrigitur 1
quando ante biennium matrimonium ſoluitur:
ſi verò durat vltra biennium, & non excedit decen- 2
nium, locus eſt querelæ vſque ad tres menſes, &
biennium computatur in his annis. Quòd ſi matri- 3
monium diſſoluatur poſt decennium, querela denegatur,& minori currit hoc tempus, & ideo reſtitutio eſt neceſſaria.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Hippol.*ſingul.*345.Caſſan.*in conſuet. Burgund. rubr.*4.*§.*5.*verbo confeſſion,n.*5.Valaſc.*conſult.*5.*num.*7. Anton.Gom.*l.*50.*Tauri n.*52.Molin. *de Iuſtit.tract.*2. *diſp.*439.*num* 2.*poſt princ.*Rebell.*de obligat.iuſtit.p.*2. *lib.*6.*q.*10.*ſect.*2.

In gloſſ. *Tranſcurrerit*,ibi,*nam nullo modo*,&c. No- 4
tatur ad hoc quòd poſt lapſa tempora neque maritus, neque eius hæres audiri debet, ſi allegent non fuiſſe numeratam dotem, quantumcunque onus probandi hoc in ſe velint aſſumere, vt per *l. Hiſp.*9.*tit.*1.*p.*5. Eman.Coſta *in l.ſi ex cautione,in vlt. fallent.à num.*4. *C.de non num.pecun.*D.Barboſ.*in l.*1.*p.*6.*n.*56.*ff ſolut.*
*matrim.*vbi concludit verius & receptius eſſe non ſo- 5
lùm creditores, ſed & maritum eſſe audiendum poſt lapſa tempora ſi in ſe aſſumat onus probandi dotem re vera ei non fuiſſe numeratam.

De donationibus inter virum, & vxorem, & à parentibus in liberos factis, & de ratihabitione.

TIT. XVI.

VT donatio inter coniuges confirmatur morte donantis; ſic & donatio quam parens contulit in aliquem ex ſuis liberis. quæ cauſa,cur hic agatur de donationibus parentum, & de ratihabitione,qua vel donationes,vel alij actus confirmantur. Scripſerunt in hanc rubr.Cuiac.Pac. & VVeſembec. De materia tit.vide *Ordin. Reg. Luſitan.lib.*4.*tit.*65 *& l.Hiſp.*4.*tit.* 11.*part.* 4. Duen. *regul.* 221. Bellacomb. Donat.à Fina,ac alios *tom.*1.*commun.opin.lib.*5.*tit.*10. *pag.*733. Anton. Gom.*l.*51. *Tauri*, *& tom.* 2. *cap.*4. *num.*23.*cum ſeqq.*Couar.*lib.*1.*variarum cap.*19.Duen. *regul.*221.Mozz.*de contract.tract.de donat.cap.de perſonis inter quas cad.ex num.*16. Petr. Gregor.*ſyntagm. iuris lib.*28.*cap.*10. *& lib.*9. *cap.* 25. Molin. *de Iuſtit. tract.*2.*diſp.*289.*cum ſeqq.*Luſit.Ioan. Martin. Acoſta *in addit.ad tract.libellorum,annot.*81.*num.*10.Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.tom.* 2. *lib.*25. Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.*2. *concl.*40.Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut.lib* 3. *tit.de donation.reſol.*6 *pag.*244.*cum ſeqq.* Anton.Theſaur.*deciſ.*32.Clar.*§.donatio quæſt.*9. Hieron.Treutler. *diſp.ſelectar.part* 2.*diſp.*19.*theſi* 4. Leſſ. *de Iuſtit.lib.*2.

cap.18.dub.12. Azor. *inſtit.moral.part.3.lib.11.de donat. cap.10.de donat. inter vir. & vxor.* Rebell.*de obligat.iuſtit.part.2.lib.1.quaſ.8.à num.44 & lib.6.queſt.13. per tot.* Valer. Regin.*in praxi fori pœnit.lib.25.n.158. verſ.quartum,* Camill. Borrel. *in ſumm.deciſ.p.3.tit.9.* Arimin. Tepat. *variar.ſentent.tom.2.tit.453.* Sanchez *de matrim.lib.6.à.diſput.1.vſque ad 17.*Iacob. Cancer. *var. reſolut.part.1.cap.8.à num.58.*

S V M M A R I V M.

1 *Fiſcus licèt occupet bona vt vacantia, donatio tamen facta in vxorem vires non perdit.*

2 *Donatio inter virum & vxorem vt valeat, & confirmetur morte, non requiritur hæreditatis aditio. ſi in teſtamento facta, & hereditas defuncti non ſit adita, corruet cum alijs in teſtaměto diſpoſitis, n.3.*

L. Bona. I.

Imp. ANTONIN. A. *Triphenæ.*

1 Licèt fiſcus occupet bona vt vacantia, tamen donatio facta in vxorem vires non perdit. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.60.* Sebaſt. Næui.remiſſiuè Cald. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Vide Anton. Gom. *var. tom.2.cap.4.num.23.verſic. aduertendum,* vbi per hunc textum tenet quod ad hoc vt donatio inter virum & vxorem valeat, & confirmetur morte, non requiritur hæreditatis aditio, quod etiam tradunt Padil.*in l.eam quam, num.63.C.de fideicom.* Clar.*§. donatio, quaſt.5.num.2.* Molin.*de primogen.lib.1.cap.12.num.14.* D. Barboſ.*in l.quæ dotis 34.*
3 *num. 124 in fine,ff. ſolut. matrim.* vbi *num.* 125. ſubdit quòd ſi huiuſmodi donatio in teſtamento facta ſit, & non ſit adita hæreditas defuncti, corruet cum aliis diſpoſitis in teſtamento.

S V M M A R I V M.

1 *Miles non poteſt donare focariæ, id eſt, concubinæ, & num.2.*

3 *Donationes à militibus factæ ſuis concubinis nullæ ſunt. Amplia*

I. procedere in militibus noſtri temporis, qui arma profitentur, num.4. & qui ſunt parati & ſalariati ad bellum ineundum, num.5.

II. in milite inſignito Cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, num 6. & alij etiam aliorum Ordinum militarium candidati: vt Commendatarij S. Ioannis Hieroſolymitani, vel S. Iacobi, vel de Calatraua, num.7.

III. in Clericis, ſeu Religioſis, num.8. quamuis donatio fuerit cum iuramento, num.9.

10 *Donatio facta à Clerico ſuæ concubinæ poteſt repeti per fiſcum Eccleſiæ, non autem per hæredes ipſius Clerici.*

IV. in Doctore ex Licentiato, num. 11.

V. in aduocatis, & ſic in militibus litteratæ militiæ, num.12.

VI. vt ſicut concubina non capit à concubinario, ſic nec etiam vir concubinarius ab ea capiat, n. 13. Limita

I. in Principe militiæ, num.14.

II. tam in milite armato, quàm in alijs, quando donatio remuneratoria eſt, vt probatis meritis valeat intra eorum æſtimationem, num.15.

III. in milite Clerico, vel Doctore donante concubinæ adulterius, num. 16.

IV. ſi tempore donationis ceſſabat concubinatus ſaltem per triennium, num.17.

18 *Donatio facta à Clerico, milite, & cæteris perſonis ſupradictis concubinis ſuis, eſto quòd ſit irrita, an firmetur iuramento donantis.*

19 *Concubina an poſſit à concubinario petere mercedem operarum, quas illi præſtitit.*

20 *Donatio facta concubinæ ab vxorato, vel ab alio, inter quos complexus eſſet punibilis, vel illicitus ſecundum leges ciuiles, an valida ſit.*

21 *Focaria an differat à concubina, & quæ propriè dicatur, & vnde.*

L. Si ancillam II.

Idem A. Marco militi.

Miles non poteſt donare focariæ, id eſt, concubinæ. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ordin. Reg. Luſitàn. *lib.4. tit.66.* Viui. *tom. 2.* 2
commun.opin.lib.8.tit.32. num.15. verſ. quia quemadmodum pag.407. Gam *Luſit.deciſ.220.num.4.* Brunor.
à Sole *in locis communib.verbo miles*, Henric. Bocer.
diſput.claſſ.2. diſput.19. num.7. Gutier. *de iuram. confirm.part.1.cap.6.num.3.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.329.num.3.* Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo donatio, num.21.* Marta *de iuriſd.p.4. caſu 114. num.4.* Benedict. Ægid. *in tract. de iure & priuil. honeſt. art.8. num.22. cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut.lib.3.de donat.reſol.7. num 2. cum ſeqq.* Theſaur. *deciſ.111 num.1.* Camill. Borreli. *in ſumm.deciſ.tom.3.tit.10. num.234. cum ſeqq.* Aloyſ. Ricc.*in collect.deciſ.collect.791.verſ.limita quarto*, Farin.*fragmen.crimin.p.1. verb.concubina, num.565. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit tract.2. diſput.375. num.14.* vbi
admonet in hoc text. in militum fauorem eſſe conceſ- 3
ſum vt donationes à militibus factæ ſuis concubinis
eatenus nullæ ſint quòd reuocare poſſunt, repetereque quod dono illis dederunt, atque ideo ſi quid gratis illis promiſerunt, neque in conſcientiæ, neque in exteriori foro tenerentur illud ſoluere. Azor. *inſtit. moral. part.3. lib.11. de donat. cap.3. quæſ.4.* latè Peregrin.*de iure fiſci lib.2.tit.9. à n.3.* vbi quòd cõcubinæ donata miles reuocare poteſt, & ſi non reuocauerit, non capit concubina, ſed fiſcus auferre poteſt, ſubditque ex Baldo quòd ſolus fiſcus poterit opponere.

Primò amplia procedere in militibus noſtri tem- 4
poris, qui arma profitentur. Roman. *conſ.43. ad primum,* Palat. *in repet.rubr. de donat.inter virum & vxor.*
§.37.num.10. Gutier.*d. p.1. cap.6. num.9.* vbi intelli- 5
git de iis, quæ ſunt propriè milites parati & ſalariati ad bellum ineundum. Farin. *d.verbo concubina, n.569.* Peregrin.*d.lib.2.tit.9.num.8.*

Secundò amplia in milite inſignito Cruce Domi- 6
ni noſtri IESV CHRISTI, Gam.*Luſitan. deciſ.226. n.4.* Benedict. Ægid *d.art.8.num.24.verſ. idem etiam*, vbi
extendit ad alios etiam aliorum Ordinum militarium 7
candidatos; & ſic ad Commendatarios S. Ioannis Hieroſolymitani, vel S. Iacobi, vel de Calatraua extendunt Anton. Gom. *l.51. Tauri num.* 68. Gutier. *d.part.1.cap.6. num.*8. Fr. Eman. *quæſt. Regal. tom.1. quæſt.27.art.12.*

Tertiò amplia in Clericis, ſeu Religioſis, arguen- 8
do à milite armatæ militiæ ad militem cœleſtis militiæ, vt per Palat. *in repetit.d.rubr.§.39. à princ.* Port.

Imol.

Imol. *conſ.* 21. *in* 1. *dub.* Peregr. *d. lib.* 2. *tit.* 9. *num.* 4. Roland. à Valle *conſ.* 98. *num.* 1. *& ſeqq. lib.* 1. Gam. *d. Luſit. deciſ.* 226. *num.* 4. Viui. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 8. *tit.* 32 *n.* 15. *verſ. ſiquidem omnia*, *pag.* 407. Gutier. *d. cap.* 6. *num.* 5. Alexand. Trentacinq. *d. lib.* 3. *ſub tit. de donat. reſol.* 7. *num.* 4. Anchar. Regien. *part.* 2. *quæſt.* 12. *num.* 3 *cum ſeqq.* Ioſeph. Ludou. *concl.* 25. *in* 1. *fallent.* Decian. *tract. crimin. lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 24. Rebuff. *in concord. tit. de publicis concubin. verſ. ſeptima pœna*, Farinac. *d. verbo concubina*, *num.* 573. *cum ſeqq.* Mozz. *vbi ſuprà num.* 1. *&* 23. Surd. *conſ.* 469. *n.* 1. *cum ſeqq.* Spin. *in ſpecul. teſtament. part.* 14. *rubr. num.* 10. Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis comment. lib.* 21. *tit.* 3. *num.* 13. vbi ſubampliat, quamuis donatio fuerit cum iuramento, Benedict. Ægid. *d. art.* 8. *num.* 24. vbi tamen
9 *num.* 25. ait hanc ampliationem non ſibi probari, Marta *de ſucceſſ. legali tom.* 2. *part.* 4. *quæſt.* 28. *art.* 13. *num.* 36. 38. *&* 41. idem Marta *de iuriſdict. part.* 4.
10 *centur.* 2. *caſu* 114. *num.* 4. vbi etiam reſoluit donationem factam à Clerico ſuæ concubinæ poſſe repeti per fiſcum Eccleſiæ, non autem per hæredes ipſius Clerici, de quo eſt videndus Palat. *in repetit. d. rubr. de donat. inter virum*, §. 39. *num.* 7. Padil. *in rubr. C. de fideicom. num.* 18.

11 Quartò amplia in Doctore & Licentiato, quia in hoc & in aliis omnibus fauorabilibus regulariter pacificantur militi, vt per Palat. *in d. repet. rubr.* §. 38. *per tot.* Anton. Gom. *d. l.* 53. *Tauri num.* 68. Gam. *d. Luſit. deciſ.* 226. *num.* 4. Roland. à Valle *conſ.* 11. *num.* 20. *lib.* 2. Farinac. *d. verbo concubina*, *num.* 581. Gutier. *d. cap.* 6. *num.* 6. Alex. Trentacinq. *vbi ſupr. num.* 11.

12 Quintò amplia in Aduocatis, & ſic in militibus litteratæ militiæ, per Syluan. *conſ.* 88 *num.* 9. Caſſan. *in conſuet. Burgund. rubr.* 1. §. 5. *n.* 4. *fol.* 33. *verſo*, *& rub.* 4. §. 7. Roder. Xuar. *in l.* 2. *tit. de los gouernos*, *lib.* 3. *fori quæſt. fin. num.* 12. Gutier. *d. cap.* 6. *n.* 6. Peregr. *d. lib.* 2. *tit.* 9. *num.* 7. Cardin. Mantic. *d. tit.* 3. *num.* 13. Farinac. *d. verbo concubina*, *num.* 581.

13 Sextò amplia vt ſicut concubina non capit à concubinario, ſic nec etiam vir concubinarius ab ea capiat, vt per Viui. *d. lib.* 8. *tit.* 32. *n.* 15. *verſ. & aduerto*, *pag.* 407. Peregrin. *d. lib.* 2. *tit* 9. *n.* 16. Surd. *conſ.* 469. *num.* 1. *cum ſeqq.* Farin. *d. verbo concubina*, *num.* 546. *& ſeq.* Alex. Trentacinq. *d. reſol.* 7. *num.* 10.

14 Limita primò in Principe milite, vt per Tiraquel. *de nobilit. cap.* 37. *num.* 52. Peregr. *d. lib.* 2. *tit.* 9. *num.* 14. Marta *de ſucceſſ. leg. tom.* 2. *p.* 4. *quæſt.* 18. *art.* 11. *à n.* 49. Alex. Trentacinq *d. reſol.* 7. *num.* 7.

15 Limita ſecundò tam in milite armato, quàm in aliis, quando donatio remuneratoria eſt, vt probatis meritis valeat intra eorum æſtimationem, vt per Bermond. *de publ. concub. verbo contra prædictos*, *num.* 25. *cum ſeqq.* Palat. *in d. rubr. de donat. inter virum & vxorem*, §. 39. *num.* 13. *verſ. vnum non eſt omittendum*, Gam. *d. deciſ.* 226 *num.* 4. *verſ. quæ omnia*, Guillelm. *in cap. Raynutius*, *verbo & vxorem*, *deciſ.* 5. *num.* 161. Tiraquel. *in l. ſi vnquam*, *verbo donatione largitus*, *n.* 24. Viui. *d. lib.* 8. *tit.* 32. *num.* 15. *verſic. vnde ſi clericus*, Bermond. *de publicis concubin. in gloſſ. contra prædictos*, *num.* 26. Anchar. Regien. *d. part.* 2. *quæſt.* 12. *num.* 5. Farinac *d. verbo concubina*, *num.* 593. vbi ait valere vſque ad concurrentem quantitatem meritorum, & non vltra. Decian. *conſ.* 24. *num.* 24. *lib.* 3. Vrſill. *ad Afflict. deciſ.* 102. *in princ.* Theſaur. *d. deciſ.* 111. *n.* 6 7. *& fin.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 29. *n.* 11. Peregr. *d. lib.* 2. *tit.* 9. *num.* 11. Gutier. *d. cap.* 6. *num.* 11. Benedict. Ægid. *d. art.* 8. *num.* 24 *in fine*, *verſic. limitant verò*; vnde cùm huiuſmodi ſeruitia facta à concubinis in donatores debeant probari, non eſt ſtandum confeſſioni concubinarij, de quo Palat. *d.* §. 39. *n.* 13.

Bellacomb. *tom.* 1. *communium opin. lib.* 5. *tit.* 15. *de concubinis*, *num.* 12. *pag.* 754. Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo donatio*, *num.* 7. Menoch. *d. lib.* 3. *præſumpt.* 29. *num.* 29. Regien. *d. quæſt.* 12. *num.* 15. *cum ſeqq.* Farinac. *d. verbo concubina*, *num.* 595. Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 21. *tit.* 3. *num.* 15. Alex. Trentacinq. *d. lib.* 3. *ſub tit de donat. reſol.* 7. *n.* 6.

Limita tertiò in milite, Clerico, vel Doctore do- 16
nante concubinæ alterius, quia ceſſat cauſa prohibitionis ne propter libidinem, eius illecebris allectus bonis propriis ſpolietur, ita Cardin. Mantic. *dict. tit.* 3. *num.* 14. Lancell. Gallia *de ſtatut. quæſt.* 3. *n.* 38. Farin. *d. verb. concubina*, *num.* 608.

Limita quartò ſi tempore donationis ceſſabat con- 17
cubinatus, ſaltem per triennium, argum. *authent. de monachis*, §. *ſancimus*, *collat.* 1. Capyc. *deciſ.* 102. Guilielm. *d. deciſ.* 5. *num.* 161. Alex. Trentacinq. *d. reſol.* 7. *num.* 8. Vrſill. *ad Afflict. deciſ.* 102. *n.* 1. Lancel. Gall. *d. q.* 3. *à n.* 39. Farin. *vbi ſupr. n.* 591.

An donatio facta à Clerico, milite, & exteris per- 18
ſonis ſupradictis concubinis ſuis, eſto quòd ſit irrita, firmetur iuramento donantis? vide Couarr. *in cap. quamuis pactum*, *part.* 2. § 1. *n.* 4 *ad fin.* Gutier *d. cap.* 6. *à num.* 13. qui negatiuam tuentur partem. Lancelot. Gallia *de ſtatut. quæſt.* 5. *num.* 7. *in fin.* Peregrin. *d. lib.* 2. *tit.* 9. *num.* 13. Farinac. *d. verbo concubina*, *à num.* 602. Mancin. *de iuram. part.* 4. *effectu* 220 Surd. *conſ.* 469. *num.* 12. Anton. Theſaur. *deciſ.* 111. Alex. Trentacinq. *d. reſol.* 7. *num.* 5.

Vtrùm concubina poſſit à concubinario petere 19
mercedem operarum, quas illi præſtitit? vide Cabed. *Luſit. deciſ.* 116. *per tot. part.* 1. vbi negatiuè iudicatum fuiſſe aſſerit.

Vtrùm donatio facta concubinæ ab vxorato, vel 20
ab alio, inter quos complexus eſſet punibilis, vel illicitus ſecundùm leges ciuiles, valida ſit? negatiuam partem tenent Palat. *in repet. d. rubr.* §. 37. Tiraquell. *in l. ſi vnquam*, *verbo donatione largitus*, *num.* 24. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo donatio* 9. *&* 12. Kirchon. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 1. *tit.* 7. *de cler. coniug. n.* 18. *pag.* 175. Viui. *com.* 2. *lib.* 8. *tit.* 32. *n.* 15. *pag.* 406. Pereg. *d. lib.* 2. *tit.* 9. *n.* 2. Gam. *Luſit. deciſ.* 226. Cardoſ. *in praxi iudicum verbo donatio n.* 16. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 275. *num.* 3. Card. Mantic. *d. tit.* 3. *num.* 11. & probat Ordin. Regia Luſit. *lib.* 4. *tit.* 66. *in princ.* ibi, *ſe algun homem caſado der a ſua barregan alguna couſa mouel ou de raiz*, in qua generalitate comprehenduntur etiam pecuniæ, & aliæ res, quæ vſu conſumuntur. nam appellatione mobilium contineri pecuniam, probat text. *in authent. de nuptiis*, § *ſi vere vniuerſa*, *collat.* 4. ibi, *in pecuniis, aut in aliis mobilibus*, &c. Tiraquell. *de retract. lign.* § 1. *gloſſ.* 7. *num.* 103. Rebuff. *ad l. mouentium*, *ff. de verbor. ſignif. pag.* 402. Gam. *dict. Luſit. deciſ.* 236. *num.* 4.

Focariæ tuæ, &c.] Focaria an differat à concubina, 21
& quæ propriè dicatur, vide Prate. *in Lexic. iuris*, *verbo Focaria*, Benedict. Ægid. *d. art.* 8. *num.* 19. vbi ait in hoc text. militum concubinas focarias appellari à foco dictas, quaſi ſcilicet amaſij ſui foco aſſidentes, quod concubinæ concubinarij domo retentæ proprium eſt, Caluin. *in ſuo Lexic. iurid. verbo focarias*, vbi ſic vocat amicas militum quòd earum præcipua cura ſit foci, & nullius præterea rei ſolicitudinem habeant. Verùm Guid. Pancirol. *in theſauro variarum lectionum lib.* 1. *cap.* 45. *verb. Focaria*, tenet focariam mulierem dici illam, quæ larem & focum, ædéſque ſeruabat, vt nominis docet etymologia, & ideo dicit quòd hæc, de qua loquitur hic text. ædes militis eo abſente cuſtodiebat; quare non tantùm concubinis, ſed nec aliis mulieribus donare milites poſſe intrepi-

dè defendit, & *lib.2.cap.210.* tenet focariam non vocari meretricem in hoc text. cùm & viri focarij reperiantur nominati.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta ab vxore confirmatur morte, & ſi erat in patris poteſtate, etiam patris mors requiritur, licèt à principio conſenſerit.*

2 *Donatio facta à ſocero in generum quondam, ſtatim perficitur.*

3 *Donatio inter coniuges ipſo iure morte confirmatur etiam morte ciuili, per profeſſionem ſcilicet in Religione emiſſam, num.4.*

5 *Donatio inter coniuges vt morte donantis confirmetur, neceſſe eſt vt res donata tradita ſit donatario, ſaltem ficta traditione ante mortem donantis, alioquin eſt nulla. ad hunc effectum ſatis eſt, ſi res donata ſit tradita per clauſulam* conſtituti, *vel per alium actum fictum, per quem ciuilis poſſeſſio adquiritur, num. 6.*

7 *Donatio inter viuos quando ab vno coniugum alteri facta morte donantis confirmatur, tunc retrotrahitur ad tempus, in quo traditio rei ita donata facta eſt, huiuſmodi donatio non confirmatur morte donantis, ſi donatarius ante donantem è vita diſcedat, vel ſi donans ipſe tacitè, vel expreſsè donationem reuocet, num.8.*

9 *Donatio cenſetur tacitè reuocata ſi diuortium inter coniuges ſequatur.*

10 *Donatio inter virum & vxorem putatiuos facta conſtante matrimonio non confirmatur morte donantis.*

L. Donatio. III.

Idem A. Epicteto.

1 DOnatio facta ab vxore confirmatur morte, & ſi erat in patris poteſtate, etiam patris mors requiritur, licèt à principio conſenſerit; & donatio facta à
2 ſocero in generum quondam, ſtatim præficitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

3 *Vſque ad vltimum diem vitæ,*&c.] Notatur ad hoc quòd donatio inter coniuges ipſo iure morte confirmatur, vt per Anton. Gom. *l.50. Tauri n.65. & tom.2. var.cap.4.num.23.verſ. aduertendum eſt,* Clat. *in §. donatio, quæſt.9.num.6.* Couarr. *in rubr. de teſtam. part.3. num.3.* Sebaſt. Medices *in tractat. Mors omnia ſoluit, part.1. num.47.* Valaſc. *conſult. 106.num.13* Cardoſ *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo donatio, num. 69.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.2. lib.21.tit.7.* Rot. *deciſ.342. num.1. part.1. recentiſſim.* vbi quòd donatio inter virum, & vxorem morte donantis confirmatur, dummodo verè, aut fictè per conſtitutum in vita res donata tradatur. Rebell. *de oblig. iuſtit. p.2. lib.6.q.13. ſect.2.n.9.* Azot. *inſtitut. moral.*
4 *p.3. lib.11. de donat. cap.10 n.7.* vbi *n.8.* quòd confirmatur etiam morte ciuili, per profeſſionem ſcilicet in Religione emiſſam, Benedict. Pinell. *ſelect. iuris interpret. lib. 2. cap.2. num. 11.* Molin. *de Iuſtit. tract.2.*
5 *diſp. 289. num. 4.* vbi reſoluit vt donatio inter coniuges morte donantis confirmetur, neceſſe eſt, vt res donata tradita ſit donatario, ſaltem ficta traditione ante mortem donantis, alioquin eſt nulla omnino, &
6 *n.5.* dicit ad hunc effectum ſatis eſſe ſi res donata tradita ſit per clauſulam *Conſtituti*, vel per alium actum fictum, per quem ciuilis poſſeſſio acquiritur, & *n.8*
aduertit quòd quando donatio inter viuos ab vno 7
coniugum alteri facta morte donantis confirmatur, tunc retrotrahitur ad tempus in quo traditio rei ita donatæ facta eſt, non quidem quoad dominium, eo quòd licèt traditio ſit facta, dominium nunquam in donatarium tranſit quouſque donatio morte donantis 8
ſit confirmata, & *num. 11.* ait huiuſmodi donationem morte donantis non confirmari ſi donatarius ante donantem è vita diſcedat, vel ſi donans ipſe tacitè, vel expreſsè donationem reuocet, & *n.12.* quòd tacitè cenſetur donatio reuocata ſi diuortium inter coniuges ſe- 9
quatur, per *l. ſed interim, §. ſi maritus, & l. cum hic ſtatus, §. ſi diuortium ff. hoc tit.* Rebell. *de obligat. inſtit. p.2. lib.6. quæſt.13. num.9.* vbi *num.10.* requirit traditionem rei donatæ veram, vel fictam, & *num.13.* ſubdit quòd ſufficit mors ciuilis, & *num.16.* addit quòd donatio inter viuos reuocata, morte non confirmatur. Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.3. tit. de donat. reſol.6.n.2* vbi *n.4.* tres diſtinguit caſus, priorum cùm præmoritur maritus donans, tunc valet donatio vxori facta; ſecundum cùm præmoritur vxor donataria, tunc donatio ad donantem reuertitur; tertium cùm ambo ſimul moriuntur, & ignoratur quorum alter priùs ſit mortuus, tunc vt donatio valeat, præſumitur priùs mortuus donans; & deinde intelligit principalem concluſionem, quando interuenit traditio rei donatæ ſiue vera, ſiue ficta, etiam per conſtitutum.

Licet, vt ſuprà vidimus, donatio inter coniuges 10
morte donantis & præcedente rei donatæ vera, vel ficta traditione confirmetur; tamen donatio inter virùm & vxorem putatiuos facta conſtante matrimonio non confirmatur morte donantis *l. cum hic ſtatus, §. ſi quis ſponſam. ff. hoc tit.* Ratio diſcriminis eſt, quia licèt in vtroque matrimonio coniux donans decedat in voluntate donandi, tamen quando errat circa qualitatem coniugis donatarij putando ſcilicet eſſe coniugem cùm re vera talis non ſit, cenſetur errare circa cauſam finalem donandi, atque adeò ex defectu cauſæ finalis, & quaſi defectu legitimæ voluntatis corruit donatio: vide Campeg. *de dote p. 1. q.97.n.4.* Tiraq. *poſt leges connub. gloſſ. 8.n.249.* Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxor. rubr. 36.n.7.* Anton. Gom. *l.52. Tauri n.77. in fine,* Sanch. *de matrim. lib.6. diſp. 1. n.9.* D. Barboſ. *in l. ſi cum dotem 23. §. fin. n. 20. ff. ſolut. matr.* Rebel *d.p. 2. lib.6 q.7. n.4.* Vnde colligit D. Barboſ. *cit. loco,* quòd ſi maritus ſciens non valere matrimonium, donauit vxori putatiuæ, cùm tunc ceſſet ratio, de qua ſuprà, induceretur per mortem confirmatio.

L. Nec inter. IV.

Idem A. Claudiano.

DOnatio facta inter ſoceros, vel eorum iuri ſub- 1
iectos, non valet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem tenent Palat. *in repet.* 2
rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 42. à princ. Sanchez *de matrim. lib.6. diſp. 1. num. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio genero facta à ſocero non confirmatur huius morte, matrimonio cum filio durante, & n. 2.*

3 *Socer ſi nurui, vel genero donauit, & poſtea filius eius, vel filia conſtante matrimonio deceſſerit, non confirmatur donatio, niſi poſtea ſocer durante eadem voluntate diem ſuum obierit.*

L. Si

L. Si vt proponis. V.

Imp. ALEXAND. A. *Quintillæ.*

1 DOnatio genero facta à ſocero non confirmatur
huius morte, matrimonio cum filia durante.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1.*
ſupr. hoc tit.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
mit Palat.*in repetit. rubr. de donat. inter vir. & vxor.*
§.42.à princ.& §.73.num.1. verſ. nec obſtat, vbi ratio-
nem aſſignat, quia mortuo ſocero filia viua adhuc
durat. Tiraquel.*de iure mariti, gloſſ.5.num.86.* vbi ait
3 hîc probari quòd donatio facta inter virum, & vxo-
rem ex conſenſu patris donantis, in cuius erat pote-
ſtate, non confirmatur niſi morte vtriuſque, & donan-
tis, & patris ipſius. Cardin. Mantic.*de tacitis & ambi-*
guis conuent.lib.21.tit.7.n.43. vbi per hunc text.tenet
quòd ſi ſocer nurui, vel genero donauit, & poſtea fi-
lios eius, vel filia conſtante matrimonio deceſſerit,
non confirmaturur donatio, niſi poſtea ſocer durante
eadem voluntate diem ſuum obierit.

SVMMARIVM.

1 *Vir licèt deponat rem nomine vxoris, non perdit do-*
minium.
2 *Donatio vxori facta reuocatur ſi vxor præmoritur,*
3 *Vxor quicquid acquirit conſtante matrimonio, præ-*
ſumitur de bonis mariti.
4 *in Donationibus inter coniuges licèt traditio rei do-*
natæ facta ſit, dominium nunquam tranſit in do-
natarium, quouſque donatio morte donantis ſit
confirmata.
5 *ſi quid reperitur Vxorem quæſiuiſſe in vita viri,*
præſumitur quæſitum de bonis viri. intellige vt
num.6. idem de vxore putatiua, num.7. de vidua
intra annum luctus, num.8. limita vt num.9.
10 *Donatarius ſi moriatur ante donantem, nulla eſt do-*
natio inter coniuges viuos facta.

L. Etiamſi. VI.

Idem A. *Nepotiano.*

1 LIcèt vir deponat rem nomine vxoris, non perdit
2 dominium; & donatio facta vxori, ſi vxor præ-
3 moritur, reuocatur. Idem quicquid acquirit vxor
conſtante matrimonio, de bonis mariti præſumitur.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1.*
ſupr. hoc tit.

4 *Cauſa proprietatis ea ratione*, &c.] Notatur ad hoc
quòd in donationibus inter coniuges factis licèt tra-
ditio rei donatæ facta ſit, dominium nunquam in do-
natarium tranſit quouſque donatio morte donantis
ſit confirmata, vt per Clar. *§. donatio, quæſt.9.num.7.*
Anton. Gom. *l.50.Tauri num.65.& tom.2.var.cap.4.*
num.23. Couarr.*in rubr. de teſtament. part. 3. num. 5.*
Molin.*de Iuſtit.tract.2. diſp.289.num.8.*

5 *Nec eſt ignotum*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi ali-
quid reperitur vxorem quæſiuiſſe in vita viri, præſu-
mitur quæſitum de bonis viri, vt per *l. Hiſp.2.tit.14.*
part.5.vbi gloſſ.4. Alciat.*de præſumpt. reg.3. præſumpt.*
26. Boër. *deciſ. 81.num.5. & num.6. verſ. primo caſu,*
Cremenſ. *ſing.6. in princ.* Maſcard.*de probat.concl.214.*
num.1. Hippol.Rimin.*ad §.1.ex num. 135. Inſtit. per*
quas perſon. Anton.Gabr.*commun.tit.de præſumpt.con-*
cluſ.13. Perez *l.1.col.4.in princ.tit.4.lib.5. Ordin.pag.*
158. D. Barboſ.*in l.qua dotis 34.n.34.ff.ſolut.matrim.*
Menchaq. *controu.illuſtr.p.1.lib.2.cap.105.n.7.* Iacob.
de Pax *quæſt. ciuilis 8.n.23.* Aluar Valaſc. *conſult.103.*
num.1. vbi *num.4.* id intelligit, ſi ſumus in dubio, quia 6
tunc attento iure communi omnia acquiſita ab vxo-
re præſumuntur de bonis mariti, niſi probet vxor
clarè à ſe eſſe quæſita, & ſua eſſe, latiſſimè Menoch.
de præſumpt.lib.3 præſumpt 51.per tot. vbi *num.5.* ex-
tendit ad vxorem putatiuam, nam & quæſita ab hac 7
ipſa præſumuntur ex bonis mariti quæſita, & *n.14.*
extendit vt locum habeat etiam in vidua intra annum 8
luctus. & *n num.27.cum ſeqq.* limitat multipliciter, & 9
præcipuè quando maritus confeſſus eſt pecuniam il-
lam fuiſſe ipſiuſmet vxoris, vel quando mulier eſſet
induſtria vt veriſimiliter ex ſuis negotiationibus po-
tuiſſet acquirere bona illa ex lucris à ſe factis, vel
quando appareret mulierem habuiſſe pecuniam à
conſanguineo, vel ab amaſio, ſeu turpi quæſtu, vel
conſtaret fuiſſe diuitem, & viro pauperi nupſiſſe. Et
aduertit Perez *citato loco*, quòd in Regno Caſtellæ
omnia bona, quæ reperiuntur tempore mortis alte-
rius vtriuſque coniugis. præſumuntur communia.

Cum donatio, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi dona- 10
tarius ante donantem moriatur, nulla eſt facta inter
coniuges viuos donatio, vt per *l. Hiſp.4.tit.11.4.part.4.*
Rebell. *de obligat. inſtit. part.2. lib.6. quæſt.13.n.18.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio non tenet inter veros coniuges; inter puta-*
tiuos verò licèt teneat, non tamen in effectu. ſi
vterque coniux inſcius impedimenti putabat ma-
trimonium valere; an donatio inter eos ſit valida,
num. 2.

L. Si ex voluntate. VII.

Idem A. *Theodotæ.*

DOnatio inter coniuges veros non tenet, inter 1
putatiuos verò licèt teneat ipſo iure, non tamen
in effectu, quia reuocari poteſt. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l.1.num.2.ſupra hoc tit.*

Quando vterque coniux inſcius impedimenti (in 2
quo euentu loqui hunc textum exiſtimauit gloſſ. *ver-*
bo fiſco, in l.cum hic ſtatus, §.fin.ff.hoc tit.) putabat ma-
trimonium valere donationem inter eos eſſe validam,
ſed tamen poſſe illam donantem reuocare, exiſtima-
runt Angel. *in ſumm. verbo donatio 3.num.5.* Syluest.
eod.verb.2. quæſt.1. Tabien.*eod. verb.3. quæſt 3.num.4.*
in fine; ſed dicendum eſt donationem nihil prorſus
valere, prout ſignificat text.*in præſenti*, quaſi dicat li-
cèt videatur valere in rigore iuris; at quia re vera
non erant coniuges, non valet, & poteſt donator re-
petere, Palat.*in repetit. rubr. de donat. inter virum &*
vxor.§.36.à princ. Couar.*de ſponſal.part.2.cap.7.§.1.*
num.7. Anton.Gom.*l.52.Tauri,num.55.in fin.& n.77.*
Tiraquell.*de iure mariti gloſſ.8.num.249* Eman.Coſta
in cap.ſi pater, de teſtament.lib.6.part.1. verbo vxorem,
num.18. latè Sanchez *de matrim.lib.6.diſput.2.per tot.*
& præcipuè num.9.

SVMMARIVM.

1 *Fructuum donatio inter coniuges non valet, & eate-*
nus reuocatur, quatenus recipiens ſit locupletior.
vnde autem, ſi coniux coniugi donat fructus ex
prædio percipiendos, num. 2.

L. Si fructus. VIII.

Idem A. Leoni.

1 FRuctuum donatio etiam non valet inter coniuges, & eatenus reuocatur, quatenus recipiens locupletior efficitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Nota quòd valet donatio ſi coniux coniugi donet fructus ex prædio percipiendos, quia donans non fit pauperior, nam potius ex induſtria, quàm ex re ipſa fructus illi perficiuntur, iuxta *l. fructus percipiendo, ff. de vſur.* & not. per Pinel. *in l. 2. cap. 4. num. 3. C. de reſcind. vendit.* Conan. *comment. lib. 8. cap. 11. num. 4.* Ioan. Garc. *de expenſ. cap. 23. num. 21.* Sanchez *de matrim. lib. 6. diſp. 4. num. 6.*

S V M M A R I V M.

1 *Dominium rerum emptarum de pecunia viri, vxoris nomine, ad vxorem pertinet ſi ei ſunt tradita; pecunia tamen tota reperitur ſi fecit vt geſtor, & ſi vt donator, quatenus eſt locupletior, & num. 2. de rebus emptis pro marito & vxore, eorúmque hæredibus, quid, num. 3. ſi vxor præſente viro, & tacente, emerit de pecunis ſibi per virum donatis, quid, num. 4. ſi maritus emat nomine vxoris, & ei patiatur fieri traditionem, non videri pretium donatum, niſi ſit parua quantitatis, n. 5. diſtingue vt num. 6. Maritus emens pro vxore, vel dans pecuniam vt ipſa emat, vel ſoluens venditori pro ea, an videatur velle donare vxori, diſtingue vt num. 7.*

L. Etſi de tua. IX.

Imp. GORDIANVS A. *Origeni.*

1 DOminium rerum emptarum de pecunia viri vxoris nomine pertinet ad eam, ſi ei ſunt traditæ; pecunia tamen repetitur ſi fecit vt geſtor, & ſi vt donator, quatenus eſt locupletior. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Vide Angul. *de melior. l. 3. gloſſ. 4. num. 58.* vbi ait
in hoc text. maritum comparaſſe pro vxore mancipia,
quæ ei tradita ſunt, & textum dicere quòd vxori acquiſierunt, ac maritum poſſe agere ad pretium, modò
numerauerit gratia gerendi vxoris negotium, modò
3 gratia donandi. Tiraquel. *de retractu lignag. §. 1. gloſſ.*
9. num. 64. Boër. *deciſ. 23. num. 3.* vbi per hunc textum
tenet quòd ſi maritus emiſſet pro ſe & vxore, & eorum hæredibus, aliqua bona, & vxor velit ſuccedere in medietate illorum ſic per ipſum maritum emptorum, quòd conferre debet hæredibus mariti medietatem pretij, quia in dubio ex quo tunc pro ſe & vxore ac eorum hæredibus præſumitur de ſuis pecuniis
propriis emiſſe, & geſſiſſe hoc negotium vxoris, &
4 hæredum, & *deciſ. 81. n. 5.* ſimiliter reſoluit per hunc
text. quòd vbi vxor præſente viro, & tacente, emerit de pecuniis ſibi per virum condonatis, tunc tacita iſta confeſſio viro præiudicat.

5 In gloſſ. *Competenti, fin.* ibi, *ſed quid ſi dubitetur,* &c. Tenet hæc gloſſ. quòd ſi maritus emat nomine vxoris, & patiatur fieri traditionem, non videtur pretium donatum niſi ſit paruæ quantitatis, vt per Angul. *de meliorat. l. 3. gloſſ. 5. num. 77.* diſtinguit tamen D. Barboſ. *in l. qua dotis 34. num. 36. ff. ſolut. matrim.*
6 quòd ſi maritus emit nomine vxoris, & illi facta eſt traditio, præſumitur donaſſe pretium, quia in alio non poteſt conſiſtere donatio, & ita procedit text. in *l. multum intereſt, ff. ſi quis alteri, vel ſibi.* ſi verò mulier emit ſuo nomine, tunc ſi pretium maritus pro ea ſoluat, non præſumetur donaſſe pretium niſi ſit in parua quantitate, & reſpondet ad *l. vxori 32. § fin. ff. de legat. 3.*

In gloſſ. *In ſolidum.* Refert Angul. *d. l. 3. gloſſ. 4. n.* 7
58. ſecundùm hanc gloſſ. diſtinguendos eſſe tres caſus pro ea reſoluenda quæſtione, an maritus emens pro vxore, vel dans pecuniam vt ipſa emat, vel ſoluens venditori pro ea, videatur velle donare vxori: nam ſi maritus geſſit vxoris negotium (quod in dubio præſumendum eſt) vxor tenebitur in ſolidum, vel ſaltem in quantum facere poteſt. *l. non tantùm, ff. de re iudic.* Si autem maritus fecit illi donationem, miniſtrando ei pecuniam, vt emeret, tenebitur in quantum effecta fuerit locupletior. *l. quod autem, §. eleganter, ff. hoc tit.* Si autem cum ipſa emiſſet, & pretium deberet venditori, & maritus ei ſoluit animo donandi, tenebitur in ſolidum, cùm in totum ſit effecta locupletior, ex quo maritus eam ære alieno liberauit, *d. l. quod autem, §. ſi vxor.*

S V M M A R I V M.

1 *Spoliatus ante omnia reſtituendus eſt, & ſub prætexta criminis non debet quis de facto inuadere alterius poſſeſſionem.*

2 *Spoliatus ante omnia reſtituendus, non admiſſa exceptione proprietatis, etiamſi offeratur probatio in promptu. intellige vt num 3.*

4 *Mulier ſuſpecta de adulterio, vel de morte viri ſui, non poteſt ob id priuari dote de facto, nec per vim, ſed requiritur cauſa cognitio, & ſi ſpoliaretur, ante omnia reſtitui deberet.*

5 *Agens ad reſtitutionem poſſeſſionis violenter, vel clam occupatæ, non poteſt repelli per criminis exceptionem, per quam reſtitutio non impeditur, vel retardatur. ſiue obiiciatur crimen via accuſationis, ſiue acquiſitionis, num. 6. ſiue loquamur de iure ciuili, ſiue de iure Canonico, num. 7. limita vt num. 8.*

L. Si maritus. X.

Idem A. Valeriano.

SPoliatus ante omnia eſt reſtituendus, & ſub prætextu criminis non debet quis inuadere poſſeſſio- 1
nem alterius de facto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Vide Boër. *deciſ. 238. à num. 1.* vbi per hunc textum 2
tenet quòd ſpoliatus ante omnia venit reſtituendus, nõ admiſſa exceptione proprietatis, etiamſi offeratur
probatio in promptu, & *num. 5.* id verum dicit in in- 3
terdicto recuperandæ, cùm tunc regulariter contra agentem non poſſit opponi exceptio dominij, ſeu proprietatis, Viui. *tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 7. ad leg. Iul. de adulter. num. 2. in verſ. fallit quoque. pag. 468.*
vbi per hunc textum probare ait quòd vxor ſuſpecta 4
de adulterio, vel de morte viri ſui, non poteſt ob id priuari dote de facto, nec per vim, ſed requiritur cauſæ cognitio, & ſi ſpoliaretur, ante omnia reſtitui deberet.

Nec enim quaſi maleficiis, &c.] Notatur ad hoc quòd 5
agens ad reſtitutionem poſſeſſionis violenter, vel clam occupatæ, non poteſt per exceptionem criminis repelli, per quam reſtitutio nec impeditur, nec retardatur,

datur, vt per Anton. Gabr. *commun. ſub tit. de reſtitut. ſpoliat. concl. 1. num. 37.* Menoch. *remed. 1. recuper.*
6 *num. 324. cum ſeqq.* vbi *num. 325.* extendit vt procedat ſiue obiiciatur crimen via accuſationis, ſiue in-
7 quiſitionis, & *num. 327.* procedere ait ſiue loquamur de iure Ciuili, ſiue de iure Canonico, & *à num. 330.*
8 limitat cùm crimen obiicitur quo quis ipſo iure re, & poſſeſſione priuatur ſi aliqua extarent indicia, præſcriptiones, vel probationes, quibus accuſatorem culpa ac dolo carere appareat. Verùm vt certa ab incertis ſeparemus, duo videntur in propoſito diſtinguendi caſus. Primus eſt. Vbi crimen reddit omnino inhabilem criminoſum ne agens in iudicio audiatur, exceptio eius criminis poteſt per reum ſpoliatorem opponi ad repellendum ſpoliatum, & reſtitutionem impediendam, ita gloſ. *verbo audientia, in cap. in nomine 23. diſt.* Menoch. *d. remed. 1. num. 350.* Anton. Gabr. *d. concl. 1. num. 54.* quam quidem inhabilitatem agendi intellige illam, quæ abſolutè & in totum reddit aliquem omnino inhabilem, ne agens in iudicio audiatur, prout contingit in excommunicato, & bannito. Vbi verò aliquis in caſu certo agere prohibetur, vel actione caret, prout conſtat *in l. ſi quis maior, C. de tranſact.* cum ſimilibus, ſicut ad alios caſus, & actiones exercendos inhabilis non eſt, ita nec exceptio huiuſcè inhabilitatis, quæ, propriùs loquendo, eſt actionis priuatio, non poteſt contra ſpoliatum de ſpolio agentem opponi, nec eundem repelli; quicquid non aduertat Menoch. *d. remed. 1. num. 351.* cuius opinio poſſet procedere vbi ſpoliatus agit de ſpolio commiſſo in eadem re, ſuper qua actionem exercere, & in iudicio audiri prohibetur, quo pacto defenditur, & procedit ſententia gloſ. *d. verbo audientia.* Secundus caſus. Exceptio criminis ipſo iure priuantis aliquem dominio & poſſeſſione, quæ per crimen ipſo iure tollitur, vel inficitur, poteſt opponi contra ſpoliatum, & reſtitutionem impedit, vt per Beroi. *num 42. in cap. item cùm quis, de reſtit. ſpol.* Rip. *in §. nihil commune num. 92.* Ratio eſt, quia cùm talis non poſſideat, deficit fundamentum ſpolij, & reſtitutionis, quæ in vera poſſeſſione conſiſtit, *cap. conſultationibus, in fin. de offic. deleg. l. 1. § ſi quis, verſ. interdictum, ff. de vi*, ac proinde exceptio concludens defectum poſſeſſionis opponitur, non verò crimen qua crimen eſt, ſed quatenus defectum poſſeſſionis concludit, & ſic non exceptio criminis, ſed magis poſſeſſionis deficientis, quæ probatur ex eo deficere, quod tale crimen admiſſum eſt. Vnde cùm hæreticus ante ſententiam declaratoriam, & quouſque bona per actualem executionem à fiſco occupentur, habeat veram illorum poſſeſſionem, *cap. cùm ſecundum, in verſ. confiſcationis*, cum ibi notatis *de hæret.* ideo quamuiscunque iure ipſo priuetur dominio bonorum, *d. c. cùm ſecundum, l. quiſquis, C. ad leg. Iul. maieſt.* nihilominus ſi ante prolatam in eo ſententiam declaratoriam ſpolietur poſſeſſione, ipſeque agat interdicto recuperandæ, reſtituendus erit, nec per criminis exceptionem repelli poteſt, ita Simanch. *de Cathol. inſtit. cap. 9. num 175.* Menoch. *d. remed. 1. à num. 331.* Et hinc ſuccedit alia reſolutio quòd exceptio criminis quod non ipſo iure, ſed per ſententiam priuat delinquentem, non poteſt opponi ſpoliato, nec eius reſtitutionem impedit, ſecundùm Menoch. *d. remed. 1. num. 324.* Anton. Gabr. *d. concl. 1. num. 37.* & in hoc euentu intelligitur text. in præſenti.

SVMMARIVM.

1 *non Agitur ex promiſſione alicuius annui, vel menſtrui facta coniugi, licèt non datur repetitio ſoluti.*
2 *Veſtes quotidianæ datæ per maritum vxori ad proprium vſum, præſumuntur donatæ.*
3 *Erogare, id eſt, diſtribuere per ſingulos menſes.*
4 *Annuum quando datur vxori, non repetitur quòd conſumptum eſt, repetitur autem ſi quid ſupereſt per maritum, & num. 5.*

L. Sicut ceſſat. XL.

Idem A. Maximo.

EX promiſſione alicuius annui, vel menſtrui facta coniugi non agitur, licèt ſoluti repetitio non detur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* 1

Erogatique non dari repetitionem, &c.] Notatur 2
ad hoc quòd veſtes quotidianæ datæ per maritum vxori ad proprium vſum præſumuntur donatæ, & valet ea donatio etiam conſtante matrimonio, nec eo ſoluto per maritum repetuntur, vt per Palat. *in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 11. num. 4.* Gregor. Lop. *l. 23. verbo paños tit. 11. part. 4.* Clar. *§. donatio quæſt. 10. ad finem*, Matienſ. *l. 4 gloſſ. 5. num. 1. tit. 2. lib. 5 noua Recopilat.* Gam. *Luſit. deciſ. 308. aliàs 309. num. 13.* Petr. Gregor. *ſyntag. iuris lib. 28. cap. 10. num. 19.* D Barboſ. *in l. quæ dotis 34. num. 65. ff. ſoluto matrim.*

In gloſ. *Erogatique*, ibi, *id eſt, conſumpti.* Verius ex- 3
ponendum, id eſt, diſtributi per ſingulos menſes, aſſerit D. Barboſ. *in d. l. quæ dotis num. 68. verſ. ſecundò infertur*, id enim propriè ſignificare verbum, *erogare*, colligitur ex *l. fin. ff. de petit. hæred.* & dicit Prat. *in ſuo lexic. iurid. verbo Erogationes.*

In gloſ. *Non dari, fin.* ibi, *niſi ſit immodicum.* No- 4
tatur ad hoc quòd quando annuum datur vxori, id quod conſumptum eſt, non repetitur, ſed ſi quid ſupereſt, repeti poteſt per maritum, vt per Palat. *in rep. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 11. num. 4. ad med.* Campeg *de dote part. 2. quæſt. 55 num. 3.* Petr. Gregor. *d. lib. 28. cap. 10. num. 10.* contra quos tamen tenet D. Barboſ. *in d. l. quæ dotis num. 68. verſ. ex hac ſecunda concluſione.*

Eleganter idem D. Barboſ. *citato loco num. 66. verſ.* 5
vnde ad veram, agens de interpretatione *l. ex annuo 16. ff. hoc tit.* aduertit quòd dum text. ille dicit quòd quando id, quod ſupereſt, eſt immodicum, reuocari poteſt per maritum, non debet intelligi de immodico reſpectu quantitatis, ſed de immodico habita relatione ad vires dotis, vt Iureconſultus clarè ſe explicat: debere igitur attendi ſubdit idem D. Barboſ. vt cùm annuum datum ſit immodicum attenta quantitate dotis, & fructibus illius, & tunc quod ſupereſt indiſtinctè reuocari poteſt; aut non eſt immodicum attentis viribus, & fructibus dotis, & tunc id, quod ſupereſt, ſiue ſit modicum, ſiue non, indiſtinctè repeti non poteſt, vt clarè ſentit *d. l. ex annuo*: & iuxta hanc diſtinctionem intelligendam eſſe hanc gloſ. tradit, & quod aſſerunt Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, num. 123. C. de reuocand. donat.* & Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 9. num 15. ad fin.* dum colligunt ex *d. l. ex annuo*, quòd ſi id, quod excedit, ſit modicum, repeti non poteſt, nam ſecundùm D. Barboſ. eorum reſolutio debet intelligi ſi id, quod excedit vires dotis, ſit modicum.

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter coniuges reuocatur ob ſpecialem hypothecam, & num. 2.*

3 *Donata vxori per maritum, ab eodem, non obſtante tali donatione, quibuſlibet obligari, vendi, vel aliàs alienari poſſunt.*

4 *Donationes inter coniuges reuocari per ſpecialem de illis bonis factam diſpoſitionem. intellige vt num. 5.*

L. Si maritus, ij. XII.

Idem A. Secundinæ.

1 PRopter ſpecialem hypothecam reuocatur donatio facta vxori, ſeu inter coniuges. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo libertis, num. 112. in fine,*
3 vbi quòd rem aliàs per maritum vxori donatam, poteſt maritus non obſtante tali donatione quibuſlibet obligare, vendere, vel aliàs alienare. Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 69. num. 3.* vbi te-
4 net donationes inter coniuges factas reuocari per ſpecialem de illis bonis factam diſpoſitionem, & *num. 4.* intelligit quando maritus ſpecialiter pignoraſſet vel obligaſſet rem, quam vxori donauit, ſecùs ſi maritus obligaret generaliter omnia bona ſua, nam tunc non videtur reuocata donatio, quia generalis obligatio non afficit ita rem ſicut ſpecialis, & §. 77. *num. 1.* vbi per hunc text. tenet expreſsè fieri reuocationem donationis inter coniuges factæ, ſi rem quam donauit pignori dederit, Fau. *de pignorib. part. 2. memb. 1. num. 4.* Couar. *in rub. de teſtament. part. 3. num. 19. verſ. quartò ex his*, Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbis libertis num. 103. in fine, & num. 105. in princ. C. de reuocand. donat.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 21. tit. 10. num. 3.* vbi quòd donatio inter virum & vxorem per ſpecialem hypothecam rei donatæ intelligitur reuocata, quia donatoris morte non confirmatur, quaſi fuerit receſſum à priori voluntate. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 289. num. 13. in fine.*

L. Si quidem. XIII.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Rufinæ.*

DOnatio valida facta vxori non præiudicat creditori anteriori, ſed ſequenti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Donatione inter viuos per maritum vxori collata in eius teſtamento confirmata, non debetur res, & eius æſtimatio, ſed res tantùm ex donatione morte confirmata, de qua poteſt detrahi falcidia.*

2 *Falcidia ex donationibus inter virum & vxorem quando poſſit detrahi.*

3 *Actum nullum confirmans an & quando videatur de nouo facere.*

L. Ex verbis. XIV.

Iidem AA. *Octauianæ.*

DOnatione inter viuos per maritum vxori col- 1
lata in eius teſtamento confirmata, non debetur res, & eius æſtimatio, ſed res tantùm ex donatione morte confirmata, de qua poteſt detrahi falcidia. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom. 1. pag. 441.*

Notatur ad hoc quòd falcidia ex donationibus 2
inter virum & vxorem detrahitur vbi locum habere poteſt, vt per Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 21. tit. 7. num. 2.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 289. num. 10.* Palat. *in repet. rub. de donat. inter. §. 69. num. 2.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 12. num. 10.* Sanch. *de matrim. lib. 6. diſp. 14. num. 4.*

Nota ex hoc text. ſecundùm eius medium ſum- 3
marium, quòd licèt aliàs confirmans actum nullum videatur de nouo facere, vel dare, ex Bart. communiter recepto *in l. more maiorum, in princ. num. 5 ff de iuriſd. omn. iudic.* nihilominus tamen intelligitur niſi actus ille nullus haberet ſpeciem ſubſiſtentiæ ſine aliqua noua confirmatione, tunc enim confirmans non videtur de nouo facere, vel dare, & ſic habet is text. pro ſubtili conſideratione Socini *in l. 1. §. ſi vir vxori num. 14 ff. de acquir. poſſeſſ.*

SVMMARIVM.

1 *ex re Donata vxori per contractum venditionis ſimulata, ſatis fieri debet fiſco creditori mariti ex officio primipili, reſiduo remanente vxori, niſi fuiſſet facta reuocatio.*

2 *Contractus emptionis & venditionis inter virum & vxorem validus.*

3 *Pecunia cum qua vxor rem viri emit conſtante matrimonio, an præſumatur ipſius vxoris, vel potiùs de bonis viri.*

4 *Actus in dubio nomine proprio geſtus cenſetur, non alieno. Limita vt n. 5. & declara vt n. 6.*

L. Si non verum. XV.

Iidem AA. *Iuſtinæ & aliis.*

EX re donata vxori per contractum venditionis 1
ſimulatæ, ſatisfieri debet fiſco creditori mariti ex officio primipili, reſiduo remanente vxori, niſi fuiſſet reuocatio facta. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Notatur hic text. ad hoc quòd valet contractus 2
emptionis, & venditionis inter virum, & vxorem, vt per Roder. Xuar. *tit. de las ganancias num. 26. pag. mihi 236.* vbi etiam latè an pecunia cum qua vxor rem 3
viri conſtante matrimonio emit, præſumatur ipſius vxoris, vel potiùs de bonis viri? Bellacomb. *commun. opin. lib. 5. tit. 10. num. 1. verſ. item & contractus emptionis pag. 733.*

Notatur etiam ad hoc quòd actus in dubio no- 4
mine proprio, non alieno geſtus cenſetur, vt per Grat. *conſ. 24. num. 3 & conſ. 33. num. 50. vol. 1.* Cephal. *conſ. 250. num. 45. vol 2.* Maſcard. *de probat. concl. 38.*
à princip. vbi à *num. 2.* diuerſimodè limitat, & præ- 5
cipuè vt non procedat quando quis facit id, quod nomine alieno eſt obligatus ad agendum, vt in tutore, & in procuratore, & *num. 6.* declarat quòd 6
quando

quando actus fuerit factus ab aliquo, ſed non conſtat, cuius nomine id factum ſit, quia præſumitur tunc factus nomine illius, qui obligatus erat ad ipſum agendum, Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 46. num. 5.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 7. num 4.*

SVMMARIVM.

1 *in Emptiônis fundi inſtrumento ſi maritus, honoris gratiâ, nomen vxoris adſcribi fecit, ipſum fundum vendicare poteſt; ſi donandi animo, ſolum pretium, quod ſoluit, repetet. ſi emat nomine vxoris, & ei patiatur fieri traditionem, præſumetur animus donandi pretium, num. 2.*

3 *ſi Emptio ſit facta nomine alterius, & emens pretium ſoluerit, eique tradita ſit poſſeſſio, dominium ei quæritur.*

4 *Empta nomine vxoris ex mariti pecunia ei minimè donatâ, acquiruntur marito.*

L. Si filij tui. XVI.

Iidem AA. *Theodoro.*

1 SI maritus honoris gratia nomen vxoris adſcribi fecit in inſtrumento emptionis fundi, quod fecit, ipſum fundum poteſt vendicare, aliàs ſi donandi animo, ſolum pretium, quod ſoluit, poteſt repetere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd ſi maritus emat nomine vxoris, & ei patiatur fieri traditionem, præſumetur animus donandi pretium, vt per Angul. *l. 3. gloſſ. 4. num. 74. & ſeqq. in tract. de meliorat.* vbi *num. 76. & 77.* latè de intellectu huius text. D. Barboſ. *in l. quæ dotis 34 num. 35. in fine, ff. ſoluto matrimon.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. tom. 2. lib. 21. tit. 6. num. 1. & 8.*

3 Vnde ſi emptio ſit facta nomine alterius, & emens pretium ſoluerit, & ei tradita ſit poſſeſſio, dominium ei quæritur, quia nomen eius, pro quo fuit res empta, debet intelligi ſimulatè ſcriptum, Bald. & Salic. *in præſenti l.* Botei. *quæſt. 46. num. 5.* Franc. Marc. *deciſ. 506. part 2.* Menoch. *de arbitr. caſu 470. num. 19. & 20.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 207. num. 9.* Simulatio enim probatur à priori, quia emptor numerauit pretium, & à poſteriori, nam ei fuit tradita poſſeſſio, maximè ſi emptor præcepit fructus. Aliud verò eſſet ſi poſſeſſio ei, pro quo facta fuit emptio, tradita eſſet, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 22. num. 22.* Stephan. Gratian. *d. cap. 207. num. 10. & 11.*

4 In gloſſ. *Si filij tui.* ibi, *non animo donandi*, &c. Notatur ad hoc quòd empta nomine vxoris ex pecunia mariti ei minimè donata, marito acquiruntur, de quo vide Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gloſſ. 9. n. 65.*

SVMMARIVM.

1 *Paraphernalia ſi conſumuntur à marito, vxòre conſentiente, præſumitur donatio, & repetit vxor quatenus maritus eſt locupletior; ſi verò ea inuita, totum repetitur, & num. 2. ſoluto matrimonio maritum non teneri reddere bona paraphernalia attrita, niſi qualia nunc ſunt, num. 3. fructus vbi apparerent conſumpti in proprios vſus mariti, vel contra voluntatem vxoris, proculdubio ſunt per maritum, vel eius hæredem reſtituendi, num. 4. An autem in dubio cenſeantur percepti huiuſmodi fructus bonorum paraphernalium de voluntate vxoris, vel non, remiſſiuè, n. 5.*

L. De iis. XVII.

Iidem AA. & CC. *Capitolinæ*

SI maritus conſummat paraphernalia Vxoris, ea conſentiente, præſumitur donatio, & repetit vxor quatenus maritus eſt locupletior; ſi verò ea inuita, totum repetitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Cremen. *ſing. 141. incip. Si paraphernalia*, Tiraq. *de retract. conuent. ad fin. tit. num.* 86. vbi per hunc text. reſoluit 2
maritum non teneri ſoluto matrimonio reddere bona paraphernalia attrita, niſi qualia nunc ſunt, Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 44. prope fin verſ. prima concluſio*, vbi hunc text. ſingularem in iure dicit ad hoc quòd ſi talia bona mobilia paraphernalia ſunt conſumpta, de voluntate expreſſa, vel tacita ipſius vxoris, quia ea vidente, tacente, & conſentiente ſunt conſumpta, non tenetur maritus, vel hæres eius ſoluere valorem, & æſtimationem eorum; & *in verſ. ſecunda concluſio*, ait ex hoc etiam text. probari quòd ſi maritus ex vſu, & conſumptione rerum paraphernalium ſit factus locupletior, tenetur reſtituere eatenus, quatenus eſt factus locupletior; ex quo infert quòd ſi maritus egebat aliquibus rebus mobilibus pro vſu domus ſuæ, & familiæ, quas deſinit emere, quia habuit & conſumpſit prædictas res vxoris paraphernales, tenebitur valorem, & æſtimationem earum reſtituere, quia eſt factus locupletior. Et *in verſ. tertia concluſio, & hoc eodem text. in fine*, colligit quòd ſi ignorante vxore, & non conſentiente tacitè, nec expreſsè maritus conſumpſit in domo, & vſu eius, & familiæ, tales res mobiles paraphernales, tenetur ſoluere valorem, & æſtimationem earum, quia nulla videtur facta donatio, Theſaur. *deciſ. 187. num. 1.* Cancer. *var. reſolut. part. 1. cap. 9. num. 18.* vbi tenet quòd ſi fructus induſtriales bonorum paraphernalium voluntate mulieris ſint per maritum percepti, expreſſa, vel tacita, & extent, ſunt reſtituendi, ſecus ſi ſint conſumpti in communem vſum & familiæ vtrique ſeruienti, & *num* 20. argum. huius text. tradit quòd præſumuntur in dubio conſumpti in communem vſum, & *num.* 21. 4
per hunc text. reſoluit quòd vbi fructus apparerent conſumpti in proprios vſus mariti, vel contra voluntatem vxoris, proculdubio ſunt per maritum, ſeu eius hæredes reſtituendi.

Vtrùm autem in dubio cenſeantur percepti huiuſ- 5
modi fructus bonorum paraphernalium de voluntate vxoris, an non? vide Theſaur. *d. deciſ.* 187. Camill. Botrel. *conſ. 56.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 9.* Honded. *conſ. 91. num. 62. lib. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Rei donatæ inter coniuges dominium non transfertur, nec donatio confirmatur, ſi ſequatur diuortium, vel donatarius præmoriatur, vel ſit expreſſè reuocata.*

2 *Donatio inter coniuges non confirmatur ſi inter eos fiat diuortium.*

3 *Donatio inter coniuges facta, intelligitur reuocata ſi propter adulterium fuerit facta ſeparatio thori, etiamſi facta ſit traditio.*

4 *Donatio*

4 *Donatio cenſetur reuocata, ſi diuortium ſequatur inter coniuges, niſi ex mutuo conſenſu, & beneplacito factum eſſet diuortium, aut aliunde conſtaret donantem velle vt nihilominus perſeueret donatio.*

5 *Donatio facta vxori à marito, vxori præmoriente reſoluitur. ſi ambo aliquo euentu è vita diſcedant, neque conſtet apertè quis prior efflauerit animam, tunc donatio confirmatur: ſi autem reciprocè tales coniuges ſibi donaſſent, vtriuſque donatio confirmata maneret, & valida. An idem ſit dicendum ſi iuramentum interueniat, remiſſiuè, num. 6.*

7 *Donatio inter coniuges non confirmatur morte donantis, ſi donans ipſe tacitè, vel expreſſè donationem reuocet.*

L. A marito. XVIII.

Iidem AA. & CC. *Maternæ.*

1 REi donatæ inter coniuges dominium non transfertur, nec donatio confirmatur, ſi diuortium ſequatur, vel donatarius præmoriatur, vel ſit expreſſè reuocata. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1, num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 *Si diuortium interceſſerit.*] Notatur ad hoc quòd donatio inter coniuges non confirmatur ſi diuortium inter eos fiat, vt per Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 78. num. 1. verſ. idem ſi diuortium*, vbi addit quòd ſi diuortium factum ſit, & deinde reſtauretur, quia Eccleſia reperit ſe deceptam, ſecundum *cap. fraternitatis, de frigid. & malef.* ſi donator decedat conſtante matrimonio, confirmata erit donatio. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 21. tit. 7. num. 29.* vbi rationem reddit, quia hoc eſt probabile argumentum contrariæ voluntatis, cùm huiuſmodi ſeparatio facta ſit cum animi perturbatione, & offenſione; ſubditque huiuſmodi donationem conualeſcere ſi reconciliatio ſit ſubſequuta, & *eod. lib. 21,*
3 *tit. 10. num. 8.* vbi per hunc text. tenet donationem inter coniuges factam intelligi reuocatam ſi propter adulterium fuerit facta ſeparatio thori, etiamſi traditio facta ſit. Molin. *de Iuſtit. tract. 2 diſp. 289. num. 12.*
4 vbi tradit ex hoc text. donationem cenſeri reuocatam ſi diuortium inter coniuges ſequatur, niſi ex mutuo conſenſu, & beneplacito factum eſſet diuortium, aut aliunde conſtaret donantem velle vt nihilominùs perſeueret donatio, per *l. cùm hic ſtatus, §. ſi diuortium, ff. hoc tit.*

5 *Vel prior perſona, quæ liberalitatem accepit*, &c.] Notatur ad hoc quòd donatio facta à marito vxori, præmoriente ipſa vxore, reſoluitur, vt per *l. Hiſp. 4. tit. 11. part. 4.* Menoch. *conſ. 84. num. 15. & de præſumpt. lib. 3. præſ. 37. num. 44.* Cardin Mantic. *d. lib. 21. tit. 10. num. 9.* vbi citato hoc text. tradit donationem inter coniuges factam non confirmari ſi is, qui donationem accepit, prior deceſſerit. Rebell. *de oblig. iuſtit. part. 2. lib. 6. quæſt. 13. num. 18.* Kirchou. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 10. num. vlt. pag. 737.* Sanch. *de matrim. lib. 6. diſp. 14. num. 20. cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq *variar. reſol. lib. 3. tit. de donationib. reſol. 6. num. 4. & 6* Molin. *d. tract. 2. diſput. 289. num. 11.* vbi quòd donatio cauſa mortis inter coniuges, redditur nulla ſi donatarius ante donantem è vita diſcedat.

Quòd ſi ambo ex eodem naufragio, ruina, domus incendio, aut alio ſimili euentu è vita diſcedant, neque conſtet apertè, quis prior efflauerit animam, tunc donatio confirmatur. ſi autem reciprocè tales coniuges ſibi donaſſent, vtriuſque donatio maneret confirmata, & valida, vt per *l. cum hic ſtatus, §. ſi ambo, ff. hoc tit. & l. cum inter virum, ff. de rebus dub.* reſoluunt Anton. Gom. *d. l. 50. Tauri num. 65.* Eman. Coſta *in §. ſi quis in bello, verbo cum filio num. 15. & verbo patrem prius moriturum num. 15.* Cou. *var. lib. 2. cap. 7. num. 4. 5. & 8. verſ. hinc oritur*, Menoch. *d. lib. 3. præſ. 37. num. 45.* Alexand. Trentacinq. *d. reſol. 6. num. 4.* Molin. *d. diſput. 289. num. 11. verſ. quòd ſi ambo.* Cardin. Mantic. *d. lib. 21. tit. 9. num. 2.* vbi *numeris ſeqq.* diſ- 6
putat an idem ſit dicendum ſi iuramentum interuenisset?

Vel ab eo, qui donauit fuerit reuocata, &c.] Notatur 7
ad hoc quòd donatio inter coniuges morte donantis non confirmatur, ſi donans ipſe tacitè, vel expreſſè donationem reuocet, vt per *d. l. Hiſp. 4. tit. 11. part. 4.* Ordin. Reg. Luſit. *lib. 5. tit. 66. in princ.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 65.* Cardin. Mantic. *d. lib. 21. tit. 7. num. 44. & tit. 10. num. 1.* vbi quòd huiuſmodi donationes ex ſola pœnitentia reuocantur, itaùt ſi ex aliquibus coniecturis concipi poſſit eum, qui donauit, à priori voluntate receſſiſſe, donatio reuocata intelligitur. Molin. *d. diſp. 289. num. 11. verſ. ſecundus euentus*, vbi ſubdit quòd non eſt neceſſe vt traditionem, ſeu poſſeſſionem etiam reuocet, vt Bart. voluit, ſed eſt, ſi de pœnitentia donatoris conſtet, in qua vſque ad vitæ terminum perſeuerauerint non confirmando de nouo donationem, vt ſatis patet.

SVMMARIVM.

1 *Mater donare poteſt filio communi, etiam conſtante matrimonio.*

2 *Intellectus huius leg. remiſſiuè.*

3 *Donatio a matre facta valida eſt, & irreuocabilis. An autem requiratur traditio vt huiuſmodi donatio fiat irreuocabilis, remiſſiuè, num. 4.*

5 *Mater ſi donet filio marito viuente, illiuſque patre, & de licentia ipſius, an valeat huiuſmodi donatio.*

L. Si conſtante. XIX.

Iidem AA. & CC. *Dionyſiæ.*

MAter poteſt donare filio communi etiam con- 1
ſtante matrimonio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1, num. 1. ſup. hoc tit.*

De intellectu huius l. vide Zaz. *lib. 2. ſingul. intel-* 2
lect. cap. 9. num. 1. Sarmient. *lib. 5. ſelect. ad l. Gallus, §. & quid ſi is num. 12 ff. de liber. & poſth.* vbi quòd in caſu huius l. valet actus ſtante etiam patre, nec ei quæritur vſusfructus, Ioan. Garc. *de coniugali acquæſtu, num. 121.* vbi tradit fuiſſe hìc factam donationem ſimpliciter, nihilque vetare vxorem à conſanguineis viri accipere ſi ipſi ſimpliciter donent, ſine viri, eiuſque conſanguinei reſpectu, aut beneficio.

Probat hic text. donationem à matre factam va- 3
lere, & eſſe irreuocabilem, vt per Pariſ. *conſ. 69. num. 126. lib. 3.* Duen. *reg. 223. limit. 6.* Palat. *num. 12.* Tell. *num. 8. & 11.* & Anton. Gom. *num. 5. in l. 17. Tauri.* Angol. *l. 1. tit. 6. lib. 5. Recop. gloſ. 1. num. 19.* Olan. *in reduct. antinom. verbo donatio num. 59.* Mieres *de maioratu part. 1. quæſt. 28. à num. 38.* Anton. Fab. *coniect. lib. 7. cap. 12. coll. 2. in princip.* Amatis *ad l. ſi emancipati num. 241. cum ſeqq. C. de donat.* qui plura circa hanc l. ſcripſerunt, & illius concluſionem firmat Ceuall. *commun. contra communes quæſt. 245. num. 1. & 2.*

Vtrum autem requiratur traditio in donatione 4
matris

Digitized by Google

matris vt irreuocabilis fiat? vide Mieres *d. quæſt.* 18. *à num.* 40. *vſque ad num.* 62. Azeued.*l.* 1. *num.* 2. *tit.* 6. *lib.* 5. *noua Recop.*& ibi Matienſ.*gloſ.* 3. *n.* 3.

5 Sed ſi mater donet filio viuente marito, illiúſque patre, & de licentia ipſius, an huiuſmodi donatio valeat? vide Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 13. *tit.* 18. *num.* 31. vbi tradit huiuſmodi donationem quoad proprietatem ſolùm valere, non verò quoad vſumfructum, qui patri acquiritur, niſi eſſet expreſſum in donatione, quòd vſusfructus patri non acquiratur, quia per filium patri acquiritur, & donatio inter virum & vxorem eſt prohibita, & quod vna via prohibetur alicui, non debet alia permitti.

SVMMARIVM.

1 *Creditor viri ſi rem ſibi pignoratam vendat vxori, pignore iam liberato non valet venditio vt ſimulata, nec confirmatur donatio præmoriente donataria.*

2 *Donare qui nequit, nec donanti conſentire valet.*

3 *Lex factum infectum facere poteſt.*

L. Creditor. XX.

Iidem AA. & CC. *Claudiæ.*

1 SI creditor viri rem ſibi pignoratam vendat vxori, pignore iam liberato non valet venditio vt ſimulata, nec confirmatur donatio præmoriente donataria. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Vide Tiraq. *de iure mariti gloſ.* 5. *num.* 143. vbi per hunc text. tenet quòd nec qui donare non poteſt, donanti conſentire valet: idem citato hoc text. tenet Rebuff. *in praxi benefic. tit. forma Vicariatus num.* 90. *pag.* 32.

3 *Pro infectis*, &c.] Ergo lex factum infectum facere poteſt, de quo vide Tiraq. *de conſtituto p.* 3. *limit.* 7. *à num.* 44. Surd. *conſ.* 93. *num.* 8. & alios citatos per me *in tract. axiom iuris vſufructuariis. axiom.* 93. *n.* 34.

L. Si propriis. XXI.

Iidem AA. & CC. *Maucaliæ.*

MVlier quæ mutuò accipiens pecuniam pro viro animo donandi ſoluit, eam repetere non poteſt, niſi ex illa factus fuerit vir locupletior, vel dignitas inde empta marito fuerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Donatarius non cenſetur locupletior ex iurepatronatus.*

2 *Donatio inter virum & vxorem cauſa manumiſſionis facta valet.*

L. Maritus. XXII.

Iidem AA. & CC. *Archinoæ.*

1 EX iurepatronatus non cenſetur locupletior donatarius. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd donatio inter virum & vxorem cauſa manumiſſionis facta valet, vt per Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. tom.* 2. *lib.* 11. *tit.* 4. *num.* 24. vbi multipliciter declarat, & *num.* 62. *verſ. ſecundo*, ſubdit rationem, quia licèt donans factus ſit pauperior, tamen donatarius non intelligitur locupletior, quam rationem amplectitur Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 289. *n.* 17. *verſ. quintus.*

L. Si te in vacuam. XXIII.

Iidem AA. & CC. *Cæcilianæ.*

DOnatio valet inter ſocrum & nurum, nec reuocatur ex pœnitentia. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.* 60. *verſo.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum & vxor.* §. 42. *num.* 2. *ad fin.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.* 2. *lib.* 21. *tit.* 3. *num.* 21. vbi per hunc text. tenet quòd nurus poteſt donare ſocrui. 2

SVMMARIVM.

1 *Donatio coniugalis confirmatur morte donantis naturali, vel ciuili, ex qua libertas perditur, non ſi perditur ciuitas tantùm, libertate manente, & num.* 2. 5. *confirmatur morte naturali etiam violenta per gladium, num.* 3. *etiamſi donatio ſit tacita, vel dubitetur, aut non appareat, vtrùm donator, vel donatarius prior deceſſerit, vel mors ſit violenta, niſi donatarius mortis cauſam dederit, num.* 4. *confirmatur ſi quis deportatus, vel in metallum damnatus fuerit, num.* 6. *confirmatur morte ciuili, qua vir donans efficitur ſeruus pœnæ, non autem ſi ſeruus hominis, num.* 7. *per ingreſſum monaſterij, & profeſſionem Religionis, num.* 8. *dummodo præceſſerit in vita donantis traditio rei donatæ, num.* 9. *traditio ficta ſufficit, num.* 10. *confirmatur ſi donans tradat donatario rei donatæ inſtrumenta, per quæ eam habuit, vel ſi vir rem ſibi debitam faciat transferri per ſe, vel per alium in vxorem, & illi deſcribi in libro rationum, vbi debita deſcribuntur, num.* 11. *traditio facta per retentionem vſusfructus ſufficit, num.* 12. *ſufficit ſi maritus patiatur ex cauſa donationis vxorem poſſidere rem, quam ei commodauerit, vel ex alia cauſa dederit, n.* 13. *ſufficit conſtituti, vel precarij clauſula, num.* 14. *intellige, vt n.* 15.

16 *vtcunque Acquiſita vxori, non auferri ab ea propter delictum mariti, & ſic ipſum delinquendo non poſſe illa alienare, imò ipſius vxoris remanere. diſtingue, vt n.* 17.

18 *Donatio quam maritus fecit vxori conſtante matrimonio, vel è contrà, non poteſt reuocari per fiſcum, licèt talis maritus ſit condemnatus per delictum, & bona eius confiſcata.*

19 *Arrha dantur in præmium pudicitiæ amiſſæ, & detrimenti virginitatis. Dantur etiam in præmium nobilitatis ſponſæ, vel alterius cauſa, n.* 20. *in recompenſationem dotis, & honoris mulieris, num.* 21.

22 *Donatio quam facit maritus vxori, fit in præmium pudicitiæ, vel propter pudicitiam.*

23 *Finis oſtendit cuiuſmodi res cenſenda ſit.*

L. Res vxoris. XXIV.

Imp. CONSTANT. A. *Petronio Probino.*

1 DOnario coniugalis confirmatur morte donan-
tis naturali, vel ciuili, ex qua libertas perditur,
non ſi perditur ciuitas tantùm, libertate manente,
quia tunc mors naturalis expectatur, niſi priùs reuo-
cetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1.
n. 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt,
Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.* §. 70.
num. 1. vbi intelligit de morte naturali etiam vio-
3 lenta per gladium, & §. 71. *num.* 1. vbi quòd confir-
matur etiam donatio inter coniuges morte ciuili
ipſius donatoris, vnde ſi maritus, qui fecit donatio-
nem, fuit relegatus, ita quòd perdidit ciuitatem, ſta-
tim confirmatur donatio, & hinc infert quòd ſi ma-
ritus donator ingrediatur Religionem approbatam,
& ibi faciat profeſſionem, ſtatim confirmatur dona-
tio, Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo libertis n.* 122. *C. de re-
uoc. donat. & in tract. de iure conſtituti part.* 1. *num.* 49. &
53. Cou. *in rub. de teſtam. part.* 3. *num.* 3. Afflict. *deciſ.*
359. *num.* 7. Clar. §. *donatio* 9. §. *ſcias autem*, Iacob.
Thoming. *Lipſ. deciſ.* 8. *num.* 13. Surd. *deciſ.* 166. *num.*
10. & *conſ.* 171. *à num.* 16. Cæſ. Barz. *Bonon. deciſ.* 66.
num. 8. Ioan. Bapt. Coſta *de retrotract. cap.* 8. *caſu* 25.
num. 1. Hieron. Treutler *diſput. ſelect. lib.* 2. *diſp.* 19.
theſi 4. *in fine*, Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 3.
tit. de donation. reſol. 6. *num.* 2. latè Cardin. Mantic. *de
tacitis & ambig. conuent. lib.* 21. *tit.* 7. *à princip.* vbi
4 ampliat etiamſi donatio ſit tacita, vel dubitetur, aut
non appareat, vtrùm donator, vel donatarius prior
deceſſerit, vel mors ſit violenta, niſi donatarius mor-
tis cauſam dederit, Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 289.
num. 4. & 5. Rebell. *de obligat. inſtit. part.* 2. *lib.* 6. *q.* 13.
num. 15. Camill. Bottel. *in ſum. deciſ. part.* 3. *tit.* 9. *num.*
56. Benedict. Pinell. *ſelect. iuris interpret. lib.* 2. *cap.* 2.
num. 5. *cum ſeqq.* Rot. *deciſ.* 342. *num.* 1. *part.* 1. *recen-
tiſſim.*

5 Amplia per hunc text. quòd donatio non ſolùm
morte donatoris naturali, vt ſuprà vidimus, ſed etiã
ciuili confirmatur, vt per Palat. *in d. rub.* §. 71. *num.* 1.
Tiraq. *in d. l. ſi vnquam, verbo libertis num.* 105. *verſ.
actano*, Greg. Lop. *l.* 4. *verbo en ſu vida tit.* 11. *part.* 4.
Mantic. *de coniect. vltim. vol. lib.* 1. *tit.* 13. & *de tacitis
& ambig. conuent. lib.* 21. *tit.* 7. *à num.* 9. vbi *n.* 10. ſubdit
6 quòd ſi quis deportatus, vel in metallum damnatus
fuerit, donatio confirmatur, quia ciuiliter mortuus
intelligitur, Roder. Xuar. *alleg.* 20. *num.* 16. *cum ſeqq.*
Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 288. *num.* 18. vbi per hunc text.
tradit quòd licèt donationes cauſa mortis aliis factæ
deportatione, aut grauiori pœna donantis expirẽt,
in fauorem tamen vxoris conſtitutum eſt vt depor-
tatione, aut grauiori pœna viri donatio inter viuos
à viro facta vxori, ſi traditio præceſſerit, neque do-
natio, aut traditio ſuſpicione pœnæ facta fuit, ſit
valida, bonaque proinde eo pacto donata pertineãt
ad vxorem, non ad fiſcũ, cum facultate tamen rema-
nente in viro, vt interim dum naturaliter viuit, poſ-
ſit eam donationem reuocare, ſicut poterat, ſi à pœ-
na non fuiſſet damnatus. Steph. Gratian. *diſcept. fo-
renſ. tom.* 1. *c.* 17. *num.* 16. Benedict. Pinel. *d. lib.* 2. *cap.* 2.
per tot. latè Sanch. *de matrim lib.* 6. *diſp.* 17. *à princip.*
7 vbi *num.* 4. reſoluit hanc donationem confirmari
morte ciuili, qua vir donans efficitur ſeruus pœnæ,
non autem ſi ſeruus hominis, quia tunc euaneſcit
donatio, & *num.* 5. intelligit confirmari ea morte ci-
uili reſpectu fiſci, ne ea bona donata capiat bonis
viri publicatis, non autem reſpectu viri donantis,
poteſt enim ipſe dum ſuperſtes eſt reuocare; quam
ſi reuocauerit poſt bonorum publicationem res do-
natæ erunt ſuæ, & non fiſci, eo quòd in publicatio-
ne bonorum incluſæ non fuerint.

Vnde per ingreſſum monaſterij, & profeſſionem 8
Religionis huiuſmodi donationem confirmari te-
nent Cou. *in rub. de teſtam. part.* 3. *num.* 4. Mantienſ.
l. 7. *gloſ.* 3. *num.* 7. *tit.* 10. *lib.* 5. *noua Recop.* Cald. Pereira
in l. ſi curatorem, verbo hunc contractum, num. 35. Car-
din. Mantic. *d. lib.* 21. *tit.* 7. *num.* 13. vbi hoc ſine du-
bio locum habere ait ſi quis Religionem ante co-
pulam profeſſus fuerit, quia tunc matrimonium
diſſoluitur, *c. ex publico, de conuerſ. coniug.* ſed & ſi quis
poſt copulam ex communi conſenſu profeſſus fue-
rit, donatio confirmatur, non ea quidem ratione
quòd matrimonium fuerit ſolutum, ſed quia ciuili-
ter mortuus intelligitur, latè Sanch. *d. lib.* 6. *diſp.* 17.
à num. 7. vbi *num.* 9. tradit, ſi Religio, in qua donans
profeſſus eſt, capax ſit poſſidendi in communi bo-
na, donationem minimè confirmari, ſed expectan-
dam eſſe naturalem donantis mortem, & vt prius
moriatur, quàm donatarius; ſi autem Religio inca-
pax fuerit ſic poſſidendi, vt eſt Religio Minorum,
confirmari donationem ea profeſſione ſicut confir-
maretur morte naturali donantis, & *n.* 11. tenet poſ-
ſe Monachum profeſſum in Religione poſſidente
in communi bona, dum vita fruitur, reuocare dona-
tionem hanc vxori factam.

Intellige dummodo præceſſerit in vita donantis 9
traditio rei donatæ, vt per hunc text. tenent Tiraq.
in d. l. ſi vnquam, verbo libertis num. 122. Palat. *in d.
rub.* §. 76. *num.* 1. Greg. Lop. *d. l.* 4. *verbo en ſu vida.*
Anton. Gom. *l.* 52. *Tauri num.* 65. & *tom.* 2. *var.
cap.* 4. *num.* 23. *verſ. aduertendum*, Cou. *in d. rub. de te-
ſtam. part.* 3. *num.* 3. Clar. *in d.* §. *donatio quæſt.* 9. *verſ.
ſcias autem*, Matienſ. *l.* 7. *gloſ.* 2. *num.* 5. *tit.* 10. *lib.* 5. *no-
ua Recop.* Angul. *de meliorat l.* 4. *gloſ.* 4. *num.* 13. Mo-
lin. *de primog. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 12. *in fine*, Eman. Co-
ſta *in cap. ſi pater part.* 1. *verbo legauit num.* 1. *de te-
ſtam. lib.* 6. Gutier. *practic. lib.* 2. *quæſt.* 12. *num.* 520. Va-
laſc. *conſult.* 5. *num.* 16. Cardin. Mantic. *d. lib.* 21. *tit.* 7.
num. 34. hinc inferens quòd ſi maritus donauit vxo-
ri domum, vel res aliquas in domo exiſtentes, eaque
in domo habitet cum marito, donatio morte ipſius
mariti non confirmetur, quia nulla intelligitur facta
traditio, neque vxor domum, neque res in ea poſitas
intelligitur poſſidere, nec detinere, ſed iure fami-
liaritatis poſſidere. Oduard. Caldeira *var. lect. lib.* 4.
cap. 2. *num.* 13. Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 289. *num.* 4. Ale-
xand. Trentacinq. *d. lib.* 3. *tit. de donat. reſol.* 6. *num.* 4.
verſ. hac concluſio, Camill. Bottel. *d. part.* 3. *tit.* 9.
num. 58. D. Barboſ. *in l. quæ dotis* 34. *num.* 67. *ff. ſolut.
matrim.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.*
172. *num.* 10. *cum ſeqq.* Benedict. Pinell. *d. cap.* 2. *num.*
23. Sanch. *d. lib.* 6. *diſput.* 14. *num.* 6. vbi *num.* 7. ait
non deſiderari traditionem fieri donationis tempo-
re, ſed ſatis eſſe quocunque tempore vitæ donantis,
& *num.* 11. limitat ſi reciproca donatio inter coniu-
ges fuerit, quia tunc non requiritur traditio.

Sed aduertendum eſt quòd ſufficit facta traditio, 10
veluti ſi aliquid loco traditionis interueniat, ſecun-
dùm Palat. *in d. rub.* §. 76. *num.* 2. & 7. Gregor. Lop.
d. l. 4. *verbo en ſu vida*, Tiraq. *de retractu conuent. ad
fin. tit. num.* 48. Eman. Coſta *in d. verbo legauit num.* 1.
Anton. Gom. *l.* 52. *Tauri num.* 65. Surd. *conſ.* 171.
num. 6. 18. & 19. Alexand. Trentacinq. *vbi proximè*,
Molin. *d. diſput.* 289. *num.* 5. vbi ex aliis affirmat per-
ſpicuè colligi traditionem fictam, ſeu virtualem cẽ-
ſeri ſi maritus animo donandi incremeotum (quod

in

in dubio præſumitur) confeſſus eſt, ſe maiorem do-
tem recepiſſe, quàm re vera receperit, Camil. Bo-
rel. *dict. part. 3. tit. 9. num.* 58. latè Sanchez *dict. lib. 6.*
diſput. 14. *num.* 10. *cum ſeqq.* vbi *num.* 15. hinc infert
talem donationem confirmari, ſi donans retineat
vſumfructum, cùm talis reſeruatio habeat vim tra-
ditionis, & *num.* 6. idem tenet ſi vxor erat debitrix
mariti, & hic animo donandi remittat, & *num.* 17.
11 *cum ſeqq.* ſimiliter confirmari ait ſi donans tradat do-
natario rei donatæ inſtrumenta, per quæ eam habuit,
vel ſi vir rem ſibi debitam faciat transferri per ſe, vel
per alium in vxorem, & illi deſcribi in libro ratio-
num, vbi debita deſcribuntur, Cardin. Mantic. *dict.*
12 *lib.* 21. *tit.* 7. *num.* 33. vbi *num.* 35. hinc refert quòd
ſufficit traditio facta per retentionem vſusfructus, &
13 *num.* 36. tradit ſufficere quòd ſi maritus patiatur ex
cauſa donationis vxorem poſſidere rem, quam ei
commodauerit, vel ex alia cauſa dederit, cùm hæc pa-
tientia habeatur loco traditionis.
14 Vnde ſufficere conſtituti, vel precarij clauſulam,
quia his traditio operatur, tenent Corraſ. *miſcel. lib.* 5.
cap. 1. Tiraquel. *de iure conſtituti part.* 1. *num.* 53. Car-
din. Mantic. *dict. lib.* 21. *tit* 7. *num.* 34. Molin. *dict. di-*
ſput. 289. *num.* 5. Palat. *in repetit. d. rubr.* §. 76. *num.* 2.
15 vbi intelligit quando conſtituens tempore illius clau-
ſulæ conſtituti poſſidebat, Sanchez *d. lib.* 6. *diſput.* 14.
num. 14 Camill. Borrel. *d. part.* 3. *tit.* 9. *num.* 58. Alex.
Trentacinq. *d. reſolut.* 6. *num.* 4. *verſic. hinc eſt quòd ſi in*
donatione interuenit conſtitutum. Rot. *d. deciſ.* 342. *p.* 1.
recentiſſim.
16 *Damnato ac mortuo ex pœna marito*, &c] Plura
circa hæc verba & illorum materiam tradunt Do-
ctores, inter quos videndus Palat. *in repetit. d. rubr.*
§. 66. *num.* 24. *verſic. quamuis*, vbi ait bona quouis
modo acquiſita vxori non auferri ab ea propter de-
lictum mariti, & ſic ipſum delinquendo non poſſe
illa alienare, immo ipſius vxoris remanere. Pere-
17 grin. *de iure fiſci lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 148. vbi diſtinguit,
quòd aut donator tale commiſit crimen, pro quo
poſt eius mortem quæri poteſt, & bona publicari,
& eo caſu donatio infirmatur ad fiſci commodum,
& hic eſt caſus *l. cùm hic ſtatus*, § *ſi maritus vxori, ff.*
hoc tit. dummodo non metu futuri criminis dona-
uerit, in quibus terminus loquitur text. ille: aut ve-
rò commiſit tale crimen, pro quo viuens damnatus
fuit, ſiquidem capitaliter, confirmatur donatio, ſi
verò deportatus fuit, in pendenti eſt; nam ſi mari-
tus non reuocauerit, habet vxor; ſi verò viuens reuo-
cauerit, capit fiſcus poſt illius mortem, & hunc eſſe
caſum noſtri text. aſſerit Surd. *deciſ.* 116. *a num.* 4.
Tiber. Decian. *reſp.* 94. *num.* 11. *vol.* 3. vbi ad hunc
textum quatenus probare videtur quòd donatio fa-
cta à marito vxori ante reatum valet, reſpondet
quod procedit quando non conſtaret quòd tempo-
re donationis concepiſſet maritus crimen committe-
re, & parum pòſt commiſiſſet, nam iſto caſu præſu-
mitur vxor conſcia delicti, & ideo non tener. Anton.
Gom. *variarum tom.* 3. *cap.* 14 *num.* 4. *col.* 3. *verſic. &*
adde quòd ſemper, vbi per hunc textum tradit quòd,
pro delicto, & eius pœna non ſunt bona delinquen-
tis tacitè obligata fiſco, vel ei, cui debent applicari, &
l. 40. *Tauri num.* 91. *col.* 3. *verſic. ſed his non obſtantibus*,
18 vbi tradit hîc haberi quòd donatio quam maritus
fecit vxori conſtante matrimonio, vel è contra, non
poteſt reuocari per fiſcum, licèt talis maritus ſit con-
demnatus per delictum, & bona eius confiſcata. Mo-
lin. *dict. tractat.* 2. *diſput.* 188. *num.* 18. vbi in hoc text.
conſtitutum eſſe aſſerit, vt deportatione, aut grauiori
pœna, viri donatio inter viuos à viro facta vxori, ſi
traditio præceſſerit, neque donatio, aut traditio ſuſpi-
cione pœnæ facta fuit, ſit valida, bonaque proinde
eo pacto donata pertineant ad vxorem, & non ad fi-
ſcum, cum facultate tamen remanente in viro, vt in-
terim dum naturaliter viuit, poſſit eam donationem
reuocare, ſicut poterat ſi ea pœna fuiſſet damnatus;
ſubditque conſtitutum deinde eſſe vt donatio cauſa
mortis ſimiliter eidem vxori ſine pœnæ ſuſpicione
facta valida ſit, neque deportatione, aut grauiori pœ-
na reuocetur, integrum manente viro, interim dum
naturaliter viuit, eam reuocare, vt de donatione inter
viuos dictum eſt. Idem Molin. *eod. tract.* 2. *diſp.* 289.
num. 6. vbi poſt Gregor. Lopez *d. l.* 4. *verbo en ſu vida*,
ſubdit ſi poſt confiſcationem bonorum viri, adiudica-
támque rem donatam vxori maritus donationem re-
nocet, rem illam non pertinere ad fiſcum, eo quòd
tempore confiſcationis ad illã non habuerit fiſcus.
Pudicitiæ præmio, &c.] Notatur ad hoc quòd arrhæ 19
dantur in præmium pudicitiæ amiſſæ, & detrimenti
virginitatis, vt per Palat. *in repet. d. rubr.* §. 12. *num.* 1.
Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 12. D. Barboſ. *in l.* 1. *in*
princ. part. 1. *n.* 158. *in princ. ff. ſolut. matrim.* vbi hinc
infert debitas eſſe vxori putatiuæ, & apud illam re-
manere debere, Roder. Xuar. *tit. de los arrhas*, *num.* 1.
Couarr. *de ſponſal. p.* 2. *cap.* 3. §. 7. *num.* 12. Padil. *in auth.*
res quæ, *num.* 31. *C. commun. de leg.* idem D. Barboſ. *in*
l. ſi cùm dotem 23. §. *fin. num.* 15. *in fine. ff ſolut. matrim.*
Sed melius eſt dicere arrhas non tantùm dari in præ- 20
mium detrimenti virginitatis, & pudicitiæ amiſſæ,
ſed etiam in præmium nobilitatis ſponſæ, vel alterius
cauſæ, vt tradunt Anton. Gom. *l.* 52. *Tauri n.* 12. Aze-
ued. *l.* 1. *num.* 26. & *l.* 2. *num.* 2. *tit.* 9. *lib.* 5. *nona Recop.*
Matienſ. *ad rubr. d. tit.* 2. *gloſ.* 2. *num.* 6. Gaſp. Baëç. *de*
non meliorand. filiab. cap. 5. *num.* 19. vbi ait dari in præ-
mium pudicitiæ, quam viro proſtituit vxor, & in præ-
mium dotis, & vt aliquid accipiat ipſa à viro, Gutier.
practic. lib. 2. *quæſt.* 18. *num.* 4. Valaſc. *conſult.* 2. *num* 4.
vbi refert eſſe imperitiam Notariorum apponere ob
virginitatis honorem, & *conſ.* 16. *n.* 6. ait cenſerit datas 21
arrhas in recompenſationem dotis, & honoris mulie-
ris, Sanchez *d. lib.* 6. *diſp.* 27. *n.* 3. vbi *n.* 6. tradit hanc l.
& Doctores aſſerentes arrhas, & cætera vxori donata
cenſeri in præmium pudicitiæ donari, non intelligi
eo quòd illa virgo, ſeu pudica eſſet, ſed quia pudici-
tiam ſuam viro proſtituit, pudorémque patitur, tra-
dens corpus viro.
Ex his verbis colligit etiam Palat. *in repet. d. rubr.* 22
§. 78. *num.* 2. quòd donatio quam facit maritus vxori,
fit in præmium pudicitiæ, vel propter pudicitiam, ita
vt ſi illa impudicè viuat, ceſſet prædicta ratio, & præ-
ſumatur reuocatio.
Adhuc in pendenti maneat, &c.] Notatur ad hoc 23
quòd finis oſtendit cuiuſmodi res cenſenda ſit, vt per
Tiraq. *de retractu conuent. ad fin. tit. num.* 21.

SVMMARIVM.

1 *Seruus nouo iure nemo fit ex ſupplicio, bene natus à*
principio, & ideo matrimonium non diſſoluitur, &
num. 2. *intellige vt num.* 3. & 4.

AVTH. Sed hodie.

NOuo iure nemo bene natus à principio ex ſup- 1
plicio fit ſeruus, & ideo matrimonium non diſ-
ſoluitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1.
num. 1. *ſuprà hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Anton. Gom. *l.* 4. *Tauri num.* 2. vbi hanc au- 3
thenticam intelligit quando quis eſt condemnatus

ad mortem ciuilem, puta deportationis, dãnationis in metallum; vel ſimilis pœnæ & debet remanere viuus, quia de iure communi antiquo etiam efficiebatur ſeruus pœnæ, ſicut antea; ſed de hoc iure Authenticorum non efficitur ſeruus pœnæ, ſed remanet ſibi integer ſtatus quoad omnia, tamen condemnatus ad mortem naturalem etiam de iure Authenticorum efficitur ſeruus pœnę, ſicut antea, & *n.3.* ſubdit hodie per illam l. Tauri indiſtinctè condemnatũ ad mortem ciuilem, vel naturalem non effici ſeruum pœnæ, ſed remanere liberum, habilem, & per conſequens teſtabilem, ac ſi nunquam eſſet condemnatus. Eman Coſta *in cap. ſi pater, part. 1. verbo ſi abſque liberis, num 45. de teſtament. lib. 6.* Marant. *in l. is poteſt, num. 113. ff. de acquirend. hæred.* vbi dicit hanc authent. loqui de damnatis, qui non moriuntur naturaliter, & iura loquentia de damnatis ad mortem, remanere incorrecta, Mench. *de ſucceſſ. reſolut. lib. 1. §. 3. num 13.* Tiraquel. *de priuileg. pia cauſa priuil. 79.* Gilchen *ad l. 2. C. qui teſtament. facere poſſ. num. 7.* Gam. *Luſitan. deciſ. 362.* aliàs 364. *num. 2.* vbi tradit quòd licèt de iure antiquo condemnatus fieret ſeruus pœnæ, quæ adimebat libertatem, veluti quando in metallum, vel opus metalli aliquis damnatur, *l. aut damnum §. 1. verſic. eſt pœna, & l. quidam ſunt, ff. de pœnis*; item qui condemnatur ad perpetuum carcerem, vel perpetuò ad opus publicum, vtpută ſi quis condemnetur vt carnifex ſit, ſeu tortor, æquiparantur enim damnatis in metallum, & ſerui pœnæ efficiuntur; nihilominus tamen hodie nemo bene natus ex condemnatione ſeruus pœnæ efficitur, ſi modò ille ſuperuiuat, vt ſunt prædicti in opus publicum damnati. idem Gam. *in tractat. de Sacrament. præſtandis vltimo ſupplicio damnatis quæſt 5. num. 10.* vbi tradit diſpoſitionem huius authent. non habere locum in his, qui ad vltimum ſupplicium condemnantur, & mori debent per ſententiam, & *quæſt 6 num. 10.* vbi ait ex communi omnium reſolutione textũ in præſenti non habere locum niſi in his qui poſt cõdemnationem viuere debent, vt ſunt deportati, & ſimiles, non verò in his, qui mori debent, hi enim ſtatim lata ſententia ſerui pœnæ efficiuntur, Cald Pereira *de nominat emphyt. quæſt 5. num. 27.* vbi poſtquam tenuit condemnatum huiuſmodi, ſi in carcere decedat infra decem dies, quos habet ad appellandum minimè euitare hanc ſeruitutem, poſſe tamen quemuis hæredem antequam hi decem labantur dies, appellare, & appellationem coram ſuperiore proſequi, & Rei innocentiam tractare, ſi cupit hanc ſeruituris pœnam, & capitis diminutionem vitare, deinde *n. 30* tenet ſecũdùm diſpoſitionem huius text. hanc ſeruituris pœnam ceſſare in homine liberæ conditionis, quos ſeruos pœnæ fieri incongruum Imperatori viſum eſt, ſubditque hanc authent. ſolùm loqui, & procedere in damnatis in metallum, opúſque publicum, ad triremes, aut carcerem perpetuum, ſeu quamuis aliam ſimilem pœnam, per quam condemnatus vita non priuatur, quo tamen caſu Iuſtinianus à Iuriſconſultorum rigore receſſit, inferens proinde inter hos minimè diſſolui matrimonium ante celebratum, quocirca extendi eam Iuſtiniani deciſionem ad condemnatum capitali, & acerba ſanguinis pœna non poſſe concludit. Bene lict. Pinell *ſelectar. lib. 2. cap. 7. n. 7. & 8.* Et ideo lege Regia Luſit *lib. 4 tit. 1. §. fin.* cautum eſt damnatum mortem naturali effici ſeruum pœnæ.

4 Verùm vnus Molin *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 9. num. 5. verſic. crediderim*, ab omnium ſupradictorum ſententia receſſit, aitque ſe non dubitare in hac authent. & in corpore vnde ſumitur, falſum eſſe dicere fuiſſe exceptum damnatum ad mortem naturalem, quaſi poſt illa iura maneat ſeruus pœnæ; nam hic text. vniuerſum loquitur, ſtatuitque nullum ab initio bene natum eſſe deinceps ex ſupplicio ſeruum; quare nullum omnino eſſe excipiendum concludit, etiam illum, qui ad mortem naturalem ſit condemnatus, cùm in hoc text. nullus excipiatur, neque oportebat fieri de illo ſpecialem mentionem vt comprehenderetur, cùm cæteri nati ingenui, qui ante illa iura ex ſupplicio ſerui erant pœnæ, nulla facta de eis peculiari mentione, in illis iuribus cenſeantur comprehenſi Fateor quidem hæc omnia iuris fundamentum pro ſe habere, ſed à communi ſententia auſus non ſum recedere.

SVMMARIVM.

1 *Donationes ſi ſunt inualidæ ratione poteſtatis, vel matrimonij, confirmantur morte, & confirmatiò trahitur retro: ſi autem ſunt inualidæ, quia ſummam excedunt legitimam; expreſſa confirmatio in morte requiritur, nec retrotrahitur.*

2 *Donatio a patre filio in poteſtate conſtituto facta non valet Limita*

I. quoad obligationem naturalem, quæ ex donatione filio in poteſtate a patre facta oritur, etſi ciuilis non naſcatur, n. 3.

II. Quando pater donans eſſet Princeps, n. 4.

III. Quando pater perſeuerauerit in eadem voluntate vſque ad mortem, n. 5.

6 *Donatio facta filio non confirmatur morte, niſi præceſſerit traditio.*

IV. Quando pater donat filio in poteſtate propter eius benemerita, n. 7.

V. Quando pater patitur filium ipſum habere vſumfructum bonorum aduentitiorum, n. 8.

VI. Quando donat pro eius legitima, num. 9.

VII. Si pater donationem iuramento confirmauit, num. 10.

VIII. Fauore matrimonij, quod de proximo eſt contrahendum, num. 11.

IX. Si donaret filio in poteſtate cauſa ſtudiorum, vel Doctori, num. 12.

X. In donatione facta à patre filio famil. ex cauſa caſtrenſis, vel quaſi caſtrenſis peculij, n 13.

XI. In donatione facta à matre, quæ valet, & eſt irreuocabilis, num. 14.

XII. In donatione bonorum mobilium facta filio proficiſcenti ad bellum, aut in aulam Regis, num. 15.

XIII. In donatione remuneratoria pro obſequiis à filio patri præſtitis, num 16.

XIV. In donatione à parente facta filio emancipato, quæ de iure tenet, num. 17.

XV. In donatione facta filio naturali, num 18.

19 *vt Donatio inter coniuges morte confirmetur, neceſſe vt non excedat quingentos aureos abſque inſinuatione.*

20 *Donatio inter coniuges excedens ſummam quingentorum aureorum, non euaneſcit penitus, ſed ſolùm quoad exceſſum annullatur, reliqua ſumma per mortem confirmata remanente.*

21 *Inſinuatio in actis redigenda eſt.*

22 *Donatio inter coniuges firmatur morte donatoris, & retrotrahitur quoad fructus perceptos.*

23 *Donatio inter virum & vxorem confirmatur morte donatoris, & retrotrahitur ad tempus factæ donationis quoad fructus, & partes medij temporis, non quoad dominium.*

L. Dona

L. Donationes,quas parentes.XXV.

Imp. IVSTIN. A. *Mennæ P.P.*

SI donationes ſint inualidæ ratione poteſtatis, vel matrimonij, confirmantur morte, & confirmatio trahitur retro Si autem ſunt inualidæ,quia ſummam excedunt legitimam, expreſſa confirmatio in morte requiritur, nec retrotrahitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num.1 ſuprà hoc tit.* Aloyſ.Leo *ſuper 5.fol.61.* Giphan. *tom. 1.pag. 441.& tom.7. reper.iuris ciuilis*, Petrus de Bellapertica, & Ioannes Igneus.

2 Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd donatio à patre filio in poteſtate conſtituto facta non valet, cui ſimilis text.*in l. Pomponius, §. Philadelphus, ff.famil.hercisc.l.ſi donatione, C.de collat. l. cùm de bonis,C.de donat.l.cùm oportet,§.ſin autem vos, C.de bonis quæ liber.l. Hiſpan. 3.tit.4.part.5.* Bernard. *regul.* 214. Socin. *regul.* 103. Duen. *regul.* 223. Clar.§. *donatio, quæſt.*8.Roderic. Xuar.*in repetit. l. quoniam in prioribus,in princip.num.4* & *ibi* Valdeſ. *lit. F. & in repetit. l.9.tit.11.lib.3.fori num.31.*Palat.*in l. 17. Tauri n. 10.* & *ibi* Didac de Caſtill.*in gloſſ.1.* Anton.Gom.*num.4.* & Tell.*num.* 1. idem Anton. Gom. *tom. 2. variarum cap.4.num.25.verſ.item etiam prohibetur,* Donat.à Fina *tom.2.commun.opin.lib.8.tit.32.num. 91.pag. 414.* Anton Gabr.*lib.3.commun.tit. de donat. concl. 4. & 6.* Menoch. *de arbitr. caſu 132. num. 1. & de præſumpt. lib.3.præſumpt.29.num.1.*Pinel. *in l.1.part. 4. num.62. C.de bonis materna.*Decian *reſp.74.num.1. vol. 1.* Brunor.à Sole *in locis communib. verbo donatio inter patrem & filium,*Petr.Gregor.*ſyntag.iuris, lib.28. cap.9. num.8.& 9* Gutier.*de iurament.confirm. part. 1.cap.4.à num.1.*Augul.*l.1.gloſſ.1.num.2.tit. 6. lib.5. noua Recopil.*Matienſ.*ead.l.1.gloſſ.3.num.1.* Anton.Fab. *coniect. lib.7.cap.11.col.3.verſ.neque, & cap.12. & de errorib. decad.41.err.6.à num.2.& decad.42 err. 2. per tot.p. 2. & decad.13.errore 5.num.8. & err.8.num.8. p.1.* Cardoſ. *in praxi iudicum,verbo donatio, num. 86. & verbo pater, num.36.*Anton. de Amatis *deciſ.147. num. 13. cum ſeqq. & in repet. l.ſi emancipati, C.de collationib. num.238.& 241.* vbi limitat, Ceuall. *commun. contra communes quæſt.245.num.8.* Franc. Leo *Valent. deciſ. 32.num.7.lib.1.*Cancer.*variar.reſolut.part.1.cap.8. de donat.num.51.*Fontanel.*de pactis nupt.clauſ.4.in princ. num.2.*Mar.Anton. *variar. reſolut. lib. 2.reſol.46.n.3.* Alexand.Trentacinq.etiam *var.reſolut.lib.3.tit.de donat.reſolut.9.num.2.*Molin *de Iuſtit.tract.2. diſp. 243. & diſp.291.à princip.* Cald.Pereira *poſt quæſt.forenſ. conſ.28.num. 26.* Azor. *inſtitutionum moral. part.3. lib.11.cap.9.*Narbona *l.35.gloſſ. 1.num. 9. tit. 3. lib. 4. noua Recopil.*Ioan.Anton.Mangil.*in tractat.de imput. & detract.in legit.quæſt.28.num.19.* Marta *de ſucceſſ. legali tom.1.part.1.quæſt. 25. art.9. num.12. verſic. declaratur,& part.3. quæſt. 12.art.4. num.8.* Rot.*deciſ. 527.num.1.in fine,part.1. recentior.* Robles *de repræſentat lib.2.cap.23.num.38.*Camill. Borrel.*in ſumm. deciſ.part.3.tit.9.num.149.*Rebel.*de oblig. inſtit.p.2. lib.6.q.13 n.22.& ſeq.*

3 Primò limita quoad obligationem naturalem,quæ ex donatione filio in poteſtate à patre facta oritur, etſi ciuilis non naſcatur, vt per Bart. *in l.frater à fratre,num.57.*& *ibi* Iaſ.*lect.1. num.44. ff de condict. indebit.*Cotraſ.*miſcel.lib.4.cap.3. num.5.* Gail *lib. 2.obſeru. 38.num.8.& 9.*Roder.Xuar.*l.9.tit.9. de litib.lib.3.fori num.31.fol.155.* Menoch. *de præſumpt.lib. 3. præſumpt. 29.num. 3.*Gutier.*d.tractat de iuram.confirm. part.1. cap.41.num.1* Fontanel.*d.clauſul.4. in princip.num.2.* Quamuis contrarium, immo ex tali donatione nec ciuilem,nec naturalem obligationem procedere, teneant Anton.Gom.*l.17.Tauri num.4.* Matienſ. *d.l.1. gloſſ.3.num.1.*Anton.Fab. *de errorib.pragm. decad.41, err.6.num.6.*& citati per Ceuall.*quæſt. 245.num.8.*

Secundò limita quando pater donans eſſet Princeps, Duen.*d.regul.123.limit. 1.* Tiraquel. *de nobilit. cap.37.num.51.*Gail *lib. 2.obſeru.38.num. 16.*Menoch. *d.lib.3.præſumpt.29.n. 97. cum ſeqq.* Mangill. *d q.45. num. 29.& 30.*Camill Borrel.*d.p.3.tit.9.n.178.* 4

Tertiò limita, quando pater perſeuerauerit in eadem voluntate vſque ad mortem, nam morte ipſius patris donantis confirmatur donatio,ſi res donata fuit tradita,*l.Hiſpan.4.tit. 15.part. 6.* Anton. Gom. *l.17. Tauri num.3.*Angul.*de meliorat.l.1.gloſſ.1 num. 2.3.& 7.*Surd.*de aliment.tit.9.quæſt.2.num.* 18. vbi quòd do- 5 6
natio facta filio non confirmatur morte, niſi præceſſerit traditio ſaltem ficta.Molin.*dict.tractat.2. diſput. 243.num.1.*Auendan.*l.44.Tauri gloſſ. 9.à num.* 1. vbi quòd requiritur traditio vt confirmetur donatio inter patrem,& filium,Menoch.*d.præſumpt. 29. à n. 66.* Cancer.*variarum part. 1.cap.8. num. 52. & 53.*vbi ad confirmationem huius donationis tria requiri tradit, ſcilicet traditionem rei donatæ,perſeuerantiam patris vſque ad mortem, & quòd filius donatarius ſuperuiuat patri donanti:quicquid teneat Anton. Fab. *de error.pragm.tom.1.decad.42.err.2.num.6.*

Quartò limita, quando pater donat filio in poteſtate propter eius benemerita, vt per Tiraquel. *in l.ſi vnquam,verbo donatione largitus,num.* 200. Gail *lib. 2. obſeru.38.num 5.*Clar.§.*donatio,quæſt.8. à n. 2.* Anton. Gom.*l.29.Tauri num.23.*Menoch. *de arbitr.caſu 132. num. 4.* vbi tradit qualia debent eſſe benemerita, vt donatio valeat,*& d præſumpt.29.à num. 3.* Menchaq. *controuerſ.vſufrcq.lib.3.cap. 47. num.8.* Gutier. *de iuram.confirm.part.1.cap.5.à num.1.* Seraphin. *de priuileg.iuram.priuil.73.num.1.* Mieres *de maioratu part.1. quæſt.22.num.166.cum ſeqq. in noua edit.* Fachin.*controuerſ.lib.3.cap.47.*Amatis *in d.l.ſi emancipati,n.205. & à num.414.vſque ad 430.*Marta *de ſucceſſione legali tom.1.part.1.quæſt.25.art.11.num.13. & 14.* Bernard. Græuæ.*ad practic.Cameræ Imper.lib.2.concl. 40. conſid.1.num.4.*Mangil.*d.tract.de imputat.q.29. n. 14.&* 40. vbi tradit quòd benemerita ſunt probanda, & *quæſt.45. num.24.* Qualia autem debeant eſſe iſta benemerita,& quomodo de eis ſit neceſſe conſtare? vide Caſtill. *quotid.lib. 5. cap.80.num. 37. verſ. ſed nec quartum,& num.38 & 39.*Camill.Borrel. *d.p.3.tit.10. à num. 108.vſque ad 115.& tit.9.à num. 165. vſque ad* 175.vbi plures refert Doctores hac de re pleniſſimè agentes. 7

Quintò limita, quando pater patitur filium ipſum habere vſumfructum bonorum aduentitiorum, Tell. Fernandez *l.17.Tauri à n. 57.* Menoch. *d.lib. 3. præſumpt.29.num.87.cum ſeqq. & conſ.282. n.32.* Cardoſ. *d.verbo pater,num.36.ad fin.*Surd. *de aliment.tit.2.q.1. n.45.*Mangil.*in d.tract.de imputat. q.45.n.2. cum ſeqq.* Molin.*d.tract.2.diſp.291.n.2.verſic.ſecundus.* 8

Sextò limita,quando donat pro eius legitima,quia pater in legitimæ aſſignatione poteſt mortem ſuam præuenire,Duen.*reg.223. limit. 5.* Anton. Gom.*l.17. Tauri num.5.verſ.& donatio, vel aſſignatio legitimæ,* Menoch.*d.præſumpt.29.num.102.* Azeued. *l.1.n. 12. tit.6.lib.5.noua Recop.*Morquech *de diuiſ.bonor.lib.3. cap.3,num.7.&* 10.Mangil.*d.q 45.n.25.* 9

Septimò limita, ſi pater donationem iuramento confirmauit, vt per Gail *d.obſeru.38.à num. 7.*Clar. *d.§.donatio,quæſt.8.in fine,*Gom.Arias *l.17.Tauri,*quæ eſt in ſuo Codice 15.*num.40.* Gotier. *de iuram. confirm.p.1.cap.4.à n.4.*Surd.*de aliment.tit.9.q.1.num.* 20. 10

Seraphin. *de priuileg. iurament. priuil.* 72. *à num.* 2. vbi refert rationes, in quibus iſta ſuſtinetur opinio, videlicet, quia iuramentum eſt de iure naturali, quo non curatur de patria poteſtate, quæ eſt de iure ciuili, & quia iuramentum eſt quoddam ſpirituale vinculum, & in ſpiritualibus patria poteſtas non attenditur, Ceuall. *communium contra commun. quæſt.* 12. *num.* 6. Couarr. *in cap. quamuis pactum, part.* 3. §. 1 *num.* 5. Molin. *d. tractat.* 2. *diſp.* 291. *num.* 2. *in princ. verſ. excipiuntur*, Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſ. part.* 1. *collect.* 196. Blaſ. Robles de Salzedo *de repræſent. lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 41. & 42. vbi contrarium tenentes refert; ſed hanc communem & receptam dicit Maogil. *d. tract. de imputat. quæſt.* 29 *num.* 53. & *quæſt.* 45. *num.* 28. Matta *de ſucceſ. legali tom.* 1. *part.* 1. *quæſt.* 25. *art.* 11. *num.* 14. & 22. *verſ. ſed donatio*, & *tom.* 2. *part.* 4. *quæſt.* 26. *art.* 1. *n.* 10. latè Camill. Borrel. *d. part.* 3. *tit.* 9. *num* 158. & 161. vbi pro hac parte 36. Doctores refert, & *in num.* 163. alios contrarium tenentes citat, & *num.* 164. hanc communiorem eſſe, & ab omnibus ſequi dicit, & *tit.* 10. *à n.* 106. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 27. *num.* 33. *cum ſeqq* & *cap.* 81. *num.* 7. *cum ſeqq.* Quamuis contrarium defendant Mar. Antonin. *var. reſolut. lib.* 2. *reſolut.* 47. *num.* 6. vbi pro ſe refert plures Doctores, Anton Fab. *de error. pragm. decad.* 41. *err.* 4. & 5. & *err.* 6. *num.* 1.

11 Octauò limita fauore matrimonij, quod de proximo eſt contrahendum, nam hoc caſu donatio à patre facta filio in poteſtate eſt valida, *l. Pomponius Philadelphus, ff. famil. herc.* Tell Ferdin. *in d. l.* 17. *Tauri num.* 70. Auendan. *l.* 44. *Tauri gloſſ.* 16. *num.* 1. Boëc. *deciſ.* 169. *num.* 10 Roland. *conſ.* 44. *num.* 1. & *conſ.* 70. *num.* 3. *vol.* 4. Menoch *conſ.* 92. *num.* 77. & *conſ.* 271. *à num.* 1. Vincent. de Franchis *deciſ.* 205. & *deciſ.* 436. *num.* 5. Tiber. Decian. *conſ.* 31. *num* 69. & *conſ.* 41. *n.* 22. *vol.* 1. Anton. Fab. *in ſuo Cod. lib.* 8. *tit.* 24. *de donat. definit.* 1. Fachinæ. *controuerſ. lib.* 13. *cap.* 60. Matienſ. *l.* 1. *gloſſ.* 8. *num.* 2. & 3. *tit.* 6. *lib.* 5. *noua Recopil.* Angul. *l.* 9. *gloſſ.* 3. *à num.* 13. *tit.* 6. *eod. lib.* 5. D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſoluto matrim. p.* 7. *num.* 30. *verſ. pro qua ſententia*, & *n.* 31. *verſ. pro concordia*, vbi hanc ſequitur quando donatio eſt reſpectu certi matrimonij, quod de proximo eſt contrahendum, Morquech *de diuiſ. bonor. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 81. Fontanel. *de pactis nupt. clauſul.* 4. *in princip. num.* 6 Mari. Muta *deciſ.* 15. *num.* 5. & 6. Camill. Borrel. *d. part.* 3 *tit.* 5. *num* 216 & *tit.* 10. *num.* 107. Mangil. *d. tract. de imputat. quæſt.* 15. *num.* 27. Thor. *in compendio deciſ. Neapol. verbo donatio facta à patre filio*, Hieron Leo *Valent. deciſ.* 12. *num.* 8. & 10. vbi cum Theſaur. extendit etiam abſque matrimonio ſi à patre detur pro dote, Rot. apud Cenci. *poſt tract. de cenſib. deciſ.* 16. *n.* 2. vbi extendit, quamuis ex cauſa matrimonij futuri. Et hoc caſu quando donatio fuit facta ex cauſa oneroſa, & tertio fuit ius quæſitum, vt purà ſi cauſa matrimonij, vel ingreſſus monaſterij, vel pro ſuſcipiendis ordinibus, tunc non poterit pater donationem reuocare. Ita Baëç. *de non meliorandis filiis cap.* 1. *num.* 28. Angul. *l.* 1. *gloſſ.* 7. *num.* 1. & Matienſ. etiam *gloſſ.* 7. *tit.* 6 *lib.* 5. *noua Recopil.* Auendan. *reſp.* 17 *in fin.* Azeued. *l.* 10. *tit.* 6. *eod. lib.* 5. Morquech *d. lib.* 3. *cap.* 66. *num.* 9. Gutier *practic. lib.* 2. *quæſt.* 65. *num.* 7. Fr. Eman. *quæſt. Regular. tom.* 2. *quæſt.* 15. *num* 8. Mart. *tom.* 3. *deciſ. tit. de donat. cap.* 130. & 132. Nicol. Garc. *de beneſic. part.* 2 *cap.* 5. §. 1. *num.* 156. Narbona *l.* 35. *num.* 5. 24. & 25. *tit.* 5. *lib.* 1. *noua Recopil.* Contra Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 18. *princ. num.* 75. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 159. *num.* 50, quorum opinio procedere poterit ſi antequam titulo meliorationis filius ad ſacros Ordines fuerit promotus, reuocetur, quo caſu ceſſat ratio contrariæ opinionis.

Et quòd hæ donationes, quæ filiis, vel extraneis fiunt, vt faciliùs contrahere matrimonium poſſint, quarum contemplatione matrimonium fuit contractum, non valeant reuocari etiam de conſenſu donatarij in præiudicium mulieris & filiorum, docent Tell. *in d. l.* 17. *Tauri num.* 73. Vincent. de Franchis *d. deciſ.* 205. Fontanel. *de pactis nupt. clauſul.* 4 *gloſſ.* 1. *num.* 71. *cum ſeqq.* Cancer. *var. reſolut. part.* 1. *cap.* 8. *de donat. num.* 54. *cum ſeqq.* Thor. *in compend. deciſ. Neapol. verbo donationes facta, pag.* 167. Vnde ſi matrimonium non ſequatur, donatio filio facta in cauſam matrimonij poterit reuocari, ex Tell. *d. l.* 17. *Tauri num.* 76 & 77. Matienſ. *d. l.* 1. *gloſſ.* 8. *num.* 9. *cum ſeqq. tit.* 6. *lib.* 5. Morquech *d. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 82. Fontanel. *d. gloſſ.* 1. *n.* 34. Franc. Molin. *de rita nupt. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 61.

Nonò limita ſi donaret filio in poteſtate cauſa ſtudiorum, vel Doctori. Gom. Arias *dict. l.* 17. *Tauri*, *ſibi l.* 15. *num.* 28. & 34. vbi valere irreuocabiliter defendit ob aſſimilationem cauſæ dotis, Rebuff. *de priuileg. ſcholar. priuileg.* 60. Camill. Borrel. *d. p.* 3. *tit.* 9. *à num.* 175. vbi æquiparat cauſam ſtudiorum cauſæ dotis. 12

Decimò limita in donatione facta à patre filiofamil. ex cauſa caſtrenſis, vel quaſi caſtrenſis peculij, Cald Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis, num.* 103. *verſic. in his autem*, D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 7. *num.* 30. & 34. *ff. ſoluto matrim.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo donatio, num.* 86. Ioan. Garc. *de expenſ. cap.* 4. *num.* 1. Pichard poſt §. *quædam actiones, in tract. de collation. art.* 3. & 54. 13

Vndecimò limita in donatione facta à matre, quæ valet, & eſt irreuocabilis, vt per citatos *in collect. ad l. ſi conſtante, ſupr. hoc eod. tit.* 14

Duodecimò in donatione bonorum mobilium facta filio proficiſcenti ad bellum, aut in aulam Regis, vt per Molin. *d. tractat.* 2. *diſput.* 291. *num.* 2. *verſic. tertius.* 15

Decimotertiò in donatione remuneratoria pro obſequiis à filio patri præſtitis, vt per Molin. *d. diſp.* 291. *num.* 2. *verſic. quartum*; in liberos enim ex operibus maximè artificialibus parentibus præſtitis cadunt benemerita: vnde ſi pater agricola, vel mercator ſit, & filius induſtria & labore multo tempore adminiſtrauit rem, vltra legitimam pro huiuſmodi laboribus fructus, ſalaria, & emolumenta conſequi debet, Fulgoſ. *in l. illud, num.* 3. *C. de collat.* vbi Curt. *num.* 21. Anton. Gom. *l.* 29. *Tauri n.* 24. & *ibi* Auendan. *gloſſ.* 4. *num.* 21. Baëç. *in tract. de decima tut. cap.* 2. *à num.* 3. Philip. Paſcal. *de viribus patriæ poteſtatis, part.* 1. *cap.* 8. *num.* 28. Azeued. *l.* 3. *num.* 24. *tit.* 8. *lib.* 5. *noua Recopil.* Humada *l.* 3. *verbo ſon ſuyos, num.* 3. 7. & 8. *tit.* 20. *p.* 2. Perez *l.* 1. *in verſic. offert ſe nobis ſubtile dubium, tit.* 2. *lib.* 1. *Ordin.* Ayora *de partit. bonorum part.* 3. *quæſt.* 3. Vincent. Caroc. *de locato & conduct. ſub tit. de bonis quæ liber. quæſt.* 1. *num.* 12. & 16. Aluar. *de coniectur. mente teſtatoris lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 124. Porrò ab hac Fulgoſij, & ſequacium opinione plerique omnes diſſentiunt, ea quidem ratione, quia filius non repetendi animo, ſed magis pietatis ratione patris negotia geſſiſſe videtur, ac deinde debiti obſequij, & honoris iure. Ita Pariſ. *conſil.* 85. *num.* 1. *vol.* 1. Bertrand *conſ.* 71. *num.* 6. & 7. *vol.* 1. Matth. Brun *conſ.* 151. *num.* 9. & *ſeq.* Aym. *conſ.* 125. *num.* 10. *in fine*, & *conſil.* 165. *num.* 6 *lib.* 1. Greg. Lopez *l.* 3. *in gloſſ. verbo que ſon ſuyos, tit.* 20. *part.* 2. Caſtil. *l.* 27. *Tauri num.* 18. *verſic. nunquid talis frater*, Nauarr. *in man. cap.* 17. *num.* 144. & 148. Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſed ſi filiat, num. vlt. ff. de liber. agnoſc.* Eſcobar *de ratiocin. cap.* 27. *num.* 58. Nicol. Euerard. *conſ.* 92. *num.* 1. & 2. Vincent. de Franchis *deciſ.* 340. Ioan. de Montealegre

in

Digitized by Google

in prati ciuili lib.2.cap.1.§.12. num.1.& 4. cum ſeqq. Caualcan. *deciſ.11.num.14. & 15. part.2.* Parlador. *quotid.quaſt.lib.1.cap.19.* Ceuall. *commun. contra communes quaſt.152. num.10. & 13.* Motquech. *de diuiſ. bonorum lib.4.cap 13. num.18.* Morl. *in emporio iuris ciuilis part.1. tit.8. de rebus credit. quaſt.12.* Valaſc. *conſule.32. & de part.1.cap 13.n.188.* His contrarias opiniones concordare nituntur nõnulli, nam Ioan. Garc. *de donat. remuner.n.43. & de coniugali acquaſta num.72* primam accipit quando conſtat de probata, vel ſaltem præſumpta filij voluntate, modò ſeruitij præſtandi tempore de illa conſtiterit, putà ex proteſtatione, vel ex libro rationum, aut ex teſtium depoſitione: ſecundam verò quando ſumus in dubio, quia tunc præſumendum eſt gratuitas patri exhibuiſſe operas. Alij primam intelligunt procedere in filio emancipato, qui ſecundùm eos operarum patri præſtitarum mercedem conſequi poteſt; ſecundam verò in filio in patria poteſtate conſtituto, nempe vt is ex officio operas artificiales patri præſtare debeat, ex quorum numero videntur eſſe Gutier. *de iuram.confirm.part.1.cap.5.n.10.* & Flores de Mena *var. quaſt.lib.1.quaſt.8.§.2.n.24.& 29.* Et ideo filios naturales cùm non ſint in parentum poteſtate conſtituti, à patre operarum mercedem conſequi poſſe defendunt Gutier. *d.cap.5.n.11.& 12.* & Morquech *d.c.13.n.19.* & ex eadem ratione à matre etiam legitima eandẽ habere tenent Humad. *in l.3.gloſ. verbo ſon ſapos,n.3.& 4.tit.20.p.2.* Ceuall. *d.q.152.n.11.& 12.*

17 Decimoquartò limita in donatione à parente facta filio emancipato, quæ de iure tenet, quia ceſſat ratio prohibitionis, vt per hunc text tenent Tiraquell. *de retract.tit.2.§.1.gloſſ.5.n.5.& 6.* Menoch. *de præſumpt. lib 3. præſumpt.30.à n.1.* Anton. Gom. *l.17. Tauri num.5* Franc. Marc. *Delphin.deciſ.326.à num.1.* Socin. *regul.103.* Angul. *l.1.gloſſ.1.n.26.& 27.tit.6.de meliorat. lib.5.nouæ Recopilat.* Burg. de Paz *conſil.14. num.14* Franc. Milanenſ. *Sicil.deciſ.3. num.79.* Morquech *de diuiſ. bonor. lib.3. cap.3. à num.13.* Camill. Borrell. *d.p.3. tit.9. à n.154. & tit.10.n.105.* Anton. Fab. *de errorib. pragmat. decad.42. errore 2.num.2. p.2. & coniect.lib.7.cap.11.col.pen. verſic. planè*, Mangil. *d.tract.de imput.quaſt.29.num.33.* Cardoſ. *d.verb. donatio,num.86.* Franc. à Souſa *in repet.§.actionum,n.67. & 108.Inſtit.de act.* Molin. *de Iuſtit. tract.2.diſp.243. num.4.*

8 Decimoquintò limita in donatione facta filio naturali, quia naturales liberi non ſunt in poteſtate patris, & militat in eis eadem ratio, quæ in emancipatis, Duen. *regul.223.fallent.4.* Gutier. *d.tract.de iurament.confirmat.part.1.cap.5.n.11.* Anton. Fab. *coniect.lib.7.cap.11.col.penult.verſic.quin & filio*, Camill. Borrell. *d.tit.10.n.115.& ſeq.* Benechend, *ad Seraph. priuileg.72.n.4.*

19 *Si vſque ad quantitatem legitimam*, &c.] Notatur ad hoc quòd neceſſe eſt vt donatio inter coniuges morte confirmetur, vt non excedat quingentos aureos abſque inſinuatione, vt per Ant. Gom. *variar. tom.2.cap.4.num.17.verſ.quartò infero*, Angul. *de meliorat.l.1.gloſſ.1.num.13.* Sanchez *de matrim.lib.6. diſput.14 num.24.* Licèt non defuerint qui tenerent inſinuationem non requiri in donatione facta à patre filio, ex quorum numero ſunt Roder Xuar. *in l. quoniam in prioribus, in princ. n.7.& 8.* & *ibi* Valdeſ. Azeued. *l.1.n.13.tit.6.lib.5.nouæ Recopil.* Fachin. *controuerſ. lib.3. cap.72.* Ceuall. *commun. contra commun. quaſt.222.num. 1.* Camill. Borrel. *in ſumm.deciſ. p.3. tit.11.de inſinuand.donat.n.153.*

20 *Nam amplioris quantitatis donationem*, &c.] Notatur ad hoc quòd donatio inter coniuges excedẽs ſummam quingentorum aureorum non euaneſcit penitus, ſed ſolùm quoad exceſſum annullatur, reliqua ſumma per mortem confirmata remanente, vt per Palat. *in repet.rub. de donat.inter vir.& uxor.§.82. num.2.in fine*, Anton. Gom. *d.tom 2.cap 4.n.17. verſic. quartò infero*, Clar *§. donatio,quaſt.17.verſ. ſed hic incidenter*, Angul *d.l.1.gloſſ.1.num.4.* Molin. *de Iuſtit. tract.2.diſp.289. num.7.* vbi per hunc textum tenet quòd quando non præceſſit inſinuatio, donatio inter viuos ab vno coniuge alteri facta confirmatur morte donantis ſolùm quoad ſummam, quam ſine inſinuatione fas eſt donare, non verò quoad incrementum: ſi tamen in vltima voluntate, vt in teſtamento, aut codicillo à donante confirmata ſit, tunc valet quidem quoad exceſſum; ſed non in ratione donationis, ſed legati, atque vltimæ voluntatis, quæ inſinuatione non indiget, &c. Sanchez *de matrim. lib.6.diſput. 4.n.25.*

In actis inſinuata ſit, &c.] Ergo inſinuatio in 21
actis redigenda eſt, vt per Viu. *tom.2.commun.opin. lib.8.tit.32.num.20. pag.411.* Camill. Borrell. *d.p.3. tit.11.n.16.*

Ad illud tempus referatur, &c] Notatur ad hoc 22
quòd donatio inter coniuges firmatur morte donatoris, & retrotrahitur quoad fructus antea perceptos, vt per Palat. *in repet.rubr. de donat. inter virum, §.72.in princip.* Anton. Gom. *variar.tom.2.c.11.n.30. col.3.verſic.de primo*, Bellacomb. *tom 2.commun.opin. lib.7.tit.19.de confeſſis,n.280.pag.301* Couarr. *in rubr. de teſtam.part. 3.num 5.* Clar *§.donatio,quaſt.9.num.7.* Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſp.289. n.8.* Card. Mantic. *d.lib.21 tit.7.n.26.*

In gloſſ. *Referatur*. ibi, *non quantum ad dominium*, 23
&c. Notatur ad hoc quòd donatio inter virum & vxorem confirmatur morte donatoris, & retrotrahitur ad tempus factæ donationis quoad fructus, & partus medij temporis, non quoad dominium, vt per Palat. *in d.§.72.in princ.* Anton. Gom. *d.n.30.verſ. de primo*, Molin. *d.diſp.289.num.3.* Cardin. Mantic. *d.lib.21.tit.7.n.24.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter Imperatorem, & Auguſtam ſtatim valida eſt, & num.2. idem in Regibus, Ducibus, Marchionibus, qui ſunt ſui iuris, & habent quæ ſpectant ad ſupremos Principes, n.3.*
4 *Princeps tenetur ad obſeruantiam pactorum.*
5 *Donatio eſt contractus.*
6 *Donatio Principis legis vicem obtinet, & num.7. intellige vt n.8.*
9 *Contractus Reipubl. vim legis habet.*
10 *Imperator, & Rex facilè præſumuntur habuiſſe animum donandi.*

L. Donationes, quas diuus. XXVI.

Idem A. Mennæ P.P.

INter Imperatorem, & Auguſtam valet ſtatim do- 1
natio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1 ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Duen. *reg.221. verſ. limita 9.& reg.223. verſic. ſed vltrà*, Cott. *in memorab.verbo donatio el 1.* Anton. Gom. *tom.2. variarum cap.1. num.1.& l.52. Tauri num 66.verſic.octauus eſt*, Nauarr. *in manual.cap.17. num.149.* Peregrin *de iure fiſci lib.4. tit.5. num. 25.* Molin. *de Iuſtit.tractat.2. diſput.289. num.17.in princ.*

Leſſ. *eodem tractat. tom. 1. lib. 2. cap. 18. dub. 12. num. 89.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo donatio, num.* 74. Sanchez *de matrim. lib. 6. diſput. 3. num. 1.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom. 2. lib. 21. tit. 3. n. 2.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 6. quaſt. 13. ſect. 1. num. 1.* Maſtril. *de magiſtratib. lib. 1. cap. 4. num. 21.* Camill. Borrell. *in ſumm. decíſ. part. 3. tit. 9. num. 64. cum*
3 *ſeqq.* vbi ampliat ibi dicendum in Regibus, nec non in Ducibua & Marchionibus, qui ſunt ſui iuris, & habent, quæ ſpectant ad ſupremoa Principes, vt ſunt Duces Burgundiæ, Mediolani, Sabaudiæ, Mantuæ, Vrbini, Rhegij, & Magni Duces Hetruriæ, Marchionéſque Montisferrati.

4 *Et pleniſſimam habere firmitatem*, &c.] Ergo Princeps tenetur ad obſeruantiam pactorum, vt per Morl. *in emporio iuris ciuilis p. 1. tit. 3. in pralud. n. 67. cum ſeqq.* & citatos *in collect. ad cap. 1. de probat. in Decretalib.*

5 *Vtpote Imperialibus contractibus*, &c.] Ergo donatio eſt contractus, de quo per Tiraq. *de iure mariti, gloſ. 5. n. 48. cum ſeq.* & citatos *in collect. ad auth. ſacramenta puberum, ſupr. ſi aduerſ. vendit.*

6 *Legis vicem obtinentibus.*] Notatur ad hoc quòd donatio Principis legis vicem obtinet, quæ mortuo etiam Principe locum habet, ita vt non poſſit ab eius ſucceſſore reuocari, dummodo non multum lædat Imperij, ſeu Regni dignitatem, vt per Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 13. tit. 17. num. 16.*

7 Notatur etiam ad hoc quòd contractus Principis habet vim legis, de quo Iaſ. *in l. 1. n. 12 ff. de conſtitut. Princip.* Menchaq. *quaſt. illuſtr. cap. 3. num. 5. cum ſeqq.* Gregor. Lopez Madeira *animaduerſ. iuris, cap. 35. n. 1. & 17.* Peregr. *de iure fiſci lib 6. tit. 1. in fin.* Alphar. *de off. fiſci gloſſ 13. num 3. & gloſſ. 34 n. 5.* Cardin. Mantic *d. tract. de tacitis & ambiguis conuent. lib. 3 tit. 10. n. 46 cum ſeqq* Benedict. Ægid. *ad l. ex hoc iure, ff. de inſt. &*
8 *iur. part. 2. cap. 8. num. 22.* vbi hanc concluſionem intelligit ad ſoliditatem, ſeu validitatem contractus, quam aliàs ſecundùm ius ordinarium non habebat, vt in caſu de quo hic, qui eſt de donatione inter coniuges, quæ ſecundùm leges non valet, & tamen facta à Cæſare Auguſtæ coniugi, vel è contra validitatis robur contractu ipſo, quaſi ſpeciali ad id lege communis legis diſpenſatiua, ſufficit ex voluntate Principis, qui ſic velle creditur, vt valeat actus quem gerit, & quod vult, poteſt.

6 Idem eſſe de contractu Reip. liberæ, vt habeat vim legis, tenent Brunor. à Sole *in locis commun. verbo ciuitas 5.* Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib. 1. tit. quod cuiuſque, reſolut 2. num. 10* Cardin. Mantic. *d. lib. 3. tit. 10. num. 67. & lib. 8. tit. 13. num. 4.* Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. lit. V. concl. 262. num. 19.*

10 Notatur etiam ad hoc quòd Imperator & Rex, qui ſunt in ſummo dignitatis gradu, facilè præſumuntur donandi animum habuiſſe, quia eorùm eſt proprium munificentiam & liberalitatem exercere, nam quibus Deus Opt. Max. plus dedit, magis etiam conuenit elargiri, vt per Tiraquell. *de nobilit. cap. 37. num. 34.* Decian. *conſ. 25. num. 60. lib. 1.* Menoch. *conſ. 191. num. 14 cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *d. lib. 13. tit. 17. num. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Donator ſi captus ab hoſtibus moriatur, ſiue donatarius captus poſt mortem donatoris redeat, confirmatur donatio.*

2 *Clementia Principem ornans, atque commendans, remiſſiuè.*

L. Si vnus. XXVII. & vlt.

Idem A. Ioanni P.P.

SI donator captus ab hoſtibus moriatur, ſiue donatarius captus poſt mortem donatoris redeat, donatio confirmatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num 1. ſuprà hoc tit.* 1

Quam humanitas, &c.] De clementia Principem ornante & commendante, vide *l. Hiſp. 3. tit. 1 part. 2. vbi gloſſ. 6.* Senec. *de clementia, cap 3.* vbi nihil optimè eſſe dicebat quod Romanum Imperatorem magis commendet, quàm clementia, refert Garc. Maſtrill. *de magiſtrat. tom. 1. lib. 3. cap. 1. num. 48.* 2

De repudijs, & iudicio de moribus ſublato.

TIT. XVII.

REPVDIVM eſt diuortium, ſeu renuntiatio ſponſaliorum matrimonij. *Actio de moribus*, quæ in eum, eámve competebat, qui, quæve cauſam repudij dederat, hodie eſt ſublata. Scripſerunt in hac rubr. Cuiac. Pac & VVeſembec. De materia tit. vide *l. Hiſpan. 1. cum ſeqq. tit. 10. part 4* Conan. *comment. iur. lib. 8. cap. 12.* Vezin. Bellacomb. Fichard. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 11. pag. 737.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 9 cap. 15.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſolut. matrim. part. 2. à princ.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 20. quaſ. 1. verſic. item leges ciuiles*, Sanch. *de matrim. lib. 10. diſp. 1. per tot.* Arimin. Tepat. *var. reſol. tom. 2. tit. 431.*

Imperatores Chriſtiani, qui repudia conceſſerunt, quomodo à culpa excuſentur: vide D Barboſ. *ad rub. ff. ſolut. matrim. part. 2. à num. 10.* Sanchez *de matrim. lib. 10. diſp. 1. num. 12.* 3

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non ſoluitur deportatione viri, ſeu amiſſione ciuitatis, dos tamen de equitate repetitur, & num. 2.*

3 *Maritus ſi damnetur in metallum, dicitur vergere ad inopiam. ſi ſit bannitus, poteſt mulier repetere dotem, quaſi marito deducto ad inopiam, n. 4 ſi vagabundus, non poteſt mulier dotem repetere, quaſi maritus incipiat malè vti ſubſtantia ſua, num. 5.*

L. Matrimonium. I.

Imp. ALEXAND. A. *Abutiniana.*

DEportatione viri, ſeu amiſſione ciuitatis matrimonium non ſoluitur, dos tamen de æquitate repetitur. Colligunt ex Ordin Bart. Cyn. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Cuiac. Sichard. Aloyſ Leo *ſuper 5. fol. 60. verſo*, Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen *in concord.* 1

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Bald. Nouell. *de dote, part. 7. ſpec. 11. num. 8.* Cald. Pereira *quaſt. forenſ. lib. 1. q. 17. num. 8. in fine*, Benedict. Pinel *ſelect. iuris interp. lib. 1. cap. 2. num. 36.* 2

Ideóque

3 *Ideóque dotis exactio*, &c.] Notatur ad hoc quòd maritus ſi damnetur in metallum, dicitur vergere ad inopiam, vt per Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxorem, in princ.* §. 18. *num.* 12.

4 Notatur etiam ad hoc quòd ſi maritus ſit bannitus, poteſt mulier repetere dotem, quaſi marito deducto ad inopiam, vt per Bart. *in l. ſi conſtante, num.* 20. *ff. ſoluto matrim.* & *ibi* Alex. *num.* 16. Iaſ. *num.* 168. & Nouel. *n.* 49. Campeg. *de dote part.* 3. *quaſt.* 23. Palat. *in rep. d. cap. per veſtras*, §. 8. *n.* 11. Roman. *conſ.* 392. & alios citatos per D. Barboſ. *in d. l. ſi conſtante, in princ. n.* 30. vbi tamen, *& numeris ſeqq.* contrarium ſuſtinet, ex ea ratione, quia extra patriam ita quis poteſt lucrari vti in patria, & in bonis ablatis poteſt conſtituere fidum procuratorem, atque ita dos in tuto eſſe videtur; & reſpondet ad auth. *vt omnes obediant iudic.* §. *hac conſiderantes, collat.* 5. vt procedat, & loquatur in eo, qui peregrinatur cauſa litium, nam is deueniet citò ad paupertatem, quia in litibus multi fiunt ſumptus, neque propter earum occupationes poteſt lucro intendi: & deinde ad text. *in præſenti* reſpondet procedere in marito deportato, cui propter deportationem auferuntur bona, *l. deportatorum, C. de pœnis*, & ideo meritò quaſi maritus ſit deductus ad inopiam, mulier dotem repetere poteſt; & quia in ſpecie huius text. fiſcus etiam bona dotalia inuaſit, vt hîc notat *gloſ. fin.* repetit igitur vxor dotem à fiſco quaſi mariti ſucceſſore, iuxta *l.* 2. *C. ad leg. Iul.* & tandem concludit quòd ſi in ſpecie huius text. marito non eſſent ablata per deportationem omnia bona, ſed pars bonorum, quæ ſufficiens eſſet ad dotis exactionem, non poſſet mu-
5 lier dotem repetere, & *num.* 32. reprobat opinionem
aſſerentium quòd ſi maritus efficiatur vagabundus,
neque vllo certo loco ſedes figat, poſſit mulier dotem repetere, quaſi incipiat maritus malè vti ſubſtantia ſua.

SVMMARIVM.

1 *Mulier non tenetur ſponſum expectare vltra triennium, ideóque poſtea ſine pœna nubere poterit, & num.* 2.

L. Liberum. II.

Impp. VALERIAN & GALLIEN. AA. & VALERIAN. C. *Pauline.*

1 MVlier non tenetur ſponſum vltra triennium expectare, ideo poſtea poterit nubere ſine pœna. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.* 8 *verſ. la ſegunda tit.* 2. *part.* 4. vbi *gloſ.* 3. Cou. *de ſponſal. part.* 1. *cap.* 5. *in initio num.* 7. Tiraq. *de iure mariti gloſ.* 2. *num.* 24. Nau. *in man. cap* 22. *num.* 26. *caſu* 4. Anton. Cuch. *inſtit. maior. lib.* 5. *tit.* 10. *num.* 64. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 5. *caſu* 455. *n.* 7. Viuald. *in candel. aureo part.* 1. *tit. de ſponſal. cap.* 5. *num.* 36. Marienſ. *ad rub tit.* 1. *gloſ.* 1. *num.* 48. *lib.* 5. *noua Recop.* Petr. Greger. *ſyntagm. iuris lib.* 8. *cap.* 2. *num.* 9. Fachin. *controuerſ. lib.* 3. *cap.* 33. Sanch. *de matrim. lib.* 1 *diſp.* 54. *à princip.* vbi *num.* 4. concilians aliqua iura, quæ circa temporis ſpatium variare videntur, ita ait. Aut ſponſus abeſt ex cauſa neceſſaria, vt ob parentum obitum, morbum, & cætera, & tunc expectandus eſt donec ceſſet impedimentum, iuxta *l. ſæpe*, *ff. de ſponſal.* aut abeſt ex cauſa probabili & iuſta, non tamen neceſſaria, & tunc ſi in eadem ſit prouincia, eſt biennio expectandus, *l.* 2. *C. de ſponſalib.* ſi in alia, triennio, iuxta text. *in præſenti*, & *à num.* 5. diſputat latè vtrùm ius Canonicum *in cap. de illis*, *de ſponſal.* correxerit ius Ciuile in hac parte, ita ut non ſit neceſſarium expectare tempus iure Ciuili præſcriptum, vide poſita *in collect. ad l.* 2. *ſup. de ſponſalib.*

SVMMARIVM.

1 *Repudium fictum non nocet tertio dotem ſtipulato ſibi reddi matrimonio morte diſſoluto, & n.* 2.

3 *de Conſilio à bonis, & doctis ſumendo, remiſſiuè.*

L. Dubium. III.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Tullio.*

FIctum repudium non nocet tertio dotem ſtipulato ſibi reddi matrimonio morte diſſoluto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupra hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Conti. *lib.* 1. *diſp. cap.* 7. Cuiac *lib.* 13. *obſeru.* 25.

Quæ conſilia rectè geruntur, &c.] Multa circa con- 3
ſilia à bonis, & doctis viris ſumenda, tradit Garc. Maſtrill. *de magiſtrat. lib.* 2. *cap.* 2. *per tot.*

L. Filiæ diuortium. IV.

Iidem AA. & CC. *Piſoni.*

FIliæ diuortium in poteſtate matris non eſt. Verba ſunt text. ad quæ vide citatos *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Diuortium filia non eſt in poteſtate patris, niſi ex magna, & iuſta cauſa; ſi fuerit emancipata, nullo modo.*

2 *Diuus Marcus pater, vita ſanctitate omnibus Principibus antecelluit.*

3 *Argumentum, Non eſt ita, quia iure cautum non reperitur, validum, & quod expreſsè ſancitum non reperitur in iure, non eſt ſuperſtitioſis inuentionibus præſumendum.*

L. Diſſentientis. V.

Iidem AA. & CC. *Schyroni.*

DIuortium filiæ non eſt in poteſtate patris, niſi ex 1
magna, & iuſta cauſa, & ſi fuerit emancipata, tunc nullo modo. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Diuus Marcus pater, &c.] Quòd ſanctitate vitæ 2
omnibus Principibus antecelluit, refert Tiraq. *de iure primogen. quæſt.* 17. *opin.* 4. *num.* 25.

Nulla iuris præcipit conſtitutio.] Ergo valet argu- 3
mentum, Non eſt ita, quia iure cautum non reperitur, vt per Tiraquel. *de pœnis tempor. cauſa* 51. *num.* 86.
Et quod expreſsè ſancitum non reperitur in iure, 4
non eſt ſuperſtitioſis inuentionibus præſumendum. *l. ſi verò*, §. *de viro*, *ff. ſoluto matrim. cap. conſuluiſti* 2. *quæſt.* 5. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 44.

num.2.& deciſ.87.& deciſ.255. num.2. & conſ.158. num.15 & conſ.308 num.3.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non poteſt diſſoluere filiusfam. niſi patre conſentiente, ſed emancipatus ſic.*

2 *Filia excluſa propter proprium delictum, pater ſolus actionem ad dotem repetendam habet.*

3 *Mulier diuertens ſine cauſa amittit dotem, & illam marito acquirit.*

4 *Solemnitas eadem acquiritur in diſſoluendo actum, quæ in contrahendo.*

AVTH. E contra.

1 Filiusfamilias non poteſt diſſoluere matrimonium niſi patre conſentiente, ſed emancipatus ſic. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd excluſa filia propter proprium delictum, pater ſolus habet actionem ad dotem repetendam, vt per multos, quos refert & ſequitur D Barboſ. *in l.2.§. quod ſi in patris num.39 ff. ſoluto matrim.* vbi *num.40.* rationem aſſignat quòd pater habet ſpem quòd excluſa filia dos conſolidetur in illius perſona, quæ ſpes probabilis impediet ne delictum filiæ patri in hoc tunc præiudicet; & reſpondet ad text. *in auth. vt liceat matri & auiæ. §. quia verò quædam mulieres, collat.* 8. dum *in princip.*

3 probat mulierem diuertentem ſine cauſa amittere dotem. & illam acquiri marito, vt debeat intelligi de dote data per mulierem ex bonis propriis, vel de dote aduentitia; quæ amittitur propter prædictam cauſam. *l.ſi dotem, C. de iure dot.* non autem vt procedat in dote profectitia, quæ communis ſit inter patrem & filiam, de qua loquitur hic text. niſi ponas tempore delicti dotem eſſe conſolidatam in perſona filiæ, quia tunc & hæc amittetur ex generalitate d.l. *ſi dotem.*

4 *Quia ſicut,* &c.] Notatur ad hoc quòd ſolemnitas eadem requiritur in diſſoluendo actum, quæ in contrahendo, vt per *deciſ. Paden 53. num.10.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo conſenſus 4.* Surd. *de alimentis tit.8.priuil.22 num.6.* Duen. *reg. 187. verſ. decimooctauo*, Cald. Pereira *de poteſt. eligendi cap.7. num 13* menipſum *de Axiom. iuris vſufreq. axiom.199. num.9.*

SVMMARIVM.

1 *Citatio ad domum valida, licèt in citati notitiam non peruenerit, & num.2 intellige, vt num.3.*

4 *de Citatione ad domum, remiſſiue.*

L. Licèt. VI.

Iidem AA. & CC. *Phœbo.*

1 Citatio ad domum valet, licèt in citati notitiam non peruenerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1 num.1 ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Tiraquel. *de retractu lig.§ 9.gloſſ.2. num.39.* Intellige de
3 citatione valide executa; citatio enim minus legitimè intimata ligat citatum, quando ad eius notitiam perueniſſet, perinde ac ſi legitimè intimata fuiſſet, ad not. per Tiber. Decian. *reſp.69. num.34. vol.4.* Ioſeph Ludou. *concl. 5. num.28.* Surd. *conſ.88. num.10.* vbi etiam agit quibus coniecturis conſtare poſſit citandum habuiſſe notitiam citationis, de quo etiam Maſcard *de probat. concl.292.* Vnde quis dicitur verus contumax quando non perſonaliter, ſed ad domum citatus eſt, ſed notitia citationis ad eum peruenit, & non comparuit, vt ex Abb. Greg. & Rolando à Valle reſoluit Ignat. del Villat *in ſylua reſponſ. lib.1. reſp.num.3.*

De citatione ad domum vide Abb. *cap. quoniam frequenter, in princ. num 21. vt lite non conteſt. & in cap. cauſam num 5. de dolo, & contum.* Marant. *de ordine iudic. part.6. cap. de citat. memb.1. num.124.* Bellacomb. *tom.2. commun. opin. lib. 7. tit.16. num. 101. pag.281.* Tiraq *de retractu lig.§.8 gloſſ.9. num.8. cum ſeqq.* Parlador. *lib.2. rerum quotid. cap.fin. §.9. part.5. num.8.* Menoch. *de præſumpt. lib.2. præſ.26.* Cut. Philip. *part.2. §.12. num.8.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.60. num.5. & 6.* Ignat. del Villat. *in ſylua reſponſor. lib.1. reſp.3. num. 3. & 4.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſ.9. §.1. num.119.* Amat. Roderic. *in practic. cap.4. num.27.* 4

In gloſ. *Marito.* ibi, *fuit tamen traditus alieni de ſua familia*, &c. Intellige ſi fuerit maior, aut ſaltem doli capax, per quem citatio poſſit deuenire in notitiam citandi. Afflict. *in conſtit. Regal. b. conſtit. num. 4. cum ſeq.* Et dummodo ſit apprehenſus in domo. Surd. *conſ.88. num.6* Et publice fiat citatio, itaut copia illius in manibus talis domeſtici apponatur. Vanti. *de nullitatis ex defectu citat. num 89.* Amat. Roderic *d. cap.4. num.29.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier quæ de marito per quadriennium noua non habuit, palam nubens, adulterij, & cæteras pœnas euitat.*

2 *Intellectus l.vxor. C. de repud. & eius materia, fuſè, num.3. & 4*

5 *Vxor quando probabiliter credens virum deceſſiſſe, alij nubit, vel è contra, tunc ſuperueniens coniux non poteſt diuortium celebrare ratione illius adulterij. niſi coniux de vita prioris coniugis certificatus ſteterit in ſecundo illo matrimonio debitum petens, aut reddens, num.6.*

7 *Clanculò factum, & in ſecreto, præſumitur doloſum & fraudulentum.*

L. Vxor. VII.

Imp. CONSTANT. A. *Dalmatio.*

Mulier, quæ de marito per quadriennium noua 1
non habuit, palàm nubens, adulterij, & cæteras pœnas euitat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1 ſupr. hoc tit.*

De intellectu, & materia huius text. vide latè 2
Menoch *de arbitr. caſu 420. à num. 122. ad ſeqq.* vbi adducit Iulianum *in l. vxores. ff. de diuort.* aſſerentem quòd mulier abſentem virum per quinquennium expectare debet; Conſtantinum verò in præſenti ſtatuiſſe ait mulierem expectare debere quadriennium; intra quod ſi nullum habuit indicium ſoſpitatis eius, liberè alteri poteſt nubere: cæterùm Iuſtinianum corrigendo Conſtantini conſtitutionem definiſſe *in §. nouimus in auth. de nupt.* mulierem expectare debere per decennium virum, quem ſæpiùs litteris interpellauit vt ad ſe reuerteretur, & reuerti noluit. Subditque idem Menoch. *ibidem num. 124. & 125.*

& 125. verè eam nun fuiſſe mentem Conſtantini *in præſenti*, vt ſanciret de matrimonio mulieris, quæ quidem ſciebat virum ſuum viuere, etſi ad ſe reuucara non poterat, ſed ſtatuiſſe de muliere illa, quæ de mariti ſoſpitate, hoc eſt, an viueret, indicium nullum habuit, quaſi quòd præſumptio eſſet eum decuſſiſſe: Quocirca, ait, errorem fortè ſuum agnoſcens ipſe Iuſtinianus *in §. quod autem, in auth. vt liceat matri & auiæ*; duo ſtatuit, primum quòd etſi diu maritus in militiam ſit profectus, & nullas ab eo litteras accipere potuerit, mulier de eius reditu, quẽ exoptabat, quod nihilominus quandiu ille vixerit, non poſſit mulier alteri nubere, & rectè ſanciuit Iuſtinianus, nam quos Deus coniunxit, nemo ſeparare poteſt, *Matth. cap.* 19. Secundum verò eſt quod ſanciuit Iuſtinianus, vt ſi mulier accepit virum ſuum, qui fuerat in militiam profectus, obiiſſe, nun prius alterum ducere poſſit, quàm adeat militiæ chartolarios, qui deſcriptos milites habent, vel tribunum militum, & de viri illius morte acceperit teſtimoniũ. Immo ſtatuit Iuſtinianus, mulierem hanc adhuc expectare debere per anni ſpatiũ à die accepti teſtimonij. Et idẽ quòd Iuſtinian. pene ſtatuerũt ſummi Pont. quorũ conſtitutiones hic in re, quæ de magno in Eccleſia ſacramento eſt, obſeruandæ ſunt, &c.

3 Latè etiam Farin. *in praxi crimin. tit. de delictis carnis quæſt.* 140. *à n.* 45. vbi ait quòd de iure Ciuili, nempe Digeſtorum, Codicis, & Authenticorum, ſufficiebat mulierem expectare per aliquot annos virum ſuum abſentem, quo tempore ſi vir non redibat, poterat, abſque timore incurſus alicuius pœnæ, eadem mulier ſecundum virum aſſumere: & in hoc iura Ciuilia vario modo diſpoſuerunt, text. enim *in l. miles, §. mulier, ff. ad leg. Iul. de adulter* dixit ſimpliciter abſentiam longi temporis ſufficere, non aliter declarando quantum debeat eſſe illud longum tempus, quamuis ibi gloſ. *in verbo ſi longe*, opinata fuerit eſſe tempus decem, aut viginti annorum, text. autem *in l. vxores, ff. de diuort.* de marito apud hoſtes captiuo loquens declarauit tranſacto quinquennio à tempore captiuitatis mulierem habere licentiam migrandi ad alias nuptias. Verùm Conſtantinus Imp. in hac l. mulierem maritum in militiam profectum per quadriennium expectare debere iuſſit, quo tempore lapſo ſi de illius vita nullum habuit indicium, nulli pœnæ obnoxia poterit alteri viro ſe publicè collocare. Et Iuſtinianus *in §. nouimus, in auth. de nupt.* quadriennij tempus prædictum ad decennium prorogauit.

4 Quid autem nouiori iure Authenticorum, & Pontificum fuerit deinde ſtatutum, vide poſita *in collect. ad auth. immediatè ſeq.*

5 Notatur hic text. ad hoc quòd quando vxor probabiliter credens virum deceſſiſſe, alij nubit, vel è contra, tunc coniux ſuperuiuens non poteſt diuortium celebrare ratione illius adulterij, vt per Sanch.
6 *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 5. *n.* 11. vbi limitat niſi coniux de vita prioris coniugis certificatus ſteterit in ſecundo illo matrimonio, debitum reddens, aut petens, quia tunc iam verè reus eſt adulterij, & *n.* 12. ſubdit quòd ſi coniux credens probabiliter alium coniugem mortuum, fornicetur, poteſt à coniuge ratione illius fornicationis dimitti, quia excuſante iuſti matrimonij ignorantia, fornicatio illa vacat culpa adulterij, nec tale eſt formaliter.

7 *Nec clanculò, ſed publicè*, &c.] Notatur ad hoc quòd clanculò factum, & in ſecreto, præſumitur doloſum, & fraudulentum, cùm vertas angulum non quærat, aut diuerticula, vt per Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.* 26. *n.* 4.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier iure Nouell. habens virum in expeditione militiæ, non poteſt licitè nubere, etiamſi diu eum expectauerit, niſi formam huius l. ſeruauerit. Audiens virum in prælio obiiſſe, non prius alij nubat, quàm per ſe, vel per alium adeat belli ducem, iſque iuret obiiſſe, aliorúmque teſtimonia recipiat, & poſtea expectet per annum, aliàs puniri poſſit de adulterio, num.* 2.

3 *Authentica per ius Canonicum correcta.*

Avth. Hodie.

HOdie mulier habens virum in expeditione militiæ non poteſt licitè nubere, etiamſi diu 1
eum expectauerit, niſi formam huius l. ſeruauerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

De materia Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſput.* 46. *à n.* 1. vbi poſtquam commemorauit iura Ciuilia, & in primis *l. vxores, ff. de diuort.* quæ tenet ſatis eſſe ſi mulier quinquennio virum abſentem, de cuius vita prorſus dubitatur, expectet, vt poſſit alij nubere, quod tempus poſtea ad quadriennium reſtrictum eſſe ait per *l. vxor, ſup. hoc eod. tit.* ſubdit hoc omnino
correctum eſſe per hanc auth. in qua habetur vt 2
vxor audiens virum in prælio obiiſſe, non prius alij nubat, quam per ſe, vel per alium adeat belli ducem, iſque iuret obiiſſe, aliorúmque teſtimonia recipiat, & poſtea expectet per annum, aliàs puniri poſſit de adulterio; idem affirmat probare textum *in præſenti* Farin. *in praxi crimin. tit. de delictis carnis quæſt.* 140. *num* 49.

Et quamuis nonnulli exiſtimauerint diſpoſitio- 3
nem huius auth. non eſſe correctam iure Canonico, nihilominus tamen alij rectiùs ſentiunt correctam eſſe, quia *in cap. in præſentia, de ſponſal.* tantùm petitur certum nuntium de morte haberi. Ita Roland. *conſ.* 93. *num.* 12. *vol.* 1. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 12. *num.* 7. *tom.* 1. Gutier. *pract. lib.* 2. *quæſt.* 8. *num.* 5. & 6. Sanch. *d. lib.* 2. *diſp.* 46. *num.* 1. Anton. Gom. *l.* 80 *Tauri num.* 31. *verſ. hodie tamen de iure Canonico*, Farin. *d. quæſt.* 140. *num.* 51. & 52. vbi tenet quòd à iure Canonico non ſolùm correcta ſunt iura Ciuilia Digeſtorum, & Codicis, & etiam auth. *de nupt. in §. nouimus*, ſed etiam ſunt correcta diſpoſitio & forma tradita in hoc text. at verũ *num.* 53. ſubdit veritatem eſſe, huic auth. fuiſſe derogatum à iure Canonico in hoc, vt ſcilicet in probatione mortis mariti in militiam profecti non ſit reſtringenda probatio ad illam ſolam formam in auth. præſcriptam, videlicet per teſtimonium capitanei militum, & chartularij ab ipſa muliere procuratum, quia dicta mors probari poteſt etiam aliis modis ab eodem iure Canonico præſcriptis; non autem fuiſſe derogatum addit validitati probationis factæ iuxta formam huius auth. mors enim militis non credo, ait, quòd poſſit magis congruè & magis concludenter probari, excepto teſtimonio de viſu cadaueris, & illius recognitione, quàm per teſtimonium capitanei militum, & illius chartularij, qui ſeruientes & viuentes milites in eius libello deſcriptos habet; & ſic primo reſpectu procedere dicit communem opinionem Doctorum volentium formam, & diſpoſitionem huius auth. correctam à iure Canonico; ſecundo autem reſpectu procedere aliam opinionem eorum, qui dixerunt diſpoſitionem huius auth. hodie non eſſe correctam à iure Canonico.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non poteſt ab altero coniugum diſſolui ſine cauſa legitima hîc expreſſa, &c.*

2 *Intellectus l. conſenſu, §. v. diſſolui præcipimus, C. de repud.*

3 *Matrimonium quoad vinculum non ſolui niſi per mortem.*

4 *Repudij cauſæ quæ, & num. 7.*

5 *Matrimonium ſolui per diuortium etiam quoad vinculum.*

6 *Iura ciuilia permittentia diuortia ob plures cauſas, minimè obtinere in Republ. Chriſtiana.*

8 *propter Adulterium inter coniuges hodie fit ſeparatio thori. Thori ſeparatio quando concedatur propter notorium, ſeu occultum coniugis adulterium, & quando adulterium dicatur notorium, vel occultum, num. 9.*

10 *Adulterium vnius coniugis an & quando compenſetur cum adulterio alterius, remiſſiue.*

11 *Thori ſeparationem concedi non ſolum propter fornicationem carnalem, ſed etiam propter ſpiritualem h. e. propter hæreſim, & idololatriam. Concedi etiam propter mariti ſodomiticum vitium, num. 12.*

13 *Matrimonij ſeparatio quo ad thorum, & mutuam cohabitationem, an ſaltem licita propter cauſas hic expreſſas.*

14 *Matrimonium ſeparatur quoad thorum, ſi coniux contra Imperatorem, ſiue; Regem aliquid fuit machinatus, & ille conſcius non indicauit per ſe, vel per alium.*

15 *Domeſtici admittuntur in his, quæ domi geruntur.*

16 *Probatio præſumpta ſufficit in his, quæ ſunt difficilis probationis.*

17 *Thori ſeparatio conceditur quando coniux alterius coniugis vitæ inſidiatus fuerit ferro, veneno, aut alio ſimili modo.*

18 *Matrimonium ſeparatur quoad thorum ſi maritus mulierem verberauit verberibus, quæ mulieri ingenuæ non conueniunt. intellige, vt n. 9.*

20 *poteſt Maritus vxorem corrigere, & caſtigare leuiter & moderatè, non autem immoderatè, & atrociter.*

L. Conſenſu. VIII.

Impp. THEOD. & VALENT. AA. *Hermiſdæ P.P.*

1 MAtrimonium non poteſt ab altero coniugum diſſolui ſine cauſa legitima hîc expreſſa, & vxor contrà faciens dotem perdit, & donationem propter nuptias reſtituit, nec intra quinquennium nubere poteſt. Vir autem contrà faciens dotem reſtituit, & donationem perdit. Et ad probationem cauſæ admittuntur domeſtici, & aliàs inhabiles, lucrâunſque debet lucrum liberis reſeruare, & pacta contra hanc l. inita, ſunt ipſo iure nulla. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 61. verſo*, & Giphan. *tom. 1. pag. 447.*

2 *Diſſolui præcipimus*, &c.] Intellige quoad thorum, manet enim vinculum matrimonij, quo coniuges prohibentur cum aliis copulari, Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reformat. matrim. can. 7.* Viui. *tom. 1. communium opin. lib. 5. tit. 12. num. 27. pag. 740. & tom. 2. lib. 9. tit. 7. num. 13. pag. 470.* Cou. *de ſponſalib. part. 2. cap. 7. §. 6. num. 13.* Sanch. *de matrim. lib. 10. diſput. 2. per tot.* Farin. *in praxi crimin. tit. de delictis carnis, quæſt. 143. num. 13.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 17. num. 5. & 6.* vbi poſt Accurſ. *in præſenti* dicit quòd licèt ex multis cauſis iure Ciuili matrimonium ſoluatur, etiam quoad vinculum, tamen iure Canonico omnes illæ cauſæ rejectæ ſunt, itaut ma- 3
trimonium quoad vinculum non ſoluatur niſi per mortem Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Sacramentum matrimonij, num. 19.*

Cauſas autem repudij, &c.] Nota quòd cauſæ, 4
propter quas licebat diuortium celebrare, nulla lege certa fuerunt enumeratæ, ſed potiùs arbitrio iudicum erant relictæ, nam & propter leues cauſas legimus diuortia licitè fuiſſe celebrata, vt referunt Coraſ. *lib. 5. miſcel. cap. 10. num. 4.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 9. cap. 15. num. 25.* quæ deinde fuerunt expreſſæ & limitatæ per hanc l. & ab eo tempore ob nullas alias potuit diuortium licitè & impunè celebrari; ſi autem nihilominus de facto celebraretur extra prædictas cauſas, incurrebantur quidem pœnæ expreſſæ in hoc text. ita D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part. 2. num. 8.* vbi etiam addit ex hoc text. 5
colligi quòd per diuortium cenſebatur eſſe ſolutum matrimonium etiam quoad vinculum: & *n. 9.* tenet 6
iura Ciuilia permittentia diuortia ob plures cauſas minimè obtinere in Repub. Chriſtiana, & *num. 10.* ex dictis per ſe infert quòd licèt Gentiles ante aduentum Chriſti diuortia celebrantes non peccarét, quia indiſſolubilitas matrimonij non procedit ex principiis per ſe notis, ſed ex illis deducitur per remotas conſequentias, ignorantia illius iuris non inducebat peccatum, tamen hodie peccabunt, cùm iam lege diuina illud inueniatur prohibitum; vnde à fortiori peccabunt Chriſtiani diuortia celebrantes, neque per illa ſoluetur matrimonium quoad vinculum, & conſequenter contrahendo magis erit adulterium, quàm matrimonium: ſubditque hinc vix excuſari poſſe Imperatores Chriſtianos, qui aduersùs diuinam doctrinam diuortia ſuis legibus permiſerunt, niſi dicamus eos diuortia non permiſiſſe quaſi licita iure poli, ſed vt maiora mala euitarentur, & aliquid licentiæ ſuorum temporum condonarent, de quo latè Sanch. *de matrim. lib. 10. diſput. 1. per tot.* vbi *num. 12.* excuſationem præfatam D. Barboſæ approbat, & *num. 11.* reſoluit infideles ad Chriſtianiſmum conuerſos ſi tempore infidelitatis legitimas vxores repudiauerint cogendos eſſe ad illas redire, quamuis iam aliud iniiſſent matrimonium, niſi caſus accidat in quo per conuerſionem alterius dirimatur matrimonium infidelitatis tẽpore cõtractum.

Si qua igitur maritum, &c.] Plures cauſas, ex qui- 7
bus diuortium inter coniuges fieri poteſt, exprimunt Sot. *in 4. diſt. 39. ſub fin.* Sanch. *de matrim. lib. 10. diſput. 3. cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. cap. 41.* Farin. *in praxi crimin. tit. de delictis carnis quæſt. 143. cum ſeq.*

Adulterium.] Hodie propter adulterium fit in- 8
ter coniuges ſeparatio thori, *cap. 1. 2. & 3. & per tot. 32. quæſt. 7.* Cou. *de ſponſal. part. 2. cap. 7. §. 5. num. 8. & §. 6. num. 6. verſ. immo poteſt vxor*, Clar. *in §. adulterium, num. 12. verſ. alia quoque eſt pœna*, D. Barboſ. *in d. rub. ff. ſoluto matrim. part. 2. ſub num. 18.* Sanchez *d. lib. 10. diſp. 3. num. 2. verſ. prima concluſio*, Valer. Reginald. *d. lib. 31. cap. 41. num. 3 · 3.* Farin. *d. quæſt. 143. à num. 9.* vbi ampliat multipliciter *numeris ſeqq.* & præcipuè vt ſufficiat violenta præſumptio, itaut non ſit neceſſaria eiuſdem adulterij plena & concludens probatio, & procedere extendit etiam in adul-

terio

terio commiſſo culpa viri, vt putà ſi vir dederit occaſionem vt ipſa mulier fornicaretur, vt puta expellendo eam de domo, denegando ei alimenta, non reddendo debitum, aut quid ſimile, & vice verſa actionem vxori dari contra virum ad eandem ſeparationem propter ipſius viri fornicationem concludit, & *à num.* 25. multis aliis modis limitat, & præcipuè quando vir ipſam vxorem proſtituiſſet ſiue inuitam & coactam, ſiue volentem & conſentientem, & quando maritus ſe cum vxore adultera aut tacitè, aut expreſsè conciliauit, & quando facta ſeparatione thori maritus cum aliqua muliere fornicatur, tunc enim reintegratur matrimonium, mulierque ad virum teſtitui petere poteſt.

9 Thori ſeparatio quando concedatur propter notorium, ſeu occultum coniugis adulterium, & quando adulterium dicatur notorium, vel occultum? vide Sanch. *d. lib.* 10. *diſp.* 12. *num.* 11. *cum ſeqq.* Farin. *d. quæſt.* 141. *à num* 49. *vſque ad* 68.

10 Adulterium vnius coniugis an & quando compenſetur cum adulterio alterius? vide Sanch. *d. lib.* 10. *diſput.* 8. Farin. *d. quæſt.* 143. *à num.* 69. *vſque ad* 82.

11 Amplia non ſolùm propter fornicationem carnalem thori ſeparationem concedi, ſed etiam propter ſpiritualem, hoc eſt, propter hæreſim, & idololatriam, vt per Cou. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 7. §. 5. *n.* 4. Clar. §. *hæreſis*, *num.* 13. *verſ. item propter hæreſim*, Mozz. *de contractib. tit. de matrim. cap. fin. num.* 71. D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part.* 2. *num.* 18. *in fine.* Henriq. *in ſum. lib.* 11. *de matrim. cap.* 8. *num.* 12. Ludou. Beja *reſponſ. caſuum conſcient. part.* 4. *caſu* 30. Sanch. *d. lib.* 10. *diſp.* 15. *& diſp.* 17 *à num.* 3. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Sacramentum matrimonij num.* 23. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 2. *quæſt.* 16. *num.* 21. Valer. Reginald. *d. lib.* 31. *num.* 314. Farin. *d. quæſt.* 145. *num.* 98. *cum ſeqq.* vbi *num.* 102. tenet vxorem ſine iudicio Eccleſiæ, & propria auctoritate poſſe diſcedere à viro, qui in hæreſim labitur, & *num.* 103. id multo magis procedere ait quando vnus coniux alterum in hæreſim trahere conatur, & *à num.* 107. multis modis limitat. Vtrùm coniux innocens poſſit cogi ad recipiendum alterum coniugem lapſum in hæreſim poſtquam fuerit ab Eccleſia reconciliatus? vide Rebell. *d. part.* 2. *lib.* 5. *quæſt.* 4. *num.* 36.

12 Amplia etiam propter mariti ſodomiticum vitium thorum ſeparari, vt per Cou. *d. part.* 2. *cap.* 7. §. 5. *num.* 6. Clar. §. *ſodomia num.* 7. *verſ. item propter crimen ſodomiticum*, Menoch. *in tract. de arbitrar. caſu* 286. *in addit.* Viui. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 7. *num.* 153. *pag.* 479. D. Barboſ. *in* 2. *part. rub. ff ſoluto matrim. num.* 30. Pradil. *in ſum. legum pœnal. part.* 1. *cap.* 11. *num.* 5. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Sacramentum matrimonij, num.* 21. Mozz. *d. cap. fin. num.* 74. Sanch. *d. lib.* 10. *diſp.* 4. *num.* 3. Farin. *d. quæſt.* 143. *num.* 83. *cum ſeqq.* vbi *num.* 87. ampliat vt vxor poſſit petere ſeparationem thori ex eo ſolùm quòd fuit tentata à viro de vitio ſodomitico, & *num.* 88. pariter extendit vt propter ſodomiam ſeparetur matrimonium, etiam quòd vir eam commiſerit non cum vxore, ſed cum alia perſona, & *num.* 89. etiam quòd vir propriam vxorem minimè conſentientem extra clauſtra pudoris polluat, & *à num.* 90. extendit huiuſmodi ſeparationem concedi etiam propter ſodomiam vxoris, etiam cum alia muliere commiſſam.

13 Vtrùm hodie propter cauſas expreſſas in hoc text. ſit ſaltem licita ſeparatio quoad thorum, & mutam cohabitationem? Nonnulli exiſtimarunt propter alia crimina adulterio paria, veluti veneficium, parricidium, & cætera id genus matrimonium eſſe dirimendum quoad mutuam cohabitationem, vt per Rip. *in rub. de iudic. num* 18. *&* 19. Tiraq. *l.* 16. *connub. num.* 37. Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis.* §. *ſi quis ex his num.* 78. *cum ſeqq. ff. de liber. agnoſc.* Sed verius eſt ſeparationem quoad thorum, & mutua ſeruitia ob duas tantùm cauſas hodie permitti, ob adulterium ſcilicet, vel quia mulier probabiliter timet vitæ periculum ſi cum marito habitet, ita Sot. *in* 4. *diſt.* 36. *quæſt. vnic. art.* 1. *ad fin.* Gerard. *ſing.* 65. D. Barboſ. *in d. rub. ff. ſoluto matrim. part.* 2. *num.* 18. Rebell. *d. p.* 2. *lib* 4. *quæſt.* 8. *ſect.* 2. *num.* 11. Sanch. *d. lib.* 10. *diſp.* 17. *à num.* 3.

14 *Vel certè contra noſtrum imperium*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſeparatur matrimonium quoad thorum ſi contra Imperatorem, ſiue Regem aliquid fuit machinatus, & ille conſcius non indicauit per ſe, aut per aliam quamcunque perſonam, vt per Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo ſacramentum matrimonium, numero* 26.

15 *Domúſve ſua ipſa inſpiciente*, &c.] Ergo domeſtici admittuntur in his, quæ domi geruntur, de quo Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 10. *de teſtib. num.* 251. *pag.* 539. Menoch. *conſ.* 353. *num.* 22. Maſcard. *de probat. concl.* 496. *num.* 8. *& concl.* 533. *num.* 15. *& concl.* 1359. *num.* 7. Gutier. *alleg.* 11. *num.* 8. Morl. *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 3. *in præl. num.* 23. *in fine*, Bobadil. *in ſua pollitica lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 102. *lit. E.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuentionib. lib.* 8. *tit.* 14. *num.* 11. Farin. *in praxi crimin. part.* 2. *quæſt.* 55. *num.* 36. Chriſtoph. de Paz *in ſchol. ad leges ſtyli l.* 62. *num.* 29. quia teſtes inhabiles admittuntur, vbi alij non potuerunt intereſſe, de quo Rebuff. *de reprob. teſtium num.* 185. Surd. *deciſ.* 326. *num* 91. Morl. *d. part.* 1. *tit.* 11. *in præl. num.* 77. Cardoſ. *in praxi iudicum verbo teſtis num.* 29. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 144. *num.* 28. *cum ſeqq.* 16 Et ſufficit præſumpta probatio in his, quæ ſunt difficilis probationis, Menoch. *de arbitr. caſu* 104. *num.* 8 *& caſu* 106. *num.* 2. *& caſu* 340. *num.* 12. Maſcard. *concl.* 57. *num.* 3. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.* 9. *num.* 26. *col.* 2. Fr. Eman. *quæſt. Regul tom.* 2. *quæſt.* 12. *art.* 2.

17 *Si ſuæ vitæ veneno*, &c.] Notatur ad hoc quòd conceditur ſeparatio thori quando coniux alterius coniugis vitæ inſidiatus fuerit ferro, veneno, aut alio ſimili modo, vt per Cou. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 7. §. 5. *num.* 2. Theſaur. *Pedem. deciſ.* 130. *num* 3. Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 24. *num.* 8. vbi ponit exemplum quando mulier ſuppoſuit viro ſuo ad ipſum necandum facturas, herbarias incantationes, aut ſimilia veneficia, D. Barboſ. *in d. rub. ff ſoluto matrim. part* 2. *num.* 23. *verſ. ſuccedit igitur ſecunda*, vbi ait hanc legem quoad effectum concedendi ſeparationem thori ob hanc cauſam etiam hodie locum obtinere. Sanch. *d. lib.* 10. *diſput.* 18. *num.* 6. *cum ſeqq.* vbi ampliat ſiue vir inſidietur vitæ vxoris, ſiue vxor vitæ ipſius viri, Farin. *d. quæſt.* 143. *num.* 154. vbi num. 155. ampliat hanc reſolutionem procedere etiam effectu non ſequuto, & *num.* 157. ait matrimonij vinculum propter hoc non ſolui.

Quod maximè etiam caſtas exaſperat.] Notatur ad hoc quòd nihil profectò vxores, præſertim caſtas, æquè exaſperat, quam virorum congreſſus cum externis, impudicíſque mulieribus, vt per Tiraq. *l.* 13. *connub. gloſſ.* 1. *part.* 13. *num.* 27. *in fine.*

18 *Si ſe verberibus*, &c.] Notatur ad hoc quòd matrimonium ſeparatur quoad thorum ſi maritus mulierem verberauit verberibus, quæ mulieri ingenuæ non conueniunt, vt per Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Sacramentum matrimonij, num.* 26. Valer. Re-

ginald.

ginald. *d. lib.* 31. *num.* 317. D. Barboſ. *in d. rub. ff. ſoluto matrim. part.* 2. *num.* 31. vbi intelligit dummodo verbera ſint immoderata & talia vt niſi thori ſeparatio detur, periculum ſit vitæ ipſius vxoris, aliàs ſecus, Theſaur. *Pedem deciſ.* 130. *num.* 1. vbi diſtinguit inter percuſſiones & verbera atrocia, & non atrocia, inducentia periculum vitæ, & non inducentia illa, Tiraq *ad l.* 8. *connub. gloſ.* 1. *part.* 8. *num.* 13. Sanch. *d. lib.* 10. *diſp.* 18. *à num.* 14. *vſque ad* 17. vbi diſtinguit inter verberationem atrocem, & leuem, & contra D. Barboſ. dicit ſufficere acrem verberationem excedentem limites correctionis, etiam quòd ex ea mortis periculum non incurratur, Farin. *d. quæſt.* 143. *num.* 186.

20 Vnde infertur poſſe maritum vxorem corrigere, & caſtigare, ac verberare leuiter, & cum cauſa, non autem immoderate, & atrociter, de quo Tiraq. *in l.* 1. *connub. gloſ.* 1. *part.* 1. *à num.* 22. *& præcipuè num.* 24. *& l.* 9. *gloſ.* 1. *part.* 8. *num.* 13. Boër. *deciſ.* 304. *num.* 2. Menoch. *conſ.* 31. *num.* 21. *cum ſeqq.* Surd. *de aliment. tit.* 7. *quæſt.* 16. *num.* 4. *cum ſeqq.* Decian. *in tract. crimin. lib.* 9. *cap.* 11. *num.* 14. *verſ. atrociter autem verberare,* Cardoſ. *in praxi indicum, verbo maritus num.* 26. Cald. Pereira *in comment. ad l. vnic. C. ne ex delict. defunct. part.* 2. *num.* 56. D. Barboſ. *in d. rub. ff. ſoluto matrim. part.* 2. *num.* 35. Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſput.* 18. *num.* 15. Valer Reginald. *d. lib.* 31. *num.* 317. *verſ. aduerte verò,* Farin. *d. quæſt.* 143. *à num.* 179.

SVMMARIVM.

1 *Diuortium, iure Authenticorum, celebrari nequit inter coniuges propter verbera illata vxori, ſed ſolùm maritus illam verberantem eam pœnam incurrit, vt teneatur ex propria ſubſtantia pro ea contumelia præſtari vxori quantum valere poteſt tertia pars donationis propter nuptias mulieri facta per maritum, & num.* 2.

3 *Repudij, & dotis amittendæ iuſta cauſa quæ.*

Mulieres à ludis publicis arcendæ, remiſſiuè.

Maritus ſi lucratur dotem, quia diuortium interuenit culpa vxoris, non tenetur ei aliquid dare, nec ſubminiſtrare neceſſaria.

6 *Vxor pro adulterio dotem amittit. Amplia*

I. In dote etiam promiſſa, quam vir quoque propter vxoris adulterium lucratur, num. 7.

II. Vxorem dotem amittere propter adulterium, non obſtante quòd maritus ipſi debitum non reddat, & non obſtante quacunque viri ſæuitia, & ipſius adultera paupertate, aut fame, numero 8.

III. Procedere etiam in vxore putatiua, quando ſcil. matrimonium eſt nullum propter aliquod impedimentum conſanguinitatis, vel affinitatis, num. 9.

IV. Vt vxor, ſeu eius heredes agentes ad dotem poſſint repelli exceptione adulterij, & ſic tam agendo, quàm excipiendo propter adulterium amittitur dos, num. 10.

V. Et è contrà, ſi maritus commiſerit adulterium, vxor recuperat dotem, & lucratur donationem propter nuptias, num. 11. *etiam quando maritus in ſpretum ſuæ vxoris, & ipſa inſpiciente, cum impudicis mulieribus conſeruationem habuerit, numero* 12.

13 *Adulterium vnius vxoris cum altero compenſari etiam quoad dotis amiſſionem.*

VI. Procedere etiam in vidua, quaſi mortuo viro ſtuprum commiſerit, etiam dotem amittit, illaque acquiritur heredibus mariti, num. 14.

VII. Vt maritus mortua vxore poſſit etiam contra heredes agentes ad repetitionem dotis excipere de adulterio, & eos ſic agentes adulterij exceptione repellere, num. 15. *procedit, quando vir de adulterio vxoris mortuæ nullam habuit notitiam, num.* 16. *requiri quòd in vita mariti eadem vxor fuerit conuicta, & condemnata, num.* 17. *intellige dummodo poſt mortem vxoris maritus agat ciuiliter, & principaliter ad amiſſionem dotis, num.* 18. *procedit ampliatio quando maritus habet in manibus dotem, & contra heredes agentes ad illius repetitionem opponit, & excipit de adulterio vxoris, num.* 19. *Limita*

I. Quando vir poſt commiſſum ab vxore adulterium illud ſitem tacuit, vxorem in domo retinuit, cum ea ſe conciliauit, & cohabitauit, numero 20.

II. Non procedere in præiudicium patris, qui filiam dotauit, ad quem ſoluto matrimonio dos redire debet: ſi vxor & filia reſpectiuè adulterium committat, dotem non lucratur in præiudicium patris, num. 21.

III. In dote data ab extraneo, cum ſtipulatione vt ſoluto matrimonio ſine liberis, ſibi reſtituatur, num. 22.

IV. Quando maritus & vxor haberent liberos ex eodem matrimonio, num. 23.

24 *propter Adulterium vxor non ſolùm amittit dotem, ſed etiam donationem propter nuptias, ſeu lucrum dotis ex pacto proueniens, & bona paraphernalia, num.* 25.

26 *Serui teſtimonium in cauſa adulterij admitti, admitti in probatione criminis læſæ maieſtatis, num.* 27.

AVTH. Sed nouo iure.

IVre nouo Authenticorum non poteſt celebrari 1 diuortium inter coniuges propter verbera illata vxori, ſed ſolùm maritus illam verberantem eam pœnam incurrit vt teneatur ex propria ſubſtantia pro ea contumelia præſtare vxori etiam conſtante matrimonio quantum valere poteſt tertia pars donationis propter nuptias mulieri factæ per maritum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, 2 Franc. Marc. *Delphin. deciſ.* 762. *num.* 1. *& num.* 7. *part.* 2. Cott. *in memorab. verbo vxor ſuſpecta de adulterio, ad fin.* Vincent. de Franchis *Neap. deciſ.* 244. vbi quòd vir in vxorem ſæuiens facta ob id ſeparatione thori non ſolùm reſtituit dotem, ſed etiam incurrit amiſſionem donationis propter nuptias, Farin. *in praxi crimin. tit. de delictis carnis quæſt.* 143. *num.* 187. latè & eleganter D. Barboſ. *in rub ff. ſoluto matrim. part.* 2. *num.* 33. vbi intelligit procedere diſpoſitionem huius auth quando ſimpliciter illata ſunt verbera vxori, nam licèt talia ſint vt ex illis non timeatur probabile vitæ periculum, quia tamen verbera aliena ſunt ab ingenuis mulieribus, vt inquit Imp. *in hac l. conſenſu, ad finem principij*, propter illam incurrit maritus prædictam pœnam, & non erit locus diuortio nec iure Ciuili, nec Canonico. Cæterùm ſi verbera talia ſint ex quibus probabiliter timeatur mortis periculum, concedenda eſt ſeparatio, nec tunc erit locus prædictæ pœnæ, quæ loco diuortij denegati videtur impoſita: *& num.* 34. *in princip.*

princip. ex hac auth. ita explicata colligit quòd propter ſola verbera, ex quibus non timetur mortis periculum, maritus incurrit pœnam ſuprà relatam.

§. Vir quoque.

3 *Conuiuia appetentem*, &c.] Notatur ad hoc quòd iuſta cauſa repudij, & dotis amittendæ exiſtimatur ſi vxor ignorante viro conuiuia virorum adiuerit, vt per D. Barboſ. *in l. 2. in princ. p. 1. n. 69. ff. ſolut. matrim.*

Foris ſcilicet pernoctantem, &c.] Notatur ad hoc quòd adulterium probatur ex eo quòd mulier pernoctauit extra domum mariti, vt per Palar. *in repet. it. rubr. de don. inter vir. & vxor. §. 78. n. 12. & ad cap. per veſtras, cod. iii. notab. 3. in princ. n. 7.* Hippol. Riminald. *conſ. 274. num. 33.* Menoch. *conſ. 31. n. 21. & 25.* Aym. *conſ. 205. n. 4. cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concluſ. 69.* vbi limitat non procedere quando vir illam extra domum eiecerit, & illa pernoctauerit apud propinquos, immo etiam apud extraneos, & limitat etiam quando mulier ſic pernoctaſſet, vt inde ex eo poſſet tolli huiuſmodi ſuſpicio, vt ſi non exiuiſſet clam, ſed palàm, & ſciente viro, Polydor. Ripa *in tractat. de nocturno tempore, cap. 36. poſt num. 27. cum ſeqq.* Farinac. *in praxi crimin. tit. de delictis carnis, q. 126. n. 176. cum ſeqq.*

4 *Vel theatralibus ludis*, &c.] De muliebribus à ludis publicis arcendis, vide Tiraq. *l. 16. connub. gloſſ. 1. p. 15. num. 35. cum ſeqq.* Surd. *de aliment. tit. 7. q. 16. num. 1. & num. 38.*

5 *Et cauſas diſſidij*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi maritus lucratur dotem, quia diuortium interuenit culpa vxoris, non tenetur ei aliquid dare, nec neceſſaria ſubminiſtrare, vt per Roland. *conſ. 50. num. 6. lib. 1.* Hippol. Rimin. *conſ. 274. num. fin. lib. 3.* Ioan. Garc. *de expenſ. cap. 13. num. 56.* quos refert & ſequitur D. Barboſ. *in d. rubr. ff. ſolut. matrim. part. 2. num. 47.*

6 *Tam dotem*, &c.] Notatur ad hoc quòd vxor pro adulterio amittit dotem, vt per Bermond. *de publ. concubia. rubr. de adulterio, num. 40.* Petraſancta *ſing. 48.* Couar. *de ſponſal. p. 2. cap. 7. §. 6. n. 1.* Anton. Gom. *l. 80. Tauri n. 47. verſ. item etiam imponitur pœna amiſſionis*, Clar. *§. adulterium, n. 12. verſ. alia quoque eſt pœna, & n. 13. verſ. & ſcias*, Menoch. *de arbitr. caſu 287. num. 11. cum ſeqq. & conſ. 31. n. 17. verſ. his tamen refragantibus*, Gutier. *canon. lib. 2. cap. 12. num. 1.* Vincent. de Franchis *deciſ. 184. n. 1.* Petr. Gregor. *ſyntag. iuris lib. 36. cap. 6. num. 14.* Gam. *Luſit. deciſ. 234. n. 3.* D. Barboſ. *in l. 2. in princ. p. 1. n. 52. cum ſeqq. ff. ſolut. matrim.* Garc. Maſtril. *Sicil. deciſ. 57. n. 1.* Sanchez *de matrim. lib. 10. diſput. 8. n. 2. cum ſeqq.* Valaſc. *conſult. 168. n. 16.* Molin *de Iuſtit. tom. 4. tract. 3. diſp. 90. num. 2.* Rebell. *de oblig. inſtit. p. 2. lib. 6. q. 6. n. 6.* latè Farin. *d. tit. de delictis carnis q. 142. num. 1. cum ſeqq.*

7 Amplia primò in dote etiam promiſſa, quam vir quoque propter vxoris adulterium lucratur, vt per Surd. *de aliment. tit. 7. quæſt. 16. n. 29.* Sanch. *d. lib. 10. diſp. 8. n. 5.* Farin. *d. q. 141. n. 7.*

8 Amplia ſecundò vxorem dotem amittere propter adulterium, non obſtante quòd maritus ipſi debitum non reddat, & non obſtante quacunque viri ſæuitia, & ipſius adulteræ paupertate, aut fame, vt per Farin. *d. q. 141. n. 11. cum ſeqq.*

9 Amplia tertiò reſolutionem procedere etiam in vxore putatiua, quando ſcilicet matrimonium eſt nullum propter aliquod impedimentum conſanguinitatis, ſeu affinitatis, nam & tunc etiam quòd matrimonium non adſit, vxor propter adulterium dotem perdit, & viro applicatur: de quo Couarr. *de ſponſal. p. 2. cap. 7. §. 6. num. 1. verſ. etiamſi vxor ſit putatiua*, Palat. *in repet. rub. de don. inter vir. & vxor. §. 36. n. 4.* Tiraquel. *de iure mariti, gloſſ. 8. n. 228. & 264.* Baiard. *ad Clar. §. adulterium, num. 104.* Hieron. de Laurent. *Auen. deciſ. 145. n. 15.* Surd. *d. tit. 7. q. 16. n. 22.* Rebell. *d. lib. 6. q. 7. n. 9.* D. Barboſ. *in l. 2. in princ. p. 1. n. 94. ff. ſol. matrim.* vbi pòſt retulit hac de re contrarias opiniones, pro concordia diſtinguit, quòd ſi maritus putatiuus agat ad ſeparationem thori, & amiſſionem dotis propter adulterium, & pro ſe obtineat ſententiam, vxor poſtea opponens de inualiditate matrimonij, non audietur, cæterùm ſi mulier accuſata ante ſententiam opponat de inualiditate matrimonij, & eam probet, non adiudicabitur marito dos, quia neque adulterium videtur commiſſum, cùm non fuerit matrimonium: ſubditque attentis legibus Caſtellæ, & Luſitaniæ adulterium commiſſum in matrimonio putatiuo perinde puniri, ac commiſſum in vero matrimonio, Sanchez *d. lib. 10. diſp. 8. n. 7.* Molin. *de Iuſtit. tract. 3. diſp. 94. n. 1.* Farin. *d. q. 141. n. 16. cum ſeqq.*

Amplia quartò vt vxor, ſeu eius hæredes agentes ad dotem poſſint repelli exceptione adulterij, & ſic tam agendo, quàm excipiendo propter adulterium amittitur dos, vt per Couarr. *d. p. 2. cap. 7. §. 5. in fine, num. 13.* Vincent. de Franchis *deciſ. 184. n. 3.* Sanchez *d. lib. 10. diſp. 8. n. 15. verſ. ſed his non obſtantibus*, Farin. *d. q. 141. num. 26.* 10

Amplia quintò & è contra, vt ſi maritus commi- 11
ſerit adulterium, vxor recuperat dotem, & lucratur
donationem propter nuptias, vt per Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 36. cap. 6. n. 14.* Surd. *d. tit. 7. q. 16. num. 40.*
Cald. Pereira *ad l. vnic. C. ex delict. defunct. p. 2. num. 54.*
Farin. *d. q. 141. à n. 36.* vbi *n.* 38. ſubampliat etiã quan- 12
do maritus in ſpretum ſuæ vxoris & ipſa inſpiciente
cum impudicis mulieribus conuerſationem habuerit,
& *à num.* 39. poſſe ait vnius vxoris adulterium cum 13
altero compenſari etiam quoad dotis amiſſionem.

Amplia ſextò procedere etiam in vidua, quæ ſi mortuo viro ſtuprum commiſerit, etiam dotem amittit, illáque acquiritur hæredibus mariti; quod tamen ita indiſtinctè ſumptum verum non eſt, vide D. Barboſ. *in l. 2. in princ. p. 1. n. 67. ff. ſolut. matrim.* Pradil. *in ſumm. legum pœnal. p. 2. caſu 36. n. 14.* Farin. *d. q. 141. à num. 45. vſque ad 56.* 14

Amplia ſeptimò vt maritus mortua vxore poſſit 15
etiam contra hæredes agentes ad repetitionem dotis
excipere de adulterio, & eos ſic agentes adulterij ex-
ceptione repellere, vt per D Barboſ. *in d. l. 2. in princ. p. 1. n. 129. in fine, verſ. præterea*, & ex ſuprà traditis, Fa-
rin. *d. q. 141. n. 59.* vbi *n* 60. id procedere ait quando 16
vir de adulterio vxoris mortuæ nullam habuit noti-
tiam, & *n. 62.* requirit quòd in vita mariti eadem vxor 17
fuerit conuicta, & condemnata, & *num.* 66. intelligit 18
dummodo poſt mortem vxoris maritus agat ciuiliter
& principaliter ad amiſſionem dotis, & *n. 67.* amplia- 19
tionem procedere ait quando maritus habet in mani-
bus dotem, & contra hæredes agentes ad illius repe-
titionem opponit, & excipit de adulterio vxoris, ſecus
ſi non per viam exceptionis, ſed actionis, ſeu querelæ
proponeret adulterium vxoris.

Limita primò quando vir poſt cõmiſſum ab vxore adulterium illud ſciens tacuit, vxorem in domo retinuit, cum ea ſe reconciliauit, & commiſcuit, vt per Couarr. *d. p. 2. cap. 7. §. 6. n. 7.* Clar. *§. adulterium, n. 18. verſ. caueas etiam*, Petr. Gregor. *d. lib. 36. cap. 6. num. 14. verſ. item niſi reconciliata fuerit*, Sanchez *d. lib. 10. diſp. 5. num. 19. & diſp. 14. num. 1. & 2.* Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ. 39. num. 20.* Farin. *d. q. 141. à num. 68.* vbi *num. 70.* procedere ait etiam quòd reconciliatio fuerit ſequuta poſt cœptum iudicium ſuper amiſſione dotis, immo etiam poſt ſententiam, & *n. 71.* multo magis procedere dicit quando maritus expreſsè vxori 20

Digitized by Google

remiſit, & renuntiauit actionem, quam habebat ad illam accuſandam de adulterio propter thori ſeparationem & amiſſionem dotis, & *n.76.* id reſtringit in adulterio commiſſo poſt reconciliationem, itavt ſi vxor reconciliata iterum ſoroicetur, adhuc vir dotem lucratur, nõ obſtante præcedẽte recõciliatione.

21 Limita ſecundò non procedere in præiudicium patris, qui filiam dotauit, ipſo enim viuente, ad quẽ ſoluto matrimonio dos redire debet, ſi vxor & filia reſpectiuè adulterium committat, dotem non lucratur in præiudicium patris, gloſſ. *verbo ſibi habere, ad fin. verſ. item pone patrem dotaſſe filiam, in præſenti textu*, Boët. *deciſ.338. n.5.* Baiard. *ad Clar. §. adulterium, n.20.* Fariu. *d.q.141. à n.84.* vbi *n.86.* extendit vt procedat non ſolùm quando patet dotem ſibi reddi expreſsè ſtipulatus fuit, ſed etiamſi hoc ſtipulatus non fuerit.

22 Limita tertiò in dote data ab extraneo cum ſtipulatione vt ſoluto matrimonio ſine liberis ſibi reſtituatur, Sanchez *d. lib.10. diſp.8. n.7. verſ. quòd ſi promittens dotem.* Farin. *d.q.141. n.90.*

23 Limita quartò quando maritus & vxor haberent liberos ex eodem matrimonio, quia tunc nec maritus lucratur dotem, nec vxor donationem propter nuptias, ſed iſta eiuſdem matrimonij liberis reſeruãtur, Vincent. de Franchis *deciſ.431. n.21.* Sanch. *d. lib.10. diſp.8. n.12.* Farin. *d.q. 141. num.93.* vbi *n.94.* ſubdit quòd ſic & extãtibus filiis alterius matrimonij vxor dotem non amittit, ſed illa reſeruatur filiis ex primo matrimonio natis itavt maritus dotem habeat ſolùm dum viuit, at eo mortuo neceſſariò ſint relinquenda filiis adulteræ, ita Greg. Lopez *l.15. in gloſſ. verbo del marido, tit.7. p.7.* Couar. *de ſponſal. p.2. cap.7. §.6. n.4.* D. Barboſ. *in l.1. in princ. p.1. n.62. in princ. ff. ſol. matrim. per text. in præſenti, verſ. ſi verò.*

Pro conciliatione text. *in auth. ſed hodie, C. de adult.* qui dotem, quæ vxori auferetur propter adulterium, non applicat marito cum hoc noſtro text. qui contrarium probat vt vidimus, vide D. Barboſ. *in d. l.2. in princ. p.1. n.59. verſ. ſed illis omiſſis*, vbi ponit nouum intellectum nouámque diſtinctionem pro concordia horum iurium, alium nouum ſe afferre ait Farinac. *d.q.141. n.104.*

24 *Quam ante nuptias donationem*, &c.] Notatur ad hoc quòd propter adulterium vxor non ſolùm amittit dotem, vt iam vidimus, ſed etiam donationem propter nuptias, ſeu lucrum dotis ex pacto prouenien, vt per Petraſanct. *ſing.48.* Clar. *§. adulterium, n.12. verſ. alia quoque*, Queſada *quæſt. iuris ciuilis c.18. num. vnic. caſu 5.* D. Barboſ. *in d. rubr. ff. ſolut. matrim. num.38. & in d. l.2. in princ. part.1. n.98.* Surd. *d. tit.7. quæſt.16. num.30.* Sanchez *d. lib.10. diſp.8. num.11.* Farin. *d.q.141. n.2.*

25 Extende vt propter adulterium vxor amittat etiã bona paraphernalia, vt per Hippol *ſing.334. ante fin. verſ. ita perdat bona paraphernalia*, Clar. *§. adulterium, n.15. verſ. adde quòd*, Anton. Gom. *l.80. Tauri n.47. verſic. item etiam imponitur pœna amiſſionis bonorum*, Surd. *d. tit.7. quæſt.16. n.18.* Sanchez *d. lib.10. diſp.8. num.9.* Eman. Coſta *in cap. ſi pater, de teſtament. lib.6. part.1. verbo legauit, num.46.* D. Barboſ. *in d. l.2. part.1. num.54* Rebell. *d. quæſt.6. num.6. verſ. ſed quod*, Farin. *d.q.141. n.3. cum ſeqq.*

Aduertit in hac materia ſummo cũ iudicio D. Barboſ. *in d. rubr. ff. ſolut. matrim. part.2. num.57.* pœnas præſcriptas in hoc text illi, cuius culpa cauſatũ fuit diuortium quoad vinculum, habere etiam in eo locum, cuius culpa fit diuortium quoad ſeparationem thori, & cohabitationis, vnde infert quòd quemadmodum iure ciuili ſi propter culpam vxoris dirimebatur matrimonium, maritus lucrabatur dotem, & recuperabat donationem propter nuptias, quam dederat vxori, iuxta hunc text. ita etiam hodie ſi propter adulterium vxoris fiat diuortium quoad thorum, & mutuam cohabitationem, maritus lucrabitur dotem, & recuperabit donationem propter nuptias, per *cap. plerumque, de donat. inter virum, &* *num.38.* per contrarium, ait, ſi propter adulterium mariti dirimatur matrimonium, vxor recuperabit dotem, & lucrabitur donationem propter nuptias, iuxta hunc text.

Seruus etiam, ſeu ancillis, &c.] Notatur ad hoc quòd ſerui teſtimonium admittitur in cauſa adulterij, vt per Chriſtoph. de Paz *in ſchol. ad leges ſtyli l.62. n.34. pag.334.* vbi requirit vt de eo quæſtio habeatur. 26

Notatur etiam ad hoc quòd ſeruus admitti poteſt in probatione criminis læſæ maieſtatis, vt per Maſcard. *de probat. concl.463. n.11.* 27

S V M M A R I V M.

1 *Matrimonium poſſe diſſolui mutuo conſenſu vxoris, & mariti. id iam non eſſe permittendum à Chriſtiano Principe, nec licitum eſſe etiam Iudæo, aut Gentili, num.2.*

L. Si conſtante. IX.

Imp. ANASTASIVS A. *Theodoro P.P.*

MAtrimonium poteſt diſſolui mutuo conſenſu vxoris & mariti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſupr. hoc tit.* 1

Verùm id iam non eſt à Chriſtiano Principe permittendum, nec poteſt eſſe licitum, etiam Iudæo, aut Gentili, cùm repudium ſit contra ius naturæ, quod omnes obligat, vt optimè probat Sanch. *de matrim. lib.10. diſp.1 ex num.7.* vbi *n.12.* ex D. Barboſ. duplici excuſatione Imperatores repudium permittentes excuſare nititur; admonétque cauendum eſſe à doctrina Alciati *lib.6. parerg. cap.20.* inferentis Pontificem poſſe leges Iuſtiniani repudia permittentes approbare, quoniam ſi matrimonium ſit iam conſummatum, nullo pacto valet Pontifex in eo diſpenſare, ſi autem ſit ratum, quamuis poſſit in vno, vel altero euentu diſpenſare, at legem generalem de hoc indicere nullo modo poteſt. 2

AVTH. Quod hodie.

COmmuni conſenſu non diſſoluitur matrimonium, niſi Religionis, & caſtitatis cauſa Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſupr. hoc tit.*

De hac materia vide poſita *in collect. ad cap.1. cum ſeqq. de conuerſ. coniug. in Decretalib.*

S V M M A R I V M.

1 *Diuortium impune fieri propter impotentiam coitus, tranſacto priùs biennio. Corrigitur per alia iura, quæ triennium deſiderant, n.2.*

L. In cauſis. X.

Imp. IVSTIN. A. *Menna P.P.*

PRopter impotentiam coitus poteſt impunè diuortium fieri, priùs biennio tranſacto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſuprà hoc tit.* 1

Corri

2 Corrigitur per alia iura quæ trienoium deſiderant, vt aduertit Maſcard. *de probat. concl.* 31 1. *num.* 3. & vide poſita *in collect. ad cap.* 1. *& ad cap. laudabilem, de frigidis, & malef. in Decretalib.* vbi latè de hoc triennio experientiæ, de quo etiam Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 108. *cum ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſolo conſenſu etiam abſque dote contrahi, & repudiantem vxorem indotatam ſine cauſa puniri in quarta bonorum, applicanda mulieri: ita tamen quòd centum libras auri non excedat. idem è contra in vxore indotata virum repudiante, num.* 2.

3 *Maritus ſi accipit vxorem indotatam, & eam expulit è domo ſua ſine cauſa, debet ei dare ex propria ſubſtantia quartam partem, & ſtatim.*

4 *Intellectus l. iubemus,* 11. *C. de repud.*

5 *Mulieres præſumuntur luxurioſæ.*

6 *Vxor dotem perdit ſi cum alienis hominibus deſcendit in balneum.*

7 *Declaratur l. iubemus, verb. iudicio de moribus.*

8 *Dos quòd non ſit de natura matrimonij, remiſſiuè.*

L. Iubemus. XI. & vlt.

Idem A. Hermogeni Mag. offic.

1 SOlo conſenſu etiam abſque dote contrahitur matrimonium, & repudians vxorem indotatam ſine cauſa, punitur in quarta bonorum mulieri applicanda: ita tamen quòd centum libras auri non excedat;
2 & idem è contra in vxore indotata virum repudiante. Et hoc lucrum debet reſeruari liberis eiuſdem matrimonij ſi extant, & iudicium de moribus eſt ſublatum, & aliæ cauſæ ad diuortium ſunt additæ. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

3 *Si verò ſine culpa*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi maritus accipit vxorem indotatam, & eam expulit à domo ſua ſine cauſa, debet ei dare maritus ex propria ſubſtantia quartam partem, ſcilicet ſtatim, vt per Palat. *in repetit. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxorem, notab.* 3. *in princ. num.* 4. D. Barboſ. *in rubr. ff. ſolut. matrim. part.* 2. *num.* 45. *in fine*, vbi *num.* 46. aduertit hunc textum loqui quando maritus expulit vxorem à cohabitatione, mittendo ei repudium, in quibus terminis ipſe fatetur quòd ſi interueniat diuortium, ea quarta pars ſubſtantiæ mariti applicabitur mulieri, cùm neque dos ei reſtitui poſſit, quæ data non eſt, neque etiam poſſit habere ex bonis mariti donationem propter nuptias, vnde ne culpa mariti remaneat impunita, præſtabitur, inquit, prædicta quarta pars bonorum mariti vxori indotatæ; cæterùm ſi nulla adhuc facta ſit ſeparatio, ea quarta pars non debetur vxori, ſed tantùm maritus ei ſeorſum habitanti culpa mariti neceſſaria ſubminiſtrabit, & diuortio demum ſequuto ea quarta pars concedetur vxori.

4 Idem D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 4 *num.* 28 *ff. ſolut. matrim.* vbi duobus modis intelligit hunc textum: primò vt procedat quando dos nulla promiſſa fuit, tunc enim maritus non poteſt vxorem indotatam expellere, ſed ſibi imputet, quia eam ſine dote accepit: & ideo cogendus erit ex fructibus propriorum bonorum onera matrimonij ſuſtinere, & vxori neceſſaria ſubminiſtrare: ſecundò & meliùs procedere ait reſpectu mariti, is enim qui accepit vxorem indotatam, non poteſt cogere vxorem, vel etiam ſocerum, vt ſibi dos conſtituatur, ſed imputet ſibi, qui ſine dote accepit: cæterùm, addit ille, ipſa mulier indotata poterit implorare officium iudicis vt cogat patrem dotem congruam ſibi conſtituere, &c.

Vel ita luxurioſa eſt, &c.] Ergo mulieres præſumuntur luxurioſæ, de quo Tiraq. *l.* 9. *connub. gloſſ.* 1. *part.* 9. *num.* 92. 5

Vt commune lauacrum cum viris, &c.] Notatur ad hoc quòd vxor dotem perdit, ſi cum alienis hominibus deſcendit in balneum, vt per Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſi quis ex his*, *num.* 78 *ff. de liber. agnoſc.* Surd. *de alim. tit.* 7. *q.* 16. *num.* 37. 6

Iudicio de moribus, &c.] De hoc iudicio vide Ræuard. *lib.* 4. *var. cap.* 13. *n.* 4. *cum ſeq.* D. Barboſ. *ad l. viro atque vxore* 40. *n.* 1. *&* 2. *ff. ſolut. matrim.* vbi ait quòd licèt apud Iureconſultos inſtituta accuſatione adulterij, amitteretur tota dos, tamen ſi eo iudicio prætermiſſo, maritus (quaſi tegens pudorem) recurrebat ad iudicium de moribus, non totam dotem lucrabatur, ſed tantùm ſextam dotis partem; ſubditque hoc iudicium de moribus intendi apud cenſores, habuiſſéque effectus accuſationis criminalis. & tandem concludit illud hodie eſſe ſublatum per Iuſtinianum, & retentiones, quæ ex illo fiebant, vt exprimitur in hoc text. 7

Ad communem huius text. allegationem quòd dos non eſt de natura matrimonij, quia conſiſtere poteſt ſine dote, etiamſi mulier habeat bona, vide Surd. *de alimentis tit* 7. *quæſt.* 19. *num.* 5. 8

Soluto matrimonio quemadmodum dos petatur.

TIT. XVIII.

DIREMPTO matrimonio, maritus, qui dotem propter onera matrimonij accepit, aut pater eius, qui eum habebat in poteſtate, aut heres eius reſtituit dotem mulieri, vel patri eius, vel vtrique, vel extraneo, qui dotem ſibi recepit. Dabatur olim actio rei vxoriæ, vel ex ſtipulatu; hodie ex ſtipulatu ſola. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. item Giphan. *tom.* 1. *pag.* 451. De materia tit. vide Suar. Villalob. Donat. à Fina *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 12. *pag.* 739. Arimin. Tepat. *var. ſent. tom.* 2. *tit.* 462.

SVMMARIVM.

5 *Ancilla in dotem datâ, licèt æſtimatâ, debet reſtitui nedum ipſa, ſed peti etiam partus poteſt, & n.* 2.

3 *Maritum nõ lucrari partum ancillæ iure communi.*

4 *Dotis confeſſio deſinit eſſe ſuſpecta, vbi eius promiſſio præceſſerat.*

L. Dubium. I.

Impp. SEVER. & ANTONIN. AA. *Gemillæ.*

VBi ancilla in dotem data, licèt æſtimata, debet reſtitui nedum ipſa, ſed etiam partus poteſt peti. 1
Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Fulgoſ. Angel. Caſtrenſ. Bald. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.* 62 Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
2 1 munt *l. Hiſpan. 20. tit. 11. part. 4.* vbi ſtatuitur quòd ſi mulier dat ancillam ſuam viro in dotem, non cedit ipſa, nec partus ipſius lucro viri, niſi vir receperit eam æſtimatam, promittens æſtimationem ſoluto matrimonio reddere, & quod ſuſtinebit interitum, & deteriorationis periculum, ſed ſi ad vnum tantùm ſe obligauit, non cedunt eius lucro, D. Barboſ. *in l. ſi æſtimata 51. num. 36. ff. ſolut. matrim.* vbi agit de conciliatione huius text. cum *l. pen. § mancipia, illo tit.* & pro illorum iurium vero intellectu aduertit quòd vbi mancipia dantur æſtimata, & additur pactum vt eiſdem pretiis reſtituantur, hoc pactum in effectu importat, vt ſi extant, reſtituantur eiſdem pretiis, & à contrario ſi non extent, tunc reſtituatur æſtimatio, quaſi æſtimatio præcedens adiuncta pacto ſequenti eum inducat effectum, vt ſi tempore reſtitutionis dotis non extent mancipia, cenſeantur æſtimata, ſi verò extent, tunc cenſeantur dotalia. Item quòd licèt extantia cenſeantur dotalia, & ita periculum deteriorationis ad mulierem pertineat, *l. plerumque 11. in princ. ff. de iure dot.* id tamen intelligitur, niſi hoc contingat culpa ſaltem leui mariti, nam etiam in rebus dotalibus maritus tenetur de leui culpa, *l. etiam 19. § licet, ff. hoc tit.* vnde vt pactum quòd extantia reſtituantur eiſdem pretiis, etiamſi deterioratio cõtingat citra eam culpam, quam maritus tenetur præſtare ratione dotalis contractus, & ſic quantumcunque deterioratio contingat leuiſſima culpa mariti, de qua ſecundùm naturam contractus ipſe non tenetur. Hinc infert ad dicta iura veram concordiam, quòd ſcilicet in noſtro text. pactum erat quòd ſerui extantes reſtituerentur, quod intelligebatur vt reſtituerentur vti eſſent, niſi quatenus culpa ſecundùm naturam contractus obligaret maritum, cùm igitur ratione pacti nullum nouum periculum ad maritum pertineret, partus ancillæ ad eum non pertinet: ſed *in d. § mancipia*, pactum fuerat vt extantes ſerui reſtituerentur eodem pretio, quod importat vt maritus teneatur, etiamſi contingat deterioratio eius culpa leuiſſima, quod periculum efficiet vt partus ad eum pertineat, &c. Gutier. *de tutel. & curis p. 3. cap. 30.*
3 *n. 9.* vbi per hunc textum tenet maritum iure communi non lucrari partum ancillæ dotalis.

4 Notarut ad hoc quòd dotis confeſſio deſinit eſſe ſuſpecta vbi eius promiſſio præceſſerat, vt per Brunor. à Sole *in locis commun. verbo dos 11. verſ. dotis confeſſio.*

S V M M A R I V M.

1 *ſicut per Exactionem expreſſam pater non præiudicat filio, ita nec per tacitam ex quaſi contractu addictionis inductam.*

2 *τὸ* Exigere *refertur ad eum, qui conuentus in iudicio coactus eſt ſoluere.*

L. Secundum. II.

Iidem AA. *Aquiliæ.*

1 Sicut patet per expreſſam exactionem non præiudicat filio, ſic nec per tacitam ex quaſi contractu addictionis inductam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 *Sine voluntate tua nec exigere, &c.*] Notarut ad hoc quòd verbum, *exigere*, refertur ad eum, qui conuentus in iudiciu coactus eſt ſoluere, vt per D. Barboſ. *in l. 3. & 4. n. 25. in med. ff. ſolut. matrim.* vbi in contrarium citat *l. verbum exactæ 185. ff. de verb. ſignif.* quo loci verbum, *exacta pecunia*, verificatur in eo, quod ſponte ſoluitur, & ideo pro concordia aduertit verbum, *exigere*, duobus modis accipi poſſe, ſcilicet in ſtricta ſignificatione, & ſignificat quid ab inuito extorqueri, aut in larga ſignificatione, & tunc in ſpontanea ſolutione verificari poteſt, & *n. 26.* ſubdit idem verbum propriè deſignare ſolutionem neceſſariam, quia ad id ſignificandũ principaliter fuit inuentum, largo etiam modo poſſe referri, ait, ad ſpontaneam ſolutionem, ea ratione, quia quamuis quis ſponte ſoluat, tamen propter neceſſitatem cauſatiuam videtur ſoluiſſe, &c.

S V M M A R I V M.

1 *Dos data ſeruo quem putabat eſſe liberum, repetitur, ſed filij nati licèt ſint ingenui, dicuntur ſpurij.*

2 *Priuilegia conceſſa exactioni veræ dotis, conceduntur etiam doti putatiuæ.*

L. Si ignorans. III.

Imp. ANTONIN. A. *Hoſtiliæ.*

Dos data ſeruó quem liberum eſſe putauit, repetitur, ſed filij nati licèt ſint ingenui, dicuntur ſpurij. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupra hoc tit.* 1

De materia & intellectu huius text. vide D. Barboſ. *in l. ſi cùm dotem 23. § fin. num. 1. cum ſeqq. ff. ſolut. matrim.* vbi ait textum illum ſentire quòd quando mulier ignoranter contraxit cum ſeruo, habet priuilegia conceſſa doris veræ repetitioni, tamen ſi ſcienter cum eo contraxit, quamuis dotem poſſit repetere, *l. Lucius Titius 27. ff. depoſiti*, non tamen habebit priuilegia dotis veræ repetitioni conceſſa, quia illa videtur amiſiſſe, propter rationem *l. auxilium, in fine, ff. de minorib.* & ad hunc modum debere explicari textum in præſenti concludit.

Notari ſolet ad hoc quòd priuilegia conceſſa exactioni veræ dotis, conceduntur etiam doti putatiuæ, vt per Tiraquell. *poſt leges connub. gloſſ. 8. à num. 235.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 56.* D. Barboſ. *vbi ſupra, num. 3.* vbi *num. 4.* propter text. *in l. ſi concubina 17. ff. de act. rerum amotar.* qui in contrarium viget, ſic cum Bart. diſtinguit, aut agitur de exigenda dote, & priuilegia conceſſa exactioni veræ dotis, competunt etiam quando agitur de exactione dotis putatiuæ, & procedunt text. *in præſenti, & in d. l. ſi cum dotem, § fin. & in l. 2. § fin. ff. de priuileg. credit.* aut non agitur de exactione dotis, & tunc priuilegia conceſſa vero matrimonio, & conſequenter veræ doti, non cenſentur competere matrimonio putatiuo, & conſequenter doti putatiuæ, in quibus terminis ait procedere *d. l. ſi concubina.* 2

Aduertit idem D. Barboſ. *n. 10. verſ. hanc primam concluſionem*, in terminis huius text. liberam mulierem dediſſe dotem ſeruo; ita vt ſi è contra ponas mulierem ſeruam contraxiſſe matrimonium cum libero, & ei dotem dediſſe, vt contingit in ſpecie *cap. 2. de coniug. ſeruor.* tunc cùm ſerua non potuerit transferre dominium dotis in maritum ſine conſenſu domini, poterit dominus dotem vendicare, vt eſt expreſſum *in l. Proculus 68. ff. de iure dot.* & intelligit procedere etiamſi hæc ſerua ex peculio dotem dederit.

S V M M A R I V M.

1 *Dos data à patre per obitum filiæ ad patrem reuertitur, & num. 2. intellige vt num. 3. & 4. idem in-*

uiſt in

diſtinctè obſeruari in dote profectitia, num. 5. intellige ſiue detur filiæ in poteſtate, ſiue emancipatæ, num. 7. quocunque modo dirimatur matrimonium filia in poteſtate, dos ad patrem reuertitur, num. 6.

L. Dos à patre. IV.

Imp. ALEXAND. A. *Apollonio.*

1 PEr obitum filiæ dos data à patre reuertitur ad pa-
trem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1.
num. 1. *ſuprà hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.* 62.
verſo.
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt *l. Hiſpan.* 30 *tit.* 11. *part.* 4 *vbi gloſſ.* 2. Gouean.
noſter *lection. variarum iuris ciuilis lib.* 2. *cap.* 4. vbi
verbum *filiafamilias*, in hoc textu delendum eſſe
cenſet, Roder. Xuar. *allegat.* 20. *num.* 20. *in fine*, vbi
3 intelligit ſi filia naturaliter mortua eſſet, ſecus ſi ciui-
liter, putà quia ingreſſa eſſet monaſterium, & profeſ-
ſionem ibi feciſſet. Anton. Gom. *l.* 50. *Tari num.* 28.
verſic. ſecundò intellige, vbi quòd ſi filia decedat du-
rante matrimonio, tota dos & actio eius quæritur pa-
tri, & conſolidatur in eius perſona, Boër. *deciſ.* 186.
col. 3. *in princip.* Menoch. *conſil.* 5. *num.* 36. Vezin.
tom. 2. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 33. *pag.* 741. vbi
4 intelligit, ſi filia ſine liberis moriatur, ſecus ſi filios
habeat; & deinde ampliat etiamſi per patrem ſtipu-
lata ſit ſibi reuerti liberis ſtantibus, ſi liberi adſunt
tempore mortis filiæ, ſtatim eſt dos ipſius matris, &
filij ex ſucceſſione matris veniunt, & non aui. Ioſeph.
Ludou. *tom.* 3. *commun. tit. de iure dotium, concluſ.* 2.
pag. 463 Menoch. *conſil.* 3. *num.* 36. Surd. *de aliment.*
tit. 5. *quæſt.* 7. *num.* 6. *&* *tit.* 8. *priuileg.* 74. Fachinæ. *con-*
trouerſ. lib. 3. *cap.* 71. Seraphin. *de priuileg. iurament.*
priuileg. 26. *in princip.* Ceuall. *communium contra com-*
munes quæſt. 378. *num.* 1. latè D. Barboſ. *in l. poſt dotem*
5 41. *num.* 53. *ff. ſolut. matrim.* vbi ait deciſionem huius
legis hodie in dote profectitia indiſtinctè obſeruan-
dam, & *num.* 54. *in princip.* pro regula conſtituit quòd
etiamſi per diuortium ſoluatur matrimonium, dos
profectitia data filiæ indiſtinctè ad patrem reuertitur.
6 & *in rubr. illius tit. part.* 2. *num.* 67. *propè finem*, vbi ait
quòd quocunque modo dirimatur matrimonium fi-
liæ in poteſtate, dos reuertitur ad patrem. latè de do-
te profectitia Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis*
conuent. lib. 12. *tit.* 8. *per tot.*
7 Intellige concluſionem procedere ſiue dos profe-
ctitia detur filiæ in poteſtate, ſiue filiæ emancipatæ, vt
per D. Barboſ. *in l.* 2. §. *quod ſi in patris*, *num.* 38. *in*
princip. ff. ſolut. matrim. vbi antè *in num.* 37. reprobat
Anton. Gouean. *loco citato*, dum exiſtimat particulam,
filiafamilias, de qua *in præſenti*, eſſe ſubdititiam, ac
proinde veriſimilius eſſe Imperatorem de filia ſim-
pliciter fuiſſe loquutum. Sed longè verius reſponde-
ri poſſe ait quòd in hac l. Imperator reſpondet ſecun-
dùm caſus contingentiam.

In gloſſ. *Filiafamil. vnic*, ibi, *hîc autem illud quæri-*
tur ſi ſunt filij ex eo matrimonio, an nihilominus habeat
locum hæc lex, &c. Notatur ad hoc quòd hæc lex ha-
bet locum ſi filij remanſerint ex tali matrimonio, de
cuius opinionis veritate vide Capyc. *deciſ.* 176. The-
ſaur. *Pedem deciſ.* 190. Bellacomb. *d. lib.* 5. *tit.* 12. *n.* 34.
& 37. *pag.* 741. Ceuall. *d. q.* 378. *a n.* 2. latè D. Barboſ.
in d. l. poſt dotem 41. *num* 49. *ff. ſolut. matrim.* Rot. *de-*
ciſ. 248. *a princip. part.* 4. *diuerſ.* aliàs *in nouiſſim. nouæ*
Farinacij.

SVMMARIVM.

1 *Dotis repetitioni non facit locum captiuitas vxoris, ſed eius mors naturalis.*

2 *Dotem non poteſt repetere vxor marito captiuo contrarium num.* 3.

4 *Mariti mors quomodo probanda vt vxor poſſit ſecundò nubere. ſufficere probari per præſumptionem vrgentem, & famam, num.* 5.

L. Siquidem. V.

Impp. AVRELIAN. *&* GALLIEN. AA. *&* VALER. C. *Tauro.*

CAptiuitas vxoris non facit locum repetitioni do- 1
tis, ſed eius mors naturalis. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*
Ex hoc text. colligit Paul. de Caſtro *in rubr. ff. ſo-* 2
lut. matrim. num. 3. marito captiuo vxorem dotem re-
petere non poſſe, ſequuntur Alciat. *ibi n.* 16. Conan.
comment. iuris lib 8. *cap.* 10. *n.* 2. Sed contrarium, imò 3
quòd hoc caſu videtur dicere dotem repetere, cùm
per captiuitatem re vera ſoluatur matrimonium, per
text. *in l. ſi quis ſic* 57. *ff. hoc tit.* tenent Campeg. *de dote*
p. 5. *q.* 4. D. Barboſ. *in d. rubr. ff. ſolut. matrim. p.* 2. *n.* 65.
in fine, & 66. Cald Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *q.* 17. *n.* 7.
reſpondentes textum *in præſenti* non obſtare huic re-
ſolutioni, quia in eius hypotheſi frater captiuæ, tan-
quam eius hæres repetebat dotem, & ideo meritò
non auditur; nam quandiu captiuus viuit apud ho-
ſtes, non cenſetur habere hæredem, *l. nec nos*, *C. de*
poſtlimin. reuerſ. quaſi ſecus eſſet dicendum ſi frater
non tanquam hæres, ſed ratione pacti, vel ex alia iu-
ſta cauſa dotem repeteret.
In gloſſ. *Functa eſt.* ibi, *ſed quomodo probat eam de-* 4
functam, an erit neceſſarius teſtis, qui mortuam viderit,
vel ſepelierit, &c. Mors mariti quomodo probetur ad
effectum vt vxor poſſit ſecundò nubere? vide Boër.
deciſ. 288. Couarr. *de ſponſal. part* 2. *cap.* 7. §. 1. *num.* 4.
Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 12 *num.* 1. *cum ſeqq.* Viui.
tom. 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 9. *de probat. n.* 19. *pag.* 477.
& Bellacomb. *ibidem num.* 56. *pag.* 480. Viui. *tom.* 2.
etiam commun. lib. 7. *tit.* 5. *de præſcript. triginta, n.* 75.
pag. 241. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1070. *cum ſeqq.*
Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. tom.* 2. *lib.* 12. *quæſt.* 6.
num. 19. *&* *quæſt.* 7. *num.* 9. *cum ſeq. &* *lib.* 9. *quæſt.* 24.
num. 4. *cum ſeq.* latè Sanchez *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 46.
per tot.
In eadem gloſſ. ibi, *quòd ſic ſi publica habet fama,* 5
&c. Notatur ad hoc quòd mors mariti ſufficit pro-
bari per præſumptionem vrgentem & famam, quan-
do teſtes dicunt eſſe publicum, & notorium quòd ſit
mortuus, quando agitur de bonis tantùm conſequen-
dis, vt per Eman. Coſta *in l. ſi duo*, §. *cùm in bello, ver-*
bo periiſſet, *num.* 3. Couarr. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 8.
§. 11. *num.* 6. Menoch. *remed.* 4. *adipiſc. num.* 672. Ma-
rant. *in l. ſi poteſt*, *num.* 64. *ff. de acquirend. hered.* Va-
laſc. *conſil.* 71. *num.* 4. Cardoſ. *in praxi iudicum, ver-*
bo maritus, *num.* 15. Sanchez *dict. lib.* 2. *diſput.* 46.
num. 15. vbi *num.* 16. plures conditiones exigit, vt
fama quoad hoc propoſitum plenè & verè probata
ſit, primam vt duplici teſte probetur, ſecundam vt
teſtes ſint omni exceptione maiores, deponántque ſe
audiuiſſe à fide dignis; tertiam, vt concurrat cauſa
rationabilis, ex qua fama orta eſt; quartam, vt te-
ſtes deponant ſe audiuiſſe publicè à maiori popu-
li parte, nec ſat erit deponere publicè audiuiſſe;

quintam, vt deponant teſtes à quibus perſonis fama ortum habuerit, & à quibus ipſi audiuerint, &c.

SVMMARIVM.

1 *in Rei dotalis æſtimatione tam marito, quàm vxori decepto ſuccurritur, & num. 2. intellige vt n. 3.*

L. Si circumſcripta VI.

Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. *Alexandræ & Neroni.*

1 TAm marito, quàm vxori in rei dotalis æſtimatione decepto ſuccurritur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 16. tit. 11. part. 4. vbi gloſſ. 2.* Cuiac. *lib. 17. obſeruat. 1. Nouell. de dote, part. 3. priuileg. 35.* late D. Barboſ. *in l. ſi æſtimatis 51. num. 22. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* vbi tenet quòd mulieri læſæ in æſtimatione rei dotalis ſuccurritur, etiamſi læſo ſit intra dimidiam, quo caſu electionem dari marito ait, vt vel rem reſtituat, vel ſuppleat iuſtam æſtimationem, præcipuè ſi ſolùm læſa ſit in æſtimatione; nam ſi læſa ſit in eo, quòd tradidit rem, tunc res ei reſti-
3 tuenda eſt. Quæ omnia vera eſſe intelligit quando res æſtimata extat, nam ſi non extet, tunc æſtimatio præſtanda eſt, non habito reſpectu vtrùm illa fuerit iuſta, necne; & ſimiliter vera eſſe intelligit niſi dolus mariti interueniat, nam tunc ſiue res extet, ſiue non extet, ſemper iuſta æſtimatio reddenda eſt, & *num.* 24. tradit ideo ſuccurri marito propter læſionem intra dimidiam, quia hoc poſtulat natura actionis dotis, in qua bonum & æquum præcipuè obſeruatur. *l. eas. ff. de capitis diminut.* & ſic non patitur vt quis locupletetur cum iactura alterius coniugis, ex *l. iure ſuccurſum 7. §. fin. ff. de iure dot.*

L. Filiæ. VII.

Iidem AA. & CC. *Erotio.*

1 PAter auferre poteſt filiæ profectitia, quæ non ſunt dotalia. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Henric. Bocer. *diſp. iuris vniuerſi, claſſi 2. diſp. 18. num. 61.* & Cuiac. *lib. 17. obſeru. 6.*

L. Nec maritus. VIII.

Iidem AA. & CC. *Saluſtiæ.*

1 EXceptio ne quis teneatur vltra quàm facere poſſit, non prodeſt ei, qui poſt eam diues factus eſt, nec ad hæredes tranſit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Cuiac. *lib. 7. obſeru. 6.* Tiraquel. *in tract. Ceſſante cauſa, part. 1. num. 200.*

SVMMARIVM.

1 *Rei dotalis ſibi reſtituendæ poſſeſſionem propria auctoritate nemo debet ingredi, ſeu actionem ſibi competentem intentare.*

2 *per Dotis dationem non transferri dominium, nec poſſeſſionem ante rerum in dotem datarum traditionem.*

3 *pro Dote res mariti retinere non poteſt vxor viro mortuo, poſtquam hæredes intrarunt bonorum poſſeſſionem. poſſeſſionem vigore pacti quando quis poſſit ingredi auctoritate propria, num. 4. Iudex poteſt facere facultatem ingrediendi propria auctoritate, num. 5. Creditor quando habet auctoritatem ingrediendi poſſeſſionem auctoritate propria vigore pacti, nunquid debet adire iudicem, & ſi illum adeat, nunquid debeat citare partem; num. 6.*

L. Dotis actione. IX.

Iidem AA. & CC. *Martiæ.*

QVis non debet propria auctoritate ingredi poſſeſſionem rei dotalis ſibi reſtituendæ, ſed actionem ſibi competentem intentare. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* 1

Vide Duen. *regul.* 212. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 109. num.* 3. Gam. *Luſitan. deciſ. 339. num. 4. verſic. deueniendo, in fine*, vbi per hunc textum ait per dotis dationem dominium minimè transferri, neque poſſeſſionem ante traditionem rerum in dotem datarum, Ceuall. *commun. quæſt. 758. num. 66.* D. Barboſ. *in l. maritum 13. num. 31. ff. ſolut. matrim.* vbi quòd licèt ex diſpoſitione legis tranſlatum ſit dominium in vxorem, non ſic transfertur poſſeſſio. 2

Notatur ad hoc quòd vxor mortuo viro non poteſt mariti res retinere pro dote, poſtquam hæredes poſſeſſionem bonorum intrarunt, niſi illis conſentientibus, vt, per Dec. *conſil. 400. col. 2. num.* 5. Gregor. Lopez *l. 5. in gloſſ. deſpues que ge la preſt an, verſic. item vxor, tit. 2. part. 5.* Gutier. *conſil. 19. num. 14. in princip.* 3

Auctoritate propria quando quis poſſit ingredi poſſeſſionem vigore pacti, vide latè Farinac. *in praxi crimin. tit. de furtis, quæſt. 175. num. 174. cum ſeqq.* 4

Sine auctoritate, &c.] Ergo iudex poteſt facere facultatem ingrediendi propria auctoritate, de quo Tiraquell. *de iure conſtituti, part. 3. limit. 17. num. 14.* æquiparatur enim ius exequendi ex conuentione, & ex auctoritate iudicis, Roder. Xuar. *in l. poſt rem iudicatam, ſuper l. Regni, in princ. num. 11.* vbi citat hunc textum. Quando creditor vigore pacti habet auctoritatem ingrediendi poſſeſſionem propria auctoritate, nunquid debeat adire iudicem, & ſi illum adeat pro licentia ab eo obtinenda, nunquid debeat citare partem? vide Farinac. *d. quæſt. 175. num. 216. cum multis ſeqq.* 5 6

L. Si ſocero X.

Iidem AA. & CC. *Epigono.*

PAter recipiens dotem pro filio ad eius reſtitutionem tenetur in ſolidum, non de peculio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Viro mortuo res mulieri integrè reſtituenda.*

2 *Pactum quòd ſi morte mariti ſoluatur matrimonium, dos ad eius hæredes pertineat, inualidum eſt. amplia vt num. 3.*

Digitized by Google

4 *Matrimonio contracto per dotem, & arrhas. onus debita ſoluendi ſoli marito incumbit, & dos integra vxori reſtituenda eſt. eo per chartam medietatis contracto, debita contracta quocunque modo, ex illis bonis communibus pro rata exoluenda ſunt, num.5.*

6 *in Dote conſtituta & tradita, atque in promiſſa tantùm, & non tradita, idem ius ſtatuitur.*

L. Si conſtante. XI. & vlt.

Impp. Honor. & Theod. AA. *Martiano P.P.*

1 MOrtuo viro res debet integrè reſtitui mulieri. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1 ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd pactum ita initum vt ſi morte mariti ſoluatur matrimonium, dos ad eius hæredes pertineat, inualidum eſt, & iure improbatum, vt per Nouell. *de dote, part. 7. priuil. 11. n. 2. cum ſeqq.* Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2. lib. 6. quæſt. 11. ſect. 4.*
3 *num. 26.* D. Barboſ. *in l. 2. in princ. part. 1. num. 141. ff. ſoluto matrim.* vbi *num. 143.* ampliat vt prædictum pactum non valeat quantumcunque ex eo matrimonio ſuperſint liberi, & etiamſi pater pro muliere dotem dediſſet, idem D. Barboſ. *in l. poſt dotem num. 41. in fine, ff. ſoluto matr.*

4 Notatur etiam ad hoc quòd vbi matrimonium contractum fuerit per dotem, & arrhas, onus ſoluendi debita incumbit ſoli marito, & dos integra vxori reſtituenda eſt, vt per Gam. *Luſit. deciſ. 186. & 366.* D. Barboſ. *in l. 1. part. 4. num. 100. ff. ſoluto matr. & in l. ſi conſtante 25. in princip. num. 51. ff. eod. tit.*
5 vbi ſubdit quòd ſi matrimonium contrahatur per chartam medietatis, quia tunc ſecundùm Portugaliæ conſuetudinem cenſetur contracta ſocietas vniuerſalis omnium bonorum, debita contracta quocunque modo, ex illis bonis communibus pro rata exoluenda ſunt: admonétque cauendum eſſe à traditis per Gam. *d. deciſ. 176. ad fin.* dum tenet in marito, & vxore ſociis omnium bonorum ſecundùm illius Regni conſuetudinem, omne æs alienum conflatum per coniuges à marito exolui debere, integra dote mulieris remanente, iuxta text. *in præſenti*, quam quidem opinionem ex proximè à ſe traditis confundi aſſerit, & quia cùm bona tanquam commonia conſiderentur, & non tanquam dotalia, non poſſe habere locum reg. huius text. ſed recurrendum eſſe ad iura loquentia de ſocietate vniuerſali. Addit tamen quòd ſi hoc caſu vxor renunciet lucris, prout poteſt etiam conſtante matrimonio, *l. qui autem, ff. quæ in fraudem cred.* non tenebitur ad debita contracta conſtante matrimonio, nam cùm ratione tacitæ ſocietatis ad prædicta debita teneatur, ſi lucris renunciet, non eſt cogenda prædicta debita ſoluere, ſed tunc propriè locum habet deciſio huius l. & *n. 52.* hæc vera eſſe intelligit quando tantùm communicantur lucra quæſita conſtante matrimonio, nam ſi per chartam medietatis matrimonium contrahatur, non eſt admittenda prædicta renunciatio in præiudicium creditorum, quibus ius exigendi credita erat quæſitum propter vniuerſalem ſocietatem, quæ inter coniuges cenſetur contracta.

6 *Quæ data dicitur, vel promiſſa.*] Ergo idem ius ſtatuitur in dote conſtituta, & tradita, atque in promiſſa tantùm, & non tradita, vt per Tiraq. *de retractu connent. ad fin. tit. num. 32.*

Si dos conſtante matrimonio ſoluta (id eſt, à marito reſtituta) *fuerit.*

Tit. XIX.

IIsdem caſibus, quibus dos lucro mariti cedere debet, ſi conſtante matrimonio maritus eam ſoluerit, ſoluto matrimonio repetit, vnà cum omnibus fructibus. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 34.* D. Barboſ. *in l. 2. in princ. part. 2. per tot. ff. ſoluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Dos non poteſt conſtante matrimonio vxori reſtitui, & reſtituta cum fructibus interim perceptis repetitur, & num. 2. ſi reſtituatur, maritus non conſequitur liberationem, num. 3. liberatur ſi reſtituatur, vt ſe & ſuos alat, modò probauerit quòd vxor pecuniam impenderit in alimenta, num. 4. ita non valet dotis reſtitutio facta conſtante matrimonio, vt neque ex ea transferatur dominium, neque maritus liberatus remaneat, num. 5. limita procedere quando dos reſtituta conſiſtit in referente fructus, non ſi conſiſtat in pecunia, num. 6. infertur quòd cùm dicta reſtitutio conſideretur tanquam donatio prohibita inter coniuges morte mariti in eodem perſiſtentis voluntate confirmabitur, num. 7. Limita*

I. Quando adeſt vrgens neceſſitas, num. 8.
II. Propter euidentem vtilitatem mulieris, n. 9.
III. Propter cauſam pietatis, num. 10.

L. Si conſtante matrimonio. Vnic.

Impp. Honor. & Theod. AA. *Mariniano P.P.*

DOs conſtante matrimonio non poteſt vxori 1
reſtitui, & reſtituta cum fructibus interim perceptis repetitur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Burrig. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 62. verſo*, Giphan. *tom. 1. pag. 452.* Sebaſt. Næui, remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſ. quoad primam eius par- 2
tem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 8. tit. 29. part. 3. & l. 29. tit. 11. part. 4.* Natt. *conſ. 55. num. 7. lib. 3.* Grammat. *conſ. 92. num. 13. in ciuil.* Menoch. *conſ. 378. num. 36.* latè Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 34. a princip.*
vbi quòd dos non poteſt à marito reſtitui vxori con- 3
ſtante matrimonio, & ſi reſtituatur, maritus non
conſequitur liberationem, & *num. 3.* tenet quòd ſi 4
dos vxori conſtante matrimonio reſtituatur, vt ſe & ſuos alat, maritus liberatur ſi probauerit quòd vxor impenderit pecuniam in alimenta, & *num. 6.* tradit quòd quando dos reſtituitur conſtante matrimonio, tenetur reſtituens probare quòd verſa ſit in vtilitatem vxoris, ſi vult liberari, Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 48. num. 51.* Rebell. *de oblig. inſtit. part. 2.*

lib. 5. quaſt. 12. ſect. 1. num. 1. latiſſimè D. Barboſ. *in l.*
5 *2. in princ. part. 2. à num. 1. ff. ſoluto matrim.* vbi *num. 2.*
prope fin. ſubdit ita non valere dotis reſtitutionem factam conſtante matrimonio, vt neque ex ea dominium transferatur, neque maritus remaneat libera-
6 tus, & limitat textum *in præſenti*, vt procedat quando dos reſtituta conſiſtit in reſerente fructus, non ſi
7 conſiſtat in pecunia; & *num.* 13. infert quòd cùm dicta reſtitutio conſideretur tanquam donatio prohibita inter coniuges, morte mariti in eadem perſiſtentis voluntate confirmabitur, non obſtante deciſione huius text. dum habet mortua vxore dotem reſtituendam eſſe marito cum fructibus, quia in ſpecie huius l. maritus ſuperuixit vxori; vt ex littera conſtat, & vt donatio confirmaretur morte, oportebat quòd maritus donans decedat ante vxorem, aliàs ſecus. *l. etiam, & l. à marito, C. de donat. inter vir. & vxor.* & *num.* 4. limitat in tribus caſibus, primus eſt
8 quando adeſt vrgens neceſſitas, quia ſcilicet mulier tenetur ſoluere æs alienum paternum, quia ei hæres extitit, nam tunc vt liberetur mulier ab ære alieno,
9 licitè ei reſtituitur dos conſtante matrimonio. Secundus eſt propter euidentem vtilitatem mulieris, iuxta
10 text. *in l. fin. ff. de iure dot.* Tertius eſt propter cauſam pietatis, vt quia mulier ex dote reſtituta vult alimenta præſtare filiis ſuſceptis ex alio matrimonio, vel redimere maritum, vel conſanguineos à captiuitate, & *num.* 8 *in fine*, ac *num. ſeq.* ad explicationem eorum, quæ dicta ſunt, aduertendum ducit quòd vt dos iuſtè & licitè reſtituatur conſtante matrimonio, & licitè abſumatur per mulierem, duo copulatiuè requiruntur, ſcilicet cauſa iuſta & honeſta, reſpiciens conſeruationem vitæ, vel libertatis, item quòd fiat perſonæ ſanguine mulieri coniunctæ.

Ne fideiuſſores, vel mandatores dotium, (reſtituendarum cauſa) *dentur* (à marito, vel ſocero, dotem accipiente.

Tit. XX.

De dote actione non teneri maritum, vel ſocerum, vel hæredem, dictum eſt ſuprà *tit.* 18. non fideiuſſorem, vel mandatorem, id eſt, eum, qui pro marito, vel ſocero dotem accipiente, fideiuſſit apud eum, cui dos reſtituenda eſt, vel huic mandauit, vt ſuo periculo dotem daret, de quo agitur *hoc tit* Scripſerunt in hanc rub. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide *l. Hiſp. 1, cum ſeqq. tit. 11. part. 4.* Iaſ. *in repet. l. ſi conſtante num. 49. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 26. à princip.* Bald Nouell. *de dote part. 6. priuil. 21.* Conan. *comment. lib. 8. cap. 9. num. 8.* Duaren *de ſoluto matrim. tit. de dotibus cap 4.* Gutier. *de iuram. confirm. part. 1. cap. 21. num. 2.* Viui. Donat. à Fina & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 13. pag. 752.* Ioſeph. Ludou. *tom. 3. etiam commun. tit. de iure dotium, concl. 3. pag. 463.* Thoming. *deciſ.* 58. Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ.* 1. *num. 17.* Anton. Hering. *de fideiuſſorib. cap. 6. per tot.* Camill. Borrel. *in ſumm. deciſ. part. 3. tit. 5. de priuil. dotal. num. 344. cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 453.*

3 Vtrùm duo Rei debendi ex cauſa dotis poſſint conſtitui? vide Mich. Graſſ. *tom 1. commun. opin. lib. 5. tit. 13. num. 4.* Ioan. Garc. *reg. 193. num. 2.* D. Barboſ. *in l. ſi cùm dotem 23. §. transgrediamur num. 38. & ſeq. ff. ſoluto matr.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib. 15. tit. 2. num. 8. & 9.*

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor, vel mandator non debet dari vxori à parte viri pro dote conſeruanda, & num. 2. hæc fideiuſſio de reſtituenda dote à marito tradita, & obligatio ac promiſſio à quolibet facta, an confirmetur iuramento, remiſſiuè, num. 3.*
4 *Pignus quando conſtituitur per traditionem alicu-*
ius rei ſtabilis, vel mobilis, quæ fieret per virum vxori pro tutela ſuæ dotis, talis pignorum datio, ſicut & fideiuſſio prohibita cenſenda eſt.
5 *Fideiuſſor poteſt dari pro dote promiſſa ſoluto iam matrimonio. licèt pro marito recipiente dotem non poſſit interuenire fideiuſſor, poteſt tamen interuenire alius, qui principaliter ſe obliget cum marito, num. 6. Pater an cogi poſſit ad fideiubendum pro filio de vxoris dote reſtituenda, num. 7. Maritus inuitus cogi nequit dare hunc fideiuſſorem, ſponte autem dare non prohibetur, num. 8. Vir eſto det fideiuſſores, nulla ex parte eorum conſurgat obligatio, nec illi priuilegio renunciari poteſt, num. 9.*
10 *Rubrica habens orationem perfectam probat, & ad deciſionem cauſarum allegari poteſt.*
11 *Legi prohibitoriæ renunciari nequit.*

L. Siue ex iure. I.

Imppp. Gratian. Valent. & Theod. AAA. *Cynegio P. P.*

A Patre viri fideiuſſor, vel mandator non debet 1
dari vxori pro dote conſeruanda. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Cuiac. Sichard. Alovſ. Leo *ſuper §. fol. 61. verſo,* Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, 2
exornántque Bernard. Diaz *reg. 292.* Ioan. Garcian. *reg. 193.* Palat. *in repet. cap. per veſtras. de donat. inter virum & vxor. notab. 5. per tot.* Alciat. *lib. 4. parerg. cap. 26.* Conan. *comment. lib. 8. cap. 9. num. 8.* Nouell. *de dote part. 6. priuil. 21. limit. 12.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 26.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſ. 10. princ. num. 7.* Viui. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 13. num. 1. pag. 362.* vbi per hunc text. dicit quòd fideiuſſio de dote conſeruanda per maritum præſtari non debet conſtante matrimonio, ſubdítque per ſummum Pont. prouiſum, eaurúmque repetiri *in cap. per veſtras, de donat. inter virum, & vxor.* fideiuſſionem ipſam in cauſa inopiæ mariti vxori præſtandam fore de dote conſeruanda. Fachin. *controuerſ. lib. 3. cap. 18.* D. Barboſ. *in l. maritum 13. num. 81. prope fin. ff. ſoluto matr.* vbi ait maritum pro dotis reſtitutione non poſſe dare fideiuſſorem vxori, limitátque niſi dederit poſt ſolutum matrimonium, & *in l. ſi cùm dotem 23. §. transgrediamur n. 29. ff. eod. tit.* vbi tradit quòd licèt maritus, vel ſocer prohibeantur dare fideiuſſores, non tamen prohibentur obligare bona pro reſtitutione dotis, latè Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. part. 3. tit. 5. de priuil. dotalib. num. 344. cum ſeqq.* latè Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 425. num. 1. & 2.*

Vtrùm

3 Vtrùm autem iuramento firmetur hæc fideiuſſio de reſtituenda dote à marito tradita, & obligatio ac promiſſio à quolibet facta? vide Bald. Nouell. *d. part. 6. priuil.* 21. *limit.* 12. Campeg. *de dote part.* 3. *q.* 174. Corn. *conſ.* 287. *per tot. lib.* 6. Cou. *in cap. quamuis pactum, part.* 2. §. 2. *num.* 9. *de pactis lib.* 6. Ioſeph Ludou. *Peruſ. deciſ.* 57. *num.* 5. Seraph. *de priuil. iur. priuil.* 69. Gutier. *de iuram. confirmat. part.* 1. *cap.* 21. latè Camill. Borrel. *d. tit.* 5. *n.* 359. *cum ſeqq.* Ant. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 26. *verſ. quintò limita.* Molin. *d. diſp.* 425. *num.* 1. *verſ. ſi tamen iuramento.*

4 In gloſ. *Vir vxori.* 2. ibi, *ſecundò quid de pignore,* &c. Nota quòd Palat. *in d. notab.* 5. *num.* 13. latè tractat hanc quæſtionem, & tandem concludit quòd quando conſtituitur pignus per traditionem alicuius rei ſtabilis, vel mobilis, quæ fieret per virum vxori pro tutela ſuæ dotis, talis pignorum datio, ſicut & fideiuſſio prohibita cenſeri debet, ex quo tranſit tunc omnis poſſeſſio in mulierem tam ciuilis, quàm naturalis, ex quo videtur dari occaſio perfidiæ, & maleuolentiæ viri contra vxorem, non confidentem de eo, prout eadem ratione dicitur in fideiuſſore, &c. Gutier. *d. par.* 1. *cap.* 21. *num.* 5.

5 In ead. gloſ. ibi, *item an poſt ſolutum matrimonium poſſit dari? reſponde ſic.* Notatur ad hoc quòd pro dote promiſſa poteſt dari fideiuſſor ſoluto tam matrimonio, vt per Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 26. *verſ. tertiò limita.* Gutier. *d. cap.* 21. *num.* 7. Molin. *d. diſp.* 425. *num.* 2. *verſ. tertius.*

6 In ead. gloſ. ibi, *item an alius poſſit pro viro dotem accipere, & ſe obligare,* &c. Nota quòd licèt pro marito recipiente dotem non poſſit interuenire fideiuſſor, poteſt tamen interuenire alius, qui principaliter ſe obliget cum marito, *l. fin. C. de dote cauta,* Campeg. *de dote part.* 3. *quæſt.* 179. Octauian. *Pedem. deciſ.* 43. *num.* 11. D. Barboſ. *in d. l. ſi cum dotem* 23. §. *tranſgrediamur, num.* 38.

7 In ead. gloſ. ibi, *vel patre eius,* &c. Verùm hic tit. comprehendat patrem, poſſitne ille ad fideiubendum cogi pro filio de vxoris dote reſtituenda, latè tradit Camil. Borrel. *d. part.* 3. *tit.* 5. *num.* 344. *cum ſeqq.* D. Barboſ. *in d.* §. *tranſgrediamur num.* 29. *verſ. item loquimur.*

8 In ead. gloſ. ibi, *item ſi ipſe vir dat, an teneatur fideiuſſor,* &c. Nota quòd maritus inuitus cogi non poteſt dare hunc fideiuſſorem, ſponte autem dare non prohibetur, vt per Duaren. *d. tit. ſoluto matrim. cap.* 4. Nouell. *d. part.* 6. *priuil.* 21. *num.* 5. Palat. *d. notab.* 5. *num.* 5. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſ.* 190. *num.* 43. *verſ. reſpondetur etiam, & lib.* 6. *præſ.* 1. *num.* 17. ſed aliter D. Barboſ. *in d.* §. *tranſgrediamur num.* 29. *in princip. verſ. imò nec volentes prædictam cautionem offerre poſſunt.*

9 In ead. gloſ. ibi, *item an poſſit renuntiari huic tit.* &c. Notatur ad hoc quòd huic diſpoſitioni renuntiari non poteſt, vt per Anton. Gom. *d. l.* 50. *Tauri num.* 26. *col.* 1. Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 425. *num.* 2. *in princip.* vbi tenet quòd eſto vir fideiuſſores det, nulla ex parte eorum conſurget obligatio, nec illi priuilegio poteſt renuntiari. Gutier. *d. cap.* 21. *num.* 13.

10 In ead. gloſ. ibi, *ex ipſa rubrica, quæ prohibitoria eſt,* &c. Notatur ad hoc quòd rubrica habens orationem perfectam probat, & ad deciſionem cauſarum allegari poteſt, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 1284. aliàs 1290. *per tot.* & alios per me citatos *in principio huius collect. ſuper Codicem.*

11 Notatur etiam ad hoc quòd legi prohibitoriæ non poteſt renuntiari, vt per Tiraq. *de iure primog. quæſt.* 24. *num.* 9. & 10. Mich. Graſſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 1. *tit.* 17. *de legibus num.* 247. *pag.* 131. Barboſ. *in l. cum prætor.* §. 1. *num.* 98. *ff. de iudic.* dum per hanc gloſ. tenet quòd in prohibitiuis per legem conſenſus partium nihil operari poteſt.

SVMMARIVM.

1 *Satiſdatio pro dote conſeruanda non debet exigi, nec dari; ſi eſt data, non tenet.*

2 *Intellectus l. generali* 2. *verſ. vel à marito, vel à patre, C. ne fideiuſſores, &c.*

L. Generali. II. & vlt.

Imp. IVSTIN A. *Iuliano P. P.*

SAtiſdatio pro dote conſeruanda non debet exigi, nec dari, & ſi eſt data, non tenet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.* 1

Vide Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 21. *num.* 10. *prope fin.* vbi ait hunc text. dum tenet non eſſe exigendam ſatiſdationem, vel mandatum pro dote à marito, nec à patre eius, nec ab omnibus, qui dotem ſuſcipiunt, intelligendum quòd ab ipſis perſonis recipientibus non eſt exigenda ſatiſdatio (hoc eſt, fideiuſſio aliarum perſonarum) ipſos tamen accipientes bene poſſe obligari concludit D. Barboſ. *in l. ſi cum dotem* 23. §. *tranſgrediamur num.* 29. *in princip. ff. ſoluto matrim.* vbi hunc text. probare tradit quòd nec maritus, nec ſocer pro filio dotem recipiens, tenetur præſtare cautionem de dote conſeruanda, nec etiam de reſtituenda.

Vel à marito, vel à patre, &c.] Loqui in ſatiſdatione præſtanda à marito, patre, vel aliis actiuè tradit Gutier. *d. part.* 1. *cap.* 21. *num.* 6. *in fine,* vbi ſecus ait paſſiuè vt pater & fratres mariti poſſint dari & obligari tanquam duo Rei & fideiuſſores eiuſdem mariti. 2

Si enim credendam mulier ſeſe ſe, &c.] Principalis prohibitionis rationem aſſignat textus, quia cùm mulier ſe ipſam, & dotem ſuam patri mariti credidit, iniuſtum eſt vt ab eo fideiuſſorem, vel alium interceſſorem exigat, ne cauſa perfidiæ in connubio eorum generetur, ita Gutier. *d. part.* 1. *cap.* 21. *num.* 2. D. Barboſ. *in d. l. ſi cùm dotem,* §. *tranſgrediamur num.* 39. *in princip.* Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 26. *in princip.*

Rerum amotarum.

TIT. XXI.

HÆc actio datur ob res à coniuge diuortij cauſa, ſurreptas, ceſſante, in reuerentiam matrimonij, actione furtiua. Scripſerunt in hanc rub. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide Molin. *de Iuſtit. tract.* 6. *diſp.* 686. *num.* 2. Menoch. *de arbitr. caſu* 580. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.* 3. *lib.* 37. *cap.* 11. Farin. *in praxi crimin. tit. de furtis q.* 174. *num.* 103. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Maritus conuentus actione de dote pro rebus amotis, poteſt compenſationem obijcere, & num.* 2.

3 Con

Digitized by Google

3 *Conuentio, & reconuentio pari paſſu ambulant, & eadem ſententia terminari debent.*

L. Compenſationis æquitatem. I.

Imp. ALEXAND. A. *Polydeucæ.*

1 MAritus conuentus actione de dote pro rebus amoris, poteſt compenſationem obiicere. Colligunt ex Ordin, Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Fulgoſ. Angel. Caſtr. Bald. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.* 63. *verſo*, Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen *in concord.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Petr. Gregor *ſyntagm. iuris part.* 3. *lib.* 37. *cap.* 11. *num.* 10.

3 Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd conuentio, & reconuentio pari paſſo ambulant, & eadem ſententia terminari debent, vt per Marant *de ordine iudic. part.* 4 *diſt.* 6. *num.* 10. Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 2. *tit. de muneris petit. reſol.* 1. *à princip.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 5. *collect.* 1969. *in fine*, Bernardin. Muſcatel. *in praxi aurea ciuili, part.* 3. *gloſ. actorem num.* 5. *in fine*, D. Barboſ. *in l. qui prior* 29. *num.* 7. *ff. de iudic.* Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 3. *tit.* 3. *in princip.*

S V M M A R I V M.

1 *Actio rerum amotarum non competit niſi ſoluto matrimonio, ſed eo conſtante competit in factum.*
2 *Actio furti viro conceditur aduerſus vxorem, non è contra.*
3 *Concubinam, quæ aliquid ſurripuit ſuo concubinario, vel è contra, furtum committere.*

L. Diuortij. II.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Sereno.*

1 ACtio rerum amotarum non competit niſi ſoluto matrimonio, ſed eo conſtante competit in factum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Notarut ad hoc quòd aduerſùs vxorem neque è contra, conceditur viro furti actio, quia famoſa & pœnalis eſt, quæ in honorem matrimonij coniugi prohibita ex bono & æquo, vt per Anton. Gom. *var. tom.* 3. *cap.* 5. *num.* 3. Cald. Pereira *in commen. ad l. vnic. C. ex delictis defunctor. part.* 2. *num.* 57. latè Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 686. *num.* 2. vbi tradit quòd iura noluerunt concedere viro actionem furti aduerſùs vxorem ad pœnam dupli, quadrupli, aut ad aliam aliquam ſi furtum committat interim dum inter eos conſtat matrimonium per diuortium non ſeparatum, ſed solùm vt repetere poſſet ab ea ablatum, & quodcunque damnum ab ea iniuſtè datum, latiſſimè Farinac. *in praxi crimin. tit. de furtis, quæſt.* 174. *num* 103. *cum ſeqq.* vbi probat non dari coniugi contra coniugem actionem furti, vbi *num.* 105. poſt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 37. *cap.* 11. *num.* 5. & 6. reſoluit quòd ſi vxor furtum fecerit viro ſuo conſtante matrimonio (vt ſæpe faciunt mulieres, quando viri laborant in extremis) ſi poſtea illud facto diuortio, vel ſoluto matrimonio contrectet, tenetur viro, aut ſuis hæredibus actione furti, per *l.* 3. *ff. hoc tit.* & *num.* 106. tenet concubinam, quæ aliquid ſurripuit ſuo concubinario, vel è contra, furtum committere. 3

S V M M A R I V M.

1 *Actio rerum amotarum datur contra heredes, quatenus ad eos peruenit. Amouentis heres non tenetur iurare, num.* 2.
3 *Intellectus l. de rebus* 3. *C. rer. amot.*

L. De rebus. III. & vlt.

Iidem AA. & CC. *Quartino.*

ACtio rerum amotarum datur contra hæredes quatenus ad eos peruenit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* Giphan. *tom.* 1. *pag.* 454. 1

Aduerte quòd hæres amouentis iurare non tenetur, quia factum hoc alienum eſt, quod ignorari iure poteſt. *l. Marcellus*, §. *is ergo*, *ff. hoc tit.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.* 3. *lib.* 37. *cap.* 11. *num.* 9. *in fine.* 2

Non in ſolidum, &c.] Intelligitur text. de pluribus hæredibus, quorum ſinguli non in ſolidum tenentur, ſed omnes in ſolidum, ſinguli in quantum ad eos peruenit, iuxta text. optimum *in l. ſi hominem* 7. §. *datur, in fine, ff. depoſiti.* 3

Ne pro dote (repetenda) *mulieris bona quondam mariti addicantur, id eſt, in ſolidum dentur.*

TIT. XXII.

NON poteſt mulier diremto matrimonio, petere vt bona mariti ſibi addicantur, ſed vti actione ex ſtipulatu, quæ & in hæredes datur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb.

S V M M A R I V M.

1 *in Dote exigenda iuris ordo obſeruandus eſt, & citra ſolemnitatem vxori bona addicenda.*
2 *in Dote exigenda an & quando ſeruandus ſit ordo iudiciarius, vel ſit procedendum ſummariè, & de plano, remiſſiuè. An tempore feriarum cognoſci poſſit de cauſa dotis, num.* 3.
4 *in Dotis cauſa quando procedatur ſummariè. An fauore dotis poſſint abbreuiari dilationes, n.* 5.
6 *in Dotis cauſa quando admittatur appellatio.*

L. Vxori. Vnic.

Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. *Apollinariæ.*

IN dote exigenda debet iuris ordo ſeruari, & citra ſolemnitatem debent vxori bona addici. 1
Colligunt

Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Butrig. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Sichard. Cuiac. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 An & quando in dote exigenda ſeruandus ſit ordo iudiciarius, vel ſit procedendum ſummariè, & de plano; vide latè tradita per D.Barboſ. *in l.1. ff. ſolute matrim. part.1. à num.43. cum multis ſequentib.* vbi an tem-
3 pore feriatum de cauſa dotis cognoſci poſſit, & *num.*
4 45. in cauſa dotis quando procedatur ſummariè, &
5 *num.*56. an fauore dotis poſſint dilationes abbreuia-
6 ri, & *num* 59. quando in cauſa dotis admittatur appellatio.

De fundo dotali.

TIT. XXIII.

MARITVS non poteſt alienare fundum dotalem, quem accepit inæſtimatum, licèt eius ſit dominus. Si æſtimatum accepit, alienare poteſt. Fundus autem dotalis videtur, qui ex pecunia dotali comparatus eſt. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide *l. Hiſp.16. cum ſeqq. tit.11. part.4.* Anton. Gom. *l.50. Tauri num.57. cum ſeqq.* Seraphin *de priuileg. iuram. priuil.76.* D.Barboſ. *in l.1. part.5. ff. ſolut. matrim.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.428.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part.2. lib.5. quæſt.7.* Camill Borrel. *in ſum. deciſ. part.3. tit.5. num.217. cum ſeqq.* Atimin. Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.460.*

SVMMARIVM.

1 *Fundus dotalis, licèt æſtimatus, alienari non poteſt, vbi electio eſt reſeruata mulieri, & numero 2.*

3 *Fundus dotalis regulariter alienari nequit. Amplia*

I. quòd fundus dotalis non ſolùm alienari, ſed nec ad longum tempus colonis irreuocabiliter concedi minimè poſſit, num.4.

II. Etiam conſentiente vxore fundum dotalem hodie per maritum non poſſe alienari, num.5. licèt mulier tranſacto biennio à die primæ alienationis iterum comprobaret, num.6.

III. Neque ipſam mulierem viro conſentiente fundum dotalem alienare poſſe, num.7.

IV. Adeò inualidam eſſe alienationem rerum dotalium, quòd poſſit maritus etiam conſtante matrimonio res per ſe alienatas ab emptore vendicare, ſeu recuperare, num. 8. quamuis iurauerit non contrauenire à ſe factæ alienationi, numero 9.

V. Maritum ſuper re dotali non poſſe tranſigere, niſi retinendo ad exemplum tutoris, & curatoris, & aliorum huiuſmodi adminiſtratorum, n.10.

Limita

I. In rebus æſtimatis in dotem datis ea æſtimatione, quæ faciat emptionem, num.11.

II. Niſi res data in dotem non æſtimata ſint ex his, quæ in genere ſuo functionem recipiunt, id eſt, quæ in pondere, numero, vel menſura conſiſtunt, num.12.

III. Si mulier conſentiat alienationi animo decipiendi emptorem, num.13.

IV. Si alienatio fiat de conſenſu vtriuſque coniugis, & vxori vtilis ſit, num.14.

V. Si fiat ex cauſa neceſſaria, num.15.

VI. Quando vxor neque dolo, neque metu inducta iuramento confirmauit eam alienationem, numero 16.

17 *Alienatio quid, & num.18.*

19 *Concordantur l. ſi æſtimata 1. verſ. eſt autem alienatio, C. de fund. dotal. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.*

L. Si æſtimata. I.

Impp. SEVER. & ANTONIN. AA. *Didiæ.*

FVndus dotalis, licèt æſtimatus, non poteſt aliena- 1
ri, vbi electio eſt reſeruata mulieri. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leu *ſuper 5. fol.63.* Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, 2
Conan. *commentariis iuris lib.8. cap.9. ſub num.6.* Anton. Gilbert. *in tract. de ſponſal. & matr. tit. de dot. ſingul. verſ. vltimus caſus erit,* Iacob. Concennat. *quæſt. lib.2. cap.7. num.13.*

Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd dota- 3
lis fundus regulariter alienari nequit, de quo Alphan. *collect.291.* Anton. Gubert. *vbi ſuprà verſ. duodecimò fundus,* Gaſp. Caballin *milleloq.691.* Iacob. Concennat. *d. lib.2. cap.7. per tot.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.9. cap.24. num.11. verſ. aliud priuilegium,* Anton. Gom. *d. l.50. Tauri num 57.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuileg.76. num.1.* Gutier. *de iuram. confirm. part.1. cap.1.* Fontanel. *de pactis nupt. clauſ. 7 gloſſ. 3. part.13. num.14* Molin *de Iuſtit. tract.2. diſput.428. à princip.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. part.3. tit.5. num. 222. cum ſeqq.* D.Barboſ. *in l.1. part.5. à num.1. ff. ſolute matrim.*

Amplia primò vt fundus dotalis non ſolùm alie- 4
nari, ſed nec ad longum tempus colonis irreuocabiliter concedi minimè poſſit, vt per Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.4. num.45.*

Amplia ſecundò etiam conſentiente vxore fun- 5
dum dotalem hodie per maritum non poſſe alienari,
vt per Bald. Nouell. *de dote part.7. ſpec.1. num.5. verſ.*
fallit primò, Cou. *in cap. quamuis pactum part.2. §.1.*
num.10. Gutier. *de iuram. conf. part.1. cap.1. num.92.*
D.Barboſ. *in d. l.1. part.5. num.2.3. & 13.* vbi extendit 6
etſi mulier tranſacto biennio à die primæ alienationis iterum comprobaret, Pichard. *ad princip. Inſtit. quibus alien. licet, num.9. & 12.* Fontanel. *d. clauſ.7. gloſſ.3. part.13. num.18.*

Amplia tertiò neque ipſam mulierem viro con- 7
ſentiente fundum dotalem alienare poſſe, vt per Palat. *in rep. rub. de donat. inter virum & vxor. §.17. num. 8. cum ſeqq.* Roder. Xuar. *tit. de las arrhas num.51.* Gutier. *d. part.1. cap.1. num.105.* D.Barboſ. *in d. l.1. part. 5. num.7.*

Amplia quartò adeò eſſe inualidam alienationem 8
rerum dotalium quòd poſſit maritus etiam conſtante
matrimonio res per ſe alienatas ab emptore vendi-
care, ſeu recuperare, Bald. Nouell. *de dote part.7. pri-*
uil.1. limit.12. Anton. Gom. *l.50. Tauri num.63.*
Gutier. *d. part.1. cap.1. num.94.* Sempron. Aſci *deciſ.*
135. num.7. D.Barboſ. *in d. l.1. part.5. num.15. cum*
ſeqq. Quamuis iurauerit non contrauenire alienationi 9
à ſe

Digitized by Google

à ſe factæ, quia contrauentendo non ſe fundat in proprio commodo, & præiudicio, ſed vxoris, & filiorum, ad quorum alimenta fructus rerum dotalium ſunt deputati, idem Gutier. *d. cap.* 1 *num.* 96. D. Barboſ. *in d. l. 1. part.* 5. *num.* 17. Benechend. *in addit. ad Seraphim priuil.* 76. *in fine*, Gutzman *de euict. quæſt.* 26. *num.* 69. Addit Gutier. *d. cap.* 1. *num.* 107. *cum duobus ſeqq.* vxorem cum licentia & conſenſu mariti res alienatas poſſe etiam vendicare; & de facto caſum habuiſſe teſtatur Fontanel. *d. part.* 13. *num.* 18. vbi ait caſum ſine dubio eſſe ſi maritus actionem in re propria vxori mandet.

20 Amplia quintò maritum ſuper re dotali non poſſe tranſigere, niſi retinendo ad exemplum tutoris, & curatoris, & aliorum huiuſmodi adminiſtratorum, *l. ſi pro fundo, C. de tranſact.* Anton. Fab. *in ſuo C. lib.* 5. *tit.* 15. *de fundo dotali definit.* 6.

21 Limita primò in rebus æſtimatis in dotem datis ea æſtimatione, quæ faciat emptionem, nam tunc maritus tam res mobiles, quàm immobiles poterit alienare, & eius alienatio valebit, quia talis æſtimatio facit deſinere rem omnino eſſe dotalem, & haberi ac ſi empta fuiſſet à viro, *l. quòd ſi fundus, ff. hoc tit. l.* 7. 17. *&* 18. *tit.* 11. *part* 4. Campeg. *de dote part.* 1. *quæſt.* 40. *num.* 2 Cou. *practic. cap.* 28. *num.* 1. Matienſ. *l.* 7. *gloſſ.* 7. *num.* 16. *cum ſeqq. tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.* Mulin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 428. *num.* 11.

22 Limita ſecundò niſi res datæ in dotem non æſtimatæ ſint ex his, quæ in genere ſuo functionem recipiunt, id eſt, quæ in pondere, numero, vel menſura conſiſtunt, nam tunc ipſarum alienatio valet, Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri num.* 43. Cou. *pract. cap.* 28. *num.* 6. Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.* 11. *princ. num.* 92. Gutier. *d. part* 1. *cap.* 1. *num.* 7. Fontanel. *d. clauſ.* 5 *gloſ.* 8. *part.* 13. *num.* 4. *cum ſeqq.*

23 Limita tertiò ſi mulier conſentiat alienationi animo decipiendi emptorem, vt quia tempore alienationis aſſeruit rem non eſſe dotalem, cùm tamen re vera dotalis eſſet, nam tunc in præiudicium mulieris decipientis ea alienatio habebitur pro valida, Gaſp. Baëc. *de non melior. filiab. cap.* 30. *num.* 12. *& de inope debit. cap.* 16. *num.* 94. *in fine*, D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part.* 5. *num.* 43.

24 Limita quartò ſi alienatio fiat de conſenſu vtriuſque coniugis & vxori vtilis ſit. Conan. *comment. iuris lib.* 8. *cap.* 9. *num.* 3. Iacob. Thoming. *Lipſ. deciſ.* 4. § 12. Camill. Borrel. *d. part.* 3. *tit.* 5. *num.* 249. D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part.* 5. *à num.* 6.

25 Limita quintò ſi alienatio fiat ex cauſa neceſſaria, nam tunc alienatio non eſt prohibita, ſed permiſſa, Camill. Borrel. *d. part.* 3. *tit.* 5. *num.* 246. *cum ſeqq.* Surd. *deciſ.* 86. *num.* 8. Anton. Fab. *in ſuo C. lib.* 5. *tit.* 15. *de fundo dot. defin.* 1. vbi reputat cauſam neceſſariam ſi vir & vxor non habent vnde ſe alant. D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part.* 5. *num.* 10 Fontanel. *d. clauſ.* 7. *gloſ.* 3. *num.* 39. Vincent. de Franchis *deciſ.* 170 *num.* 4. vbi dicit iuſtas cauſas alienandi fundum dotalem eſſe vt mulier viuat, vt ſana viuat, vt libera viuat, & nupta viuat.

26 Limita ſextò quando vxor neque dolo, neque metu inducta iuramento confirmauit eam alienationem, Campeg. *de dote part.* 4. *quæſt.* 11. Couarr. *in cap. quamuis pactum part.* 1. § 1. *n.* 5. Anton. Gom. *d. l.* 50. *Tauri num.* 57. Roland. *conſ.* 82. *num.* 2. *lib.* 2. Viui. *deciſ.* 133. *num.* 2. Gutier. *d. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 14. D. Barboſ. *d. l.* 1. *part.* 5. *num.* 73. *&* 74. Molin. *d. tract.* 2. *diſput.* 428. *num.* 10. Seraph *d. priuil.* 76. *num.* 1.

27 *Eſt autem alienatio*, &c.] Definit Imp. alienationem, quòd ſit omnis actus per quem dominium transfertur, de quo Lap. *alleg.* 41. *in princip.* Oldrad. *conſ.* 270. *num.* 2. Caſſan. *in conſuet. Burgund. rub.* 6. § 8. *verbo in alienat. num.* 2. Anton. Gom. *l.* 40. *Tauri n.* 81. Rebuff. *in compend. alienat. a princip. & præcipuè num.* 7. *cum ſeqq.* Matienſ. *l.* 3. *gloſſ.* 14. *num.* 2. *tit.* 19. *lib.* 5 *noua Recop.* Surd. *deciſ.* 102. *num.* 21. *& deciſ.* 278. *num.* 2. *& deciſ.* 326. *num.* 27. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo alienatio num.* 2. Cardoſ. *in praxi iudicum eod. verbo num* 1. Cald Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 5. *num.* 37. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom.* 1. *lit. A. concl.* 257. *per totam.* Ferret. *in conſtitut. Cathalon. gloſ.* 4. *num.* 169. Gutier. *de tutel. & curis part.* 2. *cap.* 11. *num.* 7. Ego ipſe *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appellat.* 14. *num.* 2.

Sed in contrarium vrget *l. fin. C. de rebus alien. non alien.* dum prohibitione alienationis comprehendi pignorationem & hypothecam ait, & tradunt citati 18
per me *d. appell.* 14. *num.* 9. Sed communis concordia eſt, vt text. *in præſenti* intelligatur de alienatione 19 propriè, & ſtrictè ſumpta, d. verò l. fin. de alienatione largo modo accepta ita Alexand *conſ.* 29. *num.* 15. *lib.* 7. Anton. de Fano *de pignorib.* 2. *part.* 3. *memb. num.* 71. & alij, quos refert Pinel. *in l.* 1. *part* 3. *ſub num.* 18. *C. de bonis mat.* vbi dicit receptum, quamuis contra eam tenere videatur, dum dicit quòd verè obſtat nimis *d. l. fin.* quæ loquitur indiſtinctè de omni diſpoſitione legis, vel hominis, & vniuerſaliter diſponit comprehendi hypothecam, & ſeruitutem, quod non ita indiſtinctè diceret ſi propriè alienatio non eſſet, & reſpondet ad text. *in præſenti*, quòd in materia huius l. & tit. de fundo dotali non tantùm prohibetur alienatio cum tranſlatione dominij, ſed etiam ſola hypotheca, vt *in princip. Inſtit. quibus modis alien. lic. & l.* 4. *ff. hoc tit.* & ideo in hoc text. dum explicat alienationis verbum cum tranſlatione dominij, intelligi poteſt quòd non loquatur ſtrictè, nec excludat quin alio modo alienatio dicatur tam ex *d. l. fin.* quàm ex aliis iuribus in materia huius noſtræ l. non tamen reſpondet ad *l. alienatum, ff. de verbor. ſignif.* quæ multum vrget pro recepta concordia, & ideo veram & tenendam videri affirmat Gutier. *d. cap.* 21. *num.* 8. ex ea ratione quòd licèt hypotheca contineatur ſub verbo alienationis, nihilominus hoc non tam contingere videtur ex vi & proprietate verbi alienationis, vt cauetur expreſsè *in d. l. alienatum*, quia res hypotheca ta in dominio hypothecantis manet, quàm ex mente diſponentium, &c.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio fundi dotalis voluntaria eſt prohibita, non neceſſaria, & num.* 2.

3 *Alienatio neceſſaria non continetur in prohibitione alienationis.*

L. Mariti. II. & vlt.

Imp. GORDIANVS A. *Domitiæ.*

ALienatio fundi dotalis voluntaria eſt prohibita, non neceſſaria. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Neguzant. *de pignorib. part.* 2. *memb.* 3. *num* 42. Riminald. *in princip. Inſtit. quibus alienare licet, vel non num.* 139. *&* 145 *in princip.* Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 58. *num.* 10. Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.* 33. *verſ. huc etiam infero*, Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp* 428. *n.* 8. vbi dicit alienationem fundi dotalis ex cauſa neceſſaria fieri, ſi marito data in dotem ſit pars alicuius molendini, aut alterius prædij, quod 2 commode

commodè diuidi non poſſit in partes, & ſocius agat ad diuiſionem, ac petat vt vendatur ei, qui plus obtulerit pretij, tunc enim ſi ea ratione alienatur, iudice ad id cogente, valida eſt alienatio, ſubditque eo tamen euentu agere non poſſe maritum etiam de conſenſu vxoris ad diuiſionem, petendo vt diuidatur, ſed à ſocio prouocatum conſentire poſſe in diuiſionem & alienationem. Rebel. *de obligat iuſtit. p.2. lib.5. q.7. ſect. 2. num.9.* vide Doctores, quos citaui *in collect. ad l. 1 ſimil. 5. ſupr. hoc eod. tit.*

3 Allegati vulgò ſolet ad hoc quòd alienatio neceſſaria non continetur in prohibitione alienationis, vt per Tiraquel. *de retract. lign. §. 1. gloſſ. 14. num. 11. & ad fin. tit. num. 2.* Pioel. *in l. 1. part. 3. num. 49. verſ. minus obſtat, & in authent. niſi à num. 25. C. de bonis maternis,* Gam. *Luſit. deciſ. 199. num. 3.* Menchaq. *illuſtr. controuerſ. cap. 32. num 13. cum ſeqq.* Ceuall. *commun. contra commun. tom. 4 quaſt vlt. num. 67.* Ferret. *in conſtit. Cathaloniæ gloſſ. 4. num. 132.* D Barboſ. *in l. diuortio § ſi vir, num. 51. ff. ſolut. matrim.*

Diuortio facto, apud quem liberi morari, vel educari debeant.

Tit. XXIV.

HOc iudicis arbitrio committitur, *l. vnic. & infr. tit. prox. l. 3. §. 1.* At Iuſtinianus diſtinctionem adhibet in omnibus cuiuſcunque gradus parentibus, & liberis, *in Authent. hic proximè poſita.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tit. vide *l. Regia 3. tit. 19. part. 4.* latè Sanchez *de matrimon. lib. 10. diſput. 20. per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Liberi apud quem alantur facto diuortio, iudicis eſt arbitrari, & num. 2. Debere eſſe huiuſmodi arbitrium vt vſque ad prius triennium ſoboles apud matrem educetur, maior autem triennio facta apud patrem, prout ius decernit circa prolis educationem, num. 3.*

L. Licet. Vnic.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC. *Cæleſtinæ.*

1 IN arbitrio iudicis eſt apud quem alantur liberi facto diuortio; ſed hodie ſeruatur Authent. infrà poſita, prout ibi dicetur. Colligunt ex Ordin. Cyn Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Sanchez *de matrim. lib. 10 diſput. 20. num. 1.* vbi aduertit huiuſmodi arbitrium debere eſſe vt vſque
3 ad prius triennium ſoboles apud matrem educetur, maior autem triennio facta apud patrem, prout ius decernit circa prolis educationem; additque bene Goffredum & Aſtenſem intellexiſſe, prætcrquam ſi iudex inſpectis particularibus circumſtantiis aliud expedire arbitraretur, tunc enim ipſius eſſe dicunt arbitrari vter coniux apud ſe educaturus ſit prolem, vt deciditur in hac l.

SVMMARIVM.

1 *Liberi apud matrem ad ſecundas nuptias non venientem nutriantur patris expenſis, ſi is cauſam diuortij dederit; ſi verò contrà, tunc apud patrem matris locupletis expenſis, niſi pater minus idoneus ſit, & num. 2. 6. 7. Excipe*
I. ſi parens innocens in diuortio celebrando ſit infidelis, is autem qui in culpa fuit, fidelis tunc in fauorem Fidei, ne proles in infidelitate procreetur, tradenda eſt coniugi fideli, num 3.
II. Quando culpa viri factum eſt diuortium, & mulier tranſeat ad ſecundas nuptias, num. 4.
III. Quando mater cauſam diuortij dedit, & ipſe eſt locuples, vir autem pauper, tunc apud matrem ſoboles alenda eſt, num. 5.

8 *Intellectus Auth ſi pater, verſ. cauſam diuortij præſtiterit, C. diuortio facto apud quem liberi, &c.*

9 *Auus, & reliqui aſcendentes, an & quando teneantur nepotes, deſcendenteſque ſuos egentes alere, remiſſiuè.*

Avth. Si pater.

PAter ſi cauſam diuortij præſtiterit, apud matrem 1
ad ſecundas nuptias non venientem liberi nutriantur patris expenſis; ſi verò contrà, tunc apud patrem matris locupletis expenſis, niſi pater minus idoneus ſit, tunc enim apud matrem locupletem nutriantur. Sunt verba text. ad quorum explicationem vide ordinarios Doctores citatos *in l. vnic. ſuprà hoc eodem tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt *ll. Hiſpan. 3. tit. 19. part. 4. vbi gloſſ. 3. & 4.* Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi mater, à num. 11. ff. de liberis agnoſc.* Gutier. *Canon. lib. 1. cap. 24. num. 19.* Valaſc. *conſult. 92. num. 10.* latè Sanchez *de matrim. lib. 10. diſput. 20 num. 2.* vbi ſe ignorare ait, quo fundamento ductus Henriq. *in ſumm. lib. 11. de matrim. cap. 18. in fine,* dixerit contra hunc text. cuius non meminit, prolis educationem præcipuè pertinere ad patrem poſt diuortium.

Excipe tamen aliquos caſus ab illa regula generali ex hoc text. deſumpta, quæ habet, quòd quando culpa alterius coniugum diuortium factum eſt, apud innocentem eſt educanda proles, tradit Sanchez
d. lib. 10. diſp. 20. num. 3. Primus eſt ſi parens innocens 3
in diuortio celebrando infidelis ſit, is autem, qui in culpa fuit fidelis, tunc enim in fauorem Fidei, ne proles in infidelitate procreetur, tradenda eſt coniugi fi-
deli, Gutier. *d. cap. 24. num. 19.* Secundus quando cul- 4
pa viri factum eſt diuortium, & mulier tranſiit ad ſecundas nuptias, vt expreſſè probat hic text. ibi, *ad ſecundas nuptias non venientem, & d. l. Hiſpan. 3. tit. 19. part. 4. verſic. E ſi ſe caſaſſe, &c.* Tertius, quan- 5
do mater cauſam diuortij dedit, & ipſa eſt locuples, vir autem pauper, tunc apud matrem ſoboles alenda eſt, vt conſtat ex hoc text. ibi, *niſi pater minus idoneus ſit.*

Matris locupletis expenſis, &c.] Notatur ad hoc 6
quòd quando culpa matris diuortium fit, matris expenſis alenda eſt ſoboles apud patrem, vt per gloſſ. *verbo materna, in l. alimenta, C. de negot. geſtis, & verbo alantur in authent., vt liceat matri, §. illud, collat. 8.* Syluest. *in ſum. verbo filius, quaſt. 21. num. 24. in fine,* Boër. *conſ. 17. num. 11.* Cordub. de Lara *in d. §. ſi mater, n. 12.*

Gutier *d.lib.1. cap.24. num.19.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſolut.matrim part.2.num.55.* Sanchez *d.lib.10. diſp.20. num.7.* Sed anſam dubitandi non immodicam offert quòd nullus ſit textus id decidens, ſicut in patre culpæ obnoxio id deciſum eſt in hoc text. nam illa verba, ibi, *matris locupletis expenſis*, non ſunt deſumpta ex originali authent. *vt liceat matri & auia, §. illud, collat.8.* vbi abſolutè dicitur ex matris culpa orto diuortio alendam eſſe ſobolem apud patrem, Irnerius autem addidit, *matris locupletis expenſis*, & cùm ſit Doctor quidam priuatus auctoritate legis condendæ careret; quod & magis vrget, quia nec in verſione Gregor. Holoandri, vt habetur *in Nouella conſtit.117.pag.297.* leguntur illa verba, *nec de expenſis matris quidquam loquitur contextura*; quare poſt Sallcet. *in d.l. alimenta*, dubio ſuccubuit Valaſc. *dict.conſult.92.num.10. verſic. verùm huic opinioni*, aſſerens fuiſſe nimiam licentiam Irnerij adiicere illa verba, *matris locupletis expenſis*, eo præſertim, quia obuiant regulæ communi, quæ patri ſolùm ponit onus alendi filios, à qua regula non niſi iure aperto eſt deuiandum: ſubditque nec authenticam in Codicem traductam ab Irnerio plus debere auctoritatis habere, quàm authenticam conſtitutionem, à qua fuit tranſlata, cùm ab illa auctoritatem ſumat, & non ex ſe.

7 Verùm his non obſtantibus concluſio ex text. deſumpta in dictis verbis, *matris locupletis expenſis*, eſt tenenda; ad obiectionem verò nititur ſatisfacere Corduba de Lara *in d.§ ſi mater, num.12.* dicens Irnerium non immeritò, ſed ratione naturali ductum addidiſſe ea verba, quoniam vxor dotem viro tradit, qui onera matrimonio ſuſtinens alat vxorem, filios, & familiam, vnde cùm diuortio facto dos ſit vxori reſtituenda, æquitas naturalis poſtulat vt onera dotis ſuſtineat, ac proinde ſumptus educationis filiorum expendat, aliàs ex ſuo delicto maximum commodum reportaret vxor; & è contra vir inſons graui damno afficeretur, &c. Sed hanc ſolutionem meritò improbat Sanchez *d. diſput.20.2.num 8* tradens optimam eſſe cùm pater & mater, vir & vxor ſint correlatiua. diſpoſitum in vno, cenſetur in reliquo diſpoſitum etiam in lege correctoria, & pœnali, quare cùm in d.auth. *vt liceat matri & auia, §. illud, collat.8.* patre delinquente alendam fore ſobolem apud matrem, patris expenſis, diſponatur, iure optimo Irnerius vnde deſumens textum *in præſenti*, & conſtituens illam ſub hoc tit. addit ea verba *matris locupletis expenſis*, quando mater eſt delinquens quaſi in illa tanquam in correlatiuo idem diſpoſitum cenſeatur.

8 *Cauſam diuortij præſtiterit.*] Intellige ſiue diuortium fiat de iure, vt propter adulterium, ſiue de facto, vt quia abſque iuſto titulo coniux recedit, tunc enim expenſis coniugis ſic recedentis, vtpote qui cauſa huius iniuſti diuortij eſt, ſoboles educari debet, vt per Innocent. *in cap.fin.de conuerſ.infidel.num.vnic. verſic. ſi verò. & ibi* Butrig. *num.11.* Abb. *in fine*, & Cardin. *quæſt.6.* quos refert Sanchez *dict. diſput.20. num.9.* vbi tamen horum ſententiæ non aſſentitur ex ea ratione, quia cùm quis de facto recedit, non dicitur diuortium facere, nec hæc lex pœnalis loquens in diuortio poteſt extendi ad receſſum de facto. & *num.10.* quòd quando diuortium neutrius coniugis culpa celebratur, vt ſi mutuo conſenſu vterque ſeparetur, vt vitam cœlibem ducat voto emiſſo, vel abſque illo, vel quia vterque eſt damnatus de crimine hæreſis, tunc ſeruari poſſe ait diſpoſitionem text. *in l.vnica, ſuprà hoc eodem tit.* nempe vt puer minor trienniu à matre educetur, maior verò à patre, niſi iudex aliud arbitraretur, quia in eo euentu nil immutatum reperitur, ſed tantùm quando alterius coniugis culpa ſit diuortium, & *num.11.* reſoluit quòd quando matrimonium bona fide initum eſt, & poſtea reperitur inualidum, filius interim conceptus, eſt communibus expenſis alendus, quamuis ſit minor triennio, quia militat eadem ratio: ſubditque quòd ſi alter parens fuerit in mala fide conſtitutus, altero exiſtente in bona, filium alendum eſſe ab eo, qui in mala fide fuit, niſi pauper ſit, alius verò locuples.

Hoc quoque in omnibus aſcendentibus, &c.] Vtrùm & quando auus, & reliqui aſcendentes, teneantur nepotes, deſcendenteſque ſuos egentes alere? vide Rojas *de ſucceſſ. cap.21.num.30* Paleoth. *de nothis & ſpuriis, cap.47.num.6.* Cordub. de Lara *in d. l. ſi quis a liberis, §. non tantùm, num.41. cum ſeqq.* Ioan. Garc. *de expenſ. cap.3.num.33.* Surd. *de aliment.tit.1. quæſt 12. à princip.* Sanchez *de matrim. lib.4. diſput.26. num.21. cum ſeqq.* Rebell. *de oblig. iuſtit. part.2. lib.5. quæſt.4. num.23.* 9

De alendis liberis, ac parentibus.

Tit. XXV.

SICVT liberi à parentibus ſunt alendi, *l.4. hoc tit.* ita vice verſa parentes ali debent à liberis, ſi ſunt in ea facultate, vt alimenta præſtare poſſint, *l.2. eod. tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tit. vide *l.2. tit.19. part.4.* Integros tractatus ediderunt Ioan. à Lignano *tom.12.tractat. Doctor.fol.227.* Ioan. Baptiſt. Pontan. *tom 8. part.1. fol.445.* Barthol de Saxoferrato, Ioan. Petr. Surdus, Martin. Coller. & in dies propediem expectatur tractatus poſthumus hac de re, Ioanne de Caſtillo auctore, Viui. Donat. à Fina, Villalob. & alij *tom.1.commun. opin.lib.3. tit.14. pag.363. cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq *variarum reſolut.lib.1. tit. de alimentis*, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo alimenta*, Iacob. Cancer *variar.reſolut.part.1.cap.16. de alimentis*, Arimin. Tepat *var.ſentent. tom.2.tit.440.* vbi de alimentis liberorum naturalium, puerorum, & inceſtuoſorum, *& tit.44. de alimentis liberis à parentibus præſtandis, & è contra & tit.442. de alimentis præſtandis à fratre fratri, vel ſorori, aut a marito vxori, & è contra.*

SVMMARIVM.

1 *Alere parentes filij diuites tenentur, & num.2.*
3 *Alere patrem filius tenetur emancipatus.*
4 *Alimenta patri banaito ſunt à filio præſtanda.*
5 *Alere patrem etiam Iudæum, vel infidelem, filius tenetur.*
4 *Alere patrem hæreticum filius tenetur Catholicus.*
7 *Ali pater emancipatus debet à filio.*
8 *Alit patrem ſpiritualem filius.*
9 *Alenda mater tam à filio legitimo, quàm à concepto ex damnato coitu.*
10 *Alunt patrem filij hæredes, ſi extrema laboret inopia, & non adſit alius qui iure ſanguinis teneatur alere.*
11 *Alimenta ne præſtet filius patri auctoritate iudicis damnato ad pereundum fame. Cùm Princeps, vel Reſpubl. præcipit, pœna etiam grauiſſima conſtituta,*

tuta, ac quis alimentum, aut ſabſidium aliquod vita neceſſarium prabeat filio publicè proſcripeo, au hoc praceptum filium etiam Tity teneat, ac liget, num. 12. Patri ſubuenire de alimentis, & aliis, que continentur in primo Decalogi pracepto, filius Religioſus, qui patrem dimiſit inopiâ grauatum, magis tenetur, quam Pralato ſuo, num. 13. ſecus ſi neceſſitas ſuperuenit poſt ingreſſum monaſterij, num. 14. Patri ſubuenire in alimentis filia vxorata magis tenetur, quàm marito, num. 15. diſtinguitur, num. 16. Patri magis, quam proprio filio ſuccurrendum, ſi ambo ſint ad extremam inopiam redacti, ita vt fame pereant, & vtrique ſubueniri non poſſit, num. 17. Frater fratri, aut ſorori inopi, & qua aliunde ali non poteſt, tenetur prabere alimenta, num. 18. idem ne dicendum in ſorore diuite reſpectu fratris inopis, num. 21. Soror nupta alitur à fratre ſi vir ſit inops, num. 19. Frater Clericus alere poteſt fratrem pauperem, etiam de reditibus beneficij, num. 20.

L. Parentum. I.

Imp. ANTONIN. PIVS A. *Baſſo.*

1 FIlij diuites tenentur alere parentes. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Cuiac. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, exornántque S. Thom. 1.2. *quaſt.* 100. *art.* 5. *ad* 4. Nauarr. *in man. cap.* 14. *num.* 13. *cum ſeqq.* Couarr. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 8. §. 6. *n.* 5. Corduba de Lara *in l. ſi quis a liberis, §. parens, n.* 14. *cum ſeqq. ff. de liber. agnoſc.* Menoch. *de praſumpt. lib.* 3. *praſumpt.* 29. *num.* 16. latè Surd. *de aliment. tit.* 1. *quaſt.* 17. *à princip.* vbi *num.* 6.
3 quòd filius emancipatus tenetur alere patrem, &
4 *num.* 18. quòd patri bannito alimenta ſunt à filio præ-
5 ſtanda, & *quaſt.* 18. reſoluit filium teneri alere patrem
6 etiam Iudæum, vel infidelem, & *quaſt.* 19. *n.* 5. quòd
7 filius Catholicus alit patrem hæreticum, & *num.* 13.
8 quòd pater excommunicatus ali debet à filio, & *q.* 21.
9 quòd filius alit patrem ſpiritualem, & *quaſt.* 22. quòd
mater alenda eſt tam à filio legitimo, quàm à conce-
10 pto ex damnato coitu, & *quaſt.* 23. quòd hæredes filij
alunt patrem, ſi extrema laboret inopia, & non adſit
alius qui iure ſanguinis teneatur alere, vt ſe explicat
quaſt. 24. Pradil. *in ſumm. legum pænal. part.* 2. *cap.* 49.
num. 2. Sayr. *in claui Regia lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 15. Car-
doſ. *in praxi iudicum, verbo alimenta, num.* 14. *& verbo*
filius num. 40. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 3. *à*
11 *princ.* & præcipuè *quaſt.* 2. vbi etiam quærit an debeat
filius alimenta præſtare patri auctoritate iudicis dam-
12 nato ad pereundum fame, & *quaſt.* 3. an cùm Prin-
ceps, vel Reſpubl. præcipit, pœna etiam grauiſſima
conſtituta, ne quis alimentum, aut ſubſidium aliquod
vitæ neceſſarium præbeat, Titio publicè proſcripto,
hoc præceptum filium etiam Titij teneat, ac liget,
Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 228. *num.* 16. *verſ. quintus*
effectus, vbi reſoluit filium teneri alere patrem ſi aliun-
de commodè ali non poſſit, vbi ad filiam coniugatam
hoc onus extendit, tum quia matrimonij contractus
impedire nequit mutuum hoc debitum inter paren-
tes & liberos; tum etiam, quoniam eiuſmodi onus,
mutuúmque priuilegium æquè conuenit viro com-
paratione ſuorum aſcendentium, & vxori compara-
tione eorum, qui vxori aſcendentes ſunt; quare
etiam inuito marito, & occultè, quando ſi palam fa-
ceret iurgium inter ipſos eſſe, poſſe eiuſmodi debi-
rum exoluere, Rebell. *de obligat. inſtit. part.* 2. *lib.* 5. *quaſt.* 8. *num.* 8. vbi extendit ad filios naturales & ſpurios, Valet Reginald. *in praxi fori pænit. lib.* 20. *n.* 29. Benedict. Ægid. *in repetit. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iur. in init. num.* 36.

Filius Religioſus, qui patrem dimiſit inopia graua- 13
tum, tenetur magis patri ſubuenire de alimentis, & aliis, quæ continentur in primo Decalogi præcepto, quàm Prælato ſuo, Surd. *d. tract. de aliment. tit.* 8. *pri-*
uileg. 68. *num.* 5. vbi ſecus dicit ſi neceſſitas ſuperue- 14
nit poſt ingreſſum monaſterij. Immo non ſolùm poterit, ſed etiam tenebitur ſub peccato mort. propter extremam parentis neceſſitatem è Religione egredi, vt illi ſubueniat, Cordub. *de caſibus conſcient. q.* 141. Valent. *tom.* 3. *diſp.* 3. *quaſt.* 1. *puncto* 2. Azor. *d. cap.* 3. *quaſt.* 5. Leſſ. *de Iuſtit. tom.* 1. *lib.* 2. *cap* 41. *num.* 34. Nam filius, qui deſerto patre inope ingreditur monaſterium, peccat mort. Surd. *d. tit.* 1. *quaſt.* 29. *num.* 12. Nauarr. *comment.* 3. *de Regular. num.* 48 Sayr. *d. lib.* 7. *cap.* 6. *num.* 1. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 2. *q.* 16. Azor. & Leſſ. *proximè citatis locis.*

Filia vxorata magis tenetur ſubuenire patri, quàm 15
marito in alimentis, Surd. *d. tit.* 1. *quaſt.* 33. *n.* 33. Sanchez *de matrim. lib.* 9. *diſput.* 4. *num.* 26. vbi ſic diſtin-
guit, extra caſum extremæ neceſſitatis potius tenetur 16
vir vxori, & è contra, quàm parentibus ſuccurrere, quia in iis, quæ ad œconomicam rationem citra extremam indigentiam attinent, arctior eſt coniugalis vnio; in extrema autem neceſſitate potiùs parentibus eſt ſubueniendum, quia eſt debitum antiquius erga parentes, & ratio boni, quod eſt dilectionis obiectum, inuenitur eminentius in patre.

Filius magis patri quàm proprio filio ſuccurrere 17
debet, ſi ambo ſint ad extremam inopiam redacti, ita vt fame pereant, & vtrique ſubuenire non poſſit, Azor. *d. lib.* 2. *cap.* 2. *quaſ.* 16. vbi Angel. Sylueſt. Tabien. Armil. Abulenſ. Gabr. & alios citat Sayr. *in claui Regia lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 16. latè Benedict. Ægid. *in repet. d. l. ex hoc iure, in initio num* 37.

In gloſſ. *Parentum neceſſitatibus.* ibi, *an autem fra-* 18
ter fratrem, videtur quòd ſic, &c. Notatur ad hoc quòd frater fratri, aut ſorori inopi, & quæ aliunde ali non poteſt, tenetur præbere alimenta, vt per Gregor. Lopez *l.* 4. *tit.* 19 *p.* 4. Nauarr. *de ſpolijs cleric.* §. 18 *n.* 10. Corduba de Lara *in d. l. ſi quis à liberis, §. idem reſcripſit, num.* 83. *cum ſeqq.* Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 56. *cum ſeqq.* Menoch. *de praſumpt. lib.* 4. *praſumpt.* 189. *num.* 4. *& conſ.* 81. *num.* 2. Eſcobar *de ratiocin cap.* 22. *num.* 41. *cum ſeqq.* Ioan. Garc. *de expenſis cap.* 3. *num.* 34. *cum ſeqq.* Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 25. *à princ.*
vbi *num.* 8. quòd ſoror nupta alitur à fratre, ſi vir ſit 19
inops, & *num.* 11. quòd frater Clericus alere poteſt 20
fratrem pauperem etiam de reditibus beneficij. D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 4. *num.* 125. *ad fin. ff. ſoluto matrim.* Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 228 *num.* 23. *verſ. vtrùm frater,* Rebell. *de obligat. inſtit. part.* 2. *lib.* 5. *q.* 4. *num.* 9. *cum*
ſeqq. vbi *num.* 18. an idem ſit dicendum in ſorore di- 21
uite reſpectu fratris inopis. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.* 2. *lib.* 13. *tit.* 12. *num.* 10. Rota *in Romana alimentorum* 21. *Iuny* 1627. coram Reuerendiſſimo Durand. nunc Epiſcopo Vrgellen.

SVMMARIVM.

1 *Filius vt alat parentem, iudex competens iubere poteſt, ſi in ea ſit facultate vt alimenta praſtare poſſit.*

2 *in cauſis Alimentorum an contra laicum ſit iudex Eccleſiaſticum, remiſſiuè.*

3 *Filius egens non tenetur vltra vires ad opem parentibus ferendam.*

L. Competens. II.

Diui fratres & AA. *Celeri.*

1 IVdex competens poteſt iubere vt filius parentem alat, ſi in ea facultate ſit vt alimenta præſtare poſſit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*

2 *Competens iudex, &c.*] An io cauſis alimentorum contra laicum ſit iudex Eccleſiaſticus? vide Surd. *de aliment. tit. 8. priuileg. 9. per tot.* vbi poſt Couar. Cordubam de Lara, Molin. & alios affirmatiuam tuetur ſententiam.

3 *Si in ea facultate, &c.*] Ergo filius egens non tenetur vltra vires ad opem parentibus ferendam de quo Aſcan. *de patria poteſtate, cap. 5. effectu 17. num 7.* Coleri. *in tract. de aliment. lib. 1. cap. 2. & cap. 5. n. 54.*

S V M M A R I V M.

1 *Mater agere poteſt contra maritum, vt alat filium.*
2 *Pater, & non mater, vel ambo ſimul, de communibus bonis, in quibus caſibus teneantur alere filios, remiſſiuè.*

L. Si competenti. III.

Iidem AA. *Titianæ.*

1 MAter agere poteſt contra maritum, vt alat filium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1 ſupr. hoc tit.*

2 Pater, & non mater, vel ambo ſimol, de communibus bonis in quibus caſibus teneantur alere filios, vide Molio. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 168. & 228. n. 19.* & poſita *in collect. ad Authent. ſi pater, ſupr. diuortio facto apud quem liberi morari, vel educari debeant.*

S V M M A R I V M.

1 *Pater iudicis officio tenetur alere filium non ingratum, & vbi negatur filius, debet de filiatione priùs conſtare.*
2 *Pater etiam cum iuramento non poteſt priuare filium alimentis. tenetur alere filium emancipatum, num. 3. & filium adoptatum, num. 4. & filium bannitum, n. 5.*
6 *Pater hæreticus, Iudæus, vel infidelis tenetur alere filium orthodoxum.*
7 *Alendus à patre filius naturalis, & ſpurius.*
8 *Alimenta iuxta parentum facultates, & perſpecta ipſorum filiorum quantitate præſtanda ſunt.*
9 *Alimenta vbi præſtanda, in iudicis arbitrio reſidet.*
10 *Filius famil. ſi nolit alimenta à patre recipere, velitque honeſtum vitæ genus quærere, non poterit impediri à patre non indigente filij opera, quominus aliò proficiſcatur. Nec excuſat patrem a præſtatione huiuſmodi alimentorum ſi dicat filium poſſe militare, aut alio modo ſibi victum parere, num. 11. Iudex circa modum aſſignandi alimenta lite pendente filio, quem pater filium eſſe negat, debet ſummariam præmittere informationem, & ſi præſumptio aliqua ſit pro filio, pronuntiare debet, num. 12.*
13 *Alimenta propter ingratitudinem denegari poſſunt. Qui poteſt exhæredari, poteſt & dote, & alimentis priuari.*

L. Si patrem. IV. & vlt.

Impp. SEVER. *&* ANTONIN. AA. *Sabino.*

PAter iudicis officio tenetur alere filium non ingratum, & vbi negatur filius, debet de filiatione priùs conſtare. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.* 1

De alimentis à patre filio præſtandis latè Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 1. per tot.* vbi *num. 18.* quòd pater etiam cum iuramento non poteſt priuare filium alimentis, & *num. 20.* quòd pater tenetur alere filium emancipatum, & *quæſt. 2.* quòd tenetur alere filium adoptatum, & *quæſt. 3.* de filio bannito quòd eum teneatur pater alere, & *quæſt. 4.* quòd pater hæreticus, Iudæus, vel infidelis tenetur alere filium orthodoxum, & *quæſt. 9. & ſeq.* quòd naturalis & ſpurius filius alendus eſt à patre, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo pater, num. 15.* Molio. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 168.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 2. cap. 4.* Benedict. Ægid. *in repetit. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, in initio, n. 29. cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq *variar. lib. 1. tit. de aliment. reſol. 1. n. 32.* 2 3 4 5 6 7

Alimenta pro modo facultatum, &c.] Notatur ad hoc quòd alimenta præſtanda ſont iuxta parentum facultates, & perſpecta ipſorum filiorum qualitate; vt per Pariſ. *conſ. 98. num. fin. vol. 2.* Capyc. *deciſ. 154.* Couarr. *de ſponſal. part. 2. cap. 8. §. 6. num. 7.* Perez *ad tit. 1. lib. 3. Ordinam. pag. 454.* Gam. *deciſ. 225. num. 1.* Azor. *d. part. 2. lib. 2. cap. 4. quæſ. 19.* vbi ait quòd in arbitrandis his alimentis eſt in filio perſonæ conditio deſideranda ex ætate, nobilitate, profeſſione vitæ, inſtituto, more, & conſuetudine patriæ. Et id in filiis etiam ſpuriis intelligitur, quibus alimenta ſecundùm qualitatem, ac dignitatem perſonarum, & patrimonij præſtanda ſunt, ex Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 15. num. 55.* Surd. *de aliment. tit. 4. quæſt. 18. num. 51. verſic. ſed etiam ſpurij*, Rota *in Romana alimentorum 22. Iunij 1617.* coram Reuerendiſſimo Durand. nunc Epiſcopo Vigellen. 8

Vbi autem dicta alimenta ſint præſtaoda, reſidet in iudicis arbitrio, *l. 1. §. & ſolet ff. vbi pupil. educ. val.* & vt plurimum aſſignātur io eo loco, vbi educandus natus fuit, & nunc degit, iuxta cooſil. Cornei 281. *num. 4. lib. 3.* Molin. *d. lib. 2. cap. 15. num. 74.* Surd. *d. tit. 4. q. 14. num. 27. & q. 15. n. 4.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 177. n. 54. & de arbitr. caſu 170. n. 15. cum ſeqq.* Rota *in d. Romana alimentorum, in fine.* Et ſunt extra domum præſtanda ab illo, qui tenebatur præſtare domi quando ſunt ortæ inimicitiæ, Cald. Pereira *de poteſt. nominandi cap. 1. num. 38.* Cabed. *Luſit. deciſ. 178. per tot. part. 1.* 9

Si filiusfamil. nolit alimeota à patre recipere, velitque honeſtum vitæ genus quærere, non poterit impediri à patre non indigente filij opera quominus aliò proficiſcatur, per ea quæ reſoluunt Pinel. *in l. 1. p. 2. num. 55. C. de bonis matern.* Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 39. num. 6.* 10

Nec excuſat patrem à præſtatione eiuſmodi alimentorum ſi dicat filium poſſe militare, aut alio modo victum ſibi parere, quia hæc potentia non excuſat à debito alimentorum proueniente à iure naturali propter fragilitatem humanæ potentiæ, quæ variatur ex tempore, ſed ſolùm attenditur an ille, cui debemut 11

debentur alimenta, tot habeat redditus ex quibus viuere poſſit, vt ex Bald. & Salicet. dicit Aldobrand. *conſil.* 28. *num.* 26. Crauet. *conſil.* 199. *num.* 1. *verſic. tamen diligentius*, Rota *deciſ.* 124. *num.* 3. *part.* 2. *recentior.* & *in d. Romana alimentorum, verſic. non obſtat.*

12 *Quòd ſi patrem ſe negabit*, &c.] Nota quòd iudex circa modum aſſignandi alimenta lite pendente filio, quem pater filium eſſe negat, debet ſummariam præmittere informationem, & ſi præſumptio aliqua ſit pro filio, pronuntiare debet vt interim alatur, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo alimenta, num.* 5. Alexand. Trentacinq. *variarum reſolutionum lib.* 1. *tit. de alimentis, reſolut.* 1. *num.* 48. vbi quòd ad hanc informationem ſummariam capiendam vnus teſtis ſufficit, dummodo ſit omni exceptione maior, optimè Couarr. *practic. cap.* 6. *num.* 8. conſiderans quòd vbi quis aſſeuerat ſe eſſe alicuius filium, & ea ex cauſa petat alimenta, vel ſe illius filium pronuntiari, iudex interim pendente lite præmiſſa quadam ſummaria informatione an actor ſit Rei conuenti filius, compellet reum alimenta exhibere actori donec conſtet non eſſe illius filium per definitiuam iudicis pronuntiationem, & quòd ſufficit vnus teſtis ad huius rei cognitionem ſummariam, vel ipſius petentis iuramentum, aut fama filiationis, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 2. *cap.* 236. *num.* 43. vbi aduertit eſſe differentiam inter alimenta, quæ debentur filio exiſtenti in quaſi poſſeſſione filiationis, & non exiſtenti: in primo enim caſu quando eſt in dicta quaſi poſſeſſione; quamuis pater neget filium, tamen cogitur illum alere, etiam nulla præmiſſa ſummaria cauſæ cognitione; quod ſecus eſt in ſecundo caſu cùm filius nullam habeat quaſi poſſeſſionem, tunc enim vt eidem filio decernantur alimenta, requiritur ſummariam conſtare eum eſſe talem, quo conſtito pater cogetur alere, donec in plenario iudicio definiatur cauſa filiationis, & *num.* 44. poſt multos, quos refert, tradit in caſu, in quo filius petit alimenta à patre, vel in bonis paternis, ob quod vult probare filiationem, non dari repulſam teſtium, cùm tale iudicium ſit ſummarium, in quo non admittitur reprobatio teſtium, & *num.* 45. intelligit quando in iudicio, quantumcunque ſummario, non expectaretur alia ſententia in principali cauſa, quaſi tunc damnum quod inferretur, non eſſet ſeparabile per aliud iudicium, ſi plenè non præindicaret, tunc enim non admittitur repulſatio, & *num.* 46. etiam intelligit aliud eſſe quando ageretur de repulſandis dictis ipſorum teſtium, cùm iſta repulſatio colligatur ex ipſiuſmet ſcripturæ inſpectione.

Et ſanè vbi hoc modo ex præſumpta, vel probata ſummariè filiatione alimenta pendente lite à parentibus filiis exhibentur mandato iudicis, non repetuntur poſtea, etiamſi conſtiterit in plenaria cognitione actorem filium non eſſe illius, quem vt verum parentem in iudicium vocauit, Couar. *d. cap.* 6. *num.* 8. *in fine*, Corduba de Lara *in d. l. ſi quis à liberis*, §. *ſi vel parens, num.* 39. & 54. Caſtil. *lib.* 3. *controuerſ. cap.* 27. *num.* 71. *in fine*, Stephan. Gratian. *d. cap.* 236. *n.* 34. vbi quòd nec pro his alimentis & ſumptibus litis datur fideiuſſio, niſi quando dubitaretur de fraude, aut calumnia.

13 In gloſſ. *Promerueris* ibi, *ergò propter ingratitudinem poſſunt denegari alimenta*, &c. Ita Gerard. *ſingul.* 2. Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 8. §. 3. *in fine*, Duen. *regul.* 365. *verſic. fallit tertiò*, & *regul.* 367. *in fine*, Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *idem iudex, num.* 2. Suid. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 25. & *quæſt.* 78. *in fine*, & *quæſt.* 110. *num.* 10. & *quæſt.* 111. *num.* 2. & *tit.* 7. *quæſt.* 1. & *quæſt.* 42. *num.* 1. Peregrin. *de iure fiſci* *lib.* 3. *tit.* 18. *num.* 82. D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 4. *num.* 41. *ff. ſolut. matrim.* Contra quam reſolutionem non obſtat quòd alimenta filiis egentibus exhibere præceptum eſt legis naturalis, S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 101. *art.* 2. *ad* 2. Couarr. *d. part.* 2. *cap.* 8. §. 6. *à num.* 1. Corduba de Lara *in d. l. ſi quis à liberis*, §. *parens, à princ.* Suid. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 5. Morl. *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 1. *in prælud. num.* 35. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.* 1. *lib.* 13. *tit.* 13. *num.* 2. ergo neqnaquam iure ciuili tolli poſſunt, quia reſpondetur ius ciuile in hac materia non tollere naturale debitum alimentorum, ſed ſolùm tollere remedium, quod iure ipſo ciuili ad fouendum illud debitum fuit introductum, nempe ius petendi alimenta in foro iudiciali, argum. *d. l. ſi quis à liberis*, §. *iudex*, cùm etiam in foro conſcientiæ teneatur pater, exhæredatis indigentibus ſubuenire.

Notatur ad hoc quòd ille, qui poteſt exhæredari, poteſt & dote & alimentis priuari, cùm idem ſit argumentum de vno ad aliud; ex Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos, num.* 12. Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 7. Morl. *in emporio iuris ciuilis part.* 1. *tit.* 1. *in prælud. num.* 35. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 18. *num.* 9. & *num.* 26.

De concubinis.

Tit. XXVI.

CONCVBINA eſt, quæ cùm vxor non ſit, cum aliquo tamen viuit, ac vxoris loco in domo eſt, ac corpus miſcet. *l. libro* 144. *de V. S.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tit. vide Bermond. *de publ. concubin.* Ludou. de Sardis *in tract. de naturalib. liber. rubr. de concubin.* Suar. Bellacomb. & Vezin. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 15. *pag.* 754. Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.* 2. *tit.* 437. Perez *l.* 23. *tit.* 3. *lib.* 1. *Ordin.* Rebuff. *in concord. ad Bullam Leonis X. de publ. concub.* Clar. *in practic.* §. *fornicatio, num.* 6. & 7. Bernard. *in pract. cap.* 79. Maſcard. *de probat. concluſ.* 341. Decian. *in tract. crimin. lib.* 6. *cap.* 21. *de concubin. cleric.* Pradil. *in ſumm. legum pœnal. part.* 1. *cap.* 13. Menoch. *de arbitr. caſu* 418. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo concubinatus*, Farin. *in praxi crim. tit. de delictis carnis, quæſt.* 138. *per tot.* Molin. *de Iuſtit. tom.* 4. *tract.* 3. *diſp.* 89. *num.* 3. *cum ſeqq.* *l. Hiſp.* 23. & *ſeq. tit.* 3. *lib.* 1. *Ordin.* quæ eſt *l.* 5. *tit.* 19. *lib.* 8. *noua Recop. Ordin. Reg. Luſitan. lib.* 5. *tit.* 28.

SVMMARIVM.

1 *Concubinam penes ſe habere, conſtante matrimonio, nemini concedatur licentia.*

2 *Concubinatus etiam de iure ciuili prohibitus.*

L. Nemini. Vnic.

Imp. CONSTANTIN. A. *ad populum.*

COncubinam penes ſe habere, conſtante matrimonio, nemini licentia concedatur. 1
Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.* 62. *verſo*, Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Argumento hoius text. dũ prohibetur dari licentia marito conſtante matrimonio habendi penes ſe concubinam, videtur innui aliis non vxoratis id fuiſſe olim iure ciuili permiſſum, ac proinde minimè prohibitum, vt per Ghirland. *de pœnis omnif. coitus, q. 9. num. 5.* Clar. *§. fornicatio, num. 6. verſ. & in primis quæro*, Vincent. de Franchis *deciſ. 240 num. 17.* Menoch. *de arbitr. caſu 418. num. 18. & 21.* Peregrin. *de iure fiſci lib. 3. tit. 18. num. 7.* vbi quòd iura ciuilia de concubinatu non ſunt ſublata. Sicut eodem iure ciuili attento ſimplex fornicatio nec prohibita, nec punibilis fuit, ex eodem Ghirland. *d. cap. 9. num. 3. verſic. de iure verò ciuili*, Clar. *d. §. fornicatio, num. 1. in princip.* Menoch. *de arbitr. caſu 289. num. 3. & ibi in addit. per eum, num. 18. cum ſeq.* Caball. *reſolut. crimin. caſu 200.*
2 *num. 85. verſ. nec obſtat.* Sed contrarium, immo concubinatũ, etiam de iure ciuili eſſe prohibitum, tenent Paleoth. *de nothis & ſpur. cap. 12. num. 21.* Baiard. *ad Clar. §. fornicatio, num. 7.* Ceuall. *commun. contra commun. tom. 1. quæſt. 295. per tot.* Fichard. & Suar. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 15. num. 1.* vbi *num. 4.* ait Vezin. quòd iudex poteſt cogere illum, qui tenet concubinam cum vxore, vt concubinam dimittat.

De naturalibus liberis, (ex concubina ſuſceptis,) *& matribus eorum, & ex quibus cauſis* (legitimentur, ac) *iuſti efficiantur.*

TIT. XXVII.

NATVRALES hîc dicuntur, qui nati ſunt ex concubinis. etſi interdum naturales vocentur, qui ſuſcepti ſunt ex iuſtis nuptiis, vt *Inſtit. de adopt. in prin.* Legitimandi primus modus eſt per oblationem curiæ, *l. 3. & 9.* ſecundus per ſubſequens matrimonium, *l. 5. & 11.* tertius per arrogationem, *l. 6. §. vlt. hoc tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. Giphan. *tom. 1. pag. 458.* De materia tit. vide Viui. Bellacomb. Vezin & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 16. pag. 754. cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 438.* Henric. Bocer. *diſput. in iure vniuerſo, tom. 1. claſſi 1. diſp. 6. num. 10. cum ſeqq.*

3 Naturales liberi qui dicantur, tradunt Alciat. *de præſumpt. regul. 1. præſumpt. 5. num. 4. cum ſeqq.* Couar. *de ſponſal. part. 2. cap. 8. §. 4. num. 2.* Menes *in l. cùm acutiſſimi. num. 34. C. de fideicommiſſ.* Anton. Gom. *l. 9. Tauri num. 1.* Tell. Fernandez *l. 11. Tauri*, Rojas *in epit. ſucceſſ. cap. 10. à princip.* Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap. 12.* Sarmien. *ſelect. lib. 1. cap. 7. à princ.* Eman. Coſta *in l. Gallus, §. & quid ſi tantum, p. vlt. num. 60 ff. de liber. & poſthum.* Viui. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 16. num. 1. pag. 754.* Matienſ. *l. 9. gloſſ. 2. tit. 8. lib. 5. nouæ Recopil.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 54. num. 4. & conſ. 60. num. 3. & conſ. 283. num. 10.* Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis, in princ. num. 80. ff. de liber. agnoſc.* Fortun. Garc. *de vltimo fine, ex num. 135.* Honded. *conſ. 68. lib. 1.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 9. num. 9. cum ſeqq.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ. 10. n. 34. cum ſeqq.* Auendan. *in dictionar. verbo hijo natural*, Maſcard. *de probat. concl. 341. & 799.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 165. num. 4. & 6. & diſput. 172. num. 4.* Maſtril. *Sicil. deciſ. 152. num. 7.* Peregrin. *de iure fiſci lib. 3. tit. 18.* Henriq. *in ſumm. lib. 11. cap. 20. §. 1. ad fin.* Cald. Pereira *de nomin. emphyt. quæſt. 21. num. 4. cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l. 1. part. 4. num. 63. ff. ſolut. matrim.* Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. in comment. ad §. ſam autem, in princ. Inſtit. de inoff. teſtam.* Aluar. Valaſc. *conſ. 134. num. 4. cum ſeqq.* Thom. Valaſc. *allegat. iuris tom. 1. allegat. 6. num. 33. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Nuptias contrahere cum quibus perſonis non poſſint in dignitate poſiti.*

2 *Naturalibus, ſiue ſpuriis, ſi quid titulo donationis traditum à viris in dignitate poſitis, reuocari per deſcendentes legitimos; aut aſcendentes, patrem, vel matrem, aut collaterales proximos, fratrem, vel ſororem, quibus non extantibus, vel agere recuſantibus, applicari fiſco. Idem in quolibet alio patre aliquid donante filio ſpurio, & incapaci, num. 3.*

4 *Duumviri olim iiſdem muneribus fungebantur, quibus Romæ fungebantur conſules.*

5 *Syriarchia ſacerdotij genus in Syria.*

6 *Naturalibus, aut ſpuriis, qui patri ſunt inſucceſſibiles, relictum, non ad fiſcum, ſed ad venientes ab inteſtato pertinere debet. Deferri hæredi ſcripto, & deinde venientibus ab inteſtato, ordine ſucceſſiuo, num. 7.*

8 *Spurius nec directè, nec etiam per interpoſitam perſonam poteſt aliquid à patre capere. Is, qui vt agnatus vult agere ad reuocationem eorum, quæ ſpurio ſunt relicta, intra duos menſes debet agere, alias excluditur, & fiſco fit locus, num. 9.*

L. Senatus. I.

Imp. CONSTANT. A. *ad Gregorium.*

IN dignitate poſiti non poſſunt nuptias contrahere 1
cum perſonis hîc nominatis, aliàs notantur infamia, nec valet matrimonium, & collata libertis ex tali coniugio, vel etiam talibus vxoribus, reuocantur per legitimas perſonas, quibus negligentibus venit fiſcus; hodie verò tenet matrimonium, & collata non reuocantur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 64.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

•Vide Anton. Gom. *l. 9. Tauri num. 33.* vbi in hoc 2
text. diſponi aſſerit quòd ſi viri in dignitate poſiti habuerint filios naturales, vel ſpurios, & aliquid titulo donationis eis tradiderint per ſe, vel per interpoſitam perſonam, reuocatur per deſcendentes legitimos, aut aſcendentes, patrem, vel matrem, aut collaterales proximos, fratrem, vel ſororem, quibus non extantibus, vel extantibus, ſed agere expreſsè recuſantibus, vel tacitè per lapſum duorum menſium, applicatur fiſco; addítque quòd licèt text. *in præſenti* in hac 3
parte loquatur in perſonis poſitis in dignitate, tamen idem videtur eſſe in quolibet alio patre aliquid donante filio ſpurio & incapaci. Tiraquel. *de nobilitate, cap. 18. num. 36.* vbi quòd Senatores, & alij hîc nominati non poſſunt ducere in vxores filias libertinarum, ſcenicarum, & aliarum id genus mulierum. Bertrand. *conſ. 395. num. 10. lib. 4.* vbi ait hunc textum loqui, & intelligi de ſpuriis natis ex perſonis conſtitutis in dignitate illa, de qua *hîc*, & cùm hæc lex ſit exorbitans, non debet extendi ad alios ſpurios. Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 96. n. 1.* vbi refert

Conſtan

Conſtantinum io hac l ſtatuiſſe patrem dignitate ordinatum, ſicuti Senatores, Præfectos, & ſimiles, nil poſſe donare, nec relinquere filiis à ſe procreatis ex ancilla, vel ancillæ filiæ, vel alia ſimili abiecta ac vili perſona. Menchaq. *illuſtr. controuerſ. part. 1. lib. 3. c. 103. num. 7. & 8.* vbi citato hoc text. dicit quòd ſi ſpurius ſtrictè ſumptus neque ex teſtamento, neque abinteſtato aliquid à patre capere poteſt, neque etiam ex contractu inter viuos, iisut ſi de facto huic filio ſpurio pater aliquid reliquerit, id non fiſco, ſed liberis legitimis, vel cognatis proximioribus deferatur, latè Pereg. *de iure fiſci lib. 3. tit. 17. ex num. 1.* vbi ſic ſummat textum *in præſenti.* Nati ex concubinis viliſſimis, & patribus in dignitate poſitis ſunt ſpurij, & incapaces tam per viam vltimæ voluntatis, quàm contractus lucratiui à patre eorum, & quod eis pater dederit, ſiue illos legitimos dixerit, ſiue naturales, totum retractum legitimæ ſoboli redditur, aut fratri, aut ſorori, aut matri, aut patri illius, quibus non extantibus, vel repudiantibus, aut infra duos menſes agere negligentibus, fiſco locus aperitur. Item nec ipſis concubinis eorum matribus aliquid relinqui poteſt, vel donari, vel ficto titulo vendi, aut concedi; & idem Pereg. *ibi* expreſsè firmat textum loqui in concubinis viliſſimis deſponſatis, & in vxorem acceptis, & in ea, quæ concubina fuiſſet, nec deſponſata, & *num. 9*, tradit hanc legem continere ius ſpeciale in illis ſpuriis. Fachin. *controuerſ. lib. 3. cap. 53.* Henrie. Bocer. *in diſput. de iure vniuerſo tom. 1. claſſ. 5. diſp. 6. num. 13.* Surd. *deciſ. 249. num. 26.* vbi ex Bart. dicit hunc text. procedere in ſpuriis ex damnato coitu. D. Barboſ. *in l. 1. part. 4. num. 63. ff. ſoluto matrim.* vbi ait deciſionem huius l. hodie tantùm verificari in filiis ſpuriis, quia hi enumerati in hac l. verè naturales ſunt, cùm hodie inter perſonas hîc expreſſas poſſit matrimonium contrahi, per *auth. ſed nouo iure, infr. eod. tit.*

4 *Duumuiralitas.*] Duumuiri olim eiſdem muneribus fungebantur, quibus Romæ fungebantur conſules, & ad eorum ſimilitudinem tantùm duo creabantur, & ideo duumuiri appellantur, vide D. Barboſ. *in l. 2. §. fin. num. 59. ff. de iudic.*

5 *Vel Syriarchia.*] Eſt ſacerdotij genus in Syria, de quo Caluin. *in ſuo lexic. iuric. verbo Syriarchia.*

6 *Totum retractum legitima perſona*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſpuriis, aut naturalibus relictum, qui ſunt patri inſucceſſibiles, non ad fiſcum, ſed ad venientes abinteſtato debet pertinere, de quo Duen. *reg. 366. ampl. 3. & 4.* Anton. Gom. *l. 9. Tauri num. 21.* Cou. *de ſponſal. part. 2. cap. 8. §. 5. num. 3.* Paleoth. *de nothis & ſpur. cap. 44. à num. 3.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 42. cap. 35. num. 11. cum ſeqq.* Rojas *in epit. ſucceſſ. cap. 20. num. 15. & 18.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 31. num. 33.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſ. 16.*

7 *princip. num. 47.* vbi ait huiuſmodi bona deferri hæredi ſcripto, & deinde venientibus abinteſtato ordine ſucceſſiuo.

Ipſas etiam, quarum venenis, &c.] Nota præſumptionem, de qua hîc, legis præſumptionem non eſſe, ſi enim eiuſmodi eſſet, tormentis in concubinæ perſona opus non eſſet ad perfectam acquiſitorum probationem eliciendam, ita Benedict. Ægid. *in tract. de iure & priuil. honeſtat. art. 15. num. 11.* ſic concludit: Atque ita text. *in d. § ipſas*, vbi concubina negans ab amaſio acquiſiuiſſe, tormentis ſubiicitur exquirendæ veritatis cauſa, non eſt intelligendus de præſumptione legis, quæ ſola per ſe aduersùs negantem liquidiſſimam faceret probationem, vt alia opus non eſſet, iuxta ſuprà dicta, quicquid de legis præſumptione aduersùs Alciat. *d. reg. 3. præſ. 26. num. 3.* textum illum intellig. t Menoch. *d. lib. 3. præſ. 51. num. 7. verſ. nec repugnat*, inclùs enim intelligitur de præſumptione hominis, ſeu coniectura; quæ arbitratu iudicis poſſet eſſe ita efficax, quòd faceret ſufficiens indicium ad torturam, vt intelligit Aleiat. *d. num. 3.* quem ſequutus eſt Maſcard. *d. concl. 340. num. 6. & 7.* Hactenus Benedict. Ægid.

Siue per interpoſitam perſonam, &c.] Notatur ad hoc quòd ſpurius nec directè, nec etiam per interpoſitam perſonam à patre poteſt aliquid capere, Anton. Gom. *l. 9. Tauri num. 21.* Paleoth. *de nothis & ſpur. cap 44. num. 3. cum ſeqq.* Duen. *reg. 366. ampl. 12.* Cou. *de ſponſal. part. 2. cap. 8. §. 5. num. 3. verſ. nec infert*, Rojas *in epit. ſucceſſ. cap. 20. num. 52.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 42. cap. 19. num. 59.* latè Molin. *de iuſtitia tract. 2. diſp. 169.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſ. 96. num. 11. & 12.* D. Barboſ. *in l. 1. part. 4. num. 79. cum ſeq. ff. ſoluto matr.* vbi exiſtimat quòd quando prohibitio conſiſtit in perſona patris dotantis, vel legantis, ſemper color videtur quæſitus, vt quaſi per mediam perſonam credatur datum, vel relictum ſpurio. & *num. 80.* aduertit quòd ſi illud, quod datur genero, nihil vtilitatis affert filiæ ſpuriæ, tunc ſine dubio datum genero valebit, vt ſi ponas ſtatuto caueri vt moriente vxore ſine liberis gener lucretur certam partem dotis, ducens ſpuriam lucrabitur, quia tunc nulla vtilitas ex eo lucro poteſt quæri ſpuriæ iam mortuæ: ſi verò aliqua vtilitas quæritur ſpuriæ, debet conſiderari perſona inſtituti, vt ſi talis ſit vt propter amicitiam, vel conſanguinitatem veriſimiliter eum fuiſſet inſtituturus teſtator, non præſumatur fraus, aliàs præſumatur, & inducatur text. hic in fine. 8

9 *Quibus tacentibus*, &c.] Notatur ad hoc quòd is, qui vt agnatus vult agere ad reuocationem eorum, quæ ſpurio ſunt relicta, intra duos menſes debet agere, aliàs excluditur, & fiſco fit locus, vt per Crauet. *conſ. 166. num. 15.* Menoch. *conſ. 61. à num. 40.* Villalob. *tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 24. num. 11. pag. 143.* vbi citat *l. Hiſp. 10. tit. 13. part. 6.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſ. 16. princip. num. 46.* vbi dicit quòd hæc reſtitutio, quam tenetur facere ſpurius, non eſt facienda fiſco, ſed legitimis filiis, vel parentibus, vel fratribus, quibus ea bona de iure deferuntur, & illis negligentibus capere intra duos menſes deferuntur fiſco.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium hodie iure nouo tenet inter perſonas in l. 1. ſuprà hoc eod. tit. expreſſas, & collata in illas valent.*

2 *Naturalis filius natus ante matrimonium poteſt effici legitimus, ſi illud ſubſequatur poſtea.*

AVTH. Sed nouo iure.

HOdie iure nouo matrimonium tenet, & collata in illas perſonas expreſſas *in l. 1. ſup. hoc eod. tit.* valent, ita aduertunt Boër. *deciſ. 263. num. 17. l. Hiſp. 3. tit. 14 part. 4.* vbi *gloſ. 4. in princ.* Fachin. *controuerſ. lib. 3. cap. 53.* Peregrin. *de iure fiſci lib. 3. tit. 17. num. 2.* Menoch. *conſ. 18. num. 9.* D. Barboſ. *in l. 1. part. 4. n. 63. prope fin. ff. ſoluto matrim.* 1

Vnde cùm iam nec iure Cæſareo, nec Pontificio impediatur nobilis ducere vilem, poterit filius naturalis natus ante matrimonium legitimus effici, ſi illud poſtea inter parentes data etiam conditionis inæqualitat 2

litate, vt qoia fœmina ſit vilis conditionis, aut meretrix, vir autem nobilis, & honeſtus, ſubſequatur, ita Greg. Lop. *l.* 1. *verbo ſe caſa tit.* 13. *part.* 4. Put. *part.* 3. *deciſ.* 8. Burg. *conſ.* 6. *num.* 12. Octauian. Cacheran. *Pedem. deciſ.* 154. Menoch. *conſ.* 18. *per tot. & præcipuè num.* 6. *cum ſeqq. & conſ.* 342. *num.* 28. Menchaq. *controuerſ. vſufreq. lib.* 3. *cap.* 41. *à princip.* vbi aſſerit hanc opioionem, procedere quoad validitatem matrimonij, non bene tamen negat obtinere quoad alios iuris Ciuilis effectus, Pereg. *de fideicom. art.* 24. *num.* 51. *& de iure fiſci lib.* 3. *tit.* 17. *num.* 2. Ioſeph Ludou. *concl.* 27. *num* 11. Aloyſ. Rie. *in collect. deciſ. part.* 1. *collect.* 107. Cald. Pereira *de nomin. emphyt. quæſt.* 21. *num.* 77. *cum ſeqq.* Anton. Gabr. *commun. tom.* 3. *lib.* 6. *tit. de legitimat. concl.* 1. *num.* 46.

S V M M A R I V M.

1 *Naturalibus, eorúmque matri non poteſt relinquere vltra vnciam qui habet matrem, vel filios legitimos: naturalibus non extantibus ſolùm ſemiunciam poteſt relinquero concubinæ; vltra relictum redit ad ſucceſſores, & n. 2.*

L. Matre. II.

Impp. ARCAD. & HONOR. AA. *Anthemio P. P.*

1 SI qois habet matrem, vel filios legitimos, non poteſt naturalibus, & eorum matri relinquere vltra vnciam, & ipſis naturalibus non extaotibus ſolùm ſemiunciam concubinæ poteſt relinquere, & vltra relictum redit ad ſucceſſores. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, Roderic. Xuar. *in l.* 1. *tit. quicunque num.* 12. *in princ. p.* 311. Anton. Gom. *l.* 9. *Tauri num.* 5. Cou. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 8. *§.* 4. *num.* 11. Peregr. *de iure fiſci lib.* 3. *tit.* 18. *num.* 12. vbi per hunc text. tenet quòd naturalis extantibus legitimis non poteſt ex teſtamento patris, vel aui paterni capere ſupra vnciam; ſubdítque hanc vnciam poſſe patrem ex teſtamento relinquere filio naturali, ſiue mater illius extet, ſiue non, & *num.* 13. intelligit quòd extantibus legitimis non poteſt capere vltra vnciam per vulgarem, vel fideicommiſſariam, per quas ſucceditur in bonis teſtatoris, per pupillarem autem ſubſtitui poterit in bonis propriis ipſius pupilli, non in bonis paternis ſupra vnciam; intelligit etiam vt vnciam capere poſſit ſupra id, quod ſoluerit cauſa conditionis implendæ, vel aliter iuſſu patris teſtatoris, & *num.* 14. ampliat vt nec etiam per ius accreſcendi poſſit naturalis in vncia inſtitutus coocorrere cum legitimo in portione per fratres repudiata, & *num.* 15. declarat legitimis extantibus & ſuccedentibus, nam eis repudiantibus naturalis in vncia inſtitutus totum conſequitur, & *num.* 10. ſobolem legitimam in materia iſta accipit pro omnibus deſcendentibus. Valaſc. *conſ.* 94. *num.* 8. vbi quòd naturalis filij extante prole legitima capiebat vnam vnciam tantùm, Harprecht. *in add. ad Clar. §. teſtamentum quæſt.* 31 *lit. B. in princ.* Bened. Ægid. *in tract. de iure & priuil. honeſt. art.* 13. *num.* 35. *in princ.* vbi per hunc text. dicit quòd pater, cui legitima ſoboles extat, poteſt in teſtamento ſuo naturalibus filiis vnam vnciam relinquere, id eſt, duodecimam totios aſſis partem. Cald. Pereira. *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num.* 97. *C. de in integ. reſtit. minor.* vbi citato hoc text. tradit quòd extantibus legitimis deſcendentibus, vel aſcendentibus, quibus legitima portio debeatur, non poterat pater naturalibus filiis præter vnam vnciam relinquere. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 166. *num.* 2. *verſ. ſecunda concluſio,* vbi refert quòd de iure communi exiſtentibus deſcendentibus legitimis ſolùm fas eſt donare, aut relinquere ex teſtamento filiis naturalibus, atque ipſorum matri, vnciam vnam, hoc eſt, duodecimam bonorum partem, &c. Cardin. Mantic. *de coniect. vltimar. volunt. lib.* 3. *tit.* 15. *num.* 17. vbi conſiderat ex hac l. hoc ſolum ſequi per ſenſum cootrarium quòd extante legitima ſobole naturalibus filiis vltra vnam vnciam pater relinquere non poſſit, quia in ſenſu directo permittitur vt extante legitima ſobole teſtator poſſit vnciam tantùm liberis naturalibus relinquere; item quod à contrario ſenſu ſequitur quòd non extante legitima ſobole vltra vnciam teſtator poſſit naturalibus liberis relinquere; illud autem non ſequitur quòd nihil poſſit relinquere, vel quòd totum relinquere ſit prohibitus: quooiam autem non extante legitima ſobole non erat in ſenſu contrario taxata certa quantitas, vel portio, quam teſtator poſſit liberis naturalibus relinquere, ideo Iuſtinianus id ipſum conſtituit, & declarauit *in l. humanitatis, infr. hoc tit.* quòd nulla legitima ſobole, vel matre ſubſiſtente teſtator poſſit naturales filios, vel matrem eorum ex vnciis ſex hæredes inſtituere.

S V M M A R I V M.

1 *Naturales filij traditi curiæ propriæ ciuitatis, vel ei, qui ſit caput prouinciæ, quando ortum habet ex Regia vrbe, poſſunt in ſolidum hæredes inſtitui, nec poterunt illi conditionem curialem recuſare ſi reperiuntur paterna bona poſſidere. idem ſi filia naturalis alicui Curiali tradita in matrimonium, num.* 2.

3 *Naturalis filius eius conſenſu à patre Curiæ Principis oblatus, ſit legitimus ipſi offerenti, etiamſi legitimos & naturales filios ipſe pater habeat.*

4 *Legitimatio per Curiæ oblationem ab vſu receſſit.*

5 *Ciuitas nobilitat ciuem.*

6 *Mulier illegitima & ſpuria ſi nubat marito legitimo, quo ad omnia legitima cenſetur.*

7 *Viri capacitas porrigitur ad vxorem.*

L. Si quis naturalem. III.

Impp. THEOD. & VALENT. AA. *ad Apollonium P.P.*

PAter, qui filios naturales tradidit Curiæ propriæ 1
ciuitatis, vel ei, qui ſit caput prouinciæ, quando ortum habet ex Regia vrbe, poteſt illos in ſolidum hæredes inſtituere, nec poterunt illi conditionem curialem recuſare ſi reperiuntur paterna bona poſſidere, & idem ſi filiam naturalem alicui Curiali tradidit in matrimooium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati 2
in l. 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Vulgò allegatur ad hoc quòd filius naturalis eius 3
conſenſu à patre Curiæ Principis oblatus, ſit legitimus ipſi offerenti, etiamſi legitimos & naturales filios habeat ipſe pater, *l. Hiſp.* 5. *tit.* 15. *part.* 3. Nicol. de Vbaldis *de ſucceſſ. abinteſt.* 6. *ſpec.* 5. *modo legit.* addens hunc filium ex oblatione iſta vtcunque facta admittendum eſſe ad bona illa, quæ exiſtunt intrà territorium,

territorium, ac iuriſdictionem Principis,cuius Curiæ facta fuit oblatio, non ad alia bona, Conan. *comment. iuris lib.2.cap. vlt. col.2.* Cou.*de ſponſal. part.2.cap.8. §.7.num.4.* Petr. Gregor. *ſyntagm.iuris part.2.cap.10. num.3. in princ. verſ. primum*, vbi quòd illegitimi legitimantur per oblationem Curiæ alicuius loci ſi illi operas ipſi impediſſent,vel illegitima Curialibus nuberet. Cott. *in memorab. verbo legitimatus per oblationem curiæ*, vide *ad l. communium.9.ſup.hoc tit.*

4 Hanc legitimationem per Curiæ oblationem ab vſu receſſiſſe tradunt Cou.*d. §.7.num.6.verſ. hac tamen legitimatio*, Rebuff.*ad leges Galliæ in proœm.gloſſ. 5.n.67.* vbi teſtatur quòd cùm in illo Regno ſit magnus Curialium numerus, præcipuè appatitorum, non legitimabuntur per oblationem Curiæ, quia olim vix inueniebantur, qui Curiis ſeruire vellent propter modicum lucrum, vide citatos *ad l. communium, infr. hoc eod.tit.*

5 *Indignum enim eſt*, &c.] Notatur ad hoc quòd ciuitas nobilitat ciuem, vt per Tiraq. *de nobilit.cap.12. à princ. & num.4.*

6 *Sed etſi filiam*, &c.] Notatur ad hoc quòd mulier illegitima & ſpuria ſi nubat marito legitimo, quoad omnia legitima cenſetur, vt per Tiraq. *de nobilit. cap.18.num.2.* And. Gall.*lib.1.de pace publica cap.6.*
7 *num.27.* Anton. Pichard.*de nobilit.communic.num.46. verſ. item & illud.* Vnde capacitatem viri ad vxorem porrigi per hunc text. tenet hîc Bald. quem referunt Hippol *ſing.501.* & Cald. Pereira *de poteſtate eligen. cap.13.num.18.*

S V M M A R I V M.

1 *Naturalis per patrem Curiæ deputatus, ſi onus agnoſcit, hæreditatem patris non poteſt repudiare.*

2 *Voluntates & deſideria morientium colliguntur quoque ex arbitrio viuentium.*

L. Quoniam deſideria. IV.

Impp. LEO & ANTHEMIVS AA. *Armaſio.*

1 NAturalis per patrem Curiæ deputatus, ſi onus agnoſcit, hæreditatem patris non poteſt repudiare. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num.1.ſup.hoc tit.*

2 Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd voluntates, & deſideria morientium ex arbitrio quoque colliguntur viuentium, atque ex ipſo in caſu dubio coniectura colligitur non ſine iuſta ratione, & interpretatione deduci, vt ſcilicet id videatur teſtator voluiſſe, quod alij viuentes boni & recti iudicij faciunt, aut in ſimili ſpecie facerent, ſiue facere æſtimarent. Ita Petr.de Anchar.*conſ.237. Quia in primo quæſito col.2. circa princ. & conſ.302.circa med.* Crauet. *conſ.98.in fine, & conſ.151. in fine*, Roland. *conſ. 6.num.25. lib.4.* Menoch.*conſ.399.num.29.* Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt. lib.1. interp.2. dub.2. ſolut.10.num.1.& 2.fol.116.* licèt aduersùs communem allegationem huius text. inſurgat Cardin. Mantic. *de coniect.vltim.volunt.lib.3.tit.2.num.6.* Fului. Pacian. *conſ.15.num.12.& 13.* vbi ſingulariter explicat, Perez de Lara *de anniuerſ. & capellan. lib.1. cap.21.num.59.* Pereg. *conſ.23. num.18. vol.5.* latè Caſtill. *controuerſ. tom.5.cap.101.per tot.*

S V M M A R I V M.

1 *Poterat quis concubinam ducere in vxorem ſi ex ea liberos habebat, nec ei vlla proles legitima extabat, & liberi efficiebantur legitimi, & in poteſtate; & poterant ſuccedere ex teſtamento, & ab inteſtato etiam cum fratribus poſtea natis, ſecus ſi prolem ex concubina non habeant.*

2 *Concubinam ſi quis habeat, & ex ea liberos ſuſceperit, ductâ eâ in vxorem liberi efficiuntur legitimi.*

3 *Legitimatus ſuus hæres efficitur.*

L. Diui Conſtantini. V.

Imp. ZENO A. *Sebaſtiano P.P.*

IVre iſto quis poterat concubinam ducere in vxorem ſi ex ea liberos habebat, nec ei vlla proles legitima extabat, & liberi efficiebantur legitimi, & in poteſtate,& poterant ſuccedere ex teſtamento, & ab inteſtato etiam cum fratribus poſtea natis, ſecus ſi prolem ex concubina non habeat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1.ſupr. hoc tit.* 1

Notatur ad hoc quòd ſi concubinam quis habeat, & ex ea liberos ſuſceperit, ducta ea vxore liberi efficiuntur legitimi, vt per Henric. Bocer.*in diſput.de iure vniuerſo claſſi 1.diſp.10.num.4.* 2

Minuit imperium, &c.] Potiùs legendum *minuit*, & ſic facere pro illis, qui hiſtoriam donationis Conſtantini vt veram deprædicant, ac defendunt, tradunt Alban. *in libro de donat. Conſtantini num. 9.* Marta *de iuriſdict. part. 1. cap. 40. num. 27.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi part. 1. tit. 2. cap. 2. num....*

Suis, ac legitimis, &c.] Notatur ad hoc quòd legitimatus ſuus hæres efficitur, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit num. 64.* Anton. Gom. *l. 9. Tauri num.90.col.2.* 3

In gloſſ. *Conſtantini.* ibi, *hic fuit primus Imperator Chriſtianus.* vide de eo Cardin. Baron. *annal. eccleſ. tom.2. anno Chriſti 253. pag.mihi 444.* Bened. Ægid. *in repet.l.1.C.de ſacroſ. Eccleſ.p.1.in initio n.2.*

L. Iubemus. VI.

Imp. ANASTASIVS A. *Sergio P.P.*

ANaſtaſius Imper. permittit per hanc l. naturalibus liberis quolibet titulo dari, & relinqui non exiſtente legitima ſobole, atque etiam dicit quòd propter conſequens matrimonium, & per arrogationem legitimantur. 1

S V M M A R I V M.

1 *Baſtardi alieno morbo laborant.*

2 *Adoptare prohibetur pater liberos ſues naturales.*

3 *Patri eorum, qui ex damnato coitu procreati, non denegari patris nomen, ſed ius & nomen, id eſt, nomen iuſti patris.*

L. Anaſtaſij. VII.

Imp. IVSTIN. A. *Marino P.P.*

PRæcedentem legem declarat vt locum non habeat in liberis ex damnato coitu, deinde caſſat

eam

eam in eo quod dixerat naturales effici legitimos per arrogationem, ſtatuens quòd illud obtineat vſque ad diem præſentis legis, non poſtea. Colligunt ex Ordin Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

1 *Ex cuinſlibet mulieris cupidine*, &c.] Notatur ad hoc quòd baſtardi alieno morbo laborant, vt per Boër. *deciſ. 127. num. 6.*

2 *Vel adoptiorum*, &c.] Notatur ad hoc quòd adoptare probibetur pater liberos ſuos naturales, vt per Henriq. Bocer. *in diſput. de iure vniuerſo claſſ. 1. diſp. 21. num. 13.*

3 *Et ius, nomênque patris*, &c.] Notat Henric. Bocer. *d. claſſ. 1. diſput. 6. num. 11.* quòd patri eorum, qui ex damnato coitu procreati ſunt, non denegatur patris nomen, ſed ius, & nomen, ideſt, nomen iuſti patris.

SVMMARIVM.

1 *Non extante matre, neque liberis legitimis, & naturalibus, permittitur patri inter viuos, vel in vltima voluntate filiis tantummodo naturalibus dare vſque ad ſex vncias tantum, ab inteſtato verò in nihilum poſſunt ſuccedere, & num. 2. poteſt pater omnia bona ſua in vita, vel in morte relinquere filio naturali, num. 3. extantibus filiis naturalibus non poteſt plus relinqui concubinæ, quam filiis ipſis, num. 4.*

L. Humanitatis. VIII.

Imp. IVSTIN. A. *Mennæ P. P.*

1 IVre iſto non extante matre, neque liberis legitimis, & naturalibus permittitur patri inter viuos, vel in vltima voluntate filiis tantummodo naturalibus dare vſque ad ſex vncias tantùm, abinteſtato verò in nihilum poſſunt ſuccedere. Colligunt ex Ordinat. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Anton. Gom. *l. 9. Tauri num. 5. in princip.* vbi ait quòd licèt per hunc text. naturales potuiſſent inſtitui à patre in dimidia parte bonorum ſuorum, non extantibus deſcendentibus legitimis, nec parentibus, quibus
3 debeatur legitima, nihilominus tamen per auth. immediatè ſeq. poteſt pater omnia bona ſua in vita, vel
4 in morte relinquere filio naturali, Pereg. *de iure fiſci lib. 3. tit. 17. num. 10. prope fin.* vbi citato hoc text. dicit quòd extantibus filiis naturalibus non poteſt plus relinqui concubinæ, quam filiis ipſis, Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num. 97. C. de in integr. reſtit. minor.* vbi quòd attento iure, de quo *in hoc text.* naturales filij capaces efficiebantur dimidiæ bonorum patris ſubſtantiæ non exiſtentibus deſcendentibus legitimis, nec parentibus, quibus legitima debebatur portio, Valaſc. *conſult. 94. num. 8.* vbi quòd per hoc ius Codicis non extantibus liberis legitimis, nec mater, nec pater poterat ex teſtamento relinquere huiuſmodi filiis vſque ad ſex vncias tantùm, abinteſtato verò nihil capiebant: at de iure authenticorum, de quo *in auth. licet*, immediatè ſeq. non extantibus liberis, nec matre, licebat in naturales filios transferre per actum inter viuos, vel per teſtamentum etiam totam ſubſtantiam: idem ferè tradit Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 166. num. 1. concluſ. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Liberis, nec matre extantibus, licebat in naturales filios transferre per actum inter viuos, vel per teſtamentum, etiam totam ſubſtantiam, ſeruata tamen legitima aſcendentibus, ſi extant.*

2 *Proles legitima poteſt approbare relictum à patre factum filio naturali, vel alij nato ex coitu non punibili, num. 3.*

4 *Deſcendentibus legitimis deficientibus, & exiſtentibus aſcendentibus legitimis, relinquenda eſt aſcendentibus portio legitima, reliquum verò donari, aut relinqui ex teſtamento poteſt filiis naturalibus.*

4 *Adoptiui, vel reſcripto Principis legitimati ſunt ſoboles ciuiles.*

6 *Naturales filij non extantibus legitimis patri inteſtato ſuccedunt in duobus vnciis, ex quibus virilis portio matri eorum competit.*

7 *Naturalis filius etiam virili iure attento à patre alendus, etiamſi pater in teſtamento prohibeat, & non impleuiſſet conditionem appoſitam à patre in ipſis alimentis, num. 8.*

9 *Onus alimentandi filios reſpectu patris alimenta debentis cenſetur reale, & ideo in hæredes eius tranſit.*

10 *Spurio, qui ex damnato coitu natus eſt, nihil ex teſtamento relinqui poteſt.*

11 *Coitus damnatus quis.*

12 *Filius natus ex damnato coitu nec matri ſuccedit.*

AVTH. Licet.

DIſpoſitionem huius auth. eſſe in vſu, & ſeruari, neque corrigi per diſpoſitionem *cap. per venerabilem, qui filij ſint legit.* tradit Clar. *in §. teſtamentum q. 31. num. 1. prope fin.* Mich. Craſſ. *recept. ſentent. lib. 1. §. inſtitutio, quæſt. 7. num. 2.* Harprecht *in addit. ad Clar. d. quæſt. 31. lit. B.* quamuis Rebuff. *ad leges Galliæ in proœm. gloſ. 5. num. 69.* dicat non obſeruari in illo Regno, in quo baſtardus neque abinteſtato ſuccedit patri, nec matri, nec ex teſtamento.

Totam ſubſtantiam, &c.] Notatur ad hoc quòd de iure Authenticorum huius text. non extantibus liberis, nec matre, licebat in naturales filios transferre per actum inter viuos, vel per teſtamentum etiam totam ſubſtantiam, ſeruata tamen legitima aſcendentibus, ſi extant, vt per Anton. Gom. *l. 9. Tauri num. 5.* Harprecht *in addit. ad Clar. in §. teſtamentum quæſt. 31. lit. B. num. 1.* Pereg. *de iure fiſci lib. 3. tit. 18. num. 19.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore num. 97. C. de in integ. reſtit. min.* Valaſc. *conſ. 94. num. 4.* Perez *ad tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 97. verſ. olim ſiquidem*, Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſ. 96. num. 1.* Vincent. de Franchis *deciſ. 47. num. 1.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 166. num. 1. concl. 1.* Maſtrill. *Sicil. deciſ. 152. num 6. cum ſeqq.* Benedict. Ægid. *in tractat. de iure & priuileg. honeſt. art. 13. num. 46. in fine.* 1

Nota quòd proles legitima poteſt approbare relictum à patre factum filio naturali, vt per Roman. *conſ. 43. in 3. dubio*, Cranet *conſ. 200. num. 9* Surd. *deciſ. 53. num. 7. & deciſ. 249. num. 25.* vbi ſubdit procedere in naturalibus, vel aliis natis ex coitu non punibili, nam filij concepti ex damnato concubitu etiam legitimis conſentientibus non capiunt. 2 3

Quòd ſi parentes dumtaxat ei ſuperſint, &c.] Notatur ad hoc quòd deficientibus legitimis deſcendentibus, & exiſtentibus aſcendentibus legitimis, 4

relinquenda

Digitized by Google

relinquenda eſt aſcendentibus portio legitima, in qua velit nolit teſtator, ſuccedere debent, reliquum verò donare, aut relinquere ex teſtamento poteſt filiis naturalibus, vt per *l. Hiſp* 8. *tit.*13.*p.*6. Molin *d. tract.*2. *diſput.* 166. *num.*3. Roderic. Xuar. *in tit. quicunque num.* 12. *verſ. hoc limita.*

5 *Cum deſit ſoboles ciuilis*, &c.] Ergo ſufficit ſi extent filij adoptiui, vel reſcripto Principis legitimati, vt tenet Cou. *d. part.*2 *cap.*8.§.4. *num.*16. *verſ. vnde conſtat*, & *num.*17. ex ea ratione, quia in hoc text. vt filij naturales abinteſtato in duabus vnciis ſuccedant, exigitur vt deſit ſoboles ciuilis, filij autem tam reſcripto Principis legitimati, quàm adoptiui, ſunt eiuſdes ſoboles, quicquid contrarium exiſtimauerit Molin. *d. diſp.*166. *num.*7.

6 *In duas paterna ſubſtantiæ vncias*, &c.] Notatur ad hoc quòd filij naturales non extantibus legitimis patri inteſtato in duabus vnciis ſuccedunt, ex quibus virilis portio matri eorum competit, vt per Couarr. *d. part.*2. *cap.*8.§.4. *num.*16. Molin. *d. diſp.*167. *num.* 4. Peregr. *de iure fiſci lib.* 3. *tit.*18. *num.*22. & 29.

7 *Huiuſmodi enim naturales filios*, &c.] Notatur ad hoc quòd naturalis filius etiam Ciuili iure attento alendus eſt à patre, vt per Menoch. *conſ.* 60. *num.*6. Aſcan. *de patria poteſt. cap.*5. *num.*46. Roder. Xuar. *in tit. quicunque num.*14. vbi ampliat etiamſi pater in te-

8 ſtamento prohibeat, & etiamſi non impleuiſſet conditionem impoſitam à patre in ipſis alimentis. Surd. *de aliment. tit.*1. *quaſt.*9. *à num.*1. & *num.*2. quòd pater diſponere non poteſt vt naturalis filius non alatur, Gam. *Luſit. deciſ.* 225. *ex num.*1. Bened. Ægid. *d. art.*3. *num.*50. D. Barboſ. *in l.* 1 *part.*4. *num.*60. *in fine*, & *num.*61. *in princ. ff. ſoluto matrim.* vbi ait quòd hic text. dum iubet alimenta præſtari filiis naturalibus, debet intelligi de alimentis debitis iure humano ſecundùm qualitatem perſonarum, & quantitatem facultatum.

9 *Quilibet alij ſunt heredes.*] Notatur etiam ad hoc quòd onus alimentandi filios reſpectu patris alimenta debentis cenſetur reale, & ideo in hæredes eius tranſit, vt per D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part.*4. *num.*6. & *n.* 11. *in princip.* Cou. *d. part.*2. *cap.*8.§.6. *num.*14. Cordoba de Lara *in l. ſi quis à liberis* §. *idem reſcripſit. num.*4. *ff. de liberis & poſth.* Surd. *de aliment. tit.*1. *quaſt.*23. *num.* 14.

Sed qui ex damnato ſunt coitu, &c.] Notatur ad hoc

10 quòd ſpurio, qui ex damnato coitu natus eſt, nihil ex teſtamento relinqui poteſt, vt per Cou. *d. part.*2. *cap.*8.§.5. *num.*5. Greg. Lop. *l.* 1. *gloſ.*1. *tit.*13. *part.*6. Valaſc. *conſult.* 19. *num.* 9. Molin. *de Iuſtit. tract.*2. *diſp.*67. *num.*1. Harprecht *in addit. ad Clar.* §. *teſtamentum quaſt.* 31. *num.*2. *lit.C.* vbi ſecus dicit in alio ſpurio non ex damnato complexu, ſed ex ſoluta, & ſoluto etiam non concubinatiis procreato, dummodo pater certus ſit, talis enim ad inſtar filij naturalis ſecundùm voluntatem patris ſuccedere poteſt. Peregr. *d. lib.*3. *tit.*18. *num.*33. Alexand. Trentacinq. *variar. reſolut. lib.*1. *tit. de nothis & ſpur. reſolut.* 1. *à num.*1.

11 Quando dicatur coitus damnatus? vide Clar. *in pract.* §. *fornicatio num* 5. Perez *l.*22. *verſ. quæro etiam vlterius, tit.* 3. *lib.*1. *ordin. p.*202. vbi quòd filius natus ex damnato coitu non ſuccedit matri. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quaſt.*11. *num.*16. Molin. *de Iuſtit. tract.*2. *diſp.*167. *num* 8. vbi ait adulterium cum vxore aliena, & inceſtum tam cum conſanguinea, quàm cum affine. & ſacrilegium etiam cum Clerico, Religioſo, aut Religioſa, in Regno Portugaliæ coitus damnatos eſſe, Pereg. *d. lib.*3. *tit.* 18. *num.*33. *in fine*, vbi quòd natus ex Sacerdote, & ex ſoluto & vxorata nihil à patre ex teſtamento capere poteſt extra cauſam alimentorum, Gam. *Luſit. deciſ.*23. *num.*3. vbi an natus ex concubina quam lex Regia habere prohibet, naſci dicatur ex damnabili coitu. Latè Valaſc. *conſ.* 29. *à princ.* vbi *num.*4. tradit quòd virgo per vim cognita adhuc retinet coronam virginitatis, vnde quoad eam coitus non eſt punibilis, & filius inde natus ſuccedit, & per conuerſum mater tali filio, & *num.* 8. eleganter diſtinguit, & tradit illicitas coniunctiones eſſe in triplici differentia: quidam enim coitus damnatus, & punibilis, vt qui punitur certa aliqua pœna legis, vel extraordinaria, alius eſt coitus damnatus à lege, ſed non punibilis, vt coniugati cum ſoluta: alter verò coitus non improbatus, ſed diſſimulatus, vt ſoluti cum meretrice, vel ancilla, vel miniſtra cauponis: vt filius ex huiuſmodi coniunctionibus ſuccedat, multum intereſt inter patrem & matrem, quia ſi eſt ex coitu damnato, & punibili, nec patri nec matri ſuccedit: ſi verò ex damnato, & non punibili, vt coniugati cum ſoluta, filius inde procreatus licèt non ſuccedat patri, bene tamen eo caſu ſuccedit matri, quia vt filius non ſuccedat matri, debet naſci ex coitu damnato inſimul, & punibili, & quidem punibilis debet eſſe non ſolùm quoad patrem, ſed etiam quoad matrem, de quo etiam Henriq. *in ſum. lib.*11. *c.*10.§.5. Sord. *deciſ.*249. *num.*3. & *de aliment. tit.*1. *quaſt.*15. *num.*15. Gutier. *pract. lib.*2. *quaſt.*102. & 105. Bened. Ægid. *in tract. de iure & priuil. honeſt. art.* 13. *num.*4. vbi diſtinctionem facit. Caſtil. *controuerſ. lib.*2. *cap.*30. *à num.*6. Alexand. Trentacinq *var. reſol. lib.*1. *tit. de nothis & ſpur. reſol.*2. *num.*14. *cum ſeqq.* vbi refert diſtinctionem Valaſc. Addit idem Valaſc *d. conſ.*29. *num.*10. ſufficere etiam matrem puniri extraordinaria pœna, licèt in regno Caſtellæ per *l.*9. *Tauri*, debeat eſſe pœna mortis; & tandem concludit quæſtione ibi per eum tractata, coitum domini cum ſerua non concubina (quamuis fateamur eſſe damnatum) non tamen eſſe punibilem per legem ciuilem etiam pœna extraordinaria quoad matrem, ac proinde non obſtare quominus filius inde natus matri ſuccedat, & è conuerſo mater ipſi filio, & *num.*11. tenet ſtupri crimen de iure Ciuili eſſe punibile non ſolùm ex parte maſculi, ſed etiam ex parte fœminæ ſtupratæ, licèt de iure Regio Luſitaniæ, & Caſtellæ ex parte fœminæ non ſit punibile. quod etiam repetit *conſult.*147. *num.*7. *cum ſeqq.* Subdit Molin. *d. diſp.*167. *num.*11. quòd quando fœmina, quæ filium aliquem ſpurium concipit, à culpa excuſaretur, vel quia fuit vi oppreſſa, vel quia inuincibiliter ignorauit eum, cum quo rem habebat, non eſſe ſuum virum, vel aliqua alia ratione, filius eo pacto genitus ſuccedit matri vnà cum aliis filiis legitimis, quoniam denegatio ſucceſſionis eſt in pœnam & odium delicti parentum, vbi autem nulla interuenit culpa, ceſſare debet pœna: & *num.* 12. tradit in Regno Caſtellæ per *l.*6. & 7. *tit.*8. *lib.*5. *noua Recop.* filium ſpurium ex Clerico, Religioſo, aut Moniali profeſſis nec matri, nec patri ſuccedere, nec conſanguineis patris, nec poſſe quicquam ab eis obtinere præter alimenta, & *num.*13. per *d. l.*7. reſoluit quòd quando filius ſpurius conceptus eſt ex coitu, propter quem matri ſtatuta eſt pœna mortis naturalis, vt ex adulterio matris, tunc talis filius ſuccedere nequit matri neque ex teſtamento, neque abinteſtato, poteſt tamen mater illi relinquere quintum ſuorum bonorum, de quo diſponere poterat pro anima ſua. Vide poſita *in collect. ad auth ex complexu, C. de inceſt. nupt.*

SVM

SVMMARIVM.

1 *Legitimatus per oblationem Curia ſoli patri efficitur legitimus ſucceſſor, non aliis natis, vel cognatis, nec è contra ipſi.*

2 *de Legitimatione per oblationem Curia, remiſſiue.*

3 *Pater etiamſi habeat filios legitimos, poteſt legitimare naturales per oblationem Curia. hunc modum legitimandi non eſſe hodie in vſu, num. 4. An quis legitimari debeat per ingreſſum monaſterij vt poſſit habere bona patris, num. 5.*

6 *Legitimatus ad ſuccedendum patri, non ideo videtur legitimatus vt aliis conſanguineis ſuccedat.*

7 *Legitimatus per oblationem Curia ſi decedat ſine liberis, ſuccedit mater in tertiam, in reliquum Curia. ſi verò mater non ſupereſt, ſuccedit in paternis Curia, cognati in reliquis, & ſi eius cognatus Curia ſe offerat, omnia etiam paterna ad Curiam deuoluenda habebit, etiam eo caſu, ſi mater ſuperſit ad omnia bona extra ſubſtantiam patris quæſita cum cæteris ſuccedit.*

8 *Linea appellatione qui veniant, remiſſiuè.*

9 *τὸ* Genus *comprehendit fœminas.*

10 *Habens etiam filios legitimos poteſt naturalem tradere Curia, ſed non poteſt ei plus relinquere vel donare, quàm vni ex filiis legitimis, & naturalibus, cui minus dederit, & num. 11.*

12 *Legitimatio quæ fit per oblationem Curia fauorabilior, ac potentior eſt, quàm quæ per reſcriptum.*

13 *Legitimatos per oblationem Curia fieri capaces ad ſuccedendum, cum legitimis, & naturalibus, vt tamen plus habeant, quàm cui minus relictum erat.*

L. Communium rerum. IX.

Idem A. Menna P.P.

1 Filios legitimatus per oblationem Curiæ ſoli patri
efficitur legitimus ſucceſſor, non aliis natis, vel
cognatis, nec è contra ipſi. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
2 De legitimatione per oblationem Curiæ vide *l.
Hiſp. 5. & 6. tit. 15. part. 4.* Ludouic de Sardis *in tract.
de natural. liberis, §. de legitim. per Curia oblationem,*
Caſſan. *in catalogo gloria mundi part. 6. conſid. 24.*
Greg. Lop. *l. 12. gloſ. 2. in princ. tit. 6. part. 1.* Roder.
Xuar. *in rep. l. quoniam in prioribus, in declar. legis Re-
3 gni limit. 12. num. 2.* vbi quòd pater etiamſi habeat
filios legitimos, poteſt legitimare naturales per obla-
tionem Curiæ. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 173.
4 num. 38. in fine*, vbi quòd hic legitimandi modus non
eſt hodie in vſu, Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib. 1.
tit. de legitimat. reſol. 3. in princ.* Paleoth. *de nothis &
ſpur. cap. 45. num. 6. cum ſeqq.* Henric. Bocer. *in diſput.
de iure vniuerſo tom. 1. claſſ. 1. diſput. 6. num. 11.* Couar.
de ſponſal. par. 2. cap. 8. §. 7. num. 4. vbi ait legitimatio-
nem quæ fit per oblationem Curiæ iam exoleuiſſe,
Perez *ad tit. 2. lib. 3. Ordinam. pag. 95. col. 2. in princip.*
vbi dicit ceſſare iam hodie diſpoſitionem huius text.
vide poſita *in collect. ad l. ſi quis naturalem 3. ſup. hoc
eod. tit.*
5 Et ſicut filius legitimatur per oblationem Curiæ,
vt probat hic text. ita per ingreſſum monaſterij, vbi
quis offertur ſeruitio Chriſti, debet etiam legitimari
vt poſſit habere bona patris, Greg. Lop. *l. 12. gloſſ. 2. in
princip. tit. 6. part. 1.* Tiraq. *de priuil. piæ cauſæ, priuil. 29.*
Valdeſ. *in addit. ad Roder. Xuar. alleg. 25. num. 1.* Fr.
Eman. *quæſt. Regul. tom. 1. quæſt. 13. art. 3. & 5* Surd. *de
aliment. tit. 7. quæſt. 1. num. 42.*
Ab eodem naturali patre deſcendentium, &c.] Nota- 6
tur ad hoc quòd legitimatus ad ſuccedendum patri,
non ideo videtur legitimatus vt aliis conſanguineis
ſuccedat, vt per Gam. *Luſit. decıſ. n. 7.* vbi dicit hoc
ſpeciale eſſe in legitimato per oblationem Curiæ,
& citat Alexand. *conſil. 159. col. 2. lib. 1.* Et ſubiungit
Pereg. *de iure fiſci lib. 3. tit. 18. num. 26.* hunc text.
præſupponere quòd naturales ex patre quamuis
patri ſuccedant abinteſtato in duabus vnciis, non
extantibus legitimis, non tamen ſuccedunt coniun-
ctis per patrem, nec illis ſuccedítur abinteſtato, ex te-
ſtamento vtrque capere poſſunt, vel ex donatione in-
ter viuos.

§. Si verò.

Si legitimatus per oblationem Curiæ decedat ſine 7
liberis, ſuccedit mater in tertiam, in reliquum Curia;
ſi verò mater non ſupereſt, ſuccedit in paternis Cu-
ria. cognati in reliquis, & ſi eius cognatus Curiæ ſe
offerat, omnia etiam paterna ad Curiam deuoluenda
habebit, etiam eo caſu, ſi mater ſuperſit ad omnia
bona extra ſubſtantiam patris, quæſita cum cæteris
ſuccedit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1.
num. 1. ſup. hoc tit.*
Ex materna linea.] Lineæ appellatione qui ve- 8
niant, vide poſita *in meo tract. de appellatiua ver-
bor. vtriuſque iuris ſignif. appellat. 135. num. 1. cum
ſeqq.*
Aliquis ex eius genere, &c.] Ergo particula. *genus*, 9
fœminas comprehendit. de quo Tiraq. *de retractu
l. g. §. 1. gloſ. 9 num. 239* & citati per me *d. tract. ap-
pellat. 108. num. 3.*

§. Et quoniam.

Etiam habens filios legitimos poteſt naturalem 10
Curiæ tradere, ſed non poteſt ei plus relinquere, vel
donare, quàm vni ex filiis legitimis & naturalibus,
cui minus dederit. Colligunt ex Ordin. Doctores ci-
tati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ro- 11
der. Xuar. *in repet. l. quoniam in prioribus, in declarat.
legis Regni, verſ. duodecimò limita, in princip. pag. 536.*
vbi latè diſputat an idem ſeruandum ſit in legitima-
to per reſcriptum Principis, Henric. Bocer. *in diſp. de
vniuerſo iure tom. 1. claſſ. 1. diſput. 10. num 10.* Tiraq. *de
iure primog. quæſt. 34. num. 51.* vbi quòd legitimatio, 12
quæ fit per oblationem Curiæ, fauorabilior atque
potentior eſt, quàm quæ per reſcriptum, Perez *ad tit.
2. lib. 5. Ordin. pag. 95. col. 2. in princip.* vbi quòd le-
gitimati legitimatione per oblationem Curiæ fiunt 13
capaces ad ſuccedendum cum legitimis, & natura-
libus, ita tamen vt ne plus habeant, quam cui mi-
nus erat relictum; & deinde diſputat an legitima-
tum pater meliorare poſſit, quod vocant in Regno
Caſtellæ, in tertio & quinto? de quo etiam Anton.
Gom. *l. 9. Tauri num. 68.* vbi tenet quod poſſit
meliorari & in plus ſuccedere, ſicut verè legitimus,
& reſpondet textum *in præſenti* intelligi in legiti-
mato per oblationem Curiæ, quia in eo coarctatur
ſucceſſio.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Naturales liberi primogeniti legitimantur per matrimonium, & ſuccedunt æqualiter cum liberis poſtea naſcituris, & num. 2. ad ſucceſſionem feudi, maioratus, & ad ſacros Ordines admittendi ſunt, necnon ad Epiſcopatus eligendi, num. 4.*

3 *de Legitimatione per ſubſequens matrimonium, remiſſiuè.*

5 *ad Legitimationem per ſubſequens matrimonium non exigi de iure Canonico quòd cum dotalibus inſtrumentis ſit contractum, ſicque in ſeculari foro in praxi eſſe receptum.*

L. Cùm quis. X.

Idem A. Demoſtheni P.P.

1 PEr matrimonium legitimantur liberi naturales primogeniti, & ſuccedunt æqualiter cum liberis poſtea naſcituris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Henric. Bocer. *in diſput. de iure vniuerſo tom. 1. claſſi 1. diſp. 10. n. 9.* Hippol. Riminald. *conſ. 222. n. 22. & n. 111. lib. 2.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſ. 81. n. 8.* Peregr. *de fideicom. art. 24. n. 20. & 45.* Fachin. *controuerſ. lib. 4. cap. 54. verſ. reſpondeo hoc textu*, Caſtil. *controuerſ. iuris lib. 4. cap. 31. n. 2.* vbi *n. 71.* ſubdit legitimatum per ſubſequens matrimonium in nihilo differre à veris & legitimis filiis ex legitimo matrimonio natis, & omnes ſucceſſiones aſſequi, ad quas legitimi vocantur, poſt legitimationem ſcilicet, ſicque matrimonium ſubſequutum, non verò antea. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 172. n. 6.*

3 De legitimatione per ſubſequens matrimonium dixi latè *in collect. ad cap. tanta, qui filij ſint legit.*

4 *Simili perfruantur fortuna.*] Ergo ad ſucceſſionem feudi, maioratus, & ad ſacros Ordines ſunt admittendi, necnon ad Epiſcopatus eligendi, quia à natis ex legitimo matrimonio non differunt, de quo latè *in collect. ad cap. tanta, num. 17. cum multis ſeqq.*

5 *Dotalia inſtrumenta*, &c.] Licèt Cæſareum ius, de quo *in hoc text.* & in aliis ſimilibus, ad legitimationem per ſubſequens matrimonium exegerit, quòd cum dotalibus inſtrumentis eſſet contractum; ius tamen Canonicum id non exigit, éſtque in ſeculari foro in praxi receptum, Paleoth. *de nothis & ſpuriis, cap. 12. num. 6.* Menchaq. *vſufrequent. quæſt. lib. 3. cap. 41. n. 3.* Molin. *dict. tractat. 2. diſput. 172. num. 3. in fine*, & citati in collect. *ad d. cap. tanta, num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Nati ex concubina legitimantur per ſubſequens matrimonium, etiamſi ex eo matrimonio naſcatur poſtea, vel natus viuens non reperiatur tempore mortis patris, &c. Non legitimari filios per ſubſequens matrimonium contractum in mortis articulo, vel à ſenibus, qui generandi ſpem non habent, num. 2. contrarium verius, num. 3.*

4 *Naturales vt cenſeantur, vt per ſubſequens matrimonium legitimentur, ſufficit quod inter parentes tempore natiuitatis potuerit eſſe matrimonium, vel conceptionis tempore, prout tali filio fuerit expedientius.*

5 *Filij iuſti, id eſt, legitimi.*

L. Nuper. XI.

Idem A. Iuliano P.P.

1 PEr ſubſequens matrimonium filij nati ex concubina legitimantur, etiamſi ex eo matrimonio nullus poſtea naſcatur, vel natus viuens non reperiatur tempore mortis patris: & ſi antea nati legitimantur, multò magis qui erant ex vtero tempore matrimonij, & tempus conceptionis, vel natiuitatis inſpicitur prout liberis eſt vtilius. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5. verſ. fol. 64.*

Et dotalia efficiant inſtrumenta, &c.] De his dotalibus inſtrumentis, & an neceſſariò requirantur vt legitimatio per ſubſequens matrimonium fiat, vide poſita *in collect. ad l. immediatè præcedentem, in fine.*

2 *Spem tollenda ſobolis*, &c.] Hinc videbatur inferri non legitimari filios per ſubſequens matrimonium contractum in mortis articulo, vel à ſenibus, qui generandi ſpem non habent, quod docuit Bald. *in præſenti.*
3 Sed contrariam ſententiam veriſſimam iudico in communi motus reſolutione, quæ docet matrimonium à ſene etiam decrepito & in mortis articulo contractum validum eſſe, vt probat text. *in l. ſed & quæſitum, ff. de lib. & poſth.* quod vltra ſcribentes conſtanter ſequuntur omnes atteſtantes generali Eccleſiæ conſuetudine receptum, vt per Nau. *in man. cap. 22. n. 59. & conſ. 39. n. 15. de ſponſal.* Gutier. *can. lib. 1. c. 16. n. 14.* & plures, quos adducit Cened. *ad Decret. collect. 38. n. 1.* quibus addo Sanch. *de matr. lib. 7. diſp. 92. n. 19. cum ſeqq.* qui licèt *n. 23. & ſeq.* hoc limitet in ſene adeò exhauſto vt omnino impotens ſit ad copulam, nec arte Medicorum iuuari poſſit, cum multis, quos ibi refert; verius tamen eſt illum validè matrimonium poſſe contrahere, vt tenet Nau. *conſ. 13. n. 15. & 28. de ſponſal.* eſt enim impedimentum hoc accidentale, & matrimonij validitatem non impedit: quare per huiuſmodi matrimonium filios antea ſuſceptos legitimari meritò reſoluunt Anton. Gom. *l. 9. Tauri n. 59.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperis liberos, n. 73.* Greg. Lop. *l. 1. verbo ſe caſa, tit. 13. p. 3.* Gail *lib. 2. obſeru. 141. n. 8.* Couarr. *de ſponſal. p. 2. cap. 8. §. 2. n. 10.* Rojas *de ſucceſſ. c. 2. n. 23.* Cifuentes *l. 12. Tauri dub. 9. n. 13.* & *ibi* Caſtil. *n. 25.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 5. n. 25.* Theſaur. *deciſ. 96. à n. 3.* Peregr. *de fideicom. art. 24. n. 59.* Menchaq. *controu. lib. 3. cap. 41. n. 4. cum ſeqq.* Siluan. *conſ. 3. num. 29.* Menoch. *conſ. 108. n. 21. & conſ. 226. n. 18. & conſ. 350. n. 31. & de præſumpt. lib. 4. præſ. 83. n. 78. & lib. 5. præſ. 5. n. 16.* Spin. *in ſpecul. teſtam. gloſſ. 15. princ. à n. 104.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rubr. 11. c. 13. n. 173.* Sanch. *de matrim. diſp. 105. à n. 4.* Gutier. *in ſimili tract. cap. 118. n. 2.* P. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 172. n. 23.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. cap. 18. n. 14. cum multis ſeqq.* Cened. *d. collect. 68. n. 2.*

Poſita validitate eiuſmodi matrimonij conſentiunt Doctores quando parenti aſſignatus fuit ſubſtitutus ſub ea conditione, *ſi ſine liberis legitimis deceſſerit*: aut ad maioratum, quem poſſidet, legitimi ſoli vocantur, filios ita legitimatos excludere ſubſtitutum, ſuccedereque in eo maioratu, quando pater non in odium alterius, qui alioquin ſuccedere debeat, ſed in commodum ſuorum naturalium filiorum, aut vt vteretur tore ſuo, vel aliquo alio bono fine, tale matrimonium contraxit. Ita Anton. Gom. *l. 9. Tauri n. 59.* Cou. *d. §. 2. n. 10.* Molin. *d. c. 5. n. 26.* Spin. *d. gl. 15. n. 105.* Henriq. *in ſum. lib. 12. c. 7. n. 3.* Ioan. Garc. *de nobilit. gl. 21. n. 59.* Alex. Raudenſ. *de analog. cap. 36. à num. 1.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 2. cap. 13. quæſ. vlt. verſ. quæras*, Molin. *d. diſp. 172. n. 14.* Sanch. *d. diſp. 105. n. 8.* Gutier. *d. cap.*

11.*n.*3.*cum ſeqq.* Cancer.*lib.*3.*var.cap.*11.*n.*231. Franc. Molin. *d. cap.*18.*n.* 26. *cum ſeqq.* Vtrùm autem ſi in odium ſubſtituti, eiúſve, qui alioqui ſuccedere debeat in maioratu, matrimonium contrahat, vt illi noceat, eúmque excludat, filij ita legitimati ſint præponendi in ea ſucceſſione? vide Molin. *d. diſput.*172.*num.* 15. *cum ſeqq.*

4 *Non conceptionis, ſed partus tempus*, &c.] Notatur ad hoc quòd vt filij naturales cenſeantur, ita vt per ſubſequens matrimonium legitimentur, ſufficit quòd inter parentes tempore natiuitatis potuerit eſſe matrimonium, vel conceptionis tempore, prout tali filio fuerit expedientius, vt per Couar.*d.cap.*8.§.2.*num.*2. Duen.*reg.*350. *ampl.*39. Rojas *de ſucceſſ. cap.*10.*n.*40. Spio.*d.gloſſ.*15.*princ.n.*118. Molin.*d.tract.*2.*diſp.*172. *n.* 2. vbi *n.* 4. ſubdit quòd filius naturalis reputandus eſt is, qui licèt conceptus ex iis parentibus ſit, inter quos tempore conceptionis erat impedimentum dirimens matrimonium, tempore tamen natiuitatis ceſſauerat impedimentum, vt ſi ſoluta concepit ex coniugato, verumtamen tempore natiuitatis filij mortua erat vxor coniugati illius: aut ſi ſoluta concepit ex conſanguineo, vel affine, attamen tempore natiuitatis filij obtenta erat diſpenſatio vt contrahere poſſent, filius eo pacto natus eſt naturalis, & non ſpurius, eo quòd ſtatus filij ex tempore conceptionis, aut natiuitatis, prout magis tali filio fuerit expediens, eſt iudicandus.

5 *Filios iuſtos haberi*, &c.] Id eſt, legitimos, ex Menoch. *de præſumpt. lib.*4.*præſ.*81.*n.*19.

SVMMARIVM.

1 *Pater poteſt dicere in teſtamento ſuo quòd vult filios ſuos eſſe legitimos, & ſibi ſuccedere, & filij debent oſtendere teſtamentum patris Princips, & ſic fient hæredes, ſi voluntatem patris vltimam approbent.*

2 *Filius ſi petit à Principe legitimationem, allegans quòd pater eius in teſtamento diſpoſuit ſe velle filium legitimare, valebit legitimatio ſine cuiuſque requiſitione, & num.* 4.5.

3 *Comes Palatinus poteſt legitimare ſpurium, etiam poſt aditam hæreditatem per conſanguineos, ſi pater ordinaſſet in teſtamento illum ſpurium filium debere legitimari.*

6 *Legitimatio dicitur donatio, ſiue donum patris, & Principis.*

AVTH. Item ſine legitimis.

1 PAter poteſt dicere in teſtamento ſuo quòd vult filios ſuos eſſe legitimos, & ſibi ſuccedere, & filij debent oſtendere teſtamentum patris Principi, & ſic fient hæredes ſi voluntatem patris vltimam approbent. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1.*n.*1. *ſuprà hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd ſi filius petit à Principe legitimationem, allegans quòd pater eius in teſtamento diſpoſuit ſe velle filium legitimare, valebit legitimatio ſine cuiuſque requiſitione, hoc eſt, non citatis venientibus ab inteſtato, vt per Bart. *in l. Gallus*, § *& quid ſi tantùm, num.*14. *verſ. quandoque ipſe filius, ff. de lib. & poſth.* & *ibi* Iaſ. *lect.*1.*n.*135. *& lect.*2.*col pen. verſ. Deinde reliqui*, Molin. *de primog. lib.*2.*cap* 7.*n.*37. bene Aluar. Valaſc. *conſult.*158.*n.*9. vbi ex Baldo per

3 hunc text. tenet quòd Comes Palatinus poteſt legitimare ſpurium etiam poſt aditam hæreditatem per conſanguineos, ſi pater ordinaſſet in teſtamento illum ſpurium filium debere legitimari. & *n.* 11. *verſ. non obſtant*, ait hunc text. apertè diſponere eo ipſo quòd 4
oſtenditur per teſtamentum, vel inſtrumentum voluntas patris deſiderantis filium ſpurium legitimari, Principem poſſe talem filium legitimare etiam poſt mortem patris, & etiam poſt delatam venientibus ab inteſtato ſucceſſionem.

Teſtamentum oſtendentes, &c.] Ergo textus loquitur 5
quando conſtat Principi de voluntate patris per eius teſtamentum, quaſi non ſufficiat apparere de voluntate patris aliter, quàm ex teſtamento; ſed contrarium eſt verius, ita vt ſufficiat ſi pater ordinaſſet in vita, vel in teſtamento filium deberi legitimari, vel aliter de eius voluntate etiam ex ſignis colligi poſſit. Curt. ſen. *conſ.*26. Clarus vir Iacobus *col.*2. Bald. *conſ.*363.*incip. Quæritur vtrùm filius, vol.*5. Aluar. Valaſc. *d.conſ.*158. *n.*10. *& ſeq.* vbi ait textum *in præſenti* loqui de teſtamento patris, quia hoc frequentius eſt.

Et Principis, & legis dono, &c.] Notatur ad hoc 6
quòd legitimatio dicitur donatio, ſiue donum patris, & Principis, vt per Tiraq *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, n.*278. *C de reuoc. donat.*

SVMMARIVM.

1 *Habens mulierem, quæ poteſt eſſe vxor, ſi dicat in inſtrumento publico, vel priuato, cum ſubſcriptione trium teſtium fide dignorum, quòd vult filios naturales ſuos eſſe legitimos, erunt ſucceſſores; quod ſi de vno filiorum dixerit, ipſum ſuum eſſe, & legitimum, cæteri filij ex eadem muliere nati etiam erunt legitimi, & n.*2 *limita vt n.*3.

AVTH. Si quis liberos.

SI quis habet mulierem, quæ poteſt eſſe vxor, & 1
dicat in inſtrumento publico, vel priuato cum ſubſcriptione trium teſtium fide dignorum, quòd vult filios naturales ſuos eſſe & legitimos, erunt ſucceſſores; quòd ſi de vno filiorum dixerit, ipſum ſuum eſſe & legitimum, cæteri filij ex eadem muliere nati etiam erunt legitimi. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*num.*1.*ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Alciat. *de præſumpt. regul.*2.*præſumpt.*5.*n.*6. Ludou. de Sardis *in tract. de natur. liber. in cap de legitim. per patris nominationem*, Boër. *deciſ.*240.*n.*15.*cum ſeqq.* Duen. *reg.*241. *verſ. limita* 2. *& reg.*248. *à princ.* Rebuff. *in tract. nomin. q.*1.*n.*5. latè Couar. *de ſponſal. p.*2. *cap.* 8. §. 7. *à princ.* vbi *in verſ. ex quibus*, infert hanc legitimationem non induci ex præfata nominatione, caſu quo à matre dicta nominatio procederet, non enim præſumitur conſenſus coniugalis ita facilè in ipſo viro ex nominatione fœminæ, ſicuti in ipſa fœmina & concubina ex viri nominatione; & *in verſ. ſecundò infero*, tenet eandem legitimationem non procedere quando ipſa concubina tempore nominationis aliud contraxerat matrimonium, vel ipſe pater aliam vxorem acceperat, eámque haberet, & *in verſ. tertiò infero*, tradit prædictam legitimationem eſſe intelligendam ſi mater eſſet honeſta fœmina, alioqui non eſſet tutum hunc matrimonij conſenſum præſumere, latè Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.*1.*tit. de legitimat. reſolut.*3. *ex num.*1. vbi *num.* 3. ad hoc primò requirit quòd mater ipſius filij tempore, quo natus fuit, potuerit eſſe illius vxor, & *num.* 9. ſecundò requirit quòd non extent alij filij legitimi & naturales; tertiò requirit quòd illa verba, quando pater nominat filium, ſint à teſtatore ſcripta, vel prolata principaliter, vel propter ſe emiſſa, & non incidenter

propter

propter aliud; quartò requirit quòd vir ab initio habuerit affectionem maritalem, &c.

3 *Hos ſuos eſſe*, &c.] Limitant aliqui quando mater eſſet indigna, quo illo viro in matrimonium copularetur, de quo vide Menoch. *conſ.* 18. *in fine*, Aletand. Trentacinq *d. tit. de legitimat. reſol.* 3. *ex n.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Pater licèt iure prohibeatur totum relinquere naturali filio, non tamen prohibetur nepoti naturali ex legitimo, nec nepoti legitimo ex naturali nato, nec nepoti naturali ex naturali nato, vbi nulla ſubeſt*
2 *ſoboles legitima, in ſucceſſoribus ab inteſtato remanent iura antiqua in ſuo ſtatu.*

2 *Filiorum incapacitatem non porrigi ad nepotes, & num. 3. contrarium num. 4.*

5 *Naturalis ſuccedit patri ſecundùm eius voluntatem.*

6 *Filiorum appellatione an & quando veniant nepotes, & num. 7.*

8 *Prole deficiente legitima, auus inſtituere poteſt hæredem nepotem filium naturalem, aut legitimum filij ſui ſpurij, modò tamen inſtitutio non fiat intuitu patris, ſed nepotis, niſi ille nepos eſſet natus ex filio inceſtuoſo, num. 9.*

10 *Clericus habens ſpurios, an poſſit inſtituere nepotes ex eis natos legitimos. & an poſſit renuntiare beneficium in eorundem nepotum fauorem, vel ſuccedere ei in obtinendis beneficiis, num. 11.*

L. Cuidam. XII. & vlt.

Idem A. Ioanni P.P.

1 Licèt iure iſto pater prohibeatur totum reli oqu a naturali filio, non tamen prohibetur nepoti n turali ex legitimo nato, nec nepoti legitimato ex naturali nato, nec nepoti naturali ex naturali nato, vbi nulla ſubeſt ſoboles legitima; in ſucceſſionibus ab inteſtato remanent iura antiqua in ſuo ſtatu. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num* 1. *ſuprà hoc tit.*

2 Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd incapacitas filiorum non porrigitur ad nepotes, ad quod & ad præfatam concluſionem ex hoc text. deſumptam vide Roder. Xuar. *in l.* 1. *tit. quicunque, n.* 16. *pag.* 323. Couar. *de ſponſal par.* 2. *cap.* 8. §. 4. *num.* 10. Pinel. *in l.* 3. *n.* 20. *C. de bonis matern.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos, n.* 58. *C. de reuocand. donat. & de iure primogen. q.* 12. *n.* 13. Anton. Gom. *l.* 9. *Tauri n.* 5. 6. & 17. *col.* 2. Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 16. *de repudiis, num.* 2 *pag.* 755. & *tom.* 2. *lib.* 6. *tit.* 14. *de hæred. inſtit. num.* 5. *pag.* 69. & Villalob. *eodem lib.* 6 *tit.* 17. *de poſthum. hæred. num.* 9. *cum ſeqq. pag.* 122. Menchaq. *illuſtr. controu. cap.* 102. *n.* 16. *cum ſeq.* Cardin. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 8. *tit.* 5. *num.* 15. Franc. Bec. *conſ.* 238. *n.* 34. & 41. *lib.* 2 Ioan. Cephal. *conſ.* 103. *num.* 21. *lib.* 1. Franc. Vegg. *conſ.* 96. *num.* 180. & *ſeq.* Cardin. Paleoth. *de nothis, & ſpur. c.* 53. Matienſ. *l.* 6. *gloſſ.* 8. *n.* 21. *tit.* 8. *lib.* 5. *noua Recop.* Surd. *conſ.* 177. *ex num.* 1. & *n.* 18. & *ſeq.* & *ferè per tot.* vbi latè quòd auus poteſt quouis titulò, ſiue vniuerſali hæreditatis, ſiue particulari legatur, aut fideicommiſſi relinquere nepoti legitimo ex filio ſpurio, Perez *ad tit.* 2. *lib.* 5. *Ordinam. pag.* 97. Ranchin *par* 4. *concl.* 473. Peregrin. *de iure fiſci lib.* 3 *tit.* 18. *n.* 27. Mieres *de maioratu p.* 2. *q.* 2. *n.* 6. *cum ſeq.* & *n.* 26. Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q* 19. *n.* 41. Bertrand. *conſ.* 395. *n.* 4. *vol.* 7. Molin. *de Inſtit. tract.* 2. *diſput.* 166. *n.* 8. *concl.* 5. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 5. §. 1. *n.* 116. Cabed. *Luſit. deciſ.* 100. *per tot.* & *præcipuè* *n.* 8. *p.* 1. Cardin. Toſch. *pract. concluſ. tom.* 5. *lit. N. concluſ.* 13. *n.* 38. latè Caſtil. *controu. tom.* 5. *cap.* 103. *per tot.* & *præcipuè n.* 18. vbi ait textum *in præſenti* procedere in diſpoſitione teſtamentaria, quando ſcilicet nepos ab auo expreſſè hæres inſtituitur, quo caſu ad ſucceſſionem eius iuridicè admittitur.

Hinc nepotes & alios deſcendentes legitimos, qui ab illegitimis filiis procedunt, ſuccedere poſſe, & debere in fideicommiſſo, & maioratu ad quem filij legitimi, & de legitimo matrimonio vocantur, tameſi pater eorum ſuccedere non poſſet, reſoluunt Cephal. *conſ.* 103. *vol.* 1. Guid. Pancirol. *conſ.* 169. *num.* 13. *lib.* 1. Franc. Bec. *conſ.* 138. *per tot. lib.* 2. Nauar. *conſ.* 4. *de iure patron.* Chriſtoph. Torniol. *conſ.* 85. *n.* 18. *verſ. ſecundò quia, lib.* 1. Ludou. Caſſanate *conſ.* 8. *n.* 17. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 5. §. 1. *ex n.* 109. *vſque ad num.* 125. 3

Cæterùm contrariam ſententiam, imò filios, & alios deſcendentes legitimos, qui à filiis naturalibus procedunt, ad maioratus ſucceſſionem admitti non poſſe in omnibus caſibus, in quibus pater, vel aſcendens eorum non admitteretur, nec ſuccedere poſſet ſi viueret, meliùs defendunt Anton. Gabr. *commun. opin. tit. de hæred. inſtit. concl.* 3. *num.* 17. Aldobrand. *conſ.* 3. & 5. Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 11. *tit.* 12. *ex num.* 33. *vſque ad num.* 37. Tiber. Decian. *conſ.* 3. *num.* 39. *vol.* 1. Mieres *d. par.* 2. *q.* 2. *ex n.* 18. Rot. *deciſ.* 395. *n.* 3. & 4. apud Farin. *p.* 1. *recentior.* latè Caſtil. *d. tom.* 5. *cap.* 103. *n.* 11. *cum multis ſeqq.* Excluſa enim vna perſona omnes eius deſcendentes excluſi cenſentur, Molin. *de primogen. lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 41. Mieres *d. p.* 2. *q.* 6. *num.* 46. Ioſeph. de Ruſticis *in l. cum auus, ff. de cond. & demonſtr. lib.* 6. *cap.* 16. *num.* 2. *cum ſeqq.* quos refero *in vocis nouiſſ. deciſ. voto* 7. *num.* 18. 4

Liceat eis quantum voluerint, &c.] Notatur ad hoc quòd naturalis ſuccedit patri ſecundùm eius voluntatem, vt per Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore num.* 96. *verſ. ſeptimò infero, C. de in integr. reſtit. minor.* vbi ait quòd licèt filij naturales ſuccedere poſſent ſecundùm vel præter voluntatem patris, non tamen contra eius voluntatem, nec eis dabatur à iure aliqua legitima. Benedict. Ægid. *in tract. de iure & priuileg. honeſt. art.* 13. *num.* 50. vbi quòd naturales liberi contra paternam voluntatem ac diſpoſitionem quicquam capere non poſſunt, quod intelligit de acquiſitione hæreditario titulo, ſalua ſemper alimentorum cauſa, quæ de bonis patris filio naturali, qui non habet aliunde vnde alatur, etiam iure ciuili debentur. Vnde Valaſc. *conſult.* 94. *n.* 4. *in fine*, argum. huius text. dicit quòd de filiis naturalibus nullam tenetur pater facere mentionem, nec illis præteritis datur ius contratabulandi, ſeu rumpendi teſtamenta paterna, nec illi excludunt filias ex ſtatuto excludente fœminas extantibus maſculis, nec diſpoſitio *l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto, C. de teſtam.* habet locum in huiuſmodi filiis naturalibus tantùm, &c. refert Benedict. Ægid. *d. art.* 13. *num.* 49. 5

Stante ſobole legitima.] Vel legitimata per reſcriptum, vt per Cephal. *conſ.* 194. *in fine*, quem refert & ſequitur Ceual. *commun. contra commun. q.* . *n.* 26.

Tam degeneres homines, &c.] Hanc l dum vocat naturales liberos vitium paternum refert Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ.* 1. §. 1. *num.* 47.

Iura etenim ab inteſtato, &c.] Noſtri Regnicolæ aduertunt Ordinat. Regiam *lib.* 4. *tit.* 92. *in fine principij*, dum ſtatuit ſuſceptos à plebeio homine non vxorato ex muliere ſeruilis conditionis propria, aut aliena, ſi tempore, quo pater moritur, liberi inueniuntur, ei ſuccedere perinde ac naturales alij; in nepotibus locum habere, ſiue legitimi ſint ex filio naturali, ſiue naturales ex legitimo. ita Gam. *Luſit. deciſ.* 313. *num.* 4. 6

Cabed. etiam *Luſit. deciſ.* 100 *num.* 13. *in fine*, *part.* 1. & *Areſto* 88. *eadem part.* 1. Benedict. Ægid. *in tractat. de iure & priuileg. honeſtatis, art.* 13. *num.* 45. vbi addit idem æquè fore probandum, etſi nepos naturalis ſit filio naturali; quod tamen in priori caſu ampliat vt procedat etiam in nepote, cuius pater nobilis eſſet tempore natiuitatis ſuæ, cùm auus adhuc eſſet plebeius, is enim patre prædefuncto ſuccedet auo; & rationem reddit, quia nepos in caſu iſto tanquam legitimus patris ſui filius hæres eius eſt, & filius, tametſi naturalis eſſet, patris ſui hæres eſſe potuit, quia plebeius erat, atque ita nihil eſt quod impediat nepotem ex patris ſui perſona, quam repræſentat auo poſſe ſuccedere: in aliis verò caſibus, in quibus proponitur nepos naturalis ex filio legitimo, aut naturalis ex naturali, aliter eſſe dicendum tradit, &c.

7 An & quando appellatione filiorum veniant nepotes, vide poſita per me *in tractat. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific. appell.* 99. *ex num.* 82. *vſque ad* 116.

8 In gloſſ. *Penitus aperimus, fin.* ibi, *ſed quid ſi ex ſpurio habeo naturalem, vel legitimum nepotem*, &c. Notatur ad hoc quòd deficiente legitima prole, auus instituere poteſt hæredem nepotem filium naturalem, aut legitimum filij ſui ſpurij, modò tamen inſtitutio non fiat intuitu patris, ſed nepotis: de quo vide Pinel. *in l.* 3. *n.* 20. *cum ſeqq. C. de bonis maternis*, Anton. Gom. *l.* 9. *Tauri num.* 17. Couar. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 8. §. 5. *num.* 13. Cott. *in memorab. verbo nepos, pag.* 601. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 96. Ioſeph. Ludon. *Peruſ. deciſ.* 18. *num.* 33. *cum ſeqq.* Roder. Xuar. *in l.* 1. *tit. quicunque, num.* 16. & *ſeqq. pag.* 323. Paleoth. *de nothis & ſpur. cap.* 53. *num.* 3. Perez *ad tit.* 2. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 98. Mieres *de maioratu part.* 2. *quæſt.* 2. *num.* 6. *cum ſeqq.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 5. *num.* 15. Surd. *conſ.* 177. *ex num.* 1. & *num.* 18. *cum ſeq.* & *ferè per tot.* vbi latè quòd auus poteſt quouis titulo ſiue vniuerſali hæreditatis, ſiue particulari legati, aut fideicommiſſi relinquere nepoti legitimo ex filio ſpurio, Gam. *Luſitan. deciſ.* 136. Cabed. etiam *Luſit. deciſ.* 155. *part.* 1. vbi quòd pater licèt non poſſit inſtituere filium ſpurio, poteſt tamen nepotem ex ipſo ſpurio hæredem facere. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 13. *num.* 5. & 9. & *tit.* 5. *quæſt.* 7. *num.* 24. Peregr. *de iure fiſci lib.* 3. *tit.* 18. *num.* 44. *cum ſeqq.* Flores *ad Gam. deciſ.* 11. *num.* 6. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloſſ.* 5. *num.* 116. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 167. *num.* 16. *concluſ.* 9. vbi addit inſtitutionem in dubio cenſeri factam intuitu nepotis, eſto pater viuat. D. Barboſ. *in l.* 1. *p.* 4. *num.* 76. *ff. ſolut. matrim.* vbi quòd auus nepotibus legitimis ex ſpuria poteſt relinquere quicquid voluerit, quando auus non habet filios legitimos, aliàs ſecus, Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quæſt.* 19. *num.* 38. *cum ſeqq.* & *num.* 49. & *poſt quæſt. forenſ. conſ.* 39. *n.* 16. Bernard. Græuæ, *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 115. Caſtil. *controuerſ. tom.* 5. *cap.* 103. *num.* 2. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo filius*, *n.* 35. vbi quòd filius ſpurius poteſt ab auo inſtitui hæres, ſi auus prolem legitimam non habuerit, nec nepotem contemplatione patris hæredem inſtituat, ſed vt pater non habeat vſumfructum hæreditatis, & idem repetit *verb. pater*, *num.* 39. Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 1. *tit. de nothis & ſpur. reſol.* 2. *à num.* 19.

9 Limita niſi ille nepos eſſet natus ex filio inceſtuoſo, quia ei non poteſt relinqui ab auo, de quo tamen Guilielm. *in cap. Raynutius, verbo & vxorem*, *deciſ.* 5. *num.* 131. Roder. Xuar. *d. l.* 1. *tit. quicunque*, *num.* 18. *pag.* 324. Ciſuentes *l.* 9. *Tauri num.* 7. & *ibi* Anton. Gom. *num.* 17. Hippol. *ſing.* 143. Tiraquel. *de iure primogen. quæſt.* 14. *num.* 14. Couarr. *d. cap.* 8. §. 5. *num.* 13. Paleoth. *de noth. & ſpur. cap.* 53. *num.* 9. Rojas *de ſucceſſ. ab inteſt. cap.* 2. *num.* 31. Matienſ. *l.* 6. *gloſſ.* 8. *num.* 23. *tit.* 8. *lib.* 5. *noua Recopil.* Duen. *regul.* 366. *limit.* 2. *verſ. quæ limitatio*, Gutier. *conſ.* 3. *num.* 14. Alexand. Trentacinq. *d. reſol.* 2. *num.* 25. Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.* 39. *num.* 17. Molin. *d. diſput.* 167. *num.* 16.

Vtrùm Clericus habens ſpurios filios poſſit inſtituere nepotes ex eis natos legitimos? vide Boër. *deciſ.* 127. Aym. *conſ.* 184. Pinel. *in d. l.* 3. *num.* 20. & 22. *C. de bonis matern.* Couar. *d. cap.* 8. §. 5. *num.* 11. Clar. §. *teſtamentum, quæſt.* 32. Mieres *de maioratu part.* 2. *q.* 2. *n.* 12. Burg. de Paz *conſ.* 26. *num.* 45. Duen. *d. reg.* 366. *limit.* 2. *verſ. quòd in nepote*, Craſſ. §. *inſtitutio, quæſt.* 8. *num.* 6. Parlad. *rerum quotid. lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 11. Cald. Pereira *d. conſ.* 39. *n.* 16.

Et an poſſit renuntiare beneficium in eorundem nepotum fauorem, vel ſuccedere ei poſſint in obtinendis beneficiis? vide poſita *in collect. ad cap. ad extirpandas* 11. *n.* 4. & 5. *de filiis presbyt. in Decretalib.* 11

De teſtamentaria tutela.

Tit. XXVIII.

Hanc tutelam parens lege permittente dat filio impuberi, quem in poteſtate habet, non recaſuro in poteſtatem alterius. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tit. vide Suar. Mich. Graſſ. & alios *tom.* 1. *commun. lib.* 5. *tit.* 17. *de teſtam. tutel. pag.* 756. Arimin. Tepat. *var. reſol. tom.* 2. *eod. tit.* 466. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 12. *cap.* 8. *de teſtam. tutel.* Iacob. Cancer. *var. reſol. tom.* 1. *tit.* 7. *de tutorib.* De tutore & curatore integros tractatus ediderunt Paulus Montanus, Antonius Piaggius *tom.* 8. *tract. Doctor. part.* 1. *fol.* 325. Borgninus Caualcanus *eod. tom.* 8. *part.* 2. *fol.* 334. De tutorum, & curatorum liberatione Iodocus Damhouderius *d. tom.* 8. *p.* 2. *fol.* 372. De tutorum & curatorum periculis improbè adminiſtrantium, idem *fol.* 385. De tutorum & curatorum ratione, tempore, modo, atque forma, idem *fol.* 371. De tutorum & curatorum rationis iuſtificatione, idem *fol.* 376. De tutore, & curatore teſtamentario Ioannes Dilectus Durantes *d. tom.* 8. *p.* 1. *fol.* 136. De tutelis, & curis Ioannes Gutierrez, Marcellus Conuerſanus, Vincentius Manzinus, Leander Galganetto. Et de eadem materia tutorum & curatorum vide Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 220. *vſque ad* 226. Petr. Gregor. *ſyntag. iuris lib.* 12. & 13. *per tot.* Rebel. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 17. *quæſt. vnica, de offic. tutoris & curat.* Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 4. *tit.* 102. *cum ſeqq. l. Hiſp.* 1. *cum ſeqq. tit.* 16. *part.* 6.

SVMMARIVM.

1 *Tutor minus legitimè datus non cogitur adminiſtrare, ſponte tamen adminiſtrans tenetur negotiorum geſtorum, & non tutelæ, & num.* 2.

3 *Tutor ſi tanquam tutor agat, iuri ſuo non præiudicat, qui non ſponte ſua, ſed ex neceſſitate officij id facit.*

4 *Auia ſi det tutorem nepoti, & inſtituat eum, an valeat datio. idem eſt in auo, & auia ac aliis deſcendentibus per lineam maternam, quod in matre, num.* 5.

6 *Tutela triplex.*

7 *Vno*

7 *Vno ex tutoribus, vel curatoribus non acceptante, vel mortuo, an & quando alius, qui ſupereſt, poſſit adminiſtrare, remiſſiuè.*

L. Quem dicis. I.

Impp. SEVER. & ANTON. AA. *Speratæ.*

1 TVtor minus legitimè datus non cogitur adminiſtrare, ſponte tamen adminiſtrans tenetur negotiorum geſtorum, & non tutelæ. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Alnyſ. Leo *ſuper 5. fol. 65. verſo*, remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. in concordant.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 25. num.* 10. vbi quòd actione tutelæ non tenetur ille, qui inutiliter datus fuit, niſi fortè ſponte ſe adminiſtrationi miſcuerit, & citat Seraphin. *deciſ.* 473.

3 Nota quòd ſi tutor tanquam tutor agat, iuri ſuo non præiudicat, qui non ſponte ſua, ſed ex neceſſitate officij id facit, vt per Tiraq. *de retract. lign. §. 1. gloſſ. 9. num.* 266. Gutier. *de tutelis & curis, p. 1. cap. 1. num.* 22.

4 In gloſſ. *Quem dicis 1. in fine.* ibi, *item ſi auia det tutorem nepoti, & inſtituat eum, an valeat datio?* &c.

5 Notatur ad hoc quòd idem eſt in auo, & auia, ac aliis deſcendentibus per lineam maternam, quod in matre, vt per Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore num. 101. in princ. C. de in integr. reſtit. minor.* Gutier. *de tutel. & curis p. 1. cap. 4. n.* 11.

6 In gloſſ. *Sponte, fin.* ibi, *item nota hîc quòd triplex eſt tutela, teſtamentaria, legitima, & datiua*, &c. Ita diſtinguit & explicat *l. Hiſpan. 2. tit. 16. part. 6.* Anton. Piag. *de tutore, & curat. quæſt. 2. in princ.* Caualcan. *de tutorib. in princ. num.* 1. Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 1. num.* 17. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 29. num. 4. & 5.* Parlador. *differ. 99. à princ.* Paul. Montan. *de tutelis, cap. 7. num. 1. cum ſeqq.* Gutier. *in ſimili tract. part. 1. cap. 2. n. 1. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 220. num. 11. cum ſeqq.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 12. cap. 7.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num.* 1. Sanchez *in præcepta Decalog. tom. 2. lib. 6. cap. 14. num.* 21. Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 17. quæſt. vnic. de offic. tut. num.* 2.

7 In eadem gloſſ. ibi, *ſiue ergo nullus*, &c. Vtrùm & quando vno ex tutoribus, vel curatoribus non acceptante, vel mortuo, alius, qui ſupereſt, poſſit adminiſtrare, vide Vincent. de Franchis *deciſ.* 214. Franc. Hieron. Leo *Valentia deciſ. 179. per tot. lib.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Tutor teſtamentarius non excluditur per codicillarium datum ex poſt facto, ſed ſimul tutores erunt ambo, & num. 2. pluribus contutoribus diſſentientibus, quis eorum tunc adminiſtrare debeat, num. 3.*

L. Etſi à patre. II.

Imp. ANTONIN. A. *Sabiniano.*

1 TVtor teſtamentarius non excluditur per codicillarium datum ex poſtfacto, ſed ſimul tutores erunt ambo, Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Donel. *comment. iur. ciuil. lib. 18. c. 15. col. 7.* Boër. *deciſ. 347. n. 5.* Galgan. *de tutel. lib. 1. tit. 2. n. 32. & tit. 7. n.* 52. Surd. *deciſ. 38. n.* 21. vbi per hunc textum tenet quòd teſtator dando ſecundo loco tutorem filio, non videtur illum reuocare, quem primum dederat, ex ea ratione id deciſum aſſerit, quia intereſt pupilli habere plures tutores, & *num.* 22. aduertit quòd licèt aliqui dicerent hoc procedere ſolùm quando vnus tutor datus eſt in teſtamento, alter verò in codicillis, quo caſu videntur dati eodem tempore, vt dicitur *in hoc text.* Secus autem quando in diuerſis teſtamentis, quia vnum reuocat alterum in omnibus, nihilominus tamen id verum non eſſe videtur concludere, dum ait rationes allegatas per ordinarios in præſenti militare etiam quando datur in duobus teſtamentis.

Pluribus contutoribus diſſentientibus, quis eorum tunc adminiſtrare debeat? vide Gutier. *de tutelis & curis part. 1. cap. 14. per totum, & cap. 15.* agit pluribus tutoribus conſtitutis quomodo ſinguli teneantur? 3

L. Si tutores: III.

Imp. ALEXAND. A. *Gordio & aliis.*

TVtela teſtamentaria non cedit legitimæ. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Caualcan. *de tut. & curat. num.* 2. Anton. Piag. *in ſimili tract. quæſt. 3. num.* 35. Gutier. *de tutelis & curis cap. 2. num.* 14 Cuiac. *lib. 6. obſeru.* 3. Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 468. cap. 7. in fine.* Galgan. *de tutel. lib. 1. tit. 11. num. 5. in med.* 2

SVMMARIVM.

1 *Mater non dat tutorem filio niſi eum hæredem inſtituat, datum tamen iudex cum inquiſitione confirmat, & non confirmatus tenetur pro tutela ſi gerat, & num. 2. filius ſi careat patre, cuiúſque mater plus quàm in legitima ipſi debita hæredem inſtituat, atque eidem tutorem relinquat, tenetur iudex eum approbare ſine vlla ſatiſdatione, & inquiſitione quoad id, in quo mater hæredem eum relinquit, num. 3. quando mater filium hæredem non inſtituit, quamuis illis aliquid reliquiſſet, ſolet ex voluntate defunctæ datus tutor à Præſidibus confirmari, num. 4.*

L. Mater. IV.

Idem A. *Felicianæ.*

MAter non dat tutorem filio niſi eum hæredem inſtituat, datum tamen iudex cum inquiſitione confirmat, & non confirmatus tenetur pro tutela ſi gerat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt *l. Hiſpan. 6. tit. 16. part. 6. vbi gloſſ.* 2. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num. 100. in princ.* Galganet. *de tutelis, lib. 1. tit. 2. num. 3. cum ſeqq.* Montan. *de tutel. cap. 10. num.* 45. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 220. num.* 14. vbi per hunc textum tenet quòd ſi filius careat patre, cúmque mater plus quàm in legitima ipſi debita hæredem inſtituat, atque eidem tutorem relinquat, tenetur iudex eum approbare ſine vlla ſatiſdatione, & inquiſitione quoad id, in quo mater hæredem eum relinquit: ſubdit deinde 2 3

quoad alia bona, & filius ea habuerit, teneri iudicem inquiſitionem aliquam facere, an ille diues ſit, & idoneus, ſed leuem longéque minorem, quàm ſi filium hæredem non inſtituiſſet: & quòd ſi ſolùm in legitima illum inſtituat, vel legatum illi relinquat, atque tutorem eidem det, iudex antequam illum approbet, tenetur facere diligentem inquiſitionem an idoneus ſit, compertóque idoneum eſſe, debet illum approbare, idque ſine ſatiſdatione, per *l. 1. & 2. ff. de confirm. tut.* latè Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 4. à princ.* vbi *n. 2. ex gloſſ. 1. in præſenti*, rationem concluſionis aſſignat, quia mater filios in poteſtate non habet, prout iure requiritur.

4 In gloſſ. *Solet.* ibi, *non dicit quòd ſit neceſſe, ſed ſolet ſi expediat pupillo*, &c. Notator ad hoc quòd quando mater filium hæredem non inſtituit, quamuis illi aliquid reliquiſſet, ſolet ex voluntate defunctæ datus tutor à Præſidibus confirmari, vt per Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num. 101. verſic. vrgent*, Gutier. *d. cap. 4. num. 7.* vbi admonet tutorem huiuſmodi, ſi fides inquiſitionis congruit, debere iudicem confirmare, quandoquidem hoc ex voluntate defunctæ à Præſidibus fieri ſolet, aliàs enim, inquit, exponeret ſe maximo periculo iudex aliud faciens ſi fortè alius tutor ab eo datus, quàm à matre relictus, non ita bene adminiſtraret, aut res pupilli gereret, &c.

SVMMARIVM.

1 *Seruus alienus ſi cum libertate à patre tutor filio datur, debet redimi, & manumitti, & vt curator, vel tutor alteri adiungi.*
2 *Seruum alienum purè inutiliter dari tutorem, ſed ita cùm liber erit vtiliter dari. contrarium n. 3.*
4 *Seruus proprius relictus à domino in teſtamento filiorum ſuorum, licèt antea non fuerit manumiſſus, liber ex hoc efficitur, ſi fuerit maior 25. annorum; quòd ſi minor fuerit, licèt remaneat liber, non tamen erit tutor quouſque ſit ætatis 25. annorum.*

L. Si pupillorum pater. V.

Impp. AVRELIAN. & GALLIEN. AA. *Daphnæ.*

1 SI ſeruus alienus cum libertate à patre tutor filio datur, debet redimi & manumitti, & vt curator, vel tutor alteri adiungi. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Seruum alienum purè inutiliter dari tutorem, ſed ita cùm liber erit vtiliter dari decidit Iuſtin. *in §. 1. Inſtit. qui teſt. tut. dar. poſſ.* & concordat *l. Hiſp. 7. tit. 16. part. 16.* ibi, *mas ſi dexaſſe ſeruo ageno no valdria in ſu guarda dellos.* Sed contrarium, imò ſeruum alienum

3 purè tutorem dari poſſe filiorum vtiliter, quia tacitè videtur intellecta conditio, cùm liber erit, probat *l. ſi hereditas 10. §. vlt. verſ. quinimo, ff. hoc tit.* Sed omiſſa diuinatoria conciliatione Conani *comment. lib. 2. c. 4. n. 2.* veriorem interpretationem ad illa iura tradunt Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num. 440. C. de in integr. reſtit. minor.* & Gutier. *de tutel. p. 1. c. 10. n. 6.* intelligentes conditione non expreſſa inutilem eſſe tutelæ dationem, vt valeat eo modo, quo datur, ſcilicet conſiderato præſenti ſtatu, vt ſic ſeruus ſtatim tutor eſſe incipiat: at verò expreſſa conditione, cùm liber erit, vtilis dicitur, eo modo & tempore, quo datur, nempe in futurum impleta conditione poſtquam ſeruus fideicommiſſariam acceperit, ſic enim, aiunt, Iuriſconſultus *in l. qui tutelam, §. 1. & vlt. ff. hoc tit.* & Iuſtin. *in §. furioſus, Inſtit. qui teſtam. tut. dari poſſ.* fruſtrà & inutiliter datum tutorem dicunt reſpectu temporis præſentis, cùm tamen poſtea ſequuto effectu, idem tutor vtilis efficiatur.

Seruus autem proprius relictus à domino in teſtamento filiorum ſuorum, licèt antea non fuerit manumiſſus, liber ex hoc efficitur ſi fuerit maior 25. annorum; quòd ſi minor fuerit, licet remaneat liber, non tamen erit tutor, quouſque ſit ætatis ſupradictæ 25. annorum. Ita *d. l. Hiſpan 7.* Gutier. *d. cap. 10. à princ.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 221. n. 1.* 4

SVMMARIVM.

1 *Tutor ritè datus tenetur etiam de negligentia.*
2 *Tutor, vel curator tenetur de malè geſtis, & neglectis in toto adminiſtrationis negotio.*
3 *Tutor, vel curator quando agunt, vel actiones inſtituunt calumnioſè, ipſi debent in expenſis condemnari.*

L. Si tibi pater. VI.

Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. *Donnæ.*

TVtor ritè datus tenetur etiam de negligentia. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Notatur ad hoc quòd tutor, vel curator tenetur de malis geſtis & neglectis in toto adminiſtrationis negotio, vt per Anton. Piag. *de tutor. & curat. quæſt. 19. num. 6.* Gutier. *de tutelis & curis part. 2. cap. 16. n. 4. cum ſeqq.* Franc. Hieron. *Valent. deciſ. 115. n. 4. lib. 1.* 2

Hinc Menchaq. *controu. vſufreq. lib. 1. pag. 9. n. 10.* dicit, quòd quando tutor, vel curator agunt, vel actiones inſtituunt calumnioſè, ipſi debent in expenſis condemnari. Et Menoch. *conſ. 145. num. 15.* tradit tutores, vel curatores ſi nomine pupillorum ſcienter calumnioſas inſtituunt actiones, eo nomine condemnari oportere. Et Surd. *de aliment. tit. 1. q. 48. num. 32.* dicit minorem non condemnari in expenſis, ſed eius tutorem, qui dicitur temere litigaſſe. 3

SVMMARIVM.

1 *Tutor rectè datur in teſtamento, non curator, licèt confirmetur, & num. 2. limita in curatore furioſi qui per patrem teſtamento dari poteſt, n. 3.*

L. Tutelæ actione. VII.

Iidem AA. & CC. *Triphenæ.*

TVtor rectè datur in teſtamento, non curator, licèt confirmetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Anton. Piag. *de tutor. & curat. quæſt. 2. num. 12. & 13.* Ariminn. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 473. cap. 4. verſ. curator in teſtamento, & cap. 8. verſ. curator datus.* Gutier. *de tutel. & curis part. 1. cap. 12. num. 6.* vbi *n. 8.* 2
limitat in curatore furioſi, qui per patrem teſtamento dari poteſt, ex *l. fin §. ſed cùm antiquitas, verſ. & ſiquidem,* 3

Digitized by Google

dem. C. de curat. furioſi, & num 9. poſt Anton. Piag. *d. q. 2. num. 17.* limitat etiam vt non procedat de iure Canonico, quam tamen limitationem inutilem eſſe tradit', cùm nullibi in iure Canonico id expreſsè habeatur.

L. Tutores. VIII. & vlt.

Impp. THEOD. *&* VALENT. AA. *Florentio P. P.*

1 NOn ſolùm per verba Latina, ſed etiam per Græca dari in teſtamento poteſt tutor. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupr. hoc. tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num. 1 15. verſ. ex quibus*, vbi intelligit procedere poſtquam Imperium Conſtantinopolim tranſlatum eſt, vbi Græca lingua vernacula erat, & teſtamenta Græcè ſcribi, legata, libertates, tutelas Græcè dari ij Imperatores permiſerunt, & Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 2. num. 33.*

De confirmando (à magiſtratu) *tutore*, (vel curatore, qui in teſtamento inutiliter datus eſt)

TIT. XXIX.

SI tutor teſtamento datus ſit inutiliter, vt quia datus eſt filio emancipato, vel à matre, vel ab auo materno, confirmatur decreto magiſtratus, itidémque confirmatur curator: cuius datio teſtamentaria, quia nulla lege confirmatur, neceſſe eſt omnino vt confirmetur à magiſtratu. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide Mich. Graſſ. Donat. à Fioa *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 18. pag. 757.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verb. ſine curatore num. 101. verſ. vrgent, cum numeris ſeqq. C. de in integ. reſtit. minor.* Gutier. *de tutel. & curis part. 1. cap. 3. num. 8. cum ſeqq.* Galganet. *eod. tract. lib. 1. tit. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor à matre in teſtamento datus non habet neceſſe ſe excuſare, cùm datio non teneat, datus tamen à iudice confirmatur, & tutelam adminiſtrabit, vel ſe excuſabit. & cur, num. 2.*

3 *Mulieris conſilium fragile atque mutabile.*

L. Teſtamento. I.

Imp. ALEXAND. A. *Priſco.*

1 TVtor à matre in teſtamento datus ſe excuſare non habet neceſſe, cùm datio non teneat, datus tamen à iudice confirmatur, & tutelam adminiſtrabit, vel ſe excuſabit. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Folgoſ. Angel. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* Vide Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 478. cap. 1. in princ.* vbi quòd tutor inutiliter datus excuſatione non indiget, Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 8. num. 38.* vbi per hunc text. tenet quòd ſi inutiliter tutor datus ſit, tunc etiam ſine excuſatione oppoſita intra tempus erit abſoluendus, ſed ſi inutiliter datus fuerit à iudice confirmatus, non poterit ſe ampliùs excuſare, & *tit. 9. num. 13.* quòd tutor inutiliter datus ſine excuſatione eſt ſecutus. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num. 101. verſ. vrgent tamen, C. de in integ. reſtit. minor.* vbi per hunc text. dicit tutorem datum à matre filiis in teſtamento debere confirmari, & interim tutorem non dici, neque poſſe adminiſtrare, quia mater eos in poteſtate non habet, & *num. 102. in med.* ex hoc text. colligit tutorem à matre datum ſemper cum inquiſitione confirmari debere.

In gloſſ. *Et quidem inquiſitione.* ibi, *ſed quare magis inquiritur à matre datus? reſpondeo quia fragile & mutabile eſt mulieris conſilium.* Notatur ad hoc quòd in matre propter fragilitatem, & imbecillitatem conſilij diuerſa ratio, & peculiaris eſt cur ab ea datus tutor, ſemper cum inquiſitione confirmatur, quæ ratio ceſſat in viris, ita Cald. Pereira *d. verbo ſine curatore num. 201. verſ. nec obſtat exemplum, in princip.* 2

Notatur etiam ad hoc quòd fragile & mutabile eſt mulieris conſilium, vt per Tiraq. *l. 9. connub. gloſ. 1. part. 1. num. 70. & ſeq. & part. 9. num. 132. cum ſeqq.* 3

SVMMARIVM.

1 *Nec epiſtola, nec teſtamento imperfecto datur tutor legitimè, ideo excuſationis tempus non cedit antequam confirmetur, & num. 2.*

3 *Tutor in teſtamento inutiliter datus, & à iudice confirmatus, non eſt teſtamentarius, ſed datiuus.*

4 *Tutorem legitimum præferri huic confirmato. Verùm quòd tutor teſtamento datus confirmatus ſit teſtamentarius, ac proinde legitimis ſit præferendus, defenditur melius.*

L. Neque per epiſtolam. II.

Idem A. Valerio.

NEc epiſtola, nec teſtamento imperfecto datur tutor legitimè, ideo excuſationis tempus non cedit antequam confirmetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, Cornel. *conſ. 175. In præſenti conſultatione, col. 5. num. 13. verſ. concurrit etiam, vol. 3.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, in præfat. num. 25. C. de reuocand. donat.* Maſcard. *de probat. concl. 1149.* aliàs *1154. num. 15.* vbi per hunc text. tradit quòd iudex tenetur ſequi voluntatem patris, qui in teſtamento etiam minus ſolemni, aut poſtea rupto, aut aliàs non iure tutorem liberis dedit. Montan. *de tutel. cap. 8. num. 13.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore num. 60. C. de in integ. reſtit. minor* ſubdens deciſionem huius text. loquentis de teſtamento imperfecto hodie correcta non eſſe ex *l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto, C. de teſtament.* Bocer. *in diſputat. de iure vniuerſo, claſſ. 1. diſp. 14. num. 14.* vbi quòd dati tutores à iudice confirmandi, Gutier. *de tutel. & curis part. 1. cap. 6. ex n. 2.* vbi quòd iudex ſequi debet voluntatem patris, 2

qui in teſtamento etiam minus ſolemni, aut poſtea rupto, aut aliàs non iure facto, tutorem liberis dederit, & *num.*3. cum Cald. Pereira *d. num.* 60. tenet quòd illa expreſſa confirmatio, quàm toties Iuriſprudentes inculcant, hodie neceſſaria non eſt, & *num.*4. citato hoc text. tradit quòd pater in alia diſpoſitione etiam inter viuos, vel in teſtamento imperfecto, vel codicillis, & abinteſtato filiis tutores dare poteſt, & id totum reperit idem Gutier. *d. part.* 1. *cap.* 23. *num.* 2. *cum ſeqq.* Galganet. etiam *de tutel. lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 2.

In gloſſ. *Solet.* ibi, *ſed hodie videtur hæc lex corrigi*, &c. Notatur ad hoc quòd deciſio huius l. loquentis de teſtamento imperfecto hodie non eſt correcta ex *l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto, C. de teſtam.* vt per Mate. Anton. *ibi num.* 22. Cald. Pereira *d. verbo ſine curatore num.* 60. Gutier. *d. part.* 1. *cap.* 6. *num.* 5. & *cap.* 32. *prope fin.*

In eadem gloſſ. ibi, *item an erit teſtamentarius*, &c.
3 Notatur ad hoc quòd tutor in teſtamento inutiliter datus, & à iudice confirmatus, non eſt teſtamentarius, ſed datiuus, vt per Syluest. Aldobrandin. *§. fin. num.* 23. *Inſtit. de tutel.* Tiraq. *ceſſante cauſa limit.* 20. *num.* 19. Mich. Graſſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 19. *num.* 1. *pag.* 757. vbi *num.* 2. vult tutorem legitimum
4 præferri huic confirmato. Verùm quòd tutor teſtamento datus confirmatus ſit teſtamentarius, ac proinde legitimus ſit præferendus defendunt meliùs Anton. Piag. *de tut. & curat. quæſt.* 9. *num.* 7. & *quæſt.* 17. *à num.* 3. Gregor. Lop. *l.* 6. *in gloſ. vlt. tit.* 16. *part.* 6. Cald. Pereira *d. verbo ſine curatore num.* 116. Gutier. *d. part.* 1. *cap.* 2. *num.* 25. Galganet. *in ſimili tract. lib.* 3. *quæſt.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Tutor à patre inutiliter datus antequam confirmetur, poteſt per iudicem de alio prouideri, & per eum geſta valent, legitimè facta non retractantur, & confirmatio tutoris conſiſtit in deliberatione iudicis, num.* 2.

3 *Tutor teſtamento datus antequam confirmetur, poteſt alius à iudice dari, & hic datus reuocari nequit. Sod confirmato remanebit adiunctus, num.* 4.

L. Si vt proponis. III.

Idem A. Soſſiano P. P.

1 ANtequam tutor inutiliter à patre datus confirmetur, poteſt per iudicem de alio prouideri, &
2 per eum geſta valent. Item legitimè facta non retractantur, & confirmatio tutoris conſiſtit in deliberatione iudicis, quia omnino eſt confirmandus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

3 Notatur ad hoc quòd antequam tutor teſtamento datus confirmetur, poteſt alius à iudice dari, & hic datus reuocari non poteſt, vt per Anton. Piag. *de tutor. & curat. quæſt.* 9. *num.* 7. *in fine*, Gutier. *de tutel. & curis part.* 1. *cap.* 2. *num.* 26. & *cap.* 3. *num.* 23. *in*
4 *fine.* Datus verò pendente cauſa confirmationis, & finita reuocari non poteſt, ſed confirmato adiunctus remanebit. Galganet. *in tract. de tutel. lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 3. vbi *num.* 5. ex Surd. *deciſ.* 91. *num.* 1. & 2. ſubdit quòd vtilitatem pupillorum Prætor ſequitur, non ſcripturam teſtamenti.

SVMMARIVM.

1 *Tutor datus à patre filio naturali, debet petere ſe confirmari, & confirmatus ſolùm habet adminiſtrationem in prouentis à patre, & num.* 2.

3 *Pater naturalis quando dedit vnum tutorem, mater alium, an ambo concurrent, vel præferetur paternus.*

L. Naturalibus. IV. & vlt.

Imp. IVSTIN. A. *Iuliano PP.*

TVtor datus à patre filio naturali debet petere ſe confirmari, & confirmatus ſolùm habet adminiſtrationem in prouentis à patre. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.* 8. *tit.* 16. *part.* 6. *vbi gloſſ.* 1. Greg. Lop. *l.* 6. *gloſſ.* 5. *eod. tit. & part.* vbi quòd hic text. loquitur in patre naturali, Anton. Piag. *de tutor. & curat. quæſt.* 3. *num.* 34. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 220. *num.* 12. vbi per hunc text. tenet quòd filiis naturalibus, eſto in ipſorum non ſint poteſtate, poteſt pater ex teſtamento relinquere tutorem, ſi licitè aliquid eis ex teſtamento relinquat, aut inter viuos, vel cauſa mortis licitè aliquid eis donauit, & quòd talis tamen tutor confirmari à iudice debet ſine ſatisdatione, & inquiſitione an locuples ſit. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num.* 87. *verſ. ex quo infertur, C. de in integr. reſtit. minor.* vbi ex hoc text. colligit quòd ſi pater filio nihil relinquat, ſed ſimpliciter tutorem det, iudex cum inquiſitione confirmare debeat; ſi verò inſtituat, vel aliquid relinquat, citra inquiſitionem, quod tamen intelligendum aſſerit in bonis à patre relictis dumtaxat, ſin autem filius alia habeat bona, quæ à patre non prouenerunt, in iis non minus confirmatio cum inquiſitione erit neceſſaria; Gutier. *tract. de tutel. part.* 1. *cap.* 4. *num.* 16. vbi per hunc text. tradit quòd ſi patres naturalibus liberis aliquas res quocunque modo reliquerint, intra tamen præfinitum à legibus modum, licebit eiſdem tutorem relinquere, qui debet apud competentem iudicem citra inquiſitionem confirmari, & ita res gerere pupillares, & pariter cum Caldas Pereira *vbi ſupra*, id intelligit in bonis à patre relictis dumtaxat, quia ſi filius alia bona habeat, quæ à patre non prouenerunt, in his non minus confirmatio cum inquiſitione erit neceſſaria. 2

Vtrùm quando pater naturalis dedit vnum tutorem, mater alium, an ambo concurrent, vel præferetur paternus; Angel. *hic* tenet quòd ſi tutalæ concurrant, quilibet tutor præfertur in adminiſtrando bona à dante relicta; ſi verò non concurrant, primus erit tutor, non verò qui datus eſt ſecundo loco, quia tutorem habenti tutor dari non poteſt, refert & ſequitur Gutier. *d. cap.* 4. *num.* 17. & in hanc partem inclinat Cald. Pereira *d. verbo ſine curatore num.* 103. *in fine*, dum ſe remittit ad Angelum. 3

De legitima tutela.

TIT. XXX.

CESSANTE tutela teſtamétaria, locus eſt tutori legitimo, id eſt, agnato, vel parenti, patronóve manumiſſori, qui ex lege XII. tabb. ad tutelam

Digitized by Google

tutelam vocantur, agnatus ſcil. ex verbis legis, patronus & parens ex mente & interpretatione legis. Scripſerunt in hanc rub. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide Donat. & à Fina. & Mich. Graſſ. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 19. pag. 657.* Gutier. *in tract. de tutel. & curis part. 1. cap. 12. de legitimis tutorib.* Petr. Gregor. *ſyntagm iuris lib. 12. cap. 9. de legitima tutela, & de illa, quæ agnatorum eſt*, & *cap. 10. de legitima parentum tutela*, & *cap. 11. de patronorum legitima tutela.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 467.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 4.*

L. Ad auunculos. I.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Firminæ.*

1 TVtela legitima ex lege duodecim tabularum deferebatur ad agnatos, non ad cognatos, & ſic ad patruos, non ad auunculos. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt
2 Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 12. cap. 9. num. 6.* vbi latè explicat, Mich. Graſſ. *tom. 1. communium opin. lib. 5. tit. 19. num. 4. verſ. quæro an cognati, pag. 657.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 4. num. 2. & num. 5. in princip.*

SVMMARIVM.

1 *Tutela legitima hodie defertur ſecundùm ordinem ſucceſſionis, & num. 2. nulla ſeparatione ſexus adhibita, vel cognationis, vel agnationis, cognati quoque propinquiores vocabuntur, num. 3. Deficientibus aſcendentibus, collaterales propinqui maſculi, qui proximiores pupillo fuerint in gradu, omnes ſunt tutores illius, num. 4. qui ſunt in pari gradu agnationis ad tutelam vocantur, num. 5. agnati & cognati ratione ſucceſſionis tutelam eis debitam compelluntur inuiti ſuſcipere, num. 6.*

7 *in Tutela legitima ſucceditur eadem forma, qua in ſucceſſione bonorum.*

AVTH. Sicut hæreditas.

1 HOdie tutela legitima defertur ſecundùm ordinem ſucceſſionis, vt ſi proximior vocetur, dum tamen ſit idoneus, & pluribus extantibus in eodem gradu magis idoneo committitur adminiſtratio aliorum periculo, & cum tacita hypotheca bonorum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt. *l.*
2 *Hiſp. 9. tit. 16. part 6.* vbi *gloſ. 3.* Arimin. Trepat. *var. ſenteat. tom. 2. tit. 484. cap. 1. in princ. & tit. 483. cap. 13. verſ. extantibus.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 9. num. 6. prope fin.* vbi quòd ſublata legia XII. tabularum diſtinctione, nulla ſeparatione ſexus
3 adhibita, vel cognationis, & agnationis, cognati quoque propinquiores vocabuntur, Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 220. num. 19.* vbi quòd deficientibus
4 aſcendentibus, collaterales propinqui maſculi, qui proximiores pupillo fuerint in gradu, ſiue agnati ſint, hoc eſt, propinqui per lineam maſculinam, ſiue cognati, id eſt, propinqui per lineam fœmininā, & ſiue ſint vnus, ſiue multi (modò tamen idonei ad id ſint, neque legitimam habeant excuſationem) omnes ſunt tutores illius, quando tamen propter multitudinem expediens nō eſt, vt omnes bona pupilli adminiſtrent, conuenire coram iudice debent, vt vnus ex eis eligatur, vel plores, qui ea omnium loco adminiſtrent, & tutores ſint, periculo tamen tutelæ omnes manent ſubiecti, bonaque omnium tacitè manēt hypothecata pupillo pro ea adminiſtratione, Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 4.*
num 4. vbi per hunc text. tenet quòd qui ſunt in pari 5
gradu agnationis, ad tutelam vocantur. Barbab. Cornaz. *deciſ. 15. num. 10.* Gutier. etiam *de tutel. part. 1. c. 2. num. 11.* vbi per hunc text. tenet quòd agnati & cognati ratione ſucceſſionis tutelam eis debitam compel- 6
luntur inuiti ſuſcipere, & *num. 17.* etiam, citato hoc 7
text. dicit quòd in tutela legitima ſucceditur eadem forma, qua in ſucceſſione bonorum, itaut qui admittitur ad ſucceſſionem, admittatur etiam ad tutelam legitimam, *cap. 16. num. 111. prope fin.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor pupilli debet eſſe agnatus, niſi maximam, vel mediam capitis diminutionem paſſus fuerit.*

2 *Tutela qualiter finiatur capitis minutione tutoris, remiſſiuè.*

L. Ad agnatos. II.

Iidem AA. & CC. *Aſclepiadoto.*

TVtor pupilli debet eſſe agnatus, niſi maximam, 1
vel mediam capitis diminutionem paſſus fuerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Capitis minutione tutoris qualiter finiatur tutela,
vide Petr. Gregor. *ſyntag. iuris part. 2. lib. 12. cap. 15.* 2
num. 13. cum ſeqq. vbi explicat quid ſit maxima, minor, & minima capitis diminutio. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 225. num. 3.* Pereg. *de iure fiſci lib. 3. tit. 5. ſub num. 15.* Vincent. Manzin. *de tutel. quæſt. 9. princ. n. 10.* Paol. Montan. *in ſimili tract. cap. 37. reg. 2.* Camill. Borrel. *in ſumm. deciſ. part. 2. tit. 40. num. 132.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 4. num. 18.*

L. Conſtitutione. III.

Imp. LEO A. *Erythrio P.P.*

AD pupillarum tutelam vocantur etiam maſculi, reiecta contraria conſtitutione Conſtantini. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Frater emancipatus eſt legitimus tutor alterius fratris in poteſtate retenti, & filiorum eius, & num. 2.*

3 *Frater maior, qui habet commune patrimonium conſiſtens pro maiori parte in negotiationibus cum minore fratre, non poteſt eſſe tutor ipſius fratris minoris.*

4 *Frater adeò eſt tutor legitimus fratrum ſuorum, vt ſi duo fratres habeant tutorem datiuum, & alter eium fuit legitimæ ætatis, tutela datiua finiatur, ſi ipſe velit, poterit aſſumere tutelam fratris.*

L. Frater

L. Frater. IV.

Imp. ANASTASIVS A. *Polycarpo P.P.*

1 FRater emancipatus eſt legitimus tutor alterius
fratris in poteſtate retenti,& filiorum eius. Col-
ligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.
hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l.
Hiſp.* 10. *tit.*16. *part.*6. *vbi gloſ.*4. Galganet. *de tutel.
lib.*1. *tit.*4. *num.*19. Hentic. Bocer. *in diſput. de vniuerſo*
3 *iure claſſ.* 1. *diſput.* 14. *num.* 35. *&* 45. At frater maior,
qui habet commune patrimonium conſiſtens pro
maiori parte in negotiationibus cum minore fratre,
non poteſt eſſe tutor ipſius fratris minoris, Vincent.
de Franchis *deciſ.* 401. *part.* 2. Arimin. Tepat. *variar.
ſentent. tom.*2. *tit.*467. *cap.*2. *verſ. frater maior.*
4 Notatur ad hoc quòd frater adeò eſt tutor legiti-
mus fratrum ſuorum, & ſi duo fratres habeant tu-
torem datiuum, & alter cùm fuit legitimæ ætatis
tutela datiua finiatur, ſi ipſe velit, poterit aſſume-
re tutelam fratris, vt per Gutier. *de tutel. part.*3.
*cap.*4.

SVMMARIVM.

1 *Minor 25. annis non vocatur ad tutelam, vel cu-
ram, & num.*2.
3 *Mater quæ minor fuerit 25. annorum, an tutrix eſſe
poſſit, & num.*4.6.9.
5 *Minor doloſè acceptans tutelam tenetur vt maior.
Datus tutor, erit tutor factus maior, n.*7. *Du-
rante minori ætate dati tutoris, erit locus da-
tiuo, num.*8.
10 *Minor 25. annis non poteſt eſſe tutor, nec curator
alterius minoris antequam 25. annum ætatis ſuæ
impleat. Si eſſet tutor, non obligarentur bona
illius pleniſſimo iure, in quo præſumitur mero
quidem iure obligari, non tamen iure pleniſſimo,
num.*11.
12 *Minoris bona non veniunt in tacita legali obliga-
tione, etiamſi minori aliqua ex cauſa permitteretur
tutelam aſſumere.*
13 *Minor ſi ad tutelam diſpenſaretur, eius bona tene-
rentur tacita hypotheca.*
14 *Minoris bona non ſunt tacitè obligata pro expen-
ſis, & adminiſtratis per tutores.*
15 *Bona pupilli, ſiue minoris contrahentis matrimo-
nium, cenſentur hypothecata pro reſtitutione do-
tis, quam recipit, licèt in eius receptione nec tu-
tor, nec iudex interuenerit.*

L. Nemo. V. & vlt.

Imp. IVSTIN. A. *Demoſtheni P.P.*

1 MInor 25. annis non vocatur ad tutelam, vel cu-
ram cùm ipſe indigeat tutore, vel curatore.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup.
hoc tit.*
Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt
2 Boër. *deciſ.* 124. *num.*7. *&* 8. Tiraq. *de iure mariti,
gloſ.*5. *num.* 181. vbi quòd ſicut minor non poteſt ad-
miniſtrare propria bona, ita nec poteſt eſſe tutor le-
gitimus, & *gloſſ.*8. *num.*43. *in fine.* vbi huius concluſio-
nis rationem aſſignare videtur, videlicet quòd non
poteſt minor ſupplere defectum alterius, & *de iure
primog. quæſt.* 40. *num.* 109. Menoch. *conſ.* 345. *num.* 20.
latè Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore
num.* 111. *cum ſeq. C. de in integr. reſtit. minor.* Petr.
Gregor. *ſyntagm. iuris part.*2. *lib.*12. *cap.*9. *num.*5. *in
fine, & cap.*12. *num.*5. Henriq. Bocer. *in diſputat. de
vniuerſo iure, claſſ.* 1. *diſput.* 14. *num.* 15. Molin *de Iu-
ſtitia tract.* 2. *diſp.* 221. *num.*4. vbi *num.*6. quærit vtrùm 3
mater, quæ minor fuerit 25. annis, tutrix eſſe poſſit
filiorum, Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.*2. *tit.* 465.
*cap.*4. *prope fin.* Galganet *de tutel. lib.*5. *quæſt.*10. *à n.*1.
vbi *num.*3. quòd mater minor 25. annis non poſſit 4
eſſe tutrix, & *num.*5. quòd minor doloſè acceptans 5
tutelam tenetur vt maior, & *num.*6. quòd mater mi- 6
nor poteſt tutrix filiorum à patre relinqui, & *num.*9.
quòd minor datus tutor, erit tutor factus maior, & 7
*num.*10. quòd durante minori ætate dati tutoris erit 8
locus datiuo. Latè Gutier. etiam *de tutel. part.*1. *cap.*7.
*à num.*18. *cum ſeqq.* vbi *num.* 26. id extendit vt pro- 9
cedat etiam in matre, quæ minor ſit 25. annorum,
dicens illam ad tutelam non admitti ex generalita-
te huius textus, & *part.*3. *cap.*3. *num.*4. *in fine, &
num.*5. vbi quòd minor 25. annis non poteſt eſſe tu- 10
tor, nec curator alterius minoris antequam quintum
& vigeſimum annum ætatis ſuæ impleat, quia non
eſt talis ætatis, cui adminiſtratio rerum ſuarum com-
mittatur.
Pleniſſimo iure hypothecarum, &c.] Ergo ſi minor 11
eſſet tutor, non obligarentur bona illius pleniſſimo
iure, in quo præſupponitur mero quidem iure obli-
gari, iuxta diſpoſitionem *l. pro officio, C. de admin. tu-
tor.* ſed tamen non pleniſſimo iure, quia ſcilicet con-
uentus pro mala adminiſtratione poſſet impetrare
reſtitutionem in integrum, verba enim illa, *pleniſſi-
mo iure*, ſignificant ita bona obligari vt neque ex-
traordinarium remedium reſtitutionis in integrum
aduersùs eam obligationem competat, ita D. Barboſ.
in l. ſi conſtante 25. *in princip. num.* 131. *ff. ſoluto ma-
trimonio.*
Notatur ad hoc quòd minoris bona non veniunt 12
in tacita legali obligatione, etiamſi minori aliqua ex
cauſa permitteretur tutelam aſſumere, vt per Surd. *de
alimentis tit.*9. *quæſt.* 44. *num.*4. vbi *num.* 42. ſubdit
quòd ſi minor ad tutelam diſpenſaretur, eius bona 13
tenerentur tacita hypotheca, quia diſpenſatio trahitur
ad omnia conſequutiua. Ceuall. *commun. quæſt.* 805.
*num.*31.
Notatur etiam ad hoc quòd bona minoris non 14
ſunt tacitè obligata pro expenſis, & adminiſtratis per
tutores, vt per Eſcob. *de ratiocin. cap.*29. *n.*39. *in fine,*
Gutier. *de tutel. part.* 2. *cap.*16. *num.*20. Steph. Gratian.
*diſceptat. forenſ. tom.*1. *cap.*68. *num.*11.
In gloſ. *Teneri.* ibi. *alij quòd ſic, &c.* Notatur ad hoc 15
quòd bona pupilli, ſiue minoris, contrahentis ma-
trimonium, cenſentur hypothecata pro reſtitutione
dotis, quam recepit, licèt in eius receptione nec tutor,
nec iudex interuenerit, vt per Iaſ. *in l. ſi conſtante
num.*210. *ff. ſoluto matrim.* Alciat. *in l.*1. *in princip.
num.*14. *ff. de verb. obligat.* Bald. Nouell. *de dote part.*6.
*priuil.*58. Tiraq. *de iure mariti gloſſ.*8. *num.* 193.
Neguzant. *de pignor. part.*2. *memb.*4. *num.*73. Anton.
Gom. *l.*50. *Tauri num.*57. *col.*2. Grammat. *deciſ.*103.
num. 17. Graſſ. *tom.*2. *commun. opin. lib.* 8. *tit.* 11.
*num.*10. *pag.* 347. Viui. *tom.*1. *lib.*5. *tit.*12. *num.*26.
pag. 747. Surd. *de alimentis tit.*9. *quæſt.*44. *num.*15.
Menoch. *remed.*3. *adipiſc. num.*69. Menchaq. *con-
trouerſ. vſufreq. lib.*3. *cap.* 55. *num.*3. *in princ. & verſ.
quid dicendum*, Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo
cùm non abſimilis, num.*38. vbi per hanc gloſſ. tenet
minoris bona vxorem ducentis & dotem recipientis,
licèt tutoris auctoritas, aut iudicis decretum non in-
terueneri

interuenerit

teruenerit,quia hæc obligatio ex conſequentia,& neceſſitate actus permiſſi à lege ipſa inducitur,pro dote tacitè obligata cenſeri,& verbo *ſua facilitate, num.6.* vbi quòd ſolùm procedit hæc gloſ.quoad hypothecam legalem , qua bona minorum adſtringuntur, Montan. *de tutel.cap.33. num.* 436. Aluar. Valaſc.*de partition.cap 6. num.41. & cap.15.num.23.* Bernard. Græuæ. *ad pract.Cameræ Imper.lib.2. concl.96.in conſid.*Ceuall. *communium contra commun. queſt.132. in fine.*Steph. Gratian.*diſcept.forenſ.tom.1.cap.68.n.7.*

Qui petant tutores,vel curatores.

TIT. XXXI.

QVIA Magiſtratus non ſolet officium ſuum impertiri in dandis tutoribus, vel curatoribus,niſi poſtuletur ; rectè & illud cautum ordinatúmque eſt, Quinam tutores,ſeu curatores petere debeant.Scripſerunt in hanc rubr.Cuiac.Pac.& VVeſemb. De materia tit. vide Donat. à Fina, Bonacoſ. Suar.& alios *tom. 1. commun. opin.lib.5.tit.20. p.758.* Petr.Gregor.*ſyntagm.iuris lib 12. cap.13. num.6. cum ſeqq.* Henric. Bocer.*in diſput.de vniuerſo iure claſſ.1. diſput.14 num. 50. cum ſeqq.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 17.* Galganet. *in eod. tract. lib.1.tit.5. & lib.3. quaſt.28.*Gutier.*in ſimili tract. part. 1. cap.16.num.32. cum ſeqq.* Marant *in repet.l. ſi poteſt.ff.de acquir. hered. num. 219. cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *variar.ſentent. tom.2.tit.477.*

S V M M A R I V M.

1 *Volens cum adulto litigare, debet ipſum admonere, & ipſe adultus poteſt petere curatorem ſibi dari, & num.2. Si minores in lite moniti noluerint eligere curatores,eis inuitis dantur, num.3.*

4 *Curator datur pupillo ad litem,quando pupillus habet litem cum tutore.*

5 *Curator ad litem dabatur duntaxat minori ad poſtulationem actoris quando minor erat reus , & tutorem, ſeu curatorem non habebat : ſi verò eſſet actor minor , non dabatur ſibi curator ad litem niſi petenti.*

6 *Curatorem ad lites dabit iudex , qui liti præerit , etiam quod ſit delegatus.*

7 *Curator ad lites etiam non petentibus datur.*

L. Admone. I.

Imp. ANTONIN. A. *Chryſanthæ.*

1 VOlens cum adulto litigare, debet ipſum admonere , & ipſe adultus poteſt petere curatorem ſibi dari.Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart.Salicet.Fulgoſ.Angel.Bald Caſtr.Sichard. Sebaſt. Næui.remiſſiuè Caſal.*in annot*,& Ximen.*in concord.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Ariamin.Tepat.*var. ſentent.tom.2. tit.473. cap.4.verſ. minor debet.*

3 Notatur ad hoc quòd ſi minores in lite moniti noluerint eligere curatores, eis inuitis dantur, cùm aliter non poſſint eſſe in iudicio,vt per Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.13. cap.3. num.1.* vbi *num.4.* dicit quòd ideo curatores inuitis non dantur minoribus niſi in litem, quia olim curatorem illis dare non expreſſa cauſa,infamiam quandam habere videbatur, quod eſſet ſuſpicio prodigalitatis in minore , vnde nec inuitis dati voluerunt, & niſi poſtulantibus illis, etſi interdicta illis fuiſſet bonorum ſuorum libera adminiſtratio , donec M.Antonius Philoſophus Cæſar de curatoribus cùm antea non niſi ex lege lectoria,vel propter laſciuiam , vel propter dementiam darentur, ita ſtatuit, vt omnes adulti curatores acciperent , non
redditis cauſis, Afflict.*deciſ.256.* Cardoſ.*in praxi iudi-* 4
*cum,verbo curator num. 3.*vbi quòd curator datur pupillo ad litem quando pupillus habet litem cum tu-
tore. Aluar. Valaſc. *de partition. cap.7. num.66.* vbi 5
quòd curator ad litem dabatur duntaxat minori ad poſtulationem actoris quando minor erat reus , & tutorem , ſeu curatorem non habebat : ſi verò eſſet actor minor , non dabatur ſibi curator ad litem niſi
petenti. Anton Piag.*de tutor.& curat.quaſt.2.num.66.*
vbi *num.67.* ait quòd illum curatorem ad lites dabit 6
iudex,qui liti præerit, etiam quòd ſit delegatus, Gu-
tier.*de tutel. part.1. cap.19. num.22.* vbi quòd curator 7
ad lites etiam non petentibus datur,vbi *numeris ſeqq.* aliqua adducit de curatoribus ad lites.

S V M M A R I V M.

1 *Libertus omittens petere tutores filiis patroni , ſubiacet periculo deſerti obſequij,& num.2.*

3 *Patronus , patroniqué liberi an teneantur ſatiſdationem præſtare cùm vocantur ad tutelam liberti, remiſſiuè.*

L. Patroni. II.

Idem A. Epaphrodito.

LIbertus omittens petere tutores filiis patroni, 1
ſubiacet periculo deſerti obſequij. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *in l.1. num.1.ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſ.ex hoc text deſumunt,Petr. 2
Greg. *ſyntagm iuris part.2. lib.12. cap.13. num.7.* vbi quòd liberti filiis patronorum petere debent tutores, alioquin negligentia,vel malitia omittentes,vt deſertores obſequij punientur,Henric Bocer.*diſput. de iure
vniuerſo claſſ 1.diſp.14.num.51.* An autem patronus, 3
patroníque liberi teneantur ſatiſdationem præſtare cùm vocantur ad tutelam liberti ? vide Gutier. *de tutel.part.1.cap.12.num.17.*

S V M M A R I V M.

1 *Tutore mortuo mater pupilli debet petere dari alium.*

2 *Matrem teneri filiis etiam naturalibus tutores petere, remiſſiuè.*

L. In locum. III.

Idem A. Atalantæ.

TVtore mortuo mater pupilli debet petere alium 1
dari. Colligunt ea Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1.ſupr. hoc tit.*

De matre quòd teneatur filiis etiam naturalibus 2
tutores petere , alioquin eis non ſuccedit , vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib.12. cap.13. num.6.*

num.6. latè Gutier. *de tutela part*.1.*cap*.16. *num*.32. *cum ſeqq*.

SVMMARIVM.

1 *Creditor in ſubſidium petit tutorem dari pupillo debitoris ſui,& num*.2.

3 Neceſſarij, *de conſanguineis*.

L. Si filiis. IV.

Idem A. Domino.

1 CReditor in ſubſidium petit tutorem dari pupillo debitoris ſui. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num*.1.*ſup.hoc tit*.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part*.2. *lib*.12. *cap*.13. *num*.10. vbi per hunc text. tenet quòd in defectum petentium creditor petere poteſt dari pupillo debitori tutorem, vt habeat cum quo experiatur, ſubditque per *l*.1. §.1.*ff. hoc tit*. procedere ſi modò prius proximos rogauerit, vt peterent,& contempſerint. Paul. Montan. *de tutel. cap*.17.*num*.1.

3 *Non ſunt neceſſarij*.]Ideſt,conſanguinei, vt per Tiraq. *de retractu lig*.§.1.*gloſ*.9 *num*.13.

L. Amita. V.

Imp. ALEXAND. A. *Fuſcianæ.*

1 AMita tutores petere filiis fratris ſui non prohibetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num*.1.*ſup.hoc tit*.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part*. 2. *lib*. 12. *cap*.13. *num*.8.

SVMMARIVM.

1 *Mater debet tutores petere filiis ſuis, & inueſtigare qualiter adminiſtrant,non autem curatores. tenetur filiis ſuis pupillis petere tutorem, aliàs cadit à ſucceſſione, num*.2. *non tenetur petere curatorem puberi, ſed ſolùm pupillo, num*.3.

4 *Tutorem tantùm petere non ſufficit, ſed requiritur vt id fiat cum effectu taliter quòd tutor detur,& adminiſtret cum effectu*.

L. Matris pietas. VI.

Idem A. Otaciliæ.

1 MAter debet tutores petere filiis ſuis, & inueſtigare qualiter adminiſtrant, non autem curatores. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num*.1. *ſup.hoc tit*.

2 Notatur ad hoc quòd mater tenetur filiis ſuis pupillis petere tutorem, aliàs cadit à ſucceſſione, vt per Marant. *in repet.l.ſi poteſt num*.219. *cum ſeqq.ff. de acquir. hered*. Anton. Gabr. *commun.lib*.6.*tit. de tutel. concl*.1.*per tot*.Donat.à Fina, & Bonacoſ. *tom*.1. *commun.opin.lib*.5.*tit*. 20.*ex num*.1.*pag*.758.Petr. Gregor. *ſyntagm.iuris part*.2. *lib*. 12.*cap*.13.*num*.6. *verſ. tenentur primum matres*,Molin.*de iuſtit.tract* 2.*diſput*.120. *num*.23. Gutier. *de tutel. part*.1. *cap*.16. *num*. 35. *cum ſeqq*.

Petere autem filiis curatores, &c.] Notatur ad hoc quòd mater non tenetur petere curatorem puberi, ſed ſolùm pupillo, vt per Gutier. *d.part*.1. *cap*. 16.*num*.87. *verſ. curatorem*, cùm puberes annis 25. ſibi petere poſſint.Petr.Greg.*d.lib*.12.*cap*.13. *num*. 6. *in med*. 3

In gloſ. *Et obſeruare*. Notatur ad hoc quòd tutorem tantùm petere non ſufficit, ſed requiritur vt id fiat cum effectu taliter quòd tutor detur, & adminiſtret cum effectu,vt per Marant.*in repet.d.l.ſi poteſt. num*.230.Gutier.*d.part*.1.*cap*.16.*num*.52. Galganet.*in ſimili tract.lib*.3.*quæſt*.28.*num*.22. 4

SVMMARIVM.

1 *Volens reddere rationem adminiſtrationis, adulto poteſt petere curatorem dari, cui reddatur ratio*.

2 *Tutor etiam poſt pubertatem finita tutela tenetur de periculo rei pupillaris, niſi minorem inſtanter moneat vt petat curatorem, vel ipſe pro eo petat*.

3 *Tutelâ finitâ tutor tenetur admonere minorem, vt petat ſibi curatorem, aliàs tenetur*.

4 *Tutelâ finitâ ſi quid interim ex rebus minoris vſque ad 25.annum perierit, damno & periculo tutoris pereat, niſi puberem admonuerit,vt petat ſibi curatorem*.

L. Admonere eam. VII.

Imp. GORDIANVS A. *Dionyſio.*

VOlens reddere rationem adminiſtrationis, adulto poteſt petere curatorem dari, cui reddatur ratio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l*. 1. *num*.1.*ſup.hoc tit*. 1

Vide Baëc. *de decima tutor.cap*.2.*num*.134. vbi ex hoc text. colligit quòd tutor etiam poſt pubertatem finita tutela tenetur de periculo rei pupillaris, niſi minorem inſtanter moneat. vt petat curatorem, vel ipſe pro eo petat. Arimin. Tepat. *var. ſent.tom*.2.*tit*. 473.*cap*.5. *verſ.volens*. Gutier. *de tutel par*.1.*cap*.16. *num*.142.vbi per hunc text. tenet quòd finita tutela tutor tenetur admonere minorem, vt petat ſibi curatorem, aliàs tenetur, & *num*.147. hoc text.citato ait quòd finita tutela ſi quid interim ex rebus minoris vſque ad 25. annum perierit, damno & periculo tutoris pereat, niſi puberem admonuerit, vt petat ſibi curatorem. 2 3 4

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum ſuperueniens in perſona procuratoris ad tutorem petendum miſſi, excuſat matrem,& num*.2.

3 *Mater ſi miſiſſet procuratorem ad petendum curatorem filio ſuo, & procurator fuiſſet mortuus in itinere, ob cuius mortem retardata fuerit petitio tutoris, tunc non priuatur ſucceſſione, ex quo per eam non ſtetit*.

5 *tam Mater, quàm alij poſſunt tutorem petere per procuratorem*.

L. Cùm

L. Cùm à matribus. VIII.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *Muſico.*

1 IMpedimentum ſuperueniens in perſona procuratoris ad tutorem petendum miſſi excuſat matrem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Marant. *in l. ſi poteſt, ff. de acquirend. hæredit.*
3 *num.* 287. vbi per hunc textum tenet quòd ſi mater miſiſſet procuratorem ad petendum curatorem filio ſuo, qui procurator fuit mortuus in itinere, & propter eius mortem fuit retardata petitio tutoris, tunc non priuatur ſucceſſione, ex quo per eam non ſtetit, refert & ſequitur Gutier. *de tutelis, part. 1. cap. 16.*
4 *n.* 88. vbi *in fine* dicit quòd ex hac l. conſtat, & probatur quòd tam mater, quàm alij poſſunt prædictum tutorem petere per procuratorem.

S V M M A R I V M.

1 *Matri non imputatur ſi non petat tutorem filio habenti alium, & num. 2. 4.*
3 *Tutorem habenti non datur alius, & num. 5.*

L. Cum iure. IX.

Iidem AA. *Aſclepiodoto.*

1 NOn imputatur matri ſi non petat tutorem filio, habenti alium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 13. tit. 16. part. 6 vbi gloſſ. 6.* ad hoc quòd habenti tutorem non datur alius, Petr. Greg.
3 *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 13. n. 6. verſic. verumtamen*, vbi per hunc textum tenet quòd ſi filij iam habeant tutores alios, & mater non petat, minimè
4 committit in legem; & vulgò notatur ad hoc quòd tutorem habenti tutor dari non poteſt, vt per Ant. Piag. *de tutor. & curat. queſt. 3. n. 36. & quæſt. 4. n. 3. cum ſeq.* Baëç. *de decima int. cap. 8. n. 2. cum ſeq.* Petr. Pech. *in tract. de teſtament. coniug. lib. 2. cap. 9. pag. 73.* latè Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 19. n. 32.* vbi *n. 33.* ſubdit quòd ſi ex diſpoſitione ſtatuti poſſit dari tutor habenti tutorem, talis datio erit nullius momenti ſi contingat quòd contutor vna die petatur, & eadem die fuerit datus à iudice, ex quo propter temporis breuitatem præſumptio eſt iudicem non diſcuſſiſſe vtilitatem pupilli.

S V M M A R I V M.

1 *Matre negligente poſſunt agnati pupilla eius petere tuterem dari, & num. 2*
2 *Tenentes primum locum ſi excludantur, non excludentur ſequentes, etſi non petant tuterem intra illum annum.*

L. Nepotibus. X.

Iidem AA. *&* CC. *Priſco.*

1 NEgligente matre poſſunt agnati pupillæ eius petere tutorem dari. Colligunt ex Ordin Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem [illegible] tu deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p*[illegible]*. 12. c. 13. num. 8.* Henric. Bocer. *in diſput. d*[illegible] *iure, claſſ. 1. diſput. 14. num. 53.* Galgane[illegible] *1. tit. 5. num. 22.* 2

In gloſſ. *Poteſt, vnic.* ibi, *non tamen obeſt ſi non petieris cum eorum mater præceſſerit*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi tenentes primum locum excludantur, ſequentes non excludentur, etſi non petant tutorem intra illum annum, vt per Gregor. Lopez *l. 11. gloſſ. 4. col. 2. ante finem, tit. 16. part. 6.* Tiraquell. *de retractu tit. 2. gloſſ. 1. n. 79.* Anton. Gabr. *commun. lib 6. tit. de tutel. concl. 1. n. 8.* Anton. Gom. *l. 14. Tauri n. 18. verſic. item etiam limita*, vbi hoc intelligit quando proximior in gradu viuebat; ſecus verò ſi mortuus ſit; quia tunc ſequens in gradu tenetur petere pupillo tutorem intra annum à tempore mortis primi, quia cùm ius ſucceſſionis ex tunc ſibi incipiat competere, ſimiliter ſibi incumbit onus, & tempus petendi tutorem, Gutier. *in tractat. de tutelis, part. 1. cap. 16. num. 37. & 38.* vbi *num. 39.* reſoluit quòd cùm hæc gloſſ. loquatur ſine præfinitione temporis, elapſo primo anno per quem primus excluditur, alius ſequens in gradu non excluditur per lapſum alterius anni. 3

L. Matres naturalibus. XI. & vlt.

Imp. ZENO A. *Dioſcoro P.P.*

MAter etiam filio naturali tantùm tenetur petere tutorem dari, nec ignorantia iuris excuſatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. c. 13. n. 6. lit. S. verſic. quod & in liberis earum naturalibus*, Marant. *in repet. l. ſi poteſt, ff. de acquirend. hæredit. n. 219. verſic. amplia illud procedere etiam in matre naturali tantùm* Anton. Gabr. *commun. lib. 6. tit. de tutelis, concl. 1. num. 2.* Gutier. *in tractat. de tutel. part. 1 cap. 16. num. 40* 2

Vbi petantur tutores, vel curatores.

TIT. XXXII.

CONSTITVTVM eſt, vt ibi petantur, vnde pupillus, vel adoleſcens per patrem originem ducit, vel vbi habet patrimonium, *l. vnic.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib. 12. cap. 13. num. 19.* latè Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 16. num. 1. cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *variarum ſent. tom. 2. tit. 477.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 6. per tot.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 220. num. 21.* & alios ex textu citatos.

S V M M A R I V M.

1 *Tutor vel curator ibi peti debet, vbi pupillus originem trahit, vel maiorem partem facultatum habet, & domicilium, à num. 2.*
Iudex Eccleſiaſticus dat tutores pupillis Clericis.

4 *Iudex originis, vel domicilij dat tutores pupillis.*
5 *Iudex bonorum dat curatorem.*
6 *Magiſtratus alterius loci vnde pupilli originem ducunt ex patre, vel loco, vbi non ſunt eorum facultates, tutores, vel curatores dare non poſſunt.*
7 *Pupillus ſi bona & domicilium habeat in vno municipio, vel loco alio, procul dubio iudex eius loci tutorem dat, ſi in altero loco moretur, & alibi domicilium habet, iudex vtriuſque loci poteſt dare, &c.*
8 *Iudex non poteſt tutorem dare niſi ſubditis, vel ratione originis, vel domicilij.*
9 *Pupillus ſi habeat bona in diuerſis prouinciis, tutor ei dandus eſt à iudicibus, in quorum prouinciis bona ſita ſunt; ſi verò pupillus vni tantùm iudici ſubditus ſit, is iudex poteſt ei dare tutorem, etiam ad bonorum quæ ſunt in aliena prouincia.*
10 *Curator bonis dari non poteſt niſi ille, qui abeſt, ſit ſubditus, & poſſet alioqui ibi conueniri, & aliter datus non agit, ſed omnia acta redduntur nulla.*
11 *Actus dationis tutelæ an ſit iuriſdictionis voluntaria, vel potius contentioſa, remiſſiuè.*
12 *Iudex loci, vbi eſt maior pars bonorum pupilli, eſt competens ad dandum ei tutorem, etiamſi ibi minor domicilium non habeat.*
13 *Domicilium ibi eſt, vbi eſt maior pars fortunarum.*

L. Magiſtratus. Vnic.

Imp. ANTONIN. A. *Ariſtobulæ.*

1 IBi tutor, vel curator debet peti, vbi pupillus originem trahit, vel maiorem partem facultatum habet, & domicilium Colligunt ex Ordin. Cyn Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næui. Hobert. Giphan. *tom.* 1. *pag.* 458. remiſſiuè Caſal. *in anno*1. & Ximen. *in concord.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.* 12. *tit.* 16. *part.* 6 vbi Gregor. Lopez
gloſſ. 11. *verbo do naſcio el moço, o el padre del*, vbi
per illam legem ait quòd in eo loco petuntur tutores vel curatores minoribus, vnde ipſi ducunt originem, vel ex perſona ſua, vel ex perſona patris, vel ſi vulgò concepti eſſent ex perſona matris, item etiam in eo loco, vbi ſunt eorum facultates, etſi alibi ſunt, vel morantur, non tamen iure domicilij reddere debent in alterum prædictorum locorum, vt magiſtratus ibi det eis tutores, vel curatores. Anton. Gom. *tom.* 2. *variarum cap.* 14. *num.* 14. Bobadill *in ſua politica lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 227. Arimin. Tepat. *variarum reſolut. tom.* 2. *tit.* 473. *cap.* 5. *in fine*, latè Galganet. *de*
3 *tutelis, lib.* 1. *tit.* 6. *à num.* 1. vbi *num.* 4. quòd iudex
Eccleſiaſticus dat tutores pupillis clericis, & *n.* 5.
quòd iudex originis, vel domicilij dat tutores pu-
4 pillis, & *n.* 6. quòd iudex bonorum dat curatorem,
5 & *n.* 7. differit quis erit tutor ſi iudex originis &
6 domicilij tutorem dent, & *tit.* 7. *num.* 12. vbi quòd
Magiſtratus alterius loci vnde pupilli originem ducunt ex patre, vel loci, vbi non ſunt eorum facultates, tutores, vel curatores dare non poſſunt, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.* 2. *lib.* 12. *cap.* 13. *num* 19.
7 vbi ait quòd ſi pupillus bona, & domicilium habeat
in vno municipio, vel loco alio, proculdubio iudex eius loci tutorem dat, ſi in altero loco moretur, & alibi domicilium habet, iudex vtriuſque loci poteſt dare; ſi tamen alter alterum præuenerit, quilibet in iuriſdictione ſui iudicis adminiſtrabit: ſi tamen in vna prouincia bona, & originis domicilium in alia tantùm, aut ibi etiam bona habeat, tunc qui eſt datus in loco domicilij, vbique poterit adminiſtrare, ſiue datus fuerit à teſtatore, quod caret dubio, ſiue à iudice, niſi datus excuſet de bonis extra prouinciam tractandis. quo caſu rectè eius loci iudex proſpiciet de tutore, &c. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *q.* 12.
n. 7. vel tenet iudicem non poſſe tutorem dare niſi 8
ſubditus, vel ratione originis, vel domicilij, & *n.* 8. reſoluit quòd ſi pupillus habeat bona in diuerſis prouinciis, tutor ei dandus eſt à iudicibus, in quorum prouinciis bona ſita ſunt; ſi verò pupillus vni tantùm iudici ſubditus ſit, is iudex ei poteſt dare tutorem etiam ad bona quæ ſunt in aliena prouincia, Molin *de Inſtit. tractat.* 2. *diſput.* 220 *num* 12. vbi tradit quòd ad iudicem domicilij patris pupilli ſpectat tradere ei tutorem, eſto pupillus abſens ſit, itémque ad iudicem loci vnde pater trahit originem, aut filius natus eſt, ſi ibi pater tunc domiciliũ habebat; & quando loca hæc ſunt diuerſa, ad diuerſáſque pertinent iuriſdictiones, tunc tutor, qui ritè ab aliquo horum iudicum datus fuerit, præualet, quia eſt verus tutor, & interim dum aliquis verè eſt tutor, locum non habeat alius tutor. Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo tutela, n.* 12. Henric. Bocer. *in diſp. de iure vniuerſo claſſ.* 1. *diſput.* 14 *n* 62. lariſſimè Gutier. *de tutel. part.* 1. *cap.* 16. *à n.* 7. *cum multis ſeqq.* vbi *n.* 6. aduertit quòd cautus debet eſſe iudex domicilij, vel originis in forma dandi tutorem, vt eum diſcernat ſimpliciter, non exprimens quòd dat etiam reſpectu bonorum, quæ ſunt extra territorium, quia adminiſtratio, & bona, licèt alibi ſita veniont in conſequentiam perſonæ, cùm tutor principaliter detur pupillo, & *n.* 9 verius eſſe cenſet dationem tutelæ potius eſſe actum iuriſdictionis contentioſæ, quàm voluntariæ, quia tutores datiui diſcernuntur per iudices habentes iuriſdictionem ordinariam, non delegatam, & *n.* 15. tradit quòd ſi pupilli vulgo concepti eſſent, inſpicienda eſt propria ſui origo, vel ex perſona matris, & in eo loco petuntur tutores, vel curatores.
Notatur ad hoc quòd curator bonis dari non po- 10
teſt niſi ille, qui abeſt, ſit ſubditus, & poſſet alioquin ibi conueniri, & aliter datus non agit, ſed omnia acta redduntur nulla, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 150. *num.* 16. Surd. *conſ.* 168. *num.* 18. Aloar. Valaſc. *conſ* 182. *num.* 7.
Verùm actus dationis tutelæ ſit iuriſdictionis 11
voluntariæ, vel potiùs contentioſæ? vide Galganet. *de tutel lib.* 3 *quæſt.* 27.
Vel vbi eorum ſunt facultates, &c.] Notatur ad 12
hoc quòd iudex loci, vbi eſt maior pars bonorum pupilli, eſt competens ad dandum ei tutorem, etiamſi ibi minor domicilium non habeat, vt per Gregor. Lopez *dict. l.* 12. *gloſſ.* 11. *in verbo la mayor partida de ſus bienes*, vbi aduertit quòd eo ipſo quòd pupillus habet ibi maiorem partem ſuarum fortunarum, videtur ibi habere domicilium, itavt licèt pupillus alibi haberet aliud domicilium, ſeu habitationem, poterit prouidere de tutore per iudicem, vbi eſt maior pars ſui patrimonij. Tiraquell. *de retractu lignag.* §. 36. *gloſſ.* 3. *n.* 7. *cum ſeqq.* vbi quòd domicilium
ibi eſt, vbi eſt maior pars fortunarum, Molin *d. tract.* 13
2. *diſp.* 220. *num.* 22. *verſic. vtrùm autem iudex*, Gutier. *dict. part.* 1. *cap.* 16. *num.* 17. *verſ. ſed nihilominus*, *cum ſeqq.*

Da

De tutoribus, vel curatoribus illuſtrium, vel clariſsimarum perſonarum.

Tit. XXXIII.

NVNC incipit tractare, qui dare, & qui dari tutores, aut curatores poſſint, & ſpecialiter *in hoc tit.* qui dare, & qui dari illuſtribus, vel clariſſimis; ſubaudi, vel ſpectabilibus: quoniam ſpectabilitas eſt dignitas illuſtratui & clariſſimatui interiecta, *ſuprà de epiſcop. aud. l. 22. in princ.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tit. vide citatos Doctores in text. & Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Tutore teſtamentario, vel legitimo non exiſtente, tutor, vel curator dandus illuſtri in vrbe Romana nominandus eſt per decem ex Senatoribus eligendus, &c. In prouinciis verò tutores, vel curatores clariſſimarum perſonarum nominantur per Curiales, qui in ſubſidium ex nominatione tenentur, num. 2. & 3. Magnatum filiis ætate minoribus nemo tutorem, aut curatorem det iniuſſu Regis, ex lege Regia, num. 4.*

5 *Tutores, vel curatores clariſſimarum perſonarum in prouinciis nominantur per Curiales, qui in ſubſidium ex nominatione tenentur.*

L. Illuſtribus. I.

Imppp. VALENT. THEOD. *&* ARCAD. AAA. *Proculo P. V.*

1 TEſtamentario, vel legitimo tutore non exiſtente, tutor, vel curator dandus illuſtri in vrbe Romana nominandus eſt per decem ex Senatoribus eligendus, vt per Præfectum Vrbi, & per eos nominatus ab ipſo Præfecto confirmatur, & ei ſic confirmato per Prætorem decernitur adminiſtratio; nec iſti tenentur in ſubſidium propter illius malam adminiſtrationem.
2 In prouinciis verò tutores, vel curatores clariſſimarum perſonarum nominantur per Curiales, qui in ſubſidium ex nominatione tenentur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

3 Vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p. 2. lib. 12. cap. 13. num. 9. in princ.* vbi ait quòd tutores clariſſimorum pupillorum nominantur & eliguntur à Senatoribus, & ſi Senatores eo in loco non ſunt, à Curialibus ciuitatis eius loci deſignantur, Henric. Bocer. *in disput. de vniuerſo iure, claſſi 1. diſput. 14. num. 55. & diſp. 15. num. 6.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 23. num. 38.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 7. num. 6. & tit. 12. à num. 2. & numeris ſeqq.* agit latè de tutela & cura Regum & Principum.

4 Lege Regia cautum eſt ne quis Magiſtratus Magnatum filiis ætate minoribus tutorem, aut curatorem det iniuſſu Regis, vt eſt comprehenſum *in l. 14. tit. 5. lib. 2. noua Recopilat.* & ex ea colligunt Palad. *rerum quotid. lib. 2. cap. 1. num. 19.* Bobadil. *in ſua politica lib. 2. cap. 16. num. 107.* Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 16. num. 23.* vbi addit quòd in illis Regnis nec Auditores Regij, nec Regis Prætores, nec domini vaſallorum abſque Regis conſultatione & commiſſione poſſunt tutorem, vel curatorem Magnati prouidere. Parlador. *quotid. different. differ. 99. num 11.*

In prouinciis autem, &c.] Notatur ad hoc quòd tutores, vel curatores clariſſimarum perſonarum in prouinciis nominantur per Curiales, qui in ſubſidium ex nominatione tenentur, vt per Paul. Montan. *de tutel. cap. 32. reg. 7. num. 67.* 5

L. Generali. II. & vlt.

Iidem AAA. *Aureliano P. V.*

CVriales tutores dari illuſtribus prohibentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Paul. Montan. *de tutel. cap 23. num. 38.* Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure claſſi 1. diſput. 14. num. 56.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 7. n. 37.* 2

Qui dare tutores, vel curatores poſſunt, & qui dari non poſſunt.

Tit. XXXIV.

ACTVM eſt *tit. ſuperiori* ſpecialiter, qui dare, & qui dari tutores, vel curatores poſſint illuſtribus, vel clariſſimis perſonis. In *hoc tit.* generaliter agitur, qui dare, & qui dari cæteris poſſint, vel non poſſint. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tit. vide Mich. Graſſ. Bellacomb. Vezin. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 21. pag. 758. & ſequent.* Anton. Prag. *de tutor. & curat. quæſt. 3.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, n. 105. C. de in integrum reſtit. minor.* Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 16.* Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, claſſi 1. diſput. 14. num. 65.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor, vel curator dari poteſt illi, cui mouetur quæſtio ſtatus, non obſtante litis pendentia, & num. 2.*

3 *In cauſa ſtatus pupillo mota, poteſt ei dare tutorem ad libertatem ſeruandam, & bona.*

L. Cùm tibi. I.

Imp. ALEXAND. A. *Amphibulo.*

TVtor, vel curator dari poteſt illi, cui mouetur quæſtio ſtatus, non obſtante litis pendentia. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 66.* Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* 1

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit *l. Hiſpan. 1. tit. 16. part. 6.* vbi ſtatuitur quòd io cauſa ſtatus pupillo mota, poteſt iudex ei date tutorem ad libertatem ſeruaodam, & bona.

L. Maritus. II.

Idem A. Artemiſiæ.

1 MAritus non poteſt eſſe curator vxoris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 3. tit. 17. part. 6. in verſic. E ſobre todo dezimos que el marido no deue ſer dado por guardador de los bienes de ſu muger que fueſſe menor de edad*, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 4. num. 11, verſic. decimoquinto*, Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom. 2. tit. 473. cap. 1. verſic. maritus*, Galganet. *de tutelis, lib. 1. tit. 7. num. 16. & lib. 3. quæſt. 35.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 221. num. 17.* vbi dicit deciſionem huius text. noo habere locum io Luſitaniæ & Caſtellæ Regnis, tum quia vxores per matrimonium manent emancipatæ, atque ſui iuris, vt curatore non indigeant; tum etiam, quoniam quando in vtroque Regno contrahunt contractu arrharum, & dotis, maritus habet adminiſtrationem omnium vniuerſim bonorum vtriuſque coniugis, & quando in Regno Luſitaniæ contrahunt contractu medietatis, omnia vniuerſim bona efficiuntur communia, & ſolus maritus eſt adminiſtrator. Paul. Montan. *de tutelis cap. 35. regul. 1. num. 39. & 40.* latè Gutier. *in ſimili tractat. part. 1. cap. 20. num. 30. cum ſeqq.* vbi *num. 31. in fine*,
3 concludit quòd non ſolùm maritus excuſari poteſt à cura vxoris ſuæ minoris 24. annorum, ſed quòd etiam
4 eius curator eſſe non poſſit, licèt velit. & *num. 32*, tenet non prohiberi maritum dari curatorem ad litem vxori ſuæ, niſi lis, ad quam maritus datur curator, eſſet magni præiudicij.

SVMMARIVM.

1 *Viſu carens non poteſt eſſe curator, & num. 2. nec tutor, etiamſi vno tantùm oculo orbatus eſſet, num. 3.*

L. Luminibus captum. III.

Imp. PHILIPPVS A. *Dolenti.*

1 VIſu carens non poteſt eſſe curator. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 4.*
3 *num. 4. verſic ſecundo*, vbi quòd tutor non poteſt eſſe cæcus, & qui vno oculo tantùm orbatus eſt, Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num. 105. in princ. C. de in integrum reſtit. minor.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 221. num. 3. verſic. idem eſt de cæco, qui omnino viſu eſt priuatus.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 5. quæſt. 3. num. 21.* vbi quòd cæcus non poteſt eſſe curator. Gutier. *de tutel. & curis part. 1. cap. 7. num. 12. & cap. 20. num. 21.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom. 2. tit. 473. cap. 1. verſ. cæcus.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 7. num. 26.*

SVMMARIVM.

1 *Miles armatæ militiæ non poteſt eſſe tutor, vel curator, & num. 2.*

3 *Clerici qui ſunt milites cæleſtis militiæ, an & quando poſſint dari tutores.*

4 *Tutor inualidus non poteſt conueniri pro geſtis actione tutelæ, ſed tantùm actione negotiorum geſtorum.*

5 *Tutoris datio ſi nulla ſit, aut non teneat, periculum nullum eſt tutoris ſi non adminiſtrauerit, quamuis ſciuerit ſe datum.*

L. Militiæ armatæ. IV.

Idem A. Emerito.

MIles armatæ militiæ, non poteſt eſſe tutor, vel 1
curator. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupra hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſu- 2
mont Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 104. §.* ibi, *caualleiro, l. Hiſpan. 14. tit. 16. part. 6.* ibi, *otro ſy no puede ſer guardador de huerfano el cauallero, mientra biniere fuera de ſu caſa ſeruiendo al Rey o a otro ſu ſeñor en ſeruicio de caualleria, & l. 3. in princip. tit. 17. eadem. part.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 12. cap. 4. num. 6. verſ. ſeptimo*, vbi quòd militiæ armatæ muneribus occupatis nec tutor, nec curator etiam volens dari poteſt, Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 221. num. 15.* vbi quòd miles, qui arma geſtat, atque in militia eſt occupatus, tutor eſſe non poteſt, etiamſi velit, Paul. Montan. *de tutelis cap. 35. regul. 1. num. 184. & cap. 23. num. 36.* Gutier. *in ſimili tractat. part. 1. cap. 20. n. 20*, Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num. 105. in princ. ver. militem, C. de in integrum reſtit. minor.* Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, claſſi 1. diſput. 14. num. 65.* Galganet. *de tutela lib. 1. tit. 7. num. 31. & tit. 8. num. 23. prope finem, verſic. & quidem omnia.*

An & quando Clerici, qui ſunt milites cæleſtis 3
militiæ, poſſint dari tutores? vide poſita *in collect. ad l. generaliter, & ad auth. ſed hodie, C. de ſacroſ. Eccleſ. & in meo tract. de iure eccleſ. vniuerſo lib. 1. cap. 39. §. 5. num. 72. cum ſeqq.* Et quid in Religioſis, latè tradit Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 14. ex num. 21.*

Sed ſi errore ductus, &c.] Notatur ad hoc quòd tu- 4
tor inualidus non poteſt pro geſtis conueniri actione tutelæ, ſed tantùm actione negotiorum geſtorum, vt per Gaſp. Baëç *de decima tut. cap. 11. num. 15.* Gutier, *d. tract. de tutelis, part. 3. cap. 8. n. 17.* Molin. *d. diſp. 221. num. 15. in fine.*

Notatur etiam ad hoc quòd ſi tutoris datio nulla 5
ſit, aut non teneat, periculum nullum eſt tutoris ſi non adminiſtrauerit, quanquam ſciuerit ſe datum, vt per Petr. Gregor. *d. part. 2. lib. 13. cap. 10. num. 8. verſic. quemadmodum contra.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor non poteſt dari à iudice, qui non eſt ſuppoſitus iuriſdictioni ſuæ, & num. 2.*

3 *Tutor, ſeu curator ſi datus ſit ab aliquo Magiſtratu iuriſdictioni ſuppoſitus, inutiliter datus erit. & talis non adminiſtrans nullo periculo eſt ſuppoſitus, ac nulla actione tenetur.*

Tutor

4 *Tutor, vel curator in teſtamento poteſt dari etiam alienigena.*

5 *Tutor datiuus debet eſſe de eodem territorio.*

6 *Tutoris legitimi datio tenet de territorio alieno, ſi tutelam petat huiuſmodi legitimus, qui eſt de alieno territorio.*

L. Neque à Præſide. V.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIM. AA. *&* CC. *Æmilianæ.*

1 TVtor non poteſt dari à iudice, qui non eſt ſup-
poſitus iuriſdictioni ſuæ. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *in l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt Arimin. Tepat. *variarum ſentent.tom.2.tit.468.*
cap.3.in fine, Canalcan. *de tutor. num.3.* Galganet. *de*
3 *tutelis lib.1.tit.7.num.21.* vbi quòd ſi tutor,ſeu curator
datus ſit ab aliquo Magiſtratu hanc facultatem ha-
bente, & ille ſit exterus,nec Magiſtratus iuriſdictioni
ſuppoſitus, inutiliter datus erit,& talis non admini-
ſtrans nullo periculo eſt ſuppoſitus, ac nulla actione
4 tenetur.*& tit.8.num.17. prope finem, verſic.hinc infer-*
*tur,*vbi per gloſ.*in præſenti* ait quòd tutor,vel curator
in teſtamento poteſt dari etiam alienigena; à iudice
verò non poteſt dari alienigena, quia non eſt ſub ſua
iuriſdictione, niſi fortè datus conſentiat, & ita ſe iu-
riſdictioni iudicis ſupponat Henric.Bocer. *in diſp. de*
5 *vniuerſo iure claſſi 1.diſput.14.num.61.*Gutier.*de tute-*
lis, part.1. cap.2. num.28. vbi per hunc textum tenet
quòd tutor datiuus debet eſſe de eodem territorio,
quia oportet quòd pupillus,& tutor ſint ſubditi iudi-
6 ci danti, niſi tales tutores datiui vellent ſe ſubmittere
ad tale onus: ſubditque legitimi tutoris dationem
tenere de alieno territorio, ſi tutelam petant huiuſ-
modi legitimi, qui ſunt de alieno territorio.

SVMMARIVM.

1 *Matre negligente filiis tutorem petere, alij ad petendum admittuntur, & poteſt Præſes tam per ſe,quàm per Magiſtratum eis tutorem dare.*

2 *Mater quando, & intra quod tempus teneatur pupillis tutorem petere, & ſub qua pœna, remiſſiuè.*

3 *Magiſtratus iubere poteſt,vt qui dare valent tutores, eos dent.*

L. Quod dicis. VI.

Idem AA. *&* CC. *Leontio.*

1 MAtre negligente filiis tutorem petere, alij ad
petendum admittuntur, & poteſt Præſes tam
per ſe,quàm per Magiſtratum eis tutorem dare. Col-
ligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num 1. ſuprà*
hoc tit.
2 Quando, & intra quod tempus teneatur mater
pupillis tutorem petere, & ſub qua pœna,latè tradit
Gutier.*in tract.de tutelis, part.1.cap.16.num.32.cum*
*multis ſeqq.*Cancer *variar.reſolut.part.1.tit.7.de tutor.*
num.53. cum ſeqq latè Viui.*tom 1. commun.opin.lib.5.*
tit.3.num.3.
3 *Etiam ipſe Magiſtratus,&c.*] Notatur ad hoc
quòd Magiſtratus iubere poteſt, vt qui dare valent
tutores, eos dent, Petr. Gregor.*ſyntagm. iuris lib.12.*
cap.13.num.37.verſ. iubere tamen, Galganet.*de tutel.*
lib.1.tit.7.num.64.

SVMMARIVM.

1 *Seruus non poteſt dari à iudice tutor, vel curator, & num.2. etiamſi ex teſtamento relinquatur, niſi fortè relinqueretur ſub conditione, ſi ad libertatem deueniret, num.3. ſi à domino in tutorem datus minor ſit 25.annis, conſequitur quidem libertatem, hæreditate adita, ſed non incipit eſſe tutor,niſi cùm fuerit 25. annorum, num.4.*

L. In ſeruili conditione. VII.

Iidem AA. *&* CC. *Ruſo.*

SEruus non poteſt dari à iudice tutor,vel curator. 1
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.*
ſuprà hoc tit.
Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſu- 2
mont Petr. Gregor. *ſyntag. iuris part.2. lib.12. cap.4.*
num.6. verſic. octauo, Cald. Pereira *in l.ſi curatorem,*
verbo ſine curatore,n. 105. in princip. ibi, *ſeruum alie-*
num, Henric. Bocer. *in diſput.de vniuerſo iure claſſi 1.*
diſput.14. num.15. & 65. Paul.Montan. *de tutelis,*
cap.9.num.9.fol.32. & cap.23.num. 25. fol.68. Galga-
net.*in ſimili tractat.lib.1. tit.7. num.23.* Molin.*de In-*
ſtit.tract.2. diſput. 221. num.1. vbi quòd ſeruus eſſe
non poteſt tutor, neque curator, etiamſi ex teſtamen-
to tutor relinquatur, niſi fortè ſub conditione relin-
queretur ſi ad libertatem deueniret,tunc enim imple-
ta conditione tutor eſſe poſſet; & quòd ſi quis pro-
prium ſeruum tutorem teſtamento relinqueret, eo
ipſo cenſeretur libertatem illi donare, niſi per erro-
rem credens illum non eſſe ſuum mancipium, tuto-
rem eum relinqueret, tunc enim neque libertatem
conſequeretur, neque tutor eſſe poſſet, tametſi nun-
quam error in eo euentu ſit præſumendus, niſi de eo
apertè conſtet,additque per *l.quæro,§. Lucius,ff. de te-*
ſtament.tutel. quòd ſi ſeruus ita à domino in tutorem 4
datus minor ſit 25. annis, conſequitur quidem liber-
tatem, hæreditate adita, ſed non incipit eſſe tutor
niſi cùm fuerit 25.annorum. eandem fere reſolutio-
nem tenet *l. Hiſpan.7.tit.16.part.6.* dum ſtatuit quòd
non poteſt teſtator ſeruum alienum dare tutorem,
ſed ſi proprium ſeruum det filio, non facta mentio-
ne libertatis, conſequitur propter hoc libertatem,
& tutelam ſi eſt maior 25.annorum, ſed ſi eſt minor,
conſequitur libertatem, & factus maior habebit tu-
telam.latè Gutier. *in ſuo tract.de tutel.part.1.cap.10 à*
princip.

L. Creditorem. VIII.

Idem AA. *&* CC. *Euelpiſto.*

CReditor iure iſto poteſt eſſe tutor debitoris, & 1
ſibi ſoluere tutela durante. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *in l.1.num.1.ſuprà hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumit 3
Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, claſſi 1.*
diſput.14. num.89.& vide poſita in collect. ad auth
quæ immediatè ſequitur.

SVMMARIVM.

1 *Creditor, vel debitor minoris non debet eius curam ſuſcipere, & ſi ſuſcipiat, & taceat, creditor actionem perdit, & num. 3.*

2 *Debitor ſi taceat, ſolutione interim facta non iuuatur, & ſi poſt adminiſtrationem ſuſceptam creditor, vel debitor eius efficiatur, curator ei adiungitur, & ſi ceſſionem aliquam contra minorem receperit, illa vti non poterit, ſed minoris lucro cedit. idem eſt de fideiuſſore debitoris, num. 4.*

5 *Rem minoris poſſidens, illius tutor eſſe non poteſt.*

6 *Si poſtquam aliquis tutor eſt, aut curator, debitor, aut creditor efficiatur minoris, tunc debet ei adiungi alius tutor, vel curator, & ita perſeuerabit tutor, aut curator cum hoc alio adiuncto: ſi tamen efficeretur debitor minoris. tunc non daretur ei coadiutor. Quod ſi is, qui tutor, vel curator eſſe debet, ſe excuſet, affirmando ſe debitorem, aut creditorem eſſe talis minoris, numero 7.*

8 *Ceſſio ſi ex contracta fiat in potentiorem, erit nulla quaſi in fraudem facta, & propterea amplius agere etiam mandans non poteſt.*

9 *Debitum quando eſt modicum arbitrio iudicis, tunc bene poteſt debitor minoris eius curam ſuſcipere.*

10 *Debitum modicum, vel magnum quod dicatur, arbitrio iudicis relinquitur.*

11 *Tutor, vel curator minoris eſſe non poteſt habens cum eo rem communem.*

12 *Frater in commune patrimonium habens cum pupillo non poteſt eſſe eius tutor, & n. 13.*

14 *Auus non poteſt eſſe tutor ſuorum nepotum.*

15 Curæ *nomine comprehendi etiam tutelam.*

16 *Tutor & curator teſtamentarius repellendus eſt, ſi debitor, aut creditor ſit minoris prohibitio in creditore non eſt perpetua, n. 17.*

AVTH. Minoris debitor.

1 CReditor, vel debitor minoris non debet eius curam ſuſcipere, & ſi ſuſcipiat, & taceat, creditor actionem perdit. Si debitor taceat, ſolutione
2 interim facta non iuuatur, & ſi poſt adminiſtrationem ſuſceptam creditor, vel debitor eius efficiatur, curator ei adiungitur, & ſi ceſſionem aliquam contra minorem receperit, illa vti non poterit, ſed minoris lucro cedit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hac l. deſumunt *l. Hiſpan. 14. tit. 16. part. 6. verſic. otroſy los que fueſſen debdores de los moços no pueden ſer guardadores dello; fueras ende ſi los padres eſtableueſſen en ſus teſtamentos que los guardaſſen*, vbi Gregor Lopez *gloſſ. 5. verbo debdores*, Roland. *conſ. 83. num. 4. & 6. tom. 1.* Afflict. *deciſ. 13. num. 14.* Aymon *conſil. 129. num. 5.* Boër. *deciſ. 419. num. 4.* Aloyſ. Leo *ad l. 1. num. 3. ſuprà hoc eodem tit.* Kirchou. *tom. 1. communium opin. lib. 5. tit. 21. n. 13. pag. 759.* vbi tradit quòd etiamſi hæc authent. loquatur in curatore, tamen ſecundùm communem ſententiam etiã in tutore locum habet, & Muſcul. *ibidem n. 14.* tenet diſpoſitionem huius text. non procedere in tutore teſtamentario, quia fides dicti tutoris per teſtatorẽ dicitur approbata, ſiue teſtator tale debitum ſciuerit, ſiue ignorauerit, cùm ſemper vigeat eadem ratio approbatæ fidei tutoris per teſtatorem, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 4. num. 5. verſic. quarto*, vbi quòd creditores minorum olim, ſicut nec debitores tutores eis dari poterãt, hodie nequaquam, quinimo ſi ſubierint, vel acceptauerint tutelam, priuſquam iudici verè expoſuerint debitum quale ſit, vel ius, quod habent in bonis pupillorum, amittunt debitum ſi datiui tutores ſint, non etiam teſtamentarij, Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num. 105. C. de in integrum reſtitut. minor.* vbi *in verſic. in quam rem*, ait per hunc textum minoris creditorem, vel debitorem pupilli repelli hodie à tutela curàve expeditum eſſe, aduertitque Iuſtinianum in corpore huius authent. expreſsè loqui etiã de tutela, licèt hîc de ea nihil dicatur, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 5. cap. 830. num. 23.* vbi rationem aſſignat, quia ex communione oritur quidam quaſi contractus producens obligationem & actionem communi diuidundo, itavt propter hanc rationem poſſit talis dici creditor, quo caſu non valet datio tutelæ, & *num. 14* aduertit quòd licèt diſpoſitio huius authent. loquatur in curatore, procedit etiã in tutore. Surd. *de aliment. tit. 4. quæſt. 13. num. 13.* vbi quòd debitor pupilli non poteſt eſſe tutor, vbi *n. 14.* tradit quòd mater quantumuis pupillo debeat, admittitur ad tutelam, Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 221. num. 11.* vbi ait quòd debitor minoris, ſeu illius creditor, tutor, vel curator illius eſſe non poteſt, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela, num. 23.* vbi quòd non poteſt eſſe tutor pupilli ille, qui habet bona cum illo, aut eſt creditor, ſeu debitor, aut fideiuſſor, Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, claſſi 1. diſput. 14. num. 90.* latè Gutier. *in tractat. de tutelis, part. 1. cap. 20. à princ.* vbi *num. 10.* quòd ſi filius tutoris, aut curatoris, debitor, aut creditor eſſet minoris, & pater haberet vſumfructum in bonis talis filij, non admitteretur ad tutelam, vel curam; ſecus ſi vſufructuarius non eſſet, & *num. 11. & 12.* quòd filius bene poteſt eſſe tutor, licèt pater ſit debitor, vel creditor, & quòd mater & auia poſſunt eſſe tutores, etſi dèbitum inter ipſas, ac filios, ſeu nepotes vertatur. bene Cancer. *variarum reſolut. part. 1. tit. 7. num. 49. cum ſeqq.* Galgan. *de tutelis, lib. 6. quæſt. 34. à num. 1.*

Debitor.] Idem ſi ſit fideiuſſor debitoris pupilli, 4
quia ipſe debitor eſt, Cott. *in memorab. verbo fideiuſſor 4.* Gutier. *d. part. 1. cap. 20. n. 9.*

Aut qui minoris res tenet.] Notatur ad hoc quòd 5
rem minoris poſſidens, illius tutor eſſe non poteſt, quia inſtrumenta pertinentia ad eam poſſet ſubtrahere, vt per Gutier. *d. p. 1. cap. 20. n. 4.*

Non ſine adiuncto curatore, &c.] Notat Molin 6
dict. diſput. 221. num. 12. quòd ſi poſtquam aliquis tutor eſt, aut curator, debitor, aut creditor efficiatur minoris, quia videlicet ſuccedit in hæreditate debitoris, aut creditoris minoris, vel aliqua alia ratione, tunc debet ei adiungi alius tutor, aut curator, & ita perſeuerabit tutor, aut curator cum hoc alio adiuncto. Si tamen efficeretur debitor minoris, quia malè aliquid adminiſtraſſet, aut quia de ſuo aliquid ſoluiſſet loco minoris, tunc non daretur ei coadiutor.

Hoc autem ab initio, &c.] Idem Molin. *dict. diſ-* 7
put. 221. num. 13. per hunc textum tradit quòd ſi is, qui tutor, aut curator eſſe debet, ſe excuſet, affirmando ſe debitorem, aut creditorem eſſe talis minoris, non continuò fides ei adhibetur, vt à munere ſuſcipiendo excuſetur, ſed tenetur id probare, aut iuramento id coram iudice affirmare, quando probatio alia pro, aut contra non occurrit. Si verò à principio taceat, minúſq; ſuſcipiat, amittit in pœnam debitũ, quo minor illi tenebatur; ſi autem ipſe minori erat

adſtrictus,

adſtrictus,non admittitur ſolutio alia quàm reddendo minori illud idem,quod ei debebat;quæ quidem cùm pœnæ ſint, ait ille, locum in foro conſcientiæ ante latam ſententiam non habent.

8 *Sed ſi actionis ceſſionem.*] Notatur ad hoc quòd ex contracto ſi in potentiorem fiat ceſſio,nulla erit quaſi in fraudem facta, & propterea ampliùs agere etiam mandans non poteſt, vt per Cald. Pereira *de empt. cap. 24.num. 31.*

9 In gloſ. *Debitor.*ibi, *Sed quid ſi eſt in modica quantitate*,&c. Notatur ad hoc quòd quando debitum eſt modicum arbitrio iudicis, tunc bene poteſt debitor minoris eius curam ſuſcipere, vt per Greg. Lop. *d.l. 24.in gloſ. verbo debitores. in princ.* Tiraq. *in tract.de iudicio in rebus exig. pag.61. verſ.33.* Anton. Piag. *de tut.& curat. quæſt.3. num.19.* Molin. *d.diſput.221. num.11.verſ. verum autem*, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.tom.1.cap.28.num.24.* Gutier. *d.part.1. cap.20. num. 13.* Vincent. de Franchis *Neapol. deciſ. 404.*
10 *num.6.* Cancer. *d.cap.7. de tutor. num.43.* vbi ſubdit quòd relinquitur arbitrio iudicis quod dicatur debitum modicum, vel magnum.Galgan. *de tutel. lib.1. tit.8.num.19. verſ. ſed debitor,vel creditor in modica quantitate.*

11 In ead. gloſ. ibi, *item quid ſi habet res communes ſecum*,&c. Notatur ad hoc quòd tutor, vel curator minoris eſſe non poteſt habens cum eo rem communem, vt per Gutier. *d. part. 1. cap.20. num.5.* Capr.
12 *conſ.60.incip. Illud. vol.3.* vbi quòd frater in commune patrimonium habens cum pupillo non poteſt eſſe eius tutor, Vrſill. *ad Afflict. deciſ. 360.* Vincent. de Franchis *d. deciſ. 404. à princip.* Stephan. Gratian.
13 *diſcept.forenſ.tom.5.cap.914.num.15.* vbi quòd frater remouetur à tutela propter communionem bonorum, quam habet cum fratribus minoribus, quando ſcilicet fides non eſt approbata per illum, qui talem
14 tutorem dedit,*& cap.830.num.22.* vbi quòd auus non poteſt eſſe tutor ſuorum nepotum propter communionem bonorum,quam cum illis habet.

15 In gloſ. *A curatione*. ibi, *ſimiliter, & à tutela*,&c. Notatur quòd reſoluta in hoc text. procedunt etiam in tutela, quia particula *cura*, de qua in præſenti ex ſubiecta materia, & ex veriſimili mente diſponentis non minus tutelam comprehendit, vt per Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo ſine curatore num.105.verſ. in quam rem*, Gutier. *d.part.1. cap.20. num.3.*

16 In ead.gloſ.ibi, *alij excipiunt teſtamentarium*, &c. Notatur ad hoc quòd teſtamentarius tutor, & curator eſt repellendus ſi debitor, aut creditor ſit minoris, vt per Molin. *d. tract.2. diſput.221. num.11 .verſ. verum autem prædicta*,vbi concludit fortè in Luſitaniæ Regno ſtandum huic gloſſæ opinioni, quæ auth. eſt conſona, & communiter non reprobatur. Sed poſt Anton. Prag. Cald. Pereira, & alios, ita diſtinguit Gutier. *d. part.1.cap. 20.eod. num.6. verſ.quare*, quòd aut teſtator qui dedit, & reliquit tutorem,ſciebat ipſum eſſe debitorem, vel creditorem pupilli, & tunc poteſt eſſe eius tutor, quia fides eius videtur approbata: aut ignorabat, & tunc vera eſt opinio gloſſæ, quòd non poſſit eſſe tutor; quia non poteſt videri approbaſſe fidem eius,quem talem ignorabat, quod videtur tenere Cancer *d.tit. 7 num.51.* & Gratian.*d. cap.830. num.35.* Galganet. *d. lib.3. quæſt.34. num. 2.*

17 In gloſ. *Prohibetur.* ibi, *non prohibetur quando dimittit debitum*,&c. Notatur ad hoc quòd prohibitio in creditore perpetua non eſt,neque locum habet, ſi ipſe debitor renuntiet, quod facere videtur ſimpliciter tutelam acceptando, vt per Cald. Pereira *d. verbo ſine curatore num. 105. verſ. ſecundò extenditur.*

L. Si ſororis. IX.

Iidem A A. & CC. Maximiano.

HAbenti tutorem legitimum non debet dari datiuus, nec datus tenetur adminiſtrare. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l.1. num.1. ſupr. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ.ex hoc text. deſumunt Menoch.*conſ. 380. num.1.* Gutier.*de tutel. part.1. cap.2. num.27.*Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ.tom.1. cap.63. num.1.& 2.*vbi *num.3.cum ſeqq.* ſubdit ex Alex. quòd ad hoc vt valeat datio tutoris dati à iudice in præiudicium alterius legitimi, requiritur quòd ille alius tutor legitimus ſciuerit alterum petere ſe tutorem dari,quia patientia & ſcientia ſibi nocet:ſi enim ignorauit,ſibi non præiudicat; additque *num.5.* immo requiri quòd debeat liquere iudici quando procedit ad conſtituendum tutorem datiuum, quòd legitimus tutor fuerit negligens in aſſumendo tutelam,vel faciendo prouideri de tutore, aliàs non valeret datio, & *num.7.* dicit quòd tutore proximo excuſato, vel in totum inhabili, admittitur in tutela qui proximè ſequitur in gradu; ſecus ſi primus eſt temporaliter inhabilis, propter minorem ſcilicet ætatem, quia tunc eſt locus datiuo, cùm enim adſit ſpes quòd ille primus poſſit eſſe tutor, interim eſt prouidendum de datiuo, quaſi non ſit factus locus legitimo ſubſequenti, cùm primus non fuerit penitus excluſus, & *num.12.* regulare dicit quòd temporale impedimentum non defert tutelam legitimo, ſed datiuo, & *num. 23.* tradit quando legitimus tutor habet debitum cum pupillo non perpetuum, ſed temporale, quod poſſit ſolui antequam minor efficiatur pubes, eſſe locum interim datiuo non legitimo, cùm debito diſſoluto ille primus reaſſumat tutelam. 2

SVMMARIVM.

1 *Propter Curatoris abſentiam non adiungitur alius, nec ſubſtituitur niſi illo remoto, & curator ante ſuam abſentiam debet actorem conſtituere ne damnum incurrat.*

2 *Tutor quamdiu abeſt, alium quàm tutorem conſtituere nequit.*

3 *Iudex priùs cognoſcere debet, an iuſta ſit cauſa remouendi curatorem, ſine qua amotio fieri non poteſt.*

4 *Curatorem habenti, curator dari non poteſt, aliàs datio eſt nulla, etiamſi acceſſerit decretum magiſtratus.*

L. Curatorem. X.

Iidem AA. & CC. Florentino militi.

PRopter abſentiam curatoris alius non adiungitur; nec ſubſtituitur,niſi illo remoto, & curator ante ſuam abſentiam debet actorem conſtituere ne damnum incurrat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom 2. tit.475. cap.3. verſ. tutore, vel curatore impedito*, Galganet. *de tutel.lib.2. tit.16.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.2.lib.13.cap. 9.num.2.* vbi per hunc text. tenet quòd tutor quan- 2

diu abeſt alium quàm tutorem conſtituere non poteſt.

3 *Niſi cauſa cognita,*&c.] Notatur ad hoc quòd iudex priùs cognoſcere debet, an ſit iuſta cauſa remouendi curatorem, quæ priùs erat probanda ac detegenda, ſine qua amotio fieri non poteſt: vt per Menoch. *conſ.*345. *num.*1. & 2.

4 Notatur etiam ad hoc quòd habenti curatorem, curator dari non poteſt, aliàs datio eſt nulla, etiamſi acceſſerit decretum magiſtratus, vt per Menoch. *d. conſil.*545. *num.*2. Rota apud Farin. *deciſ.*307.*num.*2. *part.*2. recentiorum. Galganet. *de tutel. lib.* 1. *tit.*7. *num.*53.*verſ.curatorem habenti.*

SVMMARIVM.

1 *Minor non habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio, ideo ei debet dari curator generalis, vel ad litem,& num.*1.

3 *Adulti etiam inuiti curatorem ad litem, ſeu ad lites recipiunt.*

4 *Pupillo carenti tutore poteſt etiam dari curator ad litem. ſcil. ſi maior ſit ſeptennio, num.*5.

6 *Curator ad litem quandocunque reuocari poteſt, licèt ſecus ſit in tutore.*

7 *Minor* 25. *annorum quas cauſas poſſet pertractare in iudicio abſque alicuius curatoris auctoritate.*

8 *Confeſſio minoris ſine tutoris, aut curatoris auctoritate pro ipſo iure non valet, nec ipſi minori nocet.*

L. In vniuerſis. XI.

Impp. CONSTANTIN. A. & CONSTANT. C. *ad Baſſum P.V.*

1 MInor non habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio, ideo ei debet dari curator generalis, vel ad litem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Henric. Bocer. *in diſputat. de vniuerſo iure, claſſi* 1. *diſput.*14. *num.*120. Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.*2. *tit.*474. *in princip.* De curatore ad lites vide Montan. *de tutel. cap.*27. *num.*14. Gutier. *in ſimili tract. part.* 1.
3 *cap.* 19. *num.* 20. *cum ſeqq.* vbi quòd adulti etiam inuiti curatorem ad litem, ſeu ad lites recipiunt, &
4 *num.*21. quòd pupillo carenti tutore poteſt etiam
5 dari curator ad litem, & *num.*24. tradit dicta de curatore dando impuberi ad litem procedere ſi maior ſit ſeptennio, nam ſi eſſet infans, omnino dandus
6 eſt tutor, non verò curator, & *num.* 26. quòd curator ad litem quandocunque reuocari poteſt, licèt ſecus ſit in tutore.

7 *Non priùs puberem iuſtam habere perſonam*, &c.] Limita in quacunque cauſa ſpirituali, & dependentibus ab ea, vt in matrimonio, beneficiis & aliis. quam minor 25. annis poteſt abſque alicuius curatoris auctoritate in iudicio pertractare, *cap. vlt. in princip. de iudic. lib.*6. Capell. Thol. *deciſ.*113. Boët. *deciſ.* 350. *à num.* 1. Vant. *de nullit. tit. ex defectu mandati num.*34. Molin. *de Iuſtit. tract.*2. *diſput.* 220. *num.* 6. & in cauſis beneficialibus agnoſcunt Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef. lib.*4. *quæſt.*9. *num.*49. Molin. *de Iuſtit. tract.*2. *diſput.*220. *num.*6. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.*1. *cap.*74. *num.*11. Ratio huius reſolutionis elegans eſt, quia ſpiritualia ex diſpoſitione iuris pro meritis cuiuſque interuenientibus, & examinatis qualitatibus quibuſdam neceſſariis & iure præſcriptis, pro bono publico conferuntur & diſtribuuntur, vnde non conuenit vt qui poſt pubertatem habet eiuſmodi qualitates, & idoneus iudicatus eſt ad matrimonium, & alia ſpiritualia obtinenda, eorúmque miniſteria digne exequenda, iudicari minus idoneum ad eadem ſpiritualia in iudicio pertractanda, quodammodo enim qualis qualis iniuria irrogaretur eiſdem ſpiritualibus, ſi per legem adminiſtranda conferantur ei, quem lex ipſa propter intellectus imbecillitatem ſuper eiſdem in iudicio agitandis abſque curatore non admittit, & videretur maior ad litigandum, quàm ad adminiſtrandum in ſpiritualibus idoneitas requiri.

Notatur ad hoc quòd confeſſio minoris ſine tutoris, aut curatoris auctoritate ipſo iure non valet, 8
nec ipſi minori nocet, quia minor etiam in criminalibus non habet legitimam perſonam, vt per Anton. Gom. *tom.*3. *var. cap.*1. *num.*64. Menoch. *de arbitrar. caſu* 268. *num.*2. Plac. *in epit. delict. lib.* 1. *cap.*23. *num.* 13. *verſ. quamuis minor*, Virgil Boccac. *in conſtitut. Piccani gloſ.*8. *poſt num.*32. Hieron. de Laurent. *Auen. deciſ.*138. *num.*1. Ioſeph Ludou. *deciſ.* 17. *num.* 1. *cum ſeqq. part.* 1. Sfott. *de in integr. reſtit. part.*2. *quæſt.* 65. *num.*13. *in* 2. *caſu, verſ. aut verò habet tutorem*, latè Farin. *in praxi crimin. quæſt.* 81. *num.* 152. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Curator generalis non poteſt deſerere litem inchoatam, nec adminiſtrationem generalem propter ſpecialem.*

2 *Tutor etiamſi alium in ſuum locum poſuerit, nihilominus ipſe actione tenebitur.*

L. Curator. XII.

Imppp. VALENT. GRATIAN. & THEOD. AAA. *Eutropio.*

CVrator generalis non poteſt deſerere litem inchoatam, nec adminiſtrationem generalem propter ſpecialem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

Notatur ad hoc quòd tutor etiamſi alium in ſuum locum poſuerit, ſeu ſubſtituerit, nihilominus ipſe tutelæ actione tenebitur, vt per Galganet. *de tutel. lib.*2. *tit.*25. *num.*35.

L. Ne magiſtratuum. XIII. & vlt.

Impp. HONOR. & THEOD. AA. *Monaxio P.V.*

PRincipis colonus, nec alius priuilegiatus debet tutor dari. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in* 1
*l.*1. *num.*1. *ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l.* 2
*Hiſp.*14. *tit.*16. *part.*6. ibi, *Otroſy non podagria ſer quandader de huerfano: el que fueſſe obligado al Rey por razon que oueſſe tenido, o tuuieſſe ſus cilleros, o ſus heredades*, vbi Greg. Lop. *gloſ.*7. *verbo obligado al Rey*, intelligit com gloſ. *in præſenti* de colono priuatæ rei Principis, quia conductor prædij fiſcalis non remouetur à tutela, per *l. coloni. C. de excuſ. tutor.* Molin. *de Iuſtit. tract.*2. *diſput.*221. *num.*14. vbi

per

per hunc text. tradit quòd qui Regi eſt obligatus, quòd prædia, vel alios illius redditus conductos habeat, itaut bona ipſius Regi tacitè ſint obligata, eſſe non poteſt tutor, aut curator; ſubditque non repugnare *d. l. coloni*, quç ait conductores prædij ad fiſcum pertinentis non excuſari à tutela, quia intelligitur quando non remaneret obligatus fiſco, alioquin contradiceret *l. vel cum fiſco. ff. de confirm. tut.* idem tradit Gutier. *in tract. de tutelis part. 1. cap. 20. num. 16. cum ſeqq.*

Quando mulier tutelæ officio fungi poteſt.

Tit. XXXV.

MVLIER regulariter non poteſt eſſe tutrix, quoniam hoc officium virile eſt, *l. 1.* Poteſt tamen eſſe I. ea, quæ à Principe impetrauit, vt tutrix eſſe poſſit, *l. vlt. ff. de teſtam. tut.* II. Mater, *l. 2.* III. Auia, *Nou. 118. cap. 5.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide Bellacomb. Vezin. Mich. Graſſ. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 22. pag. 759. cum ſeq.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore num. 106. & 107. C. de in integr. reſtit. min.* Petr. Gregor *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 4 num. 1. cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *variar. ſent. tom. 2. tit. 469.* Galganet. *de tutel. lib. 3. quæſt. 11.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier tutela officio fungi nequit, & n. 2. & cur, num. 3. fungitur ex beneficio Principis, num. 4.*

5 *Intellectus* l. 1. verſ. fœmineæ infirmitatis, C. quando mulier tutelæ officio.

L. Tutelam. I.

Imp ALEXAND. A. *Oracliæ.*

1 MVlier non poteſt tutelæ officio fungi, quia tale munus excedit infirmitatem eius ſexus. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salic. Bart. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 66.* Sebaſt. Naui, remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt
l. Hiſp. 4. tit. 16. part. 6. ibi, *e varon y no muger*, vbi
Gregor. Lop. *gloſ. 6. verbo varon*, rationem præſtat ex
hoc text. quia tutelam adminiſtrare virile munus
eſt. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, part. 2. lib. 12. cap.*
num. 1. vbi per hunc text. tenet quòd arcetur à tutela
3 gerenda mulier propter ſexus infirmitatem, quippe
quòd alienam ſubire defenſionem munus eſt virile,
& publicum, & ciuile munus mulieri ſubire non
conuenit iure. Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 7. num. 29.*
& lib. 3. quæſt. 11. à num. 1, vbi *num. 5.* quòd fœmina
ab omnibus tutelis arcetur, & *num. 7.* quòd fœmina
4 ex Principis beneficio poteſt eſſe tutrix. Cald. Pereira
in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore num. 106. in princip. vbi ait quòd inter perſonas, quæ tutelam gerere prohibentur, mulier collocatur, ac præcipua habetur; & in aſſignanda huius prohibitionis ratione multum laborat Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſp. 221. num. 2.* Donat. à Fariu. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 22. num. 9. pag. 760.* Gutier. *de tutel. & curis part. 1. cap. 7. num. 39.* latiùs *cap. 8. num. 1.* vbi *num. 2.* veram rationem rationis eſſe propter infirmitatem intellectus, & imbecilitatem conſilij, & *num. 3.* extendit vt nec valeat diſpoſitio teſtatoris relinquentis tutores ad electionem mulieris.

Fœmineæ infirmitatis, &c.] Intellige de infirmitate 5
non corporis, ſed potiùs de fragilitate, & imbecillitate conſilij & intellectus, vt per Tiraq. *l. 1. connub. part. 1. gloſ. 1. num. 74.* Galganet. *d. lib. 3. quæſt. 11. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Mater ætate maior ad tutelam filij iure ipſo non poterat peruenire, exiſtente teſtamentario, vel legitimo tutore, & eis deficientibus ſi volebat hoc impetrare, debebat iurare quòd ad ſecundas non tranſibit nuptias, & num. 2. & 3.*

4 *Mater & auia poſtponuntur omnibus tutoribus teſtamentariis & legitimis.*

5 l. Matres 2. verſ. cùm tutor vel teſtamentarius vel legitimus exfuerit, C. quando mul. tut. offic. *correcta.*

6 *Bona ſecundi mariti ſunt pro ſua vxore, quæ illi ſecundo nubit, non reddita ratione tutelæ liberorum ſuorum primi matrimonij, tacitè hypothecata. Secus quando mater adminiſtrauit bona filiorum tanquam eorum tutrix, num. 7.*

8 *à Tutela, & curâ repelli aduerſa valetudine impeditur.*

L. Matres. II.

Imppp. VALENT. THEOD. & ARCAD. AAA. *Tatiano P. P.*

MAter ætate maior ad tutelam filij iure ipſo non 1
poterat peruenire exiſtente teſtamentario, vel
legitimo tutore, & eis deficientibus ſi volebat hoc
impetrare, debebat iurare quòd ad ſecundas non
tranſibit nuptias, & ſi poſtea eas ineat, bona huius
ſecundi maiori obligantur filiis pro adminiſtratione
tutelari, & quando mater ſecundas prælegit nuptias, de alio tutore per iudicem filiis debet prouidere. Colligunt ex Ordin, Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Leand. 2
Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 7. num. 30.*

Sacramento præſtito, &c.] Notatur ad hoc quòd 3
hoc iure communi attento matribus, quæ amiſſis viris, tutelam adminiſtrandorum negotiorum in liberos poſtulabant, priuſquam talis officij confirmationem adipiſcerentur, ſtatutum fuit vt faterentur in actis ſe ad alias nuptias non venire, idque iuramento præſtito, vt per Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore num. 107. in princip. C. de in integ. reſtit. minor.*

Cùm tutor vel teſtamentarius, vel legitimus de- 4
fuerit, &c.] Notatur ad hoc quòd mater & auia poſtponuntur omnibus tutoribus teſtamentariis & legitimis, vt per Galganet. *de tutel. lib. 3. quæſt. 2. num. 3.*
Gutier. etiam *de tutel. part. 1. cap. 2. num. 3.* vbi aduer- 5
tit hoc correctum eſſe quoad legitimos, quos præcedunt hodie matres & auiæ, per auth. quæ ſequitur, *& cap. 8. num. 21.*

Bona

6 *Bona eius primitus* , &c.] Notatur ad hoc quòd bona ſecundi mariti ſunt pro ſua vxore, quæ illi nubit ſecundo, non reddita ratione tutelæ liberorum ſuorum primi matrimonij, tacitè hypothecata pro ipſa redditione tutelæ, & pro eo quòd debetur ex ratione tutelæ adminiſtrandæ ab ipſa vidua, quæ nunc eſt ſecunda vxor, & quæ nunc nupſit non reddita ratione, & antequam alium tutorem ordinari fecerit, & antequam ſoluerit quod debet ex ratione illius tutelæ, vt per Hippol. *ſing.* 165. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 220. *num.* 17. *verſ. & bona mariti*, Greg. Lop. *per text. ibi, in l.* 26. *in gloſ. verbo les de aquel. tit.* 13. *part.* 5. Neguzant. *de pigaor.* 2. *part.* 4. *num.* 19. *cum ſeqq.* Baëç. *de decima tut. cap.* 4. *num.* 55. Anton. Piag. *de tut. & curat. quæſt. vle. num.* 29. Gutier. *de tutel. part.*
7 1. *cap.* 9. *num.* 29. vbi *num.* 30. hoc tamen locum habere ait quando mater adminiſtrauit bona filiorum tanquam eorum tutrix. Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 12. *pag.* 760. vbi ſubdit hæc locum habere ſi mater verè vt tutrix adminiſtrauerit, nam ſi de facto tutelam geſſerit, ceſſabit diſpoſitio huius l. & bona mariti ſecundi non erunt tacitè hypothecata pro ipſa muliere, quæ de facto tutelam geſſit.

8 *Aut corporis valetudine* , &c.] Notatur ad hoc quòd repellitur à tutela, & cura aduerſa valetudine impeditus, vt per *l. Hiſpan.* 13. *tit.* 16. *part.* 6. ibi, *o ſe enfermaſſe*, &c. Anton. Piag. *de tut. & curat. quæſt.* 3. *num.* 58. Gutier. *d. part.* 1. *cap.* 21. *n.* 27. & 28.

SVMMARIVM.

1 *Mater, & auia renuntians inter acta ſecundis nuptiis, & Velleiano (non extantibus teſtamentariis) præfertur legitimis, & datiuis, aliis mulieribus officia tutelæ interdicto, & num.* 2. *idem de proauia, num.* 6. *non procedere ſi mater ſit illuſtris, num.* 4. *ſi Iudæa, num.* 5.

3 *Intellectus* Authent Matri, & auiæ, verb. matri, C. quando mat. tut. off.

7 *Mater minor* 25. *annis an ad tutelam admittenda.*

8 *Mater & auia non coguntur inuita ſuſcipere tutelam, ſed volentibus ſibi à iure permittitur.*

9 *Officialis poteſt ſtipulari aliis.*

10 *Intellectus* Authent. Matri, & auiæ, verb. nuptiis, C. quando mat. tut. offic.

11 *Tutelæ, aut curæ datio, vel acceptatio vt valeat, oportet quòd mater expreſsè renuntiet ſecundis nuptiis, & etiam auxilio Velleiani.*

12 *ex eo quòd Mater, vel auia ſuſcipiens tutelam, vel etiam prædictas renuntiationes fecit, poterit pro debito tutelæ, vel curæ incarcerari. Contrarium, num.* 13.

14 *Ablatiuus abſolutus an importet conditionem.*

15 *Pater, & mater naturalis ſi concurrant, præfertur pater quaſi legitimus, licet naturalis.*

16 *Mater & auus paternus ſi concurrant, quis præferri debeat in tutela.*

17 *Curatrices poſſunt eſſe mater & auia, non autem ad lites, num.* 18.

AVTH. Matri & auiæ.

1 Mater, & auia renuntians inter acta ſecundis nuptiis, & Velleiano (non extantibus teſtamentariis) præfertur legitimis, & datiuis, aliis mulieribus officio tutelæ interdicto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol* 66. *verſo*.

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſp. 4. *tit.* 16. *part.* ibi, *fueras ende ſi fueſſe madre o abuela, que fueſſe dada por guardador dellos, ea eſtonce tal muger como ſobredicha es ſi prometiere en mano del Rey, o del Iuez del lugar de ſon huerfanos que de mientra que los moços touieres en guarda, que non caſara: o otroſi ſi renunciare la defenſion que el derecho otorga à las mugeres que no ſe pueden obligar por otro: eſtonce bien le puede otorgar la guarda de ſus fijos, de ſus nietos.* Alphan. *collect.* 415. Boer. *deciſ.* 124. *num.* 9. *cum ſeqq.* Capye. *deciſ.* 50. *ex num.* 5. Roland. à Valle *conſ.* 79. *num.* 5. *cum ſeqq. tom.* 1. Galganet. *de tutela lib.* 1. *tit.* 7. *num.* 30. & *lib.* 3. *quæſt.* 11. *ex num.* 8. Viui. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 5. *num.* 3. *verſ. quia mater pag.* 714. *in fine*, vbi quòd mater & auia ante alios filiorum tutelam poſſunt ſuſcipere, & ad eam admitti, ſi ſecundis nuptiis, Velleiano, & omni legum auxilio in fauorem mulierum introducto renuntiauerint, alioquin iſtis non concurrentibus tutela ſuſcepta eſſet ipſo iure nulla, additque ex Bellap, Cyn. & Alber. *in proœmi*, hoc de conſuetudine non ſeruari, videlicet quòd mater tutrix, vel auia teſtamentaria non teneatur renuntiare ſecundis nuptiis, & omni iure in fauorem mulierum introducto, Bellacomb. *eod. lib.* 5. *commun. tit.* 12. *num.* 7. *pag.* 759. *in fine*, vbi per hunc text. tradit quòd mater tutrix debet renuntiare ſecundis nuptiis, Senatuſconſulto Velleiano, & omni iuris, & legum auxilio, aliàs tutela ipſo iure redditur nulla, late Anton. Gom. *l.* 14. *Tauri num.* 10. *in princip.* vbi quòd mater poteſt eſſe legitima tutrix filiorum ſuorum, & præfertur datiuis & legitimis, licèt non teſtamentariis, & *num.* 11. *in princip.* aduertendum aſſerit quòd ad hoc vt valeat talis datio, vel acceptatio tutelæ, vel curæ, oportet quòd mater expreſsè renuntiet ſecundis nuptiis, & etiam auxilio Velleiani, aliàs non valeret officium tutelæ, vel curæ, quia licèt non requiratur iuramentum eius de non nubendo, tamen renuntiatio requiritur pro forma, vnde ſicut de iure antiquo non valebat ſine iuramento, ita hodie non debet valere, ſine prædicta renuntiatione. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 220. *num.* 17. vbi quòd mater legitimis & datiuis tutoribus præfertur, ſi tamen tutrix eſſe velit, ad id namque non cogitur, & quòd præterea coram iudice renuntiare prius debet ſecundis nuptiis, promittendo ſe non tranſituram ad alias nuptias, quin prius munus tutoris relinquat, & rationem præteritæ adminiſtrationis reddat, (ante hanc conſtitutionem iurabat ſe ad eas non tranſituram, ſed abrogatum eſt) inſuper renunciare debet tum omni priuilegio, tum etiam priuilegio Senatuſconſulti Velleiani mulieribus conceſſo, idque prius quàm tutelam ſuſcipiat. Montan. *de tutel. cap.* 9. *num.* 52. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 3. vbi quòd matri & auiæ conceditur tutela filiorum, vel nepotum, eo quòd in illis naturalis affectio, qua præſumuntur habere curam liberorum ſingulari modo iuris, aliàs excludit pugnantes præſumptiones, quæ illis prohibere poſſunt. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 2. *coll.* 315. latiſſimè Gutier. *in tract. de tutel. part.* 1. *cap.* 8. *num.* 7. *cum multis ſeqq.* vbi multis modis declarat, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela, & tutor, num.* 6. vbi quòd mater & auia attento iure authenticorum poſſunt eſſe tutrices filiorum, vel nepotum, itaut præferantur legitimis tutelis, vel datiuis, ſi renuntiauerint Velleiano, & ſecundis nuptiis, & omni legum auxilio, & continenter viuant. Iacob. Cancer. *var. reſolut. part.* 1. *cap.* 7. *de tutorib. num.* 70. vbi quòd

mater

mater & auia poſſunt eſſe tutrices,ſi volunt,non tamen coguntur,licèt relictæ ſint in teſtamento, & ſic quòd debet probari eas acceptaſſe tutelam, vt tutrices dicantur,& *num.*73 poſt Anton.Fabr. *in ſuo Codice, ſub hoc tit.defin*.1. illud ſpeciale in matre & auia dicit,vt licèt tutelam a iudice, vel ex teſtamento delatam agnouerint, habeant liberam facultatem eius abiiciendæ,abſque eo quòd cauſam aliquam probare, nec allegare teneatur. Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 4. *tit.* 102.§.3.

3 *Matri.*] Intellige ſiue mater ſit legitima, ſiue naturalis,vt per Greg.Lop.*d.l.4.in gloſſ. verbo madre, in princip.*Anton.Gom.*l.*14.*Tauri num.*20. *verſ. item adde quòd iſta diſpoſitio.* vbi etiam loquitur in auia naturali,ſequitur Gutier.*d. part.* 1. *cap.* 8. *num.*9. vbi *num.*10.cum Greg.Lop.*citato loco*, id intelligit etiam in matre filij ſpurij, quia quantum ad eam, ſpurietas non inſpicitur,nec conſideratur, niſi talis filius eſſet natus ex damnabili coitu,idem tenet Galganet.*d.lib.* 3.*quaſt.*11.*num.*9.& 10.

4 Declara non procedere ſi mater ſit illuſtris, ex Anton.Gom *d l.*14. *num.* 10. *in fine verſ. item fallit*, Gutier.*d.part.*1.*cap.*8.*num.*13.

5 Declara etiam non habere locum in matre Iudæa, quæ per hunc text. non poteſt eſſe tutrix filiorum, vt per Tiraq.*de iure primog.quaſt.* 66. *num.*17. & 18. quem refert parens meus *ad Ordin. Luſit. d.* §. 3, *num.*2.

6 *Et auia.*] Idem dic de proauia, vt per Greg.Lop. *d.l.4.gloſſ.8.verbo abuela,in princ.*Gutier.*d.part.*1.*cap.* 8.*num.*17.refert parens meus *d.*§. 3. *num.* 3. Ceuall. *commun,contra communes quaſt.*433.Galganet. *d.lib.*3. *quaſt.*11.*num.*19.

7 Dubitari ſolet an mater ſi minor ſit 25. annis ad tutelam admittatur? quòd debet admitti reſoluunt Caualcan.*de tut.num.*185.Vrſill.*ad Afflict.deciſ.*281. Honded *conſ.*88.*num.*16.*lib.*1.Gutier. *d.part.* 1. *cap.*7. *num.*26.Iacob. Cancer. *d.part.*1. *cap.*7.*de tutor.num.* 75.Galganet.*d lib.*3.*quaſt.*10.*num.*6.

8 *Subire permittimus*, &c.] Notatur ad hoc quòd mater & auia non coguntur inuitæ ſuſcipere tutelam, ſed volentibus ſibi à iure permittitur, vt per Gaſp.Baëc.*de decima tut.cap.* 4. *num.* 39. Surd. *deciſ.* 166.*a num* 1.Anton. Gom.*d.l* 14.*num.* 10. *verſ. adde tamen*,Gutier.*d.part.*1.*cap.*8.*num.*18. Galganet. *d.lib.* 3.*quaſt.*11.*num.*10.

9 *Si inter geſta*, &c.] Notatur ad hoc quòd officialis poteſt aliis ſtipulari,de quo Tiraq.*de conſtitut.part.*3. *limit.*30.*num.*24 *cum ſequentib.*

10 *Nuptiis aliis*,&c.]Etiam inualidis,per ea quæ tradit Stephan.Gratian *diſcept.forenſ.tom.*1.*cap.*36, *num.* 56.*cum ſeqq.*

11 *Et ſenatuſconſulti Velleiani auxilio renuntiauerint*,&c.] Notatur ad hoc quòd vt valeat datio, vel acceptatio tutelæ,aut curæ, oportet quòd mater expreſsè renuntiet ſecundis nuptiis, & etiam auxilio Velleiani, vt per Ordin. Reg. Luſit. *d.lib.*4. *tit.* 102. §. 3. ibi, *Para o que renunciaran*, &c. Aloyſ. Ricc. *in collect.deciſ.part.* 2. *collect.* 315. *in princ.* & *part.*4. *collect.*1215.Odoard. Caldeira *de error. pragm. lib.*1. *cap.*8 *num.*1.Galganet.*d.lib.*3.*quaſt.* 11. *num.* 21. *cum ſeqq* Anton. Gom. *d.l*,14. *Tauri num.* 12. *in princip.* Gaſp.Baëç.*d.cap* 4.*num.*47. Anton.Piag. *de tut.& curat.quaſt.*7.*num* 39.Gutier.*d.part.* 1.*cap.* 8, *à num.*24. vbi *num* 25. ſubdit quòd hæc renuntiatio aliarum nuptiarum requiritur pro forma ſubſtantiali valoris tutelæ matri factæ,aliàs non valebit,& *num.*28. idem dicit ſi omittatur renuntiatio Velleiani, & *num.* 29. quòd non ſufficit vna die ſuſcipere tutelam, & alia die renuntiare,vel è contra,& *num.*31 ex Bart.conſiderat illud intereſſe inter has duas renuntiationes, nempe aliarum nuptiarum, & Velleiani, quòd illa aliarum nuptiarum neceſſe eſt quod ſpecificè fiat, & exprimatur,hæc autem de Velleiano ſufficit quòd fiat generaliter,nempe omni beneficio,&c.

Vnde ex eo quòd mater, vel auia ſuſcipiens tute- 12
lam,vel curam prædictas renuntiationes fecit,poterit pro debito tutelæ, vel curæ incarcerari, quia per talem renuntiationem priuilegia mulieribus conceſſa tolluntur,ac beneficium eiſdem conceſſum, per auth. *hodie nouo,C,de cuſtodia reorum*, ita Hippol. *ſing.*109. Socin.*reg.*259.*fall.*7.& *reg.* 229.*fallent.* 2. Boër. *deciſ.* 249.*num.*11.Anton.Gom.*d.l.*14. *Tauri num.* 11. *verſ. item adde*,Greg.Lop.*in l.* 3.*verbo perſonalmente, tit.*7. *part.*3.

Verùm contrariam ſententiam,immo quòd mulier 13
etiam ob debitum tutelæ incarcerari non poſſit,licèt prædictis auxiliis renuntiauerit ſufficienter, meritò tuentur,Duen.*reg.*312.*limit.*2.Plaç *in epit. delict.lib.* 1.*cap.*34.*num.*12.Menchaq.*de ſucceſſ.creat.*§.22.*limit.* 18.*num.*82.Cou.*lib.*2.*var.cap.* 1.*num.*3. Menoch. *de arbitr.quaſt.*88.*num.*12.Gaſp. Baëç. *d.cap.*4. *num.*78. Farin.*in praxi crimin.part.*1.*quaſt.*27.*num.*61.*cum ſeq.* Gutier.*pract.lib.*2.*quaſt.*26.*per tot.& in tract. de tutel. part.*1.*cap.*8.*num.*33.*cum ſeqq.*

Legitimis,& datiuis poſtpoſitis.] Tractat hîc Bald. 14
*num.*3. quæſtionem, vtrùm ablatiuus abſolutus importet conditionem,de qua Matienſ.*l.* 9. *gloſſ.*4.*num.* 1.*tit.*11.*lib.*5.*noua Recop.*Surd.*deciſ.*268. *num.* 11. D. Barboſ.*in rub.ff ſoluto matrim.part.*1.*num.* 23. Sanch. *de matrim.lib.*3.*diſp.*5.*num.*1.

In gloſſ. *Matri* 1. ibi, *& quid ſi eſt mater & pa-* 15
ter, &c. Notatur ad hoc quòd ſi pater & mater naturalis concurrant, præfertur pater quaſi legitimus,licèt ſit naturalis,vt per Gutier.*d. tract. de tutel. part.* 1. *cap.*8. *num.*12. Galganet. *d. lib.* 3. *quaſt.* 11. *num.*12.

In ead.gloſ.ibi, *ſi erit mater, & auus, præponitur* 1
auus paternus,&c.Contra hanc gloſ.imò matrem debere præferri auo paterno minoris in prædicta tutela,tenent Greg.Lop.*in d.l* 4.*verbo madre verſ. præfertur etiam*,Gutier.*d part.*1.*cap.*8.*num.*15. vbi *num.*16. etiam contra hanc gloſ. reſoluit quòd ſi ſint pater & auia concurrentes ad tutelam, debet pater præferri auiæ paternæ,ſiue maternæ.Galganet.*d.lib.*3.*quaſt.*11. *num.*16.& 17.

In gloſ.*Tutelam,in princ.* ibi, *an idem in cura*, &c. 17
Notatur ad hoc quòd curatrices etiam mater, & auia eſſe poſſunt,vt per Gregor. Lop. *in d.l.* 4. *in gloſſ. la guarda de ſus fijos tit.*16. *part.*6. Sanch. *de matrimon. lib.*7.*diſput.*88.*num.* 11. Cancer. *var.reſolut. part.*1.
tit. 7. *de tutorib. num.* 72. vbi etiam ſubdit quòd 18
curatrix ad lites neque mater, neque auia eſſe poſſunt.

SVMMARIVM.

1 *Mulier ſi conuolet ad ſecundas nuptias, expellitur à tutela filiorum, & num.* 2. *quid ſi ſola ſponſalia ſint de futuro, num.* 6. *Matrimonium ſi nondum ſit conſummatum, an perdatur tutela, num.* 7. *an amittatur per matrimonium irritum, num.* 8. *in tutela teſtamentaria quid, numero* 9.

3 *Sacramentum matribus filiorum tutelam accipientibus eſt remiſſiuè, quod præſtabant renuntiantes nuptiis.*

4 *Nuptiarum ſecundarum appellatione veniunt tam ſecundæ,quàm tertiæ,quartæ,& deinceps.*

5 *Mater, quæ fuit expulſa à tutela filiorum ſuorum ob tranſitum ad ſecunda vota, ſi viduetur, an poſſit reaſſumere tutelam filiorum.*

10 *Tutela an ipſo iure ceſſet matre ad ſecundas tranſeunte nuptias. & an dicta de amiſſione tutelæ per tranſitum matris ad ſecundas nuptias, accipienda ſint ſimiliter, ſi mater ſit curatrix filiorum, num. 11.*

12 *Pater an ſecundam vxorem ducens perdat ſimiliter filiorum tutelam.*

13 *Mater luxurioſè viuens, licèt non tranſierit ad ſecundas nuptias, an amittat tutelam filiorum ac ſi ſecundas contraxiſſet nuptias.*

14 *Tutela, vel cura matris tranſeuntis ad ſecundas nuptias, ad datiuum pertinet, ad inſtar eius, qui in locum ſuſpecti, vel remoti datur.*

AVTH. Sacramentum.

1 MVlier ſi conuolet ad ſecundas nuptias, expellitur à tutela filiorum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 5. tit. 16. part. 6.* vbi ſtatuitur quòd ſi mater ſuſcepta filiorum tutela nupſerit, perdit tutelam, & filij ab eius tutela, & poteſtate extrahentur, & tutela illorum dabitur eorum conſanguineo propinquiori ad hoc idoneo. Caſſan. *in conſuet. Burgun. rub. 6. §. 8. à num. 1.* Aſcan. *de patria poteſt. cap. 4. num. 31.* Anton. Gom. *l. 14. Tauri num. 11. verſ. item adde quòd talis mater*, Gaſp. Baëç. *de decim. tutor. cap. 4. num. 51.* Mich. Graſſ. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 22. num. 5. pag. 759.* Surd. *deciſ. 106. num. 2. cum ſeqq.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 11. num. 5. in fine*, Ignat. del Villar *in ſylua reſp. lib. 1. reſp. 14. num. 21.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 2. collect. 315.* Bened. Ægid. *in tract. de iure & priuil. honeſtatis art. 5. de viduis, num. 26. in princ.* Rot. *deciſ. 275. num. 1.* apud Farin. *part. 2. recentiſſim.* latè Galganet. *de tutel. lib. 3. quæſt. 13. per tot. & quæſt. 16.* diſſerit vtrùm mater denuo vidua effecta per mortem ſecundi viri reaſſumat tutelam filiorum. Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 88. num. 4. cum ſeqq.* Menoch. *conſ. 3. num. 32.* vbi quòd non aſſignatur filio tutor, quem mater tranſiens ad ſecundas nuptias dare petiit, ſed dabitur ex inquiſitione iudicis, Paul. Montan. *de tutel. cap. 15. num. 51.* Gutier. *in ſimili tract. part. 1. cap. 9. à princip.* Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo tutela, num. 6.* Iacob. Cancer. *variar. reſolution. part. 1. cap. 7. de tutorib. num. 64. cum ſeqq.* vbi reddit rationem, quia ampliùs de ea lex non confidit, imò præſumit matrem tutela priuari, & *num. 66.* reſoluit quòd hoc caſu, vbi mater tutrix non petito tutore tranſeat ad ſecunda vota, priuatur ſucceſſione filij, & legitima, & omnibus legatis, & fideicommiſſis ſibi à viro patre pupilli relictis, & etiam donationibus cauſa mortis, & tranſeunt in mariti hæredes, quas pœnas hodie in vſu eſſe ex aliis atteſtatur, & *num. 67.* ex Anton. Fabr. *in ſuo Cod. ſub hoc tit. defin. 2.* affirmat quòd adeò mater per tranſitum ad ſecunda vota amittit tutelam, vt licèt illa vellet eſſe tutrix, & omnes agnati, & cognati conſentirent, tutrix eſſe non poſſet, & licèt iudex eam tutricem ex inquiſitione dediſſet, & ab ea datione nemo prouocaſſet, talis datio non teneret: & *ibidem* addit ex Vrſill. *ad Afflict. deciſ. 281. poſt num. 3.* quòd licèt teſtator diſpoſuiſſet in ſuo teſtamento vt eius vxor ſuorum filiorum remaneret tutrix, adhuc reſideret poſitum in iudicis arbitrio, an debeat ſequi voluntatem teſtatoris, conſiderando circumſtantias, quas tradit Iurecconſult. *in l. 1. ff. vbi pupillus educari debeat.*

Sacramentum quidem non exigitur.] Notatur ad hoc quòd Sacramentum remiſſum eſt matribus filiorum tutelam accipientibus, quod antè præſtabant renunciantes nuptiis, & Velleiano, vt per Petr. Gregor. *d. lib. 12. cap. 10. num. 5. in fine*, Sanch. *d. lib. 7. diſp. 88. num. 13.* 3

Secundis.] Secundarum nuptiarum appellatione 4
veniunt tam ſecundæ quàm tertiæ, quartæ, & deinceps, quia reſpectu præcedentium aliæ ſunt ſecundæ, vt per Cardin. Toſch. *tom. 5. lit. N. concl. 161.*
num. 6. quem refero *appellat. 170. num. 2.* Quid ſi 5
mater, quæ fuit expulſa à tutela filiorum ſuorum propter tranſitum ad ſecunda vota viduetur, an poſſit reaſſumere tutelam filiorum? Negatiuam partem tenent Boër. *deciſ. 266.* Tiraq. *ceſſante cauſſa limit. 12. num. 8. & 9.* Menoch. *conſ. 178. num. 15.* Sord. *deciſ. 106. num. 11.* vbi *num. 15.* ſubdit quòd mater poſt tranſitum ad ſecunda vota effecta vidua non poteſt conſequi tutelam filij prioris matrimonij, licèt tutelam non ſuſcepiſſet antequam ſecundo nuberet. Bellacomb. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 22. num. 10. pag. 760.* Cott. *in memorab. verbo mater, pag. 569.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 15. num. 75.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imp. lib. 2. concl. 98 in coron. num. 2.* Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 102. §. 4.* Verùm Specul. *in tit. de tut. §. nunc videndum, verſ. quid ſi mater, num. 7.* quem ſequuntur Matant. *in repet. l. ſi poteſt num. 253. ff. de acquirend. hæred.* & Gutier. *d. part. 1. cap. 9. num. 26.* tenet quòd ſi res eſt integra, & pueri nullum habent tutorem, vel habere poſſunt, tunc admittitur, ſecus ſi alium tutorem legitimum habent, vel habere poſſunt, refert & ſequitur Bened. Ægid. *d. art. 5. de viduis num. 23.*

Nuptiis.] Primò ſuper hoc verbo dubitatur an 6
procedat reſolutio quando ſunt ſola ſponſalia de futuro? Negatiuè eſt reſpondendum, quia cùm hoc ſit pœna, non eſt extendendum, ita Greg. Lop. *l. 5. verbo caſando tit. 16. part. 6.* Anton. Gabr. *tom. 3. commun. opin. tit. de ſecundis nupt. concl. 9. num. 13.* Menoch. *de arbitr. caſu 151. num. 7.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis num. 127. C. de in integ. reſtit. min.* Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 9. num. 2.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 88. num. 5.*

Secundò quæritur an ſi matrimonium nondum 7
conſummatum ſit, perdatur tutela? Affirmatiuè reſpondendum, eo quòd iura ſolùm ponderant fractam eſſe promiſſionem factam in tutelæ acceptione abſtinendi à ſecundis nuptiis, & ſuboriri ſuſpicionem malæ adminiſtrationis, quæ in matrimonio nondum conſummato reperiuntur, ita Anton. Gabr. *d. concl. 9. num. 13.* Sanch. *d. diſput. 88. num. 1.* Gutier. *d. part. 1. cap. 9. num. 4. cum ſeqq.* Cancer. *d. cap. 7. ſub num. 64.*

Tertiò quæritur an amittatur tutela per matrimo- 8
nium irritum? Affirmatiuè reſpondent Pereg. *de iure fiſci lib. 3. tit. 15. num. 6.* Cald. Pereira *de poteſt. elig. cap. 5. num. 13.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſ. 57. num. 53.* Stephan. Grattan. *diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 213. num. 21.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 88. num. 7.*

Quartò quæritur an hoc procedat in tutela etiam 9
teſtamentaria, nimirum quando mater relicta eſt in teſtamento viri tutrix filiorum? Reſp. perdi etiam tutelam teſtamentariam filiorum tranſeunte matre ad ſecundas nuptias, Boër. *deciſ. 124. num. 12.* Gregor. Lop. *l. 4. verbo no caſara, & l. 5. verbo ſacar tit. 16. part. 6.* Anton. Gom. *l. 14. Tauri num. 21. verſ. item adde*, Anton. Gabr. *concl. 9. num. 6.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 9. num. 45.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 29. princ. num. 9. & 10.* Mattienſ. *l. 3. gloſſ. 2. num. 9. tit. 1. lib. 5.*

Digitized by Google

lib.5.noua Recopil. Gutiet.*d part.1.cap.9.n.*16, Sanch. *d.lib 7 diſput.*88.*num.*8. Bernard.Græux *d.concl.*98. *in coronide, num.* 2.

10 Quintò quæritur an ipſo iure ceſſet tutela matre ad ſecundas nuptias tranſeunte? Reſp. ipſo iure amitti tutelam, quia licèt dicatur hìc, *expelli eam conuenit*, quibus verbis miniſterium iudicis deſiderati ſignificatur, at loquitur de expulſione facti, quaſi ipſo iure deſierit. Ita Greg.Lopez *l.5.verbo el mas cercano, tit.16. part.6.* Anton.Gom.*l.14. Tauri n.10. in princip.* Nauarr.*in man.cap.25.num.67.* vbi ſubdit eam peccare mortaliter, ſi poſt tranſitum ad ſecundas nuptias retineat tutelam, refert & ſequitur Sanchez *d.diſput.88.num.10* & eſt communis ſecundùm Gutiet.*dict.part.1.cap.8.num* 84 88.*&* 89. Benedict. Ægid.*dict.art.3.de viduis num.22. verſ.in contrarium verò.*

11 Sextò quæritur an dicta de amiſſione tutelæ per tranſitum matris ad ſecundas nuptias, accipienda ſint ſimiliter ſi mater ſit curatrix filiorum? Reſp. affirmatiuè, quippe quod diſpoſitum in vno, habet locum in alio, vt per Greg.Lopez *dict.l.4 verbo la guarda, tit.16. part.6.* Sanchez *dict.lib.7. diſput.88. num.11.* Molin.*dict. tractat.2. diſp.220.num.17. in fine.*

Septimò quæritur an pater ſecundam vxorem
12 ducens perdat ſimiliter filiorum tutelam? Reſp negatiuè, quia pater non tutor, ſed legitimus adminiſtrator eſt bonorum filij, qui ſub poteſtate conſtitutus eſt, nec aliqua lex eſt de patre loquens, cùm ſit multum diuerſa ratio; quippe amor paternus maiori iudicio ac firmitate roboratur, quod ſecus eſt in fœminis, quæ vtpote leuiores, ac iudicij ſtabilitate deſtitutæ, ſæpiùs nuptiarum nouarum amore captæ; non ſolùm res filiorum, ſed etiam vitam adducunt, ita Spin.*dict. gloſſ.19 princip. num.14.* Baëç. *dict. cap.4. num.51.* Pinel. *in l.fin.num.15. C de bonis maternis,* Sanchez *dict, lib.7. diſput.88. num.12.* Gutier.*dict.part.1.cap.9. num.22.* Galganet, *dict. lib.3. quæſt.15.*

Octauò quæritur an mater luxurioſè viuens, licèt
13 non tranſierit ad ſecundas nuptias, amittat tutelam filiorum ac ſi ſecundas contraxiſſet nuptias? Reſp. affirmatiuè Gregor Lopez *in l.4.in gloſſ.verbo madre verſic.item intellige, tit.16 part.*8. Anton.Gom. *l.14. Tauri num.13.in princip.* Bonacoſ.*communium part.1. verbo mater, fol.112.* Palat *in repetit.rubr.de donat.inter virum & vxorem, §.67 num.16.* Menchaq. *de ſucceſſ.creat.lib 2.§.11.num.39* Pinl. *in l 4. n.18. C. de bonis maternis,* Azeued. *l.4. num.14. tit. 1. lib.5. noua Recopil* Surd *de aliment.tit.7 quæſt.24. num.18.* Galganet. *d.lib.3.quæſt.13. num.26.* Pradill, *in ſumm. legum pœnal. part. 2. caſu 16. n.12.* Molin.*d.tract.2. diſp.220.num.17. verſ.an verò ſi mulier*, vide citatos *ad l.vlt infr.hoc cod.tit.*

14 In gloſſ. *A tutela*, ibi, *dic ad datiuam*, &c. Notatur ad hoc quòd tutela, vel cura matris tranſeuntis ad ſecundas nuptias, ad datiuum pertinet ad inſtar eius, qui in locum ſuſpecti, vel remoti datur, de quo tamen vide Anton.Gom. *l 14. Tauri num.12.* vbi ita diſtinguit. quod ſi mater nunquam aſſumpſit tutelam, quia noluit, tunc peruenit ad legitimum; ſi verò accepit, & poſtea tranſiuit ad ſecunda vota, tunc ſtatim ipſo iure deſinit eſſe tutrix, & ſimiliter tutela pertinet ad legitimum: ſi verò mater tutrix comparuit coram iudice, & dixit quod volebat nubere, & petit tutorem dari, tunc erit datiuus, latè Gutier.*d. part.1.cap.9.num.20.cum multis ſeqq.* Galganet. *in ſimili tract.lib.3.quæſt.14*

SVMMARIVM.

1 *Matris debitum non impedit eius tutelam, etiamſi ſit naturalis tantùm, agere tamen debet omnia quæ in legitimis ſunt definita, & num. 2. idem eſt de auia, num.3. amplia vt num.4.*

Avth. Ad hæc.

Matris debitum non impedit eius tutelam, 1
etiam ſi ſit naturalis tantùm, agere tamen debet omnia, quæ in legitimis ſunt definita. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1.ſupr.hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Gregor. Lopez *l.14 in gloſſ. 5. ante medium, verbo debdores, tit.16. part.6.* Duen. *regul.311 limit. 11,* Anton.Piag. *de tutor.& curat. quæſt.3. num.16.* 2
vbi loquitur etiam in auia, Neguzant. *de pignorib. part.5. membr. 1. num. 36. in fine,* Pariſ. *conſil. 56. num. 24. & 25. lib. 1.* qui pro auia materna contra 3
patruum reſpondit, Menoch. *de arbit. caſu 168. num 3.* Galganet. *de tutelis, lib.3. quæſt. 11. num. 34.* Molin. *de Iuſtit. tractat.2. diſput. 221. num.11.* vbi quòd quamuis debitum ſit magnæ quantitatis, mater & auia à tutela & cura filiorum & nepotum non repelluntur; idem eſſe de patre, & de auis tam paterno, quàm materno affirmat, ſubditque quòd ſi filius tutoris, aut curatoris debitor, aut creditor eſſet comparatione minoris, & pater vſumfructum haberet in bonis talis filij, non admitteretur ad tutelam, aut curam; ſecus autem ſi vſufructuarios non eſſet. latè Gutier. *de tutelis & curis part. 1. cap. 20.num.11.* vbi etiam ex Gregor.Lopez ampliat deciſionem huius text. ad patrem, & auum paternum, & maternum propter affectionem, quæ ſuſpicionem tollit, & ad filium, qui poteſt dari curator patri mente capto, vel furioſo; limitat in fratre debitore in quo tradit procedere prohibitionem iuris ſicut in extraneo. Aduertendum tamen eſt quòd licèt mater ob id à tutela non remoueatur, dabitur tamen adiunctus, Afflict. *deciſ. 207.num. 1.* Rot. *deciſ.535.num.6.part.1.* in recentiorib. vel curator ad lites, Maſtril *deciſ.73.num.5.* Molfeſ. *in addit.ad lib.2. ſuper conſuetud. Neapolit.part.3.quæſt.26.num.19.fol. 125,* Stephan.Gratian.*diſcept forenſ. tom.4. cap.668. num.22.& 23.*

SVMMARIVM.

1 *Matres poſſunt eſſe tutrices etiam filiorum naturalium tantùm, omnia faciendo, quæ in legitimis ſunt cauta, & num.2.*

3 *Vidua impudica perdit tutelam filiorum, ſicut & illa, quæ ſecundo nubit.*

4 *Pater luxurioſè viuens an amittat tutelam filiorum.*

5 *Pater & mater an per reſipiſcentiam à vita luxurioſa, propter quam tutelam filiorum amiſerunt, illam reaſſumant.*

L. Si pater. III. & vlt.

Imp. Ivstin. A. *Iuliano P. P.*

Matres poſſunt eſſe tutrices etiam filiorum na- 1
turalium tantùm, omnia faciendo, quæ in legitimis ſunt cauta. Colliguot ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*

Yy Hanc

2 Hauc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 4. tit. 16. part. 6.* vbi Gregor. Lopez *gloſſ. 7. verbo madre*, Anton. Gom. *l. 14. Tauri num. 10. verſic. item addo quòd iſta diſpoſitio*, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 10. in fine*, Paul. Montan. *de tutel. cap. 10. n. 25. fol. 49.* Henric. Bocet. *in diſput. de vniuerſo iure, tom. 1. claſſi 1. diſp. 14. n. 65.* Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 8. num. 9. cum ſeq.*

3 *Sed pudicitiam ſuam intactam conſernet*, &c.] Notatur ad hoc quòd vidua impudica perdit tutelam filiorum, ſicut & illa, quæ ſecundo nubit, vt per Palat. *in repetit. rubr. de donat. inter virum & vxorem, §. 67. n. 14.* Gregor. Lopez *l. 3. verbo maldad, tit. 12. part. 4. & in l. 4. verbo madre, verſic. item intelligo, tit. 16. part. 6.* Tiraquell. *de nobilit. cap. 18. num. 14.* Menchaq *de ſucceſſ. creat. lib. 2. §. 12. num. 39.* Anton. Gom. *l. 14 Tauri num. 13.* Bonacoſ. *tom. 1. communium opin. lib. 5. tit. 12. num. 11.* Pinel. *in l. 4. num. 18. C. de bonis maternis*, Roland. *conſil. 86. num. 49. volum. 2.* Auiles *in proœm. ad capita Prætorum, gloſſ. 1. num. 40.* Perez *ad tit. 1. in fine, verſic. idem dicendum erit, lib. 5. Ordinam.* Petr. Gregor. *d. lib. 14. cap. 10. in fine, & num. 6.* Surd *de aliment. tit. 7. quæſt. 24. num. 18.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſp. 320. num. 17. verſic. an verò ſi mulier*, Gutier. *de tutelis, part. 1. cap. 9. num. 19.* Pradil. *in ſumm. legum pœnal. part. 2. caſu 16. num. 12.* Beroard. Græuæ. *ad practio. Cameræ imperialis, lib. 2. concluſ. 98. in coron. num. 4.* Galganet. *de tutelis, lib. 3.*
4 *quæſt. 13. num 26.* vbi *quæſt. 15. num. 6.* an pater luxurioſè viuens amittat tutelam filiorum. & *quæſt. 16.*
5 *num. 6.* an pater & mater per reſipiſcentiam à vita luxurioſa, propter quam tutelam filiorum amiſerunt, illam reaſſumant, latè Benedict. Ægid. *in tract. de iure & priuileg. honeſt. art. 5. de viduis, num. 19. cum multis ſeqq.* vbi *num. 11.* tradit quòd ad hoc vt pœnam hanc ſubeat mulier, non ſatis erit ſemel illam, aut iterum in corpus ſuum peccaſſe, ſed pluries, ita vt luxuriæ notam incurrat; alia enim cauſa eſt eorum, quæ illi competunt ex perſona mariti, quæ ſolo primo concubitu amittuntur propter grauem in hoc illi offenſam illatam; alia eorum, quæ non competunt propter mariti perſonam, ſed ex ſola ac nuda legis diſpoſitione, vt eſt filiorum tutela, in hoc tit. iſta enim, quæ à marito non accepit, non ita facilè amittit, differunt enim hæc mulierem in corpus ſuum ſemel, aut iterum deliquiſſe, & luxurioſè viuere, vt latè probat Eman. Coſta *in cap. ſi pater, 1. part. verbo legauit, num. 41. de teſtament. lib. 6.* quicquid dicat Sanchez *de matrimon. lib. 7. diſput. 90. num. 15.* Subdit poſtea idem Benedict. Ægid. *dicto art. de viduis, num. 22.* tenet poſt Sanchez *d. lib. 7. diſput. 90. num. 15. verſic. & videntur*, quòd eo ipſo quòd tam turpem vitæ conſuetudinem mulier elegit, filiorum tutelam amittit, abſque aliquo iudicis decreto, ita vt geſta deinceps per eam tutorio nomine non valeant, & *num. 13.* quærit an ſi mulier poſt vitam malè perditam ad meliorem honeſtámque reſipiſcat, filiorum tutelam recuperet? & concludit mulierem, quæ poſt vitam luxurioſè tranſactam ad caſtam, & honeſtam reuerſa eſt, filiorum tutelam non poſſe reaſſumere, niſi in ſubſidium, cùm ſcilicet alius idoneus tutor non inuenitur legitimus, aut datiuus, quod rarò eueniet.

In quibus caſibus tutorem, vel curatorem habenti tutor, vel curator dari poteſt.

Tit. XXXVI.

Licet tutorem habenti tutor dari non poſſit, *l. 4. h. tit.* datur tamen certis ex cauſis curator in locum tutoris, I. abſentis Reipubl. cauſa, *l. 1.* II. excuſati, *l. 2.* III. ſuſpecti, remoti, defuncti, relegati, *d. l. 4.* In aliis, id eſt, *l. 3. & 5.* ſunt cauſæ, in quibus curator tutori adiungatur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. de materia tit. vide Gaſp. Baëç. *de decim. tut. cap. 8. num. 2. cum ſeqq.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 10.* Gutier. *in ſimili tract. part. 1. cap. 19. n. 40. cum ſeqq.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 13. cap. 1.* vbi caſus refert, quibus pupillo habenti tutorem curator ratione bonorum, vel litium adiungitur, Menoch. *conſ. 380. lib. 4.* Arimin. Tepat. *var. ſenent. tom. 2. tit. 468. cap. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor, vel curator datus loco abſentis Reipubl. cauſa deſinit illo reuerſo, & num. 2.*

3 *Tutor ſecundo loco datus, proprio periculo rem adminiſtrat.*

4 *Pupillus quando habet tutorem impeditum, in eius locum datur ſibi coadiutor, qui tantum durat, quantum neceſſitas. Officium horum tutorum, ſeu curatorum finitur finito impedimento primi tutoris, non autem durat vſque ad pubertatem pupilli, vel vſque ad annum 25. n. 5*

L. Si in locum. I.

Imp. Anton. A. *Tiberiano & Ruſo.*

Tvtor, vel curator datus loco abſentis Reipubl. cauſa deſinit illo reuerſo. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* a

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 13. tit. 16. part. 6. vbi gloſſ. 10.* Gaſp. Baëç. *de decima tutor. cap. 8. n. 17. in princ. verſic. ſi tutor Reipub. cauſa*, Gutier. *de tutelis, part. 1. c. 19. n. 46.* Galganet. *in ſimili tract. lib. 1. tit. 11. n. 13.* 2

Quin ad eius officium, curámque, &c.] Notatur ad hoc quòd tutor ſecundo loco datus proprio periculo rem adminiſtrat, vt per Gaſp. Baëç. *d. cap 8. num. 9. & num. 21. in fine*, vbi quòd periculum tutelæ ad primum tutorem non pertinet. Gutier. *d. part. 1. cap. 19. num. 46. in fine.* 3

Notatur ad hoc quòd quando pupillus habet tutorem impeditum, in eius locum datur ſibi coadiutor, qui tantum durat, quantum neceſſitas, vt per *d. l. Hiſpan. 13. tit. 16. part. 6.* Tiraquel *in tract. ceſſante cauſa, part. 1. verbo officij, n. 194.* Anton. Piag. *de tutor. & curat. quæſt. 4. n. 5.* Gutier. *d. part. 1. cap. 19. num. 37. & 38.* Gaſp. Baëç. *d. cap. 8. num. 16.* vbi quòd officium horum tutorum, ſeu curatorum finitur finito impedimento primi tutoris, non autem durat vſque ad pubertatem pupilli, vel vſque ad annum 25. 4 5

SVM

SVMMARIVM.

1 *in locum Tutoris excuſati poteſt curator dari, cuius officium finitur pubertate pupilli.*
2 *officium Tutoris ſecundo loco dati finitur pubertate.*

L. Potuit. II.

Imp. ALEXAND. A. *Valentino.*

1 IN locum tutoris excuſati poteſt curator dari, cuius officium finitur pubertate pupilli. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſuprà hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd officium tutoris ſecundo loco dati finitur pubertate, vt per Gaſp. Baëç. *de decima tut cap.8.num.*10. Gutier. *de tutelis, part.1.cap.*19. *num.*45.

SVMMARIVM.

1 *Curator poteſt adiungi curatori propter latitudinem, ſeu diffuſionem patrimonij, & num.2. datur curator pupillo habenti tutorem, num.3. adiungitur tutori alius tutor ſi pupillus habeat bona in diuerſis regionibus, & vnus ſolus adminiſtrationi non ſufficiat, num.4.*

L. Propter. III.

Idem A. Hylæ.

1 PRopter latitudinem, ſeu diffuſionem patrimonij curator poteſt adiungi curatori. Colligunt ex Ordin Doctores citati *in l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.*13.*cap.*2.*num.*1.
3 vbi quòd propter diffuſum pupilli patrimonium datur curator pupillo habenti tutorem, Galganet. *de tutel.tit.*7.*num.*44. Gutier. *de tutel. par.*1. *cap.*9.*num.*41.
4 vbi quòd adiungitur tutori alius tutor, ſi pupillus habeat bona in diuerſis regionibus, & vnus ſolus adminiſtrationi non ſofficiat, de quo etiam Gaſp. Baëç. *de decim.tut.cap.*8.*num.*3.

L. Licèt. IV.

Impp. AVRELIAN. *&* GALLIEN. AA. *Euploio.*

1 LOco tutoris remoti, defuncti, vel relegati alius debet ſubſtitui. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt l. *Hiſp.*13 *verſ. Ca entonce,tit.*16. *part.*6. Gaſp. Baëç. *de decima tut.cap.*8.*n.*3. *verſ. item ſi primus tutor relegetur ad tempus,* Petr. Gregor. *ſyntagm.iuris lib.*13. *cap.* 2. *num.* 2. Paul. Montan. *de tutel. cap.* 9.*num.*42. Gutier. *in ſimili tract.part.*1.*cap.*9.*num.*41.*in princip.* Galganet. *in eod. tract.lib.*1.*tit.*7.*num.*52.

L. Cùm ob augmentum. V. & vlt.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIM. AA. *&* CC. *Zenoni.*

1 PRopter augmentum facultatum tutori curator ſolet adiungi, tutor tamen non tenetur de geſtis à curatore exiſtente ſoluendo tempore finitæ tutelæ. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſupr.hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit 2
Gutier. *in tract.de tutel.part.*1.*cap.*19.*num.*42.

De adminiſtratione tutorum, vel curatorum, & pecunia pupillari fœneranda, vel (ad prædiorum emptionem) *deponenda.*

TIT. XXXVII.

CVM de varijs tutorum, vel curatorum generibus ſuprà dictum ſit, hiſque commune, vt adminiſtrare tutelam, ſeu curationem debeant, cuius adminiſtrationis pars eſt pecuniæ ad minorem pertinentis fœneratio, vel ad emenda prædia depoſitio, dicendum hîc erat de adminiſtratione tutorum, vel curatorum, & de pecunia pupillari fœneranda, vel deponenda. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli vide *l. Hiſpan.*4.*tit.*5.*part.*5. *& l.*3. *poſt princ.tit.*13.*parte.*5. Bellon. Bellacomb. Donat. à Fina & alios *tom.*1.*communium opin.lib.*5.*tit.*23.*pag.*760. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.*2.*lib* 12.*cap.*3.*de officio, cura, & adminiſtrat. tutor.* Molin. *de Iuſtit. tract.*2. *diſp.*223. *num.*10. *cum ſeqq. & diſp.*224. Arimin. Tepat. *variarum ſentent.tom.*2.*tit.*483.

SVMMARIVM.

1 *Redditus prædiorum vbi ſufficiunt pupillo, vel adulto, adminiſtrator eius non tenetur pecuniam fœnerare, ſed cautè recondere. hodie neceſſitas collocandi pecunias pupillares, & adminiſtrationis minorum ad vſuram, abiit in deſuetudinem, num.2.*

AVTH. Nouiſſimè.

VBi redditus prædiorum ſufficiunt pupillo, vel adulto, adminiſtrator eius non tenetur pecuniam fœnerare, ſed cautè recondere. 1

Nota quòd hodie neceſſitas collocandi pecunias 2
pupillares, & adminiſtrationis minorum ad vſuram abiit in deſuetudinem; cautúmque eſt nouiſſimè per hanc auth. pecuniam illam non eſſe fœnerandam, alioquin ſi fecerit, tutor, vel curator mutui ſubiacebit periculo, niſi eius minoris, cuius ſuſcepta cura, mobilis ſit ſubſtantia, tunc enim ſolùm curator, ſeu tutor mutuare cogitur, quòd ad diſpenſationem ſufficiat adoleſcentis, eiuſque rebus. Ita Petr. Gregor. *ſyntagm.iuris part.*2.*lib.*12.*cap.*3.*num.*3. *verſ. annotandum, & lib.*13.*cap.*10.*num.*10. latè Couarr. *var.lib.*3. *cap.* 2.*à princ.* Gaſp. Baëç. *de decima tut.cap.*2.*num.*93. vbi ait hîc probari quòd ſi redditus prædiorum pupillo ſufficiunt, tutor non tenetur pecuniam fœnerare, ſed cautè recondere, additque ex Couarr. quòd tutor etiam ad alendum pupillum non poteſt pupillarem pecuniam mutuò dare ſub vſuris, ſed dare licito fœnori, ſcilicet emendo redditus annuos, aliàs ſoluet intereſſe. Ayora *de partit.p.*1. *cap.* 4. *num.* 33. Gaſp. Caballin. *de vſuris quaſt* 76.*num.*601.*& ſeq.* Simoncel. *de decretis lib.* 3.*tit.* 8 *inſpect.*10.*pag.*139.

SVMMARIVM.

1 *Curator adulti non tenetur pro tutoribus præcedentibus, niſi negligentia in exigendo ei imputari poſſit.*
2 *Factum cum pupillo auctoritate iudicis eſt firmiſſimum.*

L. Fruſtrà. I.

Impp. SEVER. & ANTON. AA. *Modeſto.*

1 CVrator adulti non tenetur pro tutoribus præcedentibus, niſi negligentia in exigendo poſſit ei imputari. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næui. Hubert. Giphan. *tom.* 1. *pag.* 462. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 *Iuſta vt index,* &c.] Notatur ad hoc quòd factum cum pupillo auctoritate iudicis firmiſſimum eſt, vt per Anton. Gom. *tom.* 2. *variarum cap.* 14. *num* 4. *col.* 1. *ante finem.*

SVMMARIVM.

1 *Cura officio durante non agitur vt adminiſtrationis vniuerſalis reddatur ratio.*
2 *Curator, vel tutor, ſiue quiuis alius adminiſtrator obligationi reddendæ rationis ſubiiciuntur.*
3 *Tutela, vel cura durante non poteſt cogi tutor, vel curator regulariter rationem reddere adminiſtrationis.*
4 *Tutor, vel curator non poteſt conueniri generali actione, licèt bene ſpeciali.*

L. Aduersùs. II.

Iidem AA. *Timoni & Elpidophoro.*

1 DVrante officio curæ non agitur vt adminiſtrationis vniuerſalis ratio reddatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.* Hubert. Giphan. *tom.* 1. *pag.* 462.

2 Nota quòd curator, vel tutor, ſiue quilibet alius adminiſtrator obligationi reddendæ rationi ſubiiciuntur, vt per Gregor. Lopez. *l.* 16. *in gloſſ.* 3. *verbo cuenta, ante finem, tit.* 12. *part.* 5. Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr.* 6. §. 6. *verb. reddere, num.* 20. Pinel. *in l.* 1. *part.* 2. *num.* 39. *C. de bonis maternis.* Menoch. *de arbitr. caſu* 109. Baëç. *de decima tut. cap.* 2. *num.* 152. *cum ſeqq.* Eſcob. *de ratiocin. cap.* 3. Paz *in ſchol. ad leges ſtyli, per text. ibi in l.* 112. *ſchol.* 1. *à num.* 1. Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 1. *tit.* 87. §. 49.

3 *Quandiu adminiſtratio communis durat.*] Notatur ad hoc quòd durante tutela, vel cura non poteſt cogi tutor, vel curator regulariter rationem adminiſtrationis reddere, vt per Anton. Piag. *de tutor. & curat. quæſt.* 19. *num.* 19. Gutier. *de tutel. part.* 3. *cap.* 1. *n.* 110. vbi procedere ait in tutore, vel curatore pupilli, vel adulti, ſecus in curatore furioſi, & *n.* 168.

4 In gloſſ. *Non poteſt.* ibi, *ſed furti, vel damni iniuriarum,* &c. Notatur ad hoc quòd tutor, aut curator non poteſt conueniri generali actione (ſcilicet durante tutela, vel cura) licèt bene ſpeciali, veluti actione furti, vt per Anton. Piag. *d. quæſt.* 19. *num.* 20. & 21. Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, not.* 6. §. 12. *num.* 36. *pag.* 467. vbi quòd ad rationem totius adminiſtrationis nemo tenetur, niſi ea finita, ſecus ſi pro aliqua particulari geſtione, ſeu ſpeciali negotiatione, vel articulo, quia de eo bene poſſe peti rationem ante finitam adminiſtrationem concludit Gutier. *d. part.* 3. *cap.* 1. *num.* 110 *in fine, & num.* 168. *prope fin.* vbi quod eſt veriſſimum redditiones rationum totius adminiſtrationis durante officio peti non poſſe, ſed regulariter fallere in actione furti, damni, iniuriæ, conditionis, & rei vendicationis, & in ſtipulatione rem pupilli ſaluam fore.

SVMMARIVM.

1 *Expenſæ legitimæ in pupillum factæ veniunt in rationibus computandæ, licèt per iudicem tunc non fuerint decretæ.*
2 *de Expenſis, & earum probatione à tutore, vel curatore in pupillum factis, remiſſiuè.*

L. Sumptus. III.

Imp. ANTONIN. A. *Eumoſo.*

EXpenſæ legitimæ in pupillum factæ veniunt in rationibus computandæ, licèt per iudicem tunc non fuerint decretæ. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.* 1

De expenſis, & earum probatione à tutore, vel curatore in pupillum factis, vide late Ioan. Garc. *tractat. de expenſis, cap.* 20. *per totum*, Gutier. *de tutelis, part.* 3. *cap.* 1. *num.* 134. *cum multis ſeqq.* vbi *num.* 143. & *ſequent.* admonet tutores, curatores, & reliquos adminiſtratores, vt in huiuſmodi ſumptibus, & expenſis ita ſe moderatè gerant, quaſi res proprias, non alienas gerant, neque enim pro pupillo, abſente, furioſo, ventre magis expendent, quàm pro ſe expenderent, alias expenſæ ſibi imputentur, & in ratione reddenda eas non repotabunt. 2

SVMMARIVM.

1 *Tutor libertus debet à ſe exigere quod debuit, aliàs remouetur vt ſuſpectus, & venit puniendus.*
2 *Tutor debet pecunias pupilli licito fœnori dare, vel prædia emere.*

L. Niſi eam pecuniam. IV.

Idem A. *Proculæ.*

LIbertus tutor debet à ſe exigere quod debuit, aliàs remouetur vt ſuſpectus, & venit puniendus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.* 1

Vel in prædiorum comparationes conuerterit.] Notatur ad hoc quòd tutor debet pecunias pupilli licito fœnori dare, vel prædia emere, vt per Baëç. *de decima tut. cap.* 2. *num.* 92. vbi *num.* 101. tenet quòd tutor negligens in emendo prædia, ſoluit intereſſe, & ſi humilis perſona ſit, vinculis continetur, & tanquam ſuſpectus remouetur, & antea *num.* 97. & 98. tradit quòd ſi tutor pecuniam pupilli conuerterit in ſuos vſus, præſumitur eſſe in dolo, & poteſt accuſari actione furti, ſi animo furandi in ſuos vſus conuertat. latè Gutier. *de tutel. part.* 2. *cap.* 9. 2

SVM

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Tutores quondam non iuſtè recuſant ſoluere adulto, cùm poſſint auctoritate Præſidis, vel eius præcepto ſoluere.*

2 *Tutor qui condemnatus fuerat, etſi in hoc tutelæ iudicio ſoluere recuſet, fruſtrà iudicatum ſoluere detractat.*

3 *Solutio debiti minoris; cui, & quomodo ſit facienda vt ſecurè ſoluatur, remiſſiuè.*

L. Fruſtrà. V.

Idem A. *Rufino.*

1 TVtores quondam non iuſtè recuſant ſoluere adulto, cùm poſſint auctoritate Præſidis, vel eius præcepto ſoluere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupra hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd etſi tutor qui condemnatus fuerat in hoc tutelæ iudicio ſoluere recuſet, fruſtrà iudicatum ſoluere detractat, cùm exacta ab eo pecunia pupillaris poſſit auctoritate Præſidis in cauſá depoſiti haberi, vt per Galganet. *de tutel.lib.* 2. *tit.* 31. *n.* 7.

3 De ſolutione debiti minoris, cui, & quomodo ſit facienda, vt ſecurè ſoluatur? vide Gutier. *in tract. de tutel. part.* 2. *cap.* 22. *per tot.* vbi *num.* 25. in ea quæſtione an rectè ſoluatur tutori, vel curatori, aut ipſi minori cum auctoritate, & mandato iudicis, ita vt deneganda veniat reſtitutio; diſtinguit inter ſolutionem factam tutori, vel curatori, & ſolutionem factam ipſi minori, vt in illo caſu ſufficiat ſimplex auctoritas, & permiſſio iudicis, quia ei ſolui poterat, *l. ſancimus* 25. *infrà hoc tit.* in hoc verò exigitur iudicis præceptum, & expreſſa compulſio vt debitor liberetur ſoluens minori abſque vllo reſtitutionis tempore, quia minori ſolui non poterat, & ideo certa nunc requiritur ſcientia Præſidis, quòd creditor, cui mandat ſolui, eſt minor, quæ exacta diligentia ceſſat in caſu *d.l. ſancimus.* latè Iacob. Cancer. *variarum reſolut. p.* 2. *cap.* 6. *de ſolut. num.* 116 *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Tutores, vel curatores, qui iuſtam cauſam litigandi non habuerint, licèt alieno nomine egerint, proprio tamen nomine debent in expenſis condemnari, & num.* 2.

3 *Officium tutelæ non iuridicè mandatum poteſt opponi in quacunque parte iudicij, ſicut exceptio falſi procuratoris.*

L. Non eſt ignotum. VI.

Imp ALEXAND. A. *Paconio.*

1 TVtores, vel curatores, qui iuſtam cauſam litigandi non habuerint, licèt alieno nomine egerint, proprio tamen nomine debent in expenſis condemnari. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt *l. Hiſpan.* 25 *tit.* 5. *part.* 3. *& l.* 10. *in fine tit.* 10. *part.* 7. *vbi gloſſ fin.* Duen *regul.* 275. *verſic. limita octauò*, Menchaq. *controuerſ. vſufruq. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 10. vbi per hunc textum tenet quòd quando tutor, vel curator agunt, vel actiones inſtituunt calumnioſè; ipſi debent in expenſis condemnari, & cum gloſſ. *in præſenti* idem eſſe ait in Prælato malè litigante, Menoch. *conſ.* 145. *num.* 6. citato hoc textu tenet quòd vbi tutor, vel adminiſtrator iniuſtè, temerè, vel calumnioſè cauſam pupilli ſuſcipit, & proſequitur, non repetit expenſas, quas in ea peragenda erogauit, additque in ſuccumbente præſumi calumniam. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 48. *num.* 32. vbi quòd minor non condemnatur in expenſis, ſed eius tutor, qui dicitur temere litigaſſe, Gaſp. Baëç *de decima tut. cap.* 2. *num.* 109. vbi quòd tutor temerè litigans condemnatur in expenſis, Anton. Piag. *de tut. & curat. quæſt.* 5. *num.* 4. Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.* 2. *tit* 485. *cap.* 14. *verſic. lex non eſt ignotum*, vbi ait procedere quando tutor intentauit litem calumnioſè, & non bona fide. Vincent. de Franchis *deciſ.* 394. *num.* 3. vbi quòd tutor illas expenſas repetit, quas in cauſa iuſta & probabili fecit. Paul. Montan. *de tutelis, cap* 3 *effectu* 5. *num.* 10. *cum ſeqq.* Camill. Borrel. *in ſumm deciſ. part.* 2. *tit.* 39. *à num.* 402. Galganet. *de tutel. lib.* 2. *tit.* 5. *num.* 13. Ioan. Garc. *de expenſis, cap.* 10. *num.* 27. *in fine*, vbi quòd tutores & curatores non debent calumnioſas cauſas inſtituere, nec quicquam earum nomine expendere, Matant. *de ordine iudic. part* 6. *in* 3. *actu de exequutione ſententiæ, num.* 39. Caualcan. *de tutor. & curator. num.* 15. Gutier. *in tract. de tutel. part.* 2. *cap.* 4. *num.* 13. vbi tenet quòd quando exequutio fit pro condemnatione expenſarum, ſi tutor non habuit iuſtam cauſam litigandi, & propterea fuit condemnatus in expenſis, fit executio contra eum, & non contra pupillum, & *num.* 15. admonet quòd caueat tutor, & curator agens pro minore, vt iuſtam cauſam foueat, aliàs enim ſi ſuccubuerit in cauſa, tenebitur reſtituere pupillo omnes pecunias ſolutas, atque expenſas factas in tali cauſa cùm fouerit iniuſtam, & non conſiderauerit an pupillus obtinere deberet in dicta cauſa, nécne, & *num.* 16. ſubdit quòd in dubio præſumitur mouiſſe litem animo calumniandi, iniuſtè, ac temere. & *num.* 17. *cum ſeq.* tradit quòd ſimiliter tenebitur expenſas reficere tutor ſi mutauerit, aut emendauerit libellum nomine pupilli, vel ſi fuerit condemnatus in expenſis propter peremptam inſtantiam; vel ſi non appellauit, aut ſi appellationem non fuerit proſequutus cùm bonam cauſam minor habeat. Idem Gutier. *part.* 3. *cap.* 1. *num.* 104. vbi quòd tenentur tutores ſi lites iniquas inſtruant, & ſi temerè litigent, ipſi condemnantur in expenſis, non verò eorum minores. D. Barboſ. *in l. eum qui temere* 79. *in princ. num.* 71. *ff. de iudic.* vbi quòd adminiſtratores, vel alij, qui in vtilitatem alterius litem mouent, ſumptus imputabunt illi, in cuius vtilitatem litem mouerunt, ſi iuſta cauſa litigandi fuerit, aliàs ſecus.

Scienter calumnioſas inſtituant actiones, &c.] Aduertit Menoch. *d. conſ.* 145. *num* 15 ideo textum dicere, *ſcienter*, vt excipiat eos qui ignoranter actiones iniuſtas proponunt, eſt enim opus quòd tutor ſcienter calumnietur, & quòd euidens ſit hæc calumnia, refert Gutier. *d. p.* 3. *cap.* 1. *num.* 106 vbi *num.* 107. cum eodem Menoch. *citato loco*, *num.* 21. *&* 22. inquit in tutore accuſante iniuriam factam pupillo ceſſare calumniam, niſi de ea euidenter appareat.

Notatur etiam ad hoc exceptio quòd officium tutelæ non iuridicè mandatum poteſt opponi in quacunque parte iudicij, ſicut exceptio falſi procuratoris, vt per Menchaq. *d. cap.* 9. *num.* 11. 3

SVMMARIVM.

1 *Tutor non debet vendere rem pupilli contra formam datam à teſtatore, & n.* 2. *forma vnde conſtet, n.* 3.

L. Tutelam. VII.

Idem A. Valerio.

1 COotta formam datam à teſtatore non debet tutor rem pupilli vendere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12.cap. 3. num. 15.* vbi
3 quòd tutor res pupilli vendere paſſim non poteſt, niſi obſeruata formula diſtrahendi à lege præſcripta; forma porrò conſtat ex inſpectione naturæ rei pupillorum, & ex ſolemnitatibus adhibendis; ſubditque *ibidem* olim ex oratione habita, vel recitata in Senatu prohibitos eſſe tutores, & curatores prædia ruſtica, vel ſuburbana diſtrahere, niſi id fieri parentes teſtamento cauiſſent, &c. Anton. Gom. *variarum tom.2. cap.14. num. 16.* vbi per hunc textum tenet quòd pater, vel teſtator poteſt dare licentiam filio, vel hæredi minori ad alienandum bona immobilia ſine decreto. Molin. *de Iuſtit. tractat.2. diſput. 224. num.28.* vbi ex hoc text. tradit quòd quando pater, aut teſtator iuſſit teſtamento, aut codicillo, vt bonum immobile minoris hæredis ſine iudicis decreto poſſet alienari, valida eſt alienatio ſine tali decreto; ſubditque hoc verum eſſe etiamſi teſtamento minus ſolemni tradita ſit ea facultas. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum feciſti, num 15. C. de in integrum reſtit. minor.* vbi ampliat etiamſi teſtamentum ſit imperfectum, Gutier. *de tutel. part.2.cap.5.num.62.*

SVMMARIVM.

1 *Ignorans ſe tutorem datum, non tenetur; ſciens ſic, & de neglectis conueniri poteſt cum aliis, de neglectis verò ab aliis conueniri poteſt gerentibus prius excuſſis.*
2 *Tutor non tenetur de periculo tutelæ, niſi à die ſcientiæ.*
3 *Tutor reſciens ſibi decretam tutelam, ſi non adminiſtrauerit, tenetur; innoteſcere autem qualitercunque ſufficit, nec vtique eum teſtato conueniri oportet.*

L. Etſi ſciens. VIII.

Idem A. Aprili.

1 IGnorans ſe tutorem datum, non tenetur, ſciens verò ſic, & de neglectis conueniri poteſt cum aliis, de geſtis verò ab aliis conueniri poteſt gerentibus prius excuſſis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd tutor non tenetur de periculo tutelæ, niſi à die ſcientiæ, vt per Baëç. *de decima tutori Hiſpanico iure præſtanda, cap. 7.n.8. & cap.33. num.10.* Gutier. *in tract. de tutel. part.3. cap.9.num.6. cap.1.num. 102. & cap. 42. num.2.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.13.cap.10. num.8.in princ.* vbi ait quòd
3 tutor reſciens ſibi decretam tutelam, ſi non adminiſtrauerit, tenetur; innoteſcere autem qualitercunque ſufficit, nec vtique eum teſtatò conueniri oportet, nam ſi citra teſtationem aliunde cognouerit, nulla dubitatio eſt quin periculum ad eum debeat reſpicere.

L. Si curatores. IX.

Idem A. Inclytæ.

ADulta agit contra curatores in ea dotanda negligentes, vt dotem ſibi conſtituant. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num. 1. ſupra hoc tit.* Dos enim conſtituta à minore ſine tutore, vel curatore nulla eſt, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p.2.lib.12. cap.3.num.20.in fine.* 1

SVMMARIVM.

1 *Libertus fraudulenter adminiſtrans remouetur, & punitur.*
2 *Libertus ſi tutelam filij adminiſtrauerit, non ſolum tutelæ actione, & aliis actionibus, quibus alij tenebitur, ſed etiam extraordinariè puniri poterit.*
3 *pro Delicto commiſſo culpa leui, vel leuiſſima, non poteſt imponi pœna corporis afflictiua, imò neque pœna pecuniaria, ſed tantùm fiet condemnatio ad reſtaurationem damni dati.*

L. Si liberti. X.

Idem A. Rufinæ.

LIbertus fraudulenter adminiſtrans remouetur & punitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1 ſuprà hoc tit.* 1

Notatur ad hoc quòd ſi libertus tutelam filij pa- 2
troni adminiſtrauerit, non ſolùm tutelæ actione, & aliis actionibus, quibus alij tenebitur, ſed etiam extraordinariè poterit puniri, vt per Galganet. *de tutelis, lib.1.tit.32.num.11.*

Notatur etiam ad hoc quòd pro delicto commiſ- 3
ſo culpa leui, vel leuiſſima, non poteſt imponi pœna corporis afflictiua, imò neque pœna pecuniaria, ſed tantùm fiet condemnatio ad reſtaurationem damni dati, vt per Boſſi *in pract. tit. quomodo procedatur per actionem in delictis, num 37.* Clar. § *homicidium, n.3.* quos refert D. Barboſ. *in prælud. l. ſi mora 10.num.23 ff. ſolut. matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor in bona cauſa tenetur appellare, & proſequi, & num. 2. Victus in dubio præſumitur mouiſſe litem animo calumniandi iniuſtè, ac temere.*

L. Si bonam. XI.

Imp. GORDIANVS *A. Cæcilio.*

TVtor in bona cauſa tenetur appellare, & proſequi. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1.ſup.hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Anton. Gom. *tom. 2. variarum cap. 2. num. 39. col. 10.* vbi per hunc textum dicit quòd ſi tutor, vel curator non appellauit à ſententia lata contra pupillum, vel adultum eo caſu, quo habebat bonam & iuſtam cauſam, tenetur actione tutelæ ad intereſſe litis, vel cauſæ, Gaſp. Baëç. *de decim.tut.cap.2.num.10.in princ.* vbi quòd tutor tenetur defendere pupilli cauſam, nullámque vtilem occaſionem omittere. Galganet. *de tutelis, lib. 3. quæſt. 40. num.6.* vbi quòd tutor

tenetur

tenetur tutelæ iudicio ad id, quod intereſt, ſi non appellauerit, ſeu appellationem non fuerit proſequutus, quando pupillus habet bonam cauſam. Paul. Montan. etiam *de tutel.cap.5.num* 86. *pag.*20. Gutier. *eod. tract. de tutel. part.2. cap.7. num.*18. *verſ. vel ſi non appellauit*, vbi *num.*19. idem quòd Baëza *citato loco*, tradit Galganet. etiam *de tutel. lib.2. titul.* 25. *num* 6.

In gloſ. *Si bonam.* ibi, *Sed in dubio præſumitur mala*, &c. Notatur ad hoc quòd victus in dubio præſumitur mouiſſe litem animo calumniandi iniuſtè ac temerè, vt per Canalcan. *de tut. & curat. num.* 50. Cou. *practic. cap.*27. *num.*3. *in princ. verſ. ſexta condemnatio*, Menoch. *conſ.* 145. *num.* 6. Gutier. *d. part.2. cap.4. num.*16. Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. part.1. tit.*39. *num.* 404. Galganet. *d. lib.* 3. *quæſt.*40. *num.* 5.

S V M M A R I V M.

1 *Ætatis legitimæ defectus in iudiciis, & rerum ſuarum adminiſtratione non ſuppletur ex numero liberorum.*

2 *Actio tutelæ non competit pupillis, nec minoribus ſine curatore contra ſuos tutores, ſecus eiuſdem pupilli hæredibus.*

3 *Ætatis legitimæ appellatione comprehenditur ætas naturalis & vera, non ficta.*

L. De iis. XII.

Idem A. Octauianæ.

1 DEfectus legitimæ ætatis in iudiciis, & rerum ſuarum adminiſtratione non ſuppletur ex numero liberorum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd actio tutelæ non competit pupillis, nec minoribus ſine curatore contra ſuos tutores, ſecus eiuſdem pupilli hæredibus, vt per Galganet *de tutel. lib.2.tit.26.num.* 1. & 2.

Legitima ætatis, &c.] Cuius appellatione comprehenditur ætas naturalis, & vera, ideſt, 25. annorum, non verò ficta,] quæ beneficio Principis eſt, ideſt, diſpenſata, vt per Rebuff. *ad l.*130. *verſ. legitima ætas ff. de verb.ſignif.* Roland. à Valle *conſ.*100. *num.* 35. *lib.*2. Menoch. *conſ.*166. *num.* 31. Card. Tuſch. *practic. concl. tom.8.lit.V.concl.*91. *num.*6. & *concl.*102. *num.* 4. quos & alios refero ego ipſe *de appellat. verb. vtriuſque iuris ſignif. appell.*10. *num.*1.

S V M M A R I V M.

1 *Tutores debita pupillaria, ſeu depoſita repoſcen non tenentur cauere de rato, & num. 2.*

3 *Tutori an & quando ſolui rectè poſſit, ita vt ei ſoluens maneat omnino liberatus.*

4 *Tutor an debiti pupillaris ſolutionem prorogare poſſit.*

L. Tutores debita. XIII.

Idem A. Longino

1 TVtores debita pupillaria, ſeu depoſita repoſcentes non tenentur cauere de rato. Colligunt ex Ordinat. Doctores citati *in l.1. num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Galganet. *de tutel.lib.2.tit.4.num.*8. vbi quòd non coguntur tutores, & curatores agentes pro pupillis in iudicio cauere pupillum ratum habiturum eſſe, niſi dubitetur an ſit tutor, vel curator. 2

An & quando ſolui tutori rectè poſſit, ita vt ei 3
ſoluens maneat omnino liberatus? vide Iacob. Cancer.
*var.reſolut. part.2. cap.6. de ſolut. & liberat. num.*116,
cum ſeqq. Gutier. *de tutel. & curis, part.2. cap.22. per*
tot. Vtrùm verò tutor debiti pupillaris ſolutionem 4
prorogare poſſit? Reſp. affirmatiuè, dummodo id bona fide factum appareat, vt per eundem Iacob. Cancer. *d. tract. var. reſolut. part.1. cap.7. de tutorib. num.*162. vbi etiam contra Vincent. de Franchis *deciſ.* 281. tenet vnum tutorem poſſe ſine conſenſu alterius debiti prorogationem facere, vbi non daretur expreſſa alterius contradictio, & appareret prærogatio, bona fide, & ex iuſta cauſa aliqua facta.

S V M M A R I V M.

1 *Curator non tenetur rationes reddere durante adminiſtratione.*

2 *Curâ nondum finita minores contra eorum curatores agere non poſſunt.*

3 *de Rationibus per tutorem, aut curatorem reddendis finita tutela, ſeu cura, remiſſiuè.*

L. Rationes curæ. XIV.

Impp. PHILIPPVS A. & PHILIPPVS C. *Clementi.*

CVrator durante adminiſtratione non cogitur rationes reddere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.* 1

Notatur ad hoc quòd cura nondum finita minores agere contra eorum curatores non poſſunt, vt per Galgan. *de tutel. lib.2. tit.26. num.* 1. *verſ. quod procedit.* 2

De rationibus per tutorem, aut curatorem reddendis finita tutela, ſeu cura, vide latè Eſcobar *de ratiocin.cap.6. à princip.* Gutier. *de tutel. & curis part.3. cap.1. num.*165. *cum ſeqq.* & vide poſita *in collect. ad l.2. ſup. hoc tit.* 3

S V M M A R I V M.

1 *De eo quod quis facit vt tutor, vel curator, nequit conueniri, niſi proprio nomine ſe obligauerit, & num. 3.*

2 *Tutor, vel curator, & ſic adminiſtrator neceſſarius contrahens nomine officij non tenetur de euictione.*

4 *Subſcribere, & ſubſignare paria ſunt.*

L. Si non ſubſcripſiſti. XV.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Licinio.*

DE eo quod quis facit vt tutor, vel vt curator, non poteſt conueniri, niſi proprio nomine ſe obligauerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati, *in l.1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

2 Notatur ad hoc quòd tutor, vel curator, & ſic ad-
miniſtrator neceſſarius contrahens nomine officij non
tenetur de euictione, vt per Gutier. *de tutel. part. 2.*
3 *cap. 13. num. 2. in princ.* Boët. *deciſ. 273. num. 5.* Vnde ſi
quis tutorio, ſeu curatorio nomine egerit, ac ſe in-
ſtrumento ſubſcripſerit, proprio nomine non tenebi-
tur, niſi etiam proprio nomine ſe obligauerit, vt per
hunc text. tenet Galganet. *de tutel lib. 2. tit. 25. num.*
37. & lib. 3. quæſt. 52. num. 1.

4 Notatur etiam ad hoc quòd idem eſt ſubſcribere,
& ſubſignare, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel gloſ. 60.*
num. 53. vbi notat quòd ideò Imperator *in præſenti*
primo loco vtitur verbo *ſubſcripſiſti*, & poſtea verbo
ſignaſti, pro eadem re.

SVMMARIVM.

1 *Tutor non habet poteſtatem donandi niſi ex cauſis à iure permiſſis, aliàs non præbet iuſtam cauſam poſſidendi, & num. 2. niſi concedatur ſibi ſpecialiter, num. 3.*

4 *Tutor ad donandum dari nequit.*

5 *Tutor etiam accedente iudicis decreto non poteſt donare bona immobilia. Limita in tutore, ſeu adminiſtratore Principis, vel alicuius optimatis, qui poterit pro dignitate domini facere donationes, atque etiam remiſſiones, & mittere munera ſolemnia parentibus & cognatis pupilli num. 6.*

7 *Tutor poteſt pupillo præſtare neceſſaria ad honeſtas recreationes, & ad moderatas eleemoſynas, donationes, & liberalitates, quæ talem minorem deceant.*

8 *Curatores minorum donare poſſunt ex rationabili cauſa.*

9 *Dotare frater tenetur ſororem conſanguineam, vel vtrinque coniunctam, & num. 10.*

L. Non omni. XVI.

Iidem AA. & CC. Proculo.

1 TVtor non habet poteſtatem donandi niſi ex
cauſis à iure permiſſis, aliàs non præbet iuſtam
cauſam poſſidendi. Colligunt ex Ordin. Doctores ci-
tati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Duen.
reg. 31. in 2. concl. num. 3. Surd *conſ. 5. num. 71.* Menoch.
conſ. 22. num. 14. vol. 1. Matienſ. *l. 3. gloſ. 2. num. 3. tit. 3.*
3 *lib. 5. nouæ Recop.* vbi limitat, niſi ſpecialiter ſibi con-
cedatur; latè Gutier. *de tutel. part. 2. cap. 6 num. 1. cum*
4 *multis ſeqq num. 6.* tenet quòd tutor ad donandum dari
5 non poteſt, & *num. 7.* quòd tutor etiam accedente iu-
6 dicis decreto non poteſt bona immobilia donare, &
num. 9. limitat in tutore, ſeu adminiſtratore Principis,
vel alicuius optimatis, qui poterit pro dignitate do-
mini facere donationes, atque etiam remiſſiones, &
mittere munera ſolemnia parentibus, & cognatis pu-
pilli de bonis ipſius ſi ſecundùm qualitatem, & con-
7 ſuetudinem hæc facere debuit dominus, & *num. 11.*
quòd tutor poteſt pupillo præſtare neceſſaria ad ho-
neſtas recreationes, & ad moderatas eleemoſynas,
8 donationes, & liberalitates, quæ talem minorem de-
ceant, &c. *num. 14.* quòd curatores minorum dona-
re poſſunt ex rationabili cauſa, ſicut dare alimen-
ta fratri minoris naturali, matri, vel ſorori minoris
egentibus.

9 In gloſ. *Nulla ratione, ſiu, ibi, dotem ſorori*, &c. No-
tatur ad hoc quòd ſororem conſanguineam, vel vtrin-
que coniunctam frater tenetur dotare, vt per *l. Hiſp. 9. tit. 11. part. 4.* vbi *gloſ. 6.* Boët. *deciſ. 129. num. 7. & 8.* Tiraq. *de iure primog. quæſt. 62. num. 1. cum ſeqq. & num. 4.* Anton. Gom. *l. 40. Tauri num. 75. col. 2.* Padil. *in l. res quæ, num. 62. ff. commun. de leg.* Pinel. *in l. 1. part. 3. num. 101. C. de bonis mat.* Menoch. *conſ. 81. num. 2.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 15. n. 60.* Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. idem reſcripſit num. 92. ff. de liber. agnoſc.* D. Barboſ. *in l. 1. part. 4. num. 124. in fine. & num. 125. ff. ſoluto matrim.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. tom. 1. lib. 12. tit. 16. num. 25.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 5. quæſt. 4. num. 9.* vbi etiam D. Barboſ. tenet hanc obligationem procedere etiamſi frater non ſit hæres patris, ſed aliunde bona habeat, ex quibus ſorores dotare poſſit, ad id tamen non obligari concludit, niſi in ſubſidium, nimirum ſi ſoror non habeat vnde ſe dotare poſſit, & *num. 21.* dicit præfatam concluſionem procedere tam de fratre maiore, quàm minore 25. annis, & *num. 15.* contra Anton Gom. & Molin. reſoluit quòd frater inopem ſororem dotare, vel alere tenetur quando hæres patris exiſtit, etiamſi mater, vel alius aſcendens per lineam paternam, vel maternam exiſtat, qui dotem præſtare valeat, & *num. 17.* quòd frater ſororem dotare tenetur, etiamſi à patre exhæredata ſit, & *num. 19.* quòd frater non tenetur ſororem iterum dotare ſi prior dos amittatur, & *num. 22.* quòd Clericus frater ex fructibus beneficij ſorores dotare tenetur, non ſolùm vt pauperes, ſed vt ſorores.

In ead. gloſ. ibi, *ex eodem patre nata.* &c. Ergo datur 10
intelligi fratrem non teneri ad dotandum ſororem ex eodem patre natam, de quo tamen vide Gregor. Lop. *l. 18. in gloſ. verbo de las hermanas tit 16. part. 6.* Campeg. *de dote part. 1. quæſt. 25.* Gaſp. Baëc *de non meliorand. filiab. cap. 12. num. 30. cum ſeqq.* Padil. *in l. res quæ num. 92. C. commun. de legatis.* Corduba de Lara *d. § reſcripſit. n. 88.* Graſſ. *tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 32. num. 4. pag. 330.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſ. 189. num. 43.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 25. num. 17.* D. Barboſ. *in d. l. 1. part. 4. num. 125. & 126.* Rebell. *d. part. 2. lib. 5. quæſt. 4. num. 10.* Marta *de iuriſdict. part. 4. cent. 2. caſu 63. num. 3.* Cardin. Mantic. *d. lib. 12. tit. 16. num. 33.*

L. De ſucceſſione. XVII.

Iidem AA. & CC. Martiali.

TVtelæ officium non prohibet tutorem teſtari, nec 1
ſua donare. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Periculum nominum ſpectat ad tutorem, ideo debet eſſe ſolicitus vt ſoluat, & eis denuntiare, & poſtea ſecundùm iura pignora vendere.*

2 *Tutores ſi non exigant nomina tutelæ, pereunt eorum damno.*

3 *Tutores, & curatores tenentur ſi ſteterunt in mora exigendi nomina debitorum, & ipſa fuerint deteriorata, niſi caſu fortuito ſtatim poſt officium ab eis ſuſceptum debitores effecti fuerint non ſoluendo, num. 4.*

5 *Tutor non tenetur de leui culpa in exigendis nominibus debitorum admiſſa.*

L. Debito

L. Debitoribus. XVIII.

Iidem AA. *&* CC. *Soterico.*

1 PEriculum nominum ſpectat ad tutorem, ideo debet eſſe ſolicitus vt ſoluat, & eis denuntiare, & poſtea ſecundùm iura pignora vendere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſupr. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd ſi tutores non exigant nomina tutelæ, pereunt eorum damno, vt per Ioan. Gate. *de expenſ.cap.20.num.19.* Gutier. *de tutel. part.3. cap.1.num.95.* vbi quòd tenentur tutores, & curato-
3 res ſi ſteterunt in mora exigendi nomina debitorum, & ipſa fuerint deteriora, & poſt Anton. Piag. *in tract.*
4 *de tutor. & curat. quæſt.19. num.10.* limitat niſi caſu fortuito ſtatim poſt officium ab eis ſuſceptum debitores effecti fuerint non ſoluendo.

5 Aduerte quòd tutor non tenetur de leui culpa in exigendis nominibus debitorum admiſſa, vt per Anton. Piag. *de tut. & curat. quæſt.19. num.13.* Gutier. *de tutel.part.2.cap.16.num.8.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor datus ſciens, & ſe non excuſans, tenetur. Tempus iuris definitum eſt, intra quod qui ſciuit ſe tutorem datum, debet obycere excuſationem, num.2.*

L. Tutor. XIX.

Iidem AA. *&* CC. *Vindiciano.*

1 TVtor datus ſciens, & ſe non excuſans, tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup.hoc tit.*

2 Tempus iure definitum eſt, intra quod qui ſciuit ſe tutorem datum, excuſationem debet obiicere, vt *in l.ſcire oportet.§.1.& 2.ff.de excuſat.tutor.§. qui autem, Inſtit.eod.l. Hiſp.4.tit.17.part.6.* Anton. Piag. *de tutor. & curat.quæſt.10.num.1. cum ſeqq.* Caualcan. *eod. tract. num.195.cum ſeqq.* Petr. Gregor. *ſyntagm.iuris part.2. lib.12.cap.6.num.12.* Gutier. *de tutel.& curis, part.1. cap.21. num.33.cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Tutoris, vel curatoris bona pro geſtis, & non geſtis pupillo, vel adulto tacitè ſunt obligata, & num. 2. Amplia*

I. Etiamſi tutor, vel curator quis conſtitutus res minorum non adminiſtrauerit, num.3.

II. Etiamſi tutor, vel curator inuentarium non fecerit, vel ſolemnia non ſeruauerit, num.4 procedere non ſolùm pro rectè adminiſtratis, & geſtis ab ipſis, ſed etiam pro his, quæ tutorum, vel curatorum negligentia minoribus fuerint obnoxia, num.5.

III. Procedere prædicta non ſolùm vbi extraneus bona minorum adminiſtraſſet, ſed etiam vbi pater tutelam, vel curam geſſiſſet filij, num.6.

IV. Habere locum etiam in matre, quæ legitimè ſuſcepta liberorum tutela ad ſecundas nuptias contra ſacramentum præſtitum aſpirauit, antequam alium tutorem fecerit eis ordinari, & reliqua quæ ex adminiſtratione perſoluerit, num.7. idque extenditur non ſolùm ad bona ipſius matris, ſed etiam ad bona ſecundi mariti, quæ ſimiliter pro præterita tutela ratiociniis intelliguntur hypothecata, n.8. etiamſi mater filiorum tutelam legitimè non ſuſceperit, & de facto eorum bona adminiſtrauerit, num.9. reſtringitur vt bona ſecundi mariti non intelligantur hypothecata quando mater, quæ ſecundas contraxit nuptias, tutelam legitimè non ſuſcepit, ſed de facto adminiſtrauit, num. 10. extenditur pariter vt dos etiam matris, quæ bona filiorum adminiſtrauit, tacitè intelligatur obligata, ita vt ſi ab eis dotem ſuam petierit, oppoſita exceptione poſſit ſubmoueri, num.11.

V. Vt bona etiam eius, qui ſe geſſit pro tutore, & curatore, tacitè ſint obligata, num.12.

VI. Vt bona etiam curatoris ad lites intelligantur tacitè hypothecata, ſicut bona curatoris ad negotia, num.13.

VII. Concluſionem locum habere in actoribus, vel factoribus, ab ipſis tutoribus, vel curatoribus ad adminiſtrandum datis, vel electis, num.14.

VIII. Etiamſi ad bona fideiuſſorum, qui pro tutoribus, & curatoribus interceſſerint, num.15.

IX. Etiamſi bona reperiantur extra poteſtatem tutor. & ſub alterius dominio & poſſeſſione maneant, num.16.

X. Non tantùm comprehendi bona, quæ tutor habebat tempore adminiſtrationis, ſed etiam quæ poſtea ſunt quæſita, tacitè cenſentur hypothecata minori pro reddenda ratione adminiſtrationis, cùm obligatio ſit generalis, num. 17. Limita

I. In bonis propriis hæredum tutorum, vel curatorum, quæ non habuerunt ab ipſis defunctis, ſed aliàs prædicti hæredes ea adquiſierunt, ſi inuentarium confecerint, num.18.

II. Quando quis tanquam amicus, non tanquam tutor, neque tanquam curator officium gerens bona minorum adminiſtrauerit, num.19.

III. In actore & procuratore dato à iudice loco tutoris, vel curatoris, num.20.

21 *Priuilegium pupilli, & tacita hypotheca in bonis tutorum, procuratorum, curatorum, & eorum fideiuſſorum, à quo tempore incipiat.*

L. Pro officio. XX.

Imp. CONSTANTIN. A. *Euſemianæ.*

BOna tutoris, vel curatoris pro geſtis, & non geſtis ſunt tacitè obligata pupillo, vel adulto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num.1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.23.tit.13.part.5.* Conan. *comment. lib.4. cap.16. num.4.* Donell. *lib.15. de iure ciuili cap. 44. verſ. & hoc quidem,* Bellacomb. *tom. 1. commun. opin. lib.5. tit.23. num.44. pag.763.* Neguzant. *de pignorib. 4. memb.ſecunda part. princip. num.6. cum pluribus ſeqq.* Capyc. *deciſ.129.* Vanderan. *de priuil. credit. cap.6.* Galganet. *de tutel.lib.2. tit. 32. num.18.* & latiùs *tit. 39.per tot.* de hac tacita hypotheca agit Menehaq. *quæſt.frequent. cap.9. num.7. cum ſeqq.* Anton. Piag. *de tutor. & curat. quæſt.19. num.18.* latè Eſcobar *de ratiocin.cap.39. à princ.* Surd. *de aliment. tit.9. quæſt. 44.num.5. & 6. & deciſ.271. à num.1.* Paul Montan. *de tutel.cap.31. effecta 2.* Gutier. *in ſimili tract.part.2. cap.16. per tot.* latè etiam Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent.tom.1. lib.11. tit.16.* per tot. Molin. 2
de

Digitized by Google

de Inſtit. tract.2. diſput.223. num.... verſ. in vniuerſum bona tutoris & diſput.536. verſ. minor, Flores de Mena *var. lib.1. quæſt.6.§.2. num.14.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.53. num.6.* vbi dicit quòd in tutoris obligatione, & actione tutelæ, in qua datur hypotheca tacita, licèt ea non habeat effectum, niſi demum eueniente tempore finitæ tutelæ, vel ex quo tutor incipit malè adminiſtrare, *l.1. ff. de tutel. & rat. diſtrah. l. hac edictali. §. pen. C. de ſecundis nupt.* tamen ſtatim oritur à principio obligatio, & producit hypothecam, itaut bona ſint obligata à tempore ſuſceptæ tutelæ, non à die, qua tutor cœpit malè adminiſtrare, latiſſimè Amat. Roderic. *in tract. de concurſu & priuilegiis creditor. part.3. art.4.* Caſtill. *quotid. controuerſ. tom.6. cap.137. num.55.* Et rationem reddit Galganet. *de tutel. lib.1. tit.27. num.44. prope fin.* quia tutor tenetur non ſolùm pro adminiſtratis, ſed etiam pro omiſſis, atque neglectis.

3 Amplia primò vt procedat etiamſi tutor, vel curator quis conſtitutus res minorum non adminiſtrauerit, vt per *d. l. Hiſp.23. tit.13. part.5. & l. fin. tit.16. part.6.* Gutier. *d. part.2. cap.16. num.1.* Amat Roderic. *d. part.1. art.4. num.3.* Cardin. Mantic. *d. lib.11. tit.16. num.1.*

4 Amplia ſecundò etiamſi tutor, vel curator inuentarium non fecerit, vel ſolemnia non ſeruauerit, non enim conditionis melioris debet eſſe nulliter adminiſtrans, quàm vtiliter gerens, ita Gaſp. Baëc. *de decima tut. cap.2. num.150.* Gutier. *d. part. 2. cap.16.*
5 *num.2.* vbi *num.3.* id etiam procedere fatetur non ſolùm pro rectè adminiſtratis, & geſtis ab ipſis, ſed etiam pro his, quæ tutorum, vel curatorum negligentia minoribus obnoxia fuerunt, Surd. *d. tract. de aliment. tit. vlt. quæſt.44. num.5. & conſ.7. num.17. lib.1.* Amat. Roderic. *d. part.1. art.4. num.4.*

6 Amplia tertiò non ſolùm prædicta procedere vbi extraneus bona minorum adminiſtraſſet, ſed etiam vbi pater tutelam, vel curam filij geſſiſſet, vt per Molin. *d. tract.2. diſput.536. verſ. filius item*, Surd. *tit.8. priuil.49. num.18. & deciſ.271. num.12.* Eſcob. *d. tract. de ratiocin. cap.39. num.2.* Galgan. *d. tit.37. num.16.*

7 Amplia quartò vt habeat locum etiam in matre, quæ legitimè ſuſcepta liberorum tutela ad ſecundas nuptias contra ſacramentum præſtitum aſpirauit, antequam alium tutorem fecerit eis ordinari, & reliqua quæ debet ex adminiſtratione, perſoluerit, *l. ſi mater, C. in quibus cauſis pignor. vel hypoth.* Neguzant. *de pignorib. part.2. memb.4. num.156.* Galganet. *d. tit.37.*
8 *num.4.* Cardin. Mantic. *d. lib.11. tit.16. num.2.* vbi *n.3.* id extendit non ſolùm ad bona ipſius matris, ſed etiam ad bona ſecundi mariti, quæ ſimiliter pro præteritæ tutelæ ratiociniis intelliguntur hypothecata, ex
9 *d. l. ſi mater*, & *num.4.* extendit etiamſi mater filiorum tutelam legitimè non ſuſceperit, & de facto eorum
10 bona adminiſtrauerit, & *num.5.* id reſtringit vt bona ſecundi mariti non intelligantur hypothecata quando mater, quæ ſecundas nuptias contraxit, tutelam legitimè non ſuſcepit, ſed de facto adminiſtra-
11 uit, & *num.6.* extendit pariter vt dos etiam matris, quæ bona filiorum adminiſtrauit, tacitè intelligatur obligata, itaut ſi ab eis dotem ſuam petierit, oppoſita exceptione poſſit ſubmoueri. Gutier. *d. cap.16. num.14.*

12 Amplia quintò vt bona etiam eius, qui ſe geſſit pro tutore, & curatore tacitè ſint obligata, vt per Neguzant. *de pignor. part.2. memb.4. num.7. & 8* Vincent. de Franchis *deciſ.321. num.3.* Eſcobar *d. cap.39. num.3.* Surd. *de aliment. tit. vlt. q.44. num.6.* Gutier. *d. part.2. cap.3. num.45. & c.16. num.13.* Cardin. Mant. *d. tit.16. num.8.* Galganet. *d. lib.2. tit.37. num.19.*

Amplia ſextò vt bona etiam curatoris ad lites intelligantur tacitè hypothecata, ſicut bona curatoris ad negotia, vt per Neguzant. *d. p.2. memb.4. n.8.* Gutier. *d. part.2. cap.16. n.16.* Card. Mantic. *d. lib.11. tit.16. num.9.* Amat. Roderic. *d. part.1. art.4. num.10. verſ. deinde etiam.* Galganet *d. tit.37. num.15.* 13

Amplia ſeptimò concluſionem locum habere in actoribus, vel factoribus ab ipſis tutoribus, vel curatoribus ad adminiſtrandum datis, vel electis, quia etiam eorum bona ſunt tacitè hypothecata, ſicut tutorum, vel curatorum bona, vt per Neguzant. *vbi ſuprà num.9* Eſcobar *d. c.39. num.16.* Gutier. *d. part.1. cap.16. num.15.* Amat. Roderic. *d. part.1. art.4. num.10. in fine.* 14

Amplia octauò etiam ad bona fideiuſſorum, qui pro tutoribus, & curatoribus interceſſerint, vt per Greg. Lop. *l. fin. in gloſ. verbo ſus bienes tit.16. part.6.* Cardin. Mantic. *d. lib.11. tit.16. num.10.* Gutier. *d. part.2. cap.16. num.17. cum ſeqq.* Amat. Roder. *d. part.1. art.4. num.11.* quicquid teneant Neguzant. *vbi ſup. num.11.* Molin. *d. tract.2. diſput.223. verſ. vniuerſim*, Meiter *lib.2. de priuil. creditor. tit.7. num.35.* 15

Amplia nonò etiamſi bona reperiuntur extra poteſtatem tutoris, & ſub alterius dominio & poſſeſſione maneant, nam ſi poſt ſuſceptam tutelam, vel curam, tutor, vel curator bona, quæ poſſidebat tempore ſuſceptæ tutelæ, vel curæ alienauerit, talia bona in emptorem tranſeunt affecta vitio hypothecæ pro principali, & redditibus in ratione liquidandis, vt *in l. vnic. C. rem alien. geront.* ita poſt Con & Molin. tenent Eſcob. *d. tract. de ratiocin. cap.39. num.2. in fine.* Amat. Roder. *d. part.1. art.4. num.2. in fine.* 16

Amplia decimò non tantùm comprehendi bona, quæ tutor habebat tempore adminiſtrationis, ſed etiam quæ poſtea ſunt quæſita, tacitè cenſentur hypothecata minori pro reddenda ratione adminiſtrationis, cùm obligatio ſit generalis, ſecundùm *l. fin. C. quæ res pignori oblig. poſſ.* Gregor. Lop. *l.23. in gloſ. verbo los bienes tit.13. part.5.* Amat. Roderic. *d. part.1. art.4. num.18.* Gutier. *d. part.2. cap.16. num.30.* 17

Limita primò in bonis propriis hæredum tutorum, vel curatorum, quæ non habuerunt ab ipſis defunctis, ſed aliàs prædicti hæredes ea acquiſierunt, ſi inuentarium confecerint, vt per Gutier. *d. part.2. cap.16. num.29.* Cardin. Mantic. *d. lib.11. tit.16. à num.11.* 18

Limita ſecundò quando quis tanquam amicus, non tanquam curator officium gerens bona minorum adminiſtrauerit, quia tunc patrimonium eius non eſt tacitè obligatum, *l. ſi negotium, cum gloſ. ff. de priuil. credit.* Decian. *conſ.79. num.46. lib.2.* Card. Mantic. *d. lib.11. tit.16. num.15.* 19

Limita tertiò in actore & procuratore dato à iudice loco tutoris, vel curatoris, quia illius bona non ſunt hypothecata, ſecus ſi ſit datus à tutore, vel curatore, vt per Neguzant. *vbi ſuprà num.10.* Gutier. *d. part.2. cap.16. num.28.* Cardin. Mantic. *d. lib.11. tit.16. num.16. & 17.* 20

In gloſ. *Obligata.* ibi, *ad hoc ex eo tempore*, &c. 21
A quo autem tempore incipiat hoc pupilli priuilegium, & tacita hypotheca in bonis tutorum, procuratorum, curatorum, & fideiuſſorum, vide Neguzant. *d.4. membro ſecundæ part. princip. num.12.* Surd. *d. tit.8. priuil.49. num.17.* Gutier. *d. cap.16. num. fin.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.53. num.5.* Cardin. Mantic. *d. tit.16. num.18.* Amat. Roderic. *d. part.1. art.4. num.19.* In qua quæſt. hæc gloſ. duas refert opiniones, prima eſt quòd hypotheca incipiat à tempore, quo quis tutorem, vel curatorem eſſe inceperit; ſecunda quòd incipiat à tempore à quo cœpit

malè

malè adminiſtrare, ſed primam tenent Neguzant. Surd. Gutier. Cardin. Mantic.& Amat. Roder. *citatis locis*, & probatur *l. Hiſp.*23.*tit.*13.*part.*5.ibi, *deſde el dia que començaron à vſar el officie de la guarda, faſta que lee den cuenta recaudo de las coſas que tunieren dellos.*

L. Pupillorum. XXI.

Idem A. Maximo P.P.

TVtor non implens conditionem vtilem, pupillo tenetur] ad intereſſe. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Tutores, vel curatores non poſſunt alienare immobilia, & mobilia, quæ ſeruando ſeruantur, in cauſam dotis ſine decreto, præter animalia ſuperuacua, & num.* 2. *non bona mobilia pretioſa minorum, quæ rebus immobilibus æquiparantur, num.* 3. *non prædia vrbana, num.* 4. *non ſeruos, num.* 5. *non balnea quæ balneariam exercentibus locabant, num.* 6. *non horrea quæ volentibus mobilia inferre locabant, num.* 7.

8 *Tutor, vel curator, non poteſt ſine decreto Prætoris, & aliis requiſitis ad alienationem prædij ruſtici, pignorare bona mobilia pretioſa minorum, vt aurum, veſtes, cæteraque his ſimilia. etiam ex cauſa dotis, num.* 9. *nec donare propter nuptias, nec in dotem dare, vt fraudis occaſio tollatur, num.*10.

11 *Curator prohibetur vendere domum, in qua deſecit pater ipſe, minor creuit, & maiorum ſunt imagines.*

12 *Minor dicitur læſus ſi rem maiorum ſuorum vendat, ad quam probabilem habet affectionem.*

13 *Armorum atque inſigniorum delatione conſeruatio domus atque familia inſtitutoris maioratus inducitur.*

14 *Tutor non debet ſinere quodcunque ædificij genus quodcumque dabat hereditas, collapſum ipſius fraude deperire. debet reparare ſarta tecta, ac pupilli frumentum pluuiis corrumpatur, numero* 15.

16 *Minoris bona mobilia, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt ſine ſolemnitatibus à iure requiſitis, & decreto iudicis interueniente, alienari poſſunt. ſi ſeruando ſeruari poſſunt, non ita, num.*17.

18 *Supellex an ſit de rebus quæ vſu conſumuntur.*

19 *Tutores poſſunt fructus, veluti frumentum, vinum, triticum, & ſimilia, alienare ſine decreto. non poſſunt tamen fructus fundi alienare perpetuò, num.* 20.

L. Lex quæ tutores. XXII.

Idem A. ad populum.

1 IMmobilia, & mobilia, quæ ſeruando ſeruantur, (præter animalia ſuperuacua) non poſſunt tutores, vel curatores alienare etiam] in cauſam dotis ſine decreto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l.*4.*tit.*5.*part.*5.*vbi gloſ.*3. Capye.*deciſ.* 115. Alphan. *collect.*20.Ferand.*lib.lib.*2.*explicat.iuris cap.*10.Simoncel. *de decret.* tit. 3.*lib.*1.*caſu* 2. Surd. *deciſ.*278. *in princip.* D. Barboſ.*in l.ſi conſtante, in princ. num.* 128. *cum ſeq. ff. ſoluto matrim.* Montan. *de tutel. cap.*33.*à num.* 54.vbi *num.*143. aſſerit hanc legem Galliæ nunquam fuiſſe receptam, Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 224.*num.* 14. *cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 4.*tit.*6. *num.*6. *cum ſeqq.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part.*2.*lib.*1. *quæſt.*8.*ſect.*2.*num.*24. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Curator num.* 10. *cum ſeqq. & verbo tutela num.* 16. Gutier. *de tutel. part.* 2. *cap.*5. *num.* 77. *cum ſeqq. & cap.* 21. *per tot.* Henric. Bocer. *in diſput.de vniuerſo iure, claſſi* 1. *diſp.*14.*num.* 127. Illud eſt ſingulare in hac materia quòd tutor poteſt rem à pupillo cum ſolemnitatibus venditam, ſi emptor non ſoluit pretium, pro eodem pretio ſibi ipſi retinere ſine alia ſolemnitate. Decian. *in l.ſingularia num.* 9. *ff. ſi certum pet.* Petr. Rauenna *ſing.*760. Gerard.*ſing.*57.*num.*3.Rot.*deciſ.*53.*num.*3.apud Farin *part.*2.*recentiſſim.*

Cæteraque mobilia pretioſa, &c.] Notatur ad hoc 3
quòd bona mobilia pretioſa minorum, quæ rebus immobilibus æquiparantur, tutores ſine decreto alienare non poſſunt, vt per Rodoan. *de rebus Eccleſ. quæſt.*13. *num.*8. Vgolin. *de poteſt. Epiſcopi cap.* 14. §. 8. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. ſub tit. de alienat.rerum Eccleſ. deciſ.*61. *num.*1. vbi tradit, quæ ſint mobilia pretioſa, & *deciſ.*67. *num.* 5. Gutier. *de tutel. part.*2.*cap.*21.*num.* 1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.*3. *in append.ad cap.* 517.*in princip.* Filliuc. *de ſtatu cleric. tract.* 44. *de alienat. rerum Eccleſ.* quod quidem intelligitur de aliquibus valde pretioſis, vt de ſupellectibus, aut pulchro emblemate, gemmarum auri, ſeu argenti, vel picturis inſignis artificis, vel his ſimilibus, aut de grege ouium, caprarum, vel boum, quæ inter mobilia pretioſa numerantur, & licèt arietes, & tauri, ac agni & hædi poſſint vendi, ipſe grex non poteſt vendi niſi concurrant ſolemnitates, Rodoan. *in d. tract. quæſt.* 8. Aloyſ. Ricc.*d. deciſ.*61. *num.*2. Molin.*de iuſtit.tract.* 2. *diſput.* 265. *num.*4. Filliuc. *d. cap.*4. *num.* 24. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 1. *quæſt.* 8. *ſect.* 2. *num.* 25.

Vrbana etiam prædia, &c.] Notatur ad hoc quòd 4
bona immobilia pupillorum, & minorum non poſſunt per eorum tutores, & curatores ſine iuſta cauſa, & decreto alienari, de quo vide latè poſita *in collect. ad l.*1. *inf. quando decreto opus non eſt.*

Et mancipia.] Notatur ad hoc quòd ſerui non 5
poſſunt à tutoribus ſine decreto alienari, vt per *l. Hiſp.*8.*tit.*16.*p.*6.ibi, *otro ſy no deue vender ni enagenar los ſieruos*, Gutier.*de tutel. part.*2.*cap.*5.*n.*85.

Balnea.] Quæ in ſuis domibus habebant etiam 6
priuati homines, quibus ad proprium vſum vtebantur, vel balneariam exercentibus locabant, vt per Guid. Pancirol.*in theſauro var. lect.lib.*1.*cap.*52.*tit.de balneis, verſ. alia.*

Horrea.] Hæc etiam priuati habebant, quæ vo-
lentibus mobilia inferre locabant, in quibus plurimi 7
merces deponebant, vina condebant, penu inſtruebant, atque alia, teſte Guid. Pancirol. *d.lib.* 1.*cap.*51. *de horreis.*

Vel pignorare, &c.] Notatur ad hoc quòd tutor,
vel curator bona mobilia pretioſa minorum, vt au- 8
rum, veſtes, cæteraque his ſimilia pignorare non poteſt ſine decreto Prætoris, & aliis requiſitis ad alienationem prædij ruſtici, vt per Gutier.*d. part.* 2. *cap.*21.*à n.*1. Nec etiam hypothecare, vt per Pinel. *in l.*1. *C.de bonis matern.part.*3.*num.*19. Menoch. *de ſucceſſ. creat.lib.* 1.§.10. *num.*72.*verſ.denique*, Simoncel.*de decret. lib.*2.*tit.*5. Auendan. *de cenſib. cap.* 79. *num.* 3. Roderic. *de annuis redditib. lib.*1. *quæſt.* 14. *num.*9.

num. 9. Surd. conſ. 191. num. 17. & deciſ. 254. Motan. de tutel. cap 33 num. 182. cum ſeqq. Caſtill. controuerſ. lib. 4. cap. 61. num. 31. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 11 num. 15.

Vel in dotem dare, &c.] Notatur ad hoc quòd
9 rès minorum non poſſunt alienari ſine decreto, etiam ex cauſâ dotis, vt per Cou. pract. cap. 28. num. 12. Menoch conſ. 114. num. 15. Gutier. d. part. 2. cap. 5. num. 51. Molin. d. tract. 2. diſp. 224. num. 22. verſ. ad dotandum. Surd. deciſ. 287. num. 17. cum ſeqq. Rot. deciſ. 588. num. 5. apud Farin. part. 2. recentiſſim. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 6.
10 num. 44 vbi num. 57. addit etiam quòd res mobiles, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, ſine decreto iudicis nec propter nuptias donari, nec in dotem dari poſſunt, vt fraudis occaſio tollatur.

11 *Nec verò domum*, &c.] Notatur ad hoc quòd curator prohibetur vendere domum, in qua defecit pater ipſe, minor creuit, & maiorum ſunt imagines, vt per l. Hiſp. 18 tit. 16. part. 6. ibi, *Pero no deue conſentir que la caſa que fue del padre, o del auuelo del huerfano, en que el naſcio ſe enagene en alqua menera podiendolo eſcuſar*, Caſſan. in catal. gloria mundi part. 1. conſid. 38 quæſt. 20. verſ. hinc eſt. Alex. conſ. 67. num. 3 lib. 5. Natt. conſ. 162. num. 10. Tiraq. de retractu in præf. num. 34. & de nobilit. cap. 37. num. 23. vbi quòd circa ſimiles domos ſemper præſumitur affectio, & deſiderium conſeruationis. Anton. Galeat. Maluaſ. conſ. 37. num. 29. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, num. 4. in princ. C. de in integ. reſtit. min.
12 vbi quòd minor dicitur læſus ſi rem maiorum ſuorum vendat, ad quam probabilem habet affectionem, Gutier. pract. lib. 3. quæſt. 16. num. 44. & de tutel. part. 2. cap. 5. n. 77. vbi n. 82. vbi n. 82. aduertit ad hoc vt procedat hæc reſolutio plura concurrere debere, non enim ſufficit quòd patris fuerit domus, ſed etiam quòd antiquitus maiorum eius fuerit, item quòd illam habitare conſueuerint, & pater ipſius in ea defecerit, & pupillus ibi fuerit procreatus, natus, & educatus; illicque creuerit, & maiorum fixæ inſpiciantur imagines, Cald. Pereira poſt quæſt. forenſ. conſ. 34. num. 5. Molin. d tract. 2. diſp. 224. num. 23. Rota apud Farin. deciſ. 372. num. 5. part. 1. recentior. vbi quòd ſi tutor etiam iuſto pretio, & ad diſſoluendum æs alienum pupilli vendat ipſius domum paternam, pupillus dicitur læſus, & refert de linea exemplum lib. 3. Reg. cap. 21.

13 Notatur etiam ad hoc quòd ex armorum, atque inſigniorum delatione conſeruatio domus atque familiæ inſtitutoris maioratus inducitur, vt per Molin. de primog. lib. 2. cap. 14. num. 6. Gutier. d. lib. 3. quæſt. 16. num. 45.

Nullúmque ædificij genus, &c.] Notatur ad hoc quòd
14 tutor non debet ſinere quodcunque ædificij genus, quod integrum hæreditas dabat, collapſum ipſius fraude deperire, ſed illud reficere debet, aliàs ad intereſſe tenetur, Baëç. de decima tut. cap. 2. num. 20. Gutier. de tutel. part. 2. cap. 1. num. 117. vbi num. 118.
15 ſubdit quòd reparare debet ſarta tecta, ne pupilli frumentum pluuiis corrumpatur; & non excuſari ait ſi poſuit actorem communi opinione reputatum fidelem, & diligentem, de quo etiam Greg. Lop. l. 15. verbo endereçar las coſas tit. 16. part. 6. Baëç. d. cap. 2. num. 90. Molin. d. tract. 2. diſp. 224. num. 13. tutor enim reficere potius & conſeruare res & ædificia pupillorum debet, quàm noua inchoare, Petr. Greg. ſyntagm. iuris lib. 12. cap. 3. num. 9. Galganer. de tutel. lib. 2. tit. 11. num. 2. & tit. 21. à num. 24 itaut ſi domos minorum ruentes non refecerit, ad omnia damna & intereſſe teneatur, Anton. Piag. de tutor. & curat. quæſt. 19. num. 14. Gutier. de tutel. part. 3. cap. 1. numero 103.

Seruando ſeruari non potuerunt.] Notatur ad hoc 16
quòd bona mobilia minoris, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt ſine ſolemnitatibus à iure requiſitis, & decreto iudicis interueniente alienari poſſunt, vt per Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo contractum feciſti num. 16. C. de in integ. reſtit. minor. vnde refert primò veſtes tritas ſine decreto iudicis poſſe alienari, quia hæc ſeruando citra ſubiecti corruptionem ſeruari non poſſunt, & ſecundò infert pecuniam poſſe ſine decreto alienari, quia ſimiliter eſt de rebus, quæ ſeruari non poſſunt, Molin. de Iuſtit. tract. 2. diſput. 224 num. 14. vbi ait quòd ea mobilia, quæ commodè ſeruari non poſſunt, vt veſtes attritas, iumenta minori non neceſſaria, triticum, vinum, & oleum, atque his ſimilia poteſt tutor ſine iudicis decreto vendere, permutare, atque alienare. Gutier. d. lib. 2. tit. 21. num. 26.

Secus autem erit ſi huiuſmodi mobilia ſeruando 17
ſeruari poſſint, quia tunc ſine ſolemnitatibus à iure requiſitis, & decreto iudicis interueniente alienari non poterunt, de quo vide Cou. var. lib. 2. cap. 1. num. 24. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 14. num. 13. Menchaq. de ſucceſſ. creat. § 10. num. 72. in 28. ampl. & num. 74. Cald. Pereira in d. l. ſi curatorem, verbo res num. 2. in fine. Vuil. deciſ. 22. num. 3. Fachin. controu. lib. 3. cap. 1. Montan. de tutel. cap. 33. num. 139. & 140. Gutier. in ſimili tract. part. 2. cap. 21. à num. 1. Anton. Fab. in Iuriſp. Papin. tit. 12. de tutel. 7. part. illat. 84. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 6. num. 32. Sanch. de matrim. lib. 6. diſput. 38. num. 6. & 26.

In ſupellectili.] An ſupellex ſit de rebus, quæ vſu 18
conſumuntur, de quo vide Caualcan. de vſufructu mulieri relicto num. 143. in fine.

In gloſſ. *Teſtificatione.* ibi, *& ſic nota quòd ſecundum conſcientiam iudex iudicat*, &c. de quo tamen vide S. Thom. 2. 2. q. 67. art. 2. Sot. de Iuſtit. lib. 5. q. 4. art. 2. Bernard. reg. 377. Hippolyt. ſing. 266. Cotraſ. miſcel. lib. 4. cap. 20. Tiraq. de retractu tit. 2. ad fin. num. 60. Cou. lib. 1. var. cap. 1. num. 6. Neguzant. de pignorib. part. 8. memb. 1. num. 28. Pinel. in l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 3. cap. 3. num. 26. & 33. Rebuff. in tract. except. num. 340. Maſcard. de probat. concluſ. 950. num. 2. Mich. Solon 2. 2. quæſt. 67. art. 2. col. 5. Caualcan. deciſ. 25. num. 5. part. 1. & deciſ. 16. num. 61. & deciſ. 23. num. 10. part. 1. Menoch. conſ. 786. num. vlt. Valaſc. de iure emphyt. quæſt. 6. num. 12. Brunor. à Sole in locis communib. verbo Iudex 7. Franc. Viu. deciſ. 178. num. 1. Gutier. pract. lib. 1. quæſt. 98. Seraphin. de priuileg. iuram. priuil. 2. Fr. Ludou. de Miranda de ordine iudic. quæſt. 28. art. 2. Camill. Borrel. in ſum. deciſ. tom. 1 tit. 42 de iudic. num. 68. Leſſi de Iuſtit. lib. 2. cap. 29. dubit. 10. Amat. Roderiq. in pract. de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum c. vlt. part. 2. num. 18. cum ſeqq. De hoc eſt expreſſa Ordin. Reg. Luſit. lib. 3. tit 63. in princip. quæ ſtatuit iudices in illo Regno debere iudicare ſecundùm ſcitam veritatem; & in Regnis Caſtellæ & Legionis per l. 10. tit. 17. lib. 4 noua Recop. diſpoſitum reperitur eſſe iudicandum ſola facti veritate inſpecta.

In gloſſ. *Exceptis, fin.* ibi, *excipe fructus, & redditus*, 19
&c. Notatur ad hoc quòd poſſunt tutores fructus, veluti frumentum, vinum, triticum, & ſimilia, ſine decreto alienare, vt per Pinel. in l. 1. C. de bonis matern. part. 2. num. 43. verſ. ex prædictis, Tiraq. de retractu §. 1. gloſſ. 7. num. 51. Cald. Pereira in d. l. ſi curato- 20
rem, verbo contractum feciſti num. 16. verſ. tertio; non tamen poſſunt fructus fundi perpetuò alienare,

Simoncel

Simoncel. *de decret. lib.* 3. *tit.* 8. *inſp.* 16. *num.* 19. Ludou. Cenc. *de cenſib. part.* 2. *cap.* 2. *quaſ.* 2. *art.* 3. *num.* 8. Perez de Lara *de vita hominis, cap.* 22. *num.* 56.

SVMMARIVM.

1 *Tutori imputatur ſi res emphytentica amittitur propter canonem non ſolutum, & num.* 2.

3 *de negligentia imputanda Tutoribus, & curatoribus in rebus pupilli, remiſſiuè.*

L. Si tutoris. XXIII.

Idem A. Felici.

1 TVtoti imputatur ſi res emphyteutica propter canonem non ſolutum, amittitur. Colligunt ex Ordin. Doctores eitati *in l.* 1 *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem eonclusionem ex hoc teat. deſumunt Grat. *conſil.* 119. *num.* 51. *lib.* 1. Roland. *conſ.* 101. *num.* 18. *lib.* 1. Cotbul. *de cauſis priuationis, ob non ſolutum can. ampl.* 18. *num.* 18. Galganet. *de tutelis, lib.* 2. *tit.* 6. *num. fin.*

3 De negligentia imputanda tutotibus, & curatoribus in admioiſttandis tebus pupilli, vide Socin. *conſil.* 149. *num.* 1. *cum ſeqq. lib.* 1. vbi ex multis teſoluit tutotes præſumi diligentes, & noo negligentes ea negligentia, quæ cadat in leuem culpam, quam ait, committere, qui negligunt facete quod diligentes homines facere neglexiſſent, Eſcobat *de ratiocin. cap.* 19. *num.* 23. *cum ſeqq.* vbi ttadit modum probandi negligentiam, & *num. fin.* tenet ptobata oegligentia in vno ptæſomi, & in alio, Iacob. Cancet. *variar. reſolut. part.* 1. *cap.* 7. *de tutorib. num.* 170.

SVMMARIVM.

1 *Tutores, vel curatores quamprimum poſſunt, debent inuentarium facere de rebus, & inſtrumentis, ſeu iuribus pupillorum, & mobilia, quæ ſeruando ſeruantur, in tuto collocare, & ex pecunijs prædia idonea (ſi poſſunt) emere, aliàs ſub vſuris ea collocare, & num.* 2. 5. *etiam teſtamentarij, num.* 3. *procedit etiam in matre tutrice filiorum, num.* 4.

6 *Inuentarium à tutoribus, vel curatoribus fieri debet coram publico Tabellione.*

7 *Tutor in inuentario omnes res deſcribere tenetur, aliàs ſi eas non appoſuit, dolo feciſſe videtur. ex legitima cauſa veniret excuſandus, & num.* 9. *ampliatantùm procedere in tutore teſtamentario, cuius fidem viſus eſt teſtator approbare, ſed etiam in legitimo & datiuo, num.* 10. *nec tantum ſi teſtator expreſsè vetuerit confectionem inuentarij, ſed etiam ſi eam tacitè remittat ſimpliciter, num.* 11. *contrà, num.* 12.

13 *in Inuentario non ſunt ponenda debita quæ pupillus debet, ſed ipſi debentur. nec citandi creditores, ac debitores, ac alij intereſſe habentes, num.* 14.

15 *Tutor prædia emat ex pecunia pupilli, & occaſione emendi ceſſante, aut deficiente, pecuniam ſub vſuris collocabit.*

16 *Vſura pupillaris hodie apud Chriſtianos illicita, teneanturque tutores pupillis ſuis ſolùm ad intereſſe damni emergentis, & lucri ceſſantis, boni viri arbitrio.*

L. Tutores, vel curatores. XXIV.

Impp. ARCAD. & HONOR. AA. *Eutychiano.*

TVtores, vel curatores quamprimum poſſunt, debent inuentarium facere de rebus, & inſtrumentis, ſeu iutibus pupillorum, & mobilia, quæ ſeruando ſeruantur, in tuto collocare, & ex pecuniis prædia idonea (ſi poſſunt) emete, aliàs ſub vſuris ea collocare. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.* 15. *tit.* 16. *part.* 6. vbi ſtatuitur quòd tutor ante omnia conficere debet inuentarium de rebus pupilli in quo contineantur eius priuilegia, & inſtrumenta debitorum manu Notarij cum iudicis auctoritate, &c. Capyc. *deciſ.* 50. *num.* 1. *cum ſeqq.* Roman. *conſ.* 425. Afflict. *deciſ.* 360. *num.* 2. vbi quòd tutor ſine inuentario tutelam gerens in dolo præſumitur eſſe. Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.* 2. *tit.* 480. *cap.* 5. *verſic. tutor & curator.* Anton. Piag. *de tutor. & curat. quæſt.* 7. *num.* 6. Rebuff. *ad leges Galliæ tit. de ſentent. prouiſ. artic.* 3. *gloſſ.* 3. *num.* 2. Nat. *conſ.* 663. *num.* 11. & 12. *vol.* 4. Federic. Scot. *conſil.* 1. *num.* 16. *lib.* 2. *tom.* 1. Sim. de Prætis *conſil.* 80. *num.* 4. 6. & 14. *volum.* 1. Aluar. Valaſc. *conſil.* 52. *num.* 7. vbi per hunc teatum tenet quòd tutores, vel curatores ſtatim cùm fuerint ordinati, inuentarium conficete tenentur, nec poſſunt adminiſtrare antequam fecerint, aliàs vt ſuſpecti remoueotur, & infamia notantur, *per l fin. in fine, C. de arbitr. tut.* idem *diſp.* 223. *n.* 10. *cum ſeqq.* vbi quòd tutotes & curatores mox atque tutelam, vel curam ſuſcipiunt minoris, aut mentecapti, vel prodigi, conficere debent inuentarium booorum. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, part.* 2. *lib.* 121 *cap.* 3 *num.* 5. *cum ſeqq.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela num.* 9. *cum ſeqq.* Surd. *deciſ.* 216. *num.* 20. Vincent. de Franchis *deciſ.* 206. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 17. *quæſt. vnic. de offic. tutor. num.* 8. Camill. Borel. *conſ.* 31. *num.* 54. *cum ſeqq. cent.* 1. & *in ſumm. deciſ. part.* 3. *tit.* 19. *num.* 24. Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure claſſi* 1. *diſp.* 14. *num.* 124. *cum ſeq.* Paul. Montan. *de tutel. cap.* 32. *reg.* 5. latè Gutier. *in ſimili tract. part.* 2. *cap.* 1. *per tot.* Galganet. *eod. tract. lib.* 2. *tit.* 2. 2

Tutores, vel curatores, &c.] Etiam teſtamentarij, vt per Anton. Piag. *de tut. & curat. quæſt.* 7. *num.* 6. Gutiet. *d. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 16. 3

Et procedit etiam in matre tutrice filiorum, quæ inuentarium tenetur coofícere moa cùm creata fuerit eorum tutrix, vt per Gutier. *dict. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 12. vbi etiam an illa ad conficiendum inuentarium habeat annum, qui ſibi aliàs à iudice conceditur ad petendum tutotem & filiis, *num.* 15. tradit mulierem non coofícientem inuentarium, cùm ſit tutrix filiorum, quatuor pœnas incurrere. 4

Mox quàm fuerint ordinati, &c.] Notatur ad hoc quòd tutores tenentur conficete inuentarium rerum popillarium, mox, id eſt, quamprimum potuerint, vt per Baëç. *de decima tut. cap.* 2. *num.* 43. Octauian. Cacheran. *Pedem. deciſ.* 58. *ſub num.* 19. 24. & 25. vbi quòd tutores non habent ad conficiendum ioueniarium tempus ad conficiendum conceſſum per hæredem, videlicet triginta dierum ad inchoandũ à die aditæ hæreditatis, & ſexaginta ad perficiendum, iuxta *l. ſi. C. de iure delib.* ſed debet ſtatim eùm poſſint 5

illud perficere, Ayora *de partit. part. 1. cap. 2. num. 14.*
verſ pero en el tutor, Molin. *d. tract. 2. diſp. 224. num. 10.*
vbi intelligit cùm primùm commodè, moraliter lo-
quendo, potuerint, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.*
tom. 4. cap. 711. n. 2. latè Gutier. *d. part. 2. cap. 1. num. 10.*
vbi *n. 11.* ſubdit quòd iſti tutores antequam accuſa-
rentur ſuſpecti, & adminiſtrarent, fecerint ſolemnia
non facta, non poterint per hoc accuſari poſtea ſu-
ſpecti; & admitterentur ad agendum, & adminiſtran-
dum, ſecus ſi adminiſtrauerunt antequam facerent
inuentarium, tunc namque nihil poteſt obiici inuen-
tario, ſed poſſent accuſari vt ſuſpecti, & *num. 19.* tenet
quòd ſi tutor, vel adminiſtrator inuentarium nõ fe-
cerit mox, ſed poſt multum tempus à morte defun-
cti, & poſtquam ſuſcepit adminiſtrationem bonorũ,
eiſque ſe immiſcuit, poterit quidem accuſari, & re-
moueri vt ſuſpectus, & contra eum dolus præſume-
tur, non tamen incurrit alias pœnas, tutorum, vel ad-
miniſtratorum non conficientium inuentarium.

6 *Sub præſentia publicarum perſonarum*, &c.] Nota-
tur ad hoc quòd inuentarium à tutoribus, vel curato-
ribus fieri debet coram publico tabellione, vt per *d.*
l. Hiſp. 15. Paul. Montan. *d. cap. 32. regul. 5. n. 36.* Molin.
d. tract. 2. diſp. 224. num. 10. verſ. fieri autem debet coram
tabellione, Galganet. *d. lib. 2. tit. 1. num. 5.* Et quamuis
Gregor. Lopez *d. l. 15. in gloſſ. verbo con otorgamiento*
del Iuez del logar, quem refert & videtur ſequi
Gutier. *d. p. 2. cap. 1. n. 85.* exiſtimauerint quantum ad
tutorem, vel curatorem obligandum, ſufficere inuen-
tarium fieri extra iudicium coram tabellione, & te-
ſtibus, ſed quantum ad hoc vt faciat fidem contra
eos, quorum nomina in inuentario deſcribuntur, re-
quiri quòd fiat corã iudice; nihilominus magis pla-
cet reſolutio Molin. *d. diſp. 224. n. 11. verſ. credo tamen*;
dum ait neque in Luſitaniæ, neque in Caſtellæ Re-
gnis eſſe in vſu vt fiat, in præſentia iudicis, ſed ante-
quam inuentarium fiat, comparet, ſubdit, coram iu-
dice is, qui tutor, aut curator futurus eſt, & præſtat
cautionem, & ſimul iudex ſuſcipit ab eo iuramen-
tum quod inuentarium conficiet, idque fideliter, &
tunc decernit illi iudex atque iniungit tutelam, aut
curam, auctoritatem & poteſtatem ad illam exercẽ-
dam ei tribuens; poſtea verò cum tabellione coram
teſtibus tutor ipſe, aut curator conficit inuentarium.

7 *Inuentarium rerum omnium*, &c.] Notatur ad hoc
quòd tutor in inuentario omnes res deſcribere tene-
tur, aliàs ſi eas non appoſuit dolo feciſſe videtur, vt
per Maſcard. *de probat. concl. 531. num. 64.* Vincent.
Honded. *conſ. 35. num. 24. & ſeq. vol. 1.* Gutier. *d. p. 2.*
8 *cap. 1. num. 6.* vbi limitat niſi ex aliqua legitima cau-
ſa veniret excuſandus, vtputa ſi tempore, quo con-
fecit inuentarium, illæ res omiſſæ, fuiſſent ſibi occul-
tæ, & *num. 24.* quòd debent omnia ſigillatim ſcribi
in inuentario, & *num. 32.* limitat quando in loco ad-
eſſet conſuetudo conficiendi inuentarium.

9 Quòd autem iuſta cauſa excuſet à confectione in-
uentarij, probat *d. l. Hiſpan. 15. tit. 26. part. 6.* ibi, *Pero*
ſi el guardador moſtraſſe razon derecha porque no po-
dieſſe fazar el inuentario, no le deuen deſapoderar de
los huerfanos, ni de ſus bienes, &c. Vnde iuſta cauſa
non conficiendi inuentarium excuſans tutorem, vel
curatorẽ erit teſtatoris ſpecialis voluntas confectio-
nem inuentarij remittentis, vt per Anton. Piag *de tu-*
tor. & curat. quæſt. 7. n. 15. Molin. *d. tract. 2. diſp. 224.*
num. 12. Gutier. *d. part. 2. cap. 1. n. 35.* vbi *num. 36.* am-
10 pliat, vt non tantùm procedat in tutore teſtamen-
tario, cuius fidem viſus eſt teſtator approbare, ſed
11 etiam in legitimo, & datiuo, *num. 37.* ampliat etiam
non ſolùm ſi teſtator expreſſè vetuerit confectionẽ
inuentarij, ſed etiam ſi eam tacitè emittat ſimplici-
ter. Verùm rectè aduertunt Couarr. *lib. 2. variarum* 12
cap. 14. num. 4. Molin. *d. diſput. 224. num. 12.* Gutier.
d. part. 2. cap. 1. num. 38. & ſeq. poſſe iudicem tutori
iniungere vt inuentarium conficiat, ſi id expedire iu-
dicauerit ad rectam bonorum adminiſtrationem,
non obſtante prędicta remiſſione. Addit etiam idem
Gutier. *d. cap. 1. n. 55.* tutorem, vel curatorem ad lites
non teneri facere inuentarium, & *num. 94.* ait quòd
omnes res debent ſcribi per ſigna & confinia, &
num. 95. & 96. tradit non requiri in inuentario.

Et inſtrumentorum, &c.] Nota quòd in inuenta- 13
rio non ſunt ponenda debita quæ pupillus debet, ſed
quæ ipſi debentur, Baëç. *dict. cap. 2. num. 52.* Gutier.
d. part. 2. cap. 1. num. 30. & num. 91. nec citandi ſunt 14
creditores, ac debitores, ac alij intereſſe habentes.
Stephan. Gratian. *d. cap. 711. num. 5.*

Ita tamen vt ex mobilibus aut prædia idonea com- 15
parentur, &c.] Notatur ad hoc quòd ex pecunia pu-
pilli tutor prædia emere debet, & occaſione emendi
ceſſante, aut deficiente, pecuniam ſub vſuris collo-
cabit, vt per Couarr. *lib. 3. variarum cap. 2. num. 1.*
Grammat. *deciſ. 103. num. 22. & 23.* Decian. *conſil. 85.*
num. 32. vol. 2. Roland. *conſ. 49. num. 34. & 35. vol. 1.*
Surd. *de aliment. tit. vlt. quæſt. 46. num. 35.* Aldouin.
conſ. 41. à princip. Baëç. *de decima tut. cap. 2. num. 92.*
cum ſeqq. latè Gutier. *de tutelis, part. 2. cap. 9. per tot.*
Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 224. num. 17.* vbi per
hunc textum ait quòd pecunia in bonis minoris re-
perta, & quæ venditione fructuum, & aliarum rerum
mobilium, quas ſeruare non expedit, comparata fue-
rit, aut ex venditione rerum mobilium ſuperfuerit,
in vtilitatem minoris conuerti debet emendo ex il-
la, prædia vtilia minori; & *num. 18.* ſubdit per hunc
textum, quòd quando prædia congrua, quæ eme-
rentur, non inueniebantur, præcipiebantur tutores
tradere pecunias minorum ad vſuras, & *n. 19.* ex Co-
uarr. *d. lib. 3. var. cap. 1. n. 1.* reſoluit quòd prædia non
occurrerint, quæ emantur, teneri tutorem, aut cura-
torem pecuniam minoris tradere in honeſtum, ac ſe-
curum lucrum, alioquin teneri minori ad intereſſe
quantum æſtimabitur, quod ea via minor lucrari li-
citè poterat: & in prouinciis, vbi frequenter eſt em-
ptio annuorũ redditũum, ſaltem cum pacto de retro-
uendendo, vt frequentiſſima eſt in Regno Caſtellæ,
non excuſari tutorem ſi ad eiuſmodi lucrum occur-
rens pecuniam non tradat; in locis autem, in quibus
id non eſt frequens, vt in Luſitania, tradendam eſſe
mercatori, aut alteri ſimili ad licitam, & tutã nego-
tiationem; ſed per Ord. Reg. *lib. 1. tit. 87. §. 31. 34. 35.*
deponi eam præſcribitur vna cum gemmis, & rebus
aliis aureis, & argẽteis minoris in arca publica ad id
deputata, nec inde extrahi, niſi vt ſuo tempore red-
datur, vel vt inde prædia, aut annui redditus minori
emantur, vel congrua ſuſtentatio illi tradatur, debi-
tave illius ſoluantur. Gutier. *dict. part. 2. cap. 9. num. 5.*
cum ſeqq. vbi quòd tutor, vel curator hodie tenetur,
pecuniam pupilli vel in emptionem prædiorum ex-
pendere, vel eam alicui mercatori tradere ad partem
honeſti, & liciti lucri recipiendam, & *num. 10.* quòd
tutori deponenti pecunias pupillares ad lucrũ apud
campſorem communiter eo tempore reputatum vi-
rum bonum, hoc eſt, idoneum, licèt poſtea deco-
quat, & aufugiat, non eſt ſibi imputandum, idem ſi
caſu fortuito perdantur pecuniæ, ſeu merces, & *n. 14.*
quòd tutor qui dedit pecunias magnas ad ſocieta-
tem officij in perſonam alterius, qui poſtea deceſſit,
& prædictæ pecuniæ fuerunt perditæ, tenetur ad
damnum earum, & *n. 25.* quòd tutor, ſeu curator mo-
dicam pecuniam minoris non tenetur dare ad lu-
crum, Galganet. etiam *de tutel. lib. 2. tit. 9.*

Iuxta

16 *Iuxta antiqui iuris formam vſurarum*, &c.] Hæ vſuræ pupillares apud Chriſtianos hodie licitæ non ſunt, iamque tutores pupillis ſuis ad vſuras minimè tenentur, ſed ſolùm ad intereſſe damni emergentis, & lucri ceſſantis boni viri arbitrio, de quo Couar. *d. lib. 3. variarum cap. 2. à princ.* Baëç. *de decima tut. cap. 2. n. 92. cum ſeq.* Gaſp. Roderic. *de annuis reddit. lib. 3. q. 10. num. 11.* Solis *de cenſib. lib. 1. cap. 3. n. 13. verſic. ex eadem*, Molin. *d. diſput. 224. num. 18. prope fin.* Gutier. *d. part. 2. cap. 9. num. 4.* Franc. Hieron. de Leo *Valent. deciſ. 18. num. 2. cum ſeqq. lib. 1.*

S V M M A R I V M.

1 *Debitor pupilli ſoluens tutori ex præcepto iudicis pleniſſimam conſequitur liberationem. idem ſi ſine iudice ſoluat annuum redditum, vel alicuius rei penſionem, num. 2. 3. ſimplex auctoritas iudicis ſufficit, quamuis illa non ſit præceptiua, num. 4. inter ſolutionem factam tutori, vel curatori diſtinguitur, num. 5.*

6 *Penſiones, & annui redditus rectè tutori ſolui poſſunt ſine decreto iudicis.*

L. Sancimus. XXV.

Imp. IVSTIN. A. *Ioanni P.P.*

1 DEbitor pupilli ſoluens tutori ex præcepto iudi-
2 cis pleniſſimam conſequitur liberationem; idem ſi ſine iudice ſoluat annuum redditum, vel alicuius rei penſionem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*

3 Hanc eandem concloſionem ex hoc textu deſumunt *l. Hiſpan. 4. tit. 14. part. 5. vbi gloſſ. 1.* Eſcobar *de ratiocin. cap. 40. n. 1.* Gutier. *de tutel. p. 2. cap. 22. per tot.* Anton. Gom. *lib. 2. var. cap. 14. n. 4.* Vincent. de Franchis *deciſ. 206. num. 13.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 32. n. 14. cum ſeqq.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verb. læſis, n. 59. C. de in integr. reſtit. min.* vbi *n. 67.* aſſerit debitorem, cui iudex præcepit vt ſolueret, non teneri appellare cùm credere teneatur iudicem ex iuſta cauſa ad id præcipiendum motum fuiſſe, latè & eleganter Iacob. Cancer. *var. reſolut. part. 1. cap. 6. de ſolut. & liberat. num. 116. cum ſeqq.*

4 *Si iudex hoc pronuntiauerit*, &c.] Ergo ſimplex auctoritas iudicis ſufficit, quamuis illa præceptiua non ſit, vt inſinuat *d. l. Hiſpan. 4.* ibi, *otorgamiento o mandamiento*, Maurit. *de in integrum reſtit. cap. 278.* Sed meritò Cald. Pereira *dict. verbo læſis, num. 65. in verſic. ego aduerto*, & Gutier. *d. part. 2. cap. 22. num. 25.*
5 *verſic. ab his omnibus*, diſtinguunt inter ſolutionem factam tutori, vel curatori, & ſolutionem factam ipſi minori, vt in illo caſu ſofficiat ſimplex auctoritas, & permiſſio iudicis, qui ei ſolui poterat, vt probatur in hoc text. in hoc verò exigitur iudicis præceptum, & expreſſa compulſo vt debitor liberetur ſoluens minori abſque vllo reſtitutionis timore, quia minori ſolui non poterat, & ideo certa tunc requiritur licentia Præſidis, quòd creditor, cui mandat ſolui, eſt minor, vt *in l. ait prætor, §. prætermittitur, ff. de minorib.* ibi, *putà ſi allegans minorem eſſe, compulſus ſit ad ſolutionem, nihil ei imputandum*, &c. obſeruat tamen idem Gutier. *eod. cap. 22. n. 27.* quòd quoties tempore ſolutionis etiam cum iudicis decreto factæ læſio interceſſit, veluti ſi quid minus debito ſoluitur tempore, aut loco, non eſt deneganda reſtitutio minori aduerſùs præfatam læſionem, quam non excludit præceptũ iudicis, ſiquidem in eo quoque læſus fuit minor.

Non autem hanc legem, &c.] Notatur ad hoc quòd 6
penſiones, & annui redditus rectè tutori ſolui poſſunt ſine iudicis decreto, vt per Anton. Cioffi. *conſ. 9. num. 4. vol. 1.* Cancer. *d. part. 1. cap. 6. de ſolut. & liberat. num. 119.*

S V M M A R I V M.

1 *Tutor, vel curator ſi auctoritatem præſtat pupillo, vel adulto adeundi hæreditatem ex teſtamento, in quo tutor ipſe eſt præteritus, aut exhæredatus, ſibi non præiudicat quominus teſtamentum expugnare poſſit.*

2 *Tutor ſi tanquam tutor agat, iuri ſuo non præiudicat.*

3 *Conſentiens iura ſua perdit.*

4 *ex eo quod Tutor geſſit, finita tutela actio in pupillum datur.*

L. Cùm quædam mulier. XXVI.

Idem A. Ioanni P.P.

SI tutor vel curator auctoritatem præſtat pupillo, 1
vel adulto adeundi hæreditatem ex teſtamento, in quo tutor ipſe, vel curator eſt præteritus, aut exhæredatus, ſibi non præiudicat quominus teſtamentum expugnare poſſit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*

Notatur ad hoc quòd ſi tutor tanquam tutor 2
agat, iuri ſuo non præiudicat, qui non ſponte ſua, ſed ex neceſſitate officij id facit, vt per Tiraquel. *de retractu lign. §. 1. gloſſ. 9. num. 141. cum ſeqq. & n. 266. & 271.* Menoch. *conſ. 58. num. 53. lib. 1.* Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 1. num. 22.*

Ipſe iura ſua perdit, &c.] Notatur ad hoc quòd 3
conſentiens iura ſua perdit, vt per Tiraquel. *d. §. 1. gloſſ. 9. num. 269. & de iure mariti gloſſ. 5. num. 145. & in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, num. 348. C. de reuocand. donat. & de iure conſtituti part. 3. limit. 25. num. 15.*

Inuenimus autem generaliter definitum, &c.] Nota- 4
tur ad hoc quòd ex eo quòd tutor geſſit, finita tutela actio in pupillum datur, vt per Donat à Fina *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 23. n. 35. pag. 363.*

L. Conſtitutione. XXVII.

Idem A. eidem.

DEclaratur *l. ſancimus, in fin. ſupr. hoc tit.* quæ loquitur de fœneratitia cautione, vt habeat locum in principali debito, non in vſuris, quia illæ poſſunt ſolui ſine iudice, ſicut penſiones, & annui redditus, dummodo etiam in vnum collectæ non excedant ſummam centum ſolidorum, nec biennij metas. Colligunt ex Ordin. Doctores citatij *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

S V M M A R I V M.

1 *Tutores, & curatores minores ſuos à litibus eis motis non defendentes, vt ſuſpecti veniunt remouendi, & etiam de proprio damnum reſarcire tenentur, & num. 2.*

3 *Conuentus ſiue lite conteſtata, ſiue ante (ſatiſdatione tamen præſtita) factus ſit demens, vel furioſus, ita quòd indiget curatore, debet ei curator ad litem dari per iudicem coram quo lis vertitur.*

4 *Minor ſi petit curatorem ſpecialiter ad certam litem, & ei cauſam iam motam, debet dari à iudice, coram quo illa lis, vel cauſa vertitur. habet locum in curatore ad vnam litem, num. 5. extenditur ad quemcumque iudicem, ſiue delegatum, ſiue ordinarium, num. 6. quamuis perſona non ſit illi iudici ſubdita, num. 7.*

8 *Curatorem ad litem dat non ſolùm Epiſcopus, ſed etiam eius officialis, prout Vicarius Præſidis, ita vt hoc etiam procedat in vicario foraneo.*

9 *Curatoris ad litem datio vt valeat, ſufficit dari ab illo, coram quo cauſa tractatur, dummodo ſit talis, cui competat de iure, & coram quo poſſit prorogari iuriſdictio.*

10 *Curator datus ad litem etiam cum decreto poteſt eodem modo reuocari, ſicut procurator, quamuis poſt litem conteſtatam non poſſit remoueri ſine cauſa.*

11 *aliud eſt dare Curatorem ad litem particularem, aliud ad lites in genere.*

12 *Tutores, vel curatores non tenentur de iudicio ſoluendo ſatisdare, ſed tantùm de iudicio ſiſti, & in eam cauſam bona minorum poſſunt ſine decreto obligare.*

13 *Læſio quæ infertur alicui, ex immediata diſpoſitione iuris, ita comprehendit pupillum, ſicut maiorem.*

14 *de Satiſdationibus in materia tutelæ, remiſſiuè.*

15 *Tutores, & curatores debent tempore ſuæ creationis ſpecialiter & expreſſim promittere, quod defenſionem minorum ſuſcipient ſine vlla dilatione, & num. 16.*

17 *Tutores, vel curatores poſſunt vendere fructus rerum minorum ſine decreto pro pretio tunc currenti in loco, & num. 18. poſſunt vendere, permutare, alienare ea mobilia quæ commodè ſeruari nequeunt, num. 18.*

L. Sancimus. XXVII. & vlt.

Idem A. Ioanni P.P.

1 TVtores, & curatores ſuos minores à litibus eis motis non defendentes vt ſuſpecti veniunt remouendi, & etiam de proprio damnum reſarcire tenentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Gaſp. Baëç. *de decima tut. cap. 2. num. 139.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 18. cap. 13. col. 3. & 4.* Molin. *de inſtit. tractat. 2. diſput. 225. num. 10.* Gutier. *de tutelis part. 2. cap. 4. à princip.* & præcipuè *num. 19.* ait quòd tutor tenetur defendere pupilli cauſam, nullamque vtilem occaſionem omittere. Arimio. Tepat. *variarum ſentent. tom. 1. tit. 479. cap. 4. in princip. verſic. tutores, pag. 932.* Galganet. *de tutelis, lib. 2. tit. 3. à num. 1.*

§. Sed ſi quis.

3 Siue lite conteſtata, ſiue ante (ſatiſdatione tamen præſtita) conuentus factus ſit demens, vel furioſus, ita quòd indiget curatore, debet ei curator ad litem dari per iudicem coram quo lis vertitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

4 Notatur ad hoc quòd ſi minor petit curatorem ſpecialiter ad certam litem, vel cauſam iam motam, debet dari à iudice, coram quo vertitur illa lis, vel cauſa, vt per Anton. Gom *tom. 2. variar. cap. 14. n. 17. prope fin.* Bellacomb. *tom. 1. commun opin. lib. 5. tit. 25.*
5 *num. 16. pag. 762.* vbi quòd habet locum in curatore ad vnam litem, latè Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.*
num. 2. cap. 115. num. 44. vbi extendit ad quemcumque 6
iudicem, ſiue delegatum, ſiue ordinarium, cùm hic
text. loquatur indiſtinctè, & non debeat reſtringi
potius de vno, quàm de alio, & *n. 45.* ampliat quam- 7
uis perſona non ſit illi iudici ſubdita, & *num. 48.* tra- 8
dit quòd non ſolùm Epiſcopus, ſed etiam eius officialis poterit dare curatorem ad litem prout Vicarius Præſidis, ita vt etiam procedat in vicario foraneo. & *num. 52.* poſt Mynſing. *centur. 1. obſeru. 87.*
num. 2. reſoluit quòd vt valeat datio curatoris ad li- 9
tem, ſufficit dari ab illo, coram quo cauſa tractatur,
dummodo ſit talis, cui competat de iure, & coram
quo poſſit prorogari iuriſdictio, & à *num. 55.* quòd 10
curator datus ad litem etiam cum decreto poteſt eodem modo reuocari ſicut procurator, quamuis poſt litem conteſtatam non poſſit remoueri ſine cauſa.
Quamuis ſupradicta rectè procedant in dando 11
curatore ad litem particularem, attamen aliud eſſet in dando curatore ad lites generales, tunc enim dabitur per iudicem originis, ſeu domicilij pupilli, quaſi tunc videatur datus ad omnes lites, quas poterit tractare, ſiue ſint intra ſuam prouinciam, ſiue etiam extra illam exiſtant, vt per Mynſing. *d. centur. 1. obſeruat. 87.* Bertrand. *conſil. 102. n. 17. lib. 3.* Caualcan *de tutor. & curat. n. 282. in fine, verſic. & in pupillo forenſe.* Stephan. Gratian. *d. cap. 115. num. 66.* vbi *n. 67.* de tutore dato ſimpliciter, quòd intelligatur ad omnes lites, & ad agendum, & contrahendum, & *n. 68.* cum Menoch. *conſil. 790. n. 3. lib. 7.* id intelligi, dummodo magiſtratus domicilij, ſeu originis minoris dederit curatorem generaliter ad cauſas; ſecus autem quando fuiſſet datus curator per eundem Magiſtratum ſpecialiter ad certam cauſam, tunc enim non poterit interuenire pro alia cauſa coram iudice alterius iuriſdictionis, immo nec coram iudice, coram quo illa ſpecialis cauſa tractatur, cùm fuerit limitata iſtius curatoris poteſtas quoad illam tantùm cauſam, pro qua fuit datus. & *num. 70.* quòd curator ad lites intelligitur ſolùm datus de litibus, quæ tunc temporis exiſtunt.

§. Defenſionem.

Tutores, vel curatores non tenentur de iudicato 12
ſoluendo ſatiſdare, ſed tantùm de iudicio ſiſti, & in eam cauſam bona minorum poſſunt ſine decreto obligare. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*
Notatur ad hoc quòd læſio quæ infertur alicui, 13
ex immediata diſpoſitione iuris, ita comprehendit pupillum, ſicut maiorem, vt per Anton. Gom. *l. 45. Tauri num. 25. poſt med. verſ. ex quo textu.*
De ſatiſdationibus in tutelæ materia vide Surd. 14
deciſ. 92. Paul. Montan. *de tutelis & cur. cap. 32. reg. 3.* Gutier. *in ſimili tract. part. 1. cap. 11. n. 10. cum ſeqq.*

§. Omne autem.

Tutores, & curatores tempore ſuæ creationis de- 15
bent ſpecialiter & expreſſim promittere quòd defenſionem minorum ſuſcipient ſine vlla dilatione. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 16
munt Tiraquel. *de iure mariti gloſſ. 7. n. 94.* vbi quòd verba, *iure vtilia facere, & inutilia prætermittere*, non ſufficiunt, neque ſatisfaciunt formæ, per quam tutor tenetur promittere expreſſam ſatisfactionem pupilli, & *n. 158.* quòd neceſſarium eſt vt curator expreſsè promittat defenſionem ſe pro pupillo ſuſcepturum, quaſi non ſatis ſit iuraſſe in genere, niſi illud ſpeciatim

ciatim interueniat,quod veluti pro forma hic §.exigit,Bellacomb.*tom.1.commun. opin. lib.5. tit.23. n.16. pag.762.* Iaſ.*in l.1.num.171.ff.ſi quis in ius voc.& in l.Prætor ait,in princ. num.9.ff. de noui operis nunt.* Menoch. *de præſumpt. lib.1.præſumpt.45. num.19.* vbi ait hanc legem requirere quòd quando tutor ſuſcipit tutelæ adminiſtrationem,debet expreſsè promittere ſe vtilia nomine pupilli facturum,& inutilia prætermiſſurum,ac etiam quòd ſine mora eius defenſionem ſuſcipiet,& propterea non ſatis erit,ait,ſi exprimat ſe facturum vtilia, & inutilia prætermiſſurum, &c. Gutier *de iurament.confirm.part.1. cap.73. n.1.* vbi quòd neceſſariò requiritur ad hoc vt tutela ſit valida quòd ſpecialiter tutor promittat quòd pupilli defenſionem abſque vlla dilatione ſuſcipiet,& *n.3.* tradit quòd licèt requiratur pro forma expreſſio defenſionis in tutela fienda,iuxta hunc text. tamen ſi interueniat iuramentum ſufficit quòd conſenſus in genere,& per verba æquipollentia interueniat, propter iuramenti appoſitionem,& reprobat Celſ.Hug. *conſ.24.num.19.* aliàs reſoluentem in terminis huius §. iuramentum non habere vim ſpecialis promiſſionis de defendendo.idem Gutier. *in tractat. de tutelis, part.1. cap.12. num. 31. verſic. textus nanque,* vbi plura refert, quæ tutores iurare ſolent coram iudice præſente tabellione cùm tutelam ſuſcipiunt, & *eod. num. verſic. ſed contrariam ſententiam,* tenet quòd tutela & geſta per tutorem valeant,etiamſi defenſio non ſit promiſſa per ea verba, ſed per æquipollentia, & citat Iacob.Mandel.*conſ.21.num.11.*Gaſp.Baëç *de decima tutor cap.1.n.68.cum ſeqq.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.19.num.18.cum ſeqq.* Fulu.Pacian.*de probat. lib.1. cap.26.num.80.* Camill. Borrel.*in ſumm.deciſ part.1. tit.60.num.400.*

§. Hiſque adiicimus. vlt.

17 Tutores, vel curatores poſſunt vendere fructus rerum minorum ſine decreto pro pretio tunc currenti in loco in quo diſtrahuntur. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

18 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Anton.Gom. *l. 40. Tauri num. 74. prope finem,*
vbi per hunc textum tradit quòd tutor, vel curator
licèt non poſſit alienare res immobiles minoris ſine
decreto, tamen bene poteſt alienare fructus earum
rerum abſque decreto & ſolemnitate,quia reputantur & iudicantur mobiles,Gregor.Lopez *l.15.gloſ.9. verbo a buena fe,verſic.aduerte,tit.16.part.6.* vbi quòd
tutor, vel curator non tenetur conſeruare frumentum,vel vinum minoris in tempus cariſtiæ,ſed poteſt
vendere occurrenti & communi pretio,neque tenetur mittere in alium locum, idem tenet Bobadil. *in ſua politica lib.3. cap.3. num.78. litt. D.* Molin. *de Inſtit.3.tractat.2.diſput.224. num.14.*vbi ex hoc text.tra-
19 dit quòd ea mobilia,quæ commodè ſeruari non poſſunt,vt veſtes attritas,iumenta minori non neceſſaria,triticum,vinum,& oleum,atque his ſimilia, poteſt ſine iudicis decreto vendere, permutare, atque alienare;& quòd vendere tenetur eiuſmodi res congruo tempore, neque tandiu expectare quouſque pereant, alioquin ſuo damno pereunt, nec tenetur tutor mittere triticum, & res alias in alium locum, vbi plus valeant,vt ibi vendantur, ſed ſatis eſt eos vendere vbi exiſtunt, neque tenetur expectare tempus,in quo nimio pretio vendantur,præſertim cùm, ſi ob multam moram corrumpantur,& pereant, tutoris, aut curatoris periculo pereant, ſed ſatis eſt ſi pretio ordinario in loco, vbi ſunt, vendantur, refert & ſequitur Gutier.*de tutel part.2.c.1.n.119. cum ſeqq.*

De periculo tutorum, & curatorum.

Tit. XXXVIII.

ADMINISTRATIONIS ſuſceptæ,vel neglectæ periculum ad tutores,vel curatores pertinet,de quo *in hoc tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tit.Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 13. cap. 10. num. 8. cum ſeqq.* Arimin.Tepat.*variarum ſentent.tom 2.tit.484.* Vtrùm tutor debeat potiùs dimittere res ſuas ſub periculo, & ſaluare pupillares,vel è contra? vide Galganet.*de tutelis,lib.3.queſt.38.*

SVMMARIVM.

1 *Tutores inſtructionis,vel notitiæ cauſa dati, licèt non adminiſtrent,tenentur de dolo,& culpa.*
2 *Tutor notitiæ cauſa datus non debet gerere.*
3 *Tutor notitiæ cauſa datus quis.*
4 *Tutor cauſa notitiæ datus poteſt perinde conueniri in omnibus,& adminiſtrationis,& acceſſionis iure atque cæteri tutores.*
5 *Tutoris appellatione continetur curator.*
6 *Scire, & ſcire debere, paria.*

L. Et multum. I.

Imp. ALEXAND. A. *Quarto.*

TVtores inſtructionis,vel notitiæ cauſa dati, li- 1
cèt non adminiſtrent, tenentur de dolo, & culpa, ac etiam tenentur alio modo ſuſpectos facere. Colligunt ex Ordin.Cyn.Bart.Salic.Angel. Fulgoſ. Bald.Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen.*in concord.*

Notatur ad hoc quòd tutor notitiæ cauſa datus 2
non debet gerere,quoniam non in hoc datur vt gerat,ſed vt contutores inſtruat, vt per Gaſp.Baëç. *de decim.tut.cap.6. num.23.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris
lib.12. cap. 14. num.3.* vbi etiam quòd notitiæ cauſa 3
datus dicitur tutor is, qui ad inſtruendos contutores,ſcilicet de rebus,& negotiis teſtatoris,vel pupilli datur.*& lib.13.cap.10.n.12. in fine.* Gutier.*in tractat. de tutel.part.1. cap.17. num.7.* vbi cum Baëç. *vbi ſupr. n.29.* ait non obſtare textum *in l.quæro, §.idem Pau-
lus,ff.de teſtament tut.* dum probat tutorem cauſa no- 4
titiæ datum poſſe conueniri perinde in omnibus, & adminiſtrationis, & acceſſionis iure atque cæteros tutores; quia debet intelligi de adminiſtratione naturæ ſuæ congruenti inſtruendo diligenter bona fide contutores,& in faciendo ſuſpectum eum qui ex dolo, vel negligentia dignus eſt vt remoueatur, vt in hoc text. habetur.

Notatur etiam ad hoc quòd appellatione tutoris 5
continetur curator, vt per Baëç *de decima tut. cap.3. num.11.* Azeued.*l.23.num.8.tit.11.lib.5.noue Recop.* Gutier.*d.part.1.cap.16.num.151.* latè Galganet.*de tutel.lib.3.quæſt.29.*

Sine ea quæ ſcire debent,&c.]Notatur ad hoc quòd 6
paria ſunt ſcire,& ſcire debere,vt per Tiraq.*de retractu lign §.12.gloſſ.1.num.9.& ad fin. tit. num.43.* Surd. *conſ 150.n.23.* Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ. tom.1. cap.194. num.1.* quos refero *de axiom. iuris vſufreq. axiom.174.num.29.*

SVMMARIVM.

1 *Adminiſtratio ſi eſt diuiſa in teſtatore, vel à iudice, periculum vnius non ſpectat ad alium, & num.2.*

3 *Tutor vnius prouinciæ non tenetur de facto alterius.*

L. Ad eos. II.

Idem A. Saturo.

1 SI adminiſtratio eſt diuiſa à teſtatore, vel à iudice, periculum vnius non ſpectat ad alium. Colligunt ex Ordinat. Doctores citati *in l.1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſiouem ex hoc text. deſumont Montan. *de tutel. cap. 39. num.* 173. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 13. *cap.* 10. *num.* 14. *verſic. diuiſa tamen*, vbi quòd tutor vnius prouinciæ oon tenetur de facto alterius. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela, num.* 13.

3

SVMMARIVM.

1 *ad Tutorem ſpectat periculum caſus fortuiti, ſi culpa præcedat caſum, non aliàs, & num.2.*

3 *Minoribus caſu fortuito læſis, non conceditur reſtitutio in integrum, ſecus ſi culpa tutoris caſus ipſe fortuitus præceſſerit.*

L. Si res pupillares. III.

Impp. PHILIPPVS A. & PHILIPPVS C. *Gratiano.*

1 PEriculum caſus fortuiti ſpectat ad tutorem, ſi culpa præcedat caſum, noo aliàs. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 13. *cap.* 10. *n.*9. *in fin.* Cardoſ. *in praxi iudic. & Aduoc. verb. tutela, n.*13.

3 *in fine.* Et per hunc text. tenet Galganet. *de tutelis, lib.* 2. *tit.* 25. *num.* 22. quòd licèt minoribus caſu fortuito læſis non concedatur in integrum reſtitutio, tamen ſecus erit ſi culpa tutoris caſus ipſe fortuitus præceſſerit, & citat Surd. *conſ.*12. *num.*58. & *deciſ.*87. *in princ.*

L. Tutoribus. IV.

Iidem A. & C. Floro.

1 TVtor, ſeu curator non tenetur de caſu fortuito. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem cooclusionem ex hoc textu deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 13. *cap.* 10. *n.*9. *verſ. cæterùm*, vbi exemplificat, putà ſi incurſu latronum res petierit, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela, num.*13. *in princip.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.*3. *quæſt.*19. *num.*7.

SVMMARIVM.

1 *Negligentia non adſcribitur ignoranti, nec periculum temporis ignoti.*

2 *Scientia quòd quis datus ſit tutor qualitercunque, non autem liquidis probationibus probanda eſt.*

3 *Notitiam præſumi eorum, quæ publicè facta, & notoria, vel de quibus in loco publica vox, & fama.*

4 *Scire quilibet præſumitur quod ad eius domum, quam inhabitat, eſt denuntiatum.*

5 *Præſumptio iuris probatio liquidiſſima.*

L. Si tutor petitus. V.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Seuero.*

NEgligeotia non adſcribitur ignoranti, nec periculum temporis ignoti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1 num.1. ſupr. hoc tit.* 1

Liquidis probationibus, &c.] Aduertit Galganet. *de tutel. lib.* 2. *tit.* 30. *num.* 2. quòd *in l. quidam, §. fin. ff. de adminiſtr. tut.* probatur ſcientiam quòd quis ſit datus tutor qualitercunque, non aotem liquidis probationibus probandam, in quo videtur contradicere textui *in præſenti*; ſed bene reſpondet quòd hîc loquitur quoad tutorem, qui dicit periculum tutelæ ad ſe non pertinuiſſe, ſed quia præſumptio eſt contra eum quòd ſciuerit, quia fuit ei ſignificatum, vel quia erat hoc notorium in loco, vbi erat tutor, neceſſe ideo habet tutor ad excludendam præſumptionem ſcientiæ probare liquidis probationibus eius ignorantiam. 2

Io gloſſ. *Oſtenderis, fin.* ibi, *vel publicè ſciebatur*, &c. Notatur ad hoc quòd præſumitur noritia eorum, quæ publicè facta ſunt, & ſunt nororia, vel de quibus eſt in loco publica vox & fama, vt per Grammat. *deciſ.*36. *n.*16. Socio. *regul.*176. *fallent.* 2. Pariſ. *conſil.*72. *num.*26. *lib.*2. Roland. *conſ.*54. *num.*3. *lib.* 1. Cephal. *conſ.*147. *num.*6. Viui. *tom.*1. *commun. opin. lib.*4. *tit. de probat. num.* 297. *pag.*508. Menoch. *remed.*16. *recuper. num.*34. & *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 13. *num.* 68. *cum ſeqq.* Aoton. Gom. *commun. tit. de regulis iuris concluſ.* 5. *num.* 18. *cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 637. *num.* 24. & *concl.* 879. *num.*16. & *concluſ.*1100. aliàs 1103. *num.*1. & 14. & *concluſ.*1231. aliàs 1237. *n.*2. & *concl.*1191. aliàs 1197. *n.*11. Sebaſt. Medices *de caſibus fortuitis, p.* 1. *q.*3. *n.*4. *verſic. ſi erat publicè notum*, & *num.* 10. *verſic. octauo*, Sfort. Odd. *de in integrum reſtitut. part.* 1. *quæſt.* 8. *num.*67. D. Barboſ. *in l.*2. *in princip. part.* 1. *num.*75. *ff. ſoluto matrim.* Fariuac. *fragment. crimin. part.*2. *litt. I. num.*104. 3

In eadem gloſſ. ibi, & *ad domum tuam fuerat denuntiatum*, &c. Notatur ad hoc quòd quilibet ſcire præſumitur quòd ad eius domum, quam inhabitat, eſt deountiatum, vt per Tiraquel. *de retractu lig.* 9. *gloſſ.*2. *num.*40. 4

Io eadem gloſſ. ibi, *quia probationes legum liquidiſſimæ ſunt*, &c. Notatur ad hoc quòd iuris præſumptio dicitur liquidiſſima probatio, vt per Iaſ. *in l. licet Imperator, num* 8. *ff. de legat.*1. Felin. *in rubr. de probation. num.* 2. Afflict. *deciſ.* 13. *num* 24. Corraſ. *in l. admonendi, part.* 3. *num.*14. Alciat. *de præſumpt. part.* 5. *in princip. num.*4. Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, num.*158. *ff. de reuocan. donat.* Couarr. *lib.*3. *variarum cap.*6. *num.*1. Menoch. *remed.*14. *recuper. num.*400. & *de præſumpt. lib.*1. *præſumpt.*36. *num.* 3. & 8. & *præſumpt.*47. *num.*3. Maſcard. *de probat. concluſ.*1221. *n.*11. Gonzal. *ad reg.*8. *Cancell. §.*7. *proœm. num.*141. D. Barboſ. *in prælud. l. ſi mora* 10. *num.*33. *in fine, ff. ſolut. matrim.* 5

SVM

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Tutelâ finitâ finitur periculum adminiſtrationis. intellige, vt num. 2. niſi fortè finitâ tutelâ tutor in eadem adminiſtratione perſeuerârit, numero 3.*

L. Temporis. VI. & vlt.

Jidem AA. *&* CC. *Epicteto.*

1 TVtela fioita finitur periculom adminiſtrationis. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit*

2 Intellige ſi tutor admonuerit minorem vt petat ſibi curatorem, ſecundùm Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 16. num. 142.* in tantum quòd ſi tutela finita qoid interim ex rebus minoris vſque ad 25. annum perierit, damno & periculo tutoris pereat, niſi puberem admonuerit, vt petat ſibi curatorem, *l. ita tamen, §. ſi tutor, ff. de admin. tut l. à tutoribus, §. 1. & l. tutores qui poſt, ff. de eod. tit.* quæ iura in id cirat Gutier. *d. cap. 16. num. 147.* Vnde ſi poſt finitam tutelam damnum acciderit, ad eos, qui fuerunt totores, gerendæ rei noo pertinet periculom, vt pet Galganet. *eod. tract.*
3 *de tutel. lib. 2. tit. 25. num. 27.* vbi addit, niſi fortè finita tutela tutor in eadem adminiſtratione perſeuerauerit, per *l. tutor. 11. C. arbitr. tutela*, ſubdítque ſi ea, quæ poſt finitam tutelam tutor geſſit cum his, quæ in tutela geſta ſunt, noo ſint conoexa, neque cohæteant, de his non tutelæ actione, ſed negotiorum geſtorum teneri.

Quando ex facto tutoris, vel curatoris minores agere, vel conueniri poſſunt.

Tit. XXXIX.

EX facto tutoris, vel curatoris minot agete non poteſt, exceptis certis caſibus, I. Si tutor, vel curator prædia minoris locauit, *l. 4.* II. Si pecuniam minoris credidit, licèt non minori, ſed ſibi reddi ſtipulatus ſit, *l. 2.* Ex facto tutoris, vel curatoris minor conueniri nequit, niſi I. pecunia, quam tutor, vel curator nomine minoris mutoam ſumpſit, in tem minotis verſa ſit, *l. 3.* II. is, qui tutorio, vel curatorio nomine condemnatus eſt, officium depoſoetit, *l. 1.* Scripſerunt in hanc rubt. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide Gutier. *de tutel. part. 2. cap. 23.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 23. cap. 10. num. 36. cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 1. tit. 486.* Gaganet. *de tutel. lib. 1. tit. 1. num. 22. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra tutorem, vel curatorem, finito efficio non mandatur executioni in eos, ſed in domum principalem, & num. 2.*

3 *Tutor & curator non tenentur finite efficio ex contractu ſuper re pupilli facto.*

4 *in bonis Tutoris non fit executio quando fuit condemnatus pro pupillo tutorio nomine, ſed fit in bonis pupilli. Limita vt num. 5. 6.*

L. Iuliana. I.

Imp. IVSTINIAN. A. *Septimio.*

SEntentia lata contra tutorem, vel curatorem fi- 1
nito officio non mandatut executioni in eos, ſed in dominum principalem. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Bntrig. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 67.* verſo, Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordam.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſp. 17. tit. 16. part. 6. ibi, *e ſi ſemencia fueſſe dada ſobre tales pleitos contra el guardador non deuen fazer entregua porende en los ſus bienes, mas en los del moço, que touieſſe en guarda.* Boër. *deciſ. 273. num. 5. verſ.*
ſed ſecus, vbi per hunc text. tenet quòd tutor & cu- 3
tarot finito officio non teneotut ex conttactu ſuper re pupilli facto, Marant. *de ordine iudic. part. 6. actu*
3. de executione ſententia num. 38. pag. mihi 443. vbi 4
quòd in bonis tutoris non fit executio quando fuit condemnatos pro pupillo, tutorio nomine, ſed fit in
bonis pupilli; quòd limitat oon procedere quando 5
executio fieret pro condemnatione expenſarum, Duen. *reg. 275. num. 8.* Gutier. *de tutel. part. 2. cap. 4. num. 12.* vbi quòd ſententia lata cootra tutorem, vel curatorem non debet exequi in eius bonis, ſed in
bonis ipſius minoris, & *num. 13.* limitat quando exe- 6
quutio fieret pro condemnatione expenſarum ſi tutor non habuit iuſtam cauſam litigandi, & proptetea fuit condemnatus in expenſis, quia tunc executio fit contra eum, & non contra pupillum. idem Gotier. *d. part. 2. c. 13. c. 23. n. 1.* vbi quòd non debet fieri in bonis tutoris, vel curatoris exequutio pro debitis minorum, ſi res eorum non teneant. Galganet. *in ſimili tract. lib. 3. quaſt. 40. num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Tutoris ſtipulatione ſuper re pupilli, pupillo quaritur vtilis actio.*

2 *Pecunia non praſumitur ſoluentis quando quis vt adminiſtrator, vel tutor emeret aliquid ſimpliciter pro vniuerſitate, vel pupillo. Quid ſi tutor, vel curator plures poſſeſſiones ex pecunia minoris emerit, & minor pre parte eas velit, & pro parte ſuam pecuniam cum vſuris, num. 3.*

3 *Empta ex pecunia furioſi, vel prodigi, cui bonis interdictum, vel alterius, qui ſub cura eſt, efficiuntur furioſi, vel prodigi, ſi eam velit vendicare.*

5 *Pupillus ſi in ſubſidium ageret rei vendicatione, extraneo non exiſtente ſoluendo, tunc pupillo competit remedium reale, ne aliàs iacturam patiatur, & damnum.*

L. Et ſi tutores. II.

Imp. ALEXANDER A. *Sorarcho.*

EX ſtipulatione tutotis ſuper re pupilli, pupillo 1
quæritur vtilis actio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1 num. 1 ſup. hoc tit.*

Cùm pecuniam pupillarem crederent, &c.] Nota- 2
tur ad hoc quòd pecunia non præſumitor ſoluentis qoaodo quis vt adminiſtrator, vel tutor emeret aliquid ſimpliciter pto vniuerſitate, vel pupillo, qoia

præſumitur emiſſe de pecunia vniuerſitatis, vel pupilli, vt per Fab. de Monte *in tract. de empt. & vendit. quæſt. vlt. num.* 2. Menoch. *conſ.* 80. *num.* 2. *verſ. quinimo*, Maſcard. *de probat. concl.* 1159. aliàs 1164. *num.* 9. & alios per me citatos *in collect. ad l. ſi vt proponis, C. de rei vend.* Si verò tutor, vel curator plures poſſeſſiones ex pecunia minoris emerit, & minor pro parte eas velit, & pro parte ſuam pecuniam cum vſuris, tunc enim non erit audiendus niſi omnes poſſeſſiones capiat, Baëç. *de decima tut. cap.* 18. *num.* 14. Eſcobar *de ratiocin. cap.* 14. *num.* 34. *verſ. quòd ſi plures*, Roderic. *de annuis redditib. lib.* 3. *quæſt.* 10. *num.* 6. Gutier. *de tutel. part.* 3. *cap.* 1. *num.* 84. Sic etiam ſi per tutorem, vel curatorem cum pecunia pupilli, vel minoris ematur res feudalis, tunc ea minoris non efficitur, quia aſſenſus eſt ſtricti iuris, & non extenditur de perſona in perſonam, ac agitur de domini intereſſe, ita Pereira *in addit. ad Grammat decíſ.* 103. *num.* 114. ſic quoque ſi res ematur ex pretio rei minoris, ſeu pupilli, tunc res empta non efficitur minoris, nec eam vendicare poterit, ſed emptori quæritur. nam multum differt aliquid eſſe emptum ex pecunia pupilli, vel ex pecunia redacta ex venditione rerum pupilli, Pariſ. *conſ.* 80. *num.* 10. *lib.* 8. Menoch. *conſ.* 213. *num.* 66. Surd. *decíſ.* 15. *num.* 6. Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 3. *tit. de empt. reſol.* 1. *verſ. ſecundò declaratur ſub num.* 6.

4 In gloſſ. *Vtilis actio.* ibi, *& furioſo, & prodigo*, &c. Notatur ad hoc quòd res empta ex pecunia furioſi, vel prodigi, cui bonis interdictum eſt, vel alterius, qui ſub cura ſit, efficitur furioſi, vel prodigi ſi eam velit vendicare, vt per Euard. *in locis legal. in loco de minor. ad furioſ. prodig. mentecapt.* 70. *num.* 4. *verſic. quartò ex iſto ſequitur*, Anton. Gom. *l.* 53. *Tauri num.* 36. *verſ. ſecundus caſus*, Gutier. *de tutel. part.* 3. *cap.* 1. *num.* 83. Alexand. Trentacinq. *d. reſol.* 1. *num.* 6. *verſ. in ſecunda, in fine.*

5 In ead. gloſ. ibi, *in addit.* ibi, *niſi in ſubſidium*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi in ſubſidium pupillis ageret rei vendicatione, extraneo emptore non exiſtente ſoluendo; tunc pupillo competit remedium reale, ne aliàs iacturam & damnum patiatur, vt per Alexand. Trentacinq. *d. reſol.* 1. *num.* 6. *verſ. declaratur hæc concluſio.*

SVMMARIVM.

1 *Pecunia mutuò ſumpta per tutorem ſi in vtilitatem pupilli eſt conuerſa, in pupillum competit actio, & num.* 2. *cui autem incumbat probatio, creditorine, mutuum fuiſſe verſum in vtilitatem minoris, vel minori non verſionem in eius vtilitatem, num.* 3. *&* 4.

L. Si in rem. III.

Imp. GORDIAN. A. *Prudentiano.*

1 SI pecunia mutuò ſumpta per tutorem in vtilitatem pupilli eſt conuerſa, in pupillum competit actio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.* 3. *tit.* 1. *part.* 5. Gregor. Lop. *l.* 59. *vol que no entrara tit.* 18. *part.* 3. Bobadil. *in ſua politica lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 87. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 300. *num.* 12. *verſ. minor*, Gutier. *de tutel. part.* 2. *cap.* 21. *num.* 11. Maſcard. *de probat. concl.* 1167. *num.* 1. *cum ſeqq.* Sfort. Odd. *de in integ. reſtitut. part.* 2. *quæſt.* 51. *art.* 4. *cum duobus ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 8. *tit.* 6. *num.* 3. *cum ſeqq.*

Quæſtio tamen inter Doctores eſt admodum 3
controuerſa, cui ſcilicet incumbat onus probandi, an creditori, mutuum fuiſſe verſum in vtilitatem minoris, vel minori non verſionem in eius vtilitatem? Et quòd in mutuo fœneratio creditor teneatur probare verſionem, in mutuo verò gratuito quod minor non verſionem in eius vtilitatem, tenent Anton. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 14. *n.* 2. *verſ. quintò infertur*, Sfort. Odd. *d. part.* 2. *quæſt.* 51. *art.* 5. *à num.* 46. *vſque ad num.* 54. vbi hanc dicit magis communem opinionem, Maſcard. *d. concl.* 1167. *num.* 5. *cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *d. lib.* 8. *tit.* 6. *num.* 6. *cum ſeqq.* Molin. *d. diſp.* 300. *verſ. quòd ſi is*, Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 8. *de contractu mutui, & vſura quæſt.* 1. *ſect.* 3. *num.* 11.

Nihilominus tamen contrariam opinionem, im- 4
mo quòd in mutuo ſiue fœneratio, ſiue gratuito, teneatur creditor probare verſum fuiſſe mutuum in vtilitatem minoris, meritò ſuſtinent Matheſil. *ſing.* 58. *incip. Nota vnum caſum quotidianum*, Rebuff. *ad leges Galliæ tom.* 2. *tract. de reſtitut. art.* 1. *gloſſ.* 1. *num.* 21. Pinel. *in l.* 2. *C. de reſcind. vendit. part.* 3. *cap.* 1. *num.* 31. *&* 33. Menchaq. *controuerſ. vſufreq. lib.* 3. *cap.* 66. *per tot.* & præcipuè *num.* 6. *verſ. quid dicendum*, vbi aſſerit hanc eſſe longè veriorem, Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate num.* 30. *C. de in integ. reſtitut. minor.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 2. *tit. de minorib. reſol.* 6. *num.* 5. *verſ. contrariam opinionem*, & videtur de iure Regio Hiſp. tenenda ex *l.* 3. *tit.* 1. *part.* 5. vbi Greg. Lop. *gloſ.* 1. *in verſ. extende etiam, & in verſic. tamen ſecundum hanc legem.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor ſi finito officio perſeuerat in adminiſtratione, ipſe tenetur, & ex eius contractu vtilis actio domino quæritur. Si poſt pubertatem in adminiſtratione perſeuerauerit, tutelæ actione totius temporis rationem præſtare cogitur: ſecus ſi poſt adminiſtrationem eiſdem rebus ſe minimè immiſcuerit, num.* 3. *Caueat tutor poſt finitam tutelam curatorem dari minori, vt non teneatur, num.* 3.

L. Si ij, qui. IV.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Maximiano.*

SI finito officio tutor perſeuerat in adminiſtratio- 1
ne, ipſe tenetur, & ex eius contractu vtilis actio domino quæritur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſuprà hoc tit.*

Aduertit Gutier. *de tutel. & curis part.* 2. *cap.* 19. 2
num. 11. *per l. tutor poſt pubertatem* 11. *C. arbit. tutelæ*, quòd ſi tutor poſt pubertatem in adminiſtratione perſeuerauerit, tutelæ actione totius temporis rationem præſtare cogitur: ſi autem poſt finitam adminiſtrationem in eiſdem rebus minimè ſe immiſcuerit, temporis quod inſequitur periculum ad eum
non pertinet, & *num.* 16. caueat, inquit, tutor ad hoc 3
vt non teneatur poſt finitam tutelam, quòd petat minori curatorem dari: nam ſi quid interim petierit, tenetur, *l. ita autem, §. ſi tutor. ff. de admin. tutor.*

Si

Digitized by Google

Si ex pluribus tutoribus, vel curatoribus omnes, vel vnus agere pro minore, vel conueniri poßint.

TIT. XL.

VNvs ex pluribus tutoribus, vel curatoribus litem mouet, aut ſuſcipit; vel qoia litigare alij nolunt, *l.* 1. vel quia non poſſunt, quia tutelæ diuiſio eos ah hac actione excludit, puta quia ſunt tutores rerum in alia ptooincia conſtitutatum, *l.* 2. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſem. Et pluribus tutoribus conſtitutis quomodo ſinguli teneantur, Gutier. *de tutel. & curis part.* 1. *cap.* 15. *per tot.* Galganet. *in ſimili tract. lib.* 2. *tit.* 23. *num.*16. 1

SVMMARIVM.

1 *Vnus ex tutoribus poteſt cauſam defendere aliis negligentibus, & num.* 2.

3 *Tutorum quilbet officium habet in ſolidum. ſi omnes tutores velint agere, vel conueniri, poſſunt, & debent admitti, num.* 4.

5 *Vnus tutor ex pluribus non poteſt alteri adminiſtrationem adhibere in ſolidum ipſo nolente, vel non valente adminiſtrare. Quid ſi plures tutores fuerint in teſtamento relicti, cum clauſ. quòd ſimul & coniunctim, &c. vno mortuo tutela expirauerit quoad omnes, num.* 6.

L. Ab vno. I.

Imp. ANTON. A. *Caßio militi.*

1 VNus ex tutoribus poteſt cauſam defendere aliis negligentibus, quia eorum quilibet habet officium in ſolidum. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel: Fulgoſ. Bald Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næui.remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.* 17. *tit.* 16. *part.*6. ibi, *E ſi fueren los guardadores dos o mas cada vno dellos puede eſto fazer, maguer el otro non eſtuuieſſe preſente*, vbi Greg. Lop. *gloſſ.* 2. *verbo cada vno dellos*, Kitchou. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 27. *de auctorit. præſtan. num.* 6. *pag.*766. Iacob Cancer. *variar. reſolut. part.* 1. *tit.* 7. *de tutorib. num.* 26. *in princip.* vbi quòd quilibet tuto-
3 rum officium in ſolidum habet. idem dicit Rota *deciſ.*211. *num.* 2. apud Farin *part.* 2. *recentior.* Gutier. *de tutel part.* 1. *cap.* 15. *à num.* 1. & *part.* 2. *cap.* 4. *n.* 1. *in fine.* Galganet. *eod. tract. lib.* 2. *tit.* 23. *num.*16.

4 In gloſſ. *Noluerint, fin.* ibi, *ſed ſi omnes vellent agere, vel conueniri, poſſunt*, &c: Notatur ad hoc quòd ſi omnes tutores velint agere, vel conueniri, poſſunt, & debent admitti, vt per Greg. Lop. *in d. l.*17. *gloſ.*2. *verbo cada vno dellos*, vbi cum Salicet. *in præſenti* tenet quòd ſi agant omnes, admittuntur vno & eodem libello, non diuerſis, quia omnium intereſt ratione officij, & communis periculi; ſi verò conueniantur, diſtinguit, aut pupillus eſt conuentus, & ſi omnes volunt deſenſionem ſuſcipere poſſunt. *l.* 1. *§ ſufficit, ff. de admin. tutor.* aut pupillus noo conuenitur, ſed tutor nomine pupilli, & tunc illo inuito alij non poſſunt defenſionem ſuſcipere, poſſunt tamen aſſiſtere cauſæ, ne colludatur. Vnde per hunc text. & gloſ. tenet Rota *deciſ.*671. *num.* 1. apud Farin. *part.* 2. *recentiſſim.* quòd vnus tutor ex pluribus non poteſt alteri adminiſtrationem in ſolidum inhibere ipſo nolente, vel non valente adminiſtrare, & *n.* 5. & 6. qoòd ſi fuerint plures tutores in teſtamento relicti cum clauſ. quòd ſimul, & coniunctim, &c. vno mortuo an quoad omnes tutela expirauerit

SVMMARIVM.

1 *Adminiſtratio quando eſt diuiſa à teſtatore, vel iudice, non debet vnus conueniri pro rebus ad adminiſtrationem alterius ſpectantibus, & n.*2.

3 *diuiſa Tutela vel cura ſiue à Præſide, ſiue ex voluntate teſtatoris, periculum tutelæ, ſeu curæ non pertinet ad contutores contutorum malè gerentium, ſed pro parte ſua quilibet conuenitur.*

L. Si diuiſum. II. & vlt.

Impp. CONSTANTIN. A. & LICINIVS C. *ad Symmachum.*

QVando adminiſtratio eſt diuiſá à teſtatore, vel 1
à iudice, non debet vnus pro rebus ad adminiſtrationem alterius ſpectantibus conueniri. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit 2
Galganet. *de tutel. lib.* 2. *tit.* 5. *num.* 11.

Hinc diuiſa tutela, vel cura ſiue à Præſide, ſiue 3
à teſtatoris voluntate periculum tutelæ, ſeu curæ non pertinet ad contutores contutorum malè gerentium, ſed pro parte ſua quilibet conuenitur, vt tenet Petr. Greg. *ſyntag. iuris p.* 2. *lib.*13. *cap.*10. *n.*11. *verſ. nam diuiſa*, idem tradit Gutier. *de tutel. part.* 1. *cap.* 15. *num.* 6. & vide poſita *in collect. ad l.* 2. *C. de diuid. tutel.*

Ne tutor, vel curator vectigalia (publica) conducat.

TIT. XLI.

AB hoc titulo explicare incipit ea, quæ tutoriæ, & curatoriæ adminiſtrationi ſunt contraria: quorum primum eſt publicorum vectigalium conductio; nemo enim ſimul poteſt tutelam, vel curam adminiſtrare, & vectigalia conducere, vt aut minoris fauor obſit fiſco, aut fiſci fauor noceat minori. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide Bertachin. *de gabell. p.* 3. *n.* 7. Girond. *eod. tract. part.* 3. *n.* 16. *cum ſeq.* Gutier. *de tutel. & curis part.* 1. *c.* 20. *n.* 16. & *ſeq.* & *de gabellis quæſt.* 182. *n.* 31.

SVMMARIVM.

1 *Tutor, vel curator prohibetur conducere vectigalia tutela non finita, vel ratione non reddita, ſub pœna falſi, quam euitat ſi ſponte ſatisfecerit vtrique; ante tutelam verò conducens excuſatur à periculo, & num.* 1.

3 *Tutores, ſeu curatores, qui conductores erant Regiarum gabellarum ante curam, & tutelam ſuſceptam, poſſunt conductionem proſequi, & non prohibetur eà vti.*

L. Competens iudex. Vnic.

Imp. ANTONIN. A. *Sexto.*

1 TVtor, vel curatot prohibetur vectigalia conducere tutela non finita, vel tatione non teddita ſub pœna falſi; quam euitat ſi ſponte ſatisfecerit vtrique; ante tutelam verò conducens excuſatur à periculo. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salic. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Siehard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.* 14. *tit.* 16. *part* 6. ibi, *Otro ſy no podria ſer guardador de huerfanos, tel que fueſſe obligado al Rey por razon que ouieſſe tenido, o tuuieſſe ſus cilleros, o ſus heredades, o otras rentas, de que le ouieſſe a dar cuenta.* & *ibi* Greg. Lop. *gloſſ.* 7. *verbo obligado al Rey.* Bertachin. *de gabellis part.* 3. *num.* 7. Gironda *in ſimili tract. part.* 3. *num.* 16. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 12. *cap.* 3. *num.* 13. *verſ. ad hoc capus*, vbi quòd non licet tutori, vel curatori pendente adminiſtratione tutelæ vectigalia publica conducere, Azeued. *l.* 6. *n.* 14. *tit.* 20. *lib.* 9. *noua Recop.* latè Paul. Montan. *de tutel. cap.* 31. *effectu* 3. Gaſp. Baëç *de decima tut cap.* 2. *n.* 119. Gutier. *de tutel. part.* 1. *cap.* 20. *num.* 17. & 19. *prope fin.* & *tract. de gabell. quaſt.* 132. *num.* 31.

3 *Poſtea tutorem*, &c.] Notatur ad hoc quòd tutores, ſeu curatores, qui conductores etant Regiarum gabellarum ante curam, & tutelam ſuſceptam, poſſunt conductionem proſequi, & non prohibentur ea vti, vt per Girond. *d. part.* 3. *num.* 16. Gutier. *d. tract. de tutel. part.* 1. *cap.* 20. *num.* 18.

De tutore, vel curatore, qui ſatis non dedit.

TIT. XLII.

SATISDATIO quoque non præſtita obſtat tutori, quominus gerere poſſit, *l.* 1. & *l.* 3. *in princip.* & *l. vlt. in princip.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 12. *cap.* 3. *num.* 10. & *ſeq.* Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 123. *à princip.* Henric. Bocer. *in diſput de vniuerſo iure claſſi* 1. *diſput.* 14. *num.* 129. Gutier. *de tutel. part.* 1. *cap.* 5. *per tot.* Camill. Borell. *in ſum. deciſ. part.* 3. *tit.* 13. *de fideiuſſor. num.* 224. *cum ſeqq.* Iacob. Cancer. *var. reſol. part.* 1. *cap.* 7. *de tutorib. num.* 38. *cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.* 2. *tit.* 472. *cap.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Tutor, vel curator, qui non ſatis dedit cùm debet, adminiſtrare prohibetur, & ad ſatisdandum compellitur.*

2 *Tutores ſatisdare debent rem pupilli ſaluam fore.*

3 *Ætatis legitima appellatione venit ætas naturalis & vera, id eſt,* 25. *annorum, non ficta, quæ beneficio Principis eſt, id eſt, diſpenſata.*

4 *Tutor teſtamentarius ſiue confirmatus à iudice, ſiue non, nunquam debet ſatisdare. idem eſt de curatoribus datis in teſtamento, num.* 5. *à fortiori idem dicendum de matre tutrice relicta per patrem pupilli in teſtamento, num.* 6. *niſi is tutor teſtamentarius ſit perſona malæ famæ, & incognita teſtatori, num.* 7.

8 *omnes Tutores ſatiſdant præter teſtamentarios. à tali ſatisdatione non eximi matrem & auiam, num.* 9.

10 *omnem Tutorem datiuum teneri ſatisdare. etiam legitimum, num.* 11.

12 *Patronus, & pater tutor legitimus an teneatur ſatisdare.*

L. Si non dum vobis. I.

Impp. VALERIAN. & GALLIEN. AA. *Titio & Flauio.*

TVtor, vel eutator, qui non ſatisdedit cùm debet, adminiſtrare prohibetur, & ad ſatisdandum compellitur. Colligunt ex Otdin. Cyn. Bart. Salicet. Fulg. Angel. Bald. Caſtr. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.* 68. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* 1

Notatur ad hoc quòd tutores ſatisdare debent 2
rem pupilli ſaluam fore, de quo vide Anton. Piag. *de tutor.* & *curat. quaſt.* 7. *num.* 21. *cum ſeqq.* Caualcan. *eod. tract. num.* 23. Roland. à Valle *conſ.* 48. *num.* 16. *vol.* 1. Vincent. Manxin. *in tractat. de tutela* 3. *quaſt. princ. num.* 3. & *quaſt.* 14. *princ. num.* 2. Paul. Montan. *de tutel. cap.* 32. *reg.* 7. *num.* 1. & 2. Marc. Anton. de Amatis *Marchia deciſ.* 63. *num.* 1. Hieron. Treutler. *ſelect. diſputat part.* 1. *diſp.* 16. *theſi* 5. Camill. Borrell. *in ſumma deciſ. part.* 3. *tit.* 13. *num.* 244. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 29. *princ. num.* 33. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 223. *num.* 1. & 4. Gutier. *de tutel. part.* 1. *cap.* 12. *à num.* 10. Henriq. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure claſſi* 1. *diſp.* 14. *num.* 129.

Ætas legitima.] Cuius appellatione venit ætas 3
naturalis & vera, ideſt, vigintiquinque annotum, non verò ficta, quæ beneficio Principis eſt, ideſt, diſpenſata, vt per Rebuff. *ad l.* 130. *verſ. legitima ætas, ff. de verbor. ſignif.* Menoch. *conſ.* 266. *num.* 31. Roland. à Valle *conſ.* 10. *n.* 15. *lib.* 2. Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom.* 8. *lit. V. concl.* 91. *num.* 6. quos & alios refero *de appellat. verborum vtriuſque iuris ſignif. appellat.* 10. *num.* 1.

In gloſ. *Idoneos.* ibi, *& nota teſtamentarium tuto-* 4
rem non ſatiſdare, &c. Notatur ad hoc quòd tutor teſtamentarius ſiue confirmatus à iudice, ſiue non, nunquam ſatiſdare debet, quia fides eius, & diligentia ab ipſo teſtatore approbata eſt, vt per Petr. Greg. *ſyntagm iur. lib.* 12. *cap.* 3. *num.* 10. Surd. *deciſ.* 91. *num.* 2. *in princ.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.* 2. *tit.* 482. *c.* 12. *verſ. tutor non adminiſtrat.* Manſuer. *in pract. tit. de tutore, & curat. num.* 2. Anton. Piag. *d. quaſt.* 7. *n.* 25. Iacob. Mandel. *conſ.* 21. *num.* 6. *in fine, lib.* 1. Capyc. *deciſ.*

*deciſ.*50.*ſub num.*3.*verſ.tertiò*, Ludou. Schrad. *de fen-*
dis part. 10.*ſect.* 20. *num.* 288. Vincent. Manzin. *d.*
*quæſt.*3.*tertia quæſt. princ. ſub num.*8. Camill. Bottel.
*d. part.*3.*tit.*13.*num.* 247. Cald. Pereita *in l. curato-*
torem, verbo ſine curatore, num. 117. *C. de in integr.*
reſtit.min. Gutier *d.tract. de tutel. part.*1. *cap.*5. *num.*1.
5 vbi *num.*2. idem dicit de curatoribua in teſtamento
6 datis, & *num.* 3. à fortiori idem dicendum aſſerit in
matte tuttice relicta per patrem pupilli io teſtamen-
7 to, & *num.* 4. limitat niſi is tutor teſtamentarius ſit
perſona malæ famæ, & incognita teſtatori. Molin.
*de Inſtit.tract.*2.*diſp.*223.*num.*2.
8 . In ead. gloſ. ibi, *ſed hodie*, &c. Notatur ad hoc
quòd omnes tutores ſatiſdant ptæter teſtamenta-
rios, vt per Anton. Queſada *diuerſ. quæſt. iuris cap.*3.
*verſ.ego exiſtimo,& cap.*11.*num.*3.Galgan.*de tutel.lib.*3.
quæſt. 23. *num.* 4. Iacob. Cancer. *var.reſolut. part.* 1.
cap. 7. *de tutorib. num.* 38. *verſ. hodie*, vt ſubdit à tali
9 ſatiſdatione mattem, & auiam non eximi, de quo
10 etiam Galganet. *de tutel. lib.* 3. *quæſt.* 21. Vnde om-
nem tutorem datiuum teneri ſatiſdare tradunt An-
ton. Piag. *de tutor. & curat. quæſt.*7. *num.*27. Spin. *d.*
*gloſ.*29. *num.*34. Baëç. *de decima tut. cap.* 2. *num.* 77.
Molin. *d. diſput.*223. *num.*4. Gutier. *d.part.*1. *cap.*12.
11 *num.*26. Surd. *d.deciſ.*91 *num.* 1. & etiam legitimum,
12 Galganet. *d.lib.*3.*quæſt.*20. vbi tamen *quæſt.*21.diſpu-
rat an patronus, & pater tutor legitimus teneatur
ſatiſdare?

SVMMARIVM.

1 *Tutor non ſatisdans inopia remouetur à tutela ſine*
infamia nota; ſecus ſi fraude, & in bonis defuncti
idoneus debet ſubrogari, qui à defuncti hæredibus
teneatur rationem exigere, & num 2.
3 *ad Officium aliquod exercendum admitti volens,*
pro quo cautio neceſſariò eſt præſtanda, ſi eam præ-
ſtare nequit, excluditur ab exercitio illius officij,
nec ſufficit iuratoria cautio.
4 *Tutores ſubrogati in locum defuncti exigent rationem*
tutelæ ab hæredibus defuncti.

L. Eum tutorem. II.

Iidem AA. & VALERIAN. C. *Emploio.*

1 TVtor non ſatiſdans ioopia remouetur à tutela
ſine ioſamiæ nota, ſecus ſi fraude, & in locum
defuncti idoneus debet ſubrogari, qui à defuncti
hætedibus teneatur rationem exigere. Colligunt ex
Ordinar. Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit
Arimin. Tepat. *var.ſentent. tom.*2. *tit.*480. *cap.*4. *verſ.*
*tutor non ſatisdans, & tit.*483. *cap.*13.*verſ. in locum de-*
functi.
3 *Si inopia hoc faciat*, &c.] Aduerte quòd, qui vult
admitti ad aliquod officium exercendum, pro quo
exercendo neceſſariò ex diſpoſitiooe legis cautio
præſtanda eſt, ſi eam præſtare non poteſt, exclude-
tur ab exetcitio illius officij, nec ſufficiet iuratoria
cautio, vt per Roland.*conſ.*43.*num.*47. *lib.*2. D. Bar-
boſ. *in l.diuortio*, §. *interdum num.*28. *verſ. non obſtat,*
ff. ſolute matrim. vbi ait textum hunc procedere ſpe-
cialiter in caſu.
4 *Et in locum defunctorum*, &c.] Notatur ad hoc
quòd tutores ſubrogati in locum defuncti exigunt
rationem tutelæ ab hęredibus defuncti, vt per Iacob.
Cancer. *var.reſolut.tom.*1.*cap.*7.*de tutorib.num.*37.

SVMMARIVM.

1 *Geſta à tutore, qui non ſatisdedit, in minoris præiudi-*
*dicium, ipſo iure nulla ſunt, & num.*2.
3 *Tutores, & curatores, qui ſatisdare tenentur, ſi an-*
tequam ſatisdent, aliquid alienent, vel contra-
ctum faciant, aut ſententia in cauſa minoris contra
eos detur, omnia ſunt ipſo iure nulla.
4 *Tutor antequam ſatisdederit rem pupilli ſaluam*
fore, non poteſt adminiſtrare, nec tutelam gere-
re, niſi iudicio expertus ſententiam reportauerit
pro pupillo. poſſe tutorem adminiſtrationem ge-
rere ſatisdatione non præſtita ex conſuetudine
Curiarum patriæ Delphinalis, quæ ſeruatur, &
*toleratur, num.*5.
6 *Tutor ante præſtitam ſatisdationem poteſt non pro-*
curatorem, nec actorem in iudicio facere, nec com-
parere per ſeipſum: neque adminiſtrare, niſi tem-
*pore peritura, num.*7. *vel niſi fortè patrimonium*
*pupilli ſit modicum, num.*8.

L. In dubium. III.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Stratonicæ.*

GEſta à tutore, qui ooo ſatisdedit, ſuot ipſo iure 1
nulla in præiudicium minoris. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *in l.*1 *num.*1 *ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Afflict. *deciſ.*265.*in fine*, Aoton. Capyc. *deciſ.*50.
*n.*1.*& deciſ.*87.*ſub num.*1. Cornazan. *Lucenſi deciſ.*133.
verſ.quintum eſt. Iacob. Mandel. *conſ.*21.*num.*6. *vol.*1.
Caualcan. *de tutor.& curat.num.*23. Vincent. Caroc.
*in caſu, ſeu deciſ.*129. *num.*13. Anton. Heting. *de fide-*
*iuſſ. cap.*5. *num.* 216. Paul. Montan. *de tutel. cap.*31.
*reg.*7.*num.*11. Camill. Borel. *in ſum. deciſ. part.*3. *tit.*
13.*num.*245. *& ſeq.* qui tradunt quòd debent tutores
& curatores docere de ſolemnibus tutelæ, in quibus
eſt ipſa ſatisdatio, quibus omiſſis iudicium eſt nul-
lum. Molin. *de inſtit. tract.* 2. *diſp.* 223. *num.*4. *prope*
fin. vbi per hunc text. tradit quòd tutores, & cura- 3
tores, qui ſatisdare tenentur, ſi antequam ſatisdent,
aliquid alienent, vel contractum faciant, aut ſenten-
tia in cauſa minoris contra eos detur, omnia ipſo
iure ſunt nulla. Tiraquel. *de iure mariti gloſ.* 8. *n.* 69.
vbi quòd tutor antequam ſatisderit rem pupilli 4
ſaluam fore, non poteſt adminiſtrare, nec gerere tu-
telam, neque in iudicio, neque extra iudicium, niſi
iudicio expertus ſententiam pro pupillo reportaue-
rit, quia tunc valet quod ab eo geſtum eſt, ex gloſ.
verbo non potuit in l.tutor, C.in quibus cauſis in integ. re-
ſtit.non eſt neceſ. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.*12. *c.*3.
*num.*12. vbi ex Guid. Papæ tradit poſſe gerere tuto- 5
rem adminiſtrationem ſatisdatione non præſtita ex
coofuetudine cutiarum patriæ Delphinalis, quæ ſer-
uatur, & toleratur. Gutier. *de tutel. part.* 1. *cap.* 15.
*num.*15. vbi poſt Vant. *de nullit. tit. de nullit. ſentent.* 6
ex defectu inhab. ſeu mandat. comp. num. 128. tenet
quòd ante præſtitam ſatisdationem tutor neque
procuratorem, neque actorem in iudicio facere, nec
per ſeipſum comparere poteſt, ſi compareat, procel-
ſus reddetur nullus; item neque adminiſtrare, niſi 7
tempore peritura, tenent Anton. Piag. *de tut.& curat.*
*q.*7.*n.*23.*&* 24. Gutier. *vbi ſuprà*; vel niſi fortè patri- 8
monium pupilli ſit modicum, Gaſp. Baëç. *de decima*
*tutor cap.*2.*num.*72. aut vtilia faciat, vt *in l.ult. inf. hoc*
eod.tit.

SVM

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *de pluribus Tutoribus, quorum nullus ſatisdare tenetur, ſi vnus ſatisdet, ille in adminiſtratione præfertur.*

2 *Tutor ex inquiſitione datus non tenetur ſatisdare, & num. 4. intellige, vt num 3.*

5 *ſi duo Tutores, aut plures dentur in teſtamento, & vnus ſit ſoluendo, alter non, ſi ille qui eſt ſoluendo, timeat ne damnum patiatur à ſuo contutore, qui ſoluendo non eſt, habet à iure hoc remedium, vt det electionem ſuo contutori vt ei ſatisdationem præſtet de indemnitate pupilli, & ipſe ſolus adminiſtret, aut ſi nolit, efferat ei dictam ſatisdationem, & ipſe adminiſtrabit ſolus.*

L. Non omnium. IV.

Jidem AA. & CC. *Tertullo.*

1 DE pluribus tutoribus, quorum nullus ſatisdare tenetur, ſi vnus ſatisdet, ille io adminiſtratione præfertur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Notare ſolet ad hoc quòd tutor ex inquiſitione datus ſatisdare non tenetut, vt per Anton. Piag. *de tut. & curat. quæſt. 7. num. 27.* Vioceot. Manzin. *in tract. de tutel 3. quæſt. princ. ſub num.* 8. Paul. Montan. *in ſimili tract. cap. 32. reg. 7. num.* 98. Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. part. 3. tit.* 13. *de fideiuſſorib. à num.* 249.

3 Intellige tamen tunc non teneri ad ſatisdationem tutores, & curatores datos ex inquiſitione, quando dari eſſent à maioribus iudicibus, puta à Præfecto vrbis, vel Prætore, vel in prouinciis à Præſide, non autem à minoribus, puta à defenſoribus ciuitatum, Vincent. Manzin. *d. num. 8. verſ. limitatur ſecundò,* Anton. Piag. *d. quæſt. 7. ſub num. 27. verſ. declaratur tamen,* Camill. Borrel. *d. tit. 13. num. 252.*

4 Vide Surd. *deciſ. 91. num. 3.* vbi ex hoc text. pto-
bari ait non eandem eſſe omnium tutorum cauſam,
quia datus ex inqoiſitione à Præſide non ſatisdat,
exemplo teſtameotarij, qui oec ipſe fideiuſſione one-
ratur; & Iacob. Cancer. *var. reſol. part. 1. cap. 7. de*
5 *tutorib. num. 41.* ex hoc text. colligit quòd ſi io teſta-
mento ſint dati duo tutores, aut plores, & vnus ſit ſoluendo, & alter non, & ille, qui eſt ſo luendo timeat ne damnum patiatur à ſuo cootutore, qui ſoluendo non eſt, habet à iure hoc remedium vt det electionem ſuo contutori, vt ei ſatisdationem præſtet de indemnitate pupilli, & ipſe ſolus adminiſtret, aut ſi nolit offerat ei dictam ſatiſdationem, & ipſe ſolus adminiſtrabit.

SVMMARIVM.

1 *Tutor antequam ſatisdet, non exercet officium, niſi circa tempore peritura, vel ea, quæ neglecta non poſſunt afferre præiudicium.*

2 *Tutor antequam ſatisdet, poteſt adminiſtrare tempore peritura. poteſt vtilia facere, num. 3.*

4 *Tutor, vel curator poteſt ante decretam adminiſtrationem, & confectionem inuentary, gerere ea, quæ ad commodum pupilli ſpectant.*

L. Tutor qui. V. & vlt.

Impp. CONSTANT. & MAXIM. AA. *Seuero & Maximo* CC.

TVtot antequam ſatisdet, officium non exercet, 1
niſi citca tempore peritura, vel ea quæ neglecta præiudicium afferre non poſſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Notatur ad hoc quòd tutor antequam ſatisdet, 2
tempore peritura adminiſtrare poteſt, vt per Anton. Piag. *de tut. & curat. quæſt. 7. num. 23. & 24.* Gotier. *de tutel. part. 1. cap. 12. num. 15.* Boër. *deciſ. 124. num. 19.*

Notatur etiam ad hoc quòd ante ſatisdationem 3
poteſt tutor vtilia facere, vt per Guid. Pap. *deciſ. 330.*
Gaſp. Baëç. *de decima tutor. cap. 2. num. 74.* Gutier.
d. num. 15. in fine. Vnde argumento huius text. poſſe 4
tutotem, vel curatorem ante decretam adminiſtrationem & confectionem inuentarij gerere ea, quæ ad commodum pupilli ſpectant, tenent Guid. Pap. *d. deciſ. 330. num. 6.* Anton. Piag. *d. quæſt. 7. num. 7. al 1. verſ. & quidem generaliter,* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 29. princip. num. 37. & 38.* Baëç. *d. cap. 2. num. 57.* Gutier. *d. tract. de tutel. part. 2. cap. 1. num. 66.*

De ſuſpectis tutoribus, vel curatoribus.

TIT. XLIII.

SVSPECTVS dicitur non qui pauper, ſed qui moribus talis eſt, vt ſuſpectus ſit, *l. 5. & 6.* Vel qoem ſuſpicio eſt fraudulenter, aut perperam, & non bona fide, in tutela gerenda verſari. *§. ſuſpectus 3. Inſtit. eod. tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide *l. Hiſpan. 1. cum ſeqq. tit. 18. part. 6.* Arimin. Tepat. *variar. ſentent. tom. 2. tit. 479.* Bonacoſ. Mich. Graſſ. & Chærian. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 24. pag. 763.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 12. cap. 5.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 225. num. 6. cum ſeqq.* Paol. Montan. *de tutel. cap. 36. num. 3.* Gutier. *in ſimili tract. part. 2. cap. 18. per tot.* Henric. Bocer. *in diſput. de iure vniuerſo claſſi 1. diſp. 14. num. 131. cum ſeqq. tom. 1.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 10.*

L. Libertum tuum. I.

Imp. ANTONIN. A. *Domitiæ.*

TVtor durante tutela accuſatur de ſuſpecto, & ea 1
finita conuenitur tutelæ iudicio. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 68.* Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſiooem ex hoc textu deſu- 2
munt Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 12. c. 5. n. 8.* vbi per hunc text. obſeruat agi in tutores vt ſuſpectos pendente tempore tutelæ, ea verò finita, ab eadem, quibus quis ſuſpectus ea pendente poſtulari poteſt, adi non de ſuſpecto, ſed actione tutelæ, Paul. Montan. *de tutel. c. 36. num. 2. fol. 162.* Henric. Bocer. *in diſput. de iure vniuerſo claſſi 1. diſp. 14. num. 131.*

SVM

SVMMARIVM.

1 *Cura neglecta periculum ſpectat ad curatores, & ceſſantes gerere fraude, vel dolo, poſſunt remoueri vt ſuſpecti.*

2 *Tutor negligens remoueri poteſt à tutela, & cura, & ab omni alio munere, remoueri potuit etiam ob culpam leuiſſimam, num. 3.*

4 *Tutor, vel curator, ſi tutelam, ſeu curam ſibi delatam, quam nulla legitima cauſa euitare poſſunt, non adminiſtrent, poſſunt poſtulari vt ſuſpecti, & remoueri, & donec alij dentur, periculum ſpectat ad ipſos.*

L. Curatores. II.

Idem A. Longino.

1 PEriculum curæ neglectæ ſpectat ad curatores, &
ceſſantes gerere fraude, vel dolo poſſunt remo-
ueri vt ſuſpecti. Colligunt ex Ordio. Doctores citati
in l. 1. num. 1 ſupr. hoc tit.
2 Notatur ad hoc quòd tutor negligens, remoueri
poteſt à tutela, & cura, & ab omni alio monere, vt
per Afflict. *Neapol. deciſ.* 207. *num.* 3. Gaſp. Baëç. *de*
decima tutor. cap. 2. *num.* 139. vbi *num.* 143. ſubdit
3 quòd remoueri poteſt etiam ob leuiſſimam culpam,
Paul. Montan *de tutelis, cap.* 36. *regul.* 3. Gutier. *in ſi-*
mili tractat. part. 2. *cap.* 18. *num.* 19. Galganet. *eodem*
4 *tractat. lib.* 1. *tit.* 9. *num* 8. vbi per hunc textum tenet
quòd ſi tutor, vel curator tutelam, ſeu curam ſibi de-
latam, quam oulla legitima cauſa euitare poſſunt,
non adminiſtrent, vt ſuſpecti poſſont poſtulari, &
remoueri, & donec alij deotur, periculum ſpectat
ad ipſos.

L. Præſes prouinciæ. III.

Imp. ALEXANDER A. *Fortunæ.*

5 TVtores poſſunt compelli ad adminiſtrandum,
& in contumacia perſeuerantes remouentur vt
ſuſpecti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1.*
num. 1. ſup. hoc tit.
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſu-
munt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 12. *cap.* 5. *num.* 3.
ibi, *ſi contumaciter adminiſtrationem recuſet.* Paul.
Montan. *de tutel. cap.* 32. *regul.* 9. *num.* 79. *cum ſeqq.*
Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, claſſi* 1. *di-*
ſput. 14. *num.* 131. *tom.* 1. Arimin. Tepat. *variarum ſen-*
tent. tom. 2. *tit.* 483. *cap.* 13. *verſic. adminiſtrare quis*
cogitur.

SVMMARIVM.

1 *Cutor etiam teſtamentarius poteſt allegari ſuſpectus, & num. 2 non ſolùm quando fraudulenter proceſſit, ſed etiam quando ex culpa & negligentia venit reuocandus, ſicut alij tutores, num. 3.*

4 *Tutor datus in teſtamento, contrahens poſtea inimicitias cum teſtatore, præſumitur ex hoc reuocatus. tamen ſi diu poſt eas inimicitias teſtator tacuit, & potuit reuocare teſtamentum, & non reuocauit, videtur inimicitias ipſas non curaſſe, & in ea voluntate ſemper perſtitiſſe, num 5.*

6 *Tutor datus à patre ſi ſit ſuſpectus, & pater ipſe non ignorauit, non remouetur.*

L. Etiam teſtamento. IV.

Idem A. Thalidæ.

TVtor etiam teſtamentarius poteſt allegari ſu- 1
ſpectus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in*
l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.
Haoc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Afflict. & Vrſill. *in addit. deciſ.* 207. *num.* 3. Mo-
lin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 125. *num.* 11. Gozadin. *con-*
ſil. 17. *num.* 4. Alban. *conſ.* 580. *num.* 2. Maluaſ. 113.
num. 4. Rota *deciſ.* 275. *num.* 7. apud Farinac. *part.* 2.
recentiſſim. Paul. Montao. *de tutel. cap.* 37. *regul.* 6.
Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure tom.* 1. *claſſi* 1.
diſp. 14. *num.* 531. Gutier. etiam *de tutelis, p.* 2. *cap.* 18.
num. 23. vbi ait procedere noo ſolùm quando frau- 3
dulenter proceſſit, & ſe geſſit, ſed etiam quando ex
culpa & negligentia venit reuocandus, ſicut alij tu-
tores. & *n.* 25. poſt Decian. *conſ.* 15. *n.* 13. & *conſ.* 46.
num. 50. & 77. *vol.* 2. obſeruat quòd etſi tutor datus 4
in teſtamento poſtea contrahens inimicitias cum te-
ſtatore præſumatur ex hoc reuocatus, iuxta gloſſ.
valde notabilem, *verbo niſi prinſquam, in l. Athleta, §.*
dat remiſſionem, ff. de excuſ. tut. tamen ſi diu poſt eas
inimicitias teſtator tacuit, & potuit reuocare teſta- 5
mentum, & noo reuocauit, videtur inimicitias ipſas
non curaſſe, & io ea voluntate ſemper perſtitiſſe.
Nota tamen quòd ſi tutor datus à patre ſit ſuſpe- 6
ctus, & pater ipſe oon ignorauit, oon remouetur, vt
in l. in confirmando, ff. de confirm. tut. Cald. Pereira *in*
l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num. 61. *C. de in in-*
tegrum reſtit. minor. Gutier. *d. part.* 2. *cap.* 18. *num.* 2. *verſ.*
quòd ſi tutor.

SVMMARIVM.

1 *Tutorem ſuſpectum reddunt non ſolùm inopia, ſed etiam fraus & ſegnities.*

2 *Tutor bonus homo morigeratus non remouetur ob paupertatem. paupertas tamen excuſat, num. 3.*

4 *Tutor vt ſuſpectus remouetur ſi ſigniter, ſi fraudulenter ſe geſſerit. qui ob ſegnitiem, ruſticitatem, inertiam, aut ſimplicitatem à tutelà, aut curà meritò remouetur, nec ad eam tanquam ineptus non admittitur, non appellatur ſuſpectus, ſed ineptus ad tale munus, neque infamiam incurrit ex remotione, num. 5.*

L. In poſtulandis. V.

Idem A. Aſclepiadi.

NOn inopia ſola, ſed fraus & ſegnities tutorem 1
reddunt ſuſpectum. Colligunt ex Ordio. Do-
ctores citati *in l. 1. num. 5. ſuprà hoc tit.*
Non vires patrimoniorum, &c.] Nota quòd tutor 2
bonus homo morigeratus ob paupertatem oon re-
mouetur, vt per *l. Hiſp.* 1 *tit.* 18. *p.* 6. ibi, *E a vn deximos*
que ſi el guardador fuer pobre, e de buenas maneras non
deuen por ende ſacar de ſu poder al huerfano, e dar otros
en ſu lugar, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 12. *cap.* 5.
n. 4. *in princ.* vbi ait tutorem quamuis pauperem, fide-
lem tamen ac diligentem non eſſe remouendum à
tutela vt ſuſpectum. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 225.
ſub n. 6. vbi per hunc text. dicit quòd ſola paupertas
neminem ſuſpectum tutorem, aot curatorem efficit.
Paupertas tamen excuſat, vt *in l. Hiſp.* 2. *tit.* 17. *p.* 6. 3
verſ. la ſexta excuſa, Gutier. *de tutelis, p.* 1. *cap.* 21. *n.* 13.

Digitized by Google

4 *Sed hanc nihil ſegniter*, &c.] Notatur ad hoc quòd tutor vt ſuſpectus remouetur ſi ſegniter, ſi fraudulenter ſe geſſerit, vt per Petr. Gregor. *d. lib.12. cap.5.*
5 *ſub n.3. verſ. ſi ſegniter*, Molin. *d. diſp.225.n.6.in fine*, vbi per *l.3.§.vlt ff. hoc tit.* dicit quòd qui ob ſegnitiem, ruſticitatem, inertiam, aut ſimplicitatem à tutela, aut cura meritò remouetur, aut ad eam tanquam ineptus nõ admittitur, non appellatur ſuſpectus, ſed ineptus ad tale munus, neque infamiã ex remotione incurrit.

SVMMARIVM.

1 *Tutorem de ſuſpecto accuſare quilibet poteſt, maximè ſi ſit de neceſſariis, & num.3.*

2 *Paupertas non eſt iuſta cauſa vt remoueatur, ſed vt alius, ſi iudici videbitur, adiungatur, & num.4.*

5 *Pubes admittitur ad accuſationem ſui curatoris, modò de conſilio ſuorum cognatorum id efficiat.*

L. Pietatis. VI.

Imp. GORDIANVS A. *Felici.*

1 QVilibet (maximè ſi ſit de neceſſariis) poteſt ac-
2 cuſare tutorem de ſuſpecto. Paupertas non eſt iuſta cauſa vt remoueatur, ſed vt alius, ſi iudici videbitur, adiungatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.2.tit.8.p.6.* dum ſtatuit quòd tutoris ſuſpecti accuſatio competit cuilibet de populo, ſed magis incumbit matri, auiæ, & ſorori, vel nutrici pupilli, aut alij cuiuſcunque ſexus, qui ratione pietatis mouetur. Decian. *conſ.94.n.9.vol.2.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.5. num.6.* ibi, *accuſant autem & probant ſuſpectos omnes parentes, proximi, cognati pupilli, ex quibus pietatis affectio officium hoc promouet*, Gaſp. Baëç. *de decima tut. cap.2. num.144.* ibi, *deinde ſuſpectus poſtulari poteſt à quolibet de populo*, Molin. *de Iuſtit. tract.1. diſp.225 num.21.* vbi quòd de crimine ſuſpecti tutoris, aut curatoris poteſt quiuis de populo accuſare non ſolùm maſculus, ſed etiam fœmina, modò, ſi neceſſitudine aliqua minori coniuncta non ſit, iudex ſentiat eam ex pietate moueri, non verò appetitu accedendi ad hominum cœtus, excipit libertum, qui ad accuſationem ſui patroni non admittitur, & pupillum qui accuſare non poteſt de ſuſpecto ſuum tutorem, Gutier. *de tutelis part.2. cap.18.num.3.*

4 *Verùm ita egeni ſunt*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſola paupertas non eſt iuſta cauſa vt tutor remoueatur, de quo vide poſita *in collect. ad l.3. ſuper verb. non vires patrimoniorum ſuper hoc eod. tit.*

5 *Si non impubes ſit arbitrio cognatorum*, &c.] Notatur, ad hoc quòd pubes admittitur ad accuſationem ſui curatoris, modò de conſilio ſuorum cognatorum id efficiat, vt per Molin. *d. diſp.225. n.12. verſ. pubes verò*, Gutier. *d. part.2. cap.18. num.3.* Galganet. *de tutel. lib.1. tit.10. num.32.*

SVMMARIVM.

1 *Pendente cauſa ſuſpecti, tutor non poteſt adminiſtrare, ſed datur curator, qui interim adminiſtrat, & num.2. intellige vt num.5. & limita vt num.6. eo ipſo quòd tutor, aut curator eſt accuſatus de ſuſpecto, liſque conteſtata, tradi curator minori debet à iudice, num.3.*

4 *Solutio facta tutori, aut curatori poſtquam lis de ſuſpecto aduerſus eum fuerit cõteſtata, non eſt valida.*

7 *Officialis accuſatus de delicto quando pendente accuſatione poſſit ab adminiſtratione ſuſpendi.*

L. Eum quem. VII.

Idem A. Gorgoniæ.

PEndente cauſa ſuſpecti, tutor non poteſt admini- 1
ſtrare, ſed datur curator, qui interim adminiſtrat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſpan.4. tit.18. part.6. ibi, *Otroſi dezimos que luego quel guardador es acuſado por ſoſpechoſo, e el pleyto de la acuſacion es commençado por demanda, e por reſpueſta, deue el Iuez dar a otro ome bueno en fieldad la guarda del moço, e de ſus bienes, faſta quel pleyto ſea acabado*, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.5. num.7.* ibi, *& hac pendente accuſatione interdici adminiſtrationem tutori poſtulare de falſo placuit, alio interea pro adminiſtratione ſubordinando.* Molin. *de Iuſtit. tract.1. di-*
ſput.225 num.13. vbi quòd eo ipſo quòd tutor, aut cu- 3
rator de ſuſpecto eſt accuſatus, liſque eſt conteſtata, tradi à iudice debet minori curator, qui interim dum lis pendet, curam minoris ac bonorum illius habeat, priórque tutor, aut curator ab adminiſtratione eſt ſuſpendendus, ſubditque per *l. quod ſi fortè, §.1. ff. de*
ſolut. non eſſe validam ſolutionem factam tutori, aut 4
curatori poſtquam lis de ſuſpecto aduerſus eum fuerit conteſtata, Henric. Boeer. *in diſput. de vniuerſo iure, tom.1. claſſ.1. diſput.14. num.153.* Paul. Montan. *de tutel. cap.36. regul.9.* Gutier. *in ſimili tractat. part.2. cap.18 num.10. cum ſeqq.* Galganet. *in eod. tract. lib.1. tit.10. n.29. & lib.2. tit.29. n.5.*

Intellige quando tutor non eſt coniunctus pupil- 5
li. nam ſi coniunctus fuerit, dandus erit ei conſocius, ſi ſuſpicio ſit debilis, & parui momenti; quia tunc pendente lite ſuper ſuſpicione huiuſmodi non debet ei adminiſtratio interdici, vt per Caualcan. *de tutor. & curat. num.19.* Gutier. *d. part.2. cap.17. n.11. & n.12.*
limitat ſi non fecerit inuentarium, vel bona dilapi- 6
dauerit, aut pupillam ante tempus, vel non condigno maritare voluerit, quia tunc in totum eſt remouendus tutor, etiam quòd eſſet mater, aut auia. Vincent. de Franchis *deciſ.8. n.8. part.1.* vbi poſt Gozadin. *conſil.17. col.1. vol.3.* ait quòd quando perſona coniuncta redderetur infamis, & propter dolum deberet remoueri, ſit in arbitrio iudicis an ſit interdicenda adminiſtratio, vel ſit adiungenda alia perſona cuius arbitrium verſabitur an fraus ſit cõmiſſa in magna, vel modica re, ſubditque quando non timetur infamia, ſtandum eſſe regulæ huius text. etiam reſpectu matris, quam in hoc non reperiri priuilegiatam ait.

Officialis accuſatus de delicto quando pendente 7
accuſatione poſſit ab adminiſtratione ſuſpendi, vide Vincent. de Franchis *part.1. deciſ.8. per tot.* Grauel. *in Dolana deciſ.60.*

L. Si non ſuſpectum. VIII.

Impp. PHILIPPVS A. *&* PHILIPPVS C. *Proculo.*

DVrante adminiſtratione tutor non poteſt pete- 1
re à contutore vt reddat ſibi rationem adminiſtrationis vniuerſæ. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1 num.1 ſup. hoc tit.*

Hanc

1 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Paul.Montan. *de tutel. cap.36. regul.7. num.14.* Marc.Mantua *ſing.572.* Arimin.Tepat. *variar.ſentent. tom.2.tit.483. cap.11. in fine*, Galganet. *de tutel. lib.2. tit.10 num.45.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor remotus ob dolum, non verò ob culpam, fit infamis, & num.2.*

3 *Tutor, vel curator remotus ob latam culpam non efficitur infamis.*

L. Suſpectos. IX. & vlt.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Ammiano.*

1 TVtor remotus ob dolum, non verò ob culpam, fit infamis Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l fin.tit.18.part.6.* vbi ſtatuitur quòd reuocatus à tutela vt ſuſpectus propter dolum eſt infamis, & tunc tenetur de mala adminiſtratione officio iudicis; dabitur ſtatim alius, Petr.Gregor. *ſyntagm.iur. lib.12. cap.5.num.10.* Gaſp.Baëç. *de decima tut. cap.2. n.142.* Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſp.225.num.14.* Montan. *de tutel. cap.36.reg.4. num.14.* Gutier. *eod. tract.part.2. cap.18.num.17.& ſeq.* Henric.Bocer. *in diſput.de vniuerſo iure tom.1 claſſi 1.diſp.14.n.137.* Galganet. *de tutel.lib.1.tit.10.n.40.*

3 In gloſſ. *Ob negligentiam.* ibi, *ſed quid ſi ob latam culpam eſt remotus*, &c. Notatur ad hoc quòd tutor, vel curator remotus ob latam culpam non efficitur infamis, vt per Baëç *d.cap.2.num.142.* Gutier *d p.2. cap.18.num.18.* Rot. *deciſ.275. ſub num.1.* apud Farin. *part.2.recentiſſim.*

De in litem dando tutore, vel curatore.

TIT. XLIV.

CVM ad hanc tantùm cauſam detur, alia gerere non poterit, nec enim ipſe in rem, litémve ſuam, & pupillo litem inferenti, vel excipienti auctor eſſe poteſt, *l.1.ff.de auct.tut.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli vide Paul.Montan. *de tutel. cap.27. num.14. & cap.9.num.29.* Gutier. *in ſimili tractat. part.1. cap.19. num.17. cum ſeqq.* Arimin.Tepat. *var.ſentent. tom.2. tit.473.cap.4.& tit.474.per tot.*

In omnibus caſibus, in quibus debet dari pupillo curator ad lites, non poteſt deueniri ad talem curatorem niſi priùs citatis omnibus conſanguineis, & amicis, quibus nolentibus tale munus ſuſcipere, tunc iudex prouidet de curatore, vt per Afflict *deciſ.261. num.2.* Neuiz. *conſ.17. num.20.* Pancirol. *conſil.11. num.15.* Marant. *de ordine iudic. part.4. diſt.16. n.36.* Maſtrill. *Sicil.deciſ.73.num.7.* Stephan. Gratian. *diſcept forenſ.tom.4.cap.68.num.26.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor poteſt agere contra pupillum alio contutore actore; & ſi nullum contutorem habet, dabitur ei curator ad litem illam defendendam, & num.2.*

3 *Minor ſi ſimpliciter & generaliter petit curatorem ad lites, vel cauſas mouendas, debet dari à iudice loci, in quo habet domicilium ratione originis, vel habitationis. ſi petat curatorem ſpecialiter ad certam litem, vel cauſam iam motam, debet dari à iudice, coram quo vertitur illa lis, vel cauſa, n.4.*

L. Si quas. I.

Imp. ANTONIN. A. *Miltiadi.*

TVtor poteſt agere contra pupillum alio contutore actore; & ſi nullum contutorem habet, dabitur ei curator ad litem illam defendendam. Colligunt ex Ord.Cyn.Bart.Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr.Sichard.Sebaſt.Næui.remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordam.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit Petr.Gregor. *ſyntagm.iuris lib.13 cap.2.num.1. &* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutor, n.22.* Galganet. *de tutelis, lib.1.tit.7.num.44.verſ.ſed ſi pupillus.* 2

Notatur ad hoc quòd ſi minor ſimpliciter & ge- 3
neraliter petit curatorem ad lites vel cauſas mouendas, debet dari à iudice loci in quo habet domicilium ratione originis, vel habitationis, vt per An-
ton.Gom. *var.tom.2.cap.14. num.17.* vbi tradit hunc 4
text. ſic debere intelligi, ſubditque quòd ſi minor petat curatorem ſpecialiter ad certam litem, vel cauſam iam motam, debet dari à iudice, coram quo vertitur illa lis, vel cauſa, iuxta text. ſic intelligendum *in l.ſancimus, la 2.§.1.C.de adminiſt.tutor.*

L. An tibi. II.

Imp. ALEXANDER A. *Euaresto.*

TVtor pupilli, cuius pater vendidit fundum ſecum communem, conſultiùs faciet, ſi tutela durante partem ſuam non vendicet; ſi tamen vult vendicare, debet petere curatorem dari, qui emptorem pupilli nomine defendat aduersùs ipſum tutorem fundum vendicantem. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Curator datus ad litem non ſubijcitur periculo adminiſtrationis, & num.2. & ideo non tenetur conficere inuentarium, num.3.*

L. Ad protegendam. III.

Imp. GALLIENVS A. *Valerio.*

CVrator datus ad litem non ſubiicitur periculo adminiſtrationis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſupr.hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Galganet. *de tutel.lib.2.tit.26.num.30.* 2

Et ideo non tenetur inuentarium facere, cùm nihil recipiat, nec ei ſolui poſſit, vt per Baëç. *de decima tut.cap.17.num.16.* Gutier. *de tutel.part.1.cap.19.n.27. & p.2.cap.1.n.55.* rationem tamen de geſtis reddere 3

renetur, vt *in §.fin. Inſtit. de auctor. tut.* Gutier. *d. tract. part. 3. cap. 1. num. 16.*

SVMMARIVM.

1 *Curator ad litem ſumptus repetit, quos bona fide fecit.*
2 *Tutor datus ad litem ſi quid bona fide erogauit, à contutoribus more ſolito exigere poterit. De litium expenſis à tutore & curatoribus faciendis, remiſſiuè, num. 3.*
4 *Tutor & curator ſæpe confunduntur, & nunquam tutor accipitur pro curatore.*

L. Ad litem. IV.

Idem A. Irenæo.

1 CVrator ad litem ſumptus repetit, quos bona fide fecit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd tutor datus ad litem ſi quid bona fide erogauit, à contutoribus more ſolito exigere poterit, vt per Galganet. *de tutelis, lib. 2. tit. 36. num. 22.*

3 De litium expenſis à tutore & curatoribus faciendis latè Ioan. Garc. *de expenſ. cap. 20. per tot.* & præcipuè *num.* 17. vbi aduertit ita lites eſſe agendas, & cauſas tutelæ, & adminiſtrationis tractandas, ſumptúſque faciendos, vt tutor, adminiſtrator, curator, ſyndicus, & reliqui ſimiles in huiuſmodi ſumptibus, & expenſis ita ſe moderatè gerant, quaſi res propria, non aliena gereretur, neque enim pro pupillo abſente, furioſo, ventre, vel pro bonis magis expendendum eſt, quàm pro ſe expenderet tutor ac curator; itaque moderata eſſe opportet ſalaria Aduocatorum, Procuratoris legitimos ſumptus, certas expenſas iure, & lege taxatas, ne ſub prætextu pupilli, & eius patrocinij vniuerſum patrimonium conſumatur, néve de re aliena liberales exiſtant, &c.

4 In gloſſ. *Tutor.* Notatur ad hoc quòd tutor & curator ſæpè confunduntur, & nonnunquam tutor accipitur pro curatore, vt per Menoch. *conſ.* 315. *n.* 68. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 5. cap.* 830. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Tutor teſtamentarius, vel legitimus vbi cum pupillo eſt litigaturus, debet ei de curatore ad litem dando prouideri; vel poteſt pupillus illius auctoritate procuratorem conſtituere, qui eum ſit defenſurus, & ſi res exegerit, alius tutor ordinabitur. Idem ſi pupillo expediat agere contra tutorem, vel curatorem, alio contutore non exiſtente, num. 2.*

L. Siue ex teſtamento. V. & vlt.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Tigrani.*

1 VBI tutor teſtamentarius, vel legitimus eſt cum pupillo litigaturus, debet ei de curatore ad litem dando prouideri; vel poteſt pupillus illius auctoritate procuratorem conſtituere, qui eum defenſurus ſit, & ſi res exegerit, alius tutor ordinabitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Idem ſi pupillo expediat agere contra tutorem, vel curatorem, alio contutore non exiſtente. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 13. cap. 2. num. 1.* 2

De eo, qui pro tutore negotia geſſit.

TIT. XLV.

CVM tutor, vel curator non eſſet, putà quia inutiliter eſſet datus, ad eum non pertinet adminiſtratio, & ſi gerere velit, & agat, ſummoueri exceptione poteſt, etiamſi intentionem ſuam probet, *l. 2.* tenetúrque rationem adminiſtrationis reddere, etſi mulier ſit, *l. 1.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De protutore vide Gutier. *de tutel. part. 2. cap.* 17. Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit.* 470. *ſub hac rubr.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier quæ tutrix eſſe nequit, ſi ſe gerat vt tutrix, actione protutelæ tenetur. ſi res pupillares adminiſtrauerit pro tutore, tenetur reddere rationem, num. 2.*
3 *Actio protutelæ in eum datur, qui ſe pro tutore geſſit, vel pro curatore, cùm tamen non eſſet tutor, vel curator.*

L. Etiam mulieres. I.

Impp. AVRELIAN. & GALLIEN. AA. *Marcello.*

MVlier, quæ tutrix eſſe non poteſt, ſi ſe gerat vt tutrix, actione protutelæ tenetur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* 1

Vide Gutier. *de tutel. part. 2. cap. 17. num.* 16. vbi 2
per hunc textum tenet quòd mulieres ſi res pupillares pro tutore adminiſtrauerint, reddere rationem tenentur, & Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 13. cap. 10. num.* 16. vbi quòd datur protutelæ actio in 3
eum, qui ſe pro tutore geſſit, vel pro curatore, cùm tamen verè non eſſet tutor, vel curator, atque ea exerceri poteſt ante tempus pubertatis.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio tutoris illegitimi poteſt opponi in quacunque parte iudicij, & num. 2.*
3 *Exceptio falſi procuratoris in quacunque parte iudicij opponi poteſt.*

L. Non vtiliter. II. & vlt.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Marco.*

EXceptio tutoris illegitimi poteſt opponi in quacunque parte iudicij. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſu-munt Paul. Mootan. *de tutel.cap.32. regul.9. num.55.* Gotiet. *in ſimili tract. part.2. cap. 17. num. 16. in fine,* Cornazan.*deciſ.* 108.*num.*3.

3 In gloſſ. *Exceptione,fin.*ibi, *quia ſimilis eſt exceptioni falſi procuratoris*; &c. Notatur ad hoc quòd exceptio falſi procuratoris in quacunque parte iudicij opponi poteſt,vt per Rebuff.*de except.num.* 389.Bellacomb.*tom.1.commun.opin.lib.4.tit.14.n.36.pag.*612. Perez *l.1,tit.4. lib.3. Ordin. pag.*533. Menchaq. *contron.vſufreq lib.2.cap.16. num.5.* Menoch. *conſil.*345. *num.*12. Cald. Pereira *de renouat.emphyt.cap.17.n.*32. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo exceptio, num.7.& 8.* Amat. Roderic.*in pract. de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum,cap.5.num.*73. Bernard. Muſcatel. *in praxi aurea ciuili Neapol. part. 2. gloſſ. veniens, num.* 4. Eſto quòd opponens vſque ad finem litis conſcius omiſerit exceptionem, neque enim ſcientia illius redditur iudicium validum,ſed conſenſu & mandato domini, cuius nomine agitur, vt per gloſſ. Bart.Bald.& Iaſ.*in l. licet, C. de procuratorib.* Pioel. *in l.1.C.de bonis matern.part.3.num.*32. Menoch. *d. conſ.* 345.*num.*12.Menchaq.*d.cap.*16.*num.*3.

Si mater indemnitatem promiſerit (pupillo, vel tutori.)

Tit. XLVI.

NON ptopterea tutrix eſt: ſi tamen adminiſtrauerit, pupillo tenetur vt protutor, & ſi tutori promiſerit pro ipſo tutore, vt ab eo adminiſtratio ſibi cedatur, etiam indemnem eum præſtare tenebitur, nec iuuabitur Velleiano, quia non intercessit. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac.Pac. & VVeſembec. De materia tit.vide Galganet.*de tutel.lib.2. tit.26.num.36.cum ſeqq.& num.*47.

SVMMARIVM.

1 *Mater licèt petierit tutorem dari filio eius periculo, non propterea tenetur ex illo facto, niſi hoc expreſſum fuerit decreto iudicis,& num,2.*

3 *de Pœna matris petentis tutorem minus idoneum, & inhabilem dari filijs, remiſſiuè.*

4 *Promittens creditori indemnitatem, cenſetur ſe obligare ad id tantùm quod à principali non poſſit conſequi.*

L. Suo potius. I.

Imp. ALEXAND. A. *Brutiæ.*

1 LIcèt mater petierit tutorem dari filio eius periculo,non propterea teoetur ex illo facto, niſi hoc expreſſum fuerit iudicis decreto. Colligunt ex Ordin.Cyn.Bart.Salicet.Angel.Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard.Cuiac.Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.*& Ximen *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Arimin.Tepat. *variarum ſenten.tom. 2. tit.*477. *cap.3.verſ. licèt mater, pag.* 915. Galganet. *de tutelis, lib.2.tit.26.num.36.&* 37.

3 De pœna matris petentis tutorem minos idoneum, & inhabilem dari filiis, vide Anton. Gabr. *Barboſ.Collect.in Cod.Tom. II.* *commun.tit.de tutel.concl.1.num.10.* Gutiez *in tract. de tutelis,part.1.cap.16.num.31.cum ſeqq.*

Notatur ad hoc quòd promittens creditori indemnitatem,cenſetur ſe obligare ad id tantùm quod à principali non poſſit conſequi, & non poteſt conueniri antequam principalis conoeniatur,etiamſi ſit renuntiatum *authent.præſente,C. de fideiuſſ.* quia non eſt propriè fideiuſſor,& hoc caſu excuſſio requiritur pro complemento conditionis, non verò ex beneficio fideiuſſoribus conceſſo: ita Anton. Gom. *tom.2. var.cap.13.num.5.* 4

SVMMARIVM.

1 *Tutor matri pupilli, vel auo adminiſtrationem committens, & ab eis indemnitatis promiſſionem recipiens, officio finito conuenitur, & ipſe ab eis conſeruabitur indemnis. Si is qui indemnitatem promiſit, tutor non fuerit, nec qui à pupillo potuerit conueniri, erit in arbitrio pupilli agere vel aduerſùs promiſſorem indemnitatis, vel aduerſùs tutorem, num.2. etiam quòd mater ipſa indemnitatem promiſerit, num.3.*

L. Quædam. II.

Impp. PHILIPPVS A. & PHILIPPVS C. *Aſclepiadi & Menandro.*

TVtor matri popilli, vel auo adminiſtrationem committens, & ab eis indemnitatis promiſſionem recipiens, officio finito conuenitur, & ipſe ab eis conſeruabitur indemnis. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.* 1

Notatur ad hoc quòd ſi is, qui indemnitam promiſit, tutor non fuerit, nec qui à pupillo potuerit conueniri, erit in arbitrio popilli agere vel aduerſùs promiſſorem indemnitatis, vel aduerſùs tutorem,vt per Galganet. *de tutel. lib.2. tit.31. num.6.* vbi addit etiam quòd mater ipſa indemnitatem promiſerit. 2 3

Si contra matris voluntatem (quia teſtamento aliquem filio ſuo tutorem dari vetuit) *tutor datus ſit* (à magiſtratu.)

Tit. XLVII.

NON poteſt is adminiſtrare,ſed à tutela remouetur,vel cum infamia,ſi dolum commiſit; vel ſine infamia, ſi dolo careat, *l. vnic.*Scripſerunt in hanc rubr.Cuiac.Pac. & VVeſembec.

SVMMARIVM.

1 *Tutor datus à iudice contra voluntatem matris præmortua, remouebitur ab officio, nec infamia notabitur,niſi conueniatur de fraude,& num.2.*

3 *non poteſt dari Tutor,quem dari mater prohibuit.*

4 *Matrem non poſſe eſſe tutricem filiorum quando pater prohibuit in ſuo teſtamento eam eſſe tutricem.*

Digitized by Google

L. Si contra. Vnic.

Impp. Severvs & Antoninvs AA. *Tertio.*

1 Tvtor datus à iudice, contra voluntatem matris prӕmor tuӕ, ab officio remouebitur, nec infamia notabitur, niſi de fraude conueniatur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicer. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concloſionem quoad primam eius partem ex hoc textu deſumunt Alexand. *conſil.* 140. *num.* 6. *lib.* 1. Galganet. *de tutelis*, *lib.* 1. *tit.* 7. *num.* 39. Rot. *deciſ.* 668. *num.* 3. apud Farinac. *part.* 1. *recentio-*
3 *rum*, vbi quòd iudex non poteſt dare tutorem quem
4 mater prohibuit dari. & *num.* 5. tenet matrem non poſſe eſſe filiorum tutricem quando pater prohibuit in ſuo teſtamento eam eſſe tutricem, quia in materia tutelari iudicium paternum eſt ſpectandum, nam licèt leges multum deſerant pietati maternæ, amplius tamen deferunt patri circa perſonam, & negotia filij.

Ut cauſæ poſt pubertatem adſit tutor.

Tit. XLVIII.

Donec enim adminiſtrationem ad curatorem tranſtulerit, cauſas pupillares defendere, tutelâ etiam finitâ, tenetur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec.

Svmmarivm.

1 *Tutor tenetur cauſam pupilli inchoatam proſequi etiam poſt pupillarem ætatem, ſi inſtrumenta curatori non reddiderit, & num.* 2.

3 *Tutor & curator perſeuerare tenentur in connexis ante tranſlationem adminiſtrationis, non verò pòſt.*

4 *Tutorem teneri non tantùm poſt pubertatem curatorem petere puberi, ſed etiam debere transferre adminiſtrationem ad curatorem minoris, & rationes reddere, num* 5.

6 *Tutor ſi rationem reddiderit, & inſtrumenta, ac iura reſtituit, non cogitur litem cœptam perficere petente adulto, ſecus ſi petat aduerſarius.*

7 *quilibet habens Cuſtodiam non liberatur, niſi reſtituat integrè.*

8 *Tutor, vel curator poteſt, & tenetur ſolùm lites & negotia inchoata durante officio proſequi, aliàs facit litem ſuam.*

9 *Tutor licèt deſinat eſſe tutor pupilli, pubertate adueniente, tamen ſi lis in prima inſtantia, vel in inſtantia appellationis pendebat, tenetur eam proſequi, ſi cœpta fuit tutela durante, niſi de curatore adulto prouideri fecerit.*

L. Tutores. Vnic.

Impp. Philippvs A. *Dextro.*

1 Tvtor cauſam pupilli inchoatam proſequi tenetur etiam poſt pupillarem ӕtatem, ſi inſtrumenta curatori non reddiderit. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiue Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Boër. *deciſ.* 285. *num.* 11. *verſic. ſecundò fallit*, & limitatur, Anton. Piag. *de tutor. & curat. quaſt.* 19. *num.* 10. *verſic.* 5. Caualcan. *in eodem tractat. num.* 350. Gaſp. Baëç. *de decima tut. cap.* 2. *num.* 133. Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.* 2. *tit.* 483. *cap.* 13. *verſic: tutor cauſa pupilli.* Cardoſ. *in praxi iudicum*, & *Aduocat. verbo tutela*, *num.* 20. latè Gutier. *de tutelis*, *part.* 2. *cap.* 19. *num.* 1. vbi per hunc textum tenet tutores etiam poſt pubertatem aſſiſtere debere & teneri defenſioni cauſarum pupillarium, ſi nedum rationem reddiderint, nec rem ad curatores tranſtulerunt, & *num.* 2. *verſic. ſuperiora*, hoc intelligit de cauſis cœptis antequam finiretur tutela pubertate, finita namque tutela, vel cura, non poteſt tutor, vel curator nouas cauſas agere, aliàs poterit excipi vt repellatur, & citat Franciſc. Marc. *deciſ.* 99. *ad finem*, *part.* 2.

Qui nedum adminiſtrationem ad curatores tranſtu- 3
lerunt, &c.] Notatur ad hoc quòd tutor & curator perſeuerare tenentur in connexis ante tranſlationem adminiſtrationis, non verò pòſt vt per Menoch. *conſil.* 145. *n.* 51. Galganet. *de tutelis*, *lib.* 2. *tit.* 24. *num.* 3. Gutier. etiam *de tutelis & curis part.* 2. *cap.* 19.
num. 15. & 19. ait per hunc textum non tantùm tu- 4
torem poſt pubertatem teneri curatorem petere puberi, ſed etiam debere transferre adminiſtrationem
ad curatorem minoris, & *num.* 20. ſubdit quòd non 5
ſufficit quòd tutor tranſtulerit adminiſtrationem minoris in curatorem ad hoc vt non teneatur litem cœptam, ſiue appellationem interpoſitam proſequi, ſed requiritur quòd rationes reddiderit, aliàs enim tenebitur eam proſequi, poſt ipſas tamen redditas nec tutor, nec curator appellationis merita probare, nec cauſas eius reddere tenetur.

Inſtrumenta quibus, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi 6
tutor rationem reddiderit, & inſtrumenta, ac iura reſtituit, non cogitur litem cœptam perficere petente adulto, ſecus ſi petat aduerſarius, vt per Surd. *conſil.* 57. *num.* 17. Gutier. *dict. part.* 2. *cap.* 19. *n.* 2. *in princ.*

Notatur etiam ad hoc quòd quilibet habens cu- 7
ſtodiam, non liberatur, niſi reſtituat integrè, vt per Pariſ. *conſ.* 74. *num.* 1. *lib.* 1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 71 *num.* 10.

In gloſſ. *Cauſarum*, ibi, *cœptarum antequam finire-* 8
tur tutela pubertate, &c. Notatur ad hoc quòd tutor, vel curator lites & negotia inchoata durante officio ſolùm proſequi poteſt, & tenetur, aliàs facit litem ſuam, vt per Franc. Marc. *deciſ.* 99. *num.* 3. & *deciſ.* 515. *num.* 1. *part.* 2. Menoch. *conſil.* 145. *num.* 51.
Gutier. *dict. part.* 2. *cap.* 19. *num.* 4. Hinc eſt quòd li- 9
cèt tutor deſinat eſſe tutor pupilli, pubertate adueniente, tamen ſi is in prima inſtantia, vel in inſtantia appellationis pendebat, tenetur eam proſequi, ſi cœpta fuit tutela durante, niſi de curatore adulto prouideri fecerit, vt argument. huius text. tradunt Baëç. *dicto cap.* 2. *num.* 55. Gutier. *dicta part.* 2. *cap.* 19. *num.* 11.

In eadem gloſſ. ibi, *ſecus videtur in curatore*, &c. Probat igitur dicta in tutore extendi ad curatorem, vt per Gutier. *d. p.* 2. *cap.* 19. *num.* 15.

Ubi pupilli educari debeant.

Tit. XLIX.

Eorvm educatio nulli magis, quàm matri, niſi ad ſecundas nuptias tranſierit, committenda videtur. Si tamen hac de re inter matrem, cognatus, & tutores controuerſia oriatur, prætor, vel præſes eam definiet, *l* 1. habitâ ratione affectionis perſonarum, & ſuſpicionis in eos cadentis, qui pupillo morienti ſucceſſuri ſunt, *l*. 2. Scripſerunt in hane rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli, vide *l. Hiſp*. 19. *tit*. 16. *part*. 6. Viui. Suar. & Bellacomb. *tom*. 1. *commun. opin. lib*. 5. *tit*. 25. *pag*... Caualcan. *de tutor. & curat. n*. 304. Surd. *de aliment. tit*. 4. *quaſt*. 13. *num*. 1. *cum ſeqq*. latè Gutier. *de tutel. part*. 2. *cap*. 8. *per tot*. Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib*. 2. *tit. de minorib. reſol*. 7. Galgânet. *de tutel. lib*. 2. *tit*. 18. & 19.

SVMMARIVM.

1 *Pupilli apud matrem educari debent, niſi ad ſecunda vota tranſierit, & num*. 2.

3 *in Tutela filiorum mater praferenda eſt auo paterno.*

4 *Pupillus non eſt educandus penes matrem, qua ſuperinduxit vitricum, & num*. 7.

5 *Mater habet praſumptionem pro ſe, maximè vbi agitur de alenda fœmina.*

6 *Mater eligi debet ad tutelam filij, licèt ſit debitrix:*

8 *Pupillus non educatur apud matrem qua eſt improba, impudica, vilis, impudens.*

9 *Pupillus educatur apud matrem qua ſecundo nubens filio non eſt ſucceſſura, & moribus & honeſtate babilis eſt, educatur apud vitricum quando non poteſt aquè commodè ali apud alium, ſi tamen non ſit creditor, num*. 10. 11.

12 *Mater in dubio praſertur adulto ipſius pupilli. limita vt num*. 13. *poſt matrem auia materna admittitur ad pupilli educationem, num*. 14.

15 *Pupillus educari non debet apud matrem tranſeuntem ad ſecundas nuptias. Lex iſta & ſimiles an pracisè priuent matrem tranſeuntem ad ſecundas nuptias educatione ſuorum pupillorum; an ſolùm ob id reddatur ſuſpecta, ac iudicij arbitrio relinquatur, num ea circunſtantia concurrant in matre, qua ſuſpicioni huic praponderet, ac proinde non ſit è prolis pupilla educatio denuganda, numer*. 16. & 17.

18 *Tutor an poſſit eſſe vitricus.*

L. Educatio pupillorum. I.

Imp. Alexander A. *Dionyſodoro.*

1 Pvpilli educari debent apud matrem, niſi ad ſecunda vota tranſiuerit. Si autem ad ſecundas nuptias conuolauerit, & orta fuerit quæſtio inter matrem, & tutores, ſeu conſanguineos ſuper tutela pupillorum, debet adiri Præſes prouinciæ, qui inſpecta qualitate perſonarum, & coniunctione perpendet, & ſi iudex decreuerit apud quem educari debeat, ille neceſſe habebit hoc facere. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Fulgoſ. Angel. Salicet. Bald. Caſtr. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol*. 68. *verſo*, remiſſiuè Caſal. *in annot*. & Ximen. *in concord*.

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſp. 19. *tit*. 16. *part*. 6. ibi, *que ſi oviesſe madre que*
fueſſe muger de buena fama bien le puede dar el Iuiz
el hijo que lo crie, e ella podelo tener, mentras mantu-
niere bindez, y no caſaro: mas luego que caſare deuen
ſacar el huerfano de ſu poder, &c. Afflict. *deciſ*. 183. 3
num. 5. vbi quòd mater præferenda eſt auo paterno
in tutela filiorum, Anchar. *conſ*. 316. *In cauſa col*. 2.
verſ. & antequam, Vincent. de Franchis *Neap. deciſ*.
350. *num*. 3. *part*. 2. vbi quòd penes matrem, quæ
tranſiuit ad ſecundas nuptias, filij non debent edu-
cari. Surd. *de aliment. tit*. 1. *quaſt*. 42. *num*. 6. vbi quòd 4
pupillus non eſt educandus penes matrem, quæ ſu-
perinduxit vitricum, & latiùs *tit*. 4. *quaſt*. 13. *à num*. 12.
vbi quòd mater habet pro ſe præſumptionem, præ-
cipuè vbi agitur de alenda fœmina, & *num*. 14. quòd 5
mater eligi poteſt ad tutelam filij, licèt debitrix ſit, 6
& *num*. 15. quòd pupillus non debet educari penes 7
matrem, quæ ad ſecunda vota tranſiuit, & vitricum
ſuperinduxit, & *num*. 21. & 22. quòd pupillus non 8
educatur apud matrem, quæ eſt improba, & impu-
dica, vilis, vel imprudens, cùm nuptias ſecundas
contrahere, vel inhoneſtè viuere paria ſint, quoad
filij educationem, & *num*. 23. quod pupillus non
educatur apud matrem, quæ procurauit impar, &
immaturum filio, vel filiæ matrimonium, Cardoſ.
in praxi iudicum, verbo pater num. 21. vbi quòd ma-
ter eſt præferenda in educatione filiorum, niſi tran-
ſierit ad ſecunda vota, aut incontinens viuat, quo-
niam tunc non debet habere filios in poteſtate, quia
periculum eſt filios illius educari apud vitricum ne
vitam eorum inſidier, vt hæreditatem illorum ca-
piat. Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib*. 2. *tit. de mi-*
norib. reſol. 7. *n*. 3. vbi quòd apud matrem quæ tranſi-
ſiuit ad ſecundas nuptias, vel ſuſpicio eſt vt tranſeat
pupillus educari non debet, & *n*. 4. quòd apud ma-
trem vtilem, ac turpem educari non debet. Galganet.
de tutel lib. 2. *tit*. 18. *num*. 4. Seraph. *deciſ*. 1357. *à num*. 1.
Molin. *de Iuſtit. tract*. 2. *diſp*. 224. *num*. 4. vbi quòd ſi
mater ſuperſtes ſit, neque ad ſecundas nuptias tran-
ſiuit, regulariter nullibi commodius iudicandum eſt
educari poſſe minorem, quàm apud matrem; limi-
tat tamen niſi circunſtantiæ ſint, quæ aliud ſua-
deãt, vt ſi illa prauos habeat mores, aut aliunde peri-
culum ſpirituale, aut corporale minoris ex educatio-
ne matris timeatur: & *n*. 6. tenet quòd quando mater
tranſit ad ſecundas nuptias, extrahendus eſt minor
de illius, & vitrici educatione, Sanch. *de matrim.*
lib. 7. *diſput*. 88. *num*. 16. *in princ*. vbi quòd filij apud
matrem viduam potiùs educandi ſunt; ac ſi tranſeat
ad ſecundas nuptias educandi pupillos iure priuatur.
Henric. Bocer. *in diſput. de iure vniuerſo claſſi* 1. *diſp*.
314. *num*. 112. Gutier. *in tract. de tutel. part*. 2. *cap*. 8.
à num. 9. vbi *num*. 10. ſubdit quòd iudex non arbi-
trabitur pupillum eſſe educandum penes matrem
vilem, ac turpem, vel penes alterum, qui vitæ, reli-
gioni, moribus, vel bonis pupilli inſidiari præſu-
meretur.

Aliquibus modis limitat Surd. *d. tit*. 4. *quaſt*. 13. *à* 9
num. 18. vbi quòd pupillus educatur apud matrem,
quæ ſecundo nupſit, ſi non eſt filio ſucceſſura; &
moribus, & honeſtate habilis eſt, & *num*. 20. quòd 10
pupillus educatur apud vitricum quando non po-
teſt æquè commodè apud alium ali, ſi tamen non ſit
creditor; & Vincent. de Franchis *deciſ*. 350. *num*. 3.
ait quòd quando mater non eſſet ſucceſſura filio, vt 11
putà quia haberet ſubſtitutum, & ipſa ac vitricus

Digitized by Google

eſſent boneſtæ vitæ, poterit iudex arbitrari quòd filij penes mattem educentur.

12 *Nulli magis quàm matri eorum*, &c.] Ergo mater in dubio præfertur fratri adulto ipſius pupilli, vt per Mennch. *de arbitr. caſu* 168. *num.*7. Surd. *d. quæſt.*13. *num.*10. *cum ſeqq.* Gutiet. *d. part.*2. *cap.*8. *num.*15. vbi
13 *num.*16. id limitat quando pupillus magis commndè apud fratrem educari poſſet, vtilius foret ipſi pupillo, & *num.*17. limitat etiam quandn pro fratre ſtat coniectutata patris voluntas.

14 Et poſt mattem auia materna admittitur ad pupilli educationem, vt per Menoch. *d caſu* 168. *num.*4. Surd. *d. quæſt* 13. *num.* 24. *cum ſeqq.* Galganet. *d. tit.* 18. *num.*4. Gutier. *d. part.*2. *cap.*8. *num.* 11. vbi *num.*12. aduertit quòd eiſdem ratinnibus auia excluditur ab educatione, quibus matet; veluti ſi eſſet ſuſpecta, puta quia nepti nuptias intempeſtiuas procutauit, vel cœpit bona pupilli dilapidare, vel ad ſecunda vota tranſiuit, vel luxurioſè viuit, vel aliter in moribus peccar.

15 *Si non vitricum eis induxerit*, &c.] Ergo apud matrem tranſeuntem ad ſecundas nnptias pupillus educari non debet, vt per Aym. *conſ.*18. *num.*3. & 31. & *conſ.*190. *num.* 6. Franc. Marc. *quæſt.* 512. *in* 2. *part.* Gig. *conſ.*56. *num.*12. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.*29. *num.*13. Menoch. *d. caſu* 168. *num.*1n. Surd. *d. quæſt.* 13. *num.*15. Galganet. *d. tit.*18. *num.*4. Gutier. *d. part.*2. *cap.*8. *num.*21. vbi *num.*22. dicit quòd etiamſi mater ſuperinduxerit virum, ſi tamen ceſſat nmnis ſuſpicio, vt quia non eſt ſucceſſura pupillo quia habet ſubſtitutum, & eſt honeſtæ vitæ, & vitricus ſimiliter, tunc ali poteſt pupillus penes maritum. Apud quem autem ali debeat filius matre tranſeunte ad ſecundas nuptias? vide à Pnnte *deciſ.* 2n. *num.* 21. Spin. *d. gloſſ.*29. *n.*13. Chattar. *Gemma deciſ.*133. *n.*13. & *ſeq.* Paſchal. *de viribus patriæ poteſt. part.*2. *cap.*10. *num.*26.

16 Quæſtio dubia an lex iſta & ſimiles præcisè priuent matrem tranſeuntem ad ſecundas nuptias educatinne ſunrum pupillorum; an ſolùm ob id reddatur ſuſpecta, ac iudicis arbitrin relinquatur, num eæ circunſtantiæ concurrant in matre, quæ ſuſpicioni huic præpundetet, ac prninde non ſit ei prolis pupillæ educatio deneganda? Vna ſententia tenet præcisè ptiuari educatione, quam ſuſtineut Aym. *conſ.* 18. *num.*3. *vol.*1. Spin. *d. gloſſ.*29. *num.*23. Menoch. *d. caſu* 168. *num.* 10. Matienſ. *l.* 3. *gloſ.* 2. *num.* 8. *tit.* 1. *lib.* 5. *noua Récop.* inducentes hunc text. in illis verbis, ibi, *educatio pupillorum tuorum*, &c. & reſpondentes quòd quamuis poſtea hic text. ſubdat indicis eſſe, orta lite inter matrem, & cognatos, circa pupilli educationem, arbitrari inſpecta perſonarum conditione, vti præferendi ſint; & ſic videatur decidere id eſſe atbitrarium; attamen videutur tenere ea vera ea verba atbittium indicantia eſſe referenda ad ipſam mattem, dum vidua permanet, cui incumbere educationem lex iſta decideat; poteſt enim accidere illam talem eſſe vt meritò educatione hæc priuanda ſit. Vnde ſenſus eſt, lite orta circa educationem, iudex arbitretur num ij mores deſidetentur in matre, vt iure optimo ſint illi in hac educatione præferendi cognati, quod vel inde conſtat, nam priuatio, qua mater per legem priuatur educatioue, eo quòd ſecundo nubat, ſupponit terminos habiles, ſcilicet, matrem talem fuiſſe cùm erat vidua, vt niſi ſecundn nuberet, tutela minimè priuaretur, iuxta vulgare axioma, Priuatin præſupponit habitum, & potentiam, &c.

17 Contrarium tamen, immo non excludi præcisè hanc matrem à prolis pupillæ educatione, ſed ſolam præſumptionem iuris eſſe contra illam, quòd ſuſpecta ſit, atque ideò in dubio ſtandum eſſe hac præſumptione, & excludendum eam ab educatione, poſſe tamen iis coniecturis honeſtæ vitæ matris, ac vitrici præſumptionem huiuſmodi infirmari, vt educatin matri deneganda non ſit, & ideò arbitrio iudicis committi an mater in hac educatione præferenda aliis ſit, meliùs ſuſtinent Gregor. Lóp. *d. l.*19. *verbo que caſare tit.*16. *part.* 6. Viui. *deciſ.* 16. *num.* 3. Surd. *d. tit.*4. *quæſt.*13. *num.*18. Vincent. de Franchis *d. deciſ.* 350. *num.* 3. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem*, *verbo ſine curatore num.* 110. *C. de in integ. reſtit. min.* Mnlin. *d. diſp.*224. *num.*6. Gutier. *d. part.*2. *cap.*8. *n.*22. qnos refert & ſequitur Sanch. *de matr. lib.*7. *diſp.*88. *num.*17. vbi ait hanc opinionem eſſe probabiliorem, licèt aliam priorem contrariam ſit valde probabilis, & ad hnc reſoluendum ſe duci tradit ex hoc text. dum priùs firmat hanc tegulam generalem, Pupilli educatio nulli potius quàm matri committenda eſt; vbi manifeſtum eſſe ſermnnem de matre vidua, indicar limitatio ſtatim hîc adiuncta, *ſi non vitricum eis induxerit.* in qua limitatione iam eſt ſermo de matre ſecundò nupta, & ſtatim ſubiicit text. iſte hæc verba. *Quando autem inter eam, & cognatos*, &c. in qua clauſula conſiſtit punctus difficultatis huius quæſtinnis; nam contraria ſententia vult non referri ad matrem ſecundn iam nuptam, ſed viduam; ſed placet Sanch. referri ad matrem ſecundo iam nuptam, itaut quod proximè dixerat hic text. nimirum matrem ſecundo nuptam priuandam eſſe educatione, limitetur per eam clauſulam, niſi iudex attenta matris & vitrici conditione aliud arbitratus fuerit, qund nptimè ibi comprobat, vide apud illum.

In gloſ. *Si non vitricum*: ibi, *ſed nunne poteſt eſſe* 18
tutor vitricus, &c. De hoc Cuiac. *lib.*6. *obſeru cap.*19. Cald. Pereira *d. verbo ſine curatore num.* 110. *verſ. vnde quarta & vltima*, Surd. *d. tit.*4. *quæſt.*13. *num.*17. Catdnſ. *in praxi iudicum, verbo tutela num.*24. Sanch. *d. lib.*7. *diſput.* 88. *num.* 17. *verſ. ſecundò quia fortius*, Caualcan. *in tract. de tut. & curat. n.*289. latè Gutier. *de tutel. part.* 1. *cap.* 8. *num.* 77. *cum ſeqq.* vbi declarat Alexand. Trentacinq. *d. tit. de minorib. reſol.* 7. *num.*15.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus vbi educetur, eſt in iudicis arbitrio, de eo tamen qui ei ſuccedere debet, eſt iuſta ſuſpicio.*

2 *Pupillus non eſt educandus apud illum, qui eidem ſucceſſurus eſt, & num.*3.

L. Verùm nepos. II. & vlt.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Gratæ.*

VBi pupillus educetur, eſt in iudicis arbitrio, de 1
eo tamen qui ei ſuccedere debet, eſt iuſta ſuſpicio. Colligunt ex Ordinat. Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

Nntari ſolet hic text. ad hoc quòd pupillus non 2
eſt educandus apud illum, qui eidem ſucceſſurus eſt, vel ex ſubſtitutione, vel ex proximitatis qualitate, vt per *l. Hiſp.*19. *tit.*16. *part.*6. ibi, *E que ſea tal quo muriendo el moço no aya derecho de heredar lo ſuyo*, Curt. iun. *conſ.*94. *num* 9. Beroi. *conſ.*180. *num.* 1. & 2. *vol.*2. Menoch. *conſ.* 62. *num.* 12. *verſ. tertio verò*,

&

Digitized by Google

& de arbitr. caſu 168 *num.* 15. *&* 16. Surd. *de alimentis tit.* 4. *quæſt.* 13. *num.* 30. Moliu. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 224. *num.* 7. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo minor. num.* 49. Gutier. *de tutel. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 6. *& part.* 2. *cap.* 8. *num.* 6. Galganet. *de tutel. lib.* 2. *tit.* 18. *num* 7. Henric. Bocer. *in diſput. de iure vniuerſo tom* 1. *claſſi* 1. *diſp.* 14. *num.* 112. latè Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 2. *tit. de minor. reſol.* 7. *num.* 14.

3 Quod quidem non ſolùm procedit in extrauco ſubſtituto, vt exiſtimauit Menoch. *d. conſ.* 62. *num.* 18. ſed etiam in fratre, cùm indiſtinctè in hoc text. contra patruum & quoſcunque ſucceſſores conſideretur ſuſpicio prouenieus à ſpe ſucceſſionis, atque etiam indiſtinctè & generaliter prohibeatur educari pupillum apud eum, qui pupillo morienti ſucceſſurus eſt, & uon excipi perſouam fratis ſubſtituti. ergo ipſum comprehendit: ita Surd. *d. quæſt.* 13. *num.* 31. *&* 32. Galganet. *de tutel. lib.* 3. *quæſt.* 48. *num.* 1. *&* 4. Gutier. *d. part.* 2. *cap.* 8. *num.* 7. *verſ. hac tamen declaratio*, qui tamen aduertunt quòd ſtante reuuitare patrimonij pupillaris, & diuitiis ſubſtituti, iuncta bona fama, & moribus, facilè iudex poterit arbitrari illam ſuſpicionem exorientem ex ſpe ſucceſſionis non conſiderari iu perſona fratris, & notat Alex. Trentacinq. *d. reſol.* 7. *num.* 14. non procedete notabile, & textus concluſionem in matre, auia, & cæteris aſcendentibus propter immenſum amotem, quem portant, & in fratre etiam ſubſtituto pupillo, & in auunculo etiam ſubſtituto.

De alimentis pupillo præſtandis.

TIT. L.

ALIMENTA à prætore, vel præſide decernenda ſunt, *l.* 1. decernautur autem pro modo facultatum, *l.* 2. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide *l. Hiſp.* 16. *prope fin. & l.* 20. *verſ. deue guardarlo o penſar del tit.* 16. *part.* 6. Anton. Piag. *de tut. & curat. quæſt. fin.* Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 224. *num* 8. Paul. Montan. *de tutel. cap.* 32. *reg.* 9. *num.* 215. Galganet. *in eod. tract. lib.* 2. *tit.* 19. Gutier. *in ſimili tract. part.* 2. *cap.* 3. Henriq. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure tom.* 1. *claſſi* 1. *diſp.* 14. *à num.* 11.

SVMMARIVM.

1 *Tutor iudicis officio cogitur pupillo alimenta præſtare, licèt pendeat quæſtio de ſtatu ſuo, & num.* 2. *ſi teſtator decernat tam modica alimenta, quæ non ſufficiant, poterit tutor ea præſtare pinguiora vſque ad condecentem quantitatem, num.* 3. *vbi taxatio alimentorum eſt immodica, poteſt tutor illam reſtringere, num.* 4.

L. Pupillus. I.

Imp. ANTONIN. A. *Fauſtino.*

1 TVtor Iudicis officio cogitur alimenta præſtare pupillo, licèt pendeat quæſtio de ſtatu ſuo. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salic. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp* 20. *tit.* 16. *part.* 6. 2
ibi, *que deue el Iuez del lugar eſtablecer, ſegun ſu aluedrio, e la riqueza del menor cierta quantita de pane, de vino, e dinero que les den cada año para ſon gouierno, e para ſu veſtir del e de ſu compania, &c.* Surd. *de aliment. tit.* 3. *quæſt.* 3. *num.* 28. vbi poſt Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *verum num.* 16. *ff. de liber. agnoſc.* ait quòd pupillus officio iudicis petit alimenta à tutore, *& tit.* 6. *quæſt.* 23. *num.* 15. *&* 17. vbi quòd pupillus non præſumitur alimentatus à tutore quando ſeorſum ab illo degebat, *& tit.* 8. *priuil.* 86. *num.* 89. vbi quòd pupillus ſi ex ordinatione teſtatoris ſit apud aliquem educandus, vbi non ſit tutus, prouidebit iudex de alio loco, Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 224. *num.* 8. Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure tom.* 1. *claſſi* 6. *diſput.* 14. *num.* 112. Galganet. *de tutel. lib.* 2. *tit.* 19. *n.* 8. vbi per hunc text. tenet quòd ſi tutor, ſeu curator pupillis, ſeu minoribus cõgrua alimenta ſecundùm modum facultatum præſtare recuſet, adeundus eſt iudex, qui eum à tutela, ſeu cura remouebitur, vel alium adiunctum ei dabit. Gutier. etiam *de tutel. part.* 2. *cap.* 3. *à num.* 3. vbi *num.* 8. tradit quòd ſi iudex aditus eſt pro alimentis taxandis, is modus ſeruandus eſt, quem Prætor ſtatuerit, & *n.* 10. quòd vltra redditus expendendum nou eſt in alimentis pupillorum, & *num.* 11. quòd ſi pater ſtatuit alimenta liberis, quos hæredes ſcripſit, ea ſunt præſtanda, & reputanda per tutorem, vel curatorem, niſi fortè vltra vires facultatum pater alimenta filiis præſtanda ſtatuerit, tunc nanque imputabitur tutori, cur non addito Prætore deſiderauerit alimenta minui, vt *in l. officio, verſ. fin. vbi pill. educ. debeat*, & *n.* 12.
quòd ſi teſtator in teſtamento decernat tam modicè alimenta, quæ non ſufficiant, poterit tutor ea præſtare pinguiora vſque ad condecentem quantitatem, & *num.* 13. 3
quòd vbi taxatio alimentorum eſt 4
immodica, poteſt tutor illam reſtringere, & *num.* 15. admonet quòd cauti & prudentes tutores, & curatores ſolent à iudice petere vt decernat quæ alimenta minoribus ſunt præſtanda iuxta qualitatem & conditionem perſonarum, ac facultates patrimonij, & conſuetudinem loci pro ſe, & famulis alendis.

SVMMARIVM.

1 *Tutori conſulitur vt alimenta pupillo præſtanda faciat taxari à Prætore, ſi tamen non fecerit ea, quæ legitimè in eius alimentis impedit, poterit ei imputare, & in dubio præſumitur alitus à tutore, & num.* 2.

3 *Tutor repetit alimenta præſtita pupillo, etiamſi ſit coniunctus.*

3 *Frater tutor fratris cenſetur impendere pro fratre animo repetendi, non donandi.*

5 *Iudex licèt alimenta non taxet, ſed tutor, aut curator ſuo proprio iudicio ea minori tribuat, quando videt non expedire vt patrimonij quantas intelligatur, tunc nihilominus perſoluendum eſt ipſi quod in alimentis debitè expendiſſe conſtiterit, aut vir prudens fuerit arbitratus.*

6 *Fides ne detur libro tutoris, in quo continetur expenſa pro alimentis, & aliis minori neceſſariis.*

7 *Pupillus præſumitur alimentatus à tutore, niſi probet ipſe pupillus ſe aliunde habuiſſe alimenta, & numer.* 8. 9.

10 *Neminem præſumi vixiſſe de vento.*

L. Quod

L. Quod plerumque. II. & vlt.

Imp. ALEXAND. A. *Euphido.*

1 TVrori conſulitur vt alimenta pupillo præſtanda faciat taxari à prætore, ſi ramen non fecetit ea, quæ legitimè in eius alimentis impendit, poterit eſ imputare, & in dubio præſumitur alitus à tutore. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

2 Vide circa materiam huius text. Galganer. *de tu-
tel. lib.* 2. *tit.* 19. *num.* 4. *&* 5. Surd. *de aliment. tit.* 6.
quæſt. 14. *à princ.* & præcipuè *num* 3. vbi dicit quòd
etſi conſulat text. *in præſenti* quòd curet tutor ali-
menta pupillo taxari ne inde contingat eum con-
trouerſiam pati ſuper quantitate alimentorum, non
ramen negat repeti poſſe quando non ſunt taxata, &
non eſt ferendus pupillus, qui maior factus recuſat
3 ſumptus ſibi factos reſtituere, & *num.* 10. quòd tutor
repetit alimenta præſtita pupillo etiamſi ſit coniun-
4 ctus, & *num.* 12. quòd frater tutor fratris cenſetur
impendere pro fratre animo repetendi, non donan-
di, Molin. *de Iuſtit. tract.* 1. *diſp.* 224. *n* 9. vbi per huuc
text. tenet quòd quando minores tales non ſunt vt
ex opificio, aut obſequiis aliis præſtitis viuere de-
beant, ad iudicem ſpectat, attenta quantitate patri-
monij, & qualitate eorum, cæteriſque circunſtantiis
concurrentibus taxare illis portionem aliquam ad
alimenta quotannis, & *num.* 11. ſubdit quòd eſto iu-
dex alimenta non taxet, ſed tutor, aut curator, ſuo
proprio iudicio ea minori tribuat, vel quia videt non
expedite, vt patrimonij quantitas non intelligatur,
aut alia iuſta ratione; immo eſto per incuriam acce-
dendi ad iudicem id efficiat, perſoluendum nihilo-
minus ipſi eſt, quòd in alimentis debitè expendiſſe
conſtiterit, aut vir prudens fuerit arbitratus. Cardoſ.
in praxi iudicum, verbo alimenta num. 3. vbi quòd
alimenta, quæ tutor eſt pupillo præſtiturus, debent
taxari à iudice, quoniam ſi tutor illa taxari non fa-
cit, non repetet niſi expenſas idoneas, & quæ per ar-
bitrium boni viri expendiſſe videntur.

5 *Ne ſecreta patrimonij*, &c.] Notatur ad hoc quòd licèt iudex alimenta non taxet, ſed tutor, aut curator ſuo proprio iudicio ea minori tribuat, quando videt non expedire vt patrimonij quantitas intelligatur, tunc nihilominus perſoluendum eſt ipſi quod in alimentis debitè expendiſſe conſtiterit, aut vir prudens fuerit arbitratus, vt per *l. Hiſp.* 20. *tit.* 16. *part.* 6. ibi, *quando el guardador entendieſſe que ſeria daño del moço en diſcobrir la requeza o la probreza del, e por eſta razon le gouernaſſe de lo ſuo eſpendiendo por el tanto quanto fueſſe guiſado, o poco mas, por eſta razon que entonces lo puede fazer: e deuele deſpues el moço quando fuere de edad pagar todo loque deſta manera ouieſſe deſpendido por el.* Gutier. *de tutel. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 4. *&* 5.

6 Vtrùm detur fides libro tutoris in quo continetur expenſa pro alimentis, & aliis minori neceſſariis? vide Tiraq. *in l. ſi vnquam, in princ. num.* 52. Auendan. *de exequen. mand part.* 2. *cap.* 10. *num.* 33. Ioſeph. Ludou. *tom* 3. *commun. opin. tit. de libris mercat. concl. vnic. verſ. amplia* 16. Maſcard. *de probat. concl.* 723. *& concl.* 973. *num.* 61 Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſ.* 5. *num.* 4.

7 *Nec ferendus eſt iuuenis*, &c.] Notatur ad hoc quòd pupillus præſumitur alimentatus à tutore, niſi probet ipſe pupillus ſe aliunde alimenta habuiſſe, vt per Alciat. *de præſumpt reg.* 1. *præſ.* 50. *n.* 1. Menoch. *in ſimili tract. lib.* 6. *præſ.* 71. *num.* 1. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 48. *num.* 18. *& quæſt.* 70. *num.* 4. *& tit.* 6. *quæſt.* 23. *num.* 11. Maſcard. *de probat. concl.* 77. *num.* 7. *& concl.* 715. *num.* 4. *& concl.* 716. *num.* 1.

Vnde argumento huius text. inferunt Doctores 8
quòd ſi quid non poteſt ſine ſumptu expediri, &
factum reperitur, præſumetur ab eo factum, qui te-
nebatur facere, vt per Surd. *d. tit.* 6. *quæſt.* 23. *num.* 12.
latè Menoch. *d. lib.* 6. *præſ.* 11. *à princ. & conſ.* 390.
num. 44. vbi quòd impenſa præſumitur facta pecunia
eius, qui actum facere tenetur, *& conſ.* 122. *num.* 41.
quòd expenſæ ad rei dominum ſpectare ſolent. Can-
cer. *var. reſol. part.* 1. *cap.* 7. *de tutor. num.* 105. vbi
quòd actus ab eo præſumitur factus, qui impenſam
facere tenetur.

Factum enim ſemper quid præſumitur ab eo, qui 9
facere tenebatur, vt etiam arg. huius text. tradit Surd. *d. tract. de aliment. tit.* 9. *quæſt.* 12. *n.* 16. *& deciſ.* 127. *num.* 14. Maſcard. *d. tract. de probat. concl.* 38. *num.* 6. vbi quòd quando actus fuerit factus ab aliquo, ſed non conſtat cuius nomine in factum ſit, tunc præſumitur factus nomine illius, qui obligatus erat ad ipſum agendum.

Quaſi vento vixerit, &c.] Notatur ad hoc quòd 10
nemo præſumitur vixiſſe de vento, vt per Alciat. *d. reg.* 1. *præſ.* 50. Perez *l.* 2. *col.* 3. *in fine verſ. in poſteriori tit.* 4. *lib.* 5. *Ordin. par.* 161. Menoch. *conſ.* 12. *num.* 14. *& de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 71. *in princip.* vbi iuris & naturæ præſumptionem hanc eſſe ait.

Arbitrium tutelæ.

TIT. LI.

ARBITRIVM, id eſt, actio, *tutelæ* quòd omnis huius iudicij poteſtas ſit in arbitrio iudicantis, qui excuſſis tutelæ rationibus, ex bona fide ſtatuit, quę tutorem pupillo præſtare, aut reputare oportet. Gothofr. *hic.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tit. vide Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 13. *c.* 10. Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure claſſi* 1. *diſp.* 14. *n.* 109. *cum ſeqq.* Quare autem ſic inſcribatur hic titulus, vide Ronchegal. *in rub. ff. de duob. reis n.* 54. Alciat. *lib.* 7. *parerg. cap.* 8.

SVMMARIVM.

1 *Tutor tenetur rationem reddere, non ſecundùm teſtatoris æſtimationem, ſed ſecundùm veritatem, & num.* 2.

3 *Tutela, vel cura adminiſtrata rationum reddendarum tota materia pendet ex æquo & bono.*

L. Cùm tutelæ. I.

Imp. ANTONIN. A. *Leoni.*

NOn ſecundùm teſtatoris æſtimationem, ſed ſe- 1
cundùm veritatem tenetur tutor reddere rationem. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.* 68. *verſo*, Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem rationem ex hoc text. deſumit Gal- 2
ganet. *de tutel. lib.* 2. *tit.* 30. *num.* 10.

3 Materia tota rationum reddendarum tutelæ, vel
curæ adminiſtratæ, ex bono & æquo pendet, Gutier.
in tract. de tutel. part. 3. cap. 1. num. 1.

S V M M A R I V M.

1 *Tutor in exigendis nominibus debitorum tantùm tenetur de lata culpa, & num. 2. 4.*

3 *Tutor tenetur exigere debita à debitoribus pupilli, aliàs nomine proprio tenetur. De debitorum identitate quando conſtare debeat, num. 5.*

L. Nomina. II.

Idem A. Præſentino.

1 IN exigendis nominibus debitorum tutor tenetur
tantùm de lata culpa. Colligunt ex Ordin. Docto-
res citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt
Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 484. cap. 2. verſ.*
in exigendis nominibus. Bellacomb. *tom. 1. commun.*
3 *opin. lib. 5. tit. 23. num. 43. pag. 763.* vbi quòd tutor
tenetur exigere debita à debitoribus pupilli, aliàs
nomine proprio tenetur, ſubdit tamen per *l. mediter-*
ranea, C. de annon. quòd ſi debitum eſſet tale vt plus
expenderetur in eo exigendo, quàm eſſet debitum
ipſum, excuſandus eſſet ipſe tutor. Gaſp. Baëç. *de*
4 *decima tut. cap. 2. num. 147.* vbi quòd ſolùm tenetur
tutor de lata culpa in negotio exigendi debitores
pupilli, Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine cu-*
ratore num. 5. C. de in integr. reſtit. min. vbi quòd latæ
culpæ obnoxius eſt tutor, qui in exactione nomi-
num ceſſauit, vbi *num. 7. verſ. quo fit*, ſubdit vt ſi ij
pupillares debitores, necnon minorum loco atque
tempore congruo exigere deſierint, & ob negligen-
tiam in exigendo commiſſam facultatibus cadant, &
non ſoluendo efficiantur tempore ſuſceptæ, vel red-
ditæ rationis, damnum quod ex ceſſatione pupillo,
minorive emerſerit, præſtare ac reſarcire teneantur,
Valaſc. *de partit. cap. 8. num. 19.* vbi quòd tutores in
exigendis debitis tenentur tantùm de lata culpa,
Gutier. *de tutel. part. 2. cap. 16. num. 11.* vbi verba
Cald. tranſcripſit, *part. 3. cap. 1. num. 93.* vbi quòd
non ſufficit leuis culpa in non exigendis debitoribus
pupilli, ſed requiritur lata culpa. Iacob. Cancer. *var.*
reſolut. part. 1. cap. 7. de tutorib. num. 169. vbi quòd
tutor negligens in exactione nominum, non tenetur
niſi de lata culpa, & ſic ad hoc vt teneatur de peri-
culo nominum non exactorum debet probari diſſo-
luta negligentia in non exigendo, quæ lata culpa eſt,
videlicet non adhibere eam diligentiam in re alie-
na, quam in ſua adhiberet, Padil. *in ſum. legum pœ-*
nal. part. 1. caſu 27. num. 4. Stephan. Gratian. *diſcept.*
forenſ. tom. 1. cap 125. num. 1. vbi quòd tutor in exi-
gendis nominibus debitorum ſolùm de dolo, & lata
culpa conuenitur, Paul. Montan. *de tutel. cap. 39. num.*
56. Franciſc. Hieron. Leo *Valent. deciſ. 115. num 6. &*
ſeqq. lib. 1. Felician. *de cenſib. lib. 2. cap. 3. num. 13. verſ.*
quotidie.
5 In gloſ. *Suſceptæ tutelæ* 1. ibi, *quod probari debet à*
pupillo, &c. Notatur ad hoc quòd non exactis de-
bitoribus pupilli factis minus idoneis, non ſufficit
ad probationem doli dictos debitores non eſſe ido-
neos, ſed debet conſtare tempore ſuſceptæ tutelæ
fuiſſe idoneos, & facilè exigi potuiſſe, itaut hoc ſit
probandum per pupillum, vt per Imol. *conſ. 75. Cir-*
ca primum dubium, num. 2. in fine verſ. videtur etiam
quod enim, Fulgoſ. *conſ. 25. Spectabilis miles, in fine*
verſ. ſuper eo verò, num. 6. Riminald. *conſ. 356. num. 18.*
Decian. *conſ. 88. num. 26. & ſeq. vol. 2.* Gutier. *de tutel.*
part. 3. cap. 1. num. 95. Eſcobar *de ratiocin. cap. 19.*
num. 21. & ſeq. Stephan. Gratian. *d. cap. 125. num. 12.*
cum ſeqq. Iacob. Cancer. *d. part. 1. cap. 7. de tutorib.*
num. 169. Franciſc. Hieronym. Leo *dict. deciſ. 115.*
num. 8.

S V M M A R I V M.

1 *Minoris eſt electio vtrùm petat rem emptam ex pecunia ſua, licèt non nomine ſuo, an pecuniam ipſam cum vſuris centeſimis.*

2 *Curator ſi emat de pecunia minoris nomine proprio, res empta eſt minoris, ſi minor eam velit vendicare, & num. 5.*

3 *Tutor ſi cum pecunia pupilli aliquid ſuo nomine emerit, in arbitrio pupilli erit eligere quid velit, vel pecuniam ſuam cum vſuris, vel rem emptam.*

4 *Empta ex pecunia minoris efficiuntur ſua.*

6 *Tutor, ſeu curator, qui pecunias pupillares, ſeu Eccleſiæ non collocauit in honeſtum lucrum, vel in annuos redditus, ſeu in emptionem prædiorum, tenetur ad intereſſe lucri ceſſantis. Amplia*

I. Tutores non ſolùm teneri de pecuniis otioſis, vel in ſuos vſus conuerſis intereſſe ſoluere, ſed etiam de debitis non exactis, & de bonis mobilibus non venditis, num. 7.

II. Tutorem teneri ad intereſſe alterius intereſſe, quando in vſus ſuos pecuniam conuerterit.

L. Si curator. III.

Idem A. Vitalio.

MInoris eſt electio vtrùm petat rem emptam ex 1
pecunia ſua, licèt non nomine ſuo, an pecu-
niam ipſam cum vſuris centeſimis. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
Vide *l. Hiſp. 49. verſ. e ſi fueſſen de menor tit. 5.* 2
part. 5. vbi Gregor. Lop. *in gloſſ. 4. verbo en guarda*,
vbi ſubdit quòd ſi curator emat de pecunia minoris
nomine proprio, res empta eſt minoris, ſi minor eam
velit vendicare, Galganet. *de tutela lib. 2. tit. 27. n. 28.*
vbi per hunc text. dicit quòd ſi tutor cum pecunia 3
pupilli aliquid ſuo nomine emerit, in arbitrio pupilli
erit, eligere quid velit, vel pecuniam ſuam cum vſu-
ris, vel rem emptam. *& tit. 32. num. 14.* Anton. Gom.
l. 50. Tauri num. 36. verſ. ſecundus caſus, vbi quòd
res empta ex pecunia minoris efficitur ſua, Maſcard.
de probat. concl. 1159. aliàs 1164. *à num. 8.* vbi per 4
hunc text. tenet quòd res empta per tutorem, cura- 5
torem, ſeu adminiſtratorem nomine proprio ex pe-
cunia minoris efficitur minoris, ſi minor eam velit
vendicare, de quo Gaſp. Baëç. *de decima tut. cap. 18.*
num. 24. Eſcop. *de ratiocin. cap. 14. num. 34.* Alexand.
Trentacinq. *var. reſolution. lib. 3. tit. de empt. & ven-*
dit. reſol. 1. D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part. 3.*
num. 84. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. convent.*
lib. 11. tit. 14. num. 2. Petra *in addit. Grammat.*
deciſ. 103. n. 112. & ſeq. Cald. Pereira *de empt. & vend.*
cap. 20. num. 15. vbi declarat. Et hæc principalis re-
ſolutio limitatur, ſi res ematur ex pretio rei minoris,
ſeu pupilli, quia tunc non efficitur minoris, nec eam
vendicare poterit, ſed emptori quæritur, nam mul-
tum differt aliquid eſſe emptum ex pecunia pupilli,
vel ex pecunia redacta ex venditione rerum pupilli,
Pariſ.

Digitized by Google

Pariſ. *conſ.* 80. *num.* 10. *lib.* 1. Menoch. *concl.* 213. *n.* 66. Surd. *deciſ.* 15. *num.* 6. Alexand. Trentacinq. *d. reſol.* 1. *verſ. ſecundo.*

6 *Legitimas vſuras ab eo accipere*, &c.] Notatur ad hoc quòd tutor, ſeu curator, qui pecunias pupillares, ſeu Eccleſiæ non collocauit in honeſtum lucrum, vel in annuos redditus, ſeu in emptionem prædiorum, tenetur ad intereſſe lucri ceſſantis, vt per Cou. *lib.* 3. *var. cap.* 2. *num.* 1. Gaſp. Baëç. *de decima tut. cap.* 2. *num.* 92. *cum ſeqq.* Ayora *de partit. part.* 1. *cap.* 4. *à num.* 22. Gutier. *de tutel. part.* 2. *cap* 9. *num* 16. *cum ſeqq.* Dambouder. *de patrimon. pupillari tit. de pupill. intereſſe num.* 43. *&* 52. Felician. de Solis *de cenſib. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 11. *poſt med. verſ. ex eodem fonte*, *& num.* 13. *verſ. ex eadem reſolutione*, Gaſp. Roder. *de annuis redditib. lib.* 3. *quæſt.* 1. *num.* 12. *cum ſeqq.* Franc. Hieron. Leo *Valent. deciſ.* 18. Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 1. *tit. de intereſſe reſol.* 1. *num.* 12. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 67. *num.* 1. *cum ſeqq.* Muñuz de Eſcobar *de ratiocin. cap.* 14. *num.* 3. vbi ait circunſpectos debere eſſe tutores, vel curatores tam Eccleſiæ, quàm minorum, quando pecuniam ſuorum principalium accipiunt, vel recipere debent in illam præcisè collocaudo in emptionem prædiorum, vel annuorum redditnum comparationem, & ſi non faciant, & in ſuos vſus conuertant, vel eam otioſam habeant, in vſuris, ideſt, in redditibus, & intereſſe talis pecuniæ condemnandos; declara tutorem teneri ad intereſſe decurſum in eius vita, & tutela durante, non verò finita tutela, & poſt mortem tutoris, Montan *de tutel. cap.* 32. *num.* 18. *fol.* 556. *per l. maximè*, & *ibi* gloſ. *ff. de admin. tutor.*

Amplia tutores non ſolùm de pecuniis otioſis, vel in ſuis vſibus conuerſis intereſſe ſoluere teneri, ſed etiam de debitis non exactis, quando debita fuerunt ab eo contracta, vel exigibilia tempore ſuſceptæ tutelæ, & de bonis mobilibus non venditis, quæ aliàs vendere tenebatur, vt per Baëç. *d. tract. de decima tut. cap.* 12. *num.* 111. Eſcob. *de ratiocin. cap.* 19. *num.* 11. Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.* 2. *quæſt.* 15. *n.* 65. Damhouder. *de tutore cap.* 7. *num.* 38.

7 Amplia etiam tutorem teneri ad intereſſe alterius intereſſe, quando in vſus ſuos pecuniam conuerterit, ea præcipua ratione, quia vſuræ efficiuntur ſors, & ideo ipſarum vſuræ debentur, *l. qui negotiationem* 59. *§. duobus, ff. de admin. tutor.* Petr. Greg. *de cenſib. quæſt.* 3. *in addit. num.* 37. ibi, *fallit in tutore quando in eorum vſus conuertunt bona minoris*, quia iſto caſu tenentur ad vſuras vſurarum, quod eſt ſpeciale, Caualcan. *in tract. de tutor. & curat. num.* 116. Fab. de Anna *conſ.* 48. *num.* 22. Franc. Hieron. Leo *Valent. deciſ.* 13. *num.* 6. *&* 7. *lib.* 1. Muñoz de Eſcobat *dict. cap.* 14. *num.* 30. Montan. *de tutel. cap.* 32. *num.* 207. *cum ſeqq.* vbi dicit quòd tutor debet mulctari vltra centeſimas vſuras, & criminaliter puniri tanquam bonorum vſurpator; quicquid teneat Gaſp. Roder. *d. lib.* 3. *quæſt.* 10. *num.* 51. *cum pluribus ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Minor licèt conſequi poſſet, vel conſequutus fuerit damnum ſibi illatum à tutore, eo à paterna hereditate abſtinente, non propterea poteſt ipſe à creditoribus hereditariis conueniri, & n.* 2.

3 *de Tutoribus, & curatoribus qui adeunt minorum hereditatem damnoſam ſine beneficio legis & inuentarij quòd teneantur ad damna, expenſas & intereſſe, & contra eos poſſit iurari in litem, remiſſiuè.*

L. Eum qui. IV.

Imp. ALEXAND. A. *Aglao.*

Licèt minor conſequi poſſet, vel conſequutus fuerit damnum ſibi illatum à tutore, eo à paterna hæreditate abſtinente, non propterea poteſt ipſe à creditoribus hæreditariis conueniri. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Greg. Lop. *l.* 11. *gloſſ.* 5. *in verbo ſemel ante deſtas, in princ. tit.* 6. *part.* 6. Galganet. *de tutel. lib.* 2. *tit.* 12. *n.* 2. 2
De tutoribus, & curatoribus qui adeunt minorum hæreditatem damnoſam ſine beneficio legis & inuentarij quòd teneantur ad damna, expenſas, & intereſſe, & contra eos poſſit iurari in litem, vide Caualcan. *de tut. & curat. n.* 67. Gutier. *de tutel. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 10. 3

SVMMARIVM.

1 *Tutores omnes, & eorum heredes debent coram eodem iudice conueniri in eadem tutela, & idem iudex delegari debet.*

2 *Tutores heredes tenentur adminiſtrata tutela rationem reddere.*

L. Omnes tutores. V.

Imp. GORDIAN. A. *Victorino.*

Tutores omnes, & eorum hæredes coram eodem iudice debent conueniri in eadem tutela, & idem iudex debet delegari. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Notatur ad hoc quòd hæredes tutorum tenentur adminiſtratæ tutelæ rationem reddere, vt per Hippol. *ſing.* 493. Burſar. *conſ.* 105. *num.* 1. *&* 2. Brunur. à Sole *in locis communib. verbo heres* 4. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 13. *cap.* 10. *num.* 17. vbi quòd tutelæ actio contra hæredes tutoris competit. Farin. *fragment. crimin. part.* 2. *lit. I. verbo Iuramentum n.* 1055. vbi declarat. 2

SVMMARIVM.

1 *in electione Minoris eſt ratificare venditionem à tutore factam, & pretium iuſtum (licèt viliori ſit venditum) iure communi petere ab ipſo vendente, & poſtea peruenire ad alios; & ſi omnes tutores pariter vendiderint, vnus in ſolidum conueniri poteſt, ſed eo conuento ſunt contra alios cedendæ actiones.*

2 *Minor, ſeu Eccleſia ſi velit approbare contractum à ſe ſine ſolemnitate factum, aduerſarius poteſt ſtare alienationi, & pretium venditionis ſoluere.*

3 *Actus geſtus nulliter cum Eccleſia & minore valet, ſi minor velit. Limita, vt num.* 4.

L. Cùm interdictæ. VI.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Comoni & aliis.*

In electione minoris eſt ratificare venditionẽ inualidam à tutore factam, & pretium iuſtum (licèt 1
viliori

Digitized by Google

vilioti ſit vēditum)iote communi petete ab ipſo vendēte,& poſtea ad alios peruenire;& ſi omnes tutores patiter vendiderint,vnus iu ſolidum cōueniri poteſt, ſed eo conuento ſunt contra alios cedendę actiones. Colligunt ex Otd.Doctores citati *in l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

2 Notatut ad hoc quòd ſi miuor, ſeu Eccleſia velit
approbare contractum à ſe ſine ſolemnitate factum,
aduetſatius cogitur ſtare alienationi,& pretium vē-
ditionis ſoluere,vt pet Guid.Pap.*deciſ.*159.*n.*1.Tiraq.
*in tract.le mort,p.7.decl.*1.*n.*6.*& de nobil.c.*28.*n.*15.Hip-
pol.*ſing.*155.Alph.*collect.*444. Alex.Trentac.*var.reſol.*
*lib.*2.*tit.de minor.reſol.* 8.*num.* 1. Iac. Cancer. etiam
*var.reſol p.*1.*cap.*13.*n.*45.*&* 48. Perez de Lara *de vita*
*hom.cap.*48 *n.*58.Sutd.*deciſ.*107.*n.*3. vbi *n.*7. ait quòd
3 actus geſtus nullitet cum Eccleſia & minote valet,ſi
minot velit,& eiſe in electione minoris cogere cū co
coutrahentē ad obſeruantiā contractus.Et hæc nul-
litas ſolùm ab Eccleſia,& minore poteſt opponi, vt
tenēt Surd *deciſ.*70.*n.*22.*& d deciſ.*108.*n.*2. Theſaut.
*lib.*3.*forenſ.q.*37. Aloyſ. Ricc.*in praxi fori eccl.deciſ.*9.
quod in tantum verum eſt,vt ſi actum ſit de nullita-
te contractus,& per ſententiam fuerit nullus decla-
ratus, poteſt pupillus poſtea declatare ſe velle con-
tractui ſtare,Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel.gl.*56. *n.*92. Pe-
tez de Lara *d.c.*18. *n.*49. Alex.Treutacq *d.reſol.*8.*n.*3.
4 vbi declarat.Limita tamen niſi ille, qui cum mino-
re contraxit,ante contractum,vel iudicium conſum-
matum opponat defectum ſolemnitatis, nam tunc
non erit electio perſonæ priuilegiatæ voleutis actū
ſuſtineti,vt cum Palar.*in repet.rub.de don. inter vir.&*
vx §.68.*n.*7.& Titaq *poſt ll.connub.ſiue de iur.mar.gl.*8.
*n.*88. ac aliis,tradit Pinel.*in l.*1.*C.de bon.mat.p.*3.*n.*33.
Surd.*d.deciſ.*108.*n.*9. Aloyſ. Ric. *d. deciſ.*9. *n.*2. *verſ.*
limita ſecundò, vbi alias duas limitationes tradit
quando ante actum conſummatum opponitur de
defectu ſolemnitatis, vel quando Eccleſia, vel mi-
not vellent pto parte dicete contractum nullum, &
pto parte valere, quia non poſſunt.

SVMMARIVM.

1 *Tutor, vel curator necdum tenetur de damno illato, ſed etiam de lucro omiſſo, & in actione tutelæ, vel vtili actione negotiorum geſtorum, venit etiam leuis culpa,& num.*2.*non verò leuiſſima, n.*3. *ſi quis velit aliquid relinquere pupillo, & tutor ſibi relinqui fecit, quid, remiſſiuè, num.*4.

L. Quicquid tutoris. VII.

Iidem AA. & CC. *Alexandro.*

1 TVtor,vel curatot necdum tenetur de damno illato,ſed etiam de luero omiſſo,& in actione tutelæ,vel vtili negotiorum geſtorum,venit etiam leuis culpa.Colligunt ex Otdin.Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concl.ex hoc text.deſumont Donel. *comm.iur.ciuil.lib.*21.*c.*11.*col.*4.Pett.Greg *ſyntagm iur. lib.*13.*c.*10.*n.*5.*verſ.item*, vbi per hunc text.tenet minores quicquid tutotis dolo, vel lata culpa, aut leui,amiſetint,vel cùm poſſent,nō acquiſietint,hoc in tutelæ,ſeu negotiorum geſtorum vtile iudicium venire,Cou *var.lib.*3.*c.*2.*n.*1.*verſ.illud*,Ioan.Garc.*de expenſ.c.*10.*n* 16.*verſ.denique*, Soc.*conſ.*149 *n* 1.*& ſeq.lib.* 1.vbi ex multis teſoluit tutotes præſumi diligentes, & nō negligentes ea negligentia,quę cadat in leuem culpam,quam ait committere,qui negligunt facere, quod diligentes homines facere non neglexiſſent, Eſcob.*de ratiocin.c.*19.*n.*23.*& fin.*vbi modū probandi negligentiam tradit,Iac.Cancer.*var.reſol p.*1.*c.*7.*de tut.n* 170.vbi per hunc text.tenet in iudicio reddēdæ rationis venire leuem culpam, itavt tutor teneatur pupillo de neglectis malè adminiſtratis, & indebitè conſumptis,& reſarcire ei omne damnum,quod ſua culpa ſenſit, vel lucrum ſua etiam leui culpa amiſit, Aluar.Valaſc.*de partit.c.*8. *n.*19. Cald. Pereira *poſt q. forenſ.ad tit.de inoff teſt.in princ. n.*21. *in initio*, vbi ait Alex.Imper.reſctipſiſſe in hoc text. tutotem pupillo teneri reſtituere quicquid potuit,& omiſſa occaſione acquitere deſiit,& neglexit.Paul.Comit.*reſp.mor. lib.*1.*q.*83.*n.*2.Paul.Mont.*de tutel.c.*36.*reg.*3.*n.*5. Gut. *in ſimili tract.p.*2.*c.*14.*n.*1.vbi tradit tutores & curatores teneri tutelæ & curæ iudicio minoribus ſuis reſarcire quicquid dolo,vel culpa eorū leui amiſerint, vel cùm poſſint non acquiſierint,de leuiſſima tamen culpa non teneri,& *p.*3.*c.*1.*n.*96.vbi quòd tenetur tutor,vel cutatot ſi dolo,aut lata culpa neglexerit exigere,& tenetut ad intereſſe,& *n.*101. quòd tenetur etiam ad id quod acquitete potuerunt, & non acquiſierunt.

In gloſ. *Leui* 1. ibi, *non leuiſſima*, &c. Notatut ad 3
hoc quòd de leuiſſima culpa nullatenus tenentur
tutores,vel curatores,vt per Ant.Piag.*de tut.& cur.q.*
19.*n.*13. Afflict.*deciſ.*207.*n.*3.Maluaſ.*conſ.*113.*n.*3.Gu-
tier.*d.p.*2.*c.*14.*n.*1.*in fin.* Cald.Peteita *in l.ſi curator. verbo ſine curatore,n.*6.*C.de in integr.reſtit.minor.* Rot. *deciſ.*275.*n.*1.*in fine*,apud Farin.*p.*2.*recentiſſim.*

In gloſſ. *Non acquiſierint*.ibi, *ſed quid ſi aliquis ve-* 4
lit relinquere aliquid pupillo, & tutor fecit ſibi relinqui? &c.De qua quæſt. vide Cald. Percita *ad d. tit. de inoff.teſt.in pr.n.*21. latè Gutier. *d.p.*1.*c.*14.*n.*3. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Actioni tutelæ non præſcribitur longo tempore, & n.*2.
3 *Tutores tenentur vſque ad triginta annos.*

L. Tutores. VIII.

Iidem AA. & CC. *Dalmatio.*

ACtioni tutelæ non præſcribitur longo tempo- 1
re. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.
*num.*1 *ſupr.hoc tit.*

Hanc eandem concl.ex hoc text. deſumunt Boët. 2
*deciſ.*59.*n.*1.vbi quòd tutores tenentur vſque ad tri- 3
ginta annos,Cuiac.*lib.*17.*obſeru.*6. Petr.Greg.*ſyntagm. iur.lib.*13.*c.*10.*n.*67.vbi quòd tutelæ actio tam hæredibus pupilli, quàm etiam contta hætedes tutoris competit vſque ad triginta ann.Iac.Cancer.*var.reſol. p.*1.*c.*7.*de tut.n.*83.vbi quòd tutores,vel eius hætedes tenentur ad reddendam tationem tutelæ vſque ad ttiginta annos.Galgan.*de tutel.lib.*2.*tit.*29.*n.*11.

SVMMARIVM.

1 *Agi debere contra tutorem, non contra eum, qui indemnitatem promiſit, & num.*2.
3 *de Actionibus tutelæ, & curæ, directis, & vtilibus, ciuilibus, & prætoriis, remiſſiuè.*

L. Tutorem quondam. IX.

Iidem AA. & CC. *Iuliano.*

COntta tutotem debet pupillus agere,non con- 1
tra eum,qui indemnitatem promiſit.Colligunt
ex Ordin.Doctores citati *in l.*1 *num.*1.*ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumit 2
Galgan.*de tutel.lib.*1.*tit.*26.*n.*44.*& tit.*31.*n.*7.

De actionibus tutelæ,& curæ,directis,& vtilibus, 3
ciuilibus,& prætotiis,vide Petr.Gregor.*ſyntagm.iur. p.*2.*lib.*13.*cap.*10.*per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Quæſita à tutore durante tutela, non præſumuntur quæſita de bonis pupilli, ideo non ea vendicare, ſed tutelæ iudicio agere debet, & n. 2. Limita*

I. non procedere quando aliqua extat contraria coniectura, qua demonſtraretur aliquem non fuiſſe effectum diuitem ſua induſtria & labore, n. 3.

II. Quando nulla adeſt induſtria, nulliſque labor, n. 4.

III. In matre vidua, & tutrice, quæ ſi tēpore tutelæ bona aliqua acquiſiuit, præſumitur acquiſiiſſe ex bonis pupilli ſui, n. 5 lex præſumit aliquē lucrari poſſe, n. 6.

2 *Ditari in futurum quilibet præſumitur, non autem pauper fieri.*

8 *Emens rem aliquam, & ſoluens præſumitur de ſuo ſoluere. etiamſi adminiſtret bona aliena, vel pecuniam cum alio communem habeat, n. 9.*

Lucrari induſtria ſua quis præſumitur.

11 *Adminiſtrator Principis, Reipubl. ſeu fiſci, an præſumatur dotalis, & acquiſiuiſſe de bonis adminiſtratis, an verò de ſuis propriis, remiſſiuè.*

L. Si defunctus. X.

Iidem AA. & CC. Pomponio.

1 QVæſita à tutore tutela durante non præſumuntur quæſita de bonis pupilli, ideo non ea vendicare, ſed tutelæ iudicio agere debet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1 ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concl. quoad primā eius partem ex hoc text. deſumunt Crement. *ſing. 6. verſ. ſed quid in tutore*, Alex. *conſ. 62. n. 13. & 14. lib. 2.* Caualcan. *de tut. & cur. à n. 113.* Rimin. *conſ. 500. n. 96.* Burſat. *conſ. 209. n. 24. & ſeq. & conſ. 425. n. 14* Burg. de Paz *conſ. 43. n. 1. & 8.* Menoch. *conſ. 12. num. 20. & de præſ. lib. 3 præſ. 51. n. 39. & præſ. 52 n 5. & lib. 6. præſ. 18. n 2.* Gaſp. Baëç. *de decim. tut. c. 18. n. 16.* Maſcard. *de prob. concl. 53. n. 1.* vbi intelligit ſi adminiſtrator, ſiue tutor ſit diues, ſolers, & ingenioſus, *& concl.* 1393. *n. 9.* Bobadil. *in ſua polit. tom. 1. lib. 1. c. 11. n. 8.* Galgan. *de tut. lib. 3. q. 61. a princ. lib. 2. tit. 30. n. 13* Farin. *conſ. 7. n. 10. & conſ. 96. n. 7. cum ſeqq. & fragm. crim. p. 1. lit. A. n. 39.* latè Gutiet. *in tract. de tut. p. 3. cap. 46. n. 2. cum multis ſeqq.* vbi *num. 3. & 4.* duplicem aſſignat rationem, primam ne aliàs reſultet delictum, ſecundam quia conſentaneum eſt rationi & æquitati vt homo, qui natus eſt ad laborem, ſicut auis ad volandum, ſua induſtria, & laboribus in dies efficiatur diues, ac locuples.

3 Limita primò ſupradictam concl. vt non procedat quando aliqua extat contraria coniectura, qua demonſtraretur aliquem non fuiſſe effectum diuitem ſua induſtria & labore, vt per Menoch. *d. lib. 6. præſump. 27. n. 13.* Gutiet. *d. p 3. cap 46. n. 25.*

4 Limita ſecundò vt locum non habeat, quando nulla adeſt induſtria, nulluſque labor, tunc nanque non præſumitur pauper effici diues, vt per Menoch. *d. lib. 6. præſumpt. 28 n. 11.* Maſcard. *d concl. 53. n. 5.* Gutier. *d. p. 3. cap. 46. n. 26.*

5 Limita tertiò in matre vidua, & tutrice, quæ ſi tempore tutelæ bona aliqua acquiſiuit, præſumitur acquiſiuiſſe ex bonis pupilli ſui, Pariſ. *conſ. 80 num. 8. cum ſeqq lib 1.* Gabr. *commun. lib. 1. tit. de præſ. concl. 15. n. 20.* Herculan. *de negatiua, n 26. verſ. vigeſimoſeptimò infertur*, Menoch. *d. lib. 3. præſumpt. 31. n. 39.* Maſcard. *concl. 3. n. 1. verſ. ſecundò reſtringe*, quos refert & ſequitur Farin *d lit. A num. 40.*

6 Ad plura citatur hic text. & primò ad hoc quòd lex præſumit aliquem lucrari poſſe, vt per Alciat *de præſumpt. reg. 2. præſ. 3. & lib. 6. parerg c. 14.* Laurent. Syluan. *conſ 86. n. 6. lib. 2.* & alios, quos refert Alphan. *collect. 43.* Surd. *de alim. tit. 7. q. 9. n. 13. & tit. 8. q. 1. n. 6.*

vbi quòd ditari in futurum quilibet præſumitur, 7
non autem pauper fieri.

Et ad hoc quòd is, qui emit rem aliquem, & ſoluit, 8
præſumendū erit ſoluentem de ſua pecunia ſoluere,
& non ex communi, Alex. *conſ. 134. in fin. vol. 5.* Vezio.
tom. 1. comm. opin. lib. 4. tit. 25. pro ſocio, n. 32. pag. 612.

Et ad hoc quòd ſoluere quis præſumitur de proprio, 9
etiamſi adminiſtret bona aliena, vel pecuniā cū alio
cōmunem habeat, vt per Surd. *de alim. tit. 6. q. 8. n. 51.*

Augmentū patrimonij, quod laboribus, & multis caſi- 10
bus quæritur, &c.] Ergo præſumitur quis ex ſua induſtria lucrari, vt per Gutier. *d. p. 3. c. 1. n. 17. v. quoniam.*

Vtrùm adminiſtrator Principis Reip. ſeu fiſci præ- 11
ſumatur ditatus, & acquiſiuiſſe de bonis adminiſtratis, an verò de ſuis propriis, vide Strach. *de merc. p 4. n. 37.* Franc. Luc. *in tract. de fiſco & eius priuil. p. 1. princ. n. 30.* Berttaud. *conſ. 115. n. 8. & 31 lib. 2. & conſ. 131. n. 6. lib. 6.* Suat. *comm. verbo officialis, c. 10.* Maſcard. *de probat. concl. 161. & concl. 1134.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 52.* Peregr. *de iure fiſci lib. 6. tit. 3. num. 6. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Adminiſtrata poſt finitam tutelam prioribus connexa veniunt in actione tutelæ, & n. 3. in connexis tutor & curator perſeuerare tenentur ante tranſlationem adminiſtrationis in alium, non verò pòſt, n. 4.*

2 *Tutor ſi poſt pubertatem in adminiſtratione perſeuerauerit, tutelæ actione totius temporis rationem præſtare cogitur: ſi autem poſt finitam adminiſtrationem in eiſdem rebus minimè ſe immiſcuerit, temporis quod inſequitur periculum ad eum non pertinet.*

6 *Tutor non cogitur perſeuerare in adminiſtratione tutelæ poſt puberem ætatem pupilli. ſi perſeuerauerit, tenetur actione negotiorum geſtorum, num. 7.*

L. Tutor poſt pubertatem. XI.

Iidem AA. & CC. Chruſtano.

ADminiſtrata poſt finitam tutelam prioribus 1
connexa veniunt in actione tutelæ. Colligunt
ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Vide Gut. *de tut. p. 2. c. 19. n. 42.* vbi per hūc text. te- 2
net quòd ſi tutor poſt pubertatē in adminiſtratione
perſeuerauerit, tutelæ actione totius tēporis rationē
præſtare cogitur: ſi autē poſt finitam adminiſtrationē
in eiſdē rebus minimè ſe immiſcuerit, temporis quòd
inſequitur periculū ad eū non pertinet, & *n. 14.* quòd 3
connexa tantū veniunt in tutelæ iudicio, alia, in quæ
etiam perſeuerauerit poſt pupillarē ætatē in actione
negotiorum geſtorum, per *l. ſi tutor poſt, ff. de tut. & rat.*
diſtrab. & n 15. per hanc l. tradit quòd in connexis tu- 4
tor, & curator perſeuerare tenetur ante tranſlationē
adminiſtrationis in alium, non verò pòſt, & *ibid.* poſt
Menoch *conſ. 145. n. 51.* dicit quòd tutor finita tutela 5
tenetur proſequi connexa, Iacob. Cancer. *var. reſolut.*
p. 1. c. 7. de tutor. n. 24. vbi citato hoc text. tenet quòd 6
tutor poſt puberem ætatem pupilli nō cogitur in ad-
miniſtratione tutelæ perſeuerare; ſubditq; *ibid.* quòd 7
ſi in adminiſtratione perſeuerauerit, tenetur actione
negotiorum geſtorum. Galgan. *de tut. lib. 2. tit. 24. n. 3.*

L. Tutelæ actio. XII.

Iidem AA. & CC. Quintillæ.

TVtelæ actio tam heredibus, quàm etiam contra 1
ſucceſſores competit. Sunt verba text. ad quem
ex Ordin. vide Doctores citatos *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Petr. Gregor. *ſyntagm iuris lib. 13. cap. 10. num. 17.* Brunor. à Sole *in locis commun. verbo hæres 4.*

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio profitentis maiorem eſſe quantitatem patrimonij pupilli, quàm ſit, non præiudicat ſibi niſi inuentarium fecerit ſcribi, & num. 2.*

3 *probatur ſi Tutor, vel curator in inuentario publicè facto res pupilli inſcripſerit, & ipſe per huiuſmodi ſcripturam confeſſus fuerit, non eſſe aliud inſpiciendum niſi hoc quod inſcripſerit, & ſecundùm vires eiuſdem ſcripturæ patrimonium pupilli, vel adulti exigit. procedit etiam in confeſſione tutoris, & curatoris facta in ſcriptura priuata, in qua aſſerat rem eſſe pupilli, vel adulti, & in hac ſpecie oritur præſumptio iuris, & de iure, aduerſus ſic confitentem, n. 10. nec probatio in contrarium admittitur, n. 4. prætextu tamen erroris huiuſmodi confeſſio reuocari poteſt, n 5. non procedit ſupra dicta concluſio in præiudicium tertij, n. 6. nec in rebus immobilibus, etiam in inuentario publico deſcriptis per tutorem, vel curatorem, n. 7. præſumitur pro inuentario, num. 8.*

9 *Inuentarium probat contra tutorem.*

11 *Iactare ſuum nemo præſumitur.*

12 *Tutor, vel curator non poteſt adminiſtrare ante adminiſtrationem ei decretam, & confectionem inuentarij ſibi à teſtatore non remiſſi.*

13 *Inuentarij omiſſio operatur, vt non poſſit tutor adminiſtrare.*

14 *Inuentarij confectio tutori, vel curatori remitti poteſt per teſtatorem.*

15 *Inuentarium non faciens vt ſuſpectus habetur. infamia nota efficitur, num. 16.*

L. Veteris. XIII. & vlt.

Imp. IVSTINIAN. A. *Iuliano P.P.*

1 CONfeſſio profitentis maiorem eſſe quantitatem patrimonij pupilli, quàm ſit, non præiudicat ſibi, niſi inuentarium fecerit ſcribi, quia tunc probatio in contrarium non admittitur. Colligunt ex Ordin Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Arim. Tepat. *var. ſent. tom. 2. tit. 480. c. 7. verſ. confeſſio tutori.*

3 Probat hic text. quòd ſi tutor, vel curator in inuentario publicè facto res pupilli, vel adulti inſcripſerit, & ipſe per huiuſmodi ſcripturam confeſſus fuerit ampliorem quantitatẽ ſubſtantiæ, non eſſe aliud inſpiciendum niſi hoc quòd inſcripſerit, & ſecundùm vires eiuſdem ſcripturæ patrimonium pupilli, vel adulti exigit, vt per *l. Hiſp.* 110. *tit.* 18. *p.* 3. Gutier. *de tutelis p. 2. cap. 1. n.* 100. Quamuis tutor, vel curator faciat proteſtationem quòd ſi quæ appoſuit non ponenda, vult habere pro non appoſitis, iſta proteſtatio nihil operatur; Gregor. Lopez *d. l.* 120. *gloſſ.* r. Alciat. *in rubr. de præſumpt. p. 1. n. 11. & fin.* Gutier. *d. p. 2. cap.* 1. *n.* 101. quicquid dicat Valaſc. *conſ.* 52. *num.* 16. & Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutor, num.* 11.

4 Quæ quidem cõcluſio ex hoc text. deſumpta adeò procedit, vt probatio in contrarium non admittatur, vt per Afflict. *deciſ.* 13. *n.* 25. *d. l. Hiſp.* 120. Canalcan. *de tut. & cur n.* 66. Gaſp. Baëç *de decim. tut. cap. 2. ſub n.* 63. Alciat. *d. p. 2. n. 5. &* 12. Menoch. *de præſ. lib. 6. præſ.* 97. *n.* 1. Maſcard. *concl.* 939. *n.* 3. Surd. *deciſ.* 184. *n.* 3. Gutier. *d. p. 2. c. 1. n.* 89. & meliùs *n.* 101. vbi dicit *in fine* hoc ſpeciale eſſe in inuẽtario tutoris, & curatoris. optimè Aluar. Valaſc. *conſ.* 12. *n.* 12. vbi *n.* 14. ſubdit hunc text. loqui peculiariter in tutore, & ideo ad hæredem, ſeu aliam perſonam non eſſe trahendum; additque limitari vt procedat in inuentario publicè facto, prout loquitur, ſecus aliàs, quia exorbitans eſt.

5 Prætextu tamen erroris huiuſmodi confeſſionem reuocari poſſe tenent Gregor. Lopez *d. l.* 120. *gloſ. vlt. in fine,* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. tom. 2. lib. 13. tit. 9. n.* 32. vbi notat deciſionem huius text. procedere eo quòd res in inuentario deſcriptæ præſumuntur eſſe pupilli; addique quòd ſi tutor probauerit aliquas res ſuas eſſe, & per errorem fuiſſe deſcriptas, debet obtinere, quia præſumptio legis per lucem probationis excluditur, neque viderur eas pupillo donaſſe; ea nimirum ratione quòd text. *in præſenti* eſt exorbitans, & reſtringi potius debet, quam extendi, Gutier. *d. part. 2. cap. 1 n.* 103. vbi *n.* 104 poſt Menoch. *lib. 1. præſumpt.* 65. *num.* 2. & *præſumpt.* 65. *num.* 6. ait quòd non ſolùm error poteſt allegari, & probari à tutore, vel curatore contra ſcripta à ſe in inuentario publico, ſed etiam per directum probatio admittetur, quæ aduerſùs hanc præſumptionem iuris, & de iure ſolet admitti, nempe res illas deſcriptas inuentario fuiſſe vſu conſumptas.

6 Non procedit etiam ſupradicta concluſio in præiudicium tertij, nempe quando res deſcripta in inuentario reperitur aliena; illa nanque deſcriptio non nocet domino rei eam vendicanti, nec tutori, quia illam deſcribi fecit, vt per Gregor. Lopez *d. l.* 120. *in gloſſ. quantos eran,* Menoch *d. lib. 6. præſumpt. 97. n.* 9.
Gutier. *d. part. 2. cap. 1. n.* 106. vbi *n.* 107. ſubdit etiam 7
non procedere in rebus immobilibus etiam in inuentario publico deſcriptis per tutorem, vel curatorem, quæ ſua eſſe probare poſſunt tutor & curator inſtrumentis, ſed tantùm procedere in rebus mobilibus, in quibus contrarium directè probare non poſſunt, & citat Menoch. *d. lib. 6. præſumpt. 97. n.* 6.

8 Notatur hic text. ad hoc quòd præſumitur pro inuentario, vt per Afflict. *deciſ.* 324. *n.* 14. Pedem. *deciſ.* 68. *n.* 11. Rot. *deciſ.* 448. *n. 1. p. 4. diuerſ.* aliàs apud Fa-
rio. *in nouiſſ.* Et ideo inuentarium probat contra tuto- 9
rem, vt citato hoc text. tradit Vezin. *tom. 2. comm. opin. lib. 6. tit. 19. de iure delib. n. 98. pag.* 134. ac contra eum plenam fidem facit Maſcard. *de prob. concl.* 939. *à n.* 1.

10 *Et ipſe per huiuſmodi ſcripturam confeſſus fueris,* &c.] Procedit etiam in cõfeſſione tutoris, & curatoris facta in ſcriptura priuata, in qua aſſerat rem eſſe pupilli, vel adulti, & in hac ſpecie oritur præſumptio iuris & de iure aduerſùs ſic confitentem, vt per Menoch. *d. lib. 6. præſumpt. 97. n.* 4. Gutier. *d. p. 2. cap. 1. n.* 108.

11 *Neque enim ſic hoc ſimplex,* &c.] Notatur ad hoc quòd iactare ſuum nemo præſumitur, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 872. *à princ.* cum multis per me citatis *in axiom. iuris vſufrcq.*

§. Illo procul dubio.

12 Tutor, vel curator ante adminiſtrationẽ ei decretã, & confectionẽ inuentarij ſibi à teſtatore non remiſſi non poteſt adminiſtrare, & inuentariũ non conficiẽs remouetur vt ſuſpectus, niſi teſtator remiſerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

13 *Niſi priùs inuentario publicè facto,* &c.] Ergo omiſſio inuẽtarij operatur vt nõ poſſit tutor adminiſtrare, de quo vide Put. *deciſ.* 180. & 310. & 417. *n. 6. lib.* 1. Seraph. *deciſ.* 1004. *n.* 5. Rot. *deciſ.* 330. *n.* 3. apud Farin. *p. 2. recent.* Vant. *de null. tit. ex defectu mandati, n.* 148. Canalcan. *de tut. & cur. num.* 23. & 57. Paol. de Caſtro *conſil.* 413. *poſt n. 1. lib.* 2. vbi quòd iudicium geſtum cum actore conſtituto à curatore, qui non confecit inuentarium, eſt nullum in præiudicium agentis. Baëç *de decima tutor. cap. 2. num.* 60. Fului. Pacian. *de probat. lib. 1. cap. 51. num. 66. cum ſeqq.* Menoch. *conſil.* 722. *num.* 74. Gutier. *de tutelis, part. 1. cap. 1. num.* 75. vbi concludit tutori incumbere onus probandi ſe feciſſe inuentarium, cùm talis exceptio reſpiciat legi-

timationem ſuæ perſonæ, quam tenetur quilibet legitimare in quocunque iudicio, ſiue plenario, ſiue ſummario, & *num.*77. contra Baëç. *d. cap.*2. *num.*61. tutorem, vel curatorem agere poſſe ſi inuentarium ſit cœptum, licèt non perfectum, & *num.*79. teſtatur de ſtylo curiarum tolerari geſta tutorum in iudiciis, & extrà pro & contra pupillos, etiamſi non conſtet de confectione inuentarij: & de hoc ſtylo in Rota teſtantur Granut. *theorem.*8. *n.* 19. & Put. *deciſ.* 318. *in fine, lib.*1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.*1. *cap.*28. *num.*4. ſed ipſa Rot. *deciſ.*96. *num.* 3. apud Farinac. *part.*2. *recentiſſim.* reſpondet ad doctrinam Bart. *in l. tutor qui repertorium*, *num.*7. *ff. de adminiſtr. tutor.* quæ habet quòd geſta tutoris, qui non confecit inuentarium, valent, licèt ipſa poſſit vt ſuſpectus remoueri, quòd loquatur quoad tertium & eius præiudicium, & quoad commodum pupilli.

Inuentarium conſcribi vetuerint, &c.] Notatur ad
14 hoc quòd confectio inuentarij tutori, aut curatori remitti per teſtatorem poteſt, vt per Iaſ. *in l. nemo poteſt, n.*51. *&* 52. *lect.*1. *ff. de legat.*1. *& lect.*2. *n.*68. *&* 72. *cum ſeqq* & *ibi* Gutier. *n.*410. Bernard. *reg.*779. Boër. *deciſ.*124. *n.*16. Couarr. *lib.*2. *variar. cap.*13. *n.*4. Clar. *in* §. *teſtamentum, q.*66. *num.*4. Don. à Fina *tom.*1. *commun. opin. lib.*5. *tit.*17. *de teſtam. tutel. n.*15. *pag.*757. Viui. *eod. lib.*5. *tit.*23. *de adminiſtr. tut. n.*19. *pag.*762. Suar. *tom.*1. *etiam commun. opin. lib.*6. *tit.*19. *de iure deliber. n.*27. *&* 37. *pag.*128. Menoch. *conſ.*181. *n.*100. *& de præſumpt. lib.*6. *præſumpt.*97. *n.*10. *cum ſeqq.* Fachin. *controu. iuris lib.*6. *cap.*25. *in princ.* D. Barboſ. *in prælud. ad l. ſi mora, n.*34. *ff. ſoluto matrim.* Rota apud Farin. *deciſ.*331. *n.*3. *part.*1. *recentiſſim.* Aldouin *conſ.*78. *n.*21. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo, tutela, n.*10. Molin. *de Iuſtit. tract.*2. *diſp.*219. *in princ. & melius diſp.*223. *n.*12. *cum ſeqq.* Gutier. *d. p.*2. *c.*1. *n.*35. Phanuc. *de iureiurando in litem, p.*2. *cap.*2. *n.*43. Mich. Graſſ. *de ſucceſſ. lib.*2. *de inuentario, q.*2. *num.*3. Card. Tuſch. *pract. concl. verbo inuentarium, concl.*274. *n.*50. *& concl.*348. *n.*13. Paul. Montan. *de tutel. c.*32. *reg.*5. *n.*48. *cum ſeqq* latiſſimè Farin. *fragm. crimin. p.*2. *lit. I. verbo iuramentum, n.*1092. *cum ſeqq.* Quæ quidem remiſſio, ſeu prohibitio confectionis inuentarij non ſolùm facta tutori teſtamentario, ſed etiam legitimo, & datiuo valet, ſecundùm gloſſ. *verbo publicarum perſonarum, in l. tutores la* 2. *C de adminiſtr. tutor.* Paul. Montan. *d. c.*32. *regul.*5. *n.*99. Farin. *d. verbo iuramentum, n.*1093. *verſ. valet enim.* Et rurſus valet eadem remiſſio & prohibitio inuentarij non ſolùm in præiudicium ipſius teſtatoris, ſed etiam omnium aliorum ab eodem teſtatore honoratorum, videlicet hæredum legatariorum, & fideicommiſſariorum, ſecundùm Alex. *conſ.*81. *n.*15. *lib.*2. Couar *ad cap.*1. *n.*17. *de teſtam.* Mich. Craſſ. *d. quæſt.*2. *n* 3. *verſ. in altero caſu*, Paul. Montan. *d. regul.*5. *n.*103. quos refert & ſequitur Farin. *d. lit. I. num.*1093. *verſ & rurſus.* Bene verum eſt quòd in præiudicium creditorum nō poteſt teſtator inuentarium prohibere, aut remittere, vt per Bald. *hic*, Clar. *in* § *teſtamentum, q.*66. *n.*2. Mich. Craſſ. *d. q.*2. *n.*3. *verſ. in fraudem creditorum*, Paul. Montan. *d. reg.*5. *num.*104. *& ſeq.* Farin. *d. lit. I. num.*1094. *in fine.* Vide poſita *in collect. ad l fin infr de in litem iurand.*

15 *Quaſi ſuſpecti ab officio*, &c.] Notatur ad hoc quòd non faciens inuentarium vt ſuſpectus habetur, vt per Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.*12. *c.*3. *n.*5. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutor, n.*9. Camil. Borrel. *in ſum. deciſ. p.*3. *tit.*19. *num.*24. Paul. Montan. *de tutel. cap.*32. *reg.*5. *n.*20. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ tom.*1. *cap.*28. *n.*3. vbi quòd tutor non conficiens inuentarium poteſt remoueri tanquam ſuſpectus. Et paria ſunt inuentarium non conficere, vel non omnia in eo deſcripſiſſe. Rot. *deciſ.*275. *n.*2. apud Farin. *p.*2. *recentiſſ.*

Perpetua macula infamia notabuntur.] Notatur ad 16
hoc quòd infamiæ nota efficitur nō conficiens inuētarium, vt per Gutier. *d. p.*2. *c.*1. *n.*29. Et hinc colligit D. Barboſ. *in præl. l ſi mora, n.*34. *ff. ſol. matr.* condemnatum propter præſumptū dolum incurrere infamiam.

De diuidenda tutela, & pro qua parte quiſque tutorum conueniatur.

Tit. LII.

QVilibet pro ſua adminiſtratione conuenitur, nec tenetur ex perſona collegæ, niſi dolo, aut culpa ceſſauerit eum ſuſpectum accuſare, *l.*2. §.1. Nec datur electio minori, vtrùm mulier vnum in ſolidum conuenire, aut ſingulos pro patribus, ita vt actiones ei quem eligit, aduerſùs cæteros cedat, *d. l.*2. *in princ. &* §. *l. vlt.* niſi poſt adminiſtrationis officium finitum aliqui deſierint eſſe ſoluendo, *l.*1. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide Boër. *deciſ.*59. *à n.*2. Petr. Gregor. *ſytagm. iuris lib.*13. *cap.*10. *n.*11. *cum ſeqq.* Arymin. Tepat. *var. ſent. tom.*2. *tit.*487. Galganet. *de tutel. lib.*2. *tit.*16. *ex n.*13. *& lib.*3. *q.*25.

SVMMARIVM.

1 *Tutor non tenetur ex facto contutoris, qui fuit ſoluendo tempore depoſita, ſiue finitæ adminiſtrationis, & n.* 2. *pro adminiſtratione priùs conueniuntur datiui tutores, ſecundò qui pro iis ſe obligarunt, dehinc magiſtratus, qui eos dederunt, poſtea contutores, n.*3.

L. Si poſt finitum. I.

Imp. Gordian. A. *Optato.*

TVtor non tenetur ex facto contutoris, qui fuit 1
ſoluendo tempore depoſitæ, ſiue finitæ adminiſtrationis. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p.*2. *lib.*13. *c.*10. *n.*12. *verſ. poſtea*, vbi dicit quòd priùs conueniuntur pro propria adminiſtratione datiui tutores: ſecundò qui pro iis ſe obligarunt, dehinc magiſtratus, qui eos dederunt, poſtea contutores, dummodo tempore depoſitæ tutelæ ſoluendo alij, qui geſſerunt, non ſint, alioquin eo tempore ſoluendo exiſtentibus, contutores pro iis non tenentur, Iacob. Cancer. *variarum reſolut. part.*1. *cap.*7. *de tutorib. num.*45. vbi per hunc textum tenet quòd ſi aliquis ex tutoribus, qui adminiſtrarunt, finita tutela eſt ſoluendo, & poſtea priuſquam adultus petat rationes, fiat non ſoluendo, cęteri contutores non tenentur pro eius parte, ſed imputetur moræ adulti; ſubditque quòd debet tutor, qui vult ſe eximere à parte contutoris effecti non ſoluendo, probare dictum contutorem tempore finitæ tutelæ fuiſſe ſoluendo, ſi quidem eſt iuris præſumptio quòd ſi hodie nō eſt ſoluēdo, nec olim pręſumatur eſſe ſoluendo, cùm ex præſentia in præteritū pręſumatur, eo maximè quia in dubio quoad facultates quis idoneus non pręſumitur cùm ſit quid in homine extrinſecum. Gutier. *de tutel. p.*1. *c.*15. *n.*8. Galgan. *in ſimili tract. lib.*2. *tit.*26. *n.*13. *verſ. quando enim, & n.*16.

SVM

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Tutela, vel cura adminiſtratio ſi non fuerit diuiſa, poteſt quilibet eorum conueniri inſolidum, ſecus ſi fuerit diuiſa, & num. 2.*

3 *is Tutor ex pluribus in ſolidum conuentus ex communi dolo, qui ſolidum ſoluit, cedit iura, vt ab alijs eorum ratas recuperare poſſit.*

4 *Tutores non tenentur in ſolidum, ſi à iudice tutela ſit diuiſa.*

L. Si diuiſio. II.

Impp. CARIN. & NVMERIAN. AA. *Primigenio.*

1 SI adminiſtratio tutelæ, vel curæ non fuerit diuiſa, vel ab ipſis tutoribus, aut curatoribus diuiſa fuerit, poteſt quilibet eorum conueniri inſolidum, ſecus ſi fuerit diuiſa à teſtatore, vel à iudice, quia quilibet tenetur pro parte, niſi in caſibus hîc poſitis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom. 1. pag. 463.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Boër. *deciſ. 59. num. 2. in princip.* vbi quòd tutores, qui adminiſtrauerunt ſimul, vel non adminiſtrauerunt, tenentur inſolidum, ſiue inter ſe delegerint adminiſtrationem & exercitium tutelæ, ſiue non, Decian. *conſ. 11. n. 55. vol. 1.* vbi quòd quando plures ſunt tutores, & duobus eſt aſſignata adminiſtratio, quibet efficitur debitor de adminiſtratis per ſe, Amat. Roderic. *de concurſu & priuileg. cred. part. 1. art. 4. num. 16. prope fin.* latè Galganet. *de tutel. lib. 5. quæſt. 25. num 4.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 18. cap. 13. col. 7.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 13. cap. 10. num. 11.* vbi per hunc text. tradit quòd diuiſa tutela, vel cura ſiue à Præſide, ſiue à teſtatoris voluntate periculum tutelæ, ſeu curæ non pertinet ad curatores contutorum malè gerentium, ſed pro parte ſua quilibet conuenitur, niſi per dolum ob culpam ſuſpectos non remouerint, vel tardè ſuſpectos arguerint, cùm illi non ſoluendo effecti ſunt, vel ſi ſuſpicionis cauſam agentes pupilli iura prodiderunt, & *num. 12 in princip.* citato hoc text. ait quòd contutores in ſolidum tenentur nulla diuiſione à teſtatore, vel iudice facta.

3 *Itaut actiones*, &c.] Notatur ad hoc quòd is tutor ex pluribus in ſolidum conuentus ex communi dolo, qui ſolidum ſoluit, cedit iura vt ab aliis eorum ratas recuperare poſſit, vt per Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 845. num. 11.* Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 15. num. 28.* vbi ait quòd beneficium cedandarum actionum datur tutoribus ſoluentibus pro contutoribus, vt ſibi ſoluentibus cedantur à pupillo actiones negotiorum geſtorum competentes illi aduersùs tutores, vt eos poſſint exigere ſi quando ſoluendo eſſe reperti fuerint, per *l. 1. §. ſi pupillus, verſ. nunc tractemus, ff. de tut. & rat. diſtr.* & *num. 29.* ſubdit quòd competit hoc beneficium tutori conuento ex communi culpa, vel ex culpa alterius. nam ſi conueniatur ex communi dolo, vel ex proprio, non habebit hoc beneficium, *d. l. 1. §. planè.*

4 *Niſi per dolum, aut culpam ſuſpectum non remouerunt*, &c.] Notatur ad hoc quòd tutores non tenentur in ſolidum ſi à iudice diuiſa ſit tutela, niſi per dolum, aut culpam ſuſpectum non remouerunt, vel tardè ſuſpicionis rationem mouerunt, cùm alter eorum non ſoluendo effectus eſt, vel ſuſpicionis cauſam agendo ſua ſponte iura pupilli prodiderunt, nec prodeſt eis dicentibus eum contutorem ſuum non adminiſtraſſe res pupillares, vt per Gutier. *dict. part. 1. cap. 15. num. 6.* Galganet. *d. lib 2. tit. 26. n. 10. in fine, & lib. 3. quæſt. 26.*

SVMMARIVM.

1 *Tutorum pacto non obſtante priùs conuenitur gerens, & eius heredes, quàm non gerens.*

2 *ſi quidam Tutores nihil geſſerint, & honorarij fuerint, tunc ij qui geſſerunt, inſolidum conueniuntur, & alij honorarij per exceptionem rei non geſtæ tuti erunt.*

L. Licèt tutorem. III. & vlt.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Zotico.*

PActo tutorum non obſtante prius conuenitur gerens, & eius hæredes, quàm non gerens. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

Refert Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 13. cap. 10. num. 12. verſ. & licet.* Et per hunc textum tenet Galganet. *de tutelis, lib. 2. tit. 26. num. 25.* quòd ſi quidam tutores nihil geſſerunt, & honorarij fuerint, tunc ij, qui geſſerunt, in ſolidum conueniuntur, & alij honorarij per exceptionem rei non geſtæ tuti erunt. 2

De in litem iurando.

TIT. LIII.

IVDICIVM tutelæ cùm ſit bonæ fidei, in eo in litem iuratur. Eſt autem iuſiurandum in litem, quo actor ſuam litis æſtimationem confirmat, quam fortaſſe ob affectionem facit vltra iuſtum pretium. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tit. vide *l. Hiſpan. 6. tit. 11. part. 3.* Plot. *in ſpeciali tract. de in litem iurando*, Phanuc. *eod. tractat.* Maſcard. *de probat. concl. 934.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuileg. 31.* Setſer. *de iurament. lib. 3. per tot.* Mancin. *in ſimili tractat. quæſt. 2. artic. 7. cum ſeqq.* Cardin. Tuſch. *practicarum concluſ. verbo iuramentum, verſ. 538.* Bonacoſ. Bellacomb. Donat. à Fina & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 27. pag. 358.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 32. regul. 3. num. 7. fol. 104. & regul. 6. fol. 112.* Gutier. *in ſimili tract. p. 2. cap. 2. per tot.* Galganet. *eod. tract. lib. 2. tit. 28.* Pradil. *in ſumm. legum pœnal. part. 2. caſu 21. num. 17. cum ſeqq.* Farinac. *fragment. crimin. part. 2. lit. I. num. 1062. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Iuratur in litem contra heredem tutoris ob dolum, vel latam culpam inſtrumenta non reſtituentem, & num. 2.*

3 *Iuramentum in litem affectionis vt deferatur, quæ requirantur, remiſſiuè.*

L. Aduerſus. I.

Impp. Sever. & Anton. AA. *Aſclepio.*

1 Contta hæredem tutoris ob dolum, vel latam culpam inſtrumenta non reſtituentem iutatur in litem. Colligunt ex Otdin. Cyn. Salicet. Bart. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.* 69. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.* 6. *tit.* 11 *part.* 5. Paul. Montan. *de tutel. cap.* 32. *regul.* 3. *num.* 7. Galganet. *eodem tractat. lib.* 2. *tit.* 27. *num.* 5.

3 *Debitam affectionem*, &c.] Iuramentũm in litem affectionis vt defetatut, quæ tequirantut, & alia ad materiam, vide Phanuc. *de in litem iurando*, *part.* 1. *cap.* 4. *num.* 43. *cum ſeqq. vſque ad num.* 49. Farinac. *fragment. crimin. part.* 2. *lit. I. verb. iuramentum, n.* 1032. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *in Litem, & contra heredem tutoris nemo inuitus iurat, etiamſi ſit heres; ob dolum, vel latam culpam non reſtituentem iuratur in litem, & vbi dolus, & lata culpa ceſſant, aliter per iudicem de veritate inquiritur, num.* 2. 3.

4 *quæ Probari directò non poſſunt, poſſunt probari per coniecturas.*

5 *Iurari in litem ob ſolam latam culpam poteſt. contrarium, num.* 6.

7 *Iuramentum in litem datur vbi adeſt dolus.*

L. Is qui rationem. II.

Imp. Antonin. A. *Seuero.*

1 Nemo inuitus iutat in litem, & contra hęredem
2 tutoris, etiamſi ſit hætes hætedis; ob dolum, vel latam culpam non teſtituentem iuratur in litem, & vbi dolus, & lata eulpa eeſſant, alitet per iudicem de vetitate inquititur. Colligunt ex Otdin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1 *ſup. hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.* 6. *tit.* 11. *part.* 6. *vbi gloſſ. fin.* Gutiet. *de tutel. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 28. Couarr. *variarum lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 5. *in fine*, vbi quòd ob latam culpam iutatur in litem, Galganet. etiam *de tutel. lib.* 2. *tit.* 27. *num.* 5.

4 *Quæ etiam argumentis*, &c.] Notatut ad hoc quòd illa quæ directò ptobari non poſſunt, poſſunt per coniecturas probati, vt per Boër. *deciſ.* 101. *num.* 6. *in princip.*

5 *Neque lata culpa*, &c.] Etgo propter ſolam latam culpam iurari poteſt iu litem, de quo vide D. Barboſ. *in prælud. l. ſi mora* 10. *num.* 33. *ff. ſolut. matrim.* Rimin. iun. *conſil.* 43. *num.* 31. *lib.* 1. Mancin. *in tract. de iurament. part.* 2. *art.* 8. *num.* 13. & 14. vbi teſtatur hanc eſſe veriorem ſententiam, quam etiam tenet & à conttariis defendit Setſerus *in eodem tractat. de iurament. lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 36. *cum ſeqq.* & latiùs *cap.* 6.
6 *num.* 8. *cum ſeqq.* Conttariam verò ſententiam quòd lata culpa non ſufficiat ad delationem iuramenti io litem, ſuſtinent Plot. *de in litem iurando*, *num.* 764. Phanuc. *de iureiur. in litem, part.* 2. *cap.* 2. *num.* 11. Maſcard. *de probat. concl.* 371. *num.* 17. Seraphin. *de priuileg. iurament. priuileg.* 31. *num.* 58. *in fine*, quos refert & ſequitur Fatinac. *fragment. crimin. part.* 2. *lit. I. verbo iuramentum, num.* 1018. & *num.* 1015. tradit abſque dubio procedere in iuramento in litem affectionis, & *num.* 1019. declarat multis modis hanc reſolutionem, videlicet qoando ſtatuto caueretur expreſsè quòd poſſet iutari in litem pro damoo, vel alio delicto culpa commiſſo, vel etiamſi diceret quomodocunque facto, quia tunc ſola culpa ſufficit etiam quòd non adſit dolus, prout etiam ſufficere ait in actione tutelæ, & quando agitut contra tutorem.

Neque dolus, &c.] Notatut ad hoc quòd iuramen- 7
tum in litem datur, vbi adeſt dolus, vt per Plot. *de in litem iurando*, *num.* 138. *in fine, verſic. & vnum*, Phanoc. *de iureiur. in litem, part.* 2. *cap.* 2. *num.* 13. *verſic. cæterùm*, Menoch. *de arbitr. caſu* 208. *num.* 1. Maſcard. *de probat. concl.* 471. *num.* 31. & *concl.* 931. *num.* 2. Mancin. *in tractat. de iurament. art.* 8. *num.* 3. Setſer. *in ſimili tractat. lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 58. & *cap.* 6. *num.* 2. *verſic. de dolo*, Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. verb. iuramentum, concluſ.* 338. *num.* 10. Fatin. *d. lit. I. verbo iuramentum, num.* 1013. Etiamſi dolns præſumptus ſit, ex Couarr. *variarum lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 6. Maſcard. *concluſ.* 934. *num.* 18. Mancin. *de iurament. part.* 2. *art.* 8. *num.* 17. Setſet. *eod. tractat lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 7. *cum ſeqq.* D. Barboſ. *in prælud. l. ſi mora* 10. *num.* 33. *ff. ſolut. matrim.* Fatin. *d. lit. I. num.* 1020. vbi 1021. diſtinctiones tefert Ploti *de in litem iurando, num.* 813. & Phanutij *de iureiur. in litem*, *part.* 2. *cap.* 2. *num.* 5. *cum ſeqq.* & idem Farin. cum aliis multis quos citat *d. loco*, *num.* 1022. *cum ſeqq.* diſſerit nunquid iuramentum in litem deferatut ob dolum in omittendo commiſſum, & contra illum, qui dolo poſſidere deſit rem petitam.

SVMMARIVM.

1 *Minor non poteſt remittere pacto condemnationem ſequutam iuramento in litem præſtito. ſi per pactum fuerit remiſſum id, quod propter iuramentum in litem fuit iudicatum, pactum non valebit, & minor ideo pacto de non petendo non obſtante, iudicatum nihilominus conſequetur, num.* 2.

L. Summa ſententia. III.

Idem A. *Priſciano.*

Minot non poteſt remittere pacto condemnationem ſequotam iutamento in litem præſtito. Colliguot ex Otdin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.* 1

Notatur ad hoc quòd ſi pet pactum fuerit remiſ- 2
ſum id, quod proptet iurameotum in litem fuit iudicatum, pactum non valebit, & minot ideo pacto de non petendo non obſtante, iudicatum nihilominua conſequetur, vt per Galganet. *de tutelis, lib.* 2. *tit.* 28. *num.* 7.

SVMMARIVM.

1 *in Litem contra tutorem iuratur, & iam ob leuem culpam, contra verò tutoris heredem, propter dolum, & latam culpam tantùm, niſi lis fuiſſet conteſtata cum tutore defuncto, & num.* 2.

3 *Ex ſpeciali pupillorum fauore iuratur in litem contra tutorem ob culpam leuem. ſi cum defuncto fuerit lis conteſtata, tunc in actionibus bonæ fidei ex dolo defuncti iuratur in litem contra heredem*

Digitized by Google

dem, num.4. Secus quando cum defuncto iudicium non fuit cœptum, aut ſi cœptum, lis non fuit conteſtata, num.5. intellige, vt num.6.

7 *Hæres grauatus reſtituere hæreditatem fideicommiſſario, ſi recuſat exhibere res in inuentario deſcriptas, dicitur in dolo, & contra eum iuratur in litem.*

L. Alio iure. IV.

Imp. GORDIANVS A. *Mutiano.*

1 CONtra tutorem etiam propter leuem culpam iuratur in litem, contra verò tutoris hæredem propter dolum, & latam colpam tantùm, niſi lis fuiſſet conteſtata cum tutore defuncto, quia tuoc contra eius hæredem iurabitur propter l cuem eius culpam. Colliguot ea Ordin. Doctores citati *in l.1. num 1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concloſionem ea hoc teat. deſumit Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 28. num. 6.*

3 Nuratur ad hoc quòd ea ſpeciali pupillorum faoore iurarur in litem contra tutorem ub culpam leuem, vt per Plot. *de in litem iurando num. 766.* Phanuc. *in ſimil. tract. part. 2. cap. 2. num. 12.* Caputaq. *deciſ. 119. part. 2.* & præſertim *num. 8.* vbi quòd contra tutorem datur iuramentum in litem ex leui culpa. Card. Tuſch. *pract. concluſ. verbo tutor concl. 439.* vbi dicit tutorem teneri etiam de culpa lata, & leui, & *num. 10.* refert duus caſus, in quibus tutor renetur ſolùm de dolo, & lata culpa, non autem de leoi.

4 *Sed cùm aduerſus ipſum tutorem*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi cum defuncto fuerit lis conteſtata, tunc in actionibus bonæ fidei ea dulo defuncti iuratur in litem contra hæredem, vt per Plot. *de in litem iurando num. 774. in princip.* Phanuc. *in ſimili tract. de iureiur. in litem, part. 2. cap. 4. num. 13. in diſcurſu, & num. 14. & ſeq.* vbi etiam quòd quando ſomus in caſu, in qoo non conteſtatur lis, tunc eadem lis dicitur conteſtata eo ipſo quòd iudex incipit cognoſceae de meritis cauſæ, Burſar. *conſ. 105. num. 8. lib. 1.* Maſcard. *de probat. concluſ. 471. num. 13.* Caoalcan. *de tut. & curat. num. 65. & 66.* Ioſeph. Ludouic. *concluſ. 10. poſt nonam ampliationem*, Mancin. *in tract. de iuram. part. 2. art. 8. num. 20.* Farin. *fragment. crimin. part. 2. lit. I. verbo Iuramentum*

5 *num. 1057.* Secus autem quando cum defuncto iudicium non fuit cœptum, & ſi cœptum, lis non fuit conteſtata, quia tunc iurameotum in litem ex dolo defuncti non datur contra hæredem, Cou. *lib. 2. var. cap. 14. num. 5. in fine*, Phanuc. *de iureiur. in litem, part. 2. cap. 4. num. 13. in diſcurſu, & num. 16. verſ. quo autem ad iuramentum.* Maſcard. *de probat. concl. 471. num. 13.* Card. Toſch. *pract. concl. verbo Iuramentum concl. 538. num. 36.* Setſer. *in tract. de iuram. lib. 5. c. 6.*

6 *num. 11. in fine, & num. 23.* Intellige præmiſſa procedere qoandò agitur de iuramento in litem contra hæredem deferendu ex dolu defuncti; nam ex dolo proprio hæredis ſemper contra ipſum iurarur in litem. Plot. *d. num. 774. in fine, & num. 775.* Phanuc. *d. cap. 4. num. 17.* Ioſeph. Ludou. *concl. 18. poſt primam limit. verſ. ſecundò quando*, Setſer. *d. lib. 5. cap. 6. num. 21. in fine.*

7 *At enim heres eius*, &c.] Notatur ad hoc quòd hæres grauatus reſtituere hæreditatem fideicommiſſariu ſi recuſat eahibere res in inuentariu deſcriptas dicitur in dulo, & cuntra eum ioratur in litem, vt per Phanuc. *d. part. 2. cap. 2. num. 20.* vbi ſubdit qoòd iſtu caſu hæres ſe defendet, ſi probet res io inuentario deſcriptas ad ipſius manus non perueniſſe, vel ſi peruenerunt magna debita ſoluiſſe, quæ veriſimiliter ex eorum pretio ſoluta credantur, Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil. 31. num. 104.* Mancin. *de iuram. part. 2. art. 8. num. 8.*

SVMMARIVM.

1 *in Litem iuratur ob dolum proprium, non tutoris contra heredes.*

2 *Iuramentum in litem datur contra tutorem, ſeu administrationem, qui inuentarium bonorum in hæreditate exiſtentium non confecit, prout conficere tenebatur. Amplia*

I. Vt etiam contra tutorem non conficientem librum rationum detur Iuramentum in litem, n.3.

II. Vt etiam deferatur iuramentum in litem contra tutores & adminiſtratores ſanguine coniunctos, qui non confecerunt inuentarium, & librum rationum, ſeu aliàs in adminiſtratione ſe doloſè ingreſſerunt, num.4.

III. Vt iuramentum in litem deferatur etiam contra matrem tutricem, ſeu curatricem, ſi in tutela, vel adminiſtratione inuentarium, & librum rationum non confecerit, vel aliàs doloſè ſe geſſerit, num.5. etiam quòd adminiſtrauerit alio nomine, quàm tutorio, num.6.

IV. Vt etiam deferatur iuramentum in litem contra fratrem tutorem, vel adminiſtratorem bonorum communium, ſi inuentarium, vel librum rationum non confecerit, vel aliàs in adminiſtratione ſe doloſè geſſerit, num.7. ſiue frater viuente patre paterna bona adminiſtrauerit nomine communi, ſiue etiam nomine proprio, num.8.

V. Vt procedat non ſolùm contra tutorem, ſeu adminiſtratorem, qui librum rationum & inuentarium bonorum adminiſtratorum non confecit, ſed etiam ſi illud confecit, at inordinatè, confusè, obſcurè, num.9.

VI. Vt iuretur in litem contra tutorem, & adminiſtratorem, qui in inuentario bonorum non ſcripſit omnia bona, num.10. Sicut etiam iuratur contra tutorem & adminiſtratorem non deſcribentem in libro rationum omnia exacta, num.11. Declara, vt num.12.

VII. Vt deferatur iuramentum in litem contra tutorem, ſeu adminiſtratorem non reſtituentem reliqua, & ea quæ ad eius manus peruenerunt, num.13.

VIII. Vt deferatur iuramentum in litem quando tutor, ſeu adminiſtrator exactas pecunias in proprium vſum conuertit, num. 14. Limita

I. Vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, ſeu alium adminiſtratorem non conficientem inuentarium, ſeu etiam librum rationum, quando monetur ex aliqua iuſtiſſima cauſa, num.15.

II. Non deferri iuramentum in litem contra tutorem non conficientem inuentarium, aut librum rationum, quando bona adminiſtranda eſſent tam pauca & modici valoris, & hereditas eſſet tam modica, vt de illis poſſit aliunde haberi veritas abſque inuentario, & libro rationum, numero 16.

III. Iuramentum in litem non dari contra tutorem, ſeu alium adminiſtratorem, qui non confecit inuentarium, aut librum rationum, quando aliunde probare poteſt, quæ bona extabant, & quæ bona ad eum peruenerunt, &c. num.17.

IV. Vt iuramentum in litem non detur contra tu-

Digitized by Google

torem, ſeu alium adminiſtratorem, qui omiſit facere inuentarium, ſeu librum rationum ex ſimplicitate, aut ruſticitate, num. 18.

V. Vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, ſeu adminiſtratorem pro non redditione rationum quando illam ſemel reddidit, numero 16.

VI. Vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem non conficientem inuentarium, aut librum rationum quando tutoris fides eſt approbata à teſtatore, num 10.

VII. Vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, qui inuentarium, aut librum rationum non fecit, ſi adhuc tutelam non ſuſcepit, num. 21.

VIII. Vt non detur iuramentum in litem contra tutorem, ſeu curatorem qui omiſit facere inuentarium, quando illius confectio eſt ſibi expreſſè remiſſa, ſeu prohibita à teſtatore, num. 22. Itaut ſi tutor, vel curator contra prædictam prohibitionem inuentarium facere voluerit, dicatur in dolo, num. 23. etiamſi inuentarij confectio ſimpliciter remiſſa eſſet abſque expreſſa prohibitione; n. 14. adde quòd poteſt tutor, curator, ſiue adminiſtrator ad inuentarij, ſeu libri confectionem cogi, num. 25. ſublimita, vt num. 26.

L. Licèt aduersùs. V. & vlt.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Artemidoro.*

1 OB dolum proprium non tutoris contra hæredes iuratur in litem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 *Ob non factum inuentarium*, &c.] Notatur ad hoc quòd iuramentum in litem datur contra tutorem, ſeu adminiſtratorem qui inuentarium bonorum in hæreditate defuncti exiſtentium non confecit prout conficere tenebatur; vt per Plot. *de in litem iurando num. 194.* Phanuc. *eodem tract. part. 2. cap. 2. num. 24. ad med. verſ. poſtremo*, Roland. *conſ. 49. num. 18. & 24. lib. 1. & conſ. 72. num. 7. lib. 4.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuileg. 31. num. 51. ad fin. & poſt num. 59. & num. 111. & 115.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 31. reg. 5. num. 1. & 43. & reg. 6. num. 1.* Farin *fragm crimin. lit. I. verbo Iuramentum num* 1095. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. eod. verbo concl. 538. num. 28. cum ſeqq. & verbo tutor concl. 439. num. 1.*

3 Amplia primò vt etiam contra tutorem non conficientem librum rationum detur iuramentum in litem, vt per Plot. *de in litem iurando num. 194.* Phanuc. *in ſimili tract. part. 2. cap. 2. num. 27. & 28. & num. 32. verſ. & eo ipſo*, Roland. *conſ. 49. num. 20. 21. & 24. lib. 1.* Menonch *de arbitr. caſu 108. num. 16.* Caualcan *de tut & curat. num. 65. & 66.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil. 31. num. 51. in fine, & poſt num. 15. 111. & 113.* Maſcard. *de probat. concl. 531. num. 66. & ſeq.* Mancin. *de iuram. part. 2. art. 8. num. 5.* Cardin. Tuſch. *d. verbo tutor concl. 439. num. 7.* Farin. *d. lit. I. num. 1062.*

4 Amplia ſecundò vt etiam deferatur iuramentum in litem contra tutores & adminiſtratores ſanguine coniunctos, qui non confecerunt inuentarium, & librum rationum, ſeu aliàs in adminiſtratione ſe dolosè ingeſſerunt, vt per Phanuc. *d. part. 2. cap. 2. num. 36.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 38. num. 67.* Farin. *dict. lit. I. num. 1067.* vbi aduertit quòd licèt conſanguinitas nó excuſet tutores & adminiſtratores à doloſa adminiſtratione, & præſertim à non confectione inuentarij, & libri rationum, veritas tamen eſt quòd in illis non ita de facili præſumendus eſt dolus, ſicut in aliis non coniunctis, & *num. 1068.* quòd eadem conſanguinitas excuſat à ſcrupuloſa rationum redditione, cùm conſanguinei quadam æquitate talem, qualem poſſunt, tenentur reddere rationem. & citat Paul. Montan. *d. tract. cap. 32. reg. 8. num. 14.* vbi præſertim quando vnà cum coniunctione ſanguinis concurrit etiam nobilitas.

Amplia tertiò vt iuramentum in litem deferatur 5
etiam contra matrem tutricem, ſeu curatricem ſi in
tutela, vel adminiſtratione inuentarium, & librum
rationum non confecerit, prout conficere tenetur,
vel aliàs ſe dolosè geſſerit, vt per Phanuc. *d. part. 2.*
cap. 2. poſt num. 37. & num. 40. verſ. contra matrem autem, Ioſeph. Ludou. *concl. 18. in 14. ampl.* Card. Tuſch.
d. verbo Iuramentum concl. 538. num. 33. Paul. Montan.
d. cap. 32 num. 14. & cap. 38. num. 56. vbi *num. 57.* am- 6
pliat etiam quòd adminiſtrauerit alio nomine quàm
tutorio, & *num. 63.* extendit etiam ad auiam. quæ quidem huius ampl. reſolutio non procedit quando teſtator in teſtamento vxori ſuæ adminiſtrationem reliquerit, itaut propria auctoritate adminiſtraret, tunc enim mater non tenetur facere inuentarium, & propterea ob non confectionem inuentarij non poterit contra eam iurari in litem, vt per Boër. *deciſ. 124. num. 15.* quem refert & ſequitur Cardin. Tuſch. *tom. 1. lit. A. concl. 202. num. 10.*

Amplia quartò vt etiam deferatur iuramentum 7
in litem contra fratrem tutorem, vel adminiſtratorem bonorum communium ſi inuentarium, vel librum rationum non confecerit, vel aliàs in adminiſtratione ſe dolosè geſſerit, Plot. *de in litem iurando*
§. 13. num. 5. vbi extendit ad ſororem, & procedere 8
ait ſiue frater viuente parte paterna bona adminiſtrauerit nomine communi, ſiue etiam nomine proprio. Phanuc. *d. part. 2. cap. 2. num. 36.* Montan. *dict. cap. 32. reg. 5. num. 71.* Card. Tuſch. *d. tom. 1. concl. 202. num. 6. & concl. 203. num. 15. & num. 46.*

Amplia quintò vt procedat non ſolùm contra tu- 9
torem, ſeu adminiſtratorem, qui librum rationum, & inuentarium bonorum adminiſtratorum non confecit, ſed etiam ſi illud confecit, ſed inordinatè, confusè, & obſcurè, ita quòd data & recepta non bene percipi poſſunt, nec in inuentario qualitas & quantitas bonorum claré appareat, Capitaq. *deciſ. 119. p. 2.* Phanuc. *d. part. 2. cap. 2. num. 30. 32. & 34.* Menoch. *de arbitr. caſu 208. n. 19. & 20. caſu 209. num. 14. & ſeq.* Paul. Montan. *d. cap. 32. gloſ. 6. num. 7.*

Amplia ſextò vt iuretur in litem contra tutorem, 10
& adminiſtratorem, qui in inuentario bonorum non
ſcripſit omnia bona, Maſcard. *de probat. concl. 531.*
num. 67. Paul. Montan. *d. cap. 32. reg. 6. num. 10.* Sicut 11
etiam iuratur contra tutorem & adminiſtratorem
deſcribentem in libro rationum omnia exacta, Roland. *conſ. 49. num. 25. 29. 54. & ſeq. & num. 58. lib. 1.* Paul. Montan. *dict. tract. de tutel. cap. 38. num. 140.* Card. Tuſch. *d. tom. 1. lit. A. concluſ. 208. num. 17. &*
concl. 103. num. 21. Declara amplationem vt non pro- 12
cedat quando omiſſa in inuentario eſſent deſcripta in libro rationum, per hanc enim deſcriptionem purgatur dolus præſumptus ex non deſcriptione in inuentario. Phanuc. *d. part. 2. cap. 2. num. 44. verſ. purgatur quoque dolus*, Paul. Montan. *dict. reg. 6. num. 12. & 13.* vbi *reg. 8. num. 1. cum ſeqq.* declarat quando dictæ rationes dicantur in libro tutoris, ſeu adminiſtratoris confusè & inordinatè deſcriptæ?

Amplia ſeptimò vt deferatur iuramentum in li- 13
tem contra tutorem, ſeu adminiſtratorem non reſti-
tuentem

Digitized by Google

tuentem reliqua, & ea, quæ ad eius manus peruenerunt, niſi enim omnia reſtituat, non cenſetur reddita ratio, Plot. *de in litem iurando* § 55. *num.* 1. *in fine, ſecundum vlt. impreſ.* Menoch. *de arbitr. caſu* 209. *num.* 21. *cum ſeqq.* Paul. Montan. *dict. cap.* 32. *reg.* 6. *num.* 14. *& cap.* 38. *num.* 15. *cum ſeqq.* vbi quòd tutor & adminiſtrator non ſolùm poſt redditam adminiſtrationem tenetur reſtituere pecunias, quæ penes ipſum remanſerunt, ſed etiam id quod non remanſit, & abeſſe deſiit eius dolo in faciendo. Extende ampliationem etiam quòd à teſtatore ipſi facta fuerit remiſſio redditionis rationum quantuncunque generalis, Gozadin. *conſ.* 94. *num.* 14. Roman. *ſing.* 110. Cou. *var. lib.* 2. *cap.* 14. *in princip. & num.* 1. *cum ſeqq.* Menoch. *d. caſu* 209. *num.* 27. vbi tamen de patre, matre & patruo tutoribus remittit id totum arbitrio iudicis, Paul. Montan. *d. tract. cap.* 38. *num.* 10. *&* 26. *cum ſeqq.* Cardin. Tuſch. *pract. concl. verbo liberatio concl.* 528. *num.* 2. 7. 8. *&* 10. vbi declarat non procedere quando teſtator expreſsè remiſiſſet tutori reliquorum reſtitutionem, non tamen ex hoc cenſeri liberatum à doloſè retentis. Eſt autem reliquatio reſiduum illud quod poſt redditas rationes apud adminiſtratorem ſupereſt. *l. ſi cui libertas, ff. de condit. & demonſtr.* cum aliis allegatis per Menoch. *d. caſu* 209. *num.* 21. & per Paul. Montan. *dict. cap.* 58. *numer.* 16.

14 Amplia octauò vt deferatur iuramentum in litem quando tutor, ſeu adminiſtrator exactas pecunias in proprium vſum conuertit, vt per Aym. *conſ.* 286. Phanuc. *d. part.* 1. *cap.* 2 *num.* 53. vbi *num.* 48. *cum ſeq.* extendit iuramentum in litem deferri etiam contra tutorem, ſeu adminiſtratorem bonæ famæ, & nobilem.

15 Limita primò vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, ſeu alium adminiſtratorem non conficientem inuentarium, ſeu etiam librum rationum, quando mouetur ex aliqua iuſtiſſima cauſa, *l. tutor qui repertorium, ff. de admin. tit.* Plot. *de in litem iurando* §. 5. *num.* 37. *ſecundum vlt. impreſſ.* Phanuc. *in ſimili tract. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 40. *ante fin. verſ. limita etiam,* Montan. *d. cap.* 52. *reg.* 5. *num.* 49. *&* 94. vbi de tutore impedito graui morbo. Farin. *d. lit. I. num.* 1085.

16 Limita ſecundò non deferri iuramentum in litem contra tutorem, vel adminiſtratorem non conficientem iuramentum, aut librum rationum, quando bona adminiſtranda eſſent tam pauca & modici valoris, & hæreditas eſſet tam modica, vt de illis poſſit aliunde haberi veritas abſque inuentario, & libro rationum, vt per Tiraquel. *de iudicio in rebus exig. verſ.* 46. Phanuc. *d. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 44. *verſ. item excuſaretur, & num.* 51. *in fine verſ. niſi fortè negotia pupillaria,* Montan. *d. cap.* 52. *reg.* 5. *num.* 48. *cum ſeqq. & num.* 45. *& reg.* 6. *num.* 18. vbi tamen *ead. reg.* 5. *num.* 95. *& ſequent.* dixit quòd iſto caſu tutor debet proteſtari coram iudice in bonis pupilli nihil, aut parum eſſe, quia talis tutoris proteſtatio habebitur loco inuentarij.

17 Limita tertiò iuramentum in litem non dari contra tutorem, ſeu alium adminiſtratorem, qui non confecit inuentarium, aut librum rationum, quando aliunde probare poteſt, quæ bona extabant, & quæ bona ad eum peruenerunt, & ſic quòd minores, & eorum principales, aut domini non niſi talia & talia bona, ex quibus tantum, & non vltra perceperunt, & ex quibus rectè diſpoſuerunt, vt per Plot. *d. tract.* §. 5. *num.* 37. *verſ. primò contra tutores, ſecundum vlt. impreſſ.* Phanuc. *d. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 3. *in fine verſ. vbi autem in facto contigiſſet.* Paul. Montan. *d. cap.* 32. *regul.* 5. *num.* 46. *& regul.* 6. *num.* 16. Farin. *dict. lit. I. num.* 1087.

Limita quartò vt iuramentum in litem non detur contra tutorem, ſeu alium adminiſtratorem, qui omiſit facere inuentarium, ſeu librum rationum ex ſimplicitate, aut ruſticitate, vt per Rip. *in tract. de peſte tit. de præſeruatiuis remed. contra peſtem num.* 232. *verſ. ſecundò ruſticitas, & num.* 340. *verſ. tamen fallit,* Plot. *d.* §. 5. *num.* 37. *verſ. ſecundò contra ipſos, in vlt. impreſſ.* Phanuc. *d. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 47. Menoch. *de arbitr. caſu* 108. *num.* 22. *&* 23. Paul. Montan. *dict. cap.* 52. *reg.* 5. *num.* 47. *& reg.* 6. *num.* 27. Farin. *d. lit. I. num.* 1088. 18

Limita quintò vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, ſeu adminiſtratorem pro non redditione rationum quando illam ſemel reddidit; de quo vide Menoch. *d. caſu* 209 *num.* 37. Paul. Montan. *d. cap.* 38. *num.* 118. *cum ſeqq. & num.* 145. *cum ſeqq.* alios relatos per Farin. *dict. lit. I. numero* 1089. 19

Limita ſextò vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem non conficientem inuentarium, aut librum rationum quando tutoris fides eſt approbata à teſtatore, vt per Phanuc. *d. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 46. *&* 51. 20

Limita ſeptimò vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, qui inuentarium, aut librum rationum non confecit, ſi adhuc tutelam non ſuccepit, vt per Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *caſu* 174. *num.* 3. Paul. Montan. *d. cap.* 32. *reg.* 5. *num.* 92. 21

Limita octauò vt non detur iuramentum in litem 22
contra tutorem, ſeu curatorem, qui omiſit facere
inuentarium, quando illius confectio eſt ſibi ex-
preſsè remiſſa, ſeu prohibita à teſtatore, Bernard.
reg. 769. *in princ.* Phanuc. *de iureiur. in litem part.* 2. *c.* 2.
num. 45. Mich. Craſſ. *de ſucceſſ. lib.* 2. *tit. de inuentario*
q. 2. *num.* 5. Suar. *commun. opin. verbo inuentarium nu-*
mero 177. Card. Tuſch. *pract. concl. verbo inuentarium*
concl. 247. *num.* 50. *& concl.* 348. *num.* 13. Paul. Mon-
tan. *d. cap.* 32. *reg.* 5. *num.* 48. *cum ſeqq.* Farin. *d. lit. I.*
num. 1092. & vide poſita *in collect. ad l. fin.* §. *fin. ſup.*
arbitr. tutela. Itaut ſi tutor, vel curator contra prædi- 23
ctam prohibitionem inuentarium facere vt voluerit,
dicatur in dolo, Phanuc. *d. cap.* 2. *num.* 43. *in fine,* Paul.
Montan. *d. cap.* 32. *reg.* 5. *num.* 103. Farin. *d. lit. I. num.*
1093. vbi *num. ſeq.* extendit limitationem etiamſi 24
inuentarij confectio ſimpliciter remiſſa eſſet abſque
expreſſa prohibitione, & *num.* 1097. addit quòd po- 25
teſt tutor, curator, ſiue adminiſtrator ad inuentarij,
ſeu libri confectionem cogi, non obſtante prædicta
remiſſione, ſi ita iudici viſum fuerit expedire rerum
adminiſtrationi, & *n.* 1098. ſublimitat hanc limita- 26
tionem quando eſt ſtatutum præciſum quòd tutor,
vel curator teneatur facere inuentarium, & librum
rationum, vel quando idem tutor vel curator promi-
ſit vtilia facere, tunc enim talem remiſſionem non
valere aſſerit.

De hæredibus tutorum, vel curatorum.

Tit. LIV.

Hæres tutoris tenetur tutelæ, vel vtili iudicio, id eſt, tutelæ iudicio, *l.* 2. *&* 3. hæres autem curatoris vtili tutelæ iudicio, vel vtili iudicio negotiorum geſtorum. Hæres item tutoris vel

Digitized by Google

vel curatoris tenetur reſtituere, quicquid ex re minotis ad ſe peruenit, *l. 4. in princ.* & rationem reddere non ſolùm eorum, quæ defunctus geſſit, ſed & quæ neglexit, *l. 2. & l. vlt. §. 1.* In iudicium contra hæredem tutoris motum venit etiam id, quod tutor ex cauſa fideiuſſoris minori debuit, id eſt, quia pro minoris debitore apud minorem iotercesſerat, *l. 3.* Hæredum nomine intelliguntur etiam hæredes hæredum, *l. 1. ſuper tit. prox.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide Galganet. *de tutel. lib. 2 tit. 26. num 3. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Hæredes tutoris non tenentur ex leui culpa, niſi in tribus caſibus hîc expreſſis, & num. 2.*

3 *Hæredes tutoris ob negligentiam eiuſdem, quæ non lata culpa comparari poſſit, haud condemnari oportet.*

L. Hæredes. I.

Impp. Sever. & Anton. AA. *Fuſciano.*

1 HÆredes tutoris non tenentur ex leui culpa defuncti, niſi tribus caſibus hîc expreſſis. Colligunt ex Ordinar. Cyn. Salicet. Bart. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næui. Giphan. *tom. 1. pag. 471.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concloſ. ex hoc text. deſumunt Roman. *conſ. 413. num. 13. & ſeq.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 13. cap. 10. num. 18.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore num. 6. & 7. C. de in integr. reſtit. min.* Gutier. *de tutel part. 2. cap. 2. c. 16. num. 9. & 10.* Paul. Montan. *in ſimili tract. cap. 39. num. 50.* Galganet. *eod. tract. lib. 2. tit. 26. num. 4.* vbi ait quòd hæredes tutoris ob negligentiam eiuſdem, quæ non latæ culpæ comparari poſſit, condemnari non oportet, quia non tenetur niſi contra tutorem lis inchoata ſit, vel ex damno pupilli lucrum captatum, aut gratiæ præſtitum ſit, hoc eſt, cùm potuerit pupillo acquirere, aliis ceſſit.

SVMMARIVM.

1 *Hæres tutoris tenetur de non geſto ab eo: ſicut tenebatur ipſe tutor, qui negligentiæ ratione obligatur, num. 2.*

3 *Tutores, aut curatores negligentes ac deſides tanquam pupillis ac minoribus pernicioſos, ac Reipl. noxios, remouendos, ac longè ablegandos.*

4 *Hæres tutoris tenetur actione tutelæ, etiamſi tutor ipſe in iniuncta ſibi tutela, ſeu cura nihil geſſerit.*

L. Pater veſter. II.

Imp. Antonin. A. *Valentino & Materno.*

1 DE non geſto à tutore tenetur eius hæres. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Sicut tenebatur ipſe tutor, qui negligentiæ ratione obligatur, vt per Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore num. 7. C. de in integ. reſtit. minor.* vbi etiam tutores, aut curatores negligentes ac deſides tanquam pupillis minoribus petoicioſos, ac Reip. noxios remouendos eſſe cenſet, & longè ablegandos, cùm magis ſuæ, quàm minorum vtilitati ſtudeant, magiſque illorum ſubſtantiam & patrimonia exhauriant, quàm amplificent. 3

Notatur ad hoc quòd hæres tutoris tenetur actione tutelæ, etiamſi tutor ipſe in iniuncta ſibi tutela, ſeu cura nihil geſſerit, vt per Galgan. *de tut. lib. 2. tit. 26 num. 3.* 4

L. Aduersùs hæredes. III.

Idem A. Vitæ.

HÆredes tutoris tenentur de eo quòd defunctus à ſe, vel ab alio non exegit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 26. n. 3. in fine, & lib. 3. quæſt. 25. verſ. ſecundò non datur.* 2

SVMMARIVM.

1 *Hæredes tenentur ad eos peruenta reſtituere, & de neglectis à defuncto rationem reddere.*

2 *Hæredes tutorum tenentur adminiſtrata tutelæ rationem reddere.*

L. Hæredes. IV. & vlt.

Imp. Alexander A. *Frontino.*

HÆredes tenentur ad eos peruenta reſtituere, & de neglectis à defuncto rationem reddere. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

Notatur ad hoc quòd hæredes tutorum tenentur adminiſtratæ tutelæ rationem reddere, vt per Brunor. à Sole *in locis communib. verbo hæredes tutorum.* 2

Si tutor, vel curator non geſſerit.

Tit. LV.

NIhilominus iudicio tutelæ teneotur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tit. vide Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 13. cap. 10. num. 12. & 13.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 488.*

SVMMARIVM.

1 *Tutori etiam non gerenti imputatur ſi concuratorem non fecit ſuſpectum, & num. 3. & libertus, qui non poteſt patronum de ſuſpecto accuſare, non prohibetur officium iudicis implorare, num. 2. Quoties ſimul omnibus commiſſa eſt adminiſtratio, ſed non omnes geſſerunt, tunc qui geſſit priùs conueniendus eſt: vt quando omnes geſſerunt, omnéſque ſint ſoluendo, tunc actio inter eos diuiditur, num. 4.*

L. Certum

L. Certum eſt. I.

Imp. ALEXANDER A. *Zotico.*

1 TVtori etiam non gerenti imputatur ſi concuratorem ſuſpectum non fecit. & libertus, qui non
2 poteſt patronum de ſuſpecto accuſare, non prohibetur iudicis officium implorare. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salic. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

3 Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.13. cap.10. num 12. verſ. & certum eſt.* & Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.484. cap.2. verſ. tutori etiam non gerenti.*

4 *Non ſolum eos, qui geſſerunt,* &c.] Notatur ad hoc quòd quoties ſimul omnibus commiſſa eſt adminiſtratio, ſed non omnes geſſerunt, tunc qui geſſit priùs conueniendus eſt; at quando omnes geſſerunt, omnéſque ſint ſoluendo, tunc actio diuiditur inter eos; ſecus ſi omnes non ſunt ſoluendo, hoc enim caſu quilibet iuxta facultatem ſuam conuenietur, & ſi quid vnus pro alio ſoluerit, vtili actione tutelæ reperet; ita Boër. *deciſ.59. num.4.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.13. cap.10. num.13.* Anton. Piag. *de tut. & curat. quæſt.19. num.5.* Gutier. *de tutel. part.3. cap.1. num.112.* Iacob. Cancer. *var. reſolut. part.1. cap.7. de tutorib. num.35.*

SVMMARIVM.

1 *Contutor pro geſtis à contutore idoneo non tenetur in ſubſidium, pro neglectis ab vtroque pariter tenetur cum illis.*

2 *Tutores licèt teneantur in ſolidum, tamen quando vnus tantùm adminiſtrauit, habet priuilegium ordinis ne ipſe prius conueniatur, quàm excuſſo adminiſtratore.*

3 *nullus Tutor, aut curator excuſatur quoad obligationem lata culpa.*

L. Qui ſe non immiſcuerunt. II. & vlt.

Idem A. Iuſto.

1 COntutor pro geſtis à contutore idoneo non tenetur in ſubſidium, pro neglectis ab vtroque pariter tenetur cum illis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Refert verba huius text. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.13. cap.10. num.12. verſ. ſi autem.* explicat Amat. Rodet. *in tract. de concurſu & priuileg. credit. part.1. art.4 num.16.* & Rot. *deciſ.772. num.10.* apud Farinac *part.2. recentior.* vbi per hunc text. tenet quòd
3 licèt tutores teneantur in ſolidum, tamen quando vnus tantùm adminiſtrauit, habet priuilegium ordinis ne ipſe prius conueniatur, quàm excuſſo adminiſtratore.

Lata culpa ratio omnes æqualiter tenet.] Ideſt, quoad obligationem latæ culpæ nullus tutor, aut curator excuſari poteſt, vt per Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib.17. quæſt. vnic. de officio tutoris, numero 18.*

De vſuris pupillaribus.

TIT. LVI.

VSURÆ pupillares ſunt, quas tutores pupillis ſuis debent. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12. cap.3. num.3.* Gutier. *de tutel. part.2. cap.9. à princ.* Cou. *var. lib.3. cap.2 per tot.* Franc. Hieron. Leo *Valent. deciſ.18. lib.1.* Galganet. *de tutel. lib.1. tit.27.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor ſi pecuniam pupilli in vſus ſuos conuertit, ad vſuras tenetur, & num.2. tenetur ad vſuras vſurarum, num.3.*

L. Tutorem. I.

Imp. ANTONIN. A. *Creſcentino.*

SI tutor pecuniam pupilli in vſus ſuos conuertit, 1
ad vſuras tenetur. Colligunt ex Ordinar. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulg. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Cou. *var. lib.3. cap.2. num 1. in princip.* Franc. Hieron. Leo *Valent. deciſ.18. num.1. lib.1.* Galganet. *de tutel. lib.2. tit.25. num.7.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.3. num.3.* Paul. Montan. *de tutel. cap.32. regul.9. num.170.* Gutier. *in ſimili tract. part. 2. cap.9. num.3.*
in princip. Et aduerte quòd quando in vſus ſuos pe- 3
cuniam conuerterit tutor, tunc tenetur ad vſuras vſurarum, vt per Petr. Greg. *de cenſib. quæſt.3. in addit. num 37.* Montan. *d. cap.32. num.207.* Gutier. *dict. cap.9. num.29. verſ. cæterùm.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor tenetur ad vſuras etiam eius, quod à contutore debetur, vel pro contutore debet, & num.2. etiam ad vſuras eius quod à conſociis neglexerit exigere, num.3.*

L. Eius quod. II.

Imp. ALEXAND. A. *Ampliato.*

TVtor tenetur ad vſuras etiam eius, quod à con- 1
tutore debetur, vel pro contutore debet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit 2
Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.3. num. 3.* vbi quòd tutor tenetur ad vſuras etiam eius, quod à conſociis neglexerit exigere.

SVMMARIVM.

1 *Tutori ſi non poteſt imputari culpa, non tenetur ad vſuras.*

2 Si

3 *ſi Tutor collocauit pecunias pupillares alicui mercatori, eo tempore reputato idoneo & bono, licèt poſtea decoquat, rumpat & fugiat, non eſt ideo tutori imputandum. niſi tutor fuiſſet negligens in exigendo, & recuperando dictas pecunias, vel conſtituiſſet factorem, vel actorem negligentem, num.3.*

4 *Tutor, vel curator tenetur pecuniam pupillarem mutuò dare ſub vſuris.*

L. Si pecuniam. III.

Idem A. Vitalio.

1 SI tutori non poteſt culpa imputari, ad vſuras non tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

2 Nota quòd ſi tutor collocauit pecunias pupillares alicui mercatori, eo tempore reputato idoneo & bono, licèt poſtea decoquat, rumpat, & fugiat, non eſt ideo tutori imputandum, *deciſ. Pedem 67. num.3. part.2.* Peruſ.*deciſ.67.num.34.* Surd. *de aliment.tit.9. quæſt.40.num.38.* Galganet.*de tutel.lib.2.tit.27. n.49.*
3 vbi limitat niſi tutor fuiſſet negligens in exigendo, & recuperando dictas pecunias, vel conſtituiſſet factorem, vel actorem negligentem.

4 *Nec idoneis hominibus credere*, &c.] Notatur ad hoc quòd tutor, vel curator tenetur pecuniam pupillarem mutuò dare ſub vſuris, vt per Cou. *lib. 3. var.cap. 2. num. 1. verſ. illud ſanè*, Paul. Montan. *de tutel. cap. 32. reg. 9. num. 187. & ſeq.* Gutier. *in ſimili tractat.part.2.cap.9.num.5 in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor non poteſt quondam ſuum pupillum compellere vt agat contra eum, ſed denuntiationibus factis poteſt coram Præſide ea, quæ tenetur, deponere, & pro depoſitis non current vſuræ.*

2 *Reus non poteſt compellere eum, qui ſuum ſe dicit creditorem, vt agat, ſed poteſt eius teſtes facere examinari ad perpetuam rei memoriam, vel poteſt petere, vt ei præfigatur tempus, vltra quod non audiatur. Poteſt quis petere à iudice vt pronuntiet ſibi exceptionem aduerſus Titium competere, ſéque liberum eſſe ab ea actione, quæ in ipſum Titium competierat, aut competere aliquo modo videtur, num.3.*

4 *Tutor, & eius hæredes debent requirere minorem, vt reliqua recipiat frequentibus denuntiationibus.*

5 *Tutor vt debitè requirat minorem vt reliqua recipiat, eſt neceſſaria præcisè realis, & actualis oblatio reliquorum cum pecunia in manu, quaſi verba non ſufficiant, intellige, vt num.6.*

L. Pupillus. IV. & vlt.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC. *Ditatio & Aurelio.*

1 TVtor non poteſt quondam ſuum pupillum compellere vt agat contra eum, ſed denuntiationibus factis poteſt coram Præſide ea, quæ tenetur, deponere, & pro depoſitis non current vſuræ.
2 Item reus non poteſt compellere eum, qui ſuum ſe dicit creditorem, vt agat, ſed poteſt eius teſtes facere examinare ad perpetuam rei memoriam, vel poteſt petere, vt ei præfigatur tempus vltra quod non audiatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit
Galganet.*de tutel.lib.2.tit.27.num.10.& ſeq.* 3

Vide Couar. *lib. 1. var. cap. 18. num. 3. verſ. ſecundum*, vbi per hunc text. tenet poſſe quem petere à iudice vt pronuntiet ſibi exceptionem aduerſus Titium competere, ſéque liberum eſſe ab ea actione, quæ in ipſum Titium competierat, aut competere aliquo modo videtur, Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.67.num.1.* Barnab. Cornazan. *deciſ.10. num.1. & deciſ. 78. num. 1.* Gemin. *de vſuris commento 1. §. 3. num 41. & commento 3.§.1. num.40.* Steph. Gratian.
diſcept.forenſ. tom.2. cap.141. num.29. vbi citato hoc 4
text. ait quòd tutor, & eius hæredes debent requirere minorem, vt reliqua recipiat frequentibus denunciationibus.

In gloſ. *Voluntatis, fin.* ibi, *quòd vultis producere* 5
teſtes, &c. Notatur ad hoc quòd vt tutor debitè requirat minorem vt reliqua recipiat, eſt neceſſaria præcisè realis, & actualis oblatio reliquorum cum pecunia in manu, quaſi verba non ſufficiant, vt per Rot.*Genuenſ. deciſ.204. num.5.* Steph. Gratian. *diſc.*
cap.241. num. 30. vbi *num. 31.* intellige in debitore, 6
qui noluit ſoluere minori præſente tutore parato recipere metu reſtitutionis in integrum, qui tunc non excuſaretur à mora niſi realiter deponeret, hoc enim caſu ſemper vſuræ currerent ex mora irregulari: etiamſi offerret ſoluere realiter tutori: cùm aliud ſit in eo, qui paratus eſt ſoluere ipſi tutori, qui non eſt, vel abeſt, tunc enim nec mora, nec dolus ei imputari poteſt, ideo ſufficeret oblatio verbalis, neque requireretur realis, aut alia conſignatio. *l.fin.§. pecuniæ, de vſur.* Muñoz *de ratiocin cap.15.num.44.*

De fideiuſſoribus tutorum, vel curatorum.

Tit. LVII.

FActis non ſoluendo tutoribus, curatoribúſve, eorum fideiuſſores tenentur, ac conueniuntur eodem modo, quo tutores, aut curatores, *l.5. ff. h. tit.* Fideiuſſores autem non illi tantùm exiſtimandi ſunt, qui promiſerunt, ſed & qui præſentes fuerunt, & non contradixerunt, nominaque ſua referri in acta publica paſſi ſunt, *l.4. §.fin. eod. tit.* Electio, de qua *hic l.* 1. hodie ſublata eſt, cùm principalis ſit conueniendus. *Nou.4.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia titul. vide Greg.Lop.*§.fin.gloſſ.6.& 7.tit.16. part.6.* Capra Bellacomb. & alios *tom.1. commun. opin. lib. 5. tit.26. pag.765.* Montan. *de tutelis cap.32. regul. 7. num.17.* Galganet.*eod.tract. lib.2. tit.26. à num.34.* Gutier. in *ſimili tract.part.1.cap.12. num.20. cum ſeqq.* Arimin. Tepat.*var.ſentent.tom.2.tit.472.*

SVMMARIVM.

1 *cum Tutore, & fideiuſſore non poteſt pupillus in ſolidum agere.*

2 *Puberis eſt electio an priùs agere velit tutelæ actione contra tutores, ſeu curatores, vel contra eorum hæredes, ſeu eorum fideiuſſores. Si cum tutore*

tutore actum fuerit, & ab eo ſolidum ſolutum, erunt fideiuſſores liberati, & è contra, num. 3.

4 *Duo quando tenentur inſolidum, ita demum contrà eos inſolidum agi poteſt, ſi fiat proteſtatio vt vna ſolutione liberentur debitores, & actor ſit vnica ſolutione contentus, hanc proteſtationem non requiri, num. 5.*

L. Eligere. I.

Imp. ALEXAND. A. *Felici.*

1 CVm tutore, & eum fideiuſſore non poteſt pupillus in ſolidum agere. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtreoſ. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Notatur ad hoc quòd puberis eſt electio an priùs agere velit tutelæ actione contra tutores, ſeu curatores, vel contra eorum hæredes, ſeu eorum fideiuſſores, vt per Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 26. num. 34. &*
3 35. vbi quòd ſi cum tutore actum fuerit, & ab eo ſolidum ſolutum, erunt fideiuſſores liberi, & è contra.

4 Nota Bart. *in l. ſi pluribus hæredibus, num. 2. ff. de legat. 2.* per hunc noſtrum textum quòd quando duo in ſolidum tenentur, ita demum contra eos in ſolidum agi poteſt ſi fiat proteſtatio vt vna ſolutione liberentur debitores, & actor ſit vnica ſolutione contentus. Bald. tamen & Imola *in ead. l. ſi pluribus*, quos *ibidem* refert Sarmien. *ſelect. interpret. lib. 8. fol. 138.*
5 volunt hanc proteſtationem non requiri, nam ſi duo, vel plures ſint correi debendi, hoc ex natura obligationis ineſt. Et ad text. *in præſenti* reſpondet Sarmien. quòd etiam ibidem haberut petitionis ratio, itavt declaratio requiratur, quia diuerſis rationibus tenebantur. licèt enim inſolidum tenerentur, non tamen vt correi, vnus enim tenetur tanquam principalis, alius tanquam acceſſorius, ideo requiritur proteſtatio, vel quòd expreſsè actum ad id ſit, quia cùm ſint diuerſæ obligationes, videtur ex ſingulis, non ex omnibus egiſſe, niſi declaret, &c.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſorem liberari pro ea parte, quàm tutor ſoluit.*
2 *Fideiuſſori indemnitatis, vel in eo quod à debitore principali exigi non poterit, non nocet renunciatio à ſe facta beneficij excuſſionis, & ſic non poteſt conueniri niſi reo excuſſo.*

L. Non eſt. II. & vlt.

Idem A. Priſco.

1 PRo ea parte quam tutor ſoluit, liberatur fideiuſſor ſuus, ſiue ſit ſimpliciter acceptus, ſiue rem pupilli ſaluam fore, vel indemnitatem promiſit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd fideiuſſori indemnitatis, vel in eo quod à debitore principali exigi non poterit, non nocet renuntiatio à ſe facta beneficij excuſſionis, & ſic non poteſt conueniri niſi reo excuſſo, vt per Roder. Xuar. *in l. 2. tit. de los emplazamientos, lib. 2. fori num. 7. cum ſeqq.* Hippol. *in rubr. de fideiuſſoribus, num. 314.* Anton. Gom. *variarum tom. 2. cap. 23. num. 3.* Duen. *regul. 335. ampliat. 2.* Gutier. *practic. lib. 1. quæſt. 40. num. 1.* Afflict. *deciſ. 318. num. 2.* vbi Cæſ. Vrſill. *num. 1.*

De contrario iudicio tutelæ.

TIT. LVIII.

QVi pupillo pro curatore, vel concuratore ſuo ſoluit, non poteſt petere, vt actio contra illum ſibi cedatur, quia ſolutione actio ſublata eſt: ſed ſiue condemnatus nondum ſoluit, ſiue nomen emit, rectè petit, vt actiones ſibi cedantur, *l. 1. & 2.* Quod autem tutor in rem pupilli impedit, id vel iudicio tutelæ directo conuentus compenſat, vel contrario iudicio petit, *l. vlt.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 13. cap. 11.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 40.* Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure tom. 1. claſſ. 1. diſp. 14. num. 66.* Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 31. & 36.*

SVMMARIVM.

1 *Ceſſio non poteſt fieri, nec valet, poſt ſolutionem ſimpliciter factam, ſecus ſi ſoluatur cum pacto vt cedatur, & num. 2.*
3 *Tutor poteſt agere vt pupillus illi mandet actiones aduerſus contutores.*
4 *Cedi poteſt ius executiuum.*

L. Si pro contutore. I.

Impp. SEVER. & ANTONIN. AA. *Stratoni.*

POſt ſolutionem ſimpliciter factam non poteſt 1
fieri nec valet ceſſio, ſecus ſi ſoluatur cum pacto vt cedatur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
mit Galganet. *de tutela, lib. 2. tit. 31. num. 4. & 5. & tit. 36. num. 6.*

Notatur ad hoc quòd tutor poteſt agere vt pupil- 3
lus illi mandet actiones aduerſùs contutores, vt per Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 13. cap. 11. num. 4. verſ. poteſt & agere.*

Quòd ſi nomen emiſti, &c.] Ergo ius executiuum 4
cedi poteſt vt per Tiraquel. *de retractu lig. §. 26. gloſſ. 2. num. 23.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor non ex propria, ſed contutoris culpa condemnatus ſoluens, habet beneficium ceſſionis, & n. 2.*
ſi ex communi contutoris dolo condemnatus fuerit, nec cedendæ ei ſunt actiones, nec vtilis actio ei accommodanda eſt, num. 3.
4 *Probationes vbi ſunt liquidæ, condemnatus in abſentia, non præſumitur condemnatus ex contumacia, ſed propter malam cauſam.*
5 *Abſens condemnatus magis videtur condemnatus ob contumaciam, quàm propter malam cauſam, niſi de delicto conſtaret ex actis cauſa.*

L. Si non ex propria. II.

Imp. ANTONIN. A. *Primitiuo.*

1 TVtor non ex proptia, ſed contutoris culpa condemnatus ſoluens, habet beneficium ceſſionis, & vtilis actionis. Colligunt ex Otdin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem eoncluſ. ex hoc text. deſumit
2 Galganet. *de tutelis lib.1. tit.25. n.43. & tit.31. n.1.* vbi
n.3. pet hunc textum ſubdit qoòd ſi tutor ex eom-
3 muni contutoris dolo condemnatus fuerit, nec cedendæ ei ſunt actiones, nec vtilis actio eſt ei accommodanda.

4 Notari ſolet ad hoc quòd vbi probationes ſunt liquidæ, condemnatus io abſentia non præſumitur condemnatus ex cootumacia, ſed propter malam cauſam, vt per Gtegor. Lopez *l.37. gloſſ.6. in verbo de tal. rebeldia, tit.5. part.5.*

5 In gloſſ. *Abſens.* ibi, *cum conſtabat eum malam fouere cauſam, alioquin contra*, &c. Notatur ad hoc quòd abſens condemnatus magis videtur condemnatus ob eoutumaciam, quàm ptopter malam cauſam, niſi de delicto conſtaret ex actis cauſæ, vt per Tiraquell. *in tract. Ceſſante cauſa, part.1. num.68.*

SVMMARIVM.

1 *Actio tutelæ extinguitur pro illa parte, ad quam pupillus ſuccedit tutori, & non in pluri, & erogata à tutore bona fide, poſſunt per cohæredem pupillo compenſari, vel contrario iudicio repeti.*

2 *Vitricus priuigno dari tutor poteſt.*

L. Si pater tuus. III. & vlt.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Theſidi.*

1 PRo illa patte ad quam pupillus ſuccedit tutori, extioguitur actio tutelæ & oon in pluri & erogata à tutote bona fide poſſunt per cohæredem pupillo compenſari, vel contrario iudicio tepeti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſupr. hoc tit.*

2 *Quem priuigni ſui tutelam adminiſtrare proponis*, &c.] Notatur ad hoc quòd vitricus priuigno tutor dari poteſt, vt per Cæſ. Vrſil. *ad Afflict. deciſ.357. n.3.* Menoch. *de arbitr. caſu 151. n.9.* Brunor. à Sole *in locis commun. verbo maritus 5.* Cald. Pereira *in l. ſi curator. verbo ſine curatore, n.110. C. de in integrum reſtit. minor.* Cott. *in memorab. verbo vitricus, pag. mihi 911.* Surd. *de aliment. tit.1. q.41. n.8.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutor, n.24.* Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, tom.1. claſſi 1. diſp.14. n.66.* remiſſiuè Gutier. *de tutel. p.1. c.20. n.33.* latè Galganet. *eod. tract. lib.3. q.12. per tot.*

De auctoritate præſtanda.

TIT. LIX.

AVCTORITAS tutoris, vel curatoris eſt neceſſaria in actione, quæ minori competit, remittenda, *l.2.* in rerum ad minorem pertineutium venditione, *l.3.* in iudicio criminali, *l.4.* vel ciuili, *ſupr. ſi aduerſ. rem iudic. l.4.* non in ſtipulatioue pro minote facienda, *l.1.* quamuis neceſſaria ſit, ſi pupillus alij promittat. Si plures ſint tutotes, vel curatores, vnius auctoritas ſufficit, niſi quid fiat, quo tutela, vel eura extinguatur, tunc omnium auctoritas requiritur, *l. vlt.* Sctipſetunt in hane rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli vide *l. Hiſpan.17. tit.16. part.6.* Suar. Kirchou. & Viui. *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.17. pag.765. & ſeq.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.1. lib.4. tit.6.* Paul. Montan. *de tutel. cap.30. num. 21. 29. 32. & 39.* Gutier. *in ſimili tractat. part.2. cap.4.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.2. tit.485.* Galganet. etiam *de tutel. lib.2. tit.22.*

SVMMARIVM.

1 *Pupillus poteſt ſibi ſtipulari ſine tutore, ſed non actionem remittere. poteſt ſine auctoritate tutoris ſuam conditionem meliorem facere, non verò deteriorem, num.2. & 3.*

L. Neque tutoris. I.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Antoniano.*

PVpillus poteſt ſibi ſtipulari ſine tutote, ſed non 1
actiooem remittere. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Aogel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næui. temiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Notari ſolet ad hoc quòd pupillus ſine auctorita- 2
te tutoris poteſt ſuam conditionem meliotem efficere, non vetò deteriorem, vt per *l. Hiſp.4. tit.11. p.5. & l.17. tit.16. part.6.* Anton. Gom. *tom.2. variarum cap.12. num.1.* Simoncel. *de decretis, lib.2. tit.6. inſpect.9. n.91.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.4. q.9. n.47.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.224. num.31.* Paz *ad l.224. ſtyli, num.2. pag.659.* latè Galgan. *de tutel. lib.2.*
tit.22. num.3. vbi quòd pupillus ſibi ſine tutoris, vel 3
cutatoris auctoritate acquirere poteſt, ſuámque conditionem meliorem facere.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus ſi aduersùs aliquem actionem habet, poteſt eam remittere ſine tutoris auctoritate.*

2 *Pupillus, vel minor quod gerit, debet tutor, vel curator ei accommodare auctoritatem ſuam.*

L. Neque actione. II.

Iidem AA. & CC. *Serena.*

SI pupillus aduersùs aliquem actionem habeat, 1
ſine tutoris auctoritate eam temittere non poteſt. Colligunt ex Otdinar. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Notatur ad boe quòd auctoritatem ſuam ei, quod 2
getit pupillus, vel minot, tutor, vel curator debet accommodate, vt per Galganet. *de tutel. lib.2. tit.22. num.1.*

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Emens à pupillo ſine tutore, non præſcribit, & n.2.*
3 *Taciturnitas & præſentia in iis, quæ reſpiciunt præiudicium tertij, cuius ad nos ſpectat cura, non inducit conſenſum. niſi taciturnitas longo tempore duraret, num.4.*

L. Eum qui. III.

Iidem AA. & CC. *Caio.*

1 EMens à pupillo ſine tutore, noo præſcribit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem cooclosionem ex hoc text. deſumit Galganet. *de tutel. lib.2. tit.22. num.14. in fine.*

3 Notatur ad hoc quòd taciturnitas & præſentia, in iis, quæ reſpiciunt præiudicium tertij, cuius ad nos ſpectat cura & ſolicitudo, non inducit cooſenſum, vt per Bened. Capram *reg.56. num. 54. & 55. tom. 1.*
4 *commun. opin. lib.5. tit.27. n.12. pag.767.* vbi procedere ait, niſi taciturnitas longo tempore duraret.

SVMMARIVM.

1 *Minor non poteſt eſſe in iudicio criminali, nec in eo confeſſionem facere, ſine tutoris, vel curatoris auctoritate, & num.2. 3. 4. Amplia*
I. procedere non ſolùm in confeſſione pupilli minoris, ſcil. 14. annorum, ſed etiam in confeſſione adulti, & minoris 14. annorum, num.5.
II. In confeſſione minoris geminata, & repetita, n.6.
III. Vt confeſſio minoris ſine curatore, &c. non valeat etiam iurata, num.7.
Limita concluſionem, quæ ſuprà, non procedere in iis quæ fiunt ad inquirendam veritatem, prout eſt tortura, num.8. nec in examine, & interrogatoriis minori faciendis, & ſic in ipſa confeſſione, ſed ſufficit quòd interueniat in iuramento, num.9. & poſſet minorem tanquam confeſſum condemnari vigore ſtatuti volentis contumacem haberi pro confeſſo, etiam non dato ei curatore, num.10. ſufficere minori per iudicem dari legitimum procuratorem loco curatoris, num.11. Minoris confeſſionem ſine curatoris auctoritate non valere quando is confitetur contra ſe, ſecus ſi contra alium vt teſtis, num.12.
13 *Minores 25. annorum, maiores tamen 14. ſine curatoris, ſeu patris conſenſu legitimam perſonam habere in iudicio criminali.*
13 *Pupillus non poteſt accuſare, nec accuſari niſi tutore vocato, & auctore, excepto crimine carnis.*

L. Clarum. IV.

Imp. IVSTINIAN. A. *Ioanni P.P.*

1 MInor non poteſt eſſe in iudicio criminali, nec in eo confeſſionem facere ſine tutoris, vel curatoris auctoritate. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Grammat. *conſ. crimin.16. num.7. & ſeq. l. Hiſp. 4. tit.19. part.6.* Statutum Capitol. *lib.2. cap.11.* quo
3 cauetur minores decem & ſeptem annorum abſque curatoris legitimi interuentu in iudicio criminali ſtare noo poſſe, & aliter eorum confeſſiones, & geſta cum eis non valere. vbi Leander Galganate multa cumulat, *idem in tract. de tutel. lib.2. tit.22. n.2.* vbi
quòd minor non poteſt aliquem ſine auctoritate tu- 4
toris io cauſa criminali accuſare, nec ab aliquo accuſari, Lamberteng. *de contract. gloſſ.1. quæſt.91. n.356.* Afflict. *deciſ.208. num.4.* vbi Vrſil. *in addit. n.2. in fine,* Boër. *deciſ.63. num.7. & ſeqq.* Plaç. *in epit. delict. lib.1. cap.23. n.13. verſ. quamuis minor,* Roland. *conſ.31. n.1. cum ſeqq. & conſ.51. num.34. cum ſeqq. lib.1.* Clar. *in practic. §. fin. q.50. n.2.* Franc. de Marchis *deciſ.485. part.2.* Anton. Gom. *var. tom.1. cap.15. num.14. verſ. obſtat, & tom.3. cap.1. n.64.* Rebuff. *tom.1. ad l. Galliæ in proœm. gloſſ.5. n.72.* vbi ait non ſeruari hunc text. in Gallia, & *in tract. de except. n.279. & in l. quod iuſſit, n.207. ff. de re iud.* Duen. *reg.186. verſ. amplia quartò,* Menoch. *de arbitr. caſu 268. n.2. & conſ.100. num.120. cum ſeqq. & num.306.* Perez *l.9. tit.11. lib.3. Ordin. pag.678.* Gaſp. Caballin. *in adddit. ad conſtit. Marchiæ lib.4. cap. 17. n.2.* Virgil. Boccac. *in conſtit. Picani gloſſ.8. poſt n.32.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.13. n.10. & deciſ.17. num.1. cum ſeqq. p.1.* Hieron de Laurent. *Auenion. deciſ.138. n.1.* Sfort. Odd. *de in integr. reſtit. p.2. q.65. n.13. in 2. caſu, verſ. aut verò habet tutorem,* Maſcard. *de probat. concl.371. & concl.1278. num.29. cum ſeqq.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, in princ. n.10. & verbo læſis, n.5. col.3. C. de in integr. reſtit. minor.* Paul. Montan. *de tutel. cap.32. reg.9. n.62. & 73.* Gutier. *in ſimili tract. p.2. cap. 4. n.9.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.224. n.38. cum ſeqq.* latè Farin. *in praxi crim. q.71. n.352. cum multis ſeqq.*

Amplia primò procedere non ſolùm in confeſſio- 5
ne pupilli minoris, ſcilicet quatuordecim annorum, ſed etiam in confeſſione adulti, & maioris 14. annorum, quia text. *in præſenti* loquitur in minoribus 25. ann. ita Marian. *in cap. qualiter & quando il.3. poſt n.93. de accuſ.* Sfort. Odd. *d. p.2. q.65. n.13. in 2. caſu, verſ. aut verò ipſe pupillus,* Farin. *d. q.81. n.357.*

Amplia ſecundò in confeſſiooe minoris gemina- 6
ta, & repetita, vt per Meooch. *de arbitr. caſu 368. n.5.* Farin. *d. q.81. n.360.*

Amplia tertiò vt confeſſio minoris ſine curatore, 7
&c. non valeat etiam iurata, vt per Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.17. n.1. p.1.* Vrſill. *ad Afflict. deciſ.208. poſt n.2.* Decian. *conſ.18. n.175. lib.1.* Farin. *d. q.81. n.350.*

Limita, ſeu potiùs declara concluſionem text. ſuprà 8
relatam non procedere in iis, quę fiunt ad inquirendam veritatem, prout eſt tortura, in qua licèt etiam interuenire debeat curator in decreto de torquendo, non tamen debet interuenire in ipſa tortura, vt per Plaç. *d. lib.1. cap.32. n.13. in princ.* Anton. Gom. *d. tom. 3. c.1. n.65. poſt med.* Roias *de hæret. p.2. n.316.* Guazz. *tom.2. lib.1. defenſ.30. cap.4. n.21.* Paul. Garc. *in ordine proceſſandi S. Officij, fol. mihi 29.* Anton. de Ballis *var. lib.2. q.13. n.17.* Aoton. Dian. *moral. reſol. p.4. tract.6. reſol.31.* & aliós, quos refert & ſequitor Farin. *d. q.81. n.362.* vbi *n.364.* hoc intelligit in adulto, non autem in pupillo, cuius confeſſio ſine tutore emanata ei non obeſt, ſiue tendat ad ſubſtantiandum iudicium,
ſiue reſpiciat facti veritatem, & *n.365.* tenet quòd 9
curatoris auctoritas non eſt neceſſe quòd interueniat in examine, & interrogatoriis minoris faciendis, & ſic in ipſa cooſeſſione, ſed ſufficit quòd inter-
ueniat in iuramento, & *n.366.* ſubdit quòd poteſt mi- 10
nor tanquam confeſſus coodemnari vigore ſtatuti volentis contumacem haberi pro confeſſo, etiam
non dato ei curatore, & *n.367.* ait quòd loco curato- 11
ris ſufficit mioori per iudicem dari legitimum pro-
curatorem, & *n.369.* aduertit minoris confeſſiooem 12
ſine curatoris auctoritate non valere quando is confitetur contra ſe, ſecus ſi coofiteatur contra alium vt teſtis, quia tūc nō eſt neceſſaria auctoritas curatoris.

13 Quicquid tamen ſit de iure, practica; omnium ferè tribunalium mundi iam obtinuit minores 25. annorum, maioris tamen quatuordecim ſine curatoris, ſeu patris conſenſu legitimam perſonam ſtandi in iudicio criminali habere, Clar. *in §.fin.q.50. in princ. & quæſt. 55. verſic. vlterius poteſt*, Menoch. *conſil.98. poſt num. 149. & de arbitrar. caſu* 286. *num. 2. in fine*, vbi refert non ſeruari diſpoſitionem huius text. apud Mediolanenſes & Venetos, Boſſ. *in tit. confeſſ. n.9.* Cæſ. Vrſill. *in addit. ad Afflict. dict. deciſ.* 208. *n.3. in fine*, vbi atteſtatur quòd hodie in Coria Vicariæ Neapol. patum obſeruatur practica dandi curatorem minoribus, Anton. Scap. *de iure non ſcripto, lib. 5. cap.47 num.25. & ſeq.* Sfort. Odd. *d. part. 2. quæſt.65. num.13. in 2. caſu, verſ. quòd tamen hæc communis practica*, Flamin. Carthar. *in pract. interrog. reorum lib.3. cap.3. num.4. & 5.* Ioſeph. Ludou. *Lucenſi deciſ.* 17. vbi ait Lucæ obſeruari contra hunc text. Caballin. *in addit. ad conſtit. Ægidianam lib.4. cap. 17. num. 7. in fine*, Farin. *d. quæſt.* 81. *à num.* 370. vbi *num.* 373. dicit tam in Curia Capitolij, quàm Gubernatoris Vrbis non ſeruari diſpoſitionem huius text.

14 In gloſſ. *Concedunt.* ibi, *excepto crimine carnis*, &c. Notatur ad hoc quòd pupillus non poteſt accuſare nec accuſari niſi tutore vocato, & auctore, excepto crimine carnis, vt per Galganet. *de tutel. lib.1. tit.22. num 2.*

SVMMARIVM.

1 *in gerendis à Minoribus, vnius tutoris, vel curatoris auctoritas ſufficit, interpoſita ſuper ijs, quæ ſpectant ad eius adminiſtrationem, niſi ſit actus, per quem tutela finiatur, & num.2. 4.7. niſi tutela in multos tutores diuiſa ſit per prouincias, num.5.*

3 *Tutoris, vel curatoris officium eſt inſolidum apud quemlibet eorum, & num.6.*

L. Veterum. V.

Idem A. Ioanni P.P.

1 IN gerendis à minoribus ſufficit vnius tutoris, vel curatoris auctoritas interpoſita ſuper iis, quæ ſpectant ad eius adminiſtrationem, niſi ſit actus, per quem tutela finiatur, quia tunc omnium conſenſus exigitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Galganet. *de tutel. lib.2. tit.23. num.16.* dum ait quòd ſi plures ſint tutores, ſeu curatores, vnius pro omnibus ſufficit auctoritas, vbi non eſt diuiſa adminiſtratio, &c.

3 Notatur ad hoc quòd officium tutoris, vel curatoris eſt inſolidum apud quemlibet eorum, vt per
Tiraquell *de retractu lign. §.1. gloſſ.13. n.27.* vbi quòd
4 ſatis eſt ex pluribus tutoribus vnum adire niſi tutela
in multos tutores diuiſa ſit per prouincias, quia tunc
5 non ſatis eſſet adire illum, cui ea prouincia deputata
non eſt, Gaſp. Baëç. *de decima tutor. cap. 15. num. 2.* Ia-
cub. Cancer. *variarum reſolut. part. 1. cap.7. de tutorib.*
*n.*26. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.5. cap.*830.
6 *num.* 27. vbi quòd donec adeſt vnus ex multis tutoribus per teſtatorem datis, in eo ſolo reſidet ius totius tutelæ, neque enim illa perit quando aliquis poteſt gerere & adminiſtrare, quamuis per plures dixerit teſtator tutelam eſſe adminiſtrandam, cùm poteſtas in ſolidum apud ſingulos maneat. Paul. Montan. *de tutel. cap.32. regul.9. num.82. cum ſeqq.* Gutier. *in ſimili tract. part.3. cap.16 num.2.* Kirchou. *tom. 1. commun. opin. lib.5. tit.27. num.6. pag.766.* vbi quòd vnuſquiſque tutorum, vel curatorum habet auctoritatem 7
in ſolidum, poſſúntque omnes, vel vnus agere pro minore, vel conueniri.

Quando tutores, vel curatores eſſe deſinant.

TIT. LX.

FINITVR tutela, ſi pupillus ad pubertatem peruenerit, *l. vlt.* Porrò pubertate nedum tutelæ finitur, ſed & cura, ſi curator pupillo datus fuerit, *l.1.* Sola autem voluntate pupilli tutelam non finiri, conſtat *l.2.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide *l. Hiſp. fin. tit. 16 part. 6.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.15.* Gotier. *de tutelis, p.1. cap.16. num.141.* Molin. *de iuſtit. tract.9. diſput.225. à princip. vſque ad num.5. incluſiuè*, Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.2. tit.482.* Galganet. *de tutela, lib.1.*

SVMMARIVM.

1 *Officio eius finito, cui quis adiungitur, finitur & eius, qui adiungitur, & num.2. finitur autem horum actorum officium, finito officio eius, cui additi ſunt, nempe tutoris, vel curatoris, num.3.*

L. Si curatores. I.

Imp. ANTONIN. A. *Herculæ.*

FInito officio eius, cui quis adiungitur, finitur & 1
eius qui adiungitur. Colligunt ex Ordinar. Cyn. Bart. Salicet. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
mit Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib. 13. cap.9. num 4.* qui poſtquam in principio illius cap. conſtituit tutoribus, & curatoribus dari adiutores per iudicem pro nutu eorum tutorum, vel curatorum, ait
d num.4. per hunc textum, quòd finitur horum acto- 3
rum officium, finito officio eius, cui additi ſunt, nempe tutoris, vel curatoris.

L. Tutoris officium. II.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Menippo.*

TVtoris officium ex ſola voluntate pupilli non 1
finitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſu- 2
munt Petr. Gregor. *ſyntagm. iur. lib.12. cap.15. num. 1. in princ.* Paul. Montan. *de tutel. cap.8. num 25.* Gutier. *in ſimili tractat part.3. cap.1. num.5.* Galganet. *eodem tract. lib.1. tit.11. num.4. in fine*, Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.2. tit.483. cap. 12. verſic. pupillus non poteſt caſſare tutorem.*

SVM

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Tutelæ officium aduenienti pubertatis tempore finitur, & num.2.*
3 *Leges antiquæ, quæ marem nudum inſpici iuſſerunt, vt proinde cognoſceretur pubéſne eſſet, an impubes, reſecatæ.*
4 *Puberes qui quæve dictæ.*
5 *de Pubertatis præſumptione, & probatione, remiſſiuè.*
6 *Ætas an, quando & commodo probetur per inſtrumentum tutelæ, ſeu curæ.*
8 *Pubertati proximus quis.*

L. Indecoram. III. & vlt.

Imp. IVSTINIAN. A. *Mennæ P.P.*

1 ADueniente tempore pubertatis finitur officium tutelæ Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſiooem ex hoc text. deſumuot *l. Hiſpan.12.& 21.tit.16.part.6.* Molin. *de Iuſtit. tract.1.diſp.225.num 1.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 12.cap.15.num.2.in princip.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 37.in princip.* Gutier. *in ſimili tract. part.1.cap.16.n.141.* Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure claſſi 1. diſp.14. num.151 in 1.tom.*

3 *Indecoram obſeruationem*, &c.] Reſecat antiquas leges, quæ marem nudum inſpici iuſſerunt, vt proinde cognoſceretur, pubéſne eſſet an impubes, refert Tiraquel *l.4.connub.gloſſ.1.p.4.n.23.*

4 *Fœmina poſt impletos duodecim annos*, &c.] Notatur ad hoc quòd puberes in iure dicuntur, maſculi quidem poſt completum quatuordecimum annum, fœminæ verò poſt duodecimum, vt per *l. Hiſpan.12. & fin. tit.16. part.6.* Sot. *de Iuſtit. lib.7. quæſt.3. art.2. poſt quartam concluſionem, verſic. hinc autem forſannos*, vbi ait hanc differentiam marium & fœminarum in pubertate initianda conſtitutam fuiſſe quòd in fœminis acceleratius feſtinationis vſus, fructus enim, quo excelſioris ſunt naturæ, ſeriùs matureſcunt, & quòd legitima cauſa fuit, quòd in viro, qui præeſſe debet vxori, præſtantior requiritur prudentia, quàm in fœminis, quibus gubernatio familiæ non adeò incumbit, Tiraquell. *l. 1. connub. num. 57. & l. 6. num. 38.* vbi eam rationem quoque aſſignat quòd citius efficitur diſcreta fœmina, quàm maſculus. Menoch. *de arbitr. caſu 37. num. 55. cum ſeqq.* Farinac. *in praxi crimin. quæſt.92. num. 18.* vbi *num. 20.* quæ dicatur pubertas plena, Gutier. *in authent ſacramenta puberum, in princip. num.2. cum ſeqq. C. ſi aduerſus vendit. & dict. tractat. de tutel. part. 1. cap. 16. num.141. verſic. pubertate igitur*, Petr. Gregor. *d. lib. 12. cap.15. num.2.* vbi ait improbari io hoc text. vt turpem formulam probandi pubertatem, per inſpectionem ſcilicet nudati corporis, & definiri iam ætatem 12. annorum fœminis, & 14. maſculis pro pubertate conſtituenda. Paul. Montan. *dicto cap. 37. numer. 13.*

5 De pubertatis præſumptione & probatione vide Paul. Mootan. *dicto cap. 37. num. 22. & 23.* Menoch. *de præſumpt. lib.4. præſumpt. 47. n.4. & præſumpt. 157.*
6 *num. 38.* Ætas an & quando & quomodo probetur per inſtrumentum tutelæ, ſeu curæ? vide Caualcan. *de tutor. & curat. num. 294.* Maſcard. *de probat. concluſ.66. num.10. cum ſeqq.* Pacian. *in ſimili tract. lib.2. cap.24.n.52.& 53.* Farin. *fragm. crimin. part.1. lit. A. verbo ætas, num.116. cum ſeqq.*

Quis dicatur pubertati proximus, vide Plaç. *de delictis, cap. 32. num. 4.* Menoch. *de arbitr. caſu 57. num. 22. cum ſeqq. & conſil. 96. num. 8.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo minoribus, num. 7. C. de in integrum reſtitut. minor. & verbo vel aduerſarij dolo, num. 53. verſic. quamuis*, Sfort. Odd. *in tractat. de in integrum reſtitut part. 2. quæſt. 80. num. 46.* laté Farinac. *in praxi crimin. tit. de pœnis temperand. quæſt. 92. num. 9. cum ſeqq.* vbi quatuor refert opiniones. 7

De actore à tutore, ſeu curatore dando.

TIT. LXI.

ACTOR à tutore, vel curatore conſtitui, ſeu ordinari dicitur, *l. vnic.* quià prætor, vel præſes decreto interpoſito, quem ipſe tutor, vel curator velit, eius periculo ioſtitoit, *Inſtit. de curat. §. vlt.* hic vocatur *Adiutor tutelæ*, (vel curationis,) *l. ſolet, §.1. ff. de tutel.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tituli vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. cap. 9.* Paul. Moutan. *de tutel. cap.21. num.7. & cap.32. regul.5. n.91.* Atimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.2. tit.475.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor pro rebus pupilli petendis non conſtituit procuratorem, ſed actorem, & num. 2.*
3 *Actoris ordinatio fit à tutore, vel curatore eius periculo, cum per ſe gerere non poſſit, iudiciali auctoritate permittente.*

L. Si ſui iuris. Vnic.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Alphocrationi.*

TVtor pro rebus pupilli petendis non conſtituit procuratorem, ſed actorem. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſioè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Petr. Gregor *ſyntagm. iuris part.2. lib. 13. cap.9. num.2.* vbi per hunc textum dicit nec patri quidem tutori filij permitti procuratorem creare, ſed actorem tantùm, ſubditque per alia iura quòd tutores, aut curatores domini rerum minorum non ſunt, ſed illarum agunt curam, & ideo procuratorem non poſſunt coostituete pro illis in iudicio, ſed actorem, ex cauſa, niſi lite conteſtata ordinare velit procuratorem tutor, quia tunc factus eſt dominus litis. Galganet. *de tutelis lib. 1. tit.7. num.53.* vbi per hunc textum dicit quòd fit ordinatio actoris à tutore, vel curatore eius periculo, cùm per ſe gerere non poſſit iudiciali auctoritate permittente. 2 3

De excuſationibus [tutorum, & curatorum,] & de temporibus earum.

Tit. LXII.

QVIA ſæpe iuſta excuſatio facit, vt tutores, vel curatores eſſe deſinant, hoc loco de tutorum & curatorum excuſationibus, earúmque temporibus, intra quæ proponi debent, agitur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli vide *l. Hiſpan.* 1. *cum ſeqq. tit.* 17. *part.* 6. Ordin. Reg Luſitan. *lib.* 4. *tit.* 104. Alex. Trentacinq. *conſ.* 10. *lib.* 2. Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.* 2. *tit.* 478. Vezin. Donat. à Fina, & Kirchou. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 28 *pag.* 768. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 12. *cap.* 6. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 222. Paul. Montan. *de tutel. cap.* 35. Gutier. *in ſimili tract. part.* 1. *cap.* 21. Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure tom.* 1. *claſſi* 1. *diſp.* 14. *num.* 94. *cum ſeqq.* Leand. Galganet. *in tract. de tutela, lib.* 1. *tit.* 8.

L. Falſa. I.

Impp. SEVER. & ANTON. AA. *Aniolæ.*

1 SPado non excuſatur à tutela. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Paul. Montan. *de tutelis, cap.* 35. *num.* 34. & 35. Galganet *de tutel. lib.* 1. *tit.* 6. *num.* 27.

L. Si curatores. II.

Iidem AA. Habentiano & Coſconio.

1 CVrator generaliter, & ſimpliciter datus, intelligitur etiam datus ad bona extra prouinciam ſituata, ſed de facili ab illis obtinebit liberationem. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Vide Galganet. *de tutel. lib.* 1. *tit.* 7. *num.* 52. vbi dicit quòd ſi res pupilli in diuerſis prouinciis ſitæ ſint, etſi ipſe in prouincia, quam habitat, habeat tutorem, tamen pro rebus in alia prouincia ſitis dabitur alius tutor, qui aliarum rerum non earundem erit tutor.

SVMMARIVM.

1 *Ingenuus excuſatur à tutela libertini, & ſi excuſatio reijciatur, debet appellare, aliàs tenetur, & num.* 2. *procedit etiam in libertino, qui impetrauit ius aureorum annulorum, num.* 3.

4 *Tutor datus legitimam aliquam excuſationem habens, ſi intra legitimum tempus non proponat, proponendo poſtea non excuſabitur, imò non audietur.*

L. Excuſationis. III.

Iidem AA. Criſpino.

1 INgenuus excuſatur à tutela libertini, & ſi excuſatio reiiciatur, debet appellare, aliàs tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, tom.* 1.
claſſi 1. *diſp.* 14. *num.* 103. Galganet. *de tutel. lib.* 1. *tit.* 8.
n. 11. vbi ait hoc procedere non ſolùm in ingenuo, 3
ſed in libertino, qui impetrauit ius àureorum annulorum, & *num.* 38. citato hoc text. *in* 2. *part.* tenet quòd 4
ſi tutor datus legitimam aliquam excuſationem habens, intra legitimum tempus non proponat, proponendo poſtea non excuſabitur, imò non audietur.

SVMMARIVM.

1 *Maritus ſi ignorans curator detur vxori, excuſatur à pœna Senatuſconſulti, dum tamen alium petat ſubſtitui, & num.* 2. *non prohiberi maritum dari curatorem ad litem vxori ſuæ, num.* 3.

L. Ampliſſimi. IV.

Imp. ANTONIN. A. *Agatho Dæmoni.*

SI maritus ignorans curator detur vxori, excuſa- 1
tur à pœna Senatuſconſulti, dum tamen alium petat ſubſtitui. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſpan. 3. *in fine, tit.* 17. *part.* 6. *vbi gloſſ. fin.* Gutier. *de*
tutelis, part. 1. *c.* 20. *à num.* 30. vbi *num.* 32. ſubdit quòd 3
non prohibetur maritus dari curator ad litem vxori ſuæ, & *eadem part.* 1. *cap.* 21. *num.* 31.

L. Libertos. V.

Imp. ALEXAND. A. *Baſilio.*

LIbertus nullam habet excuſationem à tutela, vel 1
cura filiorum patroni, & ideo licèt fuerit eorum tutor, non prohibetur eis eſſe curator. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit 2
Galganet *de tutel lib.* 1. *tit.* 8. *n.* 14 *verſ. verùm ſi libertus à patrono fuit liberis ſuis datus.* & *n.* 31. vbi per hunc textum reſoluit quòd ſi filiis patroni libertus tutor, vel curator datus ſit, ſe excuſare non poterit, nec ei prodeſt tutelam geſſiſſe vt ſe poſſit eximere à cura, quia explera tutela, & curam ſuſcipere cogitur.

SVMMARIVM.

1 *Tutores, vel curatores dati habent* 50. *dies ad ſe excuſandum, qui incipiunt currere à tempore ſcientiæ, & ſi excuſatio reijcitur, debet appellari, & n.* 2. *aliàs intra dictum tempus non ſe excuſando videtur tutelam, vel curam acceptare, num.* 3. *Excuſatio intra* 50. *dies à die ſcientiæ eſt proponenda, num.* 4.

5 *Tutores teſtamentarij, legitimi, datiui idem tempus habent. Tempus* 50. *dierum datur ad proponendas, non autem ad probandas excuſationes, n.* 6. *huiuſmodi* 50. *dies ſunt continui, num.* 7.

L. Quinquaginta. VI.

Idem A. Maximiano.

TVtores, vel curatores dati habent quinquagin- 1
ta dies ad ſe excuſandum, qui incipiunt currere

1 rere à tempore ſcientiæ,& ſi excuſatio reiicitur, de-
bet appellari. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
in l.1.num.1.ſup. hoc tit.

2 Hanc eandem cnncluſ. ex hoc text. deſumunt
l.Hiſp. fin. tit.17. part.6. Antnn. Piag. *de tut. & curat.*
3 *quaſt.* 10. *num.* 1. *cum ſeqq.* vbi quòd aliàs intra di-
ctum tempus non ſe excuſando videtur tutelam, vel
curam acceptare, Caualcan. *de tut. & curat. num.* 195.
cum ſeqq. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 12. *cap.* 6.
num. 12. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 222. *num.* 17.
Paul. Montan. *de tutelis cap.* 35. *gloſ.* 3. *num.* 14. Gutier.
in ſimili tract. part. 1. *cap.* 21. *num.* 13. Iacob. Cancer.
var. reſolut. part. 1. *cap.* 7. *de tutorib. num.* 71. Henric.
Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure tom.* 1. *claſſi* 1. *diſp.* 14.
num. 96. late Galganet. *de tutel. lib.* 1. *tit.* 9. *num.* 2.
4 vbi qnòd excuſatio intra quinquaginta dies à die
5 ſcientiæ eſt prnponenda, & *num.* 4. quòd tutores
teſtamentarij, legitimi, & datiui idem tempus ha-
6 bent, & *num.* 8. quòd tempus 5n. dierum datur ad
prnponendas, non autem ad probandas excuſatio-
nes, nam pro illis probandis aliud tempus concedi-
7 tur, & *num.* 10. quòd huiuſmodi 50. dies ſunt con-
tinui.

S V M M A R I V M.

1 *Creditor, ſiue debitor eius, cui tutor, ſeu curator datus eſt, non excuſatur a tutela, ſed alium facit adiungi, & num.* 2. *Iure antiquo creditores, ſeu debitores minorum tutores, vel curatores dari poterant, neque ex eo quòd eſſent creditores, poterant ſe à tutela, vel cura excuſare, ſed eis dabatur particeps in munere, num.* 3.

L. Neque à tutela. V I I.

Idem A. Antonio.

1 CReditor, ſiue debitor eius, cui tutnr, ſiue cura-
tor datus eſt, non excuſatur à tutela, ſed alium
facit adiungi. Cnlligunt ex Ordin. Doctores citati
in l.1.num.1.ſup.hoc tit.

2 Hanc eandem cnncluſ. ex hoc text. deſumunt
Petr. Greg. *ſyntagm. iuris p.*2. *lib.* 12. *cap.* 4. *num.* 5.
Galganet. *de tutel. part.* 1. *tit.* 7. *num.* 19. vbi quòd an-
3 tiquo iure, de quo in hac l. creditores, ſeu debitores
minnrum tutnres, vel curatnres dari poterant, neque
ex en quòd eſſent creditores, vel debitores, poterant
ſe à tutela, vel cura excuſare, ſed eis dabatur parti-
cops in munere. Vide tamen poſita *in collect. ad auth.
minoris debitor, ſup. qui dare tutores, vel curatores
poſſ.*

S V M M A R I V M.

1 *Colonus fiſci non excuſatur à tutela, & num.* 2.
3 *Intellectus* l. coloni, C. hoc tit.
4 *Conductores gabellarum excuſantur à tutela.*

L. Coloni. V I I I.

Idem A. Maximo.

1 COlonus fiſci non excuſatur à tutela. Colligunt
ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſuprà
hoc tit.*

2 Hanc eandem cnncluſ. ex hoc text. deſumunt
Anton. Piag. *de tutor. & curat. quaſt.* 10. *num.* 6. Petr.
Gregor. *ſyntagm. iuris part.* 2. *lib.* 12. *cap.* 6. *num.* 7. *verſ.
patrimonialis colonus*, Mnlin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 221.
num. 14. vbi ait textum in præſenti intelligi quando 3
nnn remaneret obligatus fiſco, ne contradicat, *l. vel
cum fiſco, ff. de confirm. tutor.* Paul. Mnntan. *de tutel. cap.*
35. *num.* 224. *& ſeq.* Gutier. *in ſimili tract. part.* 1. *cap.*
20. *num.* 16. vbi cum Gregor. Lop. *l.* 14. *in verbo obli-
gado al Rey tit.* 16. *part.* 6. reſpondet textum in præ-
ſenti procedere quando cnnductor prædij fiſcalis,
vel patrimnnialis nihil ex hoc deberet fiſco, vel Re-
gi, & non aliàs, Galganet. *in eod. tract. de tutel. lib.* 1.
tit. 8. *num.* 23. *verſ. item in colonis.*

In glnſ. *Ciuilibus, vnic.* ibi, *vel ibi de conductore* 4
vectigalis, &c. Ergo cnnductnres gabellarum excu-
ſantur à tutela, de qun vide Gironda *de gabell. part.* 3.
num. 17. Gutier. *d. part.* 1. *cap.* 20. *num.* 19.

L. Frater tuus. I X.

Idem A. Romano.

MOnoculus non excuſatur à tutela, vel cura- 1
Colligunt ex Ordinar. Dnctnres citati *in l.* 1.
num. 1. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Petr. Gregor *ſyntagm. iuris part.* 2. *lib.* 12. *cap.* 4. *num.* 4.
verſ. ſecundo, Gutier. *de tutel. part.* 1. *cap.* 2n *num.* 21. vbi
ait quòd licèt luminibus captus excuſetur à tutela
& cura, non ita qui vnum oculum tantùm amiſit.
Galganet. etiam *de tutel. lib.* 1. *tit.* 8. *num.* 7. *verſ. ob ocu-
lum tantùm amiſſum.*

S V M M A R I V M.

1 *Exactor tributorum durante tempore exactionis excuſatur à tutela, vel cura, & num.* 2. *Limitatur in illis, qui ante huiuſmodi officium ſuſceptum iam erant tutores, vel curatores minorum, num.* 3.

L. Exactores tributorum. X.

Idem A. Criſpino.

EXactor tributorum durante tempore exactionis 1
excuſatur à tutela, vel cura. Cnlligunt ex Or-
dinar. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt *l.* 2. *tit.* 17. *part.* 6. ibi, *la ſecunda eſcuſacion de tute-
la, curadoria es el ſer recadadores de rentas reales*, Petr.
Gregor. *ſyntagm. iuris part.* 2. *lib.* 12. *cap.* 6. *num.* 7. *in
princip.* Gutier. *de tutel. part.* 1. *cap.* 21. *num.* 4. vbi *n.* 5.
limitat in illis, qui ante huiuſmodi officium ſuſce- 3
ptum iam erant tutores, vel curatores minorum.
Galganet. *de tutel. lib.* 1. *tit.* 8. *num.* 23. *verſ. item in
exactoribus tributorum.*

S V M M A R I V M.

1 *Tutor teſtamentarius tenetur bona adminiſtrare, etiam extra prouinciam conſtituta, niſi ad hoc ſe excuſauerit; propter tamen inſufficientiam curator adiungitur, & num.* 2. *ſi pupilli bona ſita ſint in alio loco, quàm in quo tutor, vel curator datus habet domicilium, ab illorum bonorum adminiſtratione excuſari poterit, num.* 3.

L. Teſtamento. XI.

Idem A. Hylæ.

1 TVtor teſtamentarius tenetur bona adminiſtrare, etiam extra prouinciam conſtituta, niſi ad hoc ſe excuſauerit, propter tamen inſufficientiam curator adiungitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1 num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt
Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 12. cap. 6. num. 11. in princip.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 8. num. 21.* vbi
per hunc text. tenet quòd ſi pupilli bona ſita ſint in alio loco quàm in quo tutor, vel curator datus habet domicilium, ab illorum bonorum adminiſtratione excuſari poterit. Henric.Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure tom. 1. claſſ. 1. diſp. 15 num. 17.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor habens excuſationem à tutela, ſi vnam ſponte recipit, non propter hoc cogitur aliam accipere.*

2 *per vnum Actum contrarium quis non perdit in aliis priuilegium habens effectum reiterabilem, & ſucceſſiuum.*

3 *Priuilegium habens circa plura, per actum contrarium in vno actu ſpecialiter factum, non perdit illum in aliis.*

L. Voluntariæ. XII.

Imp. GORDIANVS A. *Valentino.*

1 TVtor habens excuſationem à tutela ſi vnam ſponte recipit, non propter hoc cogitur aliam
2 accipere. Vel: Per vnum actum contrarium quis non perdit in aliis priuilegium habens effectum reiterabilem, & ſucceſſiuum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num. 1. ſup. hoc tit.* Giphan. *tom. 1. pag. 472.*

Hanc eandem concluſ. quoad ſecundam eius partem exornant Sfort. Odd. *de in integ. reſtitut. part. 1. quaſt. 27. art. 1. num. 4.* Fr. Eman. *quaſt. Regul. tom 1. queſt. 36. art 3.* Soar. *de legib. lib. 8. cap. 35. num. 11. cum ſeqq.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 8. num. 36.* vbi
3 ex Baldo *in præſenti* ſubdit quòd habens priuilegium circa plura per actum contrarium in vno actu ſpecialiter factum, non perdit illud in aliis.

SVMMARIVM.

1 *Liberti non excuſantur à tutela, quia gerunt patronorum negotia, niſi patronus ſit ſenator, & tunc vnus tantùm excuſatur, & num. 2.*

3 *de Senatoribus à tutela & cura excuſandis remiſſiuè.*

L. Nec Senatorum. XIII.

Idem A. Apollinari.

1 LIberti non excuſantur à tutela, quia gerunt patronorum negotia, niſi patronus ſit Senator, & tunc vnus tantùm excuſatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem conclusſ. ex hoc text. deſumunt Paul. Montan. *de tutel. cap. 35. num. 13.* Galganet. *in ſimili tract. lib. 1. tit. 8. num. 25. verſ. ſed ſi plures liberti ſint.* Et de Senatoribus à tutela & cura excu- 3
ſandis, vide Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 104. §. 1.* Paul. Montan. *d. cap. 35. num. 100.*

SVMMARIVM.

1 *Nominans aliquem ad munera vt eum redimere faciat, criminaliter punitur; qui verò nominat vt lite fatigetur, ad expenſas ei reficiendas ciuiliter tenetur, & num. 2.*

3 *Datum iudici, & huiuſmodi expenſa recuperabuntur ex lege Iulia repetundarum, vel condictione ob turpem cauſam, vel ex officio iudicis, vel actione in factum generali, vel crimine concuſſionis.*

4 *Inquirens temere contra aliquem, & dolo, vel lata culpa fatigans inquiſitum, tenetur ad damna & iniuriam, ac criminaliter puniri poteſt.*

L. Seueriter. XIV.

Idem A. Heraclidæ.

NOminans aliquem ad munera vt eum redimere 1
faciat, criminaliter punitur; qui verò nominat vt lite fatigetur, ad expenſas ei reficiendas ciuiliter tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit 2
Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 8. num. 17.* vbi etiam quòd 3
datum iudici, & huiuſmodi expenſæ recuperabuntur ex lege Iulia repetundarum, vel condictione ob turpem cauſam, vel ex officio iudicis, vel actione in factum generali, vel crimine concuſſionis.

Notatur ad hoc quòd temere inquirens contra 4
aliquem, & dolo, vel lata culpa fatigans inquiſitum, tenetur ad damna & iniuriam, ac criminaliter poteſt puniri, vt per Put. *de ſyndicatu verbo inquiſitio cap. 2. num. 4. fol. 203. & verbo captura cap. 2. num. 3. & 5. fol. 136.* Perez *ad l. 1. col. 4. in fine verſ. nam qui timere, tit. 1. lib. 8. Ordin. pag. 4. col. 2.* Bobadil. *in ſua politica lib. 3. cap. 15. num. 103.*

SVMMARIVM.

1 *Pupilli licèt efficiantur adulti lite ſuper excuſatione pendente, tamen cauſa propter periculum medij temporis debet terminari, & num. 2.*

3 *Excuſationes legitima à tutela non liberant à periculo ceſſationis.*

L. Quantum in tutela. XV.

Idem A. Tauro.

LIcèt pupilli efficiantur adulti lite ſuper excuſa- 1
tione pendente, tamen cauſa propter periculum medij temporis debet terminari. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 484. cap. 1. in fine.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 34. regul. 3. num. 12.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. par. 22. tit. 33. de appellationib. num. 1365.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 9. n. 20.*

Notatur ad hoc quòd illegitimæ excuſationes à 3
tutela non liberant à periculo, ceſſationis vt per Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 13. cap. 10. n. 8.*

SVM

Digitized by Google

S V M M A R I V M.

1 *à Tutela quis excuſatur propter litem maioris partis bonorum, & num.2.fallit in matre & auia,n.3.
Excuſatur quis quando capitales inimicitia fuerunt inter tutorem,aut curatorem,& patrem minonoris,niſi fiat reconciliatio,num.4.*

L. Si vt allegas. X V I.

Imp. PHILIPPVS A. *Theodoto.*

1 PRopter litem maioris partis bonorum quis excuſatur à tutela. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*

2 Hanç eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.*2. *tit.* 17. *part.* 6. ibi, *la quarta eſcuſa de tutela y curaduria es ſi ſuccedieſſe algun pleito granado de nueuo entre el guardador del huerfano ſobre tota la heredad del moço, o ſobre alguna partida grande de ella,* Petr. Gregor. *ſyntagm.iuris part.*2.*lib.*12.*cap.*6.*num.*9. *in med.verſ.etenim,* Gutier. *de tutel. part.*1.*cap.*21. *n.*7. Galganet.*in ſimili tract.lib* 1.*tit.*18.*num.*15. *in princip.*
3 Afflict.*deciſ.*207.*num.*1. vbi dicit fallere in matre & auia, quod etiam tradit Galganet. *d. lib.*1. *tit.*8. *numer.*15.

4 Item excuſatur quis à tutela quando capitales inimicitiæ fuerunt inter tutorem,aut curatorem,& patrem minoris, niſi reconcilio fiat, de quo vide *d. l. Hiſp.*2.*verſ la nona razon*, Molin. *de Iuſtit. tractat.*2. *diſp.*222.*num.*9. Cou.*pract.cap.*18.*num.*3.Menoch.*de arbitr.queſt.*28.*num.*8. Gutier. *de tutel. part.*1. *cap.*21. *num.*18.*cum ſeqq.* Paul.Montan. *in ſimili tract.cap.*35. *num* 169.Galganet etiam *eod.tract.lib.*1.*tit.*18.*num* 16. Giurba *conſ.crimin.*60.*num.*19. Galganet.*d.lib.*1.*tit.*8. *num.*16.*in princip.*

L. Licèt. X V I I.

Impp. VALERIAN. & GALLIEN. AA. *Epagatho.*

1 DAtus curator nurui ſuæ debet ſe excuſare, aliàs incidit in infamiam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Arimin.Tepat.*var.ſenten. tom.*2. *tit.*473. *cap.*8. *verſ. datus curator*, Galganet. *de tutel. lib.*1. *tit.* 7. *num.* 17. Gutier.etiam *de tutel. part.*1. *cap.*20. *num.*31. *in princ.* nam nurui ſuæ nemo curator dari poteſt, vt citato hoc text.tenet Petr.Greg.*ſyntagm. iuris lib.*11. *cap.*4. *num.*11.*verſ.decimoſexto.*

S V M M A R I V M.

1 *à Tutoris deputatione non appellatur, ſed proponitur excuſatio, & inopia pupilli non excuſat à tutela, & num 2. propter paupertatem excuſatur quis à tutela & cura alterius,num.3.*
4 *Tutor non excuſatur à tutela quòd pupillus nihil niſi nudam proprietatem rerum habeat, vſufructu penes alium ſubſiſtente, vt puta quia mater fuit relicta vſufructuaria omnium bonorum.*
5 *Vxor quando cenſeatur bonorum vſufructuaria.*

L. Tutores. X V I I I.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Sabino & aliis.*

A Deputatione tutoris non appellatur, ſed ex- 1
cuſatio proponitur, & inopia pupilli non excuſat à tutela.Colligunt ex Ordin.Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Paol.Montan.*de tutel. cap.*35. *reg.*3. *num.*1. Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure tom.* 1. *claſſi* 1. *diſp.* 14. *num.*100. Galganet.quoad primam partem *lib.* 1. *de tutel.tit.*9. *num.*16. vbi per hunc text. dicit quòd tutor vel curator nominatus volens ſe excuſare ab iſta nominatione non appellat, ſed accedere debet in tempore ſibi conſtituto ad iudicem, ad quem cognitio cauſæ ſpectat, & excuſationes, quas habet apud eundem iudicem proponere.& latiùs *lib.*2.*tit.*38.

Item propter paupertatem excuſatur quis à tute- 3
la, & cura alterius, ſi tota ſua induſtria ac tempore indigeat ad ſe ipſum competenter ſuſtentandum, vt per *l. Hiſp.*2.*tit.*17. *part.*6. ibi, *la ſexta excuſa de la tutela y curaduria es ſi fueſſe vno tan pobre que non onieſſe al porque quareſcer ſi no por la labor de ſus manos.* Molin.*de Iuſtit.tract.*2.*diſp.*222.*num.*6. Petr.Gregor.*ſyntagm.iuris part.*2.*lib.*12.*cap.*6. *num.*4. Gutier. *de tutel. part.*1.*cap.*21.*num.*13.

Quondam vxori,&c.] Notatur ad hoc quòd ex eo 4
quòd pupillus nihil niſi nudam proprietatem rerum habeat, vſufructu penes alium ſubſiſtente, vt puta quia mater fuit relicta à patre vſufructuaria omnium bonorum, non ideo ex hoc tutor poterit ſe à tutela excuſare, vt per Galganet. *de tutel.lib.*1. *tit.*8.
*num.*21.*verſ.ex eo enim.* De vxore quando vſufructua- 5
ria bonorum cenſeatur? vide Cacheran.*deciſ.*52. Pachin.*controuerſ.iuris lib.*4.*cap.*16. *cum ſeqq.* Caſtill. *de vſufructu lib.*1.*cap.*45.

In gloſ. *Idoneum, fin.* ibi, *cùm principaliter perſonæ tutor detur.* Ita Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.*2. *lib.*13.*cap.*2.*num.*2.Gutier.*d.part.*1.*cap.*1 *num.*37.

S V M M A R I V M.

1 *Debitum matris non excuſat à tutela filij, & num.2. idem de patre, & auo paterno, vel materno, num.3. nullus excuſatur propter litem, quam habet cum matre pupilli, cuius eſt tutor, vel curator, numero 4.*

L. Inuſitatam. X I X.

Iidem AA. & CC. *Dionyſio.*

DEbitum matris non excuſat à tutela filij.Colli- 1
gunt ex Ordinar. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concloſ. ex hoc text. deſumit 2
Surd. *de aliment. tit.* 4. *quaſt.* 13. *num.* 14. Gotier. *de*
tutel. part. 1. *cap.* 20. *num.* 11. vbi idem ait in patre, 3
& auo paterno, vel materno, Iacob.Cancer. *var. reſolut. part.*1. *tit.*7. *de tutorib. num.*50. Galganet. *de tu-*
*tel. lib.*1. *tit.* 8. *num.* 15. *in fine*, vbi per hunc text. 4
tenet quòd nullus propter litem, quam habet cum matre popilli, cuius eſt tutor, vel curator, excuſatur.

L. Curator,

Digitized by Google

L. Curator. XX.

Jidem AA. *&* CC. *Cratino.*

1 IVſtè ſe quis excuſat à cura eius, cuius tutor fuit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 6. num. 9. in princ. l. Hiſp. 3. tit. 17. part. 6.* ibi, *la decimaquarta eſcuſa es de aquel que acaba de ſer tutor de vn menor que llegua à los quatorze años, que eſte bien ſe quede eſcuſar de ſer curador de ay adelante ſi no quiſiere.* Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 21. num. 30.* Donat. à Fina *tom. 1. commun. opin. lib. 5. titul. 28. num. 3. in fine. pag.* 768. Leand. Galganet. *de tutel. lib. 1. titul. 8. num. 14.*

L. Quod res. XXI.

Iidem AA. *&* CC. *Parammoni.*

1 COmmunio non excuſat à tutela. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc titul.*

2 Hanc eandem concluſ. tenet Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 11. cap. 6. num. 9. verſ. proinde*, vbi quòd communio rerum, vel de ea controuerſia cùm per curatorem pupillo ad communia tutanda datum expediri poſſit, non eſt iuſta excuſatio. Galganet. *de tutel lib. 1. tit. 8. num. 19. verſ. decimaſeptima.*

L. Si tutor. XXII.

Jidem AA. *&* CC. *Hermodoro.*

1 PEriculum tutelæ non ſpectat ad eum, cuius excuſatio fuit approbata. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 6. num. 14.* & Henric. Bocer. *in diſputat. de vniuerſo iure tom. 1. claſſi 1. diſput. 14. num.* 105. Arimin. Tepat. *variar. ſentent. tom. 2. tit. 484. cap. 1. verſ. periculum tutela.*

SVMMARIVM.

1 *Tutelam, vel patrocinium ſuſcipere quis non cogitur contra fratres, vel filios fratris, & num. 2. nec contra ſuos agnatos, num. 3.*

L. Humanitatis. XXIII.

Iidem AA. *&* CC. *Neophyto.*

1 TVtelam, vel patrocinium ſuſcipere quis non cogitur contra fratres, vel filios fratris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 6. n. 11. verſ. item quis non cogitur.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 8. num. 20.* vbi per hunc text. tenet quòd nemo cogi poteſt ſuſcipere tutelam, vel patrocinium con-
3 tra ſuos agnatos, cùm etiam confidens in cauſa dici non poſſit, & ideo erit excuſandus ſi voluerit, & etiam remouendus ſi ſe excuſare noluerit.

In gloſ. *Affectu.* ibi, *hic conſanguinitas inducit ſuſpicionem*, &c. Ita Chriſtoph. de Paz *in ſchol. ad leges ſtyli l. 19. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Nauicularij excuſantur à tutela extraneorum, non eorum qui ſunt de corpore ſuo, & num. 2.*

3 *Nauicularij qui, remiſſiuè.*

L. Excuſationem. XXIV.

Impp. ARCAD. *&* HONOR. AA. *Flauiano P.P.*

1 NAuicularij excuſantur à tutela extraneorum, non eorum, qui ſunt de corpore ſuo. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concloſ. ex hoc text. deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagmat. iuris part. 2. lib. 12. cap. 6. num. 11. verſ. & nauicularij.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 8. num. 23. verſ. item poteſt exemplificari in nauiculariis.*
3 Qui autem dicantur nauicularij, tradit Caluin. *in ſuo lexic. iurid. verbo Nauicularij.*

SVMMARIVM.

1 *Conſiliarij Principis excuſantur à tutela, & numero 2.*

3 *Tutela, vel cura excuſationem habet, qui iudicandi munus ſubit. Item miniſtri omnes deputati, num. 4.*

5 *Silentiarij excuſantur à tutela.*

6 *Silentiarij qui.*

L. Viros clariſſimos. XXV. & vlt.

Imp. ANASTASIVS A. *Antiochio præpoſito ſacri cubiculi.*

1 COnſilarij Principis excuſantur à tutela. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 6. num. 7.* ibi, *item excuſantur ob dignitatem adminiſtratoriam ſilentiarij Principis, magiſtratus ciuitatis, excepto Ædili.* Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo tutela num. 36.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 8. num. 12.* vbi de Senatoribus.

3 Item tutelæ, vel curæ excuſationem habet, qui iudicandi munus ſubit, vt expreſsè tenet *l. Hiſp. 2. tit. 17. part. 6. verſ. la ſecunda eſcuſacion*, ibi, *y los que han de iuzgar y cumplir la iuſticia por obra.* Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 104. §. 1.* vbi in his computat *os Deſembargadores, Corrigidores, Ouuidores, e mais Iuizes*, Gotier. *de tutel. part. 1. cap. 21. num. 4. & 5.* Molin. *de Iuſtit tract. 2. diſp. 222. num. 2.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 35. num. 100.* vbi de Senatoribus, *& à num. 103.* Item & miniſtri omnes deputati con-
4 numerantur in ead. Ordin. Reg. *d. §. 1.* videlicet, *procuradores, eſcriuanes, porteiros, carcereiros*, &c. de quibus Molin. *d. diſp. 222. num. 2.*

5 *Silentiarios.*] Notatur ad hoc quòd ſilentiarij excuſantur à tutela, de quo Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 8. num. 23. verſ. item in ſilentiariis.* De ſilentiariis

vide

Digitized by Google

Vide Orozcum *in embl moral. lib.3.emblem.23.* Paul. Montan. *d. cap. 35. num. 116. & 117.* Caluin. *in ſuo* 6 *lexic.iurid.verbo ſilentiary*, vbi ſilentiarios dicit illos, qui audientiam faciunt, murmur voce compeſcunt, & cohibent, quorum ſchola in aula Conſtantinopolitana erat.

Si tutor, vel curator falſis allegationibus excuſatus ſit.

TIT. LXIII.

NON eſt liberatus onere tutelæ, §. *vlt. Inſtit. de ſatiſdat. tut.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia titul. vide Hentic. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure tom.1. claſſi 1. diſp.14.num.106.* Galganet. *de tutel. lib.1. tit.8.n.26. in fine, & 27.*

SVMMARIVM.

1 *Tutori non prodeſt excuſatio ex falſis allegationibus, ideóque periculum tutelæ ad eum ſpectat, & num.2.*

3 *Minor falſis allegationibus circumuentus, falſitate detecta, ſententiam ipſo iure nullam dicit. intellige, vt num.4.*

L. Si abſentibus. I.

Imp. ALEXANDER A. *Symmacho & Diotimo.*

1 APprobatio excuſationis ex falſis allegationibus interpoſita non prodeſt tutori, & ideo periculum tutelæ ſpectat ad eum. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 8. in fine tit.23. part.3. vbi gloſ. 4.* Galganet. *de tutel. lib.1. tit.8. num.16. in fine.* Arimin. Tepat. *var. ſent. tom.2. tit.484. cap.1. verſ. excuſatio conceſſa.*

3 Notatur ad hoc quòd minor falſis allegationibus circumuentus, falſitate detecta, ſententiam ipſo iure nullam dicere poteſt, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 15 num.11.* Gam. *Luſit. deciſ. 110.n.42.* Sfort. Odd. *de in integrum reſtit. quæſt.77. à 5. num.35.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis num. 164. C. de in integr. reſtit. min.* & *num.160.* intelligit procedere vbi 4 non adeſt fauor libertatis; ſed tamen *num.166.* animaduertit textum in præſenti non bene adduci ad probandum hanc reſolutionem, quia loquitur in decreto, quod ex falſa cauſa vitiatur, & *num.167.* cum Cumano dicit hanc l. ex eo decidere nullam fuiſſe ſententiam, quia non modò ex cauſa falſa, ſed etiam aduerſus minorem abſentem, & indefenſum fuit lata, quo caſu nullam eſſe ait.

SVMMARIVM.

1 *Tutor, vel curator ſi poſtquam incœpit adminiſtrare, ſe excuſauerit, non valet excuſatio, & num.2. niſi confirmatus fuerit inuitus, num.3.*

4 *Tutor, vel curator ſi adminiſtret, vel patiatur ſe confirmari, tollitur excuſatio.*

5 *Muneri alicui ſe ſponte volénſque addicens, non poterit ſe poſtea auctoritate propria eximere.*

L. Tutores. II.

Impp. PHILIPPVS A. & PHILIPPVS C. *Aulizano.*

SI tutor, vel curator poſtquam incœpit adminiſtrare, ſe excuſauerit, non valet excuſatio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Arimin. Tepat. *var. ſent. tom.2. tit.478. cap.2. verſ. habens priuilegium.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib.12. cap.6. num.12. in princ.* ibi, *primum vt ea ante adminiſtrationem, vel confirmationem tutoriam edatur, nam ſi poſtea proponatur, ſerò fit, nec proficit.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis num. 167. verſ. pro communi, C. de in integr. reſtit. min.* vbi intelligit Anton. Piag. *de tut. & curat. quæſt. 10. num. 8.* 3 vbi limitat, niſi confirmatus fuerit inuitus, quia tunc non clauditur ſibi via ad excuſationem allegandam, Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 21. num.35. in princ.* vbi 4 quòd ſi tutor, vel curator adminiſtret, vel patiatur ſe confirmari, tollitur excuſatio, Alex. Trentacinq. *part.1. conſ.10. num.1.* vbi ait in hoc text. haberi quòd poſt ſuſceptam adminiſtrationem fruſtra quis ſe excuſat, vbi *num.5.* intelligit quando datio & ſuſceptio tutelæ fuit valida; ſecus verò ſi ipſo iure inualida erat, quia textus in præſenti & iura ſimilia dum dicunt poſt ſuſceptam tutelam non poſſe tutorem petere excuſationem ab illa, præſupponunt terminos habiles, & ſic dationem, & ſuſceptionem tutelæ validam fuiſſe. 2

A Præſide prouinciæ, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi quis ſponte voléoſque alicui muneri ſe addixerit, non ſe poterit hinc poſtea propria auctoritate eximere, ſed iudice interueniente ſi adſit iuſta cauſa, vt per Tiraq. *de retract. conuent. §.4. gloſ.7. num.5.* 5

SVMMARIVM.

1 *Tutor, vel curator ſi de facto excuſet, & iudex gratia, vel amore eum admiſit, & à tutela abſoluit, nihilominus adhuc tutor permanebit, habita abſolutione pro nulla. Falſis allegationibus à tutela, vel cura liberatus, cogi poteſt munus ſuſcipere, num.2.*

L. Si vt proponis. III. & vlt.

Idem A. & C. *Octauiano.*

SI tutor, vel curator de facto ſe excuſet, & iudex gratia, vel amore eum admiſit, & à tutela abſoluerit, nihilominus adhuc tutor permanebit habita abſolutione pro nulla. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſup. hoc tit.* 1

Notari poteſt ad hoc quòd qui falſis excuſationibus à tutela, vel cura fuerit liberatus, cogi poteſt munus ſuſcipere, *§. vlt. Inſtit. hoc tit.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.222. num.17. in fine.* 2

Si tutor, vel curator Reipubl. cauſa aberit.

Tit. LXIV.

EXCVSATVR donec redeat, *l. 1.* & à noua tutela anni excuſationem habet, *l. 2.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide *l. Hiſp. 2. tit. 17. part. 6. verſ. la tercera eſcuſacion*, Montan. *de tutel. cap. 35. num. 88. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 222. num. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Tutela ſuſcepta debet tutor petere ſe excuſari ſi ſit abſuturus Reipubl. cauſa, aliàs periculum ſpectat ad ipſum, & reuerſi à noua tutela ſuſcipienda habent vacationem per annum, & num. 2. ſi ille, qui quædam geſſit, & poſtea Reipubl. cauſa abſuturus, medij temporis periculo non obſtringitur, num. 3.*

L. Qui tutores. I.

Imp. GORDIAN. A. *Guttio.*

1 A Tutela ſuſcepta debet tutor petere ſe excuſari ſi ſit abſuturus Reipublicæ cauſa, aliàs periculum ſpectat ad ipſum, & reuerſi à noua tutela ſuſcipienda habent vacationem per annum. Colligunt ex Ordinar. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 2. tit. 17. part. 6.* ibi, *la terzera excuſacion es de aquellos que ouiſſen de ir en ſeruicio del Rey por ſu mandado à alguna parte, que fueſſe mui lueñe; o fuſſe alla por ſeruicio, o por pro communal de la tierra en que biue porque a oſte deuenle attender baſta que venga, però deue dexar lo moços e ſus bienes en guarda, e en recado de tal ome, que pienſe bien dellos de mientra que el tornare, e quando veniere deue cobrar e auer los huerfanos en ſu guarda bien anſi como los tenia en antes, e deſde aquella ſaron quo veniere baſta vn año no le deuen dar otro huerfano nueuamente en guarda, fueraſende ſi pluguiera a el miſmo de lo recibir*, Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 21. num. 6.* Montan. *in ſimili tract. cap. 35. n. 88. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 222. num. 3.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 8. num. 23. verſ. item poteſt exemplificari in eo, qui cauſa Reip. abeſt. & lib. 2.*
3 *tit. 26. num. 26.* vbi ait quòd ſi ille, qui quædam geſſit, & poſtea Reip. cauſa abeſſe cœpit, ſe excuſauit, vt Reip. cauſa abſuturus, medij temporis periculo non obſtringitur.

L. Certum eſt. II. & vlt.

Idem A. Reginio.

1 EI, qui abſuit Reip. cauſa, & reuerſus eſt, datur annus vt à tutela ſe excuſet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Vide Doctores citatos *in l. præcedenti*, & hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 8. num. 23. verſ. & reuerſus.*

De excuſationibus veteranorum.

Tit. LXV.

VETERANI ſunt, qui legitima viginti annorum ſtipendia confecerunt: quibus confectis honeſtam dimiſſionem merentur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide Iuſt. Lipſium *in militia Romana, ſub verbo Veteranorum priuilegia*, Montan. *de tutel. cap. 35. n. 186.* Galganet. etiam *de tutel. lib. 1. tit. 8. n. 23. verſ. ſed ſi veterani.*

Veterani milites, qui dicantur, vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 19. cap. 3. num. 23.* vbi quòd veterani dicebantur, qui à militia immunes erant poſtquam per viginti annos militaſſent, & *cap. 4. n. 3.* vbi quòd anni viginti erant per quos antequam veterani dicerentur, & honeſtaria militia ſoluti oportuerat in legione, vel vexillatione militaſſe, & tunc decurſis omnibus ſtipendiis, & vacationem à ciuilibus habebant muneribus, & honoribus, & *cap. 16. num 4.* vbi de veteranorum militum priuilegiis, & immunitatibus, Donell. *comment. iuris Ciuilis lib. 19. cap. 5. col. pen.* vbi quòd veteranus dicitur, qui emeritis ſtipendiis militia miſſus, ſeu ſacramento militiæ ſolutus miles eſſe deſit.

L. Qui cauſaria. I.

Imp. ANTONIN. A. *Saturnino.*

VEterani excuſantur à tutelis præterquam filiorum veteranorum, vel commilitonum ſuorum, & vnam tantùm tunc ſuſcipere compelluntur. Colligunt ex Ordinar. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 8. num. 23. verſ. ſed ſi veterani ſint.* 2

De veteranorum vacationibus à ciuilibus muneribus & honoribus, vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 19. cap. 4. num. 3. & cap. 16. num. 4. cum ſequentib.* 3

Qui numero liberorum ſe excuſant.

Tit. LXVI.

TRIVM in Vrbe, quatuor in Italia, quinque in prouincia. *Inſtit. de excuſ. tut in princ.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. vide *l. Hiſpan. 2. verſ. la primera es, tit. 17. part. 6.* Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 104. in princ.* Ferdin. Paez *Luſit. in ſpeciali tract. de excuſandis parentibus ob numerum liberorum.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 35. num. 33. & 46.* Gutier. *in ſimili tract. part. 1. cap. 21. num. 2. cum ſeqq.* Donat. à Fina, Kirchou. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 29. pag. 768. & ſequentib.*

Petr.

Petr.Gregor.*ſyntag. iuris part.2. lib.12. cap.6. num.8.* Molin. *de Iuſtit. tract.2.diſp.222. num.1.* Galganet. *de tutel.lib.1.tit.8. num.2.cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *à Tutela excuſant parentes tres liberi in Roma, quatuor in Italia, quinque in prouincia, & num.2. Amplia*

I. etiamſi aliqui ex huiuſmodi filiis ſint Religioſi, vel Sacris initiati, num.3.

II. in filiis emancipatis, num.4.

III. in filiabus nuptis, num.5

IV. etiamſi liberi poſtea moriantur, ſi eos tempore delatæ tutelæ viuos habebat, num.6. at ſemel excuſatus à tutela propter quinque liberos, non excuſabitur à noua tutela, ſi eo tempore filios quinque non habeat, num.7. Limita

I. in filiis in vtero exiſtentibus, & qui nondum nati ſunt, num.8.

II. in filiis adoptiuis, num.9.

L. Qui ad tutelam. I.

Impp. SEVER. & ANTONIN. A A. *Herodiano.*

1 TRes liberi in Roma, quatuor in Italia, quinque in prouincia excuſant parentes à tutela. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næni. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Ordin. Reg. Luſitan. *lib.4. tit 104. in princip. l. Hiſpan.2. tit.17. part.6.* ibi, *la primera es quando aquel que es dado por guardador ha cinquo hijos legitimos,* &c. Couarr. *de ſponſalib. part.2. cap.8. in initio, num.2. cum ſeqq.* Ferdinand. Paëz *in tract. de excuſandis parentib. ob numerum liberorum, à num.6.* Vezin. *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.18. num.1. pag.768.* Petr.Gregor. *ſyntag. iuris part.2. lib.12. cap.6. num.8. verſ. Romæ ſufficientibus tribus,* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.222. num.1.* Paul Montan. *de tutel. cap.35 num.33. & 46.* Gutier. *in ſimili tractat. part.1. cap.21. num.2.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela, num.31.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.2. tit.478. cap.2. verſic. numerus,* Galganet *de tutel. lib.1. tit.8. num.2.*

3 Amplia primò etiamſi aliqui ex huiuſmodi filiis ſint Religioſi, vel Sacris initiati, vt per Vincent. de Franchis *Neapol. deciſ.532. part.2.* vbi quòd filia monialis cuiuſcunque Ordinis prodeſt patri ad excuſationem tutelæ, & *num.4. cum ſeqq.* idem dicit de Religioſis S.Benedicti, & S.Franciſci, quia mortui pro cœleſti patria proſunt ſicut mortui pro temporali, & monachus potius viuit, quàm alter, qui moritur in bello, Ferdinand. Paëz *d. tract. num.72. & 73.* Molfeſ. *in conſuetud. Neapol. part.3. quæſt.23. num.9.* Thor. *in compendio deciſ. verbo Moniales,* Paul. Montan. *d.c.35. num.67. cum ſeqq.*

4 Amplia ſecundò in filiis emancipatis, quia proſunt parentibus ad excuſationem à tutela, Vincent. de Franchis *d deciſ.532. num.8.* Ferdinand. Paëz *dict. tract. num.62.* Molin. *d. diſp.222. num.1. in princ.* Galganet *d. lib.1 tit.8. num.2.* quicquid dicat Montan. *d. cap.35. num.55.*

5 Amplia tertiò in filiabus nuptis, vt per Theſaur. *deciſ.267. num.5.* Nouar. *in addit. ad Vincent. de Franchis d. deciſ.532.*

Amplia quartò etiamſi liberi poſtea moriantur, ſi 6
eos tempore delatæ tutelæ viuos habebat, vt per Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos, n.192. C. de reuoc. donat.* Perez *l.1 tit.3. lib.5. Ordin. pag.148.*
Ferdin, Paëz *d. tract. num.36.* D.Barboſ. *in l. quia ta-* 7
le 14. num.20. ff. ſoluto matrim. vbi quòd ſemel excuſatus à tutela propter quinque liberos, non excuſabitur à noua tutela, ſi eo tempore filios quinque non habeat. Galganet. *d. lib.1. tit.7. num.2. verſ. ſed oportet.*

Limita primò in filiis in vtero exiſtentibus, & 8
qui nondum nati ſunt, ex Paul. Montano *dicto c.35. num.75.*

Limita ſecundò in filiis adoptiuis. Ferdinand. Paëz 9
d. tract. num.57. & 58. Paul. Montan. *d. cap.35. n.70.* Gutier. *d. part.1. cap.21. n.2.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo filius, n.69.* Molin. *d. tract.2. diſp.222. n.1. verſ. & non ſufficit ſi ſint naturales, aut adoptiui.* Galganet *d. lib.1. tit.8. num.2. verſ. liberi adoptiui.*

SVMMARIVM.

1 *à Tutela non excuſant filij mortui, neque nepotes filio ſuperſtite.*

2 *à Tutela excuſatur habens quinque filios ſuperſtites, etſi aliquis in acie pugnando cum hoſtibus interfectus ſit. Vel tantùm in acie vulnerati, domi poſtea mortui fuerint, num.3. Nepotes, neptéſve ex filiis maſculis filio ſuperſtite non computantur ad hunc effectum vt auum excuſent à tutela, niſi filius eſſet defunctus, num.4. omnes nepotes, & neptes cuiuſque filij defuncti, pro vno tantùm computatur libero, num.5.*

L. Neque filia. II. & vlt.

Imp. ANTONIN. A. *Marcello.*

FIlij mortui non excuſant à tutela, neque nepotes 1
filio ſuperſtite. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſupr. hoc tit.*

Nota quòd excuſatur à tutela habens quinque fi- 2
lios ſuperſtites, etſi aliquis in acie pugnando cum hoſtibus interfectus ſit. nam hic per gloriam viuere reputatur, vt patrem excuſet, *l. bello amiſſi, ff. de excuſ. tut.* Ordin. Reg. Luſit. *lib.4. tit.104. in princ. l. Hiſp.2. verſ. la primera, tit.17. part.6.* ibi, *en eſte numero entran los perdidos en batalla en ſeruicio de Dios y del Rey.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p.2. lib.12. cap.6. num.8. verſ. & qui in bello cecidere pro Republ.* Ferdin. Paëz *in tract.*
de excuſandis parentibus ob numerum liberorum, n.39. 3
vbi *num. 40.* ampliat etiamſi tantùm in acie vulnerati, domi poſtea mortui fuerint, Paul. Montan. *de tutel. cap.35. num.62. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.22. n.1.* Gutier. *de tutel. p.1. cap.21. num.2. in fine,* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela, num.31.* Galganet. *de tutel. lib.1 tit.8. num.2. verſ. ſed oportet, & verſ. ſi liberi mortui ſunt.*

Neque nepotes numerantur, &c.] Notatur ad hoc 4
quòd nepotes, neptéſve ex filiis maſculis filio ſuperſtite non computantur ad hunc effectum vt auum excuſent à tutela, niſi filius eſſet defunctus, vt per Petr.Gregor. *d. lib.12. cap.6. num.8. verſ. in quorum recipiuntur ſeriem nepotes,* Molin. *d. diſput.222. num.1.*
vbi intelligit omnibus nepotibus, & neptibus cuiuſ- 5
que filij defuncti computatis pro vno tantùm libero, Paul. Montan. *dict. cap.35. num.56.* Gutier. *dict. part. cap.21. num.2. verſ. item nepotes.* Cardoſ. *dict. verbo tutela. num.31.* Galganet. *d. lib.1. tit.8. num.2. verſic. nepotes.*

Digitized by Google

Qui morbo ſe excuſant.

Tit. LXVII.

Vidam morbi ſunt totius corporis, vt febris: alij partis corporis, vt cæcitas: alij animi, vt inſania. hos omnes morbos à tutela, vel cura excuſare oſtendit *l. vnic. hoc tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tituli vide Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 104. §. 4. l. Hiſpan. 2. verſ. otroſyſe podria eſcuſar, tit. 17. part. 6.* Donat. à Fina *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 28. num. 23. pag.* 768. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 6. num 9. verſ. vt ſi obyciatur*, Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 221. num. 18. & diſput. 221. num. 7.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 33. num. 145. cum ſeqq.* Gutier. *in ſimili tractat. part. 1. cap. 21. num. 15.* Cardoſ. *in praxi iudicum verbo tutela, num* 28. Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 8. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Tutela, ſeu curæ excuſationem habet luminibus captus, aut ſurdus, aut mutus, aut furioſus, aut perpetua valetudine tentus, & num. 2. infirmitas tutela excuſationem præſtat, num. 3. procedit non tantum in tutore teſtamentario, ſed etiam in legitimo, & datiuo, num. 4. Quid ſi poſt ſuſceptam tutelam, vel curam quis efficiatur mutus, aut ſurdus, deſinátne eſſe tutor, vel curator, num. 5.*

L. Luminibus captus. Vnic.

Impp. Philippvs A. & Philippvs C. *Sabino.*

1 Luminibus captus, aut ſurdus, aut mutus, aut furioſus, aut perpetua valetudine tentus, tutelæ,
ſeu curæ excuſationem habet. Sunt verba text. ſuper
quo ſcripſerunt Cyn Bart. Salic. Angel. Fulgoſ. Bald.
Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.*
& Ximen. *in concord.*

2 Vide Petr. Gregor *ſyntag iuris part. 2. lib. 12. cap. 4.*
num 4. verſ. ſecundo, vbi quòd tutores eſſe nequeunt
furioſus, mutus, cæcus, ſurdus, & perpetua valetudine
afflictus, Molin. *de Iuſtit tract. 2. diſp. 221. num. 3.*
vbi de muto & ſurdo, qui omnino non audit, & de
cæco, qui omnino viſu eſt priuatus, & *num. 6.* de furioſo,
& *num. 5.* de prodigo, Cardoſ. *in praxi iudicum,*
3 *verbo tutela, num. 28.* vbi quòd tutelæ excuſationem
præſtat infirmitas, nam oculorum luminibus captus,
vel ſurdus, mutus, furioſus, aut detentus aliqua valetudine,
ob quam ſuis negotiis intereſſe non poſſit,
habet excuſationem tutelæ. Paul. Montan *de tutelis,*
cap. 3. num 145. cum ſeqq. Gutier. *in ſimili tractat.*
part. 1. cap. 7. num. 2. cum ſeqq. vbi de muto, ſurdo, &
4 mentecapto, hoc eſt, furioſo, & *num. 4.* intelligit hunc
textum & ſimiles procedere non tantùm in tutore
teſtamentario, ſed etiam in legitimo, & datiuo, &
5 *num. 1. cum ſeqq.* diſputat an ſi quis poſt ſuſceptam tutelam,
vel curam efficiatur mutus, aut ſurdus, deſinat
eſſe tutor, vel curator, ita quòd ampliùs in tutela, vel
cura procedere non poſſit, nec adminiſtrare, & prouideri
debeat eius loco alius tutor, vel curator, necne;
& *n. 11.* ampliat textum vt procedat etiamſi mutus,
aut ſurdus intelligeret ad motum labiorum, &
num. 12. declarat vt locum habeat in eo, qui penitus
eſſet ſurdus, aut mutus, non verò in eo, qui nimis audit,
& ſic eſt ſurdaſter, vel parum audiens. & *à n. 13.*
de furioſo agit Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 8. num. 7.*
vbi quòd excuſat à tutela, vel cura delata aduerſa
valetudo, puta ſi ſit luminibus captus, aut ſurdus,
aut mutus, aut furioſus, & *lib. 1. quæſt. 9. num. 3. & 3.*
vbi de ſurdo & muto.

Qui ætate ſe excuſant.

Tit. LXVIII.

Id eſt, maiores 70. annis, *l. vnic. hoc tit.* nam minor 25. annis non eget excuſatione, quia nec volens admittitur, *Inſtit. de excuſ. §. item maior.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tituli vide Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 104. §. 3. l. Hiſpan. verſic. la vndecima, tit. 17. part. 6.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 6. n. 10.* Paul. Montan *de tutel. cap. 35. num. 171. cum ſeqq.* Gutier. *in ſimili tractat. part. 1. cap. 21. num. 24.* Galganet. *eod. tract. lib. 1. tit. 8. num. 5.*

SVMMARIVM.

1 *à Tutela & cura excuſatur ſeptuagenarius, & n. 2. ſeptuageſimum annum ingredi non ſufficit, n. 3. de probatione huius ætatis, & cui incumbat, remiſſiuè, num. 4.*

L. Pater tuus. Vnic.

Impp. Sever. & Antonin. AA. *Seuero.*

Septuagenarius excuſatur à tutela, & cura. Colli- 1
gunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Angel. Fulgoſ.
Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal.
in annot. & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Ordin. Reg Luſitan. *lib. 4. tit. 104. §. 3.* ibi, *maior
de ſetenta años. l. Hiſpan. 2. tit. 17. part. 6.* ibi, *la
vndecima es en el maior de ſetenta años.* Petr. Gregor.
ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 6. num. 10. in princip.
ibi, *maior etiam ſeptuaginta annorum à tutela & cura
ſe poteſt excuſare*, Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſput. 222.
num. 10.* ibi, *qui excedit ſeptuageſimum annum poteſt
ſe excuſare à tutela, & cura aliorum*, Menoch. *conſ. 839.*
num. 3. vbi quòd non ſufficit ſeptuageſimum annum 3
ingredi, Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 8. num. 5.* Paul.
Montan. *de tutelis, cap. 35. num. 171. cum ſeqq.* Gutier.
in ſimili tractat. part. 1. cap. 21. num. 24. Cardoſ. *in
praxi iudicum, verbo ætas, num. 5. & verbo tutela, n. 30.*
Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 328.
num. 4.* vbi à princip. cap. plura ſenum refert priuilegia.

De probatione huius ætatis, & cui incumbat, vi- 4
de Caualcan. *de tutor & curat. num. 295.* Maſcard.
de probat. concluſ. 667. Paul. Montan. *dicto cap. 35.
num. 175.*

Qui

Qui numero tutelarum ſe excuſant.

Tit. LXIX.

TRia onera tutelæ, vel curæ non affectatæ excuſant à quarto onere, *l. vnic. hoc tit. & l. 2. §. vlt. & ll. ſeqq. ff. de excuſ.* Scripſerunt inhanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli vide *l. Hiſpan. 2. verſ. la quinta eſcuſa, tit. 17. part. 6.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 6. num. 6.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 222. num. 5.* Paul. Montan. *de tutelis, cap. 35. num. 119. & 135.* Gutier. *in ſimili tractat. part. 1. cap. 21. num. 8. cum ſeqq.* Henric. Bocer. *in diſputat. de vniuerſo iure tom. 1. claſſi 1. diſp. 14. num. 73.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 8. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *à Tutela & cura excuſant tria onera tutelarum non affectata, quandiu durant, & num. 2. in iſtis tribus tutelis non connumerari tutelam quam pater gerit ſuorum liberorum quos habet in poteſtate, ſecus quos emancipauit, num. 3. Vnam tantum tutelam ſufficere ad excuſationem ſecundæ, ſi tam diffuſa, & negotioſa illa ſit, vt cedat pro pluribus, num. 4. fideiuſſionem tutelæ non numerari in hoc numero trium tutelarum, num. 5.*

L. Si tres tutelas. Vnic.

Impp. Sever. & Anton. AA. *Pompeiano.*

1 TRia onera totelarum non affectata excuſationem præbent à quncunque quandiu dutant, & duæ imperfectæ excuſationes diuerſi generis non faciunt vnam perfectam. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næui. temiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ea hoc textu deſumunt *l. Hiſp. 2. tit. 17. part. 6.* ibi, *la quinta eſcuſa es ſi alguno ouieſſe tres guardas de huerfanos porque entonces ſi le quiſieſſen echar otra bien ſe puede eſcuſar deſta quarta.* Donat. à Fina *tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 28. num. 2. pag. 768.* vbi quòd habens tres tutelas, aut tres curas, ant duas tutelas, & vnam curam, & è contrario, excuſatur ab alia tutela, aut cura. Galganet. *de tutela, lib. 1. tit. 8. n. 4.* vbi tenet quòd in iſtis tribus tute-
3 lis non connumeratur tutela, quam pater gerit ſuorum liberorum, quos habet in poteſtate, quos emancipauit ſecus erit; & tria huiuſmodi onera ſic accipienda eſſe aſſerit, vt non numerus pupillorum tutelas faciat, ſed patrimoniorum ſeparatio, nec minus adminiſtratio duorum patrimoniorum vnius facit numerum duorum onerum, nec minus ſi plurium tutelam gerat, quibus ſit vnum, ac idem patrimonium; ſed ſi inter pupillos patrimonium diuidatur, tunc habebitur pro duabus, vel plutibus tutelis. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p. 2. lib. 12. c. 6. n. 6.* ibi, *vt qui tres iam vere tutelas, vel curas habet, & adminiſtrat,* quia aliis & iſtis, non poſſet commodè ſupereſſe, niſi eas affectauerit, quia affectatæ non adſcribuntur numero, nec honorariæ, Molin. *de Inſtit. tract. 2. diſp. 222. n. 5.* vbi quòd ſi quis habet tres tutelas, quæ oneroſæ ſint, & non idcirco leues, quia faciles, vel quia aliqua earum intra ſemeſtre finitur, excuſatur à quarta, niſi illas affectaſſet, nam tunc à quarta non excuſaretur, finita autem aliqua trium, non excuſatur à noua ſuſcipienda. Enenckel *de priuil. parentum, & liberorum, priuil. 10.* Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, tom. 1. claſſi. 1. diſp. 14. num. 73.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela, num. 34.* vbi quòd tres tutelas poteſt quis habere ſi pollet fide, & facultatibus, quatuor verò non poteſt, Paul. Montan. *de tutel. & curis cap. 35. n. 119. & n. 135. & cap. 26. n. 60.* Gutier. *in ſimili tract. p. 1. cap. 21. n. 8.* vbi *num. 10. per l. ſi is qui, in princ. ff. de excuſ. tut.* tenet textus concluſionem non procedere quoties antequam tutor ſe excuſauerit à quarta tutela, finita erat vna ex tribus, & *num. 11.* per eandem l. ſubdit vnam 4
tantùm tutelam ſufficere ad excuſatiooem ſecundæ ſi tam diffuſa, & negotioſa illa ſit, vt pro pluribus cedat, & *num. 12.* per *l. ſpadonem, §. ſi ciuitatis, eod. tit.* tradit fideiuſſionem tutelæ non numerari in hoc nu- 5
mero trium tutelarum, quia licèt quis ſit fideiuſſor tutori, ac proinde ſit debitur, non tamen eſt tutor, nec habet officium tutoris. & *part. 3. cap. 17. n. 10.* ait quòd licèt aliàs tres tutelæ excuſent ab onere quartæ, duæ tamen tutelæ, vel curæ ſimul cum alia cura bonorum non excuſant ab onere quartæ tutelæ, vel curæ, quia duæ imperfectæ excuſationes diuerſis generis non faciunt vnam plenam, & perfectam, Galganet *d. lib. 1. tit. 8. n. 4. verſ. ſed ſi quis habeat.*

De curatore furioſi, vel prodigi.

Tit. LXX.

FVRIOSORVM appellatione continentur etiam mente capti, *l. 1.* quamuis, propriè loquendo, diſtinguantur, quia furioſus ſtimulis furoris agitatur; mente captus verò ſine furore de ſipit, ac fatuus eſt. Prodigus eſt, qui neque tempus, neque finem expenſarum habet, ſed bona ſua dilapidando & diſſipando profundit: iſque furioſo comparatur, & lege XII. tabularum ad gentiles & agnatos deduci iubetur, *l. 1. ff. de cur. furioſ.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli vide Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 163.* Mich. Graſſ. Kirchou. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 30. pag. 769. cum ſeqq.* Gaſp. Baëç. *de decima tut. cap. 3. per tot.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p. 2. lib. 13. c. 5. de curatore mentecaptorum, & furioſorum, & c. 6. de curatore prodigi,* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo curator, n. 7. &* 8. Arim. Tepat. *var ſent. tom. 2. tit. 476.* Paul. Montan. *de tutel. c. 28.* Gutier. *in ſimili tract. p. 1. c. 12. n. 5. cum ſeqq.* Steph. Grat. *diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 365. n. 46. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Curator datur furioſo, vel prodigo poſt 25. annos, & num. 2.*
3 *Prodigus furioſo æquiparatus.*
4 *Prodigi qui.*
5 *Mulieri luxurioſè viuenti interdicitur adminiſtratio, & datur curator. ſecus in muliere nupta, n. 6.*
7 *Maſculo etſi luxurioſè & inhoneſtè viuat, non ſit interdictio bonorum, nec curator datur.*

L. Curatores. I.

Imp. ANTONIN. A. *Mariniana.*

1 POſt vigintiquinque annos datur curator furioſo, vel prodigo. Colligunt ex Ordinar. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ordin. Reg. Luſitan. *lib.* 3. *tit.* 103. *in princip.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p.* 2. *lib.* 13. *cap.* 5. *num.* 22. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 220. *n.* 9. *in princ.* Galganet. *de tutel. lib.* 1. *tit.* 7. *num.* 54.

3 *Prodigis, vel furioſis.*] Ergo prodigus æquiparatur furioſo, de quo Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 15. *num.* 160.

4 In gloſſ. *Prodigis.* ibi, *qui neque tempus, neque finem habent expenſarum,* &c. Ita Gregor. Lopez *l.* 5. *tit.* 11. *part.* 5. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo cùm non abſimilis, num.* 4. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 13. *cap.* 6. *num.* 2. *in princ.*

5 In gloſſ. *Furioſis.* ibi, *item & detur luxurioſè viuenti,* &c. Notatur ad hoc quòd mulieri loxurioſè viuenti interdicitur adminiſtratio bonorum, & datur curator, vt per *l. mulieri, ff. hoc tit.* tenent Anton. Gom *tom.* 2. *variarum cap.* 14. *num.* 33. Anton. Auguſt. *lib.* 4. *emendat. cap.* 11. Pinel. *in l.* 4. *num.* 23. *&* 24. *C. de bonis maternis,* Baëç. *de decim. tut. cap.* 14. *num.* 10. vbi
6 *num.* 14. ait id non procedere in muliere nupta, Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo cùm non abſimilis, n.* 13. *&* 14. *cum ſeqq.* Petr. Gregor. *d. lib.* 13. *cap.* 6. *num.* 5. ibi, *huius ordinis eſt perſona, quæ luxurioſè viuit, cui, vt meretrici bonis interdici poteſt, & luxurioſè viuenti, id eſt, nimium ſplendidè,* &c. Paul. Montan. *de tutel. cap.* 28. *num.* 49. *cum ſeqq.* Ceuall. *commun. contra communes quæſt.* 833. *num.* 1. *cum ſeqq.* Benedict. Ægid. *Luſitan. in repetit. l.* 1. *C. de ſacroſ. Eccleſ. part.* 1. §. 2. *num.* 14.
7 *&* 15. qui omnes tradunt diſpoſitionem huius legis non habere locum in maſculo, itavt ſi luxurioſè, & inhoneſtè viuat, non fiat ſibi interdictio bonorum, nec detur curator.

SVMMARIVM.

1 *Curator non poteſt alienare res furioſi ſine decreto, ſicut nec res pupilli, & num.* 2. *diſpoſita in tutore pupillorum, extenduntur ad curatorem furioſorum, num.* 3.
4 *Curator furioſi tenetur de culpa lata, & leui, & de dolo.*
5 *Minoribus quæ competunt beneficia, extendenda ſunt ad furioſum. & ac prodigum, num.* 6. 7.
8 *Minor & prodigus exæquati.*
9 *Furioſus & mentecaptus æquiparati in iure.*
10 *Pupillus, minor, prodigus, & generaliter omnes, qui curatorum adminiculo reguntur, exequantur, & num.* 11. 12.
13 *Præſcriptio non currit contra prodigos ac furioſos.*

L. Orationis. II.

Imp. GORDIAN. A. *Auitio.*

1 RES furioſi non alienantur ſine decreto, ſicut nec res pupilli. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.* 60. *tit.* 18. *part.* 3. *vbi gloſſ. fin.* Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 31. Petr. Gregor. *ſyntag. iuris part.* 2. *lib.* 13. *cap.* 5. *num.* 24. Gutier. *de tutel. p.* 2. *cap.* 5. *num.* 25. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum feciſti, num.* 4. *C. de in integr. reſtit. minor.* vbi quòd curator furioſi prædium, ſeu bona abſque decreto alienare non poteſt.

Notatur ad hoc quòd diſpoſita in tutore pupillorum, extenduntur ad curatorem furioſorum, vt per Gaſp. Baëç. *de decima tutori Hiſpanico iure præſtanda, cap.* 3. *n.* 34. vbi *num.* 36. quòd onera impoſita tutori adoleſcentis, incumbunt curatori furioſi, & *n.* 37. 3
quòd curator furioſi tenetur de lata culpa, & leui, & 4
de dolo, ad ſimilitudinem tutoris, & curatoris adoleſcentis, Cald. Pereira *d. num.* 4. *in med.* vbi quòd om- 5
nia beneficia minoribus conceſſa ad furioſum ſunt extendenda. Anton. Gom. *tom.* 2. *variarum cap.* 14. *num.* 30. *ante fin.* vbi quòd omnia beneficia & priuilegia, quæ de iure competunt minoribus, competunt etiam prodigis. Gutier. *conſ.* 14. *num.* 17. vbi quòd iu- 6
ra loquentia de minoribus extenduntur & procedunt etiam in furioſis, prodigis & mentecaptis, *& de tutel. part.* 2. *cap.* 16. *num.* 23. vbi quòd omnia priui- 7
legia conceſſa minoribus extenduntur ad furioſos, & mentecaptos, & ſimiles. D. Barboſ. *in l.* 3. *n.* 21. *ff. ſoluto matrim.* vbi quòd poſtquam prodigo datus 8
fuerit curator, minor & prodigus æquiparantur. Gam. *Luſitan. deciſ.* 100. *num.* 1. vbi quòd furioſus & 9
mentecaptus æquiparantur in iure. latè idem Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo cùm non abſimilis, à num.* 1. vbi quòd pupillus, minor, prodigus, & gene- 10
raliter omnes, qui curatorum adminiculo, patrociniòque reguntur, exæquantur, & *num.* 2. ideo affirmat quòd omnia priuilegia, quæ de iure communi adulto curatorem habenti conceduntur, prodigo etiam conceſſa cenſentur.

Vnde ſi prodigus, vel furioſus, cui eſt datus cura- 11
tor, & bonis interdictum, lædatur in contractu geſto cum auctoritate ſui curatoris, competit ei beneficium reſtitutionis, ſicut minori, Cald. Pereira *d. verbo cum non abſimilis, n.* 3. Gutier. *de iuram. confirm. p.* 1. *cap.* 32. *num* 4. vbi cum Gregor. Lopez etiam tenet competere reſtitutionem pro geſtis ante interdictionem, D. Barboſ. *in l.* 3. *num.* 21. *ff. ſol. matrim.*

Et etiam bona curatoris furioſi & prodigi ſunt ta- 12
citè hypothecata pro cura & adminiſtratione, ſicut & tutorum ac curatorum minorum 25. annorum, Gregor. Lopez *l.* 23. *in gloſſ. magna, verſ. ſed quid de bonis, tit.* 13. *part.* 5. Gutier. *d. part.* 1. *cap.* 23. *num.* 5. *& de tutel. part.* 2. *cap.* 17. *num.* 23.

In gloſſ. *Ad agnatum,* ibi, *idem in præſcriptione,* &c. 13
Notatur ad hoc quòd contra prodigos ac furioſos non currit præſcriptio, vt per Bald. *de præſcript.* 1. *p.* 6. *princ. verſ. vigeſimuquartus, num.* 46. Viui. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 30. *num.* 14. *pag.* 770.

SVMMARIVM.

1 *Patri mentecapto filius petere debet curatorem, per quem ſi quid alienatum eſt, reuocari poterit, & num.* 2.
5 *Furioſus in quo à mentecapto differat.*

L. Si pater tuus. III.

Idem A. Aurelio.

FIlius patri mentecapto curatorem petere debet, 1
per quem ſi quid alienatum eſt, reuocari poterit. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

Hanc

Digitized by Google

2 Hanc eandem concloſionem ex hoc text. deſumit Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.13. cap.5. num.27.* ibi, *Item & Prætor non dubitauit filium patri furioſo curatorem dare, ſi tamen probus ſit.* Paul. Montan. *de tutel. cap.28. num.30.* vbi quòd filius poteſt dari curator patri prodigo, Duen. *regul.87. verſic. amplia 6.* vbi idem in matre ait.

3 *Mentis compos non eſt*, &c.] In quo differat furioſus à mentecapto? vide Menoch. *conſil.82. num.195. cum ſeqq. & de præſumpt. lib.6. præſumpt.45.* Duen. *regul. 259. ampliat.9.* Maſcard. *de probat. concluſ.1045. num. 1.* Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſil. 24. num.28. in med.* Farinac. *fragment. crimin. part.1. lit. F. num.221.*

L. Cùm repudiante. IV.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. *Aſclepiodoto.*

1 FVrioſi nulla eſt repudiatio matrimonio, nec mater præiudicat filio, ſi non ſit eius adminiſtratrix. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem quoad ſecundam eius partem ex hoc text. deſumit Petr. Gregor. *ſyntag. iuris p.2. lib.13. cap.5. n.27.* ibi, *ad matrem furioſi filij, vel filiæ, non pertinet iure defenſio, vel bonorum adminiſtratio.*

L. Ne lucrum. V.

Imp. Anastasivs A. *ad populum.*

1 FRatres emancipati, qui hodie vocantur ad ſucceſſionem ſororum, eis furentibus ſunt curatores legitimi. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p.2. lib.13. c.5. n.17. in fine*, ibi, *ſunt & fratres fratrum & ſororum furioſorum curatores, qui ad furioſorum ſucceſſionem vocantur*, Paul. Montan. *de tutel. cap.18. num.12. cum ſeqq.* Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, tom.1. claſſi 1. diſp.15. num.22.*

SVMMARIVM.

1 *Curator datus furioſo habenti dilucida interualla, non deſinit eſſe curator tempore, quo ille ſanæ mentis efficitur; ſed exercitium adminiſtrationis ſibi non competit, &c. & num.2.*

2 *Curator habebit ſolùm decimam pro tempore furoris, non verò interualli dilucidi.*

4 *Furor ac quempiam inuaſit, continuari præſumitur, licèt quis interualla habeat dilucida. intellige vt num.5.*

6 *Furioſus habens dilucida interualla ſi fecerit aliquem contractum, teſtamentum, aut quid aliud, præſumitur factum furoris, non ſanæ mentis tempore. intellige vt num.7.*

L. Cum aliis. VI.

Imp. Ivstinian. A. *Iuliano P.P.*

1 CVrator datus furioſo habenti dilucida interualla, non deſinit curator eſſe tempore, quo ille ſanæ mentis efficitur, ſed exercitium adminiſtrationis ſibi non competit, & poteſt tunc ille, qui curator eſt datus, omnia per ſe gerere, ſed furore ſuperueniente exercitium reſtituitur curatori. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ordin. Reg. Luſit. *lib.4. tit.103. §.3.* Gaſp. Baëç. *de decima tut. Hiſpanico iure præſtanda, cap.3. num.43. cum ſeqq.* vbi *num.45.* per hunc text. tenet quòd cura- 3
tor ſolùm habebit decimam pro tempore furoris, non verò pro tempore dilucidi interualli, quia licèt ſecundùm hunc text. curator eius, cuius furor per vices recedit, & redit, ſemper pro toto tempore ſit curator, tamen pro tempore, quo furor recedit, non poteſt res furioſi adminiſtrare, ſed ipſemet furioſus pro eo interuallo adminiſtrabit. Petr. Gregor. *ſyntagm. iur. p.2. lib.13. c.5. n.24.* ibi, *quòd ſi furioſo habenti intermiſſionem morbi, curator datus ſit, perpetua erit cura eius, etſi intercepta & interpolata ſit adminiſtratio.* Anton. Gom. *var. tom.1. cap.14. num.28. prope fin.* vbi quòd habens furorem per dilucida interualla illo medio tempore ſanæ mentis, poteſt omnia facere & gerere ac ſi eſſet perpetuò ſanæ mentis, modò habeat curatorem, modò non, quia ſi habet illo medio tempore, ceſſat & ſuſpenditur eius adminiſtratio, licèt virtus & ſubſtantia officij duret.

Sed manere quidem eum donec talis furioſus viuit, 4
&c.] Notatur ad hoc quòd furor ſimul ac quempiam inuaſit, continuari præſumitur, licèt quis habeat dilucida interualla, quia furioſus, ſeu demens qui ſemel fuit, ſemper & in futurum furioſus, & demens præſumitur, vt per Roder. Xuar. *allegat.1. n.21.* Maſcard. *de probat. concl.825. à num.1. & concl.1045. num.32. & concl.1219. num.16.* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſumpt.44. in fine, num.7. & præſumpt.45. n.59. & num.61.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.2. tit. 5. num. 6. verſ. & ideo vt res planiùs intelligatur*, Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.24. num.4. & 5.* latè Farinac. *fragm. crimin. part.1. lit. F. num.317. cum*
ſeqq. vbi *num.323.* intelligit quando furor non fuit 5
momentaneus, & breui tempore, per aliquos putà dies hominem agitans, ſed ſucceſſiuus per longum tempus, vtputa per annum, & menſem, & *num.325.* limitat quando directè, aut indirectè, verè, aut præſumptiuè fuiſſet probata ſana mens illius, qui retro fuit furioſus.

Sed per interualla, &c.] Nota quòd furioſus ha- 6
bens dilucida interualla ſi fecerit aliquem contractum, teſtamentum, ſed quid aliud, præſumitur factum tempore furoris, non tempore ſanæ mentis, vt per Menoch. *d. lib.8. præſumpt.45. num.63. cum ſeq.* Maſcard. *concluſ.824. num.10. 18. & 19. & concl.825. num.10.* Farin. *d. lit. F. num.329.* vbi *num.331. & ſeqq.* intelligit quando ille actus eſſet talis, vt potius ſaperet inſanam mentem & fauorem, quàm ſanam mentem; ſecus ſi actus talis eſſet vt quilibet prudens, & ſapiens vir ſic illum geſſiſſet, & fuerit ſponte ſic geſtus, non autem ad alterius interrogationem.

SVMMARIVM.

1 *Curator non datur furioſo in poteſtate patris conſtituto, ſed eius pater eſt adminiſtrator legitimus; ei verò exiſtenti ſui iuris, pater curator dabitur, & num.2.*

3 In Sacris parentis ſui conſtitutus, *id eſt, in familia & poteſtate patris.*

4 *Tutor tali dari debet, qui non ſit recaſurus in poteſtatem patris. limitatur num.5.*

6 *nullus Amor vincit paternum.*

7 *Pater in caſu filij non ſana mentis eſt curator legitimus, non datiuus.*

8 *Pater poteſt filium furioſum heredem inſtituere, & ei ſecundùm formam iuris ſubſtituere, & ſi decedat ab inteſtato, hereditas deuoluitur ad filium furioſum etiam ſui iuris conſtitutum.*

9 *Pater exemplariter ſubſtituit filio furioſo, ſiue fatuo. limitatur num.*10.

11 *Hereditas paterna ſiue legitima in vita patris dicitur fillo quaſi debita.*

12 *Curator poteſt dari furioſo in patrie teſtamento, & non tenetur ſatiſdare,&c.& num.*13.

14 *Tutor iurare tenetur ſe omnia rectè, & ad minoris vtilitatem geſturum.*

15 *Curator furioſi tenetur inuentarium facere, & ſatiſdare atque iurare ſicut tutor.*

16 *Furioſus rectè exheredari poteſt ex cauſa ingratitudinis commiſſa ante furorem.*

17 *Florentiſſima ciuitas, de Conſtantinopoli.*

18 *Tutor debet expreſſè obligare bona. intellige vt numer.*19.

20 *Hereditas furioſe delata poteſt per eius tutorem adiri, & num.*21.

22 *Hereditas extranei ſi deuoluitur ad furioſum, non petit ipſe bonorum poſſeſſionem, ſed eius curator.*

23 *Intellectus* l. cùm furioſus, verſ. quæ antea ex decreto dabatur, C.hoc tit.

L. Cùm furioſus. VII.& vlt.

Idem A. Iuliano P.P.

1 FVrioſo in poteſtate patris conſtituto non datur curator, ſed eius pater eſt legitimus adminiſtrator; ei verò exiſtenti ſui iuris pater curator dabitur. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *in l.1.num 1.ſup. hoc tit.*

2 Vide Ordin.Reg.Luſitan. *lib.4. tit.*103. *in princip.* Pett.Gregor.*ſyntagm. iuris part.*1. *lib.*13. *cap.*5. *n.*27. ibi, *Itaque datur curator, & pater filio furioſo ſi emancipatus, alioquin enim ſufficiens curator dicitur ex patria poteſtate.* Aſcan. *de patria poteſt. cap.*6. *effectu* 14. Marc. Anton.de Amatis *Marchia deciſ* 129. Galganet *de tutel.lib.*1. *tit.*7. *num.*57. vbi quòd filiusfamil. qui in ſui patris poteſtate ſit, tutorem, ſeu curatorem à iudice non recipit, ſed eius pater eſt legitimus adminiſtrator.

3 *In ſacris parentis ſui conſtitutus.*] Id eſt, in familia & poteſtate patris, vt per Ioan.Garc. *de coniugali acquaeſtu, num.*20. Guid.Pancitol. *in theſaur. var. lection. lib.*1.*cap.*77. quia quælibet familia ſua habebat ſacra, quæ emancipatus filius obſeruare non tenebatur, ſecundùm Alciat. *lib.*1. *pratermiſſ. verbo ſacra*, ſed Conan. *comment. iuris lib.* 2. *cap.* 13. *ad finem*, à perſona patris, quæ ſacra filio videri debet, deductum putat.

4 Notatur ad hoc quòd tali debet dari tutor, qui non ſit recaſurus in patris poteſtatem, vt per Anton.
5 Piag. *de tut. & cur. quaeſt.*4. *num.*6. vbi *num.*7. limitat quando pariter diſſiparet omnia bona filij, tunc enim propter malos mores patris dari poſſet curator bonis pupilli. Gutier. *de tutelis, part.*1.*cap.*3.*n.*1.

6 *Quis enim talis affectus*, &c.] Notatur ad hoc quòd nullus amor vincit paternum, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 571.*num.*1. Mexi. *in tract. taſſa panis, concl.*2. *num.*58.*cum ſeq.* Decian. *in tract. crimin. lib.*5. *cap.*45. *num.*6. *verſ. ratio autem*, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.*1. *lib.*21.*tit.*10.*n.*21.

7 *Indubitatè curatorem habere non poteſt*, &c.] Obſeruat Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.*2. *cap.*365. *num.*48. quod pater in caſu filij non ſanæ mentis eſt legitimus, non datiuus curator.

§. Sin autem parentes.

Pater poteſt filium furioſum hæredem inſtituere, 8
& ei ſecundùm formam iuris ſubſtituere, & ſi decedat ab inteſtato, hæreditas deuoluitur ad filium furioſum etiam ſui iuris conſtitutum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Nota quòd pater exemplariter ſubſtituit filio fu- 9
rioſo, ſiue fatuo, ſic, Inſtituto filium meum hæredem, & ſi in ſtultitia moriatur, Titium ſibi ſubſtituo, vt expreſsè decidit *l.Hiſpan.*11. *tit.*5. *part.*6. Couarr. *in cap. Raynutius*, §.6. *num.* 1. *de teſtam.* Subſtitutio enim exemplaris poteſt fieri filio furioſo, vt per Alexand. Trentacinq. *de ſubſtit. part.*3. *cap.*4. *num.*1. Vincent. Fuſar. *eod. tract. quaeſt.*185. ex *num.*5. vbi limitat ſi ha- 10
beret dilucida interualla, vel quando non perſeuerauerit in furore vſque ad tempus mortis, & *num.* 10. tenet poſſe fieri mentecapto perpetuo exemplarem ſubſtitutionem, & *num.*13. idem dicit de fatuo, *niſi* fatuitas eſſet modica proueniens ex ſimplicitate, vel leuitate, & *à num.*15. extendit ad prodigum, dummodo ſit talis, qui non poſſit teſtari.

In paterna quidem hereditate, qua quaſi debita, &c.] 11
Notatur ad hoc quòd hæreditas paterna, ſiue legitima in vita patris dicitur filio quaſi debita, vt per Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter vir. & vxor. notab.*3.§.21.*num.*4.& 5. Tiraquel. *in l.ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos, num.*113. *C. de reuoc. donat.* Padil. *in l.*3.*num.*32 *C. de iuris & facti ignor.* Anton. Gom. *l.*21. *Tauri num.*1.*in fine*, filius enim in vita patris dicitur quaſi dominus hæreditatis paternæ. *l. in ſuis, ff. de liber. & poſthum.* vbi Iaſ. *num.*14. Tiraquel. *in d.l.ſi vnquam, in praefat. n.*19. & 20. Menoch. *conſ.*1. *n.*487. Fuſar. *de ſubſtitut. quaeſt.*193. *num.*25. Robles *de repraeſent. lib.*1. *cap.*7. *num.*16. *cum ſeqq.* Et ideo potius videtur continuatum, quàm tranſlatum, quod in filium confertur. Tiraquel. *in praefat. num.*20. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.*1 *.cap.*135 *.num.*35. Vnde filius mortuo patre non dicitur capere hæreditatem. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.*7.*cap.*2.*verſ. quid ſi neceſſarium*, Anton. Fab. *part.*1.*iuriſprudent. tit.*2.*princip. ſillat.*3. ſed dominium continuare, & liberiorem rerum ſuarum ſuſcipere adminiſtrationem, idem Anton. Fab. *tom.* 3. *de errorib. pragm. decad.* 55. *errore* 1. Robles *d.cap.*7.*num.*18.

§. Sed cùm antiquitas.

Curator poteſt dari furioſo in patris teſtamento, 12
& non tenetur ſatiſdare, debet tamen antequam adminiſtret obſeruare, & iura hîc ſcripta; & ſi nullus ei à patre ſit datus, peruenitur ad legitimum idoneum, aliàs ad datiuum, qui forma hîc ſcripta debet creari. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

Vide Pert. Greg. *ſyntagm. iuris p.*2.*lib.*13.*cap.*5.*n.*28. 13
ibi, *dari & poteſt teſtamento patris filio furioſo curator exemplo teſtamentarij tutoris, qui non tenetur ſatiſdare paterno teſtimonio ſufficiente, ſed iurare omnia ſe ex fide geſturum, & ad vtilitatem furioſi, & ideo omnia inuentario includere certum eſt.* Gutier. *de tutel. p.*1. *cap.*12. *n.*8.& *p.*3.*cap.*6.*n.*4. vbi per hunc text. dicit quòd tu- 14
tor tenetur iurare ſe omnia rectè, & ad minoris vtilitatem geſturum, neque praetermiſſurum vtilia, neque admiſſurum inutilia, Gaſp. Baëç. *de decima tut. Hiſpanice iure praeſtanda, cap.*3.*n.*38. vbi per hunc text. tradit

Digitized by Google

dit quòd curator furioſi tenetur inuentarium conficere,& ſatiſdare ac iurare ſicut tutor.

26 *Hæredibus inſtitutis, vel exhæredatis*, &c.] Notatur ad hoc quòd furioſus rectè exhæredari poteſt ex cauſa ingratitudinis commiſſæ ante tutorem, vt per Greg.Lop. *l.*11. *gloſſ.*2. *verbo ſijot tit.*5. *part.*6. Iaſ. *in l. patrem num.* 42. *ff. de his qui ſunt ſui*, Mench. *illuſtr. controu. part.*1. *lib.*3. *cap.*96. *num.* 12. vbi per hunc text.reſoluit, quòd ſi filius ante furorem verberauit patrem, vel commiſit cauſam ingratitudinis, propter quam de iure poteſt exhæredari, deinde efficiatur furioſus, talis furor non purgat vitium ingratitudinis, imò poteſt exhæredari à patre.

17 *Vt in hac florentiſſima ciuitate.*] Ideſt, Conſtantinopoli, ſecundùm Guid. Panciról. *in theſauro var. lectionum lib.*1.*cap.*8.*de epithetis.*

18 *Et hypotheca rerum curatoris modis omnibus adhibenda.*] Notatur ad hoc quòd tutor debet expreſsè obligare bona, vt per Hippol. *ſing.*108. Steph.Gra-
19 tian. *diſcept.forenſ.tom.*1. *cap.*82. *num.*39. quod intellige quando intereſſet minoris habere hypothecam expreſſam vltra tacitam, Surd. *de aliment. tit.*9. *quæſt.* 44 *num.*50.*&* 51. Stephan.Gratian. *d. c.*28. *num.*40. *cum ſeqq.* Pupillus enim tacitam hypothecam,& iuris priuilegium habet in bonis ſuorum tutorum, aut curatorum pro adminiſtratione tutelæ, vel curæ, *l. Hiſp.* 23. *tit.* 13. *part.* 5. Neguaant. *de pignorib.* 4. *memb.*2. *part. princ. num.*6. *cum ſequent.* Capyc. *deciſ.* 129. Franc. Balduin. *de pignorib. & hypoth. cap.* 7. Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Galliæ tit. de conſtit. reddit. art.* 1. *gloſſ.* 14. *num.* 161. Valderan. *de priuil. credit. cap.*6. Surd. *de aliment. tit.*8. *priuil.*49. *num.*18. *& deciſ.*271. *num.*1. *&* 2. Eſcobar *de ratiocin. c.*39. Gutier. *de tutel. part.*2. *cap.* 16. *ex num.* 1. Amat. Roderic. *in tract. de priuil. creditor. part.*1. *art.*4. *à princ.*

§. Tali itaque ordinatione.

20 Hæreditas furioſo delata poteſt per eius curatorem adiri, itaut ſi furioſus efficiatur ſanæ mentis, poſſit eam ſibi retinere, vel reſpuere, & ſi reſpuerit, vel in furore deceſſerit, ad ſubſtitutum deuoluitur, & ſi nullus ſit ſubſtitutus, deuoluitur ad eos, qui ſuccederent ſi furioſus in medio non fuiſſet; legata verò ad eius hæredes tranſmittit cum poteſtate repudiandi. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

21 Vide Gregor. Lop. *l.*13. *gloſ.* 14. *verbo mas ſi el heredero tit.*6. *part.*6. vbi quòd curator furioſi vel mentecapti adit hæreditatem agnoſcendo bonorum poſſeſſionem, itaut ſi furioſus in furore decedat, habeatur pro non agnita. Pinel. *in l.*1. *part.*1. *num.*67. *verſ. de hæreditate*, *C. de bonis maternis.* vbi remiſſiuè quid agendum de hæreditate delata furioſo. Anton. Gom. *l.*40. *Tauri num.*69. *in fine*, vbi ex hoc text. ait quòd quando agitur de ſucceſſione bonorum, demens, furioſus, vel mentecaptus eſt capax ex teſtamento, vel abinteſtato, Tiraq. *de iure primog. quæſt.*23. *num.*5. vbi per hunc text. tenet quòd furioſi, mentecapti, & dementes, & quocunque vitio animi, aut corporis laborantes, modò non ſint monſtroſi, non minus ſuccedunt quàm cæteri, & *num.* 16. ſubdit quòd licèt furioſus, & demens ſit inhabilis ad ſucceſſionem iuris, vt in hæreditate extranei, tamen quando debet alij reſtituere, eſt habilis ad eam ſucceſſionem, Molin. *de primog. lib.*1. *cap.*13. *num.*22.

§. Sin autem ex alia.

22 Si hæreditas extranei deuoluitur ad furioſum, non petit ipſe bonorum poſſeſſionem, ſed eius curator. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

Quæ antea ex decreto dabatur, &c.] Vide de intellectu horum verborum Nicol. Bellon. *ſupput. iuris* 23
*lib.*3. *cap.* 2. vbi aduertit quòd inter antiquos Iureconſultos erat maxima altercatio an curator furioſi deberet admitti ad petendam bonorum poſſeſſionem, vt hîc dicitur; item eſt in hoc vt adhibita cauſæ cognitione cum decreto admitteretur ad petitionem, vt eſt text. expreſſus *in l.* 2. § *ſi quis ex liberis, in fine*, *ff. ad Tertul.* & de hoc decreto intelligit hîc Iuſtinianus, qui tollit illam ſcrupuloſitatem iuris antiqui, & ſtatuit duo. Primum quòd omne curator furioſi nullo præcedente decreto, ſed ſimpliciter poſſit agnoſcere eam bonorum poſſeſſionem, quæ antea ex decreto ſibi dabatur, ideſt, quam Prætor non dabat, vel decernebat, niſi eo admiſſo ad petitionem, per decretum *d.* §. *ſi quis ex liberis.* Secundum quòd eam habeat ad ſimilitudinem bonorum poſſeſſionis, ſcilicet cuiuſuis alterius, ideſt, ſufficiat agnitio ſine petitione, vt poſtea ſubdit, & hoc modo procedet & fluet contextus ſine ſcrupulo. Hactenus Bellonus.

In gloſ. *Ex decreto.* ibi, *hodie verò*, &c. Hæc gloſ. refert aliquos cenſuiſſe adhuc decretum eſſe neceſſarium, & per *l. fin. C. qui admitti*, ſublatum tantùm libellum, & petitionem, non autem decretum, de quo vide Alciat. *paradox. lib.*2. *cap.*13. Anton. Bellon. *d. lib.*4. *cap.*2. *in princ.*

De prædiis, & aliis rebus minorum, ſine decreto non alienandis, vel obligandis.

Tit. LXXI.

D*E prædijs.*] id eſt, rebus immobilibus.

Ex aliis rebus.] Subaudi, mobilibus, quæ ſeruando ſeruari poſſunt.

Minorum.] id eſt, pupillorum, vel adoleſcentium in tutela, vel curatione conſtitutorum: ſupple, & aliarum perſonarum quæ in cura ſunt.

Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tituli vide *l. Hiſp.*4. *tit.*5. *part.*5. *&* *l.*18. *tit.*16. *part.*6. Bellacomb. Villalob. Fiehard. & alios *tom.*1. *commun. opin. lib.*5. *tit.*31. *part.*771. Card. Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib.*4. *tit.*6. *num.*15. *cum ſeqq.* Paul. Montan. *de tutel. cap.* 33. *à princip.* Gutier. *in ſimili tract. part.* 2. *cap.* 5. Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure tom.*1. *claſſi* 1. *diſput.* 14. *num.*126. Molin. *de Iuſtit. tract.*2. *diſp.*214. *num.* 20. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem*, *verbo contractum feciſti num.*1. *cum ſeqq.* *C. de in integ. reſtit. min.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.*2. *tit.*2. *de minorib. reſol.*9. Galganet. *de tutel. lib.*2. *tit.*21.

SVMMARIVM.

1 *Alienationis rerum minoris ſine decreto prohibitio non extenditur ad alienationem neceſſariam, ſed ex cauſa dabitur reſtitutio. Iudex hîc competens quis, num.* 2. *cognitio cauſæ requiritur cùm agitur de alienatione rerum immobilium*

minoris, quæ ante decreti impoſitionem præcedere debet, num. 3.

L. Venditio. I.

Imp. ANTONIN. A. *Minutiano.*

1 PRohibitio alienationis rerum mioorís ſine decreto non extenditur ad alienatiooes oeceſſarias, ſed ex cauſa dabiıur reſtitutio. Colliguot ex Otdin. Cyn. Salic. Bart. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næui. Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *pag.* 69. *verſa*, remiſſiuè Ximen. Tolet. *in concord.* & Caſal. *in annot.*

2 *Auctore Prætore*, &c.] Nota iudicem domicilij minoris eſſe competentem ad interponeodum decretum cùm agitur de alienatione rerum immobilium, vt per Gregor. Lop. *l.* 4. *gloſ.* 8. *tit.* 5. *part.* 5. Anton. Gom. *tom.* 2. *var. cap.* 14. *num.* 27. Caſſan. *conſ.* 54. *num.* 4. & *conſ.* 31. *num.* 58. Lambertin. *de iurepatron. lib.* 1. *part.* 1. *art.* 8. *quæſt.* 2. *princ. num.* 3. Card. Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib.* 4. *tit.* 6. *num.* 23. & 24. vbi tutius ait decretum vtriuſque iudicis requiri, quando res ſita eſt in vno territorio, & minor habet domicilium in alio. Gutier. *d. tutel. p.* 1. *cap.* 16. *n.* 19. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 3. *cap.* 555. *num.* 6. vbi ampliat etſi eſſent diuerſa ſtatuta io loco domicilij, & in loco tei ſitæ, de cuios alienatione agitut. Si verò minor ſit Clericus, à iudice eccleſiaſtico decretum interponendum eſt, Cald. Pereira *de empt. cap.* 13. *num.* 16.

3 *Cauſa cognita*, &c.] Notatur ad hoc quòd cognitio cauſæ requiritur cùm agitur de alienatione rerum immobilium minotis, quæ ante decreti impoſitionem præcedere debet, Pariſ. *conſ.* 98. *num.* 7. & 8. *lib.* 1. Roland. *conſ.* 33. *num.* 10. *lib.* 1. Menoch. *de arbitr. caſu* 171. *num.* 21. Paul. Pie. *conſ.* 44. *num.* 8. Simoncel. *in tract. de decretis lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 17. & 26. qui poſt multos dicit conſtare debere adhibitam fuiſſe maturam cauſæ cognitionem antequam interponatur decretum, Syluan. *conſ.* 49. *num.* 63. idem Menoch. *conſ.* 726. *num.* 17. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 13. *num.* 48. vbi ait tutorem debere iudici porrigere libellum, & in eo caſum exponere, rémque minoris neceſſariò eſſe alienandam, repetendo iudici, vt omnia circumſpectò prouideat, & rem minus vtilem venundari percipiat, & tunc iudicem libellum, & inuentarium booorum pupilli, & acta tradi iubere, & re examinata ex integro cauſam cognoſcere, & ſedendo pro tribunali decretum in ſcriptis opponere, & in eo vrgentes cauſas alienandum enarrare, rémque mious fructuoſam alieoari permittere.

SVMMARIVM.

1 *Venditio pignoris vbi eſt ipſo iure nulla, reſtitutio ratione ætatis non ipſo iure neceſſaria eſt, ſecus ſi ſit aliqua, & ſi interuenit læſio non modica, vel fraus cum emptore ſit participata, & numero* 2.

3 *Alienatio quando eſt nulla, ex eo quòd in ea non interuenerunt ſolemnitates requiſitæ, vel quid ſimile, reſtitutio non eſt neceſſaria.*

4 *Reſtitutionis beneficium competit minori non ſolùm contra primum emptorem, ſed etiam contra ſecundum, ſi ſciuit rem minoris eſſe; ſi verò ignorauit, in ſubſidium.*

5 *Reſtitutio non daretur pro minimo.*

L. Non eſt vobis. II.

Imp. GORDIANVS A. *Clearcho & aliis.*

VBi veoditio pignoris eſt ipſo iure oulla, reſtitutio ratiooe ætatis ooo eſt ipſo iure neceſſaria, ſecus ſi ſit aliqua, & ſi interuenit læſio noo modica, vel fraus cum emptore ſit participata. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Galganet. *de tutel. lib.* 2. *tit.* 21. *num.* 10. 2

Notatur ad hoc quòd quando alieoatio eſt oulla, ex eo quòd io ea noo interueoerunt ſolemoitates requiſitæ, vel quid ſimile, reſtitotio non eſt neceſſaria, quia minot reſeruatur illæſus, vt per Auendan. *de exequend. mand. part.* 1. *cap.* 4. *num.* 42. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum feciſti num.* 1. *verſ. ſi denique*, Menoch. *conſ.* 100. *num.* 500. Sfort. Odd. *de reſtit. in integ. quæſt.* 17. *art.* 7. *num.* 62. *part.* 1. Morl. *in emporio iuris ciuilis part.* 1. *ſub tit. de reſtitut. in integ. quæſt.* 1. *num.* 21. & 26. Gutier. *de tutel. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 5. 3

Quod ſi creditores id fecerunt, &c.] Notatur ad hoc quòd reſtitutionis beneficium competit minori, non ſolùm contra primum emptorem, ſed etiam contra ſecundum, ſi ſciuit rem mioorís eſſe; ſi verò ignorauit, in ſubſidium, *l. in cauſa* 14. §. *interdum*, & §. *Pomponius ff. de minorib.* Fab. de Monte *in tract. de empt. & vendit. quæſt.* 4. *num.* 32. Roder. Xuar. *alleg.* 21. *num.* 7. Anton. Gom. *tom.* 2. *var. cap.* 2. *num.* 41. & *cap.* 14. *num.* 7. Caualcan. *de tut. & curat. num.* 123. & 151. Cou. *lib.* 2. *var. cap.* 3. *à num.* 10. Eman. à Coſta *in l. Gallus,* §. & *quid ſi tantum, part.* 2. *à num.* 49. *ff. de liber. & poſth.* Sfort. Odd. *d. part.* 1. *quæſt.* 31. *art.* 17. *à n.* 85. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo implorare n.* 15. *C. de in integ. reſtit. minor.* Morl. *in d. tit. de reſtitut. in integ. quæſt.* 2. 4

In gloſ. *Doceatur, fin.* ibi, *pro minimo autem non daretur reſtitutio*, &c. Ita Rebuff. *ad leges Galliæ tom.* 2. *ſub tit. de in integr. reſtit. art.* 1. *gloſ.* 3. *num.* 11. Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo omnia, vel partem num.* 15. Eman. Coſta *in d.* §. & *quod ſi tantum part.* 2. *num.* 76. Xuar. *d. alleg.* 21. *num.* 3. Menoch. *de arbitr. caſu* 74. *in princ.* Pinel. *in l.* 2. *C. de reſcind. vendit. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 26. Maſcard. *de probat. concl.* 1058. *num.* 5. Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo vel aduerſarij dolo num.* 7. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 3. *quæſt.* 7. *num.* 27. & 28. & *lib.* 11. *quæſt.* 4. *num.* 66. & 67. Valaſc. *conſult.* 112. *num.* 2. 5

SVMMARIVM.

1 *Alienare prædia ſine decreto nequit pater curator filij etiam emancipati, & num.* 2. *non procedit in patre legitimo adminiſtratore ſui filiyfam.*

L. Cùm emancipatis. III.

Impp. VALERIAN. & GALLIEN. AA. *Theodoſiano & aliis.*

PAter curator filij etiam emancipati non poteſt prædia alienare ſine decreto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Anton. Gom. *variar. tom.* 2. *cap.* 14. *num.* 13. *verſ. quod primò* 2

primò extende , *&* *l.48. Tauri num.* 18. Pinel. *in l.* 1. *part.* 3. *num* 21. *C. de bonis mat.* Simoncel. *de decretis lib.* 3. *tit.* 8. *inſpect.* 1. *num.* 1. *cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr. caſu* 171. *num.* 54. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem* , *verbo contractum num.* 5. *C. de in integ. reſtitut. min.* Cardoſ. *in praxi iudicum* , *&* *Aduocat. verbo fundus num.* 8. Paul. Montan. *de tutel. cap.* 33. *n.* 486. Gutier. *in ſimili tract. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 21. Caldas Pereira *de empt. & vendit. cap.* 13. *num.* 3. Alexand. Trentacinq. *variar. reſol. lib.* 2. *tit.* 2. *de minorib. reſol.* 9. *num.* 10. Galganet. *de tutel. lib.* 2. *tit.* 21. *num.* 16. *& lib.* 3. *quæſt* 42. *num.* 1.

3 Intellige non procedere in patre legitimo adminiſtratore ſui filijfam. hic namque patet ex cauſa iuſta & neceſſaria, & à iure permiſſa poteſt vendere, & alienare rem immobilem ſui filij minoris 25. annis abſque decreto, & auctoritate iudicis, vt per Azon. *in ſum. C. de bonis quæ liber. num.* 11. de quo an verum ſit vide Anton. Gom. & Pinel. *citatis locis*, Cou. *var lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 6. Cald. Pereira *d. verbo contractum feciſti num.* 5. *verſ. ſin autem*, Gutier. *d. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 22. *verſ. non tamen procedit*. Card. Mantic. *de tacit. & ambig. convention. lib.* 4 *tit.* 6. Alexand. Trentacinq. *d. reſol.* 6. *num.* 10. *in med.* Galganet. *d. lib.* 4. *quæſt.* 42. *num.* 2. vbi *num.* 3. quòd cauſa neceſſaria eſt probanda per emptorem cùm non ſtetur aſſertioni patris.

SVMMARIVM.

1 *Alienari nullo titulo poſſunt immobilia minorum ſine decreto , ideo tradita vendicantur , redditis tamen quæ acceperunt , & num.* 2. *nec etiam adulti minores* 25. *annorum curatoribus carentes poſſunt prædicta bona ſine decreto alienare, num.* 3. *nec tranſigi poteſt ſuper rebus immobilibus minoris ſine decreto, num.* 4. *niſi res minoris melior fiat, & dando alteri parti pretium per viam tranſactionis , remaneat cum re , ſuper qua lis agitur, num.* 5.

6 *Permutari nequeunt res immobiles minoris abſque decreto, etiam pro euidenti vtilitate.*

7 *Donare bona minoris eſt prohibitum.*

8 *Donat pupillus , & remunerat ob honorem familiæ, nec propterea dicitur læſus ſi tutor id faciat.*

9 *Compromiſſum ſuper rebus mobilibus minoris prohibitum.*

10 *Cenſum ſuper rebus minoris abſque iudicis decreto imponere non permiſſum tutoribus , nec alienare ſine ſolemnitatibus, quæ in alienationibus bonorum immobilium requiruntur , num.* 11. *nec ſuper rem immobilem ſeruitutem imponere, neque eam remittere , num.* 12. *aut hypothecare , num.* 13. *nec ab actione quam minor habet ad rem immobilem , tutor cadere poteſt , num.* 14. *nec in emphyteutam rem minoris dare, num.* 13. *nec renunciare, vel deſiſtere acquirere aliquam rem immobilem, in qua eſt minori quæſitum dominium ipſo iure , vt legatum, vel fideicommiſſum, num.* 16. *nec fructus fundi alienare perpetuò , num.* 17. *nec locare fundum ad longum tempus, num.* 18.

19 *Fructus regulariter veniunt quando contra diſpoſitionem iuris nulliter actum eſt.*

20 *Minor rem alienatam vendicans , pretium à ſe receptum reſtituere debet.*

L. Non ſolùm. IV.

Iidem AA. *Mitridati.*

1 Immobilia minorum nullo titulo alienantur ſine decreto, ideo tradita vendicantur, redditis tamen quæ acceperunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quòd bona immobilia minorum non poſſunt per eorum tutores, & curatores ſine iuſta cauſa & decreto alienari, aliàs alienatio nulla erit, & alienata poterunt à quocunque poſſeſſore vendicari, de quo Afflict. *deciſ.* 229. Capye. *deciſ.* 313. Duen. *reg.* 48 *num.* 5. Menoch. *remed.* 15. *recuper. num.* 146. Gregor. Lop. *l.* 4. *gloſ.* 2. *tit.* 5. *part.* 5. Anton. Gom. *tom.* 2. *var. cap.* 14. *num.* 14. *in fine*, Cald. Pereira *in l. ſi curatorem* , *verbo res num.* 2. *& verbo contractum feciſti num.* 1. *C. de in integ. reſtit. min. & de empt. & vendit. cap.* 13. *num.* 15. Caualcan. *de tut. & curat. num.* 130. Auendan. *de cenſib. cap.* 81. *num.* 6. *verſ. ex quo*, Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 224. *num.* 20. *cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 2. *tit. de minorib. reſol.* 9. *à princip. & præcipuè num.* 14. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 3. *cap.* 644. *num.* 11. *&* 17. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib.* 4. *tit.* 5. *num.* 1. Iacob. Cancer. *var. reſolut. part.* 1. *cap.* 7. *de tutorib. num.* 115. *cum ſeqq.* Gutier. *de tutel. part.* 2. *cap.* 5. *à princ.* Paul. Montan. *in ſimili tract. cap.* 33. *num* 1. *cum ſeqq.* 3 Nec etiam adulti minores 25. annorum curatoribus carentes poſſunt prædicta bona ſine decreto alienare, vt per Menchaq. *de ſucceſſ. creat.* §. 10. *num.* 73. Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo res num.* 1. *verſ. denique* , Sanch. *de matrim lib.* 6. *diſp.* 38. *num.* 6. Sigiſm. Scacc. *de commerc.* §. 1. *quæſt* 7. *p.* 3. *limit.* 17. *num.* 5. vbi tradit quòd non valet obligatio à minore facta quando ex contractu deueniendum eſſet ad aliquam ſpeciem alienationis bonorum immobilium.

4 *Sed neque tranſactionis ratione*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſuper rebus immobilibus minoris tranſigi ſine decreto nequit, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *gloſſ.* 14. *num.* 68. *&* 70. *& de iure mariti gloſ.* 5. *num.* 205. Iaſ. *in l.* 2. *num.* 3. *&* 4. *ff. de officio eius*, Anton. Gom. *dict. tom.* 2. *cap.* 14. *num* 14. *in fine* , Pinel. *in l.* 1. *part.* 3. *num.* 44. *&* 45. *C. de bonis mat.* Alexand. Trentacinq. *d. lib.* 2. *tit. de minorib. reſol.* 9. *num.* 14. Menchaq. *dict.* §. 10. *num.* 72. *ampl.* 20. Viu. *deciſ.* 22. *num.* 16. Paul. Montan. *d. cap.* 33. *num.* 259. *cum ſeqq.* Gutier. *dict. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 28. Ioſeph. Seſſe *Arag. deciſ.* 168. *num.* 2. Bernard. Græuæ *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 72. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 557. *in princip.* Iacob. Cancer. *d. part.* 1. *cap.* 7. *de tutorib. num.* 115. *verſ. imò non poteſt tranſigere*, Galganet. *de tutel. lib.* 2. *tit.* 15.

5 Limita niſi rem minoris meliorem faciat, & dando alteri parti pretium per viam tranſactionis, remaneat cum re, ſuper qua lis agitur, *l. ſi pignora* , §. *fin. l. interdum*, §. *qui tutelam* , *ff. de furtis* , Pinel. *vbi ſup. num.* 46. Bertaz. *de clauſulis inſtrument. clauſ.* 10. *gloſ.* 2. *num.* 18. Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.* 9. *num.* 36. Ioſeph. Seſſe *d. loco*, Paul. Montan. *d. cap.* 33. *num.* 147. *cum ſeqq.* Gutier. *d. cap.* 5. *num.* 28. Cancer. *d. cap.* 7. *num.* 117.

6 *Neque permutatione* , &c.] Notatur ad hoc quòd res immobiles minoris abſque decreto etiam pro euidenti vtilitate non poſſunt permutari, vt per Paz. *in proœm. leg. Tauri num.* 351. Molin. *de primog lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 1. *cum ſeqq.* Peregrin. *de fideicom quæſt.* 8. *num.* 528. *cum ſeqq.* Vincent. de Franchis *deciſ.* 355. *num.* 6.

Digitized by Google

num.6. Anton.Gom. *dict. tom. 1. cap. 14. num. 14. verſ. quintò extende*, Cald. Pereira *de empt. cap. 8. num. 27.* Maſtrill. *Sicil. deciſ. 121. num. 33.* Caſtill. *controuerſ. lib. 5. cap. 65. num. 59. cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq. *dict. reſolut. 9. num. 14.* Ceuall. *commun. quæſt. 781. num. 8.*

7 *Et multo magis donatione*, &c.] Notatur ad hoc quòd donare bona minoris tanquam ſpecies alienationis eſt prohibitum, vt per Fab. de Monte *de empt. 4. quæſt princ. quæſt. 22. n 21.* Alex. Trentac. *d. reſol. 9. num. 14.* Niſi donatio eſſet remuneratoria, ex Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus num. 25. & 29.* Viui. *deciſ. 87. num. 10.* Alexand. Trentacinq. *d. reſol. 9. num. 18.* Cardio. Manric. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 6. num 55.* Burg. *conſ. 3. num. 33. & ſeq.* Rot. apud Farin. *deciſ. 341. num 12. part. 1. re-*
8 *centior.* vbi quòd pupillus ob honorem familiæ poteſt donare & remunerare, nec propterea dicitur læſus ſi tutor id faciat. Menoch. *conſ. 29. num. 3. & 33. & conſ. 1003. num. 54.*

9 *Nec alio quoque modo transferre*, &c.] Veluti per comptomiſſum, quod ſanè prohibetur ſoper rebus immobilibus minoris, quia poteſt ſequi alienatio, de quo Alciat. *in l. cùm te num. 4. C. de tranſact.* Blanc. *de comprom. part. 4. num. 28.* Roland. *tract. de dote quæſt. 44. ſub num. 10. & conſ. 76. num 16. & ſeq. lib. 1.* Afflict. *deciſ. 285. num. 15.* Franc. Viui. *deciſ. 21. n. 10.* Simoncel. *de decret. tit. 6. inſpect. 8. num. 77.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 47. num. 15.* Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ. 168.* Menoch. *de arbitr. caſu 171. num. 43. cum ſeqq.* Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 16. num. 31. & 35.* Paul. Montan. *d. cap. 33. num. 218. cum ſeqq.* Iacob. Cancer. *d. cap. 7. de tutor. num. 116.* Ceuall. *d. quæſt. 781. num. 8.*

10 Hinc cenſum ſuper rebus minoris abſque iudicis decreto imponere tutoribus non eſt permiſſum, Simoncel. *in tract. de decret. lib. 2. tit. 6. num. 33.* Perez de Lara *de vita hominis cap. 22. num. 40. cum ſeqq.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 35. num. 5. in fine*, Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo contractum feciſti num. 3.* Paul. Montan. *d cap. 33. num. 124. cum ſeqq.* Gutier. *d part. 2. cap. 5 num. 24.* Caſtill. *controu. lib. 4. cap 61. à num. 29. vſque ad 45.* Auendan. *de cenſib. cap. 81. num. 5.* Quamuis contrarium, immo cenſum à minore ſine iudicis decreto imponi poſſe, teneant Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib. 1. quæſt. 14. n. 15.* Felician. *de cenſib. lib. 2. cap. 4. num. 11. verſ. ex qua reſolutione,* quia eorum fundamentis bene ſatisfacit Caſtill. *citato loco*, & ex Auendan. rem componere nititor Ludou. Cenci. *de cenſib. part. 1. cap. 2. quæſ. 1. art. 2. num. 3.* vbi in adulto reſpondet cum diſtinctione, aut curatorem non habebat, & tunc impoſitionem abſque curatoris auctoritate eſſe ipſo iure nullam tenet; aut curatorem habebat, & tunc mero iure valere, ſed poſſe reſcindi per reſtitutionem in integrum affirmat.

11 Nec cenſum minori debitum alienare ſine ſolemnitatibus, quæ in alienationibus bonorum immobilium requirnntur, Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſ. 6. num. 12.* Surd. *deciſ. 204. num. 4.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib lib. 1 quæſt. 14. num. 2.* Mendez de Caſtro *de annonis in princ. num. 36.* Paul. Montan. *d. cap. 33. num. 123.* Ludou. Cenc. *de cenſib part. 1. cap. 3. quæſ. 1. art. 2. num. 16.* Caſtill. *d. cap. 61. num. 34. & 39.*

12 Nec ſuper rem immobilem ſeruitutem imponere, nec eam remittere poſſunt, *l. 3. §. ſimili modo, l. ſed ſi pecunia, §. ſi eius, cum ſeq ff. de reb. eorum.* Fabian. de Monte *in tract. de empt. 4. quæſt. princ. q. 22. num. 13.* Pinel. *in l. 1. C. de bonis mat. part. 3. num. 69.* Gutier. *d part. 2. cap. 5. num. 24.* Alexand. Trentacinq. *d. tit. de minorib. reſol. 9. num. 8.* Galganet. *de tutel. lib. 3. quæſt. 43. num. 4.*

Nec eam hypothecare, vt dixi *in collect. ad l. etſi Præſes, in hoc cod. tit.* 13

Nec ab actione qoam minor habet ad rem immobilem tutor cadere poteſt, vt dixi *in collect. ad l. ſi ad reſoluendum, inf. hoc cod. tit.* 14

Nec in emphyteuſim rem minoris dare, vt dixi *in collect. ad l. etiam, in hoc cod. tit.* Galganet. *de tutel. lib. 3. quæſt. 43. num 2.* 15

Nec renunciare, vel deſinere acquirere aliquam rem immobilem in qua eſt minori quæſitum dominium ipſo iure, vt legatum, vel fideicommiſſum relictum, *l. magis puto, §. fundum, ff. de rebus eorum,* Anton. Gom. *d. tom. 2. cap. 14. num. 14.* Menchaq. *dict. §. 10. num. 72. ampl. 13.* Paul. Montan. *dict. cap. 33. num. 150. & num. 377. & 381.* Gutier. *d. cap. 5. n. 40.* Alexand. Trentacinq. *dict. tit. de minorib. reſolut. 9. num. 5.* 16

Nec fructus fundi perpetuò alienare, vt per Simoncel. *de decret. lib. 3. tit. 8. inſpect. 16. num. 19.* Cancer. *var. reſolut. part. 2. cap. 1. num. 245.* Ludou. Cenci. *de cenſib. part. 2. cap. 2. quæſ. 2. art. 3. num. 8.* Perez de Lara *de vita hominis cap. 12. num. 56.* 17

Nec locare fundum ad longum tempus, *l. ſed ſi pecunia, § fin. ff. de rebus eor.* Fabian. de Monte *dict. 4. quæſt. princip. quæſt. 22. num. 8. & 9.* Bocer. *deciſ. 234.* Pinel. *in l. 1. C. de bonis mat. part. 3. num. 64.* Menchaq. *d. §. 10. num. 78. verſ. intellige in vocatione ordinaria,* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 21. num. 1.* Matienſ. *l. 6. gloſ. 3. num. 16. tit. 7. lib. 5. nouæ Recop.* Paul. Montan. *d. cap. 33. num. 396. cum ſeqq.* Gutier. *d. part. 2. cap. 5. num. 28.* Alexand. Trentacinq. *d. tit. de minor. reſol. 9. num. 39.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 1. n. 10. cum ſeqq. & cap. 4. num. 44.* 18

Et ſi quid inuicem, &c.] Notatur ad hoc quòd fructus regulariter veniunt qoando contra diſpoſitionem iuris nulliter actum eſt, vt per Rimin. iun. *conſ. 5. num. 41.* Imol. *conſ. 73. In caſu propoſito, in fine num. 5 verſ. item aduertendum*, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 45. num. 29.* vbi *num 30. cum ſeq.* rationem aſſignat quoniam faciens actum contra iuris & ſtatuti diſpoſitionem, cenſetur in mala fide, ac proinde tenetur ad fructuum reſtitutionem, & *n 32.* tenet quòd nulla cauſa excuſat à fructibus quando ius reſiſtit. 19

Id mutuò reſtituere debet.] Notatur ad hoc quòd minor rem alienatam vendicans, pretium à ſe receptum reſtituere debet, vt per Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 84. num. 1.* vbi *numeris ſeqq.* declarat. 10

SVMMARIVM.

1 *Decretum ex falſa cauſa interpoſitum ipſo iure nullum eſt, ideo illo non obſtante non tenet alienatio, & num. 2. quamuis decretum eſſet partim ex cauſa vera, partim ex cauſa falſa, num. 5. & 4.*

5 *Minor & eius tutor non poteſt immobilia hypothecare. procedit, non ſolùm quando hypothecaret rem ſimpliciter ſuam, ſed etiam eam, quam emit, ſi pretium non ſoluit, pro eius ſolutione, num. 6.*

7 *Minor aſſerens iudicem fuiſſe falſis allegationibus circumuentum, id probaret.*

L. Etſi

L. Etſi præſes. V.

Iidem AA. *Sereno.*

1 DEcretum ex falſa cauſa interpoſitum eſt ipſo
iure nullum, ideo illo oon obſtante non tenet
alienatio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in
l.1.n.1.ſup.hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumit
Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis num.* 165.
3 *prope fin. C. de in integr.reſtit. minor.* quod ampliator,
quamois decretum eſſet partim ex caoſa vera,patim
ex eauſa falſa, quia adhuc nullum eſt, vt per Capyc.
*deciſ.*51. Simnncel. *de decret.tit.6. inſpect. 5. num.* 59.
& 60. Sigiſm. Scacc. *de iudic. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 11.
num. 1122. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 13.
4 *num.* 52. vbi tradit quòd falſa cauſa vitiat decretum
etiamſi cauſa ſit partim vera, & partim falſa, & ex-
tendit etſi non eſſet falſa ipſo iure, ſed per exceptio-
nem, & ſioe expreſſa eſſet io decreto, ſiue non, dum-
modo ex actis conſtet. Vnde appatet quòd obreptio
vitiat decretum, ſecundùm Cald. Pereira *d. cap.* 13.
num. 52. Cardin. Mantic. *de tacitu & ambig. comment.
lib.4. tit.6. num.6.* vbi tradit quòd in hoc caſu datur
actio pupillo contra tutorem ex eo quòd per obre-
ptionem obtinuit deeretum.
5 *Vel obligandum*,&c.] Notatut ad hoc quòd minor
& eius tutor non poteſt immobilia hypothecare, vt
per Fabian.de Monte *de empt. & vendit.4. quæſt. prin-
cip quæſt.*22. *num* 10. Gregor. Lop. *l.4. gloſ.2. titul.* 5.
*part.*5. Pinel.*in l.1.C. de bonis matern. part.* 3. *num.*19.
Mench. *de ſucceſſ. creat lib.* 1. §. 10. *num.* 72. *verſ. de-
nique*, Cald.Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo contra-
ctum num.* 6. *verſ. ſeptimo, & de empt. & vendit. dict.
cap.*13. *num.*15. Surd. *conſ.*191. *num.* 17. *& deciſ.* 254.
Gaſp.Roderic. *de annuis redditib.lib.* 1. *quæſt.*14. *num.*9.
Auendan. *de cenſib. cap.* 79. *num.* 3. Paul. Montan.
*de tutel.cap.*33. *num.*182. *cum ſeqq.* Gutier. *in ſimili tract.
part.2 cap* 5. *num.*35. Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſput.*
224. *num.*27. Stephan.Gratian.*diſcept forenſ. tom.*3.
cap. 580. *num.* 7. Caſtill. *controuerſ. lib.* 4. *cap.* 61.
num. 31. Perez de Lara *de vita hominis cap.* 22. *nu-
mer.*58.
6 Amplia procedere non ſolùm quando minor hy-
pothecaret rem ſimpliciter ſuam, ſed etiam eam,
qoam emit, ſi pretium non ſoluit, pro eius ſolutio-
ne; nam adhuc talis hypotheca non valet; qoamuis
eo pacto à venditore res ſit vendita & tradita, ioxta
text. *in l.1. §. ſi minor, ff. de rebus eorum*, de quo vide
Menchaq.*d.§.10 num.*72. *ampl.*4. Sarmient. *lib.*3. *ſe-
lect. cap.*8. *à num.*3. Pinel. *in d. l.* 1. *part.* 3. *num.* 52.
Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo contractum
feciſti num.* 6. Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 2.
*tit. de minorib.reſol.*9. *num.*8. Monter. Cueua *deciſ.*1.
*num.*3. Surd.*deciſ.*173. *num.*3. *in fine*, Gutier. *de tutel.
part.*1. *cap.*5. *num.*36. *cum ſeqq.* Caſtill.*d.cap.*61. *n.*33.
Stephan.Gratian.*diſcept forenſ.tom.*2. *cap.*242. *num.*5.
& 6. Simoncel.*de decretis lib.*2. *tit.*6. *inſpect.*1. *n.*14.
Perez de Lara *dict. tract. de vita hominis cap.* 22. *à
num.*1.
7 *Si falſis allegationibus*, &c.] Notator ad hoc quòd
mioor aſſerens iudicem fuiſſe falſis allegationibus
circumuentum, probare id debet, vt per Menoch.
de præſumpt. lib. 2. *q.* 75. *num.* 13. Bertazz. *de clauſu-
lis inſtrum.clauſ.*10. *gloſ.*2. *num.*16. Viui. *deciſ.*2. *n.*10.
*& deciſ.*416. *num.*7. Card.Mantic. *de tacit. & ambig.
conuent. lib.*4. *tit.*6. *n.* 50. Stephan. Gratiao. *diſcept.
forenſ.cap.*364. *n.*22. *&* 23. *& cap.*555. *n.*15.34. *&* 37.

S V M M A R I V M.

1 *Alienationis cauſam coram Iudice proponi non ſufficit, ſed neceſſe eſt vt apud acta probetur, & vt interponatur decretum, & num. 2. vt decretum interponatur, non poteſt peti à tutore per procuratorem, num. 3. ſed perſonaliter ab ipſo tutore. num.4.*

5 in *Precibus expreſſa probari debent ab exprimente, ſi de eis ipſi controuerſia fuerit cum aliquo, num.5.*

6 de *Alienatione rerum minoris immobilium cùm agitur, requiritur cognitio cauſæ, quæ ante decreti interpoſitionem præcedere debet. Cauſæ neceſſariæ vt bonorum immobilium minoris alienatio permittatur ſolitis interuenientibus à iure requiſitis ſolemnitatibus, plures, num.* 7. 8. 9. 10. 11.

L. Minorum. VI.

Imppp. CARVS, CARIN. *&* NVMERIAN. AAA. *Varo.*

NOn ſufficit cauſam alienatioois proponi coram 1
iudice, ſed eſt neceſſe vt apud acta probetur,
& vt decretum interponatur. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *in l.1.n.1.ſup.hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumit 2
Galganet.*de tutel lib.2.tit.21.num.8.*
Per procuratorem delato, &c.] Notatur ad hoc 3
quòd tutor non poteſt petere per procurarorem vt
interponatur decretum, vt ex Aret. tenet Tiraq. *de
iure mariti gloſ.* 6. *num.* 23. vbi ſubdit huius rei nul-
lam aliam eſſe rationem, quàm quia petendo inter-
poni decretum à iudice ipſe auctoritatem præſtat
venditioni, Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 13.
*n.*40. vbi tradit decretum eſſe perſonaliret à tutore 4
poſtulandum, & à iudice præſtandum, nec poſſe hoc
per procuratorem expediri, qoemadmodum nec iu-
dex per ſobdelegatum.
Notatur etiam ad hoc quòd expreſſa in precibus 5
probari debent ab exprimente ſi de eis controuerſia
ipſi eum aliquo fuerit, vt per Maſcard. *de probat.
concluſ.*1210. *aliàs* 1216. *num.*1.
Cauſis probatis, &c.] Notatur ad hoc quòd co- 6
gnitio cauſæ requiritur, cùm agitur de alienatiooe
rerum immobilium minoris, quæ ante decreti ioter-
poſitionem præcedere debet, vt per Menoch. *de ar-
bitr.caſu* 171 *num.*23. *& conſ.*726. *num.*17. Cald. Pe-
reira *de empt.cap.*15. *num.*48. Gregor.Lop.*l.4 gloſſ.6.
tit.5 part.5.*
Cauſæ aotem neceſſariæ vt bonorum immobi- 7
lium minoris permitratur alienatio ſolitis interue-
nientibus à iure reqoiſitis ſolemnitatibus, plures
ſunt. Veluti ſi minor ære alieno ſit grauatus, iuxta
poſita *in l.ob æs,inf.hoc eod.tit.* Secundò ſi minor fame 8
laboret, nam pro eius alimentis bona ſua immobilia
alienari poſſunt interuenientibus dictis ſolemoitati-
bus, vt per Bertazzol. *de clauſul. inſtrument. clauſ.*10.
*gloſſ.*2. *num.*4. vbi extendit etiam pro conionctorum
alimentis vendi poſſe, Franc.Vioi.*deciſ.*25. vbi etiam
extendit pro alendis ſeruis, & familia, *& deciſ.* 416.
Greg. Lop.per text. *ibi in l.* 20. *gloſ.* 1. *tit.* 16. *part.* 6.
Gutier. *alleg.*24. *num.*5. *&* 6. *& de tutel. part.*2. *cap.*5.
*num.*34. Surd.*de aliment. tit.*8. *priuil.*45. *n.*2. Sigiſm.
Scacc.*de iudic.lib.*2. *cap.*2. *num.*186. Cald. Pereira *de
empt.cap.*14. *num.*26. Caſtill.*controuerſ. lib.*4. *cap.*61.
num.

*num.*29. Quamuis contrarium, immo quòd proprietas bonorum immobilium minorum pro eorum alimentis non debet alienari, etſi cogerentur mendicare, teneant Gaſp. Baëc. *de decima tut. cap.*10. *num.*16. Munoz *de ratiocin. cap.* 22. *num.* 48. *cum ſeqq.* Paul. Montan. *de tutel. cap.*32. *num.*224.

9 Tertiò iuſta cauſa alienationis bonorum immobilium minoris eſt ob defenſionem pupilli, vt per Sigiſm. Scacc. *d. lib.*22. *cap.*2. *num.*286.

10 Quartò eſt etiam dotis conſtitutio, pro qua alienatio cum decreto interuenire valet, vt per Tiraq. *de iure mariti gloſ.* 8. *num.* 198. Bertaz. *d. clauſ.* 10. *gloſ.*2. *num.*3. Couarr. *practic. cap.*28. *num.* 10. Paul. Montan. *d. cap.*33. *num.*418. Gutier. *d. part.*2. *cap.*5. *num.*51. & 52. Stepb. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*583. *num.*2. & 3. Si enim maritus non velit contrahere, niſi dos ei in pecunia numerata detur, decreto iudicis vendi poterunt, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 6. *num.* 6. Card. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 14. *num.* 20. Cenc. *de cenſibus part.*1. *cap.*2. *quæſt.*1. *art.*2. *num.*28. Rota apud ipſum *deciſ.* 23. & apud Pacific. *poſt tract. de Saluiano interdicto deciſ.*104. *n.*4. eadem Rota apud Farin. *deciſ.*543. *num.*8. *part.*2. *recentior.* Et pro dotanda ſorore similiter licitam eſſe alienationem, tenuerunt Cald. Pereira *d. cap.*14. *num.* 21. Ludou. Cenc. *citato loco.* Et dicit Rota apud Farin. *deciſ.*673. *num.*6. *part.*2. *recentior.* quòd recuſante marito recipere bona ſtabilia in dotem, tunc licitum eſſe tutori illa alienare, vt dos detur in pecunia.

11 Quintò donatio propter nuptias eſt etiam iuſta cauſa alienationis bonorum immobilium, vt illa iudicis decreto interueniente valida exiſtat, Roderic. Xuar. *l.*1. *tit. de las arrhas lib.*3. *fori à num.* 61. Anton. Gom. *l.*30. *Tauri num.*14. Azeued. *l.*2. *num.* 12. *tit.*12. *lib.*2. *nouæ Recopil.* & *ibi* Matienſ. *gloſ.*2. *num.*3. Surd. *deciſ.*278. Valaſc. *conſ.*2. *num.*6. D. Barboſ. *in l. ſi ante num.*23. *ff. ſoluto matrim.* Gutier. *de tutel. part.*2. *cap.*3. *num.* 53. & *ſeq.* Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſ. part.*1. *collect.* 345. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*367. *num.*1. 7. & 15. Camill. Borrel *in ſumm. deciſ. tom.* 3. *tit.*4. *à num.*21. Perez de Lara *de vita hominis cap.*22. *num.*34. Gabr. Pereira *Luſit. deciſ.*28. *n.* 1. vbi quòd non ſufficit iuſta cauſa cum auctoritate tutoris, vel curatoris, vel aliis ſolemnitatibus, niſi & iudicis decretum interueniat.

SVMMARIVM.

1 *Minor ſicut non poteſt alienare immobilia ſine decreto, ita nec ad alienandum ſe obligare. non poteſt ſe obligare ad reſoluendum donationem ſibi factam, num.* 2. *vel rem immobilem alteri dare, vel tradere, num.* 3. *nec actionem competentem remittere, num* 4. *non pactum facere de retrouendendo rem immobilem ab illis emptam ex interuallo, num.* 5. *intellige, vt num.* 6. *non cedere, vel remittere actionem perſonalem, quam habet ad rem immobilem conſequendam, numero* 6.

7 *Alienatione prohibita prohibetur omnis actus, per quem alienatio ſequi poteſt, & ſic prohibetur promiſſio, num* 8.

9 *Solemnitas quæ requiritur in contractu, requiritur etiam in diſtractu.*

L. Si ad reſoluendam. VII.

Iidem AAA. Theodoro.

Sicut minor non poteſt alienare immobilia ſine 1
decreto, ita nec ad alienandum ſe obligare. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſupr. hoc tit.*

Notatur ad hoc quòd minor non poteſt ſe obli- 2
gare ad reſoluendum donationem ſibi factam, vt
per Surd. *deciſ.*173. *num.* 3. vel rem immobilem al- 3
teri dare, vel tradere. Anton. Gom. *tom.*2. *var. cap.*14.
*num.*14. *verſ. quarto.* Galganet. *de tutel. lib.*1. *tit.* 21.
num. 37. vbi quòd non poteſt actionem competen- 4
tem remittere. & *lib.* 3. *quæſt.* 45. *num.* 11. vbi quòd 5
non poteſt facere pactum de retrouendendo rem immobilem ab illis emptam ex interuallo. Intellige quando ex interuallo poſt perfectum contractum apponeretur pactum, vel conditio; at vbi adiicitur incontinenti ſuſtinetur, & cogitur contrahens acceptare in totum, vel repudiare in totum contractum, vt per Tiraq. *de retractu conuent. ad finem tit.* 1. 2. & *ſeq.* Pinel. *in l.*1. *part.*3. *num.*33. *verſ. infertur decimonono, C. de bonis mat.* Corbul. *de iure emphyt. tit. de cauſa priuat. ob non ſolut. canon. ampl.* 27. *num.* 2. *cum ſeq.* Surd. *deciſ.*120. *num.*24. & *ſeq.* D. Barboſ. *in l. ſi conſtante* 25. *in princip. num.* 125. *ff. ſoluto matrimon.*

Notatur etiam ad hoc quòd minor non poteſt ce- 6
dere, vel remittere actionem perſonalem, quam habet ad rem immobilem conſequendam. nam eiuſdem iuris eſt actio perſonalis ad rem conſequendam quàm ipſamet res, vt per Anton. Gom. *d. tom.*2. *cap.*14. *num.* 14. *verſ. quartò extende*, Pinel. *in rub. C. de bonis mat. part.* 1. *num.* 33. Menchaq. *de ſucceſſ. creat. lib.*1. §. 10. *num.*72. *col.*4. *verſ. quod autem diximus*, Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum feciſti num.*7. & *in tract. de empt. & vendit. cap.*13. *num.*11. Gutier. *de tutel. part.*2. *cap.*5. *num.*27. Auendan. *de cenſib. cap.*56. *num.*16. Paul. Montan. *de tutel. cap.* 33. *num.* 150. *cum ſeqq.* Ratio eſt, quia actio, quam minor habet ad rem immobilem, connumeratur inter bona immobilia minoris, Simoncel. *de decret. lib.*3. *tit.*3. Coler. *de proceſſib. execut. part.*1. *cap.*3. *à num.* 236. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſ.* 142. *à num.*16. Valaſc. *conſ.* 77. *in princip.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.*12. *num.*9. & 10. & *de empt. cap.*13. *num.* 11. Et ſemper actio & obligatio iudicatur mobilis, vel immobilis ſecundùm naturam rei, pro qua competit, vt citato hoc text. tenet Anton. Gom. *d. tom.*2. *var. cap.*10. *num.*2.

Notatur etiam ad hoc quòd prohibita alienatio- 7
ne, prohibetur, & omnis actus per quem alienatio
ſequi poteſt, vt per Surd. *deciſ.* 254. *num.* 20. Et ſic 8
prohibetur promiſſio, de quo Tiraq. *de retractu lig.* §. 1 *gloſ.*2. *num.*51. & *gloſ.*13. *num.*13. & *de retract. conuent. ad finem tit. num.*1. *cum ſeqq.* & *num.*30. & *de iure mariti gloſ.*5. *num.*11.

Notatur etiam ad hoc quòd illa ſolemnitas quæ 9
requiritur in contractu, exigitur etiam in diſtractu, vt per Tiraq. *de iure mariti gloſ.* 5. *num.* 86. Anton. Gom. *l.*40. *Tauri n.*16. *col.* 2. Cald. Pereira *de poteſt. eligen cap.*7. *num.*13.

SVMMARIVM.

1 *non Alienantur immobilia ſine decreto ex cauſa ſponſalitia largitatis.*

2 *Alienari*

2 *Alienari poſſunt bona immobilia ex cauſa dotis. requiritur tamen ad validitatem huius dationis auctoritas curatoris, num. 3. procedit in donatione propter nuptias, quæ in omnibus doti æquiparatur, num. 4*

L. Prædia ruſtica. VIII.

Impp. Dioclet. *&* Maximian. AA. *Theodotæ.*

1 EX cauſa ſponſalitiæ largitatis immobilia non
alienantur ſine decreto. Colligunt ex Ordinar.
Doctores citati *in l.1.n.ſup.hoc tit.*
2 Notatur ad hoc quòd bona iomobilia minotis
poſſunt alienati ex cauſa dotis, vt per Roland. *de
lucro dotis, quæſt.45. à num.2.* Neguzant. *de pignor.4.
memb.2. partis num.75.* Cardin. Mantic. *de tacitis &
ambig. conuention. lib.4. tit.6. num.57.* Galganet. *de
tutel. lib.2. tit.21. num.35.* D. Barboſ. *in l. ſi ante 6.*
3 *num.22. ff. ſoluto matr.* vbi tamen aduertit quòd requiritur
quòd ad validitatem huius dationis interueniat
auctoritas curatoris. *l. mulier 28. ad fin. C. de
iure dot.* & decretum iudicis *l. lex quæ tutores, poſt
princip. C. de adminiſtr. tut.* quia ſcilicet dotis cauſa
præſtat quidem iuſtam cauſam alienandi, & nihilominus
etiam exiguntur ſolemnitates requiſitæ in
alienatione rerum minoris immobilium, Cou. *pra-*
4 *ctic. cap.28. num.10.* Subditque idem D. Barboſ. *citato
loco*, ſupradicta procedere in donatione propter
nuptias, quæ in omnibus doti æquiparatur, non obſtante
text. *in l. fin. §. cùm autem, C. ſi maior factus
alienationem*, qui videtur probare donationem propter
nuptias indiſtinctè poſſe fieri per minotem; nã
ita interpretanda eſt vt aliæ donationes non poſſint
fieri per minotem etiam cum decreto, tamen donatio
propter nuptias poterit fieri cum decreto, quaſi
donatio propter nuptias inducat quidem iuſtam donandi
cauſam, & tameo debeant interuenire ſolennitates
tequiſitæ in alienandis tebus immobilibus
minorum.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio licèt ſit prohibita fauore minorum, tamen alij non prohibentur ſe, & res ſuas obligare.*
2 *Prohibitio extra perſonam & cauſam prohibitionis non egreditur.*
3 *Pupillus, ſeu minor ſi tutore, vel curatore authore rem ſuam immobilem ſine iudicis decreto alienauerit, nihil agit.*
4 *Res minoris ſi vendatur ſine decreto, contractus reſcinditur, ſed acceſſoria obligatio pignoris facta per curatorem tenet.*
5 *Tutor, & curator validè obligare poſſunt bona propriè pro euictione bonorum minoris ſine ſolemnitate alienationis.*
6 *Contractus factus per minorem licèt ſit nullus, pignora tamen remanent, quando alius principali nomine ſe obligauit.*
7 *Euictionis promiſſio facta per mulieres in alienatione rei minoris, in qua non interuenit decretum, valet, & agi poteſt contra bona illorum, qui promiſerunt de euictione.*
8 *Acceſſorium non ſequitur ſuum principale vbi in acceſſorio non eſt eadem ratio.*

L. Et ſi is, quem. IX.

Iidem AA. *Muciano.*

LIcèt alieoatio ſit prohibita minorum fauore, ta- 1
meo alij non prohibentur ſe, & res ſuas obli-
gare. Item prohibitio extra perſonam & cauſam pro- 2
hibitionis non egreditur. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*
Notatur ad hoc quòd ſi pupillus, ſeu minot tu- 3
tore, vel curatore authore rem ſuam immobilem
ſine iudicis decreto alienauerit, oihil agit, quia ita
geſtum à pupillo ſine iudicis decreto, quamuis interceſſerit
tutoris auctoritas, ratom non erit, vt per Rot.
deciſ.93.n.4.p.2. diu. Galgan. *de tut. lib.2. tit.23 n.3.*
Notatur etiam ad hoc quòd ſi res minotis venda- 4
tur ſine dectero, contractus reſcinditur, ſed acceſſoria
obligatio pignoris facta per curatorem tenet,
vide Alex. *conſ.66. in fine vol.4.* Bellac. *tom 1. commun.
opin. lib.5. tit.31. n.7. pag.771.* Neguzant. *de pignorib.
3.p. memb.1. n.42. & 5.p. memb.1. n.22. ad fin.* Aym.
*poſt tract. de antiquitate temp. in quæſt. de idemnitate
mulieris, verſ. quartò principaliter n. 19.20.21. & 39.*
vbi eleganter explicat hunc text. Meooch *conſ.58.
n.68. & de arbitr caſu 171. num.77.* vbi quòd tutor & 5
curator validè obligare poſſunt bona proptia pro
euictiooe bonorum minoris ſine ſolemnitate alienationum.
Vincent. de Franchis *deciſ.400. num.3.* vbi 6
citaro hoc text. dicit io eo diſponi quòd licèt contractus
factus per minorem ſit auctus, pignora tamen
remanent, quando alius ptincipali nomine ſe
obligauit, & *num.10.* ſubdit hunc text. ſpecialiter
procedere in contractu, qoi ſit de re minoris ſine decreto
iudicis, qui non tenet, tenet tamen quoad maiorem,
quia priuilegium, quod datur minori, illum
non egreditur, idem Vinceot. de Franchis *deciſ.665.
n.4.* Caluale. *de tut. & cur. n.172.* Rot. Aueo. *deciſ.103.
n.6.* Simoncel. *in tract. de decret. lib.2. fol.75. n.18. cum
ſeq.* Pinel. *in lib.2. C. de reſcind vendit. p.3. c.1. n.17. &
18.* Verall. *deciſ.316. n.1. part.1.* vbi per hunc text. 7
ait quòd euictionis promiſſio facta per mulieres in
alienatione minoris, in qoa non interuenit decretum,
valet, & agi poteſt cootra bona illorum, qui
promiſerant de euictione, & *num.2.* ſubdit non obſtate
quòd intellectus Salyceti ad hanc l. loquitur in
matre, & non in fœmina, quia Salic. bene loquitur
in caſu, videlicet io muliere alienante fundum dotalem.
Caualc. *deciſ.31 n.27. p.2.* Ann. *in collect. 198.* latè
& eleganter D. Barb. *in l.1. p.5. n.25. ff. ſol. matr.* vbi dicit
quòd in hac l. curator nomine minotis vẽdidit, &
eius etiam nomine vẽdicat. pignora autẽ pro euictione
præſtitit proprio nomine, & ideo quamuis minoris
alienatio non valeat, tamẽ pignoris datio facta
nomine proprio valebit: deinde verius eſſe reſpondit
quòd ſi mioot prohibitus alienare præſtet pignora
pro euictione, non ſubſiſtet pignoris datio, *l. non dubium,
C. de leg.* ſed ſi curator præſtet pignus ex bonis
ſuis, ſubſiſtet pignus, quia reſpectu curatoris nulla ĩuenitur
facta prohibitio, & *n.26.* id cõfirmat, quia in
ſpecie huius text. curator vendidit tanqoã curator, &
ſic nomine minoris, ac proinde in ea venditione non
debet cõſiderari perſona curatoris, ſed potiùs ipſios
minoris, cuius nomine facta fuit venditio. *l. illud 4.
§.1. ff. de euict.* ergo & pigooris datio eiuſdem oomine
facta valere non debet, atque ita neceſſariò videtur
dicendum quòd in terminis huius l. curator vendidit
tanqoam curator, & ſic nomine minoris, & tamen
nomine proprio obligauit ſe de euictione, & pignora
dedit de bonis propriis, vnde meritò ex propria
perſona tenebitur.

3 Notari ſolet hic text. ad hoc quòd acceſſorium non ſequitur ſuum principale, vbi in acceſſorio non eſt eadem ratio. Ita Brunor. à Sole *in locis communib. verbo acceſſorium* 1. Card. Tuſch. *pract. concl. tom.* 1. *litt. A. concl.* 76. *num.* 36. *& concl.* 79. *n.* 4. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *cap.* 12. *n.* 22. Ego ipſe *in axiom. iuris vſufreq. axiom.* 4. *n.* 10.

SVMMARIVM.

1 *Minor vendicans eius prædia non iure alienata, tenetur reſtituere pretium quatenus probetur in eius vtilitatem verſum, & num. 2. implorans beneficium reſtitutionis in integrum debet reſtituere quod ex illo contractu accepit, num. 3. minorem teneri reſtituere pretium & emptorem rem cum fructibus, num. 4.*

5 *Minor qui agit, & ſe læſum dicit, an teneatur probare pretium perdidiſſe, vel emptor, à quo res petita, verſum fuiſſe in minoris vtilitatem. diſtinguitur n. 6. reſoluitur veroſimiliùs, n. 7.*

L. Prædiorum. X.

Iidem AA. *Grato.*

1 MInor vendicans eius prædia non iure alienata, tenetur reſtituere pretium quatenus probetur in eius vtilitatem verſum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt Boër. *deciſ.* 80. *num.* 6. Roland. à Valle *conſil.* 7.
num. 3. 28. 29. *&* 30. *vol.* 3. *& conſ.* 50. *num.* 38. *lib.* 4. Pi-
nel. *in l.* 2. *C. de reſcind. vend. p.* 3. *cap.* 1. *n.* 29. Cacheran.
deciſ. 160. *num.* 16. *cum ſeqq.* Gutier. *de tutel. p.* 2. *cap.* 5.
num. 19. Paul. Montan. *in ſimili tract. cap.* 33. *à num.* 89.
& n. 615. Perez de Lara *de vita hominis, cap.* 18. *n.* 34.
cum ſeq. Iacob. Cancer. *var. reſolut part.* 2. *cap.* 1. *n.* 164.
3 *cum ſeqq. & num.* 268. vbi quòd implorans beneficium
reſtitutionis in integrum debet reſtituere quod ex il-
lo contractu accepit. Morl. *in emporio iuris p* 1. *tit.* 5.
quæſt. 1. *num.* 45. *in fine.* Cald. Pereira *de empt. & vend.*
4 *cap.* 13. *n.* 37. vbi minorem teneri reſtituere pretium
ait, & emptorem rem cum fructibus.

5 In Gloſſ. *Conſtiterit.* Hic agitur de quæſt. vtrùm
minor qui agit, & ſe læſum dicit, teneatur probare
pretium perdidiſſe, vel emptor, à quo res petitur, ver-
ſum fuiſſe in minoris vtilitatem? In qua gloſſ. *in præ-
ſenti*, cui ſimilis verbo *probetur*, *in l. ſi ſine* 33. §. *in-*
6 *terpoſito, ff. de adminiſtr. tutor.* diſtinguit inter reſtitu-
tionem, & nullitatem, itavt cùm minor reſtitu-
tionem petit aduersùs alienationem ex eo quòd in
venditione, vel in pretio læſus fuit, & onus probatio-
nis quòd pretium fuit malè perditum, vel conſump-
tum, incumbere docent: ſi verò nullam dicat ven-
ditionem ex defectu decreti, & aliarum ſolemnita-
tatum, emptori onus probandi verſionem in vtilita-
tem minoris incumbere; ſequuntur Socin. ſen. *conſ.*
615. *col. penult. n.* 13. *verſ. circa tertiam quæſt. vol.* 1. Ca-
cheran. *Pedem. deciſ.* 171 *num.* 9. Anton. Gabr. *commun.
lib.* 1. *tit de probat. concl.* 7. *n.* 18. Viui. *deciſ.* 447. *n.* 25. Me-
noch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 84. *num.* 2. *cum ſeqq. &
lib.* 6. *præſumpt.* 27. *num* 10. Maſcard. *de probat. concluſ.*
1162. aliàs 1167. *n.* 18. *cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq.
variarum reſolut. lib. 2. *tit. de minorib. reſolut.* 6. *n.* 6. *verſ.
alia eſt opinio.* Rimin. iun. *conſ.* 5. *n.* 76. *lib.* 1. Simoncel.
in tract. de decret. lib. 3 *tit.* 7 *num.* 20. Iacob. Cancer. *var.
reſol. p.* 2. *cap.* 1. *de minorib. n.* 270. Galgan. *de tutel. lib.* 1.
tit. 21. *n.* 42. *prope fin.*

Verùm licèt hæc diſtinctio communis ſit, tamen 7
magis iuri conſona videtur reſolutio aliorum, qui
indiſtinctè tenent emptorem ſemper teneri ad pro-
bationem verſionis pretij in vtilitatem minoris, ſi
minor reſtitutionem petens probauerit ſe læſum in
vendendo fuiſſe, niſi inſimul dicat ſe læſum ex eo
quòd pretium ſibi ſolutum malè perdidit, ſeu con-
ſumpſit, quia tunc tanquam fundamentum ſuæ in-
tentionis amiſſionem pecuniæ probare debet. Ita Pi-
nel. *in l.* 2. *C. de reſcind. vendit. part.* 3. *cap.* 1. *num.* 26.
& 27. Menoch. *controuerſ. vſufrequent. lib.* 3. *cap.* 66.
num. 1. *cum ſeqq.* vbi latè & eleganter hanc materiam
declarat, & plures caſus diſtinguit, Cald. Pereira *in
l. ſi curatorem, verbo per quod priſtinum, num.* 3. *&* 4.
C. de in integrum reſtitut. minor. Sfort. Odd. *in tractat.
de in integrum reſtitut. minor. quæſt.* 47. *art.* 4. *&* 5. *à
num.* 23. Morl. *in emporio iuris ciuilis tom.* 1. *tit.* 5.
quæſt. 1. *num.* 45. *verſic. ſed licèt hæc diſtinctio*, latè Fa-
chinæ *controuerſ. iuris lib.* 2. *cap.* 46. vbi quatuor opi-
niones in hac materia refert, & opinionem eorum ſe-
quitur, qui indiſtinctè docent probandam eſſe pe-
cuniam in eorum vtilitatem verſam, & non ſufficere
probare pecuniam ad minorem, vel alium perue-
niſſe, Montan. *de tutel. cap.* 33. *num.* 137. *cum ſeqq.*
Donell. enuclear. *part.* 2. *lib.* 21. *cap.* 10. *col.* 8. *in fine,
litt. CC. verſ. hinc Duarenus.* Perez de Lara *de vita
hominis, cap.* 18. *num.* 42. idem Cald. Pereira *de empt.
& vendit. cap.* 13. *num* 37. *in fine, & num.* 38. qui duo
vltimo loco citati concludunt quòd quando contra-
ctus cum ſolemnitatibus eſt initus, ſed minor dicit
pretium perdidiſſe, incumbet ipſi minori onus pro-
bandi rem non fuiſſe verſam in ſuam vtilitatem:
at verò quando dicit ſe læſum ex eo quòd contra-
xit, quia ſibi non expediebat vendere, & probauit
læſionem, & tunc actor, qui vult retinere prætextu
pretij, debet probare in vtilitatem minoris fuiſſe
verſum.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio vbi eſt nulla, minori non eſt neceſſaria reſtitutio, ſecus ſi ſit aliqua, & læſio in pretio ſit ſequuta. Præſidis decretum non excludit minoris reſtitutionem ſi aduersùs alienationem ſe reſtitui poſtulauerit, num.* 2.

3 *in Contractibus minorum an & quando competente ordinario remedio, ceſſet extraordinarium reſtitutionis in integrum.*

L. Si quidem. XI.

Iidem AA. *Trophimo.*

VBi alienatio eſt nulla, minori reſtitutio non eſt neceſſaria, ſecus ſi ſit aliqua, & læſio in pretio ſequuta. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 2 *ſupr. hoc tit.* 1

Notari ſolet hic text. ad hoc quòd Præſidis decretum non excludit minoris reſtitutionem, ſi aduersùs alienationem ſe reſtitui poſtulauerit, vt per Gregor. Lopez *l.* 2. *gloſſ.* 2. *tit.* 19. *part.* 6. Anton. Gom. *variar. tom.* 2. *cap.* 14. *num.* 4. *col.* 2. *verſ. & ſi quæras,* Sfort. Odd. *de in integrum reſtit. minor. part.* 1. *quæſt.* 22. *art.* 9. *ex num.* 54. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo implorare, num.* 2. *& verbo læſis, num.* 81. *C. de in integrum reſtit. minor. & de empt. & vend. cap.* 13. *num.* 33. Gutier. *d. tutel. p.* 2. *cap.* 22. *n.* 24. 2

In gloſſ. *Reſtitutionem, fin.* ibi, *ſed videtur iudicis decretum facere ceſſare reſtitutionem*, &c. Vtrùm autem 3

&

Digitized by Google

& quando in contractibus minorum competente ordinario remedio, *l.2.C.de reſcind.vendit.* ceſſet extraordinarium reſtitutionis in Integrum? vide Pinel. *in d. l.2. part.2. cap.2. num.*18. *& part.3. cap.1. num.*20. Anton. Gom. *tom.1. variarum cap.*14. *num.1. col.*3. Roland. à Valle *conſ.*59. *in princ.lib.*1. Anton.Gabr. *commun. lib.3. tit. de empt. & vendit. concl.1. num.*11. Maurit. *de reſtit. in integrum cap.*189. Sfort. Odd. *in ſimili tractat. quæſt.*17. *num.*111. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.*83. *num.*58. Simonc. *de decretis lib.3. tit.7. num.*13. Menchaq. *controu. vſufreq. cap.*65. *n.*2. Ioan. Garc. *de expenſ.cap.*18.*num.*19. Moll. *in emporio iuris part.1. tit.5. quæſt.1. num.*30. *& quæſt.7. num.*22. Perez de Lara *de vita hominis cap.*25.*num.*98.& Cald. Pereira *de empt.& vendit.cap.*13.*num.*35.*&* 36.

SVMMARIVM.

1 *Minor ſi ære alieno ſit grauatus, tunc pro eius ſolutione ſolemnitatibus interuenientibus immobilium bonorum ſuorum permittitur alienatio, & num.*2.

3 *Æs alienum quando dicatur vrgere, arbitrio iudicis relinquitur.*

4 *Tutor non diſtrahat prædia pupilli ad æs alienum ſoluendum vltra quàm opus ſit.*

5 *Tutor vendens prædium minoris vltra æs alienum vrgens, dicitur ſine cauſa alienare, & conſequenter verſari in dolo. Iudicique conſiderandum circa alienationem rei immobilis minoris antequam decretum proferat, num.*6.

7 *Subhaſtatio in venditione bonorum immobilium minorum neceſſaria.*

8 τὸ Tantùm *non excludit caſus ſimiles, in quibus eadem, vel vrgentior ratio militat.*

9 *Alienatio bonorum immobilium minoris pro dote conſtituenda, licita, ſolemnitatibus à iure requiſitis interuenientibus. licita, ſi minor fame laboret, pro eius alimentis, num.*10. *vel illius coniunctæ perſonæ, num.*11.

12 *Alienari licitè poteſt res minoris ſterilis, & infructuoſa, & quæ magis incommodum, quàm commodum illi affert. Alienari bona ſtabilia, quando fœnus & vſuræ ſuperant fructus bonorum hæreditariorum, num.*13.

14 *Alienatio etiam pro magna vtilitate minoris fieri nequit.*

L. Ob æs alienum. XII.

Iidem AA. & CC. *Leontio.*

1 SI minor ære alieno ſit grauatus, tunc pro eius ſolutione ſolemnitatibus interuenientibus immobilium bonorum ſuorum permittitur alienatio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſuprà hoc tit.* Aloyſ.Leo *ſuper 5. fol.*70.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Ordin.Reg.Luſitan.*lib.1.tit.*87.*§.*26.*l. Hiſpan.* 60. *tit.*18.*part.*3. *vbi gloſſ.*3.8. *&* 9. Roland. à Valle *conſ.*33.*à num.1. lib.1. & conſ.*60. *num.1. &* 2. *vol.*4. Couar. *lib.1. var. cap.8.num.*6. Afflict. *deciſ.*249. *n.*1. Capyc. *deciſ.*113. *num.6. &* 7. Rebuff. *ad leges Galliæ tract. de reſtit. in integrum. gloſſ.7. art.2. n.*2. Menoch. *de arbitr. caſu* 171. *num.*5. Bertazz. *de clauſul. inſtrument. clauſul.*10. *gloſſ.1.num.*2. Surd. *conſ.*115. *num.*35. Sigiſm.Scacc. *de iudic.lib.2.cap.1. num.*186. Garc. Maſtril. *Sicil.deciſ.*121.*num.1.&* 2.*p.*2. Stephan.Gratian. *Marchiæ deciſ.*131. Gutier. *de tutel. part.1.cap.5.n.*73. *&* 75. Paul. Montan. *in ſimili tract. cap.*33. Molin. *de*

*Iuſtit. tract.2.diſput.*224. *num.*22. Caſtill. *controuerſ. lib.4. cap.61. num.24. &* 43. Cald.Pereira *de empt. & vendit. cap.14. num.*23. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis convent. lib.4. tit.6. num.*6. Mari. Antonin. *variarum reſolut. lib.2. reſol.*31.*num.*7. Aloyſ.Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep.Neapol. deciſ.*226. *à num.1.p.*2. Ludou. Cenci *de cenſib. p.1. cap.2. quæſ.1. art.2. n.*31. Fachinæ. *controu. iuris lib.3.cap.*3. Galganet. *de tutel. lib.1.tit.*21.*num.*36.

Iudicis arbitrio relinquitur quando dicatur vrgere æs alienum, vt per Menoch. *d.caſu* 171.*num.6 &* 7. Roland. *d. conſ.33. num.2. vol.1. d. conſ.60. num.3.4. &* 5. *vol.*4. vbi dicit quòd iudex debet adhibere cauſæ cognitionem an creditor inſtet & petat ſibi ſolui, quia aliàs ei non eſt ſoluendum, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.3. cap.*555. *num.*34. vbi tradit non requiri neceſſariò quòd contra executio immineat per relaxationem mandati, ſed ſufficere quòd creditores inſtent, & debitum petant. Vnde non ſufficit quòd Notarius aſſerat in inſtrumento venditionis creditores inſtitiſſe, & ſibi ſolui petiiſſe, ſed aliter conſtare de inſtantia debet, Roland. *d conſ.*33.*n.*13. *& d. conſ.60. num.*5. Menoch. *de caſu* 171. *num.8. &* 3
*conſ.*214.*num.*2. vbi quòd tutor non debet diſtrahe- 4
re prædia pupilli ad æs alienum ſoluendum vltra
quàm opus ſit, & *num.*4. quòd tutor vendens præ- 5
dium minoris vltra æs alienum vrgens, dicitur ſine
cauſa alienare, & conſequenter dicitur in dolo verſari. Mari. Antonin. *d.reſol.*31.*num.*8. Gutier *d part.2. cap.5. n.*75. Duen. *regul.*186. *ampl.3. cum ſeqq.* Cald. Pereira *d.cap.14. num.*27.

Sed antequam iudex per ſuum decretum proferat 6
rem immobilem minoris alienari poſſe pro debito ſoluendo, debet primò conſiderare ſi æs alienum vrgeat, ita vt non poſſit alienatio in tempus differri, Eſcob *de ratioc.c.16 n.20. verſ. quibus* Paul. Montan. *d.cap.33. n.6.7.10. &* 19. Secundò vtrùm pecuniam minor habeat, vel nomina debitorum, qui conueniri poſſint, vel fructus, vel alia bona mobilia, ex quibus creditoribus ſolui poſſit, Afflict. *deciſ.*249. *n.*1. Roland. *conſ.33.n.4.&* 5. *lib.*1. Menoch. *remed.15.recup. n.147. verſ.2. & d. caſu* 171.*n.9.cum ſeqq.* Card. Mantic. *d. lib.4.tit.6. num.8.&* 11. Paul. Montan. *d.cap.*33. *n.11.&* 12. Rota apud Ludou. Cenci. *poſt ſuum tract. de cenſib. deciſ.13. n.8. &* 9. vbi priùs eſſe alienanda mobilia inquit. Tertiò an tutius, & vtilius ſit prædia pignorare, quàm vendere, Menoch. *d.caſu* 171.*n.*15. Paul. Montan. *d.cap.33.n.32.cum ſeqq.* Quartò quòd vendatur res minus damnoſa, Menoch. *d. remed.*15. *num.147. verſ. tertiò, & d. caſu* 171.*n.*20. Card. Mantic. *d.lib 4.tit.6.num.*12. Paul. Montan. *d.cap.33.n.13. &* 14. Quintò quòd pro paruo debito non vendatur res magna, Menoch. *d. remed.15.num.147.verſ.4.& d.caſu* 171. *num.*21. Cardin. Mantic. *vbi ſuprà n.*13. De his omnibus iudex debet ſe informare, & non nimis credere tutoribus, & curatoribus, ſed requirere pupilli, vel minoris cõſanguineos, vel libertos aliquos fideles, vel quem alium, qui notitiam rerum pupillarium habeat, & iubere quòd ſibi edantur rationes & inuentarium bonorum pupilli, & de omnibus probationes accipere, vt aduertũt Roland. *d.conſ* 33. *n.10.& 11. lib.1.& d. conſ.60, lib.*4. Menoch. *d. caſu* 171.*num.*23.*&* 24. Cardin.Mantic. *d.tit.6.n.*11. Paul. Montan. *d. cap.33.n.26. cum ſeqq.* Anton. Fab. *in iuriſprud.Papin.tit.11. de tutel p 7 illat.*87.

In venditione bonorum immobilium minorũ ſub- 7
haſtationem eſſe neceſſariam, probat *l. & ſi ſine, §.1. ff. de minorib. l. Hiſp.60. tit.18.p.3. & ibi gloſſ.*2. vbi quòd debent ſubhaſtari per ſpatium triginta dierum, Roland. *d. conſ.33.n.14. vol.1.* Rebuff. *tom.2.ad*

Digitized by Google

leges Galliæ, tit. de reſtit. art. 2. gloſſ. 7. num. 8. Afflict. *deciſ.* 148. Fabian. de Monte *de empt. 5. quæſt. princ. in princ.* Neguzant. *de pignorib. 1. membr. 5. part. princip. num* 47. Viui. *deciſ.* 22. *num* 14. *& deciſ.* 25. *num.* 11. Molin. *de primogen. lib. 4. cap. 3. num.* 46. alt. Molin. *d. diſput.* 224. *num* 11. Menoch. *d. remed.* 15. *recuper. num.* 147. *& à caſu* 171. *num.* 27. *&* 28. *& caſu* 129. *num* 3. Bertazz. *d. clauſul.* 10. *gloſſ.* 2. *num.* 7. Surd. *conſil.* 49. *n.* 19. *cum ſeqq.* Felician. *de cenſib. lib. 2. cap. 3. num. 4. verſic nam in alienatione*, D. Barboſ. *in l. ſi mora, ff. ſoluto matrim. part.* ·. *num.* 60. Cardin. Mantic. *d. lib. 4 tit 6. num.* 31. Theſaur. *quæſt. forenſ. lib. 4. q. 75. num.* 78. Gutier. *d. part. 2. cap. 5. num.* 5. Cald. Pereira *de empt. cap. 13. num.* 48. Quamuis omiſſionem huius ſolemnitatis non vitiare venditionem teneant plures, quos refert & ſequitur Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 3. cap. 473. num. 9. & cap. 564. num. 24. & deciſ.* 130. *num.* 2. *cum ſeqq.* In quo autem loco bona minoris debeant ſubhaſtari & præconizari, declarat Bertazz. *d. clauſul.* 10 *gloſſ.* 2. *num.* 7. vbi ait optimum conſilium eſſe ſi ſubhaſtatio huiuſmodi fiat in vtroque loco, vbi ſcilicet res ſita eſt, & pupillus habitat. Sed praxim ponit Cald. Pereira *d. tractat. de empt. cap. 13. num.* 19. vbi ſi vrgeat debitum in loco originis, iudex originis debet cognoſcere an ſint bona, quæ alienari magis expediat, eaque ſubhaſtari mandabit in territorio, in quo res ſitæ ſunt, & ad id litteras requiſitorias ad iudicem territorij dirigit: ſi verò adminiſtratio diuiſa eſt, tunc iudex eaſdem litteras mittet, & propoſitam alienandi cauſam, & bonorum domicilij minoris, & qualitatem bonorum, & conditionem, conſuletque à iudice vtrum in ſua prouincia alia bona minus vtilia exiſtant, quæ minori pro ære alieno alienare vtilius ſit.

8 *Ob æs alienum tantum cauſa cognita.*] Ita hic punctuando legit Alciat. *lib. 4. diſpunct. cap.* 5. ſed iuxta communem ſenſum punctuandum eſſe poſt dict. *tantùm*, tradit Menoch. *d. caſu* 171. *num.* 61.

In gloſſ. *Alienum tantùm* 1. ibi, *vel ſimilem cauſam*, &c. Notatur ad hoc quòd dictio taxatiua *tantum*, vel quæ ſimilis non excludit caſus ſimiles, in quibus eadem, vel vigentior ratio militat, vt per Anton. Gom. *tom. 2. variarum cap. 11. num.* 12. Gutier. *lib. 1. canon. quæſt. cap. 14. num.* 5. Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. idem ius, num.* 49 *ff de liber. agnoſc.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 2. num.* 10. Menoch. *conſil.* 432. *num.* 36. *& conſ.* 1122. *num.* 24. Sanchez *de matrim. lib. 7. quæſt. 31. num.* 6. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 504. *num.* 4. Cald. Pereira *d. tract. de empt. & vendit. cap. 14. num.* 23. Melch. Phœbos *Luſit. deciſ.* 54. *num.* 14. *tom.* 1. & plures quos retuli *de diction. vſufrequent. dict* 401. *num.* 8.

9 In eadem gloſſ. ibi, *vt dotem.* Notatur ad hoc quòd pro dote conſtituenda licita eſt alienatio bonorum immobilium minoris, ſolemnitatibus à iure requiſitis interuenientibus, vide citatos *in collect. ad l. 6. verſ. quartò, ſuper eod tit.*

9 In eadem gloſſ. ibi, *vel donationem propter nuptias*, &c. Et de hac vide relatos *d. l. 6. verſic. quintò donatio.*

10 In eadem gloſſ. ibi, *item ob famem*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi minor fame laboret, pro eius alimentis bona ſua immobilia alienari poterunt interuenientibus à iure requiſitis ſolemnitatibus, vt per Roder. Xuar. *in l. quoniam in prioribus, ſuper declarat. leg. Regni 9. num. 3. col.* 3. Tiraquell. *de retractu lign. §.* 26. *gloſſ.* 1. *num.* 18. Surd. *de aliment. tit. 8. priuileg.* 45. *num.* 2. Molin. *dict. tractat. 2. diſput.* 224. *num.* 22. & citatos *in collectan. ad d. l. 6. verſic. cauſa autem neceſſaria.*

In eadem gloſſ. ibi, *fortè & ob famem coniunctarum perſonarum.* Notatur ad hoc quòd ob famem coniunctarum perſonarum pupilli, eius bona diſtrahi poſſunt, vt per Cald. Pereira *d. cap. 14. num.* 26. 11

In eadem gloſſ. ibi, *idem dicunt de fundo ſterili*, &c. 12
Notatur ad hoc quòd res minoris ſterilis, & infructuoſa, & quæ magis incommodum, quàm commodum illi affert, alienari licitè poteſt, vt per Natt. *conſil.* 631 *num.* 37. Imol. *conſil.* 98. *num.* 4. Rota apud Lodou. Cenci. *poſt ſuum tractat. de cenſib. deciſ.* 23. *num.* 2. & apud Farinac. *deciſ.* 675. *num.* 2. *part.* 2. *recentiorum.* vbi ait licitum eſſe alienare bona ſtabilia minorum, 13
quando fœnus & vſuræ ſuperant fructus bonorum hæreditariorum.

In eadem gloſſ. ibi, *quod non placet*, &c. Notatur 14
ad hoc quòd alienatio etiam pro magna vtilitate minoris fieri non valet, vt per Afflict. *deciſ.* 87. *num.* 1. *&* 2. Capyc. *deciſ.* 113. Surd. *conſ.* 155. *num.* 59. Menoch. *de arbitr. caſu* 171 *num.* 60. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum feciſti, num.* 24. *C. de in integrum reſtit. minor.* Gutier. *de tutel. part. 2. cap. 5. num.* 33. Garc. Maſtrill. *Scil. deciſ.* 121. *num.* 2. Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. deciſ.* 226. *num.* 2. *&* 3. Alexand. Trentacinq. *var. lib. 2. tit. de minor reſolut.* 9 *num.* 9.

L. Etiam vectigalia. XIII.

Iidem AA. & CC. *Zenophilæ.*

MInor non poteſt vendere ſuam emphyteuſim 1
ſine decreto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt 2
Menoch. *de arbitr. caſu* 171. *num.* 56. vbi per hunc textum idem dicit ſi eſſet fundus vectigalis, & *conſ.* 29. *num.* 17. Anton. Gom. *variarum tom. 2. cap.* 24. *num.* 14. *verſic ſextò extende, cum ſeq.* Cald. Pereira *in l ſi curatorem, verbo contractum feciſti, num. 3. C. de in integrum reſtit. minor.* Paul. Montan. *de tutel. cap.* 33. *num.* 419. Gutier. *in ſimili tract. part. 2. cap. 5. num.* 24. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput.* 224. *num.* 27. Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 2. tit. de minorib. reſolut. 9. n.* 8. Galganet. *de tutel. lib. 3. q.* 43. *in princ.*

L. Vetere. XIV.

Iidem AA. & CC. *Phrominio.*

MInor à vendicando alienata repellitur ſi pretium ſuum debitum verſum non reſtituat cum vſuris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 2. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Conducunt poſita *in collectan. ad l. prædiorum* 10. *ſuprà hoc eod. tit.*

L. Si minor. XV.

Iidem AA. & CC. *Sabino.*

IMmobilia pro alio debito non poſſunt in ſolutum 1
dari ſine decreto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt 2
Tiraquel. *de retract. lign. §. 1. gloſſ.* 14. *n.* 2. Boër *deciſ.* 49. Afflict. *deciſ.* 335. *n.* 18. Anton. Gom. *variar. tom 2. cap.* 14. *n.* 14. *verſ. quartò extende*, Simoncel. *de decret. lib. 2. tit. 6. inſp. 14. fol.* 321. Menoch. *de arbitr. caſu* 172. *num.* 50. Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 6. num. 5. & tit.* 21. *num.* 30.

SVM

Digitized by Google

S V M M A R I V M.

1 *Alienata immobilia ſine decreto iudicis, poſſunt cum fructibus vindicari, ſed pretium in vtilitatem minoris verſum cum vſuris debet reſtitui, & ſumptus meliorationis.*

2 *Suburbia in materia fauorabili, & largè interpretanda, ciuitatis appellatione continentur.*

3 *in Alienatione rerum immobilium minoris, ad interponendum decretum competens eſt iudex territorij vbi res minoris ſita eſt.*

4 *Minor rem minus legitimè alienatam recuperat cum fructibus.*

5 *Reſtitutio in integrum propter læſionem minori & Eccleſiæ competentem fit vnà cum fructibus. limitatur num. 6.*

7 *Melioramenta ſi quæ ſunt facta in re alienata, obiici poſſunt minori illam cum fructibus recuperare volenti.*

L. Si prædium. XVI.

Iidem AA. *&* CC. *Eutychiæ.*

1 IMmobilia aliena ſine decreto iudicis, in cuius territorio ſunt ſita, poſſunt cum fructibus vindicari, ſed pretium in vtilitatem minoris verſum cum vſuris debet reſtitui, & ſumptus meliorationis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 *Quòd ab vrbanis non loco, ſed qualitate ſecernitur.*] Vnde ſuburbia in materia fauorabili & largè interpretanda ciuitatis appellatione continentur, Abb. *conſ. 52. num 6. lib. 2.* Crauet. *conſ. 297. num. 1.* Cardin. Tuſch. *pract. concl. tom. 1 lit. C concl. 280. num. 6.* Garc. Gironda *de priuileg. ſeu exempt. explicat. n. 54.* & alij per me citati *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific. appell. 49. num 1.*

3 *In qua ſitum eſt*, &c.] Ergo ad interponendum decretum in alienatione rerum immobilium minoris, competens eſt iudex territorij, vbi res minoris ſita eſt, de quo tamen vide Greg. Lopez *l. 32. gloſſ. 9. tit. 2. part 3. & l. 4 gloſſ. 8. tit. 5. part. 5.* Tiraquell. *de retractu lign §. 36. gloſſ. 3. n. 22. cum ſeqq.* Anton. Gom. *tom. 2. variarum cap. 14. num. 17. poſt princ.* Rodoan. *de rebus Eccleſ. non alienand. cap. 27. de auctorit. Prælati in alienat. interponenda, num. 40. cum ſeqq.* Cald. Pereira *de empt. & vend cap. 14. num. 13. 15. & 18. in fine*, Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 4. tit. 6. num. 23. & 24.* Gutier. *de tutel part. 1. cap. 16. n. 19.* Gonzal. *ad regul. 8 Cancell. gloſſ. 5. §. 7. num. 58.* Stephan. Gratian. *diſcept forenſ. tom. 3. cap. 555. num 6.* Molin. *de Inſtit tract. 2, diſp. 224. num. 29. in fine.*

4 *Sed vindicationum eius, & fructuum*, &c.] Notatur ad hoc quòd minor rem minus legitimè alienatam recuperat vnà cum fructibus, vt per Neuiz. *conſ. 85. num. 12.* Oſaſch. *deciſ Pedem. 160. n. 6.* Rot. *deciſ. 545. in fine*, apud Farin. *part. 2. recentiorum*, Surd. *deciſ. 45. num. 9.* vbi per totam illam deciſ. tradit quando teneatur ad fructus conſumptos, & ad eos, quos percipere potuit quando datio in ſolutum rei minoris, vel Eccleſiæ fuit facta ſine ſolemnitatibus, & *deciſ. 179. n. 1. & 2.* tenet quòd emens, aut in ſolutum accipiens rem minoris ſine ſolemnitatibus iuris, dicitur eſſe in mala fide, & tenetur ad fructus perceptos, & percipiendos, Perez de Lara *de vita hominis cap. 25. num. 102.* Giurb. *deciſ. 89. num. 31.* vbi dicit quò ſi titulus poſſeſſionis eſt ipſo iure nullus, vt ſi geſtus eſt contractus cum minore non ſeruatis iuris ſolemnitatibus, tunc reſtituuntur bona cum fructibus, ſiue extent, ſiue non, Pinel. *in l 2. C. de reſcind. vend. part. 2. cap. 4. num. 10.* Menoch. *remed. 15. recup. num. 617. & 634. & conſ. 1173. num. 7* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1 cap. 45. num 32. & 33.* quia vbi emptor non eſt bonæ fidei, poterit minor fructus vniuerſos vendicare, Couarr. *variar. lib. 1. cap. 3. num. 1. cum ſeqq.* Bertazz. *de clauſul. inſtrum. clauſ. 10. gloſſ. 2. num. 14.* Tiber. Decian. *conſ. 20. num. 51 & 83. lib. 5.* Gamb. *Luſit. deciſ. 312. num 1.* Viui *deciſ. 21. n. 6.* Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ. 136. num. 12. & 25. cum ſeqq.* Maſtril. *Sicil deciſ. 121. num. 5. part. 2.* Gutier. *de tutel. part. 2. cap. 5. num. 10. cum ſeqq.* Alex. Raudenſ. *de analog. cap. 30. num. 46.*

Notatur etiam ad hoc quòd reſtitutio in inte- 5
grum propter læſionem minori & Eccleſiæ competentem fit vnà cum fructibus, vt per Bernard. *reg. 219.* Ioann. Garcian. *reg. 316.* Eman. Coſta *in l Gallus, §. & quid ſi tantùm, part. 2. num. 71. ff. de liber. & poſthum.* Menchaq. *vſufreq. quæſt. cap. 71. num. 6.* Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 46. & ſeq.* Cald. Pereira *in l ſi curatorem, verbo implorare, num. 13.* Sforr. Odd *de in integrum reſtit. quæſt. 45. art. 2. num. 13.* Morl *in emporio iuris part. 1. tit. 5. in præmiſ. num. 319.* Pichard. *in §. extraneis 6. num. 40. Inſtit. de hæred. qualit.* Caſtill. *controuerſ. lib. 3. cap. 23. num. 51.* vbi dicit huiuſmodi 6
regulam limitandam eſſe quoties æquitatis ratio contrarium poſtulauerit, iudicémque ad remittendos fructus mouere potuerit.

Et ſumptus meliorati prædij, &c.] Notatur ad hoc 7
quòd melioramenta ſi quæ ſunt facta in re alienata obiici minori poſſunt illam cum fructibus recuperare volenti, vt per Theſaur. *quæſt. forenſ lib. 4. q. 75. num. 10.* Paul. Muntan. *de tutel. cap. 33. num 616.* Perez de Lara *de vita hominis cap. 18. num. 27.* Galgan. *de tutel. lib. 1. tit. 21. num 42. verſ. & ideo.*

L. Inter omnes. XVII.

Iidem AA. *&* CC. *Philippo.*

SI minor cum minore habeat rem communem, ſi- 1
ne decreto alienare non licet, ſed nec ad communi diuidundo iudicium prouocare. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1 num. 1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſu- 2
munt Socin. *regul. 283.* Bellacomb. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. vlt. num. 24. pag. 774.* vbi quòd minor non poteſt diuidere nec ad diuiſionem ſocium, vel hæredem prouocare, niſi ipſi minori diuiſionem facere expediret, puta ſi ſocium haberet rixoſum & contumelioſum; vel ſi res communis ipſi minori foret damnoſa, Fabian. de Monte *de empt. 4. quæſt princ. quæſt. 22. num. 16.* Simoncel *de decret. lib. 2. tit. 4. de dimiſ. fol. 179.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 12. cap. 3. n. 16. prope fin.* Mench. *de ſucceſſ. creat. §. 10. n. 78. tom. 1.* Rebuff. *ad leges Galliæ tit. de reſtit. art. 1. gloſ. 3. num. 22.* Menoch. *de arbitr. caſu 171. n. 34. & conſ. 80 num. 25.* Gutier. *de iuram. confirm. part. 1. cap. 58. n. 11.* vbi quòd minor ad diuiſionem prouocare non poteſt, licèt prouocari poſſit ad eam per maiorem; quod ipſe intelligit quando non eſt vtile minoribus, nam ſi ſit vtile, & eis expediat, bene poterunt minores prouocare ad diuiſionem cum auctoritate tutorum, & *n. 12.* ſubdit quòd minores poſſunt inter ſe diuidere prædia communia quoad culturam & redditus, licèt non quoad proprietatem. Cald. Pereira *de reſol. emphyt. cap. 5. n. 43.* Cardoſ. *in praxi iudic. & Aduocat. verbo diuiſio, num. 15.* Valaſc. *conſult. 53. num. 5 tom. 1.* Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 21. num. 29. poſt med.*

L. Si minores. XVIII. & vlt.

Impp. CONSTANT. A. & CONSTANT. C. *ad Seuerum.*

PRædia minorum alienari non poſſunt etiam propter debita fiſcalia, niſi cauſa probata, & interueniente decreto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Quando decreto opus non eſt.

TIT. LXXII.

DECRETVM non requiritur, I. ſi alienatio fiat ſecundùm voluntatem patris, vel teſtatoris, ex cuius bonis res ad minorem peruenit, *l. 1. & 3.* II. ſi Princeps alienari permiſerit, *l. 2.* III. ſi res, quæ alienatur, ſit veſtis detrita, vel animal ſuperuacuum, vel quidvis aliud, quod ſeruando ſeruari non poſſit, *l. vlt.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec.

SVMMARIVM.

1 *Alienari ſine decreto poſſunt immobilia pupilli ex voluntate patris, & num. 2. 5. 7.*
3 *Minor tenetur reuendere ex pacto reuendendi à ſuo predeceſſore facto.*
4 *Minor ſine decreto vendit quando teſtator vendi iuſſit.*
6 *Predia minorum diſtrahi poſſunt à tutoribus, & curatoribus, ſi id fieri parentes teſtamento cauiſſent.*
8 *Tutor reddito pretio retrouendere poteſt abſque iudicis decreto, ſi probetur defunctum pactum fuiſſe de retrouendendo. intellige vt num. 9.*

L. Si probare poteſt. I.

Impp. SEVER. & ANTON. AA. *Valentino.*

1 IMmobilia pupilli ex voluntate patris alienari ſine decreto poſſunt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Angel. Fulgoſ. Caſtrenſ. Bald. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiue Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*
2 Hanc eandem concluſionem exornant Tiraquell.
3 *de retractu conuent. §. 1. gloſſ. 6. num. 18.* vbi quòd minor tenetur reuendere ex pacto reuendendi à ſuo præceſſore facto, & de iure mariti, *gloſſ. 8. num. 194.*
4 vbi quòd minor ſine decreto vendit quod teſtator
5 vendi iuſſit, Afflict. *deciſ. 285. n. 10.* vbi quòd quando pater pupilli dedit licentiam alienandi rem pro debito, poteſt alienari ſine decreto, Petr. Gregor.
6 *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 3. num. 16.* vbi quòd tutores, & curatores prędia minorum diſtrahere poſſunt ſi id fieri parentes teſtamento cauiſſent, Anton. Gom. *tom. 2. variarum cap. 14. num. 16. verſic. item quæro*, Vincent. de Franchis *Neapol. deciſ. 302. num. 2.* vbi
7 quòd decretum non requiritur in alienatione rei minoris patre mandante vendi, etiam quòd voluntas ſit minus ſolemnis, Surd. *deciſ. 77. num. 1.* vbi quòd non eſt curandum quòd patris voluntas per contractum acceſſerit, vel per vltimam voluntatem, quia quocunque modo interuenerit neceſſitas, ceſſat decretum, & *de aliment. tit. 8. priuil. 56. num. 91.* vbi quòd minor licitè alienat ſine ſolemnitate ex permiſſu teſtatoris, Stephan. Gratian. *Marchia deciſ. 131. num. 2.* Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 5. num. 64.* Ioan. Bapt. Coſta *de rata, & quota quæſt. 123. num. 13.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 224. num. 28.* vbi quòd quando pater, aut teſtator iuſſit teſtamento, aut codicillo vt bonũ immobile minoris hęredis ſine iudicis decreto poſſet alienari, valida eſt alienatio ſine tali decreto, etiamſi teſtamento minus ſolemni tradita ſit ea facultas.
Notatur ad hoc quòd ſi probetur defunctum pa- 8
ctum fuiſſe de retrouendendo, poteſt tutor reddito
pretio licitè retrouendere abſque iudicis decreto, vt
per Vincent. de Franchis *deciſ. 206. num. 23.* vbi intel- 9
ligit vt quoad retrotranſactionem dominij non ſit neceſſarium iudicis decretum, quia ſit ex cauſa præcedenti, refert Iacob. Cancer. *variarum reſolut. part. 2. cap. 6. num. 11.*

SVMMARIVM.

1 *Conceſſio Principis ſpecialis habet vim decreti, & num. 2.*
3 *Res minorum an & quando nequeant diſtrahi ſine tutoris, vel curatoris auctoritate, & decreto Prætoris & cauſa cognitione, niſi reſcriptum Principis interueniat, & num. 4.*

L. Illud requirendum. II.

Imp. AVRELIAN. A. *Pulchro.*

COnceſſio Principis ſpecialis habet vim decreti. 1
Colliguot ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſu- 2
munt Ruin. *conſ. 68. in princip. & conſ. 161. num. 26. lib. 1.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.*
tom. 1. lib. 4. tit. 6. num. 46. vbi quòd res minorum ſi- 3
ne tutoris, vel curatoris auctoritate & decreto Prætoris & cauſæ cognitione diſtrahi non poſſunt, niſi reſcriptum Principis interueniat. Quæ reſolutio locum non habet ſi minor à Principe veniam ætatis impetrauit, vt pro maiore habeatur. nam hæc venia ſolum operatur quoad adminiſtrationem ſuorũ bonorum, & alienationem bonorum mobilium, non verò quoad alienationem bonorum immobilium, quę ſine decreto, aut Principis reſcripto alienari non poſſunt, *l. 1. 2. & 3. C. de his qui ven. ætat. impetr.* vbi *in collect. d. l. 3. num. 1.* plures citantur Doctores, quibus addo Simoncel. *de decret. lib. 1. tit. 8. num. 23. cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *d. tit. 6. num. 47.* Bertaz. *de clauſul. inſtrum. clauſ. 10. gloſ. 2. num. 11. in fine*, Paul. Montan. *de tutel. cap. 33. num. 76. & 77.* Iacob. Cancer. *var. reſol. tom. 2. cap. 1. n. 183.* Perez de Lara *de vita hominis cap. 35. n. 82.* Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 21. num. 15.*

SVMMARIVM.

1 *Alienatio facta ex patris voluntate, vel teſtatoris, valet ſine decreto, & num. 2.*
5 *Diſtrahere nequeunt executores teſtamentarij rem magni valoris, vt ſatisfaciant diſpoſitioni teſtatoris de leui.*

Digitized by Google

L. Prædium ruſticum. III.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Stratoniciano.*

1 ALienatio facta ex patris voluntate,vel teſtatoris, valet ſine decreto. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l.1.n.1.ſupr.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. probant citati *in l. 1. ſup. hoc eod. tit.* quibus addo Sarmient. *ſelect. interpret. l.3. cap.8. num.10.* vbi per hunc text.tenet quòd ſeruanda eſt voluntas & diſpoſitio ſuper alienanda re minoris, quam antequam eſſet minoris, dominus illius rei impoſuit,Greg. Lop.*l.8. gloſſ. 4. tit. 10. p. 6.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. tom. 1. lib. 4. tit. 6. num. 58.* vbi *num. 59. & 60.* extendit vt habeat locum etiamſi parentes id permiſerint in teſtamento,quod poſtea irritum factum ſit, quia ex eo etiam voluntas declaratur, & vt etiam huiuſmodi licentia poſſit concedi non ſolùm in vltima voluntate,ſed etiam in actu inter viuos; & ibi etiam quærit quid ſi aliquis in genere dat licentiam hæredibus ſuis,vt poſſint alienare prædium,an ſub iſta licentia generali comprehendantur etiam pupilli hæredes.

3 Notatur ad hoc quòd executores teſtamentarij non poſſunt rem magni valoris diſtrahere, vt ſatisfaciant diſpoſitioni teſtatoris de re leui, vt per Menoch.*de arbitr.caſu 182.num.34.*

SVMMARIVM.

1 *Alienari poſſunt ſine decreto veſtes detrita, & animalia ſuperuacua, & num. 2. Vnde veſtes pretioſa, aut grex ouium, caprarum, vel boum, non poſſunt vendi,niſi concurrant ſolemnitates,n.3.*

L. Et ſine. IV. & vlt.

Imp. CONSTANTIN. A. *ad populum.*

1 VEſtes detritæ, & animalia ſuperuacua poſſunt alienari ſine decreto. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumont Gutier.*de tutel.part.2.cap.1.num.119.* Molin.*de*
Iuſtit.tract.2.diſp.224.num.14. Galganet.*de tutel.lib.2.*
3 *tit.21. num.17. in princip.* Vnde veſtes pretioſæ, aut
grex ouium,caprarum, vel boum non poſſunt vendi,niſi concurrant ſolemnitates, de quo vide Rodoan.*de rebus Eccleſ.non alien.quæſt.8.*Molin.*de Iuſtit. tract.2.diſput.265.num.4.*Filliuc.*in quæſt.moralib. tract. 44.de alienat.rerum.Eccleſ.cap.4.num.24.*

Si quis ignorans rem minoris eſſe ſine decreto comparauerit.

TIT. LXXIII.

NOn ſolùm is qui à tutore, vel curatore emit,præſcribere poteſt, *l.1.* ſed etiam ſecundus emptor, qui à primo emptore emit, *l.3.* nec non qui emit à donatario, ſi fortè tutor, vel curator rem donauit, *l. vlt.* Qui verò mala fide accepit, non præſcribit, *d. l. 1.* Malæ fidei poſſeſſor rem reſtituit cum fructibus; bonæ fidei poſſeſſor ſine fructibus, *l.2.* Scripſerunt in hanc rubr.Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tit. Gutier. *de tutel. part.2. cap. num.2. num.10. cum ſeqq.* Galganet. *eod. tract. lib. 2. tit.21.num.40.cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Emens rem minoris tanquam minoris non præſcribit; ſecus ſi tanquam maioris, & num. 2. ſi non à minore, nec eius tutore, ſed ab alio res pupillaris vendita ſit, tunc ex temporis interuallo emptor nullam poteſt acquirere defenſionem, niſi fortè non vt pupillaris, ſed alterius bona fide emerit, num.3.*

L. Si ea quæ. I.

Imp. GORDIAN. A. *Felici.*

QVi emit rem minoris tanquam minoris non 1
præſcribit, ſi autem tanquam maioris bona fide,præſcribit.Colligunt ex Ordin.Cyn.Bart.Salicet. Àngel.Fulgoſ.Bald. Caſtrenſ.Sicbard.Sebaſt. Næuius remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo contractum fecisti, num.1. verſ.ſi deniqu, C. de in integ. reſtit. minor.*
Gutier.*de tutel.part.2.cap.5.num.11.* Galganet.etiam
de tutel. lib.2. tit.21. num.40. in medio. vbi ait quòd ſi 3
non à minore,nec eius tutore, ſed ab alio res pupillaris vendita ſit,tunc ex temporis interuallo emptor nullam poteſt acquirere defenſionem,niſi fortè non vt res pupillaris, ſed alterius bonæ fide emerit.

SVMMARIVM.

2 *Minor rem alienatam ſine decreto cum fructibus vendicat, niſi emptor fuerit bona fidei, & num.2.3.*

4 *Adultus carens curatore alienando rem ſine decreto poſſet transferre poſſeſſionem; pupillus verò ſine tutoris auctoritate, vel adultus habens curatorem ſine curatoris auctoritate non poſſet alienando, vel contrahendo transferre in alium poſſeſſionem ciuilem, nec naturalem. Decretum non interueniſſe probatur ſi in contractu recenter celebrate nulla de ipſe facta ſit mentio,num.5.*

6 *Error iuris excuſat à mala fide,licèt bona prorſus non inducat.*

7 *Errantem in iure bona fide acquirere fructus ex contractu nullo, & iure reprobate ob defectum ſolemnitatis.*

8 *Præſcriptio, & acquiſitio fructuum à pari procedunt.*

9 *Errans in iure an bonam fidem habere poſſit, & conſequenter an præſcribere valeat, remiſſiuè.*

L. Si contra ampliſſimi. II.

Iidem AA. Criſpinæ.

REm alienatam ſine decreto vendicat minor cum 1
fructibus,niſi emptor fuerit bonæ fidei. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt exornántque ac diuerſimodè intelligunt, *l. Hiſp.* 44. *tit.* 28. *part.* 3. *vbi gloſ.* 1. Cou. *lib.* 1. *var. cap.* 3. *num.* 6. *ad fin.* Pinel. *in l* 2. *C. de reſcind. vend. part.* 2. *cap.* 4. *ex num.* 30. Ioann. Garc. *de expenſ. cap.* 23. *num.* 35. Sfort. Odd. *de in integr. reſtitut quaſt.* 45 *art.* 2. *num.* 22. Anton. Fab. *decad.* 7. *errore* 6. Octauian. *Pedem. deciſ.* 160. *num* 12. *cum ſeqq.* Gutier. *de tutel. part.* 5. *cap.* 5. *num.* 10. Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduocat. verbo emptio, num* 40. Morl. *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 5. *quaſt.* 1. *num.* 42. Galganet. *de tutel. lib.* 3. *quaſt.* 41. *à num* 1.

Si non bona fide emptorem fuiſſe, &c.] Poſtquam Imperator regulam ponit, vt immobilia minoris diſtracta ſine iuris ſolennitate cum vniuerſis fructibus retrahantur, exceptionem tradit his verbis, *ſi non bona fide emptorem fuiſſe conſtiterit*, quæ difficultatem pati videtur, eo quòd qualitas bonæ fidei non videbatur applicari poſſe ei, qui rem minoris emit, non obſeruatis iuris ſolemnitatibus, attenta doctrina text. *in l quemadmodum, verſ mala fidei, C. de agricol. & cenſit.* In qua difficultate reſoluenda *gloſ. in præſenti*, quam refert & defendit Pinel. *d. part.* 2. *cap.* 4. *n.* 31. *&* 32. intelligit eo caſu de quo hîc, bonam fidem induci & iuris errore, & Ioann. Garc. *d cap.* 23. *n.* 34. textum iſtum egregium vocat ad probandum quòd qui habet titulum reprobatum à iure, poteſt habere nihilominus bonam fidem iuris ignarus, quia titulus illegitimus malam fidem inducit præſumptam, quæ excluditur probata vera bona fide, quam mulier, ruſticus, & vir iuris ignatus probare poterit ex variis circunſtantiis, & *num.* 29. tradit textum *in præſenti* agere de hac re bona fide, quæ verificabitur in emente rem minoris, vel ab ipſo minore, vel à tertio, qui emerat à minore ſi bona fide id facit, vndecunque bona illa fides procedat; bona enim fides tota ratio eſt acquirendorum, vel amittendorum fructuum induſtrialium, non titulus iuſtus, vel iniuſtus, legitimus, vel illegitimus, cùm ſine titulo hæc mala fides reperiri poſſit. & *n.* 34. *verſ. at verò*, ſubdit talem iuris errorem non excuſare neque intare iuriſperitum; verùm aliter Morl. *d. num.* 42. in hæc verba. Ex prædictis facilè diſſolui poterit grandis illa difficultas, quam aduersùs *l.* 2. *C. ſi quis ignor. rem minor.* excitarunt Molin. & Pinel. *vbi ſuprà*, probat ille text. eum, qui ſine ſolemnitate rem minoris comparauit propter bonam fidem excuſari à fructuum reſtitutione, quod quidem abſurdum videtur: nam ſi in iudicio reſtitutionis in integrum etiam bonæ fidei poſſeſſor fructus reſtituit, multò magis *in d. l.* 2. reſtituere debebat: nam in reſtitutione in integrum præſupponitur titulum mero iure valere: aliàs enim neceſſaria non eſt *l.* 2. *C. de prædys min.* At *in d. l.* 2. *C. ſi ignor. rem minor.* cùm venditio ſine decreto facta ſit ipſo iure nulla, *d l.* 2. *C. de præd. min.* ſine titulo poſſidere videtur emptor, *l. ne vtilem*, §. 1. *de petit. hered.* faciliùs autem excuſari debuiſſet à fructuum reſtitutione bonæ fidei poſſeſſor titulum habens, quàm is, qui nullo titulo poſſidebat, vt probat *l. bona fidei emptor*, *ff. de acquir. rerum domin.* iuncto text. *in l. fructus*, *ff. de vſur.* ſecundùm communem earum legum interpretationem, quam ponit Accurſ. *in d. l. fructus*, probauit Bart. *in l. ex diuerſo num.* 5. *ff. de rei vindic.* & eſt communis ſecundùm Pinel. *in d. l* 2. *part.* 2. *cap.* 4. *num.* 55. Couarr. *dict. cap.* 3. *num.* 6. Menoch. *de recuper poſſ. remed.* 5. *num* 193. & Ioann. Garc. *d cap.* 23. *num.* 35. à qua difficultate non facilè ſe explicare potuerunt Pinel. & Mulin. *vbi ſuprà.* Sed hæc difficultas facilè diſſolui poterit perſpecta natura reſtitutionis in integrum, quæ venditionem reſcindit non prout ex nunc, ſed prout ex tunc, *d. l. facta*, *& d. l. videamus*, §. *in Fabiana.* Quæ retrotractio efficit vt omnes fructus ex tunc ad minorem pertineant, ac ſi res ab eo alienata non fuiſſet, argum. text. *in l. mortis cauſa* 40. *de donat. cauſa mort.* iuncta Accurſ. interpretatione *in l. donationes, quas parentes, verbo referatur, C. de donat. inter.* conferunt ea, quæ actione redhibitoria dicimus, in qua ſimilis retrotractio fit, vt fructus omnes indiſtinctè reſtituantur, *l. cùm autem*, §. *cùm redhibetur, de ædil. edicto*, quem text. rectè in propoſito expendit Fulg. *in l. emptor, ff. de rei vind.* at quoties venditio eſt ipſo iure nulla, prout *in d l.* 2. *C. ſi quis ignor.* nulla fit retrotractio: nam quamuis titulus ab initio ſit nullus, tamen poſſeſſio, quæ iuncta bona fide fructuum acquiſitionem operatur, *l. qui ſcit*, § *in alieno*, *& ibi gloſ. verbo ſeparati*, *ff de vſur.* notat gloſ. magna *in l.* 3. §. *ex contrario*, *ff. de acquir poſſeſſ.* non reuocatur prout ex tunc, ſed prout ex nunc, & ideo fructus reſtituere non debet. Hactenus Morla.

Retrahatur.] Ergo tranſlata fuit, vt per Anton. 4
Gom. *l.* 45. *Tauri num.* 25. *verſ. tertio*, ex quo deducit quòd adultus carens curatore alienando rem ſine decreto poſſet transferre poſſeſſionem; pupillus verò ſine tutoris auctoritate, vel adultus habens curatorem ſine curatoris auctoritate non poſſet alienando, vel contrahendo transferre in alium poſſeſſionem ciuilem, nec naturalem.

In gloſ. *Probaueris.* ibi, *quod eſt eo ipſo quòd con-* 5
trarium non probatur, &c. Notatur ad hoc quòd decretum non interueniſſe probatur ſi in contractu recenter celebrato nulla de ipſo facta ſit mentio, vt per Simoncel. *de decreto lib.* 3. *tit.* 7. *inſp.* 3. *poſt n.* 33. Maſcard. *de probat. concl.* 489. *num.* 10.

In gloſ. *Si non bona fide.* ibi, *etiam in iure erran-* 6
tem, &c. Notatur ad hoc quòd iuris error excuſat à
mala fide, licèt bonam prorſus non inducat, vt per
Pinel. *in auth. niſi num.* 11. *C. de bonis maternis*, Cou.
lib. 1. *var. cap.* 3. *num.* 8. vbi per hanc gloſ. tenet er- 7
rantem in iure bona fide acquirere fructus ex con-
tractu nullo, & iure reprobato ob defectum ſolem-
nitatis, Anton. Gom. *l.* 45. *Tauri num.* 106. *col.* 2. vbi 8
quòd à pari procedunt præſcriptio, & acquiſitio fru-
ctuum, Menchaq. *contron illuſtr. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 81.
num. 6. vbi quòd ad præſcriptionem tam ſufficiens
eſſet bona fides, quæ naſceretur ex iniuſta cauſa
etiam profecta ab errore iuris, quàm ſi à cauſa le-
gitima deſcenderet.

Vtrùm autem errans in iure bonam fidem habere 9
poſſit, & conſequenter an præſcribere valeat? vide Duen. *reg.* 255. Cou. *in reg. poſſeſſ. part.* 2. §. 7. *num.* 5. Molin. *de primog lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 68. Anton. Gabr. *commun. tit. de præſcript. concl.* 14. *num.* 4. Corraſ. *lib.* 4. *miſcel. cap.* 5. *num.* 14. Maſcard. *de probat. concl.* 1519. *num.* 59. *cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l. mora in prælud. num.* 14. *ff ſoluto matrim.* Gutier. *de tutel. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 14. *cum ſeqq.*

L. Poſſeſſiones tuæ. III.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. *Agathæ.*

Minus legitimè alienata vendicantur etiam à 1
ſecundo emptore, niſi ſit munitus præſcriptione. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Ti- 2
raq. *de retractu lig.* §. 1. *gloſ.* 10. *num.* 14.

L. Quoniam

L. Quoniam. IV. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Alexandro.*

1 IS, qui emit ab eo, cui minor donauit ſine decreto, præſcribit contra eum à die, quo factus eſt maior ſpatio decem annorum eo præſente, vel viginti eo abſente. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Latè de materia text. Mayn. *lib. 2. action. cap. 3. à princip.* Menoch. *remed. 15. recup. num. 175.* vbi ait huic text. locum eſſe, non verò conſtitutioni, *l. vlt. inf. tit. ſeq.* quando tutor ipſe ſolus, vel curator rem minoris non vt minoris, ſed vt propriam alienauit, & *n.176.* ſubdit in toto hoc tit. non agi cùm tutor, vel curator nomine pupilli, vel minoris diſtrahit, ſed ſolam in illo eſſe hæſitationem ex latere acquirentis an ſciens, vel ignorans rem minoris ſine decreto emat, & tandem concludit, ideo in hoc text. requiri præſcriptionem illius decennij, vel viginti annorum, quia in venditorem donationis titulo res peruenerat, à quo venditore emptor deinde, ſucceſſórque ius ſuum metitur, Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 21 num. 40.*

Si maior factus alienationem factam ſine decreto ratam habuerit.

TIT. LXXIV.

ALIENATIO rerum ad minorem pertinentium facta contra Senatuſconſultum, id eſt, ſine decreto, etſi ab initio non valet, tamen ex poſt facto confirmatur, *hoc tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. Quæ autem ſit differentia inter hunc tit. & alium ſimilem *lib. 2. ſi maior factus ratum habuerit*, dixi *ibidem. & ibi* citatis addo Perez de Lara *de vita hominis cap. 22. n. 53.*

SVMMARIVM.

1 *Minor factus licèt ratam habeat alienationem prædij intra dimidiam iuſti pretij venditi, poteſt nihilominus ipſam vendicare, niſi ſibi iuſtum pretium ſuppleatur, vel in debito compenſetur, & num. 2.*

3 *Taciturnitas quinquennij defectum ſupplet decreti, at non iuſtitiam cauſatam aliunde.*

4 *Supplementum pretij eſſe in obligatione, reſciſſionem verò contractus in facultate ſoluendi.*

5 *Emptor qui maluerit potius rem reſtituere, quàm ſupplere iuſtum pretium, non poteſt fructus retinere.*

L. Cùm proponas. I.

Imp. GORDIAN. A. *Liciniæ.*

1 LIcèt minor factus maior ratam habeat alienationem prædij intra dimidiam iuſti pretij venditi, poteſt nihilominus ipſam vendicare, niſi iuſtum pretium ſuppleatur, vel in debito compenſetur. Colligunt ex Ordinar. Cyn. Bartol. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næui. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* poſt omnes Aloyſ. Leo *ſuper 5. pag. 70.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Anton. Gom. *var. tom. 2. c. 14. n. 11.* Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 2. cap. 4. num. 5. & part. 3. cap. 3. num. 14.* Menoch. *remed. 15. recup. num. 184. & conſ. 29. num. 49. ad med.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſed vtrum num. 10. ff. de liber. agnoſc.* Simoncel. *de decret. lib. 3. tit. 9. inſp. 1. pag. 495.* Sfort. Odd. *de in integr. reſtit. quæſt. 25. n. 75.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 33. num. 570.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 3. cap. 513. num. 9.* vbi *num. 10.* ex Surd. 3 *conſ. 49. num. 29.* ait quòd taciturnitas quinquennij ſupplet defectum decreti, ſed non iniuſtitiam aliunde cauſatam, Iacob. Cancer. *var. reſol. part. 2. cap. 1. num. 31.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuent. lib. 4. tit. 6. num. 64.*

4 *Superfluum pretij*, &c.] Notabilis eſt hic text. pro opinione Fulgoſij *in l. 2. C. de reſcind. vendit.* aſſerentis ſupplementum pretij eſſe in obligatione, reſciſſionem verò contractus in facultate ſoluendi, de quo vide Pinel. *in d. l. 2. part. 3. cap. 3. num. 2.* Gutier. *pract. lib. 2. quæſt. 134.* D. Barboſ. *in l. diuortio, §. ob donationes num. 16. & 31. ff. ſoluto matr.*

5 *An velit poſſeſſionem cum fructibus*, &c.] Ergo emptor, qui maluerit potius rem reſtituere, quàm iuſtum pretium ſupplere, non poteſt fructus retinere, vt per Eman. Coſta *in l. Gallus, §. & quid ſi tantum part. 2. num. 72. ff. de liber. & poſthum.* Cou. *lib. 2. var. cap. 2. num. 9.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloſ. 6. §. 1. num. 6.* Menchaq. *controuerſ. vſufreq. lib. 3. cap. 71. num. 2. cum ſeqq.* Marienſ. *l. 1. gloſ. 5. num. 12. tit. 11. lib. 5. noua Recop.* latè Mot. *in emporio iuris Ciuilis, part. 1. tit. 9. quæſt. 21. à num. 2.* vbi *num. 5.* reprobat Pinell. *d. part. 2. cap. 4. num. 2.* contrarium ſentientem, & non rectè exiſtimantem ideo in præſenti fieri reſtitutionem cum fructibus, quia adfuit duplex vitium in contractu, alterum quòd fuit factum à minore ſine iudicis decreto, alterum quòd fuit læſus minor vltra dimidiam, quod etiam ſentit Ceuall. *commun. quæſt. 762. la 2. num. 36.* & tandem reſpondet idem Mot. quòd licèt *in l. 2. C. de reſcind. vendit.* fructuum mentio non habeatur, ſatis eſt quòd ex natura reſtitutionis colligatur, & ex deciſione huius text. vt debeamus ſentire quod quando quis nequaquam vult pretium rei emptæ ſupplere, debet emptam ſimul cum fructibus reſtituere.

L. Si ſine decreto. II.

Idem A. Alexandro.

1 PRædium minoris minus legitimè alienatum reuocatur, niſi præſcriptio, vel ratihabitio poſt maiorem ætatem interuenerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Simoncel. *de decreto lib. 3. tit. 9. num. 33. & 34.* Menoch. *remed. 15. recup. num. 179. cum ſeqq.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 9. quæſt. 17. n. 64.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 14 num. 11. verſ. ſi verò contractus,* Cardoſ. *in praxi Iudicum, verbo emptio, n. 40.*

SVMMARIVM.

1 *Immobilia ſi ſint alienata ſine decreto titulo oneroſo ab ipſo minore, vel ab eius adminiſtratore eo ſciente,*

ſciente, & patiente, & factus maior taccat per quinquennium, inducitur quadam tacitam ratihabitio, contra qnam venire non poteſt. ſi autem alienata titulo lucratiuo, requiritur taciturnitas longi temporis, ad renocationem autem admittitur etiam heret, &c. num. 2. Textus hic locum habet,

I. Quando minor auctoritate tutoris, vel curatoris vendit, num. 3.

II Quando tutor vendit præſente & volente minore, num. 4.

III. Quando minor ſine tutore, vel curatore conſtitutus vendit, nec ætatis impetrauit veniam, num. 5.

IV. Quando minor ſine tutore, vel curatore alienauit, & ætatis veniam impetrauit, num. 6. Limita diſpoſitionem huius text. locum non habere,

I. Quando tutor ſolus, vel curator rem minoris non vt minoris, ſed vt propriam alienauerit, numero 7.

II Quando tutor, vel curator contraheret cum ipſo minore, num. 8.

III. Quando minor habens curatorem ſine eo contraheret, num 9.

IV. Quando contractus laborat vitio nullitatis, & læſionis, num. 10.

V. Quando minor maior factus ignorauit nullitatem contractus, num. 11. extenditur ad minorem dubitantem quomodo fuerit celebratus contractus. num. 12.

VI. Si minor non fuerit præſens alienationi, & ignorauit contractum, num. 13.

VII. Si contractus ſit ſimulatus, & pigneratus, num. 14.

VIII. Si in contractu dolus, aut metus interfuit, num. 15. in dolo eſſe qui emit à minore non ſeruatis iuris ſolemnitatibus, num. 16. & in dolo præſumpto non militare diſpoſitionem huius l. neque cenſeri factam aliquam ratificationem, num. 17.

IX. Si minor intra quinquennium in contractibus. onerofis, ſiue decennium in lucratiuis, declaret ſe nolle habere ratum dictum contractum, licèt extraiudicialiter diceret emptori, vel donatario, num. 18.

X. Non procedere de iure Canonico, quo attento non habet locum diſpoſitio huius l. propter malam fidem illius, qui ſcit contractum non valere, num. 19. contra hanc limitationem tenent magis communiter Doctores, num. 20.

21 *Ætatis obtinenti veniam à Principe currit quadriennium ad petendam reſtitutionem eorum, quæ antea geſſit, à tempore veniæ, &, ſi impetrauerit veniam in vigeſimo anno, habebit quinquennium.*

22 *Alienationem approbare per tranſcurſum quadriennij poſt legitimam ætatem ſufficit. An per ſolam facti ratificationem ante quinquennium repellatur actor, & ex ſolo tranſcurſu quinquennij abſque vllo actu inducente ratificationem, ratificatio inducatur, remiſſiuè, num. 23. vel per exactionem redituum minor, iam maior factus videatur cenſum ratificare, num. 24. Ratihabitionem hanc expreſſam, vel præſumptam trahi retro ad tempus contractus, num. 25. intellige, vt num. 26.*

27 *Donatio facta à minore vt ſit irreuocabilis, requiritur ſpatium decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes. extenditur etiam ad donationem ob cauſam, ibid.*

28 *Minor non poteſt donare etiam cum auctoritate curatoris, vel decreto iudicis.*

29 *Donatio propter nuptias fieri poteſt per minorem.*

30 *Diſpoſitionem huius text. locum habere quando contractus eſt nullus ratione cuiuſlibet nullitatis, vel ex defectu cuiuſque ſolemnitatis.*

L. Si quando. III. & vlt.

Imp. IVSTINIAN. A. *Mennæ P.P.*

SI immobilia ſunt alienata ſine decreto titulo 1
oneroſo ab ipſo minore, vel ab eius adminiſtratore eo ſciente, & patiente, & factus minor taceat per quinquennium, inducitur quædam tacita ratihabitio, contra quam venire non poteſt. Sin autem ſunt alienata titulo lucratiuo, requiritur taciturnitas longi temporis: ad reuocationem autem admittitur etiam hæres, qui ſi & ipſe ſit minor, tempus quod ſupererat defuncto ex decennio, vel quinquennio non currit, ſed demum eo facto maiore. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.* 70.

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſu- 2
munt multiſque exornant Roman. *ſing.* 771. Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 14. verſ. vnum, & tom. 2. var. 14. n. 11.* Canalcan. *de tutor. num. 76.* Menoch. *remed. 15. recuper. num. 156. cum ſeqq. & conſ. 1. num. 337. & conſ. 29. num. 2. cum ſeqq. & num 31. cum ſeq. & à num. 45. & conſ. 314. num. 20. cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concl. 1255. num. 17. cum ſeqq.* Gam. *Luſit. deciſ. 76. & 275.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo infra legitimum, n. 21. cum ſeqq. C. de in integ. reſtit. min.* latè Aldouin. *conſ. 78. per tot.* latè etiam Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib. 2. tit. de minorib. reſol. 10. per tot.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 33. num. 551. cum ſeq. & num. 560.* Gutier. *in ſimili tract. part. 2. cap. 6. num. 57. & 71.* Gaſp. Anton. Theſaur. *quæſtion forenſ. lib. 4. quæſt. 17. num. 10.* Cæſ. Barz. *Bonon. deciſ. 75. n. 13. & deciſ. 96. num. 47.* Garc. Maſtrill. *Sicil. deciſ. 131. num. 22.* Iacob. Cancer. *var part. 2. cap. 1. num. 29. cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 6. num. 65.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 24. num. 124. & tom. 2. cap. 499. num. 26.* Bened. Ægid. *repet. l. ex hoc iure, part. 2. cap. 5. num. 22. verſ. cæterùm,* Ludou. Cenci *de cenſib. part. 1. cap. 2. quæſ. 1. art. 2. num. 23.* Perez de Lara *de vita hominis cap. 22. num. 45. & 46.* Rot. apud. Farin. *in nouiſſ. nouiſſim. ſeu part. 4. diuerſor. deciſ. 282. num. 6. cum ſeqq.*

Aduertit Alexand. Trentacinq. *d. reſol. 10. num. 3.* 3
hunc text. habere locum in quatuor caſibus, & extra illos non extendi. Primus eſt quando minor aucto-
ritate tutoris, vel curatoris vendit. Secundus quan- 4
do tutor vendit præſente & volente minore. Tertius 5
quando minor ſine tutore, vel curatore conſtitutus
vendit, nec ætatis veniam impetrauit. Quartus 6
quando minor ſine tutore, vel curatore alienauit, & ætatis veniam impetrauit.

Primò limita diſpoſitionem huius text. locum non 7
habere quando tutor ſolus, vel curator rem minoris non vt minoris, ſed vt propriam alienauerit, vt per Menoch. *d. remed. 15. recup. num. 575.* Paul. Montan. *d. cap. 33. num. 569.*

Secundò limita quando tutor, vel curator contra- 8
heret cum ipſo minore, vt ex Anton. de Butrio tradit Alexand. Trentacinq. *d. reſol. 10. num. 12.*

Tertiò limita quando minor habens curatorem 9
ſine eo contraheret, Capyc. *deciſ. 92.* Alexand. Trentacinq. *de reſolut. 10. num. 4.*

Quartò

Digitized by Google

10 Qoartò limita quando contractus labotat vitio
nullitatis,& læſionis,quia licèt cauſa nullitatis tem-
poris curſu præſcribatur , non tamen præſcribitur
cauſa læſionis,Menoch. *d. remed* 15. *recup. num.*184.
Sfort. Odd. *de in integr. reſtitut. queſt.*23. *num.*75.
Paul. Montan. *dict. cap.*33 *num.*570 Iacob. Cancer
*d. part.*1. *cap.*1.*num.*32. Steph. Gratian. *diſcept.forenſ.*
tom 3.*cap* 513. *num* 9.
11 Quintò limita quando minor maior factus igno-
rauit nullitatem contractus, Menoch. *dict. remed.*
12 15. *recuper num* 183. vbi extendit ad minorem
dubitantem quomodo fuit celebratus contractus,
Cachetan. *decis.*79. *num* 13. Sford. Odd. *dict. quaſt.*
25. *num.*69. Montan. *dict. cap.*33.*num.*571. Gatian.
dict. cap 513. *num.* 11. Muta *deciſ.*105. *num.*82.
Garc. Maſtrill. *Sicil. deciſ.* 111. *num.* 37. *cum duobus*
ſeqq. Perez de Lara *de vita hominis cap.*22. *num.*42.
& 53.
13 Sextò limita ſi minor non fuerit præſens aliena-
tioni, & ignorauit contractum, quia ignorans non
dicitur ratificare, vt per Natt. *conſ.*162.*num.*30.*vol.*1.
Menoch. *conſ.*15. *num.*177. & *ſeq.* quos refert Alex.
Trentacinq.*d. reſol.*10.*num.*3.
14 Septimò limita ſi contractus ſit ſimulatos, &
pignoratitius, Alexand. Trentacinq. *dict. reſolut.*
50. *num.*14. Paul. Montan. *dict. cap.*33. *num.*567.
& 573.
15 Octauò limita ſi in coorractu dolus, aut metus
16 interfuit,Roland. *conſ.*60. *à n* 41. *lib.*4. vbi *num* 44.
ſubdit in dolo eſſe,qui emit à minore non ſeruatis
juris ſolemnitatibus, Caputaq. *deciſ.* 1. *part.*3. Ca-
cheran. *deciſ.*58. *num* 32. Sfort. Odd. *dict. quaſt.*25.
*num.*72. Paul. Montan. *dict. cap.*33. *num* 564. Ale-
xand. Trentacinq. *dict. reſol.* 10. *num.*8. Mari.Anto-
nin. *var. reſolut. lib.*2. *reſol* 3. *num.*20. Steph. Gra-
tian. *dict. cap.* 513. *num.*12. Ludou. Cenci. *de cen-*
*ſib. part.*1. *cap.*1. *queſ.*1. *art.*2. *num.*26. Perez de
17 Lara *de vita hominis cap.*22. *num.* 49. Et in dolo
quoque præſumpto non militare diſpoſitionem ho-
ius l.neque cenſeri factam aliquam ratificationem,
tenent Curt. iun. *conſ.*50. *num* 6. & 7. Ruin. *conſ.*
170. *num.*29. *lib.*1. Caputaq. *dict. deciſ.* 1. *part.*3.
Stephan. Gratian. *dict. cap.*513. *num.*13. quicquid
contrarium ſenſerint Menoch. *dict. remed.* 5. *recu-*
*per. num.*179. *cum ſeqq.* Anton. Gabr. *conſ.*13. *lib.*2.
& *conſ.* 20.*num.*36. *lib.*2. Sfort. *dict. queſt.*25. *num.*
75. Alexand. Trentacinq. *dict. num.*8. Et quamuis
Perez de Lara *dict. cap.*22. *num.*53. ex Cacherano
exiſtimaoerit nunquam ratificationem coualidare
actum dolo initum, ſiue ratificatio ſit tacita, ſiue ex-
preſſa, id tamen intelligi debet in ratificatione ex-
preſſa verbis generalibus, ſecus autem ſpecialibus,
quia aliàs eſſet abſurdum quòd minor volens non
poſſet ſpecialiter ratificare actum, quem de nouo
poſſet facere, maximè quia generalis diſpoſitio non
eſt æquè potens atque ſpecialis, vt bene reſoluit
Stephan.Gratian.*d.cap.*513.*num.*26.
18 Nonò limita ſi minor intra quinqoennium in
contractibus onerosis, ſiue decennium in lucrati-
uis, declaret ſe nolle habere ratum dictum contra-
ctum, licèt extraiudicialiter diceret emptori, vel
donatario, gloſ. *verbo conqueſtus, in hoc text.* Bellon.
*conſ.*12. *num.*17. Alexand. *conſ.* 117. *viſo proceſſu*
num 5. *vol.*3. Anton. Cioffi *conſ.*134. *num.*16. *vol.*1.
Gam. *Luſit. deciſ.*274. *num.*3. Alexand. Trentacinq.
*dict. tit. de minorib. reſol.*10. *num.*11. Iacob. Cancer.
*variar reſolut part.*2. *cap.*1. *num.*35. Perez de Lara
*dict. cap.*21. *num* 53. vbi dicit quòd debet deoun-
tiari parti, etſi oon appareat iudici fieri debere: ſed
ſi adſit pars, & ipſi noo audeat nuntiare, quia eius
potentiam perhorreſcat, ſufficere coram honeſtis vi-
ris notum facere & rationibus comprobat.
Decimò limita non procedere de iure Canonico, 19
quo attento non habet locum diſpoſitio huius l.
propter malam fidem illius, qui ſcit contractum oon
valere, ita Butr. *conſ.* 43. *col* 3 *verſ non obſtat*, Natt.
*conſ.*195. *num.*3. Guid. Pancirol. *conſ*131. *num* 49.
Anton. Gabr. *commun. lib.*2. *tit. de minorib. con-*
*cluſ.*4. *num.*13. Perez de Lara *dict. cap.*22. *num.*14.
vbi tradit minorem, qui per quinquennium tacuit,
in foro eccleſiaſtico poſſe reuocare alienationem.
Stephan. Gratian. *Marcb. deciſ.*101. *num.*13. Fran-
ciſc. Hieron. Leo *Valent. deciſ.*173. *num* 126. *lib.*2.
*in reſp iuris cap.*5. Et quòd exiſtente mala fide non
procedat diſpoſitio huius l. tenent Natt. *conſ.*162.
*num.*34. *lib.*1. Crauet. *conſ.*160. *num.*4. *part* 1. Cor-
nazan. *deciſ.*99. *num.*34. quos refert Franc. Hieron.
Leo *vbi ſupra.*
Contra hanc limitationem tenent magis com- 20
muniter Doctores, ex quorum numero ſunt Me-
noch. *dict. remed.*15. *recup. num* 188. Hieron. Gabr.
*conſ.*20. *num.*38. & 39. *lib.*2. Simoocel. *de decret.*
*lib.*3. *tit.*9. *num.*43. Aldouin. *conſ.*78. *num.* 14. Ste-
phan. Gratian. ſibi contrarius *d.tom.*3. *cap.*513 *num.*
4. *cum ſeqq.* Alexand. Trintaciq. *dict. titul de mino-*
*rib. reſol.*16. *num.*12. Iacob. Cancer. *dict.part.*1 *.cap.*1.
*num.*34. Ludoo. Cenci. *de cenſib. part.*1. *cap.*2. *quaſ.*1.
*art.*2. *num.*25. *in fine.*
Vel per veniam ætatis, &c.] Nota quòd obtinenti 21
veniam ætatis à Principe quadriennium currit ad
petendam reſtitutionem eorum, quæ antea geſſit, à
tempore veniæ, & ſi impetrauerit veniam in vige-
ſimo anno, habebit quinquennium, Bernard. Diaz
*reg.*653. Anton. Gom. *variar. tom.*2. *cap.*14. *num.*11.
Sfort. Odd. *dict.part.*1. *queſt.*13. *art.*9. *num.*41. Perez
de Lara *de vita hominis cap.*25. *num.*81.
Si per quinque continuos annos, &c.] Sufficere ta- 22
citè alienationem approbare, per tranſcurſum ſcili-
cet quadriennij poſt legitimam ætatem, tenent Me-
noch. *d. remed.*15. *recup. num.*114. Sfort. Odd. *dict.*
tract. de in integ. reſtit. queſt. 124. *art.*5. *n.*44. Cæſ.
Barz. *deciſ.*96 *num.*47.
Verùm per ſolam facti ratificationem ante quin- 23
quennium repellatur actor, & an ex ſolo tranſcurſu
quinquennij abſqoe vllo actu inducente ratificatio-
nem, ratificatio inducatur? Doctores ferè omnes
ſuperiùs citati in his duabus quæſt. videntur con-
cludere ſufficere ratificationem tacitam facto depre-
henſam ante lapſum quinquennij, & tacitam abſque
vlla per quinquennium voluntatis declaratione,
vt actor de nullitate agens repellatur. Sed contra-
rium ſuſtinet Caſp. Rodetic. *de annuis redditib. lib.*1.
*queſt.*14. *num.* 63. dum tenet non ſufficere minorem
ſoluiſſe redditus cenſus, vt ante quinque annos ex-
cuſetur emptor probare pretium in minoris vtilita-
tem verſum fuiſſe: item ſubiicit quòd ſi maior factus
nihil ſoluerit, nec recognouerit per totum quin-
quennium, etſi ſoluiſſet in minori ætate etiam lapſo
quinquennio à dicta probatione non excuſator, quia
ex ſimplici ſilentio creditor nihil poſſedit, & ita
non poteſt dici minorem approbaſſe contractum,
etſi eſſet de facto ſuo, & tutoris, Anton. Fab. *in ſuo*
*Cod. ſub hoc tit. deciſ.*1. vbi ait quòd licèt maior
factus vſus fuerit pretij ſolutione, non cenſetur rati-
ficare, refert & ſequitur Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ.*
*part.*1 *collect.*164. Sinnone. *de decret. lib.*3. *tit* 9. *inſp.*1.
*num.*5. Ioan. Griuel. *Dolana deciſ.*14. *num.*63. vbi
refert Senatum illum iudicaſſe, reditos annui conſti-
tutionem à minore factam ſine tutoris auctoritate
validam eſſe ex eo quòd maior factus per quin-
quennium

Digitized by Google

quennium annuatim reditum ſoluiſſet, Perez de Lara *dict. cap.22. num.45.* vbi induci ratificationem in cenſu ait quando minor maior factus per quinquennium ſoluerit, & *num.53.* ſubdit non cenſeri ratificatum, licèt maior factus vſus fuerit pretij ſolutione, ante lapſum quinquenoium. Sfort. Odd. *d. tract. quaſt.25. art.4. num.38.* vbi ait quòd taciturnitas per quinqueonium in ſolutione cenſus non ſufficit, niſi ſolutio aliquibus annis facta ſit, nec ante quinquennium ſolutio inducit ratificationem.

24 An etiam per exactionem reditoum minor iam maior factus videatur cenſum ratificare? Negatiuam partem tuentur Rebuff. *ad leges Gallia tit. de in integr. reſtit. art.2. gloſſ. vlt. num.5.* Paul. Montan. *dict. cap.33. num.538.* Sfort. Odd. *dict. quaſt.25. num 60.* vbi aſſignat rationem, quia fructus recipere videtur ne in damno ſit, & ne pars aduerſa re, & pretio fruerétur, & ideo eos in pretij compenſationem recipit, & comprobatur ex traditis ab eodem Sfort. *ibid. num.66.* dum ait minorem non videri approbare contractum emptionis ante lapſum quinquennij ſi factus maior rem emptam detineret, & fructus ex ea perciperet. Contrarium tamen, immo per exactionem reddituum minorem iam maiorem factum videri cenſum ratificare, melius ſuſtinent Bald. *conſ. 34. num.1. lib.2.* Bellon. *conſ.18. num.17.* Tiraq. *de iure conſtituti part.3. limit.30. num 12.* Menoch. *dict. remed.15. recup. num.120. & conſ.439. num.44. verſ. quartò,* Surd. *conſ. 60. num.11. & conſ. 331. num. 4.* Alexand. Trentacinq. *dict. tit. de minorib. reſol. 10. num. 1. verſ. hinc infertur,* Mur. *deciſ. 67. num.12.*

25 *Quaſi ab initio,* &c.] Ergo ratihabitio hæc expreſſa, vel præſumpta trahitur retro ad tempus contractus, vt per Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig.*
26 *comment. lib.4. tit.6. num 65.* Intellige quæ ſit ex diſpoſitione legis, prout in præſenti, quia retrotrahitur ad tempus contractus cùm lex fingere poſſit, ſecus in ratificatione quæ ſit ab homine, qui contractum nullum per eam validare poteſt à tempore ratificationis, cum fingendi facultatem non habeat, Simoncel. *dict. tractat. de decret. lib.3. tit.9. caſu 2. num.18.* Caualcan. *in tract. de tutor. & curator. num.148.* Ioſeph. Ludou. *Lucen. deciſ. 18. num.16. cum ſeqq.* Paul. Montan. *dict. cap.33. num.316.* Surd. *deciſ.245. à princip.*

27 *Cùm autem donationes à minoribus,* &c.] Notatur ad hoc quòd vt donatio facta à minore ſit irretractabilis, requiritur ſpacium decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes, vt per Pariſ. *conſ. 16. num.96. vol. 2.* Calcan. *conſ. 22. col. fin. verſ. ſed licèt non praſcripſerit,* Celſ. *conſ. 117. num. 1.* Alexand. Trentacinq. *d. tit. de minoribus reſol.10. num. 15.* vbi etiam extendit ad donationem ob cauſam.

28 Notatur etiam ad hoc quòd minor non poteſt donare etiam cum auctoritate curatoris, vel decreto iudicis, vt per Rip. *lib.3. reſp. 15. num. 13.* Natta *conſ. 162. num. 17. & conſ. 173. per tot. lib.1.* Roland. *conſ.54. num.19. lib.2.* Roder. Xuar. *alleg.20. num. 7.* Simoncel. *de decret. lib. 1. tit. 2. inſp. 1. numero 1.* Surd. *de aliment. tit.8. priuil.56. num.107.* Menoch. *dict. remed.15. recup. num. 162. & conſ.29. num.14.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput.277. num.2.* Sfort. Odd. *dict. tract. de in integr. reſtitut. part.2. quaſt.55. art.1. num.1.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum feciſti, part. 37.* Gutier. *de tutel. part.2. cap.5. num.57.* D. Barboſ. *in l. ſi ante num.21. ff. ſoluto matrim.* Farin. *in praxi crimin. part.1. quaſt.15. num 57.* Caſtill. *controuerſ. lib.3. cap.2. num.5.* Galganet. *de tutel. lib.3. quaſt. 46. à n. 1. cum ſeqq.*

Excepta propter nuptias donatione.] Ergo donatio propter nuptias per minorem fieri poteſt, de quo D. Barboſ. *in dict. l. ſi ante, num 22. verſ. nec repugnat,* vbi textum ita interpretandum aſſerit vt aliæ donationes non poſſint fieri per minorem etiam cum decreto, quaſi donatio propter nuptias inducat quidem iuſtam donandi cauſam, & debeant interuenire ſolemnitates requiſitæ in alienandis rebus immobilibus minorum, & ad hoc citat Roder. Xuar. *tit. de las arrhas num.63.* Anton. Gom. *l.50. Tauri num. 14.* De donatione, ſeu promiſſione arrharum facta à minore ſine decreto quòd ſit nulla, tradunt Roder. Xuar. *dict. tit. de las arrhas num. 64. cum ſeqq.* Gregor. Lop. *lib.1. verbo en España tit.11. part.4.* Anton. Gom. *vbi ſup.* D. Barboſ. *in dict. l. ſi ante num.23.* Sanch. *de matrim. lib.6. diſp. 38. num.37.* 29

In Gloſ. *Minorum.* Hæc gloſ. citari ſolet ad hoc quòd lex iſta ſolùm habet locum in nullitate ex defectu decreti · vt per Coro. *conſ.207. num.7. lib.3.* Natt. *conſ.297. col.1. in fine, & col.3. in princip. & conſ.162. num.34.* Roland. à Valle *conſ.72. num.16. vol.4.* Mari. Antonin. Maceratenſ. *variar. reſol. lib.2. reſol. 3. num.20.* Steph. Gratian. *d. tom.3. cap.513. num.15.*

Verùm contrariam ſententiam, immo diſpoſitionem huius text. locum habere quando contractus eſt nullus ratione cuiuſlibet nullitatis, vel ex defectu cuiuſcunque ſolemnitatis, meliùs tenent Pariſ. *conſ. 49. num. 58. vol.1.* Beroi. *quaſt.43. num.4. & ſeq.* Grat. *reſp.47. à num.21. lib.1.* Caualcan. *de tutor. & curat. ſub num.146.* Menoch. *dict. remed. 15. recup. num. 143. & 148. & conſ. 13. num. 104.* Simoncel. *de decret. lib. 3. tit. 9. inſp. 2. num. 26.* Paul. Montan. *dict. cap.33. num.556.* Alexand. Trentacinq. *dict. tit. de minorib. reſol.10. num.7. verſ. contrarium,* Griuel. *Dolana deciſ. 24. num.63.* Lodou. Cenci. *de cenſib. part.1. cap.2. quaſt.1. art.2. num.24.*

De Magiſtratibus conueniendis.

Tit. LXXV. & vlt.

ACtio quæ ex hoc tit. competit, eſt vtilis ſubſidiaria, *l. 1. 4. 5.* Datur his, quos ius in tutela, vel cura eſſe voluit, *l. 1. 5.* In prouincia datur, I. contra magiſtratus municipales, id eſt, duumviros, qui tutorem, vel curatorem non idoneum dederunt, vel nominarunt; nec idoneos fideiuſſores acceperunt, *l. 1. 3. 4. 5.* hinc ſumpta eſt hæc rubrica, *de Magiſtratibus conueniendis.* II. contra dictorum magiſtratuum hæredes, *l.2.* Magiſtratui autem ſubſidiaria actione conuento competit aduerſùs minorem, I. Beneficium ordinis. *l. 1.* II. Beneficium diuiſionis, ſi ambo collegæ, qui tutorem, vel curatorem dederunt, ſeu nominârunt, ſoluendo ſint, *l.3.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſemb. De materia tit. Galganet. *in tract. de tutel. lib.1. tit.3. num.7. & lib.2. tit.35.*

L.Si

L. Si Magiſtratus. I.

Imp. ANTONIN. A. *Mutiano.*

MInores in ſubſidium habent regreſſum contra Magiſtratus, qui eis tutores, vel curatores dederunt, & contra fideiuſſores, quos illi de indemnitate receperunt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtrenſ. Bald. Siehard. Sebaſt. Næui. Aloyſ. Leo *fol. 70. verſo.* remiſſiuè Caſal. *in in annot.* & Ximen. *in concord.*

Vide Paul. Montan. *de tutelis cap.* 31. *reg. 7. n. 66.* Galganet. *in ſimili tractat. lib. 2. tit. 35. num. 16.* vbi quòd ex ſolo dolo, & lata culpa defuncti, non ex leui tenetur hæres.

L. In hærede. II.

Imp. ALEXANDER A. *Paterno.*

1 EX lata culpa Magiſtratus tenetur eius hæres, non ex leui. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 13. cap. 10. n. 33.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 32. regul. 7. num. 45.* Galganet. *in ſimili tract. lib. 2 tit. 35. num. 16.*

SVMMARIVM.

1 *Magiſtratus qui ſunt ſoluendo, habent beneficium diuiſionis.*
2 *Iudex & magiſtratus ſi tutores, vel curatores minus idoneos dederunt, ſubſidiaria actione tenentur.*
3 *Iudex ſi fideiuſſores non idoneos accepit, tenetur.*
4 *Iudices ſinguli eiuſdem magiſtratus non tenentur niſi pro parte virili.*

L. Si tu & collega. III.

Imp. GORDIAN. A. *Probiono.*

1 MAgiſtratus, qui ſunt ſoluendo, habent beneficium diuiſionis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Vide de materia Paul. Montan. *de tutel. cap. 32. regul. 7. num. 42.* Galganet. *eodem tractat. lib. 2. tit. 35. num. 3.* vbi quòd ſi iudex & Magiſtratus tutores, vel curatores minus idoneos dederint, ſubſidiaria actio-
3 ne tenentur, & *num. 5.* per hunc textum tenet quòd ſi iudex fideiuſſores non idoneos accepit, tenetur, &
4 *num. 20.* quòd ſinguli iudices eiuſdem Magiſtratus non niſi pro virili parte tenentur.

SVMMARIVM.

1 *contra Magiſtratum agitur in ſubſidium, & numero 2.*
3 *Actio tutelæ datur contra nominatorem tutoris.*
4 *Tutor, vel curator, & eorum fideiuſſores ſi ſoluendo ſint, tutus erit iudex, ſeu magiſtratus.*

L. Aduersùs. IV.

Idem A. Aruntiano.

COntra Magiſtratum agitur in ſubſidium, id eſt, excuſſis tutoribus collegis, & fideiuſſoribus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 13. cap. 10. n. 31. verſ. conuenitur,* Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 26. num. 41.* 2
vbi per hunc textum tenet quòd datur actio tutelæ 3
contra nominatorem tutoris, ſed eſt priùs experienda contra tutorem, contutorem, & eorum fideiuſſores, & *tit. 35. num. 11.* ait quòd ſi tutor, vel curator, 4
& eorum fideiuſſores ſoluendo ſint, tutus erit iudex, ſeu magiſtratus.

L. In Magiſtratus. V.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Eugeniæ.*

ADuersùs Magiſtratum vtilis in ſubſidium pupilli competit actio, ſi nec tutor, nec fideiuſſor qui fideiuſſit rem pupilli ſaluam fore, fuerit ſoluendo. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 13. cap. 10. n. 31.* vbi citato hoc textu ait quòd conuenitur Magiſtratus, vt nominator tutoris, vel curatoris minus idonei, poſtquam bona nominati, & fideiuſſorum eius, nec non collegarum, ad quos periculum adminiſtrationis ſpectat, excuſſa fuerint, nec per ea indemnitati minoris ſatisfactum eſt. Paul. Montan. *de tutel. cap. 32. regul. 7. num. 63. cum ſeqq.* 2

SVMMARIVM.

1 *Notarius qui inuentarium ſcripſit, ſi minorem æſtimationem rerum fecerit, & ſecundùm illam fideiuſſorem recepit, tenetur minori per actionem in factum, nec vitiatur ex hoc tutoris datio.*
2 *Fideiuſſor tutoris tutelaq́; qualis ſit, & num. 5.*
3 *Tutor vendens rem minoris viliori pretio, præcedente iudicis æſtimatione, an & qualiter excuſandus, cum num. 4.*
6 *Notarius conficiens inſtrumentum imperfectum, partibus ad intereſſe obligatur, illúdque contrahentibus reſarcire tenetur.*
7 *Notarius doloſus tenetur ad damna & intereſſe, & probato illius dolo, ſtatur de omnibus damnis & intereſſe iuramento partium.*

L. Cùm ſit. VI. & vlt.

Imp. ZENO A. *Æliano P.P.*

SI Notarius, qui inuentarium ſcripſit, minorem æſtimationem rerum fecerit, & ſecundùm illam fideiuſſorem recepit, tenetur minori per actionem in factum, nec ex hoc vitiatur datio curatoris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.* 1

De materia text. vide Roderic. Xuar. *de los emplazamientos,* id eſt, de comperendinationibus, §. *nunc* 2

FFf oppor

opportunè, *num.* 14. *&* 15. vbi quòd fideiuſſor tutoris debet eſſe locuples, & idoneus ſecundùm quantitatem inuentarij, Hippol. *ad rubr. de fideiuſſorib. n.* 345. quem refert Azeued. *l.* 13. *num.* 7. *tit.* 9. *lib.* 2. *nouæ Re-*
3 *copil.* vbi per hunc textum tenet quòd iudices recipientes malos fideiuſſores, qui ex officio tenentur
4 bonos recipere, obligantur ad intereſſe partis, vel Reipubl. quando pars aliqua, vel Reſp. ex hoc lædetetur. Roman. *ſingul.* 79. *incip. Excuſatur tutor*, quem citat Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 6. *num.* 10. vbi quòd ſi tutor vendidit rem minoris pretio viliori præcedente iudicis æſtimatione, excuſatur; ſed id cum Bart. *in præſenti num.* 4. intelligit niſi manifeſtum ſit illam æſtimationem eſſe iniuſtam, & de hoc eſſet fama publica inter vicinos. Montan *de tutel. cap.* 32. *reg.* 7. *num.* 56.

5 Notatur ad hoc quòd fideiuſſor tutelæ debet eſſe locuples ſecundùm quantitatem inuentarij, vt per Gaſp. Baëç. *de decima tutor. cap.* 2. *num.* 73. Gutier. *de tutelis*, *part.* 1. *cap.* 12. *num.* 22. qui etiam tenent non vitiari tutelam, etiamſi fideiuſſor non ſit idoneus.

Sed ſuper negligentia, vel dolo ſcribæ, &c.] Notatur 6
ad hoc quòd Notarius conficiens inſtrumentum imperfectum, partibus ad intereſſe obligatur, illúdque contrahentibus reſarcire tenetur, vt per Menes *in l.* 4. *num.* 13. *C. de diuerſ. reſcript.* Rebuff *tom.* 1. *ad leges Galliæ, tit. de litteris oblig. art.* 4. *gloſſ.* 4. *n.* 4. *&* 5. Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.* 5. *num.* 4. *& cap.* 34. *n.* 47. Menoch. *conſ.* 17. *n.* 3. Ratio eſt, quoniam Notarius qui omiſit neceſſarias ſolemnitates, eſt in dolo, Alciat. *de præſumpt. regul.* 1. *præſumpt.* 13. *n.* 13. Cald. Pereira *d. cap.* 34. *num.* 4? *verſ. ratio eſt.*

Notatur etiam ad hoc quòd Notarius doloſos te- 7
netur ad damna & intereſſe, probato illius dolo, de omnibus damnis & intereſſe ſtatur iuramento partis, vt per Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa* 44. *n.* 28. Maſcard. *de probat. concl.* 934. aliàs 935. *num.* 13.

F I N I S.

INDEX

INDEX VI.

RERVM, ET VERBORVM NOTABILIVM.

Primus numerus paginam, alter columnam ſignat; tertius eſt marginalis.

A

A *Dictio ſeparationem denotat.* 365.2.5

A B

Abeſſe *quod ſolet, & poteſt, non probat id eſſe.* 56.1.2

Ablatiuus *abſolutus an importet conditionem.* 527.2.14

Abſens *ob iuramentum datum, ad iudicem accedet ob illius præſtationem.* 7.1.17

Abſens ob ſolam ſcientiam videtur conſentire in ſibi fauorabilibus. 10.2.7

Abſens condemnatus, magis videtur condemnatus ob contumaciam, quàm propter malam cauſam, niſi de delicto conſtaret ex actis cauſæ. 578.1.5

Abſentes poſſunt contrahere per nuntium & epiſtolam. 257.2.1,2

Abſtentio hæreditatis quomodo probetur. 39.1.4

A C

Acceſſorium *non ſequitur ſuum principale vbi in acceſſorio non eſt eadem ratio.* 602.1.8

Accipientem *à libero, non implentem cauſam, teneri condictione.* 24.1.1

Accreſcentia *fundo per alluuionem pertinere ad emptorem reuendentem, niſi venditio ſit conditionalis conditione ſuſpenſiua.* 275.2.66

Accuſatorum *articuli accuſationis, per teſtes idoneos probandi.* 64.1.1

ſeruos per acceptam rerum traditionem dominis Acquitere. 104.2.3

vtcunque Acquiſita vxori, non auferri ab ea propter delictum mariti, & ſic ipſum delinquendo non poſſe illa alienare, imò ipſius vxoris remanere. 469.1.16

diſtingue vt ibid.17

ACQVISITIO *per quas perſonas fiat.* 104.1

mihi quæritur Actio *ex mutuo, & non danti, ſi mandante me quis nomine meo pecuniam ſuam mutuet.* 13.1.2.

Actio mutui repetendi eſt perſonalis, ac proinde contra ſolum debitorem, cui datum eſt, competit. 14.1.3

Actio criminalis & ciuilis inſimul inſtitui poteſt coram eodem iudice. 26.2.3

Actio perſonalis non datur contra tertium, ſed perſonam ſequitur obligatam. 33.1.2

Actio & obligatio regulariter tranſit ad hæredes tam actiuè, quàm paſſiuè. 44.2.4

Actio de dote contra hæredes, non contra mariti debitores dirigenda. 46.1.1

Actio pro parte hæreditaria, pro qua creditor debitori ſucceſſit, confunditur, niſi hæres compenſandi animo ſi inſtitutus. 46.2.1.2

Actio perſonalis cur hic dicta. 47.1.8

Actio pignoratitia ſoluto debito locum habet. 97.1.1

Actio inſtitoria vt quis teneatur, opus eſt mutuum, ſiue contractus ſit pro vtilitate præponentis, & in cauſam negotiationis, cui eſt præpoſitus, & pro ea ſe accipere exprimat, quòd non fuerit mutuata maior quantitas pecuniæ, quam eſſet neceſſarium. 98.2.7

præponentes vt tacitè obligarentur ex mutuo, accedere debent, cauſa veritas, propoſitionis & cauſa ſcientia, & credulitas, congrua quantitas, & in loco, vbi vigebat cauſa neceſſitatis, celebratio contractus. ibid.8

Actio inſtitoria vtilis datur contra dominum ex contractu facto cum procuratore ſpeciali. 99.1.2

Actio de in rem verſo locum habet in quocunque contrahente, etiam cum negotiorum geſtore, & datur contra dominum, in cuius vtilitatem verſum eſt. 102.2.3

Actio depoſiti, vt perſonalis, competit contra depoſitarium, & eius hæredes, non contra ſingularem eius debitorem. 169.2.1

Actio in rem depoſito obijci non poteſt. 171.2.18

Actio ex mutuo mihi quæritur, & non danti, ſi mandante me quis nomine meo pecuniam ſuam mutuet. 174.1.5

ACTIO *pro ſocio.* 182.1

Actio pro ſocio intentatur ſocietate finita, quando agitur pro habenda vtili ratione lucri & damni inter ſocios diuidendi. 185.1.6

Actio tam realis, quàm perſonalis vendi poteſt. 199.2.1

Actio hypothecaria non ceditur ſine perſonali, cùm illa eius ſit acceſſoria. ibid.4

Actio iniuriarum non ceditur. ibid.5

non tranſmittitur ad hæredem ante litis conteſtationem. ibid.7

Actio quæ oritur ex permutatione, quæ in ſpecie accipitur, eſt bonæ fidei. 208.1.3

Actio venditi non competit ad contractum reſcindendum, niſi occaſio reſcindendi emergat ex conuentione. 248.1.1

Actio quanti minoris hoc caſu quanti æſtimata. ibid.2.5,6,7,8

Actio ex vendito, & præſcriptis verbis ad eandem rem quare competat, cùm appareat eſſe compatibiles. 274.2.59

Index Rerum,

Actio ſi ſit perpetua actione redhibitoria, an duret 30. annis. 290.2.7
currere hoc tempus à die ex quo emptor ſciuit, vitium, ſeu morbum rei emptæ, vel ſapinè ignorauit. ibid.8
iſtas actiones etiam cum mala fide præſcribi poſſe. ibid.9. *Limita*
I. niſi venditor agat contra emptorem actione ex empto ante lapſum ſex menſium ad pretium, & emptor excipiat de vitio rei. ibid.10
II. has leges non procedere in foro conſcientiæ. ibid.11
III. in venditionibus conditionalibus. 291.1.12
Actio præſcriptis verbis ex incerto contractu naſcitur. 310.1.1
re tradita vt impleantur conuenta, eadem Actio competit. ibid.2
Actio de dote præſcribitur ſpatio triginta annorum à die, quo agi potuis ſoluto matrimonio, vel viro vergente ad inopiam. 432.2.15
Amplia quod in dote, & in rebus dotalibus ſuprà reſoluimus circa earum præſcriptionem, locum habere in donatione propter nuptias, & in arrhis. 433.1.16
Limita in bonis paraphernalibus, quæ præter dotem paraphernalibus. ibid.17
ACTIO *rei vxoriæ.* 437.1
Actio ex ſtipulata pro dote eſt bonæ fidei. 439.2.12
Actio rei vxoriæ eſt ſublata, tamen quod erat vtile in ea, tranſfuſum eſt in actionem ex ſtipulatu. ibid.13
Actio ex ſtipulata pro dote tranſit ad ſucceſſores. 440.1.19
ACTIO *rerum amotarum.* 489.2
Actio rerum amotarum non competit niſi ſoluto matrimonio, ſed eo conſtante competit in factum. 490.1.1
Actio furti viro conceditur aduerſus vxorem, non è contra. ibid.2
Actio rerum amotarum datur contra hæredes, quatenus ad eos peruenit. ibid.1.2
amouentis hæres non tenetur iurare. ibid.2
Actio tutelæ non competit pupillis, nec minoribus ſine curatore contra ſuos tutores, ſecus eiuſdem pupilli hæredibus. 534.1.2
Actio protutela in eam datur, qui ſe pro tutore geſſit, vel pro curatore, cùm tamen non eſſet tutor, vel curtor. 556.2.4
Actio tutelæ tam hæredibus, quàm etiam contra ſucceſſores competit. 566.2.1,2
Actio tutelæ extinguitur pro illa parte, ad quam pupillus ſuccedit tutori, & non in pluri, & erogata à tutore bona fide, poſſunt per cohæredem pupillo compenſari, vel contrario iudicio repeti. 578.1.1
Actio mandati, vide Mandatum.
per venditionem actionis realis & perſonalis, transfertur vtilis actio. 199.2.2
Actionis venditio, ſeu nominis debitoris fit etiam ignorante & inuito eo, contra quem competit actio. 198.1.4
Actioni iuratæ ſatisfacere debent hæredes. 54.1.1
Actio in rem an cedi poſſit, remiſſiuè. 199.2.6
Actio tutelæ non præſcribitur longo tempore. 565.1.1,2
Actionem perſonalem non ſequi debitorem pignoris, & iura non mandari inuito. 14.1.1
Actionem cedere aliud eſt, & mandare aliud. 30.2.5
ex pacto legis commiſſoriæ & addictionis in diem inito per procuratorem nullam aquiri Actionem domino. 104.2.2
per procuratorem non acquiri abſenti Actionem perſonalem ſine ceſſione. ibid.5
Actionem vtilem contra depoſitarium non dari creditori, ſi ad illius fauorem fecit depoſitum, niſi in depoſito iudiciali facto de mandato iudicis, & per eum electo. 1582.2.49
debitore inuito, & ignorante poteſt quis Actionem cedere. 197.2.1,2
Actionem cedere, ſeu vendere poteſt, quam quis habet contra alium, modò debitor, contra quem ceditur actio, ſit ſciens, modò ignorans, & modò debitum ſit purum, modò in diem, vel ſub conditione. 198.1.3
ad Actionem conſequendam non ſufficit oblatio, ſed conſignatio, & depoſitio. 279.2.3
Actionem de præſcriptis verbis dari pro permutatione. 306.2.1
Actione hypothecariâ venditâ dici quoque vendi actionem rei vendicationis. 32.1.1,3
Actione hypothecariâ contra debitores inſtitutâ, adhuc locum eſſe perſonalibus actionibus contra eoſdem pro reſiduo. 32.2.1,2
Actione inſtitoria conueniri mulieret. 99.1.1
in Actione de dote maritus condemnatur in quantum facere poteſt, & rerum mobilium, & iurium reſtitutio debet fieri intra annum, rerum verò immobilium incontinenti: & vſuræ debentur à tempore moræ, fructus verò tempore ſoluti matrimonij. 441.1.31
Actiones actiuas & paſſiuas dari aduersùs hæredes ſecundùm hæreditarias portiones, non autem ſecundùm portiones prælegatas. 8.2.3
intellige vt ibi.
Actiones obligationéſque debitoris creditorem inuitum in ſolutum recipere minimè teneri. 14.1.2
Actiones directas Procuratori in rem ſuam mandatas mortuo mandatore abſque hærede, iuris artificio in vtiles conuerti. 30.1.2
Actiones vtiles in contractu innominato ſine ceſſione non tranſeunt, neque competunt. ibid.3
Actiones directæ transferri non poſſunt per ceſſionem cùm oſſibus cenſeantur ineſſe. ibid.2.6
Actiones perſonales ceſſa hypotheca, ius ſimul transferunt cum actione hypothecaria. 31.2.1,2
ACTIONES *initium ſumere ab hærede, & contra hæredes.* 33.2
ACTIONES *hæreditariæ.* 44.2
Actiones perſonales inter hæredes paſſiuè diuidi pro portionibus hæreditarijs, reales paſſiuè ſequi poſſeſſorem. 45.1.1,2
& ſi quis ex hæredibus efficiatur non ſoluendo, reliqui eius portione minimè grauantur, nec creditori contra ipſos dabitur actio. 44.2.3
datur tamen actio hypothecaria contra hæredem poſſidentem pignus, vel hypothecam. ibid.4
Actiones ex delicto poſt litem conteſtatam tranſeunt ad hæredes; ante verò litem conteſtatam non, niſi cum commodo deuento ad hæredes. 47.2.1,2
declara, vt 48.1.3,4,5,6,7,8
Actiones reales, & perſonales in quibus differant. 104.2.8
Actiones paſſiuas nulla ratione transferri poſſe. 197.2.3
omnes Actiones tam reales, quàm perſonales per ceſſionem transferri poſſe. 199.2.3
ACTIONES *empti, & venditi.* 242.2
Actiones ex empto, quæ pro prædio herbas peſtiferas producente, & alijs rebus ſoli pro tigno & libris vitioſis, & aliis rebus, pro quibus datur actio, quæ non facilè corrumpuntur, perpetuas eſſe, facta diſtinctione ſcientiæ, vel ignorantiæ. 290.1.5
hoc caſu competere actionem de dolo. ibid.6
de Actionibus tutelæ & curæ directis, & vtilibus, ciuilibus, & prætorijs, remiſſiuè. 165.2.3
ACTOR *ſi ab initio noluit deferre iuramentum, ſed onus probandi*

Digitized by Google

probandi aſſumpſit, & non probauit, tunc reus abſolui debet, & non cogitur iurare. 6.1.4
Actor antequam agit contra tertium poſſeſſorem, excuſſionem faciat in bonis ipſius debitoris principalis, & minus idoneis repertis, & tunc contra tertium poſſeſſorem aget. 33.2.2
Actor ſicut tenetur probare ſuam intentionem; ita reus ſuam exceptionem. 51.2.1
Actor vbi plenè probauit ſuam intentionem, & reus ſuam exceptionem nec clarè, nec concludenter probauerit, actor obtinet, reúſque ſuccumbit. 61.1.6
Actor etſi nihil petat, poteſt reus exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere. 129.2.6
ACTOR *à tutore, ſeu curatore dandus.* 581.2
Actoris dolus emptori bonæ fidei actionem contra venditorem non adimit. 241.2.1
Actoris ordinatio ſit à tutore, vel curatore eius periculo, cùm per ſe gerere non poſſit, iudiciali auctoritate permittente. 581.2.3
Actori incumbit probatio, non reo. 54.2.1,2
Actori aſſerenti incumbit probatio. 63.1.1
Actore nihil probante, reo defertur iuramentum, ſi iudex approbat illius delationem. 7.1.12
Actore non probante reus abſoluitur. 63.1.2
Actores & procuratores criminalium proceſſuum ſcienter negligentes criminum delationem, & accuſationem, metalli pœnam metuant. 372.1.3
Actus *noſtri non ſe extendunt vltra quàm geruntur.* 36.1.8
Actus voluntarius non obligat agentem vltra quàm geratur. ibid.9
Actus factus nomine alterius adſcribitur, cuius nomine factus eſt. 102.2.8
Actus voluntarius non obligat agentem vltra quàm geratur. 149.2.9
Actus in dubio non eſt iudicandus vſurarius. 152.1.8
Actus clandeſtinus quis. 229.2.9
Actus clandeſtinè factus præſumitur, quando fit in loco ſecreto, vel celatè detinetur, itavt non poſſit venire in notitiam eorum, quorum intereſt, etſi teſtes ſint adhibiti. ibid.10
Actus in dubio nomine proprio geſtus cenſetur, non alieno. 464.2.4
Limita vt ibid.5
& declara vt ibid.6
Actus dationis tutelæ an ſit iuriſdictionis voluntariæ, vel potius contentioſæ remiſſiuè. 518.2.11
Actus geſtus nulliter cum Eccleſia & minore valet, ſi minor velit. 565.1.3
Limita vt ibid.4
Actum ſcripto præualet. 90.1.2
ob Actum nullum non incurri pœnam, quam quis incurreret, ſi actus contra legem eſſet validus. 186.1.3
contrarium. ibid.2.4
diſtinguitur inter pœnam ipſo iure incurrendam, & illam quam iudex infligere, & exequi debet. ibid.5
& inter legem imponentem pœnam facienti actum, qui nequaquam validus eſſe poteſt; & in alienante emphyteuſim ſine conſenſu domini, quem ſatis conſtat actum facere nullum, & nihilominus incidit in pœnam caducitatis. ibid.6,7
Actum nullum confirmans an & quando videatur de nouo facere. 464.2.3
per vnum Actum contrarium quis non perdit in alijs priuilegium habens effectum reiterabilem, & ſucceſſiuum. 584.1.2.

A D

Addictio *quædam olim voluntaria, qua debitores in voluntariam ſeruitutem addici ſe patiebantur, donec creditoribus ſuis ſatisfeciſſent, remiſſiuè.* 33.1.3
Additamentum *eiuſdem eſt naturæ, cuius & principale.* 415.2.4
Adminiſtrata *poſt finitam tutelam prioribus connexa veniunt in actione tutelæ.* 566.2.1,3
in connexis tutor & curator perſeuerare tenentur ante tranſlationem adminiſtrationis in alium, non verò poſt. ibid.4,5
ADMINISTRATIO *tutorum, vel curatorum, & pecuniæ pupillaris fœneranda, vel deponenda.* 513.1
Adminiſtratio ſi eſt diuiſa à teſtatore, vel à iudice, periculum vnius non ſpectat ad alium. 546.1.1,2
Adminiſtratio quando eſt diuiſa à teſtatore, vel iudice, non debet vnus conueniri pro rebus ad adminiſtrationem alterius ſpectantibus. 549.2.1,2
Adminiſtrationem habens liberam, alienare poteſt res domini, & in primis peculiares. 103.1.1
Adminiſtrator *Principis, Reipubl. ſeu fiſci, an præſumatur dotalis, & acquiſiuiſſe de bonis adminiſtratis, an verò de ſuis propriis, remiſſiuè.* 566.2.11
Adoptare *prohibetur pater liberos ſuos naturales.* 502.1.2
Adoptiui, *vel reſcripto Principis legitimati ſunt ſoboles ciuiles.* 503.1.5
Adulterium *cum vxore aliena, & inceſtus tam cum conſanguinea, quàm cum affine, ſunt damnati.* 477.2.4
propter Adulterium inter coniuges hodie fit ſeparatio thori. 478.2.8
thori ſeparatio quando concedatur propter notorium, ſeu occultum coniugis adulterium, & quando adulterium dicatur notorium, vel occultum. 479.1.9
Adulterium vnius coniugis an & quando compenſetur cum adulterio alterius, remiſſiuè. ibid.10
thori ſeparationem concedi non ſolùm propter fornicationem carnalem, ſed etiam propter ſpiritualem, hoc eſt, propter hæreſim, & idololatriam. 479.1.11
concedi etiam propter mariti ſodomiticum vitium. ibid.12
propter Adulterium vxor non ſolùm amittit dotem, ſed etiam donationem propter nuptias, ſeu lucrum dotis ex pacto proueniens. 482.1.24
& bona paraphernalia. ibid.25
Adulta *agit contra curatores in ea dotanda negligentes, ut dotem ſibi conſtituant.* 534.2.1
Adultus *carens curatore alienando rem ſine decreto poſſet transferre poſſeſſionem; pupillus verò ſine tutoris auctoritate, vel adultus habens curatorem ſine curatoris auctoritate non poſſet alienando, vel contrahendo transferre in alium poſſeſſionem ciuilem, nec naturalem.* 608.2.4
decretum non interueniſſe probatur ſi in contractu recenter celebrato nulla de ipſo facta ſit mentio. ibid.5
volens cum Adulto litigare, debet ipſum admonere, & ipſe adultus poteſt petere curatorem ſibi dari. 515.1.1,2
ſi minores in lite moniti noluerint eligere curatores, eis inuitis dantur. ibid.2
Adulti etiam inuiti curatorem ad litem, ſeu ad lites recipiunt. 524.1.3
Aduocatus *pro ſalario, inconſulto iudice, occupans res clientis, poſſeſſionem reſtituit, & ius promiſſione partis acquiſitum cum officio amittit.* 15.2.4
per Aduocatum niſi ſteterit, non reddi ſalarium. 25.1.1,2
Aduocatis ſalarium debetur ſi ante tempus decedant, cùm per illos non ſteterit quominus patrocinium præſtarent. 25.1.3
Aduocatos omnia noſſe mala. 281.1.14

A E

ÆDILITIÆ *actiones.* 288.1
Æs alienum ſi eſt tantum quod ex tota hæreditate, neque

ex tertio bonorum ſolui poteſt, tunc etiam legata pro rata extenuabuntur. 9.1.6
Æs alienum quando dicatur vrgere, arbitrio iudicis relinquitur. 603.2.3
Æris alieni onus ſpectare ad heredem, & ad legatarios certa partis hereditatis pro rata ſuæ partis. 9.1.5
Æſtimatio facienda eſt ſecundum rei qualitatem. 228.2.1
Æſtimatio poteſt probari per peritos aſſumptos à iudice. 398.1.21
Æſtimatio iure facta in dubio emptionem facit. 414.2.8
Æſtimatio quando facit emptionem, mulier tenetur ex empto ad rem, & maritus ſoluto matrimonio tenetur ad æſtimationem, & interim periculum, & augmentum ſpectant ad maritum. 416.2.1,2
quæcunque Æſtimatio in dubio præſumitur facta eo modo, & ad illum effectum vt operetur emptionem & venditionem. 422.2.4
Limita vt ibid.5
poſt Æſtimationem periculum & deterioratio rerum dotalium pertinet ad maritum. 416.2.5
in Æſtimatione & valore alicuius rei mobilis vbi dubium vertitur, committendum id officialibus, & perſonis, quæ veroſimiliter de eo poſſunt cognoſcere. 399.1.25
Æſtimatores bonorum vbi non fuerint deputati de publico, debent nominari à partibus. ibid.26
Æſtimum, ſeu cataſtrum non probat dominium, aut poſſeſſionem aduerſus eum, qui non conſentit. 248.1.3
niſi conſentiens ſit deſcriptus in eo, & ſolutiones per deſcriptos in eo factæ ſint. ibid.4
Ætas debitoris non infringit ius creditoris. 46.1
Ætas probatur multipliciter. 55.1.4
Ætas probanda per eum, qui fundat in ea. ibid.2.5
Ætas requiſita ad matrimonium validè ineundum, eſt pubertas. 369.2.7
Ætas an, quando & quomodo probetur per inſtrumentum tutelæ, ſeu curæ. 581.1.6
Ætatis legitimæ appellatione comprehenditur ætas naturalis & vera, non ficta. 534.1.3
Ætatis legitimæ defectus in iudicijs, & rerum ſuarum adminiſtratione non ſuppletur ex numero liberorum. 535.1.1
Ætatis legitimæ appellatione venit ætas naturalis & vera, id eſt, 25. annorum, non ficta, quæ beneficio Principis eſt, id eſt, diſpenſata. 550.2.3
Ætatis obtinenti veniam à Principe currit quadriennium ad petendam reſtitutionem eorum, quæ antea geſſit, à tempore veniæ, &, ſi impetrauerit veniam in vigeſimo anno, habebit quinquennium. 611.2.11
Ætatem allegănti incumbit onus probandi. 54.2.1,2
cur. ibid.3

A F

Afflictæ perſonæ expenſarum detrimento non prægrauandæ. 369.2.2

A G

Agens rei vendicatione dominium probabit. 52.1.1
quid ſi probauerit ſemiplenè. ibid.5
Agens ad reſtitutionem poſſeſſionis violenter, vel clam occupatæ, non poteſt repelli per criminis exceptionem, per quam reſtitutio non impeditur, vel retardatur. 462.2.5
ſiue objiciatur crimen via accuſationis, ſiue acquiſitionis. 463.1.6
ſiue loquamur de iure ciuili, ſiue de iure Canonico. ibid.7
limita vt ibid.8
Agenti condictione ex mutuo an, & quando poſſit obijci exceptio de dominio tertij, remiſſiuè. 11.2.3
Agentem ex mutuo de neceſſitate non probare originem dominij. ibid.2
Agi debere contra tutorem, non contra eum, qui indemnitatem promiſit. 565.2.5,2
non Agitur ex promiſſione alicuius annui, vel menſtrui facta coniugi, licèt non detur repetitio ſoluti. 463.2.1

A L

diſpoſitio reſtringens facultatem Alienandi eſt odioſa. 195.1.18
Alienandi verbum includit heredis inſtitutionem quando de ea ſit mentio permiſſiuè. 400.1.7
an ſufficiat hypotheca generalis, vel ſpecialis ſimul requirantur de non Alienando. 263.1.31,32
pactum de non Alienando non impedit dominij translationem in tertium, in quem res alienari prohibita fuit tranſlata titulo venditionis, vel alio legitimo. 264.1.36
Alienans bona ſua in fraudem collectarum, illis priuari debet. 229.2.12
Alienans bona in fraudem fiſci, non obſtante alienatione ad tributorum ſolutionem per capturam perſonæ compellendus eſt. ibid.13
non Alienantur immobilia ſine decreto ex cauſa ſponſalitiæ largitatis. 601.1.1
Alienare prohibitus non poteſt alienare dominium directum. 261.1.8
eodem modo vtile dominium non poteſt transferri in alium ab eo, qui alienationem facere eſt prohibitus. ibid.9
Alienare prohibitus etſi non poſſit vſumfructum conſtituere, poterit tamen pro tempore iuris ſuccedere, & vendere fructuum commoditatem, & perceptionem. 261.1.12
Alienare prohibitus, cenſetur etiam prohibitus hypothecare, vel pignorare. ibid.14
ſiue pignoratio fiat pro magno, ſiue pro modico pretio. 262.1.15
Limita
I. in prohibitione pœnali. ibid.16
II. quando teſtator obligaſſet fundum creditori, & poſtea teſtamento prohibeat illius alienationem. ibid.17
III. in generali hypotheca, & bonorum obligatione. ibid.18.
Quod tamen reſtringitur
I. quando prohibitus non habebat alia bona, niſi prohibita alienari. ibid.19
II. quando verba eſſent vniuerſalia. ibid.20
Alienationis appellatione omnis actus continetur, per quem transfertur dominium. 262.2.21
Dominij tranſlatio impeditur
I. quando conuenitur in pacto, quòd nullo modo poſſit res alienari. 262.2.22
II. quando prohibetur res alienari ex diſpoſitione contrahentium, quæ tamen ex iuris communis diſpoſitione alienari non poterat. ibid.23
III. in omnibus caſibus, in quibus dominium ex ſolo pacto transfertur abſque traditione. ibid.24
IV. ſi dictum fuerit, Vendo, vel dono hoc pacto, vt liceat alienare, & ſi ad aliquem actum alienationis perueneris, tunc dominium ad me reuertatur, & in eum caſum ex nunc conſtituo te poſſidere meo nomine. 263.1.25
vel ſi poſt pactum appoſitum de non alienando, dictum fuerit, vt in caſu, quo emptor ad aliquem actum alienationis deuenerit, liceat venditori ingredi poſſeſſionem illius rei propria auctoritate. ibid.26

vel

vel quod eo, caſu, quo deuentum fuerit ad aliquem actum alienationis, res ſit inempta, vel venditio habeatur pro non facta. ibid. 27
V. ſi ſimul cum pacto de non alienando iuramentum interueniat. ibid. 28
contrarium. ibid. 29
VI. ſi ille, qui prohibuit rem alienare, reſeruat ſibi aliquod ius in eo. ibid. 30
qui non poteſt Alienare, nec alienationi conſentire poteſt. 435. 1. 7
Alienare prædia ſine decreto, nequit pater curator filij etiam emancipati. 596. 2. 1, 2
non procedit in patre legitimo adminiſtratore ſui filijfam. 397. 1. 3
quando prohibitio cum legis prohibitione directi domini concurrit, res non poteſt, etiam in caſu, prima ſtante prohibitione, permiſſo alienari. 264. 1. 38
Alienari prohibita non poſſunt infeudari, neque concedi in emphyteuſim, niſi eſſent ſolita in feudum, vel emphyteuſim dari 269. 1. 10
fundus dotalis, licèt aſtimatus, Alienari non poteſt vbi electio eſt reſeruata mulieri. 491. 2. 1, 2
fundus dotalis regulariter Alienari nequit. ibid. 3
Amplia
I. quod fundus dotalis non ſolùm alienari, ſed nec ad longum tempus colonis irreuocabiliter concedi minimè poſſit. ibid. 4
II. Etiam conſentiente vxore fundum dotalem hodie per maritum non poſſe alienari. ibid. 5
licèt mulier tranſacto biennio à die primæ alienationis iterum comprobaret. ibid. 6
III. Neque ipſam mulierem viro conſentiente fundum dotalem alienare poſſe. ibid. 7
IV. Adeò inualidam eſſe alienationem rerum dotalium, quòd poſſit maritus etiam conſtante matrimonio res per ſe alienatas ab emptore vendicare, ſeu recuperare. ibid. 8
quamuis iurauerit non contrauenire à ſe factæ alienationi. ibid. 9
V. Maritum ſuper re dotali non poſſe tranſigere, niſi retinendo ad exemplum temporis, & curatoris, & aliorum huiuſmodi adminiſtratorem. 492. 1. 10
Limita
I. In rebus æſtimatis in dotem datis ea aſtimatione, quæ faciat emptionem. ibid. 11
II. Niſi res data in dotem non aſtimata ſint ex his, quæ in genere ſuo functionem recipiunt, id eſt, quæ in pondere, numero, vel menſura conſiſtunt. ibid. 12
III. Si mulier conſentiat alienationi animo decipiendi emptorem. ibid. 13
IV. Si alienatio fiat de conſenſu vtriuſque coniugis, & vxori vtilis ſit. ibid. 14
V. Si fiat ex cauſa neceſſaria. ibid. 15
VI. Quando vxor neque dolo, neque metu inducta iuramento confirmauit eam alienationem. ibidem 16
Alienari nullo titulo poſſunt immobilia minorum ſine decreto, ideo tradita vindicantur, redditis tamen quæ acceperunt. 597. 2. 1, 2
nec etiam adulti minores 25. annorum curatoribus carentes poſſunt prædicta bona ſine decreto alienare. ibid. 3
nec tranſigi poteſt ſuper rebus immobilibus minoris, ſine decreto. ibid. 4
niſi res minoris melior fiat, & dando alteri parti pretium per viam tranſactionis, remaneat cum re, ſuper qua lis agitur. ibid. 5
Alienari poſſunt bona immobilia ex cauſa dotis. 601. 1. 2
requiritur tamen ad validitatem huius dationis auctoritas curatoris. ibid. 3
procedit in donatione propter nuptias, quæ in omnibus doti æquiparatur. ibid. 4
Alienari licitè poteſt res minoris ſterilis, & infructuoſa, & quæ magis incommodum, quàm commodum illi affert. 604. 2. 12
Alienari poſſunt bona ſtabilia, quando ſumus & vſuræ ſuperant fructus bonorum hæreditariorum. ibid. 13
Alienari ſine decreto poſſunt immobilia pupilli ex voluntate patris. 606. 1. 1. 2, 5, 7
Alienari poſſunt ſine decreto veſtes detritæ, & animalia ſuperuacua. 607. 1. 1, 2
vnde veſtes pretioſæ, aut grex ouium, caprarum, vel boum non poſſunt vendi, niſi concurrant ſolemnitates. ibid. 3
Alienata immobilia ſine decreto iudicis, poſſunt cum fructibus vendicari, ſed pretium in vtilitatem minoris verſum cum vſuris debet reſtitui, & ſumptus meliorationis. 605. 1. 1
immobilia ſi ſunt Alienata ſine decreto titulo oneroſo ab ipſo minore, vel ab eius adminiſtratore eo ſciente, & patiente, & factus maior taceat per quinquennium, inducitur quædam tacita ratihabitio, contra quam venire non poteſt. 610. 2
ſi autem alienata titulo lucratiuo, requiritur taciturnitas longi temporis; ad reuocationem autem admittitur etiam hæres, &c. ibid. 2
Textus hic locum habet.
I. Quando minor auctoritate tutoris, vel curatoris vendit. ibid. 3
II. Quando tutor vendit præſente & volente minore. ibid. 4
III. Quando minor ſine tutore, vel curatore conſtitutus vendit, nec ætatis impetrauit veniam. ibid. 5
IV. Quando minor ſine tutore, vel curatore alienauit, & ætatis veniam impetrauit. ibid. 6
Limita diſpoſitionem huius text. locum non habere,
I. Quando tutor ſolus, vel curator rem minoris non vt minoris, ſed vt propriam alienauerit. ibidem 7
II. Quando tutor, vel curator contraheret cum ipſo minore. ibid. 8
III. Quando minor habens curatorem ſine eo contraheret. ibid. 9
IV. Quando contractus laborat vitio nullitatis, & læſionis. ibid. 611. 1. 10
V. Quando minor maior factus ignorauit nullitatem contractus. ibid. 11
extenditur ad minorem dubitantem quomodo fuerit celebratus contractus. ibid. 12
VI. Si minor non fuerit præſens alienationi, & ignorauit contractum. ibid. 13
VII. Si contractus ſit ſimulatus, & pigneratus. ibidem 14
VIII. Si in contractu dolus, aut metus interfuit ibid. 15
in dolo eſſe qui emit à minore, non ſeruatis iuris ſolemnitatibus. ibid. 16
& in dolo præſumpto non militare diſpoſitionem huius l. neque cenſeri factam aliquam ratificationem. ibid. 17.
IX. Si minor intra quinquennium in contractibus oneroſis, ſiue decennium in lucratiuis, declaret ſe nolle habere ratum dictum contractum, licèt extraiudicialiter diceret emptori, vel donatario. ibid. 18
X. Non procedere de iure Canonico, quo attento

non habet locum diſpoſitio huius l. propter malam fidem illum, qui ſcit contractum non valere. 611.2.19
contra hanc limitationem tenent magis communiter Doctores. ibid.20

ALIENATIO. 257.1.& 264.2
Alienatio pro parte non valet. 266.1.1
Alienatio probibita illam etiam continet, quæ fit prætextu teſtamenti. 400.2.6
Alienatio rerum dotalium æſtimatarum valet, & res vendita per mulierem ratione dotis vendicari non poſſunt, ſi maritus eſt ſoluendo, & mulier aliunde habet vnde poſſit dotem recuperare; ſecus verò ſi ſoluendo non ſit. 433.2.20
Alienatio quid. 492.1.17,18
Alienatio fundi dotalis voluntaria eſt probibita, non neceſſaria. 492.2.1,2
Alienatio neceſſaria non continetur in prohibitione alienationis. 493.1.3
Alienatio quando eſt nulla, ex eo quòd in ea non interuenerunt ſolemnitates requiſita, vel quid ſimile, reſtitutio non eſt neceſſaria. 596.2.3
Alienatio licèt ſit probibita fauore minorum, tamen alij non prohibentur ſe, & res ſuas obligare. 601.2.1
Alienatio vbi eſt nulla, minori non eſt neceſſaria reſtitutio, ſecus ſi ſit aliqua, & læſio in pretio ſit ſequuta. 602.2.1
præſidis decretum non excludit minoris reſtitutionem ſi aduerſus Alienationem ſe reſtitui poſtulauerit. ibid.2
Alienatio bonorum immobilium minoris pro dote conſtituenda licita, ſolemnitatibus à iure requiſitis interuenientibus. 604.1.9
licita, ſi minor fame laboret, pro eius alimentis. ibid.10
vt illius coniuncta perſona. 604.2.11
Alienatio etiam pro magna vtilitate minoris fieri nequit. 604.2.14
minus legitimè Alienata vendicantur etiam à ſecundo emptore, niſi ſit munitus præſcriptione. 608.2.1,2
Alienationis prohibitio facta per teſtatorem in vltima voluntate, ſi iuſtam cauſam exprimat, valida eſt. 22.2.9
quando cum legis prohibitione, domini prohibitio concurrit, res non poteſt alienari, etiam in caſu prima ſtante prohibitione: vbi fuit appoſitum pactum quòd emphyteuta non poterit alienare, tunc interdicta cenſetur omnis alienatio. 23.1.10
probibitio Alienationis facta in teſtamento per teſtatorem valet, & ex ea impeditur dominij tranſlatio. 262.2.33
intellige, vt ibid.34
declara, vt 264.1.35
Alienationis nomine venit inſtitutio hæredis, etiam verbis generalibus facta. 400.2.8
Alienationis rerum minoris ſine decreto prohibitio non extenditur ad alienationes neceſſarias, ſed ex cauſa dabitur reſtitutio. 596.1.1
iudex hic competens quis. ibid.2
cognitio cauſæ requiritur cùm agitur de alienatione rerum immobilium minoris, quæ ante decreti impoſitionem præcedere debet. ibid.3
Alienationis cauſam coram iudice proponi non ſufficit, ſed neceſſe eſt vt apud acta probetur, & vt interponatur decretum. 599.2.1,2
vt decretum interponatur, non poteſt peti à tutore per procuratorem. ibid.3
ſed perſonaliter ab ipſo tutore. ibid.4
Alienationem approbare per tranſcurſum quadriennij poſt legitimam ætatem ſufficit. 611.2.22
an per ſolam facti ratificationem ante quinquennium repellatur actor, & ex ſolo tranſcurſu quinquennij abſque vllo actu inducente ratificationem, ratificatio inducatur, remiſſiuè. ibid.23
vel per exactionem redditum minor iam maior factus videatur cenſum ratificare. 612.1.24
ratihabitionem hanc expreſſam, vel præſumptam trahi retro ad tempus contractus. ibid.25
intellige, vt ibid.26
Alienatione probibita, omnis actus videtur prohibitus per quem alteri quæritur, aut ſequitur alienatio. 261.1.1,3
maximè quando in prohibitione ſunt appoſita verba multum prægnantia, & generalia. ibid.4
hanc regulam non habere locum in ſtatutis. ibid.5
ſiue immediatè, ſiue mediatè ex actu perueniatur ad alienationem. ibid.6.& cur.ibid.7
rei Alienatione prohibita pignoris & vſusfructus conſtitutio interdicta cenſetur. 261.1.2
de Alienatione rerum minoris immobilium cùm agitur, requiritur cognitio cauſæ, quæ ante decreti interpoſitionem præcedere debet. 599.2.6
cauſa neceſſaria vt bonorum immobilium minoris alienatio permittatur ſolitis interuenientibus à iure requiſitis ſolemnitatibus, pluret. ibid.7, 8, 9, 10, 11
Alienatione prohibita prohibetur omnis actus, per quem alienatio ſequi poteſt. 600.2.7
& ſic probibetur promiſſio. ibid.8
in Alienatione rerum immobilium minoris, ad interponendum decretum competens eſt iudex territorij, vbi res minoris ſita eſt. 605.1.3
Allegans *& dicens aliquid, id probare debet.* 63.2.3
Allegans, & probans ſe aliquid feciſſe certo tempore, præfertur ei, qui de tempore non probauit. 351.2.5
Alo. *liberi apud quem Alantur, facto diuortio, iudicis eſt arbitrari.* 493.2.1,2
debere eſſe huiuſmodi arbitrium vt vſque ad primum triennium ſoboles apud matrem educetur, maior autem triennio facta apud patrem, prout ius decernit circa prolis educationem. ibid.3
filius vt Alat parentem, iudex competens iubere poteſt, ſi in ea ſit facultate vt alimenta præſtare poſſit. 496.1.1
mater agere poteſt contra maritum, vt Alat filium. ibid.
Alenda mater tam à filio legitimo, quàm à concepto ex damnato coitu. 497.1.9
Alendus à patre filius naturalis, & ſpurius. 496.2.7
auus, & reliqui aſcendentes, an & quando teneantur nepotes, deſcendentéſque ſuos egentes Alere, remiſſiuè. 494.2.9
Alere parentes filij diuites tenentur. 495.1.1,2
Alere patrem filius tenetur emancipatus. ibid.3
Alere patrem etiam Iudæum, vel infidelem, filius tenetur. 495.1.5
Alere patrem hæreticum filius tenetur Catholicus. ibidem 6
pater, & non mater, vel ambo ſimul, de communibus bonis, in quibus caſibus teneantur Alere filios, remiſſiuè. 496.1.2
pater iudicis officio tenetur Alere filium non ingratum, & vbi negatur filius, debet de filiatione priùs conſtare. 496.2.1
pater hæreticus, Iudæus, vel infidelis tenetur Alere filium orthodoxum. 496.2.6
Ali pater emancipatus debet à filio. 495.1.8

Alit

Alit patrem ſpiritualem filius. 495.1.8
Alunt patrem fily heredes, ſi extrema laboret inopia, & non adſit alius qui iure ſanguinis teneatur alere. 497.1.10
Alimenta *patri bannito ſunt à filio praſtanda.* 495.1.4
Alimenta ne praſtet filius patri auctoritate iudicis damnato ad pereundum fame. ibid.11
cùm Princeps, vel Reſpubl. pracipit, pœna etiam grauiſſima conſtituta, ne quis alimentum, aut ſubſidium aliquod vita neceſſarium prabeat filio publicè proſcripto, an hoc praceptum filium etiam Tity teneat, ac liget. ibid.12
patri ſubuenire de Alimentis, & aliis, qua continentur in primo Decalogi pracepto, filius Religioſus, qui patrem dimiſit inopia grauatum, magis tenetur, quàm Pralato ſuo. 495.2.13
ſecus ſi neceſſitas ſuperuenit poſt ingreſſum monaſtery. ibid.14
patri ſubuenire in Alimentis filia vxorata magis tenetur, quàm marito. ibid.15
diſtinguitur. ibid.16
patri magis, quàm proprio filio ſuccurrendum, ſi ambo ſint ad extremam inopiam redacti, ita vt fame pereant, & vtrique ſubueniri non poſſit. ibid.17
frater fratri, aut ſorori inopi, & qua aliunde ali non poteſt, tenetur prabere Alimenta. ibid.18
idem ne dicendum in ſorore diuite reſpectu fratris inopis. ibid.21
ſoror nupta Alitur à fratre ſi vir ſit inops. ibid.19
frater Clericus Alere poteſt fratrem pauperem, etiam de redditibus beneficy. ibid.20
Alimenta iuxta parentum facultates, & perſpecta ipſorum filiorum quantitate praſtanda ſunt. 496.2.8
Alimenta vbi praſtanda, in iudicis arbitrio reſidet. ibid.3
filiusfamil. ſi nolit Alimenta à patre recipere, velitque honeſtum vita genus quarere, non poterit impediri à patre non indigente fily opera quominus alio proficiſcatur. 496.22.10
nec excuſat patrem à praſtatione huiuſmodi Alimentorum ſi dicat filium poſſe militare, aut alio modo ſibi victum parere. ibid.11
iudex circa modum aſſignandi Alimenta lite pendente filio, quem pater filium eſſe negat, debet ſummariam pramittere informationem, & ſi praſumptio aliqua ſit pro filio, pronuntiare debet. 497.1.22
Alimenta propter ingratitudinem denegari poſſunt. ibid.13
qui poteſt exharedari, poteſt & dote, & Alimentis priuari. ibid.
ALIMENTA *pupillo praſtanda.* 561.1
in cauſis Alimentorum an contra laicum ſit iudex Eccleſiaſticus, remiſſiuè. 496.1.2
pater etiam cum iuramento non poteſt priuare filium Alimentis. 496.2.2
tenetur Alere filium emancipatum. ibid.3
& filium adoptatum. ibid.4
& filium bannitum. ibid.5
onus Alimentandi filios reſpectu patris alimenta debentis cenſetur reale, & ideo in haredes eius tranſit. 503.1.9
Alumnam *ducere licet quam quis filia loco non educauit.* 370.1.1

A M

Amiſſio *non praſumitur.* 95.1.5
Amita *tutores petere filiis fratris ſui non prohibetur.* 516.1.1,2
τὸ Amittat, *prolatum à lege in tempore futuro, importat canonem lata ſententia.* 388.2.7
nullus Amor *vicit paternum.* 594.1.6
Amphora *quantum vini capiat.* 240.2.4
in Amphoris vino pretium ſtatuebant veteres. 3

A N

Ancilla *contra pactum manumitti nequit.* 282.1.2
Ancilla, qua non debet ex pacto proſtitui, in caupona etiam retineri nequit. 283.2.1
Ancilla vendita, vt certo tempore elapſe ſit libera, tranſacto tempore libera fit. 286.1.1,3
Ancilla in vxorem ducta à domino qualiter conſequatur libertatem. 359.1.4
Ancillam datam vt dantis manumittatur filia, repeti ſi non manumittitur. 23.2.1
ſecus ſi purè donata fuerit. ibid.2,3
Ancillâ in dotem datâ, licèt aſtimatâ, debet reſtitui nedum ipſa, ſed peti etiam partus poteſt. 483.2.1,2
Ancilla vendita, nec tradita, dominus permanet venditor, ſi autem manumittit, tenetur ad intereſſe. 249.2.1
cum ancillis domini quondam, praſertim Decuriones, non contrahebant matrimonia, & liberi nati ſequebantur conditionem matris, & fiebant ſerui. 372.2.1
abrogatum hoc per leges Pontificias. 373.1.7
Animæ *periculum vbi vertitur, iudicis officium etiam non petitum impartiendum eſt.* 283.2.6
Animal *venditum ſi poſt contractum illico, vel paulo poſt appareat morboſum, praſumi fuiſſe morboſum tempore contractus.* 291.2.8
Animalia traducere ad barbaros eſt probibitum. 300.2.2
Annonæ *ciuiles, remiſſiuè.* 398.1.18
Annus *luctûs numeratur à die mortis prioris viri, & cedit ignoranti.* 386.2.25
Annus, de quo in l. pracedenti, non corrigitur quando ante biennium matrimonium ſoluitur. 457.2.2
ſi verò durat vltra biennium, & non excedit decennium, locus eſt querela vſque ad tres menſes, & biennium computatur in his annis. ibid.2
ſi matrimonium diſſoluatur poſt decennium, querela denegatur, & minori currit hoc tempus, ideoque reſtitutio eſt neceſſaria. ibid.3
poſt lapſa tempora nec maritus, nec eius heredes audiri debet. ibid.4
contrarium. ibid.5
an ex Annua *praſtatione redditus, non expreſſa cauſa, obligatio inducatur in futurum, remiſſiuè.* 128.1.16
an qui tenebatur ex cenſu ſoluere decem quolibet anno, ſoluit niſi quinque, per longiſſimum tempus praſcribat quoad partem, non ſolùm quoad prateritas, ſed etiam quoad penſiones futuras. ibid.17
Annuæ *praſtationes an & quando inducant obligationem vt tantundem ſingulis annis praſtetur in futurum.* 149.1.8
Annuum quando datur vxori, non repetitur quod conſumptum eſt, repetitur autem ſi quid ſupereſt per maritum. 463.2.4,5
Antapocha quid. 85.2.8
ponitur eius formula. ibid.9
Antapocha. 77.1
Antiochia 305.1.5
Antipherna, *quaſi contra dotem, vel in recompenſam eius datio.* 356.1.13.
ſunt bona, qua à marito viciſſim loco dotis afferuntur in matrimonium. ibid.14

A P

Index Rerum,

A P

Apocha *quid.* 85.2.5

Apocha. 77.1

Apodiſis, *quæ & Apodiſia, idem quod Apocha.* 85.2.6

A R

Atabarcha *qui.* 301.1.4

Atabarchia *quid.* ibid.3,5

Arbiter, *qui de cauſa ſtatus principaliter nequit cognoſcere, rectè cognoſcit de ea incidenter.* 5.1.3

Arbitrium, *in contractibus bonæ fidei & dotis, arbitrium boni viri deſignat.* 405.2.10

ARBITRIVM *tutelæ.* 562.2

Archiui *publici fides quanta, & an, & quibus caſibus ſcriptura reperta in archiuo publico probet.* 87.2.5

Arenatios *eſſe ſordidiſſimos, ignominioſiſſimóſque.* 380.1.8

Argenti *diſtractores, & negotiatores, quæ conſtituunt, firma ſunto.* 50.1.6

Argenti diſtractorum munus quod. ibid.2.16

Argumentum *de inſtrumento ad teſtem validum.* 146.2.6

Argumentum à correlatiuis non eſt validum quando datur diuerſa ratio. 382.1.4

Argumentum à toto ad partem validum. 394.2.4

intellige, vt ibid.5

Argumentum, Non eſt ita, quia iure cautum non reperitur, validum. 475.2.3

&, quod expreſſè ſancitum non reperitur in iure, non eſt ſuperſtitioſis inuentionibus præſumendum. ibid.4

Arma *hoſtibus vendere prohibitum.* 201.2.1,3

ea hoſtibus vendens, pro proditore patriæ habendus & puniendus. ibid.2

procedit non ſolum in armis offenſiuis cuiuſcunque generis, ſed etiam in defenſiuis. ibid.4

Arma, equos & alia prohibita ad hoſtes deferre, proditioni proximum. 202.1.5

Armorum atque inſigniorum delatione conſeruatio domus atque familiæ inſtitutoris maioratus inducitur. 540.1.13

Arrhæ *non debentur quando matrimonium non tenet.* 21.1.9

Arrhæ mulierum an, & quatenus alienari poſſint. 119.2.11

ARRHÆ *ſponſalitiæ.* 343.1

Arrhæ reſtituuntur nuptiis non inſecutis, niſi alterutra pars de mora, aut culpa accuſari, & conuinci poſſit. 344.2.1,2

Arrha iure Cæſareo quid. ibid.4

Arrhæ vt valeant neceſſariè tradendæ ſunt. 346.1.13

Arrhæ dantur in præmium pudicitiæ amiſſæ, & detrimenti virginitatis. 469.2.19

dantur etiam in præmium nobilitatis ſponſæ, vel alterius cauſa. ibid.20

in recompenſationem dotis, & honoris mulieris. ibid.21

vltra Arrharum amiſſionem nec emptor, nec venditor tenetur ad intereſſe, nec agi poteſt ad implementum contractus. 83.1.14

per traditionem Arrharum cenſeri ſuſpenſam venditionem quouſque traditio facta ſit. ibid.15

ſecus ſi res vendita iam erat tradita. ibid.16

aut arrhæ fuerint datæ nomine pretij. ibid.17

vel datæ in ſignum perfectionis contractus. ibid.18

Arrharum nomine datum perſonali actione repetitur. 244.1.1

Arrharum nihil lucratur ſponſa per oſculum. 344.2.5

Arrhis datis perfectâ venditione licet emptori diſcedere à contractu arrhis amiſſis; & idem eſt de venditore. 83.1.13

in Arrhis promiſſis an locum habeat diſpoſitio huius leg. remiſſiuè. 345.2.10

Arrhas apponere per ſponſalium fidei violatorem, licitum. 344.2.3

diſpoſitum quoad Arrhas de ſponſa, extenditur ad ſponſum, & arrharum quadruplex pœna non extenditur. 345.2.3

Arrhas amittit tradens eas, ſi culpa ſua matrimonium ſequatur, eo autem ſequute redeunt ad tradentem. 346.1.11

Arrhas matrimonij nomine qui receperit, ſi poſtea recuſet contrahere matrimonium, tenetur eas, & quidem duplicatas reſtituere. ibid.12

Arrhas tradens, ſi bona fide contraxit ſponſalia, ignorans impedimentum, illas non amittit, ſi autem conſcius, arrhas traditas non repetet. ibid.16

Articulum *emergentem in cauſa liberali bene compromitti.* 5.1.2

Artifices *in quo differant à negotiatoribus, remiſſiuè.* 304.1.6

A S

Aſſerenti *teſtamentum, vel contractum nullum, incumbit onus probandi.* 56.2.4

non facilè credendum Aſſertioni *alterius.* 31.2.3

Aſſertionem nudam patris, filium eſſe ſuum, non ſufficere. 58.1.1,2

A T

Atteſtationibus *publicatis vlterior teſtium productio regulariter non admittitur.* 62.1.1,4

quarta teſtium productio non niſi cum certa ſolemnitate. ibid.2

quinta omnino eſt vetita. ibid.3

ſedecim limitationes ab Auctore cumulatæ, remiſſiuè. ibid.5

poſt tertiam productionem partem non admitti amplius, remiſſiue. ibid.6

A V

AVCTORITAS præſtanda. 578.1

Augmentum, *ſiue ſupplementum, eiuſdem eſt naturæ, & eodem iure regitur ac primum, cui eſt additum.* 348.1.5

niſi vrgeat diuerſa ratio. ibid.6

Augmentum non ſortitur naturam principalis, cùm eſt præſumptio fraudis aduerſus tertium. 355.2.6

Augmentum dotis quod ius attinet, formaliter conſideratur vt dos. 416.1.6

Augmenti idem iuris eſt, ac rei auctæ, vbi non vrget diuerſa ratio. ibid.5

pro Auro *intuitu donationis propter nuptias promiſſo à marito, ſi aurum in mariti ſubſtantia non extat, heredes cautionem vſurarum nomine præſtant.* 399.1.1

Authentica contrà qui, *habet locum nedum in negante cedulam à ſe ſcriptam, ſed etiam in negante cedulam à ſe ſubſcriptam.* 128.1.5

Auth. quòd ſiat contrados, ſeu donatio propter nuptias vxori, hodie non eſt in vſu. 357.1.3

Auus *paternus poteſt ſtipulari dotem nepotibus mortua filia in matrimonio.* 450.2.1

Auia non poteſt eſſe tutor ſuorum nepotum. 523.1.14

Auia *ſi det tutorem nepoti, & inſtituat eum, an valeat datio.* 509.1.4

idem eſt in auo, & auia ac aliis deſcendentibus per lineam maternam, quod in matre. ibid.5

A X

Axioma, Si non valet quod ago vt ago, valeat vt valere poteſt. 187.1.8

Axioma

Axiema, Meum quod eſt, amplius meum fieri non poteſt. 187.2.4

B A

BALNEATORES. 294.1.
Balneatores qui. 295.1.12
ex ſacroſancto Baptiſmate leuatam ob copulationem animarum, & paternam affectionem præſumptam, uxorem ducere eſt prohibitum. 370.1.2
Baſtardi alieno morbo laborant. 502.1.1

B E

Beſſes vſuræ quid. 161.1.11

B L

Blanditias Principum inferre metum viri conſtantis. 347.1.10

B O

Bonus vir in eo quod facit, debet cauere vt non poſſit eſſe ſiniſtra ſuſpicio. 381.2.3
Bonum ab æquo deſciſcens an dari poſſit. 450.2.5
Bona ſua, vel eorum poſſeſſionem alij quis donare, vel promittere poteſt poſt mortem. 34.1.5
omnia Bona, quæ ſunt intra domum, præſumuntur mariti, & non vxoris. niſi quilibet probet ſua. 35.1.4
Bona ceſſantium ſoluere penſitationes publicas alienentur ſub haſta. 232.2.3
quanto tempore is ceſſet vt vendi poſſit, remiſſiuè. ibid.4
Bona ſunt hypothecata pro collectione tributorum etiam præteritorum. 233.1.15
Bona liberis prioris matrimonij propria pater ſecundo nubens non alienat, eorum tamen adminiſtrationem per ſecundas nuptias minimè amittit, & horum diuidendorum licentiam retinet. 395.2.5.
Bona, quæ filiis ex materna ſubſtantia, vel linea materna prouenerint, pater reſeruare tenetur. 401.1.7
quis autem dicatur de linea paterna, remiſſiuè ibid.8
idem eſt dicere de linea paterna, & de paterna parte. ibid.9.
Bona mariti recipientis à muliere, vltra dotem, bona paraphernalia tacitè videntur hypothecata pro eorum adminiſtratione & reſtitutione. 428.1.16
Bonam fidem in quolibet contractu exigi. 31.1.2
de Bonis, quæ coniux tranſiens ad ſecundas nuptias adquiſiuit, data ſibi contemplatione coniugis defuncti, quid. 391.22

C A

τὸ CAdat, non importat latam ſententiam, ſed ferendam. 41.2.29
τὸ Cadat importat latam ſententiam. 336.2.4
Caius Cæſar, vnde Caligula cognominatus. 365.2.4
Caligatus vnde. ibid.3
Cambia eſſe licita. 99.1.3
Captus iniuſtè an & quando licitè poſſit aufugere. 59.2.13
iniuſtè Carcerato an & quando liceat occidere cuſtodes carceris, ſi non poſſit aliter euadere, remiſſiuè. ibid. 25
quid ſi poſt fugam ſtatim ad Carceres rediit. ibid.16
Caſus fortuitus quis. 91.13
Caſus fortuitus quis, remiſſiuè. 165.1.3
Caſus fortuitus ſi euenit ob factum Regis, & bellum ab eo motum, nulla conductori fit remiſſio. 163.2.8
Caſus fortuitus emptione perfecta pertinet ad emptorem, & venditor non tenetur de aliquo caſu ſuperueniente poſt celebratam venditionem. 263.2.4
Amplia

I. etſi in venditione data ſit arrha, & emptor ius habeat ab emptione diſcedendi. ibid.5
II. & ſi lite pendente ſuper retractu res empta perierit, periculo emptoris perire, & non conſanguinei eam petentis. ibid.6
III. in emptore nominis, hoc eſt, actionis, quam venditor habet contra debitorem, vtputa cenſus, vel alterius debiti. ibid.7
quamuis venditor promiſerit ementem, ſeu recipientem nomen venditum defendere, & indemnem ſeruare. ibid.8
Reſtringitur autem hæc ampliatio,
I. ſi emptor nominis aliqua exceptione ex perſona venditoris excluditur. 237.1.9
II. ſi tempore venditionis debitor, contra quem actio venditur, non erat ſoluendo. ibid.10
III. ſi venditor promiſit facere nomen verum, & bonum, vel idoneum, ſeu illæſum, ibidem 11.
Limita
I. concluſionem principalem in venditione celebrata in ſcriptis, ſi res pereat antequam conficiatur inſtrumentum. ibid.12
II. in venditione rerum quæ ponderantur, vel menſurantur, vel deguſtantur. ibid.13
intellige, vt ibid.2.14,15
III. in venditione conditionali. ibid.16
etiamſi pactum addictionis in diem ſit appoſitum. ibid.17
IV. ſi venditor fuit in mora rei tradendæ. ibidem 18
Quid ſi mora ſit irregularis. ibid.19
quamuis res vendita æquè peritura eſſet apud emptorem. ibid.20
V. niſi ex vitio præterito damnum in re vendita datum ſit. ibid.21
ſi equus eſſet mortuus intra triduum, perit creditori. ibid.22
VI. niſi venditor ſciens vinum non duraturum vſque ad diem quo tolli debebat ab emptore, eum non admonuit. ibid.23
VII. ſi culpa, vel negligentia venditoris interuenerit. 238.1.24
VIII. in contractibus innominatis, in quibus ſi ante traditionem res pereat, periculo vendentis perit. ibid.25
IX. in ſcholaribus, qui ſi emerint à ruſtico, vel ab alio, vinum, quod fortè non poteſt ſeruari, & tamen ipſi ignorantes ſeruauerint, & vinum inutile factum ſit, tenetur venditor, qui naturam vini dicere debebat. ibid.26
Caſum fortuitum non liberare debitorem generis. 12.2.1,2
niſi genus deberetur reſpectu certæ ſpeciei, vel niſi deberetur genus, & caſus ſuperueniret culpa creditoris. ibid.3
Caſum fortuitum allegans, illum pariter, & abſque ſua culpa contigiſſe probare debet, in caſibus, in quibus præſumitur culpa. 91.2.9
Caſum fortuitum non præſumi niſi probetur. 95.1.3
de Caſu fortuito non tenetur qui periculum in ſe ſuſcipit. 95.1.4
Caſum fortuitum ſuſcipiens non tenetur de eo, qui culpa ſtipulatoris ſine promiſſoris euenit. 163.2.4
Caſus excepti à iure extenduntur ex identitate rationis. 18.2.6
Caſus inſoliti qui ſint, iudicis arbitrio relinquitur. 92.1.15
& niſi caſus euenerit illius culpa, qui periculum in ſe ſuſcepit. ibid.17
& niſi poſt ſuſceptionem generalem periculum vnum

ex

ex caſibus fortuitis expreſſerit. ibid.18

Caſus fortuiti, qui præuideri nequeunt, non veniunt in contractibus bonæ fidei, & ſtricti iuris. 95.2.1

Caſus fortuitus eſt accidens, quod præuideri, aut euitari nequit per cuſtodiam, curam, diligentiam mentis humana. ibid.2

Caſus fortuitus in ſpecie probandus eſt. ibid.3

incendium inter Caſus fortuitos numerari, quando ſine culpa habitantium ortum & fortuitò cauſatum, aliàs non. 91.1.4

impetum aquarum, & vim hoſtium numerari inter Caſus fortuitos. 91.2.5

Principis & iudicis factum iuſtum, vel iniuſtum inter Caſus fortuitos numerari. ibid 6

furtum inter Caſus fortuitos connumerari, maximè ſi à coniunctis, vicinis, vel famulis perpetratum, vel cum factura. ibid.7

vel quando res furata erat in loco cum propriis rebus illius, qui eam cuſtodiebat. ibid.8

Caſus fortuitos in ſe ſuſcipiens, vel eis renuntians, non intelligitur ſentire de inſolitis, aut raro contingentibus. 92.1.14

etiamſi quis ſuſceperit in ſe generaliter omne periculum. ibid.16

etſi generalis renunciatio Caſuum fortuitorum iuramento fuerit confirmata. ibid.19

Caſtrandum *ſeipſum exhibens capite punitur, & dominus loci, id ſcienter diſſimulans, eius priuatur dominio.* 201.1.5

Caſtrans *aliquem vt homicida puniendus, & locus vbi homo ſciente domino caſtratus fuit, confiſcatur.* 201.1.1,2

niſi cauſa infirmitatis caſtretur medicinaliter. ibidem 3

Caſtrans hominem quibus pœnis puniatur, remiſſiuè. ibid.4

Caſtrans, vel caſtrari ſe faciens, mortis naturalis pœna punitur. 201.1.6

Cauiſti, *id eſt,* reddere promiſiſti; *vel meliùs, te debitorem in ſcriptis confeſſus es.* 130.1.8

Caupo *non tenetur de furto facto in hoſpitio quando res furatas poſuit in loco tuto, & conſueto.* 96.1.4

Cauponum vilitas, & rapacitas, remiſſiuè. 283.2.3

Cauſa *ardua quæ, vt excludat petentem à delatione ramenti ſuppletiui, remiſſiuè.* 4.2.19

Cauſa propria quæ. 69.1.4

Cauſa antecedentis debiti in inſtrumentum confeſſionis mutui redacta, per contrarium inſtrumentum reprobanda eſt. 235.1.23

Cauſa teſtati, vel inteſtati, non pertinet ad contractus. 184.2.1.

Cauſa eſt cauſa cauſati. 356.2.17

intellige, vt ibid. 8

Cauſa finalis quando dicatur, & quando impulſiua, reremiſſiuè. 414.2.2

quæ Cauſæ cognitionem deſiderant, præſentibus partibus agenda ſunt. 211.2.10

Cauſæ & cauſati idem eſt iudicium, & regulatur cauſatum ſecundùm naturam cauſantis. 356.2.19

Cauſam iuramento deciſam non retractari prætextu periury. 1.2.1,2

intellige. vt ibid.3

Cauſam vltimæ voluntatis iuramento deciſam retractari veritate repertà. 7.2.1

qui habuit Cauſam à me, non poteſt mihi referre quæſtionem dominy. 5⁻.2.9

niſi dominium fuerit quæſitum ex cauſa noua. ibid.10

Cauſà ob quam obligatio facta eſt, non ſequuta, liberatio conducitur. 23.2.1

Cauſà non impletà caſu fortuito, vt in Medico, ceſſare conditionem. 24.2..,2

in Cauſis miſerabilibus & piis iudex interponit officium, & ſine accuſatore inquirit. 283.1.1

in Cauſa pia iudex impartitur officium ſuum etiam non requiſitus. ibid.3

in Cauſa alimentorum iudex impartiri debet officium ſuum etiam non petitus. ibid.4

Cauſa ſuſpecti pendente, tutor non poteſt adminiſtrare, ſed datur curator, qui interim adminiſtrat. 554.2.1,2

intellige, vt ibid.5.

& limita, vt ibid.6.

eo ipſo quòd tutor, aut curator eſt accuſatus de ſuſpecto, liſque conteſtata, tradi curator minori debet à iudice. ibid.3.

C E

ſi ſolus donationis titulus prætendatur fraudulenter, Cedens *actionem amittit.* 180.1.2

Cedi poteſt ius executiuum. 577.2.4

Cenſus *hîc pro tributo ipſo quod ex facultatibus, ac bonis cuiuſque ſoluitur.* 235...6.

Cenſum non valere de nouo conſtitutum ex redditibus alterius cenſus. 162.1.6

Cenſum ſuper rebus minoris abſque iudicis decreto imponere non permiſſum tutoribus, nec alienare ſine ſolemnitatibus, quæ in alienationibus bonorum immobilium requiruntur. 598.1.11

nec ſuper rem immobilem ſeruitutem imponere, neque eam remittere. ibid.12

aut hypothecare. 598.2.13

nec ab actione quam minor habet ad rem immobilem, tutor cadere poteſt. ibid.14

nec in emphyteuſam rem minoris dare. ibid.15

nec renuntiare, vel deſinere acquirere aliquam rem immobilem, in qua eſt minori quæſitum dominium ipſo iure. vt legatum, vel fideicommiſſum. ibid.16.

nec fructus fundi alienare perpetuò. ibid.17

nec locare fundum ad longum tempus. ibid.18

Cenſûs redemptio vt illius ſortem principalem extinguat, & redditnum ſuorum curſum impediat, concurrere debet oblatio, depoſitio & conſignatio. 156.1.7

ſine Censv, *vel reliquis fundum comparari non poſſe.* 234.1

Certi *petitio.* 8,2

Ceſſio *præſumitur ficta, quando non apparet de titulo.* 180.1.15

etiamſi titulus ſuperueniret. ibid.16

& ceſſio iuramento ſit firmata. ibid.17

ſecus in caſibus firmatis, in quibus titulus præſumitur. ibid.18.

Ceſſio non valet, ſi coniecturis conſtiterit factum fuiſſe iuſtis de cauſis, non autem animo vexandi eum, contra quem facta fuit. 180.2.16

Ceſſio actionum non poteſt fieri in caſibus hac lege expreſſis. 179.1.1

Ceſſio actionum præſumitur ſimulata ex prauitate precy, etiam in hæreditatis venditione, & in promiſſione de cedendo, licèt iuramentum interueniat. 179.1.6

Ceſſio actionis non valet tanquam ſimulata, ſi pretium non correſpondet acti·oni ceſſæ, etiamſi ſit firmata iuramento, & ceſſio facta ſit partim ex cauſa venditionis, & partim ex cauſa donationis. ibid.7

non valet nedum Ceſſio, ſed etiam promiſſio de cedendo. ibid 8

exceptis caſibus, in quibus Ceſſiones valent etiam data modicitate precy, vel nullo titulo exiſtente. ibid.9

Ceſſio actionis modico facta pretio præſumitur ſimulata, & ſolùm pro numerata quantitate conceditur ceſſionario. 180.1.18
Ceſſio valet non ſoluto pretio, modò de pretio ſit habita fides. ibid.12
Ceſſio ſimulata præſumitur ſi actio pro parte vendita, pro parte donata reperitur. 180.2.1,3
declara vt 181.1.4
amplia vt ibid.5
& limita vt ibid.6
Ceſſio non valet facta ex cauſa donationis. 180.2.3
Ceſſio ſi ex contractu fiat in potentiorem, erit nulla quaſi in fraudem facta, & propterea ampliùs agere etiam mandans non poteſt. 523.1.8
Ceſſio non poteſt fieri, nec valet poſt ſolutionem ſimpliciter factam, ſecus ſi ſoluatur cum pacto vt cedatur. 577.2.1,2
in Ceſſione actionum modico pretio facta inter hæredes non præſumitur ſimulatio. 180.1.19
non præſumitur ſimulatio, quando creditor à ſuo debitore pro ſuo credito ceſſionem recipit. ibid.20
vel quando is, qui rem alienam poſſidens ſibi aliqua ex cauſa ceſſionem obligatam pro maiori ſui munimine, & cautione recipit. ibid.21
vel ceſſio ſit inter legatarios, ſeu fideicommiſſarios. ibid.22
Ceſſionarius pro quantitate ſoluti pretij & vſurarum alienas actiones acquirit. 179.1.2,3
Ceſſionarius, pro creditore. 181.1.7

CH

Chirographum traditum ſpe pecuniæ impetrandæ, pecunia non numerata conceditur. 129.2.1,3
Chirographo maiorem ſummam 50. auri librarum continenti non credi, niſi per tres teſtes bonæ opinionis ſit ſubſcriptum. 14.2.1,2
duos teſtes ſufficere in ſcriptura priuata, niſi tractetur de contractu excedente libram auri. ibid.3

CI

Citatio per edictum non ſufficit cùm perſona eſt certa, quæ nominatim citanda eſt. 233.2.9
Citatio, ſi ſua putauerit intereſſe, non arctat citatum ad comparendum, ſi non vult. 287.2.9
Citatio ad domum valida, licèt in citati notitiam non peruenerit. 476.1.1,2
intellige vt ibid.3
de Citatione ad domum remiſſiuè. 476.2.4
Citatum quem fuiſſe, vel non, probatur per acta ipſius cauſæ. 8.1.9
Ciuitas cui ex pacto interdicitur, eidem Romana interdicta videtur. 282.2.1
Ciuitas nobilitat ciuem. 501.1.5
Ciuitates non recognoſcentes ſuperiorem, habentéſque verum imperium, & fiſcum ex præſcriptione, ſeu priuilegio Principis, cùm teneant locum Principis, ideo gabellas poſſunt imponere. 301.1.3
declara vt ibid 4
Ciuitates Principem recognoſcentes non imponunt noua vectigalia, & ſoluta vi, aut ſimpliciter reddenda ſunt. 302.2.1,2

CL

Clam fieri tribus modis dicitur, ſcil. naturâ facti, loci, & temporis. 229.2.7
Clam fieri quod fit ignorante eo, ad quem res pertinebat. ibid.8
Clam aliquid facientes cenſentur habere malam fidem, nec ignorantiam, aut errorem allegare poſſunt. 355.1.20
ex his quæ Clam fiunt, ſuſpicio arguitur fraudis. 381.1.6
Clanculò factum, & in ſecreto, præſumitur doloſum, & fraudulentum. 477.1.7
Clarigationes, id eſt, repræſaliæ cur, & vnde. 36.1.4
per traditionem Clauium acquiritur poſſeſſio. 241.1.1
Clauſula renuntians omni legum auxilio, an operetur vt filiusfamil. cenſeatur renuntiaſſe huic beneficio. 101.1.16
Clauſ. Rebus ſic ſtantibus, in omnibus actibus & diſpoſitionibus ſemper intelligitur. 346.1.15
Clauſula in ſolidum vis & effectus, remiſſiuè. 325.2.3
de Clauſula, Pleno iure, remiſſiuè. 250.2.9
pleno iure res dominus dicitur, licèt & ab ipſo poſſit euinci, reuocari, redimi, repeti. ibid.10
Clauſula in contractu appoſitæ ſequuntur naturam contractus principalis. 51.1.3
Clementia Principem ornant, atque commendans, remiſſiuè. 474.2.2
Clementiam denegans veniam nullam viciſſim ſperet. 366.1.2
de Clementia Principem ornante & commendante, remiſſiuè. ibid.4
Clericus tractus coram iudice ſuo, compelli poterit confiteri quæ confeſſus fuit coram non ſuo iudice. 132.2.8
Clericus an & quando præſumatur ex habitu clericali. 282.1.4
Clericus habens ſpurios, an poſſit inſtituere nepotes ex eis natos legitimos. 508.2.10
& an poſſit renuntiare beneficium in eorumdem nepotum fauorem, vel ſuccedere ei in obtinendis beneficiis. ibid.11
contra Clericos non currit biennium. 134.1.11

CO

alterum ex Cohæredibus poſſe pro pecunia ſibi à defuncto debita conuenire cohæredes pro rata, & perſequi pignora. 44.2.2
Coitus damnatus quis. 377.2.3. & 503.1.11
Coitus coniugati, & ſoluta an dicatur damnatus & punibilis. ibid.5
ad Collectam regulariter teneri qui poſſidet prædium. 235.1.4
in Collectarum exactione non admitti compenſationem fauore Reipubl. 140.1.10
Collectarum onus reſpicit fructus & redditus, vt ſcilicet is ſoluat, qui fructus & redditus conſequitur. 235.1.3
Collectarius, de eo qui aurum argento permutat. 14.1.4
Collegium impedire poſſe, ne aliud, quodcunque illud ſit, ſuis vtatur ſignis. 200.1.4
Collegiata poſſunt ſtatuta condere inter ſe. 50.2.19
an talia ſtatuta ſeruentur in alia Curia, quàm mercatorum. ibid.20
Collega, eiuſdémque hæres pro collega non ſoluit, ſi tempore, quo remotus fuit collega, ſoluere potuit. 52.1.1,2
Collegiati vnde dicti. 306.1.3
Collegiati artifices qui. ibid.4
Collegiatorum numerus quingentorum ſexaginta trium. ibid. 1,2
Collybus pro mercede diſtractorum argenti. 50.2.17
Colonus penſionem ſoluens non conuenitur pro debito domini. 31.1.1,2
Colonus partiarius, qui in fructibus pendentibus tempore venditionis habebat partem, an illam detrahat, vel ſpectet etiam ad emptorem. 252.1.6
lucro emptoris cedere. ibid.7
partiario dari ſolum actionem contra locantem. ibid. 8
Colonus, ſeu conductor an poſſit expelli ſi illi ſoluatur totum intereſſe quod prætendit propter conductionem non finitam. 325.2.3

Colonus à poſſeſſione per dominum deiectus, contra dominum deiicientem habet actionem ad intereſſe; ſi verò eiiciatur à tertio, agit contra dominum. 326.1.4
Colonus ſi expellatur propria authoritate à locatore, habet contra eum actionem ad pœnas. ibid.5
niſi eius poſſeſſionem interuerterit. ibid.6
ſi expellatur ab extraneo, tunc ille extraneus expulſor incurrit pœnas l. ſi quis tantam, C. vnde vi, *applicandas locatori, non autem colono.* ibid.7
Colonus antiquus debet praeferri nouo, ſi tantundem pro prædiis etiam urbanis ſoluere ſit paratus, ſaltem de æquitate. 334.2.4
Colonus ſimplex, qui per plures annos fuit colonus, alij tertio præferendus eſt, ſi tantundem velit dare ac alter. 335.1.10
Colonum antiquum non poſſe in fine anni exfructuare fundum in noui conductoris præiudicium, vt ſequenti anno non reſpondeat cum ſolitis fructibus. 333.1.4
Coloni finita locatione debent tradere prædia in eo ſtatu, in quo repererunt tempore conductionis. ibid 2
de Colore *purpureo tingere, vel mercari, aut vellus muricis vendere, nulli priuato permittitur, ſub pœna capitis & publicationis bonorum.* 200.2.1
Comes *commerciorum ſericis comparandi quondam priuilegium habebat.* ibid.2.1
Comes Palatinus poteſt legitimare ſpurium, etiam poſt aditam hæreditatem per conſanguineos, ſi pater ordinaſſet in teſtamento illum ſpurium filium debere legitimari. 506.1.3
omne Commercium *cum barbaris prohibendū.* 305.2.3
Commercio damnato, emptor & venditor pariter puniri debent. 200 2 3
Commercia, *& mercatores.* 504.1
rerum quæ cadunt in Commiſſum *ob fraudatam gabellam, dominium tranſit ipſo iure in fiſcum, nō tamen poſſeſſio niſi ſequatur iudicis declaratoria.* 297.2.7
res in Commiſſum incidens ad quinquennium vſque vindicari poteſt. 298.1.1.2
Commiſſa. 297.1
Commodans *non ſolùm ad reſtitutionem rei agere poteſt actione directa commodati, ſed etiam ad intereſſe, ſi res in eadem bonitate qua fuit commodata, non reſtituatur poſt caſum finitum.* 92.2.2
res Commodata *ad pignorandum, extenuato debito reſtituenda eſt.* ibid.1
res Commodata ob debitum retineri nequit. 93.1.1.2
licèt pecunia eſſet commodata. ibid.3
nec admittitur compenſatio ad impediendam rei commodatæ reſtitutionem. ibid.4
Commodatarius *non tenetur de caſu fortuito, niſi pacto ſe aſtrinxerit.* 91.1.1.2
Commodatarius de leui culpa tenetur. ibid.2.10
niſi commodatum fiat gratia vtriuſque. ibid.11
Commodatarius non poteſt cogere commodantem vt integram rei æſtimationem accipiat, ſed tenetur ſoluere rem ipſam, qualis ſit, cum deteriorationis æſtimatione, &c. 93.1.3
limita vt ibid 4
Commodator *vſum ad quem commodauit, finitum probat.* 91.2.1
Commodatum. 90.2
Commodatum non poteſt reuocari ante caſum finitum. 91.2.2
poſt tempus finitum, intra quod commodatarius re commodata vti potuit, vel quod a principio fuit aſſignatum, reuocari poteſt, etiamſi commodatarius re non vſus fuerit. ibid.3
etſi caſu fortuito fuerit impeditus ne re vteretur ib.4
Commune *quidem pro parte extraneo etiam vendere poteſt.* 265.2.2
pars Communis poteſt vendi extraneo ante intentatum iudicium communi diuidundo. ibid.1
Communionis *ratione fiſcus rem totam vendere poteſt.* ibid.
priuatus ad inſtar fiſci vendendo quod eſt commune ſocio non præiudicat. ibid.2.3.4
ſocium prius a fiſco interpellandum eſſe an velit emere partem ſuam eodem pretio. ibid.5
& fiſcum compellendum tradere ſocio partem pretij. ibid 6
ſocium aliis proferendum, ſi velit dare quantum alij. ibid 7. *Amplia*
I etſi fiſcus modicam partem haberet in re communi ibid.
II. quamuis fiſcus, vel Princeps ex venditione totius rei nullam perciperet vtilitatem. ibid.9
III. poſſe fiſcum pignorare rem communem, ſicut poteſt illam vendere. ibid.10
IV. Regi non ſolùm licere rem communem vendere inuito ſocio, ſed donare etiam in totum. 265.1.11
Limita
I. non poſſe fiſcum rem communem cum alio in totum infeudare, aut in emphyteuſim dare, vel locare perpetuum. ibid.12
II. ſi tamen vſumfructum habet, non licere ei rem vendere, niſi pro iure ſuo. ibid.13
Comparandi *verbum.* 507.2.6
Comparare, *pro emere.* 32.1.4
Comparatio *an probetur per teſtes qui interfuerunt ſcripturæ priuatæ, ſed non teſtificantur de ipſo actu.* 14.2.5
Comparatio litterarum ex ſcriptura priuata priùs approbata, & ex ſcriptura coram iudice fienda. 86.1.1.2
Comparatio litterarum fidem ſemiplenam facit. ibid.3
Comparatio in omni ſcriptura priuata, excepta apocha, plenè probat ibid.4
Comparatio litterarum hodie de iure Authenticorum probat. ibid 2.5
Comparatio litterarum, iuncta depoſitione duorum ex tribus teſtibus in chirographo ſubſcriptis, plenè probat. ibid.6
Comparatio litterarum facta à peritis nihil valet, niſi ipſi iurauerint, quòd nec lucri cauſa, nec inimicitiæ, nec gratia tenti huiuſmodi cōparationem faciūt. ib.7
ſemel iuraſſe ante factā comparationem ſufficit. ib.8
Comparatio & recognitio ſcripturæ in litteris, præterquam in ſcriptura priuata teſtibus non firmata ſufficit. 86.1.10
Comparatio literarum ſola facit plenam fidem quando agitur de recognitione libri rationum. ibid 14
plenè etiam probat quando agitur de recognitione alicuius epiſtolæ. ibid.15
Comparatio litterarum vnà cum recognitione ſigilli appoſiti in ſcriptura, ad quam fit comparatio, plenè probat. ibid.16
Comparatio litterarum quantum probet in recognitione ſcripturæ publicæ, & publici inſtrumenti, arbitrio iudicis remittitur. ibid 17
& poterit iudex iſto caſu dare plenam fidem comparationi litterarum, concurrente aliquo adminiculo. ibid 18
Comparatio litterarum non niſi in ſubſidium aliarum probationum facienda. ibid.23
niſi forma obſeruetur prædicti iuramenti, comparatio nulla eſt. ibid.24
duplex iuramentum calumniæ hoc caſu præſtandum eſt, vnum generale ante conteſtationem litis, aliud ſpeciale poſt litem conteſtatam. ibid.25
Comparatio fieri poteſt ex ſcriptura ab aduerſario producta. 87.1.1

Compa

Comparatio litterarum poteſt ſumi ex ſcriptura aliàs producta in iudicio ab eo, qui ſcripturam manu ſua confectam negat, etiam quòd non ſit ſubſcripta à tribus teſtibus. 87.1.3
poteſt fieri ex ſcriptura deſumpta ex archiuo publico. ibid.4
Comparatio litterarum iure hodierno non plenè probat. 87.2.2
plenè probat quando ſcriptura priuata, de qua facta comparatio, eſt recognita à tribus teſtibus in ea deſcriptis. ibid.3
ſola Comparatio plenè probat quando vltra comparationem adſunt teſtes, qui deponant, vidiſſe illum ſcribere, licèt non ſubſcripſerit. ibid.4
Comparatio bene facta valet, non ſolùm quæ ex ſcriptura eiuſdem ſpeciei, ſed diuerſa, & ſic de priuata ſcriptura ad publicam, & è contra. ibid.6
recognitio Comparationis ſcripturarum in apocha ad nihil valet, nec aliquam probationem facit. 86.2.9
Comparationem litterarum plenè probare quando ſcriptura priuata eſt à partibus & teſtibus ſubſcripta. ibid. 12.
Comparatum, *id eſt, emptum.* 250.2.3
legatum factum creditori an & quando præſumatur factum animo Compenſandi *cum ipſo debito neceſſario.* 143.1.5
partem debiti Compenſans, *aliam autem offerens, ac deponens, pignus vendicare poteſt.* 144.1.3
cauta, ſed non recepta minimè Compenſantur: nec quis tenetur ſoluere vbi poteſt compenſare. 142.2.1
debitum ex teſtamento Compenſari poteſt. ibid.1.1
quod Compenſari poteſt immune eſt ab vſurarum ſolutione. ibid.2
debitum Reipublicæ Compenſari nequit cum eo, quod adminiſtrator, vel curator eius debet nomine proprio. ibid. 3.4
æſtimatio fructuum debita ab eo, cui legatum quantitatis eſt relictum, poteſt cum illa quantitate Compenſari. 143.1.1
Compenſari non poteſt quod debetur ſub onere præſtandæ ſatiſdationis ante eam præſtitam. 143.2.4
non poteſt compenſari quod tutor debet, cum eo quod pupillo debetur, nec è contra; poteſt tamen tutor pro pupillo conuentus compenſare quod ſibi proprio nomine debetur. ibid.5
Compenſari non poteſt quod non poteſt ſolui. ibid.6
debitum controuerſum non Compenſari cum liquido, licèt controuerſum poſſit exigi iuris auctoritate prouiſionaliter, cautione præſtitâ. 144.2.9
ſoluens quid pro liberando prædio empto, illud venditori Compenſat cum pretio. 143.2.1
procurator non Compenſat ſuum debitum cum debito domini, niſi de voluntate domini. ibid.2
Compensatio. 139.1
Compenſatio fiſco non oponitur. ibid.1.1,2
Compenſatio indebiti ſoluti non admittitur. ibid. 2.1,3
Compenſatio fit ad portiones concurrentes æqualiter, & curſum vſurarum impedit. 140.2.1
quantitas vbi debetur, Compenſatio hinc inde ipſo iure fit ad occurrentem quantitatem, & pro tali rata impeditur curſus vſurarum. ibid.2
Compenſatio de quantitate ad quantitatem, & ſic de debito pecuniario ad debitum pecuniæ, admittitur. ibid.3
Compenſatio quando propriè locum habeat. 141.1.4
Compenſatio debiti ex pari ſpecie, & cauſa diſpari admittitur. ibid.5
admittitur de genere ad genus, quando idem in genere debetur, & genus eſt eiuſdem qualitatis. ibid.6
ſecus ſi diuerſa. ibid.7
an admittetur de fructibus ad fructus. ibid.8
Compenſatio non admittitur de ſpecie ad ſpeciem, neque etiam de ſpecie ad quantitatem, vel è contrà. ibid.9
Compenſatio fit ipſo iure, ita vt non ſit neceſſe de ea opponi per hominem. ibid. 2.10,11
non induci ipſo iure, niſi allegetur & opponatur per partem. ibid.12.14.17
intellige, vt ibid. 13,15,16,18,19
in delictis fit compenſatio ipſo iure, etiamſi à parte non opponatur, veluti de negligentia ad negligentiam, de culpa ad culpam, & de dolo ad dolum. 142.1.20
Compenſatio fit ipſo iure, etiamſi à parte non opponatur, quando volumus impedire curſum vſurarum. ibid.21
generaliter fit omni caſu, in quo infertur præiudicium creditori, ſi compenſatio ipſo iure non eſſet inducta. ibid.22
fit quando tractatur de liberatione pignoris. ibid.23
in dotis cauſa opponi poteſt Compenſatio. ibid.2.3
ſi debeo tibi centum aureos cum vſuris, tu mihi quinquaginta ſine fœnore, vſque ad concurrentem ſummam, fit Compenſatio. ibid.4
Compenſatio contra petentem legatum opponi poteſt. 143.1.4
petenti pecuniam opponitur Compenſatio de debito pòſt contracto. ibid.2.2
Compenſatio quæ poterat obiici contra cedentem, non poteſt obiici contra ceſſionarium. ibid.3
Compenſatio locum habet tam in realibus, quàm perſonalibus actionibus. 144.2.1,5
maximè ſi compenſatio eſt voluntaria. ibid.6
liquidi ad liquidum, non verò ad non liquidum, fit Compenſatio. ibid 8
Compenſatio de debito etiam non liquido, immo & de litigioſo, opponi poteſt, ſi tamen liquidari poteſt intra breue tempus ſtatuendum à iudice. 145.1.12,17
regula generalis, quòd de debito liquido ad liquidum fit Compenſatio. ibid.13
non verò de liquido ad non liquidum. ibid.14
limita vt ibid.15.16
Compenſatio debiti liquidi, aut in termino præfixo liquidandi, quando opponi poſſit. 145.2.11,22
& vbi. ibid.23
Compenſatio non tenet in re poſſeſſa per violentiam. ibid.27
Compenſationis exceptionem non addmitti ex cauſa iudicati. 139.2.2
Compenſationis habens exceptionem ſi ſoluat per errorem, non poterit repetere. ibid.5
venditor, fiſco tamen excepto, petens pretium, Compenſationis exceptionem patitur. 142.2.1
fiſco agenti contra debitorem quando & quomodo poſſit opponi ab ipſo debitore exceptio Compenſationis. ibid. 2
Compenſationis exceptionem non admitti in depoſito. 144.2.3
inuadentes, & occupantes poſſeſſiones alienas non iuuari Compenſationis exceptione. ibid.4
Compenſationis exceptio non admittitur in depoſito ad retardandam eius reſtitutionem, etſi quantitas, quam depoſitarius compenſare contendat, ſit liquidiſſima. 145.2.24
non admittitur in depoſito, ne quod bona fide geſtum, trahatur ad perfidiam. ibid.25
occupantes, & inuadentes poſſeſſiones alienas non iuuari Compenſationis exceptione. ibid.26
Compenſationis exceptionem non admitti in depoſito ad retardandam eius reſtitutionem. 171.1.7

Digitized by Google

etiam in depoſito confeſſato, & facto per conſtitutum, videlicet quando de actuali numeratione non conſtat. ibid.8
contrarium. ibid.9
non admitti quamuis depoſitum ſit quantitatis. ib.10
nec admitti etſi debitum ex alia cauſa conuertatur in depoſitum. ibid.11
niſi agatur actione depoſiti contraria, quo caſu cum de fide rupta non agitur, compenſatio locum habet. ibid.12.
vel depoſitum perueniat ad tertium, & eſſet quantitatis, vel ad æſtimationem deueniatur. ibid.13
ſecus quando depoſitarius rem apud alium deponat, & deponenti actiones directas ceſſerit, vel eum in ſuum hæredem poſuerit. ibid.2.14
limita etiam, quando depoſitum eſt ſubrogatum dependens, vel correſpectiuum ad alium contractum. ibid.15.
vel quando datur alicui res, vt deferat Titio, & ſi noluerit recipere, cuſtodiat, nam tunc potius mandatum intelligitur, quam depoſitum. ibid.16
Compenſationi quatenus ſit locus in vltimis voluntatibus. 142.1.3
in Compenſationem tantum veniunt quæ debita ſunt, altero etiam inuito. ibid.1.2
indebitum, & illiquidum non deducitur in Compenſationem. 143.2.1
proprio nomine conuentus non poſſit obijcere Compenſationem eius quantitatis, quæ ſibi tanquam alterius procuratori debetur. ibid.7
Compenſationem in debitis liquidis ſine ambagibus manifeſtam iudex admittet, indaginem requirentes ad aliud iudicium reſeruet. 144.1.2
conuentus ratione commodati, an poſſit obijcere Compenſationem. 145.2.28
Compromiſſum ſuper rebus mobilibus minoris prohibitum. 598.1.9
Conceſſio facta ab eo, qui non erat dominus, conualeſcit ſi contingat eum ex poſt facto fieri dominum. 259.1.4
Conceſſio Principis ſpecialis habet vim decreti. 606.2.1,2
Concluſio ſola attenditur & obligationem inducit, non quod tractatur, & dicitur. 224.2.3,4
Concubina non poſſit à concubinario petere mercedem operarum, quas illi præſtitit. 459.2.19
Concubinam patris non ducit filius, vel pro vxore habet. 359.1.1,2
Concubinam, quæ aliquid ſurripuit ſuo concubinario, vel è contra, furtum committere. 490.2.3
Concubinam penes ſe habere, conſtante matrimonio, nemini conceditur licentia. 497.2.1
poterat quis Concubinam ducere in vxorem ſi ex ea liberos habebat, nec ei vlla proles legitima extabat, & liberi efficiebantur legitimi, & in poteſtate, & poterant ſuccedere ex teſtamento, & ab inteſtato etiam cum fratribus poſtea natis, ſecus ſi prolem ex concubina non habeat. 501.2.1
Concubinam ſi quis habeat, & ex ea liberos ſuſceperis, ducta ea in vxorem liberi efficiuntur legitimi. ibid.2
CONCVBINÆ. 497.2
Concubinatus etiam de iure ciuili prohibitus. 498.1.2
omnis Concubitus ſacrilegus, cum Moniali ſcilicet, ſiue Religioſa, vel cum viro Religioſo, punitur iure ciuili. 377.2.6
Concuſſio quid. 26.2.6
Condemnatus in actione depoſiti directa, ob rem depoſitam occultam, nec reſtitutam, notatur infamia 170.1.1
Condemnatus in actione directa mandati infamis efficitur. 178.2.3
CONDICTIO indebiti. 18.1
CONDICTIO ob turpem cauſam. 25.1
CONDICTIO furtiua. 27.2
CONDICTIO ex lege, & ſine cauſa, vel iniuſta cauſa. 28.2
Condictio nunquam retrotrahitur in præiudicium alterius. 42.1.4
Condictio ob cauſam non datur contra ſingularem perſonam ſucceſſoris. 309.2.1,2
Condictioni ob cauſam non eſt locus in contractibus innominatis. 189.1.1
in Condictione ob turpem cauſam non deberi vſuras. 27.1.1,3
intellige vt ibid.4
ex Condictione ob cauſam oritur actio præſcriptis verbis. 310.2.1
rem Conductam non reſtituens ante condemnatoriam ſententiam, tenetur inſtar inuaſoris ad eius æſtimationem. 335.2.1,2
Conductio non ſubſiſtit in re propria. 329.1.1,7
procedit non ſolum in eo, qui rem eſſe propriam ignorauit, ſed etiam in eo qui ſciuit. ibid.3
Conductione finita impleta fide agi poſſe contra locatorem, vt retentam, vel abreptam reſtituat. 332.1.1
ex Conductione plurium quilibet pro parte tenetur, niſi conductio facta ſit inſolidum. 325.2.2
Conductor ſuſcipiens caſum fortuitum, non includit illum qui euenit culpa locatoris. 163.2.5
Conductor ſi renunciauerit caſibus fortuitis, talis renunciatio non includeret caſus fortuitos prouenientes ex proprio facto ipſius locatoris. ibid.6
quamuis caſus inſiti fuerint, & à culpa remoti. ibid.7
Conductor primus ſi non ſoluerit penſionem domino, & rem relocauerit, poteſt ſecundus expelli, niſi ſoluat penſiones debitas. 313.1.19
Conductor an expelli poſſit ob non ſolutam penſionem legitime tempore, propria locatoris auctoritate, remiſſiuè. ibid.12
Conductor an ita expulſus teneatur ſoluere penſionem integram. 316.1.34
Conductor rem conductam poteſt ſublocare, niſi ſublocatio expreſſo pacto illi ſit adempta. 318.1.1,2
Conductor an veniat excuſandus qui nec ſeminauit, nec coluit prædium, ſi poſtea conſtiterit per fortuitum euentum incendij, vel alterius labis, fructus fore omnino deuaſtandos ſi naſcerentur. 320.2.15
Conductor ſi impeditur frui re conducta, facto & culpa locatoris, quid. ibid.17
Conductor indebitè expulſus debitè petit pœnam promiſſam. 325.2.1
Conductor poteſt in pœnam retinere fructus rei conductæ, & penſiones non ſoluere quando locator vendidit contra formam pactorum. ibid.2
Conductor ob moram tenetur cum pretio ſoluere vſuras. 328.1.1,2
tenetur rem locatam reſtituere locatori, completo locationis tempore. ibid.3
Conductor conuentus conductione ex lege, debet ante omnia reſtituere rem, nec antea dominij quæſtionem mouere poteſt. 331.1.1,2
amplia non ſolùm in conductione, ſed etiam in aliis tenentibus nomine alieno. 332.1.10
niſi ius ſuperueniat poſt conductionem, vel noua ſuperueniat cauſa conductori. ibid.11
ſi tertius aliquis contendit rem locatam, aut commodatam ſuam eſſe, ac petit à iudice vt non reſtituatur locatori, aut commodanti, an impediat ſicti reſtitutionem. ibid.12

Condu

Digitized by Google

Conductor an poſſit ſe defendere ex nouo titulo aliunde ſibi proueniente, ne rem conductam ſtatim dimittat locatori. 331.2.6
Conductor & locator reciprocè tenentur de dolo, & custodia, non de caſu, cui nullus poteſt reſiſtere. 332.2.1,2
Conductor dolum, latam & leuem culpam, non autem leuiſſimam praſtare tenetur. ibid.3.4
Conductor ſi recepit prædium ſeminatum, eodem modo reddere debet. 333.1.3
Conductor molendinorum prioris anni tenetur ad intereſſe conductoris ſequentis anni, pro eo quòd fecerit anticipare molitiones in eius præiudicium. ibid.5
Conductor in vltimo anno tenetur reſtituere terras non ſeminatas, prout habuit, aliàs tenetur ad intereſſe. ibid.6
primus Conductor finita locatione ſecundo conductori moleſtiam impunè non infert. 334.2.2
Conductor non poteſt pro eodem, vel maiori pretio rem detinere, & ſibi habere. ibid.5
Conductor prædiorum fiſcalium poteſt alteri præferri in eis pro eodem pretio. ibid.6
Conductor poteſt ſe adſtringere ad caſus fortuitos, ſeu caſibus quibuſcunque renuntiare, & ſe, eiſdem non obſtantibus, ad integram penſionis ſolutionem obligare. 337.2.7
Conductoris hæredes teneri ad reparationem deſtructorum. 333.1.2
Conductorem vectigalis non poſſe immutare formam antiquam exactionis, ad detrimentum locatoris. 303.2.5
Conductorem expelli poſſe ſimul ac deſinit ſoluere penſionem tranſacto tempore conuento, intra quod debebat fieri ſolutio, vel alio legitimo. 312 2.6
Conductorem non poſſe, ob ſibi obuenientem cauſam domum deſerere, quin teneatur ad integram penſionem ſoluendam. 314.1.17
efficax domûs deſerendæ cauſa quæ. ibid.18
Conductorem, obligatum cum inſtrumento garentigio, ad mercedem, & ſic non ſoluendo, incarcerari poſſe; ſi tacitè reconduxit, & non poſſe etiam pro mercede non ſoluta carcerari. 318.2.4
primum Conductorem finita locatione non præferri ſecundo pro eodem pretio. 334.2.8
Conductorem rerum Eccleſiæ non poſſe expelli à ſecundo conductore nouo. 335 1.9
Conductorem nouum præferri antiquo, quamuis vellet eandem facere oblationem. ibid.2 13
Conductores fiſcales antiquos præferri nouis, ſi velint ſuſcipere augmenta ab aliis propoſita. ibid.14
idem de colonis mancipij, & reipubl. quamuis ad modicum tempus conduxerint. ibid.15
de ſcholaribus & magiſtris. ibid.16
& conductore Eccleſiæ. ibid.17,18
Confeſſio *extraiudicialis an, & quomodo probet, vel faciat indicium ad torturam, remiſſiuè.* 75.1.12
Confeſſio mutui quando facta eſſet ex alia cauſa, licèt verè non ſit mutuum, non apponitur exceptio non numeratæ pecuniæ. 128.2.4
Confeſſio debiti ex alia cauſa quàm mutui, vel dotis, ad probandum efficax eſt, admittit tamen probationem in contrarium. 132.1.1
Confeſſio debitoris facta in fraudem poteſt, ſicut & alienatio, reuocari ab ipſo creditore. 137.2.9
Confeſſio facta etiam abſente parte in inſtrumento probat. 169.1.3
probat contra confitentem. ibid 4
non probat ſi tendit in præiudicium creditorum, vel in diminutionem legitimæ filiorum, etiam iurata. ibid 2 5
non probat, ſi non eſt veriſimilis. ibid.6
Confeſſio de recepto probat verè in illis caſibus, in quibus nulla eſt fraudis ſuſpicio, aut per leges interdictum non prohibetur. 179.2.4
Confeſſio pareis non ſufficit vbi poteſt eſſe fraudis præſumptio, ſed requiritur vera, & corporalis traditio, & numeratio, & probatio. ibid.5
Confeſſio de recepto non probat, nec illi fides habenda, niſi de vera numeratione appareat. 180.2.24
Confeſſio recepta dotis, emiſſa a marito ante contractum matrimonium, in dubio facta cenſetur ſpe futuræ numerationis; niſi animus donandi alioqui appareat. 348.1.4
Confeſſio mariti de aliquo augmento dotis facto ab vxore conſtante matrimonio non probat aliquo modo in præiudicium creditorum mariti, licèt probet in præiudicium ipſius mariti confitentis. 355.1.3.4
Confeſſio conſtante matrimonio factæ non præſumitur fraudulenta, quando retro fuit dos promiſſa, aliàs ſecus. 455.1.9
Confeſſio minoris ſine tutoris, aut curatoris auctoritate ipſo iure non valet, nec ipſi minori nocet. 524.1.8
Confeſſio profitentis maiorem eſſe quantitatem patrimonij pupilli, quàm ſit, non præiudicat ſibi, niſi inuentarium fecerit ſcribi. 567.1.1,2
contra Confeſſionem ad liberandum contraria ſcriptura ad probandum admittitur intra 30. dies. 135.2.27,28.
de Confeſſione facta parte præſente, remiſſiuè. 132.1.4
Confeſſione creditoris probatur pecuniam non fuiſſe numeratam. 134.2.18
etiamſi confeſſio facta fuerit extra iudicium, & antequam lapſum fuerit biennium. 135.1.19
Confeſſus *accepiſſe pecuniam, biennio elapſo condicit obligationem ſi contra eum non agatur.* 129.2.2
Confeſſus ſpe futuræ numerationis, addito etiam iuramento, ſolutione, aut numeratione non exiſtente, poteſt adhuc prætendere exceptionem non numer. pecun. 138.1.1,2
de iuramento intellige, vt ibid.5
Confeſſum ſe plus recepiſſe quàm reuera receperit, poſſe non recepti liberationem condicere. 23.1.2
Confeſſum per ſcripturam ſe mutuum recepiſſe ſpe futuræ numerationis non ſequuta, poſſe intra biennium condicere cautionem, & etiam poſtea ſi intra biennium proteſtatio facta ſit. 29.2.1
Confitens *recepiſſe pecuniam, vel res alias alia ex cauſa, quam mutui, incontinenti ſibi præiudicat.* 129.1.7
Confitentem non puniri niſi in expenſas. 128.2.6
Congreſſus *Clerici cum ſoluta muliere, an ſit lege damnatus.* 378.1.7,8
in nato ex virgine, vel vidua, quid. ibid.9
Coniugium *olim vſque ad ſeptimum conſanguinitatis gradum interdicebat Eccleſia.* 364.1.2
poſtmodum reſtricti ſunt gradus conſanguinitatis vſque ad quartum. ibid 3
quoad affinitatem ex copula licita ad quartum vſque, ex illicita verò, & fornicaria vltra ſecundum gradum non extenditur. ibid.4
Coniux *tranſiens ad ſecundas nuptias non amittit proprietatem bonorum à coniuge defuncto ſibi relictorum, ſi ex matrimonio filij non ſunt ſuſcepti.* 391.1.25
Coniux tranſiens ad ſecundas nuptias ſuccedit pleno iure abſque obligatione reſeruationis in bonis a coniuge defuncto profectis, ac ſibi acquiſitis, quando filij ſuſcepti ſunt ex priore matrimonio, at omnes abſque prole obierunt. 392.1.36

Index Rerum,

idem dicendum quando ſupereſſet filius vnicus, vel plures, ſed omnes incapaces. 392.2.37

quòd ſi omnes obierint filij ſuperſtite nepote, huic reſeruationi locus eſt. ibid.38

Coniux tranſiens ad ſecundas nuptias non ſuccedet pleno iure abſque obligatione reſeruationis in bonis à coniuge defuncto profectis, ac ſibi acquiſitis, quando filij ſuſcepti ſunt ex priori matrimonio, at omnes abſque prole obierunt. 394.1.6

Coniux tranſiens ad ſecundas nuptias, priuatur ſtatim ipſo iure dominio omnium lucrorum, quæ à coniuge defuncto perceperat, applicatùrque communibus liberis, retento ſibi dum vixerit ſolo vſufructu. 395.2.7

Coniuges matrimonia non iterantes poſſunt nuptiarum lucra liberè conſumere, non conſumpta liberi ex illis matrimoniis, quorum intuitu lucra ſunt acquiſita, vendicant. 396.1.2

Coniuges ſecundò nubentes quod vltra quantitatem lege præſcriptam dant ſibi mutuo quocunque prætextu, nullum effectum habet. 401.2.1

datum vltra debitum legale ſecunda coniugi, & relictum inter liberos vtriuſque matrimonij, in capita diuidendum eſt. ibid 2

illud plus datum haberi tanquam non ſcriptum, neque relictum, aut datum, vel donatum, & dari deberi filiis primi matrimonij, & inter eos ſolos diuidi, & ſic totum illud, quod plus fuit datum, vel relictum vitrico, aut nouercæ, aut eorum filiis, deuolui ad filium, vel filios primi matrimonij, vt ipſi plus conſequantur, quàm vitricus, vel nouerca. ibid.3

Coniuges ſi inter ſe pacti, vt qui prius prædecederet, lucraretur reſpectiuè vel partem donationis propter nuptias, vel partem dotis, quid vno, vel altero caſu veniente ſeruari debeat. 452.2.10

Connubium & *coniugium idem ſunt.* 373.1.11

Connubij etymon. ibid.13

Conſanguineum *ſe dicens, ſatis erit ſi probet, ſe fratrem ſimpliciter, aut patruelem, vel aliter coniunctum.* 56.2.5

Conſanguineum proximiorem ſi quis alicui, veluti teſtatori, ſe dixerit, ex hoc ſolo probare poterit quòd ſit illius conſanguineus. ibid.6

Conſanguinitas *per literas aſſertorias conſanguinitatis non inducitur, nec probatur.* 57.2.1,2

Conſenſus *alicuius vbi requiritur propter præiudicium quod ei inferri poteſt, ſufficit iſtum conſenſum interuenire ex poſtfacto.* 111.1.5

niſi conſenſus requiratur formalis, ſeu authorizabilis. ibid.6

Conſenſus quid. 186.2.4

Conſenſus ad nuptias tam liberorum, quàm parentum liber reciprocè requiritur. 362.2.1,2

Conſenſus alicuius deſideratus vbi nequit interuenire, illius loco decretum, ſiue authoritas iudicis ſufficit. 370.1.12

de Conſenſu *ad nuptias quòd debet eſſe liber, & carere omni metu, remiſſiuè.* 362.2.3

Conſentiens *iura ſua perdit.* 543.2.3

Conſignare, *vel* obſignare, *id eſt, pecuniam conſignatam, vel obſignatam in ſacculo, aut ſolle, ſeu alia re deponere, vt ſolebant antiqui.* 147.1.5

Conſignare & deponere, *non eſt ſoluere.* ibid. 6. & 156.1.8

Conſignatio, & depoſitio pecuniæ nihil prodeſt, niſi prius oblata fuerit ei, cui ſolui debet. 147.1.7

de Conſilio *à bonis, & doctis ſumendo, remiſſiuè.* 475.2.3

Conſobrini *ex duobus fratribus, & binis ſororibus, legitimas contrahunt nuptias.* 365.1.1

hodie non ita. ibid.2

Conſortes *propriè qui.* 195.1.15

Conſtituens *ſoluere pro alio, ſe & heredes ſuos obligat,* 49.2.1

inter Conſtituentes non minus, quàm fideiuſſores, locum habet beneficium diuiſionis. 51.1.1,2

Constitvta *pecunia.* 49.1

Conſtitutio *exorbitans à iure communi non extenditur ad caſum vbi eſt maior ratio.* 383.1.4

Conſtitutor *quando conuenìatur ex conſtituto, remiſſiuè.* 49.2.3

Conſtitutus *ad probandum per inſtrumentum, ſi producat quinque teſtes probatæ fidei, admittitur.* 74.1.4

Conſtitutum *perſonale tenet quoad conſtituentem ſi vnus eſt in ſolidum. ſi plures nominati copulatiuè, pro parte virili tenentur; diſiunctiuè, etiam in ſolidum conueniuntur.* 49.2.1

Conſtitutum imperſonale, inualidum. ibid.3

Conſtitutum quibus modis intelligatur contractum, remiſſiuè. ibid 4

Conſtitutum vt contractum poſſit intelligi, debitum præcedere debet. 50.1.10

Conſtitutum ab eo intelligitur contractum, qui pro ſe, vel pro alio debitum conſtituit ſoluturum. 50.2.11

Continuatio *dominij, vel poſſeſſionis, ſi datur, non eſt dare hæreditatem iacentem.* 170.1.4

Contra eſcriptura *pro Antapocha.* 85.1.10

Contractus *quando eſt ſuſpectus, & reprobatus, requiritur vera & actualis traditio rei.* 15.2.5

Contractus principalis ſi corruit, pacta adiecta minimè ſubſiſtere. 20.2.1

Contractus principalis quando non valet, ſimiliter non valet confeſſio, vel alia quælibet clauſula poſita in tali contractu. 21.2.11

Contractus, qui ab initio in libera voluntate conſiſtunt propter mutuum conſenſum, poſtea valere ex neceſſitate, nec inuita altera parte diſſolui. 31.1.1,2

intellige vt ibid.2.4

limita vt ibid.5

Contractus & inſtrumentum differunt. 56.2.5

Contractus ſtatim perfectus dicitur, quando conſtat ex coniecturis voluiſſe partes quòd valeret ſtatim contractus, etſi de ſcriptura facienda mentio fieret. 83.2.22

Contractus ſi ſit conditionalis, & pendente conditione dominus tradat ei, cui erat obligatus, ſub conditione, tunc dominium etiam in eum tranſit interim. 84.1.30

in dubio propter cauſam de futuro cenſeri dominium tranſlatum ſequuta traditione. ibid.31

Contractus ſi fiat in ciuitate, & excedat libram auri non ſoli comparationi litterarum creditur, ſed alij teſtes adeſſe debent. 87.2.1

Contractus ſimulatus quòd ſit ipſo iure nullus, remiſſiuè. 116.1,2

Contractus in dubio non præſumitur illicitus. 152.1.7

Contractus ſit iuſtus propter incertitudinem lucri & damni. 155.1.4

Contractus valet ratione incerti euentus. ibid 5

Contractus cenſus ad vitam, iuſtiſſimus. ibid.7

Contractus principalis, qui ab initio fuit ſtricti iuris, ex poſt facto fieri ſtricti iuris. 178.1.2

Contractus, & diſtractus eiuſdem naturæ ſunt. 185.2.5

Contractus ſimulatus, quando partes ſic agunt in veritate vt nihil fiat, non eſt contractus. 187.1.3

Contractus non redduntur ex inuitum. 190.1.1

Contractus collatus in arbitrium alterius contrahentium, non videtur celebratus efficaciter. 193.1.1

Contra

Digitized by Google

Contractus vltre citròque obligaterius non poteſt conferri in arbitrium alterius ex contrahentib. ibid.2
Contractus collatus in vnum ex contrahentibus, validus eſt. 193.2.7
Contractus non vitiatur ex incertitudine, & ſeruandus eſt de iure Cæſaree. ibid.8
Contractus eſt perfectus, ſi quis contrahendo diceret, Volo vendere, & alter reſponderet, Volo emere. ibid.3.
Contractus per metum factus mero iure tenet: ſed reſcindendus, inualidandus, ac retractandus venit per actionem metus cauſa. 204.2.4
Contractus bona fidei geſti per dolum dantem cauſam contractui, an ſint nulli ipſo iure, remiſſiuè. 205.1.5
Contractus dolo initus cum acceſſoriis reſcinditur. & venditio dolo facta non ſubſiſtit. 223.1.1,2
limitant communiter quando dolus eſt commiſſus ab vtraque parte. ibid.3
Contractus celebrati tempus attenditur in conſideranda læſione. 224.2.5,6
Amplia
I. tempus Contractus attendendum eſſe ad læſionem probandam, etiam cùm agitur de reſtitutione in integrum. 225.1.7
idem tempus conſiderandum cùm agitur de reuocanda donatione ex eo quòd fuit inofficioſa. ibid.8
II. in conſtitutione dotis, cùm filia ſe incongruè dotatam fuiſſe contendit, & renuntiationem legitima à ſe factam reſcindi ex beneficio legis. ibid.9
III. quando filia fuit donata vt nuberet, & hæreditati paterna nonrenuntiauit. ibid.10
intellige, vt ibid.11
Limita
I. niſi traditio rei, & executio contractus conferatur in futurum. 225.2.12
II. in contractu conditionali, quamuis in aliud tempus confratur. ibid.13
III. in contractibus qui habent effectum ſucceſſiuum reſpicientem futura tempora. ibid.14
Aduerte, vt ibid.15
Contractus tenet, licèt pretium non ſit vſquequaque conueniens. 226.2.1
Contractus quando eſt bona fidei, etiam diſtractus erit bona fidei. 231.1.6
Contractus bona fidei ſi dolo alterius initus, is qui dolum fecit, nullum dicere non poteſt aduersùs eum, cuius fauore nullus eſt. 241.2.3
Contractus ſimulatus dicitur quando inſtrumentum cantat in perſona vxoris, & reuera emit maritus. 256.1.4
Contractus nominatus ob defectum finalis cauſa corruit. 279.1.2
Contractus do vt des, an ſit vera permutatio, vel inter ſe differant, remiſſiuè. 307.2.9
Contractus locationis de ſubſtantia non requirit inſtrumentum. 331.1.1
Contractus Reipubl. vim legis habet. 474.1.9
Contractus factus per minorem licèt ſit nullus, pignora tamen remanent, quando alius principali nomine ſe obligauit. 601.2.6
Contractus ſubſtantiam, non pecuniæ originem attendi. 11.2.1
Contractus cauſa ceſſante, idem contractus ceſſat. 21.2.12
de nomine Contractus non curandum, ſed attendendum quod agitur, ſicque ad rei veritatem aduertendum. 58.2.13
à Contractus tenore non eſſe recedendum. 63.1.2
cuiuſque Contractus validitatem, perfectionem & conſummationem conſiſtere in illo vltimo puncto, & inſtanti concluſionis, à quo contractus & quilibet actus vim capit, & vtraque pars remanet obligata. 82.2.11
in loco Contractus agi ad illius reſciſſionem. 136.2.40,41
non debere agi de hoc in foro contractus, ſed potiùs actorem debere ſequi forum, quomodo intelligendum ſit. ibid.42
accidentia Contractus quæ, remiſſiuè. 193.2.10
Contractus natura quæ. 251.1.2
ceſſante cauſa Contractus etiam nominati, ipſe contractus ceſſat. 279.2.9
Contractus tempore ſi iam aderat iuſta cauſa excuſationis, quæ poſtea detecta eſt, & creditor nihilominus ſimpliciter contraxit, ſibi imputet. 346.1.14
Contractui innominato vtràque parte ſatisfacto, neutri contrahentium eſt locus pœnitentiæ, quin potius viciſſim vnus tenetur alteri de euictione. 309.2.12.
Contractum fieri ſine ſcriptura. 56.2.3
Contractum ſine inſtrumento valere. ibid.4
Contractum non valere, ſi decedat, & mortuus ſit contrahens antequam ei legeretur inſtrumentum coram teſtibus. 82.2.12
non ſatis eſt Contractum probari ſimulatum, doloſum, vel fictitium in genere, ſed neceſſe eſt probetur ipſa ſpecies ac modus ſimulationis, ſeu fraudis ſigillatim. 181.1.13.
Contractum non reddi inefficacem propter neceſſitatem rei familiaris. 227.1.2
Contractum do vt des, tanquam generalem, complecti etiam permutationem. 307.2.8
ex Contractu in ſcriptis non oriri ius, niſi impleta ſcriptura munda, & ſine vitio, in forma fieri conſueta. 82.1.2
in Contractu abſoluto interim dum dictatur, locus eſt pœnitentiæ. ibid.2
à Contractu recedere licet arrhis ſaltem ob pœnitentiam amiſſis. ibid.3
ex Contractu ſerui inſtitoris dominus tenetur inſtitoria in ſolidum, quòd ſi non eſt inſtitor, de eo quod in rem ſuam verſum eſt. 98.1.1,2
ex Contractu ſerui dominus de peculio tantùm tenetur, niſi propoſuerit ſeruum, & ſeruus contractum domini cum lucro celebrârit. ibid.2.1
ex Contractu ſerui, ſi domini voluntas intercesſit, obligatur dominus. 99.2.1
ex Contractu celebrato cum ſeruo, domino etiam inſcio, tenetur dominus de in rem verſo. 101.2.1
ex Contractu cum libero non obligatur dominus niſi pecunia in eius vtilitatem ſit verſa, vel ratum habuerit. 102.2.2
ex Contractu inito cum ſeruo, vel ancilla impubere, non tenetur dominus ſimpliciter de peculio, ſed eatenus, quatenus peculium eſt locupletatum. 103.2.1,2
ex Contractu ſerui hæreditarij acquiritur actio hæreditati iacenti. 170.1.2
in Contractu vltro citrèque obligatorio, non poteſt ſubſtantia contractus conferri in voluntatem vnius ex contrahentibus. 194.1.15
ex Contractu vniuerſali pro ſocio tranſit dominium & poſſeſſio pro parte. 198.1.4
perfecto Contractu emptionis & venditionis, commodum & incommodum ſpectat ad emptorem, ex cauſa autem antecedente, ſi res euincitur, venditor de mutatione facta tenetur. 236.1.1,2
Contractu perfecto fructus ad emptorem pertinent,

Digitized by Google

ad quem & functionum onera. 250.2.1,2
declara procedere in fructibus immaturis, & pendentibus tempore venditionis, qui cenſentur eadem ſubſtantia cum ipſa re, niſi aliud conuentum fuerit inter contrahentes. 251.1.3
ſecus ſi venditio fiat collectis iam & ſeparatis fructi-ctibus à ſolo. ibid.4
ex Contractu meo facto cum alio quando alicui ius eſt quaeſitum, poſſum ego ius iſtuc mea pœnitentia reuocare. 284.2.8
in Contractu innominato ſi interponatur ſtipulatio, oritur efficax obligatio & actio ante implementum cuiuſcunque ex contrahentibus. 308.2.4
in Contractu innominato ſi interponatur ſtipulatio, non habet locum repetitio ex aliqua cauſa, ſed agendum eſt ex ſtipulatione. 309.2.3
in Contractu emphyteutico ſi alia pœna fuit impoſita penſionem non ſoluenti, & duobus, aut tribus annis continuis penſionem non ſoluat, incidit in commiſſum. poteſt tamen proprietarius non vtramque pœnam, ſed eam quam maluerit exigere, niſi in pactum fuiſſet deductum vt poſſet exigere vtramque. 340.2.25
quando ex Contractu contrahentium, vel ex occaſione contractus per diſpoſitionem legalem eſt alicui tertio ius quaeſitum re, vel ſpe ab iſto contractu, non poteſt recedi in praeiudicium iuris tertij, niſi illo conſentiente. 314.2.6
in Contractu, vel obligatione in diem ex partium conuentione, non poteſt praeſcribi, niſi elapſo tempore, vel die. 433.1.19
Contractus nominati non reſcinduntur propter cauſam non ſubſequentem, nec ex non implemento ex parte alterius contrahentium. 227.2.3
in Contractibus bonam fidem exuberare. 31.1.1
in Contractibus nominatis non habet locum pœnitentia. 31.2.3
omiſſum in Contractibus pro omiſſo habetur. 63.1.3
in Contractibus hinc inde obligatoriis, qualis eſt emptio & venditio, locatio & conductio, in nullius ex contrahentibus arbitrium ſubſtantia contractus conferri poteſt, & ideo nec venditionis conditio, nec pretium. 193.2.6
in Contractibus innominatis, remota ſtipulatione non oriri actionem ante rei traditionem, vel facti implementum. 208.2.5
obligationem & actionem oriri ex ipſo pacto, & conuentione partium, non verò ex rei traditione. ibid.6
contrarium. ibid.7
de iure Regio Caſtellæ quid. ibid.8
in Contractibus innominatis cauſa habetur loco conditionis. 308.2.1
in Contractibus minorum an & quando competente ordinario remedio, ceſſet extraordinarium reſtitutionis in integrum. 602.2.3
Contrahens in ſtatum libertatis, non tenetur poſtea liber factus. 42.1.1,3
Contrahens facta mentione officij, intelligitur contrahere contemplatione illius, & non tenetur vt ipſe, nec finito officio. 10.2.3
Contrahentes quando ſciunt iuſtam rei aeſtimationem, & emptor plus iuſto offert, vel venditor viliori pretio vendit, an ſint in foro conſcientiæ ſecuri, qui vendit ei, qui plus offert, vel emit ab eo, qui viliori pretio quàm res valet, vendit. 218.2.118,119
animum & voluntatem Contrahentium ex multis coniecturis colligi. 83.2.23,24,25,26,27,28
Contrahentibus in pretio ſe circumuenire licitum. 217.2.112
Contrahentibus vtrùm ſit permiſſum decipere ſe intra dimidium iuſti pretij, eodem modo, quo in foro contentioſo. ibid.113,114,115,116
Contrahere quilibet poteſt, niſi lege reperiatur prohibitus. 31.2.6
Contrahere quamuis non liceat iudici durante tempore ſuæ iudicaturæ, & intra territorium ſuæ iudicaturæ, poteſt tamen finito officio, niſi legitima praeſumptio concurrat quod adhuc duret ratio prohibitionis. 347.1.5.
an contractus durante officio celebratus poſſit conualeſcere, ſi conſenſus accedat eo finito, remiſſiuè. ibid.6
Contrahere licet iudici finito officio intra territorium ſuæ olim iuriſdictionis. 360.1.2
niſi legitima praeſumptio concurrat quòd adhuc duret prohibitionis ratio. ibid.3
non Contradicens tacendo actui, quem tacens poterat contradicendo impedire, praeſumitur conſentire. 359.2.8
de Controuerſiis ex teſtamento proficiſcentibus nec tranſigi, nec exquiri veritas aliter poteſt, quam inſpectis cognitiſque verbis teſtamenti. 8.1.12
Contutor pro geſtis a contutore idoneo non tenetur in ſubſidium, pro neglectis ab vtroque pariter tenetur cum illis. 575.1.1
CONVENIRI neminem poſſe pro alio. 54.1.& 37.2
Conuentio qualibet dicitur bonæ fidei quatenus ab ea fraus, & dolus abeſſe debet. 31.1.3
Conuentio, vt ex oleo mutuato tantundem reddatur in fine anni, cum acceſſione, valida eſt, licet hæc acceſſio excedat legitimum modum vſurarum. 159.2.1
Conuentio valet, quâ data pecunia quis volenti pecuniam traijcere, promittit eam ſaluam fore, aut certo ſuo periculo perituram. 163.1.4
Conuentio, non pretij numeratio perficit emptionem ſine ſcriptis habitam. 226.1.4
Conuentio determinata parit actionem determinato modo. 251.2.1
Conuentio illa rata habetur, quæ contractus tempore intercedit inter partes. 280.1.1
Conuentio, & reconuentio pari paſſu ambulant, & eadem ſententia terminari debent. 490.1.5
Conuentiones opificum ne intra pretium taxatum res vendatur, ædificium ab vno cœptum alius perficiat, ipſo iure nullæ ſunt, & legibus reprobatæ. 194.2.3.
CONVENTVS negotiorum illicitus. 194.1
in Correlatiuis diſpoſitum in vno, non cenſetur diſpoſitum in alio, etiam cauſa æqualitatis ſeruanda, ſi inter correlatiua ſit diuerſa ratio. 250.1.4
quod vnus Correus ſoluit, ab alio pro ſua portione repetit. 13.1.2

C R

Creditor propria auctoritate trahens debitorem in ſeruitutem ob debitum, illud amittit, & tantundem dat debitori, & eius parentibus. 33.1.1,2
Creditor electionem habet an intentet actionem perſonalem, vel hypothecariam. 33.2.1
Creditor agens contra filium alicuius ex debito paterno, debet allegare filium eſſe heredem, & probare. 39.1.3
Creditor accipiens nomen debitoris in ſolutum ſine ceſſione, directè non agit. 44.1.1,2
dato nomine debitoris in ſolutum citra ceſſionem, vel delegationem, poteſt vtiles actiones ſui debitoris intendere. ibid.3
Creditor non tenetur ſi abſque eius culpa pignus pereat. 95.1.1

Digitized by Google

nec de caſa fortuito. ibid.2,4
Creditor tenetur ad æſtimationem rei quæ periit non fortuitò, ſed culpa ipſius creditoris. 95.1.11
Creditor tenetur pigneratitia pro damno illato in re pignerata, eius dolo, vel culpa, & néceſſarios ſumptus in ea factos recuperat. 95.2.1,2
Creditor non tenetur de pignoribus ſine culpa perditis. 96.1.1,3
Creditor non poteſt inuadere hypothecam ſine pacto, vel decreto iudicis. 97.1.2,3
Creditor ex quocunque contractu confeſſus fuerit ſibi factam debiti ſolutionem, poteſt intra 30. dies opponere exceptionem non num. pecun. & hoc caſu tenetur debitor probare ſolutionem, aliàs non liberatur. 136.1.29,30,31
Creditor non poteſt cogi iurare, nec reſpondere poſitionibus. ibid.33
verus Creditor, vel quilibet iuſtus poſſeſſor & petitor poteſt ciuili tantùm creditori opponere exceptionem non num. pec. debitore etiam abſente, & contradicente. 137.1.1
habens bona debitoris obligata, ex perſona debitoris, poteſt opponere exceptionem. ibid.2
non ſolùm debitori competit exceptio non num. pec. verùm etiam eius creditori contra alium creditorem ſui debitoris. ibid.3
Creditor non tenetur ſortis pretium accipere ſine vſuris. 147.1.3
Creditor vt conſtituatur in mora, neceſſe eſt non tantùm quod ſit interpellatus recipere, ſed etiam quòd cum effectu deferatur pecunia, nolitque recipere, & deinde conſignetur, & deponatur. 147.1.8
non ſequi prædictum effectum, ſi pars auctoritate propria deponat. ibid.1.9
Creditor ſciens dum minores vſuras per triennium accipit, maiores remiſiſſe videtur. 148.2.3
Creditor cui promiſſæ ſunt vſuræ maiores, dum minores accepit, is contentus eſſe præſumitur. 149.2.2
Creditor tenetur fructus perceptos ex pignore, & conſumptos in ſortem computare. 151.1.7
Creditor recipiendo ſortem præſumitur remittere vſuras, & recipiens debitum principale, præſumitur remittere intereſſe. 168.1.3
Creditor habens tacitam hypothecam anteriorem præfertur creditori poſteriori habenti hypothecam tacitam, ſiue expreſſam, quamuis ſit fiſcus. 267.2.2
Creditor agens contra donatariam actione hypothecaria, debet probare hypothecam præceſſiſſe donationem. 351.2.3
non procedit in fiſco, & pia cauſa, cuius fauore præſumitur inſtrumentum prius confectum, vt potius ſit ius ipſius piæ cauſæ. ibid.4
Creditor viri ſi rem ſibi pignoratam vendat vxori, pignore iam liberato non valet venditio vt ſimulata, nec confirmatur donatio præmoriente donataria. 467.1.1
Creditor in ſubſidium petit tutorem dari pupillo debitoris ſui. 516.1.1,2
Creditor, vel debitor minoris non debet eius curam ſuſcipere, & ſi ſuſcipiat, & taceat, creditor actionem perdit. 522.1.1.3
Creditoris tarditas an & quanto tempore in non petendo faciat præſumere ſatisfactionem debiti. 46.1.2
Creditorem, cui eſt ſatisfactum, teneri reddere chirographum debitoris. 29.1.1,2
Creditorem debitori pro parte ſuccedentem, pro aliis partibus agere contra heredes. 44.2.1
Creditorem non agere contra legatarios, ſed heredes. 47.1.1
contra Creditorem ex conuentione cum damno debitoris vendentem pignus, debitori integra remanet actio. 94.2.2,3
Creditores poſſunt opponere exceptionem pro ſuo intereſſe, tempore quo poſſet debitor, qui confeſſus eſt recepiſſe mutuum, & ſic intra biennium à die ſuæ confeſſionis, non vltrà. 137.1.4,5
poſſunt vti exceptione non numeratæ pec. aduerſus alium creditorem, etiamſi debitor ea vſus non fuerit. 137.2.6
Creditoribus non præiudicant teſtatoris enunciando, iurando. 54.1.2
Creditum *liquidum quod.* 144.2.10,11
Crimen *non probari per inſtrumentum, cum tunc teſtes non præſententur iudici, vt videtur requiri.* 85.1.3
in Criminibus probationes requiruntur luce meridiana clariores. 64.2.3
ſecus in cauſis ciuiliter motis. 64.2.3

C V

Culpa *in dubio nunquam præſumitur, niſi clarè probetur.* 95.1.8
maximè quando ſunt caſus, qui regulariter abſque culpa euenire ſolent. ibid.9
Culpa lata quæ. 165.2.15
Culpam non intelligi, quam conſuetudo admittit. 76.2.7
in Culpa non eſt qui facit quod fieri eſt conſuetum. 96.1.6
Curæ *nomine comprehendi etiam tutelam.* 523.1.15
Cura officio durante non agitur vt adminiſtrationis vniuerſalis reddatur ratio. 532.1.1
Cura neglecta periculum ſpectat ad curatores, & ceſſantes gerere fraude, vel dolo, poſſunt remoueri vt ſuſpecti. 553.1.1
Curà nondum finita minores contra eorum curatores agere non poſſunt. 535.2.3
à Cura iuſtè excuſatur, cuius tutor fuit. 586.1.1,2
Curator *furioſi habet poteſtatem renuntiandi ſocietati loco furioſi.* 185.2.1
Curator non perſonis, ſed rebus datur. 360.2.3
Curator poteſt adulto ſuo in vxorem dare filiam. 382.1.1,2
Curator datur pupillo ad litem, quando pupillus habet litem cum tutore. 515.2.4
Curator ad litem dabatur duntaxat minori ad poſtulationem actoris quando minor erat reus, & tutorem, ſeu curatorem non habebat: ſi verò eſſet actor minor, non dabatur ſibi curator ad litem niſi petenti. ibid.5
Curator ad lites etiam non petentibus datur. 515.2.7
Curator bonis dari non poteſt niſi ille, qui abeſt, ſit ſubditus, & poſſet alioqui ibi conueniri, & aliter datus non agit, ſed omnia acta redduntur nulla. 518.2.10
maritus non poteſt eſſe Curator vxoris. 520.1.1,2,3
non prohibetur dari curator ad litem vxori ſuæ, niſi, &c. ibid.4
viſu carens non poteſt eſſe Curator. 520.1.1,2
nec tutor, etiamſi vno tantùm oculo orbatus eſſet. ibid.3
Curator ad litem quandocunque reuocari poteſt, licèt ſecus ſit in tutore. 524.1.6
Curator generalis non poteſt deſerere litem inchoatam, nec adminiſtrationem generalem propter ſpecialem. 514.2.1
Curator poteſt adiungi curatori propter latitudinem, ſeu diffuſionem patrimonij. 531.1,2
datur Curator pupillo habenti tutorem. ibid.5

Digitized by Google

adiungitur tutori alius tutor, ſi pupillus habeat bona in diuerſis regionibus, & vnus ſolus adminiſtrationi non ſufficiat. ibid. 4

Curator adulti non tenetur pro tutoribus præcedentibus, niſi negligentia in exigendo ei imputari poſſit. 532.1.1

Curator, vel tutor, ſiue quiuis alius adminiſtrator obligationi reddendæ rationis ſubijciuntur. ibid. 2

Curator non tenetur rationes reddere durante adminiſtratione. 535.2.1

Curator prohibetur vendere domum, in qua deſecit pater ipſo, minor creuit, & maiorum ſunt imagines. 540.1.1

Curator datus ad litem etiam cum decreto poteſt eodem modo reuocari, ſicut procurator, quamuis poſt litem conteſtatam non poſſit remoueri ſine cauſa. 544.2.10

Curator datus ad litem non ſubiicitur periculo adminiſtrationis. 555.2.1,2

& ideo non tenetur conficere inuentarium. ibid. 3

Curator ad litem ſumptus repetit, quos bona fide fecit. 556.1.1

Curator ſi emat de pecunia minoris nomine proprio, res empta eſt minoris, ſi minor eam velit vendicare. 563.2.2,5

Curator generaliter, & ſimpliciter datus ad bona extra prouinciam ſituata, ſed de facili, ab illis obtinebit liberationem. 582.1.1,2

Curator nutui ſua datus ſe excuſare debet, aliàs incidit in infamiam. 585.1.1,2

CVRATOR furioſi, vel prodigi. 591.2

Curator datus furioſo, vel prodigo poſt 25. annos. 592.1.1,2

Curator non poteſt alienare res furioſi ſine decreto, ſicut nec res pupilli. ibid.

diſpoſita in tutore pupillorum, extenduntur ad curatorem furioſorum. 592.2.3

Curator furioſi tenetur de culpa lata, & leui, & de dolo. ibid. 4

Curator datus furioſo habenti dilucida internalla, non deſinit eſſe curator tempore, quo ille ſanæ mentis efficitur, ſed exercitium adminiſtrationis ſibi non competit, &c. 593.1.1,2

Curator habebit ſolùm decimam pro tempore furoris, non verò internalli dilucidi. ibid. 2.3

Curator non datur furioſo in poteſtate patris conſtituto, ſed eius pater eſt adminiſtrator legitimus; ei verò exiſtenti ſui iuris, pater curator dabitur. 594.1.1,2

Curator poteſt dari furioſo in patris teſtamento, & non tenetur ſatiſdare, &c. ibid. 2.12,13

Curator furioſi tenetur inuentarium facere, & ſatiſdare atque iurare ſicut tutor. 595.1.15

propter Curatoris abſentiam non adiungitur alius, nec ſubſtituitur niſi illo remoto, & curator ante ſuam abſentiam debet actorem conſtituere ne damnum incurrat. 523.2.1,2

Curatoris ad litem datio vt valeat, ſufficit dari ab illo, coram quo cauſa tractatur, dummodo ſit talis, cui competat de iure, & eorum quo poſſit prorogari iuriſdictio. 544.2.9

Curatorem ad lites dabit iudex, qui liti præerit, etiam quòd ſit delegatus. 515.2.6

iudex priùs cognoſcere debet, an iuſta ſit cauſa remouendi Curatorem, ſine qua amotio fieri non poteſt. 524.1.3

Curatorem habenti, curator dari non poteſt, aliàs datio eſt nulla, etiamſi acceſſerit decretum magiſtratus. ibid. 4

Curatorem ad litem dat non ſolùm Epiſcopus, ſed etiam eius officialis, prout Vicarius Præſidis, ita vt hoc etiam procedat in Vicario foraneo. 544.2.8

aliud eſt dare Curatorem ad litem particularem, aliud ad lites in genere. ibid. 11

Curatores minorum dare poſſunt ex rationabili cauſa. 536.1.8

Curatrices poſſunt eſſe mater & auia. 527.2.17

non autem ad lites. ibid. 18

Curiales non poſſe conducere prædia aliena, nec fideiubere pro conducentibus. 333.2 1,2

Curiales qui, remiſſiuè. ibid. 3

quilibet habens Cuſtodiam non liberatur, niſi reſtituat integrè. 558.2.7

Cuſtodum exhibitione dominus horreorum ſe liberat, ne ob periculum conueniatur à conductore. 316.2.1,2

D A

DAmnum rebus coloni illatum pertinet ad colonum. 325.1.1,2

Damnum quod deſtructione domûs infertur, in iure conſiderabile eſt. 333.1.7

Damnorum & intereſſe quantitas à iudice taxanda, antequam iuramentum deponenti deferatur. 256.1.5

Dans pro alio, illum repræſentat. 396.1.14

Datum per errorem repetitur, ſi is qui dedit, non tenebatur accipienti iure naturali, aut ciuili. 19.2.3

Datum intuitu matrimonij illiciti per condictionem ob cauſam repeti. 20.2.2

Datum militi, occaſione procurationis non ſequuta condici. 23.1.1,2

Datum ob aliquam cauſam honeſtam poſſe repeti cauſâ non ſequutâ, aut ſi in aliqua forma impleatur cauſa. ibid. 3

Datum ob cauſam, cui recipiens non paruit, cùm poſſet repeti per condictionem ob cauſam. 24.1.1,2

Datum ob cauſam impoſſibilem de iure, vel de facto, ſciente dante, non repeti. ibid. 3

Datum ob aliquam cauſam de futuro implendam, & ſi ſtet pro dante quominus adimpleatur, poteſt ab illomet dante repeti. 25.1.9

Datum libidinis cauſa non repeti. 26.1.1,2

Datum ob turpem cauſam non repeti, ſi ex vtraque parte extat turpis cauſa. ibid. 3

Datum turpiter, accipientis, non dantis intuitu repeti. 27.1.2

Datum iudici, & huiuſmodi expenſa recuperabuntur ex lege Iulia repetundarum, vel condictione ob turpem cauſam, vel ex officio iudicis, vel actione in factum generali, vel crimine concuſſionis. 584.2.3

D E

Debitor tranſacto biennio exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere non poteſt. 10.2.2

opponens exceptionem intra biennium liberatur ſi creditor numerationem non probet. ibid. 3

Debitor ſi confiteatur in priuata ſcriptura habuiſſe, & recepiſſe decem à Titio, non probatur vera numeratio, ſed ſola confeſſio. ibid. 4

ſecus ſi dixerit, Habui & recepi decem, quæ mihi fuerunt numerata in præſentia teſtium infrà ſcriptorum. ibid. 5

Debitor alternatiuè ad duo, ſoluens vtrumque habet electionem quod repetat, ſicut habebat antequam ſolueret. 20.1.1,2

Debitor licèt teneatur conficere creditori inſtrumentum de debito, id tamen intelligendum de inſtrumento ſimplici, non de garentigiato. 29.1.4

ſi videat creditorem aſſertum nolle dare pecuniam,

poterit

poterit agere ſuper cancellatione inſtrumenti, vel chirographi. ibid.5
tenetur creditori refundere impenſas inſtrumentorum debiti. ibid.6
Debitor debitoris mei vt poſſit à me exigi, quæ requirantur. 43.1.3
Debitor principalis fiſci ſi non eſt ſoluendo, fiſco contra ſui debitoris debitorem actio competit. 44.1.1,2
Debitor ſolutionem probet. 51.2.2
Debitor ex propria ſcriptura creditoris non conuincitur. 54.1.1,2
Debitor fiſci ſi amiſit inſtrumentum ſolutionis, procurator Cæſaris librum rationum edere tenetur. 78.2.1,2
Debitor non tenetur ſi intra biennium opponat exceptionem non numeratæ pecuniæ, niſi creditor probet numerationem. 124.2.2
etiamſi confitens mutuum recepiſſe, dediſſet pignus. 125.1.3
etiamſi talis confeſſio facta fuiſſet cum iuramento. ibid.4
Debitor ſi confeſſus eſt recepiſſe pecuniam, eámque ſoluere promiſit inſtrumento guarentigio, an nihilominus poſſit opponere exceptionem pecuniæ non numeratæ. 126.1.8
Debitor ſi poſt confeſſionem factam ſoluat partem debiti, aut recognoſcat, non conceditur illi deinceps exceptio non numeratæ pecuniæ. 127.1.7
Debitor ſi videat creditorem aſſertum nolle dare pecuniam, poterit agere ſuper cancellatione inſtrumenti, vel chirographi. 129.2.7
Debitor quando moleſtatus miſericorditer implorat officium iudicis, admittitur ad exceptionem non num. pecun. poſt biennium. 134.1.12
Debitor cenſus poteſt aduerſus ſuam confeſſionem de receptione capitalis cenſus opponere exceptionem non num. pecun. poſt biennium, & transferre onus probandi creditorem, ſeu emptorem cenſus. 134.1.1,3
Debitor conuictus ſuper chirographo elapſo biennio dato ad proponendam exceptionem non numeratæ pecuniæ, non poteſt compellere actorem ad docendum quòd pecunia fuerit numerata. 136.1.35
contrarium. ibid.36.37
Debitor licèt non poſſit opponere ipſam exceptionem, poterit tamen allegare inſtrumentum ſimulatum. 138.1.3
diſtingue, vt ibid.4
Debitor qui depoſuit, poteſt liberè reuocare depoſitum, & voluntatem mutare. 158.1.38
ſecus vbi creditor acceptauit depoſitum, illique conſenſit, vel vbicunque intimatum eſſet creditori, vt depoſitum reciperet; vel depoſitum factum fuiſſet ex conſenſu tam debitoris, quàm creditoris. ibid.39
Debitor ſi reuocet depoſitum, perinde eſt ac ſi nunquam illud feciſſet, & ideo reuiuiſcit actio creditoris, quæ propter fictam ſolutionem videbatur ſublata. 158.2.49
Debitor pecuniæ nauticæ ſuſtinet, niſi aliud conuentio oſtendat. 163.1.1,2
Debitor generis liberatur per interitum ſi creditor periculum in ſe ſuſcipit. 164.1.1
Debitor ſolutione facta liberatur, licèt inſtrumentum non receperit. 169.1.2
Debitor inhibitus ſoluere ſuo creditori, an non obſtante inhibitione ſit compellendus ad ſolutionem præſtita cautione idonea, remiſſiuè. 171.2.20
Debitor non ſtatim factâ interpellatione modo aſſignato in mora conſtituitur, ſed neceſſe eſt tempus aliquod tranſeat arbitrio iudicis. 278.2.4
an autem vna ſufficiat interpellatio extraiudicialis, vel plures requirantur ad conſtituendum debitorem in mora, remiſſiuè. ibid.5
Debitor voluntarius ſi leget aliquid creditori ſuo ſimpliciter, non videtur legaſſe animo compenſandi, vt procedat quando debitor legat: ſeruus ſi dotem promittat pro creditore. 440.1.18
Debitor ſi taceat, ſolutione interim facta non tenetur, & ſi poſt adminiſtrationem ſuſceptam creditor, vel debitor eius efficiatur, curator ei adiungitur, & ſi ceſſionem aliquam contra minorem receperit, illa vti non poterit, ſed minoris lucro cedit. 522.1.2
idem eſt de fideiuſſore debitoris. ibid.4
Debitor pupilli ſoluens tutori ex præcepto iudicis, pleniſſimam conſequitur liberationem. 543.1.1
idem ſi ſine iudice ſoluat annuum redditum, vel alicuius rei penſionem. ibid.2,3
ſimplex auctoritas iudicis ſufficit, quamuis illa non ſit præceptiua. ibid.4
inter ſolutionem factam tutori, vel curatori diſtinguitur. ibid.5
ob Debitoris fiſci inopiam poſſe debitorem ſui debitoris ante tempus exigi. 28.2.1,2
Debitoris excuſſi, & condemnati nomina, creditoribus in vim rei iudicatæ in ſolutum dari. 43.1.1,2
Debitori meo vbi iuſſero tibi dare pecuniam mutuò, competit mihi condictio ex mutuo. 10.1.4
Debitori ſoluenti reddendum eſt inſtrumentum debiti. 19.1.3
contra Debitorem debitoris mei vt fiat executio, neceſſaria eſt confeſſio. 43.2.5
Debitores priuatos loco debitoris fiſci ſoluere, vrgente ſolutionem procuratore Cæſareo. 43.2.1,2,4
Debitorum non ſoluendo exiſtentium res ſub haſta ſine vllo damno, nec vllius gratia vendenda. 228.1.2
Debitum non vſurarium conuerti poſſe cum ſolemnitate requiſita in vſurarium. 12.1.1
Debitum ſi eſt ex vna cauſa, & in inſtrumento confiteatur ex alia, non dicitur inſtrumentum ſimulatum. ibid.3
Debitum vnum conuerti poſſe in aliud per ſtipulationem. 12.2.2
Debitum abſque tranſactione per errorem ſolutum repeti à delegante, non ab eo, qui ex delegatione, debitum ſoluit. 18.2.2
Debitum non armata manu à debitore negante excutiendum, ſed iudicialiter petendum. 32.1.1
Debitum non confunditur hæredi, niſi pro portione hæreditaria, non item pro aliis. 46.1.3
Debitum Reipubl. non admittit compenſationem in vectigalibus, debito frumenti, olei, pecunia publico, tributi, alimentorum, operarum, mercede, & in fideicommiſſis ciuitatis debitis. 139.2.1,2
Debitum quod pro muris, pontibus, galeis, armis, victualibus exercitui Regis, vel communis debetur, non compenſatur cum alio debito. ibid.3,8
idem de debito cenſus Regis, vel communis, & de pedagiis, vel vectigalibus. 140.1.4
Debitum frumenti non poteſt compenſari cum alio ibid.11
Debitum alimentorum non recipit compenſationem. ibid.12
idem eſt in penſionibus, pro Clerico reſeruantur pro alimentis. ibid.13
in ſtipendiis, vel alimentis ſcholaſticorum. 140.2.14
in Doctoribus petentibus ſua ſalaria. ibid.15
in decimis. ibid.16
etiam in decimis futuris. ibid.17

Debitum

Digitized by Google

Debitum annonæ non poteſt compenſari cum alio. 140.1.6.
Debitum vbi illiquidum, liquidum offerendum, & pro liquidando dandi fideiuſſores. 157.2.26
Debitum quando eſt indubitatum, & à debitore confeſſatum, poteſt liberè cedi pro quocunque pretio. 180.1.13
ſecus in actionibus dubitatis, hoc eſt in iudicium non deductis. ibid.14
Debitum quando eſt modicum arbitrio iudicis, tunc bene poteſt debitor minoris eius curam ſuſcipere. 513.2.9
Debitum modicum, vel magnum quod dicatur arbitrio iudicis relinquitur. ibid.10
Debiti partem gratuitè ſoluens, non praiudicant ſibi in alia parte. 35.2.2
Debiti in ſcriptis contracti ſolutio per inſtrumenta, vel quinque teſtes idoneos, probanda. 74.1.1,2
intellige, vt ibid.3
ſolutio Debiti, quod in ſcriptis redactum, vbi caſu fortuito amiſſa, duo copulatiuè probanda ſunt, caſus ſcilicet amiſſionis, ac debiti ſolutio. 77.2.3
Debito per creditorem probato debitor ad ſolutionem per iudicem compelli debet. ibid.1.
Debito ſoluto, & oblato conſignatóque creditor pignus poſſidens conueniri poteſt à debitore rei vendicatione, & pigneratitia directa. 96.2.1,2
diſtingue, vt ibid.3
Debito ſoluto pignus repeti, non obſtante longi temporis præſcriptione. 97.2.1
cur. ibid.2
pro Debitis mariti, ſi vxor probet dominium, non immitti creditores mariti in bona vxoris. 35.1.1,2
Deceptio *ſi interuenit abſque dolo contrahentium, vterque eſt tutus in foro conſcientia,* 218.2.117
Deceptus *in contractu dolo aduerſarij, non tenetur adimplere contractum.* 198.1.1
Deceptus in venditione vltra dimidium iuſti pretij, agere poteſt vt res reddatur, aut iuſtum pretium ſupplcatur. 207.2.1,2
Amplia
I. locum habere non ſolùm in venditione, ſed etiam in emptione. ibid.3
& in omnibus fidei contractibus. 208.1.4
etiamſi contractus bonæ fidei deductus eſſet in ſtipulationem. ibid.5
intellige ampliationem de conuentionibus commutationis, in quibus ex vtraque parte datur, vel promittitur vnum pro alio. ibid.6
& reſtringe ad contractus reciprocos, quibus congruere non poſſit ratio læſionis, vt depoſitum, mandatum, vel commodatum, ibidem 7
extenditur etiam ad venditionem ſpei. ibid.8
II. etiamſi venditio facta fuerit in publica ſubhaſtatione plus offerenti, ibid.9
& ſubhaſtatio decreto Senatus eſſet confirmata, ſi læſio bene probetur. ibid.10
III. in venditione facta cum decreto iudicis. 208.2.11
niſi decretum interpoſitum fuiſſet abſque cauſæ cognitione. ibid.12
idem ſi ex falſa cauſa. ibid.13
IV. in venditione facta pro debito fiſcali. ibid.14
V. facta per procuratorem. ibid.15
niſi procurator exceſſerit fines mandati, & dominus non ignorauit læſionem, vel exceſſum mandati. ibid.16
VI. etiamſi venditor feciſſet pactum emptori, quòd reddendo ei pretium intra certum tempus, res ſibi redderetur. ibid.17
VII. in locatore, & conductore, qui in contractu locationis, & conductionis læſi fuerunt vltra dimidiam iuſtæ mercedis. ibid.18
ſecus in conductoribus habentibus ſcientiam & notitiam bonorum locatorum. ibid.19
& non ſolùm pro reſcindenda locatione mutuo conſenſu celebrata, re nondum tradita, ſed etiam poſt rem traditam, & penſionem ſolutam, ac tempus locationis finitum. 209.1.20
an verò læſio vltra dimidium iuſti pretij in contractu locationis ſit ſumenda per reſpectum ad fructus in futurum colligendos. ibid.21
an verò læſio vltra dimidium iuſti pretij in conductionem herbarum pro paſcendis ouibus. ibid.22
ad conductionem domus. ibid.23
ad conductionem bonorum ciuitatis, vel villæ. ibid.24
etſi contractus locationis eſſet finitus, ſi conductor dicat ſe fuiſſe læſum vltra dimidiam iuſtæ mercedis. ibid.25
verùm verò locum habeat in locatione operarum, quam faciunt architecti, & fabri lignarij, ac alij ſimiles officiales qui promiſerunt facere domum, Eccleſiam, vel aliquam rem certa mercede, ſuo periculo. ibid.26
VIII. in contractu permutationis. ibid.27
ſecus in permutatione beneficiorum, ſi interuenit læſio. 209.2.28
IX. in conceſſione feudi quando conceditur ob pecuniam domino præſtandam. ibid.29
non verò cùm penſio, vel ſeruitium datur in recognitionem dominij, vti fit regulariter. ibidem 30.
X. in conceſſione emphyteuſis quando penſio præſtatur in recompenſationem fructuum. ibid.31
ſecus ſi præſtetur in recognitionem dominij. ib.
vel quando res, quæ fuerunt datæ in emphyteuſim, erant inutiles, ſteriles, ruinoſæ. ibidem 32.
XI. in cenſu reſeruatiuo perpetuò redimibili, ſeu ad vitam illegitimo pretio conſtituto, cenſuario, vel ei qui rem in cenſum dedit. ibid.33
XII. in datione in ſolutum, ſi dans, vel recipiens vltra dimidiam iuſtæ æſtimationis lædatur. 210.1.34
niſi datio in ſolutum ſit iudicialis. ibid.35
XIII. in tranſactione. ibid.36
XIV. locum habet tam ad excipiendum quando res non eſt tradita, vel pretium ſolutum, quàm ad repetendum, ſi alter ex contrahentibus vltra dimidiam iuſti pretij fuerit læſus. 210.2.37
XV. quia datur remedium huius legis tam vxori, quàm marito, ob læſionem æſtimationis rerum, quæ fuerunt datæ in dotem. ibid.38
XVI. in nimia conſtitutione dotis. ibid.39
quid ſi filia gratis renunciauit hæreditatibus parentum, & poſtea ſe læſum dicat, & huiuſmodi renunciationem contendat reſcindi. ibid.30
XVII. habet locum remedium huius legis in diuiſione bonorum ex iudicio familiæ erciſcundæ, ſi læſio in ea ſit vltra dimidiam. 211.1.41
niſi diuiſio facta fuerit per ſortes. ibid.42
XVIII. in venditione, vel locatione rerum, quæ pendent ex euentu futuro. ibid.43
XIX. in aſſecuratoribus mercium. ibid.44
XX. imò quando quis pecuniam accepit ab eo, pro quo fideiuſſit, vel bona hypothecauit. ibidem 45.

X X I. in

XXI. in pacto vt alter certa quantitate accepto teneatur alere. 211.2.46
XXII. in re ſolutionis loco data. ibid.47
XXIII. in penſione conſtituta in aliquo beneficio. ibid.48. Limita
I. non procedere iſtiuſmodi beneficium in conductione gabellarum, & Regiorum redditunm ad Regem pertinentium. ibid.49
II. in locationibus quæ pendent à viribus fortunæ. ibid.50
III. in ſciente iuſtum rei pretium, & valorem. ib.51
IV. quando in inſtrumento fuit appoſita clauſula, ex certa ſcientia ſe dare, vel facere, & non per errorem. 212.1.52
V. quoties contrahentium conſenſus eſt geminatus. ibid.53
contrarium. ibid.54
VI. quando quis fuit compulſus emere occaſione publici debiti, etſi læſio vltra dimidiam iuſti pretij interueniat. ibid.55
VII. ſi alius rem meam vendat me conſentiente. 212.2.56
VIII. in contractu donationis quoties conſtat de mera voluntate donantis, quòd merè donare voluerit. ibid.57
quid ſi contrahentes dicant ſibi inuicem donare quod alter ab altero plus iuſto acceperit. ib.58
IX. in venditore decepto, eo quòd in fundo vendito inuentus fuit theſaurus. ibid.59
ſi autem emptor ſciebat in fundo empto eſſe theſaurum, & emptor ignorabat, quid. ibid.60
X. in venditione plurium rerum ſimilium facta, diuerſis tamen pretiis. ibid.61
XI. ſi teſtator certo pretio rem ſuam alicui diſtrahi mandauerit. 213.2.62
XII. in renuntiatione bonorum lucratorum facta constante matrimonio per mulierem. ibid.63
XIII. ceſſat hoc beneficium ſi ei ſit renuntiatum. ibid.64
etſi renuntians tempore renuntiationis ignorauerit iuſtum rei pretium. ibid.65
& quamuis renuntiatio legis remedij fiat incontinenti in eodem inſtrumento. ibid.66
intellige limitationem procedere quando renuntiatio eſſet ſpecialis. 213.2.67
XIV. in contractibus vſurariis, & ſuſpectis. ibid.68
Deceptus vltra dimidiam apud Hiſpano Caſtella vtitur remedio huius legis intra quadriennium. 219.2.120
apud Valentinos intra triennium. ibid.121
apud Gallos intra decennium. ibid.122
ſi verò conſtaret de dolo ex propoſito, vel læſio ita eſſet enormiſſima, quòd excederes nimis vltra dimidium iuſti pretij, tunc vſque ad triginta annos agere poterit deceptus huiuſmodi. ibid.123
idem in Eccleſia, Republica, & Principe. ibid.124
Deceptus, ſeu metu coactus, ſi velit ſtare ſponſalibus, & ratum habere matrimonium, an decipiens ei ſtare teneatur. 241.2.4
Decretum iudicis non ſupplet authoritatem tutoris, vel curatoris in contractibus minorum. 234.1.6
intellige vt ibid.7
Decretum ex falſa cauſa interpoſitum ipſo iure nullum eſt, ideo illo non obſtante non tenet alienatio. 599.1.1,2
quamuis decretum eſſet partim ex cauſa vera, partim ex cauſa falſa. ibid.3,4
Decreto quando opus non eſt. 606.1
Decurio cum ancilla matrimonium contrahens, quondam in inſulam relegabatur, ancilla autem detrudebatur in metallum. 372.1.2
Defectum cauſæ in mente retentum non parere condictionem ob cauſam. 23.2.1,2
Defunctus, & hæres illius nihil differunt. 95.1.6
Defunctus probatæ opinionis & famæ, ſi dicat in teſtamento quod Titius debet ei centum, tale dictum operatur ſemiplenam probationem pro ſe, vt poſſit hæres petere ſibi deferri iuramentum in ſupplementum probationis. 3.1.7
Delegatum indebitè vero creditori delegantis condicere a delegante. 18.2.1
Delictum quod actionem parit in ſeruitute, eandem in libertate conciliat. 42.2.1,2
Delictum regulariter non probari per inſtrumentum. 64.2.7
niſi agatur de probando delicto quod committitur contrahendo. ibid.8
vel quando agitur ciuiliter. ibid.9
vbi an puniatur per ſcripturam priuatam recognitam. ibid.10
Delictum execrabile grauiùs puniri ad exemplum alterius. 282.1.2
pro Delicto commiſſo culpa leui, vel leuiſſima, non poteſt imponi pœna corporis afflictiua, imò neque pœna pecuniaria, ſed tantùm fiet condemnatio ad reſtaurationem damni dati. 534.2.3
ex Delictis defunctorum in quantum conueniantur hæredes. 47.1
Delinquens peracta pœnitentia, & impetrata indulgentia habetur pro eo, qui non peccauit. 366.2.7
Dementia quo pacto probetur, & per quos actus inducatur. 369.2.7
Demonſtrationem falſam dummodo cauſa obligationis ſubſiſtat, non vitiare actum. 11.1.2
Denuntiatio facta ab eo, qui non habet ius denuntiandi, non releuat. 227.1.1
Denuntiatio illius, cuius non intereſt, non nocet. ibid.3
Denuntiatio à quo facienda ſit, remiſſiuè. ibid.
Denuntiatio litis vtrùm ſola ſufficiat, aut aliquid amplius requiratur, & quid. 239.2.50,51,52
Denuntiatio litis cuius expenſis facienda ſit. 240.1.53
Denuntiatio quo tempore facienda. ibid.55
Denuntiationis forma & modus quis. ibid.54
vnus ex hæredibus Deponentis, accipiens ſolummodo portionem, quæ ſibi contingit, quicquid poſtea contra debitorem accedat, cohæredibus non tenetur. 172.1.1
vbi verò Deponentes ſuſpecti ſunt. 76.1.13
iudicis auctoritate Deponere licèt ſit tutius, in puncto tamen iuris verius eſt debitorem à debito liberari, depoſito extraiudiciali, dummodo apud idoneam, & honeſtam perſonam ſuit depoſitio. 157.2.35
Depoſitarius de dolo, latáque culpa, non de cauſa tenetur. 165.1.1
Depoſitarius non tenetur ſi caſu fortuito pereat depoſitum. ibid.4
onus verò probandi rei amiſſionem ipſi depoſitario, ſeu alienam rem detinenti incumbit. ibid.5
maximè ſi allegauerit caſu fortuito rem deperditam. ibid.6
nec creditur aſſertioni ipſius iuratæ, dicentis rem amiſiſſe. ibid.7
niſi officio iudicis petatur rem exhiberi. ibid.8
ſi verò non probetur rem perueniſſe ad depoſitarium, creditur illius aſſertioni iuratæ. ibid.2.9
niſi eſſemus in caſu, quo ius præſumit rem eſſe penes depoſitarium. ibid.10
præſumi ſi probatum fuerit apud ipſum ſemel rem fuiſſe. ibid.11
probatio caſu fortuito omiſſionis, ſi probetur rem, quæ prætenditur, amiſſum fuiſſe de recenti ante caſum in loco, vbi caſus euenit, tunc aſſertioni depoſitarij

poſitary creditur de amiſſione ipſius cum aliis. ibid.12

Depoſitarius ſi recipiat in ſe periculum caſuum fortuitorum, tunc tenetur de caſu fortuito. ibid.13

ſi in eius dolo, vel lata culpa res perierit. ibid.14

Depoſitarius de leuiſſima tenetur quando depoſitum ſit tantùm gratia accipientis. 166.1.25

Depoſitarius furtum committit re vtendo depoſita, & ſi non furti, ſed depoſiti actione conueniatur, gratulabitur actori. 167.1.1,2

furtum committit non ſolùm ſi re vtatur depoſita, ſed etiamſi illam alienauerit. ibid.2.3

etiamſi pecunia deponatur conſignata in ſacculo.ib.4

Depoſitarius licèt re aliena vtendo committat furtum, eſt tamen furtum non inhoneſtum, vt in eo iudex ita rigidè procedat, prout in aliis, & propterea mitiùs puniendum eſt. ibid.5

Depoſitarius tenetur deponenti, non illi, cui depoſitam credidit pecuniam. 169.1.2

Depoſitarius tenetur deponenti reſtituere depoſitum negans depoſitum ſi patiatur ſe condemnari ad depoſiti reſtitutionem, efficitur infamis. 170.1.2

Depoſitarius ſine dilatione compellendus eſt ad reſtitutionem, nec poteſt obiicere compenſationem. ibid 2.1

intellige vt ibid.2

Depoſitarius tenetur deponenti ad reſtitutionem depoſiti ſine dilatione. 171.1.2

Depoſitario, ſeu alteri rem alienam detinenti, dicentique rem ſibi facto detractam, non creditur niſi probauerit, ſiue agatur, ſiue excipiatur. 95.1.7

Depoſitarium præſumi in dolo, ſi rebus ſuis ſaluis exiſtentibus, depoſitas ait perdidiſſe. 166.1.16

intellige tamen vt ibid.17

Depoſitarium non teneri de culpa leui: niſi actum ſit inter partes vt de leui teneatur. ibid 19

vel niſi depoſitarius depoſito ſe obtuliſſet. ibid.20

vel mercedem recepiſſet pro cuſtodia. ibid.21

non teneretur de culpa leui, ſi ſalarium eſſet modicum. ibid.22

nec de leuiſſima. ibid.23

in Depoſitario, commodatario, cuſtode omnis culpa excluditur, quando ipſa res ab eo poſita fuit in loco ſolito & conſueto. 96.1.3

Depoſitio eſſet licita ſi in longiori tempore promulganda veniret conſtitutio mutationis monetæ. 157.1.23

Depoſitio fiat parte citata, & talis citatio fiat perſonis legitimis, quæ liberè poſſint recipere ſolutionem. 157.2.27,28

Depoſitio vt creditorem liberet, debet fieri congruo tempore. 158.2.45

Depoſitio non neceſſaria, ſi rectè non fiat, non nocet. 439.1.9

Depoſitiones teſtium à iudice delegato examinatorum tranſmitti iudici deleganti ſigillatas. 84.2.13

ſi mittitantur non clauſa, non ex hoc vitiari dicta teſtium. ibid.14

Depoſitum debet fieri purè, & liberè, ſine aliqua conditione extrinſeca. 156.1.9

& deponi ſumma integra, aliàs deficiente vno nummo, impeditur curſus redituum. ibid.2.10

faciendum eſt ſortis principalis, & reddituum decurſorum vſque ad diem depoſitionis, & conſignationis. ibid.11

Depoſitum in moneta currente faciendum. 157.1.18

nec refert quòd moneta de proximo veniret reprobanda, vel minuenda, ſi debitor talia ignorabat, & iuſtam cauſam recuſandi non haberet creditor. ibid.19

debitor ſi ſciebat quòd moneta de proximo erat reprobanda, vel minuenda, nullum eſt depoſitum, creditórque iuſtè poteſt recuſare recipere. ibid.20

vel ſi rumor erat conſtitutionem mutationis, ſeu deteriorationis monetæ, de proximo eſſe promulgandam. ibid.21

Depoſitum debet eſſe verum & reale, non confeſſatum. 157.1.24

Depoſitum confeſſatum quod. ibid 25

Depoſitum fiat auctoritate iudicis vt impediat curſum vſurarum. ibid.2.29

iudicis vbi non ſit copia, offerendum & proteſtandum eſt coram honeſtis perſonis. ibid.30

fieri debet de mandato illius iudicis, qui de cauſa illa aliàs poteſt cognoſcere. ibid.31

pro non facto habetur ſi ſit coram iudice incompetenti, vel perſona non legitima. ibid.32

dependet hoc a conuentione contrahentium. ibid.33

ſi inter contrahentes nihil actum ſit, ſufficit ſi depoſitum fiat auctoritate iudicis venditoris, redimentis nempe cenſum. ibid.34

Depoſitum non reuocari niſi iuſſu iudicis. 158.1.40

Depoſitum vt impediat curſum vſurarum, loco congruo fienda eſt. ibid.42

fienda in loco expreſſe in citatione. ibid 43

locus incongruus eſſet ſi oblatio fieret creditori peregrinanti, vel in loco non conuento, vel non deſtinato ſolutioni expreſsè, vel tacitè. ibid.44

Depositvm, vel contrà. 164.2

Depoſitum ſtatim reddendum, quamuis datum ſit ad tempus. 167.1.7

quid ſi iudicis auctoritate fuerit factum depoſitum, remiſsiuè. ibid.8

Depoſitum probari poteſt per inſtrumentum. 169 1.1

Depoſitum ſi fiat earum rerum, quæ in pondere, numero, & menſura conſiſtunt, & dominium non ſit tranſlatum in depoſitarium, ſi extent, deponens indiſtinctè omnibus creditoribus præfertur. ibid.2.2

Depoſitum etiam prædoni reſtituendum eſt. 170.2.3

ſecus ſi de proprio dominio apponat. ibid.4

intellige vt ibid.5

Depoſitum paratum habet executionem. ibid.6

Depoſita res non poteſt ſequeſtrari, ſed deponenti res reſtituenda eſt, niſi deponens de fuga eſſet ſuſpectus. 172.1.3

intellige, ſi extraiudicialiter ſit proteſtatio. ibid.4

ſi iudex Depoſitum eius mandato factum, ſine citatione partis cuius intereſt, tradere iuſſerit, depoſitarius liberatur parendo in eius mandato. 172.1 5

Depoſiti periculum caſu, non dolo, vel culpa depoſitarij contingens, pertinet ad debitorem. 165.1.2

Depoſiti priuilegium ceſſat quando pecunia deponitur ad redemptionem prædiorum. 171.2.17

ex Depoſito facto penes inſtitorem dominus tenetur. 98.2.1

facto Depoſito concurrentibus requiſitis, periculum caſus fortuiti pertinebit ad creditorem, ſi iuſtam cauſam non habeat recuſandi. 158.1.36

in depoſito verò eorum, quæ conſiſtunt in pondere, & menſura, periculum pertinebit ad depoſitorium. ibid.37

in Depoſito, ſicut ex alio bonæ fidei contractu debentur vſuræ. 166.2.1

in Depoſito conſiſtente in pondere, numero ac menſura, ſi vnus ex hæredibus depoſitarius pro hæreditaria portione ſoluit, reſidui periculum ad cæteros pertinebit. 172.1.2

Deſcendentibus legitimis deficientibus, & exiſtentibus aſcendentibus legitimis, relinquenda eſt aſcendentibus portio legitima, reliquum verò donari, aut relinqui ex teſtamento poteſt filiis naturalibus. 502.2.4

Deſpon

Digitized by Google

Deſponſatæ *ex iuſta cauſa recedentes à ſponſalium promiſſione, ſimplices dumtaxat arrhas reſtituunt.* 345.1.2

iniuſtè Detentus *ſi fugiat, an veniat puniendus.* 59.2.17

Quid ſi relaxetur præſtito iuramento de redeundo, an teneatur redire vi iuramenti. 60.1.18

D I

Dignitas *accidentalis reſoluitur per contrarium accidens, non verò hæc quæ ex natalium radice procedit.* 361.2.1

Dignitas & fœlicitas ſuperueniens communis eſt, neque diſſoluendi connubij anſam præbet. 171.1.1

Dilatio *vim contractus perimens, non poteſt reſcindi per reſcriptum in forma communi impetratum.* 279.2.1

Dilatio legalis iure antiquo Digeſtorum non dabatur niſi in his quæ conſiſtebant pondere, numero, & menſura. 441.1.32

Dilapidare *bona quis dicatur.* 175.2.7

Dilapidationis & amittendæ ſolutionis imminente periculo, fideiuſſor ante ſolutionem, & condemnationem, ad ſe liberandum, agit contra debitorem principalem. ibid.1.1

Diſpoſitio *imponens mulieri ſecundò nubenti perditionem eorum, quæ à primo viro eſt conſequuta, non vendicat ſibi locum in acquiſitis titulo oneroſo.* 354.1.2

Diſtractores *argenti qui.* 50.2.18

Ditari *in futurum quilibet præſumitur, non autem pauper fieri.* 566.2.7

Diues *cenſetur nobilis.* 305.1.8

Diuiſio *etiam abſque inſtrumento valet.* 79.2.1

Diuiſionis contractus inducit diuiſionis obligationem, & correi habent beneficium cedendarum actionum. 325.2.1

Diuitias *ad aliquid obtinendum allegans, eas probare debet.* 44.1.5

Diuortium *filia non eſt in poteſtate matris.* 475.2.1

Diuortium filia non eſt in poteſtate patris, niſi ex magna, & iuſta cauſa; ſi fuerit emancipata, nullo modo. ibid.

Diuortium olim fieri potuiſſe abſque vlla cauſa. 363.1.3

Diuortium, iure Authenticorum, celebrari nequit inter coniuges propter verbera illata vxori, ſed ſolùm maritus illam verberantem eam pœnam incurrit, vt teneatur ex propria ſubſtãtia pro ea contumelia præſtari vxori quantum valere poteſt tertia pars donationis propter nuptias mulieri facta per maritum. 480.1.1,2

Diuortium impunè fieri propter impotentiam coitus, tranſacto prius biennio. 482.2 1

corrigitur per alia iura, quæ triennium deſiderant. ibid. 2

iura ciuilia permittentia Diuortia ob plures cauſas, minimè obtinere in Republ. Chriſtiana. 478.2.6

D O

Doctoratus *quomodo probari poſſit.* 79.2.4

Dolus *mulieris non præſumitur ex ſola præſentia & taciturnitate, niſi aliter conſtet de fraude.* 113.2.8

Dolus nunquam præſumitur niſi probetur, & alleganti dolum incumbit probatio. 223.1.4

Dolus probatur indicijs, & præſumptionibus. ibid 5

ſcilicet ſi emptor vendiderit rem ſuppreſſo eius vitio, quod ſi emptor agnouiſſet, non emiſſet. ibid 6

ex enormi, ſeu enormiſſima læſione. 223.2.7

ex mendacio, ſi ex eo mendax aliquod commodum, ſeu lucrum conſequitur. ibid.8

ex perſuaſionibus, quando quis alicui perſuaſit, vt aliquid faceret, qui quidem dolus dicitur ex propoſito. ibid.9

in eo, qui ſuppreſſit ſecum contrahenti qualitatem ſuæ perſonæ priuilegiatæ. ibid.10

ex nimia & inſolita diligentia. ibid.11

in eo qui contrahit cum aliquo ſine debitis ſolemnitatibus iuris. ibid.12

ex perſonarum qualitate. ibid.13

ex actu clandeſtinè facto. ibid.14

Dolus vel eſt verus, vel præſumptus. ibid.15

Dolus verus quis. ibid.16

Dolus præſumptus quis. 224.1.17

Dolus emptoris æſtimatur ex qualitate facti, non ex paruitate pretij. 226.2.1,2

ex quibus indicijs & præſumptionibus probetur dolus, remiſſiuè. ibid.3

ſi res dolo emptoris fuit vendita, & emptor poſtea in alium domicilium tranſtulerit, non competit rei vendicatio venditori contra illum tertium. ibid.4

etiamſi dolus dederit cauſam primæ vendicationi, ac proinde fuiſſet nulla. ibid.5

Dolus non infertur ſcienti. 226.2.2

limita quando ſciens calliditate fuit ſeductus. ibidem 3.

Dolus præſumitur in eo, qui contrahit cum aliquo ſine debitis ſolemnitatibus iuris. 229.1.7

non procedere quando contractus continet in ſe æquitatem naturalem. ibid.8

hæc præſumptio dicitur iuris, & de iure, & ſic non admittit probationem in contrarium. ibid.9

Dolus præſumitur in eo, qui contrahit cum minore ſine ſolemnitatibus requiſitis à iure. ibid.10

Doli coniectura eſt quando quis clam, & occultè facit quod palam fieri ſolet. 381.1.5

per Dolum & mendacium negare, idem quod confiteri. 43.2.6

ex Dolo commiſſo in contractu datur actio contra hæredes, ſi dolus iſte purgatur per actionem ex eo contractam. 49.1.10

Domeſtici *de iure qui.* 66.1.4

Domeſtici admittuntur in his, quæ domi geruntur. 479.2.15

Domicilium *ibi eſt, vbi eſt maior pars fortunarum.* 518.2.13

Dominium *quoties tranſit in accipientem, generis debitor efficitur.* 13.1.4

Dominium præſumitur ex poſſeſſione. 35.1.3,9

Dominium probari per inſtrumenta, teſtes aliquo indicia. 52.2.1

Dominium & proprietas differunt. ibid.2

Dominium & poſſeſſio differunt. ibid. 3

Dominium & proprietas pro eodem ſæpiſſimè in iure ponitur. ibid.4

in adquiſitione Dominij nuda & ſimplex traditio requiritur. 57.2.8

Dominium patris præſumi continuatum in filium hæredem, non in eum, qui donatarium vendicat. 60.1.1,2

Dominium, quod eſt ius reale, acquiri per alium ſine ceſſione. 104.1.7

Dominium rei venditæ emptor poteſt conſequi, ſi ſatiſfecerit venditori, vel ipſe venditor fidem de pretio habuerit. 242.2.2

quando autem venditor dicatur fidem habuiſſe de pretio, remiſſiuè. 243.1.3

Dominium ſimul regulariter non tranſit ex ſolo titulo ſine traditione, ita etiam non amittitur dominium ſolo pacto ſine noua retraditione. 264.1.37

Index Rerum,

Dominium transferri quando interuenit præſumptus titulus, & ficta traditio. 329.1.6

Dominum non probari ex contractu locationis. 330 1.1,2

etiam in locatione in emphyteuſim. ibid.3

Dominium quando non probetur per inſtrumentum locationis. 330.1.5

Dominium licèt per locationem non probetur verè, probatur tamen præſumptiuè donec oſtendatur contrarium. ibid.6

Dominium rei dotalis eſt mariti. 432.2.4

Dominium rerum donatarum propter nuptias tranſit in vxorem conſtante matrimonio. 428.2.3

ſi ex contractu transfertur dominium ipſo iure, vtile, non directum transfertur. 429.1.4

Dominium rerum emptarum de pecunia viri, vxoris nomine, ad vxorem pertinet, ſi ei ſunt traditæ; pecunia tamen tota repetitur ſi fecit vt geſtor, etſi vt donator quatenus eſt locupletior. 462.1.1,2

de rebus emptis pro marito, & vxore, eorumque heredibus, quid. ibid.3

ſi vxor præſente viro, & tacente, emerit de pecunijs ſibi per virum donatis, quid. ibid.4

ſi maritus emat nomine vxoris, & ei patiatur fieri traditionem, non videri pretium donatum, niſi ſit parua quantitatis. ibid.5

diſtingue vt ibid.6

maritus emens pro vxore, vel dans pecuniam vt ipſa emat, vel ſoluens venditori pro ea, an videatur velle donare vxori, diſtingue vt 462.2.7

Dominij probationem non fieri per famam. 52.2.6

Dominus *licèt ſeruum per vim poſſideat, tamen cùm ſeruus fugiendo poſtea furtum ſui faciat, vltimum delictum conſiderandum eſt.* 59.1.6

vide & ibid.8

Dominus & poſſeſſor rei, in qua quid immiſſum, illud tollere propria poteſt auctoritate. 102.1.3

Dominus quatenus teneatur tam ex delicto, quàm ex contractu ſerui, remiſſiuè. 102.2.4

Dominus tenetur ex mutuo inſtitoris, ſi contractum ſit pro vtilitate præponentis, & in cauſam negationis, cui præpoſitus eſt. ibid.6

ratificans factum inſtitoris, tenetur. ibid.7

Dominus vbi reficere ædes voluerit, poteſt ad hunc effectum repellere conductorem. 315.1.26

declara vt ibid.27,28,19,30

ſemel Dominus, ſemper dominium retinuiſſe præſumitur. 60.1.3

nedum in eadem perſona, ſed etiam in eius ſucceſſore. ibid.4

intellige vt ibid.5,6

& declara, vt ibid.7

Dominus directus poteſt rem conducere, quam alteri conceſſit in emphyteuſim, nec dicitur conducere rem ſuam, ſed ius emphyteuticum, quod eſt alienum. 329.1.5

Dominus directus poteſt propria auctoritate, & ſic iudice irrequiſito, emphyteutam expellere ob incurſum commiſſum. 340.1.19

Dominus temporalis, vel iudex ſi ſeueriter, & cum nimia aſperitate tractet ſubditos ſuos, poteſt priuari ſua iuriſdictione. 383.2.4

Dominum ſoluendo ex contractu falſi Procuratoris, ſiue geſtoris ſine mandato, videri approbare contractum. 20.1.1

Dominum non teneri ex contractu ſerui, niſi ex illo ſentiat commodum. 39.2.2

Dominum iure ciuili non obligari ex contractu ſerui, ſed prætorio iure ob verſum in rem ſuam, & ſerui peculium conueniri. 103.2.1

an & quando ex ſerui facto & contractu teneatur tam de iure ciuili, quam prætorio. ibid.2

Donandi *animum non præſumi, niſi ſimul interueniat traditio.* 254.2.2

ſi pater emat quid, & tradat nomine filij in poteſtate, non cenſetur ei donare, ſed potius concedere in peculium. ibid.3,4

nihil refert traditio fiat tempore donationis, vel poſtea viuo donante. 255.1.5

Donans *rem, cum pacto vt poſt certum tempus reſtituatur Eccleſiæ, poterit donatio reuocari in præiudicium Eccleſiæ.* 186.2.7

Donare *prohibitus, non prohibetur remittere pignus, vel hypothecam.* 114.2.5

miles non poteſt Donare focariæ, id eſt, concubinæ. 458.2.1,2

Donare qui nequit, nec donanti conſentire valet. 467.1.2

Donare bona minoris eſt prohibitum. 598.1.7

minor non poteſt Donare etiam cum auctoritate curatoris, vel decreto iudicis. 612.1.28

mater quando Donet filio Clerico ex ſecundo matrimonio, nihil poteſt quæri patri. 398.1.8

Donat pupillus, & remunerat ob honorem familiæ, nec propterea dicitur læſus ſi tutor id faciat. 598.1.8

Donata *ſimpliciter ſponſa à ſponſo, poſſunt in dotem conuerti.* 547.2.2,3

de re Donata in præiudicium donatarij nemo licitè teſtatur. 350.1.1

Donata coniugi ſecundæ, nullus cum hac liberis progenitis, licet adſint liberi ex primo matrimonio, iure proprietatis ſecundo coniugi pertinent. 395.1.3

Donata ante nuptias, ab vxore binuba in dotem conuerſa, liberis prioris matrimonij propria permanent. ibid.2.5

Donata vxori per maritum, ab eodem, non obſtante tali donatione, quibus libet obligari, vendi, vel aliàs alienari poſſunt. 464.1.1.

ex re Donata vxori per contractum venditionis ſimulata, ſatisfieri debet fiſco creditori mariti ex officio primipili, reſiduo remanente vxori, niſi fuiſſet facta reuocatio. 164.1.2

rei Donatæ inter coniuges dominium non transfertur, nec donatio confirmatur, ſi ſequatur diuortium, vel donatarius præmoriatur, vel ſit expreſſè reuocata. 466.1.1

Donatarius *tamen debet implere modum, vel conditionem appoſitam in donatione.* 487.1.2

Donatarius ſi moriatur ante donantem, nulla eſt donatio inter coniuges viuos facta. 461.2.10

Donatarius non cenſetur locupletior ex iurepatronatus. 467.1.1

quando priori Donatario iniunctum eſt vt poſt certum tempus rem alteri abſenti daret, tunc donator quandiu viuit, poterit reuocare donationem factam poſteriori donatario antequam præfixum tempus impleatur. 284.2.9

procedit quando donator cum priore donatario paciſcitur poſteriore donatario inſcio, vel abſente, nec acceptante. ibid.10

Donatio *facta concubinæ non valet.* 25.2.5

Donatio facta ſcholari ſtudij cauſa, cenſetur facta ad cauſas pias. 41.1.19

Donatio eſt contractus. 42.2.4

an ſit contractus innominatus, remiſſiuè. ibid.5

Donatio ſi fiat re vera, & ſimuletur fieri venditio, valet donatio, nec poteſt reſcindi propter ſimulationem venditoris. 187.1.1

Donatio antè facta non irritatur, licèt matrimonium *inter*

Digitized by Google

inter donatorem & donatricem ſequatur poſtea. 189. 1. 1
Donatio facta à patre filio Clerico, vel exempto in fraudem collectarum & tributorum Regiorum non valet. 229. 2. 3
Donatio facta filio in poteſtate, confirmatur per inſequentem emancipationem, re filio tradita. 254. 2. 1
Donatio ante nuptias poteſt conuerti in dotem, niſi donatio collata ſit in tempus matrimonij. 347.2
Donatio facta ob finem, & cauſam nuptiarum celebrandarum, nuptiis non ſequutis reuocatur. 348.1. 1, 2
Donatio ſimpliciter facta, olim præſumebatur facta ex mera liberalitate, neque vllo caſu reuocabatur; hodie vero præſumitur fieri ob cauſam futuri matrimonij. ibid.3
Donatio facta ſponſæ in tempus matrimonij collata non valet. ibid.2.1,2
confirmari morte donantis. ibid.3
Donatio facta ob modum impoſſibilem inualida eſt. 349.1.1
in dubio Donatio facta in vxoris domo præſumitur facta ſponſæ. ibid.2.2
in domo viri, facta vxori præſumitur. ibid.3
Donatio perfecta per Principis reſcriptum non reuocatur. 350.1.1
Donatio ſimplex facta ſponſæ non reuocatur, licèt matrimonium non ſequatur. ibid. 1,2
ſi matrimonium perficiatur, res tota eo pacto donata fit integrè donatarij: ſi vero non perficiatur, diſtinguendum eſt, vt ibid.2.3
Donatio ſponſalitia non reuocatur ob mortem ſponſæ. ibid.1
Donatio à ſocru perfectè facta non reuocatur. 351. 1. 1, 2
Donatio facta alteri coniugum per conſanguineos alterius coniugis perfecta eſt, & ſtatim valet. ibid.3
Donatio contemplatione matrimonij facta, valet, licèt matrimonium non ſequatur. ibid. 4
Donatio facta genero à parente filiæ, perfecta eſt à principio, & valida, penes eum ſoluto matrimonio permanſura. ibid.5
Donatio facta à ſponſo ſponſæ, vel è contra, perditur, & retinetur ſi ſtat, vel non ſtat per alterutram deſponſatarum perſonarum. 352.1.1,2
Donatio ante nuptias facta mulieri in minori ætate, quondam inſinuatione non indigebat. 353.2.1
Donatio facta contemplatione matrimonij inſinuatione non indiget. ibid.2
nec facta pro puella maritanda. ibid.3
intellige vt ibid.4
Donatio propter nuptias poteſt fieri conſtante matrimonio. 354.2.5
Donatio inter virum & vxorem valida, ſi conſtante matrimonio vir remittat vxori promiſſam dotem, vel eius partem. ibid.9
poteſt autem maritus dotem promiſſam in fauorem vxoris remittere quocunque tempore. ibid.10
Donatio propter nuptias eſt donatio ob cauſam. 355. 1.3
Donatio ante nuptias, hodie propter nuptias dicitur. ibid.2.1,4
vel propter dotem. ibid.5
Donatio ante, vel propter nuptias quæ. 356.1.9
Donatio ante, vel propter nuptias in eadem quantitate fieri debet, in qua dos fuit conſtituta. ibidem 12
Donatio facta à patre cauſa dote, non eſt ſimplex donatio, ſed ob cauſam. ibid.15
nec reuocatur per natiuitatem ſequentium liberorum. ibid.16
Donatio propter nuptias facta conſtante matrimonio, non abhorret inſinuationem. 357.1.2
Donatio propter nuptias eſt neceſſaria & pracifa. at neceſſitas iſta conſuetudine abrogata plerumque arrharum neceſſitas etiam vſu eſt ſublata. ibid.5
Donatio propter nuptias neceſſariò conſtitui debet, poteritque mulier ante contractum matrimonium, ſiue eo conſtante, condictione ex hac lege compellere maritum vt donationem propter nuptias conſtituat. ibidem 7
ampliatur in marito minore. ibid.8
Donatio propter nuptias non debetur dote non ſoluta. ibid.2.10
Donatio propter nuptias eſt contractus ſpecialis, nec inſinuationem deſiderat. 358.1.1
Donatio propter nuptias ſi fit per ipſum maritum, & tunc non requiritur inſinuatio fauore vxoris. ibid.6
ſecus ſi fiat a patre filio vxorem ducenti, vel ab alio. ibid.7
Donatio propter nuptias facta ad compenſationem ſponſalitiæ largitatis liberis ſecundi matrimonij reſeruanda eſt. 395.1.2
Donatio facta patris contemplatione, cenſetur proueniſſe ab ipſo patre, & pater donaſſe videtur. 396. 1.13
Donatio cauſa mortis fieri poteſt pacto nudo. 412.2.3
Donatio cauſa dotis abſque inſinuatione valet. 434.1.2
intellige vt ibid.4
amplia in donatione facta cauſa contrahendi matrimonij. 435.1.5
ſecus ſi donatio fiat à marito, vel ab alia perſona prohibita. ibid.2.3
Donatio propter nuptias excedens ſummam legitimam inſinuari debet, & inſinuatio facta cum principali, prodeſt ei, cui conficiendo eſſet donatum. ibid. 10,11
Donatio propter nuptias hodie in deſuetudinem abiit. 451.2.3
Donatio propter nuptias eſt neceſſaria, & pracifa. 452. 1.2
Donatio inter virum & vxo[r]e[m] confirmatur ficta rei traditione. 455.2.5
contrarium. ibid.6
Donatio ex confeſſione dotis recepta à marito facta poſt celebratum matrimonium, an iuramento confirmetur, & reddatur irreuocabilis, remiſſiue 457. 1.11
Donatio inter virum & vxorem vt valeat, & confirmetur morte, non requiritur hæreditatis aditio. 458. 1.2
ſi in teſtamento facta, & hæreditas defuncti non ſit adita, corruet cum aliis in teſtamento diſpoſitis. ibid.3
Donatio facta à Clerico, milite, & ceteris perſonis ſupradictis concubinis ſuis, eſto quòd ſit irrita, an firmetur iuramento donantis. 459.2.18
Donatio facta concubinæ ab vxorato, vel ab alio, inter quos complexus eſſet punibilis, vel illicitus ſecundum leges ciuiles, an valida ſit. ibid.20
Donatio facta ab vxore confirmatur morte, & ſi erat in patris poteſtate, etiam patris mors requiritur, licèt a principio conſenſerit. 460.1.1
Donatio facta à ſocero in generum quondam, ſtatim perficitur. ibid.2
Donatio inter coniuges ipſo iure morte confirmatur. ibid.3
etiam morte ciuili, per profeſſionem ſcilicet in Religione emiſſam. ibid.4

Donatio inter coniuges vt morte donantis confirmetur, neceſſe eſt vt res donata tradita ſit donatario, ſaltem ficta traditione ante mortem donantis, alioquin eſt nulla.

ad hunc effectum ſatis eſt ſi res donata ſit tradita per clauſulam conſtituti, *vel per alium actum fictum, per quem ciuilis poſſeſſio adquiritur.* ibid.6

Donatio inter viuos quando ab vno coniugum alteri facta morte donantis confirmatur, tunc retrotrahitur ad tempus, in quo traditio rei ita donata facta eſt. 460.2.7

huiuſmodi donatio non confirmatur morte donantis, ſi donatarius ante donantem è vita diſcedat, vel ſi donans ipſe tacitè, vel expreſſe donationem reuocet. ibid.8

Donatio cenſetur tacitè reuocata ſi diuortium inter coniuges ſequatur. ibid.9

Donatio inter virum & vxorem putatiuos facta conſtante matrimonio non confirmatur morte donantis. ibid.10

Donatio facta inter ſoceros, vel eorum iuri ſubiectos, non valet. 460.2.1,2

Donatio genero facta à ſocero non confirmatur huius morte, matrimonio cum filio durante. 461.1.1,2

Donatio vxori facta reuocatur, ſi vxor præmoritur. ibid.1.2

Donatio non tenet inter veros coniuges; inter putatiuos verò licèt teneat, non tamen in effectu. ibid.2.1

ſi vterque coniux inſcius impedimenti putabat matrimonium valere, an donatio inter eos ſit valida. ibid 2

Donatio inter coniuges reuocatur ob ſpecialem hypothecam. 464 1.1,2

Donatio valida facta vxori non præiudicat creditori anteriori, ſed ſequenti. 464.1.1

Donatio inter coniuges non confirmatur ſi inter eos fiat diuortium. 466.1.2

Donatio inter coniuges facta, intelligitur reuocata, ſi propter adulterium fuerit facta ſeparatio thori, etiam ſi facta ſit traditio. ibid.3

Donatio cenſetur reuocata, ſi diuortium ſequatur inter coniuges, niſi ex mutuo conſenſu, & beneplacito factum eſſet diuortium, aut aliunde conſtaret donantem velle, vt nihilominus perſeueret donatio. 466.1.4

Donatio facta vxori à marito, vxori præmoriente reſoluitur. ſi ambo aliquo euentu è vita diſcedant, neque conſtet apertè quis prior efflauerit animam, tunc donatio confirmatur: ſi autem reciprocè tales coniuges ſibi donaſſent, vtriuſque donatio confirmata maneret, & valida. ibid.5

an idem ſit dicendum ſi iuramentum interueniat, remiſſiuè. 466.2.6

Donatio inter coniuges non confirmatur morte donantis, ſi donans ipſe tacitè, vel expreſſè donationem reuocet. ibid.7

Donatio à matre facta valida eſt, & irreuocabilis. 466.2.3

an autem requiratur traditio, vt huiuſmodi donatio fiat irreuocabilis, remiſſiuè. ibid.4

Dotio inter virum & vxorem cauſa manumiſſionis facta valet. 467.1.2

Donatio valet inter ſocerum, & nurum, nec reuocatur ex pœnitentia. 467.1.1,2

Donatio coniugalis confirmatur morte donantis naturali, vel ciuili, ex qua libertas perditur, non ſi perditur ciuitas tantùm, libertate manente. 468.1 1,2,5

confirmatur morte naturali etiam violenta per gladium. ibid.3

etiamſi donatio ſit tacita, vel dubitetur, aut non appareat, vtrùm donator, vel donatarius prior deceſſerit, vel mors ſit violenta, niſi donatarius mortis cauſam dederit. ibid.4

confirmatur ſi quis deportatus, vel in metallum damnatus fuerit. ibid.6

confirmatur morte ciuili, qua vir donans efficitur ſeruus pœnæ, non autem ſi ſeruus hominis. ibid.7

per ingreſſum monaſterij, & profeſſionem Religionis. 468.2.8

dummodo præceſſerit in vita donantis traditio rei donata. ibid.9

traditio ficta ſufficit. ibid.10

confirmatur ſi donans tradat donatario res donata inſtrumenta, per quæ eam habuit, vel ſi vir rem ſibi debitam faciat transferri per ſe, vel per alium in vxorem, & illi deſcribi in libro rationum, vbi debita deſcribuntur. 46 .1. 1

traditio facta per retentionem vſusfructus ſufficit. ibid.12.

ſufficit ſi maritus patiatur ex cauſa donationis vxorem poſſidere rem, quam ei commodauerit, vel ex alia cauſa dederit. ibid.13

ſufficit conſtituti, vel precarii clauſula. ibid.14

intellige vt ibid.15

Donatio quam maritus fecit vxori conſtante matrimonio, vel è contra, non poteſt reuocari per fiſcum, licet talis maritus ſit condemnatus per delictum, & bona eius confiſcata. 469.1.18

Donatio quam facit maritus vxori, ſit in præmium pudicitiæ, vel propter pudicitiam. ibid.2.22

Donatio à patre filio in poteſtate conſtituto facta non valet. 471.1.2

Limita

I. quoad obligationem naturalem, quæ ex donatione filio in poteſtate à patre facta oritur, etſi ciuilis non naſcatur. ibid.3

II. quando pater donans eſſet Princeps. 471.2 4

III. quando pater perſeuerauerit in eadem voluntate vſque ad mortem. ibid.5

Donatio facta filio non confirmatur morte, niſi præceſſerit traditio. 471.2.6

IV. quando pater donat filio in poteſtate propter eius benemerita. ibid.7

V. quando pater patitur filium ipſum habere vſumfructum bonorum aduenititiorum. ibid.8

VI. quando donat pro eius legitima. ibid.9

VII. Si pater donationem iuramento confirmauit, ibid.10

VIII. Fauore matrimonij, quod eſt proximo eſt contrahendum. 472.1.11

IX. Si donaret filio in poteſtate cauſa ſtudiorum, vel Doctori. ibid.1.12

X. In donatione facta à patre filiofamil. ex cauſa caſtrenſis, vel quaſi caſtrenſis peculij. ibid.13

XI. In donatione facta à matre, quæ valet, & eſt irreuocabilis. ibid.14

XII. In donatione bonorum mobilium facta filio proficiſcenti ad bellum, aut in aulam Regis. ibid.15.

XIII. In donatione remuneratoria pro obſequiis à filio patri præſtitis. ibid.16

XIV. In donatione à parente facta filio emancipato quæ de iure tenet. 473.1.17

XV. In donatione facta filio naturali. ibid.18

vt Donatio inter coniuges morte confirmetur, neceſſe eſt vt non excedat quingentos aureos abſque inſinuatione. 473.1.19

Donatio inter coniuges excedens ſummam quingentorum aureorum, non euaneſcit penitus, ſed ſolum quoad

quoad exceſſum annullatur, reliqua ſumma per mortem confirmata remanente. 473.1.20
Donatio inter coniuges firmatur morte donatoris, & retrotrahitur quoad fructus perceptos. ibid 1.22
Donatio inter virum & vxorem confirmatur morte donatoris, & retrotrahitur ad tempus factæ donationis quoad fructus, & partes medij temporis, non quoad dominium. ibid.23
Donatio inter Imperatorem, & Auguſtam ſtatim valida eſt. 473.2.32
idem in Regibus, Ducibus, Marchionibus, qui ſunt ſui iuris, & habent quæ ſpectant ad ſupremos Principes. ibid.3
Donatio eſt contractus. 474.1.5
Donatio Principis legis vicem obtinet. ibid.6,7
intellige, vt ibid.8
Donatio facta à minore vt ſit irreuocabilis, requiritur ſpatium decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes. 612.1.27
extenditur etiam ad donationem ob cauſam. ibid.
Donatio propter nuptias fieri poteſt per minorem. 612.2.29
in contractu Donationis, etiamſi eius reſolutio facta foret verbis directis, non tranſit dominium abſque traditione. 293.2.8
Donationis propter nuptias cum dote conuenientia & differentia plurimæ, remiſſiuè. 356.2.5
tempore Donationis ante nuptias, nec ſunt nuptiæ, nec nuptiarum memoria. 435.2.12
Donationem non finiri morte, ſed permiſſionem ordinatam ad donationem de futuro re integra morte finiri. 32.1.1
Donationem propter nuptias collatam in primam coniugem pater ſecundam vxorem ducens liberis prioris matrimonij non reſeruat, reſeruat autem dotem prioris coniugis liberis primi matrimonij. 358.1.3
pro Donatione propter nuptias competit mulieri actio in rem. 356.2.1
In Donatione propter nuptias tradita locum habent, etiam in datione arrharum. 356.2.6
in Donatione propter nuptias olim inſinuatio erat neceſſaria; ſed quia non eſt propriè donatio, ſed ob cauſam, conſtitutum poſtea vt inſinuatione non indigeat. 358.1.4
ſancitum etiam quòd ſi interueniat pactum de lucranda donatione ex parte mulieris, vir dotem lucraretur ex pacto. ibid.5
Donatione inter viuos per maritum vxori collata in eius teſtamento confirmata, non debetur res, & eius æſtimatio, ſed res tantum ex donatione morte confirmata, de qua poteſt detrahi falcidia. 464.2.1
Donationes propter nuptias licèt non poſſint alienari, conſentiente etiam vxore, facta tamen cum illa alienatione, ſi mulier poſt biennium alienationem iterum ratificauit, ex hoc valida cenſebitur. 119.1.9
lex annullans Donationes inter virum & vxorem, locum habet etiam in donationibus præſumptis. 187.1.9
DONATIONES ante, vel propter nuptias, & ſponſalitia. 347.1
Donationes ante nuptias, inſtrumentáque pactorum dotalium, pompa item omiſſio, vt extrinſeca non vitiant matrimonia perfecta. 365.2.1
Donationes factæ inter contrahentes inceſtas nuptias, & omnia alia nuptialia ab illis tanquam indignis auferuntur, & fiſco applicantur. 374.1.3
DONATIONES inter virum, & vxorem, & à parentibus in liberos factæ. 457.2
Donationes a militibus factæ ſuis concubinis nullæ ſunt. 458.2.3
Amplia
I. procedere in militibus noſtri temporis, qui arma profitentur. ibid.4
& qui ſunt parati & ſalariati ad bellum ineundum. ibid.5
II. in milite inſignito Cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti ibid.6
& alij etiam aliorum Ordinum militarium candidati: vt Commendatarij S. Ioannis Hieroſolymitani, vel S. Iacobi, vel de Calatraua ibid.7
III. in Clericis, ſeu Religioſis. ibid.8
quamuis donatio fuerit cum iuramento. 459.1.9
Donatio facta à Clerico ſuæ concubinæ poteſt repeti per fiſcum Eccleſiæ, non autem per heredes ipſius Clerici. 459.1.10
IV. in Doctore & Licentiato. ibid.11
V. in Aduocatis, & ſic in militibus literata militia. ibid.12
VI. vt ſicut concubina non capit à concubinario, ſic nec etiam vir concubinarius ab ea capiat. ibid.13
Limita
I. in Principe milite. ibid 14
II. tam in milite armato, quàm in aliis, quando donatio remuneratoria eſt, vt probatis meritis, valeat intra eorum æſtimationem. ibid.15
III. in milite Clerico, vel Doctore donante concubinæ alterius. 459.2.16
IV. ſi tempore donationis ceſſabat concubinatus ſaltem per triennium. ibid.17
Donationes inter coniuges reuocari per ſpecialem de illis bonis factam diſpoſitionem. 464.1.4
intellige, vt ibid.5
Donationes ſi ſunt inualidæ ratione poteſtatis, vel matrimonij, confirmantur morte, & confirmatio trahitur retro: ſi autem ſunt inualidæ, quia ſummam excedunt legitimam, expreſſa confirmatio in morte requiritur, nec retrotrahitur. 471.1.3
dominium Donationum propter nuptias tranſire in vxorem conſtante matrimonio. 356.2.7
in Donationibus factis inter ſponſos ſubintelligitur tacita conditio, ſi matrimonium ſequutum fuerit. 352.1.4
in Donationibus inter coniuges licèt traditio rei donatæ facta ſit, dominium nunquam tranſit in donatarium, quouſque donatio morte donantis ſit confirmata. 461.1.4
Donator ſi captus ab hoſtibus moriatur, ſiue donatarius captus poſt mortem donatoris redeat, confirmatur donatio. 4 4 2 1
Dos data ſponſo vt nuptiæ ſequantur, eis non ſecutis, repetitioni locus eſt. 2 .1 5
Dos ſimplici pollicitatione promiſſa efficaciter peti poteſt. 124.1.7
vide tamen vt ibi.
Dos & donatio propter nuptias conſtante matrimonio augeri poſſunt. 354.2.1,4
Dos aucta, donationis propter nuptias incrementum æquale ſine præiudicio priorum creditorum requirit. 355.1,2
Dos non conſiſtit ſine matrimonio. ibid.1.2
matrimonium autem conſiſtit ſine dote. ibid 6
Dos dicitur donatio. 456.1.10
Dos data, aut oblata, & depoſita, licèt maritus eam non acceperit, meretur propter nuptias donationem æqualem. 357.1.1
Dos cùm data eſt, meretur iſtam donationem propter nuptias coæqualem ſibi in quantitate, & quantitate, & pactis, &c. 357.1.1

Dos ſi fuerit promiſſa ſoluenda ad certum tempus, & eo tempore pendente maritus moriatur, poterit nihilominus vidua conſequi donationem propter nuptias. 357.1.6
Dos promiſſa data cenſetur. ibid.2.9
Dos antequam ſoluatur, dominus dicitur. ibid.11
Dos ſi non donetur viro per dilationem, denegatur etiam donatio. ibid.13
Dos data, & promiſſa à pari procedunt. 383.1.5
Dos re & genere incerta non poteſt peti ex pacto nudo. 403.2.1
Dos incerta eſt, liquidanda pro modo facultatum promittentis, & dignitate mariti. 405.1.4
Dos promiſſa nudo pacto, cum ſcriptura, aut ſine ſcriptura, peti poteſt. 406.2.1
Dos promiſſa, & dos data, à pari procedunt, & dos promiſſa propriè dos dicitur. 407.2.5
Dos non poteſt conſtitui in bonis, quæ in contracta alienari fuiſſet prohibita. 413.1.4
Dos peti efficaciter poteſt ex ſimplici pollicitatione. 418.1.4
contrarium. ibid.5
Dos probari poteſt etiam per præſumptiones. 420.1.6
Dos conſtituitur vt ex eius fructibus maritus ſuſtineat onera matrimonij. ibid.2.3
Dos ob ingratitudinem reuocari nequit. 424.2.4
Dos, & donatio propter nuptias poſſunt auctoritate curatoris generalis, vel ſpecialis, conſtitui, & exigi, licet curator, vel fideiuſſor minus habeat in bonis, quàm ſint res in dotem conſtitutæ. 425.2.1
Dos non poteſt repeti marito incipiente male vti ſubſtantia ſua. 426.2.5
Dos ſi eſſet data ſocero, & marito, altero eorum ad inopiam vergente, poterit vxor agere ad dotis & aliorum bonorum reſtitutionem. 427.2.14
Dos lucrum dicitur. 441.1.39
iure antiquo Dos ſoluebatur vxori, vel hæredibus annua, bima, trima die, vel in tribus annis, in quolibet anno tertia pars; hodie verò, iure Codicis attento, ſi dos conſiſtit in rebus immobilibus, ſtatim fit reſtitutio ſine aliqua dilatione; ſi verò in quantitate, vel rebus mobilibus, debet reſtitui intra annum à die ſoluti matrimonij. ibid.2.37
Dos ſi conſiſtit in rebus immobilibus, non lucratur maritus, vel hæredes, cum ſtatim debeat fieri reſtitutio. 442.2.41
Dos ſi conſolidatur per emancipationem in perſona filiæ, à fortiori idem erit ſi à principio dos detur filiæ emancipatæ. 445.1.50
Dos aduentitia ſoli filiæ reſtituenda, niſi extraneus, qui dederit, pactus aliter fuerit in eius conſtitutione. ibid.53
Dos promiſſa, ſeu promiſſum, & datum nomine dotis, an contineatur dotis appellatione. 446.1.62
Dos primo viro data, an & quando ſecundo tacitè intelligatur conſtituta. 447.1.10
Dos à marito, ſeu ſponſo data ab extraneo, ad ipſam vxorem pertinet, & quaſi ab ipſa procedens eſt cenſenda. 451.1.2
Dos data & promiſſa differunt. ibid.4
Dos tantùm promiſſa, & non tradita, verè dos eſt. 452.1.8
Dos habetur pro tradita quoad lucrum arrharum, ſi interuenit oblatio, depoſitio, & conſignatio dotis. ibid.1.8.
Dos intelligitur illa, quæ tradita eſt, & ſoluta viro. 452.2.9
Dos cauta, non numerata. 454.1.
Dos confeſſata, ſed non numerata effectualiter, repeti non poteſt. ibid.2.1,2
Dos, & eius augmentum, confeſſata animo donandi confirmatur morte confitentis. 455.2.1,2
Dos confeſſata animo donandi, etſi nulla interfuerit traditio ante mortem donantis, ipſius morte confirmatur. ibid.2.-
Dos quemadmodum petatur matrimonio ſoluto. 483.2
Dos quòd non ſit de natura matrimonij, vt etiaſſ:nè. ibid.8
Dos data ſeruo quem putabat eſſe liberum, repetitur, ſed filij nati licèt ſint ingenui, dicuntur ſpurij. 484.2.1
Dos data à patre per obitum filiæ ad patrem reuertitur. 485.1.1,2
intellige, vt ibid.3,4
idem indiſtinctè obſeruari in dote profectitia. ibid.5
intellige ſiue detur filia in poteſtate, ſiue emancipata. ibid.7
quocunque modo dirimatur matrimonium filia in poteſtate, dos ad patrem reuertitur. ibid.6
Dos conſtante matrimonio ſoluta. 487.3
Dos non poteſt conſtante matrimonio vxori reſtitui, & reſtituta cum fructibus interim perceptis repetitur. ibid.1,2
ſi reſtituatur, maritus non conſequitur liberationem. ibid.3
liberatur ſi reſtituatur, vt ſe & ſuos alat, modò probauerit quòd vxor pecuniam impenderit in alimenta. ibid.4
ita non valet dotis reſtitutio facta conſtante matrimonio, vt neque ex ea transferatur dominium, neque maritus liberatus remaneat. 488.1.5
limita procedere quando dos reſtituta conſiſtit in rebus ferentibus fructus, non ſi conſiſtat in pecunia. ibid.6.
infertur quòd cùm dicta reſtitutio conſideretur tanquam donatio prohibita inter coniuges morte mariti in eodem perſiſtentis voluntate confirmabitur. ibid.7
Limita
I. quando adeſt vrgens neceſſitas. ibid.8
II. propter euidentem vtilitatem mulieris. ibidem 9
III. propter cauſam pietatis. ibid.10
Dotis promiſſio. 403.1
Dotis incerta promiſſio fauore dotis valida. 404.1.3
Dotis promiſſio ſatis probata dicitur, probata vſurarum ipſius promiſſione. ibid.2.3
Dotis fauore aliquem obligari efficaciter ex verbis enunciatiuis. ibid.5
Dotis incerta promiſſio arbitrio viri boni commiſſa, & ſubiecta videtur. 405.1.1,2,5
idem fauore piæ cauſæ. ibid.5
Dotis fauore id ſpeciale eſt, vt ſi quantitas dotis conferatur in arbitrium alterius, & ille nolit, vel non poſſit arbitrari, non extinguetur diſpoſitio, ſed recurretur ad alterius boni viri arbitrium. ibid.6
intellige, vt ibid.7
non habere locum iſtud notabile in augmento dotis. ibid.8
Dotis incerta promiſſio facta ab extraneo, non eſt valida. ibid.9
Dotis promiſſio collata etiam in meram voluntatem promittentis valida eſt. ibid 2.11
in Dotis cauſa ordinariè procedendum. ibid.12
ex Dotis promiſſione agit maritus, non mulier. 406.1.1,1,5
ex nudo pacto Dotis præſtandæ oritur actio. ibid.2
Dotis conſtitutio ſi incipit à promiſſione, vt e[illegible] agi poteſt de euictione: vbi à traditione incipit extra rei æſtimationem, ceſſat de euictione actio. 410.2.1

Amplia

Amplia
I. Etſi donatio inciperet à traditione, ſi res à patre, vel ab extraneo data fuit marito, æſtimata in æſtimatione, quæ facit emptionem. ibid.2
II. Si dolus interuenerit ex parte dantis, & tradentis dotem. ibid.3
ſi verò vxor rem alienam doloſè dediſſet in dotem, aduerſus ipſam non datur actio de dolo. 411.1.4.
III. Si mulier donataria ſibi ſpecialiter cauit de actione. ibid.5
IV. Quando extraneum, qui dotem donauit, & tradidit eam ſoluto matrimonio, ſibi reddi ſtipulatus fuerit. ibid.6
V. Quando pater, & non extraneus dotem donaret. ibid.7
VI. Si is, qui rem alienam in dotem donauit, temerariè aſſeruit rem ipſam propriam ſuam eſſe. ibid.8
VII. Quando mulier dotem marito conſtituit, & tradidit. ibid.9
Limita ſi mulier haberet alia bona, ex quibus ſe dotare poſſet. ibid.10
filia, quæ ſibi fuit ſtipulata partem Dotis maternæ de matris voluntate, non prohibetur illam petere, etiamſi à matre fuerit instituta in minori parte, niſi probetur quòd mater eam inſtituit ne à viro eius peteret. 411.2.1
Dotis datio, ſeu donatio quando dicatur incipere à traditione, ſeu à promiſſione, & quæ ſit ratio differentiæ, quòd vno modo, aut alio incipiat. ibid.11
Dotis reſtitutio ita eſt reſtricta vt mulier ſe, virum & familiam poſſit ſuſtentare. 427.1.7
Dotis & donationis propter nuptias reſtitutio non debet euitari, etiamſi offeratur cautio per maritum in caſu vergentiæ ad inopiam. ibid.2.15
ad Dotis & donationis propter nuptias reſtitutionem non datur vxori directa actio in rem ratione dominij, ſed ſolùm ratione hypothecæ, vel perſonali. 428.1.17
lex generalis non includit cauſam Dotis, niſi de ea mentionem faciat. 435.1.6
Dotis datio ab extraneo facta, ſi excedit quingentos aureos, æquè requirit inſinuationem, ac alia quæuis ſimplex, ac gratuita donatio. ibid.2.9
Dotis promiſſa, & interuſurium medij temporis, debentur, etiamſi ſors principalis adhuc non fuerit tradita & exſoluta, & licèt ipſa dos in pecunia, vel auro conſiſtat. 436.2.15
pro mobilibus, ſiue in argento, ſiue in auro, ſiue in aliis quibuſcunque dos fuerit conſtituta, intereſſe viro competit ob retardatam earundem rerum conſignationem. ibid.16
quid ſi per multum tempus vſuras non petiit, videatúrne remiſiſſe. ibid.17
fauore Dotis actio datur ex nuda pollicitatione. 437.1.10
in contractu Dotis præſumitur interceſſiſſe ſtipulationem, etiamſi verè non interceſſerit. 438.2.3
non ſit Dotis retentio propter malos mores vxoris pudorem matrimonij non lædentes, propter res donatas, vel amotas, ſeu propter communes liberos alendos, nec propter impenſas in rebus dotalibus factas, ſed repetantur prædicta actionibus competentibus. 440.1.20
Dotis datio facta ab extraneo dicitur eſſe vera liberalitas, & donatio. 446.1.60
Dotis fructus ex pactis in alimenta mulieris verſi non poſſunt repeti. 448.2.1,2
in quantum autem facta locupletior non ita. ibid.3
Dotis fauore alteri quis ſtipulari poteſt. 449.1.3
Dotis augmentum non debetur mulieri, quando dos à muliere non fuit exſoluta marito; parte dotis ſoluta, augmentum partis debetur pro rata, niſi huic Authentica eſſet renunciatum. 452.1.3
quòd Dotis, aut donationis propter nuptias contemplatione redit ad alterum ex coniugibus, id liberis prioris matrimonij de neceſſitate non eſt reſeruatum. 354.1.1
Dotis augmentum gaudet eodem priuilegio ac dos ipſa. ibid.2.7
confeſſio Dotis receptæ facta coram teſtibus, vel in ſcriptura priuata, aut publica, non probat, ſed tenentur, vt valeat mulier, vel eius hæredes probare veram & realem traditionem, ſiue numerationem. 455.1.3
confeſſio Dotis receptæ probat quando præceſſit promiſſio. ibid.6,8
confeſſio Dotis receptæ præiudicat creditoribus, ſi præcedat promiſſio dotis, aut ſi eſt lapſum tempus præfixum ad opponendum exceptionem non numeratæ pecuniæ. ibid.7
confeſſio Dotis receptæ facta in teſtamento ſuſtinetur in vim legati, ſeu fideicommiſſi. ibid.10
Dotis non numeratæ exceptio debet opponi infra annum à die matrimonij morte, vel repudio diſſoluti. 456.1.1,2
Dotis cauſa, & ad dotis quantitatem durante coniugio maritus vxori conſtante matrimonio donare poteſt. ibid.2.2
Dotis & donationis propter nuptias æqualitas ſeruanda eſt. ibid.3
cum marito alius reus debendi ex cauſa Dotis poteſt conſtitui. 457.1.6
an autem teneatur inſolidum, vel ſaltem pro parte virili, remiſſiuè. ibid.7
ſi maritus & ſocer teneantur ad Dotis reſtitutionem & vnus ex ſuis efficiatur non ſoluendo, an dos poſſit repeti, remiſſiuè. 457.1.8
Dotis non numeratæ exceptioni cùm maritus ſemel renuntiauerit, an poſſit eam opponere amplius. ibidem 9
an talis renuntiatio præiudicet creditoribus. ibidem 10
Dotis confeſſio deſinit eſſe ſuſpecta, vbi eius promiſſio præceſſerat. 484.1.4
Dotis repetitioni non facit locum captiuitas vxoris, ſed eius mors naturalis. 485.2.1
per Dotis donationem non transferri dominium, nec poſſeſſionem ante rerum in dotem datarum traditionem. 486.2.2
in Dotis cauſa quando procedatur ſummariè, an fauore dotis poſſint abbreuiari dilationes. 491.1.4,5
in Dotis cauſa quando admittatur appellatio. ibid.6
Dotem, aut donationem propter nuptias à priore coniuge datam, coniuges ſecundò nubentes liberi primi matrimonij reſeruare tenentur. 395.2.2
Dotem datam non probat confeſſio nuda ſine numeratione. 405.2.1,2
ſi pater, vel alius promittat Dotem genero, ex illa promiſſione ſolus gener habet actionem, non autem mulier, in cuius fauorem dos promiſſa fuit. 406.1.3
pater ſimpliciter Dotem dando, non exprimens ex quibus bonis det, de propriis dediſſe cenſetur. Exprimens quòd dat de bonis propriis, & filia quatenus locuples, de propriis dediſſe, ſin egenus, de filiæ bonis cenſetur promiſiſſe. 407.2.1,2
pater tenetur Dotem conſtituere pro filia, ſeu filio emancipato. ibid.2

pater

pater ſi promiſit Dotem de bonis ſuis & filia, & tempore promiſſionis erat inops, videtur totum promittere de bonis filia. 409.2.23
ſi Dotem promiſeris ſimpliciter, vt puta mille, an intelligatur de bonis ſuis totam dotem promiſiſſe, quamuis ad eam ſoluendam facultates ipſius non ſufficiant, remiſſiuè. ibid.24
mulier poteſt marito ſuo in Dotem dare omnia bona ſua. 413.1.1,2
ſi res æſtimata eſt in Dotem data, ſoluto matrimonio retinetur per virum, ſi offeratur æſtimatio. 413.2.1,2
bona immobilia æſtimata in Dotem data obligant maritum ad pretij, non autem ad corporum reſtitutionem. 413.2.3
dominium ex tali æſtimatione, quæ faciat emptionem, transfertur in virum. 414.2.4
res data in Dotem, æſtimata ea æſtimatione, quæ facit venditionem, deſinit eſſe dotalis, & efficitur mariti, ideòque eam alienare poteſt. 415.1.13
pater, vel extraneus Dotem dantes poſſunt paciſci vt ſoluto matrimonio per mortem eis dos reſtituatur in ſolidum. ibid.2
pater relinquit filia Dotem in teſtamento, maſculo harede inſtituto, frater non poteſt apponere pactum dotis reſtituendæ ipſi fratri, & minuere ius teſtamenti, & debiti naturalis. 415.2.3
extraneus, qui Dotem promiſit per lapſum biennij à tempore contracti matrimonij, ſine alia interpellatione conſtituitur in mora ne teneatur ad fructus, & vſuras hac l. expreſſas, nec propterea prohibetur maritus dotem ante biennium petere, etiamſi promiſſor ſit paratus vſuras ſoluere, & acceſſiones. 436.1.13,14
pater ſi ſit ſtipulatus Dotem ſibi reddi, & decedat conſtante matrimonio ipſius filia, poſtea ſoluto matrimonio per mortem viri, vel vxoris, dos pertinet ad filiam, & eius heredes. 445.1.52
extraneus Dotem dans, vel promittens pronuntiare, cenſetur ei donare, niſi ſtipulatus, vel pactus fuerit ſibi reddi. ibid.53
extraneus dicitur, qui non habet in poteſtate. ibid.54
Dotem quando quis promiſit marito pro vxore abſente, licèt reſpectu mulieris abſentis videatur eſſe pollicitatio, tamen fauore dotis lex fingit ſtipulationem in fauorem mulieris abſentis, quaſi illa pro ſe eſſet ſtipulata. 446.1.58
patri Dotem filia ad ſe reuerſam eâ denuo nubente non licitum eſt minuere, niſi eius patrimonium fortuitò fuerit diminutum. ibid.2.1,2
etiamſi ſecundus vir tantam dotem non mereatur. ibid.3
procedit ſi patre viuo filia iterum nubat. ibid.4
Amplia hanc auth. locum habere
I. tam in Dote data per patrem filia, quàm in promiſſa. ibid.5
II. etiamſi dos data in primo matrimonio fuerit modica. 447.1.6
III. licèt pater, qui dotem promiſerat, nunquam illam ſoluiſſet. ibid.7
IV. ſi filia iterum non nubat, ſed ingrediatur monaſterium. ibid.8
pater qui filiam ſecundo nuptui tradidit, ſi pro ea promittat Dotem ſimpliciter, non videtur intellexiſſe de noua dote, ſed de antiqua, quam in primo matrimonio pro ea dedit. ibid.9
extraneus ſi promittat Dotem pro muliere, adhuc non valebit pactum quòd præmoriente marito, dos penes eius heredem remaneat. 449.1.4
Dotem promittens ſi ſtipulatus ſit eam ſibi reddendam ſoluto matrimonio, maritus eam minimè lucrabitur vxore adulterante. 451.1.3
inter Dotem & donationem propter nuptias æqualitas tam in conſtituendo, quàm in eius augmento, & pactis de lucrando, ſeruanda eſt. 451.2.1,2
Dotem facit non promiſſio, ſed numeratio. 455.1.5
Dotem non poteſt repetere vxor marito captiuo. 485.2.2
contrarium. ibid.3
pater recipiens Dotem pro filio, tenetur ad eius reſtitutionem in ſolidum, non de peculio. 486.2.1
mulier vbi Dotem perdit ex culpa, dos non reuertitur ad eum, qui eam dedit, niſi ſibi fuerit pactus, & ſtipulatus. 424.1.1,2
confeſſio viri de Dote recepta, quam recepiſſe minimè conſtat, vel de maiori ſumma, an cenſeatur donatio illius dotis, aut augmentum. 405.2.3
pro Dote præſumpta conceditur actio. 406.1.4
pactum de Dote danda, ſiue etiam pactum de dotando, hodie confirmari etiam per legem, ac proinde tanquam legitimam conuentionem producere actionem. ibid.2.3
in Dote arbitranda dignitas, vel indignitas mariti conſideranda eſt. 413.1.3
de Dote quod dicitur, intelligitur etiam de eius augmento. 415.2.3
mulier in Dote præfertur fiſco poſteriùs contrahenti. 416.1.1,2
mater non poteſt dare rem filiorum pro Dote ſua; & accipienti non competit actio nomine euictionis, ſi fuit ſciens, niſi pactum, vel ſtipulatio interceſſerit de euictione præſtanda. 418.1.1
Dote reſtituta fundus alienari liberè poteſt. 423.1.2
intellige, quando dos reſtituta remanet penes ipſam mulierem. ibid.3
pro Dote competit actio ex ſtipulatu, etiamſi ſtipulatio non interceſſerit, vel interceſſerit inutiliter. 438.2.1,2
pro Dote bona ſunt tacitè obligata. 439.1.10,11
quæ nihil ex Dote conſcripta præſtitit, viro mortuo nihil omnino percipiet ex donatione, & quæ minus, quàm profeſſa eſt, dedit, pro quantitate præſtita, ſentiat & lucrum. 452.1.1
Dote non ſoluta, non debetur donatio propter nuptias. ibid.4.
Dote conſtituta ſine donatione propter nuptias, licitum eſt conſtante matrimonio ob dotem auctam, donationem propter nuptias adhuc conſtituere. 354.2.2
pro Dote res mariti retinere non poteſt vxor viro mortuo, poſtquam heredes intrarunt bonorum poſſeſſionem. 486.2.3
poſſeſſionem vigore pacti quando quis poſſit ingredi auctoritate propria. ibid.4
iudex poteſt facere facultatem ingrediendi propria auctoritate. ibid.5
creditor quando habet auctoritatem ingrediendi poſſeſſionem auctoritate propria vigore pacti, nunquid debet adire iudicem, & ſi illum adeat, nunquid debeat citare partem. ibid.6
in Dote conſtituta & tradita, atque in promiſſa tantùm, & non tradita, idem ius ſtatuitur. 487.1.6
in Dote exigenda iuris ordo ſeruandus eſt, & citra ſolemnitatem vxori bona addicenda. 490.2.1
in Dote exigenda an & quando ſeruandus ſit ordo iudiciarius, vel ſit procedendum ſummariè, & de plano, remiſſiuè. 491.1.2

An

An tempore feriarum cognoſci poſſit de cauſa dotis. ibid. 3
maritus non poteſt conſtituere Dotes filiabus ex bonis quomodocumque pertinentibus ad vxorem. 419.2.6
res Dotalis immobilis alienari nequit, etiam cum conſenſu vxoris. 129.1,7,8
fundus Dotalis quando eſt æſtimatus, ad inſtar emptoris aget maritus de euictione. 411.2.13
ſeruus Dotalis poteſt manumitti per virum in teſtamento, & inter viuos. 412.2.1
ſeruus Dotalis ſubiectus reſtitutioni ratione contractûs dotalis, interim manumitti poteſt per dominum, & valet manumiſſio. ibid.2
res Dotalis æſtimata deteriorationis gratia repetitur ſoluto matrimonio, & non æſtimatio. 422.1.1,2
rei Dotalis dominium ſitne apud maritum, an verò apud vxorem. 441.2.21,22
fundus Dotalis vbique poſitus non poteſt alienari, vel obligari etiam conſentiente matrimonio, licèt in aliis rebus mulier poſſit renuntiare iuri hypothecarum. 447.1.11,12
fundus Dotalis, etiam conſentiente vxore, hodie non poteſt alienari per maritum. 447.2.16
etiamſi tranſacto biennio à die prima alienationis iterum comprobâris. ibid.17
nec ipſa mulier viro conſentiente fundum Dotale alienare poteſt. ibid.18
in rei Dotalis æſtimatione tam marito, quàm vxori decepto ſuccurritur. 486.1.1,2
intellige, vt ibid.3
rei Dotalis ſibi reſtitutæ ad poſſeſſionem propria auctoritate nemo debet ingredi, ſeu actionem ſibi competentem intentare. 486.2.1
res Dotales mobiles iure nouiſſimo non poſſe alienari, etiam de conſenſu vxoris. 119.2.1,2
non probatur D.Barboſæ. ibid.13
de lege Iulia prohibente ne maritus res Dotales alienare poſſit inuita vxore, remiſſiuè. 447.2.13
bona Dotalia licèt dentur æſtimata marito ea æſtimatione, quæ faciat emptionem, tamen quando maritus non eſt ſoluendo, nec tranſit dominium in maritum, neque in emptores bonorum dotalium, & ſic mulieri competit rei vendicatio, non obſtante æſtimatione. 430.1.7
rerum Dotalium æſtimatio conſtituit in dubio emptionem & venditionem. 414.2.6
rerum Dotalium dominium an & quando tranſeat ad maritum, remiſſiuè. ibid.7
rerum Dotalium æſtimatio, vel aliàs, tunc emptionem efficit, cùm æſtimatio fit ad quantitatem dignam pro ipſarum rerum iuſto pretio, aliàs ſecus. 415.1.10
limita, vt ibid.11,12
rerum Dotalium æſtimatio non efficit venditionem, vbi adiicitur clauſula illa, quòd ſoluto matrimonio illæ res in dotem datæ reſtituantur ſub eiſdem pretiis. 422.1.3
rerum Dotalium dominium quando pertineat ad maritum, vel ad vxorem ſpectet, remiſſiuè. 431.1.10
rerum Dotalium alienatio adeò eſt inualida, vt poſſit maritus contra proprium factum venire, & etiam conſtante matrimonio res per ſe alienatas, ab emptore vendicare. 448.1.20
pro rebus Dotalibus, & abreptis agit maritus, non vxor. 417.1.1
Dotandi onus originem trahere ex affectu naturali. 408.1.8
Amplia
I. procedere tam in dote data, quàm promiſſa. ibid.9
II etſi filia habeat bona, & ſic diues ſit, non procedere quando pater inops eſſet, & pauper. ibidem 10
III. etiam in hærede patris. ibid.11
IV. etiam in patre ſemel dotem conſtituente filiæ, ſi illa fuerit amiſſa. ibid.12
V. etiamſi filia ſit nupta. 408.2.13
VI. etiam ſi pater ſit adminiſtrator bonorum filiæ. ibid.14
Limita
I. non procedere in filia ingrata. ibid 15
II. non habere locum in filia naturali, quæ non ſit legitima. ibid.16
intellige, vt ibid.17,18
Dos data, vel promiſſa à patre pro filia, præſumitur data, vel promiſſa ex bonis ipſius patris. 408.2.19
Ampliationes quamplurimas vide ibid.20
Limitationes nonnullas 409.1.21
pater Dotans filiam non poteſt ſibi quærere actionem niſi per ſtipulationem, cæteri etiam poſſunt ex nudo pacto. 415.1.1
Dotantem poſſe incontinenti ſtipulari dotem ſibi reſtitui, ſoluto matrimonio. 445.2.56
intellige quando is, qui promiſit dotem, ad id cogi poterat. ibid.57
extraneo Dotante licèt quoad mulierem dos ſit titulus lucratiuus, & quoad virum ſit titulus oneroſus, tamen ſicut quoad virum inſinuatione non eget, ita nec quoad mulierem, licèt excedat legitimam ſummam. 434.2.1
pater ſicut tenetur Dotare filiam ſuam, ita tenetur dare donationem propter nuptias filio ſuo. 407.2. 6
pater tenetur Dotare filias. 408.1.7
mater non cogitur Dotare filiam niſi ex magna & probabili cauſa, vel lege ſpecialiter expreſſa. 418.1.1,3
cauſa illa quæ. ibid.4
idem quod ſtatuitur in matre reſpectu dotis filiarum, ſtatui etiam debet in filiis reſpectu matrum, ex ratione correlatiuorum. 419.1.5
pater non poteſt Dotare filiam communem ex bonis vxoris, eâ non conſentiente. 418.2.2
mater hæretica cogitur Dotare filias catholicas. 419.2. 7
mater Iudæa Dotare tenetur filiam Catholicam, etiamſi pater ſit diues. ibid.8
intellige, vt ibid.9
Dotare frater tenetur ſororem conſanguineam, vel vtrinque coniunctam. 536.1.9,10
bona Dotata ſi ſunt æſtimata ea æſtimatione, quæ facit emptionem, præſumitur vera conditio. 414.2. 5

D R

Droict de marque, Gallis pro repræſaliis. 36.2.5

D V

Dubius & ignorans æquiparantur. 20.1.3
in Dubio ſumenda interpretatio, qua ſuſtineatur teſtamentum. 56.2.3
in Dubio præſumitur quem feciſſe id, quod ſine culpa omittere nequiuit. 95.1.10
in Dubio magis præſumitur quis ignorare, quàm ſcire rem ſuam conduxiſſe. 329.1.4
ratione Dubitationis oriri condictionem indebiti, ſicut ratione erroris. 20.1.1,2
Duo vbi ſimul probanda ſunt, vnius probatio non releuat. 291.1.2
Duo quando tenentur inſolidum, ita demum contra eos inſolidum agi poteſt, ſi fiat proteſtatio vt vna ſolutione liberentur debitores, & alter ſit

Digitized by Google

ſit vnica ſolutione contentus. 577.2.4
hanc proteſtationem non requiri. ibid.5
Duumviri *olim eiſdem muneribus fungebantur, quibus Romæ fungebantur conſules.* 499.2.4

E B

EBrietas *quotidiana in muliere leuis æſtimata ab Accurſio.* 441.1.28

E C

Eccleſia *poteſt perpetuo tempore opponere exceptionem non num.pecun.* 133.1.9
Echinus *quid.* 295.2.18

E M

Emancipatio *perditis actis per teſtes probari poteſt.* 80 1.1,2
principaliter probari per ſcriptam eſt, cùm in ſcriptis omnino fieri debeat. ibid.3
Emancipatio cùm ſit facti non præſumitur, ſed probari debet. ibid.5
non præſumitur in dubio. ibid.6
ex curſu temporis quid. ibid.7
Emancipatus *beneficio tit.* Quod cum eo, *gaudet, ac proinde viuo patre, non niſi in quantum facere poteſt, conuenitur.* 203 1.2
niſi dolo emancipetur. ibid 3
aſſerenti Emancipatum eſſe, onus probandi incumbit. 80.1.4
Emens *ſibi acquirit, non ratificante eo, cuius nomine res empta fuit.* 10.1.5
intellige, vt ibid.6
mulier rem ſuam Emens ſimulatè vt rem mariti, non ſibi præiudicat. 189.2.1
Emens rem tributariam ſtatim denuntiare debet. 235.1.5
Emens *alteri, vel ſibi ſub alterius nomine, vel alterius pecunia.* 253.1
ſcienter Emens rem alienam non vſucapit, eámque rem domino reſtituere tenetur. 257.2.2
Emens rem alienam ſcienter, perdit rem & pretium. ibid.3.4.5
Amplia
I. etiam in emptore rei prohibitæ alienari. 258. 1. 6
II. etſi emptor ſolùm in genere sciret rem non pertinere ad venditorem. ibid.7
Limita
I. niſi pretium eſſet verſum in vtilitatem rei domini. ibid.8
quamuis res eſſet Eccleſiæ, quæ reſtituere pretium in eius vtilitatem verſum tenetur, etſi emptor bonæ, vel malæ fidei fuerit. ibid.9
II. quando emptor emiſſet rem ab hoſtibus, ſeu latrunculis exteræ gentis. ibid.10
III. quando emptor non emit rem penitus alienam, ſed ſubiectam reſtitutioni. ibid.11
IV. emptorem rei alienæ pretium repetere poſſe à venditore, ſi de euictione ſtipulatus fuit, quamuis habuerit ſcientiam rei alienæ. ibid.12
intellige, vt ibid.13
Emens rem furtiuam, an, & quando teneatur illam reſtituere domino, etiam ſibi non reſtituto pretio. 260.1.8
Emens rem aliquam, & ſoluens, præſumitur de ſuo ſoluere. 566.2.8
etiamſi adminiſtret bona aliena, vel pecuniam cum alio communem habeat. ibid.9
Emens à pupillo ſine tutore, non præſcribit. 579. 1. 1,2
Emens rem minoris tanquam maioris non præſcribit;
ſecus ſi tanquam maioris. 607.2.1,2
ſi non à minore, nec eius tutore, ſed ab alio res pupillaris vendita ſit, tunc ex temporis interuallo emptor nullam poteſt acquirere defenſionem, niſi fortè non vt res pupillaris, ſed alterius bona fide emerit. ibid.3
Ementi nomine alterius, vel recipienti, non acquiri dominium. 255. 1. 2,3
Ementes, & vendentes caſtratos grauiſſima pœna puniendi ſunt. 202.2.5
pœna hæc grauiſſima quæ. ibid.
Emere debita, ſiue actiones minori pretio quàm quod continetur in obligatione, licitum. 179 2.10
vxor conſtante matrimonio poteſt Emere rem mariti. 189.2.2
Emere volentes non poſſe cogere venditionem vni potius quàm alteri vendere, etſi conſanguineus ſit, vel vicinus. 194.2.2
nemo Emit rem ſuam niſi poſſit aliquo remedio euinci. 187.2.1
vxor ſi Emit pro ſe, & proprio nomine ex pecunia viri verè, vel præſumptiuè, tunc dominium ipſius rei ſibi quæritur, quamuis teneatur quatenus facta locupletior. 25,.2.3
Emphyteuſis *differt à locatione.* 337.1 6
Emphyteuſis eſt contractus nominatus. 337.1 4
Emphyteuſim in rebus ſoli tantùm conſtitui, non in mobilibus. 338.2.23
in Emphyteuſi contrahenda ſcripturam non eſſe neceſſariam ex conſuetudine hodierna. 338.1.24
non tamen vigere hanc conſuetudinem in Luſitania. ibid. 25.
in Emphyteuſi à marito proueniente, quam ſibi & vxori de nouo acquiſiuit, an poſſit nominare filios ſecundi matrimonij. 391.1 23
Emphyteuta *non poteſt recedere à tenore contractus emphyteutici, & à pactionibus in eo habitis* 337. 2. 14
Emphyteuta ſi caſum fortuitum in ſe ſuſcepiſſet totum, teneretur ſoluere penſionem integram, eſto res emphyteutica omnino periret. 338.2.22
Emphyteuta tributa, oneraque realia ſoluere tenetur. 339.1.4
etiam perſonalia. ibid.5
Emphyteuta qui totis tribus annis penſionem emphyteuſis communis, ſeu non eccleſiaſticæ non ſoluerit, amittit non ſolùm ius emphyteuticum, ſed etiam melioramenta facta in re emphyteutica, réſque tota cum melioramentis ad proprietarium deuoluitur, ſi eam velit, eſto toto tempore proprietarius non exegerit penſiones ab emphyteuta. ibid.6
intellige, vt ibid.7,8
huiuſmodi pœnas non incurri niſi proprietario pœnam exequi volente. ibid.9
Emphyteuta incidens in commiſſum amittit melioramenta in re emphyteutica facta proprietario. ibid. 2.11
intellige, vt ibid.12
quid ſi Emphyteuta poſtquam in commiſſum incidit, fecit aliquas meliorationes, amittitne illas perinde atque alias, quas fecit antequam incideret in commiſſum. ibid 13
Emphyteuta licèt ceſſans à ſolutione canonis per triennium, ipſo iure cadat ab emphyteuſi, tamen intelligitur, ſi dominus voluerit. 339.2.15
Emphyteuta qui non ſoluit, non priuetur, ſi canonem obtulerit tempore præſtituto. 340.1.18
Emphyteuta non ſoluens ob negligentiam, minimè in commiſſum incidit. 341.1.28
Emphyteuta nouus legitimè domino priùs requiſito

eunt

emens melioramenta, nec ad inſtantem petitionem, conſenſum & ſubſcriptionem impetrans emponemmata ad alium transferre poteſt. 341.2.4
de Emphyteuta emphyteuſim alienante ſine domini directi conſenſu, remiſſiuè. ibid.5
Emphyteuta aſſerenti ſe ſoluiſſe penſionem, incumbit onus probandi, alioquin pronuntiabitur incidiſſe in commiſſum. 340.2.24
Emphyteutam liberari re in totum perempta, teneri tamen accedente pacto. 338.1.17
liberari domo combuſta, nec teneri eam reficere. ibid.18
Quid ſi culpa emphyteutæ fuit exuſta, aut aliter destructa. ibid.19
ſi ob bellum vel peſtem fructus non percipiantur, quid. ibid.20
remanente ſaltem octauâ parte rei emphyteuticæ, periculum pertinere ad emphyteutam, tenerique ſoluere penſionem integram. ibid.21
Emphyteutam non poſſe relinquere emphyteuſim inuito domino. 339.2.10
Emphyteutâ ſua culpa, ſcilicet ob penſionem non ſolutam, eiecto rem non poteſt retinere prætextu melioramentorum. 341.2.8
contractus Emphyteuticus per ſe diſtat à conductione, & locatione, & ſcriptura interueniente celebratur. 337.1.1
contractus emphyteuticus non eſt venditio, ſed diuerſus, & diuerſam ſpeciem conſtituit. ibid.3
ad contractum Emphyteuticum ſcriptura eſt neceſſaria. ibid.2.8
niſi conſuetudo aliud obtinuerit, cui ſtandum erit. ibid.9
nec per teſtes probare ſufficit. ibid.10
etiam quando agitur de probatione ſimulationis contractus emphyteutici. ibid.11
& de ipſa emphyteuſi non fuerit confectum inſtrumentum principaliter, ſi appareat aliqua ſcriptura, velut ex aliqua ſententia, aut tranſactione, vel aliquibus aliis actu. ibid.12
limita ſi ipſa ſcriptura ſit amiſſa. ibid.13
in contractu Emphyteutico, vel locationis, dominus in iudicio poſſeſſorio recuperanda, vel retinenda habet fundatam intentionem contra emphyteutam, vel colonum. 332.1.9
totalis rei Emphyteuticæ interitus caſu fortuito contingens, niſi per pactum noceat emphyteutæ, domino fundi emphyteutici nocet. 337.1.2
ſubſtantia rei emphyteuticæ omnino deſtructâ, non tenetur emphyteuta ſoluere ab eo puncto penſionem, ſed res emphyteutica perit omnino proprietario. ibid. 2.15
pacta Emphyteutica ſeruanda ſunt, quibus ceſſantibus natura contractûs attendenda eſt; & intra triennium canonem retinens à domino licitè expellitur. 339 1.1
Emponemata, id eſt, laboramenta. ibid.2.14
Emponemata, quæ melloratio noſtris, eſt ius quod emphyteuta agrum colendo acquirit. 341.2.7
Emptio & venditio ſolo conſenſu perficitur. 80.1.4
Emptio ſi fuit facta nomine mandantis, mandans tenetur ſtare contractui. ac ſi ipſe illum feciſſet, & idem eſt ſi mandaſſet vendere. 176.2.3
Emptio, & Venditio. 185.2
Emptio non conſiſtit deficiente conſenſu. 186.2.1
Emptio rei propriæ, ſiue à ſciente, ſiue ab ignorante facta, non valet. 187.2.2
niſi res eſſet emptoris reuocabiliter, vel vendatur à iudice pro executione iudicati: vel eſſet communis, aut emptor eſſet tantùm vſufructuarius, aut emerit proprietatem, aut è contra. ibid.3
Emptio & venditio abſque pretio ob defectum partis ſubſtantialis non ſubſiſtit. 189.2.1,2
Emptio rei ſuæ non valet, nec præiudicat. ibid.3
perfecta Emptio non poteſt reuocari ob nudam pœnitentiam. 192.2.2
Emptio & venditio ſolo conſenſu celebrata, diſſenſu tollitur, niſi effectum ſumat à traditione. 230.2.1,2
etiamſi diſtractus fiat per pactum nudum, & modò fiat incontinenti, & modò ex interuallo. ibid.3
Emptio & venditio legem à conuentione partium accipiant. 248.2.2
Emptio ſi facta ſit nomine alterius, & emens pretium ſoluerit, & ei tradita ſit poſſeſſio, dominium illi quæritur. 255.1.4
Emptio & venditio accipiunt legem à conuentione partium, & in ea id comprehenditur, quod actum eſt inter partes. 280.1.4
Emptio non conſiſtit ſine pretio, & ſi frumentum datur pro oleo eſt permutatio. 310.2.2
ſi Emptio ſit facta nomine alterius, & emens pretium ſoluerit, eique tradita ſit poſſeſſio, dominium ei quæritur. 465.1.3
in contractu Emptionis & venditionis eſt locus pœnitentiæ ante ſcripturæ confectionem. 83.1.19
de iure Luſitano quid. ibid.2.20
de Hiſpano quid. ibid 21
Emptionis & venditionis nominibus leges promiſcuè vtuntur. 243.1.8
contractus Emptionis & venditionis inter virum & vxorem validus. 464.2.2
in emptionis fundi inſtrumento ſi maritus, honoris gratia, nomen vxoris adſcribi fecit, ipſum fundum vendicare poteſt; ſi donandi animo ſolum pretium, quod ſoluit, repetet. 465.1.1
ſi emat nomine vxoris, & ei patiatur fieri traditionem, præſumitur animus donandi pretium. ibid.2
non pecunia patris, ſed traditio matri facta ob Emptionem matris nomine factam, ei dominium conciliat. 253. 2.2
in Emptione & venditione, ſicut in alio quolibet contractu, ſcriptura non requiritur. 80.1.3
ab Emptione diſcedere quando liceat. 230.2
Emptione ſine ſcriptura perfecta, emptor ob moram periculum ſuſtinet. 241.2.1
Emptor vt habeatur pro domino rei emptæ, non ſatis eſt probare titulum, traditionem, & pretij numerationem, ſed opus eſt etiam probare venditorem fuiſſe dominum. 57.2.11
niſi poſt emptionem bona fide emptor poſſederit per tempus ſufficiens ad vſucapionem rei mobilis, & præſcriptionem rei immobilis. ibid.12,13
Emptor ex die traditæ poſſeſſionis venditori tenetur ad vſuras pretij non ſoluti: nec depoſitio hoc caſu liberat à curſu vſurarum. 147 1.2,2
Emptor vt teneatur ad vſuras, neceſſe eſt rem tradi realiter ibid.4
Emptori contra quem agitur de læſione, dari electionem ſupplendi iuſtum pretium, vel reſtituendi rem emptam, & eandem electionem concedi venditori cum emptor agit de læſione, reſtituendi rem, vel pretium, quod vltra iuſtum pro ea habuit. 213.2.69
Amplia
I. procedere in contractu permutationis, & ei qui alterum lædit, electionem dari. ibid.70
II. in diuiſione hæreditatis facta inter hæredes, ei, qui læditur, dari electionem, vel ſuppleri id, quod deeſt cohæredi, & in quo reperitur læſus, vel quòd iterum fiat diuiſio. ibid.71

III. in emphyteuſi laica, ſeu ſaculari ſi eſt læſio, & de ea agitur. 214.1.72
idem eſt in emphyteuſi eccleſiaſtica, quando in eius conceſſione alia ſubeſt cauſa, quàm vtilitas. ibid.73. Limita
I. non procedere quando dolus dedit cauſam contractui. ibid.74
II. in emptore rei alienæ, ſi venditor ſe læſum dicat in pretio. ibid.75
III. quando in contractu enormiſſima interueniſſet læſio. ibid.76
IV. quando contractus metus cauſa annullaretur. ibid.77
Emptor ſi iuſtum pretium ſupplere eligat, rem ex antiqua cauſa, & titulo habere dicitur. ibid.78
& poteſt vſque dum lis fuerit conteſtata, in executione iudicati eligere relaxationem rei emptæ. ibidem 79
Libellorum formulæ, ratione læſionis, quà actorem, quà venditorem. ibid.2.80,81
Emptor conuentus ſi eligeret rem reſtituere, & non ſupplere iuſtum pretium, tenetur reſtituere rem cum fructibus. ibid.82
contrarium quòd non tenentur eam reſtituere cum fructibus, niſi à tempore litis conteſtatæ. ibid.83
Amplia hanc poſteriorem opinionem procedere etſi minor beneficio huius legis remiſſionem petat. ibid.84
& quamuis emptor ſit qui elegit ſupplere iuſtum pretium. ibid.85. Limita
I. non procedere quando ipſe emptor dicit ſe eſſe læſum, & agit remedio huius l. 215.1.86
II. quando venditor petit reſciſſionem contractus vna cum fructibus, & emptor in electione quam facit, eam cum fructibus reſtituere obtulit, compenſatus cum intereſſe pretij. ibid.87
III. quando emptor lucratus fuit fructus rei venditæ, & pretium non ſoluit. ibid 88
IV quando vltra læſionem alia non leuis ratio concurrit, vt callidus emptor ſimplicem venditorem ſuaſionibus alliciat, licèt non integrè dolo. ibid.89
V. ſi venditor enormiſſimè fuiſſet læſus. ibid.90
VI. in contractu cenſuali quando fundus venditus pro certo pretio, ex quo cenſus conſtituitur ſuper ipſa re vendita. ibid.91
denique quando venditio facta per ſententiam additionis, vulgò de remate, reſcinditur per ſuperiores. ibid.92
quod procedit etſi res vendita ſit penes tertium. ibid.93
Emptor quando dicatur deceptus vltra dimidium. 216.2.109
Emptor læſus, ſi alienauit rem, in cuius emptione deceptus fuit, poterit non obſtante alienatione, de læſione contra venditorem agere. 221.1.159
vt Emptor, vel ille à quo res euincitur, poſſit agere de euictione, requiritur quòd denuntiet venditori, vel auctori ſuo, aut heredibus eorum, litem eſſe motam, vt aſſiſtat liti, & veniat ad eius defenſionem. 238.1.28. Amplia
I. adeo requiri huiuſmodi denuntiationem, vt etiam venditori, vel auctori ſcienti litem motam eſſe ſuper re ab eo vendita, facienda ſit ad hoc, vt teneatur de euictione. ibid.29
ita vt non ſufficiat quòd venditor certioretur à tertio. ibid.30
niſi ille tertius habuerit mandatum ab emptore vt faciat denuntiationem. ibid.31
II. etſi venditor promittat ſe litem defenſurum. ib.32
III. Denuntiationem requiri quamuis emptor bene ſit inſtructus, & inſtrumenta habeat defenſionis. ibid.33
licèt venditor inſtrumenta penes ſe habeat. ib.34
IV. etſi iuramentum per venditorem ſit appoſitum de lite ſuſcipienda quam ſtatim mota fuerit. ib.35
contrarium. ibid.36
V. etiam abſenti, qui ſine dolo abeſt, & non reperitur, domi denuntiandum eſſe. ibid.37
VI. ex æquitate denuntiationem venditori faciendam eſſe etiam ſtante clauſula remiſſionis oneris denuntiandi. ibid.38
Limita
I. vt ſcil. neceſſaria non ſit denuntiatio, & abſque ea emptor de euictione agere poſſit, quando venditor eſt abſens, & dolosè ſe abſcondit. 239.1.39
II. quando venditori nulla competit defenſio contra iura illius, cui res fuit reſtituta, & res omnino eſſet euincẽda, etiamſi facta ſit denuntiatio. ib 40
dummodo emptor qui litem venditori non denuntiauit, doceat de iuſtitia euincentis. ib.41
III. quandò per pactum neceſſitas denuntiandi fuit remiſſa. ibid.42
IV. quando emptor & venditor ſimul in eodem conueniuntur iudicio. ibid.43
intellige vt ibid.2.44
V. quando emptor eſt minor. ibid.45
VI. cum fiſcus eſt emptor, & venditor ſcit litem contra eum motam eſſe. ibid.46
VII. quando res euicta eſt prætextu hypothecæ. ib.47
VIII. quando emptor ſcienter vendit rem alienam emptori ignoranti. ibid.48
IX. quando venditor citatus reſpondit quòd volebat emptorem defendere à lite mota, vel mouenda. ibid.49
Emptor, & ſic debitor peremptâ re venditâ, non liberatur à pretio, etiam ante traditionem, licèt ſit debitum reſpectu rei venditæ. 242.1.2
Emptor tenetur ob perceptos fructus rei emptæ ad vſuras non ſoluti pretij. 245 1.1,2
etiamſi venditor promiſſa ex parte ſua non adimpleuiſſet. ibid.3
idque locum habet in omnibus contractibus tam nominatis, quàm innominatis. ibid.4
Amplia procedere etiam in promiſſione vendendo, ſi venditor accepit pretium, & tamen rem non tradidit. ibid.2.5
contrarium. ibid.6
Emptor in foro conſcientiæ non eſt cogendus in pretio ſoluendo immorans, ad fructus, ſiue pretij vſuras ſoluendas ante condemnationem. 246.2.11
Emptor non tenetur ad fructus recompenſatiuos, ſi multos fructus ex re empta percipere potuit. ibid.16
Emptor non teneri ad fructus recompenſatiuos, ſi nullos fructus percepit, nec percipere potuit. 247.1.18
vel quando ob calamitatem temporis emptor non percepiſſet fructus ex re empta. ibid.19
Emptor qui pro parte ſoluit pretium, pro alia tamen parte pretij non ſoluti vſuras debet. ibid.20
Emptor rei fructus, vſuras pretij ſoluere tenetur, quamuis omnia à ſe promiſſa non adimpleuerit, dummodo vſum rei habuerit fructus percipiendo. ibid.22
procedit non ſolùm in rerum immobilium venditione, ſed etiam cùm res mobiles fructiferæ venduntur. ibid.23
procedit etiam in omnibus contractibus correſpectiuis, ex quibus hinc inde reſultat commoditas, & in quibus eadem viget æquitas. ibid.24
nec ab huiuſmodi vſurarum ſolutione debitores ſe excuſare poſsũt minori tempore quàm triginta ann. licèt fructus aliàs triennio vſucapiantur. ib 25

procedit

procedit etiamſi venditor rem venditam tradens dominium tranſtulerit, ſed ſimplicem detentionem. ibid.26
Emptor re non traditâ non efficitur dominus, licet pro domino ſe gerat. 248.1.1
Emptor vltra conuenta, mora præſertim non intercedente, nihil petit. 251.2.2
Emptor rei alienæ tenetur eam reſtituere domino, niſi probet quo iure emerit, aut præſcriptione ſe tueatur: emptor nihilominus pretium à venditore repetit. 257.2.1
Emptor ſi intra terminum ſignatum pretium non ſoluit integrum, vel maiorem partem, venditio reſoluitur, ſi vult venditor, & lucratur arrhas, vel partem pretij ſoluti, niſi de hoc non fuiſſet pactum expreſſum. 277.2.5
Emptor ſerui exportati poteſt eum manumittere antequam rumpatur fides. 281.1.1
Emptor ſi obtinuit in cauſa redhibitionis, & poſtea non vult vti ſententia, an reus poſſit vti ſententiâ contra ſe lata actore inuito, & actorem compellere vt rem adhibeat, & pretium recipiat. 289.2.14
Emptor quando ſcienter emit rem alienam, ſi ab eo fuerit euicta, non agit de actione, imò nec ad pretium, niſi expreſsè ſibi cautum fuerit de euictione. 418.1.3
Emptor qui maluerit potiùs rem reſtituere, quàm ſupplere iuſtum pretium, non poteſt fructus retinere. 6092.5
Emptori data dilatione ad ſoluendum pretium an poſſit paciſci validè, & ſine labe vſurarum, inter emptorem & venditorem vt aliquid annuum ſoluatur, donec pretium fuerit ſolutum. 247.1.21
Emptorem iure Regio agere poſſe ad reſciſſionem venditionis, ſi res vendita ſeruitutem debebat, vel erat tributaria, & de ſeruitute, vel onere eum venditor non certiorauit. 248.2.2
Emptorem hoc caſu poſſe reſcindere contractum de iure regni Caſtellæ qui teneant. ibid.3
de iure communi quid. ibid.4
Emptorem non poſſe compelli ad reuendendum lapſo termino dato ad retrahendam rem venditam. 272.1.31
Emptum *pecunia mariti, traditum autem vxori, huic dominium adijcit.* 253.2.1
Emptum, etiam mala fide emptoris, ex pecunia mea, non eſt meum, nec mihi debitum, ſed ementis. ibid.4
Emptum ex pecunia mea, & non nomine meo, non eſt meum, neque tale ex eo efficitur meum, ſed erit ipſius ementis. 254.1.8
limita vt ibid.9
Emptum ex pecunia Eccleſiæ per Prælatum, œconomum, adminiſtratorem, vel ſyndicum nomine proprio, acquiritur Eccleſiæ. ibid.10
Emptum per maritum nomine proprio ex pecunia dotali de conſenſu vxoris, efficitur vxoris, & ei dominium acquiritur. ibid.11
copulatiuè requiri conſenſum vxoris, & vtilitatem. ibid.12
idem ſi fundus dotalis cum alio permutatur, vel ſi ex pretio fundi alterius ex coniugibus venditi ematur alius. ibid.13
conſenſus vxoris, & eius vtilitas requiritur, alias conſenſus de per ſe non ſufficit ad liberationem mariti, ſi ei vtilis non ſit. ibid.14
Emptum ex pecunia dotali ſine vxoris conſenſu, vel ex pecunia non dotali, quando vir non eſt ſoluendo, efficitur dotale, & vxori datur rei vendicatio. ibid.16
ſi maritus & vxor ſimul emunt prædium, vel domum, cui dominium acquiratur, & ex cuius pecunijs emptio facta videatur, remiſſiuè. ibid.17
quando vero vxor nomine ſuo emit aliquam rem, an ſibi acquirat, vel alij, & ex quibus bonis emiſſe præſumatur, remiſſiuè. ibid.18
Emptum per maritum nomine proprio ex pecunia dotali, de conſenſu vxoris, efficitur vxoris, & ei dominium acquiritur. 417.2.3
Emptum ex pecunia dotali ſine conſenſu vxoris, vel ex pecunia non dotali, quæ marito ab vxore fuit donata, vel aliàs erat vxoris propria, in ſubſidium quando vir non eſt ſoluendo, efficitur dotale, & vxori datur rei vendicatio. 418.1.4
res Empta de pecunia viri ab vxore, inſerto emptionis inſtrumento nomine vxoris, efficitur vxoris, tenetur tamen vxor marito de pretio ſi facta eſt locupletior. 256.1.1,2
Empta nomine vxoris ex mariti pecunia ei minimè donatâ, acquiritur marito. 465.1.4
Empta ex pecunia furioſi, vel prodigi, cui bonis interdictum, vel alterius, qui ſub cura eſt, efficiuntur furioſi, vel prodigi, ſi eam velit vendicare. 548.1.4
Empta ex pecunia minoris efficiuntur ſua. 563.2.4

E P

Epiſtola *ſcripta tertio, non prodeſt alteri.* 57.1.4
præſumitur præſentata de manu ſcribentis. ibid.5

E Q

Equus *ſi commodatus fuit ad bellum, & in conflictu hoſtium perijt, periculum eſt commodantis.* 93.1.5
idem eſt ſi commodetur ad agitationem taurorum. ibid.6

E R

Ergaſterium *quid.* 161.1.10
Ergolabi, *eorúmque artificium.* 294.1
Ergolabi qui. 295.1.11
Erogare, *id eſt, diſtribuere per ſingulos menſes.* 463.2.3
Errans *in iure an bonam fidem habere poſſit, & conſequenter an præſcribere valeat, remiſſiuè.* 608.2.9
Errantis nullus eſt conſenſus, & voluntas. 330.2.7
Errantem in iure bona fide acquirere fructus ex contractu nullo, & iure reprobato ob defectum ſolemnitatis. 608.2.7
Erronea refutatio & compenſatio eliditur ope replicationis. 243.2.2
Error, *quàm donatio, potiùs præſumitur.* 132.2.9
Error iuſtus & probabilis excuſat a pœna inceſtarum nuptiarum. 374.1.5
Error iuris excuſat à mala fide, licèt bona prorſus non inducat. 606.2.6

E V

Euentus *dubius tollit ſuſpicionem, imò crimen vſuræ.* 152.1.9
Euicta *rei parte, pro parte competit actio ad euictionem.* 266.2.1
Euicta parte emptor, qui ignoranter rem emit, agit ad intereſſe, licèt ſibi de euictione non proſpexerit. ibid.2
Euicta re vendita, venditor de euictione actione ex empto tenetur ad reſtituendum pretium, damna, intereſſe, etſi euictio ab eo promiſſa non ſit. ibid.3
Euicta rei parte an emptor agere poſſit pro tota re de euictione ibid.4
Euictionis *promiſſio facta per mulieres in alienatione rei minoris, in qua non interuenit decretum, valet, & agi poteſt contra bona illorum, qui promiſerunt de euictione.* 601.2.2

Maritus vt admittatur ad agendum de Euictione, oportet ignorare rem dotalem traditam eſſe alienam. 418.1.2

Evnvchi. 202.1

Eunuchi in nullo loco poſſunt fieri ſubditi Rom. 202. 2.1

Eunuchi apud Barbaros caſtrati, & quidem extra Imperium empti, in Imperio vendi licitè poſſunt. ibid.4

EX

ſicut per Exactionem expreſſam pater non præiudicat filio, ita nec per tacitam ex quaſi contractu addictiones inductam. 484.1.1

Exactor fiſcalis poteſt incipere ab executione. 43.2.5

iudices in ciuilibus poſſunt committere Examen abſentium illi iudici, ſub quo teſtes degunt. 84.1.2

Examen teſtium, & iuramentorum receptio non poteſt regulariter remitti alicui non habenti iuriſdictionem. 85.1.4

Examinatio & receptio teſtium coram ordinario cauſæ iudice facienda eſt. 66.1.3

Exceptio actione facilior. 19.1.2

Exceptio non numeratæ pecuniæ perpetuatur, ſi proteſtatio facta ſit ante biennium elapſum coram iudice. 29.2.2

idem quando is, qui debitum ſpe futuræ numerationis fuit confeſſus, intra biennium extra iudicium coram creditore excepit. ibid.3

Exceptio dilatoria ab initio litis oppoſita, poſt litem conteſtatam probanda. 61.2.1,2

Exceptio dilatoria ſolutionis ante litis conteſtationem proponenda, non poſt. ibid.3

Exceptio dilatoria ſolutionis vi pacti de non petendo vſque ad certum tempus, opponi poteſt ab initio, ſed probari debet poſt probatam intentionem actoris. ibid.4

limita vt ibid.5

Exceptio dilatoria ante litem conteſtatam opponenda eſt. ibid.6

poſt terminum admiſſa valet parte non opponente. ibid.7

niſi ſuperueniat poſt litem conteſtatam. ibid.8

vel tertius aliquis compareat, qui bene poterit poſt litis conteſtationem huiuſmodi dilationes opponere. ibid.9

plures limitationes vide ibid.10,11,12,13

Exceptio contra teſtem, eiúſque probatio, reſeruatur poſt atteſtationum publicationem, & interim teſtis admittitur. 71.2.3

niſi excipiens dicat vitium teſtis eſſe publicum. ibid.4

vel quod teſtis ſit inimicus capitalis, aut ſeruus, & teſtis dicat ſe eſſe liberum. ibid.5

Exceptio non numeratæ pecuniæ fruſtrà opponitur obligationi aliunde trahenti originem, quàm ex numeratione. 128.2.1

non habet locum quando petitur pecunia vt numerata. ibid.2

nec in ſpe futuræ numerationis. ibid.3

Exceptio non numeratæ pecuniæ habet locum etiam in confeſſione facta ſine ſcriptura. 129.1.6

Exceptio non numeratæ poteſt proponi principaliter petendo ſe liberari à promiſſione mutui, & chirographum rumpi, vel cancellari. ibid.2.4,5

Exceptio non numeratæ pecuniæ ad hæredem tranſmittitur, niſi tempore ſit ſopita. 130.1.1

illius oppoſitio cœpta per defunctum prodeſt hæredi. ibid.2

hæres & omnes illi, quorum intereſt quocunque modo, poſſunt hanc exceptionem opponere, ex perſona ſcil. rei, non ex propria. ibid.3

hæc exceptio hæredi & aduerſus hæredem perpetuò competit. ibid.4

& fideiuſſori. ibid.5

debitor quando intra biennium deceſſit, & exceptionem non numeratæ pecuniæ non propoſuit, huiuſmodi Exceptio ad hæredem tranſmittitur, qui eam proponere debet intra tempus quod reſtabat defuncto. ibid.6 ſi deceſſit poſt lapſum biennij, nec intra illud tempus hanc exceptionem propoſuit, tunc hæredi etiam pupillo dicta exceptio non competit. ibid.7

Exceptio non numeratæ pecuniæ competit ob promiſſionem factam vltra numerationem pecuniæ. 130.2.1,2

competit ei qui teſtibus præſentibus confeſſus eſt ſe accepiſſe pecuniam, non aliter quàm ſi chirographo eſſet obligatus. 131.1.3

chirographo non apparente, & conſtito ſolùm de confeſſione per teſtes, exceptio non numeratæ pecuniæ vltra biennium opponi poteſt. ibid 4,5

ſed accipiens poſt biennium debet probare negatiuam. ibid.6

diſtingue vt ibid.7

Exceptio negatiua non requirit probationem, ſed affirmatiua. ibid.1

Exceptio doli, vel in factum non excluditur biennio, ſi excipiens probare velit. ibid.5

Exceptio non numeratæ non opponitur contra tranſactionem. ibid.1.2

etiamſi controuerſia eſſet de pecunia credita, & de cautione a debitore ſcripta ſi lis ſit tranſactione finita, & agatur ex tranſactione, dummodo tranſactio non ſit facta in fraudem vſurarum. ibid.3

Exceptio non numeratæ pecuniæ tam mandatori, quam fideiuſſori opponitur. ibid.1,2

Exceptio non numeratæ pecuniæ poſt biennium competit, dummodo debitor probationis onus in ſe ſuſcipiat. 132.2.10

Exceptio non numeratæ pecuniæ ſolùm procedit in mutuo: alia appellantur rei non traditæ, vel pretij non ſoluti. 133.2.2

Exceptio non numeratæ pecuniæ an agnita de iure Digeſtorum, vel à Iuſtiniano, incertum. ibid.3

Exceptio non numer. pecun. intra biennium opponenda eſt. ibid.5

per Ordinationem Regiam Luſitan. hoc biennium ad ſexaginta dies reſtringitur. ibid 6

de æquitate Canonica etiam poſt biennium opponi poteſt. ibid.7

& omni tempore, dummodo debitor in ſe ſuſcipiat onus probandi. ibid.8

in depoſito non admittitur Exceptio non numeratæ pecuniæ 135.2.25

Exceptio non numeratæ pecuniæ coram iudice allegandæ eſt. 136.2.39

Exceptio non num. pecun. poteſt opponi contra creditorem non ſolùm ab ipſo debitore principali, ſed & ab eius debitoris fideiuſſore, & etiam creditore ipſius debitoris, &c. 137.2.7

Exceptio non dicitur propriè, niſi actionem excludat: vbi autem nullo iure quis agit, non dicetur conuentus propriè excipere. 434.1.24

Exceptio ne quis teneatur vltra quàm facere poſſit, non prodeſt ei, qui poſt eam diues factus eſt, nec ad hæredes tranſit. 486.1.1,2

Exceptio tutoris illegitimi poteſt opponi in quacunque parte iudicij. 556.2.1,2

Exceptio falſi procuratoris in quacunque parte iudicij opponi poteſt. 557.1.3

renunciatio Exceptionis pecuniæ non numeratæ vt ſit valida, an ſatis ſit fieri in eodem inſtrumento, in quo facta fuit confeſſio. 126.2.11,12

an huiuſmodi renuntiatio iuramento firmata in eodem inſtrumento facta ſit valida. 127.1.13
Exceptioni non numerata locum eſſe in cambiis. 129.2.7
in reliquis contractibus quàm mutui,non eſt locus Exceptioni non num.pecun. 135.2.16
debitor probat ſibi non numeratam pecuniam,opponendo exceptionem pecunia non numerata, donec probetur contrarium. 125.1.2
Exceptionem non numerata pecunia non opponit qui ex interuallo cautionis praterita agnoſcit debitum.127.1.1,2
agnouiſſe fidem cautionis is dicitur, qui ſoluit partem debiti contenti in cautione. ibid.3
Exceptionem non numerata pecunia opponere ampliùs nequit,qui bis ex interuallo confitetur dotem recepiſſe,vel pecuniam. ibid.2.4
intellige vt ibid.5
item ſoluens ſcienter partem totius debiti confeſſati,non poteſt opponere Exceptionem non numerata pecunia pro reſiduo. ibid.6
Exceptionem non numerata pecunia fruſtrà opponit conſtituens ſe pro alio debitorem principaliter, aut accessoriè. 119.1.1,2
Exceptionem non numerata pecunia allegans poſt biennium,ad illius probationem adſtringitur. 131.1.3
fideiuſſores, mandatarij, vel creditores, confitentes mutuum receptum,non ita plenè probant,quin etiam ipſi poſſint opponere Exceptionem non numerata pecunia. 132.1.4
in mutuo competere Exceptionem pecunia non numerata etiam fideiuſſori, qui releuandus, vt non teneatur quando pecunia non fuit numerata. ibid.5
tolli,ſeu auferri fideiuſſori ſi appareat numerata pecunia. ibid.6
tertius perpetuò allegat, & opponit Exceptionem non num.pecun.& ipſius priuilegio vtitur. 134.2.14
poſt lapſa tempora ad opponendum Exceptionem non numerata dotis,confeſſio dotis recepta facta per maritum praiudicat tam ipſi,quàm creditoribus,& tertio poſſeſſori,etiam quòd non praceſſerit dotis promiſſio. 455.1.11
Exceptione non numerata vti non poſſe campſores, ſiue mercatores, qui in litteris cambij confeſſi ſunt mutuam pecuniam accepiſſe. 129.1.3,4
vel quando proprio nomine promiſerunt ſoluere, propter publicam fidem. ibid.5
ſecus ſi promiſerunt ſe ſoluentes pro alio qui confeſſus eſt mutuam pecuniam accepiſſe. ibid.6
debitor non poteſt vti Exceptione pecunia non numerata poſt biennium, ſed tenetur ſoluere debitum, ac ſi verè numerata eſſet. 131.1.4
procurator Exceptione non numerata pecunia vtitur. ibid 1.3
proteſtans ante biennium coram iudice, Exceptione non num.fruitur. 134.2.15
pupillus, minor, ciuitas. ſeu in quacunque vniuerſitate gaudens priuilegio minorum, Exceptione non numer. pecun. fruitur. ibid.17
Exceptiones peremptoria ſi opponantur ante litem conteſtatam non impediunt proceſſum,ſed iudex eas reſeruet ad merita cauſa,& procedat ad vlteriora. 171.2.19
Vide Creditor,Debitor,Querela,Reus,&c.
Excipiendo aliquid aſſerens ad probationem adſtringitur. 131.1.1
Excipiens intra biennium extra iudicium coram creditore,ſe non recepiſſe pecuniam,vel tantam ſummam, quam recepiſſe fuis confeſſus, potitur Exceptione non num.pecun. 134.2.16
EXCVSANTES ſe numero liberorum. 588.2
EXCVSATIO ex morbo. 590.1
EXCVSATIO ex atate. ibid.2
EXCVSATIO ex numero tutelarum. 591.2
EXCVSATIONES tutorum, & curatorum, & tempora earum. 582.1
Excuſationes legitima à tutela non liberant à periculo ceſſationis. 584.2.3
EXCVSATIONES veteranorum. 588.2
Excuſſionis exceptio an obſtet viro & vxori agentibus ad dotem contra poſſeſſores bonorum tacita actione hypothecaria, remiſſiuè. 428.1.19
Excuſſionem principalis & fideiuſſoris prius fieri,quàm pignoratitia contra debitorẽ intentetur actio. 33.2.1
in cauſa alimentorum poteſt fieri Executio in ſolidum contra plures haredes. 45.1.7
fiſco in tributis pactum Exemptionis inter priuatos initum non praiudicat. 234.2.2
Exemptus à gabellarum ſolutione pro vſu ſuo intelligitur exemptus pro iis,qua emit pro vſu familia ſua. 299.2.12
Exhæredati, abſtinere,vel hereditatem capere cum beneficio legis,& inuentarij idem ſunt. 100.2.8
τὸ Exigere refertur ad eum, qui conuentus in iudicio coactus eſt ſoluere. 484.1.2
Expenſæ teſtibus authoritate iudicis à producentibus ſoluenda taxanda qua. 70.2.11,13
ſi ab vtraque parte producti,vtraque pars tenebitur ad ſumptus quatenus aquum videbitur iudici. 71.1.12
Expenſa vbi facta in re commodata, res retineri poteſt. 93.2.7
& cur. ibid.8
Expenſa omiſſa in ſententia, peti poſſunt in alio iudicio,ſi debeantur iure actionis. 168.2.18
Expenſa legitima in pupillum facta veniunt in rationibus computanda,licèt per iudicem tunc non fuerint decreta. 532.2.1
pro Expenſis factis in iudicio, ſolùm competit officium iudicis, & illo extincto amplius peti non poſſunt. 168.2.9
intellige vt ibid.15
ſi incuria iudicis, vel patris lata ſit ſententia ſuper re principali,nulla habita ratione fructuum,non poſſunt peti in alio iudicio. ibid.10
ſecus ſi eſt in dote,vel alio iudicio vniuerſali ibid.11
de acceſſoriis quid. ibid.12
de Expenſis,& earum probatione à tutore,vel curatore in pupillum factis,remiſſiuè. 532.2.2
Expenſas, ſeu melioramenta poſſe repeti à venditore agente de retrouenditione. 275.2.69
intellige vt ibid.70
Expenſas non poſſe repeti,qua ſunt facta in cibariis alicuius animalis,ſi eius miniſterio fuit vſus; mercedes verò,ſi qua à ſeruo empto,vel à conductore ſerui accepta,vel conſequuta ab ipſo venditore, eo quòd tardius ei ſeruum praſtiterit,reſtituenda ſunt.290.1.19
idem de mercede equorum, ſi emptor eos conduxerit. ibid 20
EXPORTARI qua non debeant. 101.1
Expreſſum dicitur quod ſub generalibus verbis continetur. 104.1.5
Expreſſum ex mente, & coniecturis dicitur expreſſum non quidem propriè,ſed impropriè. 438.2.5
Extraneus quis. 446.1.6
Extraneus, pro eo qui non ſuccedit ab inteſtato. 449.2.5
Exulans à patria, vel oppido, unde originem ducit, eo ipſo exulat etiam ab vrbe Roma, vt patria omnium communi. 282.1.2

F A

FAber *præſtans operam ob mercedem non acceptam, iuſto, & congruo tempore poteſt vſuras cum mercede petere.* 311.2.1
Factum *tempore competenti probari debet.* 61.1.4
Factum legis negligentiam hominis excuſat. 287.2.1
Facultates *mariti quando non ſufficiunt, mulier pro repetitione dotis habet duplicem actionem, ſcil. hypothecariam, & utilem rei vendicationem, & poteſt eligere quam velit.* 431.2.11
Falcidia *ex donationibus inter virum & vxorem quando poſſit detrahi.* 464.2.2
de Fame *multa, remiſſiuè.* 204.1.12
Familiæ *ſeruilis appellatione qui veniant, remiſſiuè.* 300.1.13
Familiarium *nomine qui comprehenſi.* 40.2.5
Famulus *ſeruiens pro mercede, valetudine impeditus operas promiſſas præſtare, ſalarium pro eo tempore, & ſic durante infirmitate, habere non habet.* 24.2.3
ſicut quando infirmus alium in ſui defectum poſuit. ibid.5
vel ſi poſt recuperatam ſanitatem tantum temporis deſeruiret, quantum ægrotauit. ibid.6
Famulo ſeruitium domini deſerenti pœna imponitur, ex nouiori iure regni Caſtellæ. 25.1.8
Famulis cuiuſcumque patrisfam. ſalarium debetur mortuo domino, ſi per eos non ſteterit quominus ſeruirent. ibid.7
Famulam cauponæ, propter vilitatem officij, adeò proſtitutam eſſe, vt non admodum differat ab his, quæ proſtant in lupanari. 283.2.2

F E

Feciales *qui.* 36.2.7

F I

Fictio *ſemper cedit veritati.* 189.1.2
tantum operatur Fictio in caſu ficto, quantum veritas in caſu vero. 439.1.7
Fictio, & præſumptio differunt. 446.1.63
Fideiuſſio *pacto nudo celebrata, fauore dotis valida eſt.* 124.1.8
Fideiuſſor *pro pecunia ab eo ſoluta à principali recuperanda, & pro pignoribus conſequendis mandati habet actionem.* 173.1.2
Fideiuſſor ſoluta pecunia, & facta condemnatione, actionem mandati habet contra reum, & debitorem principalem. ibid.2.1
Fideiuſſor ſi fuerit condemnatus, etiam priuſquam ſoluat, poteſt agere contra debitorem. 175.1.2
etiamſi ex diſpoſitione ſtatuti non ſit neceſſaria condemnatio, veluti ſi fideiuſſor ſit obligatus per inſtrumentum garantigiæ, quod paratam habet executionem. ibid 3
vel fideiuſſor non ſit condemnatus, ſed in cauſa ſit concluſum, & ex actis apparet eum eſſe in caſu condemnationis. ibid.4
Fideiuſſor condemnatus poteſt petere vt bona principalis debitoris priùs executioni ſubijciantur expenſis ipſiuſmet fideiuſſoris. ibid.5
ante obligationem poteſt agere ad liberationem, ſi principalis bona ſua cœpiſſet dilapidare. ibid.2.6
quando actum vt Fideiuſſor poſſit agere antequam ſoluat creditori, tunc ipſum debitorem conuenire poteſt. ibid. 8
Fideiuſſor non poteſt agere contra principalem debitorem vt eum liberet antequam ſoluat, ſi ſoluit non oppoſitis exceptionibus, quæ ſibi competunt ex perſona ſua, vel principalis debitoris aduerſus eum, non habet actionem mandati. ibid.10
intellige vt ibid.11
ante ſolutionem poteſt agere ad liberationem, ſi in fideiuſſoria obligatione diu perſiſteret. ibid.12
quando dicatur diu perſiſtere in fideiuſſoria obligatione, iudicis arbitrio relinquitur. ibid 13
Fideiuſſor de euictione non eſt de ſubſtantia emptionis. 192.2.1
Fideiuſſor pro vectigalibus ad certum tempus intercedens, tempore finito non tenetur amplius. 318.2.1,2
nihil attinet an Fideiuſſor tutoris, ſeu curatoris ſit æquè locuples ac pupillus. 425.2.3
Fideiuſſor, vel mandator non debet dari vxori à parte viri pro dote conſeruanda. 488.2.1,2
hæc fideiuſſio de reſtituenda dote à marito tradita, & obligatio ac promiſſio à quolibet facta, an confirmetur iuramento, remiſſiuè. 489.1.3
Fideiuſſor poteſt dari pro dote promiſſa ſoluto iam matrimonio. ibid.5
licèt pro marito recipiente dotem non poſſit interuenire fideiuſſor, poteſt tamen interuenire alius, qui principaliter ſe obliget cum marito. ibid.6
pater an cogi poſſit ad fideiubendum pro filio de vxoris dote reſtituenda. ibid 7
maritus inuitus cogi nequit dare hunc fideiuſſorem, ſponte autem dare non prohibetur. ibid.8
vir eſto det fideiuſſores, nulla ex parte eorum conſurget obligatio, nec illi priuilegio renunciare poteſt. ibid.9
Fideiuſſori indemnitatis, vel in eo quod à debitore principali exigi non poterit, non nocet renunciatio à ſe facta beneficij excuſſionis, & ſic non poteſt conueniri niſi reo excuſſo. 577.1.2
Fideiuſſorem liberari pro ea parte, quam tutor ſoluit. ibid 1
Fideiuſſores mulierum Velleiano potiuntur, reſtituta creditori actione aduerſus priorem debitorem. 115.2.3
Fideiuſſores liberari renouato contractu ſocietatis. 318.2.3
ne Fideiuſſores, vel mandatores dotium dentur. 488.1
Fideiussores *tutorum, vel curatorum.* 576.3
Fides *inſtrumentorum, & amiſſio eorum, & apochæ, antapochæ faciendæ, & ea quæ ſine ſcriptura fieri poſſunt.* 77.1
Fides contractus ſeruanda eſt, & remiſſio facta ab vno non præiudicat alteri. 328.2.1
Fides nõ detur libro tutoris, in quo continetur expenſa pro alimentis, & alijs minori neceſſarijs. 362.1.6
Figmentum *veritati nullum impedimentum præſtat.* 189.1.1
Filius *patri obeſſe non poteſt litigando, paciſcendo, iureiurando.* 5.1.1
Filius ſi de conſenſu patris mutuum accepit, vel pecunia credita contractum fecit, patrem teneri. 39.1.3
Filius non tenetur ſoluere patris debita, dum eſt ſub illius poteſtate. ibid. 2.3
patre mortuo quid, remiſſiuè. ibid.4.
Filius quando alia bona non extant, in quibus poſſit habere ſuam legitimam, tunc poteſt illam conſequi in bonis legatis alij. 47.1.6
Filius famil. minor 25. annis poteſt eſſe officialis Reipub. & ei dari tutor. 100.1.5
pater ſi approbauit, tenetur pro eo Reipub. & minori. ibid.6
Filiusfam. nomine proprio, & ex patris voluntate contrahens, ſi à patris hæreditate ſe abſtinet, tenetur in quantum facere poteſt. ibid.2.1,2
amplia vt ibid. 3

Filius

Digitized by Google

Filiusfam. cum patre obligatus , licèt habeat beneficium huius tit. nihilominus ſi renuntiat , tenet renuntiatio. 100.2.4,5
vide ibid.6
Filius vt habeat priuilegium huius l. abſtinere debet ab hæreditate patris. ibid.7
Filiusfam. ſimul cum patre obligatus , an ſui iuris factus poſſit impedire cenſualem executionem ad formam Bullæ, oppoſita huius tit. exceptione , remiſſiuè. ibid. 9
an ad ſororis dotem obligatus cum patre , renuntiato priuilegio, deducto ne egeat , ſui iuris factus gaudeat beneficio huius tit. ibid.10
ſi cum patre ſe obligauit, vel pro eo fideiuſſit, conueniendus eſt in id quod poteſt, nec carceratur , dummodo ſui iuris factus paternam non adierit hæreditatem. 101.1.11
pro geſtis dum erat ſub patria poteſtate , non conuenitur poſtquam factus eſt ſui iuris , niſi in quantum facere poteſt , quamuis creditor ſit pauperior. ibid.12
Filiusfam. licèt fuiſſent conuenti & condemnati viuis parentibus , tamen gaudent huiuſmodi priuilegio. ibid.13
Filiusfam. poteſt renuntiare beneficio huius l. ne conueniatur niſi in quantum. ibid.14
requiritur autem renuntiatio ſpecialis , & expreſſa. ibid.15
Filius in ætate legitima conſtitutus pro alio fideiubere poteſt. 101.1.1,2
in patris poteſtate poteſt in ſolidum conueniri , & niſi bonis cedat , carcerari, donec ſoluat. 102.1.3
ſi conuenitur ſolutus à poteſtate patria , ſuique iuris factus , poteſt exequi quatenus facere poteſt , non in ſolidum. ibid.4
cautio erit quòd emancipetur à patre , vt poſſit vti beneficio ne conueniatur niſi in quantum poteſt. ibid. 5
licèt viuente patre fuiſſet condemnatus. ibid.6
Filiusfam. ſi dolo verſatus eſt dum contraheretur cum eo, vel ſit in aliqua culpa , non gaudet priuilegio huius leg. 101.1.18
Filius vt priuetur priuilegio huius l. dolus & culpa debent eſſe præordinata. ibid.19
Filius vt patris nuntius recipiens pecuniam patri debitam , vel creditum , non obligatur. ibid. 2.1
Filiusfamil. ex contractu licito tenetur in ſolidum , & liberatus à poteſtate per emancipationem ex illo conuenitur ſolùm in quantum facere poteſt, niſi ſit hæres patris. 103.1.1
vt Filiusfamil. dicens falsò ſe patremfamil. aut publicè & communi æſtimatione ſui iuris ſe reputans teneatur ex mutuo , quid requiratur. 105.2.5
Filiusfamil. an ex conſcientia teneatur ad ſolutionem mutui 107.1 20,21
authoris mens. 108.1.22
Filiumfamil. non teneri ex mutuo , etiam ſui iuris factum , niſi nouatione facta fidem ſuam obligârit, vel alias agnouerit debitum. 107.2.14
nec fideiuſſores illius ex mutuo , vel aliter pecunia credita. ibid.15
licèt ipſi fideiuſſores pro eo res proprias obligârint , vel tanquam principales promiſerint. ibid.16
niſi donandi animo interceſſerint. ibid.17
Filiusfamil. non tenetur de mutuo extra caſum , in quibus Macedonianum ceſſat , ſcilicet efficaciter. 107.2.18
caſus in quibus præter expreſſos in hac l. ceſſat exceptio SC. Macedoniani, qui. 108. 1. 23. & ſeqq. vſque 33.
Filiusfamil. ex quocumque contractu obligatur , excepto mutuo. 109.1.2
Filius mutuam pecuniam permiſſu patris accipiens non releuatur Macedoniano. ibid.2. 1.3
patre permittente mutuum accipiens tam ex contractu , quam hæreditate patris , pignorum perſecutionem , ſaluis potiorum creditorum iuribus , pati tenetur. ibid 2
Filius, qui eſt in ſtudio cum conſenſu patris, & mutuam pecuniam accipit ad ſuos vſus neceſſarios , patrem vſque ad eam quantitatem , quam ei præſtare conſueuerat , obligat. 110.1.4
quamuis filius ſtudeat contra voluntatem patris. ibid.5
dummodo filius ſit habilis ad ſtudendum , & mutuum fiat conſideratis facultatibus , & familiâ patris. ibid.6
niſi mutuaretur illi intra limites illius quantitatis, quam cum eo domi expendiſſet pater , etſi habilitas deficiat. ibid.7
vel niſi pater prouideret filio de rebus neceſſariis , & qui mutuauit , hoc ſciret. ibid 8
Filius patrem obligat quando addiſcit Grammaticam, & dat operam humanis litteris , & artibus liberalibus. ibid.9
Filiusfam. miles Macedoniano non iuuatur. 111.1.3
Filiusfam. miles , ſi mutuum recepit , efficaciter manet obligatus. ibid 8
idem de filio Clerico , vel Notario , remiſſiuè. ibidem 9
& cur. ibid.10
& de Aduocato. ibid.11
Filiusfamil. non poteſt renuntiare Macedoniani exceptioni. 111.2.13
quamuis huic exceptioni renuntietur cum iuramento. ibid.14
Filius vt hæres matris poteſt infringere factum patris illegitimum. 113.1.5
Filius , vel filia , ſi ob nimiam egeſtatem venduntur, aut oppignerentur , per parentes prætio emptioni reddito repetuntur ; iidem oblato prætio ex aliena poteſtate ſe liberant. 203.1.1
Filius venit contra factum patris iure proprio. 259. 2.1
Filius rei matris , cum eiuſdem conſenſu , ſponſæ firmiter donat , & mater fruſtrà oblata pretio rem illam donatam repetit. 351.2.1,2
ſtante ſtatuto quòd Filius non poſſit contrahere ſine conſenſu patris , ſi pater fuerit furioſus , authoritas iudicis adhibenda eſt. 370.1.8
Filius habitus in figura matrimonij ex parentibus, inter quos impedimentum erat canonicum , an & quando ſit legitimus. 375.1.21,22
Filius militis Hieroſolymitani dicitur inceſtuoſus , & hæreditatis aui incapax 376.1.9
Filius natus ex Clerico in Sacris conſtituto ſpurius dicitur , & inceſtuoſus. ibid. 10
Filius ſpurius ex Clerico , Religioſo , aut Moniali in Regno Caſtellæ profeſſis , nec matri , nec patri ſuccedit , neque eius conſanguineis , nec ab eis obtinere quicquam poteſt præter alimenta. 378.1.16
Filius ſpurius quando conceptus eſt ex coitu , propter quem matri ſtatuta eſt pœna mortis , talis filius ſuccedere nequit matri nec ex teſtamento , neque ab inteſtato , poteſt tamen mater illi relinquere quintam ſuorum bonorum , de qua diſponere poterit pro anima ſua. ibid.17
cæteri verò filij ſpurij , nempe qui ex iis ſunt geniti, inter quos eſſe non poterat matrimonium , licèt coitus nec damnatus , nec punibilis eſſet lege hu-

mana, ſuccedere nequeunt patri ex teſtamento, aut ab inteſtato in illa parte ſuorum bonorum, aut illam donatione, ſeu alio contractu inter viuos accipere. ibid. 18
inſtitutio ſi facta ſit à patre filio ſpurio ſub conditione, ſi legitimabitur, vel ſi capere potuerit, quid. 379.1.19
Filius tutoris non contrahit matrimonium cum patris pupilla, niſi impleuerit annum 25. vel puella pater diſpoſuerit de nuptiis. 382.1.1,2
ſecus ſi elapſum eſſet tempus 25. annorum pupillæ, & annus vtilis, & ratio eſt reddita. ibid.3
de iure Canonico matrimonium minimè irritatur, nec propter omiſſam rationum redditionem, nec etiam quod pupilla, ſiue adulta non exceſſerit annum 26. ibid.2.4
Filius ſi, poſtquam ſucceſſit patri ſuo, inſtituta matre in legitima, reliquerit in teſtamento tertiam partem bonorum ſuorum alicui fratri, & poſtea frater ille ab inteſtato decedat, & mater illi ſuccedat, tunc illam tertiam partem, in qua frater primo defuncto fratri ſucceſſit, non tenetur mater, quæ ſecundo nupſit, aliis fratribus prædictorum, tanquam ex paterna ſubſtantia prouenientem reſeruare. 394.1.4
de bonis, quæ peruenerunt ad filium ex ſubſtantia aui, aut aliorum aſcendentium præter patrem, aut matrem, quid? & an parens ſuccedens filio in ea ſubſtantia auita amittat proprietatem tranſiens ad ſecundas nuptias, & teneatur reſeruare filiis prioris matrimonij. ibid.5
Filius tranſmittit ad deſcendentes ius vendicandi lucrum donationis nuptialis, excluditque aſcendentes, & collaterales. 399.2.1,2
Filius, qui debebat habere partem donationis propter nuptias, ſi moriatur relictis filiis, mater poteſt eligere filium, vel nepotem, vel ex nepotibus alterum, aut inter filios quem voluerit. ibid.4
Filius mortuus ante patrem, aut matrem, aut etiam ante ſecundas nuptias alterius parẽtis ſuperſtitis, tranſmittit ad nepotes portionem lucri, quod ſibi erat proaenturum ex futuris illis nuptiis, ſi ad eas vſque vixiſſet, nec quicquam ex ea portione obtinent patrui. 400.1.2
Filius egens non tenetur vltra vires ad opem parentibus ferendam. 496.1.3
Filius natus ex damnato coitu nec matri ſuccedit. 503.1.12
Filius ſi petit à Principe legitimationem, allegans quòd pater eius in teſtamento diſpoſuit ſe velle filium legitimare, valebit legitimatio ſine cuiuſque requiſitione. 506.1.2,4,5
propter Filij officium, & culpam in officio admiſſam, patrem non teneri ſi in principio electionis non conſenſit in filij electionem. 39.1.1,2
Filio emancipato mutuatum patrem reddere non teneri, & ſolutum indebitè patrem repetere. 38.2.1
Filium non poſſe conueniri pro debito contracto per patrem. ibid.2
Filium vt filium non teneri pro debito patris, niſi ſit patris heres. 39.1.1
Filium patre viuente non teneri ob patris debitum. 39.2.1,2
Filium habens ex ancilla, quæ ſua eſt, is proprius filius erit ſuus ſeruus. 285.2.4
Filium Regis non dici illum qui natus eſt ante adeptum à patre Regnum. 367.2.9
Filium vnicum habens, & tranſiens ad ſecunda vota, an illum habeat plenum ſucceſſorem. 394.2.7
Filium detrahere primò ſuam legitimam, & deinde reliquorum bonorum debere fieri diuiſionem. 397.2.6
Filium ſpurium à patre nec ali debere, & quare. 379.1.20,21,22,23,24,25.
de iure Pontificio quid. ibid.2.26
Filium ingratum priuari alimentis. ibid.2.3
Filij furioſorum, & dementium, matrimonia ſine parentum conſenſu contrahentes, donationem propter nuptias, & dotem auctoritate paterni curatoris conſtituunt. 369.2.1
Filij quoad ſeruitutem ſequuntur conditionem matris ſeruæ, & non patris liberi. 373.1.8
valet conſuetudo, ſi alicubi legitime præſcripta ſit. ibid.9
Filij nati ex inceſtis nuptiis ſunt incapaces bonorum patris, nec ex illis capere poſſunt ab inteſtato, vel ex teſtamento, etiam ex cauſa alimentorum, ſed omnia fiſco applicantur. 378.1.10
Filij ſpurij preſsè ſumpti, id eſt, geniti ex iis, inter quos erat impedimentum matrimonium dirimens, neque ab inteſtato, neque ex teſtamento poſſunt ſuccedere matri, quando concepti ſunt ex coitu damnato, & punibili lege humana. ibid.11
nulla ex parte ſuccedere matri, etiam quæ non ſit illuſtris. ibid.2.12
quamuis illa mater nullos habeat liberos iuſtos. ibid.13
in Regno Luſitaniæ quid ſeruetur. ibid.14
è conuerſo nec matrem poſſe ſuccedere filio inceſtuoſo. ibid.15
Filij ſi viua matre non ſunt conqueſti de tranſitu ad ſecundas nuptias, huius l. vendicatio non transfertur in hæredes extraneos, ſecus ad ſuos. 386.2.5
Filij prioris matrimonij an habeant partem in lucris habitis ex ſecundo matrimonio per patrem, aut matrem, quæ ſecundò nupſit. 390.2.19
Filij iuſti, id eſt, legitimi. 506.1.5
Filiorum appellatione comprehenduntur etiam naturales. 381.2.2
Filiorum appellatione an, & quando admittantur naturales, & ſpurij, remiſſiuè. ibid.4
Filiorum incapacitatem non porrigi ad nepotes. 507.1.2,3
contrarium. ibid.4
Filiorum appellatione an & quando veniant nepotes. 507.2.6,7
Filios & vxorem æquum eſt teneri pro debito conuerſo in eorum commodum. 34.2.1
Filios, non filias, ob SC. Velleianum teneri ex nouatione paternæ obligationis. 114.1.3
ad Filios quæ pertinent tanquam filios, tranſeunt ad nepotes iure repræſentationis 399.2.3
Filia emancipata tenetur adhibere patris conſenſum quando vult nubere. 365.1.2
Filia quæ peccauit in corpus ſuum, licèt ipſo iure ſit exhæredata, tamen ſi pœnituerit, cenſetur reuocata exhæredatio. 366.2.12.
Filia emendata digna eſt veniâ. ibid.13
Filia vbi propter dotem excluditur à ſucceſſione fauore maſculorum, tunc illud, quod vltra dotem debebatur ratione legitimæ, applicatur maſculis. 396.1.12
Filia renuntians hæreditati patris, non videtur renuntiare iuri, quod poſtea ſibi competit ex hac l. ſcil. vt poſſit auocare dotem inofficioſam à matre datam, & lucra ibi delata accipere. 397.2.7
Filia agens ex proprio contractu, non agit pro hæreditaria portione, ſed ſecundum formam contractus: poteſt tamen exceptione repelli ſi inſtituta ſit animo compenſandi, ſeu iuſſa eſt eſſe contenta portione inſtitutionis, & prælegatis, iuſſaque non petere à marito. 4 1.2.2

Filia

Digitized by Google

Filia ſi efficiatur ſui iuris morte patris, vel emancipatione, actio de dote conſolidatur in eius perſona, etiamſi à patre fuerit exhæredata, & dos conſeratur, & in legitima portione computatur. 444.1.49

Filia excluſa propter proprium delictum, pater ſolus actionem ad dotem repetendam habet. 476.1.2

Filia fœmina in mariti poteſtatem tranſeunte, pater adhuc patriam poteſtatem in ea retinet. 362.1.2

liberatur tamen à patria poteſtate per contractum matrimonium de iure Regio Luſitano, & Caſtella. ibid.3

Filiatio *multipliciter probatur.* 58.1.3

Filiationis *præſumptio an naſcatur ex ſimilitudine & effigie, remiſſiuè.* 58.2.4

Filiationis probatio difficillima, & penè impoſſibilis ex parte patris. 361.2.9

Finis *oſtendit cuiuſmodi res cenſenda ſit.* 469.2.23

Fiſcus, *quando vrget aliqua publica neceſſitas, poteſt exigere à debitoribus ante diem ſoluto interuſurio medij temporis.* 28.2.3

Fiſcus ſi remota iuſta cauſa conueniat debitorem ſuum ante diem, induciæ ſibi ſunt duplicatæ. ibid.4

poteſt debitores primipili cogere vt ante diem ſoluant deducto interuſurio medij temporis. 29.1.5

Fiſcus, vel priuatus quando debitoris ſui debitores conuenire poſſit. 42.2

Fiſcus quando poſſit agere contra debitorem ſui debitoris. 44.1.3

Fiſcus debitorem ſui debitoris etiam non condemnatum exigit, quando principalis non eſt ſoluendo. ibid.4

Fiſcus hæreditate vendita non tenetur reſpondere creditoribus hæreditariis. 196.2.1,2

Fiſcus & priuatus non poſſunt recedere à contractu abſque mutuo conſenſu contrahentium, etiam Principis reſcripto. 222.1.1,2

Fiſcus, & cauſam ab eo habens pro credito tributorum, & collectarum realium, dimiſſo principali debitore agere poteſt contra poſſeſſores bonorum, vnde fiſci creditum profluit. 232.2.7

Fiſcus habet hypothecam priuilegiatam, & præfertur omnibus pro debitis ex ſeruitio nouo, de los milones. 233.1.14

Fiſcus an præferatur creditoribus habentibus tacitas hypothecas anteriores. 267.2.3

Fiſcus & dos pari priuilegio cenſentur quoad ius hypothecæ. 416.1.4

Fiſcus licèt occupet bona vt vacantia, donatio tamen facta in vxorem vires non perdit. 458.1.1

Fiſci debitor conuentus & conuictus, ſi ceſſauerit in ſolutione tributorum, iſtius bona ſolemniter vendenda ſunt; quòd ſi debitor ſit minor, citandus eſt vt compareat cum defenſore, qui defenſioni etiam adeſſe debet. 233.2.1,3

ſi ceſſatum fuerit in ſolutione, iudex partes ſuas interponat. 234.1.2

factis debitis ſubhaſtationibus plus offerenti bona dantur bona fide & iuſto pretio. ibid.5

Fiſco parcè ſubuenitur in contractibus rerum ſuarum ad illorum reſciſſionem ſub prætextu læſionis, cemoto dolo & fraude. 122.2.4

Fiſcum pro tributo præferri cuicunque etiam anteriori creditori quoad prædium tributarium. 232.2.5

& pro collectarum locatione vendi non poſſe alia bona, ſed ea res ſola, pro qua impoſita eſt collecta. ibid.6

F L

Florentiſſima *ciuitas, de Conſtantinopoli.* 594.1.17

F O

Focaria *an differat à concubina, & quæ propriè dicatur, & vnde.* 459.2.21

Fœminæ *an detur actio ad pecuniam ob fornicationem promiſſam.* 26.1.5

Fœmina nimium credula. 32.2.2

Fœminæ ſecundo nubentes ad vitam poſſident acquiſita titulo lucratiuo à prioribus maritis, & hiſce fruuntur, nihil autem firmiter alienant, aut transferant. 389.2.2

Fœminarum conſilium inualidum, fragile, infirmum. 345.1.4

F R

Frater *an teneatur dotare ſororem, remiſſiuè.* 109.1.33

Frater emancipatus eſt legitimus tutor alterius fratris in poteſtate retenti, & filiorum eius. 514.1.1,2

Frater maior, qui habet commune patrimonium conſiſtens pro maiori parte in negotiationibus cum minore fratre, non poteſt eſſe tutor ipſius fratris minoris. ibid.3

Frater adeò eſt tutor legitimus fratrum ſuorum, vt ſi duo fratres habeant tutorem datiuum, & alter cùm ſuit legitimæ ætatis, tutela datiua finiatur, ſi ipſe velit, poterit aſſumere tutelam fratris. ibid.4

Frater in commune patrimonium habens cum pupillo non poteſt eſſe eius tutor. 523.1.12,13

Frater tutor fratris cenſetur impendere pro fratre animo repetendi, non donandi. 562.1.4

Fratris præmortui vxorem, & vxoris ſororem nemo ducit licitè. 375.2.1

niſi Pontificis accedat diſpenſatio. ibid.2

Fratres emancipati, qui hodie vocantur ad ſucceſſionem bonorum, eis furentibus ſunt curatores legitimi. 593.1.1,2

vnus ex Fratribus ſuo nomine emens ex communi pecunia, ſibi, non alteri fratri acquirit dominium. 256.2.1,2

etiamſi vnà habitent, & ſtent. ibid.3

Fraus *ex maiori ſumma præſumitur.* 152.2.10

Fraus præſumitur cùm in inſtrumento non continetur numeratio, ſed tantùm confeſſio de recepto. 181.1.10

Fraus & dolus præſumuntur ex actu facto clandeſtinè. 229.2.5

præſumi in minore, ruſtico, muliere. ibid.6

Fraus poteſt fieri etiam reſpectu creditorum futurorum 355.2.5

Fructuarij *factum non præiudicat proprietario in dominij probatione.* 79.2.1

Fructus *percipiendi ad inſtar perceptorum in pignoribus ſortem extenuant.* 94.2.1,2

Fructus an & quando veniant in condemnatione ſi non fuerint petiti. 168.2.16

Fructus à ſolo ſeparati non veniunt in venditione fundi. 243.2.3

Fructus rei venditæ, qui tempore contractus erant iam collecti & ſeparati à ſolo, non venire in venditione, ſed ſine dubio ſpectare ad venditorem, ibidem 4

Fructus pendentes in re vendita, ſiue maturos, ſiue immaturos, tempore venditionis, pertinere ad emptorem. ibid.5

de fructibus poſt perfectam venditionem natis & perceptis à venditore ex re vendita ante rei traditionem, & antequam emptor pretium ſoluat, vel offerat, & illum in mora conſtituat, quid. ibid.6

Fructus recompenſatiui iuxta æquitatem huius legis non debentur ab emptore, cui res vendita euicta fuit, & ſic illā non poſſidet, nec dolo deſiit poſſidere. 246.2.14

limitatur

Digitized by Google

limitatur in imminente euictione. ibid.15

Fructus pecorum, perfecta venditione pertinent ad emptorem, qui ſumptus pro alendis pecoribus factos, reſtituat. 251.2.1

Fructus pendentes etiam ante traditionem, perfecta tamen venditione, emptoris lucro cedere. ibid.3

ſi poſt perfectam venditionem emptor non ſit in mora, ſed ſtatim tradat pretium, vel illud offerat; venditor verò ſit in mora tradendi rem, omnes fructus ſiue agrorum, ſiue ancillarum, aliorúmve animalium fœtus, ſiue alij ſimiles, emptori in vtroque foro debentur. ibid.4

ſi tempore venditionis fundus locatus fuerit, an penſiones debeantur emptori, aut lucro venditionis cedant. ibid.5

Fructus interim dum res retrahitur, perceptos emptor ſuos facit. 275.1.60

Fructus pendentes omnes ad eum ſpectant, qui redemit. ibid.61

pro rata diuidendos eſſe. ibid.62

intellige, vt ibid.63

rata quomodo ſit facienda, remiſſiuè, ibid.64

Fructus poſt moram perceptos emptor tenetur reſtituere. ibid.2.65

Fructus dotis pertinent ad maritum onera ſuſtinentem matrimonij, quos ſi vxori concedit, repetit ab ea quatenus effecta eſt locupletior. 420.2.1,2

Fructus, ſeu vſura dotis, an debeantur, ſi mortua vxore ſuperſint filij marito, & è contra. 321.2.4

Fructus an poſſint donari. ibid.5

Fructus dotis & donationis propter nuptias ſeruire debent in alimenta vxoris & matris. 427.1.6

Fructus regulariter veniunt quando contra diſpoſitionem iuris nulliter actum eſt. 598.2.19

Fructus & vſuras deberi à tempore moræ. 278.1.3

Fructuum donatio inter coniuges non valet, & eatenus reuocatur, quatenus recipiens ſit locupletior. 462.1.1.

valet autem, ſi coniux coniugi donat fructus ex prædio percipiendos. ibid.2

Frumentum *publici canonis alibi quàm in locis ordinatis emere non licet.* 200.2.1

Frumentum vt ad hoſtes transferatur, nemo licitè emit. ibid.2

Frumentum exercitui miſſum, ſub pœna confiſcationis bonorum, capitaliúmque ſuppliciorum, nemo licitè emit, atque impedit. 201.1.1

Frumenti, & hordei mutuati acceſſio ex nudo pacto præſtanda. 151.1.1

Frumenti appellatione quid contineatur, remiſſiuè. ibid.2

Frumenti appellatione quæ contineantur, remiſſiuè. 201.1.2

de Frumento ad hoſtes exportari prohibito, remiſſiuè. 200.2.4

F V

de Fuco *fœminarum, & an quando illis liceat ſe vnguentis, & coloribus fucare, remiſſiuè.* 200.1.6

Fuga *indicium facit ſolummodo contra ipſum fugientem, & non contra alios eiuſdem delicti ſocios.* 78.1.2

Fugiens *in loco delicti facit præſumi contra illum, ita vt ſola fuga faciat ſemiplenam probationem.* 3.2.8

Fugiens an habeatur pro confeſſo, remiſſiuè. 59.2.14

Fugitiuus *& erroneus quis.* 288.2.4

FVNDVS *dotalis.* 491.1

Fundus emptus ex pecunia dotali non efficitur vxoris, adeò ſola pecunia repetitur, vel eius reſiduum, vbi pars fuit reſtituta. 417.1.1,2

Fundus quando relinquitur ad vſum, vel vſumfructum, tunc videtur relicta proprietas. 425.1.3

limitatur id ibid.4

Fundus quando relinquitur, vt eo legatarius gaudere poſſit, debetur proprietas. ibid.6

dominus Fundi non tenetur, citra expreſſum pactum, relocare eidem. 334.2.1,3

comparans Fundum ea lege ne ſoluat Tributum, a ſolutione non eximitur intuitu poſſeſſionis. ibid.1

poſſidens Fundum, & percipiens fructus, tenetur ad ſoluendum cenſum, & onera realia, etiamſi contrarium cum eo conuenerit, à quo rem habet. ibidem 3

non ſolùm emptor tenetur futura onera ſoluere, ſed etiam præterita, & impoſita priuſquam perueniſſet ad eius manus. ibid.4

Fundum ſi quis poſſedit per longiſſimum tempus ſoluendo penſiones, præſumitur emphyteuta, etſi non oſtendatur. 340.2.26

intellige, vt 341.1.27

Fur, *ſeu violentus rei alienæ occupator, tenetur in animæ iudicio reſtituere rem, etiamſi ea perierit abſque eius culpa; modò non fuerit eodem pacto peritura apud dominum.* 28.1.3

Furem reſtituentem, pretio accepto, rem ſubtractam, vt turpiter re accepta, ad reſtitutionem rei teneri, aut pretij. 27.2.2

Furem, dum non reſtituit rem furtiuam, moram non purgare, cenſerique in mora aſſiduè. 28.1.1.2

plures Fures in ſolidum ob furtum obligatos, re furtiua per condictionem reddita per vnum liberationem impetrare. 27.2.1,2

ſecus in condemnatis ratione delicti. ibid.28.1,3

Furioſus *carens dilucidis interuallis emere nequit.* 186.2.2

Furioſus à mente capto diſtinguitur. 369.2.6

Furioſus & mentecaptus æquiparati in iure. 592.2.9

Furioſus in quo à mentecapto differat. 593.1.3

Furioſus rectè exhæredari poteſt ex cauſa ingratitudinis commiſſa ante furorem. 595.1.16

Furioſus habens dilucida interualla ſi fecerit aliquem contractum, teſtamentum, aut quid aliud, præſumitur factum furoris, non ſanæ mentis tempore. 593.2.6

intellige, vt ibid.7

Furioſi nulla eſt repudiatio in matrimonio. 593.1.2

Furor *ac quempiam inuaſit continuari præſumitur, licèt quis interualla habeat dilucida.* ibid.1 4

intellige, vt ibid 5

in Furorem ſi quis inciderit non ſtatim ſocius eſſe deſinit, ſed per procuratorem ſocietas ſolui debet. 185.2.3

Furtum *pluribus committentibus, ſi vnus eorum reſtituerit ſolidum, an cæteri teneantur huic ſatisfacere pro æquis portionibus, remiſſiuè.* 28.1.4

Furtum non fit pro immobilibus. 103.1.3

Furtum non facit qui hoſtibus perpetuis & infidelibus ſurripit. 304.2.2

in Furti crimine datur condictio etiam aduerſus hæredes pro reſtitutione rei furatæ, vel eius pretij, ſi res non extet, etiamſi de furto nihil ad hæredem peruenerit, ac etiam lite non conteſtata cum defuncto. 49.1.9

G A

GAbella *rerum immobilium ſoluenda eſt in loco vbi ea bona, quæ venduntur, ſita ſunt.* 186.1.3

mobilium

mobilium verò in loco contractus, ſi tempore conuentionis ibi ſint, licèt alibi tradantur: vel ſi tempore venditionis alibi ſint, ſi ibi fiat traditio: vel ſi in vno loco traditio celebratur, & res ſit in alio, & ibi tradatur, vbi debetur gabella. ibid. 4
idem ſi conuentio in vno loco fiat, & res ſit in alio, & traditio alibi fiat, niſi locus vbi res eſt, ſit immunis à gabella, vel alicuius domini, & non Regis. ibid. 5
Gabella non debetur contractu annullato. 201.2.7
Gabella verùm debeatur ex venditione, quæ reſcinditur remedio huius l. 215.2.97
Gabella an debeatur reſciſſâ venditione: & an duplex, vna ex contractu, altera ex diſtractu. 230. 2.4
Gabella in Regno Caſtellæ, quæ Alcauala vulgò, quando inceperit, & vnde traxerit originem, remiſſiuè. 298. 2.4
Gabellam non ſolui de rebus, quas quis portat ad vſum ſuum. 299.1.2
ad proprios vſus delata intelliguntur, quæ pro ſe, vel pro familia ſua defert. ibid. 2.3
& concesso priuilegio imponendi & exigendi gabellas, non cenſetur conceſſum illas imponendi pro rebus ad vſum proprium. ibid. 5
ius ſolum exigendi Gabellam in loco, oſtendit imperium. 301.2.5
Gabellam non poſſunt imponere inferiores, niſi de Principis licentia. 302.2.4,5
Gabellam imponendi legitima cauſa quæ. ibid. 6
Gabellam non deberi; nec peti poſſe ex permutatione ante rerum permutatarum traditionem hinc inde factam, nec etiamſi ab vna tantùm parte fuerit ſequuta quouſque ab vtraque parte ſit opere completa permutatio. 309.1.9
ſimiliter gabellam non deberi permutatione ſequuta. ibid. 10
Gabellam in præcedenti ſpecie deberi domino loci, publicano, ſiue gabellario exiſtenti tempore traditionis, & implementi, non verò ei, qui talis erat tempore contractus permutationis. ibid. 11
Gabellas exigens indebitas non ſolùm criminaliter punitur, ſed etiam ciuiliter tenetur ad quadruplum, ſi exegit nullam habens poteſtatem exigendi. 299. 2.4
de iure Canonico quid. ibid. 10
Gabellas & collectas imponendi poteſtas Principi ſuperiori reſeruata eſt, & quòd ſolus Princeps noua vectigalia imponit, ius eſt Regale. 303.1.2
& licèt iura hæc concedi conſueuerint etiam priuato, conſuetudine tamen præſcribi non poſſunt, niſi eſſet tanti temporis, cuius memoriæ non extaret initium. ibid. 5
procedit quando agitur de præſcribendo iure imponendi & exigendi vectigalia, quod nulli competebat, & in nullius perſona erat formatum. ibid. 4
res quando relinquitur in Gaudimentum, venit fundus, non vſusfructus. 425.1.5

GE

vò Genus comprehendit fœminas. 504.2.9
Generis ad genus non eſt emptio, ſed contractus innominatus. 310.2.1,3
GERENTES rem alienam. 267.1

GR

Gratis ad facti præſtationem obligatum teneri condictione ob turpem cauſam. 27.2.1,3
Grauamen licèt imponi non poſſit nominato ad emphyteuſim, valet tamen ſi pars conſentiat. 113.1.4,5
Grauans alium pro debito vnius ſua auctoritate, punitur in quadruplum, & iure ſuo cadit. 36. 1. 1,2
Grauatus per iuramenti delationem, à tali grauamine licitè appellari poteſt. 7.1.9
Grex ſi datur viro in dotem ineſtimatus, periculum eſt mulieris: ſin æſtimatus, licèt fructus gregis dotalis cedat viri lucro, tenetur tamen vir loco capitum demortuorum de fructibus ſupplere defectum. 444.2.8

GV

in ſupremo Gubernatore quæ maximè requirantur. 36[illegible] 2.5

HÆ

HÆreditas perſonam defuncti ſuſtinet. 170.1.1
HÆREDITAS, vel actio vendita. 196.2
Hæreditas non poteſt alteri dari per contractum inter viuos. 449.2.2
Hæreditas paterna ſiue legitima in vita patris dicitur filio quaſi debita. 594.2.11
Hæreditas furioſo delata poteſt per eius tutorem adiri. 595.1 20,21
Hæreditas extranei ſi deuoluitur ad furioſum, non petit ipſe bonorum poſſeſſionem, ſed eius curator. ibidem 22
portio creſcens an ad emptorem Hæreditatis pertineat, vel ad ipſum hæredem vendentem. 197. 1. 6
emptor Hæreditatis mandatis actionibus habet actiones directas, quas concepit in perſonam mandantis, actionibus verò non mandatis, habet vtiles. 198. 1.1,2
ex ſola Hæreditatis venditione non transfertur dominium rerum poſſeſſarum, ideo non prohibetur illas alteri vendere, & tradere. ibid. 2.1,2
emptor Hæreditatis poteſt petere, quòd inſtrumenta, quibus venditor poterat executionem petere, executioni mandentur, cùm in eum transfuſa ſint actiones vtiles. ibid. 5
poteſt quis vendere Hæreditatem vniuerſalem ſibi delatam ex teſtamento, vel ab inteſtato. 196.2.3
in huiuſmodi venditione hæreditatis quale & quantum comprehendatur remiſſiuè. ibid. 4
Hæreditate vendita, hoc eſt, iure hæreditatis, ſi nulla bona in ea reperiantur, an venditio valeat tanquam re deficiente, ſine qua non conſiſtit venditio. 197. 1.7
Hæreditate vendita & iam delata, in emptorem tranſeunt vtiles actiones actiuæ, etiam abſque aliqua ceſſione; facta verò ceſſione tranſeunt directæ. 198. 1. 4
Hæreditate vendita, & omnibus bonis in ea contentis, non tranſire dominium ſine traditione, ſicut ſi venderetur res particularis. ibid. 2.3
Hæreditate alicui ceſſa, ſi ita remanet hæres ille, cui ſit ceſſio, ac ſi legitimè eſſet hæres inſtitutus, nihilque in perſona cedentis remanet: hæreditate vendita, venditor adhuc hæres remanet, & creditoribus defuncti obligatus. ibid. 6
Hæres nemo præſumitur inſtitutus, niſi ex ipſo teſtamento appareat in quo quis reperitur ſcriptus. 8. 1.11
Hæres repræſentat perſonam defuncti in his, quæ eius morte non extinguuntur. 34.1.3
Hæres defunctum repræſentat pro portione, pro qua eſt hæres; pro aliis habetur pro extraneo. 46.2.5
Hæres tenetur ſoluere debita, non legatarius. 47.1.3
niſi hæres non ſit ſoluendo. ibid 4

Hæres

Index Rerum,

Hæres pro debito defuncti conueniendus, licèt non poſſideat. 47.1.9

Hæres ſocij decedentis, teſtamento condito, aut omiſſo, ex pactis defuncti ſocij conuenitur. 184.2.2

Hæres ex tertia parte inſtitutus, ſi ante diuiſionem vendat partem domus, ſeu fundi, & poſtea ei tota res adiudicata ſit, an venditio ſubſiſtat, vel tota res emptori ſit adiudicanda. 196.2.5

Hæres, qui bona hæreditaria vendidit, quando factus eſt non ſoluendo, tunc aduersùs bonorum emptores poſſunt agere creditores hæreditarij. 197.2.5

Hæres ſi vendat hæreditatem ſine traditione, dominium illius non tranſit in emptorem, ſicut tranſit in hæredem. 198.2.5

Hæres iure hæreditario non poteſt venire contra factum defuncti, & ſi euincit, tenetur ad intereſſe. 259.1.1,2

Caſus in quibus hæres poteſt venire contra factum defuncti remiſſiuè. ibid.3

Hæres obligatur ex locatione, & conductione defuncti. 324.1.1,2

niſi contractus ſit factus vſque ad beneplacitum locantis, aut conducentis, vel dum hæc fuerit voluntas. 325.1.3

Hæres tutoris tenetur de non geſto ab eo. 574.1.1

ſicut tenebatur ipſe tutor, qui negligentia ratione obligatur. ibid.2

Hæres tutoris tenetur actione tutelæ, etiamſi tutor ipſe in iniuncta ſibi tutela, ſeu cura nihil geſſerit. ibid.2.4

Hæredem putatiuum repetere quod hæreditatis nomine ſoluit indebitè. 19.2.1,2

Hæredem in quota parte hæreditatis, vel bonorum efficis hæredem, & dominum, in ea, & in illum tranſire actiones pro illa parte. 44.2.3

Hæredem generaliter inſtituens lucra nuptialia prioris matrimonij transferre non præſumitur. 400.2.1

Hæredes teneri pro portionibus hæreditariis ad ſolutionem debitorum defuncti, nullo reſpectu habito ad præallegata. 8.2.1,2

Hæredes poſt aditam hæreditatem ipſum defunctum repræſentant. 44.1.5

Hæredes viri ſi ſtatim poſt mortem ipſius volunt reſtituere dotem conſiſtentem in re mobili, cuius tamen reſtituenda actio non competebat niſi poſt annum, ſi non expectato eo anno reſtituant dotem, poterunt detrahere interuſurium medij temporis. 442.2.38

tranſacto anno, quid. ibid.; 9

Hæredes *tutorum, vel curatorum.* 573.2

Hæredes tutoris non tenentur ex leui culpa, niſi in tribus caſibus hîc expreſſis. 574.1.1,2

Hæredes tutoris ob negligentiam eiuſdem, quæ non lata culpa comparari poſſit, haud condemnari oportet. ibid.3

Hæredes tutoris tenentur de eo quod defunctus à ſe, vel ab alio non exegit. 574.2.1,2

Hæredes tenentur ad eos peruenta reſtituere, & de neglectis à defuncto rationem reddere. ibid.2.1

Hæredes tutorum tenentur adminiſtrata tutela rationem reddere. ibid.2

Hæredibus non datur actio in factum de calumniatoribus. 49.1.1

HI

Hiſtriones, *& ludentes in ſcenis, ſunt infames.* 367.1.17

HO

quod non fit per Hominem, *reputatur à lege.* 285.2.2

HV

Humiles, *& abiecta mulieres quæ, remiſſiuè.* 380.1.4

inter Humiles & abiectas perſonas numerari eam, quæ mercimoniis publicè præfuit. ibid.9

HY

Hypotheca *tacita benè competit mulieri pro donatione ante nuptias, vel propter nuptias, non tamen ius prælationis.* 354.2.8

Hypotheca oblatio non retretrahitur in augmentis. 354.2.3

IA

I*Actare ſuum nemo præſumitur.* 567.2.11

IG

Ignorantia *probatur ex eo quòd non probatur ſcientia.* 105.2.7

Ignorantia coniugum de impedimento non prodeſt ad dotem ex pacto, vel ſtatuto lucrandam, quando matrimonium habet perpetuam cauſam prohibitionis, quæ nunquam ceſſat. 346.2.2

Ignorantia coniugum ignorantium impedimentum non prodeſt ad dotem ex pacto, vel ſtatuto lucrandam. 350.1.2

Ignorantia iuris non excuſat in totum, ſed ex parte. 374.1.6

Excuſat fœminam contrahentem inceſtas nuptias prohibitas à iure ciuili poſitiuo tantum, non ſic à iure naturali, vel gentium. ibid.7

Ignorantia iuſta, & non probabilis, non excuſat ab inceſtis nuptiis. ibid.2.8

Ignorantia affectata pro ſcientia habetur, & nihil prodeſt. ibid.10

Ignorantia iuris, aut facti quando excuſet contrahentem inceſtas nuptias. ibid.11

IL

Illegitimè *nati ex matre vili, & abiectæ conditionis, an efficiantur legitimi ex ſubſequnto matrimonio.* 380.1.12

IM

Immobilia *non poſſunt in ſolutum dari pro alio ſine decreto.* 604 2.1,2

pro immobilibus non fit furtum. 103.1.3

Impedimenti *ſi vterque coniux fuit conſcius, tunc maritus priuatur dotario, & vxor dote, & acquiruntur fiſco.* 374.2.12

ſi verò ſolus coniux conſcius nullitatis ignoranti coniugi aliquid legauit, valet legatum. ibid.13

*ſi mulier ſciuit impedimentum, maritus autem ignorauit, vtique mulier incidet in pœnas legis ib.*14

ſi ambo ignorantes impedimentum, contraxerunt inceſtas nuptias, non patientur dictas pœnas, ſed quod quilibet dedit repetere poteſt. 375. .15

neque incidere in illas pœnas, ſiue vterque ignorauerit, ſiue vnus eorum. ibid.16

non eſſe idem in acquiſitis à coniuge ignaro per alium contractum inter viuos, ſed donatione acquiſita fiſco applicari. ibid 17

at verò idem eſſe in legato, & quocunque contractu inter viuos, verior ſententia. ibid.18

Imperator *punit ſubditos vbique delinquentes.* 202.2.2

Imperator confiſcat bona mobilia ſubditorum exiſtentia extra ipſius territorium. 305.2.8

Imperator, & Rex facilè præſumuntur habuiſſe animum donandi. 474 1.10

Imperialis *clementia lapſos erigit, & natalium reſtitutione ſpem melioris conditionis non adimit.* 366.1.1

Imperiti

Imperiti litterarum degentes in vrbibus, chirographis conſiciendis quinque teſtes adhibeant, rure degentes præſcriptum legis obſeruent. 15.1.1

Implementum probandi onus ad implere volentem pertinet. 31.1.4

Implemento ex vna parte ſequuto, oritur & competit ei actio, & efficax obligatio contra alium recipientem, vt det, vel faciat & adimpleat promiſſa, alias teneatur, & condemnetur ad intereſſe totale. 380.1.3

Implens in contractu permutationis agit contra non implentem præſcriptis verbis. ibid. 1.2

Impoſitio ſola ſufficit, nec requiritur exportatio. 364.1.11

Impoſſibile iure vitiat promiſſionem etiam à ſciente factam. 349.1.2

IN

Incendij caſus emptione perfecta periculo emptoris emergit. 242.1.1.2

intellige vt ibid.3

Incertitudo vitæ, ex qua iuſtificatur cenſus ad vitam, an aliquo modo aſſecurari poſſit. 155.1.8

rationis Incertitudinis vltra duplum exigi poſſe, intellige vt ibi. ibid.6

Inceſtus non ſolùm cum conſanguineis, ſed etiam cum affinibus committitur. 364.2.5

committitur per filium carnaliter cognoſcentem aſcendentem in infinitum, & per patrem carnaliter cognoſcentem deſcendentem vſque in infinitum. ibid. 6

Inceſtus committitur, quando quis carnaliter cognoſcit duas vxores. 375.3.3

eius pœna quæ, remiſſiuè. ibid. 4

Inceſtus pœna viris inferenda extenduntur ad fœminas. 376.1.4

Inceſtum committi etiam inter cognatos cognationis legalis, at non propriè inceſtas dici nuptias. 377.1.11

Indebitum quid. 18.1.1

Indebitum per errorem ſolutum condici ſine vſuris, niſi ſententia refragetur auctoritas. ibid.1.2

ſecus ſi ſcienter. 18.2.3

Indebitum quidem datur in tranſactione, ſed ob cauſam futuram, quæ ſequitur, vt à lite diſcedatur, non ſoluitur. ibid. 3

Indebitum alieno nomine ſolutum repeti ex ratihabitione. 19.2.1.2

Indebita ſoluens per ſententiam non repetit, niſi probet falſis inſtrumentis, vel allegationibus fuiſſe latam. 139.2.4.

Indicium ſufficiens ad torturam, oritur ex conſuetudine delinquendi. 63.1.7.

Indicium indubitatum quod. 64.1.6

ex Indicijs indubitatis quis condemnari criminaliter poteſt. ibid.4

intellige vt ibid. 5

Infames aliqui teſtari iure valent, & eorum teſtamenta minimè ſunt irrita propter infamiam iuris. 386.1.17.

Infamiam iuris Rex poteſt abolere. 366.2.11

Infans expoſitus à patre ſui iuris efficitur, vterque patriam poteſtatem amittit. 363.2.4

Ingenuum tam teſtes, quàm inſtrumenta probant. 69.2.1

Ingratitudo nocens liberis non conſiſtit in nuda parentum aſſertione, ſed indubitatas probationes exigit. 401.2.2

Ingratitudo plenè, & dilucidis argumentis probanda. ibid.4

ad illámque probandam non eſt deferendum iuramentum in ſupplementum probationis. ibid.5

Ingratitudo non præſumitur, niſi probetur. 302.1.6

Inhabilitas parentis reddit inhabiles filios poſt delictum natos. 367.2.7

Inimicitia capitalis ex lite & accuſatione criminali oritur. 71.2.7

contrahitur ſi moueatur quæſtio ſtatus. ibid. 8

vel ſuper omnibus bonis, aut maiori parte eorum. ibid.9.

Iniuria facta vni de domo, intelligitur facta toti conſanguinitati, & toti cuſata. 383.2.5

ad Inopiam perueniſſe cenſetur qui pluribus ſe fideiuſſoribus immiſcet. 426.2.4

Inquilinus domo abutens à domino expelli poteſt. 315.1.31

amplia vt 316.1.32

& limita vt ibid.33

Inquirens temere contra aliquem, & dolo, vel lata culpa fatigans inquiſitum, tenetur ad damna & iniuriam, ac criminaliter puniri poteſt. 584.2.4

Inſinuatio non requiritur in quacunque donatione ob cauſam. 435.1.8

Inſinuatio in actis redigenda eſt. 473.2.21

Inſinuationes, & cætera notificationes fieri præcipiuntur apud acta. 353.2.5

Inſinuationes & cæteræ notificationes actus fieri neceſſe eſt. 356.1.7

Inſtitor non poteſt ſumere mutuum quando ei non fuit mandatum. 98.1.4

Inſtitor ſi à pluribus negotiationi præpoſitus, quilibet eorum in ſolidum tenetur. ibid.2.1

Inſtitor, accipiens pecuniam mutuam ex cauſa ad quam fuit deputatus, dominum obligat, licèt pecuniam illam non conuerterit in vſum. 98.1.2

dominum obligari ex facto Inſtitoris. ibid.2.2

Inſtitores ſi à duobus, vel pluribus communi nomine ad negotiationem aliquam ſint deſtinati, inter eos contracta ſocietas præſumitur. ibid.4.

INSTITORIA, & exercitoria actio. 97.2

Vide Actio.

Inſtrumentum pro ſe præſumptionem habet, donec contrarium probetur. 61.1.1.2

Inſtrumentum pleniſſima probatio dictum. ibid.3

Inſtrumentum qui habet pro ſe, habet intentionem fundatam. ibid.4

& qui habet verba inſtrumenti, habet caſum legis ibid 5

Inſtrumentum quando dolo aduerſarij deperditum, ſufficit quòd probetur illius amiſſio, nec amplius inquirendum de tenoris probatione. 62.2.6

Inſtrumentum nihil aliud probat, quàm quod continetur in eo, & quod omittitur in inſtrumento, præſumitur non actum inter partes. 63.1.1

Inſtrumentum redditur ſuſpectum ex quantitate ſcribentis. 64.1.5

Inſtrumentũ in probatione, teſtibus æquipollẽs. 81.1.1.2

etiamſi pacto conuentum ſit contrarium. ibid.3

Inſtrumentum publicum, cui etiam plures teſtes inſcripti, duobus tantùm fide dignis, atque omni exceptione maioribus quoad eius ſeriem improbari poterit. ibid.7

Inſtrumentum confici non poteſt niſi per Tabellionem. 81.2.9

Inſtrumentum de falſo redarguere qui velit, iurare debet quòd non facit calumniosè, ſed quia credit chartam falſam. 88.1.3

ſi quis originale Inſtrumentum in iudicio produxerit, & pars petat vt producatur iterum, ſi non producat, inſtrumentum tanquam falſum nullius momenti eſt ibid.4

Inſtrumentum originale vt producatur, quando peti poſſit. 88.2.5
quia ſi mandante iudice Inſtrumentum quoddam exhiberi in iudicio poſſeſſor obedire noluerit. ibid. 6
Inſtrumentum partis aſſerentis inſtrumentum perditum in caſu textus, an & quando ſufficiat. ibid. 7
non ſufficere niſi aliqua appareat coniectura. ibid. 8
Inſtrumentum non productum in iuditio non dicitur iudici cognitum. ibid. 9
Inſtrumentum faciens mentionem de alio precedenti, tanquam de ſua cauſa principali, & capiens ſubſtantiam de primo, producendum eſt. 132.1.3
Inſtrumentum dotale ſi praceſſit, in quo dos fuit promiſſa marito, & poſtea maritus confitetur ſe accepiſſe dotem, & de hoc praſtat ſecuritatem, ſine apocham, praſumetur vera confeſſio, neque audietur maritus ſi velit opponere exceptionem non numerata pecunia. 135.1.24
Inſtrumentum ſimulatum non eſt inſtrumentum ſubſtantialiter, aut intellectualiter. 187.1.5
ex illo in hunc ſenſum accepto non transfertur dominium, nec poſſeſſio. ibid. 6.
quando verò in veritate agitur inter partes quòd contractus, qui celebratur, ſit ſimulatus, aut inter partes celebratur in veritate, ſed modico tempore duraturus, tunc ex ſimulatione huiuſmodi non impeditur acquiſitio ad fauorem eius, cui adquiritur. ibid. 7.
per Inſtrumentum emptionis quondam facta non probatur poſteriorem emptionem eſſe iniuſtam 212.2.1
Inſtrumentum verum praſumitur donec probetur contrarium. 256.1.4
ſi non apparet Inſtrumentum de dotis datione, poteſt illa probari per teſtes. 419.2.2
etiamſi lege municipali caueatur intra certam ſummam probari non poſſe per teſtes, ſed per Inſtrumentum, poterit tamen per teſtes probari ibidem. 3
amplia, vt ibid. 4.5
Inſtrumenti amiſſio non praiudicat vbi alia extant probationes. 77.2.2
amiſſionem Inſtrumenti caſu contingentem allegans probare tenetur. 79.1.1
amiſſio Inſtrumenti, & illius tenor, an & quando probetur per teſtes. ibid. 2
& quot, quales, & quando dicti teſtes deponant, vt Inſtrumenti amiſſionem, & illius tenorem plenè concludant, remiſſiuè. ibid. 3
Inſtrumenti virtutem non conſiſtere in papyro, ſed in intellectu. 331.1.2
accuſans Inſtrumentum de falſo, & non probans, vt falſarius punitur. 63.1.2
contra Inſtrumentum in ſcriptis non admittitur probatio in contrarium, niſi per ſcripturam. 131.2.6
niſi quis vellet probare ſimulationem ac fraudem aduerſus inſtrumentum. ibid. 7
Inſtrumentum debiti alicui tradens, videtur eidem dare mandatum ad exigendum debitum in inſtrumento contentum. 454.1.10
in vno Inſtrumento poſſe contineri obligationes diuerſarum perſonarum, nec vitiari inſtrumentum, vel probationem. 12.2.1
de Inſtrumento à Notario facto remiſſiuè. 61.1.7
Inſtrumento perdito contractus probari poteſt per teſtes, vel alio modo, etiam quando contractus fuit celebratus in ſcriptis, dummodo teſtes ſint idonei. 74.2.5
Inſtrumento falſo vtens pari pœna afficitur ac ille qui fecit. 78.1.4
intellige, vt ibid. 5
prius, & poſterius nō fieri in eodē Inſtrumēto. 82.1.10
Inſtrumenta etiam poſt editas atteſtationes vſque ad concluſionem in cauſa produci poſſunt. 62.2.10
Inſtrumenta vbi ſimul cum teſtibus requiruntur, teſtes non probant. 65.2.2.3
Inſtrumenta in antiquis omni alij probationi praferuntur. 81.2.4
antiquum in hac materia decem annos excedens. ibid. 5
Inſtrumenta quando habent executionem paratam per ſtatutum poſſunt exequi ad inſtantiam ceſſionarij conſtando de ceſſione. 281.1.11
Inſtrumenta nuptiarum non inducunt praſumptionem dotis. 361.1.1.
Inſtrumentorum pluralitas non praſumitur. 81.8
Inſtrumentorum probatio manifeſta. ibid. 10
de INSTRVMENTORVM *fide, & amiſſione eorum.* 77.1.
Inſtrumentorum amiſſio nil operatur in his, quæ ſine inſtrumento ſubſiſtunt. 80.1.1
Inſtrumentorum dotalium amiſſio non nocet, ſi alia ſunt probationes. 419.2.1
per Inſtrumenta emptionis antiqua, non probatur valor rei praſens. 222.2.2.
tò Intelligere, *improprietatem denotat.* 438.2.6
de Intentione *vtentis iure aliquo tanquam ſuo, quomodo conſtet.* 36.1.7
ob moram aliquid vltra ſortem tanquam Intereſſe *petitur.* 153.2.56
ante moram nunquam Intereſſe debetur, quid ſi pactum fiat de ſoluenda certa ſumma ratione lucri ceſſantis in caſu, quo mora committatur. 154.2.7
Intereſſe alterius intereſſe non debetur. 162.1.1
ſecus ſi petitur non acceſſoriè ad ſortem, ſed tanquam vera ſors principaliter, & per ſe, tunc enim poſt moram debetur intereſſe illius intereſſe. ibid. 4
niſi debitoris, & creditoris perſona ſit mutata, quo caſu intereſſe alterius intereſſe, etiamſi ſorti coniungatur, non debetur, nec exigi poteſt. ibid. 5.
tutor tenetur Intereſſe alterius intereſſe, quia vſuræ efficiuntur ſors. ibid. 2.7
Intereſſe alterius intereſſe ritè exigi quando agitur de intereſſe damni emergentis. ibid. 8
Intereſſe debitum ſolo iudicis officio, non poteſt peti de per ſe. 168.2.4
Intereſſe lucri ceſſantis non poteſt peti in alio nouo & ſeparato iudicio poſt latam ſententiam ſuper ſorte principali, niſi intereſſe ſit promiſſum in contractu per ſtipulationem. ibid. 8
de Intereſſe praſtando per officium iudicis quid. ibid. 13
ob fidem ruptam ad Intereſſe agitur. 177.2.2
Intereſſe licèt iuramento damnum paſſi probari poſſit, poterit tamen iudex dictum iuramentum moderare conſiderata qualitate iurantis, & eius facultatibus. 244.1.4.
Intereſſe modi varij remiſſiuè. ibid. 2.6
Vide Mora Vſura.
ceſſante eo quod Intereſt, ob quod competebat actio, eadem actio competere deſinit. 177.2.6
Interpellatio *in mora debitori conſtituendo ſufficiens eſt.* 166.2.2
Interpellatio iudicialis in quibus caſibus ſit neceſſaria, remiſſiuè. ibid. 3
Interpellatio iudicialis per litis conteſtationem neceſſaria eſt in caſibus ſtricti iuris. ibid. 4
intellige, vt ibid. 5
an ſufficiat vna Interpellatio, vel plures requirantur extraiudiciales ad conſtituendum debitorem in mora, remiſſiuè. 167.1.5

Interuentio *tertiæ perſonæ non impedit extraiud'cialiter depoſiti ſummariam actionem,& depoſiti reſtitutionem.* 171.2.1

Introductum *in fauorem alicuius non illi damnum afferat.* 85.2.11

Inuecta,*& illata per colonum hypothecari pro mercede.* 316.2.1,2

declaratur 317.1.3.4,5,6,7,8,9

Inuentarium *à tutoribus, vel curatoribus fieri debet coram pubico Tabellione.* 542 1.6

Inuentarium probat contra tutorem. 567.2.9

Inuentariū non faciens vt ſuſpectus habetur. 508.1.15

infamia nota afficitur. ibid.2.16

Inuentarij omiſſio operatur, vt non poſſit tutor adminiſtrare. ibid 13

Inuentarij confectio tutori, vel curatori remitti poteſt per teſtatorem. ibid.14

in Inuentario non ſunt ponenda debita quæ pupillus debet,ſed ipſi debentur. 542.2.13

vocandi creditores,ac debitores, ac alij intereſſe habentes. ibid.14

ex Inuentario præſumi hæreditatem non ſolvendo. 39.1 5

Inutiliter *factum non impedit diſpoſitionem legalem.* 286.1.2

I P

Ipſo iure,*parte ſcilicet volente,& opponente.* 144 2 7

I T

Iter *vbi tenditur per inſolita itinera, fraus præſumitur.* 164.1 10

I V

Iudex *appellationis ſententiam iniquam iudicis à quo, delatam ſuper iuramenti recuſatione, reſciudere poteſt.* 7.1.10

Iudex rem meliùs percipit præſentibus litigantibus, quàm eis abſentibus. ibid.19

Iudex corruptus dicitur,ſi aliquid illi datum fuit animo. 14.1.2

Iudex an & quando teneatur crimine & pœna concuſſionis. 26.1 4

& ad quid. ibid.5

Iudex qui pœnam remiſerit, aut minuerit,qualiter puniatur, remiſſiuè. 295.2.17

Iudex pœnam legis minuens, aut immunitatem concedens,ſeſe oſtendit conſciū ipſius criminis. 304 2.5

Iudex originis,vel domicilij dat tutores pupillis. 518.1.4

Iudex bonorum dat curatorem. ibid.5

Iudex non poteſt tutorem dare,niſi ſubditis,vel ratione originis,vel domicilij. ibid.8

Iudex loci,vbi eſt maior pars bonorum pupilli,eſt competens ad dandum ei tutorem,etiamſi ibi minor domicilium non habeat. ibid.12

Iudex licèt alimenta non taxet,ſed tutor, aut curator ſuo proprio iudicio ea minori tribuat,quando videt non expedire vt patrimonij quantitas intelligatur, tunc nihilominus perſoluendum eſt ipſi quod in alimentis debite expendiſſe conſtiterit,aut vir prudens fuerit arbitratus. 562.1.5

Iudices negligentes procedere contra monopolia exercentes,& pœnas à iure inflictas ab illis exigere diſſimulantes, mulctā quadraginta librarum auri puniri. 295.2.16

Iudicibus non licere intra territorium ſuæ iuriſdictionis emere,ſeu aliter contrahere. 5.2.2

etiam per perſonam interpoſitam. ibid.3

Iudicium *inter coniuges,quod olim* De moribus *appellabatur, hodie eſt ſublatum.* 440.2.12

Iudicium *de moribus ſublatum.* 474.2

Iuramentum *vbi defertur lege,conſuetudine, vel ſtatuto, an retractari poſſit per veras & proprias probationes.* 1.1.5

Iuramentum deciſiuum litis ex inopia probationum deferri à iudice. 3 2.1.2

non ſeruari in Gallia. ibid.3

Iuramentum ſuppletorium quando actori deferendum. ibid.4

reo quando. ibid.5

non defertur in via executiua vbi adeſt publicū inſtrumentum de debito, vel confeſſione partis, ſi vnus tantùm teſtis adſit de ſolutione. ibid.6

Iuramentum non deferendum infami infamia facti, aut iuris,homicidæ, vſurario, periuro, concubinario, aleatori, furi, ſponte pro crimine, leſo, vel emptori, aut inimico inimicitia graui. 4.1.9

nec minori, nec mulieri, niſi fuerit plus quàm ſemiplenè probatam. ibid.11

Iuramentum an & quando poſſit deferri ſtatuto in ſupplementum. ibid.10

Iuramentum ſuppletorium non defertur ei qui poterat plures teſtes producere. ibid.14

Iuramentum ſuppletorium defertur in cauſis modicis, non autem in arduis, & magni valoris. ibid.16

limita vt 4.2.17,18

Iuramentum locum habere etiam in cauſa ſtatuti. 5 1.1

Iuramentum delatum, aut relatum quæ præſtet in factum actionem habet. ibid.2.1

Iuramentum delatum,antequam præſtetur,vel feratur ſententia,reuocari poteſt. 6.1.1,2

ſecus poſtquam conditio iuramenti delati ſuerit acceptata, niſi ex iuſta cauſa. ibid.3

Iuramentum deciſorium delatum ſi ex interuallo acceptetur,non proficit,niſi deferatur de nouo. ibid 6

Iuramentum ad deciſionem litis delatum à parte, vel in defectum probationis, à iudice, ante ſententiam definitiuam, vel in ipſa ſententia præſtandum eſſe, non poſtea. 6.2.1,2

pars iuramentum deferens,facta relatione fruſtrà appellat à iuramento relato. 7.1.11

pars, cui in iudicio defertur Iuramentum coram iudice,illud recuſare non poteſt,alias cadet a cauſa. 7.1. 13

deferens Iuramentum facta relatione fruſtrà appellat à iuramento relato. ibid.14

ſecus ſi ſententia non tranſit in rem iudicatam. ibidem 15

Iuramentum per Procuratorem præſtari,deferri,referri poteſt. ibid.18

Iuramentum retractari reſpectu inſtrumenti de nouo reperti. ibid.2.2

Iuramentum iudiciale quando retractari nequeat per inſtrumenta de nouo reperta, aut per alias probationes, præcipuè quando ſtatim iuratum fuit abſque vlla iudicis coactione, ſeu aſtrictione. 8.1.7

Iuramentum per teſtem corporaliter ad ſancta Dei Euangelia,tactis Scripturis,præſtandum. 69:1.6

de conſuetudine ſufficit tangere quaſcumque ſcripturas,etiam quòd non ſint Euangelia. ibid.8

iurare tactâ aliqua re ſacra,veluti Reliquiis, Cruce, Altari, vel ſimilibus. ibid 9

Iuramentum teſtibus remitti poſſe à partibus. 69.2.12

intellige vt ibid.13

reſolue, vt ibid.14

non poſſe remitti à partibus in cauſa criminali, vel in cauſa ciuili ardua. ibid.15

Iuramentum non firmat contractum ſimulatum. 89.2.1

amplia vt 90.1.3

& limita vt ibid.4 5

Iuramentum non tollit beneficium huius text. 101.1.17

Iuramentum ſortitur naturam actus, cui adiicitur, nec auget effectum obligationis, ſed ſolum addit vinculum religionis. 138.2.6

intellige, vt ibid. 7

Iuramentum interpoſitum in aliquo actu, vel contractu, habet tacitum conditionem vt reguletur ſecundum iſtius naturam & qualitatem, deficiente conſenſu & voluntate iurantis. ibid. 8

Iuramentum quæ continere debeat. 467.2.8

Iuramentum in litem affectionis vt deferatur, quæ requiratur, remiſſiuè. 570.1.3

Iuramentum in litem datur vbi adeſt dolus. ibid. 2.7

Iuramentum in litem datur contra tutorem, ſeu administratorem, qui inuentarium bonorum in hæreditate exiſtentium non confecit, prout conficere tenebatur. 572.1.2

Amplia

I. vt etiam contra tutorem non conficientem librum rationum detur Iuramentum in litem. ibid. 3

II. vt etiam deferatur Iuramentum in litem contra tutores & adminiſtratores ſanguine coniunctos, qui non confecerunt inuentarium, & librum rationum, ſeu alias in adminiſtratione ſe doloſè ingeſſerunt. ibid. 4.

III. vt Iuramentum in litem deferatur etiam contra matrem tutricem, ſeu curatricem, ſi in tutela, vel adminiſtratione inuentarium, & librum rationum non confecerit, vel aliàs doloſè ſe geſſerit. 577.2.5.

etiam quòd adminiſtrauerit alio nomine, quàm tutorio. ibid. 6

IV. vt etiam deferatur Iuramentum in litem contra fratrem tutorem, vel adminiſtratorem bonorum communium, ſi inuentarium, vel librum rationum confecerit, vel aliàs in adminiſtratione ſe doloſè geſſerit. ibid. 7

ſiue frater viuente patre paterna bona adminiſtrauerit nomine communi, ſiue etiam nomine proprio. ibid. 8

V. vt procedat non ſolùm contra tutorem, ſeu adminiſtratorem, qui librum rationum, & inuentarium bonorum adminiſtratorum non confecit, ſed etiam ſi illud confecit, at inordinatè, confusè, obſcurè. ibid. 9

VI. vt iuretur in litem contra tutorem, & adminiſtratorem, qui in inuentario bonorum non ſcripſit omnia bona. ibid. 10

ſicut etiam iuratur contra tutorem & adminiſtratorem non deſcribentem in libro rationum omnia exacta. ibid. 11

Declara, vt ibid. 12

VII. vt deferatur Iuramentum in litem contra tutorem, ſeu adminiſtratorem non reſtituentem reliqua, & ea quæ ad eius manus peruenerunt. ibid. 13

VIII. vt deferatur Iuramentum in litem quando tutor, ſeu adminiſtrator exactas pecunias in proprium vſum conuertit. 573.1.14

Limita

I. vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, ſeu alium adminiſtratorem non conficientem inuentarium, ſeu etiam librum rationum, quando mouetur ex aliqua iuſtiſſima cauſa. ibid. 15.

II. non deferri iuramentum in litem contra tutorem non conficientem inuentarium, aut librum rationum, quando bona adminiſtranda eſſent tam pauca & modici valoris, & hæreditas eſſet tam modica, vt de illis poſſit aliunde haberi veritas abſque inuentario, & libro rationum. ibid. 16

III. Iuramentum in litem non dari contra tutorem ſeu alium adminiſtratorem, qui non confecit inuentarium, aut librum rationum, quando aliunde probare poteſt, quæ bona exſtabant, & quæ bona ad eum peruenerunt, &c. ibid. 17

IV. vt Iuramentum in litem non detur contra tutorem, ſeu alium adminiſtratorem, qui omiſit facere inuentarium, ſeu librum rationum ex ſimplicitate, aut ruſticitate. 573.2.18

V. vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, ſeu adminiſtratorem pro non redditione rationum quando illam ſemel reddidit. ibidem 19

VI. vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem non conficientem inuentarium, aut librum rationum quando tutoris fides eſt approbata à teſtatore. ibid. 20

VII. vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, qui inuentarium, aut librum rationum non fecit, ſi adhuc tutelam non ſuſcepit. ibidem 21

VIII. vt non detur iuramentum in litem contra tutorem, ſeu curatorem, qui omiſit facere inuentarium, quando illius confectio eſt ſibi expreſsè remiſſa, ſeu prohibita à teſtatore. ibid. 22

ſecus ſi tutor, vel curator contra prædictam prohibitionem inuentarium facere voluerit, dicatur in dolo. ibid. 23

etiamſi inuentarij confectio ſimpliciter remiſſa eſſet abſque expreſſa prohibitione. ibid. 24

adde quòd poteſt tutor, curator, ſiue adminiſtrator ad inuentarij, ſeu libri confectionem cogi. ibidem 25. *ſublimita, vt num.* 26.

delatio Iuramenti tutori facta à pupillo nullius eſt effectus. 4. 2. 1.2

Iuramenti dilationem locum habere in actione depoſiti. 5.2.1

Iuramenti remiſſionem impetrans in factum actionem habet. ibid. 2

Iuramenti vis. 92.1.20

Iuramento deponentis an, & quibus caſibus ſtetur circa damna & intereſſe eidem deponenti obuenientia ex eo quòd reddere, ſeu reſtituere negauit depoſitum. 5.2.2.

Iuramento præſtito ſtandum præcedente legitima delatione: delatum autem non præſtans, nec recuſans, pro conuicto, & confeſſo habetur. 7.1.8

diſpoſita de Iuramento calumniæ deferendo, aut referenda firma manent. ibid. 2.22

Iuramenta præſtantur à nonnullis in iudicio, ab alijs domi, pro qualitate, & arbitrio iudicis. ibidem 21.23

Iurandi *facultas ad hæredes non tranſit, nec ad Procuratorem habentem mandatum ſpeciale.* ibid. 4

ſecus quando hæres eſſet informatus de negotio defuncti. 6.2.5

ad Iurandum ſpeciale mandatum requiri, licèt in eo non ſit expreſſa cauſa, in quo eſt iurandum. 7.1.20

elapſo termino ad Iurandum de iure præfixo, iuramentum oblatum turpiter nemo recuſat. 136.1.32

Iurare *qui debet in ſupplementum, requiritur vt veriſimiliter rei veritatem per ſenſum corporeum ſcire poſſit, vnde non defertur hæredi.* 4.1.15

Epiſcopus non tactis Scripturis, ſed inſpectis ſacroſanctis Euangeliis, tacto pectore Iurare debet. 69.2.16

Iurare non cogitur qui plenè probauit ſuam intentionem. 136.1.34

Iurar.

Digitized by Google

Iurari in litem ob ſolam latam culpam poteſt. 570.1.5
contrarium. ibid.6
in litem, & contra heredem tutoris nemo inuitus iuratur, etiamſi ſit hæres hæredis. ibid.1
ob dolum vel latam culpam non reſtituentem iuratur in litem, & vbi dolor, & lata culpa ceſſant, aliter per iudicem de veritate inquiritur. ibid.2.3
Iuratur in litem contra hæredem tutoris ob dolum, vel latam culpam inſtrumenta non reſtituentem. 107.1.1,2.
in litem contra tutorem iuratur, etiam ob leuem culpam, contra verò tutoris hæredem, propter dolum, & latam culpam tantùm, niſi lis fuiſſet conteſtata cum tutore defuncto. 571.1.1.2
ex ſpeciali pupillorum fauore iuratur in litem contra tutorem ob culpam leuem. ibid.3
ſi cum defuncto fuerit lis conteſtata, tunc in actionibus bonæ fidei ex dolo defuncti iuratur in litem contra hæredem. ibid.4
ſecus quando cum defuncto iudicium non fuit cœptum, aut ſi cœptum, lis non fuit conteſtata. ibid.5
intellige, vt ibid.6
hæres grauatus reſtituere hæreditatem fideicommiſſario, ſi recuſat exhibere res in inuentario deſcriptas, dicitur in dolo, & contra eum iuratur in litem. ibidem 7
in litem iuratur ob dolum proprium, non tutoris contra hæredes. 572.1.1
Iuriſdictionem *qui habent in cauſis ſcholarium cenſentur ordinarij, quamuis non habeant territorium.* 41.2.28.
Ius, *actio, vel obligatio mihi ex contractu alterius acquiſita, me inuito mihi auferri nequit.* 212.2.3
Ivs *emphyteuticum.* 336.2
Ius mihi ſpe tantum per te quæſitum ex iuris diſpoſitione, non poteſt per te mihi auferri. 355.1.11
Ivs *dotium.* 410.1
Iure familiaritatis quæ fiunt, non conſtituunt aliquem in poſſeſſione ad præſcribendum. 35.2.5
Ivsivrandvm. 1.1
Iuſiurandum aliud voluntarium, aliud iudiciale, neceſſarium aliud, &c. 1.1.6
Iuſiurandum rei illicitum ſeruari non oportet. 36.1.6
Iuſſus *ſpeciali nominationi præualet, & viciſſim iuſſui generali præualet nominatio.* 105.1.1

LA

LÆſio *nec minima admittitur quæ contingit in qualitate, vel quantitate.* 216.1.99
eadem quæ oritur ex vitio, aut defectu rei venditæ, maximè occulto ſiue illa res ſit animata, ſiue inanimata. ibid.100
intellige, vt ibid.101
non admittitur in æſtimatione rerum dotalium. ibidem 102
quando pretium eſt taxatum à lege, ſtatuto, edicto, conſtitutione. ibid 103
in Eccleſia, Prælato, Clericis. ibid.104
quando quis ſciens iuſtum pretium rei, eam vili pretio emit, etiam citra dimidiam, ab eo, qui eius valorem ignorat. ibid.2 105
idem ſi quis vendidit rem plus iuſto pretio, & mentitur affirmando illud eſſe iuſtum pretium, propter quod emens ita perſuaſus emit tali pretio. ibid.106.
Læſio quomodo ſit computanda, cùm venditor dicit ſe deceptum in venditione. ibid.107
Læſio triplex. 117.1.111
Læſio quæ infertur alicui, ex immediata diſpoſitione iuris, ita comprehendit pupillum, ſicut maiorem. 544 2.13
Læſus *in venditione rei communis, & impeditus per exceptionem præſcriptionis, ad partem pretij agit.* 264.2.2.
Læſo ſuccurrendum ex perſuaſionibus aduerſarij, etiam citra metum, vel dolum. 38.2.7
Læſis intra dimidium non conceditur legis beneficium, & cur. 215.1.98
Lapſus *diei conceſſi per legem; miſerationis gratia; conſtituit debitorem in mora, abſque alia interpellatione.* 442.2.40
Latrocinium *ſeu rapina per vim commiſſa reputatur caſus fortuitus, & is qui rem ſic furatam detinebat; non tenetur aliquid illius domino.* 166.2.26
de Laudemiis, *& quando debeantur, remiſſiuè.* 342.1.10.

LE

ſi Legantur *centum, & ſeruus vt manumittatur, ſi velit centum, omiſſo altero, nihil habebit, & ſeruus erit ſtatim liber.* 285.2.3
vxor marito Legare poteſt. 143.1.3
Legatarios *non ſoluere æs alienum hæreditarium, ſed hæredes.* 47.1.2
Legatum *à marito vxori factum ſi vidualem vitam egerit, vel donec ſecundo nupſerit; amittitur ab vxore ſi ſecundo nupſerit,* 402.2.4
Legatum relictum à debitore an præſumatur relictum animo compenſandi, remiſſiuè. 440.1.17
in Legato dotis hæredes tenentur in ſolidum. 45.1.6
pro Legato dotis hæredes tenentur in ſolidum. 46.1.2
ad ſoluendum Legata pauperibus relicta, vel pia, hæredem compelli poſſe nemine inſtante. 283.2.5
Legatorum ſolutio non pertinet ad vſufructuarium quando apparet teſtatorem voluiſſe aliter. 47.1.5
Legati *publici non capiuntur pro repræſaliis.* 41.1.22
Legati pro rebus quas portant non ſui vſus gratiâ ad locum, ad quem vadunt, tenentur ſoluere vectigal, non de his quas portant de loco, à quo reuertuntur. 300.2.1,2
pater etiamſi habeat filios legitimos, poteſt Legitimare *naturales per oblationem Curiæ* 504.1.3
hunc modum legitimandi non eſſe bonis in vſu. ibidem 4
an quis legitimari debeat per ingreſſum monaſterii, vt poſſit habere bona patris. ibid.5
Legitimatio *per Curiæ oblationem ab vſu receſſit.* 501.1.4
Legitimatio quæ fit per oblationem Curiæ fauorabilior ac potentior eſt, quàm quæ per reſcriptum. 504.1.12
Legitimatio dicitur donatio, ſiue donum patris, & Principis. 106.2.6
ad Legitimationem per ſubſequens matrimonium non exigi de Canonico quòd cum dotalibus inſtrumentis ſit contractum, ſicque in ſeculari foro in praxi eſſe receptum. 505.1.5
de Legitimatione per oblationem Curiæ; remiſſiuè. 504.1.2.
de Legitimatione per ſubſequens matrimonium, remiſſiuè. 505.1.3
Legitimatus *à Principe perinde habetur, ac ſi medio tempore nullo fuiſſet illegitimitatis macula aſperſus.* 366.2.15.
Legitimatus ſuus hæres efficitur. 501.2.3
Legitimatus per oblationem Curiæ ſoli patri efficitur legitimus ſucceſſor, non aliis natis, vel cognatis, nec è contra ipſi. 504.1.1

Legitimatus ad ſuccedendum patri, non ideo videtur legitimatus vt alius conſanguineus ſuccedat. 504. 2. 6

Legitimatus per oblationem Curiæ ſi decedat ſine liberis, ſuccedit mater in tertiam, in reliquum Curia. ibid. 7

ſi verò mater non ſupereſt, ſuccedit in paternis Curia, cognati in reliquis, & ſi nullus cognatus Curia ſi efferas omnia etiam paterna ad Curiam deuoluenda habebit, etiam, eo caſu, ſi mater ſuperſit ad omnia bona extra ſubſtantiam patris quæſita cum cæteris ſuccedit. ibid.

Legitimatos per oblationem Curiæ fieri capaces ad ſuccedendum cum legitimis, & naturalibus, ne tamen plus habeant, quam vni minus relictum erat. ibidem 13

Legitimatus *filius eſt ex legitimo matrimonio natus.* 361. 1. 6

habens etiam filios Legitimos poteſt naturalem tradere Curiæ, ſed non poteſt ei plus relinquere, vel donare, quàm vni ex filiis legitimis, & naturalibus, cui minus dederit. 504. 1. 10, 11

Lenocinium *maritorum in vxores, remiſſiuè.* 27. 1. 3

Lex *factum infectum facere poteſt.* 11. 1. 5. & 467. 1. 3

Lex noua trahitur ad præterita quatenus tractum habuit pro tempore futura. 161. 2. 1

Lex pœnalis de tutore vero loquens, ad fictum & gerentem ſe pro tutore non extenditur. 382. 1. 1, 2

Lex prohibens poſſe mulierem nubentem intra annum luctûs teſtamento viro relinquere vltra tertiam bonorum ſuorum partem, dicitur prohibere etiam donationem inter viuos. 387. 1. 16

Legis Iuliæ, & Papiæ prohibitio ceſſat quoad prohibitiones ætatis 50. aut 60. annorum in contrahendis nuptiis. 370. 2. 1

Legi prohibitoriæ non poſſe renuntiari. 72. 1. 3

Legi prohibitoriæ renunciari nequit. 189. 1. 11

Leges antiquæ, quæ marem nudum inſpici iuſſerunt, vt proinde cognoſceretur pubéſne eſſet, an impubes, reſecatæ. 581. 1. 3

LI

Liber *rationum nihil omnino probat in his quæ non dependent à mera voluntate ſcribentis.* 54. 1. 3

valet tamen diſpoſitio, vel ſtatutum diſponens quòd ei fides habeatur. ibid. 2. 5

& vbi fidem facit ex diſpoſitione Principis, probat etiam contra tertium. ibid. 6

Liberi prioris matrimonij, modò non ingrati, acquirunt lucra legalia ob parentum ſecundas nuptias. 396. 1. 1, 3

qualis ingratitudo filiorum exigatur vt huic reſeruationi locus non ſit, & quis tunc ſuccedat, remiſſiuè. ibid. 2. 4

Liberi *adeuntes pro parte hæreditatem parentum nuptias iterantium, lucra nuptialia alienata reuocare non poſſunt.* 400. 2. 1

Liberi ingrati carent lucris ex ſecundis parentum nuptiis. 401. 2. 1

Liberi apud matrem ad ſecundas nuptias non venientem nutriantur patris expenſis, ſi is cauſam diuortij dederit; ſi verò contrà, tunc apud patrem matris locupletis expenſis, niſi pater minus idoneus ſit. 493. 2. 1. 2. 6. 7. *Excipe*

I. ſi parens innocens in diuortio celebrando ſit infidelis, is autem qui in culpa fuit, fidelis, tunc in fauorem Fidei, ne proles in infidelitate procreetur, tradenda eſt coniugi fideli. ibid. 3

II. quando culpa viri factum eſt diuortium, & mulier tranſeat ad ſecundas nuptias. ibid. 4

III. quando mater cauſam diuortij dedit, & ipſa eſt locuples, vir autem pauper, tunc apud matrem ſoboles alenda eſt. ibid. 5

Liberorum nedum legitimorum naturalium, ſed etiam naturalium tantum, & ſpuriorum, ac inceſtuoſorum nexus. 67. 2. 5

à teſtimonio repellendi. ibid. 6

Liberos matrimonialiter copulari non permittunt Principes abſque licentia. 384. 1. 3

Liberis, nec matre extantibus, licebat in naturales filios transferre per actum inter viuos, vel per teſtamentum, etiam totam ſubſtantiam, ſeruata tamen legitima aſcendentibus, ſi extant. 501. 1. 1

per Liberam *perſonam ob pecuniam ſolutam nomine alterius, quæri domino actionem perſonalem, & hypothecariam ſine ceſſione.* 104. 2. 1

Liberum hominem non teneri ſeruire ob pecuniarum debitum. 31. 2. 1, 1

Liberum ſe aſſerens, ſeruum fuiſſe fatetur, niſi manumiſſionem ſimul probet. 71. 2. 1, 2

Liberatio *an, & quando contingat ſi me inuito debitorem debitori meo ſoluat.* 43. 2. 6

Libertas *per pactum impediri poteſt.* 286. 1. 2

Libertas præſtita ante motam quæſtionem commiſſi non reuocatur prætextu vectigalis non ſoluti. 297. 2. 2. 3

Libertatis fauore ceſſat Velleiani exceptio. 113. 1. 1, 1

idem quando quis ſe obligauit pro cauſa concernente pietatem. ibid. 3

Libertatis fauore non obſtante, requiri poſt certum tempus donatæ voluntatis domini perſeuerantiam. 287. 2. 4

Libertatem non probari per productionem inſtrumenti ſubtracti, ſed magis præſumi contra ſubtrahentem. 61. 2. 1, 2

Libertate matris probata, filius liber eſſe cenſetur. 56. 1. 2

Libertus *fraudulenter adminiſtrans remouetur, & punitur.* 534. 2. 1

Libertus ſi tutelam filij adminiſtrauerit, non ſolùm tutelæ actione, & aliis actionibus, quibus alij tenebitur, ſed etiam extraordinariè puniri poterit. ibid. 2

Libertus non patronam, nec eius filiam, neptem, vel proneptem poteſt in vxorem ducere. 359. 1. 1

Libertus omittens petere tutores filiis patroni, ſubiacet periculo deſerti obſequij. 515. 2. 1. 2

Libertum, aut ſeruum non teneri ex contractu patroni, vel domini. 39. 2. 1

Libra *auri ſeptuaginta duos aureos, ſiue ſolidos continens.* 14. 2. 4

Libri *fiſcalium probant.* 78. 2. 3

in Licitationibus *Regiorum redituum primus licitator non liberatur per ſecundum.* 234. 1. 5

Lineæ *appellatione qui veniant, remiſſiuè.* 503, 2. 8

Liquida, *etiam guſtûs cauſa quondam non tranſportabantur impunè ad barbaros.* 201. 2. 1, 2

Liquidandum *de proximo pro liquido habetur.* 145. 2. 18.

Liquidatio *intra quod tempus fieri debeat iuxta leges Luſitaniæ, & Caſtellæ.* 145. 1. 19 20

per Litis *conteſtationem plenum ius acquiritur ceſſionaria, ita, vt deinceps reuocari ceſſio nequeat.* 31. 1. 4

Litteræ *miſſiuæ priuatæ quòd probent contra ſcribentem ſi ſua manu ſcriptæ, remiſſiuè* 57. 2. 3

Litteræ amatoriæ inter amantes probant matrimonium contrahendum, non verò contractum. 72. 2. 10.

emanatæ à viro, & miſſæ vxori alienæ, penéſque illam repertæ, probant adulterium. 58. 2. 11.

Littero, Apocha, ſeu Apodiſia vocabulo veniunt. 85. 2. 7

Littera

Digitized by Google

Littera commẽdatitia, vltra intentionem commendandi non obligant. 103.2.1,2
non dant actionem quod iuſſu, ſi ij quibus commendantur, harum intuitu non contraxerint cum illis. ibid.3
Litterarum ſimilitudine facilè errari. 86.2.11
in *Literis miſſiuis non requiritur recognitio quod fuerint ſcripta per ſcribentem, ſed comparatio litterarum ſufficit.* 57.2.6
probant ſine die & conſule. ibid.7
ſecus ſi careant nomine, & cognomine. ibid.8
niſi per teſtes de viſu & intereſſentia conſtet fuiſſe per ipſum ſcriptas & miſſas. ibid.9
de *vtentibus falſis Literis Papæ, vel alterius Principis, remiſſiuè.* 78.1.6
de *Litteris tam commendatitijs, quàm credentiæ, remiſſiuè.* 174.1.2
non obligant dominos niſi eſſent multum ad hoc ſpeciales. ibid.3
ex *Litteris credentiæ, vel commendatitijs non inducitur mandatum ad contrahendum.* ibid.4
de *Litteras recipiente, & non contradicente, quòd videatur fateri, contenta in eis vera eſſe, & illis conſentire, remiſſiuè.* 104.1.4
per Litteratos *totus illuminatur mundus.* 40.2.7
regituras ſuſtinetur Eccleſia Dei. ibid.8

LO

Locans *operas ſuas vt faciat aliquod ædificium, videtur poſſe mercedem petere antequam illud opus perficiat.* 311.2.3
ſecus eſt in ceridonibus, pelliparijs, & ſartoribus, vt ſcil. prius præſtent operas, quàm mercedem petant. ibid.4
Locans operas mercede accepta iterum operari tenetur. 325.2.5
de *Locante operas ſuas, remiſſiuè.* ibid.2
Locare *totam domum vtiliter poteſt ſocius, inuito ſocio, quando non poterat locari pro parte.* 266.1.6
rem alteri Locare, finito locationis tempore, cuius liberum eſt. 335.1.11,20
niſi in prædiis communibus, aut fiſci. ibid.12
Locatio *cenſetur facta ſecundùm conſuetudinem regionis.* 328.2.2
Locatio cenſetur facta ſecundùm conſuetudinem prouinciæ. ibid.6
Locatio poteſt conſiſtere abſque pecunia numerata, intellige quando merces conſtituitur ex fructibus colligendis ex re locata. 329.1.1,2
Locatio quando fuit nulla, vel quando notoriè poteſt excipi de dominio, non dari remedium legis. 351.1.3.
& cur. ibid.4.
declara, vt ibid.5
Locationis mercedem conſtitui poſſe fructibus, quos res locata apta eſt producere. 329.2.10
alias vt locatio ſit, debere mercedem conſiſtere in pecunia. 330.1.11
Locationem longi temporis æquiparari emphyteuſi. 312.2.5
Locationem eſſe non poſſe ſine pretio in pecunia. 329.2.6
diſtingui inter locationem vtendi & fruendi, & inter locationem faciendi. ibid.7
ſi verò vſus rei locetur, tunc pecunia præcisè neceſſaria non eſt, ſed merces poterit in fructibus, quantitate, vel alia re dari. ibid.8
pecuniam eſſe cauſam finalem huius contractus quando nomine mercedis interuenit. ibid.9
Locationem poſſe conſiſtere abſque pecunia numerata. 330.1.12
in *Locatione certa merces neceſſario interuenire debet.* 319.2.6
an oporteat huiuſmodi locationis merces ſit in pecunia numerata, remiſſiuè. ibid.7
ex *locatione quæ debentur, ſine mora debet executioni demandari.* 3.8.1.5
decretum ipſum de ſoluendo penſionem locatori, debet habere paratam executionem. ibid.6
in *Locatione & conductione requiri quòd penſio, vel merces conſiſtat in pecunia numerata, aſſimilari tamen contractus locationis, & conductionis, quando eſt præſtanda certa pars frumenti, olei, vel vini ad numerum, & menſuram.* 329.2.3,4,5
ex *Locationibus fructuum perceptionem probari non ſufficit.* 22.1.153
Locator *quando agit actione perſonali contra conductorem ex contractu locationis, tunc contra conductorem probatur dominium locationis per inſtrumentum locationis, imò conductor non poteſt refricare quæſtionem dominij contra dictum locatorem.* 330.1.4
Locator, qui aliter non probat dominium, quàm per locationem, non poteſt ſibi mutare cauſam poſſeſſionis. ibid.2.8
ſecus ſi res perueniſſet ad dominum. ibid.9
Locator, aut commodans quando petit rem quaſi locatam, aut commodatam, & cõductor, aut commodatarius contendunt rem eſſe ipſorum, eáque de cauſa volunt eam retinere, non audiuntur, ſed coguntur illam ſtatim reſtituere locatori, aut commodanti, reſeruato ipſis ſuo iure. 131.2.7
Locator ſi pro expellendo conductore agat conductione ex hac l. poteſt opponere locatori dominij exceptionem niſi prius rem reſtituat, ſecus ſi agat actione locati. ibid.8
Locator horrei non tenetur de caſu fortuito, ſeu violento, ſed de culpa præſumpta. 311.1,2
Locator ex qua culpa teneatur conductori, & è conuerſo conductor locatori, remiſſiuè. ibid.2.3
Locator poſtquam expulerit conductorem, non prohibetur ab eo petere penſionem. 313.1.11
Locator poteſt conductorem expellere quantumuis inuitum, & renitentem, durante tempore locationis, quando ſibi ſuperuenit neceſſitas habitandi domum ipſam, illáque vtendi. ibid.13
id tantùm locum habere in domibus cauſa habitandi neceſſariis, non autem in prædijs ruſticis ſeu agris. 313.2.14
intellige, vt ibid.15
limita, vt 314.1.19,20,21,22,23,24,25
Locatori conuenit actio ex locato aduerſus conductorem vt ſoluat mercedem, quod ſi non fecerit, ſoluet etiam vſuras. 328.1.4
Locatum, *& conductum.* 311.1
Locum tenentes primum ſi excludantur, non excluduntur ſequentes, etſi non petant tutorem intra illum annum. 517.2.3
ob Locuſtarum *& vermium deuaſtationem fit remiſſio mercedis.* 328.1,1,3

LV

Lucrum *quæſitum, & radicatum pro damno debetur.* 350.1.3
Lucrum ex ſecundo matrimonio matris debetur prioris matrimonij liberis per portiones æquales. 392.2.1,2
Lucri diuiſio quomodo fiat inter illum, qui pecuniam confert, & alterum qui præſtat operam, vt ſalua ſit vtriuſque conſcientia. 182.2.3,6,7,8,9.10 11,12
Lucra deſtinata viro & vxori in caſu non exiſtentium

Digitized by Google

liberorum , competunt hiſce ſi res ad eum caſum & ſtatum perueniat. 394.2.1

Lucro qua mulier ſecundo nubens liberis prioris matrimonij tenetur reſeruare, maritus ad eadem cuſtodienda liberis primi matrimonij obſtringitur. 395.2.1,6.

Lucra reſeruanda liberis primi matrimonij ad eos pertinent, licèt non fuerint patris heredes, modò matri vltimò decedenti ſuccedant. 396.1.11

Lucra dotis, & donationis propter nuptias omnino ſunt reſeruanda liberis illius matrimonij, matrimonio morte, vel diuortio ſoluto. ibid.2.1,2

Lucra debita ob ſecundas nuptias liberis prioris matrimonij per parentes mortuos ante terminum, quo deferebatur, tranſmittunt defuncti liberi ad ſuos deſcendentes. 400.1.1

pater alienando omnia bona, filiis Lucra matrimonialia reſeruaſſe præſumitur. 401.1.3

ob Lucra debita liberis prioris matrimonij, contemplatione nuptiarum, quas celebrant parentes, horum bona ſunt liberis tacitè hypothecata. ibid.4

ſicut bona matris, ita patris nuptias iterantis obligata ſunt liberis pro lucris conſeruandis, ac etiam pro aliis bonis à matre, maternáve linea ad filium tranſlatis. ibid 5

Lucrari *ex induſtria ſua quis præſumitur.* 566.2.10

Lugendi *tempus, & huius textus antiquas, remiſſiuè.* 386.2.24.

de tempore Lugendi defunctos, remiſſiuè. 388.1.2

maiores quare decem menſium ſpatium Lugendi viros dederint remiſſiuè. ibid.3

mulieri ad Lugendum maritum prædefunctum quondam annuum ſpatium conſtituebatur, & intra annum luctûs nubenti infamia notabatur, atque lucra nuptialia amittebat. ibid.1

MA

MACEDONUM. 105.1

Macedonianum ceſſat vbi filius patre conſentiente contrahit. ceſſat quando quis publicè ſe gerebat pro homine ſui iuris. 106.1.1,2

vel vbi filiusfamil. de voluntate patris pecuniam accepit mutuo. ibid.2.3

dùm ſequatur patris voluntas, vel is ſciat, & non contradicat. ibid.4

& non ſolùm ſi à principio patris conſenſus interuenit, ſed etiam ſi poſtea ipſe pater ratum habuit contractum, & illum approbauit. ibid.5

ratihabitio ſecuta ſufficit. ibid.6

non ſolùm expreſſè, ſed etiam tacitè. ibid.7

recipiendo pater epiſtolam filij conſentire videtur, & ad ſolutionem obligari. ibid.8

idem erit ſi pater ſoluere cœperit partem mutui. ibidem 9

Macedonianum ceſſat ſi filius mutuum conuertat in vtilitatem patris. ibid.10

veluti ſi filius mutuatam pecuniam conuertat in alimentis ſuis, vel ipſius patris. 107.1.11

quid ſi pater, vel maritus pecuniam mutuatam accepit, & cum ea filios aluit, vel vxorem, vel domum conduxit, in qua filius & vxor habitarunt, & pater, vel maritus non ſit ſoluendo. ibidem 12,13

Macedoniani auxilium filio mentienti & prætendenti ſe patremfamil. non prodeſt. 105.2.1,2

ſecus ſi creditor cognoſcat filiumfamil. eſſe, cui credit pecuniam. ibid.3

vel ſi duo crederent eandem pecuniam; & alter ſciat eſſe filiumfamil. alter vero non. ibid.4

Macedoniani exceptio ceſſat quando filius fam. legationis cauſa erat abſens, eique pecunia vſque ad debitum modum mutuata. 106.1.11

Macedoniani exceptio non tollit actionem ciuilem & naturalem, ſed eas eneruat. 107.2.19

Macedoniani exceptio non habet locum niſi in mutuo. 109.1.1

Macedoniani exceptio ceſſat quando filiofam. ſtudij cauſa abſenti mutuatur. ibid.2.3

Macedoniani beneficium patrem liberat ab actione de peculio; & diſpoſita in legibus de filio, extenduntur ad nepotem. 110.2.1

Macedoniani beneficium extenditur ad filios, nepotes, & pronepotes. ibid.4

Vide Filius.

Magiſter *ſcholarum, de earum iudice.* 41.2.24

Magiſtratus *alterius loci vnde pupilli originem ducunt ex parte, vel loci, vbi non ſunt eorum facultates, tutores, vel curatores dare non poſſunt.* 518.1,6

Magiſtratus iubere poteſt, vt qui dare valent tutores, eos dent. 511.1.3

Maior *ſi iurauit ſe non venire contra contractum, contractum impugnare non poterit prætextu huius beneficij.* 219.1.125

Limitatur

I. ſi iuramentum ex certa ſcientia non eſſet interpoſitum, & iurans non eſſet certioratus de l. huius beneficio. ibid.126

II. ſi iuramentum dolo, vel metu fuit extortum. 219.1.127

III. ſi venditor læſus non agat ad reſciſſionem contractus, ſed tantum ſimpliciter ad ſupplementum pretij. ibid.128

contrarium tamen, imò quòd nec ad ſupplementum iuſti pretij iurans poſſit agere, meritò tenentur. ibid.129

IV. ſtante enormiſſima læſione. ibid.130

Maioratus *ſi à Rege concedatur alicui pro ſe & filio primogenito in forma communi, non poteſt, etiam de conſenſu Regis, auferri ius quæſitum primogenito, & concedi filio minori ſine conſenſu primogeniti.* 285.2.12

Mancipes, *pro conductoribus ſalinarum.* 301.1.6

pro gabellarum conductoribus. ibid.7

ſi MANCIPIUM *ita veniarit ne proſtituatur.* 181.2

ſi MANCIPIUM *ita fuerit alienatum, vt manumittatur, vel contra.* 183.2

Mandans *alteri actiones poteſt non obſtante mandato, re integra actionem exercere.* 173.1.1

emptio ſi fuit facta nomine Mandantis, mandans tenetur ſtare contractui, ac ſi ipſe illum feciſſet, & idem eſt ſi mandaſſet vendere. 176.2.3

Mandante me ſi quis nomine meo pecuniam ſuam mutuet, quæritur mihi, & non danti, actio mutui. 10.1.3

Mandatarius *tenetur de dolo, & leui culpa, mandans tamen ſi obijciat culpam, eam probare debet, aliàs præſumitur pro mandatore, & debet abſolui, licèt non probauerit diligentiam.* 174.2.3

Mandatarius ab eo pro quo intercessit, ſolutum cum vſuris repetit. 178.1.1

Mandatarius ſubiectus poteſtati mandantis, illi quærit actionem, non ſubiectus ſibi quærit, experitur autem ad petitionem domini, vel procuratorem conſtituit. 156.2.1

Mandator *actoris ſi moriatur ſine hærede lite non conteſtata, mandatori vtilem acquiri actionem per mandatarium.* 30.1.1

Mandator, & fideiuſſor vltra legitimum vſurarum modum

modum conuentis, ſunt ipſo iure ſatisfictu ipſe reus principalis. 158.2.1
Mandatum gratiâ remunerationis factum morte mãdantis cenſeri ſolutum. 32.1.2,4
Mandatum habens emendi domum, ſi tam ſimpliciter emat, cenſetur emiſſe ſecundùm mandatum, id eſt, procuratorio nomine mandantis. 105,1 3
Mandatum inter mulierem & eius fideiuſſorem quando non ſit obligatorium. 115.2.4
Mandatum non ſufficit haberi niſi oſtendatur. 156. 1. 3.
MANDATVM, vel contrà. 172 2
Mandatum habens nulla facta diſtinctione an geſſeris utiliter, ſeù qualecunque ſit negotium, expenſas repetit. 173.2.3.
ſcientia & patientia domini extendit Mandatum quando illud præceſſit, non vero illud inducit, nec inducere poteſt. 176.2.5
Mandatum re integra morte domini finitur. ibidem 1,2
limitatur. 177.1 3
Mandatum re non integra, non expirat morte mandantis. ibid.4
Mandatum quando fit ad commodum tantùm mandantis, mandatarius illud acceptans in libero tenetur, & mandans tenetur de dolo & culpa. 177 2. 3.
procurator ſi ſuſceptum Mandatum velit exequi, aut non iuxta præſcriptam formam, bonam fidem & naturam mandati illud exequi iuratum id, quod intereſt mandatoris, quod ſi nihil eius interſit, ceſſat mandati obligatio. ibid.4
procurator recipiens litteras Mandati, & non contradicens, conſentire videtur, & acceptare mandatum. ibid.5.
Mandatum ſerui mandantis ſe emi ab initio inualidum, reconualeſcit emptione ſequuta ex poſt facto. 181.2.2
procurator pecuniam verſam in vtilitatem domini actione Mandati contraria repetit. 172.2.1
actio Mandati competit ad pecuniam exſolutam à mandatario, & pignora perſequenda. 173.1.1
Mandati fines exactè ſeruandi ſunt. 176.1.3
dominus ſi non ignorauit exceſſum Mandati, valet vẽditio. ibid.2.4
ex Mandato patris competit actio contra hæredem. 174.1.1
quod vni traditur de Mandato alterius, etiam traditum videtur. ibid.1
qui Mandato alterius rem emit, & eam illi tradidit pro pretio, quod ſoluit, mandati agit. ibid. 2
Mandato non adimpleto ad intereſſe datur actio. 177. 2. 1.
ex Mandato ſerui firmiter non oritur actio, quòd ſi à domino mandatum habeat ad contrahendum actionem mandati parit æquitas. 181.2.1
Mandata conſtitutionéſque, intellige Principum ſecularium, & Eccleſiaſticorum. 373.2.1
Manûs iniectio quid. 281.1.4,5
Manibus carens non poteſt eſſe teſtis, cur. 69. 1.7.
Manumiſſio ſerui non impeditur generali hypotheca bonorum, quam habet fiſcus. 297.2.1
Manumiſſionis inſtrumento amiſſo manumiſſio adhuc per teſtes probari poteſt. 79.1.1,2
Manumiſſor vxorem ducit liberam. 393.1
diuus Marcus pater, vita ſanctitate omnibus Principibus antecelluit. 475.2.2
Maritus putatiuus non lucratur dotem ex pacto, vel ſtatuto. 21.1 4
Maritus iure familiaritatis potius præſumitur, quàm titulo dotis. 35.1.6
Maritus recipiens pignus pro dote promiſſa, an & quãdo teneatur in ſortem. 94.2.5
Maritus ſi ageret aduerſus vxorem ob res donatas, vel amotas, poterit vxor prædictas res retinere donec dos ei reſtituta ſit. 97.1.4
Maritus vxoris bona ſine ſpeciali ipſius conſenſu non obligat. 113.1.1
Maritus etiam de conſenſu vxoris donationem ante, vel propter nuptias alienare nequit. 119.1.5
Maritus & vxor ſi ſimul promittant dotem pro filia, quemlibet teneri pro ſua virili; ſi verò cum dictione inſolidum, eſſe duos reos debendi. 121.2.15
Maritus ſi de vxore confiſus inſtrumentum emptionis ſcribi fecit in perſona vxoris, & vxor contra fidem rem emptam contulit in filiam, non præiudicatur marito petenti rem cum fructibus reſtitui, probata inſtrumentis ſimulatione. 255.2.1
Maritus ſi nomine vxoris rem emerit marito tamen poſſeſſio rei empta eſt tradita, & nõ vxori, ipſe maritus dicetur verus dominus, & nomen vxoris cenſetur ibi appoſitum ſimulate. 256,1.3
Maritus vxorem ſuam à patre repetit, patre illam ſecum detinente vel retinente; 362.1.1
Maritus & Sponſus differunt. 369.1.6
Maritus etiam tranſiens ad ſecundas nuptias tenetur reſeruare proprietatem bonorum filiis prioris matrimonij. 390.1.14.
Maritus ſi rel quit aliquid vxori in teſtamento: vel è contra vxor marito, tenetur etiam hodie reſeruare filiis primi matrimonij. 393. 2.3
Maritus plebeius, vel ignobilis, ſeu ſenex, quando contraxit matrimonium cum muliere nobili, vel iuuene, & facit ſibi aliquam donationem, eam dotando, valebit talis conſtitutio dotis. 406.1.5
Maritus ſi antequam contraheret cum vxore, contraxit cum fiſco, hypotheca tacita fiſci præfertur hypothecæ vxoris; ſi verò prius contraxit cum vxore, hypotheca vxoris præfertur hypothecæ fiſci: ſi fuerit dubium, quo harum hypothecarum fuerit prior, hypotheca dotis præfertur hypothecæ fiſci. 416. 1.3.
Maritus non tenetur neque ad res dotales reſtituendas, neque ad æſtimationem, ſi perierint, aut deteriores effectæ ſint abſque ipſius culpa. 423.1.6
Maritus quamuis non poſſit alienare fundum dotalem etiam conſentiente vxore, poterit tamen mulier eum alienare marito conſentiente. ibid.2.6.
contrarium. ibid.7.
Maritus licèt ſit lucratus dotem, non tamen tenetur ad ſoluendum tributa aliarum rerum vxoris ſuæ, ſed tenentur poſſeſſores, ſeu ſucceſſores. 425.2.1
Maritus ſi non ſit ſoluendo, quamuis res data in dotem ſint æſtimata tali æſtimatione qua faciat venditionem, dominium transfertur in vxorem ſoluto matrimonio, & poteſt vendicare tanquam proprias, & præfertur in eis cunctis creditoribus, etiam anterioribus, ac ſi nulla æſtimatio interueniſſet. 430. 2.4.
Maritus poteſt repetere ab vxore, vel hæredibus expenſas neceſſarias factas in rebus dotalibus. 440. 2.26.
Maritus licèt faciat impenſas voluptarias de conſenſu mulieris, non habet tamen actionem ad illas petendas. 441.1.27.
Maritus ſolùm tenetur ſoluere dotem vxoris quantum facere commodè poterit, niſi tamen dolo ſuam dimi nuiſſet ſubſtantiam. ibid.2.55.
Maritus ſi dolo diſſipauit bona propria, ea mente, ne

eſſe ſoluendo, propter talem dolum amittit beneficium ne conueniatur vltra quam facere poteſt. 441.2.35.

Maritus tenetur reſtituere quod deduxit ſi ad pinguiorem fortunam peruenit. ibid.36

Maritus ob leuem culpam non amittit beneficium. 443.2.42

Maritus putatiuus non gaudet dilatione legali conceſſa pro reſtitutione dotis. ibid.43

Maritus ſi durante dilatione legali aliquos fructus, vel vtilitatem percipit ex rebus mobilibus, illos irreuocabiliter facit ſuos. 444.1.45

Maritus res tam mobiles, quàm immobiles ſibi in dotem datas, alienare poteſt. 447.2.19

Maritus ſi in mora fuit recipiendi dotem, tenetur eius heres arrhas vxori perſoluere, & habetur dos pro tradita. 451.1.7

Maritus ſi affirmauerit dotem ſibi fuiſſe traditam & numeratam, dos dicitur verè numerata, & non confeſſata. 456.2.5

Maritus ſi damnetur in metallum, dicitur vergere ad inopiam. 473.1.3

ſi ſit bannitus, poteſt mulier repetere dotem, quaſi marito deducto ad inopiam. ibid.4

ſi vagabundus, non poteſt mulier dotem repetere, quaſi maritus incipiat malè vti ſubſtantia ſua. ibid.5

poteſt Maritus vxorem corrigere, & caſtigare leuiter & moderatè, non autem immoderatè, & atrociter. 480.1.20

Maritus ſi lucratur dotem, quia diuortium interuenit culpa vxoris, non tenetur ei aliquid dare, nec ſubminiſtrare neceſſaria. 481.1.5

Maritus ſi accipit vxorem indotatam, & eam expulit è domo ſuâ ſine cauſa, debet ei dare ex propria ſubſtantia quartam partem, & ſtatum. 483.1.3

Maritus conuentus actione de dote pro rebus amotis, poteſt compenſationem obiicere. 490.1.2.2

Maritus ſi ignorans curator detur vxori, excuſatur à pœna Senatuſconſulti, dum tamen alium petat ſubſtitui. 582.2.1.2

non prohiberi maritum dari curatorem ad litem vxori ſuæ. ibid.3

Mariti bona quando confiſcantur, non confiſcatur medietas lucrorum, quæ pertinet vxori. 34.2.3

de electione Mariti futuri, matre, tutore, conſanguineo diſſentientibus, Præſes adeunte puella maritum aſſignat. 358.2.1.

Mariti mors quomodo probanda vt vxor poſſit ſecundò nubere. 485.2.4

ſufficere probari per præſumptionem vrgentem, & famam. ibid.5

bona ſecundi Mariti ſunt pro ſua vxore, quæ illi ſecundo nubit, non reddita ratione tutelæ liberorum ſuorum primi matrimonij, tacitè hypothecata. 526.1.6

ſecus quando mater adminiſtrauit bona filiorum tanquam eorum tutrix. ibid.7

Marito competit agere vel condictione ex lege, vel ficta actione ex ſtipulatu. 438.2.4

Maritum cum conſenſu vxoris res totales alienare poſſe. 113.1.3

Maritum & vxorem non prohiberi obligari in eodem inſtrumento, ſed tamen uxorem intercedere, & cur. 121.2.24.25

Maritum non effici ſimpliciter dominum dotis, ſed tantùm quoad ius adminiſtrandi, & faciendi fructus ſuos. 423.2.5

Maritum non lucrari partem ancillæ iure communi. 484.1.3

Marito vergente ad inopiam, mulier donationem propter nuptias vendicat vt domina. 428.2.1.2

Maſculo, *etſi luxurioſè, & honeſtè viuat, non ſit interdictio bonorum, nec curator datur.* 592.1.7

Mater *etiamſi pro filio intercedat, iuuatur Velleiano.* 112.2.1.

Mater, quæ indemnitatem tutoribus filiorum promiſit, etiamſi eis fideiuſſores dederit pro adminiſtratione conſequenda, Velleiano non iuuatur. 113.2.1

Mater res filij ſine filij conſenſu pro debitis proprijs in ſolutum dare nequit. 259.1.1

Mater pactum de filia nuptiis init, quod tutor diſſoluere nequit. 345.1.2

Mater familias, de vxore. 349.1.3

Mater tutrix contra iuramentum nubens, nec liberis alios tutores petens, priuatur filiorum ſucceſſione. 387.2.2.

Mater tranſiens ad ſecundas nuptias non poteſt diſponere de proprietate illorum bonorum, quæ reſeruare tenetur filiis prioris matrimonij, ea alienando, aut obligando. 391.2.29

Mater binuba quicquid acquiſiuit ex ſucceſſione vnius ex liberis prioris matrimonij, id reſeruat liberis prioris matrimonij ſuperſtitibus, & in portione per traditionem impetrata vſumfructum duntaxat obtinet. 392.1.33 35

nullis liberis ex priore marito ſuperſtitibus vxor de bonis per hæreditatem & prius matrimonium acquiſitis liberè diſponit. ibid.34

Mater binuba filio prioris matrimonij ex teſtamento ſuccedet. 393.1.2

ab inteſtato ſuccedens portionis acquiſita vſufructuaria eſt ad inſtar rerum, quas ante nuptialis donationis titulo acquiſiuit. ibid.2

Mater tranſiens ad ſecundas nuptias ſi legitimè caueat, rerum mobilium percipit commoda, res autem immobiles licitè non alienat. 398.2.14

in rebus mobilibus in æſtimationem deductis ſatiſdatione præſtita vſumfructum habet. ibid.15

ſi præfatorum mobilium nomine ſatisdare non vult, nec ſatisdationem præſtare poteſt, facultas ſatisdandi conuertitur ad heredes, eo fine vt pro æſtimatione mobilium facta vſuras, aut penſiones ſoluant. ibid.16

ſi heredes ſatiſdationem præſtare non poſſunt, res apud vxorem cum tacita bonorum hypotheca remanent. ibid.17

Mater donare poteſt filio communi, etiam conſtante matrimonio. 466.2.1

Mater ſi donet filio marito viuente, illiuſque patre, & de licentia ipſius, an valeat huiuſmodi donatio. 467.1.5

Mater non dat tutorem filio niſi eum heredem inſtituat, datum tamen iudex cum inquiſitione confirmat, & non confirmatus tenetur pro tutela ſi gerat. 509.2.1.2

filius ſi careat patre, eiuſque mater plus quàm in legitima ipſi debita heredem inſtituat, atque eidem tutorem relinquat, tenetur iudex eum approbare ſine vlla ſatiſdatione, & inquiſitione quoad id, in quo mater heredum eum relinquit. ibid.3

quando mater filium heredem non inſtituit, quamuis illi aliquid reliquiſſet, ſolet ex voluntate defuncta datus tutor à Præſidibus confirmari. 510.1.4

Mater quæ minor fuerit 25. annorum, an tutrix eſſe poſſit. 514.2.3.4.6.9.

Mater debet tutores petere filiis ſuis, & inueſtigare qualiter adminiſtrant, non autem curatores. 526.1.1

tenetur

Digitized by Google

tenetur filiis ſui pupillis petere tutorem, alias cadit à ſucceſſione. ibid.2.
non tenetur petere curatorem puberi, ſed ſolùm pupillo. 516.2.3
Mater ſi miſiſſet procuratorem ad petendum curatorem filio ſuo, & procurator fuiſſet mortuus in itinere, ob cuius mortem retardata fuerit petitio tutoris, tunc priuatur ſucceſſione, ex quo per eam non ſtetit. 517.1.3
tam Mater, quàm alij poſſunt tutorem petere per procuratorem. ibid.4.
Mater quando, & intra quod tempus teneatur pupillis tutorem petere, & ſub qua pœna, remiſſiuè. 321 1.1.
Mater ætate maior ad tutelam filij iure ipſo non poterat peruenire exiſtente teſtamentario, vel legitimo tutore, & eis deficientibus ſi volebat hoc impetrare, debebat iurare quòd ad ſecundas non tranſibit nuptias. 525.1.1.2.3.
Mater & auia poſtponuntur omnibus tutoribus teſtamentariis & legitimis ibid.2.4.
Mater, & auia renunciant inter alia ſecundis nuptiis, & Velleiano (non extantibus teſtamentariis) præferuntur legitimis, & datiuis, aliis muneribus officio tutelæ interdicto. 526.1.1.2
idem de proauia. 527.1.6.
non procedere ſi mater ſit illuſtris. ibid.4.
ſi Iudæa. ibid.5.
Mater minor 25. annis an ad tutelam admittenda. ibid.7.
Mater & auia non coguntur inuitæ ſuſcipere tutelam, ſed volentibus ſibi à iure permittitur. ibidem 8
ex eo quod Mater, vel auia ſuſcipient tutelam, vel curam prædictas renunciationes fecit, poterit pro debito tutelæ, vel curæ incarcerari. 527.2.12.
contrarium. ibid.12.
Mater & auus paternus ſi concurrant, quis præferri debeat in tutela. ibid.16.
Mater, quæ fuit expulſa à tutela filiorum ſuorum ob tranſitum ad ſecunda vota, ſi viduetur, an poſſit reaſſumere tutelam filiorum. 328.2.5
Mater luxurioſè viuens, licèt non tranſierit ad ſecundas, nuptias an amittat tutelam filiorum ac ſi ſecundas contraxiſſet nuptias. 529.1.13
Mater ſi promiſerit indemnitatem. 357.1
Mater licèt petierit tutorem dari filio eius periculo, non propterea tenetur ex illo facto, niſi hoc expreſſum fuerit decreto iudicis. ibid.1.2.
Mater habet præſumptionem pro ſe, maximè vbi agitur de alenda fœmina. 359.1.5
Mater eligi debet ad tutelam filij, licèt ſit debitrix. ibid.6.
Mater in dubio præfertur auo ipſius pupilli. 560.1.12.
limita, vt ibid.13
poſt matrem auia materna admittitur ad pupilli educationem. ibid.14
Mater non præiudicat filio, ſi non eſt eius adminiſtratrix. 593.1.1,2.
rem Matris inutiliter venditam filius ſine pretio reddito recuperat. 113.2.2
Matris debitum non impedit eius tutelam, etiamſi ſit naturalis tantùm, agere tamen debet omnia, quæ in legitimis ſunt deſinita. 529.2.1,2
idem eſt de auia. ibid.3
amplia, vt ibid.4
Matris reſtitutio, & legitimatio liberis eiuſdem prodeſt. 366.2.9
Matri non imputatur ſi non petat tutorem filio habenti alium. 517.1.1,2.4
Matrem teneri filiis etiam naturalibus tutores petere, remiſſiuè. 515.2.2
Matrem non poſſe compelli ad ſolutionem reſidui, licet partem debiti filij ſui ſoluerit. 35.2.1
Matrem non poſſe eſſe tutricem filiorum quando pater prohibuit in ſuo teſtamento eam eſſe tutricem. 358 1.4.
non extante Matre, neque liberis legitimis, & naturalibus, permittitur patri inter viuos, vel in vltima voluntate filiis tantummodo naturalibus dare vſque ad ſex vncias tantùm, ab inteſtato vero in mediam poſſunt ſuccedere. 102.1.1.2
poteſt pater omnia bona ſua in vita, vel in morte relinquere filio naturali. ibid.2
extantibus filiis naturalibus non poteſt plus relinqui concubinæ, quàm filiis ipſis. ibid.4
Matre negligente poſſunt agnati pupillæ eius petere tutorem dari. 517 1.1,2
Matre negligente filiis tutorem petere, alij ad petendum admittuntur, & poteſt præſes tam per ſe, quàm per Magiſtratum eis tutorem dare. 511.1.1.
Matres poſſunt eſſe tutrices etiam filiorum naturalium tantùm, omnia faciendo, quæ in legitimis ſunt cauta. 529.2.1,2.
Matres cupere filias ſuas collocari viris nobilibus 345.1.1
Matrimoniū an liceat iudicibus contrahere cum ſubditis, remiſſiuè. 347 1.7
Matrimonium non eſſe quando contrahentes blanditiis Principum inducti ſunt ad illud. ibid.9
Matrimonium coram Parocho, adhibitis duobus teſtibus, contrahendum, 349. 2.4.
Matrimonium initum à filiis fam. abſque conſenſu parentum, validum, nec annullari poteſt. 359.1.2.
& parentum conſenſum non niſi de honeſtate exigi. ibid.3.
Matrimonium inter pares facilè præſumitur, inter diſpares non ita. 363.1 6.
Matrimonium non contrahi per inſtrumenta confecta ſuper dote. 362.2.1
Matrimonium contractum ſine inſtrumentis per indicia probari poteſt. ibid. 2
Matrimonium Nobilium, Magnatum, & Principum non probatur per teſtes, ſed requiritur inſtrumentum ſiue ſcriptura. ibid.3
Matrimonium non plenè probari per inſtrumentum dotis. ibid.4
Matrimonium inter pares facilè præſumitur, non item inter inæquales. 365.2.2.
Matrimonium poteſt eſſe ſine dote, non verò dos ſine matrimonio. 367.1.18
Matrimonium nuncupari ſolet, Matrimonium, nuptiæ, connubium, & coniugium. 373.1.12
Matrimonium ſi clam fuerit contractum in gradu prohibito, prætenſa ignorantia iuris contrahentes à pœnis inceſtarum nuptiarum non excuſat. 375.1.19.
Matrimonium inter Senatorem, & libertam de iure Canonico hodie non eſt prohibitum. 380.1.11
Matrimonium inter pupillam, & tutorem, ſeu curatorem, filioſque eorum. ibid.2
Matrimonium prætextu ignorantiæ & ruſticitatis non excuſatur inter pupillam, & tutoris filium. 381.1.1.2
Matrimonium inter filium liberti, & pupillā cuius ipſe libertus eſt tutor, prohibitum eſt. ibid.2.1.5
Matrimonium contractum per tutorem & curatorem, eiuſque filios, cum pupilla, vel adulta, licet non ſit validum, valet tamen, ſi ille, qui tutoris,

Digitized by Google

tutoris, vel curatoris nomine vſurpato, pro tutore, ſeu curatore res pupillæ adminiſtrauit, eam ſib, filióve ſuo copulauerit. 382.2.3

Matrimonium vbi ſoluebatur per diuortium culpâ mulieris, ipſa totam dotem amittebat. 414.2.3

Matrimonium ſi ſoluatur culpâ mulieris, non debet ei dos reſtitui, ſed potiùs penes maritum remanere. 440.2.21

Matrimonium licèt ſit ſolutum morte mariti re ipſa, iuris tamen fictione intelligitur durare ſaltem in primo anno ſequenti, qui dicitur annus luctus, cùm in illo nubere non poſſit. 444.1.46

Matrimoniũ non ſoluitur deportatione viri, ſiu amiſſione ciuitatis, dos tamen de æquitate repetitur. 474.2.3,2

Matrimonium non poteſt diſſoluere filiusfam. niſi patre conſentiente, ſed emancipatus ſic. 476.1.1

Matrimonium non poteſt ab altero coniugum diſſolui ſine cauſa legitima hîc expreſſa, &c. 478.1.1

Matrimonium ſeparatur quoad thorum ſi maritus mulierem verberauit verberibus, quæ mulieri ingenuæ non conueniunt. 479.2.18

intellige, vt ibid.19

Matrimonium communi conſenſu non diſſoluitur, niſi Religionis, & caſtitatis cauſa. 482.2.1

Matrimonium hodie iure nouo tenet inter perſonas in l. 1. C. de natur. lib. expreſſas, & collata in illas valent. 499.2.1

Matrimonij illiciti nomine accuſatio coram iudice ſeculari admittitur. 359.1.2

Matrimonij prohibitio locum habebat eo tempore, quo matrimonium erat ſolùm contractus, vt hodie inter Paganos. ibid.3

Matrimonij priuilegio fruuntur liberi nati poſt impetratum priuilegium, non procreati antea, niſi ad ſpecialem ſupplicationem Princeps antè natis conceſſerit reſtitutionem. 367.1.3

Matrimonij ſeparatio quoad thorum, & mutuam cohabitationem, an ſaltem licita propter cauſas hîc expreſſas. 479.1.13

Matrimonium ſeparatur quoad thorum, ſi coniux cõtra Imperatorem, ſiue Regem aliquid fuit machinatus, & ille conſcius non indicauit per ſe, vel per alium. ibid.2.14

Matrimonium contrahere non poſſe maximis dignitatibus decoratos, vſque ad illuſtres, ſine inſtrumentis dotalibus. 369.1.4

Matrimonium quoad vinculum non ſolui niſi per mortem. 478.2.3

Matrimonium ſolui per diuortium etiam quoad vinculum. ibid.5

Matrimonium poſſe diſſolui mutuo conſenſu vxoris, & mariti, id iam non eſſe permittendum à Chriſtiano Principe, nec licitum eſſe etiam Iudæo, aut Gentili. 482.2.1,2

Matrimonium ſolo conſenſu etiam abſque dote contrahi, & repudiantem vxorem indotatam ſine cauſa puniri in quarta bonorum, applicanda mulieri: ita tamen quod centum libras auri non excedat, 483.2.1

idem è contra in vxore indotata virum repudiante ibid.2.

Matrimonio ceſſante, non erit locus vſucapioni pro dote. 21.1.10.

durante Matrimonio, ſi maritus eſt diues, vxor ab eo non vendicat. 356.2.4

Matrimonio diſſoluto, ſi mulier petat vt ſibi conſtituatur donatio, non eſſet audienda. 357.2.14

in Matrimonio liberorum contrahendo, & ſoluto reparando, conſenſus patris neceſſarius eſt 360.1.2

in Matrimonio citra voluntatem patris contracto dotis conſtitutio facta corruit. ibid.2

in Matrimonio contrahendo diſſoluendoque libertas non impedienda. 362.1.1

& cur. ibid.2

pro Matrimonio contrahendo non poteſt promitti pœna, etiam ipſis ſponſalibus. 363.1.4

irrita hæc pœna. ibid.5,6

in Matrimonio filiæ patre orbata, matris & coniunctorum conſenſus requiritur, ſi mater non adſit, curator cum propinquis, & iudex in euentum, maritum puellæ aſſignat. 365.1.1

ex Matrimonio reprobato licèt ita contrahentes non conſequantur lucra nuptialia, vel aliquid ex donatione, excuſantur tamen ſi ſint minores beneficio ætatis. 374.2.9

Matrimonio ſoluto dos debet ſolui mulieri, vel eius æſtimatio, ſi ſit æſtimata. 416.2.3

Matrimonio diſſoluto præſcriptio ſtatim incipit currere contra mulierem, ex quo deſinit impedita agere, nec ſibi negatur potentia agendi, & recuperandi res dotales. 431.2.14

Matrimonio contracto per dotem, & arrhas, onus debita ſoluendi mariti incumbit, & dos integra vxori reſtituenda eſt. 487.1.4

eo per chartam medietatis contracto quocunque modo, ex illis bonis communibus pro rata exoluenda ſunt. ibid.5

Matrimonia libera nulli pœnali ſtipulationi ſubiici, & pœnalem ſtipulationem in matrimoniis nullius eſſe momenti. 345.2.4

Matrimonia à filiisfam. contracta, valida. 358.2.2

patribus diſſentientibus, de honeſtate iudex adeundus eſt, qui eos cogere poterit. ibid.3

Matrimonia inter pares ſubſiſtunt ceſſantibus inſtrumentis dotalibus. 367.1.5

in Matrimoniis contrahendis requirere conſilium patris, conſanguineorum, vel amicorum, non eſt matrimonio contrarium, immò eius naturæ conſentaneum. 360.2.2

Vide Nuptiæ.

M E.

Medium *probari, probatis extremis.* 291.2.6

Melioramenta, *niſi aliud ſit conuentum, emphyteuta alienare nequit ſine conſenſu domini.* 341.2.1

poſt denunciationem factam domino poſt elapſum ſpatium duorum menſium licitè alienat. ibidem 2.

Melioramenta ſunt bona propria illius, qui ea fecit ibid.2.6

Melioramenta ſi quæ ſunt facta in re alienata, obiici poſſunt minori illam cum fructibus recuperare volenti. 605.2.7

Melioramentorum canon ſi non fuit ſolutus, oblatus, & depoſitus, nulla habenda eſt ratio, licet ab emphyteuta prætendatur. 339.1.2

Melioramentorum denunciatione legitimè facta, & ſpatio duorum menſium elapſo, nouum emphyteutam, & melioramentorum emptorem dominus admittet, & ſoluta parte emptionis quinquageſima pro laudemio ſuſcriptionis eundem recipiet. 341.2.3.

Mentem *pro verbis attendere decet.* 350.1.3

Mente captus, & furioſus vtplurimum à pari procedunt. 369.2.4

differunt autem, vt ibid.5

Mercari *non licet cum hoſtibus* Imperij. 304.2.1.3

Mercatores *qui.* ibid.1,5

Mercatores non poſſunt eſſe nobiles ibid 2.2

intellige, vt 305.1.3

amplea

Digitized by Google

amplia non ſolùm in expreſſa, verùm & in tacita negociatione. ibid.4
intellige, vt ibid.5.6.7
Mercatoribus noſtris non licere aurum transferre pro mancipiis, aut quibuſcumque ſpeciebus comparandis ad nationes barbaras. 304.2.4
MERCATVS. 295.2
Mercatus ſi ſemper factus fuerit in vna platea, an potuerit mutari in aliam. 296.2.9
de iuſta Mercede *famulorum aliorúmque, remiſſiuè.* 311.2.2
Meretricibus *an detur actio ſui quæſtus cauſa.* 25.2.6
Merces *prohibita, & aliqua alia non prohibita ſi portentur extra territorium, omnes confiſcata remanent.* 164.1.12
intellige, vt ibid.13

M I

Miles *ſolemnibus ſtipendiis honeſtè ſolutus, ſi inſtrumenta ſuper huiuſmodi re facta amiſerit, veteranorum priuilegium vſurpare poteſt.* 79.2.6
Miles non præſumitur expendiſſe pecuniam mutuatam in alias vſus, quam militia. 111.2.12
Miles partem rei ſua alienata, non ſocij vendicare poteſt. 266.1.2
Miles debet ſolùm ſe militia tradere. 334.1.7
Miles per reſcriptum non licet à venditione legitime perfecta altera parte inuita recedere. 224.1.1,2
Milites licèt non incidant in commiſſum, tenentur tamen ſoluere vectigalia non indicata. 298.2.1,2
Milites rerum alienarum conductores, ſeu procuratores, aut fideiuſſores, vel mandatores conductorum fieri prohibentur. 333.2.1,2
intellige de militibus qui ſunt in actuali militia. ibidem 3
Milites poſſunt conducere domum ad habitandum neceſſariam, & ſtabulum ad equos nutriendos, & conſeruandos. ibid.4
Milites noſtri temporis ſtipendiati, actúque militantes gaudent immunitatibus antiquis militibus Romanis conceſſis, cùm in eorum locum ſucceſſerint. 334.1.6
Milites mercaturam exercere nequeunt. 334.1.9
Milites à Republ aluntur. ibid.10
Milites puniuntur leuiùs. 335.2.24
Milites res alienas non conducunt licitè. 336.1.1,2
Milites caligati ad protectoris vſque perſonam matrimonia licitè contrahunt cum ingenuis mulieribus. 365.2.1
Milites caligati, de vilioribus & obſcurioribus. 365.2.2
de Militibus, eorúmque priuilegiis, totáque militari materia, remiſſiuè. 334.1.5
Militare *officium ad hoc prodeſt vt mulieres de miſeria proſtitutionis conquerentes exhibeantur.* 283.1.2
Militia *an ſit dignitas, remiſſiuè.* 306.1.2
Militiâ perfunctus, perdito probationis inſtrumento ad teſtium allegationem & probationem ſe conferre poteſt. 79.2.1,2
Miniſtro *non quæritur dominium, licèt numerauerit pretium.* 255.1.1
Minor *iuramento ſimpliciter promittens non venire contra contractum, & venditionem à ſe geſtam ſeruare; ſi læſum vltra dimidiam fuiſſe reperiatur, non obſtante iuramento ex beneficio huius l. venditionem, ſeu contractum impugnare & reſciſſionem petere poterit.* 210.1.131
Minor pars data filio, quam nequit excedere, relicta ſecundo viro, eſt computanda perſæpe non ſolùm quæ filius habuit in teſtamento parentum, ſed etiam quæ ab ipſo ſuperſtite habuit. 398.1.10
Minor 25. annis non vocatur ad tutelam, vel curam. 514.1.1.2
Minor doloſè acceptans tutelam tenetur vt maior. ibid.2.5.
datus tutor, erit tutor, factus maior. ibid.7
durante minori ætate dati tutoris, erit locus datiuo. ibid.8
Minor 25. annis non poteſt eſſe tutor, nec curator alterius minoris antequam 25. annum ætatis ſua impleat. ibid.10
ſi eſſet tutor, non obligarentur bona illius pleniſſimo iure, in quo præſumitur mero quidem iure obligari, non tamen iure pleniſſimo. ibid.11
Minor ſi ad tutelam diſpenſaretur, eius bona teneventur tacita hypotheca. ibid.2.13
Minor non habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio, ideo ei debet dari curator generalis, vel ad litem. 524.1.1.2
Minor 25. annorum quas cauſas poſſet pertractare in iudicio abſque alicuius curatoris auctoritate. ibidem 7
Minor dicitur læſus ſi rem maiorum ſuorum vendat, ad quam probabilem habet affectionem. 540.1.12
Minor ſi petit curatorem ſpecialiter ad certam litem, vel cauſam iam motam, debèt dari à iudice, coram quo illa lis, vel cauſa vertitur. 544.1.4
habet locum in curatore ad vnam litem. ibid.5
extenditur ad quæcumque iudicem, ſiue delegatum, ſiue ordinarium. ibid.2.6
quamuis perſona non ſit illi iudici ſubdita. ibidem 7
Minor ſi ſimpliciter & generaliter petit curatorem ad lites, vel cauſas mouendas, debet dari à iudice loci, in quo habet domicilium ratione originis, vel habitationis. 335.2.3
ſi petat curatorem ſpecialiter ad certam litem, vel cauſam iam motam, debet dari à iudice, coram quo vertitur illa lis, vel cauſa. ibid.4
Minor licèt conſequi poſſet, vel conſequutus fuerit damnum ſibi illatum à tutore, eo à paterna hereditate abſtinente, non propterea poteſt ipſe à creditoribus hæreditariis conueniri. 564.2.1,2
Minor, ſeu Eccleſia ſi velit approbare contractum à ſe ſine ſolemnitate factum, aduerſarius poteſt ſtare alienationi, & pretium venditionis ſoluere. 565.1.2
Minor non poteſt remittere pacto condemnationem ſequutam iuramento in litem præſtito. 570.1.1
ſi per pactum fuerit remiſſum id, quod propter iuramentum in litem fuit iudicatum, pactum non valebit, & minor ideo pacto de non petendo non obſtante, iudicatum nihilominus conſequetur. ibi 1.2
Minor non poteſt eſſe in iudicio criminali, nec in eo confeſſionem facere, ſine tutoris, vel curatoris auctoritate. 679.1.1.2,3,4
Amplia.
I. procedere non ſolùm in confeſſione pupilli minoris, ſcil. 14. annorum, ſed etiam in confeſſione adulti, & minoris 14 annorum. 379.2.5
II. In confeſſione minoris geminata, & repetita. ib.6
III. Vt confeſſio minoris ſine curatore, &c. non valeat etiam iurata. ibid.7
limita concluſionem, quæ ſuprà, non procedere in iis quæ fiunt ad inquirendam veritatem, prout eſt tortura. ibid.8

nec in examine, & interrogatoriis minori faciendis, & ſic in ipſa confeſſione, ſed ſufficit quòd interueniat in iuramento. ibid. 9
& poſſe minorem tanquam confeſſum condemnari vigore ſtatuti volentis contumacem haberi pro confeſſo, etiam non dato ei curatore. ibid. 10
ſufficere minori per iudicem dari legitimum procuratorem loco curatoris. ibid. 11
minoris confeſſionem ſine curatoris auctoritate non valere quando is confitetur contra ſe, ſecus ſi contra alium vt teſtis. ibid. 12
Minor falſis allegationibus circumuentus, falſitate detecta ſententiam ipſo iure nullam dicit. 587. 1.3
intellige, vt ibid. 4
Minor & prodigus exæquati. 592. 2.8
Minor rem alienatam vendicans, pretium a ſe receptum reſtituere debet. 598. 2. 20
Minor & eius tutor non poteſt immobilia hypothecare. 599. 1. 5
procedit, non ſolùm quando hypothecaret rem ſimpliciter ſuam, ſed etiam eam, quam emit, ſi pretium non ſoluit, pro eius ſolutione. ibid. 6
Minor aſſerens iudicem fuiſſe falſis allegationibus circumuentum, id probare debet. ibid. 7
Minor ſicut non poteſt alienare immobilia ſine decreto, ita nec ad alienandum ſe obligare. 600. 2. 1
non poteſt ſe obligare ad reſoluendam donationem ſibi factam. ibid. 2
vel rem immobilem alteri dare, vel tradere. ibidem 3
nec actionem competentem remittere. ibid. 4
non pactum facere de retrouendendo rem immobilem ab illo emptam ex interuallo ibid. 5
intellige, vt ibid. 6
non cedere, vel remittere actionem perſonalem, quam habet ad rem immobilem conſequendam. ibid. 6
Minor vendicans eius prædia non iure alienata, tenetur reſtituere pretium quatenus probetur in eius vtilitatem verſum. 602. 1. 1, 2
implorans beneficium reſtitutionis in integrum debet reſtituere quod ex illo contractu accepit. ibid. 3
minorem teneri reſtituere pretium, & emptorem rem cum fructibus. ibid. 4
Minor qui agit, & ſe læſum dicit, an teneatur probare pretium perdidiſſe, vel emptor, à quo res petita, verſum fuiſſe in minoris vtilitatem. ibid. 5
diſtinguitur ibid. 6
reſoluitur veriſimilius. 602. 2. 7
Minor ſi ære alieno ſit grauatus, tunc pro eius ſolutione ſolemnitatibus interuenientibus immobilium bonorum ſuorum permittitur alienatio. 603. 1 1, 2
Minor non poteſt vendere ſuam emphyteuſim ſine decreto. 604. 2. 1, 2
Minor à vindicando alienata repellitur ſi pretium ſuum debitum verſum non reſtituat cum vſuris. 604. 2. 1
Minor rem minus legitimè alienatam recuperat cum fructibus. 605. 1. 4
Minor ſi cum minore habeat rem communem, ſine decreto alienare non poteſt, ſed nec ad communi diuidendo iudicium prouocare. ibid. 2. 1, 2
Minor tenetur reuendere ex pacto reuendendi à ſuo prædeceſſore facto. 606. 1. 3
Minor ſine decreto vendit quod teſtator vendi iuſſit. ibid. 4
Minor rem alienatam ſine decreto cum fructibus vendicat, niſi emptor fuerit bonæ fidei. 607. 2. 1, 2, 3
Minor factus licèt ratam habeat alienationem prædij intra dimidiam iuſti pretij venditi, poteſt nihilominus ipſam vendicare, niſi ſibi iuſtum pretium ſuppleatur, vel in debito compenſetur. 609. 1. 1, 2
Minoris bona non veniunt in tacita legali obligatione, etiamſi minori aliqua ex cauſa permitteretur tutelam aſſumere. 514. 2. 12
Minoris bona non ſunt tacitè obligata pro expenſis, & adminiſtratis per tutores. ibid. 14
Minoris bona mobilia, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt ſine ſolemnitatibus à iure requiſitis, & decreto iudicis interueniente alienari poſſunt. 540. 2. 16
ſi ſeruando ſeruari poſſunt, non ita. ibid. 17
Minoris eſt electio vtrùm petat rem emptam ex pecunia ſua, licèt non nomine ſuo, an pecuniam ipſam cum vſuris centeſimis. 563. 2. 1
in electione Minoris eſt ratificare venditionem à tutore factam, & pretium iuſtum (licèt vilioris ſit venditum) iure communi petere ab ipſo vendente, & poſtea peruenire ad alios; & ſi omnes tutores pariter vendiderint, vnus in ſolidum conueniri poteſt, ſed eo conuento ſunt contra alios cedendæ actiones. 564. 2. 1
Minori non facienda denunciatio. 234. 15
Minores quando ex facto tutoris, vel curatoris agere, vel conueniri poſſunt. 547. 1.
Minores 25. annorum, maiores tamen 14. ſine curatoris, ſeu patris conſenſu legitimam perſonam habere in iudicio criminali. 580. 1. 13
Minoribus caſu fortuito læſis, non conceditur reſtitutio in integrum, ſecus ſi culpa tutoris caſus ipſe fortuitus præceſſerit. 546. 1. 3
in gerendis à Minoribus, vnius tutoris, vel curatoris auctoritas ſufficit, interpoſita ſuper iis, quæ ſpectant ad eius adminiſtrationem, niſi ſit actus, per quem tutela finiatur. 580. 1. 1. 2, 4. 7
niſi tutela in multos tutores diuiſa ſit per prouincias. ibid. 5
Minoribus quæ competunt beneficia, extendenda ſunt ad furioſum. 591. 2. 5
& ad prodigum. ibid. 6. 7

MO

Modus impoſſibilis adeò reddit cauſam irritam, vt pecunia data ob id repeti poſſit. 23. 1. 4
Moleſtari & vexari etiam illum, cui iudicialiter infertur moleſtia. 96. 1. 10
Monachi an poſſint eſſe teſtes. 72. 1. 10
Monitio iudicis vim habet neceſſitatis. 76. 1. 10
Monopolium qui committant. 294. 2. 5, 9, 10
& quando committatur. ibid. 6. 7
Monopolij crimen vti grauiſſimum, ac Reipubl. maximè pernicioſum, iure eſt prohibitum. ibidem 4
Monopolij conuentionem non validari iuramento 295. 1. 8
Monopolij pœna quæ. ibid. 13
MONOPOLIA. 294. 1
contra Monopolia exercentes vt procedatur. 295. 1. 14
in Montibus exiſtentibus, & locis remotioribus, remiſſæ ſunt aliquando iuris ſolemnitates. 15. 1. 2
Mora requiri & probari debet vt quis teneatur ad intereſſe. 151. 1. 3, 4, 5, 6
Mora huiuſmodi debet eſſe inexcuſabilis. ibid. 2. 7
Mora fauore libertatis quamprimum committitur. 186. 1. 1
Mora commiſſa in ſoluenda dote, quæ conſiſtebat in annuis ciuilibus, hoc eſt, redditibus qui percipiuntur ex publico, maritus poteſt vltra dotem

ciuilis

Digitized by Google

cimilis antione, quaſtum petere. 437.1,19

Morbus *quid, & in quo differat à vitio.* 291.2.10

Morbi non omnes, nec vitia omnia redhibitioni locum faciunt. ibid,11

Morbus, ſeu vitium pro quo conceditur redhibitio, qualis ſit. ibid.12 13

Morbum, vel vitium tempore venditionis eſſe probatur, ſi ante venditionem, & nunc eſſe probetur. ibid.5

probabitur ſi ſeruus, vel animal moriatur intra tridanm à die poſtquam periculum ad emptorem ſpectat, numerandum. ibid.7.8

Tè Mors, *verificatur etiam in morte violenta.* 350.2.4

Mortis naturalis nomine, qua donatio inter coniuges confirmatur, comprehenditur etiam mors accidentalis gladij. ibid.2

ſi donator mortem ſibi conſciverit ob ſceleris conſcientiam, vel etiam poſt mortem, memoria eius damnata ſit. ibid.3

M V

Mulier *non conuenitur ex contractu mariti, nec illius debito obligatur.* 34.2.4

niſi maritus & uxor ſimul contrahant ad ipſorum, vel ipſius mulieris vtilitatem. ibid.5

vel in bonis paraphernalibus, de quibus in caſu neceſſitatis uxor tenetur alere virum. 35.1.6

Mulier in cauſa primipili obligari poteſt ex dolo mariti. ibid.7

Mulier non iuuatur ex Velleiano quando incipit à ſolutione. 112.1.3

non iuuatur ſi animo decipiendi fideiubeat. ibidem 6

vel ſi decipiat creditorem veſtibus virilibus induta. ibid.7

Mulier non iuuatur Velleiano, quando rem ſuam in ſolutum pro marito debitore dat creditori mariti. ibid.2.1

Mulier non iuuatur Velleiano ſi viro alienante bona, in quibus habebat hypothecam, tacuerit animo decipiendi eum, à quo maritus accipiebat nummum. 113.1.6

Mulier conſentiens fundum ſuum pro alio obligari, inutiliter conſentit. ibid.2.1

Mulier dicitur eſſe in dolo ſi dum erat præſens paſſa fuit maritum obligare rem ſuam tanquam propriam. ibid.4

Mulier in alienatione rei dotalis eam rem non dotalem aſſerens, non auditur huiuſmodi alienationem impugnatura. ibid.12

Mulier per errorem ſoluens, Velleiani beneficio ſolutum condicit. 114.1.1

Mulier quatenus iuuatur per Velleianum, catenus aduerſus priſtinum debitorem reſtituitur actio. ibidem 2

Mulier licèt renunciare poſſit hypotheca generali, non poteſt tamen ſpeciali, quæ cenſetur. ibidem 2.6

Mulier obligatur ex mutuo, nec refert qualiter vtatur, ſed qualiter contrahat. 113.1.1,2

Mulier poteſt pecuniam mutuò recipere, & ſoluere pro alio, etiam quòd is, qui eam illi mutuat, ſciat velle mulierem pro alio ſoluere. ibid.3

Mulier ſi alienam obligationem animo nouandi in ſe tranſtulit, creditor per exceptionem Velleiani excluſo contra debitorem reſtituitur vtilis actio prima. ibid.2.1

Mulier ab initio debitricem ſe conſtituens, Velleiano gaudet. 116.1.1

Mulier iuri hypotheca, quam habet pro dote ſua in aliis rebus mariti, renunciare poteſt. 117.1.6

amplia vt ibid.7

ſiue hypotheca ſit generalis, ſiue ſpecialis. ibid.in 8,11

procedit in renunciatione tam expreſſa, quàm tacita. ibid.2.9

ſecus ſi tempore, quo fit hæc renunciatio hypothecæ, non ſuperſunt marito bona ſufficientia ad dotis ſolutionem. ibid.12

Mulier renunciare poteſt hypotheca conuentionali, non verò tacita. 118.1 13

diſplicet D.Barboſa. ibid.14

nocere hanc renunciationem mulieri tantùm in ea cauſa, in qua facta reperitur, & tantùm quo ad eam perſonam, cuius contemplatione facta fuit. ibid.15

Mulier an poſſit renunciare priuilegio Velleiani, ita vt ſi cum illius priuilegij renunciatione fideiuſſor alicuius exiſtat, omnino obligetur, ac ſi mulier non eſſet, neque tunc illi proſit exceptio Velleiani, remiſſiuè. ibid.16

Mulier gaudet priuilegio Velleiani, etiamſi ei renunciet in iudicio. ibid.17

modò ſciens ſe in euentu gaudere Velleiano, illi poſt eam ſcientiam renunciet. ibid.18

Mulier cum iuramento fideiubens pro aliquo non potitur Velleiano. ibid.1.21

Mulier non renunciat donationi propter nuptias, & iuri hypothecæ, niſi primam renunciationem elapſo biennio iterum renunciet. procedit hæc renunciatio quò ad ius hypothecæ, quando vir habet alia bona, de quibus poſſit conſuli uxori pro dote ſua. 119.1.1,2

Mulier non poteſt venire contra iuramentum. ibidem 6

poteſt Mulier cum iuramento fideiubere pro marito, ſéque obligare cum eo, niſi ageretur de magno præiudicio mulieris. 120.2.5

Mulier in eodem inſtrumento ſe obligans cum marito, non tenetur, niſi quatenus in eius vtilitatem verſum ſit. 121.1.7

Mulier ſi ſe obligauit pro marito vt illum liberet à carcere, quid. ibid.2.16

Mulier ſi obliget bona ſua pro marito, & iuret non contrauenire, tenebitur obſeruare iuramentum. 122.1.27

Limita, vt ibid.28

ſublimita, vt ibid.29

Mulier pecunia acceptâ intercedens, conuicta legitimis probationibus quòd pecuniam acceperit, Velleiano non gaudet, 122.2.1,2

non gaudet Velleiano ſi certum pretium recipiat pro fideiuſſione præſtanda alteri. ibid.3

& talis receptio per teſtes probanda eſt, vel per confeſſionem factam in inſtrumento. ibid.4

Mulier ſi intercedendo pro altero rem aliquam accepit, non iuuatur Velleiano. ibid.5

ſumma quanta eſſe debeat, qua accepta mulier ex ſua interceſſione obligata, iudicis arbitrio relinquitur. ibid.6

Mulier quando pretium, aut rem æſtimabilem accepit, vt obligationem alterius in ſe ſuſciperet, vel fideiuſſor pro illo exiſteret, non gaudet priuilegio. ibid.

Mulier pretium accipiens pro fideiuſſione, amiſſa Velleiani exceptione conuenitur, & creditor facta excuſſione priſtinum debitorem vicißim conuenit. 123.1.9

Mulier intercedens pro alio non gaudet Velleiano,

quando animo nouandi ſe obligauit. ibid.10

Mulier ætate maior intercedens pro dote, etiam nudo pacto efficaciter obligatur, & Velleiano non gaudet. 123.1.1,2

non ſolum quando promiſit principaliter, ſed etiam quando acceſſoriè ad aliam obligationem. ibidem 3

etiam ſi interceſſerit pro perſona extranea ad dotis reſtitutionem ibid.4

& in obligatione ex cauſa antefati. ibid 5

Mulier promittendo non obligatur efficaciter ſi minor ſit 25.annis. 124.1.6

Mulier non gaudet Velleiano cum pro aliquo fideiuſſor extitit, cuius poſtea hæres facta: vel, cum hæreditatem alicuius emiſſet, fideiuſſor extitit pro defuncti debitu. ibid.10.

Mulier dotata dicitur ex dote promiſſa, ac ſi tradita fuiſſet. 345.1.3

Mulier per ſecundas nuptias dignitatem, primi mariti intuitu, impetratam amittit. 361.2.2

Mulier ſi ſtante ſtatuto non poteſt contrahere ſine conſenſu conſanguineorum, & conſanguinei nolint conſentire, iudex examinabit cauſam contradictionis, & ſi eſt iuſta, bene, ſin minus, iudex permittet contrahere mulieri. 364.2.5,7

Mulier humilis & abiecta viro patritio & nobili matrimonio iungi nequit. 380.1.10

Mulier quondam intra annum luctus nubens fiebat infamis, & puniebatur pœnis hac l expreſſis. 385.1.1,2

ſed hæ pœnæ hodie ſunt ſublatæ de iure Canonico. ibid.2,3

exceptis iis quæ reſpiciunt fauorem filiorum. ibidem 4.5

pœna mulieri ſecundo nubenti intra annum luctûs ſtatuta non afficiunt viduam intra annum ſecundam uxorem ducentem. ibid.6

Mulier contrahens ſecundas nuptias de conſenſu mariti prædefuncti, an excuſetur à pœna ſecundo nubentium. 386.2.6

Mulier tranſiens ad ſecundas nuptias de voluntate filiorum primi matrimonij, euitat pœnas ſecundarum nuptiarum. 390.1.7.

amplia, vt ibid.8

& reſolue, vt ibid.9

etiam tacitus conſenſus filij non conquerentis de ſecundis nuptiis ſufficit vt mater non priuetur. ibid.10

idem eſt in patre qui poſt exhæredationem factam de filio, dicitur remiſiſſe iniuriam, recipiendo illum in domum, ſimul habitando, & conuiuendo. ibid.11

amplia ad minorem, cui neque competeret reſtitutio in integrum, quæ non datur minori agenti ad executionem pœnæ. ibid.12

Mulier an contrahens ſecundas nuptias de conſenſu mariti prædefuncti, aut filiorum, excuſetur à pœna ſecundo nubentibus impoſita remiſſiuè. 386.1.15

Mulier infra annum luctûs nubens priuatur omnibus relictis à viro priori in ſuprema eius voluntate, ac priuatur non tantum quoad proprietatem, ſed etiam quoad vſumfructum. ibid.2.19.

Mulier pariens intra annum luctus ex alio quàm defuncto marito, in pœnas lege præcedente expreſſas incidit. 387.2.1

Mulier tranſiens ad ſecunda vota amittit omnia ea, quæ à viro accepit ex eius teſtamento, & aliàs. 388.2.5

infra annum luctus nubens largitatem ſponſalitiam perdit. ibid.6

Mulier tranſiens ad ſecunda vota, quicquid ex facultatibus primi viri titulo lucroſo tam per ſponſalia, quam nuptias eſt conſequuta, tenetur moriens reſeruare liberis communibus. 389.1.1

non ſeruari de conſuetudine Regni Portugaliæ. ibid.2.4.

Mulier binuba ſi affecta bona alienauit contra legum prohibitionem, tenetur ad eiuſmodi reſtitutionem. ibid.3

Mulier tranſiens ad vota ſecunda, an amittat lucrum à lege, ſiu conſuetudine delatum coniugi, & an illud reſeruari debeat filiis prioris matrimonij. 390.2.17

in bonis communicatis inter virum & vxorem, quid. ibid.18

Mulier tranſiens ad ſecundas nuptias an teneatur reſeruare arrhas filiis prioris matrimonij, àquo proceſſerunt, & in illis, vel in bonis, quæ reſeruari debent prædictis filiis prioris matrimonij, an ipſa, vel maritus ſuperſtes poſſit aliquem ex illis meliorare, vel abſque Regia facultate maioratum inſtituere. ibid.20

Mulier tranſiens ad ſecundas nuptias, an poſſit relinquere plus filiis ſecundi matrimonij, quam primi. 391.1.24

Mulier ad ſecundas tranſiens nuptias tenetur reſeruare etiam illud, quòd habuit à marito cauſâ nuptiarum. ibid.2.26

Mulier alienare lucrum prohibita, quòd ex matrimonio percepit, id poteſt aſſignare vni ex liberis. ibidem 30

Mulier ſecundo nubens proprietatem donationis propter nuptias ab extraneo etiam conſtitutæ amittit. 391.2.1.2

Mulier ad ſecundas nuptias tranſiens ſtatim amittit dominium prædictorum bonorum, transferturque in filios, retento ſibi ſolo vſufructu. ibidem.1 32

Mulier ſecundo nubens marito plus tribuere nequit, quàm vni ex liberis & loco legitima, horum parentibus relinquere licet, ac plura relicta corruunt. 397.1.1,2,3

Mulier tranſiens ad ſecunda vota non poteſt ſecundo viro relinquere plus quam vni ex nepotibus ex filio. 398 1.9

Mulier tranſiens ad ſecunda vota, ſi plus relinquat viro, quàm vni ex filiis, cui minus reliquit, illud ſolum vlterius erit irritum. ibid.21

Mulier, vel maritus, tranſiens ad ſecunda vota non poteſt aliquo modo alienare bona immobilia, quæ habuit a primo marito, ſi verò ſint modica, debet fieri eorum æſtimatio per arbitros electos à partibus, & præſtari ſatiſdatio de reſtituendo. ibidem 2.12

Mulier ſecundo nubens, & dotem à filiis primi matrimonij repetens, an teneatur ipſis filijs cauere de dote, aut ſaltem maritus ſecundus. 399.1.24

Mulier ſecundò nubens vſumfructum à marito ſibi teſtamento relictum amittit, eo ad liberos prioris matrimonij tranſlato, cum fructibus donatum ante nuptias fructum retinet. 402.1.6

quibus priuatur, & quæ amittat conuolans ad ſecundas nuptias. ibid.2

an ipſo iure, remiſſiuè. ibid.3

Mulier debet compellere maritum ad æſtimationem ſoluendam per actionem ex empto. 426.2.4

Mulier minor 25. annis ſi dedit pecuniam in dotem, & maritus ex ea pecunia fundum emit nomine

Digitized by Google

miae proprie, tunc iſte fundus acquiritur vxori, etiam ſi contractus ſit celebratus nomine mariti. 418.1.5

Mulier ſi conſenteret alienationi rei ſuæ dotis, & cum iuramento confirmaris, non poterit ei tunc contrauenire. 424.2.8

amplia, vt ibid.9

& limita, vt ibid.10

Mulier minor 25. annis poteſt per ſe dotem dare de bonis mobilibus auctoritate curatoris; de immobilibus verò non poteſt ſine iudicis auctoritate. 425.2.2

Mulier licèt tacita hypotheca priuilegio gaudeat in donationibus ante, vel propter nuptias, non vtique habebit priuilegium prælationis, quod ſoli doti conceditur. 427.1.8

intellige, vt ibid.9

Mulier vt admittatur ad dotis reſtitutionem, non requiritur maritum eſſe inopem, ſed ſatis eſt quod incipiat vti male ſubſtantia ſua. ibid.10

Mulier ſoluto matrimonio pro rebus dotalibus in æſtimatis alienatis per virum conſtante matrimonio habet rei vendicationem directam; pro illis verò quæ fuerunt æſtimata, habet vtilem, ſcil. tunc enim vir alias non eſt ſoluendo, aliter ſecus. 430.1.8

ſi poſt ſolutum matrimonium non remaneat bona mariti ſufficientia ad ſoluendam dotem vxori, quamuiſcunque dominium rerum æſtimatarum æſtimatione venditionem faciente in virum tranſierit, nihilominus reuertitur ad vxorem. ibidem 9

Mulier ſi conſentit vt res mariti ſibi hypothecata alienentur, & ſic liberentur ab eius hypotheca, huiuſmodi conſenſus, ſiue tacita renunciatio hypothecæ tam tacita, quàm expreſſa valebit. 447.2.14.

intellige, vt ibid.15

Mulier ſi viro rerum ſuarum adminiſtrationem non prohibeat, poteſt ipſe eas liberè adminiſtrare. 449.2.3

Mulier expreſſam hypothecam recipiens non videtur tacitæ renunciare legali. 454.1.11

Mulier ſuſpecta de adulterio, vel de morte viri ſui, non poteſt ob id priuari dote de facto, nec per vim, ſed requiritur cauſæ cognitio, & ſi ſpoliaretur, ante omnia reſtitui deberet. 462.2.4

Mulier quæ mutuò accipiens pecuniam pro viro animo donandi ſoluit, eam repetere non poteſt, niſi ex illa factus fuerit vir locupletior, vel dignitas inde empta marito fuerit. 467.1.1

Mulier non tenetur ſponſum expectare vltra triennium, ideoque poſtea ſine pœna nubere poterit. 475.1.1,2

Mulier diuertens ſine cauſa amittit dotem, & illam marito acquirit. 476.1.3

Mulier quæ de marito per quadriennium noua non habuit, palàm nubens, adulterij, & cæteras pœnas euitat. ibid.2.1

Mulier iure Neapol. habens virum in expeditione militia, non poteſt licitè nubere, etiamſi diu eum expectauerit, niſi formam huius l. ſeruauerit. 477.2.1

audiens virũ in prælio obiiſſe, non prius alij nubat, quàm per ſe, vel per alium adeat belli ducem, iſque iuret obiiſſe, aliorúmque teſtimonia recipiat, & poſtea expectet per annum, aliàs puniri poſſit de adulterio. ibid.2

Mulier illegitima & ſpuria ſi nubat marito legitimo, quo ad omnia legitima cenſetur. 501.1.6

Mulier tutelæ officio fungi nequit. 525.1.1,2

& cur. ibid.3

fungitur ex beneficio Principis. ibid.4

Mulier ſi conuolet ad ſecundas nuptias, expellitur à tutela filiorum. 528.1.1.2

quid ſi ſola ſponſalia ſint de futuro. ibid.2.6

matrimonium ſi nondum ſit conſummatum, an perdatur tutela. ibid.7

an amittatur per matrimonium irritum. ibid.8

in tutela teſtamentaria quid. ibid.9

Mulier quæ tutrix, eſſe nequit, ſi ſe gerat vt tutrix, actione protutela tenetur. 556.2.1

ſi res pupillares adminiſtrauerit pro tutore, tenetur reddere rationem. ibid.2

ſecunda Mulieris interceſſio iterata elapſo poſt primam biennio mulierò beneficium tollit Velleiani. 120.1.1,2

ſecus ſi intra biennium pignus dedit, aut obligationem innouauit. ibid.3

interceſſio & obligatio Mulieris pro marito eſt annullanda, niſi obligatio fiat ob mutuatum pretium in rem ſuam conuerſum. ibid.2.1,2

niſi maritus & vxor tanquam dum rei debendi ſimul ſint conſtituti. ibid.3,4

Mulieris ſecundò nubentis bona ſunt tacitè obligata pignori pro reſtituendis filiis prioris mariti arrhis, & donationibus, quas ei prior maritus dedit. 399.1.4

in obligatione tacita veniant bona futura. ibid.5

Mulieris conſilium fragile atque mutabile. 511.2.3

Mulieri intercedenti, aut fideiubenti ſuccurritur, pro alio autem non obligato, repetitio non datur. 112.1.1,2

Mulieri ſuccurrit Velleianum, ſi præcedente obligatione tertij pretium ſoluit, non autem vbi nulla præceſſit obligatio. ibid.2.1

Mulieri conuentæ ex debito proprio ceſſante interceſſione, vel fideiuſſione, Velleiani exceptio allegatio parum prodeſt. ibid.1,2

Mulieri dolosè tacenti, & ad decipiendum promptæ, Velleiano non ſuccurritur. 113.1,2

Mulieri non ſuccurrat Velleiani exceptio decipienti creditorem. 116.1.1,2

Mulieri pinguius remedium competere pro marito intercedenti, quàm pro extraneo. 121.1.14.

Mulieri naturale eſt tacere, propter verecundiam. 365.1.3

Mulieri etiam ſoluto matrimonio pro rebus dotalibus, etiam æſtimatis, competit rei vendicatio, & hypothecaria, in quibus præfertur creditoribus ex tempore anterioribus; nec ei vlla currit præſcriptio antequam agere poſſit ſoluto, vel conſtante matrimonio. 429.2.1,1,3

Mulieri luxurioſè viuenti interdicitur adminiſtratio & datur curator. 592.1.5

ſecus in muliere nupta. ibid.6

Mulierem non conueniri ex contractu mariti citra interceſſionem. 34.2.1,1

Mulierem nuptam publicè mercantem obligare maritum pro mercantia in qua negotiatur publicè. 99.1.2

Mulierem ex propria prædiorum conductione, non per maritum facta, obligari 114.1.1

Mulierem vxoratam validè ſolam contrahere, viſum. ibid.3

Mulierem iuri hypothecarum renuntiare poſſe. ibid.2 1,2

Mulierem non iuuari Velleiano in dote promiſſa. ibidem.

procedit non ſolùm in ſola muliere dotante, ſed etiam inſimul cum marito. 115.1.5

Mulierem, ſiue ſoluta, ſiue coniugata fideiubeat, Velleiano potiri, etiam in foro conſcientiæ. 116.1.4.5.
Mulierem iuuari Velleiano aduerſus tacitam hypothecæ renunciationem. 117.2.10
Mulierem in foro exteriori non præſumi ſciuiſſe priuilegium, aut de ipſo fuiſſe certioratam ante renunciationem, niſi probetur. 118. 2.19
non ſufficere renunciationem in genere priuilegiorum, vt cenſeatur etiam renunciatum Velleiano, ſed neceſſariam eſſe renunciationem illius, etiam in particulari. ibid. 20
contra mulierem conſtante matrimonio nulla currit præſcriptio in dote, ſeu in rebus dotalibus, ſi maritus ipſe, vel alius tertius conſtante matrimonio aliquid ex bonis ipſis dotalibus alienauerit, vel alio quouis modo ad aliquem tertium deuenerit. 432.2.11.
ſi tamen eſſet inchoata præſcriptio ante contractum matrimonium, non interrumperetur per ſuperuenientiam matrimonij, & dotis conſtituta. ibidem 13
habens Mulierem, quæ poteſt eſſe vxor, ſi dicat in inſtrumento publico, vel priuato, cum ſubſcriptione trium teſtium fide dignorum, quòd vult filios naturales ſuos eſſe legitimos, erunt ſucceſſores, quòd ſi de vno filiorum dixerit, ipſum ſuum eſſe, & legitimum, cæteri filij ex eadem muliere nati etiam erunt legitimi. 506.2.1.2
limita, vt ibid. 3
in Muliere fœneris præſumptio excluditur ob ſimplicitatem, & iuris ignorantiam. 152.1.14
Muliere mortua in matrimonio, actio ex ſtipulatu ſui naturâ tranſit ad heredes. 441.1.29
Mulieres iuribus ſuis, in primis iuri hypothecarum, renunciare poſſunt. 117.1.1
Mulieres fideiubentes hodie indemnes ſeruari, niſi ſuper intereeſſione factum ſit inſtrumentum publicum, teſtibus tribus præſentibus ſubſcriptum. 123.1.11,12
hodie ſatis eſt ſi Tabellio in eo inſtrumento fidem faciat eos eſſe adhibites. ibid. 13
Mulieres auariſſimæ. 353.2.14
Mulieres fragiles. 356.1.8
Mulieres ſcenicæ in reſtitutione natalium dum ad meliorem conditionem migrare nituntur, clementia & fauore digna ſunt. 366.1.3
Mulieres à ludis publicis arcendæ, remiſſiuè. 481.1.4
Mulieres præſumuntur luxurioſæ. 483.2.5
Mulierum genus auariſſimum. 112.2.8
Mulieribus non minus ſubueniri Velleiano, ſi à principio alienum debitum in ſe ſuſcipiant, quàm ſi fideiuſſores exiſtant. 116.1.2
ſecus ſi non ſuſcipiendo in ſe debitum alienum, illud quaſi donando loco alterius ſoluant. ibid. 3
Mundum in neutro genere, pro inſtrumento in quo contractus ex ſcheda redigitur. 83.2.29
Muneri alicui ſe ſponte volénſque addicens, non poterit ſe poſtea auctoritate propria eximere. 587.2.5
Mutuans vnde pecuniam habuerit non aptus eſt quærere, ſed tantùm an fuerit mutuata tanquam propria, id eſt, ſuo nomine. 11.2.5
Mutuans filiofamil. habenti Regia vectigalia, ſeu tributa conducta, iudicando eum eſſe patremfam. iuſtæ excuſationis cauſa iuuatur. 105.2.6
Mutuans ex mandato alterius obligat ſibi recipientem tanquam principalem ex eo contractu, & mandantem tanquam acceſſorium per actionem mandati. 174.1.1
Mutuans ſeruis ex mandato domini, habet illum obligatum actione mandati, pignoris ſimul perſecutionem non amittit. ibid.2.2
plures vbi ſimul Mutuant, cuilibet quæri actionem pro parte, niſi ſit conuentum quòd ſint plures rei credendi re, vel verbis in ſolidum. 12.1.1,2.
Mutuanti nomine domini, domino ratum non habente, mandati actio competit. 9.2.1,2
iudici pecuniam Mutuantem videri illum corrumpere; & propter honorem publicum conſequendum iudici mutuum dans meretur pœnam exilij. 14.1.6
Mutuatarius confeſſus ſe mutuum recepiſſe, ſi renuntiauit exceptioni non numeratæ pecuniæ, poteſt nihilominus excipere pecuniam non fuiſſe numeratam, vt reiiciat onus probandi in mutuantem, pecuniam fuiſſe numeratam. ibid.9
vel ſi probet numeratam non fuiſſe, vt liberetur à ſolutione. ibid. 10
Mutuatum à colono, non poteſt repeti à domino, etiamſi præſens fuerit. 32.2.1
Mutuatum filio emancipato pater reddere non tenetur, & totum indebitè pater repetit. 38.2.2
Mutuum non conſiſtere in pecunia aliena. 9.1.1,2
Mutuum obligat contrahentes, non dominos rerum, niſi eorum contemplatione facta ſit numeratio. 13.1.1
Mutuum per delegationem nouandi cauſa factam non ſublatum, debitorem eiuſdémque heredes ſoluere. 32.1.3
Mutuum accipientem obligari, non eum, ad quem pecunia peruenit ex obligatione. 33.1.1
Mutuum capiens in ſeruitute, liber factus non tenetur. 42.1.1.
Mutuum dupliciter conſideratur. 98.1.5
Mutuum ex cauſa legationis, & ſtudiorum ad licitum modum datum, patrem & filium obligat patris iuſſu datum, actio in patrem ſine acquiſitione de in rem verſo datur. 109.2.1,2
Mutuum filiofamil. datum reconciliatur per patris ratihabitionem. 111.1.1,4
de Mutui contractus natura eſt, vt reddatur alia res eiuſdem quantitatis, & qualitatis. 12.1.2
Mutuum dans libero homini alieno nomine mutuum accipienti, ſi non recepit accipientem, ſed mandantem, hunc conuenit. 102.1.5

N A

NATALES Conſtitutiones & leges de matrimonij quoad Natalium reſtitutionem, & circa nuptias coniugum qualitate diſparium referendæ ad coniugia tempore Imperij Honorij Theodoſij contracta. 368.2.2
Naturalis filius eius conſenſu à patre Curiæ Principis oblatus, fit legitimus ipſi offerenti, etiamſi legitimos & naturales filios ipſe pater habeat. 500.2.3
Naturalis per patrem Curiæ deputatus, ſi onus agnoſcit, hæreditatem patris non poteſt repudiare. 501.1.1
Naturalis filius natus ante matrimonium poteſt effici legitimus, ſi illud ſubſequatur poſtea. ibid.2
Naturalis filius etiam virili iure attento à patre alendus. 503.1.7
etiamſi pater in teſtamento prohibeat, & non impleuiſſet conditionem appoſitam à patre in ipſis alimentis. ibid.8
Naturalis ſuccedit patri ſecundùm eius voluntatem. 507.2.5.
NATVRALES liberi. 498.1

Naturales filij traditi curiæ propriæ ciuitatis, vel ei, qui ſit caput prouinciæ, quando ortum habet ex Regia vrbe, poſſunt in ſolidum hæredes inſtitui, nec poterunt illi conditionem curialem recuſare ſi reperiuntur paterna poſſidere. 500.2.1
idem ſi filia naturalis alicui Curiali tradita in matrimonium. ibid.2
Naturales filij non extantibus legitimis patri inteſtato ſuccedunt in duabus vnciis, ex quibus virilis portio matri eorum competit. 503.1.6
Naturales liberi primogeniti legitimantur per matrimonium, & ſuccedunt æqualiter cum liberis poſtea naſciturit. 505.1.1,2
ad ſucceſſionem feudi maioratus, & ad ſacros Ordines admittendi ſunt, necnon ad Epiſcopatus eligendi. ibid.4
Naturales vt cenſeantur, itaut per ſubſequens matrimonium legitimentur, ſufficit quod inter parentes tempore natiuitatis potuerit eſſe matrimonium, vel conceptionis tempore, prout tali filio fuerit expediensius. 506 1.4
Naturalibus, ſiue ſpuriis, ſi quid titulo donationis traditum à viris in dignitate poſitis, reuocari per deſcendentes legitimos; aut aſcendentes, patrem, vel matrem, aut collaterales proximos, fratrem, vel ſororem, quibus non extantibus, vel agere recuſantibus, applicari fiſco. 498.2.1
idem in quolibet alio patre aliquid donante filio ſpurio, & incapaci. ibid.3
Naturalibus, aut ſpurijs, qui patri ſunt inſucceſſibiles, relictum, non ad fiſcum, ſed ad venientes ab inteſtato pertinere debet. 499.1.6
deferri hæredi ſcripto, & deinde venientibus ab inteſtato, ordine ſucceſſiuo. ibid.7
Naturalibus, eorúmque matri non poteſt relinquere vltra vnciam qui habet matrem, vel filios legitimos: naturalibus non extantibus ſolum ſemiunciam poteſt relinquere concubinæ; vltrà relictum redit ad ſucceſſores. 500.1.1,2
Naturalibus liberis quolibet titulo dari, & relinqui, non exiſtente legitima ſobole. 501.2.1
Natus *ex ancilla, facta tamen ingenua, probare tenetur natum fuiſſe poſt ingenuitatem.* 61.1.5
Natus in domo, vicinis ſcientibus, habendus eſt pro filio legitimo. 361.1.1
Natus ex legitima alicuius vxore, cum qua maritus cohabitabat, mariti filius præſumitur. ibid.7
etiam ſtante mulieris confeſſione quòd filius ex adulterio conceperat. ibid.8
Nati ex concubina legitimantur per ſubſequens matrimonium, etiamſi ex eo matrimonio naſcatur poſtea, vel natus viuens non reperiatur tempore mortis patris, &c. ibid.1
Non legitimari filios per ſubſequentes matrimonium contractum in mortis articulo, vel à ſenibus, qui generandi ſpem non habent. ibid.2
contrarium verius. ibid.3
Nauicularij *à gabellarum ſolutionibus excuſati.* 300.1.3
Nauicularij qui, remiſſiuè. 586.2.3
Nauigationis *periculū in ſe ſuſcipiens, fortuna periculum, non culpa debitoris in ſe recepiſſe cenſetur,* 165.2.1
Nauigationis *periculum in ſe ſuſcipiens, tenetur de dolo, niſi alterius partis culpa contingat.* ibid.2
Nautam, *cauponem, ſtabularium teneri de leuiſſima quando aliquid recipiunt.* 166.1.24
NAVTICVM *fœnus.* 162.2

NE

Ne, pro non. 440.2.24
Neceſſarij, *de conſanguineis.* 516.1.3
Neceſſitas *propria quæ.* 313.2.16
Nefarij *& inceſtuoſi non merentur nomen naturalium, ſuntque indigni ſucceſſione; & alimentis.* 377.2.1,2
Negatiua *probatu difficilis.* 63.2.4
niſi loco & tempore eſſet coarctata. ibid.5
Negatiua probatu difficilis, & per rerum naturam improbabilis. 131.2.6
Negligentia *non adſcribitur ignoranti, nec periculo temporis ignoti.* 546.2.1
Negotiationes, *& commercia ſpecierum non ſint in manu vnius.* 294.2.1
à Negotiationibus abſtineant potentiores, & nobiliores. 304.2.1
Negotiator *ex propria pecunia ſibi quærere, & lucrari præſumitur.* 11.1.4
Negotiatores, ad tributa, ſeu vectigalia ſoluenda, benignè monendi. 304 1.1,2
Negotiatores & mercatores ſynonyma. ibid.3
Negotiatores qui. ibid.
NEGOTIVM *geſtum cum eo, qui in aliena poteſtate eſt.* 99.2
Neminem *præſumi vixiſſe de vento.* 562.2.10
Nepotes *nati ex filio inceſtuoſo non poſſunt ab auo inſtitui.* 376 1.8

N I.

Niſibis *vrbs.* 305.2.6

NO

Nobilis *ſi ad vſum ſui victus & domus, agros, aut fundos, quorum fructus ſunt ſibi neceſſarij, conduceret, non quæſtus, & negotiationis cauſa, non ob id ſuæ nobilitati præiudicat.* 259.2.11
Nobilis, qui per infamiam & vitæ turpitudinem nobilitatē amiſit, eandem non recuperat, niſi reſtituatur per Principem. 366.2.14
Nobilem, vel ignobilem non reddunt paupertas, ſed ſtatus conditio, & vilitas. 379.2.1
Nobiles & eorum vxores pretioſioribus veſtibus & ornamentis induendi, quam ignobiles. 200.2.2
Nobilitas *quid.* 305.1.9
Nobilitate quis priuatur per infamiam. 388.1.4
Nomen *debitoris vbi in dotem datur, vel ex cauſa venditionis, competere actiones vtiles.* 30.2.1,2
intellige, vt ibid.3
Nomen ſi venditum & pignoratum, tranſit actio perſonalis, & pignoratitia. 199.1.1
ex ſolo Nominis venditione vtiles actiones transferri in emptorem, 198.1.3
circa Nomen proprium diſputatio pertinacibus relinquenda. 50.1.21
emens Nomen non fit dominus rei debitæ. 199.1.1
Nomine vendito transfertur nedum vtilis perſonalis, ſed hypothecaria actio. ibid.2
in Nomine debitoris pignori dato tranſeunt actiones ſine ceſſione. ibid.
habens Nomina debitorum quatenus ſoluendo eſſe dicatur, remiſſiuè. ibid.6
Nomina debitorum quòd poſſint obligari, & veniant in generali obligatione bonorum, remiſſiuè. 44.1.4
& quando ad reales perſonaléſque actiones pertineant, remiſſiuè. ibid.5
in Nominibus debitorum res tradita cenſetur per ceſſionem. 44.1.7
Nominans *aliquem ad munera vt eum redimere faciat, criminaliter punitur; qui verò nominat vt lite fatigetur, ad expenſas ei reficiendas ciuiliter tenetur.* 584.2.1,2
Notarius *quando dixit in inſtrumento, Sempronius*

centum ducata in mei præſentia, & teſtium numerante Didaco, quæ pro accepto habuit, tunc probatur numeratio, & Didacus non auditur niſi in ſe onus probandi ſuſcipiat. 11.2.6
Notitiam præſumi eorum, quæ publicè facta, & notoria, vel de quibus in loco publica vox, & fama. 546 2.3
Notorium per teſtes legitimè examinatos inducitur & probatur. 65.1.11
Nouerca quòd concurrat cum filiis uſque ad ſupplementum legitimæ, procedit etiam quod filius ſupplementum non peteret. 397.2.4
& quod d ſ: rtur filius, & aufertur coniugi, confunditur cum legitima, quæ antea non erat per filios detrahenda. ibid. 5

N V

Nubere licèt Præſes non poſſit in ſua Prouincia durante adminiſtratione cum prouinciali muliere, poteſt tamen veterem ſponſam uxorem ducere. 360.1.4
Vide Nuptiæ.
τὸ Nullatenus nullitatē ipſo iure importat. 122.1.26
Numeratio non præſumitur niſi probetur per creditorem. 124.2 2
Nuncius, ſeu procurator contrahens vt miniſter, & domini ſolius contemplatione, finito officio non tenetur. 101.2.2
omnis Nuncius eſt procurator largè., ſed non conuertitur. 256.2.5
NVNDINÆ. 295.2
Nundinarum tempore elapſo ceſſare modum illum procedendi, & attendi ritum loci. 196.2.6
in Nundinis neminem conueniri niſi pro contractibus geſtis in nundinis ſi ibi habeat pergulam. ibid. 1.4
Nundinis durantibus neminem conueniri pro cauſis ciuilibus. ibid. 5
in Nundinis immunitas omnium vectigalium, & gabellarum conceditur. ibid. 7
Nundinas faciendi priuilegium decem annis amittitur. ibid. 11, 13
non amittit quando priuilegium in mera voluntate eſt poſitum. ibid. 12
nec amitti quoad contractus correſpectiuos, ſed ad ea tantùm priuilegia, quæ mera gratia ſunt conceſſa. ibid.
ad Nundinas venientes non areſto obſtringi, nec eorum bona in ſequeſtrum poſſe conici. ibid. 1.2
non poſſunt conueniri à facientibus eas in eorum territorio de permiſſu Principis, ſed bene ab aliis mercatoribus contrahentibus cum eis. ibid. 3
Nundinas faciendi licentia à ſolo Principe concedenda. ibid 8
NVPTIÆ. 358.1
Nuptiæ ſunt illicitæ inter aſcendentes, & deſcendentes, parentes & liberos, perſonáſque liberorum & parentum loco habitas; item inter quaſdam ex latere affinitatis intuitu coniunctas perſonas. 364.1.1
Nuptiæ legitimæ ſubſiſtunt, dotalibus inſtrumentis ceſſantibus, exceptis neceſſariis, & inceſtis nuptiis. 3-6.1.4
Nuptiæ contrahi poſſunt per nobiles & in dignitate conſtitutos, inſtrumentis dotalibus interuenientibus, cum concubinis & ſcortis. 368.2.3
NVPTIÆ inceſtæ, & inutiles. 271.1
pœna huius text. non habent locum quando Nuptiæ non ſunt propriè inceſtæ. ibid. 7
Nuptiæ ſubſiſtunt inter matrem pupilli, & curatorem pupilli, & vitricus poteſt eſſe priuigni tutor. 381. 1,2
ſi NVPTIÆ ex reſcripto petantur. 384.1
NVPTIÆ ſecundæ. ibid. 2
ſecundæ Nuptiæ dicuntur non ſolùm quæ ſecundæ, ſed etiam tertiæ, & vlteriores reſpectu præcedentium. 395.1.5. & 328.2.4
Vide Mulier.
Nuptiarum conditio per ipſum actum impletur, non per potentiam. 369.1.1
Nuptiarum vbi fit mentio, non ſufficit nubilis ætas, ſed matrimonij contractus perfectus requiritur. ibid. 2
Nuptiarum tempus intelligitur de die, quo nuptiæ celebrantur. ibid. 3
Nuptiarum feſtiuitas intelligitur quando matrimonium per verba de præſenti fuit contractum, & mulier ad viri domum traducta, etſi nondum viri cubiculum ingreſſa ſit. ibid. 5
iurata ſecundarum Nuptiarum renuntiatio ex Iuſtiniani clementia remiſſa matribus tutelas liberorum gerentibus. 387.2.3
in Nuptiis puellæ non requiritur auctoritas, & conſenſus de neceſſitate. 360.2.1
in Nuptiis contrahendis, amici ſunt conuocandi. 365. 2.3
in Nuptiis filij taciturnitas patris pro conſenſu habetur. 359.2.1
minimè contradicens, dum per contradictionem vetandi habet poteſtatem, æquiparatur conſentienti. ibid. 2
Nuptias cum liberta patronus adhibitis inſtrumentis dotalibus licitè contrahit. 363.2.1
Nuptias contrahunt, inter edentibus inſtrumentis dotalibus, dignitatibus maximè decorati, exceptis barbaris Rom. Imperio ſubiectis. 368.2.1
ad Nuptias liberorũ furioſi & dementis conuocari debent qui ex eo genere ſunt nobiliores. 370 1.10
dominus feudi nuptiis inceſtuoſis, & inutilibus indulgens, eáſque non puniens, feudi & mancipiorum ruſticorum patiatur confiſcationem 372.1.4
in ciuitate celans & permittens fieri inceſtas ac inutiles Nuptias pro bonorum dimidia confiſcationem patiatur. 373.1.5
Nuptias contrahentes contra præcepta legum, ſpe omni lucrorum nuptialium ſub titulo tam dotis, quàm propter nuptias donationis priuantur per fiſcum. ibid. 2.1
Nuptias prohibitas ſi quis contrahat errore acerrimo ductus, poteſt ſibi donatum retinere, ſecus ſi error non fuerit acerrimus, ſed ſupinus, & minus probabilis. 374.1.4
Nuptias contrahentes inceſtas filios non habens in poteſtate, proprias autem facultates retinent, & his ſuccedunt liberi, parentes, frater. 375.2.1
iis demum per teſtamenta quædam relinquunt, quibus leges non denegant ſucceſſionem. ibid. 2
conſilia dantes ad inceſtas Nuptias non ſuccedunt inceſtuoſe, ſed gradu proximo, & expertes conſilij illiciti ad ſucceſſionem proſunt 376.1.3
filij contrahentium ſcienter inceſtas Nuptias cum conſanguinea, vel affine in gradu prohibito, & abſque diſpenſatione, egrediuntur patriam poteſtatem. ibidem 5
nec capere poſſunt bona patris per interpoſitam perſonam. ibid. 6
Nuptias inceſtas contrahens amittit bona, & honorem, interdum etiam verberibus afficitur, ſi vilis eſt. ibid. 2.1,2
iſtiuſmodi Nuptias contrahenti non ſolùm dos, ſed & alia bona ipſo iure confiſcantur. ibid. 3
declara, vt ibid. 4.5,6
Nuptias contrahentes inceſtas priuari dignitatibus, ex quo infamia irrogatur. ibid. 7
contrahentium inceſtas Nuptias vltra pœnā confiſcationis

Digitized by Google

cionis bonorum, alia eſt, ſi humilis & vilis fuerit, verberibus in exiliū mittitur, vir autem honeſtus infamis effectus in inſulam relegatur perpetuò. ibid.8
& patrem deportatum, vel damnatum, filius alere tenetur. ibid.9
filios inceſtas contrahentes Nuptias *egredi patriam poteſtatem.* ibid.10
Nuptias *non contrahit mulier inuita ob reſcriptum Principis.* 384.1.1
impetrans ſubreptitiè reſcriptum Nuptias *concilians publicationem bonorum metuat.* ibid.2
Nuptias *contrahere cum quibus perſonis non poſſint in dignitate poſiti.* 398.2.1
bona matris Nuptias *iterantis ſunt obligata liberis prioris matrimonij pro rebus quas intuitu nuptiarum mater à primo marito percepit.* 399.1.2
parentes Nuptias *ſecundas intermittentes, de lucris nuptialibus pro libitu diſponunt.* ibid.3
Nutritores *& nutrices non ſunt patres, aut matres propriè, ac merè naturales, ſed vicem patrum tantùm, atque matrum obtinent.* 370.2.3
Nutrix *& alumnus aliis ſanguine coniunctis æquiparantur, & dicuntur eſſe de familia.* ibid.4

O B

OBlatio *ſortis & vſurarum facta cum teſtibus curſum vſurarum impedit.* 148.2.1
Oblatio verbalis, etſi creditor expreſſè accipere recuſauerit, vel realis ſolùm, prædictum effectum operari non poteſt, ſed neceſſariò requiritur, quòd vltra oblationem ſubſequatur verum & reale depoſitum. 150.2.5
Oblatio verbalis in re immobili ſufficit vt debitor liberetur. 151.1.6
Oblatio per ſe fiat, vel per aliū, nihil intereſt. 156.1.2
Oblatio an ſit neceſſaria quando certum eſt quòd creditor illam ſit recuſaturus, vel quando dubium ſi ſit profutura, vel non. ibid.4
Oblatio præcedat conſignationem, & depoſitionem. ibid.6
Oblatio verbalis ſufficit quando debitum non eſt liquidum. 158.1.41
Oblatio & depoſitio tempore incongruo facta, quæ. ibid.2.46
Oblatio realis impedit curſum vſurarum, quæ nondum cœperunt currere; ſed ſi iā cœperunt currere, vt curſus earum impediatur, oblatio & depoſitio vera & realis requiritur. ibid.47
Oblatio & depoſitio ſicut debitorem liberat, vſurarúmque curſum impedit, ita eius fideiuſſorem, ne amplius poſſit moleſtari, quamuis debitor pecuniam ſimul depoſitam receperit. 159.1.2
niſi incontinenti pecuniam repetierit. ibid.3
Vide Offerens, & Vſura.
Obligatio perſonalis ad annui redditus ſolutionem manet etiam ipſa re extincta, ſuper qua iure pignoris, & hypothecæ conſtituta fuit. 32.2.3
Obligatio facta à muliere pro viro, ipſo iure nulla eſt. 120.2.6
Obligationem defuncti in ſolidum tranſire ad heredes pro portionibus hereditariis, etiamſi teſtator grauet vnum ex heredibus, nec ipſe ſoluat debitum creditoris, licèt vnus ex heredibus efficiatur non ſoluere. 9.17
plures ſuſcipientes in ſe Obligationem *alterius, obligari in viriles.* 114.1.1
Obligationes, *& actiones.* 19.2
Obligationes, & contractus actiuè & paſſiuè tranſire ad heredes. 34.1.1,2
Obligatum ſoluere cum alio ſiue in totum, ſiue ex parte, ſoluendo ſolidum, partem repetere à correo. 13.1.1
Obreptio, *& ſubreptio quandoque idem important.* 384.2.4

O C

ex Occultatione *præſumitur fraus.* 181.1.8
Octauarij *vnde dicti.* 300.2.3
Octauarij qui ſint. ibid.6

O F

Offerens *alius, & deponens, alteri liberationem parit.* 451.1.5
Offerri, *ſeu deponi nequit pecunia quæ adhuc non eſt reprobata, ſed de proximo reprobanda ſciente ipſo debitore.* 157.1.22
τὰ Offert, donat, & tradit, *appoſita in inſtrumēto donationis, ſeu venditionis, non inducere traditionem, niſi res fuiſſet præſens; inducere verò licentiam ingrediendi poſſeſſionem auctoritate propria.* 411.2.12
Vide Oblatio.
Officialis, *qui plura bona acquiſiuit, an præſumatur acquiſiſſe de bonis fiſci.* 14.1.3
Officialis poteſt ſtipulari aliis. 527.1.9
Officialis accuſatus de delicto quando pendente accuſatione poſſit ab adminiſtratione ſuſpendi. 554.2.7
Officialem accipientem aliquid per concuſſionem prætextu officij, accepta reſtituere, & criminaliter puniri. 26.2.1,2
Officiales prohiberi per ſe, aut tertios cum ſubditis exercere fœnus. 9.2.1
Officiales, & miniſtri officium ſuum gratis adminiſtrare obligati præmium niſi turpiter non accipiunt. 25.2.2
pro Officialibus publicis ſemper præſumendum. 61.1.6
Officium *tutelæ non iuridicè mandatum poteſt opponi in quacumque parte iudicij, ſicut exceptio falſi procuratoris.* 533.1.3
Officium iudicis finiri per ſententiam. 168.2.5
ad Officium aliquod exercendum admitti volens, pro quo cautio neceſſariò eſt præſtanda, ſi eam præſtare nequit, excluditur ab exercitio illius officij, nec ſufficit iuratoria cautio. 151.2.3
Officio iudicis mercenario quæ debentur, non poſſunt peti per ſe. 168.1.6
Officio eius finito, cui quis adiungitur, finitur, & eius, qui adiungitur. 580.2.1,2
finitur autem horum actorum officium, finito officio eius, cui additi ſunt, nempe tutoris, vel curatoris, ibid.3

O P

Opera *hominis quid.* 182.2.4
Operam promittens ad bonam fidem ſeruandam tenetur. 330.1.1,2

O S

Oſculum *interuenire debet poſtquam ſponſi ſunt, non verò ante ſponſalia.* 353.1.10

P A

PAciſci *nequit pater mulieris vt viro præmortuo liberis exiſtentibus pars dotis retineatur pro liberis.* 448.2.1
Paciſci non poteſt quòd muliere viua dos ad alium pertineat. 449.1.5
Pactio *pœnalis etiam in mutuo locum habet.* 151.2.8
etſi partes non ſint ſolitæ fœnerari. ibid.9
Pactio vt res reuertatur ad venditorem, ſi reſiduum non ſoluatur, valida. 276.1.1
Pactiones *illicitæ.* 294.1
Pactum *factū de lucranda dote ſoluto matrimonio non*

exiſt-

Google

extenditur ad matrimonium putatiuum, & ſic ad caſum in quo matrimonium diſſolutum eſſet propter eius inualiditatem. 21.1.3
Pactum de dote lucranda minimè obſeruandum in matrimonio putatiuo. ibid.6
ſecus in communi bonorum quæ matrimonio conſtante acquiratur. ibid.7.8
Pactum in donatione appoſitum ne liceat donatario alienare, operari quòd aut pactum ſeruetur. aut res condicatur donata. ibid.2.1.2
ſimplex pactum de non alienando non impedit dominij tranſlationem in tertium, in quem res alienari fuit prohibita, tranſlato titulo venditionis, vel alio legitimo. 22.1.3
ſecus in prohibitione alienationis per viam maioratus. ibid.4
& quando bona relinquuntur cum onere anniuerſarij, & prohibitione alienationis. ibid.2.5
vel quando in pacto fuit conuentum quòd eo caſu, quo deuentum fuerit ad aliquem actum alienationis, res ſit inempta, vel venditio habeatur pro non facta. ibid 6
vel ſi dictum fuerit, Vendo, vel dono hoc pacto vt non liceat alienare, & ſi ad aliquem actum alienationis peruenerit, tunc dominium ad me reuertatur. & in eum caſum ex nunc conſtituo te poſſidere meo nomine. ibid.7
ſi ſimul cum pacto de non alienando, iuramentum interueniat, an impediatur dominij tranſlatio. ibid.8
Pactum de retrouendendo adiectum contractui emptionis, pignoris cauſa adiectum cenſetur. 89.2.1
Pactum concedens creditori pignorum venditionem, nullum lucrum creditori ex venditione adiicit. 94.2.1
Pactum capiendi poſſeſſionem propria auctoritate, non ſolùm valet in contractu pignoris, ſed etiam in omni alio contractu, & vltimis voluntatibus. 97.1.9
Pactum valet in quo quis obligatur ad pœnam, ſi intra terminum ſignatum non reſtituat mutuum creditori, ſi mutuans non ſit ſolitus fœnerari. 152.1.2
Pactum factum à ruſtico, aut muliere non adeò præſumendum eſſe vſurarium, quam ſi factum eſſet ab alio. ibid.2.11
Pactum illicitum eſt vt loco expenſarum & ſumptuum factorum in caſu victoriæ, Aduocato, vel procuratori qui fecit dictas expenſas, detur aliqua quota. 178.1.3
Pactum vt pretio emptionis, conuenta tempore non ſoluta, arrha reddatur, & res habeatur pro non empta, validum. 268.1.1
non eſſe Pactum legis commiſſoriæ, vbi ipſo iure redit dominium. ibid.3
Pactum valet de retrouendendo, & fructus ex mora debentur. 269.1.1.
Pactum de retrouendendo, ſeu de vendendo aut reddendo rem venditam venditori pro eodem pretio quandocunque illud emptori reſtituat, quod validum & licitum ſit, remiſſiuè. ibid.2.2
valor pecuniæ ſi interim mutetur, quid. ibid.3
quid ſi venditio fuerit celebrata cum pacto de retrouendendo, & de certo pretio reuenditionis nihil dictum fuerit, ibid.4
Si caſtrũ, villa, vel alia res vendita fuerit cum pacto redimendi, quandocunque voluerit, præſtando alium locum, vel rem æquiualentis reditus, ſi venditor, vel donator aliam velit præſtare, & donatum redimere, cuius temporis æquiualens reditus conſiderari debeat, contractus ſcilicet, vel redemptionis, quid. ibid.5
quid ſi pactum huiuſmodi fuerit appoſitum in alio inſtrumento ſeparato. ibid.6
ſi appoſitum incontinenti poſt venditionem, quid. 270.1.7
Pactum appoſitum incontinenti quod ſit. ibid.8
Pactum leg. commiſſoriæ quibus verbis poſſit concipi. 276.1.5
Pactum leg. commiſſoriæ quando propriè dici queat. ibid.2.5
Pactum leg. commiſſoriæ verbis directis conceptum, aut cætera conuentiones vt operentur tranſlationem dominij ipſo iure in venditionem, requiritur vt incontinenti apponatur in ipſo contractu, & non ex interuallo. 277.1 7
etſi non modica, ſed longo tempore concludatur, & in multos annos protrahatur. ibid.8
Pactum inter emptorem, & venditorem, vt ſi intra duos menſes pretium rei venditæ non ſit ſolutum, inempta res ſit, validum. ibid.2.2
hoc pactum an olim fuerit odioſum in venditionibus remiſſiuè. ibid.3
huiuſmodi lex quare commiſſoria appellata, remiſſiuè ibid.4
Pactum ſubſtantiale ſi non ſeruatur, quicquid eſt actum reſcinditur. 279.1.1
Pactum appoſitum in venditione, ſine quo non fuiſſet celebrata venditio niſi ſeruetur, venditio reſoluitur & contrahentes ab eo poſſunt diſcedere. ibid.4
cauſa finalis in hoc caſu quæ. ibid.5
Pactum quòd res ſit inempta reddita pretio validum eſt, nec tollitur reſcripto. ibid.2.1.4
Pactum ſi non dedit cauſam contractui, non poteſt reſcindi, etſi non ſeruetur, ſed tantùm datur actio ad intereſſe. ibid.6
intellige vt ibid.7
Pactum quòd in loco vendito non poſſit condi monumentum validum. 280.1.1
Pactum manus iniectionis, item vt quis capiat ſeruum, licitum eſt. 281.1.2
Pactum manus iniectionis, remiſſiuè. ibid.3
Pactum ne aliqua res deueniant ad Eccleſiam, an ſit validum. ibid.
Pactum manus iniectionis, remiſſiuè. ibid.2.3
Pactum quòd ſeruus exportetur, & ad locum, ſeu ciuitatem non reuertatur, valet. ibid.6
Pactum de exportando vbi ſolùm interuenit, ſolus fiſcus agit. 282.1.2
Pactum quòd ſeruus non poſſit manumitti, validum. ibid.3
intellige vt ibid.4
Pactum ne ancilla proſtituatur, eſt in rem, & afficit quemcunque poſſeſſorem. ibid.2.1
contra Pactum proprium, modò ſit honeſtum ac licitũ, venire nemo poteſt vt committatur impudicitia. ibid.2
Pactum non poſſe remitti, vbi remiſſio continet delictum. ibid.3
Pactum reſcindens libertatem, appoſitum venditioni ſerui, libertatem impedit. 286.1.1
Pactum de non manumittendo quam impediat libertatem 287.2.8
Pactum coherentiâ traditionis non veſtitur quando cum tertio, non cum recipiente interponitur. 332.2.1
Pactum ſi fuerit factum de renouando de 29. annis in 29. virtute huius pacti dominus directus obligatus eſt renouare finito tempore. 335.2.23
Pactum vt emphyteuta ob non ſolutum canonem non incidat in commiſſum validum eſt. 340.1.20
validum quoque pactum vt ante triennium non ſoluendo penſionem incidatur in commiſſum. ib.1.21

ſi

Digitized by Google

ſi triennio elapſo proprietarius debitas penſiones ab emphyteuta recipiat, nulla facta proteſtatione, cenſetur illi tacitè remittere pœnam commiſſi. ibid. 22

Pactum appoſitum in dote tacitè videtur per partes repetitum in donatione ante, vel propter nuptias. 356. 1.11

Pactum ſimpliciter conceptum, tacitè videtur collatum in tempus, quo filia efficiatur ſui iuris, & ſic dos fuerit conſolidata in eius perſona. 445.1.51

Pactum ita initum, vt ſi morte mariti ſoluatur matrimonium, pars dotis à patre pro muliere data, remaneat penes hæredem mariti, eſt inualidum. 448. 2. 2

Pactum matris non prodeſt filio etiam in dote reſtituenda vt contra patrem detur actio, propria autem filij ſtipulatio ſic. 449.1.1

Pactum quòd præmoriente marito dos penes eius hæredes remaneat, licèt non ſit validum, valet tamen pactum quòd donatio propter nuptias remaneat penes hæredes vxoris, etiamſi illa ante maritum decedat. ibid.6

Pactum vt bona mulieris poſt eius mortem pertineant ad maritum, non valet, & ſic pactum de futura ſucceſſione inualidum eſt etiam inter maritum, & vxorem. 449.2.1

Pactum inter duos fratres ita initum vt altero decedēto ſine liberis, alter eius bona habeat, validum eſt. ibid.5

Pactum initum cum patre filiam dotante, vt ea mortua in matrimonio, viri cedat lucro, validum. 450.1.1

reſolue vt ibid. 2

maius Pactum de lucrando ſuper dote, vel donatione, non inualidatur, ſed ad paritatem cum minore reducitur. 452.2.1

Pactum quòd ſi morte mariti ſoluatur matrimonium, dos ad eius hæredes pertineat, inualidum eſt. 487.1.2

amplia vt ibid. 3

Pacti cum debitore initi, & iuſſionis Præſidis coharentia. 97.1.5

vigore Pacti de ingrediendo poſſeſſionem rei pignoratæ, ſeu hypothecatæ, poteſt creditor illam ingredi etiam non adito Præſide, & ſine eius licentia. ibid. 10

Pacti validitas facti ab emptore quòd non transfeat dominium donec pretium ſoluatur integrè, remiſſiuè. 268.1.2

Pacto de retrouendendo valor quis. 271.1.13

in Pacto de retrouendendo ſi adeſt clauſula, quandocunque, vel toties quoties voluerit, vel perpetuò, vel ſemper, quid. ibid. 2.18,19

Amplia

I. etiamſi fuerit dictum quòd quandocunque vēditor poſſet redimere, non obſtante quacunque præſcriptione. ibid. 20

II. caſi præſcriptioni ſit renuntiatum. ibid 21

III. quamuis Princeps vendat, & dictum pactum cum dictis clauſulis fuerit initum. ibid. 22

Limita

I. quando in dicto pacto de retrouendendo interuenit iuramentum. ibid. 23

II. quando partes aſſignarunt maius tempus quàm 30. annorum. 272.2.24

III. ſi promiſſum ſit toties reuendere, quoties huic remedio fuerit præſcriptum. ibid. 25

declara vt ibid. 26

quomodo autem immemorialis procedat ſi conſtet de pacto de retrouendendo, & de initio rei, quæ præſcribi prætenditur, remiſſiuè. ibidem 27

IV. quando cum pacto de retrouendendo concurrit hypotheca. ibid. 28

V. quando venditor, vel eius hæres via actionis procederet, ſecus ſi via exceptionis, ſeu retentionis. ibid. 29.

VI. in contractibus vſurarijs. ibid. 30

ex Pacto leg. commiſſoriæ non transferri dominium per hæc verba, Dominium ad me reuertatur, in venditorem, ſed ſolum competere ei actionem perſonalem 276.1.2

in Pacto leg. commiſſoriæ non reſolui venditionem, neque traditionem ipſo iure, niſi quando pactum verbis directis fuit conceptum, ſecus ſi verbis obliquis, vel communibus. ibid 2.4

in Pacto leg. commiſſoriæ abſque traditione dominium retransferri in venditorem, quando verbis directis fuit conceptum. ibid. 6

in Pacto leg. commiſſoriæ quæ verba apponi debeant. 277.1.9

Pacto leg. commiſſoriæ vti non poteſt qui pretium, vel eius vſuras ſequi maluit. ibid. 2.8

in Pacto manus iniectionis non transferri dominium in venditorem ipſo iure ante manus iniectionem. 281. 2. 8

contrarium. ibid 9

ex Pacto in traditione rei appoſito tanquam veſtito agitur præſcriptis verbis. 320.2.2

ex Pacto, vel ſtipulatione patris non quæritur actio filiæ emancipatæ, & teſtator poteſt grauare hæredem ne actione ſua agat, ſalua tamen falcidia. 240.1.1,2

Pacta contrahentium non liberant poſſeſſorem à ſolutione tributorum. 235.1.1

Pacta inter emptorem & venditorem. 267.2

Pacta niſi contrario pacto tollantur, ſeruanda ſunt. 280.1 2,3

Pacta conuenta in contractu emphyteutico ad vnguem ſeruanda ſunt. 339.1.3

Pacta inita in aliquo ſubiecto intelliguntur repetita in eius augmento. 415.2.8,2

Pacta cōuenta ſuper dote, & donatione ante nuptias, 448.1

Pacta nuda etiam ſuper dote non ſunt ſeruanda, & non dicitur nudum, quod cohærentia contractus ſeu traditionis eſt veſtitum. ibid. 2.6

Pacta de lucrando ſuper dote, & donatione propter nuptias interpoſita debent eſſe æqualia in quoto, non in quanto, à quocunque dos detur, vel donatio. 451. 1.2

Palarini qui. 250.1.3

Panes ciuiles pro annonis ciuilibus. 437.1.18

Parapherna. 448.1

Parapherna, quæ 450 2.6

ius bona Paraphernalia adminiſtrandi translatum in maritum poteſt vxor tacitè, vel expreſsè reuocare pro libitu. ibid 4

eo ipſo quòd mulier voluit vt aliqua bona eſſent extra dotem, ac proinde Paraphernalia, ipſa tamen, aut inſtrumenta eorum tradidit marito, vel in domum eius intulit, eidem videtur committere cuſtodiam, & adminiſtrationem illorum, & dare mandatum ad exigendum, non verò aliquam donationem facere. 453.1.3.

Paraphernalia vbi ſimpliciter traduntur, non videtur in maritum translatum dominium, ſed tantùm cuſtodia, & adminiſtratio. ibid. 4

Paraphernalia ſi conſumuntur à marito, vxore conſentiente, præſumitur donatio, & repetit vxor quatenus maritus eſt locupletior, ſi verò ea inuita, totum repetitur. 465.2.1.2

ſoluto matrimonio maritum non teneri reddere bona paraphernalia attrita, niſi qualia nunc ſunt. ib. 3

fructur

fructus vbi apparerent conſumpti in proprios vſus mariti, vel contra voluntatem vxoris, proculdubio ſunt per maritum, vel eius hæredem reſtituendi. ibid.4
an autem in dubio cenſeantur percepti huiuſmodi fructus bonorum paraphernalium de voluntate vxoris, vel non, remiſſiuè. ibid.5
rerum Paraph. rnalium fructus non pertinent viro, ſed ſoli vxori. 428.1.20
de bonis autem paraphernalibus tenetur vxor alere virum in caſu neceſſitatis. ibid.21
Paraphernalium fructus non pertinere ad virum, niſi tantùm ad vſum quatenus, & excedunt vſum debere reſtitui hæredibus, hodie corrigitur per leges Hiſpanas. ibid.2.22
ſola Paraphernalium traditione maritus dicitur factus procurator ad exigendum, ideo agens non cauet de rato, & vſuras poteſt in communes vſus conuertere, ſortem verò debet ſeruare, & vbi mulier ſibi non prouidet de hypotheca, lex ei tacitam hypothecam in bonis viri concedit, & maritus in his eandem debet adhibere diligentiam, quam in ſuis. 453.1.1,2
maritus poteſt vſuras bonorum Paraphernalium in proprios vſus conuertere. 453.2.5
poteſt eas expendere in ſe & vxorem, & ſic in vſus promiſcuos. ibid.5
pro Paraphernalibus bonis omnia bona mariti tacitè, ſunt hypothecata, dummodo maritus tacitè, vel expreſsè habuerit eorum adminiſtrationem. 453.2.7
& quoad huiuſmodi bona mulier non habet priuilegium prælationis aliis creditoribus anterioribus. ibid.8
in Paraphernalibus muliere prohibente vir ſe immiſcere nequit. 450.2.1,2
Parentem, *aut fratrem ſæpe aliquem dicimus, ſiue ætatis, aut ſcientiæ, ſiue honoris, aut obſeruantiæ cauſa.* 316.2.3
Parentes examinati pro vno filio contra alium, bene probant. 67.2.4
Parentes liberos non vendere, multominus donare, aut pignoris nexu obligare poſſunt. 203.1.1,2
Parentum & matrum cohærentia. 67.1.3
Parentum nomine qui contineantur, remiſſiuè. 67.2.12
de Parentum conſenſu in matrimoniis filiorum de neceſſitate non requirendo, remiſſiuè. 360.1.3
in Pari *cauſa melior eſt conditio poſſidentis.* 26.1.4
Paria ſunt ſcire, & ſcire debere. 128.1.5
Parin eſſe cùm fiat aliquid tempore prohibito, vel fiat tempore licito, & conferatur in tempus prohibitum. 348.2.4
declara vt ibid.5
Pars *rata, portio, quid remiſſiuè.* 407.2.4
Partem ſoluens debiti, videtur eorum agnoſcere debitũ. 209.1.34
Partem ſuam vendere quemquam poſſe inconſulto, imò inuito ſocio. 265.2.3
alios ex ſociis, præter fiſcum, non niſi partem ſuam vendere poſſe. ibid.4
intellige vt ibid.5
Partûs *ancillarum dotalium, & etiam per ſeruos dotales, quæſita extra operas eorum, vel rei mariti, pertinent ad mulierem; fœtus verò, & fructus pertinent ad maritum, ſed pro rata temporis vltimi anni veniunt diuidendi, ſi dos fuit inæſtimata; & ſi tempore diuiſionis alter filiorum dotem vxoris, vel nurus detinuerit, præcipuam cautionem defendendo præſtare tenetur cohæredibus.* 444.1.47
Pater *excludens filium hæredem intelligitur tantùm pro parte hæreditaria.* 46.2.4
Pater in ſolidum tenetur ex contractu filij quando mancipauit, aut pro filio fideiuſſit. 102.2.1,2,3
& econtra filius pro patre fideiubere poteſt, & tenetur ex fideiuſſione. 103.1.4
Pater tenetur ex mutuo filiofamil. facto legationis cauſa intra eam ſummam, quam ſolebat adminiſtrare filio. 106.1.12
Pater vendens rem filij, illi non præiudicat. 259.2.2
Pater filiam exponens, & non conſentiens in eius nuptias cum nutritoris filio, alimentorum expenſas ſoluit. 363.2.1,2,3
Pater ſi pupillariter ſubſtituat matrem filiæ impuberi, an bona illa, quæ ex ſubſtitutione pupillari patris per mortem filij mater eſt conſequuta, teneatur reſeruare filiis prioris matrimonij. 391.2.28
Pater, vel mater, ſi ex legis diſpoſitione habens electionem relinquendi certa bona alicui filiorum primi matrimonij quem elegerit, debet eligere filium benemeritum. 391.2.31
Pater ob tranſitum ad ſecunda vota non perdidit liberorum adminiſtrationem, 395.2.8
nec filiorum tutelam. ibid. 9
nec priuandus eſt prolis educatione, ſicut mater. 396.1.20
Pater tranſiens ad ſecundas nuptias tenetur cautionem præſtare de bono vſu aduentitiorum, quorum habet vſumfructum. 398.2.23
Pater, cui per eius vxorem relictus fuerat vſusfructus omnium bonorum, ſi cœpit male verſari, alternando, & conuolando ad ſecunda vota, an cogatur facere inuentarium. 401.1.6
Pater ſtipulando dotem ſibi reſtitui ex interuallo non præiudicat filiæ non conſentienti. 415.2.1
Pater non poteſt alienare rem, quam pro filia dedit in dotem, nec recepit. 423.1.1
Pater ſi dedit dotem filiæ, & non fuit ſtipulatus ſibi reddi, an maritus, qui hoc caſu lucratur dotem, teneatur ad onera hæreditaria. 425.2.2
Pater auferre poteſt filiæ profectitia, quæ non ſunt dotalia. 486.2.1,2
Pater poteſt dicere in teſtamento ſuo quòd vult filios ſuos eſſe legitimos, & ſibi ſuccedere, & filij debent oſtendere teſtamentum patris Principi, & ſic fiunt hæredes, ſi voluntatem patris vltimam approbent. 506.1.1
Pater licèt iure prohibeatur totum relinquere naturali filio, non tamen prohibetur nepoti naturali ex legitimo, nec nepoti legitimo ex naturali nato, nec nepoti naturali ex naturali nato, vbi nulla ſubeſt ſoboles legitima; in ſucceſſionibus ab inteſtato remanent iura antiqua in ſuo ſtatu. 507.1.1
Pater naturalis quando dedit vnum tutorem, mater alium, an ambo concurrent, vel præferetur paternus. 512.2.3
Pater, & mater naturalis ſi concurrant præfertur pater quaſi legitimus, licèt naturalis. 527.2.15
Pater an ſecundam vxorem ducens perdat ſimiliter filiorum tutelam. 529.1.12
Pater luxurioſè viuens an amittat tutelam filiorum. 530.1.4
Pater & mater an per reſipiſcentiam à vita luxurioſa, propter quam tutelam filiorum amiſerunt, illam reaſſumant. ibid.5
Pater in caſu filij non ſanæ mentis, eſt curator legitimus non datiuus. 594.2.7
Pater poteſt filium furioſum hæredem inſtituere, & ei ſecundùm formam iuris ſubſtituere, & ſi decedat ab inteſtato, hæreditas deuoluitur ad filium furioſum etiam ſui iuris conſtitutum. 594.2.8

Pater,

Digitized by Google

Pater exemplariter ſubſtituit filio furioſo, ſiue fatuo. ibid.9.
limitatur ibid.10.
Patris conſenſu non interueniente, ſcriptura ad nuptias & liberorum legitimas ſufficit. 358.2.1
Patris poteſtas iure antiquo, tanta erat in filios, vt etiam per matrimonium non liberabantur à patris poteſtate 359.2.3
de iure Caſtellæ filius, vel filia per contractum matrimonij liberatur à patris poteſtate. ibid.4,6
in Regno Portugaliæ contracto matrimonio per verba de præſenti, filij cenſentur eſſe ſui iuris. ibid.5
idem de iure Longobardorum, & de conſuetudine ciuitatis Neapolitanæ, & Franciæ. ibid.7
Patri filium, filiamque vendere ob nimiam egeſtatem licet. 205.1.2
ſcilicet in fame, non in alia quauis neceſſitate. ibid.3
ex conſuetudine non ſeruatur in Gallia. ibid.4
amplia primò quòd filius ex eadē cauſa famis poſſit obligari pignori. ibid.5
ſecundo, permutari, ex eadem cauſa. ibid.6
limita tamen vt non procedat in alia cauſa ſimili, vel maiori. ibid.7
non procedat in filio Clerico. ibid.8
nec in matre quæ non habet facultatem vendendi filium. 204.1.9
nec in auo paterno. ibid 10
declara vt ibid.11
Patris eorum, qui ex damnato coitu procreati, non denegari patris nomen, ſed ius & nomen, id eſt, nomen iuſti patris. 502.1.5
Patri mente capto filius petere debet curatorem, per quem ſi quid alienatum eſt reuocari poterit. 592.2.1,2
Patrem non teneri ex mutuo eius filiofamil. facto, etiam de peculio filij, niſi filius mutuam pecuniam vertiſſet in rem patris. 58.2.4
vel pater permiſerit filio negotiari, eúmque præpoſuerit alicui negotiationi, cuius cauſa mutuum recepit. ibid.5
vel filius mutuam pecuniam ſolitus fuerit accipere, eamque pater ſoluere conſueuerit. ibid.6
Patrem, vel eius heredem teneri pro debitis contractis per filium, ſi permiſerit filio negotiari ipſo patre ſciente & patiente, vel etiam adminiſtrando bona patris in domo, vel aliter. 99.1.3
ad remouendum Patrem ab adminiſtratione, & ad obliganda bona & reddendam rationem, exigitur dolus nec ſufficit culpa; ad eum verò remouendum, negligentia, & culpa ſufficit. 401.2.10
Patre defuncto res prioris matrimonij liberis propriæ, per hoſce vindicantur. 595.2.4
PATRES *qui filios diſtraxerint* 202.2
Patruum appellatione venire nutritores. 370.1.5
Patria *cuique dulciſſima.* 282.1.6
cuique chariſſima. ibid.3.
à Patria exulare duriſſimum, & ab omni humanitate alienum. ibid.7
Pàtriam ſuam relinquere vnicuique impium eſt. ibidem 4
Patritius *ſi à Cæſare impetratâ prius licentiâ duxiſſet in vxorem illam, quæ iam artem lubricam, & ſcenicam exercuiſſet, confectis inſtrumentis dotalibus, filij efficiuntur legitimi, & patri ſuccedunt.* 366.2.10.
Patronus *nuptias cum liberta adhibitis inſtrumentis dotalibus licitè contrahit.* 363.2.1
Patronus, patronique liberi an teneantur ſatiſdationem præſtare cum vocantur ad tutelam liberti, remiſſiuè. 515.2.3
Patronus, & pater tutor legitimus an teneatur ſatiſdare. 550.1.12
Pauper *quilibet naſcitur.* 52.1.4
Pauper macula carens, non habetur pro perſona vili. 379.2.2
Paupertas *probanda ab illo, qui in ea ſe fundat.* ibidem 3.
Paupertas ſola non inducit vilitatem mulieris, ſi bonis moribus eſt imbuta. ibid. 3
Paupertas non eſt iuſta vt cauſa remoueatur, ſed vt alimenta ſi iudici videbitur adiungatur. 554.1.2,4

PE

Peculatus *crimen durat quoad pœnam bonorum poſt mortem delinquentis.* 49.1.13
Pecunia, *& aurum, atque argentum vt diuerſa ponuntur.* 12.1.3
Pecunia numerata ſi caſu aliquo fortuito pereat, periculum erit accipientis. 15.1.7
Pecunia debita non ſequeſtratur ſi de hoc non fuit conuentum. 16.2.4
Pecunia promiſſa ob libertatem petitur per actionem in factum. 42.1.1,2
Pecunia an & quando conſideretur vt res mobilis, ſeu immobilis. 51.1.23
Pecunia rei appellatione includitur. ibid.24
PECVNIA, *non numerata.* 124.2
Pecunia conſignata eſt, quando prius numerata clauditur in ſacculo, & ſaccus ſigillo obſignatur. 147.2.10
Pecunia effectiuè deponenda eſt, nec ſufficit proteſtatio facta à debitore quòd vult ſoluere clauſo, vt aiunt, ſacculo. ibid.11
Pecunia depoſita, ſeu mutuò data, cuius periculo pereat, remiſſiuè 164.1.5
Pecunia numerata licèt interuenire debeat in venditione, hoc tamen intelligi debet reſpectu conuentionis, non verò numerationis. 226.1.5
Pecunia cum qua vxor rem viri emit conſtante matrimonio, an præſumatur ipſius vxoris, vel potius de bonis viri. 464.2.3
Pecunia quando conſtet fuiſſe numerata ibid. 4.5.6.7
Pecunia non præſumitur ſoluentis quando quis vt adminiſtrator, vel tutor emerat aliquid ſimpliciter pro vniuerſitate, vel pupillo. 547.1.2
quid ſi tutor, vel curator plures poſſeſſiones ex pecunia minoris emerit, & minor pro parte eas velit, & pro parte ſuam pecuniam cum vſuris. 548.1.3
Pecunia mutuò ſumpta per tutorem ſi in vtilitatem pupilli eſt conuerſa, in pupillum competit actio. ibidem.1,2
cui autem incumbat probatio, creditori ne, mutuum fuiſſe verſum in vtilitatem minoris, vel minori non verſionem in eius vtilitatem. ibidem.2.3,4
Pecunia appellatione latiùs omnis res petita comprehenditur. 16.2.3
Pecunia nomine res omnes fungibiles, & in pretio conuerſu poſſibiles comprehenduntur. 50.1.4
comprehenduntur in conſtitutis domus, fundi, agri. ibid.5
Pecunia appellatione, largè ſumpto vocabulo, comprehenditur omne id, quod pondere, numero, menſura conſtat, & ſic omnia quæ ad pecuniam reduci poſſunt. ibid.2.15
Pecunia non numerata exceptio quoad totum, & partem debiti opponi poteſt. 125.1.1
Pecunia traiectitia periculum ad debitorem pertinet, niſi aliter ſit conuentum. 164.1.2

Pecuniam mutuam accipiens, aream monetam pro aurea & argentea ſoluere nequit. 12.1.4
recipiens Pecuniam vt pecora per eum occulta oſtendat, & conſignet, tenetur eam reſtituere per condictionem ob turpem cauſam. 27.2.1
probari poterit Pecuniam innumeratam per inſtrumentum, ex quo apparet, poſt confeſſionem creditorem promiſiſſe ſoluere, non obſtante confeſſione. 135.1.21
probatur Pecuniam non fuiſſe numeratam per teſtes qui interfuerunt, & dicunt nullam numerationem ſequutam fuiſſe eo tempore, aut loco, quo aſſeritur. ibid. 22.
Penſionem *emphyteuticam non minui ob id, quòd pars rei emphyteuticæ perierit, modò aliquid etiam modicum ſuperſit.* 318.1.16
Penſionem augeri propter augmentum rei emphyteuticæ. ibid. 2.26
Penſione domus ſoluta conductor inuitus expelli nequit durante locatione, niſi propter neceſſitatem domini, vel neceſſariam rei refectionem, vel culpa inquilini abutentis. 312.1.1,2
de conſuetudine Franciæ non expelli conductorem, ſed cogi ſoluere. ibid. 3
intellige vt ibid. 4
Penſione non conſtituta, recurrendum eſt ad penſionem ſolui conſuetam pro fundo locato. 328.2.7
Penſiones, & annui reddittus rectè tutori ſolui poſſunt ſine decreto iudicis. 544.2.6
in Penſionibus conſuetudo ſeruanda eſt. 328.1.2
Perditio *ſimulata præſumitur ſi poſtea quis reperitur poſſidere.* 96.1.2
Periculum *in ſe ſuſcipiens tenetur etiam de caſu fortuito.* 92.1.12
Periculum rei venditæ perfecta venditione pertinet ad emptorem, non ad venditorem. 236. 2.3
Periculum cuius ſit ſi res tradatur ante menſurationem. 240.2.6,7,8,
& cuius ſi ad menſurationem non ſit aſſignatus terminus, & interpellatus ab emptore ſit in mora. 241.1.9
Periculum rei venditæ dolo venditoris perditæ, aut deterioris effectæ, ad eum ſpectat. ibid. 2.2
Periculum rei venditæ ſpectat ad venditorem ſi eſt in mora tradendi rem venditam. ibid.
quamuis res perdita æquè peritura eſſet apud emptorem. 241.1.3
intellige, vt ibid. 4
Periculum nominum ſpectat ad tutorem, ideo debet eſſe ſolicitus vt ſoluat, & eis denunciare, & poſtea ſecundùm iura pignora vendere. 537.1.1
Periculum tutorum, & curatorum. 345.2
Peritis *in arte vbi quid mandatum, eorum iuramento declarari debet.* 398.2.10
Periurium *quondam Deum ſolum habuiſſe vltorem.* 2.1.1,2
Intellige vt ibid. 3,4
Periurium commiſſum calore iracundiæ impunibile, 3.1.6
Periurij pœna temporales quæ remiſſiuè. 2.2,5
Permiſſum *ad tempus cenſeri poſtea prohibitum.* 319.1,6
Permutari *nequeunt res immobiles minoris abſque decreto, etiam pro euidenti vtilitate.* 597. 2.6
verè Permutat, qui rem ſoli pro annua, vel menſtrua penſione præſtat. 310.2.3
PERMVTATIO. 306.1
Permutatio rei æſtimatæ facit emptionem. 414.2.9
Permutatio emptioni ſimilis, actionem bonæ fidei, & præſcriptis verbis continet. 307.1.1,2
ex pacto Permutationis non oritur actio niſi veſtiatur rei interuentu. 308.2.2
pactum Permutationis nudum carens ſtipulatione, actionem non producit. ibid. 3
ſi ex cauſa Permutationis rem tradidi, & fidem non habui de illa, an tranſeat dominium, remiſſiuè. 309.2.5
Permutationem poſſe fieri tripliciter. 306.2.2
Permutationem connumerari inter contractus innominatos. ibid. 3
Permutationem propriè intelligi non ſolùm ſi ſpecies cum ſpecie commutatur, ſed & ſi genus accipiatur pro genere, vel pro ſpecie. 307.2.7
Permutationem ſi quis compleuerit, an poſſit alterum adigere ad complendum. 309.2.6
in Permutatione, res venalis non dari conditionem ob cauſam ratione euictionis, ſecus in non venali. 307.1.1.
in Permutatione, & aliis contractibus dominij tranſlatitiis, dominium transfertur traditione antequam perficiatur ex altera parte contractus. 208 1.4
Perſona *quæ verè contraxit, non quæ ſimulatè fingitur, attenditur.* 90.1.1
Perſona prohibita habere rem emphyteuticam, quæ, remiſſiue. 342.1.9
Pertinendi *verbum quid importet, remiſſiuè.* 426.1.7
Petitio *præpoſtera non admittitur, & per ſucceſſionem quam creditor facit debitori, actio extinguitur, de filio creditoris quid, quà legitimam.* 46. 2.1,2
excluſa Petitione non excluditur retentio. 19.1.4
compelli Petitorem *probare pecuniam ſibi eſſe numeratam.* 125.2.2
intellige, vt ibid. 3
quod Petitur *officio iudicis mercenario lite principali deciſa, aut finita ampliùs peti non poteſt.* 168 1.1

P I

contra Piam *cauſam non currit biennium.* 134.1.10
PIGNORATITIA *actio.* 94.1
Pignus *repoſitum in loco conſueto periculo creditoris, ibidem perit.* 96.1.1,2
Pignus oblatum pro minoribus vſuris, non poſſe retineri pro maioribus. 148.1.6
Pignus pro ſorte, & vſuris obligatum, pro vtraque retineri poteſt. 159.1.1, 2
Pignus quando conſtituitur per traditionem alicuius rei ſtabilis, vel mobilis, quæ fieret per virum vxori pro tutela ſuæ dotis, talis pignorum datio, ſicut & fideiuſſio prohibita cenſenda eſt. 489. 1.4
deterioratio Pignoris, culpa, vel negligentia creditoris proueniens, de ſorte deducenda. 95.2. 3
Pignore, aut hypothecâ vendita competere emptori, ius vendendi, niſi priores creditores vendiderint, vel præſcripſerint emptores. 32 1.2
Pignora realiter tradita, pro arrhis. 347.1.8

P L

PLVS *valere quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur.* 89.1

P O

Pœna *fraudantibus gabellam impoſita, fiſco Regio applicatur, vel conductoribus, ſi vectigalia reperiantur locata.* 301. 2.5
Pœna impoſita contrahentibus inceſtas nuptias, per verbum maſculini generis, comprehendit etiam fœminas. 376. 1.11
Pœna conuentionali quis contentus eſſe debet; legalis autem applicatur fiſco. 281.2.1

Pœna viduæ nubentis intra annum luctus eſt vt poſteriori viro non poſſit dare in dotem, nec in vltima voluntate relinquere vltra tertiam ſuorum bonorum partem. 186.1.16
Pœna viduæ nubentis intra annum luctûs, eſt vt ſit expers cuiuſcumque hæreditatis, legati, fideicommiſſi, & donationis cauſa mortis. ibid 18
ad Pœnam euitandam non refert à quo quid fiat, dummodo fiat, 287.2.2,3
Pœnam caducitatis vt quis euitet, offerat, deponat & conſignet penſionem debitam. 339.2.16
ad Pœnam commiſſi euitandam ſola oblatio videtur ſufficere. 240.1.17
de Pœna matris petentis tutorem minus idoneum, & inhabilem dari filiis, remiſſiuè. 557.1.3
Pœna viduæ intra annum luctûs nubentis eſt vt efficiatur infamis. 380.1.7
& ſimul ille qui ſcienter cum ea intra tale tempus nubit. ibid.8
vt hæc pœna incurratur, matrimonium debet eſſe conſummatum. ibid.9
idem videtur reſoluendum in muliere, quæ intra prædictum tempus commiſit ſtuprum. ibid.10
eáque ſiue pariat, ſiue non. ibid.11
ſi verò poſt annum luctûs, non ita. ibid.12
incidit tamen in alias pœnas omnes, quas binuba patitur. ibid.13
etſi poſtea nubat vel cum amaſio, vel cum alio. ibidem 14
Pœna fœminæ ſecundo nubenti intra annum luctûs ſtatuta corriguntur iure Canonico. 387.1.27
Pœna mulieris intra annum luctûs nubentis locum habens in vidua ſtuprum committente, ſeu in corpus ſuum intra annum luctûs peccante. 387.2.4
in vidua quæ ſuſcepta tutela filiorum prioris matrimonij, præſtitóque iuramento ſe non tranſituram ad ſecundas nuptias, niſi priùs tutorem peteret filiis, & rationem redderet, ac ſolueret, quæ ad illos attinebant, contra id iuramentum ad ſecundas tranſibat nuptias. ibid.5
amplia vt ibid.6
Pollicitatio *incertum continens non parit actionem.* 177.2.2
probatur per teſtes deponentes aliquem Poſſediſſe *talia, & talia bona cum deſignatione confinium.* 80.2.3
Portoria, *de tributo.* 298.2.3
quaſi Poſſeſſio *non acquiritur etiam per mille actus, qui communiter fieri ſolent iure familiaritatis.* 36.1.6
Poſſeſſio pro ſe habet præſumptionem, & ob id onus probandi in aduerſarium reiicit. 59.1.9
limita vt ibid.10
Poſſeſſio non eſt probatio, ſed releuat poſſeſſorem ab onere probandi. ibid.11
idem de quaſi poſſeſſione. ibid.12
Poſſeſſio, vel quaſi, non releuat poſſeſſorem ab onere probandi exemptionem, vel priuilegium. 79.2.3
vide ibid.3
Poſſeſſio domino transfertur per conſtitutum factum procuratori. 104.2.4
per liberam perſonam acquiritur nobis & Poſſeſſio, & dominium. ibid.6
Poſſeſſio quando eſt tranſlata in Clericum in fraudem collectarum, non deſinit obligatio ad earum ſolutionem. 219.2.4
Poſſeſſio non eſt auferenda etiam ab iniuſte poſſidente, nulla præcedente citatione, aut cauſa cognitione. 233.2.6
quid ſi talis poſſeſſio ſit iniuſta notoriè. ibid.7
Poſſeſſio rerum hæreditariarum, occupata hæreditate, non poteſt apprehendi, niſi aduerſario citato. ibid.8
vacua Poſſeſſionis traditio per teſtes, & inſtrumentum probari poteſt. 80.2.1
adepta Poſſeſſionis publicum inſtrumentum probat, alio in poſſeſſione exiſtente. ibid.2
per Procuratorem quæri cauſam Poſſeſſionis, non obligationem perſonarum. 104.1.1
Poſſeſſionem violentam non releuare aliquem ab onere probandi. 59.1.1,2
Poſſeſſionem vlterius ingrediens auctoritate propria, præcedente pacto & conuentione, nullam pœnam incurrit. 97.1.8
tradens Poſſeſſionem ex contractu ſimulato, vtramque & ciuilem, & naturalem retinet. 256.1.3
ex Poſſeſſione præſumi dominium & titulum. 52.1.4
ex Poſſeſſione præterita vtrùm præſumatur dominium, ſi nunc non poſſideret, remiſſiuè. ibid.6
quid non. ibid.
Poſſeſſor *hæreditatis bona fide, hæreditate euicta retinet de bonis hæredis debita hæreditaria, quæ nomine defuncti tam ſoluit de ſuo, non tamen repetit à recipiente.* 19.1.3
olim Poſſeſſor, & hodie poſſeſſor præſumitur. 60.1.8
intellige vt ibid.9.10
Poſſeſſorem malæ fidei partem non facere percipiendo fructus, ſed furti actione teneri ob furti conſumptionem. 29.2.1
teneri rei vendicatione ad fructus extantes, ad conſumptos condictione ex iniuſta cauſa. ibid.2
aduerſus Poſſeſſorem rei emphyteuticæ, vel cenſualis, pro canone & annuis redditibus in ſolidum fit executio. 44.1.5
intellectus vulgati illius, ſecurum eſſe Poſſeſſorem, *qui fructus perceptos triennio ſibi habuerit* 97.2.3
Poſſeſſores prædiorum ſoluent tributa, licèt horum nomina non ſint relata in cataſtrum. 235.2.1
qualitercumque quis 30. annis Poſſideat *rem, præſcribit eam.* 50.1.9
Poſſidens *rem alieno nomine, condemnatur ad reſtitutionem, & æſtimationem rei.* 335.2.3
quod eſt in Potentia, *non diſponit de actu.* 42.1.2
Poteſtas *conceſſa ad contractum, refertur etiam ad diſtractum,* 185.2.2
filium Poteſtatis offendens non debet puniri ea pœna, quâ offendens Poteſtatem. 346.2.3

P R

Practica *exequendi debitorem debitoris fiſci, remiſſiuè.* 43.2.3
Prædium *ſi culpa poſſeſſoris eſt effectum deterius, detrimentum eſt poſſeſſoris.* 164.1.9
Prædium minoris minus legitimè alienatum reuocatur, niſi præſcriptio, vel ratihabitio poſt maiorem ætatem interuenerit. 605.2.1.2
ſi quis Prædium, oneribus ac tributis realibus ſubiectũ, alteri vendat, emptórque minus idoneus inueniatur ad ea ſoluenda, tenetur venditor ea etiam, quæ futuri ſunt temporis, illius loco ſoluere. 235.1.2
Prædia tributaria ſunt hypotheca nexu deuincta tributis. 232.2.10
Prædia ſuppoſita decimarum præſtationi ſunt tacitè hypothecata pro ſolutione decimarum. 233.1.11
Prædia tributaria non venduntur abſque decreto, & emptore tributa non ſoluente, iudex non tenetur conferre auctoritatem ad alienationem. 235.1.1
differentia inter Prædia *ruſtica, & vrbana Chartarij reiicitur.* 335.1.19
PRÆDIA, *& alia res minorum, ſine decreto non alienanda, vel obliganda.* 585.2

Prædia minorum alienari non poſſunt etiam propter debita fiſ alia, niſi cauſa probata, & interueniente decreto. 606.1.1

Prædia minorum diſtrahi poſſunt à tutoribus, & curatoribus, ſi id fieri parentes teſtamento cauiſſent. ibidem 6

Prælationis *priuilegium aliquibus conceditur in emptione.* 194.2.3

Prælationis priuilegium eſt perſonaliſſimum, ita ut perſonam domini non egrediatur, nec poſſit vlla ratione pertinere ad ceſſionarium. ibid.4

idem dicendum in vaſallis, qui tenentur dominum præferre in vendendis fructibus fundi. ibid 5

idem etiam in facientibus ſal in propriis ſalinis, qui tenentur illud fiſco, vel eius conductoribus vendere. ibid.6

mala fides poſſeſſor gabellæ debitæ an Præſcribat*, & in foro exteriori tranſacto præſcriptionis tempore.* 298.1.4

is qui emit ab eo, cui minor donauit ſine decreto, Præſcribit contra eum à die quo factus eſt maior ſpatio decem annorum eo præſente, vel viginti eo abſente. 609.1.1,2

Præſcripta *actione & obligatione principalis debitoris, lapſu temporis cenſetur etiam præſcripta actio fideiuſſoris.* 50.1.7

intellige vt ibid.8

Præſcripta re principali, videtur præſcripta eius acceſſoria, vt fructus, & ſimilia. 160 2.3

Præſcripta, ſiue perempta re à non domino, condictionem dari vero domino aduerſus venditorem ad pretij reſtitutionem. 258 2.14

etiam in venditione rei mobilis. ibid.15

obtinet licèt res non ſit perempta, ſi eius proſequutio eſt difficilis. ibid.16

& licèt res extet, ſi difficulter vendicari poſſit à poſſeſſore. ibid.17

Præſcriptio *non currit contra prodigos ac furioſos.* 592 2.13

Præſcriptio, & acquiſitio fructuum à pari procedunt. 608.2.8

Præſcriptis *verbis actio.* 306.1

Præſens *alienationi rei prohibitæ alienari, ſibi præiudicat ſi doloſè venerit.* 113.2.10

Præſes *licèt non poſſit ciuitati expreſsè præiudicare; poteſt tamen tacitè ex lapſu temporis.* 148.2.5

Præſumptio *iuris, & de iure quæ, & quando probationem admittat in contrarium, remiſſiuè.* 60.2.11 & 122.1.8

Præſumptio iuris, probatio liquidiſſima. 546.2.5

Præſumptiones an in criminalibus ſufficiant ad pœnam ordinariam. 64.2.10

Præſumptiones & coniecturæ ſimulationis ceſſant quando fit ceſſio iurium, & actionum acceſſoriè ratione contractus præcedentis. 180.2.28

Prætori *infirmo debetur ſalarium tempore infirmitatis.* 24.1.4

per ſolam conſtitutionem Precariæ *poſſeſſionis cenſeri datam poteſtatem ingrediendi illam auctoritate propria.* 102.1.2

Preces *iudicum inducere metum.* 347.1.11

in Precibus expreſſa probari debent ab exprimente, ſi de eis ipſis controuerſia fuerit cum aliquo. 599.2.5

Pretium *ſi non ſoluatur intra terminum, venditio non reſcinditur, ſed lapſo termino venditor aget ad pretium.* 193 1.6

Pretij tenuitas conſideranda, quando deductis impenſis, quæ fieri poſſent ad conſequendā rem cuius actiones ceſſæ ſunt, adhuc tenue apparet pretium. 180.2.27

Pretij declaratio an fieri poſſit per arbitrationem parte non citata, remiſſiuè. 196.1.9

reductio ad boni viri arbitrium à quo petenda, remiſſiuè. ibid.10

Pretij exceſſus quantus ſit vt agens potiatur beneficio legis. 217.1.10

Pretij modicitas cum pacto de retrouendendo, an efficiat contractum vſurarium. 170.1.9,10,11

Pretij vbi facta mentio, ibi dicitur fieri emptio, & venditio. 417.1.6

Pretio collocato in liberum arbitrium alicuius tertij, valet contractus vt conditionalis. 195.1.4

ſecus eſt in cauſa dotis, vbi arbitratore electo ad declarandam dotis quantitatem non arbitrante ad viri boni arbitrium pro declaratione illius recurritur. ibid.5

arbitratore mortuo ante declarationem pretij, vel vno ex duobus, aut tribus nominatis, in quorum arbitrium pretium relictum fuit, venditio nulla eſt. ibid.6

arbiter cui commiſſa fuit declaratio pretij, ſi in declaratione modum exceſſit, vel iniquè arbitratus fuerit, ad boni viri arbitrium res reducenda erit. ibid.7

vt autem huiuſmodi reductio fiat, requiritur læſio, remiſſiuè. ibid.8

Pretio æquipollent pecora pro numeranda pecunia data. 226 1.1

pro Pretio emptionis dari poſſunt res in ſolutum. ibid.2

Pretium & alia ſubſtantialia emptionis & venditionis non conferri in voluntatem alterius contrahentium. 193.1.3

ſecus in contractu lucratiuo, puta donationis. nam tunc vale ſi conferatur in voluntatem donatoris. ibid.2.4

vel ſi conferatur contractus in voluntatem vtriuſque. ibid.5

Pretium rei venditæ per tertium arbitratorem declaratum, ſoluere emptor cogitur. 195. 2.1.2

etſi pretium ſit commiſſum in arbitrium duorum, quorum vnus ab vno ex contrahentibus, alter ab altero eligendus. ibid.3

Pretium non probari in domibus, & ædificijs, ex redditibus. 222.1.154

Pretium iuſtum non probari neceſſariò per ſubhaſtationem. 233.1.3

Primates *collegij conſentientes in monopolium in eorū collegio puniri multā quadraginta librarum auri.* 195.2.15

Princeps *conferendo æquitatem videtur diſpenſare de omni infamia.* 366.2.6

Princeps tenetur ad obſeruantiam pactorum. 474.1.4

Priuilegium *ſcholarium iis etiam competit, qui veniunt ad eos viſitandos in ſtudio.* 40.2.6

Priuilegium habens circa plura, per actum contrarium in vno actu ſpecialiter factum, non perdit illum in aliis. 584.1.3

Priuilegia conceſſa exactioni veræ dotis, conceduntur etiam doti putatiuæ. 484.1.2

quæ Probari *directò non poſſunt, poſſunt probari per coniecturas.* 570.1.4

non Probat hoc Eſſe, quod contingit abeſſe. 56.1.4

Probatio *non ſufficit per teſtes ſingulares, ſi ſingularitas ſit obſtatiua, ſecus ſi adminiculatiua, nec vnius teſtis dicens aliquid non veriſimile.* 4.1.12

& cur, ibid.13

Probatio debet concludere de neceſſitate. 56.1.3

Probatio, quæ fit per locum à communiter accidentibus, eſt concludens. ibid.5

Probatio

Digitized by Google

Probatio non fit per media impertinentia. 63.1.8
Probatio per indicia & præſumptiones admittitur in ijs, quæ ſunt difficilis probationis. 89.2.3
Probatio ſimulationis non poteſt fieri niſi per coniecturas vehementes, & quæ vrgeant. ibid.4
ſi fiat per indicia, quodlibet indicium requirit probationem per duos teſtes. ibid.5
Probatio per confeſſionem eius pro quo ius præſumit, recipienda eſt. 135.1.20
Probatio præſumpta ſufficit in his, quæ ſunt difficilis probationis. 479.1.16
ſubtrahens Probationem aduerſario, remiſſiuè. 62.2.3
an cauſam perdat, remiſſiuè. ibid.4
PROBATIONES. 51.1
Probationes vbi ſunt liquidæ, condemnatus in abſentia, non præſumitur condemnatus ex contumacia, ſed propter malam cauſam. 578.1.4
Proceres *palatij res ſubhaſtatas à fiſco, vel tales aureas & argenteas priuatorum emere prohibiti.* 129. 2.1,2
Procurator *licèt procuratorio nomine contraxerit, obligatus manet, quando expreſſè fidem ſuam adſtrinxit.* 99.2.2
vel quando procuratorio nomine contrahit, & ſe obligat etiam ad obſeruantiam. ibid.3
vel quando ſe facit procuratorem, cùm non eſſet. ibid.4
vel quando obligauit & ſe, & heredes ſuos, & bona. ibid.5
vel etiam quando contractus eſt celebratus contemplatione procuratoris. ibid.6
Procurator, qui neglecto mandato bonorum poſſeſſionem non petit, tenetur domino. 173.2.1
Procurator de culpa omittendo & committendo tenetur. 176.1.1
tenetur de geſtis & gerendis per eum ſuſceptis; item de dolo, & lata culpa. ibid.2
tenetur de dolo, & omni, etiam leuiſſima culpa. ibid.1,2
Procurator ſumptus litis repetit, etiamſi ſuccubuerit in cauſa. 173.2.1,2
Procurator an poſſit vti retentione pro expenſis. ibid.4
Procurator dolo, vel culpa lædens, vel negligens cauſam principalis, conuenitur actione mandati. 174. 2.1,2
Procurator nihil vtiliter facit contra tenorem mandati. 176.1.1,2
Procurator conſtitutus ad actum perficiendum poſt mortem, non reuocatur morte, etiam quando decedit cum herede. 177.1,5
ſecus ſi ſine herede. ibid.6
etiamſi in mandato dicatur quòd procurator conſtitutus daret poſt mortem, ſiue hereditas adita ſit, ſiue non, & dato quòd quis decedat ſine herede. ibid.7
Procurator fruſtrà petit ſalarium illicitum. 178.1.1
ex pacto de quota litis nil petit licitè. ibid.2
Procurator vt emptionem, & venditionem poſſit celebrare pro domino, mandatum requiritur. 257.1.3
& procurator ſic conſtitutus ad contrahendum nunquam cenſetur conſtitutus ad faciendum actum, per quem principalis in aliquam pœnam incidat, etiam quod mandatum ſit factum cum clauſula generali. ibid.4
intellige vt ibid.5
Procurator præſumitur apud, quem ſunt acta cauſæ. 454.1.12
per Procuratorem vltra fines mandati geſta tenent ſi dominus ſciens tacuit. 176.1,4
Prodigus *furioſo æquiparatus.* 392.1.3
Prodigi qui. ibid.4
Producentem *non prohiberi opponere exceptiones ſuperuenientes poſt teſtium inductionem.* 73.2.11
poſſe opponere de ſubornatione. ibid.12
Prohibitio *de non alienando an impediat dominij tranſlationem in contractibus.* 280.2.2
Prohibitio extra perſonam & cauſam prohibitionis ſe non egreditur. 601.2.2
Prohibitionis cauſa ceſſante, ceſſat & prohibitio. 346 2.4
Prohibitum *ab initio, poteſt impedimento remoto ex nouo conſenſu poſtea interueniente confirmari.* 360. 1.1
non prohibita an amittantur quando miſſa ſunt cum prohibitis. 201.1.3
an excuſetur minor. ibid.4
Proles *quando cenſeatur eſſe legitima.* 360.1.5
Proles legitima poteſt approbare relictum à patre factum filio naturali. 592.2.2
vel aliquando ex coitu non punibili. ibid.3
Prole deficiente legitima, auus inſtituere poteſt heredem nepotem filium naturalem, aut legitimum filij ſui ſpurij, modò tamen inſtitutio non fiat intuitu patris, ſed nepotis. 508.1.8
niſi ille nepos eſſet natus ex filio inceſtuoſo. ibid.9
Promiſſio *facta meretrici propter fornicationem, & ſic ex cauſa libidinis, dummodo abſit dolus, & fraus, valida eſt.* 549.1.4
vnica Promiſſio idem operatur quod plures pro tantanos. 404.2.4
Promiſſione mihi facta non contraueniendi alicui promiſſioni ſub pœna mille, cum obligatione omnium bonorum, ea propriâ auctoritate mihi occupare licet. 283.1.5
Promiſſor *non poteſt cogi præſtare cautionem de ſoluendo.* 197.2.4
Promiſſum *ex turpi cauſa non poſſe repeti.* 25.2.1
Promiſſum marito ob lenocinij crimen non ſoluendum, ſolutum viciſſim non repeti. 27.2.112
Promittendi *verbum in inſtrumento poſitum intelligi per ſtipulationem.* 146.2.3
limita vt ibid.4
Promittens *pro alio ex mandato mulieris ab ipſo initio efficaciter non tenetur.* 115.2.1
Promittens creditori indemnitatem, cenſetur ſe obligare ad id tantùm quod à principali non poſſit conſequi. 337.2.4
Promittentem quando conſtat nullum habuiſſe reſpectũ ad mortalitatem, huiuſmodi promiſſio magis cenſenda eſt donatio inter viuos, quàm donatio mortis cauſa. 34.1.7
Propinquorum *appellatione qui comprehendantur, remiſſiuè.* 373.1.10
Propoſitum *idem operatur in propoſito, quod oppoſitum in oppoſito.* 360.2.5
Proprietarius *an expellens emphyteutam priuatum ob non ſolutam penſionem tribus annis, poſſit inſuper petere penſiones illorum trium annorum.* 340.2.23
modi, quib. Proprietas *probari debet, remiſſiuè.* 37.2.6
quibus dominium. ibid.7
Proprietatis appellatione dominium intelligi, & è conuerſo. 52.2.5
dans Proprietatem *in dotem, retento vſufructu, non poteſt in præiudicium proprietarij vendere, vel alio modo diſponere.* 4.0.1.1
ſi vir ab vxore recipit nudam Proprietatem, cum pacto de lucrando à ſocero vſumfructum, ſoluto matrimonio morte mulieris nihil reſtituit, ſecus ſi vſumfructum non recipit in dotem, quia tunc ei non prodeſt pactum de lucrando. 420 1.1

Prorogationem *fieri non poſſe, niſi in præiudicium prorogantium.* 339.1.5

Proteſtantis *affirmationi contra id quod apparet, non creditur.* 80.2.1

Proteſtatio, *& denunciatiatio facta ab eo, qui non habet ius proteſtandi, & denunciandi, non valeat.* 227.1.1.

Prouiſio *hominis facit ceſſare prouiſionem legis, & quidem ſpecialis, non generalis.* 453.2.9

PROXENETICA. 343.1

Proximorum *appellatione qui veniant, remiſſiuè.* 195.1.14

P V

de Pubertatis *præſumptione, & probatione, remiſſiuè.* 581.1.5

Pubertati proximus quis. ibid.2.7

Pubes *admittitur ad accuſationem ſui curatoris, modò de conſilio ſuorum cognatorum id efficiat.* 554.1.5

Puberis eſt electio an prius agere velit tutelæ actione contra tutores, ſeu curatores, vel contra eorum hæredes, ſeu eorum fideiuſſores. 577.1.2

ſi cum tutore actum fuerit, & ab eo ſolidum ſolutum, erunt fideiuſſores liberati, & è contra. ibidem 3

Puberes qui, quæve dicti. 581.1.4

Publicanus *exigens gabellarum in caſu, in quo non debet exigi, vel eſt conſuetum eam exigi, punitur pœna capitali.* 299.2.7

pœna furti, & actione furtiua tenetur, ſi illicitè exegerit ſcienter; ad duplum infra annum, ſi ignoranter, niſi exactum reſtituat poſt annum in ſimplum, & ſi ſoluerit ante ſententiam, liberabitur. ibid.8

Publicanus exigens pluſquam debet exigere pro mercibus conſuetis, punitur exilio. puniendus ſine venia. 303.2.3

Pupillus *an poſſit contrahere ſocietatem, remiſſiuè.* 285.2.4.

Pupillus ſi bona & domicilium habeat in vno municipio, vel loco alio, proculdubio iudex eius loci tutorē dat, ſi in altero loco moretur, & alibi domicilium habet, iudex vtriuſque loci poteſt dare, &c. 518.1.7

Pupillus ſi habeat bona in diuerſis prouincijs, tutor ei dandus eſt à iudicibus, in quorum prouinciis bona ſita ſunt; ſi verò pupillus vni tantùm iudici ſubditus ſit, is iudex ei poteſt dare tutorem, etiam ad bona quæ ſunt in aliena prouincia. ibid.2.9

Pupillus quando habet tutorem impeditum, in eius locū datur ſibi coadiutor, qui tantum durat, quantum neceſſitas. 530.2.4

officium horum tutorum, ſeu curatorum finitur finito impedimento primi tutoris; non autem durat vſque ad pubertatē pupilli, vel vſque ad annum 25. ibid.5

Pupillus ſi in ſubſidium ageret rei vendicatione, extraneo non exiſtente ſoluendo, tunc pupillo competit remedium reale, ne aliàs iacturam patiatur, & damnum. 548.1.5

Pupillus non eſt educandus penes matrem, quæ ſuperinduxit vitricum. 559.2.4.7

Pupillus non educatur apud matrem quæ eſt improba, impudica, vilis, impudens. ibid.8

Pupillus educatur apud matrem quæ ſecundo nubens filio non eſt ſucceſſura, & moribus & honeſtate habilis eſt. ibid.9

educatur apud vitricum quando non poteſt aquè commodè ali apud alium, ſi tamen non ſit creditor. ibid.10.11

Pupillus vbi educetur, eſt in iudicis arbitrio, de eo tamen qui ei ſuccedere debet, eſt iuſta ſuſpicio. 560.1

Pupillus non eſt educandus apud illum, qui eidem ſucceſſurus eſt. ibid.2.3

Pupillus educari non debet apud matrem tranſeuntem ad ſecundas nuptias. ibid.15

lex iſta & ſimilis an præcisè priuent matrem tranſeuntem ad ſecundas nuptias educatione ſuorum pupillorum; an ſolùm ob id reddatur ſuſpecta, vt iudicis arbitrio relinquatur, num ea circumſtantiæ concurrant in matre, quæ ſuſpicionē hanc præponderet, ac proinde non ſit ei prolis pupillæ educatio deneganda. ibid.16,17

Pupillus præſumitur alimentatus à tutore, niſi probet ipſe pupillus ſe aliunde habuiſſe alimenta. 562.1.7.8.9

Pupillus ſi aduersùs aliquem actionem habet, poteſt eam remittere ſine tutoris auctoritate. 578.2.1

Pupillus, vel minor quod gerit, debet tutor, vel curator ei accommodare auctoritatem ſuam. ibid.2

Pupillus poteſt ſibi ſtipulari ſine tutore; ſed non actionem remittere. ibid.1

poteſt ſine auctoritate tutoris ſuam conditionem meliorem facere, non verò deteriorem. ibid.2.3

Pupillus nō poteſt accuſare, nec accuſari niſi tutore vocato, & auctore, excepto crimine carnis. 580.1.14

Pupillus, minor, prodigus, & generaliter omnes, qui curatorum adminiculo reguntur, exequantur. 592.2.10,11,12

Pupillus, ſeu minor ſi tutore, vel curatore auctore rem ſuam immobilem ſine iudicis decreto alienauerit, nihil agit. 603.2.3

bona Pupilli, ſiue minoris contrahentis matrimonium, cenſentur hypothecata pro reſtitutione dotis, quam recepit, licèt in eius receptione nec tutor, nec iudex interuenerit. 514.2.15

Pupillo etiam compenſatio obijci poteſt. 143.2.1

item in ſubſidium conuento poteſt obijci compenſatio. ibid.2

Pupillo carenti tutore poteſt etiam dari curator ad litem. 524.1.4

ſcilſi maior ſit ſeptennio. ibid.5

pactum cum Pupillo auctoritate iudicis eſt firmiſſimum 532.1.2

PVPILLI *vbi educari debeant.* 559.1

Pupilli apud matrem educari debeāt, niſi ad ſecunda vota tranſierit. ibid.1,2

Pupilli licèt efficiantur adulti lite ſuper excuſatione pendente, tamen cauſa propter periculum medij temporis debet terminari. 584.2.1,2

Purpuræ *vſus quando inceperit, remiſſiuè.* 200.2.7

Purpura & murecis eadem eſt natura, quamuis temperamento diuerſa. ibid.8

Purpura vendi prohibentur, quibus Princeps vtitur cum ſedet in maieſtate. ibid.1.2

& cur. ibid.3

QVA

QVadrantal *pro amphora.* 240.2.5

Quæſitum *ex pecunia mea, etiam mala fide poſſeſſum, nec eſt meum, nec mihi reſtituendum.* 254.1.5

procedit non ſolùm in extraneo, ſed etiam in ſocio, dummodo illud acquirat extra cauſam ſocietatis. ibid.6

ſi quatuor ſint ſocij, & vnus ex eis emat, tenebitur iure ſocietatis id communicare. ibid.7

Qualitas, *vel ſolemnitas ſubſtantialis quando requiritur certo aliquo tempore, ſi eo tempore non adfuerit, etiam ſi poſtea ſuperueniat, nihil operatur.* 60.2.3

Quandiu *neſio, remiſſiuè.* 163.1.5

QVE

Querela *non numerata pecuniæ intra biennium opponenda eſt, finito biennio per ætatem, vel abſentiam læſus, querelam adhuc per reſtitutionem recuperat.* 133.1.1

Querela non num. pecun. coram iudice loci contractus proponenda eſt, & ſola poſitio abſente aduerſario interrumpit præſcriptionem. 136.2.38

QVI

Quitantia *pro Apocha.* 85.2.5

RA

RADIX. *Ex vna* Radice *quando multiplex vitium naſcitur, conſequens eſt vt eadem lege tollatur.* 371.1.4

fructus non produci Radice infecta. ibid. 5

non Ratificante *eo, cuius nomine res empta fuit, emens ſibi acquirit.* 10.1.5

intellige, vt ibid.6

Ratihabitio *patriæ Macedonianum excludit.* 111.1.2.

Ratihabitio, ſiue ratificatio retrotrahitur ad tempus actus geſti. ibid.7

RATIHABITIO. 457.2

volens reddere Rationem *adminiſtrationis, adulta poteſt petere curatorem dari, cui reddatur ratio.* 516.2.1.

Rationes priuatas defuncti non probare eius debitum. 53.2.1,4

de Rationibus per tutorem, aut curatorem reddendis finita tutela, ſeu cura, remiſſiuè. 535.2.3

RE

Receptitiæ *actioni non poterat opponi quòd peteretur indebitum.* 50.2.12

declara, vt ibid.13.14

Reconducere *nemo inuitus tenetur.* 325.1.1,2

Reconductio *tacita.* ibid.3

Reconductio ex tacito fit conſenſu: remanens vltra ſuum tempus in re conducta, denuo conduxiſſe videtur. 326.2.1,2

Amplia

I. vt nedum cenſeatur facta renouatio locationis, verùm etiam facta cum omnibus qualitatibus præcedentis contractus, & conſequenter ſub eiſdem pignoribus, pœnis, renunciationibus clauſulis. ibid. 3

reſtringitur in fideiuſſione. ibid. 4.

intellige ampliationem, vt ibid. 5

II. procedere in locatione prædij ruſtici etiam publici. ibid.6

procedere non ſolùm in prædiis priuatæ perſonæ, ſed etiam fiſci, pupilli, & Eccleſiæ, interueniente ſcientia, & patientia, Decurionum, Prælatorum & adminiſtratorum. 327.1.7

III. in locante operas ſuas, vt puta Aduocato, Medico, & huiuſmodi. ibid.8

IV. ſi locator deceſſit relictis hæredibus. ibid.9

etiam ante aditam hæreditatem. ibid 10

intellige, vt ibid.12

V. procedere non ſolùm in contractu locationis, ſed etiam precarij ad tempus. ibid.11

extenditur ad contractum depoſiti. ibid.12

VI. in ſocio conducente partem domus communis ab altero ſocio. ibid.15

Reconductio tacita intelligitur, ſi ſocius à ſocio conduxit portionem domus communis per vnum annum, & poſtea eo tacente pluribus annis inhabitauit. ibid.16

Limita

I. quando conductor poſt tempus conductionis remanet in poſſeſſione aliquo tempore competenti arbitrio boni viri decidendo, ſecus ſi per modicum tempus, puta duobus, vel tribus diebus. ibid.17

II. in locatione mobilium, & ſe mouentium. ibidem.18

III. quando conſtat de contraria voluntate domini ibid.19

IV. in conductore qui perſeuerauit per 30. annos ſoluendo vniformem penſionem. ibid. 2. 20

V. in conductore non implente ex parte ſua. ibidem 21

VI. quando locatio fuit celebrata in ſcriptis, non ad effectum probationis, ſed pro eius valore & ſubſtantia. ibid.22

idem quando fuit facta per inſtrumentum. ibidem.23

VII. in emphyteuta temporali, puta per 10. aut 20. annos, ſi finito tempore emphyteuta remanet in poſſeſſione rerum ſciente & patiente domino. ibid.24

VIII. quando requiritur aliud quàm conſenſus. ibid.25.

IX. quando in contractu locationis conductor promiſiſſet locatori in fine locationis rem locatam liberè vacuam, & expeditam relaxare, & renunciauit omnino beneficio legum. ibid. 26

X. ſi impedimentum in locatore interueniat. ibidem 27

XI. vbi conſenſus locatoris deficeret. ibid.28

XII. in venditione. ibid. 29

Reconductio abſque ſcriptura per ſacrum Conſ. reiecta. 335.2.22

Reconductionem non locum habere vltra locationem & conductionem, ac vltra precarium, etiamſi alij contractus eſſent ſimiles. 317.1.14

RECTOR *prouinciæ.* 346.1

Redditus *ex pignore percepti extenuant debitum.* 94.1.1,2

adeò vt nec etiam creditor, pacto, aut conuentione fructus pignoris ſuos poſſit efficere, ſed illos computare in ſortem principalem debeat. 44.2.3

idem eſt de proprietario, cui vſusfructus datur in pignus, mutui cauſa, quia tenetur referre fructus vltra ſortem. ibid.4

Redditus vſque ad tempus decurſi ſoluendi ſunt, ſimul cum ſorte principali, etiam in quacunque perſona priuilegiata. 156.2.12,13

& ſi per errorem vnus nummus deficiat, depoſitum non cauſabit plenam liberationem, nec redditus vſurarum extinguentur. ibid.14

& licèt error ſufficiat quoad excuſationem pecuniæ, non tamen ſufficit ad redditum extinctionem. ibid.15

nec erroris admittitur excuſatio etiam in muliere, & ruſtico, quamuis illis eſſet concedenda reſtitutio. ibid.16

vide tamen vt ibid.17

Redditus annui computantur inter bona immobilia. 398.2.19

Redditus prædiorum vbi ſufficiunt pupillo, vel adulto, adminiſtrator eius non tenetur pecuniam fœnerare, ſed eam recondere. 531. 2. 1

hodie neceſſitas collocandi pecunias pupillares, & adminiſtrationis mittendi ad vſuram, abiit in deſuetudinem. ibid.2

res multæ ſi ſimul emantur, & vna tantùm ſit vitioſa, ita vt Redhibenda *veniat, quid.* 293. 2.2

in dubio ſi duo teſtes deponant equum eſſe vitioſum,

& duo quòd non, in fauorem Redhibentis iudicandum eſt. 292.1.14

æquum morboſum Redhibere volens, priùs id omne, quod ex illo percepit, offerre debet. 290.1.11

res quandoque ob pactum, aliquando Redhibetur ob vitium. 292.1.1

caſus in quibus Redhibitioni locus non eſt, & exceptiones aduerſus emptorem redhibitoriá agentem opponi poſſunt. ibid.2.5,6,7

Redhibitoriam, ſeu quanti minoris, dari pro rebus immobilibus vitioſis. ibid.1.2,

intellige, vt ibid.3

pro rebus mobilibus animatis & pro aliis rebus mobilibus vitioſis. ibid.4

Redhibitoriam dari re etiam mortua. 292.1.15.

Redhibitoriam dari reſoluta emptione, vt venditor cogatur rem accipere, & pretium eidem emptori reddere. 293.2.9

in Redhibitoria emptor probabit ſeruum eſſe fugitiuum. ibid.1

Redhibitorias pro ſeruis, iumentis, pecoribus, & aliis rebus animatis, quæ ſunt fragilia, & corruptibilia, ſpatio ſex menſium præſcribi. 290.1.2

currere hoc tempus ſex menſium præſtitutum redhibitoriæ, à die ſententiæ. ibid.3

quanto minoris verò, intra annum vtilem. ibidem 4

Vide *Actio.*

Reficere eſt aliud, aliud nouum opus facere. 360.1.4

Regni & Regis intereſt ne arcana eiuſdem Regni, vel Regis reuelentur exteris. 305.2.7

Regula, Nemo inuitus compellitur emere, nec vendere. 190.1.2

fallit quotieſcunque ratio, & vtilitas publica expoſcit vt quis emere & vendere cogatur. ibid.2.3

hinc infertur

I. pro ædificatione, ſeu reparatione, Eccleſiæ, vel fundatione alicuius monaſterij, vicinum cogi poſſe domum vicinam vendere. ibid.4

vel pro officinis de nouo faciendis. 191.1.5

ſeu pro via publica ad portam Eccleſiæ directa amplianda pro eiuſdem Eccleſiæ ornatu, etſi domus non ſit vicina Eccleſiæ, & adſit via publica intermedia. ibid.6

vel pro ampliatione capellæ. ibid.7

vel pro ſeminario ab Epiſcopo faciendo. ibid. 8

& pro ſcholis faciendis. ibid.9

procedit, etſi domus, quæ pro fundatione, ſiue ampliatione huiuſmodi petitur, eſſet prohibita alienari, & perpetuo fideicommiſſo ſubiecta, & antiqua habitatio parentum illius, à quo petitur, eſſet familia nobilis. ibid. 10

& quamuis alterius Eccleſiæ eſſet ea domus, quæ pro Eccleſiæ ampliatione petitur. ibid. 11

antequam autem Eccleſiæ deferatur quæ præcedere debeant. ibid. 12. 13. 14. 15. 16

II. Vicinum cogi vendere domuſculas deformes vicino, qui palatium ædificare vult. 191.2.17

III. propter publicorum ædificiorum conſtructionem priuata ædificia dirui poſſe. 192.1.18

IV. vicinum, qui proximum fundum habet, viam præſtare debere, ſi qua publica erat, ruina, vel aquarum impetu deſtructa eſſet. ibid.19

V. ob publicam vtilitatem, & neceſſitatem, ſi Reſpubl. annonæ inopia grauetur, poſſe cogi habentes frumentum, & alias merces neceſſarias hominum alimentis iuſto pretio à iudice taxato vendere, etſi res venales non expoſuerint, nec publicæ venditioni obtulerint. ibid.20

VI. dominum ad venditionem ſerui compelli poſſe ſi eum ſeueriter tractet, & parcè illi alimenta præſtet. ibid.21

ex quo ſubinfertur quòd ſi dominus temporalis nimium ſeuerè tractet ſubditos, poſſe compelli eos vendere. ibid.22.

dominus an poſſit caſtrum Vendere vaſallis inuitis. 192.1.23

VII. Infertur, teneri dominum ſeruum Maurum vendere quando eo opus eſt, vt Chriſtianus captus à Mauris libertatem poſſit conſequi. 194.2.24

VIII. Cogi dominum ancillam vendere ſi illam vrgeat ad impudicitiam. ibid.25

Relictum ſecundæ vxori vltra modum huius l. an ſit vna cum fructibus reſtituendum. 398.1.12

Relictum à viro vxori, non intelligitur in dubio relictum animo compenſandi cum dote, ac proinde vtrumque peti poteſt. 439.2.14.15

in Relicto quando adiecta eſt dies incerta, ſcil. nuptiarum, dictum relictum cenſetur conditionale. 369.1.4

τὸ Remanere, æquipollet aliquando verbo reddere. 349.2.1,2

Remiſſio congrua debet fieri propter ſterilitatem, niſi aliud fuerit conuentum. 319.2.1.1.2

Remiſſio penſionis non fit quando conductor renunciauit caſibus fortuitis. ibid 8

declara, vt ibid.9,10

Remiſſionem penſionis non fieri in aliquibus euentibus, de quibus hic. 310.2.14,18

Remiſſoria non ſolet denegari quando calumnioſa non eſt. 84.1.3

Remiſſoria vt concedatur, iuſtè peti debet. ibid.2.7

Remiſſoria non conceditur in materia obiectiua ſine fumo. ibid.8

non datur ſine fumo quando cauſa eſt beneficialis. ibid 9

& conceditur in cauſa decimarum in quacunque inſtantia etiam ſine fumo. ibid.10

non conceditur in cauſa beneficiali, nec ſolet concedi de ſtylo Rotæ ſine fumo iuris. ibid. 11

non conceditur quando articuli non ſunt releuantes, & quando petitur ad probandum ea de quibus per ſcripturas conſtare debeat. ibid.12

Remiſſoria quare concedenda. ibid.15,16

in Remiſſoria conceſſione requiri partis citationem. ibidem 4

declara vt ibid. 5,6

Remiſſoriam non concedi in criminalibus. 85 1.2

Renuncians iuri ſuo non habet amplius regreſſum ad illud. 6.1.5

Renuncians vti inſtrumento ſuſpecto, videtur fateri inſtrumentum eſſe falſum, nec iterum ad productionem admittitur. 78.1.1,2

expreſſè Renuncians appellationi, videtur fateri ſe malam cauſam habere. ibid.3

Renuncians inſtrumento, non per hoc videtur renunciare debito, ſed tantùm probationi ipſius inſtrumenti. ibid.4

& cur ibid.5

contrà ibid.6

Renunciatio generalis caſuum fortuitorum ſaltem in contractibus, abſque eo, quod in ſpecie caſus aliqui exprimantur, valida eſt. 92.1.13

omnis Renunciatio reſtringitur ad contractum, perſonam, & cauſam, ſuper qua interponitur, & non extenditur ad aliam. 147.1.2

Renunciatio vnius, non inducit renunciationem alterius etiam in eadem re. ibid.3

Renunciatio

Digitized by Google

Renunciatio inſurgens ex conſenſu præſtito venditioni rei hypothecatæ, ſolum ius hypothecarium in ea re extinguit, & ad aliam non extenditur. ibid.4

Renunciatio mariti dotis cauta, & non numeratæ, vel tranſcurſus temporis opponenda ipſius exceptionis, præiudicat non tantùm ipſi marito, ſed etiam eius creditoribus. p.137.2.8

Renunciatio cuiuſpiam licèt ſibi noceat, nunquam tamen alteri. 264.2.4

& quando vtilitas mea cum alterius vtilitate eſt coniuncta, quoad me renunciare poſſum, non quoad alium. ibid.5

Renuntiationem Macedoniani non firmari iuramento. 11 e.2.15

per Renuntiationem generalem omnium exceptionum non præſumi renunciatum exceptioni, quæ habet reum ex facto aduerſarij. 163.2.3

Repetundarum *crimen etiam poſt mortem delinquentis durat quoad pœnam bonorum.* 49.1.12

Repræſaliæ *quid.* 36.1.3

Repreſaliæ vnde ortæ. ibid.2.6

Repreſaliæ quo iure permiſſæ. ibid.8

Repudium *fictum non nocet tertio dotem ſtipulato ſibi reddi matrimonio morte diſſoluto.* 475.2.1,2

Repudij cauſa quæ. 478.2.4,7

Repudij, & dotis amittendæ iuſta cauſa quæ. 481.1.3

Repvdia 474.2

Res *per inſtrumenta non geritur, ſed probatur.* 56.2.1,1

Res inter alios iudicata non nocet aliis

Res pecunia mea empta, non ideo mea eſt. 63.1.4

vna Res pro alia retineri nequit. 93.2.5

vide tamen ibid.6

Res perit periculo eius cuius ea eſt. 96.1.5

Res, quæ in pondere, numero, & menſura conſiſtunt, ſi ad numerum, pondus, ſeu menſuram deponatur, dominium in depoſitarium tranſit. 168.1,2

Res perfecta non vitiatur, licèt perueniat ad caſum à quo non poteſt oriri. 189.e.2

non ſufficit quantum Res conſtitit, ſed quantum valeat. 222.2.3

Res immobilis æſtimatur ex fructibus, & redditibus. 228.2.3

Res in ſuo toto plus valet, quàm pars in ſua parte. 265.2.14

& res non affert tantam vtilitatem in parte, quantam in toto reſpectu totius. ibid.15

Res ſi tradatur pro alia re æſtimata, venditionem potius, quàm permutationem videri. 307.1.2

è contra. ibid.3

prior ſententia verior. ibid.4

Res recepta vbi in permutatione euincitur, licet poſſeſſori redire ad rem ſuam, & eam reuocare. 307.e.5

imò etiam ante ſequutam euictionem dari permutanti regreſſum ad rem ſuam, ſi aduerſarius rei datæ dominium non tranſtulit. ibid.

ſi Res vtenda fruenda tradatur pretio non determinato, erit contractus locationis, ſi illa res ſolebat locari pro certo pretio determinato. 328.2.4

ſi non erat ſolita locari, nec de pretio conſueto appareat, non erit contractus locationis & conductionis, ſed dominus aget ad iuſtum pretium & penſionem actione præſcriptis verbis, vel actione in factum ex æquitate. ibid.5

Res mobilis vbi debetur, tunc vt quis liberetur, oportet eam offerri realiter, ſimul & deponi & conſignari. 357.2.12

Res quando peruenit ex bonis mariti ad mulierem titulo oneroſo, an diſpoſitio huius legis ſibi locum vendicet. 391.e.21

Res minoris ſi vendatur ſine decreto, contractus reſcinditur, ſed acceſſoria obligatio pignoris facta per curatorem tenet. 60e.2.4

Rei qualitas licèt recipiat ſeparationem à qualitate quæ pro ea inueniretur, ſi vendatur: attamen qualitas à quantitate fructuum minimè ſeparanda eſt. 228.2.5

Rei venditæ periculum & commodum. 235.2

Rei poſſeſſionem non probari ex eo quòd quis pro re ſoluit tributa. 248.1.5

Rei æſtimatio, ſeu valor quomodo conſiderari debeat. 270.1.e2

Rei vendicationem non dari contra poſſidentem rem permutatam. 309.2.4.

Rem vendens non liberatur à decimis, & tributis. 235.e.3.

Rem quamtunque iudicari ſecundùm præſentem ſtatum. 281.1.5

Re promiſſâ in tempus mortis, non oritur aliqua actio, vel obligatio ante diem mortis. 34.1.6

in Re propria quilibet eſt moderator, & arbiter. 178.2 e,2

etiam in rebus de futuro. ibid.5

intellige in re ſua libera; ſecus ſi res ſit communis, vel in qua alius ius habeat. ibid 6.

in Re demandata quilibet iudicium mandati, & exiſtimationis periculum metuat, ſi reus ſit culpæ; aut doli. ibid.2.2

in Re ſuo quis non poteſt contra ius. ibid.7

in Re æſtimanda rei qualitas, & quantitas fructuum conſideranda eſt. 228.2.4

Res *creditæ.* e.1

Res minorum an & quando nequeant diſtrahi ſine tutoris, vel curatoris auctoritate, & decreto Prætoris, & cauſa cognitione, niſi reſcriptum Principis interueniat. 606.2.3,4

Reipubl. *debitrici quando compenſatio poſſit obiici.* 140.1.7,9.

Reipublicæ quod debetur non poteſt compenſari cum eo, quod officialis debet vt priuata perſona, & ſingularis. 144.1.1,2

Reſcriptio *contra hypothecam dotalem incipit currere ab eo tempore, à quo mulier agendi facultatem habet.* 433.1.18

Reſcriptum permittens inceſtuoſas nuptias ipſo iure nullum eſt. 380.2.1,2

Reſcriptum ſubreptitium præſumi totiet quoties alicui eſt denegata petitio. 384.e.1

Reſcriptum inceſtas tolerans nuptias, cenſetur eſſe ſubreptitium. ibid.2

de Reſcripto ſubreptitio, remiſſiuè. ibid.3

Reſcripta contra conuentiones, & ſtatuta vectigalium non valent. 302.e

Reſiduum *pretij peti poteſt non obſtante refutatione, vel compenſatione erronea.* 243.2.e

Reſtitutio *non daretur pro minimo.* 596.2.5

Reſtitutio in integrum propter læſionem minori & Eccleſiæ competentem fit vnà cum fructibus. 605.2.5

limitatur. ibid.6

Reſtitutionis beneficium competit minori non ſolùm contra primum emptorem, ſed etiam contra ſecundum, ſi ſciuit rem minoris eſſe; ſi verò ignorauit, in ſubſidium. 596.e.4

Reſtitutionem in integrum an poſſit petere qui habet remedium huius leg. 220,1.132.

in Reſtitutione pretium tantùm, & non bona reſtituenda ſunt. 415.1.14

Retentio *eſt maximè priuilegiata.* 148.1.4

Retenti.

Index Rerum,

Retentio in quo differat à compenſatione, remiſſiuè. ibid. 5
Retentio duplex propter liberos apud antiquos. 440. 2. 23
Retentio in dote non admittitur. ibid. 25
Retentionis libertas atque facultas, remiſſiuè. 19. 5. 3
Retentionem faciliùs concedi petitione. 148. 1. 5
de iure Retractus remiſſiuè. 195. 5. 16
Retractus ius quòd locum habeat etſi ſit Clericus, ſeu Eccleſia emptrix rei communis, vel patrimonialis. ibid. 17
de Retrouendendo quando ſimpliciter facta eſt promiſſio, abſque temporis determinatione, & ſine clauſula denotante perpetuitatem, tunc de iure communi eſt ſpatium triginta annorum, vel decem quando conuentum eſt vt ad tempus poſſit retrahere, nulla certa die adiecta. 271. 1. 15
ſi contra Eccleſiam data eſt ſimpliciter facultas redimendi, quæ. ibid. 16
pactum huiuſmodi Hiſpanorum iure decem annorum praſcribi. ibid. 17
Retrouendere promittentem infra certum tempus, eo elapſo non adſtringi retrouendere. 272. 1. 32
Amplia.
I. nec moram purgari poſſe intra tempus modicum. ibid. 2. 33
II. etſi intra terminum præfixum venditor partem pretij emptori ſoluerit. ibid. 34
III. nec minorem ex capite minoritatis, ſi ſit heres venditoris, poſſe contra lapſum temporis conuentionalis reſtitui, vt poſſit oblato pretio rem venditam redimere. ibid. 35
ſecus quando redimendi facultas ab initio conceſſa fuit minori intra certum tempus. ibidem. 36
IV. minorem non admitti, quamuis ex clauſula, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbatur, velit reſtitui aduersùs lapſum temporis conuentionalis. ibid. 37
V. nec à Principe dilatoriam dari valere, vt venditor, qui intra terminum pretium non ſoluit, eo tranſacto admittatur ad redimendum. ibidem. 38
VI. etſi emptor durante termino, intra quod venditor rem retrahere ei, qui dixit ſe velle retrahere, reſponderit, Venias toties quoties volueris, ego te libenter admittam. ibid. 39
VII. etſi non tranſacto tempore retractûs dixerit venditori, illum ſe admiſſurum ad retractum quandocunque voluerit. ibid. 40
limita
I. ſi emptor lapſo termino aſſignato ad retractum dixerit ſe adhuc eſſe paratum retrouendere. 273. 1. 41
II. ſi emptor poſt tempus præſtitum petierit ſibi pretium ſolui, & ſciens fecerit. ibid. 42
III. ſi poſt tempus huic facultati conceſſum emptor pretium ſibi à venditore oblatum acceperit. ibid. 43
vel partem tantùm pretij. ibid. 44
Nota
I. quòd ius competens venditori ex pacto de retrouendendo cedi poteſt. ibid. 45
& gabellam ex hac ceſſione deberi. ibid. 46
II. quòd emptor, qui ex pacto de retrouendendo tenetur reuendere, vel reddere rem acceptam venditori, debet præcisè rem tradere, & non liberatur ſoluendo intereſſe, ſi habet facultatem rei tradendæ. ibid. 47
III. non reſtituto pretio emptori, dominium non reuertit ad venditorem retrahentem, ſed actionem perſonalem tantùm, & ſi eſt penes tertium eum non poſſe vendicare. ibid. 48
contrarium. ibid. 1. 49
vtrumque componitur. ibid. 50
amplia idem eſſe ſi cum pacto de retrouendendo verbis obliquis concepto concurrat, ne liceat emptori rem alij vendere, nec alienare. ibidem 15
IV. contra tertium poſſeſſorem non citatum, ſententiam contra primum emptorem ex pacto de retrouendendo conuentum latam non poſſe exequi, nec illi nocere. ibid. 52
V. emptorem, qui a duobus rem emit cum hoc pacto, vno volente reemere, partem non teneri ei vendere. 274. 1. 53
VI. quòd ſi vnus ex heredibus rem emptam ſolus poſſideat, vel communiter cum alijs poteſt in ſolidum condemnari ad eius reſtitutionem. ibidem 54
VII. quòd ſi durante tempore aſſignato, infra quod venditor poteſt rem reemere, emptor eam obligaret, antequam reematur, reſoluitur ius pignoris ſi venditor reemat. ibid. 55
VIII. ex prima venditione cum pacto de retrouendendo deberi gabellam, non verò ex reuenditione. ibid. 2. 56
amplia gabellam deberi ex venditione, quamuis pactum de retrouendendo non verbis directis, ſed obliquis fuiſſet initum. ibid. 57
IX. quod venditor, qui ex vi pacti de retrouendendo tenetur reuendere alteri, ſi rem emptam alteri locat, & durante locatione redimatur, teneatur redimens ſtare locationi factæ per emptorem. ibidem 58
Reus, cui iudiciale iuramentum defertur, tenetur iurare, referre, aut ſoluere. 5. 2. 1. 2
Reus poſſeſſor dominus præſumitur vſque dum contrarium probetur. 51. 1. 2, 3
Reus conuentus ex confeſſione mutui confeſſati opponens actori exceptionem non numeratæ pecuniæ abſoluetur, vbi actor numerationem non probat. 125. 5. 1
in omnibus rebus, in quibus Reus poſt mortem damnatur, & bona deficiunt, debet fiſcus intra quinquennium agere, & de crimine docere. 298. 1. 5
Reus non poteſt compellere eum, qui ſuum ſe dicit creditorem, vt agat, ſed poteſt eius teſtes facere examinare ad perpetuam rei memoriam, vel poteſt petere vt ei præfigatur tempus, vltra quod non audiatur. 576. 1. 2
poteſt quis petere à iudice vt pronunciet ſibi exceptionem aduersùs Titium cõpetere, aut competere aliquo modo videri. ibid. 2. 3
plures Rei debendi poſſunt in ſolidum tam re, quàm verbis conſtitui, & plus valere veritatem, quàm ſimulationem. 10. 1. 1
Rex, Dei vicarius in terris, 40. 2. 9
dicitur loqui per os Dei. ibid. 10
quicquid facit, videtur facere vt Deus. ibid. 11
Rex Perſarum an fuerit ſub Imperio Rom. 305. 2. 4

R I

Ricas omes, de Principibus, præcipuè in Caſtella. 205. 1. 10.

R V

Rubrica habens orationem perfectam probat, & ad deciſionem cauſarum allegari poteſt. 484. 1. 10.
Ruſticitas, ſiue ſimplicitas non excuſat in his quæ ſunt contra ſpeciem honeſtatis. 381. 1. 3

contra

contra Ruſticum præſumitur dolus ſi aliquid agit occultè. ibid.4
Ruſticus ſi emat fundum exiguo pretio, cum pacto de retrouendendo, non habet locum fœneris ſuſpicio. 152.1.13
Ruſticus ſi fundum emat pretio exiguo, cum pacto de retrouendendo, an locum habeat ſuſpicio fœnoris. 271.1.14
Ruſticus non excuſatur quando aliquid clam agit contra præcepta legis. 381.1.7

S A

SACRAMENTVM matribus filiorum tutelam accipientibus eſt remiſſiuè, quod præſtabant renunciantes nuptiis. 528.2.3
in Sacris parentis ſui conſtitutus, in eſt in familia & poteſtate patris. 594.1.3
Sal nemini licet vendere ſine licentia publicanorum. 301.2.1,2
de eius vectigali. ibid.3
de Sale & ſalinis quatenus pertinent ad Regalia, remiſſiuè. ibid.4
Salarium Aduocato ex nudo pacto deberi. 15.1.1
Salarium ſi in re mobili Aduocato traditum, ſcriptura fides non requiritur, dum collatio rei mobilis caita integra fide cumulatur. ibid.2
Salarium debetur quando officium eſt onerosum, & difficile, etſi ab initio ſuſcepti muneris promiſſum non fuerit. 173.1.4
idem quando dominus ſolitus eſſet conducere adminiſtratorem, & qui adminiſtrauerit, erat conſultus operas ſuas locare. ibid.5
limita, vt ibid.6,7
Salarium incertæ pollicitationis non rectè petitur. 177.2.1
Salarium ſi variè ſecundùm merita perſonarum ſolet conſtitui, non intelligitur conſtitutum ei, qui ad certam ſedem, vel aliud officium electus eſt ibidem 3.
Salarium non debet peti à miſeris & egenis. 370.1.11.
Salary loco ſi res immobilis Aduocato, vel Procuratori per partem aſſignata, conuentio per ſcripturam probanda eſt. 15.2.3
Salarÿ promiſſi nomine procurator mandantem, vel clientem coram Præſide conuenit. 172.2.2,3
Salarÿ limitatio arbitrio iudicis relinquitur. 173.1.8
Salaria Aduocatorum, remiſſiuè. 15.2.6
Satiſdatio pro dote conſeruanda non debet exigi, nec dari, ſi eſt data, non tenet. 489.2.1
de Satiſdationibus in materia tutelæ, remiſſiuè. 544.2.14

S C

Scenica filia dicitur quæ nata eſt tunc, cùm mater in ſcenicis exercitÿs verſabatur: natæ poſt reſtitutionem natalium ingenuæ ſunt. 367.1.2
Scenica impetratâ à Principe veniâ licitè contrahunt nuptias cum ingenuis. 366.2.8
Scenicæ mulieres ob præſtitum iuramentum non tenentur permanere in turpi vita. 367.1.1
Scenici qui. ibid.16
Scenicos reponi inter humiles & ſordidos. 380.1.6
Scholæ Palatinorum militum vndecim. 336.1.3
Scholaris non poteſt capi pro repræſalÿs, nec eius numerus. 41.1.20
non ſeruari. ibid.21
Scholares in re conducta præferri pro eodem pretio. 335.2.25
Scholarium priuilegium. 40.2.6
Scholaſticus ſi ſemel elegerit vnum ex iudicibus hic declaratus, poſtea variare poterit. 41.2.25
Scholaſtici an ſint perſonæ miſerabiles, remiſſiuè. 40.2.12
dicuntur peregrini. ibid.13
peregrinorum iuribus gaudeant. ibid.14
& tanquam peregrini in loco ſtudÿ nullum domicilium contrahunt. ibid.15
ideòque de alibi geſtis in loco ſtudÿ conueniri regulariter nequeunt. 41.1.16
omiſſo medio ad Principem prouocant. ibid.17
eorum priuilegia, remiſſiuè. ibid.18
Scholaſtici non ſoluunt pedagia. ibid.2.27
Scholaſticorum iudex quis. ibid.1.23
Scientia quòd quis datus ſit tutor qualitercunque non autem liquidis probationibus probanda eſt. 546.2.2
Scire, & ſcire debere paria. 545.2.6
Scire quilibet præſumitur quod ad eius domum, quam inhabitat, eſt denunciatum. 746.2.4
Scriptura de promiſſione ob turpem cauſam non obligat. 25.2.4
Scriptura quomodo probetur per teſtes, qui interfuerũt, ſed non teſtificantur de ipſo actu. 53.2.5
Scriptura priuata non probat vtilem intentionem ſcribentis. 54.2.4
Scriptura abraſa nihil prorſus probat. 64.1.6
Scriptura ſi ſit ſubſcripta tantùm ab vno teſte & partibus, tunc comparatio litterarum ſubſcriptionis partium & teſtis contra debitorem pluſquam ſemiplenam facit probationem. 86.2.13
tenor Scripturæ probandus. 78.1.5
quando dubium vertitur ſuper litteris alicuius Scripturæ, & debeat fieri comparatio litterarum ad aliquem effectum, committitur peritis tabellionibus, vel ſcriptoribus, vt deponant circa ſimilitudinem litterarum. 86.2.19
eligantur periti partibus non ſuſpecti. 87.1.20
qui relationem faciant in actis, & in ſcriptis. ibidem 21
conſiderent, & inſpiciant corpora ſcripturarum, litterarum tractus, & alia neceſſaria, ſtylum & modum dictandi, &c. ibid.22
Scriptura ex archiuo publico prolata vim teſtimonÿ habet. 87.1.2
Scriptura ſemel in iudicio producta, & ad acta relata fidem meretur. 88.1.1,2
Scriptura priuata probat contra ſcribentem. 132.1.5
ſi Scriptura facta eſt in locationem, requiritur eadem ſcriptura in tacita reconductione. 335.1.21
Scripturam priuatam ſine aliis adminiculis non ſufficere ad inducendam plenam probationem. 52.2.1,2
licèt talis ſcriptura ſit facta manu Notarÿ, dummodo non habeat ſolemnia requiſita ad ſcripturam publicam. 53.1.3
& ſi agatur de fauore piæ cauſæ. ibid.4
Scripturam priuatam non inducere fidem pro ſcribente ibid.2.2
producens Scripturam ſuſpectam, niſi probet eam veram, iudicis officio punitur vt falſarius. 63.2.1,3
declara, vt ibid.4
per vnam Scripturam derogari fidei alterius, & neutri credi. 71.1.4
negans Scripturam & numerationem acceptam, vltra expenſas in duplum damnatur. 128.1.1,2,4
dictam pœnam dupli non ſeruari in Gallia, ſed pro arbitrio iudicum mulctari debitorem. ibid.3
de Scriptura licèt mentio non ſit facta inter partes, vna

vnu nihilominus alteram compellere poteſt vt ſcripturam faciat. 80.1.5
Scriptura priuata, remiſſiuè. 53.1.5
Scriptura recognita vim confeſſionis habens, & pro eis conceditur executio. ibid.6
intellige, vt ibid.7
recognita à parte operantur eundem effectum, quem operari ſolet inſtrumentum publicum, vt per eas poſsit procedi per aſſignationem decem dierum. ibid.8
duæ Scripturæ diuerſæ ſi producantur ab eadem parte, neutri ſtatur. 81.1.5
quid ſi producatur à partibus diuerſis. ibid.6
Scripturarum ab eadem parte productarum diuerſitas probationis ſubſtantiam eneruat. 80.2.1,2
ſtante diuerſitate, ſeu contrarietate Scripturarum, præſumi falſitatem. 81.1.3
de Scripturis priuatis mercatorum, eorúmque libris, & quomodo probent, remiſſiuè. 53.1.9
occultans Scripturas vt veritas non appareat, remiſſiue. 62.2.5

S E

Seni *ſexaginta annorum matrimonium contrahere permittitur.* 370.2.4
Senes etiam decrepitos capaces eſſe matrimonij, ſi nullo alio impedimento præter ſenectutem laborent. ibidem 5
Sententia *prolata prætextu iuramenti iudicialis, ſiue neceſſarij, an poſſit retractari ex inſtrumentis de nouo repertis.* 2.1.4
Sententia lata contra filium non nocet patri, neque filius, etſi coniunctiſsimus ſit patri, cenſetur eius Procurator. 5.1.3
Sententia in fauorem Titij, ſub conditione, ſi iurauerit ſibi deberi, *valida.* 6.2.6
quid ſi ſub conditione, ſi probauerit, *remiſsiuè.* ibid.7
lata ſub conditione ſtatim grauare partem incipit, & currit tempus ad appellandum, 7.1.7
Sententia ob falſum inſtrumentum contra vnum lata, non obeſt conſorti. 78.1.1
Sententia lata contra tutorem, vel curatorem, finito officio non mandatur executioni in eos, ſed in dominum principalem. 547.2.1,2
Sententiam latam ex iuramento in cauſa vltimæ voluntatis retractari poſſe. 7.2.3,5
cur. ibid.6
procedere in omni iuramento, etiam voluntario, & iudiciali. ibid.4
à Sententia qua quis competentem ſe pronuntiauit, appellatio licita. 41.2.30
Sequeſter *tenetur reſtituere ſequeſtrum ei, de quo actum fuit impleta conditione.* 169.1.1
Sequeſter tenetur ſeruare legem à partibus ſibi datam. ibid.
vnde ſi duo depoſuerint rem eo pacto quòd depoſitum non reddatur vni ſine altero, pactum ſeruandum eſt. ibid.2
Sequeſter non tenetur alteri ex partibus litigantibus ſequeſtratas res reddere, niſi lite finita. ibid.3
Sequeſtri officium an ſit voluntarium, & compellendus aliquis ad ſuſcipiendam ſequeſtrationem, remiſſiuè. 18.1.25
Sequeſtrum *regulariter prohibitum tam de iure ciuili, quàm Canonico, non admittitur.* 16.2.5
niſi in caſibus à iure expreſſis. ibid.6
Sequeſtrum locum habet quando neuter poſſidet. ibid.7
vel ambo litigantium ſunt in poſſeſſione, aut vnus alterum impedit, ne deueniatur ad rixam. ibidem 8
non tamen veroſimile periculum rixæ, & armorum ſufficit, ſed illud neceſſariò, probari debet. 17.1.9
vel quando partium iura ita ſunt obſcura, vt confuſione inuoluantur, & non appareat quis alteri de iure præcedat. ibid.10
vel quando quis eſt in poſſeſſione, eáque abutitur fructus diſſipando, vel eſt pauper, & conſumit eos, & difficilis eſt poſtea eorum exactio. ibid.11
conceditur in rebus mobilibus probata dilapidatione, vel quòd ſint aliqui ſuſpecti de dilapidatione, ſicut in immobilibus. ibid.12
timor diſſipationis ſufficit. ibid.13
quamuis ſit modica ſuſpicio, & pars ſit ſoluendo. ibid.14
ad Sequeſtrum diſcernendum ob ſcandalum, & ad euitandas rixas, an ſit neceſſaria cauſæ cognitio vocatis partibus, remiſſiuè. ibid.15
Sequeſtrum tenus factum vigore Regij reſcripti, citatis his, quibus intereſt. 17.2.16
Sequeſtrum factum de mandato Summi Pont. tunc fieri poteſt, quando prius plenè diſcuſſis exceptionibus illud fieri mandauerit. ibid.17
Sequeſtrum euitari cautione data. 171.2.21
Sequeſtrorum decernendorum praxis in Portugalia. 17.2.18
SEQVESTRATIO *pecuniæ prohibita.* 15.2
Sequeſtrationem debitore per iuriſdictionem non conuicto minimè inſtituendam, vel concedendam. 16.2.1,2
per Sequeſtrationem an tranſeat poſſeſſio in ſequeſtrum, remiſſiuè. 17.2.24
Sequeſtratione prohibita rerum fructuúmque deſcriptio permitti debet. ibid.23
Sequeſtratis bonis an dominus rerum poſitarum de illis ſub ſequeſtro ali debeat, remiſſiuè. ibid.10
quid ſi ſuccumbat in literis, cui alimenta ſunt præſtita, an illa reſtituere debeat, & à principio teneatur fideiuſſionem præſtare. ibid.20
diſtinguitur ibid.21
Serua *ad libertatem prouocat, ſi à domino proſtituatur.* 282.2.4
Seruitutem *acquiſitam non reſolui per retrouenditionem, & venditorem teneri ei præſtare pretium ſeruitutis.* 275.2.68
SERVVS *an teneatur ex ſuo facto poſt manumiſſionem.* 42.1
Seruus, qui coluit prædia domini, liber factus non tenetur. ibid.2.1
non tenetur liber factus ex delicto commiſſo in dominum, niſi poſt libertatem deliquerit. ibid.1
Seruus fugitiuus non poteſt dici eſſe in quaſi poſſeſſione libertatis bona fide. 59.1.4
Seruus nec pro, nec contra dominum interrogatur, niſi de ſuo facto. 68.1.1,2
Seruus extra cauſam peculiarem nec ciuiliter, nec naturaliter obligatur. 101.2.2
acquirit domino ignoranti ex cauſa peculiari poſſeſſionem, & vſucapiendi conditionem. ibid.3
Seruus non transfert poſſeſſionem rei dominicæ in præiudicium domini, & de facto dominus immiſſum expellit. 102.1.1
Seruus communis dominis ſuis acquirit pro dominicis portionibus. 105.1.2
Seruus non poteſt mutare, niſi dominus liberam adminiſtrationem peculij ei conceſſerit. 174.2.3
ſin aliter, mutuatarius domino obligatur, & non ſeruo. ibid.4
SERVVS *ſi ſe extero emi mandauerit.* 181.2
ſi SERVVS *exportandus venerit.* 281.1

Seruus

Seruus donatus vt tranſacto tempore manumittatur, tempore finito liber fit. 284. 1.1,2
donatus ſub ea conditione vt liber ſit peracto tempore, quo ſeruierit, ſi is, qui ita libertatem praſtitit, interim voluntatem mutauerit, data libertas ſeruo reuocatur. ibid.3
dominum ſeruum vendentem ſub pacto quòd intra certum tempus manumittatur, pœnitere poſſe, taleque pactum reuocare. ibid. 4
ſi ante tempus completum illud pactum, ſeu modum reuocauit, ſeruus liber non erit. ibid.2. 5
Seruus venditus vt manumittatur, ad libertatem perducitur, ſi differatur. 285.2.1
Seruus vt liber efficiatur adueniente die ex reſcripto D. Marci, oportet venditorem in eadem voluntate perſiſtere. 287.2 11
Seruus licèt poſt annum fugiat, vel poſt multos annos, poteſt tamen agi redhibitoria intra ſex menſes, vel quanto minoris intra annum. 290. 2 1
Seruus non poteſt mutuare. 42.1.2
niſi dominus liberam illi adminiſtrationem conceſſiſſet peculij. ibid.1.3
Seruus noui iure nemo fit ex ſupplicio, bene natus à principio, & ideo matrimonium non diſſoluitur. 469.2.1,2
intellige vt ibid.3,4.
Seruus alicuius ſi cum libertate à patre tutor filio datur, debet redimi, & manumitti. & vt curator, vel tutor alteri adiungi. 510. 1.1
Seruus proprius relictus à domino in teſtamento filiorum ſuorum licèt antea non fuerit manumiſſus, liber ex hoc efficitur, ſi fuerit maior 25. annorum, quòd ſi minor fuerit, licèt remaneat liber, non tamen erit tutor quouſque ſit ætatis 25. annorum. ibidem 2.4.
Serui contractu dominus tenetur actione de peculio. 10.2.1
Seruo fugitiuo an incumbat onus probandi ſuam libertatem, quando allegat dominum eum violenter poſſediſſe. 59.1.3,7
Seruo qui tempore litis ordinata eſt in quaſi poſſeſſione libertatis cauſa malæ fidei, non obſtante quaſi poſſeſſione, incumbit onus probandi ſe eſſe libertum. ibid.5
Seruo libertate conceſſa quando emptori placuerit, emptore in vita non declarante, eo mortuo ſeruus liber efficitur. 285.1. 13
Seruum, aut libertum non teneri ex contractu patroni, vel domini. 39.2.1
vbi actum quòd emptor Seruum manumittat cùm potuerit, ſi ſeruus præſens eſt, poſt duos menſes liber eſt, ſi antea non manumittatur, liber efficitur. 285. 2.14
Seruum vel cum purè inutiliter dari tutorem, ſed ita cùm liber erit vtiliter dari. 510.1.2
contrarium. ibid. 3
Seruo vendito ne intra certum, aut poſt certum tempus manumitteretur, poterit venditor ab hac manumiſſionis lege diſcedere. & eo pœnitente, emptor non tenetur ſeruum ea lege venditum manumittere. 284. 2.6
Serui attento iure ciuili iuſtum matrimonium contrahere nequeunt. 373.1.6
Sexagenariis *vxorem ducere lege Poppea interdictum.* 370.1.2
ſed abrogata hæc lex à Claudio Caſare, quem ſecutus eſt Iuſtinianus in præſenti. ibid.3

SI

Sigillum *ignoranter appoſitum rei alienæ non obligat eum ad quem ſigillum pertinet.* 258.2.2
Sigillum ſuum ponens videtur actum approbare, & in eo conſentire. ibid.6
Silentiarij *qui.* 587.2.6
Simulatio *allegata apud iudicem probatione indiget.* 89.2.1
Simulatio cùm non præſumitur in dubio, allegan ti eam onus probandi per teſtes, per indicia & coniecturas incumbit. ibid.2
Simulatio facit contractum deficere. 287. 1. 4
Simulatio non præſumitur in dubio. 255.1.1,3
Simulatione probata inſtrumentum nihil probat. ibidem 1
Siza *Hiſpan. tributi genus.* 298.2.5

SO

Socer *non prohibetur dari curator nurui, nec cura ſuperueniens dirimit matrimonium legitimè contractum inter adultum, & filiam curatoris.* 381.2.1,2
Socer ſi nurui, vel genero donauit, & poſtea filius eius, vel filia conſtante matrimonio deceſſerit, non confirmatur donatio; niſi poſtea ſocer durante eadem voluntate diem ſuum obierit. 461. 1. 3
Societas *valet, in qua vnus pecuniam confert, alter operam.* 182.1.1,2
Societas emptione fundi communis introducta videtur. 183.2.1,3
Societas an & quando tranſeat ad heredes. 184.1.3
Societas licèt morte finiatur, commoda tamen, & emolumenta diuidi poſſunt cum herede. ibid.2.4
Societas durat pro libito ſociorum, itaut quandocunque renuntiatione, & expreſſa voluntate partium diſſoluatur. ibid.2.1,2
niſi ad tempus contracta fuerit ſocietas. 185. 1. 3
poteſt tamen ante tempus renuntiari, ſi promiſſa non ſeruantur à parte. ibid. 4
limita, etiamſi ſocius intempeſtiuè renunciet ſocietati, cùm illi intempeſtiuè renuntiari non poſſit. ibid.5
vel ſi renunciet dolo malo, vt ſolo lucro participet. ibid.
Societas ſub qualibet conditione poteſt contrahi. ibid.1
Societas quibus pactis, quibuſque conditionibus contrahi poſſit. ibid.3
Societatis commoda tranſeunt in heredem. 184.1.1
Socius *rem emens, præſumitur emiſſe de proprio, non de communi.* 183.2.3
idem eſt in eo, qui res adminiſtrabat alienas, ſi vir erat induſtrioſus, vel poſſidebat bona. 184.1.4
Socius qui habet rem communem cum alio, licèt eam alienare liberè poſſit in extraneum; de æquitate tamen præferri debet eodem iure; ſi vult partem venditam retrahere ſoluto eodem pretio. 194. 2.7.8
Socius ſi partem ſuam vni ex ſociis vendiderit, alij eam retrahere non poterunt, licèt emptor minorem partem habeat. ibid.11
Socius an recedens à domo poſſit partem ſua habitationis locare altero inuito. 318.1.5
pro Socio *actio.* 182.1
Socij debent eſſe æqualiter in lucro, vel damno, ſi nihil diffinierunt. 184.2.5
Socij plures concurrentes ad retractum partis per vnum ex conſortibus alienata, pro virili parte, quam quis habet in re, admittendi ſunt. 194. 2. 9
vel alius habens maiorem partem, aliis ſociis præferendus eſt. ibid.10
emolumenta inter Socios æqualiter diuidenda. 184. 1.2
Soldado *Hiſpanum quid, & vnde.* 534.1.8
Solennitas *eadem quæ in actu requiritur, neceſſaria eſt in ratificatione.* 560.2.6

Solemnitas quæ non requiritur in actu, ſi interueniat, & minus aptè, dictum non vitiat. 439. 1.8

Solemnitas eadem acquiritur in diſſoluendo actum, quæ in contrahendo. 476.1.4

Solemnitas quæ requiritur in contractu, requiritur etiam in diſtractu. 600 2. 9

Soluens *ſcienter indebitum donare videtur.* 20.1.2

Soluens ſcienter indebitum falſo Procuratori, ab eo non repetit, quia cenſetur donare. ibid.3

Soluens partem debiti ex contractu, aduerſus quem exceptione tutus erat, videtur ſolutione partis in reliquum approbaſſe contractum, & renunciaſſe exceptioni. 127.2.8

Soluenti falſo Procuratori competere condictionem, non liberationem. 20.1.1.2

Soluere ante diem quando quis cogitur, intelligitur detracto interuſurio medij temporis. 29.1.6

Solutio *gratuita vnius partis non grauat in ſolutione alterius.* 35.2.3

Solutio voluntaria non obligat ad ſoluendum etiam futuris temporibus. ibid. 4

Solutio gratuita vnius partis non grauat in ſolutione alterius. 127.2.13

intellige, vt 128.1.14

authoris mens. ibid.15

Solutio & compenſatio inducunt actionem pigneratitiam. 144.1.1

Solutio voluntaria non obligat ad ſoluendum etiam futuris temporibus. 149.2.10

Solutio ſemper cenſetur facta pro debito priori grauiori, & odioſo, & ſic pro fructibus & vſuris. 159. 1. 2

Solutio cenſetur potiùs facta pro eo, quod debetur loco vſurarum, quàm de eo quod debetur pro ſorte. ibidem 3.

Solutio præſumitur facta in duriorem cauſam. ibid.4

durior cauſa quæ ſit. ibid. 5

Solutio debiti minoris, cui, & quomodo ſit facienda vt ſecurè ſoluatur, remiſſiuè. 533.1.3

Solutio facta tutori, aut curatori poſtquam lis de ſuſpecto aduerſus eum fuerit conteſtata, non eſt valida. 554.2.4

Solutio & compenſatio inducunt actionem pigneratitiam. 244.1.1

Solutionem allegans probare debet. 51. 2. 3

parte recuſante ſuſcipere Solutionem, pretium conſignandum, & apud iudicem deponendum eſt. 156. 1.5

Solutionem retardatam vtrùm carius vendere licitum. 159.2. 2

ob Solutionem partis debiti in dubio præſumi agnouiſſe debitum, & præiudicari ſibi in omnibus, donec non probet ſe erraſſe. 126.2.9

contrarium vide ibid.10

Solutum *qui repetit, fortiùs exceptionem opponit contra ſolutionem.* 19. 1.1

Solutionem, & promiſſum ex cauſa quæ per inficiationem creſcit, non repeti. ibid.

Solutum ex cautione pecunia indebita ob inficiationem non repeti. ibid. 2

ſimpliciter Solutum, creditore volente, in vſuras potiùs, quàm ſortis numerationem factum cenſeri. 159.1.1

in Soluto licèt quis ſibi præiudicet, non tamen cogi poteſt ad ſoluendum reliquum. 127.2.12

Soror *habens bona indiuiſa cum fratre, poteſt partem ſuam in dotem dare, etiam fratre ignorante, vel inuito.* 429. 1. 2

Sortem *recipere ſine vſuris nemo tenetur.* 147.2.14

recipiens Sortem non cenſetur remittere intereſſe debitum iure actionis. 168.2.17

S P

Species *deſtinata vbi datur pro pecunia mutuanda, contrahitur mutuum, vſuram tamen promiſſam non deberi vltrà nec vitiari intra legitimum modum, & inſufficientiam pignoris non impedire totius debiti exactionem.* 11.2.1

Spoliatus *ante omnia reſtituendus eſt, & ſub prætextu criminis non debet quis de facto inuadere alterius poſſeſſionem.* 462.1.1

Spoliatus ante omnia reſtituendus, non admiſſa exceptione proprietatis, etiamſi offeratur probatio in promptu. ibid. 2

intellige, vt ibid 3

Sponſa *de futuro ſponſum abſentem in eadem prouincia per biennium expectat, quo elapſo alteri nubit ſuppone.* 344.1.1,2

diſtingue circa temporis ſpatium, vt ibid.3,4

ius Canonicum an correxerit ius ciuile, & ita non ſit neceſſarium expectare tempus iure ciuili præſcriptum, remiſſiuè. ibid.5

Sponſa comparet integram ſponſalitiam largitatem matrimonij conſummatione. 353. 1.12

Sponſa quando dotem promiſit ſponſo, & non tradidit, & nihilominus ipſe ſponſus ſuſtinuit onera matrimonij, veniunt fructus ſub nomine intereſſ. 404. 2.6

Sponſa promittens dotem, licitè videtur intelligere poſtquam contractum fuerit matrimonium. ibidem.7

Sponſa ſi quid donatur dum eſt in via, & ducitur ad domum mariti, videtur donatum in domo patris. 349.2.6

Sponsalia. 343.1

Sponſalia obligare ſub mortali. 344. 1. 4

Sponſalia quibus ex cauſis diſſoluantur, remiſſiuè. ibidem 1.2

Sponſalia cum Præſide prouinciæ, aut iuſſu illius cum alio inita, vt metu contracta, voluntate alterutrius contrahentis diſſoluntur, & arrhæ talibus in matrimoniis intercedentes redduntur. 346. 2.1

Sponſalia ſi ſint nulla, & inualida iuris prohibitione, poterit tunc ſponſus indiſtinctè repetere quod dedit ſponſæ. 253.2.13

Sponſalium fidem ſeruare an cogendus ſit per iudicem, qui extra legitimam cauſam ea implere recuſat, remiſſiuè. 344.1.5

in ſponſalium contractu an poſſint etiam interuenire fideiuſſores, & pignora, remiſſiuè. 345.2.9

Sponſalibus de futuro diſſolutis aliam ducere, & alij nubere licitum. 343. 2. 1

ab Sponſalibus diſcedere cuivis liberum, & nubere alij cui velit. 344.1.3

recedens à Sponſalibus legitimè celebratis modò non ſit minor 25. annis, arrhas reddit duplicatas. 345.1.1, 5,6,7

de iure canonico quid, remiſſiuè. ibid. 2.8

Sponſalitiam *largitatem non inſinuatam vir nulla actione repetit.* 358. 1. 2

Sponſalitiæ largitatis vis. 351.1.6

Sponſalitiæ largitates retinentur per hos liberos, qui nati ſunt ex coniugiis, ob quæ largitates collatæ fuerunt. 395. 1. 4

Sponſalitias largitates collatas per parentes, nati ex quocunque coniugio liberas retinent. ibid.1

Sponſus *poteſt donare ſponſæ.* 349.2.5

Sponſus rem donatam ſponſæ ſequentibus creditoribus obligare nequit. 351.1.1,2

Sponſus ſi donauit ſponſæ mancipia matris ſponſæ, ea conſentiente, erunt propria ipſius ſponſæ, & illa

tranſumpſit

Digitized by Google

tranſmittit ad ſuos heredes. 351. 2.3

Sponſus, vel ſponſa licitè recedens à ſponſalibus alterius culpa, lucratur integrè ſponſalitiam largitatem, recuperátque quam donârat. 352.1.3

Sponſus ſi donauit ſponſæ mortua ante nuptias, reſoluitur donatio, niſi oſcula intereeſſerint. ibid. 2.1,2

Sponſo ante nuptias mortuo, ſponſa pro oſculi præmio retinet res ſibi à ſponſo donatas. ibid.2.2

intellige pro dimidia parte, ſi interuenit oſculum. ibid. 4.9.

& cur. 353.1.12

ſi verò interuenit copula, nihil repetit, ſed tota donatio quaritur ſponſa, & hæredibus eius. 352 2.5

ſi autem donatio fuit facta ſponſa, & matrimonium non ſequatur per mortem, tunc indiſtinctè ſponſa, vel hæres eius repetit, modò interueniat oſculum, modò non. ibid.6

ſi verò non interueniat copula, nihil repetit, ſed totum quaritur ſponſe. ibid.7

ſi per caſum matrimonium non fuerit contractum, tota donatio reuocatur, & res donata redeunt ad ſponſum, vel eius heredes. ibid. 8

Spurius *nec directè, nec per interpoſitam perſonam poteſt aliquid à patre capere.* 499. 2.8

is, qui vt agnatus vult agere ad reuocationem eorum, quæ ſpurio ſunt relicta, intra duos menſes debet agere, aliàs excluditur, & fiſco fit locus. ibid.9

Spurio an & quando deferri poſſit iuramentum in ſupplementum. 4. 1. 10

Spurio, qui ex damnato coitu natus eſt, nihil ex teſtamento relinqui poteſt. 503.1.10

S T

Statuta *vt res carè vendantur, aut ne vnus ex opificibus rem ab alio inceptam perficiat, ſunt illicita.* 294.2,2.

Statuta ne bona alienentur in extraneos, ſunt valida. 305.2.2

Sterilitas *quando dicatur, remiſſiuè.* 319 1.3

Sterilitas probari debet per teſtes, cuſtodes, & inſpectores f umenti. ibid. 4

Sterilitas regulariter non excuſat niſi in caſu, quo labes omnem fructum abſtulit, ſecus ſi aliqui fructus ſuperſint, licèt non ſufficiant ad dimidiam penſionem ſoluendam. ibid.2. 5

Sterilitas qua dicatur vt penſio pro rata minui debeat, & quota pars fructuum deperditorum ſufficiat. 310.1.12

& quòd colono incumbat probare ſterilitatem. ibid. 2.13

Sterilitas ſi accidat per culpam operarum conductorum miniſtrantium, quid. ibid.16

Sterilitas compenſatur cum vbertate præcedentis, aut ſequentis anni, ex iis, pro quibus prædium erat conductum. 221.1.19

ob Sterilitatem*, vel leue damnum, non dominus, ſed emphyteuta tenetur.* 337.1.3

pater non poteſt Stipulari *filio emancipato, nec dotem extraneo reddi.* 425. 1.1,2,3

extraneus Stipulari *nequit vt penes alium maneat, etiamſi ſit hæres mariti.* 446. 1. 59

Stipulatio, *quæ turpitudinem continet, ipſo iure non valet.* 25. 2.3

Stipulatio, promiſſio, ſeu quilibet alius contractus, confeſſio vera, & fideiuſſio ſine cauſa facta, licèt mero iure valeat, ſi tamen ex ea agatur, poteſt obiici exceptio doli mali, ita quòd ſic obligatus ſoluere non tenetur. 131.12

Stipulatio non præſumitur interueniſſe, ſi teſtes depo-

nunt promiſiſſe Titium, niſi addat quòd præceſſit interrogatio. 146. 2.5

Stipulatio de dote reddenda mulieri teſtandi cauſa, committitur illa mortua etiam inteſtata. 424. 21.

Stipulatio ficta, & non præſumpta, quæ. 446.1.64

Stipulatione pœna applicanda parti, non tolli pœnam fiſco applicandam. 281.2.2

Studioſus *recedens de domo conducta, poteſt in locum ſuum alium ſubrogare iure locationis, non verò ſocietatis.* 318.1.3

intellige, vt ibid.4

Stuprum *cum ancilla an ſit punibile.* 380.1 5

S V

Subconductor *quando teneatur penſionem ſoluere in defectum primi conductoris, remiſſiuè.* 318.1.6

& ſi non ſoluerit, quando poſſit expelli, remiſſiuè. ibid.7

& quando ſubconductoris bona inuecta & illata ſint pro penſione hypothecata domino primo locatoris, pariter remiſſiuè. ibid.8

Subditum *ratione officij ad matrimonium adducens, decem auri libris mulctatur, & officio, dignitateque priuatur.* 383.3,1,2

id non obſeruari apud Chriſtianos. ibid. 2.3

Subditos vbique delinquentes Imperator punit. 202. 2.2.

Subhaſtatio *in venditione bonorum immobilium minorum neceſſaria.* 603. 2.7

Subiectos *Rom. Imperio non poſſe extra loca nominata mercari à Perſis, nec è contra.* 305.2.1

Subſcribens *ſe vt teſtis alicui ſcripturæ, ipſam approbare non præſumitur.* 13. 2.2

idem de Aduocato, vel Procuratore adhibitis de venditore in conſilium ineundi contractus, & de aliis perſonis, qui aſſiſtunt ratione officij. ibid. 3

de Notario rogato qui ſe ſubſcripſerit. ibid. 4.7

niſi ſe ſubſcriberet ſciens tanquam teſtis, vel tanquam Notarius actui, quem poterat contradicendo impedire ibid.5

vel niſi vltra ſubſcriptionem conſtaret, illum fuiſſe authorem, & mediatorem contractus. ibid.6

de agnato qui ex diſpoſitione debet authoritatem ſuam interponere contractui celebrato ab agnata. ibid.7

de fideiuſſore contractus, quòd ipſum approbare videatur. ibid.8

Subſcribens ſe inſtrumento quod non legit, ſibi non præiudicat. 90.1.3

Subſcribentem inſtrumento mutui vt teſtis, ex hac ſubſcriptione non obligari vltra intentionem. 13.2.1

Subſcribentem ignoraſſe, aut ſciuiſſe contenta in ſcriptura, cui incumbat onus probandi. 90.2.4

partes tenentur inſtrumentis Subſcribere. 82.2.7

Subſcribere & ſubſignare paria ſunt. 536.1.4

vna Subſcriptio, *vnúmque ſigillum tabellionis, poteſt authenticè efficere mille contractus præcedentes,* 12.2.4

Subſcriptio partium, vel teſtium non requiritur niſi in teſtamentis. 82.2.8

Subſcriptio erronea actum vitiat. 90.5.5

Subſcriptionem vltra ſcientiam, & intentionem agentium non dirigi, nec quidquam operari, ibid. 2

Suburbia *in materia fauorabili, & largè interpretanda ciuitatis appellatione continentur.* 605.1.2

Succeſſio *patrui, aut nepotis, vtra admittenda.* 400. 1.3.4

ceſſante prouiſione poſſeſſorum, & coniugum ſecundò non nubentium, quoad lucra nuptialia, locum eſſe in ſucceſſione liberorum prouiſioni legis. ibid.5

Succeſſor *ſingularis non tenetur ſtare colono, niſi ius*

coloni ſit reſeruatum in contractu. 322.1.1,2

Amplia

I. ſingularem ſucceſſorem non teneri ſtare colono etiam partiario. ibid.3

intellige pro annis ſequentibus,ſecus quoad annum inchoatum. ibid.2. 4

II. quòd ſicut ſucceſſor ſingularis non tenetur ſtare colono,ſic nec colonus re per dominum alienata, cogitur perſeuerare in locatione, ibid.5

III. ſucceſſorem non teneri ſtare colono quando ſuccedit per priuationem, & extinctionem iuris, quod competebat locanti. ibid.6

ſecus ſi ſuccedat per tranſlationem iuris vnius in alium,& per adquiſitionem illius iuris,quod locans habebat. ibid.7

IV.in bonis confiſcatis,in quibus non tenetur fiſcus ſtare locationi facta circa illa, non ſecus ac emptor,& legatarius, ibid.8

V. in ſucceſſore maioratus, qui non tenetur ſtare locationi facta de bonis maioratus per antecedentem illius poſſeſſorem. ibid. 9

VI. in vſufructuario, qui locationi authoris ſtare non tenetur,immò conductorem expellere poteſt. ibid.10

VII. procedere diſpoſitionem huius leg.in emptore, qui habet ius in re. ibid.11

Limita

I.in ſucceſſore neceſſario,qui tenetur ſtare locationi. ibid.12

II. in locatione ad longum tempus, puta ad decennium. 323.1.13

III. quando ipſi ſucceſſori per prædeceſſorem iniunctum vt teneretur ſtare contractui locationis. ibidem 14

IV. quando ſucceſſor in re locata poſt locationem ſibi factam conuenit cum conductore vt perſeueraret in eodem contractu,aut id ei aliquo modo conceſſit. ibid. 15

V.quando locator in ſecuritatem contractus locationis ſubiecerat rem locatam hypotheca, ſiue illam ſubiecerit in particulari,ſiue in vniuerſali,ſubiiciendo omnia bona ſua hypotheca in ſecuritatem eius contractus. ibid. 16

VI. in emptore fructuum, qui tenetur ſtare colono. ibid.2.17

VII. in emptore fiſcali. ibid.18

VIII. in locatione facta per conductorem. ibid.19

IX.in fideicommiſſario. ibid.20

X. quando dominus iurauit non expellere colonum. ibid.21

XI. in emptore ſciente à vendente rem eſſe locatam. 324.1.22

XII.vbicunque ſucceſſori ſingulari fuerint reſeruata penſiones. ibid.23

XIII.in vendente cum pacto redimendi. ibid. 24

XIV. in creditore immiſſo in poſſeſſionem vigore Saluiani. ibid.25

XV. in ſucceſſore in re debitoris per ſententiam iudicis. ibid. 26

XVI. in ſingulari ſucceſſore,qui non ſuccedit in plenum ius auctoris ſui. ibid.27

XVII. in conductore iuriſdictionis, & fructuum alicuius feudi ad modicum tempus. ibid.2.28

XVIII. in ſucceſſore ex electione. ibid.29

XIX.in vxore,quæ tenetur ſtare locationibus factis circa bona paraphernalia per maritum. ibid. 30

Succeſſor Prælati,alteriúſve beneficiati,an & quando teneatur ſtare locationi per ſuum prædeceſſorem facta. ibid.31

Succeſſor ſingularis poteſt propria auctoritate expellere colonum. ibid.32

intellige vt. ibid.33

SVFFRAGIVM. 15.1

Suis *hæredibus non eſt hæreditas iacens.* 170.1.3

Supellex *an ſit de rebus quæ vſu conſumuntur.* 540 2.18

Supplementum *pretij eſſe in obligatione,reſciſſionem verò contractus in facultate ſoluendi.* 609. 2.4

SY

Syriarchia *ſacerdotij genus in Syria* 499.1.5

TA

TAbellio *non poteſt facere inſtrumentum de eo quod ipſe facit.* 54.2.7

nec conſtituere procuratorem in cauſa propria per inſtrumentum publicum à ſe confectum. ibid.8

nec ſe rogare de mandato procura in perſonam ſuam ibid.9

poteſt tamen conficere inſtrumentum in vtilitatem vxoris. ibid.10

Tabellio falſum inſtrumentum conficiens, criminaliter puniri poteſt. 101.2.3,6

Tabernarios *reponi inter viliſſimos.* 380.1.7

Tacens *conſentire videtur in illis caſibus,quos tacens ſi vellet,poſſit impedire.* 173.2.3

vt Taciturnitas *noceat,machinatio exigitur,& dolus.* 113.2.7

Taciturnitati ſi fraus coniuncta,& dolus, tacens conſentire præſumitur. ibid.11

Taciturnitas & præſentia in iis, quæ reſpiciunt præiudicium tertij,cuius ad nos ſpectat cura,non inducit conſenſum. 579.1.3

niſi taciturnitas longo tempore duraret. ibid.4

Taciturnitas quinquennij defectum ſupplet decreti, at non iniuſtitiam cauſæ non aliunde. 609.2.3

Talis *quis eſſe præſumitur,qualis in habitu reperitur.* 282.1.1,3

τò Tantum *non excludit caſus ſimiles, in quibus eadem,vel vrgentior ratio militat.* 604.1. 8

TE

Temerè *quid promittens, ſuæ temeritati id imputet* 291.1.3

Tempus *non eſt modus inducendæ obligationis, ſicut nec finiendæ.* 149.1.6

*Tempus,quo fuit res vendita penes emptorem,accedere venditori ad implementum præſcriptionis.*277.2.6

limita,ſi nemo ſit cui ſoluatur. ibid. 7

& ſi non ſtetit per emptorem quo minus ad diem ſolueretur pecunia. ibid. 8

niſi cùm antea per venditorem factum eſſet quominus pecunia ſua die ſolueretur,& poſtea venditore accipere parato emptor in mora ſit. ibid. 9

Nota

I. pactum leg. commiſſoriæ locum non habere venditore inuito,& in eius electione eſſe ſtatim agere ad pretium, vel commiſſoriam exercere. ibidem 10

II. venditorem, qui ſemel elegit agere ad contractus reſciſſionem,vel ei ſtare, non poſſe variare. 278.1.11

III. reſoluto contractu ex pacto legis commiſſoriæ, emptorem teneri fructus ex re empta perceptos venditori reſtituere. ibid. 12

venditorem tacitè videri à lege commiſſoria receſſiſſe ſi poſt præſtitutum diem vſuras pretij petierit. ibid. 13

venditorem videri huic legi renunciaſſe, ſi poſt diem præſtitutum pretium petat, nec amplius ad eam redire poſſe. ibid.14

de

de pacto leg. commiſſoria in pignoribus, remiſſiuè, 278. 2.15
in Tempore ſe fundans, illud probare debet. 55.1.3
fundans intentionem ſuam in Tempore tempus probare tenetur. 60.2.1,2
Tertius litigando, paciſcendo, iureiurando, tertio obeſſe nequit. 5.1.2
Tertius rei poſſeſſor, qui rem iuſto pretio emit à primo emptore, non iuuatur beneficio legis. 220.1.133.
Limita tamen
I. ſi primus emptor non ſit ſoluendo, & eodem vitio res vendita ad tertium poſſeſſorem perueniat. 220.2.134
II. ſi ſecundus emptor, qui rem habuit titulo oneroſo, & iuſto pretio, ſciret rem venditam fuiſſe authori ſuo cum læſione vltra dimidiam iuſti pretij. ibid.135
III. quando ſecundus emptor, ſiue tertius poſſeſſor rem acquiſiuit titulo lucratiuo, vtpote donationis, aut legati. ibid.136
IV. quando poſt litem conteſtatam cum primo emptore, tertius rem, ſuper cuius læſione in pretio agebatur, emit ab eo. ibid.137
V. ſi venditio enormiſſimam continet læſionem. ibidem 138
Teſtamentum impugnans cauſam oſtendit quare carcat vir bot. 56.2.2
Teſtamento vitium inuiſibile obiiciens, illud probare debet. ibid.1
multorum Teſtamenta fieri ſimul poſſunt in eadem ſcriptura, & poteſt ſuperſtes reuocare in parte ſua. 12.2 3,5,6
Teſtator ſi confiteatur ſibi deberi decem à Titio, cùm tamen 20. deberentur, confeſſio probato errore per heredem nunquam erronea debitorem nihil releuat. ibid.6
Teſtator ſi iurauit certam ſibi ſummam deberi per Titium, heres tenetur ſtare neceſſario iuratæ confeſſioni teſtatoris. ibid.7
vide tamen ibid. 8,9
Teſtator qui fatetur ſe mutuum accepiſſe, nec accepit, donare videtur. 54.1.3
Teſtator vbicunque dixit & prohibuit alienari, ne res, vel fundus exiret de familia, tunc omnes gradatim ordine ſucceſſiuo ſunt vocandi. 386.2.23
confeſſio Teſtatoris probat cum iuramento. 54.1.4
intellige, vt ibid.
non nocet creditoribus, ſed ſibi & creditoribus. ibidem.5
ſerui ad Teſtificandum minimè admittendi. 70.2.3
repellendi etiam parte non opponente ex officio iudicis. ibid.4
ſecus ſi is ſeruus communi opinione reputetur pro libero. ibid. 5
vel veritas aliter haberi non poſſit. ibid.6
ſiue in criminibus exceptis. ibid.7
vel ſeruus factus ſit liber, quo facto teſtificari poteſt de iis, quæ autem vidit in ſeruitute. ibid.8
pater non admittitur ad Teſtificandum pro filiis, nepotibus, pronepotibus, & aliis deſcendentibus vſque in infinitum. 67.2.11
adoptiui ad fauorem patris Teſtificari non poſſunt, & è conuerſo, ſi ſint in illius poteſtate: ſecus ſi ſoluta ſit adoptio. ibid.7
poſt didicita Teſtificata non poteſt quis teſtes examinare, nedum quando didicit teſtificata ſua, ſed etiam quando teſtificata partis aduerſæ. 62.1.7
etiam quòd non ſit facta illorum publicatio. ibid.8
aut teſtificata didicerit vel per ſe, vel per alium. ibid. 9

vnius Teſtimonium quacunque cauſa non admittitur, nec probat. 69 1.4
limitationes vide apud auctorem remiſſiuè. ibid.5
domeſtici mercedem & ſalarium habentis Teſtimonium non ſubſiſtit. 65. 2.1,2
libertus contra patronum Teſtimonium ferre nequit. 72.1.1,2
ſerui Teſtimonium in cauſa adulterij admitti. 482.2.26
admitti in probatione criminis læſæ maieſtatis. ibidem 27
parentes & liberos à mutuo Teſtimonio, etiam voluntario, repelli. 67.1.1,2
fratres non repelli à Teſtimonio inductos ad fauorem fratris, & ab ipſo fratre. 68.1.13
habens in cauſa intereſſe, etiam ſecundarium & in conſequentiam, à Teſtimonio repellitur. 69.1.8
contrarium. ibid. 9
inimicus à Teſtimonio repellitur. 71.2.6
viles & infames qui à Teſtimonio repellantur, remiſſiuè. 74.2.6
mulieres an cogi poſſint venire ad iudicium pro Teſtimonio ferendo. 75.2.6
Teſtis dictum non probat carens cauſa redditione. 66 1.1,2
vxor non poteſt eſſe Teſtis pro marito. ibid.3
Teſtis interrogatus de cauſa ſcientiæ, ſi illam non reddit, nihil prorſus probat. ibid.2.4
ſiue interrogatio ſit explicita, ſiue implicita. ibid.5
non interrogatus de ratione, illam reddere regulariter non tenetur. ibid.6
in quibus autem caſibus etiam non interrogatus teneatur reddere rationes ſuæ depoſitionis, ita vt aliàs non probet, remiſſiuè. ibid.7
Teſtis idoneus non eſt, cui poteſt imperari à parte. 66.2.5
intellige, vt ibid.
& limita, vt 67.1.6
filius eſt idoneus Teſtis inter patrem & matrem. ibid. 2.10
Teſtis nemo idoneus in re propria. 69. 2.1,2
nec Rex, aut Princeps. 70.1.3
niſi modicum ſit intereſſe. ibid.5
vel niſi tali commodo renuntiauerit. ibid.6
Teſtis vt pro vtraque parte veritatem dicere tenetur, ſic etiam pari modo iurare debet, iurare nedum veritatem debet; ſed & quòd in ea falſitatem non immiſcebit. 69.1.11
Teſtis referat teſtimonium omni fori præſcriptione ceſſante. 72.1.1
Teſtis periurus delinquens in depoſitione ſortitur forum ibi, vbi, depoſuit. ibid.2,3
intellige, vt ibid.4
contra perſonam Teſtis excipere non licet, quem quis ſemel produxerit. 73.1.1,2
ſecus quoad dicta. ibid.2.7
niſi producens vltra teſtium inductionem produxerit etiam eorum dicta & teſtificata. ibid.8
ſi in productione perſona approbata cenſetur, etiamſi producens eius teſtimonio non ſit vſus. ibid.3
ſed ſatis eſt quòd potuerit. ibid.4
Clericus Teſtis productus coram laico, ſi falſum dicit, puniri poteſt à laico 72.2.7
contrà. ibid.8
minori pœna punitus iterum puniri poteſt. 73.1.9
Teſtis per productionem tacitè approbatus in iudicio ſummario, poteſt reprobari in plenario. ibid. 2.6
perſonam Teſtis inducti iuxta diſpoſitionem huius textus approbatam cenſeri nedum reſpectu futuri examinis, ſed etiam præteriti. ibid.2.9
intellige, vt ibid.10

Index Rerum,

Teſtis iuret parte aduerſa. 76.1.11
declara,ut ibid.12
Teſtis ſi culpa iudicis non fuit ritè examinatus, ſeu omiſſum illum recipi, an parte petente iterum examinari poſſit. 77.1.5
Teſti non iurato fides minimè adhibenda eſt. 68.2.1,2
Teſti qui à domo euocatur ad ferendum teſtimonium, praſtentur ſumptus itineris 76.1,14
domeſticum aduerſarii mei pro me producere in Teſtem poſſum, cùm quo cogere ad teſtificandum contra ſuum dominum, vel domeſticum. 66.1 5
poteſt pater in Teſtem adhibere in teſtamento filij militis teſtantis de peculio caſtrenſi. 68.1.14
intellige,vt ibid.15
delegatus an poſſit punire Teſtem coram ſe confeſſum, vel conuictum de aliquo crimine. 72.2.5
Teſtem in vna cauſa pro me productum non poſſe abo me reprobari, ſi iterum contra me producatur in alia. 73.2.5
TESTES. 65.1
Teſtes veritatem gratia, ac potentia praferant, gratiam & timorem ſeponant. 66.2.1.2,2
iurent quòd nec pretio, nec amore, nec timore, nec pro alio commodo teſtimonium dicent. ibidem 4
emancipati non poſſunt produci in Teſtes ad fauorem patris, nec contra. 67.2.8
filios ſpirituales in Teſtes admitti pro parentibus ſpiritualibus,& è contra. ibid.9
Teſtes producere contra ſe nemo cogitur. 68.1.1,2
Teſtes priùs iurent, & poſtea examini ſe ſubiiciunt. ibid.2.3
Teſtes debent eſſe liberi. 70.2.5
non debent eſſe ſocij, vel participes criminis. ibid.2
ſocij & participes criminis non admittuntur in Teſtes ibid.9
niſi qualitas negotij aliter probari nequeat. ibidem 10
Teſtes ſeparatim ab aliis teſtibus ſinguli interrogandi. 71.2.6
Teſtes ſi reproducantur ab alio, adhuc contra primum plenè probant, nec per illum improbari poſſunt. 73.2.13
Teſtes tenerem inſtrumenti, & ſubſtantialia illius ferant. 74.2.7
Teſtes duo ſufficiunt, ſi de teſtamento amiſſo, eiúſque tenore agatur. ibid.8
Teſtes in teſtamentis pracunte rogatione adhibendi ſunt. 75.1.1.2.4
nedum in teſtamento in ſcriptis, ſed etiam in nuncupatiuo. ibid.3
& probandum quòd fuerint rogati. ibid.5
etiam in teſtamento militis. ibid.6
limita in codicillis, teſtamentis ad pias cauſas, & inter liberos. ibid.7
ſcholaſtici in aliqua Vniuerſitate an poſſint eſſe Teſtes in teſtamento nuncupatiuo. ibid.8
in probatione ſolutionis, vel confeſſionis ſolutionis debiti, Teſtes debeant eſſe rogati. ibid.9
Teſtes etſi in teſtamento debent rogari, ſufficit tamen eos rogari vel à Notario, vel à teſtatore, vel etiam ab extraneo de conſenſu teſtatoris. ibid.10
Teſtes in contractu, aut vltima voluntate, excepto teſtamento, adhibiti, non eſt neceſſe quòd ſint rogati. ibid.11
Teſtes abſentes cogi poſſe vt redeant, & teſtimonium ferant. ibid.2.1,2
praſertim quando veritas aliter haberi non poteſt. ibid.3
ſecus de teſtibus priuilegiatis. ibid.4
vel abſentibus cauſa Reipubl. ibid.5
Teſtes per ſcripturam teſtificari nequeunt. ibid.2.7
Teſtes parte citata examinari debent, aliàs non probant. ibid.8
ad examinandos Teſtes ſufficit partem rogari, nec eſt neceſſe quòd compareat. 76.1.9
Teſtes quandoque ante litem conteſtatam recipi, & publicarè atteſtationes parte legitime citata, taléſque atteſtationes valere ad perpetuam memoriam. ibid.2.1
Teſtes ad aternam memoriam etiam ante litem conteſtatam recipi. ibid.2
Teſtes quando examinantur ante litem conteſtatam,& ad perpetuam rei memoriam, citatio debet eſſe perſonalis. ibid.4
atteſtationibus publicatis Teſtes in alia inſtantia produci poſſunt. ibid.1,3
perempta inſtantia cœpta coram arbitris, ſi iterum agitetur cauſa coram Ordinario, Teſtes de nouo repeti & examinari debent, ſi viuunt. ibidem 2
ſi verè ſunt mortui, faciunt fidem, & plenam probationem in ſecunda inſtantia. 77.1.4
Teſtes inter alios examinati ſemiplenam faciunt probationem. ibid.6
Teſtes mortui examinati ſine partis citatione, & non repetiti, nihil probant, nec indicium faciunt, ſed tantummodo leuem quandam praſumptionem, vel ſuſpicionem, praſertim in criminalibus. ibidem 7
Teſtes vniuſmet partis inter ſe contrarij nihil probant. 81.1.8
nec probant ſi contradicunt dicto & confeſſioni partis, ſed ſtatur eiuſdem partis confeſſioni, quando tendit in eius praiudicium. ibid.9
Teſtes in loco iudicij exiſtentes examinentur à iudice, & non à Notario. 85.1.5
Teſtes nobiles & egregij, lautiori menſa excipiendi ſunt. 471.1.20
nec non equi dandi, vel vectura ſuppeditanda eſt. ibid.21
pars vbi eſt praſens in receptione iuramentorum Teſtium, tunc non eſt opus citatione. 76.2.5
ex plurium Teſtium dictis ſimul iunctis perfecta fit probatio. 79.1.6
receptio Teſtium committi poteſt in ciuilibus, non verò in criminalibus. 85.1.1
Teſtibus deponentibus ſuper re, in qua laus, vel opprobrium illis obuenire poteſt, non eſt adhibenda fides. 69.1.7
Teſtibus laboratoribus & artiſtis, ſumptus ſimul & ſalarium erogari debent, iuxta menſuram illius quod lucrarentur in ſuis officiis. 71.1.14
extra patriam ducendis ſoluantur antequam pedem de domo ſua moueant. ibid.15
morbo correptis in itinere ſumptus ſuppeditentur, donec commodè reuerti poſſint. ibid.16
ſumptus petant moderatos, & quales conſueuerunt facere domi ſua. ibid.17
ſi ſint ruſtici, ſeu alia vilis perſona bene valens, pedibus ire debent. ibid.18
& ſi ſumptus in equos, ſeu vecturam fecerint, ipſi ſoluant. ibid.19
pars aduerſa in Teſtibus recipiendis ante litis conteſtationem, & ad perpetuam rei memoriam, citanda. 76.2.3
Teſtibus deponentibus inſtrumentum deperditum plena fides adhibenda. 78.1.4
Teſtibus vtrùm, an verbis inſtrumenti innitendum,

quando

Digitized by Google

quando inter teſtes & inſtrumentum aliquid diſſidij deprehenditur. 81.2.6
Teſtibus accuſatis de falſo in cauſa homicidij, donec de hoc cognoſcitur, ipſa cauſa ſilere debet. 88.1.10

TH

ſciens in alterius fundo latere Theſaurum, ſi illum emat, non habito reſpectu ad theſaurum, ſed ſecundum externam ſuperficiem, an teneatur ad ſatisfactionem, remiſſiuè. 434.1.23
Thori ſeparatio conceditur quando coniux alterius coniugis vitæ inſidiatus fuerit ferro, veneno, aut alio ſimili modo. 479.2.17

TO

Totum ſingulas partes continet. 394.2.6
Totius & partis idem eſt iudicium. ibid.2.3

TR

Traditio quantum facit in rebus corporalibus, tantum in rebus incorporalibus facit ceſſio. 30.2.4
Traditio rei operatur tranſlationem dominij, etiam quando contractus eſt imperfectus. 84.1.33
Tranſactio eſt contractus. 82.2.6
Tranſgredientium ciuitates prohibitas, vel negotiationes prohibitas ſuſcipientium pœna qua. 306.1.1
Tributum cuicumque creditori præfertur in omnibus bonis. 233.1.12
Tributum illud quod Siza vulgariter appellatum, quando inceperit, remiſſiuè. 298.2.5
promittens ſoluere Tributa de re in dotem data, non tenetur ex promiſſione re ad dantem dotem reuerſâ. 234.2.1
poſſidentes tenentur pro ſua perſona Tributa agnoſcere, & non valet pactum quod alius pro eis agnoſcat, etiamſi venditor fuerit. ibid.5
Tributorum exactores præferuntur omnibus creditoribus, etiam doti, & pro gabellis. 233.1.13
in Tributis fiſco debitis non eſt locus compenſationi. 240.1.5
pactum de ſoluendis Tributis ex re dotali euaneſcit ſoluto matrimonio. 234.2.2
fiſco in Tributi pactum exemptionis inter priuatos initum non præiudicat. ibid.

TV

Turpitudinem ſuam allegans non auditur. 27.1.4
intellige vt ibid.5
TVTELA teſtamentaria. 508.2
Tutela triplex. 509.1.6
Tutela teſtamentaria non cedit legitimæ. ibid.2.1,2
TVTELA legitima. 512.2
Tutela legitima ex lege duodecim tabularum deferebatur ad agnatos, non ad cognatos, & ſic ad patruos, non ad auunculos. 513.1.1.2
Tutela qualiter finiatur capitis minutione tutoris, remiſſiuè. ibid.2.2
Tutela legitima hodiè defertur ſecundum ordinem ſucceſſionis. ibid.1.1,2
nulla ſeparatione ſexus adhibita, vel cognationis, vel agnationis, cognati quoque propinquiores vocabuntur. ibid.3
deficientibus aſcendentibus, collaterales propinqui maſculi, qui proximiores pupillo fuerint in gradu, omnes ſunt tutores illius. ibid.4
qui ſunt in pari gradu agnationis ad tutelam vocantur. ibid.2.5
agnati & cognati ratione ſucceſſionis tutelam eis debitam compelluntur inuiti ſuſcipere. ibid.6
Tutela an ipſo iure ceſſet matre ad ſecundas tranſeunte nuptias. 519.1.10
& an dicta de amiſſione tutelæ per tranſitum matris ad ſecundas nuptias, accipienda ſint ſimiliter, ſi mater ſit curatrix filiorum. ibid.11
Tutela, vel cura matris tranſeuntis ad ſecundas nuptias ad datiuum pertinet, ad inſtar eius, qui in locum ſuſpecti, vel remoti datur. ibid.14
Tutela, vel cura durante non poteſt cogi tutor, vel curator regulariter rationem reddere adminiſtrationis. 532.2.3
Tutela ſuſcepta debet tutor petere ſe excuſari ſi ſit abfuturus Reipubl. cauſa, aliàs periculum ſpectat ad ipſum, & reuerſi à noua tutela ſuſcipienda habent vacationem per annum. 588.1.1,2
ſi ille, qui quædam geſſit, & poſtea Reipubl. cauſa eſt abfuturus, medij temporis periculo non obſtringitur. ibid.3
Tutelæ officio quando fungi poteſt mulier. 525.1
Tutelæ, aut curæ datio, vel acceptatio vt valeat, oportet quòd mater expreſſè renuntiet ſecundis nuptijs, & etiam auxilio Velleiani. 527.1.11
Tutelæ officium non prohibet tutorem teſtari, nec ſua donare. 536.2.1
Tutela, vel cura adminiſtrata, rationum reddendarum tota materia pendet ex æquo & bono. 567.1.3
Tutela, vel curæ adminiſtratio ſi non fuerit diuiſa, poteſt quilibet eorum conueniri inſolidum, ſecus ſi fuerit diuiſa. 569.1.1,2
Tutelæ officium adueniente pubertatis tempore finitur. 581.1.1,2
Tutelæ periculum non ſpectat ad eum, cuius excuſatio approbata fuit. 586.1.1,2
Tutela, vel cura excuſationem habet, qui iudicariè munus ſubit. ibid.2.3
item miniſtri omnes deputati. ibid.4
TVTELÆ iudicium contrarium. 572.2
Tutela, ſeu cura excuſationem habet luminibus captus, aut ſurdus, aut mutus, aut furioſus, aut perpetua valetudine tentus. 590.1.1,2
infirmitas Tutelæ excuſationem præſtat ibid.3
procedit non tantum in tutore teſtamentario, ſed etiã in legitimo & datiuo. ibid.4
quid ſi poſt ſuſceptam tutelam, vel curam quis efficiatur mutus, aut ſurdus deſtinatus eſſe tutor, vel curator. ibid.5
pater præſens filio aſſumenti Tutelam, vel curam non præſumitur conſentire. 100.1.3
intellige vt ibid.4
ad Tutelam pupillarum vocari etiam maſculos, reiecta contraria conſtitutione Conſtantini. 513.2.1
Tutelam, vel patrocinium ſuſcipere quis non cogitur contra fratres, vel filios fratris. 586.1.1,2
nec contra ſuos agnatos. ibid.3
ex Tutela per filium adminiſtrata pater peculiotenus tantùm tenetur. 100.1.1,2
in Tutela legitima ſuccediturr eadem forma, qua in ſucceſſione bonorum. 513.2.7
Tutelâ finitâ tutor tenetur admonere minorem, vt petat ſibi curatorem, aliàs tenetur. 516.2.3
Tutelâ finitâ ſi quid interim ex rebus minoris vſque ad 25. annũ perierit, dãno & periculo tutoris pereat, niſi puberem admonuerit, vt petat ſibi curatorem. ibid.4
à Tutela, & cura repelli aduerſa valetudine impeditum. 526.1.8
Tutela finita finitur periculum adminiſtrationis. 547.1.1
intellige vt ibid.2
niſi fortè finitâ tutela tutor in eadem adminiſtratione perſeuerârit. ibid.3
diuiſa Tutela, vel curâ ſiue à Præſide, ſiue ex voluntate teſtatoris, periculum tutelæ, ſeu curæ non pertinet ad contutores contutorum malè gerentium, ſed pro parte ſua quilibet conuenitur. 549.1.3

in Tutela filiorum mater præferenda eſt auo paterno. 559.2.3
à Tutela non excuſatur ſpado. 582.1.1,2
non excuſatur a Tutela, vel cura filiorum patroni libertus, & ideo licèt fuerit eorum tutor, non prohibetur eis eſſe curator. ibid.2.1,2
ingenuus excuſatur à Tutela libertini, & ſi excuſatio vinciatur, debet appellare, aliàs tenetur. ibid.
procedit etiam in libertino, qui impetrauit ius aureorum annulorum. ibid. 3
creditor, ſiue debitor eius cui tutor, ſiu curator datus eſt, non excuſatur à Tutela, ſed alium facit adiungi. 583.1.1,2
iure antiquo creditores, ſeu debitores minorum tutores, vel curatores dari poterant, neque ex eo quod eſſent creditores, poterant ſe à tutela, vel cura excuſare, ſed eis dabatur particeps in munere. ibid. 3
colonus fiſci non excuſatur à Tutela. ibid.
à Tutela, vel cura non excuſatur monoculus. 2.1,2
exactor tributorum durante tempore exactionis excuſatur à Tutela, vel cura. ibid.
limitatur in illis, qui ante huiuſmodi officium ſuſceptum iam erant tutores, vel curatores minorum. ibid. 3.
conductores gabellarum excuſantur à Tutela. ibid. 4
liberti non excuſantur à Tutela, quia gerunt patronorum negotia, niſi patronus ſit ſenator, & tunc vnius tantùm excuſatur. 584 1.1,2
de ſenatoribus à Tutela & cura excuſandis remiſſiuè. ibid. 3
à Tutela quis excuſatur propter litem maioris partis bonorum. 585.1.1,2
fallit in matre & auia. ibid.3
excuſatur quis quando capitales inimicitiæ fuerunt inter tutorem, aut curatorem, & patrem minoris, niſi fiat reconciliatio. ibid. 4
dubium matris non excuſat à Tutela filij. ibid. 2.1,2
idem de patre, & auo paterno, vel materno. ibid. 3
nullus excuſatur propter litem, quam habet cum matre pupilli, cuius eſt tutor, vel curator. ibid. 4
à Tutela non excuſat communio. 586.1.1,2
conſiliarij Principis excuſantur à Tutela. ibid. 2.1,2
nauicularij excuſantur à Tutela extraneorum, non eorum qui ſunt de corpore ſuo. ibid.
ſilentiarij excuſantur à Tutela. ibid. 5
abſens Reipubl. cauſa, ſi reuertatur, datur ei annus vt à Tutela ſe excuſet. 588.1.1,2
à Tutela excuſant parentes tres liberi in Roma, quatuor in Italia, quinque in prouinciis. 589.1.1,2
Amplia
I. etiamſi aliqui ex huiuſmodi filiis ſint Religioſi, vel Sacris initiati. ibid. 3
II. in filiis emancipatis. ibid. 4
III. in filiabus nuptis. ibid. 5
IV. etiamſi liberi poſtea moriantur, ſi eo tempore delata tutelæ viuos habebat. ibid. 6
at ſemel excuſatus à tutela propter quinque liberos, non excuſabitur à noua tutela, ſi eo tempore filios quinque non habeat. ibid. 7
Limita
I. in filiis in vtero exiſtentibus, & qui nondum nati ſunt. ibid. 8
II. in filiis adoptiuis. ibid. 9
à Tutela non excuſant filij mortui, neque nepotes filia ſuperſtite. ibid. 2.1
à Tutela excuſatur habens quinque filios ſuperſtites, etſi aliquis in acie pugnando cum hoſtibus interfectus ſit. ibid. 2
vel tantùm in acie vulnerati, domi poſtea mortui fuerunt. ibid. 3
nepotes, neptéſve ex filiis maſculis filio ſuperſtite nō computantur ad hunc effectum vt auum excuſent à tutela, niſi filius eſſet defunctus. ibid. 5
omnes nepotes, & neptes cuiuſque filij defuncti, pro vno tantum computantur libero. ibid. 4
à Tutela & cura excuſatur ſeptuagenarius. 590. 2.1,2
ſeptuageſimum annum ingredi non ſufficit. ibid. 3
de probatione huius ætatis, & cui incumbat, remiſſiuè. ibid. 4
à Tutela & cura excuſant tria onera tutelarum non affecta, quandiu durauit. 591.1.1,2
in iſtis tribus tutelis non connumerari tutelam quam pater gerit ſuorum liberorum quos habet in poteſtate ſecus quos emancipauit. ibid. 3
vnam tantùm tutelam ſufficere ad excuſationem ſecunda, ſi tam diffuſa, & negotioſa illa ſit, vt cedat pro pluribus. ibid. 4
fideiuſſionem tutelæ non numerari in hoc numero trium tutelarum. ibid. 5
Tutor habens bona pupilli, in ea non exhibens vt capiantur pignori, iure in carcerem detrudi poteſt. 43 1.3
non tenetur finito officio ſi tutorio nomine ſe obligauit. ibid. 4
ſecus ſi proprio nomine cauerit. ibid. 5
Tutor in exigendis nominibus debitorum tantùm tenetur de lata culpa. 563.1.1.2,4
Tutor tenetur exigere debita à debitoribus pupilli, aliàs nomine proprio. ibid. 3
de debitorum identitate quando conſtare debeat. ibidem 5
tam Tutor, quàm eius vxor, poſſunt rem pupilli emere palam, & bona fide. 188.1.1,2,3
Tutor contraxiſſe & emiſſe rem ſui pupilli, vel adulti palam & bona fide, multis modis dicitur. ibid. 2. 10, 11, 12, 13, 14, 15
Tutor pupillam ducens, aut filio dans nuptui, infamiam facti incurrit præſumptionem quòd rationum redditionem huiuſmodi matrimonio ſtudeat ſubterfugere. 382.2.1,2
Tutor, vel curator non poteſt filium ſuæ pupillæ etiam adultæ collocare in matrimonium. ibid. 3
verùm, iure Canonico attento, matrimonium inter tutorem vel curatorem, eiúſque liberos cum pupilla ſiue adulta, liberè poteſt contrahi. ibid. 4
Tutor conſentiens matri ſecundo nubenti, non poteſt remittere pœnam legis. 390 1.13
Tutor minus legitimè datus non cogitur adminiſtrare, ſponte tamen adminiſtrans tenetur negotiorum geſtorum, & non tutelæ. 509.1.1,2
Tutor ſi tanquam tutor agat, iuri ſuo non præiudicat, qui non ſponte ſua, ſed ex neceſſitate officij id facit. ibid.
Tutor teſtamentarius non excluditur per codicillarium datum ex poſtfacto, ſed ſimul tutores erunt ambo. ibid.
pluribus contutoribus diſſentientibus, quis eorum tunc adminiſtrare debeat. ibid. 3
Tutor rectè datur in teſtamento, non curator, licèt confirmetur. 510.2.1,2
limita in curatore furioſi, qui per patrem teſtamento dari poteſt. ibid. 3
Tutor ritè datus tenetur etiam de negligentia. ibid. 1
Tutor, vel curator tenetur de malè geſtis & neglectis in toto adminiſtrationis negotio. ibid. 2
Tutor, vel curator quando agunt, vel actiones inſtituunt calumnioſè, ipſis debent in expenſis condemnari. ibidem 3
Tutor poteſt dari in teſtamento non ſolùm per verba Latina, ſed etiam per Græca. 511.1.1,2

Tutor à matre in teſtamento datus non habet neceſſe ſe excuſare, cùm datio non teneat, datus tamen à iudice confirmatur, & tutelam adminiſtrauit, vel ſe excuſabit. §11.1.1
& eur. ibid.2
nec epiſtola, nec teſtamento imperfecto datur Tutor legitimè, ideo excuſationis tempus non cedit antequam confirmetur. ibid.2.1.2
Tutor in teſtamento inutiliter datus, & à iudice confirmatus, non eſt teſtamentarius, ſed datiuus. §12.1.3
Tutor à patre inutiliter datus antequam confirmetur, poteſt per iudicem de alio prouideri; & per eum geſta valent. ibid.1
legitimè facta non retractantur; & confirmatio tutoris conſiſtit in deliberatione iudicis. ibid.2
Tutor teſtamento datus antequam confirmetur, poteſt alius à iudice dari; & hic datus reuocari nequit. ibid.3
ſed confirmato remanebit adiunctus. ibid.4
Tutor datus à patre filio naturali, debet petere ſe confirmari, & confirmatus ſolùm habet adminiſtrationem in prouentis à parte. ibid.2.1,2
Tutor pupilli debet eſſe agnatus, niſi maximam, vel mediam capitis diminutionem paſſus fuerit. §13.2,1
Tutor etiam poſt pubertatem finita tutela tenetur de periculo rei pupillaris, niſi minorem inſtanter moneat vt petat curatorem, vel ipſe pro eo petat. §16.2.2
Tutor, vel curator ibi peti debet, vbi pupillus originem trahit, vel maiorem partem facultatum habet, & domicilium. §18.1.1,2
Tutor, vel curator dari poteſt illi, cui mouetur quæſtio ſtatus, non obſtante litis pendentia. §19.2.1,2
miles armata militia non poteſt eſſe Tutor, vel curator. §20.2.1,2
Tutor inualidus non poteſt conueniri pro geſtis actione tutelæ, ſed tantùm actione negotiorum geſtorum. ibidem 4
creditor poteſt eſſe Tutor debitoris, & ſibi ſoluere durante tutela. §21.2.1,2
Tutor non poteſt dari à iudice, qui non eſt ſuppoſitus iuriſdictioni ſuæ. ibid.1.1,2
Tutor, ſeu curator ſi datus ſit ab aliquo Magiſtratu iuriſdictioni ſuppoſitus inutiliter datus erit, & talis non adminiſtrans nullo periculo eſt ſuppoſitus, ac nulla actione tenetur. ibid.3
Tutor, vel curator in teſtamento poteſt dari etiam alienigena. ibid.4
Tutor datiuus debet eſſe de eodem territorio. ibid.5
ſeruus non poteſt dari à iudice Tutor, vel curator. ibidem 2.1,2
etiamſi ex teſtamento relinquatur, niſi fortè relinqueretur ſub conditione, ſi ad libertatem deueniret. ibid.3
ſi à domino in tutorem datus minor ſit 25. annis, conſequitur quidem libertatem, hæreditate adita, ſed non incipit eſſe tutor, niſi cùm fuerit 25. annorum. ibid.4
rem minoris poſſidens, illius Tutor eſſe non poteſt. §22 2.5.
ſi poſtquam aliquis Tutor eſt, aut curator, debitor, aut creditor efficiatur minoris, tunc debet ei adiungi alius tutor, vel curator, & ita perſeuerabit tutor, aut curator cum hoc alio adiuncto: ſi tamen efficeretur debitor minoris, tunc non daretur ei coadiutor. ibidem 6
quid ſi is, qui tutor, vel curator eſſe debet, ſe excuſet, affirmando ſe debitorem, aut creditorem eſſe talis minoris. ibid.7
Tutor, vel curator minoris eſſe non poteſt habens cum eo rem communem. §23.1.21
Tutor curator teſtamentarius repellendus eſt, ſi debitor, aut creditor ſit minoris. ibid.16
prohibitio in creditore non eſt perpetua. ibid.17
Tutor quamdiu abeſt, alium quàm tutorem conſtituere nequit. ibid.2.2
Principis colonus, nec alius priuilegiatus debet Tutor dari. §24.2.1.2
Tutor etiamſi alium in ſuum locum poſuerit, nihilominus ipſe actione tenebitur. ibid.2.2
Tutor, vel curator datus loco abſentis Reipubl. cauſa deſinit illo reuerſo. §30.2.1,2
Tutor ſecundo loco datus, proprio periculo rem adminiſtrat. ibid.3
Tutor, vel curator non poteſt conueniri generali actione; licèt bene ſpeciali. §32.1.4
Tutor libertus debet à ſe exigere quod debuit, aliàs remouetur vt ſuſpectus, & venit puniendus. ibidem 2.1
Tutor debet pecunias pupilli licito fœnori dare, vel prædia emere. ibid.2
Tutor qui condemnatus fuerat, etſi in hoc tutelæ iudicio ſoluere recuſet, fruſtrà iudicatum ſoluere detractat. §33.1.2
Tutor non debet vendere rem pupilli contra formam datam à teſtatore. §34.1.1,2
forma vnde conſtet. ibid.3
Tutor non tenetur de periculo tutelæ, niſi à die ſcientiæ. ibid.2
Tutor reſciens ſibi decretam tutelam, ſi non adminiſtrauerit, tenetur; innoteſcere autem qualitercunque ſufficit, nec vſque eum teſtate conueniri oportet. ibidem 3
Tutores debita pupillaria, ſeu depoſita repoſcentes non tenentur cauere de rato. §35.1.1,2
Tutor in bona cauſa tenetur appellare, & proſequi. §34 2.1,2
victus in dubio præſumitur mouiſſe litem animo calumniandi iniuſtè, ac temerè. §35 1.3
Tutor an debiti pupillaris ſolutionem prorogare poſſit. ibid.2.4
de eo quod quis facit vt Tutor, vel curator nequit conueniri, niſi proprio nomine ſe obligauerit. ibidem 2.3
Tutor, vel curator, & ſic adminiſtrator neceſſarius contrahens nomine officij non tenetur de euictione. §36.1.2
Tutor non habet poteſtatem donandi niſi ex cauſis à iure permiſſis, aliàs non prabet iuſtam cauſam poſſidendi. ibid.1,2
niſi concedatur ſibi ſpecialiter. ibid.3
Tutor ad donandum dari nequit. ibid.4
Tutor etiam accedente iudicis decreto non poteſt donare bona immobilia. ibid.5
limita in tutore, ſeu adminiſtratore Principis, vel alicuius optimatis, qui poterit pro dignitate domini facere donationes, atque etiam remiſſiones, & mittere munera ſolemnia parentibus & cognatis pupilli. ibid.6
Tutor poteſt pupillo præſtare neceſſaria ad honeſtas recreationes, & ad moderatas eleemoſynas, donationes, & liberalitates, quæ talem minorem decent. ibid.7
Tutor datus ſciens, & ſe non excuſans, tenetur. §37 1.1
Tutor non tenetur de leui culpa in exigendis nominibus debitorum admiſſa. ibid.5
Tutor non implens conditionem vtilem, pupillo tenetur ad intereſſe. §19.1.1
Tutor, vel curator, non poteſt ſine decreto Prætoris, & aliis requiſitis ad alienationem prædij ruſtici, pignorare

vare bona mobilia pretioſa minorum, vt aurum, veſtes, cæteraque his ſimilia. ibid. 2. 8

etiam ex cauſa dotis. 540. 19

nec donare propter nuptias, nec in dotem dare, ne fraudis occaſio tollatur. ibid. 10

Tutor non debet ſinere quodcunque ædificij genus, quod integrum dabat hæreditas, collapſum ipſius fraude, dipertire. ibid. 14

debet reparare ſarta tecta, ne pupilli frumentum pluuijs corrumpatur. ibid. 15

Tutor in inuentario omnes res deſcribere tenetur, aliàs ſi eas non appoſuit, dolo feciſſe videtur. 542. 1. 7

ex legitima cauſa veniret excuſandus. ibid. 8, 9

amplia non tantùm procedere in tutore teſtamentario, cuius fidem viſus eſt teſtator approbare, ſed etiam in legitimo & datiuo. ibid. 10

nec tantùm ſi teſtator expreſſè vetuerit confectionem inuentarij, ſed etiam ſi eam tacitè remittat ſimpliciter. ibid. 11

contrà. ibid. 2. 12

Tutor prædia emat ex pecunia pupilli, & occaſione emendi ceſſante, aut deficiente, pecuniam ſub vſuris collocabit. ibid. 15

Tutor, vel curator ſi auctoritatem præſtat pupillo, vel adulto adeundi hæreditatem ex teſtamento: in quo tutor ipſe eſt præteritus, aut exhæredatus, ſibi non præiudicat quominus teſtamentum expugnare poſſit. 543. 2. 1

Tutor ſi tanquam tutor agat, iuri ſuo non præiudicat. ibid. 2

ex eo quod Tutor geſſit, finita tutela actio in pupillum datur. ibid. 4

Tutor notitiæ cauſa datus non debet gerere. 545. 2. 2

Tutor notitiæ cauſa datus quis. ibid. 3

Tutor cauſa notitiæ datus poteſt perinde conueniri in omnibus & adminiſtrationis, & acceſſionis iure atque cæteri tutores. ibid. 4

Tutor, ſeu curator non tenetur de caſu fortuito. 546. 2. 1, 2

Tutor vnius prouinciæ non tenetur de facto alterius. ibid. 1. 3

Tutor & curator non tenentur finito officio ex contractu ſuper re pupilli facto. 547. 2. 3

Tutor ſi finito officio perſeuerat in adminiſtratione, ipſe tenetur, & ex eius contractu vtilis actio domino quæritur. 548. 2. 1

ſi poſt pubertatem in adminiſtratione perſeuerauerit, tutelæ actione totius temporis rationem præſtare cogitur: ſecus ſi poſt adminiſtrationem eiſdem rebus ſe minimè immiſcuerit. ibid. 2

caueat tutor poſt finitam tutelam curatorem dari minori, vt non teneatur. ibid. 3

vt TVTOR, *vel curator vectigalia conducat.* 549. 2

vnus Tutor ex pluribus non poteſt alteri adminiſtrationem adhibere in ſolidum ipſo nolente, vel non valente adminiſtrare. ibid. 5

quid ſi plures tutores fuerint in teſtamento relicti, cum clauſ. quòd ſimul & coniunctim, &c. vno mortuo tutela expirauerit quoad omnes. ibidem 6

TVTOR, *vel curator, qui ſatis non dedit.* 550. 1

Tutor, vel curator prohibetur conducere vectigalia tutelâ non finitâ, vel ratione non redditâ, ſub pœna falſi, quam euitat ſi ſponte ſatisfecerit vtrique; ante tutelam verò conducens excuſatur à periculo. ibid. 1. 2

Tutor, vel curator, qui non ſatis dedit cùm debet, adminiſtrare prohibetur, & ad ſatiſdandum compellitur. ibid. 2. 1

Tutor teſtamentarius ſine confirmatus à iudice, ſiue non, nunquam debet ſatiſdare. ibid. 4

idē eſt de curatoribus datis in teſtamento 551. 1. 5

à fortiori idem dicendum de matre tutrice relicta per patrem pupilli in teſtamento. ibid. 6

niſi is tutor teſtamentarius ſit perſona malæ famæ, & incognita teſtatori. ibid. 7

Tutor non ſatiſdans inopia remouetur à tutela ſine infamiæ nota, ſecus ſi fraude, & in bonis defuncti idoneus debet ſubrogari, qui à defuncti hæredibus teneatur rationem exigere. ibid. 2

Tutor antequam ſatiſdederit rem pupilli ſaluam fore, non poteſt adminiſtrare, nec tutelam gerere, niſi iudicio expertus ſententiam reportauerit pro pupillo. ibid. 4

poſſe tutorem adminiſtrationem gerere ſatiſdatione non præſtita ex conſuetudine Curiarum patriæ Delphinalis, quæ ſeruatur, & toleratur. ibidem 5

Tutor ante præſtitam ſatiſdationem poteſt nec procuratorem, nec actorem in iudicio facere, nec comparere per ſeipſum. ibid. 6

neque adminiſtrare, niſi tempore peritura. ibid. 7

vel niſi fortè patrimonium pupilli ſit modicum. ibidem 8.

Tutor ex inquiſitione datus non tenetur ſatiſdare. 552. 1. 2

intellige, vt ibid. 3

Tutor antequam ſatiſdet, non exercet officium, niſi circa tempore peritura, vel ea, quæ neglecta non poſſunt afferre præiudicium. ibid. 2. 1

Tutor antequam ſatiſdet, poteſt adminiſtrare tempore peritura. ibid. 2

poteſt vtilia facere. ibid. 3

Tutor, vel curator poteſt ante decretam adminiſtrationem, & confectionem inuentarij, gerere ea, quæ ad commodum pupilli ſpectant. ibid. 4

Tutor durante tutela accuſatur de ſuſpecto, & ea finita conuenitur tutelæ iudicio. ibid. 2. 1, 2

Tutor negligens poteſt remoueri à tutela, & cura, & ab omni alio munere. 553. 1. 2

remoueri poteſt etiam ob culpam leuiſſimam. ibidem 3

Tutor, vel curator, ſi tutelam, ſeu curam ſibi delatam, quam nulla legitima cauſa euitare poſſunt, non adminiſtrent, poſſunt poſtulari vt ſuſpecti, & remoueri, & donec alij dentur, periculum ſpectat ad ipſos. ibidem 4

Tutor etiam teſtamentarius poteſt allegari ſuſpectus. ibid. 2. 1, 2

non ſolùm quando fraudulenter proceſſit, ſed etiam quando ex culpa & negligentia venit remouendus, ſicut alij tutores. ibid. 3

Tutor datus in teſtamento, contrahens poſtea inimicitias cum teſtatore, præſumitur ex hoc reuocatus. ibidem 4

tamen ſi diu poſt eas inimicitias teſtator tacuit, & potuit reuocare teſtamentum, & non reuocauit, videtur inimicitias ipſas non curaſſe, & in ea voluntate ſemper eſtuiſſe. ibid. 5

Tutor datus à patre ſi ſit ſuſpectus, & pater ipſe non ignorauit, non remouetur. ibid. 6

Tutor bonus homo morigeratus non remouetur ob paupertatem. ibid. 2

paupertas tamen excuſat. ibid. 3

Tutor vt ſuſpectus remouetur ſi ſegniter, ſi fraudulēter ſe geſſerit. 554. 1. 4

qui ob ſegnitiem, ruſticitatem inertiam, aut ſimplicitatem à tutela, aut curâ meritò remouetur, nec ad eam tanquam ineptus non admittitur, non appellatur ſuſpectus, ſed ineptus ad tale munus,

neque

neque infamiam incurrit ex remotione. ibid. 3
Tutor durante adminiſtratione non poteſt petere à contutore vt reddat ſibi rationem vniuerſa adminiſtrationis. 554.2.6,2
Tutor remotus ob dolum, non verè ob culpam, fit infamis. 555.1.1,2
Tutor, vel curator remotus ob latam culpam non efficitur infamis. ibid. 3
Tutor pupilli, cuius pater vendidit fundum ſecum communem, conſultius faciet, ſi tutela durante partem ſuam non vendicet. ibid. 2.1
Tutor poteſt agere contra pupillū alio contutore actore; & ſi nullum contutorem habet, dabitur ei curator ad litem illam defendendam. ibid. 1,2
Tutor datus ad litem ſi quid bona fide erogauit, à contutoribus more ſolito exigere poterit. 556.1.2
de litium expenſis à tutore & curatoribus faciendis, remiſſiuè. ibid. 3
Tutor & curator ſæpe confunduntur, & nunquā tutor accipitur pro curatore. ibid. 4
Tutor teſtamentarius, vel legitimus vbi cum pupillo eſt litigaturus, debet ei de curatore ad litem dando prouidere; vel poteſt pupillus illius auctoritate procuratorem conſtituere, qui eum ſit defenſurus, & ſi res exegerit, alius tutor ordinabitur. ibid. 1
idem ſi pupillo expediat agere contra tutorem, vel curatorem alio contutore non exiſtente. ibid. 2.2
Tutor matri pupilli, vel ante adminiſtrationem cōmittens, & ab eis indemnitatis promiſſionem recipiens, officio finito conuenitur, & ipſe ab eis conſeruabitur indemnis. 557.2.1
ſi is qui indemnitatem promiſit, tutor non fuerit, nec qui à pupillo poterit conueniri, erit in arbitrio pupilli agere vel aduersùs promiſſorem indemnitatis, vel aduersùs tutorem. ibid. 2
etiam quòd mater ipſa indemnitatem promiſerit. ibid. 3
Tutor datus à iudice contra voluntatē matris premortuæ, remouebitur ab officio, nec infamia notabitur, niſi conueniatur de fraude. 558.1.1,2
non poteſt dari Tutor quem dari mater prohibuit. ibid. 3
Tutor tenetur cauſam pupilli inchoatam proſequi etiā poſt pupillarem ætatem ſi inſtrumenta curatori non reddiderit. ibid. 2.1,2
Tutor & curator perſeuerare tenentur in connexis ante tranſlationem adminiſtrationis, non verè poſt. ibid. 3
Tutor ſi rationem reddiderit, & inſtrumenta, ac iura reſtituit, non cogitur litem captam perficere petente adulto, ſecus ſi petat aduerſarius. ibid. 6
Tutor, vel curator poteſt, & tenetur ſolùm lites & negotia inchoata durante officio proſequi, aliàs facit litem ſuam. ibid. 8
Tutor licèt deſinat eſſe tutor pupilli, pubertate adueniēte, tamen ſi lis in prima inſtantia, vel in inſtātia appellationis pendebat, tenetur, eam proſequi, ſi cœpta fuit tutela durāte, niſi de curatore adulto prouideri fecerit. ibid. 9
Tutor an poſſit eſſe vitricus. 560.2.18
Tutor iudicis officio cogitur pupillo alimenta præſtare, licèt pendeat quæſtio de ſtatu ſuo. 561.1.1.2
ſi teſtator decernat tam modica alimenta, quæ non ſufficiant, poterit tutor ea præſtare pinguiora vſque ad condecentem quantitatem. ibid. 2.3
vbi taxatio alimentorum eſt immodica, poteſt tutor illam reſtringere. ibid. 4.
Tutor repetit alimenta præſtita pupillo, etiam ſi ſit coniunctus. 562.1.3
Tutor tenetur rationem reddere, non ſecundùm teſtatoris æſtimationem, ſed ſecundùm veritatem. ibidem 2.1,2
Tutor ſi cum pecunia pupilli aliquid ſuo nomine emerit, in arbitrio pupilli erit eligere quid velit, vel pecuniam ſuam cum vſuris, vel rem emptam. 563.2.3.
Tutor, ſeu curator, qui pecunias pupillares, ſeu Eccleſiæ nō collocauit in honeſtum lucrum, vel in annuos redditus, ſeu in emptionem prædiorum, tenetur ad intereſſe lucri ceſſantis. 564.1.6
Amplia
I Tutores non ſolùm teneri de pecuniis otioſis, vel in ſuos vſus conuerſis intereſſe ſoluere, ſed etiam de debitis non exactis, & de bonis mobilibus non venditis. ibid. 7
II. Tutorem teneri ad intereſſe alterius intereſſe, quando in vſus ſuos pecuniam conuerterit ibid. 8
Tutor, vel curator non dum tenetur de damno illato, ſed etiam de lucro omiſſo, & in actione tutelæ, vel vtili actione negotiorum geſtorum, venit etiam leuis culpa. 565.1.1,2
non verò leuiſſima. ibid. 2.3
ſi quis velit aliquid relinquere pupillo, & tutor ſibi relinqui fecit, quid, remiſſiuè. ibid. 4
Tutor ſi poſt pubertatem in adminiſtratione perſeuerauerit, tutelæ actione totius temporis rationem præſtare cogitur: ſi autem poſt finitam adminiſtrationem in eiſdem rebus minimè ſe immiſcuerit, temporis quod inſequitur periculum ad eum non pertinet. 566 2.2
Tutor non cogitur perſeuerare in adminiſtratione tutelæ poſt puberem ætatem pupilli ſi perſeuerauerit, tenetur actione negotiorum geſtorum. ibid. 7
probatur ſi Tutor, vel curator in inuētario publicè facta res pupilli inſcripſerit, & ipſe per huiuſmodi ſcripturam confeſſus fuerit, non eſſe aliud inſpiciendum niſi hoc quod inſcripſerit, & ſecundùm vires eiuſdem ſcripturæ patrimonium pupilli, vel adulti exigit. 567.1.3
procedit etiam in confeſſione tutoris, & curatoris facta in ſcriptura priuata, in qua aſſerat rem eſſe pupilli, vel adulti, & in hac ſpecie oritur præſumptio iuris, & de iure, aduersùs ſic confitentem. ibid. 2.10
nec probatio in contrarium admittitur. ibid. 1.4
prætextu tamen erroris huiuſmodi confeſſio reuocari poteſt. ibid. 2.5
non procedit ſuprà dicta concluſio in præiudicium tertij. ibid. 6
nec in rebus immobilibus, etiam in inuentario publico deſcriptis per tutorem, vel curatorem. ibid. 7
præſumitur pro inuentario. ibid. 8
Tutor, vel curator non poteſt adminiſtrare ante adminiſtrationem ei decretam, & confectionem inuentarij ſibi à teſtatore non remiſſi. ibid. 12
Tutor non tenetur ex facto contutoris, qui fuit ſoluendo tempore depoſitæ, ſiue finitæ adminiſtrationis. 568. 2.1.2
pro adminiſtratione prius conueniuntur dati ai tutores, ſecundò qui pro iis ſe obligarunt, dehinc magiſtratus, qui eos dederunt, poſtea contutores. ibidem 3
Tutor ex pluribus in ſolidum conuentus ex communi dolo, qui ſolidum ſoluit, cedit iura, & ab aliis eorum ratas recuperare poteſt. 569.1.3
ſi TVTOR, vel curator non geſſerit. 574.2
nullus Tutor, aut curator excuſatur quoad obligationem latæ culpæ. 575.1.3
Tutor ſi pecuniam pupilli in vſus ſuos conuertit, ad vſuras tenetur. ibid. 2.1,2

tenetur

teneţur ad vſuras vſurarum. ibid. 3
Tutor tenetur ad vſuras etiam eius, quod à contutore debetur, vel pro contutore debet. 575.2.1,2
etiam ad vſuras eius quod à conſocijs neglexerit exigere. ibid. 3
Tutor non poteſt ſuū pupillum compellere vt agat contra eum, ſed denunciationibus factis poteſt coram Præſide ea quæ tenetur, deponere, & pro depoſitis non currens vſura. 576.1 1
Tutor, & eius hæredes debent requirere minorem, vt reliqua recipiat frequentibus denunciationibus. ibidem 2 4
Tutor vt debitè requirat minorē vt reliqua recipiat, eſt neceſſaria, vtrùm realis, & actualis oblatio reliquorum cum pecunia in manu, quaſi verba non ſufficiant. ibid. 5
intellige vt ibid.6
ſi Tutor collocauit pecunias pupillares alicui mercatori, eo tempore reputato idoneo & bono, licèt poſtea decoquat, rumpat & fugiat, non eſt ideo tutori imputandum. ibid. 2
niſi tutor fuiſſet negligens in exigendo, & recuperando dictas pecunias, vel conſtituiſſet factorem, vel actorem negligentem. ibid. 3
Tutor, vel curator tenetur pecuniam pupillarem mutuo dare ſub vſuris. ibid. 4
Tutor poteſt agere vt pupillus illi mandet actiones aduerſus contutores. 577.2.3
Tutor non ex propria, ſed contutoris culpa condemnatus ſoluens, habet beneficium ceſſionis. 578.1.1,2
ſi ex communi contutoris dolo condemnatus fuerit, nec cedendæ ei ſunt actiones, nec vtilis actio ei accommodanda eſt. ibid. 3
vitricus priuigno dari Tutor poteſt. ibid. 2
Tutor pro rebus pupilli petendis non conſtituit procuratorem, ſed actorem. 581.1.1,2
Tutor datus legitimam aliquam excuſationem habens, ſi intra legitimum tempus non proponat, proponendo poſtea non excuſabitur, imò non audietur. 582.2.4
Tutor habens excuſationem à tutela, ſi vnam ſpōt. recipit, non propter hoc cogitur aliam decipere. 584.1.1
Tutor teſtamentarius tenetur bona adminiſtrare, etiam extra prouinciam conſtituta, niſi ad hoc ſe excuſauerit; propter tamen inſufficientiam curator adiungitur. ibid. 1,2
ſi pupilli bona ſita ſint in alio loco, quàm in quo tutor, vel curator datus habet domicilium, ab illorū bonorū adminiſtratione excuſari poterit. ib. 3
Tutor non excuſatur à tutela quod pupillus nihil niſi nudam proprietatem rerum habeat, vſufructu penes alium ſubſiſtente, vt puta quia mater ſuit relicta vſufructuaria omnium bonorum. 585.2.4
Tutor, vel curator ſi de facto excuſet, & iudex gratia, vel amore eum admiſit, & à tutela abſoluit, nihilominus adhuc tutor permanebit, habita abſolutione pro nulla. 587.2,1
falſis allegationibus à tutela, vel cura liberatus, cogi poteſt munus ſuſcipere. ibid. 2
Tutor, vel curator ſi, poſtquam incœpit adminiſtrare, ſe excuſauerit, non valet excuſatio. ibid. 1.2
niſi confirmatus fuerit inuitus. ibid 3
Tutor, vel curator ſi adminiſtret, vel patiatur ſe confirmari, tollitur excuſatio. ibid. 4
TVTOR, vel curator, ſi falſis allegationibus excuſatus ſit. ibid. 1
TVTOR, vel curator ſi Reipubl. cauſa aberit. 588.1
Tutor ta[illegible] dari debet, qui non ſit recaſurus in poteſtatem patris. 594.1.4
limitatur. ibid 5
Tutor iurare tenetur ſe omnia rectè, & ad minoris vtilitatem geſturum. ibid. 2.14
Tutor debet expreſſè obligare bona. 595.1.18
intellige vt ibid. 19
Tutor, & curator validè obligare poſſunt bona propriè pro emptione bonorum minoris ſine ſolemnitate alienationis. 601.2.5
Tutor non diſtrahat prædia pupilli ad æs alienum ſoluendum vltra quam opus ſit. 603.2.4
Tutor vendens prædium minoris vltra æs alienum vrgens, dicitur ſine cauſa alienare, & conſequenter verſari in dolo. ibid. 5
iudici quid conſiderandū circa alienationem rei immobilis minoris antequam decretum proferat. ibid.6
Tutor reddito pretio retrouendere poteſt abſque iudicis decreto, ſi probetur defunctum pactum fuiſſe de retrouendendo. 606. 2. 8
intellige vt ibid. 9
rem Tutoris non eſſe inquietandam propter debitum pupilli. 43.1.1,2
Tutoris datio ſi nulla ſit, vt non teneat, periculum nullum eſt tutoris ſi non adminiſtrauerit, quamuis ſciuerit ſe datum. 520.2.5
Tutoris legitimi datio tenet de territorio alieno, ſi tutelam petat huiuſmodi legitimus, qui eſt de alieno territorio. 521.1.6
in locum Tutoris excuſatì poteſt curator dari, cuius officium finitur pubertate pupilli. 531.2.1
officium Tutoris ſecundo loco datæ finitur pubertate. ibid. 2
Tutoris appellatione continetur curator. ibid. 5
loco Tutoris remoti, defuncti, vel relegati alius debet ſubſtitui. ibid. 1.2
Tutoris, vel curatoris bona pro geſtis, & non geſtis pupillo, vel adulto tacitè ſunt obligata. 537.2.1,2
Amplia
I. Etiamſi tutor, vel curator quis conſtitutus res minorum non adminiſtrauerit. 538.1.3
II. Etiamſi tutor, vel curator inuentarium non fecerit, vel ſolemnia non ſeruauerit. ibid. 4
procedere non ſolùm pro rectè adminiſtratis, & geſtis ab ipſis, ſed etiam pro his, quæ tutorum, vel curatorum negligentia minoribus fuerint obnoxia. ibid. 5
III. Procedere prædicta non ſolùm vbi extraneus bona minorum adminiſtraſſet, ſed etiam vbi pater tutelam, vel curam geſſiſſet filij. ibid. 6.
IV. Habere locum etiam in matre, quæ legitimè ſuſcepta liberorum tutela ad ſecundas nuptias contra ſacramentum præſtitum aſpirauit, antequam alium tutorem fecerit eis ordinari, & reliqua quæ ex adminiſtratione perſoluerit. ibid. 7
idque extenditur non ſolùm ad bona ipſius matris, ſed etiam ad bona ſecundi mariti, quæ ſimiliter pro præterita tutela ratiocinijs intelliguntur hypothecata. ibid. 8
etiamſi mater filiorum tutelam legitimè non ſuſceperit, & de facto eorum bona adminiſtrauerit. ibid 9
reſtringitur vt bona ſecundi mariti non intelligantur hypothecata quando mater, quæ ſecundas contraxit nuptias, tutelam legitimè non ſuſcepit, ſed de facto adminiſtrauit. ibidem 10
extenditur pariter vt dos etiam matris, quæ bona filiorum adminiſtrauit, tacitè intelligatur obligata, ita vt ſi ab eis dotem ſuam petierit, oppoſita exceptione poſſit ſubmoueri. ibidem 11
V. Vt bona etiam eius, qui ſe geſſit pro tutore, & curatore

Digitized by Google

tutoris, tacitè ſint obligata. ibid. 12

VI. vt bona etiam curatoris ad lites intelligantur tacitè hypothecata, ſicut bona curatoris ad negotia. ibid. 2. 13

VII. concluſionem locum habere in actoribus, vel factoribus, ab ipſis tutoribus, vel curatoribus ad adminiſtrandum datis, vel electis. ibid. 14

VIII. etiam ad bona fideiuſſorum, qui pro tutoribus, & curatoribus intercesserint. ibid. 15

IX. etiam ſi bona reperiantur extra poteſtatem tutoris & ſub alterius dominio & poſſeſſione maneant. ibid. 16.

X. non tantùm comprehendi bona, quæ tutor habebat tempore adminiſtrationis, ſed etiam quæ poſtea ſunt quæſita, tacitè cenſentur hypothecata minori pro reddenda ratione adminiſtrationis, cùm obligatio ſit generalis. ibid. 17.

Limita

I. in bonis propriis hæredum tutorum, vel curatorum, quæ non habuerunt ab ipſis defunctis, ſed aliàs prædicti hæredes ea acquiſierunt, ſi inuentarium confecerint. ibid. 18

II. quando quis tanquam amicus, non tanquam tutor, neque tanquam curator officium gerens bona minorum adminiſtrauerit ibid. 19.

III in actore & procuratore dato à iudice loco tutoris, vel curatoris. ibid. 20

priuilegium pupilli, & tacita hypotheca in bonis tutorum, procuratorum, curatorum, & eorum fideiuſſorum, à quo tempore incipiat. ibidem 2.

Tutoris ſtipulatione ſuper re pupilli, pupillo quæritur vtilis actio. 547. 2. 1

In bonis Tutoris non fit executio quando fuit condemnatus pro pupillo tutorio nomine, ſed fit in bonis pupilli. ibid. 5, 6

Limita, vt ibid. 5, 7.

Tutoris, vel curatoris officium eſt inſolidum apud quemlibet eorum. 580. 1. 3, 6

Tutoris officium non finitur ex ſola voluntate pupilli. ibid. 2. 1, 2

à Tutoris deputatione non appellatur, ſed proponitur excuſatio, & inopia pupilli non excuſat à tutela ibid. 1, 2

propter paupertatem excuſatur quis à tutela, & cura alterius. ibid. 3

Tutori propter augmentum facultatum curator ſolet adiungi, tutor tamen non tenetur de geſtis à curatore exiſtente ſoluendo tempore finita tutela. 531. 1. 1, 2

Tutori an & quando ſolui rectè poſſit, ita vt ei ſoluens maneat omnino liberatus 535. 2. 3

Tutori imputatur ſi res emphyteutica amittitur propter canonem non ſolutum. 541 1. 1. 2

Tutori conſulitur vt alimenta pupillo præſtanda faciat taxari à Prætore, ſi tamen non fecerit ea, quæ legitimè in eius alimentis impendit, poterit ei imputare, & in dubio præſumitur alitus à tutore. 562. 1. 1, 2

Tutori etiam non gerenti imputatur ſi concuratorem non fecit ſuſpectum. 575, 1. 1, 3

& libertus, qui non poteſt patronum de ſuſpecto accuſare, non prohibetur officium iudicis implorare ibid. 2

quoties ſimul omnibus commiſſa eſt adminiſtratio, ſed non omnes geſſerunt, tunc qui geſſit prius conueniendus eſt: at quando omnes geſſerunt, omneſque ſint ſoluendo, tunc actio inter eos diuiditur. ibid. 4

Tutori ſi non poteſt imputari culpa, non tenetur ad vſuras. 576. 2. 1

Tutori non prodeſt excuſatio ex falſis allegationibus ideoque periculum tutelæ ad eum ſpectat. 587. 1 1. 2

Tutorem ad iuſiurandum ſuper fideicommiſſis à patre pupilli relictis adigi. 4. 2. 1

Tutorem legitimum præferri confirmato. Verùm quod tutor teſtamento datus confirmatus ſit teſtamentarius, ac proinde legitimis ſit præferendus, deſideratur melius. 512 1. 4

Tutorem tantum petere non ſufficit, ſed requiritur vt id fiat cum effectu. 516. 2. 4

impedimentum ſuperueniens in perſona procuratoris ad tutorem petendum miſſi, excuſat matrem. 527 1. 1, 2.

Tutorem habenti non datur alius. ibid. 3. 5

mater etiam filio naturali tantùm tenetur petere Tutorem dari, nec ignorantia iuris excuſatur. ibid. 2 1, 2

in cauſa ſtatus pupillo mota poteſt iudex ei dare Tutorem ad libertatem ſeruandam, & bona. 520. 1. 3

habenti Tutorem legitimum non debet dari datiuus; nec datus tenetur adminiſtrare. 523. 2. 1, 2

ignorans ſe Tutorem datum, non tenetur; ſciens ſic, & de neglectu conueniri poteſt cum aliis, de neglectis vero ab aliis conueniri poteſt gerentibus prius excuſſis. 524. 1. 1

tempus iuris definitum eſt, intra quod qui ſcit ſe Tutorem datum, debet obiicere excuſationem. 537. 1. 1

ad Tutorem ſpectat periculum caſus fortuiti, ſi culpa præcedat caſum, non aliàs. 546 1. 1, 2

omnem Tutorem datiuum teneri ſatiſdare, etiam legitimum. 550. 1. 11

Tutorem ſuſpectum reddunt non ſolum inepia, ſed etiam fraus & ſegnities. 553. 2. 1

Tutorem de ſuſpecto accuſare quilibet poteſt, maximè ſi ſit de neceſſariis. 554. 1. 1, 3

Tutorem teneri non tantum poſt pubertatem curatorem petere puberi, ſed etiam debere transferre adminiſtrationem ad curatorem minoris. 558 2. 4

& rationes reddere. ibid. 5

de TVTORE *confirmando.* 511. 1.

Tutore mortuo mater pupilli debet petere dari alium. 515 2. 1.

Tutore teſtamentario, vel legitimo non exiſtente, tutor, vel curator dandus illuſtri in vrbe Romana nominandus eſt per decem ex Senatoribus eligendos, &c. 519. 1. 1

in prouinciis verò tutores, vel curatores clariſſimarum perſonarum nominantur per Curiales, qui in ſubſidium ex nominatione tenentur. ibidem 2. 3

magnatum filiis ætate minoribus nemo tutorem, aut curatorem det iniuſſu Regis, ex lege Regia. ibid. 4

geſta à Tutore, qui non ſatis dedit, in minoris præiudicium, ipſo iure nulla ſunt. 551. 2. 1. 2

quæſita à Tutore durante tutela non præſumuntur quæſita de bonis pupilli, ideo non ea vendicare, ſed tutelæ iudicio agere debet. 566. 1. 1. 2

Limita

I. non procedere quando aliqua extat contraria coniectura, qua demonſtraretur aliquem non fuiſſe effectum ditiorem ſua induſtria & labore. ibid. 3

II. quando nulla adeſt induſtria, nulluſque labor ibid. 4

III. in matre vidua, & nutrice, quæ ſi tempore

Index Rerum,

tutela bona aliqua acquiſiuit, præſumitur acquiſiſſe ex bonis pupilli ſui. ibid. 5

lex præſumit aliquem lucrari poſſe. ibid. 6

cum Tutore, & fideiuſſore non poteſt pupillus in ſolidum agere. 577. 1. 1

TVTORES, *vel curatores qui petant.* 515. 1

TVTORES, *vel curatores vbi petantur.* 517. 2

iudex Eccleſiaſticus dat Tutores pupillis Clericis. 518. 1. 3

TVTORES, *vel curatores illuſtrium, vel clariſſimarum perſonarum.* 519. 1

qui dare TVTORES, *vel curatores poſſunt, & qui dari non poſſunt.* ibid. 2

Tutores curiales dari illuſtribus prohibentur. ibidem 2. 1, 2

Tutores, vel curatores clariſſimarum perſonarum in prouinciis nominantur per Curiales, qui in ſubſidium ex nominatione tenentur, ibid. 5

Clerici qui ſunt milites cœleſtis militiæ, an & quando poſſint dari tutores. 520. 2, 3

Tutores, ſeu curatores, qui conductores erant Regiarum gabellarum ante curam, & tutelam ſuſceptam, poſſunt conductionem proſequi, & non prohibentur eâ vti. 550. 1. 3

Tutores, & curatores, qui ſatiſdare tenentur, ſi antequam ſatiſdent, aliquid alienent, vel contractum faciant, aut ſententia in cauſa minoris contra eos detur, omnia ſunt ipſo iure nulla. ibid. 2. 3

ſi duo Tutores, aut plures dentur in teſtamento, & vnus ſit ſoluendo, alter non, ſi ille qui eſt ſoluendo, timeat ne damnum patiatur à ſuo contutore, qui ſoluendo non eſt, habet à iure hoc remedium, vt det electionem ſuo contutori vt ei ſatiſdationem præſtet de indemnitate pupilli, & ipſe ſolus adminiſtret, aut ſi nolit, offerat ei dictam ſatiſdationem, & ipſe adminiſtrabit ſolus. 551. 1. 5

Tutores quondam non iuſtè recuſant ſoluere adulto, cùm poſſint auctoritate Præſidis, vel eius præcepto, ſoluere. 533. 1. 1

Tutores, vel curatores, qui iuſtam cauſam litigandi non habuerint, licet alieno nomine egerint, proprio tamen nomine debent in expenſis condemnari. ibidem 1, 2

Tutores ſi non exigant nomina tutelæ, pereunt eorum damno, 537. 1. 2

Tutores, & curatores tenentur ſi ſteterunt in mora exigendi nomina debitorum, & ipſa fuerint deteriorata. ibid. 3

niſi caſu fortuito ſtatim poſt officium ab eis ſuſceptum debitores effecti fuerint non ſoluendo. ibid. 4

Tutores, vel curatores non poſſunt alienare immobilia, & mobilia, quæ ſeruando ſeruantur, in cauſam dotis ſine decreto, præter animalia ſuperuacua. 539. 1. 1, 2

non bona mobilia pretioſa minorum, quæ rebus immobilibus æquiparantur. ibid. 2. 3

non prædia vrbana. ibid. 4

non ſeruos. ibid. 5

non balnea quæ balneariam exercentibus locabant. ibid. 6

non horrea quæ volentibus mobilia inferre locabant. ibid. 7

Tutores poſſunt fructus, veluti frumentum, vinum, triticum, & ſimilia, alienare ſine decreto. 540. 2. 19

non poſſunt tamen fructus fundi alienare perpetuò. ibid. 20

Tutores, vel curatores quamprimum poſſunt, debent inuentarium facere de rebus, & inſtrumentis, ſeu iuribus pupillorum, & mobilia, quæ ſeruando ſeruantur, in tuto collocare, & ex pecuniis prædia idonea (ſi poſſunt) emere, alias ſub vſuris ea collocare. 541. 2. 1, 2, 5

etiam teſtamentarij. ibid. 3

procedit quoque in matre tutrice filiorum. ibidem 4

Tutores, vel curatores non tenentur de iudicio ſoluendo ſatiſdare, ſed tantùm de iudicio ſiſti, & in eam cauſam bona minorum poſſunt ſine decreto obligare. 544. 2. 12

Tutores, & curatores debent tempore ſuæ creationis ſpecialiter, & expreſſim promittere, quòd defenſionem minorum ſuſcipient ſine vlla dilatione. ibidem 15, 16

Tutores, vel curatores poſſunt vendere fructus rerum minorum ſine decreto pro pretio tunc currenti in loco. 545. 1. 17, 18

poſſunt vendere, permutare, alienare ea mobilia quæ commodè ſeruari nequeunt. ibid. 19

Tutores inſtructionis, vel notitiæ cauſa dati, licèt non adminiſtrent, tenentur de dolo, & culpa. ibid. 2. 1

omnes Tutores ſatiſdant præter teſtamentarios. 550. 1. 8

à tali ſatiſdatione non eximi matrem & auiam. ibid. 9

Tutores ſatiſdare debent rem pupilli ſaluam fore. ibid. 2. 2

TVTORES, *vel curatores ſuſpecti.* 552. 2

Tutores poſſunt compelli ad adminiſtrandum, & in contumelia perſeuerantes remouentur vt ſuſpecti. 553. 1. 1, 2

Tutores omnes, & eorum hæredes debent coram eodem iudice conueniri in eadem tutela, & idem iudex delegari debet. 564. 2. 1

Tutores hæredes tenentur adminiſtrata tutela rationem reddere. ibid. 2

Tutores tenentur vſque ad triginta annos. 565. 2. 3

Tutores, vel curatores non prohibentur res ſuas alienare, durante adminiſtratione, nec eâ finita, licèt ſint ex cauſa iam condemnati. 267. 2. 1

Tutores non tenentur in ſolidum, ſi à iudice tutela ſit diuiſa. 569. 1. 2

ſi quidam Tutores nihil geſſerint, & honorarij fuerint tunc ij qui geſſerunt, in ſolidum conueniuntur, & alij honorarij per exceptionem rei non geſtæ tuti erunt. ibid. 2. 2.

Tutores, aut curatores negligentes ac deſides tanquam pupillis ac minoribus pernitioſos, ac Reipubl. noxios, remouendos, ac longè ablegandos. 574. 2. 3.

Tutores licèt teneantur in ſolidum, tamen quando vnus tantùm adminiſtrauit, habet priuilegium ordinis ne ipſe prius conueniatur, quàm excuſſo adminiſtratore. 575. 1. 2

TVTORES, *vel curatores quando eſſe deſinunt.* 580. 2

Tutores, vel curatores dati habent 50. dies ad ſe excuſandum, qui incipiunt currere à tempore ſcientiæ, & ſi excuſatio reiicitur, debet appellari. 582. 2. 1. 2.

aliàs intra dictum tempus non ſe excuſando videtur tutelam, vel curam acceptare. 582. 1. 3

excuſatio intra 50. dies à die ſcientiæ eſt proponenda. ibid. 4

Tutores teſtamentarij, legitimi, datiui idem tempus habent. ibid. 5

tempus 50. dierum datur ad proponendas, non autem ad probandas excuſationes. ibid. 7.

Tutorum quilibet officium habet in ſolidum. 549. 1. 3

ſi

ſi omnes tutores velint agere, vel conueniri, poſſunt, & debent admitti. ibid.4

Tutorum pacto non obſtante prius conuenitur gerens, & eius hæredes, quàm non gerens. 569.2.1

relicta à Tutoribus, cenſeri relicta a pupillis. 42.1

Tutoribus, vel curatoribus rem ſui pupilli, vel adulti emere, regulariter eſt prohibitum. 187.1.4

etiam Tutoribus & curatoribus mente capti, & aliorum, qui curatorum ope iuuantur. ibid.5

réſque ſui pupilli, vel mente capti eos habere prohibitum eſt, non ſolùm titulo emptionis, ſed neque alio, vtputa permutationis, vel donationis. 188.2.6

nec cõſanguineis tutoris, vel curatoris hoc illicitũ, vtputa filijs, vel aliis propinquis. ibid.7

nec etiam per perſonam interpoſitam. ibid.8

intellige, vt ibid.9

vno ex Tutoribus, vel curatoribus non acceptante, vel mortuo, an & quando alius, qui ſupereſt, poſſit adminiſtrare, remiſſiuè. 509.1.7

de negligentia imputanda Tutoribus, & curatoribus in rebus pupilli, remiſſiuè. 541.1.3

vnus ex Tutoribus poteſt cauſam defendere aliis negligentibus. 549.1.1.2

de pluribus Tutoribus, quorum nullus ſatiſdare tenetur, ſi vnus ſatis det, ille in adminiſtratione præfertur. 552.1.1

de Tutoribus & curatoribus qui adeunt minorum hæreditatem damnoſam ſine beneficio legis & inuentary quòd teneantur ad damna, expenſas & intereſſe, & contra eos poſſit iurari in litem, remiſſiuè. 564.2.3

VA

VALOR *rei probatur ex inſtrumentis venditionum aliarum rerum ſimilium exiſtentium iuxta rem venditam.* 121.2.149

dummodo tamen probetur quòd huiuſmodi bona contigua ſint eiuſdem qualitatis & bonitatis cum terris, vel fundo, de cuius pretio probando agitur. ibid.150

& dummodo etiam inſtrumenta ſimilium venditionum ſint multa ad hoc vt ex eis ſaltem præſumptiuè probetur communis æſtimatio. ibid.151

Valor rei iuſtus quis. ibid.152

Valor probatur ex inſtrumentis venditionis eiuſdem rei, ſi multa ſint inſtrumenta intra breue tempus celebrata, quæ reſpondeant in pretio. 222.2.4

Valorem per inſtrumenta probari præſumptiuè, non priuatiuè, & ſubſtantialiter. ibid.5

æſtimari ex inſtrumentis venditionum aliarum rerum ſimilium exiſtentium iuxta rem venditam. ibid.6

dummodo huiuſmodi res & bona contigua ſint eiuſdem qualitatis, & bonitatis cum terris, vel fundo, de cuius pretio probando agitur. 223.1.7

& inſtrumenta ſimilium venditionum debent eſſe multa ad hoc, vt ex eis ſaltem præſumptiuè probetur communis æſtimatio. ibid.8

quot venditiones eſſe oporteat, iudicis arbitrio relinquitur. ibid.9

Variatio *vbi permittitur, de prima tantùm intelligitur, ita vt iterum variare non liceat.* 41.2.26

Varietate *cõtractus fraudis ſuſpicio arguitur.* 181.1.9

VE

Vectigal *non ſoluitur de rebus quæ portantur ad fiſcum, vel proprij vſus cauſa, vel gratia iuris exercendi.* 299.1.1

diuerſimodè ſeruari de facto ſecundùm regionum diuerſitatem. 299.2.4

Vectigal licèt hodie non ſoluatur per Ægyptum, traductio tamen animalium olim prohibita non permittitur. 300.2.1

Vectigal non exigendum illicitè, exactum autem repetendum eſt. 303.1.1

Vectigal non exigendum vltra antiquam conſuetudinem, & vltra ſtatutum modum à Principe, ſub exilij pœna. ibid.2.1.4

VECTIGALIA. 297.1

Vectigalia ad triennium locari, & finito triennio plus offerentem aliis præferri. 298.2.1,2

in hoc conſuetudinem regionum diuerſimodè obſeruari. 299.1.3

finita conductione fiſcales conductores liberos eſſe, nec in eis locum habere tacitam reconductionem, licèt ſecus in fundis Regij patrimonij, vel priuatis. ibid.4

à Vectigalium ſolutione nullus immunis eſt licèt proferat reſcriptum. 300.1.1

Vectigalium nomine octaua quondam ſoluta. ibid.1,2

in Hiſpania non eſt conſuetudo de iſtis octauis, ſed ſoluitur decimum de rebus, quæ cauſa mercantiæ deferuntur ad illud regnum, in aliquibus prouinciis ſunt minora. ibid.3

ex conſuetudine locorum diuerſimoda præſtatio reperitur conſtituta. 300.1.4

poſteriores Principes octauum, id eſt, duodecim pro centum, ſolui voluerunt. ibid 5

Vectigalium nouorum impoſitionem inferior Princeps, aut Cæſare impetrat cum licentia Principis. 302.2.1.3

in Vectigalibus præſtandis æqualitas ſeruanda eſt. 300.1.2

ſtudioſos dum deferunt libros, non teneri ad Vectigalia, quæ vulgus pedagia, vel gabellas vocat. 299.2.6

qualibet ciuitas Vectigalia ſibi conceſſa pro ſuis curiis exigere ac tueri poteſt. 301.1.1

VECTIGALIA *noua inſtitui non poſſe.* 302.1

Vectigalia exigit ciuitas de conſenſu Superioris. ibidem 2.2

Vectigalia noua exigendi & imponendi priuilegium non cenſeri conceſſum ſub verbis generalibus, niſi dicatur expreſsè. ibid.6

Vectigalia tutor, vel curator ne conducat. 549.2

Vectigalis ſoluti duas partes habet fiſcus, tertiam ciuitas, niſi vectigal Principi ſit reſeruatum. 302.1.1,2

Vectigalis impoſitio non niſi iuſta cauſa fieri debet per Principes. 303.2.5

res quæ Vehuntur, *de quibus gabella ſolui debebat, ea non ſoluta, incidunt in commiſſum, & confiſcantur.* 297.2.2.4

etiamſi poſt omiſſam profeſſionem, ſeu manifeſtum quis ſoluere eſſet paratus. ibid.5

tranſire hanc pœnam etiam ad hæredes, ſi viuo delinquente quæſtio mota fuerit. ibid.6

Tò Vel *nonnunquam pro* ſaltem *ponitur.* 79.1.7

Vel, *pro* &, *coniunctiuè.* 199.2.1

VELLEIANVM. 111.1

Velleianum tranſit ad hæredes mulieris. 116.2.1,2

cur. ibid.3

Velleiani exceptio non habet locum in negotio principaliter pertinente ad vxorem. 114.1.2

exceptio Velleiani fideiuſſori, & mandatori mulieris prodeſt. 115.2.1,2

Velleiani beneficium, quo mulieri ſuccurritur, ſi iuri ſua hypotheca renunciauit, reſtringitur quoad perſonas, pro quibus immediatè conſenſit, & renunciauit. 117.1.5.

Vide Exceptio, Fideiuſſor, Mulier.

Vellus *muricis vendere nulli priuato permittitur.* 200. 1.1

Vendicans *rem aliquam præfertur omnibus, & quibuſcumque aliis creditoribus.* 426. 2. 3

ad Vendendum, *ſpeciale mandatum requiritur.* 103. 1. 2

Vendens *rem tanquam ſuam, non auditur ſi allegat eam eſſe alienam, & tanquam talem vendicaret.* 57.2.14

Vendens prædium, & tradens illud emptori non ſoluenti, poteſt accipere locu intereſſe quantum illud reddidit, etiamſi pretium ſoluendum deponeret. 147. 2.13

Vendens rem alienam non præiudicat vero domino. 259.1.1

Vendens, rem communem conſorti, non præiudicat conſorti, niſi præſcriptionis iuſtum tempus effluxerit. 264 2.1.

Vendens ſcienter ſeruum vitioſum, tenetur nedum ad pretium verum, ſed etiam ad damna. 288.2.1

Vendens ſeruum fugitiuum tenetur, ibid. 3

Vendentis & ementis conſenſus interuenire vnà debet, eodémque tempore, & præſentialiter. 186. 2.3.5

vi coactus Vendere, *reddito pretio rem venditam recuperat.* 204. 2. 1.2

Vendere ad menſuram quando dicatur. 241.1.10

Vendere quis ita poteſt, vt ius, aut dominium in emptorem non transferatur, niſi poſt mortem venditoris. 449.2.6.

Vendi *quæ nequeant.* 199. 2

nemo rem ſuam inuitus Vendit *proximis, vel conſanguineis, item conſortibus, niſi ſpecialiter iniungatur venditori.* 194.2.1

res cùm Venditur ad haſtam, plus offerenti datur, idque dicitur & cenſetur iuſtum pretium. 233. 2.2

plus offerens liberatur ſi ſecundus licitator accedat, & plus offerat ſuper illum, præcipuè ſi huiuſmodi ſecunda licitatio fuit acceptata à parte legitima. ibid. 4

re ad menſuram Venditâ, nondum re admenſâ periculum ad venditorem pertinet. 240.2.1.2

Venditio *fieri poteſt eo pacto vt res aut dominium in emptorem non tranſeat niſi poſt mortem venditoris.* 34.1.4.

Venditio ſine ſcriptura valida. 80.1.2

Venditio rei exiſtentis etiam in alio loco, quàm vbi celebratur contractus, valet. 186. 1. 1.2

Venditio non poteſt eſſe inter virum & vxorem. 189 1.3

valet Venditio ſi aliquod accidentale conferatur in arbitrium partis alterius. 193. 1.9

Venditio vtrùm ſit emente aliquo fundum pro eu pecunia, quam habebat in ſacco, vel in arca, remiſſiuè. 196.1.11

Venditio *reſcindenda.* 204.2

Venditio reſcinditur facta per vim, aut metum. ibidem 3

Venditio licitè celebrata non reſcinditur pretio etiam venditionis in dupli quantitate oblato. 214.1. 1. 2

Venditio facta paulo viliori pretio non reſcinditur niſi dolus interuenerit, aut metus, & dolus metúſque probatus ſit, ibid. 2. 1.2

Venditio propter munus publicum, vel vrgens debitum, viliori pretio facta, non reſcinditur. 217. 1.1

Venditio non reſcinditur eò quòd emptor ex conuentione non ſoluit tributum Reip. 277. 2. 1

nec reſcinditur ob modum non ſeruatum præcisè, ſed ad implementum per æquipollens actio competit. ibid. 2

Venditio facta pretio viliori non reſcinditur ſub prætextu quòd quis ignorauerit qualitatem rei, & huius iuſtum pretium. 218.1.1

Venditio fundi, etiam debitoris Reipubl. ab executore facta, in ſubhaſtatione fienda. ibid. 2.6

Venditio non diſſoluitur ſolo vtriuſque conſenſu poſt traditionem. 231.1.3

Venditio *propter publicas celebrata penſitationes.* 232.1

Venditio ſolemniter facta non reuocatur ob tributa, licèt à debitore, vel creditore tributum offeratur poſtea. ibid. 2.1, 2

Venditio fiſci nomine ſolemniter facta emptori firmitatem perpetuò poſſidendi tribuit. ibid. 8

nec retractatur prætextu reſcripti, nec minoris ætatis, nec læſionis. ibid. 9

Venditio ob tributa debitum ſolemniter facta non reſcinditur, retractatur vocato poſſeſſore ſi proceſſit de facto. 233.1.1

Venditio perfecta quæ. 240.1.56

Venditio facta ad menſuram, pondus, numerum, licèt ſit conditionalis, & imperfecta quantum ad periculum, antequam fiat menſuratio eſt firma quoad ſui validitatem, nec ante menſurationem reſolui poteſt. 241.1.12

Venditio mariti ſignantis ſigillo vxoris, non præiudicat vxori ignoranti. 258.1.1.3

Venditio facta à marito de re vxoris immobili, non valet. ibid. 4

hinc maritus non poteſt vendere, donare, ſeu alienare bona aliqua immobilia, neque ad longum tempus locare, ſine expreſſo conſenſu vxoris. ibid. 3.

Venditio rei alienæ valida. 259.2.2

etiam inter ſcientes. ibid. 3

Limita

I. in venditione rei mobilis. ibid. 4

II. reſpectu veri domini rei venditæ nullam eſſe venditionem. 260.1.5

Venditio an valeat, ſi domino præſente, & non contradicente, vendam rem alienam, & ei præiudicet. ibid. 7

Venditio de tota re ab illo, qui habet rem communem cum alio, non tenet niſi in parte illius, qui vendit: nec illa venditio ſocio præiudicat, niſi poſtquam emptor vſucapiat, ſeu præſcribat. 264.2.3

Venditio non debet cenſeri facta fuiſſe eo tantùm pretio quod venditioni attributum eſt, ſed poſſet reſcindi ob eam rem, cuius contemplatione facta eſt. 279.2.8.

Venditio rei dotalis æſtimatæ tenet, quando maritus eſt ſoluendo, aliàs mulier poterit habere recurſum ad rem æſtimatam, etiam contra extraneos poſſeſſores. 430. 1. 5

etiamſi vxor conſentiat venditioni rerum æſtimatarum ea æſtimatione, qua emptionem fecit, quoties maritus non eſt ſoluendo. ibid. 6

Venditio pignoris vbi eſt ipſo iure nulla, reſtitutio ratione ætatis non ipſo iure neceſſaria eſt, ſecus ſi ſit aliqua, & ſi interuenit læſio non modica, vel fraus cum emptore ſit participata. 596.1.1.2

inter alia requiſita Venditionis factæ per fiſcum, illud vnum eſt quòd venditio fiat pretio iuſto. 219.1.11

recipiens Venditionem in fraudem fiſci & collectarum amittit rem emptam, vel ei donatam. ibid. 2. 11

Venditionem rei alienæ valere de facto, ſed non de iure. 260.1.6

nullam eſſe Venditionem ſine pretio certo in pecunia numerata. 310 1. 4

nec ſufficere dare pecuniã niſi detur pro pretio. ib. 5

Venditio

Digitized by Google

Venditionem eſſe, & non contractum innominatum, quando pecuniam do vt rem mihi tradas. ibidem 6

Venditionem non reſcindi etſi venditor dicat vendidiſſe ex neceſſitate. 227.1.3

idem quod id Venditione, ſeruatur in contractu locationis & conductionis. 193.2.11

declara, vt ibid. 12

in Venditione, quando adeſt læſio vltra dimidiam iuſti pretij, ignorantia præſumitur. 228.1.4

ex Venditione cum pacto manus iniectionis ſi ſeruus non fuerit exportatus, ſemel debita gabella non repetitur, etſi ob non obſeruationem pacti ſeruus reuertatur ad venditorem. 281.2.7

Venditione reſciſſa per redhibitoriam, fiſcus non tenetur reſtituere gabellam quam accepit a venditore. 290.1.22

Venditiones factæ in fraudem Reipubl. irritantur, & emptor conſcius pretio emptionis mulctatur. 219.1.1, 2

Venditor *actionem ex vendito inſtituit ob pretium non ſolutum.* 189.1, 2

Venditor non trahens, pretium non ſtatim accepturus, fidem de pretio habuiſſe dicitur. 191.2.3

contrarium. ibid. 4

quando autem quis dicatur fidem habens de pretio, remiſſiuè. 193.1.5

Venditor hæreditatis, non emptor à creditoribus conueniendus, niſi aliter per ſpeciale pactum ſit conuentum. 197.2.1, 2

Venditor non adimplens contractum ex parte ſua, ad damna & intereſſe tenetur. 199.2.1

Venditor ſi ſe læſum dicat, & emptor eligat reſtituere rem emptam, quam antea hypothecauerat, & non ſupplere pretium, an reſoluatur ius pignoris huiuſmodi in re impoſitum. 215.2.94, 95, 96

Venditor quando dicatur eſſe deceptus. 216.2.108

Venditor re perempta apud emptorem, ſine eius culpa, non poteſt ratione læſionis eum conuenire ex beneficio huius leg. ad ſupplementum iuſti pretij. 221.1.140

Amplia

I. in emptore decepto vltra dimidiam iuſti pretij, qui contra venditorem agere non poterit, ſi res abſque culpa ſua penes ipſum perierit, vt quod plus iuſto pretio pro eo accepit, ei reſtituat. ibid. 141

quamuis contrarium, imò quòd perempta re abſque culpa ſua poſſit emptor contra venditorem agere, vt ei quod plus iuſto pretio accepit, reſtituat. ibid. 142

II. ſi res apud ipſum venditorem pereat. ibidem 143

III. in diuiſione hæreditatis, ſi ille, qui diuiſionem reſcindi vult ex cauſa immodicæ læſionis, aliquid ex bonis diuiſis alienauit. ibid. 2.144

Limita

I. quando culpa emptoris, vel eius facto res periit, vel fuit extincta. 221.2.145

II. ſi res empta pereat penes tertium, cui emptor eam iuſto pretio vendiderat. ibid. 146

niſi primus emptor nihil vltrà quàm ipſe dedit, à ſe vnde emptore accepit. ibid. 147

III. ſi res poſt litem conteſtatam pereat. ibidem 148

Venditor ſcientiam valoris rei ſuæ, & vires ſui patrimonij habere præſumitur. 228.1.2, 3

Venditor tenetur de euictione quando euictio procedit poſt ipſum contractum, non ex cauſa ipſum antecedente. 238.1.17

Venditor interitu ſpeciei liberatur ab emptione empti, & nihilominus emptor tenetur ei ad pretium. 242.1.1

Venditor emptorem actione perſonali, non reali ex contractu conueniet, niſi rem venditam pignoris loco ſibi reſeruarit, donec pretium ſoluatur ibidem 2.1

Venditor ſi fidem habens de pretio velit, quòd dominium non tranſeat in emptorem, aliiſque anterioribus creditoribus præferatur, cautio erit quòd precariò res vendita ſit penes emptorem, donec integrum ſoluatur pretium. 243.1.4

alia eſt cautio quòd venditor emptori rem tradat hoc pacto quòd non tranſeat dominium donec pretium integre ſit ſolutum. ibid. 5

Venditor quando rem tradidit habita fide de pretio ex pacto reſeruationis dominij, tunc non poterit contractus reſolui, maximè in vim actionis. ibid. 6

quando verò res tradita fuit, habita fide de pretio, nullo ex dictis pactis interueniente, datur venditori actio ad reſcindendum. ibid. 7

Venditor ex mora traditionis tenetur emptori ad intereſſe pro iudicis arbitrio. 244.1.1, 2

an teneatur colere fundum venditum antequam tradat, & ſi id non facit, teneatur ad fructus quos percepiſſet, ſi coluiſſet. ibid. 3

Venditor an teneatur rem tradere præciſè, vel liberetur præſtando intereſſe. ibid. 5

Venditor poterit ratione qualitatis excipiendo petere vſuras aduerſus emptorem agentem ad fructus. 246.1.7

Venditor ſi maius patiatur damnum, quàm ſit quantitas fructuum, quos percepit emptor, an obtinere poterit illud ſibi reſarciri per emptorem. ibid. 2.12

teneri emptorem ad vſuras pretij non ſoluti reſpectu fructuum, quos percepit ex re vendita; etiamſi venditori ex dilatione ſolutionis nullum damnum ſit ſequutum, nec vllum lucrum amiſerit ex eo, quod incontinenti pretium non fuit ſolutum. ibid 13

Venditor ſibi non præiudicat ſi ignoranter propriam pecuniam nomine pretij recipiat. 248.1.1

Venditor carnis, illam debito, & conuento tempore non tradens, tenetur emptori ad intereſſe valoris. 249.2.1

Venditor non dicitur impleuiſſe per ſimplicem traditionem, ſed tradere debet rem liberam. 248.1.2

Venditor aſſerens minus tributum deberi, cùm maius debeatur, tenetur emptori ad intereſſe. ibid. 2.1

Venditor tenetur tradere rem venditam, aliter tenetur ad intereſſe. 249.2.2

nec ſufficit ſimplex traditio, ſed tenetur venditor illam liberam tradere. 250.1.3

Venditor & emptor quando pretio numerato, vel oblato de ſe confidunt, & vnus non vult prius quàm alter adimplere, ſequeſtratur. ibid. 4

quid ſi venditor in inſtrumento venditionis conſtituat ſe poſſidere pro emptore, an actione ex empto compelli poſſit ad tradendum. ibid. 5

Venditor tenetur ſe particulariter obligare ad capitula, quæ ſunt de natura contractus. 251.1.8

Venditor eo ipſo quòd pretium recepit, videtur licentiam dediſſe ingrediendi poſſeſſionem. 250.2.7

ſic rem locatam habens, & titulo locationis poſſidens, ſi rem emit, non indiget alia traditione, ſed ſolùm emptionis titulo. ibid. 8

Venditor non tenetur emptorem ob illatam de facto violentiam defendere. 252.2.1

Venditor non tenetur de euictione, quando de facto extraiudicialiter, vt per violentiam, emptori auferetur res empta. 252.2.3
etiamſi in instrumento dicatur quòd permiſit venditor rem illam defendere de iure, & facto contra omnem, & quamcunque perſonam. ibid.4
nec venditorem teneri ad pretij reſtitutionem. 253.1.3
amplia etiam quando facto Principis res euincatur, vtpote qui ex eius diſpoſitione poſt contractum emptionis ab eo fuit auocata, & alij aſſignata. ibid.6
niſi vendens tempore alienationis ſciuerit Principem id facturum, & tacens alienauerit, quia tunc in dolo verſatur. ibid.7
item niſi Princeps procedat ordine iudiciario ſeruato, & adhibita cauſa cognitione. ibid.8
amplia denique ſi culpa propria res ſit euicta. ibidem 9
Venditor, & eius heres, licèt oppoſita exceptione per emptorem non poſſit rem euincere ab emptore, tamen ſi emptor non excipiat, poterit agere de euictione. 259.1.5
Venditor per viam actionis ad contractus reſciſſionem agere poteſt, quando deficit illud, quod mouit principaliter. 279.1.3
Venditor ſciens vitium rei, tenetur illud notificare emptori. 288.2.2
Venditor ſerui non tenetur de vitiis animi. ibid.5
animi vitia quæ. ibid.6
intellige vt 289.1.7
vitia corporis quæ. ibid.8
Venditor tenetur emptori pretium, quod ab eo accepit, reſtituere. ibid.2.9
& rem à ſe venditam iterum accipere. ibid.10
omnia in integrum reſtituere, ac ſi emptio, vel venditio non interueniſſet. ibid.11
Venditor nolens reddere pretium, conuentus hac actione condemnatur in duplum. ibid.12
& iuratur in litem contra eum pro pretio, & acceſſionibus. ibid.13
Venditor tenetur omne damnum, quod ex re vitioſa contigit emptori reſtituere. ibid.15
etiam vſuras pretij ac ſumptus, quos fecit cum à re vendita, maximè ſi emptor fructus reſtituit. ibid.16
& quod emptor ſoluit mediatori, ſi dedit ex neceſſitate, non verò ſi voluntariè. 290.1.17
quod de neceſſitate intellige vt ibid.18
Venditor non tenetur de caſu futuro, ſeu vitio ſerui. 291.1.1,4
Venditor an tranſacto tempore præſcriptionis gabellæ ſit ſecurus in conſcientia eam non ſoluens. 298.1.3
Venditoris patientia & ſcientia, videntis emptorem rem venditam poſſidere, habet vim traditionis quando venditor tenebatur tradere. & præceſſit titulus. 250.2.6
Venditori ſumptus, ſi quos rationabiliter fecerit circa rem venditam, reſtituendi ſunt. 252.2.9
Verba *enunciatiua à teſtatore emiſſa ad commodum hæredis non probare pro hærede.* 53.2.2
Verba à mente, non autem mens à verbis pendent. 350.1.4
Veritas, *& rerum ſubſtantia hominum denominatione non mutetur.* 58.2.12
Veritas ſcripturæ, & ſimulationi præualet. 89.1.1
Veritas præualet, eique cedunt omnia. ibid.2
Veſtes *quotidianæ datæ per maritum vxori ad proprium vſum, præſumuntur donatæ.* 463.2.2
in Veſtiendo *perſonarum dignitas attendenda eſt.* 200.1.5

VI

Via *executiua quæ datur cedenti, datur etiam ceſſionario.* 181.1.12
Vicarius *iudicis ſuſpecti non ideo dicitur ſuſpectus, quia Iudex illius eſt ſuſpectus.* 383.2.6
quod debet eſſe ſuperior, non Vicarius illum primi iudicis inimici, & ſi iſte non adeſſet, adeundus eſſet Princeps. ibid.7
Viciniæ *fama plurimum valere in probanda filiatione.* 361.1.5
Vicinus *præſumitur ſcire an quis ſit filius ſui vicini.* ibid.3
Vicinus propriè quis. ibid.4
Vicinus & conſors non præferuntur in venditione facta per vicinum, & conſortem, de iure communi. 266.1.3
de æquitate quid. ibid.4
Vicini quando probent quem eſſe pauperem. 43.1.4
Victus *in cauſa appellationis, ſi in prima inſtantia obtinuit ſententiam, excuſatur à condemnatione expenſarum, quaſi iuſtam cauſam litigandi habuerit.* 7.1.16
Vidua *quæ ſecundò nubit, amittit priuilegia ſibi ex perſona prioris mariti communicata.* 361.2.3
Vidua nondum completo 25. ætatis anno abſque parentum conſenſu nuptias non repetunt. 364.2.1
intellige vt ibid.4
Vidua in electione ſecundi mariti à patre diſſentiens, iudicis auxilio inter competitores moribus potiorem, & à vidua approbatum ſortitur. ibid.2
Vidua intra annum luctûs nubens non poteſt ſuccedere ab inteſtato ſuis conſanguineis vltra tertium gradum. 286.2.20
nec excuſatur ab his pœnis vidua intra annum luctûs nubens ratione minoris ætatis. ibid.21
Vidua inops intra annum, ſeu tempus reſtituendæ dotis, alenda eſt ab hæredibus viri. 443.2.44
Vidua impudica perdit tutelam filiorum, ſicut & illa, quæ ſecundò nubit. 530.1.3
Viduæ proximi conſanguinei in marito aſſignando digniores ſunt, ad quos proximo gradu non pertinet viduæ hæreditas. 364.2.3
Viduæ luxurioſè viuentis, vel ad ſecundas nuptias tranſeuntis, eadem ratio. 390.2.15
Viduæ, nuptæ, virgines ſub mulieribus comprehenduntur. 112.1.4
dummodo non ſint hæreticæ. ibid.
aut Reginæ. ibid.5
Vini *extractio vbi prohibita, an guſtûs cauſa poſſit extrahi metreta.* 201.2.3
Vini in ſpecie venditi, poſtea mutati periculum, item diminuti quoad valorem, diſcrimen ad emptorem pertinet. 250.2.1,2
Violentia *illata emptori non nocet venditori, ſed emptor habet actionem contra expellentem.* 252.2.2
Vir *ſi conſtante matrimonio alienauit donationem propter nuptias in vxoris præiudicium, illa etiam conſentiente, non valet alienatio, niſi ſuperſint viro alia bona æquiualentia, aliàs mulieri actio in rem contra poſſeſſorem competit.* 119.1.10
Vir ſi legatum aliquod relinquat vxori, vel vxor viro tenetur vterque tranſiens ad ſecundas nuptias id reſeruare filiis prioris matrimonij. 391.2.17
Vir licèt deponat rem nomine vxoris, non perdit dominium. 461.1.1
Viri capacitas porrigitur ad vxorem. 501.2.7
Viro vergente ad inopiam, etiam conſtante matrimonio

Digitized by Google

nio mulier, poteſt dotem exigere, & hypothecariâ agere, ſicut poſſet matrimonio diſſoluto. 426.1.1,2

Vira mortuo res mulieri integrè reſtituenda. 487.1.1

Vitricus percipiens fructus ex rebus privigni, tenetur ad reſtitutionem. 143.1.2

V L

qualibet Vltima voluntas poteſt dici teſtamentum. 90.2.22

V N

Vniuerſitates, communitates, & conſilia populorũ ad ſoluenda ſua debita, & ad alias imminentes neceſſitates, communitati & eius incolis poſſunt collectam imponere abſque Regia licentia, etſi nullam haberent iuriſdictionem. 301.1.2

V O

Vocatus ad iudicium non videtur ratificare cauſam, etiamſi aliunde adſit. 78.1.3

τò Volo, quoties adiungitur actui, non diſponit niſi vtriuſque conſenſus accedat. 194 1.14

Voluntas in mente retenta nihilo vſui eſt. 24.1,3

intellige vt ibid.4

Voluntas facto declarata, & verbis expreſſa differunt, remiſſiuè. 127.2.11

Voluntates hominum legitimè conſeruandæ ſunt. 185.1.2

Voluntates & deſideria morientium colliguntur quoque ex arbitrio viuentium. 501.1.2

V S

Vſque ad, regulariter includit. 365.2.6

Vſura debetur ex mora in bonæ fidei iudiciis vſque dũ lis ſopita eſt. ibid.

Vſura fructuum non magis excedere debet vſuræ modum, quàm vſura pecuniarum. 153.1.2

Vſura an ſit mutuo dare triticum, aut aliquid aliud, vt tantumdem reddatur quando plus valebit, remiſſiuè. ibid.3

Vſura centeſima quid, remiſſiuè. 160.2,8

Vſuram non eſſe id, quod intereſt. 147.2 12

Vſuram duabus vnciis maiorem communi ſtipulari poſſe mercatori conceditur. 161 2.14

Vſuræ non veniunt in contractibus ſtricti iuris, nec à tempore moræ, nec à litis conteſtatæ tempore. 18.2 4

an debeantur poſt litem conteſtatam in contractibus ſtricti iuris. ibid.5

Vſuræ. 145.2

Vſura per ſtipulationem promiſſæ, præcedente interrogatione, & reſponſione ſequente optimo iure debentur. 146.1.1,2

Vſuræ in ſtipulatione non deductæ, ſed ex pacto ſolutæ, non repetuntur. 147.2.1:2

Vſuræ lucratiuæ & odioſæ remiſſæ videntur, quòd non fuerint petitæ. 148.2.4

creditor cui promiſſæ ſunt Vſuræ maiores, dum minores accepit, in conſenſus eſſe præſumitur. 149.2. 2

Vſuræ, ſiue ſolutæ per annos, ſiue ſoluendæ, non computantur ad faciendum duplum, ſed cuiuſque anni vſuræ numerantur. 150.1.3

Vſuræ indebitæ ſolutæ prius ſorte ſoluta, cùm in ſortem cedere non poſſunt, vt indebitæ condicuntur. 155.2. 1

facta ſpeciei æſtimatione conuertenda in mutuum, Vſuræ petuntur ex ſtipulatione. 160.1.2

Vſuræ iure Cæſareum prohibitæ, remiſſiuè. ibid.2.6

de iure Canonico quid. ibid.7

Vſuræ vltra dupli quantitatem non currunt, nec debentur. 162.2.2

Vſuræ in ſortem conuerti non poſſunt, & vſurarum vſuræ regulariter non petuntur. 162.1.1,2

Vſuræ centeſimæ currunt, ac debentur tempore quo periculum nauigationis creditor ſuſtinet. 163.1.1,2

periculi cauſa ceſſante, ceſſat quod eius cauſa ſtatutum eſt. ibid.3

Vſuræ non poſſunt deberi vltra licitum modum, etiamſi per ſtipulationem fuerint promiſſæ, vel pro eis datum fuerit pignus. 178.1.1

Vſuræ ab emptore venditori præſtandæ in ſpecie huius l. quales eſſe debeant. 146.1.8

peti poſſunt ſolùm habito reſpectu ad fructus perceptos, & non vltrà. ibid. 2.9.

taxari debent ad ſeptem & octo pro centum. ibidem 10

Vſuræ pupillares hodie apud Chriſtianos illicitæ, tenentùrque tutores pupillis ſuis ſolùm ad intereſſe damni emergentis, & lucri ceſſantis, boni viri arbitrio. 543.1.16

Vsvræ pupillares. 575.2

Vſurarum obligationem non induci ex diuturna præſtatione. 148.2.1,2,5

contrarium. ibid.3

Vſurarum curſum mora tutoris impedit. 149.2.1

electio Vſurarum minorum perceptioni maiorum præiudicat. ibid.

mora tutoris curſum Vſurarum exiſtentium ex mora debitoris impedit, ſi is cui debentur vſuræ non inuenitur, oblatio & diſpoſitio ſiſtunt curſum vſurarum. ibid.

ad liberationem conſequendam non ſufficit ſola oblatio, ſed requiritur conſignatio & depoſitio. ibidem 2

Vſurarum præſtationes licèt plures per plures annos factæ in vnum collectæ excedant duplum veræ ſortis, non propterea pro illegitimis habendæ. 150.1.1,2

oblatio Vſurarum curſum impedit, & fructuum perceptorum conſumptio extenuat ſortem. ibid.2.1

per ſolam oblationem realem debitor liberatur, & curſus Vſurarum impeditur. ibid.2

intellige vt ibid.3

idem eſt in vſuris quæ citra moram currunt, in quibus oblatio ſola non eſt ſufficiens ad ipſarum curſum impediendum, ſed depoſitio realis requiritur. ibid.4

habitatio domus pignoratæ legitimum Vſurarum modum non excedat. 151.2.1,3

ſecus eſt in locatione ſi pluris eſt locata à creditore. ibid.2

pactum de lucrandis fructibus rei pignoratæ, ſibique hypothecatæ loco intereſſe & Vſurarum validum. ibid. 4

verius non valere, de iure Canonico. ibid. 5

pœna in contractu mutui inſerta, loco Vſurarum inſerta videtur. 152.1.1,3

Vſurarum fraudis præſumptio ceſſat in pœna addita obligationi quantitatis ibid.2.4

pœna exigi nequit cùm adiecta eſt in fraudem Vſurarum. ibid.5

pœna adiecta dationi quantitatis, præſumitur adiecta in fraudem vſurarum, ideóque peti nequit, ſi is qui adiecit ſolitus ſit fœnerari. ibid.6

amplia, etſi pœna eſſet appoſita per dinumerationem dierum, menſium, vel annorum. ibid.7

ruſticitas excuſat quando agitur de præſumpta fraude Vſurarum. ibid.2.12

contra ruſticum quandoque ceſſat præſumptio fraudis Vſurarum, niſi ruſticus ſit ſagax. ibid.15

tunc enim etſi excuſatur à pœna, non tamen excuſabitur à reſtitutione vſurarum. ibid. 16

frumentum Vſurarum nomine promiſſum peti non poteſt vltra legitimum modum. 153 1.1
pro mutuo agricola per frumentum, aut triticum dato, octaua pars vltra mutuatam quantitatem in ſtipulatum Vſurarum loco deduci poteſt. ibid. 2.1
agricola, quibus aridi fructus dati ſunt mutuo octauam tantùm medij pro vno medio Vſurarum nomine ſoluunt. ibid. 3. 4
incertus fructuum euentus tollit ſuſpicionem Vſurarum. 154.2.3
Vſurarum moles ad legitimam quantitatem reducenda. 160. 2. 4
Vſurarum fraudulenta pacta ipſo iure illicita. ibidem 5
apud Romanos non fuit certus Vſurarum modus vſque ad Iuſtinianum. 161.1.9
Vſurarum centeſimarum moderamen Iuſtiniani in præſenti. ibid.1.13
Vſurarum longi temporis præſtatione quod inducitur, vnica inducitur promiſſione. 404.2.1.2
ſine vſuris creditor non tenetur ſortis precium accipere. 147.1.3
ſine Vſuris ſortem recipere nemo tenetur. ibid.2.14
pro Vſuris nudo pacto conuentis tempore traditorum pignorum, retineri poſſunt pignora, non pro augmento, citra ſpecialem expreſſionem. 148.1.1.2
fructus maiores ſolitis Vſuris creditori fundum loco fructuum poſſidenti percipere licitum. 154.2.1,2
debitor tutus præſcriptione in principali debito, eſt etiam tutus in Vſuris cum fructibus. 160.1.1,2
de Vſuris vncialibus, ſextantibus, quadrantibus, triental ibus, ſemiſſibus, ſeptantibus, dodrantibus, dextantibus, & deuncibus, remiſſiuè. 161.2.12
emptor ex die tradita poſſeſſionis venditori tenetur ad Vſuras pretij non ſoluti: nec depoſitio hoc caſu liberat à curſu vſurarum. 141.5.1,2
ad Vſuras pretij non ſoluti emptor tenetur venditori ex die tradita poſſeſſionis: nec depoſitio hoc caſu liberat à curſu vſurarum. ibid.
ad Vſuras vt emptor teneatur neceſſe eſt rem tradi realiter. ibid.1. 4
Vſuras non deberi niſi præcedat ſtipulatio. ibid.2. 3
Vſuras minores accipiens, receſſiſſe videtur à maioribus. 148.1.1.
creditor ſciens dum minores Vſuras per triennium accepit, maiores remiſiſſe videtur. ibid. 2
in frumento, & tritico, ſub quouis velo illicitas Vſuras affectans, actionem amittit 153. 2. 2
leges, quæ Vſuras concedebant, abrogatæ. 154.2.8
oblatio, conſignatio, depoſitio legitimo modo facta, curſum Vſurarum impedit. 156. 1.1
mater gerens negotia filij tenetur ex adminiſtratione ad Vſuras pecuniæ. 259.2.1
idem eſt in quocunque Procuratore alienas perſonas exigente, qui vna cum intereſſe tenebitur reſtituere. ibid. 2
tutor, curator, ſeu adminiſtrator pupilli, vel Eccleſiæ, quando pecuniam ſuorum principalium accipiunt, vel accipere debent, &c. tenetur ad Vſuras, id eſt, ad redditus & intereſſe huiuſmodi pecuniarum. ibid.3
tutor condemnandus eſt ratione intereſſe ad vnum pro quatuordecim, ibid.4
in regno Valentiæ condemnatur ad intereſſe pupillare, nulla facta probatione damni emergentis, vel lucri ceſſantis. ibid. 5
& quod plus eſt, ad intereſſe alterius intereſſe, ſiue ad vſuras vſurarum. 160.1.6
ſpecies æſtimata recipit Vſuras. ibid. 1
Vſuras in contractibus bonæ fidei deberi officio iudicis mercenario. 168.2.7
non deberi Vſuras ſi non colliguntur fructus, quantumcunque alia interueniat vtilitas, niſi præcedat interpellatio, & venditor in mora regulari conſtituatur. 246.2.17
Vſuras deductas in pactum iuxta contractum in continenti appoſitum, iure actionis deberi. 278.1.1
debitas ex pacto, ex interuallo impetrari iudicis officio. ibid. 2
Vide Intereſſe, Obligatio.
Vſurarij *emerent aliquid ex pecunia vſuraria, vt verè domini fiant.* 256.2.4
Vſufructuarius *non tenetur ſoluere debita, ſed hæres.* 47.1 7
Vſufructuarius qualiter vti debeat, vt ſubſtantiam rei fructuariæ neque immutet, neque corrumpat. 420.1.2
Vſufructuarium omnium bonorum non teneri ad ſolutionem æs alienum. 9.1.4
Vſusfructus *conſtitutio alienatio eſt, & alienatione prohibita, vſusfructûs etiam prohibetur conſtitutio.* 261.2.11
Vſusfructus licet in re emphyteutica imponi non poſſit ſine conſenſu directi domini, poteſt tamen concedi eius vſus & commoditas. ibid.13
Vſusfructus ea lege conſtitutus vt per ſecundas nuptias pereat, per feſtinationem ad nuptias ſecundas amittitur: conſtitutus autem in dote, aut ante nuptias donatione, non amittitur per nuptias iteratas. 402.2.1.2
Vſusfructus an amittatur per tranſitum ad ſecundas nuptias ibid. 3
Vſumfructum communem alicuius rei ſi plures habent pro indiuiſo, & vnus ex conſortibus partem ſuam vẽdat, alij eam retrahere pro eodem pretio poterunt. 195.1.12
reſolue vt ibid.13

V T

in Vtroque *idem ſtatuendum, cùm qualitas & ratio, ob quam in vno eſt aliquid ſtatutum, eſt in altero, quod ſi abeſt, ceſſat diſpoſitio* 382. 1. 3

V X

Vxor *ſi ſtipulatur aliquid cum viro, adquirit ſibi partem ſuam.* 81.1.7.
Vxor poteſt renunciare iuri hypothecæ, quam habet in bonis mariti pro ſecuritate dotis. 114.2.3.7
intellige vt ibid.4
Vxor excluditur quando renunciauit iuri hypothecæ. 1.9.1.3
ſi renunciauit iuri hypothecæ cum iuramento in venditione facta per virum, non iuuatur Velleiano. ibid 4
Vxor obligans ſe pro debito mariti, ipſo iure non tenetur, ſiue debitum ſit priuatum, ſiue publicum. 121. 2.17
in regno Caſtellæ ſi maritus & vxor ſimul intercedant pro debito publico, poteſt in eorum bonis in ſolidum fieri executio. ibid.18
ſecus quando maritus & vxor ſimul aliquid promiſerunt ex cauſa donationis. ibid.19
vel maritus ſe & bona ſua pro debito vxoris obligare poterit. ibid.20
aut mulier ſe obligat cum viro pro ſua, vel communi vtilitate. ibid.21
vel obligetur fauore dotis. ibid.22
aut vir & vxor fideiubeant ſimul in fauorem tertij erga alium. ibid.23
Vxor ob dotem non ſolutam à viro repellitur. 124. 1.9

Vxor

Digitized by Google

Vxor poteſt omnia bona in dotem dare ſecundo viro. 354.1.3

Vxor ſi conſtante matrimonio emat aliquam rem ſuo nomine, & dicatur in inſtrumento emptionis quod de ſua pecunia propria emit viro præſente & aſſentiente, iſta tacita confeſſio viro præiudicat. 155.2.2

Vxor ubi eſſet furioſa, non poterit maritus alienare immobilia quorum dimidia pars eſt vxoris, niſi cauſa cognita id ei permittatur per iudicem. 370.1.9

Vxor patroni liberta non poteſt inuito patrono diuertere, & cum alia contrahere nuptias. 371.2.1

Uxor aliquid quocumque titulo lucratiuo à marito accipiens, tenetur tranſeundo ad ſecundas nuptias id totũ integrè reſeruare filiis prioris matrimonij. 390.2.16

Vxor non poteſt vendere prædium dotale, nec vendenti conſentire, marito non conſentiente. 423.1.1,2

Vxor poteſt repetere dotem propter mariti inopiam. 427.2.11

Vxor ſi conſtante matrimonio aduerſus maritum agat propter inopiam, & ſatis probabitur mariti paupertas per vulgi opinionem. ibid.12

Vxor poterit agere contra ſocerum qui recepit dotem, ſi ad inopiam vergat ad dotis, & aliorum bonorum reſtitutionem, ſicut poſſet agere contra maritum. ibidem 13

Vxor vt poſſit repetere dotem auocando res mariti alienatas per hypothecariam, neceſſarium quòd procedat excuſſio in bonis mariti, an ille ſit ſoluendo, necne. 428.1.18

caſu quo Vxor conſtante matrimonio propter inopiam mariti dotem repetit maritus inſolidum tenetur. ibidem 2.23

quòd ſi propter paupertatem mariti dos fuerit reſtituta vxori, ſi maritus poſtea efficiatur diues, dos reſtituta vxori non debet iterum reuerti ad eius adminiſtrationem. ibid.24

Vxor relicta vſufructuaria non prohibetur dotem petere, & legatum vſusfructus. 440.1.16

Uxor marito debet reuerentiam. 441.2.34

Vxor quæ nihil ex dote conſcripta præſtitit, nihil omnino à viro mortuo percipere debet ex donatione. 452.1.5.

Vxor quicquid acquirit conſtante matrimonio præſumitur de bonis mariti. 461.1.3

Vxor quando probabiliter credens virum deceſſiſſe, alij nubit, vel è contra, tunc ſuperueniens coniux non poteſt diuortium celebrare ratione illius adulterij. 377.1.5

niſi coniux de vita prioris coniugis certificatus ſteterit in ſecundo illo matrimonio debitum petens, aut reddens. ibid.6

Vxor pro adulterio dotem amittit. 481.1.6

Amplia

I. In dote etiam promiſſa, quam vir quoque propter vxoris adulterium lucratur. ibid.7

II. Uxorem dotem amittere propter adulterium, non obſtante quod maritus ipſi debitum non reddat, & non obſtante quacunque viri ſæuitia, & ipſius adulteræ paupertate, aut fame. ibidem 8

III. Procedere etiam in vxore putatiua, quando ſcil. matrimonium eſt nullum propter aliquod impedimentum conſanguinitatis, vel affinitatis. ibidem 9.

IV. Vt vxor, ſeu eius heredes agentes ad dotem poſſint repelli exceptione adulterij, & ſic tam agendo, quàm excipiendo propter adulterium amittitur dos. ibid.2.10

V. Et è contrà, ſi maritus commiſerit adulterium, vxor recuperat dotem, & lucratur donationem propter nuptias. ibid.11

etiam quãdo maritus in ſpretum ſuæ vxoris, & ipſa inſpiciente, cum impudicis mulieribus conuerſationem habuerit. ibid.12

adulterium vnius vxoris cum altero compenſatur etiam quoad dotis amiſſionem. ibid.13

VI. Procedere etiam in vidua, quæ ſi mortuo viro ſtuprum commiſerit, etiam dotem amittit, illaque acquiritur hæredibus mariti. ibid.14

VII. Vt maritus mortua vxore poſſit etiam contra hæredes agentes ad repetitionem dotis excipere de adulterio, & eos ſic agentes adulterij exceptione repellere. ibid.15

procedit, quando vir de adulterio vxoris mortuæ nullam habent notitiam, ibid 16

requiri quod in vita mariti eadem vxor fuerit conuicta, & condemnata. ibid.17

intellige dummodo poſt mortem vxoris maritus agat ciuiliter, & principaliter ad amiſſionem dotis. ibid.18

procedit ampliatio quando maritus habet in manibus dotem, & contra hæredes agentes ad illius repetitionem opponit, & excipit de adulterio vxoris. ibid.19

Limita

I. quando vir poſt commiſſum ab vxore adulterium illud ſciens tacuit, vxorem in domo retinuit, cum ea ſe conciliauit, & commiſcuit. ibid 20

II. non procedere in præiudicium patris, qui filiam dotauit, ad quem ſoluto matrimonio dos redire debet: ſi vxor & filia reſpectiuè adulterium committat, dotem non lucratur in præiudicium patris. 482.1.21

III. in dote data ab extraneo, cum ſtipulatione vt ſoluto matrimonio ſine liberis, ſibi reſtituatur. ibidem 22

IV. quando maritus & vxor haberent liberos ex eodem matrimonio. ibid.23

Vxor dotem perdit ſi cum alienis hominibus deſcendit in balneum. 483.2.6

Vxor quando cenſeatur bonorum vſufructuaria. 585.2.5

Vxoris nomen ſimulatè appoſitum in inſtrumento loco viri facit obligationem nullam ratione ſimulationis, nec contractus per Velleiani exceptionem reſcinditur ob nullitatem notoriam. 116.1.1

Vxorem teneri alere virum in caſu neceſſitatis de bonis paraphernalibus. 34.2.2

Vxorem ipſo iure nõ obligari, ſi interceſſit pro obligatione mariti. idem ſi conſentiat marito obliganti bona vxoris pro proprio debito. 121.1.9

ſimul cum marito ſe obligans pro eo ad quod maritus principaliter erat obligatus, ipſo iure non valet obligatio vxoris. ibid.10

ſiue conſentias obligari res proprias per maritum, ſiue etiam conſentiat maritum res obligatas vxori alteri obligare, ipſo iure conſenſus non præiudicat. ibidem.11

etiam quando vxor vnà cum viro ſe obligans faciat ſe principalem debitricem vnà cum ſolitis renunciationibus. ibid.12

& etiam mulier ſit principalis, & vir fideiuſſor, quamuis etiam ſecundò caueat, & ex interuallo. ibid.13.

Vxorem fratris, & virginem frater ſuperſtes ducere nequit. 380.2.1,2

ſi quid reperitur Vxorem quæſiuiſſe in vita viri, præſumitur quæſitum de bonis viri. 461.1.5

intellige

Digitized by Google

intellige vt ibid.2.6
idem de vxore putatiua. ibid.7
de vidua intra annum luctus. ibid.8
limita vt ibid.9
in *Vxore maior, quàm in viro exigitur caſtitas.* 369.2,3
Vxore per maritum ſimpliciter relicta domina, & vſufructuaria, filiis ſolùm eius haredibus inſtitutis, intelliguntur vxori relicta tantùm alimenta, non verò proprietas, nec etiam vſuſfructus. 402.2.5
amplia vt ibid.6,7
limita vt ibid.8,9
Vxores maritorum dignitatem participant. 37.1.2,3
Vxores maritorum ſuorum conditione tenentur, ut ſemque genere nobilitantur, aut ſi illi ignobiles, obſcurantur. 262.2.3,4
ſecus ſi mortua vidua, honeſtè viuendo. ibid.5
Vxores binas nemo ſimul habeat in Imperio Romano citra pœnam infamia. 371.2.1.2,3,4
pœna ducentis duas ſimul Vxores arbitraria iuxta facti, & perſonarum qualitatem. 372.1-5
Vxores binas ducendi prohibitio locum habet etiam in ducente vnam ſponſam, & aliam vxorem, vel etiam duas ſponſas. ibid.2.6

FINIS RERVM INDICIS.

Digitized by Google